8
8
6
17 0
10

Lit. Q. ord. VI. num. 14. incip. ab 11. inclus.

t, b, e, 8

Digitized by Google

IVSTI LIPSI
V. C.
OPERA OMNIA,

POSTREMVM AB IPSO AVCTA
ET RECENSITA:
NVNC PRIMVM
COPIOSO RERVM INDICE
ILLVSTRATA.

Tomus Quartus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. XXXVII.
Cum Priuilegiis Cæſareo & Principum Belgarum.

Digitized by Google

IVSTI LIPSI
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI SEX.
QVI
AD PRINCIPATVM
MAXIME SPECTANT.

Additæ NOTAE auctiores, tum & DE VNA RELIGIONE liber.

TYPOGRAPHE,
QVISQVIS ES,
ROGAMVS,

Ne abſque noſtro arbitrio aut iuſſu hæc recudas.

Minuta quædam hîc ſeruauimus, in Punctis, Interuallis, Notulis, Verborum diſcriminibus, haud facilè per te ſeruanda: ſed quæ neglegi tamen aut inuerti ſine noxâ Operis non poſſunt.

IMPERATOR, REGES, PRINCIPES,

[library stamps]

AMPLVM & illuſtre veſtrum munus eſt, quod ſuſtinetis. Quid maius inter homines, quàm vnum præeſſe pluribus; leges & iuſſa ponere; maria, terras, pacem, bella moderari? Diuinitas quædam videtur hæc dignitas: & eſt profectò, ſi ſalutariter atque ex vſu publico adminiſtretur. Sed hoc quàm arduum ſit, cùm ratio nos docet, tum exempla. Illam ſi inſpicimus; quantæ molis ab vno càpite tot capita coërceri, & vniuerſam illam multitudinem, inquietam, diſcordem, turbidam, leniter redigi ſub commune quoddam Obedientiæ iugum? Si hæc; quàm pauci ab omni æuo reperti, qui laudabiliter hoc munere functi & defuncti? Nimirum maius quiddam eſt quàm imperiti ſuſpicentur, curſum rectum in vndoſo illo mari tenere, & in ſummâ Fortuna non abripi licentiæ ventis. Quàm multis virtutibus opus eſt, quibus velut anchoris hæc nauis firmetur? quàm varia Prudentià, quo velut clauo gubernetur? Vt veriſſimè dixerim, difficile eſſe homini in hominem imperium: nec vnius mente vmquam dirigendum. Ideò meritò laudandi Sapientes, quibus olim & nunc hæc cura, vt ſalutarium monitorum face prælucerent imperanti. Quâ enim in re meliùs mereantur de genere humano? In mori-

moribus aut ſcientiis aliquid præcepiſſe, laudem & vſum habet: & non magis in regno & adminiſtratione ciuili? cùm illic vnum aliquem ciuem meliorem doctiorémve facias; hîc, in vno omnes. Nam ita profectò eſt: arctâ quadam cathenâ deuincti ſumus, qui imperamur, cum imperante. & vt in corpore mens ſana aut inſana eſſe non poteſt, niſi vt pariter vigeant aut langueant eius functiones: non item in hac ſocietate, Princeps. Ad virtutem ille præit? ſequimur. ad vitia? inclinamus. Benè beatéque agit? floremus. improſperè? labimur aut ruimus cum illo. Atque vt à ſole in ſubiecto hoc orbe lux aut tenebræ: ſic à Principe apud ſubditos praua pleraque aut recta. Cæſar ille non animosè magis quàm verè dixit:

Lucan.v. *—Procerum motus hæc cuncta ſequuntur:*
Humanum paucis viuit genus.—

Ergo eximia hæc ratio de Republicâ benè merendi, de Principe benè mereri: id eſt, ducere eum & dirigere ad metam illam Publici boni. Nam hic, ne erretis ô Principes, veſter finis. Præeſtis hominibus, ſed hominum cauſsâ: nec domini modò & arbitri rerum, ſed tutores & adminiſtri eſtis. Mali improbíque illi, qui in imperio non niſi imperium cogitant; ſuperbi, deſides; & qui ſe non ciuibus datos arbitrantur, ſed ſibi ciues. Nam ſicut ſidera illa ſplendorem habent, ſed vt vſibus mortalium deſeruiant: ſic vos dignitatem, ſed cum munere officióque deuinctam. Collata eſt in ſinum veſtrum à Deo hominibúſque Reſpublica: ſed nempe in ſinum, & vt foueatur. O verè iuſtum & legitimum illum Principem, qui in ſummo faſtigio, non magnus magis quàm bonus audire deſiderat: & duas res diuerſiſſimas, Potentiam ac Modeſtiam, miſcet! Quem prodeuntem, certatim velut beneficum & ſalu-

ſalutare quoddam numen aſpiciunt: inter amorem timorémque medij: & alternis iudiciis ambigentes, Dominum ſalutent an Patrem. Hæc illa ſunt, Principes, præclara, tuta: ad quæ veteres & ego vos vocamus. audite. nec ideò conſilia noſtra aſpernemini, quia eſtis ſupra iuſſa. Nam vt illud in Principatu beatiſſimum eſt, non cogi: ita miſerrimum, non ſuaderi. Sunt apud vos fateor, qui conſilij ſui copiam aſſiduè faciant: ſed vtinam conſilij fidi ſemper & recti! Alphonſus olim, eximius ille regum, interrogatus, Qui eſſent optimi conſiliarij? Mortui, reſpondit. libros ſcilicet & hæc talia monimenta intelligens, qui nihil blandientes, nihil celantes, puram merámque propinant veritatem. Ea vt ſenſibus veſtris inſideat; & quæ optima ſunt aut per me cognoſcatis; aut mecum recognoſcatis; te qui AEterna Veritas es, ex imis ſenſibus precor. Valete

IMPERATOR,

REGES,

PRINCIPES,

& ſalubriter diu regnate.

Sapient. cap. VI. *Si delectamini ſedibus & ſceptris ô reges populi, diligite Sapientiam, vt in perpetuum regnetis.*

Seneca epiſt. XXXVII. *Si vis tibi omnia ſubiicere, te ſubiice Rationi. Multos reges, ſi ratio te rexerit. ab illâ diſces, quid & quemadmodum aggredi debeas.*

Plutarch. Caton. Maior. Τῆς πολιτικῆς ἄνθρωπος ἀρετῆς οὐ κτᾶται τελειοτέραν:

Virtute Politicâ praſtantiorem nullam homo aſſequitur.

DE
CONSILIO ET FORMA
NOSTRI OPERIS.

*Q*VISQVIS *es Lector, paullum in veſtibulo hoc ſiſte. Non diu te morabor, nec ambitioſè addam muneri meo pompam: ſaltem Conſilium inſtituti operis noſce, & eius Formam. Quod nunc tibi damus,* POLITICA *eſſe vides. in quibus hoc nobis conſilium, vt quemadmodum in Conſtantiâ ciues formauimus ad patiendum & parendum: ita hîc eos, qui imperant, ad regendum. Quod feciſſe ante me alios nihil abnuo: & eximiè feciſſe. in primis illos veteres: inter quos Plato præcellunt & Ariſtoteles: ſed hic magis,*

Finis huius ſcripti.

Priſci quoque in hac materie:

Quò minor eſt, quiſquis maximus eſt hominum.

Sed hi tamen de Repub. vniuerſà & communiter ſcripſerunt: ego velut partem aliquam magni huius agri colendam mihi ſumpſi, PRINCIPATVM. *Quod ipſum etſi inter veteres ſuauiſſimus ſcriptorum Xenophon fecit: tamen parum profectò, ſi verum amas, diſtinctè aut plenè. & addo, quòd in priſcis aut barbaris illis ritibus, haud vſquequaque conuenienter ad hoc æuum. Nam qui nuper aut herè id tentarunt, non me tenent aut terrent. in quos, ſi verè loquendum eſt, Cleobuli illud vetus conueniat:* Ἀμουσία τ' πλεῖον μέρος, λόγων τε πλῆθος: Inſcitia in pleriſque, & ſermonum multitudo. *Niſi quòd vnius tamen Machiauelli ingenium non contemno, acre, ſubtile, igneum: & qui vtinam Principem ſuum rectà duxiſſet ad templum illud Virtutis & Honoris! ſed nimis ſæpè deflexit, & dum commodi illas ſemitas intentè ſequitur, aberrauit à regiâ hac viâ. Cum veniâ igitur nos quoque hæc ſcribimus: præſertim alio quodam & nouo planè modo. Nam inopinatum quoddam ſtili genus inſtituimus: in quo verè poſſim dicere, omnia noſtra eſſe, & nihil. Cum enim inuentio tota & ordo à nobis ſint, verba tamen & ſententias variè conquiſiuimus à ſcriptoribus priſcis. idq́ maximè ab Hiſtoricis: hoc eſt, vt ego cenſeo, à fonte ipſo Prudentiæ Ciuilis. Nec huc ambitio nos aut nouitatis ventus impulit (ingenuè id teſtor:) ſed tuus fructus. Quid vtilius potui, quàm tot ſententias in vnum conducere; pulchras, acres, &, ita me ſalus amet, ad ſalutem natas generis humani? Nam quòd ego eadem dicerem: ecquando mihi eadem vis aut fides? Vt in vno aliquo telo aut gladio multum intereſt, à quâ manu veniat: ſic in ſententiâ, vt penetret, valdè facit robuſtæ alicuius & receptæ auctoritatis pondus. Atqui ea veteribus adeſt. Nec verò nudas aut ſparſas ſententias dedimus; ne diffluerent, & eſſet, quod dicitur,* Arena ſine calce: *ſed eas aut inter ſe haud indecenter vinximus, aut interdum velut cæmento quodam commiſimus noſtrorum verborum.*

Sed non tam preſſè,

Nec tam nobis aptè.

Noui iſti plerique futiles.

Laert. in Cleob.

Machiauellus argutus.

Sed ſæpè prauus.

Forma noua noſtri operis.

Concinnata ab aliis; Maxim è ab Hiſtoricis.

Vſum hoc habet:

Et fidem.

Centonem quendam fecimus.

[illegible] aliq.

Ad ſummam, vt phrygiones e varij coloris filo vnum aliquod aulæum formant: ſic nos è mille aliquot particulis vniforme hoc & cohærens corpus. Quod ipſum figuris etiam & vario ſermonis ductu ornare auſus ſum: vt non colorem ſolum haberet, ſed quaſi ſpiritum & vitam. Hoc totum quàm arduum, in arduâ iſtâ materie, mihi fuerit, fruſtrà dixerim apud non expertum. Siquis volet, per tentamentum & iocum pauca aliquot capita concinnet in Populi aut Optimatium ſtatu: nam eos non libaui. ἰδοὺ Ῥόδος, ἰδοὺ πήδημα: Ecce Rhodus, ecce ſaltus. *Atque eò maior mihi moleſtia, quòd per hæc aliena veſtigia ſic iuerim, tamquam in liberrimo ingenij curſu. Definiui, diuiſi, excepi: & nihil omiſi, quod faceret ad formam faciemq́ue perfectæ artis. Rationes imò dictorum etiam addidi: non ignarus, pleroſque hominum, vt Catonem illum, affici. qui iam tum puer ita præceptori ſuo credebat, vt tamen identidem poſceret & cauſſam. Atque hæc omnia, pro rerum quidem magnitudine, breuiter præſtiti. Nec enim ad diſputationes aut amœnitates me diffudi; ſed preſſis habenis currum hunc, vt ſic dicam, continui intra orbitas Vſus & Actionis. Ea mihi in oculis. ideoq́ue nec ad tenuium rerum monitiunculas abij, contentus Communia quædam præcepta dediſſe, & velut decreta. Nam* legem breuem eſſe oportet, *ait Romanus noſter Sapiens,* quæ iubeat, non diſputet. *atque hoc ſeruaui. Quid autem opus aliter? Vt is qui iaculari alium docet, ſatis habet manum oculoſq́ue eius dirigere ad certos quoſdam ſcopos: ille deinde arte eâ vtitur in quocumque loco aut interuallo: ſic animus, qui ſemel principia iſta firmiter hauſerit, facilè ad alia transferet, nec monitorem in ſingulis requiret. Semen quamuis exiguum in bono ſolo ſparſum facilè comprehendit & ſe explicat: breue item monitum in bonâ mente. Hæc forma noſtri operis. quæ vt aſpecta ſtatim placeat, haud voueo: magis, vt inſpecta.* Πλάτων τὰ πολλὰ ὧν τινες συγγράφωσι, τοῖς Ἀδωνικοῖς κήποις εἴκαζεν, οἳ τὴν ἀρχὴν ἐφήμεροι ἔχοντες, ῥᾳδίως μαραίνονται: Plato pleraque ſcriptorum cum Adoniis hortis comparabat, qui ſubitò & die vno nati, celerrimè pereunt: *ſpero haud id eueniet huic noſtro. quod laborioſè ſatum, vires magis à tempore capiet, &, poëtæ verbis,*

Creſcet occulto, velut arbor, æuo.

Sed iam addo

Figuræ verborum ſententiarumq́ue, memorandus. Scripti huius moles & moleſtia.

Politica non in artem redegimus.

Breuitati ſtuduimus.

Et vſui, nō pompæ.

Communia noſtra dogmata.

Seneca in Epiſt. xcv.

Trahenda ad res ſingulas.

Quæ citò placent, non diu placent.

Apud Stobæum in Eclog. Etic.

Ne mihi hoc eſto.

Horat. 1. Carm.

MONITA QVÆDAM,

SIVE CAVTIONES.

NAM futurum vt in varia iudicia ſiue voces hic labor noſter incurrat, valdè temporum & morum ignarus ſim, niſi ſciam. Omnes hodie in Politicâ iſtâ re aliquid ſapiunt aut vident: atque etiam ij, qui nihil vident. Occurrendum igitur breuiter his talibus eſt, ſiquid quærent aut carpent: & tu ſimul, Lector, inſtruendus, vt magis ex tuo meoq́ue vſu me legas. Ac primum, niſi fallor, Calumniæ telum erit in Obſcuritatem huius ſcripti. Tenebro-

Curioſi hodie in alienis ſcriptis, aut carpentes.

Obſcuritas mihi obijcietur.

broſum eſt, inquient, nec omnia in eo liquent. Credo. ſed quæ mea hîc culpa? ſcriptorum illa eſt, à quibus hauſi: quorum, neſcio quomodo, vt quiſque prudentiſſimus, ita aſtrictiſſimus eſt & pauci ſermonis. Ego quid facerem? ponere illa talia, lex mei operis iuſſit; mutare aut addere, religio non permiſit. Tamen huic rei ſubſidia hæc cape. *Quæ faciẽda et pellenda.*

I. Vt ſæpiùs legas. Nam quod gladiatoribus imperari ſolet, vtiliter ego hîc tibi, *Repete.* *Repetitio.*

II. Vt diſcrimina verborum, quæ mea, quæ aliena ſint, (nam litterarum figurâ diſparauimus) ſeriò obſerues. Ad fidem cuiuſque Sententiæ hoc faciet, tum etiam ad intellectum. *Diſcretio.*

III. Vt diſtinctiones multò magis: id eſt, in fine cuiuſque clauſulæ cola poſita, ſemicola, puncta, aut bipuncta. Nam pro his, ſententia tibi tota terminanda eſt ſcilicet, aut ſuſtentanda: videbiſque vniuerſam orationem per membra ſua & periodos curioſè à nobis ſic diſcretam. Nec enim finis ſemper ſententiæ in fine clauſulæ: ſed pendet ea ſæpè ac hæret. *Diſtinctio.*

IV. Vt Notulas vbique adeas, quæ ad oram. Quas necti inter ſe reperies; &, magno tuo commodo, ſemper in iis Breuiculum materiæ totius. imò & aſtringi ſæpè ab iis aliquid aut explicari. Quæſo, obſerua. atque etiam hoc, vt Capitum ſummas præfixas non neglegas, eidem huic fini. *Notulæ.*

V. Denique, vt nequid in legendo aſperum te præbeas aut moroſum. Hoc aut illud non capis? ne damna aut abiice. ſed quod olim Socrates, cùm obſcurum Heracleti librum legiſſet, tu dicito: Ἃ μὲν συνῆκα, γενναῖα· οἶμαι δὲ, καὶ ἃ μὴ συνῆκα. *Quæ intellexi, proba ſunt; credo, & quæ non intellexi.* *Modeſtia benignitas.* *Laërt. in Socrate.*

Calumnia altera futura videtur, aut potiùs iam fuit, in meam Fidem. Non rectè, inquiunt, nec ex ſcriptorum mente quædam citas. Quàm riſi, cùm hoc audiui! Nam reuera culpant inſciti homines, quod elegantior aliquis mihi det in laudem. Quî aliter potui, aut debui, in hoc ſcripto? Nónne enim Centonem quemdam concinno (tale omnino noſtrum opus) in quo liberi ſemper & laudati à ſententiâ iſti flexus? Conſulant poëtas, qui olim & nunc ſic luſerunt. Id vnum modò ſpectandum eſt, nequid in ſententiam improbam, aut falſam flectatur. quod neque iſti dicunt, nec verè vnquam in me dicetur. Etſi profectò leuicula hæc tota calumnia, imò vana. Nam nos amœnitatis iſto genere, in re ſcilicet ſeriâ, nimiſquàm rarò vſi ſumus: &, de induſtriâ, locum ei non dedimus, niſi fortè in connexionibus, aut ad vtilem aliquam ſententiam explendam. Nam tunc, cùm nihil ab aliis directè ſic dictum præ manu: quidni leuiter illiquid nec indecorè torquerem? Licuit ſemper in hoc genere, & licebit. Nam illud omnino non excuſo, quòd Auctorũ verba non rigidè ſemper, & vt ab iis poſita, repono: ſed in Caſu aut Tempore, pro orationis meæ conformatione, pauxillum inflecto. Conſtare aliter non potuit hic textus. *Fides noſtra ſugillatur.* *Sed ab ignaris huius ſcriptionis. Centonum mos & ius.* *Nos vix vſurpamus.* *Et quatenus.*

At tertia Calumnia in ipſam Rem erit: idque variè. cùm hoc illi, hoc alteri diſplicebit: quoniam Solonis veriſſimo verbo, *In re carpimur.*

Ἔργμασιν ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἁδεῖν χαλεπόν: *Apud Plutarch. in Solone.*

Omnibus, in magnis, difficile eſt placeas.

Huic

Noſtra hic rogatio.

Huic adhuc incertæ quid opponam? preces. Tria hæc rogo, quicumque me leget.

Ne linguæ ignari iudicent.

I. Vt nemo temerè me arbitretur aut iudicet, niſi ſermonis Latij benè peritus. Nam qui leuiter tantùm, (iam antè denuncio) potiſſimam non capiet ſcripti huius partem.

Ne rerum ciuilium ignari:

II. Vt nemo, niſi qui rerum etiam peritus. Non tu aliquis è plebe: non tu etiam liberalior mea iuuentus. Nam etſi capere hæc poteſtis, non poteſtis iudicare.

Ne quiſquam properè. *Notas adeunto.* *Commodè ipſi interpretantor.*

III. Vt etiam qui vtriuſque peritus, cunctanter tamen pronunciet & lentè. Hoc aut illud offendit? ſuſtine paulliſper nigrum calculum, & ad NOTAS meas diuerte. Nam eas duplici hoc fine ad finem adieci: vt & ambigua quædam definirem, & obſcuriora illuſtrarem. Quòd ſi ne ibi quidem tibi ſatisfacitur: tamen vt in ludo pilæ, alterius eſt commodè mittere, alterius etiam, ſi quid erratum eſt, quàm belliſſimè excipere & arte corrigere; ſic æqui Lectoris putabis, flectere quædam in benigniorem partem.

Suſpicionibus premimur. *Malum id boni facli.* *Nos deteſtamur.* *Iuuari volumus:* *Et debemus in hoc morbo.*

Iam quarta & vltima Calumnia, non in Rem dirigitur, ſed in Opinionem: imò & eſt ab Opinione. cùm homines ſcilicet malè acuti & callidi, ſenſiſſe aut ſcripſiſſe me volent, quæ per ſomnium non ſenſi, non ſcripſi. Periculoſum, ita me deus amet, genus: ſed nimis per hæc diſſidia ciuilia crebrum. Referunt pleraque omnia ad vnum hoc æuum: & quæ nos communiter diximus, ſic volunt accipi quaſi in Titium aut Seium dicta. Imò vates etiam agunt, non lectores: nec ſumunt à nobis ſenſum, ſed adferunt, & mentem aliquam adfingunt ex ſuâ mente. O angues, ô viperæ! Fugio vos, fugio: & tamen vix effugio. nam quid hîc remedij? niſi fortè à votis: quæ ab imo pectore concipio. Abite à me Ophiogenes, abite Pſylli, nati venena tantùm exſugere librorum. Vos contrà adeſte mites & candidi, qui parati non impellere lapſantem, ſed benignâ potiùs aliquâ interpretatione leuare. Nam ego me labi & errare, non poſſe ſolùm fateor, ſed debere. Nónne homo ſum? nónne æger ſum? vt nihil mirum, ſi in tam diutino iſto languore (per eum hæc ſcripſimus) memoria etiam & iudicium langueant alibi aut vacillent. Sed valebit hoc mihi, ſpero, ad veniam, imò & ad gratiam. quoniam

Vt eſſe Phœbi dulcius lumen ſolet Seneca Troad.
Iam iam cadentis:

ſic noſtra debent abeuntium ſcripta.

ORDO

ORDO ET INDEX LIBRORVM

SINGILLATIM ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS

DICENDA proponit. Duces duos ſiue directores dat ad Vitam ciuilem, Virtutem cum Prudentiâ. Vtriuſque naturam, & quæ adnexa, explicat: & vniuerſa operi ſubſternit fundamenta. Seriem Capitum hanc habet.

I. SCOPVS & materies mei ſcripti. Vita ciuilis definita. Virtus communiter laudata. Pag.17

II. Pietas Virtutis prima pars. definita ea, & diuiſa in Senſum ac Cultum. Hic de Senſu dictum. ibid.

III. De altero Pietatis membro, Cultu. Is definitus, & duplex factus. Plura ad Religionem monita. 18

IV. Fatum, appendix Pietatis. Quid illud, & a quo ſit? quam vim habeat, & quem vſum? 19

V. Etiam Conſcientia, Pietatis lacinia. Definio eam, diuido. tormentum eius, ſi mala, oſtendo: quietem, ſi pura. 20

VI. Alterum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellem? Breuia & vniuerſalia ad hanc præcepta. 21

VII. Ad Prudentiam tranſitum, qui Rectorum alter. Neceſſitas eius oſtenſa. Definitio poſita, & expoſita. Partes eius, & vtilitas. 22

VIII. Quid gignit Prudentiam? Vſum eſſe, & Memoriam. Quid ea vtraque? Vis & firmitudo illius prælata: ſed raritas & difficultas item oſtenſa. ibid.

IX. Memoriæ rerum, ſiue hiſtoriæ, fructus. Facilem hanc ad Prudentiam viam: etiam ad Probitatem. 23

X. Appendix de Doctrinâ, quæ vtrique rectori vtilis. Quis legitimus vſus eius, finis, modus. ibid.

LIBER SECVNDVS

DISTINCTE ad rem venit. Imperia partitur, Principatum præfert, & definit. Virtutes ei adtribuit, & ſeorſim præcipuas ponit. Seriem Capitum hanc habet.

I. DE Imperio vniuersè dictum. eius neceſſitas in Societate oſtenſa, & fructus. 25

II. Diuiſio Imperij. Principatus, prima & optima eius pars. id variis argumentis oſtenſum. ibid.

III. Principatus definitio. per partes declaratio. & primùm, vtrius ſexus ille ſit? 26

IV. Quomodo capiendus Principatus? duos legitimos modos eſſe, Electionem & Succeſſionem. & de vtrâque aliquid diſſertum. 27

V. Initia Principatuum plerumque laudabilia: ſed id non ſatis. perſeuerandum eſſe. ibid.

VI. Quis finis, quò actiones omnes Princeps dirigat? Bonum publicum id eſſe, & ſeponenda priuata. 28

VII. De viâ rectâ quam Princeps ingreditur: & primùm de Virtute. oſtenſum hanc ei, ſuâ cauſâ, neceſſariam. ibid.

VIII. Subditorum etiam cauſâ Principi virtutem induendam, & ipſis inſtillandam. ſine quâ probus aut diuturnus nullus cœtus. 29

IX. Subditos probos fieri maximè à Principis exemplo. cuius incredibilis vis in vtramuis partem. ibid.

X. Diſtinctiùs de Virtutibus Principis dictum. & primùm de Iuſtitiâ, quàm ea neceſſaria: etiam in ipſo Principe. 30

XI. Iuſtitiam adminiſtrandam Subditis eſſe. æquabiliter: temperanter: & ſine cumulo legum. remoto etiam litium ſtudio. 31

XII. Clementia definita. Principi commendata. quæ amabilem eum, quæ firmum, quæ illuſtrem facit. ibid.

XIII. Clementia vberiùs commendata, ſed cum temperie. Abire eam à Iuſtitiâ leniter. nec tamen ſoluere eam vim Imperij, ſed vincire lento nodo. 32

XIV. De fide adiunctum, quæ Iuſtitiæ origo aut ſuboles. Ea commendata, vt columen humani generis. Glorioſam hanc Principi eſſe. vtilem. Spreti ab Etruriâ doctores noui. 33

XV. De Modeſtiâ præſcriptum, quæ Clementiæ aſſidet. Inſtillata Principi, & in Senſu, & in Actione. 34

XVI. Ex occaſione, de Maieſtate adnexa lacinia. quid ea, & qui, & quatenus paranda? 35

XVII. *Minores aliquot virtutes poſitæ, quæ Principem deceant: ſed ſparſim, & breuiter.* ibid.

LIBER TERTIVS

De Prudentiâ diſtinctè agit. Alienam primò Principi commendat: Conſiliarios & adminiſtros ſeriò format. Seriem Capitum hanc habet.

I. PRVDENTIAM *Principi perneceſſariam. ſine eâ vim & opes inutilia. miſcenda eſſe. ſed primam illam in gubernatione præpollere.* 37

II. *Sed duplicem Prudentiam eſſe: A ſe, & Ab aliis. illam optari, hanc contingere. Rarum, imò ἀδύνατον eſſe, vt Princeps à ſe vno ſatis ſapiat.* 38

III. *Jtaque adiutores ei capiendum: idque iudicio. Eos duplices eſſe, Conſiliarios & Miniſtros. Qui, & quàm vtiles illi?* ibid.

IV. *Definiti diſtinctiùs Conſiliarij. & prima eorum munera explicata, Probitas, & Peritia rerum. denique oſtenſi illi, indice famâ.* 39

V. *Explicatum tertium munus, vt ſalubriter conſulant. id incluſum quinque monitorum quaſi lineis.* ibid.

VI. *Quæ vitanda Conſiliariis: & primùm quæ impedimenta & velut vada bonæ Mentis? Ea quattuor notata.* 40

VII. *Quæ turbamenta, & velut Scopuli bonæ Mentis? Tres oſtenſi.* 41

VIII. *Ipſe Princeps quî ſe gerat in audiendis conſiliis. Dogmata huic rei.* ibid.

IX. *Spernenda occulta Conſilia, & ab Aulæ ſeruis.* 42

X. *Dictum de Adminiſtris. & nota triplex, ad quam legi eos oporteat.* ibid.

XI. *Adminiſtris ipſis præcepta tradita, eorum tutelæ. Primùm Minoribus, inde Maioribus. Ancipitem omnem potentiam eſſe in Aulâ.* 43

LIBER QVARTVS

PRVDENTIAM Propriam ingerit, diuidit: & de duplici Togatâ diſſerit, quæ circa res Diuinas verſatur, & quæ circa Humanas. Pleraque omnia quæ firmando aut infirmando Regno ſunt, nouâ, nec adhuc vſitatâ methodo proponit. Seriem Capitum hanc habet.

I. PROPRIAM *Prudentiam, id eſt eam quam ineſſe Principi volumus, præceptis difficilè alligari. Latè fuſam eſſe, Inſtabilem, & Obtectam. Itaque aliquid de eâ, non plenè à nobis præcipi.* 45

II. *Diuiſa Prudentia Propria in Togatam, & Militarem. Illa rurſus, in Humanam & Diuinam. De hac oſtenſum, curam Principi eſſe. Vnam religionem retinendam ei, & defendendam.* 46

III. *De vnâ religione ampliùs quæſitum. Nunquámne diſſidium ferri poſſit? ſaltem in tempus. idque quadamtenus videri.* 47

IV. *An puniendi ſinguli, & quieti? itemque àn extrahendi & perquirendi? Neutrum (ſi intentè quidem fiat) ex vſu videri. Doctore magis his opus, quàm tortore.* 48

V. *Tranſitum ad Prudentiam in Humanis. huic duo fontes recluſi, Ingenium Populi & Regni. De priore dictum: & per indicem expoſita Natura vulgi.* ibid.

VI. *Fons alter recluſus, Ingenium regum & regni. Duo hic conſiderata, quæ Communiter conueniunt, & quæ Diſtinctè.* 50

VII. *Præcepta nunc ex hiſce fontibus petita, & primùm vniuersè poſita, quæ firment Regnum aut violent: mox diſtinctè de Vi dictum. Opus Regi Cuſtodes, Milites, Arces, aut potiùs Colonias.* 51

VIII. *De Virtute duplici, ſeruatrice Regnorum. Beniuolentia populi commendata, & oſtenſa triplex ad eam via.* 52

IX. *Auctoritas commendata valdè. Tria oſtenſa, quæ ad eam ducunt. in quibus quia Imperij præcipua vis eſt, accuratè & enucleatè de his diſſertum.* 53

X. *Ad ea tranſitũ quæ Vertendo regno faciunt: in quibus prima, Vis eſt. Ea duplex oſtenſa: Inſidiæ & Proditio. Vtraque quomodo cauenda, aut puniendi, oſtenſum.* 58

XI. *De Vitio duplici, euerſore regnorũ. Primùm de Odio: cuius peſtis ſubiecta oculis. Fugienda quæ eò ducunt: imò & imago eorum. qualis eſt in Suppliciis, Tributis, Cenſurâ. In his ſingulis quomodo ſe gerat Princeps, dictum.* 61

XII. *Definitus & vituperatus Contemptus. Oſtenſa quæ illum gignunt; à rege, ſi ſapiet, fugienda.* 69

XIII. *Quæſitum an Prudentia mixta locum apud Principem habeat? id eſt, ea in quâ fraudes. Dictum, & doctum, aliquem habere.* 71

XIV.

XIV. *Quomodo, & quatenus fraudes admittendæ. Triplex earum genus factum; & diſtinctè aliæ in Regnum receptæ, aliæ excluſæ.* 72

LIBER QVINTVS

De Militari Prudentia agit. eam in Bello duplici elucere oſtendit: & primum ac potiſſimùm, in Externo. Quæ Militum, quæ Ducum munia; quæ Conſilia in bello vſui ſint, docet. Seriem Capitum hanc habet.

I. TRANSITIO *ad Militarem Prudentiam, cum excuſatiuncula aliquâ mei, quod de eâ dicturam non miles.* 77
II. *Prudentiæ hæc pars commendata Principi: quæ ne eſſaria ad tutelam ſalutemq; regni.* 78
III. *Materies & ordo dicendorum. Bellum externum definitum, & remota ab eo ſuſcipiendo Iniuſtitia.* ibid.
IV. *Ordine & partite poſita, quæ ad iuſtum bellum requiruntur: & maximè, quibus id cauſſis capiendum.* 79
V. *Temeritas remota à bellorum initiis: & ſummatim, quæ in ſuſceptione omni cogitanda ſint.* 81
VI. *Ad Gerendum bellum tria requiſita. Primò Apparatus triplex, Pecuniæ, Commeatuum, Armorum.* 82
VII. *Milites terreſtri quidem Bello neceſſarij, duplices: Equites, pediteſque. quæſitum breuiter, vtrorum maior vſus.* 83
VIII. *Vtroſque bonos eſſe debere: alioqui pro nihilo omnis copia. Fieri bonos dupliciter, Delectu & Diſciplinâ. Ea neglegi hodie, & ſuper hac re iuſta veraque querela.* ibid.
IX. *De Dilectu cæptum dici. ſed primò quæſitum, Exteri an Domeſtici præferendi? nos [illegible], eum cauſâ.* 84
X. *Obiecta & reiecta ea, quæ contra Domeſticum militem dicuntur. Hanc Regum eſſe, illum Tyrannorum.* 85
XI. *Qui legendi in milites? Duo genera faciendi: Ordinarios & Subſidiarios. atque vtrique ſeorſim deſcripti.* 86
XII. *[illegible] Delectu vtrique capiendi. & [illegible] ordine poſita, germanæ in milite virtutis.* 87
XIII. *De Diſciplinâ verâ & ſeuerâ dictum. Ea laudata. partes eius [illegible] idque docendi cauſsâ) quattuor factæ. Singulæ explicatæ.* 89
XIV. *Tranſitum ad Duces. Eos neceſſarios, non ſolùm vtiles. Duplices eſſe. Semper in iis Peritiam magis quam Virtutem ſpectari. & vnum in vno bello eſſe debere.* 93
XV. *Boni Ducis τεκμήρια ſiue Notæ. quinque eas videri: quas ordine explicamus.* 94
XVI. *Conſilia neceſſaria bello eſſe. Eorum ſpecimen ſiue guſtus; itemque monita, quæ vſui Ante pugnam, & In pugnâ.* 96
XVII. *De callidis Conſiliis ſiue Strategematis: An vti iis ius & fas? Noſtrâ ſententiâ, non vtilia ea ſolùm, ſed glorioſa.* 101
XVIII. *Quid poſt Pugnam faciendum videatur: & in Victoriâ, ſiue Clade, quomodo Princeps ſalubriter & decorè ſe gerat.* 102
XIX. *Ad Pacem ex animo adhortatio. Ac primum illuc inclinamus eos, qui Victi: ſed ad Tutam & Bonam.* 104
XX. *Victores ad Pacem prouocati, argumento triplici: quia id Decôrum, Vtile, Tutum. atque adeò ad pacem mitem: ſed cum excluſione fraudis. Pro eâ auctor ipſe Pacis inuocatus.* 105

LIBER SEXTVS

CIVILE bellum tangit & deteſtatur. cauſſas eius, & in eas remedia, ſatis diffusè explicat. Finiri id ſuadet & vouet. Seriem Capitum hanc habet.

I. AD *Ciuile bellum ventum. & eius miſeriæ breuiter oculis ſubiectæ.* 107
II. *De cauſſis ciuilium bellorum. Eæ factæ duplices, Longinquæ & Propinquæ. Priùs de prioribus dictum.* 108
III. *De cauſſis propinquis belli Ciuilis. Eæ tres. Factio prima eſt: eius pernicies in omni ſtatu. & ſitne diſſidia vmquam vſui?* 109
IV. *Cauſſa altera è Propinquis, Seditio. eius Origo, Progreſſus, Remedia, diſtinctè explicata.* 110
V. *De Tyrannide. quid ea ſit, & eius ingenium? mala ſubiecta oculis: quæſitumque, tollenda ea an toleranda?* 112
VI. *Quæſtiuncula per occaſionem inſerta, An miſceat ſe bellis Ciuilibus vir bonus? vtrimque ea agitata: & cum diſcrimine aliquo perſonarum definita.* 114
VII. *De Finiendo Ciuili bello. & Operis mei finis.* 115.

AVCTORVM· SYLLABVS.

AVCTORES *uno aſpectu, ſi lubet, vide, è quorum ſcriptis hoc Opus. Inter eos eminet* CORN. TACITVS *extra ordinem dicendus: quia plus vnus ille nobis contulit, quàm ceteri omnes. Cauſſa in Prudentiâ viri eſt, & quia creberrimus ſententiis: atque etiam, quia familiaris nobis, & offerebat ſe non vocatus. Ceteri in claſſe duplici. Quorumdam verbis frequentiùs & libentius vtimur: vti ſunt iſti*

E LATINIS:

C. Salluſtius
T. Liuius
Annæus Seneca
M. Cicero
Q. Curtius
C. Plinius Iunior
Fl. Vegetius, *ſed in materie militari.*

E GRAECIS:

Ariſtoteles
Thucydides
Plato
Xenophon.

Aliorum rariùs: vti ſunt iſti

E LATINIS

Acta Apoſtolorum
Adagia
Æmylius Probus
Afranius
Agellius
Ambroſius
Ammianus Marcellinus
Apuleius
Attius
Auguſtinus
Auſonius
Bernardus
Boëtius
Cæcilius
Cęlius ad Ciceronem
Cæſar
Capitolinus
Caſſiodorus
Cato Cenſorius
Claudianus
Columella
Corn. Nepos
Cyprianus
Eccleſiaſticus
EccleſiaſticaHiſtoria
Egeſippus
Feſtus Pompeius
Florus
Frontinus
D. Gregorius
Guil Neubrigenſis
Horatius
Ieremias
Iſidorus
Iuſtinus
Iuuenalis
Lactantius
Lampridius
Lucanus
Lucretius
Manilius
Martialis
Origenes
Ouidius
Pacuuius
D. Paulus
Perſius
Petronius
Plautus
Plinius ſenior
Porcius Larro
Propertius
Prouerbia Salomonis
Publius Mimus
Quinctilianus
Seneca Tragicus
Silius Italicus
Statius
Suetonius
Terentius
Tibullus
Titinnius
Valerius Flaccus
Valerius Maximus
Varro
Velleius
Virgilius
Vlpianus
Vopiſcus
Vulcatius.

E GRAECIS

Adagia Græcorum
Aeſchylus
Appianus
Archilochus
Ariſtophanes
Baſilius
Callimachus
Democritus
Demoſthenes
Dio Caſſius
Diogenes Laërtius
Diodorus Siculus
Diphilus
Epicharmus
Euripides
Euſtathius
Greg. Nazianzenus
Herodotus
Heſiodus
Homerus
Iamblichus
Iſocrates
Lucianus
Menander
Mercurius Triſmegiſtus
Philo Iudæus
Pindarus
Plutarchus
Polybius
Serenus
Sophocles
Stobæus
Syneſius
Theocritus
Theognis.

IVSTI LIPSI
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI PRIMI

CAPVT PRIMVM.

Scopus & materies mei ſcripti. Vita Ciuilis definita. Virtus communiter laudata.

VITAE Ciuilis iter quî rectè ineas, rectè peragas, præcipere mihi eſt animus: nec id meis, ſed veterum monitis, imò & verbis. Tu mihi dux magne Deus: & manum hanc mentemque dirige, vt ſalutaria videam, diiudicem, promam. Vitam Ciuilem definio, QVAM IN HOMINVM SOCIETATE MIXTI DEGIMVS, AD MVTVA COMMODA SIVE VSVM. Huic duos Rectores tribuo, Prudentiam & Virtutem. illam ex plurium mente: ſed & hanc ex meâ. quia ciuem verè bonum nullum arbitror, niſi & virum. Sine Virtute, Calliditas ea ſit & malitia, & quidlibet potiùs quàm Prudentia. cuius clauus etſi propriè Vitam Ciuilem dirigit, non tamen ſine vſu & auxilio illius magnetis. Igitur de Virtute iure præmittam, quæ

Quid Vita Ciuilis. — *Duo ei neceſſaria. Prudentia & Virtus.*

Proprium hominis bonum. (Tacitus IV Hiſt.)

Virtus ſolum hominis. — *Ea non interit.*

Cetera humana pereunt, & *diuitiarum & formæ gloria, fluxa atque fragilis eſt: Virtus clara æternaque habetur.* (Salluſtius Catil.)

Hoc vnum contingit immortale m… tali. (Seneca Epiſt. XCIX.)

Itaque iure, *quæ homines ar…t, nauigant, ædificant, Virtuti omnia parent.* (Salluſt. Catil.)

Ceteris omnibus præeminet:

Nam ea *omnia in ſe habet, omnia aſſunt bona, quem penes eſt Virtus.* (Plaut. Amph.)

Eorum omnia continet.

Nec aliena à nobis, vltrò ſe ingerit, & *in omnium animos lumen ſuum immittit. etiam qui non ſequuntur eam, vident.* (Seneca lib. IV. de Benef.)

Familiaris natura.

Obuia eadem & facilis, *in medio poſita neminem dedignatur, qui modò ſe dignum illâ iudicauerit.* (Idem Conſ. ad Polyb.) *Expoſita.*

Confugiamus igitur ad hanc, vt in aſylum. quia ſola ea quieta, tuta, & *in ſuâ poteſtate eſt. omnia, præter eam, ſubiecta fortunæ dominanti.* (Cornific. ad Heren.) *Aſylum in turbis.*

Aduerſus virtutem autem *hoc poſſunt calamitates, & damna, & iniuriæ, quod aduerſus ſolem nebula poteſt.* (Seneca Epiſtol. CXIII.)

CAPVT II.

Pietas Virtutis prima pars. definita ea, & diuiſa in Senſum ac Cultum. Hic de Senſu dictum.

HANC in duos velut ramos diuido, Pietatem & Probitatem. Illa eſt, RECTVS DE DEO SENSVS, RECTVS IN DEVM CVLTVS. Duobus enim his Pietas conſtat; ſine altero, mutila aut manca. Noſſe ante omnia ſummum illud numen (quatenus homini datum) oportet: & cognitum, piè pureque venerari. Vtrique rei vera lux à ſacris litteris: ſed & in profanis ſparſas quaſdam ſcintillas video: quas colligam. De Senſu, iſtas.

Virtutis diuiſio. — *Quid Pietas.* — *Eius duo membra. Senſus & Cultus.*

Illum neceſſarium: quia *de Deo optimè exiſtimare, pietatis eſt exordium.* (Auguſtin. lib. I. De lib. arb.) *Senſus, totius pietatis initium.*

Conſtat igitur tibi, *Vnum eſſe regnatorem omnium deum.* (Tacitus V. Hiſt.) *Deus vnus.*

Æternus.

Ita appello *Summum illud & æternum, neque mutabile, neq; interiturum.* (Ibid.)

Deſcriptio eius.

Quem in parte deſcripſerim (infinitum enim illud quis definiet?) MENTEM *ſolutam quamdam, & liberam, ſegregatam ab omni concretione mortali, omnia ſentientem & mouentem, ipſamque præditam motu ſempiterno.* (Cicero 1. Tuſcul.)

Periculoſum, rimari.

Nec plura addam: quia *de deo etiam vera dicere periculoſum eſt:* (Cypr. in Symb.)

Qui *meliùs ſcitur, neſciendo.* (Auguſtin. lib. II. de Ord.)

Potentia diuina.

Effectus tamen eius & affectus (ſi ita appellare fas) licet ingeram, amori tuo & admirationi. Ille maximus eſt:

> —— *immenſa eſt, finemque potentia cæli*
> *Non habet, & quidquid ſuperi voluère, peractum eſt.* (Ouid. VIII. Metam.)

Iuſtitia.

Ille iuſtiſſimus. & Θεὸς οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἄδικος, ἀλλ' ὡς οἷόν τε δικαιότατος: (Plato in Theæteto.) *Deus nuſquam & numquam iniurius, ſed quantum poteſt iuſtiſſimus.*

> *Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia iuſtis.* (Ouidius XIII. Metam.)

Arbitriū, & vbique præſentia.

Ille arbiter & inſpector operum, conſiliorum, mentium. *Nihil deo clauſum eſt: intereſt animis noſtris & cogitationibus medijs interuenit.* (Seneca Epiſt. LXXXIV.)

> *Eſt profectò deus, qui quæ nos gerimus, auditque & videt.* (Plaut. Capt.)

> *Quem, quia reſpicit omnia ſolus,*
> *Verum poſſis dicere Solem.* (Boët. de Conſol.)

Curatio, & præmij aut pœnæ diſtributio.

Nec inſpector ſolùm, ſed iudex idem & vindex. *Namque mihi pro vero conſtat, omnium mortalium vitam diuino numine inuiſi; neque bonum neque malum facinus cuiuſquam pro nihilo haberi, ſed ex naturâ diuerſa præmia bonos maloſque ſequi.* (Salluſt. ad Cæſ.)

Gubernatio.

Hic qui gubernat omnia:

> *Qui terram inertem, qui mare temperat*
> *Ventoſum, & vrbes, regnaq; triſtia.* (Horat. III. Odarum.)

> Nec enim *ſecura quies illum, ſimiliſque ſopori,*
> *Detinet:* —— (Ouid. I. de Arte.)

Sed ille eſt, *qui viget, qui ſentit, qui meminit, qui regit & moderatur.* (Cicero in Somnio.)

Ignorantia horū, cauſa ſcelerū.

Hæc talia non fas ſolùm, ſed neceſſe tibi ſcire: quia reuerà

> —— *primæ ſcelerum cauſſæ mortalibus ægris*
> *Naturam neſcire deum.* (Silius IV.)

Credenda tamen plura, quàm ſcienda.

Sed ſcite temperarier. quoniam & hoc verum, *Sanctius ac reuerentius eſſe, de actis deorum credere quàm ſcire.* (Tacit. in Germ.)

CAPVT III.

De altero Pietatis membro, Cultu. Is definitus, & duplex factus. Plura ad Religionem monita.

Quid Cultus.

DE Cultu inſequor. qui non aliud, quàm COGNITI NVMINIS VENERATIO, CERTIS LEGIBVS CERIMONIISQVE DEVINCTA. Coli enim poſtulat, & huic fini homo natus: idque cultu duplici, Interno, Externo. (*Is duplex.*) Ille eſt, qui *in animo & ex animo, Deo vero preces concipit, laudes, grates.* (*Internus.*) Iſte, qui *hæc eadem, per ritus & geſtus, expromit.* (*Externus.*) Totum iſtud, nec malè, Religionem vulgò appellamus: de quâ ſana quædam à non ſanis hæc habe.

Imperioſa religio.

Magnum eius in animos imperium. *Religione enim vita conſtat.* (Plinius lib. XIV. Nat. Hiſt.)

Omnibus [c]ara.

Omnes religione mouentur, & deos patrios quos à maioribus acceperunt, colendos ſibi diligenter & retinendos arbitrantur. (Cicer. V. in Verr.)

Pertinaciter inſidet.

Itaque qualiſcumque ea hauſta, ægrè educitur. quoniam *ſua cuique optima videtur, vt quæ non ratione, ſed affectu diiudicetur à ſingulis.* (Philo Iudæus ad Caium.)

Optima ea habenda omnibus:

Hæc publicè & priuatim habenda. *Omnia enim proſpera eueniunt colentibus deos, adu[e]rſa ſpernentibus.* (Liuius lib. V.)

Et in omni ſorte.

Idque in vtrâque fortunâ. & videndum, *ne ritus ſacrorum inter aduerſa culti, per proſpera obliterentur.* (Tacitus XI. Ann.)

Sed citra ſuperſtitionem.

Sed habenda cum modo: ne fiat illud, *Gens ſuperſtitioni obnoxia, religionibus aduerſa.* (Idem V. Hiſt.)

Ad quam inclinamus, aut trahimur.

In quam [illegible] naturæ vitio nos proni: & trahunt etiam ij, *quibus quæſtui ſunt capti ſuperſtitione animi.* (Liuius libro IV.)

Telum hoc ad regendum.

Nec impediunt potentes. quoniam, vt iudicant, *nulla res multitudinem efficaciùs regit, quàm ſuperſtitio.* (Curtius lib. IV.)

At

[illegible]

At tu fuge. nam *ſuperſtitione qui eſt imbutus, quietus eſſe numquã poteſt.*

Cicero I. de Finib.

Timor eius nota.

Diſcrimen hoc habe: *Deos à religioſo vereri, à ſuperſtitioſo timeri.*

Varr. apud Auguſtin. de Ciuit. libro VI.

Spernenda nobis.

Placeat ille verſus, ſed ſaniter intellectus:

Religentẽ oportet eſſe, religioſum nefas.

Apud A-Gel. libro IV. c. IX.

Intrò reuocanda religio.

In Cultu ipſo, ad interna ſemper præuertere: & cenſe, *Cultum deorum eſſe optimum, eumdemque caſtiſſimum atque ſanctiſſimum, vt eos ſemper purâ, integrâ, incorruptâ & mente & voce venereris.*

Cicero de Nat. deor. II.

Et animus excolẽdus.

Aureum tibi dictum imprimo: *Optimus animus, pulcherrimus dei cultus eſt.*

Seneca.

Sine Ritualium tamen abiectio.

Nec ſic, vt externa tamen ſpreueris, niſi ſi impia. Nam & in his, *religioni parendum eſt, nec patrius mos contumaciter repudiandus.*

Cicero de Diu. lib. II.

Nō in ſubtilitate religio.

In verbis etiam aut quæſtiunculis ne nimium mihi pruri. ad facta abi: quia *Chriſtianorum omnis religio, ſine ſcelere & ſine maculâ viuere.*

Lactant. libro V. cap IX.

Sed in factis.

Moyſen illum Ægyptium audi: qui *de fide cuiuſque magis oculis quàm auribus credit.*

Ap. Ruffin. Eccl. Hiſt. lib. II. c. VI.

Capit alius hic ſermo.

Sed abſtineo, & Platonem inſuſurrantem audio: ὑποί γε δὴ λόγοι χαλεποί: *difficiles, & cum diſcrimine, hi ſermones.* Quod oraculum, in hoc quidem æuo.

Libro de Republ. in hac ipſa re.

CAPVT IV.

Fatum appendix Pietatis. Quid illud, & à quo ſit? quam vim habeat, & quem vſum?*

* Fati vocem hic & alibi veterum more pono, ſed nõ mente. Nil niſi prouidentiam diuinã, idq; pio & Chriſtiano ſenſu intelligere me, ſemel teſtor.

PIETATEM ſeui. pango nunc duos ſurculos, qui ſub arbore hac, imò ex eâ nati: Fatum, & Conſcientiam. Quorum illud, ex Senſu; hæc, ex Cultu, originem clarè ducunt. Si enim gubernat & dirigit deus; prouidet etiam & decernit. idque æternus ipſe, ab æterno in æternum. Hoc autem eſt Fatum:

Fati origo ex Senſu

Quid ſit.

Cuius lege immobilis rerum humanarum ordo ſeritur.

Liuius libro XXV.

Nec id aliud (vt non nemo etiam è priſcis ſenſit) quàm SANCTIO ET *VELVT VOX DIVINAE MENTIS.

* Atque vide libr. V de Ciu. c. X

Stat. I. Theb.

—— graue & immutabile ſanctis
Pondus adeſt verbis, & vocem fata ſequuntur.

Tacitus IV. Ann.

Nam quòd alij *Fatum quidem congruere rebus putant, ſed e vagis ſtellis, alij apud principia & nexus naturalium cauſſarum:*

Quis auctor eius?

Delirant. nos à cauſsâ principe id petimus: id eſt, Deo. *ex quo ſuſpenſa ſunt omnia, à quo ſunt omnes cauſſæ cauſſarum.*

Nempe ipſe Deus.

Senec. II. Quæſt. Nat.

Val. Flac. I Argon.

—— Condita pergunt
Ordine cuncta ſuo, rerumque à principe curſu
Fixa manent.

Mihi quidem ſedet (pio illo ſenſu) *ab omni æternitate fataliter omnia deſtinata.*

Vis eius in humana.

Cic. II. de Diuin.

Curtius lib V.

Et *eludant licet, quibus fortè ac temerè humana negotia volui agique perſuaſum eſt: equidem æternâ conſtitutione crediderim, nexuque cauſſarum latentium & multò antè deſtinatarum, ſuum quæque ordinem immutabili lege percurrere.*

Cui conſtitutioni humana omnia ſubiecta.

Manil. IV.

Fata regunt orbem: certâ ſtant omnia lege.

Etiam actiones, & quæ circa eas: tempora dico, & modos.

Stat III. Theb.

—— manet hæc ab origine mundi
Fixa dies bello, populique in prælia nati.

Quin ipſi homines, tamen in* parte. Πάντες οἱ ἄνθρωποι εἱμαρμένῃ ὑπόκεινται, καὶ γενέσει, καὶ μεταβολῇ: *Omnes mortales fato ſubiciuntur, & initio, & mutatione.*

* Voluntas enim eius omnia.

Mercur. Triſm. cap. XII. Pœmãd.

Adeò vt nullis conſiliis vel auxiliis id vitemus, aut mutemus. *Nec conſilio prudenti, nec remedio ſagaci, diuinæ prouidentiæ fatalis diſpoſitio ſubuerti vel reformari poteſt.*

Cui Prudentia omnis impar.

Apul. Metam. IX.

Ouid. I X. Metam.

—— Tantúmne aliquis ſibi poſſe videtur
Fata quoque vt ſuperet?

Nec ſi prædicitur quidem. Nam *quæ fato manent, quamuis ſignificata non vitantur.*

Nec vitatur vllo monitu:

Tacitus I. Hiſt.

Græcus ille rectè: Ξεῖνε, ὅ, τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδείς: *O hoſpes, quod diuinitus contingere debet, homo à ſe nullâ arte eſpellet. ac ne verisſimilia quidem dicentibus fidem habebit.* Herodot. IX.

Aut prodigia. Non ſi monſtra eum moneant aut prodigia:

Heu vani monitus, fruſtraque morantia Parcas Silius libro V.
Prodigia! heu fatis ſuperi certaſſe minores!

Inuictæ enim *leges neceſſitatis, pectus etiam ab amentiâ remotum, prodigia iuſtâ æſtimatione perpendere non patientur.* Valerius Max. libro I. cap. VI.

Ideò, quia mentē deus adimit, aut obnubilat. Mentem ſcilicet tunc hominibus adimit ſupera illa Mens: quæ *cuiuſcumque fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit.* Velleius lib. II.

Videmus ipſi cottidie, *manum intercientibus fatis, hebetari ſenſus hominum & obtundi.* Ammianus Marcel. libro XIV.

Adeò, vt cauſa eius à nobis videatur. *Ira efficitur, quod eſt miſerrimum, vt quod accidit, etiam meritò accidiſſe videatur, & * caſus in culpam tranſeat.* Vell. II.

* Vulgi iudicio.

Imminent & incurrunt, quæ fugit. Adnecto amplius. *Fugiendo in media ſæpè fata ruitur.* Liu. VIII.

——— Multi ad fatum
Venêre ſuum, dum fata timent. Sen. Trag. Oedip.

——— Multos in ſumma pericula miſit
Venturi timor ipſe mali. Lucan. VII.

Remittamne omnia in hac cymbâ, deo ad clauum ſedente. Quid ergo? inquies. nihil agam, & permittam omnia fatis? Stultè. imò viam inibis quæ ad fata ducit: & hoc quoque ex Fato. Felicia illa vis? allabora. *Non enim * votis neque ſuppliciis muliebribus auxilia deorum parantur. vigilando, agendo, proſperè omnia cedunt.* Salluſt. Catil.

* Solis quidem.

Ignauos illa ſpernit. Nec expecta, *nihil agenti in ſinum de cælo deuolaturam Victoriam* aut Fortunam *eſſe.* Liu. VIII.

Θεοὶ τἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦσιν: *Dij bona laboribus vendunt.* Græcor. Adag.

Fortes iuuat. Et hac mente verum, *Deos fortioribus adeſſe.* Tacitus IV Hiſt.

Simile in triſtibus. *Dij probibebunt hæc, inquies. ſed numquam propter te de cælo deſcendent: tibi dent mentem oportet, vt prohibeas.* Liu. VI.

Quis à Fato notitiâ fructus. Nec plura de grandi hoc profundo: quod tentandum ſemper homini, numquam explorandum. Tibi quis hîc fructus? iſte, vt verè pius ſis, & fata ſequare; id eſt deum.

Præcipuum, patientia. *Quid enim eſt viri boni? præbere ſe fato.* Seneca de Prouid.

Φέρειν τε χρὴ τά τε δαιμόνια ἀναγκαίως, τά τε ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνδρείως: *Ferre quæ diuinitus immittuntur, neceſſariò oportet: quæ ab hoſtibus, viriliter.* Thucyd. lib. II. in orat. Periclis.

Optimum eſt pati quod emendare non poſſis: & deum, quo auctore cuncta eueniunt, ſine murmure comitari. Malus miles eſt, qui Imperatorem ſuum gemens ſequitur. Seneca epiſt. CVIII.

CAPVT V.

Etiam Conſcientia, Pietatis lacinia. Definio eam, diuido. tormentum eius, ſi mala, oſtendo: quietem, ſi pura.

Conſcientia a religione orta. IAM & Conſcientia, vt dixi, Pietatis ſoboles eſt: & origo ei palàm à radice Cultus. Vbi enim ille floret & viget: hæc pariter. vbi areſcit & languet: etiam iſta. *Et vix eſt, vbi non illa.* Quin vbi nulla religio aut diuinus metus; exiguum in animo huius germen, & à malâ terrâ velut oppreſſum. Eſt autem Conſcientia, RELIQVA IN HOMINE RECTAE RATIONIS SCINTILLA, BONORVM MALORVMQVE FACINORVM IVDEX ET INDEX. *Definitio eius.* Igitur & bipartita ea, *Diuiſio.* Approbatio ſcilicet, & Opprobratio: illa in benè, hæc in ſecùs factis. Sed iſtius vis (vt vita & vitia ſunt) creberrima; ideoque ferè obtinuit, vt hæc pars veniat in generis ſui nomen. Nam Conſcientiam vulgò appellamus, VIOLATI NVMINIS AVT PERPERAM CVLTI TRISTEM COGITATIONEM ET MORSVM. *Altera definitio eius.* Qui ſenſus infixus homini; & viuit quamdiu ille, non vi extinguendus, non fraude.

Conſcientiam à diis immortalibus accepimus, quæ diuelli à nobis non poteſt. Cicer. pro Cluent. *Aliâ hus infixa.*

Vtiliter autem ea data, vt corrector adfectuum & animæ pædagogus. Ongenes. *Vtilis homini in peccata.*

Fla-

Tormentum poſt peccatum: quia *perfecto demum ſcelere, magnitudo eius intelligitur.* Tacitus XIV Ann.

Tormentum ante peccatum: *quia inſequitur eos eius ei aucrſitio eſt, quam natura damnauit.* Seneca Epiſtolâ XCVIII.

Et *magna ſanè vis eius eſt in vtramque partem, vt neque timeant ij qui nil illi admiſerunt, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent qui peccauerunt.* Cic. pro Milone.

Itaque *bona* illa, *ſemper metu vacua eſt:* Bias apud Stob.

Imò in gaudio. *& vis numquam triſtis eſſe? bene viue.* Ibid. Serm. libro II.

Mala autem etiam in ſolitudine anxia & ſollicita eſt. Seneca Ep. XIV.

Poteſt enim *nocenti contingere vt lateat, latendi fides non poteſt.* Epicur. apud Sen. Ep. XCIX.

Et quî celes?

Noctè dieque tuum geſtas in pectore teſtem. Iuuenal.

Teſtis est non fallax. Qui non fallit, non fallitur. & ex oraculo hoc eſt: *Suus cuique animus ex conſcientiâ ſpem præbet.* Salluſt. ad Cæſ.

O te miſerum, ſi contemnis hunc teſtem! Sen. Ep. XLIII.

Carnifex aſſiduus: Imò & Tortorem. Vrit enim, cædit, lancinat: eò grauiùs, quia ſine morte. Græcorum Adagium verum: ἡ συνείδησις τὴν ψυχὴν πλήττει: *conſcientia animum verberat.*

Indefeſſus. Et quidem aſſiduo illo & ſurdo verbere. *Namque animus impurus, diis hominibuſque infeſtus, neque vigiliis neque quietibus ſedari poteſt. Ita conſcientia mentem excitam vaſtat.* Salluſt. Catil.

Sic tamen hodie viuitur, vt *multi famam, conſcientiam pauci verentur.* Plin. lib. III. Epiſt.

Numquam vir bonus. Alter vir bonus. cui fixum *in omni vita transuerſum vnguem a rectâ conſcientiâ non diſcedere.* Cicer. ad Attic. lib. XIII.

Etiam tibi: qui hoc imbibe, *Tranquillitate conſcientiæ nihil excogitari beatius poteſt.* Aug. XXI. de Ciuit.

CAPVT VI.

Alterum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellem? Breuia & vniuerſalia ad eam præcepta.

RAMVS Virtutis mihi alter ſupereſt, Probitas: quem tamen leui dolabrâ expolio, quia in hoc ciuili ædificio propriè non ei locus. Ad morale pertinet. nec Probitatem aliud hic intellego, quàm RECTAM IN MORIBVS ET ACTIONE OMNI VITAM, EX HONESTI NORMA. Mihi tamen non omittenda, vt neceſſitatem videas: & quia Pietati adnexa ea, aut veriùs innexa. Sine moribus Pietas, quidquid vultu, voce, calore præferas, vana eſt, imò nulla. Vt poma, in Iudæâ, non poma naſcuntur, quæ contacta in fumum abeunt & vaporem: talis verboſa illa Pietas, ſine vitali hoc operum ſucco. Iure ergo mores ama, quiſquis amas illam: & factis magis, quàm ſpecie; ſerio, nec ad pompam.

Quid Probitas? — Pietatis ea comes. — Si modò vera ſit.

Salluſt. in Catil. *Eſſe quàm videri, probus malis.* Interna probitas, ſola proba.

Velleius lib II. Et cum laudato illo Catone, *numquam rectè feceris, vt feciſſe videaris.*

Cicero. *Conſcientia virtuti ſatis amplum theatrum eſt.* Et ſpernendus fucus.

Tacitus IV. Hiſt. Non tu mihi *inter claros magis, quam inter bonos.*

Salluſt. Catil. Non inter eos, quos *ambitio falſos fieri ſubegit, magiſque vultum quàm ingenium bonum habere.*

Apul. in Apolog. I. Opes quid curas? *Fortunam velut tunicam, magis concinnam proba, quàm longam.* Opes non nimis amanda.

Seneca Epiſt. Quid cultum aut corpus? *Honeſtum ei vile eſt, cui corpus nimis carum eſt.* Non corpus.

Tacitus Ann. XV. Tu à te laudem tibi ſume; internâ veraque virtute, *non ſpecie inanium validus.*

In Agric. Eſto mihi *cultu modicus, ſermone facilis.*

Salluſt. in Frag. *Ore probo, animo verecundo.* Pudor induendus.

Tacitus IV. Hiſt. *Opum contemptor, recti peruicax, conſtans aduerſum metus.* Cum Conſtantiâ.

Vnius

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Animum ſolum colendum. Vnius animi cultor: qui *dux atque imperator vitæ mortalium.* Salluſt. Iugurth.

Qui maximus. *Rector humani generis, agit atque habet cuncta, neque ipſe habetur.* Ibid.

Qui æternus. *Præclara enim facies, magnæ diuitiæ, ad hoc vis corporis, & alia huiuſmodi omnia breui dilabuntur:* Ibid.

At ingenij præclara facinora, ſicuti anima, immortalia ſunt. Ibid.

CAPVT VII.

Ad Prudentiam tranſitum, qui Rectorum alter. Neceſſitas eius oſtenſa. Definitio poſita, & expoſita. Partes eius & vtilitas.

Prudentia virtutem ipſam ducit. VIAE tuæ Ducem vnum habes, Virtutem: adiungo nunc alterum, quem Prudentiam dixi. Is non tuus ſolùm, ſed ſi inſpicis, Virtutis ipſius rector. certè director. Sine prudentiâ enim quæ poteſt eſſe virtus?

Qua ſine ea, haud recta. Plato verè ait, Ἡ φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν: *Prudentia ſola præit & ducit ad recte faciendum.* In Menone.

Et Sophus alter: οὐχ οἷόν τε ἀγαθὸν εἶναι κυρίως, ἄνευ φρονήσεως: *fieri non poteſt vt quiſquam verè probus ſine Prudentiâ audiat.* Ariſt. vi. Ethic. c. v.

Cauſſa hæc. quòd Virtus omnis in Electione & Modo eſt: non hæc ſine Prudentiâ: ergo nec Virtus. Atque vt Architectis opus nullum rectè proceſſerit, ſine libellâ & lineâ: non item nobis, ſine normâ hac dialectice.

Quid Prudentia? Quam definio, INTELLECTVM ET DILECTVM RERVM, QVAE PVBLICE PRIVATIMQVE FVGIENDAE AVT APPETENDAE.

Sagacitas eius. Intellectum dixi. quia hæc eſt quæ videt omnia: ideoque ὄμμα τῆς ψυχῆς, *oculus animæ*, iure dicta. Ariſtot. & Iamblich.

Diſcretio. Dilectum addidi. quia eadem, quæ ſeligit: & recto iudicio: *honeſta ab deterioribus, vtilia ab noxiis diſcernit.* Tacitus iv. Ann.

Duplex ea, Priuata & quæ ſeruat ſocietas. Priuatim etiam & publicè, inſerui. quoniam ſpecies eius velut duplex, Domeſtica & Ciuilis: quarum illa ſibi, hæc aliis prodeſt. Φρονίμους οἰόμεθα εἶναι, οἳ τὰ αὑτοῖς ἀγαθὰ, καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δύνανται θεωρεῖν: *Prudentes cenſemus,* Ariſt. iv. Ethic. cap. v. *qui ea, quæ ſibi, quæque hominibus conducunt, poſſunt diſpicere.*

Φρόνιμόν γε φήσομεν, ἀποχρῶντα ξύμβουλον καὶ αὐτὸν αὑτῷ καὶ τῇ πόλει: *Prudentem dicemus, ſibi & reipublicæ conſulere potentem ac validum.* Plato Alcib. ii.

Ars ea nomine totius vitæ. Itaque vſus eius multiplex. & rectè ille, qui dixit *Artem viuendi eſſe Prudentiam, vt medicinam valetudinis.* Cicero v. de Finib.

Munia eius. Hæc enim eſt, quæ *præſentia ordinat, futura prouidet, præterita recordatur.* Auctor lib. de iv. Virt.

Vis eius. Hæc quæ *fallere non vult, & falli non poteſt.* Idem.

Cui omnia ſubiecta:

Ἅπαντα δοῦλα τοῦ φρονεῖν καθίσταται: Menander.

Famulatur omne, quidquid eſt, Prudentiæ.

Etiam ipſa Fortuna. nec vanè dictum,

Sapiens pol ipſe fingit fortunam ſibi. Plautus Trin.

Igitur iure Tragicus,

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας Sophoc. Antig.

Πρῶτον ὑπάρχει.

Longè prudentia felicitatis

Primas tenet.

At contrà, Imprudentia infelix. quæ *pleraque, & ſe, præcipitat.* Salluſt. ad Cæſ.

CAPVT VIII.

Quid gignat Prudentiam? Vſum eſſe, & Memoriam. Quid ea vtraque? Vis & firmitudo illius prælata: ſed raritas & difficultas item oſtenſa.

Duo Prudentiam faciunt. PRVDENTIAE autem parentes duo, Vſus & Memoria rerum. Nam quod Poëta vetus in Sapientiam ſcripſit,

Vſus & Memoria. *Vſus me genuit, mater peperit memoria:* Afranius.

abnuo: & verius eſt in iſtam. Vſum intellego, NOTITIAM HVMANARVM RERVM EX VISV VEL TRACTATV.

Memoria. Memoriam, NOTITIAM SIMILEM EX AVDITV VEL LECTV.

Vſus certiſſimus doctor. Vſus haud paullò firmior: & ideò iure pater. Per ſua enim, non per aliena pericula diſcit: per propinqua exempla, non remota. quin pleriſque euentibus ipſe adeſt, intereſt, præeſt. Itaque verè ſcriptum,

Longè ſupra alios magiſtros. *Vſus efficaciſſimus rerū omnium magiſter.* Plinius lib. xxvi.

Et

Et experimentis optimè creditur. Idem libro XVII.

Imò ampliùs: *Vſus omnium magiſtrorum præcepta ſuperat.* Cicero de Orat. I.

Quem qui multum habet, glorietur iure.

Et bona malaque nouit.

— νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα Homer. Odyſſ. Σ.
Ἐσθλά τε καὶ χέρεια.
— *noui & ſcio ſingillatim*
Quæ bona, quæ mala ſunt.

Artes omnes genuit.

Hic ad omnem artem vtilis ſiue neceſſarius:

Per varios vſus artem experientia fecit, Manil. I.
Exemplo monſtrante viam.

Ciuilem perficit.

Sed ad hanc ciuilem imprimis. καὶ τοῖς ἐφιεμένοις περὶ πολιτικῆς εἰδέναι, προσδεῖν ἔοικεν ἐμπειρίας: *& quiſquis in re Ciuili intelligens haberi volet, opus est experientiâ.* Ariſtot. Ethic. X. cap. vlt.

Incommodum tamen, quod ſerum.

In quo tamen hoc mali, quòd præceptis non traditur: ſed *ætas eum demque affert.* Cic. II. de Orat.

Nam vt poëta ait,

—*ſerus venit vſus ab annis.* Ouid. VI. Metamo.

Et extrema ætate prouenit.

Hinc *Prudentia ſenum* in vulgi verbo:

Hinc illud ſapientis,

Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. Solon.
Aſſiduè addiſcens, ad ſenium propero.

CAPVT IX.

Memoriæ rerum, ſiue Hiſtoriæ, fructus. Facilem hanc ad Prudentiam viam: etiam ad probitatem.

Memoria de ea.

AT Memoria, parens altera eſt. quam Vſui non appono ſolùm, ſed in parte præpono. Magis enim obuia hæc & facilis: diffuſa latiùs, & quæ plura ad Prudentiam & in plures confert. In quoſuis enim ea, & quouis tempore, cadit: cumque iter illud per propria pericula, longum, nec ſine periculis ſit: hæc via tutior, ideoque tritior; & haud paullò

Facilitas.

Crebritas.

Plures aliorum euentus docentur. Tacitus IV. Ann.

Ea viuit in libris hiſtoricis.

Id eſt, Hiſtoriâ. quæ non aliud, quàm anima *& vita Memoriæ.* Cic. II. de Orat.

Exempla enim *omnia iacerent in tenebris, niſi litterarum lumen accederet.* Idem pro Archia.

Hæc eſt illa φυλακὴ τῆς τῶν ἀξιολόγων ἀρετῆς, μάρτυς τῆς τῶν φαύλων κακίας, εὐεργέτις τοῦ κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους: *cuſtos illuſtrium virorum virtutis, teſtis malorum ſceleris, benefica in omne humanum genus.* Diodor. Sicul. I. Biblioth.

Per eam, virtutibus & vitiis ſuus honos.

Hæc *lux veritatis, magiſtra vitæ.* Cic. II. de Orat.

Vitam inſtruit priuatam.

Verè magiſtra. In hac enim tibi fas, ὥσπερ ἐν ἐσόπτρῳ, κοσμεῖν καὶ ἀφομοιοῦν πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς τὸν βίον: *tamquam in ſpeculo, ornare & componere vitam tuam ad alienas virtutes.* Plut. in Timoleonte.

In quâ *hoc præcipuè ſalubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta in illuſtri poſita intueri: vt inde tibi tuæque reip. quod imitere, capias; inde fœdum inceptu, fœdum exitu, quod vites.* Liuius I.

Publicam dirigit.

Eadem ad Ciuilem hanc partem vtiliſſima: nec temerè Polybius, ἀληθινωτάτην παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις, τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν dixit: *veriſſimam diſciplinam exercitationemque ad res Ciuiles Hiſtoriam eſſe.* Lib. I.

Ad conſilia prodeſt.

Et ad conſilia. χρήσιμοι πρὸς τὰς πολιτικὰς συμβουλάς, αἱ τῶν περὶ τὰς πράξεις γραφόντων ἱστορίαι: *vtiles ad publicas deliberationes, rerum geſtarum hiſtoriæ.* Ariſtot. I. Rhet. c. V.

Quo aſpectu Imperator Alexander, conſiliis togæ & militiæ *litteratos adhibebat, & maximè eos qui hiſtoriam norant.* Lamprid. in Alex.

Conſiliarij mortui, boni, liberi, ſine fuco.

Et rex alius, *optimos conſiliarios Mortuos* aiebat, intelligens hos ipſos Hiſtoriæ libros. Alphonſus Siciliæ.

CAPVT X.

Appendix de Doctrinâ, quæ vtrique Rectori vtilis. Quis legitimus vſus eius, finis, modus.

VTRVMQVE Rectorem dedi, & abeo ab his præloquiis: niſi quòd de Doctrinâ etiam breuiter attexo. id eſt, ipſis adiutoribus tuis do adiutorem. Nam hæc eſt, quæ non ad Prudentiam ſolùm facit validè (clarum id quidem) ſed & Virtutem.

Doctrina Prudentiam promouet.

Quæ

Virtutem ornat, aut perficit. Quæ *etſi quoſdam impetus à naturâ ſumit, tamen perficienda doctrinâ eſt.* Quinctil. lib. III. cap. II.

Non enim plenè ſatis *contingit ea, niſi animo inſtituto & edocto.* Seneca Ep. XCI.

Et propriè animos ei purgat ac præparat. Eo tamen ſenſu; *non quia Virtutem dare poſſit, ſed quia animum ad accipiendam illam præparat.* Idem ep. LXXXIX.

Vſus eius, verè vſus. Auidè igitur hæc haurienda, ſed ad vſum. *Non* enim *paranda nobis ſolùm, ſed fruenda Sapientia eſt.* Cicero I. de Finib.

Nec enim in verbis nuda, ſed bona factis. Ego cum Poëta

Odi homines ignauâ operâ, philoſophâ ſententiâ. Pacuuius.

Et cum Salluſtiano Mario, *parum mihi placeant eæ litteræ, quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt.* In Iugurth.

Abutuntur qui non ta-lis. Imò nocuerunt. quia multi vitia ſua tegunt & inumbrant hoc velo, *animo perfidioſi & ſubdoli, auaritiam ac libidinem occultantes.* Tacitus XV. Ann.

Specie bonarum artium falſi, & amicitiæ fallaces. Indidem.

Quod genus ferè [illegible] Sed ij ferè ex eo genere, *qui doctrinâ ore tenus exerciti, animum bonis artibus non induerunt.* Indidem. *eâ nomine [illegible]*

Tu contrà. habeto eam non ad pompam aut ſpeciem, *nec vt nomine magnifico ſegne otium veles, ſed quò firmior aduerſum fortuita rempublicam capeſſas.* IV. Hiſt. *Finis eius verus &*

Et habeto etiam cum modo. quia *plus ſcire velle quàm ſatis ſit, intemperantiæ genus eſt.* Senec. ep. LXXXIX. *Iucâ modus.*

Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, οὐχ ὁ πολλ' εἰδὼς, σοφός: Aeſchylus.
Qui fructuoſa, non qui multa ſcit, ſapit. *Nec enim ſapit, qui nimis ſapit.*

Atque adeò veriſſimè dictum: *Plus ſapit interdum vulgus, quia tantum quantum opus eſt, ſapit.* Lactant. lib. III. Inſtit.

Imitare igitur Agricolam: qui *ſtudio ſcientiæ flagrantem animum coërcuit, tenuitque, quod eſt difficillimum, ex Sapientiâ modum.* Tacitus in Agric. *Quin frenanda immodica diſcendi cupiditas.*

Nam nos plerique hodie, *vt omnium rerum, ſic litterarum intemperantiâ quoque laboramus: nec vitæ, ſed ſcholæ diſcimus.* Quo veriloquio claudo & conſigno hunc librum. Seneca Ep. CVII. *Vitium hodie & inſolubile crebrum.*

IVSTI

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE.

LIBRI SECVNDI

CAPVT PRIMVM.

De imperio vniuerſè dictum. eius neceſſitas in Societate oſtenſa, & fructus.

VIAE huius Rectores oſtendi tibi: ſed communiter, & oſtendi tantùm. ipſam mihi, ſodes, ingredere: ego quî ſequare atque adſequare eos, dicam: nec id per ſtadia ſolùm ſingula, ſed pænè paſſus. Vita Ciuilis in Societate eſt: Societas in duabus rebus, Commercio & Imperio. Illud *alterius argumenti eſt, hoc mei. quod definio, CERTVM ORDINEM IN IVBENDO ET PARENDO. Cuius tanta vis ſiue neceſſitas potiùs, vt hoc vnum fulcrum ſit rerum humanarum. [*Nempe Moralis aut Oeconomici. *Definitio imperij.*]

[*Vis eius.*] Sine imperio enim *nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec ipſe mundus poteſt.* [Cic. 3. 1. de Legib.]

[*Vtilitas.*] Et quod ſequitur, magna eius Vtilitas. Τὸ γὰρ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφερόντων: *Regere enim & regi, non ſolùm inter ea quæ neceſſaria, ſed & vtilia.* [Ariſtot. 1. Polit. cap. 3.]

[*Vinculum rerum.*] *Iſtud* ſanè *eſt vinculum, per quod reſpublica cohæret: ille ſpiritus vitalis, quem hæc tot millia trahunt: nihil ipſa per ſe futura, niſi onus & præda, ſi mens illa imperij ſubtrahatur.* [Seneca 1. de Clem.]

[*Regimen hominum.*] Denique hæc Circæa illa virga, quâ tactæ feræ homineſque mitescunt. quæ *è feroeibus vniuerſis, ſingulos, ſuo quemque metu, obedientes facit.* [Liuius lib. VI.]

*I. LIPSI *Operum Tom.* IV.

At contrà, ruunt omnia, vbi non hoc firmamentum: diffluunt, vbi non hoc coagulum. & nimis pro vate, ille vates: [*Contrà. Inobedientia Confuſionum parens.*]

[Sophocles.]

Ἀναρχίας γὰρ μεῖζον οὐκ ἔστι κακόν.
Αὕτη πόλεις ὄλλυσιν, ἥδ' ἀναστάτους
Οἴκους τίθησιν, ἥδε σὺν μάχῃ δορὸς
Τροπὰς καταρρήγνυσι, τῶν δ' ὀρθουμένων
Σώζει τὰ πολλὰ σώμαθ' ἡ πειθαρχία.

Confuſione tætrius nullum eſt malum.
Hæc perdit vrbes, iſta perdit & domos
Vaſtaſq; reddit; Martis in certamine
Hæc terga vertit. ritè ſed parentium
Res ſeruat atque vitam Obedientia.

CAPVT II.

Diuiſio Imperij. Principatus, prima & optima eius pars. id varijs argumentis oſtenſum.

IMPERIVM hoc autem triplex: Principatus, Optimatum, & Populi ſtatus. [*Tres imperij formæ.*]

[Tacitus lib. IIII.] *Nam cunctas nationes & vrbes* (ait meus ſcriptor) *Populus, aut Primores, aut Singuli regunt.*

Et quidquid ſcrutêre: nec cœtum aliquem ſocialem ſine vllâ harum formarum reperies, nec in eo aliam præter iſtas. Miſcentur inter ſe, fateor, & temirtuntur aut intenduntur: ſed ſic, vt propédeat & præponderet ſemper aliqua pars, à quâ iure ei nomen.

Sed quæ ex his optima? diu hoc in lite. quam ſoluit & non ſoluit idem ille noſter. [Ibidem.] *Delecta,* inquit, *ex his & conſtituta reip. forma facilius laudari quàm* [*Difficile, nec certum de eo iudicium.*]

euenire: aut ſi euênit, haud diuturna eſſe poteſt. Ego ſi non veriùs, clariùs rem aperio, & præfeto palàm Principatum. Mouent me iſta:

Optimus tamẽ Principatum videtur.

Quòd ille vetuſtiſſimus: πρώτη ἡ θειοτάτη ἡ βασίλεια: *primus & diuiniſſimus Principatus,* (Ariſtot. in Politic.)

Qui vetuſtiſſimus.

Et certum eſt *omnes antiquas gentes regibus primùm paruiſſe.* (Cic. III. de Legib.)

Idque *in terris nomen imperij primum fuit.* (Salluſt. in Catil.)

Vt veriſſimè præfatus ſit ille, *Principio rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat.* (Iuſtin. lib. I.)

Addo, quòd ad naturam aptiſſimus. Docent animantes ceteræ, in quibus imago hæc imperij: docent plerique hominum. & orbem peragra; *pauci libertatem, pars magna iuſtos dominos volunt.* ſed & habent. (Salluſt. Epiſt. Mithridatis.)

Idem ex naturâ maximè.

Idem ſecundùm rationem maximè. *Vnum* enim *imperij corpus, vnius animo regendum videtur*: ſicuti ab vno gubernatore, vna nauis. (Tacitus I. Annal.)

Ex ratione & vſu.

Plures, quid mihi adfers? turbas. non aliter, quàm εἰ θέλωσι δύο ἥλιοι γίνεσθαι, κίνδυνος, πάντα συμφλεχθέντα διαφθαρῆναι: *ſi duo Soles velint eſſe, periculum ne incendio omnia perdantur.* (Serinus.)

Nam plurium imperium, ad plures trudit.

Arduum enim *ſemper eòdem loci potentiam & concordiam eſſe.* (Tacitus IV. Ann.)

Diſcordiã gignit.

Itaque *pacis intereſt, omnem poteſtatem ad vnum conferri.* (I. Hiſt.)

Contrà, paci Principatus.

Legimus, imò ipſi vidimus, *diſcordantis* ſæpè *patriæ non aliud remedium fuiſſe, quàm ſi ab vno regeretur.* (I. Annal.)

Nec diſſentiunt à me prudentes. Ille clamat: Ὁ βασιλεὺς, ὡς θεὸς ἐξ ἀνθρώπων: *Rex, deus quiſpiam humanus eſt.* (Plato Politic.)

Pro quo & veterum auctoritas.

Alius, Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες: *Ex Ioue ſunt reges.* (Callimachus.)

Et tertius inculcat — διοτρεφέας βασιλῆας: *à Ioue educatos reges.* (Homer.)

Quinetiam nonnemo: *Regnum res inter deos hominesque pulcherrima.* (Liuius libro XXVI.)

Vt iure concludam & optem cum Homero:

—εἷς κοίρανος ἔστω, (Iliad. B.)
—Εἷς βασιλεύς.
—herus vnicus eſto,
Vnicus & Princeps.

Nam plures rationes ſcio; nec affero, in hoc anguſto circo alienorum verborum, cui me incluſi.

CAPVT III.

Principatus definitio. per partes declaratio. & primùm, vtrius ſexus ille ſit?

NEC tamen Principatum omnem confuſè extollo, ſed verum & legitimum. quem definio, VNIVS IMPERIVM, MORIBVS AVT LEGIBVS DELATVM, SVSCEPTVM GESTVMQVE PARENTIVM BONO. in quâ formulâ, niſi fallor, non vim ſolùm omnem boni Principatus incluſi; ſed & ad illum viam. Diducam, & explicabo. Poſui primò, VNIVS IMPERIVM. viríne, an fœminæ? Vtriuſque. ſed illius maximè: quia iubet ſic natura.

Quid Principatus?

Virorum ad munus.

Τό τε γὰρ ἄρρεν, φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον: *Nam quidquid maſculum, naturâ magis factum ad imperandum, fœmineo.* (Ariſtot. I. Politic. cap. VIII.)

Vix fœminarum:

Etiam ratio. Nam palàm eſt quòd ille conditor noſtri deus, fœminis quidem

—pectus inſtruxit dolis, (Seneca Octau.)
Sed vim negauit.

Quia imbecilla.

Nec conſtantiam dedit:

—nulla diu fœmina pondus habet. (Propert. libro II. Eleg.)

Quia inconſtantes.

Ne prudentiam quidem plenè. *& plerumque muliebre conſilium deterius.* (Tacitus XV. Ann.)

Quia non adſipientes.

Atqui hæc imperij vera inſtrumenta. Sed adde & vitia. quia *non imbecillis tantùm & impar laboribus hic ſexus, ſed ſi licentia adſit, ſæuus, ambitioſus.* (III. Ann.)

Sæpè vitioſa.

Quid etiam ſi ſæpè lubricus? quàm in lubrico tunc reſpublica. *Nec enim fœmina, amiſſâ pudicitiâ, alia abnuerit.* (IV. Ann.)

Et lubrica.

Denique indecorum, & ſeruum nimis hoc ſeruitium. Doctor meus de barbarâ quapiam gente. *Fœmina dominatur. in tantum non modò à libertate, ſed à ſeruitute degenerant.* (De moribus Ger.)

Nec honeſtum viris id imperium:

Atque his cauſſis videatur fœminis *ſufficere obſequij gloria.* (Plinius Paneg.)

Ecce

In alteram tamen partem ratio. Ecce tamen & tela non imbellia pro imbelli ſexu. Pro iis hæc ratio. quòd *Nulli præcluſa eſt virtus. omnes admittit.* Seneca Epiſt.

A communione virtutis. *Nec ſenſum, nec ſexum eligit.* Idem.

Ab exemplis. Et reuerâ, nónne eximiæ aliquot reginarum lectæ nobis, auditæ, viſæ? quæ fortes, cautę, caſtæ, *virilibus curis, fœminarum vitia exuerant.* Tacitus VI. Ann.

A ritu gentium. Pro iiſdem, conſenſu aliquot gentes. Britanni illi veteres non regno ſolùm præfecere, ſed bello. *Solitum* quippe *Britannis, fœminarum ductu bellare.* In Agric.

Germani viris ipſis ante-tulerunt; & *ineſſe iis ſanctum aliquid ac prouidum putarunt.* De moribus German.

Itaque *nec conſilia earum aſpernabantur, nec reſponſa negligebant.* Ibid.

Imò *pleraſque earum* (rides an ringeris?) *fatidicas, & augeſcente ſuperſtitione, arbitrabantur deas.* IV. Hiſt.

Capaces igitur ſceptri: vt hi quidem cenſent. atque etiam ego, niſi lex aut mos patrius aliter iubent.

CAPVT IV.

Quomodo capiendus Principatus? duos legitimos modos eſſe, Electionem & Succeſſionem. & de vtraque aliquid diſſertum.

NAM hæc ante omnia ſeruo. ideò addo, MORIBVS AVT LEGIBVS DELATVM: non temerè initium & velut caput regiæ huius viæ muniens, quia multi calcare eam volunt pede non recto. *Locus Principatum pluris adfectantis.*

Natura mortalium auida imperij eſt, ait ille: Salluſt. Iugurth.

Et id natura verum. Et alter: *Vetus ac pridem inſita mortalibus potentiæ cupido:* Tacitus II. Hiſt.

Eaque *cunctis affectibus flagrantior.* XV. Ann.

Itaque Principatum multi appetunt, nec boni ipſi, nec bono fine. quos repreſſit tamen mos ſiue lex gentium repagulo duplici, Electionis & Succeſſionis. Hanc appello, CVM GENTILIS IS HONOS EST, ET PRINCEPS E PRINCIPE NASCITVR. Illam, CVM SPRETO NATALIVM IVRE, SVFFRAGIIS DESIGNATVR. *Principatus duplex: Succeſſio. Electio.* Electio, antiquior. tamen Succeſſio receptior, & aſpectu aliquo melior: quia verum eſt *Illa, vt videtur, melior.*

Minore diſcrimine ſumi Principem, quàm quæri. Tacitus II. Ann.

Turbis etiam hoc obſtaculum. *Pacatior.* cùm alioqui *magnis* aut nouis *conatibus opportuni ſint tranſitus rerum.* I. Hiſtor.

Nam clarum eſt, *prauas aliorum ſpes cohiberi, ſi ſucceſſor non in incerto.* III. Ann. *Securior.*

Princeps ipſe per hanc viam ſecurior, & *pluribus* velut *munimentis inſiſtit.* I. Annal. *Ex Principum ipſorum vſu.*

Oraculum eſt, *Non claſſes, non legiones, perinde firma imperij munimenta, quàm numerum liberorum.* IV. Hiſt.

Tamen aliis ratio magis placet alia. & aiunt, *Imperaturum omnibus, eligi debere ex omnibus.* Plinius Paneg. *Pro Electione & ſua ratio:*

Vel ideò, quòd plerumque *Optimum quemque Electio inuenit.* Tacitus I. Hiſtor. *Quia digniores reperit:*

Nam naſci & generari à principibus, fortuitum, nec vltrà æſtimatur: cooptandi iudicium integrum, & ſi eligere velis, conſenſu monſtratur. Ibidem.

Minùs etiam ſeruilis hæc ſpecies. & *loco libertatis erit, ſi eligi incipimus.* Ibidem. *Quia & ipſa dignior.*

Sed vtra harum rectior, non rectæ viæ aliæ: nec *quiſquam imperium flagitio quæſitum bonis artibus exercuit.* Eodem libro. *Ceterùm extra has, obliqua via, nec fauſta.*

Imò nec diu exercuit. quia *nulla quæſita ſcelere potentia diuturna eſt.* Curtius lib. IV.

CAPVT V.

Initia Principatuum plerumque laudabilia: ſed id non ſatis. perſeuerandum eſſe.

SED addidi etiam, SVSCEPTVM GESTVMQVE. nec geminaui temerè; quia ſunt qui ſuſcipiant rectè, non gerant & finiant. ego autem palmam hanc in metâ, non in carceribus figo. Fit malo vitio, an fato humani generis, vt

Initia magiſtratuum aut Principum *ferè meliora ſint, ſed finis inclinet.* Tacitus XV. Ann. *Principia Principum ferè bona: at nō finis.*

Poëta non neſciuit:

Lucanus lib. VIII.

—— *mitiſſima ſors eſt*
Regnorum, ſub rege nouo.

Ideò grati nouireges. Imò.nec ipſum vulgus. qui *accipiunt regem lætantes, vt fermè ad noua imperia.* Tacitus II.Ann.

Sed non in longum. Spei ſuæ quàm ſæpè falſi! Nam plerique regnantium, *ſuóne an ſeruitij ingenio, dum adipiſcuntur dominationes multâ caritate ſunt; & maiore odio, poſtquam adepti.* XII.Ann.

Cauſa, quia ſictæ decidit. Fit ideò, quia plurimùm ſimulatæ eæ virtutes: cùm ſciant omnes, *Nouum imperium inchoantibus, vtilem eſſe Clementiæ famam.* IV.Hiſt.

Aut certè mutantur in regno. Aut certè non altè inſitæ. ideóque peccare paullatim *indulgentiâ fortunæ, & prauis magiſtris, diſcunt audentque.* II.Hiſt.

Siue etiam Regni ipſius natura hoc fert, vt *diuturnitate in ſuperbiam mutent.* XII.Ann.

Suo ſæpè malo quia. At malè. *Imperium enim iis artibus facillimè retinetur, quibus initio partum eſt.* Salluſt. in Catil.

Et fortuna cum iis mutatur. Quòd ſi ſe mutant: videant, ne *Fortuna quoque cum moribus immutetur.* Ibid.

CAPVT VI.

Quis finis, quò actiones omnes Princeps dirigat? Bonum publicum id eſſe, & ſeponenda priuata.

DENIQVE in extremo poſui PARENTIVM BONO: in iis verbis Finem ipſum veri Principatus complexus, & candidam illam metam, ad quam currat Regius hic athleta. quæ non aliud, quàm ſubditorum commodum, ſecuritas, ſalus.

Beatitas ciuium, Principi propoſita: Nam *moderatori reipub. beata ciuium vita propoſita eſt.* Cicero V. de Rep.

Vt ea *opibus firma, copiis locuples, gloriâ ampla, virtute honeſta ſit.* Ibid.

Et ideò eligitur: Te ſpectas? erras. καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς αἱρεῖται, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι: *nam rex eligitur, non vt ſeſe molliter curet, ſed vt per ipſum, ij qui elegerunt, benè beatéque agant.* Xenoph. in Memorab. Socrat. lib. III.

Tyranno autem ſua. Hac vnâ in re maximè abit ille à Tyranno. quòd ὁ μὲν τύραννος τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τῶν ἀρχομένων: *Tyrannus ſuum ipſius commodum ſpectat & quærit, at rex ſubditorum.* Ariſtot. VIII. Polit. cap. X.

Vt paſtori cura gregis eſt. Qui verè eſt Homericus ille ποιμὴν λαῶν: *paſtor populorum.*

Scias igitur quiſquis hoc nomine, *ciuium non ſeruitutem tibi traditam, ſed tutelam.* Seneca de Clem.

Non igitur dominium, finis. *Nec rempublicam tuam eſſe, ſed te reipublicæ.* Ibidem.

Vatem audi:

Ideò curet, ſoueat. Claud. ad Honor.

Tu ciuem patremque geras; tu conſule cunctis,
Non tibi: nec tua te moueant, ſed publica damna.

Non negligat, vt ſurri illi, & ſoluti. Malus ille, qui *ex magnâ Fortunâ licentiam tantùm vſurpat:* Tacit. IV.Hiſt.

Qui *non ad curas intentus, ſed ſtupris & adulteriis Principem agit.* Ibidem.

Omne enim hoc, non ſolùm munus eſt. At verus bonuſque noſter intendit, vigilat: & ſcit, *Maximo imperio maximam curam ineſſe.* Salluſt.

Omnium ſomnos illius vigilantia defendit, omnium otium illius labor, omnium delicias illius induſtria, omnium vacationem illius occupatio. Seneca Conſ. ad Polyb.

Ideò *remiſſum aliquando animum habebit, numquam ſolutum.* Ibidem.

Vigilans autem Princeps, firmus. Hoc ſubditorum bono fiet, hoc eius. quia *illius* demum *Principis magnitudo ſtabilis fundataque eſt, quem omnes tam ſupra ſe eſſe quàm pro ſe ſciunt.* Ibidem.

CAPVT VII.

De viâ rectâ quam Princeps ingrediatur: & primùm de Virtute. oſtenſum hanc ei, ſuâ cauſſâ, neceſſariam.

VERVM ecce Principem definiui: formabo tibi nunc eumdem, & quî perueniat ad ſalutarem illam metam velut manuducam. Incluſa ſanè hæc via in ipſo boni publici fine, fateor: (nemo enim ſic geret, qui non ipſe bonus: nec id ſolùm, ſed & prudens:) verùm incluſa occultè. ego educam, aperiam, & totum hoc imperandi iter tenuiore quodam, vt ſic dicam, ſabulo ſternam ſalubrium præceptorum. Duo ſunt quæ legitimum & numeris ſuis abſolutum Principem faciunt: *Ad finem Boni publici duo conducunt:*

Pru-

[illegible] Prudentia & Virtus. illa vt in Actionibus eius eluceat, hæc in Vitâ. De Virtute præmittam: quæ prorſus & Regi aſſumenda, & per eum his qui regnantur. Regi: quia ita decorum eſt, vt probitate emineat, qui dignitate, Cyrum lubens audio: qui

[illegible] Prin. communis, ex decoro.

Οὐκ ᾤετο προσήκειν μηδενὶ ἀρχῆς, ὅστις μὴ βελτίων τῶν ἀρχομένων: *non cenſebat conuenire cuiquam imperium, qui non melior eſſet iis quibus imperaret.* Xenoph. Pæd. IIX.

Vulgò ita iudicamus; & vbi ſuffragiorum res, plerumque ὁ βασιλεὺς καθίσταται ἐκ τῶν ἐπιεικῶν κατ' ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς, ἢ πράξεων τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς: *rex conſtituitur ex idoneis aptiſque ob eminentiam virtutis, aut actionum quæ à virtute.* Ariſt. v. Polit. cap. x.

Meo ſanè & poëtæ puncto,

Qui rectè faciet, non qui dominatur, erit rex. Auſon. in Monoſ.

Ex famâ. Sed & fama eius hoc poſtulat: quæ parùm pura, ſi non vitâ. *Omnia enim facta dictaque Principis rumor excipit:* Seneca I. de Clem.

Nec magis ei, quàm Soli, latere contingit. Ibidem.

Vt iure *cauere debeat qualem famam habeat: qui qualemcumque meruerit, magnam habiturus eſt.* Ibid.

Eò magis, quòd *inuiſum ſemel Principem ſeu benè ſeu malè facta premunt.* Tacitus I. Hiſt.

Ex vtili. Etiam regni firmitas ſic poſcit. quia

——vbi non eſt pudor
Nec cura iuris, ſanctitas, pietas, fides,
Inſtabile regnum eſt. Seneca Thyeſt.

Sit ante oculos Nero, & qui alij tyrannorum: *quos ſua immanitas, ſua luxuria, ceruicibus publicis depulere.* Tacitus I. Hiſt.

Ad exitium natæ voces,

——ſanctitas, pietas, fides,
Priuata bona ſunt. quà iuuant, reges eant. Seneca Thyeſt.

Et vſu diſces.

CAPVT VIII.

Subditorum etiam cauſâ Principi virtutem induendam, & ipſis inſtillandam. ſine quâ probus aut diuturnus nullus cœtus.

IAM & Principi cura altera, vt cùm ipſe bonus, ſubditi etiam tales. Vbi virtus abeſt, quæ ſocietas non dicam laudabilis, ſed firma? Quod de opido poëta, de ſtatu omni dixeris: *Infirmus reip. ſtatus ſine virtute:*

Si incolæ benè morati ſunt, pulchrè munitum arbitror. Plautus Perſâ.

Sin aliter: profectò

—centuplex murus rebus ſeruandis parum eſt. Ibidem.

Audi Prudentiæ alumnum: *Ille reip. ſtatus optabilis & firmus eſt, in quo & priuatim ſanctè innoxieque viuitur, & publicè Iuſtitia ac Clementia vigent.* Polyb. lib. VI. *Cum eâ firmus & felix.*

Audi & Sapientiæ: Εἰ μέλλεις τὰ τῆς πόλεως πράξειν ὀρθῶς καὶ καλῶς, ἀρετῆς σοι μεταδοτέον τοῖς πολίταις: *Si remp. rectè laudabiliterque inſtituis gerere, virtus tibi cum ciuibus communicanda eſt.* Plato Alcib. I.

Hos, inquam, potiùs, quàm illos malè callidos. qui *eo munitiores reges cenſent, quò illi quibus imperitant nequiores fuère.* Salluſt. ad Cæſ. *Prima quorumdam opinio.*

Quòd patientiores ſeruitutis arbitrantur, quos non deceat niſi eſſe ſeruos. Plinius Paneg. *Eiuſque ratio.*

Sed profectò hac ipſâ in re errant. Nam *peſſimus quiſque aſperrimè rectorem patitur.* Salluſt. ad Cæſ. *Sed hæc falſa eſt.*

Contrà boni, mites & obnoxij, *metuentes magis, quàm metuendi.* Idem in Iugurth. *Quò quis melior, hoc magis patientior.*

Et ab ore veritatis illud eſt,

——Facile imperium in bonos. Plautus Milit.

Iure igitur dabis operam, *cùm ipſe bonus atque ſtrenuus ſis, vti quàm optimis imperites.* Salluſt. ad Cæſ.

CAPVT IX.

Subditos probos fieri maximè à Principis exemplo. cuius incredibilis vis in vtramuis partem.

HOC dupliei viâ aſſequêre, Legum & Exempli. De illâ, mox tangam: de hac nunc habe.

Subditi ad Principem ſe formant.

Quales in repub. principes ſunt, tales reliquos ſolere eſſe ciues. — Cicero in Epiſt.

—— componitur orbis
Regis ad exemplum. — Claud. v. Conſ. Honor.

Eius cauſſa.

Nec cauſſa occulta. quoniam ad alta illa verſæ plerumque mentes & oculi: *nec tam imperio nobis opus, quàm exemplo.* — Plinius Paneg.

Duci natura malunt, quàm cogi.

Quod vrget efficaciùs, quàm ipſæ leges. *Obſequium* enim *in Principem & æmulandi amor validiora, quàm pœna ex legibus.* — Tacit. III. Ann.

Falſa Principum, iuſſa.

Quamquam illudipſum tacita quædam lex eſt. quoniam *hæc conditio principum, vt quidquid faciant, præcipere videantur.* — Quinctil. Declam. IV.

Et eo bono, pleraque boni.

Vis tuos bonos? ipſe eſto. *Rectè facere Princeps ciues ſuos, faciendo, docet.* — Velleius lib. II.

Rex velit honeſta, nemo non eadem
volet. — Seneca Thyeſt.

Malo, mali.

Solutos & malos? te ſolue. Nam *Vitia non ſolùm ipſi Principes concipiunt, ſed etiam in ciuitatem infundunt: pluſque exemplo, quàm peccato nocent.* — Cic. III. de Legib.

Et benè noſter: *Vnius inuidiâ* (addo ego, *& culpâ*) *ab omnibus peccatur.* — Tacitus III. Ann.

CAPVT X.

Diſtinctiùs de Virtutibus Principis dictum. & primùm de Iuſtitiâ, quàm ea neceſſaria: etiam in ipſo Principe.

ERGO Virtus Principi decôra & vtilis. omníſne [illegible] cenſeo. ſic tamen vt ſpecies eius quaſdam magis neceſſarias fatear, quæ eminent & propriè regnum ſibi poſtulant in Regno. *(Duplices virtutes Principis:)* Hæ mihi duorum generum: & ſunt quædam vt minuta ſidera, quædam vt magna. Inter magna luminaria habeo, Iuſtitiam & Clementiam. *(Maiores.)* è quibus illam veluti Solem facio: qui niſi Imperiorum omne corpus illuceat, *(Minores.)* tenebræ in iis, tempeſtas, nimbi.

Iuſtitia, inter maiores.

Tanta enim huius vis eſt, vt nec ij quidem qui ſcelere ac maleficio paſcuntur, poſſint ſine vllâ particulâ Iuſtitiæ viuere. — Cicer. II. Offic.

Eius deſcriptio.

Quam in hac meâ re definio, VIRTVTEM IVS ET AEQVVM IN SE INQVE ALIIS FIRMITER SERVANTEM. In ſe, dixi: quia Principem ipſum huic alligo: *(Principi in ſe exercenda.)* quem legibus placet ſubiici, etſi (quorumdam ſenſu)

Princips eas nemo ſcripſit. — Plinius Paneg.

Iiſq legibus illigandus:

Nam ἄνομος ſanè μοναρχία, χαλεπὴ, καὶ βαρυτάτη ξυνοικῆσαι: *illex Principatus moleſtus, & cui haud facilè ſubſis.* — Plato in Politic.

Ne quidem ei liceat.

Turpe illud, *Licet, ſi libet.* — Spart. in Ant. Carac.

Hoc pulchrius:

Minimum decet libere, cui nimium licet. — Seneca Troad.

Et meminerit Princeps, *non ſolùm quantum ſibi commiſſum, ſed etiam quatenus permiſſum ſit.* — Cic. Orat. pro Rabir.

Quæ obſtrictio imperium non minuit.

Poëtæ illud falſum & improbum:

Sceptrorum vis tota perit, ſi pendere iuſta
Incipit. — Lucan. lib. VIII.

Imò firmat.

Oratoris hoc verius: *Ius & æquitas, vincula ciuitatum.* — Cic. Paradox.

Et facit verè Regnum.

Item illud diuini viri: *Remotâ Iuſtitiâ, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia?* — Auguſt. IV de Ciuit.

Voces contraria & improba.

A barbaro iſtud barbarum: *In ſummâ fortunâ id æquius, quod validius.* — Tacitus XV. Ann.

Oppoſita meliores:

Contrà, à Rege illud regium: *Cùm omnia poſſimus, ſola credimus licere nobis laudanda.* — Theodahad. apud Caſſiod. Var. lib. X.

Poëta etiam ſapienter:

Οὐ τοὺς κρατοῦντας χρὴ κρατεῖν, ἃ μὴ χρεών: — Euripid.
Non fas potentes poſſe, fieri quod nefas.

Malitioſo item dogmati.

Denique nec Euphemi illius ſermo εὔφημος. Ἀνδρὶ δὲ τυράννῳ, ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ, οὐδὲν ἄλογον ὅ,τι ξυμφέρον: *Viro aut vrbi principi nihil iniuſtum quod fructuoſum.* — In Thucydid. lib. VI.

Dogma ſimplicius ac verum.

Apage. ab ore aureo aurum illud purius: Ἐγὼ δὲ οὐδὲν νομίζω ἀνδρὶ, ἄλλως τε καὶ ἄρχοντι, κάλλιον εἶναι κτῆμα οὐδὲ λαμπρότερον, ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης. *Ego verò nullas opes viro, ac præſertim Principi, pulchriores honeſtioreſque cenſeo, quàm Virtutem & Iuſtitiam.* — Xenoph. de Cyri Exped. lib. VII.

Gloria Iuſtitia adjecta.

Et fructum Regi quid ingerunt? gloriam potiùs. *Fundamentum* autem *perpetuæ commendationis & famæ Iuſtitia eſt: ſine quâ nihil poteſt eſſe laudabile.* — Cic. III. de Offic.

Præ-

Præclarè Principum princeps: *[Pie]tate & Iuſtitiâ, Principes dij fiunt.* Auguſtus apud Senec. in Ludo.

CAPVT XI.

Iuſtitiam adminiſtrandam Subditis eſſe. æquabiliter temperanter: & ſine cumulo legum. remoto etiam litium ſtudio.

EAM igitur in ſe Princeps ſeruet: nec id ſolùm, ſed, vt addidi, IN ALIIS. quia Diuam hanc aſſerere, vnà cum regni munere ei munus. Originem ſceptri ſi repetis,

Fruendæ iuſtitiæ cauſſâ reperies *olim benè moratos reges conſtitutos.* Cicer. II. de Offic.

Quid enim aliud quàm contra vim & manuariam illam legem inuenti & inuecti iſti? vt eſſent, qui *ſummos cum infimis pari iure retinerent.* Ibid.

Benè Sapientiæ filius: Βούλεται ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηθὲν ἄδικον πάσχωσιν· ὁ δὲ δῆμος, μὴ ὑβρίζηται μηθέν: *Rex debet & vult eſſe cuſtos, vt nec opulenti iniuſtum aliquid patiantur, nec plebs contumeliam accipiat.* Ariſtot. v. Polit. c. x.

Benè & Muſarum filius:

Τοὔνεκα γὰρ βασιλῆες ἐχέφρονες, οὕνεκα λαοῖς
Βλαπτομένοις ἀγορῆφι μετάτροπα ἔργα τελεῦσι: Heſiod. Theog.

Hac vnâ, reges olim, ſunt fine, creati:
Dicere ius populis, iniuſtaque tollere facta.

Ius ergo noſter dicat, reddat: & id habeat *ſupra omnem iniuriam poſitum.* Seneca de Clem. I.

Nihil in penatibus eius venale ſit, *aut ambitioni peruium.* Tacitus XIII. An.

Cauſſas reoſque audiat. quia *inauditi atque indefenſi, tamquam innocentes pereunt.* I. Hiſt.

[L]eges ne violet. ἐν γὰρ τοῖς νόμοις ἐστὶν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως: *nam in legibus ſalus ciuitatis ſita:* Ariſtot. Rhet. I. cap. III.

Interdum tamen temperet. quia haud fruſtrà *Summum ius, antiqui ſummam putarunt crucem.* Colum. lib. I.

Nouas parcè ferat. nam & illud verum, *Corruptiſſimâ republicâ, plurimæ leges.* Tacitus III. Ann.

Ibidem. Hoc æuum ſi vides; fateare, *vt anteà flagitiis, ſic nunc legibus laborari.*

Ann. XI. Inde litigandi ars & ſtudium: *vt quemadmodum vis morborum pretia medentibus, ſic fori tabes pecuniam aduocatis ferat.*

Ibidem. Inde *publicæ mercis nihil tam venale, quam aduocatorum perfidia.*

Et cur diſſimulem? peſtis Europæ *caninum* hoc *ſtudium.* quod haud temerè quiſpiam *conceſſum latrocinium* dixit. Colum. lib. I.

Catonis priſci voto meum adſonet, *Forum muricibus ſterni.* Plutarch.

Et medeatur noſter Princeps: videatque *ne legibus fundata ciuitas, legibus euertatur.* Plinius Paneg.

Colum. lib. I. *Sine cauſſidicis ſatis fœlices olim fuêre, futuræque ſunt vrbes.*

CAPVT XII.

Clementia definita. Principi commendata. quæ amabilem eum, quæ firmum, quæ illuſtrem facit.

PRAEFERO nunc Principi lumen alterum, Clementiam: id eſt, vt ego appello, Imperiorum Lunam. Mitis & mollis ea Diua: quæ lenit, quæ temperat; noxios eripit, lapſos erigit; & ſeruatum it eos ipſos qui ſe perdunt. Nec deſcripſerim eam aliter, quàm VIRTVTEM ANIMI A POENA AVT VINDICTA AD LENITATEM CVM IVDICIO INCLINANTIS. Hæc homini omnium virtutum conuenientiſſima, quia humaniſſima. ſed

Seneca I. de Clem. *Nullum tamen ex omnibus magis, quàm Regem aut Principem decet:*

Ibidem. Quia *plus habet apud illos quod ſeruet, ac maiore in materiâ apparet.*

Quia etiam omnia conciliat, quæ ſceptro digna. Amorem in primis:

Seneca Tragic. *Qui vult amari, languidâ regnet manu.*

Securitatem, quæ ex amore.

Claud. ad Honor. *Non enim ſic excubiæ, nec circumſtantia tela,*
Quàm tutatur amor.

Et cetera vi aut fraude perrum-

pas: *hæc arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum eſt, munimento non egere.* Plinius Paneg.

In regno firmitati. Etiam firmitatem. Nam *firmiſſimum id imperium, quo obedientes gaudent.* Liuius lib. VIII.

Contrà autem,

Inuiſa nemo imperia retinuit diu. Seneca.

Nec crudi aut immitis vmquã diuturni. Euentibus omnis æui crede. *qui benignitate ac clementiâ imperium temperauère, his candida & læta omnia fuiſſe: etiam hoſtes æquiores quàm alijs ciues.* Salluſt. ad Cæſ.

Sed & gloriã parat Imo velut diuinitatē. Adde, quòd æterna gloria ab hac viâ: *nec vllâ re propiùs homines ad deum accedunt, quàm ſalute hominibus dandâ.* Cicer. pro Ligar.

Audiat, vocandus, Princeps. Poëta verſibus aureis:

Pulchrum eminere eſt inter illuſtres viros: Seneca Octau.
Conſulere patriæ, parcere afflictis, ferâ
Cæde abſtinere, tempus atq; iræ dare,
Orbi quietem, ſæculo pacem ſuo.
Hæc ſumma virtus, petitur hac cælum viâ.

Vſurpet igitur meus Princeps: & *amorem apud populares, metum apud hoſtes quærat.* Tacitus XI. Ann.

Rex eſſe, non Dominus. *Nec dominationem, & ſeruos; ſed rectorem, & ciues cogitet: Clementiamque & iuſtitiam capeſſat.* XII. Ann.

Item pater: Ita Homeri illud conueniet:

—— Πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν.
—— *mitis erat patris inſtar.* Odyſſ. 6. & alibi.

Vt illi timeant, non illum. Ita Biantis illud eueniet: τοὺς ὑπηκόους φοβεῖσθαι μὴ αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ: *timere ſubditos non illum, ſed pro illo.*

CAPVT XIII.

Clementia vberiùs commendata, ſed cum temperie. Abire eam à Iuſtitiâ leniter. nec tamen ſoluere eam vim Imperij, ſed vincire lento nodo.

SED vſurpet (non temerè à me poſitum) CVM IVDICIO. quia abſque illo, mollities hæc & lentitudo ſit, & flagitium, adeò non virtus. *Flectat à iuſto clementia:* Secedit paullùm, fateor, ab acri illo Iuſtitiæ Sole hæc Luna: ſed ſecedit, non diſcedit, diuerſa potiùs quam aduerſa. Iuſtitia ipſa nihil indignetur, haud vſquequaque adhærere ſibi Principem noſtrum pede preſſo: *Sed bono noſtro.* quoniam ſine peſte & pernicie id non poteſt generis humani.

Flagitia enim & facinora ſine modo ſunt: Tacitus III. Ann. *Idq; ob aſſiduas & innumeras culpas:*

Πεφύκασί τε ἅπαντες, ait ille, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος ὅστις ἀπείρξει τούτου: *nati omnes peccare & labi ſunt, quà priuatim, quà publicè, neque lex eſt quæ ſatis validè vetet aut capiat modum.* Thucyd. lib. III.

Quæ diſſimulanda: aut omnes, & omnia, perdenda. Ita neceſſarium eſt, ſæpè diſſimulet, & *malit videri inueniſſe bonos quàm feciſſe.* Tacitus in Agric.

Crebra punitio vileſcit. An rigidè ſemper puniat? non ex publico id vſu. quia *ſeueritas amittit aſſiduitate auctoritatem:* Sen. I. de Clem.

Imò irritat peccata. Et neſcio quo obtinendi vitio, *videbis ea ſæpe committi, quæ ſæpe vindicantur.* Ibidem.

Rebelliones excitat. Sed nec ex ipſius priuato. quoniam *vt arbores quædam reciſæ pullulant: ita regia crudelitas auget inimicorum numerum, tollendo.*

Temperatus enim timor eſt, qui cohibet: aſſiduus & acer in vindictam excitat. Ibidem.

Nec timor coercet. Veriſſimè dixerim: Sæuitia *plus timoris quàm potentiæ addit.* Salluſt. Iugurth.

Metus autem & terror infirma vincula caritatis. quæ vbi remoueris, qui timere deſierint, odiſſe incipient: Tacitus Agric.

Et *repertis auctoribus, tollent animos.* VI. Ann.

Infame hoc etiam Principi. Et tamen fac proficere. quæ hîc gloria? *Principi non minùs turpia multa ſupplicia, quàm medico funera.* Sen. I. de Clem.

Et iuſtitia omnino temperanda. Melior ergo via altera. & veri *benignique Principis eſt, ad Clementiæ commodum, tranſilire interdum terminos Æquitatis, quando ſola eſt Miſericordia, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recuſant.* Caſſiod. XI. Var.

In leniter errante, aut ferè pœnitente. Clementis Iuſtitiæ exemplum, ſiue præceptum hoc habeat. *Omnia ſcire, non omnia reſequi; paruis peccatis veniam, magnis ſeueritatem commodare:* Tacitus Agric.

dare nec pœnâ ſemper, ſed ſæpiùs pœnitentiâ contentus eſſe.

——ignoſcere pulchrum Claud.

Iam miſero. pœnæque genus, vidiſſe precantem.

[Cleon] Cleon quid mihi obgannit? Tria eſſe ἀξυμφορώτατα τῇ ἀρχῇ, οἶκτον, καὶ ἡδονὴν λόγων, καὶ ἐπιείκειαν, *nocentiſſima Imperio, Miſerationem, Blandiloquentiam, & Lenitatem.* Thuc. lib. III.

[Sane efficaces et quidem potens] Mentitur. nam & Clementiæ ſui nervi, &

——peragit tranquilla poteſtas Claud. Paneg. Mallij.

Quod violenta nequit: mandatáque fortiùs vrget

Imperioſa quies.

Malè ſanè terrore veneratio acquiritur. longéque valentior amor ad obtinendum quod velis, quàm timor. Plin. lib. VIII. Ep.

[Non vnſo lo verbo] Veſpi gemmâ hæc conſigno. *Equidem ego cuncta imperia crudelia, magis acerba quam diuturna arbitror: neque quemquam à multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam, bellum æternum & anceps gerere. quoniam neque adverſus, neque ab tergo aut lateribus tutus ſis, ſemper in metu aut periculo agites.* Salluſt. ad Cæſ. [Timori Princeps, timeri.]

CAPVT XIV.

De Fide adiunctum, quæ Iuſtitiæ origo aut ſuboles. Ea commendata, vt columen humani generis. Glorioſam hanc Principi eſſe. vtilem. Spreti ab Etruriâ doctores noui.

HABES duo lumina. de quorum fulgore & quaſi repercuſſu, ecce tibi duo altera accenſa, Fidem & Modeſtiam. E quibus illa Iuſtitiæ ita vicina eſt, vt alteram ab alterâ ortam verè dixeris, nec refert vtram. Nam &

Fides Iuſtitiæ fundamentum eſt. Cicero I. Offic.

Et hæc in animo non ſubſidet, niſi in quo illius honos & amor. Eam deſcribere breuiter poſſum, EFFECTVM, QVOD IN NOBIS SIT, DICTI AVT PROMISSI. Virtus, quæ rarè omnino cara ſit Principi, cui ſua aut publica res cara. Nam hæc [Fides deſcriptio.]

Sanctiſſimũ humani pectoris bonum eſt. Seneca Epiſt. LXXXIX. [commendata]

Silius ad Fidem.

Ante Iouem generata, decus diuûmque hominumque,

Quâ ſine non tellus pacem, non æquora norunt:

Iuſtitiæ conſors, tacitumque in pectore numen.

[Cato Cenſorius.] * Quam nec immeritò *Capitolio vicinam Iouis optimi maximi* Romani *eſſe voluerunt.* [Bonum et Roma:]

Vt enim ille tutor humani generis, ſic iſta: *nec vlla res vehementiùs remp. continet, quàm Fides.* Cic. III. Offic.

Itaque eam *magnoperè cenſemus conſeruandam:* Auctor. ad Heren. lib. III. [Seruanda ſemper in tempore.]

Fama ſuadet: quoniam [Honos ista ſunt:]

——Καλὸν τι γλῶσσ', ὅτῳ πίσις παρῇ: Euripid.

——res pulchra, lingua cui ſiet Fides.

Fructus ſuadet. Καὶ ἀκύρων γιγνομένων τῶν συνθηκῶν, ἀναιρεῖται ἡ πρὸς ἀλλήλους χρεία τῶν ἀνθρώπων: *& infirmatis violatiſque pactis, tollitur inter homines commerciorum vſus.* Ariſtot. Rhet. ad Theod. I. cap. XV. [Et vtilitas.]

Planè igitur *perfidioſum & nefarium eſt, fidem frangere, quæ continet vitam.* Cicer. pro Q. Roſcio Com.

Et vbi iſti doctores noui? [Nec audiendi vn pro... nes, qui ſuffodiunt.]

Οἷσιν οὔτε βωμός, οὔτε πίστις, οὔθ' ὅρκος μένει: Ariſtoph. Acharn.

Queis nec ara, nec fides, nec vlla firma pactio eſt.

Qui aures Principum venenant; & ſuadent, *Vt omnia recta & honeſta neglegant, dummodò potentiam conſequantur.* Cic. III. de Offic.

Qui intermortuum illud recoquunt,

——tius regnandi gratiâ Ex Eurip.

Violandum eſt. aliis rebus pietatem colas.

Heu vani, falſi! Nam *Fides nullâ neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio.* Seneca Epiſt. LXXXIX. [Frangenda ea nullâ vi.]

——Fulgentibus oſtro Silius libro XIII.

Hæc potior regnis.

Fraudes & captiunculas miſcent? Scio. & *perfidos numquam cauſſa deficiet, cur pacto non ſtent:* Liuius libro IX. [Nulla fraude.]

Semperque aliquam fraudis ſpeciem iuris imponent. Ibidem.

Sed

Sed audiant generoſum Braſidam. Ἀπάτῃ ἐκπρεπεῖ αἴσχιον τοῖς γε ἐν ἀξιώμασι πλεονεκτῆσαι, ἢ βίᾳ ἐμφανεῖ: *Iis qui in dignitate ſunt, turpius, fraude honeſtá circumuenire aut lædere, quam vi apertá.* Thucyd. lib. IV.

Etiam infido ſeruanda:

Nam quod nonnulli ſibi *ſumunt, nullam eſſe fidem quæ infideli data ſit:* Cic. III. Offic.

Errant, & *quærunt latebram periurio.* Ibidem.

Nam *Fides etiam perfidis præſtanda eſt:* Ambr. II. de Offic.

Etiã hoſti.

Etiam inter arma. &

——optimus ille
Militiæ, cui poſtremum eſt primumque tueri
Inter bella fidem. Silius libro XIV.

Apagite igitur iſtos, ô mei reges:

—neu rumpite fœdera pacis,
Nec regnis poſtferte fidem. Idem libro II.

Periuria diis hominibusque inuiſa.

Hoc cogitate. οὐκ ἐπιορκεῖν, φοβουμένους τήν τε παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίαν, καὶ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων αἰσχύνην: *non peierare, timentes & diuinam vltionem, & humanam infamiam.* Ariſtot. Rhet. ad Alexand. c. XVIII.

Nam profectò

— etſi quis primò periuria celat: Tibul.
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

CAPVT XV.

De Modeſtiá præſcriptum, quæ Clementiæ aſſidet. Inſtillata Principi, & in Senſu & in Actione.

Et Fides quidem Iuſtitiæ, vt ſic dicam, πάρεδρος eſt: de Clementiæ autem lumine, Modeſtiæ lumen refulget. quæ concolor illi valdè, & lenis mitiſque animi aſſidua comes.

Quid Modeſtia?

Definio, RATIONE TEMPERATVM, NEC ACTIONE EXSVLTANTEM, DE SE SVISQVE SENSVM. Quæ virtus cùm aliis inculcanda (quid enim homines ſumus? aut quamdiu ſumus?) tum Principi maximè: quem

Rara ea in aulis, & apud magnos.

In alto poſitum non alta ſapere, difficile eſt, Bernard. in Epiſt.

Quidquid enim *leue & inane in animo eſt, ſecundá ſe aurá ſuſtollit.* Senec. II. de Irâ.

Hinc plerumque in magnis ille *contemptor animus, & ſuperbia, commune nobilitatis malum.* Salluſt. Iugurth.

Eſſe tamen debet.

Sed noſter temperet, ſciatque *Modeſtiæ famam neque ſummis mortalium aſpernandam, & à diis æſtimari.* Tacitus XV. Ann.

Nõ ſupra, non extra homines Princeps.

Cur autem inſoleſcat? *Non minùs hominem ſe, quàm hominibus præeſſe cogitet.* Plinius Paneg.

Et regnum, & omnia regna vana:

Sceptrum, aut opes, faciunt animos? Miſer & vane. *Cuncta mortalium incerta: quantòque plus adeptus ſis, tantò te magis in lubrico* cenſeas. Tacitus I. Annal.

Incerta.

Caduca hæc & fragilia, puerilibuſque conſentanea crepundiis, quæ vires atque opes humanæ vocantur. Valer. libro VI. cap. vlt.

Ruinæ præcipites obnoxia.

An ignoras magnas arbores diu creſcere, vná horá extirpari? Curtius lib. VII.

Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeiá manu
Scindi Tyranni. Seneca Herc. Fur.

Scilicet *nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit etiam ab inualido.* Curtius lib. VII.

Leo ipſe aliquando minimarum auium pabulum fit, & ferrum rubigo conſumit. Ibidem.

Etiam in externis Modeſtia amplectenda.

Senſum ergo modificetur & temperet: imò & ACTIONEM. *Perſona* enim *Principis non ſolùm animis, ſed etiam oculis ſeruire debet ciuium.* Cic. Philip. VIII.

In ſermone;

Sermo ei grauis. *Nam quemadmodum ſapienti viro inceſſus modeſtior conuenit: ita oratio preſſa, non audax.* Sen. Epiſt.

Nam futiles, inutiles.

Etiam paucus. Apage linguaces iſtos: quibus (plerumque ita euenit) *loquentiæ multum, ſapientiæ parum.* Salluſt. Catil.

Quorum omnis vis virtuſque in linguá ſita eſt. Idem ad Cæſ.

Sanè vetus illud nondum me fefellit: *Canem timidum latrare vehementiùs, quàm mordere. altiſſima quæque flumina minimo ſono labi.* Curtius lib. VII.

In veſte:

At in Cultu, ne exuberet. Virum magnum ad regem Magnum audiat: πολὺ κάλλιον καὶ βασιλικώτερον, τὴν ψυχὴν ἔχειν εὐσχημονοῦσαν, ἢ τὴν ἔξω τοῦ σώματος ἐσθῆτα κεκοσμημένην: *multò pulchrius magiſque regium, animum præferre cultum & compoſitum, quàm corporis veſtem.* Ariſtot. Præf. ad Alexand.

Benè

Benè Romanus Imperator: *Munditias mulieribus, viris laborem conuenire.* Marius apud Salluſtium.

Et cultu quid opus? Ἐμοὶ γε δοκεῖ ἐκ θεῶν τιμή τις καὶ χάρις συμπαρέπεσθαι ἄρχοντι: *Mihi à deo & à cælo videtur Venus quæpiam & Gratia comitari ac ſubſequi virum principem.* Xenoph. in Hier.

Et aliâ circumfusâ ſpecie. Nec aliter de externâ omni ſpecie cenſeo. & hoc de Modeſtiâ, ab Scythiâ præcepto non Scythico concludo. *Fortunam tuam, ô Princeps, preſſis manibus tene. lubrica eſt, nec inuita teneri poteſt. Impone felicitati tuæ frænos, faciliùs illam reges.* Curtius lib. VII.

CAPVT XVI.

Ex occaſione de Maieſtate adnexa lacinia. quid ea, & qui, & quatenus paranda?

SED Modeſtiam ramen ita commendo Principi, vt non ſpemam ab eo Maieſtatem. Hæc eſt REVERENDA QVAEDAM AMPLITVDO, OB MERITVM VIRTVTIS, AVT RERVM AFFINIVM. Græcis ea Σεμνότης dicta: nobis, in priuato Auctoritas, in Principe Maieſtas. Acre ea relum ad imperium: quoniam & in pace *Deſcriptio Maieſtatis.*

Ad fidem faciendam Auctoritas quæritur. Cicero Topic. *Quæ vtilis requiratur.*

Et *multum in bellis quoque adminiſtrandis, atque imperio militari valet.* Idem pro leg. Man.

Nec magis eam à Principe temoueo, quàm Virtutem ipſam: quæ plerumque illam gignit. Quamquam & *concurſio rerum externarum affert Auctoritatem.* Idem Topic. *Propriè à Virtute oriri, ſed & ab externis.*

Vt morum in primis grauitas. ſi ramen ita tempetes, vt *triſtitiam & arrogantiam exuas:* Tacitus Agric. *A Grauitate.*

Nec tibi, quod eſt rariſſimum, aut facilitas auctoritatem, aut ſeueritas amorem deminuat. Ibid.

Qualis laudatus ille Germanicus: qui *viſu & auditu iuxtà venerabilis, cùm magnitudinem & grauitatem ſummæ fortunæ retineret, inuidiam & arrogantiam effugerat.* II. Ann.

Faciunt & quædam à naturâ. *A corpore, aut verbis.*

XV. Ann. vt ſiquis *corpore ingens, verbis magnificus.*

Aut ab arte vt receſſus & ſeiunctio: quia viles pleruſnque, qui nimiùm ciuiles. Et effatum Liuianum verum eſt: *Continuus aſpectus minùs verendos magnos homines ipſâ ſatietate facit.* Liuius libro XXXV. *A temperato receſſu.*

Tacitus I. Annal. Et *maieſtati maior ex longinquo reuerentia:*

In Agric. Hominibuſque *omne ignotum ſemper pro magnifico eſt.* Sed modus in his talibus eſto: qui ſal & anima virtutum.

CAPVT XVII.

Minores aliquot virtutes poſitæ, quæ Principem deceant: ſed ſparſim, & breuiter.

VENIO nunc ad minora, quæ dixi, lumina: id eſt, virtutes haud æquè illuſtres aut neceſſarias regibus, tamen vtiles. quas, velut ſtellas, ſpargam & defigam (fas ita loqui) in ſupremi Capitis huius cælo. Audi Princeps.

Cicero I. Offic. BENEFICVS eſto. *Liberalitate* enim *nihil eſt naturæ hominis accommodatius:* *Liberalitas decora Principi.*

Salluſt. Iugurth. Et Regum in primis. quos *armis, quàm munificentiâ vinci, minùs flagitioſum eſt.*

Plinius libro VII. epiſt. Sed cum iudicio eſto. *Subitæ* enim *largitionis comes, pœnitentia.* *Cum dilectu tamen, & modo.*

Tacitus II. Ann. Etiam cum modo. ne *ſi ærarium ambitione exhauſeris, per ſcelera ſupplendum ſit.*

Hieron. Nimis hauriendo Fontem ipſum exhauris. nec malè vir ſanctus: *Liberalitate liberalitas perit.*

Tacitus I Hiſtor. *Falluntur* autem *quibus luxuria ſpecie liberalitatis imponit. perdere multi ſciunt, donare neſciunt.*

II. Ann. CASTVS eſto. *Animo* enim *per libidinem corrupto nihil honeſtum ineſt.* *In coniugem amor.*

XII. Ann. Coniugi deditus: nec tamen cum Claudiano illo ſtipite, *coniugum imperiis obnoxius.* *At non obſequium.*

Turpe

Turpe viro, imò ipſi imperio. *Καίτοι τί διαφέρει γυναῖκας ἄρχειν, ἢ τοὺς ἄρχοντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἄρχεσθαι; Quid verò intereſt, vtrùm fœminæ gubernent, an qui gubernant, gubernentur à fœminis?* Ariſtot. II. Polit. cap. VII.

Iram vitet, aut apertam. IRAM fuge. eaq́ue aut nulla tibi, aut aperta eſto. Principi viro *honeſtius puta offendere, quàm odiſſe.* Tacitus Agric.

Mali illi *obſcuri, eoq́ue irreuocabiles.* Ibidem.

Qui reponunt odia, *quodq́ue ſæuæ cogitationis indicium eſt, ſecreto ſuo ſatiantur.* Ibidem.

In conuicia ne inquiras. CONVICIA ſperne. *Magnam fortunam magnus animus decet,* & talium contemptor. Seneca I. de Clem.

Cuius eſt *proprium, placidum eſſe tranquillumq́ue, & iniurias atque offenſiones supernè deſpicere.* Ibidem.

Vniuersè autem verum eſt: *Conuicia, ſi iraſcare, agnita videntur: ſpreta exoleſcunt.* Tacitus IV. Ann.

Famam curet. FAMAM tamen ne contemne: & cogita *Ceteris mortalium in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere arbitrentur: Principum diuerſam eſſe ſortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.* Ibidem.

Laus tibi & poſteritas in oculis: cenſeaſq́ue *cetera Principibus ſtatim adeſſe: vnum inſatiabiliter parandum, proſperam ſui memoriam. Nam contemtu famæ, contemni virtutes.* Ibidem.

Doctrinam amet. DOCTRINAM nonnihil ad hunc finem promoue: quæ languet. quoniam *ſublatis ſtudiorum pretiis, etiam ſtudia pereunt.* II. Ann.

Ea *ſpiritum & ſanguinem ſub te recipiant.* Plinius Paneg.

Ita *temporibus tuis dicendis, non deerunt decôra ingenia.* I. Annal.

IVSTI

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI TERTII

CAPVT PRIMVM.

Prudentiam Principi per-neceſſariam. ſine eâ vim & opes inutilia. miſcenda eſſe. ſed primam illam in gubernatione præpollere.

PERTEXVI regiam hanc Virtutum veſtem: Prudentiæ telam ordior. quam vt felici pectine percutiam & percutiam, te vera Minerua noſtra inuoco, ô æterni patris æterna proles. Prudentiæ ad omnes res humanas vſus: ſed ad imperium maximè. quod ſine eâ non ſolùm infirmum ſit, ſed auſim dicere nullum. Quis nauim mihi dirigat, ſine ferro quod affricuit Sideritis? ſic nemo rempub. ſine mente quam afflauit illa Diua. Vim ſolam cogites? fruſtrà. Qualis poëtarũ ille Cyclops, amiſſo oculo: talis Princeps, cui abeſt lumen hoc frontis.

Prudentia in gubernando vſus.

Potentia ſine eâ, cæca, præceps.

Vis conſili expers mole ruit ſuâ. Horat. III. Od.

Nec eſt diuturna poßeßio, in quam gladio inducimur. Curtius lib. VIII.

At contrà,

Vim temperatam di quoque prouehunt
In maius: Horat. III. Od.

Temperatam dico, prudentiæ hac mixturâ. ῥώμη γὰρ μετὰ φρονήσεως, ait mellitus orator, ὠφέλησεν. ἄνευ δὲ ταύτης, πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε: *Nam vis prudentiæ adiuncta, vſui eſt: ſine eâ abit magis in noxam.* Iſocrat. ad Demonic.

Mixta vtraque efficaciſſima.

Nec malè poëta:

—— non ſolis viribus æquum
Credere. ſæpè acri potior prudentia dextrâ. Val Flac. IV. Argõ.

Imperium abſque eâ in homines durum.

Et certè in gubernatione palàm potior: quia ſola lene illud frænum eſt, quo voluntarij rediguntur in obedientiæ gyrum. Ecce, ne animalia quidem cetera domueris ſine tractatione quadam & arte: tu ſperes hominem? quo *nullum animal moroſius eſt, nullum maiore arte tractandum.* Seneca I. de Clement.

Naturâ nos feroces, indomiti, æqui impatientes, nedum ſeruitutis. καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπ' οὐδένας μᾶλλον συνίστανται, ἢ ἐπὶ τούτους, οὓς ἂν αἴσθωνται ἄρχειν αὐτῶν ἐπιχειροῦντας: *& homines in nullos magis inſurgunt, quàm in eos quos imperium in ſe adſectare ſentiſcunt.* Xenoph. I. Pæd. — Qui naturâ refractarij.

Et rem vidit, qui ſcripſit: πάντων τῶν ἄλλων ζώων ῥᾷον, ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν: *omnibus animalibus facilius, quàm hominibus imperitare.* Ibid.

Illam igitur adhibe, & hoc adhibe: Ἡ φρόνησις, ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη: *Prudentia, imperantis propria & vnica virtus.* Ariſtoteles III. Politic. — Ideò prudentiâ opus.

Sanè omnium temporum euentus docebit, & docuit, *plura in ſummâ fortunâ auſpicijs & conſilijs, quàm telis & manibus geri.* Tacitus XIII. An. — Cuius vis ſupra vim.

Oraculum non inſolens effatus eſt ille vates:

Σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας
Νικᾷ, Euripid.

Mens vna ſapiens, plurium vincit
manus.

Qui addo: *Multa, quæ naturâ impedita ſunt, conſilio expediri.* Liuius XX.

CAPVT II.

Sed duplicem prudentiam eſſe: A ſe, & Ab alijs. illam optari, hanc contingere. Rarum, immò ἀδύνατον eſſe, vt Princeps à ſe vno ſatis ſapiat.

IVRE hanc ergo Principi noſtro ineſſe volo, & multò magis adeſſe. Nam Sapieutum duplex genus poëta vetus appoſitè facit. *Duplex ſapientia.*

Propria: Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ· Ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται. *Heſiod. Oper. I.*

Mutuatitia. *Laudatiſſimus eſt, ipſus qui cuncta videbit:*

Sed laudandus & is, qui páret recta monenti.

Et noſtra Suada: *Sapientiſſimũ eſſe dicunt eum, cui quod opus ſit, ipſi veniat in mentem: proximè accedere illum, qui alterius benè inuentis obtemperet.* *Cicero pro Cluent.*

Cumque ijs, vel ab ijs potiùs, hiſtoricorum vberrimus: *Sæpè audiui eum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat quod in rem ſit: ſecundum eum, qui benè monenti obediat: qui nec ipſe conſulere, nec alteri parêre ſcit, eum extremi eſſe ingenij.* *Liuius XXII.*

Prior, nimis rara in purpura. Et quamquam inter primos Principem eſſe voueam: tamen ad ſecundos magis admoueam. Primùm, quia neſcio quomodo (verè hoc, ſed verecundè dicam) ſiue ætate, ſiue inſtitutione, ſiue naturâ etiam, his ab aulâ *prima illa animi ingeniique negata ſors eſt.* *Ibid.*

Altera igitur aſſumenda. Deinde vt eam habeant, tamen cùm *omnis ratio & inſtitutio vitæ, adiumenta hominum deſideret:* *Cicero I. Offic.*

Magna omnis moles imperij. Tum hæc Gubernatoria maximè. in quâ certum eſt, *Principem ſuâ ſcientiâ non poſſe cuncta complecti.* *Tacitus III. Ann.*

Nec vnius mentem eſſe tantæ molis capacem. *I. Annal.*

Itaque eſto mihi

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. *Euripid. Opinor.*

Princeps ſapiens, ſapientium commercio.

Et *adſumat in partem curarum* alios, *Tacitus I. Ann.*

Nec Atlas ſine Herculis fulcimento. Certus *magna negotia magnis adiutoribus egere:* *Velleius lib. II.*

Grauiſſimosque Principis labores, quis orbem terræ capeſſit, egêre adminiculis. *Tacitus III. Ann.*

Vell. II. Æuum omne videat, *raro eminentes viros non magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam ſuam vſos reperiet.* *Exempla docent.*

Xenoph. VIII. Pæd. Ὀλίγα γὰρ εἷς ἂν ἴδοι, καὶ εἷς ἀκούσαι: *Pauca enim aliqua vnus videat, vnus audiat.*

Ibid. At eſſe debent πολλοὶ βασιλέως ὀφθαλμοὶ, καὶ πολλὰ ὦτα: *multi Regis oculi, & multæ aures.*

Liuius XXIV. Thales mihi, ſi volet, rex eſto. tamen *ſi de ſuâ vnius ſententiâ omnia geret, ſuperbum hunc iudicabo magis quàm ſapientem.*

CAPVT III.

Itaque Adiutores ei capiendum: idque iudicio. Eos duplices eſſe, Conſiliarios & Miniſtros. Qui, & quàm vtiles illi?

ADIVTORIBVS enim certè opus: & hoc regiæ prudentiæ caput cenſeam, adſumere prudentes. Verè Atticus otator monuit. *Principi omnium opus.*

Plinius Paneg. *Præcipuum Principis opus eſſe, amicos parare.*

Ibidem. *Nullum enim maius boni imperij inſtrumentum, quàm bonus amicus.* *Qui, verè veraque theſauri.*

Regibus rex hoc crede. Illi Africano: *Non exercitus neque theſauri, præſidia regni ſunt, verùm amici.* *Micipſa apud Sall. Iugurth.*

Cyro, apud Xenoph. lib. VIII. Huic Medo: Οὐ τόδε τὸ χρυσοῦν σκῆπτρον τὸ τὴν βασιλείαν διασῶζόν ἐστιν, ἀλλ᾽ οἱ πολλοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον: *Non aureum iſtud ſceptrum eſt quod regnum cuſtodit, ſed copia amicorum ea regibus ſceptrum veriſſimum tutiſſimumque.* *Et ſceptri fulcrum.*

Sed quî parabis? Iudicij hîc res eſt. quod ſi Principi noſtro tectum à naturâ vel ab vſu, ô ſalutarem illum & bono publico natum! Tamen ego dirigam, & adminiculabor in parte. *Iudicio eligendi.*

Adiutores mihi duorum generum, Conſiliarij & adminiſtri. Illi, qui linguâ & mente in primis iuuant: Hi, qui manu & factis. Digniſſimi illi, & à magno Philoſopho ſcriprum: *Bipartiti.*

Ariſtot. Rhet. ad Alexand. Τὸ βουλεύεσθαι, τῶν περὶ τῶν ἀνθρώπων, θειότατόν ἐστι: *Conſiliari, eorum quæ inter homines, diuiniſſimum eſt.* *Conſiliarij eminent.*

Ve-

Veteri verbo vſurpatum:

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμβουλία: Apud Platon.

Quiddam ſacrum profectò conſultatio eſt.

Pbarbi (?) dubia. Iidem maximè neceſſarij. Nónne conſilio ſtant regna, vrbes, domus? *Ego ita comperi, omnia regna, ciuitates, nationes, vſque eò proſperum imperium habuiſſe, dum apud eos vera conſilia valuerunt. vbicumque gratia, timor, voluptas, ea corrupére, pòſt paullò imminutæ opes, deinde ademptum imperium, poſtremò ſeruitus impoſita eſt.* Salluſt. ad Cæſ.

Itaque de his iure primò dicam.

CAPVT IV.

Definiti diſtinctiùs Conſiliarij. & primæ eorum munera explicata, Probitas, & Peritia rerum. denique oſtenſi illi, indice famâ.

Conſiliarij. APPELLO Conſiliarios, QVI FIDI, RERVM HOMINVMQVE PERITI, SALVTARIA SVGGERVNT, PACE SIVE BELLO.

Fidi, ſiue vnà probi. Dixi FIDOS, id eſt probos. *Optimum* enim *quemque fideliſſimum puto.* Plinius Paneg.

Iidem prudentes vnà (?). Addidi RERVM HOMINVMQVE PERITOS, id eſt prudentes. *τοῦ γὰρ φρονίμου μάλιστα τοῦτ' ἔργον εἶναί φαμεν, τὸ εὖ βουλεύεσθαι: prudentis enim hoc proprium maximè munus arbitramur, rectè conſulere.* Ariſtoteles VI. Ethic. Nicom. c. VII.

Et diſtinctè, rerum patria. Tales cenſeo, morum *animorumque prouinciæ gnaros.* Tacitus Agric.

Non enim exteros temerè, non aduenas. qui veriloquium hoc imbibi: *Ad conſilium de rep. dandum, caput eſſe, noſſe rempublicam.* Cicero II. de Orat.

Aetate grandes. Item Senes. *quibus corpus annis infirmum, ingenium ſapientiâ validum ſit.* Salluſt. Catil.

Adoleſcentum quidem animi plerumque parùm prouidi: ijque *molles & ætate fluxi, dolis haud difficulter capiuntur.* Ibid.

Nec errat verbum vetus: *Conſilia ſenum, haſtas iuuenum eſſe.* Plutarch.

Sortis vtriuſque gnari. Tertiò, fortunâ variâ exercitos. Reuerâ enim nocumenta, documenta: & appoſitè de ſe Mithridates. *Mihi fortuna, multis rebus ereptis, vſum dedit benè ſuadendi.* Salluſt. in Fragm.

Quartò, quod ſatis ſit, acutos. Nam qui nimis, fugio: & arcanum illud dogma ingero: *Οἱ φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις: Hebetiores, quàm acutiores, vt plurimùm, meliùs remp. adminiſtrant.* Cum modo acuti. Thucyd. lib. III.

Cauſſa. quia ſubtilia illa & ignea ingenia in aſſiduo motu, *nouandis quàm gerendis rebus aptiora.* Curt. IV.

At hos tales Princeps quî repetiet? *Non ſtudijs priuatis, nec ex commendatione aut precibus* paucorum: Legendi ſine ambitu. Tacitus Agric.

Sed aut ipſe noſcet, ſi poteſt: aut tanget ad lapidem illum Lydiũ communis Famæ. *Singuli* enim *decipere & decipi poſſunt: nemo omnes, neminem omnes feſellerunt.* Teſtimonio plurium. Plinius Paneg.

Nec malè ille olim ad Principem: *Tales nos crede, qualis fama cuiuſque eſt.* Idem ibidem.

CAPVT V.

Explicatum tertium munus, vt ſalubriter conſulant. id incluſum quinque monitorum quaſi lineis.

FECI etiam SALVTARIA SVGGERENTES. meritò. Nónne hic finis & velut portus quò velificentur conſultores? veri & probi quidem. Peruenient autem, ſi per lineas has dirigant, quas ſignabo. Pietatem primùm ijs ingero, & vt

Conſiliorum gubernaculum, Lex diuina ſit. Pij ſunto. Cypr. in Epiſt.

Vniuerſè enim verum eſt, *Nihil ritè nihilque prouidenter homines, ſine deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicari.* Plinius Paneg.

Libertatem ſecundò. vt fortiter, non obnoxiè, ſententias dicant: néve *cum fortunâ potiùs Principis loquantur, quàm cum ipſo.* Liberi ſunto. Tacitus I. Hiſtor.

Nam Libertas ſicut & *Fides, in præſentiâ quibus reſiſtit, offendit; deinde illiſipſis ſuſpicitur laudaturque.* Plinius lib. III. epiſt. IX.

Improbi illi, qui *veri copiam non faciunt; ſed ſuſpenſa, & quò ducantur inclinatura, reſpondent.* Tacitus XI. Ann.

Qui ambigui, & *ita compoſiti, vt ex* III. Hiſt.
euentu rerum aduerſa abnuant, vel proſpera agnoſcant.

Conſtantia & firmi ſunto. Tertiò, Conſtantiam. Nam illaudati, *qui ex alienâ libidine huc illuc fluctuantes agitantur: interdum alia, deinde alia decernunt. vti eorum qui dominantur ſimultas atque arrogantia fert, ita bonum malúmve publicum exiſtumant.* Salluſt. ad Cæſ.

Sed cum tempeᴙie. At non Rigorem etiam: *nec inconſtantis putem ſententiam, tanquam aliquod nauigium, è reip. tempeſtate moderari.* Cic. pro Balbo.

Nam verè prudens & *ſapiens, non ſemper it vno gradu, ſed vna viá:* Seneca.

Nec ſe in aliquibus mutat, ſed potiùs aptat: & vt verbo dicam, non curſum eumdem tenet, ſed portum. Idem.

Modeſti & placidi ſunto. Quartò, Modeſtiam. & placent illi, qui *ſpecie obſequij regunt; ad omniáque quæ agenda ſunt, quietá cum induſtriâ adſunt.* Tacitus III. Hiſt.

Arte enim & flexu quodam opus ſæpè: & obliquâ viâ eundum, quò non licet rectâ. Talis Cornelianus Piſo: *nullius ſeruilis ſententiæ ſponte auctor, & quoties neceſſitas ingrueret, prudenter moderans.* VI. Ann.

Talis Lepidus: qui *pleraque ab ſæuis adulationibus aliorum in melius deflexit. nec tamen temperamenti egebat, cùm æquabili auctoritate & gratiá apud Principem viguerit.* IV. Ann.

Denique ore preſſo. Quintò, Silentium. quia *Tacurnitas optimum atque tutiſſimum rerum adminiſtrandarum vinculum:* Valer. II. cap. II.

Nec res magnæ ſuſtineri poßunt ab eo, cui tacere graue eſt. Curt. IV.

Arcani ergo ipſi, nec tamen arcanorum (ſalubriter moneo) ſcrutatores. quia *abditos Principis ſenſus, & ſi quid occultius parat, exquirere illicitum, anceps; nec ideò aßequare.* Tacitus VI. Ann.

CAPVT VI.

Quæ vitanda Conſiliarijs: & primùm quæ impedimenta & velut vada bonæ Mentis? Ea quattuor notata.

HAEC loca illa plana, per quæ tutò explicentur conſiliorum vela. Sed vada etiam ſunt & ſcopuli: quos notabo. quia ludibrium profectò ventis debet, quiſquis non cauet. Inter vada mihi Contumacia eſt: ad quam non ſemel obhæſit ſuaſoria iſta ratis. Nam quidam naturâ ita pugnaces, vt Contumacia, conſilij remora.

Tacitus I. Hiſt. *Tantùm ſententijs aliorum contradicant.*

Indidem. Qui, *conſilij quamuis egregij, quod non ipſi afferunt, inimici:*

Indid. *Et aduerſus peritos peruicaces.*

Lucret. Bis ſtulti. ſiue quod omnes *ſapere* volunt *ex ſuo ore:* Ne priuatim quidem vtiles.

Tac. IV. Annal. Siue quòd, *ſiquid auctoritatis in ipſis eſt, crebris contradictionibus deſtruunt.*

Diſcordia item inter conſuaſores. Sicut & diſſidium

I. Hiſt. *Stimulat* enim non tarò *priuati odij pertinacia in publicum exitium.*

Tertiò, Affectus. à quibus ſanè, *omnes qui de rebus dubijs conſultant, vacuos eſſe decet.* Item in hanc illamve partem affectus. Salluſt. Catil.

Ibid. Nam *haud facilè animus verum peruidet, vbi illi officiunt.*

Cicero I. Offic. In primis vbi Ira. *cum quá nihil rectè, nihil conſideratè fieri poteſt.*

Stat. *—— malè cuncta miniſtrat Impetus.*

Quartò, Auaritia, ſiue rei ſuæ ſtudium. Ex adyto Patauino hæc ſors data: *Priuatæ res ſemper offecére, officientque publicis conſilijs.* Denique lucri ſtudium. Liuius lib. XXII.

Tacitus I. Hiſt. Quid mirum? *Peßimum veri affectus* & iudicij *venenum, ſua cuique vtilitas.* Quod corrumpit omnia.

Salluſt. Catil. *Auaritia eſt,* quæ *omnia venalia habere edocet:* Et perrumpit.

Ibid. Quæ *Fidem & Probitatem euertit:* duo boni conſilij inſtrumenta.

Cui plerique hominum obnoxij: ſed Mercurij proles maximè. nec de nihilo lex Thebanis, quæ vetuit τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεσχημένον τῆς ἀγορᾶς, μὴ μετέχειν ἀρχῆς: *eum qui decem ipſos annos à commercijs non abſtinuißet, non admoueri ad gubernationem.* Ariſt. III. Politic. cap. III. Infitum maximè mercatoribus.

CA-

CAPVT VII.

Quæ turbamenta, & velut Scopuli bonæ Mentis. Tres oſtenſi.

Confidentia noxia. AT inter Scopulos, quibus illidi & frangi hęc nauis ſolet, prima mihi Fiducia occurrit:

Quæ profectò cum ſapientiâ non committetur. Cic. pro Leg. Mã.

Cui pectus eſt, in pectus bos demiſſo. Phœbæa vox eſt: *Conſilia calida & audacia, prima ſpecie læta ſunt; tractatu dura, euentu triſtia.* Liuius libro xxxv.

Nec te fallet. Nam plerumque feroculi iſti, μετ' ἀσφαλείας μὲν δοξάζοντες, μετὰ δέους δ' ἐν τῷ ἔργῳ ἐλλείποντες: *cum ſupinâ fiduciâ ſententiam dicunt, in reipsâ trepidantes deficiunt.* Thucyd. lib. I.

Cauti in conſiliis, in facto audaces. At ego cautum Mimum audio:

Animus vereri qui ſcit, ſcit tutò aggredi: Publius.

Et mihi cum Græco ſcriptore, ἀνὴρ οὕτως ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ὀρρωδέοι πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη: *vir eâ ratione fiet optimus, ſi in deliberando quidem cunctetur & prætimeat quidquid poteſt contingere: in agendo autem confidat.* Herod. lib. VII.

Cupiditas reſecanda. Scopulus alter, Cupiditas: Ἐπιθυμίᾳ μὲν γὰρ ἐλάχιστα κατορθοῦνται, προνοίᾳ δὲ πλεῖστα: *Nam cupiditate pauca rectè conſiunt, circumſpectione plurima.* Thuc. VI.

Celeritas repudianda. Cui adiuncta Celeritas, infamis naufragijs in hoc mari. Nam qui cupit, feſtinat: qui feſtinat, euertit. *Omnia non properanti clara certaque ſunt, feſtinatio improuida eſt & cæca.* Liuius libro XXII.

Prudentia vera peſtis. Itaque verè dictum: *Nihil magni diſcriminis conſilijs tam inimicum, quàm Celeritas:* Idem libro XXXI.

Itemque: Δύο μὲν ἐναντιώτατα τῇ εὐβουλίᾳ, τάχος τε καὶ ὀργή: *Duo aduerſiſſima rectæ Menti, Celeritas & Ira.* Thuc. libro III.

Cui tarditas amica. Lentos ego amo, lentos: & qui cum noſtro Comico

Quidquid eſt incoctum, non expromunt, benè coctum dant. Plautus Milit.

Nonnulli cæteros felices. Nam quòd nonnulli *in conſultando temerarij, in exſequendo viri ſunt:* Velleius lib. II.

Subitis conſilijs, ſed euentu felices: Tacitus IV. Hiſt.

Cur moueat? ſcio à caſu eſſe, cui non fido: magis rationi, & huic dicto: Celeres iſtos *celerem pœnitentiam, ſed eamdem ſeram atque inutilem ſequi.* Liuius lib. XXXI.

Niſi in ſceleri. Vidimus, videmus, videbimus. ſemperque verum, *Scelera impetu, bona conſilia morâ valeſcere.* Tacitus I. Hiſtor.

Actionibus tamen ea grata. Quæ ijs propria, ſicut Celeritas Actioni. Nam δεῖ μὲν βουλεύεσθαι ἐφ' ἡσυχίας, ποιεῖν δὲ τὰ δόξαντα μετὰ σπουδῆς: *Conſulere quidem oportet lentè, conſulta exſequi feſtinanter.* Demoſth. Exord. XXII.

Addo à grauiſſimo viro pondus: Πράττειν μὲν δεῖ ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως: *Celeriter deliberata peragenda ſunt, deliberandum autem tardè.* Ariſtoteles VI. Ethic. c. IX.

CAPVT VIII.

Ipſe Princeps qui ſe gerat in audiendis conſilijs. Dogmata huic rei.

Princeps aptet ſe ad conſilia. CONSILIARIOS formaui: res monet, vt etiã ipſum conſulentem. Fruſtrà enim illi idonei, ſi non iſte: & perierit omnis ſalubrium conſiliorum liquor, niſi aptum velut vas ſit in quod inſtillet. Princeps igitur, in capiendis conſilijs, hæc ſeruet.

Tempeſtiuè conſulat. Maturè deliberet. *Timet, atque eum deficere omnia videntur, qui in ipſo negotio conſilium capere cogitur.* Cæſ. I. v. Comm.

Gladiatorum hoc eſt non Principum, *In arenâ conſilium.* Seneca Epiſt.

Magna in rep. momenta ſunt temporum: & multum intereſt, idem illud vtrùm antè an pòſt decernatur, ſuſcipiatur, agatur. Cicero Philip.

Quod vitium in Polyarchiâ. Peccatur hîc in Plurium ſtatu. vbi *illud ex libertate vitium, quòd non ſimul, nec iuſſi conueniunt.* Tacitus in Germ.

Sed & alter & tertius dies cunctatione coëuntium abſumitur. Ibid.

Ne lentè nimis conſulat. Caueat Princeps. etiam illud: *ne inutili cunctatione, agendi tempora deliberando conſumat.* III. Hiſt.

Néve *dies rerum, verbis terat.* Illic.

Eligat & iudicet. Audiat cum iudicio. Turpis Claudianus ille frutex, *cui non amor, non odium, niſi indita & iuſſa.* XII. Ann.

Qui a ſuis

Ducitur, vt neruis alienis mobile lignum. Horat.

Non pertendat. Tamen ſine Pertinaciâ. quia illud Marci Principis diuinum: *Aequius eſt, vt ego tot taliumque amicorum conſilium ſequar, quàm tot talesque amici meam vnius voluntatem.* Capitol. in M. Antonino Philoſoph.

Non aperiat. Sententiam ſuam celet: ex hoc præcepto. *Fieri quid debeat, cum multis tractâ: quid facturus ſis, cum pauciſſimis, vel potiùs ipſe tecum.* Vegetius lib. III.

Sanè anima conſilij, ſecretum: & *nulla ſunt meliora conſilia, quàm quæ ignorauerit aduerſarius antequàm fierent.* Ibid.

Liberos amet. Libertatem admittat, nec amet Aulæ *verba* illa *byſſina*. Plutarch. Apophth.

Adulantes oderit. *Regum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit.* Curtius lib. VIII.

Quinaxij. At mihi ſalus illius deſperata eſt, *cuius aures ita formatæ ſunt, vt aſpera quæ vtilia, & nihil niſi iucundum & læſurum accipiant.* Tacitus III. Hiſt.

Miſer eſt Imperator, apud quem vera reticentur. Capitol. in Gord. uno.

Non præmia conſilijs. Sine diſcrimine audiat. & nec bona quidem conſilia præmijs afficiat (arcanum dogma ſuggero:) ne quis ſpe adipiſcendi à vero deflectat, & παρὰ γνώμην τι ἢ πρὸς χάριν λέγῃ: *præter animi mentem aliquid, & ad gratiam loquatur.* Thuc. libro III.

Non pœnas ſtatuat. Sed nec mala ſupplicijs. *Defuturi enim ſunt qui ſuadeant, ſi malè ſuaſiſſe periculum ſit.* Curtius lib. III.

Et ſanè *non melioris fidei habendi, qui prudentiùs ſuaſerint.* Ibidem.

Succeſſus enim à fortunâ, ſiue deo. Id eſt, Feliciùs. Nam profectò *ſæpè praua magis quam bona conſilia proſperè eueniunt. quia pleraſque res Fortuna ex libidine ſuâ agitat.* Salluſtius ad Cæſ.

Imò

Centum doctûm hominum conſilia ſola hæc deuincit dea. Plautus Pfeud.

Et quidam ſupra nos. Cum quâ (extremum id moneo) ne pugnet. & ardua illa atque implexa *conſilia, quibus impar eſt, fato permittat.* Tacitus VI. Ann.

CAPVT IX.

Spernenda occulta Conſilia, & ab Aulæ ſeruis.

Aulici conſiliarij improbi. ADDO breuem, ſed magnæ rei notam. vti ſpernat genus illud Domeſtici conſilij, quod per prauam prudentiam nonnemo ſibi ſumit. Id ferè conſtat ex Aulæ quibuſdam mancipijs:

Tac. III. Annal. Qui placita loquuntur. Quibus *omnia Principum, honeſta atque inhoneſta, laudare mos eſt.*

Cic. ad Q. Frat. ep. I. l. I. Rem ſuam quærunt. *Qui in aures eorum fictè & ſimulatè, quæſtus ſui cauſſâ, inſuſurrant.*

Ibid. Ah caue, caue. & quiſquis priuatim tibi ſeruus, *is de ijs rebus quæ ad officium imperij tui atque ad aliquam partem reip. pertinent, nequid attingat.*

Ibid. Principem dehoneſtant. Quantúuis ille idoneus, tamen *ſpecies ipſa gratioſi liberti aut ſerui, dignitatem habere nullam poteſt.*

Imò & vendunt. Minùs, fructum. & clamat tibi ipſa Veritas: Hi ſunt cubiculares illi conſiliarij, à quibus *bonus, cautus, optimus venditur Imperator.* Vopiſc. in Aurelian.

CAPVT X.

Dictum de Adminiſtris. & nota triplex, ad quam legi eos oporteat.

Adminiſtri Principis. IAMQVE plenè abſolui de Conſiliarijs: tranſeo ad genus alterum Adiutorum, Adminiſtros. Eos dico, QVI PVBLICE AVT PRIVATIM PRINCIPI EXHIBENT IN FVNCTIONE ALIQVA SVI VSVM. Publicè: In publica: vt ſunt Præfecti, Præſides, Quæſtores, Iudices, & vno verbo ij omnes qui tangunt imperij aut reip. partem. Priuatim: In Aulâ. vt ſunt ij ferè, qui ad Aulæ ſaltem vſum aut ſplendorem adhibentur: quos ſuo proprioque verbo dicimus, Palatinos. De his minus eſt. illos qui in publico verſantur, eligi ſuadeam cum curâ: & in primis à triplici hac notâ.

Eligendi à Genere. Vt genus in ijs honeſtum. Benè enim Philoſophorum columen: Εἰκὸς βελτίους εἶναι, τοὺς ἐκ βελτιόνων: *Par eſt meliores eſſe, eos qui ex melioribus.* Ariſt. v. Polit.

Viles ſpernendi. Et ſanè vilis ille, qui viles tantùm ſibi

Illi admouet: *præcipuumque indicium non magni Principis, magni libertis.* Plinius Paneg.

Nec inſigni aliquâ virtute. Excipio, ſi eximia in talium aliquo virtus. Tunc enim libens fatear, *Optimum quemque, eſſe nobiliſſimum.* Vell. l. II.

Et *in cuiuſcumque animo virtus inſit, ei plurimum eſſe tribuendum.* Ibid.

Probi eligendi. Nam nota mihi altera, Vita eſt: quam ſuper omnia ſpecto. Legi enim: *Meliorem eſſe remp. & propè tutiorem, in qua Princeps malus ſit, ea, in quâ mali Principis miniſtri.* Apud Lamprid. in Alex.

Non infames. Moribus ergo probi ſint: valeatque illud,

—— *emitur ſolâ virtute poteſtas.* Claud.

Malis famoſiſq; *nihil crediderit, nullam exiſtimationis ſuæ partem commiſerit.* Cic. ad Q. Frat. ep. 3.

Non ancipites. Imò nec ambiguis. Nónne melius *officijs & adminiſtrationibus non peccaturos præficere, quàm damnare cùm peccarint?* Tacitus in Agric.

Princeps peccat, quidquid alij. Ego cenſeo. nam in Principem

—— *culpa cunctorum redit.* Seneca Med.

Qui non vetat peccare cum poſſit, iubet.

Illi incumbit *in hac cuſtodiâ imperij, vt non ſe vnum modò, ſed omnes miniſtros ciuibus & reip. præſtet.* Cic. ad Q. Frat.

Apti ab ingenio, eligendi. At nota tertia, Ingenium eſt. quod quia varium in nobis, καὶ ὁ μὲν πρὸς πολιτείαν, ὁ δὲ πρὸς πόλεμον εὐφυέστερος: *ille ad ciuilia, hic ad bellica, naturâ aptior:* Plutarch. Polit. Præcept.

Quiſque pro inclinatione. Primum illud eſt, vt poſſit ἕκαστον ἑκάστῃ χρείᾳ, κατὰ τὸ οἰκεῖον, προσαρμόττειν: *quemque, cuique functioni, pro indole ſuâ, admouere.* Ibid.

Mæcenas enim aptè quædam obiuerit, quæ non Agrippa. & rectè poëta:

Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta. Propert. lib. III.

Non nimis alti. Alterum, vt ingenia inſpiciat. id eſt, recta eligat, nec tamen erecta. Scilicet, *vt pares negotijs, neque ſupra ſint.* Tacitus VI. Ann.

Tiberiana cautio non de nihilo. qui *nec eminentes virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat. Ab optimis, periculum ſibi: à peſſimis, dedecus publicum metuebat.* I. Annal.

Medij congrui. Medij ergo optimi, quibus olim & nunc tutiſſimò *ſecreta Principum innixa.* III. Ann.

Quò mihi *Labeo* aliquis *incorruptâ libertate?* Eodem lib.

Capitonis obſequium dominantibus magis probatur. Eodem.

Tamè rarò recta hæc electio. Iſta ſuadeo: an perſuadeo? ægrè. Neſcio quomodo Aulica hæc comitia affectus dirigit: & *fato quodam ac ſorte naſcendi, vt cetera, ita Principum inclinatio in hos, offenſio in illos eſt.* IV. Ann.

CAPVT XI.

Adminiſtris ipſis præcepta tradita, eorum tutelæ. Primùm Minoribus, inde Maioribus. Ancipitem omnem potentiam eſſe in Aulâ.

Nec de Adminiſtris, plura diſſero: quædam, ad ipſos. O boni, lubrica veſtra vita & via eſt, qui in Aulâ verſamini: in quâ, vt verè vir ſanctus dixit,

Periculi plena Aula. *Per pericula, peruenitur ad grandius periculum.* Auguſtin. VIII. Cóf. c. VI.

Itaque acri circumſpectione & cuſtodiâ vobis opus contra lapſum. Ego fulcio his præceptis. Vos qui Minores in Palatio,

Obſequium Adminiſtros decet. Obſequioſi eſte. Nam *quantò quis apud Principem obſequio promptior, honoribus & opibus extolletur.* Tacitus I. Annal.

Sui vſus. Vtibiles. ne ſitis dicto veteri, *Tineæ & ſorices Palatij.* Conſtantini Imp. dictum.

Audacia. Audaculi. Nam profectò

Malus eſt miniſter regij imperij pudor. Seneca Trag. Hippol.

Modeſtia. At vos qui Maiores, cauete ne vobis tales. & *veſtrâ vos, non Principis fortunâ metiamini.* Plinius Paneg.

Quieta actio. Quod agitis, ſine iactantiâ agite. placent illi, qui *actu otioſis ſimillimi.* Vell. l. II.

Qualis ille Piſo: *quo nemo aut validiùs otium dilexit, aut faciliùs ſuffecit negotio: magiſque quæ agenda ſunt egit, ſine vllâ oſtentatione agendi.* Eod. lib.

Virtutum diſsimulatio. Inuidia ſic vitabitur. cui amoliendæ, nonnemo delapſus eſt ad *vitiorum etiam imitamenta.* Tacitus XVI. Ann.

Mæcenates illi hoc ſpectarunt,

—— quis mens circumflua luxu
Nouerat intactum vitio ſeruare vigorem.

Claud. de Pr... & Olyb. conſul.

O virum verò ad Aulam!

Et Callidus Criſpi nepos. *qui diuerſus à veterum inſtituto, per cultum & munditias luxu propior. Suberat tamen vigor animi ingentibus negotijs par, eò acrior, quò ſomnum & inertiam magis oſtentabat.* Tacitus III. Ann.

Accepta omnia Principi referant.

Qui ſapis, capis etiam iſtud: vt nihil tibi adſcribas, nec *ad famam tuam geſtis exſultes, ſed ad auctorem & ducem, vt miniſter, fortunam referas.* Tacitus in Agric.

Luna inquam eſto, & gloriæ tuæ omne lumen refunde illi Soli. *Hæc eſt conditio regum, vt caſus tantùm aduerſos hominibus tribuāt, ſecundos fortunæ ſuæ.* Aemilius Prob. in Datame.

Sibi labores capiant, gloriam illi.

Benè Agrippa. Δοιῶν παραινεῖ τὸν ἄνδρα τὸν σωθησόμενον, τὸ μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττειν, τὸ δὲ δὴ κατόρθωμα σφῶν ἐκείνοις φυλάσσειν: *Duorum admonebat virum* in Aulâ *ſaluum futurum: Vnius, vt difficultatem rerum ipſe amoliretur: alterius, vt gloriam impoſita ſummæ manus illis relinqueret.* Dio libro XLIX.

Patientes ſunto.

In vniuerſum autem in Aulâ perennare vultis? duo hęc adſumite. Patientiam: veterani illius exemplo. qui interrogatus, *Quomodo rariſſimam rem in aulâ conſecutus eſſet, Senectutem? Iniurias* inquit *ferendo, & gratias agendo.* Sen. II. de Irâ.

Extremè cauti.

In Cautelam. quia multi vobis laquei, &

Fraus ſublimi regnat in aulâ. Seneca Hippol.

Fraudium enim ſedes, aula.

Illîc ad *reprehendenda aliena dicta & facta, ardet omnibus animus. vix ſatis apertum os, aut lingua prompta videtur.* Salluſt. ad Cæſ.

Illîc inſidiatores & hoſtes: qui *ſecretis criminationibus infament ignarum, & quo incautior decipiare, palam laudatum.* Tacitus I. Hiſt.

Cur te fallam? *cùm omnia caueris, per ornamenta ferieris.* Sen. Præf. lib. IV. Quæſt. Nat.

Potentia ea lubrica.

Imò vt nemo te euertat, cades ſpontè. quia *Nihil rerum mortalium tam inſtabile & fluxum eſt, quàm potentia non ſuâ vi nixa.* Tacitus XIII. Ann.

Vide mihi illos Emeritos: *Speciem magis in amicitiâ Principis, quam vim retinent.* III. Ann.

Reges mutabiles.

Siue id vitio *regum* fiat, quorum *voluntates vt vehementes, ſic mobiles, ſæpè ſibi ipſæ aduerſæ.* Salluſt. Iugurth.

Fatum incertum.

Siue *fato potentiæ raro ſempiternæ. & ſatias capit aut illos cùm omnia tribuerunt, aut hos cùm iam nihil reliquum eſt quod cupiant.* Tacitus III. Ann.

Inopinatum.

Et ô benè ſi non Aratæa aliqua vox erumpat. Ταῦτ᾽ ἐστιν, ὦ Κεφάλων, ἐπίχειρα τῆς τυραννικῆς φιλίας: *Hæc ſunt, ô Cephalo, præmia regiæ amicitiæ.* Plut. in Arat.

Iſta eueniunt: numquam mihi. &

Seneca Thyeſt.

Stet quicumque volet potens
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis ſaturet quies.
Obſcuro poſitus loco,
Leni perfruar otio.

Nos procul à Ioue & fulmine.

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI QVARTI

CAPVT PRIMVM.

Propriam Prudentiam, id eſt eam quam ineſſe Principi volumus, præceptis difficilè alligari. Latè fuſam eſſe, Inſtabilem, & Obtectam. Itaque aliquid de eâ, non plenè à nobis præcipi.

ALIENAE Prudentiæ ſemitã decurri: aperitur mihi campus Propriæ, ſed verè campus. in quo certam viã aut limitem quis comprehendet? Diffuſa nimis res eſt, Confuſa, Obſcura. Diffuſa primùm. quid enim latiùs ſe, quàm res humanæ, pandit? quarum omnium Prudentia eſt, imò & ſingularum. Philoſophum audi:

Prudentiæ materies, omnes res humanæ.

Τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἡ φρόνησις, ἃ γνώριμα γίνεται δι' ἐμπειρίας: *Rerum ſingularũ Prudentia eſt, quæ notæ homini per Vſum fiũt.* Ariſtot. vi. Ethic. cap. viii.

Eſt ſingularium & infinita.

Atqui res ſingulæ, infinitæ ſunt: quas adeò non ſcientiâ, vt nec numero complectare.

Præcepta enim *finita eſſe debent, & certa:* Seneca Epiſt. xcv.

Siqua finiri non poſſunt, extra Sapientiam ſunt. Ibid.

Circa res incertas verſatur.

Iam Confuſa eadem. quia reuerâ inſtabile totum & fluctuans eſt, quod Prudentiam vocamus. Quid enim aliud ea, quàm electio rerum quæ aliter atque aliter ſeſe habent? Quòd ſi illæ incertæ: etiã ipſa eò magis, quòd non rebus ſolùm deuincta, ſed ijs quę rebus adſtant. Tempora, loca, homines adſpicit: & pro minimâ eorũ mutatione ipſa ſe mutat, adeoque non vbique vna, vt nec in vnâ re vna. Scientiæ autem alia natura eſt: &

Ipſa quoque mobilis.

Πάντες ὑπολαμβάνομεν, ὃ ἐπιστάμεθα, μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν: *Omnes cenſemus, quod ſcimus, natum non eſſe Variare.* Ariſtot. vi. Ethic. cap. iii.

Sanè incertum aliquid, nemo redegerit in certa hæc & ſtricta præceptorum vincla. Denique Obſcura eadem. quia res euentuſque omnes humani in altâ nocte.

Tenebroſa eſt, ob cauſſas ignotas.

Nam *occultat eorum ſemina deus, & plerumque bonorum malorumque cauſſæ ſub diuersâ ſpecie latent.* Plinius Paneg.

Quis in rebus etiam obuijs non ſuſpicatur potiùs de cauſſis, quàm cognoſcit? Sine cauſſis autem Scientia non eſt, nec traditio vlla firma. Addo, quòd in publicâ & Ciuili hac gubernatione, etſi in terrenis rebus, pleræque tamen cauſſæ ab alto ſunt, nec reperiendæ in hac terrâ.

Aut homini non noſcendas.

Vſque adeò (vt ille exclamat) *res humanas vis abdita quædam*
Obterit, & pulchros faſces ſæuaſque ſecures
Proculcare ac ludibrio ſibi habere videtur.

Lucret. lib. v.

Itaque (verum fateamur) ego & alij hîc caligamus: nec eſt quiſquam qui ad plenum præcepta Prudentiæ non dicam tradiderit, ſed tentârit. Quid ergo? quieſco, & ſileo? res & ordo vetant: & faciã potiùs quod in Syrtium aliquo æquore deprehenſus. & quoniam clauſum directumque iter tenere non poſſum, confuſè viam aliquam ſignabo, velut aſtris. O tu me adiuua, qui ſuper aſtra.

CAPVT II.

Diuiſa Prudentia Propria in Togatam, & Militarem. Illa rurſus, in Humanam & Diuinam. De hac oſtenſum, curam Principi eſſe. Vnam Religionem retinendam ei, & defendendam.

Togata Prudentia. PRVDENTIA omnis, quā in Principe quæro, duplex eſt: Togata & Militaris. Illam intellego, QVAE IN COTTIDIANA HAC GVBERNATIONE, TRANQVILLISQVE REBVS, INTERVENIT. *Militaris.* Iſtam, QVAE IN BELLO, REBVSQVE TVRBATIS. Illius materies iterùm duplex; Res diuinæ, *In Diuinis Prudentia.* Res Humanæ. In rebus Diuinis verſari eam dico, QVAE SACRA RELIGIONEMQVE TANGIT ET DIRIGIT, QVATENVS TAMEN PRINCIPIS EA CVRA. Iuſtè & conuenienter ſic limito. quia non Principi liberum in ſacra ius. abſit. ſed inſpectio quædam, idque tuendi magis quàm cognoſcendi cauſsâ.

Religio, caput in rep. Sanè in omni republicâ Πρῶτον, ἡ περὶ θεῖον ἐπιμέλεια: *Primum eſt, curatio rerum diuinarum.* Ariſt. vii. Polit. c. viii.

Curanda Principi: Ad quem autem ea potiùs, quàm ad Principem pertinet? Δεῖ γὰρ τὸ ἄριστον ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἁγεμονεῦον ὑπὸ τοῦ ἁγεμονικωτάτω: *Decet enim quod optimum eſt, ab optimo coli; & quod imperat, ab imperante.* Diogen. Stoic. apud Stob. *Decori cauſsâ.*

Tutela cauſsâ. Nec decet ſolùm, ſed expedit. Tutelæ tuæ primùm: quia veriſſimè Cyrus ἐλογίζετο, ὡς εἰ πάντες οἱ κοινῶνες θεοσεβεῖς εἶεν, ἧττον ἂν αὐτοὺς ἐθέλειν περί τε ἀλλήλους ἀνόσιόν τι ποιεῖν, καὶ περὶ ἑαυτόν: *ratiocinabatur, ſi omnes Familiares* (imò & Subditi) *deos metuentes eſſent, minùs eos aut inter ſe aliquid illicitum patraturos, aut in ipſum.* Xenoph. Pæd. lib. viii.

Augmenti cauſsâ. Ad augmentum etiam Imperij. Scito enim τοὺς θεοὺς εὐνουστέρους ἔσεσθαι τοῖς μᾶλλον αὐτοὺς τιμῶσι: *deos promores eſſe in eos, qui maximè illos colunt.* Ariſtot. Rhet. ad Alexand.

Auſus gloriari Tullius: Romanos, non *calliditate aut robore, ſed pietate ac religione omnes gentes nationeſque ſuperauiſſe.* Orat. de Aruſp. reſponſ.

Statu Publico cauſsâ. Iam verò publicè, quî ſalui ſimus niſi illâ ſaluâ? *Religio, & timor dei ſolus eſt, qui cuſtodit hominum inter ſe ſocietatem.* Lactant. de Ira cap. xii.

Eodem lib. c. viii. Tolle hoc vinculum: *vita hominum ſtultitiâ, ſcelere, immanitate complebitur.*

Non ea miſcenda. Idemque, ſi confundis. Nec enim audiendi Ægyptij illi reges, qui *variam & miſcellā religionem induxerunt, ſabulando, vt putarunt, ſceptro:* Καὶ ὅπως μηδέποτε ὁμονοῆσαι δύνωνται οἱ κατ' Αἴγυπτον: *& ne vmquam conſpirare inter ſe Ægyptij omnes poſſent.* Diodor. Sicul. lib. ii.

Vna, optima. O fatui! Vnionis auctor illa vna: & à confusâ eâ, ſemper turbæ. Muſarum ille pater quantò meliùs! cuius hoc ad Auguſtum monitum extat. Τὸ μὲν θεῖον πάντῃ πάντως αὐτός τε σέβου κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τοὺς ἄλλους τιμᾶν ἀνάγκαζε: *Diuinum illud numen, omni modo, omni tempore, ipſe cole iuxta leges patrias: & alij vt colant, effice.* Mæcen. apud Dionem Caſsium, libro lii.

Puniendi qui variant. Addit: Τοὺς δὲ ξενίζοντάς τι περὶ αὐτὸ καὶ μίσει καὶ κόλαζε, μὴ μόνον τῶν θεῶν ἕνεκα, ὧν ὁ καταφρονήσας οὐδ' ἄλλου ἄν τινος προτιμήσειεν, ἀλλ' ὅτι καινά τινα δαιμόνια οἱ τοιοῦτοι ἀντεισφέροντες πολλοὺς ἀναπείθουσιν ἀλλοτριονομεῖν: κἀκ τούτου, καὶ συνωμοσίαι, καὶ συστάσεις, ἑταιρεῖαι τε γίγνονται, ἅπερ ἥκιστα μοναρχίᾳ συμφέρει: *Eos verò qui in diuinis aliquid innouant, odio habe & coërce. non deorum ſolùm cauſsâ (quos tamen qui contemnit, nec aliud ſanè quidquam magni fecerit) ſed quia noua quædam numina hi tales introducentes, multos impellunt ad mutationem rerum. Vnde coniurationes, ſeditiones, conciliabula exiſtunt, res profectò minimè conducibiles Principatui.* Ibid.

O verba, ab impio & ad impium, nimis pia! Hæc vera prudentia: & Principi qui ſapit, *religio & veneratio nulla alia, niſi vnius Dei tenenda eſt.* Lactant. i Inſtit. c. xx.

Mos probus & vetus ſeruandus. Et tenenda ex ritu veteri. *Maiorum inſtituta tueri, ſacris cærimoniiſque retinendis, ſapientis eſt.* Cic. ii. de Diuin.

Καὶ τὰ πάτρια ἔθη παρὰ πᾶσι παραβαίνειν ἄδικόν ἐστι: *& patrios ritus migrare aut violare, vbique gentium nefarium habetur.* Ariſtot. Rhetor. ad Alex.

Vindicandus. Puni igitur, ſiquis turbat. *Iure ille à dijs proximus habetur, per quem deorum maieſtas vindicatur.* Iuſtin. lib. viii.

Setiò,

Omni vi defendenda. Seriò, ſeriò, hoc imbibe: *Nihil eſſe in rebus humanis religione præſtantius, eamque ſummâ vi oportere defendi.* (Lactant. lib. v. Inſt. c. xx.)

CAPVT III.

De vna religione ampliùs quæſitum. Numquámne diſſidium ferri poſſit? ſaltem in tempus. idque quadamtenus videri.

ERGO firmiter hæc noſtra ſententia eſt, Vnam religionem in vno regno ſeruari. Quæri tamen duo poſſunt: Sempérne puniendi qui diſſentiunt, & An omnes? Quî de re vt diſſeram, non Curioſitas me impellit, ſed publica Vtilitas, & præſens hic Europæ ſtatus, quem nego me ſine lacrimis intueri. O melior mundi pars, quas diſſidiorum faces religio tibi accendit! Colliduntur inter ſe Chriſtianæ reipub. capita, & milleni aliquot homines perierunt ac pereunt per ſpeciem Pietatis. Quis hîc ſilebit? non ego. & quamuis cum Platone ſciam εὐδιάβολα τὰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς πολλούς: *calumnijs hæc obnoxia in vulgus:* (In Euthyphr.)

Calamitas Europæ à diſſidio Religionum. *Calumnijs iſta ſunt, ſi quæ modera vult.*

Nec quidquam tam probè aut prouidè hîc dici, *quod non vellicare malignitas poſſit.* (Seneca Epiſt.)

At nos conabimur. Tamen ſubibo hoc diſcrimen, & pro virili aquam infundâ in Sacrum hunc ignem. Hoc excuſatiùs, quòd conſilia, non decreta adfero; nec aſſero aliquid, ſed pono. Tu qui legis, ſcito à piâ puraque mente hæc eſſe: & ſi ipſa aliter, ſubiici à me ijs quorum propriè cognitio hæc & cenſura.

Obſequij tamen Prudentiorum iudicijs.

Peccantes in religionem duplices. Vt rem intellegas, duo genera eorum facio qui in Religione peccant: qui Publicè, & qui Priuatim. Publicè peccare dico, QVI ET IPSI MALE DE DEO RECEPTISQVE SACRIS SENTIVNT, ET ALIOS AD SENTIENDVM PER TVRBAS IMPELLVNT. Priuatim, QVI PARITER MALE SENTIVNT, SED SIBI. De primis primò quæritur, an talibus eſſe debeat impunè? nego. *Puniantur à te, ne tu pro illis puniaris.* (Cypr. de vtil. Pœnitentiæ.)

Turbones: Et Errones. *Turbones, ſemper puniendi.*

Maximè ſi turbant. *Melius enim eſt, vt pereat vnus, quàm vt pereat vnitas.* (August.)

(Seneca de Benef. III. c. VI.) *Violatarum religionum alibi atque alibi diuerſa pœna eſt, ſed vbique aliqua.*

(Cic. Philip. XII.) Clementiæ non hîc locus. *Vre, ſeca, vt membrorum potiùs aliquod, quàm totum corpus intereat.*

(Lib. IV. Cod. Iuſtin. de Hæret.) Nam *quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam.*

Atque hoc firmum certumque eſto, quamdiu turbatores coërceri poſſunt ſine maiore turbâ. Quid autem, ſi aliter? & quid ſi ea tempora ſint, vt *ſubita coërcitio plus damni in rempub. ferat?* (Tacitus III. Ann.)

Vnicâ exceptione, niſi motus à turbis.

Nam ea interueniunt: vel noſtrum hoc vide. quo fatalis iſta eſt ingeniorum ſcabies, vt *omnes diſputare malint, quàm viuere.* (Sen. Ep.)

Aeui noſtri infelix curioſitas.

Aculeones vbique & Curiones, qui περιεργάζονται ζητοῦντες τά τε ὑπὸ γῆν, καὶ τὰ ἐπουράνια: *ſatagunt inquirentes, & quæ ſubter terram ſunt, & quæ ſuper cælum.* (Plato in Apol.)

(Tacitus III. Ann.) Horum quanta multitudo? *Vt rei agi poſſint, acie vincendi ſunt.*

Hîc igitur iuſtè ambigo, An non ſas tempora paulisper Principi inſpicere, *quibus parère omnes Politici præcipiunt.* (Cic. ad Att. III. epiſt. I.)

Toleranda interdum, vt meliùs tollas.

(Tacitus III. Ann.) Et an non *potius ſit, omittere adulta & præualida vitia, quàm illud aſſequi vt palàm fiat quibus flagitijs impares ſimus.*

(Seneca Conſol. ad Helu.) Omittere dico in tempus. *Nam in morbis quoque nihil eſt magis periculoſum, quàm immatura medicina:*

Caliſt nocent.

(Liuius XXII.) Et ſcio *medicos, plus interdum quiete, quàm mouendo atque agendo, proficere.*

(Ex medicorum ſcito.) Sanè *iſtos ab atrâ bile, Dies plerumque ſanat & Quies.*

Tempus multa ſanat.

Arma, arma clamant alij. Sed nónne re vidimus, *arma armis irritari.* (Plinius Paneg.)

(Sen. I. de Clem.) *Naturâ contumax eſt humanus animus, & in contrarium atque arduum nitens,*

Tu iterùm iterumque vide, an non conniuere interdum melius, quàm *intempeſtiuis remedijs delicta accendere.* (Tacit. XII Annal.)

Et diæta melior chirurgiâ.

CA-

CAPVT IV.

An puniendi ſinguli, & quieti? itemque an extrahendi & perquirendi? Neutrum (ſi intentè quidem fiat) ex vſu videri. Doctore primùm his opus, non tortore.

Errantes ſimplices non ſtatim puniendi.

SECVNDA Quæſtio eſt, de his qui in Religione peccant priuatim. Ecce labes errorum in meâ mente, ſed neminem maculo: quieſco domi, & ſileo. Hícne talis etiam puniendus? De quietis temporibus, non diſputo: de turbidis, ambigo. & interdum illa valeant,

> *Tacere liceat, nulla libertas minor*
> *A rege petitur.* Seneca Oedip.

Nemo rex *perinde animis imperare poteſt, ac linguis.* Curt. VII.

> *Mentium rex, Deus eſt.* Auguſt. in Ioan.

Has vidi vix emendes.

Sanè nimio aut intempeſtiuo terrore quid efficitur? vt *vultu, qui maximè ſeruit, aſſentiantur:* Curt. VIII.

Corde minimè. *Quis enim imponat mihi neceſſitatem vel credendi quod nolim, vel quod velim non credendi?* Lactant. V. c. XIV.

Simulatores efficit.

Fictiones ea res inducit. & fortaſſe *Purpuræ tuæ cultores aliquot efficies, non Dei.* Ex Themiſtij dicto apud Socrat. Eccleſ. Hiſt. III. cap. XXI.

Docendi potiùs.

Vide ne, in ſtatu ſimili, tutior via altera docendi ac ducendi. *Fides ſuadenda eſt, non imperanda.* Bern. in Cant.

Ingenia noſtra, vt nobiles & generoſi equi, meliùs facili fræno reguntur. Seneca I. de Clem.

Et *errantem per agros ignorantiâ viæ, melius eſt ad rectum iter admouere, quàm expellere.* Idem I. de Irâ.

Ita profectò eſt. Tolluntur hæc talia quæ ſenſibus inſident, *docendo magis quàm iubendo, monendo quàm minando.* Auguſt. Ep. LXV.

In fidibus ſiquid diſcrepat, non abrumpis ſtatim, ſed paulatim reducis ad concentum: in Fide cur non idem fit? & *peccata ſic compeſcis, vt ſint quos peccaſſe pœniteat?* Idem ad African. Procos.

Pœnitentes, boni.

Atque hi tales ſæpè meliores. *Multò firmior eſt Fides quam reponit pœnitentia.* Lactant. in hac tali re, libro V. cap. XIII.

Etſi Pœna etiam ſæpè repoſuit. & *lentis tepidiſque animis quod cohortatio quieta non ſuaſit, minax ſubitò terror extorſit.* Proſper II. De Vocat. Gent. c. XXXIII.

Sed quid Tempora, quid etiam Pietas poſcat, Princeps videto: idque de piorum ſententiâ. Tu ô benigne & miſerator Deus (nam voto & ſuſpirio locum hunc claudo) diuiſa hæc iunge; & effice, vt *multitudinis credentium ſit cor vnum, & anima vna.* In Act. Apoſt. cap. IV.

CAPVT V.

Tranſitum ad Prudentiam in Humanis. huic duo fontes recluſi, Ingenium Populi & Regni. De priore dictum: & per indicem expoſita Natura vulgi.

PRVDENTIA in Humanis rebus me vocat: de quâ liberiùs iam & libentiùs dicam. Hanc intellego, PERITIAM IN EXTERNIS TRANQVILLE ET FIRMITER GVBERNANDI. Duos illi fontes tribuo, Naturam populi & Naturam regni. Sanè cùm omnia diſpexeris, nihil reperies peritè ad gubernandum olim aut nunc monitum, cui non hinc ſcaturigo. Itaque ante omnia ad eos te ducam: & tum denique riuulos aliquot ex ijs deducam vtilium monitorum. Quiſquis callidus perituſque regendi eſſe vis, *Duplex caput Prudentiæ gubernatoriæ.*

> *Noſcenda* tibi *natura vulgi eſt, & quibus modis temperanter habeatur.* Tacitus III. An.

Prius, Natura populi.

Vulgi, meo iudicio, triplicis, Tui, Finitimi, Vniuerſi. Tui. quid enim magis neceſſarium quàm vt eum nôris cui præes? *Qui triplex noſcendus. Tuus.*

> *Principis eſt virtus maxima, noſſe ſuos.* Martial.

Finitimi. iure: quia res tibi ſæpè cum eo & fœdera. Variant autem ingenia, & *ſunt tam ciuitatum quàm ſingulorum hominum mores: genteſque aliæ iracundæ, aliæ audaces, quædam timidæ: in vinum, in Venerem proniores aliæ ſunt.* *Vicinus.* Liuius XLV.

Vniuerſi etiam. quoniam motus quidam affectuſque ſunt, quos communiter reperias in omni hominum gente. Quos niſi noſti, quî ad eos te *Omnis.*

componas? Scriptum olim : Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα. *Non eſt vt rectè imperet, cui non imperatum.* [Ariſt. III. Politic.]

Siue, vt vertit noſter Sophus: *Nemo benè imperat, qui niſi antè paruerit imperio.* [Seneca II. de Irâ.]

Rectè non quia omnes reges voluerint eſſe è ſubditis: (minimè. multi in purpurâ nati, & à ſucceſſione ferè regna) ſed hoc indicantes, ingenia & inclinationes ſubditorum imperanti noſcenda, ſic tamquam ipſe inter eos. [A natiuâ affectuum vulgi imperium.] Audi ſenem illum Principem : *Vtiliſſimus idem ac breuiſſimus rerum bonarum malarumque delectus, cogitare quid ſub alio Principe aut volueris aut nolueris.* [Galba apud Tac. I. Hiſt.]

Audi regium ſuaſorem : Ἂν ὅσα ἂν ἕτερόν τινα ἄρχοντά σου ποιεῖν ἐθελήσαις, ταῦτα αὐτὸς αὐτεπάγγελτος πράσσῃς, οὔτε τι ἁμαρτήσῃ, καὶ πάντα κατορθώσεις, κἀκ τούτου καὶ ἥδιστα καὶ ἀκινδυνότατα βιώσῃ: *Si omnia quæ alium quemuis in te imperantem facere velles, ea ipſe tuâ ſponte feceris: nec peccabis quidpiam, & omnia ritè diriges, & vitam ex eo iucundiſſimam ſimul & tutiſſimam viues.* [Maecen. apud Dionem lib. LII.]

[Vnde ij noſcendi.] Tu igitur hæc diſce. vnde? à Percunctatione, ab Vſu, à Libris. à Me etiam nonnihil, qui præcipuos popularium Affectuum depingam hîc tibi vt in tabellâ. Vulgus omne

[Breuis eorum index.] INSTABILE. *Vulgo nihil incertius.* [Cic. pro Muræn.]

In multitudine eſt varietas, & crebra tamquam tempeſtatum, ſic ſententiarum commutatio. [Idem pro Domo.]

[Pronum in affectus.] AFFECTVS ponit, aut ſumit. *Vt eſt mos vulgo, mutabili ſubitis, & tam prono in miſericordiam, quàm immodicum ſæuitiâ fuerat.* [Tacitus I. Hiſt.]

Nec quidquam faciliùs, quàm in quemlibet affectum mutare populum. [Quinctil. II. Decla.]

[Sine iudicio.] IVDICII EXPERS. *Plebi non iudicium, non veritas.* [Tacitus I. Hiſt.]

Non delectu aut ſapientiâ ducitur ad iudicandum, ſed impetu & quâdam etiam temeritate. [Cic. pro Planc.]

Non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia. [Ibid.]

Ex opinione multa, ex veritate pauca iudicat. [Idem pro Roſcio.]

[Tacitus II. Hiſt.] *Vulgus vacuum curis, & ſine falſi verique diſcrimine ſolitas adulationes edoctum.*

[Salluſt. ad Cæſ.] AD PLVRES inclinat. *Multitudo vulgi, more magis quàm iudicio, pòſt alius alium quaſi prudentiorem ſequuntur.* [Adhæret turbæ:]

[Seneca De vitâ beat.] *Pecorum ritu, antecedentium gregem.*

[Tacitus II. Hiſt.] NATVRA INVIDVM. *Ægris oculis alienam felicitatem intuetur.* [Inuidet.]

[Liuius lib. XXIII.] *Prauo ſtudio, quo etiam in certaminibus ludicris vtitur, deteriori atque infirmiori fauet.*

[Tacitus III. Hiſt.] SVSPICAX. *Municipale vulgus pronum ad ſuſpiciones.* [Suſpicatur.]

[V. Ann.] *Mos vulgo, quamuis falſis reum ſubdere.*

[I. Hiſt.] CREDVLVM. *Facilis ciuitas ad credenda accipiendaque omnia noua:* [Omnia credit.]

[Ibid.] *Præſertim cùm triſtia ſunt.*

[III. Ann.] *Quoquomodo audita pro compertis habent.*

[Eodem lib.] RES AVGET. *Cuncta, vt mos famæ, in maius credita.* [A ſe auget.]

[Lucan. I.]
—— Sic quiſque pauendo
Dat vires famæ: nulloque auctore malorum,
Quæ finxère, timent.

[Silius IV.]
—— traduntque metus, nec poſcitur auctor.

[Ibid.]
Adſtruit auditis, docilis per inania rerum
Paſcere rumorem vulgi pauor.

[Tacitus I. Hiſt.] *Vagus primùm & incertus rumor. mox, vt in magnis mendaciis, interfuiſſe ſe quidam & vidiſſe adfirmant: credulâ famâ inter gaudentes & incurioſos.*

[III. Hiſt.] COMPRIMI NESCIT. *Prohibiti per ciuitatem ſermones, eoque plures; ac ſi liceret, vera narraturi, quia vetabantur, atrociora vulgauerant.* [Vetita loquitur.]

[II. Hiſt.] *Vagis per vrbem militibus, qui ſermones populi coërcerent. id præcipuum alimentum famæ erat.*

[I. Hiſt.] *Publica expectatio magni ſecreti impatiens: & malè coërcitam famam ſupprimentes augebant.*

[Eodem lib.] TVRBIDVM. *Vulgus cuiuſque motus noui cupidum.* [Pendet in turbas.]

[Salluſtius Iugurth.] *Ingenio mobili, ſeditioſum atque diſcordioſum, cupidum nouarum rerum, quieti & otio aduerſum.*

Vtrique ſigno conciitas.

Præſertim SI DVX SIT. *Vt mare, quòd ſuâ naturâ tranquillum eſt, ventorum vi agitatur: ſic populus ſuâ ſponte placatus, hominum ſeditioſorum vocibus, vt violentiſſimis tempeſtatibus, attollitur.* Cicer. pro Cluent.

Nam *vulgus ſine rectore, præceps, pauidus, ſocors.* Tacitus IV. Hiſt.

Vereque dictum, *Nihil auſuram plebem principibus amotis.* I. Ann.

Calidos amat.

FAVET FERVIDIS. & plebe iudice, τὸ σῶφρον τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν. τὸ δ᾽ ἐμπλήκτως ὀξὺ, ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη. *quidquid modeſtum, ignauiæ ſpeciem habet: quod circumſpectum & prouidum, ſegnitiæ. quidquid autem abruptum & præceps, id verò fortè & virile cenſetur.* Thucyd. lib. III.

Ideò *vincit in eâ plerumque pars maioris animi quàm conſilij.* Liu. VII.

Et grati *ſtolidâ, ac vecordi facundiâ.* Tacitus IV. Hiſt.

Reipublica negligens:

NEGLEGIT REM PVBLICAM. *Magnitudine nimiâ, communium curarum expers populus.* I. Hiſt.

Sua diligit.

Priuata cuique ſtimulatio, & vile decus publicum. Ibid.

Intenta mala, quaſi fulmen, optant dumtaxat ſe quiſque ne attingant. Salluſt. Orat. Philip.

Fortis verbis.

VERBIS FEROX. *Procacia plebis ingenia.* Tacit. II. Hiſt.

Nec vltrà.

Sed *nihil vltra verba auſurum.* III. Hiſt.

Impigræ linguæ, ignaui animi. Salluſtius Orat. Marcij.

Semper immodicum.

METV AVT SPE NIMIVM. *Hæc eſt natura multitudinis. aut ſeruit humiliter, aut ſuperbè dominatur. Libertatem, quæ media eſt, nec ſpernere modicè, nec habere ſciunt.* Liuius XXIIII.

Nihil in vulgo modicum. terrere, ni paueant: vbi pertimuerint, impunè contemni. Tacitus I. Ann.

Vulgus *audaciâ turbidum, niſi vim metuas.* VI. Ann.

Plura ſunt, quæ tu à te addes.

CAPVT VI.

Fons alter recluſus, Ingenium regum & regni. Duo hic conſiderata, quæ Communiter conueniunt, & quæ Diſtinctè.

EGO ad Naturam regni propero: è quâ pauca hæc tibi delibo. Communiter eam noſce, & Diſtinctè. In Communi notitiâ hæc ſunt.

Alterum caput Prudentia, Natura regni.

Id inſtabile.

Regnum omne fluctuans & INSTABILE. *Arduum enim & ſubiectum Fortunæ cuncta regendi onus.* Tacitus I. Ann.

Vt alta ventos ſemper excipiunt iuga,
Imperia ſic excelſa Fortunæ obiacent. Seneca Oedip.

Subitò ſæpè deſolatum:

Nihil inauſum eſt Fortunæ. aduerſus Imperia idem habet iuris, quod aduerſus imperantes. Seneca Ep. XCII.

Itaque ſæpè occultis cauſſis labitur. & *quæ, domeſticis ſteterant bellis, quæ externis regna, nullo impellente ruunt.* Ibid.

Et totum cùm aliqua pars.

Et totum ferè labitur, cùm cœpit. Verè ille ſcripſit, *Regum maieſtatem difficiliùs à ſummo faſtigio ad medium detrahi, quàm à medijs ad ima præcipitari.* Liuius LXXXVII.

In ſummo aut in imo eſt.

Non enim his gradibus, quibus ad ſumma peruentum eſt, retrò itur: ſæpè inter fortunam maximam & vltimam nihil intereſt. Seneca de Benef. VI. c. XXXIII.

Imperium cupientibus (aut habentibus) nihil medium inter præcipitia aut ſumma. Tacitus II. Hiſt.

Odioſum plerumque.

Nec Fortunæ ſolùm obiectum, etiam ODIIS.

Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium atque Regnum. Seneca Theb.

Idq; ob regum mores.

Cauſſa ſæpè in Impotentiâ regum. Nam

Quia licentioſi.

Id eſſe regni maximum pignus putant,
Si quidquid alijs non licet, ſolis licet. Idem Agamemn.

Quod non poteſt, vult poſſe, qui nimium poteſt. Idem Hippol.

Pertinaces & ſuperbi.

Et in peruicaci eorum Superbiâ.

—— durus & veri inſolens
Ad recta flecti regius non vult tumor. Ibid.

Flecti non minùs exiſtimant turpe, quàm vinci. Seneca de Benef. VI. cap. XXI.

Etiã quia nos parere difficiles.

Sed cauſſa etiam altera in Naturâ noſtrâ. *quia nemo alteri imperium volens con-* Salluſt. ad Cæſ.

concedit: & quamuis bonus atque clemens ſit qui plus poteſt, tamen quia malo eſſe licet, formidatur.

Inſidiis expoſitum. Ideoque regnum obnoxium INSIDIIS.

Multi iniqui atque infideles regno, pauci ſunt boni. Attius.

Ideò metuentes reges. Nec immeritò reges ſemper in TIMORE. *Ingenia regū prona ad formidinē.* Salluſtius Iugurth.

Sæpè nimis: &

—— dubia pro certis ſolent
Timere reges. Seneca Oedip.

Suſpicaces & æmuli: Iidem AEMVLI, & *ſuâpte naturâ potentiæ anxij.* Tacitus IV. Ann.

Nec regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt. Seneca Agam.

In ipſos filios. Adeò, vt *diſpliceant regnantibus etiam ciuilia filiorum ingenia.* Tacitus II. Ann.

Et *ſuſpectus ſemper inuiſuſque dominantibus, quiſquis proximus deſtinatur.* I. Hiſt.

Regni vires noſcendæ: Hæc taliaque Communiter ſcies. iam illud Diſtinctè, Quantum tuum regnum ſit, & quale. Potentia, inquam, tua, ſeriò tibi noſcenda eſt.

Metiri ſua regna decet, vireſq; fateri. Lucan. VIII.

Multi dum ſe tam magnos, quàm audiunt, credunt, attraxère ſuperuacua & in diſcrimen rerum omnium peruentura bella. Seneca de Benef. VI. cap. XXX.

Et eius conſtitutio ſiue forma. Etiam regni Qualitas. cuiuſmodi illud ſit, Vetus, Nouum; Hereditare, an Suffragio traditum & tradendum; Legibus, an Vi quæſitum. & quidquid tale. Pro his enim variè attemperandum ſceptrum, & laxandæ aut adducendæ imperij illæ habenæ.

CAPVT VII.

Præcepta nunc ex hiſce fontibus petita. & primùm vniuersè poſita, quæ firment Regnum aut violent: mox diſtinctè de Vi dictum. Opus regi Cuſtodes, Milites, Arces aut potiùs Colonias.

BENE habet. duplicem Arcton meam ſignaui, ad quam flectendi mihi identidem oculi: nunc audacter vela do, & vndoſum mare ingredior Præceptorum. Ea hoc ordine diſponam, vt quæ Iuuant firmantque regnum, præmittam: ſubiungam, quæ Lædunt & perdunt. Duo igitur ſunt, quæ tranquillum id aut firmum efficiant, VIS & VIRTVS: duo item, quæ turbidum aut caducum, VIS & VITIVM. *Duo firmando Regno:* *Duo euertendo.* Singula hæc, vt meus captus eſt, ſubtiliter videamus & partitè. Vim in Iuuante parte primùm pono, & intellego PRAESIDIVM QVOD PRINCEPS VTILITER ADHIBET AD SE TVENDVM AVT REGNVM. *Vis deſinitur.* Id ferè duplex, Milites, & Munimenta. *Diuiſa.* Milites iterùm duplices, Cuſtodes & Ordinarij. CVSTODES, regis ipſius tutela propria: qui ſcilicet *Cuſtodes regij.*

Somnum eius nocturnis excubijs muniant, latera obiecti circumfuſique defendant, incurrentibus periculis ſe opponant. Seneca I. de Clem.

Miles in forum, miles in curiam comitabatur, ſcribit de ſuo Principe Tacitus. Tacitus I. Ann.

Nam probus veruſque ille mos: & quamquam in nullo metu, decorè tamen eos Princeps, & *vel ornamenti cauſâ habeat.* Seneca I. de Clem.

Sed eſſe & ORDINARIOS milites volo: manum ſcilicet aliquam grandiorem (pro viribus & modo regni) ad ſubita caſuum aut bellorum. & qui, *ſi auxilium res poſcat, haud procul accieantur.* *Ordinarij & perpetui milites.* Tacitus IV. Ann.

Nam ſcimus, *voluntarium ſæpè militem deeſſe. ac ſi ſuppeditet, non eâdem virtute ac modeſtiâ agere: quia plerumque inopes ac vagi* (vt hodie quidem mos eſt) *ſponte militiam ſumunt.* Ibid.

Grande momentum in hoc præcepto: & C. Cæſar ſolitus dicere, Δύο τὰ εἶναι τὰ τὰς δυναστείας παρασκευάζοντα καὶ φυλάσσοντα καὶ ἐπαύξοντα, στρατιώτας καὶ χρήματα: *Duo eſſe, quæ Principatus comparent, ſeruent, augeant, Milites & Pecuniam.* Dio libro XLII.

Atque alius ab eâdem mente (etſi paullò improbiùs) ad ſuos liberos: Ὁμονοεῖτε, τοὺς στρατιώτας πλουτίζετε, τῶν ἄλλων πάντων καταφρονεῖτε: *Inter vos conſentite, milites ditate, reliquos omnes ſpernite.* Seuerus Imp. apud Dionem in vita eius.

At munimenta poſſis vſurpare duplicia, Arces aut Colonias. Illas vulgus & hodiernus mos tibi ingerit: ego iſtas, & mos vetus. Sanè ARCES non tam firmæ compedes, quàm cenſentur: ad exiguum motum validæ; fragiles (ipſi vidimus) ad commmunem & magnum. In finibus tamen, & contra hoſtem, haud valdè eas ſpernam: in mediterreis & contra ciues, valdè. Populo alieni diffidis? premere eum vis? COLONIAS tibi ſuggero, verè *ſedes ſeruitutis.*

Arces quæ tenus vtiles.

Prælata ijs Coloniæ.

Tacitus in Agric.

Hoc ſolidum, hoc firmum munimentum eſt: in quo non locus ſolùm talis, ſed homines ipſi ſint. Coloniæ enim ferè conſtant externis (quibus, cum indigenis haud facilis conſpiratio:) nec vſurpandæ temerè niſi in externos. Nam *non aſſuetæ frænis ſeruitutis tumidæ gentium inflatæque ceruices, facilè aliàs ab impoſito iugo reſiliunt.*

Sed ſaltem in exteros.

Flor. IV. cap. vlt.

Sine etiam in feroces & recèns ſubiectos. Quidquid enim dicunt, *quos viceris caue amicos tibi eſſe credas.*

Aut recèns domitos.

Cic. VII.

CAPVT VIII.

De Virtute duplici, ſeruatrice Regnorum. Beniuolentia populi commendata, & oſtenſa triplex ad eam via.

VIS ergo opportunè etiam ab optimo Principe adhibenda, ex ſcito veteri:

Quædam vi tractanda, quò ceteris quies ſit:

Tacitus I. Ann.

Sed magis Virtus. in quâ mihi quidem præcipuũ Principatus robur eſt & pondus. Eam, paullò aliter quàm vulgus, hîc appello LAVDABILEM VTILEMQVE IMPERIO AFFECTVM, DE REGE, VEL IN REGEM. Studioſè ſic diſcrimino. Nam cùm duplex eiuſmodi Virtus ſit, Beniuolentia & Auctoritas: naſci quidem vtraque à rege & per regem debet, ſed ſedem tamen ſuam & domicilium in animis Populi habet. atque illa, in regem Affectus eſt: hæc Opinio de rege. Ex definitionibus facilè rem mentemque meã capies. Nam BENIVOLENTIA, quam hîc quæro & ſuadeo, eſt SVBDITORVM IN REGEM EIVSQVE STATVM PROMPTA INCLINATIO ET AMOR.

Quid hîc virtus.

Beniuolentia definitio.

Quæ nimis vtilis, imò neceſſaria, ad res gerendas. Plato verè dixit: Διὰ τοῦ ἀρέσκειν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸ πράττειν ἐστί: *Ab eo quòd placeas hominibus, actionum efficacia eſt.*

Epiſt. IV. ad Dionem.

Vtilitas eius.

Para igitur: idque viâ triplici, Lenitatis, Beneficentiæ, Indulgentiæ. LENITATEM promes in Teipſo primũ, verbis factiſque benignus, *comitate & alloquijs officia prouocans.*

Quomodo paranda? Lenitate in te, & circa te:

Tacitus V. Hiſt.

Quid ni *ita cum ciuibus tuis, quaſi parens cum liberis, viuas?*

Plinius Paneg.

Cùm illâ tamen exceptione, vt *incorrupto ducis honore.*

Tacitus V. Hiſt.

Temperie opus eſt: *nec aut reuerentiam terrore, aut amorem humilitate captabis.*

Plinius Paneg.

Raræ hoc ſed magnæ laudis, cùm *virtutes ſpecie diſpares prudentiâ iunguntur.*

Cic. Oratore ad Brutum.

Sed promes etiam in Imperio: vt *tranquillum id ac lene ſit, nec alia eius facies, quàm ſerem cæli ac nitentis.*

Lenitate in ipſum imperio.

Seneca I. de Irâ

Hoc ex ingenio hominum eſt: qui *nec totam ſeruitutem pati poſſunt, nec totam libertatem:*

Tacitus I. Hiſt.

Domini ve pareant, non vt ſeruiant.

Idem Agric.

Hoc ex vſu ipſius imperij: quia *reuerà remiſſiùs imperanti meliùs paretur.*

Hinc Quies.

Seneca I. de Clem.

Sed & fideliùs paretur. *Nullus terror,* ait Liuius, *cùm omnia bello arderent, fide ſocios demouit: videlicet quia iuſto moderatoque regebantur imperio.*

Lib. XXII.

Hinc Fides:

Cæſaris effatum eſt: Ἡ ἐξουσία μετριαζομένη πάντα τὰ κτηθέντα τηρεῖ: *Potentia mediocriter exercita, omnia quæſita conſeruat.*

Apud Dionem lib. XLIII.

Hinc Stabilitas.

Contrà, Ὁ ἀναίδην ἐς πάντα ἁπλῶς τῇ δυνάμει κατακεχρημένος, οὔτε εὔνοιαν ἀληθῆ οὔτ᾽ ἀσφάλειαν ἀκριβῆ εὑρίσκεται: *Qui impudenter & paſſim in omnibus potentiâ abutitur, is neque veram beniuolentiam neque firmam ſecuritatem inuenit.*

Ibid.

Iam

Beneficentiâ item paratur. Iam & BENEFICENTIAM adiunges. Nam *liberalitate qui vtuntur, Beniuolentiam ſibi conciliant, & quod aptiſſimum eſt ad quietè viuendum* (ſiue & regendum,) *caritatem.* [Cicer. II. de Finib.]

Quæ ſemper vſui: Vis ſcire quanta eius vis? *Meliùs beneficijs imperium cuſtoditur, quàm armis.* [Seneca de Breu. vitæ.]

Sanè vulgo, ex veteri verbo, *Omnium dulciſſimum eſt, accipere.* [Idem de Benef.]

Donabis igitur, vel Auguſti exemplo: qui *Militem donis, populum annonâ, cunctos dulcedine otij pellexit.* [Tacitus I. Ann.]

Maximè in nouo ſtatu. Idque effuſiùs in nouo imperio. Sic enim tibi firmabis, & *nouis ex rebus aucti, tuta & præſentia, quàm vetera & periculoſa malent.* [Ibid.]

Quibus tamen conferas, vide: Sed cum Iudicio: nec placeant mihi illi Reges, qui *multa opertis oculis donant.* [Seneca IV. de Benef. cap. XXXII.]

Tu largiere *bellorum ſocijs, periculorum conſortibus:* [Plinius Paneg.]

Siue etiam *de te benè ac fortiter, ſed in togâ, meritis:* [Ibid.]

Aut ijs denique qui mereri poſſunt. illis ſcilicet *præmia, his exempla.* [Ibid.]

Et quantum, vide. Sed cum Modo etiam. Nam *ſimplicitas ac liberalitas, niſi modus adſit, in exitium vertuntur.* [Tacitus III. Hiſt.]

Alioqui tua & te perdis. Si omnibus, ſi paſſim: quis finis? *Singuli numquam exſatiabuntur, reſpublica deficiet.* [II. Ann.]

Itaque *alienis bonis manus afferre cogêris:* [Cicer. II. de Offic.]

Quod exitiabile. *nec vmquam tanta ſtudia aſſequêris eorum quibus dederis, quanta odia eorum quibus ademeris.* [Ibidem.]

Caue igitur atque adeò *nihil largiatur Princeps, dum nihil auferat.* [Plinius Paneg.]

Denique indulgentiâ paratur. Tertiò INDVLGENTIAM ſuaſi: hac mente, vt quatenus ſine corruptelâ morum poteſt, populum Laxè habeas & Iucundè. Laxè, vt in Victu: ne *plebes acri annonâ fatigetur.* [Tacitus IV. Ann.]

In viliore Annonâ: Nam *vulgo vna ex republicâ annonæ cura.* [IV. Hiſt.]

—— *duas tantùm res anxius optat,*
Panem & Circenſes. [Iuuenal. Sat. 10.]

Omnes autem *qui remp. gubernant, conſulere debent, vt earum rerum copia ſit, quæ ſunt neceſſariæ.* [Cicer. II. de Offic.]

In ludicris. Iucundè etiam: puta in ludis & eiuſmodi receptis voluptatibus. Nam vulgo, ſicut *pueris, omne ludicrum in pretio eſt.* [Seneca Ep. CXVI.]

Idemque *cupiens voluptatem, & ſi trahat eò Princeps, lætum.* [Tacit. XIV. Annal.]

Quæ ſerium etiã vſum præbent. Itaque vides, *nec maiores abhorruiſſe ſpectaculorum oblectamentis.* [Ibidem.]

Vſus enim aliquis in iſtâ re: cùm ita ferociores populi, eoque *bello faciles, quieti & otio per voluptates aſſueſcunt.* [Idem in Agric.]

Frangunt & molliunt. Idque *apud Imperitos Humanitas vocatur, cùm pars ſeruitutis ſit.* [Ibid.]

Veriſſimum eſt, *Voluptatibus Romanos plus aduerſus ſubiectos, quàm armis valuiſſe.* [Tacitus IV. Hiſt.]

A generoſis curis auocant. Nec id neſciuit ille hiſtrio, qui increpanti Auguſto quòd eius cauſſâ in plebe eſſent tumultus: Συμφέρει σοι, Καῖσαρ, inquit, περὶ ἡμᾶς τὸν δῆμον ἀποδιατρίβεσθαι: *Expedit tibi, ô Cæſar, populum circa nos diſtineri.* [Pylades apud Dionem lib. LIV.]

Acutè. Nam profectò *virtus ac ferocia ſubditorum, ingrata imperantibus.* [Tacitus in Agric.]

Tamen laſciuia & luxus vitanda. Sed modum tene: & vide vt hæc *lætitiæ potius, quàm laſciuiæ dentur.* [Ann. XVI.]

Facilè enim iſta irrumpet. *nec pudicitia aut modeſtia, nec quidquam probi moris vltrà reſeruabitur.* [Ibid.]

Ita Tui & Tu peribitis. Quid enim ſalui, amiſſis moribus?

CAPVT IX.

Auctoritas commendata valdè. Tria oſtenſa, quæ ad eam ducunt. in quibus quia Imperij præcipua vis eſt, accuratè & enucleatè de his diſſertum.

AVCTORITAS inter Iuuantes virtus altera eſt. quam * ſuprà quoque libaui: ſed hoc tantùm. nunc vberiùs, & pleno magis ore dicenda eſt. Definio iterùm: Auctoritas eſt IMPRESSA SVBDITIS, SIVE ET EXTERIS, OPINIO REVERENS DE REGE EIVSQVE STATV. Conſtat ex Admira- [* Lib II. cap. XVI.] [*Quid Auctoritas?*]

Vnde nata? miratione & Metu: cuius vtriuſque temperies ſiue mixtio facit hanc Virtutem. Quam parati apud quaſdam nationes proniùs aio:

Quibus rebus parandus? *Eſt enim ingenita quibuſdam gentibus erga reges ſuos veneratio.* Curt. III.

Apud alias ægriùs: ſed tamen apud omnes triplici hoc, quem dicam, modo ſiue viâ. Formâ imperij, Potentiâ imperij, Moribus imperantis. *Tutela ea regnorum.* Per ſingula te ducam, & figam in ijs pedem non diſtinctè ſolùm, ſed lentè & impreſsè. quis carpet? ego fulcrum hoc regnorum ſcio, &

Maieſtatem imperij, ſalutis eſſe tutelā. Idem lib. VIII.

Hæc illa velut edita arx eſt, quâ Princeps ſe vindicat à rebellione & contemptu. Seande & occupa deo auſpice, me duce. Prima viarum eſt

Forma imperii. in quâ tria ad Auctoritatem requiro: vt Seuera ſit, *Hanc creat Seuera gubernatio.* vt Conſtans, vt Adſtricta. Severa primùm, quia perpes illa & aſſidua Lenitas Contemptum inducit, id eſt Principatus ipſam peſtem. In hac colluuie morum & hominum *Quæ ex vsu Principis.* *habendus metus, aut faciendus eſt.* Salluſt. Orat. Lepid.

Et ſubditorum. Amplius, quia inducit *maximam illecebram peccandi impunitatis ſpem.* Cicero pro Mil.

Quis eum metuat, *apud quem conditum, imò conſtrictum ferrum eſt?* Seneca I. de Clem.

Qui per ſegnitiem potiùs quàm clementiam, *patiatur hebeſcere aciem ſuæ auctoritatis?* Cicero I. in Catil.

Nam vulgus metu coërcendū. Ne feceris, & noſce vulgus. Οὐ γὰρ πεφύκασιν αἰδοῖ πειθαρχεῖν, ἀλλὰ φόβῳ· οὐδ᾽ ἀπέχεσθαι τῶν φαύλων διὰ τὸ αἰσχρόν, ἀλλὰ διὰ τὰς τιμωρίας: *Non enim ita natum eſt, vt Pudori obſequatur, ſed vt Metui: nec vt abſtineat à prauis ob turpitudinem, ſed ob ſupplicia & pœnam.* Ariſtot. X. Ethic. cap. vlt.

Adhibe hæc igitur in tempore. *Salutaris Seueritas vincit inanem ſpeciem Clementiæ.* Cic. ad Brut. ep. II.

Cotys rex Thracum, increpanti ſeueritatem eius & aienti, Μανία τοῦτ᾽ ἐστί, καὶ οὐ βασιλεία: bellè reſpondit, Ἀλλ᾽ ἡ ἐμή γε μανία τοὺς ἀρχομένους σώφρονας ποιεῖ: *Furor hic eſt, non Regnum. At meus hic Furor ſubditos ſanos reddit.* Stob. de Regno.

Ita, ita. *Adhibenda eſt reip. cauſſâ Seueritas, ſine quâ adminiſtrari ciuitas nulla poteſt.* Cicer. II. de Offic.

Scimus digitum præcidi oportere, ſi ob eam rem gangrana non ſit ad brachium ventura. Var. in Frag. *Et noxia recidenda.*

Tamen tempeſtiuè, & cum intermiſſione. *Sed per interualla.* Nam *ciuitatis mores magis corrigit parcitas animaduerſionum.* Seneca I. de Clement.

Illud laudabile, quoties potes, efficere *vt pœna ad paucos, metus ad omnes perueniat:* Cic. pro Cluent.

Et vnius improbi ſupplicio multorum improbitatem coërcere. Idem III. in Verr.

Quòd ſi crebra tamē nimis aut peruicacia viria: tum ſanè illud valeat, *Niſi mala herba nimium ſuccreuerit.*

Crudelem medicum intemperans æger facit. Publius.

Ne corporis quidem morbos veteres & diu auctos, niſi per dura & aſpera coërceas. Corruptus ſimul & corruptor, æger & flagrans animus, haud leuioribus remedijs reſtinguendus eſt, quàm libidinibus ardeſcit. Tacitus III. An. *Falce tunc recidenda ſit.*

Secundò, Constantem volui Imperij Formam: quod interpretor, vno & veteri tenore fluentem. Quid mihi mutas? Alcibiadem audi verè cenſentem: Τῶν ἀνθρώπων ἀσφαλέστατα τούτους οἰκεῖν, οἳ ἂν τοῖς παροῦσιν ἤθεσι καὶ νόμοις, ἢν καὶ χείρω ᾖ, ἥκιστα διαφόρως πολιτεύωσι: *Eos hominum tutiſſimè agere, qui præſentibus moribus legibusque, etiamſi deteriores ſint, minimùm variantes, rempub. adminiſtrant.* *Conſtantia Auctoritati facit:* Apud Thucyd. lib. VI. *Obſeruatione legum & morum.*

Ipſum Auguſtum: qui ſic olim ad Senatum: Τοὺς κειμένους νόμους ἰσχυρῶς φυλάττετε, καὶ μηδένα αὐτῶν μεταβάλλετε. τὰ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα, κἂν χείρω ᾖ, συμφορώτερα τῶν ἀεὶ καινοτομουμένων, κἂν βελτίω εἶναι δοκῇ, ἐστίν: *Poſitas ſemel leges conſtanter ſeruate, nec vllam earum immutate. Nam quæ in ſuo ſtatu, eademque manent, etſi deteriora ſint, tamen vtiliora ſunt reipub. his quæ per innouationem vel meliora inducuntur.* Apud Dionem LII.

Et inopinati dogmatis cauſſa duplex. Quòd nec leges ipſæ vim & vitam ſatis habeant, vertendæ ſtatim aut euertendæ. *Contemnuntur leges, latæ, relatæ.* *Non enim conualeſcit planta, quæ ſæpiùs transfertur.* Seneca epiſt.

Et

Et vnde earum leuior.

Et quòd Princeps vileſcit, qui ſic vacillat: fœdaque inconſtantiâ, *quæ iuſſerat, vetat; quæ vetuerat, iubet.* Tac. III. Hiſt.

Articuli in rep. mole.

Sperne ergo circa te nouatores: qui *vt aliquid ſui videantur afferre, etiam recta commutant.* Quinctil. lib. III. Inſtitut.

Veteres, & recepta, optima.

Et ſcito, *ſuper omnibus negotiis meliùs atque rectiùs olim prouiſum: & quæ conuertuntur, in deterius mutari.* Tacitus IV. Ann.

Ideò in *minimis quoque rebus, omnia antiquæ conſuetudinis momenta ſeruanda.* Valer. Max. l. II.

Interdum tamen in- nouandum.

Sed numquam, inquies, mutem? numquam: niſi aut ſumma Vtilitas expreſſerit, aut ſumma Neceſſitas. Nam, fateor, *nocet* interdum *priſcus rigor, & nimia ſeueritas, cui iam pares non ſumus.* Tacitus I. Hiſt.

Sed non violenter.

Sed tunc quoque fiat leniter: & vt *quàm minimo ſonitu orbis ille in rep. conuertatur.* Cicero ad Att. l. II. epiſt. IX.

Et pauſil- latim.

Itemque Lentè: vt per gradus, nec omnia ſimul. Auguſti exemplo: qui ſub initia imperij οὐ πάντα εὐθὺς, ὥσπερ ὑπετίθετο, ἐξειργάσατο, φοβηθεὶς μὴ καὶ σφαλῇ τι, ἀθρόως μεταρρυθμίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐθελήσας· ἀλλὰ τὰ μὲν παραχρῆμα μετεκόσμησε, τὰ δὲ ὕστερον: *non omnia ſtatim, vti decretum erat, exſecutus eſt: veritus ne parùm ſuccederet; ſi ſimul homines transferre & inuertere vellet: ſed quædam ex tempore diſpoſuit, quædam reiecit in tempus.* Dio LII.

Atque hoc eſt, quod de eodem noſter: *Inſurgere paulatim, munia legum & magiſtratuum in ſe trahere.* Ait Paulatim: & tu in te ſimili ſerua. Tacitus I. Annal.

Adſtrictio imperij, pro Auctori- tate.

Tertiò, ADSTRICTAM Imperij Formam poſui. id eſt, vt non ſolùm A te præcipua vis & honos, ſed etiam Apud te ſint. A te quidem, vt maxima rerum aut agas ipſe, aut firmes: *ne ius vim Principatus reſoluas, cuncta ad Senatum reuocando.* I. Ann.

Princeps omnia vel manu te- neat.

Non quia conſilia ſpernam (valdè ſuaſi, & ſuadeo:) ſed quia innoteſcere omnibus velim, te eſſe à quo pendeant omnes. Eſto mihi *ſolus arbiter rerum, iure ac nomine regio.* II. Ann.

Non omnes pollent: & omnia ab eo aſpe- ctent.

Reges domini rerum temporumque, trahunt conſiliis cuncta, non ſequuntur. Liuius IX.

Aliquid hîc laxas? totum amittis. *Ea eſt imperandi ratio, vt non aliter conſtet, quàm ſi vni reddatur.* Tacitus I. Ann.

Honores nemini ne dato.

Sed Apud te etiam pleruſque honos maneat, certè magnus. Doctorum ille doctor: Κοινὴ φυλακὴ πάσης μοναρχίας, τὸ μηδένα ποιεῖν ἕνα μέγαν: *Communis cuſtodia Principatus, neminem vnum magnum facere.* Ariſtoteles V. Polit. cap. XI.

Semper *periculoſum priuati hominis nomen ſupra* (imò & iuxta) *Principis attolli.* Tacit. in Agric.

Datos au- ferto ſed velicatim.

Quid ſi tamen factum? corriges. ſed ſic, vt non detrahas eum, ſed deducas. Δεῖ γὰρ ἐκ περιαγωγῆς, vt ille loquitur, τοῦτο δρᾶν, καὶ μὴ πάσας ἀθρόον ἀφαιρεῖσθαι τὰς ἐξουσίας: *Oportet circumductione quadam & per ambages id facere, nec totam poteſtatem ſimul tollere.* Ariſtot. V. Politic. cap. XI.

Non longos item dato.

Nec verò magnos ſolùm honores dari abnuo, ſed & (vtique in Militiâ aut Præfecturâ) longos. Vetus monitum: *Nihil tam vtile, quàm breuem poteſtatem eſſe, quæ magna ſit.* Latro apud Senec. VII Controu.

Libertatis (ſiue *Principatus*) *magna cuſtodia eſt, ſi magna imperia diuturna eſſe non ſinas.* Liuius IV.

Nam homines inſolescunt.

Cauſſa. quoniam αἱ μακρότεραι καὶ πολυχρονιώτεραι ἀρχαὶ ἐπαίρουσί πως πολλούς, καὶ ἐς νεωτεροποιίαν ἐξάγουσι: *Longiora & diuturniora imperia, multos attollunt, & ad res nouandas impellunt.* Dio LII.

Potentia certiſſima ad Aucto- ritatem ra- tio.

VIAM primam vides: alteram tibi POTENTIAE ingredior, quæ eſt illa ipſa directa & regia ad ſolidam auctoritatem via. Cetera omnia adſint, hæc abſit: quid iuuabunt? Scito *parùm tutam maieſtatem ſine viribus eſſe.* Liuius XI.

Quid eam appellem.

Potentiam autem hîc intellego, ad *Sua conſeruanda, & Aliena obtinenda, idonearum rerum facultatem.* Cicer. II. de Inuent.

Qui para- ri conſeam.

Quam quinque hæc inſtrumenta tibi dabunt: Opes, Arma, Conſilia, Fœdera, Fortuna: ſi tamen appoſitè vtâris, & vt præcipiam. Attende, attende. Primo loco Opes pono. & de vi atque vſu earum quis ambigit? Δεῖ δὴ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων: *Opus ſunt Opes, & ſine iis nihil fiet quod opus.* I. Pecunia. Demoſt. Olynth. I.

[Illa nerui, caput, pedes.] Experiens callidusque vir clamabat olim: Νεῦρα τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα εἶναι: *Neruos imperij pecuniam eſſe.* [Mucian. apud Dionem in Veſp.]

[Animorum domina.] Nam ſocios aut milites habere vis? Illa dabit. Πάντα ὤνια τῷ πλούτῳ: *Omnia venalia nummis.* [Ariſtot. Rhet. II. cap. XVI.]

[Locorum domina.] Hoſtes aut vrbes perdere hæc faciet. *Nihil tam munitum, quod non expugnari pecuniâ poſſit.* [Cicer. II. in Verr.]

Omnia caſtella hęc machina deijciet, *in quæ modò aſellus onuſtus auro poſſit aſcendere.* [Cic. I. ad Att. ep. XII.]

Ad ſummam,

—— diuina humanaque pulchris
Diuitiis parent. [Horat. II. Serm.]

[Argenteis gladiis omnia potestas.] Non credis? ſaltem oraculo:

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις.
Haſtis pugna argentatis, atque omnia vinces. [Philippo Macedoni id datum.]

[II. Arma opus ad potentiam.] Inſtrumentum ſecundum, Arma. Nam illud certum, *Non ignauiâ magna imperia contineri, ſed virorum armorúmque faciendum certamen.* [Tacit. XV. Annal.]

[Reges inuadunt.] Improbè dictum videatur, ſed in tempore vtiliter: *Sua retinere, priuatæ domus; de alienis certare, regiã laudem eſſe.* [Ibid.]

Fateor optabilius *magnitudinem ſuam iuſtitiâ tueri:* [De moribus Germ.]

[Et ſæpè debent, aut ipſi inuaduntur.] Sed optabilius. quî enim ſemper poſſis? *Inter impotentes & validos falsò quieſcas. vbi manu agitur, modeſtia & probitas nomina ſuperioris ſunt.* [Ibid.]

[Ab externis:] Nec vnquam deerunt, *niſi ſiluâ hac* humani generis *excisâ, raptores alienæ libertatis lupi.* [E Velleio lib. II.]

[A ſuis:] Addo, ſi non hoc ſit, quòd *nulla magna ciuitas diu quieſcere poteſt. ſi foris hoſtem non habet, domi inueniet.* [Liu. XXX.]

[Comprimas ergo bella bello.] Arce, arce internam illam peſtem: & alios potiùs turba, quàm vt te perdas. *Agendo audendóque res humana creuit, non his ſegnibus conſilijs, quæ timidi cauta vocant.* [Idem XXII.]

[III Conſilia vſui ad potentiam.] Quamquam Conſilia profectò & ego miſceo: nec vlla ſtabilis potentia ſine iſtis. *Arma*, inquit ille, *conſilio temperanda ſunt.* [Tacit. I. Ann.]

[Haud temerè bellum mouendum:] Quod tibi ita præco. Arma inferre vis? Primùm vide vt Prouidè.

[Publius.] *Animus vereri qui ſcit, ſcit tutò aggredi.*

[Seneca I. de Ira.] Odi iſtos properos, qui *dum inferre pericula volunt, non cauent.*

[Tacitus XI. Ann.] Et ſcio *cautis quàm acrioribus conſilijs Potentiam tutiùs haberi.*

[Curt. VII.] [Nec nimis diu habendum.] Vide etiam vt cum Modo. *ne dum ad culmen venire contendis, vnà cum ipſis ramis, quos comprehendiſti, decidas.*

[Val. IV. cap. I.] *Ea demum potentia tuta eſt, quæ viribus ſuis modum imponit.*

[Plutarch. in Pyrrho.] [Explendus animus.] Pyrrhus mihi es? *& nouâ ſitis ad alia aliaque properas?*

[Curt. IV.] Noli. *Facilius eſt quædam vincere, quàm tenere.* Et

[Publius.] *Fortunam citiùs reperias, quàm retineas.*

[Flores libro IV. cap. vlt.] [Et in quæſitis aut retinendis quoque ſecundum:] Tu firma antè parta. *Difficilius eſt prouincias obtinere, quàm facere. viribus parantur, iure retinentur.*

[Seneca Conſol. ad Marc.] Et quid feſtines? *Non durat, nec ad vltimum exit, niſi lenta felicitas.*

[Præſertim mediis Principibus.] Regibus ego ita ſuadeo: at regulis, iſta. Quies vobis tutior, nec de Obtinendo laborate, ſed tenendo. Scitote, *teſtudinem, vbi collecta in ſuum tegmen eſt, tutam ad omnes ictus eſſe: vbi exſerit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atque infirmum habere:* [Liuius XXXIV.] [Qui periculosè ſemper ſe mouent:]

[Ibid.] Sic vos, apud vos, tutos eſſe. *ſimul auiditate plura complectendi hinc excediti, nuda vobis omnia quæ extrà ſunt, & expoſita ad omnes ictus eſſe.*

[Curt. VII.] [Volunt quod non tenent.] Stulti qui *concupiſcunt, quod non capiunt.*

[Tacitus II. An.] Vobis melius, *conſilijs & aſtu res externas moliri, arma procul habere.*

[IV. Fœdera vſui ad Potentiam.] Itemque via hæc Fœderum: quæ ipſa, vt dixi, ad Potentiam valent. Socios legi ſuadeam, *qui non mediocri valeant potentiâ, & in proximo habitent.* [Ariſtot. Rhet. ad Alexand. cap. vlt.]

[Ineunda cum proximis & validis,] Id eſt, qui vtibiles eſſe & viribus & loci opportunitate poſſint. Nam infirmis aut miſeris quid te iungas?

[Lucan. VIII.] [Vix cum afflictis:]
—— quærunt,
Cum quâ gente cadant.

Tu, ſi ſapis,

[Ibid.]
—— fatis accede deiſque,
Et cole felices.

In caducum parietem ne inclina. Ex Hadriani dicto.

Ne ipſe affligare. *Suam quiſque fortunam in conſilio habeat, cùm de alienâ deliberat.* Curt. IV.

Niſi quopiam potentiam... *Niſi tamen quiſpiam talis, cuius ruina te quoque tractura ſit.* Ex Tacit. de Mor. Germ.

Tunc alteri iuua. Tum enim ſanè aut iunge te, aut iuua: ſed quid ſi occultè? Vetus illa calliditas, *ſocietatem alterius palàm induere, ad alterum per occulta & fida magis inclinare.* XII. An.

Periculoſum, potenti impotentem iungi. Magnus nodus cùm diſſentiunt inter ſe vicini duo potentes: *qui nec vincere, nec vinci, ſine periculo tuo poſſunt.* Salluſt. Epiſt. Mithr.

Et tamen pana neceſſarium. Quid facies? nō enim effugias, quin alterum *aut ſocium habeas, aut hoſtem.* Liuius XXXII.

Adiaforia hic nulla. Nam quod nonnemo *tamquam mediam & tutiſſimam conſilij viam, vt quieſcas abſtineasque armis, oſtendit: ea verò non media, ſed nulla eſt.* Ibid.

Quid enim *aliud, quàm nuſquam gratiâ ſtabili, velut qui euentum exſpectaueris vt Fortunæ applicares conſilia tua, præda victoris eris?* Ibid.

Vidimus, & videbimus (ita nunc Europæ ſtatus) eos, *quos ignauia aut praua calliditas, vt alienis laboribus tuti eſſent, armis abſtinuit, acerbiſſimas pœnas ſoluiſſe.* Salluſtius Epiſt. Mithrid.

Iunge te, cum... Cum Cæſare igitur *Iacienda* tunc *alea:* & alterutri ſe adiungendum.

Sed in cauſſâ palàm diſpari, meliori: in ambiguâ, fortiori. niſi alia Opportunitas aut Vtilitas vincat. Nam prorſus eas hîc ſpecto. Alta & animoſa quid cogites? Tuta potiùs: & cum Gallis, *Valentini animum probes, conſilium Auſpicis ſequare.* Sueton. Tacit. IV. Hiſtor.

V. Fortuna vltima ad Potentiam. At Fortunam vltimum inſtrumentum ad Potentiam feci: cur non primum? Debebam, ſi vim eius intueret. Nam *quis neget eximiam quoque gloriam* & potentiam, *ſæpiùs Fortunæ quàm virtutis eſſe beneficium?* Et quidem ſæpè alea. Curtius lib. VIII.

Quæ merito quoſdam ſouet. Sunt enim quidam hoc aſtro; vt ijs *ad amplitudinem, & gloriam, & ad res magnas bene gerendas, diuinitus adiuncta Fortuna videatur.* Cicer. pro Leg. Manil.

Homines ad Pompeianū illud elogium, *maiore fortunâ quam ſapientiâ.* Salluſt. ad Cæſ.

Quibus *dormientibus dij omnia conficiunt.* Terent. Adelph. Omnia ſine labore ſuggerit.

Reti vrbes capiunt: Inter Adagia è Plut.

Et in ſinū ijs de cælo Victoria deuolat. Liu. VIII.

Quos poëta quoque depinxit:

Πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσί, δαίμονι δ' ἐσθλῷ, Theog. Qui nec volentes peccant.
Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίνεται εἰς ἀγαθόν.
Multis mens læua eſt, ſed eiſdem numina dextra.
Queis malè quod cœptum eſt, vertit & in melius.

Sicut contrà, alijs *deſtinata ſalubriter, omni ratione potentior Fortuna diſcuſſit.* Curt. III.

Gaudeant ergo qui illam habent. Nam vel ab hac ſolâ Auctoritas.

——*vt quiſque fortunâ vtitur,* Plaut. Pſeud. Tales vulgò magni:
Ita præcellet, atque exinde ſapere eum omnes dicimus.

Sed gaudeāt moderatè, quia mera & nuda felicitas fragilis: nec *quidquam poteſt eſſe diuturnum, cui non ſubſit ratio.* Curt. IV. Neſcio an in longum.

Licet pullis iſtis ſuis *adſpirare Fortuna videatur, tamen ad vltimum temeritati non ſufficit.* Ibidem. Nam illa ſe mutat:

Et quos diu *proſecuta eſt, repentè velut fatigata deſtituit.* Vell. II.

Deſtituit? imò abiicit. *ſoletque quos plurimis beneficiis ornauit, ad duriorem caſum reſeruare.* Cæſ. III. Ciuil. Et ludit, quibuſcum luſit.

Tu caue, caue, & poëtæ monito
Fortunam reuerenter habe. Auſon.

TERTIA via ſe nunc pandit, MORVM. quos duplices in Imperante hîc conſidero, Internos & Externos. Illos, qui in animo: vt virtutes. iſtos, qui in corpore: vt certos habitus, aut geſtus. Quod ad Virtutes: omnes eæ conciliandæ Auctoritati ſunt, imò & *ſpecies virtutum ſimiles:* ſed duæ eminent, Pietas & Prouidentia. Nam illa ſanè vulgo venerabilis, facitque *Principes inſtar deorum eſſe.* Mores, via vltima ad Auctoritatem. Tacitus IV Ann. Facit valdè prælata Pietas. Tacitus II. An.

Et mouet opinionem, vt *nihil ſine diuinâ ope aggredi videantur.* Curt. III.

Stagirites ideò monuit: Δεῖ (τὸν ἄρχοντα) τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα διαφερόντως: *Oportet Principem res diuinas videri curare ſeriò & ante omnes.* Ariſtot. V. Polit. cap. XI.

Ad-

Obedientiã conciliat.

Additque cauſſas. Ἧττόν τε γὰρ, inquit, φοβοῦνται τὸ παθεῖν τι παράνομον, ἐὰν δεισιδαίμονα νομίζωσιν εἶναι τὸν ἄρχοντα καὶ φροντίζειν τῶν θεῶν. καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον, ὡς συμμάχους ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς: *Nam & minus iniuſtum aliquid ſperant ab eo Principe pati, quem religioſum deorumque verentem exiſtimant: & minùs ei inſidiantur, vt tutores & adiutores habenti etiam Deos.*

Inſidias tollit.

Facit & Prouidentia. Valer. II. cap. 2.

Iam Prouidentia quoque *animis hominum illabitur, admirationis prætextâ velata:* ſi nihil aut ſuſcipis, aut agis, niſi lentè & circumſpectè.

Qua verò labitur: Liuius lib. v.

Id eſt, feliciter. Plerumque enim *omnia ſummâ ratione geſta etiam Fortuna ſequitur.*

Idemq; efficiatur. Cal. VII.

Ergo & Auctoritas: nam Contemptus à lapſu. *Res aduerſa Auctoritatem imperatorum imminuunt.*

Quin ipſa talis indoles, per ſe potens eſt ad Amplitudinem obtinendam. ſiquis tardus in actionibus & *cunctator naturâ, & cui cauta conſilia cum ratione quàm felicia ex caſu placeant.* Tacitus II. Hiſt.

Faciunt nonnihil externa. II. Ann.

Inter Externos Mores pono geſtum: vt ſis *compoſitus ore.*

Graui & ad ſeueritatem flexo, non tamen ad minas. καὶ φαίνεσθαι μὴ χαλεπὸν, ἀλλὰ σεμνὸν, ὥστε μὴ φοβεῖσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἀλλὰ μᾶλλον αἰδεῖσθαι: *& apparere non acerbum, ſed auguſtum. vt qui obuij fiunt, non metuant te, ſed magis vereantur.* Ariſtot. V. Politic. cap. II.

Atque adeò ipſum domicilium.

Etiam habitatio habet & adfert aliquid dignitatis, ſi ea in loco ſplendido & illuſtri. Me auctore, elige vrbem aliquam principem, *vnde in omnia regimen.* Tac. III. Annal.

Hanc cole.

—— *medium non deſerit vmquam* Claud. 8.
Cæli Phœbus iter, radijs tamen omnia
luſtrat.

Et ſecede tamen interdum, vt *vitato aſſiduitatis faſtidio, Auctoritatem abſentiâ tueâre.* Sueton. Tib. c. 2.

Alia quæ huic rei faciunt, pete è proprio Capite, * ſuprà. An ego* quæ dixi repetam, * ἄτε μεγαλαύχας, Διὸς Κόρινθος? Lib. II. Pindar.

* *Sicut iactator nec blacterò, Iouis Corinthus,*

CAPVT X.

Ad ea tranſitum quæ Vertendo regno faciunt: in quibus prima, Vis eſt. Ea duplex oſtenſa: Inſidiæ & Proditio. Vtraque quomodo cauenda aut punienda, oſtenſum.

QVAE Iuuant aut firmãt regnum, dixi: ad Noxia veniendum eſt. In quibus prima VIS mihi occurrit, hoc ſenſu: vt ſit MOLITIO OCCVLTA VNIVS PLVRIVMVE, IN REGEM AVT REGNVM. Occultam dixi, quia non de omni Vi propoſitum hîc mihi dicere (eſt enim Aperta quædam, vt Factio, Seditio, Bellum: quas iure differo, & refero ad Prudentiam Militarem:) ſed ſaltem de illâ Clancularia, quæ propriè oppoſita Vi noſtræ Iuuanti. Hanc duplicem facio: Inſidias, & Proditionem. è quibus illæ ſcilicet Cuſtodibus aduerſæ ſunt; iſta Munimentis. Nam ego ita diſcrimino, vti inſidias propriè in caput regis eſſe velim: Proditionem in loca eius, copias, arces. Vtrumque peſtilens & metuendum malũ: ſed metuendum magis, quàm cauendum. Quî poſſis? latet: nec prodit ſe, niſi cùm perdit. Enimuerò *Arma aperta palàm vites: fraus & dolus occulta, eoque ineuitabilia.* Tacitus II. Hiſt.

Vis definita mea menti.

Diuiſa.

Periculum ab ea:

Vix reprimendam.

Salluſt. ad Cæſ.

Hoſtem aduerſum, ait ille, *homini ſtrenuo opprimere haud difficile eſt: occulta pericula neque facere, neque vitare, bonis in promptu eſt.*

Princeps vnius alicuius expoſitus. Curt. IV.

Nam de INSIDIIS vt primò dicam: ſcimus *patêre vel vnius inſidijs regem. nihil nefas eſſe Auaritiæ.*

Tacitus II. Hiſt.

Scimus *fluxam militum fidem, & periculum ex ſingulis.*

Ibid.

Quid proderunt cohortes aleque, ſi vnus alterve, præſenti facinore paratum ex diuerſo præmium petant?

Curt. IX.

Profectò *regum exitus ſi reputauerimus, plures à ſuis quàm ab hoſtibus interemptos reperiemus.*

Seneca epiſt. IV.

Quid miremur? *Quiſquis vitam ſuam contempſit, tuæ dominus eſt.*

Seneca Trag. Her. Oet.

Contempſit omnes ille, qui mortem prius.

Et paratur, qui deſperat.

Dif-

Remedia tamen quattuor.

Difficile igitur auxilium, ſiue conſilium. tamen aliquod. & id capies ab his quattuor, Indagatione, Punitione, Innocentiâ, Fato. Ab illâ primum. quoniam omnino vtile habere te * κατασκόπους quoſdam ſiue * ὠτακουστὰς etiam. καὶ τὸ μὴ λανθάνειν πειρᾶσθαι, ὅσα τυγχάνει τις λέγων ἢ πράττων τῶν ἀρχομένων: *& conari ne te lateat, quid quiſque ſubditorum faciat aut dicat.* Ariſtot. v. Politic. cap. xi.

* Speculatores. * Auſcultatores vt vertunt Gloſſ. priſca.

Inquiſitio in ſermones.

Subditorum, inquam, maximè Illuſtriorum. Nam in omnes quæ acies inquirat? Hoc cùm ad alia vtile, tum contra Inſidias valebit firmiter. quoniam raro, niſi malè locuti, malè faciunt: & *Linguæ temeritas, peruenit ad gladios.* Curt. vi.

Lingua animum prodit.

Obſerua. reperies pleroſq; inſidiantium, aut ipſos alibi criminatos Regem eſſe, aut *ſermonibus vituperantium criminantiumque faciles aures præbuiſſe.* Idem viii.

Itaque ſagaci hac viâ, non parum *latus a domeſticis hoſtibus munies.* Idem vi.

Indicibus præmia ponenda.

Rem enim factam habes, ſi detectam. Quod quò magis fiat, cur non *Indici præmia* palàm *decernas, pecuniam & impunitatem?* Salluſtius Catil.

Publicâ lege vel edicto.

Idque lege latâ, & ſæpiùs renouatâ? Egoè te Principum cenſeam: & ſcio *Cruciatu aut Præmio cuncta peruia eſſe.* Tacitus xv Ann.

Etenim ſpes omnia reuelat.

Nam cùm ſecum quicumque *animus Præmia reputat, ſimulque immenſa pecunia & potentia animo obuerſantur: cedet fas & ſalus* aliorum. Ibid.

Et, mihi crede, *cariſſima ſuorum pignora prodent.* Ibid.

Cautè tamen credendum.

Sed in delationibus his vide, vt aures omnibus præbeas, non etiam fidem. Nam multi, ſpe aut odio, vana deferent. ideoque, ex Mæcenatis monito, οὐ χρὴ πᾶσι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοιούτων πιστεύειν, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὰ διασκοπεῖν: *non oportet omnibus quæ ab his talibus dicentur, fidem adhibere, ſed acriter ea examinare & diſcutere.* Dio LII.

Ne innocentes opprimantur.

Et per Deum, *quis innocens eſſe poterit, ſi accuſaſſe ſufficiet?* Ammian. Marcell. xviii.

Imò, quia res te tuumq; caput ſpectat, eò magis videndum nequid hîc properè agere videaris, aut in tuâ cauſâ, tuâ cauſâ. Alioqui *crebro vulgi rumore laceraberis, tamquam viros inſontes ob inuidiam aut metum extinxeris.* Tacitus xv. Ann.

Ne locum calumniis & odiis aperiat.

Nam χαλεπώτατα οἱ πολλοὶ πείθονται, ὅτι τις ἄοπλος ὢν, ἐπιβουλεύει τῷ ὡπλισμένῳ: *ægerrimè vulgus credit, quòd quiſpiam inermis inſidias armato ſtruat & militibus cincto.* Dio LII.

Et pænè *non creditur niſi perpetratum facinus.* Liu. xl.

Vt non immeritò ille exclamauerit, *Conditionem Principum miſerrimam, quibus de coniuratione compertâ non creditur, niſi occiſis.* Sueton. Domit. cap. xxi.

Comperti puniendi.

Cautè igitur age & leniè. Quid ſi comperis? puni, (ſecundum enim hoc Auxilium eſt) & grauiter puni. Nam *inſidiatori aut latroni quæ poteſt afferri iniuſta nex?* Cic. pro Mil.

Ille eſt, per quem *libertas & anima omnium in dubio:* Salluſt. Catil.

Ille, qui in vno capite ſæpè omnes perdit, & *magni fortunam populi in ruinas agit.* Seneca I. de Clem.

Hic mihi quiſquam, manſuetudinem & miſericordiam nominat? Salluſtius Catil.

Tua cautio, ô Princeps, *noſtra cautio eſt:* Cic. pro Marcello.

Nec tua propriè, ſed reip. hæc vindicta. *Ne ſanguinem noſtrum largiare; & dum paucis ſceleratis parcis, bonos omnes perditum eas.* Salluſt. Catil.

Nec tamen properè.

Sed tamen ita animaduerte, vt mora interdum interueniat vltioni. Quid enim ſi importuno tempore inſidiæ detectæ? Diſſimulabis? gnarus, *ſolum ſæpè inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligantur.* Tacitus xiv. Ann.

Quid etiam ſi à magnis conceptæ, & quos tutò ſtatim haud punias? Premes: & *ſecuritati conſules, antequam vindictæ.* xi. Ann.

Res enim *monet, cauere ab illis magis, quàm quid in illos ſtatuas, conſultare.* Salluſt. Catil.

Nec item ſemper.

Et quamquam ad Vindictam te incito; tamen à Veniâ haud ſemper excludo. Pone illuſtrem aliquem deprenſum in hoc ſcelere, cui tu & patria deuincti: quid facies? Profectò *pœnam, ſi tutò poteris, donabis: ſin minùs, temperabis.* Sen. I. de Clem.

Audi

Audi à muliere non muliebre conſilium. Liuia ſuo Auguſto: *Deprehenſus eſt. iam nocere tibi non poteſt, prodeſſe famæ tuæ poteſt.* Ibid.

Nihil glorioſius eſt Principe impunè læſo. Ibid.

Clementia his ſæpè vtilis. Famæ tantùm? imò & ſaluti. Incredibile eſt, quantum inſignia hæc aliqua clementia, alios arceat à ſimili conatu, vel pœnitentiâ, vel pudore. Oraculum puta: *Clementia non tantùm honeſtiores, ſed tutiores præſtat: ornamentumque imperiorum eſt ſimul, & certiſſima ſalus.* Ibid.

* *Hoc valet in Illuſtribus maximè familijs.* Nam profectò * *parentes liberique eorum qui interfecti ſunt, & propinqui & amici, in locum ſingulorum ſuccedunt.* Ibid.

Atque ita fit inſidiantium nexus quidam & cathena. quî eam rumpes? Clementiâ iſtâ, vt dixi: & maximè tertio noſtro Auxilio, Innocentiâ. id eſt, ne crebrâ aliorum læſione, cauſ- *Cauſſa inſidijs tollenda.* ſam ipſe præbeas tui lædendi. *Malè uim ſuam poteſtas aliorum contumelijs experitur.* Plinius lib. VIII. epiſt. vlt.

Et *diſcimus experimento, fidiſſimã eſſe cuſtodiam Principis, ipſius Innocentiam.* Idem Paneg.

Reliqua fatis permittenda. Iam quartum tibi ſcutum ſuggero, Fatum. Miſer, quid te torques? Si illud volet,

> *Præbenda eſt gladio pulchra hæc & candida ceruix.* Iuuenal. Satyr. IV.

Cùm omnia feceris, nec *percuſſorem tuum tolles, nec ſucceſſorem.* Ad dictũ veteris alluſum.

In Deo nos manus. Si noletes ſaluus. Deus, deus, ἐν ᾧ ζῶμεν καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν: *in quo viuimus, & mouemur, & ſumus,* Actor. cap. XVII.

Quo reges ſeruat maxime. Ille *erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne capiaris.* Prou. Sal. cap. III.

> —— Διὶ κρονίωνι μέλοντι
> Αἰδοῖοι βασιλῆες. Theocrit.
>
> —— *Ioui cura eſt venerandi Principis.*

Votũ meum pro Principe. Huic fide. ego vota pro te ſuſcipio, ſed hac lege: *Ago eum Deo, vti ſoſpitem te incolumemque præſtet, ſi tu ceteros:* Plinius Paneg.

Si rempublicam bene, & ex vtilitate omnium reges. Ibid.

Si contrà; ille quoque à cuſtodiâ tui corporis oculos dimoueat, teque relinquat votis quæ non palam ſuſcipiuntur. Ibid.

Valer. IX. cap. VI. Peregi de Inſidijs. *nunc occultum & inſidi ſum malum* PRODITIO *latebris ſuis extrahenda eſt:* *Proditionis noxa.*

Ibid. *Tantum incommodi humano generi afferens, quantum ſalutis bona Fides.*

Salluſt. Catil. Periculoſum quoque iſtud, cùm ſcilicet plerumque *intra mœnia atque in ſinu vrbis ſunt hoſtes.*

Idem Iugurth. In quod inclinant auari maximè. qui *famæ, fidei, poſtremò omnibus rebus commodum ſuum anteferunt.* *Qui proni ad eam? Auari.*

Tac. XVI. Annal. Palàm honeſti, *animo perfidioſi ac ſubdoli, Auaritiam ac libidinem occultantes.*

Curt. IV. Item *Temporaria* iſta *ingenia:* *Leues*

Ibid. * Id eſt homines leues, inſtabiles, & *ex ancipiti mutatione temporum pendentes.*

Liu. XXIV. *Tamquam cum Fortunâ fidem ſtare oporteat.*

Odyſſ. ξ. Denique diſſimulatores & occulti. qui ad illud Homeri, *Occulti.*

> Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον.
> *Pulchra loquentes, ijdem in pectore praua ſtruebant.*

Latro apud Senecã Controu. VIII. l. VII. Adeò vt *non ante intelligas proditorem, quàm proditus ſis.*

Imo fidem præferũt vel maximè, vt faciliùs fallant. Obſerua. *Fraus in paruis fidem ſibi præſtruit, vt cum operæ pretium ſit, cum mercede magna fallat.* Liuius XXVIII.

Quâ ipsâ notâ haud vanè eos noſcas. Nam inſitum homini, *quantò magis falſa ſunt quæ fiunt, tantò plura facere.* Tacitus I. Hiſt. *Simulatio ſæpe deteget.*

Malam, & malos iſtos, vides. quî vitabis? duplici illâ viâ maximè quam ſuprà præiui, Indagationis & Pœnæ. In illâ nihil muto: in hac aliquid. quia placet numquam eam differri. & *impia proditio celeri pœnâ vindicanda eſt.* Valer. IX. cap. VI. *Puniendi celeriter.*

Dio XLI. Quid hîc trepides? omnia patent. Καὶ οὐδὲ ἐς δικαστήριον τοὺς τοιούτους ἐπάγεσθαι, ἀλλ' ἐν πολεμίων μοίρᾳ κολάζεσθαι. *imò nec in iudicium tales add[illegible]re oporteat, ſed hoſtium loco ilicet punire.*

Et vindicanda ſemper. Me iudice, veniæ non hîc locus: & ſi quis vtatur, *ne iſta manſuetudo & miſericordia illi in miſeriam vertat.* Salluſt. Catil. *Puniendi & ſemper.*

In

Quia inemendabiles. In patriam improbi, cui & quando vmquam boni? ne ſpera. Abſcindendi ſunt *neque tam vlciſcendi cauſsâ, quàm vt & in præſens ſceleratos ciues timore ab impugnandâ patriâ deterreas; & in poſterum documentum ſtatuas, nequis talem amentiam velit imitari.* Cic. ad Brut. ep. xv. *Et in exemplum.*

Puniendi, etiam grauiter. Pœna autem grauis vſurpanda. Platonem ſi audis, qualis in Sacrilegos. Δικασταὶ, inquit, τούτοις ἔστωσαν, οἵπερ ἱεροσύλοις: *Iudices iſtis dantor, qui ſacrilegis ſolent.* Lib. ix. de Leg.

Quia impium hoc facinus. Meritò. Patria nónne proximo à dijs gradu eſt? atqui ea *horum nefario conſilio in maxima pericula venit.* Salluſt. Catil.

Itaque *nulla eſſe poteſt in tanti ſceleris immanitate puniendâ crudelitas.* Cic. iv. in Catil.

Vix gratũ ijs quibus gratificantur. Sceleris, quod exſecrantur ipſi hoſtes: nec bonum ijs, quibus bono. *Proditores, etiam ijs quos anteponunt, inuiſi ſunt.* Tacitus i. Ann.

Præmia interdum capiunt, fateor. ſed *non hercules quò tanto honore digni habeantur, ſed vt aliorum ſolicitentur animi.* Curt. v.

Non certè ipſi. Rem inquam amant, non reum. & commodè Auguſtus, Ἐγὼ προδοσίαν φιλῶ, προδότας δ' οὐκ ἐπαινῶ: *Ego proditionem amo, proditores non approbo.* Plutarch. Apophth.

Commodiùs etiam ante eum Philippus, *Amare ſe prodituros, non proditores.* Stobæus Serm. lii

CAPVT VI.

De vitio duplici, euerſore regnorum. Primùm de Odio. cuius peſtis ſubiecta oculis. Fugienda quæ eò ducunt: imò & imago eorum. qualis eſt in Supplicijs, Tributis, Cenſurâ. In his ſingulis quomodo ſe gerat Princeps, dictum.

PERNICIEM igitur à Vi præſentem, nec infrequentem, vides: quæ,

Vt ait poëta ille noſter, ſummas frangit infirmatque opes. Cic. pro Rabir. Poſt.

Sed frequentiorem eam ſcito, etſi tardiorem, à VITIO: quod definio *Vitij definitio.* PRAVVM NOXIVMQVE IMPERIO AFFECTVM, DE REGE VEL IN REGEM. Tale duplex, oppoſitum ſcilicet totidem Iuuãtibus virtutibus, Odium & Contemptus: illud in regem affectus, hic opinio de rege. Nam Odium eſt SVBDITORVM IN REGEM EIVSQVE STATVM MALEVOLENTIA PERTINAX ET OFFENSA. *Odij definitio.* Non enim hîc intellego commune & *ciuile illud odium, quo omnes improbos odimus*: Idem pro Mil. Sed Affectum acriorem, cui ex Metu origo, cum cupidine vlciſcendi. *Vnde id naſcatur?* Nam metuunt potentes, ob iniurias aut damna ſub exemplo inferenda: dolent & vlciſci cupiunt, ob illata. Ita è mixtione peſſimâ, proles peſſima nata Odium: quod ſemel *inſitum animis hominum & iniuſtum,* Idem de Aruſp. *Quanta ab eo pernicies.*

Incredibile eſt *quantum valeat ad peſtem.* Idem ii. de Offic.

Nam à Metu aliquid quî ſit firmũ? *malus ille diuturnitatis eſt magiſter.* Idem Philip. ii

Nulla vis imperij tanta eſt, quæ premente metu poſſit eſſe diuturna. Idem ii. de Offic.

Cauſſa apud poëtam veterem:

Quem metuunt, oderunt: quem quiſque odit, periſſe expetit. Ibid.

Paullatim perdit. Scilicet per gradus quoſdam, *exſecrantur, inſidiantur, opprimunt.* Seneca i. de Clem.

Et pænè certò perdit. Quídni faciant? *multæ illis manus ſunt, tibi vna ceruix.* Ex dicto Calig.

Captatur occaſio, & qui non tantum opibus valent, neſcio quam tamen fortunam ac tempus exſpectant. Cic. de Aruſp. reſp.

Denique *incluſum illud odium omne repentè apparet.* Idem ad Lentul. l. i. ep. ix.

Ah neſcis *quanta rabies oriatur, vbi ſupra modum odia creuerunt.* Seneca i. de Clem.

Cinge te, ſtipa, muni: ſenties *multorum odijs nullas opes poſſe reſiſtere.* Cic. ii. de Offic.

Aſſiduis periculis expoſitum. *Tam multis* enim *periculis petêris, quàm multis ipſe periculum es.* Sen. i. de Clem.

Nec illas ipſas manus, quibus te commiſiſti, ſecurus aſpicies. Ibid.

Ideò fugiendum. Fuge hoc ergo, aut Regnum te fugit, imò Vita. Quomodo autem? ſi ea fugies, quibus id paratur. *Naſcitur à vitijs.* Primùm Vitia: deinde & Vitiorum opinionem. Vitia quidem tria, aduerſa prioribus illis ad Beniuolentiam inſtrumentis: Sæuitiam, Auaritiam, Rigorem. Nam hæc mala ac noxia eſſe imperio, quis tam imprudens qui neſciat, tam impudens

pudens qui neget? Itaque fugienda hæc moneo, non doceo: magis inſiſtâ in Opinione, à quâ maius tibi diſcrimen. *Scimus* enim *homines, vt metuant aut oderint, non minùs opinione & famâ, quàm certâ aliquâ ratione moueri.* Opinio autem vitiorum ab illis, quæ agnata & aſſita iam dictis Vitijs; vti ſunt Supplicia, Tributa, Cēſura. Quæ per ſe laudabilia, imò neceſſaria omni regno, ſpeciem tamē̄n & vultū illaudabilem ſumunt, niſi peritè & callidè adminiſtres. Ecce Supplicia quantulum à Sæuitiâ abeunt? ſanguis enim vbertim effunditur. Tributa ab Auaritiâ? pecuniâ auidè congeritur. Cenſura à Rigore? frænum & modus inuitis imponitur. Et profectò ea ipſa ſint, niſi finis diſcriminet: qui palàm ad ſalutem. In his igitur vt cautè & prouidè ambules, valdè tibi prouidendum.

Aut opinionem vitiorum. — Cic. pro Leg. Maniliâ. — *Cui ſedes in ſuppliciis.* — *Tributis.* — *Cenſurâ.*

Primùm in SVPPLICIIS. & vide ne ſecurè Iuſtitiæ illam ſecurim diſtringas: ſed ſit apud te *Parſimonia etiam viliſſimi ſanguinis.*

Supplicia ab odio munienda. — Seneca I. de Clem.

Tarditate. I. Tardè inquam ad ea venire. *Propè enim eſt vt libenter damnet, qui citò.* — Ibid.

Decretum hoc tibi maneat: *Melius ſanare vitioſas partes, quàm exſecare.* — Cic. II ad Attic. Epiſt.

Boni Publici voto. II. Etiam numquam venies, niſi *quoties id fieri publica vtilitas ſuadebit.* — Seneca I. de Clem.

Te aut tua cogites? peccas. *Omnis enim animaduerſio debet, non ad eius qui punit aliquem, ſed ad reipub. vtilitatem referri.* — Cic. II. de Offic.

Aut ſi interdum & tua res agitur (in Principatu id euenit:) diſſimula: & vultum eum indue *tamquam inuitus & magno cum tormento ad caſtigandum venias.* — Seneca I. de Clem.

Nec tam vt ipſi pereant, quàm vt alios pereundo deterreant. — Seneca I. de Irâ.

Excluſione Iræ. III. Ad exemplum ſcilicet omnia referenda, non ad vltionem. Itaque *Ira maximè prohibenda eſt in puniendo.* — Cic. II de Offic.

Numquis enim membra ſua odit, tunc cùm abſcindit? — Seneca I. de Irâ.

Addo, quòd *iratus ad pœnam qui accedit, numquam mediocritatem illam tenebit, quæ eſt inter Nimium & Parum.* — Cicer. II. de Offic.

Gaudio. IV. Sed & Gaudio abſtinendum vel magis, omnique eius notâ. *Ferina iſta rabies eſt, ſanguine ac vulneribus gaudere.* — Seneca I. de Clem.

Et acutè poëta:

Qui fruitur pœnâ, ferus eſt: legumque videtur
Vindictam præſtare ſibi.

— Claudia. Conſul. Mallij.

Itaque hoc aſſequeris, vt *quamquam aduerſus ſontes & extrema exempla meritos, Miſeratio tamen oriatur; tamquam non vtilitate publicâ, ſed in Sæuitiam vnius abſumantur.* — Tacitus XV. Ann.

Obſeruatione morum. V. Videndum vt pœnæ ſint è moribus receptoque ritu. Δεῖ τὰς κολάσεις πατρίως ποιεῖν: *Oportet ſupplicia more patrio ſumi.* — Ariſtot. V Politic. cap. XI.

Lædit, quidquid in his nouum aut nimium: crudeleſque meritò, *qui puniendi cauſſam habent, modum non habent.* — Seneca II. de Clem.

Æqualitate pœnæ. VI. Etiam hoc, vt Æquabiles. & *ne iiſdem de cauſſis, alij plectantur, alij ne appellentur quidem.* — Cicer. II. de Offic.

Aut iſti duriùs, alij mitiùs puniantur. quod improbum: niſi fortè in Nobilibus. Nam *video & à medicis, quamquam in aduerſâ valetudine nihil ſerui à liberis differant, molliùs tamen liberos clementiuſque tractari.* — Plinius lib. VIII. ep. vlt.

Sui ſubductione. VII. Denique poſtremò, vt Supplicia ipſe numquam exigas, atque adeò vix ſpectes. Nam & *Nero ſubtraxit oculos, iuſſitque ſcelera, non ſpectauit.* — Tacit. Agric.

Placet viri magni ſcitum: Ἀνδρὶ ἄρχοντι, τὸ μὲν ἀνάγκης δεόμενον, ἄλλοις προστακτέον εἶναι κολάζειν· τὸ δὲ τὰ ἆθλα ἀποδιδόναι, δι' ἑαυτοῦ ποιητέον: *Viro Principi, vbi pœnarum aut coërctionis res eſt, alijs id delegandum: vbi præmiorum aut munerum, ipſi obeundum.* — Xenoph. in Hieron.

Nodus in multitudine puniendorū. Habes quæ cottidiana vulgataque Supplicia ſatis mitigent. quid in raris aut nouis? Puta enim multos aliquos & grandes peccauiſſe, quos citra inuidiam grandem haud tollas. Hîc primùm illud ſuadeam: non carptim

aut

aut per interualla, ſed omnes tolli *vno velut ictu.* — *Tacitus Agric.*

Tollendi ſimul. — Specie hoc acerbius, re mitius. Nam repetita illa & *frequens vindicta paucorum odium reprimit, omnium irritat.* — *Seneca I. de Clem.*

Molliendum odium beneficijs. — Incîde ſemel, quidquid incidendum eſt: & tum malagmata adhibe hæc bina. Prius, in alios Beneficia: quaſi *illis demotis, auctam lenitatem tuam teſtificando.* — *Tacitus XIV. Ann.*

Et ſupplicio miniſtrorū. — Alterum, Deriuationem: *puniendo rerum atrocium miniſtros.* — *XIII. Ann.*

Vtique ſi & ipſi in aliquâ noxâ, quod ſæpè. Olim, & *ſceueris quoque Ducibus, vſurpatum.* — *I. Hiſt.*

Qui fuſo ſanguine, fuſi ſanguinis eluerunt inuidiam: & viles quoſdam, *velut piaculares publici odij victimas,* dederunt. — *Plinius Paneg.*

Vulgus hominum eâ ratione placari; imò *leti, recidiſſe iram in iræ miniſtros, nec vllam potentiam ſcelere quæſitam cuiquam eſſe diuturnam.* — *Curt. X.*

In Tributis aſperitas, & odium. — VENIO ad TRIBVTA lenienda: quo nomine cenſeo omne genus exactionū. Aſpera in vulgi auribus vox, res in animis: nec alia crebrior odiorum ſeges. *Nullum enim vitium tetrius Auaritiâ, præſertim in Principibus & reip. gubernatoribus.* — *Cicer. II. De Offic.*

Nam vulgus pecuniæ tenaciſſimum. — Quàm turpis ille Homeri

Δημοβόρος βασιλεὺς, — *Iliad. α.*

Popliuorus Princeps?

Populo quidem iudice; cui pecuniam eripere, idem quod vitam.

Τ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς: — *Comicus vetus.*

Pecunia, anima & ſanguis eſt mortalibus:

Ait non falſus vates. & videmus audimuſque cottidie, quàm multi Principum *pecunijs acerbè conquirendis, plus inuidiæ ſibi quàm virium addant.* — *Tacitus III. Hiſt.*

Pecuniæ hanc rei quinque. Primum Neceſſitatis. — Itaque intentè & cum curâ hanc quoque partem habe: & inſitum illi Odium, quà poteſt, deterge aut molli. Quod feliciter facturum te ſpondeo quinque his fomenris. Primùm illo Neceſſitatis. Id plagæ huic animorum ſtatim applica: & *da operam vt omnes intellegant, ſi ſalui eſſe velint, Neceſſitati eſſe parendum.* — *Cicer. II. De Off.*

Sine Tributis nullus ſtatus. — Quæ enim reſpublica aut regnum ſine Tributis? *Nec quies gentium ſine armis, nec arma ſine ſtipendijs, nec ſtipendia ſine tributis haberi queunt.* — *Tacitus IV. Hiſt.*

Hæc ornamenta pacis ſunt, & ſubſidia belli. — *Cic. pro Leg. Man.*

Quæ ſeruandæ. — *Diſſolutionem* itaque *imperij* doce, *ſi fructus quibus reſpublica ſuſtinetur, deminuantur.* — *Tacit. XIII. Ann.*

Vel augēdæ. — Imò niſi interdum & Augeantur. Semper enim videndum *vt ratio quæſtuum, & neceſſitas erogationum, inter ſe congruant.* — *Ibid.*

Non videt hoc vulgus, ſcio: τῶν μὲν προσόδων (τοῦ ἄρχοντος) ἰταμῶς ἐξεταζομένων, τὰ δ' ἀναλώματα οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐκλογιζομένων: *reditus quidem & prouentus Principis acribus oculis intuens, conniuens ad erogationes & ſumptus.* — *Dio LII.*

Sed populus docendus: — Sed tu ingere: & vtiliter interdum *calculum cum Imperio pone.* — *Plinius Paneg.*

Quid ambigis? *numquam* hîc *luſciniolæ defuerit ſua cantio.* — *Plaut. Bacch.*

Semperque in Principe, *cupido auri immenſa, obtentum habebit, quaſi ſubſidium regno paretur.* — *Tac. XII. Ann.*

Si tu hæres; ecce qui transferant, & te contra ſe iuuent. Miror & rideo: *Principes ſuâ ſponte auidi & rapaces, & qui magiſtris non egerent, plura tamen ſemper à nobis contra nos didicerunt.* — *Plinius Paneg.*

Numquam ijs defuerunt, qui, fronte graui & ſupercilio triſti, vtilitatibus Fiſci contumaciter adeſſent. — *Ibid.*

Suadendus. — Quòd ſi populus tamen renuet, tum ego ad Themiſtoclem te mitto: cuius factum vide. Is ad Andrios ſuper Pecuniâ legatus, δύο ἥκειν ἔφη θεοὺς κομίζων, πειθὼ καὶ βίαν: *duobus dijs comitatum venire ſe dixit, Suadâ & Violentiâ.* — *Plutarch. Themiſt.*

Vis cogendus. — Vide, imò & imitare. ac priorem illam Diuam ſemper adhibe. nónne impetrare melius, quàm imperare? alteram, cùm opus: Et ſi quando opus? *Suaſio ab eo qui iubere poteſt, vim neceſſitatis affert.* — *Tacitus XIV. Ann.*

Modeſta habenda Tributa. Sed vide (Fomentum hoc ſecundum) vt Moderatio ſeruetur: ne Grandia nimis ea ſint, ſed *modica, pro copiâ* ſcilicet aut *anguſtiâ rerum.* IV. Ann.

Ne magna ſint. Apage iſtos, qui *rem auferunt cum pulniſculo.* Plautus Bacch.

Quibus ærarium eſt *Spoliarium ciuium, cruentarumque prædarum receptaculum.* Plinius Paneg.

Vt deliberatur opes ſuorum. Tu cum Tiberio, *tondere pecus malis quàm deglubere.* Sueton. Tib.

Alexander olim rectè: Καὶ κηπουρόν, inquit, μισῶ τὸν ἐκ ῥίζων ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα. *Hortulanum odi, qui ab radice olera exſcindit.* Plutarch.

Ergo ſanè Principem, qui *pennas ita incidit, vt nequeant renaſci.* Ex Cic. IV. ad Attic. ep. II.

Carpe, carpe. Niſi facis, iure inſurgent & clamabunt, *Sibi quoque duos deos adeſſe,* Πενίαν καὶ Ἀπορίαν: *Paupertatem & Impotentiam.* Plutarch. Themiſt.

Denique *pacem* fortaſſe *exuent, tuâ magis auaritiâ, quàm obſequij impatientiâ.* Tacitus IV. Ann.

Profectò *qui nimis emungit, elicit ſanguinem.* Prouerb. Salom. c. XXIX.

Ne Sordida. Vide etiam ne Sordida. Indignum rege, *lucrum ex omni occaſione odorari.* Ammian. XXII.

Et quod vetus verbum ait, κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν: *vel à mortuo auferre.* Ariſtot. Rhet. II.

Morboniam mihi Flauius cum *vectigali ſuo vrinario* abeat. E Suet. Veſp.

Nec è delationibus capta. Multò magis damno *Delationes, & locupletiſſimum quemque in prædam corripi.* Tacitus II. Hiſt.

Nec nimis etiam ex meo ſenſu (aſperè quidem exercita) lex Maieſtatis, ſæpè *ſingulare & vnicum crimen eorum, qui crimine vacant.* Plinius Paneg.

Ne Frequentia. Denique ad Moderationem pertinet, ne Crebra: & ne identidem *Prouinciæ nouis oneribus turbentur.* Tacitus IV. Ann.

Nouáque ſemper inuenti. Non *exquires ſubinde nouos ſinus, & varia prædandi vocabula:* IV. Hiſt.

Centeſimas, quadrageſimas, quinquageſimas: XIII. An.

Columnaria, hoſtiaria: Cæſ. III. Bell. Ciuil.

Et *quæ alia exactionibus illicitis nomina* Grypi iſti *inuenerunt.* Tacitus XIII. An.

Tu vetera ſerua. & ea quoque (Fomentum tertium Coërctio) *vt ſine Auaritiâ & crudelitate* Miniſtrorum *tolerentur*, vide. IV. Ann. *Coërcendi adminiſtri Tributorū.*

Vtramque hanc arceo. Auaritiam, quæ Fraude graſſatur: Crudelitatem, quæ Vi. Sed ab illâ (Fraude, inquam) periculum tibi grande, & pænè certum. Adeò Miniſtrorum omne hoc genus (bonorum pace dixerim) *Lauerniones:* Feſtus. *Qui plurimum improbi.*

Ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν: *Felibus rapaciores.* Lucian. *Et Harpaces.*

Quibus ſtudium πάντ' ἄνδρ' ἀπολωπίζειν: *omnem hominem natum decoriare.* Archiloch.

Prædam in ſinum ſuum conferre: Lamprid. Cōmod.

Lucellum in lucro tuo facere: *& præter imperatas pecunias, priuato compendio ſuo ſeruire.* Cæſ. III. de Bello Ciuil.

Vno verbo,

Homines cum ſenis manibus, genere Geryonaceo:
Quos ſi Argus ſeruet, qui oculeus totus fuit,
Is numquam ſeruet. Plautus Aul.

Et tamen ſeruandi frænandique ſunt, aut te perdent. *Actæonem*, inquam, *ſuum comedent iſti canes.* Varro in Frag.

Quomodo poteris? cautione dupli- ci. Primùm, vt *res tuas non niſi ſpectatiſſimo cuique mandes.* Tacitus IV. Ann. *Duplex ab ijs cautela. Electio:*

Deinde, ſi fallent, amoneas: nec id ſine pœnâ. Quâ illâ? Talionis. *Erepturum alienas pecunias iuerunt? perdant has quas habent.* Plinius Paneg. *Amotio:*

Spongiæ faciendi ſunt: *& exprimendi, poſtquam affatim biberunt.* E Suet. Veſpaſ. cap. XVI.

Si vlla res, hæc eos comprimet: etſi vereor, vt nec iſta. Cur te fallam? *Succedent Mucianus & Marcellus, & magis alij homines quàm alij mores.* Tacitus II. Hiſt. *Neutra ſatis firma.*

Legibus fraudes reprime: *miras per artes rurſus orientur.* VI. Ann.

Mille pœnarum indagine include: erumpent. Plinius Paneg.

Adeò ſplendens hoc *aurum præſtringit oculos.* Varro Fragm.

Et altè impreſſum omnibus,

—— Μηδὲ ἓν σὺν κέρδει κακόν. (Sophoc. apud Athen. xii.)

—— *nihil eſſe cum lucro malum.*

(*Violentia in exigendo vitanda:*) Iam à Crudelitate quoque & à Vi cauendum; *ne tot per annos ſine querela tolerata, nouis acerbitatibus ad inuidiam vertant.* (Tacitus xiii. An.)

(* *Nam Tribuo, Diuido.*) Modeſtè iube exigi, & vt verè * Tributa: id eſt, per partes. Valdè hoc (tenuiores præſertim) ſubleuat, cùm poſſunt κατ' ὀλίγον ἐν ταῖς τάξεσιν ὅσα δεῖ εἰσφέρειν (Dio lii.): *paullatim & per partes, quæcumque ex præſcripto modo debent, inferre.*

(*Non reſecanda ad ſeruitia.*) Abſint, quantú poteſt, illa extrema: *ne bones ipſos, mox agros, poſtremò corpora ſeruitio aut pœnæ tradant.* (Tacitus iv. Ann.)

(*Securi ſint ab alio rapina:*) In primis vt vno certoque Tributo defungantur: & in reliquum, *ſit libera nec ſolicita res ſua cuique cuſtodia.* (Cic. ii. De Offic.)

(*Præſertim à Milite.*) Non prædo, non miles diuexet. Quamuis enim grauia, tamen *iniuncta imperij munera impigrè obibunt, ſi Vis & Iniuriæ abſint.* (Tacitus in Agric.)

Has ægrè tolerant. (Ibid.)

Hinc ira & queſtus. & poſtquam non ſubuenitur (interdum ſanè euenit) *remedium ex bello.* (iv. Ann.)

(*Parcè, & ex vſu, diſpenſanda Tributa:*) At quartum Fomentum, Diſpenſatio. Eam reſtrictam vtilemque eſſe ſuadeo, & qualis in familiâ boni patris. Exiguam in publicum impenſam quis grauabitur, ἂν ὁρῶσί σε σωφρόνως τὰ δημόσια διοικοῦντα, καὶ μηδὲν μάτην ἀναλίσκοντα (Dio lii.); *ſi videant te continenter ſobrièque viuentem, ac nihil vanè effundentem?*

(*Tamquam aliena pecunia.*) Scient enim verè in publicum tribui: teque eſſe dumtaxat φύλακα τε ταμίαν, ὡς κοινῶν, ἀλλὰ μὴ ὡς ἰδίων (Ariſt. v. Politic. cap. xi.): *Cuſtodem & Diſpenſatorem, vt communium bonorum, non vt tuorum.*

(*Non vbi voles:*) Ita debes, non *priuatim largiri, quod auidiùs de rep. ſumas:* (Tacitus ii. Hiſt.)

Et explere hiantes in magnâ fortunâ amicorum cupiditates. (i. Hiſt.)

Non per delicias aut ſumptus, *pecuniæ illudere:* (ii. Hiſt.)

Vt *quas honeſtè habere & vti licet, per turpitudinem abuti properes.* (Salluſt. Catil.)

(Lamprid. Alexand.) Abſit. Alexander Romanus tibi præeat: qui *aurum & argentum rarò cuiquam niſi militi diuiſit: Nefas eſſe dicens, vt Diſpenſator publicus, in delectationes ſuas ſuorúmve conuerteret, id quod Prouinciales dediſſent.* (*Sed vbi debet.*)

O virum, ô Principem! imitare. (Sueton. Ner. c. xx.) Non illos tyranniones: qui *diuitiarum & pecuniæ non alium fructum putant, quàm Profuſionem.* (*Turpes hi prodigi:*)

Quos Crates rectè olim aſſimilauit ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς, ἀφ' ὧν ἄνθρωπος μὲν οὐ λαμβάνει, κόρακες δὲ καὶ ἴκτινες (Stobæus Serm. xv.): *iis ficubus quæ in altis præruptiſque naſcuntur; è quibus homo fructum non accipit, Corui tantùm & Milui.*

(Ibid.) Id eſt, Ἑταῖραι καὶ Κόλακες: *Scorta & Adulatores.*

(Plinius Paneg.) His talibus *cùm omnia rapiant, rapta retineant; vt ſi nihil rapuiſſent, nihil retinuiſſent, omnia deſunt.* (*Stantiq. exhauſti.*)

(Tacit. i. Hiſt.) At noſter ille Princeps qui *ſuæ pecuniæ parcus, publicæ auarus:*

Qui eam non abijcit in ſcurras, (Tacit. ii. Hiſt.) mimos, & id genus *amicitiarum dehoneſtamenta:* (*Laudabiles parci.*)

(Plinius Paneg.) Semper abundat. & *tantas vires habet Frugalitas, vt tot impendiis, tot erogationibus, vel ſola ſufficiat.* (*Et ſemper in multis ære.*)

(Mæcen. apud Dion. lii.) Πλοῦτος γὰρ ἀκριβὴς (aiebat olim magnus amicus ad Auguſtum) οὐχ οὕτως ἐκ τοῦ πολλὰ λαμβάνειν, ὡς ἐκ τοῦ μὴ πολλὰ ἀναλίσκειν ἀθροίζεται: *Magnæ opes, non tam multa capiendo, quàm haud multa perdendo, quæruntur.*

Quintum vltimumque Fomentum, Æqualitas. hoc eſt, vt iuſta & vniformis contributio ſit, nec per bonam malámve gratiam hunc ſubleues, illum premas. (*Aequiter onera imponenda.*)

(Plinius Paneg.) *Vt Sol & dies omnibus in commune naſcitur:* (*Sine odio & gratia aſpectu.*)

Sic debet Princeps. & incommoda aut *commoda ciuium non diuellere, atque omnes eâdem æquitate continere.* (Cic. ii. De Offic.)

Vix credas, vbi inæqualitas, quantum angantur. inſitâ humano ingenio inuidiâ, vt *pari dolore aliena commoda, ac ſuas iniurias metiantur.* (Tacitus i. Hiſt.) (*Odioſa quorundam ſubleuatio aut exemptio.*)

Cenſus ad hæc vtilis. Huic autem Æqualitati ratio vnica, *Cenſus: res ſaluberrima magno ſuturo imperio.* Liuius I.

Flagitiosè adhuc neglectus. Quem neſciri aut neglegi hodie, non mirer? iure. cùm tam prompti obuijque exempli ſit, (nam quæ mediocriter bona reſpub. olim ſine illo?) & ſimul tam manifeſti vſus. Plato verè: Τιμᾶσθαι μὲν ἕκαστον τὴν οὐσίαν, πρὸς πολλῶν χρειῶν: *Quemque opes ſuas in cenſum deferre, ad multa vtile.* Lib. III. de Leg.

Conducit ad plenam reip. notitiam. Sanè ad multa. Nam hac vnâ re fit, *vt omnia patrimonij, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque diſcrimina in tabulas referantur.* Florus I. cap. VI.

Ad viros militares ſciendos: Atque ita *quantum* vrbes genteſq; ſingulæ *numero militum, quantum pecuniâ valeant, monumenta exſtent.* Liu. I.

Ad tributa pariter imponenda. Denique ad noſtram hanc rem, vt æquiter *ex cenſu quotannis Tributa conferantur.* Cic. II. in Verr.

Itaque, ſi ſapis in tuam publicamque rem, reuoca. & lecti *Cenſores, populi æuitates, ſuboles, familias, pecuniasque cenſento.* III De Legib.

Quibus *poteſtas omnis æſtimationis ſummæque faciendæ permittatur.* II. in Verr.

Legendi Cenſores à Populo: Sed à quo lecti? ſi me audis, vt odium ſuſpicioneſque muneri detrahantur per ſe aſpero, deſignet *ipſe populus; vt cui maximam fidem rerum ſuarum habet, maximâ curâ delegat.* Ibid.

In ſingulis bini. Quàm multi legendi? *Sunto bini aut terni in ſingulis ciuitatibus.* Ibid.

Iterandus Cenſus. Cenſus ipſe quoties inſtituendus? Variant. καὶ ἐν τισι μὲν πόλεσι τιμῶνται κατ᾽ ἐνιαυτὸν, ἐν δὲ ταῖς μείζοσι διὰ τριετηρίδος ἢ πενταετηρίδος: *& in quibuſdam ciuitatibus vertente anno cenſentur, in alijs maioribus non niſi tertio aut quinto quoque anno.* Ariſtot. V. Politic. cap. VIII

Noſtro iudicio quotannis. Ego in annos, tutius meliuſque cenſeam: ob migrationes, mortes, opum augmenta aut imminutiones.

De Cenſura. SED à Cenſu ad CENSVRAM tranſeo, vicino flexu. Ea enim tertia odiorum materies. de quâ tamen mitigandâ fruſtrà diſſeram, niſi priùs de vſurpandâ. Nam (heu æui dedecus!) rem moribus & vitæ vtiliſſimam *adeò obliuione obſoletam videmus, vt non modò non colatur, ſed etiam ignoretur.* Cicero V. de Rep. *Quæ ignota nunc aut ſpreta.*

Definitione igitur priùs aperienda eſt. & appello Cenſuram, ANIMADVERSIONEM IN MORES AVT LVXVS EOS, QVI LEGIBVS NON ARCENTVR. *Quid mihi ſit.* Proprium enim hoc eius munus, ἐπανορθοῦν ὅσα μήτε τινὸς τιμωρίας ἄξιά ἐστι, καὶ παρορώμενα, πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν αἰτία γίνεται: *corrigere ea, quæ pœnâ digna nondum ſunt, neglecta tamen aut inſuper habita, multorum magnorumque malorum cauſſam præbeant.* Dio LII. *Sine eâ ſtatus reip.*

Imò paullatim, *omiſſa, funditus rempublicam trahant.* Tacitus III. Ann. *Aut perit.*

Quid enim prodeſt foris eſſe ſtrenuum, ſi domi malè viuitur? Valer. II. cap. IX.

Profectò niſi ſingulis quoque hominibus *officium ac verecundia ſua conſliterit, partarum rerum æquatus cælo cumulus ſedem ſtabilem non habebit.* Ibid.

Hæc itaque inſtituenda eſt, *magiſtra pudoris & modeſtiæ:* Cicer. in Piſon. *Firmanda hoc vinclo.*

Et eligendus vnus altérve *Præfectus moribus, magiſter veteris diſciplinæ.* Pro Cluent.

Vt metus aliquis etiam præter leges ſit; & ſciant omnes *ſiquid in Moribus labat, non defuturum corrigendi auctorem.* Tacitus II. Ann.

Nam duo hæc diſtinctè Cenſuræ ſubijcio, Mores & Luxum. *Eius materies, Mores.* Mores intellego, Laſciuias, Libidines, Ebrietates, Iurgia, Periuria, & quidquid tale Probitas ac Modeſtia damnant. Igitur noſter Cenſor omnem ætatem, & omnem ſexum caſtigabit. *Prauas artes malaſque libidines ab iuuentute prohibebit:* Salluſtius ad Cæſ. *Caſtigandæ in iuuenibus.*

A ſenibus, eas *voluptates quas eorum ætas ſine dedecore non attingat:* Ibid. *In ſenibus.*

Ab vniuerſâ plebe otium: *vt habeat negotia ſua, quibus à malo publico detineatur.* Ibid. *In plebe ignauia.*

Denique dabit operam, vt omnes *Probitati atque Induſtriæ, non Sumptibus neque Diuitijs ſtudeant.* Ibid.

Nam hæc quoque cohibenda; id eſt Luxus. qui alioqui *in immenſum prorumpat, ad cuncta quis pecunia prodigitur.* Tacitus III. Ann. *Materies altera, Luxus.*

Eum

Cui origo ab opulentiâ.

Eum ego in quattuor his pono: Pecuniâ, Domo, Conuiuijs, Veſte. In primâ maximè: quæ nutrix imò mater huius, & plurium malorum.

——— *turpi fregerunt ſæcula luxu Diuitiæ molles.* Iuuenal. Sat. VI.

Itaque meus Cenſor ante omnia, *Pecuniæ, quæ maxima pernicies eſt, vſum ac decus demet.* Salluſtius ad Cæſ.

Nimiæ opes, ôre Principum.

Quid tenuis Princeps? è re tua eſt: ὥστε μηδένα ἐγγίγνεσθαι πολὺ ὑπερέχοντα δυνάμει, μήτε φίλων, μήτε χρημάτων: *neminem exiſtere qui nimis excellat, ſiue amicorum copiâ, ſiue opum.* Ariſtot. V. Politic. cap. VIII.

Auri vis atq; opes Principibus infenſæ. Tacitus II Ann.

Et regni.

Imò, Principatui infenſæ. atque ij *demum penates* (oraculi vocem audi) *ea ciuitas, id regnum, æterno in gradu facilè ſteterit, vbi minimum virium Veneris Pecuniæque cupido ſibi vindicauerit.* Valer. IV. cap. III.

Per has imminas perduntur.

Sæpè iam audiui, qui reges, quæ ciuitates, per opulentiam magna imperia amiſerint, quæ per virtutem inopes ceperant. Salluſt. ad Cæſ.

Condecuit & Subditis.

Sed è re Subditorum multò magis. Nam *vbi diuitiarũ cupido inuaſit, neque diſciplinæ, neque bonæ artes ſatis pollent:* Ibid.

Omnia bona vilia ſunt: fides, probitas, pudor, pudicitia.

Nam vbi diuitiæ, vitia.

Virtuti aut deo numquam carus, cui caræ opes. *Nec quiſquã extollere ſe, aut diuina mortalis attingere poteſt, niſi omiſſis Pecuniæ & corporis gaudijs.* Ibid.

Itaque meritò Cenſor, *Pecuniæ ſtudium tollet, aut quoad res feret, minuet.* Ibid.

Auaritia coercenda:

Alligabit *Auaritiam belluam feram, immanem, intolerandam:* Ibid.

Et fœnus.

Et illud *vrbibus vetus, fænebre malum,* Tacitus VI. Ann.

Ne *ex libidine potentium agitetur.* Ibid.

Et ſordidi quæſtus.

Vtque *res familiaris ijs* modò *rebus quæratur, à quibus abeſt turpitudo.* Cic. II. de Offic.

Denique profuſiones vetabit, *& finem Sumptuum ſtatuet.* Salluſt. ad Cæſ.

Sumptus circa ædificia.

In Domo. ne ſuperbè nimis ſtruãt, aut inſtruant: *& ſignis, aulæis, alijſque operibus exornent.* Ibidem.

Ah ſtulti, qui *omnia potiùs viſenda quàm ſemet efficiunt!* Ibid.

Tacitus II. Ann. Et in eâdem, *modum poſcet argento, ſupellectili, familia.*

Circa conuiuia.

Plinius Paneg. In Conuiuijs. damnabit *exquiſita ingenia cænarum:*

Salluſt. Catil. Et iſtos helluones, quibus *mos veſcẽdi cauſſâ, terrâ marique omnia exquirere.*

Tacitus III. Ann. Et vno verbo, videbit ne *luxus menſæ profuſis ſumptibus exerceantur.*

Circa veſtes.

Ibidem. In Veſte. ne *promiſcua viris & fæminis:*

II. Ann. Nobilibus & plebeijs. vtque ſui & certi quidam cultus ſint his, qui *ordinibus & dignatione antiſtant.*

Momentum in his grande.

Seneca Ep. CXV. In leui hæc habes? erras, *Conuiuiorum luxuria & veſtium, ægræ ciuitatis indicia ſunt:*

Et hinc ferè nouitas:

Salluſtius ad Cæſ. Imò moriture. Nam hæc *iuuentutem, vbi familiares opes defecerunt, ad facinora incendunt.*

Cic. II. in Catil. Res abit, fides perit: *eadem tamen illa, quæ erat in abundantiâ, libido permanet.*

Salluſt. ad Cæſ. Itaque quid aliud quàm *moueant compoſita, & res nouas ſceleribus acquirant?*

Cic. II. in Catil. Scito certò, *hoc in rep. ſeminarium Catilinarum fore.*

Aut immutatio.

Ariſtot. V. Polit. Vidit Prudentiæ oculus. Γίγνον) inquit, μεταβολαί, καὶ ὅταν ἀναλώσωσι τὰ ἴδια ἀσελγῶς ζῶντες. καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι καινοτομεῖν ζητοῦσι, καὶ ἢ τυραννίδι ἐπιτίθενται, ἢ κατασκευάζουσιν ἑτέρους: *Fiunt in rep. mutationes, cùm homines ſua conſumunt prodigè viuentes. Hi enim tales, res nouas quærunt: & aut ipſi Tyrannidi imminent, aut ad eam alios vocant.*

Cenſoris arma.

Hæc ſunt, quæ effici à Cenſore cupimus. Quo telo? duplici, Ignominiæ & Mulctæ. Illa quidem propria cius eſt, & olim ſola. *Cenſoris iudicium,* ait Cicero, *nihil ferè affert damnato, niſi ruborem.* Cic. IV. de Rep.

Ignominia

Idem pro Cluent. *Timoris enim cauſſam, non vitæ pœnam in illâ poteſtate eſſe voluerunt.*

Et Mulcta in perſeuerantes.

Sed vt nunc mores, alteram ego illam omnino adiungam. Quid enim ſi quidam *eâ duritiâ oris ſint, vt depudere didicerint?* Seneca ad Seren.

Val. lib. VI. c. IX. Et voluptatum *non illecebris tantùm, ſed ipsâ infamiâ gaudeant?*

Sanè eos mulctem: nec *exſanguem illam & ferream frontem nequiquam conuulnerem* notis. Plinius Paneg.

Cottidianum enim *iſtud, ac ſine effectu iurgium ſit.* Sen. Nat. Quæ. IV.

Adhortatio ad Cenſuram renouandam. HABES vniuerſam Cenſuram. tu inſtitue, aut potiùs teſtitue eam, ô Bono generis humani nate Princeps. Omnia *tacere ſentis, bellorum impetu perculſa atque proſtrata.* Cic. pro Marcello.

Quæ nunc, ſi vmquam, vtilis. Excita, per Deum immortalem. *reuoca fidem, comprime libidines, & quæ dilapſa fluxerunt, ſeueris legibus vinci.* Ibid.

Inuidioſa ea. Non nego, quin *aſpera hæc res in principio futura ſit.* Salluſt. ad Cæſ.

Quia noua; quia contra ſenſum vulgi. Οἱ γὰρ πολλοὶ τῇ ἰδιωτείᾳ, φιλοῦσι τὸ ζῆν ἀτάκτως ἢ σωφρόνως: *Nam multitudo voluptatem, ideoque & vitam amant diſſolutam.* Ariſtot. Ethic. I. cap. V.

Sed ſpernenda hic mundia. At tu *capeſſe rempub. & omnia aſpera peruade.* Salluſt. ad Cæſ.

Quid trepidas? *multorum ſaluti potiùs, quàm libidini conſule.* Ibid.

Aut aſperitatis opem. *Ea verò* apud ſapientes *clementia erit, retinuiſſe ab ſtultitiâ & falſis voluptatibus.* Ibid.

Non ſi flagitiis obſecutus, delicta perpeſſus, præſens gaudium cum mox futuro malo conceſſeris. Ibid.

Hæc ipſa qui mitiges iter. Et tamen quidquid hîc aſperum, facilè mitigabis triplici noſtrâ obſeruatione. Primùm, ſi tu ſub Cenſurâ: id eſt, ſi vita tua ad illam nórmam, ad quam alios formas. O mitem & efficacem hac ratione Cenſuram! *Ad hanc dirigemur, ad hanc conuertemur.* Plinius Paneg. *Primùm vitâ Principis.*

Et præcipuus adſtricti moris auctor erat, antiquo ipſe cultu victuque. Tacitus III. An.

Nam *vita* profectò *Principis Cenſura eſt, eaque perpetua.* Plinius Paneg.

Deinde modeſtiâ & emendationis. Secundò, ſi non omnia ſimul emendabis: ſed paullatim καὶ ἡσύχῳ ποδὶ *ad priſcum morem recides.* Tac. III. Ann.

Neque enim poteſt quiſquam noſtrûm ſubitò fingi, neque cuiuſquam repentè vita mutari, aut natura conuerti. Cic. pro Sullâ.

Tempore opus: & *vitia quædam tollit faciliùs Princeps, ſi patiens eorum eſt.* Seneca I. de Clem.

Quoſdam pudor, alios neceſſitas, nonnullos ſatias in melius mutet. E Tacito III. Ann.

Nam *peregrinatur* quorumdam *animus in nequitiâ, non habitat.* Valer. VI. cap. IX.

Tertiò denique, ſi Præmia diuides in bonos. Quis cenſebit niſi virtutis amore te aſperum, cùm tam benignum te videant in eos qui habent illam? *Præmio & pœnâ remp. contineri,* Solon olim dixit: *Poſtremò, præmiorum diuiſione.* Cicero ad Brut. epiſt. XVI.

Verè. Nam, *præmia bonorum malorumque, bonos ac malos faciunt.* Plinius Paneg.

Videbis ſemper eo *impendi laborem ac periculum, vnde honos atque emolumentum ſperetur.* Liu. IV. *Quæ, validiſſima ad virtutem.*

Πᾶν τὸ τιμώμενον αὔξεται, ἐλαττοῦται δὲ τὸ ἀτιμαζόμενον. ἐν τούτῳ δὲ δυναστείας τὸ σημεῖον ἀρχῆς ἐστι ... : *Augetur & creſcit, quidquid in honore eſt: deficit & minuit, quidquid in contemptu. Atque hoc ſignum clariſſimum eſt imperij benè conſtituti.* Iamblich.

Tu vſurpa. & vide ne te Principe, *ſit benè factis tantùm ex conſcientiâ merces.* Plinius Paneg. *Bono Principatu omnino in vſus.*

FINIVI de Odio: hoc addo. adeò altè inſitam peſtem hanc Regnis, vt neſciam an vlla ars aut aſtus penitus eam euellat. Nam *libertas iuxtà bonis & malis, ſtrenuis & ignauis optabilis eſt:* Salluſt. ad Cæſ. *Concluſio, & monitio, Odium omnino non vitari.*

Ideoque per naturam in odio nobis, quiſquis eam libat. Libat autem omnis Princeps. ergo *quamuis id agas, vt nequis meritò te oderit, erunt tamen ſemper qui oderint.* Seneca de Prouid. *Minutum aliquod ſemper adhæret:*

Sed tu ſperne.

—— *odia qui nimiùm timet,*
Regnare neſcit. Seneca Oedip.

Odia dico hæc plebeia & leuia. Πανὶ γὰρ δήμῳ τὸ κακόηθες καὶ φιλαίτιον ὑπεστι, πρὸς τοὺς πολιτευομένους: *Omni enim populo ineſt malignum quiddam & querulum, in imperantes.* Plutarch. Politic. *E natura vulgi.*

Et veriſſimè à rege Magno dictum: *Regium eſſe audire malè, cùm facias benè.* Idem Apophth.

Solaberis igitur te illo Auguſtæo: *Satis eſt, ſi hoc habemus ne quis nobis malè facere poſſit.* Sueton. Auguſt. cap. LI. *Id in leui habendum:*

Et

Dum probant reprob.

Et melioribus item ſanioribuſque iudicijs. quoniam te aliquando *ſera carmina, honorque æternus Annalium, non hæc breuis* & plebeia *prædicatio colet.* Plinius Paneg.

Suum cuique decus poſteritas rependet. Tacitus IV. Ann.

CAPVT XII.

Definitus & vituperatus Contemptus. Oſtenſa quæ illum gignunt; à rege, ſi ſapiet, fugienda.

Definitio Contemptus.

CONTEMPTVS ſequitur, quem Vitium alterum fecimus euertendo regno. Is eſt ad noſtram rem, IMPRESSA SVBDITIS SIVE ET EXTERIS, VILIS ABIECTAQVE OPINIO, DE REGE EIVSQVE STATV. Peſtifera omnino res Regnis: quorum anima & vita ipſa eſt Auctoritas, & eximia quædam opinio de imperante. Quæ enim vis alia eſt, quæ efficit, vt *tot mortalium millibus vnus animus præſideat, nonnumquam ſenis & inualidi?* Seneca I. de Clem.

Eius pernicies. Anima regni, Auctoritas.

Sola illa. omniaque videmus, hæc, *quaſi mente quadam, regi atque adminiſtrari.* Cic. pro Cluent.

Vt animæ, pedes, manus, oculi, negotium gerunt: & illius iuſſu iacemus, aut inquieti diſcurrimus: Seneca I. de Clem.

Si *hæc immenſa multitudo* Auctoritatis quaſi *ſpiritu regitur.* Ibid.

Sine ea vnus tam multis non imperet:

Quis verò aliter regat? *Vires imperij in conſenſu obedientium ſunt:* Liuius II

Conſenſus ille ab Æſtimatione: per quam,

—— vnum, tam magna iuuentus,
Priuatum factura, timet. Lucan. V.

Et regnum omne ruat.

Hanc tolle, tollis regnum. *omniſque hic imperij contextus in multas partes diſſiliet.* Sen. I. de Clem.

—— Subuerſa iacebit
Priſtina maieſtas ſoliorum; & ſceptra ſuperba. Lucret. V.

Auctoritatem autem Contemptus aduerſus.

Quid autem clariùs eam tollit, quàm Contemptus, & hæc ἐνέργεια δόξης περὶ τὸ μηδενὸς ἄξιον φαινόμενον: *opinionis actio in id, quod nullius rei pretijque cenſeas?* Ariſtot. Rhet. II. cap. II.

Euerſor regni potius.

Igitur ille, mors & interitus regnorum: imò ſupra ipſum Odiū, aliquo adſpectu. Philoſophus indicauit: Δύο δ' οὐσῶν αἰτιῶν, δι' ἃς μάλιστ' ἐπιτίθενται ταῖς τυραννίσι, μίσους καὶ καταφρονήσεως, θάτερον μὲν δεῖ τούτων ὑπάρχειν τοῖς τυράννοις, τὸ μῖσος· ἐκ δὲ τοῦ καταφρονεῖν πολλαὶ γίγνονται τῶν καταλύσεων: *Cùm duæ cauſſæ ſint, ob quas inſurgitur in Tyrannos, Odium & Contemptus: alteram earum adeſſe Tyrannis oportet, Odium. è Contemptu verò plurimæ fiunt euerſionum.* Idem V. Polit. cap. X.

Etiam in parte ſupra Odium.

O verè Phœbum, longè ſemper aciem ingenij iaculantem! Ita res eſt. Cauſſa prima & motio euertendis regnis, plerumque ab Odio eſt: ſed extrema & efficax maximè à Contemptu. Nam illud tardum, vel, vt cum poëtâ dicam, inaudax eſt, niſi armetur ab iſto. Metus enim ſæpè retinet: quem Tyranni habent pro aſylo. Ideoque cum cauſſâ *exſecrabilis ille verſus & qui multos dedit præcipites,* ijs placuit, Sen. I. de Clem.

Oderint dum metuant.

Hic enim ad ruptum frænum ducit.

Quamdiu enim hoc frænum; incurrere magis cupiunt, quàm audent. At excutit Contemptus. & efficit vt non velis ſolùm, ſed audeas & tentes. Itaque certa ab eo pernicies. numquid crebra? haud cenſeo. *Neque enim ab vllo periculo fortuna Principis longiùs abeſt, quàm ab Humilitate.* Plinius Paneg.

Non tamen frequens nimis in Reges:

An contemnatur, qui imperium, qui faſces habet? niſi qui humilis & ſordidus, & qui ſe priùs ipſe contempſit? Idē VIII. Epiſt.

Legitimos quidem.

Non inquam crebra ab eo ſolo: (nam Odio miſceri iam dixi:) præſertim ſiquis verus legitimuſque ſit Princeps. Tamen quia euenit: quî vites, docebo. ſed breuiter. Cur diffundam? nónne in Auctoritate formandâ, ſatis muniui hanc ipſam viam? Satis: ſi verum hoc ſcitum, Τὴν αὐτὴν τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην εἶναι: *Eamdem contrariorum ſcientiam eſſe.* Ariſtot. I. Topic. cap. XIX.

Origo eius.

Fit igitur contemptus in Principem ab his tribus maximè: Formâ imperij, Fortunâ, Moribus. Forma imperij: ſi iuſto ea lenior & remiſſior. Quod peccatum peccant ij qui nimiâ *lenitate dulces,* Cic. ad Attic. V. ep. XXV.

A leni imperio.

Effusè

Effusè dant ſe populari auræ, & *omnem infimæ plebis rumorem affectant.* Tacit. II. Hiſt.

Quod publicè etiam noxium per licentiam.

Bis noxij, in ſe & in rempublicam. Qui & plebi reuerentiam omnem excutiunt: & licentiam præbent peccandi. Ἡ γὰρ ἐξουσία τοῦ πράττειν ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ τις, οὐ δύναται φυλάττειν τὸ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φαῦλον: *Facultas faciendi quod cuilibet viſum, non poteſt comprimere ingenitam ſingulis hominibus prauitatem.* Ariſt. v. Politic. cap. II.

Acutè olim Fronto, in Neruam ſenem & iam eneruem: Κακὸν μὲν ἐστὶ αὐτοκράτορα ἔχειν, ἐφ' οὗ μηδενὶ μηδὲν ἔξεστι ποιεῖν, χεῖρον δὲ ἐφ' οὗ πᾶσι πάντα: *Malum quidem eſſe, Principem habere ſub quo nihil vlli liceat: peius verò eum, ſub quo omnia omnibus.* Dio in Neruâ.

Eſt & à Leui imperio.

Nec lenis ſolùm Forma ad Cõtemptum facit: ſed & Leuis. quæ decretis legibuſque variat, & de quâ dici poſſit, Ἀνέμων πεδίον: *Venti campus.* Adag.

Aut Principe.

Maximè, ſi ipſe Princeps inſigni *mobilitate ingenij:* Tacitus.

Quem *ſubitis offenſis, vel intempeſtiuis blanditijs mutabilem,* meritò *contemnant metuantque.* II. Hiſt.

Item à Soluto imperio.

Etiam, ſi Soluta Forma. nempe cùm rerum omnium incurioſus Princeps, & *leui auditu, quamuis magna, tranſmittit.* Ibid.

Abundè ratus, ſi præſentibus fruatur, nec in longius conſultans. Ibid.

Siue cùm Honores effusè diuidit, Magnos, Diuturnos. Quidni illum ſpernant, alijs adhæreant, qui *munia tranſmittit:* IV. Ann.

Et velut ſponte videtur *exire de Imperio?* III. Hiſt.

A Fortunâ aduersâ pertinaciter.

Fit ſecundò Contemptus à Fortuna. nempe ſi nouerca ea, non mater: & *votis tuis malignum pedem opponit.* Ex Ouid. de Triſt.

Scito certò. *Proſperis tuis rebus certaturi ad obſequium, Fortunam aduerſam omnes ex æquo detrectabunt.* Tacitus II. Hiſt.

Imò in te incurrent.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται:
Ruente quercu, ligna quiuis colligit. Schol. Theocr.

Ab orbitate.

Amplius, ſi eadem *munimenta* tibi non dat aut ſubtrahit, *quibus inſiſtas.* Tacitus I. Ann.

Succeſſores dico certos, aut liberos. Valdè ab eâ re ſpernunt, & vertunt ſe ad ſperatum aliquem Solem. Alexander Magnus ſciuit, & queſtus eſt: *Orbitas mea, quòd ſine liberis ſum, ſpernitur.* Curt. IV.

Certos namque ſucceſſores firmat.

Reuerà enim, vt Tragicus ait,

— Τύραννοι παῖδες, ἔρυμα δ' οἴκων. Euripid.
Munimen aulæ, regij ſunt liberi.

Et *non legiones, non claſſes, æquè firma imperij munimenta, quàm numerus liberorum.* Tacitus V. Hiſt.

Denique à Libidine.

Tertiò & poſtremò, fit à Moribus Contemptus: maximè iſtis. Siquis Libidini deditus, ſeque *per licita & illicita fœdat.* XV. Ann.

Nam muliebria hæc flagitia valdè opinionem non regis modò, ſed viri detrahunt. Alij *viriliùs peccant*, ait quiſpiam: Sen. de Breuit. cap. VI.

In Venerem ac libidinem proiectorum inhoneſta labes eſt. Ibid.

A luxu & temulentiâ.

In pari cauſsâ, qui *Luxui & ſaginæ mancipati, emptique:* Tacitus II. Hiſt.

Medio diei temulenti. Ibid.

Noui Vitellij ſiue vituli, qui *vt ignaua animalia, ſi cibum ſuggeras, iacent torpentque: & præterita, inſtantia, futura, pari obliuione dimittunt.* Ibid.

Dux noſter ad Prudentiam, benè. Ἀπολαυστικῶς ζῶντες εὐκαταφρόνητοι γίνονται, καὶ πολλοὺς καιροὺς παραδιδόασι τοῖς ἐπιτιθεμένοις: *Solutè viuentes, deſpicabiles fiunt; & multas opportunitates præbent inſidiantibus.* Ariſtot. v. Polit. c. X.

Οὐ γὰρ εὐεπίθετος, οὐδ' εὐκαταφρόνητος ὁ νήφων, ἀλλ' ὁ μεθύων· οὐδ' ὁ ἐγρηγορώς, ἀλλ' ὁ καθεύδων: *Nec enim facilis aggreſſu aut contemptu ſobrius, ſed ebrioſus: nec vigilans & excitatus, ſed ſomnolentus.* Ibid. cap. XI.

Item, in quibus *tarditas ingenij, ſtupor, debilitas linguæ:* Cicer. in Piſon.

A rebus externis.

Aut alia magis leuicula, vt Facies parùm decora, Ætas grauior, Valetudo imbecillior. quæ ſæpè *irriſui & faſtidio ſunt:* Tacit. I. Hiſt.

Vt eſt mos vulgo, fortuita aut externa *ad culpam trahenti:* IV. Ann.

Et

Et *Imperatores formâ ac decôre corporis comparanti.* (1. Hiſt.)

Plura talia, ipſe manu facili educes & hauries è tiuulis, quos ad Auctoritatem recluſi.

CAPVT XIII.

Quæſitum an Prudentia mixta locum apud Principem habeat? id eſt, ea in quâ fraudes. Dictum, & doctum, aliquem habere.

VIDEOR liberaliter ſatis & plenâ, quod dicitur, manu, tibi prompſiſſe è gemino Prudentiæ fonte: & quidem probum ac merum. Fáſne eſt vt leniter miſceã, & iungam aliquid è fraudium fæce? ego puto. quidquid Zenones quidam mihi abnuant, quibus *vnum illud ad laudem, cum virtute directum iter, probatur.*

Aſtum in regno eſſe poſſe.

Etſi rigidi quidam negent.

Cic. pro M. Cæl.

Qui fas non putant *Rationem bono conſilio à dijs immortalibus datam, in fraudem malitiamque conuerti.* (III. De Naturâ deorum.)

Quos alibi ſanè libens audio: hîc quî poſſum? Æuum & homines ignorare mihi videntur, & *dicere tamquam in Platonis πολιτείᾳ, non tamquam in Romuli fæce ſententiam.* (Ad Att. II. ep. I.)

Sed mores hominesq́; contra volunt.

Inter quos enim viuimus? nempe argutos, malos: & qui *ex fraude, fallacijs, mendacijs, conſtare toti videntur.* (Pro Roſ. Com.)

Ipſi Principes, cum quibus nobis res, plerique in hac claſſe: & quidquid leonem præferant,

Aſtutam vapido ſeruant ſub pectore vulpem. (Perſius Sat. V.)

Et hîc mihi clamat quiſpiam, *nequid inſidiosè, nequid ſimulatè, nequid fallaciter.* (Cic. III. de Offic.)

Tecum velim, quî poteſt? *Per fraudem & dolum regna euertuntur*, notat Philoſophus: (Ariſtot. V. Polit.)

Tu ſeruari per eadem, nefas eſſe vis? nec poſſe Principem interdum

Cretizandum cum Crete.

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα; (Adag.)
Cum vulpe iunctum, pariter vulpinarier?

Præſertim ſi publicus Vſus Saluſque ſuadeat: quæ ſemper cum Principis vſu ac ſalute coniuncta? Profectò certas. *Communis vtilitatis derelictio contra naturam eſt*, non ſolùm rationem. (Cic. III. de Offic.)

Maximè ex vſu Principis & publico.

Stare omnes debemus, tamquam in orbe aliquo reipublicæ. qui cùm iam verſatur, eam deligere partem debemus, ad quam nos illius vtilitas ſaluſque conuerterit. (Pro Planc.)

Turpe aliquid in eo mixtum videbitur? fruſtrà. hoc enim aſpectu, *quod plerumque turpe haberi ſolet, turpe non erit.* (Cic. III. de Offic.)

Bono fine, quædam talia bona.

Semper officio fungitur, vtilitati hominum conſulens & ſocietati. (Ibid.)

Itaque ne tanto opere, quæſo, mirentur aut indignentur; ſi, nobis arbitris, *non ſemper ſuperet vera illa & directa ratio:* (Pro M. Cæl.)

Principem præfractè rectum eſſe non debere.

Velimuſque Principem, alto quidem ſplendidoque ingenio: ſed tamen *eruditum vtilia honeſtis miſcere.* (Tacitus Agric.)

Ad vtilia inclinare:

Miſcere, dico. Nam vt prorſus ab Honeſto recedat, nulla vis ſuadere me adiget. Sperno ſeriò & exſecror illas voces. *Nihil glorioſum, niſi tutũ: & omnia retinendæ dominationis honeſta eſſe.* (Salluſt. Orat. Lepid.)

Non tamen ad ſcelesta.

Item:

Vbicumque tantùm honeſta dominanti licent,
Precariò regnatur. (Seneca Thyeſt.)

Ad Orcum hi ſenſus, vnde nati. De me fateor:

Ego ille ſum, qui ſcelera committi vetem:
Ego ſum magiſter iuris ac moris probi. (Auctor Theb.)

Et hoc volo tantùm, ius faſque eſſe interdum in turbido hoc rerum humanarum pelago, *obliquare ſinus:* (Virgil.)

Circuire, non aberrare.

Et ſi rectà *portum tenere nequeas, idipſum mutatâ velificatione aſſequi.* (Cic. ad Lentulũ ep. 12.)

Quis me adeò culpet, aut cur à Virtute abeam? Vinum, vinum eſſe non deſinit ſi aquâ leuiter temperatum: nec Prudentia, Prudentia, ſi guttulæ in eâ fraudis. Semper intellego, vt modicè & ad Bonum finem. Nónne matres aut medici quoque, teneræ ætati fucum ſæpè faciunt,

Alij quoque faciunt.

Vt puerorũ ætas improuida ludificetur
Labrorum tenus? (Lucret. I.)

——*deceptáque, non capiatur?* (Ibid.)

Cur

Cur Princeps non idem in Plebeculam ſuam, aut vicinum aliquem Dynaſtam poſſit? Profectò

Mentis opus vbi manus non ſufficit.

Cùm contendi nequitum eſt, clàm tendenda eſt plaga. Pacuu.

Et ex Spartani regis monito: Ὅπου ἡ λεοντῆ μὴ ἐφικνεῖται, χρὴ τὴν ἀλωπεκῆν προσράπτειν: *Vbi Leonina pellis non pertingit, oportet Vulpinam aſſuere.* Plutarch. Lyſandr. & Apophth.

Mihi, cum Pindaro, ſemper laudatus ille vir; qui

Princeps ex Leone & Vulpe.

—— Τόλμᾳ μὲν ἐοικὼς · Iſth. Od. IV.
Θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων
Ἐν πόνῳ, μῆτιν δ᾽ ἀλώπηξ.
—— *fiduciâ referens*
Animum grauiter frementium leonum
In diſcrimine: conſilio verò vulpes.

Adoleſcentuli hoc parum capiunt:

Tuque, in tempore & loco, eſto. ſecurus, quid iſti à Scholâ aut Vmbrâ adoleſcentuli dicent: quos ſcio τῆς πολιτικῆς οὐκ εἶναι οἰκείους ἀκροατάς: *Ciuilis diſciplinæ non eſſe idoneos auditores:* Ariſtot. I. Ethic. cap. III.

Benè ſenes aut periti.

Multò minùs Arbitros. & virum profectò quærit hoc tribunal, qui οὐκ ἄπειρος τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων: *non ignarus rerum quæ eueniunt in hac vitâ.* Ibid.

Ab illo facilè obtinebimus eſſe quamdam, vt vir ſanctus ait, καλὴν καὶ ἐπαινετὴν πανουργίαν: *honeſtam atque laudabilem calliditatem.* Baſil. in Prouerb.

CAPVT XIV.

Quomodo & quatenus, Fraudes admittendæ. Triplex earum genus factum; & diſtinctè aliæ in Regnum receptæ, aliæ excluſæ.

NEC tamen ita hæc diſſero, vt fræna omnia Fraudi malitiæque permittam. abſit. Diſtinctionum tibi lumen præferam, &, nequid libero nimis pede vageris, lineis ſuis limitibuſque includam fallacem hunc campum. Fraus vniuersè mihi hîc eſt, ARGVTVM CONSILIVM A VIRTVTE AVT LEGIBVS DEVIVM, REGIS REGNIQVE BONO. Ea triplex: Leuis, Media, Magna. Illam appello, QVAE HAVT LONGE A VIRTVTE ABIT, MALITIAE RORE LEVITER ASPERSA. in quo genere mihi eſt Diffidentia, & Diſſimulatio. Mediam, QVAE AB EADEM VIRTVTE FLECTIT LONGIVS, ET AD VITII CONFINIA VENIT. in quâ pono Conciliationem, & Deceptionem. Tertiam, QVAE NON A VIRTVTE SOLVM SED LEGIBVS ETIAM RECEDIT, MALITIAE IAM ROBVSTAE ET PERFECTAE. vti ſunt Perfidia & Iniuſtitia. Illam ſuadeo, hanc tolero, iſtâ damno. Ordine omnes vide. In Leui, Diffidentiam primò poſui. quam ego prorſus Principi inſinuo: quia vt in actionibus omnibus tardum lentumque eum eſſe expedit, ſic in fide & aſſenſu. Vt intentus, inquam, ſuſpenſuſque ambulet, & pænè dixerim, vt *nihil niſi quod in oculos incurret manifeſtumque erit, credas.* Sen. III. de Irâ.

Fraudium communis definitio. — *Earumdem diuiſio. Leuis.* — *Media.* — *Magna.* — *Diffidentia commendata regnāti.*

Etſi enim *Credulitas error eſt magis, quàm culpa, & quidem in optimi cuiuſque mentem facillimè irrepit:* Cic. Ep. lib. X. Ep. XXIII.

Tamen à Principe remouenda ea longiſſimè. apud quem *plurimum mali credulitas facit.* Sen. II. de Irâ. *Cui turpis credulitas.*

Nónne pro omnibus ille excubat? Turpe igitur, & omnibus noxium, illum *Labi, errare, decipi.* Cic. Phil. *Et per eum errent:*

Iam faciles iſti & incauti, quàm *opportuni iniuriæ!* Salluſtius Iugurth.

Vndique patent. & paſſim apud eos, *minore metu, & maiore præmio, peccatur.* Tacitus I. Hiſt.

Imò & in eos peccatur. *At ſæpè noxa.*

Aditum nocendi perfido præſtat fides. Seneca Oedip.

Reducat ergo ſe Princeps, & tutum hoc ſcuto reddat; *Nihil credendo, atque omnia cauendo.* Cic. Orat. Poſt redit. in Senat.

Amici & fidi videntur? circumſpice. *Inſida enim vbique omnia.*

O vita fallax, abditos ſenſus geris! Seneca Hipp.

Nimis *multis ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur vniuſcuiuſque natura. Frons, oculi, vultus, perſæpè mentiuntur, oratio verò ſæpiſſimè.* Cic. ad Q. Frat. ep. I. *Et ſimulata.*

Quod ille clamabat olim: ὦ φίλοι, οὐδεὶς φίλος: *O amici, nemo amicus:* Ariſtot. apud Laërt.

Tu iure potes. quia profectò *in domo Principum, nomen tantùm Amicitiæ inane irritumque remanet:* Plinius Paneg. *Præſertim in Aulâ.*

Res

Res ipſa exulat. &

Licet omne tua vulgus in aulâ,
Centum pariter limina pulſet:
Cum tot populis ſtipatus eas,
In tot populis vix vna fides. Seneca Herc. Oet.

[illegible] cauendum & diffidendum. Ita…e meri…o *Pragmatici homines, omnibus hiſtoricis præceptis, verſibus deniquc, cauere iubent & vetant credere.* Cicero ad Att. li. II. epiſt. XX.

Ille S…lus inſuſurrat:

Νᾶφε, καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν: Epichar.

Vigila, & memor es nequid credas: nerui hi ſunt Prudentiæ.

Cl…at alter à Græciâ:

—— σώφρονος δ' ἀπιστίας
Οὐδ' ἔστιν ἄλλο χρησιμώτερον βροτοῖς: Euripid.
— — *ſapiente Diffidentiâ,*
Non alia res vtilior eſt mortalibus.

Quibus tamen fidendum. Quid ergo? inquies. nulli credam? Non hoc ſuadeo: (*Vtrumque enim in vitio eſt, & omnibus credere, & nulli:*) Seneca ep. III.

Sed per paucis. Sed vt paucis. nec niſi iis, quorum longo vſu cognita tibi fides. His talibus, quid eſt *quod non & committi & credi rectiſſimè putem?* Cicero ad Q. Fratr. epiſt. I. lib. I.

Reipsâ, inquam, paucis: at in ſpecie, omnibus. id eſt, *Fronte & vultu, quibus Simulatio facillimè ſuſtinetur.* Ad Lentul. ep. XI.

Diffidentia celanda. Nam nihil magis hîc cauendum, quàm ne Diffidere videaris. *Multi fallere docuerunt, dum timent falli.* Seneca epiſt. III.

Vult ſibi quiſque credi, & habita fides i…ſam plerumque obligat fidem. Liu. XXII.

Diſſimulatio adhibenda. Itaque Diſſimulatio adſumenda, quam poſui & ſuaſi loco altero: quæ verè Diffidentiæ huius proles. Quid enim eâ opus, ſi mutua inter nos fides? Hæc eſt, quæ *frontem aperit, mentem tegit.* Cic. pro Cn. Plâc.

[illegible] ad vſum. Neceſſaria ſanè Principi. adeò, vt veteranus Imperator dixerit: *Neſcit regnare, qui neſcit diſſimulare,* Fridericus ſiue Sigiſmundus Nam variant.

Et Tiberius ab eâdem mente, *Nullam, vt rebatur, ex virtutibus ſuis magis, quàm Diſſimulationem diligebat.* Tacitus IV. Ann.

Diſplicebit hoc ingenuæ alicui fronti, & clamabit: *Ex omni vitâ Simulatio, Diſſimulatioque tollenda eſt.* Cicer. II. de Offic.

[illegible] De priuatâ, fateor: de publicâ, valdè nego. Numquam regent, qui non tegent: *nec aliter poſſunt ij, qui… commiſſa eſt tota reſpublica.* Pro M.L.

Lib. X. epiſt. XI. Vt *ad effectum conſiliorum ſuorum veniant, multa ſimulent oportet inuiti, & diſſimulent cum dolore.*

Nec id ſolùm aduerſus Exteros aut Hoſtes. Apud hoſtes. (nam ibi receptum dogma eſt, Vt *malum ſub linguâ, non in linguâ habeas:* quia Gregor. XV. Moral.

Profeſſa perdunt odia vindictæ locū:) Seneca Med.

Apud ſuos. Sed etiam apud Tuos. Aperti iſti & ſimplices, *ſine fuco, ſine fallaciâ:* Cic. I. ad Att. ep. I.

Et qui animum, quod dicitur, *in fronte promptum gerunt:* Ennius.

Numquam apti huic theatro. in quo, me iudice, primum locum *Afranij Simulans* habet. Cic. pro Sextio.

Sed cum modo habenda. Sic tamen vt aptè eam fabulam agas & decorè. Οἱ γὰρ μετρίως χρώμενοι τῇ εἰρωνείᾳ, καὶ περὶ τὰ μὴ λίαν ἐμποδὼν καὶ φανερὰ εἰρωνευόμενοι, χαρίεντες φαίνονται: *Nam qui modicè diſſimulatione vtuntur, & in iis quæ haud planè perſpicua & ante pedes oculoſque ſunt, gratioſi apparent.* Ariſtot. Ethicor III. capite III.

Contrà, qui immodicè & ineptè, reuerâ fatuelli. Cui enim bono tegmen, ſi tranſluces? Quin ſemel hoc in omni genere fraudium cape:

—Doli non ſunt Doli, niſi aſtu colas. Plaut.

HABES de Leuibus fraudibus. ad MEDIAS venio: in quibus Conciliatio prima, ſiue vt liberiùs dicam, Corruptio. Conciliatio, media quid? Ea eſt, cùm callidè inclinas & allicis ad te eorum animos operaſque, qui alieni iuris. O artem nimis hodie Principibus receptam! quæ vna ferè in Aulis *pleraſque res* (vt ille de Fortunâ ait) *ex libidine ſuâ agitat.* Saluſt. ad Cæſ. Vſitata.

Sed & vtilis. Quàm valdè etiam attollit Tullius. & *Propriam hoc eſſe Prudentiæ ſtatuit Conciliare ſibi animos hominum, & ad vſus ſuos adiungere.* Cicer. II. de Offic.

Quod duplici viâ fit, Suaſionis & Doni. Rarenter illâ: hac alterâ creberrime, vt hodie *corrupti deprauatique mores ſunt admiratione diuitiarum.* Ibidem. Muneribus plerumque fit.

Quotuſquiſque eſt, cui non illæ *bono atque honeſto potiores ſunt?* Salluſt. Iugurth. Quibus facile corrumpi.

Itaque ſcitè & tectè hac machinâ ſi vtâre; vbique reperies, *quos pernicioſa libido teneat alienæ potentiæ decus atque libertatem ſuam gratificari.* Ibidem.

Arcana reuelant.

Qui & Principem ſuum, & omnia eius, *venalia habeant.* Ibidem.

In bello produnt.

Atque adeò (hoc reconde) in *ipſá hoſtium acie inuenies tuas manus.* Tacitus Agric.

Quid? quòd in ſacrum ac indiuiduum thorum penetrauit iſta fraus? Rem turpem! & fœminæ etiam inducuntur ſiue emuntur, ἵν' ἐξαγγέλλωσι κατὰ τῶν ἀνδρῶν: *vt efferant & enuncient quæ contra maritos.*

Etiam fœminæ huc adhibitæ. Ariſtot. v. Politic. cap. xi.

In Tacito lêgi. *Secreta quoque eius, corruptá vxore, prodebantur.* Tacitus iv. Ann.

Deceptio quid mihi ſit.

Iam Deceptio eſt, cùm inducis alium in tua commoda, errore aut mendacio obiecto. Quod licitum probumque in Principe eſſe, volunt probi auctores. Magnus Plato cenſuit, συχνῷ τῷ ψεύδει καὶ ἀπάτῃ δεήσειν χρῆσθαι τοὺς ἄρχοντας, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀρχομένων: *crebro mendacio & fraude vti imperantes debere, ad commodum ſubditorum.* v De Repub.

Licita ex ſenſu veterum.

Et noſter Plinius, *Decipere*, inquit, *pro moribus temporum Prudentia eſt.* Lib. viii. Epiſt.

Quinetiam neſcio quis poëta;

Ὑπολαμβάνω τὸ ψεῦδος ἐπὶ σωτηρίᾳ Diphilus.
Λεγόμενον, οὐδὲν περιποιεῖν δυσχερές:
Exiſtimo mendacium, ſi gratiâ
Salutis effers, nihil habere incômodi.

Crebra apud Principes:

Et Principes ſanè promptè audiũt. qui neſcio quomodo *laudem occulto magis tramite, quàm apertá viá petunt.* Val. vii. cap. iii.

Vim differunt, potiorem dolum arbitrantur: Tacitus xii. Ann.

Et ſæpè quod rerum aut *temporis anguſtiæ negant, ſagacitate conſilij aſſequuntur.* Val. vii. cap. iii.

Decipiunt verbis, literis, Legatis. atque adeò ipſos Legatos:

Eoſque per quos fallere alium cogitant, Fallunt. Seneca Thyeſt.

Quæ vſu omnia metiuntur.

Et quid diducam? vno verbo, cum Lyſandro plerique ſentiunt, τὸ ἀληθὲς τοῦ ψεύδους κρεῖττον εἶναι, ἑκατέρου δὲ τῇ χρείᾳ τὴν ἀξίαν ἢ τὴν τιμὴν ὁρίζεσθαι: *Verum falſo eſſe melius, ſed vtriuſque dignitatem & præſtantiam vſu diſcerni.* Plutarch. Apophth.

Toleras humana ratio

Atque hæc, humanam Prudentiam ſi conſideras, proba. Quidni? ad Bonum enim publicum referuntur: quod inſitum in iis malitiæ virus facilè exſugit & abſorbet. Vt medicamentis venena laudabiliter miſcemus, ſalutari illo fine: ſic videntur ἐν φαρμάκου εἴδει τὰ τοιαῦτα χρήσιμα εἶναι: *Inſtar pharmaci, hæc talia vtilia eſſe.* Plato v. de Rep.

Adde receptiſſimos mores, & quòd hæc *conſuetudine iam pro nihilo habentur.* Salluſt. Iugurth.

At vix Diuina ſanctio.

Imò neceſſitatem etiam. quòd contra tot inſidiantes, vix eſt vt ſe ſuoſque aliter tueatur bonus Princeps. Quibus cauſſis ego quoque prædixi tolerari Medias has fraudes à me, non tolli. Quid tamen, rectam illam diuinamque legem ſi conſidero? hæreo valdè & ſudo. Abnuere illa nobis videtur: & à ſimpliciſſimo ac puriſſimo deo hæc effata manarunt: *Abominatio Domini eſt omnis illuſor.* Prou. iii.

Item: *Ne velis vti mendacio vllo. numquam enim prodeſt frequentatio illius.* Eccl. vii.

Et vt claudam omne effugium, ecce palàm de Principibus: *Non decent ſtultum verba compoſita, nec Principem labium mentiens.* Prouerb. xxvii.

Quid obtendis tu Politice? Publicum bonum? Sed enim vir ſanctus occurrit: *& Mentiri*, inquit, *non licet nec pro Dei laude.* Auguſtin. ep. viii.

Tu pro humanâ aliquâ reculâ aut gloriâ vis? *Vide, vide* (vt inuertam tibi dictum vetus) *ne dum terram defendis, cælum amittas.* Demades.

Nec efficimus aut effugimus, quin leuia ſaltem peccata ſint.

Sanè ægrè vos, aut me, hîc expedio. niſi quod idem ille Antiſtes ſuggeſſerit, *Eſſe genera quædam mendaciorum, in quibus non ſit magna culpa, ſed tamen non ſint ſine culpâ.* Auguſt. in Pſal. v.

Cautio in hac re.

In eâ claſſe Corruptiunculas, Deceptiunculas cenſeamus; idque tunc ſaltem, cùm à bono legitimoque rege contra malos vſurpantur, Boni communis cauſsâ. Si aliter; ſæpè non tantùm peccatum, ſed grande peccatum ſunt, quidquid me rideant veteratores ab Aulâ. *Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter.* Prou. x.

Sequun-

Fraus magna.

Sequuntur MAGNAE fraudes, quas ad bina capita reduxi, Perfidiam & Iniuſtitiam. Eas palàm verbis amplecti aut tueri paucos video, nimis multos factis. Nam de Perfidiâ; quoties per cauillos & arguriolas, fœdera eluſa vidimus aut pacta? In animo enim ita ſentiunt: Τοὺς μὲν παῖδας ἀστραγάλοις δεῖν ἐξαπατᾶν, τοὺς δὲ ἄνδρας ὅρκοις: *Pueros quidem talis circumueniri oportere, at viros iuramentis.* (Plutarch. Apophth.)

Fœdera per calumnias eludunt:

Itaque iis ſatis; ſi quamcumque rimam effugio reperiant. & ſtatim *liberatos ſe eſſe iureiurando interpretantur.* (Cic. III. de Offic.)

Scimus omnes,

——quo pacto ſoleant perplexarier: (Plaut. Aulular.)
Pactum non pactum eſt, non pactum pactum eſt, cùm illis lubet.

O vani! Certè enim *Fraus diſtringit, non diſſoluit periurium.* (Cic. III. de Offic.)

At Deum non eludunt.

Et quid expectent, niſi *iratos omnes deos, quorum eluditur numen?* (Liu. IX.)

Nam ego illud ſcitum pro firmo habeo. *Quacumque arte verborum quis iuret, Deus tamen qui conſcientiæ teſtis eſt, ſic illud accipit, ſicut ille cui iuratur intellegit.* (Iſidorus lib. II. de ſummo Bono.)

Iniuſtitia aliena.

Iam altera Fraus, Iniuſtitia eſt: cùm ſcilicet contra iura & leges, ſe & ſua improbè potiùs quàm callidè augent. Ab hoc fonte iſti actionum riuuli.

Obſtantes tollit:

Eminentes illuſtreſque viros, περὶ διαφθείρειν λάθρα καὶ φανερῶς, καὶ φυγαδεύειν, ὡς ἀντιτέχνους καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους: *perdere clàm vel palàm, ſiue in exſilium mittere, tamquam æmulos & dominationi quoſdam obuces.* (Ariſtot. V. Politic. cap. X.)

Per cauſſam aliquam.

Huic rei *ſtruere cauſſas, vel ſponte oblatas arripere.* (Tacitus II. Ann.)

Nam illud nimis mite & dilutum putant, *ſpecie legationis*, aut honoris, *ſeponere.* (I. Hiſt.)

Tollunt potiùs. quoniam ex ſcito Aulæ veteris, Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσι: *Mortui non mordent.* (Plutarch. in Pomp.)

Aut etiam occultam.

Et laudatus ille Cæſar etiam, ὅσους μηδενὶ ἀξιοχρέῳ ἐγκλήματι μετελθεῖν ἐδύνατο, ἐν τρόπῳ δή τινι ἀφανεῖ ὑπεξῄρει: *quoſcumque digno & probabili crimine deferre non poterat, occultâ quâdam viâ tollebat.* (Dio XLIII.)

Iulij Cæſaris fraus in manu.

Imò nonnullos, δι' ἑαυτοῦ τῶν στρατιωτῶν, ἐξ ἐπιβουλῆς, ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις ἀπόλλυσθαι ἐποίει: *à ſuis & qui eiuſdem partis erant, per inſidias, in ipsâ acie tolli curauit.* (Ibidem.)

Iniuſtitia item manat.

Ab eodem capite manat, aliena appetere, & inſidiari temporibus. veluti in morte aliquâ Principis. *Opportuni* enim *magnis conatibus tranſitus rerum.* (Tacitus I. Hiſt.)

In mutatione Principum.

Siue in diſcidiis finitimorum & turbis. Iuxta enim Ariſtophanem, *anguillis tunc captura:* (Phaſeoli verſus in Equit.)

Aut in domeſticis diſſidiis.

Et iſti magni *in partem acciti, aduerſus omnes valeſcunt.* (Tacitus VI. Ann.)

Ius in armis habet.

Leges aliquis inclamet? audiet illud: Οὐ παύσεσθε ἡμῖν ὑπεζωσμένοις ξίφη, νόμους ἀναγινώσκοντες; *Non ceſſabitis nobis gladio accinctis, leges prædicare?* (Plutarch. Pomp.)

Et hoc alterum: Ὁ ταύτης (μαχαίρας) κρατῶν, βέλτιστα περὶ γῆς ὅρων διαλέγεται: *Qui iſto* (gladio) *præualet, is optimè de finibus diſputat.* (Idem Apophth.)

Omnia vſu metitur.

Hæ voces, & in animo illa decreta: *Quidquid valdè vtile ſit, id fieri honeſtum, etiam ſi anteà non videretur.* (Cic. III. de Offic.)

Item: *Sua retinere, priuatæ domus; de alienis certare, regiam laudem eſſe.* (Tacitus XV. Ann.)

Si Principes *iuſtitiam ſequi velint, ac ſuum cuique reſtituere quod vi & armis occupauerint, ad caſas & egeſtatem reuerſuros.* (Cic. III. de Rep.)

Habes in parte iſtorum Scholam. nam vniuerſam vt excutiam, nulla res me inducet. Quid autem opus? Ex oraculo ſcriptum,

Regnum, ſchola fraudium.

Vt nemo doceat fraudis & ſcelerum vias, (Seneca Thyeſt.)
Regnum docebit.

Ego illud potiùs videro, Tolerandáne hæc talia, an damnanda.

Aliquam iniuſtitiam multi approbant.

Et magnam quidem aliquam apertamque iniuſtitiam, nec ij palàm probant, qui probant. In exiguâ & palliatâ modò conniuent. & aſſerunt, ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρὰ, τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν: *neceſſarium eſſe in paruis à iuſtitiá abire, qui ſaluam eam velint in magnis.* (Iaſoni Theſſalo tribuit Plutarch. in Polit.)

Vt, præter leges occidere:

Quid enim, inquiunt, ſi vnus alterve regnum meum turbant, nec legibus in eos facilè vindicem ſine maiore turbâ; nónne fas clàm tollere? Videtur. & hoc referendum inter *magna* illa *exempla*, quæ *habent aliquid ex iniquo, quod aduerſus ſingulos vtilitate publicâ rependitur.* Tacitus XIV. Ann.

Priuilegia flectere, aut frangere:

Quid etiam, ſi leges aliquæ aut priuilegia Subditis, non pro meo bono; violare non poſſim? poſſim: εἰ δεῖ κατὰ τοὺς νόμους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων ἄρχειν, πρὸς τὸ συμφέρον: *nec iuxta leges ſolùm, ſed legibus ipſis imperare, vſu ſic ſuadente.* Plut. in Flamin.

Aliena occupare:

Denique tertiò, ſi vrbs aut prouincia Statui meo peropportuna, quam niſi occupo, alius faciet cum æterno meo metu aut damno: non præueniam? Illi volunt. in quibus hæc talia ſemper licita & proba, ſi cum ſucceſſu.

Honeſta quædam ſcelera ſucceſſus facit. Seneca Hipp.

Ἐν γὰρ δὴ τοῖς τοιούτοις τό,τε ἀπολλύμενον πάντως ἀεὶ καταψέγεται, καὶ τὸ κρατοῦν τιμᾶται: *In his enim talibus, ſemper & victum premunt ac dedecorant, & victorem honore omni afficiunt.* Dio XLVIII.

——*proſperum ac felix ſcelus,*
Virtus vocatur. Seneca Herc. Fur.

Idq; commodi tantùm aſpectu.

Hæc, taliaque ſunt, quæ rectiſſimas etiam mentes à recto abſtrahunt: vt quò Vtilitas vexillum ſuum prætulit & explicuit, illuc eant.

Princeps Ariſtoteli haud planè bonus:

Ita Ariſtoteles paullùm ſe inclinat, & cenſet Principem διακεῖσθαι κατὰ τὸ ἦθος, ἤτοι καλῶς πρὸς ἀρετὴν, ἢ ἡμίχρηστον ὄντα, καὶ μὴ πονηρὸν, ἀλλ' ἡμιπόνηρον: *moribus talem eſſe, vt aut planè bonus ſit, aut ſemi-bonus; nec malus omnino, ſed ſemi-malus.* Ariſtot. V. Polit. cap XI.

Democrito etiam iniuſtus:

Et magnus vetuſque item Philoſophus dixit: Οὐδεμία μηχανὴ, τῷ νῦν καθεστῶτι ῥυθμῷ, μὴ οὐκ ἀδικεῖν τοὺς ἄρχοντας, ἢν καὶ πάνυ ἀγαθοὶ ἔωσιν: *Fieri non poteſt, quin etiam optimi Principes, vt nunc rerum ſtatus eſt, inique aliquid agant.* Democritus.

Nobis nūquam, niſi leuiter in vltimâ Neceſſitate.

Nos an mouemur? haud multum. Illud ſaltem dederim, Principem in rebus valdè afflictis & aduerſis, *non ſpecioſa dictu, ſed vſu neceſſaria ſequi.* Curt. III.

Tunc, inquam, abire leuiter ab humanis legibus; ſed non niſi ſui ſeruandi cauſsâ, augendi numquam. *Neceſſitas* enim *magnum imbecillitatis humanæ patrocinium, omnem legem frangit.* Seneca Declam. lib. IX.

Hæc excuſat quadantenus.

Et, vt poëta ait,

Haud eſt nocens, quicumque non ſponte eſt nocens. Seneca Herc. Oet.

Apud homines tamen potiùs, quàm Deū.

Hoc ipſum timidè. Deus, deus, nónne palàm reclamat? qui igneo illo ſpiritu omnes iſtas humanas argutiolas difflat

Quaſi ventus folia, aut peniculum tectorium. Plaut. Mil.

Ille edicit: *Dominus auerſatur omnem iniuſtitiam.* Deuter. cap. XXV.

Qui putas, omnia puta vnis.

Ille minatur: *Regnum à gente in gentem transfertur, propter iniuſtitiam, & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos.* Eccleſ. cap. X.

Cauſſa (ſi dicendum bonum) turbarum hodie, à Gubernatione obliquâ.

Et profectò libero ore effabor. Quòd Europa tot motibus agitatur, quòd reges & regna ardent ſeditionum flammâ & bellorum; veram fortaſſe iuſtamque cauſſam eſſe, Adminiſtrationem apud pleroſque parùm veram aut iuſtam.

Homer. Iliad. π.

——σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.

——*deprauant publica iura,*
Iuſtitiamque fugant, diuûm nil verba verentes.

Ideoque meritò quem deſerunt, deſerit: &

Ibid. α.

Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει.
Cauſsâ horum pœnas miſit Deus, & quoque mittet.

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI QVINTI

CAPVT PRIMVM.

Tranſitio ad Militarem Prudentiam, cum excuſatiunculâ aliquâ mei, quòd de eâ diſſeram non miles.

SED iam tibi, ô æterna Sapientia,

Lætus, lubens, laudes ago, grates gratiaſque habeo: (Plautus Trin.)

quòd te duce euaſi ex illis ſalebris, & loca deuéni per quæ facilior mihi curſus. Diu me tenuit Pacata illa & togâ ſuâ verè inuoluta Prudentia: tamen me explicui, & ad Militarem iſtam veni, quæ horrida, ſed minimè ardua, ſagum ſuum promptè offert. Ego accipio; & ſermonem vnà veſtemque mutans, præcepta iam molior rei bellicæ vniuerſæ. (*Pars altera Prudentiæ, Militaris.*)

Arma viri, ferte arma. (Virgil.)

Túne hæc audebis homo vmbraticus? inquiunt. qui ſeriò *numquam hoſtem, numquam caſtra videris, numquam denique partem vllius bellici muneris attigeris?* (*Nóſne tradenda illo apert*) (Cic. II. de Orat.)

Ego verò audebo. nec mei tamen ingenij aut virium fiduciâ, ſed eorum à quibus iamdiu mutuor & ſumo. Quid enim hîc meum? ordo aliquis & contextus fortaſſe: at verba ſenſúſque mihi præeunt illi, quos in hac ipsâ re (fidenter dicam) Annibal aliquis audire nihil abnuat, aut ipſe Cæſar. Nam quid ſapientes inclutóſque illos viros fugit? cur non hîc quoque rectum eorum & purum iudicium? qui partim interfuerunt, imò & præfuerunt, bellis: partim in Senatu & populo illo verſati ſunt, vbi aſſidua materies & agitatio harum rerum. (*Ita, ſed non ausibus.*) (*Veteres ducemus.*) (*Qui vſu docti:*)

Viderunt igitur, audierunt: & quod caput eſt, cum iudicio obſeruarunt cauſſas ipſas origineſque rerum, nec προφάσεις ſolùm euentuum, ſed αἰτίας ipſa. Alexander ille, in re quidem bellicâ verè Magnus, Homerum ſibi militiæ magiſtrum aſſumere & aſſerere nihil verebatur: non meliori iure ego mihi iſtos? Nam vates ille (eximius ſanè & ſupra hominem vates, ſed tamen vates:) quid niſi vnum bellum, & idipſum fabellis aſperſum decantauit? Noſtri iſti (Hiſtoricos me intellegere palàm eſt) ab omni pænè æuo bella, continuatâ ſerie, & intemeratâ fide ſcripſerunt. Nec id tantùm. ſed pænè in ipsâ narratione, aut extra eam in concionibus, velut datâ operâ ſaluberrima monita & conſilia miſcuerunt ad omnem rem Militarem. Quæ eius pars ſiue ars eſt, quam non ij cum exemplis ſubiiciant, tum verbis etiam delibent? vt *de Exercitu, de Caſtris, de Agminibus, de * Signorum collationibus, de Opidorum oppugnationibus, de Commeatu, de Inſidiis faciendis atque vitandis, de reliquis rebus quæ ſunt propria belli adminiſtrandi.* (*Iudicio magis.*) (*Hiſtorici magiſtri ad militiam.*) (*Præcepta clàm & palàm dant.*) (Cicer. II. de Orat.) (* Id eſt, pugnis.)

In quibus cùm iam tot annos verſer, & curioſo iſto mentis oculo cottidie vager per latos & lætos illos Hiſtoriarum campos: cur non mihi etiam fas intellegere & iudicare aliquid in iſtis? Non enim vidiſti, inquiunt. Certè. ideoque nec vſum aut tractationem armorum mihi vindico; ſententiam & iudicium tantùm, (*Non in iis multi.*) (*Sapere aliquid debemus ex iis.*)

 eaque

eaque ipſa aſtricta ſententiæ alienæ. Ecce *in circulis omnibus, atque etiam, ſi dîs placet, in conuiuiis, ſunt qui exercitum ducunt; vbi caſtra locanda ſint, ſciunt; quæ loca præſidiis occupanda; quando cum hoſte manus conſerenda, quando quieſcendum ſit:*

Vel vulgus iudicat re bellica! — Liuius XLIV.

Et hos nemo carpit. ego canicula & impudens, ſi verbum his de rebus faciam ex veterum mente? Iphicrates olim interrogatus, Τίς ὢν μέγα φρονεῖς; πότερον ἱππεὺς, ἢ τοξότης, ἢ πελταστὴς, ἢ πεζός; Οὐδεὶς, ἔφη, τούτων, ἀλλ' ὁ πᾶσι τούτοις ἐπιστάμενος ἐπιτάττειν: *Quis tu es qui tantos ſpiritus tibi ſumis? vtrùm eques, an ſagittarius, an veles, an legionarius? Nihil horum, inquit: ſed qui his omnibus noui imperare.*

Cur non nos? — Plut. in Apophth.

Æmulabor in parte, & dicam; Non ego dux aut miles, ſed qui his in tempore conſulere aliquid poſſim & ſuadere. Itaque pergam audacter nec vacillanti pede, in incepto: & ex veterum Scriptorum velut hortis Sententiarum flores legam, & intexam in has Capitum corollas. Quod ſi probè & iudicio à me fiet, nemo damnet: ſin aliter, tum ego quoque nihil negem *Quiſquilias volantes, & venti ſpolia*, hæc eſſe.

Qui ſi non manu, mente ſaltem bellatores. — Cæcil.

Sed vtrum horum ſit, iam res docebit: quam ordior, & compono me in præliarem ſtatum, ſtrenuè tibi cum Ariſtophane,

> Γνώμαισι, βουλεύων, καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων:
> *Conſilio, calamis, & linguâ pugnaturus.*

Ex Ariſtophan. Nebul.

CAPVT II.

Prudentiæ hæc pars commendata Principi: quæ neceſſaria ad tutelam ſalutemque regni.

MILITAREM autem Prudentiam, ante omnia neceſſariam ego Principi aſſero, adeò vt ſine eâ vix Princeps. Quomodo enim aliter ſe tueatur, ſua, ac ſuos? Vis nuda ac mera huic rei parũ eſt, niſi arte quâdam & conſilio temperetur: id eſt, Prudentiâ militandi. Δυοῖν γὰρ ὄντων, δι' ὧν σώζεται πολίτευμα πᾶν, τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀνδρείας, καὶ τῆς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ὁμονοίας: *Cùm enim duo ſint, quibus omnis reſpublica ſeruatur, in hoſtes Fortitudo & domi Cõcordia:*

Principis munus 3 arri. *Id non poteſt ſine Fortitudine:* — Polyb. VI.

Hanc quidem abundè Togata Prudentia præſtiterit: illam, non eſt vt aliundè petas aut impetres, quàm ab iſtâ. non certè felicem, & cum ſucceſſu. Benè ergo ſcriptum: *Cetera vtcumque diſſimulari, ſed boni Ducis Imperatoriam eſſe virtutem.*

Nec Fortitudo efficax, ſine Prudentiâ Militari. — Tacitus Agric.

Et Homerus perfectum ſuum legitimumque regem ornauit hoc elogio:

Abſolute regis laus.

> Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής:
> *Vtrumque, & rector bonus, & bonus Induperator.*

Homer. Iliad. γ.

Ac nimirum dicendum eſt quod ſentio. Virtus militaris, præſtat ceteris omnibus.

Cic. pro Mur.

Quæ enim res vitam aut tranquillum vſum habeat ſine iſtâ? Patria, libertas, ciues, atque adeò ipſi reges *latent in tutelâ ac præſidio bellicæ virtutis.*

Rerũ quies & firmitas à Militiâ. — Ibidem.

Itaque vides, quàm ſeriò hæc amplectenda ſit: & meritò animum atque aures dare te debere ad hanc diſciplinam. quæ talis.

CAPVT III.

Materies, & ordo dicendorum. Bellum externum definitum, & remota ab eo ſuſcipiendo Iniuſtitia.

MILITARIS omnis Prudentia circa Bellum eſt: Bellum autem duplex, Externum & Internum. Illud definio, VIM ET ARMA IN PRINCIPEM AVT POPVLVM ALIENVM. De quo primò dicam, & vniuerſa quæ eò faciunt præcepta ad tria hæc capita redigam: Suſcipiendi, Gerendi, Finiendi. Horum aliquid ſi neglegis, aut perperàm adminiſtras, vix eſt vt Bono Euentui vmquam lites. In Suſcipiendo bello duo hæc ſeriò moneo, vt Iniuſtitia omnis & Temeritas ab eo abſint. Illa prior maximè: nec vmquam arma vlla moueas, niſi quę mos & ratio admittunt. *Sunt* enim *& belli, ſicut pacis, iura: iuſtéque ea non minùs, quàm fortiter debes gerere.*

Duplex bellum. *Quæ in Externo ſpectandæ.* *Iura belli ſeruanda.* — Liuius V.

Atque adeò *in* omni *republicâ maximè conſeruanda iura ſunt belli.*

Cicero I. de Offic.

Nam

Nam *temerè in acie verſari, & manu cum hoſte confligere, immane quiddam & belluarum ſimile eſt.* (Ibidem.)

(*Aliàs promiſcua & perpetua cædes erūt.*) Quod ſi admittimus, *quid aliud quàm omnium inter ſe gentium bella exiſtent?* (Tacitus IV. Hiſt.)

Et *barbaro ritu, cædem cæde, & ſanguinem ſanguine, expiabimus.* (Salluſt. ad Cæſ.)

(*Improba dicta.*) Abſit. nec vmquam animum tuum penetrent illæ voces: *In armis ius ferre. &, omnia fortium virorum eſſe.* (Liu. V.)

Item:

——Quæritur belli exitus
Non cauſſa. (Seneca Herc. Fur.)

Et illud ſubtiliſſimæ malitiæ:

—— hæc acies victum factura nocentem eſt. (Lucan. VII.)

(*Iuſtitia nō ab exitu, ſed à Cauſſā aſſerenda.*) Non, non, mi homo: erras. nec Acies eſt quæ innocentiam approbat, ſed cauſſa. etſi plerumque, fateor, *Euentus belli, velut æquus iudex, vnde ius ſtabat, ei victoriam dedit.* (Liuius XXI.)

(*Etſi ab hac bonâ, ille plerumque bonus.*) Nam cauſſa, velut Caput Bonæ ſpei eſt (liceat huc alludere) quod te ducat ad Triumphales illas terras.

Cauſſa iubet ſuperos melior ſperare ſecundos. (Lucan. VII.)

Et occultâ quâdam internaque vi,

Frāgit, & attollit, vires in milite cauſſa:
Quæ niſi iuſta ſubeſt, excutit arma pudor. (Propert. IV Eleg. VI.)

Imò auſus eſt Græcus poëta ſcribere:

Οὐδεὶς στρατεύσας ἄδικα, σῶς ἦλθεν πάλιν: (Euripid. Erechth.)

Iniqua bellans bella, ſaluus haud redit.

(*Iniqua bella duplici ferè cauſſā:*) Nimis rigidè. ſcimuſque interdum aliter eſſe, arcano & nobis ignoto fine. Sunt autem iniqua illa omnia bella, quibus Ambitio aut Auaritia cauſſæ. Quàm multa ea ſunt! Nam, ſi verum fateri audemus, pleriſque regibus *vna & ea vetus cauſſa bellandi eſt, profunda cupido Imperij & Diuitiarum.* (Salluſt. in Fragm.)

(*Ambitionem,*) *Libidinem dominandi, cauſſam belli habent, & maximam gloriam in maximo imperio putant.* (Idem Catil.)

Atque id in magnis animis ingeniiſque plerumque contingit. (Cicero I. de Offic.)

Quibus pulchrum videtur *ex omni occaſione quærere triumphum.* (Plinius Paneg.)

Bellorum exuuiæ, truncis affixa tropæis
Lorica, & fractâ de caſſide buccula pendens,
Humanis maiora bonis creduntur. (Iuuenal. Sat. X.)

Itaque hi tales *arma in omnes habent, acerrima* tamen *in eos, quibus victis ſpolia maxima ſunt.* (Salluſt. in Fragm.) (*Et auaritia.*)

Nec vſquam aut vmquam, hoc falſum: Illis *maximum diſcrimen, penes quos aurum & opes, præcipuæ bellorum cauſſæ.* (Tacitus IV. Hiſt.)

Benè igitur poëta:

Rupère fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps. (Seneca Hipp.)

Aptumque, quod de Irâ ſubiungit: quæ ipſa inter iniuſtas belli cauſſas. (*Addi poteſt & ira.*) Nam illâ, aut odio impulſi, arma ſæpè mouent non mouenda. Damnat hanc aliaſque illas pius Antiſtes: *Nocendi cupiditas, vlciſcendi crudelitas, implacatus & implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſiqua ſunt ſimilia, hæc ſunt quæ in bellis iure culpantur.* (Auguſtin. contra Fauſtum, lib. XXII. c. LXXIV.)

CAPVT IV.

Ordine & partitè poſita, quæ ad iuſtum bellum requiruntur: & maximè, quibus id cauſſis capiendum.

FVGIES igitur iſta Princeps, nec vmquam bello te implicabis niſi Iuſto. Quod, inquies, illud eſt? diſtinctè accipe. quod tria hæc habet iuſta: Auctorem, Cauſſam, Finem. Auctor iuſtus eſt, ipſe Princeps. (*Principi ſoli ius armorum:*) Nec enim cuilibet ſanè fas aperire Belli iſtas portas: ſed *ordo naturalis mortalium paci accommodatus, hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli auctoritas atque conſilium penes Principes ſit.* (Auguſt. contra Fauſtum.)

(*Aut ſupremo magiſtratui.*) Aut certè eos, qui in quâque repub. loco Principum. Ideò Plato lege ſanxit: Ἐάν τις ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω ζημία: *Si quis priuatim, ſine publico ſcito, pacem bellúmve fecerit, capital eſto.* (Lib. XII. De Legibus.)

At cauſſa iuſta duplex, Defenſio & Inua-

Defendere, ſemper licitum.
Cic. pro Milone.
Inuaſio. In Defenſione quis ambiget? *Illud eſt non modò iuſtum, ſed etiam neceſſarium, cùm vi vis illata defenditur.*

Ibidem.
Hoc & ratio doctis, & neceſſitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipſa præſcripſit, vt omnem ſemper vim, quacumque ope poſſent, à corpore, à capite, à vitâ ſuâ propulſarent.

Non ſe ſolùm:
Salluſt. Catil.
Defenſionem autem dico duplicem, Tuam & Alienam. Tuam, cùm vim à te tuiſque arces, & *libertatem, patriam, parenteſque armis tegis.*

Sed & alios, vt ſocios:
III. De Rep.
Alienam, iterùm duplicem: cùm à Sociis, aut Oppreſſis. De Sociis intellexit Tullius: *Nullum bellum,* inquit, *à ciuitate optimâ ſuſcipitur, niſi aut pro Fide, aut pro Salute.*

Ariſtot. Rhet. ad Alex.
Fides ſanè agitur, & ea te impellit, vt opitulêre iis, quibuſcum ſocietas tibi & auxilij pacta. Itaque & Princeps Philoſophus decreuit: Δεῖ τοὺς ἀδικουμένους, ὑπὲρ ἑαυτῶν πολεμεῖν, ἢ ὑπὲρ συγγενῶν, ἢ ὑπὲρ εὐεργετῶν, ἢ συμμάχοις ἀδικουμένοις βοηθεῖν: *Oportet iniuriam paſſos pro ſeipſis arma capere, ſiue pro cognatis & beneficis, itemque ſociis iniuriâ affectis auxiliari.*

Aut iniquè oppreſſos.
Cicero I. de Offic.
Nec diſſimilis ratio in Oppreſſis. quos ſi grauior aliqua vis aut extrema Tyrannis vrget, videtur cogere te commune Societatis vinclum vt adiutes. *Qui* enim *non defendit nec obſiſtit, ſi poteſt, iniuriæ, tam eſt in vitio, quàm ſi parentes, aut patriam, aut ſocios deſerat.*

Ambroſ. de Offic.
Imò & Chriſtianus doctor in eâ parte: *Fortitudo quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit Infirmos, vel à latronibus ſocios, plena Iuſtitia eſt.*

Defenſionis ſpecie, non longiùs eundum.
Cic. III. de Rep.
Atque hæc licita & legitima Defenſio eſt. maneas in eâ tantùm, nec hoc prætextu pedem manumque promoueas, & aliena apprehendas. Quod Romanos feciſſe, ingenuè fatetur Romani eloquij flos: *Noſter,* inquit, *populus, ſociis defendendis, terrarum iam omnium potitus eſt.*

Inuadere fas, ob iniurias:
Malè: nec tu imitare. Iam Inuaſio quoque licita & iuſta eſt, ſed non omnis. Illa palàm, cùm iniuriam vindicas, & iure gentium res tuas repetis.
Idem I. de Offic.
Nam iuſtitiæ *primum hoc munus eſt, vt ne cui quis noceat, Niſi laceſſitus iniuriâ.*

Sed priùs tentatâ iure viâ:
Plin. XXII. Nat Hiſt. cap. II.
Exceptionem vides. Itaque ſiquis res tuas aut ius rapuit: cape arma. cum eâ conditione tamen, vt ex formulâ veteri, priùs mittas *clarigatum, id eſt, res raptas clarè repetitum.*

Quæ potior illa armorum.
Cicero I. De Offic.
Nec enim, etiam læſus, iuſtè ſtatim bellum inſeres: *ſed cùm duo ſint genera decertandi, vnum per Diſceptationem, alterum per Vim: cumque illud proprium ſit hominis, alterum belluarum: confugiendum eſt ad poſterius, ſi vti non licet ſuperiore.*

Archidam. apud Thucyd. lib. I.
Obſerua. quoties enim iudicio quiſpiam ſe ſiſtit, arma ſiſtenda ſunt: καὶ ἐπὶ τὸν δίκας διδόντα, οὐ νόμιμον ὡς ἐπ' ἀδικοῦντα ἰέναι: vt grauiſſimæ gentis rex cenſuit: *In eum qui iure agere & ſatiſfacere paratus eſt, nefas bellum ſumere, tamquam in iniurium.*

Cicero lib. XII. epiſt. X.
At ſi abnuit, & res retinet: *quid eſt quod contra vim ſine vi fieri poſſit?*

Liu. IX.
Hîc illud valeat: *Iuſtum bellum quibus neceſſarium, & pia arma, quibus nulla niſi in armis relinquitur ſpes.*

Inuadere etiam fas Barbaros & impios, ſed violentos.
Iam & inuaſio quædam legitima videtur, etiam ſine iniuriâ. vt in Barbaros, & moribus aut religione prorſum à nobis abhorrentes: maximè ſi potentes ij, & aliena ipſi inuaſerunt aut inuadunt. Cauſſa enim hîc eſt, Coërctio, & in malo repreſſio.
Epiſt. V.
Auguſtinus eleganter: *Cui licentia iniquitatis eripitur, vtiliter vincitur.*

Lib. De Verbis Domini.
Idemque iterùm: *Apud veros dei cultores, etiam illa bella peccata non ſunt, quæ non cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur, vt mali coërceantur, & boni ſubleuentur.*

Finis bonus requiritur.
Sperno cauſſas alias, & de Fine adiungo: qui etiam in bonâ cauſsâ poteſt eſſe malus: Quid ſi enim Vltio tibi propoſita? quid ſi Gloria, aut Imperium? peccas. nec dirigenda aliò arma ſunt (ſi pura ea eſſe vis) quàm ad Tranquillitatem & Tutelam.
Cicero I. de Offic.
Qui, eſt Pax & quies.
Ita bellum ſuſcipiatur, vt nihil aliud, quàm Pax quæſita videatur.

Sa-

Sapientes Pacis cauſsâ bellum gerunt, & laborem ſpe otij ſuſtentant. Salluſt. ad Cæſ.

CAPVT V

Temeritas remota à bellorum initus: & ſummatim, quæ in ſuſceptione omnia cogitanda ſint.

SATIS (quod in me quidem eſt) ab Iniuſtitiâ te arcui, nunc etiam à Temeritate. Nec enim ſtatim, vel cùm iuſta Cauſſa oblata eſt, deſcendere te velim in Martium hunc campum. Magna res eſt: deliberationem poſtulat, eamque lentam. Nam ſcito *omne bellum ſumi facilè, ceterùm ægerrimè deſinere, nec in eiuſdem poteſtate initium & finem eſſe.* Salluſt. Iugurth. — *Bella facilè [illegible]*

Vti in puteum facilè te demiſeris, haud facilè eduxeris: ita in bellum. quod *incipere cuiuis etiam ignauo licet, deponi cùm victores velint.* Ibidem. — *Ægrè explicari.*

Itaque ſi ſapis, τῦ πολέμυ τὸ παράλογον, ὅσον ἐϛὶ, πρὶν ἐν αὐτῷ γενέϑαι, προδιάγνωϑι, *quidquid præter opinionem euenire in bello poteſt, priuſquam ingrediare, conſidera.* Thuc. I. — *Præuid[illegible] omnia euenta.*

Cùm tuas Vires, tum vim fortunæ, Martemque belli communem propone animo. Liu. xxx.

Vtrimque ferrum, & corpora humana erunt. Nuſquam minùs, quàm in bello euentus reſpondent. Ibidem. — *Nam Mars ambiguus.*

Licet omne tecum Graciæ robur trahas,
Licet arma longè miles ac latè explicet,
Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt. Seneca Theb. — *Et fortuna in bello dominatur.*

Quæ *per omnia humana, maximè in res bellicas potens.* Liu. IX.

Itaque *quantumuis opibus tuis confidas, non debes certa pro incertis mutare.* Salluſt. Iugurth.

Non expedit concutere felicem ſtatum. Seneca Oedip. — *De ſummâ rerum alea iacitur.*

Quid iuuat te *aureo hamo piſcari?* Sueton. Auguſt. c. XXV.

Simul parta, ac ſperata decora, vnius horæ fortuna euertere poteſt. Liu. XXX.

Adde huc mala, quæ neceſſariò in omni bello. cuius *non aduentus ſolùm, ſed etiam metus affert calamitatem.* Cic. pro leg. Man. — *Clades publicæ præcogitandæ.*

—— non vllus aratro
Dignus honos, ſquallent abductis arua colonis. Virgil. I. Georg. — *Vaſtitas.*

Seneca Hipp. *Tum ſcelera, dempto fine, per cunctas domos*
Iêre. nullum caruit exemplo nefas. — *Supra.*

Et quod caput eſt, quæ ſanguinis effuſio & quæ cædes? — *Cædes.*

Lucan. *Stat cruor in templis, multaque rubentia cæde*
Lubrica ſaxa madent. nulli ſua profuit ætas.

Silius I. *—— notum quid cædê calentibus armis*
Quantum iræ liceat, motuſque quid audeat enſis.

Hæc publica ſunt. quid ſi accedunt priuata etiam tua mala? Nam ærarium exhauritur, *conuerſâ in vſum militum omni pecuniâ.* Tacitus 2. Hiſt. — *Mala priuata præcogitanda.*

Te obiicis periculis, imò & calumniis. *Nihil enim tam capax malignitatis ſermonumque, quàm bellum.* Quinct. Declam. — *Princeps tunc odia excipit.*

Imò ſcripſit quiſpiam: Πολέμυ καϑεϛῶτος ἀεὶ ἀνάγκην εἶ) τὺς πρὔχοντας ἀπὸ τῶ ξυμφορῶν διαβάλλεϑαι: *Bello inſtituto, neceſſum eſſe Principes malè audire & culpari, ob damna.* Thuc. V. — *Cauſſa mali dicitur.*

Et ſanè *iniquiſſima bellorum conditio hæc eſt. proſpera omnes ſibi vindicant; aduerſa vni imputantur.* Tacitus in Agric.

Quæ talia penitus ſi conſideras, an non fateare *Bellum etiam iuſtum deteſtandum?* Aug. XIX De Ciuit. — *Horum reſpectu omne bellum fugiendum.*

Præſertim pio & Chriſtiano Principi. qui, ex diuinâ lege, *alieno ſanguini tamquam ſuo parcit, & ſcit homini non eſſe homine prodigè vtendum.* Senec. ep. LXXXIX.

Sperne igitur illas in Aulâ tuâ *furias faceſque belli.* Liu. XXI. — *Ad quod multi excitant:*

Quo in numero interdum *Nobilitas, cui in pace durius ſeruitium eſt:* Tacitus XI. Ann. — *Vt Nobiles.*

Sæpiùs feroces aliquot & turbidi: quos dixeris πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτὺς ἔχειν ἡσυχίαν, μήτε τὺς ἄλλυς ἀνϑρώπυς ἐᾶν: *in id natos, vt neque ipſi quieſcant, neque alios ſinant.* Thuc. I. — *Turbidi.*

Non rarò etiam Peregrini aut Exſules, qui ſuâ ſpe aut *metu, cunctantem in arma propellunt.* Tacitus III Hiſt. — *Exſules.*

Nam,

Publico prætextu, ſed priuatâ cauſsâ.

Nam, vt poëta canit,
Quemque ſuæ rapiunt ſcelerata in prælia cauſſæ. Lucan. 1.

Suæ, inquam, non Tuæ aut Publicæ, ne erres. Sed tu quid eredas? In tali re, ſcito *conſilium ab omnibus dari, ſed periculum paucos ſumere.* Tacitus III Hiſt.

Non audiendi.

Vno aduerſo ictu *languebunt omnium ſtudia, qui primò alacres fidem atque animum oſtentabant.* 2. Hiſt.

Ne temerè ergo erede: & ſententiæ vnius ſcuto omnes iſtos ſuaſores repelle. Γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν. ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς: *Suaue bellum non expertis. at qui guſtauit, valdè contremiſcit animo quoties aduentans illud videt.* Pindar. apud Stob.

Belli nomē bellum:

Res turpiſſima.

Felicem & magnum Auguſtum illum ſemper cogita: qui *nulli genti ſine iuſtis & neceſſariis* (vocem nota) *cauſſis bellum intulit.* Sueton. Auguſt. cap. xx.

Vix niſi neceſſario, eò veniendū.

Atque vtinam hunc affectum titibi imprimam! vt *ſine cupiditate, ſine impotentiâ, quietus ſecretuſque,* Tacit. De Morib. Germ.

Nec prouoces bella, nec timeas. Plinius Paneg.

Id beatius, quàm ſuas alienaſque fortunas ſpe metuque verſare: Tacit. De Morib. Germ.

Nec moleſtia capeſſenda.

Et illuc deſcendere, vt aut *perire neceſſe ſit, aut quod æquè apud bonos miſerum eſt, occidere.* 1. Hiſt.

Aut cades inſtituenda.

CAPVT VI.

Ad Gerendum bellum tria requiſita. Primò Apparatus triplex, Pecuniæ, Commeatuum, Armorum.

DECRETA mea in Suſcipiendo bello habes: tranſeo ad Gerendum. in quo tria conſidero vel potiùs deſidero; Apparatum, Viros, Conſilia. Apparatum dico, RES NECESSARIAS AD VSVM OMNEM BELLI. vti ſunt hæc tria: Pecunia, Commeatus, Arma. Nam hæc niſi iam antè & ex præparato habes, fruſtrà cogites de bello. *Prius eſt parare bellum, quàm exercere.* Quinctil. lib XII. Inſtit.

Apparatus belli, quid, & quotuplex?

Ante bellū faciendus.

Imò
Diu apparandum eſt bellum, vt vincas celerius. Publius.

Nam in ipſo bello, incommodum aut ſerum. quoniam vt prudentiſſimus Atheninſium verè monuit, Αἱ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλλον, ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ ἀνέχουσι: *Ex præparato copiæ, bella magis ſuſtinēt, quàm violentæ collationes.* Pericles apud Thucyd. libro 1.

Per bellum exactiones odioſa aut periculoſa.

Igitur prouido Principi *antequam inchoetur bellum, de copiis expenſiſque ſolicitus debet eſſe tractatus.* Veget III. cap. III.

Maximè de Pecuniâ. quæ adeò neceſſaria, vt quemadmodum *medici negant ſine neruis homines ambulare poſſe:* Petron. Satyr.

Pecunia, ſpiritus vitalis belli.

Ita nec bellum vſquam progredi ſine iſtâ. Hæc motum, hæc animam illi dat: & oraculum eſt, Τὰ πολλὰ τοῦ πολέμου, γνώμῃ καὶ χρημάτων περιουσίᾳ κρατεῖσθαι: *Pleraſque belli res confici Conſilio & vi Pecuniarum.* Thuc. II.

Nam profectò, ſi conſideras, Ἔστιν ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλέον, ἀλλὰ δαπάνης, δι' ἣν τὰ ὅπλα ὠφελεῖ: *Bellum eſt non in armis maximè, ſed in expenſis & ſumptibus, per quos efficacia arma & vtilia fiunt.* Idem 1.

Nec arma valida ſine illâ.

Et plura de Pecuniæ vi * ſuprà dixi. Nec minùs neceſſaria etiam Annona: ſine quâ non dicam vincere non eſt, ſed nec viuere. Nam *qui frumentum neceſſariumque commeatum non præparat, vincitur ſine ferro.* Veget. III. c. XXVI.

*Lib. IV. cap. IX.

Annona neceſſitas.

Et *reliquis caſibus poteſt in tempore ſubueniri: pabulatio & annona in neceſſitate non habent remedium, niſi antè condita.* Idē III. c. III.

Paranda igitur ea, & quidem in vſum duplicem: Militum, & Præſidiorum. Illi, dum in agmine & caſtris ſunt, ne egeant: iſta, *vt aduerſus moras obſidionis annuis copiis firmentur.* Tacitus Agric.

Vſus duplex:

Mirari libet hac in re Romanam diſpoſitionem. quæ ad vtrumque hunc vſum in pleriſque opidis, *totius anni, in * aceto, frumento, larido, atque hordeo & * paleis, condita habebat.* Capitol. in Gord.

* Ad poſcā militarem.
* Ad vſum equorum.

Culpare contrà hodiernam incuriam. cùm ferè *mendicitas ad omnem deſperationem vocat armatos.* Lamprid. Alexand.

Diſciplinam non poteſt ſeruare ieiunus exercitus. Caſſiod. IV. Var. c. XIII.

Miles intractabilis.

Et, vt Imperator ille dicebat, *miles non* Lamprid. in Alex.

Et diuitiis audaciam ingens.

non timet, niſi veſtitus armatus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in zonulâ.

Armorum præparatio. TERTIO loco Arma poſui. intellego, vt Armamentarium aliquod Princeps habeat, in quo ad certum numerum peditum equitumque tela & arma. itemque tormenta, machinæ, puluis, & quæ talia iuuandis viribus hæc aut prior ætas inuênit. Addo naues, & inſtrumentum omne nauticum, ſi regio eius maritima & portuoſa. Nam ſubitò iſta ægrè parantur: & ſemel parata non ſolùm in bellum valent, ſed ne ſit bellum.

Nauium rerumq. nauticarum.

Metuendũ hac ratione ſe facimus. *Nemo prouocare audet aut facere iniuriam ei regno aut populo, quem intellegit expeditum atque promptum ad vindicandum.* Idem III.

Et præparati. Et *qui deſiderat pacem, præparat bellum.* Idem III.

CAPVT VII.

Milites terreſtri quidem bello neceſſarij, duplices: Equites, Peditesque. quæſitum breuiter, vtrorum maior vſus.

Quid viri, & eorum diuiſio. AT Viros hîc intellego, ARMATAM MVLTITVDINEM, APTAM IMPVGNARE VEL REPVGNARE. Eam diuido, in Milites & Duces. Milites iterùm duplices, Pedites & Equites. Nam vtriſque ſanè opus eſt. à quibus *omne bellicis conſiliis robur, & ſine quibus quamuis egregia, inualida ſunt.* Tacitus I. Hiſt.

Equites præſtare peditibus. Sed vtris magis, dubites. Polybius (peritus hercules in omni re bellicâ & ciuili ſcriptor) Equites attollere videtur, & vim præcipuam aſſeribere ad vincendum. Κρεῖττόν ἐστι, inquit, πρὸς τὰς τῶν πολέμων καιρούς, ἡμίσεις ἔχειν πεζούς, ἱπποκρατεῖν δὲ τοῖς ὅλοις μᾶλλον, ἢ πάντα πάρισα τοῖς πολεμίοις ἔχοντα διακινδυνεύειν: *Melius eſt ad belli vſus,* * *dimidiam partem peditum habere, & præualere numero equitum, quàm omnia paria hoſtibus nactum in aciem deſcendere.* Lib. III. * Intellege, reſpectu hoſtium.

Sed deuictas in pugna. Nec de Pugna, nimis negem: nego de Bello vniuerſo; in quo Peditem præpono. Nam ad opida propugnanda aut expugnanda, quis equitum magnus vſus? quis etiam in

Veget. II. cap. II. montanis locis, aut impeditis? *Ex quo intellegitur magis neceſſarios reip. pedites, qui poſſunt vbique prodeſſe.* Toti bello pedites meliores.

Scriptor meus hoc vidit, & vigilanti lectori ingeſſit, de Cattis: *Omne,* inquit, *in pedite robur.* Tacitus De Morib. German.

Ibidem. Additque: *Alios ad prælium ire videas, Cattos ad bellum.*

Imò & in pugna tutiores. Quamquam & in ipſis præliis cur Pediti minor vis? Tardiùs ille vincit fortaſſe, ſed certiùs. Nam *equeſtrium virium proprium, citò parare, citò cedere victoriam.* Ibidem.

Quin ipſum illum impetum & *procellam equeſtrem* III. Hiſt.

Iuxtà cum Equitibus ſi aptè inſtructi & poſiti. Facilè excipit, ſi idoneus illi ordo & arma: quod fit per Diſciplinam. Summus harum omniumque rerum iudex, ita protulit. Ἄνευ μὲν συντάξεως, ἄχρηστον τὸ ὁπλιτικόν. αἱ δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐμπειρίαι καὶ τάξεις, ἐν τοῖς ἀρχαίοις οὐχ ὑπῆρχον, ὥστ' ἐν τοῖς ἱππεῦσιν εἶναι τὴν ἰσχύν: *Sine ordine, inutilis pedeſtris armatura. ratio autem & peritia ordinandi ignota antiquis: ideoque in equite apud eos omne robur.* Ariſt. IV. Polit. c. XIII.

Barbari equitatu gaudent. Diſce. vbicumque bona & compoſita militia, Peditem præualere; apud rudes aut barbaros, contrà. Nec ſanè inutiliter diſciplina & ratio illum prouexit: quia parabilior; & ſimul maior *numerus peditum ſumptu & impensâ minore nutritur.* Veget. II. cap. I. Minor in pedites ſumptus.

Tacit. De Morib. Germ. Ex his concludo, *in vniuerſum æſtimanti plus penes peditem roboris eſſe.*

CAPVT VIII.

Vtroſque bonos eſſe debere: alioqui pro nihilo omnis copia. Fieri bonos dupliciter, Delectu & Diſciplinâ. Ea neglegi hodie, & ſuper hac re iuſta veraque querela.

Milites bonos habendi. HAEC diſcrimina Militum ſunt: quæ fruſtrà tamen ingero, niſi illi boni. Cui vſui quamuis magna Equitum Peditumque multitudo, ſi ignaua, imperita, & tantùm multitudo? Tu ſcito *non vires eam habere, ſed pondus:* Senec. VI. de Benef. cap. XXXI. Magis quàm multos.

Liu. IX. Et eſſe *impedimentum maius, quàm auxilium.*

Græ-

Græcus ille ſcitè monuit: Χειρῶν δεῖ τῷ πολέμῳ, οὐκ ὀνομάτων πολλῶν: *Manibus opus eſt bello, non multis nominibus.* Syneſ. Epiſt. LXXIX.

Tolle mihi vana, & in oculis vulgi magna. quoniam *in omni conflictu non tam prodeſt multitudo, quàm virtus.* Veget. I. cap. XII.

Pauci, qui ſemper vincunt.

Etiam in multis legionibus, pauci ſunt, qui prælia profligant. Tacitus XIV. Ann.

Ad virtutem ergo veniendum: id eſt, vt bonos eos habeas forteſque. nec habebis vmquam, niſi hæc duo velut inſtrumenta adhibeas, Dilectum & Diſciplinam: alterum parandis iis, alterum formandis. In quo video futurum vt multa ſuadeam, quæ ex vſu magis, quàm quæ in vſu.

Militia noſtra corruptiſſima

Quid faciam? hodiernam Militiam triſti oculo intueor, pudendam lugendamque nobis, hoſti ridendam aut ſpernendam.

Itaque cogor apertis tibiis canere, & *illa militiæ flagitia palàm aſpernari:* Tacitus I. Annal.

Atque adeò imaginem eius proponere: non vt conuitium æuo faciam, ſed vt medicinam. Nam principiò, Dilectus quæ forma apud nos? nulla. *Emunt militem, non legunt.* Ex Galbæ dicto I. Hiſt.

Sine ſerio delectu.

Viliſſimi enim aſcribuntur aut peſſimi.

Pecuniola proponitur, tympanum ſtrepit: & ecce coëunt aliquot *ignoti inter ſe, ignorantesque.* Liu. XXI.

* *Purgamenta vrbium ſuarum:* Curt. IX.

Quibus ob egeſtatem & flagitia, maxima peccandi neceſſitudo eſt: Tacitus III. Ann.

Aſſueti latrociniis, bellorum inſolentes. Egeſip. IV. c. IV.

Furto aperti.

Atque vt vno verbo abſoluam, *quorum lingua vana, manus rapaciſſima, gula immenſa, pedes fugaces, quæ honeſte nominari non poſſunt inhoneſtiſſima.* Pſeudo-Salluſt. in Cicer.

Plerique enim profectò tales: (nam omnes abſit vt culpem.) aut ſi qui melioris notæ immixti, facilè abripiuntur & velut obducuntur à reliquâ illâ fæce. Atque hæc in Dilectu. in Diſciplinâ quid? *nec formam ſaltem eius & extrema tamquam lineamenta ſeruamus.* Cicero V. de Rep.

Sine vllâ Diſciplinâ.

Certatim laſciuiunt.

Atque vt *olim virtutis modeſtiæque, nunc procacitatis petulentiæque certamen eſt.* Tacitus III Hiſt.

II. Hiſt. *Omnia in dies ſpurcia, temulentia, peruigiliis ac Bacchanalibus, quàm Diſciplinæ & caſtris propiora.*

III. Hiſt. Imò nec in *procinctu & caſtris habentur. ſed per omnia municipia deſides, hoſpitibus tantùm metuendi:*

Pagatos vexant.

IV. Hiſt. *Effundunt ſe in luxum, & epulas, & nocturnos cœtus.*

Comeſſantur.

Curt. VII. Ibi *circumferri merum largiùs iubent, debellaturi ſuper menſá* ALEXANDRVM.

Potant, & tum pugnant.

Ibidem. *Suas vires extollere, hoſtium paucitatem contemnere.*

Sed, ô dedecus! ad ipſos cùm ventum eſt, *neque animo, neque auribus, neque linguâ competere.* Salluſt. Fragm.

Apud hoſtes torpidant.

Et fit illud Homericum, Iliad. O.

—— πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός.

—— *inque pedes cunctis mens decidit imos.*

Fugiunt.

Verè *galeati lepores.* Cornificij dictu de ſuis militibus.

Quibus vt ad populandos finitimorum agros, tectaque vrenda, & capienda pecora, aliqua vis ſit: ita in acie ac ſignis collatis nulla eſt. Liuius XXVIII.

Violenti ad prædam, ignaui ad prælia.

Nam ita collectis, ita habitis, *nec in victoriâ decus eſt, nec in fugâ flagitium.* Tacitus II Hiſt.

Decoris ſecuri.

Ad ſumma, Militia hæc noſtra eſt. *Exercitus linguâ, quàm manu promptior: prædator è ſocijs, & ipſe præda hoſtium.* Salluſt. Iugurth.

CAPVT IX.

De Dilectu cœptum dici. ſed primò quæſitum, Exteri an Domeſtici præferendi? nos iſtos cenſemus, cum cauſſâ.

QVAE omnia fœda, turpia, & perdendæ militiæ patriæq; eſſe quis non videt? Tibi emendanda Princeps: cuius eſt *pro ſalute reip. & noua excogitare, & antiqua reſtituere.* Veget. I. c. XXVIII.

Hæc immutanda:

Reſtitue ergo illa duo, quæ iam præſignaui, Dilectum & Diſciplinam: ſola probæ germanæque Militiæ vel fundamenta, vel firmamenta. Dilectum appello, EORVM QVI ARMIS IDONEI SVNT CVM IVDICIO ELECTIONEM. IDQVE E

Reuocato Dilectu & Diſciplinâ.

Quid ille ſit?

TVS.

An externi & mercenarij legendi? TVIS. Diſertè addo, è Tuis. Nam Militiam hanc Peregrinam quî approbem? aut quis ſerio Dilectui in eâ locus? Mos inuexit, fateor: ſed non Ratio. quam ego audio, & Domeſticum militem longè ſemper præferam Externo. Cauſſæ iſtæ. *Ego & ratio nego.*

Nam nix fides apud eos. Infidi ſæpè exteri: & *maiore ex diuerſo mercede, ius faſque exuunt.* Tacitus III. Hiſt.

Tritum illud, in iis propriè obtinet,
Venaleſque manus. ibi fas, vbi maxima merces. Lucan.

Vix parientia. Iidem Refractarij. amantque *non iuberi, non regi, cunctaque ex libidine agere:* Tacitus IV. Hiſt.

In pugnâ frigidi: Idque ſæpè *propinquo ſummæ rei diſcrimine.* I. Hiſtor.

Cùm tumultuari eos videbis & *ſeditioſè agere:* III Hiſt.

Aut pauidi. Aut in ipsâ etiam pugnâ, *ſine pudore flagitij, ſine curâ ducum, abire, fugere.* I. Annal.

Quid mirum? *non fide, non affectu tenentur,* In Agric.

Vt ſeriò velint aut debeant *dominationi alienæ ſanguinem commodare.* Ibidem.

Itaque plerumque *plus ibi minarum, quàm periculi.* Liu. VI.

Cum hoc pernicioſi. Adde, quòd graues incolis. *ſoliti omnia tamquam externa aut vrbes hoſtium, vrere, vaſtare, rapere:* Tacitus II. Hiſt.

Populatores terræ, quam à populationibus vindicare debebant. Curt. III.

Graues ærario. Imò reipſum diripere. veræ *hirudines ærarij:* Cicero I. ad Att.

Et quorum operâ maximè, hodie
Oſſa vides regum vacuis exſucta medullis. Iuuenal. Sat. IIX.

Magis fidi Domeſtici. At in Domeſtico & proprio milite, melior miniorque res eſt. *qui non fortitudinem magis, quàm fidem colit.* Curt. X.

Obedientes. Cui *obſequium & patientia imperij longe præſtantior, quàm exteris.* Ibidem.

Acres in pugnam. Ille idem acer in acie: *in primâ fronte concurrens, & aduerſa vulneribus pectora ferens, ne Imperatoris ſui ſigna vertantur.* Sen. I. de Clem.

Reuerentiâ vel amore regum Eſt enim naturâ pleriſque *populis vrbibuſque, conſenſus quidam protegendi amandique reges.* Ibid.

Quod *nomen, gentes quæ ſub regibus ſunt, pro Deo colunt.* Curt. X.

Amantiores patriæ. Denique ille modeſtior, & reueretur ac ſuſpicit *loca ſedeſque patrias.* Tacitus II. Hiſt.

Vt ego omnino præferendos cenſeam *genitos tibi milites, non aſcitos.* Curt. X.

Mercenarij tamen interdum vtiles. Nec illos tamen planè ſpernendos. vtique ſi maior vis aut neceſſitas ingruat: per quam mitti ſuadeam ad finitimos, qui *auxilia mercede faciant.* Tacitus VI. Ann.

Sed pauciores. Sed auxilia. vt vires inquam & robur exercitus è tuis ſint, nec corpus exteri faciant, ſed membrum. Nam *id cauendum ſemper prouidis ducibus, exemplaque* vetera *pro documentis habenda, nec ita externis credant auxiliis, vt non plus ſui roboris ſuarumque propriè virium in caſtris habeant.* Liu. XXV.

Vbi multi, ſæpè deſtituunt, aut produnt. Alioqui, vide ne ſeriò, ſed ſerò plores: & fiat illud verus,
Ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον: Ariſtoph. in Veſpis.
Decepit ipſe vineam palus ſuam.

CAPVT X.

Obiecta & reiecta ea, quæ contra Domeſticum militem dicuntur. Hunc regum eſſe, illum Tyrannorum.

Obiectio prior, à robore naturali quarumdam gentium. AT enim, inquiet aliquis: *Gens gentem præcedit in bello, & plaga cæli non tantum ad robur corporum, ſed etiam animorum facit.* Veget. I. cap. II.

Ergo melius, ſpretis Domeſticis, Mercenarios conduci è pugnaci aliquâ gente. Item: Regi à ſubditis periculum, ſi eos armat. *non in fide, non in officio manebunt.* Liuius XXVII. *Secunda, à metu rebellionis.*

Atque adeò aliquid fortaſſe *aduerſus ſummi imperij maieſtatem audebunt.* Ibidem.

Reſponſio ad illam: Hæc iactari vulgò & inſeri auribus Principum ſcio: ſed malignè profectò aut falsò. Nam quod ad primum, verè illud dici non nego: ſed hoc quoque verè. ex quauis Europæ noſtræ parte: (illi ſcribimus) *ſi modò exercitati & prudentes viri Dilectui præponantur, celeriter manum bellis aptam poſſe aggregari.* Veget. II. c. XVIII.

Viros enim ea vbique fert: *qui omni armorum diſciplinâ vel arte bellandi, veteres illos milites qui orbem terræ ſubegerunt, facilè coæquabunt.* [Idē li. II. c. XVIII.]

[Reſponſio ad iſtam.] Inſtitutio modò adhibeatur & Diſciplina, de quâ mox dicam. Iam quod ad Metum à ſubditis: ille verò vanus. *Hæc perſuaſio illorum fuit, qui hoſtilia cùm facerent, timebant.* [Plinius Paneg.]

[Tyranni exarmant ſuos.] A Tyrannis, inquam, hæc opinio. Φοβούμενος γὰρ ὁ ἄρχων ἀρχομένους, οὔτε καλὸν οὔτε πλούσιον, οὔτε ἰσχυρὸν, οὔτ' ἀνδρεῖον, οὔτε τὸ παράπαν πολεμικὸν ἑκὼν ἐάσει γίγνεσθαι: [Plato VIII. de Leg.] *Nam princeps ſubditos metuens, neque bonos eos, neque opulentes, neque fortes aut animoſos, neque in vniuerſum bellicoſos fieri, volens quidem vmquam patietur.*

[Reges fidem habent & munimenta.] At ea à noſtro Principe abeſt: cui bono, ſemper illi boni. *Obiicient ſe mucronibus inſidiantium,* [Seneca I. de Clem.]

Et ſe ſuaque iactabunt, quocumque deſiderauerit imperantis ſalus. [Ibidem.]

CAPVT XI.

Qui legendi in milites? Duo genera facienda: Ordinarios & Subſidiarios. atque vtrique ſeorſim deſcripti.

Ergo Dilectus è tuis eſto. ſed, vt addidi, CVM IVDICIO: quod in his duobus pono, Quos & Quomodo legas. De priore ita cenſeo, duo genera Militum ſcribenda: Ordinarios, & Subſidiarios. [Ordinarium miles:] Illos QVI ADSIDVE ET VELVT EX MVNERE ATQVE ARTE MILITENT: Iſtos, [Subſidiarium.] QVI RARENTER, QVIQVE DOMI SINT ALIARVM RERVM. Priores illos non aliud eſſe volo, quàm legitimos quoſdam perfectoſque milites, [Prioris laus & vſus.] & vt ita dicam, verè Martis pullos. qui lecti in hanc vnam ſpem, formentur omni *armorum exercitio, diſciplinâ caſtrorum, vſuque militiæ.* [Veget. I. cap. I.]

Qui ſint velut inuicta quædam acies: & *ipſâ plerumque famâ bella profligent.* [Tacit. De Morib. Germ.]

Hi tales omnino Principi neceſſarij, *in pace decus, in bello præſidium:* [Ibidem.]

[Non multi conſcribendi.] Sed neceſſarij haud multi. non ſolùm quia Sumptus vito (immenſi enim faciendi ſint in aſſiduum illum frequentemque militem:) ſed quia turbas. Nam profectò vbi illi multi, [Ob cauſſam duplicem.] facilè *proni ad res nouas:* [I. Hiſt.]

[Ibidem.] Tum ingenio ſuo, tum *vbi vires reſpexere, ſecuritate.*

[I. Ann.] Atque euenit, vt *contra morem obſequij, contra fas diſciplinæ* interdum *vim meditentur.*

Quibus rebus vna cautio, ſi nec multi nimis ſint: nec ſemper vnà. [Non item, in pace, vna habendi.] [I. Hiſt.] Hoc volo, vt *extra bellum, centurias tantùm ſuas turmaſque nouerint.*

[Ibidem.] Nam *longis ſpatiis diſcreti exercitus, quod ſaluberrimum eſt ad continendam militarem fidem, nec vitiis nec viribus miſcentur.*

Sed quo numero Ordinarij iſti igitur? [Quàm multi, noſtro modo, legendi.] Ægrè certum aliquem definiam (pendet ſæpè à temporibus res, tum à magnitudine cuiuſque regni:) tamen communiter καὶ παχυμερῶς ſic præſcribo. In mediocri aliquo regno, vnam * Legionem ſatis eſſe, cum tribus equitum * Alis: in magno, alterum tantum. [* Plenam intellego, ſex millia.] [* Plenis itē equitum quadringentorum.] Nam Equitum numerum paullò grandiorem, quàm pro modo Peditum, hîc eſſe volo. quia è Subſidiariis, Pedites facilè expleas, & bonos reperias: at in Equite aliter eſt. in quo tractu & morâ opus, vt *exerceas & docendum cures equo, armiſque.* [Equites hic imprimis cura.] [Liuius XXVII.]

Ordinarij iſti ſunto. At SVBSIDIARIIS etiam opus vt te firmes: [Subſidiariorum deſcriptio & vſus.] quoniam palàm eſt, exiguam illam manum non eſſe ad omnem vim hoſtilem. Hos non aliud eſſe volo, quàm paratas ſemper Auxiliares aliquas copias, ſine duplici: ſiue vt prioribus illis in acie iungas, ſiue vt in præſidia diſtribuas opidorum. Qui hoc ab Ordinariis differunt, quòd illi [Diſcrimen ab Ordinariis.] quidē toto genere vitæ milites ſint, *& tantùm in vſum præliorum ſepoſiti, velut tela atque arma, bello reſeruentur:* [Tacit. De Morib. Germ.]

[I Hiſt.] Iſti, dumtaxat *iuuentus ſueta armis, & more militiæ exercita.*

[Salluſt. ad Cæſ.] Qui extra belli tempus, *in artes vitaſque varias diſparati,* [In pace, ſibi viuant:]

Res ſuas agunt: per bellum euocantur, [In bello bellent.]

cantur, & eamdem aut ſimilem operam tibi, quam Mercenarij, præſtant. Sed hoc meliorem: quod non ſolùm *reuerentiùs & æqualiùs duci parebunt.* Tacitus II. Hiſt.

Damnoſi non ſunt. Sed etiam minùs impendioſi tibi erunt. quoniam omnino *viliùs conſtat armis erudire ſuos, quàm alienos mercede conducere.* Veget. I. c. XXVIII.

Quod exteri illi in itu & reditu conſumunt, hoc ſi in armandis iſtis impendis & exercendis: egregiam habes, & ad manum tibi ſemper militarem manum. Nam illi longinquè accerſendi, & cum diſpendio ſæpè exſpectandi ſunt: hi in tuâ ſede, vno edicto euocantur & adſunt. Vnde eos parabis? è pagis. Nam opida hîc fugio cauſsâ duplici. primùm, quia omnino melior ad arma ruſtica plebs, vt * mox dicam: deinde, quia ſecuritati etiam Principis conſulo & quieti. Nam ab armis ferociorem & magis exſultantem populum fieri, non eſt negandum. quæ ſi opidanis paſſim adtribuis, vereor ne locis & mœnibus freti *rebellionem* fortaſſe *cæptent,* Tacitus III Ann.

* Cap. ſeq.

Vt ſolent homines, *Odio præſentium, & cupidine mutationis:* Ibidem.

Atque ita *patefieri occaſio etiam aduerſum te poſſit.* I. Hiſt.

Non iſtem iſti. Qui metus longè à Paganis. tum quia naturâ mitiores; tum quia variè ſparſi & diducti, non temerè conſentiant & coëant in vnum. Nec enim alia in Subſidiariis mea mens; quàm vt per pagos vicoſque ſingulos, quini, deni, viceni (vt frequentia aut infrequentia incolarum erit) deſcripti inſtructique habeantur: iidemque in centurias & cohortes ſuas tunc denique conueniant, cùm erit bellum. Quos grandi aliquo numero eſſe quidni ſuadeam? Nam reuerâ hoc illud eſt, *Bellum parare ſimul & ærario parcere.* Salluſt. Iugurth.

Si triginta aut quadraginta millenarias cohortes (ita diuidam, non in legiones) ex iſtis legas, vtile cenſeam: imò ſi plures. ſed Peditum tantùm. Nam Alas ruſticis non attribuo: & melius, vt in Nobilita-

Lucas I. tem & in *dites hæc à pauperibus onera inclines.*

Pluta, & tenuiore filo, de vtiliſſimâ re in Notis.

CAPVT XII.

Verè cum Dilectu vtrique capiendi: & Notæ quinque ordine poſitæ, germanæ in milite virtutis.

QVOS eligas, dixi: pars altera Iudicij ſupereſt, Quomodo. Nec enim paſſim profectò aut temerè oblati adſumendi: ſed *caſtra quoque, quos ad laborem & periculum accipiunt, faſtidioſè legunt.* Seneca Epiſt. — Pars præcipua Dilectûs, Exceptio & iudicium.

Quid mirum? *Vires regni, & Romani nominis* (ait ille) *fundamentum, in primâ Dilectorum examinatione conſiſtunt.* Veget. I. cap. VII.

Quò magis hæc pars tibi cum curâ habenda. & *cùm conſtet, in omnibus locis, & ignauos & ſtrenuos naſci:* Cap. II.

Illi ſeriâ inquiſitione reiiciendi, hi capiendi ſunt; ſi fortem quidem militiam vis & felicem. Boni autem robuſtique militis certa indicia & velut Notæ ſunt, ad quas non fallaciter eum legas. Quas facio quinque: Patriam, Ætatem, Corpus, Animum, Vitam. — Sunt notæ certæ militaris viri.

I. Patria. Nomine PATRIAE intellegi palàm eſt locum, vbi quis natus aut educatus. quem haud temerè in Dilectu conſideres: quoniam profectò *locorum aſperitas hominum quoque ingenia durat.* Curt. VII.

Fortior miles è confragoſo venit: ſegnior eſt, vrbanus & verna. Seneca epiſtol. — Vrbicolæ, non boni.

Itaque in vtráuis militiâ hunc ſperno. *Nam vernacula* illa *multitudo, laſciuiæ ſueta, laborum intolerans:* Tacitus I. Ann. — Procaces.

Mercurio addicta, qui effæminat. ſemperque homines, *quantò pecuniâ dites & voluptatibus opulenti, tantò magis imbelles.* III Ann. — Molles.

Ex agris ergo, noſtro iudicio, ſupplendum robur præcipuè videtur exercitus. Veget. I. cap. III. — Agreſtes boni.

Catonis oraculum audio: *Ex agricolis* I. De Re ruſt. c. I.

colis & viri fortiſſimi, & milites ſtrenuiſſimi gignuntur.

Laborioſi. Et vſu conſtat *aptiorem armis ruſticam plebem, quæ ſub diuo & in laboribus enutritur.* Veget. I. cap. III.

Duri. Quæ aſſueuit *hiemem & æſtatem iuxtà pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare.* Salluſt. Iugurth.

Sine commercio. *Minimeque ad eum mercatores ſæpè commeant, atque ea quæ ad effæminandos animos pertinent, important.* Cæſ. I. De bel. Gall.

Talibus viris, non labor inſolitus, non locus vllus aſper aut arduus erit, non armatus hoſtis formidoloſus. Salluſt. Catil.

Sine deliciis. *Neſcio enim quomodo minus mortem timet, qui minus deliciarum nouit in vitâ.* Veget. I. cap. III.

Optimi etiâ ex iſtis, ſilueſtres & montani. Itaq; ex iis leges. ſed hos maximè, qui *ſaltuoſos locos incolentes, duritiæ patientiæque magis inſueuere.* Tacitus VI. Ann.

Aut ad mare borealem. Aut ſiqui Septemtriones & mare verſus, *ipſo terræ ſuæ ſolo & cælo acriùs animantur.* De Morib. Ger.

II. *Ætas.* At Nota altera ÆTATIS eſt. in quo, *ſi antiqua conſuetudo ſeruanda eſt, incipientem pubertatem ad Dilectum cogendam nullus ignorat.* Veget. I. cap. IV.

Iuuenes legendi. Quod vult etiam ipſa ratio. *Nec enim tantùm celeriùs, ſed etiam perfectiùs imbibuntur, quæ diſcuntur à pueris.* Ibidem.

Legi igitur eos ſuadeam, ex Romanâ Regulâ, ab anno XVII. aut paullùm ſuprà. Nam iſtos grandes & veteranos ſi miſces; vnà etiam vetera vitia: vt ſunt propria *huius ſæculi mala, inertia & contumacia, & dedignatio parendi.* *Seniores haud apti.* Plinius Paneg.

Ego ſanè in Dilectu *non tam veteranos intuendos nobis arbitror,* Cicer. Philip.

Quàm eos qui poſſint aliquando eſſe boni veterani. *Neque enim longitudo ætatis, aut annorum numerus artem bellicam tradit, ſed continua exercitationis meditatio.* Veget. II. c. XXIII.

Facilius autem eſt ad virtutem inſtruere nouos milites, quàm reuocare præteritos. Idē III. cap. X.

III. *Corpus.* Nota tertia CORPVS. quod grande & prælongum placuiſſe nonnullis video: vt C. Mario. qui tironem exegit *ita vt ſenos pedes, vel certè quinos, & denas vncias haberet:* Veget. I. cap. V.

Vt regi Pyrrho. qui *Dilectori ſuo fertur dixiſſe, Tu grandes elige, ego eos fortes reddam.* Frontin. IV. Strateg. c. I. *Grande quidam probant;*

Nec temerè à viris magnis abeo: tamen, me iudice, *non tam ſtaturæ rationem habere conuenit, quàm virium.* Veget. I. cap. V.

Vtiliusque eſt fortes milites eſſe, quàm grandes. Idem cap VI.

Placeat mihi illa *media militaris ſtatura.* Liu. VII. *Nos mediocre.*

Sic tamen *vt ex vultu, ex oculis, ex omni conformatione membrorum eos eligas.* Veget. I. cap. VI.

Nempe quibus ſunt *dura corpora, ſtricti artus, minax vultus, maior animi vigor.* Tacit. De Morib. Germ. *Quod ſiccum vegetumq; potius, quàm ſtudium.*

Stricta, inquam, *corpora.* nec probem facilè craſſulos & *ſuperfluâ carne diſtentos.* Veget. I. cap. VI.

Velocitas enim eſt, *quæ percepto exercitio ſtrenuum efficit bellatorem:* Idem I. cap. IV.

A quâ nimirum magna illa & *fluxa corpora* aliena. Tacitus VI Hiſt.

IV. *Animus.* Nota quarta ANIMI. Nam *hoc eſt, in quo totius reip. ſalus vertitur* (ait militaris ſcriptor) *vt tirones non tantùm corporibus, ſed etiam animis præſtantiſſimi diligantur.* Veget. I. cap. VII.

Animus acer & præſens, & acutus idem atque verſutus, inuictos viros efficit. Cic. II. de Orat.

Sint igitur eligendi, Audaces, *habeantque confidentiam militarem.* Veget. I. cap. VIII. *Audaces, probi.*

Quibus ſudor, puluis, & alia talia, epulis iucundiora ſint. Salluſt. Iugurth.

Lucan. I. *Fati ſed ſecuri.*

——Quos ille timorum
Maximus haud vrget lethi metus. inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis.

Ad ſummam, qui *nihil metuant niſi turpem famam.* Salluſt. Iugurth. *Gloriæ auidi.*

Nam hanc ſanè volo timeant. Verè ſcriptor Græcus: Οἱ δ᾽ ἀνδρώτατοι πρὸς *Verecundi.* Plutarch. in Agi & Cleom.

τὺς

τοὺς νόμους, θαῤῥαλεώτατοι πρὸς τοὺς πολεμίους εἰσί· καὶ τὸ παθεῖν ἥκιστα δεδίασιν, οἱ μάλιστα φοβούμενοι τὸ κακῶς ἀκοῦσαι: *Qui legum metuentiſſimi, iidem in hoſtes audaciſſimi; & pati quiduis minime verentur, qui malè audire maximè verentur.*

Honeſtas enim idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, facit eſſe victorem. Veget. I. cap. VII.

V. *Vita.* Vltima Nota VITAE. id eſt, quo genere quæſtus aut artis ſeſe ſuſtentent. Nam ad mollitiem aut duritiem, ignauiam aut ferociam, haud leuiter hoc facit. Ego *piſcatores, aucupes, dulciarios, linteones, omneſque qui aliquid tractâſſe videbuntur ad gynæces pertinens, longè arbitror repellendos à caſtris.* (*Molliorum artium cultores mali:* Ibidem.)

Quinetiam *opificum vulgus & ſellularij, minimè militiæ idoneum genus.* (*Sedentarij, mali.* Liu. VIII.)

Sed nec ſerui olim admiſſi, aut damnati iudiciis: quique genere aut vitâ infames. aliter quàm nunc, cùm *tales ſociantur armis, quales domini habere faſtidiant.* (*Vilos aut infames, mali.* Veget. I. cap. VII.)

Et caſtra adeò non caſta, vt *quidquid vſquam corrumpi & corrumpere queat, in illis viſatur.* (Tacitus XV. Ann.)

Habes omnia de Dilectu: niſi quòd duo hæc etiam moneo. Priùs, vt *non leue hoc officium putes, aut paſſim quibuſcumque mandandum:* (*Idonei ad Dilectum admouendo.* Veget. I. cap. VII.)

Sed *à magnis viris, magnâ diligentiâ idoneos eligi* cures *iuniores.* (Ibidem.)

Alterum, vt identidem repetas. Quia enim morbo, fugâ, miſſione, numerus imminuitur; *niſi annis ſingulis, imò ſingulis penè menſibus, in decedentium locum iuniorum turba ſuccedat, quamuis copioſus exhaurietur exercitus.* (*Iſq; iterandus.* Idē III. cap. III.)

CAPVT XIII.

De Diſciplinâ verâ & ſeuerâ dictum. Ea laudata. partes eius (idque docendi cauſſâ) quattuor factæ. Singulæ explicatæ.

SED *venio nunc ad præcipuum decus & ſtabilimentum imperij,* MILITARIS DISCIPLINAE *tenaciſſimum vinculum:* (*Diſciplina militaris.* Valer. II. cap. VII.)

Ex *cuius ſinu omnes triumphi manàrunt.* (Ibidem.)

De quâ veriſſimè Imperator ille ad milites: *Diſciplina maiorum remp. tenet. quæ ſi dilabatur, & nomen Romanum & imperium amittemus.* (*Ac neceſſitas.* Alexand. Seu. apud Lamprid.)

Nam ſine eâ quid Dilectus? Ille ſaltem qui poſſint eſſe boni milites, inuenit; ſed hæc, facit tales & ſeruat. *Paucos viros fortes natura procreat, bonâ inſtitutione plures reddit induſtria.* (Veg. III. cap. XXVI.)

At ea tamen hodie non dicam languet apud nos, ſed obijt; neque mala, ſed nulla eſt. Vt omnino, ſi reducere & inſinuare eam volumus; *de hiſtoriis vel libris, nobis antiqua conſuetudo repetenda ſit:* (*Nimis neglecta hodie.* I. c. VIII.)

Et maximè Romanorum. Quis enim populus meliùs aut firmiùs eam coluit? Imò *Diſciplina caſtrorum antiquior fuit parentibus Romanis, quàm caritas liberorum.* (*Repetenda à Romanis.* Ic. I. XIX. De capt.)

Magno quidem cum fructu. quoniam, ſi inſpicimus, ea ſola *acriter retenta Principatum terrarum Romano imperio peperit.* (*Qui feliciſſimè eâ vſi.* Valer. II. cap. VII.)

Quâ ipsâ de cauſsâ, tu animoſe Princeps, *omnibus imperij neruis ad reuocandam priſtinæ diſciplinam militiæ debes conniti:* (Ibidem.)

Me, pro viribus, adiuuante & præeunte. Appello autem Diſciplinam, SEVERAM CONFORMATIONEM MILITIS AD ROBVR ET VIRTVTEM. (*Deſcriptio Diſciplinæ.*)

Partes eius ſiue munia (vt quæ variè ſparſa ſunt, in doctrinæ quemdã gyrum redigam) facio quattuor: Exercitium, Ordinem, Coërctionem, Exempla. Priores duæ ad ROBVR ſpectant maximè; tertia ad VIRTVTEM; quarta ad vtrumque. Per EXERCITIVM, intellego, vt electum militem aſſiduè ad Arma condocefacias & ad Opus. Ipſum nomen ita ſuadet. nam *Exercitus dicitur, quòd melior fit exercitando.* (*Eius partes.* *Exercitiũ.* Varro IV. De L. L.)

Ipſa res & ratio. Cùm enim ad omnes artes perficiendas vſu aliquo & exercitio opus ſit: cur id in iſtâ militari neglegamus, *ſine quâ aliæ artes eſſe non poſſunt?* (*Quod in omnium re valet:* *Etiam hic.* Veg. III. in Præf.)

Dat vſum armorum.

Caſſius ſolebat dicere: *Miſerum eſſe, cùm exerceantur athletæ, venatores, & gladiatores, non exerceri milites. quibus minor eſſet futurus labor, ſi conſuetus eſſet.* Vulcat. in Auid. Caſſio.

Dat victoriam.

Imò & feliciot labor. Nam *in omni prælio, non tam multitudo & virtus indocta, quàm ars & Exercitium ſolent præſtare victoriam.* Veget. I. cap. I.

Ergo tu curabis, vt *ſiue Legio, ſiue Auxilia fuerint, exerceantur aſſiduè.* II. cap. XXIII.

Exercendi Armis mobiles.

Quomodo? Primùm *tironibus, per cottidiana exercitia, Armorum eſt demonſtranda doctrina.* I. c. VIII.

Idque exemplo veteri, à *Campidoctoribus.* Veget. & alij.

Vt *Miſſile, & deſtinato ictu, & magnis viribus iaciant:* I. cap. IV.

Vt norint tractare ſcutum, & obliquis ictibus venientia tela deflectere: Ibidem.

Aſſuefaciendi ad ordinem:

Vt militari gradu *ambulare celeriter & æqualiter diſcant:* cap. IX.

Sic vt *ne locum deſerant, ne ordines turbent.* cap. VI.

Ad imaginem omnium præliorum.

Denique, vt *quæcumque euenire in acie atque prœliis poſſunt, omnia in campeſtri meditatione prænoſcant.* cap. I.

Simulata pugna bona:

Cui rei vtile, eos interdum *inter ſe, in modum iuſtæ pugnæ concurrere:* Liuius XXVI.

Cum præmiolo aliquo ſtrenuus.

Ac tum præmium etiam aliquod proponi, καὶ ταῖς ἱππικαῖς τάξεσιν, ἥ τις κράτιστα ἂν ἱππεύοι· καὶ ταῖς ὁπλιτικαῖς, ἥ τις ἄριστα σωμάτων ἔχοι: *& equeſtribus turmis, quæ equo optimè vtentur; & Legionariis cohortibus, quæ corpus decentiſſimè gerent ſub armis.* Xenoph. in Ageſilao.

Exercendi etiam Operis muniis.

Hoc armorum exercitium eſto: ſed addo & Operis. vt condiſcat tiro aſſiduè *Laborare, decurrere, portare pondus, & ſolem puluerem que ferre.* Veget. I. cap. III.

Quod corpora firmat:

Indutant hæc militem: & *exercitus labore proficit, otio conſeneſcit.* III. cap. XXVI.

Et varium vſum habet belli.

Sed vſum quoque ſæpè habent, cùm *in arduis expeditionibus neceſſitas imminet, annonam pariter & arma portandi.* I. c. XIX.

Præſertim ad caſtra ſtruenda:

Nec iſta tantùm, ſed *caſtrorum quoque munitionem debet tiro condiſcere.* cap. XXI.

cap. IV. Eoque fine *foſſam ducere, & ſudes ſcienter figere.*

cap. XXI. Cur pigeat? *Nihil neque tam ſalutare, neque tam neceſſarium inuenitur in bello:*

Siue ad munitionem in hoſtem.

Siue vt te tueare, ſiue vt hoſtem ptemas & circumualles. Sanè *Domitius Corbulo, Dolabrâ, id eſt operibus, hoſtem vincendum eſſe dicebat.* Frontin. IV. Strateg. c. XII.

Hæc olim Romanis ſoluta.

Hæc noua, inquiet aliquis. Imò peruetera, nec Romanis tantùm vſitata, de quibus audi Tullium: *Qui labor, & quantus agminis?. Ferre plus dimidiati menſis cibaria, ferre ſiquid ad vſum velint, ferre vallum. Nam ſcutum, galeam, gladium, noſtri milites in onere non plus numerant, quàm humeros, lacertos, manus.* Cicer. II. Tuſcul.

Hæc Germanis. aliiſq.

Sed etiam priſcis Germanis. è quibus Catti militem ſuum, *ſuper arma, ferramentis quoque & copiis onerabant.* Tacit. De Morib. Germ.

Nos, heu deſides:

Aliis etiam gentibus. Atque hæc vera, hæc pulchra militia: non iſta noſtra, vbi in agmine plus calonum, imò & ſcortorum eſt, quàm militum. Nam foſſores & eiuſmodi operas, deus bone, quanto labore quærimus, ſumptu circumducimus? Sapiamus tandem, & cum Pertinace *Emendemus.* *Militemus.* Capitol. in Pert.

Veget. I. cap. XIX. Nec *hæc credantur eſſe difficilia, ſi vſus acceſſerit.*

II. c. XIV. *Omne opus difficile videtur, antequam tentes:*

I. c. XIX. At *nihil eſt, quod non aſſidua meditatio faciliimum reddat.*

III. c. X. Et cur *deſperes fieri poſſe, quæ facta ſunt?*

Ordinis vſus in exercitu.

Iam pars altera diſciplinæ, ORDO: qui multipliciter in Militiâ ſeruandus. Primùm in digerendis copiis per legiones, cohortes, centurias, decurias. quod pulchrum. quoniam τεταγμένη ἡ στρατιὰ, κάλλιστον μὲν ἰδεῖν τοῖς φίλοις, δυσχερέστατον δὲ τοῖς πολεμίοις: *ordinatus exercitus, iucundiſſimus aſpicu amicis, moleſtiſſimus hoſtibus.* Xenoph. Oecon.

Ad digerendum:

Sed & vtile. quia *acies diſtincta & ex pluribus partibus conſtans, facilis partienti quacumq; opus ſit, facilis iungenti.* Liu. XX.

Ea-

[*Ad imperandum:*] Eademque facilior ad imperia: cùm *miles ſcilicet centurioni, centurio tribuno obſequitur.* [Tacitus 3. Hiſt.]

Atque ita ordine *imperium Ducis ſimul omnes copiæ ſentiunt.* [Seneca epiſt.]

Et *ad nutum regentis, ſine tumultu reſpondent.* [Ibidem.]

Certum enim & clarum eſt, non omnia omnibus imperanda, ſed *ita ſe ducum auctoritas, ſic rigor Diſciplinæ habet, vt multa Centuriones Tribunoſque tantùm iuberi expediat.* [Tacitus 1. Hiſt.]

[*Ad incedendum:*] Iam id quoque videndum, *In Itinere vel in Acie, vt omnes milites incedendi Ordinem ſeruent.* [Veget. 1. cap. IX.]

[*Ad ſtandum in acie.*] *Vt æquali legitimoque ſpatio miles diſtet à milite:* [c. XVII.]

Nec vltrà quàm expedit, aut conglobent agmen aut laxent. [Ibidem.]

[*Denique contra communem turbam.*] Grande in his rebus momentum: & ſæpè integri exercitus periere à tali aliquâ confuſione. Ἔστι δ' οὐδὲν οὕτως οὔτ' εὔχρηστον, οὔτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ τάξις: *Eſt verò nihil tam vtile aut decôrum hominibus, quàm ordo.* [Xenoph. Oecon.]

[*Ordo in ipſis caſtris habendus.*] Quem in caſtris etiam mihi ſerua. vt illa habeant aptâ dimenſione vias ſuas, portas, fora: & ſint velut ad formam minutæ vrbis. [*Aſſignatione certâ locorum.*] Ibi *pro gradu, legionibus, auxiliis, equitibus, & peditibus, loca in quibus papiliones tendant, deputentur:* [Veget. III. cap. VIII.]

[*Diuiſione Contuberniorum.*] Sic vt facile cuique ſit & locum ſuum & commilitones reperire. Nec enim ſolùm per Centurias velim eos tendere, ſed hæ *in contubernia diuiſæ ſint: vt decem militibus ſub vno papilione degentibus vnus præſit Decanus, qui caput contubernij nominetur.* [II. cap. XIII.]

Et plura talia, quæ alieno iſto & penè arenarum funiculo ægrè necto. tu prompta ea habes apud Polybium maximè, ac ſcriptores Romanos.

[*Coërctio & adſtrictio morum vſurpanda.*] Pars tertia, COERCTIO: quæ mores ſcilicet militum coërcet ac frænat. Nam etſi, *neſcio quo pacto, aſſiduè dimicantibus difficile eſt morum cuſtodire menſuram:* [Caſſiod. 1. Var. ep. IX.]

Tamen cuſtodiendi aliquatenus: aut ſoluitur militia tua, imò perit. [*Maximè circa tria.*] Tria ſunt, ſine quibus non robur in exercitu, non ordo: Continentia, Modeſtia, Abſtinentia. Seruabis hæc igitur. [*Vitandus duplex luxus:*] Continentiam primò, in Cibo & Venere. id eſt, ne milites tui effusè *ſint conuiuiis & ventri dediti, & turpiſſimæ parti corporis.* [Salluſt. Iugurth.]

Vtraque res eneruat: & *degenerat à robore ac virtute miles aſſuetudine voluptatum.* [Tacitus II. Hiſt.] [*A quo mollities & languor*]

Siquid ardoris ac ferociæ habuit, popinis & comeſſationibus deteritur. [Indidem.]

Haud vanè olim dictum: *Vna Annibalem hiberna ſoluerunt, & indomitum illum niuibus atque Alpibus, eneruauerunt fomenta Campaniæ. Armis vicit, vitiis victus eſt.* [Seneca epiſt.]

Quæ tu caue. & arce ſeueriter à caſtris tuis *luxurioſos apparatus conuiuiorum & inſtrumenta libidinum.* [Tacitus 1. Hiſt.]

[*Modeſtia ſeruanda.*] MODESTIAM ſecundò exiges. eamque tripliciter, in Verbis, Veſtibus, Factis. In Verbis: ne ſint vani, buccâ turgidi, & quod dicitur, Attici milites. qui *in conuiuiis & circulis, cùm de hoſtibus mentio incidit, vix manibus temperant:* [Liuius XXXII.] [*Iactabundi, odioſi:*]

[*Imò & ignaui.*] Sed iidem vix vultum eorum ſuſtinent. Nam id euentu ſemper firmum: *Ignauiſſimus quiſque, & in periculo minimum auſurus, nimij verbis, linguæ feroces.* [Tacitus 1. Hiſt.]

Videbiſque *viros natos militiæ, factis magnos, ad verborum linguæque certamina rudes eſſe.* [Liu. IX.] [*Vera virtus, tacita.*]

Egregiè noſter: *Fortiſſimus in ipſo diſcrimine exercitus, qui ante diſcrimen modeſtiſſimus.* [Tacitus 1. Hiſt.]

Itemque Philoſophus: Οἱ δ' ἀνδρεῖοι, ἐν τοῖς ἔργοις ὀξεῖς, πρότερον δὲ ἡσύχιοι: *Viri fortes, in opere acres, ante id placidi.* [Ariſtot. in Ethic. ad Nicom.]

[*Factis, non dictis.*] Quibus ſcilicet *pectus animorum iræque tacitæ plenum, omnem ferociam in diſcrimen ipſum certaminis differt.* [Liu. VII.]

Compeſce igitur ventoſas linguas, & cum Memnone edicito: *Pugnare te conduxi, non conuitiari.* [Plutarch. Apophth.]

In curiâ verbis opus, in pugnâ manibus.

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. Homer. Iliad. γ.

Lingua in conſilio valet, in certamine dextra.

Splendor & iactantia in veſtitu vitanda.

In Veſtibus modeſtiam etiam quæro. quia etſi meliùs, eos *in decoris armis & militaribus equis, quàm in ſcortis atque conuiuiis libidinem habere:* Salluſt. Catil.

Miles horreat.

Tamen ſeruari modum valdè approbem, & ſperni externum omnem luxum. Magni duces ſic ſtatuerunt: *Horridum militem eſſe debere, non cælatum auro argentóque, ſed ferro & animis fretum.* Liu. IX.

Quippe illa, prædam veriùs quàm arma eſſe: nitentia ante rem, deformia inter ſanguinem & vulnera. Ibidem.

Tales priſci illi Macedones, *non auro, neque diſcolori veſte, ſed ferro atque ære fulgentes.* Curt. III.

Cæſar hic diſciplinæ negligens:

Etſi Cæſar in mente aliâ. qui ſuos *habuit tam cultos, vt argento & auro politis armis ornaret; ſimul & ad ſpeciem, & quò tenaciores eorum in prælio eſſent, metu damni.* Sueton. Iul. cap. LXVIII.

Fortunæ ſuæ confiſus.

Sed nempe Cæſar. qui rigidæ & priſcæ Diſciplinæ adeò non retinens, vt ſit *iactare ſolitus, Milites ſuos etiam vnguentatos, bene pugnare poſſe.* Ibidem.

Tu ſperne ſuper uacua. *nec teneat* aut *terreat vanus aſpectus, & auri fulgor atque argenti: quod neque tegit, neque vulnerat.* Tacitus in Agric.

Nos malumus armatum quàm pulchrum militem.

Multò magis hoc vide, vt benè armati tui ſint, quàm vt ornari. *Neceſſe eſt enim, vt dimicandi acriorem ſumat audaciam, qui munito capite & pectore, non timet vulnus.* Veget. I. cap. XX.

Hodie negligitur, magno malo.

At nunc (pudor!) *grauis pediti lorica videtur & galea.* Ibidem.

Ita fit, vt non de pugnâ, ſed de fugâ cogitent, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera. Ibidem.

Patientia decet militem:

In factis denique Modeſtiam exigo. vt obnoxij nimirum parenteſque ſint, *intenti ad ducis non ſignum modò, ſed nutum.* Curt. III.

Non inquiſitio, aut retractatio.

Odi curioſos aut refractarios: quique *iuſſa ducum interpretari malunt quàm exſequi.* Tacitus II Hiſt.

Tria eius munera.

Benè Æmilius Paullus: *Militem hæc tria curare debere. Corpus vt quàm validiſſimum & perniciſſimum habeat: Arma apta: Animum paratum ad ſubita imperia.* Liuius XLIV.

Cetera, diis immortalibus & Imperatori curæ eſſe. Ibidem.

Enimuerò *diuiſa inter duces militeſque munia:* Tacitus III. Hiſt.

Imperatori iuſſio relinquenda.

Illis arma & animus ſint: iſtis conſilium & virtutis ſuæ regimen relinquant. I. Hiſt.

Militi ſola executio:

Parendo potiùs, quàm imperia ducum ſciſcitando res militaris continetur. Ibidem.

Breue, ſed pulchrum dogma.

Mihi Braſidæ monitum pro pulchro: Νομίζετε, ait ad ſuos, εἶναι τὸ καλῶς πολεμεῖν, τὸ ἐθέλειν, καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι, καὶ τὸ τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι: *Cenſete hæc eſſe bonæ militiæ, Velle, Vereri, Obedire.* Thuc. V.

Violentia arcenda à milite.

Tertiò ABSTINENTIAM ingeſſi. quâ volo milites à vi rapiniſque abeſſe, & habere manus puras. *Non permittes milites eſſe poſſeſſoribus inſolentes.* Caſſiod. VI. Var. ep. XXIII.

Ne Prouinciales infeſtet.

Viuant cum prouincialibus iure ciuili, nec inſoleſcat animus qui ſe ſentit armatum. quia clypeus ille exercitus tui, quietem debet præſtare paganis. Idē VII. epiſt. IV.

Nec paſſim rapiat.

Nemo pullum alienum rapiat, ouem nemo contingat, vuam nullus auferat, ſegetem nemo deterat, oleum, ſal, lignum nemo exigat, annonâ ſuâ contentus ſit. Vopiſcus in Aur.

Denique ita tranſeant, *vt non modò manus, ſed ne veſtigium quidem cuiquam pacato nocuiſſe dicatur.* Cic. pro leg. Man.

Veterum hic obſeruantia mira.

An rideor? vt nunc mores ſunt, credo. At apud veteres tam ſtrictè hæc in vſu: vt *memoriæ tradiderit Scaurus, pomiferam arborem, quam in pede caſtrorum fuerat complexa metatio, poſtero die abeunte exercitu, intactis fructibus relictam.* Frontin. IV Strateg. cap. III.

Pars vltima Diſciplinæ, EXEMPLA: quo nomine præmia intellego & pœnas. Nam profectò ad robur & virtutem militum excitandam vtraque hæc valdè poſſunt. Præmia qui-

Præmiis miles erigitur. quidem, ſi benè meritis ea tribues; & Promotiones, Honores, Opes miles ſperabit ab inſigni aliquo facto. Neceſſum eſt actiùs ille dimicet, *quem ad opes ac dignitates ordo militiæ & Imperatoris iudicium conſueuit euehere.* Veget. II. cap. XXIV.

Notum illud eſt: *Eò impendi laborem ac periculum, vnde emolumentum ac honos ſperetur.* Liu. IV.

Et, *Nihil à quoquam expeti, niſi cuius fructus antè prouiderit.* Tacitus XI. Ann.

Itaque Romani hîc mirifici. qui non ſolùm altiores ordines aſſignabant à virtute: ſed etiam publicè laudes cumulabant & honores. donabantque pro concione, haſtas, phaleras, coronas.

Pœna idem continet. Iam Pœnis quoque omnino opus, & Seueritas vel efficaciſſima ad militiam firmandam. Clearchi vox fuit: *A militibus Imperatorem potiùs, quàm hoſtem metui debere.* Valer. II. cap. VII.

Indulgentia perniciosa. Nam *indulgentia & largitio, ſpecioſum reddunt præſentem exercitus amorem, paullatim tamen & occultè militarem diſciplinam ſeueritatemque minuunt.* Cæſ. III. bel. Ciu.

Ac *delicta militum nullâ veniâ proſequi, vſu ſalubre & miſericordiâ melius ſemper apparuit.* Tacitus XIII. An.

Armatis aſpere habendi. Aſtringe igitur. *Aſpero & abſciſo caſtigationis genere militaris Diſciplina indiget. quia vires armis conſtant: quæ vbi à recto tenore deſciuerunt, oppreſſura ſint niſi opprimantur.* Val. II. cap. VII.

Hocque ipſos delectat, etſi non delectat. Gaudet eo ipſe miles.

—— *tam diri fœderis ictu* Lucan. V.
Parta quies, pœnaque redit placata iuuentus.

Diſcrimen tamen aliquod tibi *Temperamenta in expeditione.* militaris doctor ingerit. *Milites,* inquit, *pœna & timor in ſedibus corrigunt; in expeditionibus, ſpes & præmia faciunt meliores.* Veg. III. cap. VII.

Ad Romanos iterùm relegatur Princeps. Dixi de Diſciplinâ, vt potui alienis verbis, diſtinctè & apertè. Sed iterùm inculco. ſi plenam legitimamque eam vis, *Diſciplinam militarem populi Romani debes inquirere, qui ex paruiſſimis finibus, imperium ſuum penè ſolis regionibus & mundi ipſius fine diſtendit:* Idem I. cap. VIII.

Idque poſt Deum, hac vnâ duce.

CAPVT XIV.

Tranſitum ad Duces. Eos neceſſarios, non ſolùm vtiles. Duplices eſſe. Semper in iis Peritiam magis quàm Virtutem ſpectari. & vnum in vno bello eſſe debere.

Ducum neceſſitas. De militibus, perduxi quò volui. alteri nunc è Viris ſtilum & manum meam poſtulant, id eſt Duces. Quos vtiles bello eſſe quid dicam? imò neceſſarios: animam nempe exercitus, & vitam ipſam. adeò vt verè ſcriptum ſit, *Militarem ſine duce turbam, eſſe corpus ſine ſpiritu:* Curt. X.

Et, *vt remiges ſine gubernatore; ita milites ſine Imperatore, nihil valere:* Quinct. V.

Tanti eſſe exercitum, quanti Imperatorem, alibi leges. Flor. II. c. XVIII. *Vt illi, talis miles.*

Benè & peritè iſte dirigit? ille bonus. malè? malus. Itaque tu (*quod rariſſimum, nec niſi ratione Diſciplinæ conceſſum*) *plus in Duce repones, quàm in exercitu.* Tacit. De Morib. Germ.

Illum ante omnia quæres; talem, qualem deſcribam. Duo enim genera Ducum. Primarij, Secundarij. *Duplici diſcrimine Duces. Primarij:* Illi, QVI SVMMAE REI IMPERANT, SVISQVE AVSPICIIS ET DVCTV REM GERVNT. Iſti, QVI IMPERANTIS ALTERIVS NVTV SIVE IVSSV IMPERANT, ET SVO SALTEM DVCTV REM GERVNT. *Secundarij.* In primâ claſſe, quiuis Rex aut Princeps, in ſuo ſolo: in alterâ, ij qui ab his conſtituuntur Adminiſtri bellorum & Legati. De prioribus illis, cùm bellum eſt, *intereſſe eos pugnæ an ſeponi melius foret, dubitauere.* Tacitus II. Hiſt. *Supremi Duces an prælio intereſſe debeant.*

Pro affirmante. Nec iniuriâ. Adeſſe enim ipſi rebus debere videntur. quoniam

— *Vbi ſummus Imperator non adeſt ad exercitum,* Plaut. Amph.
Citiùs quod non facto eſt vſus, fit, quàm quod facto eſt opus.

Adde, quòd præſentiâ ſuâ robur & vires inſpirant militi. nec malè Antigonus olim trepidanti gubernatori

natori (in nauali prælio contra Ptolemæi duces) & multitudinem hoſtilium nauium cauſanti: Ἐμὲ δὲ, ἔφη, αὐτὸν παρόντα πρὸς πόσας ἀντιτάττεις; *Me verò ipſum, inquit, præſentem cum quot comparas?* Plutarch. Apophth.

Pro negantibus.
Rectè. ſed tamen altrinſecus cauſſa ambigendi etiam: quia tutius videtur, vt ille ſummus *dubiis præliorum exemptus, ſummæ rerum & imperij ſeipſum reſeruet.* Tacitus II. Hiſt.

Nam *in milite, vnius ſors eſt; in Imperatore vniuerſorum periculum.* Egeſip. v. cap. XXX.

Solutio.
Ego diſtinctiunculâ rem expedio.
Aliquando interſit:
Nam *ſi ſtatus imperij, aut ſalus prouinciarum in diſcrimine vertatur, debebit in acie ſtare.* Tacitus IV. Hiſt.

Aliquando abſit.
At cenſeo *minora bella, minoribus ducibus deleganda.* Ibidem.

Non enim decôrum Principi, ſi vna alteráve ciuitas turbet, omiſſâ vrbem vnde in omnia regimen. III. Ann.

Ergo interdum ibit ipſe, interdum mittet. Pluréſne? nihil impedit: ſic tamen vt imperij militaris ſumma ſit penes vnum. Semper enim reperies μέγα βλάψαι καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν, καὶ τὴν ἀναρχίαν: *Plurimùm nocere & multitudinem imperantium, & regimen nullum aut incertum.* Thuc. VI.
Exitioſi tamen plures Duces.

Nec de nihilo inualuit adagio:
Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν:
Multi imperantes perdidere Cariam. Prouerbialis verſus.

Semperq; vni bello vnum præficiendum:
Ergo legendus aliquis vnus peritus, prudens. ne *quem tu imperare iuſſeris, is ſibi alium imperatorem quærat.* Salluſt. Iugurth.

Nam petitiæ potiſſima hîc ratio. & rectè Ariſtoteles: Ἐν τῇ στρατηγίᾳ, εἰς τὴν ἐμπειρίαν μᾶλλον δεῖ βλέπειν, τῆς ἀρετῆς: *In bellicâ Præfecturâ maior aſpectus habendus Peritiæ, quàm Virtutis aut morum.* V. Polit. cap. IX.
Miles potiùs, quàm vir bonus.

CAPVT XV.

Boni Ducis τεκμήρια *ſiue Notæ. quinque eas videri: quas ordine explicamus.*

SED vt totum hoc magis tibi referem, & clariùs liqueat qui vtiliter capiendi: ego tibi veros germanoſque Duces & eorum partes, paucis nec vanis coloribus depingam. Tu da mihi mentem, & quod in ſacris olim acclamati ſolitum, Hoc age. Ego in legitimo Duce quinque hæc requiro: Scientiam, Virtutem, Prouidentiam, Auctoritatem, Fortunam. SCIENTIAM: nempe vt artis ſuæ gnarus ſit, & qui militiam longo vſu combiberit, non auditione ſolùm aut lectione. *Qui plures,* inquam, *per prouincias ſtipendia expleuerit:* Tacitus III. Ann.
Quæ ſpectanda in bono Duce.
I. Scientia, ſiue peritia:

Et *nullum genus belli ſit, in quo illum non exercuerit fortuna.* Cic. pro Manil.

Qui norit, *quis ordo agminis, quæ cura explorandi, quantus vrgendo trahendóve bello modus.* Tacitus III. Ann.

Qui *ſecundarum ambiguarumque rerum ſciens, eóque interritus.* I. Ann.
Quæ ferè a periculo vtriuſque fortunæ.

Nam iſti aſſiduè in rebus prolixis & lætis, diſplicent. *nec temere aduerſa caſuum reputat, quem fortuna numquam decepit.* Liu. XXX.

VIRTVTEM ſecundò adiungo: & intellego Corporis ingeniique vigorem quemdam, & ſimul Animi probitatem. Vigorem in his talibus. vt *exerceat legiones etiam ſine bello; curâ, prouiſu, perinde agat, ac ſi hoſtis ingruat.* Tacitus XII. Ann.
II. Virtus.
Vt alacer aſſiduuſq; ſit.

Ipſemet *plerumque in opere, in agmine, gregario militi mixtus, incorrupto ducis honore.* V. Hiſt.

Qui auſit
— primus ſumpſiſſe labores,
Primus iter carpſiſſe pedes. Silius I.
Suis præeat, & non ducat.

Quique adeò de ſe poſſit effari: *Facta, non dicta mea, vos milites ſequi volo: nec diſciplinam modò, ſed exemplum etiam à me petere.* Liu. VII.

Ipſe manu ſuâ pila gerens, præcedit anheli
Militis ora pedes. monſtrat tolerare labores,
Non iubet. Lucan IX. de Catone

Denique breuiter, cui adſit *Labor in negotio, Fortitudo in periculo, Induſtria in agendo, Celeritas in conficiendo.* Cic pro leg. Man.

At animi virtutes adhibendæ etiam quędam ſunt *Non enim ſolùm bellandi virtus in ſummo atq; perfecto Impera-* Ibidem.
Internas etiam virtutes habeat.

peratore quærenda eſt, ſed multæ ſunt partes eximiæ, huius adminiſtræ comiteſque virtutis.

Quantâ Innocentiâ debent eſſe Imperatores? quantâ omnibus in rebus Temperantiâ? quantâ Fide? quantâ Facilitate? quanta Humanitate? Ibidem.

Quæ niſi aut omnia, aut pleraque habeat, *non ego poſſum Imperatorem in aliquo numero putare.* Ibidem.

III. *Prouidentia.* At tertiò PROVIDENTIAM laudo: id eſt, cautos cunctanteſque duces, *nullo loco, niſi quantum neceſſitas cogat, commiſſuros ſe Fortunæ.* Liu. xxii.

Cautum ipſe:

Sperno equidem iſtos *ferociter omnia ac præproperè agentes:* Indidem.

Et *contemnendis, quàm cauendis hoſtibus, meliores.* Tacitus IV. Hiſt.

Etſi calidos amat vulgus. Etſi grati ſæpè vulgo. quoniam ſtolidis aut *barbaris cunctatio ſeruilis; ſtatim exſequi, regium videtur.* VI. Ann.

Ac ſanè ſi militaris ſuffragij res ſit, haud dubiè Minutium aliquem *Fabio præferant ducem.* Liu. xxii.

Sed temeritas alieniſſima à Duce. Non tu ſic deſipies. magiſq́; cum Auguſto, *Nihil minùs in perfecto duce, quàm feſtinationem temeritatemque conuenire, arbitrabere.* Sueton. Auguſt. c. xxv.

Immo illo ipſo. Et cum Sertorio, Ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν κατόπιν μᾶλλον, ἢ κατὰ πρόσωπον βλέπειν: *Quòd oporteat ducem reſpicere magis, quàm proſpicere:* Plutarch. in Sertor.

Prœliorum enim delicta emendationem non recipiunt. Cato apud Veg. I. c. xiii.

Et vt ille aiebat, Οὐκ ἔστιν ἐν πολέμῳ δὶς ἁμαρτεῖν: *Non licet in bello bis peccare.* Plutarch. Apophth.

Nam: rapere, ruunt: Atqui peccat pænè neceſſariò, qui feſtinat. *Temeritas, præterquam quòd ſtulta eſt, etiam infelix.* Liu. xxii.

Nóne expoſita ad omnes laqueos? Polybius pulchrè: Περιπετεῖς γὰρ μὲν καὶ θρασύτης καὶ θυμὸς ἄλογος, ἔτι δὲ κενοδοξία καὶ τῦφος. Εὐχείρωτα μὲν τοῖς ἐχθροῖς, ἐπισφαλέστατα δὲ τοῖς φίλοις. πρὸς γὰρ πᾶσαν ἐπιβουλὴν, ἐνέδραν, ἀπάτην ἕτοιμος ὁ τοιοῦτος. *Celeritas & Audacia & Impetus præter rationem, & Vanitas ac typhus, hoſtibus quidem opportuna, noxia verò maximè amicis. Nam ad omnes inſidias, fraudes, atque aſtus obnoxius eſt hic talis.* Lib. III.

Agunt, non patrant. Quòd ſi tamen non labitur: quid efficit? parum. & *Temeritas vbi primum impetum effudit, ſicut quædam animalia, amiſſo aculeo, torpet.* Curt. IV.

Lenti, firmiores: Ergo omnino ex Euripidæo ſcito,

Ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης: Eurip. in Phœniſ.

Melior eſt Dux circumſpectus, quàm proiectè audaculus.

Sine timidum, pro cauto; tardum, pro conſiderato; imbellem pro perito belli vocent: Liu. xxii.

Sine *læti* ſint *in vulgus milites, ferociâ ducis.* Indidem.

Efficaciores. *Malo te ſapiens hoſtis metuat, quàm ſtulti ciues laudent.* Indidem.

Iſta nubes, quæ ſedit in montibus, ſollicitata procellâ aliquando *imbrem dabit.* Indidem.

Non enim ego vt nihil agatur, moneo: ſed vt agentem te ratio ducat, non fortuna. Indidem.

IV. *Felicitas.* Quamquam vtinam & iſta adſit! Nam quarto loco in Duce deſidero FELICITATEM. Ea ſanè comes ferè conſilij & rationis eſt, ſed tamẽ paullò benigniùs quibuſdam attributa à Deo. Ille vnus eius auctor: *eamque præſtare à ſeipſo nemo poteſt.* Cic. pro leg. Man.

Quæ à cælo eſt.

Θεοῦ δὴ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτούς: Prouerbialis verſus.

Felicitas eſt munus à ſummo Deo.

Etſi igitur Prouidentia potens valdè ad ſucceſſum: tamen ego cum Platone cenſeo, στρατηγικὴν τέχνην εὐτυχίας πλείστης δεομένην: *Militarem artem plurimæ fortunæ egentem.* In Epinom.

Minimè quibuſdam attributa: Sunt enim quidam profectò ἐν τετράδι γεννηθέντες: *quartâ lunâ nati.* Euſtat. in II. Iliad.

Qui *domi habent equum Seianum.* Ex Agell.

Aliis velut agnata. Adeò cuicumque rei manum aut mentem admouent, ea ſe auertit. Contrà alij, *quibus etiam venti tempeſtateſque obſecundant.* Cic. pro leg. Man.

Itaque in Ducibus diligendis, hanc quoque ſortem aſpiciam. & *exiſtimo* olim *Maximo, Marcello, Scipioni,* Ibidem.

Mario,

Mario, & ceteris magnis Imperatoribus, non ſolùm propter virtutem, ſed etiam propter Fortunam, ſæpiùs imperia mandata, atque exercitus eſſe commiſſos.

V. *Auctoritas.* Poſtremum AVCTORITATEM requiſiui. *Vehementer enim pertinet ad bella adminiſtranda, quid hoſtes, quid ſocij, de Imperatoribus exiſtiment.* Cic. pro leg. Man.

* Dixi lib. IV. cap. IX. Ea * proles maximè Felicitatis videtur: tamen apud Tuos etiam paranda ab aſtrictâ quâdam Imperij formâ. Vegetij monitum prudens: *Dux*, inquit, *Auctoritatem maximam ſeueritate ſumat, omnes culpas militares legibus vindicet, nulli errantium credatur ignoſcere.* III. cap. I. *Seueritas eam gignit:*

Dux facilis, inutilis: Nam faciles profectò iſti & mites, vileſcunt. Benè olim Scipio: Τοὺς μὲν αὐστηροὺς καὶ ἐννόμους τῶν στρατηγῶν, τοῖς οἰκείοις· τοὺς δὲ εὐχερεῖς καὶ φιλοδώρους, τοῖς πολεμίοις εἶναι χρησίμους: *Ducum auſteros & rigidos, ſuis; at faciles & largitores, hoſtibus eſſe vtiles.* Appianus Iberic.

Contemptui fere. Quid ita? Τὰ γὰρ στρατεύματα τοῖς μὲν ἐστι κεχαρισμένα τι καὶ καταφρονητικά· τοῖς δὲ σκυθρωπὰ μὲν, εὐπειθῆ δὲ καὶ ἁπᾶσιν ἕτοιμα: *Nam iſtis quidem* (facilibus) *milites delectari videntur, ſed eoſdem contemnunt: illos* (auſteros) *auerſari, ſed iiſdem obediunt, & per omnia parent.* Ibidem.

Contrà Seuerus aſtimatur. Imò reuerà nec *militibus quidem* iſti *ingrati, eamdem virtutem admirantibus cui iraſcuntur.* Tacitus I. Hiſt.

Atq; adeò amatur, ſi eo temperes benignum. Præſertim ſi temperetur interdum aliquâ comitate. *Nam fauorem militum vt largitione & ambitu malè acquiras, ita is per bonas artes haud ſpernendus.* Ibid.

Vti ſunt, *Exercitatio corporis inter ipſos, cultus habituſque paulum à priuato differens.* Cur. III.

Item, *vt quis inops aut ſaucius, veſtem & fomenta dilargiri:* Tacitus I. Ann.

Aliiſque *vel ingenij dotibus vel animi artibus, vt pariter carus ac venerandus ſis, efficere.* Cur. III.

CAPVT XVI.

Conſilia neceſſaria bello eſſe. Eorum ſpecimen ſiue guſtus; itemque Monita, quæ vſui Ante pugnam, & In pugnâ.

AC de Viris, vniuersè iam abſolui. Conſilia ſuperant, vltimum ſed neceſſarium Belli inſtrumentum. Quid ſine iis apparatus omnes ſint? fumus. quid Viri? funus. Nec verbis oſtendi opus: *Periculo atque negotiis compertum eſt, ingenium in bello plurimum poſſe.* Saluſt. Catil. *Conſiliorum vtilitas.*

Videbiſque magnos Duces *plura conſilio, quàm vi perfeciſſe.* Tacitus II. Ann. *Imperatori ea neceſſaria.*

Ideò Cæſar definiit, *Non minus eſſe Imperatoris conſilio ſuperare, quàm gladio.* I. Comm. Bel. Ciu.

Et Carthaginenſes, *Duces bella prauo conſilio gerentes, etiam ſi proſpera fortuna ſubſecuta eſſet, cruci tamen ſuffigebant. quod benè geſſerant, deorum immortalium adiutorio; quod malè commiſerant, ipſorum culpæ imputantes.* Val. II. cap. VII.

Nec ſanè immeritò. Nam etſi *multum cùm in omnibus rebus, tum in re militari poteſt fortuna,* Cæſ. Com. VI. *Euentus plerumque ab illa.*

Et quidquid eſt proſperè geſtum, id penè omne ducit ſuum: Cic. pro Marcell.

Tamen profectò Conſilij quoque magnæ & validæ hîc partes ſunt: ab eoque bono, illa ferè bona. Quo adſpectu dixit Attius, *Fabrum eſſe ſuæ quemque fortunæ.* Apud Salluſt. ad Cæſ.

Et Fabius: *Bono Imperatori haud magni momenti fortunam eſſe: mentem rationemque dominari.* Liu. XXII.

Conſilia igitur adhibenda. ſed quæ, aut quomodo? ægrè dixerim. Nam *Conſilia magis res dant hominibus, quàm homines rebus.* Ibidem. *Tamen certa præſcribere, arduum.*

Iis te aptare debes: præſertim in bello. Ἥκιστα γὰρ πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ, αὐτὸς δὲ ἀφ' αὑτοῦ τὰ πολλὰ τεχνᾶται πρὸς τὸ παρατυγχάνον: *Minimè omnium enim bellum ex decretis procedit, ſed ipſum ex ſe multa inuenit, & vt res ſunt natæ.* Thuc. I.

Sed nec decorè ſatis dixerim. An ego *Et nonnemo in me carpat.*

iam nunc locatus in vrbe ſciam, quæ tibi armato gerenda ſint? Liu.xxii.

Ridear, nec immeritò aliquis me dixerit delirum illum Phormionem. Itaque numquam hoc mihi ſumam, vt tamquam è ſublimi, Sagatis aut Paludatis, in Togâ meâ præcepta dem: ſed ſaltem ex magno Conſiliorum aceruo pauca ſeligam, & velut pugno præferam in exemplum. Quod tamen vt partitè & methodo aliquâ fiat, diſtinguo Conſilia, in Recta & Obliqua. Illa appello, QVAE PLANAM ET MILITAREM VIAM INEVNT: Hæc, QVAE OCCVLTAM ET FRAVDIVM ATQVE ASTVS SEMITA GRASSANTVR. Prioris generis hæc ſunt.

Specimen eorum dabimus. — *Conſilia nobis duplicia.*

Occaſionis prima ratio.

OCCASIO in bellis obſeruanda. Κρατεῖ δὲ ἐπὶ πάντων μὲν τῶν ἀνθρωπείων ὁ καιρός, μάλιστα δὲ τῶν πολεμικῶν: *Valet verò in omnibus humanis rebus & pollet occaſio, ſed maximè in bellicis.* Polyb. ix.

Occaſio in bello ſolet ampliùs iuuare, quàm Virtus. Veget. iii. cap. xxvi.

Illa arripienda.

Itaque *armatus intentuſque ſis, vt neque tuæ occaſioni deſis, neque ſuam hoſti des.* Liu.xxii.

Id eſt viri & ducis, non deeſſe Fortunæ præbenti ſe, & oblata caſu flectere ad conſilium. Idem lib. xxviii.

Fama rationi alterum.

FAMÆ ſeruiendum. Nam *Famâ bella conſtant, & ſæpè etiam quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit.* Curt. viii.

Curæ momentum in bello.

Fama bellum conficit (ait alius,) *& paruis momenta in ſpem metúmve impellunt animos.* Liuius xxvii.

Præſertim ſub initia. & *Fama in nouis cœptis validiſſima eſt:* Tacitus xiii. An.

Primiſque euentibus, metus aut fiducia gignitur. xii. Ann.

Scito igitur *inſtandum famæ; & prout prima ceſſerint, fore vniuerſa.* In Agric.

Nec tamen ſemper aucupanda.

Sed FAMAE etiam NON ſeruiendum: in ipsâ, inquam, ratione gerendi belli. In eâ enim *aduerſus famam rumoreſque hominum firmus ſtabis.* Liu.xxii.

Magis ratio.

Et *quæ probanda ſunt, non quæ vtique probabuntur, ſequeris.* Vell. ii.

Nec *vnquam conſilia Ducis, iudicio exercitus; ſed exercitus, Prouidentiâ Ducis regendus eſt.* Ibidem.

Malè imperatur, cùm regit vulgus Duces. Seneca Octau.

Scito *militibus cupidinem pugnandi conuenire; Duces, prouidendo, conſultando, cunctatione ſæpiùs quàm temeritate prodeſſe.* Tacitus iii. Hiſt.

Mala in bellis Securitas.

SECVRITAS fugienda. *Nemo celeriùs opprimitur, quàm qui nihil timet.* Vell. ii.

Et *frequentiſſimum initium calamitatis, Securitas.* Ibid.

Hoſtiumque contemptus.

Sæpè & contemptus hoſtis cruentum certamen edidit, & inclyti populi regeſque perleui momento victi ſunt. Liu. xxi.

Nihil tutò in hoſte deſpicitur. quem ſpreueris, valentiorem negligentiâ facies. Curt. vi.

Metuens quadam cura ſit.

Itaque ego *vt nihil timendi, ſic nihil contemnendi auctor ſim.* Liu. vi.

Sæpè in bello, paruis momentis, magni caſus intercedunt. Cæſar i. Bell. Ciu.

Nihil paruum in bello.

Et *nihil tam leue eſt, quod non magnæ interdum rei momentum faciet.* Liu. xxv.

Quò magis præceptum illud in omnium animis eſſe debet. Nihil in bello oportere contemni. nec ſine cauſſâ dici, Matrem timidi flere non ſolere. Aemil. Prob. in Thraſ.

Fiducia ſemper noxia.

Incredibile eſt, *Nimia fiducia quantæ calamitati ſoleat eſſe.* Idem in Pelop.

Exploratio in hoſtes vtilis.

INQVIRENDVM in omnia. *Tuum, & hoſtium exercitum, locorum ſitum, naturam regionis noſce.* Liu.xxii.

Pulchrum in Annibale elogium: *Omnia hoſtium, haud ſecùs quàm ſua, nota erant.* Ibidem.

Qui, quales, quanti?

Diſplicet illud Spartanorum: qui interrogare ſoliti, Οὐχ ὁπόσοι εἰσίν, ἀλλὰ ποῦ εἰσιν: *non quot eſſent, ſed vbi eſſent?* Plutarch. in Agi. & Cleom.

Prætumidum eſt. Ille *difficilè vincitur, qui de ſuis & aduerſarij copiis verè poteſt iudicare.* Veg. iii. c. xxvi.

Maximè, cuiuſmodi ipſe Dux?

Sed in primis Ducis ipſius ingenium noſce. Οὐ γὰρ εἰκὸς ἄλλως εἰπεῖν, ὡς εἴτις οἴεται κυριώτερόν τι μέρος εἶναι στρατηγίας τοῦ γνῶναι τὴν προαίρεσιν καὶ φύσιν τοῦ τῶν ἐναντίων ἡγεμόνος, ἀγνοεῖ καὶ τετύφωται. *Nec enim* Polybius iii.

aliter ego dixero, quàm ſiquis cenſet aliud magis proprium eſſe boni Ducis officium, quàm hoſtium Imperatoris ingenium naturamque noſſe, errare eum, imò inſanire.

Cuiuſmodi etiã hoſtes? Inquire & in mores naturamque hoſtium. Nam quorumdam *in impetu vis eſt, qui paruâ idem morâ langueſcunt.* Liu. VII.

Vt plerique Barbari. quorum *impetus acres cunctatione langueſcunt, aut in perfidiam mutantur.* Tacitus XII. Ann.

Eorum fides tentanda: Hoc quoque tenta. *Necte moras, muta locos, & miſſis* (nempe occultè) *corruptoribus, exuendam ad fidem hoſtes emercare.* Ibidem.

Aut turba immittenda: Aut certè diſpara eos & diuelle. *Nihil præſtare maius Fortuna poteſt, quàm hoſtium diſcordiam.* De Moribus Ger.

Oraculum. Atque *inter eos diſcordiarum ſerere cauſſas, ſapientis eſt Ducis. Nulla enim quamuis minima natio* (ô verbum notabile!) *poteſt ab aduerſariis perdeleri, niſi propriis ſimultatibus ſe ipſa conſumpſerit.* Veget. III. c. IX.

Tempeſtiuè pugnandũ: Videndum QVANDO pugnes. Me iudice, numquam temerè.

—Ductorque placebit, Claudiã.
Qui non præcipiti rapiet ſimul omnia caſu;
Sed qui maturo vel læta vel aſpera rerum
Conſilio momenta regens, nec triſtibus impar,
Nec pro ſucceſſu tumidus: ſpatiumque morandi,
Vincendique modum, mutatis noſcet habenis.

Id eſt, tardè. Paullus Æmilius dixit, *Perrarò nimis, bonum Imperatorem ſignis collatis decertare, niſi ſumma neceſſitudo, aut ſumma ei Occaſio data eſſet.* Sempron. apud A. Gel. Noct. libro XIII. cap. III.

Cæſar Auguſtus dixit: *Prælium aut bellum numquam ſuſcipiendum, niſi cùm maior emolumenti ſpes, quàm damni metus oſtenderetur.* Sueton. cap. XXV.

Incerta enim illa alea. Ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων, καὶ ἐξ ὀλίγου τὰ πολλὰ, καὶ δι' ὀργῆς αἱ ἐπιχειρήσεις γίγνονται. πολλάκις δὲ τὸ ἔλασσον πλῆθος δεδιὸς, ἄμεινον ἠμύνατο τοὺς πλέονας, διὰ τὸ καταφρονοῦντας ἀπαρασκεύους γενέσθαι: *Incertæ enim res bellicæ, & multa ex paruo, & aggreſſiones ferè per impetum fiunt. Sæpè autem vel minor multitudo maiorem propulſauit ac vicit cum metu incedens, quoniam hæc ob contemptum imparatior eſt.* Thuc. II.

Incerti exitus pugnarum, & Mars communis: qui ſæpè ſpoliantem iam & exſultantem euertit & perculit ab abiecto. Cic. pro Mil.

Ergo hîc lentè. præſertim *aduerſus hoſtem, quem Tempus deteriorem indies & locus alienus facient:* Liu. VII. Aliã marginalia: Aliâ magis viâ debellandus hoſtis.

Qui in hoſtili eſt terrâ, inter omnia inimica infeſtaque: Idẽ XXII.

Quem *nullæ vrbes accipiunt, nulla mœnia:* Ibidem.

Hunc talem *dubitas quin ſedendo ſuperaturus ſis?* Ibidem. Morâ ſæpè frangẽdus.

Multa bella impetu valida, per tædia ac moras euanuêre. Tacitus II. Hiſt.

Nec de pugnâ tamen ſemper abnuo. Nam *ſtultitia ſit, ſedendo ac votis debellari credere poſſe:* Liuius XXII. Tamen interdum & Pugnã.

Καὶ ἐν τῷ μέλλειν πολλάκις τοῖς ἄρχουσι καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς ἀλλοιοῦταί τι: *Et in tardando, ſæpè Ducibus etiam optimi Apparatus pars aliqua perit:* Xenoph. XII. Pæd.

Sed conſilio & iudicio, *rem mitti in diſcrimen iubeo.* Tacitus II. Hiſt. Idq; pro re & temporibus.

Nempe ſi in arcto tuæ res: *non commeatum, non ſupplementum, non pecuniam habeas.* Liuius XXII. Puta, ſi diu ſubſiſtere non poteſ.

Cum bonis diis *educ in aciem, copiamque pugnandi facito.* Indid.

In rebus aſperis & tenui ſpe, fortiſſima quæque conſilia tutiſſima ſunt. Idem libro XXV.

Et, vt poëta quoque monet,

Capienda rebus in malis præceps via eſt. Seneca Agam.

Aut, ſi tua pars palàm potior. de quo tamen ſeriò, & nihil tibi blandiens, cognoſce. *Dux vigilans, ſobrius, prudens, tamquam de ciuili cauſſâ inter partes iudicaturus, adhibito conſilio, de ſuis & aduerſarij copiis iudicet. Et ſi multis rebus ſuperior inuenitur, opportunum ſibi ne differat conflictum.* Veget. III. c. IX. Aut ſi merità præſumas victoriam.

Ali-

Aliàs, nec tùm temerè pugna. Aliter, *neutiquam mihi placeat, quando nulla cogat res, committere ſe Fortunæ.* Liu. VII.

Sanè iſti, qui *magis animis quàm viribus freti, ad certamen deſcendunt,* Idem.

Feſtinatum temerè prælium pari formidine deſerunt. Tacitus IV. Hiſt.

Prodigiorū habenda ratio. Quid ſi & in Diuina modicè inquiras? modicè dico, & ſine ſuperſtitione. Haud ſpernenda omnino videntur *cælo terráque prodigia, & fulminum monitus, & futurorum præſagia, læta, triſtia, ambigua, manifeſta.* I. Hiſt.

Fortaſſe & ſomniorū. Imò nec ſomnia. Nam *inſtantibus curis, agitant ſæpè per ſomnum ſpecies imminentium rerum: ſiue illas ægritudo, ſiue diuinatio animi præſagientis accerſit.* Curt. III.

Sanè ego te nolim *contemptorem talium, vt fortuitorum.* Tacitus I. Hiſt.

Nam *amat Benignitas numinis, ſeu quòd merentur homines, ſeu quòd tangitur eorum affectione, his quoque rationibus prodere quæ impendent.* Ammia. XXI.

Pugnæ ineundæ ratio. Videndum QVOMODO pugnes. Captanda primò Tempora. vt *imparatis, cibum capientibus, in itinere laſſis, equos ſuos paſcentibus, ac nihil tale ſuſpicantibus ſuperuenias.* Veg. III. cap. XXII.

Subitò aut ex inſidiis. *Boni enim Duces, non aperto Marte, in quo eſt commune periculum, ſed ex occulto ſemper attentant.* Idē III. cap. IX.

Quo caſu, tui audent, illi trepidant. *cauendumque ne dubitantem aut formidantem exercitum ad pugnam publicam aliquando producas.* Ibidem.

Niſi quòd ſimulare metum, interdum haud malum: *& ſpe victoriæ inducere, vt vincantur.* Tacitus II Ann.

Aut cùm opportunū ſe dat hoſtis. Item, illud vtile, videre *quando hoſtis imprudentiâ ruat, & (quod loco ſapientiæ eſt) alienam ſtultitiam opperiri.* II. Hiſt.

Ὅςις δὲ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἐναντίων, κάλλιςα ἴδοι, καὶ ἅμα πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖται, μὴ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς μᾶλλον καὶ ἀντιπαραταχθέντος, ἢ ἐκ τοῦ πρὸς τὸ παρὸν ξυμφέροντος, πλεῖς' ἂν ὀρθοῖτο: *Quicumque peccata aduerſariorum optimè videt, & ſimul pro ſuâ copiâ eos aggreditur, non tam ex aperto & quaſi acie palàm inſtructâ, quàm ex vſu præſenti, plerumque huic res ſuccedat.* Thuc. V.

Ad ſummam, cùm id poteſt, Tempora obſerua. *quia ſi in occaſionis momento, cuius prætervolat opportunitas, cunctatus paullùm fueris, nequicquam mox omiſſam queraré.* Liu. XXV.

Dixi, cùm poteſt. Nam certè *Neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello. quod rarò permittit tempora legere.* Curt. VII.

Loci habenda ratio. Secundò Locus conſiderandus: *vtrùm inimicis, an tibi videatur accommodus.* Veg. III. cap. IX.

Hîc quoque enim momentum, & *amplius prodeſt Locus ſæpè quàm Virtus.* cap. XXVI.

Exempli cauſsâ. *Si equitatu audemus, campos debemus optare: ſi pedite, loca eligere anguſta, foſſis, paludibus, vel arboribus impedita.* cap. IX.

Sæpè etiam iuuat, ſi is ita captus, vt tuis ſit *neceſſitas in loco, ſpes in virtute, ſalus ex victoriâ.* Tacitus II. Ann.

Sanè *propinqua* munimenta aut mœnia, *quantò plus ſpei ad effugium, minorem ad reſiſtendum animum dare* ſolent. III. Hiſt.

Inſtructionis habenda ratio. At tertiò, momentum vel maximum in Acie. quæ *ſi ſapienter diſponitur, plurimum iuuat: ſi imperitè, quamuis optimi bellatores malâ diſpoſitione franguntur.* Veg. III. cap. XIV.

Homericus aciei ordo. Varia de eâ præcepta: quod melius illo Homerico? Iliad. δ.

Ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι,
Πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στῆσεν πολέας τε καὶ ἐσθλούς,
Ἕρκος ἔμεν πολέμοιο· κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν,
Ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ.

Atque Equites poſuit cum Curribus ordine primo:
At Peditum à tergo, floremque & robora, belli
Munimen ſeptumque: ſed in medio agmine viles
Ignauoſque, vti vel nolentes depugnarent.

Cui accedit Militaris Doctor. *Ad victo-* Veg. III. cap. XVII.

[...]da [...]ſer-[...]da. *victoriam*, inquit, *plurimum confert, vt lectiſſimos de peditibus & equitibus habeat Dux poſt aciem in ſubſidiis præparatos.*

Imò quaſi in inſidiis. Τὸ γὰρ ἐπελθὸν ὕστερον, δεινότερον τοῖς πολεμίοις τοῦ παρόντος καὶ μαχομένου: *Nam qui ſuperueniunt, terribiliores ſunt hoſti, iis qui in manibus ſunt & pugnant.* Thuc. v.

Inopinata terrent. Cauſſa. quia inopinata maximè mouent: &, vt ille ait, *ſubita conterrent hoſtes, vſitata vileſcunt.* Veg. III. cap. XXVI.

Ita clamor aliquis repentinus, aut imago & aſpectus, fugâ ſæpè exercitum impleuit. καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ ξίφους μᾶλλον καταπλήττει τοὺς ἐναντίους: *& hæc talia, magis quàm gladius, conſternant hoſtem.* Plutarch. in Catone maiore.

Obſerua. *Primi in omnibus prœliis oculi vincuntur.* Tacit. De Morib. Germ.

Siue etiam aures. videbiſque militem *vanis & inanibus magis, quàm iuſtis formidinis cauſſis moueri.* Curt. IV.

Diuidenda per nationes acies. Noto amplius. in ſtruendâ Acie plerumque vtile, per gentes eam nationeſque diſponi: cùm ob alias cauſſas, tum *vt diſcretus labor fortes ignauoſque diſtinguit, atque ipsâ contentione decoris accendantur.* Tacitus III. Hiſt.

Idque ita, vt exteri aut mercenarij proximi ſint diſcrimini: tibi ſcilicet *ingens victoriæ decus, citra domeſticum ſanguinem bellanti.* In Agric.

[T]empore [p]rævenienda. *Semper* autem *ſtudere debes, vt prior inſtruas aciem.* Veg. III. c. XVIII.

Cauſsâ duplici. primùm, *quia ex arbitrio tuo potes facere, quod tibi vtile iudicas, cùm nullus obſiſtit.* Ibidem.

Deinde, quod *& tuis auges confidentiam, & aduerſariis minuis. quia fortiores videntur, qui prouocare non dubitant.* Ibidem.

Plus animi eſt inferenti periculum, quàm propulſanti. Liuius XXVIII.

Dux ſit confidens & lætus. Quò valdè idem pertinet, ſi antè & in pugnâ Dux alacer, *ardorem animi vultu oculiſque præferens.* Vell. II.

Quid enim audeant, ſi te videant *ſegnem, & velut animi captum, huc illuc clamoribus circumagi?* Tacitus III. Hiſt.

Veg. III. cap. XVII. Profectò *neceſſe eſt ad fugam parati ſint, qui Ducem ſuum ſentiunt deſperare.*

Liu. XXII. Excita, & doce: *Quò timoris minus ſit, eò minùs fermè periculi eſſe.* *Suos hortetur.*

Curtius. *Effugere mortem, quiſquis contempſerit; timidiſſimum quemque eam conſequi.*

Salluſt. Iugurth. *Semper in prœlio his maximum periculum eſſe, qui maximè timent. Audaciam pro muro haberi.*

Curt. IX. *Ne pigros quidem ſibi fata diſponere, ſed vnicum bonum diuturnam vitam exiſtimantes, ſæpè acerbâ morte occupari.*

Tacitus XIV. Ann. Hæc taliaque (pauca pono in exemplum) opportunè diſſeres: & *quamquam virtuti confidas, tamen exhortationes & preces miſcebis.*

Veg. III. cap. XXV. Iam pugnas. Tui inclinant? ne diffide. *Euentus omnium* (aut certè, *plurium*) *prœliorum, inter initia contra illos magis fuit, quibus victoria debebatur.* *In retrocedendo, non trepidet.*

Tacitus III. Hiſt. Hìc animo opus, *vt nullum, in tali trepidatione, conſtantis Ducis aut fortiſſimi militis officium omittas.*

Ibidem. *Occurſi pauentibus, retine cedentes; vbi plurimus labor, vnde aliqua ſpes, conſilio, manu, voce, inſignis hoſti, conſpicuus tuis.* *Suos ſiſtat, & incitet.*

Audi poëtam de Cæſare:

Lucan. lib. VII.
Ipſe manu ſubicit gladios, ac tela miniſtrat,
Promouet ipſe acies, impellit terga ſuorum,
Verbere conuerſæ ceſſantes excitat haſtæ.

Veg. III. cap. XXV. At contrà, Tui vincunt? cohibe, nec nimis, diffunde. *Frequenter iam fuſa acies, diſperſos ac paſſim ſequentes, reparatis viribus interemit.* *Prouidè in Victoriâ agendum.*

Tacitus II. Hiſt. *Satis citò incipis victoriam, vbi prouiſum fuerit ne vincare.*

In Agric. *Aliquando etiam victis ira virtuſque.*

Veg. III. cap. XXV. Præſertim ſi nimiùm inſtas. *Clauſis ex deſperatione creſcit audacia, & cùm ſpei nihil eſt, ſumit arma formido.* *Non pertinacius inſtandum.*

Reprehenſi ex fugâ pugnabunt, quia fugere non poſſunt. Curt. vi.

Via muniendi ad fugam. Id. ò Scipionis laudata ſententia eſt, *Viam hoſtibus quà fugiant muniendam.* Veg. iii. cap xxi.

Et *Pyrrhus inter cetera præcepta Imperatoria, memoriæ tradidit, Non eſſe pertinaciter inſtandum hoſti fugienti. non ſolùm ne fortius ex neceſſitate reſiſteret, ſed vt poſteà quoque faciliùs acie cederet.* Frontin. ii. c. vi.

A prædâ arcendi milites, donec planè vicerint. Quod poſtremum, callidum ego ſcio, & aptum in militiâ totâ. Denique à prædâ etiam arcendus miles. Nimis ſæpè *obſtitit vincentibus prauum inter ipſos certamen, omiſſo hoſte, ſpolia conſectandi.* Tacitus iv. Hiſt.

CAPVT XVII.

De callidis Conſiliis ſiue Strategematis: An vti iis ius & fas? Noſtrâ ſententiâ, non vtilia ea ſolùm, ſed glorioſa.

Strategemata quid, & quo fine? PRIORIS generis Conſiliorum ſpecimen vides. venio ad genus alterum, flexuoſum magis & occultum: *quorum vis propriè in arte ſolertiáque poſita proficit, tam vbi cauendus, quàm vbi opprimendus eſt hoſtis.* Frontin. i. Præfat.

Cauſſa nominis. Ea, Græcanicâ voce, Strategemata dicimus: credo, quia aut manant inueniunturque à Duce, vel quia bono illo maximè digna. In quo tamen controuerſiæ aliquid nobis, cum ſimplicibus illis candidiſque naturis. *Quidam ea damnant:* quæ damnant; & aiunt eſſe veri militis, imò viri, *non fraude, neque occultis, ſed palàm & armatum, hoſtes ſuos vlciſci.* Tacitus ii. Ann.

Stare pro iis poëta videtur:

Οὐδεὶς ἀνὴρ εὔψυχος ἀξιοῖ λάθρᾳ
Κτείνειν τὸν ἐχθρόν: Euripid. in Rheſo.
Vir nemo mentis altæ clanculùm velit
Occidere hoſtem.

Et populi nonnulli ſpreuerunt. Atque etiam populi quidam noui & veteres. vt ab illâ ipsâ fallace Græciâ, Achæi: qui, Polybio narrante & laudante, Τοῦτο ἀπηλλοτρίωντο τῦ κακομηχανεῖν, ὥςʼ ὐδὲ τὰς πολεμίας ὑπεῖτο δὶ ἀπάτης νικᾷν: *in tantum abhorrebant à machinationibus iſtis & ſtruendis dolis, vt nec hoſtes ſuos vellent per fraudem vincere.* Lib xiii.

Ibidem. Cauſſam idem addit. Ὑπελαμβάνοντες, inquit, ὅτι λαμπρὸν, ὐδὲ μὴν βέβαιον εἶ) τῶν κατορθωμάτων, ἐὰν μή τις ἐκ προφανοῦς μαχόμενος ἡττήσῃ ταῖς ψυχαῖς τὰς ἀντιταττομένους: *Cenſentes, neque ſplendidam neque firmam vllam victoriam, niſi quis palàm & ex condicto depugnans, animos quoque deieciſſet aduerſariorum.* *Quaſi parum generoſa.*

Scilicet

Claud. in vi. Conſulat. Honor.
—— nulla eſt Victoria maior,
Quàm quæ confeſſos animo quoque ſubiugat hoſtes.

Nam reuerâ, qui dolo ſuccubuerunt, facilè iterùm inſurgunt. *non virtute, ſed occaſione & arte Ducis victos ſe rati.* *Parum efficacia ad plenam victoriam.*

Denique ſcripſit Romanus quiſpiam: *Eam vir ſanctus & ſapiens ſciet veram eſſe victoriam, quæ ſaluâ fide & integrâ dignitate parabitur.* Florus i. cap. xii. *Atque etiam contra bonam fidem.*

Atqui nónne vtraque, inquiunt, hîc periclitantur? & vbi dolus ac ſupplantatio, vix fides eſſe poteſt, certè non dignitas ſalua. Hæc ſunt quæ ab iis dicuntur: ego contrà diſſero, & repono. *Nos contrà ſentimus.* Primum; hoſtem eſſe, in quem ea vſurpamus. id eſt, quem perdere mos faſque ſit: & quid refert quo modo? Tritum illud poëtæ innotuit,

Virg ii.
— Dolus an virtus, quis in hoſte requirat? *Hoſti omni viâ tum lædere.*

Cum quo poëta alter:

Pindar. Iſthm. Od. iv.
—— χρὴ δὲ πᾶν ἔρ-
δοντʼ ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν.
—— oportet quidlibet
Conantem, frangere aduerſarium.

Ecce venator etiam feras quaſdam vi & manu interficit, quaſdam occultus ſubſiſtit & laqueis aut retibus captat: quis reprehendit? *A ſimili.* A laude propiùs totum hoc genus inſidiarum abeſſe videtur, quàm à culpâ. Certè vir & dux bonus Braſidas, ita effatur: Τὰ κλέμματα ταῦτα καλλίστην δόξαν ἔχει, ἃ τὸν πολέμιον μάλιςʼ ἄν τις ἀπατήσας, τὰς φίλους μέγιςʼ ἂν ὠφελήσειεν: *Ita belli furta pulcherrimam laudem habent, per quæ hoſtes maximè decipiuntur, & amici plurimùm iuuantur.* Thuc. v. *Ab teſtibus.*

Ipſe Polybius admirator paullò

ante Achæorum, palàm ad nos tranſit. & ait τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων ἐλάττω τὰ ἐπιδόξως τελούμενα (Lib. xx.) τῶν μετὰ βίας ἐπιτελουμένων, τῶν μετὰ δόλου καὶ σὺν καιρῷ πραττομένων: *Facinorum militarium ea eſſe minoris laudis ac momenti, quæ propalàm & per vim patrantur, his quæ ex occaſione & per dolum.*

Spartanorum de hoc iudicium. Quòd ſi gens etiam genti opponenda: an Spartanos appendere cum Achæis vereat in eâdem lance? imò virtute & fortunâ præponderabunt. Illi igitur, καίπερ ὄντες πολεμικώτατοι, (Plutarch. Marcell.) μείζονα ἐ μᾶλλον ἀνθρώπῳ πρέπουσαν ἡγοῦντο τὴν διὰ λόγου ἐ συνέσεως πρᾶξιν, ἢ τὴν μετὰ βίας ἐ ἀνδρείας: *etſi pugnaciſſimi, tamen digniorem magiſque conuenientem homini cenſebant actionem ratione & mente inſtitutam, quàm illam per vim aut robur.*

Qui autepoſuerunt has bellatribus. Ideoque θύει μὲν ἐν Σπάρτῃ τῶν στρατηγῶν, ὁ μὲν δι᾽ ἀπάτης ἢ πειθοῦς ὃ βούλεται διαπραξάμενος, βοῦν· ὁ δὲ διὰ μάχης, ἀλεκτρυόνα: (Ibidem.) *Spartæ, è Ducibus qui ſe abdicant, ille qui rem dolo aut ſuaſione confecit, bouem immolat: qui prælio, gallum.*

Maiorem ſcilicet minoremq́; victimam, pro re tali. At negat, inquiunt, Euripides eſſe viri generoſi. Errant. (*Reſponſio ad rationes aduerſas.*) non ille de hoſte publico aut prælus loquitur; ſed ſentit de priuatis inimicitiis, in quibus locum (iuſtè quidem) (*Diſtinctio inter hoſtes.*) eſſe non vult huic fraudi. aliud eſt in bellis. Nam etiam Romani veteres, auidi aliàs & tenaces regiæ huius viæ, quemdam *bonum Dolum dicebant, & pro ſollertiâ hoc nomen accipiebant: maximè ſi aduerſus hoſtem latronémve quis machinaretur.* (Vlpian. lib. 1. De dolo.)

Chriſtiana ſanctio. Quid verbis opus eſt? Ipſe ſacrorum Antiſtes definiunt, *Cùm iuſtum bellum ſuſcipitur, vt apertè pugnet quis aut ex inſidiis, nihil ad iuſtitiam intereſt.* (Auguſt. in Quæſt. ſuper Ioſue, qu. x.)

Ad Florum reſponſio. Nam quòd Romanus ille ſcriptor damnare videtur; ille verò non damnat. Saluam tantùm in iis vult Fidem & dignitatem. Nam contra fœdera aut pacta fraudem quis probet? quis item vilem aliquam & abiectam? vt ſiquis hoſtem veneno tollar, aut clàm immiſſo emptoq́ue per-

cuſſore. Hæc talia ſperne, & cum Ageſilao cenſe: (Plutarch.) Ἀ παρασπονδεῖν μὲν ἀδικίας, δολοῦν δὲ τοὺς πολεμίους παραλογιζόμενος, οὐ μόνον δίκαιον ἢ ἔνδοξον, ἀλλὰ καὶ ἡδύ, καὶ κερδαλέον: *Fœderatum iniuſtè fallere, impium; at hoſtes non ſolùm iuſtum, ſed etiam ſuaue & fructuoſum eſt.* (*Quæ fraudes bonæ.*)

Hos tales, cum Homero,

(Odyſſ. λ.) Κτεῖναι ἢ δόλῳ, ἢ ἀμφαδὸν ὀξέϊ χαλκῷ: *Conſice ſiue dolo, ſeu ſtricto cominus enſe.* (*Adhortatio ad eas.*)

(Xenoph. Hipparc.) Οὐδὲν γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον ἐν πολέμῳ, ἀπάτης: *Reipsâ enim nihil vtilius in bello dolis.* (*Laudatio.*)

Quorum ſpecimen quid à me hîc exſpectes: Frontinum & Polyænum è veteribus habes: & nonnemo etiam hodie percoluit illum campum.

CAPVT XVIII.

Quid poſt Pugnam faciendum videatur: & in Victoriâ, ſiue Clade, quomodo Princeps ſalubriter & decorè ſe gerat.

AD Pugnam Conſiliis meis ſatis te inſtruxi: aliquid etiam de iis quæ poſt Pugnam vſui ſunt, dicam, & hoc velut flexu ducam te ad candidam illam metam: id eſt, Pacem. Poſt Pugnam, aut Victoria eſt, aut Clades. In illâ tria præcipio: vt Cautè eam habeas, vt Leniter, vt Modeſtè. (*Ad Victoria vſum tria præcepta.*) Cautè ideò, *quòd fermè fit vt res ſecundæ neglegentiam creent:* (Liu. xxi.)

(Tacitus Agric.) Atque ita *aliquod vulnus per nimiam fiduciam accipiatur.* (*Cautela adhibenda:*)

(iv Hiſt.) *Crebra autem, etſi modica damna, famam partæ victoriæ lacerant.*

Leniter etiam: quia ſuapte naturâ ea cruda. (*Lenitas*)

(Seneca Troad.) *——Regi frænis nequit*
Et ira, & ardens hoſtis, & Victoria,
Gladiuſque felix, cuius infecti ſemel
Vecors libido eſt.

Regenda tamen; aut valdè hæres in tuo curſu. Nam vbi extrema omnia in oculis, *deſperatione in audaciam accinguntur.* (Tacitus iii. Hiſt.) (*Nec ſtes omnino abſcindendis hoſtis.*)

(Curt. v.) *Ignauiam quoque Neceſſitas acuit, & ſæpe deſperatio ſpei cauſſa eſt.*

Gra-

Grauiſſimi ſunt morſus irritatæ Neceſſitatis. — Porcius Latro in Declam.

Ad pacem identidem prouocandum.

Ergo hoc caue, & ad ſpem ſemper aliquid relinque. Inſta, terre: ſed *vbi ſatis terrueris, parcendo rurſus irritamenta pacis oſtenta.* — Tacitus Agric.

Hoc mollit & *frangit aſpectu pignorum,* — Ibidem.

Agris parcendum.

Aſpectu Opum: quas ipſas ne planè perde. Archidamus prudenter: Μὴ γὰρ ἄλλο τι νομίσητε, inquit, τὴν γῆν αὐτῶν (τῶν πολεμίων) ἢ ὅμηρον ἔχειν. καὶ οὐχ ἧσσον, ὅσῳ ἄμεινον ἐξείργασται. ἧς φείδεσθαι χρὴ ὡς ἐπὶ πλεῖστον, καὶ μὴ ἐς ἀπόνοιαν καταστήσαντας αὐτοὺς ἀληπτοτέρους ἔχειν: *Nec enim aliud terram hoſtium cenſete, quàm velut obſidem, idque eò magis, quò illa cultior. Huic parcendum vt plurimum eſt, nec hoſtes in amentiam & deſperationem redacti, difficiliores expugnatu reddendi.* — Thuc. I.

Et alioqui ſpecioſa in hoc fiducia, quòd parcas, vt tuis. Nam

Quæ corripi igne, quæ meti gladio iubes,
Aliena credis. — Seneca Theb.

Superbia ſegreganda.

Tertiò, Modeſtè eam habe. Nam non ſolùm *Felicitas in malo ingenio auaritiam, ſuperbiam, ceteraque occulta mala patefacit:* — Tacitus III. Hiſt.

Sed *rebus ſecundis, etiam egregij duces inſoleſcunt,* — Tacitus II. Hiſt.

Et cum Pindarico illo Tantalo

—— μέγαν ὄλβον καταπέψαι οὐ δύναντ᾽: *magnam felicitatem concoquere non poſſunt.* — Olymp. Od. I.

Nam caſus incerti.

O ſtulti! ὅ τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων, οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος: *Is qui in bello ob res ſecundas exſultat, non cogitat quàm infidâ fiduciâ ſe extollat.* — Thuc. I.

Fortuna vitrea eſt, tunc cùm ſplendet, frangitur. — Publius.

Et ſæpè [illegible]

Habet has vices conditio mortalium, vt aduerſa ex ſecundis, ſecunda ex aduerſis naſcantur. — Plinius Paneg.

Victor timere quid poteſt? quod non timet. — Seneca Agam.

Clades tuas ſcire oportet.

Iam in CLADE duo moneo: vt Prudenter eam & Fortiter feras. Prudenter, hoc ſenſu: vt noris eam ſeriò, & appendas. Nam quidam, è *contrario, læta omnia ſibi fingunt:* — Tacitus III. Hiſt.

Et *nuntios cladis occultantes, ſtultâ diſſimulatione, remedia potiùs malorum, quàm mala differunt.* — Ibidem.

Aut non medetur.

Quod nulla ratio eſt, vt fiat. Nam primùm,

—— clades ſcire qui refugit ſuas,
Grauat timorem. dubia plus torquent mala. — Seneca Agam.

Sicut contrà, *Sæpè calamitatis ſolatium eſt, noſſe ſortem ſuam.* — Curt. IV.

Deinde, profectò

Iners malorum remedium, Ignorantia eſt: — Seneca Oedip.

Imò nullum: nec mederi tibi fas cùm neſcis. Tu verò agnoſce, atque adeò examina & appende. Si exigua damna, *irâ te magis quàm metu accendant.* — Tacitus XV. Ann.

Sic obnitendum.

Si grandiora; ne ſic quidem *haſtam abiice,* — Cic. pro Mur.

Nec prælij vnius euentu paueſce. — Tacitus II. Hiſt.

Nónne *Mars communis & victum ſæpè erigit, & adfligit victorem?* — Liuius XXVIII.

Et meliora ſperanda.

Infirmi ingenij eſt, lapſu aliquo, ſummæ rei diffidere, cùm exiguis momentis ſubitò inclinentur omnia quæ in bello geruntur. — Egeſip. IV. c. II.

Ergo hîc illud valeat, vt feras Fortiter.

Robur animi retinendum.

——Regium hoc ipſum reor
Aduerſa capere. quoque ſit dubius magis
Status, & cadêtis imperi moles labat,
Hoc ſtare certo preſſius fortem gradu. — Seneca Oedip.

Didici *fortes & ſtrenuos contra Fortunam inſiſtere ſpe, timidos & ignauos, ad deſperationem formidine properare.* — Tacitus II. Hiſt.

Cõtra Fortunam inſurgẽdum.

Tu verò erige te, *vires iuxtà & procul ſitas circumſpice:* — Ibidem.

Vires reparandæ.

Noui dilectus, noua quærantur auxilia: — Veg. III. cap. XXV.

Opida aut *caſtella, aduerſus moras obſidionis, annuis copiis firmentur.* — Tacitus Agric.

Ad ſummam (bona modò cauſſa tua ſit) *omnia experire: more anguium, qui obtrito capite, poſtremùm caudâ minantur.* — Florus I. cap. XV.

Per decus mori melius, quàm per dedecus viuere.

Si iuſta ac pia bella dij auerſantur, Curt. v.
fortibus tamen viris licebit honeſtè mori.

Quoniam quidem vnum omnibus fi- Salluſt.
nem Natura vel ferro ſeptis ſtatuit:

Id ſolùm refert, nouiſſimum ſpiritum Tacitus III. Hiſt.
per ludibrium & contumelias effundant,
an per virtutem.

CAPVT XIX.

Ad Pacem ex animo adhortatio. Ac primùm illuc inclinamus eos, qui Victi: ſed ad Tutam & Bonam.

Pars tertia huius libri.

SED ſatis, ſatis, iam Pugnarum eſt: Pax ſalutaris quando nos reſpicies? Ad te venio, & abſterſo Martio hoc puluere, quieſcam paullùm ſub felici arbore Mineruæ. Dixi quomodo Suſcipienda bella, & Gerenda: nunc auidè, quomodo Finienda. Nam

Mundus non ſlet per aſſidua bella.

Si æterna ſemper odia mortales gerant, Seneca Herc. Fur.
Nec cœptus vmquam cedat ex animis
furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret;
Nihil relinquent bella. tum vaſtis ager
Squallebit aruis, ſubditâ tectis face
Altus ſepultas obruet gentes cinis.

Eorum finis pax.

Quamuis magna, quamuis diuturna bella, Pace finienda ſunt: cuius & *nomen dulce eſt, res verò ipſa cùm iucunda, tum ſalutaris.* Cic. Philip. XIII.

Laudatiuncula pacis.

Quâ non modò ij quibus natura ſenſum dedit, ſed etiam tecta atque agri lætari videntur. Idem de leg. Agrar.

—— Pax optima rerum Silius XI.
Quas homini nouiſſe datum eſt. Pax
vna triumphis
Innumeris potior.

Vtrique parti expedit:

Ergo pariter ad hanc ite, *tam quibus Salus quàm quibus Gloria cariſſima eſt:* Tacitus Agric.

Victi dico & Victores, ad hanc ite. Illa *ex æquo vtilis:* XV. Ann.

Et

Victis maximè.

Pacem reduci velle, Victori expedit, Seneca Herc. Fur.
Victo neceſſe eſt.

Sed tu me prior audi, qui VICTVS. Paullò antè ad arma te excitaui: nec nunc excutio. quia hæc directa ad Pacem via. *Si pace frui volumus,* inquit Phil. VII. Tullius, *bellum gerendum eſt; ſi bellum omittemus, pace numquam fruemur.*

Arma tenenda, ſi eam volumus.

Thuc. I. Ἐκ πολέμου μὲν γὰρ εἰρήνη μᾶλλον βεβαιοῦται: *E bello enim pax magis firmatur.*

Metus faciendus hoſti.

Quomodo? nempe ne ignauum & vile aliquod animal videare: & ſciat *eſſe tibi adhuc vires, ſi deliberas, ambiguas; acres, ſi deſperâris.* Tacitus III. Hiſt.

IV. Ann. Ideò *erectum & fidentem animi oſtende.*

Et dic illud Homericum:

Iliad. γ.
Τῷ μοι δούρατά τ' ἔστι καὶ ἀσπίδες ὀμφα-
λόεσσαι,
Καὶ κόρυθες, καὶ θώρηκες λαμπρὸν γα-
νόωντες.
Et mihi ſunt teretes haſtæ, clypeique
rotundi,
Tum galeæ, tum thoraces ſplendore
micantes.

Gulel. Neubr. Rer. Ang. lib. II. cap. XII. Vetus verbum non te fallet; *Sub clypeo meliùs ſuccedere pacis negotium.*

Duo in pace ſpecta.

Conſiderabis autem in omni pace hæc duo, vt Honeſta ea, & vt Simplex ſit. Honeſtam intellego, cum *aliquâ tolerabili conditione finies bellum.* Liu. XXV

Vt honeſta ſit.

Ex Cic. Phil. XII. Vt verè *pax ea ſit, non pactio ſeruitutis.*

Ad Attic. VII. epiſt. XIV. Nam quamuis *pax vel iniuſta, vtilior ſit iuſtiſſimo bello;*

Cum aperta ſeruitute, turpis.

Tamen profectò viro Principi intolerabilis, quæ labem eiuſmodi aut ignominiam adfert.

Seneca Theb. *In ſeruitutem cadere de regno, graue eſt.*

Mors vero potior.

Phil. III. Videaturque *cum dignitate potiùs cadendum, quàm cum ignominiâ ſeruiendum.*

Pax ſine fuco eſto.

Deinde Simplicem eam volui: id eſt, puram, niueam, & verè Pacem. Phil. VII. Nam fictam, fucatam illam, & *pacis nomine inuolutum bellum, reformido.*

Finias bellum, non differas.

Salluſt. Epiſt. Mithr. Sæpè *ob potentium interna mala, dilata magis prælia, quàm datam pacem intelleges.*

Tacitus IV Hiſt. Ego autem cenſeo, *Pace ſuſpectâ tutius bellum.*

Quando ea optimè eueniat?

Hæc duo ſunt quæ ſemper conſideres; nec plenè ſemper impetres: niſi fortè initio belli. Nam optimum

&

& propè *vnum tempus eſt de pace agendi, dum ſibi vterque confidit, & pares ambo videntur.* Cæſ. I. Bel.Ciu.

Et *videntur pares, qui non fecerunt inter ſe periculum virium.* Curt. VII.

Interdum ſaſces Deguitas ſubmittis: At rebus inclinaris, magis eſt vt te inclines: & *quauis tutâ conditione pacẽm accipere malis, quàm viribus cum valentiore certare.* Cicero v. Ep. XXI.

Gubernator, vbi naufragium timet, iacturâ, quidquid ſanari poteſt, redimit. Curt. V.

Experti inuicem eſtis tu ac Fortuna: Tacitus II Hiſt.

Contra te ſtetit: quid *proroges vltrà ruinam?* V. Hiſt.

Scito *apud victos plus ferè querimoniarum, quàm virium.* II. Hiſt.

Et *quamquam atrociter loquantur, minorem eſſe apud eos animum.* III Hiſt.

Neceſſitate cogente. Itaq; morde frænum, &(quod in re ſimili quiſpiam dixit) *Neceſſitati pare, quam ne dij quidem ſuperant.* Liu. IX.

Ecce *Pacem etiam qui vincere poſſunt, volunt: quid te oportet?* Idẽ VII.

Non iniustis ſue conditione etiam dare ſe hoſti. *Quin omiſſâ Irâ ac Spe fallacibus auctoribus, teipſum tuaque omnia cognitæ permitte fidei.* Ibidem.

Sæpè hoc profuit, & *ſupplices, nihil abnuendo, veniam omnium accepère.* Tacitus II. Ann.

Sis tamen generoſus. Nam victores (qui alto quidem ſunt animo) *ſecundæ res in miſerationem ex irâ vertunt.* Salluſt. Orat. Lepidi.

CAPVT XX.

Victores ad Pacem prouocati, argumento triplici: quia id Decôrum, Vtile, Tutum. atque adeò ad Pacem mitem: ſed cum excluſione fraudis. Pro eá auctor ipſe Pacis inuocatus.

QVOS huc quoque iam impellam. Nam ades tu VICTOR: & quamuis vela tibi tumeant ſecundo vento, capeſſe hunc portum. Procellâ inuolui potes, & euerti. Nam quamuis ille dixerit, *Pacem & concordiam Victis vtilia, Victoribus tantùm pulchra eſſe:* III. Hiſt.

Ne crede. illa verò non Pulchra iis ſolùm, ſed Vtilis plerumque & Tuta. *Pax victis decora.* Palàm quidem pulchra: *& in bonis tuis rebus, hoſtium dubiis, tibi ampla ac ſpecioſa danti pax eſt.* Liu. XXX.

Quàm decorum Principi, *cùm victoriam propè in manibus habeas, pacem non abnuere! vt ſciant omnes, te & Suſcipere iuſtè bella & Finire.*

Liuius XXIII. *Si prætermittis hoc tempus, quo dare magis quàm accipere potes pacem, vereor ne hæc lætitia luxuriet. tibi ac vana euadat.* *In occaſione accipienda.*

Tacitus XV. Ann. Et fiat illud: *Gloriæque & prædæ nonnihil partum, ſi aut gloriam cum modo, aut prædam cum curâ habuiſſet.*

Bernard. in Epiſt. Sanè vir ſanctus inclamat: *Pacem contemnentes, & gloriam appetentes, pacem perdunt & gloriam.*

Iam Vtilis quoque eadem. Nam ſi in bello perſeueras, quid niſi *tædium ex morâ, periculum ex properantiâ* remanet? Tacitus XII. An. *Vtilis eius. Vt bello & moleſtiis defungare*

In Agric. Nam ferè *plus impetus, maior conſtantia penes miſeros.*

Silius I. *Et fractis rebus violentior vltima virtus.*

Flor. II. cap. XV. *Quàm maximè mortiferi morſus eſſe ſolent morientium beſtiarum.*

Curt. III. Adde, quòd *Fortuna belli artem victos quoque docet.*

Nec temerè id præuiſum præcautumque Lycurgo: qui Rhetram ſiue legem tulit, κωλύουσαν ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς πολεμίους στρατεύειν, ἵνα μὴ πολλάκις ἀμύνεσθαι συνεθιζόμενοι πολεμικοὶ γένωνται): *vetantem eoſdem hoſtes ſæpiùs impugnare, ne repugnare aſſuefacti, ipſi quoque bellicoſi euaderent:* Plutarch in Lycurgo. *Non diu in eoſdem bellandum.*

Denique Tuta: quoniam vitas per eam incerta belli. *Melior tutiórque eſt certa pax, quàm ſperata victoria. Illa in tuâ, hæc in deorum manu eſt.* Liu. XXX. *Pax tuta.*

Ibidem. *Vim Fortunæ reputa, & omnia quæ agimus, ſubiecta eſſe mille caſibus.* *Fortunæ incerta.*

Seneca Herc. Fur.
——nemo ſe tutò diu
Periclis offerre tam crebris poteſt.

Liu. XXX. *Omnia audaciſſimè incipientem nuſquam ſefellit Fortuna?*

Ibidem. Eò magis time. & *ne quantò altiùs elatus es, hoc fœdiùs corruas.* *Quæ in extremo ſæpè fungit.*

Semel

Semel profectò premere fœlices Deus
Cùm cœpit, vrget. hos habent magna exitus. Seneca Herc. Oet.

Non ergo irritanda.

Itaque *illam ipſam Fortunam, quâ aſpirante res tam proſperè geſſiſti, vereare.* Cæ. III.

Fortuna enim eſt: & *ex his quæ tribuit tibi, quàm mutabilis ſit, reputa.* Ibidem.

Ξυνὸς ἐνυάλιος, καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτα: Homer. Iliad. σ.
Mars communis, & interimit quoque iam perimentem.

Ideò ſecundis rebus, nihil in quemquam ſuperbè ac violenter conſulere decet, nec præſenti credere Fortunæ; cùm quid Veſper ferat, incertum ſit. Liu. XLV.

Sapientiam cum eâ miſce.

Profectò *ſi in ſecundis rebus bonam quoque mentem darent dij, non ea ſolùm quæ eueniſſent, ſed etiam quæ euenire poſſent, reputaremus.* Lib. XXX.

Dabis ergo Pacem, *nec ita aliena appetes, vt de tuis dimices.* Ibidem.

Pax tolerabilis eſto.

Sed qualem? mitem. Nam *bellorum egregij fines, quoties ignoſcendo tranſigitur.* Tacitus XII. Ann.

Im[illegible] gua.

Cogita, *Ignoſcendo populi Romani magnitudinem auxiſſe:* Salluſt. Orat. Philip.

Neque victis quidquam, præter iniuriæ licentiam, eripuiſſe. In Iugurth.

Quidni imiteris? *Quantâ peruicaciâ in hoſtem, tantâ beneficentiâ aduerſus ſupplices vtendum.* Tacitus XII Ann.

Vti animosè debes tanto munere deorum, dandi auferendique vitam potens: Seneca I. de Clem.

Et interdum *contentus eſſe, nihil ex rege victo, præter gloriam, ſumere.* Ibidem.

Nam mala, infirma.

Ex Famâ tuâ hoc erit, imò etiam ex Vſu. Si enim duram acerbamque das, quis ſeruabit? *Nec crediderit vllum populum, aut hominem denique, in eâ conditione, cuius eum pœniteat diutiùs quàm neceſſe ſit, manſurum.* Liu. VIII.

Viuet ſemper in pectoribus eorum, quidquid iſtuc præſens neceſſitas iniunxerit. Liu. IX.

Et in tempore clamabunt, *Miſeram pacem vel bello benè mutari.* Tacitus XIII. An.

Liberè & verè olim Priuernas ille in Senatu Romano, interrogatus, Qualem ab iis pacem exſpectarent? *Si bonam dederitis,* inquit, *& fidam, & perpetuam: ſi malam, haud diuturnam.* Liu. VIII.

Bona, conſtantiſſima.

Veriloquium eſt: *Ibi pacem eſſe fidam, vbi voluntarij pacati ſint, neque eo loco vbi ſeruitutem eſſe velint, fidem ſperandam eſſe.* Ibidem.

Eſto Pax igitur mitis, ſed in eos qui ex animo eam volunt. Nam ſi qui ſubdolè aut inſidiosè agunt, hos tales adſtringe. *Frequentiùs enim conuentionum paciſque ſimulatio credulis, quàm arma nocuerunt.* Veg. III. cap. III.

Inſidiæ tamen cauendæ.

Polybij hîc dogma aureum: Τοὺς ἐπὶ τῶν πραγμάτων τεταγμένους, χρὴ τῶν τοιούτων οὐδενὸς μᾶλλον φροντίζειν, ὥστε μὴ λανθάνειν τὰς προαιρέσεις τῶν διαλυομένων τὰς ἔχθρας, ἢ συντιθεμένων τὰς φιλίας, πότε τοῖς καιροῖς εἴκοντες, καί ποτε ταῖς ψυχαῖς ἡττώμενοι ποιοῦνται τὰς συνθήκας, ἵνα τοὺς μὲν ἐφέδρους νομίζοντας εἶναι τῶν καιρῶν ἀεὶ φυλάττωνται· τοῖς δὲ πιστεύοντες, ὡς ὑπηκόοις ἢ φίλοις ἀληθινοῖς, πᾶν τὸ παραπῖπτον ἐξ ἑτοίμου παραγγέλλωσιν: *Oportet eos qui rebus præſunt, nihil magis curare, quàm vt ne eos lateat quo animo ſint qui aut bella finiunt, aut amicitias conſtituunt. quando temporibus cedentes, & quando reuerà animis fracti pacem ineunt. vt illas quidem, tamquam ſubſeſſores & inſidiatores temporum, obſeruent ac caueant. iſtis fidem habentes, tamquam verè ſubditis aut amicis, quidquid euenerit, imperent atque præcipiant.* Lib. III.

Animaduerte.

Oratio pro pace.

Hominibus ſuaſi hactenus. nunc ad te, ô æternum Numen, qui *non Deus es diſſenſionis, ſed Pacis:* Paul. I. ad Cor. cap. XIV.

Breues, ſed calidas preces conuerto. *O mucro Domini, quouſque non requieſces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile.* Ierem. c. XLVII.

Cogita ſuper nos cogitationes pacis, & non afflictionis, vt des nobis finem & patientiam, & inuocabimus te, & viuemus. Ex eodē c. XXIX.

IVSTI

IVSTI LIPSI POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINAE LIBRI SEXTI

CAPVT PRIMVM.

Ad Ciuile bellum ventum. & eius miſeria breuiter oculis ſubiecta.

FINEM Externo bello impoſui: vtinam Ciuilibus malis! quæ *noſtra per tot annos vidit ætas.* (Liuius Præfat.) Nam huc Ordo me trahit; & definio Ciuile bellum, ARMA SVBDITORVM IN PRINCIPEM MOTA, AVT INTER SESE. Quo nihil miſerius, nihil fœdius, & quod meritò mare ipſum dixerim calamitatum.

Quid ſit Ciuile bellum? Calamitosum miſerrimum.

Homerus verè ſcripſit,

Formidandi ii qui vere ciuem.

Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος,
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος: (Iliad. 9.)

Ille nefarius & ſine gente tribuque mihi eſto,
Qui Ciuile cupit ferum & exſecrabile bellum.

Cuius mentem explicuit & diffudit magis Tullius: *Nec priuatos focos, nec publicas leges, nec libertatis iura cara habere poteſt, quem diſcordiæ, quem cædes ciuium, quem bellum ciuile delectat. eumque ex numero hominum eiiciendum, ex finibus humanæ naturæ exterminandum puto.* (Philip. XII.)

Imò qui homines.

Et reipsâ quid ſcelerum ab eo abeſt? *quæve humana ſuperant, aut diuina impolluta ſunt?* (Salluſtius Orat. Lepidi.)

In eo ſcelerum.

Caſtra ex vnâ parte contraria, & parentum liberorumque ſacramenta diuerſa. (Senec. II. de Irâ.)

Et impietas.

—videre parentes (Lucan. VII.)
Frontibus aduerſis, fraternaque cominus arma:
Cognataſque acies. (Idem I.)

Quid cladium non ei ineſt? *Proſcriptiones innoxiorum ob diuitias, cruciatus virorum illuſtrium, vaſtæ vrbes fugâ & cædibus, ciuium miſerorum bona, quaſi* hoſtilis *præda, venum aut dono data.* (Salluſtius Orat. Lepidi.)

In eo clades.

Occidere palàm, ignoſcere non niſi fallendo licet. (Tacitus I Hiſtor.)

Promiſcua cædes.

Non ætas, non dignitas, quemquam protegit, quò minùs ſtupra cædibus, & cædes ſtupris miſceantur. (III. Hiſt.)

Nobilitas cum plebe perit, lateque vagatur (Lucan. I.)
Enſis, & à nullo reuocatum eſt pectore ferrum.

Iam minora illa flagitia adde. *Fluxam per diſcordias militum fidem:* (Tacitus II. Hiſt.)

Perfidia.

Corruptam *Diſciplinam. quam in pace exonerabilem, diſcordiæ ciuium reſoluunt, paratis vtrimque corruptoribus, & perfidiâ impunitâ:* (I. Hiſt.)

Nulla Diſciplina,

Ideoque *Pecuniam inter ciuiles diſcordias ferro validiorem.* (II. Hiſt.)

Aut obedientia.

Cernimus milites *in omne fas nefaſque auidos aut venales, non ſacro, non profano abſtinentes:* (Ibidem.)

Quippe *obnoxiis ducibus, & prohibere non auſis.* (Ibidem.)

Sciuntque *per turbas & raptus facilius eos ad ciuile bellum impelli.* (I. Hiſt.)

Atque vniuersè verùm: *Ciuilibus bellis, plus militibus quàm Ducibus licere.* (II. Hiſt.)

—Rheni mihi Cæſar in vndis (Lucan. V.)
Dux erat, hic ſocius. facinus quos inquinat, æquat.

Quid?

Variæ tranſitiones. Quid? quòd nec apud togatos & paganos *vſquam fides aut amor? metu ac neceſſitate huc illuc mutantur:* (Tacitus I. Hiſt.)

Faciles occupantibus, & meliorum incurioſi. (II. Hiſt.)

Victoria aſpera: Ad ſummam, *Omnia ſunt in bellis ciuilibus miſera, ſed nihil miſerius quàm ipſa victoria.* (Cicer. IV. Epiſt. ad Famil. epiſt. 12.)

Quæ etiamſi ad meliores venit, tamen eos ipſos ferociores impotentioresque reddit: vt etſi naturâ tales non ſint, neceſſitate eſſe cogantur. (Ibid.)

Nec in poteſtate vincentis. *Duces enim accendendo ciuili bello acres, temperandæ victoriæ impares.* (Tacitus III. Hiſt.)

Bellorumque ciuilium hi ſemper exitus, vt non ea ſolùm fiant quæ velit victor, verumetiam vt iis mos gerendus ſit, quibus adiutoribus parta eſt victoria. (Cic. XII. Epiſt. ad Fam. ep. XVIII.)

Plura ſunt in deteſtationem huius peſtis: quæ nimis nota nobis, omitto.

CAPVT II.

De cauſſis ciuilium bellorum. Eæ factæ duplices, Longinquæ & Propinquæ. Priùs de prioribus dictum.

ILLVC tranſeo, vt de Cauſſis eius diſtinctè diſſeram, & de Fine. Quid enim opus de Modo gerendi? par ille aut idem, qui in Externo. *Cardo hic rei, cauere bellum.* Et alioqui, non tam de Gerendo eo cogitandum ſapienti Principi, quàm cauendo. Hoc caput, hic pes rei. & initia profectò ac ſemina Ciuilium motuum reſtinguenda ſunt: aut vbi accenſa, nulla Prudentia te habebit indemnem. Neceſſariò aut interitus conſequetur, aut mutatio rerum. Igitur de Cauſſis ἐπιμελῶς & intentè diſſeram: & in herbâ, ſi poſſum, opprimam peſtilentem hanc frugem.

Cauſſæ Ciuilis belli duplices: Remotæ, & Propinquæ. *Cauſſæ Remotæ.* Dico illas, QVAE PRIMAE VERAEQVE CAVSSAE SVNT, SED MINVS ADHAERENT EFFECTVI, AVT APPARENT. *Cauſſæ Propinquæ.* Iſtas, QVAE ORTAE AB ILLIS, EVENTVI CONIVNGVNTVR, ET PALAM SE OSTENDVNT. Priores Sapientes intuentur: Vulgi oculi verſi ad iſtas. Sunt inter Remoras duæ, Fatum & Luxus. *Fatum & ordo rerum gignit ciuiles turbas.* Fatum in primis: quia ab euentibus omnis æui certum, Deum velut ſollemniter magna imperia perdere per hanc viam.

(Lucan. I.)
In ſe magna ruunt. Lætis hunc numina rebus
Creſcendi poſuere modum.

Licet de omni republicâ præſagias, quod Criſpus de ſuâ: (Ad Cæſ.) *Europæi notate.* *Ego ſic exiſtimo, quoniam orta omnia intereunt, quâ tempeſtate vrbi Romanæ fatum excidij aduentârit, ciues cum ciuibus manus conſerturos. ita defeſſos & exſangues regi aut nationi prædæ futuros. Aliter, non orbis terrarum, neque cunctæ gentes conglobatæ, mouere aut contundere queant hoc imperium.*

At Luxus etiam cauſſa altera. (Flor. III. cap. XII.) *Luxus paulatim quoque eas gignit.* *Quæ enim alia res ciuiles furores peperit, quàm nimia felicitas?*

(Ibid.) *Opes atque diuitiæ afflixêre ſæculi mores, merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentinâ, rempublicam peſſum dedêre.*

(Ibidem.) *Magnificus apparatus conuiuiorum, & ſumptuoſa largitio, nónne ab opulentiâ paritura mox Egeſtatem?*

(Tacitus I. Hiſt.) *Ab illa enim ad alienum:* Cùm ſcilicet *rapaciſſimo cuique ac perditiſſimo, non agri aut fœnus, ſed ſola inſtrumenta vitiorum manebunt.*

(Ibidem.) *Ab hoc ſpes noua.* Hi tales, *miſcere cuncta, & priuata vulnera, reipublicæ malis operire ſtatuent.*

(Vell. II.) *Quippe ita ſe res habet. vt publicâ ruinâ quiſque malit, quàm ſuâ proteri; & idem paſſurus, minùs conſpici.*

Sunt igitur iſti gradus:

(Lucan. I.)
Non auro tectiſve modus, menſaſque priores
Aſpernata fames.

(Ibidem.)
Hinc vſura vorax, auidumque in tempora fœnus,
Et concuſſa fides, & multis vtile bellum.

Atque hæ duæ Remotæ illæ cauſſæ ſunt. *Remedium, aut ſolatium potius, in Fatum.* quod in eas remedium? in alteram nullum? Fruſtrà cum Fato pugnes, id eſt diuino decreto. (Seneca Conſol. ad Hel.) *Ita Fato placuit nullius rei eodem ſemper loco ſtare fortunam.*

Nihil

Nihil mutationis periculo exceptum: non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus. Quamuis Deo agente ducatur, non ſemper tenebit hunc ordinem, ſed illum ex hoc curſu dies aliquis deijciet. Idem Ep.

Certis eunt cuncta temporibus. naſci debent, creſcere, extingui. Ibid.

Atin Luxum (ſi tempore prouides) firmum auxilium habes à noſtrâ * Cenſurâ.

* Suprà lib. IV. cap. II.

CAPVT III.

De cauſſis propinquis belli Ciuilis. Eæ tres. Factio prima eſt: eius pernicies in omni ſtatu. & ſintne diſſidia vmquam vſui?

HAEC igitur ſunt, vt poëta ait,

—— *publica belli* Lucan. I.
Semina, quæ populos ſemper merſère potentes.

venio ad Propinquas cauſſas: quę tres occurrunt, Factio, Seditio, Tyrannis. Factionem nomino, PAVCORVM AVT PLVRIVM INTER SE COITIONEM, ET CVM ALIIS DISSENSVM.

Definitio Factio.

Cui origo ſæpè à priuatis, aut publicis familiarum Odijs: ſæpiùs ab Ambitione, dum quiſque præire vult, aliumque detrahere: & huic fini conſpirant. *Nemo enim eorum qui in rep. verſantur, quos vincat; ſed à quibus vincatur, aſpicit.* Seneca ep. LXXIV

Fons Factionum, Odium; Aut Ambitio.

Habet hoc vitium omnis Ambitio, Non reſpicit. Ibid.

Trudunt igitur ſe, vt fluctus fluctum. atque inde contentio, odia, bellum. *Factiones fuère, eruntque pluribus populis magis exitio, quàm bella externa, quàm fames morbive, quæque alia in Deum iras, velut vltima publicorum malorum, vertunt.* Liu. III.

Peſtis hac mera ſtatuum.

Nam quòd quidam hodie malè callidi eas etiam approbant, & negant Principi *quidquam aduerſus ſubditos vtilius, quàm ſi in commune non conſulant:* Tacitus Agric.

Ambitio complurium probata.

Heu quàm errant! Cùm enim duplex, vt in definitione oſtendi, Factio ſit, Paucorum aut Plurium: pernicioſa vtraque. & hæc quidem palàm, quæ viribus freta ſtatim ad manus & arma tendit: & plerumque *pars quæ domeſtico certamine inferior eſt, externo potiùs ſe applicat, quàm ciui cedat.* Liuius XXXIV.

Improbè. [illegible]

Sed nec prior illa minùs exitiabilis, quæ inter paucos & potentes. Nam paullatim, vt Philoſophus quoque adnotat, Αἱ τῶν γνωρίμων στάσεις συναπολαύειν ποιοῦσι καὶ τὴν ὅλην πόλιν: *Nobilium factiones trahunt ad ſe & in partes vniuerſum etiam populum.* Ariſtot. v. Polit. cap. IV.

Factio potentium noxia.

Imò ægriùs hi placantur. *neque alius ſolet eſſe diſcordiarum exitus inter claros & potentes viros, niſi aut vniuerſus interitus, aut victoris dominatus & regnum.* Cic. de Aruſp. Reſponſ.

Quomodo igitur vtiles? nam hæc exemplis herè atque hodie etiam ſumus edocti. Illud quidē fateor: haud ab re eſſe, leuiter inter ſe diſſentire finitima opida aut prouincias: ſed leuiter, & hoc vno bono, ne in te conſpirent. Cato in familiâ ſuâ id ſpectauit: qui ἀεί τινα στάσιν ἔχειν τοὺς δούλους ἐμηχανᾶτο καὶ διαφορὰν πρὸς ἀλλήλους, ὑφορώμενος τὴν ὁμόνοιαν καὶ δεδοικώς: *ſemper contentiunculas aliquas aut diſſenſum inter ſeruos callidè ſerebat, ſuſpectam habens nimiam concordiam eorum metuensque.* Plutarch. Caton.

Gallia loquitur. Tamen aliqua diſſidia vſui. Sed exigua.

Nec malè hîc illud applicauerim: *Societas noſtra lapidum fornicationi ſimillima eſt, quæ caſura niſi inuicem obſtarent, hoc ipſo continetur.* Seneca ep. XCVII.

Talem igitur aliquem diſſenſum, & *ſolita inter accolas odia,* Tacitus v. Hiſt.

Et inter finitimos tempera.

Fortaſſe tolerem: at numquam veras illas, præſertim inter Nobiles, factiones. Imò τὰς τῶν γνωρίμων φιλονεικίας καὶ στάσεις, ait Princeps Philoſophus, καὶ διὰ τῶν νόμων πειρᾶσθαι δεῖ φυλάττειν: *Nobilium contentiones & partes, etiam legibus oportet prohibere conari.* Ariſtot. v. Politic. c. VIII.

Factiones legibus premenda.

Neque inſignia vlla, aut diſcrimina Nominum Veſtiumque permittere: ſaluberrimè olim à Mæcenate monitum, ad Auguſtum. Κάλλιστον, inquit, τάς τε ἔχθρας καὶ φιλοτιμίας τὰς πρὸς ἀλλήλους παντάπασιν ἐκκόψαι, καὶ μήτε ἐπωνυμίας τινὰς κοινὰς, μήτ᾽ ἄλλο τι ἐξ οὗ διενεχθήσονταί τισιν, ἐφιέναι σφίσι ποιεῖσθαι: *Optimum verò inimicitias omnes & ambitioſa certamina prorſus exſcindere, atque adeò nec Nomina noua, aut aliud quid, ex quo oriri diſcidia poſſint, ipſis permittere.* Dio LII.

Earumque inſignia.

Et fœmina. Atque hæc talia in ſemine compri-menda. Καὶ ἀρχομένων δεῖ τῶν τοιούτων εὐλαβεῖσθαι, καὶ διαλύειν τὰς τῶν ἡγεμόνων καὶ δυναμένων στάσεις: *Incipientia iſta cauenda ſunt, & diſſipandæ magiſtratuum aut potentium contentiones.* Ariſtot. v. Politic. cap. IV.

Parua enim ſæpè ſcintilla neglecta magnum excitauit incendium. Curt. IV.

Vitandi cœtus. Et ſemper *ab hoc genere ſummum periculum eſt, ſi cœtus, & concilia, & ſecretas conſultationes, eſſe ſinas.* Liuius XXXIV.

CAPVT IV.

Cauſſa altera è Propinquis, Seditio. eius Origo, Progreſſus, Remedia, diſtinctè explicata.

Definita Seditio. IAM Seditio etiam cauſſa Ciuilis belli: quam definio, MVLTITVDINIS IN PRINCIPEM AVT MAGISTRATVS, SVBITVM ET VIOLENTVM MOTVM. De cuius Origine, Progreſſu, Remedijs vtiliter & ordine dicam. *Eius origo varia: Vt oppreſsio,* Origo eiꝰ à cauſſis varijs. Sæpè ab oppreſſione aut metu. cùm *imminentium periculorum remedium, ipſa pericula arbitrati,*

Aut metus. Conſternantur ad arma. Ariſtoteles cauſſam hanc diſcretè tetigit: Διὰ δὲ φόβον, inquit, στασιάζουσιν οἵ τε ἠδικηκότες, δεδιότες μὴ δῶσι δίκην, καὶ οἱ μέλλοντες ἀδικεῖσθαι, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ἀδικηθῆναι: *Ob metum ſeditiones mouent, iam hi qui fecère iniuriam, metuentes pœnam; quàm ij, qui in ſe exſpectant, præuenire volentes priuſquam ea inferatur.* v. Polit. cap. III.

Laxitas nimia, Ab Indulgentiâ etiam, & rebus laxis. quomodo Appius apud Liuium dixit, *non miſerijs, ſed licentiâ, tantum concitum turbarum: & laſciuire magis plebem, quàm ſæuire.* Liu. II.

Angustia, Sæpè etiam ab Inopiâ, & rebus artis. *Semper enim in ciuitate quibus opes nullæ ſunt, bonis inuident; vetera odere, noua expetunt; odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent.* Salluſtius Iugurth.

Tribuniciâ quorum: Denique ſæpiſſimè à Ducibus, cùm Tribuni quidam exagitant & ſigniferi turbarum. Nam *multitudo omnis, ſicut mare, per ſe immobilis eſt.* Liuius XXVIII.

Ibid. *Æoli iſti excitant:* & *cauſſa atque origo omnis furoris penes auctores eſt, reliqui contagione inſaniunt.*

Quos operæ eſt, vt tibi deſcribam. *Quos ambitio impellit.* Sunt in eâ claſſe primùm, Ambitioſi aliquot homines. qui *priuatim degeneres, in publicum exitioſi, nihil ſpei niſi per diſcordias habent.* Tacitus XI. Ann.

Cicero II in Catil. Quique *honores quos quietâ republicâ deſperant, perturbatâ conſequi ſe poſſe arbitrantur.*

Secundò, Obærati & re familiari perditâ. quibus ſcilicet *afflicta fides in pace, & rebus turbatis alacres, & per incerta tutiſſimi.* Tacitus I. Hiſt. *Quos æs alienum:*

Salluſtius Orat. Philip. *Quibus quies in ſeditionibus, in pace turbæ ſunt:*

Ibid. Ideoque auidè *tumultum ex tumultu, bellum ex bello ſerunt.*

Tertiò etiam Vani quidam & ventoſi. qui *non tam præmijs periculorum, quàm ipſis periculis læti, pro certis & olim partis, noua, ambigua, ancipitia malunt.* Tacit. II. Hiſt. *Quos inſita vanitas.*

Hæc Origo eſt, hæ cauſſæ & flabella: at Progreſſus iſtè. Hi tales variâ arte imperitos animos impellunt. *Progreſſus & augmenta ſeditionum.* I. Ann.

Ibid. Primò clàm, & *nocturnis colloquijs, aut flexo in veſperam die, dilapſis melioribus, deterrimum quemque congregantes.*

I. Hiſt. Illic *inſerunt querelas, & ambiguos de Principe ſermones, quæque alia turbamenta vulgi.*

I. Ann. Mox etiam, *promptis iam & alijs ſeditionis miniſtris,*

IV. Hiſt. Agunt audaciùs: & palàm *libertas ac ſpecioſa nomina prætexuntur:*

XVI. Ann. Sed quàm falsò? Nam *vt imperium euertant, Libertatem præferunt; ſi euerterint, ipſam aggredientur.* *Libertas & tutela publica prætexta ſolita.*

IV. Hiſt. *Nec quiſquam alienum ſeruitium, & dominationem ſibi, concupiuit, vt non eadem iſta vocabula vſurparet.*

I. Ann. *Adſtrepit tamen his vulgus.*

I. Hiſt. Primò *leuiſſimus quiſque, & futuri improuidus, ſpe vanâ tumens:* *Vulgus leue & credulum.*

Ibid. Mox, *quod in ſeditionibus accidit, vnde plures erant, omnes fuère.*

Atque

Calidi hic regnant.

Atque hîc regnum obtinent ſerui-di maximè & procaces: quique *inclementer in Principem inuehi ſoliti, nihil ſpei ſibi inter aduerſa reliquerunt.* III. Hiſt.

Nam iſti *apertè deſcendiſſe in cauſſam videntur.* Ibid.

Grati ſemper vulgo.

Eoque plebi gratiores, culpæ vel gloriæ ſocij. Ibid.

Ad ſummam, *quantò quis audaciâ promptus, tantò magis fidus, rebusque motis potior habetur.* I. Ann.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς: Prouerbialis verſus.
In turbis etiam prauus ſortitur honorem.

Remedia in principio adhibenda.

Progreſſus eſt iſte: ſed quæ Remedia? iam dabo. Suadeo vt in tempore occurras. Nam ſæpè *modicis remedijs primi motus conſedére.* Tacitus XIV. Ann.

Omne malum naſcens facilè opprimitur: inueteratum, fit plerumque robuſtius. Cicero Philip. V.

Vide igitur, ſi *incipiens & nondum adulta ſeditio melioribus conſilijs flectetur.* Tacit. I. Hiſt.

Per interpretes placanda turba.

Mitte qui moneant, ſuadeant: & præſertim eos, quibus *facundia adſit, mulcendique vulgũ artes, & auctoritas.* III. Hiſt.

Non etiam tu ipſe eas? haud temerè. & malo vt *integra auctoritas tua maioribus remedijs ſeruetur.* I. Hiſt.

Interdum per ſeipſum.

Tamen interdum haud abnuam, *præſidium te ab audaciâ mutuari.* I. Ann.

Fecit magnus Cæſar, &

—— ſtetit aggere fulti Lucan. V.
Ceſpitis, intrepidus vultu, meruitque timeri
Nil metuens.

Etiam *Diuus Auguſtus vultu & aſpectu Actiacas legiones exterruit.* Tacitus I. Ann.

Cur non tu idem in re ancipiti, & *vbi periculoſior ſit quies, quàm temeritas?* I. Hiſt.

Forte aliquod factum eos terret.

Aude, illi metuent: &

Deteget imbelles animos nil fortiter auſa Lucan. V.
Seditio, tantumque fugam meditata iuuentus.

Plebs incipit magis, quam patrat.

Nam plebem noſce. *ferocior illa ad rebellandum, quàm ad bellandum.* Ex Liuio VII.

Eique inſitum *tentare magis, quàm tueri libertatem.* Idem VI.

Curt. IX. *Leui re ſedatur.*

Audi vaticinium: *Omnis multitudo, maximè militaris, mobili impetu fertur. Ita Seditionis non remedia, quàm principia, maiora ſunt.*

Titinnius.

Coquus magnum aënum quando feruit,
paullâ confutat trua.

Interdum tamen vi comprimenda.

Quid tamen ſi coaluit & iam fortis eſt Seditio? nempe *fortioribus remedijs agendum:* Tacitus I. Annal.

Ibid. *Et ſi imperium detrectetur, bello certandum.*

Sed lentè.

I. Hiſt. Nec tamen ſtatim. *Da malorum pænitentiæ, bonorum conſenſui ſpatium.*

Liuius II. Cogita *diem forſitan tempusque ipſum leniturum iras, ſanitatemque animis allaturum.*

Varijs artibus verſanda

Tacitus I. Ann. Intereà variè *ſpem offer, metum intende.*

Diſiungenda.

Sed in primis per artes diuelle eos ac diſiunge: *quo tutiſſimo remedio conſenſus multitudinis extenuatur.* Tacitus IV. Hiſt.

Corrumpenda.

Quoſdam occultis præmijs ad te allice. *neque vmquam deerunt, qui gratiam melioris partis bono publico velint quæſitam.* Liu. II.

Fallenda.

Quoſdam ſubdolè ad ipſos mitte: qui eadem *velle ſimulent, quò plus auctoritatis conſilijs inſit.* Tacitus II. Hiſt.

Verbis demulcenda.

Hi fallent. Tu quoque da verba: quoniam *verba apud eos plurimùm valent.* IV. Hiſt.

Plutarch. Politic.

Τὸν μὲν λύκον οὔ φασι τῶν ὤτων κρατεῖν· δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ μάλιστα:
Lupum aiunt auribus non teneri: at populum & ciuitatem auribus maximè oportet ducere.

Ambiguis promiſſis inducenda.

Offer blanda, imò ambiguè promitte. quid refert? Facilè mox *irrita facies, quæ per ſeditionem expreſſerint.* Tacitus I. Ann.

Seditio ducta, clementer habenda.

Ego bonum hunc dolum toto oſtio admitto. Falle, falle potiùs, quàm cæde. Quòd ſi quid hîc maculæ; elui id, velim clementiâ & lenitate. Ad te redierunt? ne ſæui. *Omnium culpa fuit, paucorum ſit pœna.* Ex Tacit. Hiſt. I.

Capita ſaltem puniuntur.

Abundè ſatis, ſi *nefariæ ſeditionis auctores ſanguine luant, quod admiſerunt.* Liuius XXVIII.

Tacitus II. Hiſt.

Imò ſi vnus altérve, maximè prompti, ſubuertantur.

Lucan. V.

—— *Quidquid multis peccatur inultum eſt.*

Liuius XXXIIX.

Vnde orta culpa eſt, ibi pœna conſiſtat:

Ibid.

Et ſcito *ad multitudinem, caſtigationem ſatis eſſe.*

Inquiſitio tollitur. Tacitus II. Ann.

Sed nec in conſcios inquire. Bonâ fide ſecuri omnes ſint: & Tiberij exemplo, *quamquã multi ſuſtentaſſe opibus, iuuiſſe conſilijs dicentur, haud quæres.*

CAPVT V.

De Tyrannide. quid ea ſit, & eius ingenium? mala ſubiecta oculis: quæſitumque, tollenda ea an toleranda?

Definitio Tyrannidis. Vis ei adhæret:

TERTIA inter Ciuilis belli cauſſas, Tyrannis. Quid ea eſt? VIOLENTVM VNIVS IMPERIVM, PRAETER MORES ET LEGES. Aio violentum. quia in communi omnium odio, neceſſariò Tyrannus decurrit ad hoc aſylum.

Seneca Herc. Fur.

Quod ciuibus tenere te inuitis ſcias,
Strictus tuetur enſis.

Seneca I. de Clem. Et terror.

Præter alia, hoc inter Regem Tyrannumque diſcrimen eſt: *quòd alter arma habet, quibus in munimentum pacis vtitur; alter vt magno timore magna odia compeſcat.*

Sine lege eſt:

Aio etiam, Præter mores aut leges. Nam apud Tyrannos

Seneca Herc. Fur.

Ius eſt in armis, opprimit leges timor.

Tacitus Agric.

Auferre, trucidare, rapere, falſis nominibus Imperium; atque vbi ſolitudinem fecerint, Pacem appellant.

Sine bono villo iure. Tacitus IV. Ann.

Specie tamen aliquâ legum, euertunt leges: & habent huic rei Delatores. quod *genus hominum publico exitio repertum, nec pœnis vmquam ſatis coërcitum, per præmia eliciunt.*

Amat Delatores. Ibid.

Atque *vt quis diſtrictior accuſator, apud eos velut ſacroſanctus eſt: leues, ignobiles, pœnis adficiuntur.*

Tuetur malos. Salluſt.

Itaque ſub ijs *quàm quiſque peſſimè fecit, tam maximè tutus eſt.*

Idem Catil.

Tyrannis enim *boni quàm mali ſuſpectiores ſunt, ſemperque aliena virtus formidoloſa eſt.*

Tacitus Agric. Odit ſummâ dotq. bonos, aut illuſtres

Inde *ſiniſtra erga eminentes interpretatio, nec minus periculum ex magnâ famâ, quàm ex malâ.*

I. Hiſt.

Nobilitas, opes, omiſſi geſtique honores, pro crimine: & ob virtutes certiſſimum exitium.

Etiam doctos. In Agric.

Imò etiam ob Doctrinam. Nam *pellunt Sapientiæ profeſſores, & omnes bonas artes in exſilium agunt.*

Ibid.

Quid ita? *nequid vſquam honeſti oculis occurrat.*

Plinius Paneg.

Ipſi enim vitioſiſſimi, *inimicas vitijs artes, non odio magis, quàm reuerentiâ relegant.*

Scriptores & ſcripta auerſatur. Tacit. Agric.

Quin metu apud poſteros infamiæ, ſæuiunt in ipſa Scripta: & *monumenta clariſſimorum ingeniorum in foro ac comitio vrunt.*

Ibid. Fruſtrà abolet.

At non etiam *illo igne abolent vocem populi, & conſcientiam generis humani.*

IV. Ann.

Mihi *ſecordiam eorũ irridere libet, qui præſenti potentiâ freti, credunt exſtingui poſſe etiam ſequentis æui memoriam.*

Ibid. Dein maior & melior ſeruat.

Nam contrà, punitis ingenijs gliſcit auctoritas, neque aliud externi reges, aut qui eâdem ſæuitiâ vſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam peperére.

Odioſa omnibus. Plinius Paneg.

Hæc facta Tyrannorum: qui Fructus? acerbi. Sunt enim in omnium odio: & *malos Principes deteſtantur, etiam qui malos faciunt.*

Tacit. II. Hiſt. Omnes vicißim metuens.

In aſſiduo Metu: & *ad omnes ſuſpiciones pauidi.*

In Agric.

Ideò *adimunt per inquiſitiones loquendi audiendique commercium.*

Seneca I. de Clem.

Nec linguas ſolùm, ſed *omniũ manus obſeruant, & eo quoque tempore quo non captantur, peti ſe iudicant, nullumque momentum immune à metu habent.*

Claud. IV. Conſol. Honor.

—— *Sors iſta Tyrannis*
Conuenit: inuideant claris, forteſque trucident,
Muniti gladijs viuant, ſeptiq; venenis,
Ancipites habeant arces, trepidique minentur.

Conſcientiâ ſuâ premitur. Tacitus VI. Ann.

Adde cruciatus & tormenta interna. Nam *ſi Tyrannorum mentes recludantur; poſſint aſpici laniatus & ictus.*

quando

quando vt corpora verberibus, ita ſæuitiâ, libidine, malis conſultis animus dilaceretur.

Et

Quàm vellent numquam ſceptris ful ſiſſe ſuperbis! Silius XIII.

Adeò facinora atque flagitia ſua ipſis quoque in ſupplicium vertunt. Tacitus. VI. Ann.

Infortunium tandem. Denique quis exitus? deiectio, aut cædes. Nam *reges conſeneſcunt, liberiſque ac nepotibus tradunt regna: Tyrannorum exſecrabilis ac breuis poteſtas eſt.* Seneca I. de Clem.

Nam rarò diuturni tyranni. Thales interrogatus, Τί δύσκολον εἴη τεθεαμένος. Γέροντα, ἔφη, τύραννον: *Quid difficile vidiſſet? Tyrannum, inquit, ſenem.* Laërt. in eius vitâ.

Rarò incruenti. Nec poëta noſter vanus:

Ad generum Cereris, ſine cæde & vulnere, pauci
Deſcendũt reges, & ſiccâ morte tyrãni. Iuuenal. Sat. X.

De Remedio. Immanem belluam hanc vides. ſed quod in eam remedium? duplex: Auferre, aut Ferre. Illud, erectioris ſpiritus eſt; cui videtur *moriendum potiùs, quàm vultus aſpiciendus tyranni.* Cicer. I. De Offic. *Tollere quidam volunt.*

Cum applauſu multorum. Nec ego reprimo, cùm ſciam *Græcos homines deorum honores tribuiſſe iis, qui tyrannos necauerunt.* Idem pro Milone.

Audio etiam illum Tragicum:

— Victima haud vlla amplior,
Poteſt, magiſve opima mactari Ioui,
Quàm rex iniquus. Seneca Herc. Fur.

Sed tolerandi ſapiùs videntur. Sed tamen hoc alterum magis è Sapientiæ normâ cenſeo, & ſæpiùs è publico vſu. Quiſquis es inter Subditos, ſi me audis *ſcutum tibi magis quàm gladium* ſume: Ex Liu. III.

Quia deus immiſit. Hoc inquam Tolerantiæ ſcutum. Primùm nónne à Deo reges ſunt? ergo anceps, *cæde ſe qualiſcumque Principis cruentare.* Tacitus XV. Ann.

Phœbus ille vatum dixit:

—— Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι
Κτείνειν:
—— res eſt grauis occidiſſe
Regalem ſtirpem. Homer. Odyſſ. α. *Nec temerè ſanguis regius violandus.*

Priuatim rarò id benè ceſſit. Nimis verè. Res grauis, imò plerumque & infelix: ſi tamen exemplis credimus omnis æui. Ecce priuatim, vindicta ſtatim ſequitur: & facinoris eius *vltor eſt, quiſquis ſucceſſit.* Tacitus I. Hiſt.

Ibid. *Traditâ ſcilicet Principibus more, munimentum ad præſens, in poſterum vltione.*

Nam vel exempli cauſsâ,

Seneca Oedip. *Regi tuenda maxime regum eſt ſalus.*

Publicè minùs. At publicè, quid niſi clades? & ratò ea *moles conuelli, ſine conuellentium exitio poteſt.* Tacit. IV. Hiſt.

Sempérque in cauſſa cladium. Factiones ex eo, diſcidia, & bella inteſtina. Atqui ego cum Fauonio aſſero, χεῖρον εἶναι μοναρχίας παρανόμου πόλεμον ἐμφύλιον: *Peius deteriuſque eſſe tyrannide ſiue iniuſto imperio, bellum Ciuile.* Plut. in Bruto.

Tolerare melius: Quídni ergo laudabilius, noſtrum Ferre? *meminiſſe temporum, quibus nati ſumus. & bonos Principes voto expetere, qualeſcumque tolerare?* Tacit. IV. Hiſt.

Vt cæleſtia omnia mala. Indid. A deo enim iſta & ab alto. & *quomodo ſterilitatem aut nimios imbres, & cetera naturæ mala; ſic luxum & auaritiam dominantium tolerare* debemus.

Nam ſubditorum eſt, parère. Plaut. *Indigna, digna habenda ſunt, rex quæ facit.*

Tacitus IV. Ann. Quid calcitras? *Principi ſummum rerum iudicium dij dederunt, ſubditis obſequij gloria relicta eſt.*

Iugum quatere, nocet. Egeſip. lib. II. cap. XII. *Nihil tam exaſperat feruorem vulneris; quàm ferendi impatientia.*

Ibid. *In ipſis agreſtibus feris, artiſſima vincula, ſi ſe excitent, imprimuntur; ſi quieſcant, relaxantur.*

Modeſtia reges mitigat: Sed & in teipſo vide, ne qua durioris imperij culpa. Nam vt verè magnus ille regum dixit: *Regum ducumque clementia non in ipſorum modò, ſed in illorum qui parent, ingenijs ſita eſt.* Alexander apud Curt. lib. IX.

Ibid. *Obſequio mitigantur imperia.*

Theopompo tribuit Plutarch. Interrogatus quiſpiam, *quid ita Sparta floreret? quiáne reges rectè imperare ſcirent? Imò inquit, quia ciues parère.*

Contumacia exaſperat. O benè! & tu tibi ſume. Nam ſæpè rettactas, & *contumaciâ atque inani iactatione famam fatumque prouocas.* Tacitus Agric.

Et prælatio nimia libertatis. Plenam meramque libertatem ſpiras. neſcius, *quomodo peſſimis Principibus ſine modo dominationem; ita quamuis optimis modum libertatis placere:* IV. Hiſt.

XVI. Ann. Et neceſſariò *contumaciâ inferiorum, lenitatem imperitantis deminui.*

Moniti subditis. Pone hos animos: & *compeſce ardorem, peritus obſequi, eruditusq́ue vtilia honeſtis miſcere.* In Agric.

Ne *contumaciam cum pernicie, quàm obſequium cum ſecuritate malis.* IV. Hiſt.

Aſſiduè cogita: *quantò libertate diſcordi ſeruientibus ſit vtilius, vnum eſſe cui ſeruiant.* Plinius Paneg.

Quæ proni ad querelas aut calumnias. Mali ſæpè Principes, fateor & doleo: ſed calumniando peiores etiam facimus. Ita ingenium vulgo. audent paſſim & gaudent

> —— *humili leſiſſe veneno*
> *Summa; nec impoſitos vmquam ceruice volenti*
> *Ferre duces.* Statius Theb.

Atque, vt ille ait, Τὸ παρὸν ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις: *Præſens imperium ſubditis ſemper graue.* Thuc. I.

Ferant præſentia ſpe meliorum. Quid ſi aliud? idem. Nam *vitia erunt, donec homines: ſed nec hæc continua, & interuentu meliorum penſantur.* Tacit. IV. Hiſt.

Concludo igitur, *Ferenda regum ingenia, neque vſui crebras mutationes.* XII. Ann.

CAPVT VI.

Quæſtiuncula per occaſionem inſerta, An miſceat ſe bellis Ciuilibus vir bonus? vtrimque ea agitata: & cum diſcrimine aliquo perſonarum definita:

Vir bonus an ciuili bello interſit. HAEC initia & hæ Cauſſæ ſunt belli Ciuilis. Modus Gerendi ſequebatur: ſed iuſtè negaui de eo me dicturum. Illud ſaltem hoc loco lubet quærere, Quî gerat ſe in bello Ciuili vir bonus? quieſcat, an abeat in partes? Quietem Ratio & Exempla ſuadere videntur. *Non debere videtur. Quia ipſum malum:* Ratio: *quia arma ciuilia neque parari, neque haberi poſſunt, per bonas artes.* Tacitus I. Ann.

Quia finis in eo malus. Atque etiam finis in ijs plerumque improbus: & duces *bonum publicum ſimulantes, pro ſuâ quiſque potentiâ certant.* Salluſtius Iugurth.

His ciuilibus armis, ait Salluſtius, *dicta alia, ſed certatum vtrimque de dominatione eſt.* Id é Orat. Macri tribun. pleb.

Quid ergo *viro bono & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abeſſe à ciuilibus controuerſijs?* Cæl. inter Ep. ad Att. X. ep. VII.

Quia crudeliter geruntur. Adde, quòd ſæuitia quædam & feritas annexa his bellis: à quâ ſanè immensùm abhorret vir bonus. Cicero hoc adſpectu clamat: *Melioris medius fidius ciuis & viri puto, quouis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolùm præeſſe, verumetiam intereſſe.* Ad Att. IX. ep. IV.

Et viri magni abhorruerunt. Iam exempla ſi quæruntur, illuſtria ſunt. *Aiunt gloriari ſolitum Q. Hortenſium, quòd numquam Ciuili bello interfuiſſet.* Id ad Famil. II. ep. XVI.

Aſinij etiam *Pollionis factum ac dictum memorabile. Nam rogante Cæſare, vt ſecum ad bellum proficiſceretur Actiacum: Ego, inquit, diſcrimine veſtro me ſubtraham, & ero præda victoris.* Vell. II.

Contrà, Debere videtur. Et plura reperies. Tamen altrinſecus, Ratio pariter & Exempla. Ratio hæc. Vbi diſſidium, cur vir bonus ſeiungat ſe à ſuis? imò *vt bos armenta; ſic ipſe bonos viros, aut eos quicumque dicentur boni, ſequatur.* Cic. ad Attic. VII. Ep. VII. *Eſt enim boni, bonos ſequi.*

Et Solon lege ita cauit. Sapiens ille Solon lege etiam Medios iſtos quietoſq́ue ſubmôuit. *In caſu*, inquit, *ciuilis diſcordiæ, qui non alterutrâ parte ſeſe adiunxerit, ſed ſolitarius ſeparatusq́ue à communi malo ciuitatis ſeceſſerit; is domo, patriâ, fortuniſq́ue omnibus careto, exſul extorriſq́ue eſto.* Agellius Noct. Att. lib. II. cap. XII.

Fecerunt item viri magni. Quid Romanus ille *Cato virtutum viua imago*, Seneca I. de Trãq.

Certius ſapientis exemplar, quàm Hercules aut Vlixes, II. de Tranq.

Nónne non comitem ſolùm Ciuilibus armis ſe præbuit, ſed ducem? cõſtat. Ergo & vir bonus idem faciet. & *quemcumque ſors tulerit caſum, ſubibit potiùs cum ijs qui dicentur eſſe boni, quàm videatur à bonis diſſentire.* Cicer. ad Attic. IX. epiſt. I.

Nos diſcriminamus. Conflictum ſententiarum vides: nos quid volumus? pacem. Vtramque ſententiam probam eſſe dicimus, ſed cum diſcrimine quodã perſonarum. Clarus quiſpiam aut illuſtris eſt? *verſari in republicâ, atque in eâ excellentiùs ſe gerere ſtuduit?* Idem pro Sextio. *Illuſtres & aſſueſos intereſſe volumus:*

Poſterior ei ſententia tenenda: & faciendum *quod pecudes, quæ diſpulſæ, ſui generis ſequuntur gregem.* Idem ad Attic. VII. ep. VII.

Quis

Quis color aut ratio, cùm tranquillis rebus ad clauum ſedetis, vt deſeras abijciaſque eum, turbaris? non potes. Huic generi hominum, ſcimus *dignitati eſſe ſeruiendum, reipub. conſulendum, officij rationem in omni vitâ eſſe ducendam.* Idem pro Sextio.

Sed modeſtè.

Miſce te & iunge: ſed cum hac lege, vt appareat *Sapientem & bonum ciuem initia belli ciuilis inuitum ſuſcipere, extrema non libenter perſequi.* Idem ad Fam. IV. ep. VII.

Minùs claros & quietos, quieſcere.

Conſilia tua ſi ad pacem confers, ſi in ipſo æſtu belli, iræ ac victoriæ moderaris: ô virum, ô ciuem! At parte alterâ, latet aliquis? & eſt ex eo genere qui *miſſos fecerunt honores, nec rempublicam attingunt?* Idem pro Sextio.

Hic, me iudice, nec ciuile quidem bellum attingat. Cur nunc ſe det in turbidũ illud mare, qui tranquillum non tentauit? Ille verò *neque tutius, neque honeſtius reperiet quidquam, quàm ab omni contentione abeſſe.* Cæl. in ijs ad Att. X. Ep. II.

Eligat cenſeo aliquod opidum vacuum à bello, dum hæc decernuntur: Cælius ad Cic. l. X. ad Attic.

Affectu tamen à bonis ſtare.

Sed cum eâ item lege, vt *ne propenſior ad turpem cauſſam videatur.* Cic. ad Attic. VII. ep. XXV.

Attici inſigne exemplum, nobis imitandũ.

Animo ſaltem quis patriam non iuuet? Cape exemplum ab ipsâ Modeſtiæ & Prudentiæ prole, Tito Attico. qui *ita in rep. eſt verſatus, vt ſemper optimatium partium & eſſet, & exiſtimaretur: neque tamen ſe Ciuilibus fluctibus committeret. quòd eos non magis in ſuâ poteſtate exiſtimabat eſſe, qui ſe his dediſſent, quàm qui maritimis iactarentur.* Nepos in eius vitâ.

Cæſaris moderatio. Principibus imitanda.

Vir optime ſalue, & probande magno illi Cæſari: qui *denuntiante Pompeio, pro hoſtibus ſe habiturum qui reipubl. defuiſſent: ipſe medios & neutrius partis, ſuorum ſibi numero futuros pronunciauit.* Sueton. Iul. cap. LXXV.

Hoc noſtrum arbitrium eſt in re litigioſâ. in quo *facilè intellego, pugnandi cupidis hominibus me non ſatisfacere.* Cic. in ijs ad Att. IIX. ep. XV.

Sed ijdem illi vitam meam cogitent: ſciantque *conſilia noſtra pacis & togæ ſocia, non belli atque armorum eſſe.* Idem pro Marcell.

CAPVT VII.

De Finiendo Ciuili bello. & Operis mei finis.

SED ſeriò iam exſulto. & vt nautæ

Plautus Mænech.

—— quando ex alto procul
Terram conſpiciunt,

ex animo lætantur: ſic ego, qui terram non aſpicio, ſed tango. Breue ſaltem ſpatiũ intereſt, de Ciuili bello Finiendo: quod vnâ nec mutatâ velificatione decurram. Finitur Ciuilis diſcordia dupliciter, Pactione aut Victoriâ. Illam eligo. & omnino melius *Sapientiâ id potiùs extingui, quàm armis & ferro rem in diſcrimen adducere.* Cicero Philip. V.

Duplex ratio finiendi ciuilis motus. Pactio melior.

Mihi omnis pax cum ciuibus bello Ciuili vtilior videtur. Idem Philip. II.

Etiam temporaria & parum firma. Nónne diuulſi animi intereà coaleſcunt? Errant, qui exacta hîc omnia volunt & ad liquidum perducta. Acutè ſimul & verè Curtius: *Nec fallebat Antipatrum diſſentire ab animis gratulantium vultus, ſed bellum finire cupienti opus erat decipi.* Lib. VI.

Dies & Tempus, ſemper pro regibus.

Rex prudens ſæpè *moram magis quàm bellum metuet.* Liu. XXI.

Diuturnum bellum ijs noxium.

Tamen pleriſque placere video Finiendi modum alterum: qui *veram volunt & ſine exceptione Victoriam.* Florus II. cap. XXIX.

Quæ ſplendida ſæpiùs, quàm ſalutaris: niſi magnâ quâdam prudentiâ moderaris. Nam *ex victoriâ cùm multa mala, tum certè tyrannis exſiſtit.* Cic. ad Att. VII. epiſt. V.

Victoria plena vix hic conducit.

Tu caue, & callidum Mucianum hîc audi: *Initia bellorum Ciuilium Fortunæ permittenda, Victoriam conſilijs & ratione perfici.* Tacitus III. Hiſt.

Niſi conſilio valdè regitur.

Illa adhibe, & inprimis ſemina motuum tolle. Capita ſpecie honoris aut muneris ablega, vt *noua cupientibus auferatur dux & auctor.* XVI. An.

Auctores motuum tollendi.

Ipſos milites remoue. quos *ſpargi per prouincias, & Externo bello illigari, pars conſilij pacisque ſit.* III. Hiſt.

Inſtrumẽta remouenda.

Sæpè *bellum externum* firmam *concordiam peperit.* v. Hiſt.

Leniter cum aliis agendum.

Sed ante omnia Clementiæ veſtigijs tu adhære. neque audies *importuniſſima genera hominum*, qui *tot miſerorum ciuium ſanguine ſatiari nequiuerunt.* Salluſt. ad Cæſ.

Non audiendi ſanguinaria hortatores.

Qui te ad crudeles pœnas, aut acerba iudicia inuocant. Ibid.

Scilicet vt ipſi *trahant, rapiant, & tamquam vrbe captâ, libidine ac licentiâ ſuâ pro legibus vtantur.* Ibid.

Salutare conſilium.

Non, non: Brutus tibi doctor melior. cuius ſaluberrimum effatum, *Acriùs prohibenda eſſe bella Ciuilia, quàm in ſuperatos iracundiam exercendam.* Cic. ad Brut. epiſt. 11.

Iudica à plerìſque ignoratione potiùs, & falſo atque inani metu, quàm cupiditate aut crudelitate ciuile bellum eſſe ſuſceptum. Idem pro Marcell.

Ita res tuas augebis, ita famam, & efficies *vt nec inimici quidem queri quidquam audeant, niſi de magnitudine tuâ.* Salluſt ad Cæſ.

Decus regum, clementia.

Nullum ornamentum Principis faſtigio dignius pulchriuſque eſt, quàm illa corona OB CIVES SERVATOS. Seneca 1 de Clem.

Concluſio.

SED ego hactenus, ô Princeps, *quæ mihi vtiliſſima factu viſa ſunt, quæque tibi vſui fore credidi, quàm pauciſſimis potui, perſcripſi:* Salluſt. ad Cæſ.

Nunc *voto finiendum volumen eſt.* Vell. II.

Et pro Principe votum.

Et ſocios, ciues, ac Deum ipſum precor. hunc, vt tibi ad finem vſque vitæ, quietam & INTELLEGENTEM HVMANI DIVINIQVE IVRIS MENTEM *duit: illos, vt quandocumque conceſſeris,* CVM LAVDE ET BONIS RECORDATIONIBVS, *facta atque famam nominis tui proſequantur.* Tacitus IV. Ann.

ANNVE O REX REGVM.

IVSTI

IVSTI LIPSI
AD LIBROS
POLITICORVM
NOTÆ,
ET
DE VNA RELIGIONE
LIBER.

SVETONIVS IN AVGVSTO

CAP. LXXXIX.

IN *euoluendis vtriuſque linguæ auctoribus, nihil æquè ſectabatur, quàm Præcepta & Exempla, publicè vel priuatim ſalubria: eáque ad verbum excerpta, vel ad domeſticos, vel ad prouinciarum exercituúmque rectores, vel ad vrbis magiſtratus plerumque mittebat: prout quiſque monitione indigeret.*

REVERENDO ET AMPLISSIMO PRAESVLI IOANNI SARACENO ABBATI VEDASTINO, ET A CONSILIIS STATVS BELGICI.

NOTAS quas vides,& adiunctum *De vnâ Religione* librum, aucta hæc variè aut innouata, tibi datum dicatumque imus, Ampliſſime Præſul:atque intimo meo voto, vtinam maius aliquod aut ſpecioſius munus! Certè merebaris,& impensè ego volebā. ſed quid eſt? aliud præ manu nunc non erat, & differre diutiùs profeſſionem huius æris alieni, pudor meus & ingenuus animus recuſabant. Tu ille es,cuius beneficia à quadriennio iam in me ſumma: qui aduenientem in amicitiam tuam admiſiſti,aut potiùs aduocaſti; fontem benignitatis tuæ vltrò reſeraſti, & verè fontem: ita largiter & perenniter in me fluxit. Nec in me tantū. publica & teſtata beneficia tua ſunt in omnes, quibus commēdatio aut inſigne aliquod eſt Religionis, Virtutis,aut Doctrinæ. Enimuerò ſacra ſi intuear, quis magis ea defendit,ornauit,ampliauit? Aræ& templa vetera inſtaurata,aut noua inſtituta,tui operis ſunt;tui,religioſorū cætus correcti,aucti,propagati;& vno verbo,omnes pietatis veræ,id eſt antiquæ,myſtæ aut cultores,te habēt decus,ſubſidium,portum. Quid aliæ virtutes? ſimile.& cùm nullà in re minùs ratio conſtare tibi videatur quàm in donādo, mirà prudentià domeſticà tuà aut parcimonià fit, vt ſuperſit ſemper quod dones. Nec iſta in gratiam aut gloriam. Deo ſoli & vſibus humanis imputas:& fructum beneficij vnum cenſes,feciſſe. Vt ſtellæ in cælo lucent, hoc tantùm vt luceant: ſic tu naturà & inclinatione beneficus, ſine alià affectatione aut aſpectu. O rarum mirumque virum!& in litteris magis hoc lubet diffundere,id eſt,in re noſtrà. Quis earum titulum in Belgicà ſibi inſcripſit,& te Patronum non aſſcripſit? rarus:cùm etiam eos qui colorem & ſpeciem earum habent,iuues. De Nicolao Quinto,egregio inter Pontifices,fama tenuit,cùm ſermo aliquando eſſet,de Muſicis litteratiſque viris, & diceret quiſpiam, *Poëtas aliquot bonos Romæ eſſe. Non credo,* illum ſubieciſſe: *cur enim ad me non veniant,qui etiam malis pateo?* Magni, ſed & candidi animi vox.quà ſignificabat,non compotes ſolùm optimarum

rum artium, ſed & candidatos a ſe diligi: & in ijs demerendis munerandiſque decipi ſe, etſi non deceptū. Excitabat ſcilicet ita alios: & ad rem magis inuitabat, cùm & ſpem viderent honorari. Simile in te eſt: & quiſquis nomen hoc litterarum habet, velamenta & infulas, vt ſic dicam, præfert, quibus apud te exoret. Ah vtinam in hac & aliâ virtute tibi ſimiles, qui gradu ſimiles! quorum aliqui (plerique nolo dicere) in illâ altitudine, nil niſi alti ſunt: & vt cupreſſi, cetera ſteriles, præter ſpeciem nihil habent. At vero in te laudanda etiam alia. hoc in primis, quod curas tuas à ſingulis ad publica etiam profers: & patriam conſilijs & prudentiâ opportunè iuuas. En tenebras & confuſionem temporum; tempeſtatem in mari, in terrâ; bella pro religione, pro imperio; diſſidia cum veris hoſtibus, cum ciuibus; & omnia ſic turbata aut deſperata, vt pars conſilij cenſeatur, conſilijs non ſe miſcere. Sed tu is obuiam, & in quiete aut ſubductione aliorum, manum ad clauum porrigis: porrigis dico, ſed aduocatus. Ille, ille Rex poſt hominum memoriam Optimus Maximus, bona tua vidit, cum te coràm vidit: illam dignitatem corporis, eloquium oris, animi prudentiam: & ſtatim in ſanctius illud conſilium, quod rerum ſtatuſque vocant, adſciuit. Quàm iudicio hoc fecerit, iudicia omnium conſentiunt. qui te mirantur, vt Numam aliquem aut Lycurgum, ſacris humaniſque rebus, pacis bellique artibus, mixtum & idoneum: & in duplici munere, feliciter & induſtriè omnia, ſic vt in vno alius, obeuntem. Macte his virtutibus PRÆSVL, & alijs, quas ſileo: quia iam nunc grauari te ſentio hos ſermones. in quos nec me dediſſem, niſi quia publicè intereſt, aliquod virtutibus præmium, aut præconium ſaltem eſſe: & ne ijs ſit tantùm ex conſcientiâ merces. Tu meum animum, quod præcipue volebam, vides. tuum nunc & poſteà; etiam tunc, credo, cùm auulſus ab hoc corpore in æternis illis locis erit. Quæſo vt ita cenſeas, & eius obnoxij addictique teſtes, ac velut obſides, hos libellos capias: ſi per ſe haud magni pretij, operi tamen adnexos, cui pretium aliquod Fama adhuc eſſe voluit, & ſpero volet. Quod autem non perfeci vno tenore & protelo totum opus, non mea culpa aut ignauia eſt: ſed valetudo interpellauit, tum & occupatiunculæ, quæ nimis ſæpè diſtrahunt aut diuellunt. Fiet aliàs, ſi ille volet, qui ſuper nos vult & poteſt: qui te AMPLISSIME PRÆSVL, Religioni, Patriæ, nobis diu ſeruet. Louanij, poſtridie Natalem Dominicum, ∞. IƆ. XCV.

IVSTI

IVSTI LIPSI
AD I. LIB. POLITICORVM
NOTAE.

De titulo librorum.

POLITICORVM LIBRI.] *Ita inſcripſi, nec perperam. Nam etſi propriè de principatu agimus, & eius inſtructio mihi ſcopus: tamen & librorum prior pars velut commune* προοίμιον *ad quamque Rempubl. eſt: & paſſim præcepta ad omnem Ciuilem vitam.*

Siue Ciuilis doctrinæ.] *Rectè ita licet vertere: imò* Politicen *ipſam* Ciuilitatem *Apuleius reddidit, de Philoſophiâ: & Seneca* Ciuilem *eius* partem *dixit.*

IN CAPVT I.
Præloquium.

Pag. 17. Forma ſcriptionis.

VETERVM monitis, imò & verbis.] *Ita fecimus. Lapides & ligna ab aliis accipio: ædificij tamen exſtructio & forma, tota noſtra. Architectus ego ſum, ſed materiam variè vndique conduxi. Nec aranearum ſanè textus ideò melior, quia ex ſe filo gignunt: nec noſter vilior, quia ex alienis libamus, vt apes.*

Fulcra binæ Reip.

Duos Rectores, Prudentiam & Virtutem.] *Siue duo etiam fulcra: ſine quibus laudabilis & firma Reſpublica nulla vmquam fuit, nulla erit. Tetigerunt vtrumque alij: ſed ſi neminem diſtinctè aut plenè præceptis id amplexum dixerim, libera magis vox erit quam ſuperba.*

IN CAPVT II.
De Deo.

Pag. 17. Pietatis duo membra.

RECTVS de deo ſenſus, in deum cultus.] *Ita pietatem definimus. & hæc duo ſanè præcipua eius munera ſiue partes, Noſſe ſupremum illud numen, & Venerari. Lactantius:* Omnis ſapientia hominis in hoc vno eſt, vt Deum cognoſcat & colat. *(Lib. III. Inſtit. cap. XXX.)* *A Senſu tamen veniendum eſt ad cultum. Idem:* Sapientia præcedit, Religio ſequitur: quia prius eſt Deum ſcire, cõſequens colere. *(Lib. VI. cap. IV.)*

Pag. 18. Dei proprium nomen ignoramus.

Ita appello Summum illud.] *Heu miſeriam! adeò à cognitione Summi illius remoti ſumus, vt ignoremus & nomen. Ipſe increpat:* Cur quæris nomen meum, quod eſt Mirabile? *(Lib. Iud. cap. XIII.)* *Et Damaſcenus:* Τὸ θεῖον ἀκατάληπτον πάντως καὶ ἀνώνυμον ἐστι: Comprehendi omnino diuinum illud non poteſt, neque nominari. *(I. De Fide, cap. XIII.)* *Etſi nos tamen nomina ab antiquo habemus, & quod miremur, pleræque gentes quadrilittera. Sed cum eodem Damaſceno ſentio, nullum nomen aptius Deo tribui,* *(Quod ei conuenientiſſimum.)* ὁ ὢν *quàm* τοῦ ὄντος. *Cauſſa.* ὅλον γὰρ ἐν ἑαυτῷ συλλαβὼν ἔχει τὸ εἶναι, οἷόν τι πέλαγος οὐσίας ἄπειρον καὶ ἀόριστον: Vniuerſum enim illud Eſſe complectens in ſeipſe habet, quaſi mare quoddam infinitum & immenſum. *Pulcherrimè Hermes:* Ἐστιν αὐτὸς καὶ τὰ ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὄντα. Ipſe eſt, & quæ ſunt, & quæ non ſunt. *(Pœman. cap. V.)* *Quo ſenſu? addit.* τὰ μὲν γὰρ ὄντα ἐφανέρωσε, τὰ δὲ μὴ ὄντα ἔχει ἐν ἑαυτῷ: Nam & quæ ſunt, aperuit; & quæ non ſunt, habet in ſe ipſe. *(Deus eſt, quæ eſt & quod eſt.)* *Ille ſcilicet eſt (Aegyptiorum templis ritè inſcriptum)* τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν, καὶ ἐσόμενον: quod fuit, quod eſt, quod erit. *Ille, vt Apoſtolus ait,* ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. *(Ad Rom. XI.)* *Hæc talia nec impiè nec inſcitè dici poſſunt: ſed quantò auguſtior & Deo dignior illa confeſſio!* *(Demiſſio animæ hic tuta.)* Ἀνεκλάλητος, ἄρρητος, σιωπῇ φωνούμενος: ineffabilis, non dicendus, ſilentio exprimendus. *(Hermes Pœman. cap. I.)*

Mentem ſolutam quandam.] *Mentem, ſed mente ſubtiliorem. Hermes ille verè Ter maximus in his diuinis:* *(Pœman. cap. V.)* *(Deus mente purior.)* Ὕλης μὲν τὸ λεπτομερέστερον, ἀήρ. ἀέρος δὲ, ψυχή. ψυχῆς δὲ, νοῦς. νοῦ δὲ, ὁ θεός. Materiæ ſubtilior, aër. aëre, anima. animâ, mens. mente, ipſe deus.

Præditam motu ſempiterno.] *Rectè accipe: pro vitâ & actione ſempiternâ.* *(Quo ſenſu deus in motu? Viuus perpetuò.)* *Ariſtoteles explicabit:* Θεοῦ δὲ ἐνέργεια, ἀθανασία. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ ζωὴ ἀΐδιος, ὥστ᾽ ἀνάγκη τῷ θείῳ κίνησιν ἀΐδιον ὑπάρχειν. *(II. De Cælo, cap. III.)* Dei actio, immortalitas, hoc autem eſt perpetua vita: vt neceſſum ſit Diuinitati motum perpetuum ineſſe. *Nam de alio motu, ſanè falſum. Ille omnia mouet, immobilis: omnia quatit inconcuſſus.* *(Mouet, non mouetur.)* *Hermes:* Πᾶν δὲ τὸ κινούμενον οὐκ ἐν κινουμένῳ κινεῖται, ἀλλ᾽ ἐν ἑστῶτι. καὶ τὸ κινοῦν δὲ ἕστηκεν: Omne motum non in moto mouetur, ſed in quieſcente. & id quod mouet, quieſcit. *(Pœman. cap. II.)*

De deo etiam vera dicere, periculoſum.] *Qui enim ſcis, an dicas vera? Circumludis infinitum & æternum illud, tu puſille, tu mortalis. Atque hoc ſenſu, iſtud verum. Aliâs, non nego quin de deo liberè & verè dicamus, quæ de ſe ipſe. id eſt, quæ in ſacris myſticiſque libris reſerantur.* *(Pauca de deo dicenda: Nec niſi in ſacris tradita.)*

Qui meliùs ſcitur, neſciendo.] *Hoc quoque pari cautione & ſenſu. Curioſos tantùm excludimus: quoniam, vt ait Baſilius,* τῆς ψυχῆς νόσημά ἐστι, τὸ κακῶς καὶ περιέργως ζητεῖν περὶ θεοῦ: Animi morbus eſt, male & ſuperflue de deo quærere. *(Vitiũ animi, in illum inquirere.)* *Quid autem quæramus? Cæli aut ſideris vnius naturam plenè nondum cepimus: & volumus cæli ſiderumq́ue aucto-* *(Et inquiſitio ea vana.)*

auctorem? Vani, Vani! Poëtam audiamus:

Philem.

Θεὸν νόμιζε, καὶ σέβου, ζήτει δὲ μή.
Πλεῖον γὰρ οὐδὲν ἄλλο τοῦ ζητεῖν ἔχεις.
Deum eſſe crede, & colito, ſed non quærito.
Nam nihil habebis aliud hîc, quàm quærere.

Sed & Bias olim monuit: περὶ θεῶν λέγε, ὡς εἰσί: De dijs hoc tantùm dic, eſſe. *Pius noſter ſcriptor magis piè:* Deus religione intellegendus eſt, pietate profitendus eſt, ſenſu verò perſequendus non eſt, ſed adorandus.

Laërt. in eius vitâ. Hilarius de Trin. *Venerare, non rimare.*

Effectus tamen eius.] *Omnino Dei opera & effectus noſcenda, ſi vis ipſum.* Νοῦς ὁρᾷ ἐν τῷ νοεῖν, ὁ θεὸς ἐν τῷ ποιεῖν, *ait Hermes. Vt ſalem deficientem non directò, ſed in aquis inuenimus: ſic deum in operibus.*

Deus in effectis, & ab iis noſcendus. Cap. 11.

Affectus (ſi ita appellare fas.] *Meritò dubito, imò non dubito. Nam reuerà affectiones nulla in perfectâ illâ ſimplicíq; naturâ, ſed pura res ipſa. Damaſcenus:* Ποιότητος τὸ θεῖον ἐλεύθερον: Qualitatis Deus expers. *Itaque propriè non ille Sapiens, Bonus, Iuſtus: ſed Sapientia, Bonitas, Iuſtitia. Hilarius:* Quidquid in deo eſt, deus eſt: totum quod in eo eſt, vnum eſt. *Et Auguſtinus:* Quidquid ibi intelligi poteſt, ſubſtantia eſt. *Nec Plato ignorauit:* Αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ τὸ καλὸν, αὐτὸ ἕκαστον, ὅ ἐστι τὸ ὄν: Ipſum æquale, ipſum pulchrum, ipſum ſingulum, quod eſt id quod eſt.

Affectus nulli in Deo. De Fide. De Trin. *Totus, ſubſtantia eſt.* In Phædone.

Intereſt arſimis & mediis cogitationibus interuenit.] *Aliè hoc imprimite mortales, vix peccatis. Heſiodus:*

Πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας.

Et Epictetus planè diuinitus: Ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησθε μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνοι ἐστέ. οὐ γάρ ἐστε, ἀλλ' ὁ θεὸς ἔνδον ἐστί, καὶ ὁ ὑμέτερος δαίμων ἐστί. Καὶ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε; Cùm ianuas adduxeritis, & tenebras intus feceritis, ne vnquam in mentem veniat dicere, quòd ſoli eſtis. non enim eſtis, ſed Deus intùs eſt; & Genius veſter intùs eſt. Quid autem opus ijs lumine, vt videant quæ agatis?

In tenebris Deus. In differtat. ab Arriano digeſt. l. I. cap. XIV.

IN CAPVT III.
De Religione.

Pag. 18.

OMNIA proſpera colentibus deos, aduerſa ſpernentibus.] *Seriò cogitare debet Princeps, Religio neglecta aut prolapſa, traxit ſemper rempub. ſecum, & trahet. Vates ille haud vanus:*

Cum religione reſp. floret, aut cadit.

Dî multa neglecti dederunt
Heſperiæ mala luctuoſæ.

Horat.

Et Lactantius aſſerit, Ideò mala omnia rebus humanis cottidie ingraueſcere, quia Deus mundi huius effector & gubernator derelictus eſt: quia ſuſceptæ ſunt, contrà quàm fas eſt, impiæ religiones.

Lib. V. Inſtitut. c. VIII.

In quam naturæ vitio nos proni.] *Adeo verum eſt, vt in alia vitta ducet videamur, in hoc rapi. Plutarchus haud iniuriâ deplorat* τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ὅρον οὐκ ἔχουσαν, οὐδὲ κρατοῦσαν αὑτῆς, ἀλλ' ἐκφερομένην, ὅπου μὲν εἰς δεισιδαιμονίαν καὶ τῦφον, ὅπου δὲ εἰς ὀλιγωρίαν τῶν θείων καὶ περιφρόνησιν: humanam infirmitatem, metam terminumque non habentem, nec ſui potentem: ſed efferentem ſe, modò in ſuperſtitionem & vanitatem, modò in neglectum rerum diuinarum & contemptum. *Atqui, vt idem addit,* ἡ δ' εὐλάβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον: Religio, vt nihil nimis, optimum: *Si tamen peccandum eſt, fatear tutiùs meliusq; peccari in hanc Superſtitionis, quàm illam Impietatis partem.* Νόσος δὲ μεγάλη ψυχῆς, ἡ ἀθεότης. ἕπεται δόξα εἰς πάντα τὰ κακὰ ἐπακολουθεῖ καὶ ἀγαθὸν οὐδέν. Magnus, magnus animi morbus eſt, Impietas: quoniam illum opinio & inclinatio ad omnia mala ſequitur, boni autem nihil. *Et ſanè eâ ſtante, numquam reſpublica ſtabit.*

Superſtitioſi nos naturâ: In Camillo. *Aut impij.* *In mediocritate virtus.* Hermes cap. III. *Peſſima Impietas.* *Pernicies Rerum publicarum.*

Nulla res multitudinem efficaciùs regit, quàm ſuperſtitio.] *Liuius de Numâ:* Omnium primùm, rem, ad multitudinem imperitam, efficaciſſimam, deorum metum iniiciendum ratus. *Et multitudinem dico, non hanc togatam tantùm aut muliebrem, ſed etiam illam accinctam & militarem. quæ, vt idem Curtius ait,* alioqui impotens, ſæua, mutabilis, vbi vanâ religione capta eſt, meliùs vatibus quàm ducibus ſuis paret. *Itaque vſi vel abuſi hac ſæpè viri Principes. vt P. ille Scipio, qui Iouem in Capitolio conſulebat: Q. Sertorius, qui ceruam circumducebat: C. Marius, qui Syram quamdam fatidicam, Martham: P. Sylla, qui in prælijs præferre & oſtentare ſolitus ſigillum Apollinis. & exempla plura. Sed illud Caroli VII. Gallorum regis eximium: cuius res accìſas valdè reparauit hoc commentum. Virguncula fuit Iohanna Latharinga, (à deone inſtincta, an humanâ aliquâ fraude ſubornata?) quæ palàm ad Regem venit: & mirâ conſtantiâ aſſeruit diuinitus ſe miſſam, pellendis è Galliâ Anglis. Res relata ad conſilium: ſuaſa, diſſuaſa. Regi admittere viſum, & prudenter. Eius ſanè operâ, imò & ductu (nam arma gerebat, & viris praibat) Aurelianum arctâ obſidione liberatum; & pleraque alia fortiter ac feliciter geſta. Ad extremum tamen vacillauit vaticinij fides, cùm Iohanna capta ab Anglis & Rhotomagum ducta, igne exuſta eſt vt præſtigiatrix.*

Superſtitio efficax ad regendum. Lib. I. Lib. IV. *Vſurparûs hoc ſine multi.* *Virginis Gallorum enthuſiaſmus ſiue dolus.*

At tu fuge] *Ab omnibus ſuperſtitio arcenda, à Principe maximè. quem altus ſcilicet erectusq; animus decet. at Superſtitio & aniles perſuaſiunculæ, vt cùm poetâ dicam,*

Pag. 19. *Principem dedecet ſuperſtitio.*

Lucret.

—— faciunt animos humiles formidine diuûm,
Depreſſoſque premunt ad terram.

Et ſanè vilium ferè aut barbarorum eſt Superſtitio. Plutarchus: Εὐάλωτον εἰς δεισιδαιμονίαν φύσει τὸ βαρβαρικόν: Inclinant naturâ ad ſuperſtitionem barbari. *Quod idem cenſebis de femineis imbecilliſque naturis.*

In Sertorio. *Barbari ad eam proni.* *Aut feminæ aut pueri.*

Deos

Deos à ſuperſtitioſo timeri.] *Intellege, ſeruiliter timeri. Nam duo vitij huius propria, Nimius timor, Nimius cultus. Seneca.* Superſtitio, error inſanus eſt. amandos timet; quos colit, violat. Epiſt. c.xxiv.

Timor nimius & auger

Religentem oportet eſſe, religioſum nefas.] *Meus priſco huic verſui, religionem cum modo habendam, vt omnia bona: quæ tolli eſſe deſinunt, ſi ille abſit. Nam religioſum priſci dicebant in vitio, & cum copiâ quâdam immodicê, vt Mulieroſum, Vinoſum. Si autem alicui modus hic ſeruandus, certè Principi: imo omnibus qui in Rep. verſantur. Nicephorus Gregoras haud inſcitè:* Τῷ μὲν γὰρ μόνῃ προσέχοντι τὸν νοῦν τῇ κατὰ Θεὸν θεωρίᾳ, ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἐνδιαβιοῦν προσήκει. ὅτῳ δὲ μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ πολιτικὸν ἤσκηται ἦθος, καὶ πεῖραν ἔχει πραγμάτων παντοίων, οὗτος λαὸν ὁδηγεῖν εἰς τὰ βέλτιστα καὶ σωτήρια κράτιστος. Nam qui in vnâ Dei contemplatione mentem defigit, huic tali montes & ſpeluncæ conueniunt. at qui vnà cum virtute ciuiles etiam mores coniunxit, & notitiam ſibi parauit rerum variarum, ille verò populum ad optima & ſaluberrima ducere idoneus eſt. Hiſt. III.

Intellectus ſenus in verſu vetere. — *Modeſta religio Principi conuenit.*

Optimus animus, pulcherrimus cultus.] *Breuiter hoc ipſum & acutè Lactantius:* Religioſiſſimus eſt cultus, imitari. *Etiam Hermes Aegyptius:* Θρησκεία τοῦ Θεοῦ μία ἐστὶ τὸ μὴ εἶναι κακόν: Vnicus (*certè præcipuus*) dei cultus eſt, non eſſe malum. *Poſſem hic quædam appoſitè & verè: ſed Megarenſis ille Sapiens mihi inclamat,* ἀεὶ ταῦτα ἐν ὁδῷ. Lib. v. Inſtit. cap. x.

Moyſen illum Aegyptium.] *Hiſtoriola, quam aſpexi, amœna & hodie vtilis eſt. Tu, ſi lubet, ab auctore cape.*

IN CAPVT IV.

De Fato.

Pag. 19. ET vocem Fata ſequuntur.] *Hac mente veteres Fata voluerunt Ioui præſto eſſe cum ſtilo & tabulis, ad inſcribendo eius dicta. Latinus Pacatus:* An vt illi maieſtatis tuæ participi Deo feruntur aſſiſtere Fata cum tabulis: ſic tibi aliqua vis diuina ſubſeruit, quæ quod dixeris ſcribat ac ſuggerat? *Et Martianus Capella* Parcas, ſcribas Iouis *appellat*, quòd eius decreta in æreas tabulas re[fe]rant. *Ouidius aſpexit:* In Paneg. ad Theo.

Fatum, Iouis verbū. — *Fata rerum tabularia.*

—— cernes illic molimine vaſto
Ex ære & ſolido rerum Tabularia ferro. Metam. xv.

Ipſi homines, tamen in parte.] Adeo enim ſunt, *ait Auguſtinus*, omnium poteſtates, quamuis ab illo non ſint omnium voluntates. *Ab vno & perpetuo illo bono, iure amouemus omnia mala. Triſmegiſtus:* Αὐτῷ δὲ τῷ ποιοῦντι οὐδὲν κακόν, οὐδ᾽ αἰσχρὸν νομιζόμενον. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ πάθη τὰ τῇ γενέσει παρεπόμενα, ὥσπερ ἰὸς τῷ χαλκῷ, καὶ ῥύπος τῷ σώματι. ἀλλ᾽ οὔτε τὸν ἰὸν ὁ χαλκουργὸς ἐποίησεν, οὔτε τὸν ῥύπον οἱ γεννήσαντες, οὔτε τὴν κακίαν ὁ Θεός. Ab ipſo conditore nihil [illegible] ut turpe eſſe exiſtimandum eſt. Lib. v. de Ciuit. c. viii. Cap. xiv.

Hæc enim ſunt affectiones quædam adhærentes & concomitantes ipſam generationem, ſicut ærugo æs, & ſordes corpus. Atqui nec æruginem faber fecit, nec ſordes auctor produxit, nec malitiam Deus.

Nullis conſilijs vel auxilijs vitamus.] *Ammianus:* Nulla vis humana vel virtus meruiſſe vmquam potuit, vt quod præſcripſit fatalis ordo, non fiat. Lib. xxiii. *Fatum immutabile.*

Heu fatis ſuperi certaſſe minores!] *Ita Iupiter ipſe apud alium poetam,* Pag. 20.

Me quoque fata regunt. Ouid. xv. Metam.

Et Apollo Pythius apud Herodotum: Τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ: Decretam ſortem nec deo quidem eſt effugere. *impiâ ſententiâ dicam, an ſtultâ? Cur enim numen vincatur à Fato? numquam certant. Et noſipſi cùm Deum ſupra Fata eſſe dicimus, magis Stoicis contradicimus, quàm aliquid pro re dicimus. Nam quæ hic comparatio? proinde eſt, ac ſi ambigam Iudex ne ſuper ſententiam ſit, an ipſa ſuper illum. Sed mutare, inquiunt, Fato an Deus poteſt? Ah ineptæ: ſcito eum nolle. & hoc ſatis.* Ordinem fati æterna ſeries regit, cuius hæc prima lex eſt, ſtare decreto. Lib. I. — Seneca II. Nat. Quæſt.

Deus non ſubeſt Fato. — *Nec id tamen mutat.*

Conſilia corrumpit.] *Quæ aut malo ſcilicet immittit, aut nec bona fortunat.* Τῆς γὰρ θείας οὐ συμμαχούσης προνοίας ταῖς τῶν ἀνθρώπων βουλεύμασί τε καὶ πράγμασι, πονηρὸν αὐτοῖς ὑπαντᾷ τὸ τέλος, καὶ σφόδρα γε ἐναντιούμενον. οὔτε γὰρ ὁ βουλευτικὸς βουλευτικός, οὔτε ὁ ἀνδρεῖος ἀνδρεῖος, ἀλλά τε τὰ σοφὰ βουλεύματα πρὸς ἄσοφον τελευτῶσι πέρας, καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀνδρικώτατα πράγματα ἄνανδρόν τι καὶ μάλα αἰσχρὸν τὸ τέλος καρποῦνται: Nam vbi diuina Prouidentia non commilitat conſilijs actionibuſque hominum, malus ijs exitus obuenit, & cogitationibus valde aduerſus. Nam tunc neque vir conſultus, conſultus eſt; nec fortis, fortis; ſed etiam ſapientiſſima conſilia inſipienter deſinunt, & generoſa maxime ac fortia facta turpem & inſauem exitum conſequuntur. *Liuius breuiter, de Gallorum aduentu ad Vrbem.* Occæcat animos Fortuna, vbi vim ſuam ingruentem frangi non vult. *Sed & Demoſthenes, cùm Athenienſes ſuos videt conſilio nihil facere, apertè clamat, vereri ſe* μή τι δαιμόνιον τὰ πράγματα ἐλαύνῃ: ne quid diuinum rebus ſe inſerat & adhæreat: *nempe hoc à fato.* Niceph. Greg. lib. VII. — Lib. v.

Conſilia noſtra ſibi Fatum aptat.

Vt quod accidit, etiam meritò acciſſe videatur] *Lucani eadem mens:* *Fata per cauſas agunt.*

Hoc placet, ô ſuperi, vobis cum vertere cuncta
Propoſitum, noſtris erroribus addere crimen? Lib. VII.

Et reuerà is ordo cauſſarum & euentuum, vt etiam humanâ ratione non aliter cadere debuiſſe iudicemus. O miro ſapientia! quæ res omnes ita dirigit & flectit, vt tamen ipſi illuc iuiſſe videamur. Quid ergo? ad peccatum impellit deus? non, non, ſed ad lapſum. id eſt,

Trahit etiam ſæpè Deus in externa mala.

res & fortunas mutat; ab alto deijcit, ab imo attollit; & hæc talia externa; ſic vt nos ipſi cor[pori]bus factis, gradum nobis ſtruamus ad fatalem illum lapſum, ſiue aſcenſum. Et qui in vinclis a lictore ducitur, plerumque ſponte it, trahendus tamen niſi eat: ita hîc

Sed culpa tamen noſtrâ.

Tibi quis hîc fructus.] *Fructum vnum & præcipuum expreſſi, Patientia: licet alterum nunc addas, Scientia. Vos qui in Regno aut Republicâ, ſcitè: ferri & velut omnia ſurſum deorſum,* & nullius rei eodem ſemper loco ſtare fortunam.

In Fato conſideranda volubilitas rerum. — Seneca Conſ. ad Heluiam.

Regitur fatis mortale genus,
Nil tibi quiſquam ſpondere poteſt
Firmum & ſtabile.

Sen. Octauiâ.

Hodie ſic, cras aliter.

Atque vt noſter ait, rebus cunctis ineſt quidam velut orbis, vt quemadmodum temporum vices, ita & morum vertantur: *imo & imperiorum. Græci floruerunt: poſt hos Afri, poſt hos Romani, poſt hos Scythæ: & qui ſcio an non breui noua aliqua gens? Nam* fati maligni perpetuaque in omnibus rebus lex eſt, ad ſummum perducta, rurſus ad infimum, velocius quidem quàm aſcenderunt, relabuntur.

Tacitus III. An.

Regna infirma.

Sen. patri in Præfa. I. Contr.

——— Sic omnia verti
Cernimus, atque alias aſſumere pondera gentes,
Concidere has.

Ouidius Metam.

Stare in faſtigio Scythas ſiue Turcas iam video: & ſtare. A multis annis nulli eorum progreſſus. profectò (vere vaticinor) ſpectant caſum. Hæc talia, quiſquis rebus conſilijſq. interes, conſidera: & quantum humano ingenio poteſt, prævide quo inclinent ſe fata: & i ad illa. Nam miſer quid pugnes? καὶ γὰρ ἐξ αὐτῆς ἰδιδασκέτω πραγμάτων ἄνθρωπος, ὡς ὅσοι μὴ συνυπουργοῦσαν ἔχει τὴν ἄνωθεν δεξιάν, τούτοις καὶ γῆ καὶ θάλασσα μάχεται. καὶ ἀήρ, ὥσπερ τινὰ δραπέτην Θεοῦ καὶ τῆς δίκης ἀλάστορα δραστηρίως ἐπιδιώκοντα: ex ipſis factis homo diſcat, quæcumque cooperantem & commilitantem nō habent ſupernam dexteram, his terram & mare & aerem aduerſari, tamquam fugitiuum aliquem Dei & Iuſtitiæ violatorem efficaciter perſequentia. *At contrà, quò Fatum vergit, alia etiam omnia: & velut viam illi muniunt ignari aut inuiti. Cæſar ad Principatum venire debet? Societatem cum illo Pompeius coïat, & calide euehat iuxta ſeſe. Deijcere poſteà vult? fruſtrà. cauſſam dumtaxat armorum præbeat, turpiter & imperitè ex Italiâ fugiat, aleam de ſummâ re vno prælio iaciat feſtinanter. Romanos imperare fatum eſt? Annibal à Cannis Romam non petat: Philippus fœdus ſine effectu cum illo ineat, & nauis cum legatis velut caſu capiatur: ceteri item reges quieſcant, & alij poſt alios vincantur*, tarali omnium ignauia. *Quid de hodierno Europæ ſtatu cogitem, ſileo. Sed Fatum quid tibi vis? quod telum ſubitò in me iniicis? Ecce nuncius,* * PLANTINVM *illum meum, quo neminem ego, nemo me fidelius amauit, illum pulcherrima artis columen, & ſtili mei lucem abiiſſe. Heu, heu, ego viuo & ſcribo?*

Fatorum dexteræ videnda. — Niceph. Greg. VII.

Illuc omnia ſe dant, ita illa ſecutio ſunt.

Tacitus XV. Ann.

* Obijt Kal. Iulij. anno CIƆ. IƆ.LXXXIX.

IN CAPVT V
De Conſcientiâ.

POTEST contingere nocenti vt lateat, latendi fides non poteſt.] *Imitatus eſt & argutè extulit minor Seneca:*
Scelus aliqua tutum, nulla ſecurum tulit.

Pag. 11.

In Hippol.

IN CAPVT VI.
De Probitate.

ESSE, quàm videri, probus malis] *Machiauellum ergo nemo audiat, qui ſimulatam neſcio quam virtutem Principi induit, & ſcæna ſeruientem. O dogma ad Principis perniciem pariter & ſubditorum!*

Pag. 21.

Puta probitas, proba.

Honeſtum ei vile eſt, cui corpus nimis carum eſt.] *Cato Cenſorius in hanc ſententiam:* Cultus magna cura tibi, magna virtutis incuria.

Apud Ammian. lib. XVI.

IN CAPVT VIII.
De Vſu.

QVISQVIS in re Ciuili intelligens haberi volet, opus ei Experientiâ.] *Multa & pulchra apud Philoſophum in loco vide, quem hîc citaui. Illud certum. intellegere te aliquid ex lectione vel auditu in rebus Ciuilibus poſſe, atque etiam iudicare, tangere aut tractare eas non poſſe, ſine vſu.*

Pag. 23.

Experientiam requi.

IN CAPVT IX.
De Memoriâ rerum.

PLVRA ad Prudentiam confert.] *Si vlla quidem res ad Prudentiam publicam priuatamq. facit, facit Hiſtoria. quam Leoni futuro Principi, Baſilius pater iam Princeps, egregie commendat, verbis quæ merito adſcribo:* Ἱστορίας ἀρχαίας ἐξερευνᾶν μὴ κατόκνει. ἐν αὐταῖς γὰρ εὑρήσεις ἀκόπως, ἅπερ ἕτεροι συνῆξαν ἐπιπόνως. καὶ μάθοις ἐκεῖθεν τάς τε τῶν σπουδαίων ἀρετάς, καὶ τὰς τῶν φαύλων κακίας, τάς τε τοῦ βίου πολυτρόπους μεταβολάς, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων τὰς ἐναλλαγάς, καὶ τοῦ κόσμου τὸ ἄστατον, καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς εὐμετάπτωτον, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τῶν μὲν φαύλων τὰς ἀμοιβάς, τῶν δὲ σπουδαίων τὰς ἀντιδόσεις, ὧν τὰς μὲν φύγοις, ἵνα τῆς ἐκεῖθεν δίκης πεῖραν μὴ λάβῃς, τὰς δὲ κατορθώσῃς, ἵνα τῶν ἐντεῦθεν ἐπάθλων καταξιωθῇς: Per Hiſtorias veteres ire ne recuſa. Ibi enim reperies ſine labore, quæ alij cum labore collegerunt, atque illinc hauries & bonorum virtutes, & improborum vitia: vitæ humanæ varias mutationes, & rerum in ea conuerſiones: mundi huius inſtabilitatem, & Imperiorum præcipites caſus. Et, vt verbo complectar, malorum facinorum pœnas, & bonorum præmia quorum illa fugies, ne in diuinæ Iuſtitiæ

Pag. 23.

Cap. VI.

Hiſtoria compendio ſapiens. & fructus.

rix

tiæ manus incidas, hæc ampleƈtêris, vt præmijs quæ ea comitantur, potiaris. *Hac Gracus* *Baſilij Monitoria.* *ille Imperator, in libello quem* Κεφάλαια παραινετικὰ *inſcripſit: probo, pio, & digno quem Principes legant.*

Pag. 23. Eadem ad Ciuilem hanc partem vtiliſſima.] *Non tamen omnis Hiſtoria, ne erres. Vt aurum non quæuis terra gignit: ſic* *Quæ Hiſtoria Politico vtilis?* *nec hæc promiſcua, Prudentiam Ciuilem. Quæ illa igitur? ea, quæ tres has Notas habet: Veritatem, Explanationem, Iudicium. id eſt, quæ legitima Hiſtoria eſt, & perfecta. Nec enim talem ego vmquam cenſuero, cui trium* *Ea quæ Vera ſit:* *horum aliquod deeſt. Prima Nota,* VERITAS *eſt. vt nempe res euentuſq. omnes puriter & ex fide narret,* nec quidquam (quo nimis fere inclinant ſcribentium animi) hauſtum ex vano velit. *Livius xxiii.* *Olim & nunc rara virtus: & à quâ non affectu ſolùm aut aſpectu plerique abeunt, ſed ſpecie etiam virtutis. Nam fidem in Principem aut ſtatum cenſent, narrare aliquid non ex fide. Atqui hæc fundamentum operis eſt:* ἡ ἀλήθεια *(ait in hac ipsâ re Dionyſius)* ἀρχὴ φρονήσεώς τε καὶ σοφίας: & Veritas, principium prudẽtię ſimul & Sapientiæ. *Præfat. Archæol.* *Vt animanti oculos ſi eruas, reliquum corpus inutile reddas: ſic Hiſtoriam, ſi ab eâ hoc lumen. In falsâ & errante, quomodo non fallare ſemper & erres? talis firmiter numquam te diriget, aut tuas actiones. Nota altera* *Quæ plana ſit:* EXPLANATIO *eſt. vt rem ſcilicet non fideliter tantùm narret, ſed diſponat etiam atque exponat. Quomodo, & quare, quidq. geſtum ſit, addat:* vt non modo caſus euentuſque rerum, ſed ratio etiam cauſſæque noſcantur. *Tacitus I. Hiſt.* *Magna hæc laus, &, Polybio iudice, ita neceſſaria, vt vſum non habeat quæcumq. eâ caret.* Ἱστορίας γὰρ, *inquit,* ἐὰν ἀφέλῃ τις τὸ Διὰ τί, καὶ Πῶς, καὶ Τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πραχθὲν πότερα εὔλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς, ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δὲ οὐ γίγνεται): *Lib. iii.* Ab Hiſtoriâ ſiquis auferat, Quare, Q[illegible] modo, Quo fine quidque ſit actum, & an ex ratione ſatis ceciderit; quidquid in ea reliqui, id ludicrum magis erit, quàm doƈtrina. *Quæ mixta iudicijs.* *At nota tertia,* IVDICIVM. *vt diſcrimen lumenq. rebus adhibeat: & hac probet (ſed breuiter, & quaſi aliud agens,) hæc damnet.* quod præcipuum munus Annalium reor, ne virtutes ſileantur; vtque prauis diƈtis factiſque ex poſteritate & infamiâ metus ſit. *Tacitus III. Ann.* *O pulchra iſta pars! & quæ actiones vitamq. omnem formas & dirigit. ſi à iudicio tamen profecta directo. Nam prauus aliquis aut imperitus, fruſtrà illuc ſe dabit: & cum ſuo tamen irriſu magis, quàm noſtrâ noxâ. quia vanitas ſtatim apparet. Hæ ſunt tres illæ Notæ; quas in quacumque Hiſtoriâ repperies, Veteri ſiue Nouâ, ſcito purum probúmque eſſe illic aurum. Seruitare.*

[illegible] *Sed viſne etiam ad ſpecimen diſtinctè ſcriptores aliquot tales tibi ingeram? faciam: etſi in hoc iudicio, iudicium meum ipſe in iudicium mitto. Diſtinguam per Tempora &*

Gentes. Inter Græcos veteres duo ſunt mirificè mihi probi.

THVCYDIDES: *qui res nec multas nec magnas nimis ſcripſit, ſed palmam fortaſſe præripit omnibus qui multas & magnas.* *De Thucydide ſententia noſtra.* *Elocutione totâ grauis & breuis, denſus ſententiis, ſanus iudiciis: occultè vbique inſtruens, actiones vitamq. dirigens, orationibus & excurſibus penè diuinus. Quem quò ſæpiùs legas, plus auferas: & numquam tamen dimittat te ſine ſiti. Alter ab iſto eſt*

POLYBIVS, *qui multa & præclara libris* XL. *compoſuit: ſed pars pleraque, aut tota periyt, aut mutilata ad nos venit, cum fraude generis humani.* *De Polybio.* *Ille iudicio & prudentiâ Thucydidi haud diſpar; curâ & ſtilo ſolutior. qui excedit, abrumpit, diffundit, & ſæpè non tam narrat, quàm ex profeſſo docet. Sed recta & ſalutaria vbique eius monita: & quem ego hoc magis Principibus commendatum velim, quòd auxiliâ in eum inquiſitione non opus, ſed ſenſus ſuos aperit & reuelat ipſe. Nam Thucydides ſæpè artior & obſcurior: eóque qui circa Principem magis, quàm Principi aptus.*

Inter Græcos medios PLVTARCHVS *eſt. qui non Hiſtoriam propriè, ſed particulas Hiſtoriæ ſcripſit & ablegit, Illuſtrium virorum vitas.* *De Plutarcho.* *Sed dignus tamen, ſi quis alius, Principe ſcriptor. qui iudicium mirificè formas, & diffuſâ ac planâ quâdam ſcribendi viâ ad Virtutem vbique & Prudentiam ducit. ſed ad illam magis: &, niſi fallor, melior omnino quàm acutior doctor.*

XENOPHONTEM *præterea? abſit. Sed laudatiſſimus ille Cyrus eius non habet hic locum, quem magis ad exemplum vitæ, quàm ad fidem rerum ſcripſit.* *De Xenophonte.* *In reliquâ Hiſtoriâ (Græcanicâ inquam, aut Perſicâ) ſanè ſuauis ille, & fidus, certè circumſpectus ſcriptor: è quo tamen hauries magis Prudentiam hanc Ciuilem, quàm vt vltro eam propinet. Sententias quidem & dogmata rarò miſcet. Sed iuuit nos hîc egregiè viâ aliâ. cùm Thucydidem adhuc latentem, & in ſuâ manu vt opprimeret (ô candidam, & ab omni æmulatione vacuam mentem!) primus ipſe protulit & diuulgauit.*

Iam inter infimos quoque Græcos duo ſunt, quos non contemno. Prior eſt NICETAS CHONIATES, *qui res Græcanici imperij ſcripſit, orſus à* * *Iohanne Comneno Alexij F. ad vrbem captam, ſiue ad Balduinum Flandrum.* *De Nicetâ.* * Ab anno Chriſtiano ∞.cxviii vſque ad annum circiter ∞.cci *Is parum adhuc vulgo notus, fateor: ſed digniſſimus notitiâ: purum rectumq. ingenium, ſi aliud illo aeuo. Stilus etiam operoſus, poëtas & Homerum ſæpè reſipiens: at res & narratio ipſa, diſtincta, compoſita, ſine vanitate, ſine ineptiis, breuis quod ſatis ſit, & fida. Crebra apud eum & opportuna monita: iudicia non libera ſolùm, ſed ſana. Ad ſummam, legite vos Politici, gratiam mihi aliquis pro iudicio habebit. certè debebit.*

De Gregorà. Alter eſt, NICEPHORVS GREGORAS, qui hiſtoriam & filum narrationis eius excepit, at non laudem. Scripſit enim ab vrbe captâ res, ad Andronici Palæologi poſterioris mortem: ſed nequaquam pari caſtigatione aut induſtriâ, & vitia plura traxit ſui æui. Superflnit, aut euagatur: & res orationesq́ proprias miſcet, indecorè, imò ineptè. Iudicia tamen eius crebra, & plerumque recta: cauſſa euentuum curioſè poſita: pietas inculcata, & multa opportunè ad primam illam cauſſam relegata, id eſt Deum. Sanè Prouidentiam & fatum non alius ſcriptor aſſeruit magis. Legendus cùm hoc nomine, tum etiam illo, quòd pleraque eius Hiſtoriæ ab æuo noſtro non diſſidet: imò lites diſſenſuſq́ in Sacris reperies, haud diſſimiles hodiernis.

De Tacito. LATINI ſequuntur. quorum agmen CORNELIVS TACITVS mihi ducat. Ante Liuium? inquies. Non eloquentiâ, aut aliis virtutibus: ſed iis quas nunc conſideramus, Prudentiâ, & Iudicij notis. Quis illo veriùs narrat, aut breuiùs? quis narrando magis docet? In moribus quid eſt, quod non tangat? in affectibus, quod non reuelet? Mirabilis omnino ſcriptor, & qui ſerio hoc ipſum agit, quod non agit. Nec enim Hiſtoria ſolùm eſt, ſed velut hortus & ſeminarium præceptorum. Vt ij qui veſtes acu pingunt, ingenioſè gemmas inſerunt, ſine confuſione aut noxâ formarum: ſic iſte paſſim Sententias, ſerie narrationis nihil omiſſâ aut læſâ. Scaber tamen quibuſdam & obſcurus videtur. ſuóne vitio, an ipſorum? Nam acutè arguteq́ ſcripſiſſe fateor: & tales eſſe debere, qui eum legent. Ideò Conſiliariis magis Principum, quàm ipſis commendo: qui habeant hunc Sapientiæ ſimul & Prudentiæ verum ducem.

De Salluſtio. Alter eſto C. SALLVSTIVS; omnino primus, ſi libros modo eius haberemus. Sed Hiſtoriarum corpus illud totum perijt: & ex his paſſculis, admirari eum magis libet, quàm anxiè iudicare. illud video, Thucydidi ſimillimū eſſe: & ideo quæ de illo dixi, dixiſſe hic me puta.

De T. Liuio. Tertius eſt T. LIVIVS, magnitudine quidem & maieſtate operis ante omnes. Diffuſus ille & placidus, in concionibus maximè diſertus; & talis omnino qualem Fabius deſcripſit. Patauinitas ei obiecta ab Aſinio: id eſt, niſi fallor, ſermonis quædam peregrinitas, nec tam in verbis quàm ſtilo toto. Nos quoque ſupinum eum alibi, aut frigidum, imò βαττόλογον agnoſcimus: deriuari libenter tamen in exſcriptores hanc culpam. Iudicijs ſententiisq́ bonus eſt, etſi non frequens. quid refert? pro ipſo loquitur docétque copia tot euentuum & exemplarum.

Sequuntur ſcriptores duo, velut proprij Principum, & aſſiduè ijs in manu ſinuq́ habendi. Q. CVRTIVS: qui me iudice probus eſt legitimuſq́ Hiſtoricus, ſi quiſquam fuit. Mira in ſermone eius facilitas, in narrationibus lepos. aſtrictus idem, & profluens; ſubtilis, & clarus; ſine curâ vllâ accuratus. Verus in iudicijs, argutus in ſententijs, in orationibus ſuprà quàm dixerim facundus. Quòd ſi varium magis argumentum habuiſſet; fallor, aut variæ Prudentiæ eximium magis ſpecimen præbuiſſet. Sed Alexander, quid niſi bella?

De Q. Curtio.

C. CÆSAR res ſuas ipſe digeſſit: compoſitè ſanè, & pari modeſtiâ ac libertate. In ſtilo ſunt quæ culpem, ſine eius tamen culpâ. nam malam aliquam & alienam manum acceſſiſſe, ſatis mihi liquet. Prudentiam non è verbis eius hauries, ſed è factis: & maximè Militarem. Commentarij enim ſunt, & nihil pollicentur præter nudam ſimplicémque narrationem. De C. Cæſare.

Inter mediæ ætatis ſcriptores (proh dedecus!) non eſt quem pro mediocri Hiſtorico laudem. Adeò labente imperio barbaries ſtatim & ſqualor omnia occupârunt: & ſiqui ſcripſerunt, ij ferè ad vana delapſi, falſo vera, aut maiora vero, miſcuerunt. AMMIANVS tamen MARCELLINVS fidei & iudicij ſatis clarus eſt, modò ſtili. Tacitus 11. Hiſt. De Ammiano.

LAMBERTVM etiam SCHAFNABVRGENSEM haud planè contemno in rebus Germanicis. De Lamb. Schafnaburgenſe.

Vti nec RODERICVM TOLETANVM, in Hiſpanicis. Vterque bonus, quantum potuit in tali æuo. De Roder. Toletan.

At patrum & noſtro æuo videtur Hiſtoria ſe commouiſſe. Scripſit eam ante annos paullò minùs centum PHILIPPVS COMINÆVS, ita laudabiliter, vt nihil verear componere eum cum quouis antiquorum. Incredibile eſt quàm ille omnia videat, penetret, arcana conſiliorum eruat, & ſubinde inſtruat nos ſalutaribus rariſq́ præceptis. & id diffusè, Polybiano quodam exemplo. Quamquam reuerà Polybium aut talem aliquem ille nec vidit: & hoc quoque laudem eius auget, quòd tanta præſtitit, litterarum omnium rudis, ſolo vſu rerum peritus, & naturali quâdam iudicij bonitate. Ite nunc ſcioli, & linguarum aliquâ cognitiunculâ vobis placete. At Princeps noſter hunc legito, & Enchiridium COMINÆVS illi eſto. Dignus Alexandris omnibus hic Philippus. De Cominæo.

PAVLVM ÆMILIVM comitem huic do, qui in Galliis, & res quoque Gallicas ſcripſit, etſi non Gallus. Ludouicus XII. decus hoc Italiæ abſtulit, & vindicauit ſibi. Ille, vt rem dicam, penè vnus inter nouos, veram & veterem Hiſtoriæ viam vidit, eámque firmo pede calcauit. Genus ſcribendi eius doctum, neruoſum, preſſum; ad ſubtilitatem & argutias inclinans, & relinquens defigenſq́ aliquid in animo ſerij lectoris. Sententias & dicta ſæpè miſcet, parta antiquis. Rerum ipſarum ſedulus ſcrutator, ſeuerus iudex: nec lêgi noſtro æuo, qui magis liber ab affectu. Dedecus aut eſt, quòd minùs ille placeat, quaſi pauci ſint qui capiant hæc bona. In tantis tamen virtutibus etiam hæ labeculæ. quòd ſtilum parùm nectit, & ſpargit diuiditque eum in minuta quædam membra. De Paulo Æmilio.

membra. Hoc cùm in omni ſerioſâ oratione parum congruum, tum in Annalibus minimè: quorum eſt, vt ille ait, tarda quædam & iners ſcriptura. *Deinde, quòd inæqualis. alibi nimiùm anxius & caſtigatus, ideóq; ſubobſcurus; alibi (ſed rarenter) laxus & ſolutus. Vetuſtatis etiam neſcio quid affectat in nominibus hominum, locorum, vrbium immutandis, & in veterem formam redigendis: ſæpè eruditè, interdum vanè, ſed, vt ego iudico, ſemper indecorè. Quorſum* Chartierius *Gallorum Cancellarius,* Quadrigarius *mihi ſit? Ille ipſe* Cancellarius, *dicatur* Præfectus iuris? *& vbique* rex Tarraconenſis, Caſtulonenſis, Dux Geldubenſis: *qui nobis & maioribus fuerunt,* Arragoniæ, Caſtellæ, Geldriæ? *Talia infinita ſunt audacter & ambitioſè innouata, & cum fraude pariter ac cruce lectoris. In his, & paucis aliis, ſi refingere leniter eum nobis fas: (audeo dicere) virum dabimus ſupra omnem hanc naufragiam, & ad priſcam laudem.*

Tacitus de cauſis corrup. Eloq.

Sunt & æui noſtri Hiſtorici duo, quos tangam. FRANCISCVS GVICCIARDINVS: *prudens peritúſque ſcriptor, & qui tales lectores ſuos facit. liber eſt & verax; ab affectibus immunis; ſi tamen ab odio, quod reſegere mihi non ſemel videtur in Ducem Vrbinatem. Sententias bonas vtiléſque inſerit, ſed parum adſtrictas. Vitia dua propria huius autor effugis, Quòd & iuſto longior eſt, & Quòd minutiſſima quæque narret. parum ex lege aut dignitate Hiſtoriæ: quæ, vt Ammianus ait,* diſcurrere per negotiorum celſitudines aſſueta, non humilium minutias indagare cauſſarum. *Sed nec orationes eius ſatis vegetæ mihi, aut caſtigatæ. languent ſæpè, aut ſolutè vagantur. Denique vno verbo, inter noſtras, ſummus eſt Hiſtoricus: inter veteres, mediocris.*

De Franc. Guicciardino.

Lib. xxvi.

PAVLVS IOVIVS* *multorum iudicia magis acerba, quàm libera experitur. Acriter valdè in virum eunt. Ego de eo ſic cenſeo. Stilo bonum grauemq; eſſe, & planè ad hiſtoriam: iudicio ac fide ambiguum. Vbi affectus non diſtrahunt, rectum: vbi illi adſunt, obnoxium. Ad gratiam ſcilicet ſe dat & auram. Laudationum nec cauſſam ſæpè habet, nec modum. Genti ſuæ, Vaſtio, Medicæis, nimis ex profeſſo addictus. his quidem ita, vt Laurentium Medicem parricidij reum velut apud iudices agat. Orationibus quoque aut frigidus interdum aut ineptus. Laudandus tamen legendusq; ob multiplicem & variam rerum ſeriem, quas redegit compoſitè & dilucidè in vnum Hiſtoriæ corpus. Imò nec in Perſicis aut Turcicis tam vanus, quàm videri volunt: & fidem ei in plerisque adſtruunt Turcici Annales, qui nuper * prodierunt.*

De P. Iouio.

* Hoc anno, edente I. Leunclauio.

De PETRO BEMBO *aliquid addam? illuſtri dignitate & famâ vir fuit: quam tamen Hiſtoriâ ſuâ Venetâ apud me non auxit. Iacet in narrationibus, vel friget: in verbis affectatiunculas habet materie aut viro ſerio parum dignas. Nulla vox niſi ex Tulliano aut Iuliano penu: & quæ ſic dici non poſſunt (quippe noua, vel iis ignota) miro verborum ambitu comprehendit. Ipſa etiam tota ſcriptio & formula ſic compoſita, quaſi hæc omnia Romæ geſta, & republicâ illâ ſtante. Sunt in quibus rideam, ſunt in quibus indigner. & cùm tam curioſè à verbis ſibi cauerit, reperio alibi, quæ non dicam Tulliana non ſint, ſed vix Latina.*

De Petro Bembo.

Hæc iudicia noſtra ſuper præcipuis Hiſtoricis ſunt. Nec enim omnes ſanè aduoco. quid opus? Bonis ad vſum & exemplum hæc ſatis ſunt, improbis ad calumniam plus ſatis.

IN CAPVT X.

De Doctrinâ.

AD Prudentiam facit validè.] *Omnis omnino Doctrina ad Prudentiam facit, & animi interior ille cultus. Tacitè enim acuit, & iudicij vim format. Ariſtoteles dicere ſolitus:* Ἡ μὲν ὅρασις ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἀέρος λαμβάνει τὸ φῶς, ἡ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων: Aſpectus à circumfuſo aëre lumen accipit, mens à doctrinâ.

Pag. 23. Doctrina mentem illuſtrat.

Apud Diogen. Laërt. in Ariſtot.

Quia animum ad accipiendam illam præparant.] *Nam animus noſter per ſe ferox, molleſcit per doctrinam & ſe frangit, diſcitq; affectus & omnes motus magis habere in poteſtate. Plutarchus pulchrè:* Οὐδὲν γὰρ ἄλλο Μουσῶν εὐμενείας ἀπολαύουσιν ἄνθρωποι τοσοῦτον, ὅσον ἐξημεροῦσθαι τὴν φύσιν, ὑπὸ λόγου καὶ παιδείας, τῷ λόγῳ δεξαμένην τὸ μέτριον, καὶ τὸ ἄγαν ἀποβαλοῦσαν: Nihil maius ex Muſarum placido commercio homines capiunt, quàm quòd naturam mitigent, & manſuetam faciant Ratione & Doctrinâ, amplectentem ex iis Modeſtiam, & quod Nimis eſt fugientem. *Itaque idem ille ſcriptor Marcio Coriolano & C. Mario hoc defuiſſe oſtendit, ſummis alioqui viris: qui, inquit, ſi Muſis Gratiiſq; litaſſent, non impetu ablati tam fœdum & turpem rebus ſuis exitum dediſſent. Conſidera.*

Pag. 24. Eadem animum domat: Modeſtiam inſerit.

In C. Marcio Coriol.

In C. Mario.

Ab hac vacui ruerunt.

Haurienda, ſed ad vſum.] *Abſit enim vt Princeps hîc deſideat, aut in meditatiunculis conſeneſcat. Vt qui ignem à vicino petit, non illic hæret, ſed ablato eo domi focum ſuum accendit: ſic capiendi à Doctrinâ igniculi illi Prudentiæ, & ad vſum actionemq; Ciuilem transferendi ſunt.*

Ad rem transferenda Doctrina.

Qui fructuoſa, non qui multa ſcit, ſapit.] *Egregiè in hac re Ariſtippus.* σεμνυνομένου πρός τινος ἐπὶ πολυμαθίᾳ, ἔφη, Ὥσπερ οὐχ οἱ τὰ πλεῖστα ἐσθίοντες καὶ γυμναζόμενοι ὑγιαίνουσι μᾶλλον τῶν τὰ δέοντα προσφερομένων, οὕτως οὐχ οἱ πολλά, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντες, εἰσὶ σπουδαῖοι: quopiam ſe iactante ob multi-ſcientiam, dixit, Vt non ii qui plurimùm comedunt & exercentur, meliùs valent iis qui modicè: ita non qui plurima, ſed qui vtiliſſima legerint, docti cenſendi & ſtudioſi. *Ergo modus tenendus, præſertim Principi. nec immeritò Iulianus Deſertor (aliàs magnus & multiplici virtute Imperator) malè audiuit, tamquam* Græculus

Laërt. in Ariſtip.

Redundans ſcientia, inutilis.

Iulianus hîc nimius:

Ammian. xvii.

litterio,

litterio, *& Philoſophis nimiùm deditus. Sed nec Hadrianum extra culpam affectatæ ſupra modum doctrinæ. Peccauit pariter Michael Ducæ filius, Byzantij Imperator, qui, ducente Michaële Pſello, ita totum litteris ſe dedit, vt gubernatio rerum penes alios eſſet, & turpiter imperium dehoneſtaretur. Ego ſanè Traianum aliquem malim, doctum leuiter, ſed vigilantem, ſerium; quam Principem otioſum & in litteris delicientem.*

Et Hadrianus: Et Michael. — Ioh. Zonaras in Annal. tom. III.

Modus in Scientiâ.

Tenuitque, quod eſt difficillimum, ex Sapientiâ modum.] *Pulchra gnome & admonitio. Sed quis igitur ille Principi aptus modus? Ego hunc cenſeo, vt neque nihil, neque omnia diſcat. Nam Ludouicum Vndecimum valdè damno, qui filium Carolum omnium bonarum artium rudem voluit,* Ne eſſet, *vt aiebat,* in conſiliis capiendis retractior, & tenacior ſui ſenſus. *Et mehercule hoc eſt aſſecutus. Nam illum iam regem duo tréſve Homunculi, & ij ex viliſſimis, huc illuc pro ſuo arbitrio circumegerunt, cum magnâ ſubditorum indignatione & damno. Gothorum cauſſa, penè dicam iuſtior. qui, cùm Amalaſſuintha egregia fœmina filium ſuum Atalaricum liberaliter inſtitui doceriq. curaret, cœtu facto ad eam venerunt, querentes regem ſuum, nec rectè nec decenter inſtitui. Nam iſta omnia litteraria longè à robore & armis abeſſe, imò effeminari iis animum & ad timorem traduci. Quare hæc omitteret, &* magiſtros exueret, ſatis amplis doctoribus inſtructus, maioribus ſuis. *Parêre Amalaſſuintha debuit, cum rogantium poſtdamno. Hæc mala & barbara ſunt: atque omnino ſeriâ inſtitutione formandi imprimis illi,* qui ita nati ſunt, vt bona malaque eorum ad rempub. pertineant. *Qualis ea eſſe debeat,* alibi fortaſsè fuſiùs, hîc & in compendio dicam. In Liuio legi, de Seruio, poſteà rege.* Eruditum artibus, quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultum excitantur. *Tales, neque alias, in Principe ego quæram. Credo triplices eas eſſe: ad* Splendorem, *ad* Prudentiam, *ad* Virtutem. *Primi generis* Eloquentia *eſt &* Linguarum ſcientia. *Opus ſanè iis, vel in legationibus audiendis, vel in conſiliis, vel in publicis alloquiis. Infantem eſſe Principem, turpe, & detrahit auctoritati. Sed quæ eloquentia eum decet? Tacitus de Auguſto præit:* Erat ei prompta ac profluens, & quæ Principem decêret, eloquentia. *Profectò talis aliqua conueniat, non moroſa illa aut affectata, & quæ artem aut ſtudium præferat. Quid tamen Tiberiana illa? de quo idem ſcriptor,* Artem calluiſſe quâ verba expenderet, validum ſenſibus, aut conſultò ambiguum. *Mihi non diſpliceat. imò in Principe maturo iam aut & regni, hanc ante illam probem. Profluentia & facilitas ſermonis ſit adoleſcentiæ, ſtata ætatis hæc liberata & examinata oratio. Sed & ſi interdum ambigua aut inuoluta, haud damnem. quia ſic opus inter exploratores aut callidos, qui ſæpè legationis aut aliâ ſpecie accedunt.* De Linguis *cenſeo, non niſi eas diſcendas, quarum apud ſubditos aut vicinos crebrior vſus. Mithridates hîc ſe iactauerit, qui omnes ſuarum ditionum: ſuperfluum eſt, & pompæ magis, quàm vſus. Romanos illos proceres, vix lego alias calluiſſe à Latinâ & Græcâ: & ſufficiebant, quia ſparſæ & communes ferè per terrarum orbem. Noſter Latinam inter omnes diſcet, catenus vt leuiter (ſi opus) in ſermone vti poſſit, ſed maximè ad legendum. Quæ diſciplina melior, non comprehenſa hoc ſermone? nec verſiones vim illam aut indolem ſemper habent. Addiſcenda eſt, & facilè poteſt, ſi Præceptor adſit iudicio probus, qui non circumducat per varia & ſuperuacua præcepta. Pauca hæc, & lectio, in breui eam dabunt. Addiſcenda autem eò magis, quia etiam nunc quaſi commune vinculum eſt, quod Europam inter ſe commerciis litterarum & ſermonis iungit. Scio viros Principes in grandiori iam ætate, cùm vſum viderent, aſſumpſiſſe, ſpretam aut neglectam malè in iuuentute. Sed pergo. Ad* Prudentiam *palam faciunt* Politica, *&* Hiſtoriæ, *quas dixeris eorum fontem. Quod illa præceptis complexa ſunt, hæ præiuerunt exemplis: & prudens aliqua meliorq. mens hauriet ſemper ex iſtis. Hæc propria & peculiaris lectio, ac palæſtra Principum: ſe atque otium hîc exerceant, incredibili ſuo & alieno fructu. Sed in quibus auctoribus aut libris? de Hiſtoricis iam diximus: de Politicis, nemo mihi ante* Ariſtotelem: *cui* Platonis leges & Rempublicam, *&* Xenophontis Cyrum *velim addi. In hac claſſe pono* Militaria, *cuiuſmodi vetera & noua noſter legat. Inter veteres,* Leo Imperator *bonus eſt, in libello huic rei ſcripto; inter nouos ſunt multi & erunt, iudicio tamen eligendi. Ad hanc partem etiam addo,* Phyſica, Geographica, Aſtronomica, Geometrica. *Omnia hæc ad Prudentiam neceſſum eſt, non dicam plenè ſcire, ſed tamen libare. Phyſica primùm, quia mentem attollunt (quod idem in Aſtrologicis) & abducunt à vano metu aut admiratione rerum. Plutarchus ſapienter conſiderat, & notat in Pericle. quem ait* præceptorem habuiſſe Anaxagoram, à quo imbutus ſcientiâ rerum ſublimium & cæleſtium, non ſolùm alto fuit animo, ſed & oratione erectâ, longe à plebeiâ & ſutili loquentiâ. Nec verò, *inquit,* hunc ſolum fructum Pericli dedit Anaxagoræ conſuetudo, ſed etiam omni eum ſuperſtitione liberauit, quæ terrorem ex rebus aëreis aut ætheriis imprimit ignorantibus earum cauſſas. quem eximit naturalis diſciplina, & pro terrificâ & vrente ſuperſtitione tranquillam inſerit cum bonâ ſpe religionem. *At* Geographica *quidni nouerit, vt vnà prouincias & membra ſui regni? Prorſus ad conſilia facit (delectationem omitto, quæ maxima & liberalis eſt) ad conſilia inquam, facit ſitus terrarum, & magnitudines, atque interualla noſſe, tum etiam portus atque aditus, flumina, maria, montes; denique præcipua oppida & munitiones; & ſiquid aliud eximium Deus in machinâ iſtâ inferiore oſtendit.*

Aſtro-

Margin notes, left column: *Non tota ea ſpernenda.* — *Aſſumenda ſaltem ... .* — ** In libris De Inſtitutione.* — *Artes Principe dignæ.* — *Trium generum:* — *Eloquentia, & cuiuſmodi:* — *Linguarũ ſcientia.*

Margin notes, right column: Procop. de Bello Goth. Lib. I. — Tacitus XIV. Ann. — Tacitus IV. Ann. — Lib. I. — XIII. Ann. — Ibid. — *Et inter eas Latina.* — *Eius vtilitas.* — *Politica & Hiſtoriæ.* — *Qui legêdi in Politicis.* — *Phyſica nõ ſpernenda.* — *Meteorologica vtilia.* — *Geographica.*

Aſtronomica addidi, vt tempora anni, imò & tempeſtates, nouerit aut præſagiat: dies noctesque alibi diuerſas, communiter curſus ſiderum, & alia iucunda, ſed & vſus ad opportunitates aggreſſionum terrâ aut mari. Polybius hæc diffundit, & Principi aut Duci bono commendat, in libro ſuo IX. Idem & Geometrica. ac reuerâ ad caſtra locanda, oppida munienda propugnacula ſtruenda, tormenta dirigenda, vtilem hanc eſſe partem nemo negauerit, & Principi hactenus tangendam vt poſſit iudicare. Nam multum operæ ſtudijq; in iſtis poſtremis ponendum, haud dicam: nec probo vel Aſſyriorum reges quoſdam, vel Caſtellæ Alphonſum Decimum, qui toti in Mathematicis aut Aſtrologicis, cælum potiùs coluêre quàm terram. Atqui haud magnos etiam reges eos fuiſſe, res & facta clamant. Caueat Princeps ne ſubtilia hæc & inducentia nimis eum capiant: non item minuta alia. quod Neroni obiectum à graui cenſore Tacito eſt. Nero puerilibus ſtatim annis viuidum animum in alia detorſit. cælare, & pingere; cantus aut regimen equorum exercere. Hæc indigna magno Principe: cui ſedere illud ſummi Poetæ debeat,

Geometrica.

Modicè hæc habenda.

XIII. An.

Tu regere imperio populos Romane memento:

Virgi. VI. Aeneid.

& ad hunc finem atque artem, alia artium dirigere ac referre. Architectonica tamen non abijcio. vtile & decorum aliquatenus eam ſcire. atque vtinam vtantur noſtri, non ad Palatia aut Arces ſolùm, ſed ad oppida tuta ſtruenda, quod veteres factitarunt. At verò tertij generis artes, ad Virtutem. Principem probum moribus, ingenio modeſtum, conſtantem aduerſum metus, æqui amantem eſſe, publicè expedit: & hæc talia per doctrinam etiam inſeruntur. Ethica facient, & quàm verè ac propriè Philoſophiam licet dicas. Agrippinam non audiemus Neronis matrem, quæ filium, ait Suetonius, à Philoſophiâ auertit, monens imperaturo contrariam eſſe. O fœminam alia quoque improbam! quid ais? imperaturo contrariam? ita, qui ex libidine imperium volet gerere, diuina & humana iura ſpernere: quod tuus ille eximiè fecit. At qui benè, iuſtè, feliciter imperare; inſtrumentum & adiumentum ei Philoſophia eſt, ſed habita etiam cum modo. Aptiſſimus in hac parte Plutarchus erit, cuius omnis ſcriptio cum prudentiâ & virtutem inſerit; cui Seneca libellos aliquot addere, valdè ſit è meo voto. Ieſum Syrachidem etiam commendo, de quo veriſſimè Baſilius Imperator ad filium: e libris eius ciuiles & regias virtutes colligi atque hauriri. Libros autem ſacros tractari interim & volo, etiam cùm non dico, dico. Quis enim neſcit caput in virtutibus Pietatem eſſe? petatur è ſuo fonte, & in omni parte doctrinæ miſceatur. Hæc præcipua in Inſtitutione ſunt: à quâ molliores illas artes Muſicen & Poeſin ſperno: aut certè non exigo. Themiſtoclis dictum Principi conueniet: qui cùm rideretur ab iis, qui ſcitiores & gnari magis talium artium viderentur, At ego, inquit, lyram aut pſalterium tractare neſcio, vrbem quam paruam acceperim, claram & magnam reddere, id ſcio. Nec diſſenſit ab hoc iudicio Philippus Macedo. cuius Alexander cùm ſcitè aliquando & ſuauiter ceciniſſet: Non te pudet, inquit, tam bene canere? Et addit Plutarchus: Satis enim eſt, ſi vel audire vacet regi canentes alios, & Muſis abundè honorem habet, ſi in huiuſmodi artibus exercentes ſe ſpectet. Hoc ſi Græci, multò magis Romani. & ſcribit Cornelius nepos: Scimus Muſicen noſtris moribus abeſſe à perſonâ Principis, ſaltare etiam in vitijs poni. Atque hæc ſi arceo, quid de fabellis ad corruptelam factis? In quo numero Amadæus eſt, ingenioſi nugatoris proles, peſtilens liber, ſi vmquam fuit, & natus blandè inficere aut interficere iuuentutem. Fugite Princeps & Aulici, qui vera & ſeria amatis. In clauſulâ moneo, plurimùm hæc profutura, ſed & interdum non profutura. ac verè de Commodo Imperatore Lampridius: Sed tot diſciplinarum magiſtri nihil ei profuerunt. Tantum valet aut ingenij vis, aut eorum qui in aulâ inſtitutores habentur. Nota. cauendum ab aulicis corruptoribus in ipſâ Aulâ, & nil niſi ſerium ac probum ad iuniores Principes admittendum.

Architectonica adhibenda.

Tertium Principi decet.

Ad hæc Ethica.

Cap. LII.

Plutarchi commendatio: Senecæ.

Syrachides.

Cap. vlt.

Muſica remota.

In Pericl.

Fabuloſæ hiſtoriæ vitandæ.

IVSTI

IVSTI LIPSI
AD II. LIB. POLITICORVM
NOTAE.

IN CAPVT II.

De præſtantiâ Principatus.

Pag. 26. *Regni præſtantia.*

REGNVM res inter deos homineſq; pulcherrima.] *Dictum ſimillimum in Iſocratis Euagorâ:* Πάντες ἂν ὁμολογήσειαν τυραννίδα, καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι: Omnes fateantur, Regnum, inter diuina humanaque bona, maximum, auguſtiſſimum, & ſummo ſtudio appetendum eſſe. *Atque ego ſi me effundere in aſſerendo laudandoq; Principatu velim, benigna materia eſt, & ingenium ſeruiat: ſed malo te hæc ab alijs petere, qui in Politicis ſcribendis habent has Diſſertatiunculas velut pro præcipuo ſcopo. Mihi alia mens eſt. & tamen quidquid ad rem dici poteſt, ſemina eius in Textu noſtro tacta ferè habes. Quod ſcito me (ſemel moneo) alibi ſeruaſſe.*

Nos ſtrictim multa dicimus.

IN CAPVT III.

De Feminarum imperio.

Pag. 27. PRO iiſdē conſenſu aliquot gentes.] *Pleræque gentes in Chriſtiano orbe, excepto Galliâ regnum. Sed & veteres Aſiatici ita uſurparunt. Arrianus:* Νενομισμένον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἔτι ἀπὸ Σεμιράμεως, καὶ γυναῖκας ἄρχειν ἀνδρῶν: Receptum ſolitumq; in Aſiâ, iam inde a Semirami, etiam fœminas imperium in viros exercere.

Feminas imperare mos. — De rebus Alex.

IN CAPVT IV.

De Electione & Succeſſione.

Pag. 27. MINORE diſcrimine ſumi Principem, quàm quæri.] *Aſſides Cornelianæ huic ſententiæ illud Irenes Imperatricis in re ſimili:* Ὡς δεῖ βασιλέα ἐφ' οὐκ ὄντα ζητεῖν, παρόντα δὲ μὴ μεθιστᾶν: Quòd nec abſentem Principem quærere oporteat, nec præſentem demouere.

Ad manū Princeps capiendus. — Apud Nicet. Chon. 1. Ann.

IN CAPVT V.

De Initijs & Mutatione in deterius.

Pag. 28 *Ante imperium melius, non in ipſo.*

SIVE etiam Regni ipſius natura hoc ferit.] *Potuit addere cauſſam tertiam, Falſam de regnaturo opinionem. Nam quod Galbæ olim euēnit, qui* omnium iudicio dignus imperio, niſi imperaſſet: *id multis alijs, qui in bonâ ſpe, adepti denique imperium oſtendunt eo ſe minores. Nec temere a Pittaco dictum:* Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι: Imperium virum oſtendit.

Tacitus 1. Hiſt.

Diuturnitate in ſuperbiam mutant.] *Ægrè ſcilicet tam magna felicitas fertur, atque ita* ipſe Tiberius poſt tantam rerum experientiam, vi dominationis conuulſus eſt, *ait meus ſcriptor.*

Regnum deprauat. — Tacitus. vi. Ann.

Imperium iis artibus facillimè retinetur.] *Clarè & pulchrè pro hac ſententiâ Polybius, cùm quærit cur Hiſpania tam citò à Carthaginienſibus amiſſa?* Nam, *inquit,* aliter cenſebant quæri imperia debere, aliter ſeruari: nec imbiberant, eos optimè retinere dominia, qui in iiſdem inſtitutis perſeuerant, quibus ea initio ſunt adepti. At verò illud clarum teſtatumque exemplis eſt, quòd homines felicitatem aſſequantur benignitate in alios, & bonâ de ſe opinione. iidem, cùm adepti quæ voluerant, ad iniurias & impotentiam in imperijs delabuntur; fit merito ſſimò, vt vna cum imperantium mutatione, ipſi ſubditi ſe & affectus mutent.

Lib. x.

IN CAPVT VI.

De fine Principis.

VT ea opibus firma, copiis locuples.] *Populus ab his externis Principatuum bonum maximè metitur. Itaque lēgi non ſine riſu in Mexicanâ Hiſtoriâ (libenter & iucundè riſus noui illius orbis conſidero) morem ij fuiſſe, vt cùm regem aliquem conſecrarent, is iuraret in hæc verba:* Iuſtitiam ſe adminiſtraturum. nullum è ſubditis oppreſſurum. bello fortem futurum. Effecturum vt Sol curſum ſplendoremque ſuum teneret, nubes pluerent, riui currerent, & terra produceret omne genus frugum. *Quæ poſtrema, etſi vnius dei propria, tamen & alij à ſuis regibus exſpectabant. De Burgundionibus, Ammianus.* Apud hos rex appellatur generali nomine Hendinos, & ritu veteri, poteſtate depoſitâ remouetur, ſi ſub eo fortuna titubauerit belli, vel ſegetum copiam negauerit terra. quemadmodum ſolent Ægyptij caſus eiuſmodi adſignare rectoribus. *Et quid fatuitatem accuſem? vetus hæc opinio, imo ſapientiſſimo Homero*

Pag. 28. — *Externa bona à Principe poſtulantur.* — Lopez Gomara. — *Mos Indorum.* — Lib. xxvii.

mero prædita: & ſub bono rege vult omnia externa etiam bona. Sic enim Vlyſſes ad ſuam Penelopam:

—— ἦ γάρ σευ κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει. Odyſſ. τ.
Ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδὴς
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχησι· φέρησι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθάς, βρίθησι δὲ δένδρεα καρπῷ·
Τίκτει δ' ἔμπεδα μῆλα. θάλασσα δὲ παρέχει
ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης. ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτῷ.

—— tua laus latum conſcendit olympum;
Sicut percelebris regis, qui numina curat,
In multiſque probiſque viris iura æqua miniſtrat,
Ipſa illi tellus nigricans, prompta atque benigna,
Fert fruges ſegeteſque, & pomis arbor onuſta eſt,
Proueniunt pecudes, & ſuppeditat mare piſces,
Ob rectum imperium. populi ſors tota beata eſt.

Rmp Principis ſuam. Nec rempublicam tuam eſſe, ſed te reipub.] *Hadrianus Imperator in concione ſæpè dixit, Ita ſe rempublicam geſturum, vt ſciret populi rem eſſe, non propriam. Vox aurea, & res multò magis, cùm præſtatur.* Spart in Hadr.

IN. CAPVT VIII.

De Regno Virtute firmando.

Pag 29. ILLE reipublicæ ſtatus optabilis.] *Partem hic magis Polybianæ ſententiæ, quàm ipſam expreſſi. Atque digna adſcribi.* Ἐγὼ γὰρ οἶμαι δύο ἀρχὰς εἶναι πάσης πολιτείας, δι' ὧν αἱρετὰς ἢ φευκτὰς συμβαίνει γίνεσθαι τάς τε δυνάμεις αὐτῶν καὶ τὰς συστάσεις. αὗται δ' εἰσὶν ἔθη, καὶ νόμοι· τὰ μὲν αἱρετὰ, τούς τε κατ' ἰδίαν βίους τῶν ἀνθρώπων ὁσίους ἀποτελεῖ καὶ σώφρονας, τό, τε κοινὸν ἦθος τῆς πόλεως ἥμερον ἀπεργάζεται, καὶ δίκαιον. τὰ δὲ φευκτὰ, τοὐναντίον. Lib. VI.

IN CAPVT IX.

De Imitatione & aſpectu ciuium in Principem.

Pag 30. Principem ſubditi æmulantur. QVALES in repub. Principes, tales ciues.] *Theodoricus rex Gothorum ad Senatum populumq. Rom.* Facilius eſt errare naturam, quàm diſſimilem ſui Princeps poſſit rempublicam formare. *Plato etiam exertè:* Μηδεὶς ἡμᾶς πειθέτω, ὦ φίλοι, ἄλλῃ θᾶττον καὶ ῥᾷον μεταβάλλειν ἄν ποτε πόλιν τοὺς νόμους, ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονίᾳ· μηδὲ νῦν γε ἄλλῃ γίγνεσθαι, μηδ' αὖθις ποτὲ γενήσεσθαι: Nemo nobis perſuadeat, ô amici, vllâ ratione citius aut facilius ciuitatem leges moreſque immutare, quam Principum exemplo præeunte: neque aliter nunc eſſe, nec in poſterum vnquam futurum. *Vt igitur regulam oportet rectam eſſe, ad quam cetera adæquantur: ſic meritò Principem, ad quem alij diriguntur.* Apud Caſſiod. III. Var. epiſt. XII. De Leg. IV.

IN CAPVT X.

De Iuſtitiâ neceſſariâ regnis.

LICET, ſi libet.] *Iulia Auguſta dictum eſt, priuignum ſuum ad ſtuprum inuitantis. & addidit ampliùs:* An neſcis te Imperatorem eſſe, & leges dare, non accipere? *Scilicet, vt Velleius ait,* magnitudinem fortunæ ſuæ peccandi licentiâ metiuntur, quidquid liberet pro licito iudicantes. *Ammianus obſcuriùs, ſed hoc ipſum dixit:* Nulla vacat quæſtio prauitatum apud eos, qui quod volunt, maximas putant eſſe virtutes. *Ab hac fonte Perſarum iudicum illa reſponſia Cambyſi*, roganti num qua lex permitteret nuptias cum ſorore? illi negarunt talem ſe inuenire, ſed quamdam aliam quâ liceat Perſarum regi facere quidquid libeat. *Æquè turpis & pernicioſa illa Anaxarchi adulatio. qui, cùm Alexander lamentaretur ob Clytum interfectum, nec ſolatia admitteret: dixit,* Ignorare illum, cur veteres ſapientes Iuſtitiam adſeſtricem Ioui fecerunt. nimirum, quia quidquid à Ioue decretum, id iure quoque factum ſit. *Anaxarchi tales, ſed occulti, vtinam non hodie apud imperantes!* Pag 30. Iulia turpe dictum: Libr. XXVII. Anaxarchi pernicioſum. Apud Arrian. De reb. Alex. lib. IV. & Plut. in Alexand.

IN CAPVT XI.

De Iuſtitiæ adminiſtratione.

CAVSSAS reoſque audiat.] *Ipſéne? an per alios? Vtrumque: & hoc magis. Certè quin ipſe quoque interdum Iuſtitia illud munus in publica vtiliter ac decorè obeat, non puto ambigendum. Veteres Imperatores ac Reges fecere: & Caroli etiam Magni Conſtitutio hac legitur.* Hoc miſſi noſtri notum faciant Comitibus & populo, quòd nos in omni hebdomadâ vnum diem ad cauſſas audiendas ſedere volumus. Populo autem dicatur, vt caueat de alijs cauſſis ad nos reclamare, niſi de quibus aut miſſi noſtri, aut Comites, eis iuſtitiam facere noluerint. *Vbi finem etiam huius conſilij vides. nempe vt per ſupremum illum iudicem, ius ſicubi labat, corrigatur, firmetur.* Pag. 31. Ius poſſit debeatq; Princeps interdum dicere.

Medeatur noſter Princeps.] *Vtinam, vtinam! Ludouico Galliarum regi XI. hoc propoſitum: & cauſſidicina illa, vera tabes Galliæ, nunc non eſſet, ſi ille pauculos annos fuiſſet. Exoriatur alius, & efficiat vt* tandem viperæ iſtæ ſibilare deſiſtant. Leges & lites recidenda. Comin. cap. LXXV. Apud Flor. lib. IV. cap. vltim.

IN CAPVT XIV.

De Fide.

Pag. 33. Fides pro deâ.

IN Capitolio vicinam Iouis opt. max. eſſe voluerunt.] *Credo hanc eamdem mentem eſſe in Liuianis verbis.* Apud quos (*Romanos*) iuxta diuinas religiones Fides humana colitur. *Et profectò ſanctitas quædam in ipſâ fide. Scytharum legati ad Alexandrum pulchrè*: Iurando gratiam Scythas ſancire, ne credideris. Colendo fidem, iurant. Græcorum iſta cautio eſt, qui acta conſignant, & deos inuocant: nos religionem in ipſâ fide nouimus. Qui non reuerentur homines, fallent deos.

Lib. IX. in Orat. Poſthum. — Curtius VII.

IN CAPVT XV.

De Modeſtiâ.

Pag. 34. Prona ad Superbiam reges.

IN alto poſitum non alta ſapere, difficile eſt] *Certè difficile.* & magnæ felicitatis eſt, à felicitate non vinci. *Vt quiuis haud facilè multum vini fert: non item abundantem fortunam. Da mihi circumſpectiſſimum regem: tamen* inter *tot* obſequia fortunæ, non ſatis cauta mortalitas eſt. *Natura, educatio, adulatio deprauant.*

Auguſtin. — Curtius VIII.

In eam remedium, cogitatio ſui.

Non minùs hominem ſe, quàm hominibus præeſſe, cogitet.] *Hoc primum remedium & cautio à Faitu, ſe cogitare. Externa illa omnia ſunt quæ te inflant; æſtimari debes à teipſo. Illa abeunt, veniunt: tu quid es, niſi vile infirmumq; corpus? Vide non quid in te magnum habeas, ſed quid tuum. Saladinus, Chriſtianorum olim terror, qui Syriam, Aegyptum, & Africæ bonam partem ſubegit, morti iam vicinus, in cogitationem hanc ſeriò deſcendit: & ſolam interiorem tunicam, pro omni pompâ funebri, in haſtâ ſublimem ferri iuſſit, cum acclamatione,* Hoc vnum ex dominatore Orientis reſtare. *O virum illâ & maiore fortunâ dignum, qui tam bene eam cepit! Nihil hîc proprium aut tuum. corona, ſceptrum, & omnia hæc ad quæ ſtupemus, à Deo ſunt: & ne auferat, tu ad eum refer. Thymoleon, magnus laudatúſque dux, qui Dionyſium Siciliâ eiecit, & in illuſtri gloriâ vixit, exemplo hîc tibi eſto. de quo Probus*: Nihil vmquam neque inſolens, neque glorioſum ex ore eius exiit. Qui quidem cùm ſuas laudes audiret prædicari, numquam aliud dixit, quam ſe in eâ re maximas dijs gratias agere atque habere, quòd cùm Siciliam recreare conſtituiſſent, tum ſe potiſſimùm ducem eſſe voluiſſent. *Nihil poteſt magis ſapienter, magis Chriſtianè.*

Saladini præclarum factum. — Thymoleontis modeſtia. — In Thymoleon.

Superbia deiectio adhæret.

Magnas arbores diu creſcere, vnâ horâ exſtirpari.] *Remedium alterum, cogitare Superbiæ aſſiduam comitem, Deiectionem, & Pœnam.*

Dominare tumidus, ſpiritus altos gere,
Sequitur ſuperbos vltor à tergo Deus.

Seneca Herc. Fur.

Nihil altum ille, præter ſe, vult. eiq; proprium, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῦν, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῦν: erecta deijcere, deiecta engere.

Laërt. in Chilone.

Vidi cruentos carcere includi duces.] *Remedium tertium, à fortunâ variâ nimis & incertâ. Hodie magnus es? cras alius, aut nullus. Iugurtham in carcere, Perſeum in cuſtodiâ obijſſe ſcimus: & patrum memoriâ, quàm illuſtre exemplum Tomambais eſt! Ille Aegypti Africæq; Sultanus, in veteri & feliciſſimo regno, non ſolùm eo ſubitò exuitur, ſed & vitâ. Arbiter paullo antè vitæ necíſq; gentium, in vrbe ſuâ principe, mulo vicatim per ludibrium circumductus, infami laqueo, & manu carnificis, ſtrangulatus eſt. Quid ſub idem illud æui, Attabalipa in nouo orbe magnus Rex, nónne in carcere, poſt infinitam vim auri quaſi pro vitâ extortam, amiſit & vitam? In eodem tractu, rex regum Mexicanus, nec vſitatâ quidem morte obijt, lento igne per ſummum cruciatum vſtulatus. Quæ tam tragica exempla meritiſſimò verbis Senecæ concludo*: Quod regnum eſt, cui non parata ſit ruina & proculcatio, & dominus, & carnifex? Nec magnis iſta interuallis diuiſa: ſed horæ momentum intereſt inter ſolium, & aliena genua.

Varia & miſeranda ſors regum. — Tomambais exitus. — Attabalipa. — Qualtimoc. — De Tranquillitat. Animi, cap. XI

Breuis ſermo optimus.

Oratio preſſa] *Vt moneta illa optima, quæ pretij plurimum habet in paruâ mole: ſic ſermo, qui ſenſus. Quid viſurus ſim, neſcio. ſed verboſos valdè & vnà ſapientes, nondum ego vidi. Cæterùm hæc Breuitas imprimis decet Principem. Tacitus de Galbâ*: Imperatoriâ, *inquit*, breuitate adoptari à ſe Piſonem pronunciat. *Cauſſa apud Demetrium Phalereum hæc*: Nam præcepta & iuſſiones, quæ Principi conueniunt, breuibus verbis formantur; preces autem, quæ humilioribus, verboſæ & longæ eſſe debent.

1. Hiſt.

Veſtis, & hæc valde negligenda.

In cultu ne exuberet.] *Iuliani Imperatoris familiare dictum fuit*: Turpe eſſe ſapienti, cùm animum habeat, captare laudes ex corpore. *Et ſanè viri magni, incurioſi rerum iſtarum leuium. Carolus noſter Quintus in veſte reſtrictus. Ludouicus* XI. *cultu corporis neminem familiarium anteiuit. Iulius Agricola* (*ita ſcribit de eo Tacitus*) cultu modicus, ſermone facilis; adeo vt plerique quibus magnos viros per ambitionem æſtimare mos eſt, viſo aſpectoque Agricolâ, quærerent famam, pauci interpretarentur. *Sic de Annibale Liuius*: Veſtitus nihil inter æquales excellens, arma atque equi conſpiciebantur. *Et quid exemplis opus? vno verbo, plerique illi veteres* ἁπλῶς ἑαυτοὺς εἶχον, οὐκ ἀπὸ σκηνῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ψυχῆς βασιλεῖς ὄντες, καὶ τἄνδον τοῦ πλήθους διέφερον, τὰ δὲ ἐκτὸς ὅμοιοι τοῖς ἀγελαίοις ἐφαίνοντο. leuiter & ſine curâ ſeipſos habuerunt, non ab apparatu, ſed ab animo reges; & introrſum à plebe differebant, extrorſum vel gregarijs ſimiles videbantur. *Ego Græcorum imperatores* (*imagines enim exſtant*) *ſine riſu non aſpicio, in purpurâ: in auro, in gemmis, & à capite ad calcem non regiè, ſed muliebriter cultos.*

Ammian. lib. XXV. — In Agric. — Syneſ. Orat. de Regno.

Mundi-

Pag. 53. Munditias mulieribus conuenire.]
Ideo Heſiodus quoque monet:

Μηδὲ γυναικείῳ λουτρῷ χρόα φαιδρύνεσθαι Ἀνέρα. 1 Oper. & dier.

Nec muliebri ſe compro lotuque polito
Vir quiſquam.

Nimia & affectata pompa ſpernenda. Nec aliter de externâ omni ſpecie cenſeo.] *Vt in comitatu, in victu, in omni tuâ vitâ quàm minimum ſit Tragœdia & pompa. Cari Imperatoris illuſtre exemplum non omittendum, quia nec vulgatum. Syneſius ita narrat. Carino tamen adtribuit, per errorem, vti opinor: quia* * *Carus res in Perſas geßit, Carinus contrà mollis, deſes, & nullâ expeditione nobilis.) ſed is ita narrat.* Bellum inferebat Perſis, & iam ad Armeniorum limites peruenerat. Illîc militem curare corpus, & cibum è ſuo cummeatu capere iuſſit, mox ex hoſtico (Parthorum agros oſtendebat) petendum. Dum id agunt, ecce hoſtium legatos, qui adueniunt. Atque illi opinabantur futurum primò, vt ad Proceres quoſdam aulicos deducerentur: deinde dierum aliquot interuallo, ad Imperatorem. Atqui inciderant caſu in ipſum iam cœnantem. Circumſtabat frequens miles, ſed auro aut argento nihil cultus. Ipſe veſte puniceâ indutus, iacebat in herbâ. Cibus erat, vetus aliquod nigrum pulmentarium: & in eo fruſtula quædam ſalſæ ſuillæ carnis. Cùm autem legatos vidiſſet, nihil turbatum aiunt, nec quidquam immutaſſe, ſed vocaſſe ad ſe vltrò, & dixiſſe, Scire quòd ad ſe veniſſent. nam Carum hunc ipſum eſſe. Iubere igitur vt renuncient iuueni ſuo Regi, niſi reſipiſcat, futurum vt intra vnam Lunam omnis eorum ſilua & omnis ager, magis nuda & læuia ſint, quàm Cari ipſum caput. & ſimul cum dicto pileum ſuſtulit, & caput oſtendit tam glabrum quàm galea eius quæ adiacebat. Et ſi quidem appeterent, iuſſit manum in ollam mittere: ſin minùs, ſtatim abire, & extra Romana præſidia eſſe, tanquam legatione omni iam defunctus. *Ita me Deus amet, hæc virum olent, imò heroëm.*

* Vide Vopiſcum & Eutrop. De Caro narratio amœna. — Orat. de Regno.

IN CAPVT XVI.

De Maieſtate.

Pag. 55. Externa ſuperbia non ad Maieſtatem. TRISTITIAM & arrogantiam exuas.] *Quæ duo imperitè nonnulli adſumunt, quaſi conciliandæ Maieſtatis. Plutarchus hos tales taxat.* Qui mentem non habent, Reges & Principes, *inquit*, imitantur imperitos ſtatuarios, qui exiſtimant coloſſos ſuos magnos & venuſtos futuros, ſi tibijs quammaxime diductis, & inflatos, & hiantes fecerint: ſic iſti grauitate vocis, & toruitate aſpectus, & morum aſperitate, & inſociabili quadam vitâ, dignitatem & maieſtatem imperantium exprimere ſe cenſent. In Comment. ad Princip. indoct.

Viles plerumque, qui nimiùm ciuiles.] *Omnino abſtractione quadam opus ys qui gu-*

bernant, & nimis vulgo ſe vulgent. Pericles *ſciuit: qui anteà familiaris maximè & comis, ſimul remp. attigit, ab omni cœtu amicorum & conuiuijs ſe abiunxit, vita genere quodam ſubducto, & planè mutato. Cauſſam Plutarchus adiungit.* Δειναὶ γὰρ, ait, αἱ φιλοφροσύναι παντὸς ὄγκου περιγενέσθαι, καὶ δυσφύλακτον ἐν συνηθείᾳ, τὸ πρὸς δόξαν σεμνόν: Comitas enim facile faſtum omnem atterit, & in familiari conſuetudine ægre cuſtodias illud opinionis de te auguſtum. Nimia comitas haud bona. Periclis inſtitutum. In Pericl.

IN CAPVT XVII.

De varijs Virtutibus decóris Principi.

NEC tamen coniugum imperiis obnoxius.] *Nam* quod ſubſidium in eo, *vt inquit Tacitus*, qui à fœminâ regatur? *Cui tamen humili & ſeruili vitio plerumque feroces & militares gentes obnoxias eſſe, Ariſtoteles notauit: & hodie nos videmus. Sed vt imperia mulierum, ita conſilia non ſemper damno. Vtiliter ſæpè eas Princeps audiet: præſertim ſiqua à naturâ paullo magis facta ad prudentiam & virtutem. An Auguſtum pœnituit, Liuiam ſuam audyſſe? Ferdinandum Hiſpaniæ regem, Iſabellam? cui fœminæ Conſaluum, Canarias, Nouum orbem, eiectos Mauros, & hanc magnitudinem ſuam Hiſpania in parte debet. Maritum enim ſuum, etſi à ſe virum magnum, tamen haud æquè altum aut ſplendidum, ad illuſtria illa facta impellebat leniter ac ducebat. At in vitâ priuatâ, eadem mirifica. Vino ætatem abſtinuit. artibus litteriſq; ita amica, vt ſermonem Latinum, ætate iam grandior didicerit, & auctores libroſq; intellegere atque interpretari potuerit. In fortunâ & in moribus infracta; atq; etiam in partu ſic magnanima, vt emitteret vix vocem. Rarum heroinæ exemplum, & cum veteri omni æuo comparandum.*

Pag. 55. Lib. XII. Annal. Ne regantur fœmina. Lib. II. Polit. c. VIII. Interdum ſuadeant. Iſabella regina laus.

Conuitia ſi iraſcare, agnita videntur: ſpreta, exoleſcunt.] *Spreuit ſanè Auguſtus. qui cùm audiret Aelianum quemdam malè de ſe opinari ſolere:* Faciam, *inquit*, ſciat Ælianus & me linguam habere. *Animosè item Philippus Macedo, ſuadentibus amicis, maledicum hominem in exilium mitteret:* Minimè ſis, *inquit*, ne vagus & erro, apud plures de nobis malè loquatur. *Plura & obuia talia exempla. ſed cauete tamen vos canicula: quia non omnes Auguſti ſunt aut Philippi. Ramirus Hiſpanorum rex mirè probus fuit & in moribus ſimplex: ob eam rem cùm irriſui Aulicis eſſet, & dicteryis identidem peteretur, ad extremum exarſit, & vndecim viros nobiles ad ſe vocatos, in Oſcâ vrbe gladio percuti iuſſit: addito dicto,* * Neſcit vulpecula cum quo ludat. *Reipsâ ſcilicet oſtendit periculoſum valdè,* τὸν λέοντα νύττειν, leonem vellicare.

Pag. 56. Magni Principes in conuitia fortes. Sueton. Auguſt cap. 51. Plut. in Apophth. Roder. Sanct. Hiſtor. Par. 3. Ramirus alter. * No ſabe la vulpeja con quien trebeja.

Doctrinam nonnihil ad hunc finem promoue.] *Iure moneo. nam, vt Symmachus ait*, ſcimus bonas artes honore nutriri,

Lib. I. Epiſt. LXXIII. Littera promouenda.

atque hoc ſpecimen eſſe florentis reipub. vt diſciplinarum profeſſoribus præmia opulenta pendantur. [*Sed cum modo.*] *Sed tamen vocnlam*, Nonnihil, *de induſtriô addidi: quia vt tallere eas noxiũ;* [*Malè, qui tollunt.*] *ita calidè nimis promanere. Iuſtinianus* τὰς σιτοδοσίας ἀνέκαθεν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων διδομένας τοῖς ἐν αὐταῖς διδασκάλοις τῶν λογικῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ὑποθήκαις τοῦ ἐπάρχου ὁ ἐξεῖλεν. καὶ οὕτως τῶν ἐν ταῖς πόλεσι διδασκαλείων σχολασάντων ἀγροικία τῶν ἐν αὐταῖς κατακέχυται: [Zonar. in Annal.] antiquitus conſtitutas, in quoque opido annonas, profeſſoribus bonarum artium dandas, de conſilio Præfecti ſui ſuſtulit. atque ita frigentibus paſſim per opida Scholis, ruſticitas & barbaria occupauit inhabitantes. [*Malè, qui nimis vulgant.*] *Malo hac ſecnris quam Thrax Imperatar iniecit: ſed illi quaque occultè noxij, qui effusè nimis promanerunt. Nam otium & mollitiem nullâ re facilius aut honeſtiùs in animos irrepere, quàm viâ hac litterarum, omnino eſt fatendum.* [*Virtus re-ſoluitur.*] *Atqui robur & virtus non ſunt, vbi illa. Vt catuli ad venandum inepti, qui ſaltare & einſmodi delicias docti: ſic ad virilia exercitia parùm apti, ciues nimis exculti. Franciſcum regem primum, & Leonem decimum, qui ouidè litteras excitârunt, in calum tallimus. Si propoſitum ſpectamus, meritò: ſi finem & ſucceſſum, ambigo. quia reuerà alter Galliam ſuam, alter Italiam, cultiorem amæenioremq́; reddidit, ſed vnà & molliorem. Quid bona ſpei reliquum, vbi etiam fœmina paſſim in libris & litteris? eò qui eò ventum. Mihi Spartani illi probi, qui* [Plut. in Lycurg.] γράμματα μὲν ἕνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον· ἡ δ᾽ ἄλλη παιδεία, πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγίνετο, καὶ καρτερεῖν πονοῦντα, καὶ νικᾶν μαχόμενον: [*Vſurpanda ad vſum.*] Litteras ad vſum ſaltem diſcebant. reliqua omnis diſciplina erat vt pulchrè parêrent, vt labores perferrent, vt in pugnâ vincerent. *Et à Principe meo in ſuis ciuibus id ſeruari, ſuadeam valdè. Non nimis, non omnes, ſtudiis ſe applicent. ſed Nobilitas tamen maximè:* [*Et inprimis à Nobilibus.*] [Salluſt. ad Cæſ.] *quia* patres valere decet conſilio, populo ſuperuacanea eſt calliditas.

IVSTI LIPSI AD III. LIB. POLITICORVM NOTAE.

IN CAPVT I.
De Prudentiæ neceſſitate.

[Pag. 37.] NVLLVM animal moroſius, nullum maiori arte tractandum.] [*Difficile gubernare.*] *Inde Liuianum hoc effatum:* Excellentibus ingenijs citiùs defuerit ars, quâ ciuẽ regant, quàm qua hoſtem ſuperent. [Lib. II.]

Mens vna ſapiens plurium vincit manus.] *Hoc Vlyſſes ille apud ſapientiſſimum vatem voluit, cùm Mineruam (id eſt Prudentiam) ſic affatur:*

Αἴκε μοι ὣς μεμαυῖα παρασταίης γλαυκῶπι, [Odyſſ. N.]
Καί κε τριηκοσίοισιν ἐγὼν ἄνδρεσσι μαχοίμην
Σὺν σοί, πότνια θεά, ὅτε μοι πρόφρασσ᾽
ἐπαρήγοις:

Atqui ego, ſi mihi ſic adſiſtas cæſia diua,
Vel tercentum contra homines concurrere pugnâ
Auſim, te fretus comite, ô dea, & adiutrice.

IN CAPVT II.
De Duplici Prudentiâ.

[Pag. 38.] PRINCEPS ſapiens, ſapientium commercio.] [*Viri celebres & ſapientes in domo Principis decori.*] *Caminane:* Nullum [Cap. XXXIII.] maius indicium bonæ mentis Princeps poteſt oſtendere, quam vt adiungat ſibi & familiariter vtatur viros virtute & famâ celebres. Nam omnes ſtatim iudicabunt eum talem eſſe, quales ij qui apud illum. *Hoc fine vtile, non tantùm in conſilio, ſed etiam* [Tacitus IV. Ann.] *in conturbernia quaſdam habere*, inſigni tranquillitate vitæ, nullis reip. negotiis permixtos. *Nam aliena hæc fama valdè ad tuam famam. Ita Alexandro Calliſthenem, Scipioni Panatium & Polybium, Auguſto Areum & Athenodorum, alijs alios adhæſiſſe ſcimus, priuatim magis ornamento quàm publicè adiumento.*

IN CAPVT III.
De Adiutoribus Principis.

SED quî parabis? iudicij hîc res eſt.] [Pag. 38.] *Imò res etiam aliqua Induſtriæ. Nam iam* [*A pueris quidam formandi ad remp.*] *antè præparari quidam poſſunt, vt fiant apti. Turcarum Princeps à pueritiâ inſtituit, pacis aut belli futuros adminiſtros. & Germanorum proceres Alumnos quoſdam (ita appellant) ſuo ſumptu educant, in eumdem vſum. Quid ſi imitetur Princeps, & ſelecta quadam ingenia à teneris formari curet ad res Ciuiles? laudem. Apud Macedones quid ſeruatum, Q. Curtij* [Lib. VIII.] *verbis dicam.* Mos erat Principibus Mace- [*Macedonum ritus.*] donum, adultos liberos regibus tradere, ad munia haud multum ſeruilibus miniſterijs abhorrentia. Excubabant ſeruatis noctium vicibus proximi foribus eius ædis, in quâ rex acquieſcebat. Ij actos ab agaſonibus equos, cùm rex adſcenſurus eſſet, admouebant: comitabanturque & venantem, & in prœlijs,

prœlijs, omnibus artibus ſtudiorum liberalium exculti. Præcipuus bonos habebatur, quòd licebat ſedentibus veſci cum rege. Caſtigandi eos verberibus, nullius poteſtas præter ipſum erat. Hæc cohors, velut Seminarium Ducum Præfectorumque apud Macedonas fuit. hinc habuêre poſtea reges, quorum ſtirpi poſt multas ætates Romani opes ademerunt.

IN CAPVT IV.

De Conſiliarijs.

Pag. 59. Salomonis ſcripta plane diuina.

OPTIMVM quemque fideliſſimum puta.] *Rex Salamon (cuius ſcripta diuina humanaq́ue Sapientia pleniſſima, vti & Syrachidæ, vnicè tibi commendo) paucis verbis:* Conſilia impiorum fraudulenta. *Excludo autem ab hac probitate etiam eos, qui rem ſuam priuatim malè geſſerunt, conturbatores aut decoctores.* Prouerb. cap. XII. Decoctores non apti ad Conſilia. *Baſilius Imp. ad filium:* Συμβούλοις δὲ χρῶ τοῖς καλῶς περὶ τὴν οἰκείαν βουλευσαμένοις καὶ διοικήσασιν, ἀλλὰ μὴ τοῖς κακῶς ἐξ ἀβουλίας τὰ ἑαυτῶν οἰκονομήσασιν. Οὐ γὰρ κακῶς περὶ τὰ οἰκεῖα διατεθεὶς, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων: Cap. XVIII. Conſiliarijs vtere ijs, qui rebus proprijs benè conſuluerunt, recteque eas adminiſtrârunt, non autem qui per imprudentiam malè. Nam qui ſuis rebus male proſpexerit, numquam ille benè conſuluerit alienis.

Morum animorumque prouinciæ gnaros.] *Etiam linguæ: ſi tamen ſermo diuerſus, in locis qui tibi pârent. Nam iſti qui per interpretem accipiunt omnia aut reddunt, nec tam grati nec tam idonei ad agendum. ac multa neceſſario eos fallunt.* Conſiliarij linguarum periti ſint.

Non exteros temerè, non aduenas.] *Nota Princeps. nam hic peccamus. Vt vulgo remedia quadam ab Afris aut Indis petita aſtimamus: ſic plerumque externa ingenia præferuntur internis. At non oportet. Primùm, quia ab hac re turba. Indigenæ haud facilè concoquunt, in ſuâ rep. plus aliquid credi aut tribui alienis. Inde liuor, queſtus, & auerſio quadam animorum. Secundo, quia rarò illi, morum, ingeniorum, & totius reipub. periti. Plato autem breuiter & rectè dixit:* Εἰδότος περὶ ἑκάστου ἡ συμβουλή: Alcib. I. Conſilium eius eſt, qui rei cuiuſque peritus. *Quod idem alibi diffuſiùs:* Περὶ παντὸς μία ἀρχὴ τοῖς μέλλουσι καλῶς βουλεύεσθαι, εἰδέναι περὶ οὗ ἂν ᾖ ἡ βουλὴ, ἢ παντὸς ἁμαρτάνειν ἀνάγκη: In Phædro. In omni re conſulendi principium, noſſe id de quo conſilium inſtitutum: aut totâ viâ aberrare neceſſum eſt. *Tertiò, quia etiamſi iis peritia, vix tamen affectus aut fides. Qui poteſt in alienam rempublicam? in quâ ſemper illud cogitent:* Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur. Plaut. Epid. *Itaque ad commodum ſuum, aut arbitrium Principis, videbis pleraque ab iis referri. Quarto & vltimò, quia vſu compertū, conſilia externa ferè eſſe infauſta. Alexander malè audire cœpit, cùm Perſas audijt: Romani labi, cùm Græcos & exteros: noſter Carolus Au-*

dax, (ne plura cumulem) cui ruinam ſuam niſi Campobacchio debet? Effatum hoc habe. Vt in quam domum veſpillones veniunt, ſignum eſt funeris: ſic reſp. labentis, ad quam fulciendam adhibentur peregrini. Quod tamen ita intellego, ſi multi. nam vt vnus aut alter interdum, fide aut ingenio valdè cognitus, haud pertinaciter damnem.* Ruit reſp. quam ij ſuſtinent.

Item ſenes.] *Qui tales non annis magis, quàm moribus. Nam in* quibuſdam, *vt ait* Epiſt. IV. *Seneca*, non pueritia, ſed, quod eſt grauius, puerilitas remanet. Quales moribus quoque æſtimandi.

Conſilia ſenum, haſtas iuuenum eſſe.] *Pindari dictum eſt, vti è Plutarchi Lycurgo videbis. cui hoc Ariſtotelaum velut interpretamentum adde:* ἡ μὲν δύναμις ἐν νεωτέροις, ἡ δὲ φρόνησις ἐν πρεσβυτέροις ἐστί: VII. Poli. cap. IX. Vires in iuuenibus, Prudentia eſt in ſenibus. Iuuenes inepti ad rempub. *Iuuenes autem non ſolùm à conſiliis, ſed omnino à repub. amouendi, cauſâ duplici. Primùm, quia* Cauſa vnâ. Cicero de Senect. *Temeritas & calor in iis. Atqui* cùm ad gubernacula reipub. temerarij atque audaces homines accedunt, maxima ac miſerrima naufragia fiunt. *Deinde, quia non cadit in ætatem eam Auctoritas: quæ tamen ad iubendum ſuadendumq́ue plurimùm valet. Opinio ſæpè de aliquo, plebem magis mouet, quàm res aut ratio ipſa.* Cauſa altera. *Solon igitur iure vetuit* τὸν σφόδρα νέον μήτε ἄρχειν, μήτε ξυμβουλεύειν, εἰ καὶ ἄριστα δοκοίη γνώμης ἔχειν: Iuncus apud Stob. valde iuuenem neque magiſtratum gerere, neque conſulere, etiam ſi optime à mente conſtitutus eſſe videretur. Solon eos omnino arcuit. *Rei etiam Romanæ grande olim fulcrum, Annaria leges: quas male amiſſas bonus ſapiénſque Princeps reuocabit.* Annales leges vtiliſſimæ.

Fortunâ variâ exercitos.] *Nam qui aſſiduè in rebus proſperis & lætis, quid ſapiat?* Felices vix ſapiunt. Liuius XXX. Non temerè aduerſa caſuum reputat, quem Fortuna numquam decepit. *At qui aliam eam expertus eſt, magis ille ad Modeſtiam factus & Cautionem, præcipuas Prudentiæ partes. Pindarus rectè:* Magis qui aliquando adflicti.

—— ὁ πονήσαις δὲ νόῳ
Καὶ προμάθειαν φέρει:
—— Qui mente laborauit,
Prudentiam inde aufert.

XII. An. *Tacitus item de Caractaca,* Quem multa ambigua, multa proſpera extulerant, vt ceteros Britannorum Imperatores præmineret. *Annibal de ſe, ad Antiochum:* Liuius XXXV. Hæc ſuadeo. qui vt non omnis periſſimus ſum belli, cum Romanis certe bellare bonis maliſque meis didici. *Nec ſolùm conſiliarij, ſed ipſi Principes optimi & prudentiſſimi, qui aliquando in aduerſâ ſorte.* Principes tales, optimi. *Carolus V. Galliarum rex mirâ ſapientiâ fuit, atque adeò cognomen id etiam tulit: ſed quem Fortuna à teneris annis magis iactauit? Patrem ſuum Iohannem capi abduciq́ue vidit, & regnum penè totum occupari ab Anglis.* Carolus V. Sapiens. *Ludouicus XI. planè callidus. ſed ille quoque nónne per annos ſex à patre & patriâ profugus, apud Philippum Ducem Burgundiæ egit, quid niſi exſul? Emanuel Allobrogum nuper Princeps, in eâdem hac claſſe. Veriſſimum igi-* Ludouicus XI. callidus. Emanuel

* A qꝛibus læſus, ab his doctus. *tur Græcorum verbum:* * Ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες: *& Miſeria Prudentiæ bona mater.*

Nimis ingenioſi, mali maiores. Quod ſatis ſit, acutos.] *Profectò mali & inepti, qui nimis. Diſputare & ſermocinari magis, quàm ſuadere poſſunt: & tempus ſæpè terunt, milium, quod dicitur, terebrando. Tu ſcito, caput omne conſilij eſſe, non in acumine, aut ſermonum rationumq́; copiâ, ſed in directâ quâdam iudicij normâ. Ea autem plerumque his acriculis abeſt.* Exempla. *Machiauellum vide. quid eo acutiùs? at parum bonus aut felix ille Cæſari Borgiæ Conſiliarius, quidquid excuſet ſe & fatum accuſet. Vide Clementem VII. Pontificem. miram ei ingenij vim omnes tribuunt: ſed in actionibus conſiliiſque quàm infelix, Roma ſcit & nunc etiam dolet. In populis ipſis hoc notabis. Quis neſcit Athenienſes ante Spartanos, Florentinos ante Venetos, ingenio & acrimoniâ fuiſſe? meliùs tamen conſtantiuſq́; hos rempub. ſuam direxiſſe omnes videmus.* Rationes eius tres. *Cauſſa huius rei tres. Prima, quam in Textu libaui. quòd velocia iſta ingenia ſemper mouent aliquid, & nec quieta, quieta ſinunt. Altera quòd in multiplici inuentione & rationum copiâ plerumque natant, & ægrè expediunt aliquid cui inſiſtant. Tertia, quòd ea ſibi proponunt quæ non ſunt, non erunt, & mentem conſiliáque aduerſarij æſtimant à ſubtili ſuâ mente. Atqui ille ſæpè ſtipes. nec quidquam tutius (obiter moneo) quam de conſiliis eius, ex ipſius indole moribúſque iudicare, aut eorum qui apud illum magni.* An litterati apti ad Conſilia? *Sed aliquis hîc quærat. Quid ergo? ſubtiles quoniam damnas, etiámne litteratos? Haud prorſus. Ego verò libenter eos in Conſilium admiſero, ſed qui non ſint hoc tantùm.* Per ſe, non nimis. *Nam qui ſolâ & nudâ illâ cognitione litterarum ſe iactant, valdè repello. Conſtantius Imperator Conſtantini F. me quidem iudice, valdè hîc peccauit: qui, vt ait Zonaras,* μηδένα τῇ γερουσίᾳ συνέταξεν, ὃς παιδείας μὴ μετείληχεν, οὐδὲ ἱκανῶς πρὸς τὸ λέγειν, καὶ ἤδη γράφειν ἐμμέτρως τε καὶ πεζῶς: In Conſtant. neminem in Senatum allegit, niſi eruditum, quique ſe ad dicendum exercuiſſet, & ſciret ſcribere vinctâ oratione & ſolutâ. *Nimis tribuit noſtro generi: nec vel doctiſſimi ſemper ad rempub. apti.* Boni, ſi dotibus alijs mixti. *Neceſſum eſt adſint alia illa dotes, de quibus in hoc Capite monemus. Quas ſi adferunt: ô magnos tunc, & Principi optandos?* Laudatio vera doctrinæ. *Nam* deſiderabilis eruditio litterarum, quæ Caſsiod. Variar. lib. x. epiſt. III. naturam laudabilem eximiè reddit ornatam. Ibi prudens inuenit, vnde ſapientior fiat: ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur: inde Princeps accipit, quemadmodum populos ſub æqualitate componat. Nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna, quam litterarum non augeat glorioſa notitia. *De his talibus ipſa Sapientia loquitur:* Ego Sapientia habito in conſilio, & eruditis Prou. VIII. interſum cogitationibus.

IN CAPVT V.

De ratione conſulendi.

Pag. 39. CONSILIORVM gubernaculum, Lex diuina.] *Apparet ergo meritò Conſilijs intereſſe debere viros ſacros religioſoſque: id eſt, legis eius peritos.* An Sacerdotes in Conſilijs? *Tamen alij abnuunt, & indecoram atque inutilem cenſent hanc mixturam. Nicephorus Gregoras inter* Hiſt. XII *hos videtur.* Οὐ γὰρ, *inquit,* θεωρία πνευματικὴ καὶ πρᾶξις πολιτικὴ, ὡς τὰ πολλὰ, συνεῖναι πεφύκασι: Nõ enim Spiritalis contemplatio, & Ciuilis adminiſtratio, vt plurimum, inter ſe iunguntur. *Et Syneſius Cyrenenſis Epiſco-* Epiſt. LXVI. totâ. *pus multò apertiùs:* Πολιτικὴν ἀρετὴν ἱερωσύνῃ συνάπτειν, τὸ πλέκειν ἐστὶ τὰ ἀσύγκλωστα: Ciuilem virtutem iungere cum ſacerdotio velle, eſt miſcere omnino non miſcenda. *Ac plura & diffuſè in eam rem ibi ſcribit.* Interdum vtiliter eſſe. *Quid erga nos? cum veniâ ſic cenſemus. Intereſſe eos poſſe, imò & debere: ſed rarenter. tunc videlicet, cùm de rebus planè ſerijs grauibúſque agitur, & quæ tangunt vniuerſum ſtatum. Nam tunc ſanè quidni audiantur? ſiue vt robur & auctoritatem bonæ ſententiæ adferant, ſiue vt reprimant coerceántque in aliam ruentes. Nam quamquam illi rerum Ciuilium propriè non periti: tamen ſæpè etiam in iſtis ſaluberrimè conſulunt, & Syrachides non falſò ſcripſit:* Eccleſ. c. XXXVII. Anima viri ſancti enunciat aliquando vera, quàm ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo. Viri ſancti ſupra Prudentes ſæpè ſapiunt. *At ſemper tamen eos & aſſiduè, etiam rebus conſilijsq́; minoribus adhiberi non probem: nec id mihi aut ex illorum videatur, aut publico vſu. Diſtricti videlicet terrenis curis, cæleſtia illa deſerent: nec terrena ipſa (quippe aliud illorum munus) ſatis commodè aut decorè adminiſtrabunt.*

Libertatem ſecundò.] *Magnum in Conſiliario atque vtile munus, vt libera ei lingua.* Liberi & veraces conſiliarij eſſe debent. *Solon olim rectè:* Laërt. in Zenone. Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ κάλλιστα: Conſule non quæ ſuauiſſima, ſed quæ optima ſint. *Sic oportet. nam rara hæc nimis in Aulis Principum virtus:* Seneca vi de Benef. cap. XXX. *& vis ſcire* cuius rei inopiâ laborant magna faſtigia? quid omnia poſſidentibus deſit? ille qui verum dicat. Rara ea virtus. *Certamen plerumque adulationis eſt: & dant ſe non magno alicui ſolùm, ſed his qui magni apud magnum. Placentini aut Laudenſes ferè hoc totum genus, pauci Veronenſes.* Adulatio regnat. *Inter hos tu eſto: & ſcito liberè te ſemper cum Rege loqui poſſe, ſed non de Rege. Cum modeſtiâ tamen ad quam Hephæſtion ille tibi præit apud Curtium:* Temperanda tamen libertas. Libertatis quoque in admonendo *Alexandrum*) non alius ius habebat: quod tamen ita vſurpabat, vt magis à rege permiſſum, quàm vindicatum ab eo videretur.

Tertiò Conſtantiam.] *Turpis enim & fœda illa vacillatio ſententiam mutantium, & certum ſignum non certæ mentis.* Pag. 40. Mutatio in conſilijs turpis. *Idq́; cùm ſingulis Conſiliarijs, tum magis Conſilijs, vitandum. ne audiant illud, quod Carolus V. Imp. facetè conijcere in Germanorum conuentus ſolet.* Caroli V. iocus. *quos aſſimilabat viperis: quia (aiebat) vt iſtæ matres ſuas tollunt; ſic illorum poſteriora decreta, priora.*

At non Rigorem.] *Conſilia enim ad euentus & tempora accommodanda & ſæpè infle-* Fas aliquando mutare conſilium.

inflectenda ſunt: atque, vt Plato ait, χρὴ ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ αὑτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἂν ἔχειν, ἀλλὰ μὴ προσπταίσαντας καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τοῦ πληγέντος, ἐν τῷ βοᾶν διατρίβειν: oportet, tamquam in talorum iactu, ad id quod ceciderit res ſuas aptare, quocumq; modo ratio id optimum eſſe dixerit. non autem, quaſi pueros, ipſos quoque cadentes, firmiter eam rem tenere in quam impegeris, & clamando quintanduque tempus conſumere. *Conſilia ergo noua pro rebus nouis, aut vbi priora improſpera.* De Rep. lib. x. — *Sed cum cauſſa.*

Reges leniter regendi. Arte enim & flexu quodam opus ſæpè.] *Seneca appoſitè*: Huc illuc frænis leuiter motus flectendus eſt animus, paucis ſui rector optimus. *Plerique enim rectorum rectore alio egent, etſi palàm habere eum ſpernunt. Calliſthenes hic offendit, qui præter monita magni ſui Doctoris, nimis apud Alexandrum abſciſus & aſper. Quæ debebat dicebat, ſed non quomodo debebat. Arriani cautæ ſententiæ ego accedo*: Καὶ τούτων ἐγὼ ὅσα ἐς ὕβριν τὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐς σκαιότητα τὴν Καλλισθένους φέροντα, οὐδὲν ἐπαινῶ. ἀλλὰ τὸ καθ' αὑτὸν γὰρ κοσμίως τίθεσθαι ἐξαρκεῖν φημι, αὔξοντα (ὡς ἀνυστὸν) τὰ βασιλέως πράγματα, ὅτῳ τις ξυνεῖναι οὐκ ἀπηξίωσεν. οὔκουν ἀπεικότως δι' ἀπεχθείας γενέσθαι Ἀλεξάνδρῳ Καλλισθένην τίθεμαι, ἐπὶ τῇ ἀκαίρῳ τε παρρησίᾳ, καὶ ὑπερόγκῳ ἀβελτηρίᾳ: Ego verò nihil eorum, quæ vel ad Alexandri iniuriam, vel ad Calliſthenis moroſitatem pertinent, laudauerim. Sed illud aio & ſtatuo, ſufficere vt ſeipſum modeſte habeat geratque, & Regis, quoad fieri poteſt, negotia promoueat is, quicumque adeſſe & ſeruire illi in animum ſemel induxit. nec immeritò grauem fuiſſe Alexandro Calliſthenem, tum ob intempeſtiuam libertatem, tum ob ſuperbam ſtultitiam. — v. De Benef. cap. xxv. — *Calliſthenem ſtrenuè fruſtra ſecutus.* — Lib. iv. de reb. Alexand.

Regnum non ſemper fruſtra monendum. Quoties neceſſitas ingrueret, prudenter moderans.] *Præclarum huius Piſonis exemplum, atque omnino imitandum. Plato ad Dionis propinquos*: Ταὐτὸν δὲ καὶ περὶ πόλεως αὑτοῦ διανοούμενον χρὴ ζῆν τὸν ἔμφρονα· λέγειν μέν, εἰ μὴ καλῶς αὐτῷ φαίνοιτο πολιτεύεσθαι, εἰ μέλλοι, μήτε ματαίως ἐρεῖν, μήτε ἀποθανεῖσθαι λέγων: Hoc eodem animo erga patriam ſuam affectum, viuere prudentem virum oportet. Dicere quidem, ſiquid non rectè adminiſtrari ei videatur: *ſed eâ lege*, ſi futurum putet vt neque fruſtra dicat, neque dicendo vitæ periculum incurrat. *Quod tamen ita verum, niſi rex aut regnum periclitetur. Nam tunc nullum diſcrimen bonum conſiliarium teneat, quin clamet. Themiſtocles ille exemplo, qui olim ad Lacedemonium*: Feri, ſed tamen audi. — Epiſt. vii. — Plut in Themiſt.

Conſiliarij taciturni. Quintò Silentium.] *Omnino ſeruandum in Conſilio, quod vim habere vix aut vſum. Et ſeruandum etiam tuâ conſulentis cauſſâ. quia* arduum nimis eſt, meruiſſe Principis ſecretum, vbi ſiquid cognoſcitur, prodi vel ab alio formidatur. *Alexander cùm arcanas quaſdam litteras Hephæſtioni legiſſet, detractum annulum ori eius admouit. quiſque ſibi id factum putet, & ſimul in Conſilium lectus eſt, os ſibi clauſum à Principe ſignatúmque. Perſas cogita*: apud quos, *ait Ammianus*, nemo conſiliorum eſt conſcius, præter optimates taciturnos & fidos, apud quos ſilentij quoque colitur numen. *De quibus & Curtius*: More quodam Perſarum, arcana regum mirâ celant fide. non metus, non ſpes elicit vocem, quâ prodantur occulta. vetus diſciplina regum, ſilentium vitæ periculo ſanxerat. *Simile apud Romanos. quorum Curia, in tanto numero Senatorum, ſilentio ſic vndique clauſa*; vt non dicam vnum, ſed neminem audiſſe crederes, quod tam multorum auribus fuerat commiſſum. *Notabile illud de Eumene rege: qui cùm Romam veniſſet, & regem Perſen in Senatu accuſaſſet, ac de toto bello cum Patribus deliberaſſet*: in præſentiâ nihil, præterquam fuiſſe in Curiâ regem, ſcire quiſquam potuit. bello denique perfecto, quæque dicta ab rege, quæque reſponſa eſſent, emanauêre. *Mira & diuturna ſilentij fides.* — Caſsiod. viii. Var. ep. x. — Lib. xxi. — *Sicut apud Perſas.* — *Sicut apud Romanos.* — Valer ii. cap. ii. — Liuius xlii.

IN CAPVT VI.
Vitanda Conſiliarijs.

ADVERSVS peritos, peruicaces.] *Turpe. & eſt aliquis, etiā vbi iuſtè refragaris, refragandi modus. Demoſthenes meritò Spartanorum inſtitutum laudat, quod tale.* Ferunt, *inquit*, apud eos dum decernitur, quemque ſententiam ſuam libere promere: ſed vbi decretum eſt, eadem laudare omnes, & adiutores eſſe etiam illos qui contrà dixerant. — Pag. 40. — Exord. xxxix.

Diſcordia inter conſuaſores.] *Perniciosa ſemper, non aliter quàm ſi remiges & nautæ digladientur in vnâ aliquâ naui. Tacitus notat*: Iulius Claſſicianus Suetonio diſcors, bonum publicum priuatis ſimultatibus impediebat. *Et ſemper ita euenit, vbi inter collegas æmulationes. Quid remedij? vt aut ponantur eæ, aut certè ſeponantur. Ariſtidis exemplo: qui Themiſtocli valdè aduerſus, cùm tamen vnà in legationem miſſi eſſent, & ad portam Vrbis veniſſent*: Viſne ô Themiſtocle, *inquit*, inimicitias pauliſper hic deponamus, recepturi eas cùm redierimus? *Sciebat ſcilicet rem communem, ſine communione animorū, numquam rectè adminiſtrari.* — *Diſsidia in Conſilijs mala.* — An. xiv. — *Ad limen Curiæ ponenda.* — Plutarch.

Auaritia, ſiue rei ſuæ ſtudium.] *Ab peſtis!* Nullum enim eſt officium tam ſanctum atque ſollemne, quod non auaritia comminuere ac violare ſoleat. *Quinetiam, vt Pindarus ait*, κέρδει δὲ καὶ σοφία δέδεται: Lucro etiam Sapientia capitur & vincitur. *Igitur cauenda illa, & omnes ad eam cauſſæ. At prouidè illi populi: quibus* legem tuliſſe *Ariſtoteles ait*, vt qui agros limitaneos hoſtibus haberent, non admitterentur ad Conſilia belli gerendi, quaſi ob priuatæ rei aſpectū minus ſuadere minus commode poſſent. *Nec Principi remedium hic aliud, quàm vt ne naturâ tales eligat:* — *Auaritia arcenda.* — Cic. pro Quinct. — Pol vii. cap. x.

eligat: & item vt prolixè cum electis agat, atque omnia à ſe exſpectent.

Mercatores non apti ad Conſilia. Cauſſa. Lex Thebanis, quæ vetuit.] *Videntur remouendi à reſp. adminiſtratione mercatores, cauſſâ non vnâ. Primùm, quia conſuetudine & inclinatione auari: ideoq́ facilè publicam rem, in ſuam vertant. Secundò, quia parùm magnanimi aut ſplendidi: atque, vt Ariſtotelis verba vſurpem,* ἀγεννὴς ὁ τοιοῦτος βίος, καὶ πρὸς ἀρετὴν ὑπεναντίος: parum generoſa hæc ratio vitæ, & virtuti aduerſa. *Tertiò denique, quia in publicâ perſonâ Auctoritatem id minuit: & vt Liuius ait,* quæſtus omnis indecôrus Patribus eſt viſus. *Ab hac ſententiâ fateor me ſtare, præſertim in regno. Vbi tamen aut rara nobilitas, aut plerique honeſtiorum amplexantur id genus vitæ: non nimis eos repellam. & ſcio Venetos, Florentinos, Genuates, Batauos ſic vſitaſſe, haud magno ſuo malo. Quin etiam olim* dignitatem mercaturæ fuiſſe, *Plutarchus tradidit:* vt, quæ commoda ex regionibus barbaris afferret, amicitias cum dynaſtis conciliaret, & ad multarum rerum peritiam conferret. *Nota Princeps. & hoc genere hominum cum fructu ſæpè vtere, ſiue ad explorandum, ſiue ad ingreſſum & aditum aliquem apud longinquos & ignotos faciendum. Nónne hoc Luſitanis regibus limen ad Orientis regna & primus gradus?* VII. Poli. cap. IX. Lib. XXI. *Interdum tamen admittendi.* In Solon. *Vſus eorum Princ.* ...

IN CAPVT VII.

Impedimenta boni conſilij.

Pag. 41. Præfidentes noxij. FIDVCIA.] *Noxia valdè in conſilijs, quia ſuas alienasq́ vires parum librat, & euentus omnes aptat ad ſua vota. Principes eadem ſæpè fallit. qui naturâ magni, libenter audiunt hos magnanimos, &* ſpem magis ipſam, quam ſpei cauſſam intuentur. *Arcenda, videndumq́ ſemper ne illud audiamus:* Πρὶν ἐσφάχθαι, δέρεις: Priuſquàm occideris, excorias. *Polybij ſanum hic dogma, iubentis:* Μηδέποτε βουλεύεσθαι περὶ τῶν μελλόντων, ὡς ἤδη γεγονότων, μηδὲ προκαταλπίζειν βεβαιουμένους ὑπὲρ ὧν ἐνδέχεται καὶ ἄλλως γίνεσθαι, νέμειν δὲ μερίδα τῷ παραδόξῳ, πανταχῆ μὲν ἀνθρώπους ὄντας, μάλιστα δ' ἐν τοῖς πολεμικοῖς: Numquam de futuris rebus, tamquam iam factis, deliberare; neque præfidere conſtanter in ijs quæ aliter euenire poſſunt. ſed partem aliquam inopinato euentui relinquere, cùm vbique homines ſimus, maximè verò in rebus bellicis. *Cum metu conſulendum.* Liuius XXII. Adag. Græcor. Lib. II.

Cum ſapientiâ non commiſcetur.] *Non hercules, cùm ſit imperitia ipſa proles. Thucydides:* Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει: Inſcitia Fiduciam, Prudentia Cunctationem gignit. *ſiue vt Hieronymus tranſtulit:* Imperitia Confidentiam, Eruditio Timorem creat. *Cui apud reges Adulatio etiam ſæpè mixta: dum auribus illorum ſeruiunt, & tam magnos validosq́ eos faciunt, quàm videri volunt. Talis Minio ille apud Antiochum: qui* ignarus omnium externorum, vireſque æſtimans regis ex rebus in Aſiâ Syriaque geſtis, *temerè eum impulit ad Romanum bellum. Acceſſit eiuſdem ingenij neſcio quis Alexander Acarnan, qui* tamquam non vtrum bellandum nécne eſſet, conſuleretur, ſed vbi & quâ ratione bellum gereretur, victoriam ſe haud dubiam animo proponere affirmabat. *O peſtilens genus, præſertim vbi Princeps ipſe ad typhum & faſtum inclinat!* *Imperiti plerique fidi.* Lib. II. Epiſt. ad Euagr. *Aut adulatores.* Liuius XXXV. Ibid.

Quando & quatenus conſilia ſubita aut ſeruida, vtilia? Conſilia calida & audacia.] *Quæ tamen haud ſemper improba, ne erres. In communi quidem adminiſtratione rerum valdè damnanda: at in nouo aliquo aut ſubito diſcrimine, vtiliter & neceſſariò ſæpè adhibenda. Apud Capitolinum ſcribitur:* Hanc nouis rebus debere ineſſe conſtantiam, vt rapienda ſint conſilia, non quærenda. *Doctor noſter regulam hanc ſuggerit:* Cunctatione non opus, vbi pernicioſior ſit quies quàm temeritas. *Imò ab eodem diſces:* Inter ancipitia, determinum eſſe, media ſequi. *Obſerua. quia plerique hîc peccant, & in rebus afflictis, vt idē loquitur,* nec prouident ſatis, nec audent. In Maxi. Tacitus I. Hiſtor. III. Hiſt. *Rebus extremis, media ſpernenda.* Ibid.

Celeritas, infamis naufragijs.] *Pulchrè Artabanus apud Herodotum.* Ἐπειχθῆναι μέν νυν πᾶν πρῆγμα τίκτει σφάλματα· ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλαι φιλέουσι γίνεσθαι. ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθά, εἰ μὴ παραυτίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ' ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι τις ἄν: Feſtinare quoduis negotium, gignit errores: vnde maxima detrimenta exoriri ſolent. At in cunctando bona inſunt, quæ ſi non ſtatim talia videantur, tamen in tempore bona quis eſſe reperiat. Lib. VII.

Conſulta oportet exſequi feſtinanter.] *Velleius M. Agrippa hanc laudem tribuit:* Vir, *inquit*, labore, vigiliâ, periculo inuictus, & per omnia extra dilationes poſitus, conſultiſque facta coniungens.

IN CAPVT VIII.

De Principe, quî ſe gerat in Conſilijs.

MATVRE deliberet.] *Ne eueniat ſcilicet,* quod in conſilijs infelicibus (*Taciti verba*) vt optima videantur, quorum tempus effugit. *Tu verò tempeſtiuè, cùm res non erit ſubita, delibera. quia oportet, vt ſcitè Demoſthenes dixit,* οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων: non ſubſequi & comitari res, ſed rebus ipſis antecedere & præire. *Et addit:* Sicut Imperatoris eſt præire exercitui, ſic benè conſulti viri ipſis negotijs. *Aliud tamen in ſubitis. vbi facto potiùs opus quàm conſulto. Tum ſe*ſtinandum, neque haſitandum: vt ij, qui neque alienis conſilijs regi, neque ſua poſſunt expedire. *Enimuerò, ait Demoſthenes,* dum nauis eſt ſalua, prompte conſulere & prouidere oportet, ne euertatur: poſtquam fluctus exſuperat, inane eſt ſtudium. Pag. 41. I. Hiſt. *In tempore deliberandum.* Philip. I. *Interdum & celeriter.* Tacitus I. Hiſt. Philip. III.

Magna in rep. momenta ſunt temporum.] *Quis id neſcit? adeò vt ſuper eâdem re, alio atque alio tempore, aliud ſit cenſendum. Seneca pulchrè:* Conſilia rebus aptan- *Pro temporibus conſilia.* Epiſt. LXXI.

aptantur, res noſtræ feruntur imò voluuntur. ergo conſilium ſub die naſci debet; & hoc quoque tardum eſt nimis, ſub manu, quod aiunt, naſcatur.

Peccatur hîc in plurium ſtatu.] *Veriſſimum eſt, nec quidquam tam ibi ſolitum, quàm diſputanda rem extrahere, & ſæpè labefactare. Cauiſſe alim Achæos video, & legem habuiſſe*, vt in conuentibus dies vnus deliberationis eſſet, alter decreti. *Vtilis ipſa aut ſimilis lex, in optimatium aut populi ſtatu: Principi vitare facile, vbi & pauciores conſultant, & à nutu eius pendent.*

Achaica lex.

Ne inutili cunctatione.] *Siue in deliberando, ſiue in apparanda. Demoſthenes Athenienſibus ſuis non ſemel hoc obijcit, & tarditati huic imputat res amiſſas.* Τὸν γὰρ, *inquit*, τῆς πράξεως χρόνον εἰς τὸ παρασκευάζεσθαι ἀναλίσκομεν. οἱ δὲ τῶν πραγμάτων καιροὶ οὐ μένουσι τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ ῥᾳθυμίαν: Nam agendi tempus in apparatu conſumimus. rerum autem occaſiones non exſpectant ignauiam veſtram & tarditatem.

Tarditas vitanda. — Phil. I.

Néve dies rerum, verbis terat.] *Sed nec diſputatiunculâ de verbis: quod in ciuili hac diſſenſione euenisse aliquoties memini, & prudentiores riſiſſe. Audiatur Latinorum ille Prætor, apud Liuium*: Ad ſummam rerum noſtrarum pertinere arbitror, vt cogitetis magis quid agendum vobis, quàm quid loquendum ſit. Facile erit, explicatis conſilijs, accommodare verba. *Nec pro mea guſtu vmquam conſiliarij, qui circa hæc occupati. Compoſita orationes alibi locum habeant, hîc breuis dictio & rectum iudicium.*

Super verbis haud litigandum. — *Sed nec multa in vſurpando.*

Audiat cum iudicio.] *Latè hoc patet, & momentum habet. Primum eſt, quod hîc moneo, vt non flectat ſe affectu quodam & inclinet ad vnum aut alterum, ſed res rationéſq; ipſas magis ſpectet. Demoſthenes hoc quoque ſuis Athenienſibus*: Sed ſi quidem verba audiuri conueniſtis, hæc dicere & audire oportet: ſin autem ſuper rerum electione deliberaturi, res ipſas per ſe nudas, quantum poteſt, diiudicate vos hortor, auferentes ſermones omnes qui facti videntur ad fallendum. *Secundum, vt peritos in quaque re maximè audiat, atque iis credat. Lubet adſcribere exemplum Imperatoris Alexandri Seueri, de quo Lampridius*: Fuit illi conſuetudo, vt ſi de iure aut de negotijs tractaret, ſolos doctos & diſertos adhiberet; ſi verò de re militari, milites veteres, & ſenes benè meritos, & locorum peritos ac bellorum & caſtrorum; & omnes litteratos, & maximè eos QVI HISTORIAM norant: requirens quid in talibus cauſſis quales in diſceptatione verſabantur, veteres Imperatores vel Romani, vel exterarum gentium, feciſſent. *Tertium, vt non tam numeret ſententias, quàm appendat. Vetus hic querela Plinij*: In publicis conſilijs nihil tam inæquale quam ipſa æqualitas. nam cum ſit impar omnium prudentia, par omnium ius eſt. *Locum non habet in Principe, qui patens eſt rerum, & ad ſuam ſententiam omnes trahit.*

Res ipſa ſpectanda. — Exord. LXV. — *Periti in quaque re audiendi.* — *Et meliores, non plures.*

Qui à ſuis ducitur, vt neruis.] *Quod Galbæ meritiſſimò obiectum, de quo Suetonius*: Regebatur trium arbitrio, quos vnà & intra Palatium habitantes, nec vmquam non adhærentes, Pædagogos vulgò vocabant. *Nec tamen abnuo, vnum alterumq; valere gratiâ, auctoritate, fide apud Principem poſſe, imò & debere: ſed cuius nempe nota prudentia & probitas ſit: atque hoc ipſum ita, vt non ſolus aut alter ille audiantur. Sunto enim vel prudentiſſimi; tamen profectò nemo in omni re, ſed nec in omni horâ, æqualiter ſapit: & rectè Comineo dictum*, à meridie ſæpe non ijdem, qui mane fuimus. *Purior illa & ſine nube mens, non ſemper eſt præſto. Ergo tutius plures audiri, vtique in rebus grauibus: & ſic Artabanus, apud Herodotum, Perſarum regi*: Rex, niſi diuerſæ variantéſque ſententiæ dicantur, non poteſt quis eligere meliorem, ſed neceſſe habet vti eâ quæ dicta ſit. At cùm plures ſunt, licet tamquam aurum purum ſecernere: quod ſolum ſeparari cùm nequeat, alteri applicatum comparatumque poteſt. *Adde etiam, quòd vnus ille aut alter præpotens, facilè à vero abeunt (priuato aliquo aſpectu) & à recta. Comineus ita obſeruat, & monet*: Siquis ſingularis tantam habeat fidem apud Principem, vt eum alij obſeruent & metuant; is reuerà dominatur, & regnum obtinet, ſuiſque rebus tantùm & facultatibus conſulit, publicis neglectis: quod regi (*Carolo octauo*) ſcimus euenisse. *Quod ipſe de Carolo, impari ſucceſſore Ludouici patris; idem de pluribus poſſit, & dederim vel nouitia exempla. Non lubet, nec lædo. magis illuſtre vnum, vetuſtius paullò, de Iſaacio Imperatore Græco: qui Theodorum quemdam Caſtamonitam, hominem & ad alias res ciuiles, tum ad pecuniarias aptiſſimum, non ſuis tantùm ſed ſibi præfecit.* quem, *inquit Choniates*, Logothetam deſignauit, & ab eo ducebatur, reducebatur vt obnoxium aliquod animal, aut potiùs inſtar mancipij omne quod ab eo imperaretur peragebat, nihil ipſe diſcernens. *Contigit autem mori illum Theodorum: quid deinde? quærit alium dominum*, & adoleſcentulum quemdam, vix à tabulis & ſcholis digreſſum, ſummæ rei præficit; qui non ipſum Imperatorem ſolùm, vti cetum maximum paruus piſcis qui Propompus dicitur, ducebat quò volebat & circumagebat, ſed & militares numeros legionéſque tractabat: quaſi ab ipſo ſemine & incunabulis maximarum rerum adminiſtrationi innutritus eſſet, aut quaſi ab ipſo natali ſcilicet ſapuiſſet: haud aliter, quàm Sibyllam, ſimulatque ab aluo prodijſſet, de fabricâ vniuerſi diſſeruiſſe ferunt. *Facetè deinde addit Choniates, & ſubſannat.* Erat, *inquit*, ille adoleſcens, velut apicula aut culex, aures leonis adſiduè circumſonans; aut vt niger pumilio, qui maximum terræ pondus elephantem

Pag. 42. — *Paucis non credendum ſemper.* — Cap. XIV. — *Homines alij aliàs, & in aliqu.* — Lib. VII. — *Plures audiendi.* — *Vnus aliquis facilè mutatur.* — *Imperator, cui imperatum.*

[illegible]ernat; vel vt funiculus, qui camelum [illegible]ſu trahit; vel denique vt anguſta porta [illegible] ſemita, quæ ad Aulam duceret. *Et quid miramur? profectò hæc ſunt riſu, aut morſu potius & Satyrâ digna. Faciat qui volet Principum, audiet viuus aut mortuus quod iſte.*

Obſtinatio vitanda.

Tamen ſine pertinaciâ.] *Alterum hoc eſt vitium. nec mollem & ſequacem nimis eſſe, nec refractarium oportet. Sapiat ipſe aliquid, ſed & alios putet. quam animi temperiem pulchrè mihi complexus Homerus videtur.*

Ἀλλὰ ἄναξ αὐτός τ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ. *Iliad. 6.*

Ipſe, ó rex, bene conſulito, & pareto viciſſim.

Arrogantia magnis.

Peccant hic ſæpè magni, qui vt fortunâ, ſic ſenſibus, ſuper alios ſe putant. Itaque Seneca hunc affectum expreſſit:

——— regale hoc putat, *In Medeâ.*
Sceptris ſuperbas quiſquis admouit manus,
Quà cœpit, ire.

Imò quidam ita fatui, vt etiam poſt conſilia, ne *Tacitus xv. Ann.* alienæ ſententiæ egère videantur, in diuerſa ac deteriora tranſeant. *In hoc numero ille Xerxes,* qui Græciæ indicturus bellum, *Lib. ix. cap. v.* (*Valerius refert*) adhibitis Aſiæ principibus, Ne viderer, inquit, meo tantummodo vſus conſilio, vos contraxi: ceterum mementote, parendum magis vobis eſſe, quàm ſuadendum. *Neſcio inſolentius, an ſtultius dictum. At ego hoc quoque nomine, Principem parum aptum eſſe dixerim ad puriter conſulendum: quod de re eius maximè agatur. Benè autem hoc Cobares quidam apud Curtium:* Natura *Lib. vii.* mortalium hoc quoque nomine praua & ſiniſtra dici poteſt, quòd in ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quam in alieno. Turbida ſunt conſilia eorum, qui ſibi ſuadent. *Quid tamen in rege ſene, & gubernationis tam gnaro? aliquid plus ei permiſerim: ſed non ita, vt cum Tiberio (apud Suetonium) ſemper ſit ſui* *Cap. xviii.* arbitri[i], contentuſque ſe vno. *Plus iudicare ipſe poteſt, plus tamen ſuggerere & inuenire plures.*

[Cel]anda ſententia.

Sententiam ſuam celet.] *Quod duplici ſenſu moneo. vt nec ipſe declaret quo inclinet,* ne ceteris (*ait Tacitus*) aſſentiendi neceſſitas fiat: *ſed nec dictis iam ſententiis, aperiat* *iv. Ann.* *quam probet. Decorum enim ita, quaſi* lux meditationi quædam relinquat: *ſed & vtile ad* *Tacitus xvi. Ann.* *effectum, vt minùs periclitetur efferri.*

Iuramentum in conſilio.

Anima conſilij ſecretum.] *Cui ſanciendo reperio & iuramentum interdum interpoſitum apud Principes. Ita enim Capitolinus in Gordianis:* Omnium exemplum Senatuſconſulti taciti non aliud eſt hodie, quàm quòd veſtra clementia (*ad Diocletianum ſcribit*) conuocatis ad interiora maioribus, ea diſponit quæ non ſunt omnibus publicanda: de quibus adiurare etiam ſoletis, ne qu[isqu]am [præt]er rem completam quiſquam vel audi[at] vel intellegat. *Produntur autem conſilia* *A[...]* *non verbis tantùm, ſed & ſignis. de quo ſtudi[o]ſ[ ]a monuit Polybius:* Primum præci- *Lib. ix.* [puum] [...] totum quæ ad felicem conſilij exitum requiruntur, eſt ſilere. Itaque neque gaudij oſtentatione, ob ſpem ſcilicet inopinatam affulgentem, neque metus, ſed neque familiaritate inductum aut affectu & amore quidquam communicare cum externis oportet; ſed cum iis dumtaxat, ſine quibus res ad exitum deduci non poteſt. nec iiſipſis antea quàm cuique rei agendæ tempus adiget. Silere autem non linguâ tantùm oportet, ſed multò magis mente. Multi enim ſermone quidem celantes, ipſo aſpectu & vultu, aut & factorum aliquo, teuelarunt ſua decreta. *Ea verò poſtrema veriſſima ſunt, & quidam ſuſpicari de conſiliis* *Tacitus xv. Ann.* *ſuis dant ſuſpenſi aut mæſti,* & magnæ cogitationis manifeſti.

Libera vox elicienda.

Libertatem admittat.] *Imò verò & prouocet, atque arte eliciat intimos eorum ſenſus. Difficile enim & rarum eſt, vt non aut eò ſententias dirigant quò Principem ire cenſent; aut in gratiam eorum flectant, qui ipſi in flagranti gratiâ ſint regentis. Itaque interdum bonum, Principem ſubitò & quaſi aliud* *Huic rei artes.* *agentem, ſententiam ab hoc aut illo ſeorſim exquirere. quod Sfortiam cognomento Magnum callidè & frequenter feciſſe, ſcriptum reliquit Paulus Iouius.* *In eius vitâ, cap. xxxix.* *Interdum non per ſe, ſed per interpoſitam perſonam iubeat explorari. Sed & hoc vtile, ſententiam ſine ordine, aut immutato ordine ab infimis petere, ne aſſeclæ ſint potentiorum, vt dixi: ſed & vt æqualiter omnes paret. Suetonius de Auguſto:* Sententias de maiore negotio, non more neque ordine, ſed prout libuiſſet, perrogabat, vt perinde quiſque animum intenderet, ac ſi cenſendum magis, quàm aſſentiendum eſſet. *Vtiliſſimum autem, in ſcripto eas exigere & clauſis tabellis. Ita enim & accuratior ſententia, & certè liberior, ſine alterius gratiâ aut offenſâ. Suadet hoc Auguſto Mæcenas, apud Dionem:* *Lib. lii.* In cauſis grauioribus, ſententias non palam rogabis, ne amicis ſuis fauentes parum libere quid ſentiant pronuncient, ſed in tabellis eas ſcriptas ad te ſolum, ne cui alij innoteſcant, perferri iube, & lectas etiam ſtatim deleri. Ita enim verum ſenſum cuiuſque maxime cognoſces, ſi eum illi a nemine alio cognitum iri, perſuaſum habebunt. *Quòd ſi tui aſpectu (ita interdum cauſſa aut res eſt) minùs liberè vel ſcripturos putes, tum remedium ſolos relinqui, & inter ſe deliberare. Mihi etiam non diſpliceat, quod Turcarum Principes audio vſurpare, vt in proximo Senatus habendi loco poſſint occultè, cùm velint, conſiſtere, illinc per cancellos (ſed velo appoſito) omnium ſententias audire: vt tamen adeſſe eos, etiam cùm non adſint, ſ[emper] ſit ſuſpicari & contrà. Id verò & libertatem dare ſententiis videtur, cùm non coràm ille immineat ſed & intentionem addere, cum ſemper poſſit auſcultare & adeſſe.*

Aſſentatio e[x] bra[ndenda] Aulâ.

Regum opes ſæpiùs aſſentatio, quàm hoſtis euertit.] *Quod vitium ita inhærens & affixum Aulæ, vt deſperem (niſi apud magni*

gni excellentiſque animi regem) poſſe euelli. Iuuat Seneca verba ruminari & hic apponere: Monſtrabo tibi, cuius rei inopiâ laborant magna faſtigia, quid omnia poſſidentibus deſit: ſcilicet ille, qui verum dicat, & hominem inter mentientes ſtupentem, ipſaque conſuetudine pro rectis blanda audiendi, ad ignorantiam veri perductum, vindicet à conſenſu concentuque falſorum. Non vides, quemadmodum illos in præceps agat exſtincta libertas, & fides in obſequium ſeruile ſubmiſſa, dum nemo ex animi ſui ſententiâ ſuadet diſſuadetque, ſed adulandi certamen eſt, & vnum omnium amicorum officium, vna contentio, quis blandiſſimè fallat: *Nec mirum ſanè, tam crebrum hoc genus eſſe. nam & fructum præſentem capiunt, & res in facili ac ſine labore. Tacitus:* Suadere Principi quod oporteat, multi laboris; aſſentatio erga Principem quemcumque ſine affectu peragitur. *Vult dicere, in recto veroq; conſilio adnitendum & induſtriè agendum eſſe: in adulatione, cùm verus amor aut cura ſui publiciq; non ſit, ex facili omnia dici, tantùm ad voluntatem.*

De Beneficl. VI. cap. XXX.

I. Hiſt.

At mihi ſalus illius deſperata eſt.] *Tale hoc Ciceronis:* Cuius aures clauſæ ſunt veritati, vt verum audire non poſſit, eius ſalus deſperanda eſt. *Quid de Perſeo rege dicam, qui ab amicis duobus liberiùs admonitus de vitijs præteritis & culpis, vtrumque pugione interfecit? dignus qui verum poſteà non audiret, & ipſe ac regnum perirent, vt euènit.*

Perſeî crudelitas.

Nec bona quidem conſilia præmijs adficiat.] *Cauſſam habes in fragilitate vel ambitione humanâ. quia cùm ſemel iterúmque placuiſſe ſe vident, & præmium retuliſſe; extra limites facilè abeunt, & tibi ſe dant munerandi. Sed & ſibi placent, & ſuperbiam induunt: fugiendum. Mæcenas tamen apud Dionem aduerſus nobis videtur, ſuadetq; Auguſto:* Eos qui rectam ſententiam probamque dicent, & lauda & honora. illorum enim ex inuentis ipſe benè audies. qui verò aliter, neque ignominiâ affice, neque accuſa. Mentem enim illorum conſiderare oportet, non autem aberrationem caſtigare. *Concilio. quod communiter prudentem Conſiliarium honorare ac præmiari, fas & ius: at non ob ſingula conſulta aut ſuaſa.*

Non remunerandæ temere aut in ſe conſilia.

Lib. LII.

Sæpè praua magis, quàm bona conſilia, proſperè eueniunt.] *Aut ſi non ſæpè, vt Salluſtius, certè interdum: & dominatur ac ludit in humanis rebus, præter omnem rationem noſtram, præpotens illa ratio, id eſt Fatum. Hoc Demoſthenes ſapienter:* Conſultores veſtros, *inquit*, vt impoſtores, ſiquid al te accidit, accuſatis: neque conſideratis, quærere & r tionibus colligere optima, q antum ho no poreſt valetque, id noſtrum eſſe; efficere autem iſta & ſuccedere feliciter, id plurimum in fortunâ ſitum eſſe. *Itaque vir prudens non eo ſibi diſplicet, ſi in mente & ratiocinio rectio minùs rectus ſucceſſus. imò cum Phocione ſentiet ac dicet: qui cùm aliquando ſuaſiſſet, nec obtinuiſſet, & contraria etiam ſententia feliciter effectus data eſſet: rogatus, ecquid pœniteret?* Minimè, *inquit*, nam mea meliora, etſi hæc feliciora. *Cui adſonat hoc Artabani, apud Herodotum:* Suadeo tibi rex, *inquit*, benè deliberare in quo maximum eſt lucrum. Nam etiamſi aliter accidat, nihilominus tamen benè conſultum eſt, & ſuperauit Fortuna conſilium: qui verò malè conſilium cepit, ſi Fortuna ei arriſit, ille eſt quidem voti ſui compos, ſed nihilo ſeciùs malè conſultum eſt. *Atque hæc de Conſilijs. ad quæ quoniam bellum & commodum eſt* Caput *ſiue tractatio in Leone Imp. de* Apparatu bellico, *Iubet id totum hic adſcribere, cum fructu imò & voluptate à Politico legendum.*

Deus ſupra omnia.

Exord. XXVI.

Phocionis dictum.

Lib. VII.

Quomodo conſilium capiendum ſit.

CAPVT IV.

OMNEM actionem conſilium anteeat: inconſulta enim rerum tractatio haud ſatis tuta eſt. Nam quamquam interdum quis glorietur ſe, quaſi ſimul & deliberauerit, & res ſuas geſſerit, multa proſperè atque ex tempore geſſiſſe: tamen perrarò aliquid tale vſu venire fortunatè ſolet.

2. Proptereà in primis præcipimus tibi, vt ante omnes res ſuſcipiendas, maximè autem bellicas, conſilium cum iis præfectis capias, qui tibi ad hoc idonei videbuntur: cuius generis Turmarchæ reliquique ſunt. Vbi verò firmitatem aliquam habere conſilium videbitur, rem ipſam de quâ deliberaſti, omni ſtudio ac diligentiâ contendas ad exitum perducere, niſi ſi (quod perſæpè ſole accidere) aliquid interim aduerſum & contrarium conſilio contingat. Conſilium autem quidnam tandem ſit, & quemadmodum conſilium tutò expedire poſſis, explanabo.

3. Conſilium eſt, deliberatio quædam de re agendâ vel non agendâ. Si res agenda non ſit, ſtatim ſiſtendum tibi eſt: ſin agenda ſit, modum agendi vel quomodo; tempus vel quando, vbi vel locum; quid vel rem agendam; quem vel perſonam qui hoc ſuſcepturus & ad exitum perducturus eſt; propter quid vel cauſam cuius gratia res ſuſcipitur; conſiderare oportet.

4. Qui deliberaturus ſecum eſt, ante omnia ſuam ipſius mentem ab omnibus perturbationibus liberam habeat, maximè autem ab amore vel odio atque omni aliâ perturbatione, quæ rei, de quâ deliberatur damnoſa eſſe poteſt.

5. Deinde non ſolùm quid facile ſit eligito, & in hoc incumbito, ſed etiam omnia quæ vſu venire poſſunt animo proſpice: fortaſſis enim poſt rem inceptam aliquid ſe tibi quod in primis conducibile eſt, offeret, quod anteà prætermiſiſti.

6. Quòd

6. Quòd ſi tecum ipſe non ſolùm capere conſilium, verumetiam alios aſſumere volens, teipſum tamen ab omni perturbatione vacuum præbe, ac ſi ſolus deliberares. Conſultores autem adhibe experientes rerum, prouidos, perſpicaces, ærumnarum ac proſperitatis tuæ ſocios, ad excogitandum ſolertes, fideles, qui tibi neque ad gratiam obtemperabunt, neque illi qui rei ſuſceptor exiſtit, neque ſibi mutuò, ſed qui quod cogitant dicunt, qui ſimplici animo & incorrupto ſunt, nullumque ex ijs rebus lucrum quærunt, ſed eo ipſo tempore quid maximè vtile ſit explorant.

7. Sunt enim qui cùm lucrum aliquod aut compendium, aut ad ſe, aut eos quos caros habent atque diligunt, pertinere poſſe vident, totam iudicationem rei eò transferunt: & quia pertinaces ſunt, vniuerſum conſilium ab vtilitate communi, ad id quod ipſi volunt deducunt.

8. In rebus occultis & abditis, fideles adhibe tibi & temperantes viros, & taciturnos, & qui in ſuâ & non aliorum poteſtate ſunt, cùm ſecretæ res iſtæ, vt ſecretiores fiant, minimè ad cognoſcendum multitudine indigent.

9. Delibera tardè, niſi aliqua neceſſitas celeritatem requirit: vbi conſulueris, ſi nullum impedimentum ſit, maturè facito.

10. Tempus & locum, quemadmodum prædictum eſt, rei idoneum elige. Sed de eâ referas non ad teipſum ſolum, ſed etiam ad omnes qui tecum conſilij participes fuerant, & quid facto opus ſit, cum multis delibera: quæ verò agere volueris, cum paucis communica, & vbi optimum ex omnibus conſilium ceperis, apud te ſolum tene, ne aduerſarijs hoc indicetur, & inſidijs illorum appetare.

11. Res ipſæ diuerſas & plurimas ſæpè afferunt ſententias. fortaſſis autem quæuis res circumſtans omni ex parte manifeſta fiet, ſi ſingulæ conſultorum ſententiæ inter deliberandum in vnum conferantur.

12. Omnes autem debent huc ſpectare & conuenire, ad ſaluam atque illæſam multitudinem conſeruandam, & ad curam prouiſionemque eius qui eos conuocauit ſuſcipiendam.

13. Finis conſilij ſit tibi, vt cognoſcas in rebus gerendis vbi & quando agendum vel non agendum ſit, & quâ de cauſâ quidque agendum.

14. In deliberatione tuâ, & in omnibus ſententijs quæ in deliberationem veniunt, adeſſe hæc duo oportet, poſſe illud fieri, atque vtile eſſe: hæc enim duo ſi non adſint, infirmum conſilium eſſe & temerarium ſtatim deprehenditur, & quaſi ante oculos illius vitium cernitur.

15. Si enim inutile ſit de quo deliberas, non modò non commodaberis, verumetiam lædêris. Si verò non poſſunt de quibus deliberatum eſt perfici, inanis hæc conſideratio ad temerarium exitum, quòd fieri nullo modo aut viâ poteſt, neceſſariò pertinet. In primis autem vitare oportet eas offenſiones, quæ in promptu ſunt. vulgus enim hominum ſolet rerum futurarum cogitationibus ſeipſos oblectare, offenſiones autem circumſtantes prouidere non ſolent.

16. Vtiliſſima autem eſt in omnes partes animi quaſi excubatio, & eorum quæ vllâ ratione fieri poſſunt in conſiderandis rebus pertractatio: ita enim fiet, vt neque teipſum nimis cææ temeritati exponas, nec rurſus nimiâ rerum cupiditate illectus, in manifeſtum aliquod diſcrimen incidas.

17. Rurſus timor abſque vllâ audaciâ, à vitio non abeſt: & qui quoſuis caſus temerarios formidat, temerè ſæpè aduerſus ſeipſum multa facit, & quæ ex vſu ſuo ſunt negligit, & ab vtilibus rebus ſuſcipiendis abhorret.

IN CAPVT IX.

De occultis & domeſticis conſilijs.

VTI ſpernat genus illud domeſtici conſilij.] *Hoc genus nempe quod ſubiungo, è vilibus aut ſeruilibus ingenijs: non in vniuerſum damno, ſiquis in familiâ auctoritate & fide dignus: ſed ipſe quoque inter digniores. Crede hoc ſemel Princeps, nihil generoſum aut altum à ſeruitiis illis exſpectandum, & contagione iſtâ tu quoque ſordeſces. Videte quæſo Ammiani ſcomma, ſed appoſitum, in Conſtantium Imperatorem:* Mercari complures nitebantur Euſebij fauorem, cubiculi tunc præpoſitum, apud quem (ſi vera dici debent) multa Conſtantius potuit. *O figuratum, ſed aſperum morſum! multum erat, illum homunctionem Eunuchum, aliquid apud Imperatorem poſſe; at ille inuertit, & quaſi ipſe potens rerũ & arbiter eſſet,* Multa, *inquit,* apud illum Conſtantius potuit. *Eò veniunt deſcendúntq; iſti, qui domeſticis regimen ſui præbent. In Claudio Imp. nónne aliud ſimile? qui* libertis vxoribuſque addictus (*ait Suetonius*) non Principem ſe, ſed miniſtrum egit. *Vnum hoc incommodum, Indignitas: adde alterum, Prædationem. Iſti enim rapiunt, exhauriunt, vendunt omnia, & prædas agunt. Crebrum olim malum & in hiſtoriis frequens, præpotentes liberti aut eunuchi. Spreuit Alexander Imp. (bonus, & variè imitandus) qui vt Lampridius ait,* Eunuchos nec in conſilijs, nec in miniſterijs habuit, qui ſoli Principes perdunt, dum eos more gentium aut regum Perſarum volunt viuere. qui à populo, etiam amiciſſimum Principem remouent; qui internuncij ſunt, aliud quàm reſpondetur ſæpe referentes, claudentes Principem ſuum, & ante omnia agentes, ne quid ſciat. Qui cùm empti ſint, & praui fuerint, qui tandem poſſunt boni ſapere?

Bonus,

Pag. 42.

Vilium hominũ conſilijs haud vtendum.

Lib. XVIII.

Dicterium in Conſtantium.

Cap. XXIX.

Rapaces hoc genus.

Bonus, cautus, optimus venditur Imperator.] *Dictum hoc & querela Diocletiani fuit, de quo Vopiſcus.* Sed ego à patre meo audiui, Diocletianum Principem, iam priuatum, dixiſſe, Nihil eſſe difficilius quàm benè imperare. Colligunt ſe quatuor vel quinque, atque vnum conſilium ad decipiendū Imperatorem capiunt, dicunt quid probandum ſit. Imperator, qui domi clauſus eſt, vera non nouit: cogitur hoc tantùm ſcire quod illi loquuntur: facit Iudices quos non oportet, amouet à repub. quos debeat obtinere. Quid multa? vt Diocletianus ipſe dicebat, Bonus, cautus, optimus venditur Imperator. *Nec diſſimile, quod Miſitheus Profectus pretorio, vir laudatus, Gordiano Auguſto, & genero ſuo ſcripſit, apud Capitolinum*: Euaſiſſe nos grauem temporum maculam, quâ per ſpadones & per illos qui amici tibi videbantur (erant autem vehementes inimici) omnia vendebantur, voluptati nobis eſt, & eò magis quò tibi gratior emendatio eſt. Neque enim quiſquam ferre potuit, datas eunuchis ſuffragantibus militum præpoſituras, negatum laboribus præmium, aut interemptos aut liberatos, pro libidine atque mercede, quos non decebat: vacuatum ærarium per eos, qui cottidie inſidioſiſſimè frequentabant: initas factiones, vt tu deciperenis, cùm inter ſe de bonis peſſimi quique haberent conſilia tibimet ſuggerenda: bonos pellerent, deteſtandos inſinuarent, omnes poſtremò tuas fabulas venderent. Dijs igitur gratias, quòd volente teipſo emendata reſp. eſt. Delectat ſanè eſſe boni Principis ſocerum, & eius qui omnia requirat & velit ſcire, & qui pepulerit homines, per quos anteà velut IN AVCTIONE POSITVS NVNDINABATVR. *Quæ talia interdum diffuſiùs exſequor & repono, vt in alienâ vitiorum imagine, ſua Principes videant. & damnent, ſi habeant; exſecrentur & abſtineant, ſi non habent.*

Nobilitas vet. — In Aureliano. — Contra miniſtros improbos.

IN CAPVT X.

De Adminiſtris, eorumque lectione.

Pag. 42. ELIGI ſuadeam cum curâ.] *Et mecum Caßiodorus, in perſonâ Theoderici regis*: Ad ornatum palatij credimus pertinere, aptas dignitatibus perſonas eligere: quia de claritate ſeruientium, creſcit fama dominorum. Tales enim prouehere Principem decet, vt quoties procerem ſuum fuerit dignatus aſpicere, toties ſe cognoſcat recta iudicia habuiſſe.

Boni Miniſtri, laus Principum. — Variar. IV. epist. III.

Vt genus ijs honeſtum.] *Enimuerò intereſt, & de his talibus ſpes omnino maior meliorque. Theodericus item rex, apud Caßiodorum* Prouidentiæ noſtræ ratio eſt, in tenerâ ætate merita futura tractare, & ex parentum virtutibus prolis iudicare ſucceſſum. Quia bona certa ſunt, quæ fidem ab exordio trahunt, dum origo neſcit deficere, quæ conſueuit radicitus pullulare. Fertur etiam curſu perenni fontium vena vitalis, & hanc conditionē ſuſtinent cuncta manantia, vt ſapor, qui conceſſus eſt origini, niſi per accidentia fuerit forte vitiatus, neſciat riuulis abnegari. *Atq; etiam in omni nobilitate, etſi corruptâ, generoſum tamen aliquid & ambitioſum ineſt.* Habet autem, *ait Seneca*, hoc optimum generoſus animus, quòd concitatur ad honeſta. Neminem excelſi ingenij virum humilia delectant & ſordida. *Tiberius igitur, in pleraque gubernatione prudens, hoc quoque ſeruabat, vt* mandaret honores (*Taciti verba*) nobilitatem maiorum, claritudinem militiæ, illuſtres domi artes ſpectando, vt ſatis conſtaret non alios potiores fuiſſe.

Proſapia ... melior de Nobilibus. — II. Variar. epist. XV. — Vt fons, ita riuuli. — IV. Ann.

Vilis ille, qui tantùm viles ſibi admouet.] *Neque hoc tantùm, ſed cauſſa etiam alia accedunt, Dioni Caßio, in Agrippa ſuaſoriâ ad Auguſtum, dicta.* Si remp. *inquit*, ignauis & nō magni pretij hominibus committas; ſtatim & nobilium ac ſtrenuorum iram in te prouocabis, ob contemptam eorum fidem, & maximis in rebus damna patieris. Quid enim præclari homo vilis aut ignobilis gerat? quis hoſtis eum non contemnat? quis ſocius ei obediat? quis militum non dedignetur ſub imperio eius eſſe? Enimuerò quæ mala inde manare poſſint, nihil opus habeo apud ſcientem te dicere: hoc tamen omittendum non eſt, hunc talem, ſi rem malè gerat, plus tibi damni, quàm ipſos hoſtes, daturum; ſin rectè aliquid egerit, ſtatim eius mentem, bonarum artium expertem, amentiâ & ſtoliditate completum iri, eumque ex eo tibimet ipſi formidoloſum fore. *Cauſſa ſunt, quæ appenſa pondus habeant, & vtique iſta poſtrema. Itaque Turcarum inſtitutum, haud ſatis mihi probabile, qui ex militari ſolâ virtute promouent, generis nullo adſpectu. Tegitur tamen hactenus culpa, quia nobilitas ibi ſublata, & præter vnum Dominum eiuſq; ſtirpem, reliqui ſeruorum loco ſunt. Niſi tamen, quòd vna hic ratio dari poßit, fides & obſtrictio maior tenuium, cùm facti grandes. Ammianus tangit, de Iouiano, qui ſub initio vndique ſe firmare volebat*: Malarichum ex familiaribus negotijs agentem etiamtum in Italiâ, Iouino iuſſit ſuccedere armorum magiſtro per Gallias: geminâ vtilitate præſpeculatâ, vt & dux meriti celſioris, ideoque ſuſpectus, abiret e medio; & homo inferioris ſpei ad ſublimiora prouectus, auctoris ſui nutantem adhuc ſtatum ſtudio fundaret ingenti. *Et profectò beneficiarij beneficiis ſuis ferè adhærent, vel ſuâ cauſſâ: & indicauit Liuius, de centum Senatoribus à Tarquinio Priſco allectis*: Factio, *inquit*, haud dubia regis, cuius beneficio in curiam venerant.

Lib. LII. — Cauſſa pulchra, cur viles non promouendi. — Aliter Turca. — Et cauſſa. — Lib. XXV. — Lib. I.

Excipio, ſi eximia in aliquo virtus.] *Multa exempla ſunt reipub. talibus feliciter communicata. Plutarchus & ſolam virtutem conſiderari vult, in Sullâ*: Ὥσπερ γὰρ χαλκουργὸς οὐ ζητεῖ τὸ ἐκ χαλκῶς, ἀλλὰ χαλκόν, ἢ ἱππικὸς ἵππον, οὐ τὸ ἐξ ἵππου. τί γὰρ ἂν ἐξ ἵππου ἡμίονος

Pag. 43. — Virtus inſpicienda.

ἠιιόσιος φέρεται, ὅτω τι ὁ πολιτικὸς ἀμφιγνοεῖται ἤτοι τὸς, ἐὰν μὴ ζητῇ τὸ ἄρχοντα τίς ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τινός: Vt enim venator non quærit quod tali cane natum ſit, ſed canem; & eques equum ipſum, non quod ex equo (quid enim ſi mulus ex equo natus ſit?) ita vir politicus totâ viâ errauerit, ſi in rectore non requirat quis ſit, ſed e quibus. *Claudianus conuenienter, in Stiliconis laudibus ponit:*

Lib. II.

—— lectos ex omnibus oris
Euehis, & meritum, numquam cunabula quæris,
Et qualis, non vnde ſatus.

Ito iſti. quod aduerſum prærogatiuæ nobilitatis videatur à nobis aſſerta: ſed de eximiâ ſcilicet virtute loquimur. & vbi paritas aut concurſus, Nobiles antehabendi: imò etiam ſi paullum infra.

Meliorem eſſe remp. & propè tutiorem, in quâ Princeps malus.] *Cauſſa in eodem Lampridio additur:* ſiquidem vnus malus poteſt à plurimis bonis corrigi, multi autem mali non poſſunt ab vno, quantumuis bono, vllâ ratione ſuperari. *Atque hoc eſt quod in Traiano deſiderabatur, ipſo optimo, ſed potente & retinente miniſtery mali.*

Proni miniſtri pernicioſi.

Emitur ſolâ virtute poteſtas.] *O bonum Principem, qui ſic facit! ô ſtatum felicem, vbi id facit! Sed rara hoc electio, & vel optimi Principes miſcent. Theodoricus rex in Caſſiodoro:* Dignitas dum ad incognitum venit, donum eſt; cùm ad expertum, compenſatio meritorum. quorum alter, debitor iudicij; alter obnoxius eſt fauori. Hos enim æſtimatione ſubuehimus, hos gratiâ promouemus, & ad omnes indulgentiæ vias ſe noſtra relaxat humanitas. *Ille verò fatetur, quod res eſt: & Gratia perſæpè in comitia hæc venit, an non & Pecunia? fortaſſè, ſed ô turpe, imo & exitioſum! vel hac cauſſâ: quòd rara in talibus integritas, & corrumpuntur facilè qui corrupêre. Alexander Seuerus dicebat:* Ego verò non patiar mercatores poteſtatum. neceſſe eſt enim vt qui emit, vendat. *Pariter Seneca.* Prouincias ſpoliari, & nummarium tribunal, auditâ vtrimque licitatione, alteri addici, non mirum: quando, quæ emeris vendere, gentium ius eſt. *Sed & Ludouicus Duodecimus, rex Galliarum, de talibus ſolitus dicere,* Eos quod auerſione emiſſent, ſingillatim poſtea vendere. *O Francia quod taces & peris, hanc habes vel inter primas cauſſas.*

Fauor etiã promouet. Lib. I. Variar. epiſt. XIII.

Interdum & Mercatura. Lamprid. De Beneſic. I cap. XV.

In Principem culpa cunctorũ redit] *Mæcenas ita Augusto, apud Dionem:* Nulli amicorum aut officialium tuorum nimia eſt indulgenda potentia, ſed ita ijs moderandum, vt ne te in culpam aut reprehenſionem coniiciant. Quidquid enim hi rectè vel ſecus egerint, id verò tibi adſcribetur, talemque te cuncti cenſebunt, qualia eos facta exercere permiſeris. *Ipſa autem ratio, quæ in poetâ noſtro adiungitur,* Iubere peccare, qui non vetat: *prorſus eadem in Philone concipitur, contra Flaccum. Is enim cùm Agrippam regem, Alexandriæ paſſus eſſet illudi, atque ipſe ibi Præſes: obiicit ei Philo, & addit:* Ὁ γὰρ ἐπιτρέπων ἢ τὸ παιδεῖν ἐπιτρίχων ἀνδρειωθείς, εἰ μὴ κακοῦργος, ἀλλ' ὅμως ἐφεὶς καὶ ἐπιτρέπων αὐτός: Qui enim caſtigare, aut ſaltem cohibere, cum poſſit, nec cohibet; palam eſt, eum permittere & pænè mandare.

In Miniſtros eum ipſi peccat. Lib. LII.

Permittere, quaſi iubere eſt.

Omnes miniſtros ciuibus & reipub. præſtet.] *Theodahadi regis, apud Caſſiodorum, dictum præclarum:* A domeſticis inchoare volumus diſciplinam, vt reliquos pudeat errare, quando noſtris cognoſcimur excedendi licentiam non præbere.

Lib. X. Variar. epiſt. V.

Ille ad ciuilia, hic ad bellica naturâ aptior.] *Quod Homerus quoque, vt pleraque prudentia aut ſapientia, ſic reuelauit:*

Iliad. ς.

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχει πολλὸν ἐνίκα:
Vnus conſilijs, alter præſtantior haſtâ:

de Polydamante & Hectore ab eo prolatum. Et Polybius illuſtri exemplo hoc notauit in Arato Sicyonio, qui ad ciuilia omnia mirificè vafer & appoſitus, trepidabat in bellicis: nec exſequi aut facere, cor aut corpus ei firma. Ipſa Polybij verba compendio dabo: Aratus, inquit, erat in rebus ciuilibus vir vndique perfectus. facunde loqui, prudenter cogitare, induſtrie cogitata exſequi, hæc omnia poterat: diſcordias etiam ciuiles leniter ferre, & amicos adiungere & ſocios facere, inter primos artifices. Tum etiam inſidias, fraudes, ſubſeſſus in hoſtes comminiſci, eademque ad exitum deducere, ob tolerantiam & audaciam, efficax maxime aptuſque erat. Hic autem ipſe, ſi quando in aperto acie dimicare vellet, ſegnis in conſilijs, timidus in aggreſſionibus, nec aſpectu quidem aut vultu pugnam tolerans. Ideoque & Peloponneſum repleuit trophæis, ſed in ſe erectis. Adeò natura hominibus non corpora ſolùm, ſed animos dedit diſſimiles variantesque, vt idem ille vir non ſolùm erga res diuerſas diuerse ſe habeat; ſed & in ijs quæ aſſimiles, alias ſapientiſſimus videatur, alias tardiſſimus, itemque & audaciſſimus, & timidiſſimus. Neque hæc inopinata nimis aut paradoxa ſunt, ſed nota & familiaria ijs qui volunt intendere. Nam ecce & in venatibus alij ſunt audaces, feraſque ſubſiſtunt; ijdem ad arma & contra hoſtes, degeneres. Sed & in bellicis rebus, alij in ſingulari certamine, & cum vir cum viro componitur, acres & validi ſunt; ijdem communiter in prælio & inſtructâ acie, ignaui & nullius pretij. Theſſalorum equites turmatim & conferti in ſi ingruant, intolerabiles ſunt: extra aciem, in tempore aut loco viritim pugnare, tardi, & inutiles. Ætoli autem contra. *Scilicet magnus ille Deus hoc voluit, aliud eſſe alijs, nec in omni re vnum eminere.*

De Arati ingenio notabile. Lib. IV.

Dona ſua dona.

Claud.

—— partitim ſingula quemque
Nobilitant, hunc forma decens, hunc robur in armis,

Hunc

Hunc rigor, hunc pietas, illũ ſolertia iuris,
Hunc ſoboles caſtique thori.

Atque vt alius poëta ait:

Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα, Homer. Iliad. ν.
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν:
Illi bellica nempe Deus donauit, at illi
Saltare, atque alij fidibus cantuq; valere.

Feci eos quoſdam promouet, & ſuos Genius. Principum inclinatio in hos, offenſio in illos eſt.] *Quis non cottidie animaduertat? & eſt ſanè in his promotionibus ius aliquod etiam fortunæ. Tacitus de Veſpaſiano:* Multos præfecturis & procurationibus, plerosque ſenatorij ordinis honore percoluit, egregios viros & mox ſumma adeptos; quibuſdam fortuna pro virtutibus fuit. II. Hiſt. *Sed & ius hoc eſt diuinis regibus, vt in Homero legi,* Odyſſ. ϑ. alium virorum odiſſe, alium amare. *Itaque argutè Caſſiodorus:* Nun eſt maius meritum, quàm gratiam inueniſſe regnantium. *Quid, quòd ipſa electio viſa initio abſurdior, ſæpè poſteà laudatur? Verè enim Tacitus:* Multus in prouincijs, contrà quàm ſpes aut metus de illis fuerit, egiſſe. excitari quoſdam ad meliora magnitudine rerum, hebeſcere alios.

IN CAPVT XI.
Præcepta Adminiſtris.

Pag. 43 AVDACVLI.] *Seneca de Tranquillitate:* Quorumdam parùm idonea eſt verecundia rebus ciuilibus, quæ firmam frontem deſiderant: quorumdam contumacia non facit ad aulam. Lib. I. cap. IV. *Medium ergo tenendum, vt & fiducia adſit, & contumacia abſit.*

Iactantia odioſa. Sine iactantiâ agite.] *In quo peccant ſæpè aulici, & odia atque inuidiam prouocant fruſtrà. Talis ille Heraclides, potens apud Philippum Macedonem, & ex vili humiliq; ductus: de quo Polybius,* πρὸς μὲν τοὺς ἥττους σοβαρὸς καὶ ἀπηνέστατος καὶ ὑπερήφανος, πρὸς δὲ τοὺς ὑπερέχοντας κολακικώτατος: aduerſus inferiores ſeuerus maximè & ſuperbus, erga ſuperiores in primis adulator. Aulici mores. *Atque iſti ydem, de quibus Seneca,* regiæ potentiæ miniſtri, quos delectat ſuperbiæ ſuæ longum ſpectaculum, minuſque ſe iudicant poſſe, niſi diu multumq; ſingulis, quid poſſint, oſtendant. II De Benef. cap. V. Nihil confeſtim, nihil ſemel faciunt. Iniuriæ illorum præcipites, beneficia lenta ſunt. *O penicillum, non calamum, & quo temporis etiam noſtri egregiè mores effinguntur! Sed & à Dione, de Seiano illo, non altero à Tiberio, ſed altero penè Tiberio:* Is, *inquit,* homo ſuperbiſſimus ſtudioſè ab omnibus colebatur, ſalutabatur, deducebatur. Lib. LVIII. Omnia enim acriter, & maximè procerum, obſeruabat & verba & nutus. Nam qui proprià potentià nituntur, neque ſalutationes aut hæc obſequia valde requirunt; & ſi omiſſa fuerint, vitio non vertunt, ipſi nempe ſibi conſcij contemptu ſui hoc non factum. Qui verò fuco & adſcititio ſplendore vtuntur, ij omnia talia magno opere, & tamquam ad dignitatis ſuæ culmen pertinentia, requirunt, & niſi conſequantur, grauiter ferunt vt abiecti, & iraſcuntur quaſi iniurià affecti. Ideoque iſtos magis pæne, quàm ipſos Imperatores, vulgò obſeruant, & circa eos ſatagunt: quoniam apud hos ſiquid peccatur, virtus cenſetur remittere & ignoſcere; apud illos, imbecillitas & virium inopia. contrà autem vlciſci, facere ad ſtabiliendam oſtentandamque potentiam arbitrantur. *Tales iſti, qui potentiam ſuam non benè ferunt, & ideò nec diu ſæpè ferunt.*

Ad auctorem & ducem, vt miniſter, fortunam referas.] Pag. 4. *Valde hoc obſeruandum, præſertim in bellicis, in quibus haud temerè alios volunt eminere. Ad Principem igitur refer, cuius auſpicijs pugnas, per eius fortunam (ita res eſt) fortunatus. Dirigit enim hæc ſuprema Prouidentia, & miniſtros quoque* Felices felicium miniſtri. *attollit aut deprimit eius, in quo alterutrum vult fieri. Germani hoc erga Principes ſuos ſeruabant olim: &* illum defendere, tueri, ſua quoque fortia facta gloriæ eius aſſignare, præcipuum ſacramentum erat, *vt Tacitus ſcribit. Simile Gallorum* Deuoti.

Hæc eſt conditio regum, vt caſus.] *Quod ingenium regum in vno Philippo Macedone benè expreſſit Demoſthenes:* Reges gloriæ auidi. Orat. ad epiſt. Philippi. Eum ita gloriæ cupidum eſſe dicunt familiares, vt omnia præclara facinora ſua eſſe videri velit, & magis indignetur ducibus ac præfectis qui proſperè & laudabiliter aliquid geſſerint, quàm ijs qui infeliciter & ignaue. *Ipſe hic affectus in filio Alexandro, de quo Curtius:* Lib. VI. Quippe Alexander hoſtes vinci voluerat, Antipatrum viciſſe ne tacitus quidem indignabatur, ſuæ demptum gloriæ exiſtimans quidquid ceſſiſſet alienæ. *Suſurrant idem & inſtillant Antiocho regi interiores aulici, apud* Lib. XXXV *Liuium:* Ipſam eam gloriam belli, quâ, velut dote, Annibal conciliétur, nimiam in Præfecto regio eſſe. Regem conſpici, regem vnum ducem, vnum imperatorem videri debere. *Denique conſenſu ita reges: & patrum quoque memorià legimus, (vt vetuſtiora omittam) quicumque res magnas ſub regibus geſſère, ad extremum aut in offenſà, aut in exiguà gratià fuiſſe.* Magni Duces, ferè poſteà neglecti. *Teſtor Alfonſum Albuquerkium, qui pleraque Indiæ Orientalis Luſitano regi ſuo ſubiecit: at idem accuſatus maioris ſpei, & ſuſpectus denique, reuocatus in patriam eſt, & morte opportunà fortaſſe ignominiis exemptus. Simile in* Duarte Pacieco, *qui poſt magna merita, in cuſtodiam & vincla coniectus etiam fuit, & in clarà innocentià liberatus tandem, ſed vt in paupertate ſeneſceret.* Conſaluum Magnum, & Ferdinandum Corteſium, *nec ipſos parem gratiam meritis retuliſſe, aliquis arbitretur & dicat. Quid cauſſæ eſt? beneficij magnitudo, cui reges dolent & nolunt obſtringi.* Ann. IV. *Noſter Tacitus:* Deſtrui per hæc fortunâ ſuam Cæſar, imparemque tanto merito rebatur. Nam beneficia vſq; eò læta ſunt, dum videntur poſſe exſolui: vbi multum anteuenère, pro gratià odium redditur. *Sed & ſimile hic quod in arboribus, ſub quarum vmbram, vbi tempeſtas eſt, confugimus: cùm deſerenauit,*

ramos frangimus, & abimus. Addam prudentiſſimi Cominæi ſententiam: Memini regem (*Ludouicum*) mecum ſic loqui, vt diceret, fieri aliquando, vt operæ nauatæ laudabiliter minus pretium ſit, idque culpâ eorum qui nauaſſent: dum elati quadam confidentiâ, inſolenter & proterue ſe gererent. Atque addebat, felicem eſſe, eius ſententiâ, cui rex nullo ſuo magno merito beneficium conferret: atque id præſtare, vt obſtringatur aliquis Principi, quam vt illum habeat obſtrictum. Se quoque hoc ingenio eſſe, vt plus amaret, qui ob beneficentiam ſibi deberent, quàm alios quibus ſe debere putaret. *Claudit deinde Cominæus:* Tam eſt difficile in omni genere vitæ ſic ſe gerere, ne impingas: magnumq́ue eſt Dei donum, valere ſenſu communi, & iudicio naturali. *Proclive omnia: ſed age tu Cominæe, qui hæc ſcis & præcipis, ſatiſne cauiſti? naturalis tuo præceptio ſepſit aut muniuit? accepiſti plagam, & in tuâ arenâ circumuentus es ab aulicis; qui, mortuo rege Ludouico, effecêre calumniis vt in carcerem conderêris, per triennium ferè ſeruarêris, denique capitis cauſſam ipſe diceres, ne patrocinari quidem quoquam auſo. En ludibria vitæ, & iactationes hominum! quibus nihil vſquam, per vllam ſapientiam, eſt certi: non certè in lubrico illo culmine & faſtigio Aulæ. Licet dicere:*

> Summum ad gradum cùm claritatis veneris, (Laberius.)
> Conſiſtes ægrè, & quàm deſcendas, decides.
> Cecidi ego, cadet qui ſequitur.

(*Exteri ſubiecti inuidiæ.*) *Atque his liuoribus aut periculis exteri maximè ſunt expoſiti (vt ille ipſe Cominæus:) quod monuit Polybius:* Xantippus, reſtitutis (Lib. I.) Carthaginienſium rebus, paullò poſt in patriam rediit, optime ſibi conſulens. Nam res egregie geſtæ & præclara facinora inuidiam & calumnias gignere ſolent, quas ciues quidem aut indigenæ, amicorum & affinium copiâ atque operâ, poſſunt repellere, at exteri facilè & ſtatim ab vtroque iſto vincuntur, & periclitantur. *Eſt in mente magnus Princeps, qui voces & ſuſpiciones, in diuturnitate Præfecturæ & fortunæ ſecundantis, non effugit. maior futurus, ſi in vigore famæ, & tempeſtiue diſceſſiſſet. Plutarchus igitur ſapienter monuit:* (*In tempore diſcedendum.*) Εἶναί τινα καὶ πολιτικῆς περιόδου κατάλυσιν. τῶν γὰρ ἀθλητικῶν ἀγώνων τοὺς πολιτικοὺς οὐδὲν ἧττον ἀκμῆς καὶ ὥρας ἀπολειπομένους ἐλέγχεσθαι: (In Lucullo.) Eſſe & politici curſus finē quemdam ac terminum. nec minus ciuilia certamina, quàm athletica, vigore & tempore deſtituta, vituperari ac coargui.

Gloriam impoſitæ ſummæ manus illis relinqueret.] *Hoc ſciuit iam olim & fecit Ioab, magiſter militiæ Dauidicæ, de quo libri ſacri:* Miſitq́ue Ioab nuncios ad Dauid, dicens: Dimicaui aduerſum Rabbath, (II Reg. cap XII.) & capienda eſt Vrbs-aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & cape eam: ne cùm a me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo adſcribatur victoria. *Ergo, vno verbo, gloria omnis Principi adſcribenda, & vindicanda. Quàm fecit hoc vanè, aut ſtultè potiùs, ipſe Princeps Con-* (*Conſtantij vanitas.*) (Lib. XVI.) *ſtantius? de quo Ammianus:* cum, edictis propoſitis, ſe ſolum (cùm geſtis non adfuiſſet) & dimicaſſe & viciſſe, & ſupplices reges gentium erexiſſe, aliquoties ſcripſiſſe: *& talia, quæ ſine riſu aut miſeratione fatuæ ſuperbiæ nemo legat.*

Iniurias ferendo, & gratias agendo.] *Tacitus & hoc indicat:* Egit grates, qui finis (*Patientiâ opus Aulico.*) omnium cum dominante ſermonum. *Cur autem non ita faciant, qui in aulâ beatitatem quærunt? Ariſtippus præibit, verſutus philoſophus,* qui conſputus à Dionyſio, cùm nihil moueretur, & quidā mirarentur: Nempe piſcatores, inquit, vt gobium capiant, aquis patiuntur ſe adſpergi; & ego vt balænam, non patiar ſputo madidari? *Addo Senecam:* (II. De Irâ, cap. XXXIII.) Potentiorum iniuriæ hilari vultu, non tantùm patienter ſunt ferendæ. facient iterùm, ſi ſe feciſſe crediderint.

Qui ſecretis criminationibus infament.] (*Arcana calumnia.*) *Contra quos quid remedij? Expoſtulat cum Deo Choniates in hac re:* O inſpector omnium ocule, quem nemo fallit, cur conniues ſæpè in his hominum, & grauioribus etiam, culpis? nec ſtatim immittis ignes & tonitru & fulmina, ſed vindictam ſuperſedens differs? Imperueſtigabile tuum iudicium, & humanis ratiocinijs inacceſſum: niſi quòd ſapiens profectò es, & norma certa vtilitatis, etſi nos tenui mente præditos id latet. At enim venator aliquis ſerpentem, aut leonem denſâ iubâ, quem in montibus videt vel audit, ſtatim declinat & effugit, ſed & maleficus aut latro exorabilis eſt, & precibus aut lacrimis molleſcit: virum verò qui proximo & amico malum in corde machinatur, aliudq; ſentientem aliud loquentem, multæ ſapientiæ eſt euadere, & à diuino auxilio pendet. *Præmiſerat verò idem de Theodoro Styppiotâ, per Camateri Logothetæ calumnias euerſo: ac miſcet deinde præcepta:* Eſſe eos æmulos, quantum poteſt, obſeruandos, qui ingenio moribuſque parum liberalibus & occultis ſunt præditi, & linguam habent a corde diſſentientem. Ante omnia verò, cuſtodiam ori ponendam, nec ſinere linguam temerè euagari dentium ſeptum & labiorum propugnaculum, quibus à naturâ, velut duplici vallo, eſt circumdata. *Benè, & ſilentium aut circumſpectus ſermo optimo hîc armis.*

Quo incautior decipiare, palàm laudatum.] *Id verò argutè malignum & mirum genus lædendi eſt, laudare. Excitatur* (*Laudando euertere.*) *enim occultè Princeps in liuorem aut metum,* (Lib. IV.) *præſertim ſi animo puſillus eſt. Polybius exemplo & ſententiâ id docet, de Apelle quodam ſubdolo calumniatore. qui cùm Aratum apud Philippum Macedonum regem traduxiſſet, ac falſi compertus eſſet; non ideò deſtitit, ſed tranſtulit deinde calumniam in*

Taurio-

Taurionem quemdam, qui Peloponn[illegible] *rebus præerat.* Hunc non accuſauit, ſed laudauit, aſſerens digniſſimum eſſe, qui cum rege ipſo in caſtris atque acie ageret. *Addit deinde:* Καινὸς γὰρ δή τις οὗτος εὕρηται τρόπος διαβολῆς, τὸ μὴ ψέγοντας, ἀλλ' ἐπαινοῦντας λυμαίνεσθαι τοὺς πέλας: Nouus enim calumniæ modus repertus ille, non culpantes, ſed laudantes, lædere atque euertere alios.

Incerta Aula. Nihil rerum mortalium tam inſtabile & fluxum.] *Quæ ſecula id non docent? vetera, media, noſtra. Inter veteres,* Ioab *ille vir acer, callidus, militia Dauidis & conſiliorum arcanorum arbiter, cum à vino rege non euertitur, iuſſus eſt cædi à ſucceſſore. Quid* Apelles *inter Græcos? ille à Philippo rege proximus, eo iam gradu & opibus, vt ab ipſo timeretur, momento horæ deijcitur, deſertus ab iis qui anteà ſtipabant & colebant. Polybius ita narrat:* Aratus flagitia & ſuperbiam eius regi aperit, ad vindictam ſtimulat, & rex id ſecum ſtatuit, ſed ita altâ diſſimulatione, vt mentem hanc eius nemo ſciret. Vocatur Apelles. ille fidenter veniens, & quaſi omnia ex ſententiâ patraturus, ſimulac conſpectus eſſet, ex Chalcide Corinthum venit. Cum appropinquaſſet, certatim ſatellitij militumque Præfecti, cum ipſis militibus obuiàm procedunt, agmine & pompâ in regiam deducunt. Cum autem ingredi ſtatim, vt conſuêrat, vellet, ianitor quidam præſtolari eum iuſſit, occupatum in præſenti regem dicens. Apelles nouitatem rei demirans, hæſitabundus aliquamdiu conſtitit: mox mæſtus, inopſque conſilij, inde diſceſſit. Comites illi omnes ſubitò dilapſi, vt denique ſolus cum ſeruulis ſuis domum peruenerit. *Paullò poſt captus cum filio, vinctus, & interfectus eſt. Sed poſt priora illa, Polybius oppoſitè addit:* Parua omnino interualla temporis, omnes homines attollunt rurſumq; deijciunt, maximè verò eos qui in Aulis verſantur. Reuerâ enim iſti *Aulici calculis ſimiles.* adſimiles ſunt abacorum calculis, qui, vt ſecundùm voluntatê calculatoris, modò obolum æreum, modò talentum valent; ita Aulici, ad nutum Principis, modò beati, modò miſeri fiunt. *Atque hoc in Apelle exemplum: quàm geminum Roma, in* Seiano? *qui diu Tiberij Auguſti potens, & ad inſtar eius ſtatuis, honoribus, cultu; tandē vnâ epiſtolâ ſubuerſus eſt, & caput illud* toto orbe ſecundum, *vt cum poetâ dicam, laqueo præbuit, & cadauer ſuum opprobrio, laceratione, vnco.* Quo die illum Senatus deduxerat, populus in fruſta diuiſit: in quem quidquid congeri poterat, dij hominesque contulerant, ex eo nihil ſuperfuit quod carnifex traheret. *Et ſimilis potentia atque exitus Plautiani, ſub Antonino, quæ in Dione Caſſio lege. Iam in æuo poſteriore, apud Hiſpanos quàm nobile documentum fluxæ potentiæ* Aluarus Luna eſt? *Amabat & euehebat eum Ioannes rex Caſtellæ, ſuper omnes homines & amicos. Opibus, titulis, præfecturis, cottidie augebatur; atque ita regem ſuum fecerat, vt vel bellum eius cauſſâ gereret cum vicinis regibus, & cognatis. Nulla res in maiore famâ & inuidiâ, quàm iſte amor: atque is ſatis diuturnus. Sed quis exitus?* Sicut diuiſiones aquarum, ſic cor regis, *ait Hebræus ſapiens. Occultè abduxit ſe ab Aluaro, odit quantum amauerat, denique paucis conſcijs, in oppido Burgenſi, ſagaciter hominem in vincla conijcit, damnari per ſententiam iubet, caput abſcindi, & in foro per triduum oſtendi. O cæca mortalitas! tu ille ſuperbus paullo antè & inſolens, vbi es? quid es? deſiiſti eſſe, & tot annorum cumulata felicitas, ſubito turbine quaſſata & euerſa eſt. Verè tu prædixeras Aluare, non ſine mali præſagio: admirantibus alijs fortunam tuam & apud te prædicantibus,* Improuidi, ne ædificium ante finem operis laudaueritis. *Aluari commenſum dictum.* *Sed mihi finis non ſit, ſi exempla cumulem, obuia, vt verè dixi, in omni æuo. Claudamus Sidonij verbis appoſitis:*

Lib. III. Epiſt. III. Periculoſam regum familiaritatem eſſe. quorum conſuetudinem ſpectatiſſimus quiſque *Sidonij egregium.* flammarum naturæ bene comparat, quæ ſicut paullulum à ſe remota illuminant, ita ſatis admota ſibi comburunt.

Nota Aulice. accede, inſinua, amo, amare; ſed non nimis.

Speciem magis in amicitiâ Principis, quàm vim retinent.] *Imagine ad hanc rem vſus pater Themiſtoclis: quem cùm à rep. gerendâ vellet abducere,* oſtendit ei in litore *Vetus Aulicus, vetus nauis.* triremes veteres, abiectas iam & contemptas: tales adminiſtratores reipub. eſſe, cùm non vltrà ex iis fructus. *In Plutarcho.*

Aratæa aliqua vox erumpat.] *Nam & Aratus inter exempla infida regiæ amicitiæ. qui Philippo Macedoni diu carus vtiliſq;* *Aratus veneno perijt.* *amicus veneno tandem ab eo tolli iuſſus eſt lento, & ſenſim occidente. Non latuit Aratum, ſed cùm aperire, mederi non eſſet, tulit tacitus: niſi quòd amicorum cuidam Cephaloni, in cubiculo, cùm eo coràm ſanguinem ſpuiſſet: illo admirante, ſubiunxit,* Τοιαῦτα τὰ ἐπίχειρα τῆς βασιλικῆς φιλίας: hæc ſunt præmia regiæ amicitiæ. *Tales Philippus, & alij: non ſic noſtri* AVSTRIACI *(quod verè & in loco dicimus:) patientes miniſtrorum ſuorum, & ad extremum mites.*

Iſta eueniunt, numquam mihi.] *Quid ergo? aulam & totum hoc genus damnamus aut deſpicimus? abſit: ſed Sicyonia iſta* *Otium nobis ante aulam.* *aut cothurnos pedibus meis conuenire, hoc nego. Valerius olim, quaſi Apollinis voce,* Lib. VII. cap. I. *dixit:* Magis ſe probare ſecuritate ridens tugurium, quàm triſtem curis & ſolicitudinibus aulam. *Nam hæc duo, etiam in optimò eo eſſe, nemo expertus abnegabit. Nos verò ſeceſſum & otium quærimus: quid tum? otium, ſed non ignauum.* Habet vbi ſe, etiam in priuato lare, explicet magnus animus: nec vt leonum animaliumque impetus caueis coërcetur, ſic hominum, quorum maximæ in ſeductu actiones ſunt. Vbicumque otium meum abſcondero, prodeſſe volam ſingulis & vniuerſis, ingenio, voce, conſilio.

Lib. V. — Seneca de Tranquil. c. I.

Nec enim is ſolus reip. prodeſt, qui candidatos extrahit, & tuetur reos, & de pace belloque cenſet: ſed qui iuuentutem exhortatur, qui in tantâ bonorum præceptorum inopiâ, virtute inſtruit animos, qui ad pecuniam luxuriamque curſu ruentes prenſat ac retrahit, etſi nihil aliud, certè moratur; in priuato publicum negotium agit. *Hæc ſapiens Seneca: cuius verba expreſſi; animum velim, ac conor.*

IVSTI LIPSI
AD IV. LIB. POLITICORVM NOTAE.

IN CAPVT I.
De Prudentiâ, quam Propriam dixi.

Pag. 45. CONFVSE viam aliquam ſignabo.] *Propriè & diſtinctè vix poteſt. Ariſtotelem audio:* Ὥσπερ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ περὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἀδύνατον ἀκριβῶς πάντα γεγράφθαι. Καθόλου γὰρ ἀναγκαῖον γραφῆναι, αἱ δὲ πράξεις περὶ τῶν καθ' ἕκαστόν εἰσι: (II. Pol. cap. VI.) Sicut in aliis artibus, ita in Politicâ ordinatione, fieri non poteſt vt omnia ſingillatim & accuratè ſcribantur. Vniuerſè enim ſcribi neceſſum eſt, at actiones ſunt rerum ſingularum. *Enimuerò eorum eſt, qui mente & vſu valent, ex his communibus formare ſententiam & decretum in rebus ſingulis, & ad hoſce velut normas adaptare.* (*Vniuerſalis præcepti fructus.*)

IN CAPVT II.
De Prudentiâ Togatâ.

Pag. 46. PRVDENTIA duplex eſt, Togata & Militaris.] *Benè enim hoc Salluſtius:* (Orat. de Repub. ord.) Firmanda eſt reſpublica, non armis modò neque aduerſus hoſtes; ſed quod multò maius multoque aſperius eſt, bonis pacis artibus. *Artes pacis ad Togam faciunt, atque hoc opus* maius aſperiuſque *meritò dicit. Idem Liuius:* Excellentibus ingeniis citiùs defuerit ars quâ ciuem regant, quàm quâ hoſtem ſuperent. (*Togata Prudentia ardua.*)

Materies duplex, Res diuinæ, Res humanæ.] *Hoc quoque Strabo ita dicit, vbi de Moſe diſſerit;* (Lib. XVI.) Hoc à naturâ hominibus eſt inſitum, & commune Græcis ac Barbaris, vt in politicâ vitâ, communi præcepto & legibus viuant. Præceptum hoc autem duplex eſt, aut de Diis aut de Hominibus: *& plura addit, de vi religionis in animos noſtros, & quàm antiquis ea fuerit curæ. At nos quoniam olim (ante annos penè ſex) in reliquo capitis huius & ſequentium ſuper Religione ſcripſimus, prouocati ab importuno homine, & quem nec amici ament: iure viſum eo hic inſerere, & eſſe Notarum loco. Tu lege qui voles, en habes.* (*Duplex Togatæ prudentia.*)

IVSTI LIPSI
DE
VNA RELIGIONE,
ADVERSVS
DIALOGISTAM
LIBER.

In quo tria Capita Libri quarti
Politicorum explicantur.

CENSVRA.

QVæ de vnâ hic religione apologeticè ſcripſit I. Lipſius, ex Auctoris ipſius confeſſione & totius diſceptationis filo; de orthodoxâ, catholicâ & Romanâ (quæ vna & ſola vera eſt Religio) ſcripta eſſe teſtificor. Louanij, ix. Calendas Septembres, 1593.

Henricus Cuyckius, D. Petri Louanij Decanus, Academiæ Cancellarius, & Pontificius ac Regius librorum Cenſor.

ILLV-

ILLVSTRES ORDINES,

LIBER in me nuper prodijt, cui an reſponderem, iure dubitaui. Auctor an ille eſt, cui debeam? homo inquietus, turbidus: & cui vnum hoc ſtudium, litigare. Sicut canibus quibuſdam inſitum eſt, ſine cauſsâ aut diſcrimine latrare: talem audiebam iſtum, nec iudicio hæc ſcribere, ſed morbo. Cum hoc me componerem, & velut includerem in eodem campo? quem & vincere inglorium, & à quo atteri ſordidum eſſet. *Facit* enim *ſe aduerſarium*, ait Seneca, *quiſquis contendit, & vt vincat par fuit.* Sed cauſſa etiam ſilendi altera, ab ipsâ ſcriptione. Nam qualis ea eſt? plebeia, futilis: & concepta plebeio quoque ſtilo. Quotuſquiſque ea leget, ſi ego ſileam? nec deprimere aduerſarium meum poſſum, niſi vt attollam. Adde quòd calumniarum conuiciorumque plena: & corniculas citiùs in Africâ, quàm res rationeſque ſolidas reppererim in hoc ſcripto. Vetus ille verſus hîc valet:

*Λόγοις μὲν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. ** Sunt Hermodori verba, mercimonii.*

& flumen verborum vbique video, mentis vix guttam. Quid igitur reponam aut reſpondeam? ſerium aliquid aut eruditum? non eſt occaſio. conuicia & dicteria? non eſt meum: & ita adhuc viximus ſcripſimuſque, vt nemo de nobis, de nemine queri etiam ego poſſim. Primus iſte eſt (heu fatum Lipſij!) qui procaciter & ex ſuperuacuo me laceſſit. Quem vt imiter, non adducar: perſuaderi tamen mihi paſſus ſum, vt reſpondeam. ſiue quia publicè intereſt, tam effrænem petulantiam reprimi & retundi; ſiue quia meâ, calumnias & mendacia leui manu abſtergeri, quibus nos aſpergit. Dicit enim nec ſcripta mihi, nec dicta: aut certè non ſic ſcripta. *Tantum* autem *veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantum & corruptor ſtilus.* Quæ ratio præcipuè me mouit, vt reſcriberem: nequis ſilentium meum in conſenſum duceret, & crederet approbata nobis, quæ non videret refutata. Sed fecimus tamen breuiter. quoniam, vt ait Pindarus, *εὐώνυμον εἰς δίκαν τρία ἔπεα διαρκέσει: idemque modeſtè. quia vt ſcopulus aſſilientes vndas ſine motu vllo ſuo frangit: ſic nos conuiciatores iſtos, ſine acerbitate vllâ aut irâ. Dicta tamen quædam aut ioca miſcuimus. cur non liceat? viri magni, imò & ſancti, fecerunt in ſimili genere: & benè Tertullianus, *Multa*

Tertull. aduerſus Hæreſ. cap. XVI.

** Iuſtam ad cauſſam tria verba ſufficient.*

Aduerſum Valent. cap. VI.

ſunt ſic digna reuinci, ne grauitate adorentur. Vanitati propriè feſtinitas cedit. Hæc omnia ad vos

ILLVSTRES ORDINES,

&ad veſtrum tribunal deferimus: vt iudicetis tamen non vt vindicetis. Nam mihi purgatio ſola propoſita eſt, non vltio: & auertere plagam voluimus, non inferre. Vos, quorum id munus, me meaque auctoritatis veſtræ clypeo tegite: neu patiamini *innocentia plus periculi, quàm honoris eſſe.* Atque hoc eâ lege, ſi proba iſta apud probos. Nam quòd iſti ea calumnianturaut carpunt: nihil eſt imò hoc quoque boni argumentum, talibus diſplicere. Salluſt. Iugurth.

AD LECTOREM QVEMCVMQVE.

VIDES *reſcriptum meum, Lector, ex amicorum ſententiâ potiùs, quàm ex meâ. Nam mihi initio decretiſſimum fuit, non reſpondere: qui vetus illud memineram,*

Bacchæ bacchanti ſi velis aduerſarier, Plaut.
Ex inſanâ inſaniorem facies, feriet ſæpiùs.

Sed vicerunt ÿdem illi eò minùs iam reluctantem, quod eâdem operâ NOTAS *noſtras daturus eram ad trina illa Capita; quæ in calumniam venerunt. Nam quòd illi tantùm reſponderem: nugæ. quis fructus? at aliquis ex hoc conſilio, & ſcriptione, quam vides. Vt etiam ordine & velut preſſo pede ſcripto eius inſiſterem, non placuit. quid enim ille ordine dicit? prima, media, vltima, pleraque eadem: repetitio vbique & mixtio, &, quod Græci dicunt,* * πάντα μία κόνις. *Nos ſi quid ad rem fecit, non omiſimus: conuicia vix attigimus. quia ſcimus*

* Omnia idem puluis.

Iſtunc theſaurum ſtultis in linguâ ſitum, Plaut. Pœn.
Vt quæſtui habeant malè loqui melioribus.

Et ampliùs ſcimus: Æquo animo audienda eſſe imperitorum conuicia, & ad honeſta vadenti contemnendum eſſe iſtum contemptum. Seneca. *Tu quiſquis es Lector, in bonâ cauſſâ faue: & ſiquid eſt quod minùs pro veſtro omnium guſtu, ſcitote me ſcripſiſſe & ſuaſiſſe quæ viſa optima, &* vtilitatem iuuandi prætuliſſe gratiæ placendi. Plinius Præfat.

IVSTI LIPSI ADVERSVS DIALOGISTAM LIBER.

LIBRVM tuum legimus, & quæ viſum mihi reſpõdere, hîc habes. Pauca mole, ſed non pondere: & tu quoque non multa ſcripſiſti, ſed multis. Toto libro placuit tibi non ſolùm πολυλογεῖν, ſed ταυτολογεῖν, &, quod poëta dicit, *oberras* vbique *eâdem chordâ.* Lacon quidam ad luſciniam: *Vox es, prætereà nihil.*

ORDIAR *à capite & ab ipſâ fronte tui libri. Titulum feciſti:* LIS, ſiue PROCESSVS INTER IVSTVM LIPSIVM ET.] *Nollem te hoc præſcribere, mali augury eſt in principio lapſus. Ego tecum litigo? numquam factum. Natura mea, conſuetudo, valetudo abhorrent ab omni litigio, & ſi me non noſti, ſcito non eſſe pacatius ingenium in Batauiâ veſtrâ. Denique ego tecum? ſi viſum mihi litigare, alius eſſet cum quo conſererem manum. Nam, vt ille ait,* — *In libri titulum.*

—— trophæum ferre me à forti viro pulchrum eſt. — *Attius.*
Sin autem & vincat, vinci à tali nullum eſt probrum.

At tu quis es? ignotus es. imò tu quis es? nimis notus es.

DEDICATIO *ſequitur, eáque* Ad Senatum huius vrbis] *Grata erit, niſi fallor. Cur tamen ad hunc potiſſimùm? quiáne olim hîc turba? & eos fautores putaſti turbidi tui animi aut ſcripti? Scis enim: & te quoque aliquid occulti ligni ſuggeſſiſſe in hanc flammam nos ſcimus. Sed tu homo erras. illa reſederunt, & beata pax ac concordia, iterùm in hac vrbe. Aeole, non eſt hic locus tuis flabris.* — *In dedicationem.*

EPISTOLAS deinde meas ſubiungis.] *Quo exempla? nullo bono, aut cuiuſquam boni. Egóne hoc fine ſcripſi, vt ederes? per ſomnium non cogitaui. Homo inconſpecte, tollis è vitâ commercia aut certè libertatem litterarum. Apud bonos ita ſolet, vt duobus ſcripta inter duos pereant. Tu aliter eſto. Cur tamen, ſi viſum eas edere, non edis ipſas? Verti, inquies. Ita ſanè, ſed non in decentiorem formam. Quid enim ſi parum fideliter? quid ſi parum expreſſè? Vtrumque verùm eſt. nam nec in Latinè nimis (ſine contumeliâ dico) doctus: & quod nolo te neſcire, multa ſunt in illis noſtris propriè & ἐμφατικῶς ſcripta, ad quæ* — *De epiſtolis meis editis.* — *Terentii.* — *Impetere.*

vertenda tu non adſpiras. Aliter longè catuli olent, aliter ſues. *Atque ecce, Ordines, epiſtola præcipua exemplar ipſum.* — *Plaut.*

I. LIPSIVS S. D.

ACRITER tu cauſſam hanc non Libertatis ſed Licentiæ agis. Nefas tibi interfici quemquam religionis cauſâ. Quid ais? etiámne ſeditioſum? etiámne palam impium & blaſphemum? vis enim non conſtare Principi quæ ſit proba aut vera Religio. Bellè. Dic ſodes, in re tam ſeriâ ludis? aut vis Academiam iamdiu mortuam excitare, & facere omnia controuerſa? Sed video quid agas. Vis me definire quam probam cenſeam: & hunc quoque tibi campum dare differendi. Non faciam mi :::::::::, nec nunc opus. Illud dogma noſtrum πολιτικῶς * firmum maneat, Vnam religionem (eamque probam) in vno regno teneri. Quid tu mihi Iohannem aut Petrum, & martyres adducis? Scilicet qui probam religionem oppugnant ſunt Iohannes & Petrus. Quin dic ſeriò quod ſentis. * Vis quamuis religionem à quouis poſſe oppugnari: aut tu quid in meâ ſententiâ oppugnes non video. Seua eſt, inquis. Quid ita? Statim enim homines ad ferrum & ad ignem. Non ego: ne erres. Et caue imponant tibi illa verba *Vrendi & ſecandi.* Παρρησιώδης enim ille ſermo eſt, Latius vſurpatus in omni aſperâ & paullùm immitiore medicinâ. Puniri nos turbidos Hæreticos volumus (verba mea * nota) ſed non omnes vno modo. Vt criminum gradus ſunt, ita pœnarum: & quoſdam Pecuniâ, alios Exſilio, raros aliquos Morte ego mulctem. In priſcâ Eccleſiâ nónne ſemper factum? vtique poſtquam ea reſpirare cœpit, & ſub Chriſtianis Imperatoribus attollere paullùm preſſum diu caput: Si exemplis & * auctoritatibus ago, vinco: ſi rationibus, vna te vincit. quòd numquam ſocietas aut reſp. ſtabit, vbi tam indefinita hæc libertas. Audi mi vir. Religionem euertit, quiſquis libertatem hanc Religionum inducit: ex quâ confuſio, ex qua * contemptus. Sed enim auctoritatibus Patrum non eſt agendum, ſed nudo meróque Verbo Dei. Seriò in omni re * externâ tu hoc ſentis? neſcio. Sed tamen ſi etiam illo ſcuto tegere me debeo, poſſum. Mæcenatem valde culpas qui hoc Auguſto ſuaſerit, impio tyranno, inquis, & Chriſtianorum hoſti. Vnde hoc tibi in mente aut calamo? Ille Chri-

* *Verte te in omnes formas, non euertes.*
* *Veriſſimum eſt, & aliquot annos iam non aliud agis.*
* *Numquam ſe iſti, ad in toto hoc ſcripto Errores cum Turbatoribus confundis.*
* *Quæ conſerta ſunt in Biblijs, in Patribus, in Legibus.*
* *Ita ſanè Ambigere de religione incipiunt, mox aſpernari.*
* *Nam abſurdum Politicam omnem illuc aſtringere, quæ ſatis ſi cum eo non pugnet.*

Puerile conatũ tuum eſt; & fruſtrà ſatagis in purgãdo.

Chriſtianorum hoſtis, qui *Chriſtianos fando non nouit? Replica Annales, docebunt te Chriſtum ſalutare verbi ſui ſemen non niſi ſub Tiberio ſparſiſſe. Plura ſunt quæ in tam vberi te poſſim: ſed parco, & reſeruo me Notis: quas, Deo volente, dabo. Interea qui ſedate & pariter noſtra illa leget, nec ſæuitiam nec lentitudinem increpabit: & ſatebitur viam præſcriptam, quam bono generis humani ineant hodie qui regnant. Tu ſi aliter ſentis, quin ſententiam tuam potiùs promis, quàm ſic per diſſertatiunculam hæc oppugnas? Effuſam licentiam omnes boni viri abhorrent, & quibus exiguum aliquod lumen mentis: ſi modus coërcendi melior apud te aut mitior, ſcribe. Ego inter primos qui amplectentur. Verum enim amare didici: ſed contentiones etiam ſugere. &, quod Telemachus apud poëtam quem vertiſti, de me profiteor,

Infirmi ſumus & non docti depugnare.

*Λευγαλέοι τ' ἐσόμεσθα, καὶ οὐ δεδαημένοι ἀλκήν.

Hoc tu quo modo vertas, videat Lector cui videre placet.

Vale, & fer liberè reſpondentem, qui liberè prouocaſti. Acerbitas certè abeſt, & ſum ita te qui ſoleo,

I. Lipſius.

Lug. Bat. Kal. Aprilis ꝏ. IↃ.XC.

Sit qualem tu ponis.

Alteram non pono, quia nec exemplar quidem eius (neque tanti eſt) ſeruaui.

Sed iam ingrederis in actionem ipſam, & ſuauiter incipis διαλογίζῃ. Et primùm, promis apud illos tuos ſermocinatores cauſſam quæ impulerit te ad ſcribendum. Videre te pernicioſa conſilia quæ publicè promuntur, valdè peccaturum niſi detegas, cùm Deus te præſertim idoneum aptumque fecerit huic rei.] *Itáne Diodore? tu ille es qui cenſuram hic nobis ſine ſuffragio geris? tu qui prouides, nequid res publica capiat detrimenti? Benè eſt. ſtate firmi Batauí hoc tibicine & deſtinâ. Sed tamen ego Ordines putabam eſſe, & Magiſtratus, quibus hæc cura. qui non admonere ſolùm poßint, ſed compellere: & quibus parère nos non volumus tantùm, ſed debemus. Illi cùm ſileant, tu loqueris? imò illi cùm probent, tu improbas? Niſi tu vnus plus ſapis & vides, quàm ceteri. O mi ſenex,* Omnes videmur nobis ſaperdæ, feſtiui, belli, cùm ſimus copreæ.

Cenſor publicus.

Cuſtos.

Solus ſapiens.

Varro.

Querelam adtexis & ſcriptionis cauſſam alteram, quòd aliquoties prouocatus à te ad colloquium, ſpreui.] *Heu, quod mare me purgabit? Tu me ad colloquium vocas, id eſt ad tuam* LITEM. *ego renuo: quid peccaui? Ignoſce. liberum hic me cenſui, nec abnoxium imperio cuiuſquam priuati. Et tamen quod colloquio hæc quærebas, nónne præſtiti? Nam de ſenſu meo, binis epiſtolis reſpondi; & ſatisfeci tibi, etſi non ſatisfeci. Tibi inquam & interiori tuo animo purgatißimus ſum. ſed dißimulas, quia decretũ tibi velitari. Atqui ego quàm abhorruerim ab hac contentione, teſtis quoque Epiſtola hæc eſto, quam ad*

Imperioſa auctoritas.

Θρασωνικῶς.

amicum tuum miſi: amicum, ſed moribus & ingenio valdè à te diſiunctum. Ea hæc eſt.

I. LIPSIVS H. L. S.

S. D.

OCCASIONEM mihi datam abs te gaudeo, vt promam animi mei ſenſum. Tu vtrique noſtrûm & Paci amicus es, vtrumque audi. Primum queror, Quid ille vir ſibi vult, quòd quaſi datâ operâ in me incurrit? In Conſtantiâ noſtrâ nuper imponere mihi voluit ſententiam, quam nõ dixi vmquam, non ſcripſi. Nunc ſimile. Adeò nemo alius eſt, qui aliquid ſcribat præter eius mentem? Addo etiam liberè. quid illi cum Latinis meis ſcriptis, ad quæ aliter reſpondet, nec prouocat me iiſdem armis? Sed hoc leue. Etiámne benè ea capit? ambigo: quia video palàm torqueri in alium & diuerſum à ſenſu meo ſenſum. In hac ipſâ re, quàm clarè ſcripſi *Hæreticos ſeditioſos, turbidos* puniendos eſſe? ille ita accipit, quaſi dixerim quoſcumque in religione errores. Nónne Capita mihi diuerſa facta, & diſparaui? Si rectam diſputandi viam inire vellet, hoc ei docendum, *Puniendos non eſſe nec quidem tales.* Dialecticam ſcio te & illum ſcire. In eâ vitium eſt, ſiquid in Hypotheſi dictum, ad Theſim & communem aliquem locum referre. Atqui verba noſtra inuidiam habent, *Vre, ſeca.* Non noſtra, ſed veterum: &, quòd liquidò ad eum ſcripſi, non ita arctè capienda, quaſi ferrum nobis ſtatim in manu aut ignis. Abſit, abſit. Prouerbialis ille ſermo eſt, à medicis ſumptus, qui in prauo aliquo vlcere vrebant, ſecabant. Valet igitur, vti aſperâ aliquâ medicinâ. Nequid eum turbaret, addidi: *Pœnarum hic gradus eſſe*, & Turbatores quoſdam Pecuniâ, alios Exſilio, raros quoſdam Morte à nobis plecti. Hæc ſcripſi. ille quid? reſpondet οὐδὲν πρὸς ἔπος, & acerbè ac contumelioſè agit: quod ex litteris eius, ſi voles, videbis. Quin etiam Cardinalem Granuellanũ mihi obiicit, & quod hauſerim hæc ab illo fonte. Obſecro te, hæc modeſti aut philoſophi hominis ſunt? vt omittam, quòd paſſim impietatis me arguit, & quaſi eſſem in gentilium ſectâ. Ego miror magis hanc rationem ſcribendi quàm indignor, & ad poſtremas eius non reſpondi, quia nos diſſerere poſſumus & volumus, non litigare. Iam quàm ſuperbè minatur ſe contra me ſcripturum? Ego nihil mihi tribuo, ſed nec valde mihi metuo à tali Antagoniſtâ. Modeſtiſſimè (velim oſtendat, & videas) ad primas eius litteras reſpondi. ſi alia illi ſententia, & decretum ei promere; faceret, ſed ſine conuiciis aut dicterio vllo in perſonam. Ille hîc quoque pro ſuo more, ait hæc ſua aſpera, eſſe *Verba pura & nuda veritatis.* Quid dicam mi ::::::::? quod reſeſt. Annos ſupra quadraginta iam vixi, ſupra viginti ſcripſi: ſtilum adhuc ego in neminem, & nemo in me ſtrinxit. Animo ſcilicet & à naturâ ipſâ factus ſum (inſtitutio

etiam

etiam acceſſit) ad modeſtiam & quietem: nec mihi ingenium aut votum inclareſcendi per turbas. Si priuatim laceſſit, ſilebo: ſi publicè, quid niſi me meaque vindicem, & aſſeram à maligno dente? ſed ſine conuicijs, & meo more. Vt in viâ ſi quis improuidè prætereuns luto me aſpergat, non ego in illum tegeram, ſed potius me purgem: ita hîc. Dicam tibi hoc quoque. Amici illius tui grande ingenium eſt, ſed ferox, aſperum, & cum multâ mixtione fellis. Si patriæ cauſſam agit, & docere Principes meliora vult, cur ſilet? latus hic campus: nec opus eſt in me aut alium incurrat. Parum progrediuntur in bonâ viâ, qui in obuios quoſque arietant. Habes meam ſententiam. & quia epiſtolam hanc nihil opus illi oſtendere (niſi aliter tibi videtur) ecce etiam in * chartâ ſeorſim, quod oſtendas illi. Quæ proba mihi nunc quidem videntur, & libenter tamen deſiſtam, ſiquis benignè & comiter docuerit meliora. Vale vir amice, & fratrem tuum ſaluta. Lugd. Bat. xv. Kal. Maij. ∞ IↃ.XC.

* *Ipſe edidit. & nos eadem ista.*

En, hæc ipſa ſatis eſſe debebant ad temperandum tuum ſcruorem: in te miſſa, de re apertâ. Et quid his opponis longo tuo & lacinioſo ſcripto? nihil. nugas & nebulas verborum offundis: & dimiſſâ vbique verâ meâ mente, aliam oppugnas. & ad ſummam, imaginarium tibi ſtadium exſtruis; & miſerum Lipſium adiungis cum quo decurras: imò in quem incurras. Sed iam ad rem veniamus: niſi quòd hoc etiam præmitto.

σκιαμαχία. — ἀδὴ λογία

Nam ais, ſpretum ſcilicet te debuiſſe hæc edere, & plebis oculis ſubijcere, eamq; iudicem capere in hac cauſſâ.] *Quid hoc, quid hoc eſt? M. Cato, opinor, olim in iudicio quodam accuſatus, valdè ſenex, initio hoc dixit,* Moleſtum eſſe apud alios cauſſam dicere, cùm apud alios vixeris: *nónne ego iure poſſim? Ad plebem me vocas: abnuo, & teſtor plebi me nihil ſcripſiſſe. Principes formamus: tu populum iudicem hîc eſſe vis? atqui* bouem curros non trahit, *ait vetus verbum. Denique vniuersè teſtor:* Numquam volui populo placere. quæ ego ſcio, non probat populus: quæ probat populus, ego neſcio.

Popularis actor.

Nos optimatibus ſcripſimus.

Ab iis pendemus. — Tacit. 1.

Addis, cauſſam à me Ordinum improbari, & hanc quoque à te defendi.] *O calumniam! vbi ego verbum de Ordinibus? vbi ad hæc tempora, vel cauſſam, accommodo meum ſcriptum? niſi fortè quâ de religionis diſſidio temperando ſuadeo. Illic ergo contra Ordines? nec verbum: inſpice, reſpice. Sed talia ſunt reliqua conuicia: quibus diſtinctè ſi reſpondeam, quis finis? De re, de re pugnemus: non amo ventilationes, aut ventos.*

Non horum temporum ...

... con... ...iatre.

IN CAPVT II.

LIB. IV. POLITIC.

Pag. 46.

PRIMVM *hoc carpis, quòd ſcripſerim* Principi inſpectionem eſſe in ſacra, idque tuendi cauſſâ.] *Cenſeo iure me ſcripſiſſe. Sacra litteræ à me ſunt, earum interpretes, ratio ipſa. In illis, Deus per Vatem prædixit, & prædicendo edixit:* Erunt reges (*Eccleſiam adfatur*) & reginæ nutricij tui, & reginæ nutrices tuæ. *Iterùm:* Ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi. *Auguſtinus:* Pertinet hoc ad reges ſæculi Chriſtianos, vt temporibus ſuis pacatam velint habere matrem ſuam Eccleſiam. *Etiam Leo primus hoc probè ad Imp. Leonem:* Debes Imperator incunctanter aduertere, regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam. *Cauſſa in Ambroſio:* Cùm enim omnes homines qui ſub ditione Romanâ ſunt, vobis militent Imperatoribus terrarum atque Principibus, tum ipſi vos omnipotenti Deo & ſacræ fidei militatis. *Atqui militiæ primum ſacramentum eſt, tueri ſalutem, commoda, dignitatem eius cui militamus.*

Reges, tutores Eccleſiæ.

Iſa. XLIX.

Eiuſdem LX.

Tract. IV. in Ioan.

Epiſt. ad Valentin.

Tu quid ad hæc opponis? verba. Diſtinctum eſſe Eccleſiaſticum & Politicum regimen, *& talia quæ ſuggerit tibi tuus Adnotator. Quis hæc neſcit? aliam quercum excute. Nos Principi in Eccleſiam ipſam nihil iuris damus: atque hoc volumus tantùm, vt vim, frondes, turbas & externa hæc mala ab eâ arceat: & quod in ipſo eſt, pacata Sacra præſtet & quieta. Nónne qui Chriſtianus eſt, velle debet: quà Princeps eſt, poteſt? At tua iſta vox,* Quid eſt Imperatori cum Eccleſia? *Ipſa Donati hæreſiarchæ vox eſt, & damnata iam olim.*

Quatenus in eam ius habeant.

Optat. Mileuit. lib. III.

Hîc deinde effundis te in conuicia, & in tuum campum. Principum pleroſque inſipientes eſſe, impios, cæcos: & ideò non aptos ad hanc inſpectionem.] *Mirum hoc argumentum eſt: quo efficies vt Principes nec ad ciuilem quidem gubernationem adhibeantur. nam illi tales profectò ad eam non apti. Ergo vniuerſorum iuri deragamus: & ex tuâ ſententiâ ſubijcimus omnia plebi? Cùm de Principibus loquimur, de bonis optiſq; loquimur: & qui à ſe, aut ab alijs tales. Conſilia enim certè volumus adeſſe: & in hac ipſâ Sacrorum re, eorum qui in Sacris periti. At tu Lector hoc à me diſce, ita proprium Principis eſſe curare & tueri ſacra, vt plerique veterum habuerint duo hæc munera coniuncta, Sacerdotium inquam & Regnum. Diotogenes Pythagorici (malè in margine noſtri textus* Diog. Stoici) *illa mens: qui* tria in legitimo Rege requirit, vt Belli dux ſit, vt Iudex, vt Sacerdos. *Verba eius:* Ἀνάγκα τὸν τέλειον βασιλέα, στραταγόν τε ἦμεν, καὶ δικαστὰν, καὶ ἱερέα. *Sed quia multiplices iſtæ curæ nimis diſtringere Principem videbantur, inſtitutum ab alijs meritò diſcrimen. Liuius de Numâ:* Tum ſacerdotibus creandis animũ adiecit, quamquam ipſe plurima ſacra obibat, ea maximè quæ nunc ad Flaminem Dialem pertinent. Sed quia in ciuitate bellicoſâ, plures Romuli quàm Numæ ſimiles reges putabat fore, ituroſque ipſos ad bella: ne ſacra desererentur, Flaminem Ioui adſiduum ſacerdotem creauit.

Diodorus in Principes orat ſolus.

Olim ijdem Reges & Sacerdotes.

Apud Stob. de Regno.

Quidam diſſeruit, & quare.

Lib. 1.

creauit. *Ita Numa. tamen Auguſtus iterùm Pontificatum Maximum Imperio iunxit, idemq́ ſecuti Principes, maieſtati ſuæ & tutelæ. Quin hodie Malabarum Reges in Orientali Indiâ Sacerdotes ſiue Bramenes omnes ſunt, & lex eos mori cogit velut deo conſecratos in loco ſacro.*

Ferd. Lopez lib. 1. Hiſtor. Indic. cap. XIV.

Pag. 46.

Baſis & fundamentum reip. Religio.

In omni rep. primum eſt, curatio rerum diuinarum.] *Ita. à deo ordiendum. Atque vt nauis, adium, altarumq́ rerum carinas aut fundamenta volumus eſſe & prima & firmiſſima: ſic debemus in rep. hanc partem. Syneſius:* Εὐσέβειαν δὴ πρῶτον ὑποβεβλήσθω, κρηπὶς ἀσφαλὴς, ἐφ' ἧς ἑστήξει τὸ ἄγαλμα ἔμπεδον τῆς βασιλείας: Pietas primum ſubſternitor, fulcrum & crepido cui firmiter inſiſtat ſimulacrum hoc regni.

Orat. de regno.

Vana calumnia.

Tu quid hic culpas? In re nihil, aut in verbis, ſed quòd ab Ariſtotele ſumpſi. & ſæpè id mihi obiectas. Debui enim è ſacris, inquis. Mihi aliter viſum Diodore, qui Politicum hic non Theologum ex profeſſo egi. A profanis cetera omnia mutuatus ſum: cur in vno alteroq́ Capite mutarem? Niſi fortè nihil illi ſanum hic aut pium. Erras, multa eximiè ab iis in hac quoque parte ſcripta, & velut inſtinctu diuino. Sed audi quod verum eſt. Tu tuiq́ ſimiles aliquot, & illos, & omnem veterem litteraturam, velletis extinctam. Noctua non fertis hunc Solem. Atque vt olim Philiſtai Hebræis fabros omnes ferrarios atque opifices armorum ademerunt, ne bellare poſſent aut rebellare: ſic vos hæc doctrinæ tela, quæ iugulant vana veſtra doctrinarum. Nos non audimus: Lactantium magis. Scientia litterarum, non modò nihil nocet religioni atque iuſtitiæ, ſed etiam prodeſt plurimùm: ſi is qui eas didicerit, ſit virtutibus inſtructior, & veritate ſapientior. *Et quid Baſilius hac de re quoque ſcripſerit, tenemus.*

Odium in litteras.

DECET enim quod optimum eſt ab optimo coli, & quod imperat, ab imperante.] *Omnino decet. Vt enim Principis eſt in omni virtute populo præire, ita in hac maximè, quæ princeps & caput virtutum. Religionem ipſe ſi non præfert, quomodo alij?* Nam ſecundum iudicem populi, ſic & miniſtri eius: & qualis eſt rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam. *Hæc cauſſa vna cur debeat: etiam altera. quòd ſublimis ille factus, & elatus à Deo, meritò veneratur & colit magnitudinis ſuæ auctorem. Niſi facit, quid exſpectat niſi iterùm deijci?* Dominus exercituum cogitauit hoc, vt detraheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam duceret vniuerſos inclytos terræ.

Principem religioſum eſſ. decet.

Ob exemplum.

Eccleſ. cap. X.

Ob gratitudinem.

Iſa. cap. XXIII.

At tu nobis hic illudis, & in verbulo argutaris. Vbi ſunt, *inquis*, iſti optimi? quorum centeſimus quiſque vix tolerabilis neque reges vltrà, ſed tyranni; neque fatui, ſed furioſi.] *En roſas, quas Principum capitibus inſpergis: tuto & feliciter, quia non ſub illis. Sed vaniſſime plebicola, diſce. Ita illi optimi, quomodo ratio & in*ſtitutio noſtra eos format: quomodo poſtulat & exigit publica ciuium ſalus. Optimi etiam. quia in pari virtutum gradu, magis iſti eminent qui in alto. Quid ſi vtilior quoque eorum virtus ſit & ad plures pertinens? liquet.*

Proterua maledicentia in Principes.

Quâ ſententia illi Optimi.

Tutelæ tuæ primùm.] *Nihil certius. libenter enim religioſi Subditi parent, & mites fractaq́ ceruice humanum iugum ferunt, qui ſemel illud diuinum. Sed fideliter etiam parent. quia pietas & Dei metus, quaſi frænum eſt & coërctio in animis ab omni rebellione & inſolenti motu. Hæc vna tutela ratio: altera ab ipſo Principe. Deus enim illi pro clypeus & tector. Triſmegiſtus pulchrè:* Μία φυλακὴ, εὐσέβεια. εὐσεβοῦς γὰρ ἀνθρώπου οὔτε δαίμων κακὸς, οὔτε εἱμαρμένη κρατεῖ. θεὸς γὰρ ῥύεται τὸν εὐσεβῆ ἐκ παντὸς κακοῦ: Vna cuſtodia, Pietas. Pium enim virum non malus Genius, non Fatum ipſum deuincit. Deus enim eum liberat eripitque ex omni malo.

Subditi religioſi magis obedient.

Princeps religioſus Deo curæ.

Apud Lactant. II. Inſtit. c. XVI.

A D augmentum etiam imperij.] *Non quia bono Principi Pietatis ſuæ ille finis (ad alia regna aſpiramus:) ſed quia Deo viſum ſæpè etiam externa hæc vt præmia adijcere, Sceptra inquam & dignitates. Priſci viderunt: interq́ eos Valerius:* Non dubitauerunt, *inquit*, ſacris imperia ſeruire, ita ſe rerum humanarum futura regimen exiſtimantia, ſi diuinæ potentiæ bene atque conſtanter eſſent famulata. *Etiam poëta:*

Pietati etiã externus fructus.

Lib. I. cap. I.

Horat.

Dis te minorem quòd geris, imperas.

Tu hæc admordes, ſed admordes tantùm. Nam franges citiùs, quàm imprimes dentem.

Deos proniores eſſe in eos.] *Accuſas me hoc aut altero loco (non enim lubet inſpicere) quòd* Deus *nominem: ille, inquis, qui Bembum in epiſtolâ grauiter nuper increpui, quòd feciſſet. Homo pepone inſulſior. ego* Deos *nomino? Vide iterùm, vide. Ariſtoteles eſt, qui nominat: & vis vt refingam gentilium libros, &* Deos *vndique tollam? Cùm de ijs, aut eorum nomine ſermo eſt, etiam in Sacris libris oſtendam tibi* Deos. *At Bembum increpui. Non hac cauſſâ, ſed niſi leniter, quòd vbique & quòd indecorè, in Chriſtianorum & grauium virorum perſonâ, ſic loqueretur. Age, excute omnia poſtrema mea ſcripta: (iuuenilia non excuſo:) an* Deos *inuenies à me nominatos? neſcio: ſi erunt, iam nunc reſcribo & deleo.*

Inimia & in alieno verbo calumnia.

RELIGIO & timor Dei ſolus eſt, qui cuſtodit hominum inter ſe ſocietatem.] *Quod facit etiam vana religio: nec vmquam aut vſquam reſp. ſtetit, ſine ſpecie aliquâ religionis. Quanta igitur vera illius vis eſt, cuius vmbra ſuſtinet hanc molem? Plutarchus pulchrè:* Ἀλλὰ πόλις ἄν μοι δοκεῖ μᾶλλον ἐδάφους χωρὶς, ἢ πολιτεία τῆς περὶ θεῶν δόξης ἀναιρεθείσης παντάπασι σύστασιν λαβεῖν, ἢ λαβοῦσα τηρῆσαι: At mihi vrbs videtur citius ſine ſolo, quàm reſpublica ſine opinione de dijs aut conſtitui, aut conſtituta ſeruari. *Et religionem ibidem appellat,* συνεκτικὸν ἁπάσης κοινωνίας, καὶ νομοθεσίας ἔρεισμα: vinculum tiue coagu-

Religio in omni ſocietate neceſſaria.

Contra Colot.

Fundamentum reip.

Et vinculum.

coagulum vnius ſocietatis, & iuſtitiæ firmamentum. *Et potuitne aliquid impreßiùs à quoquam Chriſtiano?*

A'σύϛατα Diodori.

Hic quoque alludias & lamberas. Mira dictio, *inquis*, hîc religio mihi vinclum eſt ſocietatis, alibi diſſidij cauſſa. & quomodo vnus calamus tam pugnantia ſcribit?] *Fas & mihi quærere, Quomodo duo oculi & vna mens tam parum vident? Cæcule. hic pacata quietaq́; religio vinculum eſt rerum: paullo poſt*, diſſidiorum faces à religione accenſæ, *ſed à malâ, turbidâ, & à tuâ illâ diſſidente. In Lucretio non legiſti,*

Religionis vox in malam partem ſumpta.

——— quòd ſæpiùs olim
Religio peperit ſceleroſa atque impia facta?

Item:

Tantum religio potuit ſuadere malorum?

Pag. 46.

NEQVE audiendi Aegyptij reges, qui variam & miſcellam religionem induxerunt, ſtabiliendo, vt putarunt, ſceptro.] *Nos non audimus, at tu attollis etiam & dilaudas. Vter iuſtiùs? Primùm hoc vide. non toleraſſe eos varias religiones ſcripſi, ſed induxiſſe. Vbi pietas tua, ſi hoc approbas? vbi acritas, ſi non vidiſti? Atque hoc perpetuò facis, & vinum, vt ſic dicam, meæ ſcriptionis corrumpis, & diluis affuſâ incogitantiæ tuæ aquâ. quid ſi etiam malitiæ? Sed de re. Poteſtne cuiquam probo probari ille rex, qui plures falſasq́; (nam id conſequitur) religiones inſtituit, firmandi ſui cauſsâ? qui ſubditos in diſſidijs & turbis habet, vt ipſe ſit quietior? non mihi talis rex, ſed tyrannus. Nam legitimus ille, ſalutem & commoda ſubditorum præcipuum habet, imò vnicum finem. In hoc igitur culpo damnoq́; Aegypti reges, vt ex profeſſa impios. ſed etiam vt improuidas. Nam quæ hæc ſecuritas ab alienâ turbâ? infirma. nec ego regnum vmquam ſtabile putauerim, vbi in diſſidijs aut odijs ij qui regnuntur. Partes enim factionesq́; erunt: & in te hi vel illi inſurgent. ſi tu promior in hos vel illos. Exempla illi ipſi Aegyptij docuerint. & quod regnum magis anceps, varium, imò & cruentum, quàm illud fuit? Hiſtoria leguntor. Exſpecto quid tu reſpondeas, & quo acumine hæc expungas. Aliquid ſubijcia? nam laboras, ſcio. Ecce Symmachum pro varietate hac religianum:*

Iteriim calumnia.

In vero illo perpetua.

Malus rex, qui ſubditos turbas

Quales Ægypt. Injidum id exemplum

Turbulentum & ſanguinans ſemper Ægypti regnum.

Symmachus ſubſidium in pio...

Æquum eſt, quidquid omnes colunt, vnum putari. Eadem ſpectamus aſtra, commune cælum eſt, idem mundus inuoluit. Quid intereſt, quâ quiſque prudentiâ verum inquirat? Vno itinere peruenire non poteſt ad tam grande ſecretum. *Hæc ille diſertus vir & Pontifex. Tria verba in aurem Diodore, Tu ita ſentis.*

Diodori ... a.

Illa quæ ex Adnotatore huc congeris, aliena ſunt Nihil ad noſtram Andromacham. Nam ille quid exempla aliquot Imperatorum adfert, qui varietatem hanc religionum permiſêre. Quid apus eſt? nemo negat, ſed permiſêre nempe, non inſtituêre. & id alio fine. Proſeminare malas errorum herbas ſemper impium: ſatas tolerare interdum nec ſtatim euellere, ratio aliqua defendit. Iuliani tamen exemplum fatear huic ſimile: ſed numquid probum? Ammianus ita narrat: Vtque diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidentes Chriſtianorum antiſtites cum plebe diſciſsâ in Palatium intromiſſos monebat, vt ciuilibus diſcordijs conſopitis ſuæ quiſque religioni ſeruiret intrepidus. quod agebat ideò obſtinate, vt DISSENSIONES AVGENTE LICENTIA, non timeret vnanimantem poſteà plebem: nullas infeſtas hominibus beſtias, vt ſunt ſibi feralibus pleriſque Chriſtianorum, expertus. *Nota, nota. duo ſpectauit alia haud malus, ſed in religione peßimus Imperator. Primum, ſecuritatem ſuam ab hoc Chriſtianorum diſcidio: quos meritò ſibi, vt ἀποςάτῃ & deſertori, ſciebat infenſos. Secundò, exitium ipſum eius religionis, quam licentiâ hac ſecabat & quaſi diducebat in varios doctrinarum riuos. Hæc Iuliani mens. quam Optatus Milenitanus peruidit & aperuit:* Eo modo, *inquit*, putans Chriſtianum nomen poſſe perire de terris, ſi vnitati Eccleſiæ de quâ lapſus fuerat, inuideret, & ſacrilegas diſſenſiones liberas eſſe permitteret. *Tu ſi hæc probas, parum Chriſtianus es, ſi improbas, parum ſanus es. Vt quid enim hanc Lunam, quod dicitur, in te detrahis? Mihi autem* glorioſum victoriæ genus eſt, ab eo eum quo decertem arma capere: quæſitumque aduerſario teſtem, illinc ſtare, & iſtinc dicere.

Iuliani factum.

Obſerua Lector acria tam ſiunt inter diſſidentes odia.

Cauſſa eius facti.

Lib. 11. & August. epiſt. CLXVI.

Libertas nimia religionis, pernicies religionis.

Claud. Mamer. lib. 11. cap. 2.

Sed heus in illo ipſo Adnotatore, ecquid ita ſcriptum eſt? Tertullianum & Epiphanium recenſere, quòd Theodoſij temporibus, vt minimùm, centum pacificæ ſectæ fuerint.] *Ita ille, an tu? vter veſtrûm, tam ſupina & craſſa errore, vt ſine riſu non legamus. Tertullianus ſcilicet de temporibus Theodoſij potuit ſcribere, qui* ducentis pæne annis *illo maior. Nam, vt ſcias, Seueri Afri temporibus magnus Afer iſte noſter vixit. Sed hoc ſimile illi, quod in Epiſtolâ ad me:* Auguſtum hoſtem & perſecutorem Chriſtianorum fuiſſe. *Quod tamen tu incredibili acumine diſſoluiſti, & nos docuiſti à principio mundi fuiſſe Chriſtianos. Abi. nimiùm graphicus nugator es.*

Sed enim operapretium eſt videre quis Adnotator *iſte, in quo tantum tibi places. Nam ille non ſolùm paginas, ſed librum tibi implet: itemq́;* Ciuitas Leidenſis. *Quis igitur ille eſt? Albada, vt audio. quem ego quidem nec album nec nigrum noui: ſed tu eum habes quaſi* * *μάρτυρα ἐκ Διὸς δέλτων. Quid ita? Ordines, inquis, approbarunt. O te ipſum albâ mente! Quàm multa Ordines approbant, pro tempore aut præſenti re ſcripta, quæ temerè aliorſum traxeris, & habueris quaſi κυρίας quaſdam δόξας! Nobis Albada non niſi Albada eſt: nec viro cedimus aut credimus, rationibus*

De teſtibus Diodori. Adnotator ſiue Albada

** Teſtem à tabulis Iouis.*

bus tamen ſi quas adfert. Sed ille nihil minùs toto ſcripto illo egit, quàm quod tu agere cum vis: & hoc tantum, in neceſſitate aliquâ temporum, permitti poſſe aut debere libertatem. Nec noſtra mens diſsimilis, etſi tu diſsimulas, in Capite tertio huius libri. Quæ autem Ciuitas Leidenſis? *mihi quidem aliqq. nota: ſed non illa vocem, opinor, emiſit, alius pro eâ. Quis igitur ille? quis? quis? Sales & palles? nam erubeſcere tu quidem non ſoles. Quid ſi amicus aliquis tuus: quid ſi ipſe tu, tu: heu quam rideamus, ſi te, pro te, in me voces? Sed premo, nec vltrà diuulga hoc arcanum.*

Ciuitas Leidenſis. — *Fact. ſors ſus. Diodorus.*

O fatui! vnionis auctor illa vna.] *Ego quidem, & ſani ſanctiq. homines mecum ita ſentiant. Quid magis animos alliget, quàm* vnus dominus, vna fides, vnum baptiſma? *hîc amor, hîc caritas: & hi tales* ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. *At contrà, vbi hæc varia. Nonne ipſi dicunt, qui pro te dicunt? Aegyptij, inquam, reges & Iulianus: qui palàm fatentur diſsidentes religiones induxiſſe, vt ſubditi diſsiderent. Ergo illorum quoque ſenſu vnionis vna auctor, diſcordiæ diſcors. Tu tamen mihi hîc inequitas & inſultas, quaſi omnia panam nuda, & ſine vallo vllo rationis. Non ſoleo mi homo, non. Ratio hîc & alibi incluſa in meis verbis: ſed, vt in preſſo iſto ſcribendi genere, incluſa. quid ego poſſum ſi tu non educis? Numquid ego Prometheus tuæ menti? alia eſſet, ſi finxiſſem. Solare tamen te.*

Pag. 46. Vnitatem religio vna dat & Amorem. — *Paulus ad Epheſ. cap. IV. Ibid.* — *Teſtantur aduerſarij.* — *Preſſim rationes vbique adferimus. Diodorus in his ἀφελῶς.*

Πολλοὶ ἐν Ἀ᾽ρχαδίῃ βαλανηφάγοι. ——

ET à confuſâ eâ, ſemper turbæ.] *Vtinam tu aut alius verè mihi neget? Sed heu, funeſta nimis exempla non dicam legimus, ſed videmus. Vbi mota hæc anchora, & non ſimul turbata reſp. nauis? Et ratio hoc ipſa vult, vt in externis iſtis rebus facilè promptéque diſsideant, qui in ſenſu interno & in ſalutis ipſâ ſummâ. Odium imò vulgo à religionis diſsidia, quaſi in impios aut profanos: nec lædere eos verentur, quos læſiſſe deum ipſum arbitrantur. Sed lubet hîc paullùm euagari, & cum Politico aut prudenti viro (non tecum Diodore) diſputare. Quid enim? inquit ille. Si à variâ religione turbæ: cur ergo apud Aegyptios hodie, apud Iapanes, Turcas, Chriſtianorum quaſdam, pax eſt? Nam de Aegyptiis ita tradunt:* quattuor ſectas vigere, quæ inter ſe ritibus ſententijſque diſſerant, etſi ex Mahumedis dogmate initium omnes trahant. Earum tamen antiſtites & ſacerdotes inter ſe ſine odijs & concorditer viuere: ſed nec inconditam plebem inimicitias aut rixas ideo fouere. Homines autem qui ingenio aut doctrina præſtent, ſæpe ſermones inter ſe ſerere, & ſuam quíſque ſectam aſſerere: ſic tamen vt nemo quattuor illos Doctores, à quibus ſectæ ortæ, carpere auſit aut conuitijs lancinare. eique rei mulctam grandem conſtitutam eſſe, ſi quis faxit.

Turbata religio politiā turbat. — *Cauſæ. Diſputatiuncula, An, & Quando, variæ religiones non turbent?* — *Aegyptiorū hodie ſecta religio.* — *Ioh. Leo lib. VIII.*

Iam de Iapanibus magno potentiq. populo, etſi inſulano, legi: Nouem eſſe illic religionum genera, integrumque eſſe omnibus pro libito quam velit ſectari. adeo vt familias multas reperias, in quibus vir hanc, vxor alteri, filius iterum alteri alterique adhæreat: nec id turbare quidquam domeſticam quietem. *Etiam de Turcis quis ignorat omnē religionem apud eos liberam? quos tamen in ſummâ atque inuidendâ, imò & pudendâ nobis, pace agitare nemo diffitetur. Sed & inter Chriſtianos populos confuſionis huius exempla, in Poloniâ, Tranſſiluaniâ & finitima tractu. Reſpondemus, ſed ordine & diſtinctè. Primùm, quod ad Aegyptios. improbū illud diſsidium eſſe, nondum tamen turbidum ob tres has cauſſas. Primam, quia mutuò non ſe damnant. Diſcrimina ſunt & electio, ſed nullum adhuc præiudicium eſt probitatis. Non Pontifex, non Princeps, aut vlla maior poteſtas hanc illámve partem alteri voluit præferre. Secundam, quia ſub potenti domino, cuius metu & ſimul mulctis illis, ſi quid peccare incipiunt, rigidè coërcentur. Tertiam & præcipuam, quia nulla illic publica conciones, nec flabra atque incitamenta turbarum. Ita dum conuenticula non ſunt, priuatis parietibus diſsidia illa clauduntur: in tempore tamen, in tempore (vaticinor) erupturа.*

In epiſt. Iapanic. — *Turcarum vt videtur.* — *Aliquot gentium Chriſtianarum.* — *Reſponſum de Aegyptiis.*

At de Iapanibus, ſpecioſè dictum: ſed decoloratur valdè hoc adnexu. Nam fideliter ſubdunt: Agitantur interim non rarò ſeditionibus inter ſe; quin & armis decertant, dum ſuam religionem ſinguli aliis anteferre conantur. *Et profectò hoc neceſſum eſt: aut religio non eſt religio, quæ ſic friget. Iam de Turcis, planè diſconuenient eſt. Nam quod ad ipſos attinet, vna inter eos religio: & vna illius capitis, qui verba aut facto turbet. Alienas tantum, nec corruptas ex eâ, ſed planè aduerſas permittunt: atque ita communicandi aut diſſerendi vix cupiditas eſt aut cauſſa. Contemnunt enim magis inter ſe, quàm contendunt. Pone in mediâ Europâ Iudæos, Turcas, Sinenſes (modò ne immani nimiū numero) nihil turbabis religionis aut Eccleſiæ pacem. Adde, quod vna religio dominans apud Turcas: reliqua muſſant, & falſæ illi ac barbaræ vel inuitæ ſubmittunt faſces dignitatis. Sed nec ad honores aut militiam cuiquam aditus, niſi per illam vnam. quid mirum ergo ſi appreſſæ illæ ſileant, reſumpturæ animas ſi gens aut Princeps accedat eiuſdem ſectæ? Videremus Chriſtiani, ſi tam liberet nobis veros & legitimos illos hoſtes inuadere, quàm mutuum & fraternum ſanguinem haurire. Græcia diu victa manus attolleret, armaretq. Chriſtianas ſuos, etſi flaccidas, pro Chriſtianâ gente.*

Ibid. — *De Turcis.*

Poſtremum de Polonis aut Tranſſiluanis non me mouet. Inſida profectò illa quies eſt, & videmus quàm in omni occaſione, vt in comitiis aut electione regis, inter ſe diuidantur; imo in ſe armentur. Continentur tamen prudentiâ & auctoritate paucorum capitum, quæ vbi defecerint, verear vt deſinat illa. Denique quis magni & ſummi hæc incommodi ex confuſione religionum etiam nunc ibi non videt? quòd paullatim aſſueſcunt per

De Polonis & Tranſſiluanis.

hanc

hanc licentiam homines non variare in religione noſtrâ, ſed oppugnare. Proh pudor! prodeunt & palàm circumferuntur ibi Quæſtiones & libri in Moſem ſcripti, quibus creatio mundi euertitur & quidquid Vetus aut Noua ſcriptura ſuperſtruxit. φεῦ, φεῦ τῆς ἀλόγου! *Illa pleno gradu per confuſionis hunc limitem intrat.*

[Germania in] verum ſtatum.

At tu de pacatâ Germaniâ exemplum hic nobis obijcis: imperitè. Neſcis quo loco ibi res ſint. Nec enim in vno Principatu religiones plures, ſed in pluribus: nec illæ ipſæ valdè quietæ aut concordes. quod ſcripta & reſcripta hæc aſſidua (Nundinarum Francofurti vnica meſſis) clarè docent. Plura ſunt, quæ nunc non auguror aut dico.

Theologorũ ἀντιλογίαι.

Pag. 46.

DIVINVM illud numen, omni modo, omni tempore, & ipſe cole iuxta leges patrias, & alij vt colant effice.] *Hoc non fers: & palam, inquis,* coactionem induco, & impono animis ſeruitutem. *Sententiam noſtram modeſtè non calumnioſè accipe. Effice vt colant alij. nempe eâ viâ quâ decet; & quam Chriſtiana lex permittit. Et quid tamen? numquam, aut nulla, licita coactio? Valdè abhorres ab eo verbo, ſcio: & hic eſt in vlcere tuo tamquam vnguis. Tamen Tertullianus penè vetuſtiſſimus, & planè eruditiſſimus patrum ita ſcripſit:* Ad officium hæreticos compelli, non illici, dignum eſt. Duritia vincenda eſt, non ſuadenda hæreſis. *Auguſtinus it in eamdem ſententiam:* Melius quidem eſſe quis dubitauerit, ad Deum colendum homines doctrinâ duci, quàm timore pœnæ, vel dolore compelli? Sed non quia iſti meliores ſunt, ideò illi qui tales non ſunt, neglegendi ſunt. Multis enim profuit, prius timore vel dolore cogi, vt poſſint poſteà doceri, aut quod iam verbis didicerunt, opere ſectari. *Et quod tibi tuiſque aſſiduè in ore eſt, ille refutat:* Fruſtrà dicis, Relinquar libero arbitrio. Cur enim non in homicidijs & ſtupris, & quibuſcumque alijs facinoribus & flagitijs, libero te arbitrio dimittendum eſſe proclamas? quæ tamen omnia iuſtis legibus comprimi vtiliſſimum eſt. Dedit quidem Deus homini liberam voluntatem, ſed nec bonam [illegible] ſtuoſam, nec malam eſſe voluit [illegible] tam. *Quid ſi exempla etiam huius co[illegible]nis? Illud * Siſebuti regis (alij Siſenandum vocant) in Hiſpaniâ nobile. qui omnes Iudæos coegit Chriſti nomen & ſacra agnoſcere: eáque re multa millia hominum auerſa à peſtiferâ ſectâ referuntur. Quod æmulatus Dagobertus rex in Galliâ, diem Iudæis præſtituit, intra quam niſi religionem noſtram ſuſciperent, hoſtes iudicarentur, pertinaciamque capite luerent. Vereor tamen vt ferventioris fidei & animi vtrumque exemplum ſit. certè actio illa Siſebuti regis in * IV. Concilio Toletano, pro parte reſciſſa eſt: decretumque, vt* * qui iam ſacro lauacro tincti eſſent, cogerentur ad retinendam fidem quam acceperant, ſed ne poſterius Iudæi compellerentur

Adverſ. Gnoſt. cap. 11.

Epiſt. 2. ad Bonif.

Quadantenus eſſe.

Non ideò obtineri Libertatem animi.

Lib. 11. contra Creſcent. cap. 51.

* Anno D. C. XII. Siſebuti factum

Iſid. lib. v. Etym. & Hiſp. Ann.

Et Dagoberti.

P. Æmil. in Dagobert.

* An. DC. XXXIII.

* Excerpſi è Can. LVI

ad baptiſmum. *Ego in hæc penetralia Theologiæ non abeo:* πολιτικῶς *tamen ſi diſſero, non vereb[or] leuem aliquam & cum ſpe fructus compulſionem admittere; minantem tamen magis, quàm cogentem.*

Compulſio magis & exſtimulatio, quàm coactio probanda.

Eos verò qui in diuinis aliquid innouant, odio habe, & coërce.] *Recalcitras & reclamas: fruſtrà. Ita ſemper in omni bonâ repub. factum; &, quidquid licentioſi velint, fiet.* De negotijs ciuilibus ſi quid ſtatuitur, nemo putat eſſe violandum: & præceptum de religione calcabitur? *Quis autem finis, ſi ſemel carceres hos aperis ad innouandum? Nullâ in re libentiùs aut periculoſiùs homines ludimus: vt eſt* mens noſtra vaga, & nouitate rerum lætiſſima. *Aſſiduè audiendus fanaticus aliquis, aut ſimulator pietatis, qui mouebit* * χορδαῖς τὰς ἀκινήτους. *Atqui apud omnes gentes coërciti iſti, & puniti. Græcos vides? reperies Socratem & Protagoram damnatos, Anaxagoram & Ariſtotelem accuſatos, ob nouitatem in religione. Quin Athenienſium talis hic calor,* ὥστε *(Ioſephi verba ſunt)* ἢ πρὸς ῥῆμα μόνον παρὰ τοὺς ἐκείνων νόμους φθεγξαμένους περὶ θεῶν, ἀπαραιτήτως κολάζειν: vt eos qui verbulum modò effarentur præter leges de dijs receptas, ſine vllâ veniâ punirent. *Abis ad Romanos? par cura & ſeueritas.* Quoties, *inquit Liuius,* patrum auorumque ætate negotium magiſtratibus datum eſt, vt ſacra externa fieri vetarent? *Et addit veriſſimam rationem, etſi in religione vanâ:* Iudicabant enim prudentiſſimi viri omnis diuini humanique iuris, nihil æquè diſſoluendæ religionis eſſe, quàm ſi non patrio ſed externo ritu ſacrificaretur. *Nec aliter ſecuti Romani fecêre, & Principes ipſi. Quid Iudæi? quorum reſpublica & religio extra controuerſiam optima. Illi verò hîc ita duri, vt nec cohabitationem admitterent cuiuſquam à patriâ religione diſſidentis. Quod idem in Hiſpaniâ decretum * olim, lêgi in Concilio VI. Toletano:* Vt quiſquis ſuccedentium temporum regni ſortiretur apicem, non ante conſcenderet regiam ſedem, quàm inter reliqua conditionum ſacramenta polliceretur, Non ſiturum ſe degere in regno ſuo eum qui non eſt Catholicus. Si verò poſtquam ad regni gubernacula acceſſiſſet, huius ipſe temerator exiſteret promiſſi: eſſet anathema maranatha in conſpectu ſempiterni Dei, & pabulum efficeretur ignis æterni. *Quin apud Sinenſes (vetus & compoſitum valdè regnum) etiam lex eſt:* Ne qua religio alia admittatur, ſine ſcito Regis eiuſque Conſilij: qui aliter, capitale ei ſit. *Quæ vna res progreſſum curſumque ibi valdè impedit noſtræ religionis. Quid in Eccleſiâ Chriſtianâ veteri? licentia effuſa numquam fuit, quàm primùm Principes & tutores illa habuit Chriſtianos. Conſtantinus exemplum eſto: cuius leges & ſcita ſunt in Arianos. Longum eſſet de ceteris omnibus dicere. Longum? imò etiam ſuperuacuum. Nam fecerunt ante me alij:*

Ambr. ad Valent.

Coërcendi Nouatores.

Seneca.

Homines eò inclinant.

Et periculosè inclinant.

* Chordas non mouendas.

Lib. 11. contra Appion.

Athenienſes puniuerunt.

Lib. XXXIX.

Romani puniuerunt.

Varietas religionum, diſſolutio religionis.

Ioſeph. vide contra Appion.

Iudæi puniuerunt.

* An. DC. XXXVIII. Hiſpani puniuerunt.

Sinenſes (ſiue Chinenſes) puniunt.

Chriſtiani fecere, & faciunt.

* Οἶκι ἐγὼ ——— ˙ἐχθρὸν δέ μοί ἐστιν Homer. Odyſſ. μ.
Porrò. Recte dicta alijs, iterùm ſermone ampleſti. Αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν.

Illud breuiter & vno verbo dico. ſemper coërctionem in Nouatores fuiſſe: aliàs aliam, pro tempore ſcilicet aſtrictam magis aut remiſſam, pro ſectâ lenem aut ſeueram.

Hæc illa ſunt quæ ſuadet noſter ille Pater Muſarum tanto opere exagitatus tibi & irriſus. Diodori ſemper ĩnſania. *Verba autem multa fundis: in quibus, ita me Deus amet, vt neſcio quid refutem. Excidis enim ſemper à lineâ, & cùm* de alijs loquor, tu reſpondes de cepis.

HI tales multos impellunt ad mutationem rerum.] Nouatores periculoſi in omni ſtatu. *Serio ego vos Principes moneo, cauete. A nullâ re maius periculum imperijs & ſceptris, quàm ab innouatâ aut inſidiosè ſimulatâ religione. Hi enim tales commouent animos plebis maximè, & per ſpeciem pietatis impellunt quò volunt. Exempla dabo?* Exemplis doctum. Eunus, *ecce hæc pauca.* EVNVS *olim in Siciliâ fuit conditione ſeruus:* Flor. III. cap. XIX. Et Diod. Sicul. in Fragm. *qui* fanatico furore ſimulato, dum Syriæ deæ comas iactat, ad libertatem & arma ſeruos, quaſi numinum imperio, concitauit: *& LX. ampliùs millium exercitu coacto, palàm Regem ſe ferens, Siciliam totam ſubegerat, niſi ægrè, ægrè, coercuiſſent Romana arma.*

Pſeudopropheta Ægyptij. *Quid* PSEVDOPROPHETA *ille* ÆGYPTIVS *ſub Claudio? qui in Iudæâ, per hanc ipſam ſpeciem Pietatis ad* XXX. M. *hominum ſibi adiunxit, cum ijs Hieroſolyma petijt, arcem illam & ſedem regni habiturus: niſi à Floro Præſide, qui obuiàm egreſſus, acie victus caſuſq́ eſſet.* Ioſeph. II. Bel. Iud. cap. XII.

Marici. *Haud diſſimile* MARICI *illius factum ſub Vitellio: qui* aſſertor Galliarum & Deus (id ſibi nomen indiderat) concitis octo millibus hominum, proximos Æduorum pagos trahebat: *maiors & ipſe auſurus, cùm fanatica multitudo delecto milite oppreſſa vel disiecta eſt.* Tacitus II. Hiſt.

Elmahelis. *Quid* ELMAHELI *in Africâ? is mirâ ſanctimoniæ opinione conciliatâ gente, bellum ſuo & Maroccenſium regi (Abrahamus tunc erat) palam intulit, acie vicit, regno & vitâ ſpoliauit.* Ioh. Leo lib. II.

Chemmus. *Nec diſſimilis fraudis & fati in eâdem Africâ impoſtor alius* CHEMIN MENNAL *vocant) qui rituum & religionis vnitate illectum populum in regem Feſſæ concitauit, pendere tributum vetuit, denique per aperta arma eò adegit, vt pacto ſibi traderet Temeſnæ regnum.* IdemLeo lib. III. *Apud Turcas ipſos nónne aliquoties res mota hoc prætextu? fuit* SCHACOCVLIS Annal. Turc. Schacoculis. An. Chriſti ∞. I). IX. *quidam ſimulatæ ſanctimoniæ vir, & hoc ſiue in ſolitudinibus plerumque agitans. cui ipſe Princeps Turcarum Baiazetes munuſcula annua mittere in ſpeluncam veneratione pietatis ſolebat. Is vbi maturum viſum, poſt ſeptem annos prodit, ſectam nouam proſeminat, fautores aſſeclaſq́ reperit. cum iis vrbes aliquot Aſiæ inuadit & diripit, ipſum Baſſam Anatoliæ iuſto prælio vincit. imò paullò poſt Corcutem quoque Baiazetis filium, & mox Ali Baſſam cum robuſtis veteribuſq́ copijs aduentantem. Quid multa? in diſcrimen ſummum rem Turcicam adduxerat: cùm viſum ei deflectere in Perſarum fines, quorum rex eiuſdem illius * ſectæ. Sed cùm in viâ Carauanam quamdam Perſicam (agmen viantium ita vocant) milites eius inuaſiſſent ac diripuiſſent, pleriſque viatorum etiam cæſis: ita ægrè Iſmaël Sophi Perſarum id tulit, vt ipſum, præfectóſque eius omnes, illicò trucidandos ſatellitibus ſuis obijceret: reliquâ multitudine in ſeruitutem adiudicatâ & diuiſâ. Hæc iuſta Nemeſis nebulonem illum aſſecuta eſt.* * Nam hæc eſt Sophilaniorum ſecta. quæ præcipua cauſſa etiā nunc inter vtramque iſtam gentem belli.

Annal. Turc. *In eâdem Aſiâ iam nuper, Suleimanne Principe, quidam* CALENDER ZELEBIS, *inſurrexit ad res nouandas, tectus hoc ipſo pietatis velo. Is cum aliquo Deruiſiorum numero, Sangiacos plures fudit, & Anatoliam totam vocauit ad arma. Sed enim miſſu auſpicijſq́ Suleimannis, Ibrahimes Baſſa, ancipiti prælio, ipſum factionemq́ deleuit.* Anno ∞. I). XXVI. Calenderus. *Quid in Cretâ inſulâ (veniendum ad ridenda eſt)* IVDÆVS *quidam*, Theodoſio Imperatore, *quàm ſceleſte & periculosè genti ſuæ impoſuit! Finxit ſe nouum Moſem adeſſe, cælitus miſſum, vt eriperet eos è diutinâ ſeruitute. Opidatim ergo circumit; hortatur opes, amicos relinquere; ſe ſequi in terram illam promiſſionis. & addebat (veteris illius Moſis exemplo) per ipſum mare ſe eos traducturum. Credunt, conueniunt, immenſa multitudo. omnis ætas, omnis ſexus ad promontorium, illo duce, properant, ituri in beatam terram. Ipſe inſilire iubet. quod factum inſonâ confidentiâ a plurimis, qui ſtatim merſi, paucis eorum ſcaphis piſcatorijs exceptis. Caput ipſum ſceleris nuſquam comparuit, ſiue homo, ſiue humanâ ſpecie Genius malus fuit.* Socr. Eccleſ. hiſt. VI. cap. XXXVIII. Iudæi ψευδοπροφήτης. *Denique noſtro aut patrum æuo, nónne talia monſtra?* IOHANNES LEYDENSIS *ille nobilis, vibex & macula ſuæ vrbis. qui opificio ſartor, regna & ſceptra ſomniauit: & adeptus erat, capta Monaſterio vrbe, niſi potenti exercitu Principes Imperij obſediſſent, recepiſſent, ipſumq́ & [illegible] condignis ſupplicijs affeciſſent. Vt iure [illegible] Iudam Liuiano dicto:* Nihil in ſpe[illegible]llacius, quàm praua religio eſt, vbi [illegible]m numen prætenditur ſceleribus. Iohannis Leydani. Lib. XXXIX.

Seneca epiſt. XLII. *Quid ad hæc tu Diodore? periculum nullum tale hodie nobis eſſe? neſcio.* Multorum, quia imbecilla ſunt, latent vitia; non minùs auſura, cùm illis vires ſuæ placuerint. Tu noſter nota.

NVLLA religio alia niſi vnius Dei tenenda eſt.] *Quæ hæc eſt? Chriſtiana. Vnde petimus? è libris ſacris: idq́ pro Eccleſiæ Catholicæ ſenſu. Nam* hic eſt fons veritatis, *ait Lactantius*, hoc domicilium fidei, hoc templum Dei: quo ſi quis non intrauerit, vel à quo ſiquis exiuerit, à ſpe vitæ ac ſalutis æternæ alienus eſt. Vera religio. Lib. IV. Inſtitut. cap. vlt.

ET

LEX tenenda ex ritu veteri.] *Hîc iam plebeicum canis, & conuocas in me turbas. Ite in ſuffragium de Lipſij capite Quirites. Quid enim feci?* Ille eſt, *inquis*, qui antiquas omnes ſordes retinet. ille, qui nec in melius quidem mutari quidquam vult. *O homo iſtro fallacior! Vbi hæc à me ſcripta aut dicta? In Capite de Auctoritate, inquis. Et hæc tu audes ad Religionem trahere, quæ palàm ſcripſi & monui de ciuilibus externiſq́ue rebus? Mens, an frons, an vtraque tibi deeſt? Conſiderate* ORDINES, *(nam iure vos hic appello.) ego diſertè monui* Retinere antiqua: *ſed cum illâ cautione*, Si proba. *Nónne expreſſim in margine hoc poſui? Clemens enim ille priſcus me docuerat:* Οὐ πάντως φυλάσσειν τὰ πάτρια δεῖν· ἀλλὰ εὐλαβῶς μὲν, εἰ ᾖ δίκαια, ἀποστρέφεσθαι δὲ, μὴ οὕτως ἔχοντα: Non omnino & pertracte ſeruare ritus patrios: ſed ſeruare quidem ſi pij eſſent, aſpernari autem & abijcere qui non tales. *Et ratio in Arnobio: quia* religionis auctoritas non eſt tempore æſtimanda, ſed numine: nec colere qua die, ſed quid cœperis, conuenit æſtimare. *Itaque non omnino damno mutare, aut ſiquid lapſu aut incuriâ corruptum, corrigere. non cum Platone ſcio* λοιδορεῖν πράγματα ἄττα ἐκ πόρρω προβεβηκότα εἰς μέτριον, οὐδαμῶς ἡδὺ, ἀναγκαῖον δὲ ἐνίοτε εἶναι. Vituperare res malè affectas & longius in errorem progreſſas, minimè iucundum, ſed neceſſarium interdum eſſe. *Quis tamen id faciet? non priuatus aliquis, imo non ipſe Princeps, niſi de conſilio ſententiaq́ue eorum qui auctoritate, vitâ & doctrinâ ad hoc apti. Concilia huic rei vtiliter reperta, & crebriùs quàm nunc, olim vſurpata: quorum propriè hoc munus videre ſi quid in doctrinâ aut diſciplinâ Eccleſia labat, & reuocare ac reducere ad veteres ſuos puroſque fontes.*

Sequitur altera Calumnia, quam multis verbis (nouimus tuum morem) texis. Ille Lipſius Machiauelliſſat. ille ad fraudes, homicidia, periuria Principi ſuo præit.] *Dic ſodes, vbi, vbi Diodore? in Capite, inquis, de Fraudibus. Teſtor Deum & homines, poſt Calumniam natam, turpiore & apertiore calumniâ neminem petitum. Ego illa probo aut praeo? Quin diſertis clariſq́ue verbis damno, deteſtor, repudio: nec niſi vt damnarem, vnquam illa ſcripſi. Tu homo, in illâ luce temporum atque hominum, audes hæc ſic propalàm ementiri? quaſi nemo eſſet qui mea legiſſet aut legeret? Mihi crede. ſinciput tibi ſanum non fuit, cùm ſcripſiſti. admone in tempore cucurbitas, aut periſti.*

Nondum etiam finis. ſed vt corporibus in praeceps iactis nullum vltrà ſui arbitrium eſt, nec eunt ſed feruntur: ſic tu qui ſemel ad calumniandum conuiciandumq́ue te proiecisti, abis extra omnem honeſti metam. Ego ſuperbus & arrogans, qui his de rebus ſcribam nec Theologus, nec Iuriſconſultus: *quid denique? vt poſteà addis,* Ludimagiſter *tantùm. Bonâ fide, Ordines, vtrùm priſcus mos reddi, & conuicia ſpargimus è plauſtro? Et an reſpondeo? non debebam: tamen breuiter. De Iuriſconſulto quidem: non præferre me eum titulum, ſed tamen publicè, in magnâ frequentiâ, & poſt ſolemnia experimenta, Louanij* illo donatum. De Theologo planiſſimè, non ſum, fateor. & Patres tamen Græcos Latinóſque legi, ac pluſculum in iis quàm tu intellexi. At de Ludimagiſtro quid tibi vis? ſcholam priuatim me habuiſſe? numquam factum. In aliam ſpem, ſi neſcis, educauerunt me parentes. Bono honeſtoq́ue genere ſumus: & per Auiam & Proauiam paternam nobiliſſimis familijs inſerti. Illa ex* Eeckhoutijs *fuit, hæc è* Linckebekijs: *gente vtraque iam intermortuâ, ſed tamen in noſtris quoque Annalibus non ignotâ. Ipſi* Lipſij *ante annos centum, opibus & dignitate inter Bruxellenſium primos. Iſta iactare non aſſueuimus: ſed tu adigis. qui, quod olim neſcio quis Seneca, mihi nunc inter probra obijcis,* Profeſſoriam linguam. *Vtor eâ, fateor. nec cum infamiâ aut damno Batauia veſtra vtor. hoc quoque fateor. denique facio, quod ante me nobiles imò Principes viri.*

MAIORVM inſtituta tueri ſacris cærimonijſque retinendis, ſapientis eſt.] *Omnina. & auſus eſt Plutarchus ſcribere, tutius honeſtiuſq́ue, etiam in his errari. Verba eius notabilia:* Χαλεπὴ μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ ἀσφάλεια καὶ διάκρισις. ἐπισφαλὴς δὲ ἑκατέρως ἡ ἄγαν ἄνεσις καὶ αὐθάδεια, τὸ μὲν διὰ τῆς πολλῆς καὶ συνήθους δι' εὐλάβειαν ἁμαρτανόμενον: Difficilis in iſtis (*quæ ad religionem*) certitudo, & comprehenſu ardua. benigniùs tamen erratur, cum receptâ & veteri opinione per circumſpectam timiditatem, quàm contra mores, & præfidenter.

Sed hîc rideo imperitiam tuam, an malitiam? Nam verba iſta ſic vertis, non quaſi fueris ſacris cærimonijſque: *ſed omiſſâ copulâ* ſacris cærimonijs. *& linguâ Belgicâ pulchrè me apud tuam plebeculam traducis. Senex, ſenex,*

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶ νοῦν οὐκ ἔχον.

Iam multa quoque in ipſam ſententiam (proprio verbo vtar) deblateras: ſed quid reſpondeo? quod olim Ariſtoteles cuidam ſimili. qui cùm multa nugatus eſſet, & abiens excuſaret, Numquid moleſtus fui? Non mehercules, inquit. non enim attendi. *Diodore, ego non legi.*

PVNI igitur, ſiquis turbat.] *Numquam ſcripſi aut ſenſi aliter: nec hîc atque infrà errantes in religione punitum iui, ſed turbantes. Tu ſi ſcis, quid in me clamas? ſi neſcis,*

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ.

Sed ventum iam eſt ad locum. qui niſi fuiſſet, præclara hæc ſcripta non fuiſſent. Sic ipſe in ſermone alteri dixit, Omnia ſe mihi condonare & remittere poſſe: non poſſe inſignem calumniam quâ Lactantium inuſſi.

Margin notes: *Religio antiqua optima.* — In epitomâ Vitæ Petri. — *Quid aſtruendum!* — Lib. II. aduerſ. Gent. — *Corrigere in ea ſas magis quàm mutare.* — II. De Legibus. — *Concilia hoc fine.* — *Turpis calumnia Diodori.* — *Vero aperta mendacia.* — *Furor eius.* — * Anno LXXXI. — *Genus nobiliſſimum.* — Agrippina apud Tacit. XIII. Ann. — *Non temerè priſca innouanda.* — In Craſſ. — *Nota.* — *Πανουργία Diodori.* — Eurip. — *Nugæ non refutabiles.* — *Vera mens noſtra, ab illo corrupta.* — *Ridicula ἀναισχυντία Diodori.*

Pag. 47.

Quæ ea eſt? ſcripſi: Seriò, feriò, hoc imbibe. Nihil eſſe in rebus humanis religione præſtantius, eamque ſummâ vi oportere defendi] *& in margine Lactantium adſcripſi. O facinus, ô iniuria!* Lactantius hæc planè, planè, in contrariam mentem ſcripſit: & vide Lector quid in alijs quoque Lipſio credas, corruptori, fatuo (*hem, hem, ſolutum badiza.*) malitioſo: *& quid non? Triumphas, & inueheris equis albis. Ego quid? teneor miſer, deprehenſus ſum, nec Orci galea me teget. Tamen vno alteroq; verbo Diodore. Legiſtin' MONITA mea ad Lectorem? ſi non, iniurius es, qui non lecta mea carpis: ſi ſic (& vero legiſti, tu ipſe prodis & clamas.) malitia tua inſignis eſt, impingere mihi culpam, quam aperui antè, & retexi. Si tamen culpa eſt, vti proborum auctorum verbis in ſanam probamq; mentem. Nonne ea hîc eſt? aude negare. Ambroſius:* Nihil maius eſt religione, nihil ſublimius fide. *Et quis non religionem ante res humanas habeat, eamq; (probam vtique) defendat? Etiam ethnici ſciuerunt & fecerunt. Valerius:* Omnia poſt religionem ponenda ſemper noſtra ciuitas duxit. *Inſitum hoc nobis, vt cùm aliquâ numinis notitiâ æſtimemus idem & tueamur. Tamen peccaui, quòd teſtimonio Lactantij malè vtor. Ego teſtimonio? numquam putaui te tam matulam. Deſunt mihi ſcilicet teſtimonia clara, aperta, irreprehenſa de puniendis hæreticis: niſi particulam hanc ſumam à Lactantio, & iſto fine. Erras, erras. non hoc nobis propoſitum, vt Teſtimonia iſta adducere, ſed mentem ſententiamq; noſtram exprimere, & filum illud ſermonis contexere intuendum aut irridendum vobis, non imitandum. Interdum tamen vt Teſtimonia: ſed tunc comparent. Erras* ampliùs, *quod cenſes Lactantium hanc ſententiam damnare. falſum. Ille Romanos ſentire ita dicit: nec de ſenſu aut defenſione carpit, ſed de improuidâ defenſione. Malam enim vanamq; religionem, & ideò malè, ibant defenſum. Iam hæc capis? heu vices rerum! detractus es de tuo curru: & triumpharis, qui triumphabas.*

Πρὸ τῆς νίκης ἐγκώμιον.

Deteſtio fraudis.

In calumniâ 11.

Epiſt ad Valentin. Imp.

Lib 1. cap 1.

Error in mea mente.

Et alterum Lactantij.

* Ideò præmiſit: O quàm inhoneſtâ voluntate, miſeri errant! Voluntas igitur defendendi proba, ſi probam.

IN CAPVT III.

Pag. 47. Limitata ſententia.

VNAM religionem in vno regno ſeruari.] *In regno, inquam, bono & compoſito, & quale formamus atque optamus. Nam priora illa noſtra, bono tranquilloq; ſtatui ſcripta ſunt: hæc quæ ſequuntur, turbido. illa perpetua, hæc temporaria, atque vtinam numquam eorum vſus!*

QVAS diſſidiorum faces religio tibi accendit! *Atque ita accendit, vt nulla prudentia videatur poſſe reſtinguere. Vt enim fratrum odia acerrima ſunt: ſic eorum ferè qui conſortes aliquando eiuſdem religionis. Tu, tu Deus adiuua.*

Bella ἄσπονδα ob religionem.

COLLIDVNTVR inter ſe Chriſtianæ reip. capita.] *Miſerabili & nouo prorſus exemplo. Videamus Annales omnium gentium, & omnis æui: tam acria, tam diuturna bella pugnata non legemus de religione. Iuuenalis pro miro & monſtro habuit, duo oppida in Aegypto concurriſſe inter ſe ob hanc cauſſam, & id dignum Satyrâ cenſuit: quid nunc diceret aut ſcriberet, vbi Europa pæne tota?*

Miſeria huius ſeculi.

PERIERVNT ac pereunt per ſpeciem Pietatis.] *Vtrinſecus verum eſt. ſiue quod ij qui perdunt, demereri ſe Deum putant: ſiue quod ij qui pereunt, mori pro diuino cultu. Ceterùm non neſcio ludos & mimos ſceleſte hîc interuenire: & quorumdam ambitionem aut auaritiam velari hoc mantello. Paulus Aemilius pro me loquitor:* Nihil in ſacris bellis perinde offuſi, atque mos iam exortus, vt honeſtâ præſcriptione ſuas quiſq; reſpiciat res. In ore omnium Sanctum Piumq; verſetur: conſilio, conatu, animo, ſecus afficiantur. Si de religione tantùm agatur, ſi oblitio noxæ ſanciatur, ſi ſanatis mentibus, fortunis hominum abſtineatur, omnes idem ſentiant. Nunc de Mortalium iure, de Commetatu res eſt. *Dicas virum vatem fuiſſe, & ſcripſiſſe in hoc annum.*

Interpretatio.

In Phil. 11.

Mira & ſagax rimatio Æmilij.

NEC quidquam tam probè aut prouidè hîc dici, quod non vellicare malignitas poſſit.] *Tu es exemplo. qui non ſenſus tantum, ſed verba etiam noſtra rimaris, & velut in auraria trutinâ pendis.*

Maligna in nos ἐξέτασις.

CONSILIA non decreta adfero; nec aſſero aliquid, ſed pono.] *Hæc noſtra modeſtia eſt, quæ ſola effrenes tuos impetus debebat cohibere. Sed tu vt calx aquâ accenditur: ſic efferaris temperanti omni ſermone. Hic igitur inſultas, & ais repugnantia me ſcripſiſſe. Nam in præloquio ad Lectorem dixi* communia quædam præcepta me dare, & velut decreta. *hic Scepticum ago, & nego me decernere. Semper tui ſimilis es, incogitans, intectus, & paratus inferre tantùm ictum, non vitare. Vtrumque ego aio rectè & verè à me dictum. iſtud in duobus his Capitibus; illud in reliquo opere toto. Et quid mihi hic ambigam? res Theologa eſt. quam haud iniuria iis ſubijcio.*

Modeſtia noſtra carpitur.

Ἀπειρία aduerſarij.

* Οἳ γὰρ φέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε χερσί τε. *Atque ego vniuersè etiam didici.** ὡς ἀγνοίας γνωστικῆς μήτηρ ἡ ζητητικὴ ἀπορία. *Non deſipit, qui aliquid ambigit o Diodore: ille magis qui in omnibus & ſupra omnes ſapit. Itaque ingenuè & verè præfatus ſum illud, quod plus decies in hoc libro mihi impingis:* Me labi & errare non ſolùm poſſe, ſed debere. *Nonne ita eſt? miror amentiam. Solum ego Deum omniſcium, & expertem erroris habeo: hominum quidquid eſt, opinantur, vacillant, errant. Ipſi beati genij & æterni ſpiritus ab* errore non tuti, niſi Deo dirigente. Audi ſapientem à priſco æuo:* Inter cetera mortalitatis incommoda & hoc eſt, caligo mentium: nec tantùm NECESSITAS ERRANDI, ſed errorum amor. *Audi Sapientem à nouo æuo:* Nemo eſt mortalium, quem non aliqua pars ignorantiæ attingat. hanc contagionem ex ipsâ mortalitate trahimus. Nam homo cùm errat, humanitùs errat. Errorem autem in homine calumniari, eſt toti ipſi mortalitati

Homer. Odyſſ. 2. Euſtach. Odyſſ. α.

* Qui potiores me ſunt & cernere & arbitrari.

* Quòd verbera ſcientiæ mater, inquiſitiua dubitatio.

In Monit. ad Lector.

Vnus Deus ἀπλανής.

* Iudicij ſcilicet.

Seneca De Irâ, lib. 2. cap. 1 [illegible].

Mortalitati ſignatum errare.

tati conuicium facere. *Audi, te reſpice, reſipiſce.*

Intercepta [?] *&* [?] *re-* [?] *ſpoſia.*

Neſ… aquid ſubinde nugaris, me contemnere … ena iudicia, vtique Conſulum aut Tribunorum. *Nam ita dicis me ſcripſiſſe Cent.* 1. *Epiſt.* LXXXVIII. Tribuni illi me abſterreant? nihil. iactent ſe apud ſuam plebem; mihi abunde ſatis, ſi eques hic plaudat & Senatus. *En, etiamne Epiſtola hic mihi defendendæ ſunt? fiat. Ego nihil ibi de Conſulibus ſcripſi, nec nominaui vel verbo. Sententia etiam … nec ſuperbiam nec contemptum præfert. Hac ſenſi, quod ille Ter maximus:* Οἱ ἐν γνώσει ὄντες, οὔτε τοῖς πολλοῖς ἀρέσκουσιν, οὔτε οἱ πολλοὶ αὐτοῖς: Qui cognitione imbuti, nec ipſi populo placent, nec populus ipſis. *Tu caudam ibi iacta.* — Triſmegiſt. Pœmand. cap. IX.

——— οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. — Eurip.

Irriſa noſtra breuitas.

Sugillas etiam Breuitatem meam, & in Socratis dicto facetus & venuſtus eſſe voluiſti. Quòm te non decet! riſimus, *quod ille ait,* camelum ſaltantem. *Sed de Breuitate, eam ego amo, amabo*: & ſi fieri poſſit, quid ſententiam oſtendere, quàm loqui mallem. — Seneca epiſt. LXXVI.

Paruus & eſt cygni melior cauor, ille gruum quàm
Clangor, in æthereis diſperſus nubibus Auſtri. — Lucret.

Hæreticorũ duplex genus.

DVO genera eorum facio qui in religione peccant.] *In hoc diuiſione conſentit mecum Clemens Alexandrinus.* Ex iis, *inquit*, qui declinant à veritate, alij ſeipſos ſolos, alij verò propinquos quoque conantur fallere. Atque ij quidem qui appellantur δοξόσοφοι, id eſt opinione ſapientes, qui ſe veritatem inueniſſe exiſtimant, nullam habentes veram demonſtrationem, ij ſeipſos decipiunt: quorum non parua eſt multitudo, & quæſtiones declinantium propter confutationes, & doctrinam vitantium propter condemnationem. Qui autem eos, qui accedunt, decipiunt: ij ſunt valde callidi & aſtuti. qui etiam ſi ſatis ſciant ſe nihil ſcire, probabilibus tamen argumentis obſcurant veritatem. *Et verò diuiſio hæc neceſſaria ob temperandum feruorem, qui in animis quarumdam accenditur importunè.* Difficile *enim* eſt modum tenere in eo quod bonum (*magis quod pium*) eſſe credideris. — Lib. VII. Strom. — Seneca epiſt.

Qui ſibi errant & ſapiunt. — *Qui alios inducunt.* — *Diuiſio noſtri ſententia & moderationis plena.*

Reges hæreticos puniunto.

PVNIANTVR à te, ne tu pro illis puniaris.] *A te, à te dico, quicumque Rex aut Princeps. Nonne gladium tibi ad diuina humanaq. defendenda?* Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat OMNE malum intuitu ſuo. *Auguſtinus.* Quomodo reges ſeruient Domino in timore, niſi ea quæ contra iuſſum Domini fiunt, religioſa ſeueritate prohibendo atque plectendo! — Prou. XX. — Epiſt. ad Bonif.

MAXIME ſi turbant.] *Et antè & nunc addo. Non enim quoſcumque in religione errantes puniri velim (tu vbique confundis & obijcis) ſed hos peccantes. Qui ergo turbatores iſti ſunt? mea iudicio duplices. Nam hoc quoque diſcrimina ad pœnarum diſcrimen. Priores,* qui palam contra leges, contra magiſtratus, nouam religionem inuehunt, docendo, ſcribendo, cœtus colligendo. *Alteri,* qui non tam nouam religionem inuehunt, quàm produnt: & receptam quoque per diſputatiunculas & argutias in publico conuellunt. *Quo in genere ventoſa ferè iſta & praua ingenia; itemq. homines Saturnij, querulí,* δυσχεραίνοντες *(vt Philonis verbis vtar)* τῇ πατρίῳ πολιτείᾳ, ψόγον δὲ καὶ κατηγορίαν ἀεὶ τῶν νόμων μελετῶντες: male affecti erga patria inſtituta, & in reprehenſionem ſemper legum accuſationemque intenti. *Denique, vno verbo, quibus nihil placet quod aliis placet. Noſti eos Diodore?* — De confuſ. ling.

Duplices Turbatores — *Violentis* — *Subdolis* — *Ingenia refractaria.*

Sed hic ſatagis valdè vt reperias γελοῖον *iſtud & commiſſion apud Cyprianum. Subtiliter & acutè multa diuinas. Libero te æſtu. Verba Cypriani ſunt, ſententia mea. Poſt hæc erumpis, & lancinas vniuerſum meum librum:* Farraginem eſſe, inepta Miſcellanea, Moretum, Lancem Satyram, *ſiue, Hiſpanico verbo,* putridam ollam. *Euge, euge! Benè ſperare de tuo morbo incipio: euomuiſti. Sed enimuerò quid iſta ad rem præſentem? imò quid iſta ad tuam cognitionem? Tu homo, quod ipſe fatearis, bonarum artium litterarumq. rudis, iudicas de litterato illo ſcripto? Appello, appello Diodoro: agenda hæc ſunt apud aliud tribunal. ad ſubſellia Tribunicia non veniunt hæc cauſſa. Quid tamen diſplicet? Confuſum eſt, breue eſt. De confuſione erras. nego quemquam veterum magis diſpoſitè totam hanc rem ſcripſiſſe. De breuitate, verum eſt: & eò magis placet, quòd te tuiq. ſimiles arcet ab illo ſcripto. Non capis hîc, etiam quæ capis.* Omnium honeſtarum rerum ſemina, *ait Seneca,* animi noſtri gerunt: quæ admonitione excitantur, non aliter quàm ſcintilla flatu leui adiuta ignem ſuum explicat. *Sed oportet, Diodore, priùs in animis eſſe honeſti hanc ſcintillam, prudentiæ bonæ ſcintillam: aliàs nullis follibus excitandam. Denique ego fateor, minimè popularem eſſe illum librum: & qua vti aliquis magis poſſit debeatq., quòm ſcius.* — Epiſt. XCV.

Παρεγγία ſatua Diodori. — *Conuiciorũ cumulus.* — *A'παιδευσία.* — *Politica noſtra qualia:* — *Diſpoſita:* — *Breuia, & imperitis obſcura.*

CLEMENTIAE non hîc locus.] *Quid ergo? ego ſum ille Cyclops. Scinis, Phalaris, qui non miſereor? cui ludo & ioco ſanguis humanus eſt? Ah, abſit: mite mihi pectus, fatear: & vtinam Principibus, quos hæc res tangit! Cur igitur ita ſcribimus? quia publicè expedit: quia ſeueri pro pietate & legibus eſſe volumus: quia hæc ipſa clementia eſt, non eſſe hic clementem. Multos ſeruamus, dum vnum tollimus, illum ipſum ſeruamus, certè iuuamus, dum tollimus. Non enim id facimus (mox audies) niſi in extremè & deſperatè malis: quas ſiſti & reprimi in illo nequitiæ curſu, eſt pro ipſis. Sed & aliàs. cùm citra mortem punimus, bono quoque eſt & expedit puniri.* Si miratis hunc pro aliquo eſſe, miraberis quoſdam ferro & igne curari, nec minùs fame & ſiti. Sed ſi cogitaueris tecum, — Sen. de Proud. cap. III.

Fruſtrà inclementiæ accuſamur. — *Cauſſa ſeueritatis dicta.* — *Punitio bonis punitis.*

remedij cauſâ quibuſdam & radi oſſa & legi, & extrahi venas, & quædam amputari membra, quæ ſine totius pernicie corporis hærere non poterant: hoc vtique patiens tibi probari, quædam incommoda pro his eſſe, quibus accidunt. *Nam emendandi corrigendiq́ per pœnas, bonus Princeps ſemper habet finem.* Quemadmodum quædam haſtilia detorta, vt corrigamus, adurimus, & adactis cuneis non vt frangamus, ſed vt explicemus, elidimus: ſic ingenia vitio praua, dolore corporis animique corrigimus. *Auguſtinus in hac ipſâ re:* Magis pro eis ſunt leges iſtæ, quæ illis videntur aduerſæ, quoniam multi per illas correcti ſunt. *Iterúmque:* Moleſtus eſt & medicus furenti phrenetico & pater indiſciplinato filio, ille ligando, hic cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant & perire permittant: iſta potius manſuetudo falſa, crudelitas eſt. *Denique de Turbatoribus hic loquor: ad quos Catonis illud aptem:* Miſereamini cenſeo. næ iſta vobis manſuetudo & miſericordia, ſi illi arma ceperint, in miſeriam vertet.

Finis omnis correctio.
Idem I. de Irâ, cap. v.
Epiſt. ad Bonif.
Ibidem.
Apud Salluſt. in Coniur.

VRE, ſeca.] *O verba nata in turbas! periiſſent illa, & calamus, cùm ſcripſi. Et tamen ratione ſi diiudicamus, quid peccant? A veteris medicina ritu ſumptus ſermo, qui in vlcere aut vulnere ſecabant, & deinde ſiſtendo ſanguini vrebant. Teſtimonijs hoc crede, &, quod dicitur,* Mittatur ſenex in ſcholas. *Seneca, vt ego, planiſſimè:* Hoc erit non molli viâ mederi, ſed * vrere & ſecare. *Neſcio quis poëta alluſit:*

> Fortiter & ferrum, ſæuos patiemur & ignes.

Inuidioſa vocula Vrde & quomodo accepta.
Conſol. ad Helu. cap. II.
* *Id eſt aſperius mederi & dumis.*
Propert. lib. I.

In hac ipsâ, ipsâ re, Hieronymus verbo & imagine ſimili vſus: Scindendæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal a caulis ouium repellendum: ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereant. *Sed quid ego hac ad te?* Oleum perdit & impenſas (*vt idem ſanctus & doctus vir loquitur*) qui bouem mittit ad ceroma.

Priſci patres ſic locuti.
Ad Pammach.

Iterùm obturbant tuæ nugæ. Cicero hæc de Catilinâ ſcripſit, tu ad Hæreticos malâ fide transfers. *Prouidè & benè monitum. Nam hercules periculum erat, ne ego aut alius cenſeret, ſcripta hæc à Cicerone in Hæreticos ipſos.* Senior bulla digniſſime, *tecum ego contendo?*

Ridicula ineptia.

Sed de re. Quid volo igitur? non ad ferrum ſtatim omnes aut ignem, ô bone, non: ſed pro modo delicti coerceri aut puniri. Puniri dico. & cautè ac circumſpectè communi eo verbo ſemper in hac re ſum vſus, non dixi, Interfici *aut* Occidi. *Pœnarum gradus hic facimus, & nimiſquam raro ad extremum illum veniamus. Vt medicus omnia tentat, priuſquam ad ſectionem aut vſtionem accedat:* ita legum Præſidem ciuitatiſque Rectorem decet, quamdiu poteſt, verbis, & his mollibus, ingenia curare. Tranſeat deinde ad triſtiorem

Accuratè de ratione puniendi dictum.
Gradus pœnarum ſecundi.
Seneca de Irâ, lib. I. cap. v.

orationem, quâ moneat adhuc & exprobret: nouiſſime ad pœnas, & has adhuc leues & reuocabiles, decurrat. Vltima ſupplicia ſceleribus vltimis ponat, vt nemo pereat, niſi quem perire pereuntis etiam interſit. *O Principi nota, & hos tales ſapientes audi potiùs, quàm iſtos de viâ clamoſos, & quibus cerebrum omne eſt in linguâ. Quod ſi mea quoque conſilia locum inueniunt, non inuidebo. Quatuor pœnarum genera ſiue gradus in Turbatoribus illis agnoſco: Mulctam, Ignominiam, Exſilium, Mortem. Omnes vtiliter, ſed aliter atque aliter adhiberi. Duas primas plerumque in minutis illis Turbatoribus, & quos poſui in Claſſe ſecundâ: duas alteras in maioribus, & qui in Claſſe primâ.*

Nobis illi quatuor ſunt.
Secundùm genera Turbatorum diſtinctè adhibenui.

MVLCTAM *quid appellem, ſatis clarum eſt. pecuniarum nempe aliquod damnum, quod incurrant quoties in hac re peccant. In quos ea vtilis? meo iudicio in Sophos illos aut diſputatores, & quicumque publicè liberi nimis aut proterui oris. Hos tales mulcta, nec ſanguinem ab iis, ſed pecuniam duce. Veteres quoque fecerunt. & Theodoſij lex fuit: qua in* conuictos hæreticos *ſtatuit* decem librarum auri pœnam. *Tu pro tempore & pro re moderare. Quid ſi contemnant? rarum erit: & apud quoſdam proficies. tamen ſi pertendunt, alterum ſcilicet adhibebis.*

Mulcta quid. & in quos vſurpanda.
Codic. Theod. De hæret.

IGNOMINIÆ *telum. Ea eſt, qua pudorem publicè adfert, & maculam ſuffundit famæ. Multa ſunt in hoc genere: & variè vſurpata priſcis. Vetuſtiſſima in Eccleſiâ Excommunicatio, id eſt, vt à templis arcerent & communi piorum ſocietate. Synodo Laodicenâ veteri canon fuit:* περὶ τοῦ μὴ συγχωρεῖν τοῖς αἱρετικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐπιμένοντας τῇ αἱρέσει: De non patiendo vt templum Dei hæretici ingrediantur, quamdiu in hæreſi perſeuerant. *Item interdictio cum iis copula aut nuptiarum. Eadem Synodus:* Non contrahere cum hæreticis nuptias, nec filios aut filias collocare, etiamſi promittant Chriſtiani fieri. *Ampliùs, priuatio munerum & honorum. vt Theodoſij, Valentiniani, Arcadij lex fuit: quâ* omnis denegatur hæreticis facultas militandi, quinimò extra vrbis mœnia arcentur. *Iuſtiniani etiam latior.* Ἐνόμιζεν τὰς μὴ πολιτεύεσθαι ἢ αἱρετικούς, εἰ μὴ μόνους τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς· προθεσμίαν δίδωσι τοῖς ἐθνικοῖς εἰς ἐπιστροφὴν τριῶν μηνῶν: Gentiles aut hæreticos nō tangere remp. ſed ſolos Chriſtianos orthodoxos. datq́ue iis ad conuerſionem tres menſes. *Potes ad hanc ignominiæ partem referre, quòd remoti* ab omni liberalitate aut ſucceſſione, quolibet titulo venienti. *Item inuſtiones frontium aut ſtigmata, ritu priſco. Reperio in Angliâ hæc adhibita ſub * rege Henrico II. De quo Gulielmus Neubrigenſis.* Tunc Epiſcopi, nè virus hæreticum latius ſerperet, eoſdem publicè pronunciatos hæreticos, corporali diſciplinæ ſubdendos Catholico Principi tradiderunt. Qui præcepit hæreticæ infamiæ characterem frontibus eorum inuri, & ſpectante populo virgis coer-

Ignominia quæ. & quotuplex.
Excommunicatio.
Can. VI.
Interdictio nuptiarum.
Can. XXXI.
Codex Theodoſ.
Priuatio munerum.
Georg. Cedren.
L. IV. Cod. de hæret.
Inuſtio frontium.
* *Anno II.*
II. cap. XIII.

… tos vrbe expelli. *Ego pleraque ex iſtis commodè & iudiciò admiſerim: atque etiam hanc frontium inuitionem. Fallor, aut ipſos dedecus illud valdè coercest aut alijs certè notabiles reddantur ad cauendum. Nam qua de diſcretâ veſte aut pileo dici poßint, ridenda, & leuia ad talia ingenia refrenanda.*

Exſilium frequens his olim.

Iam EXSILIVM *quoque inter Pœnas, idq́ creberrimè olim fuit. Constantinus Imper. Arium & Arianos* deportari exſilio *præcepit. Conſtantius* Aetium propter confeßionem diſſimilis ſubſtantiæ mulctauit exſilio. *Theodoſius iunior*, Neſtorium pulſum ex Oriente, relegauit apud Oaſim. *Et exempla plura atque obuia. Ego hanc pœnam valde amplector, & peculiarem maximè huic malo cenſeam, quod ſepoſitione iſtâ & relegatione vitetur. Præſertim ſi ea ſit priſco exemplo, in loca inſulasq́ deſertas aut minus frequentes. Etiam in ijs qui ſummè Turbatores vide ne cauuementis [illegible] ſit iſtud & ex Patrum ac Principum [illegible] mente. Nametſi*

Eccleſ. Hiſtor. paſsim

Propria pœna.

Mors rarò hic vſurpata.

MORS *quarta ea pœna eſt in hac genus ſeductores & Pſeudoprophetæ à Moſe decreta exercitaq́ ſit: tamen à Chriſtianis olim rarò. & paucis ea Principum legibus expreſſa: idq́ terrendi fortaſſe magis, quam repræſentandi cauſâ. Theodoſij ſanè hæc mens fuit: qui* χαλεπὰ τοῖς νόμοις ἐπέγραφε τιμωρίας· ἀλλ' οὐκ ἐπεξῄει. Οὐ γὰρ τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' εἰς δέος καθιστᾶν τοὺς ὑπηκόους ἐσπούδαζεν· ὅπως ὁμόφρονες αὐτῷ γένοιντο περὶ τὸ θεῖον, ἐπεὶ καὶ τοὺς ἑκόντας μεταθεμένους ἐπῄνει. Itaque pœnas legibus conſtituebat, ſed eas non exſequebatur. Non enim punire, ſed metum inijcere ſubditis ſtudebat: vt concordes ſibi fierent in rebus diuinis: quoniam & ſponte conuerſus laudabat. *Ego ſententiam meam non diſsimulo, Melius magisq́ è re & mente Chriſtianâ videri, vt maneas quamdiu potes, in mulctæ aut ignominiæ gradu: & cum Tertulliano,* ſuffundere malis hominis ſanguinem, quàm effundere. *Quod ſi vlteriùs progrediendum quoque ſit: Exſilio contentus eſto. aut ſi ad mortem: ſimplex tamen ea & mitis ſit, imò (arcanum aliquid audi)* arcana. Reliqua ſcelera cùm caſtigantur, oſtendi expedit, hoc flagitium occuli & tegi. Cauſſa in promptu. vt miſerationem detrahat, & minuas ſermones. Ceterùm illud imbibe:* Exquiſitior quæque crudelitas, illecebra eſt magis ſectæ. *Simul & hoc ſcita. quomodocumque rem inſtitues, erunt praui iſti & refractarij (Deus ipſe prædixit, hæreſes fore) & multum ſi efficis,* non vt deſinant planè, ſed ne vincant. *Deum precor, tibi ô Princeps, moderatam mentem, illis ſanam & pœnitentem det.*

Sozom. Eccleſ. Hiſt. vii. cap. xii.

Deuter. cap. xiii.

Et raro, ac noſtra mitiſſime vſurpanda.

In Apol. cap. iv.

Leuem tolerandamq́ eſſe expedius.

** Sit tamen vt aperta ſupplicia non omnino, tum Eccleſia moderata expedire.*

Tertull. Apolog. cap. vlt.

Seneca De Irâ, lib. ii.

QVAMDIV turbatores coërceri ſine maiore turbâ poſſunt.] *Hæc exceptio & quaſi limes eſt, quo priora illa ſigno. An ſeueritatem indefinitè ſemper Principi prædicem? non poſſum.* Cogit iſte ſæpe diuerſas inuenire medicinas, variorum experimenta morborum, *dixit in hac ipſâ re Auguſtinus.*

Attendas moderatiam Legum cenſura.

ii. Retr.

Fatalis eſt iſta ingeniorum ſcabies] *Ita loquor. quia velut à cœlo &, vt dixerim, aſtro aliqua eſt hæc peſtis. Atque vt corporum quidam morbi certis temporibus interueniunt: ſic nunc iſte animorum. Viri, fœminæ, ſenes, pueri, quæſtiunculis ludunt & laſciuiunt: eoq́ ventum, vt pro parum ſana ſit, qui non ſic inſaniit. Myſterium Theologia erat, facta eſt populare oblectamentum. Vis imaginem claram horum temporum? Nicephori Gregoræ iſta lege.* Apud nos etiam opificibus effuſa ſunt arcana Theologiæ, atque ita omnes inhiant ratiocinatiunculis & ſermonibus ſyllogiſticis, vt herbæ & paſcuis armenta. Et illi, qui de rectâ fide ambigui ſunt, & qui nec quomodo credendum ſit ſciunt, nec quid ſit illud quod credere ſe dicunt; illi inquam & fora & porticus & theatra omnia Theologiâ compleuerunt. neque ſolem hunc teſtem facere impudentiæ ſuæ reuerentur. Quomodo autem non ſit abſurdiſſimum, olim quidem cùm florerent Gentilium dogmata, ordinem aliquem fuiſſe, & arcana quæ Delforum Theologis commiſſa erãt, nulli alij vel edicere vel indagare licuiſſe, ſiue is Plato, ſiue Socrates, aut alius ſapientiâ celebris fuiſſet: apud nos verò, qui purum pietatis myſterium profitemur, ita profanari res diuinas, & omnibus, qui de Theologiâ diſſerere volunt, id licère ſuopte arbitrio & ſuffragio? *Iam diſsidia & ambitionem quæ inter capita ſectarum & duces, pulchrè idem exprimit & deplorat.* Factionum vero Principes inter ſe digladiabantur, & linguas contra ſeſe mutuò armabant, non zelo diuino, ſed iracundiæ impetu ducti. Nam qui ſecundum Deum eſt zelus, a ſupernâ potentiâ dependet, & diuinâ quadam ac moderatâ concinnaque ratione gubernatur. Qui verò mentis ſuæ fores ambitioni aperiunt, ij non vident zelum ſuum in æmulationem & odium conuerti, & pro frumento, vuâ, ceteriſque bonis fructibus, ſpinas & tribulos in hoc agro produci. Hæc autem ſunt lites, ab animo non ſatis inſtituto profectæ, & aduerſariarum orationum certamina. *Hæc in Græciâ olim fuêre. quando? cùm paullò poſt ruit. Nos quid aliud exſpectemus, niſi malis errationibus finem facimus.*

Curioſitas noſtri æui.

Theologia profanatio.

Hiſtor. lib. xi.

Apud Græcos iuſſerores idem.

Lib. vi.

Partes & factiones.

Odia zelo velantur.

Anus ad armillum, Diodorus ad illudia. Si fatalis, *inquit*, iſta ſcabies, cur punis? Nam fatu nulla humana vis aut mens reſiſtit. *Pueri in ſcholis reſpondeant, Fatali ſceleri fatales quoque eſſe pœnas. Nexa hæc inter ſe & deuincta. Quamquam aliâ mente hoc à nobis dictum; & abſit vt ſcelera aut errores velimus eſſe à Fato vel aſtris. Sed alterius iſta loci ſunt.*

Ἀλογία Diodori.

VT diſputare omnes malint, quàm viuere.] *Diſputationes ergo damno? non: ſi in loco, ſi inter idoneos, ſi cum modo vſurpata. Locum cenſeo, Scholas, Academias, Collegia. Idoneos, rerum ſacrarum & Philoſophiæ item peritos. Modum, vt contentio & nimia ſubtilitas abſint.* Nec enim quidquam minus conue-

Vbi, à quibus, & quatenus, diſputandum.

Seneca epiſt. l.

Publicæ & populares diſputationes noxia.

conuenit quàm ſubdola iſta calliditas, animis conantibus magna. *Sed in publico & in populo diſputationes omnes valde* * *improbem. Primùm, quia per eas excitantur ad nouitates multi, & pruriunt.*

** Niſi Principi aut iis qui præſunt, ob cauſſas, aliter videatur.*

Humanum genus eſt auidum nimis auricularum, (Lucret.)

ait poeta. Deinde, quia Siſinnij conſilium (in re quidem iſtâ religionis) mihi probum, viri (Socrat. Eccleſ. Hiſt. v. cap. x. & alij.) diſerti, rerum vſuperiti, in litteris ſacris eruditi, & ſummi item philoſophi. *Nam hæc elogia illi dant ſcriptores. Is igitur Theodoſio ſuadebat:* Diſceptationes non ſolùm non reconciliare ſchiſmata, ſed hæreticos prætereà ad contentionē magis accendere. Idcircò concertationes Dialecticas vitandas, teſteſque adhibendas tantùm * Formulas fidei a veteribus editas. (Sozom. lib. vii. Eccleſ. Hiſt. cap. xii.) *Antiqua enim & antiquos ſi reyciunt, quæ ratio aut argutia eos vincet?*

Siſinnij conſilium.

* τὰς ἐκδόσεις τῶν παλαιῶν.

——— * αἰεὶ ἀπειρήτων νόος ἀνδρῶν
Δύσμαχος, οὐδ' ἐθέλουσι καὶ ἀρξαμένοισι πιθέσθαι. (Oppian.)

** Mens refractaria ſemper Indoctorum hominum, & nolunt vel cedere veris.*

Andronicus igitur Imp. ſapiens. qui tantum abſuit vt morem tunc & nunc receptum de diuinis dogmatibus diſſerendi probaret, aut de Deo nouum aliquid vel dicere vel audire vellet (etſi ipſe rerum diuinarum peritiſſimus:) vt Nouarum Patrarum Epiſcopum Euthymium virum eruditione clarum & Iohannem Cinamum, in tabernaculo ſuo contra Lopadium diſſerentes ſuper iſto, PATER MAIOR ME EST, non ſolùm obiurgarit, ſed etiam abiecturum ſe in præfluentem amnem Rhyndacum ſeriò minatus ſit, niſi deſiſterent talia loqui. (Nicetas Choniat.) *Sed & Turca & Maſchi hac parte ſapiunt: apud quos de religione ſacriſq; diſputare, capitale eſt.*

Andronicus diſputationes damnat, aut ſubtiles inquiſitiones.

DISPVTATIONI *aſſidet contentioſa aut curioſa Scriptio, quæ ipſa factionum ſæpè cauſa & fomentum. Tollatur. Quomodo? Primùm, ne quid edatur ſine idoneâ approbatione aut conſenſu: quod Plato palàm requirit in repub. benè conſtitutâ.* Τὸν ποιητὴν, *ait*, παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα, καὶ δίκαια, ἢ καλὰ, ἢ ἀγαθὰ, μηδὲν ποιεῖν ἄλλο. τὰ δὲ ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι τῶν ἰδιωτῶν μηδενὶ πρότερον δεικνύναι, πρὶν ἂν αὐτοῖς τοῖς περὶ ταῦτα ἀποδεδειγμένοις κριταῖς καὶ τοῖς νομοφύλαξι δειχθῇ καὶ ἀρέσῃ. (Lib. vii. De Leg.) Poëta præter ciuitatis leges & iura, item honeſta & bona, nequid componito. & quod compoſuerit, necui priuatorum ante oſtendere fas eſto, quam iudicibus ſuper hac re conſtitutis Legumque cuſtodibus oſtenſa ea approbataque. *Secundò, vt ſi quid aliter editum, tollatur. Factum ſemper in ſcriptis impiis. vt in illis Protagoræ: de quibus Laertius.* Καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ κατέκαυσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὑπὸ κήρυκι ἀναλεξάμενοι παρ' ἑκάστου τῶν κεκτημένων. (In Protag.) Et libros eius in foro combuſſerunt, per præconem eos a ſingulis qui habebant colligentes. *Valerius de Numæ libris:* Eos quia aliquâ ex parte ad diſſoluendam religionem pertinere videbantur, L. Petilius Prætor vrb. ex auctoritate Senatus, per victimarios igne facto in conſpectu populi (Lib. i. cap. i.)

Scripta non paſſim edenda.

Platonica proba lex.

Edita quædam tollenda.

cremauit. *Et teſtimonia plura ſunt, etſi aliquando cum ſaluberrima rei abuſu.*

ACVLEONES vbique & Curiones.] *Quos ego quidem deteſtor. vtique in iſtâ re, quæ ſimpliciſſima, & Fidem non rationem ducem habet. Aſſentiendum hîc, non quærendum. Plato mecum:* Τὸν μέγιστον θεὸν καὶ ὅλον τὸν κόσμον φαμὲν οὔτε ζητεῖν δεῖν, οὔτε πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας ἐρευνῶντας, οὐ γὰρ οὐδ' ὅσιον εἶναι: (vii. De Legib.) Maximum illum Deum, & vniuerſum Mundum dicimus neque inquiri oportere, nec curioſe ſatagere cauſas ſcrutantes. neque enim fas eſſe.

Curioſi in religione, mali.

HORVM quanta multitudo!] *Et ideò iure mitiges aut differas pœnam. Seneca:* In ſingulos ſeueritas Imperatoris diſtringitur; at neceſſaria venia eſt, vbi totus deſeruit exercitus. (ii. De Ira, c. x.)

Multitudo peccantium pœnâ tollit aut mitigat.

AN non fas tempora paulisper Principi inſpicere?] *Ego cenſeo: nam honeſtè cedit, qui tempori cedit. Pl[...] veterum Principum fecere (Eccleſiaſtica Hiſtoria docebunt) tum maximè Valentinianus. De quo iſta Ammiani ſunt:* Valentinianus hoc moderamine Principatus inclaruit, quòd inter religionum diuerſitates medius ſtetit, nec quemquam inquietauit, neque vt hoc coleretur imperauit aut illud, nec interdictis minacibus ſubiectorum ceruicem ad id quod ipſe coluit, inclinabat, ſed intemeratas reliquit has partes vt * reperit. (Lib. xxx.) *Idem aut ſimile Conſtantius, Theodoſius, alij: & nónne nuper in Germaniâ Carolus Quintus? De cuius facto qui calidè aut præterue pronunciat, iniuriam facit maximo Principum a multis retrò annis.*

Temporum habenda ratio.

Valentiniani moderatio.

** Nota Diodoro, ab inſtitutis.*

OMITTERE dico in tempus.] *Non vt eos fallas, aut fidem in occaſiunculâ frangas: (indigna hæc alio rectoq; noſtro Principe:) ſed vt intereà cures, verbis factiſq; benignè ad meliora traducas. Nónne Princeps ſemper poteſt? vtinam intellegat! per honores, præmia, pecuniolam, imò per ſpei ſaltus auram, etiam pertinaciſſimos ad ſe trahet. Atqui huic rei quies & pax dando, & ſpecies aliqua honeſti Transfugij. Hæc conſilia Chriſtiani Principes ante aliquot annos ſi audiſſent, iam in Aſiâ & Africâ volitarent victricia noſtro ſigna.*

Pax adreducendos facit.

Itemq; promiſſa, aut præmia.

Damnoſa regibus inutilia bella.

Heu, quantum terræ potuit pelagique parari,
Hoc, quem ciuiles hauſerunt, ſanguine, dextræ! (Lucan. i.)

ISTOS ab atrâ bile Dies plerumque ſanat & Quies.] *Deferueſcunt enim animi paullatim: & affectum veritas ac ratio vincunt. Sicut autem muſto tempus dandum eſt, vt deſpumet: ſic animis, vti faces illas eyciant opinionum. Medici aiunt Melancholicos morbos (nos ſenſimus) medicinâ omni efferari: idem in iſta eſt. quem verè μελαγχολίαν dixeris & Imaginoſum quemdam animi morbum. Princeps ille medicorum:* Χρόνος ἐστὶν ἐν ᾧ καιρός· καὶ καιρὸς ἐν ᾧ χρόνος· ἄκεσις χρόνῳ, ἔστι δὲ ἵνα καὶ καιρῷ: Tempus eſt (Hipp. in Præcept.)

Errores paullatim exuuntur.

in

in quo Occaſio: & Occaſio in qua tempus. Medela Tempore, eſt etiam vbi Occaſione contingit. *Qui potes, cape.*

NATVRA contumax eſt humanus animus.] *Et præſertim in re hac ſenſuum, cum opinio acceſſit pietatis. Clamant enim quod olim Achæorum ille prætor:* Veremur vos Romani, & ſi ita vultis, etiam timemus: ſed plus veremur & timemus deos immortales. *Itaque cottidie vides. Torque, occide: quaſi quadam dulcedine ac necte ebrij* cuncta contemnunt: *& eo veniunt, vt dum mori poſt mortem timent, interim mori non timeant. Si pro verâ pietate, ô conſtantiam! ſi pro eius ſpecie, ô pertinaciam! Sed concludo hunc locum Galeni verbis:* Οὕτως δ᾽ ἐξ δυσαπόσπαστόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλονεικία, καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον: Adeò contentio hæc circa Sectas malum eſt, quod nec auertas facile nec eluas, idque omni ſcabie inſanabilius.

In religionibus pervicacia. — Lycortas apud Liuium xxxix. — Arnob. i. — Minut. Felix in Oct. — Lib. i. De natural. facult.

IN CAPVT IV.

PAVCA, *vt opinor, in hoc Capite mihi dicenda ſunt. De re non lubet hoc tempore: in te non eſt opus. Pleraque enim probas, & poſt ſella guſtas nunc meos fauos. Tamen hoc miraris, quomodo Mors & Vita in vno ore habitent; & qui anteà gladios & ignes loquebar, nunc roſas & mulſa. Si res & tempora diſtinguis (quod ſerio facis) non miraberis. atque adeò mirum erit te hoc poſſe mirari.*

Fruſtrà irrepſimus accuſamur.

Verbum vix, *in margine valdè te torquet. Scin' quid eo facias? abige & eyce, per me licet. Velim tamen Latiaris phraſis paullò magis te eſſe peritum.*

Vocula, vix, Latinus quoque negat.

QVIESCO domi & ſileo.] *Quiſque autem domi ſua imperat, ſi rectè olim Telemachus:*

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ᾽ ἡμετέροιο. Odyſſ. α.

Pag. 48. Domi libertas & imperium.

MENTIVM rex, Deus eſt.] *Ambigere nemo poteſt. tamen quia par ſententia fortiter expreſſa à vetuſto Indorum Philoſopho Calano: lubet adycere hæc ex epiſtolâ eius ad Alexandrum Magnum.* Φίλοι πείθουσι, inquit, χεῖρας ἐπιβάλλειν προστρέψειν Ἰνδῶν φιλοσόφοις, οὐδ᾽ ἐν ὕπνῳ ἑωρακότες τὰ ἡμέτερα ἔργα. Σώματα γὰρ μεταθήσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δὲ οὐ βιάσεται ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται, ἢ μᾶλλον λίθους καὶ ξύλα φωνὴν ἀφεῖναι. Οὐκ ἔστι βασιλεὺς, οὔτε ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ προῃρήμεθα. Amici ſuadent, vti manus & vim adferas Indorum Philoſophis, qui nec per ſomnium noſtras res viderunt. Corpora enim de loco in locum transferes: animos non coges quæ nolint, facere: aut citiùs lapides & ligna vocem emittere. Non eſt rex aut imperator, qui adigat nos facere ea quæ non decreuimus.

Mentis praeter Deum nemo imperat. — In libro Philonis, Quod omnis probus liber.

QVIS enim imponat mihi neceſſitatem.] *Quæ eadem mens Theodahadi regis fuit:* Cum diuinitas diuerſas religiones eſſe patiatur, nos vnam non audemus imponere. *Quòd ſi regum non eſt religiones pro arbitrio imponere: quantò minùs priuatorum?*

Modeſtia Gothici regis. — Caſſiod. lib. x. Var. epiſt. xxvi.

SVMMVS *ille Rex regum rogandus (ego ex animo facio) vti hoc miſerabili euo aut errantium animos ſanet, pertinaciam tollat: aut ipſos reges, benignos miteſq; faciat, & qui ſciant ſentiantq;* homines, in quantum homines ſunt, emendandos eſſe potiùs quàm perdendos. *Sit feruor eorum cum prudentiâ, ſeueritas cum clementiâ, actiones cum ſalute ciuium coniuncta. Audi nos Deus.* in cuius manu eſt cor Regis, & velut riuus aquarum, quocumque voles, inclinas illud.

Preces ad Deum uota. — Auguſt. — Prou. xxi.

IN ADMONITIONEM DIODORI.

DEFVNCTVM *me putabam: ecce vnum adhuc capitulum in hac hydrâ. Admonitio concepta eſt in fine ad Imperatorem, Reges, Principes: in quâ velut vno faſce complectitur & recolligis calumnias omnes ſine probro Videamus breuiter.*

Ais, clarè & verè iam à ſe oſtenſum, Periculoſum eſſe duci à cæco duce.] *Id quidem vel cæco apparet, aiebat olim Philippus. A cæco duci, citra controuerſiam, periculoſum eſt: ſed ille quis? qui dicis, an in quem dicis?*

Appellaſſe & nominaſſe me cærimonias ſacras.] *Quid de iis ſentiam, lib. i. ſatis dixi. At nuſquam ita à me appellatas, non docebis.*

——— * Τί σε χρὴ τοῖον ἐόντα
Μαψιδίως ψεύδεσθαι; ———

Homer. Odyſſ. ξ. — * Quid opus te, talis cùm ſis, Mentiri abſurdè.

Nuſquam vel verbulo Principi à me deſignatam Chriſtianam veritatem.] *Nego. & feci clarè lib. i. in ſuo loco, vbi de Senſu & Cultu diuino ſcripſi:* Vtique rei vera lux à ſacris litteris. *Copioſiùs aut vberiùs, non fuit huius inſtituti.*

Sumptu publico me hîc ſuſtentari.] *Ita eſt. ſed nec grandi nimis, nec inuidendo. Et tamen ſi oneri ſumus, imus.*

Librum hunc meum ſuſpecta facere omnia in Europâ, & præſertim in Galliâ poſſe.] *Suſpecta? pacata, pacata, mi homo: & id qui pacis hoſtes ſunt ſciunt. Tibi tamen pro vigilantiâ gratias debemus, quòd*

* Ταῦτα πρὸ πολλοῦ τῇ διόπτρᾳ σοῦ βλέπεις.

Piſidas. — * Hæc antè multo per dioptram proſpicis.

Velle me in tempus religiones plures admitti, mox qui adhærent omnes è medio tolli atque interfici.] *Planiſſimè. Omnes, omnes:* a caluo ad caluum. *Vbi tamen hoc ſcripſi?* * κακοδαίμων ὦ ἄνθρωπε.

* Furæ te agitant ô homo.

Docere me fidem fallere, nec promiſ-

ſa ſeruare.] *Méne? qui nihil magis quàm Fidei partes, & ſacra ſtabiliui?*

— * οὐ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς. Homer. Odyſſ. ι.

* Tu iam non tolerabiliter inſanis.

Voluiſſe ſe hoc Opere omnibus prodeſſe, nec lædere vel ipſum Lipſium.] *Quid volueris, neſcio: quòd non læſeris, hoc ſcio. Vt tela quædam in cælum emiſſa, ire eò videntur, non eunt: ſic nos calumniæ tuæ petunt, non tangunt. Preme, preme. ego, cum Pindaro,*

* ἀβάπτιστός εἰμι, φελλὸς ὥς, ὑπὲρ ἕρκος ἅλμας.

* Immerſabilis ſum, ſicut ſuber ſuper maris ſeptum.

Non acriter aut aſperè ſe mecum egiſſe.] *Mimus mihi inſuſurrat:*

Malus vbi bonum ſe ſimulat, tunc eſt peſſimus. Publ.

Tamen de acrimoniâ, fateor, nihil es eâ vſus. Ante hac putabam tibi eſſe cornua: *nunc agnus es. balas tantùm:*

Imò alios iudicaturos, quòd nimis leniter.] *Habeo itaque gratiam. nam*

—— Pol, ſi quidem Plaut. Mil.
Connixus eſſes, per corium, per viſcera,
Perque os elephanto brachium tranſmitteres.

At hîc indiligenter fuiſti. Ego autem, mea Salus, vitam tibi debeo, & CLEMENTIÆ *tuæ Aram.*

Omnia quæ ſcripſit, vera eſſe, idque ſe certò ſcire.] *O confidentiam! hoc tamen nemo tibi credet, qui cerebrum in capite, non in calcaneis geſtat. Multa ſtolida & vana in hoc æuo lêgi:*

* τοῦτό γ᾽ ἐστὶν ὑπερβολὴ μανίας.

* Iſtud verò eſt culmen omnis inſaniæ.

Nihil ſe in verbis meis exaſperaſſe, ſed omnia candidè, puriter, & ex merâ veritate protuliſſe.] *Tu candidè? qui me calumniis & mendaciis vbique oneras? qui ex profeſſo in toto ſcripto aliam ſententiam mihi affingis? omnia ad popularem inuidiam deflectis, & torques? O pectus niueum! ô germen reliquum priſcæ probitatis!*

Non hercle apluda eſt hodie, quàm tu nequior. Nævius.

Poſtremùm, Seriò conſiderandum ijs eſſe quorum intereſt, annon expediat, imò neceſſum ſit, Latinam SITVLAM conſcribi atque effundi: vt ſcintillæ huius latè ſparſi incendij vbique gentium extinguantur.] *Conſideraui ego: & ita cenſeo, Prorſus* [illegible] *neceſſarium, éque republicâ eſſe. Hoc amplius, vt tuus iſte liber (nam tu per verecundiam ſignificas magis, quàm expromis) in Latinam pluresque alias Linguas transferatur, excudatur, per omnia oppida, fora, conciliabula, diuulgetur; in bibliothecis locisq; publicis reponatur, & contra caſus mortalitatis (exemplo Imper. Taciti, qui ſcriptori ſuo gentili honorem hunc habuit) quotannis renouetur; vt hoc modo clara æternaque apud omnes gentes ſit*

SAPIENTIA DIODORI.

HABES, *quæ viſum mihi in tempore reſpondere, atque adeò extempore. Speramus nihil omiſſum, quod propriè ad rem faciat: ſiquid eſt, erit me inſciente. Quamquam alioqui* nemo reprehenſus eſt, qui è ſegete ad ſpicilegium reliquit ſtipulam. Varro. *Alius ſi volet, tollet. De Religione aut Repub. quæ multa & ambitiosè miſcuiſti, non ſum reſecutus: quia aliena ſunt: quia pro ingenio noſtro non ſunt; qui haud procaciter inter hos ſinus & ſcopulos nauigamus. denique quia riſimus tam grauiter ea à te dicta. Cleomenes olim Spartæ rex, Graculo cuidam multa de Fortitudine diſſerenti, aures non præbuit, & auertit. Illo mirante, Quia enim, inquit, ſi Hirundo hæc diceret, idem quod nunc facerem, atque ſtatim riderem: ſin autem Aquila, darem ei libenter mentem & aures. Simile in te Diodore. quem tam ſeriò & cum affectu de vtraque diſſerentem ridemus, qui ſciamus quomodo in vtramque ſis affectus. Siquid autem hic aut alibi in te luſi, ſiue ieci (quod modicè à me factum & diſtrictè:) ignoſces: & feres æquo animo, tu laſciuus ille Prouocator, pauca non conuicia noſtra, ſed dicta. Quòd ſi reſponſum etiam paras: facito. ſed iam antè edico: alium tibi quære parem. Non vltrà tecum componor: nec contra Retiarium ſerula me delectat. Quis etiam finis? erit, quòd dicitur, Thuſcum iurgium, & per eamdem lineam aſſiduè reciprocabimus ſerram. Bonis cordatiſq; viris ſatis diximus: tibi ipſi ſatis. Cede, cede:* Bonum eſt à veritate vinci. *Diſce, diſce:* Nulla ætas ad perdiſcendum ſera eſt. Erubeſcat ſenectus, quæ emendare ſe non poteſt. Non annorum canicies eſt laudanda, ſed morum.

Menand. * Οὐχ αἱ τρίχες ποιοῦσιν αἱ λευκαὶ φρονεῖν.

* Cani capilli haud afferunt prudentiam.

Quòd ſi aliter tibi viſum, fiat. ſi tamen,

ORDINES,

vobis ita viſum: quos ego cenſeam vtrique noſtrûm ſtilo & calamo interdicere, in hunc quidem vſum. Non ſemper debent eſſe SATVRNALIA. *Tu Diodore æternùm mihi ſalue.*

APPROBATIO.

POLITICORVM IVSTI LIPSI libros ab auctore ipſo probè recognitos, vnà cum Notis, prælo dignos cenſeo. Louanij XII. Calendas Octobres, M. D. XCIII.

Henricus Cuyckius, D. Petri Louanij Decanus, Academiæ Cancellarius, & Pontificius ac Regius librorum Cenſor.

IVSTI LIPSI MONITA ET EXEMPLA POLITICA.

LIBRI DVO,

Qui VIRTVTES ET VITIA
Principum ſpectant.

SER^MO^ ET POTENT^MO^ PRINCIPI ALBERTO

ARCHIDVCI AVSTRIAE, DVCI BVRGVNDIAE, PRINCIPI BELGARVM.

TERTIVM hoc ingenij & ſtili mei monumentum eſt, SER^ME^ PRINCEPS, quod inclyto nomini tuo LIBENTES MERITO imus conſecratum. Etſi vllum; quomodo non iſtud, quod ipſo titulo ad Te vocat, & auguſtum hoc nomen vult inſcribi? Sunt enim MONITA POLITICA: ad quem iuſtiùs, quàm ad Politiæ & ſtatus noſtri rectorem ibunt? Sunt EXEMPLA: & cui conuenientiùs dabuntur, quàm qui ſtirpem & gentem ſuam in ijs agnoſcet? *Rudolfi, Philippi, Maximiliani, Caroli, Ferdinandi, Alphonſi*, paſſim hîc memorabuntur, è maioribus tuis: qui ſcriptionem hanc illuſtrant & inſigniunt, vt cælum ſtellæ. Quid, quòd argumentum & materies eòdem ducit? VIRTVTES ET VITIA Principum; illas formamus aut ſuggerimus, & hæc amolimur: at tu illarum grande exemplar es, qui eximias habuiſti & habes; & horum (quantum homini licet) pænè expers, in omni ætate aut neſciuiſti ea, aut ſpreuiſti. Ergo ad Te imus: & quo fine? vt ſplendorem huic ſcriptioni mutuemur, & tutelam. Sicut inſignia veſtra ædibus, Prætorijs, villis appendimus, contra vim aut proteruiam: ſic nomina hæc ſacra, contra calumniam, aut liuorem. Neque enim vobis hîc aliquid quæritur: non aliter, quàm cùm Deo ſacra facimus, & donum ponimus, noſtrâ id fit, non ipſius cauſsâ. A nobis officium omne eſt, & debetur; à vobis beneficium. & hoc ipſo accipimus, quòd frontes operum ſolâ præſcriptione veſtrâ honeſtatis. Ego eo fine feci: patere SER^ME^ PRINCEPS. & ſicut aurum aut ebur magis æſtimare ſole-

ſoletis, à ſolerti manu & arte politum : ſic has EXEMPLORVM gemmas, ingenij & eloquij aliquâ luce (cum Deo dicam) perfuſas. Ille idem Deus, SERENISSIME ET POTENTISSIME PRINCEPS, longæuum Te nobis ſeruet, & donet aliquando ſub OPTIMO PRINCIPE optimum ſtatum, id eſt, deſideratam diu tranquillitatem & PACEM. Louanij xv. Kal. Feb. anni ∞. IↃC. V.

LECTORI.

ECCE *duos iſtos libros, Lector, trientem operis deſtinati, & addam, affecti. Nam duo alij ſequuntur, qui* Ciuilem Prudentiam *habent: itemq́; duo, qui* Militarem. *Eſt ſcilicet eadem diuiſio, & ordo, qui in Politicis noſtris fuit: quorum luci aut aſſertioni hæc ſcribuntur. Sed cur non confeci igitur? aut certe cur non diſtuli? vtrumque ab eâdem cauſſâ. fatebor enim ingenuè, poſtremus ille grauior morbus me deiecit, & à ſtilo arcuit; atque idem impulit vel incohata hæc ſic edere, quia poſt me nihil edi, adamantinum eſt meum decretum. Ego quidem, vt res erat, oſtium tunc ſpectabam: neque nunc ad interiora valdè me recepi. Ceterùm* Exempla *quæ hîc ſunt, aut in alijs erunt, ſcito ab optimis, nec obuijs ſemper auctoribus eſſe: & cur non eos edidi? quia nouitij aut Grammatici commatis illa cura videtur, & aut à vano aut puſillo animo eſſe. A vano, ſi lectionem variam iactas: à puſillo, ſi diffidis credi. Nobis ætas, & priora ſcripta, fidem vindicant: qui abrogat, inquirat, ſpondeo inuenturum auctores. Satis eſt. tu iſtis fruere, & reliqua exſpecta (vtiliora haud dubiè & rariora, vt res & materia eſt) exſpecta, inquam, ſi Deus, vita, & otium, dabunt. Si non; à te ſuppone, & dedi exemplum.*

INDEX

INDEX CAPITVM, MONITORVM, QVÆSTIONVM, LIBRI PRIMI.

CAPVT I.

IN *ſermonem & rem ingreſſio, atque obiter vtilitas exemplorum.* Pag.175

CAP. II.

DE RELIGIONE. *Eius vtilitas, ſiue neceſſitas oſtenſa: vel in totâ Societate, vel ſeorſim in Rege, & Subditis.* 176

MONITVM I. *Deus vbique colendus, etiam inter & apud hoſtes.* ibid.

MON. II. *Sacra nec in periculis deſerenda, aut negligenda.* 177

MON. III. *Tuitio ſacrorum famam & potentiam donat.* 178

MON. IV. *Sacrorum antiſtites aut adminiſtros honorandos, audiendos eſſe.* 179

CAP. III.

DE SVPERSTITIONE. *Aſſitam Religioni eſſe, & in vanitatem, vilitatem, timorem inclinare.* 180

MON. I. *In triſtibus aut aduerſis ſæpè ſe inſinuat.* ibid.

MON. II. *In friuolis aut paruis ſe oſtendit.* ibid.

QVAESTIVNCVLA. *An in populo non vtilis Superſtitio, & Principi permittenda?* 181

CAP. IV.

DE IMPIETATE. *Eius matrem Superbiam, aut Ferociam, ſæpè & Vitiorum cumulum eſſe.* 185

CAP. V.

DE FATO. *Id conſiderandum, credendumque eſſe.* ibid.

MON. I. *Regna & Reges à Deo dari.* 186

MON. II. *Regna à Deo & Reges tolli.* 188

MON. III. *Et cauſſas quaſdam medias, ſed inopinatas, his interuenire.* 189

MON. IV. *Regna à Deo & Reges temperari.* 191

MON. V. *Clariſſimè Fata in Prædictionibus elucere.* ibid.

QVAESTIO. *Liceátne igitur & deceat, in euentus inquirere, & vatis aut diuinos conſulere?* 194

CAP. VI.

DE CONSCIENTIA. *Eam curandam eſſe, atque obſequendum.* 196

CAP. VII.

DE PROBITATE ET CONSTANTIA. *Vtramque Principi conuenientem, aut neceſſariam eſſe.* ibid.

CAP. VIII.

DE PRVDENTIA: *Quam vſus & Hiſtoria gignunt, & producit Doctrina.* 202

LIBRI SECVNDI.

CAP. I.

DE PRINCIPATV. *Eum præferendum alijs imperijs videri.* 207

MON. I. *Antiquiſſimum hunc eſſe.* ibid.

MON. II. *Communiſſimum hunc eſſe.* ibid.

MON. III. *Iuſtitiam magis in eo exerceri.* ibid.

MON. IV. *Tranquillitatem & concordiam coli.* 208

MON. V. *Modum regendi meliorem tutioremque eſſe.* ibid.

MON. VI. *Maximè hanc imperij formam diurnare.* ibid.

CAP. II.

In eo Viros Feminis præferendos, & has vix feliciter imperare. 209

Muliebris imperij infelicis Exempla. 210

Muliebris imperij boni & felicis Exempla. 212

CAP. III.

DE ELECTIONE. *Quæ commendare eam, quæ abiicere poſſint.* 214

CAP. IV.

DE SVCCESSIONE. *Hanc præferendam, etſi incommoda etiam habet.* 218

MON. I. *Certos Liberos præferri.* ibid.

MON. II. *Præferri ætate primos, etſi in exemplis interdum aliter.* 219

MON. III. *Patruum, aut fratris filium, variè præferri.* 220

CAP. V.

DE FRAVDE ET VI. *Has quoque priorum ſpecie interuenire.* 221

CAP. VI.

DE PRINCIPVM INCLINATIONE. *Deteriores eos ſæpè fieri, & mutari.* 230

CAP. VII.

DE FINE PRINCIPATVS: *Qui eſt, Publicum Bonum.* 231

CAP. VIII.

DE EXEMPLIS PRINCIPVM. *Eſſe facere ad Virtutes aut Vitia ſubditorum.* 233

CAP. IX.

DE IVSTITIA: *Quam Princeps in ſe, & ſuis, ſeruet.* ibid.

DE IVSTITIA: *Quam Princeps erga Subditos ſeruet.* 236

MON. I. *Seuerè adminiſtranda.* ibid.

MON. II. *Sine affectu vel aſpectu adminiſtranda.* 237

MON. III. *Subtiliter interdum vel ſagaciter inquirenda.* 239

QVAESTIO: *An ergo deceat, aut expediat, ipſum Principem ius dicere, reddere?* ibid.

QVAESTIO: *An Curias, & Ordines Iudicum perpetuos eſſe conueniat?* 241

CAP. X.

DE LEGIBVS. *Eas nec multas, nec item lites, probari.* 242

CAP. XI.

DE IVSTITIA DIVINA: *Atque eam rebus interuenire.* 244

CAP. XII.

DE CLEMENTIA. *Eam quoque Principi decoram vtilemque eſſe.* 245

CAP. XIII.

DE FIDE. *Hanc quoque Principi conuenientem, vel neceſſariam eſſe.* 251

CAP. XIV.

DE MODESTIA IN SENSV. *Hanc Principi decoram, & vtilem eſſe.* 257

CAP. XV.

DE MODESTIA IN CVLTV: *Et hanc conuenire, elegantiam aut pompam non conuenire.* 262

CAP. XVI.

DE MAIESTATE: *Et ſaluâ Modeſtiâ poſſe aſſumi.* 264

CAP. XVII.

DE CASTITATE: *Quam Princeps extra connubium, & in eo pro parte ſeruet.* 265

DE PATIENTIA. *Ab irâ & vindictâ alienum eſſe debere, præſertim in conuiciatores.* 271

CAP. XVIII.

DE MAGNITVDINE ANIMI. *Famam & immortalitatem Principi propoſita, & expetenda eſſe.* 274

IVSTI LIPSI MONITA ET EXEMPLA POLITICA.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

In ſermonem & rem ingreſſio, atque obiter vtilitas Exemplorum.

AVDITOR. Accedo. annuis? LIPS. Imò accede, & ſede. vacuum reperis, & ſermonibus haud alienũ. Otium eſt, & lapſus cum equo (non enim ab equo, ne rideas) ferias mihi fecit, & domum ſeruare, focum aſſidere, iuſſit. O rem ingenio meo alienam! nec aliud magis vitam aut vigorem mihi ſuſtinet, quàm exercitatio & motus. At ferendum eſt, quod non mutes. AVD. Ferendum. & nobis diutinum deſiderium: quod haud ſemel promere memini, & ad te velut communi legatione deferre. LIPS. Quid ais? AVD. Illud de EXEMPLIS. quæ viri & iuuenes flagitant (ita loquendum eſt: nec enim petunt tantùm.) ſubiungi POLITICORVM tuis libris. Sunt ibi Sententiæ & velut Decreta, vtilia ac ſalutaria: quis abnuat? ſed vt valida atque efficacia ſint, nónne vides vſum, id eſt Exempla deeſſe? Hæc adde, & pulcherrimè cœptum opus abſolue: nec muros tantùm & tectum, ſed inſtrumenta atque ornamenta adiunge. Sicut herbas qui ſeuit, opportunè eas irrigat atque alit, vt adoleſcant: ſic tu Sententiarum iſtos velut frutices foue & attolle, vel ſole vel pluuiâ, vt ſic dicam, Exemplorum. Vtrumuis enim præſtant. illuſtrant, dum in rem velut præſentem ducunt, & facta oſtendunt, quæ facienda ſuadentur; fouent etiam, dum animum erigunt, & te docent non noua, non ardua proponi. Sed & viam præeunt, in quâ veſtigia tutò ponamus. ſicut qui gubernandi parùm peritus eſt, vbi plures naues, curſum temperat, & ſequitur priores. Ita vada & ſcopulos vitat, & ſine magnâ ſuâ arte, portum cum prioribus petit, & tenet. Vidiſtíne etiam, qui ad ſpeculum ſe comunt, faciem & cultum rectè diſponere? prorſus hîc idem: aliena vita & facta ſpeculum ſunt, & imago, in quâ te videas & ad eam decorè componas. Quod magis fit, vbi varia & multiplex lectio Exempla varia & multa ſuppeditat; vt eligere ſit, & ad rem talem aut talem appoſitum aliquid ſemper applicare. Ita ſicut Zeuxis ille pictor olim, Iunonem effigiaturus, virgines Agrigentinorum pulcherrimas conduxit, & è ſingulis aptauit quod præſtantiſſimum in quaque eſſet: ita, inquam, Princeps, & politici viri, ab exemplis factiſque illuſtribus potentiam (ea Iuno eſt) & prudentiam ſuam forment. Quid ais, mi Doctor? nihil moueo, aut impetro? LIPS. Illud, nondum iſtud. Moues, fateor: & ex facili, quippe iam antè motum. Rationes quas dicis, iamdiu in mente agito: & rem per ſe vtilem atque opportunam agnoſco: ſed vt ſuſcipiam & præſtem, nondum herclè impellis. Nam liberè dicamus, cui bono? Spargimus hæc monita; & velut pharmaca ægris, aut lumen cæcutientibus, offerimus: quem vſum tamen fructumque videmus? Et vis plura etiam addam, id eſt perdam? AVD. Bona verba, vir optime. Quod medicis, hoc tibi faciendum cenſe: cum veteri imperitiæ morbo acriter pugnandum: & à perſeuerantiâ fructum expecta. Sparge, ſparge ſalutaria hæc velut ſemina: & cur non vel ab agricolæ exemplo? Ille ſi hoc alteroque anno ſpes deſtituit, tamen arat, occat, ſerit: & Bonus Euentus ſeriùs, vel vberiùs, ſæpè reſpondet. Audi tuum doctorem. *Quare verbis parcam? gratuita ſunt. Non poſſum ſcire, an ei profuturus ſim, quem admoneo: illud ſcio, alicui me profuturum, ſi multos admonuero. Spargenda eſt manus. non poteſt fieri, vt* Sen. Epiſt. xxix.

non aliquando ſuccedat multa tentanti. LIPS. Hæc quidem auctoritas validè me quatiat: ſed & tua honeſta ſic voluntas. Etiam ratio alia. quòd ſicut gemmæ, etſi in lutum aut ſordes abiectæ, ſplendorem non amittunt, & dies poſteà reuelat, & attollit: ſic in iſtis, quæ benè & honeſtè dicuntur. ſi diem tamen ſetent. Ergo hue imus? eamus. tantò alacriùs, quò breuiùs iter laboribus ſcripſiſque noſtris reſtat. Sicut athletæ cùm metam vident & accedunt, etſi feſſi, approperant: ſic nos in ſenectutis hoc limite, alacriùs promptiuſque laboremus, quia laborum mox expertes. Conſcientia vtique ſuſtentabit, & vires porriget: quòd hæc atque alia, in tuum o magne Deus honorem, in veſtrum Principes ac ſubditi bonum moliti ſumus, atque vtinam emoliti. Aſpira tu idem ille Deus, vt poſſim; fauete vos iſti, & delectantia ſimul atque vtilia (talia erunt) pronis animis admittite. Ordinem ſeruabo, quem POLITICIS præſtruxi: nec EXEMPLA ſolùm, ſed & MONITA paſſim inſpergam, & alibi QVAESTIVNCVLAS. hæc omnia vtrique iam fini à me dicto. At tu audi.

CAPVT II.

DE RELIGIONE.

Eius vtilitas, ſiue neceſſitas oſtenſa: vel in totâ Societate, vel ſeorſim in Rege, & Subditis.

VT autem qui domum moliuntur, à fundamentis: ſic nos qui Rempublicam, à fulcro & velut baſi eius, Religione ordiri debemus. Sine eâ, non Princeps officium ſuum, non Subditi facient: ſine eâ, ſocietas non erit. quia non Fides, non Iuſtitia, non Virtus; ſed fraus, licentia, proteruitas, &, vno verbo, confuſio hominum ac rerum. Quod frænum erit peccaturis? quis metus ſatis validus? nam externum illum, qui à pœnis aut morte eſt, multi contemnunt: & deſperatio, impetus, aut iracundia, eò ducunt. Eſto igitur vinculum & firmamentum Reipublicæ, Religio: ac Princeps, vt dixi, ipſe habeat. quò Ratio eum & Gratitudo vocant. Rex es? à Deo habes: & quò maior altiorque, plura benefico illi Numini debes: & per cultum igitur venerationemque eius agnoſce. Rex es? vt diu & feliciter eſſe poſſis, datori ſupplica: & ſcito tollere poſſe qui tribuit, & euertere qui ſublimauit. Ariſtoteles, ad ſuum Regem: Ἀρχαῖος μὲν οὖν τις λόγος καὶ πάτριός ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὡς ἐκ Θεοῦ τὰ πάντα, καὶ διὰ Θεοῦ, ἡμῖν συνέστηκεν: *Vetus & à maioribus acceptus hominibus eſt ſermo, quòd* OMNIA A DEO, ET PER DEVM, *nobis ſint conſtituta.* Qui hoc imbibit, Religionem quomodo non habebit? De mundo ad Alexand.

Prima mihi debes animi bona. SANCTVS *habêre.*

Ex quo ſequetur, vt virtutes etiam habeas, & maximè Modeſtiam ac Clementiam: quæ Religioni proximè adhærent. Addo, quòd tutior ita eris. amor enim ex iſto, & veneratio erga ipſos Principes innaſcitur: nec facilè exteri aut ſubditi lædent, cui Numen amicum & propitium arbitrantur. Quid, quòd ipſi Subditi ita meliores tranquillioreſque? Nulla res magis animos & mores componit, quàm Religio: & illa vbi in pectus demiſſa, Virtutum agmen ſequitur. inprimis manſuetudo quædam animi & tranquillitas, bona imperantibus, & quæ faciles obnoxioſque præceptis reddit. Denique externa Felicitas eò vocat. quod ab omni æuo obſeruarum, Deum qui ſe colunt attollere; & pijs religioſiſque Principibus proſpera plurimùm eueniſſe; alia alijs. Exemplis hæc firmemus: videamuſque in veteri & vanâ Religione etiam eius cultores fuiſſe, & præmium à Deo externum tuliſſe. Qui ſi imaginem & ſpeciem eius honeſtat ac munerat: quid in verâ faciet? Primùm igitur *Monitum:*

MONITVM I. *Deus vbique colendus, etiam inter & apud hoſtes.*

AGESILAVS Spartæ rex fecit. qui, vt Xenophon ait, venerabatur delubra etiam in hoſtico ſita, ab iiſque vim militum & iniuriam abſtinebat: *quòd exiſtimaret diuina auxilia, non minùs in hoſtili, quàm amico ſolo, imploranda eſſe.* Exempl. I.

ALEXANDER MAGNVS quàm illuſtri exemplo docuit? Tyrum obſederat, Iudææ finitimam, ceperatque. In arduâ eâ & longâ obſidione, auxilia ab Iudæis petierat: repulſus. quia cum Dario vetuſtius ijs fœdus erat. Iræ igitur plenus (& animos victoria fecerat) mouit in Iudæos, vlciſci certus, & prædæ ac cædi omnia deſtinabat. Venitque ita affectus. ſed *Iaddus*, tunc Pontifex, diuinitùs ſomnio monitus, cum omni II.

populo candidato, cum cœtu ſacerdotum byſſino, ipſe in hyacinthinâ ſtolâ, tiaram capite & in eâ DEI nomen gerens, obuium ſe dedit, pacis ſpecie atque habitu. Atque ita ferocem Regem religio obiecta mouit, vt ſtatim mitis ſubmiſſusque ad Pontificem vltrò accederet, & ipſum ſalutaret, & MIRABILE illud nomen adoraret. Mirati comites, quidam & indignati: è quibus Parmenio Regem adijt, *Quid ita hominem adoraret, qui ipſe paſſim iam pro Deo eßet?* Reſpondit, *non illum ſe, ſed in ipſo Deum adoraſſe: quem eâ ſpecie iam antè, in vrbe Dio Macedoniæ, per ſomnium vidißet, hortantem vt promptè in Aſiam pergeret; ſuâ ope & numine eam ſubiecturus.* Hæc Alexander. & vrbi ac genti veniam: quid veniam? præmia atque honores tribuit, & immunes ſuiſque legibus viuere iuſſit; & quoſdam in militiam ſuam allegit.

III. ANTIOCHI Syriæ regis in eâdem gente factum ſimile, imò à ſe, ſi non ab auctore, illuſtrius. Obſidebat Hieroſolyma, in vnâ vrbe bellum patraturus: & ecce feſtum magnum Iudæi Scenopegiæ, ſiue Tabernaculorum, celebraturi erant. Gens nec in afflictis rebus cultum Dei deſeruit: & Legatos ad Antiochum miſit, ſine alio colore petitum ſeptem dierum inducias, vt operari ſacris magni Dei poſſent. Magnus ille Deus pectus mouit. nec petita modò rex indulſit, ſed ipſe ad eius cultum verſus, boues auratis cornibus, magnam thuris & odorum vim, deduci ad portas iuſſit, ac ſacerdotibus tradita immolari. Quid magis mirer? an victoriæ interpellatæ patientiam? an ſacra non ſolùm permiſſa, ſed instructa? ſacra, quæ contra ſe conatusque ſuos ſuſcipi ſciebat, fortaſſe & caput ſuum ijs peti. Sed fructus, vt ſolet, pietati adfuit. & Iudæi moti inopinatâ benignitate, finem certaminis, initium amicitiæ fecêre, ac ſe ſuaque Antiocho permisêre.

MON. II. *Sacra nec in periculis deſerenda, aut negligenda.*

I. Romani in arce Capitolinâ obſidebantur a Gallis, clauſis vndique vijs, nec aditu nec exitu. Quem tamen Religio inuenit. quæ nihil deterrita, Q. FABII pectus impulit, ſacra ſolennia & familiaria in colle Quirinali, ſtato die, obire. Is cùm adeſſet, ipſe cultu habituque ſacro degreſſus, per medias hoſtium ſtationes, itum tutum & reditum habuit: ſiue attonitis illis inopinatâ audaciâ; ſiue religione etiam motis, ne pietati intercederent, quam nec præſens periculum, nec mors in oculis, impediſſent.

II. Quid PAVSANIAS Spartanorum rex, & Græciæ tùnc totius dux? Is in pugnâ nobili ad Platæas cum Perſis, in quâ de Græciæ ſalute agebatur: ingruente iam hoſte & laceſſente, ſuos continuit, donec per ſacra & victimas Dij conſulti pugnę annuiſſent. Fiebat longiùs, & hoſtes intereà cunctationem pro metu interpretati, magis inſtare, premere: multi è Græcis cadere. nec vel ſic tamen telum remitti permiſit: ſed victimis multiplicatis, ſupinas denique manus ad cælum, & preces, tulit: *Vt ſi in fatis non foret Græcos vincere; at ſaltem ne multis, ſed facinore aliquo memorabili edito, mori indulgerent.* Auditus eſt, & ſtatim felicia exta: inde procurſus, & victoria. Sed quis ille animus? quàm fixus obnixusque in ceremonijs patrijs? qui vel internecione cædi eligebat, quàm Dijs inuitis ferrum ſtringere.

III. At verò LVDOVICVS, cui DIVI prænomen virtus & merita pepererunt, Galliæ rex: per ipſa pericula, imò infortunia, Religionem aſſertum & defenſum iuit. An. ∞.cc.xxvii. Vitâ ille Princeps & moribus optimus; iuſtitiæ tutor vnicus, hiſtrionum oſor, impiorum expulſor, ab anno duodecimo rex, in annum quinquageſimum ſextum quo obijt, omnia (vt verbo dicam) cælo, & titulo ſuo digna, edidit. Sed quod meæ nunc rei facit, arma pro Religione bis cepit. primò in Ægyptum traijciens, infeliciter rem geſſit, copijs, commeatu, machinis amiſſis. Nec tamen animo. iterumque magno exercitu in Africam iuit, vxore, liberis, regno relicto: ſed nec ibi felix, vnâ re ſe putauit, quòd vitam ſi non in acie, in expeditione tamen poſuit: id eſt, Religioni donauit. Mortuus enim in ipſâ Africâ: ſed in ſtirpe diu vixit, & viuit. è quâ HENRICVS QVARTVS Galliarum nunc rex imperat: quem proaui illos animos, ſed feliciùs ſumere, bellis & victorijs clarum, tacitum multorum eſt votum.

IV. Quid ante Ludouicum GODEFREDVS Lotharingiæ & Bullionij Dux? quàm ∞.xcvi. acres illi in pectore ſtimuli, qui adegerunt rem tentare atque aggredi, vix Europæ viribus patrandam? Iudæa & Terra Sancta à pro-

profanis & impijs tenebatur: qui loca illa Chriſto Deo calcata, aut cruentata, illudebant ac profanabant. Perdolitum eſt piiſſimo Heroi (ſic nominandus eſt, & homine in eo aliquid maius:) militem collegit, opes ſuas & auitum patrimonium expendit, fratres ipſos duos impendit. Deus autem cœptis quàm palàm adfuit? ad *ſexcenta millia peditum, equitum centena millia* armauit: exercitum, quem rarò Europa noſtra vidiſſet. Scio eſſe, qui numerum minuant: ſed fuiſſe certum eſt, etſi non omnes perueniſſe. *Venit* igitur in Syriam, & (vt Iulianis olim verbis dicam) *vidit, vicit.* Rex Terræ Sanctæ factus, victorijs & vitâ illuſtris obijt: quem mirari aliquando ſubijt, non & ipſum relatum in Diuorum numerum, tam claris teſtatiſque meritis.

v. Carolvs Qvintvs Imperator, multâ vitæ ſanctimoniâ, præſertim iam ſenior, fuit. Preces ipſe componere, noctu ſurgere & ad Deum fundere: ſed ardorem præſertim & ſtudium in tuendâ Religione profiteri. Voluiſſet & propagandâ: ac querentis eius vox ſæpè audita, Quòd per bella interna, & cum Chriſtianis Principibus, laurea eriperetur, quam de veris profaniſque hoſtibus poſſet referre. Sed quod ad tuendam, notum quid in Germanico bello fecerit: quàm periculosè ſuſceperit, animosè geſſerit, feliciter conſummarit. In eo, dum Saxonem perſequitur, ad Albim fluuium: ſub ipſum prælij tempus obſeruauit imaginem Chriſti, in cruce adfixi, plumbeâ glande ab impio milite recenter traiectam. Stetit, & ingemuit: atque altâ voce ad Deum clamauit, *Domine, ſi vis iniuriam hanc vlciſci, potes: ecce autem me vindicem tuum paratum. mea.* Certè audiuit, & iuuit. fuga & diſſipatio hoſtium ad eius adſpectum facta, Dux ipſe ſaucius in manus venit, & bellum vno prælio confectum.

Mon. III. *Tuitio ſacrorum famam & potentiam donat.*

I. Cuius clariſſimum exemplum eſt Philippvs Macedo: qui tenuis adhuc viribus, neque inclytus nomine, gradum ad illa vtraque fecit à ſacrorum rutelâ. Phocenſes in Græciâ, cùm Delfico templo præeſſent, bello implicati, theſauros eius Dei veteres & famâ celebres tangere auſi, & mutui titulo, quid niſi ſpoliare? Ea res in odio & exſecratione omnium cùm eſſet, ſolus ipſe non iram, ſed vindictam etiam & arma ſumpſit. Contrà ſumunt Phocenſes, Onomarcho quodam duce: & iunctis exercitus, & prælio inſtruuntur. Ibi Philippus, pulcherrimo aſtu, ſuos omnes lauru coronari iuſſit (ſacræ Apollini eæ frondes:) atque ita velut Deo duce, & Deo dicatum exercitum, manus conſerere. Factum & alacriter, & feliciter. eùm Phocenſes ipſis inſignibus violati numinis conſpectis, in fugam conſternati, armis abiectis abeunt, & temeratæ religionis pœnas multo ſanguine ſuo pendunt. In gratiâ & gloriâ ab hac te Philippus. auxit opes & regnum, quòd obſcurum & modicum, validiſſimum Europæ effecit: & filio materiem ad illud Aſiæ quærendum reliquit.

Constantinvm Magnvm licet addere: eò iuſtiùs, quòd veræ pietatis præbuit ſe aſſertorem. Quàm ea ad id æui iacebat? oppreſſa cædibus, ignibus, aquis: & caput aut vocem attollere in eius profeſſionem non erat. Ille ante Principatum affectum aliquem, & iam Princeps amorem oſtendit: templa dijs clauſit, Chriſto aperuit, & omni vi atque arte hoc nomen & numen iuit propagatum. An non ſe vnâ? imperium turbidis illis temporibus, & ſeditioni factis, firmiter ad ſenectutem tenuit, & ſuis adeò reliquit. Proſpera multa bello geſſit, veterem Romam renuit, & nouam ſtruxit. Hæc omnia cui accepto, niſi Religioni atque eius rutelæ, referat? II.

Carolvs deinde Magnvs iterùm noui auctor imperij, qui id à Romanis vel potiùs Barbaris (nam ij dominabantur in Italiâ) ad Francos Germanoſque tranſtulit: is, inquam, palàm hunc titulum debet inſcriptitque tuitioni ſacrorum. Ter in Italiam copias duxit, & victrices reduxit: vt laborantem à ſeditioſis aut ab hoſtibus Pontificem Maximum, in libertatem aſſereret, atque etiam dignitatem. Eumdem potentiâ & finibus auxit, Rauennate Exarchatu, atque alijs in Italiâ, perpetuo dominij iure conceſſis. Aliône etiam ſuo fructu? alio. nam iam Imperator victorias inclytas peperit: & ô laudabiles! contra hoſtes fidei bellis ferè ſuſceptis. Mauros in Hiſpaniâ fregit & comminuit; Saxones, Danos, Auares in triumphum, nec ſuum, ſed Chriſti duxit. Pleriſque enim erro- III.

[illegible]it, & lumen veritatis noſtræ [illegible] Magnum Principem!& vnde,dixi.

III. [illegible] At Hiſpaniæ me[illegible]tio ALFONSVM, ſiue ADELFONSVM vt priſci ferè ſcribunt, eius regem mihi ſuggerit, ab iſtâ hac radice florentem. Hiſpania ſciſſa tunc variè, & Mauricis armis regniſque inſeſſa erat: multa recepit, iunxit: & ſemper in iſtis prima ei cura, templa inſtaurare, vaſis veſtibuſque, ad ſacrorum cultum, exornare. Adeóque hæc agenti fauor numinis adfuit, vt ſæpè, cum animoſâ audaciâ an temeritate dicam, caſtra hoſtium explorabundus, atque id ſolus adierit: ſolus redierit ac ſeſe explicarit, idque cùm agnitus interdum ab ijs fuiſſet. Miraculum hîc quis non agnoſcat? Iſto feruore (ſic appellare debeo) CATHOLICI regis agnomen meruit: quod idem anteà *Recaredo* datum in Concilio Toletano, cùm Gothorum gentem, abiectis Arij delirijs, in Eccleſiæ caſtra reduxiſſet. Ac tertiùm, idem in *Ferdinando* rege, patrum memoriâ à Iulio II. Pontifice renouatum. qui Mauros totâ Hiſpaniâ eiecit: & ab eo poſteris ſucceſſoribuſque, ad hunc diem, glorioſum id & ſolenne manſit.

IV. M. CC. LXXIII. Tène ego hîc RVDOLFE AVSTRIACE prætercam? te, qui fluctuans per diſſidia Imperium ſtabiliſti, & gentem fatalem ſceptris regniſque propagaſti. Quo merito? inquirere in Deum & diuina conſulta nefas, nec facio: ſed non eſt inquiſitio, quæ in aperto ſunt memorare. Tu in modicâ adhuc fortunâ, nec niſi Comes Habeſpurgenſis, Pietatis multiplex ſtudium prætuliſti: & illi ſequentem magnitudinem tuam vaticinia & diuinæ voces adſcripſerunt. Venum videamus. Venatum fortè, vt nobilitas illa & noſtra ſolet, cum paucis in equo exiuerat. Pluuius dies erat, & viæ fractæ & ſordentes: ecce occurrit ſacerdos, venerabilem & myſticam Hoſtiam, extremum ſolatium, ægro laturus: & occurrit pedes. Is adſpectus pium pectus perculit. nec ſine indignatiunculâ aliquâ equo deſilit: &, *Me velis, te qui Seruatorem meum portas, pedibus incedere? indecorum, vel impium ſit: conſcende, & equum hunc cape.* Iuſſio, non preces erant: paret ille, & iſte capite reuelato humilis ſequitur, ad ipſas ædes ægri deducit, ab ijs eodem habitu reducit. Iam domi & apud ſe Sacerdos erat. qui officio attonitus, & mente à Deo motâ, bene abeunti dixit, & ſimul Imperium ipſi portenſíque prædixit. Alij tamen ad Sueuicam vatem hoc referunt: quidam & ſomnio ſequentis noctis edoctum ipſum volunt. Vndecunde prædictio; & res illa certa, & rara iſta fuit, ac fidem etiamnunc ab euentis habet. Sed hæc narratio Monitum aliud mihi ſuggerit.

MON. IV. *Sacrorum antiſtites aut adminiſtros honorandos, audiendos eſſe.*

ALEXANDER SEVERVS Imperator tanti eos fecit, vt iudicatas à ſe cauſas, à Pontificibus atque Auguribus tetractari, atque aliter quàm ipſe cenſuiſſet terminari, æquo animo pateretur. Bona ſubmiſſio. non minuit, ſed auxit Principale culmen, infra Religionem id poſuiſſe. I.

CONSTANTINVS MAGNVS, cùm initio, vt fit, libertatis, feruor & fluctus, & contentio aliqua, inter Eccleſiæ proceres eſſet: indicto Concilio Nicæno, ipſe interfuit, & auctoritatem accommodauit. Ecce autem libelli plures, qui mutuas criminationes continerent, ad eum delati fuerunt: quos omnes quaſi lecturus cognituruſque accepit. ſed in vnum faſcem collectos, in ignem ſtatim, nec inſpectos quidem, coram omnibus iecit. Duo videlicet eo facto ſignificans, & indignum illis eſſe, certare æmulatione aut odijs: nec ſe dignum, qui de ijs iudicaret, quos Deus iudicare vicem ſuam in terris iuſſiſſet. II.

Iam ROBERTVS Galliæ rex quam eoſdem honorauit, & miſceri ijs honorem ſuum putauit? Scholas ac templa adibat, locum inter eos ſumebat: nec orabat ſolùm cum ijs, ſed in publico pſallebat. Quin & cantica eius ſacra, quę compoſuit edidítque, Eccleſia etiamnunc vſurpat. Vir demiſſæ & raræ ſanctimoniæ. cui Deus etiam miraculo atteſtatus eſt: cùm, Auallonem vrbem eo obſidente, muri ſpontè corruerunt. ipſo intereà laudes hymnoſque cum ſacerdotibus in tabernaculo concinente. III. M. CCCC. XCVII.

Sed hoc mirari quàm imitari plures volunt. ſicut & illud, quod de OSMANE, VRCHANE, MVRATE, à quibus Turcicum hoc grande imperium fundatum cœptumque eſt, Annales eius gentis hiſipſis verbis (digna enim ea prodi) tradunt. *Quoties conuiuas vocabant, veſcebantur adhibitis Taliſmanis* (ita Sacerdotes dicunt:) *quorum* IV. M. CC. LXIX.

rum præceptis, & admonitionibus inter conuiuandum aures præbebant, & Alcoranum legi iubebant. De Principibus, an de Monachis hæc narrantur?

V. P. C. XXXIV. At ſubmiſſionis exemplum etiam vnum, quod horridæ &, vt quorumdam deliciæ ſunt, ſordidæ Pietatis videbitur, in HENRICO II. Anglorum rege. Ille ſuſpectus in cæde beati Thomæ Cantuarienſis Antiſtitis, non facto aut manibus eius, ſed iuſſu conſenſúve patratâ: & ſæpè admonitus, ac renitens ſemper aut abnuens, ad extremum ipsâ conſcientiâ ſalutariter adducente, ad ipſum locum ſepulchrumque beati viri, Cantuariam venit. atque ibi ſtatim in terram, ſimul & lacrimas, effuſus veniam pacemque petijt. Sancto deinde à pænitentiâ impetu, ad cœtum monachorum pergit, & multis precibus impetrauit, vt à ſingulis eorum ordine virgis vapulatet. Quid dicam? ſtupeò. rex fecit, ſpontè fecit; ſui oblitus, dum Deum cogitat; iudicij hominum, dum cæli præmia. O ſi hîc vilem, ibi beatum! imò & hîc, dum Deus ipſo illo tempore eum attollit & magnificat, rege Scotorum à ducibus ſuis victo, capto, & per triumphum adducto. Plura in Religione liceat: ſed ſeorſim iam feci in libello, quem *De Vnâ religione* vulgaui.

CAPVT III.
DE SVPERSTITIONE.

Aſſitam Religioni eſſe, & in vanitatem, vilitatem, timorem inclinare.

RELIGIO igitur laudabilis: ſed ſita velut inter duos ſcopulos, Superſtitionem & Impietatem. quem vtrumque ſuademus, & opus eſt, vitare. Subit miſerari humanam conditionem, ſiue, vt Plutar-In Camillo. chi verbis efferam, ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ὅρον οὐκ ἔχουσαν. ἀλλ' ἐκφερομένην, ὅπου μὲν εἰς δεισιδαιμονίας καὶ τῦφον, ὅπου δὲ εἰς ὀλιγωρίαν τῶν θείων καὶ περιφρόνησιν: *humanam imbecillitatem, quæ finem aut modum non habet. ſed aliàs abripitur in Superſtitionem & vanitatem, aliàs in Neglectum rerum diuinarum aut Contemptum.* O vtraque magna peſtis: ſed illa crebrior, hæc deterior: atque illa Pietatis ipsâ imagine ſe commendat. Sed imagine. Curt. lib. 7. neque aliud eſt, quàm *humanarum mentium ludibrium, Superſtitio.* Quæ rudes, barbaros, & malè factos animos maximè tangit: καὶ ἄλλως (ait idem Plutarchus) ὡς δεισιδαιμονίαν φύσει τὸ βαρβαρικόν. *Pronum naturâ ad Superſtitionem genus barbarorum.* Ea autem non aliud eſt, quàm cultus Dei, quem, aut cui, non debet; aut aliter, ac debet. Errat in eligendo: vel modum excedit in colendo, & ſeruiliter, muliebriter, pueriliter ſe gerit. Proprius autem ei timor, & inquietudo: quæ animos deprimunt, & ad nullam rem ſeriam aut altam patiuntur aptari. Itaque Principi fugienda maximè: etſi

MON. I. *In triſtibus aut aduerſis ſæpe ſe inſinuat:*

Quod in ALEXANDRO MAGNO notatum. qui omni quidem vitâ religioſus, in I. extremâ eâ ad hanc declinauit. Nam ita animi & corporis æger iam ſe geſſit, ait Plutarchus, *vt nihil eſſet tam paruum aut* In Alexandro. *abſurdum, ſi modò inſolitum, quod in prodigium aut omen non verteret. Itaque ſacrificantium, luſtrantium, diuinantium regia erat plena*: & plenus ipſe malis curiſque, mortem dum fugit, acceſſit.

Annon in LVDOVICO XI. rege Gal- II. liæ ſimile? qui ætate & valetudine iam inclinante, medicis blanditur, & auri montes promittit aut donat: deinde & ſanctos viros euocat, & è ſiluis educit, quibus vitam ſuam non emendandam, ſed propagandam commendat. Tantò intereà metu, vt in arce munitâ, & feneſtris ipſis atque omni aditu clathris ferreis obſtructo, ſeſe includeret: id eſt, quid niſi in ſpontaneum carcerem daret? O miſer, hoc aſſiduè times, quod ſemel faciendum eſt? hoc times, quod in tuâ manu eſt, ne timeas? Pietatem aſſume, Superſtitionem omitte: mors tua vita erit, & quidem beata, atque æterna.

MON. II. *In friuolis aut paruis ſe oſtendit.*

Cuius rei cottidiana, pænè dicam, exempla ſunt. Illuſtre in magno AVGVSTO. qui *Auſpicia & omina*, ait Suetonius, *pro certiſſimis obſeruabat: ſed nec Somnia ſua, aut aliena de ſe, negligebat. ne peregrinarum quidem religionum contemptor, cum Cereris Atticæ myſterijs initiari voluerit.* Quid ei quietum, in talibus occupato?

QVÆ-

QVÆSTIVNCVLA.

An in populo non vtilis Superſtitio, & Principi permittenda.

A Principe igitur ipſo remouemus: imò auſim dicere, nimiam Pietatem. Munus enim eius intueor. quod à Diuinis ad Humana etiam vocat: in quo ipſo eſt Dei quidam cultus & honos. Nicephorus Grego-

Lib. III. ras ſcitè hoc mihi dixiſſe videtur: Τῷ μὲν προσέχοντι τὸν νοῦν τῇ κατὰ Θεὸν θεωρίᾳ, ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἐνδιατρίβειν προσήκει. ὅστις δὲ μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ πολιτικὸν ἤσκησεν ἦθος, καὶ χρείων ἔχει πραγμάτων παντοίων, οὗτος λαὸν ὁδηγεῖν εἰς τὰ βέλτιστα καὶ στρατηγεῖν κράτιστος: *Qui in vnâ Dei contemplatione mentem defixam habet, ei montes & ſpeluncas habitare conuenit. At qui, vnà cum virtute, etiam mores ciuiles exercuit & iunxit, quique notitiam parauit rerum variarum, ille verò populum regere, & ducere ad optima optimus eſt.* Sed hoc cùm ita ſit: quid igitur? inquiunt. an non populum ſaltem in Superſtitione habere, Principi vtile, & optandum eſt? Sunt qui aſſerant, & præſertim è priſcis. Nam mitigari ita animos, & faciliores reddi ad parendum. Liuius Numam, qui Romam ſuperſtitionibus repleuit, ſpectaſſe hoc vult:

Lib. I. *& omnium primum, rem ad multitudinem imperitam, & illis temporibus rudem, efficaciſſimam, Deorum metum iniecisſe.* Et verò facit ad ingenium multitudinis. quæ alioqui

Curtius lib. IV. *impotens, ſæua, mutabilis, vbi vanâ religione capta eſt, meliùs vatibus ſuis* (ſiue & *ſacerdotibus*) *quàm ducibus regibusque paret.* Quin & Polybius Romanos laudat, & prudenter feciſſe autumat, *quòd partem eam, quæ Religionem & Deos ſpectat, in Republicâ ſuâ ſic conformarint & penè tragicè extulerint, vt nihil ſit addere. Quod mihi quidem videntur*, inquit, PLEBIS CAVSSA *feciſſe. nam ſi è Sapientibus viris Rempublicam ſas conſtituere: nihil opus ſit tali iſtâ inductione vti: at cùm multitudo vana ſit, & varia præter leges appetat, iracunda ac violenta, vtile ſuit interno hoc terrore, & Superſtitionis velut tragœdiâ cohiberi.* Hæc iſti: at nobis non perſuadeant, in bonâ Republicâ vitiorum caput & fontem approbare. Mires animi fiunt, inquiunt. Imò viles, & iſtæ perſuaſiunculæ, vt cum poëtâ dicam,

> —— *faciunt animos humiles formidine diuum,*
>
> *Depreſſoſque premunt ad terram.*

Nemo magnanimus, & alta meditans Princeps, tales ſubditos ſuos velit. Obedientiores etiam ſunt? Abnuo, imò ad motus aut rebellionem proniores. Quoties olim, & nuper viſum, prauæ aut nouæ Religionis titulo, populum concitarum? Vnus aliquis concionator, ſanctimoniæ famâ, vtcelo, armatus, & eloquentiâ aliquâ ornatus, quid non patrat? Omitto vetera, aut externa: ante annos circiter centum HIERONYMVS SAVANAROLA Florentinus, religioſi habitu (in Diui Dominici cœtu erat) tum vitæ verâ an fictâ ſanctimoniâ, adhæc facundiâ, populum in ſe conuerterat. Pulſi Medicæi vrbe erant, & popularis ſtatus introductus: quem ille, vt ambitioni ſuæ opportunum, omni ope tuebatur. Plebs ab eo pendula, & verba conſultaque eius, oracula habere: ipſi optimates virum colere, & per eum ſe ſuoſque ad Remp. (nam hæc in eius manu) promouere. Regnabat enim non in concionibus tantùm & ſacris ædibus, ſed in curiâ, ſed in comitijs: & rarò publicè, imò priuatim maius aliquid, ſine eius arbitrio geſtum. Dicam? non animis modò, ſed & arcis, ſed & armis ciuium, imperabat. Hoc regnum totos annos quattuor exercuit. ſed cùm inuidiâ interfectorum aliquot ciuium laboraret; alia etiam obijcerentur, quorum purgandorum, & diuinitatis famæ augendæ, cùm pyram ardentem ingreſſurum ſe vltrò ſpopondiſſet; mox retractans, vanitatis manifeſtus, & ex eo contemptior, apparuit. Denique in Pontificem ſummum linguæ ſuæ tela vibrans, primò bonorum, mox & mediorum fauore deſtitutus, pœnas ad vltimum ambitioſæ pietatis publico igne luit. Scio variare ſuper eo iudicia, & benigniùs quoſdam loqui: eſto. ſed exemplum tamen potentiæ in populo, per titulum Religionis, inſigne & Principibus metuendum præbuit. Talia aliqua in libello *De Vnâ religione* dicta. Iam ratio firmiſſima & intima, Chriſtiano Principi nefas Superſtitionem fouere. Et illi exterorum qui fecerunt, quàm turpiter & fœdè inſtituerunt? Exempla libet dare, & ridere: ac primùm

ÆGYPTIORVM. quos omnes gentes credo equidem vanâ & ſtultâ Superſtitione anteiuiſſe. Neque enim ad homines, aut ad mortuos modò Deorum cultum, *Iſim, Serapim, Anubim*; ſed ad beſtias, caſque viliſſimas tranſtulerunt, *Canes, Ichneumones,* I.

Feles, Accipitres, Ibides, Lupos, Crocodilos, tales plures. O amentiam! his cibos dare per obſequium pietatis ſoliti; his agros & vectigalia è publico aſſignare; horum in ſignis imagines præferre. His deniq; defunctis cum planctu funus, & ſumptu monumenta facere. Ex his ſiquis ſciens aliquod interfeciſſet, interficiebatur; ſiquis vel inſciens *Felem* aut *Ibidem*, idem. Nugari videar. ſed vera ſuo malo ſenſit Romanus ciuis, æuo Diodori Siculi, id eſt Tullij Ciceronis. nam ipſe id ſcribit, & teſtem ac ſpectatorem rei ſe adſcribit. Ptolomæus, inquit, quem Romani in regnum poſteà reſtituerunt, cùm primo Socius & amicus à Senatu P.Q. Romano dictus eſſet, magna lætitia publica, & concurſus fuit. Erant & Romani in turbâ: atque inter eos miles caſu (non enim ſponte) felem occidit. Clamor, ira, tumultus. non inſcitia miſeri, non Romani nominis reuerentia, non imperium Regis, qui purpuratorum præcipuos miſerat ad ſedandum & deprecandum: nihil, inquam, horum iuuit, quin ille ſtatim millenis manibus diſcerperetur, ſic vt nec funeri aut rogo aliquid ſupereſſet. Vides quàm mitis Superſtitio? rabies & furor eſt, cùm pectora inuaſit.

II. Sed & aliter etiam ſæuitia, an veſania eſt, in exemplo, quod eidem ſcriptori debemus. ÆGYPTVM aliquando fames inuaſit, ſic vt alimenta deeſſent. Quid factum? verſi ſunt ad humanas carnes, & pepercerunt dictis beſtijs: pepercerunt? imò & aluerunt, neque ambiguum quin & humanâ carne. Cæcitatem! ergo homo Deo proximus, infra fœda animalia ponitur: & ille horum gratiâ interit; id eſt quid niſi ijs immolatur?

III. Tolerabiliùs AFRI, qui non beſtijs, ſed Saturno tamen homines viuos ſacrificabant, & præſertim pueros, ætatem florentem, innoxiam; & ideò crudo illi Deo gratiorem. Res ita fuit. Stabat Carthagine ſtatua Saturni ænea, manibus leuiter ſublatis, iterumque pandis in terram demiſſis. In eas ſolenniter vir aut puer impoſitus, ſtatim præceps deuoluebatur in ſubiectum barathrum, igne & eius alimentis plenum. Id viui comburium Deo dabatur, ſtato quidem die quotannis: ſed aliquando & extra ordinem, & multiplicatis victimis, ſi clades aut triſtius aliquid ciuitati eueniſſet. Vt in eâ, quam ab Agathocle acceperant, placuit decreto ducentos (horreſco referens) optimatium filios Saturno ſic immolari, &, quis credat? totidem alij ſponte ſe obtulerunt. ipſa clades an florem hunc ciuium abſtulerat, quem Superſtitio impendit? Indignor, an miſereor? & lacrimas conditioni humanæ impendo, cui *vni Superſtitionem datam* Plinius conqueritur: an non iure, cùm in hos vſus?

IV. Sed ad ridenda magis, quàm deflenda eamus: & ſtultitiam, quàm ſæuitiam accuſemus. Dec. XII. MAHVMETES ille, heu nimis noſtris cladibus notus, cùm cupidine agitaretur nouarum opum & imperij, nouam Religionem, id eſt Superſtitionem commentus eſt: ita me Deus, indecoram, futilem, nec colore vllo veri tinctam: etſi ex Iudæorum Chriſtianorumque libris, velut per Satyram, miſcuit & confecit. O nugas, ô deliria! & lubet quædam recenſere. Primum eſt, Deum vnum ſolidumque (ὁλόσφυρον Græci exprimunt) eumdemq; incorporeum eſſe: Chriſtum non Deum, ſed magnum vatem & prophetam; ſed tamen maiorem, & proximè Deo miſſum. Præmia qui ipſum audient, Paradiſum, qui poſt aliquot annorum millia reſerabitur: ibi quattuor flumina, lacte, vino, melle, aquâ fluere: ibi palatia & ædificia gemmata atque aurata eſſe: carnes auium ſuauiſſimarum, fructus omne genus, quos ſparſi iacenteſque ſub vmbrâ arborum edent: ſed caput felicitatis, viros fæminaſque maiores ſolito, magnis genitalibus, aſſiduâ libidine & eius vſu, ſine tædio aut fatigatione. Credet hæc aliquis dicta, & accepta? ampliùs. Ille verò Veneris his illecebris totam legem ſuam impleuit: & viro permittit vxores iuſtas quattuor habere, pellices tot quot lubet. Etiam, ſcribit hiſce ipſis verbis: *Mulieres habitaculum viri eſſe, ideò aſſiduè debere eas colere, ſed & ingredi quà vellent.* O turpitudinem! non prouocat ſolùm ad crebram, ſed ad promiſcuam libidinem: & ſupera, infera, aduerſa, auerſa, eodem iure habet. Atque adeò ipſe bellè & in exemplum gloriatur, *Vndecim ſe mulieres habuiſſe in contubernio, & omnes vnâ horâ ſingillatim iniuiſſe, & patraſſe.* Hæc & plura in eius *Corano*: ſed & Phyſica quoque miranda. Nam facit Solem & Lunam in equis vehi: illum autem in aquam calidam veſpere mergi, & benè lotum aſcendere atque oriri.

oriri. Stellas in aëre è catenis aureis pendêre: terram in bouini cornu cuſpide ſtabilitam, & agitante ſe boue ac ſuccutiente fieri terræmotum. Hominem autem ex hirudine aut ſanguiſugâ naſci. & quid addam? pudet. piget, miſeret generis humani, cuius magna aut maxima pars his non vanitatibus, ſed ſtuporibus eſt oppreſſa. Nam Aſia ferè tota, plurimum Africæ, multum Europæ, iura ſceptri & ſacri Turcici accepit. Quin & multi extra Turcarum iura, vt magnus Tartarorum Chamus, vt Perſa, vt alij in Indiâ & extremo Oriente, deliria hæc delirant.

V. Quid etiam omitto? ijdem TVRCAE, ad Ægyptiorum morem, feles, canes, piſces, aues, ſi non adorant, colunt tamen & paſcunt: & his ſe velut largitionibus demereri diuinum Numen cenſent. Itaque videre Byzantij ſtatis horis eſt, cibos apponi dictis animalibus: nec viles quoſdam, aut menſarum analecta, ſed orizam coctam, carnes aſſas recèns, & hoc fine ex opſopolio emptas. quas & perticis longis imponere ſolent, & ſic fugacibus aut vitabundis eorum dare. Quid, quòd aues etiam captas redimunt, & aëri ac libertati deinde, per pietatem, reſtituunt? Iam in re inanimâ, id eſt Chartâ, quas nugas edunt? Nefas eam abijci, aut calcari: ſicubi vel fragmen vident, tollunt religiosè, & parieti adfigunt, aut imponunt. Refert Augerius Busbequius, in legatione ſuâ ad Soleimannum, cum ductores tutoreſque viæ Genitzaros haberet, grauiter aliquando apud ſe queſtos, quòd famulitio eius charta ad obſcœnos vſus eſſet. Cauſſa autem quàm iuſta? quia *Coranus* ille in eâ ſcriptus.

VI. Sed lubet leui oculo alia terrarum etiam, & in ijs Superſtitionem, luſtrare: quæ diſcolor, ſed vbique decolor, & candori ac veritati aliena compâret. Sunt in Orientis magno tractu, qui MALABARES appellantur, & à Calecurio, mare verſus, & introrſum etiam colunt. Ijs varij Dij, & ſimulacra eorum fœdo habitu, colore etiam ferè in nigrum. Templa *Pagodes* vocant: ſacerdotes, *Brachmanes*. Ijs tanta reuerentia, vt & belli tempore medijs armis interueniant, ſolâ religione & nomine ſuo tuti. Inſigne eorum, tria fila, quæ ab humero dextro in ſiniſtrum latus ligant. Nomen vetus eſt Indorum ſapientum: & quædam ex ijs habent. Sunt enim Aſtrologiæ periti, ſed & Magiæ, ac prædictionibus plebi variè ſpem aut metum præbent. Finis earum, quæſticulus; vt in hoc genere ſolet. quem & ex ſacrificijs aucupantur, cùm Dijs ſuis cibos, ſed & nummos, offerri iubent: atque ipſi ijs veſcuntur, aut vtuntur. Sacra eorum & conuentus ferè cruenti. tela enim inter ſe ſpargunt, & qui ijs occumbunt, migrare ad beatorum ſedes rectà cenſentur. Animas immortales prædicant, ſed Pyrhagoræ ſomnio, in corpora alia tranſire.

Sunt & SINITAE, ſiue SINENSES, vlteriore tractu: ij quoque in Deorum cultu, quos domeſticatim plures habent. quoſdam & tricipiti figurâ: an auditiunculâ aliquâ & adumbratione noſtræ Trinitatis, quando & D. Thomam, & Chriſtiana olim ſacra, in ijs locis fuiſſe, conſtans traditio eſt? Sed deunculos iſtos adeò magni haud faciunt, vt ſi aliquid præter ſpem aut vota euênit, ab ipſis pœnas exigant, atque adeò flagris cæſos in publicum ſæpè abijciant & exponant. Mox tamen pœnitentiâ recipiunt, iterumque (ô bellum ludum!) adorant, placant, ſupplicant, verbis, thure, mero. Solem tamen inter omnes præcipuo cultu & æſtimatione habent: atque huic extra ædes progreſſi, ſub dio, de paratâ * vinum, Græco & Romano more, libant. Sacerdotes, pro deorum numero, ipſi quoque frequentes. Sunt *Bonzij*, ſunt & *Bonziæ* fæminæ; & ſuper vtroſque *Tundi*: denique vnus ſupremus omnium, *Zaßo*. Hi Bonzij conuentus ſuos & contubernia habent: vt Religioſi apud nos cœnobia: in regno quidem Iaponiæ ita crebra, vt vna aliqua prouincia ſupra DCCC. recenſeat: in quorum ſingulis haud minus ſit triginta Bonziorum. Nomino Iaponiam. nam & ij ritus eoſdem cum Sinitis & ſacra habent, hauſeruntque vtrique à communi doctore *Xacá*. Eorum dogma, Animas interire, eademque omnia à morte, quæ ante naralem: exitiabile Virtuti. VII.

* *Vinum erat loci, è palma.*

Iam in nouo orbe & illâ AMERICA quid dicam? ſpiſſæ & Cimmeriæ tenebræ: niſi quòd Hiſpani leuiter (ſed adhuc leuiter) diſpulerunt, & lucem noſtram intulerunt. In PERVVII regni finibus receptum, Solem colere: quod Ingæ reges pro firmamento aut inſigni dominationis inſtiruerunt, cùm eſſent dij anteà diuerſi. Illorum ſollenne, templa vbique Soli erigere, VIII.

ampla, magnifica, auro laqueata, aut & ſtrata. In ijs caſtæ aliquot Virgines, quarum pudicitia deuota: nec fas polluere, niſi vt luerent morte. Excuſatur, ſiqua iurauit à ſole compreſſam ſe, & ex eo vterum ferre. Pænè is ritus fuit, qui Veſtalium Romæ: ſed numerus prægrandior, & in vno aliquo templo ducentæ, aut plures. Alij etiam miniſtri & æditui, alibi ad millia triginta: idque tantùm in templi vnius cultum & vſum. Sed earum munus, lanam & filum carpere, veſtes texere, dijs ornandis: ſiue & ad ſacrorum ritum, quo ſolent veſtes & hæc texta vnà cum oſſibus pecudum cremare, & mixtũ cinerem, in altum ſpectantes, Soli iactare. Has virgines *Mamaconas* vocabant: ipſa templa, aut & idola, *Guacas*. Sunt & alij ſacerdotes, veſtitu niueo inſignes: qui Deos adeunt, ſalutant, ſermocinantur. ſed id cum hac cautione, vt terram deſpectent, & oculos verſus eos non attollant. Imò quidam aut obligant ſibi lumina, aut eruunt ſemel & euellunt: quod ſanctius reuerentiuſque habetur. Sacrificia ſunt pecudes eius loci, ſed homines crebrò etiam, & infantes. Horum ſanguine ſimulacra oblinunt: deinde exta inſpiciunt, & è notis augurantur.

IX. In Vicinis ei regno Locis deorum alia portenta. Quidam tigres, leones, fera eiuſmodi animalia colunt: alij feles, aut aues. Quidam (in prouinciâ, quæ *Manta* dicitur) Smaragdum inſignem gemmam adorant, & pro vero numine habent. Mos omnibus, herbas certas pro thure adolere & incendere; itemque captiuos ſacrificare, aut ſi deſunt, è ſuis. Oracula petunt, & capiunt: tam certâ plerumque fide, vt Hiſpani tradant, nihil vel in eorum bellis, aut in ſuis ciuilibus eueniſſe, quod non prædictionibus fuerit vulgatum. Immortalitatem animi credunt, ſed, vt videtur, cum ipſo corpore, & quaſi migrent: certè ſepulchra laxiora, & magis apparata faciunt, quàm vllas viuentium domos. Sed & cùm moriuntur, comites accipiunt, quaſi ad miniſterium aut ſolatium: atque inprimis cariſſimas vxorum. Eæ certant inter ſe & æmulantur, quæ cum mortuo viua (ita fit) defodiatur. Quòd ſi inſignior aliquis ſatrapa aut regulus obijt, turba eſt eorum earumque, quæ commoriuntur. Argumentum, quòd ad res lætas & geniales ire ſe putent, hoc eſt, quòd potum & cibum affatim apponant; ſed & quotannis, velut parentalibus, per foramen ſupernè, de induſtriâ ſic factum, infundant. Choreas illic, & in alijs feſtis diebus honori Deorum ducunt, bini & bini iuncti in ſeriem, duobus præſultoribus, qui dant modos. Tenent autem ſic ſaltantes manu vas potorium (aſſiduè enim bibunt) & alterâ interim penem, vt infuſa emittant.

X. Vltimi ſunto Mexicani, quos diuidit anguſtior ille Iſthmus. Vaſtũ regnum, & olim innumerus populus, & dij pro modo. Nam omnium fermè rerũ affectuumque eos habebant, vt Aquæ, Piſcium, Frumenti, Fructuum, Amorum, Bellorum, & quidquid dici fingique tale poteſt. Aiunt ad duo millia Deorum culta ſolenniter in vrbe *Themiſtitan*, quæ regni metropolis, fuiſſe. Templa ijs magnifica, laxa, quadratâ ferè formâ. Sacrificia cruenta, ex animato, & ex homine: atque adeò hominum ad quinquaginta, aut ſupra, millia vno anno immolabant. Dignum relatu eſt quod Ferdinando Corteſio (immortalis gloriæ, ob quæſitum ſubactumque hunc tractum) Corteſio, inquam, euênit. Populi quidam ibi, nouitate facinorum eius attoniti, legatos mittunt, qui ſic affantur. *Tria genera munerum ad te ferimus. Primò quinque homines. & ſi Deus quidem crudelis es, & ſanguine placandus; cape iſtos, & veſcere. plures etiam dabimus. Sin bonus mitiſque es Deus; en tibi herbas & plumas, ad ſupplicandum. Si porrò homo es; cape has aues & fructus, quos damus in tuum & tuorum vſum.* O Deus, qui cœpiſti has tenebras minuere, totas pelle, & ipſum te verum nouumque Deum cum nouo imperio oſtende.

XI. Pleraſque Superſtitiones, quæ in partibus orbis ſunt, dixi: vnam quæ in toto eſt, omiſi, Ivdaeorvm. Ij enim ſparſi per Europam, Africam, Aſiam, quaquà verſus colunt: pertinax natio, & qui vmbram pro luce, pro veritate imaginem tenuerunt, & tenent. Quàm multa etiam priſcis illis ſuis, ſacriſque libris, vana, ſuperflua, inepta addiderunt? ad Thalmudem appello. Sed iſti, quod mirum, & ter mirum eſt, toties attriti vel exciſi potiùs, viuunt & vigent; & corpus illud gentis ſeruant, atque adeò propagant. Legat, qui volet, ab Hieroſolymis captis, quoties à Principibus Romanis Græciſque pulſi vel cæſi, quoties à Chriſtianis etiam Regibus ſint: mira-

mirabitur & vix credet, vel paucos ſupereſſe in ſemen. At illi, vt dixi, frequentes ſunt & florent. frequentes? Bellonium audi, fidum obſeruatorem. *In omni imperio Turcico*, inquit, *vix opidum aut pagus eſt, in quo non plurimi Iudæi agant: atque ij ferè variarum linguarum periti, quod magno vſui eſt exteris aut peregrinis.* Nec in illo tantùm imperio, ſed in Oriente, in Septemtrione, apud Chriſtianos etiam agunt: & quamquam ſic diſtracti, vnionem & puritatem gentis ſeruant, à coniugijs alienigenarum decreto auerſi. Quid Deus in iſtis ſtatuat aut moliatur, neſcio: nulla quidem gens ab orbe condito, aut frequentiam, aut ſinceritatem ſuam ſeruauit, opinor, præter iſtam.

CAPVT IV.

DE IMPIETATE.

Eius matrem Superbiam, aut Ferociam, ſæpè & Vitiorum cumulum, eſſe.

DEFLEXIO altera *Impietas*, ſiue *Irreligio*, ſi ἀσέβειαν Græcorum ſic licet vertere. Grande, & vt ſic dicam, malorũ malum: cùm homo à ratione, imò à naturâ abit, contemptor Numinis aut negator, quod illa aſſerũit, & hæc inſcuit. Eò veniri ſolet, ſiue à ſuperbâ quadam & rudi Ferociâ; ſiue à Vitiorum magnitudine & cumulo, quę animum mancipatunt. Deo enim tum ſe ſubtrahit, & ne illum timeat, ſpernit: itemque præmia omnia futura, aut pœnas. Infelices hi tales! etiam in externis rebus ſucceſſibuſque: quia deſertores ſui Deus deſerit, nec cadunt ſolùm turpiter ſæpè, ſed ruunt. Quàm fœdi etiam ſunt? ſuper omnes Superſtitioſos: quia vt illi conniuent ad ſupremum Numen, aut malè vident; ſic iſti cæcutiunt, & nihil vident. Quis autem neget cæcitatem deteriorem lippitudine eſſe? Eam ego in paucis exemplis proponam: paucis, & idipſum timidè. nec aliter quàm in templis malos Genios ſolemus, ad fugiendum & abhorrendum.

1. Omitto veteres, apud quos veniam aliquam habuerit, in caligine errorum: apud Chriſtianos quî poteſt? Et ſunt tamen, qui non vitâ ſolùm eam præferũt: ſed impudenter linguâ exprimũt. vt ille FREDERICVS II. Imperator. cui ſæpè in ore: *Tres fuiſſe inſignes impoſtores, qui genus humanum ſeduxerunt, Moyſem, Chriſtum, Mahumetem.* O impure, ô impie! te hoc dicere, quod gentilium quidam olim, *Chriſtum magum fuiſſe, & ex Ægyptiorum adytis angelorum potentium nomina habuiſſe?* Arnob. l. 1.

Mitior ALPHONSI X. Hiſpaniæ regis, ſed non melior vox aut ſenſus. qui ſolitus Prouidentiam identidem culpare, & dicere: *Si principio mundi ipſe Deo adfuiſſet, multa melius ordinatiusque condenda fuiſſe.* Miſelle, ſapientiâ ſupra Deum es? lingua quò abis, mens quò abiſti? Sed notabile, verumque iſtum, & Fridericum & Alphonſum, illum imperio, hunc regno priuatos, in publico odio & infamiâ obijſſe. Plura non addo, nec vel calamum aut chartam relatione ipsâ maculo.

CAPVT V.

DE FATO.

Id conſiderandum, credendumq́ue, eſſe.

AT tu qui Deum & Religionem colis, etiam Fatum: id eſt Prouidentiam, decretumq́ue diuinum. *Quid enim aliud eſt Fatum* (dicet pro me Minutius Felix) *quàm id quod de vnoquoque noſtrum fatus eſt Deus?* De vnoquoque noſtrûm, ſed & de rebus omnibus quæ ſunt, fuerunt, erunt. Is enim qui omnia fecit, dirigit eadem, mouet, ſeruat: καθάπερ ἡνίοχος ἀγαθὸς (verba Triſmegiſti) τὸ τοῦ κόσμου ἅρμα ἀσφαλισάμενος καὶ ἀναδήσας εἰς ἑαυτὸν, μή πως ἀτάκτως φέρηται: *tamquam Auriga peritus, currum hunc mundi firmans in ſe atque alligans, ne incompoſitè feratur.* Prorſus ita eſt. Cap. xv. per cauſſas medias, variè nexas, prima illa cauſſa omnia temperat, ſuauiter, prudenter, vtiliter: nec aliter eſt cenſendum. Hoc monitum variam vtilitatem Principi dabit. à Deo ſe & regnum; à Deo bona malaque externa eſſe: ideò nec in illis elatè, nec in iſtis abiectè nimis agendum. Conſtantia vbique eſto, & volens quædam obedientia decretis diuinis. *Nam longè præſtat* (ait Gregoras Nicephorus) *quietum ferri à ferente Fato, quàm obnitendo velut materiam & alimentum ei præbere. Hoc enim tale eſt, ac ſiquis ignem metuens ædes ſuam circumdantem, non exſtinguat eum, ſed ſarmentorum faſces aggerat, & oleum affundat: aut ſiquis furente Boreâ, & tempeſtate, exiguâ fragilique cymbâ, contra fluctus & per eos eluctari conetur.* Altera etiam Lib. VIII. vtilitas, inquirere leuiter & modeſtè in Fata, & videre quò vis illa ſupera, noſtra hæc trahat: proque eâ inclinatione, ſe & conſilia adaptare. Magnus eſt fructus, &

prudenti viro vix publica Fata conuerſioneſque obſcuræ, ex ſignis quæ præeunt vel adhærent. Ruere aut vertere hunc ſtatum vult? conſilia praua, & homines tales erunt, qui ad gubernacula admouebuntur. Delatio, adulatio, vanitas locum habebunt: probitas, veritas, prudentia exſulabunt. Sed &, vt in citharâ, concentus turbabitur: & obſcura primùm, mox palàm diſcordia erit. Vult attollere? omnia alia, locus conſilijs, locus honoſque virtutibus, etiam artibus: denique ſiquid ægri in Republicâ, ſanatur; ſiquid ſani, fouetur. Vt qui libram tenet, in hanc aut illam lancem pondus adijci iubet, & inclinat: ſic Deus. & fortunam temperat, ſed manibus aut conſilijs ferè noſtris. Atque hæc ita palàm, vt vel hebes mens videat, ſi non præuideat: & dominum arbitrumque terreſtrium rerum, ex euentis, illum è cælo agnoſcat. O quàm mira, quàm inopinata ſæpè ab illâ potentiâ? Nam & hoc gaudet atque amat, præter opinionem (non enim rationem) quædam facere, & vel ſic oſtendere vim illam omnia gubernantem & mouentem. Hæc vniuersè: ſed in Exemplis etiam diſtinctiùs videamus, & monita pro ijs aptemus. Primùm eſto,

MON. I. *Regna & Reges à Deo dari.*

I. Quid clarius? quæ vis, gratia, aut commendatio, AGATHOCLI regnum in Siciliâ dederunt? Pater ei figulus, pueritiam in luti ſordibus, adoleſcentiam in impudicitiæ, iuuentam in libidinis egit. Ab omni parte infamis, odio ciuium & inopiâ, ad latrocinium compellitur. En gradus, quibus ad ſceptrum veniatur! Sed mox miles, & dux è milite: id quoque cum infamiâ, quòd defuncti *Damaſconis*, cui ſucceſſerat, vxorem ſtupro anteà cognitam, ſibi ceperat, & cum eâ ingentes opes. His fretus, occupare imperium patriæ bis conatus, bis repellitur; denique in exſilium agitur. Quid fit? iungit ſe Siculis, Syracuſiorum hoſtibus, palàm bello patriam petit, & obſidet: nihil efficit, cùm Pœni in auxilium euocati ſtrenuè propugnarent. Vi deſperatâ, ad fraudes ſe vertit, *Hamilcarem* Pœnorum ducem ad pacem inuitat (ea ſpecies & honeſtus titulus fuit) reuerà ad [illegible]ctionem, vt cederet, & traderet ſibi Syracuſas. Ita factum. regnat, cædes populi & Principum facit: & miro iterùm fato, ipſis conciliatoribus ſceptri Pœnis bellum infert, & in Africam transfert. Præter ſpem variè victor, & præter ſpem quoque mox victus, deſerto exercitu, liberis, amicis, penè ſolus in Siciliam effugit. Seruat tamen regnum, etſi in vanâ ſorte: immoritur ei, ſed ita vt pelli vxorem liberoſque videret, & ab nepote id eripi, non diu fruituro. In his talibus vbi ratio alia, quàm ſumma illa Ratio eſt, Fatum nobis dicta?

II. Hæc in vno illo rege. quid in quattuor (ſeptem in vniuerſum fuêre) ROMANORVM? Primus *Romulus*, & tertius *Tullus Hoſtilius*, vterque ex paſtore ad ſceptrum peruênit: quintus *Tarquinius Priſcus*, e peregrino & exſule: ſextus *Seruius*, quod ipſum nomen præfert, è vernulâ & ſeruo. Quid hæc aliud ſunt, quàm

Sidus, & occulti miranda potentia fati?

III. Nam de C. MARIO minùs mirum in populari electione, ſi ad ſumma peruênit ipſe popularis. Sed ex imâ tamen plebe ac municipali, miles mox factus in caligâ, tum Centurio, tum Tribunus: & in vrbe etiam petere honores auſus, ſæpè repulſus, ſpretus, irrupit tandem in Curiam magis, quàm peruênit. Ex illo tamen Mario tam humili, tam faſtidito, ille Marius emerſit qui Africam vicit, regem Iugurtham, formidatum Romanis, in triumphum duxit: & parum eſt: ille Marius, qui

—— Cimbros, & ſumma pericula rerum
Excepit:

& trepidam non Italiam modò, ſed vrbem defendit. Ille, qui poſt ſextum Conſulatum (rarum decus) carcerem & exſilium ſubiuit: plenus tamen certuſque ſpei, quod olim iuueni in agro apricanti, Aquila ſeptem pullos in ſinum ieciſſet, toties iterandi ſcilicet ſummi imperij ſignum. Nec fefellit euentus. Redijt, hoſtes vicit, vrbem & Conſulatum ſeptimò iniuit, & in eo exſpirauit. Quidlibet ſperandi & timendi, cùm Fata volunt, clarum exemplum.

IV. Nec minus in MASANISSA (*Marius* enim me in Africam reuocat.) qui mortuo patre Galâ, patruo ſuccedente, & mox illo quoque mortuo, per fraudem exutus regno & priuatus, arma ſumpſit, ac denique victorix & illius compos fuit. Sed non diu eâ gauiſus, & hoc fruitus, à *Syphace* rege bellum excepit: qui iuſto prælio eum fudit.

In

In montem Balbum confugerat, ſed illic quoque *Bocchar* Præfectus regius eum [illegible], ad tantam paucitatem redactum, vt vix quattuor equitibus comitatus effugerit. Ventum erat ad flumen, nec vadari poterat: quid facis Maſaniſſa, & tuum Fatum? metu vrgente in id ſe conijcit, & duobus comitum gurgite abreptis, ipſe cum duobus alijs inter virgulta vlteriora delituit. Fama tamen ſparſa ſubmerſi, populares vt quiſque in eum affectu erat, aut [illegible]: cum ille vulneris [illegible] nam & id acceperat [illegible] ſpeluncâ [illegible] curans, latrocinio duorum equitum per dies aliquot vixit. Mox vbi [illegible] patiens fuit, audaciâ ingenti pergit ad regnum recuperandum: quibus præſidijs? haud plus quadraginta equitibus, qui in viâ ſe addiderant: auctiſque paullatim ad VI. millia peditum, IV. equitum, copijs, paternum totum regnum recepit. Sed nondum finis fatalis diſputationis. iterum pellitur, victus a *Verminâ Syphacis* filio, quem rex [illegible] miſerat. Ibi omnibus opibus, ſed non ſpe amiſſâ, cùm LXX. equitibus effugit ad Garamantum [illegible]: hæſitque vagans aut latitans, donec C. Lælius à Scipione miſſus cum claſſe appuliſſet. Iunxit ſe, & magnum nomen, etſi exiguas vires attulit: peritiâ tamen militiæ & locorum, aliquod ad victoriam momentum. Quæ mox ſecuta. victi Carthaginienſes & Syphax: iſte perijt, & regnum eius Scipio totum Maſaniſſæ donat, finibus etiam auctis. Quid deinde? nec ſic fideliter Fortuna ei ridet, in ipſo aditu iactatur, ſed Veneris inſidijs, non vi Martis. Erat *Sophoniſba*, Syphacis anteà vxor, mulier inſigni facie, facundiâ, & aſtu. Hæc regiam [illegible] ingredienti occurrit, deiecta, mæſta, ſed [illegible] od deeſſet: & ſtatim Numidam in amorem ſui rapit. Libet igitur bono animo [illegible], dextram & mox corpus iungit: ſed petenti anteà iurat, *Neminiſe traditurum eam Romano.* In his erat, cùm Lælius ſuperuenit, & Sophoniſbam dedi poſtulat: fluctuante Maſaniſſâ, in vehementiſſimi amoris æſtibus, illam deſereret, an amicitiam Romanam. Sed ratio & vtilitas affectum vicit: illa vita abit, iſte ad Romanos redit, & adhæret. per eos regnum ſtabilit, auget, quod ad poſteros etiam tranſmiſit.

v. Inſerat ſe his exemplis & fæmina. Erat *Leontij* cuiuſdam Athenienſis philoſophi filia, ATHENAIS nomine, multo ingenij corporiſque lepôre, aut Venere. Pater occulto aliquo de fortunâ eius præſagio, omnes opes moriturus duobus filijs reliquerat; huic ſolos centum aureos, cum elogio, *Suffecturam ei fortunam ſuam.* Igitur cum fratribus litigat, vt iniuriâ affecta. ſed infirmior ſexus aliam etiam accipit, & pulſa ab ijs Conſtantinopolim venit, vt viam futuræ magnitudini aperiret. Inſinuat ſe, & commendat cauſſam *Pulcheriæ* Imperatoris ſorori: cui ſtatim ita placuit, vt percontata, ecquid virgo eſſet? in aulam acceperit, ſed Baptiſmo, eudem ad id Chriſtianæ religionis, priùs ablutam. Nomen eius in EVDOCIAM mutat: ac ſic denique amat, vt fratri *Theodoſio*, apud quem omnia poterat, coniugem deſponderet. Hem, aſcenſus! ſed ecce & deiectio. nam diu felix eo coniugio, amata & amans, in ſuſpicionem probri incidit, & contubernio excidit, hac cauſsâ. Imperator inſigne, & prægrande pomum dono acceperat: quod porrò vxori ſuæ blandiens tranſmiſit. Accepit illa, & idem mox *Paullino*, facundo & erudito viro; ideoque eruditæ fæminæ caro, nihil ſequius cogitans dedit. Quod ille, ignarus vnde eſſet, iterùm Imperatori, vt regium aliquod munus offert. Mirari ille, & primùm ambigere; mox agnoſcere, & ſuſpicari. atque ita properè ad vxorem veniens, callidè pomum ab eâ reperit, anteà donatum. Hæc totius facti ignara, temerè & iuueniliter aſſerit, ſeſe ediſſe, iterumque rogata dicit, atque adeò iurat. Imperator feriò tum offenſus, & mendacij arguens, pomum profert: nec ſatis de amore occulto & improbo ſuſpicatus, Paullinum occidit, illam abdicat, & relegat. O vterque amans, veſtri miſereor! etſi hæc quidem caſum fortiter tulit: & iuit Hieroſolyma, & piè caſteque viuens ibi moritur, ſed præmortuo marito.

Multa hæc in hiſtoriâ veteri: noſtri æui vnum addam. VI.

PHILIPPVS II. Hiſpaniarum rex, quid niſi fato in illud Luſitaniæ etiam venit? Quod ita fundatum firmumque in copiâ ſucceſſorum videbatur, vt locus non eſſet aut rima vel improbæ externæ ſpei. Ecce * *Emanuel* XIV. Luſitaniæ rex tres vxores duxerat, & ex omnibus liberos tulerat. primum, *Iſabellam*, maximam natu filiam *Ferdinandi* & *Iſabellæ* Hiſpaniæ regum. Pro-

* Regnare cœpit an. ∞. CCCC. XCV.

les ex eâ nata *Michaël*: qui ſi vixiſſet, certus heres omnium iſtorum regnorum erat, quæ nunc magnus Hiſpaniarum rex tenet. Obijt puer, & ipſa mater eius â partione. Ergo alteram tunc filiam *Mariam*, quæ tertia erat eiſdem Ferdinando & Iſabellæ, nuptijs iungit: nam *Ioanna* ſecunda, tradita *Philippo* Auſtriaco fuit, è quo coniugio Hiſpaniæ iſti reges. Emanuel igitur ex *Mariâ* numeroſam ſanè prolem gignit, ſex maſculos, duas filias: denique è tertijs etiam nuptiis, quas cum *Leonorâ* Philippi Auſtrij filiâ coïuit, duos liberos, filium filiamque. Obſerua, te obſecro. an non hæc fundata domus, in tot fulcris, vt ſic dicam, regni? Iam ad liberos iſtorum veni, quanta ſeries? *viginti duo* erant, qui Philippum regem anteibant, & ſucceſſione legitimè arcebant: & tamen quò Fata vocabant, vênit & ſucceſſit. Præmortui omnes illi ſunt, quid? niſi vt vnum facerent Hiſpaniæ totius caput. Magnus fauor Numinis, nec ſemel in hac gente (Auſtriam dico) ſe oſtendit: quæ per hereditates & aduenticia incrementa ferè creuit.

II. *Regna à Deo & Reges tolli.*

I. Vis illuſtre exemplum? CYRVS erit. qui per annos triginta, in magnâ gloriâ rex Perſarum, finitimis, deinde longinquis, ſubactis, longiùs manus etiam ad Scythas porrexit. Venit cum magno & victore exercitu, ô dedecus! à fœminâ vincendus. *Thamyris* ea erat, quæ genti præerat, & filium ad fines regni repulſurum vim externam miſerat: ſed victus eſt, & inſidijs à Cyro circumuentus. Ergò ipſa molem regni vltimam exciuit, & dat ſe animosè obuiam, atque ijſdem fraudibus circumuentum & clauſum, ipſum copiaſque cecîdit. Ducenta Perſarum millia erant: ingens clades: adde ludibrium. caput mortuo reſecat, & in vtrem ſanguine plenum merſo exprobrat: *Satia te ſanguine, quo expleri nequiſti*. Regnum longâ mole fundatum, vbi es? rex tot annos felix & victor, vbi es? quò Fata & ordo rerum miſerunt, à ſummis ad ima decidiſti.

II. Iam POLYCRATES, rex Samiorum, non fortunati, ſed Fortunæ nomen videbatur. Nihil ei in vitâ aduerſum: ante vota, ſupra vota, omnia aderant. id eſt, priuſquam vellet, & pluſquam vellet. Cælum, terra, mare fauebant, aut ſeruiebant: & res in exemplo raro dixit. Anulum in mare abiecit, quaſi Nemeſi placandæ: quid fit? in piſce mox inuentum recepit. At vltima diſſident. & *Oroëtes* Darij regis ſatrapa victum, captum morte, nec eâ communi (non dicam regiâ) affecit: ſed in cruce altâ ſuſpenſum, mirabile & miſerabile orbi ſpectaculum, ſubiecit. O verè Deum, qui inopinatè mutat!

III. Et in VALERIANO etiam Imperatore Romanorum, id eſt orbis pænè terræ, quàm ſimile ludibrium! Ille poſt quindecim regni annos in ignobilem ſeruitutem, & audientium aures grauaturam, vi Fati incidit. Bellum, magnis viribus, *Sapori* Perſarum regi fecit: ſed eo fine, vt victus & viuus in manus hoſtium veniret Imperator. Barbaro faſtu victoriâ vſi ſunt. ſiquidem Sapor, vt catenatum mancipium circumduxit, & quoties equum conſcenderet, non manu eius, ſed inclinati dorſo, adiutus innixuſque eſt. Quis hominum ſic ſubitò deijcere & calcare Principem rerum potuit, præter diuinum ſupremumque decretum?

IV. Aſſidet, quod BAIASITES PRIMVS, quem *Gilderum Chan* à fulmine Turcæ dicunt, magnus animo & rebus Imperator fuit. Atque is variè, & per decem ampliùs annos victor, magno illo prælio cum *TemireChano*, quem *Temir-lencum* à claudicatione item vocant, conflixit. Vtrimque ingentes copiæ. robora virorum & militiæ vſus à Turcis; Fatum aliunde ſtetit. Nam & auxiliares copiæ Tartarorum in ipsâ pugnâ deſeruerunt Baiaſitem, tranſitione ad hoſtem factâ: idem milites, è regione Germiani & Menteſij. Solus ſe non deſeruit, cum immoto Prætoriano agmine, Baiaſites: & murus illic belli. Sed vis ac multitudo perrupit, ipſe captus, filius eius *Muſtaphas* cæſus, & quidem feliciùs. Nam pater ad victorem Temirem perductus, honeſtè primùm exceptus eſt: cum & obuiàm pedes extra tentorium iuiſſet illi, in equo aduentanti. Cùm deſcendiſſet, vterque, pro more gentis, humi in tapete conſedit. atque ibi Temir (operæ pretium viſum, fide Annalium Turcicorum verba dare) *O* * *Chan*, inquit, *magnas vterque Deo gratias debemus: ego, quòd claudus ille ab ipſis Indiæ finibus ad mœnia Sinaſtæ imperium extenderim; tu, quòd à Sinaſtâ, ad ipſos Pannoniæ fines. Orbem terræ inter nos par-*

* Doctiſſime noſter.

partiti penè ſumus. Debemus igitur gratias, atque ego reddidi, & reddam: tu verò parùm fortaſſe memori grataque mente fuiſti, & ideò hæc calamitas interuenit. Sed age mi Chan, ſi ego in tuâ ſic ſim poteſtate, quid ageres? dic liberè & veraciter. Ibi aiunt Baiaſitem, qui feroci & elato animo erat, ſubieciſſe: *Equidem te, ſi numen victoriam adnuiſſet, in ferream caueam incluſum circumduxiſſem, ſpectaculo & oſtentui cunctis.* Temir eo audito, ſententiâ hac in ipſum eſt vſus, & ſic incluſit. Miſer triennium ferè ita vixit: & cùm deſperatâ liberatione audiſſet in Tataros ſe abducendum, caput validis iteratiſque ictibus caueæ ferreæ incuſſit, & indignantem animam ſic emiſit. Multi & pulchri ludi in hoc Mundi theatro: ſed tragœdiam belliorem rarò, aut nec legimus.

V. Niſi lubet & ad Sacros apices venire, & videte quomodo nec ijs vis iſta pareat. CAROLVS CARAFFA à Paullo IV. Pontifice deſignatus Cardinalis fuit: eius frater IOANNES Montorij Comes, & Dux Paliani factus. Omnes iſti apud Pontificem, quæ vellent, poterant: & plus quàm æquum decorumque erat, volebant. Manſit aura ſecunda, quamdiu ſidus illud luxit: poſt eius occaſum, *Pius Quartus* in Pontificatum aſſumptus, idque operâ & gratiâ (notabile eſt) *Caraffarum* maximè. Sed iſte inter primas ferè publicas actiones habuit, Caraffas euertere: fecitque initium VII. Idus Iunij, ip-

A. 1561. ſo die, quo *Carolus* pillei honore donatus fuerat, in carcerem eo coniecto. Additus Dux Paliani, frater; Comes Alliſianus, alijque propinqui eorum aut clientes. Nouem menſes in arce Sancti Angeli habiti, non niſi crimina & mortes audierunt: & hanc denique ſententiâ Pontificiâ ſubierunt. Cardinalis nocte, carnificis manu ſtrangulatus; Dux capite truncatus, vnà cum Alliſano Comite; & cadauera in publicum ſpectaculum expoſita. Quis ſenſus, & occulta vox, tibi Roma tunc fuit? cùm multi Pontificis ſeueritatem, & ingratitudinem, accuſarent: ſapientiores, incerta rerum humanarum, ſub illuſtribus exemplis, agnoſcerent; & vilium reorum pœnâ atque ignominiâ periiſſe, qui dignitate & opibus culmina paullo antè fuerant rei Romanæ.

MON. III. *Et cauſſas quaſdam medias, ſed inopinatas, his interuenire.*

Adſtruit & aſſerit ſe vbique Prouidentia: ſed apertiùs, cùm cauſſæ quædam mediæ ſubitæ, aut inſolitæ interueniunt, & licet dicere, Quis exſpectaſſet? In DIONIS rebus hoc elucet, cùm Syracuſas liberatum iret à tyrannide Dionyſij, graui & famoſâ. Erat tum fortè in Italiâ Dionyſius, & res alias agebat: id quod Dioni (fato ſic diſponente) commodè & feliciter euênit. Nam cùm ipſe in Siciliam, exiguis copijs, animo quàm prudentiâ maiore, appuliſſet: *Timocrates*, primus amicorum Dionyſij, & qui vicem eius regebat, ſtatim hominem certum cum litteris ad Dionyſium ablegat, qui Dionis aduentum, & res in Siciliâ motas nuntiaret. Summa erat, omnia relinqueret, rediret, niſi à ſuis vellet relinqui. Homo feliciter fretum traijcit, *Cauloniam* terrâ tendit, vbi Dionyſius tunc ſecurè agebat. In viâ fortè notus occurrit, qui recèns victimam immolauerat, & partem eius amicè communicat & donat. Accipit, in vidulum lateralem imponit, vbi & Timocratis epiſtola erat. Pergit intereà ſtrenuè, & noctem itineri cùm adſumpſiſſet, iam feſſus, neglectim abijcit ſe in humum, & componit leuiter dormiturus. Haud procul à ſiluâ erat: è quâ ecce lupus egreditur, & odore carnis ſtimulatus accedit, & vidulum à latere abripit cum ipsâ carne. Paullo pôſt homo expergiſcitur, vidulum deſiderat, & circà quærit: fruſtrà itaque metuens offenſæ aut pœnæ, non ſuſtinet ad Dionyſium ire, & aliò diuertit. Hoc caſu, tardiùs quàm opus erat, & alijs litteris, Dionyſius cognoſcit quid ageretur. Subuenire vult, non poteſt: à ſceptro ad ferulam redigitur. à quo? Deo, Deo, qui inopinatum illud interiecit. I.

Quid in M. BRVTO, & campis Philippicis? manu Prouidentiam tango. Legiones vtrimque, & inſtructæ copiæ: egregij duces. concurritur: vincit cornu dextero Brutus, & oppoſitum *Octauianum* pellit, atque adeò caſtra eius capit: & quàm penè ipſum? Plena & certa victoria videbatur: ſed quam Caſſius malâ ſorte peruertit. Nam ipſe ab *Antonio* pulſus in ſuo cornu, ſed fugâ & damno leuiore: & facilis inſtauratio, ſi de Bruto ſciuiſſet, aut ſperaſſet. II.

raſſet. At campus, qui puluere ſtabat, impedijt proſpectum: & triſte, ſed falſum, ei augurium in animo, victum etiam Brutum eſſe. Tamen adhuc dubius, ſubſtitit in colle quodam, & L. Titinnium, ex fidis amicis, mittit ad explorandum. Ille in Bruti milites ſtatim incidit, victores &, vt fit, palantes. De Caſſio, *Quàm ſalue?* quærunt, audiunt, & læti Titinnium circumfundunt, & vnà ad Caſſium, animaturi eum tendunt. Qui cùm videt, & rectà ad ſe venire, hoſtes arbitratus, & amicum ſuum captum: *Quid vltrà moramur?* inquit: *ſpes, vita, dedecus abeant*: & ſimul ceruices ſuas liberto præbuit incidendas. Vix factum, Titinnius ſuperuênit: & caſum miſeratus, ſibi iratus, (quaſi mora in cauſsâ fuiſſet) idem genus fati ſponte ſumpſit. Hæc res & Brutum perdidit: qui in Caſſij animâ ſuum animum amiſit.

III. Multa poſſim: vnum ex hiſtoriâ vetere, & de inclyto illo ANNIBALE inter omnis æui duces. Iure hoc elogium vindicat: nec fuit aut erit, qui militari aſtu aut peritiâ virum æquabit, non dicam ſuperabit. Is in Italiâ dominabatur, poſt Cannas victor: & quid niſi Roma reſtabat? Frænum fati cohibuit, ne ſtatim iret: idem conſilia eius alia, conſulta licet & firma, euertit. Fœdus cum *Philippo* tunc Macedonum rege percuſſerat, & vt is in ſocietatem belli, aut potiùs victoriæ, veniret: legibus ijs, vt Italia quidem Annibalis & Carthaginienſium eſſet; Græcia Philippi, Punicis mox armis ſubiuganda. In hanc tem firmandam, Xenophanes legatus à Philippo mittitur. nauigat, legit oram Italiæ, iuxta Tarentum in claſſem Romanam incidit, capitur: & *Quis, quò, quare*, rogatur. Ille Græculus, callido mendacio ſe expedit; & ait à Philippo rege ad Senatum Romanum mitti, vt fœdus in Annibalem & Pœnos iungat. Romani, & eorum Dux Valerius Læuinus, lætari, ouare: & cælitùs tam opportunum auxilium, à potenti rege, in rebus artctis, miſſum opinari. Itaque honore honeſtant, proſequuntur, & in tutum Italiæ litus exponunt. Expoſitus ille rectà ad Annibalem tendit, & mandata dat, accipit: denique de totâ re peragit & definit. Nihil ſupererat, niſi vt ipſe ad Philippum, Philippus in Italiam veniret; & funus tes Romanæ eſſent. Deo aliter viſum, vigilat: & in reditu eadem nauis in Romanam claſſem incidit, ſed cui Q. Fuluius præeſſet. Ille prioris doli & hominum ignarus, quærit ſolita: & Xenophanes ſemel mentiendi felix, eodem applicat, *A Senatu venire, ad regem ſuum ire.* Hæc vultu ac voce conſtans: iamque perſuaſerat. cùm ecce vident inter comites, quoſdam Punico habitu. & *Qui iſti?* clamat Fuluius: *à Græciâ non ſunt.* Turbantur, fatentur, in vincula dantur, Romam mittuntur: omnia conſilia & pacta detecta, Roma ſeruata. Seruare enim eam fuit, vel in tempus cœpta impedire, & donec miſera reſpiraſſet. I nunc, & quis Epicurus hîc Prouidentiam neget?

Iterùm idem in EODEM. Rebus iam, ſuâ culpâ & morâ, dubijs, & Romanis animo ac viribus auctis: vt ſuas pariter firmaret, fratrem *Aſdrubalem* ex Hiſpaniâ euocauerat, cum nouis copijs, & valido exercitu. IV.
Iam Alpes tranſierat, iam aduentabat: quis non actum de re Romanâ cenſuiſſet, quæ ægrè vel vni Annibali reſiſtebat? Iunge iſtum, veteranum ducem, tot ſubſidia: ad exſequias tuas Roma imus. Vide rem leuem, ſed à Deo, quæ turbat. Neſciebat etiam Annibal fratrem in Italiam veniſſe, & in extremâ Apuliâ conſidebat: cui obuiàm ire, ratio alioqui & conſilium erat. Miſerat autem Aſdrubal, præmijs inductos, quatuor Gallos equites, duos Numidas, qui omnia Annibali ſignificarent: ſed ij cùm totam ferè Italiam tutò emenſi ad Tarentum veniſſent, ibi à vagis Romanis pabulatoribus excipiuntur, Annibali iam vicini. Deducuntur ad Conſulem *Claudium Neronem*, caſtra oppoſita Annibali illîc habentem: fatentur, litteras tradunt, per interpretem explicantur. Ibi cognitum, Aſdrubalem in Vmbriam venire in animo habere, ac fratri ibi occurſuro iungi. Conſul ſtatim, màgno animo facinus auſus (vt in magno periculo) validiſſimam partem copiarum clàm è caſtris ſubducit: lectos omnes, ſex millia peditum, mille equites: & dies noctéſque non intermiſſo itinere, occultus ad *Liuium Salinatorem* (is alter Conſul oppoſitus Aſdrubali erat) venit. Ita ſtatim duplicatis viribus cum Aſdrubale pugnatum: cuius victi & cæſi caput Nero ſecum eâdem celeritate in caſtra refert: ac poſtero die ante ſtationes hoſtium proiecit. duobus etiam captiuis dimiſſis, qui rem omnem ordine nuntiarent. Tum denique perculſus, imò deſperatus Annibal,

bal, vocem hanc è pectore emiſit: *Agnoſco fortunam Carthaginis.* Benè, benè. Tu nitere, & omnia fac: vincens non vinces, prudentia infra fortunam erit, & Nemeſis Carthaginem tuam premet.

Mon. iv. *Regna à Deo & Reges temperari.*

1. Breue monitū, ſed magni ſenſus & vſus: videre quomodo Deus diſponat & cohibeat, hos ne creſcant, hos ne cadant: & velut in æquilibrio res ſuſpendat. Hoc Nicephori Gregoræ verbis dicendum eſt: *Mirari mihi ſubit,* inquit, *impervestigabilem Dei ſapientiam, qui planè contraria vno fine concluſit. Nam cùm duas aduerſarias poteſtates inter ſe committere ſtatuit, nec alteram alteri ſubijcere: aut ingenio & virtute præſtantes vtrique parti moderatores præficit, vt alter alterius conſilia & conatus euertat, & vtrimque ſubditorum libertati conſulatur; aut vtroſque hebetes & imbelles deligit, vt neuter alterum tentare, & ſepta (quod aiunt) tranſilire audeat, veteresque regnorum limites conuellere.* Dici prudentius nihil potuit: & Prouidentiæ hanc diſpoſitionem quot exempla adfirmant? non inſiſto, & vetera omitto: ſed nuper *Carolus* V. nobis, *Franciſcus* I. Gallis, *Solemannus* Turcis imperitabant: quiuis eorū dignus orbis terræ imperio. & habuiſſent, aut promouiſſent; niſi concurſus ille fuiſſet, & alius alium interpellaſſet. In parte alterâ exempla, quæ verecundiâ prohibitus non dicam.

Lib. v.

Mon. v. *Clariſſimè Fata in Prædictionibus elucere.*

1. At nulla res Fatum clariùs certiuſque, quàm Vaticinia, aut Prodigia aſſerant: quæ diu antè, cauſſis notiſque nullis apparentibus, cùm euenta deſignent: quid niſi & hæc definita, & à Deo eſſe clamant? Daniel ille Vates, & Sibyllae, multis antè ſæculis multa & magna prædixerunt: vnde, & quomodo, niſi quia in Prouidentiæ libro hæc deſcripta? & Deus reuelauerat. Nam ita amat Numinis illa benignitas, per *Somnia*, per *Signa*, per *Spectra*, & *Vaticinia* res futuras oſtendere: diuinitati ſuæ adſtruendæ, nobis inſtruendis aut præparandis. Latus lætuſque campus eſt, placet ingredi, & leuiter luſtrare? fiat. At primò de Somniis, nobile eſt quod Astyagi vltimo Medorum regi factum. Vidit per quietem, ex naturâ filiæ, quam vnicam habebat, vitem enaſci, & ſic mox diffundi, vt totam Aſiam palmite ſuo obumbraret. Conſulti vates aiunt, *Naſciturum ex filiâ, qui Aſiæ regnum occupet, ſuo eum nudet.* Territus hac denunciatione, & vt fatum auerteret (miſer, quid operam ludis?) iamprimùm filiam ſuam extero, & obſcuro tunc viro, *Cambyſi* deſpondet. deinde eamdem partui vicinam ad ſe traducit, & vt quod natum eſſet ſe teſte necaretur. Ergo infans *Harpago* traditur occidendus, notæ fidei, & cui arcana illius regis iamdiu innixa. At ille veritus, ne ſi mortuo Aſtyage imperium ad filiam veniret (nec enim virilis ei ſexus liberi) pœnam obſequij lueret: non necat, ſed paſtori regij pecoris tradit exponendum. Fortè & vxor huius pepererat. quæ re auditâ, ſummo rogat opere maritum, puerum ad ſe deferri, & oculis ſaltem libari. Maritus indulget, it in ſiluam vbi reliquerat: reppérit canem fœminam, quæ mammas præbebat, & vnà alites feraſque abigebat. Tactus miraculo, & vel à cane doctus miſerari, tollit puerum, vxori defert; quæ videt, amat, alit. & creſcit in virum, in regem: qui Aſtyagem vicit, ſceptrum ad Perſas tranſtulit.

Sed & Antigoni ſomnium mirabile, ſuper *Mithridate.* Iſte è Perſarum magis oriundus, erat in comitatu Antigoni Macedonum regis, Perſide ſcilicet deuictâ, & fortunâ ſuâ cum publicâ inclinatâ. Viſus videre noctu Antigonus, ſementem auream in magno campo ſe facere, eam ſurgere, adoleſcere & matureſcere: ſed mox omnia demeſſa item videre, & culmos ſpicaſque iacêre inanes. Vocem adhæc audire, *Mithridatem in Pontum Euxinum fugere, auream meſſem ſecum aſportantem.* Non obſcurum ſomnium, aut ſignificatio. itaque rex, vbi euigilaſſet, exterritus tollere ſtatim Mithridatem ſtatuit, & cum filio *Demetrio* communicat, fidem ſilentij iureiurando ſtipulatus. Erat familiaris, in pari ætate, Mithridati Demetrius: & fortè iſte ſe obtulit, à recenti iudicio. Miſeratur adoleſcens, & adiutum vellit, ſed religione iuramenti cohibetur. Quid facit? apprehenſum ſeducit ab alijs, & nihil effatus, haſtâ in terræ puluere ſcribit: Fuge Mithridates. Quod ille arripit, & verbis iſtis, & vultu ipſo Demetrij monitus, in Cappadociam clàm aufugit, & regnum mox potens & inclytum Ponti con- 11.

condidit: quod ſtetit in octauam ab eo ſtirpem, alterum illum *Mithridatem* Romanâ potentiâ vix euerſum.

III. Aſſidet iſtis, & primo vtique, ſomnium quod ERTVCVLES pater *Oſmanis*, à quo potentes iſti Aſiatici *Oſmanidæ*, vidit: ſed vidit de die, cùm poſt cibum ſumptum meridiaretur. Experrectus igitur, & imagine eâ confuſus, primò corpus aquis abluit, & ſe purgat, vti religio gentis eius habet. tum ad *Edebalem*, virum inter ipſos ſapientem & ſanctum, venit atque infit: *Somnia vir venerabilis* (Annalium Turcicorum verba pono) *ſplendorem Lunæ è ſinu tuo prodire, eumque in meum deinde ſinum peruenire. Eò cùm delatus eſſet, ex meo vmbilico enaſci arborem, quæ regiones varias, montes & valles inumbraret. Ad ipſas autem radices arboris, aquas emanaſſe, quibus vineæ & horti rigarentur: atque ibi ſomnium me ſomnuſque deſeruit.* Edebales audito, aliquamdiu ſecum reputans, effatur: *Naſcetur tibi filius, vir bone, cui nomen erit Oſman. Is multa bella geret, victoriam & famam pariet, ac poſteri tui Principes Regeſque terrarum erunt. Mea autem filia Oſmani nubet: atque is ſplendor eſt, qui è ſinu meo prodiuit, & in tuo coiuit; ex vtroque autem arbor.* Quàm mira, & vera prædictio! ſed & de *Luna* notabile, quam ſcimus inter ſigna prima eſſe Turcicæ gentis.

IV. Iam ad SIGNA tranſeo: quæ *Magna* aut *Parua*, ſed certa pariter ſe oſtenderunt. TIMOLEONTI Corinthio, cùm in Siciliam, ad pellendum tyrannum, exiguâ manu iret: fax ei in mari, totam noctem, nauiganti præluxit. Amplius, Delphos paulloantè profectus, vt Apollini ſacra & vota faceret; è donis ſuſpenſis vittam, in caput ſuum deciduam, ita excepit, vt coronæ aut diadematis ritu cingeretur. atque erat ea vitta victoriolis & corollis intexta: prorſus vt à Deo coronati, & victor pronunciati videretur. Quid, quod eidem ante pugnam cum *Icete* contingit? Contentio honeſta inter Centuriones & manipulos de ordine erat, & præire omnes volebant: cùm ille, liti dirimendæ, ſortem definire iubet, & anulos Centurionum in eam poſcit. Conijciuntur in ſinum veſtis, commiſcentur: qui primus educitur, is trophæum pro inſigni habebat inſculptum. Aucti omnes ab omine animis, in hoſtem alacriter eunt, cædunt, vincunt.

MARCIANO Thraci, plebeio genere, & mox Imperatori, plura hæc potentiæ Signa euenerunt. Ad militiam primam eunti, & vt nomen daret, cadauer hominis occiſi in viâ offertur: ad quod ſubſtitit, & miſeratione tactus in eo eſt vt ſepeliat, & terrâ tegat. Dum facit, deprehenditur, accuſatur vt homicida, & Philippopolim abducitur. Iam pœna imminebat inſonti: cùm verus homicida caſu ſuperuenit, & agnoſcitur: ipſe liber ad vicinos numeros tendit. quibus inſcribitur, & (pulchrum omen!) in locum defuncti militis, *Auguſti*. V.

Et iam cum legionibus in expeditionem ibat: cùm morbus eum inuaſit, & in Lyciâ ſubſtitit, hoſpitio apud duos fratres exceptus, *Iulium* & *Tatianum*. Cùm meliuſculè ei eſſet, recreandi cauſsâ, tres ſimul venaturū eunt: & fatigati decumbunt, & obdormiunt. Æſtus ſolis erat, & ipſe meridies: ibi aquila, panſis alis, leuiterque corpus librans, ſuper Marcianum ſe ſuſpendit, & vmbram fecit. Tatianus experrectus id videt, ac fratrem excitat, & oſtēdit. Vterque miratabundus haud vanè augurantur, auem regiam regnum ei portendere: & Marciano futuram ſortem gratulati, ducentos etiam aureos in viaticum donant. vnum hoc apprecati, vt memor gratuſque eſſet, cùm ad Imperium veniſſet. Idem hoc prodigium iterùm ei ſic factum. In Africam, ſub *Aſpare* copiarum duce, profectus eſt: atque ibi pugnâ cum *Ganzerico* rege parùm proſperâ, capitur aſſeruaturque. Cum pluribus ſub diuo recumbit, calido item ſole: ecce aquilam quæ aduolat, Marciano ſuperſiſtit, & incoràm omnibus vmbraculum ei ſedulò præbet. Vidit ipſe Ganzericus, & miratur, & vocat: ac liberum hac lege amittit, vt Imperator pacem cum Vandalis colat. Nec diu pòſt, mortuo *Theodoſio*, *Pulcheria* eius ſoror Principem hunc, & ſibi maritum, deſtinat. ſed maritum ſermonis cauſsâ: ſtipulaturque vt nomine contentus, cetero fructu corporis ſui abſtineat: quod caſtum pia virgo Deo conſecraſſet. Numquid veracia, & palàm à Deo hæc ſigna?

Atque eadem, ſed triſtioris fortunæ nuntia, in Hiſpaniâ apparuerunt, RODERICO VI.
vltimo Gothorum rege. Palatium Toleti DCCXII.
erat, ſed clauſum & validis vectibus ferroque munitum. Fama tenebat, reſeratum id excidio Hiſpaniæ futurū: quod Rodericus ridere,

ridere, & theſauros occuli ratus, feras perſtringendas curauit. Theſauri nulli, ceterùm arca reperta, & in eâ linteum: in quo inſolentes hominum facies veſteſque depictæ, atque ipſi militari habitu atque impetu graſſantes. Verba Latina inſcripta, *A tali eâ gente exitium Hiſpaniam manere.* Quid plura? fides factis facta: *Iulianus* Comes, cuius filiam rex ſtuprauerat, ex Africâ hoſtes inducit, regem occidit, patriam perdit.

VII. Sunt & *Parua* magnarum ſæpè rerum ſigna. Noſtro æuo, cum in locum *Pauli* IV. Pontifex creandus eſſet, & in conclaue purpurati Patres veniſſent: en ſuper IOANNIS ANGELI Cardinalis Medicæi, qui pòſt PIVS IV. nomen habuit, columba aliquamdiu circumuolitans, cellam conſedit: nec aliter omnes interpretati ſunt, quàm velut à Numine miſſam, Pontificem hunc oſtendere deſignandum.

VIII. In tranſlatione Luſitanici ſceptri ad PHILIPPVM Hiſpaniarum regem, notatum à curioſis eſt, *Sebaſtianum* regem Luſitaniæ, cùm in Africam magnâ mole moueret, & pecuniæ inopia eſſet, edicto permiſiſſe & aditum dediſſe in Luſitaniam *Regalibus Caſtellanis*: quod genus monetę anteà ibi ſpretum. Item, in ipſo apparatu & cultu nobilium, ſub diſceſſum omnes ſubitò variaſſe, & ad Hiſpanicum tranſiſſe. Clariora ſunt, quàm vt interpretatione illuſtrentur.

IX. At verò *Spectra* etiam ſæpè & Genij, variâ ſpecie, prędicunt. Vt ille, qui DIONI SYRACVSIO apparuit, poſtquàm patriam magnâ ſuâ gloriâ à tyrannide liberaſſet. Domi ſedebat, & clarâ luce habitu Furiæ mulier ſe obtulit, grandi ſtaturâ, horrendâ fæditate. Ea domum ſcopis cœpit verrere, nihil aliter prolocuta: & territo Dione, cùm familiares aduocaſſet, ſpectrum abſceſſit. Sed non noxa, quam ſignabat. nam filius eius grandior, incertum an per inſaniam ſubitam, an iram, è ſummâ domo præcipitem ſe iecit, & fœdè occîdit. Sed & ipſum Dionem mox inſidiatores domi interfecerunt, vxore & ſorore eius in carcerem abductis. Quid? non egregiè domus hæc verſa, ſi non euerſa fuit, monſtro ſignificatum?

X. M. BRVTO Dionis æmulo, ſimile etiam ſpectrum oblatum. Parabat traijcere ex Aſiâ exercitum in Europam, & funeſtos illos Philippos, vbi mox certatum. Nox alta erat, Luna lucens, & Brutus aliquid ſecum animo voluebat, aut, vt alij, lucubrabatur: cùm ecce ſonus ſtrepituſque ad cubiculi ianuam, & ingreditur vaſtâ formâ Æthiops, ſæuo & terrente aſpectu. atque is ſilentio ante Brutum conſtitit. Qui animo & ore conſtans, interrogat: *Quis hominum deorumque es? quæ res huc egit?* Reſponſum retulit: *Malus tuus Genius ſum, in campis Philippicis me videbis.* Iterùm animosè Brutus: *Videbo.* Diſparuit. ſed vt dixerat, in ipſis illis campis comparuit, noctu quæ pugnam vltimam anteceſſit: cùm à bono Genio Brutus deſertus, malo ſuccubuit; atque adeò ipſe occubuit, & Romana cum eo Libertas.

Compar iſtis, quod patrum æuo LVDOVICO Hungariæ regi accidit: cui bellum *Solimannus* Turcarum Princeps parabat, atque ipſe pariter ſe accingebat. Prandebat in arce Budæ, foribus tunc regiæ de more clauſis. Aſtat ad portam quiſpiam humanâ ſpecie, ſed claudus, diſtortus, & habitu cetero cultuque fœdo: qui acri & ſtridulâ voce clamat, poſcitque colloquium regis. Negligitur, & putabant mendicabulum hominis eſſe: cùm magis magiſque inclamat, & opus conuento rege, nec alio, eſſe. Re ad regem delatâ, mittit è ſplendidioribus aulicis, iuſſum nomen & perſonam ſuam præferre, & hoc quidquid eſſet, elicere. Venit, & appellat claudum de arcano. qui inſpecto, abnuit hunc regem eſſe: & *Quoniam*, inquit, *audire aſpernatur, abi, nuncia breui & certò periturum.* Et cum dicto ex oculis adſtantiũ euanuit. Nimis vera comminatio fuit. rex ad *Mohatzium* vrbem, grandi prælio victus, & fugiens in paludes incidit: & dum enititur, equo ſuper eum corruente obteritur, aut ſuffocatur. Annum agebat vigeſimumprimum. XI. *. 13. XXVI.

Ad *Vaticinia* aut prædictiones venio: è XII. quibus *Thraſylli* TIBERIO facta, quàm teſtata eſt? Erat in comitatu Tiberij, Mathematici titulo, cùm Rhodi in exſilio ageret. In exſilio: & quàm procul à Principe? & *Caius* ac *Lucius Cæſares*, etiam viuebant. Non deſinebat tamen iſte identidem Tiberio fidem facere certi Principatus. Sed parùm credulo, & iam de dolo etiam ſuſpectanti: & ne ſubornatus ab æmulis, ad eliciendas arcanas aliquas voces eſſet. Atque adeò perdere eum ſtatuit, & clàm necare. Domum Rhodi habebat. & in eâ turrim, quæ rupibus impoſita, mare ex

alto deſpectabat. In hanc turrim ducit Thraſyllum, cum vno fido & valente liberto comite: certus, vt dixi, tollere, niſi fidem ei faceret fidæ prædictionis. Cùm aſcendiſſent igitur, cœpit interrogare: *Soli ſumus, dic per quidquid carum habes, vera hactenus mihi dicis? de imperio etiam adfirmas?* Ille iterare, & ſidera ſic velle. *Si de meo igitur ſtatu compertum*, inquit, *ex ſideribus habes: de tuo ecquid ais? inſpice.* Ille thema ponere, ſitus ac ſpatia ſiderum conſiderare: denique timere, palleſcere, & exclamare, *Anceps ſibi, ac propè vltimum, diſcrimen inſtare.* Eo dicto complexus hominem Tiberius, verè conſcium futurorum aſſerit: & quod de ipſo meditabatur, ſi nò ſatisfeciſſet, pandit. Quâ arte hoc Thraſyllus potuerit, verè ſiderali, an potiùs Geniali, alibi videndum ſit: nunc aliud eius mirandum addo. Ambulabat in litore, cum eodem Tiberio. nauis longè conſpicitur: ille ſtatim affirmat Româ venire, & litteras nuntioſque ab Auguſto de reditu eius afferre. An & hoc tale ex ſideribus? nugæ: ex inſtinctu.

XIII. Neque minùs nobiles iſtæ (plures enim ſunt) in DOMITIANI Principis rebus. Fuit *Largius Proculus* quidam, vir inter illuſtres: qui publicè in Germaniâ prædixit, ipſo tali die Domitianum obiturum. Cumque res ea ad Præſidem dimanaſſet, gratificaturus Domitiano, & ſimul quia hæc præſagia vetita, vinctum eum Romam miſit. Nec negauit, cùm introductus ad Domitianum eſſet, imò magis magiſque aſſeuerauit. Iuſſus igitur in carcerem recludi, & aſſeruari donec dies is tranſiſſet, tum puniendus: imò, vt res docuit, tum liberandus, & præſagij ſuſpiciendus. Aliud. Fuit eodem tempore *Aſcletario* Mathematicus, qui & diem & genus mortis Domitiani apud quoſdam dixit. Vocatus ab ipſo, eadem iterauit: quærentique Domitiano, vt eluderet, *Tu igitur, quâ morte periturus?* ille ſtatim, *Fore, vt à canibus laniaretur.* Tum Imperator, ad fidem coarguendam, extemplò abduci, & viuum exuri iuſſit: ſiue, vt Suetonius, priùs interfectum. Sed vtrùm horum, tamen extra vrbem, viâ Latinâ, homo vritur, ſcilicet vt nihil reliquum è cadauere eſſet, quod canes laniarent. Sed ecce nimbus ſubitò ortus rogum exſtinguit, & miniſtri ſemiuſtum relinquentes diffugiunt. Canes ſuperueniunt, & vorant. Veſpere cænanti Domitiano, inter alias fabellas eius diei, id refertur: & valdè eum, ſed fruſtrà commouit. Munit ſe, domi hæret, neminem admittit: ſed ſui eum reperiunt, & Stephanus, cubiculariorum primus, cædem patrat. Quâ ipſâ in re, *Apollonij Thianei* nobile vaticinium non eſt omittendum. Erat tunc Epheſi in Aſiâ, tanto terrarum & marium abiunctus. Is diſſertationem fortè in publico habebat, ac primò hæſitare & loqui remiſſiùs, mox palleſcere, & ſilere: denique paſſus aliquot exſiliens, vt mente motâ, *Euge Stephane*, inquit, *rectè. Percute tyrannum, percute homicidam. Benè eſt, percuſſiſti, vulneraſti, occidiſti.* Hæc in publico dicta & geſta, ipſâ horâ, quâ Stephanus percuſſit: ô mira, ſed vera. Attexetur autem non indecorè

QVÆSTIO:

Liceátne igitur & deceat, in euentus inquirere, & vates aut diuinos cōſulere?

Non arbitramur: etſi ſuprà tetigi, prudentiâ aliquâ ſcrutari poſſe & odorari, quò tendant fata. Sed diſtinguenda tota res eſt: & ſic habe. Indicijs aut notis, quas vir prudens ex lectione, ex vſu, & obſeruatione ſimilium collegerit, aliquid ſuſpicari aut præſumere de fatis, id licet: ſed cautè & timidè. At ex artibus magorum, ariolorum, diuinorum, mathematicorum, & quod aliud tale genus, id verò nefas eſt, nec diuina aut humana lex permittit. Deus palàm edicit: *Non inueniatur in te, qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atque auguria: nec ſit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones conſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus.* Et noſtra diuina lex tantùm? etiam falſa illa Mahumetis. Ioannes Leo ſcribit: *Magiam & caballiſticas artes lege Mahumeticâ vetitas, & velut hæreticas haberi. Huius enim*, inquit, *Alcoranus* OMNE DIVINATIONVM *genus vanum eſſe aſſerit, Deumque ſolum arcana noſſe.* Benè hoc & prudenter Mahumetes: atque omnis bona Reſpublica damnat. Illa Romana, quot decretis & legibus? notæ ſunt: nec cauſſæ etiam ignotæ, aut diu quærendæ. Eruo iſtas. primam, quòd turbant prædictionibus animos, & ad nouas aut magnas ſpes impellunt. Mecænas apud Dionem, in Oratione ad Auguſtum de Republicâ conſtituendâ, dignâ quam Principes legant:

Deuteron. cap. XVIII.

Lib. III. de Africa.

Τῆς

Lib. LII. Τοὺς δὲ μαγευτὰς, inquit, πάνυ οὐκ εἶναι προσήκει. πολλοὺς γὰρ πολλάκις οἱ τοιοῦτοι, τὰ μὲν τινα ἀληθῆ, τὰ δὲ πλείω ψευδῆ λέγοντες, νεοχμοῦν ἐπαίρουσι: *Diuinos & vates in republicâ eſſe, prorſus non oportet. Multos enim hi tales, dum vera quædam, plura falſa proferunt, ad res nouas impellunt.* Rem dicit. & quid tam proprium iſtis, quàm magna & blanda prædicere, & animos ad fortunæ faſtigia attollere? facili noſtrâ cre-
1. Histor. dulitate, *tamquam peritiá, & monitu fatorum* (ait Tacitus) *prædicantur; & cupidine humani ingenij, libentiùs obſcura credi.* O veriloquia! inclinamus: & vidi & riſi Principes viros, auribus atque animis in hæc pronos, imò alia omnia artium præ his ſpernentes. At, vt Dio aiebat, turbas & res nouas dant. Quis
Ibid. neſcit, qui hiſtoriam veterem legit? & *ad ſcelus* (ait iterùm Tacitus) *ab huiuſmodi votis facillimè tranſitur.* Hinc cōſpirationes in Principem, aggreſſiones, deiectiones: & quæ copiâ exemplorum deterreor affirmare. Poëta ſufficiat, aut veriori nomine hîc vates:

Statius. *— Nos prauum ac debile vulgus*
Scrutamur penitus ſuperos. hinc pallor, & iræ,
Hinc ſcelus, inſidiæque, & nulla modeſtia voti.

Apollo veriora dicta numquam dedit. Sed cauſſa altera, Fallacia. Nihil in prædictionibus iſtis firmum, nihil ex arte certá (quidquid aſſimulent) hauſtum: & qui veriora dixiſſe videntur, à Genijs habent. Sed ijpſi quàm ament & gaudeant nos fallere, id quoque ſcimus. Quid, quòd vel inuiti etiam fallunt? neque enim ſunt omniſcij, & quamquam ſubtiles, & arcanorum Dei per notas ſcrutatores: tamen aberrant, & abyſſum illum Fati non peruadunt. Itaque
1. Histor. benè iterùm Tacitus: *Mathematici, genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax.* Certè vtrumque. nam & potentes deſtituunt aut decipiunt, aliò tranſgreſſi: & vanitatibus fallunt. *Pátere* (ait iocosè Seneca) *aliquando Mathematicos vera dicere.* Patior. & tot ſagittas cùm emittant, vnam tangere, aberrantibus centenis. Enimuerò ridiculi Principes, qui huc ſe donant. Vide Agrippinam, Neronis matrem: quę mortuo Claudio, domi eum aliquamdiu tenuit, & famam de morte ſuppreſſit, vt progreſſui ſci-
Tacit. XII. Annal. licet & auſpicijs *tempus proſperum, ex monitis Chaldæorum, attentaret.* O dij deæque, tetigit! quàm ſalutaris ille rector, quàm diuturnus, quàm illi & ſibi lætus etiam fuit! Bellum aliud in Nicetâ Choniate, prudenti illo (fatendū eſt) hiſtoriæ ſcriptore. Tangit vitium ſui (vtinam non & noſtri!) æui, atque ait: *Noſtris temporibus* IMPERATORES NIL SINE PRAESCRIPTO ASTROLOGORVM *agunt: & rebus gerendis dies atque horas eligunt, vt ſidera dictarunt. Itaque Alexius Imperator, diu cunctatus, quando opportunè Blachernas rediret: tandem dies & hora ex aſtris eliguntur. Redit. & quidem ita feliciter, vt cùm primùm ſe moueret, terra ante ipſum profundè dehiſceret: atque ipſe euaderet, ſed Alexius gener eius, & multi illuſtrium in ſpecum delaberentur, læderenturque: Eunuchus verò vnus è gratioſis planiſſimè periret.* En, & hîc veracem ac felicem artem! quam Deus de induſtriâ ridendam ſic propinat, vt nos auertat. Recitat magis ridendum, de *Manuele.* cuius imperio, cùm Siculi & Latini mare occupaſſent, vicinum Byzantio, & damnum ac dedecus in oculis cottidie eſſet: ſemel iterumque in eos claſſem miſit, ſed cum clade & ignominiâ ſemper repulſam. Igitur Mathematici & aſtra conſuluntur, eligitur dies felicior, nec ambigitur de ſucceſſu. Parat ſe *Conſtantinus Angelus*, vir illuſtris, & prodit iam in hoſtem: ſed ecce citis nuntijs è medio curſu reuocatur: *quia explorauerat Princeps parùm certò & ſagaciter indagationem factam, & erroris aliquid interueniſſe.* Ergo thema iterùm ſtatuitur, magnâ curâ: & diu diſputato inter peritos, tandem conuenit de beneficô & ſalutari ſiderum aſpectu. Conſtantinus emittitur: & quid quæris? victoria in manibus. Adeò quidem certò, vt vix in mare progreſſus Conſtantinus, non dicam vincatur, ſed ipſe cum ſuis capiatur: quo nihil deterius potuit euenire. Eant Principes, & his credant. Atque peritiores aliquos ſortiantur. Ita, peritiores ad fallendum, non ad ſciendum: & quidquid dicitur, extrema fraus & noxa occupabit, rideant licet prima. Valerij verbis claudam: *Mathematici* (& alios intellige) *leuibus & ineptis ingenijs, fallaci ſiderum interpretatione, quæſtuoſam mendacijs ſuis caliginem iniciunt.* Audis Princeps? *leuibus & ineptis ingenijs* adhærent, placent: & tu inter eos cenſeri velis? Audi & de *quæſtu*, quod addit: finem hunc omnes iſtæ præſtigiæ (non enim artes) habent: caue, ſperne. Tantùm, ſi *Somnia, Signa, Spectra, Vaticinia* Deus palàm mittit (& viros tunc pios doctoſque conſule:) inſuper ne habe.

CAPVT VI.
DE CONSCIENTIA.
Eam curandum eſſe, atque obſequendum.

A Religione priuſquam abeam, de Conſcientiâ etiam admoneo, & adnecto. Quid ea eſt? ex religione & Dei metu animi iudicium ortum, bona approbans, mala abhorrens. Omnes illuc vocamur ab interno iſto iudice, velut ad tribunal: & homini formato indelebilem hunc characterem Deus impreſſit. Tertullianus pulchrè: *Poteſt obumbrari, quia non eſt Deus; extingui non poteſt, quia à Deo eſt.* Vtrumque rectè. nam & nubes aliqua ſiue aulæum ei obducitur, affectu aut contemptu iubente: ſed prorſus non amouetur aut tollitur, imò ipſa aulæum tollit. Mali doctores in Politicis, qui hanc ſeponunt aut calcant: qui externam virtutum ſpeciem nobis ingerunt, ipſas admitti negant. Bis terque miſeri, etiámne animo huic & Conſcientiæ imponent? Vela te, & verte iu varias formas: vbicumque vera virtus non eſt, vitium ſubſequetur, & ex eo inquies in animo aut timor. Vetus ille idem ſcriptor, *Omne malum aut timore, aut pudore natura ſuffudit.* Quantò melius, ſecurius, firmius, rectâ apertaque viâ incedere, Deo, ſibi, hominibus, ſe probare? Exclamate cum Philoſopho noſtro? *Nihil opinionis cauſſâ, omnia Conſcientiæ faciam. Populo ſpectante fieri credam, quidquid me conſcio faciam?* Ades, ades, quiſquis populum ducis, hanc habe conſiliorum actionumque tuarum ducem & magiſtram. *Nihil hac luce clarius, nihil hoc glorioſius teſtimonio, cùm veritas in mente fulget, & mens in veritate ſe videt.* Vis vnum, ſed illuſtre, probæ vitæ, probæ mentis exemplum? cape.

Apolog. cap. 1.

Seneca.

Bernard. in Cantic. Serm. LXXXV.

Livivs Drvsvs, cùm domum in Palatio ædificaret, & architectus offerret, ita ſe ſtructurum, vt libera ab arbitris & ab omni deſpectu eſſet: *Quin tu potiùs*, inquit, *ſi quid in te artis eſt, ita compone domum meam, vt quidquid agam, ab omnibus inſpici poſſit.* Vox magnifica, vox laudanda! vita an proeâ fuerit, ambigo, neque inquiro.

CAPVT VII.
DE PROBITATE, ET CONSTANTIA.
Vtramque Principi conuenientem, aut neceſſariam eſſe.

Has Virtuti & Religioni addidi: quæ iure vbique vtraque in Principum factis oſtendat. Quid enim *Probitatem* appello? niſi rectū & ſine fuco Virtutis amantem animum, quique ipſam propter ipſam, non commodum aut famam, amat. Talem in Principe requiro, & ex deſcriptione Amphiarai, apud Æſchylum:

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα:
Nam iuſtus eſſe, non viderier ſtudet,
Sulcum profundum in mentis agro conſerens,
Conſilia de quo germinant ſalubria.

Bona deſcriptio, & monitio. Iuſtus probuſque eſto: & ex profundâ mente pullulabunt honeſta, & vtilia, conſilia. Ne enim iſta ſeparemus: non inquam Honeſtum ab Vtili. & errat ab Italiâ doctor, qui ducit aliò; qui tyranniones minutos, non Reges aut Principes legitimos format. Abeat. tolle tu fucum & fraudem: quæ nec valida, nec diuturna eſſe poſſunt. Poſteà ſuper hac te plura. At verò *Conſtantiam* dico, animi erecti magnitudinem, qui vtrique Fortunæ par eſt, nec attollendus à lætâ, nec alterâ deprimendus. Sicut adamas, nobiliſſima inter gemmas, infractam vim habet: ſic Princeps debet animi robur. Et verò quàm ei opus eſt? in altam illam fortunam quot nimbi, procellæ, fulmina incidunt, aut incurrunt? Nihil miſerius Principe, qui ad ſingula moueatur, aut ſe inflectat. Debet & ab vſu, & tractatione rerum, inducere Conſtantiam. Videt adſiduè incerta rerum humanarum: publicè aut priuatim caſus & calamitates audit: verſetur in ijs, non inhæreat. & vt rota in curru per terram voluitur, ſed ſuper eam exſtat: ſic ipſe. Tractet humana, & notit: ſed ijs ſe etiam eximat, & ſecum dicat: *O quàm contempta res eſt homo, niſi ſuper humana ſe erexerit!* Denique poëtæ hoc imbibat: Seneca.

Lege Deum, minimas rerum diſcordia turbat, Lucanus.
Pacem svmma *tenent.*

Sed

Sed exempla aliquot veræ *Probitatis*, & tum *Conſtantiæ* videamus.

I. ARISTIDE inter Græcos, quid probius aut ſimplicius? qui cùm gloriæ & nominis cauſsâ periclitaretur in exſilium decennale mitti, quod à genere ſuffragij *Oſtraciſmum* Græci dicunt: minuendæ ſcilicet priuatæ potentiæ, & muniendæ publicæ libertati: ille, inquam, cùm in ſuffragia iam iretur, ipſe quoque aderat, & ſtabat permixtus plebi. Ibi aliquis de numero, ſcribere imperitus, hunc propinquum rogauit, vt in teſtulam nomen *Ariſtidis* inſcriberet, damnandi ſcilicet eijciendique. *Ergo eum noſti?* inquit: *aut alibi is te læſit, nocuitque? Neutrum*, inquit alter: *ſed hoc malè habet & damnatum eo, quòd paſſim vocari audio Iuſtum.* Teſtam accepit Ariſtides, & paruit, ac nomen ſuum promptè inſcripſit. O ſumma Probitas, & alio quàm populari illi theatro digna!

II. In ijſdem Græcis, EPAMINONDAE tota vita nil niſi probitas & rectitudo fuit: adeò in factis non obliquus, vt nec in verbis: & *ne ioco quidem mentitum vmquam*, fidi ſcriptores tradiderunt. Idem, cùm inuidiâ premente, bello præfectus non eſſet, re tamen & neceſſitate talem Ducem poſtulante: imò & alius imperitus eiuſce artis dilectus eſſet: ipſe nihilum motus, pro gregario milite nomen dedit. At cùm mox, ignauiâ ductoris, ventum in verum & grande diſcrimen eſſet; cunctis circumſpicientibus & Epaminondam requirentibus, ille alacris, & deterſâ iniuriæ memoriâ, prodijt, & exercitum obſidione ereptum, incolumem in patriam reduxit.

III. Simile aut gemellum tuum Q. FABI factum. qui cùm per iniuriam æquatus imperio, ipſe Dictator, cum *Minutio* Magiſtro tuo militum eſſes; quin & diuiſio legionum, vt inter Conſules ſolet, facta: haud diu fuit, cùm temeritas & vanitas in laqueos incidit, datura Annibali pœnas, niſi tu patriæ & ciuium caritate, & probitatis illo ſtimulo, copias tuas ſtatim de caſtris eductas hoſti obieciſſes; & ciues non libertati ſolùm, ſed ſanitati reddidiſſes. Pænituit enim actorum, atque ipſum adeò auctorem Minutium. qui reuerentiâ & admiratione virtutis, ſigna, ſe, & ſuos in caſtra tua reduxit, & ſeriò ſubmiſit ac ſubiecit.

IV. M. PORCII CATONIS nomen, in duplici homine meruit, vt Probitatis & Virtutis habeatur. Sanè ille ſenior, quantâ integritate vixiſſe debuit, qui cauſſam quinquagies dixit, & obtinuit? nec id gratiâ aut opibus, ſed contra gratiam aut opes totius ferè ciuitatis. Nam inimicos plurimos ei aut inuidos, cùm Probitas tum & Seueritas faciebat: qui nemini parcere aut amicus eſſe didicerat, qui ſeip. non eſſet. Atque adeò (miræ fiduciæ factum) ex hoc numero inimicorum *Tib. Sempronium Gracchum*, cùm ſenex accuſaretur, vltrò iudicem popoſcit & ſumpſit: ſed & aduerſario iudicante abſolutus, in poſterum & gloriam ſibi & ſecuritatem peperit.

V. Quid Iunior CATO VTICENSIS? ſed ille Conſtantiæ reſeruetur, cuius pectus templum & ſacrarium proprium ei Diuæ fuit.

VI. In eius locum M. BRVTVS prodeat, qui & in contubernio eius vixit, cùm Cyprum peteret; nec virtutibus ſolùm, ſed adfinitate ſe iunxit. Duxit enim *Porciam* eius filiam, tali patre, tali marito dignam. Sed ipſe Brutus, fallor, aut vnicum exemplar eſt in omni vitâ benignæ & manſuetæ Probitatis. Quàm compoſitus ille animus fuit, qui inſtante Pharſalicâ pugnâ, ipſo veſpere ad multam noctem legit, & ſcripſit, Polybij Epitomen commentans? Vnde ea quies, niſi ab animo introrſum quieto & puro? Qui nec Cæſarem quidem cum perturbatione aut odio occîdit: teſtante M. Antonio, cuius hæc vox fuit, *Vnum ſe putare M. Brutum, exſortem affectus, Cæſarem adortum, patriæ & legum amore.* Atque ita eſt. alij in regem ſurrexerunt, ipſe in regnum. Quàm certum argumentum in ipſo M. Antonio? quem cùm vno ore coniurati occidendum cum Cæſare cenſerent, ſolus teſtitit, iuſtitiam magis quàm commodum ſpectans, & quia ex normâ legum modò putaret, tolli tyrannum. Eâdem animi rectitudine, cùm alij optimatum ad Octauianum deflecterent, illum colerent: reſtitit, & palàm denuntiauit, imponi & tolli in humeros tyranni heredem, grauiori mox ſeruitute. Nec id quidem metu ſuo, aut odio. quem ille odiſſet, qui nec armatum & inſidioſum hoſtem, C. Antonium? Bis eius copias & ipſum cinxit, & in manu habuit capere aut occidere: dimiſit. Quo tam

benignæ virtutis fulgore milites percuſſi,
ad eum tranſierunt, atque ipſum ducem
captiuum tradiderunt. Quid deinde in
Lycios? acres & peruicaces hoſtes erant:
tamen captis per vim arcibus aliquot &
opidis, omnes ſine pretio liberos dimiſit.
Nec ſic placantur. igitur Xanthios obſi-
det, premit, & fortuitus ignis vrbem com-
prehendit: quem ciues introrſum, deſpe-
ratione & peruicaciâ, augent, alimenta
inijciunt, ſe interficiunt: Bruto miſerante,
reſtinguente, ſalutem offerente. Sed & la-
crimas vbertim emiſit in triſti caſu, &
præmium militibus pronuntiauit, ſiquis
hominem Lycium conſeruaſſet. Talis & in
Patarenſes fuit, pertinaciter item reſiſten-
tes. Atque ipſe cùm animi dubius eſſet, op-
pugnaret an omitteret; non victoriæ diffi-
dentiâ, ſed metu ſimilis veſaniæ: ecce
habuit in poteſtate pleraſque eorum fœmi-
nas, quas omnes intactas in vrbem remiſit.
Perfregit ea res animos, & ſpontè opidum
Virtuti, quod non Terrori aperuerunt.
Tamen ille tam mitis in hoſtes, qualis in
ſuos fuit? ſeuerus, vbi meruiſſent. In ipſo
ardore ciuilium armorum, cùm multa mi-
liti, omnia ferè ducibus licent, accuſa-
tum apud ſe à Sardianis *L. Pellam* Præto-
rem, repetundarum, nihil cunctatus dam-
nauit, & infamiâ notauit: improbante
& indignante Caſſio, quòd id temporis
amici non alienandi, ſed noui adiungendi
viderentur. At ille in Virtutis & Iuſtitiæ
orbitâ firmus, nec in communi exceſſu
exceſſit: & deſeri, ac deſerere omnia ma-
luit, quàm illas. O virum, cui vel hoſtis
meritò lacrimas impendit! Is fuit *M. Anto-
nius.* qui interfecti (ſpontè, & ſuâ manu)
corpus liberto cuidam ſepeliendum tradi-
dit: atque adeò paludamento ſuo velauit.
Quod ille cùm auaritiâ interuertiſſet, ne-
que vnà cremaſſet; gnarus iratuſque An-
tonius, protinus interfici iuſſit, cum hac ſu-
perdictione: *Et tu neſciebas, cuius tibi viri
ſepulturam mandaueram?* Neſciebat vile in-
genium: ſed viri hercules magni, & vel
primi, vel vltimi (vtrumuis dicas) *Romano-
rum.* Tranſeo ad exempla

CONSTANTIAE.

1. Quorum agmen ducat PHOCION A-
thenienſis: vir qui contra vulgus, contra
potentes, contra fortunam & mortem ip-
ſam immotus ſtetit. Oraculo aliquando
Athenis recitato, *Eſſe vnum virum, qui à
concordi ciuitate diſſentiret:* quærentibus om-
nibus, & frendentibus: *Quæſo*, inquit,
*quieſcite: ego ille ſum, quem quæritis. nam
mihi nihil eorum, quæ agitis, placet.* Proh ani-
mum! ſicut vnâ voce totum populum
reum agere peruerſitatis, & inſipientiæ?
Sed cauſſa tamen erat: & illis Alexandri
temporibus, populus Athenienſis delirabat
ſenectute. Idem igitur, cùm Dux electus,
trepidos ſuos in bello videret, & linguâ
ſolâ fortes, prudenter abſtinuit à pugnâ.
Mox, cùm rediiſſent, & pace factâ in-
cuſarent illum ignauiæ, & quaſi vincere
neſciiſſet, aut noluiſſet: inquit, *Felices vos,
qui Ducem habetis veſtri gnarum! nam a-
liòqui iamdiu periiſſetis.* Feſtiuè & morda-
citer, exprobrans ignauiam & imbelliam,
quam in animo gerebant, ore auertebant.
Iterùm in populum, & eius aurigam
Demoſthenem. cùm ille quaſi coërcens
libertatem Phocionis diceret, *Interficient
te Athenienſes, ſi furere cœperint:* iſte, *At te,*
inquit, *ſi ſapere.* Tetigit illum, vt impro-
bum; hos, vt parùm ſanos. Et conſtans
hic tenor per omnem vitam, nec in mor-
te deſeruit. ad quam publico iudicio dam-
natus, ſciſſâ ciuitate in factiones: cùm du-
ceretur in carcerem, præcurrerunt im-
probi, in viâ obuij & conuiciantes. inter
eos vnus, ſputum in os eius congeſſit. Ille
conuerſus placidè ad Archontes, *Nemon'
huius*, inquit, *reprimet proteruiam?* Cùm
amicus eius in carcere quereretur, quòd
iniuſtè cum Phocione interficeretur, *Et
tu*, inquit, *non in magnâ gloriâ ponis, quòd
cum Phocione?* Alio rogante, *Numquid ad
filium vellet? Maximè*, inquit: *iubere me, vt
iniuriarum populi Athenienſis obliuiſcatur.* Alio
amico petente, vt priori ſibi bibere ci- 1
cutam liceret: *Grauis mi Nicocle*, inquit,
(id ei nomen) *hæc petitio: ſed cui per omnem
vitam nihil abnui, hoc quoque indulgeo.* Ita
conſtantiſſimus vir obijt, cum ſui famâ,
Athenienſium infamiâ æternâ.

Quid verò mulier in eâdem Græciâ? II.
CRATESICLEA fuit, mater *Cleomenis*,
qui rex Spartæ res ibi nouauit, aut potiùs
lapſas in antiquum locum reponere tenta-
uit. Is cùm grandi bello cum Achæis diſti-
neretur, ſed & *Antigonum* ac Macedonas
timeret; à ſe impar, opem & opes à *Pto-
lomæo* Ægypti rege petebat. Qui ſpem fe-
cit, eâ lege, vt hæc Crateſiclea mater eius,
item-

itemque filius, obſides fidei in Ægyptum mitterentur. Durum & inſolens ſatis viſum Cleomeni, nec auſus matri proponere, etſi neceſſitas adigebat. Itaque aliquoties loqui eâ de re conatus, abſcidit, & abſceſſit. Mulier acuta animaduertit aliquid eſſe, & amicos eius percontata, *Ecquid vellet effari Cleomenes, nec auderet?* Quin hortata eos eſt, vt incitarent & ſubmonerent. Tandem ergo Cleomenes poſtulata regis aperuit: illa autem in cachinnum effuſa, *Et hoc erat*, inquit, *quod dicere aggreſſus, non dicebas? Mitte verò hoc corpuſculum quocumque terrarum, vbi vſui Spartæ ſit, potiùs quàm hîc ſenio & deſidiâ ſoluatur. At tu vir & rex eſto.* Statimque inſtitit mitti, & nauigare. Deduxit igitur Cleomenes cum toto exercitu Tænarum vſque, Laconiæ promontorium, vbi parata nauis. Illic in templo Neptuni congreſſi, priuſquam nauim conſcenderet, mutuo complexu & lacrimis (quis matris & filij affectum neſcit?) diuelluntur. Sed illa egrediens, *Age rex Spartanorum*, inquit, *compone vultum & animum, ac caue quiſquam, qui foris adſiſtunt, lacrimantes nos videat, aut Spartâ aliquid indignum admittentes. Hoc enim in nobis eſt, caſus dij gubernabunt.* Sic fata egreditur alacri aſpectu, puerum manibus trahens: nec fœminam ſolùm exuit, ſed matrem. Eadem paullò pòſt, cùm Ptolomæus parùm ex fide ageret; & Cleomeni occaſio eſſet paciſcendi cum Achæis, ſed cunctaretur ob matrem: illa audito, reſcripſit animoſè, *Ageret quod ex vſu & dignitate Spartæ eſſet, nec Ptolomæum hunc timeret, ob vnam anum & puerum, quorum eſſet compos.* O mulier, non quidem filio meliore, ſed fato digna! nam & tu, & ille, poſteà ſub ignauo & infido rege periiſtis.

III. Licet & alteram fœminam addere MONIMEN Mileſiam, quæ inſigni formâ & lepôre, ſed ingenio melior, *Mithridati* regi placuit. Tentauit pudicitiam eius, blanditijs, donis, & ad quindecim millia aureorum ſimul miſit: quæ fortiter ſpreuit, & teiecit procum regem, donec nuptiarum titulo & pactoeuicit. Sed nec ea fregerunt magnitudinem animi. mærebat, & ſortem ſuam deplorabat, quòd pro marito dominum, pro liberis & familiâ, cuſtodiam nacta eſſet eunuchorum & barbarorum. Victus tandem Mithridates à Romanis, & animi atque amoris æger, ne in poteſtatem Monime veniret, miſit qui mortem indiceret, eunuchum *Bacchidem.* Illa nihil cunctata, & cupienti propior, diadema detractum capiti (nam vt regina ornabatur) collo aptauit, atque ex eo ſe ſuſpendit. Sed imbecillo & diffracto, indignabunda, *Infelix faſcia*, inquit, *nec hic mihi eris vſui?* Et abijciens illud ac conſpuens, iugulum Bacchidi alacriter obtulit, ac tantumnon læta perijt.

Quid Græca me tenent? M. CATO ad ſe vocar, ille inclytus Conſtantiæ ſacerdos: cuius vel à puero dedit ſpecimen. Nam cùm apud Liuium Druſum auunculum, vnà cum Cæpione fratre educaretur, ac Latini ſub id tempus de impetrandâ ciuitate agerent: euênit, vt *Popedius* [?]vit inter primos Latinorum, hoſpitium item apud Druſum haberet. Itaque cum pueris familiariter cauillans & iocans, & *Heus vos*, inquit, *ecquid apud auunculum pro nobis, & ciuitate capiendâ, intercedetis?* Ibi Cæpio blandè ſtatim annuere, Cato ſilere & toruùm intueri. Tum Popedius, *Quid tu igitur? non promittis?* & ſimul ſuſtollit, & extra feneſtram elatum, pendulum habet, cum minis & terrore deijciendi. Vocem etiam & vultum exaſperat: ſed Cato nihil motus, intrepidè ſuſtinuit, & perſtitit ſilentio negare. Ibi Popedius, relato & depoſito, ſubmiſsè ad amicos: *Et quid ſi hic vir ſit? ne vnum quidem ſuffragium, credo, in populo feramus.* Benè diuinabat. nam Cato firmus & certus, nihil in temp. vllo metu dicere aut facere; ſed nec ab alijs, quod in ſe erat, fieri. Eiuſdem roboris, in Sullanis temporibus, à paullò iam grandiore exemplum. Annum enim agebat quartumdecimum: & ſæpè *Sarpedon* pædagogus & doctor eius ad Sullam ducebat, honoris cauſsâ, ſalutatum. Atque ipſe admittebat, quia amicus patris eius fuerat, & comi ſermone excipiebat. Domus autem illa parum à carnificinâ aberat. ita capti, vincti, torti, ducebantur, ſed & capita inferebantur & efferebantur interfectorum. Cato inhorruit, & vidit alios clàm ingemiſcentes: atque ad magiſtrum ſuum, *Hunc hominem*, inquit, *quid ita nemo interficit?* Subijciente illo, *Nam metuunt eum magis, quàm oderunt. Quin tu ergo mihi*, inquit, *gladium dediſti, vt eum interimam, & patriam è ſeruitute aſſeram?* Quæ dixit vultu atque oculis ita acribus IV.

R 4 &

& minacibus, vt Sarpedon deinceps & rariùs ad Sullam duceret, nec niſi tentatum & excuſſum. Tertium, à iam viro. *Metellus Nepos* Tribunuſplebis temp. turbabat perniciosis rogationibus, quas Catoni certum erat impedire. Ille hoc prouidens, Cæſare adiutore, forum de multâ nocte ſeruis & mercede conductis operis occupauerat, vim haud dubiè facturus in reſiſtentes. Amici igitur Catonis, & tota domus, mæſti & anxij; ſolus ipſe ſecurus cibum cepit, dormijt, manè ad forum ijt. Cùm veniſſet, videt templum & gradus Caſtoris armatis inſeſſos, ipſum Metellum aſſidente Cæſare, ſupernè imminentes, quaſi duces: omnia ad pugnam & tumultum parata. Riſit, & ad proximos: *O hominem timidum, qui aduerſus [illegible]m & inermem tantum habuit delectum!* Et Munatium Tribunum è bonis, manu ſecum trahens, eluctatus per gradus eſt in ſummum: atque ibi medium ſe ſtatim immiſit & compoſuit, inter Cæſarem & Metellum. Stupuit ipſa audacia, ad hoc robur: & cùm trepidè Metellus legem per ſcribam recitari iuſſiſſet, Cato inhibuit: donec ipſe Metellus, arrepto codice, recitaret. Sed & hunc Cato è manibus ei extorſit: ac Metellus, ſigno dato, armatos immiſit, diſſipatâ ſtatim concione, & nemine, præter Catonem, reſiſtante. Hunc cùm lignis lapidibuſque peterent, *Murena* Conſul ægrè texit, & abduxit: ſed confirmatis iterùm ciuibus redijt, & ſolâ ſuâ conſtantiâ peſtilentem rogationem diſiecit. Quartum. Pompeius ab Oriente redux, & in magnis opibus ac gloriâ, vidit quid animorum in viro eſſet, & quanta ſibi acceſſio ſi hunc adiunxiſſet. Itaque ad affinitatem adſpirauit, & ſororem (ſiue ſororis filiam, vt alij) petijt vxorem. Votiua conditio omnibus viſa, atque ipſis maximis fœminis: ſed non Catoni. qui renunciari liberè iuſſit, *Non capi aut illaqueari ſe per fœminas. quòd ſi Pompeius rectam in rep. viam iniret, vltrò ſe amicum fore; ſin aliam, nullo pacto aut pretio.* Quintum, C. Cæſar Conſul legem de diuidendo agro Campano ferebat, priuatim vtilem, publicè exitioſam. Vnus Cato reſiſtebat acerrimè. adeò vt Cæſar pro imperio, abſtrahi à Roſtris hominem, & duci in carcerem iuberet. Ducebatur, ſed & ſic inter viam de lege identidem diſſerebat, incommoda & inſidias eius oſtendens. Iamque peruenerat pænè ad carcerem, deducente pleraque parte Senatus & optimatium; cùm Cæſar à conſtantiâ victus deſtitit, & è Tribunis vnum ſubmiſit, qui eximeret & liberaret. Sextum. Præturam petebat Cato, & impetraſſet, niſi Cæſar, Pompeius, & illa potentium manus ſe obiecisſet: vnum hunc reueriti, vt progreſſibus ſuis impedimentum. Itaque effuſâ & apertâ largitione effecerunt, vt præferretur ei Vatinius, mortalium pænè poſtremus. Quid Cato? accepit & tulit iniuriam eo animo, quo alij beneficium: & vultu etiam nihil deiectus, eodem die in forum venit, ambulauit, & pilâ luſit. Deus immortalis, an non ſuper affectus & motus humanos hic vir fuit? an non dignus, de quo Poëta ſcriberet:

> *Quippe malo vnum Catonem, quàm trecentos Socratas?*

Dignus. & robur etiã in morte ſileo, quod variam interpretationem habere poteſt, & noſtræ Religionis ſcito, culpam.

Porciam ſubnecto, patri filiam. Nu- V.
pſerat ea *M. Bruto*, marito heroinâ hac digno. Is cùm agitaret de nece Cæſaris, etſi ſedulò ſilebat, tamen vultu manifeſtus erat grande aliquid & atrox agitare. præſertim amanti, & coniugi. Suſpicata igitur tale aliquid, & maritum ſilere quia diffideret imbecillitati: ſtatuit ſui ſumere experimentum, & fecit. Cultro tonſorio, cùm ſola eſſet, grauiter in femore ſe læſit. Secutus ſanguis largior, debilitas, atque etiam febris: cùm Brutus domum venit, trepidus & re inopinatâ mæſtus. Illa remotis arbitris, *Age mi marite, aſſide, eſt quod ſeriò fabulemur. Ego tibi cùm nupſi, coniux in domum tuam veni, non amica aut pellex: nec menſæ aut tori tantùm, ſed triſtium lætorumque conſortem me dedi. Catonis filia ſum: & pro illâ ſtirpe me cenſe. Quid ergo? de te queror? minimè, ſi alia ſpecto, & ſolennia coniugiorum, aut beniuolentiam ſiue & amorem hunc externum. Sed altius ſpiro, & amicitiam etiam volo: atque vnus ille in animo dolor eſt & pungit, fidem non haberi fidei meæ. Nam quid diſſimulas? nónne curam video, quæ te coquit? arcani magnique aliquid, quod agitas? Cur me celas? auxilium ſi non ſperas, ſolatium exſpecta: nam de ſilentio, poſſum apud te ſpondere. Non reſpice ad alias mei ſexus: ego (iterùm dico) Catonis filia ſum: & addo, M. Bruti vxor. Vel natura me à tali patre, vel conſuetudo à marito, fortem conſtantemque reddant, etiam aduerſus extremos metus. Quid verba facio?*

facis? rem vide. Cepi ipſa mei experimentum: & ecce hoc vulnus, quod ſponte intuli, vt diſcerem ecquid dolori aut tormentis par eſſem. Sum, confide, poßum ferre, poßum contemnere: & mori ô Brute cum marito, & pro marito poßum. Proinde ſi quid tu honeſti agitas, quod vtroque noſtrum ſit dignum, ne ſile. Brutus admiratus animum, & oſculatus affectum, manus præ gaudio in altum ſuſtulit: &, *O omnes cælites, adeſte volentes propitij, ac dignum me Porciâ maritum præſtate.* Tum ordine coniurationem aperit, & conſortes: nihil territæ aut deterrenti, imò animanti. Atque hoc primum eius Conſtantiæ, vt ſic dicam, ſacrum: alterum à mariti morte. Audijt enim de triſti in Philippis pugnâ, & Brutum ſuum fuiſſe. nihil igitur morata, mori voluit: ſed amici & cuſtodes impediebant. Illa ipſis & iam ſibi irata, *Quid?* inquit, *mortem aliquis impediat, aut neget? non poteſt: & pater vos docuit.* Ac cum dicto proſiluit, & è foco prunas ardentes hauſtas ori ingeſſit: & ſpiritum, quem emittere non potuit, ſuffocauit incluſum. Probas hoc? inquies. non, ſed miror: imò & probet aliquis, ſed ab illo æuo.

VI. Ad Chriſtiana & noſtra exempla tutiùs m. cc. aciai. tranſeo: quæ in ſanctis viris & martyribus ſunt infinita. Nulla te hæc Religio magis abundat, magis ſe commendat & adfirmat. Sed ea in ſuis locis ſunt prompta: nos ſparſa in hiſtorijs colligimus. & in ijs vnum ALFONSI PERESII GVSMANI, in Hiſpaniâ Bæticâ, cui à moribus cognomentum BONI fuit. Magnus pace & bello ille vir, clarus opibus & earum vſu: atque ecce ſpecimen. Rex Caſtellæ Sanctius *Tariffam* (quæ veterum *Carteia* ſiue *Tarteßus* eſt) de Mauris ceperat, ſed anxius cuſtodiendi & tenendi, ob hoſtium viciniam, & ingentes ſumptus. Suſcepit vltrò in ſe curam Alfonſus, & partem ſtipendij de ſuo daturum promiſit: rex intereà res alias ageret. Paullò pòſt, frater regis, *Ioannes*, ambitione prauâ ad Maurum tranſit, & copijs ab eo acceptis ſubitò Tariffam obſedit. Obſeſſi nihil trepidare, in ſuâ & ducis virtute fidere, animos ſupra periculum habere: niſi quòd infregit eos ſubitò inopinata res, captus Alfonſi filius (in agris fortè interceperant:) & ante mœnia oſtenſus. Vnicus porrò patri erat. Illi minari, niſi opidum dederetur, ſub oculis interfecturos ſe, & fœdè lanciaturos. Motis, flexiſque alijs, ille nec hilum: & altâ voce negat, *Si centum filios in poteſtate haberent, non ideò ſe à fide & honeſto abiturum. Quin,* inquit, *ſi tanta libido iugulandi eſt, en gladium:* & ſuum è mœnibus proiecit. Stupor me habet hæc ſcribentem: quid ſpectantes? Ille ſic abijt, & ad prandium ſe compoſuit. cùm ecce clamor & eiulatus diſſonus auditus eum euocat: iterumque in mœnibus ſe ſiſtit. Quærenti conſternationis cauſſam, refertur, *Filium barbarâ crudelitate interfectum. Hoc erat?* inquit, *credebam vrbem ab hoſtibus captam:* & pari tranquillitate ad prandium vxoremque redijt. Creditis poſteri? ſed credite. res ita geſta eſt: & hoſtes magnitudine viri attoniti, nihil vltrà tentantes, diſceſſerunt. Liber hîc exſultare: éſtne factum vel in omni antiquitate fortius, vel laudabilius? Gratulor tibi gens & domus illuſtris Ducum *Methymnæ Sidoniæ*, quæ ad hunc auctorem ſtemma & ſanguinem refers. Felix origine, eſto imitatione.

Hæc ad miraculum exempla ſunt: alia VII. non tam ferientia, ſed haud minùs ſapienti approbanda. De FERDINANDO Hiſpaniarum rege traditur, poſtremo iſto qui Mauros eiecit, per omnem ætatem firmo conſtantique ingenio fuiſſe: & cùm vtramque ſæpè ſortem expertus eſſet, proſpera atque aduerſa ſic compoſitè & ſedatè tuliſſe, vt nulla vmquam in vultu eius conſiliorum aut effectuum veſtigia deprehenderentur. Idem cùm Barcinone, à furioſo quodam graue vulnus in ceruice ſubitò accepiſſet, neque animo turbatus eſt, nec gemitum aut vocem doloris indicem emiſit: tantùm ſeruari paricidam & examinari iuſſit, quo auctore feciſſet.

Vxor eius ISABELLA virilis animi cu- VIII. ræque mulier, & hæc laude æquauit, aut ſuperauit maritum. Nam cùm nuptias adornaret cognominis ſuæ filiæ, cum *Emanuele* Luſitaniæ rege, & ſubitò nuntius adferretur de morte *Ioannis* vnici filij; illa hoc agere, & dolorem comprimere, vultumque fingere tamdiu potuit, donec Emanuel ab alijs id reſciſſet. Eadem non in aduerſæ ſolùm valetudinis, ſed in partus acutiſſimis doloribus, & gemitum & vocem ſupprimebat. rem incredibilem, niſi à fidiſſimis matronis, quæ à cubiculi curâ erant, id certò ſe cognouiſſe *Marinæus Siculus* adfirmaret:

Hotum

IX. Horum nepos CAROLVS QVINTVS Imperator, cùm in Germaniâ copias & caſtra ad Ingolſtadium haberet, cinxiſſentque eum ingenti numero militum fœderati hoſtes: nec illi viſum dimicare, vel quia ſui nondum conueniſſent, vel quia præuidebat tutam mox & ſine cæde victoriam: ecce iſti æneorum tormentorum copiâ validi, tantum ferreæ grandinis in caſtra iaculati ſunt, vt vno die ad VI. *millia* maiorum globorum numerarent. Itaque omnia ictibus peruia, ipſum Cæſaris tentorium, & ad latus eius & tergum occiſi: cùm ille nec locum, quid locum? nec ſtatum, nec vultum mutauit. Quinetiam monentibus amicis ſibi, atque omnibus in ſe, parceret; dixiſſe arridens fertur, *Confiderent, neminem Imperatorem tormenti ictu periiſſe.* Breuia hæc relatu, examinanti ingentia ſunt, & digna memoriâ ac laude ſæculorum. Atque hæc talis conſtantia, & morum actionumque grauitas, in omni reliquâ eius vitâ fuit:

X. Etiam in ſanguine. Nam ab hac ſtirpe PHILIPPVS II. rex, familiarium teſtimonio, Conſtantiæ laude veteres nouoſque æquauit. extra aut ſupra affectus, non gaudio, non dolori peruius; neque animo ſolùm, ſed vultu æquabili & immoto. Quis Sapientium, & qui vnum hoc egerunt, eò peruênit? Sed quod alij verbis, ipſe factis ſibi vindicauit, NEC SPE NEC METV. Finiui, & addo, non aliam virtutem Principe digniorem, aut in eo, vt ſic dicam, honeſtiorem eſſe.

CAPVT VIII.

DE PRVDENTIA,

Quam Vſus & Hiſtoria gignunt, & producit Doctrina.

POST Virtutem, cuius caput eſt Religio ſiue Pietas, Prudentia neceſſaria eſt Principi, atque ijs qui in republicâ verſantur. Hæc non aliud eſt, quàm notitia rerum euentuumque, & iudicium in ijs rectum. Tria illam pariunt, Natura, Vſus, Doctrina. Natura multum poteſt, & ab eâ ſolâ, aut certè leuibus alijs auxilijs, prouecti quidam operæpretium fecerunt. Sed vſus ſi acceſſerit, etiam mediocris Natura attollitur, & in conſilijs actionibuſque ſe probat. Quid ſi doctrina? plurimùm: & tria hæc vbi concurrunt, mirum quàm valida ea mixtio, & vera ex ijs firmaque Prudentia oriatur. Nam profectò vbi aliquid horum ſolitarium, Superbia, Pertinacia, Error comitantur: & in multis ſcio me obſeruitaſſe. Quid tamen ex his ad rempublicam optimum? puto, Vſus: & Theognidem ſapienter ſcripſiſſe,

Δόξα μὲν ἀνθρώποισι κακὸν μέγα, πεῖρα δ' ἄριστον.

Eſt mala Opinio, at eſt homini longè optimus Vſus.

Nam vbi ſola Natura, ſiue & Doctrina; profectò Opinio innaſcitur, & gnari ſcienteſque eſſe volumus, vbi non ſumus. At Vſus firmior, & in artibus per ſe valet. Age, fabricam quàm multi ſolo opere & vſu didicerunt? quid artem nauis gubernandæ? & ciuilis & militaris in republicâ quædam ars eſt: ab Vſu igitur diſcenda. Nec tamen plenè ſatis aut perfectè. quia illa, quæ dixi, vniforme aliquid & ſimplex ſunt; iſta, Deus bone, quas varietates, quos ſinus & receſſus habet? Lumen vndique inferendum, vt peruideamus: & maximè à Doctrinâ, non illâ tamen argutâ aut ſubtilium ſcientiarum, ſed memoriæ rerum præſertim, quam Hiſtoriam appellamus. Nam ea, ſi attendis, quid niſi alter Vſus eſt? Quæ in iſto video, tracto, facio; in illâ lego, haurio, diſco: & tantò plura, quantò plus rerum euentuumque complectitur, ab omni æuo. Mihi paucis annis experiri licet, & in vnâ aliquâ orbis parte, ſiue angulo: illîc ſæculorum res ſunt; illîc, quàm latè patent ſola hæc terrarum. Itaque materies diſcendi maior; & diſces, ſi oculos mentis in illo velut ſpeculo defigis exemplorum. Accedit, quòd prudentes multi, & vſu docti, olim ferè hiſtoriam conſcripſerunt: & ijdem ſenſus breues, aut monita inſerüerunt, Deus bone, quàm recta, quàm ſalutaria, ſi bona mens eligit & excerpit? Sed Hiſtoriæ laudes pertexere, non eſt hic locus, nec decet: addo de *L. Lucullo* tradi, eo qui Mithridatem & Tigranem vicit, potentiſſimos reges, vix aliam imperandi bellandique peritiam, quàm ab Hiſtorijs attuliſſe. Et iſtas igitur præcipuè ego Principi; ſed & adhærentem *Geographiam* commendem: *Geometriam* leuiter: & tum maximè *Philoſophiam*, id eſt Ethicam Phyſicamque. Duæ iſtæ partes forment eius animum, vel ad Virtutum amorem & pretium; vel ad noti-

notitiam cælestium & terreſtrium, è quibus Magnitudo animi oritur, & ſimul Modeſtia, collatione vtrorumque. Non inſiſto (alibi feci:) ſed *Peregrinationem* etiam obiter ſuadeam: quæ valdè ad notitiam ſui ſtatus, cum & ad Prudentiam facit. Hæc omnia quæ Principi, magis ijs & pleniùs, qui circa ipſum, ſuggeram: quibus plus ſcilicet otij, & ſæpè ingenij eſt, ad talia pernoſcenda. Sed age, pro inſtituto, Exemplis hæc illuſtremus aut firmemus.

I. SOLON Athenienſis, horum omnium vnus exemplum præbeat: in quo Natura, Vſus, Doctrina viguerunt. In republicâ aſſiduus ille fuit: ſed etiam in peregrinationibus, & Ægyptum, Cyprum, Aſiam luſtrauit: atque id diſcendi cauſsâ. Vſum vides: quid Doctrinam? ſcripta & verſus docent, quos reliquit. Atque adeò tantâ eius cupiditate exarſit (ſic loquendum eſt:) vt ipſe in Carmine quodam glorietur, *Cottidie addiſcentem ſe aliquid ſenem fieri.* Cottidie. itáne? etiam circa ipſam mortem. Nam cùm langueret, & aſſidentes amici aliquid inter ſe diſſererent, ille caput ſuſtulit, & flexit ad audiendum. Interrogatuſque, Quo fine tunc aut fructu? nobilem illam vocem edidit, *Vt cùm iſtud ſciero, doctior moriar.* O deſiderium! & quid in vitâ, aut eius flore faciendum: cùm ille hæc in morte?

II. EPAMINONDAE verò, etſi in craſſiore aëre nato, tantum litterarum ſtudium, philoſophiæ doctrina tanta fuit, vt *mirabile videretur*, ait Iuſtinus, *vnde tam inſignis militiæ ſcientia homini inter litteras nata.* Quod mihi tamen non mirabile. imò cum Diodoro Siculo ſentio, qui ipſam hanc ſcientiam cauſſam fuiſſe vult rerum ab eo præclariſſimè geſtarum. Philoſophatus ille ſcilicet eſt, ſed ἄνευ μαλακίας, vt Thucydides loquitur & approbat: *ſine mollitie, aut deſidiâ:* & habuit ad robur & ad prudentiam magiſtram. Sanè Pythagoricis dogmatibus addictum maximè, & Phyſicæ ſcientiæ fuiſſe, idem Diodorus monet.

Lib. xv.

Lib. v.

III. Huius diſcipulus & alumnus PHILIPPVS MACEDO, non *Alexandri* ſolùm, ſed & *Magni* pater. Ille inquam, omnem hanc magnitudinem aut inſtitutione, aut inſtrumento & inſtructo reliquit. Græcia domita, & firmus ille ordo militiæ, veteranus miles, optimi Duces, hæc omnia à Philippo fuerunt: & ipſe Philippus ab Epaminondâ, & doctrinâ. Nam obſes triennio Thebis habitus, in eius domo diuertit, optimo magiſtro vſus ad dicendum, ſapiendum, faciendum.

Ipſe ALEXANDER haud aliâ re mihi quidem magis laudabilis, quàm doctrinæ ſtudio videtur, & moribus quos hauſit à doctrinâ. Ij fuere, Magnanimitas & Clementia. Sed à puero mitioribus artibus imbutus, mox in Ethicis & Politicis, alijſque Philoſophiæ, præceptorem habuit Ariſtotelem: quem virum? ipſius Sapientiæ prolem aut alumnum. Felix doctore, ſed & felix ingenio. cùm non, vt plerique, leuiter imbuit ijs animum, nec ſtatim, vt ad arma venit, artes faſtidijt: ſed & doctos in contubernio ſuo habuit, audiuitque; & ipſe, cùm licuit, aſſiduè legit. Idque *Homerum* maximè. quem ita non amauit, ſed coluit, vt cùm in Darianâ prædâ ſcrinium, gemmis & auro cultiſſimum, repertum eſſet, alijque aliò deſtinarent, *Imò*, inquit, *Homeri carminibus reſeruetur*: quaſi pulcherrimum opus, pulcherrimo conditorio dignum eſſet. Sed & incubuiſſe, & indormiiſſe eum ſæpè Homeri libris, traditur: vel ex eo, non vulgaris ſcientiæ aut iudicij æſtimandus, qui altum & ſuper omne vulgus poëtam æſtimaret. IV.

Vltimus, inter Græca exempla, PHILOPOEMEN eſto: quem *vltimum Græcorum*, magnâ eius laude, quiſpiam dixit. Is etſi in militiam ſtudio & indole propenderet, tamen (ait Plutarchus) & *Philoſophorum præcepta ac monita legebat, ſed non omnium; eorum dumtaxat, è quibus progreßum ſe ad Virtutem ſperabat facturum.* Habebat & hoc in ore: *Doctrinam debere ad facta tendere, non otij aut inutilis loquacitatis cauſsâ vſurpari.* Atque vtinam hoc alijs, vt mihi, probet! Sed nos facere id decet, Principes debent. V.

Ad Romanos tranſeo. quorum conditores ROMVLVS & REMVS, non tam ruſticuli fuerunt, quàm vulgò eos faciunt: ſi verum eſt, quod Dionyſius & Plutarchus tradiderunt, *Gabijs in adoleſcentiâ, liberalibus ſtudijs operatos, atque omni eorum liquore perfuſos.* Et ſanè facta atque ordo Romuli, non olent barbariem: minùs *Numæ, Seruij*, aut *Tarquinij* regum. VI.

Et

VII. Et ſi fateor iacuiſſe poſt, aliquot ætatibus, Romæ doctrinam; donec Græciâ captâ, ab hac caperentur. Longum ſit omnes aut plures dicere: M. CATO VTICENSIS, pronepos illius qui Græcos & omne id genus pelli vrbe volebat, ita ſtudijs eorum ſe dedidit, vt & in Senatu, obiectâ leuiter togâ, libros legeret: vir, cuius nomen rectè factum defendit, quidquid fecit.

VIII. Quid IVLIVS CAESAR, ille ſic acer militiæ, & Martis verè pullus? haud minùs Muſarum fuit. Scripta eius id docent, quorum pauca extant, pleraque perierunt; quæ inter ipſos rerum ciuilium aut militarium æſtus iactationeſque confecit. Nec in itinere quidem vacuus: ſed amanuenſem in vehiculo apud ſe habens, dictanſque aut legens. Itinere Hiſpanienſi, ſpatio XXIV. dierum, ſiue vt alij, ſeptem, poëma compoſuit, quod inſcripſit *Iter*. In ipsâ Hiſpaniâ ſub tempus Mundenſis prælij (& quando vmquam magis, non dicam occupatus, ſed ſolicitus?) libros duos de *Analogiâ* confecit, & totidem *Anticatones*. Mirabitur, qui breuitatem temporis, & occupationes viri nouerit: ſed non mirabitur, qui vigilantiam & inſtantiam, quando pleraque hæc & alia, ipſis noctibus, ſub pellibus ſcribebat. Macte diuini, & indefeſſi ſimul ingenij, vir! cuius & hoc ſignum, quod ſollenne tibi *ſcribere & legere ſimul, dictare & audire* (verba Plinij ſunt:) *epiſtolas verò maximarum rerum quaternas pariter librarijs dictare, aut ſi nihil aliud ageres, ſeptenas.* En aquilam! & quis ad hoc æui ſublime ſic volauit?

IX. Nec degenerauit ab eo OCTAVIANVS, iudicio filius, poſteà Auguſtus. qui *Eloquentiam & liberalia ſtudia*, ait Suetonius, *ab ætate primâ cupidè & laborioſiſſimè exercuit.* Ipſo Mutinenſi bello, in tantâ mole rerum, & legiſſe, & ſcripſiſſe, & declamaſſe cottidie legitur. Itaque opera pluſcula ſcripſit, quædam & verſibus; à tempore tamen, & eius inuidâ falce, præſecta. Nec in ſe modò eruditionem volebat, ſed in Adminiſtris neceſſariam cenſebat. adeò, *vt cuidam Legato Conſulari, tamquam rudi & indocto, ſucceſſorem dederit, cuius manu* IXI. *pro* IPSI. *ſcriptum animaduerterat.*

X. TIBERIVS verò, vel ad culpam, vtriuſque linguæ ſtudijs auribuſque ſe dedit. Affectabat enim & rara & obſcura, & quæ pauci ſcirent, ſcire gloriabatur. Itaque aſſidui in cohorte eius Græculi, quos & præmijs honorabat, & quæſtionibus exercebat. Hic tamen eſt Tiberius, cui nemo in calliditate, & firmâ regendi arte, ſe componat.

Non eo per Imperatores ceteros: nam XI. quis eorum non ferè talis fuit? Vſqueadeò, vt M. ANTONINO *Philoſophi* cognomen hæſerit? quòd ſupra alios in eo ſtudio deditus eſſet, Stoicam etiam ſectam profeſſus. Et quis tamen vitâ melior, imperio mitior aut felicior dabitur?

Quid autem Chriſtiani deinde noſtri? XII. de THEODOSIO IVNIORE traditur, eum hiſtorias Græcas Latinaſque aſſiduè euoluiſſe: tam pertinaci in libris ſtudio, vt cùm diem militaribus aut ciuilibus occupationibus daret, noctem iis ſeponeret. Quin & candelabrum ſibi ſtrui adfabrè cum arte, eo opificio, vt oleum ſponte ad lychnum perueniret ac ſuppeteret: ne vel interpellaretur lectio, vel miniſtri cum vigilante (ô humanitas!) vigiles eſſent.

CAROLI MAGNI amorem & honorem XIII. in litteras multa loquuntur. Quid clarius, quàm, velut vexillo propoſito, vocati vndique viri docti Lutetiam, in caſtra quædam litterarum! Felicia caſtra, quæ tot præclaros non milites, ſed duces dediſtis & datis, in militiâ hac togatâ! Sed illud quoque in *Paulum*, Aquileienſis Eccleſiæ Diaconum, eminet, genere nobilem, ingenio litteriſque nobiliorem. His dotibus conciliatus olim *Deſiderio* Longobardorum regulo, dum fata erant: poſtquam ea ad Carolum tranſiiſſent, huic iiſdem cauſſis carus, & inter intimos familiares admiſſus. Sed Paulus veteris beniuolentiæ & aulæ memor, conſilia agitabat liberandi Deſiderij, & è finibus exſilij educendi: quorum conuictus, ipſe in exſilium, in Diomedis inſulas, ſeponitur. Sed nec illic fidei aut legum ſatis reuerens, cupit tranſcendirque terminos, & ad *Ragaiſum* Beneuenti Ducem confugit. Itaque Proceres certatim accuſant, damnantque capitis duplicem perfidiam: & in ipſum Ragaiſum arma ſuadentur. fruſtrà, apud mitiſſimum & litterarum amantiſſimum regem: quod ſolum nomen & titulus Paulum ſeruauit, ipſumque cum Paulo Ragaiſum ei conciliauit. Impoſitum modo munus, vt Hiſtorias à fine

à fine Eutropij ſcriberet, item ſeorſim Longobardica, aliaque in profanis aut ſacris. O dignum Principem, qui in digniorem hæc conferret!

XIV. Neque abnuo tenebras deinde fuiſſe, & neſcio quo malo fato barbariem: præſertim in Principum aulis, & priuatim modò bonum Doctrina cenſebatur: an addam, & nunc cenſeri? Tamen velut ſtellę, interluxe-
..cccxl. runt pauci. vt ROBERTVS rex Neapolitanus, cui litteræ & litterati percari fuerunt. Ille eſt qui *Petrarcham*, & poëſi, & ſerijs ſcriptis nobile ingenium, fouit: ille qui *Boccatium* in amoribus habuit. Quid ipſam doctrinam? Vox eius audita: *Cariores ſibi litteras regno eſſe.* Deſipuit, an altè ſapuit?

XV. Et quàm ſimilis vox & animus ALFONSI illius magni, in eodem regno fuit? Neque enim ſemel edixit: *Malle ſe omnium regnorum* (ſeptem ea numerabat) *iacturam facere, quàm minimam doctrinæ.* Et ſanè amauit in ſe, in alijs: & *Laurentium Vallam, Antonium Panormitam, Bartholomæum Facium, Georgium Trapezuntium, Ioannem Auriſpam, Iouianum Pontanum*, & examen deinde iuniorum, huic regi debemus. Ille Athenæi in regnis paſſim, ille Bibliothecas inſtituit, aut exornauit: nec gratius ei munus offerri poterat, quàm rarior aut electior liber. Quin ipſum *Librum apertum* pro inſigni vſurpabat: ſignificans Scientiam Principibus conuenire, ex ijs hauſtam. Et cùm aliquando audiret regem Hiſpanum dixiſſe, *Non conuenire Principibus litteras*: ſtomachans ſubiecit, *Bouis, non hominis, vocem eam eſſe.* Itaque legit aſſiduè: *Liuium* & *Cæſarem* maximè. nec dies fuit, vt familiares tradiderunt, quin his inuerſaretur. Idem, quod miremur, *Annæi Senecæ* magnus amator: adeò vt ipſe, ſuo Marte, in Hiſpanicum ſermonem Epiſtolas verterit, vſui ſuæ gentis. Sed nec ſacrâ lectione abſtinebat: gloriatuſque eſt, totum *Vetus & Nouum teſtamentum, vnà cum Gloſſis*, decies & quater ſe perlegiſſe. Hæc Rex, hæc ſenex: vbi priuati & iuuenes eſtis? Senex, inquam. nam vix ante quinquageſimum annum ſtudia attigit, inſtitutione eius in adoleſcentè neglectâ. Tunc Grammaticam, operâ *Martini* cuiuſdam didicit: quem ita carum deinceps habuit, vt numquam à latere dimiſerit. Videor non de Principe, ſed litterione aliquo loqui: at ille etiam quantus vir belli domique fuit? quàm magnus, quàm felix rebus geſtis? Elogium ei demus, à *Carolo Magno* maiorem virtute & fortunâ Principem Europa non habuit: & (mentiri velim) non habebit.

XVI. Addamus è Pannoniâ MATTHIAM CORVINVM regem. qui clariſſimo militari patre *Ioanne Hunniade* natus, nec in eo ſtudio degener, Doctrinæ iſtud adiunxit. Ferox ad id æui ea natio, & tota Martis, cultum ingeniorum morumque à Matthiâ accepit: & quis neſcit regum exempla ſubditos æmulari? Itaque Italos Germanoſque, ſiqui litterarum gloriâ clarerent, euocauit: Bibliothecam inſtituit in ipsâ regiâ Budæ, rarum theſaurum, & quem cum dolore recordamur Barbaris, cum ipsâ Pannoniâ, obueniſſe.

XVII. An & mulier his ſe inſeret? inſeret meritò ISABELLA, *Ferdinandi Catholici* regis vxor. quæ ad omnia alta nata, & verè virilium curarum mulier, etiam Doctrinam vnicè amauit. Delectatam ſemper conſtat (neſcio quâ inclinatione animi) ipſo Latinæ linguæ pronunciatu & ſono: nihil vt libentiùs audiret. Et mox reſpirans paullìſper à grauiſſimis curis & bellis (reuerà enim particeps & tori & ſceptri erat:) reſpirans, inquam, ſtatim ſe ad Grammaticum demiſit, eique annum ita aſſiduam operam dedit; vt Latina non ſolùm capere, ſed vertere ipſa in ſuum ſermonem, poſſet. Sacris etiam & diuinis officijs cùm intereſſet, lapſantes, aut vel in ſillabâ peccantes ſacrificos aduertebat, ſed & ſæpè admonebat.

XVIII. Enimuerò nec olim aut nunc Barbari (tam clara vtilitas eſt) ab hoc cultu alieni. teſtor MITHRIDATEM illum veterem Ponti regem, qui variè, & in ipsâ medicinâ doctus; hoc præfert eximium, Tenuiſſe vigintiduas linguas, ſic vt omnes ſubditos, quemque ſuâ dialecto, promptè & ſcienter alloqueretur.

XIX. CHOSROES autem Perſarum rex, Iuſtiniano & Romanis per ſuas clades notus, & eloquentiam Græcam adamauit, & Philoſophiæ ipſius non limen, ſed adyta penetrauit. Ariſtotelem totum percalluiſſe aiunt, Platonis lineas & numeros: ſed

& ipſa Græcorum opera in ſuam linguam multa tranſtuliſſe. Hæc aiunt: & demus famam, aliquid adſtruere: vel conatum iſta. nónne magnum in magnis iſtis regum?

XX. MAHVMETES etiam Turca me tenet, SECVNDVS eo nomine. qui cognitionis illuſtrium virorum facinorumque maximè cupidus, Hiſtorias ſibi verti in ſuum ſermonem iuſſit, Græcas Romanaſque: & ipſos viros depingi à *Gentile Bellino*, eleganti pictore, quem ad hanc operam à Venetis exambierat. His ille ſtimulis, vtinam ne ad tam alta, & nobis triſtia, animum æmulatione erexiſſet!

XXI. CAROLVM V. de induſtriâ totum hoc agmen volo claudere, & ſimul ſalutare monitum ſuggerere. Eum magnitudo ſtatim rerum & imperij, tenerum adhuc à ſtudijs abduxit: etſi amorem tamen & reuerentiam non excuſſit. Ac quondam cùm Genuæ oratorem aliquem audiſſet Latinè dicentem, nec plenè ſatis cepiſſet, triſti & ingenuo ore confeſſum Paullus Iouius ſcribit (is arbiter corâm & teſtis erat:) confeſſum, inquam, *Dare ſe nunc pueriles incuriæ pœnas: & præſagum Hadrianum præceptorem fuiſſe, qui hanc pœnitentiam ei prædixiſſet.* Credimus optime Princeps. & quàm multi hodieque tecum, iam grandiores, id eſt ſapientiores, dolent in hoc neglectu? Cogitent parentes, emendent, filiorum & publico bono. Voueo.

IVSTI LIPSI MONITA ET EXEMPLA POLITICA.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM. DE PRINCIPATV.

Eum præferendum aliis imperiis videri.

QVAE adhuc dixi, etſi ad Principem aptaui, communia cum alijs ſunt, & in omni imperio adhibenda. Hunc formare magis, & propiùs dirigere incipiam: ſi tamen priùs breuiter adſtruxero eum, & laudaro. Nam ambigere multos, & diſſeri variè de optimâ imperij formâ olim & nunc, ſcitum eſt: at nos iſtum præferimus, & cauſſas diſtinctè, & velut per titulos libabo. Primò, quia liquet

MON. I. *Antiquiſſimum hunc eſſe.*

Homines autem primi, & origini ſuæ id eſt Deo proximi, malis artibus fraudibuſque nondum corrupti, cenſendi ſunt optima elegiſſe: elegerunt Principatum. In familijs, quod primum imperium, vnus fuit. Plures deinde familiæ cognationibus iunctæ, vnum habuerunt: & ex iſtis ſocietates, conuentus, oppida; vnum. donec magna imperia nata, & oppreſſio cœpit, ab ambitione exorta: & ſic quoque ferè vnus. Seneca veriſſimè: *Primi mortalium, quique ex his geniti Naturam incorrupti ſequebantur, eumdem habebant, & Ducem & Legem, commiſſi melioris arbitrio.* Itaque idem alibi: *Natura commenta eſt regem. quod & ex alijs animalibus licet cognoſcere, & ex apibus: quarum regi ampliſſimum cubile eſt, medioque & tutiſſimo loco.* Sed quibus *alijs animalibus?* in parte alibi explicat: *Mutis gregibus aut maxima corpora præſunt, aut vehementiſſima non præcedit armenta degener taurus: elephantorum gregem excelſiſſimus ducit.* Idem in ouibus, in auibus, & alio genere congregum animantium, eſt videre. Eſt igitur antiquiſſimus,

Epiſt. xcı. — 1. De Clementia. — Epiſt. xcı.

& Sacræ etiam noſtræ litteræ oſtendunt: in quibus à condito orbe ad diluuium, moderatum in familijs imperium fuit: à Diluuio, ambitio miſcuit, & *Nimrodus* Noachi pronepos, imperium in Aſſyriâ & finitimis inuaſit. Hic eſt, quem profanæ litteræ (ad primorem ſillabam alluſione) *Ninum* appellant. Sed addo etiam,

MON. II. *Communiſſimum hunc eſſe:*

Neque olim tantùm, ſed & nunc plurimo orbis ſic notari. Olim quidem, Sacra dicunt. vbi Iudæi regem poſcentes ſic audiuntur: *Conſtitue nobis regem, ſicut &* 1. Reg. cap. VIII.
VNIVERSAE *habent nationes.* Sed & in Italiâ, primi illi Romani (apud Liuium) *in* Lib. I.
variis voluntatibus, regem tamen OMNES *volebant.* Etſi poſteà mutarunt, & ad Optimatium ſtatum iuerunt: quid ita? naturali hac ſæpè mutatione, vt à rege in tyrannum, à tyranno ad optimates aut populum Reſpublica eat: iterumque ab iſtis ad tyrannum, & regem. Faſtidio & odio hoc fit, non Principatus, ſed Principis alicuius malè eo vſi. Ceterùm & vetus hic orbis Principes ferè vbiq; habuit, in Aſiâ, Africâ, Europâ (pauca loca, neque diu excipias:) & nouus item repertus, ſic eſt, aut fuit. Argumentum, optimum vſu & ratione eſſe, quod tam diu, & tam multis placuit: atque, vt dixi, ab ipsâ naturâ. Sanè rationem ſi excutimus, eam videbis hinc ſtare, ab his cauſſis. Primò dicimus,

MON. III. *Iuſtitiã magis in eo exerceri.*

At Iuſtitiæ fruendæ cauſsâ Imperia primùm ſunt reperta. Ea igitur magis in Principatu floret, vigetque: nec ſunt noxæ aut corruptelæ, quæ in alijs illis formis. Vide. Rex aut ipſe ius dicit (olim & * nuper etiam factum:) aut qui dicant, eligit & deſignat. Si ipſe, ſupra metum aut gratiam eſt, magis auaritiam: & nihil iſtis, quæ præ- * Vide hoc libro, c. XI.

ſtringere oculos iudicantium ſolent, donat. Si alij; ſunt tamen ab ipſo. & curâ eligit, & electis iam ſupereſt & intendit. Non ſunt ijs ſic libera iudicia, vt non iudicium huius metuant; & ſiquid fœdius patrent, pœnam. In alio ſtatu quid ſimile? Si ad Optimates is; factio, & agnati, & amici occurrent, & alternis inter ſe ius aut iniuriam gratificantes. Si ad populum; magis peccabitur, & irâ aut affectu damnatos paſſim videbis, aut dimiſſos. Ad Athenienſes aut Romanos leuiter tranſi: oſtraciſmi optimorum ſunt, & exſilia, & mulctæ. Contrà, peſſimis honores habiti, & iudicijs per vim & manum etiam erepti. Quid de corruptelis dicam? hîc regnant. Secundò,

Mon. iv. *Tranquillitatem & concordiam coli:*

Quod optimum aut optatiſſimum in Societate eſt, viuere quietos, à vi & iniuriâ tutos. Metus vel auctoritas hoc facit Principis. quem vnum omnes reſpiciunt: qui vnus omnia poteſt: & ius vitæ neciſque habet. Itaque meritò animi magis domiti & fracti ſunt, & colla ad iugum inclinant. Non ſic inter plures dominos: quorum potentia ſparſa eſt, & ideò minor, vt flumen in plures riuos diductum. Alius alium reſpicit; patronum contra hunc aut illum habet: & addo, quòd nec coërcitio ſeuera aut libera. quia in ſuffragijs aut comitijs, populariu operâ egent. Itaque conniuent & indulgent, gratiam ſingulorum quæruut. Ita minuitur Auctoritas; & quod ſequitur, Reuerentia aut metus, vinculum obedientiæ & quietis. Parte alterâ minùs tranquilli, quia ad rempublicam ſæpè auocantur. ſunt comitia, ſunt leges: & ſuffragia ſua habent. In ijs deinde ambitio & factio interuenit: quid præterea? ſeditio ſæpè, & turbæ, atque etiam pugnæ. Vt mare rarò quietum eſt, ventos plurimùm, & ſæpè procellas habet: ſic reſpublica, vbi comitiorum poteſtas. Noſter Tacitus rem tetigit: *Suſpectum Senatus Populique imperium, ob* CERTAMINA *potentium, &* AVARITIAM *magiſtratuum.* En duas aſſiduas ibi Peſtes: *Certamina*, & factiones, & exitum ſiue exitium, Ciuilia deinde bella: *Auaritiam.* & ſunt nundinationes, rapinæ, corruptelæ, in magiſtratibus, in prouincijs, in iudicijs. Tertiò, & vniuerſe dico,

1. Annal.

Mon. v. *Modum regendi meliorem tutioremq́ eſſe.*

Princeps diutiùs imperat, vnus & idem ſemper manet: itaque & diſcit magis aſſiduo ipſo vſu, & rem etiam, vt propriá, cordi habet. Aliter in magiſtratibus, qui mutantur. Sunt ferè annui: id eſt, abeunt imperio, cùm diſcere imperare cœperunt. Sed neque intentio eadem aut cura eſt, in breui & alieno imperio. Tradunt enim ignotis, aut inuiſis ſæpè ſucceſſoribus: ſatis habent quomodocumque defungi, in poſterum ſecuritate. At Princeps non ſe ſolum cogitat, ſed heredes. Deinde, arcana conſilia aut litteræ ſæpè interueniunt in gubernando: cum vicinis Principibus conſilia aut pactiones, quas nolunt intempeſtiuè vulgari. Quod ſecretum hîc inter plures erit? quis liberè accedet, aut tutò credet? Hæc in Principatu ceſſant. & aut vnus ipſe tractat; aut fidi miniſtrorum, quibus committit. Quid etiam de ſecretâ corruptelâ dicam, crebrâ inter plures? Vnus aliquis emi contra rempublicam poteſt, & ſana conſilia aut euertere, aut impedire. Athenis ſuis quàm hoc factum Demoſthenes conqueritur, à callido Philippo! & *hunc eſſe ſcopulum* (ita loquitur) *ad quem res adhæreſcant.* Quid Romæ? idem: & Tribunus aliquis emptus res turbabat, & hunc aut illum ſuper capita ciuium imponebat. Poëta ingenioſè,

Mutatusque fuit momentum Curio rerum.

Ita. vnus Curio à Cæſare corruptus, Cæſarem Pompeio antetulit, reipublicæ & libertati finem dedit. Quartò denique dicimus,

Mon. vi. *Maximè hanc imperij formam diurnare.*

An non faciat, cùm à Naturâ maximè & Ratione ſit? Deus fauet & tutor eſt; vnus ille rector, vnius. Vide Status alios, pauci æuum tulerunt, quantumuis legibus bonis & inſtitutis: excipio paruas quaſdam reſpublicas, & validiorum tuitione aut amicitiâ firmas. Sparta, quâ nihil videbatur moribus aut viris melius, vix quingentos annos tenuit libertatem. Athenæ ſæpè mutarunt, & oppreſſę iterùm caput extulerunt: ſed turbidæ ſemper, & in metu, aut potentioribus obnoxiæ. Roma quadringentos paullò plus annos liberum illum ſtatum ſeruauit. Quid iſta ad Principatus? Ille Aſſyriorum, vt à

vetu-

vetuſtiſſimo ordiar, *mille ducentos quadraginta annos* ſtetit: ſiue, vt alij largiùs, *mille trecentos*. Ita enim vel Hiſtorici, vel Chronici ſcriptores, conſenſu tradiderunt: nec Appiano vbi mens fuerit, ego ſcio. qui initio operis ſcribit, nec *Aſſyriorum, Medorum, Perſarum tria regna ſimul congeſta, æquare illud ſpacium æui potuiſſe, quod in Romano imperio ad ſuum tempus eſſet*. Profectò fallitur, nec excuſes. nam à Româ conditâ ad Hadriani æuum *nongenti* circiter anni ſunt, & ſic ipſe ſupputat: quantò plures, vt dixi, in ſolis Aſſyrijs? Iam Medi *ducentos ſexaginta* ferè annos vindicant: Perſæ *ducentos triginta tres*. Quamquam de Perſis, mirum & notabile, haud diu ab Alexandro iterùm reuixiſſe, & vires regnumque recepiſſe, duce Arſace quodam (vnde *Arſacidæ*) ſub bellum Punicum primum, ſiue annum vrbis D. III. Sed quia tamen initium aſſerendi à *Parthis* fuit, inde Romani atque alij, Parthorum hoc regnum appellarunt: reuerà tamen in iiſdem ferè gentibus & finibus, manſitque ad *Alexandrum Mammeæ* filium, per annos circiter CCCC. LXXX. Tum iterùm nomen *Perſarum* ſurrexit, duce *Artaxerxe* quodam, qui *Artabanum* deuicit & ſuſtulit, vltimum Parthorum Regum. Exinde autem ad hoc æui (diuturnitatem agnoſce, & mirare) Perſæ viuunt & regnant, etſi grauiter ab *Heraclio* Imp. contuſi, poſteà à *Tamer-lanco*, & nuper ab vtroque *Selymo* Turcarum, auo & nepote: ſed viuunt. Quid de *Ægyptiorum* olim regibus dicam? millia plura annorum numerant, ad vltimam Cleopatram. Quid hodie de *Sinarum*? iidem millia: & à *Viteo*, qui primus fuit, ad *Bouogum*, qui nuper imperitabat, reges in ſerie continuâ habent *ducentos quadraginta tres*. Rarum exemplum: neque in noſtrâ Europâ reperiendum. Tamen & in eâ Principatus longæui. Gallorum regnum potens & florens, à *Faramundo* primo rege vſque ad *Henricum* IV. qui nunc feliciter regnat, computat *ſexaginta tres* reges: idque per annos ∞. C. XC. At in Hiſpaniâ Gothorum reges ab anno Chriſti CCCVIII. ad *Rodericum* & Maurorum inuaſionem numerantur *triginta nouem*. Et ſanguis quidem ille, ſed non regnum defecit: ſuſcepitque *Pelagius* anno Chriſti DCCXVII. à quo perpetuâ ſerie, nec interruptâ, ad *Philippum* hunc III. ſunt reges *quadraginta octo*. Alia exempla in minoribus Principibus liceat dicere: omitto, ſicut & Reſpublicas minores. Sola *Veneta* eſt, quæ æuum *millenarium* iactet: felix fati, ſed & legum atque inſtitutorum felix, quibus velut vinculis firmata eſt adhuc contra lapſum. Maneat, floreat, fauemus & vouemus.

CAPVT II.

In eo Viros Fæminis præferendos, & has vix feliciter imperare.

PRINCIPATVS igitur optimus, & cum Solone,

Ε'υδαίμων πόληθ' ἐν ἧς κύριος ἄρχει:

Felix vrbs, quæ iuſſa vnius Principis audit.

ſed quis ille Princeps eſſe debet, vnius & melioris, an & alterius ſexus? Vtrimque argumenta & exempla ſunt: ſed magis pro nobis. Vir ad virtutem, ad regimen natus: animo, corpore, voce, viſu robuſtior, & quem magis verearc, aut venerere. In fæminâ omnia leuia, mollia; quæ amorem, non reuerentiam creent. A naturâ ipsâ timidæ magis ſunt, quam timendæ: non igitur hîc Auctoritas. Iam in viro prudentia & conſtantia: in illis calliditas aut argutiæ, imbecillitas deinde iudicij, & in decretis ſenſibuſque Euripus. Septies in die mutant. Raro etiam altum aut honeſtum ſpirant: ſunt in vanis aut vilibus curis: non ergo ad ſceptrum & publicum decus idoneæ. Duæ etiam virtutes Principum primæ, Iuſtitia & Fides, firmiter vix ſunt in iſtis. Non prior, quia inclinant facilè & miſerantur: faciilimè & gratiæ aut affectui obſecundant. Non altera, quia mobiles ingenio ſunt, & mutant vt ventus. Ne Clementia quidem ſit, quæ putetur: & benignior ille vultus, neſcio quomodo, ſæuum ſæpè animum & vindicem celat. Quid de laſciuiâ aut luxu dicam? vtrique vitio opportunas ſcimus, & pudorem atque opes prodigere: præſertim cùm ſui iuris ac ſponte, frænum non habent quod adſtringat. O quale regnum, vbi *Cleopatra* aliqua, *Meſſallina*, aut *Ioanna Neapolitana* imperat? Neque ſine cauſsâ Sacræ litteræ inter peſſima comminantur: *Fæminarum imperiis ſubiectum iri*. Sed parte tamen alterâ, exempla nos redarguant, itemque inſtituta gentium. Nam & alibi ſuccedunt in regna, & feliciter atque induſtriè adminiſtrarunt: cui rei vtrique lubet Exempla ex Hiſtorijs dare. ac primùm

Muliebris imperij infelicis.

I. LAODICE *Ariarathis* Cappadocum regis, cùm marito mortuo in regni adminiſtratione eſſet, quas clades, in mediâ pace, dedit? Sæuijt paſſim in Proceres, & in vulgus: parùm eſt. ſęuijt in liberos, & ſuum ſanguinem & (ô ſancta pietas!) ſex ex ſe natos veneno omnes ſuſtulit: quâ cauſsâ? tantùm, vt diuturnior in imperio eſſet. Vnus paruulus fato euaſit Medéam illam: quem populus mox ad regnum ſuſtulit, illâ priùs communibus votis & ſuffragijs exſtinctâ. ſed quid? vnâ & ſimplici morte exſtinctâ, quæ toties paricida, tot culleos meruiſſet.

II. Tale olim, & vetuſtius, in Sacris litteris, malum nomen ATHALIA, quæ Ioſepho eſt *Gotholia*. Ea cùm filius *Ochozias* per inſidias interfectus eſſet, inuaſit ipſa regnum: & nepotes ex eo, & totum ſemen regium ſuſtulit: conniuente in ſex annos diuinâ Nemeſi. donec *Ioas* à muliereulâ cædi ſubductus & ſeruatus, & iam adultior, regnum, & tot agnatos, vindicauit, belluâ illâ occisâ. Nam quid ſeminam dicam, ſuprą omnes feras immanem & ſæuam?

III. Tragicum aulæum complicemus, ſcænicum ſiparium aperiamus: & laſciuiam pro ſæuitiâ magis demus. CLEOPATRA in theatrum veniat, à paruulâ ad nequitias, libidines, & luxum facta. Tirocinium fuit in *Iulio Cæſare*. qui cùm Alexandriæ obſideretur; illa velut fati præſaga fratrem *Ptolomæum*, & potiores (vti videbantur) partes deſerüit, ad Cæſarem tranſlata. Verè, inquam, tranſlata. nam & hunc aſtum ad fallendum, & tutò tranſeundum, cogitauit. Portæ ſeruabantur, atque exitus: illa *Apollodorum* quemdam inducit, culcitâ ſe inuoluere & adſtringere, vt ſarcinam: ac ſic in regiam, vbi Cæſar, deferre. Factum eſt, deponitur ante pedes eius: & ecce ſoluta emergit Venus, non è mari, ſed è culcitâ: & culcitellam mox ſe Cæſari ſubſternit. Nam ille, etſi in medio actu & æſtu etiam rerum, tamen & ingenio illo, & mox formâ ac lepôre captus, adamauit: & pretium libidinum adoleſcentula necem fratris, & regnum Ægypti, tulit. Hoc, vt dixi, tirocinium fuit: fallor? an virgineam prætextam iam in amoribus *Cn. Pompeij* filij paullo antè poſuerat? quod credere nos Plutarchus, bonus auctor, iubet. Credo tum, cùm miſſus ille à patre in Ægyptum, ad arceſſendam claſſem & auxilia fuit. Sed hæc puella peccauit: quid iam mulier? flagitia, cum ætate, magis adulta. Poſt pugnam illam Philippenſem, *M. Antonius* & *Octauianus* partiti inter ſe ſunt operas, vt alter in Italiam rediret, & veteranos in agris diſponeret: alter in Aſiam & Orientem iret, pecuniæ vndique corrogandæ. M. Antonio iſtud euênit. qui dum reges, tetrarchas, vrbes, omnia excutit, & colligit: viſum & de Ægypto cogitare, illâ diuite, & quæ offendiſſe videbatur, non ſemel auxilijs aduerſæ parti ſubmiſſis. Nam ipſa Cleopatra *Caſſio* ſuppetiata dicebatur. Itaque, etſi ſuccinctus iam ad Parthicum bellum, tamen *Q. Dellium* Senatorem ad eam mittit, & queſtum ſimul & denunciatum, vti in Ciliciam ſibi occurreret ad dicendam cauſſam. Ah miſer! ad cauſſæ dictionem euocas, tuam mox dominam & arbitram, & apud quam fatalem ſeruies ſeruitutem! Dellius venit, fœminam videt, & homo ſagax quid futurum præuidet: quippe & huius Veneres, & ſimul obnoxium talibus Antonium notat. Itaque captare iamnunc huius gratiam, audacter monere ad Antonium iret: mite & venuſtum ingenium reperturam. Perſuaſit; & conſcia formæ erat: ac pro eâ, & ſpe quam agitabat, cultum & comitatum ſumpſit. Cydno fluuio ſubuehi ſe molliter iuſſit, naui auratâ, remigio argentato, velis purpureis, ad modulos tibicinum & citharœdorum. Ipſa recumbebat ſub cælo aureo, gemmis diſtincto: pueti formoſuli, habitu Cupidinum adſtabant & miniſtrabant, quidam ventulum ei facientes. Virgines & ancillæ, inſtar nympharum, per foros & tabulata nauis diſponebantur. Ad ripam viamque frequentes ab obuijs, & viſoribus, aræ & odores. Quid verbis opus? paſſim voces (& res ita erat) *Venerem ad Bacchum venire comeſſatum.* Iam propinqua Antonio erat. & ille, magnitudinis ſcilicet Romanæ retinens, pro tribunali etiam ſedere, atque eam exſpectare: quid niſi ſupplicem & excuſaturam? At vide fiduciam. rectâ in hoſpitium abit: & Antonius, ab omni cœtu deſtitutus, relinquitur ſolus. Itaque ſubmittit paullùm faſces, & ad cænam eam inuitat. Recuſat & excuſat: quid iam Antonius? malè ſumptam perſonam abijcit, & prior atque vltrò ad eam venit. Cænat

ibi,

ibi, edit & bibit amorem: quem illa non tam vultu, vt aiunt, quàm verbis & ingenio inſpirabat quæ vtraque tam mirifica poſſidebat, vt ſemel audita caperet & deuinciret. Argumentum ſanè ingenij, quòd varias linguas docta, Hebræum, Græcum, Arabicum, Æthiopicum, Parthicum ſermonem efferret, ſcito & natiuo cuiuſque ſono. Heu M. Antoni quid facis? ictus es, habes: & omiſſo bello omni, aliam militiam militas, & cum tuâ reâ in Aegyptum, id eſt in caſſes & carceres eius vltrò abis. Ibi quæ deliciæ, luxus, conuiuia? Non *Fuluia* tua abſtrahit, mori in angore & æmulatione adacta. non poſteà *Octauia*, noua vxor: hæc tes, petis, ipſa tecum, & cum vtroque (infelicis fæminei regni exitus) ipſa Aegyptus.

IV. Quid MESSALLINA in Romanis? illa ſæuitiæ, auaritiæ, impudicitiæ, impudentiæ, omnium flagitiorum (fas ſit in illâ ſordidâ tali verbo vti) cloaca. Hæc vxor erat *Claudij* Imperatoris, nomine quidem. ſed quem ipſa & liberti, vt elephantum paruus æthiops, regebant. Itaque iure hanc pono inter imperantium exempla. Omitto cædes tot nobilium, quas patrauit, tot exſilia & fugas: in libidine non credo ab æuo tale monſtrum fuiſſe. Cottidie adulteria, nouæ conditiones & admiſſarij: nec clàm, ſed in ipſo Palatio, coràm matronis & viris, quaſi infamia delectaret, Veneriabatur. Quin noctu, veſte tecta, & Meſſallinam diſſimulans, ad publicum lupanar ire ſolita, proſtare inter infelices illas victimas, cellam ſuam & titulum habere, accipere æra & poſcere, & explere libidinem nec ſatiare. Quid etiam? marito ipſi illudere, & hunc adigere non teſtem flagitiorum, ſed exactorem. Vide. Erat *Mneſter* quidam, nobilis Pantomimus, in quo ardere mulier cœpit: & pro ſuâ verecundiâ, ſolicitare ipſa, & poſcere. Ille ſubduxit, & renuit, Principem reueritus; ſiue etiam veritus, ne totum eius non impunè macularet. Mulier ad hoc ridere. & *Quid ais?* inquit. *ſi ipſe Claudius meus iubeat, parebis?* Incredibilia videbantur: fiunt. It ad maritum, perſuadet illi ſtipiti, vt Mneſterem vocet, & iubeat, in omnibus dicto ſibi audientem eſſe. Factum eſt: & mox hiſtrio liberè, quaſi iuſſu domini, res domini egit. Eſtne quod ſuprà etiam poſſit? mulier repperit. Vulgaria adhuc hæc probra videbantur: nouum excogitat, & cui poſt factum vix ſit fides. Erat *C. Silius* Romanæ iuuentutis pulcherrimus. hunc allicit, fruitur, & palàm in amoribus habet. Præmium etiam eorum, facit Conſulem, opes & decora Aulæ ad eum transfert: & iam colebatur velut alter Princeps. Non eſt ſatis: oportet languentis voluptatis nouum aliquod eſſe condimentum. Itaque hoc addidit, vt maritum cum palàm caperet: viuo marito? viuo? Principe? Principe. Nec longiùs differtur, quàm dum maritus Hoſtiam iret, & quaſi de compacto paullùm ſecederet. tum nuptiæ, & nuptialis tota pompa: flos Senatorum & Equitum adſunt, menſæ apparantur, lectulus Genialis ſternitur, auſpices adhibentur, alia ſollemnia: quin & in mariti gremio noua nupta recumbit, oſcula, complexus, & reliqua licentiæ coniugalis. Dum ſcribo, ſtupeo: & adhuc etiam Claudius, nec excitabatur, niſi liberti, & in quorum manu res erant, metu mutationis, cum commouiſſent. Itaque tandem finis fabulæ impoſitus, venit Romam, tollit æmulum, & mox coniugem: nec id quoque, ſine aſtu liberti.

V. Conſortem an non liceat addere FAUSTINAM, & hanc etiam Romani Principis coniugem? Agebat in matrimonio M. ANTONINI *Philoſophi* cognomento, optimi non Principum ſolùm, ſed virorum. Infœlicem tantùm hac fœdâ labe; quia & hæc libidinum ſic promiſcua & vilis erat, vt vulgò ſe vulgaret: in balneis, in arenis, & Xyſtis, vbi homines nudabantur, legere conditiones ſolita, & benè vaſatos adnotare. Atqui non imperauit, inquies. Dedit qui imperaret *Commodum*, non falsâ opinione, gladiatore genitum: & hic rem Romanam perdidit, ab illâ matre.

VI. In Galliam transeo, vbi reginam video FREDEGUNDIM, nec ſcio an ſceleſtius aliquid Sol vidit. Ea diu pellex duarum reginarum, *Chilperici* regis Galliæ vxorum: alteram *Andoueram*, vt pelleretur, effecit; alteram *Galſuindam*, per inſidias curauit occidi. Ita totum Chilpericum, & ſola iam poſſidens, legitimam vxorem & reginam egit: ſed, pro ingenio, parùm fidam. Nam cum *Landrico* magiſtro equitum furtim conſueuerat: & res marito caſu quodam detecta fuit. Ibat venatum, & vxorem conſpicatus, quæ capillum comebat, & lotum ſiccabat in ſole, accedit

tacitus, & per luſum à tergo virgâ percutit. Illa ſuſpicata amatorem ſuum eſſe, & nomine compellans. *Quid agis mi Landrice?* inquit: *quin ſi vir es, aduerſam me, non auerſam pete.* Confeſſio flagitij erat: & cum dicto ſe obuertit, plura etiam dictura; ſed attonita maritum videt, & ſilet. Etiam ille, & porrò venatum, vt inſtituerat, pergit: iram coquens, & vindictam, vt res erat, meditans. Sed præuênit mulier, & Landrico ſuo vocato: *Perijmus vterque,* inquit, *incautâ meâ voce:* & rem narrat, additque: *Quid ſtupes? virum oſtende: patiendum, aut patrandum eſt ſcelus.* Landricus ſuo metu, & illo ſtimulo excitatus, rem ſuſcipit: deligit duos è fidiſſimis, qui Chilpericum ſerâ nocte è venatu redeuntem, turbæ mixti, ferro inuadunt, & ſinguli ſingulis ictibus conficiunt. Clamor eſt ab ignaris, & conſcijs: atque iſti, quaſi externę inſidiæ eſſent, *In ſiluas,* vocem tollunt, eoque ſe proripuiſſe parricidas. Ita auctores clamant: & felix Fredegundis ad alia ſcelera animum adijcit, infenſa inprimis *Prætextato* Rhotomagenſium antiſtiti, non ob noxam aliquam, ſed viri eximiam virtutem. itaque lætiſſimo die Paſchatis, cùm in frequenti templo ſacra perageret, non Deum non homines verita, percutiendum curauit letali quidem vulnere, ſed cui aliquamdiu ſuperuixit. Mæſta eo ipſo, venit viſere, ſiue vt exploraret, ſiue vt oculos in eius angore paſceret: atque ibi bellè, vt putabat, diſſimulans, queſtus & iram miſcuit, quòd in tali die & loco, in talem virum, patratum eſſet facinus, & auctor lateret. Sed Prætextatus, vicinâ morte liberior: *Minimè,* inquit, *latet. & teſtor me eius ſcelere percuſſum, quæ reges occidit.* Benè ille de regibus. nam præter maritum ſuum, etiam fratrem eius ſuſtulerat *Sigibertum*, Mediomatricum (vt tunc diuiſio erat) regem. Suſtulerat autem ſceleſto aſtu, immiſſis duobus percuſſoribus: quos, cùm facinus exſecuti eſſent, ilicò iuſſit interfici: vt vocem cum vitâ amitterent, & in tuto auctor agitaret. Ita iuſtitiæ victrix, ſi non famæ, egit: & paullò pòſt *Childebertum* etiam regem, prælio priùs victum, cui ipſa interfuit ſtans in primâ acie, veneno tolli cum vxore, eodem vtrumque die curauit. Quot palmas vna mulier meruit? habeat: & ſiccâ etiam ſuaque morte abeat, Prouidentiâ apud imperitos laborante.

Faſtidio eiuſmodi narrationum: nam VII. quis modus ſit, ſi velim perſequi? Ecce in vno Neapolitano regno duæ IOANNAE, æuo ſuppares, in nequitiâ compares: quarum flagitia atque etiam ſcelera (nam & hæc mixta ſemper adulterijs,) Annales texam, ſi velim recenſere. Et propero magis ad alia Exempla: neque enim deſunt ea

Mulíebris imperij boni, & felicis.

I. PHILE vxor *Demetrij* regis, filia *Antipatri*, illius qui Macedoniam & Græciam viuo mortuoque Alexandro gubernauit. Hæc iam tunc puella, & in annis teneris, natiuâ quadam prudentiâ ſic viſa excellere, vt ipſe pater conſilia ab eâ peteret, & audiret. Pater, ille ſenex, ille vſu & tractatione rerum ſic peritus. Quid Demetrius, cùm iam vxor eius eſſet? erat ipſe vario ingenio, & vitijs propior: ſed mirâ temperie hæc maritum flectebat, ne dicam, regebat: calumnias ſupprimebat, iras mitigabat, iuſta & honeſta inſerebat. Iam populi verè mater, tenuiorum filias dotibus datis elocabat; afflictos à fortunâ releuabat, bonos prouehebat: quid apud ipſos milites? Saluo pudore fæmineo, & ijs ſe miſcebat: alloquebatur, erigebat, tantâ auctoritate vel gratiâ, vt ſola tumultuantes repreſſerit, & in ſeditionem lapſos reuocarit. Quæ fides deinde & amor in ipſum maritum? cùm victus à *Pyrrho* rege eſſet, caſtris ac regno exutus: viuere non vltrà ſuſtinuit, & morte ſpontaneâ inuidiam Fortunæ fecit.

II. Æuo, non animo, inferior ZENOBIA Palmyrenorum regina. Hæc ſtirpem & ſanguinem à *Ptolomæis*, & ipsâ Cleopatrâ, ſed non mores (dij boni, quàm aberat!) ducebat. Vxor erat *Odenati*, fortiſſimi viri, & qui ad imperium Romanum auſus adſpirare. Illo viuo, ijſdem cum eo exercitijs, in venatu, in montibus, in ſiluis; in ipsâ militiâ vti. Amans eius vtique, ſed ob matrimonij finem, liberos: quos vt concepiſſet, tangi à marito mox abnuebat. In alijs virtutibus, ſcientiæ etiam auida; & hiſtoriæ Orientalis ita perita, vt ipſa eam ſuo ſtilo in compendium redegerit, vſui poſterorum. Nec Græci Latinique ſermonis, aut rerum, ignara fuit. Formâ autem corporis egregiâ, *oculis ſupra modum vigentibus* (verba Pollionis dabo) *& nigris; tanto candore in dentibus, vt margaritas eam plerique habere putarent, non dentes.*

Vox

Vox præterea clara & virilis. Cum his doribus, vt dixi, nupta, & forti quidem viro, etſi haud felici. Nam Gallieno illo ignauo Imperatore, cùm decus omne imperij labaret, aut rueret: ipſe Perſidem & Orientem inuaſit, quaſi *Valerianum* captum, & Romanam ignominiam vindicaturus. Res magnas gerit: adeò, vt ipſe Gallienus conſortem imperij ſumpſerit, & vltrò Auguſtum declararit. Nec diu in hoc honore, inſidijs *Mæonij* conſobrini ſui vitam & poteſtatem amiſit, aut hanc potiùs tranſmiſit. Nam Zenobia illa vxor, laborum & victoriarum antè particeps (aſſiduè enim comitari maritum, ipſa etiam ſub armis, ſolita) imperium ſuſcepit fortiter, & geſſit. Bella cum Romanis, & *Aureliano* Principe habuit: Ægyptum inuaſit, & victo ac cæſo eius præſide *Probo*, occupauit. Denique Aurelianus, ſed ægrè, fregit, non enim profectò vicit: imò velut tacito pacto, paſſa in triumpho ſe duci, ſed vt vitam & dignitatem in parte ſeruaret. atque adeò ſunt, qui filiam eius Imperatori dicant nuptijs iunctam: imò & ſtirpem eius diu pòſt Romæ, inter illuſtres familias floruiſſe.

III. Hæc militaris fæmina: pacatius exemplum PVLCHERIA dabit. Ea *Theodoſij* iunioris ſoror, vitam & virginitatem Chriſto deuouit: paullò maiore natu, quàm ille. qui ſeptuennis ferè à patre *Arcadio* relictus, hanc habuit morum & inſtitutionis magiſtram. Atque adeò iam grandiore illo, adhæſit, & curas imperij participauit: ſalubriter omnia, & piè, modeſteque diſponens. Et verò quamdiu habenas tenuit, felix imperij & rectus curſus: poſtquam inuidiâ aliorum, & calumnijs Eunuchorum (*Chryſaphij* præſertim) ſubmota eſt, & loco pulſa: contulit ea ſe in *Hebdomon*, locum Byzantio ſuburbanum, atque ibi ſummâ pietate & quiete victitabat. Donec poſt annos ſeptem, fraude calumniatorum agnitâ, & imperio vndique concuſſo, fulcrum iterùm rebus labentibus adſumitur, aut reparatio iam lapſis. Fit vtrumque: & reſtituit pleraque omnia, aut tuetur. Specimen animi eius & prudentiæ hoc eſto. Fratrem Theodoſium videbat, & dolebat, temerè libellis ſæpè ſubſcribere, & nec lectis: alienâ commendatione aut fide, vt fit, nixum. Dolum bonum hunc repperit, ad emendandum. concepit enim & ipſa libellum, atque obtulit: quo *Eudociam* eius coniugem petebat mancipari ſibi in ſeruitutem. Capit, & ſubſcribit ſtatim: quidni in ſororis petitione? atque illa, ſcenæ inſtruendæ cauſsâ, Eudociam apud ſe aliquamdiu habet. Miranti, & cuocanti, negat miſſuram, & ſuam eam, vti quæ OPTIMO MAXIMOQVE iure, eſſe. Profert manum & ſubſcriptionem, confuſo iam illi, neſcio an emendando. Reuerâ enim ſecors ingenium fuit, & alter Claudius, in fæminarum aut effæminatorum (Eunuchos intelligo) poteſtate. Mortuo autem illo, & ſine liberis, re celatâ, *Marcianum* euocat, vitâ & bello bonum, & ad imperium producit. Quoque magis commendaret, nuptias ſuas ei donat, ſed titulo tenus: ſtipulata, ne ſacram Deo virginitas libaretur. Rexit cum illo annos aliquot, mirificè à noſtræ religionis apicibus, *Leone* Pontifice, *Hilario* Epiſcopo, alijſque laudata. Vixit annos circiter LVI.

IV. Similem, non enim parem vndique, ei iungo ISABELLAM *Ferdinandi* coniugem, Hiſpaniarum reginam. Parem? in quibuſdam ſuperiorem, & ſolâ fortaſſe virginitate cedamus. Hæc, ſi pietatem ſpectas, in ſacrorum cultu mirifica, & aſſidua; nullâ occupatione aut delectatione demoueri; horas ſuas Canonicas (vt loquimur) ſacerdotali exemplo cottidie legere: ipſos ſacerdotes honorare, templa exornare. Atque id ſuis aut ſuarum ferè manibus. cùm & ipſa acu pingeret aulæa aut veſtes, aut à familiaribus puellis pingi texique iuberet. Iam reliquæ virtutes inſtructæ huic fundamento. caſta, ſic vt nec rumor de eâ mentiretur; & maritum pariter eò ducens, pellices, amicas, & id genus callidè ſcrutata, & ab Aulâ amolita. Frugalis adeò, vt in omni vitâ nec vinum libarit: quæ virtus fomes, vt ſcimus, eſt caſtitatis, & modeſtæ grauitatis. Quam ſanè habuit, exoſa mimos, ſcænicos, ludiones, totum hoc leuitatis inſtrumentum, & nec priuatim aut publicè audire ſuſtinens, vel ſpectare. Eorum vicem, viros graues, matronas ſerias apud ſe habere: item pueros aut puellas nobiles, & vtroſque, pro ſexu, artibus ſtudijſque informare. Aula illa, nil niſi palæſtra honoris & virtutis erat. Itaque inſignes viri, etiam militiâ, ex eâ prodierunt: & magnum illum *Conſaluum*, cui regnum Neapolitanum Hiſpania debet, hæc refert expenſum. Mattona ipſa

ipſa ciuilium rerum gnara, bellicarum nec ignara. Quid magni in regno ſine illâ, imò niſi per illam ferè, geſtum eſt? Rex maritus & conſiliarij, vſu edocti peritiam eius & felicitatem in ſententijs, quæ edicebat pro oraculis (nec id per adulationem) amplecti. Illa factionibus, latrocinijs, infeſtum regnum purgauit, & pacauit: illa iuſtitiam reſtituit, potentiorum iniurijs exſulantem. Et quid alia commemorem? quàm in grania animaduerterit, argumentum eſto: quòd nec aleæ aut teſſeræ ludum tolerauit, & edicto vetitum ſic repreſſit (etſi prona eò gens eſt) vt nec furtim & in angulis luderent, ſoliti in cauponis, vijs, angiportis. Iam verò & militiæ non conſilio tantùm, ſed operâ interuenit: modeſta quædam *Zenobia*: & bellum Luſitanicum, abſente marito, confecit; & Maurico ſiue Granatenſi, quod plures annos traxit, pluries interfuit, & ſummam manum præſens cum marito impoſuit. Magni ad omnia animi, & res ſpeſque magnas complexa. itaque Nauarræ regnum conſilijs eius iunctum; Canariæ inſulæ occupatæ, & inſeſſæ; ipſe Nouus orbis, Naturæ occultior pars, per eam retectus & ſubiectus. Nam maritus, cetera vir egregius, reſtrictior aut timidior erat, retinere ſua melior, quàm augere. Hæc dilatabat. & cùm *Chriſtophorum Columbum* diu rex duxiſſet, & ad extremum deſtituiſſet: bono Genio ſtimulante ad ipſam Reginam venit, conatus ſuos & perficiendi vias expoſuit, & inſtrumenta, id eſt naues, viros, arma ab hac impetrauit. Salue, ſalue heroïna, priſcis par aut maior: & in quâ iure claudam exempla fæminei boni imperij. quid enim tale addam?

CAPVT III.

DE ELECTIONE.

Quæ commendare eam, quæ abiicere poßint.

VIRI igitur potiùs imperent, & ſoli. Sed quomodo? Electione, an Succeſſione admoti? Electio antiquior videtur, & heroïcis illis temporibus vix aliter factum; & Principatus pace aut bello, virtutis aut roboris prærogatiuâ aſſignati. *Natura enim eſt*, ait Seneca, *deteriora potioribus ſubmittere*. Itaque Braſilienſes quidam, cùm ad *Carolum* IX. Galliæ regem Rothomagum deducti veniſſent, valdè mirabantur, *Quomodo validi illi & proceri viri* (Heluetios intelligebant) *parerent paruo & tenello regi*. Nimirum pro ſuo more, & ſenſu, iudicantes: ſatis læuè, quaſi à ſolâ corporis magnitudine præſtantia eſſet. Sunt etiam rationes, quæ commendare Electionem videantur. Prima, quòd optimi & aptiſſimi per eam capi; non item à Succeſſione poſſint, in quâ quoſcumque genitos admitti. Item, quòd iuſtâ ætate capi, & idoneâ iam regere: aliter in Succeſſione, vbi pueri ſæpè aut infantes ius ſumunt. Deinde, quòd regnum ita moderatius videatur. cùm nec innutriti ſunt potentiæ, & ex eâ ſuperbiæ; & quòd neque proprium habeant, ab alijs acceptum, ad alios tranſmittendum. Eò minùs intendunt imperium, aut ſubditos opprimunt: in quem enim poſt vſum? Aperitur & virtutibus campus: ac multi ad eas adſpirent, vel ſpe Principatus. Hæc & talia Ariſtotelem mouerint, vt Carthaginienſes laudaret hoc nomine, & Spartiatis præferret, qui ſtirpe reges legebant. Sunt & hodie, aut nuper fuerunt inter Chriſtianos, electi reges: hodie quidem Poloniæ, nuper Bohemiæ, Daniæque. Iſta pro Electione, plura in eam poſſunt. Primò quod dicitur, veterem eſſe: fatemur, ſed vſus illis rudibus ſubiecit, hîc & alibi, meliora. Additur, optimos ſic poſſe eligi: & verum eſt. ſed etiámne eligi? ſi rem & experimenta vides, ſæpè falſum. Rara electio, quæ ſine priuato cuiuſque affectu aut reſpectu fiat: nec rei publicæ vtiliſſimum, ſed ſuæ legunt. Quærunt opportunos. vt omittam, pecuniam & corruptelas ſuffragia ſæpè trahere, & rem geri promiſſis doniſque. Atque ea nec fortaſſe meliore aliquo ſæculo excludas: ſicut nullo, odium aut amorem. Nicetas Choniates in hac re prudenter iudicat, vbi res *Alexij* Imp. Græcanici narrat: qui fato vicinus, & ſine liberis, de eligendo ſucceſſore cum ſuis agitabat. Scribit: *Igitur alij atque alij varie nominabantur, ſed omnes qui ſibi opportuni aut vtiles eßent, nominabant. De eo autem eligendo, qui optimè & ex vſu publico imperaret, nulli cura aut cogitatio erat.* Veriſſima dicit, & vſu probata ac probanda. Iam quod tertiò inquiunt, iuſtæ ætatis, & maturæ imperio, ſic eligi: ita habet, & commodum eſt. Sed enim illud adhæret incommodi, quod regnum intereà vacat, nec poſſeſſorem habet. Quod ſiquis conſiderat,

maius

maius malum eſt, & plura ſæpè daturum, quàm imbecilla in imperio ætas. Sanè vbi interregnum eſt, iuſtitia & leges ſilent, licentia & vis valent: atque id ſæpè hebdomadas, menſes, annos manet. Quæ interea confuſio, aut ſcelera ſunt? quæ ambitio & prenſatio? per quas fraudes, & artes? Germaniam vide, vbi Imperator demortuus: boni omnes in præſenti & futuro ſunt metu. Ipſa Roma nunc, in ſacrorum Pontifice, hæc mala eſt cùm ſentit. Quid deinde in eligentium diſſenſu? diſſidia, & bella. Quæ nec inter paucos electores ſemper effugias: appello ad illos Imperij Septemuirales. Appello ad ipſam iterum Romam: & cum noxâ religionis, & pænè dicam probro, audijmus legimuſque, plures vno tempore Pontifices, à tali cauſsâ, ſe geſſiſſe. Nota mihi iſtud, & incertum illud fluctuanſque in ſucceſſione: magna ratio & efficax eſt, ad totam Electionem repudiandam. Iam quartum erat, Moderatius ita fore regnum. Non abnuam: ſed addam, ſolutius etiam, & minore curâ adminiſtrandum. Vt quid enim rei nec diu meæ, nec poſteà meorum, nimis acriter intendam? Frui ſatis eſt. Obnoxij etiam viuunt, ſiue ijs qui elegerunt, & quibus hoc velut beneficium debent; ſiue omnibus, qui in occaſione minuere poſſunt poteſtate, aut priuare. Poloniam adi: hæc fiunt. Itaque & iuſtitiam minùs coli, neceſſum eſt: & Principem indulgere, aut oculos claudere, in potentium noxis. Dixi etiam, minùs curæ aut cuſtodiæ eſſe regnum: an non ita eſt? Germaniæ Imperatores video, ex facili aut opida, aut prouincias totas, vel liberis agnatiſque ſuis, vel & exteris, aunlſas à corpore contribuiſſe: ſæpè per gratiam, aliquando & pecuniam aut mercedem. Non ſic fiet in proprio & hereditario regno. Neque Principes ſolùm ſecordes: ſed miniſtri eorum tunc tales. Nam & ipſi furorum ſecuti, præſentibus inhiant, lucellum in omni occaſione captant, ſubitis auidi, & vt inter incerta feſtinantes. Iam quintum illud, Virtutes ſic excitari: vix colorem habet. Valdè ſcilicet, quia vnus aliquando, nec merito ſed caſu, bonus eligitur, boni eſſe elaborent. Si ad euenta imus, quocumque in regno; Electiones mixtas videbis, & ſæpè deterioribus pronas. Vel Roma in Principibus ſuis, vel Germania, dicat. Vltimum, Ariſtotelem approbare: & hodieque alibi eſſe. De Ariſtotele, non mirum: Græcus & liber, regna amat proxima libertati. De vſu hodierno aut nupero, leue eſt: nam præponderant exempla alia, & pro vno Electionis, centena ſunt Succeſſionis. Quæ vis hîc igitur? Quòd ſi illud dicatur, etiam nunc meliùs regi aut creſcere regna ab Electione: magnum ſit. ſed non dicetur, & oculi ac ſenſus refutabunt. Ego verò ampliùs dico. vbicumque bonum & laudabile regnum fuit, in Perſide, in Macedoniâ, in Ægypto, in Sinenſibus, in Hebræis ipſis, Succeſſionem valuiſſe: etiam in Romanis, quoties Principum liberi aut genitura, aut (quod laxius) adoptione eſſent. Iterumque ampliùs dico. nec fuiſſe vlla Comitialia regna, nec fore diuturna. Exoritur ſemper aliquis, animo & conſilio inter Principes maior, qui creditum vni ſibi regnum, ſuis ſtabilit gratiâ, arte, præmio: & vis interdum adhibetur. Dania & Bohemia oſtendunt, alia magna regio forraſſe oſtendet. Sed in fine non me teneo, quin Nicetæ etiam verba, & ego eius ſenſibus, ſubſcribam. Exclamat: *O quantò deterius eſt multorum ſuffragium & electio, quàm vnius! Tu inclytum Romanum imperium, & gentibus adorandà maieſtas, quos tyrannos pertuliſti? quales amatores te petierunt? quibus ſubſtrata, tui copiam feciſti? quales coronâ, & diademate, & puniceo veſtitu exornaſti? Grauiora vtique tuliſti, quàm Penelope procorum illâ frequentià obſeſſa.* Res ita habet. Romanum imperium ſtatim à *Claudio*, qui primus à milite electus eſt, & fidem eorum præmio pigneraüit, in viliſſima capta & peſſima hac Electione venit: Electione, an palàm Emptione? Nam & hoc ſcimus, velut ſub haſtâ, vænale pependiſſe: & non aliud magis clarum certumque exitium rei Romanæ fuiſſe. Sed exempla quædam Electionis videamus, bonæ aut malæ mixtim.

I. AVRVNCANI populi barbari ſunt, in Perüano tractu. Ij à ſolis viribus corporis ductores legere ſoliti: experti eas in graui aliquo ligno. quod qui diutiſſimè humeris baiulat, nec ſuccumbit, putatur & regendi oneri par futurus.

II. Melius qui ab animi viribus aut præſtantiâ ſumunt: quod Romani olim veteres in ſuis regibus, *Romulo, Numâ, Seruio*, vix alio aſpectu fecerunt. Securi quàm aliter? & ſtirps Auguſti cùm defeciſſet, caſus aut cor-

corruptio Principes ferè dedit. Primum in CLAVDIO. qui C. Caligulâ occiſo, rumoie cædis exterritus, & ſui quoque anxius, prorepſit ad ſolarium, & inter ianuæ prætenta vela delituit. Miles aliquis è Prætorio, diſcurrens ad prædam, hunc repperit, protrahitque: & interrogato Quis eſſet? acceptoque, impetu aut inſtinctu, Principem ſalutauit. Quanta vnius, & gregarij quidem, in re tantâ audacia? Produxit ad alios Prætorianos, fluctuantes adhuc, nec aliud quàm frementes: qui vt cælitus oblatum arripuerunt, & lecticæ impoſitum in caſtra ſua, viciſſim ſuccollantes, tulerunt. Senatus & vrbanæ cohortes diſſidebant, & Libertatem præferebant: inane nomen vicit militaris electio, & fatale Romanis ſeruire. At Claudius iam imperij compos, vt militem magis obſtringeret, *quinadena ſeſtertia* ſingulis (ſunt nobis *trecenti ſeptuagintaquinque* Philippici) promiſit, & dedit.

III. Idem caſus ſiue error clariùs in VITELLIO ſe aperuit, longè ab omni Imperatoriâ aut virtute, aut ſtirpe. Homo ventri & abdomini factus erat, nullâ vel ſpecie virtutum, niſi quòd candor aut ſimplicitas in eo placerent. Is Legatus inferioris Germaniæ à Galbâ electus, & quattuor legionibus præfectus (amabant autem hos ignauos, & altioris cogitationis non ſuſpectos) præfectus, inquam, agebat Coloniæ Agrippinæ, cùm nuntium accipit, ſuperioris Germaniæ legiones defeciſſe à Galbâ, & in S. P. Q. R. nomina iuraſſe. Dum conſultat, quid facto opus, vis in defectores an conſenſus placeat: ecce *Fabius Valens* è Legatis legionum, cum paucis equitibus, opidum intrat, ipſum Vitellium Imperatorem ſalutat. Vnius vox omnium fuit. ſecutæ legiones, alæ, cohortes, ciues, ſocij, ardore magis quàm iudicio: & inuaſit imperium atque armis peperit, armis mox amiſit.

IV. Lubet etiam hos fortunæ ludos videre, & in theatrum producere PROBVM. *Tacitus* Imp. abſumptus erat, & *Florianus* frater eius adſpirabat: ſed dum electio pendet, Orientales exercitus eam occupare, & ſui beneficij Principem habere voluerunt. Conueniunt ad eligendum: & Tribuni, quaſi per decorum, eos monent, *fortem, clementem, probum Imperatorem requirendum eſſe.* Arripiunt vocem, & ſtatim acclamant, *Probe Auguſte dij te ſeruent.* Inde purpura, tribunal, & legitimus Princeps.

V. Quid in REGILLIANO, quàm conſimile? Dux Illyrici erat, & milites malè in *Gallienum* animati, res nouas agitabant. Forte vnà plures cœnitabant. fuitque *Valerianus* Tribunus qui in ioco & vino diceret, *Regilliani nomen vnde credimus ductum?* Subiecit ſtatim alius, *A regno*: & milites communiter, *Ergo poteſt rex eſſe?* &, occaſione ſolâ temerarij dicti, fecerunt.

VI. O ludos! & luſum etiam adiungo, qui PROCVLO tradidit Principatum. In Galliâ milites ad latrunculos ludebant, item conuiuantes. Forte decies Imperator Proculus exiuit: atque ibi quiſpiam ludens, *Aue Auguſte*: allataque lanâ purpureâ, humeros eius velauit. Timor mox eorum qui adfuerant: & ne accuſarentur apud veterem Imperatorem, nouum hunc faciunt conſenſu.

VII. Ridere in illis liceat; in iſtis indignari, vbi Corruptio ſuffragia temperauit. Sicut in M. SALVIO OTHONE, qui clàm & palàm militibus pecuniâ ſubornatis, & in *Galbam* armatis, eum ſuſtulit, ſe immiſit, ſed Principem non diuturnum.

VIII. Non item, à ſimili fœditate, IVLIANVS perennauit. qui poſt cædem *Pertinacis*, cùm vænale in caſtris Prætorianis penderet imperium, & *Sulpicianus* licitaretur: iſte, pecunioſus & ambitioſus ſenex, eòdem aſpirauit. & ad muros ſubiens, modum pecuniæ certum promiſit: cumque illi ad *Sulpicianum* retuliſſent, plus aliquid adijcientem, iterumque ad iſtum (prorſus vt in ſolenni auctione) tandem peruicit Iulianus: finiſque fuit, vt *vicenaquina ſeſtertia* (ſunt *ſexcenti vigintiquinque* Philippæi) viritim Prætorianis darentur. Immanis ſumma! quam ille concuſſionibus & rapinis mox coëgit: atque hæc omnia, qui inter claros Iuriſconſultos nomen vindicabat. adeò facilius eſt peritum eſſe legum, quàm ſeruantem. Sed pœna à tergo preſſit: ſtatimque *Seuerus* ſuperueniens, vitâ & imperio illum, Prætorianos zonâ & militiâ exuit.

IX. Sed hæc fœda, exemplo vno aut altero eluantur laudabilis Electionis. Quæ autem laudabilior illâ, quam Deus iniecit, & direxit? CASIMIRVS fuit, filius *Miecislai* vnicus, Anno ∞.XL.

cus, qui ob teneram ætatem regno minimè aptus, ſub curâ & gubernatione matris *Rixæ* conquieuit. Sed ea mulier auara, ſuperba, exteris Germaniſque addicta, prouocauit odia Polonorum: quæ fugâ denique vitauit, ablatâ ſecum regni gazâ, & filio mox in Saxoniam ſecuto. Qui in exſilio iſto animum ad litterarum ſtudia appulit, & Luteriam Pariſiorum deuênit. Hinc in Italiam porrò; & denique pietate impulſus, in Cluniacenſi cœnobio Benedictinum monachum profeſſus, Deo totum ſe vouit & ſacrauit. Intereà turbæ & fluctus in Poloniâ, vt in naui rectore vacuâ, & oculi atque animi requiſierunt ſuum Caſimirum: decretumq; publicè, vt miſſâ legatione vbiubi terrarum eſſet, requireretur. Ad Reginam primò ventum, ab eâ Cluniacum: & inueniunt non iam Caſimirum, ſed *Carolum* (nam & nomen mutauerat) eumdemque ſacramenti religione, ſed & Diaconatus vinculo, obſtrictum. Illi præterita excuſant, patriæ diſcrimina & calamitates proponunt; & hunc, vt vnicum præſidium & ſubſidium, Principem depoſcunt. Ipſe fortiter recuſare; alienæ poteſtatis ſe iam oſtendere, nec quidquam eum mundanis rebus commercij eſſe. Tamen vrgent; ad Abbatem reijciuntur, ab illo ad Pontificem. atque iſte indulget, laxat ſacramenti atque ſacerdotij vincula, datâ etiam veniâ coniugij: cum lege, aiunt, vt Poloni caput deinceps in coronam tonderent ritu monachali, itemque nummum annuum in luminaria & cereos Diui Petri Romam conferrent. Hoc eiuſce indulti monumentum eſſet. Ita in regnum ducitur, gaudio & conſenſu excipitur: prudentiſſimè & fortiſſimè adminiſtrat, domi pace partâ, hoſtibus foris victis aut repulſis. Piè vixit, piè obijt, regno in poſteros (nam & vxorem duxit, & liberos ex eâ tulit) propagato. Quis abnuet hæc à Deo eſſe? profugo, monacho, Diacono, patriam, ſceptrum, vxorem, eum gratiâ, laude, veniâ.

x. Sed memorabilis illa quoque electio, ſiue Iudicium fuit, quo regnum Aragoniæ,
cccc.xi. auorum æuo ad FERDINANDVM *Henrici* Caſtellæ regis fratrem tranſiuit. Obierat *Martinus* rex, idque ſine liberis: & inter agnatos vel cognatos variè certabatur. Ius, fauor, factio comparabantur: & iam ad cœtus & arma res ſpectabat: quippe inter potentes competitores, *Ludouicum Andegauenſium Ducem & Neapolitanum regem*, *Iacobum Comitem Vrgelitanum*, *Alfonſum Marchionem Villenæ & Ducem Gandiæ*, & noſtrum illum iam dictum. Sed viſum conſenſu Proceribus (tantum in tali ambitu) iudices ſiue arbitros ſuper hac re legere, & quemcumque Regem ij dixiſſent, eſſe. Electi nouem, ſanctimoniâ vitæ, & doctrinâ aut prudentiâ, conſpicui: terni ex ipsâ Aragoniâ, totidem è Catalauniâ, iterumque totidem è Valentiâ: quæ tria regna ſcilicet in vnum corpus contributa. Dies igitur dicta electioni, locus captus arx *Caſpa* in Aragoniâ. Magna exſpectatio, concurſus, aperta & occulta vota aut metus: denique ipſo iam die, tribunal pro foribus templi erectum, aulæis inſtratum & regifico ornatu. Conſederunt iudices, præſedit ijs (nam adeſſe voluit) Summus ipſe Pontifex, etſi in ſchiſmate, *Benedictus*: tum ſurrexit *Vincentius Ferrerius* Dominicani Ordinis, magnâ ſanctimoniæ opinione, & inſigni ac feruidâ eloquentiâ, qui concione ad rem appoſitâ, Proceres & populum conſentire, obedire denique nouo Regi hortatus eſt. *Quis is erit?* ſuſpendit aliquamdiu omnium animos, & grandi tandem voce protulit *Ferdinandum*. Clamor coronæ, & iubilus, fauſta precantium. nam plurium in hunc & virtutes eius inclinatio: quorumdam tamen & mæſtitia, qui ſuos candidatos decidiſſe tantâ ſpe indignabantur. At ipſe coronam mox Regni, ſollenni ritu, accepit: pacem vbique repperit, aut peperit. & magnum illum *Alphonſum* genuit, Aragoniæ, Siciliæ, Neapolis Regem.

Pulchra electio, & quam in manu Luſitanorum erat nuper imitari. Nam plures regnum illud mortuo *Sebaſtiano*, competebant, ſuis quiſque titulis, PHILIPPVS rex Hiſpaniarum; *Alexander* Parmæ Dux liberorum loco; *Ioannes* Dux Bragantiæ, ab vxore; *Antonius* nothus, ſed qui legitimum credi ſe volebat. Concurrebat & regina Galliæ, *Catharina Medicæa*, vetuſto & obſoleto titulo à Comitibus Bononienſibus repetito. Rex ſenex *Henricus* mederi futuris malis poterat, & velle videbatur: ſed fortior animus deerat, & cunctantem mors occupauit. Sed & poſt eum quinque *Gubernatores* electi, & vndeni *Iudices*, tarditate aut frigore peccarunt: & quamquam proni in Philippum regem, non auſi ius ei adſcribere, ob populi ſtudia diſſentientis. xi.

Quem ſuum ferè *Antonius* fecerat, & plenis velis per plebeas illas vndas ferebatur. Ita factiones, diſſidia, & denique arma. Quæ tamen priuſquam Philippus inferret (& parata habebat) pro ſuo ingenio leniter ac tardè agere, legationibus quàm legionibus velle rem conficere: à vi quidem adeò alienus, vt cùm *Antonius* ille, caput turbarum, eiectus ab Henrico rege, in Caſtellâ eſſet, & in cœnobio quopiam Diui Benedicti, gnaro rege Philippo, latitaret: ille nec extraxit, nec reppulit, cùm in illo velut torre exſtinguere incendium ſurgens poſſet. Simile in altero competitore Duce Bragantiæ: cuius filium captum à Mauris, infelici illo prælio, redimi per Legatum ſuum curauit, & eundem iam in Hiſpaniâ, cùm eſſent qui omni vi & viâ retinendum cenſerent, imò retinerent; ille firmus in quietis conſilijs, & iure ſuo nixus, liberum dimiſit. Sed neque ſic, cùm alij arma pararent aut caperent, inuaſit, aut eiecit. ſed ante omnia ius ſuum diſputari à Theologis, & Conſultis eius, fecit: iamque de eo certior, copias promouit. In limite erat Luſitaniæ, & omnis mora noxia: tamen iterùm moratur, iterumque peritos conuocat, & per Deum & Fidem obteſtatur, liberis vocibus ſenſibuſque edicerent, ecquid iuris ſui eſſet. Hoc non cupere ſe modò, ſed iubere. Omnes vno ore ius affirmât. Tum denique *Ferdinandus* Dux Albę inuadit, & ſeptuaginta dierum ſpatio Luſitaniam totam ſubijcit: vno prælio Antonio, qui regem ſe ferebat, pulſo. Si tamen prælium dixerim, veterani exercitus, cum ſemiermi & vrbanâ turbâ congreſſionem. * Annos paullò minus *quingentos* auulſa Luſitania fuerat à reliquo ſuo corpore: redijt, vt retuli. ſed cum admiratione aliquâ eorum qui attendent, in re tam opportunâ, vtili, facili, cunctatorem Philippum ſic fuiſſe. Imitentur reges, nec temerè ambitio ad arma impellat.

* Auulſa anno ∞. c. x.

CAPVT IV.

DE SVCCESSIONE.

Hanc præferendam, etſi incommoda etiam habet.

MELIOREM eam Electione tutioremque eſſe ſuprà oſtendimus: & duplex certè cauſſa euincit. Prior, quòd nullum hîc interregnum; atque ita nec competitio, nec bellorum materies: præſertim cùm iura ſucceſſionum legibus aut moribus vbique firmentur. Secunda, quòd caritas vtrimque maior. & ſubditorum in genitum & ſanguine Principem; & Principis in ſubditos, certo & veteri iure ſuos. Addam tertiam, aſtrictioris imperij, & reuerentiæ aut obedientiæ promptioris: quia vitari aut differri vindicta ægrè poteſt, cùm patri filius ſuccedit, & illius iniuriam ſuam putat. Non ſic in exteris: qui tutiùs contemnuntur, & ſi offenderis, ſeceſſu aliquo vitas, donec illi abeant è vitâ. Duo tamen incommoda adhærent (& quid purè bonum in rebus humanis?) quòd vel mali vel inutiles ſic capiendi interdum ſint; vel pueri & infantes, quos ætas arcet à regendo. Quod ad prius, ſciamus idem & in Electione euenire poſſe; atque adeò ſæpè euenitſe. Ferendum eſt, & melior exſpectandus: vt poſt hiemem, aliqua æſtas. Quod ad alterum, grande incommodum, fateor: & ferè Deus ſic diſponit (ipſemet dicit) vbi viſum ei punire regna aut immutare. Quid ni feramus tamen, ſi à Deo? Hanc ei viam caſtigandi adime; aliam reperiet, fortaſſe triſtiorem. Leges viam ſuam teneant, itemque fata. Et tamen in illâ ipsâ puerili Succeſſione remedium, ſi viuit mater. Hanc admoueri, & vices pueri gerere, cum prudenti aliquo Senatu, è re ſit: & exempla docent, feliciter euenitſe. Nam proceres regni eligi, anceps. ſi vnum, ceteros offendis, vt ſpretos; & hic fortaſſe proprias opes cogitet: ſi plures, non euades factiones inter eos, & turbas. Mater igitur melior. Sed exempla aliquot, aut iura diuerſa Succeſſionis videamus: in quâ conſenſu gentium receptum

MON. I. *Certos Liberos præferri.*

Sed, vt dixi, certos legitimoſque. Cui rei, 1.
vbi fraus timeri poterat, cautiones video adhibitas, calumniæ aut ſuſpicioni vitandæ. Sicut in OGINA Lucemburgicâ, quæ penè *quinquagenaria*, in matrimonio *Balduini Pulchro-barbi*, Flandriæ Comitis, grauida eſt facta: & res ea ſuſpecta multis, ne vanus aut fartus rumor, non à naturâ & puero eſſet. Igitur circa dies iam partioni ſollennes, maritus in medio Atrebatium foro, tabernaculum tendi iuſſit, laxum &

Circa annũ ∞.xiv.

& pretioſi operis : edixitque , omnibus fœminis, famâ & loco honeſtis, fas eſſe adſiſtendi , & oculis arbitrandi verus an ſuppoſititius ille partus eſſet. Factum ita. viderunt plures , obſeruarunt: & omnes ita rumuſculos diſſiparunt, qui de ſterilitate eius erant ſparſi.

II. Planè idem in CONSTANTIA, Neapolitanâ reginâ. quæ nupta *Henrico* Imperatori , quinquagenariâ etiam maior vterum cœpit ferre , fraudem aut fucum ſuſpectantibus multis. Quod vtrumque prudenter amolitus eſt Henricus. ac primùm, cùm vxor ad eum in Germaniâ agentem adſpiraret : vetuit, iuſſitque in regno ſubſiſtere , & aduentum ſuum exſpectare, coram ſuis (cum bono Deo) heredem regni parituram. Deinde , vxore etiam ipsâ ſic volente , in foro tentorium expanſum , factâ poteſtate nobilibus fœminis veniendi, & parientem ac partum pariter oculis vſurpandi. Peperit igitur, in tali , vt ſic dicam, ſcenâ *Fridericum*, paterni aui nomine appellatum. Hæc ſatis mira , in illâ ætate. etſi rei fides aliqua iamantè ab Abbate *Ioachimo* facta, illo cuius vaticinia tunc clara erant, & nunc quoque tradita ſcriptis leguntur. Quippe parituram prædixit , & quidem filium , tali vitâ, & ſorte : quæque alia *Friderico* euenerunt.

MON. II. *Præferri ætate primos, etſi in exemplis interdum aliter.*

I. Liberi igitur ſuccedunt: ſed mares ſupra fœminas , quod liquet ; inter autem mares, ij qui ætate antecedunt. Tamen hîc interdum quæſtio , an ex cauſsâ , minore aliquis natu non præferatur ? Cauſſæ plures eſſe poſſunt. vna, quæ olim inter *Darij* liberos litem mouit, *Artemenem*, & XERXEM. Nam ex his Artemenes regnum iure & more gentiû petebat, natu prior : at Xerxes controuerſiam non de ordine , ſed de naſcendi felicitate faciebat. Nam illum Dario priuato prouenisse , ſeſe regi. Ita priuatas illi opes deberi, quas tunc habuit; at ſibi regnum in quo genitus , educatuſque eſſet. Contentio , quamquam de regno , inter arma ſtetit : & arbitrum patruum ſumpſerunt *Artaphernem*. qui re penſiculatâ , præponendum Xerxem putauit. ſiue ratione iam dictâ , ſiue & indole vtriuſque motus. De patruo indice , in Iuſtino ſcribitur : in Herodoto pater ipſe definit. qui idem Herodotus alterum fratrem non *Artemenem*, ſed *Ariobarzanem* appellat.

Ipſum hoc in eodem Perſarum regno, II. diu pòſt mouit *Paryſatis* , *Darij* alterius vxor: mouit, ſed non eodem ſucceſſu. Nam ægro marito perſuadere conata , vt CYRVM minorem filium *Arſacæ* (qui poſteà *Artaxerxes* dictus) in iure ſceptri præferret, ipsâ illâ dictâ cauſsâ, & quòd in regno natus eſſet : non impetrauit , & ſtabile priori ius ſuum fuit. Etſi callida mulier *Xerxis* exemplum ſuggereret : ſed quod paullò diuerſum inueniet , qui explorabit. Nam Artemenes tunc natus Dario fuit, cùm verè priuatus eſſet, nec in ſtirpe aut iure vllo regio (quippe poſteà à Magis inopinatò electo:) at Arſaces patri quidem nondum regi natus , ſed nato è regibus & in hanc ſpem ſublato. Itaque diſcrimen apparet in vtraque ſorte: etſi nec id quidem alibi obſeruatum , & quomodocumque primogenitis ſceptrum ferè delatum.

Excipio, in cauſsâ etiam alterâ; ſi minor III. aliquis virtutibus excellat; & contrà, inopia ſit in maiore. Tunc enim præponendus videtur , quem Deus honeſtauit : idque ex publico etiam bono. Tale *Ioannes Comnenus* prætextum habuit MANVELEM filium præferendi *Iſaacio* : idque moriens perſuaſit. Cepit igitur imperium, & tenuit: ſed re verâ non pro ſpe rexit, nec fratri forraſſe, niſi ab affecto patris, præponendus.

Et verò rarò felix, nec niſi turbandis re- IV. bus , talis electio. vt in PTOLOMAEO LAGI F. qui cùm minorem item , rupto gentium iure, regno impoſuiſſet : ipſa naturæ iura violata mox ſunt. cùm alter fratrem ſuum parricidio ſuſtuliſſet.

In PTOLOMAEO Phyſcone haud diſpar V. euentus, ſed purus à ſcelere. Blanditijs vxoris illectus iuniorem ſeniori antehabuit, & ſceptrum credidit: ſed populus eo mortuo, huic reddidit, & illi exſilium dedit.

Quid in LVDOVICO *Pio*, *Caroli Magni* VI. filio? ille item Iudithæ vxoris ſuaſû *Carolum* minorem *Ludouico* in multis prætulit: cum eo fructu, vt bellum ipſo viuo adhuc motum ſit, & arma adeò, iunctis etiam alijs fratribus, in patrem ſumpta.

Ideò non nimis ridendi fortaſſe Pan- VII. nonij , qui peruicaciter hoc ius ſunt tutati in

in ſuo COLOMANNO. *Vladiſlaus* rex, liberis ipſe orbus, *Almum* fratris ſui filium adoptauerat, animo & corpore meliorem, æuo inferiorem. Vt autem rata magis electio eſſet, *Colomannum* fratrem ſacris initiauit, & procul à patriâ Lutetiam Pariſiorum, ſpecie ſtudiorum, ablegauit, dicam, an relegauit? Hæc facta, & ipſe obijt: ſed ſtatim proceres & populus *Colomannum* reuocant, & veniâ exſecrationis à Pontifice impetratâ, regem ſimul & maritum fecerunt. Quem autem hominem? ridebis Lector: ſtatu puſillum, linguâ balbum, oculo luſcum, pede claudum, dorſo gibberum. Non monſtrum vides? tamen hic placuit, & ius hominum etiam in ambiguo, pænè dicam, homine ſeruarunt.

VIII. In hac totâ re tamen fateor morem ABYSSINORVM (in Africâ latè dominantur) non improbandum videri, aut improbum. qui gentiles omnes agnatoſque Regis in vnâ quadam arce educant, remotos à populo: quia & arx in monte pænè inacceſſo eſt (*Angam* nominant) & valido præſidio cuſtoditur. Tenentur illîc igitur, ne turbas aut partes faciant: & mortuo rege, eum qui maximè idoneus optimatibus & cuſtodibus videtur, aſſumunt & ſubſtituunt.

MON. III. *Patruum, aut fratris filium, variè præferri.*

Quid autem, ſi filius maior præmoritur, prole ex ſe relictâ? Rationes & exempla in diuerſum trahunt: id eſt, vtraque viroque. Nam qui patruum præferunt, rationem proximi ſanguinis adſpiciunt, à patre rege: & nepotem toto gradu antecedit. At nepoti fictio iuris ſubuenit, & idem cum patre cenſetur: cur non ergo & in iura ſuccedat? Sed exempla etiam, vt dixi, variant: & pro patruo ſunt iſta.

I. LVDOVICI Pij primum. Qui *Bernardum* Italiæ regem deiecit, & vinclis ac carcere coërcuit, quia ius ſibi à patre *Pipino* primogenito vindicabat, contra patruum *Ludouicum*.

II. ROBERTI regis Neapolitani. cui &
ccc.[illegible]x. Pontificis auctoritas pondus addit. Nam
hic *Clemente* V. ſic cenſente ius regni tenuit, contra *Carolum Numbertum* Hungariæ regem: etſi iſte natus è *Carolo Martello* eſſet, Roberti maiore fratre. Res clara eſt, & Annalibus teſtata: ſed *Baldus* Ic[tus] arbitratur, in regni vſum hoc à Pontifice factum, & quia optimus & prudentiſſimus Robertus eſſet, quod res docuit: itemque ſalubri temperie & partitione, quòd Carolus iam regnum Hungariæ teneret; in eoque poſſet acquieſcere.

Iamolim etiam NVMIDAE pro com- III.
muni iure habuerunt, patruum nepoti præferri.

Quod & VANDALI vſurparunt: IV.

Itemque hodie MOSCOVITAE, ſed re- V.
ſtrictiùs. nempe ſi impubes filius relictus ſit, tum patruus ſceptrum accipit: in *Baſilio* noſtro æuo factum. Aliter autem, ſi iuſta nepoti ætas: atque ea diſcretio rationem ſuam habet.

Hæc pro Patruo: plura etiam ſunt pro VI.
Nepote. SPARTIATAE, ſapiens populus, ſic ſeruarunt: & ipſe *Lycurgus* regnum *Charilao* fratris filio ceſſit, quod in manu eius erat, omnium gratiâ, tenere.

ROBERTVS Neapoleos rex, etſi aliorſum, VII.
vt dixi, promotus, hoc velut æquius melius reſtituit, & ſententiam publico iudicio ſic tulit, in lite ſuper *Comitatu Sancti Seuerini*. Quæ inter patruum & nepotem vertebatur, & Iuriſconſulti variè trahebant: meliores & ipſe ad nepotem flexerunt.

Ita ille rex: at OTHO *Magnus* Imp. iudi- VIII.
cio armorum rem commiſit. Pugnarunt ſingulari certamine, barbaro illo ritu, & vicit nepos. quod iterùm ita ſub *Henrico* I. Imp. adnotô eueniſſe. Ergo & Deus hanc cauſſam videatur comprobaſſe.

Sed quod iudicium, publicum aut pri- IX.
uatum, iſto Hiſpanienſi clarius? Rex cccc.vii
Henricus defunctus erat filio infante relicto *Ioanne*, duos & viginti menſes nato. Patruus ei erat FERDINANDVS, vir vel ſolo virtutum merito (vt ſanguis ſeponatur) omni ſummâ fortunâ dignus. Itaque coniecti in eum oculi, vulgi & Procerum: nec ambire opus, ambiebatur. Atque id non à ſingulis tantùm, & in priuatis colloquijs, vbi adulatio timeretur; ſed in Conuentu publico, huic rei indicto, omnium non ſtudia, ſed aperta ſuffragia in eum ibant. Incitabat non ipſe ſolùm æui maturus, & virtutum, vt tetigi, ſpectatus; ſed & ætas pueri, *quæ quando tandem gubernationi ſuffectura eſſet? Longum annorum interuallum,*

bella

bella in manibus, turbas & diſſidia in metu eſſe: quæ ſemper ferè comitari, vbi penes alios regimen eſſet. Ergo ageret cum Deo bene iuuante, expergiſceretur, & vel regni cauſſâ, caperet fraternum regnum. Surdę aures ad has voces, & ius infantis oſtendebat, & Hiſpaniæ conſuetudinem: quæ eò magis tuenda ipſis, quò minùs ille puer (hoc ipſo miſerandus) poſſet. Nondum tamen perſuaſerat; iterumque Conuentus, ſi fortè pænitentiâ ſubeunte mutaſſet. Non ignarus ipſe eius rei & affectuum, infantem chlamyde tectum occultè intulit: & cùm *Daualus* magiſter equitum, de communi conſenſu, iterùm tentaturus dixiſſet, *Quem regem, Ferdinande, renuntiare tibi placet?* ille acri voce & vultu, *Quem autem*, inquit, *niſi Ioannem, fratris mei filium?* Et ſimul puerum in ſublime extulit, nomen *Ioannis* identidem & *Regis*, vt mos eſt, ingeminans: iuſſitque vexilla explicari, & alia ſolita fieri in nouo regno. Tu Fides, tu Modeſtia, è cęlo paullìſper deſcendite, & hunc alumnum veſtrum lętis oculis videte: quantò illuſtriorem ſpreto ſic regno, quã ſi decem fraude vel ambiguo iure quæſiſſet? Sed pauci iſti *Ferdinandi*: cui Deus tamen regnum Aragoniæ paullò pòſt contulit, pretium virtutum, & Electione (de quâ dixi) ſiue iudicio delatum.

CAPVT V.

DE FRAVDE ET VI.

Has quoque priorum ſpecie interuenire.

SED violat Succeſſionis iura aut polluit ſæpè Ambitio quæ vim & fraudem miſcet. Quàm ſæpè ſceptra ſic delata non ad longinquos tantùm, ſed indignos? & hîc quoque ludi interueniunt: quos lubet paullùm, Sapientiâ volente, ſpectare. Venite qui regna æſtimatis, cælo æquiparatis: en ſeruulum, aut infimum homuncionem, ſuo ingenio ad ea ſublimatum. Videte:

I. Et primùm PISISTRATVM, qui fraude quidem, ſed virtutibus pænè debitum regnum Athenis quæſiuit. Ille comem & benignum ſe ciuibus oſtendere, etiam liberalem vbi opus; adeò vt refugium & aſylum iniuriâ aut inopiâ preſſis haberetur. Suſpecta iſta optimatibus: neque neſciebat. quos vt in ordinem redigeret, & ſatellitium pararet aliquo prætextu, ipſus ſe vulnerauit. Sic ſaucius, in forum delatus, ſanguinem & vulnera ciuibus oſtendebat, à potentibus illis, præmium ſcilicet benignitatis ſuæ in ipſos, accepta. Quin & vitam ſuam periclitari, niſi ſubueniant, quibus eam conſecraſſet. Fremitus & indignatio populi, mox ſuffragia, & cuſtodia illi decreta. Quâ cinctus, & inimicos ſuos ſtatim, & mox populum tyrannide oppreſſit. Nec omittendum hîc *Solonis* dictum, qui dolum odoratus ei ingeſſit: *Non rectè*, inquiens, *ô Piſiſtrate, Homericum Vlyſſem imitaris. ſiquidem ille flagris ſe conſcidit, vt hoſtes falleret; tu te vulneribus, vt ciues.*

Ac genera ſanè fraudium plura ſunt: ſed vna ad rem hanc Succeſſionum apposita, quæ crebra. Eſt eorum, qui inſerunt ſe in alienam familiam & callidè adoptant: hiſtrionio toto & ludicro initio, ſed quoties in turbas & cædes iuit? Fuit in Macedonia ANDRISCVS quidam, homo vltimæ ſortis, diurnâ mercede vitam tolerare ſolitus: qui *Philippum* ſe ſubitò, *Perſei* regis filium dixit. Et oris ſimilitudo ad auum inclinabat. Ipſe dixit, alij credunt aut credere ſimulant: Macedones & Thraces maximè, tædio Romani imperij, quod nouitate & aſperitate diſplicebat. Itaque ingentes mox copiæ, & Prætorem Romanum fudit: donec à *Metello* idem victus, & in catenis Romam ductus triumphatusque eſt. II.

In eodem imperio, ſed ſub *Tiberio* Principe, CLEMENS quidam exſtitit, reuerà ſeruus *Agrippæ Poſtumi*, quem nepotem ſuum ex *Iuliâ* Auguſtus in Planaſiam inſulam relegauerat: ſed famâ & fallaciâ, mox ipſe Poſtumus effectus. Iuit enim magno animo, auditâ morte Auguſti, in inſulam, vt dominum furtim educeret, & ad Germanicos aut alios exercitus ferret. Sed dum tardiùs nauigat, interfectum *Agrippam* repperit: & huc iam delabitur, vt ſeſe eum ferat. Venit in Etruriam, ignotis locis ſe abdit, crines barbamque in ſquallorem promittit: mox per idoneos homines ſpargitur, viuere *Agrippam*. primùm occultiùs, vt vetita ſolent: tum vago rumore apud imperitos aut turbidos, eoque noua cupientes. Iamque in municipijs & colonijs ſe oſtendebat, ſed leuiter & obſcuro diei, & copiam ſui haud plenè facturus. Augentur aſſeclæ, audet Hoſtiam venire, atque adeò in vrbem, & occultis cœtibus celebrabatur. Tiberius, III.

rius, non ignarus periculi, ambigebat, vim militarem, an fraudem ſtaudi opponeret: & hæc magis placuit, electique *Salluſtij Criſpi* operâ duo milites, qui ſimulatâ conſcientiâ adiuerunt, pecuniam & pericula ſua offetentes. Mox noctem ſpeculati & ſolitudinem circa eum, acceptâ idoneâ manu, victum & ore clauſo, in palatium ad Tiberium attraxêre. Ibi interrogatus, *Quomodo Agrippa factus eſſet?* reſpondiſſe liberè fertur, *Quomodo tu Cæſar*: dolum & illi maternum obijciens, quo ab Auguſto adoptatus eſſet. Secretò interſectus eſt, magnâ inter tormenta conſtantiâ, cùm neminem conſciorum edidiſſet: nec Tiberius (prudenter in talibus) vlterà quæſiuit.

IV. In Syriâ ſimilis dolus, etſi vix dolus. *Demetrius Soter*, ille qui Româ obſes profugerat, ijs imperabat: cùm certâ, nec iniuſtâ de cauſsâ, Antiochenſibus offenſus, bellum ijs infert. Ipſi extremorum metu, ad noua remedia confugiunt, & vilem quemdam è plebe ALEXANDRVM ſalutant, & *Antiochi* filium faciunt, ac repetere optimo iure paternum Syriæ regnum. Fraus cui non apparebat? ſed nouitatis ſtudium (inſitum popularibus, & addo Orientalibus) ſiue odium Demetrij effecit, vt crederent quæ non crederent, & certatim Alexandrum omnes amplexi. Ipſe mirabatur nouam ſuam ſortem, & tot comitum militumque agmina: ac vires propè Orientis trahebat. quibus ſtipatus pugnat, primò parùm feliciter; mox aliter, & non vincit ſolùm Demetrium, ſed cædit. Eo facto pacificus Syriæ poſſeſſor, quod ſolet, in vitia & luxum ſe effudit: paruis Demetrij liberis, nec ab ijs metu. Sed cùm adoleuiſſet *Demetrius* Demetrij F. cum paruâ manu Cretenſium rem aggreſſus, adiutores repperit, & pari leuitate ad ſe tranſeuntes, qui à patre defecerant; in his, ipſos Antiochenos. Itaque ſolutum illum, & inter ſcorta ac menſas iactatum, inuadit, ſuperat, trucidat. Hic finis ſcænici & imaginarij Regis, ſed ſatis tamen diuturni, quique annos nouem & menſes decem in imperio alieno fuit.

V. Alius ab iſto, ſed tamen ALEXANDER, & in finitimâ Iudæâ, ipſe Iudæus genere, adoptauit ſe in familiam *Herodis* regis. Occaſio erat, quia facie *Alexandrum* referebat, ab illo exſtinctum. Igitur mortuo Herode hic reuixit, & fucum etiam acutioribus faciebat, naturâ & ingenio vafer, tum ipsâ illâ ſimilitudine valdè geminâ, & vel noſcentes fallente. Venit igitur Cretam, & Iudæos illîc induxit ſeſe agnoſcere, pecuniam & alia vſui dare: quod idem in Melo inſulâ, omnibus ſubtractum verum neci Alexandrum, aliumque ſuppoſitum, credentibus, vulgantibuſque. Ita Puteolos appulit, pari illîc Iudæorum credulitate & gaudio: ac mox Romam, grandi comitatu, regiâ pompâ. nam & Iudæi, qui Romæ frequentes, & in his hoſpites notique *Herodis* obuiam ire, iutare eum eſſe, lecticam eius deferre: prorſus vt à regio cultu & faſtigio, præter Cæſaris auctoritatem, nihil abeſſet. Et ſanè Cæſar Auguſtus moueri quoque cœperat: ſed retentabat, quòd vetus ille & veterator *Herodes*, non videbatur, in re tantâ decipi potuiſſe. & denique vt experimentum caperet, mittit *Celadum* vnum è libertis ſuis, qui olim familiariter cum *Alexandro* & *Ariſtobulo* fratre (nam & is ſeruatus dicebatur) verſatus fuerat: ſed quid? impoſitum ipſi Celado, & ille quaſi notor & aſſertor ad Cæſarem redit. Tamen dubitat, ipſum Alexandrum vocat. & fagaciter animaduertit manus calloſas, & duratas opere; item in ſermone & moribus non illum Principalem Genium & gratiam, quæ ſolet ſic natis comitari, & vel inuitis inſcijſque adeſſe. Tum etiam interrogat, quid factum *Ariſtobulo* eſſet, & cur non ille adueniſſet? Cauſante ipſo, Cypri hæſiſſe, ob pericula maris & itinerum, & ne, ſiquid durius eueniſſet, totum Mariamnes genus vnâ periret. Hæc illo canente, & doctore eius accinente, qui ſimulatâ grauitate aderat; Cæſar ſeductum adoleſcentem monet & interminatur vera dicere, & propoſitâ impunitate, *Quis eſſet?* interrogat. Ille verò metu inſtantium, & ſplendore illo præſenti territus, vera fatetur, ſeriem fabulæ denarrat: & à Cæſare ad remum damnatur, vt fidem in vitâ datâ non falleret, doctorem eius exuit vitâ. Reliquis ſatis ſupplicij cenſuit credidiſſe, & pecunias effudiſſe.

Hæc vetera, aut longinqua videbuntur: addam haud longè ab æuo, aut finibus noſtris. Ecce in candidâ & ſimplici illâ Germaniâ, exſtitit PSEVDOFRIDERICVS, tempore *Rudolſi Habſpurgenſis* Imperatoris, qui verum ſe *Fridericum* diceret, mortuum ante * plures annos. Obſidebat tum Rudolfus Colmariam: ſed haud vanè territus, VI. ∞. CC. LXXXIV. * XXII.

ritus, quòd impoſtor ille in Germaniâ noſtrâ inferiore, magnas ſibi vires, nobiles, vrbeſque adiungeret; ſolutâ obſidione, Rheno prono deſcendit, & quaſi veneraturus veterem Auguſtum acceſſit. Sed eius compos, interrogatum quis, vnde, quare ſic eſſet, igne in opido *VVitzlariâ* combuſſit.

VII. ∞ CCC. XLVIII. Pòſt in eâdem Germaniâ nobilis impoſtura circa Marchionem Brandeburgenſem VOLDEMARVM euênit. Is ante annos triginta & vnum amiſſus, ſiue mortuus peregrè erat: cùm *Rodulfus* Saxoniæ Dux deſpicit, quâ viâ *Ludouicum Bauarum*, *Ludouici Auguſti Filium*, Principatu Brandeburgenſi pellere poſſet. Componit fabulam, ipſe inquam eius poëta & actor. nam molitorem quemdam ſecretiò habitum, omnibus notis inſignibuſque arte & aſtu inſtructum, ad verum illum Marchionem, producit tandem in ſcænam: atque ecce populares, deſiderio & more plebis accurrunt, ſe & ſua, pleriqueque arces & opida etiam tradunt. Reſiſtentes, partim Saxonis copijs, partim *Caroli Bohemi*, qui Imp. à quibuſdam deſignatus, ad deditionem coguntur. Ipſi Bauari, & auxiliares eorum Palatini, variâ fortunâ certant, & grandi vno prælio vincuntur: capto *Rudolfo* Palatino Rhenenſi, cum LXXIX. è nobilitate equeſtri. Deniq; triennio toto cluſit, aut potiùs illuſit ille molitor: donec captus tandem ignem ipſe, infamiam fautores eius ſubierunt.

VIII. ∞.CC. XXV. Sed in vicinâ etiam noſtrâ & ſociâ *Flandriâ* factum, omnia dicta adæquat aut ſuperat. Fuit *Balduinus Octauus* Flandriæ Hannoniæque Comes, & idem grandi auſu progreſſuque Orientis ſiue Byzantij Imperator. Dum illîc res gerit, in prælio contra Bulgaros cadit: nec ambigua res erat, donec quidam BERNARDVS RAINSVS, Campaniâ Gallicâ oriundus, & ſpecie religionis iuxta Valentianas in ſilua quadã Anachoreta; donec is, inquam, vulgaret fingeretque poſt annos XX. reducem & rediuiuum ſe Balduinum eſſe. Impulſus à nobilium quibuſdam creditur; & ætas, forma, aſtus, atque etiam audacia aderant ad fallendum. Igitur, rebus in Hannoniâ motis, in Flandriam ipſam cum hac famâ venit: & rarâ quadam oris grauitate, commemoratione hominum rerumque priorum, ſtemmatis totius notitiâ, etiam ſagaces cautoſque inducit. Deſciſcunt & adhærent paſſim, faſtidio etiam & contemptu fæminei imperij: quòd *Ioanna* id temporis, Balduini filia, rebus præſidebat. Quin ipſa profligata, & propemodum in Querceto opido intercepta, præſidium & refugium ad regem *Ludouicum Octauum* Galliæ habuit: qui ſubuênit, ſed cùm priùs à Senatu *Ioannæ* examinatus inquiſituſque planus ille eſſet. Eius enim Præſes ſic dixit, rogauitque: *Tu quocumque nomine appellandus, ſi te verum Balduinum iactas, cur Orientis magnum imperium deſerüiſti, ad hoc minus properaſti? Cur apud notos atque optimè de te meritos duces ac ciues, mortem ſimulaſti, vitam diſſimulaſti? Quæ commenti cauſſa, aut merces? An numquid ij oderant? etiam nunc reſument, ſi verus es Auguſtus. Obnoxij ſemper ſubditi fuerunt; atque vtinam illi domino eſſe poſſint! Quid ad nos potiſſimùm veniſti, tot luſtra non viſus, niſi vt inter ignotos ignotus falleres? Viginti anni iam ſunt à morte illius, quem te dicis: quibus tenebris, & quâ cauſſâ, tam curioſè te occuluiſti, ſic vt nec aura famæ de te ſpirauerit? Paſſi multa mala fuimus, & ob id te mortuum: mederi vnâ voce, vno ſcripto poteras*, VIVO: *cùm non feceris, ego etiamſi viuis, viuum te habebo? Impietas tui non meretur: abi ingrate à patriâ, cuius caritatem exuiſti; à Principatu, cuius curam abiecisti; à ciuibus, quos obliuione ſepeliſti.* Dixerat Quæſitor: at ille mirum quâ confidentiâ, & ex ipſâ fidem præſtruens: *Domi*, inquit, *inclementiores ciues, quàm foris hoſtes, repperi. Tu me Flandria, mater & altrix reijcis, quem Græcia, Macedonia, Thracia aduenam excepit, coluit: ipſa Barbaria, maieſtatem veritus, ſeruauit. At enim, vbi delitui? audite, & caſuum humanorum miſereſcite, ſi quid tamen humani in pectoribus iſtis habetis. Captus prælio ad Hadrianopolim à Bulgaris, ab iiſdem in cuſtodiâ habeor, ſatis lentâ & remiſſâ: vſque eò vt effugium etiam patuerit, & animo iſto ac Deo ducibus me liberarim. Cùm ad meos propero vagus & erro, in alios barbaros incido, ignaros fortunæ meæ, & ab iis in Aſiam trahor ac vendor. Heu miſeriam! pudet, ſed vos narrare cogitis: Syri me habent, & in ergaſtulum ruſticum damnant. Ego Balduinus, Comes, Imperator, quâ manu ſceptra tenui, raſtra tractaui, plures per annos: donec à Germanis mercatoribus caſu tranſeuntibus, quibus me aperui, pretio liberarer. Ij me domum remiſerunt: vos expellitis? ingrati, immemores veterum beneficiorum, quibus aui veſtri, patres, etiam tu atque ille, à*

me affecti eſtis. En ſenium & hanc canitiem, quò reſeruati ſumus? poſt tot fluctus, ſcopulum repperi, vbi portum putabam: ipſa mea filia, mea Ioanna, patrem non agnoſcit, ne Comitem cognoſcat. Hæc & plura opportunè diſſerens, magnitudinem ſuam vel fallaciam tuebatur: vario animorum motu, & pleriſque ad illum inclinatis. Adeò, vt nobilium populariumque bona pars ſtatim adhæreſceret, Comitem & Auguſtum ſalutaret: donec re iam in præcipiti, *Ioanna* ad *Ludouicum* Regem ſupplices Legatos mitteret, vt *Balduini*, auunculi quoque ſui, magnam ſanctamque memoriam, ab impuri nebulonis contage tueretur. Suſcepit negotium Rex, diem homini dicit: venit ille magno comitatu, ſolitaque fiduciâ & faſtu. Veſtis erat purpurea, alba in manu virga, barba promiſſa, à quâ vulgò *Peregrinus Longabarbus* vocabatur: ſiſtitque ſe Regi, Peronæ. Ille orditur, ſuccinctus nobilitate & Senatu: *Flandria in fide & clientelá meá eſt, ne mireris te huc vocatum: quod more & iure, non ambitione aut vſurpatione factum. Siue iniuriá afficeris, à me vindicandus es; ſiue afficis, puniri debes. Vtinam Deus & cælites facerent, vt tu ſis ille Balduinus, mihi auunculus, amitinæ meæ pater, nec vno nomine Galliæ meæ illigatus. Vtinam! inquam. ſed famæ tot annorum, tam conſtanti, quid faciam? illa te iugulat. Credere me abnuis, & vnus tot millibus contradicis: ſed fidem ex genere humano tollis, ſi conſenſui mortalium non vltrà credimus. Tamen effare, faueo ſiquid habes quo famam redarguas, quo Balduinum te aſſeras, quo veterem meum cognatum aut potiùs parentem à mortuis reſtituas. Si ille es, breuiter ad hæc reſpondere, & ſtatim, potes. Quæro, Téne pater meus Flandriæ Comitem dixerit, iura dederit? quo teſte, loco, tempore, ritu? Baltheóne te & inſigni militari donarit? Quæ mulier ex Francicá nobilitate, quo conciliante, quo auſpice, loco, cœtu nupſerit? Quid hæres? hæc ignorare de ſe verus Balduinus non poteſt.* Iſta Rex: tamen audacia illa, velut deprehenſa, hærebat, & ſpatium cogitandi recolligendique ſui petebat. Inde pro impoſtore haberi, & contemptim dimitti: dimitti tamen, quia ſub fide publicâ veniſſet. Nec diu pòſt in Burgundiâ captus, ab equite gentis Chaſtenaiæ, *Ioanna* offertur: quæ conuictum confeſſumque, vt dicunt, laqueo ſtrangulauit. Non tamen ſine plebeculæ rumoribus, quæ patrem ab improbâ filiâ in ligno ſuſpenſum, tunc & diu poſteà differebat.

Nónne conſimile in Hiſpaniâ, cùm IX. *Alfonſus* Aragoniæ rex eſſet, iuuenis & vndecennis, matre gubernante? ſuperuênit qui ſe ALFONSVM veterem adfirmaret, ante annos viginti & octo ad Fragam cæſum. Pro colore adferebat, tædio ſe rerum humanarum in Aſiam & Terram ſanctam iuiſſe, illîc bella pro Deo & religione pugnaſſe, rediſſe ad ſuos culpis expiatis. Cur ſpernerent, & puero ac mulierculæ potiùs adhæreſcerent? Mouerat multos, res turbaturus haud dubiè, niſi Cæſarauguſtę captus laqueo gulam fregiſſet.

Tædium iure vereor in paribus auſis & euentis: quî tamen duos MVSTAFAS ſileâ, in Turcarum imperio, vt nec id ſit à ſcęnicis his ludis immunis? Priòr fuit *Muratis Secundi* principatu, DVSMIS, ſed qui ſe *Muſtafam* diceret *Baiazitis* primi filium, quem fama & res erat, infelici illo prælio cum *Temir-lanco* perijſſe, vbi & pater eius captus. X. m. cccc. xx:i. Atenim poſt annos *vigintiduos* iſte ſe ſufficit, & fraudes ac turbas *Murati* miſcet. quas turbas? tantas, vt Begi, Baſſæ, & primorum plerique ad eum deficerent, ipſi Chriſtianorum Principes fœdus inirent, & Byzantij Imperator. Denique per triennium Muratem ſic exercet, vt incertum imperij & vitæ faceret: donec ad *Lopadium* lacum collatis caſtris (& Murates ipſe aderat) arte quàm viribus magis vincitur, & transfugijs paullatim nudatur. Iuuit ad hanc rem commentum callidum Legatorum, quos Byzantium vno tempore, ad fœdus & ſocietatem, ipſe & Murates miſerant. Sed Muratis iriti dimiſſi, illius impetrauerant: cùm tamen Muratæi, curſim præuenientes, audaci aſtu ſpargunt, ſeſe voti compotes, & Græcos à ſe ſtare. quod creditū ſparſumque in vtriſque caſtris, multos Muſtafæ detractos *Murati* iunxit. Denique fugit ille, ſed retrahitur, & Hadrianopoli ad pinnam muri laqueo ſuſpenditur.

XI. Alter MVSTAFA miri & noui commenti eſt, ſed ab alieno impulſu, & in alterius, vt putabatur, fructum. Ne graue ſit me diducere paullùm, quæ faciunt ad grauem illum nobis hoſtem. *Soleimanno*, maximo inter Turcarum principes, duæ vxores fuerunt, & ex ijs liberi: altera *Boſphorana*, è quâ MVSTAFAS; altera *Roxolana*, è quâ iſti quatuor, *Mahometes*, *Selymus*, *Baiazites*, *Giangir*. Sed omnes hos ætate & gratiâ apud militem *Muſtafas* anteibat; nec

dubium illius imperium, ſi id exſpectare, quàm habere maluiſſet. Pater ſanè eum ſuſpectum nimiæ ſpei interfecit. Iam è quatuor illis *Mahometes* obierat, & mox item *Giangir*: duo competitores ſupererant, è quibus *Selymum* fata & pater promouebant, *Baiazetem* mater, mirificè in eum prona. Fruſtrà maritum aliquoties tentauerat, vult fraudem & fortunam. Itaque re cum filio collatâ; viſum illis initium res nouandi per falſum *Muſtafam* facere, ad cuius nomen & gratiam miles facilè concurreret: ipſi deinde eo in rem ſuam vterentur. Reperiunt iuuenem audaciâ & facie idoneum, inſtruunt & dimittunt. Perſonam ſumit & agit, venit in Thraciæ loca quæ Valachiam & Moldauiam ſpectant, vbi equitum copia, & qui plerique viuo nuper *Muſtafæ* addicti. Ibi clanculùm & quaſi timidè ſe oſtendit, comites qui aderant muſſitant *Muſtafam* eſſe, fugâ elapſum à patre, & alium ab amicis ſubſtitutum qui interfectus pro ipſo eſſet, incuriâ, nec ſeriò agnitum aut inſpectum. Id argumentum fabulæ erat, ad quam ſpectandam agendamque ſtatim concurſus. Veniebant & ij, qui oculis ſuis *Muſtafam* interfectum viderant: ſed vel falli volebant, vt locus eſſet ſi non recipiendi *Muſtafæ*, ſaltem vindicandi. Iam pæne exercitus erant: ſed Sangiacci trepidi rem ad Soleimannum referunt, qui fraudis certus eos acerbè increpat, *Quid ita initijs non obſtitiſſent? vel nunc facerent, aut iram ac pœnam à ſe expectarent. Mittere ſe Pertauuum Baſſam, cum validis fidiſque copijs; ſed melius gratiuſque fore, ſi ij quod neglectum eſt ſarciant, & ignem nondum validum exſtinguant.* Sangiacci ijs monitis miniſque excitati aduigilant, concurrunt; aduentantes reprimunt, manus iam factas diſſipant & ſpargunt; nihil reliqui ſibi ad diligentiam faciunt, vt fidem & operam ſuam Domino probent. Tamen Baſſa superuênit: nec res adhuc *Muſtafæ* ſatis validæ aut conſtitutæ erant. itaque à præſenti metu fluctuare multi incipiunt, dilabi alij & transfugere, donec deſertus miſer cum præcipuis miniſtrorum in manus venit. Viuus trahitur Byzantium, examinatur, nihil celat: cura iam non de illo puniendo (quod ſtatim factum) ſed de filio patrem ſubit. Hócne illum auſum, in tam recenti Muſtafæ infelici exemplo? dolor non ab impietate ſolùm erat, ſed ab impudentiâ & temeritate ita. Et iam magnum aliquid parabat: ſed mater filium non deſerit, callida mulier & mariti ſui diu potens. Venit & rem fatetur, excuſat & deprecatur. *Quid enim magni miri,* inquit, *ſi in fratrem (non enim in te, cogita) aliquid molitus eſt, non tam ambitu, quàm metu impulſus? Leges ſiue fata noſtræ gentis ſunt, vnum non imperare ſolùm, ſed viuere; & exordium noui Principatus eſt, fraternum parricidium. Quid inquam mirum igitur, ſi ſuetre triſte & extremum hoc voluit? ſi vitam prorogaret? Naturâ impellimur, & te conſule. Hic ſcopus huius conatus fuit, miseratione, ſi conſideras, quàm irâ dignioris. Tu illam da. cui? filio. cui? & mihi vxori. nam certum non ſuperuiuere illi, & in vno duos occides. Quamdiu autem dature? me miſeram, inſtant fata, & in tua ſenis animâ adoleſcentis illius ſpirat, & mea.* Mouit intimum ſenile pectus & concuſſit mulier: dat veniam, ſed eâ lege vt filius ſe videat, & ipſe eam petat. Ergo aduocatur, & à matre quoque excitatur iam ſecurâ vt tutò veniat. Venit, ſed cùm in aditu paterni hoſpitij eſt (extra vrbem conueniebant, nec temerè filij patre viuo in ipſam intrant;) ecce milites; qui deſcendentem ex equo tradere pugionem & gladium iubent. Id in alijs de more fiebat, ſed conſcientiâ ſtimulante omnia timet, & multus in oculis *Muſtafas* vterque erat. Mater tamen dat animos. quæ de induſtriâ ad ianuam exſpectat, & per feneſtram linteo obductam hortatur intrepidè pergat, viam omnem à ſe præmunitam. Accedit ad manum patris, petit veniam, & accipit, monitus magis quàm caſtigatus. Atque vt plenam fidem reconciliationis faceret, potum de more gentis iuſſit offerri: ſed nec hunc ſine metu bibit, venenum ſuſpectans, donec pater ex eodem poculo hauſtu ducto, omni eum curâ liberauit. Atque hæc Fraudium ſunt, addam

Violentiæ exempla.

Heu, quàm multa ea occurrunt! paſſim 1.
video aditus atque exitus Regiarum ſanguine reſperſos. Sed temperabo, & eligam. Ab Oriente ordior. atque ibi, in Iudæâ, triſte fatum Gedeonis familiæ video, vnius ambitione conſumptæ. Laudatus ille vir, & dux per quadraginta annos populi, liberos genuit & reliquit *ſeptuaginta*: atque hos legitimos. vnum è con-

concubinâ *Drumâ*, cui nomen ABIMELECHI. Hic poſt mortem patris imperio imminens, & adiutus maternâ pecuniâ atque amicis, copias collegit è vagis & ſordidis hominibus: cum quibus *Sichimam* vênit inopinatò, atque omnes ibi fratres *ſeptuaginta ſuper lapidem vnum* (vt ſacra loquuntur) interfecit, & velut immolauit. Quid ſi totidem alienos & extraneos? ô facinus! at ille imperium inuadit, & in triennium etiam retinet, vt cœperat, ſæuiens, & ſubditos variè affligens, ſic vt *Sichimitæ* arma caperent & rebellarent. Fruſtrà. domuit eos & occidit, & ipſum opidum deleuit, ſalemque in eo conſperſit. Sed cæleſtis vindicta tamen conſequitur, & cùm turrim quamdam oppugnaret, fragmine molaris lapidis mulier ſupernè caput eius contriuit. quo ictu collapſus, & iam moribundus, ad ſatellitem ſuum, *Tu me*, inquit, *gladio iugula, ne muliebri manu dicar cecidiſſe.*

II. * In Parthis *Orodes* regnauit, ille qui *Craſſum* victum iactat & occiſum. Is cùm ſenuiſſet, in luctu ob *Pacorum* filium à *Ventidio* cæſum, aquæ intercutis vitio laborauit, neque longè iam à morte. Quam tamen longum PHRAATI filio viſum exſpectare: & veneno eam maturat. Sed id contrà fuit, nec aliud quàm motâ aluo in medicinam abijt, & totius morbi ſenem alleuauit. Quod ille indignatus (neque enim pænitentia ſubijt ſceleris, cui vel Numen videbat aduerſari) ad apertum parricidium ab occulto tranſit, atque hominem palàm ſuffocauit. Iámne finis? minimè: catenata ſunt ſcelera, & poſt patrem fratres *triginta*, quaſi inferias, adiecit. Quis tamen illius finis? conſimilis. nam cùm in pace & fœdere cum Auguſto eſſet, cui & ſigna Craſſo erepta remiſit; hic viciſſim dona dedit, inter alia, pellicem inſigni formâ Italici generis, quæ prolem ei genuit *Phraatacem*. Hic ipſe vt adoleuit, conſcientiâ & operâ matris, patrem interfecit. Benè, benè. quídni dicam? tulit, quæ meruit, & quæ docuit: redijt in auctorem exemplum.

III. Breui ſtilo lata ſcelera in MITHRIDATE PONTICO ſtringam, cui bellum & clades fuit à Romanis, ſed mors ab ipſo filio. An & hoc immeritò? ecce ille matrem iam primis annis ſuſtulit, mox fratrem; deinde tres filios, totidemque filias. Cælum, terra, mare, aſpicere, ferre, pûrgare toties impium potuiſtis? Ignoſco Pharnaci, & animos ad ſcelus pænè addo: vindica adoleſcens auiam, patruum, fratres, ſorores, tot mortes (leue eſt) in vnâ.

Iam in PRVSIA Bithyno tyranno, Romanorum non ſocio rege ſed ſeruo, vix memorabile eſt, quòd is filium *Nicomedem* tollere è medio voluerit: quid ita? vt locum alijs filijs faceret ad regnum. Peruerſa aliqua pietas hæc fuerit. ſed ecce filius, rei conceptæ gnarus, ſcelus in ipſum vertit, & defectione populorum, regnum ei ademit, & deinde vitam. IV.

Relinquo te Oriens, fatiges me ſi perambulem: centeſimam partem (verè loquor) non libaui: ſed vnum tamen abiens hîc conſignem. PTOLOMAEVS inter Alexandri ſucceſſores, pulſo *Antigono*, Macedoniam occupauerat, pacem cum *Antiocho*, fœdus & affinitatem cum *Pyrrho* fecerat: ſecurus iam omnium, niſi ſororis, & ex eâ liberorum. *Arſinoe* erat, quæ in matrimonio *Lyſimachi* fuerat Macedoniæ regis. Itaque animum & artes intendit ad eam vnà cum liberis captandam: cautam tamen, monitam, & omnia timentem. Quid adhibet? machinam in hunc ſexum validiſſimam, amorem. ſoror erat, ſed quid ad rem? incendit, non abſterret ea cognatio Orientales barbaros, & res in mores & iura vertit. Itaque munera, legatos, litteras miſſitare; offerre ipſi ſocietatem regni, liberis hereditatem: nec alio fine ſe armis id occupaſſe, quàm vt ijs poſſet relinquere. In has res fidem ſe paratum dare quam vellet, & vbi vellet, apud ſanctiſſimas aras & templa. Quid multa? perſuadetur mulierculæ, ex fidiſſimis amicis mittit, qui iuramentum accipiat: quod ille incunctanter, & pænè inuitans, in veterrimæ religionis templo concipit, ipſa ſimulacra & altaria deorum tangens, ſeſuumque caput inauditis vltimiſque exſecrationibus deuouens: *Sincerâ ſe fide matrimonium ſororis petere; nuncupaturum eam reginam; eiusque liberos, ſuos heredes habiturum, nec alios.* Ergo Arſinoe ſpe iam plena, in conſpectum colloquiumque fratris venit: qui vultu ipſo & oculorum acrimoniâ amorem ſimulans, fabulam peragit, vxorem ducit, capiti diadema coram milite populoque impônit, &

Regi-

Reginam appellat. Secuta quæ ſolent nuptijs: & læta *Arſinoe*, *Caſſandréam*, munitiſſimam vrbem (quod vnum petebatur) vbi theſauri & liberi, præiuit, maritum introductura, & feſto apparatu exceptura. Viæ, templa, domus ornantur; aræ & hoſtiæ diſponuntur; filios quoque ſuos, *Lyſimachum* ſedecim annos natum, *Philippum* triennio minorem, patri & auunculo occurrere iubet. Quos ille extra portam obuios, cupidè & vltra modum ſolitæ affectionis amplexus, oſculis fatigat, nec dimittit.* Portam & arcem ingreſſus, ponit perſonam, ſumit ſuum vultum & affectum, ſtatimq́ue milite introducto, pueros iubet interfici in gremio ipſo matris, ad quam confugerant. Illa hoc miſerior, quòd mori cum ijs non licuit (ſæpè ſe gladijs interpoſuerat & obtulerat:) in exſilium cum duobus ſeruulis pulſa eſt: *Ptolomæo* tamen haud diu ab hac victoriâ triumphante, cùm Galli Macedoniam inundantes, victo ei caput paulò pòſt abſtulerint, in haſtâ, ad terrorem & fidem, circumlatum.

VI. Ad Occidentem iam mihi ire licet, & ordiri ab Hiſpaniâ: in quâ cùm Cn. Scipio, pòſt Africanus, victoriales & funebres ſimul ludos daret, captâ *Carthagine nouâ*: en duo fratres patrueles, CORBIS & ORSVA, qui de regno armis certaturi cum adeunt. Ipſe, vt mitis ingenio, omnia conatur & tentat, vt ratione non Marte iudice, rem componant: fruſtrà: campum & arenam volunt. Conceſſo, magnis animis concurrunt, ſed maior natu *Corbis*, facilè minorem natu, aſtu & armorum vſu vicit, atque occidit.

VII. Dicam in Italiâ de ROMVLO, *Tarquinio Superbo*, *Nerone*, tot alijs, qui ſcelere & ſanguine ſceptrum pepererunt? multa, & nota ſunt, ideoq́ue cum veniâ omittenda.

VIII. Vnde ad æuī noſtri parricidam nobi-
12.21. lem, & quod indignetur aliquis, felicem. Sceptra imperij Turcici tenebat *Baiazites Secundus* rebus geſtis clarus, & numeroſâ prole ſuccinctus, in quâ natu minimus SELYMVS erat, de quo eo dictum. Sex ille fratres habebat, è quibus duo primæui ſuo fato obierunt, tertius paternâ vi: duo ſupererant, ætate & iure imperij ante ipſum. Sed imperium tamen animo agitabat: & vt perueniat, patrem impedimento futurum, è medio vult ſublatum. Id variè tentauit, & primo colore aliquo pietatis. Mos Turcarum habet, filios Principis in certo loco aut opido claudere, nec finibus ijs egredi, niſi permiſſu aut iuſſu patris. Id contra ſpes aut res nouas inſtitutum videtur, & ne militibus aut populo miſceantur, captentúrve aut captent. At Selymus fines iſtos audacter migrat, comites & milites colligit, & cum hac manu ad patrem pergit. Miranti, & per legatos etiam expoſtulanti, *Ecquid ſibi vellet? patriæ leges, patris iuſſa ſperneret? quo fine, aut cauſſâ?* ille refert: *Non prauitate, ſed pietate motum facere. & Mahumetis legem eſſe, tertio quoque aut quarto anno viſere ad parentes: velle ſe parêre, & parentis optimi manum* (ita Turcarum etiam ſermo habet) *oſculari.* Baiaziti haud placitum, iterumq́ue legatos & aſperiora mandata mittit: quorum ſumma, rediret. Ille pergere nihilo ſecius, & iam Hadrianopoli appropinquare; uxus, vt putabatur, occulto fauore & gratiâ Genitzarorum, quos in partes traxerat. Erat in eaipsâ tunc vrbe pater. qui fraudes aut vim metuens, & ſimul vrbi dominæ timens Conſtantinopoli, vbi theſauri & regia gaza erat, illuc concitus pergit. Idem filius, & patrem in vico aſſequitur qui *Tzurulus* appellatur: quid? ad manus oſculum? imò ad manus conſertionem, & ſuos inſtruit, & vim parat facere: patre contrà, cùm eò ventum videt, dirigente. Pugna committitur, anceps & cum diſcrimine, maior etiam metu Baiazitis; qui haud de nihilo fidem ſuorum ſuſpectabat, & Deum ac Mahumetem altâ voce inuocabat, vindices patriæ & imperatoriæ maieſtatis. Audiuit ille (non enim iſte) & fugit Selymus, vaſa & impedimenta omnia amittit, animum & impietatem retinet: ac *Capham* cùm veniſſet, copias iterùm colligit, & primâ hieme in Thraciam redit. Fiduciam etiam Genitzari dabant, qui in vrbe tumultuati, *Achmetis* (is frater maior erat) imperium aſpernabantur, atque adeò legatos eius qui tunc aduenerant, per ignominiam eiecerunt. Occultè ad Selymum etiam miſſis, vt approperaret: ſeſe cetera exſecuturos, & manu viam facturos ad ſolium & ad ſceptrum. Imperium illud miles temperat, prauo & noxio more: nec alia cauſſa exitij aliquando erit. Sed *Achmetes* horum non ignarus, cùm ipſe quoque iuxta Conſtantino-

tinopolim veniſſet; & militum quidam operam ac fidem obtuliſſent, adnuit, ſed quod momentum inclinationi aliorum facturum erat, aurum præſens, & amplioris ſtipendij ſpem, non adiecit. Imò vocem iecit, liberam, ſed intempeſtiuam, *Seſe vel inuitis illis imperaturum.* Offendit, & alienauit: iamque Selymus ad vrbem venit, tentoria in pratis fixit: cui obuiam factus *Corcutes*, frater alter, modeſti ingenij, & ſapientiæ ac religionis ſtudijs deditus, vt captus eſt gentis. Genitzari audito aduenisſe, ſtatim coëunt & tumultuantur: decem è ſuis ad Baſſas (Præfectos ſic nominant) ablegant, qui poſtulent, *Dominum & Sultanum Selymum eſſe: Baiazetem vltrà non eſſe, ætatis & virium imbecillum, nec molem imperij ſuſtinentem. Hoc ipſi edicerent, ſuaderentque volens faceret, quod vel nolens adigeretur: & cederet, aut cædi ipſi Baſſæ exſpectarent. Sententiam omnium ſic ferre.* Hæc dicta, & prompti facere erant: ergo timor Baſſas inceſſijt, & Baiaziti rem & diſcrimen exponunt. Generoſus animus, & veteris laudis factorumque conſcius, indignari; nihil indultum velle, arma & manus ſuorum ſpectare, & implorare. ſed abnuentium: atque ibi primus Baſſarum (*Vizirum* dicunt) *Muſtafas*: *Ergo ſupremum vale Imperator*, inquit: *nam nos quidem morituri te alloquimur, neſcio an moriturum. Hoc animi tui decretum, vltimum nobis iam dicit*: & minas militares addit. Mouetur ille, & ipſos miſeratur, atque infit: *Ergo certum ijs, vitam nobis adimere? & huc ventum?* Muſtafas: *Huc ventum: quod ad nos attinet: de te, Deus meliora. ſed vt optima, ſpiculis tamen haſtarum* (verba ponimus) *de ſolio imperatorio ſcito te detrahendum.* Senex videt neceſſitatem vltimam eſſe, & pauliſper vocem compreſſam ſoluit: *Agite igitur*, inquit, *ad filium ite, nuntiate rerum ſummam illi permitti.* Filius venit, pater excipit, vultu quidem lætus, & theſauros ei atque alia imperij reſignat. Tum & ſolium conſcendere iubet, ſed recuſantem: & ſubdolâ modeſtiâ, ſolam pietatem, affectuínque viſendi patris, præferentem. Iterùm iubet, propinquo etiam periculo monitus, & minaces militum vultus voceſque audiens, aut videns. Admittit filius, ſed in ſequentem diem. Conueniunt frequentes, equites pediteſque: ſedet pro tribunali, & imperij iuriſque vſurpandi cauſsâ, vnum è Genitzaris ſuſpendi laqueo iubet: ceteris ſpe factâ benigni ſimul, & fortis dignique maioribus imperij. Cuius primum facinus, relegatio patris *Dimotucum*: & priuſquam perueniret, interitus veneno procuratus. Aiunt medicum eius corruptum id obtuliſſe, adamante minutatim confracto, & cibis immixto: cui tamen pretium operæ mors fuit, & ceruix inciſa, cum voce Selymi prætuâ: *Veteri domino infidum, nouo fidum non futurum.* Itum in alias cædes. & quinque fratrum filij occiſi: tum ipſe frater *Corcutes* neruo arcus ſtrangulatus, cùm è fugâ reprehendi curaſſet. Supererat *Achmetes*, primus fratrum, & ſocietate Ægyptiaci etiam Sultani validus: ſed falſis Genitzarorum litteris elicuit: tamquam faſtidientium nouelli & iniqui imperij: prodiret modò, arma cum ipſo in hunc ſociaturis ſe daret. Prodijt, pugnauit, victus, ſuffocatus eſt: & ſolus iam certuſque Selymus Princeps. Qui in Baſſas & Proceres variè item ſæuijt, homo cædis totus & ſanguinis: idem tamen Fortunæ (non enim Deo) carus, & qui res maximas in imperio ſuo geſſit. Perſas vicit & reppulit, Sultanum Ægypti ſuſtulit, & amplum id regnum ſibi poſteriſque firmiter ſubiecit. Nihil etiam priuatim aduerſum: & dormire videbatur cæleſtis Iuſtitia, niſi quòd in extremo actu ſe oſtendit, & peſte correptum extinxit, ipſo loco & vico vbi prima cum patre ſigna contuliſſet. Sed & filio tamen felix fuit, magno illo & infeſto nobis *Soleimanno*: vt externarum rerum fluxus, non ſint teſſeræ ſemper beniuolentiæ diuinæ.

Atque illud ſæculi noſtri eſt, hoc etiam ſoli. Fuit ADOLPHVS EGMONDANVS, cui pater *Arnoldus* Geldriæ Dux & dynaſta erat. Ille adoleuerat, ille ſenuerat, & ægrè ferre cœpit patris diuturnum imperium & vitam. Itaque per factiones, quoſdam è popularibus in arma trahit, & patri bellum palàm facit. Sed pater viribus & cauſsâ melior, obſeſſum in opido *Venlone* tenet: ac denique Principum vicinorum interuentu pax coit: hac lege, vt iuuenis vrbem *Nouiomagenſem* ſibi accipiat teneatque, in quâ liberè & ſolus dominetur. Sed exigua hæc ei portiuncula viſa, reſilit mox à fœdere, familiares quoſdam patris in eius contumeliam laqueo enecat: & cùm videt à ſe vim fruſtrà tentari, ad alienam potentiam fugit, ad noſtrum *Philippum Bonum*. Bruxellam venit, patrem accuſat, ſeſe IX.

appro-

approbat; promittit multa : ſed apud verè *Boni* Principis ſurdas aures. Deſperatis igitur auxilijs, ne patrem videat, Hieroſolyma properat, homo ſacer ſcilicet ad terram ſactam : paullò pòſt redit, omnium inops, quò niſi ad patrem? Recipitur amicè, & ipſe pœnitentiam & amorem ſimulat, ſed vultu non animo bonus. Nam fraudem & inſidias patri ſtatim ita ſtruit. Erat ſenex *Grauiæ* ditionis ſuæ tunc opido, cum vxore : venit quaſi per officium filius. More gentis epulantur & bibunt largiùs, ſaltant etiam in multam noctem : ipſo ſene Duce ſuſtentante, & in filij gratiam præter vires & morem lætiore. Tandem cubitum ſeſe confert. Vix fecerat, cùm adſunt à *Nouiomago* (ij iuueni parebant) ciues armati, & ab *Adolpho* clàm intromiſſi ; rectà ad cubiculum Ducis, duce filio, tendunt. Pulſant fores. ille è lecto, iocos & choréas etiam tunc cogitans, *negat id noctis ſaltare vltrà poſſe : iuuenes faciant, & abeant.* At illi effractis iam foribus adſtant, iubent ſurgere & ſe conſequi. *Quò autem?* ait ſenex, *& vbi filius?* Miſer, vbi auxilium putat, exitium eſt : & ille improbus, *Pater,* inquit, *neceſſitati parendum eſt, age ſequere.* Nec tantillum exſpectant, vt tuniculam interiorem aptet atque induat, ne tibialia quidem ſumat : ſed pater equitantem filium, nudis pedibus & corpore, ita ſequitur *Buram* vſque. Ibi carceri tætro includitur, & ſex annos totos (non illius, ſed & populatium impietatem culpo) ſex inquam annos detinetur. Tandem improbitas querelas vulgi excitat, ſed & minas Principum vicinorum : è quibus *Ioannes* Cliuiæ Dux, ipſius *Adolphi* auunculus arma etiam ſumit. Qui tamen à ſe parùm validus, auctoritatem vel auxilia à Pontifice *Paullo Secundo*, & *Friderico* Imp. petit. Illi ſtatim annuunt, ad *Adolphum* acres minaceſque litteras ſcribunt, & vt patrem luci & libertati reddat, iubent. Nec fit, ridet. Itaque ijdem *Carolo Audaci* noſtro, valido Principi, totam rem committunt : liberet ſenem, reconciliet filium, denique faciat quod ex æquo & vſu videretur. Ille vtrumque coram ſe ſiſtere iubet, qui in Galliæ finibus *Dorlani* tunc erat. *Adolphus* haud ſpernendam iram, & iuſſa, tam potentis vicini ratus, patrem ſecum eò ducit: accuſat in conſilio, fœda & falſa in eum ingerit: quorum facilè purgatus ſenex, bonorum & illuſtrium virorum teſtimonijs, tandem impatientiâ & fiduciâ eò prorumpit, vt filium ad ſingulare certamen prouocaret, ferro & Deo iudicibus innocentiam ſuam aſſerturus. Mos tunc ſatis creber in Martiali noſtro populo erat : ſed *Audax* tamen abnuit, fœditatem rei proponens & inſolentiam, & ſimul in euentu incerto certum ſcelus, vtercumque viciſſet. Ita re cum ſuis deliberatâ, pro ſententiâ dixit: *Arnoldus pater ſolus titulo Ducis vtatur : ſed filio opida arceſque totius Geldriæ cedat, ſolâ Grauiâ ſibi exceptâ. Accipiat in alimoniam de manu filij tria quotannis aureorum millia.* Hæ conditiones : quis abneget, imò quis non miretur filio tam bonas? Sed non ſilent hiſtorici, *Carolum* neſcio quâ occultâ cauſſâ an pacto, in filium proniorem. Quid tamen deinde? refertur ad filium, & quidem à viris primarijs & grauibus, inter quos *Philippus* ille *Cominæus* erat, qui hæc ſcripſit. At ille reſpondit in ipſa verba : *Malle ſe præcipitem dare parentem in puteum, ſe deinde ſuperijcere, quàm vt in has conditiones paciſcatur. Quid malum?* inquit, *pater alibi imperet, qui totos quadraginta annos omnibus præfuit? Æquum eſt, vt noſtræ quoque iam vices ſint : nec aliud admiſero, quàm de penſione trium millium, ſic quoque, vt pater totâ Geldriâ cedat, atque adeò excedat, nec vmquam pedem in eam referat.* En reſponſum, non tam impium (& ita tunc omnibus viſum) quàm inſanum. Igitur *Carolus*, cui aliæ res præuertendæ, cùm idipſum temporis *Ambianum* Galliæ rex intercepiſſet; dilatâ hac cognitione, expeditioni ſe parat. Iuuenis ſuſpicatus detentum ſe iri, auerſione animorum cognitâ, fugam cum duobus comitibus, Gallicâ veſte, ad ſuos capit: omnia in reditu vi & armis occupaturus, aut turbaturus. Sed ecce *Namurci*, dum Moſam flumen cymbâ tranſmittit, agnitus ab vno alteroque vectorum, mox à pluribus, capitur, & ad *Audacem* reducitur. qui *Viluordiam*, atque inde *Cortracum* duci, & in honeſtâ cuſtodiâ aſſeruari iuſſit. Manſit ad *Audacis* ipſius mortem : cùm *Gandauenſes*, pro ſuo tunc more turbas daturi, hunc idoneum ducem arbitrati, eum ſoluunt, & bello in *Tornacenſes* præficiunt; quos tunc Galli habebant. Iuit cum manu aliquâ, adequitat mœnibus, erumpunt præſidiarij, & miſer inter primos cecidit. Quid tu nunc pater? rationem aliquâ parte à iuſto Iudice vides. Carcere te puniuit? ipſe ſuſtinuit. Mortem machinatus eſt?

ipſe ſubiuit. Nec ſanguis hîc multus fuſus, aut violentæ cædes, fateor, vt in prioribus: mihi tamen libranti, impiæ Impietatis exemplum viſum eſt, & ſupra omnia infixæ & obſtinatæ. Nero, Tullia, aut alius aliquis, impetu peccauerint & calore: hîc meditatum, hîc diuturnum ſcelus eſt, nec adhæſit animo, ſed inſedit.

X. Apud nos hæc geſta, quid ſi in Græciam nouellam, & BYZANTIVM abeo? ſi ad illos à *Conſtantino* Imperatores? Fideliter dico, plura ſcelerum ab hac Ambitione exempla, quàm in aliâ Europâ totâ reperiam. Sollennia illa erant, necare, exſecare, exexcare: hæc patres in filios, item matres ipſæ; hæc filij in vtroſque patrabant. Quid patruos, fratres, agnatos dicam? in leui ſuſpicione, & minimo metu hæc facta: quaſi per ludum aliquem & iocum. Et vide ingenium ſæuitiæ! certum eſt, non aliâ re hominem magis abijci, & animo conatúque cadere, quàm Exſectione illâ aut Excæcatione. Qui aut virum viro, aut lumen demit: nihil ab eo viri vltrà formidet, & in pœnam aut ludibrium modò viuit.

XI. Sed claudo hoc totum de Ambitione, vno eoque iocoſo exemplo. CHAN TARTARORVM (eorum Princeps ſic dicitur) cùm *Stephanus* haud ita nuper optimus fortiſſimuſque Poloniæ Rex obijſſet, in comitijs de Rege creando, ipſe quoque per Legatos interuênit. Dixit & propoſuit iſta: *Potentem ſe eſſe, & poſſe myriades aliquot equitum* (vera ſunt) *educere è ſuis terris, Poloniæ tuendæ vel augendæ. Item frugalem ſe & continentem eſſe, ac ſine vllis ciborum delicijs, ſolâ equinâ infame contentum. Tertiò, quod ad Religionem, de quâ diſputari audiebat, Tuus, inquit, Pontifex, meus Pontifex eſto; tuus Lutherus, meus Lutherus eſto.* Si riſu excepta Legatio fuit, nemo quæat. effuſo maximè: & ecce hominem paratum omnia ſacra & deos deſerere, regnandi cauſsâ.

CAPVT VI.

DE PRINCIPVM INCLINATIONE.

Deteriores eos ſæpè fieri, & mutari.

NESCIO quâ cauſsâ occultâ, præter apertas, etiam euenit: vt cùm in alijs artibus vſu homines diſcant, & meliores fiant, in hac regendi ferè contrà; & Principes inclinent. Omnis ætas dicet, & rarò decurſum ad metam æquabiliter hunc curſum. Cauſſæ partim in Principe, partim Nobis, partim Principatu ipſo videntur: atque obiter examinemus. In Principe, quia initio magis intendit, & pudor eſt, & bonæ famæ ſtudium: quæ calcat paullatim, & in omnium obſequijs audaciam, & proteruiam, & contemptum ſumit. Iraque *rumor ille* (ait Lampridius) *qui plerumque nouis ſolet dominari Principibus, niſi ex ſummis virtutibus permanet.* Benè initio audiunt, & faciunt: ſed rarò conſtans eſt illa virtus, niſi firmo fundamento nixa & inſtructa. Secunda cauſſa, ab infirmitate ingenij humani eſt. grande illud imperij pondus aliquamdiu rectâ ceruice ſuſtineri, vix ſemper poſſunt: laſſantur, & ſe inflectunt. Quòd facit natura, prona in vitia: & magis, vbi non metus aut pœna retinet; ſicut in Principe, qui eſt ſuper iſta. Et niſi ipſum illud Honeſtum eum teneat, & Religio: quis eſt qui poſſit? Accedunt deprauatores, inſitum Aulæ malum: & qui prauè etiam facta laudantes, magis iſtuc ducunt. Itaque vt qui vinum bibunt, initio pares ſunt, & ſenſibus ſubſiſtunt: mox alienantur, & compotores etiam inuitant aut vrgent: ſic in potentiâ; cùm noua & modica, ferunt: diuturnâ corrumpuntur, & fiunt ebrij, & magis tales faciunt adulatores. Panegyricus ſcriptor rectè: *Vbi ſub tanto onere infirmitas lapſa eſt, faciunt licentiam de poteſtate:* habenas omnes ingenio ſuo & cupidini laxant. Cauſſæ etiam in Nobis & ſubditis, ſunt iſtæ. Credulitas prima. quòd temerè initio, etiam de malis aut ambiguis benè ſperamus: & quid mirum igitur falli? Neque illi ſe mutant: ſed nos opinionem. Inde iactatum apud nos prouerbium: *Flandros amare futuros Principes, odiſſe factos.* Cùm præſentes enim diſplicent, alios adſpicimus & optamus: atque vt ægri mutationem remedium deſtinamus. Secunda, quòd refractarij ſæpè & praui ſimus, & communiter etiam erga optimos ingrati: donec eſſe deſinant. Id Principes grauantur & indignantur, & paullatim affectum & curam à talibus abducunt. Magis autem, cùm ſeditio, rebellio, aut inſidiæ ſunt: tum & iuſtè putant ſe opprimere aut affligere, & plurium noxam omnes luunt. Auſim dicere, bonos Subditos facere aut

aut ſeruare Principes bonos. At cauſſæ in Principatu ipſo ſunt. quòd is ad Superbiam & contemptum inuitet: & vel firmiſſimos conuellat, & à ſtatu paullatim abducat. Sicut cæli à ſupero illo abripiuntur, & quamquam contrà nitentes obſecundant: ſic Principes ab ipsâ illâ poteſtate. Vidéſne priuatos homines in opibus magnis, aut proſperitate, deprauari, & à veteri viâ & vitâ flectere? idem fit iſtîc. Poteſtia impotentiam gignit, licentia libidinem, vitia: & vt pondera ab alto lapſa, in præceps eunt. Quid, quòd interdum ipſa Infelicitas muter? vt quibus domi aut militiæ res ſunt improſperæ, ipſi fortunæ, ipſis ſubditis (etſi extra culpam) obiraſcuntur; & vt in tempeſtate, clauum abijciunt, & dant vela ventis. Priuatim ſaltem oblectamenta quærunt, conuiuia, ludos, mulierculas: publicum omne decus aſpernantur. Exempla horum pauca videamus.

I. Inſigne primum in DIONYSIO IVNIORE tyranno Siciliæ: qui mortuo patre, mirè clementem ſe exhibuit & benignum. Tria millia nexorum, ob æs alienum, ſoluit; tributa per triennium remiſit; alia, in gratiam & famam populi. Sed noxiam dominationis certus, retulit ingenium, quod paullisper ſepoſuerat: auunculos interfecit, quos verebatur aut timebat; item fratres ſuos, nequis æmulus ſupcreſſet; mox in omnes promiſcuè ſæuijt, ille *Dionyſius* effectus, cuius non tyranni, ſed tyranuidis, nomen habetur.

II. At hic naturâ prauus: à cauſſis, & vi aut vitio Regni, PHILIPPVS Macedonum rex pænultimus; cui cum Romanis bellum fuit. Erat ſanè ille (Polybius teſtatur, qui nouit & vidit) plerîſque dotibus corporis atque animi ornatus: vultu decorus, corpore erectus, eloquentiâ promptus, ingenio & memoriâ validus, lepôre & dictis etiam facetus; atque omnia cum regio quodam decore & maieſtate. Acceſſit virtutum ſtudium in togâ, & in bello, animi magnitudo, & liberalitas: vno verbo, vix alium tantâ indole aut ſpe Regem Macedonia aut Græcia viderat. Sed ecce momento omnia vertuntur: ſiue Fortunæ culpâ, quæ aduerſa ei in Romanos, animum infregit, & ab inſtituto ad gloriam curſu reuocauit; ſiue delatorum vitio & ſuo, qui aures eis temerè & facilè præbebat. Sanè optimos quoſque à ſe ſpreuit, veneno & ferro graſſatus: ſed nec ſanguini & filio ſuo *Demetrio* tandem parcens. Denique ille *Philippus*, de quo omnia bona ſperata & videri cœpta, in omnia mala deſijt, prauus, inuiſus, infelix.

HERODEM Iudææ regem licet addere, inſignem, mitem, magnificum, primis ſex annis, ſi quem alium: reliquos triginta & vnum ſic immanem, trucem in ſuos alienoſque, vt *ſeptuaginta* Senatores regiæ ſtirpis interfecerit, vxorem ſuam, & tres filios: denique moriturus, ex omni Iudæâ nobiliſſimum quemque, quaſi ob aliam cauſſam, euocari ad ſe iuſſerit; & cùm veniſſent, ambitioſè ab amicis petijt, vt incluſos Circo, ad vnum interfici à militibus curarent. non obnoxam, ſed (vt aiebat) quò verus iuſtuſque dolor funeri ſuo exhiberetur, cùm nulla familia immunis ab hac clade eſſet. III.

Quid TIBERIVM Romanum Principem loquar? res pernota eſt, bonum fuiſſe, donec *Germanicus* ac *Druſus* ſuperfuêre; mixtum virtutibus ac vitijs, matre incolumi; pòſt in omne ſcelus, flagitium, & infamiam prorupiſſe, vt ipſum quoque interdum non factorum ſolùm (animo torquente) ſed vitæ pæniteret. IV.

NERO in eâdem re Romanâ notatur, magnus initio Princeps, magnum poſteà monſtrum: & Traiani elogium de illo fuit, *Omnes etiam optimos Principes longè à primo quinquennio Neronis abeſſe.* Quod in alijs fortaſſe verum fuerit; ſed domi tamen veneno frater ſublatus, ſecundo ſtatim anno, dedecorat hanc laudem. Plura exempla notare eſt: plura? imò plurima: ſed faſtidium paritatis vitandum eſt, & nihil hîc, quod ſingulariter narretur. V.

CAPVT VII.

DE FINE PRINCIPATVS:

Qui eſt, Publicum Bonum.

AT Princeps, ne inclinet ſic & labatur, ſed bonus ſit & perſeueret: quid magis eum fulciat & firmet, quàm Finis ſemper in oculis, quò ſpectet? Neque enim Principatus ipſe finis eſt, abſit, aut altitudo illa & ſplendor: ſed populi bonum,

Epiſt.xci. id eſt directio eius & tutela. *Officium eſt imperare, non regnum*, ait Seneca noſter. Græci *ἄνακτας reges* dixerunt, vt Plutarchus interpretatur, ἀπὸ τοῦ ἀνακῶς ἔχειν: quod eſt *curam gerere, & tueri*. Certè debent. ipſum *Regis* nomen apud Latinos eódem vocat: vt ordinem ſeruet, compoſitè imperet: quod qui neglegit, non regit ille, ſed diſſipat & perdit. Cogitet ſecum Princeps: *Ego ex omnibus mortalibus placui, electusque ſum, qui Deorum vice in terris fungerer: ego vitæ necisque gentibus arbiter: qualem quiſque ſtatum ſortemque habeat, in mea manu eſt poſitum.* O dignitas! vicarium Dei eſſe, & non eſſe æmulum? Vide vt ille ab orbe condito diſpenſet, & regat, æſtates, hiemes, anni tempora; fruges, fructus, tot vſui noſtro aut voluptati; cælos, terras, maria, omnia in ſtatu & concordiâ, etſi maximè diſcordia, ſeruet; parcat plurimùm, interdum puniat; verus pater ſimul & dominus generis humani: quid deſideres, præter hoc exemplum? Subſequere: & à Deo reges, ad Deum eant. Sint igitur in aſſiduâ curâ, ſed cum tranquillitate & pace: & hæc vtraque ſuis, quantum poteſt, procurent. Abſit otium. *neque enim ſpecie tenus* (ait Panegyriſtes) *ac nomine, fortuna Imperij conſideranda eſt.* Sunt trabeæ, & faſces, & ſtipatio, & fulgor, & quidquid aliud huic dignitati adſtruximus: ſed longè maiora ſunt, quæ viciſſim nobis, auctoribus fautoribuſque potentiæ, debent. Ibid. *Admittere in animum totius reipublicæ curam, & populi fata ſuſcipere: & oblitum quodammodò ſui, gentibus viuere. Accipere innumerabiles vndique nuncios, totidem mandata demittere, de tot vrbibus, nationibus, & prouincijs cogitare:* NOCTES OMNES DIESQVE, *perpeti ſolicitudine*, PRO SALVTE OMNIVM *cogitare.* En breuiter tuum munus, & in fine Finis, Populi ſalus. Exempla addamus, qui fecêre aut facturos ſe ſunt profeſſi. Inter iſtos

Seneca 1. De Clement.

I. TIBERIVS Imperator. qui pulchiâ voce (vtinam & re!) teſtatus, in pleno Senatu: *Dixi & nunc, & ſæpè alias P. C. bonum & ſalutarem Principem, quem vos tantâ & tam liberâ poteſtate inſtruxiſtis, Senatui* SERVIRE *debere, &* VNIVERSIS *ciuibus ſæpè ac plerumque etiam* SINGVLIS. *neque id dixiſſe me pænitet.* Pulchrâ, inquam, voce, & quam ſine Numine conceptam non reor, aut emiſſam. Quid verba facimus in inſtituendo Principe? ecce hîc compendium. *Seruiat*, id eſt audiat obſequaturque *Senatui* & bonis conſiliarijs: *ſeruiat vniuerſis*, in bono omnium procurando: *ſeruiat ſingulis*, in Iuſtitiâ adminiſtrandâ, iniuriâ arcendâ. Sine iſtis, non eſt Princeps, ſed tyrannus.

Quod TRAIANVS, item Imperator, II. conſiderans, cùm Præfectum ſuum Prætorij, de more, gladio ſuccingeret, daretque vitæ & necis poteſtatem: *Cape hunc*, inquit: *& ſi quidem rectè &* EX VTILITATE OMNIVM *imperauero, pro me; ſin aliter, contra me vtere.* Optimam *Optimi* illius vocem! Viuam, ſi reipublicæ viuo: ſi mihi, arma hæc in me verte.

Iam HADRIANVS Imp. quoties auditus eſt dicere? *Ita ſe rempublicam geſturum, vt ſciret* REM POPVLI *eſſe, non ſuam.* III. Iterumque, quod eódem ducas: *Talem ſe præſtiturum Imperatorem, qualem ſibi optaſſet priuatus.*

VESPASIANI etiam cæleſte dictum IV. eſt, qui ſanus valenſque, ſemper in publicis occupatus, etiam æger perſecutauit: & reuocantibus amicis, vtque ſibi parceret, *Imperatorem inquijt ſtantem mori oportere.*

Inferiore æuo HENRICVS Imp. *Friderici* filius, ita aſſiduus in rebus, vt vix V. ſerò cibum caperet. Cumque idem moneretur, valetudinem & vires cordi habere, reſpondit: *Priuato quidem homini omne tempus cibi eſſe, cùm id lubet, aut ſolet: at Regi, ſi nomen ſuum non abdicat, id ſolùm, quo vacat.*

Itaque rebus hominibuſque ſe dant, VI. etiam vilioribus: nam & ij Principatus membra. Inſigni hîc monito RVDOLFI Imperatoris *Auſtriaci*; qui cùm ſubmoueri à ſatellitio ſuo tenuiores quoſdam videret, ad ſe affectantes, non ſine ſtomacho edixit: *Per Deum* (ipſa eius verba ſunt) *ſinite homines ad me venire. Non enim ideò ad imperium ſum vocatus, vt in arculâ includar.* Melius nihil poſſum, deſino, & hoc infigo.

CAPVT VIII.

DE EXEMPLIS PRINCIPVM.

Ea facere ad Virtutes aut Vitia ſubditorum.

PRINCIPEM ob ſe bonum eſſe oportet, ſed etiam ob alios: quos talis emendat, aut alius deprauat. Nam homines inprimis ad alta iſta flectunt oculos, & exempla ſibi ſuis inde moribus ſumunt. Salluſtius: *Qui magno imperio prædıtı, in excelſo ætatem agunt, eorum facta cunctı mortales nouere. Ita maxima fortunâ, minima licentia eſt.* Sicut igitur regulam maximè rectam eſſe oportet, ad quam cetera diriguntur: ſic Principem. Et vt in corporibus grauiſſimus eſt morbus, qui à capite diffunditur: ſic qui ab illo. Pindari, ad Hieronem Siciliæ regem, aurea dicta ſunt:

Ἀλλ' ὁμῶς· κρέσσων γὰρ οἰκτιρμοῦ φθόνος·
Μὴ παρίει καλά. νώ-
μα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. ἀ-
ψευδεῖ δὲ πρὸς ἄκμονι χάλ-
κευε γλῶσσαν.
Εἴ τι καὶ φλαῦρον παραιθύσ-
σει, μέγα τοι φέρε)
Πὰρ σέθεν· πολλῶν ταμίας
Ἐσσί· πολλοὶ μάρτυρες ἀμφοτέροις πιστοί.

Attamen (melior enim miſeratione Inuidia)
Ne omitte honeſta. guberna
Iuſto clauo populum,
Veracemque ad incudem
Fabrica linguam.
Si enim vel leue eruperit,
Magnum feretur
Abs te. multorum diſpenſator
Es: multi teſtes vtriſque fidi.

I. ALPHONSVS rex Aragoniæ & Neapoleos, cùm de Subditorum moribus diſputaretur, dixit: *Vt herbas quaſdam ad Solis motum; ſic populares in Principum mores verti.*

II. ALEXANDER MAGNVS ceruice leuiter incuruâ & pandâ fuit, quod certatim Proceres & aulici imitati, quaſi ipſum ſic effingentes. Adeò & minuta obſeruant, atque æmulantur: vtinam ſic interiora & virtutes!

III. Luxus in conuiuijs, veſte, ſupellectile, familiâ, ad VESPASIANI tempora nimis Romæ inualuit: nec vel legibus potuit coërceri. at ſtatim, illo Principe, ſponte exoleuit. Cauſſa in Tacito: *Præcipuus adſtricti moris auctor Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuque. obſequium inde in Principem, & æmulandi amor, validiora quàm pœna ex legibus & metus.* III. Ann.

CAPVT IX.

DE IVSTITIA:

Quam Princeps in ſe, & ſuis, ſeruet.

INTER omnes autem Virtutes, ſunt quædam velut Regiæ, & Principales, vt *Iuſtitia* primùm. à quâ Homerus Reges δικασπόλους appellauit, *circa ius occupatos & verſantes*. Nihil ijs conuenientius, nihil dignius: & ſeruata, regna ſeruat. Seruanda autem, etiam in ijs quæ Principes, aut qui circa ipſos ſunt, tangunt. Mali doctores, qui à legibus eximunt: qui cum Caligulâ cenſent, *Omnia ipſi, & in omnes, licere.* Siue cum Salluſtiano Memmio: *Impunè quidlibet facere, id eſt regem eſſe.* Abite qui docetis, qui diſcitis: imò qui præeſt Iuſtitiæ, ad eam præeat, & exemplo commendet. Theodoſium imitetur, de quo Panegyriſtes: *Idem es qui fuiſti; & tantum tibi per te licet, quantum per leges antè licebat. Ius ſummum, facultate & copiâ commodandi, non ſecuritate peccandi experiris.*

Dixit, ſenſitque ANTIGONVS Macedonum rex, cui cùm blandiens aliquis ſuggereret, *Omnia regibus honeſta iuſtaque eſſe*: reſpondit: *Sunt hercules, ſed Barbarorum dumtaxat regibus. at nobis ea honeſta, quæ honeſta ſunt, & iuſta quæ iuſta.* Retudit adulatorem, & docuit, non regulam iuſtitiæ regem, ſed miniſtrum eſſe. Quid idem iterum? Scripſit ciuitatibus, vt *Si quid fortè iuberet, quod aduerſaretur legibus, ne admitterent: ac pro eo haberent, atque ſi inſcio ſe ſcriptum eſſet.* I.

ZALEVCVS verò & inſigni facto iuſtitiam aſſeruit. Legem, inter alias, Locrenſibus tulerat, *vt Adulter oculis orbaretur*: iuſtiſſimè, quia ij ferè ad hoc crimen illices ſunt, aut duces. At ecce filius paullò pòſt adulterauit, & legis reus etiam pœnæ erat. quam tamen populus conſenſu, miſeratione moti (vnicus enim erat) & in patris gratiam, remiſerunt: ſed patre abnuente & indignante. *Lex*, inquit, *ſancta & pœna, etiam in nobis eſto: ſed viam reppert, quâ illâ ſaluâ humanitati indulgeamus. Ipſe & ego,* II.

vnum ſumus, mihi ergo vnus oculus, alter ipſi eruatur : atque id factum.

III. CHARONDAS autem Thuriorum legiſlator, in eâdem magnâ Græciâ, ſeuerior & in ſe fuit, aut verè dicam crudelior. Nam & ipſe legem tulerat contra ciuiles factiones & cædes, *Ne quis cum telo in concionem veniſſe vellet: qui aliter, capitale id eſſet*. Accidit, vt ipſe rure veniens, & indictâ ſubitò concione, vti erat, ad eam armatus accederet. cumque æmuli occlamaſſent, *Soluere eum legem, quam tulerat, ac palàm cum telo eſſe*: ipſe errore cognito, *Mehercule ita eſt*, inquit, *ſed idem ego ſanciam*. ſtatimque ſtricto ferro incubuit. A fine aliquis laudet, à facto non probet.

IV. At PHILIPPVS MACEDO, Magni pater, quàm obnoxium ſe iuſtitiæ præbuit, & aures ſuas verberari vel conuicio paſſus eſt, quod ægriùs quàm gladio, Principes ferant? Dicebat apud eum cauſſam *Machetas* quidem: & Philippus parùm intentè viſus audire, &, re non benè totâ cognitâ, damnaſſe. Machetas non tulit, & Macedonicâ ac militari libertate, *Apello*, inquit. Philippus miratus & iratus, *Tu à rege? & ad quem?* Machetas: *Ad ipſum te*, inquit, *ſed vigilantem & attentum*: Siue, vt alij efferunt, *ad Philippum ſobrium*. Sed ſiue incuria, ſiue vinolentia tegi obiecta; excuſſit vtramque & re propiùs penſiculatâ, iniuriam Machetæ factam agnouit, & vindicauit. Quomodo? ſaluo tamen priore decreto: & æſtimationem litis ipſe à ſe dependit. Dupliciter laudandus. & quòd ſe, ſaluâ rei iudicatæ firmitate, immutauerit: & pœnitentiam, pœnam etiam ſuam fecerit.

V. Hæc in ipſis Principibus: circa ipſos, iſta. ARTAXERXES Perſarum rex, *Longimanus* cognomento, identidem obtundebatur (ſic loquendum eſt. importunè, & ſæpè, alter ingerebat) cùm, inquam, obtunderetur à *Satibarzane* gratioſo ſatrapâ, in re quapiam iniuſtâ, quam alteri volebat impetratam: ille tandem reſciuit, *triginta Daricorum millibus* emptum Satibarzanem, vt confectum hoc daret. Vocat igitur ad ſe, atque vnà Quæſtorem: & *Heus tu*, inquit, *triginta millia huic illicò adnumera: tu autem hæc cape, & tibi habe. Cùm enim dedero, nihilo pauperior ero; at ſi tuum illud conceſſero, multò iniuſtior*. Laudo, laudo. neque amicum alienauit, fidei cognitum; neque Iuſtitiam vllâ re violauit.

PHILIPPVS iterùm *Macedo* conſimile: VI. neque par tamen vndique. nam æquitate aſſidet, liberalitate non conuenit. *Harpalus* pro amico quodam, iniuriarum poſtulato, acer & multus apud Philippum intercedebat, & liberari volebat. Addebat, ſe pro eo mulctam, quanta eſſet, depenſurum. Hîc Philippus: *Quid tu igitur ſatagis, ſi mulcta dependitur?* Harpalus: *Nempe vt fama ſit ei ſalua*. Philippus: *Quid tu ais? & non æquius illum malè audire, qui malè fecit, quàm me innoxium, eius cauſſâ?* bonum factum, bonum dictum.

Noſtri aut patrum æui vnum adiungam. VII. Erat CAROLO AVDACI, Burgundiæ & noſtro Duci, vir nobilis in feruenti gratiâ: atque ei præfecturam opidi in Zelandiâ dedit. Ipſe ibi in otio, amorem concipit in fœminam corpore ſcitam & moribus, animo meliorem, vt docuit euentus. Primò aſpectus, obambulatio, ſuſpiria, & quæ ſolent amantes: mox audacior & verba miſcet, & affectum aperit, & ſolatium orat. Neque promiſſis abſtinet, & omnia tentat, quæ ſint expugnādæ. Fruſtrà, munita vndique caſtitas erat. Igitur deſperatione ad facinus ſe vertit. Præfectus erat, vt dixi, & *Carolus* noſter in bello: maritum igitur amatæ fœminæ proditionis inſimulat, & ſtatim in vincla miſſum carcere cuſtodit. Quo fine? vt vel hoc metu minisque illam moueat, & obnoxiam ſibi reddat: vel maritum ipſum amoueat, remoram amori. Cuſtodit igitur. & mulier caſta & viri amans ſtatim ad carcerem, à carcere ad Præfectum, deprecatura aut liberatura, ſi poſſit. Præfectus: *Et tu ô mea me rogas? imperium, quod in me habes, ignoras? affectum ſaltem mutuum redde, & maritum ecce reddo. Detinemur enim vterque, ille in meo, ego tuo carcere aut vinculis: ah, quàm facile vtrumque ſoluis! Quid renuis? amans peto, & per meam vitam; Præfectus peto, & per mariti tui vitam. Vtraque agitur: & perire ſi debeo, perdam. Atqui miſerere, & mulierem te, & coniugem oſtende*. Mulier rubere ad iſta, & ſtupere: & tamen pro marito etiam timere. Conſtat magis animo, quàm corpore: & trepidat, & pallet. Atque ille, quia moueri viſa, & leuiter vim verecundanti adhibendam ratus (ſoli erant) in lectum impellit, fruitur fructum, vtri-

que

que mox acerbum. Nam mulier confuſa & lacrimabunda abiens, pudoris magis quàm peccati ægra, iram & vindictam coquit: quam magis etiam accendit barbarum (quomodo aliter appellem?) Præfecti factum. Nam ille voti potitus, & cetera prolixa autumans, ſi æmulum ſuſtuliſſet: maritum damnari curat, damnatum capite plecti. At id non in publico, ſed carcere ipſo factum: atque ibi cadauer in arcam ligneam incluſum, mox ſepeliendum. Venit intercà mulier, ſiue accita ab ipſo (vt quidam tradiderunt) ſiue ſponte & ſuper ſalute mariti anxia: ſed venit, & vel ex pacto maritum recipere ſe ſperat. Ille benignè affatus, *Et maritum*, inquit, *quæris? habebis. Abi* (& digitum ad carcerem intendit) *inuenies, & tolle.* Nihil ſuſpicata abit, videt & percellitur, & animo ac corpore lapſa ſuper cadauer ſe abijcit: ac diu lamentata, recipit animum atque iram, rediensque atroci vultu & verbis. *Et hercules*, inquit, *reddidiſti maritum: gratia debetur, exſoluam.* Retinere & placare conatur, fruſtrà: non tigris magis ſæuiat, ſetu erepto. ſtatimque amicorum fidis aduocatis, rem denarrat, eius ordinem, & culpam ſuam non culpam: ac conſilium viamque vltioni exquirit. Cenſent omnes ad Principem eundum: qui inter alias virtutes (inſignes habuit, niſi ſuperbiâ & pertinaciâ corrupiſſet) eximius Iuſtitiæ cultor erat. Accedit duobus amicis comitata, auditur: vix creditur. & indignatur & dolet Princeps, hoc in ſuo ſolo, & è ſuis, quemquam auſum. Sed & mulieri edicere minaciter, niſi vera & certa afferret, malum habituram. Iubet manere in Aulâ, & in vicinum cubiculum ſecedere, dum Præfectum vocat: nam fortè & ipſe in Aulâ erat. Venit, introducitur & mulier. *Hanc noſtin?* ait Princeps. Colorem homo mutat: & Princeps exſequitur: *At querelas, quas ſuper te defert, etiam noſti? Atroces ſunt, & quas nolim eſſe veras. Quid ais?* Vacillat, perplexè loquitur, negat aliquid & annuit: donec Princeps ex vultu ipſo & ſermone culpam ſuſpicatus, vt tamen certior eſſet, remotis omnibus ſolum alloquitur. *Quam fidem mihi debeas, & quam beneficijs meis gratiam, non neſcis. Per hanc & illam te adiuro, vt quid in hac re ſit, liquidò & ſine ambagibus denarres. Fatenti gratia, aut aliqua ſeueritas, non deerit: nec abnuenti tormenta.* Ibi ille ad genua ſe abijcere, factum agnoſcere: denique mulierem culpæ omnis liberare, ſe onerare: ſe in gratiâ Principis refugium & ſolatium ponere. Quam vt magis impetret, illicitam libidinem purgaturum matrimonio offert. Princeps, quaſi aures præbens & iam mitior, mulierem reuocari, quoſdam è ſuis adſiſtere iubet. *Et heus tu, quoniam huc ventum eſt mulier, placétne maritum hunc habere?* Illa abnuit: & tamen voluntatem aut iuſſa Principis timens, adſpicit circumſtantes. Qui certatim innuunt aut ſuggerunt, accipiat conditionem viri nobilis, diuitis, apud Dominum gratioſi. Victa dat manus. quas Princeps iungi cum Præfecti iubet, & ſollennibus verbis matrimonium firmari. Firmato, iterùm Princeps: *Tu noue marite hoc iam nunc largire, vt ſi prior ſine liberis obeas, hæc coniux heres omnium bonorum tuorum ſit.* Libens concedit, teſtes audiunt, tabularius ſcribit. Et his iam peractis, noſter *Carolus* ad fœminam: *Dic ſodes, animo tuo factum iam ſatis? Satis*, inquit mulier: *At nondum meo*, ille ſubiicit: & ablegatâ fœminâ, iubet Præfectum in illum ipſum carcerem duci, in quo maritus cæſus, & pariter cæſum in arcam ligneam ſiue capulum deponi. Facta ſunt. tum mulierem ignaram eò mittit: quæ inopinato iterùm caſu conterrita, duobus maritis eodem ferè tempore, eodem certè ſupplicio amiſſis, mox in morbum incidit, & fato obijt. Hoc ſolùm alteris nuptijs lucrata, vt liberos ex priore coniugio diuites relinqueret, nouâ hereditate. Tragœdiæ exemplum eſt: ſed gratulor Belgicæ talem exitum, ſub tali Iuſtitiæ vindice: & vos ſucceſſores ſeruate.

VIII. Atque hæc circa Amicos breui, ſed memorabili, facto claudam MAHVMETIS *Secundi* Turcarum Principis, quem veriùs *Muchemetem* ſcribi, gnari linguæ perſuadent nobis. Memorabili, quia circa filium: & quid propiùs tangat? Is igitur *Muchemetes* filium habuit *Muſtafam*, imperio deſtinatum: & cetera bonum, libidinibus pronum. Hic *Achmetis* Baſſæ vxorem, inſigni formâ, adamabat, & blanditijs diu peruincere conatus, cùm non ſuccederet, inſidijs tentauit. Speculatus eſt tempus, quo in balneum mulier iuit (& ſæpè lauant ſe Turcæ:) & mox ſecutus cum paucis ſuorum, ibi nudam & fruſtrà renitentem com-

compreſſit. Illa ad maritum, maritus ad Imperatorem flagitium detulit, pœnas popoſcit. *Muchemetes* primò cunctati, tum aſperioribus verbis (ſed alius in mente ſenſus erat) Baſſam excipere: *Et quid*, inquit, *ſic grauiter de filio queri tibi viſum eſt? An neſcis te, & tuam, iuris mancipijque mei eſſe? Si filius igitur illam amplexus eſt, & animo ſuo morem geſſit, nempe ancillam meam amplexus eſt, ſine vllâ quidem culpâ, ſi me volente. Hæc cogita, atque abi: cetera mihi permitte.* Sed iſta iuris tuendi cauſsâ magis, quàm quia ſentiret, dixit: atque animi æger & ſaucius, filium ad ſe vocatum primò examinauit; tum confeſſum peſſimis verbis miniſque acceptum dimiſit. Et mox minas in rem confert: ac triduo pòſt, cùm aliquamdiu in pectore filius & Iuſtitia pugnaſſent, hac vincente, fauces Muſtafæ neruo arcus iuſſit effringi, & morte Pudicitiæ litare.

CAPVT IX.

DE IVSTITIA.

Quam Princeps erga ſubditos ſeruet.

QVID enim potiùs faciat? prima inſtitutio & admiſſio regum ab hoc fine fuit. Sine Iuſtitiâ viuere inter nos, id eſt in Societate, non licet: ergo aliquis, aut aliqui eligendi, qui huic adminiſtrandæ præſint.
Lib. 1. Liuius benè: *Multitudo coaleſcere in vnius populi corpus, nullâ re, quàm legibus, poteſt.* Planè nulla. hæc vinclum eſt, & vt ſic dicam, coagulum: ſolue, diſſipamur, & vt feræ ſolitariæ, vagamur. Homerus, qui omnia ſciuit, de Iuſtitiâ iſtud:

Odyſſ. 6. Ἥ τ' ἀνδρῶν ἀγορὰς ἠμὲν λύει, ἠδὲ καθίζει:
Quæ cœtus hominum cogit, ſoluitque viciſſim.

Cogit & ſeruat, ſi ſeruas: ſoluit, ſi neglegis & ſeponis. Mirum & breue, ſed verum eſt: nullâ re (ad vſum prouoco) quæcumque Reſpublica magis florebit aut floruit, quàm rigidâ & immotâ Iuſtitiâ: nullâ re magis flacceſcet & deficiet, quàm illâ tali. Hæc felicitas regnorum & ſtatuum, interna & externa. Interna quidem. nam quis neſcit ſcelera & flagitia per eam remoueri, virtutes promoueri? Externa. qui agri, viæ, maria frequentantur, & ſecuritas vbique &
1. De Conſol. phil. tranquillitas regnant. Boëtius egregiè: *Annum bonum, non eam de magnis fructibus, quàm de iuſtè regnantibus, exiſtimandum.* Quid iterùm Homerus?

Ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδὴς Odyſſ. T.
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχῃσι· φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ,
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης. ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ:
Vt cùm Rex bonus imperat, & metuens Diuorum,
In multis populis & fortibus. ille quoque idem
Iuſtitiam colit: obſerues & tunc ſola terræ
Fructus ferre ſuos, & fruges fundere, itemq,
Fœtificare armenta, & piſces exundare:
Nempe ex Iuſtitiâ. populiſque benè atque beatè eſt.

Si attendas, & dilates: quam laudationem vberem Iuſtitiæ non ſcribas? Ergo felicia regna reddit: eadem alia, ſi languet aut perit. O pulchrum, cùm licet gloriari aut dicere, quod GVILIELMI, quem *Acquiſitorem* vocant, temporibus in Angliâ: *Totum regnum puellam onuſtam auro poſſe peruadere!* m.LXXXV.
Vt poſſit, Iuſtitia

MON. I. *Seuerè adminiſtranda.*

Etiam in paruis rebus, aut iniurijs. I.
Quod fecit ANDRONICVS *Comnenus*, Imperator Byzantij: qui nullo diſcrimine nobiles aut nouos; tenues, diuites; ſuos, aut alienos, ſolitus culpæ conuictos damnare. In his *Theodorum* quemdam è ſuis caris, quem agricolæ detulerant, diuertiſſe apud ſe cum ſeruitijs, nec in diſceſſu quidquam ſoluiſſe. Res erat (vt hodie) non nimis noua aut inſolens Palatinis. Tamen Imperator hominem ſtatim corripi, fuſti duodecies in publico cædi iuſſit, tum agricolis damnum largiter rependi.

Scripſit IDEM ad Præſides & Magiſtra- II.
tus hiſipſis verbis: *Aut iniurias, aut vitam relinquite. nam vos iniuſtè agere, & viuere, nec Deo gratum, nec mihi eius miniſtro ferendum eſt.* Tu verò nunc viue Imperator, & mapalia noſtra ordina.

LEO ARMENVS ibidem Imperator, cùm III.
Palatio digreſſus adiretur à tenuioris ſortis homine, qui vxorem ſuam diceret à Senatore raptam, ſtupratamque: & id ſe facinus ad Præfectum detuliſſe, nec ius adhuc ſibi dictum: *Leo* confeſtim mandauit, vt reuerſo ſibi actor, reus, Præfectus ſiſterentur.

Quos

Quos deinde auditos, cùm noxæ reum, negligentiæ Præfectum comperiſſet: hunc dignitate, illum vitâ exuit. O factum, Dei hominumque fauore dignandum!

IV. Neque aliter in cauſsâ ſimili TOTILA rex: eò laudabilior quòd Barbarus patrauit, & in militem, non ſine metu ſeditionis militaris. Acceſſit eum Calaber quidam, incuſauitque è ſatellitio eius militem filiæ ſuæ per vim compreſſæ. Totila ſtatim in vincla hominem dat, pœnas ſumpturus: quas tamen milites remorantur, miſeratione, an cupidine ſimilis licentiæ: atque agmine adeuntes petunt dimitti, & ſibi donari, commilitonem notæ virtutis, & facinorum clarum. Totila auditos acri oratione caſtigat: *Quid agitis parùm prouidi, aut vobis vultis? Sine iuſtitiâ rem ciuilem, aut militarem, ſtare non poſſe, ſatis vos Theodahadas rex docuiſſe debuit: qui pretio aut gratiæ eam largitus, quas clades ipſe paſſus eſt, & per eum gens Gothorum? Nunc me rege, & illa reuixit, ac ſtatim caput ſuſtulit vetus illa gloria noſtra ac fortuna: & vultis illam & hanc iterùm (nexa ea ſunt) corruere ac labi? Quo autem pretio? vnus è vulgo ſcelus admiſit: & placet gentem totam luere, & vos venire, ſtrenuos & integros, in communionem noxæ? Nam venitis: & aſſident inter ſe, ac penè paria ſunt, delinquere & tueri delinquentes. Paria? imò maius hoc peccatum eſt, viam aperire & ſtruere peccaturis. Sed de vobis, vos videritis milites: ego altâ voce & corde proclamo, non feram: & ſi ferre vultis, me auferte. Ecce corpus & pectus.* Mori ſunt, & animos ponunt, rem ei permittunt. qui hominem carcere eductum audit, ac capitis damnat: damnati bona violatæ velut in dotem donat.

V. ALFONSVS rex Hiſpaniæ, ſed *Imperator* cognomento, quia huic dignitati deſtinatus, inſignis æqui iuſtique cultor fuit. Exemplum. Nobilis quidam in Galæciâ, ſtirpe ſuâ fiſus, & temporum perturbatione confiſus, ruſticulum bonis omnibus ſpoliauit. Prætorem ille adit, hic nobilem monet deſiſtere & reponere: non audit, rex aditur. Iubet idem; nec obtemperat, in locorum longinquitate ſpem etiam ponens. At rex, ceteris omnibus omiſſis, priuati habitu, quò res occultior eſſet, Toleto in extremam Galæciam pergit. Militis ædes obſidet, dilapſumque comprehendi è fugâ, & pro ipſis foribus laqueo ſuſpendi, & cum ignominiâ ſtrangulari mandauit.

In noſtrâ verò Belgicâ BALDVINVS VI. *Septimus* Comes Flandriæ, *Petrum* virum nobilem, & *Orſcampi* toparcham, ob duos boues pauperculæ viduæ reclamanti abductos, te ad eum delatâ, ſubitò arripi iubet, & atroci morte puniri. Fortè lebes aquæ feruentis in medio Brugenſi foro erat, monetario puniendo deſtinatus: in hunc ſine morâ hominem conijci iubet, ſic vt erat, ocreatum, veſtitum, gladio accinctum. Quid ais? ſic calidè, & an non temerè? Nihil. nam inquiſitio præceſſerat, & culpæ conuictus, per aliam cauſſam euocatus, pœnas ſic luit; meo animo, rectè & ſalubriter.

Ille IDEM vndecim equeſtris loci viros, VII. quòd tres mercatores per viam bonis, & deinde vitâ exuiſſent, vocatos in Palatium damnauit Statimque ſe coram laqueis iniectis, deſtitui ſuper tabulam annexos ad trabem iuſſit: ac manu tum ſuâ tabulam ſubduxit, ac penſiles fecit ſuffocauitque. Rem laudo, modum improbo: ac potuit debuitque manibus hoc alienis.

MON. II. *Sine affectu vel aſpectu adminiſtranda.*

Quod nobili exemplo præiuit C. MA- I.
RIVS, ille ſeptimùm Conſul. Cimbricum terribile Romanis bellum erat, & ei, poſtquàm aliorum ducum pertæſum eſſet, Marius præfectus. Fecerat Tribunum in legione ſororis ſuæ filium, militiæ fortaſſe fortem, libidinis impotentem. Amare cœpit in legione ſuâ *C. Plotium* tironem militem, & in flore adhuc æui: nam Romani ab anno decimoſeptimo eos ſcribebant. Igitur aliquoties tentare, & de ſtupro eum appellare: iſte aſpernari, & conuicio mox repellere. Tantò flagrantior, & ad Imperij vim verſus, noctu adoleſcentem in tabernaculum vocat: & capitale erat non parére Tribuno. Venit, & ſolita audit, & flagitij tentamenta aut præmia: quæ cùm fortiter reijceret, manus Tribunus inijcit, & vim parat. cùm ille boni ſanguinis, gladio educto, *Virum me ſcito*, inquit: & Tribunum tranſadigit. Clamor in tabernaculo, tumultus in caſtris: nouum & atrox facinus omnes concitat, Tribunum à manipulari occiſum. Ducitur

tur manè ad C. Marium, qui fortè eâ nocte non fuerat in caſtris. qui tribunali conſcenſo, voces & præiudicia militum audit, diſciplinam caſtrorum, & ſuam etiam cognationem cogitat: atque omnia prædamnabant militem; ſed eius innocentia, & Marij firma æquitas, eripiunt. Nam cùm ille ægrè & inuitus; ſed victo pudore denique, rem explicaſſet: Marius nihil cunctatus, ſententiam & infamiam in defunctum vertit, & hunc noxæ abſoluit. Abſoluit tantùm? imò & laudatum coronâ donauit, cum elogio: *Quod pulcherrimum facinus eo tempore edidiſſet, quo fortibus exemplis opus eſſet.* Macte Mari! Pudicitia te amat, atque ipſa Diſciplina amat: quam ſoluiſſes, niſi ſic ſoluiſſes.

II. Talis ANDREAE regis Hungariæ iuſtitia, nec in cauſsâ nimis diſpare. Iuit in terram Sanctam cum copijs, religione impulſus, & curam regni *Banchano* commiſit, fidei eius & vxore *Gertrude* commendatâ. Quæ apud eum ſancta, non ipſam fuit. nam cùm frater Gertrudis, adoleſcens laſciuus & petulans, abſente Rege, viſum ad ſororem veniſſet: illa iuueni gratificatura, vxorem Banchani, pudicam ad id formoſamque fæminam, fraudibus & pellacijs ei ſubſternit. Quæ poſt facinus pænitentiâ ducta, rem omnem marito exponit, & ſimul reginæ fraudes, & iram à ſe in illam vertit. Quâ iuſtiſſimâ Banchanus accenſus, vt erat doloris recens, reginam adit, exprobrat factum, & gladio vlciſcitur. Cæde patratâ Byzantium abit, Andreæ regi occurſurus, illac in Syriam tendenti. quem mox reperit, & rem aperit: illum vnum iudicem, &, ſi meruit, vindicem poſcit. Rex differt in ſuum reditum: & vultu atque animo compoſito: *Tu verò abi*, inquit, *& in regnum redi; vicem meam, vt antè, functurus. Nam reduci mihi, ſi Deus annuit, ſtat hanc cauſſam cognoſcere & decidere. Si innocens es, tunc libens abſoluero: ſin autem nocens, ne nunc quidem damnatum volo, nec expeditionem hanc in hoſtes fidei ſumptam, Chriſtiano ſanguine auſpicor & perfundo.* Vterque abijt: ille in Aſiam, hic in Hungariam: & cùm rediiſſet, cauſsâ ſeriò inquiſitâ & cognitâ, pronuntiat, *Vxorem ſuam iuſtè cæſam videri.* O multa in hoc facto inſignia! Quòd nihil ſacræ expeditioni antepoſuerit: quòd ſuſpectum, ſi non conuictum, iterùm regno præpoſuerit: quòd amorem coniugalem Iuſtitiæ poſtpoſuerit. Salue vel hoc facto magne rex: & tu CROYORVM inclyta familia, ramus ab illâ ſtirpe.

At OTHONIS *Tertij* Imperatoris affectus, etiam in ſuo capite & ſalute, domitus Iuſtitiæ ceſſit: ſi vera eſt narratio, quam ab illo æuo plures ſcriptores tradunt. Aiunt vxorem ei fuiſſe, parùm caſti corporis: & hanc cùm ad *Mutinam* Italiæ Imperator eſſet, cuidam Comiti in iis locis copiam vſuramque ſui obtuliſſe, ſed repulſam tuliſſe. Id perdolitum fæminæ (veteres ab eo iras & calumnias ſcimus:) atque auſa eſt ipſa crimen vltrò ſtruere, & tentatæ pudicitiæ ſuæ Comitem accuſare. Imperator calidè audit, credit, damnat, occidit. Comes tamen ante mortem rei ſeriem vxori ſuæ aperit: & rogat vt mortuum vindicet, & famam, quoniam vitam non poteſt, ſeruet. Dat conſilium, vt iudicio candentis ferri, Deo fretа, rem committat: qui mos tunc frequens, nuper & hodie meritò exoleuit. Ille ita moritur: & paullò pòſt dies aderat, quâ ſollenniter Cæſar ius dicebat, viduis maximè & pupillis. Vidua igitur Comitis, mandatum executura, venit ad tribunal, & caput mariti occultum in ſinu geſtat. Stat ante Cæſarem, & veniam præfata rogat: *Ecquâ pœnâ dignus eſſet, qui vitam alteri iniuriâ ademiſſet?* Hic Imperator: *Id quidem, liquet mulier*, inquit: *morte.* Tum illa, *Ergo pænam hanc tu, Cæſar, te iudice ſubibis, qui innocentem maritum meum ſuſtuliſti. En caput, quod recidiſti. Innocentem autem eſſe, quoniam teſtes & alia deſunt, tractatione igniti ferri probabo.* Dixit, & ſine noxâ fecit: miraculum Imperatorem & adſtantes commouit. ſed hunc maximè, qui Deum etiam vindicem timebat. Itaque permittit ſe fæminæ, vt ſuâ voce damnatum: ſed veniam vitamque quattuor caſtrorum donatione redemit. Ea ſunt in Etruriâ, Lunenſi tractu, & *Decimum, Octauum, Septimum, Sextum* appellant: à numero dierum, quibus prorogationem ſupplicij à fæminâ, ante plenam veniam, impetrauerat. Haud negauerim, à fabulâ quàm hiſtoriâ hoc videri propiùs: ſed bonis tamen auctoribus ſcripta, quæ culpa eſt deſcribere? III.

Minùs aſpera, & vt ſic dicam, Tragica IV. ſunt, quę ſubiungam: ſed in quibus affectus

tamen

tamen egregiè calcati. ARISTIDES Atheniensis, qui meritò, & à pluribus cauſſis, cognomen *Iuſti* vindicat, iudex inter duos captus ſedebat: cùm aduerſarius, vt illum aduerſatio ſuo alienum redderet, ſibi propitium; multa dicere de hoſtili eius in Ariſtidem animo, & documenta adiungere. Sed ille interrumpens, *Quin tu*, inquit, *ſiquid te læſit, hoc dicis, & alia mittis? nam huic rei nunc ſedemus.*

v. GRATIANVS Imperator Romanus lepidè etiam hîc luſit, & ablegauit mulierem ſtultè importunam. Acceſſit, & de marito queſta eſt, & aſpera multa dixit. Ille placidè, *Quid hoc ad me mulier?* At enim ſubiecit ipſa, *etiam in te malè animatus eſt, & loquitur.* Ille iterùm, *Quid hoc ad te mulier?* & confuſam irriſamque ſic dimiſit.

MON. III. *Subtiliter interdum vel ſagaciter inquirenda.*

I. SALOMONIS regis Hebræi factum innotuit, celebratæ ſubtilitatis in eruendâ veritate: cui æquitas comitem ſe dedit.

II. GALBAE Imperatoris. qui, cùm de proprietate iumenti quæreretur, incertis vtrimque argumentis, ita decreuit, vt ad lacum, vbi aquari ſolebat, capite inuoluto duceretur, atque ibidem reuelato, eius eſſet ad quem ſponte ſe recepiſſet.

III. Sunt alia huius generis: ſed omnia æquat aut ſuperat RVDOLPHI Auſtriaci iſtud. Agebat Noribergæ, & rebus Imperij ac publicis intendebat: cùm ad priuatas eum vertit leuiter mercator quiſpiam, ius & vindictam petens in hoſpitem ſiue diuerſitorem ibi notum, à quo grandi pecuniâ fraudatum ſe aiebat. Nam bonâ fide depoſuiſſe apud eum in ſacculo *ducentas argenti ſelibras* (Marcas appellant:) quas ille impudenter abnegabat, iniurioſè retinebat. Imperator de fide dictorum rogat: ille affirmat, ſed ſuâ fide, nec alijs (vt ſolet ferè in depoſito) argumentis. Igitur Imperator, re perpensâ, aſtum adhibendum cenſuit, & veſtigijs verum indagandum. Quærit ab homine, ille ſacculus ſiue vidulus cuiuſmodi eſſet? Deſcribit formam: nec aliud Cæſar, quàm ſecedere eum in proximum cubiculum, & præſtolari iubet. Habebat in animo euocare hoſpitem. ſed Fortuna commodiùs inſtituit, & vltrò ad eum mittit. Nam veniunt primarij vrbis ciues, vt ſolent, gratulatum Principi, & ſalutatum: inter quos iſte infidus hoſpes. Notat adeò iamantè Cæſar, & vt comitas eius erat, benignè & per facetias appellat: *Heus tu, ſcitum illic pilleum habes. mihi dona, & permutemus.* Ille arriſit, pilleum libens dimiſit, & honori hoc factum duxit. Cæſar ſecedit paullùm, quaſi publicum negotium auocaret: & fidum ac notum eius opidi ciuem, cum ipſo pilleo illo, ad vxorem hoſpitis mittit cum mandatis. *Heus matrona, maritus iubet vt ſacculum illum talem ad eum mittas. opus habet: & ecce teſſeram fidei meæ hunc eius pilleum.* Mulier agnoſcit pilleum, & ſacculum deſcripſerat: itaque nihil ambigens aſcendit, tradit, quaſi ad maritum deferendum. At ille tectà ad Cæſarem. qui vidulum vocato tunc denique mercatori oſtendit: & *Hícne eſt? & agnoſcis?* Affirmat, exſultat: tum & hoſpitem Imperator adhibet, & *Hic*, inquit, *de te queritur, & perfidiam accuſat: quid ais, & refellis?* Audacter ille, *mentiri eum dicere, aut dementire: nihil ſibi rei cum eo eſſe, aut fuiſſe.* Denique Imperator ſacculum profert: ad cuius aſpectum ille confunditur, & animo ac linguâ labitur. Quid multa: mercator pecuniam, hoſpes infamiam recipit, atque etiam damnum. nam grandi pecuniâ aliâ Cæſar eum mulctat. At Rudolphus omnium ore & ſenſu laudem: & decantatum in Germaniâ ſatis hoc factum fuit. Sed quoniam nunc, & antè, Principes dedi, qui ipſi & ſuo ore, ſtatim & de plano ius dixerunt, oriri pro moribus noſtris poteſt

QVÆSTIO:

An ergo deceat, aut expediat, ipſum Principem ius dicere, reddereque?

Ego putem decere, expedire, debere. Non alia res imperium magis aſſerit & oſtendit, quàm hæc in bona vitamque noſtram poteſtas: & cur Princeps cunctetur exercere? Expedit etiam. quia contra potentes ſæpè cauſſæ aguntur: nec minores illi aut delegati iudices, ſatis in eos oris, aut roboris, ſemper habent. Seuerior igitur ita, ſed & breuior Iuſtitia: & tricis remotis ſupremus ille decidit. Addidi, debere. quidni? In *Politicis* docui, reges iuſtitiæ fruendæ cauſsâ primitùs inſtitutos. Si hoc fine,

fine, cur munus ſuum refugiant? Homerus audiatur:

Εἷς βασιλεὺς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βασιλεύῃ:
Vnus rex, cui conceſſit Saturnia proles
Sceptrumque & leges, vt iudicet & dominetur.

Leges & iura Deus in manu eius, cum ſceptro poſuit: hoc oſtendit & præfert, illas alijs demandet? Non debet: & vel veteres ab omni æuo, in omni ferè orbe, leges videat: ius ipſi dixerunt. Hæc & plura in iſtâ parte ſunt: ſed & alia acres habet aſſertores. Aiunt incommoda multa fuiſſe, & eſſe, ſi Princeps iudicet, iiſque animaduerſis, ad hodiernam hanc rationem ventum. Primùm ecce, da Imperitum Principem, quî par erit? quî non faciet recta curua? Item, da Ineptum in ſermone, in geſtu: quid niſi riſui ſe exponit? Ampliùs, crebra hæc oſtentatio ſui, & in populo locutio; nónne vulgat Principem, & detrahit maieſtati? Quartò, vel ſeuerè iudicabit, & Odium pariet; vel remiſsè, & Ius violabit. Melius ergo res aſperas, & ſine bonâ gratiâ, in alios inclinari. Quintò denique, ſunt nunc Curiæ maiores minoreſque, & cuique rei ſtata ſua iudicia: quid Principem in nouas curas arceſſimus, variè & affatim diſtractum? Quin melius tutiusque nil nouare, & ſiquid in iam ſtatutis labat, firmare & vincire. Iſta nec malè, nec abs re prorſus dicuntur, fateor: ſed reſponderi tamen poteſt, & iuſtitiæ cauſſâ, debet. Primùm de Imperitiâ, dico. plurimùm & Principem, & quemcumque alium, naturâ duce in magnis aut enormibus cauſſis iudicare poſſe, nec opus grandi ſcientiâ (ad hanc rem) Iuris & Legum. Da ſimplicem, da probum, affectuum expertem: audeo dicere, rara cauſſa erit, in quâ verum, aut quod iuxta verum, non videbit. Imò Deus plerumque inſpirat, & talibus mentem mouet. quod ſacer ille ſcriptor voluit:

Prouerb. cap. xvi. *Diuinatio in labijs Regis, in iudicio non errabit os eius.* Et tamen fac interdum caligare: quid? nónne in aperto remedium, & damus ei Adſeſſores? damus, comitentur eum ad hæc talia exeuntem, nec auxilij ſolùm cauſſâ, ſed decori. Atqui in Sermone aut geſtu aliquis ineptus eſt. Scio eſſe, & tamen ſi alibi loqui eos deceat; hîc vel maximè, in re ſeuerâ, graui, paucorum verborum. Itaque aut Principem talem mutum, niſi fortè in cubiculo, faciant: aut patiantur & hîc loqui. Etſi talia exempla rara ſunt: cur adducimus, aut inſiſtimus? Ad tertium, Vulgat ſe nimis ita Princeps. Fortaſſis, ſi in rebus alijs: at hæc per ſe talis eſt, vt reuerentiam ſui gignat, vel terrorem. Videmus in cottidianis iſtis iudicibus, quàm plebecula eos veneretur & timeat, etiam illa innoxia, & cui nihil cum ijs negotij eſt aut fuit. Benè à Deo ita facti ſumus, vereri hoc numen & nomen ipſum Iuſtitiæ, & quicumque ei adminiſtrant. Quantò magis in Principe, ſi ſe non mandare tantùm (in occulto id fit) ſed exercere, cum ſummâ poteſtate, oſtendat? Et ſanè nihil hîc familiariter aut comiter fit: verba, geſtus, aſpectus, apparatus, omnia triſtitiæ aut ſeueritati propiora. Ergo hoc faceſſat: quartum videamus, de Odij metu. Incurret in id, inquiunt, ſi ſeuerè iudicat; in Iniuſtitiam, ſi remiſsè. Extrema accipiunt, & eunt extra ipſas Iuſtitiæ metas. Quid? an ſemper damnationis materia? fac eſſe: in eâ ipsâ certè alter ſic deprimitur, vt alter alleuetur. Hunc lædis, illum iuuas: ergo ab illo Odium, ab hoc Gratia, paria ſunto. Sed nego etiam in ſeueritate crebrâ, odia excitari populariter: & contrà eſt in rectis animis, qui adclinant ſe magis ad tales & attrahuntur. In aſpectu illa offendunt; cogitata & cum vſu publico collata, delectant. Vidéſne vt in medicinâ quoque triſtia & tætra ſæpè propinentur, ſed ſalutis cauſſâ? itaque ab hoc fine, adeò non odimus medicos, amamus & laudamus. Simillimum in Iuſtitiâ: à cuius acerbâ ſectione aut vſtione ſalus generis humani pendet: & quis id vel è plebe neſcit? Iam de Remiſſione, non abnuo naturas quaſdam ad mitiora ſemper inclinare: & quid mali erit? imò ſit nobis talis Princeps. Nam hunc ſic clementem ratio tamen reget, & norma iuris & legum excitabit: nec deerunt, qui ad vtiliora & triſtiora, cùm opus erit, flectent. Aliqua verò interdum remiſſio, planè ex vſu erit, ſi tamen terror iſte, & ſub magno Iudice, præiuit: Ignouit illi Princeps: ſed metu, ſed ignominiâ perfuſo. Ignouit illi Princeps: ſed Princeps, id eſt ſine corruptelâ, aut affectu alio ſordido, humanitatis tantùm amore. Hoc ipſum quàm Amorem omnium conciliet? & verum eſt, ſi opportunè adhibeatur. Vltimò, nobis Mos opponitur, & Conſilia ac

Curiæ

Curiæ iam definitę Equidē cum More haud temerè pugnem: ſed quàm vetuſto? Aui vel proaui noſtri aliter fecerunt : vide quàm longinqua repetamus. Quin totum hoc de perpetuis Curijs iudicum, nuperum eſt, & è Galliâ ad nos manauit. Concludimus, & moderamur : Principem decorè & vtiliter ius dicturum, ſed aliquando: id eſt, vel certis temporibus , vt id ſciri poſſit ; vel in cauſſis grauibus, ſiue atrocibus , vel denique, contra potentes aliquos ; & partibus graues. *Caroli Magni* legem, quæ exſtat, traxerim in exemplum : *Hoc miſſi noſtri notum faciant Comitibus & populo, quòd nos in omni hebdomadâ vnum diem ad cauſſas audiendas ſedere volumus. Populo autem dicitur , vt caueat de alijs cauſſis ad nos reclamare, niſi de quibus aut miſſi noſtri, aut Comites, eis iuſtitiam facere noluerint.* Ecce erant illo æuo paſſim in opidis & pagis etiam *Comites* ſiue *Grauiones*, qui communiter ius dicebant : interueniebant extra ordinem & *Miſſi* ſiue Delegati à Principe, qui idem. At *Carolus* ipſe tamen audire cauſſas voluit , idque hebdomadatim: cauſſas ſcilicet grauiores, aut in quibus læſio aut iniuria interueniſſe ab ipſo iudice videbatur. Si non alius in hac re fructus, quantus iſte eſſet? Coërcere hoc modo iudices, & vigilantes attentoſque reddere: cùm Principem cogitarent iudicij ſui iudicem, & fortè vindicem mox futurum. Sed Exempla, pro inſtituto, hîc addamus.

I. PHILIPPVS MACEDO , de communi tunc more, crebrò ius dixit. Sed cùm fortè in viâ, & aliò feſtinantem, mulier de re ſuâ appellaſſet, negauit *Sibi vacare*. Tum illa audacter : *Noli igitur regnare.* quaſi admonens, ſiue exprobrans, regium hoc ita munus eſſe, vt ſine eo legitimus rex non eſſet. Admiſit, & mulierculam ſtatim audiuit, & ſiquis alius inibi vellet.

II. Aliter DEMETRIVS *Poliorcetes*, in eâdem Macedoniâ rex : qui per proteruiam illuſit etiā ſupplicibus. Nam cùm libellos adeuntium benignè in viâ accepiſſet, quaſi lecturus , & cogniturus : mox cùm ad pontem Axij fluminis veniſſet , excuſſo chlamydis ſinu , omnes in ſubiectam aquam abiecit. Non impunè. nam Macedones, qui talem *Philippum* ſuum non viderant ſiue audierant, mox ſpreto illo ad *Pyrrhū* tranſierunt, & Iuſtitiæ deſertorem deſerūerunt. Meritò, meritò. ſic habeant, & luant.

AVGVSTVS Cæſar, quàm aliter! *Ius dixit aſſiduè* (ait Suetonius) *& in noctem nonnumquam.* Quòd ſi infirmior etiam eſſet, & à corpore minùs valeret, lecticâ pro Tribunali poſitâ, & in eâ recubans, vel etiam domi, ius reddebat. Quid ad hanc diligentiam addi poteſt, præter *Euge*, & *Belle*? III.

Iam CLAVDIVS Imperator item aſſiduus. imò & ſuis ſuorumque ſollennibus diebus, atque adeò feſtis & religioſis , non abhorruit iuriſdictionem. IV.

Omitto vetera. in ipſâ Galliâ vicinâ, CAROLVS *Octauus* patrum æuo rex, ſub finem vitæ rebus iam attentior , omnibus ſeptimanis binos dies deſtinauit iuri in publico reddundo: idque aditu tam libero, vt nemo vel è fæce plebis regio conſpectu & affatu arceretur. V.

Sed dixi , vtiliter imò neceſſariò (quid enim ſi res ſubtilis, aut in legum ambiguitate ſit?) Adſeſſores adhiberi. quod plerique Romani Principes, aut prouinciarum Præſides, fecêre. imò ALEXANDER *Seuerus negotia & cauſſas priùs à ſcriniorum principibus, & doctiſſimis Iuriſconſultis, & ſibi fidelibus, quorum primus tunc Vlpianus fuit, tractari ordinarique, atque ita ad ſe referri præcepit.* Proinde. ius ipſe dixit, ſed inquiſitum priùs & euolutum. Sed alia hîc etiam VI. Lamprid. in eius vit.

QVÆSTIO:

An Curias, & ordines Iudicum perpetuos eſſe conueniat?

Hodie ſic habemus , nec cùm Princeps intendit, & velut cenſuram interdum exercet, improbemus. Tamen ſuæ etiam rationes ſint improbanti. Vt, quòd tempore omiſſiores ſegnioreſque fiant : & aſſiduâ Iuſtitiæ tractatione, minùs eius reuerentes. Redditur enim cottidianum opus, & cum tædio aliquo aut faſtidio vſurpandum. Secundò, factio aut coitio facilè oriri poteſt, & ſuperba etiam quædam dominatio. quod Liuius notat in *ordine iudicum perpetuo* apud Carthaginienſes: *& qui vnum eius ordinis, idem omnes aduerſos habebat.* idque inter cauſſas lapſæ illius reip. quidam habent. Tertiò, corruptelæ interueniunt: & quibus ex diuturnitate ſecuritas adeſt, facilè aures & manus ijs laxant. Itaque vt in alijs imperijs, breuia plerumque meliora, & peccare minùs obnoxia: ita quidam hîc cenſent, Lib. xxxiii.

cenſent, & mutandos eſſe. Romani ita. qui Decurias Iudicum ſcribebant, ex honeſtiſſimis, & ex cenſu (ne paupertas ad culpam impelleret:) ſed non eas omnes aſſiduè iudicare volebant, dumtaxat quotannis certum & neceſſarium numerum ſorte legebant, reliquis tunc feriatis. Sed re tamen benè examinatâ, cùm iam ad hanc multitudinem legum, & ex eâ tricas aut captendulas ventum: bonum eſt perpetuos eſſe, eoſque iuris benè peritos. Quod ad *Omiſſionem* aut *Coïtionem*: Princeps facilè arcebit, ſi, vt dixi, ijs intendit. Quod ad *Corruptelam*: idem, ſi ſtipendia & præmia digna donat. Operæ eſt ex Annalibus Turcarum inſerere, quod huc mirè facit. BAIASITES *primus*, cùm fraudes & iniurias *Cadiorum* ſuorum (ita Iudices vocant) ſæpè iam audiret: commotus denique *Neapolim* omnes ad ſe venire iubet, ibi in domum quamdam includi, & igne iniecto comburi. Faciendum erat: cùm *Alis* Baſſa, vir prudens, rationem quæſiuit, & repperit, Principis molliendi. Habebat Baiaſites Æthiopem puerum, garrulum & lepidum, inter delicias: hunc inſtructum quid diceret, faceretque, ad Principem miſit. Venit igitur in meliore veſte, & ornatu omni: *Quid hoc rei?* inquit Princeps: *quid extra morem hic veſtitus?* Æthiops: *Vt peregrè eam, & ableger à te ad Imperatorem Conſtantinopolitanum.* Princeps: *Ad illúmne hoſtem noſtrum? quid facturus?* Æthiops: *Nempe* * *Calogeros aliquos arceſſiturus, vt nobis ius dicant: quoniam Cadios tuos omnes vis occiſos.* Princeps: *At ô mi Æthiopille, numquid iſti periti legum noſtrarum ſunt?* Hîc Alis Baſſa opportunè interloquitur: *Et non ſunt o Domine: cur peritos igitur tollis? Nam*, inquit, *cur malè iudicant?* Iterùm Alis: *Ego Domine cauſſam edam. hi noſtri ſtipendium è publico nullum accipiunt, capiunt igitur mercedulas à priuatis. Hoc corrige, eos correxiſti.* Placuit conſilium Baiaſiti: vitam illis dedit, Ali poteſtatem in hac re, quod ex vſu eſſet, ſtatuendi. Ille decreuit (& poſteà manſit) *Vt cuicumque hereditas tot millium Aſprorum obueniſſet, is in ſingula millena Cadio ſuo daret Aſpros vicenos.* Amplius: *Vt in matrimoniorum, & eiuſmodi contractuum, inſtrumentis, item vicenos.* Ita inopiæ ſubuentum, & ſimul Iuſtitiæ quæ laborabat. Alia munera nefas accipere, nec certè, quocumque colore aut velo, decet. Ægyptius rex Iudices ſculpi fingique iuſſit, velatis oculis, truncos manibus: ſignificans, nec affectu flecti, nec muneribus capi debere. Aliquid laxant quidam. vt dumtaxat leuia munera, & cibaria: item, poſt ſententiam latam: quæ talia, quid niſi timam primò, tum ianuam patefaciunt corruptelæ?

* Sunt monachi Græcorum, aut religioſi.

CAPVT X.

DE LEGIBVS.

Eas nec multas, nec item lites, probari.

LEGES in republicâ, vt medicamenta, eſſe debent: atqui nec hæc multa aut varia probentur: non item illæ. Plato veriſſimè: Ὅτι παρ' οἷς πλεῖστοι νόμοι, καὶ δίκαι τούτοις, καὶ βίοι μοχθηροί: *Quòd vbi plurimæ leges, ibi &* LITES, *itemque* MORES *improbi.* Deus bone, quàm rem tetigit! & vſus vbique gentium, aut temporum, hoc affirmabit. Maneamus in Romanâ republicâ. paucas ea initio habuit: paullò plures Decemuiri addiderunt: & ita ad Principes ferè manſit. Tunc ſanè plures: & à Iuſtiniano plurimæ, quibus vtimur; *Lothario* Imperatore, cùm diu ſiluiſſent, eas reducente. Nam Gallia, Hiſpania, Germania, earum ad id æui ferè expertes erant. Receptæ igitur ſunt: & quo fructu? Certè illo litium, nemo negauerit: quæ ex eo nimium quantum ſuccreuerunt. Europam vide, & mentior, niſi maxima eius pars circa iſtas occupatur. Alij iudicant, alij inſtruunt, alij agunt, &, qui miſerrimi ſunt, eas habent. Bone Lothari, manes tui per me quieſcant: ſed roſæ aut lilia ſepulchrum tuum non ornent, qui tot tricas & ſpinas nobis ſeuiſti. Nam quæ tam clara cauſſa eſt, quæ non aliquâ lege, leg? imò interpretatione (nam & has admiſimus) obſcuretur? Quæ tam improba, cui non dent colorem? Ars enim facta eſt Cauſſidicina, & peritè captare aut capere laudem habet. Atqui opus eſt, inquiunt, multitudine: vt varij factorum euentuumque velut vultus & ſpecies diſcernantur. Nam ſi paucæ leges, quid? an iudici libera pleraque relinquentur? feneſtram ſiue oſtium ad iniquitatem pandemus? Non ego cenſeo: ſed neque ſic iudicem coërceri. Obſecro, quæ illa copia eſt, quæ omnia comprehendat, aut diſtinguat? Ipſum Iuſtinianéum ius vide: hîc deficit, & multa ex ſimilitudine, aut obſcuris ex

eo argumentis, indicantur. Imò vbi copia, plus intricati erit: & ſemper argutia aut calumnia in ſinu aut receſſu huius illiuſque legis latebit, & ſe defendet. An non videmus cottidie? præter ius illud Romanum, Statura & Decreta opidatim, pagatim, populatim habemus: claudimur vndique, & velut obſidemur, à legibus: at litium tamen copia, quanto non alio æuo, & controuerſiæ aſſiduæ ſuper ipſo Iure, aut querelæ. Pulcherrima Strabonis nota eſt, &
Lib. vi. vel aureis litteris ſignanda: *Zaleucum illum Thurus olim* PAVCAS *&* SIMPLICES *leges dediſſe; ſed ſecutos, alias per ſubtilitatem & nimiam curam addidiſſe: ex quo factum ſit, vt celebres magis quàm boni redderentur.* Addítque dogma quantiuis pretij: Εὐνομεῖσθαι γὰρ, οὐ τοὺς ἐν τοῖς νόμοις ἅπαντα φυλαττομένους τὰ τῶν συκοφαντῶν, ἀλλὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς ἁπλῶς κειμένοις: *Bonis enim vti legibus, non qui omnes iis ſycophantias aut calumnias cauent & excludunt, ſed qui* SIMPLICITER LATIS *firmiter inhærent.* Oraculum eſt, oraculum. non multæ leges bonos mores, bonum ius faciunt: ſed paucæ, fideliter ſeruatæ. Atqui interueniunt calumniæ. Quid igitur? quo ſine iudex? quo ſine Princeps eſt? ille vir bonus, & os Iuſtitiæ; iſte potens, & viua ipſa lex, an non verbo vno decîdet? Et da, quòd alibi malè: quid magni mali eſt? primùm in re obſcurâ, & in quâ haud valdè intersit, Titius an Seius vincat. Deinde (vera dicam) in re paruâ: in agello, in prædiolo, in pecuniolâ: habeat, cui iudex donat. Abſit tantùm aperta iniquitas: neque aliter in maximâ orbis parte hodie viuunt. Alterum in Platone, de Moribus malis, palàm verum. Improbitas huic Cauſſidicinæ adhæret: excipio ſemper eos, qui ex dignitate & veritate ius habent. Ecce, vbi lites, nónne diſcordia: nónne odia deinde, iniuriæ, & ſæ-
v. de Legib. pè cædes? Platonem iterùm aduoco: Οὐκ εἶεν ἄν ποτε πολῖται φίλοι, ὅπου πολλαὶ μὲν δίκαι ἐν ἀλλήλοις εἶεν, ἀλλ' ὅπου ὡς ὅτι σμικρόταται καὶ ὀλίγισται: *Non fuerint concordes vmquam aut inter amantes ciues, vbi mutuæ multæ lites iudiciales ſunt, ſed vbi eæ* BREVISSIMAE, ET PAVCISSIMAE. Nota hæc vltima: vult non Paucas ſolum lites, ſed Breues. Ego tecum: nunc vbi ſumus? vna aliqua lis Metonis annum tenet. Fit inuolucris legum, fit ſordibus aduocantium: & comperendinationes iſtæ ad quæſtum & lucellum eunt. Per Symplegadas, nauigatur Colchos & aureum vellus. Quid iam in ipſis litigantibus? peruicacia eſt, & ſæpè impoſtura; aut improbitas: *neque enim bona Conſcientia* (ait ſcitè Celſus) *ſed Victoria, litigantis eſt præmium.* Enimuerò nec publicè ſic expedit. nam quanta pars hominum in iſtis dedita? in ſcholis, in foris, in curijs: & pulchrius meliusque ſit, in agricultura, in mercatu, in militiâ, & quæ maioribus noſtris ſtudia fuêre. Vt concludam (& ſatis fucos irritaui) Princeps lites minuat, Princeps & leges minuat, pro meo ſenſu. Vt impurata vitis latè ſe ſpargit, & infructuoſa eſt: ſic Ius profectò illud vetus, & labruſcas iam pro vuis gignit. *Iuſtinianus* ipſe olim reformauit, & nouauit; ante eum *Theodoſius*; poſt vtrumque *Carolus Magnus*, & tum *Fridericus*, Imperatores; denique in Hiſpaniâ rex *Alfonſus*. Quid? Principibus hodie potentibus & magnis, non idem ius ſit? habent, ſumant. His monitis robur ab exemplis etiam demus.

C. IVLIVS *Cæſar deſtinabat* (ait Suetonius) *ius Ciuile ad certum modum redigere atque ex immenſâ diffuſâque legum copiâ,* OPTIMA *quæque &* NECESSARIA *in pauciſſimos conferre libros.* Fata inuiderunt. I.

VESPASIANVS, poſt bella ciuilia, cùm *litium ſeries vbique maiorem in modum excreuiſſent* (iterùm Suetonius) *ipſe ſorte elegit, qui iudicia, quibus peragendis vix ſuffectura litigatorum ætas videbatur,* EXTRA ORDINEM *diiudicarent, redigerentque ad* BREVISSIMVM *numerum.* II.

Et verò extra ordinem ſic eligi, vbi reformatione opus, vtile: fecitque IVSTINVS *Curopalates* Imperator Byzantij. Cùm enim ipſe morbido corpore eſſet, ac rarò ius diceret; iniuria & lites creuerant, adeò vt pro deſperatâ res pænè (Byzantij præſertim) videretur. Ecce adit eum quidam, & ingenium operamque obtulit ad coërcendum, eâ lege, vt ipſe Præfectus plenâ poteſtate in tempus certum eſſet. Annuit Imperator, ſumit poteſtatis infulas, & pro Tribunali ſedet. ac primò accuſatur ex compoſito apud eum vnus ex illuſtribus Senator, in Aulâ ipsâ gratioſus: accuſatur, ſpernit ſe ſiſtere, & contemptim, præter ipſum tribunal, in Aulam pergit. Pergit extemplò & Præfectus, videt Principem in conuiuio, & ibidem hunc reum. Nihil deterritus: *Imperator*, inquit, *iuri dicendo* III.

Præfecturam à te habeo: & ab ipſo te auxilium & præſidium meritò ſperabam. Nunc quid? vides his oculis homines palàm iniurios, & legum non fractores ſolùm, ſed ſpretores aut illuſores, in tuâ domo, gratiâ, menſâ eſſe. Itaque inſignia hæc tibi habe irritæ poteſtatis: ego abdico. Imperator mirari, & excitari: *Tu verò,* inquit, *quod es eſto: & ius tuum vel in me, quidni meos? exerce. Duc ſi peccaui, ſequor: duc ſiquis hic alius, & ſequetur, aut trahetur.* Præfectus iam animi erectior, oculos & manus in illum Senatorem conijcit, per apparitores renitentem etiam trahit: atque in iudicio conuictum damnatumque, primùm verberibus afficit, tum & grandi pecuniâ mulctat. Hic ictus, qui tam validum illum concuſſerat, multos terruit: & in paucis diebus vim & vitam Iuſtitia recepit.

IV. Sed de ijs, qui lites aut leges minuere voluerunt, CAROLVS etiam *Nonus* in Galliâ nuper fuit. is prurigini ſiſtendæ, vectigal iudiciarium excogitauit, *Vt quicumque litem ordiretur, deponeret & dependeret in fiſcum Regium duos aureos, recipiendos ſi iure litigaſſe iudicatus eſſet; ſi aliter, omittendos.* Sed non diuturnum id fuit: & leue etiam remedium in grandia & vetera mala.

V. a. ccc. xxvi. Seuerius, & fortaſſe vtilius, illud IACOBI Aragonum regis, qui litibus & litigioſis ſemper infenſum ſe præbuit: & ex ijs *Semenum Radam*, inſignem & primariũ eâ ætate Iuriſconſultum, quòd eius argutiâ aut malitiâ multi ſe afflictos quererentur, Præuaricatoris lege poſtulatum, regni finibus eiecit.

VI. Quid GALEACIVS Dux Mediolanenſium? cùm aliquoties audiſſet vaſro ingenio Cauſidicum eſſe, qui lites ſerere, & ſatas producere atque alere, etiam in liquido iure poſſet: hominem ad ſe accitum affatur. *Debeo,* inquit, *Piſtori meo centum aureos. non lubet ſoluere: tu ecquid tueri me in iure, & rem protollere potes?* Annuit largiter, & Principi promptè ſe dedit: ſed iſte ei malum. Nam fraudis ſic confeſſum, verbis priùs increpitum, laqueo publicè necari iuſſit.

VII. Heu, pereuriunt hæc aures tabularum! deſino: ſi MAHVMETANVM ſiue *Turcicum* iudiciorum morem, & in ijs breuitatem, explicaro. Qui alium in ius vocat, ne lictorem quidem aut publicum apparitorem adhibet ad vadandũ: ſed ipſe aduerſarium adit, & coram teſtibus *ad Dei Iuſtitiam* (ſic loquuntur) vocat. Hic nec verbo refragari auſit, ſed ſtatim vnà ad Iudicem ſiue *Cadium* ſuum eunt. Ille autẽ ſemper paratus, totum diem ante ædes, ſub tecto aliquo ſedet, & copiã ſui facit. Iſti, nullo aduocato aut cauſſidico, quiſque rem ſuam narrat: teſtes, ſi eos habent, adhibent: iudex, ibidem re penſitatâ, in hanc aut illam partem decîdit. Quod poſteà aliud alleges, aut approbes, nihil eſt: arbor ea cecidit, releuari aut erigi vltra non poteſt. Quid? inquies. non interdum Iudices improbè, aut improbi? credo eſſe: ſed in rebus humanis nihil ſinceri eſt, & eligenda quæ minùs noxæ habent.

CAPVT XI.

DE IVSTITIA DIVINA:

Atque eam rebus interuenire.

PRINCIPI Iuſtitiam commendauimus: ſed vt magis, diſcat à Deo interdum aſſeri, ſiquis violat, aut contemnit. Exempla mira, & ſupra fidem videantur, ſed fidis, aut certè priſcis, auctoribus ſcripta.

Friderico Ænobarbo Imperatore, Antiſtes Moguntinus fuit HENRICVS, vir pius, tranquillus, ſuarum rerum: & ideò Romæ accuſatus vt ineptus ſiue inutilis muneri, quod gerebat. Acceſſit *Arnoldus*, qui poſteà in locum eius venit, & fertur ab ipſo Henrico miſſus ad purgandum, igni oleũ addidiſſe; & purpuratorum quoſdam patrum corrupiſſe, & in ſe vertiſſe. Eò ventum, vt Cardinales duo Moguntiam miſſi, de cauſsâ quæſiuerint, Henricum damnarint, abdicarint, Arnoldum illum ſubrogarint. Henricus patienter id ferens, hactenus queſtus eſt, vt diceret: *Iniuſte iudicaſtis. appello igitur ad* IESVM CHRISTVM, *æquiſſimũ iudicem, ibi me reſponſurum exhibebo, venite.* Illi ioco eludentes: *Cùm præceſſeris, nos ſequemur.* Profectò factum eſt. nam ille poſt annum ferè & dimidium fato conceſſit: rumore ad aures Cardinalium delato, iterùm illudentes, *Ecce præceſſit,* inquiunt, *nos ſequemur.* Secuti ſunt, & vno die vterque ſubitò obierunt. Addunt Annales de genere mortis, quæ ſileo: nec aſſenſum huic narrationi firmiter etiam dono. I. a. c. lxv.

Firmiùs *Lamberto Schafnaburgenſi*, egregio, vt illa tempora tulerunt, ſcriptori: qui narrat BVRCHARDVM Epiſcopum Halberſtadienſem, iniquam diu litem cum *Abbate* II. a. lix.

Her-

Herueldenſi fouiſſe, ſuper decimis Saxoniæ, q[u]as Epiſcopus monachis ereptum, ſibi vindicatum manu magis, quàm iure ibat. Neque ſpes aut ratio erat valenti aduerſario reſiſtendi: cùm Abbas, paucis ante mortem diebus, Comitem Palatinum *Fridericum* ad ſe vocat, & extrema hæc mandata ferre Antiſtiti rogat: *Se quidem lite imparem, lege meliorem, cedere: atque etiam vitâ cedere. ſed Deum iudicem futurum, ad quem appellaret. Pararent igitur ſe ambo, vt cauſſam in Tribunali dicerent, vbi gratiâ & potentiâ ſpretis, ſola Iuſtitia poſſet polleretque.* Neque diu poſt Abbas ipſe febri obijt, ſtatimque Antiſtes, cùm equum conſcendere vellet, vt fulmine ictus, concidit: deſijtque in vocibus, *Abripi ſe ad diuinum tribunal, ibi iudicandum.* Hæc mira quamquam, fidem merentur à tradentibus, & ex vſu etiam vitæ eſt credi.

III. cc.xiv. Certiſſimum verò habetur, quod CLEMENTI *Quinto* Pontifici Max. euênit. qui cùm *Templarios*, cœtum religioſum, & diu bonum atque vtilem, Viennæ in Concilio damnaſſet, & in ſodales ferro atque igne paſſim vel animaduertiſſet, vel (vt alij) ſæuijſſet: à pluribus eorum citatus ad Tribunal ſuperum, paullò plus anno pòſt obijt, quaſi ad vadimonium obeundum à ſupremo Prætore arceſſitus.

IV. Sub idem tempus (quod admirationem auget) in eâdem cauſſâ PHILIPPVS rex Galliæ: cui bono damnationes illæ fuiſſe putabantur, opibus ad eum tranſlatis & confiſcatis. Si à caſu, miremur: ſi à Deo, vereamur.

V. ccc.xii. At res etiam nota, & cognomine prodita in FERDINANDO *Quarto* Hiſpaniæ rege, ipſo illo æuo, ſi non anno. Bello & pace bonus habebatur, ſed in iudicando præceps aut rigidus, & ad ſæuitiam inclinare videbatur. Fuit vt *Caruaialij* duo fratres *Petrus* & *Ioannes*, ſuſpecti eſſent in occultâ cæde *Benauidij*, primarij viri inter nobiles. Sed ſuſpecti: neque teſtibus, aut alijs probationibus conuicti, neque crimen ſanè, vel in vinculis, faſſi. Tamen, vt rex erat, duci eos iubet, & de rupe altâ præcipites dari. Cùm id fit, clamant & vociferantur, *Innocentes ſe mori: & quoniam regis aures iuſtiſſimæ defenſioni obſtructæ eſſent, ſeſe igitur ad ſummum Iudicem prouocare, & regi diem dicere, ab iſto (qui ſibi vltimus eſſet) trigeſimum.* Dicta nihil valuerunt, ſententia tenuit: etiam ipſorum vadatio, nec tempore nec die fallax. Nam cùm rex, animi ſecurus, *Alcaudetem* in caſtra abijſſet, contra Mauros: ibi morbo ſtatim tentatus, ſed leui, *Giennium* ſe contulit: atque ecce VII. Idus Septembris, ideſt, ipſo trigeſimo à ſupplicio die, in lecto exanimatus repertus eſt, in ipſo ætatis flore, annos natus XXIV. menſes nouem. Quis neget diuinum, aut Geniale aliquid, hîc interueniſſe, ſed ſupremo Numine conſciſcente?

Diſcite Iuſtitiã moniti, & non temnere diuos.

CAPVT XII.

DE CLEMENTIA.

Eam quoque Principi decoram vtilémque eſſe.

DECET ſanè magnos animos & fortunam lenitas: &, quod notes, non niſi in eos cadit. Barbari aut viles homines, vbi licentia adeſt, plerumque ſæui ſunt: mites in eâ & moderati, ingenui ſanguinis & ſtirpis. Sed quid? inquies: ad hanc ego Principes inuito, quæ aduerſa Iuſtitiæ, & ſoluere eam videtur? Videtur: in re non facit, imò eumdem vtraque finem & ſcopum habet. Iuſtitia ſeueritate & metu emendat: Clementia benignitate & remiſſione. Illa pœnam, hæc veniam dat: ſed cum iudicio vtraque, & vbi debet; & addam, à quo debet. Non enim quorumuis eſt Clementia; ſed eorum qui in ſupremâ poteſtate conſtituti ſunt, & temperare aut flectere ex vſu aliquo leges poſſunt. Eſt, vt verbo dicam, Principum. Itaque definitur à Senecâ, *Clementia, lenitas ſuperioris in inferiorem, in conſtituendis pœnis.* Ais, *conſtituendis?* in parte verum eſt: ſed adde & partem alteram, *in remittendis.* nam & Clementia hoc ſolet. II. De Cle. cap. III. Sed eſt *ſuperioris*: & *nihil pulchrius*, ait idem Sophus, *in faſtigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere.* Quarum autem rerum? nec enim omnium, & multas lex adſtringit non reſoluendas: ſed earum ferè, quæ Principem ipſum tangunt, vt ſunt Iniuriæ, Calumniæ, Violentia: & quæ alia meritam pœnam habeant, ſed contentus poteſtate, remittit & donat. Cogitat publicum ſe parentem eſſe. vt autem priuati iſti parentes liberos peccantes ſæpè caſtigant, interdum virgas modò oſten-

dunt, & metum incutiunt pro pœnâ: ſic ille facit, & faciendo ſic emendat. Mirum enim & varium ingenium hominum. quoſdam benignitas, & ex eâ reuerentia, quoſdam ſeueritas, & ex eâ terror, meliores faciunt: Princeps vtitur omnibus, ad dictum hunc vſum. Eſt & communiter illud dogma veriſſimum: *Verecundiam peccandi facit ipſa clementia regentis*: & in domo meâ ac familiâ ſum expertus. Plura ſuper hac Virtute liceat: ſed pudor ſit poſt Senecam, cuius aurei libelli duo, & Principibus meritò legendi, ſatis eam reuelant. Nos exempla pro more, demus: & quàm multa ea ſunt? & nemo magnus laudatuſque Princeps ſine iſtis.

I. Sed agmen ducat diuinus ille dux, MOSES. Qui cùm populum ex Ægypto cæleſti voce & monito, claris miraculis adſtipulantibus, eduxiſſet: iſti tamen identidem ingrati, refractarij, rebelles erãt. Nunc carnem, nunc panem aut aquam petebant: & ita petebant, vt voces proteruas, & pænè lapides ac manus in illum mitterent: ſed tamen illa, & veniam etiam dedit. Nec vulgum modò procacem habuit: etiam proceres, etiam proximos. & ecce *Aaron* frater, & ſoror *Maria*, in mitiſſimum virum inſurrexêre: quâ cauſsâ? priuatâ, & leui, quòd Æthiopiſſam quæ animo eius collibita eſſet, vxorem duxiſſet. *An huic ſoli*, inquiebant, *Dominus locutus eſt? nónne & nos cæleſtem vocem auribus his accepimus?* Et iam ſe Moſi non opponebant ſolùm, ſed æquabant: cùm Deus pro *viro mitiſſimo ſuper omnes homines* (ita Scriptura appellat) iratus eſt, & Mariam vitiligine ac leprâ ſubitò percuſſit. Quæ ſic cum fratre ad ſanitatem mentis reuerſa, ad Moſem reſpexerunt, ille ad Deum: & poſt ſeptem dies, precibus eius ſincera puraque à morbo apparuit. Quid plures ſeditiones enumerem? fuêre enim plures: ſed Moſes ille ſemper in manſuetudine conſtans, vſque eò amans & ignoſcens ſuorum, vt Dei iram vel hac voce ſedaret, *Dele me*, inquit, *de libro vitæ, potiùs quàm vt hos tollas.* O verè diuine vir! nonniſi ab æthereo Spiritu hic ſpiritus: & venerari magis in hac parte te fas, quàm imitari.

II. Tamen & DAVID imitatus eſt: quis? ille quoque Deo & cælo plenus. qui, cùm *Abſalomus* filius fratrem *Ammonem* proteruè in conuiuio interfeciſſet, & triénio apud auum maternum in Syriâ exſulaſſet, fractus & miſertus reuocauit. Quid tamen? ille à ſcelere ad ſcelus maius, quaſi gradu facto, properat, & regno patrem pellit: vitâ quoque, ſi potuiſſet. Dauid arma neceſſaria capit, *Ioabum* Præfectum militiæ cum dilectis viris in illum mittit, ſed cum mandato, *Seruate mihi puerum Abſalomum.* Adeò nec in iram, nec in vindictam exarſerat; vt tunc quoque, cùm ambiguo euentu arma caperet, ſolicitus de veniâ magis, quàm de victoriâ eſſet. At Deus pro illo exarſit & vindicauit, & filius non filius interfectus eſt: ſcis quàm inuito & dolente? Luctus eius in publico, & iſtæ voces: *Fili mi Abſalome, Abſalome fili mi! quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te Abſalome fili mi, fili mi Abſalome?* Proh ſuperi! vbi Orientales vos Reges, & hodie Turcici eſtis, qui patres, liberos, fratres interficitis, prompti libenteſque pro regno? iſte nec inſidiatorem ſceptri & vitæ, vitâ vult exutum: & exutum veris lacrimis luget.

Exempla hæc pænè ſupra hominem: at noſtræ ſortis PERICLES fuit. qui morti iam vicinus, & ſpiritu ac vitâ abeunte, cùm amicos aſſidentes queri & lamentari audiret, atque alium prudentiam, eloquentiam, victorias, alium alia laudare: ille modicè erecto capite, *Et quid hoc eſt*, inquit: *aut parua aut fortuita laudatis: at illud maximum omittitis, quòd nemo meâ operâ pullam veſtem ſumpſerit.* Mirum iudicium! hoc vir ille magnus in ſummis ſuis laudibus ponebat, quòd comes in omnes & humanus, numquam acerbitatem aut vindictam exercuiſſet. Macte Pericles! vel hoc nomine cognomen *Olympij* meruiſti: qui ſic extra iſtos turbidos affectus, vt nulla non dicam crudelitas, ſed aſperitas, mentem tuam obnubilarit. III.

PHILIPPVS Macedo, non maior Alexandro: ſed fortaſſe melior, & certè moderatior: IV. is, inquam, Philippus famam & immortalitatem vel ſolâ hac virtute meruit. Amici ſtomachabantur & deferebant, quòd Peloponeſi tot beneficijs affecti, criminarentur eum, atque adeò ludis Olympicis exſibilarent: ille in iocum rem vertit, & *Quid ergo*, inquit, *facient, ſi læſi à nobis fuerint?* Idem, ſuadentibus, vt ſeueriùs paullò cum Athenienſibus ageret palàm ingratis: *Nihil agitis*, inquit: *an ego qui ad gloriam omnia refero, theatrum*

trum gloriæ meæ euertam? Sciebat Athenienſes ingenio & ſtilo valere: eoque (etſi alibi humaniſſimus) hîc magis eſſe voluit, vt hanc quoque materiem & amandi & prædicandi præberet. At illud in hoc ipſo incredibilis non clementiæ, ſed & patientię. quòd cùm ijdem Athenienſes legatos ſuper aliquâ re ad eum miſiſſent, atque ipſe benignè audiſſet atque indulſiſſet; dimittens, pro cumulo adiecit, *Ecquâ aliâ in re gratificari ijs poßet?* Hîc Demochares è legatis, *Ita verò*, inquit, *ſi te ipſe ſuſpenderis*. Hem, vocem & conuicium importunum, & vt rem dicam, flagro aut cruce dignum! Itaque amici & adſtantes exarſerant: ſed compeſcuit ſe & illos Philippus, ac Therſitem illum nullâ vel re, vel voce acerbiore, læſum dimiſit. Tantùm hoc ad legatos alios, *Nunciate Athenienſibus, impotentiores eße qui iſta dicunt, quàm qui dicta comiter audiunt.*

V. Ad Romanos flecto. inter quos M. MARCELLVS qui Syracuſas cepit, iam tum cùm cepit, clementiſſimi animi ſigna, in medio furore Martis, miſit. Parci ciuibus, qua potuit, iuſſit: edicto, Nequis liberum corpus, manu, ferro, ſtupro violaret, ſeruitia modò & pecuniæ prædæ eſſent. Sed vel ſic cùm multa ſæuitiæ aut libidinis exempla editum iri videret, vt in vrbe per vim captâ, conſcendiſſe editum locum dicitur, & ſubiectâ eâ oculis, caſum eius, paullo antè ſic florentis, humentibus illis defleuiſſe. Priuatim etiam cùm de *Archimede* eiuſque ingenio audiſſet, & vidiſſet; mandauit incolumem ſeruari, & curæ hoc omnes haberent. Non mirum in rudi adhuc æuo, & Romanis ad artes iſtas parùm factis? Sed mandauit, etſi fruſtrà. nam miles diſcurrens, cùm Archimedem repperiſſet in puluere figuras deſcribentem, & totâ mente illuc verſâ ignarum publici fati, interrogat gladio ſuper caput intento, *Quis tu?* Ille nihil, niſi puluerem ſuum manibus tegens, & *Oro ne turba*, inquit. Ira miles indignatus, & contemni ratus, occidit. Hæc in Siciliâ, & victoriâ: poſt ipſam iſta. Siculi parùm grati, & ab inimicis eius impulſi, queſtum ad Senatum ſuper eo venerunt, ſcilicet alienas etiam iniurias adſcripturi. Conſul tum erat, & collega *Valerius Læuinus* fortè in Senatu non erat. Itaque facile ei turbare aut diſturbare rem & homines, & irritos illuſosque dimittere. Non fecit, & audiri voluit, ſed cùm collega aduenißet: ſedit in ſubſellijs inferioribus, & finitâ accuſatione, cùm Senatus illos faceſſere iuberet; ille verò retinendos cenſuit, & vt ſuæ quoque defenſioni, non vt partes, ſed velut iudices intereſſent. Quâ abſolutâ, exceſſit curiâ, vt liberiùs ſententiæ dicerentur: ſed quid opus? clara eius innocentia, iſtorum impudentia omnibus, atque etiam ipſis fuit. Nam ſtatim è partibus in fautores ſe transferunt, fiunt ſupplices, atque adeò Patronum illum Siciliæ adoptant: & ſuſcepit, tam bonâ fide, vt præſentium oblitus, alijs ſuper alia beneficijs exornaret.

M. etiam BIBVLVS, etſi fortunâ parùm attollente aut proſperâ ſemper vſus, tamen virtute, & hac animi clementiâ, excelluit. Duos filios præſtantiſſimæ indolis, cùm in Syriâ Proconſul ipſe ageret, Gabiniani milites in Ægypto per ſæuitiam, an proteruiam, interfecerant. Eos *Cleopatra* regina, itam iuſtam magnatis viri verita, comprehenſos ad ipſum miſit, arbitrio ſcilicet eius puniendos: at ille, etſi in recenti dolore, patrem, & aliquis dixerit, hominem exuit, vt humanitatem retineret. ac ſepoſitâ omni vltione, eoſdem ad Cleopatram intactos remiſit, vindicare potuiſſe contentus. VI.

Quem autem *Bibulo* adiungam? veterem collegam, IVLIVM CAESAREM: in omni quidem vitâ & propoſito hoſtes, ſed in hac virtute geminos, niſi quòd copiâ vincit, qui omnes vicit. Ecce iam adoleſcens, in freto illo æui, quàm ſuſtinuit ſe & moderatus eſt? Captus à piratis, iurauerat ſæpiùs, ſe cruci omnes ſuffixurum, ſi in poteſtatem redegiſſet. Redegit, ſed tamen æſtuat. Homines crucifigat? crudele erat. Remittat? religio adſtringebat. In hac pugnâ naturæ & fidei, clementia viam repperit: & iugulari priùs iuſſit, deinde ſuffigi. Item ſub hoc æui, *Cornelius Phagita* quidam fuit, ex aſſeclis & emiſſarijs Sullæ, homo nequam & ad bonorum cædem aut pericula factus. Is latitantem in ciuili diſſidio *Cæſarem*, tamquam Marianarum partium acriter & ſagaciter indagarat, & ſubinde mutantem latebras ægrè, * pretio accepto, dimiſerat: huic tamen in mutatione temporum, cùm poſſet, fortaſſe & deberet, nocere numquam ſuſtinuit. planè quaſi poſt nimbum & tempeſtates, non Æolo non Auſtro VII.

* Duorũ talentorum.

vltrà offenſus. Iſta priuatus aut impotens fecit: quid in imperijs? mitior ſeipſo illo priuato. Initio bellorũ ciuilium, cùm quæri terror & adhiberi conſilio ſolet, ad reprimendum aut reducendum: ipſe diuerſiſſimâ viâ veniam, libertatem, vitam omnibus non dabat ſolùm, ſed vltrò offerebat. *Corfinij* quid euenerit, dignum memorari. Tenebat hoc opidum *L. Domitius*, vetus & acer eius inimicus, cum cohortibus triginta. Inerant Senatores plurimi, equites Romani, & flos aut robur Pompeianarum partium. Ipſe obſedit: milites vim non exſpectarunt, ſed inclinatis in Cæſarem animis, tranſire ad illum, dedere duces & opidum parant: & iam colloquia erant. Domitius ſibi prætimens, & ex conſcientiâ diffidens, vitam ponere ſuo, quàm Cæſaris, arbitrio (heu, quàm ignarus eius animi!) elegit. Itaque ſeruum medicum aduocat, iubet venenum ſibi dari. *Quid deliberas?* inquit: *dominus rogo, & armatus rogo.* Seruus quaſi paruit, ſed aſtu facinus diſcuſſit. nam ſoporem ei temperat pro veneno, & filio mox indicauit. Præuidebat ſcilicet futurum, vt hominem pæniteret præcipitis conſilij, maximè ſi ſpes veniæ à Cæſare eſſet. Atque ea ſtatim affulſit. Nam ille vir omnes honeſtiores ad ſe in caſtra vocauit, benignè affatus eſt, ad pacem & pacata conſilia hortatus, dimiſit cum rebus incolumes: & quò? ſtultitiam rideat aliquis: pleroſque iterùm ad Pompeium. Sed hæc illorum, non Cæſaris culpâ. Domitius intereà cùm audiſſet, atque experrectus eſſet, torqueri & angi de veneno: donec famulus metum diſcuſſit, rem aperuit. atque ille quoque rectà ad Cæſarem, vitam, libertatem, pecuniam recepit. Eodem bello, in Hiſpaniâ ad Ilerdam, cùm hoſtes ad pacis neceſſitatem adegiſſet, & iam conditiones ferrentur, milites ſermones & conuiuia miſcerent, & ex binis caſtris vna facta eſſent: en *Petreius* & *Afranius*, Pompeiani duces, ſubitâ pænitentiâ, an perfidiâ, arma capiunt, Iulianos inuadunt, occidunt: ipſe, cùm facinus reponere poſſet, & Pompeianos detinere vel item occidere, illorum diſſimilis, ſui ſimilis, ſummâ diligentiâ conquiri omnes iuſſit, & remitti. In ipſâ acie Pharſalicâ, medio ardore pugnæ, ita vincere voluit, vt perdere timuerit; & vox eius obequitantis paſſim excepta, *Parce ciuibus.* Atqui non fecit, inquies. Imò ille fide optimâ: niſi in acie, niſi reſiſtens, nemo occiſus eſt: & ſeruare promptior, quàm illi ſeruari. O inauditam, nec niſi cæleſtem, clementiam! è tanto numero, tam pertinacium aduerſariorum, non niſi tres (*L. Afranius, Fauſtus Sulla, L. Cæſar*) interfecti poſt aciem, eius iuſſu ſine permiſſu reperiuntur: atque ij ſæui & crudeles in eum; & veniâ, quam antè impetrauerant, iteratâ rebellione, corruptâ. Omnibus etiam ſuæ partis nominatim vnum, quem vellent, ſeruare & excipere ex hoſtibus conceſſit: denique tandem vno Edicto, etiam quibus nondum ignouerat, redire in Italiam, ad opes, honores, imperia, permiſit. In ipſius *Pompeij* morte, qui alieno ſcelere & inuidiâ ceciderat, tantum à gaudio aut inſultatione abfuit, vt lacrimas non tenuerit: & auctores homicidas, bello etiam mox perſecutus ſit, & cæde ac ſanguine manibus illius parentarit. Quin & memoriam ſtatuaſque eius, diſiectas à plebe, reſtitui iuſſit: cauillemur aut interpretemur, vt volumus, magno animo, & (vt ego cenſeo) verè miti & clementi. Verba eius ex epiſtolâ quadam ad *Oppium & Balbum* notaui & amaui, iſta: *Gaudeo me hercules, vos ſignificare litteris, quàm valdè probetis ea quæ apud Corfinium ſunt geſta. Conſilio veſtro vtar libenter, & hoc libentiùs, quòd meâ ſponte facere conſtitueram, vt quàm leniſſimum me præberem, & Pompeium darem operam vt reconciliarem. Tentemus hoc modo, ſi poßumus, omnium voluntates recuperare, & diuturnâ victoriâ vti. Hæc noua ſit ratio vincendi, vt miſericordiâ & liberalitate nos muniamus.* Ex pectore ſunt iſta verba; & familiariter apud homines familiariſſimos prolata. Ego te Cæſar, ob alia tua & cauſſas belli, non nimis amo: in ipſo bello, & ob hanc clementiam, inter heroas numero, & meo calculo, hac quidem te DIVVS eſto.

Aliquid ab hac ſtirpe aut multum traxit VIII.
OCTAVIANVS CAESAR, adoptione filius, ſanguine eius nepos. Is in republicâ varium clementiæ ſpecimen dedit, adeò vt in theatro cùm recitaretur *O dominum æquum & bonum!* vniuerſi oculos ad ipſum referrent, & voce geſtuque comprobarent. Sed in priuatâ etiam vitâ (vbi natura maximè apparet, nec gloriam aut ſermonem ſibi proponit) præbuit inſignita exempla. Vt in *Diomede* ſeruo ſuo diſpenſatore. qui

qui, cùm vnà ambularent, & repentè ferus aper in eos incurreret; ipſe dominum obijciens, manibuſque propellens, poſt eum latuit. Atque Auguſtus quidem fato, aut animo ſuo, ſeruatus eſt; ſed & hunc nihil læſit, timori potiùs factum, quàm noxæ adſcribens. Idem cùm in Hiſpaniâ *Corocotta* quidam famoſus latro eſſet, & paci publicæ ac priuatæ diu infeſtus, præmium propoſuit, ſiquis hominem viuum adduxiſſet, * *decies ſeſtertium*. At ille, ſpe euadendi aut latendi abſciſâ, magno animo ad Cæſarem vltrò venit: & *Quæſitus tibi Corocotta*, inquit, *ecce adſum: facies, quod voles, huic capiti*. Cæſar irâ omni depoſitâ, & memoriâ tot facinorum, non ſolùm ignouit ei, ſed & præmium promiſſum (quia Corocotta Corocottam ſiſterat) appendit. Sed ſuperat priora, hoc de *M. Bruto*: cuius ſtatua ærea, adfabrè facta, Mediolani erat: credo, monumentum virtutis & modeſtiæ, quâ Galliæ illi Ciſalpinæ, ſub Cæſare, præfuerat. Hanc, diu pòſt, tranſiens Auguſtus conſpexit, & repreſſo gradu ſubſtitit: vocauitque coram omnibus ad ſe magiſtratus, quaſi in re graui: & cùm veniſſent, *Quid vos*, inquit, *inimicum noſtrum eſtis? & hoſtes meos apud vos habetis?* Illi timidi, nec gnari quò accuſatio ſpectaret, negare, & mutuò ſeſe intueri. Cæſar iterùm, oſtensâ ſtatuâ: *Nonne hic ille eſt meus hoſtis?* Tum verò illi ſeriò trepidare, & muſſitare: at Cæſar arridens, laudare etiam eos benigno vultu & verbis cœpit, quòd iudicium aut animum cum fortunâ non mutarent: & vt talis viri ſtatua maneret, porrò præcepit. Duplex clementia. & in defunctum Brutum, cuius memoriam honorat; & in Mediolanenſes, qui rigidè interpretantibus deliquiſſe in maieſtatem Principis videbantur.

* ccv. M. Hiſpanicâ [marginal note, partly illegible]

IX. An dignus eſt, qui inter hæc nomina locum habeat NERO CAESAR? monſtrum crudele, tætrum, ſed vnâ voce meritum clementiſſimis acceſſeri. Initio imperij, cùm duo milites deliquiſſent, & morte puniendi viderentur; *Burrhus* Præfectus Prætorio, chartam de more ad Imperatorem tulit, vt is ſubſcriberet & mortem, & cauſam. *Nero* allatam aliquoties reiecit & diſtulit: tandem cùm repeteret & inſtaret *Burrhus*, nec vltrà eſſet effugium, triſtis accepit, & cum hac voce: *Quàm vellem neſcire litteras!* O dictum magnæ, vtinam diuturnæ, lenitatis! O dictum, quod laudes magni *Senecæ* illius meruit, & libros de *Clementiâ* expreſſit! Amemus laudemuſque, vel hoc nomine.

Diuerſi ab iſto vterque VESPASIANVS, pater & filius: qui ante Principatum & ſub initia, multo ſæuitiæ & luxuriæ rumore, in ipſo mutati in melius fuêre. Patris quidem quanta benignitas? qui & *Vitellij* hoſtis ſui filiam (adeò ſtirpem ex eâ non veritus) ſplendidiſſimè maritauit, dotauit etiam & inſtruxit. Atque idem, cùm ſub *Nerone* interdicta ei aula eſſet, trepiduſque abiret, accurrit quidam Admiſſionalibus, qui asperè eum compellans, & ſimul expellens, *abire Morboniam* iuſſit. Hunc poſteà, & iam Principem, vitæ ſuæ anxium & deprecantem, non niſi ioco aſperſit, & pariter *abire Morboniam* totidem verbis iuſſit. Denique communitet hoc de illo Tranquillus: *Neque cæde cuiuſquam vmquam lætatus eſt, iuſtis ſupplicijs illacrimauit etiam & ingemuit.* X.

At filius TITVS, amor & deliciæ generis humani, nil niſi bonitas & lenitas. Pontificatum maximum ideò ſe capere profeſſus eſt, vt in ſummo ſacerdotio, puras à ſanguine manus ſeruaret: & re præſtitit. *nec auctor poſthac* (verba Suetonij) *cuiuſquam necis, vel conſcius, quamuis interdum vlciſcendi cauſſa non deeſſet, ſed* PERITVRVM SE POTIVS, QVAM PERDITVRVM *adiurans.* Duos patricij generis, conuictos in affectatione Imperij, ſatis habuit verbis monere, *vt deſiſterent. Principatus fato dari: à ſe ſiquid aliud vellent, peterent impetrarentque.* Et ſtatim etiam ad alterius matrem, quæ procul agebat, ne triſtiore nuntio percelleretur, curſores ſuos miſit, qui & periculum filij nuntiarent, & ſalutem. Fratrem *Domitianum* ex profeſſo inſidiantem, & exercitus in eum ſolicitantem, nullâ re læſit aut minuit: imò precibus ſæpè egit, mutuo in ſe animo eſſe vellet, & conſortem ſucceſſoremque imperij nihilo ſeciùs ſemper nominauit. Non fregit improbum. veneno eius paullò pòſt perijt, cum publico generis humani damno. XI.

CAROLVS verò MAGNVS inter noſtros (nam ad propiora veniendum eſt) gloriam & gratiam hac quoque virtute collegit. *Pipinus* eius filius in patrem coniurauerat, res clara erat, ignouit: fecit iterùm, ignouit: XII.

uit: at ne tertiùm tamen tam lubrica mens laberetur, adſtringendum religione cenſuit, & monachum eum fecit. Duplici beneficio, & veniæ, & viæ ad melius regnum oſtenſæ. Peccauit in eum & filia, ſed ridicula narratio eſt, tamen expromenda. Erat *Eginhartus* in aulâ *Carolo* ab Epiſtolis, vir, vt illo æuo, doctus & prudens, ſed non in Amorem. Concepit eum in Domini ſui filiam, etſi impar erat, & ipſa viciſſim arſit. Reſtinxerunt, vt ſolent amantes, furtiuâ ſui copiâ & congreſſu, qui aliquamdiu latuit: donec hiemanre quadam nocte, cùm in ſecretiore cubiculo *Eginhartus* fuiſſet, & ſub ipſam lucem exire vellet, vider multam niuem cecidiſſe. Hæret, & timerne à veſtigijs deprehendatur vir in gynæcæo fuiſſe. Conſilio & aſtu ſubuênit amica, & illum in humeros ſublatum & pendentem, dulce onus, aliquamdiu tulit. Ecce (ô ſortem iniquam pariter, & æquam!) videt hoc caſu *Carolus*, & cum dolore ſuo & riſu ſimul vtrumque benè notat. Diſſimulat, die pleno conuentum Principum virorum habet, narrat iocoſum & fœdum factum: rogatq́ue (ſed nomina tacuit) famulus qui ſic in dominum, filia quæ in patrem peccaſſet, quâ pœnâ digni viderentur? Illi, *Mortis*, reſpondent. Tum igitur vtrumque aduocat, & coram ſe ſiſtit. *En*, inquit, *iſti ſunt qui peccarunt. Tu Eginharte, tu filia, qui auſi hoc eſtis? Nec negandi locus eſt: me inſpectorem, accuſatorem, iudicem, vindicem habetis. Quid meruiſtis? iſti dixerunt, Mortem: ſed & animus veſter vobis idem dicet. Tamen, mitem tu Dominum, tu Patrem videte: ignoſcimus, hac lege quam dicam. Eginharte hanc tuam latricem vxorem duces: concordes eſtote, & mutuum deinceps quoque inter vos ferte.* Dixerat, illi à ſummo metu in ſummum gaudium tranſlati, grates agunt, gratulationes accipiunt: *Carolus* in gloriâ eſt, iſti in famâ.

XIII. Nec nimis ſeuerum eſt, quod addam. CAZIMIRVS erat Dux Sendomirienſium, potens Princeps, idemq́ue poſteà rex Polonorum. Viſum illi aliquando fuit tempus ludo fallere, & domeſticum quemdã ſuum, *Ioannem Conarium* Equitem, ad aleam vocat. Ille pâret, ludunt, alternat fortuna: & tandem cùm multa nox eſſet, atque incaluiſſent, placuit vno iactu de totâ ſummâ decidere. Is felix *Cazimiro* fuit: & pecuniam totam ad ſe attraxit. Indignatus *Ioannes*, & ſorti ſuæ iratus, per calorem Principem inuadit, & fortiter os eius depalmat. Clamor & ira omnium, famulus Dominum, Eques hunc Principem? Capitale erat: ſed beneficio noctis elabitur, & manè tamen captus reducitur, & *Cazimiro* ſiſtitur puniendus. Ille re benè conſideratâ, in prudentem hunc ſermonem erupit: *Amici, iſte minus, quàm ego, peccauit: imò quidquid peccatum eſt, eſt meum. Calor & ſubita ira (cui nec ſapientes ſemper pares ſunt) tranſuerſum eum egit, & mentem ac manum mouit: ego cauſſam cur præbui? cur oblitus conditionis & dignitatis meæ, quaſi cum pari luſi? Imò tu Ioannes, non veniam à me ſolùm, ſed gratiam accipe. vtili caſtigatione me docuiſti, ne quid in poſterum indignum Principe committam, & intra decori ac grauitatis metas me ſiſtam.* Ita dixit, fecitq́ue. ô clementiam, ô patientiam, ô prudentiam! omnes hæ virtutes concurrunt, ſed primas tamen prima, me iudice, ferat.

At in LVDOVICO *Duodecimo*, Galliæ rege, ſpectabilis eadem virtus fuit. Preſſerat eum *Carolus Octauus*, rex, vt heredem proximum: & qui doleret prolem, ſibi non eſſe. Ita preſſerat, vt in cuſtodiam etiam daret, & vitæ ſuæ parùm ſecurus videretur: pleriſque Procerum & vulgi pro præſenti fortunâ ſtantibus, & aduerſantibus, certè auerſantibus infelicem. Interea Deus in occulto alia deſtinat: *Carolum* ſubitò tollit, hunc ad regnum euehit: attonitis multis, & vultum ſermonemq́ue mutantibus, & ad gratiam noui regis ſe acclinantibus. Erant enim qui ſuperbiebant, conſtantes anteà in eius cultu aut obſequio: è quibus vnus magnâ fiduciâ ad eum accedit, & bona petit ciuis cuiuſdam Aurelianenſis, qui triſti illo tempore inter acerrimos Ludouici hoſtes fuerat. Hîc rex, animo planè regio, effatur: *Tu verò aliud à me pete, & meritis tuis gratia erit. De iſto, omitte: nam rex Galliæ* (verba eius ſunt) *non exſequitur iniurias ducis Aurelianenſis.* Optimè. Dux enim anteà, cum hoc titulo, fuerat: & ſignificabat argutè, dignitatem ſe, atque etiam affectus cum eâ mutaſſe. Ille verò eâdem magnitudine animi (mater hæc ſemper Clementiæ) edixit publicè: *Habiturum ſe eoſdem conſiliarios cum defuncto rege, miniſtros, ſtipatores, eodemq́ue honore & ſalario.* Deus bone, eoſdem cum illo ſic infeſto, & iniquo? Fiducia virtutis hoc facit: & præſtari ſibi ſpondet, quæ ſcit deberi. XIV.

Tem-

XV. Tempora confundere liceat, ſed re eâdem. Quàm enim geminum eſt, quod olim HADRIANVS Imperator cuidam, qui ante imperium inimicitias ſecum geſſerat? Ille occurrit trepidus, & vix verba ad preces reperiens: cùm ſtatim Hadrianus: *Euaſiſti*, inquit. Benignè ſimul, & acutè. *Perieras*, inquit. *ſi pares contendiſſemus: nunc ſuperior omitto, & potentiam meam, non niſi beneficio, oſtendo.*

XVI. Te autem ALPHONSE ſilebo? qui totus bonitas & beneficentia, *Titum* nobis, ſed diuturnum, repræſentaſti. Obſidebas Caietam, pertinaciter in te rebellem. conſtabat obſeſſos inopiâ commeatuum premi: atque ipſi hoc faſſi, ſenes, pueros, fœminas, & inutilem omnem turbam emittebant. Agitatum in conſilio, vt reijcerentur & reprimerentur; dedendam enim ita mox vrbem. ille miſertus, emitti eos maluit, & diutiùs aſſidere. Sed cùm nec potitus eâ eſſet, quidam auſi obijcere, *Niſi tu illos emiſiſſes, vrbs iam tua fuiſſet:* ille conſtanter reſpondit, *At mihi pluris tot hominum incolumitas eſt, quàm centum Caietæ.* Tamen nec ea diu defuit: & ciues tam inſigni virtute moniti & reſipiſcentes, vltrò ſe ei tradiderunt. Simile in *Antonium Caldoram*, potentiſſimum regni Neapolitani, & peruicacem hoſtem. Is prælio deinde magno victus, itemque captus, cùm omnes ſuaderent de tollendo importuno homine, & Aragonijs ſemper infeſto, vnus reſtitit, atque adeò non vitâ ſolùm, ſed omnibus bonis redonauit. Quin & ſupellectilem atque inſtrumentum eius, magnæ elegantiæ & pretij, quod in manibus habebat, totum vxori eius dedit: vnicâ modò paterâ criſtallinâ ſibi aſſeruatâ. Hæc facta viri, & conſonæ item voces. Interrogatus, *Cur erga omnes, etiam malos, ita lenis eſſet? Quia*, inquit, *bonos iuſtitia conciliat, malos clementia.* Iterùm, cùm de nimiâ eius lenitate quererentur miniſtri, nec decêre Principem: *Quid ergo?* inquit, *vultis vrſos ac leones regnare? Nam hominum Clementia, belluarum Feritas eſt propria.* Vera dixit. quo quis maior, & magis, vt ſic dicam, homo eſt; hoc virtuti huic pronior, quæ & *Humanitas* ideò eſt dicta.

CAPVT XIII.

DE FIDE.

Hanc quoque Principe conuenientem, vel neceſſariam potiùs haberi.

POST Iuſtitiam & Clementiam, Fidem commendamus: hanc quidem ex Iuſtitiâ natam. Quid enim magis ea dictat, quàm promiſſa præſtanda? Et qui non facit, non ſolùm iniuſtum, ſed ignauum meritò habeamus. Qui enim fallit & decipit, eò facit quia potentiæ aut viribus minùs fidit: conatur igitur fide ſpecie circumuenire, & hanc vilitati ſuæ prætendit, oſtentandam non ſeruandam. Turpe, & ſublimi omni animo indignum. Imò & naturâ abhorremus. pueros vide. Mendacium inter prima probra obijciunt; & quamquam leuitate quadam aſſumunt, tamen iudicij inſitâ rectitudine damnant. Admiranda Dei prouidentia, virtutes animo inſerentis, ſine quibus vita & ſocietas ſtare ægrè poſſit: quod in Iuſtitiâ, & Fide, palàm videmus. Tolle iſtam, aut minue: raptus, cædes, bella erunt: atque hæc, nullo fœdere aut pace terminanda. Quid enim adſtringet? Cole igitur, ô Princeps, Valer. Max. VI. cap. 6.
venerabile hoc Fidei numen, quæ dexteram ſuam, certiſſimum SALVTIS HVMANAE PIGNVS *oſtentat.* Iunge tuam, ſi non dicam bonus, ſed magnus & felix eſſe exoptas. Hoc enim quoque ab eâdem Prouidentiâ, quòd callidi iſti & impoſtores, quantumuis ſubtilibus conſilijs, raRò aut numquam ad potentiam perueniunt: aut ſi, in eâ non ſunt firmi. At aliter in candidis ingenuiſque mentibus, qui Deum, qui fidem reuerentur: hi creſcunt, florent, & perſeuerant, cæleſti fauore proſequente & attollente. Q. Marcius hoc benè, apud Liuium: FAVERE PIETATI FIDEIQVE Lib. XLIV.
deos, per quæ populus Romanus ad tantum faſtigij venerit. Benè, & opportunè ad Perſem regem, qui ſpem in aſtu & fallacijs ponebat, fœderum parùm conſtans. Vtilitas igitur fidem approbat: & vel noxa à Perfidiâ poſſit deterrere. Nam, vt ſapientiſſimè Homerus:

Οὐ μέν πως ἅλιον πέλει ὅρκιον, αἷμά τε ἀρνῶν, Iliad. Δ.
Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαὶ ᾗς ἐπέπιθμεν,
Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν

Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ· σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν
Σὺν σφῇσι κεφαλῇσι, γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν:

At non irritum erit iurandum, & fœdera pacta
Sãguine, nec dextræ, quis credere ſuadebamur.
Nam quamquam Deus haud pœnas in tempore ſumit,
At pòſt ſumet: & hi magno, mihi crede, rependent
Ipſi, atque vxores, & dulcia pignora, nati.

Audis verè vatem. ſemper mala Fides pœnas ſtatim aut poſteà, in violatoribus, aut ſanguine eorum, luit. Et vis præſentis aliquâ commodi ſpecie adhærere? fuge: nam & Fama ſic te fugiet. & quiſquis vel hanc amat, Fidem amet. Cuius multa vel teſtimonia ſunt, vel Exempla.

ÆGYPTIIS quidem (& apud priſcos illos multa præclara inuenio) lex fuit, recitante Diodoro: *Periuri capite puniuntor. quia duplici ſcelere obſtricti, & Pietatem in Deos violant, & Fidem inter homines tollunt*, MAXIMVM VINCVLVM SOCIETATIS. Rectè de *Pietate*. quis enim perfidus, non & Dei numen, & aduocatum nomen, ſpreuit?

II. AGESILAI Spartani regis factum & dictum ſubiungam. qui cùm exercitum in Aſiam traieciſſet contra regem Perſarum; *Tiſſaphernes* ſummus Satrapa viribus impatem ſe videns, & celeritate præuentum, fallere per ſpeciem fidei quæſiuit. Itaque de inducijs cum Ageſilao egit, adſimulans operam intereà ſe daturum, vt Rex cum Spartanis componeret. Dedit *Ageſilaus* trimeſtres. quas ipſe quidem optimâ fide ſeruauit: at alter copias cogere, loca munire, & bellum ſummâ vi comparare. Quod vbi Laco ſenſit, & monitus eſt; nihil moueri. imò multum in eo ſibi profici dicebat, quòd *Tiſſaphernes* ſuo periurio & homines alienaret, & Deos redderet iratos. Vtrumque in ſe aliter eſſe. quòd & milites fidentiores redderentur, Deorum ope fiſi; & homines amiciores, qui ijs ferè ſtuderent, quos conſeruare fidem viderent. Et res atque exitus ita fuit.

III. Et eâdem Græciâ fuit ANDRONICVS quidam à *Demetrio* rege præfectus Tyro. Cùm autem *Demetrius* graui prœlio victus à *Ptolomæo* eſſet; iſte loca & regiones paſſim inuadebat atque occupabat, deſtitutas ſcilicet omni ſpe auxilij. In aliorum ignauiâ aut perfidiâ, conſtans manſit *Andronicus*, & aduentanti Ptolomæo, atque inuitanti, fortiter reſtitit: donec à militibus, ſeditione motâ, deſertus & vrbe eiectus eſt. Venitque in Ptolomæi manus. qui nihil vt in hoſtem & pertinacem fecit, ſed fidem illam ipſam admiratus, quam oderat, donis cumulauit, & in cohortem amicorum tranſſcripſit.

Apud Romanos plura & fortiora exempla. Primum communiter in ipſo SENATV, aut POPVLO. veluti, obſidione vrbis à Porſenâ, cùm iam pax coiiſſet, & datis vtriuſque ſexus obſidibus firmata eſſet: virgines, duce *Clœliâ*, tranſmiſſo Tiberi, hoſtibus ſe eripuerunt, & Romanis ſuis reſtituerunt. Poterat excuſatio eſſe, & qui in cuſtodiâ haberent, fallere poſſe cuſtodes: ſed noluit Senatus, & bonâ ac verè priſcâ fide cenſuit obſides remittendos. Iterùm. *Faliſcorum* ciuitas aliquoties rebellis, dedere ſe tandem *Q. Lutatio* Conſuli coacta eſt. in quam cùm ſæuire populus Romanus cuperet, & aſperiùs conſulere; doctus à *Papirio*, Faliſcos non poteſtati, ſed fidei ſe Romanæ commiſiſſe; ſtatim deſtitit, & verbuli religione motus, iram omnem impetumque depoſuit. Quàm longè illi à cauillis, quos mala calliditas ſemper reperit? Romani etiam CONSVLES, bello Punico primo, ſpecioſè hac fide ſe oſtentarunt. Victa erat circa Siciliam magna Punica claſſis, fractique duces conſilia pacis agitabant. Sed ex ijs *Amilcar*, negabat ire ſe ad Romanos, ne eodem exemplo ſibi catenæ inijcerentur, quo ab ipſis *Cornelio Aſinæ* Conſuli fuiſſent nuper iniectæ. Sed *Hanno* melior Romani ingenij moriſque æſtimator, dixit fidenter ſe iturum, & iuit. Verba fecit, & facienti Tribunus militum qui circa Tribunal adſtabat dixit, *Nónne tibi meritò eueniat, quod Cornelio factum?* Conſules ſtatim Tribuno tacere iuſſo, *Iſto te*, inquiunt, *metu Hanno fides ciuitatis noſtræ liberat*. Verba grauia, verba vetacia: & quanta gloria, nec ſpeciem violandæ fidei dare voluiſſe. IV.

Quod & P. SCIPIO *Africanus* fecit, qui captâ naue Carthaginienſium, in quâ multi illuſtreſque viri vehebantur; illi ad effugium commenti ſubitò ſunt, Legatos ſe ad eum veniſſe. Apparebat mendacium, & argui poterat: ſed magno Romanoque animo maluit decipi fidem ſuam, V.

quam

quàm accuſari. Idem. Carthagine iam obſeſſâ, cùm feſſi malis legatos pro pace in vrbem miſiſſent, atque intereà naues Romanas & commeatum diripuerent, contra fœdus: *Scipio* nihil armis etiam tentans, ſuos Legatos in vrbem miſit conqueſtum, & ius petitum. At illi vix retenti ſunt, quin manibus eos violarent: niſi quòd ereptos tamen è turbâ, primores ad mare deduxerunt, & præſidium triremium dederunt, quæ proſequerentur redeuntes. Sed id quoque parùm bonâ fide. certè abeuntibus triremibus, *Aſdrubal* ſtatim eos aggreſſus eſt, & in conflictu duo Legatorum perierunt, reliqui inter tela volitantia ægrè ſe in caſtra & ad Scipionem receperunt. An non & hæc cauſſa ſoluendi iuſtè fœderis? non fecit: Legatos Romà exſpectauit. Sed ij cum re infectâ diſcedere à Senatu iuſſi eſſent, & ad ſuos ſtatim ſe recipere, vr hoſtes: ecce tempeſtas detulit eos ad ipſa *Scipionis* caſtra. Et cùm Præfectus maris à *Scipione* petiiſſet, *Quid iis facere deberet? Nihil tale*, inquit, *quale nobis Carthaginienſes*: dimiſitque intactos. Hominem hunc fidum dicam, an ipſam in humano corpore Fidem?

VI. Diſſimilis aliâ virtute, aut fortunâ: ſed hac par fuit SEX. POMPEIVS, is qui Siciliâ & Sardiniâ occupatis, graue bellum fecit Triumuiris, & populo Romano. Et cùm inediâ atque inopiâ eos conficeret, coacti ſunt ad pacem venire, etſi parùm fidam aut diuturnam. Igitur *Octauianus Cæſar*, & *Antonius*, colloquium cum eo inſtituerunt, circa Miſenum: quò ipſe claſſe inſtructâ appulit, illi terreſtribus copijs ſuccincti. Conuênit tandem certis conditionibus de pace: atque vt, illi firmandæ, inter ſe beneuolè agerent ac cœnarent. Prima cœnæ ſors *Sexto* euênit: qui roganti *Antonio*, *Vbinam cœnaturi eſſent?* facetè reſpondit, *In meis Carinis*: ad nauem ſuam reſpiciens, in quâ paratum epulum; tum & ad domum paternam, quam ſitam Romæ in *Carinis* Antonius occupabat. Igitur in naui conuenerunt, & iam epulæ, & ſermones, & cauilli in *Antonium* & *Cleopatram* eius erant: cùm ſenſim à tergo accedens *Menas* libertus, claſſis Præfectus, *Sextum* clàm affatus eſt: *Viſne tu vt funes incidam, & nauim abducam, faciamque te non Siciliæ modò & Sardiniæ, ſed orbis terræ dominum?* Diceret, & facere poterat. pons tantùm nauim cum terrâ iungebat: qui eâ motâ ruebat: & quis hominum impedire, aut ſuccurrere potuiſſet? In duobus autem illis capitibus vniuerſa tunc res Romana nixa. Sed Deus & Fata noluerunt: nec ipſa Fides, quæ *Sexti* mentem mouit: *Et te quidem*, *Mena, facere fortaſſe oportebat*, inquit, *non prædicere. Nunc autem præſentibus acquieſcamus*: NEC EST MEVM PEIERARE. Macte Sexte! quem vel ob hoc dictum factumque(nam cetera degenerant) nec Roma abdicet, nec pater.

Atqui & in ſingulos fidei etiam exempla ſunt. vt hoc LVCILLI, qui vir & Senator illuſtris, in partibus *Bruti* atque acie Philippenſi fuit. Cùm Brutus igitur altero prælio victus fugeret, & equitum manus inſectaretur, & iam in eo eſſet vt apprehenderet: ille ſtatuit vel morte ſuâ illum eripere, ac paullùm velut fatigato equo ſubſiſtens, Brutum ſe ſimulat & præfert, ac capi ab illis eſt paſſus. Qui ingenti gaudio perfuſi, vt tam vbere prædâ, adducebant eum reflexis habenis (nam id quoque petierat, quò magis falleret) ad *Antonium*, non ad *Cæſarem*. quaſi de eius benignitate meliùs ſperaret. Intereà *Antonius*, per præmiſſos quoſdam iam certior de capto *Bruto*, prodibat ſcilicet obuiàm; ſed & alij cum illo, partim miſerantes, partim incuſantes, quòd vitæ cupidine eò deductus eſſet. Iam propinquis, ſubſtitit *Antonius*, incertus quo vultu verbiſque Brutum exciperet: cùm ſtatim *Lucillius*. *M. Brutum*, *Antoni*, inquit, *nemo cepit*, *aut capiet*, *ſpero*, *hoſtis: Dij meliora*, *quàm vt in tantum Fortuna Virtutem calcet. Sed enimuerò ille aut aliàs viuus reperietur liberque, aut certè, vt illo dignum eſt, abiuit. Ego verò Lucillius ſum*, *qui militibus tuis impoſui*, *vt illi eſſet effugium*: *nec quidquam pœnæ hoc nomine recuſo*. Obſtupuerant omnes, præſertim milites, qui ſic ſibi dolebant prædam ereptam: ſed ad eos *Antonius*: *Commilitones*, inquit, *bono animo eſtote*, *nec putate vobis fraude vel errore iſto illuſum*. *Imò vberiorem*, *certè gratiorem mihi prædam*, *quàm putabatis aut petebatis*, *ſcitote adductam*. *Nam Bruto ipſo quid facturus fuerim viuo*, *ſum incertus*: *nunc dum hoſtem quæritis*, *amicum repperiſtis*, *& adduxiſtis: qui, tu Lucilli, ſemper mihi eris. Abite, præmium exſpectate.* VII.

Laudabilis & ille Cæſaris CENTVRIO. VIII.

qui captus in mari Africo, cum paucis veteranis, & ad *Scipionem* deductus, cùm is vitam & pecuniam propoſuiſſet omnibus, ſi militare ſecum vellent: ipſe reſpondit, *Pro tuo ſummo beneficio, Scipio (nec enim Imperatorem appellabo, qui vnus mihi Cæſar eſt) gratias ago, qui vitam offers belli iure capto. Sed huic beneficio quia ſcelus coniunctum eſt, non vtor. Egóne contra Cæſarem, apud quem ordines duxi, viginti ſex ampliùs annos militaui, aduerſus armatúſque conſiſtam? Ne fides hoc ſinat, aut virtus: & te magnopere hortor, vt de incepto deſiſtas. Contra cuius enim copias contendas, ſi noſſe vis; age, elige ex tuis cohortem vnam, quam voles: ego ex meis, quos nunc habes, non amplius decem ſumam: tunc ex virtute & ſucceſſu noſtro intelleges, quid ſperare de copijs tuis debeas.* Ita militariter Centurio. quem ſtatim ante pedes ſuos *Scipio* interfici iuſſit: quo crimine damnatum? fidei, quod inter deſciſcentes grauiſſimum eſt.

IX. Sed nec ſuperior aut noſtra ætas huius laudis ignara eſt. vt in Hiſpaniâ cùm rex *Ferdinandus Primus* tres filios reliquiſſet, *Sanctium, Alphonſum, Garciam*, regna quoque inter eos diuiſit, ſed voluntate aut pace
M. LXX. non firmâ. Nam ſtatim ab eius morte *Sanctius*, ingenio violentior, fratrem *Alphonſum* bello aggreſſus vicit, cepit, & monachum profiteri coëgit. Non diu perſeuerat coacta pietas, abdicat, & clàm cum *Petro Anſurio Comite*, ad regem Toleti, *Almenonem* confugit. Maurus is erat, & religioni hoſtis, ſed cum patre Alphonſo *Ferdinando* amicitia ei & pax fuerat: eóque electus à profugo, cui ſe crederet: & iſte cum fide recepit, habuitque. Dum illîc eſt, euênit vt coram *Almenone* capilli eius ſubrigerentur, & manu aliquoties compreſſi non ſubſiderent: quod Mauri vates triſte prodigium interpretati ſunt, & hunc eſſe, qui ad vrbis Toletanæ imperium erigeretur. Itaque de nece ſuadebant. non fecit Rex, & potior ei metu fides fuit. Quod mirum in barbaro, ſatiſque habuit, iuramento *Alphonſum* adſtringere, ne ſe viuo regni ſui terminos infeſtaret. Ecce autem paullò pòſt interficitur ex inſidijs, ad *Zamoram*, rex *Sanctius*: & ſoror *Vrraca* benignè in hunc fratrem affecta, nuntios literaſque ſtatim mittit, quibus ad regnum euocat, & ſuadet aſtu aut celeritate euadere barbaros fines. Æſtimabat *Alphonſus*. faceret? ingrati animi notam metuebat; tum etiam ne non celaret, & reduceretur meritò non demittendus. Non faceret, & rem aperiret? ne vinclis, aut conditionibus adſtringeretur ab eo, qui à tam vicino & potenti rege haud fruſtrà timeret. Vicit tamen fides in honeſto animo, & gratitudo: ad *Almenonem* venit. *Quod tibi glorioſum*, inquit, *mihi felix ſit, ad regnum à meis vocor, ereptum in parte à fratre nuper, nunc eius fato vniuerſum relictum. Culpare illum mortuum, pietas me vetat: eadem, vt tuum beneficium prædicem, incitat. qui profugum, ab hominibus & fortunâ relictum recepiſti, fouiſti: quâ ſpe aut præmio, niſi quod ab ipſâ virtute eſt? Et tamen animus agnoſcendi ſoluendíque non deficit, fortaſſe nec occaſio aut materies, ſi per te mihi datur eâ vti. Age Rex magnanime, imple tua beneficia, & pro cumulo, Regem me in regnum remitte. Hactenus vita tui muneris eſt, fac vt ſit & ſceptrum.* Ita noſter: quem Maurus amplexus, incolumem regemque gratatur, & promittit. *Neutrum*, inquit, *futurum, ſi me inſcio, non iter, ſed fugam tentaſſes. Nec enim te celo, notam mihi mortem Sanctij fuiſſe, & tacitum exſpectaſſe tua conſilia, vt aut laudarem ea, aut vindicarem. Iſtud facturus ſanè eram, ſi fallaci & ingrato animo te ſubduxiſſes: & exploratores ſubſeſſoreſque viarum diſpoſiti à me erant, qui. ſed taceo, & gaudeo opus non fuiſſe. Virum bonum fidumque te, erga me talem, oſtendiſti: fac & in regno, quod omnes dij tibi fortunent. Nihil ſtipulor, niſi illud vetus, Amicum te fore mihi & maiore filio Hiſſemo, quamdiu vita vtrique erit.* Dixit, & pecuniam comiteſque dedit, atque ipſe, honoris cauſſâ, aliquantum ſpatium deduxit. Clariſſimum hercules exemplum Fidei in Afro; quod miremur, religioniſque diuerſo: ſed & diuinæ Prouidentiæ, quæ id regnum & vrbem ab eo voluit capi, qui perfugium ibi habuerat & tutelam. Quod nouem circiter annis pòſt euênit, ſed mortuo *Almenone* & filio maiore.

Habet & iterùm Hiſpania Fidei exemplum, in Luſitaniâ, ſed in homine Chriſtiano. Is fuit FLECTIVS vir nobilis, arci *Conimbricæ* atque vrbi à *Sanctio* rege præfectus. Sed enimuerò is *Sanctius* malè & improſperè regnum adminiſtrabat, aulicis quibuſdam nimis credulus, & inprimis *Menciæ* vxori ſuæ addictus mancipatuſque. Igitur querelæ, & mox conſpiratio Procerum X. M. CC. XLIII.

in

in illum fuit: denique eò ventum, vt Pontifice ipſo, quem adierant, (is *Innocentius* fuit) auctore, curam tutelamque regni ad *Alphonſum* transferrent, *Sanctij* fratrem. Inde bellum, & plerique à Rege veteri alieni: ſed conſtans pro eo *Flectius* iſte fuit, & oppugnationem & arma etiam *Alphonſi*, ac totius gentis, excepit. Nec flecti potuit, donec ei nuntiatum, *Sanctium* in exſilio *Toleti* mortem obijſſe: *pro quo pugnaret vltrà, aut fidem obtenderet? Daret ſe & verteret, quò Fortuna & omnes; nec pulcherrimam laudem, titulo Peruicacis aut Inſani mutaret.* Audit Flectius, nec ſatis credit. petit veniam ab Alphonſo, vt ipſius Toletum ire, & coràm arbitrari poſſit. Facilè impetrat: & intereà ab oppugnatione ceſſatur. Cùm venit, Regem ſuum fato functum, ſepultumque inuenit: atque vt in animo ſuo, non ſolùm opinione hominum, liber eſſet, aperto ſepulchro, cum ſuſpirijs & lacrimis, ipſas claues vrbis Conimbricenſis in manus dat, his verbis: *Quamdiu, ô Rex, viuere te iudicabam, extrema omnia ſum perpeſſus, corijs pellibusque famem toleraui, ſitim lotio: ciuium animos ad deditionem inclinantes, & conantes, erexi aut repreſſi: denique quidquid à fideli homine, & in tua verba iurato, exigi exſpectarique potuit, id præſtiti, & perſeueraui. Vnum ſupereſt, vt clauibus tuæ vrbis tibi traditis, ſolutum me iuramento omnibus, & ciuibus te vitâ ceſſiſſe, denuntiem. Deus tibi benè faciat, in alio & meliore regno.* Ita abijt, & legitimum iam alterum Regem agnouit, & adhæſit.

XI. TRIMVMPARA etiam in Orientali Indiâ, qui rex *Cochini* erat, cùm eò Luſitani veniſſent, fœdus pacemque pauxit. Mox in nouam & ſuſpectam gentem conſpiratio omnium, & maximè *Calecutienſis* regis, qui opibus & milite inter vicinos pollebat. Ille igitur copias amicosque iungere, & hunc inprimis *Cochini* regem pertrahere, & ſuadere vt eiectis aut potiùs traditis pauculis Luſitanis, quos fidei ſuæ creditos acceperat, ſe culpâ, omnes metu exſolueret. Ille verò obniti, & apertè dicere, *Omnia ſe potiùs, quàm fidem amiſſurum. Siqui è ſubditis aut amicis id ſuaderent, eos verò magis hoſtes ſe ducere ipſo Calecutienſe: quoniam ille regnum modò aut vitam eripere, iſti pulcherrimam virtutum conarentur. Et vitæ ſpatium breue ac definitum, perfidiæ maculam ſempiternam eſſe.* Hæc & ſimilia dicta factis affirmauit. oppugnat eum vndique *Calecutienſis*, tandem & ſui deſerunt: vincitur, pellitur regno, in vicinam quandam inſulam ſe recipit, ſed nullius rei maiore curâ, quàm vt ſecum paucos illos Luſitanos ſeruaret. quid? ignotos & exteros? cladem & peſtem ſui regni? Tanti fides fuit. quinetiam cùm *Calecutij* rex iam victo pulſoque, offerret veterem fortunam & ſtatum, eâ lege ſi illos traderet; abnuit, fortiter profeſſus, *Sceptrum & vitam eripi poſſe, fidem non poſſe.* Hunc hominem barbarum ego dicam? ſolo & gente fortaſſe, animo non poſſum.

XII. Haud magis quàm SOLEIMANVM Turcicum Principem, cuius claſſis, ducibus *Luſtibeio* & *Barbaroſſâ*, in Salentinos exſcenderat. Ibi *Caſtrum* opidum arcemque, vicinum Hydrunti, ſubito terrore in deditionem acceperant, incolis & ipſo Domino *Mercurino* ſalutem & libertatem pactis. Sed barbari, & præſertim nauales ſocij, nihil penſi habentes, omne maleficium inferre; & idoneæ ætatis captiuos, cum ipſo *Mercurino*, ad claſſem deduxêre. *Luſtibeius* tamen, non dubiâ perfidiæ infamiâ, ad minuendam, *Mercurinum* liberauit: ceteros paullò pòſt ipſe *Soleimanus*. qui inter grauiores curas, *Corcyram* Venetorum obſidens, audito rem parùm bonâ fide cum *Caſtrenſibus* geſtam; ingenuo pudore perfuſus, ſtatim conquiri captiuos omnes iuſſit, & in naues impoſitos, ad penates ſuos remitti. Ipſos quoque præcipuos auctores ſupplicio affecit, non hîc tantùm Fidei amator & cultor.

XIII. Nam & in Pannoniâ, cùm Budam cepiſſet, metu vacuam, eiusque arcem oppugnaret, in quâ Germanus miles, eique præfectus *Thomas Nadaſtus*, curabant: ille quoque metu perfuſus, colloqui cum hoſtibus cœpit, & de arce dedendâ paciſci. Quod ægrè *Nadaſtus* ferens, ipſe plenus animi & conſtantiæ, compeſcere conabatur, & diremptis colloquijs tormenta verti in hoſtem iubet. Enimuerò hîc illi ignaui ad ſcelus etiam verſi, ipſum in vincula conijciunt, & fruſtrà reclamante & minante, rebus corporibusque ſuis ſaluis, arcem dedunt. Intrant barbari, iſti exeunt, vt pacti erant: ſed cùm *Nadaſtum* vinctum repperiſſent, & rem, vti erat, ex ipſo auditam, ad Imperatorem ſuum detuliſſent; ille perfidiæ ignauiæ obiratus, ſtatim immiſſis in abeuntes

Genitzaris, omnes interfici iubet: ipſum *Nadaſtum* vinclis liberarnm, & ad ſe adductum, laudat & liberali ſtipendio inuitat, ac renuentem dimittit.

XIV. Claudamus inclito exemplo, quod magnus rex Galliarum FRANCISCVS nobis donet. Ille *Carolum Quintum* noſtrum, ſolâ fide regis & ſuâ fortunâ nixum, in Belgas & turbidos tunc *Gandauenſes* properantem, ſine copijs, pænè ſine comitibus, comiter & regaliter excepit, apud ſe habuit, deduxit. Sermones inter eos varij, & de pace etiam fuerunt, donando ducatu Mediolanenſi (vti iniectum erat) *Carolo* Regis filio. Sed cùm Cæſar iam apud ſuos, pacarique domeſtici motus eſſent; tardior in hanc rem videbatur, ſiue quia nec antè ſeriò cogitaſſet. Tum igitur vapulare mulrorum ſermonibus regia comitas, aut credulitas. *cur non hominem, in quo rerum omne momentum, tenuiſſet? ecquando tam bella vnquam occaſio? & inuidiæ aliquid aut infamiæ, pro tam ſpectabili vtilitate, ſubeundum fortiter fuiſſe. Saltem leges firmiores certioresque ei dixiſſet: nunc, quid niſi inanem gloriam apud vulgus, apud prudentiores riſum quæſitum?* Neque neſcijt *Franciſcus*: & in conuentu Procerum celebri, cùm alia in purgationem ſui dixit, tum hæc ipſa in clauſulâ: *Etiamſi Fides toto orbe exſularet, tamen Regibus tenendam eſſe, qui eâ ſolâ, & nullo metu, cogi adſtringique poſſent.* Notabile dictum, & res ſic habet. nos alios Lex aut Pœna coërcet, Principes ſolus Pudor aut Fides.

XV. Quid claudam? Gallus rex alium eius gentis, & vetuſtiorem ſubijcir, IOANNEM *Primum*, qui ingenti clade ab *Eduardo* Walliæ Principe victus, captuſque, in Angliam abductus fuit. Ibi quattuor annis in cuſtodiâ liberiore habitus, ad ſuos redijt, certis conditionibus cum hoſte depactus. quæ tamen cùm grauiores ſubditis viderentur, nec ciuitates Anglis dedendæ, facilè nouum iugum præſidiumque admitterent; ipſe placando hoſti, & fidei teſtandæ, iterùm in Angliam traiecit, ibique ex morbo deceſſit. Clade acceptâ famoſus, ſed ſic latâ clarus, & fide clariſſimus.

XVI. Sed heus vos, date veniam boni Reges & Principes, ar liceat illuſtri choro veſtro ſeruile nomen inſerere: non maculam, ſed lucem & ſplendorem meum, quatenus hîc quidem ſpectabuntur. Nam & Fidei illorum in dominos aut patronos mirifica exempla ſunt, nec niſi cum virtutis damno ſilenda. *Hasdrubal* in Hiſpaniâ res gerebat, & magnam eius partem vi aut aſtu ſubegerat: ſed cùm nobilem aliquem Hiſpanum interfeciſſet, SERVVS natione Gallus id non tulit, & mortem Domini certâ ſuâ morte vindicaturus, *Hasdrubalem* occidit. Rapitur, torquetur, cruci affigitur: inter omnia mala eo vultu, vt ridentis etiam ſpeciem præberet, expletâ vltione, ſui ſecurus.

M. Antonius inter Romanos oratores, & in dignitate viros, nobilis fuit: atque is fœdo crimine (puro falsò) inceſti publicè poſtulabatur. Accuſator SERVVM maximè in quæſtionem flagitabat, quem dicebat præluxiſſe hero ſuo ad flagitium eunti, & laternam prætuliſſe. Aderat ipſe ſeruus, cùm hæc in iudicio dicerentur, & videbat rem ad ſuam pellem, quod dicitur, ſuoſque cruciatus pertinere. Addo, quòd iuuenis erat, imberbis, & in ætate adhuc minùs aut patienti, aut conſtanti. Tamen cùm domum ventum eſſet, & herum ſuum animi anxium videret: *Quid diffidis here?* inquit. *In meo robore & conſtantiâ, ſi vis & expedit, ſpem audacter pone. nullus metus, cruciatus, mors me adiget, vt te & honorem tuum prodam. Minùs arcto vinculo anima hæc corpori illigata eſt, quàm affectus tibi: nihil diuidet, nullus dolor aut carnifex vocem lædendi tui ex ore iſto extorquebit. Adeò non diffugio, depoſco hoc certamen, in quo tibi annis tiro, animi veteranum robur probem.* Erexit, & fiduciæ impleuit *Antonium*: qui iterùm poſcentibus ſeruum, præbuit. atque ille flagris virgiſque laceratus, eculeo impoſitus, laminis aduſtus, mirâ patientiâ perſtitit, & omnem vim accuſatorum fregit atque eliſit. Acceſſit facundia *M. Antonij*: ſed heus, quæ tanta, vt hunc conditione ſeruum animo heroëm ſatis celebret? XVII.

Quid ille *Vrbinij Panopionis* SERVVS? XVIII. qui cùm proſcriptus in villâ ſuâ Reatinâ latêret, nec ſatis latêret (alij ſerui prodiderant:) ecce aduenientibus militibus, ipſe veſtem heri ſubito induit, ſuam illi dedit, anulo etiam in digitum inſerto: atque ita, hero per poſticum emiſſo ipſe in lectulum ſe repoſuit, & pro illo occidi fortiter paſſus eſt. Citò id dictum: non tam citò ſuſcipi, aut ſuſceptum heri, verus iudex

iudex dicet. Magna fides, quæ vltima eſt, & poſtquam nec gratiæ, nec vitæ, vltrà locus eſt.

XIX. *Antiſtij* vero *Reſtionis* SERVVS (qui & ipſe miſerabili illo Triumuiratus tempore, inter proſcriptos erat) ad fidem ingenium quoque adiunxit. Nam fugientem ſuum herum, & vt putabat, ignotum aſſecutus eſt, & apprehendit: primò territum, quoniam hic erat ſtigmatum perpetuâ iniuriâ ab eo affectus, eoque in re trepidâ vindictam timebat. At ille primùm confidere eum iuſſit. & *Ego te lædam*, inquit, *qui tot annos aluiſti, benignè feciſti? abſit. nec iſta ſtigmata plus apud me poſſint, meo merito impoſita, quam vetera tua beneficia in nec meritum collata. Quòd ſeruiui, & ſeruio, fortunæ iniuria eſt; tuum beneficium, preſſum non oppreſſiſſe. Diuinitas hunc ordinem rerum diſponit, & pareo: tu confide, tibi quoque parco, & ſcis quomodo? vel vitæ huius periculo tuam ſeruabo.* Dixit breuiter fideliterque. & herum in ſpeluncam abduxit, atque ibi ex operis & mercede diurnâ aliquamdiu aluit. Sed cùm milites, omnia ob præmium rimantes, ad ſpeluncã quoque, aliquid ſuſpicati, tenderent; ille ſubitò ſenem viatorem abreptum occidit, & exſtructo rogo ſuperiecit. Superuenientibus in re militibus, & ferociter rogantibus *Quid ageret? Quin*, inquit, *ſceleſtum meum herum interfeci, & crudelitatis huius ab eo* (ſtigmata oſtendebat) *pœnas exegi.* Perſuaſit, & herum ſeruauit.

Singulorum hæc fides, plurium illa ſimul in eâdem proſcriptione. Nam *Pomponius*, audaci aſtu, arreptis inſignibus Prætorijs, ipſe in prætextâ, ſerui inſtar lictorum, & cum faſcibus exculti, vrbem mediam tranſiêre: arctiùs dominum ſtipantes, ne ab obuiis poſſet agnoſci. Ad portam ſumpſit conſcenditque vehiculum publicum, vt Prætor, & per totam Italiam ſic inceſſit, quaſi legatus à Triumuiris ad Sex. Pompeium iret; itaque & triremi publicè præbitâ in Siciliam, certiſſimum miſeris tunc portum, tranſmiſit. In tot hominibus, tot occaſionibus & locis, admiranda plurium fides, & mente magis quàm ſtilo penſanda.

XX. Addatur his non ſeruus, ſed cliens *Roderici Dauali*, Magiſtri equitum in Hiſpaniâ. Is
a.cccc. IIII.
Rodericus, cum alijs aliquot, poſtulatus maieſtatis fuit, & litterarum ad *Ioſephum* regem Maurum ſcriptarum, quaſi patriæ prodendæ. Plura exemplaria prolata, & res in conſilio Regis cognita, atque ipſe alijque damnati. Hæſit in herili iſto crimine ALVARVS NVNNIVS FERRERIVS, Corduba natus: qui Præfectus aulæ & domui *Dauali* erat. Sed is ſtrenuè ſe herumque defendens, non priùs quieuit, quàm falſas litteras oſtenderet, earumque auctorem *Ioannem Garſiam* conuinceret ac damnaret. Et ipſe quidem ſe expediuit, ſed magni illi manſêre exſules: cùm ecce *Ferrerius*, ad heri egeſtatem ſubleuandam, omnia bona ſua (quę beneficio patroni acceperat) diuendidit, & *octo aureorum millibus* confectis, textrinæ lignis excauatis ea indidit; atque aſino impoſita, agente in viliore veſte filio, clàm ad *Daualum* miſit. Dignus, quem illuſtriſſima ea gens etiamnunc in memoriâ & laude habeat, & poſteros, ſiqui exſtant.

CAPVT XIV.
DE MODESTIA IN SENSV.

Hanc Principi decoram, & vtilem eſſe.

DIXIMVS tres virtutes & commendauimus, planè Regias, & quæ in publicum ſpectant: ſunt aliæ velut Priuatæ, quæ magis ipſum. Inter eas Modeſtia, quæ vario adſpectu Principi adſumenda. Primùm, quia omnes homines decet ſubmitti, & ab Arrogantiâ fugere, ſcopulo virtutum. Sed magis Principem, qui in alto eſt, & cauſſas plures ſiue occaſiones Superbiæ habet. Natura quidem hæc corrupta eò vocat, & vani aut tumidi per eam ſumus: quid cùm Fortunæ ille ventus obſecundat, & vela implet? auferimur. Adde Educationem, quæ in aulis. molliter, indulgenter, ſplendidè habentur; obſequia & demiſſio omnium, etiam apud pueros: quî non inflentur? Denique Adulatio accedit, ô Aulæ certa peſtis! blandiuntur aſſiduè, & laudant, honoribus ac titulis afficiunt, id eſt dementant. Non iure ſic loquar? vide *Alexandrum* illum, à tali patre, tali præceptore: faſtidit homo eſſe, nec iam *Philippi*, ſed *Iouis* filius audit. *Iulius Cæſar*, ille animi & ingenij magnus, impingit: & omnium victor, Adulationi ſuccumbit. Voces emittit, *Debere iam homines conſideratiùs ſecum loqui, ac pro legibus habere quæ dicat.* Itáne pro legibus omnia dicta? difficile eſt credere, virum talem ſic elatum & ablatum. *Caligulam*, *Domitianum*,

Commodum omitto, & hæc portenta: qui palàm ſalutari & haberi, *Dominus Deuſque noſter*, volebant. Vide an temerè ad Modeſtiam vocem: & quæ hodie peccentur, non dicam. Caue, caue Princeps: & cogita ſupra homines te, ſed hominem eſſe. Quamdiu autem eſſe? mors imminet, & æquabit. Quamdiu etiam eſſe? triſtis aliqua ſors imminet, & demittet. Regnas? potes ſubijci. Dominatis? potes ſeruire. Quidquid altè ſe ſuſtulit, opportunum eſt ad caſum. Seneca noſter: *Nulli Fortunæ minùs benè, quàm optimè creditur. aliâ felicitate, ad tuendam felicitatem, eſt opus.* Vidéſne hiſtriones in ſcænâ, perſonam Agamemnonis aut Priami gerere: & mox, cùm fabula peracta eſt, ad habitum & ſortem veterem redire? Date veniam Principes, tales eſtis. Deus perſonam in orbis theatro hanc impoſuit: ſuſtinete, agire, ſed qui introrſum & apud vos ſitis, cogitate. Chotagus ille eſt qui dedit ornamenta: & niſi refertis ad eum, aufert. Huc vocant magnorum regum Dicta, vel Exempla. & vtraque ex magnâ copiâ, cum dilectu quodam, habe.

De breuit. vit. c. xvii.

I. SARDANAPALVS rex Aſſyriæ à delicijs, & purpuratâ, vt ita loquar, vitâ innotuit. tamen idem ab ebrietate longâ ſobrius, ſepulchro incîdi curauit ſymbolum, quod ad Modeſtiam altiſſimos vocet. Erant digiti duo, qui colliſi inter ſe * crepitum edebant? ſignantes, omnia regna, omnia votiua aut magna, NEC TANTI eſſe.

* ἀποκρότημα.

II. Sine alijs verbis ille hoc docuit: at ARCHIDAMVS Spartæ rex paucis, & pro Lacone. *Philippo* enim Macedoni, poſt victoriam ad Chæronéam, quâ libertas Græciæ concidit, inſolentiùs ſe efferenti, ſcripſit: *Metire vmbram tuam, nihilo reperies auctiorem.* O ſapienter! Quid attollis te in hoſtibus victis, in finibus propagatis? tibi nil acceſſit. Numquid animo? curæ maiores, aut metus. Numquid corpori? *metire vmbram*, videbis.

III. Senſit ipſe PHILIPPVS, cùm aliquando in palæſtrâ, inter luctandum, prolapſus ſurrexiſſet, & corporis veſtigium in arenâ vidiſſet: *Papæ*, inquit, *quàm paruam terræ partem ſortiti, orbem appetimus!*

IV. SEVERVS Imperator Romanorum, diu in ambitione, & ob eam bellis, ſenio confectus ac moriturus, vrnam ad ſe deferri iuſſit, in quâ cineres (priſco illo more) erant recondendi. Et diu contrectans & contemplatus, vocem miſit: *Tu virum capies, quem orbis terræ non capit.* Ita, ita. —— *mors ſola fatetur, Quantula ſint hominum corpuſcula.* Attollere in vitâ, manus & ſpes ab Oriente ad Occaſum mitte: illa contrahet, & te intra te coget.

V. *Seuerus* hoc ſub mortem: diu ante eam MAXIMILIANVS *Primus* Imperator *Auſtriacus*. Nam ille memor fragilitatis huius, triennio (alij biennio) ante morbum, non ſolùm mortem, capulum funebrem è quernoligno, arcæ viatoriæ incluſum, circumferri ſecum iuſſit: cauitque teſtamento, vt exanimum corpus ſuum, rudi linteo inuolutum, ſine vllâ exenteratione, illi imponeretur, naribus, ore, auribusq; viuâ calce oppletis. Quid ſibi voluit magnus vir? niſi monumentum illud aſſiduè in oculis habere, quod diceret, *Cogita mori.* quod ampliùs diceret, *Quid te dilatas & extendis? quid multa poſſides, plura appetis? Quem tot prouinciæ & regna non capiunt, loculus iſte capiet.* Cur autem & calcem cauis illis partium immiſit? en aromata quibus condiretur! Sed hoc ſpectauit, vt corpus putredini natum, eâ quoque exedente & conſumente materie, citiùs conſumeretur, & iret in ſuam terram. *Maximiliane*, magnus fuiſti! & res tuæ dicunt, tum & hæc circa mortem.

VI. Sed ampliùs, ille idem, pluribus diebus ante mortem nil niſi *Maximilianus* appellari voluit. quod imitatus nepos eius CAROLVS, cùm raro & miro exemplo, Imperio ſe vltrò abdicaſſet, & in filium, iam validum æui & animi, curas contuliſſet. Seceſſit enim in Hiſpaniam, & in Diui *Iuſti* monaſterio, ſeptem à *Placentiâ* milliatibus, ſe abdidit, cum duodecim dumtaxat familiaribus, Deo & quieti vacaturus. Interdixit autem, aliter ſe quàm *Carolum* appellari; *Cæſaris* atque *Auguſti* illa nomina, cum rebus animo exuens, & totum hoc honorari contemnens.

VII. Sed inter mundanos iſtos externoſque Principes, fas ſit locũ dare & Eccleſiæ Principi ac capiti, CLEMENTI *Quarto* natione Gallo: qui incredibile eſt, quàm ſe in ſummo illo culmine modeſtè geſſerit & temperanter. Ante Pontificatum Iuriſconſultus fuerat, & filias ex vxore ſuſceperat duas. Harum vni in monaſterium collocatæ, non

niſi

niſi *triginta libras* Turonenſes ſemel dedit: alteri quæ maritum habebat, *trecentas*, loco dotis; idque hac lege, nequid vnquam plus peteret. Nepoti quoque tria Beneficia, vt loquimur, habenti, optionem detulit vnum retinendi, cetera ſtatim dimittendi. Mirantibusque & inſtantibus amicis, vt & illa permitteret, & alia daret; in claram hanc vocem erupit, *Non eſſe dignum Petri ſucceſſorem, qui plus cognationi, quàm pietati largiretur.* Exſtat epiſtola viri ſancti ad nepotem quemdam ſuum, ab Antonio Auguſtino prouulgata, in quâ & voces & ſenſus videre eſt, ab ipſâ modeſtiâ conceptos.

In Onuſrio.

VIII. Sed CANVTI etiam Anglorum regis inſigne ad Modeſtiam documentum eſt. qui cùm obſideretur àb Adulatoribus, id eſt coruis aulicis, & ſortem eius attollerent, dicerentque omnia ſeruire, & *ad nutum eius vultumque* (verba Annalium) *conuerti*: ille fœdam adulationem ſic expreſſit. Spectantibus ijs, ſedem regiam in litore maris poſuit, in ipſo acceſſu eius & fluxu. Tum dixit: *Tu mare ditionis meæ es; & terra, in quâ ſedeo, eſt mea. Impero tibi & denuntio, ne in terram meam aſcendas, nec membra, nec veſtem domini tui madore perfundas.* Ille dixerat, mare tenorem ſuum tenebat, veniebat, alluebat. Tum reſiliens: *En*, inquit, *quàm ego omnibus imperito! Quin ſciant omnes, qui terram incolunt, vanam & falſam eſſe regum potentiam: atque vnum eo nomine dignum, qui verè imperium inhibet cælo, terræ, mari.* Neque intra verba Modeſtia hæc ſtetit. in omni actione talem ſe præbuit, atque adeò coronam vltrà in caput non admiſit.

IX. Hæc inuitent & excitent, ſed Mutationum exempla quæ addam, fortiùs etiam percellant. Quot enim ea ſunt? & quàm paucis Fortuna curſum à carceribus ad metam, ſine offenſâ aut euerſione, perduxit? In omni æuo, & in omni orbe occurrent. In Ægypto SESOSTRIS rex hoc didicit, & imbibit. Victor erat vicinorum, & imperium longè protenderat: ſed & animum euexerat, & quattuor reges, equorum vice, currui ſuo ſubiungebat, quo vehebatur. In eo cùm ſublimis ſederet, regum illorum vnus capite reflexo identidem rotam curſus aſpiciebat, & capi ac paſci videbatur. Quid rei ſit, Seſoſtris rogat: ille liberè, *Intueor volumen hoc aſſiduum rotæ, in quâ viciſſim ima ſumma, & ſumma ima fiunt: quod exemplum capio, & applico noſtræ fortunæ.* O benè! potuiſſet tamen addere, *& tuæ.* ſed Seſoſtris ipſe fecit, & ſtatim illos à iugo, ſe à faſtu liberauit.

SOLONIS etiam monitum tale, ſed non apud talem: neque doceri, niſi malo ſuo, aptum. Apud CROESVM erat Lydiæ diuitem illum regem. qui Solonem comiter, vt peregrinum, excipiens, & gazam omnem atque opes oſtentans, *Et quid videtur? habes dicere hominem me beatiorem?* Habeo, inquit Solon: & *Tellum* quemdam, hominem modicæ ſortis, ſed in eâ quietum, nominauit: tum & duos alios, qui vitâ benè actâ eſſent defuncti. Riſit Crœſus: *& nos quo loco ſumus? Haud dixerim*, ait Solon. *nec fas beatum etiam cenſere, qui in his vitæ fluctibus iactatur, donec ſit in portu. Nónne tempeſtas interuenire poteſt, & turbo qui euertat?* Nec ſic hominem docuit, ſed fecit mox Cyrus. Nam ille acie victum, & vinctum, rogo impoſuit exurendum. cùm Crœſus clamare incœpit, *O Solon, Solon!* Miratus Cyrus, rogari iubet, *Quem in extremâ illâ ſorte hominum deorúmve inuocaret?* Dixit, *Solonem ſibi in mente eſſe, qui ſapienter monuiſſet, non fidere præſenti fortunæ, nec beatitudinem ante finem vindicare. Riſi*, inquit, *nunc probo & miror.* Probauit & Cyrus. ſtatimque ad modeſtiam etiam ipſe flexus, liberari Crœſum iuſſit, & in amicos tranſſcripſit. X.

Addamus quamquam æuo diſſitũ, ſenſibus exemplum aſſitum, GILIMERIS regis in Africâ Vandalorum. Diu felix fuerat, opes, terrasque victorijs quæſiuerat: vertit ſe Fortuna, & *Beliſarius à Iuſtiniano* Imperatore miſſus, cum exiguâ manu, hominem euertit. Acie igitur victus, fugit in Numidiæ excelſum montem *Pappum*, atque illîc obſidione aliquamdiu toleratâ, deſperans ad *Pharam* miſit, qui mandato Beliſarij obſidebat, actum ſuper deditione, ſimulque petitum, *Panem ſibi mitti, ſpongiam, & citharam.* Panem, fami leuandæ; ſpongiam, ſiccandis oculis; citharam, leniendo animo. Dedit ea Pharas, & mox ſeſe Gilimer. qui ad Beliſarium deductus, nil niſi riſit. Deſipere eum è cladibus homines cenſebant: vera ſapientia erat, quâ incerta hæc rerum, vſu edoctus, ridebat. Idque apertiùs in ipſo triumpho oſtendit, cùm per pompam Byzantij, ad *Iuſtinianum & Theodoram* coniugem in XI.

ſublimi ſolio ſedentes adductus, hoc tantùm effatus eſt, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* O bone Gilimer, felix tua infelicitas, quæ mentem hanc dedit! nec vita deinceps infelix, quam in Galliæ angulo priuatus quietusque duxiſti.

XII. In eâdem Africâ, ſed vetuſtiore æuo, non alium regem video vinci, capi, triumphari? IVGVRTHA is fuit, Maſaniſſæ nepos, opibus & ingenio validus, ſed tamen à Mario deuictus. Romam ducitur, & poſt triumphalem illuſionem in carcerem coniectus, veſte ſpoliatur, inaures, quas more gentico ſerebat, detrahuntur, ſic ferociter, vt partem imam auris ſenſerit auelli. Tum denique nudus in carcerem infimum abiectus, tetrum & horridum, *Papæ*, inquit, *quàm frigidum eſt veſtrum balneum!* atque inibi fame obijt.

XIII. Quid Rex è Macedoniâ PERSES? is quoque victus à Romanis, & animo fractus, ad religionem templi in Samothrace confugit: quaſi ſacra tueri poſſent, quem non arma. Intutum igitur aſylum: fraude vel vi eductus eſt, & cum vxore & liberis ad *Æmilium Paullum* Conſulem perductus. Ibi ſolutus in lacrimas, & humiles preces, ad genua etiam ſe ſubmiſit: miſerante Paullo, & ſimul indignante, quòd homo ſic vilis & degener victoriæ ſuæ decus delibaret. Triumphatus deinde eſt, cum duobus filijs, & filiâ: ipſe in carcere, & duo mortui: tertius ſeruatus, quid niſi iterùm ludibrium? Regia illa ſtirps primò fabrili arte vitam tolerauit; & vſu iam Latini ſermonis aliquo, ſcriba & aſſecla magiſtratuum fuit. Vbi es Confidentia, aut Superbia?

XIV. Ante illum, & maior illo PHILIPPVS, eiuſdem Macedoniæ rex, & *Magni* pater, quàm ſenſit infidam ſortem? Græciam ferro vel auro ſuam fecerat, ſpes in Aſiam mittebat: & iam conuentus indictus erat, vbi caput & Præfectus eius belli legeretur. Quem vt celebriorem lætioremque faceret, nuptias in eum contulit filiæ ſuæ *Cleopatræ* cum *Alexandro* Epiri rege. Ludi & theatra parantur, etiam ſacra & duodecim Deorum ſtatuæ in pompâ ferendæ: quibus ipſius (o cæca mortalitas!) decima tertia adderetur. Quid lætitiæ aut gloriæ abeſt? diuturnitas. & dum ſecurum ſe putat, & theatrum ingreditur, *Pauſanias* ex amicis (& hoc inopinatum) à tergo conſecutus interficit. Vis iterùm inopinatum? conſcendit ille celerem equum, & euaſerat, niſi pes eius in vite adhæſiſſet: vbi à ſatellite Philippi confectus eſt.

Sed quid ego talia memorem? vna illa XV. Græcia, præſertim à *Conſtantino Magno*, qui imperium in eam tranſtulit, tot exempla caſuum iſtorum det, vt non ſit opus alio theatro. Quid in Italiâ? ab *Auguſto* ad eundem *Conſtantinum* numerantur IMPERATORES *quadraginta tres*. Diſpice. vix decem ex iſtis certò dabis, qui ſuâ morte ſint defuncti. Alios ferrum, venenum, laqueus abſtulit: à filio, fratre, vxore, amico, inimico: quid niſi ſingulos iuſtæ tragœdiæ argumentum?

Iam & fati alia genera miſeranda. POLY- XVI. CRATEM in cruce mori video, BAIASETVM in caueâ, DIONYSIVM in ſcholâ, BOLESLAVM Poloniæ in culinâ. Quid ANTIOCHVM Syriæ, nónne à latronibus occiſum? PYRRHVM à fœmina? HENRICVM nuper Galliæ à monacho?

In ſolâ Hiſpaniâ tria hæc demus: & quar- XVII. tum alij. HENRICVS *Primus* puer ſceptrum M.CC.XVII. ceperat, nec diu tenuit, poſt biennium miro caſu, & verè caſu, ſublatus. Nam dum Palentiæ, in areâ domus, cum æqualibus ludit, tegulæ lapſæ ictu repentè caput comminutum. & ex vulnere vndecimo pòſt die obijt. IOANNES itidem primus, in flore rerum & M.CCC.XC. ætatis (annum *trigeſimum tertium agebat*) dum equum iuueniliter calcaribus incitat, & ad curſum admittit, cum eo labente lapſus, inibi exſtinctus eſt. Magis tragicum eſt de PETRO. qui cùm aliquamdiu ſæuiter, & multâ Procerum cæde, regnaſſet, *Henricus* frater arma in eum cepit; & auxilia è M.CCC.LXIX. Galliâ etiam conduxit. Pugnatum acriter, quàm odijs pertinacibus, exitus docuit. nam victus *Petrus*, cùm in conſpectum Henrici captus adductus eſſet, iſte pugione faciem eius percutit: atque alter dum vindicare parat, fœdè colluctati, vterque ad terram proſternitur. Sed alijs quoque ſuppetiantibus Henricus ſuperior, fratrem multis vulneribus conficit, & regnum capit. Nónne hoc Thebanum vetus illud pat fuit? Quartum exemplum in mente habeo, nondum in ſtilo:

In

XVIII. In iſto, quintum. & eſt SEBASTIANI nuper Luſitaniæ & Indiarum regis, *Indole, proh, quantâ iuuenis!* ſed Fata eum euerterunt, & ipſum regnum verterunt. Iuuenis erat, animorum plenus: & accedebant, qui etiam Pietatis ſpecie illos tollerent, & arma in Mauros, exque ijs victorias, ſuaderent aut ſponderent. Acrior ſtimulus *Mahumetes Abdalæ* filius, profugus è Feſſæ regno; qui ius ſuum & amicos oſtendebat, & largiter promittebat, exſulum ingenio & more. Ergo excitatur, & omnia parat, naues, milites, commeatus; præter conſilia, quorum inops tunc & poſteà fuit. Vetus regnum, & altâ pace, commouetur inſolens armorum nobilitas, & facta maiorum faciliùs, quàm ſua oſtentans. Additur & mercenarius miles: Dux nuſquam, niſi in titulo & ſplendore regis. Mare tranſeunt, regna Feſſæ & Marocci, vt deſtinant, occupaturi: ſed rex illorum ex aduerſo prodit, *Moleius Moluccus*, corporis æger, animo melior. Diſponuntur acies, pugnatur, *Moleius* intereſt, etſi per ægritudinem vix in equo hærens. videt autem fluctuare ſuos aut fugere, & generoſâ irâ in hoſtem ipſe equum concitat, exemplo aut terrori futurus: ſed proximi retinent, gnari virium. Quâ re ita excanduit, quaſi in ordinem redactus, aut proditus, vt gladio eos petierit; & mox animo linquens, in lecticam repoſitus, illîc in ipsâ acie obijt. Sed mira fides aut prouiſio amicorum fuit. ſilentium de morte, curſus & recurſus ad lecticam eius, quaſi à viuo mandata peterentur: quæ res victoriam parti illi dedit. Nam Chriſtiani pauci in plures paullatim fatigari aut cedere, multi cadere: poſtremùm ipſe rex, qui in medijs hoſtium pugnabat, cùm videt omnia aduerſa, cinctum ſe ſine ſpe effugij, verba de pace aut deditione facere: ah, quàm ſero! Hoſtes inuadunt, & occidunt, ſiue inter plures ignotum (& quidam aiunt regia inſignia ſibi detraxiſſe:) ſiue cognitum, ſed rixâ inter ipſos ortâ, quorum præda eſſet, per iram interemptum. Addunt, equeſtri ſellæ cadauer impoſitum, & in tentorium noui regis Afri (frater defuncti erat) delatum abiectumque oſtentui fuiſſe, donec à captiuis bonâ fide agnoſceretur. Ita ille obijt: & ſimul rex tertius *Mahumetes* exſul, qui fugere & fluuium vadare conatus, verticibus ſiue voragine hauſtus merſusque eſt. O acerbi fati adoleſcens, quæ tuliſti, & quæ dediſti! nam tecum regnum corruit, & quod ſeorſim diu luxit ſplenduitque, velut radius redijt ad ſuum Solem.

XIX. Aſſiduus hic ludus: & ideò non ſit finis narrationum, niſi reprimam. quod facio: ſed vnicum inſigne exemplum Mutationis effatus, in quâ & manus carnificis interuênit. CONRADINVS imperatoriâ & regiâ ſtirpe iuuenis, vltimus Ducum Sueuiæ fuit. Pater ei *Conradus*, rex Neapoleos & Siciliæ; mater è Ducibus Bauariæ; auus, *Fridericus Secundus* Imperator; auia, *Conſtantia* filia *Ferdinandi* Hiſpaniæ regis fuit. Quàm amplum, & illuſtre hoc ſtemma! quos animos non faciat? quæ fata non promittat? Sed ſpes vndique deſtituit: & ſtatim à puero aduersâ ſorte, regna Neapolitana & Sicula, iure debita, *Manfredus* patruus fraude inuaſit, vi tenuit. Cùm ille abiiſſet aut pulſus eſſet, auctoritate Pontificis (*Clemens quartus* tunc erat, Gallici ſanguinis, & genii fautor) *Carolus Andegauienſis* aduocatur & inuadit. Quem *Conradinus* dum pellere conatur, copias contrahit, è Germaniâ in Italiam venit, multâ nobilium manu: inter eos, *Friderico* Duce Auſtriæ, cognato ſuo. Sed & Itali ſe iungunt, quidam ius eius, plures commoda vel affectus ſuos ſpectantes. Pugnâ cum *Carolo* commiſsâ, primò victor, denique vincitur: & fugit cum eodem *Friderico Auſtrio* per ignotam Italiam, trepidi & agaſonum habitu ſe occultantes. Ita Aſturam ventum. vbi conſilium capiunt nauis conſcendendæ, & Piſas dirigendæ, ſociam & fidam vrbem. Conueniunt cum nauiculatore, & iam in naui erant, ſed panis & commeatus deerat, quem mittunt eumdem illum præſtinatum. Pecunia etiam deerat: ergo annulum alter è digito detrahit, ſiue pignus nauiculario, ſiue pretio ab eo permutandum. Is annulus gemmam raram & æſtimatam habebat: itaque aurifex miratus à ſordido homine deferri, & ſuſpectans, *vnde habeat?* quærit. Ille candidè, *A duobus iuuenibus, ingenui vultus & ſanguinis, ſed habitu & veſte ſquallidis: neque vltrà ſe ſcire.* Defertur res ad Dynaſtam vrbis (qui tunc illi proprius erat) *Ioannem*, è gente *Frangipanum*: atque is ex euentu prælij, & famâ, tale ſuſpicatus, nauem inſtrui iubet, adoleſcentes retrahi, & ad ſe duci. Dictum, factum: ſiſtuntur, agnoſcuntur: & putabant extra periculum

ſe,

ſe, quia extra hoſtile ſolum erant, eſſe. Aliter accidit prauitate, ſine auaritiâ Dynaſtæ. nam is *Carolo* indicat: qui ſtatim cum copijs terrâ marique aduolat, & captiuos ſuos Neapolim abducit. Quid exſpectas? aliquid regium? pudor eſt Andegauenſis ſtirpis aut macula, quod dicam. Diu deliberato concluditur, tollendos adoleſcentes, & publicè capite minuendos. Quid? vt ſicarios aut prædones? qui ius ſuum repetierant? qui bellum palàm intulerant, & iure ac more gentium adminiſtrarant? Omnia in hoc facto ſæuitiam & barbariem habent: etſi Pontificem etiam obtendunt, atque illum conſenſiſſe, aut ſuaſiſſe. Alterum poteſt, vix alterum: ſed æſtimatio aliorum etiam eſto, in te autem iſtud. Producuntur in ſcænam publicam, concurſus ad tale ſpectaculum è totâ Italiâ, plerique omnes miſerantur & illacrimantur; ſed nemo, niſi inani fauore, iuuat. *Conradinus* animosè loquitur, *Carolum* accuſat, ſe excuſat: Deum vindicem inuocat, & ius ſuum in hæc regna *Hendrico Caſtellano*, amitæ ſuæ filio, donat. Huie rei teſſeram, chirothecam exuit, abijcitque. Tum *Fridericus* primus ingeniculare iubetur, & caput inciditur: quod ſublatum è tabulato *Conradinus* (quis ſine motu audiat?) pectori appreſſum, deinde ori applicuit: & ſortem miſeram eius defleuit, cui auctor ipſe eſſet. Tum & ipſe in genua prouoluens, fortiter carnificem exſpectat: qui caput amputat. & cùm feciſſet, ſtatim alius hunc interficit, ne exſtaret qui iactaret generoſum illum ſanguinem à ſe ſublatum. Hoc vnum *Carolus* magno in ſpeciem animo: cetera feritatem habent. etiam illud, quòd ipſe ſpectator ſupplicij eſſe ſuſtinuit, in altâ quâdam turri occultus. Illi obierunt: nec diu victoriâ aut regnis *Caroli* poſteri gauiſi ſunt, & Hiſpani (an non morituri voce & voto?) eiecerunt.

CAPVT XV.

DE MODESTIA IN CVLTV:

Et hanc conuenire, elegantiam aut pompam non conuenire.

ET præcipuum quidem eſt, animum ſic affectum eſſe: ſed vt corpore idem prodatur, quidni decorum ſit? Aurum, gemmæ, ſerica, non digna ſunt ornamenta magno Principe: & negotiator aliquis aut mango ea vſurpet. Quis etiam neſcit, Principi in mundo hæc eſſe? habet geſtatque, ſi velit; ſed maioris animi eſt, ſepoſuiſſe. Sanè egregios aliquot Principum ſic ſactitaſſe video, & plebi virtute eminuiſſe, cultu conſenſiſſe.

AVGVSTVM apud Romanos: de quo I.
Suetonius. *Inſtrumenti eius & ſupellectilis tenuitas apparet etiamnunc, reſiduis lectis atque menſis, quorum pleraque vix priuatæ elegantiæ ſunt. Ne toro quidem cubuiſſe aiunt, niſi humili, & modicè inſtrato. Veſte non temerè aliâ, quàm domeſticâ vſus eſt, ab vxore, ſorore, & filiâ neptibusque confectâ.* Vt alia omittam, vide an veſtis illi trans mare petenda, qui non niſi domo ſumptam, & confectam, geſtauit.

ALEXANDER *Seuerus*, planè inter bo- II.
nos Imperator, gemmas lapilloſque omnes, quos in Palatio reppetit, vendidit: addens, *Gemmas viris vſui non eſſe.* Idem nec apparatu, nec pompâ multùm vtebatur, hoc vſurpans: *Imperium in virtute eſſe, non in decore.*

Quod ſenſit ſanè AGESILAVS, Spartâ III.
dignus rex. qui iam ſenex in Ægyptum *Tacho* regi ſuppetias iuit. Nauibus vehebatur: & cùm appropinquaret, ingens Ægyptiorum turba in portum ſe effudit, ad celebrem ducem ſpectandum. Præceperant animo magnificum virum, veſte, comitatu, ipſo corpore ſpectabilem: at ille prodijt cum vili palliolo, par gregalibus, & nec aſpectu verendus, niſi ſiquis noſſet. Itaque palàm cœpit contemni, aut irrideri: *Hunc eſſe, qui res lapſas inſtauraret? ancoram ſuæ ſpei? Omnino iactatum illud in eo verum conſpici, Montes parturire, murem naſci.* Hæc & talia plebecula: ſed plebecula virum & ducem ſe mox exhibuit, non parem famæ, ſed maiorem.

Talis in eâdem Græciâ PHILOPOEMEN, IV.
quem ſcitè & verè dixit aliquis, *Vltimum Græcorum.* Poſt eum, vix ſanè alius magnâ virtute, & laude fuit. At hic & corpore parùm decens, & cultus omnis negligens fuit: ac dedit ſanè modeſtiæ huius (ſed apud fæminam) pœnas. *Megara* ibat, & præmiſerat nuntiatum amico cuidam, affuturum ſe veſpere, & hoſpitem conuiuamque ei futurum. Gauiſus ille, vt cocti aliquid eſſet,

tectâ

rectâ ad forum properat, vxori denuntians, vt domi intereà paret, verrat, ſternat: & quæ tanto hoſpiti conueniant. Illa ſatagit, & *Philopœmen* opinione maturiùs adeſt, & comites poſt ſe reliquit. Salutat hoſpitam. illa reſalutat: & de cultu eius & corpore ſuſpicata antecurſorem aliquem eſſe, & ex famulitio: *Heus tu*, inquit, *feſtinamus. adde manum & adiuta, atque hæc ligna mihi ſcinde.* Vnà porrigit ſecurim: & facit opus ſedulò *Philopœmen*, donec amicus de foro ſuperuenit, & attonitus, *Quid hoc rei eſt Philopœmen? ita te & me dedecoras?* Ille ſubridens, *En pœnas*, inquit, *vultus & cultus meiluo.* Adeò non indignatus pro ſeruo ſe habitum, vt vltrò iocatus in ſe ſit: & credo materiam bellam ſermonum eâ die, hoc factum fuiſſe.

V. RVDOLFO noſtro Auſtriaco non aliter Moguntiaci euênit, & à pari cauſsâ. Nam veſtitu, nihil à plebeio differebat. Manè igitur egreſſus ſolus (& aura frigidior erat) videt in piſtoris domo carbones de fornace receutes, ignitoſque. Intrat fidenter, adſiſtit, calefacit: cùm mulier eum adſpicit, & ex veſtitu æſtimans, *Heus*, inquit, *mi homo, parùm decet vos ad mulierculas, & in alienam domum ſic venire.* Rudolfus, *Mea mater, miles ſum, qui meas res in obſequio & comitatu Imperatoris contriui: at ille parùm benignè me nunc habet, nec pro ſpe aut meritis muneratur.* Mulier ad illud Imperatoris nomen cœpit ſtomachari, & multa mala in *Rudolfum* dicere: *Quin iſte vir eſt*, inquit, *qui nos & noſtra perdit, pauperum ſcopulus & exitium. Meritò hæc vobis eueniunt, qui adhæretis & ſequimini. atque vt plura eueniant, opto.* Rudolfus delectatus procaciâ mulierculæ, *Sed mulier*, inquit, *de me miſſum face: vos propriè quâ re læſit?* Ibi mulier exclamare, *Illéne? qui omnes piſtores huius vrbis, lautos ſatis anteà, fortunis euertit: nec facilè reſurgemus. At tu bone vir fabulari deſine, nec vltrà moleſtiæ aut impedimento nobis eſto. abi.* Aliquid voluiſſet etiam Rudolfus, ſed illa Amazon vas aquarum in prunas accenſas iecit, & fumo, vapore, cinere perfuſum eiecit.

VI. Sed iſte cultus eius priuatim, & non publicè fortaſſe fuit. Publicè? vide. Quis dies lætior, & magis pompæ aptus, quàm cùm victum *Ottocarum*, Boëmiæ regem, ad ſe vocatum exceptus erat, & fidem ab eo (Homagium dicimus) accepturus? Ille venit cum magno & ſplendido comitatu: viri & equi auro, gemmis, ſerico nitebant. Dictum Rudolfo, aduentare: & ſedulò à quibuſdam additum, *Pararet ſe, veſte & cultu ornatiore & Imperatorio, talem regem admiſſurus.* Rudolfus renidens: *Imò rex Boëmiæ*, inquit, * *griſeam meam veſtem* (verba fuerunt) *ſæpè deriſit: nunc ipſum veſtis mea griſea deridebit. At vos arma & equos expedite, & accincti inſtructique, vt ad pugnam, ſtate. Decus Teutonicorum armorum, non veſtium, aduenis iſtis oſtendite: hoc me vobiſque dignum eſt.* Dixit *Rudolfus*, neque aliter fecit. *Ottocarus* illi vili cultui ſe & aurum ſuum ſubmiſit, & ad genua acceſſit: non ſine ludibrio etiam. cùm Imperator iuſſiſſet tentorium, in quo res gerebatur, ſubitò pandi & reuelari, vt ab omnibus geniculans *Ottocarus* conſpici poſſet.

* Leucophæâ Græcis: cineream, aut murinam Latinis.

CAROLVS *Quintus* Imperator, vt ſanguinem ab eo, ſic hanc virtutem traxit. In omni vitâ modicus, vel potiùs tenuis, in cultu fuit. quod notarunt Itali, & mirati aut calumniati ſunt, in primo eius & ſollenni ingreſſu Mediolanum, Inſubrum vrbem. Ciues nouo domino omnia inſtruxerant, plateas aulæis, tabulis, frondibus, ſeſe quiſque veſtibus exornauerant: vmbella aurea parata, quæ ingredientem tegeret. cùm ille & Imperator, & non ſemel Rex ac Princeps, in laneâ atrâ penulâ, & vili pilleolo, ſub eam ſe dedit. Videbant eum, & requirebant: matronæ præſertim, & virorum vaniores. qui trabeas, & illuſas auro veſtes, & fulgentes in capite & collo gemmas exſpectabant. VII.

O quàm diſpares iſti à Græcanicis Imperatoribus, quos luxus & deliciæ ad cultum vix virilem traduxerunt! In quâ re lepidum eſt, quod *Nicetas Choniates* denarrat de ALEXIO ANGELO, Principe Byzantino. Erat in Italiâ tunc *Henricus Quintus* Imperator, filius *Friderici Ænobarbi*, qui Siciliâ & Neapoli ſubiectâ ſpes ſuas longiùs porrigebat, & Græciæ imminebat. Miſit igitur legatos, qui magnum auri pondus poſcerent, velut tributi nomine: aut ſi negaretur, cauſſam belli. *Alexius*, quem dixi, audito aduentu exterorum, vt opes ſuas & ſplendorem ijs oſtenderet, & oculos veneratione aut metu perſtringeret; iuſſit ſuis omnibus quàm ornatiſſimos adeſſe, auratos, gemmatoſque: ipſe autem à capite VIII.

M.C.XCVII.

ad

ad calcem nil niſi ſplendor, & nitor erat, tarum vel in exemplo aliquo ſpectaculum. Veniunt legati, ſed Germani, id eſt viri. qui tantum abfuit (ait Nicetas) vt ſpectaculo eo ad metum mouerentur, vt contrà ad cupidinem: & nihil magis vellent, quàm cum iſtis quàmprimùm ad manus venire, effœminatis, nec niſi ad prædam natis. Cùm interim Græculi etiam accedentes eos cubitis tangebant, & digitis præibant, vt *Imperatoris veſtem & gemmas aſpicerent: quibus ille, vt floridum aliquod pratum, aut Alcinoi hortus, variè nitebat. En*, aiebant, *vel in mediâ hieme, Veris opes & gratias vſurpate, & oculos iis paſcite atque hilarate.* O belli paraſiti! & quid ad hæc Germani? *Nihil capi aut affici ſe iſtis muliebribus ſpectaculis aut ornamentis. atque adeò iam tempus eſſe, vt his ſepoſitis Græculi ferro aurum commutarent. Nam ſi irriti legationis ſuæ redirent, pugnandum iis cum viris eſſe, qui non vt prata lapillus niteant, neque veſtibus variegatis, vt pauones, glorientur: ſed qui veri Martis alumni, flammas nitoremque ex oculis in acie iaciant, & quorum ſudor ſplendidis guttis defluens referat margaretas.* Hæc noſtri Germani ad Græcos, iam verbis terrefactos: quid ſi ad rem ventum fuiſſet? Et fuiſſet, niſi *Henrici* mors ſubſecuta conſilia hæc & incepta turbaſſet.

CAPVT XVI.

DE MAIESTATE:

Et ſaluâ Modeſtiâ poſſe aſſumi.

NEQVE enim inter ſe hæc pugnant, & conuenientia eſt etiam inter ſpecie diſpares virtutes. Appello autem *Maieſtatem*, venerationem aliorum animis inſitam, cui à magnitudine eſt origo. Et ipſum etiam nomen Maieſtatis eſt à Magno. Ouidius decenter aperit:

Donec Honos placidoque decens Reuerentia vultu
Corpora legitimis impoſuere toris,
Hinc ſata Maieſtas.

Proles igitur eſt Honoris & Reuerentiæ, ſed & matrem ſiquis horum dicat, non aberret. Origo ei præcipua ab internâ magnitudine, id eſt virtute: etſi externa etiam ſpecies, geſtus, cultus, aliquid addunt. Orientales in his talibus magis curioſi aut affectati: minùs Europæi, & veteres Principes diademate & purpurâ ferè contenti fuêre. Hodierno æuo, illis abolitis, ſceptrum & corona ſucceſſerunt. Parùm eſt. arbitraria ſunt · leue adiumentum ad maieſtatem, niſi aliunde ea adſit. Sunt & inſignia quædam nouitiæ inuentionis, vt Aurei velleris, Conchæ S. Iacobi, & talia: è quibus primum, omen habuiſſe videtur aut præſagium pluſquàm Iaſoniæ nauigationis, quâ nouus orbis, & in eo aurum, ſunt retecta. Aliquid & Aulæ pompa, & miniſteriorum varietas aut copia, item ſatellitium huc faciunt: & *Iulianum* Imperatorem, vulgò *Apoſtatam*, culpatum in his memini, qui ſuſtulit aut recidit: ὅτι (ait Socrates *Eccl. Hiſt. III. cap. 1.*) παυομένη ἡ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πλούτου τοῖς πολλοῖς ἐγγινομένη κατάπληξις εὐκαταφρόνητον ἐποίει τὴν βασιλείαν: *quoniam ceſſante admiratione opum & potentiæ, quæ plebeis animis hoc aſpectu inſeritur, vilem & contemni facilem reddidit Principatum.* Plebeium iudicium eſt, nec magni hæc momenti: magis mores, ſi ij compoſiti & graues. Talem *Periclem* Plutarchus deſcribit, *vultu ſerio, nec ad riſum facili; inceſſu moderato, voce & ſermone ſedato.* Alacritas illa nimia vix conuenit, ſed nec dicacitas, etſi ingenij notam dicas. Liuius in *Philippo* vltimo Macedone hoc notat: *Lib. xxx.* *Et erat dicacior naturâ, quàm regem deceret, & ne inter ſeria quidem riſu temperans.* Iam corpus & ſpecies ſi adeſt, valdè iuuant. atque ita de *P. Scipione Africano* idem Liuius: *Lib. xxviii* *Præterquàm quòd ſuapte naturâ multa maieſtas inerat, adornabat promiſſa cæſaries, habituſque corporis,* NON CVLTVS MVNDITIIS, *ſed virilis ac verè militaris.* Poſtremò, ſeceſſus & abductio iuuat. Vt enim ille ait, *Apul. de Deo Socr.* *Parit conuerſatio contemptum, raritas conciliat ipſa rebus admirationem.* Sed nimia ne ſit: aut tollit munus & officium regis. Neque enim Perſæ laudandi, *apud quos perſona regis, ſub ſpecie Maieſtatis, occulitur.* Non item qui eos imitati, *Panegyr. ad Theodoſ.* *intra ſecretum Palatinæ domus incluſi, tamquam aliquod Veſtale ſecretum conſuluntur*: tumida & odioſa ſunt, niſi gentium aliquis receptus mos (nec is bonus) ita habet. Quid tamen de regibus dicam? ecce olim libertum, qui huc ſuperbiæ & faſtidij deuênit. Is fuit *Pallas* Claudij, qui venerationi aſſe- *Tac. XIII. Annal.* rendæ, *numquam domi aliquid, niſi nutu aut manu, ſignificauit; vel plura demonſtranda eſſent, ſcripto vſus, ne vocem ſociaret.* Examina hoc, & ride ſeruilia illa portenta tam impotenter regnaſſe.

CAPVT XVII.

DE CASTITATE.

Quam Princeps extra connubium, & in eo pro parte ſeruet.

ADDIDI denique alias virtutes, quæ ex decoro aut vſu ſunt: & quatuor præſertim, *Beneficentiam*, *Caſtitatem*, *Patientiam*, *Animi magnitudinem*. De primâ, alibi dicendum commodiùs: nunc de Caſtitate, digniſſimâ Principe: cuius proprium eſt, alta & ſeria cogitare. Non facit libido, quæ in ſordidis cogitationibus & cæno ſuo hæret. Benè ille veterum: *Nihil eſt tam mortiferum ingeniis, quàm libido.* Nec animi ſolùm, ſed corporis robur minuit: & perplacet illud (De Ciuit. Dei, lib. 1.) Auguſtini, *Pudicitia eſt virtus, quæ comitem habet fortitudinem.* Omitto pericula ex eâ & contemptum, alibi dicenda. Habeas igitur ante matrimonium: neque enim ab eo (Tacit. III. Ann.) te arceo. imò *quod honeſtius* (ait ille) *Imperatoriæ mentis leuamen, quàm aſſumere coniugem, proſperis dubiiſque ſociam? cui cogitationes intimas, cui paruos liberos tradas?* Cogitationes, nec tamen omnes. Illæ de republicâ, non benè ſemper infirmo, & interdum infido ſexui, committuntur. Spernimus, qui referunt ad iſtas pleraque omnia, & qui audiunt: etſi Ariſtoteles notat, *feroces & militares ſæpè populos ita ſubiici, & nominatim Lacedæmonios.* Quod idem de (1. Politic. cap. 12.) iſtis Plutarchus, ſcribitque: *Lacedæmonios vxoribus ſuis ſemper addictos eſſe, pluſque eum his, de negotiis politicis, quàm has cum illis, de priuatis communicare.* Turpe eſt, ne fiat. Quis *Claudii* imperium non nouit, hoc nomine famoſum, quòd ſemper aut *Meſſalina* aliqua, aut *Agrippina* regeret; aut vnà cum his, quiſpiam è libertis? Quis & *Alexandri Seueri*, bonialiàs Principis, non miſereatur: qui per pietatem nimis matri ſe addixit, & ſe ſic euertit? (Lib. VI.) Herodianus obſeruat: *Quippe illi mater ſupra modum imperabat; atque is dicto audiens ſemper fuit, idque aliquis ſolum in Alexandro reprehenderit, quòd manſuetudine nimiâ, & reuerentiâ maiore quàm oportuit, matri etiam in iis quæ diſplicebant, obſequeretur.* Atque idem ſcriptor proprium muliebre vitium tangit, quod inſtillant. *Alexander*, inquit, *ipſe ad prælium cum Partho non venit, incertum metúne proprio, an quia mater retinuerit, fæmineo pauore. Omnes eius illius* (hæc nota) GENEROSOS SPIRITVS *retundebat, ſuadens alios potiùs periclitari pro ſe ſineret, quàm vt ipſe in acie conſiſteret.* Talia fæminæ, & deteriora, ſolent: ac bonarum rara exempla, animoſarum pauciora ſunt. Mihi verò, ſi quæ Principis fæminæ partes in republicâ eſſe poſſunt, eæ ſint quas Homerus in *Arete Alcinoi* deſcribit: *quam, inquit, maritus honorat & ciues. Quid ita?*

> Οὐ μὲν γάρ τι νόου γε καὶ αὐτὴ δεύεται ἐσθλῶ,
> Οἷσιν τ' εὖ φρονέῃσι, καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει,
> *Nam neque mente animoque ea deficitur ſapienti,*
> *Atque inter ciues & amicos iurgia ſoluit.*

Hoc bonum germanumque fæminæ opus, pacare, mitigare: amplius, ex eodem Homero, afflictos iuuare. Ita enim Mineruа *Vlyſſi* ſuadet, adire in primis & blandiri *Aretæ*: quia per eam in patriam reſtituendus eſſet. Plura quæ facit, plurimùm malè facit. & pulchrum elogium de *Mariâ Emanuelis* Luſitani vxore. quæ (ait ſcriptor eius gentis) *erat moribus & vitâ grauis, humanitate comis; otii inimica, & ipſa manibus ſuis opera muliebria, è lino aut ſerico, faciebat; & virgines ſuas eódem ducebat.* NEGOTIIS PVBLICIS *numquam ſe admiſcebat, ſummum mulieris decus in modeſtiâ ponens, & vitæ perturbationem cenſebat, munerum confuſionem.* Hæc magnanimæ illius *Iſabellæ* filia fuit: ſed non in virilibus curis ei par: & vt verum dicam, *Iſabellæ*, vt Phœnices, vix quingenteſimo anno gignuntur. Siquis tamen talem nactus, vtiliter audiat: vel minorem eâ, ſed audiat, non ſemper auſcultet. Exempla porrò *Caſtitatis*, atque etiam deinde *Caritatis* inter coniuges, demus. ac primum illud, quod de

CYRO Xenophon, ſiue verè ſiue decorè, ſcripſit. Cùm, inquit, *Panthea* formoſiſſima fæminarum capta eſſet, atque ad eum adducenda, vetuit: ne vel oculis ſcilicet caſtitatem matronalem, & ſuam, violaret. Atque *Araſpo* ex amicis ſuadenti adire eam, & alloqui: *eſſe enim mulierem inſigni formâ, & Regis planè oculis dignam: Ob iſtue ipſum*, inquit, *magis eſt vt abſtineam. Etenim ſi nunc illam adiero, cùm vacat; fortaſſe illa efficiet vt adeam, etiam cùm non vacat, eique aſſideam neglectis rebus ſeriis.* Bona oratio, & ratio. ac ſanè ſi non alia noxia in vſu fæmineo; iſta certè eſt, auocati à melioribus curis. I.

II. Itaque iure PERICLES, cùm Athenienſibus Prætor, collegam *Sophoclem* poëtam haberet, atque is in communi officio fortè diſtrictus, prætereuntem egregium puerum intentiùs intuitus eſſet, impenſiuſque laudaſſet; grauiſſimâ iſtâ voce corripuit, *Oportet, ô Sophocles, Prætorem non ſolùm manus à lucro, ſed oculos à libidine habere puros.*

III. Quod fecit rex ANTIOCHVS tertius. qui Epheſi in ſuâ vrbe, conſpectâ Dianæ ſacerdote, ſupra alias formâ decorâ, continuò illinc ſoluit: veritus ſcilicet, ne amor aſpectu paullatim auctior audaciorque, eò impelleret, vnde pius caſtuſque non rediret. Laudari meritiſſimò poſſet, & contra impios quoſdam Principes: quibus Deo dicatas virgines violare aut inceſtare, idque ſub velo (ô nefas!) ſacrorum & religionis, ludus iocuſque fuit.

IV. At ALEXANDRI *Magni* in hac re continentia, cui non innotuit? Is magno prælio *Darij* victor, eiuſque gazam, coniugem, & filias etiam potitus: non ſolùm benignè & regiè habuit, ſed ſic caſtè & ſanctè, quàm ſi eodem, quo ipſe, parente genitæ forent. Darij quidem vxorem, exſuperanti formâ fœminam, nec oculis attingere vmquam voluit: quod ipſe de ſe in epiſtolâ quadam ad *Parmenionem* ſic ſcripſit: *Ego enim non ſolùm non vidiſſe inueniar Darij vxorem, aut* VIDERE COGITASSE, *ſed nec verba facientes de eius formâ audire ſuſtinuiſſe.* O raram in eâ fortunâ, & ætate, laudem! quam factum ſequens cumulat.

V. Cùm aliquando enim IDEM, naturâ incitante, vſum fœminæ voluiſſet, & miniſtri formoſam noctu adduxiſſent: ille rogauit, *Ecquid tam ſerò veniſſet?* Ibi mulier excuſare mariti vigilias, & exſpectaſſe donec cubitum iuiſſet. Quod cùm audiſſet, quaſi telo ictus, & calore omni remiſſo, mulierem omiſit: vocatiſque miniſtris, *Reducite*, inquit, *iſtam. & quàm penè imprudentem me adulterio illigaſtis?*

VI. Iam quæ verba EIVS & ira, aduerſus *Philoxenum* quemdam, maritimæ rei Præfectum ſuum? qui ad eum ſcripſerat, *Eſſe apud ſe Theodorum mangonem, & venales habere duos pueros formâ eximiâ, ecquid eos emeret?* Quibus lectis valdè indignatus, & identidem exclamans amicos interrogabat, *Quid igitur in ſe Philoxenus tam fœdum vidiſſet, vt tantam maculam ſibi inureret?* Sed & in epiſtolâ ad ipſum, multis eum probris ſcidit, iuſſitque *Theodorum* illum cum mercibus ſuis in malam rem ablegari. Quòd ſi ſic alij Reges & Principes; faxo, vt talium rerum conciliatores & interpretes pauciores in Aulis eſſent.

Quid autem Romanus SCIPIO? nec robur eius in hoſtes magis, quàm in libidines ſuſpexeris: quas an non ſupra *Alexandrum* domitas habuit & compreſſas? Nam ille oculis ſuis parùm credidit, & veritus eſt capi: iſte cominus congreſſus, & vidit, & vicit. VII.
Carthago Noua ab eo capta erat, vbi præter aliam affluentiam rerum, pueri virgineſque nobiles reperti: & inter eos vna, quæ ad *Scipionem* deducta, oculos, quaquà ibat, omnium in ſe ſplendore formæ vertebat. Donum dabatur iuueni Imperatori, vt putabant, gratiſſimum: ſed ille oculis libatam modò, abnuit: & *Acciperem*, inquit, *fruererque, ſi priuatus, & non cum Imperio eſſem. Nunc respublica occupatum hunc animum tenet. Accipio tamen quaſi depoſitum, reddendum cui ratio & humanitas ſuadebunt.* Simulque virginem percontari de patriâ, parentibus, & ſorte cœpit: agnouitque principe loco natam, & principi item ſuæ gentis adoleſcenti (cui *Luceio* nomen) deſponſam eſſe. Igitur parentes, & hunc, aduocat: cumque veniſſent, ſtatutâ apud ſe virgine, ſponſum ex iis priorem alloquitur: *Ego, vt hæc virgo ad me deducta à militibus noſtris, ac donum data eſt; & formam eius libens vidi, & dotes animi corporiſque laudaui. Nec enim cæcos, aut ignaros talium, Natura genuit: hæc quoque pectora amor tangere poteſt, ſed non niſi honeſtus, & quem tempora reſque mea permittunt. Hæc igitur etſi iure belli mea erat: tamen non lubet inter arma hos ludos ludere; nec deceat fortaſſe præripere, viro forti iam deſponſam. Hoc enim ab eâ didici, & ideò te euocaui: vt coràm viderem, coràm tibi hanc traderem (numina teſtor) caſtus caſtam. Sic pudicè cauteque meâ curâ habita eſt, ac ſi apud ſoceros tuos, parenteſque ſuos fuiſſet. Non eſſet me teque dignum donum, ſi aliquid ex eâ vis aut occulta fraus libaſſet: intactam, inuiolatam accipe, & fruere. nec aliam mercedem, quàm te volumus, id eſt animum tuum Scipioni & Romanis addictũ.* Attonito iuuene, & præ gaudio vix mentis aut linguæ compote; parentes interuenerunt, gratias agentes habenteſque.

& ad pedes Scipionis ſatis grande auri pondus depoſuerunt, quod pro redimendâ attulerant: rogaruntque, quoniam gratis redderet, ipſe hoc munus ab ſeſe haberet. At ille beneficentiam aliâ cumulans, ſponſum tollere hoc aurum totum iuſſit; & ſuper dotem, quam parentes daturi eſſent, hanc quoque à ſe habere. Quid laudes potiùs? libidinem victam, auaritiam victam? cum laude priuatâ, cum publico fructu? quia vno hoc facto magnam Hiſpaniæ partem ad Romanos & ad ſe traxit, certatim cupientes tali virtuti ſubeſſe.

VIII. Iam in IVLIANO quoque Principe, etſi à pietate & religione noſtrâ abijt, admiranda hæc continentia fuit. quem fides certa habet, mortuâ *Helenâ* coniuge, nihil vnquam venereum attigiſſe: celebrantem ſæpè & recolentem Bacchylidis poëtæ illud dictum: *Vt egregius pictor vultum ſpecioſum effingit, ſic pudicitia celſiùs conſurgentem vitam exornat.*

IX. Libentiùs & Chriſtianos hîc inſero, & laudo. primumque inter eos BALDVINVM, ex Flandriæ Comite Byzantij Imperatorem: qui annos XXXII. natus, in ipſo illo ætatis æſtu, ſic continuit ſe & adſtrinxit, vt toto illo tempore quo ab vxore abfuit, nec impudicis quidem oculis mulierem ſit intuitus. quod de illo totidem verbis, hoſtis eius alioqui, *Nicetas* in hiſtoriâ conſignauit. additque, etiam in alijs hanc caſtimoniam exegiſſe, & *bis quaquâ hebdomade, ſub veſperam, proclamari iuſſiſſe, Nequis qui alienam mulierem attigiſſet, dormiſſe aut cubuiſſe in Palatio ſuo vellet.*

X. MAXIMILIANVS *Primus Auſtrius*, quàm caſtus à libidine fuiſſe cenſebitur, qui ſic verecundus à contactu aut aſpectu fuit? Inter alias dotes, corpore & omnibus membris pulcherrimus deſcribitur: ſed eorum quæ natura occultari voluit, ita celans, vt nemo vir aut fœmina nudum eum viderit, aut retectum. Subducebat ſe furtim, cùm naturæ purgationes vocarent: ad lectum iturus, nec cubicularium quidem ad exuendum, deponendum, collocandumque ſe admittebat. adeò vt nulla virgo magis tenori pudoris fuiſſe videatur. Quid, quòd teſtamento cauit, caligas & feminalia mortuo ſibi induci? vt & tunc cura pudoris eſſet, cùm iam non eſſet.

Sed & CONSALVVM *Magnum*, Hiſpanâ XI.
ſtirpe, meritò celebrauerim, qui tot bellis, cùm regnum Neapolitanum ſuo Regi vindicaret, conſenſu traditur, nullam matronarum aut virginum temeraſſe, imò & oblatas aut offerentes ſe (nec nouum in tali potentiâ) comiter reieciſſe. Atque adeò cùm pater quidam, vir nobilis ſed pauper, duas filias ſcitas & lepidas, ipſe ad eum perduxiſſet, ratus hac ſe viâ ad opes poſſe venire: admiſit quidem, ſed cauſsâ facti cognitâ, vt ſuas filias, dote datâ nobilibus viris elocauit, à ſe tam integras, quàm à parente.

Addi fortaſſe meretur, etſi in vno facto, XII.
continentia, quam alij FRANCISCO *Sfortiæ*, alij CAROLO *Octauo* regi Galliarum adſcribunt. Sed huius nomen vſurpemus, vt dignius: & potuit tamen hoc ſimile in vtroque eueniſſe. Igitur *Carolus*, in reditu à regno Neapolitano (quod quæſiuit fortiùs, quàm tenuit) cùm opidum aliquod Italiæ expugnaſſet; in militum direptione & diſcurſu, virginem perhoneſtâ formâ ad pedes eius accidiſſe ferunt, tutelam à vi militum & cuſtodiam pudicitiæ ſuæ rogantem. Atque illum à militibus quidem ſeruaſſe; ſed vt iuuenem & talium rerum ſatis liberum, ſtatim oculos & cupidinem ad eam adieciſſe, & ſeductam in lectum abieciſſe, iam imminuendam. Ibi ea toto animo anxia, videt tabulam in pariete ſuſpenſam, in quâ Diua virgo puerum, mundi ſeruatorem, ſinu geſtabat: & eâ oſtensâ, *Per intactam hanc Virginem*, inquit, *oro, adiuro, virgini mihi parce.* Mouit ita regem (non ſine Diuæ illius numine) vt libidinem iam exſilientem coërceret: & lacrimis etiam profuſis, ſolo amplexu proſecutus liberam dimiſerit, cum dote quingentorum aureorum. Sed & propinquos, aut affines captos, ei donauit.

Hæc exempla in regnis, aut imperijs: quis XIII.
carpet vnum alterumque prodi, in fortunâ priuatâ? SPVRINA adoleſcens in Etruriâ, excellenti pulchritudine matronarum virginumque in ſe oculos, [illegible] totū trahebat. Illæ potiri auidè, & in occulto aut palàm, ſuſpirabant: iſti æmulatione tangebantur, & in ſuis quiſque fœminis timentes, aut ſuſpectantes. Optimus iuuenum vidit. & vt ſe alioſque metu vel moleſtiâ liberaret, faciem illam ſic emendatam, plagis ſciſſuriſque totam ipſe deformauit. Quid addam? ludibrium poſteà, non irritamentum vixit.

XIV. Addatur, addatur ille DAMOCLES, adoleſcens Atticus, tam inſigni facie & corpore, vt vulgò ei cognomen *Formoſi* eſſet. Itaque eoipſo proditus *Demetrio* regi, qui tunc Athenis laſciuiebat, poſtulatur ad ſtuprum: impelliturque donis, promiſſis, minis. Nihil horum valuit, & vim aut inſidias veritus, abſtinere etiam cœpit gymnaſijs publicis, & palæſtrâ. Quod rex cùm aduertiſſet, poſitis obſeruatoribus, euênit vt in balneas priuatas lauandi gratiâ iuiſſe cognoſceret; ſtatimque eò properans nudum deprehendit, quid niſi certam, vt putabat, prædam? Etiam irâ quoque accenſa libido irruebat: cùm ille non niſi in morte effugium videns, hanc elêgit, reſeratoque aheni operculo, in aquam feruentem ſe demerſit, & exſtinxit. Triſte fatum, etſi forte factum! ſed iuſtiùs vndique laudandum, quod adiungam.

XV. D.CCCC.XXI PELAGIVS in Hiſpaniâ fuit. qui in clade à Mauris acceptâ ad *Iuncariam*, ſub *Ordonio* rege, cùm obſes datus eſſet, ſiue pro auunculo *Hermogio* Epiſcopo Tudenſi, vt plures certioreſque volunt; ſiue pro patre Galiciæ Principe, qui captus Cordubam trahebatur: ſed pro vero, tamen obſes *Abderamini* regi Mauro datus: ecce formâ eius captus Barbarus, florem hunc ſibi deſtinat, & alludere cœpit, contrectare, & tentare. Ille reijcit, atque id ſæpiùs: donec vim etiam parat amator. cui iſte, ingenuâ irâ, pugnum impegit: & *Tolle canis*, inquit, *vitam, non pudicitiam mihi extorquebis*. Hic quoque in iram ſeriò iam datus, iuſſit vt fundæ machinali impoſitus, trans Bætim fluuium vi emiſſus, rupibus illideretur. Quod factum: ſed Pudicitia ipſa, opinor, alumnum ſuum tuita eſt, & cum miraculo viuus euaſit. Non mutauit tamen Barbarus, niſi ſupplicium: & forcipibus membratim diſcerpi lancinarique iuſſum, in flumen proiecit. Vnde Chriſtiani noſtri extraxerunt, coluerunt: nomenque eius in Diuorum numerum ab Eccleſiâ meritò eſt relatum.

Satis ſit iam talium: videamus & CARITATIS inter coniuges exempla. Nam ea caſtitati ferè ſemper comes.

XVI. *Veſpaſiani* æuo turbæ aut rebellio in Galliâ fuit, & dux partium *Iulius Sabinus*, cui vxor EPONINA. victis Gallis, dux ad ſupplicium quærebatur: ſed is in ſpeluncam auiam ſe abdidit, & famam mortis ſuæ ſparſit, quaſi veneno ſponte eam ſumpſiſſet: ac rei fidem, villam, tamquam ſuper ſe, iuſſit incendi. Ipſa vxor hæc ignorabat, eratque in multis & mæſtis lacrimis: ſoli duo liberti ſciebant. qui miſerati muliebrem, mori certam, & cibi iam triduum expertem, marito indicant, & ſuadent amanti ſubueniri. Factum, & illa reſciſcit *Sabinum* ſuum ſic viuere: venitque ad eum, fidem & ſilentium coluit per totos nouem annos, & liberos etiam in ſpeluncâ concepit ac peperit, ſolâ Caritate obſtetricante. Denique res euulgata eſt, capti ſunt, Romam deducti: an non veniâ donati? laudem & præmium merebantur, certè iſta. Sed *Veſpaſianus* (ah meo animo hîc ſæuus) iuſſit interfici. quamquam illa prolatis oſtenſiſque liberis: *En Cæſar*, dixiſſet, *quos ego in monumento peperi atque alui, vt plures ſupplices haberes*. Indignor, non vel dicto huic indulgentiam donatam. ſed nihil illa: & læta, opinor, cum marito perijt, cum quo tot annos iam antè fuerat ſepulta.

Fuit & CABADIS Perſarum regis vxor, XVII.
ignoto nomine, mirâ in eum fide. Is regno ſuo ſpoliatus à ſubditis, quibus duriùs imperaſſe viſus, & in cuſtodiam datus erat. *Blazes* frater in eius locum ſubſtitutus, conſilium habuit, quid captiuo faciendum? atque ibi *Chanaranges* (magiſtratus & præfecturæ præcipuæ nomen) oſtenſo cultello, *Hic*, inquit, *tam exiguus ſtatim peraget, quod poſteà viginti millia hominum non efficient*. Significans, tolli ex facili nunc poſſe; viuum, daturum moleſtias aut clades, vti euênit. Nam cùm mitior ſententia in virum ſanguinis & loci regij obtinuiſſet, vtque in carcere cui *Lethe* nomen, perpetuò adſeruaretur: fuit ibi aliquamdiu, vxore identidem inuiſente, & focillante. Sed ſors ita tulit, vt Præfectus carceris conſpectam iam ſæpiùs mulierem adamaret: quod illa ad maritum retulit: atque hic eam iuſſit obſequi, vel ſalutis ſuæ cauſsâ. Non volens paruit: ſed volentior deinde Præfectus, & mulieri, cùm vellet, ad maritum acceſſus fuit. Itaque operâ tandem *Seoſis*, veteris & fidi amici, equi parati in propinquo ad effugium: atque ipſa carcerem, de more, ingreſſa, viro ſuam veſtem induit, illius accepit: qui egreſſus ſic fefellit. Iam plures dies abierant, & *Cabades* in tuto, & apud

Eutha-

Euthalitas Hunnos: cùm fraus deprehenſa, & mulier iuſſu regio pœnas dedit. Infelix hac parte, nec *Cabadi* ſuo proſperorum futura ſocia. qui vxore aliâ ductâ, filiâ regis *Euthalitarum*, grandes à ſocero copias impetrauit, regnum recuperauit, & *Blazen* in cuſtodiam dedit, oleo feruente ſuper oculos infuſo priùs excæcatum.

XVIII. Simile eſt SANCTIAE Hiſpanæ facinus. quæ ſoror *Theraſiæ* reginæ Legionenſis, aut eius ex fratre neptis (nam diſſentiunt) fidem & affectum erga ſponſum, & mox maritum, oſtendit. Is erat *Ferdinandus* Caſtellæ
M.CC. XVIII. Comes, cui infenſa *Theraſia* ob patris mortem, vlciſci eam fœmineâ fraude apparabat. Itaque nuptias *Sanctiæ* ſororis offert, quæ apud *Garſiam* fratrem, Vaſconum regem, educabatur. Placuit Comiti conditio, it modico & pacis in ſpeciem comitatu, ad ſponſam capiendam, & fruendam & deducendam: cùm *Garſias*, inſidiarum gnarus & particeps, in vincla eum condit. *Sanctia*, audito ſuâ cauſsâ & amore id eueniſſe, etſi amoris anteà expers, honeſtè cum concipit: occultè in carcerem venit, nuptias paciſcitur, & cum eo in Caſtellam, eluſis cuſtodibus, abit. *Theraſia* nec ſic mitior aut quieſcens, aliam iterùm fraudem ſtruit: idque per filium *Sanctium*, Legionis regem. Qui conuentus regni indicit, quaſi de magnis publicis rebus, & eò Comitem, de more, vocat. Hæret nonnihil iſte, & dubitat: ſed vt ſolent generoſi animi, in fidei partes inclinat. Tamen cùm veniſſet, immitiore ſtatim vultu & ſermone exceptus, in arctam cuſtodiam datur. Quid facis *Sanctia*? in ſororem, in nepotem, pro marito quid ſtruis? fraudem iterùm, ſed piam. Simulat voti ſe ream, velle ad Diui Iacobi proficiſci: facit iter per Legionem, & ſatis benignè (quidni à nepote, matertera?) excipitur. Orat inprimis, viſendi obiter mariti copiam ſibi fieri: atque impetrat, ſed in noctem vnam. Ibi complexus, ibi lacrimæ; & domo allatum conſilium exſequitur, vt veſte permutatâ, vicariam ſe daret pro marito. Ita ille luce dubiâ emittitur pro *Sanctiâ*, equos ex compoſito repperit, inſcendit, euaſit. Ipſa Sanctia, cùm nepoti indicium fraudis factum, educitur: & quamquam ſtomacharetur primò, & deluſum ſe doleret, tamen impetu ad rationem reuocato, pietatem & robur fœminæ veris laudibus tollit, & honeſto comitatu ad maritum remittit.

Firmus etiam fundatuſque ille amor, qui XIX.
in BLANCA SCARDEONIA, Italicâ ma- M.CC.LIII.
tronâ, ad ſtuporem apparuit. Captum *Baſſianum* erat, in agro Patauino municipium, ab *Actiolino* immanis ſæuitiæ tyranno: atque ibi dum fortiter repugnat maritus *Blancæ*, interficitur; ipſa etiam in armis virilibus marito iuncta, & ſimul pugnans, capitur. Adducta igitur ad tyrannum, & armis exuta, formoſiſſima mulier apparuit; & accenſus libidine potiùs, quàm amore, potiri ſtatim voluit. Illa abnegat. precibus, minis, & terroribus immobilis: donec ad vim tyrannus ſe parat. quod intellegens, aſtu ad feneſtram ſe ſubducit, & præcipitem ex eâ iecit. Non tamen vel ſic obijt, ad aliud facinus ſuperuixit. quod fuit tale. Cùm enim ſanguine fœdata & ſemianimis, ſublata *Actiolini* iuſſu eſſet, & in lecto repoſita, curataque: poſt dies aliquot iterùm tentata recuſauit, & eumdem animum vitæ potiùs, quàm pudicitiæ perdendæ, ſibi eſſe teſtata eſt. Ab irato igitur conſtringi ligarique iuſſa, violata, non contaminata eſt (qui enim poſſet illa caſtitas?) ſed tamen dedecori huic ſupereſſe noluit, & fortiùs quàm aliqua *Lucretia*, cùm ad mariti ſepulchrum iſſet, alleuato & ſuffulto lapide, ſuper fœtidum cadauer ſe proijciens, atque id amplexa, *Teneo te*, inquit, *mi anime: quis tyrannus vlterà auellet? Maneo, accipe fidam tuam Blancam, corpore & funere nunc iunctam.* Dixitque, & fulcrum reuellens, caput ſibi contriuit, & ſpiritum tenuem & exitutientem emiſit.

At hæc in fœminis ſunt, quarum ad XX.
honeſta aut praua maior ſæpè impetus: ſed nec viri deſtituimur huius Caritatis exem-
plis. Omitto vetera. ſub rege *Emanuele* M.D XVI.
Luſitaniæ, in Africâ bellum gerebatur: & *Ataidus* eius ibi Legatus, cum ſatis magnâ manu prædatum in agrum Marochienſem iuerat. Inopinantibus ſuperuênit, atque ita RAHUM BENXAMUTIUM repperit, claro nomine inter Arabum duces: qui caſtra illîc &, de more, familiam habebat. Igitur ingens à Luſitanis cædes edita, præda item hominum pecorumque parta. Ipſe *Rabus* tamen euaſerat: & cùm Chriſtiani, onere graues, tardiùs iter fa-

cerent, collectis ad LXX. è ſuis equitibus, à tergo obequitabat minitabundus. Plures intereà accedebant: & ipſe tum ſuos cohortans, tum Arabas excitans (qui cum Luſitanis fœderati militabant) vt eos deſererent proderentque: *En egregiam occaſionem*, inquiebat, *Deo, Mahumeti, gentilibus placendi, ſi iſtos canes & alienigenas, facto agmine ac nobiſcum iuncti, inuaditis, & cinctos vndique trucidatis. Præda erit veſtra, gloria æterna erit veſtra, patria liberata muneris erit veſtri. Agite fratres, agite commilitones, expiate fœderis dedecus honeſtiſſimâ tranſitione.* Clamabat, non mouebantur: imò contrà, quò fidem ſuam magis noſtris approbarent, in primum agmen cum prædâ ſe conferebant. Iam parabat, vt impar, diſcedere *Rabus*: ſed vxor illius *Hota* nomine, ſingulari ſpecie mulier, amata vnicè & amans, ex agmine nominatim eum inclamauit. Subſtitit ille, & vocem agnouit, ſimulque fœminæ fatum: atque ipſa à ducibus petit› breui colloquio & impetrato, *Rahe*, inquit, *Benxamutie, vbi promiſſa & fides ſunt? Quoties iuraſti, captiuitatem meam & diſcrimen ipsâ morte tuâ depellere? En trahor captiua, & pateris, perfide dicam an ignaue? Nec vtrùm probrum viro indignius ſit, ſcio. Vbi autem de robore tuo vaniloqua verba? pudet & famæ, quæ ſic eſt mentita.* His vocibus, & ipſis amoris furijs, incitatus *Rabus*: *Dies*, inquit, *longa eſt, victoria in Dei manu, virtus in meo brachio. confide.* At illa puluerem manu è terrâ tollens, & in altum proijciens, *Sic*, inquit, *verborum tuorum fidem aura diſpellit. Abi ingrate, aliâ fruere, quam mihi, vt video, prætuliſti.* *Sed Rabus* ſtatim, vt in more gentis eſt, calceum ſibi detractum, in illam iecit: quod ſignum & pignus ſanctum erat ſeruatæ ſeruandæque fidei; & ſimul ad equites ſuos conuerſus, *Si vmquam amor vos tetigit*, inquit, *mei atque huius miſeremini, & adiuuate. Per ſacra noſtra, per gloriam gentis, per vitam hanc meam obſecro, quæ diuturna eſſe non poteſt, ſi hæc aufertur. Inſilite, dij audentes & amantes iuuant.* Fecitque ipſe & alij impetum, quem egregiè ſuſtinebant noſtri, donec *Ataidius* in extremo agmine propugnans & ſuſtinens, cùm guttur eius caſu arma nudaſſent, haſtâ *Rabi* transfixus occubuit. Duce amiſſo, confuſio; & ea maior, quòd æmulatio etiam erat & certamen de loco. Alij hunc, alij iſtum ſufficiebant, & id tanto certamine, vt pænè (ô fatalem inſaniam!) ad manus inter ſe, relictis hoſtibus, venirent. Quod Arabes fœderati conſpicati, & ſimul miſeratione nobilis illius Ducis tacti, arma in noſtros verterunt, & puncto temporis diſſipatâ acie, cæſi plerique omnes aut capti ſunt. Recepta ita *Hota*: quam ſecum ducens victor *Rabus*, omnium oculos, voces & laudes in ſe vertit, fidem & robur prædicantium, & vtriuſque felicem affectum. Nec diu ſanè pòſt, mulier pro ſe fidem quoque teſtata eſt: cùm marito in prælio quodam mortuo, illa funus eius cum multis lacrimis magnificè curauit: & inediâ deinde nouem dierum ſe vitâ exuit, & marito iunxit.

Hæc tragica. mitius exemplum eſt, quo XXI.
claudam, noſtri PHILIPPI *Boni* cognomento: qui præcipuus auctor fuit magnitudinis huius, quam domus Burgundicæ appellamus. Is igitur annos natus vigintitres, patrem *Ioannem* Burgundiæ Ducem, ſcelere & perfidiâ (res dicenda eſt) *Caroli Delphini* interfectum amiſit. Atque vt erat dolore & irâ recens, ad vxorem venit, quæ ipſa ſoror *Caroli* erat: & *O mea Michaela*, inquit (id mulieri nomen) *frater tuus patrem meum occidit.* Mulier ſtatim in lacrimas & clamores. (nam mirificè viri amans erat.) & diſcidium non fruſtrà verita, ſine ſolatio lugebat: niſi quòd ipſe eam erexit, multiſque verbis affirmauit, *Nihilo ſibi viliorem futuram, ob hanc propinquam quidem, ſed alienam tamen culpam. Reciperet animum, & metum poneret, viro æternùm fido bonoque futuro.* Et fecit. vixit triennium cum eâ, omni amore & honore ſolito proſecutus: etſi ipſe aſpectus eius, ſcelus fraternum & triſte parricidium ſenſibus ingerebat. Accedebat, quòd ſterilis eſſet. quæ ſola cauſa diuortij, quoties apud Principes valuit? Sed nihil apud iſtum: qui amorem & primam copulam, niſi morte, noluit ſolui.

Verè claudebam, ſed SCYTHICA mu- XXII.
lier interuenit, & oſtendi poſtulat in hoc theatro. non illa magna, nec in re ſpecioſâ aut magnâ, ſed ſi ad calculos reuocetur, magni mirandique amoris. Sub *Andronico Palæologo Iuniore*, Scythæ incurſionem in Græciam Thraciamque fecêre, & latè populati magnam prædam auexêre. In eâ captiuus quidam Thrax fuit, qui cum alijs

ante

ante fores Scythicæ huius trahebatur: viditque & miſerata eſt, & emit eum, imò & mox nupſit. Sed iuramentum tamen priùs exegit, non deſerendam ſe ab eo in vllâ fortunâ, tempore, aut loco. Mulierem autem hanc iam antè acre deſiderium habebat capiendæ noſtræ religionis, & vt ſalutari aquâ tingeretur: quod marito indicat, atque ille approbat, & vnà conſtituunt hoc fine in Chriſtianos fines demigrare. Sed dum ſe apparant, & opportunitatem quærunt, annus elabitur, & binos intereà liberos marito ſuo, alterũ peperit, alterum in vtero geſtabat. Ex quo & creuit amor mutuus, & iam firma nexio videbatur. Ecce autem intereà euênit, vt iterùm Scythæ incurſione factâ, priorem vxorem huius mariti ſui abducerent, & prætereuntem eum captiuis ille agnoſceret & videret. Itaque, pro veteri affectu & conſuetudine, illacrimauit, & cauſſam vxori ſuæ Scythicæ dixit. Illa nec indignata marito eſt, nec odio aut æmulatione (pro muliebri ingenio) in alteram illam tacta: ſed ſtatim eam quoque emit, tum ad domeſtica miniſteria, tum vt aſpectu ipſo dolorem marito leuaret. Et iam tempus migrandi viſum: migrant, Conſtantinopolim veniunt: mulier baptiſmate tingitur: altera illa (auſim ingratam, ſi non iniquam, dicere?) ſtatim ad Patriarcham accurrit, clamitat per iniuriam maritum ſibi ereptum, & à Scythicâ poſſideri. Illa quoque venit, & auditur, & rem totam exponit; nec quiſquam damnare eam ſuſtinuit, vt quæ amborum domina eſſet, eoſque ex ſeruitute & immanibus illis belluis liberaſſet. Tamen hæſitantibus illis, ipſa ſententiam hanc vltrò tulit: *Marito meo, ſi prior vxor cordi eſt, habeat: cui etiam ob conſuetudinem, & ſuſceptos ex eo liberos, pretium redemptionis condono. In ipſam hanc autem fœminam vti eadem liberalitate cupiam, ſed cùm in terrâ alienâ ſim, & aliarum rerum inops, haud poßum. Itaque illa, pretio reddito, cum marito abeat: ego cum duobus meis liberis benigni Dei manus exſpectabo.* Dixerat mulier, & mirati omnes æquanimitatem ſunt: cui Deus ſanè mox adfuit. & cùm altera illa in Thraciam iuiſſet, ad pecuniam corrogandam; ecce iterùm à globo Scytharum abripitur, nec vltrà viſa eſt, & maritus iam tutò in Scythicæ illius coniugio acquieuit.

CAPVT XVII.

DE PATIENTIA.

Ab irâ & vindictâ alienum eſſe debere, præſertim in conuiciatores.

POTERAT ſub Clementiâ hæc virtus contineri; ſed educere malui, & ſeorſim oſtendere, quia valdè Principem decet, & ſæpè in eâ fortunâ locum habet. Quis non alta illa ſermunculis aut iudicijs petit? Grauamur imperari; & quamuis benè atque vtiliter aliquis faciat, tamen hoc, illud, carpimus: & ſemper aliquid eſt quod non omnibus placet. Inde voces. ſed ſpernat Princeps, & ſciat *Nullum eſſe argumentum magnitudinis certius, quàm nihil poſſe, quo inſtigeris, accidere.* (Sen. l. 3. De Irâ, cap. vi.) Sicut ſuprema Mundi pars ventis, fulminibus, pluuijs non turbatur: non item debent apices iſti rerum. Hic aut ille in te iocatus eſt? conuicio aſperſit? calumnias diſperſit? contemne. *Ille magnus & nobilis eſt, qui more magnæ feræ, latratus canum ſecurus exaudit.* (l. 3. De Irâ cap. xxx.) Potentia tua ſupra læſionem eſt, gloria (ſi benè agis) ſupra infamiam. Sed Mecænatis verba & conſilium, quod *Auguſto* in hac re dedit, digna adſcribi: *Siquis conuiciatus tibi fuerit, aut in occulto detraxerit; neque deferentem audire debes, neque delatum punire. Turpe enim fit, facilè te id credere, cùm cauſſam non præbeas, eſſe tamen qui conuicio petant. Atque id fere non niſi mali Principes credunt, quos ad fidem inclinat conſcientia. Deinde autem iniquum ſit, hæc iraſci aut punire. quæ ſi vera ſunt, præſtat non admittere; ſin falſa, diſſimulare. Nam vltione iſtâ, quid niſi plures ſermones & plurium pronocabis?* (Dio l. lii.) Sunt ſaluberrima monita, ſiue rationes: & vltimam iſtam nota. Ne moue, quod motum magis exhalet: ne moue, quod mouendo non ſedes. Quòd ſi omnes punitum ibis, quis finis erit? neque aliud agas, & aſſiduè in ijs occuperis. Contemne igitur, & Senecæ hoc imbibe: *Contumeliarum patientiam, ingens inſtrumentum eſſe, ad tutelam regni.* Et, vt ad Exempla veniam,

LACONES appoſitè in publicis ſacris apprecari ſolent, *Vt poßent iniuriam pati.* Ne properè ſcilicet exſilirent ad vindicandum, & ſtatum ita ſuum turbarent. Tum etiam, quia parùm idoneos iudicabant ad I.

res gerendas, qui iniuriâ aut contumeliâ ſtatim abriperentur. Sedatio animi & frigus decet imperantes.

II. In quâ parte DAVID, te ex Hebræis, mirificus. qui pulſus à filio *Abſalomo*, & profugus, eum manu tamen fortium virorum, vt ad montem *Bahurim* venit, auſus eſt *Semei* è *Saulis* cognatis, petere vitum conuicijs: tantùm? imò & lapidibus, quos ex alto in eum iecit. Indignati comites, & ex iis *Abiſai*: *Itáne hic canis Domino meo & ſuo malè dicat? idque impunè? Ibo, mi rex, & recidam ei caput, domicilium proteruæ huius linguæ.* At mitiſſimus virorum Dauid, *Mitte, vt malè dicat. En filius, quem genui, ſanguis meus, ſanguinem iſtum quærit: & indignamur ſi conuiciatur alienus?* Cæleſtis quædam hæc patientia: quid mirum in viro cæleſti?

III. Magis in tyranno PISISTRATO, cuius vxore petulanter & iniuriè habitâ à quibuſdam adoleſcentibus ebrijs, idque in publico: malum illi timêtes, manè ad Piſiſtratum ſupplices veniunt deprecatum. Ille autem: *Quid vos vultis? mea vxor heri nuſquã prodijt. At tu poſterum date operam, vt ſobrij ſitis.*

IV. Quid in ARTAXERXE Perſarum Rege, in quâ gente ſuperbia domicilium habere viſa? Apud quem legatus Spartanus *Euclidas* liberè pro ingenio gentis, & pro ſuo ferociter locutus, hoc reſponſi tetulit: *Tibi licet, quæ libet, apud me dicere: mihi & dicere, & facere.* Saluâ maieſtate modeſtia infecta fuit: & ad hanc iuit, ab illâ non abiuit.

V. Sed in hac virtute Macedonum aliquot reges eximij. Quid enim PHILIPPVS *Alexandri* pater? qui plura eius dedit exempla. Vt in *Nicanore*: qui circumiens malè de *Philippo* opinabatur, & detractabat: nec defuit, vt ſolet, delator *Smicythas*. Amici igitur aduocandum, & plectendum cenſere: ille contrà, *Et Nicanor*, inquit, *non eſt peſſimus Macedonum. videndum igitur, numquid per nos admiſſum aut commiſſum, cur malè dicat.* Et ſetiò quærens, repperit pauperem virum eſſe, benè meritum, nec adhuc habitam eius rationem. Itaque ſtatim munere eum affecit; qui & ipſe, mutatâ mente & linguâ, laudare vbique *Philippum* & attollere. Quod cùm idem *Smicythas* retuliſſet: *Videtiſne ò amici*, inquit, *in noſtra manu eſſe, benè vel ſecùs audire?* Factum dictumque penſitandum Regibus, qui cupiunt famam.

Iam iterùm IDEM, de petulanti quodam VI. & procaci conuiciatore, cùm ſuaderent exſilio plectendum: *Nequaquam*, inquit, *ne oberrans apud plures de nobis malè loquatur.*

Nec verò in abſentes ſolùm lingulacas VII. talis, ſed in præſentes, & qui in os inſultabant. Vt ille *Demaratus Corinthius*, cùm aduenifſet ad eum, tunc fortè cum *Olympiade* coniuge & filio *Alexandro* diſſidentem: rogareturque à Philippo, *Ecquid conſentirent tam inter ſe Græci?* ille ore libero, *Scilicet tibi conuenit de Græcorum concordiâ agere, qui diſſides à proximis tuis.* Senſit eum vera dicere Philippus: ad ſe tedijt, & cum ſuis in gratiam.

IDEM cùm pro tribunali ſublimis, ſub VIII. haſtâ captiuos venderet, ac parum decorè, veſte reductiore, ſederet: quiſpiam è captiuis clamare cœpit, *Iniuriâ ſe affici, eſſe enim paternum ſe Philippi amicum.* Quod cùm miraretur Philippus, & dicere eum ac docere iuberet: *Apud te ſolum*, inquit. accedensque ad tribunal, in aurem inſuſurrat, *Heus tu, veſtem demitte. nam ſic parùm honeſtè ſedes.* Rex nihil offenſus, gratiã imò tetulit: *Et vere*, inquit, *iſte mihi amicus erat, mittite hominem.* ſimulque aliter ſe compoſuit. En, fructum etiam ſuum alienam libertatem fecit. & ſolet ipſe dicere: *Gratias ſe debere Athenienſium oratoribus, quòd conuicijs ſuis redderent ſe meliorem: dum illos factis conatur refellere.*

At inter ſucceſſores eius ANTIGONVS, IX. æmulus & pænè par fuit in hac laude. Qui in caſtris aliquando, cùm duo è vigilibus, iuxta ipſum Prætorium, de rege malè dicetent, atque ipſe omnia audiret, nihil vltrà quàm tentorij velum concuſſit; & *Heus vos*, inquit, *paullò longiùs ſecedite, ne Rex vos audiat.* Quid iſtuc eſt? ne diſſuadet quidem malè loqui, ſed cautius loqui.

IDEM cùm exercitum in tenebris aliquò X. duceret, & moleſtiâ ac ſalebris intertuptum iter eſſet, milites ductorem paſſim exſecrabantur Antigonum. At ille ad ſingulos quoſque accedens ignotus, & explicans: *Nunc*, inquit, *benè dicite ei, qui vos eripuit.*

Iam PYRRHVS qui Macedoniæ regnum XI. aliquamdiu tenuit, idem hanc virtutem. Iuuenes aliqui Tarentini, cùm in Italiâ ipſe eſſet, inter pocula malè de eo & minaciter locuti,

locuti,deſeruntur: adductique poſtridie, *An dixiſſent?* interrogantur. Vnus facetè & liberè: *Diximus, atque adeò te interfeciſſemus, niſi lagena defeciſſet.* Vini culpam, non animi oſtendit: & Pyrrhus ſic accepit, atque ipſe arriſit.

XII. Ioter germanos Græcos PERICLES, conuicijs petitus in ſoro, à proteruulo quodam, nihil repoſuit, & placidè res ſuas egit. Actis, domum iuit, illo proſequente & linguę tela identidem eiaculante. Nihil ſenſit, nihil dixit *Pericles*: hoc tantùm, cùm ad ædes iam veniſſet, & nox eſſet, miniſtro ſuo, *Abi puer, & facem accende, & huic redituro præluce.* Vali, non patientiam ſolùm, ſed benignitatem! qui adiutum iuit in ipſo improbitatis freto æſtuantem.

XIII. PTOLOMAEVS *Lagi* filius, Ægypti rex, in Grammaticum cauillans, & inſcitiam arguens, *Quis eſſet Pelei pater?* rogauit. Cui ille, *Expediam, ſi tu mihi priùs dixeris, quis Lagi.* Genus obſcurum aut ſordidum regi palàm obiectabat: & id indignati omnes qui aderant, præter regem. Qui ad incitantes: *Niſi ferre dicterium regium eſt, nec dicere,* inquit. Idem ius volebat ferulæ, quod ſceptro, in iſtis eſſe.

XIV. Sed Romani quoque Principes huc ducant, & primus eorum CAESAR. Ille *C. Caluo* oratori, qui famoſis epigrammatis proſciderat, cùm de reconciliatione ſignificaſſet, prior & vltrò ſcripſit, tamquam ipſe læſiſſet. Idem *Catullum* poëtam, qui famæ eius perpetua ſtigmata (& nunc leguntur) verſibus inuſſerat, ſatisfacientem eâdem die adhibuit cænæ. Nihil ſtipulatus eſt, aut iniunxit, ſolâ pænitentiâ pro pœnâ contentus.

XV. At AVGVSTVS verè & hîc ſucceſſor, cùm in iudicio quodam inter alia crimina reo obijceretur, quòd malè loqui de Cæſare ſoleret: interrupit, & ad accuſatorem, *Velim hoc mihi probes, ſaxo ſciat Ælianus* (id rei nomen) *& me linguam habere.* Benè, & benignè. quid aliud ſignificabat, quàm dicta dictis vlturum? Etſi nec fecit, nec vltrà quidquam inquiſiuit.

XVI. IDEM in *Timagine*, hiſtoriarum nobili ſcriptore, plus ſemel patientiam oſtendit. Multa in ipſum, etiam in vxorem, in filiam & familiam eius dixerat: atque ea vt arguta, & ab homine docto, excipiebantur vulgò & circumferebantur: Cæſar tamen nihil, niſi monuit eum vt modeſtiùs ingenio & linguâ vteretur: idque in domo ſuâ. Nam & (vide ingratitudinem) Cæſar eum alebat. Sed cùm nec ſic deſineret, tandem domo ei ſuâ interdixit: & quis accuſaſſet, ſi vrbe, ſi toto imperio? At ecce, qui velut in inuidiam Cæſaris exciperet: & is fuit amicus eius *Aſinius Pollio*, nec ideò deſijt eſſe. Fouit hominem, & eius exemplo alij: viſitur, colitur. & quis? priora omitto, ſed qui tunc quoque, tamquam profeſſas inimicitias cum Cæſare gereret, libros Hiſtoriarum de rebus eius ſcriptos combuſſit. Non hoc erat dicere, *Indignus es de quo ſcripſerim? falſa cenſeo, quæ prædicauerim?* Tulit & hæc Cæſar: tantùm Pollioni ſemel dixit: Θρεψο-φορεῖς, id eſt, *Serpentem nutris.* Et paranti excuſationem obſtitit, addiditque, *Fruere mi Pollio, fruere.* Cùm hæc lego & examino, dicam Romam tuo ſeruiſſe? At ſi; addam quod publicè in theatro acclamatum, *O Dominum æquum & bonum!*

Nimirum confirmatus in hac patientiâ XVII. animus iam erat, & contra concuſſionem omnem ſtabilis. quod etiam Tiberio oſtendit, conquerenti ſuper eâ iuueniliter, & exſtimulanti. Reſcripſit enim in hæc verba: *Ætati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, & nimiùm indignari, quemquam eſſe, qui de me malè loquatur.* SATIS EST ENIM *ſi hoc habemus, ne quis nobis malè facere poſſit.*

Et hauſit ab eo TIBERIVS. qui aduer- XVIII. ſus talia firmus, ſubinde iactabat, *In ciuitate liberâ liberas linguas eſſe debere.* Idem in Senatu, cognitionem ſuper ijs flagitante: *Non tantum habemus otij P. C. vt implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc feneſtram aperueritis, nihil aliud agi ſinetis: omnium inimicitiæ, hoc prætextu, ad vos deferentur.* O pulchra, ô aduertenda! etſi ipſe non tenuit, & poſteà ſe mutauit.

Vnum propioris æui exemplum etiam, & XIX. finio. FRIDERICVS Imp. conuicijs petitus, & ab amicis ad vindictam excitatus: *Minimè,* inquit. *an neſcitis Principes, quaſi ſcopum, expoſitos ad has ſagittas?* Ita eſt. alta liuor & calumnia petent: petent, ſed non tangent, vbi animus quidem eſt altus.

CA-

CAPVT XVIII.

DE MAGNITVDINE ANIMI.

Famam & immortalitatem Principi propoſita, & expetenda eſſe.

HOC enim nũc appello Magnitudinem animi, alta & honeſta proponere, & nunc, ac magis olim, in famâ bonâ ac gloriâ eſſe. Vt ſol in aurorâ tenuior, aſſurgit & inclareſcit; ſic ex virtute & meritis fama cum æuo ipſo augetur & ereſcit. Hoc velim equidem amare Principem, & vt trahat illum —— *fax mentis honeſtæ Gloria*, vt poëta ait. Quid enim aliud in extemis? τὸ μὲν ἀργύριον, ait Polybius, ἐστὶ κοινόν τι πάντων ἀνθρώπων κτῆμα. τὸ δὲ καλὸν, καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ τιμὴν ἀνῆκον, θεῶν καὶ τῶν ἔγγιστα τούτοις τεταγμένων ἀνδρῶν ἐστι: *Argentum quidem & pecunia eſt communis omnium hominum poſſeſſio; at honeſtum, & ex eo laus & gloria, Deorum eſt, aut eorum qui à Dijs proximi cenſentur.* Dictum egregium. alia alijs communia, & adipiſcenda: at bona & magna fama magnis conuenit, & quos Deus vicem ſuam fungi voluit in terris. Velleius de *Pompeio Magno*: *Quo viro nemo alia omnia minùs, aut gloriam magis concupiuit.* Egregiè. illuc eundum eſt, ad honeſtam ambitionem & nomen: quod non plebeiæ voces, ſed ſeria Annalium teſtimonia celebrent & poſteritati commendent. Ita ad Virtutem (etſi per ſe appetendam) ducitur: *nec poteſt quidquam abiectum & humile cogitare, qui ſcit de ſe ſemper loquendum.* Studia hoc donant, & rerum memoria: Princeps foueat, ſed cum modo & iudicio, vt nec paſſim eò vocet, nec argumentum ſe cuicumque ſtilo velit. Auguſtum videat. qui *ingenia ſeculi ſui* (ait Tranquillus) *omnibus modis fouit: componi tamen aliquid de ſe, niſi & ſeriò, & à præſtantiſſimis, offendebatur.* Seriò, non per ludos & mimos: à præſtantiſſimis, non ab ingenijs paſſiuis aut plebeijs, ſed quæ Genium aliquem æremitatis à ſe haberent. Hanc laudis cupidinem ſummi viri prætulerunt: vt

Mamertinus, Panegyr. ad Iulianum.

1. THEMISTOCLES. qui in adoleſcentiâ ſolutus, & aliarũ rerum, poſt *Miltiade* de Perſis victoriâ, honeſtâ æmulatione percuſſus, depoſitis nugis ſeria agitare cœpit, & totas noctes inſomnis agitare. Rogatus cauſſam, reddidit: *Miltiade ſe trophæis è ſomno excitari.*

IDEM in theatrum iturus, cùm rogaretur, *Cuius vocem libentiſſimè audiret?* aliò retulit, & *Eius*, inquit, *à quo laudes meæ optimè celebrabuntur.* Numquid diſſimulauit? profeſſus eſt gloriæ cupidinem, & eius aliquâ mercede inductum ſe res geſſiſſe. II.

IDEM tertiò, in conuentu celebri Græciæ, ludis Olympicis, cùm plerique ſpectaculis omiſſis oculos in illum verterent, eumque mirabundi & fauentes exteris etiam oſtenderent: dixit alacer animi & lætus, *Illo die ſe laborum, quos pro Græciâ tuliſſet, fructum maximum cepiſſe.* Ad rigidam Sapientiam ſi examino, non ſapientiſſimè. quid enim adiectum eſt? vox modò & laudatiuncula: ſed virtuti aliqua oblectatio, cùm & gratos iſtos videt, & poſteros ſperat. III.

At ALEXANDER hîc vel nimius. qui patrem creſcere & inclareſcere, interpretabatur ſe minui & obſcurari. Cumque nuntij idemtidem venirent, huius illiuſque victoriæ: inter æquales ingemiſcens, *Hem!* inquit, *quid tandem pater nobis vincendum relicturus eſt?* Mirus vehemenſque affectus, qui vel innatam pietatem vicit. IV.

Et quid quereris ô ALEXANDER? ecce Aſiam, & Africam, & reliqua Europæ, tibi palæſtram. Sed nimiam ambitionem iure dixerim, cui & orbis fuit anguſtus. Nam diſſerente *Anaxarcho*, plures eſſe mundos: ſuſpiraſti, & *Me miſerum! qui nec vnum ſubieci*, ſubiecisti. V.

An non ſimile alterius *Alexandri*, imò vr-maioris, id eſt IVLII CAESARIS? qui in Hiſpaniæ *Gades* cùm veniſſet, ibique imaginem *Alexandri* illius vidiſſet, diu intuitus in vocem & gemitum erupit: *Heu, nihil etiam memorabile à me geſtum in ætate, quâ iſte orbem terræ vicit!* Non geſtum, ſed gerendum: acquieſce. affatim Deus & fata materiem gloriæ tuæ dabunt.

IDEM in Alpibus, cùm iter illac faceret, & comites ruſtica tuguria, & pauperes illos cœtus, riderent: *Atqui malim hic primus eſſe*, inquit, *quàm Romæ ſecundus.* Quid hæc vox, niſi tuba & claſſicum belli ciuilis eſt? nolo ſecundus eſſe, vapula libertas. VII.

Sed magis honeſtiuſque ſe affectus hic prodir, cùm poſteros, & monumenta ijs futura, cogitat. vt in PERICLE: qui in concionem ab iratis Athenienſibus vocatus, quòd tan- VIII.

tam

tam vim pecuniæ in opera & ornatum vrbis contuliſſet: ille placidè, *An ergo, ô ciues, pænitet? conditionem fero, meum nomen ijs inſcribatur, & priuatim mihi feram expenſa.* Reclamatum à totâ concione: hortarique vltrò ſunt, *Cum bonis dijs pergeret, nec impendijs tali fine abſtineret.* Ecce in toto populo honeſtum ambitum, & certamen à nullo, in gloriâ ad poſteros, vinci.

IX. TRAIANVS hoc quoque, *Optimus* ſuo iure Imperator, quæſiuit: & paſſim noua ac vetera opera cùm faceret, aut reficeret; nomen ſuum etiam minimis inſcripſit, adeò vt quidam ſubſannantes *Herbam parietariam* eum appellarent.

X. Sed fidelior in libris ſcriptisque memoria: & ALEXANDER iam dictus ſciuit. Is *Calliſthenem* ab Ariſtotele acceptum, eloquentiâ & ſapientiâ clarum, ſecum circumduxit, rerum ſcriptorem, & famæ propagatorem. Sed heu! præproperâ irâ vitam abſtulit, à quo æternitatem ſperabat.

XI. IDEM Ariſtotelem quàm fouit hoc fiue, & produxit? felicius. nam ille nomen eius ſecum perenne fecit, in operibus quę exſtant. Sed non ſine præmio. & in vnam *Hiſtoriam Animalium* ſcribendam, certum eſt Alexandrum contuliſſe *octingenta talenta*, noſtræ pecuniæ *quadringenta & octoginta millia Philippicorum.* Quid dicitis hodierni Principes? compello excitandos?

XII. IDEM eiuſdem ardoris ſcintillas iudicio iecit, in vate *Homero.* Et cùm ad tumulum Achillis in Sigæo conſtitiſſet, è pectore vocem emiſit: *O fortunate adoleſcens, qui præconem Homerum reperiſti!* Certè, fatemur. tantũ enim neſcio an ipſe ſe, ſed tantus ille fecit.

XIII. Ab eodem iudicio IDEM, in accurſu tabellarij cuiuſpiam res, vt videbatur, lætas ferentis: *Et quid,* inquit, *nuntias? an Homerum reuixiſſe?* Nec feriunt, aut capiunt, ſcio, hæc dicta vulgares animos: ſed altos mirificè: & quid ille, niſi ſummum votorum, æſtimauit, Homerum reuiuiſcere, idque in ſuas (huc ibat) laudes?

XIV. Græciæ etiam colonus HIERO rex Syracuſanus, animum Græcanicum habuit, id eſt, vt cum Venuſino dicam, *laudis auarum.* Nam cùm poëta quidam *Archimelus*, epigrammate haud inſcito, ſed breui (octodecim modò verſuum fuit) nauim, quam ingentem fabricarat, celebraſſet: ille delectatus, & porrò prouocans, in aliâ naui *mille modios tritici* Athenas, donum poëtæ miſit; idque in ipſum Pyræi portum, omni ſuo ſumptu. Si quis inſtructam nauim, & ſocios nauales euntes redeuntesque, cogitet: mirabitur regiam planè liberalitatem.

XV. At nec Latini expertes huius ambitus, etiam ſæculo adhuc rudi. En P. SCIPIO *Africanus* poëtam *Ennium,* à quo res ſuas celebratas videbat gaudebatque, & viuum beniuolentiâ omni complexus eſt, & mortuum ſtare in effigie iuſſit in ſuo & *Corneliorum* monumento. Quid aliud, quàm dictum voluit? Per me in imagine viuat, cuius ſcriptis ego mortuus etiam viuo?

XVI. Nec degenerauit alter SCIPIO *Africanus,* qui (verba Velleij Paterculi) *tam elegans liberalium ſtudiorum, omniſque Doctrinæ, & admirator & fautor fuit, vt Polybium Panætiumque, præcellentes ingenio viros, domi militiæque ſecum habuerit.* Macte Scipio! dignus tu comite Polybio, dignus ille te amico & patrono.

XVII. Iam POMPEIVS *Magnus,* apud ſe habuit *Theophanem Mitylenæum:* quem Græcum & exterum, in concione militum, ciuitate donauit. Quâ cauſſâ & titulo? ſcriptorem rerum ſuarum.

XVIII. Sed in vnum benignus *Pompeius,* in totum genus IVLIVS *Cæſar.* qui rerum iam potens, *omnes liberalium artium doctores,* qui Romæ eſſent, ciuitate donauit. Quæ hæc liberalitas? inquies, nihil à ſe dedit. Dedit à publico: nec maior aut optabilior tunc honos extero, quàm ciuem dici.

XIX. AVGVSTVS autem mirificè in hos propenſus, quod tot ſcriptores aut vates dicent, ab eo producti & alleuati. Ambitio autem ab ijs viciſſim attolli, vel ex epiſtolæ eius his verbis ad *Horatium* poëtam (quem hodie legimus) ſatis elucet: *Iraſci,* inquit, *tibi me ſcito, quòd non in pleriſque eiuſmodi ſcriptis mecum potiſſimùm loquaris. An vereris, ne apud poſteros infame tibi ſit, quòd videaris familiaris nobis eſſe?* Atque hoc velut conuicio expreſſit Eclogam, cuius initium:

Cùm tot ſuſtineas, & tanta negotia, ſolus:

Sed quod operæ talis pretium? ſerui, ſupellex, fundi toti.

Sed

XX. Sed & VESPASIANVS, etſi cetera parcus, ingenia artesque fouit vel maximè. & primus è fiſco (ait Suetonius) *Latinis Græciſque Rhetoribus annua * centena conſtituit.* Idem *Saleio Baſſo*, eximio poëtæ, vnâ donatione * *quingenta* donauit: id eſt, cenſum tunc equeſtrem.

* Bis mille & quingentos Philippeos.
* Duodecim millia Philippeorum & quingentos.

XXI. ANTONINVS *Pius* diffudit etiam liberalitatem *Veſpaſiani*, nec Romæ tantùm, ſed *per omnes prouincias, Rhetoribus & Philoſophis*, honores ac ſalaria detulit.

XXII. Quibus ALEXANDER *Seuerus* addidit, *Grammaticos, Medicos, Mathematicos.*

XXIII. Magna in omnes liberalitas, & ſic perpetua: ſed illa in vnum ſtupenda. ANTONINVS *Caracalla*, cetera haud laudabilis, delectatus elegantiâ carminum *Oppiani*, quæ illi inſcripta legimus, in ſingulos verſus *ſingulos aureos* iuſſit rependi: id eſt, *noſtrates duos.* & verſus numera, ſtupebis.

DIOCLETIANVM addam? is *Eumenio* Rhetori * *ſexcenta* annua aſſignauit, in ſcholâ Auguſtodunenſi doctori. Credidiſſne? refragantur, & reſcribunt: ignoſco pro iudicijs & animis, addam etiam, opibus hodiernis. XXIV.

* quindecim millia Philippea.

Sed conuenio vos, PRINCIPES, voce Anaxagoræ, qui ſenex & æger decumbebat; nuntiatumque Pericli, ex eius diſciplinâ. Is accurrit, & ſolatus eſt, & precatus ne ſic deſereret: ſed ibi opportunè Anaxagoras: *At enim, ô Pericle, quibus opus eſt lucernâ, oleum infundunt.* XXV.

Infundite bonis meritiſque. & cum LEONE Græcanico Imperatore Eunuchum non audite dicentem, *Hæc in milites debere abſumi.* Cui ille repoſuit: *Vtinam meis temporibus eueniat, ſtipendia militum in doctores artium abſumi!* Vtinam, vtinam! ſed meis non fiet: & inſcitiæ caligo aut tenebræ (falſus ſim!) imminent Europæ. XXVI.

APPROBATIO.

Has I. LipsI lucubrationes vt egregiè frugiferas fore confido, ita prælo digniſſimas cenſeo, quòd ea quæ Principibus ac politicis viris apprimè conueniant, non modo legenda, verumetiam velut in tabulâ, non ſine voluptate, ſpectanda, exhibeant.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

LEGES

LEGES REGIAE

ET

LEGES X.VIRALES,

IVSTI LIPSI OPERA

STVDIOSE COLLECTAE.

DE REGIIS LEGIBVS, ET QVI REGES QVAS TVLERINT.

IVS *omne Publicum aut Priuatum eſt. Publicum, Diuinum, aut Humanum. Diuinum, quod ad ſacra & ſacerdotes pertinet: Humanum, quod ad magiſtratus & publicam adminiſtrationem. Ex his Romulus rex Humanum præcipuè: Numa, Diuinum conſtituit. Et publico quidem iuri pauca aut reges ceteri aut X̄. viri addiderunt. Supererat Priuatum. quod in Naturale, gentium, & Ciuile tribuitur. Naturae ius Romuli ferè leges praeferunt: Numa gentium addidit. Romulus de educatione liberûm, de matrimoniis, de parentum iure ſanxit: Numa, de homicidis, de bonae fidei contractibus, de ſepulturâ, quaedam tulit. Iuris Ciuilis praecipuus auctor Seruius Tullius, qui auctore Dionyſio de Contractibus & Iniuriis quinquaginta leges rogauit; item de foenore, de nexis, aere alieno, & alia. quae compluria in ſuas tabulas X̄. viri tranſtulerunt. Non aliena ab hac origine iuris Ariſtotelis diuiſio eſt Iuſtitiae particularis in διανεμητικὴν ſiue Diſtributiuam, & ἀλλακτικὴν ſiue Commutatiuam. Priorem illam iuſtitiam Romulus maximè, & ex parte Numa: poſteriorem ceteri ſpectarunt. Romuli leges, quarum verba ipſa perierunt, ſententiae ex antiquis, praecipuè Dionyſio, colliguntur, ſic concipi poſſunt.*

I. Deos patrios colunto: externas ſuperſtitiones aut fabulas ne admiſcento.

II. Nequid inauſpicato publicè gerunto.

III. Nocturna ſacrificia, peruigiliaque amouentor.

IV. Rex ſacrorum praeſes, legum cuſtos eſto: iudicia exerceto: belli imperium habeto.

V. Patres ſacerdotia & magiſtratus capiunto: plebeiis patroni ſunto.

VI. Populi ſuffragia ſunto: magiſtratus creanto: leges ſciſcunto: pacem bellumque iubento.

VII. Moenia ſancta exiſtimantor.

VIII. Vxor Farreatione viro iuncta in ſacra & bona eius venito: ius deuortendi ne eſto.

IX. Si ſtuprum commiſit aliúdve quid peccaſſit, maritus iudex & vindex eſto: deque eo cum cognatis cognoſcito.

X. Temetum mulier ne bibito.

Quod natum erit, parentes tollunto: monſtroſos tamen partus ſe fraude exponi fas eſto. XI.

In liberos ſuprema patrum auctoritas eſto: venumdare, occidere liceto. XII.

Verba ipſa legum.

SI PATER FILIOM TER VENVM DVIT, FILIVS A PATRE LIBER ESTO. XIII.

SEI PVER PARENTEIS VERBERIT, AST OLOE PLORASSINT, PVER DIVEIS PARENTVM SACER ESTO. SEI NVRVS, SACRA DIVEIS PARENTVM ESTO. XIV.

PATRONVS SI CLIENTI FRAVDEM FAXIT, SACER ESTO. XV.

DVVMVIRI PERDVELLIONEM IVDICENT; SI A DVVMVIRIS PROVOCARIT, PROVOCATIONE CERTATO. SI VINCENT, CAPVT OBNVBITO, ARBORI INFELICI SVSPENDITO: VERBERATO XVI.

VEL INTRA POMOERIVM, VEL EXTRA POMOERIVM.

Numae Pompilij leges.

Numa, ait Dionyſius, Romuli leges firmauit; nouas ipſe de ritibus & miniſtris ſacrorum adiunxit. Curiones, Flamines, Augures, Veſtales, Salios, Fetiales, Pontifices inſtituit. Legum aliquot verba haec reperiuntur.

I. DIS EX IMPVTATA VITE NE LIBANTO.

II. VINO ROGVM NE RESPERGITO.

III. PISCEIS QVEI SQVAMOSI NON SVNT NEI POLLVCETO: SQVAMOSOS OMNEIS PRAETER SCARVM POLLVCETO.

IV. QVOIVS AVSPICIO, CLASSE PROCINCTA, OPEIMA SPOLIA CAPIVNTVR, IOVI FERETRIO BOVEM CAEDITO. QVEI CEPIT, AERIS DVCENTA DARIER OPORTETO.

SECVNDA SPOLIA, IN MARTIS ARAM IN CAMPO SOLITAVRILIA VTRA VOLVERIT CAEDITO.

TERTIA SPOLIA, IANO QVIRINO AGNVM MAREM CAEDITO, CENTVM QVI CEPERIT EX AERE DATO.

V. QVI TERMINVM EXARASSIT, IPSVS ET BOVES SACREI SVNTO.

VI. SI QVIS HOMINEM LIBEROM DOLO SCIENS MORTI DVIT, PARICIDA ESTO: SI IMPRVDENS, TVM IN CONCIONE PRO CAPITE OCCISI ET NATIS EIVS ARIETEM OFFERTO.

VII. PELLEX ARAM IVNONIS NE TAGITO: SI TAGIT, IVNONI CRINIBVS DEMISSIS AGNVM FEMINAM CAEDITO.

VIII. SEI HOMINEM FVLMIN IOVIS OCCISIT, NE SVPRA GENVA TOLLITO.

HOMO SI FVLMINE OCCISVS ESIT, EI IVSTA NVLLA FIERI OPORTETO.

Senſa legum iſta.

IX. Deis fruge & mola ſalſa ſupplicanto.

X. In contractibus fides ſeruator: Fidei numen omnes metuunto.

XI. Si filius familias vxorem duxit, patri vendundi eius ne vltrà ius eſto.

XII. Mulierem, ſi praegnas mortua fuat, niſi exciſo partu, ne humato: qui ſecùs faxit, quaſi ſpem animantis peremerit, ita eſto.

Tulli Hoſtilij.

I. Nati trigemini, donicum puberes eſunt, de publico aluntor.

De X. virorum Legibus, quando & quomodo ſcriptae.

Regiae leges partim ſcriptae, partim inſcriptae adusque Tarquinij Superbi tempora valuerunt. Primus ille & Seruij leges omnes abrogauit, & priorum Regum pleraſq; contempſit, ad vim omnia referens & libidinem dominandi. Tarquinio verò pulſo, à Bruto & Valerio COSS. *reuocatas iterùm Seruianas aliaſque leges Dionyſius adfirmat. Quaſdam & ipſi* COSS. *& poſteà Tribuni addiderunt tuendae libertatis, vt ſunt Valeriae, Sacratae, Iciliae leges. Sed hae omnes ius publicum ſpectabant: & priuato iuri nulla facta acceſſio ante leges X. virales.* A.V.C. CCXCII. *promulgata à Tribunis lex Terentia eſt de Quinqueuiris, vt Liuius, vel Decemuiris, vt Dionyſius, Legum ſcrib. creandis. Eaque lex plebi volenti fuit. Nam ad id tempus loco regum* COSS. *ius dicebant: Conſules autem ex patribus erant. Itaque in diſſenſu ordinum, cùm Patres occaſione iuris praecipuè vterentur ad premendam plebem, nec plebeio contra patricium ius vllum aequum eſſet: omnibus concionibus actata & flagitata lex Terentia eſt. Reſtitère tamen, ſeptem annos ipſos, patres. Fracti demum conceſſère, miſſique legati in Graeciam ad Solonis inclitas leges aliarumque ciuitatum inſtituta moreſque noſcendos. addit Dionyſius etiam in Graecanicas Italiae ciuitates. Biennium pluſminus legati abfuerunt. Reuerſi ſunt* A.V. CCCI. *Statimque plebs peruicit vt ſcribendarum legum initium fieret: patres tenuerunt vt X. viri è patriciis tantùm crearentur. Creati Ap. Claudius, T. Genutius, P. Sextius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Poſtumius, omnes conſulares. Inierunt magiſtratum ſine prouocatione* A.V. CCCII. *fineque anni propoſitae decem tabulae. Duae reliquae ſequenti anno additae. In Graecis interpretandis vſi operà ſunt Hermodori Epheſij Philoſophi. Tabulas vocare placuit exemplo Athenienſium qui Solonis leges dixerunt ἄξονας, tabulis ligneis inciſas. quamuis iſtas aereas fuiſſe conſtet diſſentiente Pomponio. Perlatae ſunt comitiis centuriatis, fixae in foro ad Curiam Hoſtiliam. manſeruntque, quamuis poſt varia incendia vrbis, vltra Septimij Seueri Imp. tempora. De diuiſione tabularum ex fragmentis difficile iudicium eſt. Modo tamen & ordine ſcriptas fuiſſe non eſt dubium. Leges Regiae & Solonis, decem primas tabulas occupaſſe videntur: duae poſtremae de Sacris fuerunt, eaſque à Faliſcis petitas Seruius eſt auctor. Certè leges regiae ex* I. II. *&* III. *tabulà à Feſto citantur: Lex. Romuli de vendendis filiis à Dionyſio in quartà ponitur. Fragmenta quae ſuperſunt, haec ſunt.*

IVSSVS POPVLI ET SVFFRAGIA SVNTO, QVODCVMQVE PO- I.

STRE-

STREMVM POPVLVS IVSSIT, ID IVS RATVMQVE ESTO.

II. PRIVILEGIA NE IRROGANTO.

III. DE CAPITE CIVIS NISI PER MAXIMVM COMITIATVM NE FERVNTO.

IV. FORTI SANATIQVE IDEM IVS ESTO.

V. Qui hoſtem concitauerit, quíve ciuem hoſti tradiderit, quíve coetus noctumos agitauerit, capital eſto.

VI. Sodalitates & collegia ſunto: aſt ne in publicas leges commodáve peccanto.

VII. QVI FRVGES EXCANTASSIT, CERERI SACER ESTO.

VIII. QVI FRVGEM ARATRO QVAESITAM PAVIT SECVITVE, PVBES CERERI SACRATOR: IMPVBES PRAETORIS ARBITRATV VERBERATOR, NOXAMVE DVPLIONEMVE PRAESTATO.

IX. Si in alieno pecus pauerit, actio eſto.

X. Qui iniuriâ arbores alienas ceciderit, in ſingulas XXV. aeris luito.

XI. Arboris impendentis ramos XV. pedes à terrà circumcidere ius eſto.

XII. PATERFAMILIAS VTI LEGASSIT SVPER PECVNIA TVTELAVE SVAE REI, ITA IVS ESTO.

XIII. SI INTESTATVS MORITVR CVI SVVS HERES NEC ESCIT, AGNATVS PROXIMVS FAMILIAM HABETO: SI AGNATVS NEC ESCIT, GENTILES FAMILIAM HERCISCVNTO.

XIV. SI FVRIOSVS ESSE INCIPIT, AGNATORVM GENTILIVMQVE IN EO PECVNIAQVE EIVS POTESTAS ESTO.

XV. HOMINEM MORTVVM IN VRBE NE SEPELITO NEVE VRITO.

XVI. HOC PLVS NE FACITO: ROGVM ASCIA NE POLITO.

XVII. MVLIERES GENAS NE RADVNTO, NEVE LESSVM FVNERIS ERGO HABENTO.

XVIII. HOMINI MORTVO NE OSSA LEGITO, QVO POST FVNVS FACIAS, NISI BELLI PEREGREVE MORTVO.

XIX. QVI CORONAM PARIT, IPSE PECVNIAVE EIVS, VIRTVTIS CAVSA ARDVITOR.

XX. NEVE AVRVM ADDITO.

XXI. QVOI AVRO DENTES VINCTI ESVNT, AST IM CVM OLLO SEPELIRE ET VRERE SE FRAVDE ESTO.

XXII. Seruilis vnctura tollitor, omniſque circumpotatio.

XXIII. Rogum buſtúmve nouum, propius LX. pedes, alienas aedes ne adiicito.

Forum buſtúmve ne vſucapito. XXIV.

SI IN IVS VOCET, ATQVE EAT. XXV.

SI MORBVS EVITASVE VITIVM ESCIT, QVI IN IVS VOCASSIT, IVMENTVM DATO: SI VOLET ARCERAM, NE STERNITO. XXVI.

SIQVID HORVM FVIT VITIVM IVDICI, ARBITROVE, REOVE, DIES DIFFEISVS ESTO. XXVII.

SI VIS VOCATIONI FVAT, TESTAMINI: IGITVR EM CAPITO. XXIIX.

SI CALVITVR PEDEMVE STRVIT, MANVM ENDO IACITO. XXIX.

SIQVEI IN IVRE MANVM CONSERVNT, VTRIQVE SVPERSTITIBVS PRAESENTIBVS VINDICIAS SVMVNTO. XXX.

SI VINDICIAM FALSAM TVLIT, REI SIVE LITIS ARBITROS TRES DATO: EORVM ARBITRIIS FRVCTVS DVPLIONE DAMNVM DECIDITOR. XXXI.

REM VBEI PAGVNT, ORANTO. NEI PAGVNT, ANTE MERIDIEM IN FORO AVT IN COMITIO CAVSAM CONIICIVNTO. POST MERIDIEM PRAESENTE AMBOBVS LITEM ADDICITO. SOL OCCASVS SVPREMA TEMPESTAS ESTO. XXXII.

AERIS CONFESSI, REBVSQVE IVRE IVDICATIS TRIGINTA DIES IVSTI SVNTO: POSTIDEA MANVS ENDOIECTIO ESTO: IN IVS DVCITO: NEI IVDICATVM FACIT, AVT QVIPS ENDO IVRE EM VINDICIT, SECVM DVCITO, VINCITO AVT NERVO AVT COMPEDIBVS QVINDECIM PONDO, NE MINORE, AVT SI VOLET MAIORE VINCITO. SI VOLET, SVO VIVITO, NI SVO VIVIT, QVI EM VINCTVM HABEBIT LIBRAS FARRIS ENDO DIES DATO: SI VOLET, PLVS DATO. XXXIII.

TERTIIS NVNDINIS PARTES SECANTO: SI PLVS MINVSVE SECVERINT, SE FRAVDE ESTO. XXXIV.

ASSIDVO VINDEX ASSIDVVS ESTO: PROLETARIO QVIVIS VOLET VINDEX ESTO. XXXV.

QVI SE SIRIT TESTARIER, LIBRIPENSVE FVERIT, NI TESTIMONIVM FARIATVR, IMPROBVS INTESTABILISQVE ESTO. XXXVI.

CVI TESTIMONIVM DEFVERIT, IS TERTIIS DIEBVS OB PORTVM OBVAGVLATVM ITO. XXXVII.

Qui falſum teſtimonium dixerit, ſaxo Tarpeio deiicitor. XXXIIX.

Si iudex arbitérve ob rem iudican- XXXIX.

dam, pecuniam acceperit, Capital eſto.

XL. Qui malum carmen incantaſſit, Cereri ſacer eſto.

XLI. QVI INIVRIAM ALTERI FAXIT, XXV. AERIS POENAE SVNTO.

XLII. SI QVIS CARMEN OCCENTASSIT, ACTITASSIT, CONDIDISSIT, QVOD ALTERI FLAGITIVM FAXIT, CAPITAL ESTO.

XLIII. SI MEMBRVM RVPSIT, NI CVM EO PACIT, TALIO ESTO.

XLIV. SI NOX FVRTVM FAXIT, ET IM ALIQVIPS OCCISIT, IVRE CAESVS ESTO.

XLV. Interdiu ſi ſe telo defenderit, iure caeſus eſto.

XLVI. SI ADORAT FVRTO QVOD NEC MANIFESTVM ERIT, DVPLIONEM LVITO.

XLVII. Furta per lancem licium que concepta, quaſi manifeſta vindicantor.

De furto paciſci liceto. XLIIX.

TIGNOM IVNCTOM AEDIBVS, VINEAEQVE CONCAPES NE SOLVITO. XLIX.

FVRTIVAE REI AETERNA AVCTORITAS ESTO. L.

VSVS, AVCTORITAS FVNDI, BIENNIVM ESTO. LI.

ADVERSVS HOSTEM AETERNA AVCTORITAS ESTO. LII.

QVI NEXVM FACIET MANCIPIVMQVE, VTI LINGVA NVNCVPASSIT, ITA IVS ESTO. LIII.

Vindiciae ſecundùm libertatem dantor. LIV.

Nequis vnciario foenore plus exerceto. LV.

Patricij cum plebeiis connubia ne iungunto. LVI.

Via in porrectum VIII. P. in amfractum XVI. P. lata eſto. LVII.

In finibus intra V. pedes vſucapio ne eſto. LVIII.

APPROBATIO.

In his Legibus nihil eſt quod Religionem Catholicam offendat. quod atteſtor.

VValterus Vander Steeghen S. Theol. Licentiatus. Eccleſiæ Antuerpienſis Canonicus.

IVSTI

IVSTI LIPSI

DISSERTATIVNCVLA APVD PRINCIPES:

ITEM

C. PLINI PANEGYRICVS LIBER TRAIANO DICTVS,

Cum eiuſdem LIPSI perpetuo COMMENTARIO.

SER^MIS POTENTISSIMISQVE
PRINCIPIBVS
ALBERTO
MAXIMILIANI II. IMP. FILIO,
FERDINANDI NEPOTI,
RVDOLFI II. FRATRI:

ET

ISABELLAE
CLARÆ EVGENIÆ,
PHILIPPI II. CATHOLICI REGIS FILIAE,
CAROLI V. IMP. ET REGIS NEPTI,
PHILIPPI III. REGIS SORORI,
INFANTI HISPANIARVM:

ARCHIDVCIBVS AVSTRIÆ,
DVCIBVS BVRGVNDIAE,
PRINCIPIBVS DYNASTISQ. BELGARVM:

IVSTVS LIPSIVS
SESE ATQVE ISTA
CVM ÆTERNA FIDE, CVLTV, OBSEQVIO,
DEDICAT CONSECRATQVE.

NAM

NAM venit ad vos, PRINCIPES, *Diſſertatiuncula* mea, an & veſtram dicam? Vos iuſsiſtis, vos iuuiſtis: nec niſi Genio illo Principum adſpirante, vel tria verba hiſcere potuiſſem, in tam clarâ luce ſubitò deprehenſus. Et à me quidem, res parua eſt: ſplendorem tamen à vobis habet, & (fas ſit dicere) vos ab eâ aliquem. vt dimanet ad exteros aut poſteros ſingularis hic veſter in optimas artes vel amor, vel honor: dimanet inquam, in laudem veſtram, in aliorum exemplum. Quo ſolo fine & cauſsâ fateor me edidiſſe. Nam me & famam meam ſi ſpectem, quid accedit? imò decedat fortaſſe. ſed vt miles, qui in acie pro Principe ſuo honeſta vulnera accepit, adeò non celat ea, vt etiam reuelet ac iactet: ſic mihi viſum, glorioſam hanc ignominiam ſubire, quæ ſeruiat nomini veſtro. Atquin aliud etiam viſum addere, quod non excuſo: *Plinij*, inquam, *Panegyricum*, quem Traiano optimo Principi optimum laudatiſſimúmque ſcripſit. Nec id quidem magnum opus. tamen vt in exiguam ſæpè tabulam orbis & regionum magnitudo aut varietas includitur: ſic in hunc libellum, quidquid ad munus aut decus veri Principatus. Laudat ſuum Traianum, non monet, fateor: ſed hoc quoque decorum apud Principes, vt ſub blando eo titulo & boni quæ faciunt, recognoſcant; & alij, quæ facere deberent, cognoſcant. Quid, quòd Traiano dictus dicatúſque eſt, Hiſpano Principi, & qui primus florentis imperij ſceptrum tranſtulit ad externam & ſuam gentem? Et

eius

eius gentis tu maternâ origine, ALBERTE, & longa etiam inhabitatione es: tu ISABELLA, ortu & ſtirpe. Accipite ergo, PRINCIPES, & munuſculum hoc, & munus: quorum illud felicium Auſpiciorum veſtrorum memoriæ aliquid faciat; iſtud, Principatus optimi (talem ab optimis ſperamus) exemplo. Louanij, prid. Idus Aprilis, anno Chriſtiano ∞. IↃC.

AD LECTOREM.

HABES *duplex hîc ſcriptum, Lector: etſi, vt rem dicam, neutrum proprie tibi ſcriptum. Nam illud prius ſubita benignitas Principum elicuit: cum Athenæum noſtrum inopinatò viſentes, me quoque dicere aliquid ſubitarium voluiſſent, ſiue iuſſiſſent. Factum, dixi, edo, leuia & breuia. id eſt, illapſa quæ dixi. Nam augere & polire, exemplo veterum, atque adeo Tullij & Plinij, poteram: ſed in re quæ ad Principes, veritatem amaui, & quidquid hoc fuit, damus ſine colore aut fuco. Nec tibi tamen, vt aiebam, proprie damus. ſed vt qui ſagittam mittit, ſcopum intuetur, non circumſtantes: ſic mihi nunc Principes in oculis, non ſiquis alius fortè leges. Lege tamen me optante, & hoc ſaltem diſce, magna quædam exempla cadere etiam in hoc æuum. An aliud illuſtrius, quàm fœminam (*ALBERTVM *enim nunc omitto) fœminam inquam, inter Principes principem, veniſſe vltro ad has litterarias recitationes, ſediſſe, audiſſe? Fecit. quid niſi heroinam illam *ISABELLAM*, atauiam ſuam, imitata? quæ adeò omnium rerum honeſtarum, tum etiam artium amore flagrauit, vt iam nupta & grandior Latinas litteras didicerit, cum intellegendi illo fine & fructu. O eat in ſæcula illud & hoc exemplum, & vnà cum bonâ famâ, Principes ament Famæ & Aeternitatis iſtas artes! Sed alterum etiam ſcriptum non ex deſtinatione tibi damus. Priori illi in hac occaſione ſubiunximus, & aptum putauimus Principibus in viâ regia & recta dirigendis. Vetus eſt, non nego. ſed non vt aromata vim ſuam æuo exſpirant; ſic monita iſta ſalubria & doctrinæ. imò contrà, auctoritatem & fidem ab ætate ſumunt. Ac meo voto, priſca illa, & vſu felicia ac glorioſa, reuocentur: præ nouitiis quibuſdam, obliquis, callidis, & quæ ſpeciem magis prudentiæ, quàm ipſam habent. Meliùs profectò æquabiliuſque regantur res humanæ. Sed non huc eo. tibi ſi non laudatam, excuſatam operam meam, Lector, volui: quam nulla ambitio, ſed ſola pietas in Principes expreſſit. Louanij, prid. Idus Apriles anni* ∞. IↃC.

IVSTI

IVSTI LIPSI DISSERTATIVNCVLA APVD SERENISSIMOS ALBERTVM ET ISABELLAM BELGARVM PRINCIPES EXTEMPORANEA:

Poſtridie diei Auſpicalis, qui fuit ſeptimus Kal. Decembrium, anni M. D. XCIX.

SERENISSIMI
ET
POTENTISSIMI
PRINCIPES,

Etsi fateor haud planè rudem & tironem me eſſe in dicendo; tamen hic ſplendor veſter, qui oculis meis inopinatus apparuit, & hic inſolens conſeſſus, turbat me aliquid (non nego) ſed & delectat. Sicut qui è tenebris & longo ſitu ad ſolem ſubitò educuntur, caligat iis acies, & oculi præſtringuntur: ſic mihi euenit, & duo ſimul maxima ſidera cùm video, hunc SOLEM, vt ita dicam, & hanc LVNAM, hebeſcit nonnihil ingenij acies, & linguæ hæc promptitudo retardatur. Quid tamen eſt? ſicut idem ille ſol excitat, mox & recreat, & innatâ ſuâ vi dat vigorem: ſic mihi ſentio ab aſpectu veſtro alacritatem infundi,, & iiſdem, quibus terrebar, excitari. Itaque parebo libens meritò vobis me voluiſtis ſubitò & ex tempore pauca dicere, pauca certè erunt, & ideò excuſata, quia ſubita & ex tempore. Non recedam autem longè (nam & ſic iuſſiſtis) à more lectionis ſolitæ: *Annæum Senecam* (æternum Hiſpaniæ decus) in manus ſumam, & pauca eius verba à conſeſſu & tempore hoc non aliena, cum bonâ veniâ veſtrâ PRINCIPES, cum bonâ gratiâ veſtrâ reliqui AVDITORES, explicabo. Ait I. De Clementiâ, cap. III.

Illius demum Principis magnitudo ſtabilis fundataq́; eſt, quem omnes „
tam ſupra ſe eſſe, quàm pro ſe ſciunt: cuius curam excubare pro ſalute „
ſingulorum atque vniuerſorum cottidie experiuntur. Quo procedente, „
non tamquam malum aliquod aut noxium animal è cubili proſilierit, dif- „
fugiunt: ſed tanquam ad clarum & beneficum ſidus certàtim aduolant, „
obiicere ſe pro illo mucronibus inſidiantium paratiſſimi, & ſubſternere cor- „
pora ſua, ſi per ſtragem illi humanam iter ad ſalutem ſternendum ſit. „

Pauca verba, vt ſolet ille ſcriptor: ſed magnæ rei incluſæ, & à me breuiter educendæ. Ait, *Illius demum Principis magnitudinem ſtabilem eſſe.*] Cuius? qui hæc faciet, quæ ſuggerit. Si quis ergo neglegit? negat, & parum firmæ altitudini inſiſtere eum putat.

Sicut domus, cui fundamentum non ſubſternitur, caduca eſt: ſic Princeps, cui non iſta. quæ iam addit: *Quem omnes tam ſupra ſe eſſe.*] Dignitas Principis tangitur & eminentia. quis autem eam neſcit? Ille eſt imago & exemplar Dei in terris, rerum moderator & arbiter, in cuius manu poſitæ opes, dignitas, vita omnium noſtrûm. Sicut anima corpori præeſt, & animæ ratio: ſic Princeps hâc populum regit, & eadem illa ratio ipſum. Tolle, cadauer ac funus eſt hæc omnis multitudo: & vt Cyclops apud Homerum, amiſſo vnico oculo, huc illuc impingitur, & denique ruit: ſic iſta moles populi, ſine lumine illo Principatus. Ergo *ſupra omnes* eum meritò eſſe ſciunt, & fatentur. quid amplius? *Pro ſe eſſe.*] O monitum eximium! ô in duobus verbis incluſum finem, munuſque Principatuum! Non præeſſe ſolùm Princeps, ſed prodeſſe debet: nec ſibi tantùm ciues datos, ſed ſe etiam ciuibus arbitrari. Sicut ſol ille (ne abeam ab hâc imagine) non lucet modò, ſed fouet, vegetat, animat: ſic verus ille populorum rector, in ſplendore ſuo commodat & iuuat. *Moderatori reip.* (ait Cicero) *beata ciuium vita propoſita eſt, vt ea ſit opibus ampla, copiis locuples, virtute inſtructa.* Et Hadriani Principis laudata illa vox eſt: *Ita ſe remp. geſturum, vt ſciret rem populi, non ſuam eſſe.* Sed quomodo hoc faciet, & eò veniet? addit noſter: *Curam eius excubare pro ſalute etiam ſingulorum.*] Itáne excubare? & nec noctes vacuæ exceptæque ſint? nec noctes *Magna fortuna, magna ſeruitus eſt*, ait quiſpiam: & maximo cuique imperio maximam curam, atque adeò aſſiduam ineſſe, vos & animos veſtros, PRINCIPES, teſtor. Vt Palinurus ille in mari, non de die ſolùm gubernabat, ſed ipsâ nocte

—— clauumq́; affixus & hærens

Nuſquam amittebat, oculoſq́; ſub aſtra tenebat:

tale in Principe, cuius *curam excubare* Seneca vult pro ſalute etiam *ſingulorum.*] Quid tu ais? nec ſatis *vniuerſorum?* Aio, inquit. & vt pater aliquis in magnâ familiâ, ad ſingulos animum atque oculos adiicit; ita verus Princeps. Philippus Macedo, inter laudatos olim reges, admonitus huius muneris ſui à fœminâ etiam fuit. quæ ipſum adiens, deſiderium aliquod expoſitura, cùm reiiceretur & *negaret ſibi vacare*: animosè ſubiecit, *Noli ergo imperare.* Animosè, inquam, ſed verè: & rex agnouit, ſed monitus à fœminâ: ab ipſo autem ſe Imp. RVDOLFVS. ille dico, primus auctor & fons magnitudinis veſtræ, à quo inclita gens AVSTRIACA per annos iam plus trecentos in hoc æuum floret, & in omne (ita voueo) florebit. Is cùm tenuiores aliquot homines aditum ad eum captarent, & ſatellites aſpernati hoc genus, reiicerent: animaduertit, &, *Per Deum*, inquit

(ipſa

(ipſa Annalium verba ponam) *ſinite homines ad me venire. Non enim ideo Imperator ſum, vt in arcula includar.* Vocem inclitam, vocem auream, vocem vere A V S T R I A M! & in quà hoc de curà (quid enim melius addam?) concludam. Pergit noſter: *Quo procedente.*] Fructus eſt, qui Principes manet, ex hoc munere ſuo & curà. Quis ille? duplex, Beneuolentiæ & Fidei, quam vtramque ſubditi præſtant. De illà, *Quo procedente*, inquit, *non tamquam malum aut noxium animal* (tigris, lupus, ſerpens) *è cubili proſilierit, diffugiunt:* quod in Caligulà, Nerone, Domitiano aliquo obſeruare licuit, qui nunquam è cubiculo, & ex illà ſolitudine ſuà in publicum prodibant, niſi vt ſolicitudinem, imò & ſolitudinem, facerent: ſed *tanquam ad clarum & beneficum ſidus certatim aduolant.*] Ita ſanè, aduolant, non accurrunt; certatim, non lente aut timidè; viæ, domus, opida ſunt anguſta. Videtiſne ô noſtri P R I N C I P E S? tanquam ad clara & benefica duo ſidera concurrimus: tanquam ad gemellos illos Caſtores reſpicimus, in diuturnâ hâc Belgicâ tempeſtate. Illi conſpecti, nautas recreant; illi, cùm nauibus inſederunt,

——tumida æquora placant,
Collectáſque fugant nubes, Solémque reducunt:

ita vos, qui inſediſtis, & corpore preſſiſtis iam Belgicæ hanc nauim, è bellorum fluctibus, ex inſidiarum procellis, ſubducetis eam in portum. Atque hæc igitur Beneuolentia eſt. de Fide ſequitur: *obiicere ſe pro illo mucronibus parati.*] Quidni faciant? in vobis, vt dixi, viuimus: animam & ſpiritum hunc in animâ Principum ducimus: & merito ergo pro iis obiecturi ea, imò proiecturi. Ego S E R E N I S S I M I P R I N C I P E S, publicâ Belgarum voce & ſenſu, vtraque hæc offero: Beneuolentiam, inquam, & Fidem. & ſimul ſine iactantiâ addo, duas in nobis notas ſiue inſignia ab antiquo eſſe: Fortitudinem, ac Fidem. *Fortiſſimos Gallorum Belgas*, Iulius Cæſar iam olim dixit: de Fide, idem ille & Plutarchus, D E V O V E R E Gallos (qui mos & Hiſpanis) corpora vitamque ſuam Principibus ſolere: id eſt, ita conſecrare, vt cum viuis viuerent, pro iis periclitarentur, morerentur, atque adeò cum iis. Nam ſupereſſe nefas erat. Magna fides, & neſcio an alibi gentium lecta vel audita. Sed iam deſino, memor apud quos dicam: & quàm breues ſermones non ſolùm apud Deum ſæpè, ſed apud Principes ſemper, grati decorique ſint. Gratias tantùm ago, Athenæi huius & meo nomine, quos tam clarâ iſtâ luce perpetuùm illuſtraſtis. In eo quoque imitati magnos illos

Principes : vt Cn. Pompeium , qui è bello Mithridatico victor , Rhodum veniens ſingillatim omnium Profeſſorum ædes circumiuit, iniuit , & faſces illos laureatos priuatorum ianuis ſubmiſit. Quid Tiberius Imperator in eàdem vrbe? *circa ſcholas & auditoria Profeſſorum* (Suetonij verba ſunt) *aſſiduus fuit*. * Quid Claudius Imperator ? ille verò inopinatus ſæpè recitantibus interueniebat : quod vos SERENISSIMI nunc feciſtis. Gratias igitur agimus , & voto eas claudimus : vt felicibus auſpiciis cœptum hoc imperium diuturnum ac ſtabile vobis, & ſtirpi veſtræ (ò Deus eam donet!) ſit , cum Dei ipſius, cum veſtrâ gloriâ , & publicâ Belgarum ſalute. DIXI.

C. PLI-

C. PLINI SECVNDI
PANEGYRICVS
LIBER,

QVEM

IMP. NERVÆ TRAIANO

OPTIMO PRINCIPI

SCRIPSIT SIVE DIXIT:

ET AD EVM IVSTI LIPSI

COMMENTARIVS P. P.

AD LECTOREM MEVM, CVI SALVS.

HABES *hîc perpetuum, ſed breuem meum* Commentarium, *in* Plinij *ſcitam, & ſuper Græcas Latinasq; laudatam*, Laudationem. *Perpetuum ita, vt nec minora ſæpè pigeat attingere, & diſcingere: quia memini quibus, & cui generi, præcipue hæc ſcripſerim: nempe Palatinis noſtris: quos votum meum ſit, præclara hæc legere, intelligere, atque vtinam; bis vtinam, obſequi & audire. Itaque nec tenuia interdum tranſeo: quia pleroſque illos tranſiſſe per hæc ſtudia ſcio, vel feſtinantes, vel occupatos. idcóque iuuandos à nobis, præſertim in argutiis, aut ritibus: & vtrorumque copia eſt in hoc ſcripto. Sed breuiter tamen hæc omnia. quod pro illorum guſtu arbitror, fortaſſe & vſu: nec nimis nunc probo, qui in ſingulis inſiſtunt, & vni alicui ritui explicando paginas donant. Modicè ſatis eſt, & quod in rem præſentem ſufficiat: plura, pompam magis habeant, quàm fructum. Quid, quòd nec Schemata, & ornatus illos floridæ orationis tango? nam viſum mihi pertenuia hæc & Scholaſtica eſſe, quæ didiciſſe oporteat magis quàm diſcere: aut alio certè doctore diſcere, neque* Aquila, *vt in prouerbio eſt,* captat muſcas. *Ergo politica & grauiora illa dogmata explicares, dicet alius: & conueniebat Aulæ, cui ſcribis. Haud negauerim iſtud, illud non ſuſcipio. quia etſi talium monitorum vberrima & pulcherrima hîc ſeges; tamen falcem meam nunc non ſentiet, & ſatis atque abunde meſſuiſſe arbitror in* POLITICORVM *libris, qui exſtant. Singula in loco & tempore agere, mihi ſententia & votum eſt: atque igitur hic ſtudui tantùm, Plinianum dictum diducere & reuelare, & verbis ſenſibúſque eius lucem dare, nec vltrà. Siquis plura atque alia volet, ibit ad alios: qui compoſitè & induſtriè ſtruere moles operum ſolent. Caſula hæc mea eſt, ſubitariâ & leui manu ad vſum, non decus aut ſpeciem, ſtructa. cui Ariſtophanæum illud inſcribo:*

Ὅστις οὖν τούτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω.

Quiſquis capitur illis talibus, his meis ne gaudeat.

Vale Lector, & Senecam *noſtrum (ſi Deus pauxillum etiam vitæ dat) exſpecta. Louanij,* XVI. *Kal. Martias* ∞. IↃC.

ARGV-

ARGVMENTVM, CAVSSA, TEMPVS HVIVS SCRIPTI.

ARGVMENTVM & materies eſt, *Laudatio* Traiani. quam duplicem exſequitur, Publicæ vitæ & Priuatæ. Illam ordine quodam temporum peragit, orſus ab Adoptione ad tertium eius Conſulatum: in quo hæc dixit, & ibi ſiſtit. Quidquid igitur moderatè intereà, liberaliter, benignè, vtiliter in publicum feciſſet, recenſet, diducit, ornat; ſæpè floridè, & pænè poëtarum in morem: quem ſtilum hoc Orationum genus vſquequaque non ſpernit. Pleraque autem laudatio intra togam & pacem conſiſtit: quia bella nondum attigerat, & magni ducis ſigna magis, quàm res adhuc erat. In Priuatâ deinde vitâ, compoſitam domum eius, vxorem, & ſororem laudat: quòd amicos colat, libertos non colat, & quoſque habeat ſuo loco. Hæc breuiter & ſummatim *Laudatio* continet: quâ CAVSSA aut occaſione ſic inſtituta? Quia Plinius Conſul iam erat, & ex more veteri, imò ex Sc^to^ (vt ipſe loquitur) *Gratiæ agendæ* optimo Principi erant. An autem hoc eſt gratias agere, ſic laudare? Ita. nam duplex erat illa *Gratiarum actio,* quod ipſe ſub finem Panegyrici dicit: & Publica, & Priuata. Illa, reip. nomine ſuſcepta: & aptiſſimè in laudationem ibat, beneficia recenſendo, quæ contuliſſet. Imò quæ abſque eâ commemoratione gratiæ dici poterant? Altera, quam Conſules ſuo nomine dicebant. quæ prima origo & cauſſa harum Orationum apud Romanos eſt fateor: ſed in leui tamen poſteà habita, & hìc quoque à Plinio paucis lineis perſtricta. En cauſſam igitur ſcripti: addo nunc TEMPVS. Aio Plinium Conſulem, primo die cùm iam iniſſet (id eſt, Kalendis Septembribus) hæc dixiſſe: non autem antè, neque deſignatũ, vt vir doctus cenſet. Induxit eum epiſtola XXVII. libri VI. in quâ cùm interrogaſſet quidam *deſignatus Conſul, quid in honorem Principis cenſeret?* inter alia, reſpondet: *Deſignatus ego Conſul, omni hâc etſi non adulatione, ſpecie tamen adulationis abſtinui.* Refert ad hunc Panegyricum, & errat: nec aliud ibi Plinius, quàm de ſententiæ dictione, quam primi deſignati Conſules rogabantur. Mos autem inualuerat, vt loco ſententiæ, aliquid in honorem Principis cenſerent: quæ adulatio, etiam in hoc ſcripto, Plinio memoratur. Itaque nihil ea epiſtola ad rem præſentem: & ipſe oſtendit non ſemel, à *ſe Conſule* hæc dici. Neque alius ſanè mos erat. quem tangit lib. II. epiſt. I. de Verginio Rufo: *Acturus in Conſulatu Principi gratias.* Nota, in Conſulatu. Et Spartianus in Ælio Vero: *Cùm orationem pulcherrimam paraſſet, quâ Kal. Ianuarijs Hadriano patri gratias ageret.* Ait *Kalendis*; ergo ipſo primo die Conſulatus. Sed iterùm hìc dubitatio, quando igitur Plinius Conſul? In quarto Conſulatu Traiani, ſcripſit nouiter vir inter æui noſtri ſummos:

& ita cenſet, quia Proconſulatus Plinij incidit in annum, poſt illum Traiani dictum. At ego bona veniâ eius diſſentio, & in *tertio* Principis, hunc Conſulem fuiſſe, cum Onufrio adfirmo: in tertio, id eſt anno illo, quo tertiùm fuit. Quo argumento? imò argumentis, ſatis certis. Primùm, ipſe in hac Oratione, vbi acta Principis laudat: *Et nondum*, inquit, *de biennio loquor*. Quomodo hoc verè, ſi in quarto eius Conſulatu dicit? certè triennium imperij iam erat. At in *tertio*, veriſſimè: quia agebatur poſt mortem Neruæ extremus alter annus. Item: *Quò iuſtius Senatus vt ſuſciperes quartum Conſulatum, & rogauit, & iuſſit*. In futurum hæc dicuntur, neque adhuc gerebat. Iterùm apertiùs: *Atque ego video, proximo anno Conſulatus recuſandi hanc præcipue fuiſſe rationem, quòd eum abſens gerere non poteras*. Nota de anno *proximo*, & inſtanti: non ergo iſto. Quid amplius? *abſens*, inquit. Ita ſanè, abſens. nam ad bellum Dacicum iam ſe parabat: quod cum Decebalo fortiter & feliciter, ipſo illo quarto Conſulatu, geſſit. Itaque ne adſuit quidem, cùm hæc à Plinio dicta volunt. Quid etiam, ſi adfuiſſet? credétne aliquis omiſſam pulcherrimam illam laudum materiem, victos hoſtes, ſupplicem regem, & meritiſſimum triumphum? Quomodo ipſa Plinij oratio exſultaſſet in eo, ac pænè triumphaſſet? vt doleam Principis cauſsâ, non ſub id tempus hanc recitationem interueniſſe. At de tempore victi Decebali, ambigi non poteſt, vel ex lapide qui exſtat: IMP. CÆSAR. DIVI. NERVÆ. F. NERVA. TRAIANVS. AVGVSTVS. GERMANICVS. DACICVS. PONT. MAX. TRIB. POT. IIII. COS. IV. VICTO. DECEBALO. Et nummi idem dicunt. Adde & hæc Plinij, ſi libet: *Nondum biennium compleramus in officio laborioſiſſimo, cùm tu nobis Conſulatum obtuliſti*. Quæ de Præfecturâ ærarij capienda, quam ab ipſo Neruâ accepiſſe ſe fatetur. At ſi *nondum biennium* ab eâ, cùm Conſul eſt factus: quid clarius, quàm Traiano *tertiùm* Conſule hæc fuiſſe? Quod ad Proconſulatum Plinij (quo argumento vir ille nititur:) is verò tardior, & poſt victoriam demum Dacicam. Exſtat epiſtola XIV. Plinij, lib. X. ad Traianum, quâ gratulatur ei *maximam, pulcherrimam, antiquiſſimam victoriam:* neque aliam, quàm iſtam. Deinde autem, epiſtolâ XVII. in Bithyniam prouinciam ſuam, veniſſe ſe nunciat: certè poſt victoriam. Ergo in quinto eius, aut circa, Conſulatu. Neque ſanè moris; illo Principum æuo, ſtatim & quaſi ex lege, finito Conſulatu in prouinciam ire. Imò contraria lex erat, iaminde à Iulio, non ire, nec imperia aut honores continuare: etſi tamen tota res in arbitrio Principum, & illi aut ſorte, aut imperio, quando & quò viſum eſſet, mittebant. Quæ in Dione variis locis, ſed hoc poſtremum libro LIII. in actis anni DCCXXVI. habes.

ELOGIA SVPER HOC LIBRO.

IPSE Plinius, libro III. epiſt. XIII. *Librum, quo nuper Optimo Principi gratias egi, miſi exigenti tibi: miſſurus, etiamſi non exegiſſes. In hoc conſideres velim vt* PVLCHRITVDINEM *materiæ, ita* DIFFICVLTATEM. *In ceteris enim nouitas ipſa Lectorem intentum habet: in hoc, nota, vulgata, dicta ſunt omnia. Quo fit, vt quaſi otioſus ſecurúſque Lector, tantùm elocutioni vacet. in qua ſatisfacere difficilius eſt, cùm ſola æſtimatur. Atque vtinam* ORDO *ſaltem, &* TRANSITVS, *&* FIGVRÆ *ſimul ſpectarentur! Nam inuenire præclarè, enunciare magnificè, interdum etiam barbari ſolent:* DISPONERE *aptè,* FIGVRARE *variè, niſi eruditis negatum eſt.*

Iterùm epiſt. XVIII. eiuſdem libri. *Officium Conſulatus iniunxit mihi, vt Reip. nomine Principi gratias agerem. quod ego in Senatu, cùm ad rationem & loci, & temporis, ex more feciſſem; bono ciui conuenientiſſimum credidi, eadem illa* * SPATIOSIVS & VBERIVS *volumine complecti. Primùm, vt Imperatori noſtro virtutes ſuæ veris laudibus commendarentur: deinde, vt* FVTVRI PRINCIPES, *non quaſi à magiſtro, ſed tamen* SVB EXEMPLO PRÆMONERENTVR, *quà potiſſimùm vià poſſent ad eamdem gloriam niti.* Addit deinde, *per triduum ſe recitaſſe amicis hunc librum, & valdè probaſſe.* Vide pluſcula.

* Nota, non ſic ampliter dixiſſe.

Sidonius Apollinaris, lib. VIII. epiſt. X. *Caius Plinius pro Actiâ Variolâ plus gloriæ de Centumuirali ſuggeſtu domum rettulit, quàm cùm M. Vlpio, incomparabili Principi, comparabilem Panegyricum dixit.* Quo tamen in loco ſemper mihi viſum (neque nunc muto) *incomparabilem* legendum: nec tam aut malignè, aut imperitè, ſuper eximio hoc ſcripto Sidonium cenſuiſſe. At enim præfert illam *pro Variolâ.* ſicut & *Ciceronis pro Cluentio,* omnibus aliis: non eloquij flore, aut acrimoniâ; ſed inuentionum difficultate, & quia in rebus arctis cauſſiſque arduis, magis ſagax ingenium elucet. Ipſum lege.

C. PLINI SECVNDI PANEGYRICVS TRAIANO AVG. DICTVS.

BENE ac ſapienter, Patres Conſcripti, maiores inſtituerunt,[1] vt rerum agendarum, ita [2] dicendi initium, à precationibus capere: quòd nihil ritè, nihilque prouidenter homines, ſine deorum immortalium ope, conſilio, honore, auſpicarentur. Qui mos cui potiùs, quàm Conſuli? aut quando magis vſurpandus colendusq; eſt, quàm cùm imperio Senatus,[3] auctoritate Reip. ad agendas optimo Principi gratias excitamur? Quod enim præſtabilius eſt, aut pulchrius munus deorum, quàm caſtus & ſanctus, & diis ſimillimus Princeps? Ac ſi adhuc dubium fuiſſet, forte caſuque rectores terris, an [4] aliquo numine darentur: Principem tamen noſtrum liqueret diuinitus conſtitutum. Non enim occultâ poteſtate fatorum, ſed ab Ioue ipſo coràm ac palàm repertus, electus eſt. quippe inter [5] aras & altaria, eodemque loci, quem Deus ille [6] tam manifeſtus ac præſens, quam cælum ac ſidera inſedit.

[7] QVO magis aptum piumque eſt te Iupiter optime maxime, anteà conditorem, nunc [8] conſeruatorem imperij noſtri precari, vt mihi digna Conſule, digna Senatu, digna Principe contingat oratio: vtque omnibus quæ dicentur à me, libertas, fides, veritas conſtet: tantumque à ſpecie adulationis abſit gratiarum actio mea, quantum abeſt à neceſſitate. Equidem non Conſuli modò, ſed omnibus ciuibus enitendum reor, nequid de Principe noſtro ita dicant, vt idem illud [9] de alio dici potuiſſe videatur. Quare abeant ac recedant voces illæ, quas metus exprimebat. nihil, quale antè dicamus, nihil enim quale anteà patimur. nec eadem de Principe palàm, quæ priùs, prædicemus: neque enim eadem [10] ſecretò loquimur, quæ priùs. Diſcernatur orationibus noſtris diuerſitas temporum, & ex ipſo genere gratiarum agendarum intelligatur, cui [11] quando ſint. hactenus vt deo, nunc nuſquam vt numini blandiamur. Non enim de tyranno, ſed de ciue, non de domino, ſed de parente loquimur. Vnum ille ſe ex nobis, & hoc magis excellit atque eminet, quòd vnum ex nobis putat; nec minùs hominem ſe, quàm hominibus præeſſe meminit. Intelligamus ergo bona noſtra, dignoſque nos [12] illius vſu probemus: atque identidem cogitemus, [13] ſi maius principibus præſtemus obſequium, qui ſeruitute ciuium, quàm qui libertate lætamur.

COMMENTARIVS.

[1] VT RERVM.] *Xenophontis præceptum.* Πειρῶ σὺν θεοῖς ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου, ὡς τῶν θεῶν κυρίων ὄντων οὐδὲν ἧττον τῶν εἰρηνικῶν, ἢ τῶν πολεμικῶν ἔργων: Conari omne opus cum diis aggredi. quia dij non ſequius rebus ciuilibus, quam & bellicis præſunt ac dominantur. [2] DICENDI INITIVM.] *Vetus mos Romanis, à precatione orationes ordiri. Cicero, Liuius, auctor ad Herennium, oſtendunt.* [3] AVCTORITATE REIPVBLICÆ.] *Plinius* III. *epiſt.* XVIII. Vt reip. nomine Principi gratias agerem. [4] ALIQVO NVMINE.] *Homerus:* Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες: Ex Ioue ſunt reges. *Plutarchus in Numâ,* μέγιστον καὶ θεῖον δῶρον: Maximum & diuinû donum, *de regno.* [5] ARAS ET ALTARIA.] *Diſtincta, & Altare anguſtius aliquid, & in quo victima adolentur: Ara etiam, in quâ ſupplicatur, aut libatur tantùm. Illud item ſuperorum Deorum; hæc etiam manium & inferorum. Gloſſæ:* Altare, ἐπιβώμιος: Ara, βωμός. *Vide Feſtum in* Altare, *&* Adoleſco. *Seruium in illud:*

——en quatuor aras,
Ecce duas tibi Daphni, duoque altaria Phœbo.

[6] TAM MANIFESTVS.] *Ob loci templiq; religionem, cum maieſtate. Cicero:* In Capitolio, hoc eſt in terreſtri domicilio Iouis.

[7] APTVM PIVMQVE.] Aptum, *quia à te, & in tuo templo, ille Princeps:* pium, *quia agnoſcere beneficium, neque ingratu eſſe debemus.* [8] CONSERVATOREM.] *In Traiano. Plinius ad eum, in epiſtolâ:* Diem domine, quo ſeruaſti imperium, dum ſuſcipis, celebrauimus. [9] DE ALIO DICI.] *E prioribus Principibus, apud quos blanda & humilis ſemper oratio. Martialis, lib* X.

Hoc ſub Principe, ſi ſapis, caueto
Verbis Roma prioribus loquaris.

[10] SECRETO LOQVIMVR.] *Seneca, de bono Principe:* Eadem de illo homines ſecretò loquuntur,

quæ palàm. [12] QVANDO SINT HACTENVS.] *Olim emendauimus:* cui, quando, ſint actæ. Nuſquam vt Deo nunc, nuſquam vt. *Iterùm Martialis concurrit:*

Fruſtrà blanditiæ venitis ad me,
Attritis miſerabiles labellis.
Dicturus Dominum Deumque non ſum,
Iam non eſt locus hac in vrbe vobis.

[12] ILLIVS VSV.] *Traiani. Sed melius, aut fallor, quod olim ego:* illis vſu. *Bonis illis dignos præbemus, vtendo. Libertas & veritas redierunt? vſurpemus.* [13] SI MAIVS.] *Vult intellegi, quod minus.*

ET populus quidem Romanus [14] dilectum Principem ſeruat, quantoque paullò antè [15] concentu [16] formoſum alium, hunc fortiſſimum perſonat: quibuſque aliquando clamoribus [17] geſtum alterius & vocem; huius pietatem, abſtinentiam, manſuetudinem laudat. Quid noſipſi? diuinitatem Principis noſtri, an humanitatem, temperantiam, facilitatem, vt amor & gaudium tulit, celebrare vniuerſi ſolemus? Iam quid tam ciuile, tam ſenatorium, quàm illud additum à nobis [18] OPTIMI cognomen? quod [19] peculiare huius & proprium, [20] arrogantia priorum principum fecit. Enimuerò quàm commune, quàm ex æquo, quòd [21] FELICES NOS, FELICEM ILLVM prædicamus, alterniſque votis, HAEC FACIAT, HAEC AVDIAT, quaſi non dicturi, niſi fecerit, comprecamur? Ad quas ille voces [22] lacrymis etiam, ac multo pudore ſuffunditur. agnoſcit enim ſentitque [23] ſibi, non Principi dici. Igitur quod temperamentum omnes in illo ſubito pietatis calore ſeruauimus, hoc ſinguli quoque meditatique teneamus: ſciamuſque, nullum eſſe neque ſincerius, neque acceptius genus gratiarum, quàm quod [24] illas acclamationes æmuletur, quæ fingendi non habent tempus. Quantum ad me pertinet laborabo, vt orationem meam ad modeſtiam Principis moderationemque ſubmittam, nec minùs conſiderabo quid aures eius pati poſſint, quàm quid virtutibus debeatur.

[14] DILECTVM PRINCIPEM.] *Lego,* Principum. *Ipſe populus, cui minor ſapientia, diſcrimen & dilectum habet in Principum laude: qui non magis nos?* [15] CONCENTV.] *Proprio ad rem verbo. Nam acclamationes illæ theatrica, cum modulis & quadam velut cantu erant. Tacitus* XVI. *Annalium:* Plebs perſonabat certis modis, plauſuque compoſito. *Ibi ego.* [16] FORMOSVM.] *Domitianum. qui* pulcher ac decens *(ait Suetonius)* maxime in iuuentâ. *Martialis:*

Purpureum fundens Cæſar ab ore iubar.

Et ipſe de ſe illud Homericum vſurpat:

Οὐχ ὁράας οἷος κἀγὼ καλός τε μέγας τε:
Nonne vides tu, qualis ego magnuſque decenſque?

[17] GESTVM.] *Neronis, qui hiſtrioniam exercebat. Ad eundem ſpectat, de* voce: *quam* cæleſtem & diuinam *dici videriq; volebat.*

[18] OPTIMI COGNOMEN.] *Quando additum? Dionis compendium ait,* Armeniâ ſubactâ: *& ſanè lapides aut nummi (notabis mecum, qui volet) rarò præferunt hoc, velut cognomen, ante* VI. *eius conſulatum. Exinde aſſiduè. vt,* IMP. CAES. NERVAE. TRAIANO. OPTIMO. *Græcè etiam:* NEP. TPAIANOC. APICTOC. *Antè non memini ſic obſeruare; ſic inquam poſitum, nomini ipſi ſubiectum: dumtaxat,* SENATVS. POPVLVSQVE. ROM. OPTIMO. PRINCIPI: *quaſi in laudationis loco. Tamen iamnunc ei datum (præter Dionis mentem) ambigi ex Plinij his verbis nihil poteſt: etſi in titulis fortaſſe non ſic vſurpauit.*

[19] PECVLIARI.] *Adeò, vt Eutropius ſcribat, ad ſuam vſque ætatem (Valentiniani Imp.)* non aliter in Senatu Principibus acclamari, niſi, Felicior Auguſto, MELIOR Traiano. [20] ARROGANTIA PRIORVM.] *Qui id ſpreuerunt.* [21] FELICES NOS.] *Infrà:* Eſtne verum, quod inter iſta clamauimus, O nos felices! [22] LACRYMIS ETIAM.] *Gaudio expreſſis. Infrà:* Vidimus humeſcentes oculos tuos, demiſſumque gaudio vultum. [23] SIBI, NON PRINCIPI.] *Galba, apud Tacitum:* Ceteri libentius cum fortunâ noſtrâ, quàm nobiſcum loquentur. [24] ILLAS ACCLAMATIONES.] *Quæ in liberâ rep. non ſic fuère, ſed ſub Auguſto cœperunt: niſi fallor, à theatris in Curiam inuecta, imitando. Earum exempla in Cæſareis ſcriptoribus, & breuia & pleraque acuta.*

MAGNA & inuſitata Principis gloria, cui gratias acturus, non tam vereor, ne me in laudibus ſuis parcum, quàm ne nimium putet. hæc me cura, hæc difficultas ſola circumſtat. Nam merenti gratias agere, facile eſt, Patres Conſcripti. non enim periculum eſt, ne cùm loquar de humanitate, exprobrari ſibi ſuperbiam credat; cùm de frugalitate, luxuriam; cùm de clementiâ, crudelitatem; cùm de liberalitate, auaritiam; cùm de benignitate, liuorem; cùm de continentiâ, libidinem; cùm de labore, inertiam; cùm de fortitudine, timorem. Ac ne illud quidem vereor, ne gratus ingratúſve videar, prout ſatis, aut parum dixero. Animaduerto enim [25] etiam Deos ipſos, non tam accuratis adorantium precibus, quàm innocentiâ & ſanctitate lætari: gratioremque exiſtimari, qui delubris eorum puram [26] caſtamque mentem, quàm qui [27] meditatum carmen intulerit. Sed [28] parendum eſt Senatuſconſulto, quo ex vtilitate publicâ placuit, vt Conſulis voce, ſub titulo gratiarum agendarum, [29] boni Principes quæ face-

ſacerent recognoſcerent · mali, quæ facere deberent. Id nunc eò magis ſolenne ac neceſſarium eſt, quòd parens noſter priuatas gratiarum actiones cohibet & comprimit: interceſſurus etiam publicis, ſi permitteret ſibi vetare, quod Senatus iuberet. Vtrumque Cæſar Auguſte moderatè,& quòd alibi tibi gratias agi non ſinis: & quòd hîc ſinis. non enim à teipſo tibi honor iſte,ſed ab agentibus habetur. cedis affectibus noſtris, nec nobis munera tua prædicare, ſed audire tibi neceſſe eſt.

[1] ETIAM DEOS IPSOS.] *Seneca, De Beneficiis:* Sicut nec in victimis quidem, licet opimæ ſint, auroque præfulgeant, Deorum eſt honos, ſed piâ ac rectâ voluntate venerantium. *Plinius alter, Præfatione magni operis:* Verùm & diis lacte ruſtici, multæque gentes ſupplicant: & molâ tantùm ſalsâ litant, qui thura non habent: nec vlli fuit vitio, Deos colere,quoquomodo poſſet. *Vetus verſus reſpondet.*

Καδ' δύναμιν δ' ἔρδειν ἱερ' ἀθανάτοισι θεοῖσι:
Sacrificare diis, vt opes vniuſque tulerunt.

[16] CASTAMQVE MENTEM.] *Seneca:* Optimus animiſs, pulcherrimus Dei cultus eſt. [17] MEDITATVM CARMEN.] *Orationem compoſitam, & ſollennem dictionem: etiamſi metrum numeriq́ non ſint. Tale enim priſcis* Carmen: *vt infrà*, carmen comitiorum. [18] PARENDVM EST SENATVSCONSVLTO.] *Quando facto? non repperi. puta ab Auguſto eſſe, cum mutatâ rep. hoc quoque mutauit. Nam iſta Gratiorum acta, in concione, populo Rom. Quiritibus ſolet fieri, pro honore dato: at nunc cum Princeps iura populi in ſe traxit, atque ipſe magiſtratus fecit, Gratio illi in Curiâ, non in concione, dicta. Hic fons Panegyricorum. qui etiam ad Præſides prouinciarum manarunt, atque iis electi, gratias agebant. quod Claudius vetuit, in Dione:* Κατέδειξε τοὺς αἱρετοὺς (ἄρχοντας) μηδεμίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ γνώμην, ὅπερ κατά τι ἔθος ἐποίουν: Inſtituit ne electi (*Præſides*) aliquas ei gratias in Senatu dicerent, quod ex more quodam faciebant. *Hac inquam, ad ſolos prouinciales Præſides & imperia ſpectat (priora vide): & errant, qui ad noſtro hoc trahunt.* [19] BONI PRINCIPES.] *Cauſſa duplex huius inſtituti. vt & boni laude iſtâ firmarentur in benè agendo; & mali, eo blandè traherentur. O ſi noſtri aui mos ferret, quid vellim?*

SAEPE ego mecum, P. C. tacitus agitaui, qualem quantumq́ue eſſe oporteret, cuius ditione nutuq́ue maria, terræ, pax, bella regerentur: cùm intereà fingenti formantiq́; mihi Principem, quem [1] æquata diis immortalibus poteſtas deceret, numquam voto ſaltem concipere ſuccurrit ſimilem huic,quem videmus. Enituit [1] aliquis in bello,ſed obſoleuit in pace: alium toga, ſed non & arma honeſtarunt: reuerentiam ille terrore, alius amorem humanitate captauit: ille quæſitam domi gloriam in publico,hic in publico partam [12] domi perdidit: poſtremo adhuc nemo extitit, cuius virtutes nullo vitiorum confinio læderentur. At Principi noſtro [13] quanta concordia, quantuſque concentus, omnium laudum,omniſque gloriæ contigit? vt [14] nihil ſeueritati eius hilaritate,nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detrahitur? Iam firmitas, iam proceritas corporis, iam honor capitis, & dignitas oris, ad hoc ætatis [15] indeflexa maturitas, nec ſine quodam munere deûm feſtinatis [16] ſenectutis inſignibus, ad augendam maieſtatem, ornata cæſaries: nónne longè lateq́ue [17] Principem oſtentant?

[10] ÆQVATA DIIS.] *Poëta.*

——cùm laudatur diis æqua poteſtas.

[1] ALIQVIS IN BELLO.] *Ab Homero, iam olim:*

Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν:
Namque alij bellare Deus conceſſit, at illi
Saltare, atque alij cithara cantuque valere.

Claudianus, in Stiliconis laudibus, hauſiſſe (vt alio) videtur à noſtro:

——Numquam ſincera bonorum
Sors vlli conceſſa viro. quem vultus honeſtat,
Dedecorant mores. animus quem pulchrior ornat,
Corpus deſtituit. bellis inſignior ille,
Sed pacem fœdat vitiis. hic publica felix,
Sed priuata minùs. partitim ſingula quemque
Nobilitant.

[12] DOMI PERDIDIT.] *Vt Auguſtus, in filiâ, nepte, nepotibus, & totâ familiâ infelix.* [13] QVANTA CONCORDIA.] *Idem Claudianus:*

—— ſparguntur in omnes,
In te mixta fluunt: & quæ diuiſa beatos
Perficiunt, collecta tenes.

Victor de ipſo Traiano: Tantus erat in eo maximarum rerum modus, vt quaſi temperamento quodam virtutes miſcuiſſe videretur.

[14] NIHIL SEVERITATI.] *Cicero, ad Brutum:* Quid tam diſtans, quàm à ſeueritate comitas? quis tamen vnquam te aut ſanctior eſt habitus, aut dulcior? [15] INDEFLEXA MATVRITAS.] *Nondum vergens, & adhuc in ſtatu. Sumptum à Circo, vbi medio ſpatio flexus circùm metam, & tum deflexus. Quæ igitur ætas nunc Traiani? ex Dione,* quadrageſimuſquartus *annus. Nam illo auctore, imperium* quadrageſimoſecundo *cepit: atque hæc biennio poſt circiter dicta. Errat aut diſſentit Victor (& cum eo alij) qui* LXIV. *annos vixiſſe prodit: quod non poteſt, Dionis iſto calculo; quia omnium conſenſu, non niſi* nouemdecim annos, VI. menſes, dies XV. *imperauit. Itaque Eutropius mihi verior, qui vitæ adſignat annos* LXIII. *etſi vel ſic menſes aliquot deſint.* [16] SENECTVTIS INSIGNIBVS.] *Non enim ipſo, vt iam dixi. Acclamationes igitur illo Senatoria, in Tacito Vopiſci,*

Et Traianus ſenex ad imperium venit; *pro re magis, quàm pro vero. Noſter apertè infrà* Iuuentam *ei tribuit.* [17] PRINCIPEM OSTENTANT.] *Atq; ipſis etiam hoſtibus. qui (in Dione)* τῆς πολιᾶς αὐτοῦ τὸ χαῦνον, καὶ τὸ σεμνοπρεπὲς τῆς προσόψεως ἰδόντες, ὑπετόπησαν ὅπερ ἦν: caniciei eius lætitiam conſpicati, & vultus maieſtatem, ſuſpicati ſunt eſſe, qui erat.

TALEM eſſe oportuit, quem non bella ciuilia, nec armis oppreſſa R. P, ſed pax & adoptio, & tandem [38] exorata terris numina, dediſſent. An fas erat nihil differre inter imperatorem, quem homines, & quem dij feciſſent? Quorum quidem in te, Cæſar Auguſte, iudicium & fauor, tunc ſtatim cùm [39] ad exercitum proficiſcereris, & quidem inuſitato indicio, enituit. Nam ceteros Principes, aut [40] largus cruor hoſtiarum, aut ſiniſter volatus auium conſulentibus nunciauit: tibi aſcendenti [41] de more Capitolium, quamquam non id agentium ciuium clamor, vt iam Principi, occurrit. Siquidem omnis turba quæ limen inſederat, ad ingreſſum tuum foribus recluſis, illa quidem vt tunc arbitrabatur Deum, ceterùm vt docuit euentus, [42] te conſalutauit Imperatorem. nec aliter à cunctis omen acceptum eſt: nam ipſe intelligere nolebas. recuſabas enim imperare, recuſabas quod [43] benè erat imperaturo. Igitur cogendus fuiſti. cogi porrò non poteras, niſi periculo patriæ, & mutatione Reip. Obſtinatum enim tibi non ſuſcipere imperium, niſi ſeruandum fuiſſet. Quare ego illum ipſum [44] furorem motumque caſtrenſem reor extitiſſe, quia magnâ vi magnoque terrore modeſtia tua vincenda erat. Ac ſicut [45] mar[is] cælique temperiem turbines tempeſtateſque commendant; ita ad augendam pacis tuæ gratiam, illum tumultum præceſſiſſe crediderim. [46] Habet has vices conditio mortalium, vt aduerſa ex ſecundis, ex aduerſis ſecunda [47] naſcantur. [48] Occultat vtrorumqu[e] ſemina Deus, & plerumque bonorum malorumque cauſſæ ſub diuersâ ſpecie latent.

[38] EXORATA TERRIS NVMINA.] *Oroſius.* Nerua Traianum adopt[au]it, p[e]r quem reuera afflictæ reip. diuina prouiſio conſuluit. [39] AD EXE[R]CITVM.] *A Domitiano, in Germaniam inferiorem miſſus, Legatus conſularis.* [40] LARGVS CRVOR HOSTIARVM.] *Nam hoſtias cædebant, qui per haruſpicinam conſulebant de futuris. Aues inſpiciebant, qui per augurium. Puto autem his verbis Plinium adſpexiſſe ad omnia Auguſto facta futuri Principatus, quæ ſic in Suetonio:* Primo Conſulatu ei augurium capienti, duodecim ſe vultures, vt Romulo, oſtenderunt: & immolanti, omnium victimarum iocinera replicata intrinſecus ab imâ fibrâ paruerunt. [41] DE MO[RE.]] *Ad [v]ota nuncupanda, quæ ſolent ituri in prouinciam, aut bella.* [42] TE CONSALVTAVIT IMPERATOREM.] *Explicari hæc video:* Populus ſalutauit Iouem optimum, maximum; *tu autem poſtea dictus* Optimus: *ita in illo cognomine te ſalutarunt. Frigidè, & nihil ad Plinium. Res ita eſt. Turba* Iouem *ſalutauit,* Imperatorem. *nam ita & infrà iterat:* Qui te prim[i], eodem loco, ſalutauerant Imperatorem. *Ergo in eâ voce alluſio tota & omen. Quomodo? ſciendum, præter Iouem illum Capitolinum, alium in eodem templo re[ligi]oſe cultum, cognomine* I[m]pe[rat]oris. *Dicat hoc Liuius, libro* VI. T[rium]phans *(T. Quin[ctius])* ſignum Præneſte deuectum, Iouis Imperatoris, in Capitolium tulit. Dedicatum eſt inter cel[l]am Io[u]is ac Mi[ne]ruæ. *En, locum etiam ſignatè habes, vbi fuit. De eodem Cicero, in Verrem:* T[ri]a [f]ere[bantu]r in orbe terrarum ſigna Iouis I[m]per[a]toris. v[nu]m illud Macedonicum, quod [i]n Capitolio videmus; alterum in Ponti ore & anguſtiis; tertium quod Syracuſis ante Verrem Prætorem fuit. Illud ita Flamininus ex æde ſuâ ſuſtulit, vt in Capit[olio], hoc eſt terreſtri domicilio Iouis poneret. *Vbi tamen diſſenſum, in auctore, à Liuio notes. nam [C]icero T. Quinctium Flamininũ è Macedoniâ extuliſſe vult: Liuius [T.] [Quin]ctium Cincinnatum, Præneſte. Vter verior? [ad] [ist]o. dubitationem fuiſſe ex eo arbitror, quòd* T. Quinctij *nomine inſcriptum ſignum fuerit & dedicatum, haud alio cognomine: atque ita alius aliò traxit. Sed pro Liuio P. etiam Victor eſt, in deſcriptione vrbis, qui regione* VIII. *Capitolij ponit:* [S]ignum Iouis I[m]peratoris Præneſte deuectum. *Atque illinc d[ic]o, poſt tot incendia, etiam infra Plinij æuum longè manſiſſe. Hæc hiſtoria ſic poſita, rem aperit. Ingreſſa turba,* Salue Imperator *clamauit: ſed ad Iouem. Quia tamen ipſo puncto ingreſſus Traianus, omen ad illum haud van[um] tractum.* [43] BENE ERAT IMPERATVRO.] *Nam ſi a[bn]ui[ſse]s, à [ty]ranno Principe diſcrimen aut mors tibi imminebat. B[en]e igitur erat futura Imperatori. Sed libri alij,* imp[e]raturi: *quod ſequentia magis approbant & eſt ſenſus, Recuſare imperium ſignum erat quod benè imperaturus eſſet. Nam qui [a]mbitione affectant honores, raro virtute gerunt: qui recuſant & abnuunt, ij magis. Inde Imperatoris illa vox,* Inuito[s a]d remp. admouen[d]os. [44] FVROREM MOTVMQVE CASTRENSEM.] *Qui talis, Cæſo Domitiano,* mi[lit]es grauiſſimè tulit *(Suetonij verba)* paratus ſtatim vlciſci, niſi duces defuiſſent. *Quieuit igitur, ſed Neruâ iam electo, ſene, molli, & parum ad ſuum numen; animos craſque ſumpſerunt, incendente Caſperio Æliano, Prætorij Præfecto. qui idem munus & ſub Domitiano habuerat. Inde in eum occultus fauor, & miſeratio: & impulſi milites depoſcere ad cædem cædis auctores. Factum turbidè & acriter: Nerua reſiſtit pariter, vſque eò vt iugulum nudum potius iis offerret feriendum. Non demouit tamen, & cum p[er]ſeueraſ[s]ent furere, traditi caſsiq; ſunt ij, quos de[p]opoſcerunt. Hæc ex Dione: & adde Victorem diffuſi[u]s, Suetonium breuiter tangentem, cap.* XXIII. *Domitiani.* [45] AC SICVT MARIS.] *Caſſiodorus* VIII. *Variar.* Bonum inſolitum plus amatur, & ſequenti gaudio confert dulcedinem præmiſſa triſtitia. [46] HABET HAS VICES.] *Certè habet. & Pindarus aptè cecinit:* Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι, Εὐθυμιᾶν τε μέτα καὶ π[όνων] ἐς

Ἐς ἄνδρας ἵκει: Fluctus alij aliàs, Gaudiorum atque laborum, In homines veniunt. *Caput ſapientia, id eſt Homerus*:

——ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ
Ζεὺς ἀγαθόντε κακόντε διδοῖ:
——alias Deus, illi aliúque,
Nunc bona, nunc mala dat.

[47] NASCANTVR.] *Manilius*:

——Tanta eſt rerum diſcordia in æuo,
Et ſubtexta bonis mala ſunt, lacrimæque ſequuntur
Vota, nec in cunctis ſeruat Fortuna tenorem.

Naſci igitur alia ex aliis videntur, quia ſic ſubtexta, vt ait, & inter ſe iuncta. Alij tamen libri, noſcantur: *nec malè. Id eſſet, diiudicentur meliùs & ſentiantur, ex contrariorum ſenſu.* [48] OCCVLTAT VTRORVMQVE SEMINA.] *Dicit: Deus cauſſas rerum ſecundarum vel aduerſarum, ſub diuerſâ facie premit: & ſæpè lætos effectus triſtia initiò, & contrà triſtes læta gignunt.*

MAGNVM quidem illud ſæculo dedecus, magnum Reipub. vulnus impreſſum eſt. Imperator, & [49] parens generis humani, obſeſſus, captus, incluſus: ablata [50] mitiſſimo ſeni ſeruandorum hominum poteſtas; ereptumque Principi illud in principatu beatiſſimum, quòd nihil cogitur. Si tamen hæc ſola erat ratio, quæ te publicæ ſalutis gubernaculis admoueret: propè eſt vt exclamem, [51] tanti fuiſſe. Corrupta eſt diſciplina caſtrorũ, vt tu [52] corrector emendatorque contingeres: inductum peſſimum exemplum, vt optimum opponeretur: poſtremò coactus Princeps quos nolebat occidere, vt daret Principem qui cogi non poſſet. Olim tu quidem adoptari merebare: ſed neſciiſſemus, quantum tibi deberet imperium, ſi antè adoptatus eſſes. [53] Exſpectatum eſt tempus, in quo liqueret, non tam accepiſſe te beneficium, quàm dediſſe. Confugit in ſinum tuum concuſſa Reſpub. ruenſq; imperium ſuper Imperatorem, Imperatoris tibi voce delatum eſt. [54] Imploratus adoptione, & accitus es: vt olim duces magni, à peregrinis externiſq; bellis, ad opẽ patriæ ferendam reuocari ſolebant. Ita filius ac parens, vno eodemq; momentô, rem maximam inuicem præſtitiſtis: ille tibi imperium dedit, tu illi reddidiſti. Solus ergo ad hoc æui, pro munere tanto [55] paria accipiendo feciſti, imò [56] vltrò dantem obligaſti: communicato enim imperio, ſolicitior tu, ille ſecurior factus eſt. O nouum atque inauditum ad Principatum iter! non te propria cupiditas, [57] proprius metus, ſed aliena vtilitas, alienus timor, Principem fecit. Videaris licet, quod eſt ampliſſimum, conſecutus, inter homines; felicius tamen erat illud, quod reliquiſti. ſub bono Principe, [58] priuatus eſſe deſiiſti. Aſſumptus es in laborum curarumque conſortium, nec te læta & proſpera adoptionis iſtius, ſed aſpera & dura, ad capeſſendam eam compulerunt. Suſcepiſti imperium, poſtquam alium ſuſcepti pœnitebat.

[49] PARENS GENERIS.] *Auſonius de ipſo*:

Nerua ſenex, Princeps nomine, mente parens.

[50] MITISSIMO.] *Ideò cognomento* Tranquillus *dictus. Panegyricus Theodoſio*: Quando me Nerua Tranquillus, amor generis humani Titus, pietate memorabilis Antoninus teneret. *Sidonius*:

Poſt quem Tranquillus vix me mihi reddere Nerua
Cœpit.

Claudianus: Tranquilliq́ue, Pij, bellatoreſq́ue Seueri.

[51] TANTI FVISSE] *Vel cladium illarum pretio emendum, vt tu Princeps eſſes. Lucanus ſimili colore, pulcherrimè*:

Quòd ſi non aliam venturo fata Neroni
Inuenêre viam, magnoq́ue æterna parantur
Regna deis, cælumq́ue ſuo ſeruire Tonanti
Non niſi ſæuorum potuit poſt bella gigantum:
Iam nihil ô ſuperi querimur, ſcelus omne nefaſque
Hac mercede placent.

Vtitur & Auguſtus apud Dionem, Oratione in Senatu, libro LIII. *cùm beneficia ſua commemoraſſet, & bona præſentis ſtatus:* ὥστε *addit,* εἴπερ ποτὲ καὶ αὖθις παρεμπέσοι εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν νοσῆσαι, τοῦτον αὐτὴν τὸν τρόπον εὔξασθαί τινα στασιάσαι: adeò vt, ſi iterùm in fatis ſit Remp. noſtram affligi & ægrotare, optauerit aliquis hoc eam modo turbari ac collidi. *Sed & princeps iure ſuo oratorum, Demoſthenes, pro Rhodiorum libertate, cùm mala recenſuiſſet, quæ ei tulerant*: Ὀλίγου δὲ δέω λέγειν, ἂν ὑμεῖς αὐτοῖς ἐθελήσητε βοηθῆσαι, ὡς καὶ συνενήνοχε ταῦτ' αὐτοῖς: Prope tamen abeſt quin dicam, ſi vos iis auxiliari decernitis, ex vſu eorum fuiſſe hæc pati. *In diuerſum ſenſum, ipſâ figurâ & phraſi, Martialis*:

Flauia gens, quantum tibi tertius abſtulit heres,
Pæne fuit tanti, non habuiſſe duos.

[52] CORRECTOR EMENDATORQVE.] *Fecit, in iſtâ etiam re. Nam Ælianum*, & Prætorianorum præcipuos turbatores, ad ſe euocatos, quaſi operâ eorum vſurus, alium alibi ſuſtulit. *Dio.*

[53] EXSPECTATVM EST TEMPVS.] *Palàm igitur, non initio ſtatim imperij à Neruâ, ſed eo inclinante, adoptatus eſt. At Onufrius (verus pater principalis hiſtoriæ & Faſtorum) aſſeuerat*, Diem adoptionis, & Tribuniciæ poteſtatis aſſumptæ, proculdubio fuiſſe XIV. Kal. Octobris. *Quid? illum primum imperij? non poteſt. anno igitur poſt? hoc propius ad verum; ſed quo tamen auctore, tam definitè eumdem ſtatuat, requiro. Ego hoc ſaltem inuenio (in Aur. Victore)* tribus menſibus cum adoptato Neruam vixiſſe. *Atquin imperauit Nerua* annum vnum, menſes quattuor, dies nouem: *cœpit imperare certò* XIV. *Kal. Octobris, cùm Domitianus cæſus: ergo, hoc calculo, adoptio Traiani incidat*

cidat in VI. *Kal. Nouembris, aut circà.* [54] IMPLORATVS ADOPTIONIS.] *Cùm ad abſentem Homerico verſu Nerua ſcripſiſſet:*

Τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσι:

Has lacrymas, Traiane, [...] ulciſcere telis.

[55] PARIA ACCIPIENDO [...] *qui reddendo paria fiunt, & nomen expungi* [...] *Pulchrum acumen, vt centens in hoc ſcripto.* [56] VLTRA.] *Volebam, & nunc velim*, vltrò. [57] PROPRIVS METVS.] *Vt Tacitus, de Othone:* Fingebat & metum, quò magis concupiſceret. [58] PRIVATVS ESSE.] *Atqui Senator erat, & Conſularis, & prouinciæ præſes. Nihil ad rem. more huius & ſuperioris æui, omnes* Priuati, *qui non Principes: & ſolus ille ab hoc nomine exceptus. Tacitus de Galbâ:* Maior priuato viſus, dum priuatus fuit: *& millies alibi.* [59] STATIONIS ISTIVS.] *Suetonius, Claudio:* Quòd aliter perventurus ad ſuſceptam ſtationem non fuerit. *Spartianus:* Qui Principem locum in hac ſtatione tetentarunt. *Lampridius:* Etiam in his artifex, quæ ſtationis Imperatoriæ non erant. *& ſæpiùs alibi, pro ſummo hoc loco & Principali. Quare? ab militaribus ſtationibus ductum puto: quia ſicut illa in excubiis contra hoſtem; ita Imperator quaſi in perpetuâ vigiliâ & Reip. curâ. An non Veſpaſianus eò alluſerit, cùm extremum illud protulit?* Imperatorem ſtantem mori oportere. *Stabant enim in his Stationibus: etſi ad aciem potuit etiam eſſe reſpectus.*

NVLLA adoptati cum eo qui adoptabat cognatio, nulla neceſſitudo: niſi quòd vterque optimus erat, dignuſque alter eligi, alter eligere. Itaque adoptatus es, non vt priùs [60] alius atque alius, in gratiam vxoris: adſciuit enim te filium non vitricus, ſed Princeps, eodemque animo diuus Nerua pater tuus factus eſt, quo erat omnium. Nec decet aliter filium adſumi, ſi adſumatur à Principe. An Senatum P. Q. R. exercitus, prouincias, ſocios tranſmiſſurus vni: ſucceſſorem è ſinu vxoris accipias? ſummæque poteſtatis heredem, [61] tantùm intra domum tuam quæras? non per totam ciuitatem [62] circumferas oculos? & hunc tibi proximum, hunc coniunctiſſimum exiſtimes, quem [63] optimum, quem diis ſimillimum inueneris? Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus. non enim [64] ſeruulis tuis dominum, vt poſſis eſſe contentus quaſi [65] neceſſario herede, ſed Principem ciuibus daturus Imperator. Superbum iſtud & regium, niſi adoptes eum, quem [66] conſtet imperaturum fuiſſe, etiam ſi nõ adoptaſſes.

[60] ALIVS, ATQVE ALIVS] *Tiberius & Nero intelliguntur: ille ab Auguſto, matris Liuiæ ambitu; hic à Claudio, Agrippinæ, ad imperium adſciti.*
[61] TANTVM INTRA DOMVM.] *Galba apud Tacitum:* Sed Auguſtus in domo ſucceſſorem quæſiuit, ego in republicâ. [62] CIRCVMFERAS OCVLOS.] *Hæc omnia pro electione, & Politicis notanda ſunt. Senator quiſpiam, apud Vopiſcum, ſenem iam Tacitum Imp. eò hortatur:* Quare circumſpice, imitare Neruas, Traianos, Hadrianos. Ingens eſt gloria morientis Principis, remp. magis amare, quàm filios. [63] QVEM OPTIMVM.] *A virtute, non à ſanguine. Roma, apud Claudianum:*

Hic illi mare [...] te viri, quos mutua virtus
Legit, & in nomen Romanis rebus adoptans,
Iudicio pulchram ſeriem, non ſanguine, duxit.

[64] SERVVLIS TVIS.] *Idem ille Senator, in Vopiſco:* Ne ſic remp. patreſque conſcriptos, & populum Romanum, vt villulam tuam, vt colonos tuos, vt ſeruos tuos, relinquas. [65] NECESSARIO HEREDE.] *Statius:*

—natos genuiſſe neceſſe eſt, At legiſſe iuuat.

Tacitus in oratione Galbæ: Sub Tiberio, & Caio, & Claudio, vnius familiæ quaſi hereditas fuimus.
[66] CONSTET IMPERATVRVM.] *Glorioſè hoc erga Traianum quaſi ille, virtutis merito, ad imperium venturus, etiam non electus.*

FECIT hoc Nerua, nihil intereſſe arbitratus, genueris an elegeris, ſi perinde [67] ſine iudicio adoptentur liberi, ac naſcuntur. niſi tamen, quòd æquiore animo ferunt homines, quem Princeps parum feliciter genuit, quàm quem malè elegit. Sedulò ergo vitauit hunc caſum, nec iudicium hominum, ſed deorum etiam in conſilium aſſumpſit. Itaque non tua in cubiculo, ſed [68] in templo; nec ante genialem torum, ſed ante puluinar Iouis optimi maximi adoptio peracta eſt: quâ tandem non ſeruitus noſtra, ſed libertas, & ſalus, & ſecuritas fundabatur. Sibi enim dij gloriam illam vindicauerunt: horum opus, horum illud imperium: Nerua tantùm miniſter fuit. Vterque, qui adoptaret tam paruit; quàm tu, qui adoptabaris. Allata erat ex [69] Pannoniâ laurea, id agentibus diis, vt inuicti Imperatoris exortum victoriæ inſigne decoraret. hanc Imperator Nerua [70] in gremio Iouis collocarat: cùm repentè ſolito maior & auguſtior, aduocatâ [71] hominum concione deorumque, te filium ſibi, hoc eſt vnicum auxilium feſſis rebus aſſumpſit. Inde quaſi depoſito imperio, quâ ſecuritate, quâ gloriâ lætus (nam quantulum refert deponas, an partiaris imperium: niſi quòd [72] difficilius hoc eſt?) non ſecùs ac præſenti tibi innixus: tuis humeris ſe patriamque ſuſtentans, [73] tuâ iuuentâ, tuo robore inualuit: ſtatim conſedit omnis tumultus. Non adoptionis opus iſtud fuit, ſed adoptati: atque adeò temerè fecerat Nerua, ſi adoptaſſet alium. Obliti ne ſumus, vt [74] nuper poſt adoptionem nõ deſierit ſeditio, ſed cœperit? Irritamentum iſtud irarum, & fax tumul-

tumultus fuiſſet, niſi incidiſſet in te. An dubium eſt, vt [71] dare non poſſet imperium Imperator, qui reuerentiam amiſerat? auctoritate eius effectum eſt, cui dabatur. Simul filius, ſimul Cæſar, mox Imperator, & conſors Tribunitiæ poteſtatis, & omnia pariter & ſtatim factus es: quæ proximè [76] parens verus tantùm in alterum filium contulit.

[67] SINE IVDICIO.] *Nam hoc eſt, quod diſcrimen facit inter Adoptionem & Genituram: & quo titulo hanc vult præferri. Hadrianus moriturus, apud Dionem:* Mihi, ô amici, liberos gignere natura non dedit, ſed lege & adoptione vos mihi dediſtis. Differt autem hoc ab illo, quòd nati quidem liberi, quales deo cumque viſum eſt, gignuntur & creſcunt; at adoptione, quales quiſque vult, pro arbitrio adſciſcit. Ita à naturâ ſæpe corpore aut mente imminutum habes; ab adoptione & iudicio, vtroque perfectum, ſi voles. [68] SED IN TEMPLO.] *In Capitolio. Dio Caſſius:* Νερούας δὲ ὑπὸ τὸ γῆρας καταφρονούμενος ἀνέβη τε ἐς τὸ Καπιτώλιον, καὶ ἔφη γεγωνῶς, Ἀγαθῇ τύχῃ τῆς τε βουλῆς, καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ, Μάρκον Οὔλπιον Τραϊανὸν εἰσποιοῦμαι· καὶ μετὰ τοῦτο ἐν τῷ συνεδρίῳ Καίσαρά τε αὐτὸν ἀπέδειξε: Nerua ob ſenium iam contemptui, in Capitolium aſcendit, & magnâ voce inclamans dixit, Quod felix fauſtumque Senatui, Populoque Romano, mihique ſit, M. Vlpium Traianum adopto. Et poſt hoc eumdem Cæſarem in Senatu deſignauit. [69] EX PANNONIA LAVRVS.] *Georgius Cedrenus:* Ἐκ Παιονίας δὲ ἀγγελία ἐπινικίων ἐλθούσης παρὰ Τραϊανοῦ: E Pannoniâ victoriæ nuncius a Traiano veniens: *etſi fallitur de Traiano. nam ille nunc alibi, & in coloniâ Agrippinâ.* [70] IN GREMIO IOVIS.] *Quod in triumphis factum, atque etiam vbi victoria non digna triumpho. Suetonius, Domitiano:* De Cattis triumphauit, de Sarmatis Lauream modò Ioui Capitolino rettulit. *Plura nos ad 11. Annalem Taciti.* [71] HOMINVM CONCIONE.] *Itaque & tribunal aſcendit, quod ſic Cedrenus:* Λιβανωτὸν ἐπιθύσας, στὰς ἐπὶ βήματος, μεγάλῃ βοῇ ἔφη, Ἀγαθῇ τύχῃ, Νερούας Τραϊανὸν εἰσποιοῦμαι: Thure cùm ſupplicaſſet: ſtans in ſuggeſtu clamauit, Quod fauſtum felixque ſit, Nerua Traianum adopto. [72] DIFFICILIVS HOC EST.] *Nam vt ille ait,* Nec regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt. [73] TVA IVVENTA.] *Suprà de ætate dixi. At Romanis* Iuniores, *ex Seruij ſcito, ad annum XLV. vltrà* Seniores. *Martialis etiam* Iuuenem *dixit, his verſibus:*

Et fortem, iuuenemque, Martiumque
In tanto duce militem videret.

[74] NVPER POST ADOPTIONEM.] *Piſonis à Galbâ factam: neque aliter acceperis. Qui volunt à Neruâ ipſo alium aliquem adoptatum, vt verbo dicam, blatiunt nugas.* [75] DARE NON POSSET.] *Haud improba ſententia. Poſſetne dare imperium alteri, qui ipſe iam penè amiſerat? non poſſet. At libris tamen aliis abeſt negatio: ac tunc legendum continuatione,* An dubium eſt, vt dare poſſet imperium Imperator, qui reuerentiam amiſerat, auctoritate eius effectum eſſe, cui dabatur? *Magiſq; hoc placet. Sed magis etiam:* An dubium eſt? vt dare poſſet imperium I. q. r. a. auctoritate eius effectum eſt, cui dabatur. [76] PARENS VERVS.] *Veſpaſianus, qui Titum conſortem imperij accepit, ſepoſito Domitiano, cuius ſuperbia & propera ambitio timebatur. Suetonium vide.*

MAGNVM hoc tuæ moderationis indicium, quòd [77] non ſolùm ſucceſſor imperij, ſed particeps etiam ſociuſq; placuiſti. nam ſucceſſor, [78] etiam ſi nolis, habendus eſt; non eſt habendus ſocius, niſi velis. Credentne poſteri. [79] Patricio & [80] Conſulari & [81] Triumphali patre genitum, cùm [82] fortiſſimum, ampliſſimum, amantiſſimũ ſui exercitum regeret, Imperatorem non ab exercitu factum? eidem eùm [83] Germaniæ præſideret, [84] Germanici nomẽ [85] hinc miſſum? nihil ipſum vt Imperator fieret agitaſſe, nihil feciſſe? niſi quod meruit, & paruit. Paruiſti enim Cæſar, & ad Principatum obſequio perueniſti: nihilq; magis à te [86] ſubiecti animo factum eſt, quàm quod imperare cœpiſti. Iam Cæſar, iam Imperator, iam Germanicus, abſens & ignatus, & poſt tanta nomina, quantum ad te pertinet, priuatus. Magnum videretur ſi dicerem, neſciſti te Imperatorem futurum: eras Imperator: & eſſe te neſciebas. Vt verò ad te fortunæ tuæ nuncius venit, malebas quidem hoc eſſe quod fueras, ſed non erat liberum. An non obſequereris Principi ciuis, Legatus Imperatori, filius patri? Vbi deinde diſciplina, vbi mos à maioribus traditus, quodcumque Imperator munus iniungeret, æquo animo paratoq; ſubeundi? Quid enim ſi prouincias ex prouinciis, ex bellis bella mandaret? [87] eodem illo vti iure poſſe putes, cùm ad Imperium reuocet, quo ſit vſus eùm ad exercitum miſerit: nihilque intereſſe, ire Legatum, an redire Principem iubeat. niſi quòd maior ſit obſequij gloria in eo, quod quis minùs velit. Augebat auctoritatem iubentis, in ſummum diſcrimen auctoritas eius adducta: vtque magis parendum imperanti putares, efficiebatur eo, quòd ab aliis minùs parebatur. Ad hoc audiebas, Senatus [88] populique conſenſum. non vnius Neruæ iudicium illud, illa electio fuit: nam qui vbique ſunt homines, hoc idem votis expetebant; ille tantùm iure Principis occupauit, primuſque fecit, quod omnes facturi erant. Nec hercule tantopere cunctis factum placeret, niſi placuiſſet antẽ quàm fieret.

[77] NON SOLVM SVCCESSOR.] *Id eſt, non Cæſarem*

te tantùm deſignauit, & filium fecit; ſed Imperatorem appellauit, & Tribunicia poteſtatis collegam. Adeo de modeſtiâ tuâ confiſus eſt, nec timuit ne huius elatus, aliquid ſuper ipſum, aut contra ipſum, velles. [78] ETIAM SI NOLIS.] Nemo enim (*aiebat ille*) ſucceſſorem ſuum tollit. [79] PATRICIO.] *Eutropius ait, Traianum ex familiâ* antiquâ magis, quàm clarâ natum. *Et ſanè Patriciatus iſte, in homine Hiſpano, non potuit niſi nouus eſſe: puto à Veſpaſiano, qui Patricias gentes allêgit.* [80] CONSVLARI.] *Ita infrà*, Conſularis viri triumphaliſque filius. *Sed quando fuerit, haud liquet; & confuſa res in conſulibus tanto numero ſuffectis.* [81] TRIVMPHALI.] *Vbi meritus? Infrà lege:* Cum puer admodum Parthicâ lauro gloriam patris augens. *Itaque dicat in Parthis rem geſſiſſe, comite filio puero, & illius triumphalia retuliſſe. Enimuerò bella cum Parthis ſub Nerone, duce Corbulone: at pueritia Traiani incidit in illud tempus. Poteſt & in Iudæâ etiam meruiſſe, cum Tito, cui Legatus Prætorius fuit, legioni pugnaciſſimæ Decimæ præfectus. Ioſephus lib.* III. *Iaphan ab eo captam narrat, & disertè* Ταξίαρχον τοῦ δεκάτου τάγματος ἡγεμόνα *appellat:* Decimæ legionis Præpoſitum, ſiue Legatum. [82] FORTISSIMVM, AMPLISSIMVM.] *Nam, vt addit, Germaniæ inferiori præſidebat: in quâ legiones quattuor, cum auxiliis ſuis, aliiſque.* [83] GERMANIÆ.] *Noſtra huic, inferiori. Eutropius:* Imperator in Galliis, apud Agrippinam ciuitatem factus. *Oroſius:* Apud Agrippinam, Galliæ vrbem, inſignia ſumpſit imperij. *Sidonius:*

Vlpius inde venit, quo formidata Sicambris
Agrippina fuit.

Dio Caſſius: ἦρχε δὲ τῆς Γερμανίας: Præfuit Germaniæ. *Ac diutiùs hic præfuiſſe, Claudianus indicat:*

Cedant Druſe tui, cedant Traiane labores.
Veſtra manus dubio quidquid certamine geſſit,
Tranſcurrens egit Sulico: totidemque diebus
Edomuit Rhenum, quot vos potuiſtis in annis.

Monumenta eius ſunt, Vlpia caſtra *haud longè à* Veteribus, *& ad Mœnum fluuium,* Munimentum Traiani, *quod commemorat Ammianus initio libri* XVII. [84] GERMANICI NOMEN.] *Quod inter titulos imperij erat. eòque vſi omnes, qui Germanicum Cæſarem ſanguine vel adoptione contingerent: vt Caius, Claudius, Nero. poſteà & Vitellius, etſi aliâ cauſsâ: item Domitianus, & nunc Traianus. Notaui aliquid ad locum Taciti* I. *Annalium:* In ſuum cognomentum adſciſci Imperatores. [85] HINC MISSVM.] *Nam ambitioſi Præſides, copiis ſubnixi, ipſi ſe Principes creabant. Ita Galba, Vitellius, cum ſucceſſu: abſque eo, Scribonius, & L. Antonius, conati.* [86] SVBIECTI ANIMO.] *Quia in ipſo animo tuo imperare ſpernebas: feciſti tamen, ſed quia iuſſus.* [87] EODEM ILLO.] *Malim,* illum. [88] POPVLIQVE CONSENSVM.] *Ita Galba magnificè, in Tacito:* Me deorum hominumque conſenſu ad imperium vocatum.

AT quo, dij boni, temperamento poteſtatem tuam fortunamque moderatus es? Imperator tu [89] titulis, & imaginibus, & ſignis: cæterùm [90] modeſtiâ, labore, vigilantiâ, Dux, & Legatus, & miles, cùm iam tua vexilla, tuas aquilas magno [91] gradu anteires: neq; aliud tibi ex illâ adoptione, quàm filij pietatem, filij obſequium adſereres, longamque huic nomini ætatem, longam gloriam precarere. Iam te prouidentia deorum primum in locum prouexerat, tu adhuc in ſecundo reſiſtere atq; etiam ſeneſcere optabas: priuatus tibi videbaris, quamdiu Imperator & alius eſſet. Audita ſunt vota tua, ſed in quantum optimo illi & ſanctiſſimo ſeni vtile fuit; quem dij [92] cælo vindicauerunt, ne quid poſt illud diuinum & immortale factum mortale faceret. Deberi quippe maximo operi hanc venerationem, vt nouiſſimum eſſet; auctoremque eius ſtatim conſecrandum, vt quandoq; inter poſteros quæreretur, an illud iam deus feciſſet. Ita ille nullo magis nomine publicus parens, quàm quia tuus, ingens gloriâ, ingenſque famâ, cùm [93] abundè expertus eſſet, quàm benè humeris tuis [94] ſederet imperium, tibi terras, te terris reliquit; eo ipſo carus omnibus ac deſiderandus, quòd proſpexerat ne deſideraretur. Quem tu lacrymis primùm, ita vt filium decuit, mox têplis honeſtaſti, non imitatus illos qui hoc idem, ſed aliâ mente fecerunt. Dicauit cælo Tiberius Auguſtum, ſed [95] vt maieſtatis numen induceret: Claudium Nero, ſed [96] vt irrideret: Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, ſed ille vt dei filius, hic vt frater videretur. Tu ſideribus patrem intuliſti, [97] non ad metum ciuium, non in contumeliam numinum, non in honorem tuum; ſed [98] quia deum credis. Minus eſt hoc, cùm fit ab his, qui & ſeſe deos putant. Sed licet illum aris, puluinaribus, [99] flamine colas, non alio magis tamen deum & facis & probas, quàm quòd ipſe talis es. In Principe enim qui electo ſucceſſore fato côceſſit, vna itemq; certiſſima diuinitatis fides eſt, bonus ſucceſſor.

[89] TITVLIS, IMAGINIBVS, SIGNIS.] *Inſcriptionibus, tabulis aut clypeis, ſtatuis. Etſi verius fortaſſe,* Signa *referri ad militaria illa, quibus nomina inſcripta Imperatorum, & imagines ex auro argentoq; innexa. Docui in* Militiâ Romanâ. [90] MODESTIA.] *Hyſterologiâ, ſingula ſingulis ſequentibus nectuntur. Modeſtiâ miles, labore Legatus, vigilantiâ Dux.*
[91] GRADV ANTEIRES.] *Pedibus, more Romano. Lucanus, de Catone:*

——præcedit anheli Militis ora pedes.

Tacitus de Othone: Nec illi ſegne, aut corruptum luxu iter, ſed loricâ ferreâ vſus, & ante ſigna pedeſter. *Spartianus, de Hadriano:* Vicena millia pedibus armatum ambulaſſe.
[92] CÆLO VINDICAVERVNT.] *Splendidè loquitur,*

quia Nerua conſecratus. Conatus Hadrianus hunc nuncium perferre, de qua ita Spartianus: Traiano à Nerua adoptato, ad gratulationem exercitus miſſus, in Germaniam ſuperiorem translatus eſt. ex qua feſtinauit ad Traianum, vt primus exceſſum Neruæ nunciaret. *Quod libentius noto, vt ſi ſtatuo interuallum aliquod inter adoptionem & mortem fuiſſe (ſuprà à me notatum) neu quem fallant hæc Pliniana, auctoremque eius ſtatim conſectandum: & plura, calorate & oratoriè dicta.* [93] ABVNDE EXPERTVS.] *Quomodo autem, niſi interuallum fuiſſet, vt dicimus?* [94] SEDERET IMPERIVM.] *Firmiter innixum. Seßio perpetuitatem notat.* [95] MAIESTATIS NVMEN] *An* nomen, *an magis* crimen? *nam & hoc vltimum in quibuſdam libris. Conſtat ſub Tiberio* publicam pæne rabiem *(loquor cum priſca ſcriptore) fuiſſe accuſandi: & pleraque crimina omnia, inſcripta titulo Maieſtatis. Quidquid dictum, factúmve, Auguſtum aut eius ſtirpem vel leuiter tangeret, crimen ἀσεβείας erat,* Impietatis, *vt Græci, ſiue Maieſtatis, vt Latini.* [96] VT IRRIDERET.] *Palàm quidem. cùm & Boletos, deorum cibum diceret; & plura huic rei in Suetonij Nerone cap. XXXIII.* [97] NON AD METVM.] *Vt Tiberius. ſicut de Contumeliâ, quod ſequitur, ad Neronem ſpectat: de* Honore, *ad Titum & Domitianum.* [98] QVIA DEVM CREDIS.] *Et virtutibus cælum meruiſſe. Seneca, de Clem.* Deum eſſe, non tamquam iuſſi credimus, bonum Principem Auguſtum. [99] FLAMINE CVLAS.] *Propria ſacerdote. Vide notata nobis ad I. Annalem Taciti.*

NVM ergo tibi ex immortalitate patris aliquid arrogantiæ acceſſit? num hos proximos, diuinitate parentum deſides ac ſuperbos, potiùs, quàm illos veteres & antiquos æmularis? qui hoc ipſum imperium pepererе, quod modò [100] hoſtes inuaſerant contempſerantque. [101] *cuius pulſi fugatique, nõ aliud magis habebatur indicium, quàm [102] ſi triumpharetur. Ergo ſuſtulerant animos & iugum excuſſerant, nec iam nobiſcum de ſuâ libertate, ſed de noſtrâ ſeruitute certabant: ac ne inducias quidem, [103] niſi æquis conditionibus, inibant, legeſque vt acciperent, dabant. At nunc redit omnibus [104] terror & metus, & votum imperata faciendi. [105] Vident enim Romanum ducem, vnum ex illis veteribus & priſcis; quibus Imperatorium nomen addebant contecti cædibus campi, & infecta victoriis maria. Accipimus obſides ergo, [106] non emimus, nec [107] ingentibus damnis immenſiſque muneribus paciſcimur, vt vicerimus. [108] rogant, ſupplicant; largimur, negamus, vtrumque ex imperij maieſtate. agunt gratias qui impetrauerunt, non audent queri quibus negatum eſt. An audeant? qui ſciant [109] te adſediſſe ferociſſimis populis, eo ipſo tempore, [110] quod amiciſſimum illis, difficillimum nobis: cùm Danubius [111] ripas gelu iungit, duratuſq; glacie ingentia tergo bella tranſportat: cùm feræ gentes, non telis magis, quàm [112] ſuo cælo, ſuo ſidere armantur. Sed vbi in proximo tu, non ſecus ac ſi mutatæ temporum vices eſſent, illi quidem [113] latibulis ſuis clauſi tenebantur; noſtra agmina percurſare ripas, & alienâ occaſione, ſi permitteres, vti, vltroque [114] hiemem ſuam barbaris inferre gaudebant.

[100] HOSTES INVASERANT.] *Daci, Sarmatæ, Sueui, Catti. ſub Domitiano.* [101] * CVIVS PVLSI.] *Ego vero hiatum eſſe video, & firmat etiam vetus codex (Io. Liuineio viſus) qui lacunam præfert. Ille tamen mederi ſe putat, reſcribendo:* quod modò hoſtes inuaſerat contempſerantque. cuius pulſi: *nempe, inquit, hoſtis. Parcite manes, alia mens longè Secundi. Tangit palàm Domitianum, cuius hæc demens vanitas, vt cùm male pugnaſſet ipſe aut Legati, tunc denique Romæ triumphum inſtrueret, quaſi victor. De Cattis, Tacitus:* Proximiſque temporibus *(Domitiani)* triumphati magis, quàm victi ſunt. *Idem, in Agricolâ:* Deriſui fuiſſe falſum eius *(Domitiani)* e Germaniâ triumphum. *At de Dacis, Oroſius:* Prauiſſimâ iactantiâ elatus, ſub nomine ſuperatorum hoſtium, de extinctis legionibus triumphauit. *Dio ſimilia habet, & nos aliquid infrà. Hæc igitur ſententia, & pro eâ reformari poſſit:* cuius non pulſi. *Sed non placet, atque aliquid omnino delinquit.* [102] SI TRIVMPHARETVR.] *Nempe Romæ, à Domitiano. At alij libri,* ſi ab illis triumpharetur: *falsò, magiſq; tunc,* de illis. [103] NISI ÆQVIS CONDITIONIBVS.] *Hócne erga adeò iniquum, ſi æquis? Ita. quia dignitas Romana & potentia maior, quàm vt barbaris æquarentur. Neque malè tamen alterutrâ vocula rejectâ legeris:* ac ne inducias quidem æquis conditionibus; *vel,* inducias quidem, niſi conditionibus. *Diſpice. & fateberis fortiùs ſic efferri, magiſq; indignanter. Atque adeò ſequentia dicunt, nec æquas conditiones fuiſſe, ſed quas iis lubitum imponere.* [104] TERROR ET METVS.] *Quid? vt ne hoſtes non terreant? minimè ſed terror à nobis ad ipſos venit, habéntque, & vnà metum. Sic infrà iungit:* Neque enim adhuc ignauiâ ceſſauimus: terror & metus monebant à rep. animos auerteremus. *Aliàquin labebar legere,* omnibus terris & metus &c: *ſed puto, labebar.* [105] VIDENT ROMANVM DVCEM.] *Iſta & Martialis verſibus amplexus, in Traiani popularis ſui laudem:*

Terrarum dea gentiumque Roma,
Dixit Præſide glorioſa tali:
Parthorum proceres, duceſque Serum,
Thraces, Sauromatæ, Getæ, Britanni,
Poſſum oſtendere Cæſarem, venire.

[106] NON EMIMVS.] *Factum Domitiano, qui & falſas captiuos emit, ad inſtrumentum triumphi. Tacitus Agricolâ:* Emptis per commercia, quorum habitus & crines in captiuorum ſpeciem formarentur. [107] INGENTIBVS DAMNIS.] *Pecuniariis. Sed hæc, priora, & ſubiuncta lucem accipiant à Dionis loco, qui in Fuluiani Fragmentis publicatus. Ait, me vertente:* Domitianus victus a Marcomannis

&

& fugatus, miſit illicò ad Decebalum Dacorum regem, eumque ad pacem inuitauit. Quam ille ſuſcepit, nec ſic tamen vt ipſe ad Domitianum veniret: ſed Diegem quendam miſit, qui arma pauca & viros, quaſi captiuos, traderet. Eoque facto, Domitianus, vt vere victor, diadema Diegi impoſuit *(nempe illi, ſed in vicem noménque abſentis Decebali)* tamquam & ipſe regem Dacis dare poſſet. & militibus coronas, & dona pecuniaria, diuiſit. Romam etiam quaſi victor, cùm alia miſit, tum & Legatos, vt a Decebalo, & epiſtolam ab eodem (quam ipſe tamen ferebatur confinxiſſe:) & pompam triumphalem ſplendide adornauit. non ex iis ſanè, quæ ipſe ab hoſtibus cepiſſet (nam omnia aliter erant. atque adeò multam pecuniam ad pacem hanc emendam & ſtatim effudit, & in poſterum etiam daturum ſe promiſit; præterea artifices & operarios omne genus, vel paci vel bello vtiles Decebalo donauit:) non, inquam, ex hoſtium ſpoliis, ſed ex Principalibus tributis inſtruxit: *En pacem à Domitiano emptam, en inimicos triumphos! Atque ab his principiis (ô Romani, quo iuiſtis?) paßim poſteà Barbari auro redempti & adſtricti. Attila rex facete id obiecit & ſuggillauit, narratiunculâ veteris ſcriptoris, apud Suidam:* Cum Mediolanum, *inquit*, cepiſſet, vidiſſetque ibi in picturâ, Romanus Principes ſolio aureo inſidentes, Scythas autem iis ad pedes iacentes; ipſe contrà, ſeſe iuſſit pingi, ſolio ſublimem, Romanos autem Imperatores ſacculos humeris baiulare, & aurum effundere ad eius pedes. *Hæc Suidas, in* Κόρυκος.

[108] ROGANT, SVPPLICANT.] *Dio in Fragmentis:* Ὅτι πλεῖσται ὅσαι πρεσβεῖαι πρὸς Τραϊανὸν παρὰ Βαρβάρων ἄλλων τε καὶ Ἰνδῶν ἀφίκοντο: Quod varij multique Legati, cum ab aliis Barbaris, tum & ab Indis ad Traianum venerint. *Etſi hæc magis poſteà geſta: ſicut & illud, quod in Dionis compendio eſt,* Traianum grauatum dare pecuniam, quam Daci annuam capiebant, ad bellum ſe paraſſe, timente Decebalo: qui rem ſibi fore, non cum Domitiano, ſed cum populo Romano, & Principe iuſtitiâ, robore, & militiâ claro videbat. *Nam id bellum, anno poſt hac Pliniano, cœpit. Porrò ſimilis iſtis, ſed in viro diſsimili, Stilicone ſuo, tactus Claudianus:*

Illi terribiles, quibus otia vendere ſemper
Mos erat, & fœdâ requiem mercede paciſci,
Natis obſidibus pacem, tam ſupplice vultu
Captiuoque rogant, quàm ſi poſt terga reuincti
Tarpeias preſſis ſubeant ceruicibus arces.

[109] TE ADSEDISSE.] *Caſtra & prætenturas habuiſſe, in fluminum ripâ. Quia enim ibi firmiter & adſiduè, ipſa caſtra etiam* Sedes *poſteriore iſto æuo dicta.* [110] QVOD AMICISSIMVM ILLIS.] *Claudianus, diligens Plinij lector, & imitator:*

——— quòd gentibus illis
Frigore conſuetis fauet inclementia cæli.

[111] RIPAS GELV IVNGIT.] *Sic & pontibus iungi dicuntur, cum ſcilicet commeare licet & adire, vt inſulas. De re ipsâ, & immani hoc frigore, copiosè Herodianus libro VI. quem vide. Ait, inter alia,* vtrumque fluuium, & Rhenum & Danubium, per hiemem ſic gelaſcere, vt camporum in morem perequitentur. Eſſe autem adeò ſolidam firmamque glaciem, vt non pedibus modò vngulisque hominum & equorum ſubſiſtat, ſed qui hauſturi aquam ſunt, non tam vrnas aut vaſa ſecum afferant, quàm ſecures & dolabras, vt exciſam aquam, quaſi lapidem, ſine vllo vaſe, aſportent. *Quæ poſtrema tangere Catonem in fragmento Originum, quod apud Nonium eſt, ſcio:* Qui aquarum, vt lignatum, videntur ire. ſecurim atque lorum ferunt, gelum craſſum excidunt, eum loro colligatum auferunt. *De Rheno, opinor, dixit.* [112] SVO CÆLO. *In Taciti Germaniâ:* Mattiaci, ipſo adhuc terræ ſuæ ſolo & cælo acrius animantur. *Sidus autem, Arctoum certum eſt capi.* [113] LATIBVLIS.] *Subterraneis ſuis ſpecubus, quos contra hiemem aperiunt. Tacitus.* [114] HIEMEM SVAM INFERRE.] *Poetica ſunt hæc omnia, & floridè tumentia. Dicit, milites paratos vti occaſione hiemis & glaciei, ac tranſire fluuium: quod antea illi in nos ſolent.*

HAEC tibi apud hoſtes venerario, quid apud milites? quam admirationem, quemadmodum comparaſti! cùm [115] tecum inediam, tecum ferrêt ſitim; cùm in illâ [116] meditatione campeſtri militaribus turmis imperatorium puluerem ſudoremque miſceres, nihil à ceteris niſi robore ac præſtantiâ differens, cùm [117] libero Marte nunc cominus tela librares, nunc [118] vibrata ſuſciperes. alacer virtute militum & lætus, quoties aut caſſidi tuæ aut clypeo grauior ictus incideret: (laudabas quippè ferientes, hortabarisq; vt auderent, & audebant iam;) cùm ſpectator moderatorque ineuntium certamina virorum, arma componeres, tela tentares, ac ſi quod durius accipienti videretur, ipſe vibrares. Quid cùm ſolatium feſſis, [119] ægris opem ferres? Non tibi moris tua [120] inire tentoria, niſi commilitonum antè luſtraſſes, nec requiem corpori, niſi poſt omnes, dare. Hac mihi admiratione dignus Imperator non videretur, ſi inter Fabricios, & Scipiones, & Camillos talis eſſet. tunc enim illum imitationis ardor, ſemperque melior aliquis, accenderet. Poſtquam verò ſtudium armorum [121] à manibus ad oculos, [122] ad voluptatem à labore tranſlatum eſt; poſtquam exercitationibus noſtris non veteranorum aliquis, cui decus, muralis aut ciuica, ſed [123] Græculus magiſter aſſiſtit; quàm magnum eſt vnum ex omnibus [124] patrio more, patriâ virtute lætari, & ſine æmulo ac ſine exemplo ſecum certare, ſecum contendere; ac ſicut imperat ſolus, ſolum ita eſſe qui debeat imperare?

[115] TECVM INEDIAM.] *Præcipit Honorio ita pater Theodoſius, apud Claudianum:*

Inuentis vtare cibis. ſolabere partes
Æquali ſudore tuas.

[116] ME-

[116] MEDITATIONE CAMPESTRI.] *Exercitio in campo, μελέτη. De iſtâ eiuſq. modis, ſcripſi affatim lib.* v. De Militiâ. [117] LIBERO MARTE.] *Sine tui reuerentiâ. cùm quaſi miles in militem eſſes compoſitus.* [118] NVNC VIBRATA.] *Imò* librata. [119] AEGRIS OPEM.] *Ars Imperatoria, valdè ad beniuolentiam parandam. Velleius, de Tiberio:* Per omne belli Pannonici tempus, nemo e militibus, cuiuſcumque gradus, imbecillus fuit, cuius ſalus & valetudo non ita ſuſtentaretur Cæſaris curâ, tamquam diſtractiſſimus ille tantorum operum mole, huic vni negotio vacaret animus. Erat deſiderantibus paratum iunctum vehiculum, lectica eius publicata: cuius vſum cum alij, tum ego ſenſi. Iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc ſolum importatum inſtrumentum balnei, nullius non ſuccurrit valetudini. *At de noſtro Traiano, Dio in Compendio: cuius tamen verba plura & meliora leguntur in Suidâ, iſtac:* Τραϊανὸς ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐν πολέμῳ τετρωμένους ἐθεράπευεν. ἐπιλειπόντων δὲ σφᾶς τῶν ἐπιδέσμων, οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ ἐσθῆτος ἐφείσατο, ἀλλ' εἰς τὰ λαμπάδια αὐτὴν κατέτεμε πᾶσαν: Traianus Princeps milites in prælio vulneratos curabat. cùm autem faſciæ & volumina deficerent, nec ſuæ quidem veſti pepercit, ſed eam totam in ligamenta & fomenta diſcidit. *O factum (quid enim altius poſſim?) verè Traiani! quod tamen & fœmina ſimile, ante eum, vſurparat Agrippina, Germanici vxor. in Tacito:* Sed fœmina ingens animi, munia ducis per eos dies induit, militibuſque, vt quis inops aut ſaucius, veſtem & fomenta dilargita eſt. *Macte & tu, alto patre & patruo, quàm Tiberio digna.* [120] INIRE TENTORIA.] *Auſonius, de Gratiano:* Vidi te circumire tentoria; Satin' ſalue? quærere; tractare vulnera ſauciorum, & vt ſalutiferæ apponerentur medelæ inſtare. [121] A MANIBVS AD OCVLOS.] *Quas manus non in pugnâ, ſed in theatris Circiſq. mouemus. Ibi gladiatores, ibi beſtiarios depugnantes oculis vſurpamus: & in Stadiis, athletas.* [122] AD VOLVPTATEM.] *Siue ob cauſſam iam dictam: ſiue quia tangit gymnaſio, Græcorum ritu vſurpata.* [123] GRÆCVLVS MAGISTER.] *Progymnaſtes, vel aliptes, Græcis item vocibus. Nam* proh facinus *(ait Seneca in iſtâ re)* ne Romanis quidem vitiis laboramus: *nempe in ceromate dedisti & baphe. Enimuerò Plutarchus, etſi Græcus, fatetur* Palæſtram effœminaſſe corpora, & ad mollitiem deduxiſſe ſpecie exercendi. [124] PATRIO MORE.] *Quid ergo? quid à te diſco Plini? Traianum è Romanis aut Italis eſſe? Victoris epitoma hoc etiam dicat, in quâ ſcribitur;* Vlpius Traianus, ex vrbe Tudertinâ. *Atqui* Tuder *in Italia Vmbriâ eſt. Si tamen hoc; quid fiet Dioni, qui diſertè ſcribit,* ὅτι Ἴβηρ ὁ Τραϊανὸς, οὔτε Ἰταλὸς, οὔτε Ἰταλιώτης ἦν: quod Hiſpanus eſſet Traianus, & nec Italus, nec quidem Italicus. *Poteſtne clariùs Hiſpanum aſſerere, & nec Italum, nec Italo patre natum? Et addit:* μηδεὶς πρόσθεν ἀλλοεθνὴς τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος ἐσχήκει: Nemo anteà alienigena & exterus Romanum imperium eſt adeptus. *Et pondus lapidis accedit, quod non amoliare, ſic inſculpti:*

IMP. CÆS. NERVÆ. TRAIANO. AVG. GERMANIC.
DACIC. PARTHIC. PONT. MAX. TR. POT. XV. COS. VI. P. P.
DE. ROMANO. IMPERIO. DE. PATERNA. ET. AVITA
HISP. PATRIA. ET. DE. OMNI. HOMINVM. GENERE. MERITISS.
POPVLARES. PROVINC. AREVATVM. OPTIMO. PRINCIPI.

Et verò origine Hiſpanâ fuiſſe, potremq. talem, nihil ambigo: de ipſo, ſuſpendit me ipſe lapis, dum ſcrutor. Nam nominat Hiſpaniam, paternam & auitam *eius patriam: cur non* eius *ſimpliciter, ſi ibi natus? Conſidera, & momentum hoc eſt ad inclinandum: ſicut & Victor alter* ortum *dicit* Italicâ, *non etiam natum. Sed nec Panegyricus ſatis apertè, qui Theodoſio dictus:* Hæc *(Hiſpania)* Traianum illum, hæc Hadrianum dedit imperio. *Imò ſi ita intellegis datum, vt Hadrianum: profectò origine tantùm Hiſpanus ſit, non etiam natiuitate. Nam ille (in Spartiano) parentes quidem ab Italicâ Hiſpaniæ habuit,* natus tamen Romæ. *Hoc iterùm ſi verum: quid Dionis ſuperior aſſertio, nónne concutitur ab ipſo Dione, qui in Hadriano ſcribit,* πολίτην Τραϊανοῦ, *id eſt,* ciuem & ex eâdem vrbe *fuiſſe? Ergo vterque Romanus. Contrà tamen, liquidò Eutropius, & ex eo Euſebius vt ſolet,* natum Italicæ in Hiſpaniâ: *adfirmant. Diſtrahi me fateor. & quod ad Victorem, parata correctiuncula erat,* ex vrbe Turdetanâ: *etſi lapis tum etiam turbat, qui* Areuates (*Ptolemæo* Areuacas) populares *Traiani facit, aut certè videtur: illi autem in diuerſo Hiſpaniæ tractu, & prope* Cluniam, *in eius meditullio, ponuntur. O in viro tam illuſtri pudendas tenebras! Vbi eſtis Græci Latinique, qui vitam & res huius Principis ſcripſiſtis? ſupra decem fuiſſe ſcio, ſed (ô dolor) fuiſſe. Pergamus in Plinio: qui aut verè Romanum eum habet, aut callidè vbique diſſimulat Hiſpanum fuiſſe.*

NONNE incunabula hæc tibi, Cæſar, & rudimenta, cùm puer admodum [125] Parthicâ lauro gloriam patris augens, nomenque Germanici iam tum mererere? cùm ferociam ſuperbiamque Parthorum ex proximo auditus magno terrore cohiberes, Rhenumque & Euphratem admirationis tuæ famâ coniũgeres? cùm orbem terrarum non pedibus magis, quàm laudibus peragrares, apud eos ſemper maior & clarior, quibus poſteà contigiſſes? & necdum Imperator, necdum dei filius eras. [126] Germaniamque cùm plurimæ gentes, ac propè infinita vaſtitas interiacentis ſoli, [127] tum Pyrenæus, Alpes, immenſique alij montes niſi his compararentur, muniunt dirimuntque. Per hoc omne ſpatium cùm legiones duceres, ſeu potiùs (tanta velocitas erat) raperes: [128] non vehiculum vnquam, nõ equum reſpexiſti. leuis hic, non ſubſidium itineris, ſed decus, & cum ceteris ſubſequebatur: vt cuius nullus tibi vſus, niſi cùm die ſtatiuorum proximum campum alacritate, diſcurſu, puluere attolleres. Initium laboris

mirer,

mirer, an finem? multum eſt quòd perſeueraſti, plus tamẽ quòd non timuiſti, ne perſeuerare non poſſes. Nec dubito quin [129] ille qui te inter illa Germaniæ bella ab Hiſpaniâ vſque, vt validiſſimum præſidium, exciuerat, iners ipſe alieniſque virtutibus tunc quoque inuidus Imperator cùm ope earum indigeret, tantam admirationem tui non ſine quodam timore conceperit: quantam ille genitus Ioue, poſt labores duraque imperia, [130] regi ſuo indomitus ſemper indefeſſuſque referebat, cùm aliis ſuper alias expeditionibus [131] itinere illo dignus inuenireris.

[125] PARTHICA LAVRO.] *Nihil hac de re lêgi: comitem patri fuiſſe, id apparet. Mox velim ſcribi,* augeres. [126] * GERMANIAMQVE.] *Defectum aliquem video, ſed leuem.* [127] TVM PYRENÆVS.] *Itáue Pyrenæus inter Germania terminos? ita, ſed latè illius ſumpta, vt Gallias etiam comprehendat. Nec id nouum eſt: & ſicut* Celtas *eos priſci Græci communiter vocarunt, ſic Latini modò* Germanos, *modò* Gallos *alternant. Plura exempla ſunt: ſed hoc Seneca huc aptiſſimum, Conſolat. ad Heluiam:* Pyrenæus Germanorum tranſitus non inhibuit: *vbi de gentium migratione agit. Ergo Germani in Hiſpaniam? non, quod ſciam: ſed Galli, id eſt Celtæ, à quibus & Celtiberia nomen habet.* [128] NON VEHICVLVM.] *Nota duritiem & perpeſſionem laboris in Principe. de quâ etiam Dio:* Ἐβάδιζε ἀεὶ μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ πεζῇ, τούς τε ποταμοὺς, ὅσους γε ἐκείνους, πεζῇ διέβαινε: Pedibus ibat, iuxta ac totus exercitus: & quoſcumque fluuios illi, etiam ipſe pedeſter tranſibat. *At Velleius in Tiberij laudibus ponit, quòd* ſolus ſemper equo vectus ſit, *in bello Germanico: quo colore aut cauſâ? Quòd molliores Principes vehiculo ſemper aut lecticâ, & durior eſt equus. Suetonius de Domitiano:* In expeditione & agmine, equo rariùs, lecticâ aſſiduè vectus eſt. *Neque omnes ſanè Traiani fuerunt. cuius factum ore qui ſubſannat, animo miretur.* [129] ILLE QVI TE.] *Domitianus, dum bella parum proſpera cum variis Germaniæ gentibus habet. Sed accitum ait,* ab Hiſpaniâ. *Vnde nunc ergo, aut quare, illic? Exiſtimo poſt Conſulatum (quem geſſit ſub Domitiano, anno* DCCCXLIII.*) miſſum in Hiſpaniæ aliquam partem, vt præſideret. Illinc nunc cum legionibus excitum.* [130] REGI SVO.] *Euryſthæo, qui illa imperabat.* [131] ITINERE ILLO.] *Tam longo, difficili. Sed magis arridet, quod libri alij,* munere alio *habent. Per munera & Præfecturas, quas ſuſtinebas, gerendo probabas te aliis maioribuſq. ſufficere.*

TRIBVNVS verò, diſiunctiſſimas terras, [132] teneris adhuc annis, viri firmitate luſtraſti: iamtunc [133] præmonente fortunâ, vt diu penitùs perdiſceres, quæ mox præcipere deberes. Neque enim proſpexiſſe caſtra; breuemque militiam quaſi tranſiſſe contentus: ita egiſti tribunum, vt eſſe ſtatim dux poſſes, nihilque diſcendum haberes tempore docendi. Cognouiſti [134] per ſtipendia decem [135] mores gentium, [136] regionum ſitus, opportunitates locorum, & diuerſam [137] aquarum cœlique temperiem, vt patrios fontes patriumque ſidus, ferre conſueuiſti. Quoties equos, quoties emerita arma mutaſti? Veniet ergo tempus quo poſteri viſere, viſendumque tradere minoribus ſuis geſtient, quis ſudores tuos hauſerit [138] campus, quæ [139] refectiones tuas arbores, quæ [140] ſomnum ſaxa prætexerint, quod denique tectum [141] magnus hoſpes [142] impleueris: vt tunc ipſi tibi ingentium ducum ſacra veſtigia, iiſdem in locis, monſtrabantur. Verùm hæc olim in præſentia quidem, quiſquis paulò vetuſtior miles, hic te commilitone cenſetur. quotus enim quiſque, cuius tu non antè commilito, quàm Imperator? Inde eſt, quòd [143] propè omnes nomine appellas; quòd ſingulorum fortia facta commemoras: nec habent [144] adnumeranda tibi pro rep. vulnera, quibus ſtatim laudator & teſtis contigiſti.

[132] TENERIS ADHVC ANNIS.] *Nam Tribuni, illo æuo, adoleſcentes fiebant. Hadrianus demùm inſtituit,* neminem Tribunum, niſi plenâ barbâ, fieri. *Spartianus.* [133] PRÆMONENTE FORTVNA.] *Lego,* præmuniente, *vel,* præmoliente. *Nam Deus, inquit, iamtunc diſpoſuit & præſtruxit, vt adoleſcens diſceres, quæ exercenda aut iubenda Princeps haberes.* [134] PER STIPENDIA DECEM.] *Totius militiæ? non puto, ſed Tribunatus. Nam ſi puer* admodum *(ita Plinius) militiæ Parthicæ interfuit, ſi* à teneris annis Tribunus militum; *ſi denique anno* XLII. *ad imperium venit: quomodo probabile, decem tantùm annos militaſſe? At Polybius ita de Equitibus. Scimus: ſed hoc quoque, licuiſſe & receptum fuiſſe, vt vltrà. & denique hoc æuo, illa Polybiana in obliuionem & ſitum obiiſſe.* [135] MORES GENTIVM.] *Cum illo Vlyſſe,*

——— Ὃς μάλα πολλὰ
Πλάγχθη: ——— &c.
Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω:
———qui per ſola multa
Iactatus: ———
Multorumq; hominũ mores atq; opida nouit.

Caſſiodorus: Interdum expedit patriam negligere, vt ſapientiam quis poſſit acquirere. Vlyſſes Ithacus niſi hoc feciſſet, in laboribus *(ſcribe,* latibus) propriis forſitan latuiſſet. [136] REGIONVM SITVS.] *Quod vtiliſſimum futuro Duci. Plutarchum in Philopœmene vide.* [137] AQVARVM CÆLIQVE.] *Cur de aquis? quia Romani milites aquam aceto mixto, vulgò bibebant.* [138] CAMPVS.] *In quo te exercuiſti.* [139] REFECTIONES TVAS ARBORES.] *Pro ruſtico & militari item ritu, qui cibos capiebant,*

Propter aquæ riuos, ſub ramis arboris altæ.

[140] SOMNVM SAXA.] *Credemúſne? credamus, & res eſt: duces militeſq. olim, non in culcitis, ſed in*

terrâ

terrâ aut gramine, & (vt magnum) in antro aut ſpecu, ſaxo impendente ac tegente, dormiſſe. Marius in Salluſtio: At illa multo optima edoctus ſum, hiemem & æſtatem iuxta pati, humi requieſcere. [141] MAGNVS HOSPE.] *Claudianus:*

——ſtat pallidus hoſpite magno Paſtor.

[142] IMPLEVERIS.] *Aut magnitudine (nam & corpore talis) aut certè maieſtate.* [143] PROPE OMNES NOMINE APPELLAS.] *Mirum, tam hercules quàm in Cyro, qui milites in numeroſo exercitu omnes nomine compellaſſe dicitur. Sed hoc ſtudium in togâ & militiâ Romanis, hac comitate erga inferiores vti, & ſic deuincire. Mox infrà.* [144] ADNVMERANDA TIBI.] *Non opus recenſeant, aut ſuggerant: cùm tu pleriſque factis præclaris interfueris. His rebus effectum, vt milites vnicè amarent Traianum*, neque vmquam (*Dioni ſcriptum*) contemptus aut ſeditio cum militaris exceperit.

SED tanto magis prædicanda [145] moderatio tua, quòd innutritus bellicis laudibus pacem amas: nec quia vel pater tibi triumphalis, vel adoptionis tuæ die dicata Capitolino Ioui laurus, idcircò ex occaſione omni quæris triumphos. Non times bella, nec prouocas. Magnum eſt, Imperator Auguſte, magnum eſt, ſtare in Danubij ripâ, ſi tranſeas, certum triumphi, nec decertare cupere cum recuſantibus: quorum alterum fortitudine, alterum moderatione efficitur. Nam vt ipſe nolis pugnare, moderatio; fortitudo tua præſtat, vt neque hoſtes tui velint. Accipiet ergo aliquando Capitolium, [146] non inaneis currus, nec falſæ [147] ſimulacra victoriæ, [148] ſed Imperatore veram ac ſolidam gloriam reportante, pacem, tranquillitatem, & tam confeſſa hoſtium obſequia, vt vincendus nemo fuerit. Pulchrius hoc omnibus triumphis. neq; enim vnquam, niſi ex contemptu imperij noſtri factum eſt, vt vinceremus. Quòd ſi quis [149] barbarus rex eò inſolentiæ furoriſque proceſſerit, vt iram tuam indignationemque mereatur; næ ille, ſiue interfuſo mari, ſeu fluminibus immenſis, ſeu [150] præcipiti monte defenditur, omnia hæc tam prona tamque cedentia virtutibus tuis ſentiet, vt ſubſediſſe montes, flumina exaruiſſe, [151] interceptum mare, illataſque ſibi non claſſes noſtras, ſed [152] terras ipſas arbitretur. Videor iam cernere non ſpoliis prouinciarum, & [153] extorto ſociis auro, ſed hoſtilibus armis, captorumque [154] regum catenis, triumphum grauem. Videor ingentia ducum nomina, [155] nec indecora nominibus corpora noſcitare. Videor intueri immanibus auſis barbarorum [156] onuſta fercula, & ſua quemque facta [157] vinctis manibus ſequentem; mox ipſum te ſublimem, inſtantemque curru domitarum gentium tergo; ante currum autem clypeos, quos ipſe perfoderis. Nec tibi opima defuerint, ſi quis regum venire in manus audeat; nec modò telorum tuorum, ſed etiam oculorum, minarumque conſpectum toto campo, totoque exercitu oppoſito, perhorreſcat. Meruiſti [158] proximâ moderatione, vt quandocunque te vel inferre, vel propulſare bellum coëgerit imperij dignitas, non ideò viciſſe videaris, vt triumphares, ſed triumphare, quia viceris.

[145] MODERATIO TVA.] *Item Dioni laudata.* Ἐς δὲ φιλοπόλεμος μὲν ἦν, ἀλλὰ τῇ τε κατορθώσει, καὶ τῷ ἐχθίστου μὲν καθαιρεῖσθαι, τὸ οἰκεῖον δὲ αὔξεσθαι ἠρκεῖτο: Etſi autem militaris gloriæ cupidus erat, tamen victoriâ contentus, & hoſtes depreſſiſſe, ſocios ſubleuaſſe, ſatis habebat. [146] NON INANEIS CVRRVS.] *Iterùm hæc in Domitianum.* Inanes *autem, ſpoliis vacuos. Propertius:*

Quâ videam ſpoliis onerato Cæſaris axe,
Ad vulgi plauſus ſæpè reſiſtere equos.

Poſſis & vniuersè referre ad currus, qui cum ſpoliis ſolent præire, grandi numero. Vide Plutarchum in Aemilio. [147] SIMVLACRA VICTORIÆ.] *Imagines & iconiſmi pugnarum, quæ in ferculis.* [148] SED IMPERATORE.] *Malim,* Imperatorem, *& mox,* reportantem, *diſtinctiunculis mutatis leuiter.*

[149] BARBARVS REX.] *Decebalus, cum quo bellum iam in opinione, & anno ſequenti incohatum.*

[150] PRÆCIPITI MONTE.] *Hoc quoque ad ipſum. Nam Dacia montana, & ibi in prærupto arces. Dio Caſſius:* Ὁ δὲ Τραϊανὸς ὄρη τε ἀποτετειχισμένα ἔλαβε: Traianus montes (*Dacorum*) emunitos cepit. *Et Statius:*

Quæq; ſuum Dacis donat clementia montem.

[151] INTERCEPTVM.] *E medio ſublatum.* [152] TERRAS IPSAS.] *Quaſi Italia iam (exempli cauſâ) contigua Africa aut Illyrico eſſet.* [153] EXTORTO SOCIIS AVRO.] *Omnia in Domitianum. Aurum porrò* Coronarium *intellegit, quod prætextu victoriæ acerbè exigebant, nec vt collationem (ita olim) ſed vt tributum. Vide me in* Admirandis, *lib.* II.

[154] REGVM CATENIS.] *Sollenne, ad pompam & ſpeciem. Ouidius:*

Vinclaque captiua reges ceruice gerentes,
Ante coronatos ire videbis equos.

Albinouanus Pedo:

Aſpiciam regum liuentia colla catenis,
Duraque per ſæuas vincula nexa manus.

Vopiſcus Aureliano: Incedebat etiam Zenobia gemmis ornata, catenis aureis, quas alij ſuſtentabant. *Adeò graues ſcilicet catenæ iſtæ, vt ſupportandæ eſſent. Vetus planè mos, & Dionyſius in triumpho T. Quinctij Cincinnati:* Τόν τε ἡγεμόνα τῶν πολεμίων, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιφανεῖς ἄνδρας, ἁλύσεσι δεδεμένους ἦγε: Ducem hoſtium, aliosque illuſtrium, catenis vinctos ante ſe egit. [155] NEC INDECORA CORPORA.] *Nomina magna, & in famâ omnium, & corpora item magna reſpondebant. An nomina magna, longa & polyſyllaba? vt* Decebalus, *& talia*

Barbarorum. [156] ONVSTA FERCVLA.] *Id eſt, in ipſis ferculis expreſſa facinora audaciâ Barbarorum. Nam ibi flumina, vrbes, pugnæ, quidquid ſingulare, populo oſtendebatur. Tacitus* II. *Annal. de Germanici triumpho:* Vecta ſpolia, captiui, ſimulacra montium, fluminum, prælíorum. *Propertius:*

• —— Et titulis opida capta legam.

Claudianus:

Hi famulos traherent reges, hi facta metallis
Opida, vel montes, captiuaque flumina ferrent.

Metallis *ait facta, id eſt auro vel argento, ſed & ebore, citro, aut ſi quid aliud carum vel rarum. Vide Suetonium Iulij c.* XXXVII. *Dionem* XLIII. *qui hæc* Fercula Πομπεῖα *vertit, iiſq; imponit ἀγγελτίνας,* factorum imagines: *ſed ante omnes Ioſephum, in Iudaico triumpho, qui* Pegmata *ea dicit.* [147] VINCTIS MANIBVS SEQVENTEM.] *Nota morem triumphalem. Facta ipſa in ferculis, auctores præcipui eorum iuxta ea ſequebantur. Aut etiam in ipſo ferculo impoſiti, ſublimes ita monſtrabantur. Ioſephus clarè:* Τέτακτο δὲ ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν πηγμάτων ὁ τῆς ἁλισκομένης πόλεως στρατηγός: Impoſitus erat in vnoquoque pegmatum dux vrbis captæ. *Seneca, De vitâ beatâ.* In alienum imponar ferculum, exornaturus victoris feri pompam. *Propertius:* Et ſubter captos arma ſedere duces. *Nam habitu ita mæſto & ſupplice repræſentabantur.* [158] PROXIMA MODERATIONE.] *Cùm ad Danubium ſederes, certus victoriæ, ſi tranſiſſes.*

ALIVD ex alio mihi occurrit. quàm ſpecioſum eſt enim, quòd diſciplinam caſtrorum lapſam extinctamque refouiſti, depulſo prioris ſæculi malo, inertiâ & contumaciâ, & [159] dedignatione parendi? Tutum eſt reuerentiam, tutum caritatem mereri: nec ducum quiſquam, [160] aut non amari à militibus, aut amari timet. & inde offenſæ gratiæque pariter ſecuri, [161] inſtant operibus, [162] adſunt exercitationibus, arma, [163] mœnia, viros aptant. Quippe non is Princeps, qui ſibi imminere, ſibi intédi putet, quod in hoſtes paretur: quæ perſuaſio fuit illorum, qui hoſtilia cùm facerent, timebant. Eodem ergo tempore militaria ſtudia, nec animos modò, ſed & corpora ipſa langueſcere, gladios etiam in curiâ hebetari retundiq; gaudebant. Duces porrò noſtri, non tam regum exterorum, quàm ſuorum [164] Principum inſidias, nec tam hoſtiũ, quàm commilitonum manus ferrumque metuebant. Eſt hæc natura ſideribus, vt parua & exilia validiorum exortus obſcuret: ſimiliter Imperatoris aduentu [165] Legatorum dignitas inumbratur. Tu tamen maior omnibus quidem eras, ſed ſine vllius diminutione maior: eandem auctoritatem præſente te quiſque, quam abſente retinebat: quin etiam pleriſque ex eo reuerentia acceſſerat, quòd tu quoque illos reuerebare. Itaque perinde ſummis atque infimis carus, ſic Imperatorem commilitonemque [166] miſcueras, vt ſtudium omnium laboremque, & tanquam exactor intenderes, & tanquam particeps ſociuſque releuares. Felices illos, quorum fides & induſtria, non per internuncios & interpretes, ſed ab ipſo te, nec auribus tuis, ſed oculis probabantur! Conſecuti ſunt, vt abſens quoq; de abſentibus, nemini magis, quàm tibi crederes.

[159] DEDIGNATIONE PARENDI.] *Quod malum ipſi Principes augebant, quibus nec gratum, nimis audientes Ducibus milites eſſe. Imò nec tutum erat, vt addit, reuerentiam mereri.* [160] AVT NON AMARI.] *Acutè. Securi duces nunc, inquit, vel in odio militum, vel in amore. Cur in odio? quia delatoribus non apud te locus. In amore? quia nec tuæ virtuti ab alienâ times.* [161] INSTANT OPERIBVS.] *Quæ res odia gignere ſolet, ſi duces rigidi operum & munium exactores; præſertim æuo & militiâ iam molliore. At ſub Traiano faciebant, diſciplinam & morem veterem inſtaurantes.*

[162] ADSVNT EXERCITATIONIBVS.] *Nam & ea ſub Tyrannis omiſſa, aut remiſſa; cùm ſegnitia pro ſapientiâ eſſet.* [163] MOENIA.] *Caſtrorum, aut vrbium in limitibus. An* munia *placet legi? Inde* Munifices *milites, qui facere ea cogebantur;* Immunes, *qui exempti. Nam quod vir doctus* armamenta *iunctim hîc legit, cui docto probabit?*

[164] PRINCIPVM INSIDIAS.] *Qui vel per calumnias in Senatu, vel per ſubmiſſos percuſſores in caſtris tollebant. Ideò ſubiungit,* commilitonum manus timuiſſe: *& eſt in Tacito, de ſublato Cincô, ſtruente Domitiano, exemplum. Quid, quòd ipſe Agricola veneno ſublatus a ſuſpicioſo atque inuido Principe putabatur? At Traianus noſter liber puruſq; horum ſcelerum. qui, vt Dio ait,* οὔτε ἐφθόνει, οὔτε καθῄρει τινά, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντας τοὺς ἀγαθοὺς ἐτίμα καὶ ἐμεγάλυνε: neque inuidit cuiquam, neque occidit, ſed planè omnes bonos & honeſtabat, & dignitate augebat. [165] LEGATORVM.] *Hic* Conſulares *intellegit, & prouinciis copiiſque præfectos. Nam* Legati *iſto æuo duplices:* Conſulares, *iam dicti, loco Præſidum; &* Prætorij, *minores, qui ſub illis, ſingulis legionibus Præfecti. Sunt iſta ab ordinatione Auguſti, quæ Dioni optimè expreſſa in Oratione Mæcenatis, lib.* LII. [166] MISCVERAS.] *Auctoritate, & comitate. tum etiam, quod exigebas opera ſine exercitia, & idem obibas.*

IAM te ciuiũ deſideria reuocabant, amorem q; caſtrorum ſuperabat caritas patriæ. Iter inde placidum ac modeſtum, vt planè à pace redeuntis. Nec verò ego in laudibus tuis ponam, quòd aduentum tuum [167] non pater quiſquam, non maritus expauit. affectata aliis caſtitas, [168] tibi ingenita & innata, interque ca[169] quæ imputare non poſſis. Nullus in [170] exigendis vehiculis tumul-

tumultus, nullum circa hoſpitia faſtidium; [171] annona, quæ ceteris. Ad hoc comitatus [172] accinctus, & parens. diceres magnum aliquem ducem, ac te potiſſimùm, ad exercitus ire: adeò nihil aut certè parum intererat, inter Imperatorem factum, & futurum. Quàm diſſimilis nuper alterius Principis tranſitus? ſi tamen tranſitus ille, non populatio fuit, cùm [173] abactus hoſpitum exerceret, omniaque dextrâ læuaque peruſta & attrita, vt ſi [174] vis aliqua, vel ipſi illi Barbari, [175] quos fugiebat, inciderent. perſuadendum prouinciis erat illud iter Domitiani fuiſſe, non Principis. Itaque non tam pro tuâ gloriâ, quàm pro vtilitate communi, [176] edicto ſubiecisti, quid in vtrumque veſtrûm eſſet impenſum. Adſueſcat Imperator cum imperio calculum ponere; ſic exeat, ſic redeat, tanquam rationem redditurus; edicat quid abſumpſerit. ita fiet vt non abſumat, quod pudeat edicere. Præterea futuri Principes velint nolint, ſciant [177] tanti tuum conſtat: propoſitiſque duobus exemplis, meminerint perinde coniecturam de moribus ſuis homines eſſe facturos, prout hoc vel illud elegerint. Nónne his tot tantiſque meritis, nouos aliquos honores, nouos titulos, merebare? At tu etiam nomen Patris patriæ recuſabas. Quàm longa nobis cum modeſtiâ tuâ pugna? quàm tardè vicimus? Nomen illud quod [178] alij primo ſtatim principatus die vt Imperatoris & Cæſaris receperunt, tu vſque eò distuliſti, donec tu quoque beneficiorum tuorum parciſſimus æſtimator, iam te mereri fatereris. Itaque ſoli omnium contigit tibi, vt Pater patriæ eſſes, antè quàm fieres. eras enim in animis, in iudiciis noſtris, nec publicæ pietatis intererat quid vocarere; niſi quòd ingrata ſibi videbatur, ſi te Imperatorem potiùs vocaret & Cæſarem, cùm patrem experiretur. Quod quidem nomen quâ benignitate, quâ indulgentiâ exerces? vt cum ciuibus tuis, quaſi cum liberis parens, viuis? Vt reuerſus Imperator, qui priuatus exieras, [179] agnoſcis, agnoſceris? eoſdem nos, eundem te putas, par omnibus, & hoc tantum ceteris maior, quò melior.

[167] NON PATER.] *Qui filiæ ſuæ timeret:* NON MARITVS: *qui vxori.* [168] CASTITAS TIBI INGENITA.] *Excipe, quòd* περὶ μειράκια ἐπτοῆσθαι, *vt ait ille:* circa puerorum amores hæſit. [169] QVÆ IMPVTARE NON POSSIS.] *Vt benè facto, aut virtutes. Vix enim iudicio vſurpas, ſed natura inſtinctu.* [170] EXIGENDIS VEHICVLIS.] *Quæ etſi publica per vias diſpoſita: non tamen comitatus Principis ſufficiebant. Erat itaque Palatinum munus in hanc rem, vt in lapide:* M. VLPIVS. AVG. L. CRESCENS. AB. VEHICVLIS: *fueritque profectò huius Vlpij Traiani. Eſt & in Neruæ nummis inſcriptio:* VEHICVLATIONE. ITALIÆ. REMISSA. *ſed ea ad publicum curſum ſpectat, cuius onus in ſe tranſtulit (quod ad Italiam attinet) Princeps.* [171] ANNONA, QVÆ CETERIS.] *Spartianus in Hadriano:* Libenter cibis caſtrenſibus in propatulo vtebatur, hoc eſt, larido, caſeo, poſca, exemplo Scipionis Æmiliani, & Metelli, & auctoris ſui Traiani. *Auctorem vocat, quia Hadrianum Principem fecit, & quaſi condidit: ipſe eius (vt hodie loquimur) creatura.* [172] ACCINCTVS.] *Metaphora. non fluens aut ſolutus, verè adſtrictus, & vt milites tuos decebat.* [173] ABACTVS HOSPITVM.] *Quomodo? hoſpites abegit, an res atque animantes eorum? fortaſſe & ſeruos, aut liberos, hoſtilem in morem.* [174] VIS ALIQVA.] *Hoſtilis, an & caleſtis?* [175] QVOS FVGIEBAT.] *Adde quæ ſuprà, de falſis eius victoriis. Acerbè enim & hæc in Domitianum, totâ hac oratione materiem ictibus Plinianis, & ſagittis ſcopum.* [176] EDICTO SVBIECISTI.] *Quod edictum reuerſus propoſuit in publico, de hoſtibus pacatis, limite defenſo: & denique in imo* (hoc eſt, ſubiecisti) *de impendiis viæ.* [177] TANTI TVVM.] *Rectum eſt, nec patienter audio qui canantur, tanti iter tuum. Quis finis Criticæ pruriginis? Rectum & clarum eſt, vt dixi. ſciant, inquit, poſteri, tanti tuum iter conſtitiſſe; tanti, alterius.* [178] ALII PRIMO STATIM.] *Non omnes, ne hoc perſuaſurum te puta, Plini. Nam nec Auguſtus quidem, niſi ſerò recepit, & Tiberius oblatum, per modeſtiam diſtulit; Nero, per ætatem. quæ ſingula in Suetonio ita leges. Quin tamen plerique alij ſtatim, non imus negatum, aut Plinio hoc ereptum. An non tamen Capitolinus, qui ſic in Pertinace?* Primus ſane omnium, eâ die qua Auguſtus eſt appellatus, etiam Patris patriæ nomen recepit. *Apertè, vt videtur, & noſtri* * φιλαρχαῖοι *hic obhærent. Expediam, faucete. Aio tantum locum & concipiendum aliter, & ordinandum, hoc modo:* Eadem die quâ Auguſtus eſt appellatus, & Flauia Titiana eius vxor Auguſta eſt appellata, eis horis quibus ille in Capitolio vota ſoluebat: prima ſane omnium eâ die, quâ Auguſtus eſt appellatus. Etiam Patris patriæ nomen recepit. *Quàm leui aut nullâ mutatiunculâ, ſententiam totam mutamus? & verè, quamuis audacter dico. Non de Auguſto, ſed Auguſtâ hoc adfirmo, primam eodem die hoc nomen ſumpſiſſe, quo & maritus. Examina priorem hiſtoriam, ita reperies. Liuia illa, poſt mortem denique mariti,* teſtamento in nomen Auguſtæ adſumpta: *quod Tacitus & Dio adfirmant. Agrippina Claudij, longulè poſt nuptias* augetur cognomento Auguſtæ: *Tacitus. & Domitianus ille ſuperbus, tamen ſuam* altero denique anno conſalutauit Auguſtam: *Suetonius. Antoninus Pius, aliquamdiu poſt imperium,* Fauſtinam Auguſtam appellari à Senatu permiſit. *Notes igitur hoc poſteà, & ferè à Senatu factum. neque aliud Capitolinus voluit, quàm hunc gratificandi ſtudio properum, dum Pertinax in Capitolio eſt, eum titulum accenſuiſſe vxori.*

* Amatores antiquitatum.

vxori. [179] AGNOSCIS, AGNOSCERIS.] *Nihil in faſtum mutatus, camiter appellas, ſalutas ciues, & ab iis viciſſim idem ille agnaſceris, quod ad mores. Imperium acceſſit, madeſtia non abſceſſit.*

Ac primùm, [180] quid dies ille, quo exſpectatus deſideratuſque vrbem tuam ingreſſus es? Iam hoc ipſum, quòd ingreſſus es, quàm mirum lætumque? nam priores inuehi, & importari ſolebant. non dico quadriiugo curru, & albéribus equis, ſed [181] humeris hominum, quod arrogantius erat. Tu ſolâ corporis proceritate elatior aliis & excelſior, non de patientiâ noſtrâ quendam triumphum, ſed de ſuperbiâ Principum egiſti. Ergo non ætas quenquam, non valetudo, non ſexus retardauit, quo minùs oculos inſolito ſpectaculo impleret. Te paruuli noſcere, oſtentare iuuenes, mirari ſenes. ægri quoque neglecto medentium imperio, ad conſpectum tui, quaſi ad ſalutem ſanitatemque prorepere. Inde alij ſe ſatis vixiſſe te viſo, te recepto; alij, nunc magis eſſe viuendum, prædicabant. Feminas etiam tunc [182] fecunditatis ſuæ maxima voluptas ſubiit, cùm cernerent cui Principi ciues, cui Imperatori milites peperiſſent. Videres [183] referta tecta, ac laborantia, ac ne eum quidem vacantem locum, qui non niſi [184] ſuſpenſum & inſtabile veſtigium caperet; oppleras vndique vias, anguſtumque tramitem relictum tibi; alacrem hinc atque inde populum, vbique par gaudium paremque clamorem. Tam æqualis ab omnibus ex aduentu tuo lætitia percepta eſt, quàm [185] omnibus veniſti: quæ tamen ipſa cum ingreſſu tuo creuit, ac prope [186] in ſingulos gradus adaucta eſt. Gratum erat cunctis, quòd [187] Senatum oſculo exciperes, vt [188] dimiſſus oſculo fueras. gratum, quòd [189] equeſtris ordinis decora honore nominum, [190] ſine monitore, ſignares. gratum, quòd tantum non vltrò clientibus ſalutatis, quaſdam familiaritatis notas adderes. [191] gratius tamen, quòd ſenſim & placidè, & quantum [192] reſpectantium turba pateretur, incederes: quòd occurſantium populus te quoque, te imò [193] maximè aſtaret; quòd primo ſtatim die latus tuum crederes omnibus. Neque enim ſtipatus ſatellitum manu, ſed circumfuſus vndique nunc Senatus, nunc equeſtris ordinis flore, prout alterutrum frequentiæ genus inualuiſſet, [194] ſilentes quietoſque lictores tuos ſubſequebare. nam [195] milites [196] nihil à plebe habitu, tranquillitate, modeſtiâ differebant.

[180] QVI DIES.] *Quem votis aduocat Martialis lib. x. epigr.* VI. *&* VII. [181] HVMERIS HOMINVM.] *Succollati in lecticis. Imitatur Pacatus, in Theodoſianâ laude, vt pleroſque eminentiores (ſemel monitum eſto) locos:* Quin ſi quando in lucem venire, & diem ferre potuiſſent, lecticis thenſiſque ſubuecti, & denſiſſimâ ſuprà circumque cooperti virorum armorumque teſtudine, ſenſim atque ad numerum mouebantur: *& plura, ſodes, adde vel cum Plinianis argutiis & Venere certantia. Porrò à noſtro Domitianum præcipuè tangi, certum eſt.*

[182] FECVNDITATIS SVÆ.] *Seneca, de felicitate ſub bono Principe:* Tollere filios cupiunt, & publicis malis indicta ſterilitas recluditur. [183] REFERTA TECTA.] *Suprema ædium partes, vicina tectis. An & ipſa tecta propriè capis, quæ plana & conſtrata ſæpè alim, ideoq́ apta inſiſti? Claudianus, Stiliconis ingreſſu:*

Nónne vides, & plebe vias, & tecta latere
Matribus?

Iterùm, in Honarij:

——quantum licuit conſurgere tectis
Vna replet turbæ facies, vndare videres
Ima viris, altas effulgere matribus ædes.

Itaque altiora ædium feminis, in his ſpectaculis, dicata: vt & in theatris. [184] SVSPENSVM ET INSTABILE.] *Vt in ſuggrundiis aut proiecturis parietum.* [185] OMNIBVS VENISTI.] *Nempe, æqualiter veniſti. cuique ordini bonus, & benignus.*

[186] IN SINGVLOS GRADVS.] *Tuas, nec aliter acceperis. Te procedente, magis magiſq́ ipſe placuiſti, & ſpectantium lætitia auxit. Nam ſemper aliqui radij virtutis aut comitatis ſparſi.* [187] SENATVM OSCVLO.] *Pacatus, de Theodoſio:* Ille cohoneſtatus affatu, ille menſâ beatus, ille oſculo conſecratus eſt. *Et digniores igitur aſcula ſolent excipere: etſi praui aut ſuperbi Principes faſtidierunt. De Caligulâ Dio:* Paucissimos oſculatus eſt, pleriſque autem, etiam Senatorum, vel manum vel pedem præbuit oſculandum. *De Nerone, Tranquillus:* Neque adueniens, neque proficiſcens, quemquam oſculo impertiuit. *Quid Domitianus? ille, necdum Princeps,* Cænidi patris concubinæ, oſculum, vt ſolet, offerenti, manum præbuit. *Cogita, quid in Principatu. Nempe his talibus illud, apud Arrianum (lib.* IV. *rerum Alexandri) inſederat:* Τοῖς μὲν ἀνθρώποις φιλεῖσθαι πρὸς τῶν ἀσπαζομένων. τὸ θεῖον δὲ ἄνω που ἱδρυμένον, καὶ οὐδὲ ψαῦσαι αὐτοῦ θέμις, ἐπὶ τῷδε ἄρα τῇ προσκυνήσει γεραίρεσθαι). Hominibus oſculum a ſalutantibus dari; at numina in alto poſita, quia contingere non licet, adoratione coli. *Et iſti profectò inter numina ſe cenſebant. De toto ritu pluſcula ego* II. *Electorum, ſuo capite.* [188] DIMISSVS OSCVLO.] *Adhuc illis par, & pro communi more.*

[189] EQVESTRIS ORDINIS DECORA.] *Nota non verò totum ordinem (multa in eo millia) ſed decora & apices. Et ſatis mirum de Nerone ſcribi, à Tranquilla:* Omnes ordines ſubinde, ac memoriter ſalutauit. *Tréſne omnes ordines? populum, equitem, Senatum? infinitū ſit, & nulla memoria fecerit. Sine cautlo igitur aut calumniâ acceperis,* Omnes, *quaſi eſſet, ſingulos ordines, cùm res ferret, ſalutauit: aut vt expreſſiùs dicam, omnes quidem ordines, ſed non cos in ordinibus. Mens eſt, nec plebem quidem in ſalutationibus omiſſam. Sed vel ſic magna & rara memoria.*

qua

qua in Auguſto etiam laudabilis, quòd patres in curiâ ſalutauerit, ſedentes, & quidem nominatim ſingulos, nullo ſubmonente. *Ita Suetonius de illo: ſed* Patres *tantùm, qui ad* ſexcentos tunc, *aut circà. Luſi igitur aliquando in priore loca, & tentoni.* Omnes S. ordine ſubinde. *quod eſſet, omnes Senatores, & ordine vti ſedebant, Auguſti exempla. Sed, vt dixi, luſi. ipſius Traiani nónne inſigne exemplum,* qui omnes prope milites nomine appellabat? *ita ſuprà noſter.* [190] SINE MONITORE.] *Nomenclatore, qui inter neceſſaria officia claris olim viris apparebat.* [191] GRATIVS QVOD SENSIM.] *Similes affectus aperit Panegyriſtes Conſtantini:* Felices, qui te propius aſpicerent, longiùs poſiti nominabant; quos præterieras, loci quem occupauerant, pœnitebat. *Et ſtatim:* Auſi etiam quidam vt reſiſteres poſcere, & pueri tam citò acceſſiſſe palatium: *& plura.* [192] RESPECTANTIVM TVRBA.] *Qui te antecedebant, per officij ſpeciem. ſed & ij cupidi videndi, identidem reſpectabant, &, vt ſolet, gradum ſuum tuumq́ue vna, tardabant.* [193] MAXIME ADSTARET.] *Adſiſteret in propinquo. Nam deſcribit cupidè & improbè accurſantes, qui propinqui gradum tunc firmabant, & vtrimque Principi imminebant.* [194] SILENTES QVIETOSQVE.] *Duo lictorum officia: Clamore & Virgâ monebant, aut ſubmouebant. De illo, infrà etiam:* Sollennis ille lictorum & prænuncius clamor. *Quid prænunciant? Conſulem aut magiſtratum venire, ſollenni verbo,* Animaduertite. *De virgâ, quâ pellebant aut pulſabant, Panegyricus Theodoſio:* Tum longe populus abigebatur, nec otioſa viatoris manus plebem verbere abigebat. *Plura in* 1. *Electorum, Capite* De Lictoribus. [195] NAM MILITES.] *Ii quoque ſtipabant Principem, & ferociter ſolent ſubmouere. Non fecit Traianus: nec Pertinax quidem, de quo Herodianus:* Ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας παύσασθαι τῆς εἰς τοὺς δήμους ὕβρεως, καὶ μήτε παίειν τινὰ τῶν παριόντων: Milites iuſſit abſtinere ab omni contumeliâ in populum, & nec pulſare aliquem adeuntem. [196] NIHIL A PLEBE HABITV.] *Quiáne togati erant? Capitolinus in M. Antonino:* In Italiam veniens togam & ipſe ſumpſit, & togatos iuſſit eſſe milites: nec vnquam ſagati fuerunt ſub eo. *Quod honori Italiæ & vrbi datum. in quô ipſa cuſtodia Principis togata. Tacitus:* Nec vna cohors togata defendit nunc Galbam, ſed detinet.

VBI verò cœpiſti [197] Capitolium aſcendere, quàm læta omnibus adoptionis tuæ recordatio? quàm peculiare gaudium eorum, qui te primi eodem loco ſalutauerant Imperatorem? quin etiam deum ipſum tunc præcipuam voluptatem operis ſui percepiſſe crediderim. Vt quidem [198] iiſdem veſtigiis inſtitiſti, quibus parens tuus ingens illud deorum prolaturus arcanum, quæ circumſtantium gaudia? [199] quàm recens clamor? quàm ſimilis illi dies, qui hũc genuit diem? vt plena altaribus, [200] auguſta victimis cuncta? vt [201] in vnius ſalutem collata omnium vota? cùm ſibi ſe ac liberis ſuis

intelligerent precari, quæ pro te precarentur. Inde tu in Palatium quidem, ſed eo vultu, ſed eâ moderatione, vt ſi priuatam domum peteres: ceteri ad penates ſuos quiſque, iteraturus gaudij fidem, vbi nulla neceſſitas gaudendi eſt. Oneraſſet alium huiuſmodi introitus, tu quotidie admirabilior & melior: talis denique, quales alij Principes futuros ſe tantùm pollicentur. Solum ergo te commendat augetq́ue temporis ſpatium. iunxiſti enim ac miſcuiſti [202] res diuerſiſſimas, [203] ſecuritatem olim imperantis, & incipientis pudorem. Non tu ciuium amplexus [204] ad pedes tuos deprimis, nec oſculum [205] manu reddis. manet Imperatori [206] quæ prior humanitas, dexteræ verecundia. Incedebas pedibus? incedis. lætabaris labore? lætaris. [207] eademq́ue omnia illa circa te, nihil ipſo te fortuna mutauit. Liberum eſt ingrediente per publicum Principe ſubſiſtere, occurrere, comitari, præterire. Ambulas inter nos, [208] non quaſi contingas: & copiam tui, [209] non vt impures, facis. [210] Hæret lateri tuo quiſquis acceſſit, finemq́ue ſermoni [211] ſuus cuique pudor, non tua ſuperbia facit. Regimur quidem à te, & ſubiecti tibi, ſed quemadmodum legibus ſumus. nam & illæ cupiditates noſtras, libidineſq́ue moderantur; nobiſcum tamen, & inter nos, verſantur. Emines, excellis, vt honor, vt poteſtas, quæ ſuper homines quidem, hominum ſunt tamen. Ante te Principes, faſtidio noſtri & quodam æqualitatis metu, vſum pedum amiſerant. illos ergo [212] humeri, ceruiceſq́ue ſeruorum [213] ſuper ora noſtra; te fama, te gloria, te ciuium pietas, te libertas ſuper ipſos Principes vehunt: te ad ſidera tollit humus, [214] ita communia & confuſa Principis veſtigia.

[197] CAPITOLIVM ASCENDERE.] *Priſcâ pietate & ritu; Diis in abitu vota nuncupare, in reditu ſoluere.* [198] IISDEM VESTIGIIS.] *In ſuggeſtu aut editiore loca, vt ex Cedreno dixi in adoptione à Neruâ factum. Sed cur ille, hoc clarum: cur nunc Traianus? neque enim ibi concio. Puto alterutrum. ſiue vt Iouem eminentior, & conſpicuus omnibus, ſalutaret. ſiue vt populum ipſum. Nam & hunc venerari in publico Principes ſolent.* [199] QVAM RECENS CLAMOR.] *An* repens *& ſubitus? Sed nil muto. totâ nempe viâ clamauerant fauerantq́ue; tamen nunc alacriter & fortiter iterùm, quaſi recentes.* [200] AVGVSTA VICTIMIS.] *Vt moris in aduentu & auſpiciis noui Principis, quem Diis commendabant. Tacitus* II. *Hiſtor.* Exſtructis altaribus, cæſiſq́ue victimis, regium in morem: *Vitellio ſcilicet aduentante. Quid, quòd in Caligulæ, optatiſſimi (ben*

vanæ ſpes!) Principis initiis, ſupra centum ſexaginta millia victimarum cæſa? *Suetonius tradit: & ea plura, ad Taciti dictum locum.* 201 IN VNIVS SALVTEM.] *Infrà:* Non diſtringimus te *(Iupiter)* votis. ſimplex, cunctaque iſta complexum vnum omnium votum eſt, Salus Principis. 202 RES OLIM DIVERSISSIMAS.] *Phraſi pari & acumine, Tacitus de Nerua:* Res olim diſſociabiles miſcuit, Principatum & libertatem. *Pacatus de ſeſe:* Res diuerſiſſimas iunxi, metum & temeritatem. 203 SECVRITATEM.] *Qui diu imperarunt, fidunt iam ſibi, ac potentiæ ſuæ ſunt ſecuri: qui incipiunt, metum aliquem & pudorem, vt in re noua & ardua, habent. At tu, inquit, vtrumque iungis & temperas: ſecurus, vt vetus regnandi; verecundus, modeſtuſq́;, vt tiro.* 204 AD PEDES.] *Vt Caligula, & eiuſmodi monſtra.* 205 MANV REDDIS.] *Infrà:* Cùm velut affixi curulibus ſuis, manum tantum, & hanc cunctanter, & imputantibus ſimiles, promererent. 206 QVÆ PRIOR.] *Aliquid hic aliiaris vulneris aut defectus, ſed ex Cuſpiniani libro ſupplendi. In illo eſt:* quæ prioris humanitas, dexteræ verecundia. *Planè legendum:* quæ * prior oris humanitas, dexteræ verecundia. *Ad antecedentia hæc refer. Ore oſculum reddis, humanitas eſt. dexteram aſculandam non offers; verecundia eſt.* 207 EADEMQVE OMNIA ILLA.] *Vide ne argutius veriuśq́;:* eademq́ue omnia. Ita circa te, nihil in ipſo te fortuna mutauit. 208 NON QVASI CONTINGAS.] *Iterùm melius:* inter nos, non quaſi contingas: *quaſi vnus ſis è nobis.* 209 NON VT IMPVTES.] *Vt quaſi beneficium inſcribas, in rationibus noſtris ponas. Id eſt, ita hoc facis, tamquam faciendum ſit: non quaſi nouum aliquid aut magnum.* 210 HÆRET LATERI TVO.] *Quo nomine laudatur & Marcus Imp. ab Herodiano:* Παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἐρχομένοις ἑαυτὸν ἐπιεικῆ καὶ μέτριον βασιλέα, τούς τε προσιόντας δεξιούμενος, καὶ κωλύων τοὺς περὶ αὐτὸν δορυφόρους ἀποσοβεῖν τοὺς ἐντυγχάνοντας: Exhibuit ſe ſubditis comem & commodum Principem, cùm quoſuis accedentes exciperet, & vetaret ſtipatores quemquam aduenientem à ſe repellere. 211 SVVS CVIQVE PVDOR.] *Qui ſermonem magnum breuemq́; faciat, vt ipſe ſalis.*

* *Imo oris, pius.*

212 HVMERI CERVICESQVE.] *Nempe in lecticis. Sed quid? nonne vulgò ea in vſu? nonne, non dicam Senatores, ſed equites, & omnes paulò honeſtiores iis vecti? Factum, & docui 1. Electorum. Quæ igitur hic ſuperbia culpata? Quod vbi Princeps, & maior illa perſona; itemq́; in publicis conuentibus, aut pompis, alij abſtinerent à lecticis, & pedibus graderentur. At illi, vt eminerent, aſſumebant, & quod hic addit, ſuper ora & capita aliorum ferebantur.* 213 SVPER ORA NOSTRA.] *Iuuenalis:*

—— turba cedente vehetur
Diues, & ingenti curret ſuper ora Liburno.

Seneca: Quos ſupra capita hominum lectica ſuſpendit. 214 ITA COMMVNIA.] *Iam olim emendauimus:* ita communis: *de humo ſcilicet, quam tu Traiane nobiſcum calcas, & veſtigia cum noſtris miſces.*

NEC vereor P.C. ne longior videar, cùm ſit maximè optandum, vt ea pro quibus aguntur Principi gratiæ, multa ſint: quæ quidem reuerentius fuerit integra illibataque cogitationibus veſtris reſeruari, quàm carptim, breuiterq́; perſtringi. quia ferè ſequitur vt illa quidem, de quibus taceas, tanta quanta ſunt, eſſe videantur. Niſi verò leuiter attingi placet, locupletatas tribus, datumq́; [215] congiarium populo, & datum totum, [216] cùm donatiui partem milites accepiſſent. An mediocris animi eſt his potiùs [217] repræſentare, quibus [218] magis negari poteſt. Quanquam in hac quoq; diuerſitate, æqualitatis ratio ſeruata eſt. æquati ſunt enim populo milites; eò quòd partem, ſed priores: populus militibus, quòd poſterior, ſed totum ſtatim accepit. Enimuero quâ benignitate diuiſum eſt? quantæ curæ tibi fuit, ne quis expers liberalitatis tuæ fieret? Datum eſt his qui poſt [219] edictum tuum, [220] in locum eraſorum, ſubditi fuerant: æquatique ſunt ceteris illi etiam, quibus non erat promiſſum. Negotiis aliquis, valetudine alius, hic mari, ille fluminibus diſtinebatur; exſpectatũ eſt prouiſumq́ue, ne quis æger, ne quis occupatus, ne quis deniq; longè fuiſſet. veniret quiſque cùm vellet, veniret quiſque cùm poſſet. Magnificum Cæſar, & tuum, diſiunctiſſimas terras munificentiæ ingenio [221] velut admouere, immenſaq́; ſpatia liberalitate contrahere, intercedere caſibus, occurſare fortunæ: atque omni ope adniti, ne quis è plebe Romanâ dante congiarium te, hominẽ magis ſentiret fuiſſe, quàm ciuem. Aduentante congiarij die, obſeruare Principis egreſſum in publicũ, inſidere vias examina infantium, futuruſque populus ſolebat: labor parentibus erat oſtentare paruulos, impoſitoſq́; ceruicibus adulantia verba blandaſq́ue voces edocere: reddebant illi quæ monebantur. ac plerique irritis precibus ſurdas Principis aures adſtrepebant; ignariq́ue quid rogaſſent, quid non impetraſſent, donec [222] planè ſcirent, differebantur. Tu ne rogari quidem ſuſtinuiſti. & quanquam lætiſſimum oculis tuis eſſet, conſpectu Romanæ ſobolis impleri, omnes tamen antequàm te viderent, adiréntve, recipi, [223] incidi iuſſiſti: vt iam inde ab infantiâ parentem publicum munere educationis experirentur. creſcerent de tuo, qui creſcerent tibi; alimentiſq́; tuis ad ſtipendia tua peruenirent; tantumq́ue omnes vni tibi, quantũ parentibus ſuis quiſque, deberent.

215 CONGIARIVM POPVLO.] *Id eſt plebi, nec niſi illi parti ferè (ita obſerues) quæ frumentum è publico capiebat. Martialis:*

Dat populus, dat gratus eques, dat thura Senatus.

ita Popularia *in theatris, plebis loca: &* Populares, *homines è plebe. Suetonius voce* Populi *crebro ſic vtitur, vel aſſiduè.* [216] CVM DONATIVI PARTEM.] *Hæc res ita fuit. Promiſerat congiarium plebi, donatiuum militi, eodem tempore (nam ſic ferè ſolet) Traianus. At cùm ærarium vtrique largitioni ſimul non ſufficeret, dimidium promiſſi militibus ſtatim dedit: populo, totum, ſed paullo ſerius. Ita illi in tempore prælati, hi in ſummâ.* [217] REPRÆSENTARE.] *Totum in præſenti ſoluere.* [218] MAGIS NEGARI POTEST.] *Quidni? aut quid à populo, præter voculas & querelas, timeas? Sed miles & facta addere poteſt: tamen illi totum datum, huic negatum aut dilatum: quod magnitudinem animi iure interpretatur.* [219] EDICTVM TVVM.] *Quo proſcripſiſti, & pronunciaſti publicè te daturum.* [220] IN LOCVM ERASORVM.] *In tabulis ciuium nomina, qui frumentum capiebant. Si qui morerentur, vel migrarent; eraſis nominibus alij ſubſtituebantur, vel per Annonæ Præfectum, vel per eius diuidenda Curatores. Nunc igitur dicit, Si qui ſubſtituti poſteà & ſubſcripti, iure non iis debebatur. neque enim promiſſum erat, niſi qui tunc eſſent. at Traianus tamen benignè, etiam hos admiſit. Aliter atque Auguſtus, qui,* cum congiario propoſito multos manumiſſos inſertoſque ciuium numero comperiſſet, negauit accepturos, quibus promiſſum non eſſet. [221] VELVT ADMOVERE.] *Quia abſentes habiti pro præſentibus. & mox* intercedere caſibus, *ad ægros ſpectat vel occupatos.* [222] DONEC PLANE SCIRENT.] *Quouſque igitur? ad vndecimum annum, ex his Suetonij, in Auguſto:* Congiaria populo frequenter dedit, ac ne minores quidem pueros præterijt, quamuis ante non niſi ab vndecimo ætatis anno accipere conſueſſent. *Maiores igitur pueri, ſed tamen adhuc pueri capiebant.* [223] INCIDI.] *In tabulas. Seneca IV. De Benef.* Frumentum publicum tam fur quàm periurus accipiunt, & ſine diſcrimine morum, quiſquis ciuis eſt. *Aliquot ibi ſcripti libri,* quiſquis inciſus eſt.

RECTE Cæſar, quòd ſpem Romani nominis ſumptibus tuis ſuſcipis. nullum eſt enim magno Principe, immortalitatemq; merituro, impendij genus dignius, quàm quod erogatur in poſteros. Locupletes ad tollendos liberos [224] ingentia præmia, & pares pœnæ, cohortantur; pauperibus educandis vna ratio eſt, bonus Princeps. Hic fiducia ſui procreatos, niſi largâ manu fouet, auget, amplectitur; occaſum imperij, occaſum Reipublicæ accelerat. fruſtraque proceres Princeps, plebe neglectâ, vt defectum corpore caput, nutaturumque inſtabili pondere, tuetur. Facile eſt coniectare, quod perceperis gaudium, cùm te parentum, liberorum, ſenum, infantium, puerorum clamor exciperet. Hæc prima paruulorum ciuium vox aures tuas imbuit, quibus tu [225] daturus alimenta, hoc maximum præſtitiſti, ne rogarent. Super omnia eſt tamen, quod talis es, vt ſub te liberos tollere libeat, expediat. Nemo iam parens filio, niſi fragilitatis humanæ vices horret, nec inter inſanabiles morbos Principis ira numeratur. Magnum quidem eſt educandi incitamentum, tollere liberos in ſpem alimentorum, in ſpem congiariorum; maius tamen in ſpem libertatis, in ſpem ſecuritatis. Atque adeo nihil largiatur Princeps, dum nihil auferat, non alat, dum non occidat: nec deerunt, qui filios concupiſcãt. Contrà, largiatur & auferat, alat & occidat; næ ille in tam breui tempore effecerit, vt omnes non poſterorum modò, ſed ſui parentumque pœniteat. Quocircà nihil magis in tuâ totâ liberalitate laudauerim, quàm quòd cõgiarium das de tuo, alimenta de tuo: neque à te liberi ciuium, vt ferarum catuli, ſanguine & cædibus nutriuntur. quodque gratiſſimum eſt accipientibus, ſciunt dari ſibi, quod nemini eſt ereptum; locupletatiſque tam multis, pauperiorem eſſe factum Principem tantùm. quanquam nec hunc quidem: nam cuius eſt quidquid eſt omnium, tantum ipſe, quantum omnes habet.

[224] INGENTIA PRÆMIA.] *Ex lege Iuliâ & Papiâ: de quibus aſſatim III. Annalium Taciti.* [225] DATVRVS ALIMENTA.] *Atqui de Congiario dixit tantùm, quod ſanè diuerſum ab iſtis: & infrà bis terq; diſiungit:* In ſpem congiariorum, in ſpem alimentorum. *Iterum:* Congiarium das de tuo, alimenta de tuo. *Diuerſa hæc igitur. ſed opinari licet, quòd qui ad congiaria admiſſi, iidem ad frumenta. Nam ſic* Alimenta *interpretari Capitolinus videtur in Antonino:* Pueros & puellas nouorum hominum frumentariæ perceptioni adſcripſit: *vt puto, exemplo iſto Traiani, ſed & Hadriani, de quo Spartianus:* Pueris ac puellis, quibus etiam Traianus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adiecit. *Etſi haud negem, potuiſſe & in pecunia modo hæc alimenta finiri. Sed hæc nunc à Traiano Romæ: poſteà per Italiam hanc liberalitatem ſparſit. Quæ in eo tam benigna (verba Dionis)* ὡς καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς τὴν παίδων τροφὴν πολλὰ χαρίσασθαι: vt etiam opidis Italiæ multa, ad puerorum alimenta, contulerit. *Hoc nummi ita edunt:* IMP. TRAIANO. AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. PP. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI: *parte verſâ:* ALIM. ITAL. *cum ſignò viri alimenta in pueros diſtribuentis. Manſit inſtitutum; &* Cura alimentorum in Italiâ, *inter honeſtiſſima munera fuit, atque adeò poſt regimen Prouinciarum ſuſcepta. Vide in vitâ Pertinacis, & Iuliani.*

ALIO me vocat numeroſa gloria tua. aliò autem? quaſi verò iam ſatis veneratus miratuſque ſim, quòd tantam pecuniam profudiſti, non vt flagitij tibi conſcius ab inſectatione eius [226] auerteres famam; nec

vt triſtes hominum mœſtoſque ſermones lætiore materiâ detineres. Nullam congiario culpam, nullam alimentis crudelitatem redemiſti; nec tibi benefaciendi fuit cauſſa, vt quæ malè feceras, impunè feciſſes: amor impendio iſto, non venia quæſita eſt, populuſque Rom. obligatus à tribunali tuo, non exoratus receſſit. Obtuliſti enim congiarium gaudentibus gaudens, ſecuruſque ſecuris: quodque anteà Principes ad odium ſui leniendum tumentibus plebis animis obiectabant, id tu tam innocens populo dediſti, [127] quàm populus accepit. Paullò minus P.C. [128] quinq; millia ingenuorum fuerunt, quæ liberalitas Principis noſtri conquiſiuit, inuenit, adſciuit. hi ſubſidium bellorum, ornamentum pacis, publicis ſumptibus aluntur; patriamq́, non vt patriam tantùm, verùm vt altricem amare condiſcunt. Ex his caſtra, ex his tribus replebuntur, ex his quandoque naſcentur, quibus alimentis opus non ſit. Dent tibi Cæſar ætatem dij, quam mereris, ſeruentque animum quem dederunt, & quantò maiorem infantium turbam iterùm atque iterùm iubebis incidi? Augetur enim quotidie & creſcit, non quia cariores parentibus liberi, ſed quia Principi ciues. dabis congiaria, ſi voles, præſtabis alimenta, ſi voles: illi tamen [129] propter te naſcuntur.

126 AVERTERES FAMAM.] *Vt Nero, qui ſublato Britannico*, potiſſimos amicorum largitione auxit, *ait Tacitus; & poſt cædem matris, donatiua, congiaria, ludos dedit, frigerando rumori.* 127 QVAM POPVLVS ACCEPIT.] *Nam vt Claudianus cecinit:*

Non tibi vænales captant ærata plauſus
Corruptura fidem. meritis offertur inemptus,
Purâ mente, fauor.

At in noxâ populus videtur, cùm noxioſo, lucelli cauſſâ, blanditur & fauet. 128 QVINQVE MILLIA INGENVORVM.] *Numerus haud grandis (pro opibus Romanis, aut copiâ aliâ frumentantium:) ſed notandum, quòd* ingenuorum *dicit. Non paſſim conquiſiuit liberos aut libertos; ſed ingenuos dumtaxat, & ſanguinis purioris. ex quibus miles, & alibi vtiles ciues, legerentur.* 129 PROPTER TE NASCVNTVR.] *Inuitante fecunditatem virtute & liberalitate tuâ. ſic ſuprà:* Fiduciâ tui procreatos: *itemq́ fiduciâ boni ſtatus.*

130 INSTAR ego perpetui congiarij reor affluentiam annonæ. [131] Huius aliquando cura Pompeio non minùs addidit gloriæ, quàm [132] pulſus ambitus campo, exactus hoſtis mari, Oriens triumphis, Occidenſque luſtratus. Nec verò [133] ille ciuiliùs, quàm parens noſter, auctoritate, conſilio, fide, recluſit vias, portus patefecit, itinera terris, [134] litoribus mare, litora mari reddidit, diuerſaſque gentes ita commercio miſcuit, vt quod genitum eſſet vſquam, id apud omnes natum eſſe videretur. Nónne cernere datur, vt ſine vllius iniuriâ omnis vſibus noſtris annus exuberet? quippe non vt ex hoſtico raptæ, perituræque [135] in horreis meſſes, nequidquam quiritantibus ſociis auferuntur. Deuehunt ipſi quod terra genuit, quod ſidus aluit, quod annus tulit; nec [136] nouis indictionibus preſſi, ad vetera tributa deficiunt. Emit fiſcus, quidquid [137] videtur emere, inde copiæ, inde annona, de quâ inter licentem, vendentemque conueniat: inde hîc ſatietas, nec fames vſquam.

130 INSTAR EGO.] *Suſpicor de hiatu aliquo, nec ſatis hærent. etſi fateor tamen appoſitè Congiariis Annonam ſubtexi, vt quæ pariter liberalitatem tangit: ſed verba aliqua abſunt, quibus decorè eò tranſierit.* 131 HVIVS CVRA POMPEIO.] *Cn. Pompeius, anno vrbis* DCXCVI. *Præfecturam annonæ in quinquennium accepit, cum* XV. *Legatis attributis, & imperio in maria, portus, inſulas, vt bello Piratico habuerat. Id Sc. factum in ſententiam Ciceronis, recenter ab exſilio reducti, cùm plebem timerent, annonæ prætextu, motus turbasq́ daturam.* 132 PVLSVS AMBITVS.] *In tertio eius Conſulatu, cùm legem de Ambitu pertulit, & iudicia ea ſeueriter exercuit.* 133 ILLE CIVILIVS.] *Diligentiâ enim & auctoritate, non armis, copia annonæ parta. Factum eius, quod laudem plauſumq́ meruit, ſcriptores ita narrant. Miſſis Legatorum aliis aliò, ipſe in Siciliam, Sardiniam, Africam iuit. ac magnâ iam vi frumenti, naues conſcendit, ſoluiq́ iuſſit. Timentibus & cunctantibus gubernatoribus, ob vim venti (turbido ita atque infeſto mari:) ipſe primus oram ſoluit, & animosè exclamauit,* Nauigare neceſſe eſt, viuere neceſſe non eſt. *Nauigauit, appulit, horrea frumento, omnes gaudio impleuit.* 134 LITORIBVS MARE.] *Quia terra videbantur ſine mari iam eſſe, cuius vſum fructumq́ non habebant. Nihil enim inferebatur.* 135 IN HORREIS.] *Quæ Romani in prouinciis paſſim habebant, vbi frumenta conderent, & militares annonas. Sed & Romæ horrea, per omnes regiones vrbis ſparſa (vt in Victore videas) ad publicum hoc frumentum.* 136 NOVIS INDICTIONIBVS.] *Propriè. Aſconius:* Omne genus penſitationum in hoc capite poſitum eſt, Canonis, Oblationis, Indictionis. *Et Canon, eſt ordinarium tributum, Oblatio, voluntarium, Indictio, nouum & ſuperadditum.* 137 VIDETVR EMERE.] *Vera, & non imaginaria emptio eſt fiſci. Quomodo imaginaria? Apronius ille Tullianus docuerit, Frumentariâ in Verrem. Cogebant ſocios alteras Decumas addere, ſed emendas ex SC°. Ipſis pecunia cedebat, ſociis ludibrium, & titulo emendi rapiebant. Vide, ſodes, Oratorem dictum. Nihil hîc tale, ait noſter: fides vbique & veritas. Aberrant mente (Pliny, dico) qui iubetur hîc emendant.*

ÆGYPTVS, [138] alendis augendiſque femini-

minibus, ita glorìata eſt, vt [239] nihil imbribus [240] cæloque deberet. ſiquidem proprio ſemper amne perfuſa, nec alio genere aquarum ſolita pingueſcere, quàm quas ipſa deuexerat, tantis ſegetibus [241] induebatur, vt cum feraciſſimis terris quaſi numquam ceſſura certaret hæc inopinâ ſiccitate vſque in iniuriam ſterilitatis exaruit: quia [242] piger Nilus cunctanter alueo ſeſe ac languidè extulerat, ingentibus quoque tunc quidem ille fluminibus, fluminibus tamen, conferendus. Hinc pars magna terrarum, mergi palanti amne conſueta, alto puluere incanduit. Fruſtra tunc Ægyptus nubila optauit, [243] cælumque reſpexit, cùm ipſe fecunditatis patens contractior & exilior, iiſdem vbertatē eius anni anguſtiis, quibus abundantiam ſuam cohibuiſſet. Neque enim ſolùm vagus ille, [244] expanditor annis, intra vſurpata ſempet collium ſubſtiterat atque hæſerat, ſed [245] ſupino etiam ac detinenti ſolo non placido ſe molliq; lapſu refugum abſtulerat, & needum ſatis humentes terras addiderat arenribus. Igitur inundatione, id eſt, vbertate, regio fraudata, ſic opem Cæſaris inuocauit, vt ſolet amnem ſuum: nec longius illi aduerſorum fuit ſpatium, quàm dum nunciat. Tam velox Cæſar potentia tua eſt, tamque in omnia pariter intenta bonitas & accincta: vt triſtius aliquid ſæculo tuo paſſis, ad remedium ſalutemque ſufficiat, vt ſcias. Omnibus equidem gentibus fertiles annos, grataſque terras precor: crediderim tamen, per hunc Ægypti ſtatum, tuas fortunam vires experiri, tuamque vigilantiam [246] exſpectare voluiſſe. Nam cùm omnia vbique ſecunda mercatis, nónne manifeſtum eſt, ſi quid aduerſi eadat, tuis laudibus, tuiſque virtutibus, materiem campumque præſterni? cùm ſecunda felices, [247] aduerſa magnos probent.

[238] ALENOIS AVGENDISQVE.] *Duo in Ægypto laudas, quòd benè alat & producat ſemino; alterum, quod augeat, & cum* centeſimo *ſæpè (ita alter Plinius) fructu reddat.* [239] NIHIL IMBRIBVS.] *Notum, hodiéque certum, in eâ regione non pluere, ſtillore interdum roris inſtar, cetera fluuio irriganti deberi. Claudiouus in Epigrammatis:*

Ægyptus ſine nube ferax, imbreſque ſerenos
Sola tenet, ſecura poli, non indiga venti,
Gaudet aquis quas ipſa vehit, Niloque redundat.

Vbi imbres ſerenos *dicit ipſam irrigationem fluuialem, quæ ſereno, & in æſtate.* [240] CÆLOQVE.] *Neque enim hic, vt ille canit,* pluuio ſupplicat herba Ioui. *& vt alter:*

Terra ſuis contenta bonis, nihil indiga mercis
Aut Iouis. in ſolo tanta eſt fiducia Nilo.

[241] INDVEBATVR] *Audacter ſatis & poeticè. terra ſegetibus tegi, & quaſi veſtiri videtur.* [242] PIGER NILVS.] *Non aſſurgens & exſpatians, vt ſolet. cuius* iuſtum incrementum *Plinius eſſe ſcribit,* cubitorum XVI. Minores aquas, non omnia rigare; ampliores, detineri tardiùs recedendo. *Diodorus, atque alij videndi.* [243] CÆLVMQVE RESPEXIT.] In Ægypto *(ait Seneca)* nemo aratorum aſpicit cælum. [244] EXPANDITOR AMNIS.] *Vim verbi capio, ipſum vix admitto. Nouum durumq́; eſt: & an non magis* exſpatiator? *aut ſiquis Vulcanus magis affabrè aliquid effingit.* [245] SVPINO ETIAM AC DETINENTI.] *Supinum ſolum dicit, molliter altum pendulumq́. & fortaſſe aptius cum eâ voce,* detinenti *hîc iungas. Etſi* detinenti *capere licet, ſolum iacens aut planum, quod ſolet aquas diutiùs tenere.* [246] EXSPECTARE VOLVISSE.] *Vide an,* ſpectari. [247] ADVERSA MAGNOS.] *Seneca De Prouidentiâ:* Magnus es vir. ſed vnde ſcio, ſi tibi fortuna non dat facultatem exhibendæ virtutis? *& toto eo libello (certè aureo) argumentum hoc pertractat.*

[248] PERCREBVERAT antiquitus, vrbem noſtram, niſi opibus Ægypti ali ſuſtentarique non poſſe. Superbiebat [249] ventoſa & inſolens natio, quòd victorem quidem populum, paſceret tamen; quodque in ſuo flumine, in ſuis manibus, vel abundantia noſtra, vel fames eſſet. Refudimus Nilo ſuas copias, recepit frumenta quæ miſerat, deportataſq; meſſes reuexit. Diſcat igitur Ægyptus, credatq; experimento, non alimenta ſe nobis, ſed tributa præſtare: ſciat ſe non eſſe populo R. neceſſariam, [250] & tamen ſeruiat. Poſt hæc, ſi volet, Nilus amet alueum ſuum, & fluminis modum ſeruet: nihil hoc ad vrbem, ac ne ad Ægyptum quidem, niſi vt inde nauigia inania & vacua, & ſimilia redeuntibus, hinc plena & onuſta, & qualia ſolent venire, mittantur: [251] conuerſoque munere maris, hinc potiùs [252] venti ferentes, & breuis curſus optentur. Mirum Cæſar, videretur, ſi deſidem Ægyptum, ceſſantemque Nilum, [253] non ſenſiſſet vrbis annona. quæ tuis opibus, tuâ curâ vſque illuc redundauit, vt ſimul probaretur, & nos Ægypto poſſe, & nobis Ægyptum carere non poſſe. Actum erat de fecundiſſimâ gente, ſi libera fuiſſet. pudebat ſterilitatis inſolitæ, nec minùs erubeſcebat fame, quàm torquebatur; cùm pariter à te neceſſitatibus eius pudorique ſubuentum eſt. Stupebant agricolæ plena horrea, quæ non ipſi refercſiſſent; quibuſque de campis illa ſubuecta meſſis, quá-

quáve in Ægypti parte [254] alius amnis. Ita beneficio tuo [255] nec maligna tellus, & obſequens Nilus, Ægypto quidem ſæpè, ſed [256] gloriæ noſtræ numquam largior fluxit. Quàm nunc iuuat prouincias omnes in fidem noſtram ditionemque veniſſe, poſtquam contigit Princeps terrarum, qui fecunditatem nunc huc, nunc illuc, vt tempus & neceſſitas poſceret, transferret referretque! qui diremptam mari gentem, vt partem aliquam populi plebiſque Romanæ, aleret ac tueretur! Et cælo quidem numquam benignitas tanta, vt omnes ſimul terras vberet, foueatque: hic omnibus pariter, ſi non ſterilitatem, at mala ſterilitatis exturbat. hic ſi non fecunditatem, at bona fecunditatis importat. hic [257] æternis commeatibus Orientem Occidentemque connectit: vt quæ vbique feruntur, quæque expetuntur, omnes gentes inuicem capiant; & diſcant, quanto [258] libertate diſcordi ſeruientibus ſit vtilius, vnum eſſe, cui ſeruiant. Quippe diſcretis quidem bonis omnium, ſua cuiuſque ad ſingulos mala: ſociatis autem atque permixtis, ſingulorum [259] mala ad neminem, ad omnes omnia bona pertinent. Sed ſiue [260] terris diuinitas quædam, ſiue aliquis [261] amnibus Genius; & ſolum illud & flumen ipſum precor, vt hac Principis benignitate contentum, molli gremio ſemina recondat, multiplicata reſtituat. Non equidem repoſcimus fœnus, putat tamen eſſe ſoluendum: fallacemque vnius anni fidem, omnibus annis, omnibuſque poſteà ſæculis, tantò magis, quia non exigimus, excuſet.

[248] PERCREBVERAT ANTIQVITVS.] *Et ſanè benè antiquitus, opem illinc à Romanis reperio petitam. In Polybianis fragmentis:* Οἱ Ῥωμαῖοι πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλαν πρὸς Πτολεμαῖον, βουλόμενοι σίτῳ χορηγηθῆναι, διὰ τὸ μεγάλην εἶναι παρ' αὐτοῖς σπάνιν: Romani legatos ad Ptolomæum miſerunt, petentes frumenti ſibi copiam fieri, cuius inopiâ premebantur. *Hoc factum bello Punico ſecundo, cùm Italia tota vaſta ab Annibale fuit. Factum & aliàs: ſed Plinij tamen hic dictio, ſpectat Augusti tempora maximè, & deinceps, cùm publica inſtituta frumentatio fundum & fundamentum haberet in Africâ & Aegypto.* [249] VENTOSA NATIO.] *Ipſo illo verbo Vapiſcus, in Saturnino:* Ægyptij, viri ventoſi, furibundi, iactantes, iniurioſi, vani. *Atque alij paſſim, haud ſplendidè ſuper iſtâ gente loquuntur, etſi de terrâ.* [250] ET TAMEN SERVIAT.] *Ingenioſè Linineius*, tantùm ſeruiat. [251] CONVERSOQVE MVNERE.] *Quia mare iam non adfert plenas illinc naues, ſed nos illuc mittimus.* [252] VENTI FERENTES.] *A puppe, & qui impellunt proneuntque. Seneca:* Sic illum afficiunt diuitiæ, vt nauigantem ſecundus ac ferens ventus. *Virgilius:*

Exſpectet facilemque fugam, ventoſque ferentes.

[253] NON SENSISSET VRBIS ANNONA.] *Quia, vt Ioſephus lib. II. Excidij notat,* Ægyptus quatuor menſium annonam vrbi ſuppeditabat, Africa autem octo. [254] ALIVS AMNIS.] *Nilus, fecunditatis auctor. Sed verior lectio,* annus: *alius alibi prouentus, & meſſis.* [255] NEC MALIGNA TELLVS.] *Tu feciſti videri terram fertilem, & Nilum euagantem. nam habuerunt quæ illa & ille dare ſolent, ſed beneficio tuo.* [256] GLORIÆ NOSTRÆ.] *Traianus ſanè hoc in ſuâ poſuit, & nummos cudit, qui exſtant:* IMP. CÆS. NERVA. TRAIANVS. AVG. *parte in alterâ:* S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. NILVS. *Picta effigies Nili recubantis, cum crocodilo ſuo & hippopotamo.* [257] ÆTERNIS COMMEATIBVS.] *An,* alternis etiam. *& deinde,* ſeruntur malim. [258] LIBERTATE DISCORDI SERVIENTIBVS.] *Pugna in verbis videtur. ſi enim in libertate, quomodo ſeruiunt? Sed nempe vel ſic regimen aliquod & imperium paucorum, vel plurium: & ſemper ſubiectio ac parentia. Libertas dumtaxat reſpectu magis arcta ſeruitutis dicitur. Non tamen diſplicuit aliquando,* ſæuientibus *legi: quod ferè aſſiduum in libertate; vt pars partem premat, & pellant inter ſe aut ſauiant.* [259] MALA AD NEMINEM.] *Intellege, neminem alium: manent apud eum, quem primo premunt & tangunt. Totius periodi acumen hoc eſt: in magno & communi imperio bona fiunt communia, & quidquid vſquam eſt, vbique eſt, tranſlatione & commercio; non ita in malis, quæ manent apud poſſeſſorem.* [260] TERRIS DIVINITAS.] *A quâ opinione* Terra mater, *ſiue* Ops, & Rhea, *inter deas: ſed & ſingulas regiones, vt Galliam, Aegyptum, Italiam, pingebant habebantque deas.* [261] AMNIBVS GENIVS.] *Item opinio priſca, fluuios & fontes minores Deos, id eſt Genios, cenſentium.*

SATIS factum, quà ciuium, quà ſociorum vtilitatibus. viſum eſt ſpectaculum inde non eneruе, nec fluxum, nec quod animos virorũ molliret & frangeret, ſed quod ad [262] pulchra vulnera contemptumque mortis accenderet: cùm in [263] ſeruorum etiam noxiorumque corporibus amor laudis, & cupido victoriæ cerneretur. Quam deinde [264] in edendo liberalitatem, quam [265] iuſtitiam exhibuit? [266] omni affectione, aut intactus, aut maior. Impetratum eſt [267] quod poſtulabatur, oblatum quod non poſtulabatur: [268] inſtitit vltrò, & vt concupiſceremus, admonuit. Ac ſic quoque plura inopinata, plura ſubita. Iam quàm libera [269] ſpectantiũ ſtudia, quàm ſecurus fauor? [270] Nemini impietas, vt ſolebat, obiecta, quòd [271] odiſſet gladiatorem. nemo ſpectator [272] ſpectaculum factus, miſeras voluptates [273] vnco & ignibus expiauit. Demens ille, verique honoris ignarus, qui crimina maieſtatis in arenâ colligebat, ac ſe deſpici &

con-

contemni, niſi etiam gladiatores eius veneraremur; ſibi maledici in illis, ſuam diuinitatem, ſuum numen violari interpreta[illegible]ant: cùm ſe [262] idem quod deos, idem gladiatores quod ſe putabat.

[262] PVLCHRA VVLNERA.] *Gladiatores intellegit, quibus delectatum Traianum fuiſſe, Dio ſcribit. Hic autem color, quo tuebantur Gladiatores: quaſi ea ſpectatio ad militiam ac robur faceret, & vulnera aſſiduè viſa ac mortes, contemptum inducerent vtriuſque.* *Cicero ita dixit*, fortiſſimam hanc eſſe contra dolorem & mortem diſciplinam. [263] SERVORVM ETIAM NOXIORVMQVE.] *Duo enim genera hominum ad hos ludos, Serui aut Noxij. Illi, vel bello capti, vel pretio à laniſtis empti: iſti, qui ob facinus aut ſcelus damnati in hos ludos. Ego fuſiùs de vtriſque, II. Saturn. c. III.* [264] IN EDENDO LIBERALITATEM.] *Refer'ſne ad copiam & numerum largiter præbitum? an ad miſſilia & dona interiecta? Vtrumque poteſt. Traianus quidem ita largus in iſtis, vt aliquando* ad decem millia *(Dionis aſſertio eſt)* gladiatorum dederit, in vnis ludis, *etſi hoc poſt victorias de Barbaris partas, & ex iis pleroſque fuiſſe opinamur. De miſſilibus autem, minus etiam res nota: quæ in cuneos ſpectatorum ſpargebant, ingenti pecuniarum iactura.* [265] IVSTITIAM.] *Vt leges Arenæ ſeruaret: itemq́; præmia promiſſa fideliter præſtaret: ſed nec in hos aut illos (ita ſubdit) affectum inclinaret.* [266] OMNI AFFECTIONE.] *Vide. rarum eſt, vbi certamen & commiſſio, vt editor aut ſpectator non det ſe in partes. Hæc eſt inclinatio humani ingenij, pugnare, aut pugnantibus fauere. Itaque non dicam vulgus, ſed Principes ipſi huic aut illi generi (puta Threcibus, aut Myrmillonibus) fauebant, & vincere illos iure vel iniuriâ volebant: atque fraude adeò, vel imperio, rem eò trahebant. Suetonius in Tito, cap. VIII. oſtendit, & in Domitiano, vt dicam* [267] QVOD POSTVLABATVR.] *Liberalitas laudata eſt, & iuſtitia: addit comitatem. Quidquid turba petebat, fiebat, & eorum voluntati ſeſe aptabat. Volebant hos & illos notos, vel Aulicos, gladiatores? veniebant. Illos dimitti, hunc iugulari? impetrabant. Adi me, de* Poſtulaticiis gladiatoribus, *lib II. cap. XVI. & de Populi petitionibus, cap. XXII.*

[268] INSTITIT VLTRO.] *Planè, vt olim Titus. de quo Tranquillus:* Populum tantâ comitate tractauit, vt propoſito gladiatorio munere, non ad ſuum, ſed ad ſpectantium arbitrium, ſe editurum profeſſus ſit. Et plane ita fecit. nam neque negauit quidquam petentibus, & vt quæ vellent peterent, vltro adhortatus eſt. *Sunt non gemina, ſed eadem, his noſtris.* [269] SPECTANTIVM STVDIA.] *Quæ metu, clamore, ſponſione indicabant. Vide me, II. Saturn. cap. XXIV.* [270] NVMINI IMPIETAS.] *Quod ſub Caio, & Domitiano, factum ibidem notant. Quare autem* impietas? *quia contra ſtudium Principis fauebant, atque ita læſa maieſtas. quod* Impietatem *appellant (& Græci paſſim ἀσέβειαν) quia publicus ille parens violatus, vel quia & diuinitas, quam ſibi duo iam dicti vindicabant.* [271] ODISSET GLADIATOREM.] *Tale genus, Principi carum.*

[272] SPECTACVLVM FACTVS.] *Qui ſpectabat, ſpectandus datus, & in Arenam productus. Id quoque duo dicti: ego, loco dicto.* [273] VNCO ET IGNIBVS.] *Nam occiſi aut læſi grauiter gladiatores, vnco impacto in Spoliarium trahebantur. In acclamationibus Senatoriis, poſt Commodi mortem:* Gladiatoris cadauer vnco trahatur. Gladiatoris cadauer in ſpoliario ponatur. *vbi vulgus & pueri illudebant. De* Ignibus *autem ita habuit. adhibebant eos, vel in principio pugnæ, cum timidius in ferrum irent, & à tergo flagellis aut facibus exſtimulabant: vel in fine, cùm mortui iam, aut iacentes in mortuum, ignibus & ferro explorabantur. Simulabant enim quidam mortem, vt ſic efferrentur, & ſubducerentur morti. Tertullianus:* Riſimus inter meridianorum crudelitates, Mercurium mortuos cauterio examinantem. *Quod ſcilicet ſpectatum ad poeticam etiam fabulam fuit. Subit & de* Ignibus *poſſe accipi, vt ipſi ad ſtipitem affixi arſerint in arenâ: quod item ſcimus factum.* [274] ID[illegible]M QVOD DEOS.] *Palàm de Domitiano, qui Deus cenſeri & audire voluit.*

AT tu Cæſar, quàm pulchrum ſpectaculum pro illo nobis execrabili reddidiſti? vidimus delatorum [275] agmen inductum, quaſi graſſatorum, quaſi latronum. non ſolitudinem illi, non iter, [276] ſed templum, ſed forum inſederant. [277] nulla iam teſtamenta ſecura, [278] nullius ſtatus certus, non orbitas, [279] non liberi proderant. Auxerat hoc malum Principum auaritia. Aduertiſti oculos, atque vt [280] antè caſtris, ita poſteà pacem foro reddidiſti: excidiſti inteſtinum malum, & prouidâ ſeueritate cauiſti, ne fundata legibus ciuitas, [281] euerſa legibus videretur. Licet ergo cùm fortuna, tum liberalitas tua viſenda nobis præbuerit, vt præbuit, nunc ingentia robora virorum, & pares animos; nunc immanitatem [282] ferarum, [283] nunc manſuetudinem incognitam; nunc ſecretas illas & arcanas, ac ſub te primùm [284] communes opes: nihil tamen gratius, nihil ſæculo dignius, quam quòd contigit [285] deſuper intueri delatorum [286] ſupina ora, retortaſq́ue ceruices. Agnoſcebamus & fruebamur, cùm velut [287] piaculares publicæ ſolicitudinis victimæ, ſuprà ſanguinem [288] noxiorum, ad lenta ſupplicia [289] grauioreſq́ue pœnas ducerentur. Congeſti ſunt in nauigia [290] raptim conquiſita, ac tempeſtatibus dediti. abirent, fugerentq́ue vaſtatas delationibus terras: ac ſi quem fluctus ac procellæ ſcopulis reſeruaſſent, hic nuda ſaxa & inhoſpitale litus incoleret: ageret duram & anxiam vitam, relictaq́ue poſt tergum totius generis humani [291] ſecuritate, mœreret.

[275] AGMEN INDVCTVM.] *In Amphitheatrum, & per arenam mediam traductum: exemplo Titi. de quo Suetonius:* Delatores mandatoreſq́ue in foro fuſtibus & flagellis cæſos, nouiſſime traductos per

Are-

Arenam, partim ſubiici ac venire imperauit, partim in aſperrimas inſularum auehi. [176] SED TEMPLVM.] *Quod illud? Curiam? an ærarium? De iſto magis placeat, quod in æde Saturni; & circa pecuniam, grandis vel præcipua materia calumniarum.*

[177] NVLLA IAM TESTAMENTA.] *Dixine de pecuniis? en exempla. Delationes aut calumnia circa teſtamenta primùm: & audi Suetonium in Domitiano.* Confiſcabantur alieniſſimæ hereditates, vel exiſtente vno qui diceret, audiſſe ex defuncto cum viueret, heredem ſibi Cæſarem eſſe.

[178] NVLLIVS STATVS CERTVS.] *Et hic calumniæ, cum lucro. nam liberi in ſeruitutem, ingenui in libertinitatem trahebantur, bono fiſci.* [179] NON LIBERI.] *Ex legibus Papiis, orbitas damnoſa: at liberi prodeſſe debebant, præſertim tres. Omnia autem nunc ſub vnam, quod dicitur, Myconum: & crimen, vbi opes.* [180] ANTE CASTRIS.] *Diſciplinâ correctâ.* [181] EVERSA LEGIBVS.] *Tacitus, de Papiâ hac ipsâ, ſemper calumniarum ſegete:* Omnes domus delatorum interpretationibus ſubuertebantur; vtque antehac flagitiis, ita tunc legibus laborabatur. [182] FERARVM.] *Venationes. quas ipſas ita largiter præbuit, vt aliquando (in Dione) mille feræ cæſæ, interdum ad decem millia fuerint. Ego, cùm talia iſta, & ſæpiùs ſub vno Principe, aſſiduè ſub variis lego: admiratione cunctor & hæreo, vnde hæc copia ferarum parari potuerit? nec videtur vna aut triplex Africa, cum Aſiâ & Europâ, ſuffeciſſe.* [183] NVNC MANSVETVDINEM.] *Nam & ea ſpectaculo. atque aſſuefaciebant feras, præter ingenium, vel parcere paratæ prædæ, vel iugum ferre, ac talia, quæ per naturam vetabantur. Ita in Martiali pluſcula epigrammata de Leone in Arenâ, qui lepuſculos ferebat, non dicam prætercurrentes, ſed inſultantes, ſed in apertum os, vt in caueam, ſe condentes. Sic & vno epigrammate feras aliquot domitas, ac verè ſubiuges, comprehendit, lib. I.*

Picto quod iuga delicata collo
Pardus ſuſtinet, improbæque tigres
Indulgent patientiam flagello:

& adiungit Ceruos, Leones, Apros, Biſontes: *quid niſi, vt ipſe dicit,* ſpectacula deorum? *Ac plura eiuſmodi nouitia aſſiduè in Arenam producta.*

[184] COMMVNES OPES.] *Opes Palatinas. quas theatris vulgauit, & templis dedicauit Traianus. Idem Martialis lib.* XII.

Quidquid Parrhaſiâ nitebat aulâ,
Donatum eſt oculis, deiſque noſtris.
Miratur Schyticas virentis auri
Flammas Iupiter, & ſtupet ſuperbas
Regis delicias, graueſque luxus.
Omnes cum Ioue nunc ſumus beati:
At nuper, pudet ac piget fateri,
Omnes cum Ioue pauperes eramus.

Eſt ipſum hoc, quod tangit Plinius. ſed primò ſcilicet in ludis hæc oſtenſa, tum denique conſecrata. [185] DESVPER INTVERI.] *E ſpectaculorum gradibus, cùm ii per arenam ducerentur.* [186] SVPINA ORA.] *Vt conſpici ab omnibus, & agnoſci poſſent. Sic milites* Vitellium erigere os, & præbere contumelias coëgerunt, *vt breuiter Tacitus: vt Suetonius quaſi interpretans,* reducto comâ capite, ceu noxii ſolent, atque etiam mento mucrone gladii ſubrecto, vt viſendam præberet faciem. *Nam in ignominiâ & ſupplicio, naturâ os oculoſq; ſubmittimus: erigebant igitur,* reducto comâ capite (*vt Suetonius*) *id eſt, capillo manu arrepto, & retrorſum cum capite tracto.* [187] PIACVLARES.] *Victimæ ſic dicuntur, quæ ob culpam, & ad piandum purgandumque dantur. Noſter lib.* III. *epiſt.* IX. Ne potentiſſimi, viliſſimo quoque quaſi piaculari dato, elaberentur. *Plautus.* Men' piacularem oportet fieri ob ſtultitiam tuam? *Victimæ igitur tales aliena mala excipiebant, & in pœnam ſuccedebant. Ita iſti, ad expianda ſcelera præterita, & detergendam ſollicitudinem omnium, in mare mittebantur.* [188] NOXIORVM.] *Super cadauera aut veſtigia gladiatorum.* [189] GRAVIORESQVE POENAS.] *Nam gladiatores breui morte defuncti; ipſi intabeſcere pœnis ſuis deſtinati.* [190] RAPTIM CONQVISITA.] *Ergo parua aut praua.* [191] SECVRITATE.] *Quæ ſub bonis Principibus. & ideò nummi plures inſcripti,* SECVRITAS. PVBLICA. *Abeant igitur, & cetera ſecuris quos inquietabant, ſoli mæreant.*

MEMORANDA facies, delatorum claſſis permiſſa omnibus ventis, coactaque vela tempeſtatibus pandere, iratoſque fluctus ſequi, quoſcumque in ſcopulos detuliſſent. Iuuabat proſpectare ſtatim à portu ſparſa nauigia, & apud illud ipſum mare agere Principi gratias, qui clementiâ ſuâ ſaluâ, vltionem hominum terrarumque diis maris commendaſſet. Quantum diuerſitas temporum poſſet, tum maxime cognitum eſt: cùm iiſdem quibus antea [192] cautibus innocentiſſimus quiſque, tunc nocentiſſimus adfigeretur; cumque inſulas omnes, quas modò Senatorum, iam delatorum turba compleret. quos quidem non in præſens tantùm, ſed in æternum repreſſiſti mille pœnarum [193] indagine incluſos. Ereptum alienas pecunias eunt? perdant quas habent. expellere penatibus geſtiunt? ſuis [194] exturbentur. neque, vt anteà, [195] exſanguem illam & ferream frontem, nec quidquam conuulnerandâ præbeant [196] punctis, & [197] notas ſuas rideant: ſed ſpectent paria præmio damna, nec maiores ſpes quàm metus habeant, timeantque quantum timebantur. Ingenti quidem animo diuus [198] Titus ſecuritati noſtræ vltionique proſpexerat, ideoque numinibus æquatus eſt: ſed quanto tu quandoq; dignior cælo, qui tot res [199] illi adieciſti propter quas illum [200] deum fecimus? Id hoc magis arduum fuit, quòd Imperator Nerua te filio, te ſucceſſore digniſſimus, perquàm magna quædam [201] edicto Titi adſtruxerat, nihilque reliquiſſe tibi videbatur: qui tam multa excogitaſti, vt ſi ante te nihil eſt inuentum. Quæ ſingula quantum tibi gratiæ diſpenſata adieciſſent?

eſſent? at tu ſimul omnia profudiſti: [302] vt ſol & dies non parte aliquâ, ſed ſtatim totus, nec vni aut alteri, ſed omnibus in commune profertur.

[292] CAVTIBVS.] *Scopulis, ſiue inſulis ſaxoſis. vt Gyarus, Seriphus, ſimiles. quibus exſules ſolent includere.* [293] INDAGINE INCLVSOS.] *Variorum legum laqueis retibusq; cinctos, vt feras, ne poſsint perrumpere.* [294] EXTVRBENTVR.] *In exſilium pellentur. Martialis:* Et delator habet, quod dabat, exſilium. *Apparet ex iſtis, parem pœnam delatoribus poſitam, quam ibant irrogatum. Quod Theodoſius & Honorius ſtatuerunt, vel reſtituerunt, lege latâ:* Quiſquis crimen intendit, non impunitam fore nouerit licentiam mentiendi, cùm calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicij. *Origo autem ab Auguſto videtur. qui diuturnorum reorum nomina aboleuit, conditione propoſitâ, vt* ſiquis quem repetere vellet, par periculum pœnæ ſubiret: *Suetonius, cap.* XXXI. [295] EXSANGVEM.] *Sine rubore, cuius cauſſa ſanguis.* [296] PVNCTIS.] *Litteris, ſtigmate inuſtis. Nam vetus pœna calumniatorum è lege Rhemmiâ fuit, frontem inuri* K. *litterâ, quæ* Kalumniam *(ita olim ſcribebant) notat. Cicero pro Roſcio Amerino apertè: & Papiniano,* homo integræ frontis, *opponitur* calumniæ damnato. [297] NOTAS SVAS.] *Stigmata, vt dixi. An eadem nota intellecta Capitolino, cùm ſcribit in M. Antonino:* Calumniis quadruplatorum intercesſit, appoſitâ falſis delatoribus notâ? *an infamiæ notam magis eſt accipi? Nam & ea delatores ſequebatur, vt Valens ac Valentinianus Impp. reſcribunt.* [298] TITVS.] *Tangit Suetonius in Tito, cap.* VII. [299] ILLI ADIECISTI.] *Commodius,* illis. [300] DIVM FECIMVS.] *Atqui antè dixit à Domitiano Deum factum, vt ipſe* Dei frater *videretur: hic à Senatu. Pro inſigni pugnâ hac habet vir doctus: quam ego nullam video, aut ſtili huius breui motu componam. Domitianus Deum dici voluit & curauit, ſed ob ſuum finem: Senatus cenſuit & libens paruit, quia meritus erat, & maximè ob ſecuritatem bonæ Senatus bonisq; partem.* [301] EDICTO.] *De calumniatoribus. Apud Dionem aliquid in Nervâ:* Seruos eum & libertos puniſſe, qui dominis aut patronis periculum feciſſent; néve eam poſtea rum liceret. Item ne quis impietatis aut ritus Iudaici *(Chriſtianiſmi etiam, opinor)* accuſaretur.
[302] VT SOL.] *Apta imago, & ſimilis in Symmachi epiſt.* 1. *libri* IX. Sicut omnibus in hac vitâ poſitis ac locatis communis eſt cæli ſpiritus, lux diei: ita clementiam maximi Principis ſentiant vota & iacta cunctorum.

QVAM iuuat cernere ærarium [303] ſilens & quietũ, & quale ante delatores erat? nunc [304] templum illud, nunc verè [305] deus, non [306] ſpoliarium ciuium, cruentarumq́; [307] prædarum ſæuum receptaculum: ac toto in orbe terrarum adhuc [308] locus vnus, in quo, optimo Principe, boni malis impares eſſent. Manet tamen honor legum, nihilq́ue ex publicâ vtilitate conuulſum: nec pœna cuiquã remiſſa, ſed [309] addita eſt vltio; ſolumq́ue mutatum quòd iam non delatores, ſed leges timentur. At fortaſſe non eâdem ſeueritate fiſcum, quâ ærarium cohibes. imò tantò maiore, quantò plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis. Dicitur [310] actori atque etiam [311] Procuratori tuo, in ius veni, ſequere ad tribunal. nam tribunal quoque [312] excogitatum [313] cruciatu eſt [314] par ceteris, niſi illud [315] litigatoris amplitudine metiaris. [316] Sors & vrna fiſco iudicem aſſignat. Licet [317] reiicere, licet exclamare, hunc nolo, timidus eſt, & [318] bona ſæculi parum intelligit: illum volo, quia Cæſarem [319] fortiter amat. Eodem foro vtuntur, Principatus & libertas. [320] Quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpiùs vincitur fiſcus: cuius [321] mala cauſſa numquam eſt, niſi ſub bono Principe. Ingens hoc meritum, maius illud, quòd eos Procuratores habes, vt plerumque ciues tui non alios iudices malint. liberum eſt autem diſceptanti dicere, nolo eum eligere: neque enim vllam neceſſitatem [322] muneribus tuis addis, vt qui ſcias hanc eſſe beneficiorum Principalium ſummam gratiam, ſi illis & [323] non vti licet.

[303] SILENS.] *Sine ſtrepitu, ſine litibus. Nam & apud Præfectos ærarij querela, & cauſſa.* [304] TEMPLVM.] *Ergo ſuprà benè interpretatus ſum,* Templũ inceſſiſſe *delatores: nempe hoc ipſum.* [305] DEVS.] *Saturnus, in cuius tutelâ ærarium.* [306] SPOLIARIVM.] *Locus in Amphitheatri parte, vbi veſtes occiſorum & arma deponebantur, atque alia ornamenta. Vide Saturnalia noſtra, lib.* 1. *cap.* XVIII. [307] PRÆDARVM.] *Quæ ciuibus occiſis parta. Claudianus ſimilia in Honorij laudibus.*

Nullæ nobilium cædes, non crimina vulgò
Texuntur, patriâ mœſtus non truditur exſul.
Non infelices tabulæ, non haſta refixis
Vendit opes, auidusq́ue emptor non voce citatur,
Nec tua priuatis creſcunt æraria damnis.

[308] LOCVS VNVS.] *Mirifica laudatio, & arguta. In toto orbe vnum hoc ærarium eſt, ſub bono Principe, in quo boni à malis vincuntur. Quid hoc eſt? iſtud. qui boni & iuſti ſunt, voluntq; patrocinari ærario, impares ſunt malis & fraudatoribus, aut etiam tricoribus: quia, vt mox addit:* ſæpiùs vincitur fiſcus. *Sanè ſalubris imperij ſignum, lienem hunc in corpore non creſcere. Niſi hæc ſententia loci, alius me aliosq; doceat.* [309] ADDITA EST.] *Pœna manet, ſiquis in leges fiſcales peccat; ſed additum hoc (ne temerè exigatur) vt vlciſci liceat delatores. Quomodo? talione, vt opinor.* Ereptum meas pecunias cunt? perdent, quas habent: *ſuprà. Itaque vltio addita in calumniantes, pœnâ tamen manente in ſontes.* [310] ACTORI.] *Actor in familiis, qui res rationéſque heri adminiſtrat: idem in republicâ, qui &* Actor publicus *Tacito dicitur* 11. *Annalium, atque ibi explicaui.* Actor Cæſaris,

de quo hic, differt ab illo, & in lapidibus [illegible] nominatur: qui res & patrimonium Cæsaris curat. [112] PROCVRATORI.] *Nondum autem* Aduocatus fisci, *quem primus instituit Hadrianus.* [113] EXCOGITATVM.] *Ab ipso re. nouitatem ostendit.* [114] CRVCIATV.] *Obiter olim dixeram,* curâ tuâ: *sed neque tunc perplacuit, & nunc sperno. In melioribus libris,* cruciatui: *puto verum,* Principatui. *Ita statim:* Eodem foro vtuntur Principatus & libertas. [115] PAR CETERIS.] *In quo eadem omnia aliis iudiciis. Ammianus lib.* XXV. *Iulianum sic laudat, quod sub eo* æquata fisci iurgia cum priuatis. [115] LITIGATORIS.] *Cæsaris. nam eius ibi res, sed & nomen, versatur.* [116] SORS ET VRNA.] *Quod iam olim in omnibus ferè iudiciis. Itaque nemo subornatus, & fautor Cæsaris. Quid si talis? licet inquit.* [117] REIICERE.] *Nam & id moris prisci, vt sortitione factâ, & cùm iudices iam sedissent, accusator & reus, quisque sibi suspectos, possent reiicere, & iubere surgere. In eorum locum alios subsortiebantur. Lex Pompeia huic rei modum & numerum dedit.* [118] BONA SÆCVLI.] *Quanta libertas sit sub optimo Principe.* [119] FORTITER.] *Non temerè aut timidè, vt adulantes, aut metuentes offendere. Seneca De Prouidentiâ:* Patrium habet Deus erga bonos viros animum, & illos fortiter amat. [120] QVÆ PRÆCIPVA.] *Malim,* quæque præcipua. [121] MALA NVMQVAM.] *Transscripsit Cassiodorus, l.* I. *ep.* XXII. *ad Fisci aduocatum:* Tunc fama nostra proficit, quando se commoditas iniusta subducit. Quapropter fit interdum caussa mala fisci, vt bonus Princeps esse videatur. [122] MVNERIBVS.] *Inter quæ, & boni Administri.* [123] NON VTI.] *Quod haud ita sub Tyranno: qui munus suum fastidire te* (ait Seneca) iniuriam iudicaturus est.

ONERA imperij pleraque vectigalia instituit, vt pro vtilitate communi, ita [124] singulorum iniuriis coëgerunt. [125] His [126] Vigesima reperta est, tributum [127] tolerabile & facile heredibus dumtaxat [128] extraneis, domesticis graue. Itaque illis irrogatum est, his remissum. videlicet quòd manifestum erat, quanto cum dolore laturi seu potiùs non laturi homines essent, destringi aliquid & abradi bonis, quæ sanguine, gentilitate, [129] sacrorum denique societate meruissent; quæque numquam vt aliena & speranda, sed vt sua semperque possessa, ac deinceps proximo cuique transmittenda cepissent. Hæc mansuetudo legis [130] veteribus ciuibus seruabatur: [131] noui, seu [132] per Latium in ciuitatem, seu [133] beneficio Principis venissent, nisi simul [134] cognationis iura impetrassent, alienissimi habebantur quibus coniunctissimi fuerant. Ita maximum beneficium vertebatur in grauissimam iniuriam, ciuitasque Romana instar erat odij, & discordiæ, & [135] orbitatis, cum carissima pignora, saluâ ipsorum pietate, distraheret. Inueniebantur tamen, quibus tantus amor nominis nostri inesset, vt Romanam ciuitatem non Vigesimæ modò, verùm etiam affinitatum damno benè compensari putarent: sed his maximè debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æstimabatur. Igitur pater tuus sanxit, vt quod ex matris ad liberos, ex liberorum bonis peruenisset ad matrem, etiam si cognationum iura non recepissent, cùm ciuitatem adipiscerentur, eius Vigesimam ne darent. Eamdem immunitatem in paternis bonis filio tribuit, si modò [136] reductus esset in patris potestatem: ratus improbè & insolenter, ac pænè impiè, his nominibus inseri [137] publicanum, nec sine piaculo quodam sanctissimas necessitudines velut intercedente Vigesimâ scindi. nullum esse tanti vectigal, quod liberos ac parentes faceret extraneos.

[124] SINGVLORVM INIVRIIS.] *Id est, in commune bonum, sed cum noxâ & detrimento priuatorum. Aufertur enim iis aliquid & abraditur: quæ iniuria aut eius species, vtilitate publicâ rependitur.* Dissolutio enim imperij sequitur *(verba Taciti)* si fructus quibus respublica sustinetur, diminuantur: *quid, si tollantur?* [125] HIS.] *Oneribus.* [126] VIGESIMA.] *Vulgò & plenè dicta,* Vigesima hereditatium: *cui Augustus inuentor ad Aerarium militare. De quâ ego in* Admirandis *nuper, lib.* I. *c.* IV. *& olim ad* XIII. *Annalem Taciti.* [127] TOLERABILE.] *Quidni? cum gaudio enim semper fructúque iunctum. Et vbi largiter, sæpè inopinato, acquirebas; quid acerbi aliquid detrahi? Mihi sæpè mirum hodie, cùm tam multa quærantur, odiosa magis, fructuosa minùs; hoc tam promptum & obuium vsque adhuc neglectum.* [128] EXTRANEIS.] *Nam Augustus ipse etiam exceperat* τοὺς πάνυ συγγενεῖς, ἢ καὶ πένητας. plenè coniunctos sanguine, aut pauperes. [129] SACRORVM SOCIETATE.] *Nam & sacra priuata sua familiis erant, atque ea pro notâ, & vinculo. Inde* Transire in gentem & sacra: *itémque,* Hereditas cum sacris, *aut* sine sacris *in Plauto.* Sine *inquam, cùm in gentem adoptione non transitur.* [130] VETERIBVS.] *Qui, tempore eius tributi inuecti, fuissent.* [131] NOVI.] *Deinceps facti.* [132] PER LATIVM.] *Quibus Latinitas data. vt plerisque coloniis, ij plenè ciues fieri poterant tribus ferè modis. vel si magistratum domi gessissent. siue stirpe domi relictâ, Romam migrassent, siue denique naue, pistrino, ædificio. Nam de lege Seruiliâ, vt euentu iam raro, omitto. Qui igitur, inquit Plinius, ex Latio ciues facti erant, ij non fruebantur hoc indulto.* [133] BENEFICIO PRINCIPIS.] *Nam iam olim liberâ rep. Imperatores ciuitatem dabant, sed vt populus firmaret: qui non magis nunc Princeps? Crebrum erat, & Plinij aliquot epistolæ sunt lib.* X. *quibus ciuitatem amicis aut clientibus suis petit à Traiano, impetrátque.* [134] COGNATIONIS IVRA.] *Quia illa transitione in ciuitatem diuulsi à suis videbantur, qui nondum ciues: atque ita alieni extraneique habebantur, nisi Princeps seorsim tribuisset.* [135] ORBITATIS.]

Quia

Quia pater à filiis, fily à patre abiungebantur, nec cognati cenſebantur. [156] REDVCTVS ESSET.] *Exterat enim, ſi ipſe donatus ciuitate: ſiue etiam, ſi pater. Nam deminutione hac capitis, id eſt ſtatus, ciuilis illa poteſtas ſoluebatur. Feſtus:* Deminutus capite appellatur, qui ciuitate mutatus eſt. [157] PVBLICANVM.] *Nota per eos igitur exactum collectúmque hoc vectigal.*

HACTENVS illé, parciùs fortaſſe quàm decuit optimum Principem, ſed non parcius quàm optimum patrem qui optimum adoptaturus, hoc quoque parentis indulgentiſſimi fecit, quòd delibaſſe quædam ſeu potius demonſtraſſe contentus, largam ac propè intactam benefaciendi materiam filio reſeruauit. Statim ergo muneri eius liberalitas tua aſtruxit, vt quemadmodum in patris filius, ſic in hereditate [138] filij pater eſſet immunis, nec eodem momento quo pater eſſe deſiſſet, hoc quoque amitteret [139] quod fuiſſet. Egregiè Cæſar, quod lacrymas parentum [140] vectigales eſſe non pateris. Bona filij pater ſine diminutione poſſideat, nec ſocium hereditatis accipiat, [141] qui non habet luctus: nemo recentem & attonitam orbitatem ad computationem vocet, cogatque patrem quid reliquerit filius ſcire. Augeo P.C. Principis munus, cùm oſtendo liberalitati eius ineſſe rationem: ambitio enim, & iactantia, & effuſio, & quiduis potiùs quàm liberalitas exiſtimanda eſt, cui ratio non conſtat. Dignum ergo Imperator manſuetudine tuâ, minuere orbitatis iniurias, nec pati quemquam filio amiſſo inſuper affici alio dolore. Sic quoque abundè miſera res eſt, pater filio ſolus heres: quid ſi coheredem non [142] à filio accipiat? Adde, quòd cùm diuus Nerua ſanxiſſet, vt in paternis bonis liberi neceſſitate Vigeſimæ ſoluerentur, congruens erat eamdem immunitatem parentes in liberorum bonis obtinere. Cur enim poſteris amplior honor, quàm maioribus haberetur? cúrve non retrò quoque recurreret æquitas eadem? Tu quidem Cæſar illam exceptionem remouiſti, ſi modò filius in poteſtate patris fuiſſet, intuitus opinor vim legemque naturæ, quæ [143] ſemper in ditione parentum eſſe liberos iuſſit, nec vti inter pecudes, ſic inter homines poteſtatem & imperium valentioribus dedit. Nec verò contentus primum cognationis gradum abſtuliſſe Vigeſimæ, ſecundum quoque exemit, cauitque vt in ſororis bonis frater, & contrà in fratris ſoror, vtque auus, auia in neptis nepotiſque, & inuicem illi, ſeruarentur immunes. His quoque, quibus [144] per Latium ciuitas Romana patuiſſet, idem indulſit: omnibuſque inter ſe cognationum iura commiſit, ſimul & pariter, & more naturæ; quæ [145] priores Principes à ſingulis rogari geſtiebant, non tam præſtandi animo, quàm negandi. Ex quo intelligi poteſt quantæ benignitatis, quanti ſpiritus fuerit [146] ſparſas, atque, vt ita dicam, laceras gentilicares colligere atque connectere, & quaſi renaſci iubere: deferre quod negabatur, atque id præſtare cunctis, quod ſæpè ſinguli non impetraſſent: poſtremò ipſum ſibi eripere tot beneficiorum occaſiones, tam numeroſam obligandi [147] imputandique materiam. Indignum credo ei viſum, ab homine peti, quod dij dediſſent. Sorores eſtis & frater, auus & nepotes: quid eſt ergo, [148] cur egetis? vt ſitis, vobis eſtis. [149] Qui pro ceterâ ſuâ moderatione, non minùs inuidioſum putat [150] dare hereditatem, quàm auferre. Læti ergo [151] adite honores, capeſſite [152] ciuitatem, neminem hoc neceſſitudinis [153] abruptum, [154] velut truncum amputatumque deſtituet: iiſdem omnes quibus antè pignoribus, ſed [155] honeſtiores perfruentur. Ac ne remotus quidem iamque deficientis affinitatis gradus, [156] à quālibet quantitate Vigeſimā inferre cogetur. ſtatuit enim communis omniū parens ſummam, quæ publicanum pati poſſit. Carebit onere Vigeſimæ parua & exilis hereditas: & ſi ita gratus heres volet, tota ſepulchro, tota funeri ſeruetur. nemo obſeruator, nemo caſtigator adſiſtet. [157] Cuiuſcumque modi ea pecunia ex hereditate alicuius obuenerit, ſecurus habeat quietuſq. poſſideat. Ea lex Vigeſimę dicta eſt, vt ad periculū eius perueniri, niſi opibus non poſſit. conuerſa eſt iniquitas in gratulationem; iniuria in votum: [158] optat heres vt Vigeſimam debeat. Additum eſt, vt qui eiuſmodi ex cauſſis in diem edicti Vigeſimam deberent, nondum tamen intuliſſent, non inferrent. At in præteritum ſubuenire, [159] ne dij quidem poſſunt. tu tamen ſubueniſti cauiſtique, vt deſineret quiſque debere, quod non eſſet [160] poſteà debiturus. [161] Idem feciſti ne malos Principes habuiſſemus: quo ingenio, ſi natura pateretur, quàm libenter tot ſpoliatis, tot trucidatis ſanguinem & bona refudiſſes? Vetuiſti exigi, quod deberi [162] non tuo ſæculo cœperat. Alius, vt contumacibus, iraſceretur, tarditatemque

[163] ſoluendi dupli, vel & quadrupli irrogatione mulctaret: tu nihil referre iniquitatis exiſtimas, exigas quod deberi [164] non oportuerit, an conſtituas, vt debeatur.

[138] FILII PATER.] *Cur non autem hoc etiam Nerua? ille natura ordinem vidit ſecutusq́ eſt, ex quâ magis iuſtum, certe votiuum, filium patri ſuccedere; quàm contrà. Itaque quia hoc & rarius, nec ita ex natura ordine, id neglexit.* [139] QVOD FVISSET.] *Traianus natura vinculum intuitus, quod putauit ciuili conſtitutione non ſolui. Itaque etſi ciuiliter deſinebat pater eſſe, attamen quia antè ciuiliter fuerat, & nunc quoque naturaliter erat, habuit immunem.* [140] VECTIGALES.] *Subiectas vectigali, obnoxias Vigeſimæ.* [141] QVI NON HABET.] *An,* quem non habet? *Nam poteſt ſane in filij morte conſortes habere luctus, etſi non Fiſcum.* [142] A FILIO.] *Nec teſtamento eius datum, nec ei iniunctum. qualis eſt Fiſcus, quem lex ingerit.* [143] SEMPER.] *Etiam grandes & adultos. etiam patre digniores, potentiores. Huc enim ſequens comparatio ſpectat.* [144] PER LATIVM.] *Non ſolùm, qui beneficio Principis. An hoc dicit, qui tantùm Latini ciues?* [145] PRIORES PRINCIPES.] *Suetonius in Tito:* Cum ex inſtituto Tiberij, omnes dehinc Principes beneficia à ſuperioribus conceſſa Principibus, non aliter rata haberent, quàm ſi eadem iiſdem & ipſi dediſſent; primus præterita omnia vno confirmauit edicto, nec à ſe peti paſſus eſt. [146] SPARSAS.] *Tranſitione hac in ciuitatem.* [147] IMPVTANDI.] *Vt ſuprà, inſcribendi beneficij. demerendi.* [148] CVR EGETIS.] *Omnino verum,* cur rogetis, *Liuineio quoque viſum. Diſtingue autem,* cur rogetis, vt ſitis? vobis eſtis. *Quaſi dicat, & eſtis fratres, & vobis eſtis tantùm; non fiſco, qui vel iam decerpit.* [149] QVI PRO.] *Lego,* Quin. [150] DARE.] *Nouâ petitione, quam ſuſtulit, & ſemel vniuersè dedit.* [151] ADITE HONORES.] *In coloniis veſtris. Hoc enim ad Latinos pertinet, qui (vt dixi) ciuitatem Romanam adipiſcebantur, domi honoribus geſtis.* [152] CIVITATEM.] *Noſtram.* [153] ABRVPTVM.] *Abruptio & diſiunctio. Diſſociabantur enim, qui ciuitatem mutabant.* [154] VELVT TRVNCVM.] *Tanquam à patre iam abſciſum, aut contrà à filio patrem. Harent & manent tales, interpretatione Traiani.* [155] HONESTIORES.] *Ciuitate aucti.* [156] A QVALIBET.] *Altera moderatio Traiani, qui non in gradibus ſolùm diſpenſauit, ſed in modo Hereditatis. Si ea modica, & intra talem ſummam (non eſt expreſſa ipſam:) nihil delibatur.* [157] CVIVSCVMQVE MODI.] *Quidam libri,* Cuiuſcumque modica pecunia. *quod amplector, ſtatim tamen legendo* alicui, *pro* alicuius. *Sententia eſt: Cuiuſcumque ea parua pecunia fuerit, agnati vel extranei, non refert: nihil pendit.* [158] OPTAT.] *Nec enim dabit, niſi diues.* [159] NE DII QVIDEM.] *Plinius auunculus:* Ne Deum quidem poſſe omnia. namque nec reuocare defunctos, nec facere vt qui vixit, non vixerit; qui honores geſſit, non geſſerit: nullumque habere in præterita ius, præterquam obliuionis. *Agathon Comicus, apud Ariſtotelem:*

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ Θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν ὅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα:

Vnum hoc nec ipſe præpotens habet Deus,
Quæ facta ſunt, infecta poſſe reddere.

[160] POSTEA.] *Poſt diem tui edicti.* [161] IDEM.] *Liuineius,* id eſt: *rectè, etſi ſequentia non bene ordinat.* [162] NON TVO SAGVLO.] *Vno verbo, remiſit reliqua eius vectigalis, in cauſis dictis. Hoc eſt, quod Auſonius in Laudatione Gratiani tangit:* Vel illud vnum cuiuſmodi eſt, de condonatis reſiduis tributorum? Quis vnquam Imperatorum hoc prouinciis ſuis vberiore te indulgentiâ dedit? Fecerat & Traianus olim: ſed partibus retentis. Non habebat tantam oblectationem conceſſi debiti portio, quanta ſuberat amaritudo ſeruati. *Omnino huc faciunt, nec de aliâ Traiani remiſſione legas. Qui enim e nummis adferunt:* RELIQVA. VETERA. HS. NOVIES MILL. ABOLITA: *falli credo, nec Traiani, ſed Traiani Hadriani (ita coniunctim dicitur) nummos iſtos ego vidi. Ita enim exſtant hodiéque in Conſulatu eius III. Et inſcriptio Romæ* IMP. CÆSARI. DIVI. TRAIANI. PARTHICI. F. TRAIANO. HADRIANO. AVG. PONT. MAX. TR. POT. II. COS. II. QVOD. OMNIVM. PRINCIPVM. ET. SOLVS. REMITTENDO. HS. NOVIES. MILLIES. CENTENA. MILLIA. N. DEBITVM. FISCI. NON. PRÆSENTES. MODO. SED. ET. POSTEROS. SVOS. PRÆSTITIT. HAC. LIBERALITATE. SECVROS. *Ea remiſſio grandis, & noſtrâ æſtimatione & locutione valeat,* viginti duos milliones Philippicorum & ſemis. *At Traiani liberalitas minor, & in* partibus *tantùm, vt dixit Auſonius.* [163] SOLVENDI DVPLI] *Ita. nam pœna etiam moræ ſolet adiici. quo ſenſu Victor, de Neruâ.* Quidquid antea pœnæ nomine tributis acceſſerat, indulſit. *Itaque exemplum aliquod à paternâ indulgentiâ habuit, etſi ſuperauit.* [164] NON OPORTVERIT.] *Illud vetus, in cauſſis quas abrogaſti edicto, Aequè iniquum cenſes, exigere talia iam debita, & conſtituere vt debeantur.*

FERES Cæſar curam & ſolicitudinem [165] Conſularem. nam mihi cogitanti eumdem te [166] collationes remiſiſſe, donatiuum reddidiſſe, congiarium obtuliſſe, delatores abegiſſe, vectigalia [167] temperaſſe, interrogandus videris, ſatíſne computaueris imperij redditus? an tantas vires habeat frugalitas Principis, vt [168] tot impendiis, tot erogationibus ſola ſufficiat? Nam quid eſt cauſſæ, cur aliis quidem cùm omnia [169] raperent, & rapta retinerent, vt ſi nihil rapuiſſent, nihil detinuiſſent, defuerint omnia? tibi cùm tam multa largiaris, & nihil auferas, omnia ſuperſint? Numquam Principibus defuerunt, qui fronte graui & triſti ſupercilio, vtilitatibus fiſci contumaciter adeſſent: & erant Principes ipſi ſuâ ſponte auidi & rapaces, & qui magiſtris non egerent: plura tamē ſemper à nobis contra nos didicerunt. ſed ad tuas aures, cùm ceteris omnibus, tum vel maximè auaris adulationibus

nibus obſtructus eſt aditus. Silent ergo & quieſcunt, & poſtquam non eſt cui ſuadeatur, qui ſuadeant non ſunt. quò euenit, vt tibi cùm plurimum pro tuis, plus tamen pro [170] noſtris moribus debeamus. Locupletabant & fiſcum & ærarium non tam [171] Voconiæ & [172] Iuliæ leges, quàm Maieſtatis ſingulare & [173] vnicum crimen eorum, qui crimine vacarent. huius tu metum penitus ſuſtuliſti, contentus magnitudine: quâ nulli magis caruerunt, quàm qui ſibi maieſtatem vindicabant. Reddita eſt [174] amicis fides, [175] liberis pietas, obſequium [176] ſeruis: verentur, & parent, & dominos habent. non enim iam ſerui Principis noſtri amici, ſed nos ſumus; nec pater patriæ alienis ſe mancipiis cariorem, quàm ciuibus ſuis credit. omneis accuſatore domeſtico liberaſti, vnoque [177] ſalutis publicæ [178] ſigno illud, vt ſic dixerim, [179] ſeruile bellum ſuſtuliſti. In quo non minus ſeruis, quàm dominis præſtitiſti: hos enim ſecuros, illos bonos feciſti. Non vis intereà laudari, [180] nec fortaſſe laudanda ſint; grata ſunt tamen recordantibus [181] Principem illum in capita dominorum ſeruos ſubornantem, monſtrantemque crimina, quæ tamquam delata puniret. magnum & ineuitabile, ac toties cuique experiendum malum, quoties quiſque ſimiles Principi ſeruos haberet.

[165] CONSVLAREM.] *Quia ego iam Conſul, curare reſp. debeo.* [166] COLLATIONES REMISISSE.] *Spectat cùm alio prouincialium in auſpicia Imperij donatiuum* * Coronarium aurum *maximè, quò ſpecie Collationis exhauriebantur. Itaque boni Principes remittebant. vt hic Traianus: vt Iulianus, inter cuius liberalitatis teſtimonia Ammianus recenſet,* Coronarium indultum, & remiſſa debita multâ diuturnitate congeſta. [167] TEMPERASSE.] *Iſtud* Vigeſimæ, *ad modum iam dictum.* [168] TOT IMPENDIIS.] *In milites, magiſtratus, ludos, opera: atque alia, quorum ſpecimen in noſtris* Admirandis, *libro* II. [169] RAPERENT.] *Ad Domitianum pertinent. Adi Suetonium, cap.* XII. [170] NOSTRIS MORIBVS.] *Qui bonos nos facis, qui ab adulationibus ſic arces.* [171] VOCONIÆ.] *Lex Voconia vetus, nequis heredem feminam, vel vnicam etiam filiam faceret, vltra quadrantem hereditatis.* [172] IVLIÆ LEGES.] *Multa ſunt ab Auguſto, hoc nomine: ſed num* Iuliam de maritandis ordinibus, *quæ* Papiæ *iungi aut cum eâ miſceri ſolet, ipſaſque Papias intellegi clarum eſt. Nam has Auguſtus, vt Tacitus loquitur,* ærario augendo ſanxerat, *ob multiplices ibi mulctas.* [173] VNICVM CRIMEN.] *In Tacito paſſim docetur. vbi quibus nihil obijci poteſt, Maieſtatis crimen impingitur. Nero etiam ſtatuit,* vt lege maieſtatis, omnia dicta factaque, quibus modò delator non deeſſet, tenerentur. [174] AMICIS.] *Qui nunc amicum non deferunt.* [175] LIBERIS.] *Qui & ipſi armabantur in parentes.* [176] SERVIS.] *Paſſim in dominos inſurgebant, & territabant accuſaturi Maieſtatis.* [177] SALVTIS PVBL.] *Velut formula erat, in laudem bonorum Principum: & in nummis paſſim inſculpitur,* SALVS. PVBLICA. [178] SIGNO.] *Quaſi hoc teſſerâ datâ & edito.* [179] SERVILE BELLVM.] *Alluſum ad vetera Seruilia bella, cùm manum in Dominos armarunt. at hic linguas. Traianus autem hæc iſta ſuſtulit, aut ſublata à Neruâ patre comprobauit. Nam de eo Dionis compendium:* Τούς τε δούλους καὶ τοὺς ἐξελευθέρους τοὺς τοῖς δεσπόταις σφῶν ἐπιβουλεύσαντας, πάντας ἀπέκτεινε, καὶ τοῖς μὲν τοιούτοις οὐδ' ἄλλο τι ἔγκλημα ἐπιφέρειν ἐπὶ τοὺς δεσπότας ἐξῆν: Seruos & libertos, quicumque inſidiati dominis fuiſſent, omnes interfecit; atque iis nec aliud quoduis crimen inferre, aut accuſare dominos permiſit. [180] NEC FORTASSE.] *Extra culpam enim dumtaxat ſunt, at laudis finem non attingunt.* [181] PRINCIPEM.] *Domitianum.*

* Vide II. Admir. cap. LX.

IN eodem genere ponendum eſt, quòd teſtamenta noſtra ſecura ſunt: nec vnus omnium [182] nunc, quia ſcriptus heres. Non tu [183] falſis, non tu [184] iniquis tabulis aduocaris: nullius ad te [185] iracūdia, nullius [186] impietas, nullius [187] furor confugit: nec quia offendit alius nuncupatis, ſed quia ipſe meruiſti. Scriberis [188] ab amicis, ab ignotis prætereris: nihilque inter priuatum & Principem intereſt, niſi quòd nunc [189] à pluribus amaris: nam & plures amas. Tene Cæſar hunc curſum, & probabitur experimento, ſitne feracius & vberius non ad laudem modò, ſed ad pecuniam Principi: ſi herede illo mori homines velint, quàm ſi cogantur. Donauit [190] pater tuus multa, & ipſe donaſti: [191] ceſſerit [192] parum gratus; manent tamen ij, qui [193] bonis eius fruantur, nihilque ex illis ad te niſi gloria redit. nam liberalitatem iucundiorem debitor gratus, clariorem ingratus facit. Sed quis ante te laudem iſtam pecuniæ prætulit? quorumquiſque Principum ne id quidem in patrimoniis noſtris ſuum duxit, quod eſſet de ſuo? nónne vt regum, ita Cæſarum munera, illitos cibis hamos, opertos prædâ laqueos, æmulabantur? cùm priuatis facultatibus velut [194] hauſta & multiplicata, retrò ſecum quidquid attigerant referrent.

[182] NVNC QVIA SCRIPTVS.] *Obſcura, nec mihi recta. Inflecto:* nec vnus omnium, numquam ſcriptus heres. *Acutè & verè, aut fallor. Non tu, inquit, omnium heres nunc es, vt ille Domitianus; qui falſo talem ſe gerebat nec cogitatum, nec ſcriptum.* [183] FALSIS.] *Mendacibus & confictis.* [184] INIQVIS.] *Vbi propior aut ſuus heres eſt.* [185] IRACVNDIA.] *Puta liberti, qui patrono offenſus. & vt illum iure ſucceſſionis priuaret, Principem*

ſcribebas. 186 IMPIETAS.] *Patris, aut filij. Nam, vt Tacitus in Agricolâ,* à bono patre non ſcribitur heres, niſi malus Princeps. 187 FVROR.] *Aliquis parum ſanæ mentis, qui ſpretis ſuis ad Principem vertit.* 188 AB AMICIS.] *Pro more, & iure. Atque ita Auguſtus profeſſus,* viginti proximis annis, *quaterdecies millies HS. ex teſtamentis amicorum percepiſſe: *Suetonius.* 189 A PLVRIBVS.] *Ergo & à pluribus ſcriberis.* 190 PATER TVVS.] *Nerua.* Qui & bona omnia, quæ exſtabant, & Domitianus inique abſtulerat, dominis reddidit: & plebi Romanæ agros emit, ac diuiſit. *Dio. Factum eiuſdem liberale & memorabile, in Zanarâ & Philoſtrato ſcriptum. Repperérat Herodes Atticus, Sophiſta pater, domi ſua ingentem theſaurum. Calumnias veritus, ad Principem ſcripſit, & indicauit. Ille reſcripſit,* Vtere. *Sed Atticus nec ſic ſecurus, iterùm ſcripſit:* At enim theſaurus priuati hominis conditionem ſuperat. *Nerua iterùm animosè,* Ergo abutere. 191 CESSERIT.] *Lego,* cepérit, *& ſententia liquet. Niſi vis tamen pro* Deceſſerit *accipere: id eſſet, Age, mortuus ex illis aliquis parùm gratus.* 192 PARVM GRATVS.] *Qui te heredem non fecerit. Nam quos promouiſſent aut ditaſſent, ab iis ſuo iure gratitudinem exigebant. Ita Caligula (in Suetonio)* Primipilarium teſtamenta, qui neque Tiberium, neque ſe, heredem feciſſent, vt ingrata, reſcidit: *quia nempe Principum beneficio ad gradum opeſq́ue veniſſent.* 193 BONIS EIVS.] *Nerua. quia tamen & de ipſo Traiano prainit, melius fortaſſe,* bonis eis. 194 HAVSTA.] *Legendum* aucta, *ſi tamen ſequens vox* multiplicata *ſedeat. Pro quâ alij libri,* implicita: *& mihi non diſpliceat, aptiuſq́ue ita ad* Hamos Laqueoſq́ue *referas. Bona illa Cæſaru velut* hauſta & abſorpta *(vt piſcibus hami) priuatis facultatibus, iiſdemq́ue* implicita *& innexa, vt feris laquei:) trahuntur vnà cum iſtis ad Principem, ſpecie illâ gratitudinis in teſtamentis.*

* Sunt viginti quinque milliones, nobis.

QVAM vtile eſt, ad vſum ſecundorum 195 per aduerſa veniſſe? Vixiſti nobiſcum, periclitatus es, timuiſti: 196 quæ tunc erat innocentium vita. ſcis & expertus es, quantopere deteſtentur malos Principes, etiam qui 197 malos faciunt. meminiſti quæ optare nobiſcum, quæ ſis queri ſolitus. Nam 198 priuato iudicio Principem geris, meliorem imò te præſtas, quàm tibi 199 alium precabare. Itaque ſic imbuti ſumus, vt quibus erat ſumma votorum, melior peſſimo Princeps: iam non poſſimus, niſi optimum, ferre. Nemo eſt ergo 400 tam tui, 401 tam ignarus ſui, vt locum iſtum poſt te concupiſcat. facilius eſt, vt eſſe aliquis ſucceſſor tuus poſſit, quàm 402 vt velit. Quis enim curæ tuæ molem ſponte ſubeat? quis comparari tibi non reformidet? Expertus & ipſe es, quàm ſit oneroſum ſuccedere bono Principi: & afferebas excuſationem, 403 adoptari. An prona paruaque ſunt ad æmulandum, quòd nemo incolumitatem 404 turpitudine rependit? Salua eſt omnibus vita, & 405 dignitas vitæ: nec iam 406 conſideratus ac ſapiens, qui ætatem 407 in tenebris agit. Eadem quippe ſub Principe virtutibus præmia, quæ in libertate: nec benefactis tantùm 408 ex conſcientiâ merces. Amas conſtantiam ciuium, rectoſque ac 409 viuidos animos non, vt alij, contundis ac deprimis; ſed foues & attollis. Prodeſt bonos eſſe, cùm ſit ſatis abundeque, ſi non nocet. His honores, his ſacerdotia, his prouincias offers: hi amicitiâ tuâ, hi iudicio florent: 410 acuuntur iſti integritatis & induſtriæ pretio: ſimiles, diſſimiles alliciuntur. nam 411 præmia bonorum malorumque, bonos ac malos faciunt. Pauci adeò 412 ingenio valent, vt non turpe honeſtumque, prout benè ac ſecùs ceſſit, expetant fugiántve: ceteri, vbi laboris inertiæ, vigilantiæ ſomno, frugalitatis luxuriæ merces datur; eadem iſta, quibus alios artibus aſſecutos vident, conſectantur: qualeſque ſunt illi, tales eſſe & videri volunt; & dum volunt, fiunt.

195 PER ADVERSA.] *Pindarus enim verè:* [illegible] Qui animo exercitus fuit & laborauit, prudentiam fructum tulit. 196 QVÆ TVNC.] *Sub Domitiano.* 197 MALOS FACIVNT.] *Adulantes, & ſubſeruientes.* 198 PRIVATO.] *Clarius, ſi,* priuati, *legas. Sed ſenſus ille; Tu ita geris Principem, vti priuatus iudicabas eſſe gerendum. Quod plerumque aliter. & qui extra fortunam, benè de eâ iudicamus, cùm in ipsâ, abripimur & ferenti vento nos damus.* 199 ALIVM PRECABARE.] *Tacitus in oratione Galbæ* [illegible] *Vtiliſſimus idem ac breuiſſimus bonarum malarumque rerum dilectus, cogitare quid aut nolueris ſub alio Principe, aut volueris.* 400 TAM TVI.] *Virtutis ſumma tua, & Prudentia.* 401 TAM SVI.] *Qui ad te non poteſt accedere.* 402 VT VELIT.] *Sapiens quidem. nam ſuccedere aliquis poteſt, & debet: par eſſe aut ſimilis etiam, non poteſt.* 403 ADOPTARI.] *Id eſt, excuſatior tibi ſucceſſio, quia non ſponte neque vltrò veniſti, ſed adoptione adſcitus, & quaſi coactus. At qui ſe ingerit, minùs excuſatur, niſi parem ſe præbeat.* 404 TVRPITVDINE REPENDIT.] *Id eſt, nemo hoc ipſa ſaluus, quòd virtutem non habeat ſalutem. Sub malis, eo in odio; & qui grati aptiq́ue Aulæ eſſe volunt, exuunt probitatem. Exempla etiam, vbi obſcœnitas & profeſſa turpitudo ſaluti fuerint in Suetonij Nerone, cap. XXIX. & Domitiano X.* 405 DIGNITAS VITÆ.] *Licet etiam in dignitate & luce viuere.* 406 CONSIDERATVS.] *Quod ſub improbis Principibus, & ſapientiæ tum, latère. Seneca, de Vatiâ:* In hac villâ ille Prętorius diues, nullâ re aliâ quam otio notus, conſenuit: & ob hoc vnum felix habebatur. Nam quoties aliquos Aſinij Galli amicitia, aut Seiani odium, deinde amor, merſerant; exclamabant homines, O Vatia, ſolus ſcis viuere. 407 IN TENEBRIS.] *Ouidij monito:*

Viue tibi, quantumque potes prælustria vita,
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

[408] EX CONSCIENTIA.] *Vt virtutem habeas, ſine fama aut honoris præmio. Et ſanè eò Philoſophi, atque etiam poëta iſte vocat, Theognis:*

Ἐν ἔρδων, ἀγαθὰ πάσχοις· τί δ᾽ ἄγγελον ἄλλον ἰάλλεις;
Τῆς εὐεργεσίης ῥηϊδίη ἀγγελίη.

Si bene agis, bene ſit tibi. quid præconia quæris?
Virtuti facilis promptaque fama venit.

[409] VIVIDOS.] *Altius ſpirantes. quod genus non dicam minutis, ſed modicis Principibus parum grati ſunt: qui pares* rebus *quærunt, non qui* vitia *ſint.* [410] ACVVNTVR ISTI.] *Imo* illo, *meo iudicio. & ſententia eſt, qui vident ſic attolli a te virtutem, magis acuuntur & ſtimulantur, boni quidem eam perſequi; & qui non boni, flectere ſe & ſequi.* [411] PRÆMIA. *Salluſtius:* Gloria induſtria alitur. vbi eam dempſeris, ipſa per ſe virtus amara atque aſpera eſt. *Idem:* Vbi malos præmia ſequuntur, haud facile quiſquam gratuitò bonus eſt. *Liuius:* Nihil non aggrediuntur homines, ſi magna conatis magna præmia proponantur. [412] INGENIO VALENT.] *Tam validâ ſolidoq́ mente ſunt, vt virtutem aut vitium à ſeſe, non à ſucceſſu aut mercede pendant.*

ET priores quidem Principes, excepto patre tuo, præterea [413] vno aut altero (& [414] nimis dixi) vitiis potiùs ciuium, quàm virtutibus lætabantur. primùm, quod in alio ſua quemque natura [415] delectat, deinde, quòd [416] patientiores ſeruitutis arbitrabantur, quos non deceret eſſe niſi [417] ſeruos. [418] Horum in ſinum omnia congerebant: bonos autem otio aut ſitu abſtruſos, & quaſi ſepultos, non niſi delationibus & [419] periculis in lucem ac diem proferebant. Tu amicos ex optimis legis: & hercule æquum eſt eſſe eos cariſſimos bono Principi, qui inuiſi malo fuerint. ſcis, vt ſicut [420] diuerſa natura dominatio & Principatus; ita non aliis eſſe Principem gratiorem, quàm qui maximè dominum grauentur. Hos ergo prouehis & oſtentas, quaſi ſpecimen & exemplar, quæ tibi ſecta vitæ, quod hominũ genus placeat: & ideò non [421] Cenſuram adhuc, non [422] Præfecturam morum recepiſti: quia tibi [423] beneficiis potiùs, quàm remediis, ingenia noſtra experiri placet. & alioquin, neſcio an plus moribus conferat Princeps, qui bonos [424] eſſe patitur, quàm [425] qui cogit. Flexibiles quamcumque in partem ducimur à Principe: atque, vt ita dicam, ſequaces ſumus. huic enim cari, huic probati eſſe cupimus: quod fruſtrà ſperauerint diſſimiles. eoque obſequij continuatione peruenimus, vt propè omnes homines [426] vnius moribus viuamus. porrò non tam ſiniſtrè conſtitutum eſt, vt qui malum Principem poſſumus, bonum non poſſimus imitari. Perge modò Cæſar, & vim effectumque Cenſuræ, tuum propoſitum, tui actus obtinebunt. Nam vita Principis, Cenſura eſt: eaque perpetua. ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur: [427] nec tam imperio nobis opus eſt, quàm exemplo. quippe [428] infidelis recti magiſter eſt metus. melius homines [429] exemplis docentur, quæ in primis hoc in ſe boni habent, quòd [430] approbant, quæ præcipiunt fieri poſſe.

[413] VNO AVT ALTERO.] *Auguſto & Tito.* [414] NIMIS DIXI.] *Corrigit ſe, nec fruſtra fortaſſe in Auguſto: qui recta aut certè erecta non nimis amabat. Suos etiam ludis & voluptatibus molliri atque inflecti, in bono tutoq́ habebat.* [415] DELECTAT.] *Ex notiſſimo verbo*, Simile amicum ſimili. [416] PATIENTIORES.] *Malos & molles, quibus honeſti æquiq́ nec amor, nec cura eſt.* [417] SERVOS.] *Nam mali digniſſimi ſeruitute, & qui meliorum imperiis coerceantur, aut emendentur.* [418] HORVM IN SINVM.] *Iuuenalis:*

Criminibus debent hortos, prætoria, menſas.

[419] PERICVLIS.] *Noti, non niſi per mala ſua, fiebant.* [420] DIVERSA NATVRA.] *Tiberij dictum ex mente:* Dominum ſe ſeruorum, Imperatorem militum eſſe, Principem ceterorum. *Princeps igitur, liberorum.* [421] CENSVRAM.] *Vt Claudius, vt Veſpaſianus, Domitianus.* [422] PRÆFECTVRAM.] *Quo titulo C. Cæſar, ſi memini, vſus. & Auguſtus (in Suetonio)* recepit morum & legum regimen perpetuum, ſine honore Cenſuræ. [423] BENEFICIIS.] *Leniter ad bona ducere, & bene faciendo; potiùs quam cenſendo, mulctando, puniendo.* [424] ESSE PATITVR.] *Inopinata & mira ſententia: ſed, vt hic multa, ex abditis prudentiæ & naturæ. Seneca huic aſſertor & interpres, De Clementiâ 1. cap* XXII. Conſtituit bonos mores ciuitati Princeps, & vitia eius faciliùs compeſcit, ſi patiens eorum eſt. non tamquam probet, ſed tamquam inuitus, & cum magno tormento ad caſtigandum veniat. [425] QVI COGIT.] *Panegyricus Pacati, ad Theodoſium:* Vitiis corrigendis curam adieciſti, idque moderatè, vt ſuadere potiùs honeſta, quam cogere videreris. [426] VNIVS MORIBVS] *Principis, quem omnes, vt Solem, ſpectant, & ab eo colorantur.* [427] NEC TAM IMPERIO.] *Idem Pacatus:* Sic eſt enim, ſic eſt. exaſperat homines imperata correctio, blandiſſimè iubetur exemplo. *Plura huic rei ego, in Politicis lib.* II. [428] INFIDELIS.] *Similis gnome Tullius:* Malus diuturnitatis cuſtos, eſt metus. [429] EXEMPLIS DOCENTVR.] *Fabius:* Quantum Græci præceptis valent, tantum Romani (quod eſt maius) exemplis. [430] APPROBANT.] *Re oſtendant.*

ET quis terror valuiſſet efficere, quod reuerentia tui effecit? [431] Obtinuit aliquis, vt ſpectaculum [432] pantomimorum populus Ro. tolli pateretur: ſed non obtinuit [433] vt vellet. Rogatus es tu, quod cogebat alius: cœpitque eſſe beneficium, quod neceſſitas fuerat. neque enim à te minore [434] concen-

tu, vt tolleres pantomimos; quàm à patre tuo, vt reſtitueret, exactum eſt. Vtrumque rectè. nam & reſtitui oportebat, quos ſuſtulerat [415] malus Princeps; & [416] tolli reſtitutos. In his enim quæ à malis benè fiunt, hic tenendus eſt modus, vt appareat [417] auctorem, non diſplicuiſſe factum. Idem ergo populus ille, aliquando [418] ſcænici Imperatoris ſpectator & applauſor, nunc in pantomimis quoque auerſatur & damnat effæminatas artes, & indecora [419] ſæculo ſtudia. Ex quo manifeſtum eſt, Principum diſciplinam capere etiam vulgus: cùm rem, ſi [440] ab vno fiat, ſeueriſſimam, fecerint omnes. Macte hac grauitatis gloriâ Cæſar, quâ conſecutus es, vt quòd anteà vis & imperium, [441] nunc mores vocarentur. Caſtigauerunt vitia ſua [442] ipſi, qui caſtigari merebantur: iidemq; emendatores, qui emendandi fuerunt. Itaque nemo de ſeueritate tuâ queritur, & liberum eſt queri. Sed cùm ita comparatum ſit, vt de nullo minùs Principe querantur homines, quàm de quo maximè licet: [443] tamen in ſæculo nihil eſt, quo non omne hominum genus lætetur & gaudeat. Boni prouehuntur, mali (qui eſt tranquilliſſimus ſtatus ciuitatis) [444] nec timent, [445] nec timentur. Mederis erroribus, ſed [446] implorantibus: omnibuſque, quos bonos facis, hanc aſtruis laudem, [447] ne coëgiſſe videaris.

[411] OBTINVIT ALIQVIS.] *Et Tiberius olim, qui* hiſtriones Italiâ pepulit: *& Nero, qui* factiones Pantomimorum vnà cum ipſis relegauit: *& Domitianus denique*, qui interdixit hiſtrionibus ſcænam, intra domum quidem exercendi artem iure conceſſo. *De iſto eum ſentire, ſequentia docent.* [412] PANTOMIMORVM.] *Qui geſtu, & ſaltatione motuq; corporis, omnia exprimunt & imitantur. vnde Græcum nomen. Latini* Hiſtriones, *&* Saltatores, *&* Geſticulatores *reddunt.* [413] VT VELLET.] *Animo non aſſenſit, etſi factu Principi non diſſenſit.* [414] CONCENTV.] *Harmonico clamore, vt ſuprè notaui: an hic magis verum* Conſenſu? [415] MALVS.] *Domitianus.* [416] TOLLI.] *A te iterùm.* [417] AVCTOREM.] *Vt Lacedæmonij, qui bonam ſententiam ab improbo homine in Senatu dictam, tulerunt à bono iterùm dici, eiq; inſcribi: Agellius, & Plutarchus.* [418] SCÆNICI.] *Neronis.* [419] SÆCVLO.] *Huic tuo virili, & honeſto.* [440] AB VNO.] *Principe.* [441] NVNC MORES.] *Seneca:* Deſinit eſſe remedio locus, vbi quæ fuerant vitia, mores ſunt. *Mores autem, id eſt, peruulgata iudicio aut facta, & vno verbo, Sæculum.* [442] IPSI, QVI.] *Nempe, ipſe populus. Non enim Caius, aut Nero, vt quidam explicat.* [443] TAMEN.] *Liuineius* tum, *ex veteri libro: fortaſſe,* tuo. [444] NEC TIMENT.] *Hócne probas illum? malos ſolutos metu eſſe? Ita, ſed nempe magno metu, qui ad res nouas facile impellit. Tutius meliuſq; vbi iam multi mali, paullatim pati emendare & ad frugem ſe recipere; quàm acribus pœnis concitare. Vt in humano corpore vitioſi humores non impetu purgantur, niſi cum periculo: ita in republicâ. Significat igitur, bonis amicum & bonum Traianum fuiſſe; nec malis quidem nimis aſperum, & meliores exemplo & morâ feciſſe.* [445] NEC TIMENTVR.] *A bonis, quia vires non habent.* [446] IMPLORANTIBVS.] *Cùm ipſi qui emendandi, volunt emendari. Qui feſtinat, & qui aliter; quid niſi* intempeſtiuis remediis delicta accendit? [447] NE COEGISSE.] *Ita Agricola, apud Tacitum, cum Britanniæ præſideret,* rariſſimâ moderatione maluit videri inueniſſe bonos, quàm feciſſe. *Denique quid in totâ hac re ſit, pulchrè Apuleius:* Neminem Proconſulem Prouincia Africa magis reuerita eſt, minus verita: nullo, niſi tuo, anno ad coërcenda peccata plus pudor valuit, quam timor. Nemo te alius, pari poteſtate, ſæpiùs profuit, rariùs terruit.

QVID vitam? quid mores iuuentutis? quam [448] principaliter formas? quem honorem [449] dicendi magiſtris? quam dignationem ſapientiæ doctoribus habes? vt [450] ſub te ſpiritum, & ſanguinem, [451] & patriam receperunt ſtudia: quæ priorum temporum immanitas exſiliis puniebat? cùm ſibi vitiorum omnium conſcius Princeps, inimicas vitiis artes, non odio magis, [452] quàm reuerentiâ, relegaret. At tu eaſdem artes in complexu, oculis, auribus habes. præſtas enim quæcumque præcipiunt, tantumq; eas diligis, quantum ab illis [453] probaris. An quiſquam ſtudia humanitatis profeſſus, non cùm omnia tua, tum vel in primis laudibus ferat [454] admiſſionum tuarum facilitatem? Magno quidem animo parens tuus, hanc [455] ante vos Principes arcem, [456] publicarum ædium nomine inſcripſerat: ſi ultrà tamen, niſi adoptaſſet, qui habitare vt in publicis poſſet. Quàm benè cum titulo iſto moribus tuis conuenit! quamque omnia ſic facis, tanquam [457] non alius inſcripſerit? Quod enim forum, quæ templa, tam reſerata? non Capitolium, ipſaque illa adoptionis tuæ ſedes, magis publica, magis omnium. Nullæ obices, nulli [458] contumeliarum gradus: ſuperatiſque iam [459] mille liminibus, vltrà ſemper aliqua dura & obſtantia. Magna ante te, magna poſt te, iuxta tamen maxima quies. [46] tantum vbique ſilentium, tam altus pudor, vt ad paruos penates & larem anguſtum, ex domo Principis, modeſtiæ & tranquillitatis exempla referantur.

[448] PRINCIPALITER.] *Siue, vt decet Principem; ſiue eximie, & ἐξόχως. Habes hanc curam inter principes.* [449] DICENDI MAGISTRIS.] *Rhetoribus.*

Victor

Victor de Traiano: Erudititſſimos, quamuis ipſe parcæ eſſet ſcientiæ, moderateque eloquens, diligebat. *Et Dio:* Παιδείας μὲν γὰρ τῆς ἀκριβοῦς, ὅση ἐν λόγοις, οὐ μετέσχε, τό γε μὴν ἔργον αὐτῆς καὶ ἠπίστατο καὶ ἐποίει. Doctrinæ accuratæ, quæ in verbis conſiſtit, particeps non fuit: at quæ præcipiuntur, ea & nouit & fecit. *Summo eſt, ſummè doctum in litterarijs artibus non fuiſſe; at in Philoſophicis & moralibus, maximè. Quis enim hoc negauerit, qui vel Plutarchum cogitauerit, eius doctorem? Exſtat epiſtola viri, quam miſit ad Traianum iam recenter Principem, digna quæ apud ipſum legatur.* [450] SVB TE SPIRITVM.] *Hanc laudem & alij tribuunt Traiano. Iuuenalis:*

Et ſpes & ratio ſtudiorum in Cæſare tantùm.

In epiſtolis, noſter: Studijs, quæ propè exſtincta refouentur. *Argumentum & è viris doctis, quibus æuum illud claruit: & à* Bibliothecâ Vlpiâ, *quam tu liberaliter ſtruxiſti, atque inſtruxiſti.* [451] ET PATRIAM.] *Nam exſulauerant, vt addit. & Suetonius de Domitiano:* Philoſophos omnes vrbe Italiaque ſubmouit. [452] QVAM REVERENTIA.] *Vt Tacitus, in eodem Domitiani facto,* nequid vſquam honeſti oculis occurreret. *Et qui illud non amant, aut non habent: quomodo has ament, famæ aut infamiæ publicas tubas?* [453] PROBARIS.] *Nam ſermonibus aut ſcriptis honeſtant & laudant te totum hoc genus.* [454] ADMISSIONVM.] *Officium erat Palatinum,* Ab admiſſionibus, & Admiſſionales: *per quos aditus ad Principem erat. Ij ſæpè duri, molles miteſq; ſub miti hoc Traiano.* [455] ANTE VOS.] *Te & Neruam. Sententia eſt, Palatium hoc anteà arx quædam & velut regia; ſub vobis facta eſt communis quædam domus, atque adeò à Neruâ ſic inſcripta.* [456] PVBLICARVM ÆDIVM.] *Fortaſſis Nerua conſiſtentem etiam aliam habuit (imò primitùs aliam) ab hac quam Orator tangit. Nam Principes Romani, quatenus Pontifices Maximi, in publico habitare debebant. Dio in Auguſto notat, lib.* LV. cum domum ædificaſſet, totam eam publicaſſe, quòd Pontifex max. eſſet. *Ipſum hoc dicit, libro* LIV. *poſt Lepidi mortem: vide. Facit huc quod in Dionis M. Antonino eſt:* Ἡμεῖς γάρ, ἔφη πρὸς τὴν βουλὴν λέγων, οὕτως οὐδὲν ἴδιον ἔχομεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκοῦμεν: Nos, inquit Antoninus ad Senatum, adeò nihil proprij habemus, vt etiam in veſtris ædibus habitemus. *Ergo palatium iam ab Auguſto publicum: & iterùm fecit ſcripſitq; Nerua.* [457] NON ALIVS.] *Ipſe tu, non Nerua. adeò elogium hoc verum præſtas.* [458] CONTVMELIARVM GRADVS.] *Vt alij primo oſtio admitterentur, interioribus excluderentur: alij, nec primo. Siue, quòd ægrè & ſuperbè excepti à ianitoribus, iterùm iterumq; (vt plura erant limina) has contumelias ſubeundo.* [459] MILLE LIMINIBVS.] *Satis hoc laxum, de* mille liminibus: *ſed oratoriâ nempe, aut poëticâ ſuperlatione. Tamen multa hæc oſtia, ex more, diuitibus. Seneca, De Benef.* VI. *cap.* XXXIII. Vt gradum intra domum ponas, in quâ deinceps multa ſunt oſtia, quæ receptos quoque excludunt: *de ipſis iſtis ſalutationibus.* [460] TANTVM VBIQVE SILENTIVM.] *O pulchrè! & hoc nomine barbaro illo Turcorum natio laudanda, quibus in ſuâ Portâ, inter mille Ianitzaros olimq; confluxum, ſilentium eſt penè ſolitudinis.*

IPSE autem vt excipis omnes, [461] vt exſpectas? vt magnam partem dierum, inter tot imperij curas, [462] quaſi per otium tranſigis? Itaque non [463] vt aliàs attoniti, nec vt periculum capitis adituri [464] tarditate, ſed ſecuri & hilares, cùm commodum eſt, conuenimus: & admittente Principe, interdum eſt aliquid, quod nos domi quaſi magis neceſſarium teneat. excuſati ſemper tibi, nec vnquam excuſandi ſumus. Scis enim [465] ſibi quemque præſtare, quòd te videat, quòd te frequenter: ac tantò liberaliùs ac diutiùs voluptatis huius copiam præbes. Nec [466] ſalutationes tuas [467] fuga & vaſtitas ſequitur. remoramur, reſiſtimus, vt in communi domo: quam nuper illa immaniſſima [468] bellua plurimo terrore munierat. cùm velut quodam ſpecu incluſa, nunc [469] propinquorum ſanguinem lamberet, nunc ſe ad clariſſimorum ciuium ſtrages cædeſque proferret. Obuerſabantur foribus horror & minæ, & par metus [470] admiſſis & [471] excluſis. Ad hæc, ipſe occurſu quoque [472] viſuque terribilis. ſuperbia in fronte, [473] ira in oculis, fœmineus pallor in corpore, in [474] ore impudentia multo rubore ſuffuſa. Non adire quiſquam, non adloqui audebat, tenebras ſemper [475] ſecretumque captantem: nec vnquam ex ſolitudine ſuâ prodeuntem, niſi vt [476] ſolitudinem faceret. Ille tamen, quibus ſibi [477] parietibus & muris ſalutem ſuam tueri videbatur, [478] dolum ſecum & inſidias, & vltorem ſcelerum Deum incluſit. dimouit perfregitque cuſtodias pœna, [479] anguſtoſque per aditus & obſtructos, non ſecùs ac per apertas fores & inuitantia limina, irrupit: [480] longeq; tunc illi diuinitas ſua, longè arcana illa cubilia [481] ſæuique receſſus, in quos timore, & ſuperbiâ, & odio hominum, agebatur. Quantò nunc tutior, quantò ſecurior eadem domus, [482] poſtquam eius non crudelitatis, ſed amoris excubiis, non ſolitudine & clauſtris, ſed ciuium celebritate defenditur? Ecquid ergo diſcimus experimento, fidiſſimam eſſe cuſtodiam, Principis ipſius innocentiam? hæc arx inacceſſa, hoc [483] inexpugnabile munimentum, munimento non egere. Fruſtrà ſe terrore ſuccinxerit, qui [484] ſeptus caritate non fuerit. [485] armis enim arma irritantur.

[461] VT EXSPECTAS?] *Non excipis ſolùm comiter, ſed in limine velut obuium te das: aut certè inuitas, & vacuum te oſtentas.* [462] QVASI PER OTIVM.] *Vulgando te, audiendo, alloquendo, vt ſolent feriati.*

[463] VT

[463] VT ALIAS.] *Antè, ſub malis Principibus Sed quidam libri,* non alij & attoniti, *quod magis probo. Id eſt, non colore vultuq́ alio, & à prioribus demutantes: vt eſt facies metus.* [464] TARDITATE.] *Quaſi periclitaturi, ſi tardè veniremus. Ideò Satyricus:* —— rapta properabat abolla Pegaſus. *Sic explicant: at mihi reſcribi placeat,* tardè ad te. *Non, inquit, trepidè & cunctanter te adimus: ſed hilares & ſecuri, quò libet, & cùm libet.* [465] SIBI QVEMQVE.] *Non tuâ cauſâ, nec vt velut officium præſtemus: ſed in noſtram voluptatem, & vt te fruamur.* [466] SALVTATIONES TVAS.] *Illas ſollennes & matutinas, quas & Principi ferebant. Tacitus:* Cn. Nonius, in cœtu ſalutantium Principem. [467] FVGA ET VASTITAS.] *Quia iuſsi ſtatim recedere, nec ſubſiſtere ibi fas, aut morari.* [468] BELLVA.] *Seneca:* Non, tamquam malum aliquod aut noxium animal e cubili proſilient, diffugiunt. [469] PROPINQVORVM.] *Nam Flauios Clementem, & Arretinum, patrueles ſuos occidit.* [470] AOMISSIS.] *Ne verbo aut geſtu offenderent.* [471] EXCLVSIS.] *Ne tam offendiſſent.* [472] VISVQVE TERRIBILIS.] *Tacitus:* Cùm tot hominum palloribus denotandis ſufficeret ſæuus ille vultus. [473] IRA IN OCVLIS.] *Nihil Suetonius. tantùm,* grandibus oculis *fuiſſe.* [474] ORE IMPVDENTIA.] *Tacitus:* Rubor, quo ſe contra pudorem muniebat. *Apparebat igitur verecundus, non erat.* [475] SECRETVMQVE.] *Cotidie horarium, vt Suetonius c. III. ſcribit. etſi malè ibi diſtinctum, quaſi* inter initia Principatus *tantùm. Ille verò aſsiduè hoc fecit: & ea verba ad ſuperius Caput ac periodum pertinent, de Tito. Qui legis, attende.* [476] SOLITVDINEM.] *Occidendo, pellendo nam ad ſæuitiam exercendam prodibat. Non diſpliceat tamen* ſolicitudinem *legi, aptâ alluſione, & ſententiâ veriore.* [477] PARIETIBVS.] *Quos etiam* Phengite lapide diſtinxit, vt quidquid à tergo fieret, perſpiceret, *inſidiarum metu: Suetonius.* [478] DOLVM SECVM.] *Inſidiatores ipſos domeſticos, & è cubiculo.* [479] ANGVSTOSQVE.] *Aedificij ratione tales, an cuſtodum frequentiâ?* [480] LONGIQVE TVNC ILLI.] *Latij quidam idiotiſmus, quo ſignificatur hoc aut illud nil iuuare aut prodeſſe. Nam qua præſentia, auxilio eſſe ſolent: longinqua, fruſtrà implores. Itaque & Adeſſe dixerunt, pro iuuare & patrocinari. Illa phraſis, in Virgilio:* Longe illi dea mater erit. *In Cæſare:* Longe iis fraternum nomen populi Rom. futurum. *In Floro:* Longè illi triplex murus, totidemque arces. [481] SÆVIQVE SECESSVS.] *Vbi ſæua & triſtia machinabatur. Tacitus:* Quodque ſæuæ cogitationis indicium erat, ſecreto ſuo ſatiatus. [482] POSTQVAM EIVS.] *Legendum,* poſtquam ea: *aut vocula deeſt,* domus eius, *taliſve: an places,* hæſtis *legi?* [483] INEXPVGNABILE.] *Seneca:* Vnum eſt inexpugnabile munimentum, amor ciuium. [484] SEPTVS CARITATE.] *Ex Cicerone, in Antonium:* Caritate & beniuolentiâ ciuium ſeptum oportet eſſe, non armis. [485] ARMIS ENIM.] *Homerus hoc voluit:*

—— ἕλκει δέ τι ἄνδρα σίδηρος:

—— viſuſque virum trahit enſis.

NVM autem [486] ſerias tantùm partes dierum, in oculis noſtris cœtuque, conſumis? num [487] remiſſionibus tuis eadem frequentia, eademque illa ſocialitas, intereſt? Non tibi ſemper in medio cibus, ſemperque menſa communis? non ex conuictu noſtro mutua voluptas? non [488] prouocas reddiſque ſermones? non ipſum tempus epularum tuarum, cùm [489] frugalitas contrahat, extendit humanitas? Non enim [490] ante medium diem diſtentus [491] ſolitariâ cœnâ, ſpectator [492] adnotatorque conuiuis tuis [493] immines: nec ieiunis & inanibus plenus ipſe [494] eructans, nō tam apponis quàm obiicis cibos, quos dedigneris attingere; ægreque perpeſſus ſuperbam illam conuictus ſimulationem, rurſus te ad clandeſtinam ganeam, occultumque luxum, refers. Ergo non aurum nec [495] argentum, nec exquiſita ingenia cœnarum, ſed ſuauitatem tuam iucunditatemque miramur. quibus nulla ſatietas adeſt; quando ſincera omnia, & vera, & [496] ornata grauitate. Neque enim aut [497] peregrinæ ſuperſtitionis myſteria, aut [498] obſcœna petulantia menſis Principis [499] oberrat: ſed benigna [500] inuitatio, & liberales ioci, & [501] ſtudiorum honor. Inde tibi parcus & [502] breuis ſomnus, nullumque amore noſtri anguſtius tempus, quàm quod ſine nobis agis.

[486] SERIAS TANTVM.] *Matutinas, & meridianas: nam poſteà exercitiis & cura corporis ſe dabant.* [487] REMISSIONIBVS TVIS.] *Dio Caſsius, ſuper iſtis:* Ἀγαπητὸς μὲν πᾶσι, φοβερὸς δὲ μηδενὶ, πλὴν πολεμίοις. ἔς τε γὰρ θήρας, καὶ συμπόσια, ἔργων τε καὶ βουλευμάτων, σκομμάτων τε συμμετεῖχε σφίσι, καὶ πολλάκις καὶ τέταρτος ὠχεῖτο: Amabilis omnibus, nulli, præterquà hoſtibus formidandus. Venationibus, conuiuiis, deliberationibus actionibuſque amicorum intererat, atque etiam iocis & dicteriis: & ſæpè vel quartus vehebatur. *Eutropius planè eodem:* Gloriam militarem ciuilitate & moderatione ſuperauit: Romæ, & per prouincias, æqualem ſe omnibus exhibens: amicos ſalutandi cauſâ frequentans, vel ægrotantes, vel cùm feſtos dies habuiſſent. Conuiuia cum iiſdem indiſcreta viciſſim habens: ſæpe in vehiculis eorum ſedens: nullum Senatorum lædens. *Atque hic quod de* Vehiculis *ait, conſonat & explicat illud Dionis,* quartum vectum *eſſe, id eſt cum pluribus: etſi Principes & magnates ſoli ferè ſolerent.* [488] PROVOCAS.] *Suetonius, de Auguſto:* Cœnam præbebat, vt non nimio ſumptu, ita ſummâ comitate. Nam & ad communionem ſermonis tacentes, vel ſubmiſſim fabulantes, prouocabat. [489] FRVGALITAS.] *Hoc & in epiſtolis adſeris lib.* VI. *epiſt.* XXXI. Adhibebamur cotidie cœnæ. erat modica, ſi Principem cogites. interdum acroamata audiebamus, interdum iucundiſſimis ſermonibus nox ducebatur. *Nota in* noctem ducta, *quod hic eſt* Extenſa *fuiſſe.* [490] ANTE MEDIVM.] *Vt Domitianus. de quo Suetonius:* Lauabat de die, prandebatque ad ſatietatem: vt

non

non temerè ſuper cœnam, præter Matianum malum, & modicà (*ſic lego*) in ampullâ potiunculam ſumeret. [491] SOLITARIA.] *Ipſum illud plenum prandium*, cœnam *appellat: quia eius loco.* [492] ADNOTATORQVE.] *Quid dicant, edant, bibant, innuant.* [493] IMMINES.] *Auidè ſpectando. Catullus:* Vir tuus, Tytio in toro, Totus immineat tibi. [494] ERVCTANS.] *Aptius videbatur*, irructans: *quaſi in os iis ructans.* [495] ARGENTVM. *Miniſteriale, ſectum & multiplex.* [496] ORNATA.] *Neſcio quid ſuboles vel vitij, vel defe lus. An fuit*, ornata comi gratuitate. [497] PEREGRINÆ.] *Referunt ad* ſacerdotes, quos in monte Albano inſtituit. *Sed cur ea* peregrina ſuperſtitio: *aut quid ad menſas? Malim accipere Iſiacos, Bellonarios, Gallos matris deûm, qui cum cœtu aut choro domos & conuiuia ſolent irrumpere. Iuuenalis Sat. VI. dicet, & deſcribet. An & de Iudæis vis accipi?* [498] OBSCOENA.] *Pſaltriarum, cinædorum, puellarum à Gadibus: de quibus ſcriptores ſparſim.* [499] OBERRAT.] *Plinius lib. IX. ep. XVII.* Quereris tibi tædio fuiſſe quamuis lautiſſimam cœnam, quòd ſcurræ, cinædi, moriones menſis inerrabant. [500] INVITATIO.] *Ad loquendum, edendum, an & bibendum? ita, ex ingenia Traiani. Nam* vini cupidiorem fuiſſe *Dio notat: & Spartianus*, Hadrianum vino indulſiſſe, Traiani moribus obſequentem. *Id maximè factitabat, & quaſi ſallenniter, poſt ſecundam menſam. Lampridius in Alexandro:* Cum militates amicos habuiſſet, vt vſum Traiani, quem ille poſt ſecundam menſam potandi vſq; ad pocula inſtituerat, reſeruaret, vnum tantùm poculum exhibebat in honorem Alexandri Magni. *Numerus poculorum deeſt, & video quoſdam legiſſe*, vſque ad quinque pocula. *Si è libris, benè eſt: ſi à ſeſe, malim ego*, vſque ad pocula III. *qui numerus ex initialibus litteris vocis ſequentis. Vinoſus igitur aliquantulum Traianus: ſed & viri alij magni, cum excuſatione iuſtiſſimâ, ad diluendas curas. De quo Seneca in extrema De Tranquill. videndus. Eutropius & cautionem eius in vino ſuggerit:* Vinolentiam, quo vitio, vt Nerua, tangebatur, prudentiâ mollierat, curari vetans iuſſa poſt longiores epulas. [501] STVDIORVM.] *De quibus ſermo. Nec enim librum lectum ſuper menſam arbitror: etſi id quoque viri magni, & in dignitate, tunc faciebant. Alij comœdum aut lyriſten audiebant, iucundo fructu. Plinius lib. III. de Spurinnâ:* Frequenter comœdis cœna diſtinguitur, vt voluptates quoque ſtudiis condiantur. *At Traiani ſermones Philoſophici fuerunt, aut Politici: nec ambigo.* [502] BREVIS SOMNVS.] *Ex Homerico præcepto:*

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα:

Dedecus eſt totam rectorem ſtertere noctem.

SED cùm rebus tuis vt participes perfruamur, quæ habemus ipſi, quàm propria, quàm noſtra ſunt? Non enim exturbatis prioribus dominis, [503] omne ſtagnum, omnem locum, omnem etiam ſaltum, immensâ poſſeſſione circumuenis: nec vnius oculis [504] flumina, fontes, maria deſeruiunt. Et quid Cæſar non ſuum videat? [505] tandemque imperium Principis, quàm patrimonium maius eſt. multa enim ex patrimonio refert in imperium, quæ priores Principes occupabant, non vt ipſi fruerentur, ſed ne quis alius. Ergo in veſtigia ſedeſque nobilium immigrant [506] pares domini, nec iam clariſſimorum virorum [507] receptacula habitatore [508] ſeruo teruntur, aut fœdâ [509] vaſtitate procumbunt. Datur intueri pulcherrimas ædes, deterſo ſitu, [510] auctas ac vigentes. Magnum hoc tuum non erga homines modò, ſed erga tecta ipſa meritum, ſiſtere ruinas, ſolitudinem pellere, ingentia opera, [511] eodem quo exſtructa ſunt animo, ab interitu vindicare. Muta quidem illa & animâ carentia: ſentire tamē & lætari videntur, quòd niteant, quòd frequententur, quòd aliquando cœperint eſſe [512] domini ſcientis. Circumfertur, ſub nomine Cæſaris, [513] tabula ingens rerum venalium. [514] quò ſit deteſtanda auaritia [515] illius, qui tam multa concupiſcebat: cùm haberet ſuperuacua tam multa. tamen exitialis erat apud Principem, huic laxior domus, illi [516] amœnior villa. Nunc Princeps in hæc eadem dominos [517] quærit, ipſe inducit, ipſos illos [518] magni aliquando Imperatoris hortos, illud [519] numquam niſi Cæſaris ſuburbanum, licemur, emimus, [520] implemus. Tanta benignitas Principis, tanta ſecuritas temporũ eſt, vt ille nos Principalibus rebus exiſtimet dignos; nos non timeamus, quòd digni eſſe videmur. Nec verò emendi tantùm ciuibus tuis copiam præbes, ſed amœniſſima quæque largiris & donas. [521] Ita inquam, donas in quæ electus, in quæ adoptatus es: transfers quod iudicio accepiſti, ac nihil magis tuum credis, quàm quod [522] per amicos habes.

[503] OMNE STAGNVM.] *Loquitur de villis priorum Principum, qui eâ ſpecie immenſum agrorum tractum occupabant.* [504] FLVMINA.] *Quid mirum? cùm tunc opes priuatæ ita magnæ, vt flumina haberent in ſuo orientia & cadentia. Seneca ep. LXXXIX.* Illuſtrium fluminum per priuatum decurſus, & amnes magni, magnarumque gentium termini, vſque ad oſtium à fonte, veſtri ſunt: *& plura huic rei vix credenda & admiranda, quæ ſubiungit. Ideoq; & in* Admirandis *dixi lib. II. cap. vlt. Non audio, qui hæc ad Neronis domum referunt: planiſſimè contra Plinij verba & mentem.* [505] TANDEMQVE IMPERIVM.] *Quaſi alium Principum poſſeſſiones per totum imperium ſparſa, & illi penè æquales. Nam errant, qui in alium hæc ſenſum trahunt. quaſi ideò* maius imperium, quia ciues dicto audientes ſunt. *Nugæ.* [506] PARES DOMINI.] *Item nobiles.* [507] RECEPTACVLA.] *Villæ & Prætoria olim illuſtrium.* [508] SERVO.] *Qui villicus ibi vel Actor ſit.* [509] VASTITATE.] *Deſolata, nec culta. Sed vnde, inquies,*

tam

tam multa hæc ad Principem? Ex iniquis domnationibus cædibusq́ nobilium, quarum bona ad fiſcum. [510] AVCTAS.] *Reſtitutas. niſi cui arridet*, lautas. [511] EODEM.] *Magna, & locorum amante.* [512] DONVM SCIENTIS.] *Libris olim*, domini non ſeruientis: *id eſſet quod ſuprà dixit*, non habitatore ſeruo teruntur. *Ego negotiatorem reiecerim, ſcribómque, domini fiuentis.* [513] TABVLA.] *Villarum fundorumq́ venalium, qui Principis fuiſſent. Nam Nerua iam ante vendiderat (in Dione)* pecuniæ egens, veſtes, vaſa, ſupellectilem, & quidquid non neceſſarium in Aulâ eſſet. *At Traianus igitur ex ipſo patrimonia Principali imminuit: quod immenſum creuerat.* [514] QVO SIT.] *Odorat hiatum aliquem, ſed leuem.* [515] ILLIVS.] *Domitiani palàm. malè qui ad Neronem trahunt.* [516] AMOENIOR VILLA.] *Simile in Triumuirali proſcriptione Appianus notat, &* quemdam conſpecto nomine ſuo in Tabulâ, exclamaſſe; Heu, villa Albana me perdidit! [517] QVÆRIT.] *Publicè venditione.* [518] MAGNI.] *Veteris alicuius Luculli, Pompey, aut ſimilis.* [519] NVNQVAM NISI.] *Aſſiduè poſſeſſum Cæſaribus. Talia autem multa, nec opus ad vnum* Albanum *Domitiani confugere.* [520] IMPLEMVS.] *Noſtris rebus, ſeruis, nobiſipſis.* [521] ITA INQVAM.] *Fortaſſe*, Iſta: *tua nempe propria, & in qua, vt heres, Nerua ſucceſſiſti.* [522] PER AMICOS.] *Regis illius nota vox*, Vbi theſauri? amicos *oſtendentis.*

IDEM tam parcus in [523] ædificando, quàm diligens in tuendo. Itaque non [524] vt antè, immanium tranſuectione [525] ſaxorum vrbis tecta quatiuntur: ſtant ſecuræ domus, nec iam templa nutantia. Satis eſt tibi nimiumque, cùm ſucceſſeris frugaliſſimo Principi, magis reiicere aliquid & amputare ex his, quæ Princeps tamquam neceſſaria reliquit. Præterea pater tuus vſibus tuis detrahebat, quæ fortuna imperij dederat, [526] tutius quod patet. At quàm magnificus [527] in publicum es? hinc [528] porticus, inde delubra occultâ celeritate properantur, vt non [529] conſummata, ſed tantùm [530] commutata videantur. Hîc [531] immenſum latus Circi templorum pulchritudinem prouocat, digna populo victore gentium ſedes, nec minùs ipſa viſenda, quàm quæ ex illâ [532] ſpectabuntur: viſenda autem, cùm ceterâ ſpecie, tum quòd æquatus plebis, ac Principis locus. Siquidē per omne ſpatium vna facies, omnia continua & paria, nec magis proprius ſpectandi Cæſaris [533] ſuggeſtus, quàm propria quæ ſpectet. Licebit ergo ciuibus tuis inuicem contueri, dabitur non [534] cubiculū Principis, ſed ipſum Principem cernere, in publico, in populo ſedentem: populo, cui locorum [535] quinque millia adiecisti. auxeras enim numerum eius congiarij facilitate, [536] maioremque in poſterum ſuſcipi liberalitatis tuæ fide iuſſeras.

[523] ÆDIFICANDO.] *Priuatim ſcilicet, & in ſuos vſus. nam publicè contrà, vt ſubdet.* [524] VT ANTE.] *Sub Domitiano, aulam illam ſuam Parrhaſiam ædificante.* [525] SAXORVM.] *Columnarum, obeliſcorum. Iuuenalis Satyrâ* III.

Nam ſi procubuit qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, & euerſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus?

Seneca in Epiſtolis: In hunc vſum pinus aut abies deferebatur, longo vehiculorum ordine, vicis intremiſcentibus? [526] TVTIVS QVOD.] *Olim emendauimus & ſcripto communicauimus cum amicis:* tu tuis, quod pater. *Ille detraxit ſibi ab imperio relicta; tu magis propriè tua, quæ à patre: id eſt Neruâ.* [527] IN PVBLICVM.] *Multa enim publicè ædificauit, aut reparauit. Eutropius magnificè de illo:* Orbem terrarum ædificaſſe. *Victor:* Caſtra ſuſpectioribus atque opportunis locis exſtructa, ponſque Danubio impoſitus, ac deductæ coloniarum pleræque. Ad hoc, Romæ à Domitiano cœpta fora, atque alia multa, pluſquam magnificè coluit ornauitque. *Sed & Dio Caſſius*, exſtruxiſſe plurima, & maximè neceſſaria in vijs, portibus, publicis ædificiis. *Exſtant hodieq́ aliqua. inprimis veſtigia admirandi illius in Danubio pontis, ſuper humana ingenia atque opes. Item alter egregius in Hiſpaniâ, quem* Alcantaræ *vocant, Tago impoſitus: & plura, monumenta vera laudis. Quam dicteria tamen corpſit & libauit, qui* Herbam parietariam *Traianum dixit; quòd nomen vbique inſcriberet operibus vel nouis, vel nouatis. Quid mali? faciant alij Principes: faciant, & inſcribant.* [528] PORTICVS.] *Quæ, neſcio nec tamen ſuſpicioni Catonis accedo*, Portus *ſuggerentis. Nam hæc de ipſâ vrbe.* [529] CONSVMMATA.] *Nouâ ſtructione.* [530] COMMVTATA.] *Reparatione.* [531] IMMENSVM.] *Sanè immenſum, &* longitudine ſtadiorum trium, *vt Plinius ſcribit*, latitudine vnius. [532] SPECTABVNTVR.] *Circenſes ſiue curules ludi inprimis, ſed etiam Gladiatores, Venationes, & omne genus ſolet interim hîc dari.* [533] SVGGESTVS.] *Editior locus, in quo ipſe ſpectet. Cui honori origo à Iulio Cæſare. quem Suetonius notat, inter nimios honores, recepiſſe* Suggeſtum in Orcheſtrâ. *Vide me De Amphitheatro, cap.* XI. [534] CVBICVLVM.] *Vbi velut clauſus, tutuſq́ ab iniuriâ cæli, ſedebat. Populariter Traianus hoc ſpreuit, & ſpectauit ipſe, ſpectatuſq́ eſt.* [535] QVINQVE MILLIA.] *Hic numerus mihi ſuſpectus, & minutus eſt. Quid magni, vbi tot millia, quinque dumtaxat adiecisse? At enim ſuprà dixit:* quinque millia ingenuorum conquiſita. *Ita, ſed ad alendum (quod aliud valdè eſt) non ad ſpectandum. Denique illi* ingenui, *ſpectant verò & libertini. Moueor etiam, quòd in Plinio legam*, Circum à Cæſare Dictatore ſtructum, ad ſedem CCLX. millium. *Ac poſteà, in Victore*, cepiſſe *ſcribitur* loca CCCLXXXV. millia: *ſiue vt veriùs in Notitiâ Imperij, & integris vocibus perſcriptum*, quadringenta octogintaquinque. *Igitur poſt Cæſarem, largiter ſanè ei adiectum, & penè duplum. Ac fatear alios Principes potuiſſe augere, ſed publica teſtimonia inclinant eximium aliquid Traianum poſuiſſe. Baſis Romæ exſtat huic inſcripta:* TRIBVS XXXV. QVOD LIBERALITATE. OPTIMI. PRINCIPIS. COMMODA. EARVM. ETIAM. LOCORVM. ADIECTIONE. AMPLIATA. SINT. *Etſi ea*

ea poſita in Conſulatu eius V. diutule paſt ipſum factum. dum decernitur, dum paratur ſtatua, vt ſolet. In Dione etiam compendia: Ὅπου γάρ πυ καὶ μεγαλόφρων καὶ μεγαλογνώμων ἦν, ὥστε καὶ τὸν ἱπποδρόμον ἐπιγράψαι, ὅτι ἐξαρκοῦντα αὐτὸν τῷ τῶν Ῥωμαίων δήμῳ ἐποίησεν, ἐπειδὴ διαφθαρέντα πη καὶ μείζω καὶ περικαλλίστερον ἐξειργάσατο. Adeo autem & magni animi & conceptus erat, vt Circi inſcripſerit, Quòd capacem populi Romani ſtruxiſſet: quia ſcilicet corruptum, & maiorem, & elegantiorem fecerat. *Ex his, talibuſq́; inclino legere:* quinquaginta millium, *aut vltrà, ſiquis* * φιλορρωμαῖος *velit. Ad hanc autem Circi reparationem Suetonij illa ſpectant, Domitiani cap. v.* Fecit Odeum, & Naumachiam. e cuius poſteà lapide maximus Circus, deuſtis vtrimque lateribus, extructus eſt. *Poſteà, nempe à Traiano.* [556] MAIOREMQVE.] *Erga non ad ſolum illud augmentum* quinque millium *amplitudo accommodata.*

* Romanorū amans

HORVM vnum ſi præſtitiſſet alius, illi iamdudum [557] radiatum caput, [558] & media inter deos [559] ſedes, auro ſtaret, aut ebore, auguſtioribuſq́; aris, & [540] grandioribus victimis, inuocaretur. Tu delubra non niſi [541] adoraturus intras, tibi maximus honor [542] excubare pro templis, poſtibuſq́; [543] prætexi. Sic fit vt [544] dei ſummum inter homines faſtigium ſerues. cùm deorum ipſe non adeptus. Itaque tuam ſtatuam in veſtibulo Iouis optimi maximi vnam alterámve, & hanc æream cernimus: at paullò antè aditus omnes, [545] omnes gradus, totaque area, [546] hinc auro, hinc argento relucebat, ſeu potiùs polluebatur: cùm [547] inceſti Principis ſtatuis permixta deorum ſimulachra [548] ſorderent. Ergo iſtæ quidem æreæ & paucæ manent, manebuntq́; quamdiu templum ipſum: illæ autem aureæ & [549] innumerabiles, [550] ſtrage & ruinâ, publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſæuire [551] ſecuribus, vt ſi ſingulos ictus ſanguis doloŕq; ſequeretur. Nemo tam temperans gaudij [552] ſeræque lætitiæ, quin inſtar vltionis videretur, cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò [553] truces horrendaſque imagines [554] abiectas excoctaſque flammis: vt ex illo terrore & minis, in vſum hominum ac voluptates, ignibus mutarentur. [555] Simili reuerentiâ Cæſar, nō apud [556] Genium tuum bonitati tuæ gratias agi, ſed [557] apud numen Iouis optimi maximi pateris: illi debere nos quidquid debeamus, illius quod bene facias [558] muneris eſſe, qui te dedit. Antè quidem ingentes hoſtiarū greges per [559] Capitolinum iter, magnâ ſui parte velut [560] intercepti, [561] diuertere viâ cogebantur: cùm ſæuiſſimi domini atrociſſima effigies, tanto victimarum cruore coleretur, quantum ipſe humani ſanguinis profundebat.

[557] RADIATVM.] *Qui habitus Deorum, aut Diuorum. Lucanus.*

Fulminibus manes, radiis ornabit, & aſtris.

Nam hæc inſignia Principibus conſecratis appoſita, vt Nummi etiam docent. [558] ET MEDIA.] *Honoris cauſâ, vel mixtus Diis; vel etiam inter duos medius. Vt Caligula* inter fratres Deos *(Caſtores)* medium ſe adorandum adeuntibus exhibuit. [559] SEDES.] *Nam Iupiter, & iſti maiorum gentium, ſedentes ſæpe pingebantur.* [540] GRANDIORIBVS.] *Nam Hoſtiæ duplices, Maiores Minoreſq́: atque illæ diis maioribus.* [541] ADORATVRVS.] *Non adorandus ibi in ſtatuâ.* [542] EXCVBARE.] *Cùm vice cuſtodis aut ſatellitis, ſtatua tua ponuntur in veſtibulis templorum: at non in ipſis.* [543] PRÆTEXI.] *Appani, vel opponi iannarum poſtibus: quod decore ſolet.* [544] DEI SVMMVM.] *Sententia eſt ita efficitur, vt dij colantur, vt decet, ab hominibus. ſummumq́; ſibi honorem vindicent: quia ipſe non te iis miſcet, & ſacras ſanctaſq́; profanas. Hæc, inquam, è verbis iſtis ſententia. ſed quæ ego leniter refingam:* ſerues, cùm Deorum ipſe non adoptes. *Eo ipſo quòd fugis Deus haberi, pro Deo te habemus, aut certè, vices eius in terris gerente. Tertullianus pro hac ſententiâ, ad Scapulam:* Sic enim omnibus maior eſt *(Imperator)* dum ſolo vero Deo minor eſt. *Idem in Apologetico:* Ideò Imperator magnus eſt, quia cælo minor eſt. *Pulchrè etiam Athenienſes, inter monoſticha, quæ aduentanti Pompeio gratabundi ſcripſerant:*

Ἐφ᾽ ὅσον ἂν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἶ θεός:
Quatenus te cenſes hominem, eatenus nobis es Deus.

[545] OMNES GRADVS.] *Hui! atqui centum gradibus adibatur.* [546] HINC AVRO.] *Suetonius, Domitiano:* Statuas ſibi in Capitolio, non niſi aureas & argenteas, poni permiſit: eaſque ponderis certi. *vt ne paruæ ſcilicet, tam magno Deo. Eutropius idem.* [547] INCESTI.] *Iuliâ, Titi fratris filiâ, compreſſâ, & quam vxorem habebat.* [548] SORDERENT.] *Aliquid faciat pro lectione vulgatâ ſuprà,* Dei ſummum inter homines faſtigiū ſerueor: *ſed leniter & aliquid.* [549] INNVMERABILES.] *Nec enim in vrbe tantùm,* ſed totus orbis, *ait Dio,* ſtatuis eius poſt victos, vt aiebat, Dacos impletus eſt. [550] STRAGE ET RVINA.] *Initia à Senatu ipſo facto, qui* auditâ morte eius *(Suetonius)* adeò lætatus eſt, vt ſcalas etiam inferri, clypeoſque & imagines eius coràm detrahi, & ibidem ſolo adfligi iuberet. *Dio hoc amplius in Nerua:* Μίσει δὲ τῶ Δομετιανῶ αἱ εἰκόνες αὐτῶ, πολλαὶ μὲν ἀργυραῖ, πολλαὶ δὲ καὶ χρυσαῖ οὖσαι συνεχωνεύθησαν, καὶ ἐξ αὐτῶν μεγάλα χρήματα συνελέγη: Odio Domitiani, ſtatuæ eius multæ argenteæ, multæ & aureæ, conflatæ ſunt, atque ingens pecunia ex iis facta. [551] SECVRIBVS.] *Ita ſtatuas frangebant. Iuuenalis:*

—— rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.

[552] SERÆQVE LÆT.] *Quæ etſi ſerò, & diu optata, tamen venit.* [553] TRVCES.] *An quia ſuperbia in vultu, ita in oculis, vt prædixit? an & in habi-*

tum militarem ac minantem, ut triumphales illa, formata? [154] ABIECTAS.] *Siue,* obiectas. [155] SIMILI REVERENTIA.] *Illi, quâ ſtare inter deos recuſas.*
[156] GENIVM.] *Singulis hominibus Genium aſſignauit antiquitas: atque is maius & ſanctius aliquid ipſo homine. Itaque vulgò,* per Genium alicuius *ſolent orare, obteſtari, iurare. Sed quantò magis Principis? quibus etiam modeſtis, paßim ſtatua, ora, templa, cum inſcriptione* GENIO. CÆSARIS: *quod lapides nummiq́ docent, & Suetonius in Aug. cap.* LX. *Hunc ergo colebant, ſi non ipſum Principem: & Caligula* quoſdam interfecit *(apud Suetonium)* quòd numquam per Genium eius deierassent. *Minutius Felix:* Cæſarum numen inuocant, ad imagines ſupplicant, Genium, hoc eſt dæmonem, implorant: & eſt eis tutius per Iouis Genium peierare, quàm regis. *Adde Tertullianum Apolog. cap.* XXVIII.
[157] APVD NVMEN.] *In Capitolio.* [158] MVNERIS.] *Piè, ſicut Homerus Odyſſ.* ύ.

Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε,
Ὅππως κεν ἐθέλῃσιν:
Virtutem Deus in nobis auget minuitq́ue,
Vt voluit.

[159] CAPITOLINVM ITER.] *Cùm per forum in Capitolium irent.* [160] INTERCEPTI.] *Abducti, priuſquam venirent quo deſtinati erant.* [161] DIVERTERE.] *Deflectere. quo? ſiue ad Domitiani ſtatuam, quæ in foro equeſtris ſtabat; Statio curioſè deſcripta: ſiue etiam ad alias.*

OMNIA P. C. quæ de aliis Principibus à me aut dicuntur, aut dicta ſunt, eò pertinent, vt oſtēdam quàm longâ conſuetudine corruptos deprauatoſque mores Principatus parens noſter reformet & corrigat. alioquin nihil non parùm gratè ſine [162] comparatione laudatur. Præterea hoc primum erga optimum Imperatorem piorum ciuium officium eſt, inſequi diſſimiles. neque enim ſatis amarint bonos Principes, qui malos ſatis non oderint. Adiice, quòd Imperatoris noſtri non aliud amplius ac diffuſius meritum eſt, quàm quòd inſectari malos Principes tutum eſt. An excidit [163] dolori noſtro modò vindicatus [164] Nero? permitteret credo famam, vitamq́; eius carpi, qui mortem vlciſcebatur: nec vt in ſe dicta interpretaretur, quæ de ſimillimo dicerentur. Quare [165] ego te Cæſar muneribus omnibus tuis, omnibus comparo, multis antepono, quòd licet nobis & in præteritum de malis Imperatoribus quotidie vindicari; & futuros ſub exemplo præmonere, nullum locum, nullum eſſe tempus, quo funeſtorum Principum manes à poſterorum execrationibus conquieſcant. Quo conſtantiùs P. C. & dolores noſtros & gaudia [166] perferamus, ingemiſcamus illis quæ patiebamur. Simul vtrumque faciendum eſt, ſub bono Principe. Hoc ſecreta noſtra, hoc ſermones, hoc ipſæ gratiarum actiones agant; meminerintq́ue ſic maximè laudari incolumem Imperatorem, ſi priores ſecùs meriti, reprehendantur. Nam cum de malo Principe poſteri tacent, manifeſtum eſt eadem facere præſentem.

[162] COMPARATIONE.] *Quo, vt Fabius in hac ipſâ re laudationum ait,* duplicat materiam, & virtutum vitiorumq́ue non tantùm naturam, ſed etiam modum tractat. [163] DOLORI.] *Dolentibus nobis. quid ſi tamen* dolore *ſcribas? eſſet, cum dolore noſtro vindicatus.* [164] NERO.] *Nam Domitianus Epaphroditum occidit, adiutorem illi in adipiſcendâ nece. Adi Suetonium cap.* XIV. *Domitiani.*
[165] EGO TE.] *Illud,* te, *mihi ſuperfluit: & ἔθνε è notis natum* TE? *quod interpretere,* Traiane.
[166] PERFERAMVS.] *An,* proferamus?

ET quis iam locus miſeræ adulationis manebat, cùm laudes [167] Imperatorum ludis etiam & [168] comeſſationibus celebrarentur, [169] ſaltarenturq́ue, atque in omne ludibrium [170] effæminatis vocibus, modis, geſtibus, frangerentur? Sed illud indignum, quòd eodem tempore in Senatu & in ſcænâ, ab hiſtrione & [171] à Conſule, laudabantur. Tu procul à tui cultu ludicras artes remouiſti. Seria ergo te carmina, honorq́ue [172] æternus Annalium, non hæc [173] breuis & [174] pudenda prædicatio colit: quinetiam tantò maiore conſenſu in venerationem tui [175] theatra ipſa [176] conſurgent, quantò magis de te ſcænæ ſilebunt. Sed quid ego iſtud admiror, cùm eos quoque honores, qui tibi [177] à nobis offeruntur, aut [178] delibare parciſſimè, aut omnino ſoleas recuſare? Nihil antè tam vulgare, tam paruum in Senatu agebatur, vt non laudibus Principum immorarentur, quibuſcumque cenſendi [179] neceſſitas accidiſſet. De [180] ampliando numero gladiatorum, aut inſtituendo collegio [181] fabrorum conſulebamur: & quaſi prolatis imperij finibus, nunc ingentes [182] arcus, [183] exceſſuroſq́ue templorum faſtigium titulos, nunc [184] menſes etiam, nec hos ſingulos, nomini Cæſarū dicabamus. patiebantur illi, & quaſi meruiſſent, lætabantur. At nunc quis noſtrûm, tamquā oblitus eius de quo refertur, cenſendi officium Principis honore conſumit? [185] Tuæ moderationis hæc laus, [186] conſtantia noſtra; & tibi obſequimur, quòd in curiam non ad certamen adulationum, ſed ad vſum muniuſq́ue [187] iuſtitiæ conuenimus, hanc ſimplicitati tuæ, [188] veritatiq́ue gratiam relaturi, vt te quæ vis velle, quæ non vis nolle

le credamus. Incipimus inde, deſinimus ibi, à quo incipi, in quo deſini, ſub alio Principe [189] non poterat. Nam pleroſque ex decretis honores & [190] alij non receperunt, nemo ante [191] tantus fuit, vt crederetur. [192] noluiſſe decerni. Quod ego titulis omnibus ſpecioſius reor, quando non [193] trabibus, aut ſaxis nomen tuum, ſed [194] monumentis æternæ laudis inciditur. Ibit in ſæcula, fuiſſe Principem, cui [195] florenti & [196] incolumi, numquam niſi modici honores, ſæpiùs nulli decernerentur. Et ſane ſi velimus cum priorum temporum neceſſitate [197] certare, [198] vincemur: [199] ingenioſior eſt enim ad excogitandum ſimulatio veritate, ſeruitus libertate, metus amore. Simul cum [200] iampridem nouitas omnis adulatione conſumpta ſit, non alius erga te nouus honor ſupereſt, quàm ſi aliquando de te [201] tacere audeamus.

[167] IMPERATORVM.] *Neronis & Domitiani. Tamen de vno iſto hic agi, verius eſt: atque ita ſingulariè*, Imperatoris, *ſcribendum.* [168] COMESSATIONIBVS] *Olim nonnulli* commeſſionibus *legi poſſe. Nam eo nomine ludi quicumque certamen de palmâ. Tamen poſſe, non debere. nam* Comeſſationes *retinendas & tueri. quia comœdi, citharœdi, & id genus in menſâ etiam dabatur. Et quidni carmina ibi in laudem Principis, cui hæc placerent?* [169] SALTARENTVR.] *A Pantomimis.* [170] EFFÆMINATIS. *Sunt ſanè, & quidquid ad hiſtriones. quos ideò* molles viros *Liuius alibi appellat.* [171] A CONSVLE. *Ipsâ Gratiarum ſollenni actione, qualem Plinius nunc habet.* [172] ÆTERNVS.] *Ita eſt, ſcitote hoc Principes. Quos Annalium ille honor honeſtauit, iam ab orbe condito honeſti ſunt, & ad deſinentem erunt.* [173] BREVIS.] *Quæ cum voce & plauſu perit. Et tamen talem, ſunt qui hodie etiam (o vera fama imperitiâ!) præ magnâ & diuturnâ petant.*

[174] PVDENDA. *Ab illis propudiis.* [175] THEATRA.] *Theatrici ſpectatores.* [176] CONSVRGENT.] *De more. Tacitus, aut Fabius in Dialogo:* Populus, auditis in theatro Virgilij verſibus, ſurrexit vniuerſus, & forte præſentem ſpectantemque Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum. *Nota, honor inquam iſte (illo æuo) ferè Principum. ideòque Auguſtus Caio & Lucio*, adhuc prætextatis, aſſurrectum ab vniuerſis in theatro, & a ſtantibus plauſum, grauiſſimè queſtus eſt: *quia iuuenes, & quis nimium honos.* [177] A NOBIS.] *Senatoribus, decreto vel acclamatione.* [178] DELIBARE.] *Quoſdam ex iis decerpere.* [179] NECESSITAS.] *Quos ordo primo loco ſententiam dicere iuberet: nam alij manu, aut pedibus aſſentiebantur.* [180] AMPLIANDO.] *Vt plures hæc & dare liceret, quàm Senatuſconſultis ante tantum. Nam Principes, coercendo luxui & ſæuitiæ, certo numero pariaincluſerant, & ipſas editiones. Vide me Saturnalium* I. *cap.* XII. [181] FABRORVM. *Iam olim hæc collegia & corpora artificum: ſed ſæpe abolita, & reſtituta. Tale ſub Domitiano fortaſſe, aut nouum aliquod etiam adiectum. Nam plura erant, cognominibus diſtincta: vt Fabri tignarij, Argentarij, Automatarij, Tignarij, in lapidibus paſsim reperiendi.* [182] ARCVS.] *Fornices triumphales. quos per omnes regiones vrbis ſibi ſtruxit. Suetonius Domit. cap.* XIII. [183] EXCELSVROSQVE.] *Altitudine ſuper ipſa templa. Nam hoc eſt, quod* ingentes *præmiſit. & in Suetonio*, ianos arcusque tot ſtruxit *tantos, ad magnitudinem. Deſcribitur vnus talis Martiali, lib.* VIII. *epig.* LXV. [184] MENSES.] *Duos*, Septembrem & Octobrem, *à ſe transnominauit* Germanicum & Domitianum: *Suetonius, cap.* XIII. *Martialis*:

Dum Ianus hiemes, Domitianus autumnos,
Auguſtus annis accommodabit æſtates,
Dum grande famuli nomen aſſeret Rheni
Germanicarum magna lux Kalendarum.

Adde Macrobium I. *Saturn. cap.* XII. [185] TVÆ MODERAT.] *Quam & in Theodoſio Pacatus laudat:* Non enim ibi coacta laudatio, & expreſſæ metu voces, periculum ſilentij redimunt. Fuerit abiectique illa triſtis facundiæ ancillantis neceſſitas, cum trucem dominum, aures omnes plauſuum publicorum captantem, mendax aſſentatio titillabat.

[186] CONSTANTIA.] *Id eſt, quod nos conſtantes ſimus, tuæ præcognita modeſtia debetur. Niſi hoc eſſet, iremus (vt olim) in laudes. Quidam tamen libri*, conſtantiæ noſtræ. *ex quo aliquis, negatione additâ*, non conſtantiæ, *fortaſſe legerit. Tua, inquit, modeſtia hæc laus eſt, qui renuis: non noſtra conſtantia aut grauitatis, qui & antè fecimus, & faciamus, niſi nolles.* [187] IVSTITIÆ.] *Vt iuſta illic decreta, & vſui publico, faciamus.* [188] VERITATIQVE.] *Toti huic rei Epigramma Martialis, lib.* X.

Fruſtrà blanditiæ venitis ad me,
Attritis miſerabiles labellis.
Dicturus Dominum Deumque non ſum,
Iam non eſt locus hac in vrbe vobis.
Non eſt hic Dominus, ſed Imperator,
Sed iuſtiſſimus omnium Senator,
Per quem de Stygiâ domo reducta eſt
Siccis ruſtica veritas capillis.

[189] NON POSSET.] *Quia ſemper aliquid, extra ordinem, ad honores eorum in ſententiâ addendum: vel in fine, inquam, vel in capite.* [190] ALII.] *Tiberius, Claudianus, Veſpaſianus: in Tranquillo.* [191] TANTVS.] *Tam magni animi firmiq;.* [192] NOLVISSE.] *Vt non putarent ſaltem delectari eum & titillari oblatione.* [193] TRABIBVS AVT.] *Aedificiis, quæ trabibus ſaxiſq; conſtant. Poſsis & diuiſim capi, de Tabulis & Lapidibus, in quibus etiam tituli inciſi: etſi tabula iſta magis area.* [194] MONVMENTIS.] *Annalibus, & libris.* [195] FLORENTI.] *Gratiâ & fortunâ.* [196] INCOLVMI.] *Viuo. nam mortuos neglegere, facile & tutum eſt.* [197] CERTARE.] *Titulis & laudibus.*

[198] VINCEMVR.] *Nam vt Seneca epiſt.* XLV. adulatio amicitiam non imitatur tantum, ſed vincit & præterit. [199] INGENIOSIOR.] *Vera cauſſa, qui ſimulant, magis connituntur & ingenium intendunt. Ideò delectant nos ſimulata ira, triſtitia, & ſimultas: quæ tamen in re ſpectata, angunt. Vide Plutarchum Quæſt. Conuiual.* V. *cap.* I. [200] IAMPRIDEM.] *Tot nouis Principibus, nouiſq; honoribus.* [201] TACERE.] *Pacatus, de Theodoſio:* Quam promptum laudare Principem, tam tutum ſiluiſſe de Principe.

Age, ſiquando pietas noſtra ſilentium rupit, & [602] verecundiam tuam vicit, quæ qualiaque decernimus nos, tu non recuſas? Vt appareat, non ſuperbiâ & faſtidio te ampliſſimos honores repudiare, qui minores non dedigneris. Pulchrius hoc Cæſar, quàm ſi recuſares omnes. nam recuſare omnes, [603] ambitionis; moderationis eſt, eligere parciſſimos. Quo temperamento & [604] nobis & [605] ærario prodes: quòd ſumptibus eius adhibes modum, vt qui exhauſtum non ſis innocentium bonis repleturus. Stant igitur effigies tuæ, quales olim ob egregia in Remp. merita priuatis dicabantur: viſuntur eâdem è [606] materiâ Cæſaris ſtatuæ, quâ [607] Brutorum, quâ [608] Camillorum. Nec diſcrepat cauſſa. illi enim reges hoſtemq́ue victorem mœnibus depulerunt: hic [609] regnum ipſum, quæq́ue alia [610] captiuitas gignit, arcet ac ſubmouet: ſedemq́ue obtinet Principis, ne ſit domino locus. Ac mihi intuenti ſapientiam tuam minùs mirum videtur, quòd mortales iſtos caducoſq́ue titulos, aut [611] depreceris, aut [612] temperes. Scis enim [613] vbi vera Principis, vbi ſempiterna ſit gloria: vbi ſint honores, in quos nihil flammis, nihil ſenectuti, nihil [614] ſucceſſoribus liceat. Arcus enim & ſtatuas, aras etiam templaque, [615] demolitur & obſcurat obliuio, negligit [616] carpitq́ue poſteritas: contrà contemptor ambitionis, & infinitæ poteſtatis domitor ac frænator animus, ipsâ vetuſtate floreſcit, nec ab vllis magis laudatur, quàm quibus minimè [617] neceſſe eſt. [618] Non ergo perpetua Principi fama, quæ inuitum manet, ſed bona concupiſcenda eſt. ea porrò non [619] imaginibus & ſtatuis, ſed virtute ac meritis prorogatur. Quinetiam leuiora hæc, formam Principis figuramq́ue, non aurum meliùs, vel argentum, quàm fauor hominum [620] exprimat, teneatq́ue: quod quidem prolixè tibi cumulateque contingit; cuius lætiſſima facies, & amabilis vultus in omnium ciuium ore, oculis, animo ſedet.

[602] Verecvndiam.] *Quæ dedignatur laudes, præſertim nimias. Euripides:*

> Ἄνδρες γὰρ οἱ ἀγαθοὶ, τρόπον τινὰ
> Μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἢν αἰνῶσ' ἄγαν:
> Laudati enim viri boni, quodammodò
> Laudantem odio habent, laudet ille ſi nimis.

[603] Ambitionis.] *Præpoſtera. & quæ fugâ famæ, famam captat.* [604] Nobis.] *Vel quia veros eſſe pateris liberóſque; vel quia non periclitamur accuſari aut confiſcari.* [605] Ærario.] *Quia è publico ſtatuæ, arcus, & talia.* [606] Materia.] *Non auro aut argento, ſed ære.* [607] Brvtorvm.] *M. Iunius Brutus qui reges eiecit, inter illos medios poſitus in Capitolio fuit, dextrâ gladium tenens Plutarchus in Bruto.* [608] Camillorvm.] *Camilli, qui Gallos Româ expulit,* ſtatua ſine tunicâ in Roſtris: *Plinius.* [609] Regnvm.] *Vt Brutus.* [610] Captivitas.] *Quam Camillus depulit.* [611] Deprecereris.] *Prece amoliaris.* [612] Temperet.] *Modicos recipiendo.* [613] Vbi.] *In animis hominum, in monumentis & prædicatione poſterorum.* [614] Svccessoribvs.] *Nam & alij Principes aliorum honores aut tollunt, aut minuunt.* [615] Demolitvr et.] *Impropriè nec rectè* Obliuio *dicatur* demoliri. *Tabeſcere patitur, & ignorantiâ ſepeliri. Itaque legam, & membrum expleam:* demolitur ætas, obſcurat obliuio. [616] Carpitqve.] *Si non meriti.* [617] Necesse.] *Alius Panegyriſtes imitatur:* Neminem magis laudari Imperatorem decet, quàm quem minus neceſſe eſt. [618] Perpetva.] *Nam eunt ſtatim in Annales, & capita hæc mundi, mundo oſtenduntur.* [619] Imaginibvs.] *In clypeis, ex auro, argento, ære: quos ſolent celeberrimis locis ſuſpendere.* [620] Exprimat.] *In alio Panegyrico:* Hic vultus vniuerſorum pectoribus infixus eſt, nec commendatione ceræ aut pigmentorum fucis renitet, ſed deſiderio efflorëſcit animorum.

Adnotasse vos credo P. C. iamdudum me [621] non eligere quæ referam: propoſitum eſt enim mihi [622] Principem laudare, non Principis facta. nam laudabilia multa etiam mali faciunt; ipſe laudari, niſi [623] optimus, non poteſt. Quare non alia maior, Imperator Auguſte, gloria tua, quàm quòd agentibus tibi gratias nihil velandum eſt, nihil omittendum eſt. Quid eſt enim in Principatu tuo, quod cuiuſquam prædicatio vel tranſilire, vel prætervehi debeat? quod momentum, quod imò temporis punctum, aut [624] beneficio ſterile, aut vacuum laude? non omnia eiuſmodi, vt is optimè te laudaſſe videatur, qui narrauerit fideliſſime? Quo fit, vt propè in immenſum diffundatur oratio mea: & necdum [625] de biennio loquor. Quàm multa dixi de moderatione, & quanto plura adhuc reſtant? vt illud, quòd [626] ſecundum Conſulatum recepiſti, quia Princeps & pater deferebat. at poſtquam ad te imperij ſummã, & cùm omnium rerum, tum etiam [627] tui poteſtatem dij tranſtulerint; tertium Conſulatum recuſaſti, [628] cùm agere tam bonum Conſulem poſſes. Magnũ eſt differre honorem: gloriam maius. [629] Geſtum Conſulatum miret, an non receptum? Geſtus non in hoc vrbis otio, & intimo ſinu pacis: ſed iuxta [630] barbaras gentes, vt [631] illi ſolebant, quibus erat moris, [632] paludamento mutare prætextam, ignotaſq́ue terras victo-

victoriā ſequi. Pulchrum imperio, glorioſum tibi, cùm te ſocii atq; amici, [633] ſuâ in patriâ, ſuis in ſedibus adiêrūt. Decora facies Conſulis. multa [634] poſt ſæcula [635] tribunal viridi [636] ceſpite exſtructum, neq; [637] faſcium tantùm, ſed [638] pilorum [639] ſignorumque, [640] honore circumdatum. Augebant maieſtatem præſidentis, diuerſi poſtulantium [641] habitus, ac diſſonæ [642] voces, raraque ſine [643] interprete oratio. Magnificum eſt ciuibus iura, quid [644] hoſtibus reddere? ſpecioſum certam fori [645] partem; quid immanes campos ſellâ Curuli, victoríſque [646] veſtigio, premere? imminere minacibus [647] ripis tutum quietumque; quid ſpernere barbaros fremitus, hoſtilemque terrorem, non armorum magis, quàm [648] togatum oſtentatione, compeſcere? Itaque non te apud [649] imagines, ſed ipſum præſentem audientemque conſultabant Imperatorem: [650] nomenque, quod alij domitis hoſtibus, tu [651] contemptis merebare.

[621] NON ELIGERE.] *Cùm omnia laudanda ſint in noſtro.* [622] PRINCIPEM.] *Ipſum hominem, undique bonum.* [623] OPTIMVS.] *Adſpicit ad cognomen Traiani.* [624] BENEFICIO STERILE.] *Quæ præcipua laus, & materies virtutis, in Principe. Tito illud innotuit, recordati ſe nihil eo die benignè feciſſe,* Amici, diem perdidi: *Traiani quæ non maior gloria, nec momentum vacuum à beneficio habentis? Auſonius hunc locum æmulatus eſt, de Gratiano:* Neque verò vnum aliquod bonum vno die præſtas, ſed indulgentias ſæculares, per ſingula horarum momenta multiplicas. [625] DE BIENNIO.] *Tempus vel hinc liquet Conſulatus Pliniani, & dictæ orationis.* [626] SECVNDVM.] *Nam primum Conſulatum ſub Domitiano geſſit, collegâ M'. Acilio Glabrione, anno vrbis* DCCCXLIII. *& hunc ſecundum, adoptatus à Nervâ,* DCCCL. *Itaque benè Tacitus, De moribus Germanorum.* Cimbrorum arma audita ſunt, Cæcilio Metello, ac Papirio Carbone Coſs. Ex quo ſi ad alterum Imp. Traiani Conſulatum computemus, ducenti fermè & decem anni colliguntur. *Nam illi Conſules, anno vrbis* DCXL. [627] TVI POTESTATEM.] *Qui iam ſub patre & Principe Nervâ non eſſes.* [628] CVM AGERE.] *Meliùs (me iudice) hæc cum ſequenti periodo continuari:* recuſaſti. Cùm ageie tam bonum Conſulem poſſes, magnum eſt. *Nam hoc laudat. iam experimentum tui ceperas & dederas, in duplici Conſulatu: cùm ergo ſic pro ſpe, aut ſupra ſpem fueris, quid renuis tertium, parat à nouâ ſegete gloriæ?* [629] GESTVM.] *Secundum.* [630] BARBARAS.] *Germanas.* [631] ILLI.] *Veteres Conſules.* [632] PALVDAMENTO.] *Qui prætextam Conſularem ponebant, & votis nuncupatis, paludati proficiſcebantur ad bellum.* Paludamentum *autem, chlamys (in ſtatuis nummiſq; Imperatorum apparet) ab humeris dependens, colore cocci, id eſt ſanguinis belliq; notâ. Ego de*

Militiâ, lib. II. *Dial. vltimo.* [633] SVA IN PATRIA.] *In finibus Germaniæ. intellegit Vbios, Batauos, & limitaneas eas gentes, quæ ſociæ potiùs, quàm ſubditæ erant: aut dubiæ adhuc fidei.* [634] POST SÆCVLA.] *Vix in Principatu viſum.* [635] TRIBVNAL.] *In quo Conſul ſederet, ius diceret, querelas audiret aut preces.* [636] CESPITE.] *Planè pro more priſco. Nec enim è lapide aut ligno ſuggeſtum hunc in caſtris ſtruebant, ſed militari & rudi opere, è terrâ. Notaui & firmaui ſatis, ad Taciti Annalem* I. *verbis,* Simul aggerunt ceſpites, conſtruunt tribunal. [637] FASCIVM.] *Vt in pace. cùm lictores apparitoreſq; tantùm circumſtabant.* [638] PILORVM.] *Haſtarum. Claudianus:*

Dictis ante tamen Princeps confirmat ituros,
Aggere conſpicuus. ſtat circumfuſa iuuentus,
Nixa haſtis, pronaſq; ferox accommodat aures.

[639] SIGNORVMQVE.] *Ammianus:* Tribunal inſiſtens, ſigniſque ambitus & aquilis. *Nummi ſæpè hoc exprimunt, cum verba,* ALLOCVTIO. [640] HONORE.] *Vellem,* horrore. [641] HABITVS.] *In veſte variâ.* [642] VOCES.] *In linguâ variâ.* [643] INTERPRETE.] *Qui Latinè explicaret.* [644] HOSTIBVS.] *Qui fuiſſent, & recenter tui metu compoſiti ad obſequium eſſent.* [645] PARTEM.] *Alij libri,* pacem. *Ego cùm verba video,* partem *veriùs pronunciabo. Nam exiguâ fori parte ius dicere, confers cum magnis vaſtiſq; illis campis; qui pro foro.* Si pacem *tamen vis: tum ſententia, Pulchrum eſt in togâ Romæ, & togatis ius dicere: quid inter ipſa arma, & hoſtes?* [646] VESTIGIO.] *Pede tuo, victoris.* [647] RIPIS.] *Rheni, vel Danubij.* [648] TOGARVM.] *Quas in iuriſdictione ſumebant, ſaltem aduocati, cauſidici, & id genus. Florus, de Germanis, quibus Quinctilius Varus ius dicere tentabat:* At illi, vt primum togas, & ſæuiora armis iura viderunt. [649] IMAGINES.] *Nam Principum imagines in ſignis, & effigies etiam in caſtris. Atque ad eas exteri ducebantur, &, obſequij ſignum, venerabantur vel adorabant. Tacitus* XV. *Annal.* Medio tribunal, & tribunal effigiem Neronis ſuſtinebat. ad quam progreſſus Tiridates, cæſis de more victimis, ſublatum capite diadema imagini ſubiecit. *Itaque nota, velut præſentem Imperatorem, in tribunali cultum per imaginem fuiſſe.* [650] NOMENQVE.] *Imperatorium.* [651] CONTEMPTIS.] *Vincere enim poteras, noluiſti.*

HAEC laus [652] acti Conſulatus; illa [653] dilati, quòd adhuc [654] initio Principatus, vt [655] iam excuſatus honoribus & expletus, Conſulatum recuſaſti: quem noui Imperatores [656] deſtinatum aliis, in ſe transferebāt. [657] Fuit etiam, qui in Principatus ſui fine, Conſulatum quem dederat, ipſe magnâ ex parte iam geſtum, extorqueret & raperet. Hoc ergo honore, quem & incipientes Principes, & deſinentes adeò concupiſcunt, vt auferant; tu otioſo ac vacante, priuatis ceſſiſti. Inuidioſúſne erat, aut tibi tertius Conſulatus, aut Principi primus? nam ſecundum Imperator quidem, ſub Imperatore tamen iniſti: nihilque [658] imputari in eo vel hono-

honori poteſt, vel [659] exemplo, niſi obſequium. Ita verò, quæ ciuitas quinquies arque etiam ſexies Conſules vidit, [660] non illos qui exſpirante iam libertate per vim ac tumultum creabantur, ſed quibus ſepoſitis & abſentibus, [661] in rura ſua Conſulatus ferebantur; in hac ciuitate tertium Conſulatum Princeps generis humani, vt prægrauem, recuſaſti? Tantóne [662] Papiriis etiam & Quintiis moderatior, Auguſtus, & Cæſar, & Pater patriæ? At illos Reſp. ciebat. quid te non eadem Reſp.? non Senatus, non Conſulatus ipſe? qui ſibi [663] tuis humeris attolli, & augeſcere videtur. Non te ad exemplar [664] eius voco, qui continuis Conſulatibus fecerat [665] longū quemdam, & ſine diſcrimine annum: [666] his te confero, quos certum eſt, quoties Conſules fuerunt, [667] non ſibi præſtitiſſe. Erat in Senatu [668] ter Conſul, cùm tu tertium Conſulatum recuſabas. [669] Oneroſum neſcio quid verecundiæ tuæ conſenſus noſter indixerat, vt Princeps totiens Conſul eſſes, quotiens Senator tuus. nimiâ modeſtiâ iſtud, [670] etiam priuatus, recuſaſſes. An Conſularis viri triumphaliſque filius, cùm tertiò Conſul creatur, aſcendit? non debitum hoc illi? non vel ſolâ generis claritate promeritum? Contigit ergo [671] priuatis [672] aperire annum, [673] Faſtoſque reſerare: & hoc quoque redditæ libertatis indicium fuit, quòd Conſul alius quàm Cæſar eſſet. Sic exactis regibus cœpit liber annus: ſic olim ſeruitus pulſa, priuata Faſtis nomina induxit. Miſeros ambitionis, qui ita Conſules ſemper, vt ſemper Principes erant! quamquam non ambitio magis, quàm [674] liuor & malignitas videri poteſt, omnes annos poſſidere, ſummumque illud [675] purpuræ decus, nonniſi [676] præcerptum præfloratumque tranſmittere. Tuam verò magnanimitatem, an modeſtiam, an benignitatem priùs mirer? Magnanimitas fuit, expetito ſemper honore abſtinere; modeſtia, cedere; benignitas, [677] per alios frui.

[612] ACTI.] *Secundi.* [613] DILATI.] *Tertij.* [614] INITIO.] *Nam hac deſignatio, & recuſatio facta anno ſuperiore.* [615] VT IAM EXCVSATVS.] *Tamquam multos, aut diu geſſiſſes. ideoq; vacatio tibi ab honoribus & muniis danda.* [616] DESTINATVM ALIIS.] *Quod Otho Imp. fecit, quem Tacitus ſcribit;* cum Titiano fratre Conſulem in Kal. Martias ſe feciſſe: ceteros autem Conſulatus, ex deſtinatione Neronis aut Galbæ manſiſſe. *Erga in prioribus mutatis, & deſignatas loco mouit.* [617] FVIT ETIAM.] *An Nero? de quo Suetonius, cap.* XLIII. Conſules ante tempus priuauit honore, atque in vtriuſque locum ſolus iniit Conſulatū, quaſi fatale eſſet, non poſſe Gallos debellari, niſi à Conſule. [618] IMPVTARI.] *Adſcribi, & poni in rationibus honoris geſti.* [659] EXEMPLO.] *Quòd iteraſſes Conſulatum: quia non ſponte.* [660] NON ILLOS.] *Vt C. Marium, qui ſeptiés, C. Cæſarem, qui quinquies Conſules.* [661] IN RVRA.] C. Atilium *Regulum intellegit, illius Reguli filium, qui captus occiſusq; à Pœnis fuit. Huic cognomen* Serrano *alij faciunt, & Plinius (lib.* XVIII. *cap.* III.) quòd ſerentem inuenerunt dati honores. *Alij tamen* Sarranum *ſcribunt, quaſi Tyrium vel Pœnum, quia Pater apud eos mortuus. Adde & L. Quinctium Cincinnatum, cui aranti Dictatura delata. Sed tamen hi non toties Conſules: itaque dictum eſt oratoriè & ἐν πλάτει, de aliis eiuſdem aui & paupertatis.* [662] PAPIRIIS.] *L. Papirius Curſor* V. *Conſul fuit: T. autem Quinctius Capitolinus* VI. [663] TVIS HVMERIS.] *Altior dignitarq; fieri, te gerente.* [664] EIVS.] *Domitiani. de quo Suetonius:* Conſulatus XVII. cepit, quot ante eum nemo. [665] LONGVM.] *Nam anni per Conſules diſtingui ſoliti: cùm autem ille vnus ſemper, videbatur & vnus annus.* [666] HIS TE.] *Antiquis.* [667] NON SIBI.] *Sed reipublica. eius cauſâ, non honoris ſui, ſuſcepiſſe.* [668] TER CONSVL.] *Virginius Rufus fuerat, ſed obiit in Conſulatu, Principe Neruâ. Non ergo de illo: an fortè de* C. Silio *Aſpendum, qui toties item Conſul, & tunc viuus? At enim ſiſtit aliquid, quod in Plinij epiſtolâ* VII. *lib.* III. *legitur, vbi mortem huius Silij narrat, & breuiter vitam:* Nouiſſime, *inquit,* ita ſuadentibus annis ab vrbe ſeceſſit, ſeque in Campaniâ tenuit: ac ne aduentu quidem noui Principis inde commouit. Magna Cæſaris laus, ſub quo hoc liberum fuit; magna illius, qui hac libertate auſus eſt vti. *Enimuero ſi ille ſe non commouit, nec in vrbem venit: quomodo* erat in Senatu, *quod Plinius hîc affirmat? Dici poſſit, aliud in* Senatu, *aliud in* Curiâ *eſſe. In Senatu etiam abſens cenſetur, in Curiâ non niſi præſens. Sed reuerà pars hac Faſtorum in ſuffectis Conſulibus tenebroſa, nec acie ingenij (abſque monumentis ſit) facile illuſtranda.* [669] ONEROSVM.] *Ironia.* [670] ETIAM PRIVATVS.] *Si nempe Senatus petiiſſet.* [671] PRIVATIS.] *C. Soſio, & A. Cornelio.* [672] APERIRE ANNVM.] *Hac dicitur, quia nouo anno iſti inibant, & nomina præſcribebantur. Caſſiodorus:* Felix à Conſule ſumat annus auſpicium, portamque dierum tali nomine dicatum tempus introëat. *Itaque alibi, Conſules dicuntur* incohare & pandere annum: *ſcilicet vnà cum Iano, de quo Ouidius:*

Ergo vbi Iane biceps longum reſeraueris annum.

[673] FASTOSQVE RESERARE.] *Cauſâ eâdem. quia nouis Faſtis præſcribuntur. Auſonius, de Iana:*

—— Roma illa, domuſque Quirini,
Hoc capite æternis ſignat ſua nomina Faſtis.

Hac autem omnia ad primos & Ordinarios Conſules ſpectant (in quo maior honos:) non ad illos ſuffectos, à quibus anni auſpicium non erat. Seneca, De Irâ: Dedit duodecim faſces, ſed non fecit Ordinarium conſulem. A me numerari voluit annum, ſed deeſt mihi ad ſacerdotium. [674] LIVOR.] *Ita & Auſonius interpretatur, ad Gratianum:* Scis ſeptem & decem Conſulatus Domitiani, quos ille, inuidiâ alteros prouehendi, continuando conſeruit.

[675] PVR-

[675] PVRPVRÆ.] *Quia Conſules in togâ prætextâ, id eſt cui limbus purpureus adtextus eſſet. Eadem & aliis magiſtratibus quidem: ſed ideo addit* ſummum decus, *quia iſti ſummi inter illos.* [676] PRÆCEPTVM.] *Delibatum initio anni. Nam Domitianus atque alij, annum ferè aperiebant: & tunc ſufficiebant.* [677] PER ALIOS.] *Quomodo? nam & ipſe nihilominùs in Senatum veniebat. & omnia publica munia vſurpabat, etſi non Conſul. Itaque Conſulatum quaſi gerebat, eoq; fruebatur, in aliis. Subibat tamen, an non* pati alios, *legendum eſſet.*

SED iam tempus eſt te ipſi Conſulatui præſtare, vt maiorem eum ſuſcipiendo gerendoq; facias. Nam ſępiùs recuſare, [678] ambiguam ac potiùs illam interpretationem habet, tamquam minorem putes. Tu quidem vt maximum recuſaſti, ſed hoc perſuadere nemini poteris, niſi aliquando & non recuſaueris. Cùm arcus, cùm trophæa, cùm ſtatuas deprecaris; tribuenda eſt verecundiæ tuæ venia: illa enim ſanè tibi dicantur: [679] cùm verò poſtulamus, vt futuros Principes doceas inertiæ renunciare, pauliſper delicias differre, pauliſper & ſaltem ad breuiſſimum tempus, ex illo felicitatis ſomno velut excitatos, induere [680] prætextam, quam cùm dare poſſent, [681] occuparint; aſcendere [682] curulem quam [683] detineant; eſſe denique quod concupierunt, nec ideò tantùm velle Conſules fieri [684] vt fuerint. Geſſiſti alterum Conſulatum, ſcio: illum exercitibus, illum prouinciis, illum etiam ceteris gentibus poteris imputare, non potes nobis. Audiuimus quidem te omne munus Conſulis obiiſſe, ſed audiuimus. Diceris iuſtiſſimus, humaniſſimus, patientiſſimus fuiſſe: ſed diceris. æquum eſt aliquando nos iudicio noſtro, noſtris oculis, nòn famæ ſemper & rumoribus credere. Quouſque abſentes de abſente gaudebimus? liceat experiri, an aliquid ſuperbiæ tibi ille ipſe ſecundus Conſulatus attulerit. Multum in commutandis moribus hominum, [685] medius annus valet, in Principum plus. [686] Didicimus quidem, cui virtus aliqua contingat, omnes ineſſe; cupimus tamen experiri, an nunc quoque vna eademque res ſit, bonus Conſul, & bonus Princeps. Nam [687] præter id quod eſt arduum, duas, eaſque ſummas, ſimul capere poteſtates: tum ineſt vtrique nonnulla diuerſitas, cùm Principem, quàm [688] diſſimillimum Conſuli deceat.

[678] AMBIGVAM.] *Recuſes per modeſtiam, an per faſtum ſpernas.* [679] CVM VERO.] *Textus requirit,* Nunc verò. [680] PRÆTEXTAM.] *Conſularem.*

[681] OCCVPARINT.] *Non paſſi alios vti.* [682] CVRVLEM.] *Nam Conſules in Senatu, ſublimiori ſuggeſtu, in ſellâ curuli præſidebant. Inde Caßiadoro,* Inſulæ curules, *pro Conſulatu, Iuuenali,*

——— ſummas donare curules, *idem.*

Et Lucanus:

Lentulus è celsâ ſublimis ſede profatur.

Ideò in Plinio hic, aſcendere: *& adde, ſi lubet, notata mihi ad* IV. *Annalem Taciti, in verbis,* Conſules ſede vulgari, per ſpeciem mæſtitiæ, ſedentes. [683] DETINEANT.] *Nequis alius aſcendat. Omnia eò ſpectant, vt oſtendat alios titulo Conſules, hunc re fuiſſe, & fore.* [684] VT FVERINT.] *Dicantur ſcribanturq; fuiſſe.* [685] MEDIVS ANNVS.] *Qui iam effluxit à tuo Conſulatu. Quid ſibi velint, qui hic tricantur de* quinq; tantum menſibus, inter Traiani adoptionem & Neruæ mortem, *neſcio. In totâ re errant. nec quidquam hic de illo tempore, ſed de Conſulatu, vt iam dixi. Certum autem, Kalendas Ianuarij iniiſſe ſecundum Conſulatum, depoſuiſſe demare poſt duos menſes: atque ita paullò plus quàm annus medius, ad hoc tempus.* [686] DIDICIMVS.] *Philoſophatur, imò Stoiciſſat. quorum hoc dogma:* Τὰς ἀρετὰς ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, καὶ τὸν μίαν ἔχοντα, πάσας ἔχειν: Virtutes inter ſe conſequi, & qui vnam habeat, omnes habere. [687] PRÆTERIO.] *Deleam hoc,* id: *legámque,* Præter quod. *Breuiter ita & politè, pro eo quod vulgò,* Præterquàm quod. [688] DISSIMILLIMVM CONSVLI.] *Trunca ſunt. Cuſpiniani editio reficit:* Principem quàm ſimillimum eſſe priuato, Conſulemque quàm diſſimillimum deceat. *Approbo. Principis laus eſt, ſubmittere ſe, & ciuiliter gerere: at Conſulis aliter, attollere ſe & habitum animóſque ſumere pro magiſtratu.*

ATQVE ego video proximo anno Conſulatus recuſandi hanc præcipuam fuiſſe rationem, quòd eum abſens gerere [689] non poteras. ſed iam vrbi [690] votiſque publicis redditus: quid eſt, in quo magis ſis approbaturus, quæ quantaque fuerint quæ deſiderabamus? Parum eſt vt in curiam venias, niſi & [691] conuocas: vt interſis Senatui, & [692] præſides: vt cenſentes audias, niſi & [693] perrogas. Vis illud auguſtiſſimum Conſulum aliquando tribunal, maieſtati ſuæ reddere? aſcende. Vis conſtare reuerentiam magiſtratibus, legibus auctoritatem, modeſtiam [694] petulantibus? [695] adi. Quod enim intereſſet Reipub. ſi priuatus eſſes, [696] Conſulem te haberet tantùm, an & Senatorem; hoc nunc ſcito intereſſe, Principem te habeat tantùm, an & Conſulem. His tot tantiſque rationibus, quamquam multum reluctata verecundia Principis noſtri, tandem tamen ceſſit. At quemadmodum ceſſit? non ſe vt [697] priuatis, ſed vt priuatos pares ſibi faceret. Recepit enim tertium Conſulatum, vt daret. Nouerat moderationem hominum, nouerat pudo-

rem, qui non ſuſtinetent tertiò Conſules eſſe, niſi cum [698] ter Conſule. Bellorum iſtud [699] ſociis olim, periculorum conſortibus, parcè tamen tribuebatur; quod tu [700] ſingularibus viris, ac de te quidem benè ac [701] fortiter præſtitiſti, ſed in togâ meritis. Vtriuſque curâ, vtriuſque vigilantiâ obſtrictus es Cæſar: ſed in Principe ratum, ac propè inſolitum eſt, vt ſe putet obligatum, aut ſi putet, [702] amet. Debes ergo Cæſar, & ſoluis. Sed cùm ter Conſules facis, non tibi magnus Princeps, ſed non ingratus amicus videris. Quin etiam perquam modica quędam ciuium merita, [703] fortunæ tuæ viribus in maius extollis. efficis enim, vt tantum tibi quiſque præſtitiſſe videatur, quantum à te recipit. Quid iſti benignitati precer? niſi vt ſemper obliges, obligeris, incertumq́ue facias, vtrum magis expediat ciuibus tuis [704] debere tibi, an præſtitiſſe.

[689] NON POTERAS.] *Poteras quidem, per exempla. & multi ita Principes, imò priuati: ſed inire abſentem, gerere, & finire, hoc indecorum, & præter veterum inſtituto.* Non poteras *igitur, id eſt rectè & ex tuâ mente.* [690] VOTISQVE.] *Quæ ſollenniter concepta* Fortunæ reduci, *aut Ioui ipſi, vt ſolet. Deſiderium autem hoc populi exprimit Martialis lib. X. epigr. VI.*

Quando erit ille dies, quo campus, & arbor, & omnis
Lucebit Latiâ culta feneſtra nuru?
Quando moræ dulces, longuſq́ue à Cæſare puluis?
Totaq́ue Flaminiâ Roma videnda viâ?

[691] CONVOCAS.] *Nam hoc officium Conſulare, Senatum habere & vocare, cùm opus. Quæ poteſtas etiam Principi tributa, inter ſingulares. Tabula de imperio Veſpaſiani:* VTIQVE. EI. SENATVM. HABERE. RELATIONEM. FACERE. LICEAT. ITA. VTI. LICVIT. DIVO. AVGVSTO. [692] PRÆSIDES.] *In ſublimi ſellâ, vt dixi, Senatus rector.* [693] PERROGAS.] *Nam Conſul ſententias ordine rogabat, & perrogabat.* [694] PETVLANTIBVS.] *Alij libri,* poſtulantibus. *nec malè. nam litigatores & cauſidici (immodeſtum ſæpè genus) tribunalia Conſulum adibant, importunè.* [695] ADI.] *Atqui inanitè dixit,* aſcende. *Frigidum ſchema ſit, & malim,* audi. *magis quidem, ſi* poſtulantibus *legamus.* [696] CONSVLEM TE.] *Vir doctus hæc ait nugas eſſe, nec quemquam Conſulem poſſe eſſe, qui non Senator. Itaque ſe reſcribere,* Conſulem habere te, an tantum Senatorem. *Ego ſubſiſto, imò reſiſto. Nam Plinij verba examinata oſtendunt, comparationem ſub hypotheſi hanc eſſe. Sicut veteri rep. ſi eſſes, non Conſulem te ſolùm appeterent (etſi ſumma ea dignitas) ſed etiam Senatorem, vt in ſententiis dicendis vtilior reip. eſſes: ita nunc, etſi tu Princeps, id eſt ſumma poteſtas; tamen cupiunt & Conſulem, vt in Senatu munia obeas, quæ tam decorè & vtiliter potes. Atquin, ait, nemo olim Conſul, niſi Senator. Nihil ad rem, vt demitta eſſe: quia conditionalis modò eſt ſermo. Sed non do, & priſcis temporibus, ante annales leges, etiam iuuenes, nec Senatores, ad Conſulatum electi.* [697] PRIVATIS.] *Ita ſub Principibus dicuntur, quicumque non Principes: ipſi etiam magiſtratus.* [698] TER CONSVLE.] *Ipſo Principe. ne aliter viderentur ſuper eum ſcandere.* [699] SOCIIS] *Vipſanius Agrippa intelligitur, de quo totidem verbis & Seneca apud Tacitum (Annali XIIII.)* Quorum alter Bellorum ſocius. [700] SINGVLARIBVS.] *Alter innotuit* M. Cornelius Fronto, *oratoriâ laude clarus: quem collegam ſibi Traianus aſſumpſit. Alter qui deſignatus in Kal. Martias fuit, ignotus nobis: niſi quod Onufrius diuinat de* Sex. Pompeio collegâ. [701] FORTITER.] *Sanè vox repetenda, quæ mox ſubiicitur,* fortiter meritis præſtitiſti. [702] AMET.] *Princeps potens beneficiorum omnium, ipſe extra ſortem capiendi videtur. quòd ſi tamen ceperit, aut cepiſſe putet? non amat, inquit: id eſt, odit eos quibus putat ſe debere. Nam* deſtrui per hæc fortunam ſuam arbitrantur, *(ait quiſpiam:) & talium* auctores, quaſi exprobrantes cernuntur. [703] FORTVNÆ TVÆ.] *Nam tu magna retribuendo, efficis vt magna videantur quæ tribuere.* [704] DEBERE TIBI.] *Acutè. id eſt, vtrum vtilius ſit nobis, cepiſſe à te beneficium (quod eſt* debere:) *an dediſſe, quia hoc præſentem mox fructum & remunerationem trahit. Dediſſe autem, hîc eſt* præſtitiſſe.

EQVIDEM illum [705] antiquum Senatum contueri videbar, cùm ter Conſule [706] aſſidente, tertiò Conſulem [707] deſignatum [708] rogari ſententiam cernerem. quanti tunc illi, quantuſq́ue tu? Accidit quidem, vt corpora quamlibet ardua & excelſa, procerioribus admota decreſcant; item vt altiſſimæ ciuium dignitates, collatione faſtigij tui, quaſi deprimantur, quantoq́ue propiùs ad magnitudinem tuam aſcenderint, tantò etiam à ſuâ deſcendiſſe videantur. Illos tamen tu, quamquam non potuiſti tibi æquare [709] cùm velles, adeò in edito collocaſti, vt tantum ſuper ceteros, quantum infrà te cernerentur. Si vnius tertium Conſulatum [710] eumdem in annum, in quem tuum, contuliſſes: ingentis animi ſpecimen haberetur. vt enim felicitatis eſt, [711] quantum velis poſſe; ſic magnitudinis, velle quantum poſſis. Laudandus quidem & ille, qui tertium Conſulatum meruit: ſed magis, ſub quo meruit. Magnus memoranduſq́ue, qui tantum præmium [712] cepit: ſed maior, qui capienti dedit. Quid? quòd duos pariter tertio Conſulatu [713] collegas tui ſanctitate decoraſti? vt ſit nemini dubium, hanc tibi præcipuam cauſſam fuiſſe [714] extendendi Conſulatus tui, vt duorum Conſulatus amplecteretur, & collegam te [715] viri daret. Vterque nuper Conſulatum alterum geſſerat à patre tuo, id eſt, quantò minùs quàm à te datum:

vtriuſque adhuc oculis paullò antè dimiſſi faſces oberrabant: vtriuſque ſolennis ille lictorum & [716] prænuncius clamor auribus inſederat: cùm rurſus curulis, rurſuſq; purpura. vt olim, cùm hoſtis in proximo, & in ſummum diſcrimen adducta Reſpub. expertum honoribus virum poſceret, [717] non Conſulatus hominibus iiſdem, ſed iidem homines Conſulatibus reddebantur. Tanta tibi benefaciendi vis, vt indulgentiâ tuam [718] neceſſitas [719] æmuletur. Modò prætextas exuerant, reſumant. modò lictores abire iuſſerant, reuocent. modò gratulantes amici receſſerant, reuertantur. [720] Hominiſne iſtud ingenium eſt? hominis poteſtas? renouare gaudia, redintegrare lætitiam, nullamque requiem gratulationis dare: neque alia repetendis Conſulatibus interualla permittere, niſi [721] dum finiuntur? Facias iſta ſemper, nec vnquam in hoc opere, aut animus tuus aut fortuna laſſetur: des quàm plurimis tertios Conſulatus, & cùm plurimis tertios Conſulatus dederis, ſemper tamen plures quibus debeas dare, ſuperſint.

[705] ANTIQVVM.] *Ante Principes. cùm multi Conſulatibus ſic oncti.* [706] ASSIDENTE.] *Iuxta tuam ſellam.* [707] DESIGNATVM.] *Pompeium Collegam, vt iam dixi, aut alium.* [708] ROGARI.] *A te ter Conſule. Primi autem rogari ſolent Conſules deſignati.* [709] CVM VELLES.] *Ter Conſules tecum faciendo.* [710] EVMDEM IN ANNVM.] *Non etiam menſes, quod feciſti.* [711] QVANTVM VELIS.] *Quod Principi euenit: qui Iupiter alter in terris. Seneca in perſonâ eius:* Qualem quiſque ſortem ſtatumque habeat, in meâ manu poſitum eſt. quid cuique mortalium Fortuna datum velit, meo ore pronunciat. [712] CEPIT.] *Capax eius, & dignus fuit.*

[713] COLLEGAS.] *Melius, certè apertiùs,* collegij tui. [714] EXTENDENDI.] *Ecce. pro more, poſt duos menſes debuiſſet cedere Conſulatu Traianus: nunc non fecit, ſed geſſit Conſulatum & produxit in Kal. Maias, atque ita collegam habuit, in Frontonis abeuntis locum, Pompeium collegam.* [715] VNI DARET.] *Iamnunc daret vni, in te: nempe Frontoni alteri daturus, cùm is abiſſet.* [716] PRÆNVNCIVS CLAMOR.] *Quo ſignificant Conſules venire, darent locum. Clamor erat*, Animaduerte. *Suprà,* ſilentes quietoſque lictores *dixit.* [717] NON CONSVLATVS.] *Sic in omni munere deberet, non illud hominibus, ſed homines ipſi dari. id eſt, non vt ij per officium auctiores; ſed vt illi proſpectum cautumque, per ipſos. Simili ſententiâ Seneca ſcripſit, Conſol. ad Heluiam, cap.* XIII. Quis M. Catonis ignominiam putet fuiſſe, duplicē in petitione Præturæ & Conſulatus repulſam? ignominia illa Præturæ & Conſulatus fuit, quibus ex Catone honor habebatur.

[718] NECESSITAS.] *Qua neceſſitas olim erat, & iubebat Conſules ſæpè eoſdem creari, rerum expertos: at nunc ea nulla eſt, ſola benignitas tua hoc facit & inducit.* [719] ÆMVLETVR.] *Imitetur. non quòd illi priſci potuerint ſcire quid Traianus facturus, minùs imitari: ſed dictum voluit, Quod tua benignitas facit, hoc idem apud alios neceſſitas. non tam imitatur, quàm paria vſurpat.* [720] HOMINISNE.] *An alicuius dei?* [721] DVM FINIVNTVR.] *Haud verè omnino. non omnes, & vltrà, interfuit: Onufrium vide. Sed oratoriè hæc dicuntur.*

OMNIVM quidem beneficiorum, quæ merentibus tribuuntur, non ad ipſos gaudium magis quàm ad ſimiles redundat: præcipuè tamen ex horum Conſulatu, non ad partem aliquam Senatus, ſed ad totum Senatum tanta lætitia peruenit, vt eumdem honorem omnes ſibi & dediſſe, & accepiſſe videantur. Nempe enim hi ſunt, quos Senatus, cùm [722] publicis ſumptibus minuendis optimum quemque præficeret, elegit & quidem primos. [723] Hoc eſt igitur, hoc eſt quod penitus illos animo Cæſaris inſinuauit. An parum ſæpè experti ſumus, hanc eſſe rerum conditionem, vt Senatus fauor apud Principem aut proſit, aut noceat? Nónne paullò antè nihil magis exitiale erat, quàm illa Principis cogitatio? hunc Senatus probat, hic Senatui carus eſt. Oderat quos nos amaremus, ſed & nos [724] quos ille. Nunc inter Principem Senatumque digniſſimi cuiuſque caritate certatur, [725] demonſtramus inuicem, credimus inuicem, quodque maximum amoris mutui ſignum eſt, eoſdem amamus. Proinde P.C. fauete apertè, diligite conſtanter. Non iam diſſimulandus eſt amor, ne noceat; non premendum odium, [726] ne proſit. Eadem Cæſar, quæ Senatus, probat improbatque: vos ille præſentes, vos etiam abſentes in conſilio habet. Tertiò Conſules fecit, quos vos [727] elegeratis: & fecit hoc ordine, quo electi à vobis erant. Magnus [728] vterque veſtrûm, ſiue eoſdem maximè diligit, quos ſcit vobis eſſe cariſſimos; ſiue illis neminem præfert, quamuis aliquem magis amet. Propoſita ſunt ſenioribus præmia, iuuenibus exempla: [729] adeant, frequentent ſecuras tandem ac patentes domos. quiſquis probatos Senatui viros ſuſpicit, hic maximè Principem promeretur. Sibi enim accreſcere putat quod cuique adſtruatur: nullamque in eo.lonam ponit, quòd ſit omnibus maior, niſi [730] maximi fuerint quibus maior eſt. Perſta Cæſar in iſtâ ratione propoſi.ı, taleſq; nos crede, [731] qualis fama cuiuſque eſt. Huic aures, huic oculos intende. ne reſpexeris [732] clandeſtinas exiſtimationes, nulliſque magis, quàm audien-

dientibus inſidiantes ſuſurros. Melius omnibus, quàm ſingulis creditur. ſinguli enim decipere & decipi poſſunt : nemo omnes, neminem omnes fefellerunt.

[722] PVBLICIS SVMPTIBVS.] *Quia per Domitianum exhauſto ærario, par non erat iis Reſpublica. Itaque factum hoc ſtatim ſub Nerua de quo Dio. Καὶ πολλὰς μὲν θυσίας, πολλὰς δὲ ἱπποδρομίας, ἄλλας τε τινὰς θέας κατέλυσε, συστέλλων ὡς οἷόν τε τὰ δαπανήματα* : Multa ſacrificia, multos Circenſes, atque alia ſpectacula, diſſoluit & ſuſtulit, contrahens quantum poterat impendia publica. [723] HOC EST.] *Talis illa electio. & quòd probaret Senatui.* [724] QVOS ILLE.] *Domitianus. nam mali Principes ſemper Senatum oderant, vt* recti bonique præceptorem, *& frænum aut obicem conſiliis factiſq. prauis: viciſſim autem, & Senatus talem.* [725] DEMONSTRAMVS.] *Qui digni honore & prouectione ſint.* [726] NE PRODESIT.] *Senſus. non amorem ergo bonos tam diſſimulemus, ne apertus, illis noceat apud Principem: non odium erga malos, ne contrà proſit. Nam ſi aperimus hoc odium & reuelamus, eo ipſo prouehimus, & tuemus. quia Princeps malus, quos nos odimus, amat; quos amamus, odit.* [727] ELEGERATIS.] *Ad publicos ſumptus tolerandos.* [728] VTERQVE VESTRVM.] *Quaſi ad Frontonem, & Collegam: quod non probo, nec ſententia ſatis connexa. Quidam libri:* Magnus vterque honor veſter. *ex quibus legam,* vtique honor *ad Senatum. Enimuerò, inquit, magnus hic honor, quem Cæſar vobis defert. ſiue & amat, quos vos ſiue cum non amat, tamen iudicio vel affectui veſtro cedit, & honorat quos ipſi amatis.* [729] ADEANT.] *In ſalutationibus, in officiis cultuq. alio. oſtendant ſe tales revereri & amare. Hoc autem inuidioſum, imò pernicioſum ſub malis, inſignem aliquem virum frequentari aut coli. Itaque Seneca, hoc metu, apud Tacitum,* inſtituta prioris vitæ commutat, prohibet cœtus ſalutantium, vitat comitantes. [730] MAXIMI FVERINT.] *Aureum item dogma. Tyrannus vilibus & prauis imperare cupit, ſecuritatis cauſâ; Princeps bonus, optimis & honeſtiſſimis, gloriæ.* [731] QVALIS FAMA.] *Quæ publicè quidem, rarò mentitur. Ideò Alexander Seuerus Imp* vbi aliquos voluiſſet vel Rectores prouinciis dare, vel Præpoſitos facere, vel Procuratores ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, vt ſiquis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus. [732] CLANDESTINAS.] *Delatorum, aut paucorum, quibus magno ſuo periculo Principes credunt.*

[733] REVERTOR iam ad Conſulatum tuum; etſi ſunt quædam ad Conſulatum quidem pertinentia, ante Conſulatum tamen. in primis, quòd comitiis tuis interfuiſti, candidatus non Conſulatus tantùm, ſed [734] immortalitatis, & gloriæ, & exempli, quod ſequerentur boni Principes, mali mirarentur. Vidit te populus R in illâ [735] vetere poteſtatis ſuæ ſede : perpeſſus es longum illud [736] carmen comitiorum, nec iam [7..] irridendam moram : Conſulque ſic factus es, vt vnus ex nobis, [7..] quos facis Conſules. Quotusquisque Principum antecedentium, honorem iſtum aut Conſulatui habuit, aut populo? Non alij marcidi ſomno heſternaque cœnâ redundantes, comitiorum ſuorum nuncios opperiebantur. Alij ſanè peruigiles & inſomnes, ſed intra cubilia ſua illis ipſis Conſulibus, à quibus Conſules renunciabantur, exſilia & cædem machinabantur. O praua & inſcia veræ maieſtatis ambitio, concupiſcere honorem quem dedigneris; dedignari eum concupieris : cumque ex proximis [739] hortis campum & comitia proſpectes, ſic ab illis abeſſe, tamquam Danubio Rhenoque dirimare! Auerſeris tu honori tuo ſperata ſuffragia, renunciarique te Conſulem iuſſiſſe contentus, liberæ ciuitati [74] ne ſimulationem quidem ſerues? abſtineas denique comitiis abſtruſus atque abditus, quaſi illic tibi non Conſulatus detur, ſed abrogetur imperium? Hæc perſuaſio ſuperbiſſimis dominis erat, vt ſibi viderentur Principes eſſe deſinere; ſi quid facerent tamquam Senatores. Plerique tamen non tam ſuperbiâ, quàm metu quodam ſubmouebantur. An ſtuprorum ſibi [741] inceſtarumque noctium conſcij, [742] auſpicia polluere, [743] ſacratumque campum nefario auderent contaminato veſtigio? non adeò deos hominesque contempſerant, vt in illâ [744] ſpatioſiſſimâ ſede hominum [745] deorumque, coniectos in ſe oculos ferre ac perpeti poſſent. Tibi contrà, & moderatio tua ſuaſit, & ſanctitas: vt te & religioni deorum, & iudiciis hominum exhiberes. alij Conſulatum antè quàm acciperent, tu & dum accipis, meruiſti.

[733] REVERTOR.] *Nam antè cœpit dicere de tertio eius Conſulatu, apertè. Non ergo audio veterem aliquem codicem, qui* Præuertor. [734] IMMORTALITATIS.] *Metaphora. vt in Tertulliano, de Chriſtianis:* Candidati æternitatis, & reſtitutionis. *De iiſdem,* Candidati angelorum: *qui honorem locumq. ambiunt angelorum.* [711] VETERE.] *Comitium intellegit, vel ipſa in iis Septa. Sedem autem* poteſtatis, *ideo: quia olim ibi ſuffragiis magiſtratus liberè creati, leges rogatæ vel abrogatæ, pax & bellum iuſſa.* [736] CARMEN COMIT.] *Haud dubiè precatio prætenſa in re magnâ & publicâ, vt in pleriſque solebat olim. Et mox ipſe tanget.* [737] IRRIDENDAM.] *Poſtquam in eam paſſus es, & ſubiſti.* [738] QVOS FACIS.] *Ergo Princeps facit Conſules? facit, atque ipſe deſtinat ſiue deſignat. Quid igitur de* ſuffragiis Senatus *&* Comitiis populi, *quod hic atque infrà legas? Reſpondeo, quod ad Conſules ipſos, videri rem totam hoc æuo a Principibus dependiſſe qui nominabant ſiue deſtinabant, hos illáſque, in hos & illos menſes. Et tamen, vt Patres viderentur ius aliquod habere,*

bere, in Senatu proponebantur; atque ij ſuffragoban-tur: quæ omnia ineunte anni, aut circa geſta. Tum deinde, quæque parta producebantur in Comitium, & dicis cauſâ populus coibat: ibiq́; renunciabantur, iurabant, & mox ſuo quiſque menſe inibant. Hæc è Plinio ferè, de Conſulibus, in Prætoribus, Tribunis, atque aliis pluſculum iuris Senatus habuit: ad quem à populo comitia tranſlata, ſub Tiberio Me vide-ſodes, ad 1. *Annal. Taciti.* [739] HORTIS.] *Quibus? Horti Agrippinæ, quos Caius item coluit, vicini campo Martio: & credam hos intellegi. etſi alij etiam Cæſarum horti propinqui eſſe potuerunt.* [740] NE SIMVLATIONEM.] *Vt ipſe venias, & dicis cauſâ populo te ſiſtas.* [741] INCESTARVMQVE. *De Domitiani inceſto, ſuprà.* [742] AVSPICIA.] *Quia comitia non niſi auſpicato habebantur; vt omnis actio cum populo.* [743] SACRATVMQVE.] *Marti.* [744] SPATIOSISSIMA.] *Campus ſanè magnus, atque adeo* Septa *in eo comitiorum magna. Ex Ciceronis epiſtolâ quadam lib.* IV. *ad Atticum colligas: in quâ narrat Cæſarem deſtinaſſe* Septa marmorea facere, eaq́ue excelsâ porticu cingere, mille paſſuum ſpatio. *Nam è porticu ambiente, vides ſpatium campi includendi.* [745] DEORVMQVE.] *Quia templa ibi paſſim: eratq́; vel ornatiſſima pars (Strabone auctore) totius vrbis.*

PERACTA erant ſollennia comitiorum, ſi Principem cogitares, iamq́ue ſe omnis turba [746] commouerat: cùm tu, mirantibus cunctis, accedis ad [747] Conſulis ſellam, adigendum te præbes [748] in verba Principibus ignota, niſi cùm iurare cogerent [749] alios. Vides quàm neceſſarium fuit Conſulatum non recuſare? non putaſſemus iſtud factu-rum te fuiſſe, ſi recuſaſſes. Stupeo P.C. nec-dum ſatis aut oculis meis, aut auribus credo, atque identidem me, an audierim, an viderim interrogo. Imperator ergo, & Cæſar, & Auguſtus, Pontifex maximus, ſterit ante gremium Conſulis? ſeditq́ue Conſul, Principe ante ſe ſtante: & ſedit inturbatus, interritus, & tamquam ita fieri ſoleret? quin etiam ſedens [750] præbuit iuſiurandum, & ille iurauit. expreſſit explanauitq́ue verba, quibus caput ſuum, domum ſuam, [751] ſi ſcienter fefelliſſet, deorum [752] iræ conſecraret. Ingens, Cæſar, & par gloria tua, ſiue fecerint iſtud poſteà Principes, ſiue non fecerint. Vllâne ſatis prædicatio digna eſt, idem tertiò Conſulem feciſſe, quod primò? idem Principem, quod priuatum? idem Imperatorem, quod ſub Imperatore? Neſcio iam, neſcio pulchriúſne ſit iſtud, quòd [753] præeunte nullo, an hoc, quòd alio præeunte iuraſti. [754] In Roſtris quoque, ſimili religione ipſe te [755] legibus ſubiecîſti: legibus Cæſar, quas nemo Principi ſcripſit. Sed tu nihil amplius vis tibi licere, quàm nobis: ſic fit, vt nos tibi [756] plus velimus. [757] Quod ego nunc primùm audio, nunc primùm diſco: non eſt Princeps ſupra leges, ſed leges ſupra Principem. Idem Cæſari Conſuli, quod ceteris non licet: iurat [758] in legem attendentibus diis: nam cui magis quàm Cæſari attendant? iurat [759] obſeruantibus his, quibus idem iurandum eſt. non ignarus alioquin, nemini religioſiùs quod iurauerit cuſtodiendum, quàm cuius maximè [760] intereſt non peierari. itaque & [761] abiturus Conſulatu iuraſti, te nihil contra leges feciſſe. Magnum hoc erat cùm [762] promitteres, maius poſtquã præſtitiſti. Iam totiens procedere [763] in Roſtra, [764] inaſcenſumq́ue illum ſuperbiæ Principum locum terere, hîc ſuſcipere, hîc ponere magiſtratus: quàm dignum te, quamq́ue diuerſum conſuetudine illorum, qui [765] pauculis diebus geſtum Conſulatum, imò [766] non geſtum, abiiciebant per [767] edictum? Hoc [768] pro concione, pro Roſtris, pro iureiurando: ſcilicet vt primis extrema congruerent; vtq́ue hoc ſolo intelligerentur ipſi Conſules fuiſſe, quòd alij non fuiſſent.

[746] COMMOVERAT.] *Abitura, te declarato.* [747] CONSVLIS.] *Qui præſidebat comitiis.* [748] IN VERBA.] *Sollennis videlicet iuramenti. Caſſiodorus lib.* VIII. *epiſt.* 11. *de hoc facto. vbi* populo Romano Athalaricus rex *ſcribit:* Ecce Traiani veſtri, clarum ſæculis, reparamus exemplum. Iurat vobis, per quem iuratis, nec poteſt ab illo quiſquam falli, quo inuocato non licet impunè mentiri. [749] ALIOS.] *A ſe factos Conſules. Nam vetus hoc iuramentum Conſulare, & duplex erat. Vnum initio magiſtratus, de quo hic, cùm iurabant ſe leges ſeruaturos: alterum cùm abirent, iurabantq́; ſeruaſſe. De illo, pauciora teſtimonia ſunt: ſed hoc Liuij inſigne, lib.* XXXI. C. Valerius Flaccus, quia Flamen Dialis erat, iurare in leges non poterat. magiſtratum autem plus quinque dies, niſi qui in leges iuraſſet, non licebat gerere. [750] PRÆBVIT.] *Multò meliùs alij,* præit: *quod ſequentia dicent. Moris enim, vt ſollenniter iurarent, alio verba præeunte.* [751] SI SCIENTER.] *Fortaſſe,* ſi ſciens. *Nam hæc iuramenti clauſulâ & ſanctio ferè erat:* Si ſciens fallo, tum Iupiter diq́ue omnes mihi, meæq́ue domui, irati ſunto. [752] IRÆ CONSECR.] *Plautus Amphitruone:* Si fallo, tum te ſumme Iupiter, Quæſo, Amphitruoni vt ſemper iratus ſies. *Briſſonius lib.* VIII. *De formulis videtor.* [753] PRÆEVNTE NVLLO.] *Hoc ad Principes trahendum, non ad verbo iurando. Captat igitur acumen in verbo. & mirum laudandumq́;, quòd nullo Principum exemplo præeunte, iuraſti: & hac quoque, quòd alio verba præeunte, quaſi illo iubente, iuraſti.* [754] IN ROSTRIS.] *Ergo & hic iterùm iuratum: ſed illud à deſignato Conſule, hoc cùm iam iniſſet, primo illo & auſpicali die.* [755] LEGIBVS.] *Verba enim iurandi erant,* ſeruaturum leges. [756] PLVS VELIMVS.] *Ambiguè.* plus licere *videlicet:*

licet: on, plus te nos amemus. Nam velle alicui ἁπλῶς, benè velle & fauere ſignificat Latinè. 757 QVOD EGO.] Vegeta magis oratio, ſi Quid ego legi, & interrogando acuas poſt, diſco? 758 IN LEGEM.] Palàm, in leges. 759 OBSERVANTIBVS.] Senatoribus, & aliquando Conſulibus futuris. 760 INTEREST.] Nam Principum ſtatus & ſalus iuramento nitebatur, quod quotannis, ipſis Kalendis Ianuariis, Senatus præſtabat. Scripſi de hoc ritu ad XVI. Annalium, in verba: Principio anni, vitare Thraſeam ſollenne iuſiurandum. Itaque ſi fides ſoluitur, labat eorum poteſtas. 761 ABITVRVS.] Huius moris multa exempla, in Cicerone, Dione, Plutarcho. Bono & prouida inſtitutio, religione iuriſiurandi incipere magiſtratum, & finire. 762 PROMITTERES.] Initium magiſtratus. ſuprà. 763 IN ROSTRA.] Iurandi cauſſâ. nam ibi occipiebant magiſtratum, ibi deponebant: & cum iuramento, vt dixi. 764 INASCENSVMQVE.] Mollem, inacceſſumque. 765 PAVCVLIS DIEBVS.] In Domitianum de quo Tranquillus: Omnes Conſulatus pænè titulo tenus geſſit, nec quemquam vltra Kalendas Maij, plures ad Idus vſque Ianuarias. Si ad Idus, ecce XII. aut XIII. dies. 766 NON GESTVM.] Nihil enim publicè fecerant, nullo eius munia obierant. 767 EDICTVM.] Quo publicè ſignificabant, ſe abire eo magiſtratu, alios ſufficere, tales & tales. 768 PRO CONCIONE.] Quam more priſco habere ſolent ad Quirites.

[769] NON tranſiliui Patres Con. Principis noſtri Conſulatum: ſed eundem in locum contuli, quidquid de iureiurando dicendum erat: neque enim vt in ſterili, ieiunaque materiâ [770] eamdem ſpeciem laudis diducere ac ſpargere, atque identidem tractare debemus. illuxerat primus Conſulatus tui dies, quo tu curiam ingreſſus, nunc ſingulos, nunc vniuerſos adhortatus es reſumere libertatem, capeſſere quaſi communis imperij curas, inuigilare publicis vtilitatibus, & [771] inſurgere. [772] Omnes ante te eadem iſta dixerunt, nemini tamen ante te creditum eſt. Erant ſub oculis [773] naufragia multorum, quos [774] inſidioſâ tranquillitate [775] prouectos, improuiſus turbo perculerat. Quod enim tam infidum mare: quàm blanditiæ Principum illorum, quibus tanta leuitas, tanta fraus, vt [776] facilius eſſet iratos, quàm propitios habere? Te verò, ſecuri & alacres, quò vocas ſequimur. iubes eſſe liberos? erimus. iubes, quæ ſentimus, promere in medium? proferemus. Neque enim adhuc ignauiâ quadam & inſito torpore ceſſauimus: terror & metus, & miſera illa ex periculis facta prudentia monebat, vt à rep. (erat autem omnino [777] nulla reſp.) oculos, aures, animos [778] auerteremus. At nunc tuâ [779] dexterâ tuiſque promiſſis freti & innixi, obſepta diutinâ ſeruitute ora reſeramus, frænatamque tot malis linguam reſoluimus. Vis enim tales eſſe nos, quales iubes: nihilque exhortationibus tuis fucatum, nihil ſubdolum, denique quod credentem fallere paret, non ſine periculo fallentis. neque enim vnquam [780] deceptus eſt Princeps, niſi qui priùs ipſe decepit. Equidem hunc parentis publici ſenſum, cùm [781] exhortatione eius, tum pronunciatione ipſâ perſpexiſſe videor. Quæ enim illa grauitas ſententiarum, quàm inaffectata veritas verborum, quæ adſeueratio in voce, quæ affirmatio in vultu, quanta in oculis, habitu, geſtu, toto denique corpore fides? Tenebit ergo ſemper, quod ſuaſerit: ſcietque nos, quotiens libertatem quam dedit experiemur, ſibi parêre. nec verendum eſt ne incautos putet, ſi fidelitate temporum conſtanter vtamur, quos memini ſub malo Principe aliter vixiſſe.

769 NON TRANSILIVI.] Oratoriè ſe reuocat. quia enim de iuramento dixerat, quod abeuntes præſtant: quid ergo? iam abiuit? iam de fine, nihil de ipſo Conſulatu dicis? Dicam, inquit: ſed in vnum locum contuli, quod de iuramentis dicendum erat. 770 EANDEM SPECIEM.] Vt iuriſiurandi. 771 INSVRGERE.] Animis iterùm erectis, quos ſeruitus depreſſerat. 772 OMNES.] Nero etiam, de quo Tacitus initio XIII. Annalium. 773 NAVFRAGIA.] Opum & vitæ. 774 INSIDIOSA.] Blandis fallacibuſq; Principum dictis. 775 PROVECTOS.] Longiùs in remp. libertatiq; ſe committentes. 776 FACILIVS.] Friget ſententia: animabitur, ſi legas, felicius. Inopinatum dictum. nam omnes amant volentes habere Principes: at iſtorum ea fraus vel leuitas, vt iuuaret affligere ſubitò amicos aut propinquos. Spectant in Domitianum, de cuius callidâ inopinataque ſæuitiâ (ita loquitur) Suetonium, ſodes, cap. XI. vide & hæc cape. Vniuerſè autem etiam verum eſt, Πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ: Procul à Ioue & fulmine. 777 NVLLA RESPVBLICA.] Sed vnius res priuata. 778 AVERTEREMVS.] In quâ nihil honeſtè, nihil liberè, fas eſſet dicere, aut facere. 779 DEXTERA.] Quam fidei teſſeram dediſti. 780 DECEPTVS EST.] A nobis. neq; alios repperit, niſi cùm alium ipſe ſe geſſit. 781 EXHORTATIONE.] Putarem, ex oratione.

NVNCVPARE [782] vota & pro æternitate imperij & pro ſalute [783] ciuium, imò pro ſalute [784] Principum, ac propter illos pro æternitate imperij ſolebamus. Hæc pro imperio noſtro, in quæ ſint verba ſuſcepta, operæpretium eſt adnotare. [785] SI BENE REMP. ET EX VTILITATE OMNIVM REXERIS. Digna vota, quæ ſemper ſuſcipiantur, ſemperque ſoluantur. Egit eum diis, ipſo te auctore Cæſar, [786] reſp. vt te ſoſpitem incolumemque præſtarent, ſi tu ceteros præ-

præſtitiſſes: ſi contrà, illi quoque à cuſtodiâ tui corporis oculos dimouerent, teque relinquerent votis, quæ [787] non palàm ſuſciperentur. Alij ſe [788] ſuperſtites reip. optabant, faciebantque: tibi ſalus tua inuiſa eſt, ſi non ſit cum reip. ſalute coniuncta. nihil pro te pateris optari, niſi expediat optantibus: omnibuſque annis [789] in conſilium de te deos mittis, exigiſque vt ſententiam ſuam mutent, ſi talis eſſe deſieris, [790] qualis electus es. Sed [791] ingenti conſcientiâ Cæſar [792] paciſceris cum diis, vt te ſi mereberis ſeruent: cùm ſcias, an merearis, neminem magis, quàm deos ſcire. Nónne vobis P. C. hæc diebus ac noctibus agitare ſecum videtur? Ego quidem in me, ſi omnium vtilitas ita poſceret, etiam [793] Præfecti manum armaui: ſed ne deorum quidem aut iram, aut negligentiam, deprecor. quæſo imò & obteſtor, ne vnquam pro me vota reſp. [794] inuita ſuſcipiat; aut ſi ſuſceperit, inuita [795] ne debeat. Capis ergo Cæſar ſalutis tuæ glorioſiſſimum fructum, ex conſenſu deorum. nam cùm excipias, vt ita demùm te dei ſeruent, SI BENE REMP. ET EX VTILITATE OMNIVM REXERIS: certus es te benè remp. gerere, cùm ſeruent. Itaque ſecurus tibi, & lætus [796] dies erit, qui Principes alios curâ & metu diſtinebat: cùm ſuſpenſi & attoniti, parumque confiſi patientiâ noſtrâ, [797] hinc atque inde publicæ ſeruitutis [798] nuncios exſpectarent; ac ſi fortè aliquos flumina, niues, venti præpediſſent, ſtatim hoc illud eſſe credebant, quod merebantur. nec erat diſcrimen vllum pauoris: propterea quòd cùm à malo Principe tanquam ſucceſſor timeatur, quiſquis eſt dignior, cùm ſit nemo non dignior, omnes timentur. Tuam ſecuritatem non mora nunciorum, non litterarum tarditas differt. ſcis tibi vbique iurari: cùm ipſe [799] iuraueris omnibus. Nemo hoc [800] ſibi non præſtat. amamus quidem te, in quantum mereris: illud tamen non tui facimus amore, ſed noſtri. nec vnquam illuceſcat dies, quo pro te nuncupet vota, [801] non vtilitas noſtra, ſed fides, Cæſar. Turpis tutela Principis, [802] cui poteſt imputari. Queri libet, quòd in [803] ſecreta noſtra non inquirant Principes, niſi [804] quos odimus. Nam ſi eadem cura bonis & malis eſſet; quam [805] vbique admirationem tui, quod gaudium exſultationemque deprehenderes? quos omnium cum coniugibus ac liberis, quos etiam cum domeſticis [806] aris focíſq; [807] ſermones? ſcires [808] molliſſimis iſtis auribus parci. & alioquin cùm ſint odium amorque contraria, hoc perquàm ſimile habent, [809] quòd ibi [810] intemperantiùs amamus bonos Principes, vbi liberaliùs malos odimus.

[782] VOTA.] *Quæ tertio Nonas Ianuarias publicè ſuſcipi moris erat, feſtâ omnium lætitiâ. De iis ſcripſi, nec repeto,* XVI. *Annalium Taciti.* [783] CIVIVM.] *Ait aliquis ineptam hanc lectionem eſſe, & fidenter reſcribendum* Principum. *At mihi non probat. & puto Plinium dicere antiqui inſtituti fuiſſe, vt vota pro imperio & ciuibus ſuſciperentur; at nunc pro ſalute Principum. Res ſanè ita fuit. & olim Conſules Vota nuncupabant. vt Liuius* XXII. *de Varrone:* Capitolium, & ſollennem votorum nuncupationem, fugiſſe: *quid autem niſi pro rep. & imperio* S. P. Q. R. [784] PRINCIPVM.] *Corrigit dictum, quia illi priores de ſuâ ſalute ſatagebant, ſecuri publicæ. Et alioqui verba ipſa erant de Principe. Tacitus* IV. *Annalium:* Pontifices eorumque exemplo ceteri ſacerdotes, cùm pro incolumitate Principis vota ſuſciperent. *Paullus Iuriſconſultus:* Poſt Kalendas Ianuarias, die tertio, pro ſalute Principis vota ſuſcipiuntur. *Plinius, in epiſtolâ ad Traianum:* Sollennia vota pro incolumitate tuâ, quâ publica ſalus continetur, & ſuſcepimus Domine, & pariter ſoluimus: precati Deos, vt velint ea ſemper ſolui, ſemperque ſignari. [785] SI BENE.] *Clauſula eſt, Traiani iuſſu addita. vt ex Plinio apparet: clauſula, ô Deus, egregia, & magno ac ſalubri illo Principe digna.* [786] RESPVBLICA.] *Quæ vota illa ſuſcipit.*

[787] NON PALAM.] *Id eſt, malis noxiiſq; votis. Nam in tyrannos tacitæ paſſim exſecrationes, mortem & exitium precantium.* [788] SVPERSTITES.] *Cùm perditum eam irent & euerſum.* [789] IN CONSILIVM.] *A iudicibus ſumptum. qui in conſilium à Prætore mittebantur, cauſſâ cognitâ, ſententias laturi.* [790] QVALIS ELECTVS.] *Bonus, vtiliſque.*

[791] INGENTI.] *Egregiis conſiliis factiſq; ſubnixâ.*

[792] PACISCERIS.] *Sub pacto & conditione ſeruari petis, Si merearis.* [793] PRÆFECTI.] *Factum inſigne & immortale tangit: & miror ab Oratore, qui minora deducit, tangi tantùm. Dio, Zonaras, Suidas, Victor ita referunt.* Cùm Præfecto Prætorij gladium traderet, quo accingi eum moris eſt, ſtrinxit, & nudatum tenens, ait, Cape iſtum, & ſi rectè imperauero, pro me, ſin aliter, contra me vtere. *Hic campus, in quo exſultares Plini. decebatne tam auream vocem & ſenſum, tam arido & propero ſtilo ſtringi tantùm?* [794] INVITA.] *Si malè me in eam geſſero.* [795] NE DEBEAT.] *Si vel me mutem, cùm iam ſuſceperit.* [796] DIES ERIT.] *Placet quod in veteri,* exit [797] HINC ATQVE INDE.] *Nam in omnibus prouinciis & iurabatur Principi, & vota item fiebant.* [798] NVNCIOS.] *Quos Præſides aut Proconſules illicò mittebant, ſignificantes iuraſſe, vouiſſe. In Plinij epiſtolis ad Traianum, tales iſtæ nunciatoria leguntur. Vide.* [799] IVRAVERIS.] *Vel in Conſulatu, vel in iſtâ deorum obteſtatione.* [800] SIBI PRÆSTAT.] *Suâ cauſſâ facit, non tuâ.* [801] NON VTILITAS.] *Senſus. numquam ſit ille dies, vt vota noſtra nuncupemus, ſolâ fide inducti, quam Princi-*

pibus debemus; ſed magis vtilitate propriâ ſuaſi, quam à te capimus. & ideò diuturnum æternúmque, ſi poſſis, eſſe te velimus. [802] CVI POTEST.] Cui, *nempe Principi. hoc argutè dicit: Turpis eſt defenſio, aut nuncupatio pro ſalute eius Principis, cui hanc poſsis imputare. id eſt, quam eius cauſſâ ſuſcipias, & quam velut beneficium inſcribas. At illa tutela pulchra & glorioſa, quam ſuâ cauſſâ ſubditi ſuſcipiunt.* [803] SECRETA.] *Sermones occultos, aut ſenſus.* [804] QVOS ODIMVS.] *Niſi mali. nam hi, conſcientiâ ſuggerente, ſciunt malos de ſe ſermones eſſe. Quid boni? bonos, eâdem teſte.* [805] VBIQVE AOMIR.] *Domi, in foro, circulis, conuiuiis. O optabiles fidasq; iſtas priuatas, ſuper publicas omnes laudationes! Ac Senecam de his affectibus audiamus:* Quid pulchrius eſt, quàm viuere optantibus cunctis, & vota non ſub cuſtode nuncupantibus? ſi paullum valetudo titubauit, non ſpem hominum excitari, ſed metum? nihil eſſe cuiquam tam pretioſum; quod non pru ſalute præſidis ſui commutatum velit? omne quod illi euenit, ſibi quoque euenire deputet? [806] ARIS FOCISQVE.] *Apud Lares ſiue Deos Penates.* [807] SERMONES.] *Laudes grateſq; de te dicentium, vota pro te concipientium.* [808] MOLLISSIMIS.] *Verecundiſsimis.* [809] QVOD IBI.] *Domi & in ſecreto.* [810] INTEMPERANTIVS.] *Vtrumque ibi liberè & effuſè, & amor, & odium ſe prodit atque erumpit.*

CEPISTI tamen & affectus noſtri, & iudicij. experimentum, quantum maximum præſens capere potuiſti, illo [811] die, quo [812] ſollicitudini [813] pudoriq; candidatorum ita conſuluiſti, ne vllius gaudium alterius triſtitia turbaret. alij cum [814] lætitiâ, alij [815] cum ſpe receſſerunt: multis gratulandum, nemo conſolandus fuit. Nec ideo ſegniùs iuuenes noſtros exhortatus es, [816] Cõſulatum circumirent, Senatui ſupplicarent: atque ita à Principe ſperarent honores, ſi à Senatu [817] petiſſent. Quo quidem in loco, ſi quibus opus exemplo, adieciſti, vt te imitarentur. Arduum, Cæſar, exemplum, & quod imitari non magis quiſquam candidatorũ, quàm Principum poſſit. Quis enim vel [818] vno die reuerentior Senatus candidatus, quàm tu cùm omni vitâ, tum illo ipſo tempore, quo [819] iudicas de candidatis? An aliud à te, quàm Senatus reuerentia, obtinuit, vt iuuenibus clariſſimæ [820] gentis, debitum generi honorem, ſed [821] antequàm deberetur, offertes? Tandem ergo nobilitas non obſcuratur, ſed illuſtratur à Principe: tandem illos ingentium virorum nepotes, illos [822] poſteros libertatis, nec [823] terret Cęſar nec pauet. quinimò [824] feſtinatis honoribus amplificat atque auget, & maioribus ſuis [825] reddit. ſiquid vſquam ſtirpis antiquæ, ſiquid reſiduæ claritatis: hoc amplexatur & refouet, & in vſum reip. promit. Sunt in [826] honore hominum; & in honore famæ, magna nomina, ex tenebris obliuionis, indulgentiâ [827] Cæſaris: cuius eſt, vt nobiles & conſeruet, & [828] efficiat.

[811] DIE QVO.] *Ambigo leniter, an non hîc defectio aliqua: & perierint quæ de affectus notis. Etſi poſteà tamen aliquid, ſed poſt hæc tardè.* [812] SOLLICITVDINI.] *Dum ſit deſignatio, & dum pendent.* [813] PVDORIQVE.] *Poſt repulſam.* [814] LÆTITIA.] *Quod deſignati.* [815] CVM SPE.] *Quod deſignandi.* [816] CONSVLATVM.] *Ineptè. cum veteri libro,* Senatum, *lego.* [817] PETISSENT.] *Vt is commendaret.* [818] VNO DIE.] *Quo ambit quiſque & humiliter petit.* [819] IVDICAS.] *Deſignas, & eligis, quia nempe ſententiis noſtris tuam aptas.* [820] GENTIS.] *Magis velim cum libris aliis,* clariſſime genitis. [821] ANTEQVAM.] *Non ad annales leges aut ætatem refero, ſed quòd in honorem ſolùm nobilitatis eos crearet. Generi eorum hoc das, inquit, & quia tali ſtirpe nati, qua meruit; etſi nondum ipſi.* [822] POSTEROS LIBERT.] *Reliquam illam prolem aui liberi, & illorum qui in libertate magni fuerunt: è Caſsiis, Iuniis, Fabiis natos.* [823] TERRET.] *Nam vt ille ait, iam* olim monſtrum eſt in nobilitate ſenectus. [824] FESTINATIS.] *Etiam ante ætatem, aut certè maturitatem & merita.* [825] REDDIT.] *Dignos iis facit, titulis & imaginibus ſuis æquat.* [826] HONORE.] *Ego velim legere*, in ore famæ. *Salluſtius:* In ore agens gentibus, populo, ciuitati. *Pluſcula ego ad* III. *Hiſtor. Taciti, verbis:* Non in ore vulgi agere. [827] CÆSARIS.] *Satis fractè hoc dicitur: videaturq; vox deeſſe,* extracta, *aut ſimilis.* [828] EFFICIAT.] *Iure annulorum dato, ingenuos facit; cumulatis honoribus, nobiles.*

PRAEFVERAT prouinciæ Quæſtor vnus ex [829] candidatis: [830] in quem ea ciuitas ampliſſima, redditus egregiâ conſtitutione fundauerat. hoc Senatui allegandum putaſti. Cur enim te Principe, qui generis tui claritatem virtute ſuperaſti, deterior eſſet conditio eorum, qui poſteros habere nobiles [831] mererentur, quàm eorum qui parentes habuiſſent? O te dignum, qui de magiſtratibus noſtris ſemper hæc nuncies: nec pœnis malorum, ſed bonorum præmiis, bonos facias! Accenſa eſt iuuentus, erexitque animos ad æmulandum, quod laudari videbat: nec fuit quiſquam, quem non hæc cogitatio ſubiret, cùm ſciret quidquid à quoque in prouinciis benefieret, omnia te ſcire. Vtile eſt, Cæſar, & ſalutare Pręſidibus prouinciarum, hanc habere fiduciam: paratum eſſe ſanctitati, induſtriæ ſuæ, maximum præmium, iudicium Principis, [832] ſuffragium Principis. Adhuc autem quamlibet ſincera rectaque ingenia, & ſi non detorquebat, hebetabat tamẽ miſera, ſed vera reputatio. [833] Vides enim, ſiquid benè fecero neſciat Cæſar; aut ſi ſcierit, teſtimonium

non

non reddet. Ita eadem illa ſeu negligentia, ſeu malignitas Principum, cùm malè conſulris impunitatem, rectè factis nullum præmium polliceretur: nec illos à crimine, & hos deterrebat à laude. At nunc, ſi benè aliquis prouinciam rexerit, huic quæſita virtute dignitas offertur. patet enim omnibus honoris & gloriæ campus. ex hoc quiſque, quod cupit, petat; & aſſecutus, [834] ſibi debeat. Prouinciis quoque in poſterum, & iniuriarum metum, & accuſandi neceſſitatem, remiſiſti. Nam ſi [835] profuerint quibus gratias egerint, de nullo queri cogentur. [836] & alioquin nihil magis prodeſt candidato, ad ſequentes honores, quàm peractus optimè magiſtratus. Magiſtratus magiſtratu, honore honor petitur. Volo ego qui prouinciam rexerit, non tantùm [837] codicillos amicorũ, nec [838] vrbanâ coniuratione eblanditas preces: ſed decreta coloniarum, decreta ciuitatum alleget. [839] Næ ſuffragiis [840] conſularium virorum, vrbes, populi, gentes inſeruntur. efficaciſſimum pro candidato genus eſt rogandi, gratias agere.

[829] CANDIDATIS.] *Prætura, an Conſulatus.* [830] IN QVEM EA.] *Alius videbit. me hic luſcitioſum confiteor, aut cæcum. Legerem:* inque eâ ciuitatis ampliſſimæ. *Præfuerat prouincia, & in eâ reditus ac vectigalia ampliſſima vnius ciuitatis, pulchrè & prudenter fundauerat.* [831] MERENTVR.] *Virtute propriâ.* [832] SVFFRAGIVM.] *Ad honores.* [833] VIDES ENIM.] *Ethopœia; quam vocant.* [834] SIBI DEBEAT.] *Sua induſtria & virtuti, quam Princeps honoribus remuneratur.* [835] PROFVERINT.] *Si prouinciarum iudicia bona & honeſta, honori vſuiq; fuerint apud Cæſarem: nulla querela exſpectanda à prouincialibus. quia quiſque placere iis ſtudebit, & demereri hac eadem benè agendo: vt Cæſarem amicum habeat, & per eum honores.*

[836] ET ALIOQVIN.] *Iterùm cæcutio, neque hæc inter ſe vincta. Lego omnia.* & liquebit nihil magis prodeſſe candidato ad ſequentes honores, quàm peractos. Optime magiſtratus magiſtratu, honore honor petitur. *Sententiam dedi, forſaſſe & verba. Scient omnes, inquit, ad futuros honores, priores prodeſſe: & ſi iy benè geſti in vrbe aut in prouinciis, gradum ad alios eſſe.* [837] CODICILLOS.] *Priuatas laudatiunculas. qualis illa Martialis, ad hunc Traianum, lib.* XII.

Palma regit noſtros, mitiſſime Cæſar, Iberos,
  Et placido fruitur pax peregrina iugo.
Ergo agimus læti tanto pro munere grates,
  Miſiſti mores in loca noſtra tuos.

[838] VRBANA CONIVRATIONE.] *Paucorum aliquot ciuium. Quâ in re peccatum ſæpè, Thraſeas apud Tacitum* XV. *Annalium queritur: & cenſet*, vt laus falſi, ac precibus expreſſa, proinde cohibeatur, quàm malitia, quàm crudelitas. *Et decretum mox interpoſitum:* Ne quis ad concilium ſociorum referret, agendas apud Senatum Proprætoribus Proueconſulibus grates, neu quis eâ legatione fungeretur. *Et fraudes vetari, bonum eſt: recta illa iudicia ſperni aut ſupprimi, non bonum.* [839] NE SVFFRAG.] *Aſſentior Liuineio*, vt ſuffragiis: *& ſtatim*, inſerantur. *Etſi poßit etiam legi:* Bene ſuffragiis. [840] CONSVLARIVM.] *Qui in Senatu nominant, ac commendant candidatos. Tamen dubita, an non è notis error, veriúſque:* Clariſſimorum virorum, *de toto Senatu. Nec enim ſoli* Conſulares *ſuffragia dabant.*

IAM quo adſenſu Senatus, quo gaudio exceptum eſt, cùm candidatis, vt quemque [841] nominaueras, [842] oſculo occurreres? [843] deuexus quidem in planum, & quaſi vnus ex gratulantibus. Te mirer magis, an improbem illos, qui effecerunt, vt illud magnum videretur? cùm velut affixi curulibus ſuis, [844] manum tantùm, & hanc cunctanter & pigrè, & [845] imputantibus ſimiles, promerent. Contigit ergo oculis noſtris inſolita facies, Princeps & candidatus [846] æquales & ſimul ſtantes: intuerique parem accipientibus honorem, qui dabat. Quod factum tuum à cuncto Senatu, quàm verâ acclamatione, celebratum eſt? [847] TANTO MAIOR, TANTO AVGVSTIOR. Nam cui nihil ad augendum faſtigium ſupereſt, hic vno modo creſcere poteſt ſi ſe ipſe ſubmittat, ſecurus magnitudinis ſuæ. Neque enim ab vllo periculo fortuna Principum longiùs abeſt, quàm ab humilitatis. Mihi quidem non tam humanitas tua, quàm [848] intentio eius admirabilis videbatur. quippe cùm [849] orationi oculos, [850] vocem, manum commodares: vt ſi [851] alij eadem iſta mandaſſes, omnes comitatis numeros obibas. atque etiam, cùm [852] ſuffragatorum nomina, honore quo ſolent, exciperentur: tu quoque inter excipientes eras, & ex ore Principis ille ſenatorius aſſenſus audiebatur. quodq́ue apud Principem perhibere teſtimonium merentibus gaudebamus, perhibebatur à Principe. Faciebas ergo, cùm diceres, [853] OPTIMOS: nec [854] ipſorum modò vita à te, ſed [855] iudicium Senatus comprobabatur: [856] ornariq́ue ſe, non illos magis quos laudabas, lætabatur.

[841] NOMINAVERAS.] *Deſignaueras palàm.* [842] OSCVLO.] *Vt ſolet in gratulatione & fauſtâ precatione.* [843] DEVEXVS.] *Inclinans, & penè deſcendens è ſuo tribunali. Seneca De Tranquillitate:* Tutiores erunt, ſuperbiam detrahendo, & fortunam ſuam in planum deferendo. [844] MANVM.] *Superbia, vt antè monui: & vide* II. *Electorum, cap. proprio* De oſculis. [845] IMPVTANTIBVS.] *Quaſi beneficium darent eo ipſo, quòd liceret contingere.*

[846] ÆQVALES.] *Hoc mihi placeat, & eſt pro ſenſu. At libri tamen plerique*, equitis, *vel* equitus ſimul, *habent: vt omnino cenſeam fuiſſe*, & candidatus eius, ſimul ſtantes. *Erant enim* candidati Cæſaris,*& ita in lapidibus nominantur: quos is praduceret & commendaret. Nam de* candidato equitis, *id eſt, equeſtris ordinis (quod quidam ſuggerunt) alienum, & ineptum eſt.* [847] TANTO MAIOR.] *In adhortatione & comprobatione formula. Sic in Senecâ*, Multoque audire mauult Tantò melior, quam, Tanto felicior: *& alibi in eadem.* [848] INTENTIO.] *Expreßio, cum veritate & acrimoniâ.*

[849] ORATIONI.] *Quâ gratulabaris honorem candidatis.* [850] VOCEM, MANVM.] *Seneca, epiſt.* VIII. In Senatu candidato vocem & manum commodare. [851] ALII EADEM.] *Priuata, qui tibi abſequeretur. Sed puto rectiùs lectum iri*, vt ſi alius eadem iſta mandaſſet. *Tu, inquit, omnia iſta comiter & benignè faciebas; tanquam ſi non à te hoc beneficium, ſed ab alio acceptum gratulareris. Nemo enim nimis gaudet aut exſultat in eo, quod ipſe confert.* [852] SVFFRAGATORVM.] *Hac intellegi poteſt ex epiſtolâ* XX. *lib.* III *einſdem Plinij, vbi rationem hanc comitialem ita explicat.* Citato nomine candidati, ſilentium ſummum. dicebat ipſe pro ſe, vitam ſuam explicabat, teſtes & laudatores dabat. Addebat quoſdam ex ſuffragatoribus. illi grauiter & paucis loquebantur. Plus hoc quàm preces proderat. *Itaque Suffragatores prodibant, & loquebantur: appareti, cum plauſu & fauore (vt tunc mores ad lenitatem vel adulationem inclinabant) exceptos. Apparet, inquam, vt hac eſt lectio, quam mihi immutare tamen ſuadeat animus, ac ſcribere:* cum ſuffragatores nomina, honore quo ſolent, exciperent, tu quoque. *Ipſi dico Suffragatores nomina excipiebant: quorum? nempe candidatorum, qui nomine & ordine (ex verbis iam Plinij) citabantur. Princeps igitur ipſe, mirâ comitate, quaſi inter ſuffragantes laudantesque erat.*

[853] OPTIMOS.] *Notetur ritus, adhuc inobſeruatus. Candidati*, boni vel optimi *acclamabantur, ad nomen. Seneca hinc lux, epiſt.* III. Itaque verbo illo quaſi publico vſus es, & ſic amicum dixiſti, quomodo omnes candidatos viros bonos dicimus.

[854] IPSORVM.] *Candidatorum. Itaque ex his palàm eſt, ſuperiora, vt dixi, legenda.* [855] IVDICIVM.] *Quia Senatus tales elegerat.* [856] ORNARIQVE SE.] *Ipſum Senatum, cui ſic credebas.*

NAM quòd precatus es, vt illa ipſa [857] ordinario comitiorum BENE AC FELICITER EVENIRET NOBIS, REIP. [858] Nónne tibi tale eſt, vt nos hunc ordinem votorum conuertere debeamus? deos denique obſecrare, vt omnia quæ facis, quæque facies, proſperè cedant tibi, reip. nobis? vel ſi breuiùs ſit optandum, vt [859] vni tibi? in quo & reſp. & nos ſumus. [860] Fuit tempus, ac nimium diu fuit, quo [861] alia aduerſa, alia ſecunda, Principi & nobis. nunc communia tibi nobiſcum tam læta, quàm triſtia: nec magis ſine te nos eſſe felices, quàm tu ſine nobis potes. An ſi poſſes, in fine [862] votorum adieciſſes, VT ITA PRECIBVS TVIS DII ANNVERENT, SI IVDICIVM NOSTRVM MERERI PERSEVERASSES? Adeò nihil tibi amore ciuium antiquius; vt antè à nobis, deinde à diis, atque ita ab illis amari velis, ſi à nobis ameris. Et ſanè priorum Principum [863] exitus docuit, ne à diis quidem amari, niſi quos homines ament. arduum erat, has precationes tuas laudibus adæquare: adæquauimus tamen. Qui amoris ardor, qui ſtimuli, quæ faces illas nobis acclamationes ſubiecerunt? Non noſtri, Cæſar, ingenij, ſed tuæ virtutis tuorumque meritorum voces fuerunt: quas nulla vnquam adulatio inuenit, nullius cuiuſquam terror expreſſit. Quem ſic timuimus, vt hæc fingeremus? quem ſic amauimus, vt hæc fateremur? [864] Noſti neceſſitatem ſeruitutis. quando ſimile aliquid audiſti, & quando dixiſti? Multa quidem excogitat [865] metus, ſed quæ appareant quæſita ab inuitis. aliud ſollicitudinis, aliud ſecuritatis ingenium eſt; alia triſtium inuentio, alia gaudentium: neutrum [866] ſimulationes expreſſerint. habent ſua verba miſeri, ſua verba felices: vtque iam maximè eadem ab vtriſque dicantur, [867] aliter dicuntur.

[857] ORDINATIO.] *Sollennis & vetus illa precatio, quam vſurpabat is qui comitiis praerat & moderabatur. Cicero, pro Murenâ:* Quæ precatus ſum à diis immortalibus, more inſtitutóque maiorum, illo die quo L. Murenam Conſulem renunciaui, vt ea res mihi, magiſtratuíque meo, populo plebíque Romanæ bene atque feliciter eueniret. *Et appellat mox* Sollennem comitiorum precationem. *Ordinatio hic igitur, diſpoſitio & creatio magiſtratuum in hunc annum.* [858] NONNE TIBI.] *Planißimè tranſpoſitâ voce legendum:* tibi, nónne tale. *Nam hac formula erat*, Senatui, reip. mihi. *Seipſos in eâ comprecatione ſemper includebant: vt in Ciceronis illis verbis, & alibi. Occurrit hoc Enny:*

—— ea vt mî,
Reíque & fidei, regno, vobiſque Quirites
Se fortunatim, feliciter, ac bene vortant.

[859] VNI TIBI.] *Infrà:* Simplex, cunctaque iſta complexum, vnum omnium votum eſt, Salus Principis. *Adde Meſſalla verba, in Suetonij Aug. cap.* LVIII. [860] FVIT TEMPVS.] *Sub malis Principibus.* [861] ALIA ADVERSA.] *Diſſidebant enim. & Princeps Senatum minui vel perire, ipſi Principem optabant.* [862] VOTORVM.] *Publicorum, de quibus ſuprà? an qua ipſe Traianus in Senatu nunc concepit?* [863] EXITVS.] *Violentus, aut fœdus.*

[864] NOSTI.] *Nam & ipſe paullo antè inter ſeruientes.* [865] METVS.] *Dogma pulcherrimum eſt in Plutarchi Demetrio*, Non fidendum honoribus iſtis, qui decernuntur ſic vulgò; Τὸ γὰρ αὐτὸ, *inquit*, καὶ

καὶ δεδιότες (ἀμφίζον) καὶ φιλοῦντες: eadem enim & timentes decernunt, & amantes. At vnum argumentum eſſe veræ beniuolentiæ, ſi ij quibus dantur, conſcij ſibi ſint, factis & virtute meruiſſe.

[866] SIMVLATIONES.] *Tibullus*:

— difficile eſt imitari gaudia falſa,
Difficile eſt triſti fingere mente iocum.

Nazarius. Fingit quidem timor gaudium, ſed ita intimos mentis affectus proditor vultus enunciat, vt in ſpeculo frontium imago exſtet animorum.

[867] ALITER DICVNTVR.] *Aliâ aſſeueratione, intentione, & vultu.*

TESTIS ipſe es, quæ in omnium ore lætitia. [868] non amictus cuiquam non habitus [869] quem modò extulerat. inde reſultantia vocibus [870] tecta: nihilque [871] tantis clamoribus ſatis clauſum. Quis tunc non è veſtigio ſuo exiluit? quis exiluiſſe ſenſit? Multa fecimus ſponte, plura [872] inſtinctu quodam & imperio. nam gaudio quoq; cogendi vis ineſt. Num ergo modum ei tua ſaltem modeſtia impoſuit? nam quantò magis à te reprimebatur, exarſimus. nō contumaciâ Cæſar: ſed vt in [873] tuâ poteſtate eſt, an gaudeamus; ita in quantum, [874] nec in noſtrâ. Comprobaſti & ipſe acclamationum noſtrarum fidem, lacrymarum tuarum [875] veritate. Vidimus humeſcentes oculos tuos, [876] demiſſumque gaudio vultum, tantumque ſanguinis in ore, quantum in animo pudoris. Atque hoc magis incenſi ſumus, vt precaremur, nequando tibi non eadem cauſſa lacrymarum, [877] vtque numquam frontem tuam abſtergeres. [878] Hoc ipſum has ſedes nos, quaſi reſponſuras, interrogemus, [879] viderintne vmquam Principis lacrymas? at Senatus ſæpè viderunt. Onerasti futuros Principes, ſed & [880] poſteros noſtros. nam & hi à Principibus ſuis exigent, vt eadem audire mereantur: & illi quòd non audiant, indignabuntur. Nihil magis poſſum propriè dicere, quàm quod dictum eſt à cuncto Senatu: O TE FELICEM! quod cùm diceremus, non opes tuas, ſed animum mirabamur. Eſt enim demum vera felicitas, felicitate [881] dignum videri. Sed cùm multa illo die dicta ſunt ſapienter & grauiter, tum vel in primis, [882] CREDE NOBIS, [883] CREDE TIBI. Magnâ hoc fiduciâ noſtri, maiore tamen tui diximus. alius enim fortaſſe aliū; [884] ipſum ſe nemo deceperit. Introſpiciat modò vitam, ſeque quid mereatur interroget. Proinde [885] dabat vocibus noſtris fidem apud optimum Principem, quod apud malos detrahebat. quamuis enim faceremus, quæ amantes ſolent: illi tamen non amari ſe, credebant ſibi. Super hæc precati ſumus, vt SIC TE AMARENT DII, QVEMADMODVM TV NOS. quis hoc aut de ſe, [886] aut Principi diceret mediocriter amanti? Pro nobis ipſis quidem hæc fuit ſumma votorum: vt nos ſic amarent dij, quomodo tu. Eſtne verum quod inter iſta clamauimus, O NOS FELICES! Quid enim felicius nobis, quibus non iam illud optandum eſt vt nos diligat Princeps: ſed dij, quemadmodum Princeps? Ciuitas religionibus dedita, ſemperque deorum indulgentiam [887] piè merita, nihil felicitati ſuę putat aſtrui poſſe, niſi vt dij Cæſarem imitentur.

[868] NON AMICTVS.] *Mamertinus, Iuliani laudatione:* Nimiæ lætitiæ deconſ funt & grauitatis immemores. Illa iactatio togarum, illa exſultatio corporum, neſcientibus pęne hominibus excitabatur.

[869] QVEM MODO.] *Fortè*, quem domo. [870] TECTA.] *Curia.* [871] TANTIS CLAMORIBVS.] *Pane ſexcentas vnà clamantes: & adde Actuarios, & Laticlauios, quibus ius veniendi in Senatum.* [872] INSTINCTV QVODAM.] *Nam animus in gaudio emicans & ſubſultans, corpus ignarum & pænè inuitum eò ducit.* [873] TVA POTESTATE.] *Qui materiem dare potes, non potes.* [874] NEC IN NOSTRA.] *Quia à vi gaudij auferimur, vt à ſubito torrente.* [875] VERITATE.] *Non enim ficta illa, aut expreſſa. Quid ſi tamen,* vbertate? [876] DEMISSVMQVE GAVDIO.] *Si ſic legas, ad pudorem mistum gaudio referendus hic geſtus. nam ille in laude, qua titillat & ſuaniter afficit, vultum tamen ſubmittit. At ſi de gaudio ſolo legerem* remiſſumque. *id eſſet, hilarem & diffuſum gaudia vultum. cuius proprium ſcilicet* dilatare, *vnde & lætitia: ſicut contrahere, & anguſtare doloris, vnde angor.* [877] VTQVE NVMQVAM.] *Hæc clauſula inter mutilas aut corruptas. nam meliores libri illud,* abſtergeres, *mox non habent: nec verò eò facit. Quid enim* abſtergeat *lacrymas? eæ in genas delabuntur, non in frontem aſcendunt. Pudorem, inquies, non ſolet abſtergeri, nec poteſt: velari in eo frons aut vultus ſolet, nec aliter.* [878] HOC IPSVM.] *Pariter corruptum, tentabam,* hoc templum. *Sed explicet etiam aliquis:* Hoc ipſum *nos rogemus has ſedes: quid* hoc ipſum? *nempe quod dico de lacrymis.* [879] VIDERINTNE VNQVAM.] *Ita, & quidem Auguſti ipſius, in cauſâ ſimili, cùm Pater patriæ dictus. Vide Suetonium, cap.* LVIII. [880] POSTEROS NOSTROS.] *Senatores, qui poſt nos erunt.* [881] DIGNVM VIDERI.] *Id eſt, non eſt felix, qui in magnâ fortunâ eſt, ſed qui habetur & eſt (ob virtutes) eâ dignus.*

[882] CREDE NOBIS.] *Serio te laudantibus.* [883] CREDE TIBI.] *Cui animus dicit, laude dignum eſſe.*

[884] IPSVM SE NEMO.] *Nam ſimulata virtus alteri imponit, non autem ſimulanti.* [885] DABAT VOCIBVS.] *Quid dabat? nempe, conſcientia ipſius Principis, meriti & non meriti teſtis.* [886] AVT PRINCIPI.] *Malim,* Principe, *& mox,* amante. [887] PIE MERITA.] *Suſpicio, an non* pietate *fuerit: deprauatum compendio ſcriptura. Cicero:* Deorum numine tantum hoc imperium & natū eſt, & auctum, & retentum. *addit, omnes gentes* pietate & religione ſuperatas.

Sed quid ſingula conſector & colligo? quaſi verò aut oratione complecti, aut memoriâ conſequi poſſim, quæ vos P. C. ne qua interciperet obliuio, & in [888] publica acta mittenda, & incidenda in ære cenſuiſtis. [889] Antè, orationes Principum tantùm, eiuſmodi genere monumentorum mandari æternitati ſolebant: acclamationes quidem noſtræ parietibus curiæ claudebantur. Erant enim, quibus nec Senatus gloriari, nec Princeps poſſent. Has verò, & [890] in vulgus exire, & [891] poſteris prodi, cùm ex vtilitate, tum ex dignitate publicâ fuit. Primùm, vt orbis terrarum pietatis noſtræ adhiberetur teſtis & conſcius. deinde, vt manifeſtum eſſet, audere nos de bonis maliſque Principibus, non tantùm [892] poſt ipſos, iudicare. poſtremò, vt experimento cognoſceretur & antè [893] nos gratos, ſed miſeros fuiſſe: quibus eſſe nos gratos, probare anteà non licuit. At quâ contentione, quo niſu, quibus clamoribus expoſtulatum eſt: ne affectus noſtros, ne tua merita [894] ſupprimeres: denique vt in poſterum exemplo prouideres? Diſcant & Principes acclamationes veras falſaſque diſcernere: habeantque muneris tui, quòd iam decipi non poterunt. Non inſtruendum illis iter ad bonam famam: ſed non deſerendum. non ſubmouenda adulatio: ſed non reducenda eſt. certum eſt & quæ facere, & quæ debeant audire, ſi faciant. Quid nunc ego ſuper ea, quæ ſum cum toto Senatu precatus, pro Senatu precer? niſi vt hæreat animo tuo gaudium, quod tunc [895] oculis protuliſti. Ames illum diem, & tamen [896] vincas. noua merearis, noua audias: eadem enim dici, niſi ob eadem facta, non poſſunt.

[888] Pvblica acta.] *Quid? nónne igitur omnia Senatus decreta, aut ſeria magis dicta,* in Acta *mittebantur? certè. & erant huic rei* Actuarij, *&* * Acta Senatus *in Tacito aliiſq. crebrò leguntur. Sed nota, quòd ait* Publica acta: *ea autem ſunt* Populi, *quæ alio nomine* Vrbana. *Nempe decretum, vt vulgus quoque ea ſciret, & in publicis illis Actis ſcripta legerentur, præter morem.* [889] Ante orationes.] *Imò ea non in æs tantùm, ſed aurum argentumq. incíſa, & lectione publicâ repetita. Vide me, ſi lubet, ſuper hoc more ad* XIV. *Annalem Taciti, haud procul initio.* [890] In vvlgvs.] *Quod factum, in* Acta publica *mittendo.* [891] Posteris.] *Nempe in æs incidendo, & perpetuando.* [892] Post ipsos.] *Cùm iam mortui. etſi, ô bone Plini, libertas ea tantùm ſub bonis, & de bonis: in malis, iudicia quidem, ſed non libera aut publicata.* [893] Nos gratos.] *Placeat,* non ingratos: *etſi nec aliter ſententiâ valdè diſſidente, ſed ſic clariore.* [894] Svpprimeres.] *Quia nolebat publicari vel incidi.* [895] Ocvlis protvlisti.] *Lacrymando, ſuprà.* [896] Vincas.] *Maiora faciendo, maiora audiendo.*

* *Vide me in* V *Annal Tacit.*

Iam [897] quàm antiquum, quàm conſulare, quòd triduum totum Senatus, ſub exemplo tui, ſedit? cùm intereà nihil, præter Conſulem, ageres. Interrogauit quiſque quod placuit; diſſentire, [898] diſcedere, & copiam iudicij ſui reip. facere tutum fuit; conſulti omnes, atque etiam [899] dinumerati ſumus: vicitque ſententia [900] non prima, ſed melior. At quis anteà loqui, quis hiſcere audebat, præter miſeros illos qui primi interrogabantur? ceteri quidem defixi & attoniti, ipſam illam mutam ac [901] ſedentariam aſſentiendi neceſſitatem, quo cum dolore animi, quo cum totius corporis horrore, perpetiebantur? Vnus ſoluſque cenſebat quod ſequerentur omnes, & omnes improbarent; in primis ipſe, qui cenſuerat. Adeò nulla magis omnibus diſplicent, quàm quæ ſic fiunt, tanquam omnibus placeant. [902] Fortaſſe Imperator in Senatu ad reuerentiam eius componebatur: ceterùm egreſſus, ſtatim ſe recipiebat in Principem, omniaque conſularia officia abigere, negligere, contemnere ſolebat. Ille verò ita Conſul, vt ſi tantùm Conſul foret: nihil infra ſe putabat, niſi quod infra Conſulem eſſet. Ac primùm, ita [903] domo progrediebatur, vt illum nullus apparatus arrogantiæ Principalis: nullus [904] præcurſorum tumultus detineret. vna erat in limine mora, [905] conſultare aues, reuererique numinum monitus. nemo proturbabatur, nemo [906] ſubmouebatur. tanta viatoribus quies, tantus pudor faſcibus, vt plerumque [907] aliena turba ſubſiſtere & Conſulem & Principem cogeret. Ipſius quidem [908] officium tam [909] modicum, tam temperatum, vt antiquus aliquiſque magnus Conſul ſub bono Principe incedere videretur.

[897] Qvam antiqvvm.] *De eâdem re, epiſt.* XI. *lib.* II. Iam hoc ipſum, quàm pulchrum & antiquum, Senatum nocte dirimi, triduo vocari, triduo contineri? *Ideò autem* antiquum, *quia olim aſſiduè Senatus habitus, & res omnes in eo agitatæ, decretæ. at ſub Principibus, rariores conuentus, quia illi ad ſe trahebant præcipua rerum, & Patres in ſpeciem conuocabant interdum. Atque Auguſtus die certos habendo Senatui definiuit: de quibus Tranquillus, cap.* XXXV. [898] Discedere.] *Non quidem è Curiâ: ſed pedibus ire in hanc illámve ſententiam. Cui libertati mox opponit* ſedentariam aſſentiendi neceſſitatem. [899] Dinvmerati.] *Vtra pars præpolleret. Neque enim hoc ad infrequentiam Senatus retule-*

tulerim, cùm ad impediendum decretum dicebatur, Numera Senatum: *Feſtus, in ea vocibus.* [900] NON [9]IMA.] *Vide tyrannos. quibus Senatus pro imagine aut umbrâ erat. vnum dicere ex compoſito iubebant, & quod ipſi vellent: atque vnum tantùm.* [901] SEDENTARIAM.] *Cùm nec interrogarentur, nec ſurgerent ad dicendum: ſed nec (vt in pluribus ſententiis) diſceßio fieret.* Sedentes *igitur aſſentiebantur. quomodo? manu, aut voce. Nempe illâ ſublatâ, & hanc in vnum verbum ſoluentes,* Aſſentio *aut,* Idem. [902] FORTASSE.] *Syllabam retrahant,* At fortaſſe. [903] DOMO.] *Palatio.* [904] PRAECVRSORVM.] *Apparitorum, & anteambulonum.* [905] CONSVLTARE.] *Noteine. an de more publico, an Traiani priuato? Nihil ſane res maioru, niſi au[ſpi]cato Romani aggrediebantur: quod tamen in domus egreſſu id ſemper factum, haud ſubeunt nunc exempla. Niſi iſtuc facit, quòd Victor in regione Palatij,* Auguratorium *ponit. At potuit priuatim, & ex more ſua gentis deditum huic ſuperſtitioni eſſe. nam in Alexandro Lampridij legas:* O'ρνεοσκόπος *(augur)* magnus fuit, vt & Vaſcones, & Hiſpanorum, & Pannoniorum augures vicerit. [906] SVBMOVEBATVR.] *A lictoribus, vel ab ipsâ officij turbâ. Lucanus, ſeu quis alius, ad Piſonem:*

——— nec enim tibi dura clientum
Turba rudiſq; placet, miſero quæ freta labore,
Nil niſi ſummoto nouit præcedere vulgo.

[907] ALIENA.] *Occurrentis dentis alicuius, aut magiſtratus.* [908] OFFICIVM.] *Ipſi, qui deducunt, aut comitantur. Ouidius:*

Subſiſtit hîc, agmenq; ſuum, turbæq; ſequentis
Officium, placido viſus dimittere vultu.

Suetonius, Seneca, alij. [909] MODICVM.] *Non frequens aut magnum: vt diuites illi agmine tota ſolent trahere.*

ITER illi ſæpiùs [910] in forum, frequenter tamen & in campum. nam comitia Conſulum obibat ipſe, & tantum ex renunciatione eorum voluptatis, quantum priùs ex [911] deſtinatione capiebat. Stabant candidati ante curulem Principis, vt ipſe ante Conſulis ſteterat: adigebanturque in verba, in quæ paullò antè ipſe iurauerat Princeps: qui tantum putat eſſe in iureiurando, vt illud & ab aliis exigat. Reliqua pars diei tribunali dabatur. Ibi verò quanta religio æquitatis? quanta legum reuerentia? Adibat aliquis vt Principem? reſpondebat, ſe Conſulem eſſe. Nullius ab eo magiſtratus ius, nullius auctoritas imminuta eſt: aucta etiam. ſiquidem pleraque ad Prætores remittebat: atque ita, vt [912] collegas vocaret. non quia populare gratumque audientibus: ſed quia ita ſentiebat. Tantum dignationis in ipſo honore ponebat: vt [913] non ampliùs eſſe cenſeret, quòd aliquis collega appellaretur a Principe, quàm quòd Prætor eſſet. Ad hæc, tam [914] aſſiduus in tribunali, vt labore refici ac reparari videretur. Quis noſtrûm idem curæ, idem ſudoris ſumit? quis adeò expetitis honoribus, aut [915] deſeruit, aut [916] ſufficit? Et ſanè æquum eſt, tantum ceteris præſtare Cõſulibus ipſum, qui Conſules facit. quippe etiam fortunæ videbatur indignum, ſi poſſet honores dare, qui gerere non poſſet. Facturus Conſules, [917] doceat; accepturiſque ampliſſimum honorem perſuadeat, ſcire ſe quid ſit quod daturus ſit. ſic fit, vt illi quoque ſciant, quid acceperint. Quò iuſtiùs Senatus vt ſuſciperes quartum Conſulatum, & rogauit, & iuſſit. Imperij hoc verbum, non adulationis eſſe, [918] obſequio tuo crede: quod non aliâ in re magis aut Senatus exigere à te, aut tu præſtare Senatui debes. Vt enim ceterorum hominum, ita Principum, illorum etiam qui dij ſibi videntur, æuum omne & breue & fragile eſt. Itaque optimum quemque niti & contendere decet, vt poſt ſe quoque reipublicæ proſit, moderationis ſcilicet iuſtitiæq; monumẽtis, quæ prima ſtatuere Conſul [919] poteſt. Hæc nempe intentio tua, vt libertatem reuoces ac reducas. Quem ergo honorem magis amare? quod nomen vſurpare ſæpiùs debes, quàm quod primum inuênit recuperata libertas? Non eſt minùs [920] ciuile, & Principem eſſe pariter, & Conſulem: quàm tantùm Conſulem. Habe etiam rationem verecundiæ collegarum tuorum. Collegarum inquam: ita enim & ipſe loqueris, & nos loqui vis. Onerosa erit modeſtiæ illorum tertij Conſulatus ſui recordatio, donec te [921] Conſulem videant. Neque enim poteſt non nimium eſſe priuatis, quod Principi ſatis eſt. Annuas Cæſar optantibus, quibuſque apud deos [922] eſſe conſueſti, quorum potes ipſe, votorum compotes facias. Fortaſſe ſufficiat tibi tertius Conſulatus, ſed nobis tantò minùs ſufficit. [923] Ille nos inſtituit & induxit, vt te iterùm iterumq; Conſulem habere cupiamus. Remiſſiùs illud contenderemus, ſi adhuc non ſciremus, qualis eſſes futurus. Tolerabilius fuit, experimentum tui nobis, quàm [924] vſum negari. Dubitúmne rurſus videre Conſulem illum? [925] audiet, reddet, quas proximè voces? præſtabitque gaudium, quantum ipſe percipiet? præſidebit lætitiæ publicæ, auctor eius & cauſſa? tentabitque affectus noſtros, vt ſolet, cohibere; nec poterit? [926] pietati Senatus, cum modeſtiâ Principis, felix ſpecioſumque certamen: ſeu fuerit victa, ſeu vicerit? Equidem incognitam quandam, proximaque maiorem, præſumo lætitiam.

tiam. Quis enim eſt tam imbecilli ingenio, qui non tantò meliorem Conſulem ſperet, quantò ſæpiùs fuerit? Alius labores, ſi non [927] continuos deſidiæ ac voluptati dediſſet, otio tamen & quiete recreaſſet. hic conſularibus curis exolutus, principales reſumpſit: tam diligens temperamenti, vt nec Conſulis officium, Princeps; nec Principis, Conſul appeteret. Videmus vt prouinciarum deſideriis, vt ſingularum etiam ciuitatum precibus occurrat. nulla in [928] audiendo difficultas, nulla in reſpondendo mora: adeunt ſtatim, dimittuntur ſtatim: [929] tandemque Principis fores excluſa legationum turba non obſidet.

[910] IN FORVM.] *Ad ius dicendum.* [911] DESTINATIONE.] *Deſignatione. nam Princeps faciebat: & nunc Traianus, vt Conſul, ipſe renunciabat.* [912] COLLEGAS.] *Meſſallæ verba vide apud Agellium, libro* XIII. *cap.* XIV. *quibus docet*, Collegam eſſe Prætorem Conſuli, quòd eodem auſpicio creantur.

[913] NON AMPLIVS.] *Id eſt, tanti faciebat honorem Præturæ, vt non pluris æſtimaret* Collegam Principis *dici, quàm* Prætorem. [914] ASSIDVVS.] *Priſco more, & Auguſti exemplo, de quo Suetonius:* Ipſe ius dixit aſſidue, & in noctem nonnumquam: ſi parùm corpore valeret, lecticâ pro Tribunali collocatâ, vel etiam domi cubans. *Nos in Principe numquam ſatis laudandus.* [915] DESERVIT.] *Vacat, & ſe impendit.* [916] SVFFICIT.] *Par eſt.*

[917] DOCEAT.] *Exemplo ſuo, Conſules agere.*

[918] OBSEQVIO TVO.] *Crede, inquit, nos iubere, non adulari; quomodo? obſequendo. Si facis & ſuſcipis, oſtendis te credere ſerio nos ſic velle: & volumus certè.* [919] POTEST.] *Malim,* potes. [920] CIVILE.] *Moderatum, æquabile, & ciue dignum.* [921] CONSVLEM.] *Quartò. & fortaſſe is numerus excidit.*

[922] ESSE CONSVESTI.] *Corrigebam,* adeſſe conſueſti: *quod & aliis placuit. Sententia eſt, Tu Cæſar, qui adeſſe nobis apud Deos precantibus ſoles, & vota noſtra tuis iuuare: ecce nunc concede, quod à te, non à Diis, petimus, & à te pendet.* [923] ILLE NOS.] *Tam laudabiliter geſtus.* [924] VSVM] *Vtilitatem iam notam.* [925] AVDIET.] *A Senatu acclamationes ſimiles? atque ipſe reſpondebit.* [926] PIETATI.] *Omnino reuocanda vox, è ſine prioris:* erit pietati: *& interrogatione efferenda clauſula.* [927] CONTINVOS.] *Scribe,* continuò ſe. [928] AVDIENDO.] *Fortaſſe* adeundo: *etſi illud quoque ſimilem habere poteſt ſenſum.* [929] TANDEMQVE.] *Vt ſub Domitiano ſolet, ſeſe includente.*

QVID, in omnibus cognitionibus, quàm mitis ſeueritas, quàm non diſſoluta clementia? Non [930] locupletando fiſco [931] ſedes, nec aliud tibi ſententiæ tuæ pretium, quàm benè iudicaſſe. Stant ante te litigatores, non de fortunis ſuis, ſed de tuâ [932] exiſtimatione ſolliciti; nec tam verentur, quid de cauſâ ſuâ, quam quid de moribus ſentias. O verè Principis, atque etiam Conſulis, reconciliare [933] æmulas ciuitates, tumentéſque populos non imperio magis quam ratione, compeſcere; [934] intercedere iniquitatibus magiſtratuum, infectúmque reddere, quidquid fieri non oportuerit; poſtremò, velociſſimi [935] ſideris more, omnia inuiſere, omnia audire, & vndecumque inuocatum ſtatim, velut numen, adeſſe & aſſiſtere. Talia eſſe crediderim, quæ ipſe mundi parens temperat nutu, [936] ſiquando oculos demiſit in terras, & facta mortalium inter diuina opera numerare dignatus eſt. quibus nunc per te liber ſolutuſque, [937] cælo tantùm vacat: poſtquam te dedit, qui erga omne hominum genus [938] vice ſuâ fungereris. Fungeris enim, ſufficiſque mandanti: cùm tibi dies omnis, ſummâ cum vtilitate noſtrâ, cum tuâ laude, condatur.

[930] LOCVPLETANDO.] *Non, vt tyranni, ideò iudicas vt damnes, & bona ad fiſcum tuum trahas. non fructus, ſed æquitas ſola tibi finis.* [931] SEDES.] *Pro tribunali.* [932] EXISTIMATIONE.] *Tam te ſcilicet reuerentur, tuamque virtutem: vt malint opum iacturam, quàm famæ apud te facere.* [933] ÆMVLAS CIVITATES.] *Qui morbus, etſi in publicâ illâ ſeruitute, ciuitates tenebat: queriturque de ſuâ Græciâ Plutarchus. Sed & Tacitus notat, quaſdam* ad exitium inter ſe diſcordes. [934] INTERCEDERE.] *Irrita iniqua decreta facere, & nulla.* [935] SIDERIS MORE.] *Solem intellige.* [936] SIQVANDO OCVLOS.] *Ille verò ſemper ô Plini: & tu hic cum auunculo tuo Epicuriſſas, cui* irridendum *videtur*, agere curam rerum humanarum illud, quidquid *eſt*, ſummum. *Sed prudentiam, eloquentiam, & omnia alia à vobis hauſimus, quàm pietatem.* [937] CÆLO TANTVM.] *Vt poeta:* Iuppiter in cælis, Cæſar regit omnia terris.

[938] VICE SVA.] *Seneca De Clemen. vbi Nero.* Ego ex omnibus mortalibus placui electuſque ſum, qui deorum vice fungerer in terris.

QVOD ſiquando cum [939] influentibus negotiis paria feciſti, inſtat refectionis exiſtimas mutationem laboris. Quæ enim remiſſio tibi, niſi [940] luſtrare ſaltus, excutere cubilibus feras, ſuperare immenſa montium iuga, & horrentibus ſcopulis gradum inferre, nullius manu, [941] nullius veſtigio adiutum: atque inter hæc, piâ mente [942] adire lucos, & occurſare numinibus? [943] Olim hæc experientia iuuentutis, hæc voluptas erat: his artibus futuri duces imbuebantur, certare cum fugacibus feris curſu, cum audacibus robore, cum callidis aſtu: nec mediocre pacis decus habebatur, ſubmota campis irruptio ferarum, & [944] obſidione quadam liberatus agreſtium labor. Vſurpabant gloriam iſtam illi quoque Principes, qui

qui obire non poterant: vſurpabant autem, vt domitas fractaſque clauſtris feras, ac deinde in ipſorum quidem ludibrium emiſſas, [945] mentitâ ſagacitate colligeret. Nunc par capiendi quærendique ſudor, ſummuſque & idem gratiſſimus [946] labor, inuenire. Enimuerò ſiquando placuit idem corporis robur in maria proferre, non ille fluitantia vela, aut [947] oculis ſequitur, [948] aut manibus: ſed nunc gubernaculis aſſidet, nunc cum valentiſſimo quoque [949] ſodalium certat [950] frangere fluctus, domitare ventos reluctantes, remiſque tranſire obſtantia freta. Quantum [951] diſſimilis illi, qui non Albani lacus otium, Baianique torporem & ſilentium ferre, non pulſum ſaltem fragoremque remotum perpeti poterat, quin ad ſingulos ictus turpi formidine horreſceret. itaque procul ab omni ſono, inconcuſſus ipſe & immotus, religato reuinctoque nauigio, non ſecùs [952] ac piaculum aliquod, trahebatur. Fœda facies, cùm populi Romani Imp. alienum curſum, alienumque rectorem, velut [953] captâ naue, ſequeretur. Nec deformitate iſta ſaltem flumina carebant, atque amnes. Danubius ac Rhenus tantum illud [954] noſtri dedecoris vehere gaudebant, non minore cum pudore imperij, quòd hæc Romanæ aquilæ, Romana ſigna, Romana denique ripa, quàm quód hoſtium proſpectarent. hoſtium, quibus moris eſt, eadem illa nunc rigentia gelu flumina, aut campis ſuperfuſa, nunc liquida ac [955] deferentia, luſtrare nauigiis, nandoque ſuperare.

[939] INFLVENTIBVS NEGOTIIS PARIA.] *Id eſt, ſi exhauſiſti omnia negotia, quæ magnâ copiâ velut inundant.* Paria facere, *eſt reliqui nihil habere: à ratiociniis ſumptum.* [940] LVSTRARE SALTVS.] *Venationis in eo ſtudium commendat: quidquid mox dicet, rarum tamen, nec in magno, priſcis Romanis. At aliæ gentes amarunt, & ab Hiſpanis ſuis traxit Traianus. Ab eo Hadrianus, qui* vſque ad inſaniam & periculum eo detentus *ſcribitur. Sed & M. Antoninus*, piſcando & venando multum ſe oblectauit. *Quis carpere poſſit? vſum habet, ſi modum: & Plato, Xenophon, alij laudarunt.* [941] NVLLIVS VESTIGIO.] *Praeuntis, opinor, & viam facientis aut monſtrantis.* [942] ADIRE LVCOS.] *Veterum opinione ſacros.* [943] OLIM HÆC EXPERIENTIA.] *Dubito an non*, experimenta. *Sed quando olim? vix ſanè veteres Romanos factitaſſe legas, qui à primâ adoleſcentiâ in militiâ, aut eius exercitiis, erant. Sed & Salluſtius*, agrum colere, & venari, ſeruilibus officiis *adſcribit. Licet tamē opinari, haud neglexiſſe prorſus, etſi in laude aut curâ non habuiſſe. Poſteà inualuiſſe haud nego, adeo vt Maximinus (ſed Thrax ille, & barbarus)* ſolis venationibus legiones frequenter exerceret; *in eius vitâ.* [944] OBSIDIONE QVADAM.] *Vt ne ipſi obſederint, & indagine feras cinxerint? an vt liberarint ferarum obſidione agreſtes?* [945] MENTITA SAGACITATE.] *Quò hæc ſpectent, quæro. Domitianum ſcio*, ſagittarum vel præcipuo ſtudio tentum, & centenas varij generis feras ſæpè in Albano receſſu confeciſſe: *ex Suetonio. An igitur vult Plinius, feras iſtas clauſtris caueisq. emiſſas, & tum quaſi ſagacitate eius indagatas percuſſasq. eſſe? poteſt: ſed magis credam, apros, ceruos, aut id genus emiſſos: & captos deinde, quaſi verâ venatione & ſagacitate quæſitos.* [946] LABOR, INVENIRE.] *Quaſi dicat, Tu quærebas reuerà feras, & eapsâ quæſitione delectabaris (ita eſt in venatoribus) finiſque tuus erat præcipuus inueniſſe. Quis enim vir magnus ob prædam quærit?* [947] OCVLIS SEQVITVR.] *Quietus & ſedens, ac pulchrè à moribus & ingenio nauigantium ſumptum: quia reuerà oculi eo feruntur.* [948] AVT MANIBVS.] *An demonſtrando, huc aut illuc, ecce, fert ventus? an*, nauibus, *legi verius? Mihi verius: & ignauia tangitur illorum, qui ne remos ſtrepitumq. alios nauticos audirent, naue aliâ religati nauem praeducentem ſequebantur. Mox palàm dicit.* [949] SODALIVM.] *Qui* Socij nauales *dicuntur.* [950] FRANGERE.] *Remis.* [951] DISSIMILIS ILLI.] *Domitiano.* [952] AC PIACVLVM.] *Hoſtia, quâ ſcelera piabant, ſiue purgabant. Ea procul, nequis deuotam & malis publicis onuſtam tangeret, trahebatur, & in mare deuectam mergebant. Græcorum* κάθαρμα, μόλυσμα. [953] CAPTA NAVE.] *Is erat ritus, Liuio expreſſus libro* XXI. Romani naues omnes *(captas)* religatas puppibus in altum extraxère. [954] NOSTRI.] *Liber ſcriptus*, monſtri dedecus: *quod neſcio an edito præferam.* [955] DEFERENTIA.] *Prono & ſuo curſu euntia. Quidam libri*, deſerentia: *quod eſſet, in ſe redeuntia, omiſſis campis. Poſſit &*, deferuentia, *legi.*

NEC verò laudauerim per ſe magnopere duritiam corporis ac lacertorum: ſed ſi his validior toto corpore animus imperitet, quem non fortunæ indulgentiæ molliant; non copiæ Principales ad ſegnitiem luxumque detorqueant; tunc ego, ſeu montibus, ſeu mari exerceatur, & lætum opere corpus, & creſcentia laboribus membra, mirabor. Video enim iam inde antiquitùs, maritos dearum, ac deorum liberos, nec dignitate [956] nuptiarum magis, quàm his artibus inclaruiſſe. Simul cogito, cùm ſint iſta ludus & auocamentū huius, quæ quantæque ſint illæ [957] feriæ & interrę, & à quibus ſe in tale otium recipit, voluptates. Sunt enim voluptates, quibus optimè de cuiuſque grauitate, ſanctitate, temperantiâ creditur. Nam quis adeò diſſolutus, cuius non occupationibus aliqua ſpecies ſeueritatis inſidat? otio [958] prodimur. An non plerique Principes hoc idem tempus in aleam, ſtupra, luxum conferebant? cùm feriarum laxamenta curarum, vitiorum [959] contentione ſup-

ſuppleret. Habet hoc primùm [960] magna fortuna, quòd nihil tectum, nihil occultum eſſe patitur: [961] Principum verò non modò domus, ſed cubicula ipſa intimoſque receſſus recludit, omniaque arcana noſcenda famæ proponit, atque explicat.

[956] NVPTIARVM.] *Pars membri altera deeſt*, & natalium: *ac pluſcula hîc obſeruo hiulca, aut fœdata.* [957] SERIÆ ET INTENTÆ.] *Sequitur mox* voluptates: *& niſi litterarias aut illas animi interioris intellegas, quid velit ignoro. Imò placebat legere*: quæ quantaque ſint illa ſeria & intenta, & à quibus ſe in tale otium recipit. Voluptates ſunt enim, voluptates, quibus: *oratoriâ & efficaci repetitione.* [958] PRODIMVR.] *Mens retegitur. quæ neque per remiſſiones intenta eſt ad velandum; & ipſas natura aptas moribusq; appetit.* [959] CONTENTIONE.] *Laxabant ſe à cura, vt in vitia animum intenderent. Quo ſenſu nec malè*, contentiones. [960] MAGNA FORTVNA.] *Iuuenalis:* —ſecretum diuitis vllum Eſſe putas? homines taceant, iumenta loquentur. [961] PRINCIPVM.] *Seneca pulcherrimè, ad Neronem:* Tibi non magis, quàm Soli, latère contingit. multa contra te lux eſt: omnium in iſtam conuerſi ſunt oculi. Prodire te putas? oriris. loqui non potes, niſi vt vocem tuam, quæ vbique ſunt gentes, excipiant. *Claudianus, ad Honorium, patris nomine*:

Hoc te præterea crebro ſermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoſcas: cunctis tua gentibus eſſe
Facta palam: nec poſſe dari regalibus vſquam
Secretum vitiis. nam lux altiſſima fati
Occultum nihil eſſe ſinit.

SED tibi, Cæſar, nihil accommodatius fuerit ad gloriam, quàm [962] penitus inſpici. Sunt quidem præclara, quæ in publicum profers; ſed non minora ea, quæ [963] limine tenes. eſt magnificum, quòd te ab omni contagione vitiorum reprimis ac reuocas; ſed magnificentius, quòd tuos. Quantò enim magis arduum eſt, alios præſtare, quàm ſe; tantò laudabiliùs, quòd cùm ipſe ſis optimus, omnes [964] circa te [965] ſimiles tui effeciſti. Multis illuſtribus dedecori fuit, aut [966] inconſultiùs vxor aſſumpta, aut retenta [967] patientiùs. ita foris claros domeſtica deſtruebat infamia: & ne maximi ciues haberentur, hoc efficiebat, quòd mariti minores erant. Tibi [968] vxor in decus & gloriam cedit. quid enim illâ ſanctius? quid antiquius? Nónne ſi [969] Pontifici maximo diligenda ſit coniunx, aut hanc, aut ſimilem (vbi eſt autem ſimilis?) elegerit? Quàm illa nihil ſibi ex fortunâ tuâ, niſi gaudium vindicat? quàm conſtanter, non potentiam tuam, ſed ipſum te reueretur? Idem eſtis inuicem quod fuiſtis, probatis ex æquo: nihilque vobis felicitas addidit, niſi quòd ſcire cœpiſtis, quàm benè vterque veſtrûm felicitatem ferat. Eadem quàm modica cultu? quàm parca comitatu? quàm ciuilis inceſſu? mariti hoc opus, qui ita imbuit, ita inſtituit: nam vxori ſufficit [970] obſequij gloria. An cùm videat, quàm te nullus terror, nulla comitetur ambitio: non & ipſa cum ſilentio incedat, ingredientemque pedibus maritum, inquantum patitur [971] ſexus, imitetur? Decuerit hoc illam, etiam ſi diuerſa tu facias. Sub hac verò modeſtiâ viri, quantam debet verecundiam vxor marito, [972] fæmina ſibi? [973] Soror autem tua, vt ſe ſororem eſſe meminit? vt in illâ tua ſimplicitas, tua veritas, tuus candor agnoſcitur? vt ſi quis eam vxori tuæ conferat, dubitare cogatur, vtrum ſit efficacius ad rectè viuendum benè [974] inſtitui, aut feliciter [975] naſci. Nihil eſt tam pronum ad ſimultates, quàm [976] æmulatio, in fæminis præſertim. ea porrò maximè naſcitur ex [977] coniunctione, alitur [978] æqualitate, exardeſcit inuidiâ, cuius finis eſt odium. Quo quidem, admirabilius exiſtimandum eſt, quòd mulieribus duabus in vnâ domo, parique fortunâ, nullum certamen, nulla contentio eſt: ſuſpiciunt inuicem, inuicem cedunt; cumque te vtraque effuſiſſimè diligat, nihil ſuâ putant intereſſe, vtram tu magis ames. idemque vtrique propoſitum, idem tenor vitæ, nihilq; ex quo ſentias duas eſſe. Te enim imitari, te ſubſequi ſtudent. ideò vtraque mores eoſdem, quia vtraque tuos habet. Inde moderatio, inde etiam perpetua ſecuritas. neque enim vnquam periclitabuntur eſſe priuatæ, quæ [979] non deſierunt. Obtulerat illis Senatus cognomen Auguſtarum, quod certatim deprecatæ ſunt, quamdiu appellationem Patris patriæ tu [980] recuſaſſes: ſeu quòd plus eſſe in eo iudicabant, ſi vxor & ſoror tua, quàm ſi Auguſtæ dicerentur. Sed quæcumque illis ratio tantam modeſtiam ſuaſit, hoc magis dignæ ſunt, quæ in animis noſtris & ſint & habeantur Auguſtæ, quia non vocantur. Quid enim laudabilius fæminis, quàm ſi verum honorem non in ſplendore titulorum, ſed in iudiciis hominum reponant; magniſque nominibus pares ſe faciant, etiam dum recuſant?

[962] PENITVS INSPICI.] *Proprium omni veræ virtuti, quæ vult tractari.* [963] LIMINE.] *Domeſtica & penetrales tuæ virtutes, pares publicis aut publicatis.* [964] CIRCA TE.] *Domeſticos & familiares.*

Sue-

Suetonius Iulio: Omnibus circa eum obſtrictis. *In Domitiano:* Omnes circa ſe largiſſimè proſecutus. [965] SIMILES.] *Martialis:*

Nemo ſuos (hæc eſt aulæ natura potentis)
Sed domini mores Cæſarianus habet.

[966] INCONSVLTIVS.] *Parum exploratâ pudicitiâ eius.* [967] PATIENTIVS.] *Iam infamis.* [968] VXOR.] *Plotina, cuius memoria in lapidibus & nummis. Vel vno facto integritas & modeſtia comprobetur. Nam primò Palatium ingreſſura, conuertit ſe ad populum, iam ſtans in gradibus:* Καὶ τοιαύτη, *inquit,* ἐνθάδ' εἰσέρχομαι, οἵαπερ καὶ ἐξελθεῖν ἂν εὐχοίμην: Talis huc ingredior, qualem & exire me optauerim. *Liberos non peperit optimo viro: ſed fautrix Hadriano ad imperium fuit, condigno item ſucceſſori. Is eam conſecrauit, poſt maritum mortuam, & Baſilicam miro opere, Nemauſi in memoriam eius ſtruxit.* [969] PONTIFICI.] *Qualis ipſe Traianus, & omnes Cæſares à Iulio fuerunt. At vxores eorum nec caſtæ ſemper, nec inter probas: atque adeo neſcio an leges aliquæ de Pontificis toro. Scio Tertullianum tale ſcribere, bis térque: ſed viri docti de* Flamine *rectè interpretati ſunt, quem ille* Pontificem maximum *appellat. At curioſè hæc nunc non quæro: mentem Plinij arbitror, Si Pontifici, pro ſacrorum reuerentiâ, condigna vxor legenda ſit, hanc illam fore.* [970] OBSEQVII.] *Quod proprium fœminæ eſt, audire maritum & parêre.* [971] SEXVS.] *Infirmior, & ideò in Sellam aut Lecticam ſæpè transferendus.* [972] FÆMINA SIBI.] *Quia huic ſexui innata verecundia, præcipuum eius ornamentum.* [973] SOROR.] *Marciana. quæ tamen ante Conſulatum Traiani ſextum obiit, vt ex fornice Anconitano conſtat, in quo legitur:* DIVÆ. MARCIANÆ. AVG. SORORI. AVG. *Nam* Diuæ *appellatio mortuam notat, & conſecratam.* [974] INSTITVI.] *Quod in vxore euênit.* [975] NASCI.] *Quod in ſorore.* [976] ÆMVLATIO.] *Contentio de dignitate.* [977] CONIVNCTIONE.] *Cùm vnà agunt, & hærent.* [978] ÆQVALITATE.] *Vbi difficile diſcrimen, vtra prior.* [979] NON DESIERVNT.] *Seruant modeſtiam, quam priuatæ habuerunt.* [980] RECVSASSES.] *Atquin ille tamen admiſit, vt ſuprà vidimus: nondum tamen iſtæ cognomen* Auguſtarum. *Etſi poſteà, & in lapidibus, vtraque ſic appellatur.*

IAM etiam & in priuatorum animis exoleuerat priſcum mortalium bonum, Amicitia: cuius in locum migrauerant [981] aſſentationes, blanditiæ, & [982] peior odio, amoris ſimulatio. Etenim [983] in Principum domo nomen tantùm amicitiæ, inane ſcilicet irriſumque manebat. Nam quæ poterat eſſe inter eos amicitia, quorum ſibi alij domini, alij ſerui videbantur? [984] Tu hanc pulſam & errantem reduxiſti: habes amicos, quia amicus ipſe es. neque enim vt alia ſubiectis, ita amor imperatur: neque eſt vllus affectus tam erectus & liber, & dominationis impatiens, nec qui magis vices exigat. Poteſt fortaſſe Princeps iniquè, poteſt tamen odio eſſe nonnullis, etiam ſi ipſe non oderit: amari, niſi [985] ipſe amet, non poteſt. Diligis ergo cum diligaris, & in eo quod vtrique honeſtiſſimum eſt, tota gloria tua eſt: qui ſuperior factus, [986] deſcendis in omnia familiaritatis officia, & in amicum ex Imperatore ſubmitteris. imò tunc maximè Imperator, cùm amicum ex Imperatore agis. Etenim cùm plurimis amicitiis fortuna Principũ indigeat, præcipuum eſt Principis opus, amicos parare. Placeat tibi ſemper hæc ſecta, & cùm alias virtutes tuas, tum hanc conſtantiſſimè teneas: nec vnquam perſuadeatur, [987] humile eſſe Principi, [988] niſi odiſſe. Iucundiſſimum eſt in rebus humanis amari, ſed non minùs amare: quorum vtroque ita frueris, vt cùm ipſe ardentiſſimè diligas, adhuc tamen ardentiùs diligaris. Primùm, quia facilius eſt vnum amare, quàm multos; deinde, quia tibi amicos tuos obligandi adeſt facultas tanta, vt nemo poſſit te niſi ingratus, non magis amare. Operæpretium eſt referre, quod tormentum tibi iniunxeris, nequid amico negares. Dimiſiſti [989] optimum virum, tibíque cariſſimum, inuitus & triſtis, & quaſi retinere non poſſes. quantum amares eum deſiderio expertus es: diſtractus ſeparatuſque, dum cedis & vinceris. Ita quod fando inauditum, cùm Princeps & Principis amicus diuerſa velletis, id potiùs factum eſt quod amicus volebat. O rem memoriæ, litteriſque mandandam! Præfectum prætorij non ex ingerentibus, ſed ex ſubtrahentibus legere; eundemque otio, quod pertinaciter amet, reddere; cumque ſis ipſe diſtentus imperij curis, non quietis gloriam cuiquam inuidere.

[981] ASSENTATIONES.] *Cicero:* Sic habendum eſt, nullam in amicitiis peſtem eſſe maiorem, quàm adulationem, blanditiam, aſſentationem. [982] PEIOR ONIO.] *Quia falſus amor plus nocet, quàm profeſſum odium.* [983] IN PRINCIPVM.] *In Panegyrico, qui Theodoſio dictus:* Ecquis Imperatorum vnquam putauit amicitiæ cultum in regiâ laude ponendum? Humilis hæc virtus, dubiumque an virtus, iudicabatur, nec palatiis digna, ſed periculis habebatur. [984] TV HANC.] *Iterùm imitatus idem Panegyriſtes:* Tu amicitiam, nomen anteà priuatum, non ſolùm intra aulam vocaſti, ſed indutam purpurâ, auro gemmiſque redimitam, ſolio recepiſti. [985] IPSE AMET.] *Apud Senecam,* Hecaton ait: Ego tibi monſtrabo amatorium, ſine medicaoiento, ſine herbâ, ſine vllius veneficæ carmine. Si vis amari, ama. [986] DESCENNIS.] *Vſqueeò, vt* ægrotantes amicos viſeret: *Auſonius in*

Gra-

Gratiarum actione, & Eutropius, quem ſuprà dedi.
[987] HVMILE ESSE.] *Quod videatur, quia amicitia inter æquales modò eſt: at ille eminet ſuper omnes. Sed nempe amicitia parem ſi non accepit, facit.*
[988] NISI ODISSE.] *Quia in odio occultus & degener metus. Generoſi autem altiq; animi, vlciſci eligunt quàm odiſſe.* [989] OPTIMVM VIRVM.] *Licinium Suram fuiſſe volunt: ſed quo auctore? Mihi promptum vel ex eo arguere, quod hic Sura biennio pòſt, ſecundùm Conſul fuit: iterumq; quadriennio interiecto, tertiùm. Quomodo autem, ſi nunc abiuit, otio & quieti redditus? Sanè alius fuit hic Præfectus, cui & gladium tradidit, cum verbis æternis illis, quæ antè poſui: etſi ibi quoque* Suram *nobis ſupponunt. Quis igitur alius? ex Victore* Saburanum *retineo: etſi ignotum mihi hominem, nec in* Suranum *demuto.*

INTELLIGIMVS Cæſar, quantum tibi pro laborioſâ iſtâ ſtatione & exercitâ debeamus, cùm otium à te, tanquam [990] res optima, & petatur & detur. Quam ego audio [991] confuſionem tuam fuiſſe, cùm digredientem proſequereris? proſecutus enim, nec temperaſti tibi quò minùs exeunti [992] in littore amplexus oſculum ferres. Stetit Cæſar in illâ [993] amicitiæ ſpeculâ, precatuſque maria, celeremque (ſi tamen ipſe voluiſſet) recurſum: nec ſuſtinuit recedentem non etiam atque etiam votis, lacrymis, ſequi. Nam de liberalitate taceo. quibus enim muneribus æquari hæc cura Principis, hæc patientia poteſt? quâ metuiſti, vt ille ſibi nimium fortis, ac propè durus videretur? Nec dubito, quin agitauerit ſecum an gubernacula retorqueret: & feciſſet, niſi quòd pænè ipſo contubernio Principis felicius iucundiuſque eſt, [994] deſiderare Principem. Et ille quidem vt [995] maximâ fructus ſuſcepti ita maiore depoſiti officij gloriâ fruitur: tu autem facilitate iſtâ conſecutus es, ne quem retinere videaris inuitum. Ciuile hoc erat, & parenti publico conuenientiſſimum, nihil cogere: ſemperque meminiſſe, nullam tantam poteſtatem cuiquam dari poſſe, vt non ſit gratior poteſtate libertas. Dignus es Cæſar, qui officia mandes deponere optantibus; qui petentibus vacationem inuitus quidem, ſed tamen tribuas; qui ab amicis orantibus requiem non relinqui putes; qui ſemper inuenias, & quos ex otio reuoces, & quos otio reddas. [996] Vos quoque, quos parens noſter familiariter inſpicere dignatur, fouete [997] ſanctè iudicium eius, quod de vobis habet. hic veſter labor eſt. Princeps enim, cùm in vno probauit amare ſe ſcire, vacat culpâ, ſi alios minùs amat. Ipſum quidem quis mediocriter diligat? cùm leges amandi non det, ſed accipiat? hic præſens, ille mauult abſens amari: vterque ametur, vt mauult. Nemo in tædium præſentiâ, nemo in obliuionem abſentiâ veniat. tenet quiſque locum [998] quem ſemper meruit; faciliuſque eſt, vt oculis eius vultus abſentis, quàm vt animo caritas excidat.

[990] RES OPTIMA.] *Quidni optima? meo intimo animo, & Socratis dicto,* Σχολὴ κάλλιστον κτημάτων: Quies, optima rerum. *Adi Senecam noſtrum De Breuit. cap.* V. [991] CONFVSIONEM.] *Triſtitiam, animi turbationem. vtiturq; plus ſemel ita Plinius, & eius æui ſcriptores.* [992] IN LITORE.] *Hic ergo homo trans mare ſeceſſum quærebat, aut in aliquâ inſularum.* [993] AMICITIÆ SPECVLA.] *In litore eminentiore, vnde amicum videret & proſequeretur abeuntem.* [994] DESIDERARE PRINCIPEM.] *Tali virtute & benignitate, vt ſuaui ſemper cogitatione delectet. Sed plenius tamen argutiuſq; , quod in aliis:* deſiderare Principem deſiderantem. *Iucundum in amore, etſi cum morſu, deſiderare abſentem, à quo ſcias & te deſiderari.* [995] MAXIMA.] *Legendum, vt Liuineius,* maximo fructu. *Quo illo? quod ex Præfecturâ illâ ſuſceptâ geſtoq;, & opes, & tuam amicitiam, retulit.* [996] VOS QVOQVE.] *Amici & familiares eius.* [997] SANCTE.] *Ego vellem,* ſancite. [998] QVEM SEMPER.] *Videbatur aptius,* quem ſemel prometuit.

[999] PLERIQVE Principes, cùm eſſent ciuium domini, libertorũ erant ſerui: horum conſiliis, horum nutu regebantur, per hos audiebant, per hos loquebãtur, per hos præturæ etiã, & ſacerdotia, & conſulatus, imò & ab his petebantur. Tu libertis tuis [1000] ſummum quidem honorẽ, ſed tanquam libertis habes: abundeque ſufficere his credis, ſi [1001] probi & frugi exiſtimentur. Scis enim præcipuum eſſe indicium [1002] non magni Principis, magnos libertos. Ac primùm neminẽ [1003] in vſu habes, niſi aut tibi, aut patri tuo, aut optimo cuiq; Principum dilectum; [1004] ſtatimque hos ipſos quotidie, deinde ita formas, vt ſe non tuâ fortunâ, ſed ſuâ metiantur. & tantò magis digni, quibus honor omnis præſtetur à nobis, quia nõ eſt neceſſe.

[999] PLERIQVE PRINCIPES.] *Vt Claudius, Galba, Vitellius.* [1000] SVMMVM QVIDEM.] *Apage, ſi* ſummum, *quid abit è Claudio? Reſcribe,* ſuum.
[1001] PROBI ET FRVGI.] *Quæ nota & laudes boni ſerui aut liberti.* [1002] NON MAGNI.] *Quomodo enim ille magnus, aut ſibi fidens, qui tam vilibus ſe ſubiicit?* [1003] IN VSV HABES.] *Rebus tuis, aut procurationibus præficis.* [1004] STATIMQVE HOS.] *Corruptum eſt. Fortè,* dilectum æſtimatumque: hos ipſos cottidie deinde ita formas.

IVSTISNE de cauſis S. P. Q. R. OPTIMI tibi cognomen adiecit? Paratum id quidem,

dem, & in medio poſitum: nouum tamen. ſcias neminem antè meruiſſe, quod non erat excogitandum, ſi quis meruiſſet. An ſatius fuit [1005] Felicem vocare? quod non moribus, ſed fortunæ datum eſt. ſatius Magnum? cui plus inuidiæ, quàm pulchritudinis ineſt. Adoptauit te optimus Princeps in ſuum, Senatus in Optimi nomen. Hoc tibi tam propriû, quàm paternum: nec magis definitè diſtinctéq; deſignat, qui Traianum, quàm qui Optimû appellat: vt olim frugalitate Piſones, ſapientiâ Lælij, pietate Metelli monſtrabantur. quæ ſimul omnia vno iſto nomine continentur: nec videri poteſt optimus, niſi qui eſt omnibus optimis, in ſuâ cuiuſque laude, præſtantior. Meritò tibi ergo, poſt ceteras appellationes, hęc eſt addita, vt maior. Minus eſt enim Imperatorem, & Cæſarem, & Auguſtum, quàm omnibus Imperatoribus, & Cæſaribus, & Auguſtis, eſſe meliorem. Ideoque ille parens hominum deorumque OPTIMI prius, deinde MAXIMI nomine colitur: quò præclarior laus tua, quem non minùs conſtat optimum eſſe, quàm maximum. Aſſecutus es nomen, quod ad alium tranſire non poſſit, niſi vt appareat in bono Principe [1006] alienum, in malo falſum: quod licet omnes poſteà vſurpent, ſemper tamen agnoſcetur vt tuum. Etenim vt nomine Auguſti admonemur eius, cui primum dicatum eſt: ita hæc Optimi appellatio, nunquam memoriæ hominum ſine te recurret, quotieſque poſteri noſtri optimum aliquem vocare cogentur, toties recordabuntur, quis meruerit vocari. Quanto nunc diue Nerua gaudio frueris, cùm vides & eſſe optimum, & dici, quem tanquam optimum elegiſti? quàm lætum tibi, quòd comparatus filio tuo vinceris? Neq; enim alio magis approbatur animi tui magnitudo, quàm quòd optimus ipſe, [1007] non timuiſti eligere meliorē. Sed & tu pater Traiane (nam tu quoque, ſi non ſidera [1008] proximâ tamen ſideribus obtines ſedem) quantam percipis voluptatem, cùm illum [1009] Tribunum, illum militē tuum, tantum Imperatorem, tantum Principem cernis: cumq; eo qui adoptauit amiciſſimè contendis, [1010] pulchrius fuiſſe genuiſſe talem an elegiſſe? Macte vterque ingenti in rempublicam merito, cui hoc tantû boni contuliſtis! Licet alteri veſtrûm filij virtus [1011] triumphalia, cælum alteri dederit: non minor tamen veſtra laus, quòd iſta per filium, quàm ſi ipſi meruiſſetis.

[1005] FELICEM VOCARE.] *Senecam vide, De Clem. l. cap. XIV.* [1006] ALIENVM.] *Quia à te tranſſumptum ſcilicet.* [1007] NON TIMVISTI.] *Quod feciſſe Auguſtus à quibuſdam arguitur. qui Tiberium elēgit*, vt comparatione peſſimâ gloriam ſibi augeret: *Tacitus.* [1008] PROXIMAM TAMEN.] *Supremum aerem, vbi heroes. Lucanus*:

> Quodque patet terras inter, Lunæq; meatus,
> Semidei manes habitant. quos ignea virtus,
> Innocuos vitâ, patientes ætheris imi
> Fecit.

Stoïcorum opinio eſt, ἥρωας δὲ τὰς ὑπολελειμμένας τῶν σπουδαίων ψυχάς: Heroas eſſe, animas, relictis corporibus, ſapientum. *Ad Senecam plura.* [1009] TRIBVNVM.] *Ergo ſub patre Legato Tribunus filius fuit.* [1010] PVLCHRIVS FVISSE.] *Vellem*, fuguritne. [1011] TRIVMPHALIA.] *Initio*: Cum puer admodum Parthicâ lauro gloriam patris auxit.

SCIO Patres Conſcripti, cùm ceteros ciues, tum præcipuè Conſules oportere ſic affici, vt ſe publicè magis quàm priuatim obligatos putent. Vt enim malos Principes rectius pulchriuſque eſt ex communibus iniuriis odiſſe, quàm propriis: ita boni ſpecioſiùs amantur, ob ea quæ generi humano, quàm quæ hominibus præſtant. Quia tamen in conſuetudinem vertit, vt Conſules publicâ gratiarum actione perlatâ, ſuo quoque nomine quantum debeant Principi, profiteantur: concedite me non pro me magis, munere iſto, quàm pro [1012] collegâ meo Cornuto Tertullo C. V. fungi. Cur enim non pro illo quoque gratias agam, pro quo non minùs debeo? præſertim cùm indulgentiſſimus Imp. in concordiâ noſtrâ ea præſtiterit ambobus, quæ ſi tantùm in alterum contuliſſet, ambos tamen æqualiter obligaſſet. Vtrumque noſtrûm ille optimi cuiuſque ſpoliator & carnifex, ſtragibus [1013] amicorum & in proximum [1014] iacto fulmine afflauerat: iiſdem enim amicis gloriabamur, eoſdem amiſſos lugebamus: ac ſicut nunc ſpes gaudiumque, ita tunc communis nobis dolor & metus erat. Habuerat hunc honorem periculis noſtris diuus Nerua, vt nos [1015] etſi minus, vt bonos, tamen promouere vellet: quia mutati ſæculi ſignum & hoc eſſet, quod florerent, quorum præcipuum votum antè fuerat, vt memoriæ Principis [1016] elaberentur. [1017] Nondum biennium compleueramus in [1018] officio laborioſiſſimo & maximo, cùm tu nobis optime Principum, fortiſſime Imperatorum, Conſulatum obtuliſti, vt ad ſummum honorē gloria celeritatis accederet. Tantum

inter te & illos Principes intereſt, qui beneficiis ſuis commendationem [1019] ex difficultate captabant, gratioreſque accipientibus honôres arbitrabantur, ſi priùs illos deſperatio & tædium, & ſimilis repulſæ mora, [1020] in notam quandam pudoremque vertiſſent. Obſtat verecundia, quò minùs percenſeamus, quo vtrumque noſtrûm teſtimonio ornaris: vt amore recti, amore reipublicæ, priſcis illis Conſulibus æquaueris: meritò necne, neutram in partem decernere audeamus. quia nec fas eſt affirmationi tuæ detogare; & onerosũm, confiteri vera eſſe, quæ de nobis, præſertim tam magnifica, dixiſti. Tu tamen dignus es, qui eos Conſules facias, de quibus poſſis iſta prædicare. Tribuas veniam, quòd inter hæc beneficia tua gratiſſimum eſt nobis, quòd nos rurſus collegas eſſe voluiſti. Ita caritas mutua, ita congruens tenor vitæ, ita vna eademque ratio propoſiti poſtulabat: cuius ea vis, vt morum ſimilitudo concordiæ noſtræ gloriam minuat, ac perinde ſit mirum, ſi alter noſtrûm à collegâ, ac ſi à ſe ipſo diſſentiat. Non ergo temporarium & ſubitum eſt, quòd vterque collegæ Conſulatu, tanquam [1021] iterùm ſuo gaudet; niſi quòd tamen qui rurſus Conſules fiunt, bis quidem, ſed temporibus diuerſis obligantur: nos duos Conſulatus accipimus ſimul, ſimul gerimus, alterque in altero Conſules, ſed iterùm & pariter ſumus.

[1012] COLLEGA MEO.] *Vide epiſtolam* XV. *lib.* V. [1013] AMICORVM.] *Heluidij, Ruſtici, Senecionis, Maurici, plurium: quos in Epiſtolis ipſe nominat, caſos aut pulſos à Domitiano.* [1014] IACTO FVLMINE.] *Ipſe in epiſtolis pariter:* Tot circa me iactis fulminibus quaſi ambuſtus, mihi quoque impendère idem exitium certis quibuſdam notis augurabar. [1015] ETSI MINVS.] *Hæc in vitia ſunt, agrè ſine libris tollendo. Nitebar:* etſi minus notos, vt bonos. *Pro virtute, non ex amicitiâ promouit. Quibuſdam etiam libris mox illud,* tamen, *abeſt.* [1016] ELABERENTVR.] *Ne noti & cogitati periclitarentur.* [1017] NONDVM BIENNIVM.] *Quando igitur, aut à quo, electi ad hoc officium? Vt hæc verba palàm volunt, à Neruâ. Atquin epiſtolam Plinij video, quæ repugnat, & ad Traianum ipſum refert. Ita enim tertia epiſtola, lib.* X. *habet:* Vt primùm me domine indulgentia veſtra promouit ad Præfecturam ærarij Saturni. *Satin' hoc clarè ad Traianum? Reſpondeo,* veſtram indulgentiam *ibi legi, non* Tuam: *itaque ad vtrumque referendum, & Neruam & Traianum. Sic enim & in epiſt.* VIII. Poſteà quàm delegati à vobis officij retentus: *de ipſo hoc officio, & de vtroque illa auctore. Neque enim temere hoc munera ad Traianum ſolum vtiſalet. Meo igitur iudicio, electus Plinius cum Tertullo ad hoc munus, adoptato iam Traiano & imperij conſorte: atque ita vtrumque (etſi Traianus abſens) promotorem agnoſcit. Hoc euênit paucis ante Neruæ obitum ſeptimanis, an menſibus: nec opinor, etſi deſignatos, munus obiiſſe ante Ianuarium menſem. Benè ergo hic,* nondum biennium *in officio expletum: quia* Conſulatus ei oblatus *(ita & hic loquitur) ante Ianuarium menſem. Oblatus inquam à Principe, qui reuerà ſolus faciebat Conſules: ſed poſteà tamen in Senatu ſuffragiorum aliqua ſpecies, & in campo comitiorum. vt ſequentia declarant; quæ vide ne aliter acceperis, & ne te fallant.* [1018] OFFICIO LABORIOSISSIMO.] *De quo ipſe epiſt* X. *lib.* I. Diſtringor officio, vt maximo, ſic moleſtiſſimo. Sedeo pro tribunali, ſubnoto libellos, conficio tabulas, ſcribo plurimas, ſed illiteratiſſimas, literas. *Poſt quam epiſtolam tamen mortem Verginij Rufi memorat: quæ diu anterior. vt appareat, ſeriem temporum, in diſponendis illis, non vbique ſeruatam.* [1019] EX DIFFICVLTATE.] *Ars nec ignota noſtris Aulicis. quibus* hoc vitium eſt *(cum Senecâ dicam)* ambitione prauâ differendi promiſſa, ne minor ſit rogantium turba. *Plura ille de hoc genere,* II. *De Benef. cap.* V. [1020] IN NOTAM.] *Ignominiam.* [1021] ITERVM SVO.] *Non quòd alteruter antè Conſul: ſed acumen eſt, quod vterque in collega Conſulatu videatur ſibi Conſul. Itaque bis, & eodem tempore atque anno.*

ILLVD verò quàm inſigne? quòd nobis Præfectis ærario Conſulatum antè, quàm ſucceſſorem dediſti. Aucta eſt dignitas dignitate, neq; continuatus tantùm, ſed geminatus eſt honor: finemque poteſtatis alterius, tamquam parùm eſſet excipere, [1022] præuênit. Tanta tibi integritatis noſtræ fiducia fuit, vt non dubitares te ſaluâ diligentiæ tuæ ratione eſſe facturum, ſi nos poſt maximum officium [1023] priuatos eſſe non ſineres. Quid, quòd [1024] eundem in annum Conſulatum noſtrum contuliſti? Ergo non alia nos [1025] pagina, quam te Conſulem accipiet, & noſtra quoque nomina addentur Faſtis, quibus ipſe [1026] præſcriberis. Tu comitiis noſtris [1027] præſidere, tu nobis ſanctiſſimum illud [1028] carmẽ præire dignatus es, [1029] tuo iudicio Conſules facti, tuâ voce [1030] renunciati ſumus: vt idem honoribus noſtris ſuffragator in curiâ, in campo declarator exiſteres. [1031] Nam quòd eum potiſſimùm menſem attribuiſti, quem tuus natalis exornat, quàm pulchrum nobis! quibus [1032] edicto, quibus [1033] ſpectaculo [1034] celebrare continget diem illũ, [1035] triplici gaudio lætum: qui Principem [1036] abſtulit peſſimum, [1037] dedit optimum, meliorem optimo [1038] genuit. Nos [1039] ſub oculis tuis [1040] auguſtior ſolito [1041] currus accipiet, nos inter [1042] ſecunda omina & vota certantia,

quæ

quæ præſenti tibi conferentur, vehemur alacres, & incerti 1043 ex vtra parte maior auribus noſtris accidat clamor. Super omnia tamen prædicandum videtur, quòd pateris Conſules eſſe quos feciſti. quippe nullum periculum, nullus ex Principe metus, conſulares animos debilitat & frangit: nihil inuitis audiendum, nihil coactis decernendum erit. Manet manebitque honori veneratio ſua, nec 1044 ſecuritatem auctoritate perdemus. Ac ſiquid fortè ex Conſulatus faſtigio fuerit diminutum, noſtra hæc erit culpa, nòn ſæculi: licet enim quantum ad Principé, licet tales Conſules agere, quales ante Principes erant. Vllámne tibi pro beneficiis referre gratiam parem poſſumus? niſi tamen illam, vt ſemper nos meminerimus Conſules fuiſſe, & 1045 Conſules tuos. Ea ſentiamus, ea cenſeamus, quæ conſularibus digna ſunt. Ita verſemur in rep. vt credamus eſſe rem publicam. non conſilium noſtrum, non operam ſubtrahamus: nec diſiunctos nos, & quaſi 1046 dimiſſos Conſulatu, ſed quaſi aſtrictos & deuinctos putemus: 1047 eundemque locum laboris & curæ, quem reuerentiæ dignitatiſque, teneamus.

1012 PRAEVENIT.] *Nam ipſe Conſulatus, quem tardiùs geſſerunt: ſed ipſa deſignatio.* 1013 PRIVATOS ESSE.] *Nam quod reuerà deſignati magiſtratus, iam magiſtratus ſint: ſed quodammodò, & quia dignitatis ſuæ iam ſecuri & certi.* 1014 EVNDEM IN ANNVM] *Nihil deeſt, nec muto. Eundem in annum, nempe in quem tuum contuliſti.* 1015 PAGINA.] *Faſtorum.* 1016 PRAESCRIBERIS.] *Benè. in eius nempe capite, vt primus anni Conſul: & nos ſuffecti tum, ex ordine.* 1017 PRAESIDERE.] *Hæc iam poſt ablatum Conſulatum facta, vt tetigi: & dicis cauſâ, comitia velut habita: præſeditq; iis Conſul Traianus.* 1018 CARMEN.] *De quo ſuprà.* Perpeſſuses longum illud comitiorum carmen. 1019 TVO IVDICIO.] *Commendatione & ſuffragio, in Senatu.* 1020 RENVNCIATI.] *Declarati, in campo. Obſerua ordinem tunc comitialem.* 1021 NAM QVOD EVM POTISS.] *Mihi nihil clarius aut verius. vir tamen doctus nuper ex vet. codice legit & emendat,* nam quòd eos, *& mox* menſi. *Fas, inquit, nempe honores. Quid opus eſt nebulam ſuffundere? ſententia liquida: Dediſti nobis eum menſem (nempe Septembrem) in quo celebritas & decus adiici poſſet noſtro Conſulatui. Quia ex Kalendis Septembribus deſignati, in Nouembres.* 1022 EDICTO.] *Quo feſtiuitas Natalis tui indicabitur, itémque in ea ludi.* 1023 SPECTACVLO.] *De more, iam inde ab Auguſto. Nam* eius natalem annuis Circenſibus, idque decreto in perpetuum, celebratũ, *Dio tradit lib.* LIV. *&* LV. *Suetonius, Tiberium per modeſtiam omiſiſſe, &* natalem ſuum, plebeis Circenſibus intercurrentem, vix bigæ vnius adiectione paſſum honorari. *Sed alii deinde fecerunt, & plura exempla.*

1024 CELEBRARE.] *Frequentem reddere. Diuus Maximus, in Natali Dominico:* Lætitia quanta ſit, quantuſque concurſus, cum Imperatoris mundi illius natalis celebrandus eſt, bene noſtis: *& plura, quæ addit.* 1025 TRIPLICI GAVDIO.] *Mirus fatis, & à fato concurſus.* 1026 ABSTVLIT.] *Domitianum. qui mortuus* XIV. *Kal. Octobr.* 1027 DEDIT.] *Neruam, illo ipſo die lectum Principem.* 1028 GENVIT.] *Traianum.* 1029 SVB OCVLIS.] *Cùm ſis in vrbe, te ſpectante & ſedente.* 1030 AVGVSTIOR SOLITO.] *Quia hactenus Tribuni, inquiunt, aut Prætores: at nunc Conſules in ſellâ altiore, & curuli. Lagi, vt ſtatim dicam: nunc illud, videri reſcribendum* auguſtiores. *Ipſi, qui ſic vehuntur, creſcere videntur, & maieſtatem ab illo ſplendore aſſumere. Quod ſi de* curru, *tamen, &* auguſtior *places, benè, auguſtior volgaribus, quia triumphalis.* 1031 CVRRVS.] *Ipſe currus; non ſella curulis. Mos verò ſic habet. Circenſes iſtos Prætor aut Conſul edebat: atque is curru ſublimis, & in habitu triumphali. Iuuenalis:*

Quid, ſi vidiſſet Prætorem in curribus altis
Exſtantem, & medio ſublimé in puluere Circi,
In tunica Iouis, & pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ?

En Prætorem tibi in curru, in Circo, in veſte triumphi. *Symmachus lib.* VI. *epiſt.* XLI. Illud ante omnia interpretatio triſtis horreſcit, quod natali vrbis ſuffectum Conſulem, currus quo vehebatur euoluit, per ferociam bigarum, quæ triumphum vehebant. *Tacitus* 1. *Annal. de Tribunis plebis, qui Auguſtalia celebrarent:* Curru vehi, haud permiſſum: *ne ſcilicet Conſulibus aut Prætoribus æquarentur: Vide me ibi. Poſſit tamen etiam ſimpliciter aptari ad ritum, quo primo die Conſules in curru vehebantur ſublimes. Caſsiodorus lib.* 11. *epiſt.* 11. Celſos currus *(ſic legendum)* tibi confidentia magna non appetit. *Et max:* Reſpice te ſupra omnium humeros, atque ora volitare: *quæ omnia ad Conſulem deſignatum ſcribuntur. Ammianus lib.* XXV. Adhibitum in ſocietatem trabeæ Varroniano filio, admodum paruulo. cuius vagitus pertinaciter reluctantis, ne in curuli ſella veheretur, ex more; id quod mox accidit, portendebat. *Sed fortaſſe magis nouitius iſte mos.* 1042 SECVNDA OMINA.] *Læta tibi nobiſq; precantium.* 1043 EX VTRA PARTE.] *Ex vtro latere Circi.* 1044 SECVRITATEM AVCTOR.] *Id eſt, nec periclitabimur, ſi auctoritatem loci magiſtratuſq; tenebimus. vt ante ſub tyrannis.* 1045 CONSVLES TVOS.] *A te tales creatos, quod eſt ſuper ipſum Conſulatum.* 1046 DIMISSOS.] *Quaſi iam vltrà non opus vacare reip. vt emeritos, & rude donatos. quia ſcilicet culmen honorum ſcandimus.* 1047 EVNDEMQVE LOCVM.] *Primum ſcilicet. ſicut in reuerentiâ & dignitate primi ſumus, iam Conſulares: ita & in labore curaq; ſimus.*

IN fine orationis præſides cuſtodeſque Imperij deos, ego Conſul pro rebus humanis, ac te præcipuè Capitoline Iupiter, precor, vt beneficiis tuis faueas, tantiſque muneribus addas perpetuitatem. Audiſti quæ malo 1048 Principi precabamur, exaudi quæ pro diſſimillimo optamus. Non te diſtringimus votis. non enim pacem, non concordiam,

diam, non ſecuritatem, non opes oramus, non honores: ſimplex cunctaque iſta complexum[1049] vnum omnium votum eſt, SALVS PRINCIPIS. Nec verò noua tibi iniungimus. tu enim iam tunc illum in tutelam recepiſti, cùm prædonis auidiſſimi faucibus eripuiſti: neque enim ſine auxilio tuo, cùm altiſſima quæque quaterentur, hic, qui omnibus excelſior, inconcuſſus ſtetit. prætericus eſt à peſſimo Principe, qui præteriri [1050] ab optimo non potuit. Tu clara iudicij tui ſigna miſiſti, cùm proficiſcenti ad exercitum [1051] tuo nomine, tuo honore ceſſiſti. Tu voce IMPERATORIS quid ſentires locutus, filium illi, nobis parentem, tibi Pontificem maximum elegiſti. Quò maiore fiduciâ, iiſdem illis votis quæ ipſe pro ſe nuncupari iubet, oro & obteſtor, ſi benè remp. ſi ex vtilitate omnium regit, primùm vt illum nepotibus noſtris ac pronepotibus ſerues; deinde vt quandoque ſucceſſorem ei tribuas quem genuerit, quem formauerit, ſimilemque fecerit[1052] adoptato; aut ſi hoc Fato negatur, in conſilio ſis eligenti, monſtreſque aliquem quem adoptari in Capitolio deceat. Vobis P.C. quantum debeam; [1053] publicis etiam monumentis continetur. vos mihi in Tribunatu quietis, in Præturâ modeſtiæ; vos in iſtis officiis etiam quæ [1054] è ſtudiis noſtris circa tuendos ſocios iniunxeratis, cuncti conſtantiæ antiquiſſimum teſtimonium perhibuiſtis. vos proximè deſtinationem Conſulatus mei his acclamationibus approbauiſtis, vt intelligam etiam atque etiam enitendum mihi, vt hunc conſenſum veſtrum complectar & teneam, & in dies augeam. Etenim memini tunc veriſſimè iudicari, metuerit quis honorē, nécne, [1055] cùm adeptus eſt. Vos modò fauete huic propoſito, & credite. ſi [1056] curſu quodam [1057] prouectus ab illo inſidioſiſſimo Principe, antè quàm profiteretur odium bonorum, poſtquàm profeſſus eſt, ſubſtiti; cùm viderem quæ ad honores [1058] compendia paterent, longius iter malui; ſi malis temporibus inter mæſtos & pauentes, bonis inter ſecutos gaudenteſque numeror; ſi denique intantum diligo optimum Principem, inquantum inuiſus [1059] peſſimo fui. Ego reuerentiæ veſtræ ſic ſemper inſeruiam, non vt me [1060] Conſulem, & mox Conſularem, ſed vt [1061] candidatum Conſulatus putem.

[1048] PRINCIPI PRECABAMVR.] *Aptiùs,* imprecabamur, *litterâ finali geminatâ. Eſt autem de Domitiano.* [1049] VNVM OMNIVM VOTVM.] *Vide Suetonium in Aug. cap.* LVIII. *Senecam de Clem.* I. *capite* XIX. *Martialis illud nec abſimile, ad Iouem:*

Nil pro me mihi Iupiter petenti,
Ne ſuccenſuens, velut ſuperbo.
Te pro Cæſare debeo rogare,
Pro me debeo Cæſarem rogare.

[1050] AB OPTIMO.] *In eligendo, & adoptando.* [1051] TVO NOMINE.] *Imperatoris, vt explicaui ſub initium:* Omnis turba, quæ limen inſederat, te conſalutauit Imperatorem. *Et Iupiter communiter ſic agnominatus. Plautus:* Qui eſt imperator diuûm atque hominum Iupiter. [1052] ADOPTATO.] *Sibi.* [1053] PVBLICIS MONVMENTIS] *Actis Senatus, vbi elogia ſuper Plinio.* [1054] E STVDIIS.] *Eloquentia, & forenſium cauſſarum.* [1055] CVM ADEPTVS EST.] *Veteri dicto, ἡ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσι:* magiſtratus virum probat. [1056] CVRSV QVODAM.] *Siue,* quondam. [1057] PROVECTVS.] *Ad Tribunatum & Præturam: epiſt.* XI. *lib.* III. [1058] COMPENDIA] *Per malas artes, & delationes.* [1059] PESSIMO FVI.] *Videtur pendere tota hæc periodus: nec tamen pendet. Modus ita rogandi eſt,* Si hoc feci, dixi, *&c. fauete & credite.* [1060] CONSVLEM.] *Qui nunc hæc dico.* [1061] CANDIDATVM.] *Qui obnoxij ſemper, reuerentes, ſupplices. Finem meum ſcribendi habeo. vtinam illum alterum, vt legant, capiant, audiantque hæc Principes, cum æterno ſuo & publico bono! Da ô tu Aeterne.*

APPROBATIO.

DISSERTATIVNCVLA I. LIPSI *apud* PRINCIPES, quòd erudita ſit & Chriſtianæ conſentanea pietati, quæ ſuperiores non poteſtate dominante, ſed Charitate ſeruiente fœlices verè prædicat, digna eſt quæ typis excudatur ac diuulgetur. Item, de *Plinij Panegyrico eiuſque Commentario:* luce hanc lucem dignam cenſeo.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

IVSTI

IVSTI LIPSI

DE CONSTANTIA

LIBRI DVO,

QVI

ALLOQVIVM PRÆCIPVE CONTINENT

IN PVBLICIS MALIS.

AD LECTOREM PRO CONSTANTIA MEA PRAESCRIPTIO.

QVOD *in iteratâ hac editione, iterùm te alloquor, Lector, pręter votum meum accidit, etſi non pręter opinionem. Judicia enim iſta prauidi ante, imò prędixi. Negant ſatis pie hoc argumentum à me tractatum: negant locis aliquot ſatis vere. Parùm pie ideò: quia Philoſophum egiſſe tantùm videor, inquiunt, nec inſperſiſſe quę potui & debui è libris ſacris. Quę admonitio valde mihi grata: velim & illis ſimplex meum & ſine fuco reſponſum. Nam quòd apertam pietatem ante omnia requirunt, amo: hoc tantum moneo, vt oculos priùs ſeriò intendant in finem meum & ſcopum. Si mihi Theologum agere propoſitum, aberraui: ſi Philoſophum, cur culpant? Haurimus enim è lacunis, inquiunt, quę liceat e puriſſimo diuinarum litterarum fonte. Húcne me vocant? At ego ex animo teſtor & reſpondeo, non aliam me viam ſalutis noſſe, quàm hanc quę per vnum illum & directum limitem ducat: ad quem tamen percurrendum, humanas etiam litteras laxamenti aliquid afferre cenſeam, imò adiumenti. Auguſtini conſilium eſſe ſcio, quę à Philoſophis ſcripta ſunt colligere,* & in vſum noſtrum vindicare, poſſeſſoribus illis iniuſtis erepta. *Hoc ſequi volui: & peccaui? Peccaſſem, fateor, ſi purum hunc & myſticum religionis noſtrę liquorem corrupiſſem veteri aliquâ & olenti fece. At contrà inſtiti: & ſordentem per ſe, parumq́ue mundam doctrinam, depurgare atque illuſtrare aggreſſus ſum nouo iſto Sole. Cui bono autem id non bonum ſit? In pugnâ, equitum aut ſtatarij militis pręcipuam operam eſſe ſcimus: ſpernis ideò ſagittarios & funditores? In domo exſtruendâ architecti maximam laudem & vſum: tolléſne operas igitur & adminiſtros? Idem hîc cenſe. diuinę illę litterę veri roboris, verę virtutis & conſtantię, ſolidę effectrices: nec tamen humanam prorſus Sapientiam ſperne. eam dico quę non ſe effert, ſed ſeruit placide & ancillatur. Lapides, cęmenta, calcem, ex veteri & diu lapſo ędificio illo Philoſophię comportamus: ne inuide lucellum hoc architecto, & patiare materiam hanc ſubſterni ſaltem in fundamentis. At enim ſacra illa meliora, nec verbis iis abſtinendum fuit. Meliora fateor: ſed adde etiam grauiora. Lacertos meos expendo, & artus arteſq́ue libro: cur onus mihi imponi patiar, cui non ſim ferendo? Theologis, id eſt magnis altiſq́ue viris (& eximios multos hęc ętas tulit) magna iſta & alta relinquo: mea cymba leget litus. Philoſophum ego agam: ſed Chriſtianum. Nam de verbis, quid turbant? Non quo ſtilo ea ſcripta ſint, ſed quo ſenſu videant: nec an vſitatè, ſed an verè. Si enim recti*

*ſenſus: quid refert in re tam arduâ, quo velo aut veſte (modò non indecorâ) eos texerim? Si vani: conuincant. Nempe hoc ipſum volumus, aiunt: & quædam à te ſcripta non ex fide. De rectâ ratione erras, quam cum priſcis illis exaggeras nimis & attollis. Egóne? verbis fortaſſe illorum: ſenſu numquam meo. Nam ne ipſe erres, vno verbo hoc teſtor: nullam me rectam puramq́ Rationem intellegere, niſi à deo directam, niſi à fide illuſtratam. Sed quæ, malum, illegitima iſta captio eſt, cum genere toto ſententia bona ſit, quærere in verbi vnius aut alterius latebrâ calumniæ anſam? Ratio ipſa, & ſuis viribus? non ducit nos ad deum, non ad verum: ſed tamen vt in aquâ aut pelui defectum Solis intuemur, idq́ per Solis ipſius radios, obliquè & quodam flexu: ſic in iſtâ, res diuinas. Sed caue cenſeas aliter, quàm per deum ipſum. Jam de fato aut fatalibus, de impiis ob bonum punitis; ſiquid nimis exacui, aut ab aliis acutum arripui: itemq́ dolorem aut affectus ſi arctè nimis coërcui: velim ab æquo Lectore æquiter legi & intellegi. quam ad rem præiuimus nunc aliquot ad oram Notis. Mihi quidem mens vbique bona: & ſi alibi humana hæc lingua aut calamus titubauit, ne aſperè quæſo nimis luam. Sum enim ex iis, quibus Pietas in corde magis, quàm in ore: quiq́ factis exerceri eam acriter malim, quàm verbis. Nec ſæculum hoc ſatis mihi placet, (audebo dicere) quo nullum vmquam feracius religionum fuit, ſterilius pietatis. Quæ contentiones vbique? quæ rixæ? & cùm omnia fecerint, cùm cælum & terram ſubtilis ingenij alà peruolarint; quid aliud, quàm, cum Ariſtophanæo Socrate, * ἀεροβατοῦσι? Habes, mi Lector, breuem præſcriptionem noſtram: quæ tamen æquo tibi nimia, ſatis vel iniquo. Te eum curâ moneo hortórque, ne auocent & auertant animum à germano Philoſophiæ ſtudio noui Domitiani iſti: qui non eam ſolum (facultas modò & vires ſint) ſed in exſilium pellant omnes bonas artes. Priſcos illos potiùs patres vide, Græcos Latinóſque. denſo agmine à nobis omnes ſtant, & modeſtum Philoſophiæ ſtudium non ferunt in Chriſtiano ſolùm, ſed inculcant & ſuadent. quorum auctoritatis ſcuto, ſatis me putem ſine aliâ vllà ratione contra gigantes iſtos tectum. Nam Philoſophiam cur vberiùs verbis laudem? Fruſtrà. quia vt montium altitudo procul non appâret, ſed cùm acceſſeris: non item huius ſplendor, niſi cùm pernôris. Pernoſci autem ſine Chriſtianâ verâque religione non poteſt. quam prælucentem ſi tollis: fateor ecce & clamo, ludibrium illa, vanitas, delirium eſt. Benè Tertullianus:* Cui veritas cognita, ſine deo? cui deus, ſine Chriſto? *In quâ ſententiâ finio, & ſeriò conquieſco. Velim tu mecum.*

* per aërem incedunt?

NOBI-

NOBILIBVS ET MAGNIFICIS
CONSVLIBVS
ET
SENATVI POPVLOQVE
ANTVERPIENSI

IVSTVS LIPSIVS DEDICO CONSECROQVE.

LIBROS iſtos, quos de Conſtantiâ in mediis patriæ meæ turbis conſtanter ſcripſi & perſcripſi: eos vobis dare dedicare mihi viſum, vrbis magnæ magni Senatores. Splendor veſter me impulit, prudentia, virtus. humanitas etiam illa, quam coràm ſum expertus, propria vobis in bonos & eruditos. Nec, arbitror, pro ingrato erit munus. quod per ſe haut magnum, pondus ab animo meo accipiet: quia dedi quod, hoc quidem tempore, optimum maximúmque habui in omni meo litterario cenſu. Denique nouitas etiam forſan aliqua illud commendauerit: quoniam, niſi fallor, intercluſam diu & ſpinis obſitam hanc Sapientiæ viam, ſternere & munire aggredimur primi. quæ illa profectò eſt, quæ cum diuinis litteris coniuncta, poſſit ducere ad Tranquillitatem & Quietem. Mihi certè animus gratificandi vobis, iuuandi alios, non defuit. ſi vires: tam æquum eſt æquos vos aduerſum me eſſe, quàm ego aduerſus magnum illum deum ſum: quem ſcio non vni omnia dediſſe. Valete.

AD LECTOREM, DE CONSILIO MEO SCRIPTIONIS ET FINE.

NIHIL *me fugit, Lector, in nouo hoc ſcribendi genere, noua mihi iudicia parata & cenſuras. ſiue illorum, quos percutiet inopinata hæc Sapientiæ profeſſio ab eo, quem amœnioribus tantùm litteris cenſebant operatum: ſiue aliorum, quibus vileſcet & pro leui erit, quidquid in hoc ſtudio aut ſtadio ſudabitur poſt antiquos. Quibus vtriſque vt breuiter reſpondeam, meâ intereſt, imò etiam tuâ. Ac primi quidem illi duabus diuerſiſſimis rebus peccare mihi videntur, Incuria & Curâ. Hac, quòd in aliena ſtudia actioneſq; vltrò inquirendum ſibi cenſeant: illâ, quòd inquirant tamen parum intente aut diligenter. Vt enim ipſe iis me indicem; numquam ita colles illi fonteſq; Muſarum totum me ceperunt, vt non oculos identidem menteḿq; reflexerim ad ſeueriorem iſtam Diuam. Philoſophiam dico. cuius ſtudia iam tum à puero ita mihi placuère, vt peccare iuuenili quodam ardore viderer, & fræno atque inhibitione fuerim coërcendus. Sciunt præceptores mei, qui in Vbiis: excuſſos mihi velut per vim libros eos omnes è manibus, & ſcripta etiam Commentarioſq; ereptos, quos laborioſè confeceram ex omni interpretum claſſe. Nec mutaui ſane poſteà. & in omni hoc ſtudiorum curſu, ſi non recto rigore & lineâ, tamen flexu tetendiſſe me ſcio ad illam Sapientiæ metam. Nec id eâ viâ, quâ hic philoſophantium vulgus. qui in ſpinis argutiarum aut laqueis quæſtionum male dediti, non aliud quàm ſubtili quodam diſceptationum filo texunt eas & retexunt. Hærent in verbis, aut captiunculis: & ætatem totam in aditu Philoſophiæ verſantur, adyta eius numquam vident. Habent eam vt oblectamentum, non vt remedium: & inſtrumentum vitæ maximè ſerium, vertunt in ludum quemdam nugarum. Quis eorum mihi de moribus quærit? quis adfectus temperat? quis timori, quis ſpei metam ponit aut modum? Quin adeò ad Sapientiam ſpectare hæc non arbitrantur: vt aliud aut nihil agere eos cenſeant, qui id agunt. Itaque vitam eorum, ſiue iudicia, ſi vides: nihil vel in ipſo vulgo reperias, quod ad illam attinet, ſpurcius; ſtultius, quod ad iſta. Scilicet vt vinum, quo nil ſalubrius, quibuſdam in venenum eſt: ſic iſtis Philoſophia, quâ abutuntur. At mihi alia mens. qui nauim ſemper auertens ab illis argutiarum ſalebris, velificationem omnem direxi ad vnum tranquillæ mentis portum. Cuius*

ſtudij

ſtudij mei primum nec fallax ſpecimen eſſe volui hos libros. Sed enim, inquiunt alteri, melius & vberius iſta veteres. Quædam ex iſtis, fateor: abnego, quòd vniuerſa. Si de moribus aliquid adfectibúſve carptim poſt Senecam, & diuinum illum Epictetum, ſcribam; me quoque iudice, parùm cordis habeam aut frontis. At ſi ea quæ attigerunt quidem illi, aut quiſquam (fidenter enim id adfirmem) ex antiquis: quid faſtidiunt aut carpunt? Solatia malis publicis quæſiuit quis ante me? Rem ſiue ordinem videant: mihi ea debere fatebuntur. & de verbis ipſis (fas dicere) non ea nobis inopia, vt cuiquam ſupplicemus. Denique hoc ſciant. alia plura aliis mihi ſcripta; hunc librum præcipue mihi: illa famæ; at hæc ſaluti. Quod olim altè & acutè quiſpiam, id hîc verà voce proclamo: Satis mihi pauci lectores, ſatis eſt vnus, ſatis eſt nullus. *Id tantùm peto, vt quicumque hæc tangent, cognoſcendi animum adferant, & ſimul ignoſcendi. Vt ſicubi fortè lapſus ſim, præſertim cùm locos illos altiores conatus ſcandere de Prouidentia, Iuſtitia, Fato: condonent. quia nuſquam certè malitia aut pertinacia eſt, ſed humana ſaltem imbecillitas & caligo. Denique ab iis docear: faxo, vt nemo tam promptus ad monendum ſit, quàm ego ad mutandum. Cetera vitia naturæ meæ non demo aut minuo: pertinaciam & contentionum ſtudium ſeriò deprecor ab eâ & deteſtor. Salue mi lector. quod vtinam per hunc librum in parte tibi ſit.*

IANI DOVZÆ NORDOVICIS
AD
IVSTVM LIPSIVM SVVM

Melos ex Iambis meris, potiorem LIPSIANI *argumenti partem, ſummamq́; totius operis carptim & quaſi ſaltuatim complectens.*

NOVVM cui iſtud imputabimus Melos?
 Cui hoc Poëma muſteum?
Tibíne LIPSI? Ita hercle verò ſeriò:
 Tibi (inquio) tibi, ô decus
Meum, omniumque MENTEM habere queîs BONAM,
 Et eſſe * CORCVLIS datum eſt.
Siniſtra ritè queîs mamilla ſubſilit,
 DEI ferens IMAGINEM.
Cape iſtud ergo Iambicum Melos tibi,
 Cape hoc Poëma muſteum:
Poëma ductu & alite vnius tuo
 Satumque & editum ſimul:
Silentij eſſe quando longiùs reum
 Pudet pigetque me tibi.
Neque vmquam id æquus ille Iuppiter ſinat,
 Vt his amoris ignibus
Ita anteuortat vlla ſegnitas mihi,
 Fidem ore LIPSIO vt datam
Reapſe fruſtret. abſit à Fide meâ
 Modi iſtiúſce vanitas.
Abeſto, verba tertiata cuî placent,
 Referta falſimoniis.
Nec hocce SVADA LIPSIANA nos docet,
 Pares cui haud Leporibus
Scientiiſque; ſed Fide eſſe mutuâ
 Fauentiaque nos decet.
Et ampla Laus ſat iſta: plura qui appetit,
 Neque ille cor, neque os habet.
Tua introire Templa poſſe ſat mihi,
 BONAEQVE MENTIS Abdita
Nouè reperta noſcitare, te Duce:
 Tuique cote roboris
Cor aſperare, nec periculi vllius
 Pauere magnitudinem.
O approbanda MENTIS OBSTINATIO!
 O expetenda DOGMATA!
Vt hîc ſuaue, LANGIANO IN ATRIO
 Inambulare! vt, ô, ſimul

* *Hoc cognomento honeſtatos Romæ, qui ceteros mortales ſapientiâ præſtarent, teſtis Plin. lib. vij. cap. xxxj.*

Tuo

Tuo aſſidere ab ore pendulum iuuat;
  Tuo, illiuſque quem facis
Loquentem! & hinc in HORTVLVM ſequi! ordines
  Vt è virente PERGVLA
Notare florum: & omne Stirpium genus
  Hiante obire lumine,
NOVOQVE rariora ab ORBE Semina
  Sagace nare perſequi?
Odor beate, quidquid eſt Aromatum
  Lepore prouocans tuo.
Licétne in hiſce floſculis & herbulis,
  Remiſſionis indigo,
(Vti exſoluta mens aberret à malis
  Parumper) acquieſcere?
Licet: neque iſtud (annuente hero) modò,
  Sed & replere fructibus
Sinum, manuſque vtraſque, & vngue carpere,
  Et admouere naribus.
Quid? an lubido ſerta texere eſt tibi,
  Corollulamque pactilem?
Rei huius optio ecce plena ſit tibi,
  Tuo arbitratu vt eligas,
Thyma, an roſas, amaracúmne mauelis.
  Age ecce, quantus hîc nitor?
Quis ordo? quàm omnia aptè in areas ſuas
  Locata, teſſeræ in modum?
Herîne cultum, an elegantiam priùs
  Loci ipſe mirer, ambigo.
Stupere certè vtrumque cogor intuens;
  Herilem at indolem magis,
Cui ſcatere tot facetis datum,
  Cui hanc præire SYMBOLAM,
Et ægra corda ſoſpitare ius fuit,
  Medentibuſque pharmacis
Beare. Quæ modò ecce promus imputat
  Nouâ arte LIPSIVS tibi.
Ahena vt vnde FIRMITVDO PECTORIS
  Paranda: & vnde Inertia
Sit iſta, & ægra Senſuum imbecillitas,
  Habere cognitum queas.
Duplex Boni omnis ergo, ſeu Mali Caput,
  OPINIO, atque MENS BONA.
POLI illa GERMEN IGNEVM, atque SPIRITV
  Originem trahens ſuam.
Quid? ipſe non HOMVLLO an inſitus DEVS
  Per iſtam IMAGINEM ſui!

CVPIDINVM, hanccequiſquis audit, omnium
Neceſſe victor audiat.
At altera illa pars, OPINIO pura
Imaginoſa, CORPORI
(Sata vnde) adhæret, impedita SENSIBVS,
Grauiq́ue fixa perperim
Luto: cui vſque POENITENTIA it comes;
Vaga, ebrioſa, futilis.
HOMO miſelle, puluis, vmbra, ſomnium,
Quouſque fluctuabere,
OPINIONIS alligate vinculis?
Quouſque GAVDIVM, DOLOR,
METVS, CVPIDO pectus imperent tibi?
Iaces! & erigi cupis,
Supraq́ue vulgus eleuare verticem?
Idonea ecce FEBRVA,
Quibus piatus ipſa nubila ac Notos
Superuolare poſſies:
Aueſq́ue, quæ cor intus exedunt tibi,
Necare & ire perditum,
Quiéſne cordi, & otium domi tibi,
Procul tumultu ab hoſtico,
Vbi Actuoſus ipſo in otio
Cluas? (O vnica occupatio!)
Ad HORTVLVM huncce LANGII, ánne LIPSII,
Gradum capeſſe, ſi ſapis.
Opúſne vallo & Arce, vel Cerrâ tibi,
Cauere queîs SPEI AC METVS,
Cupidinumq́ue ſuſtinere vim queas?
Statu in graduq́ue fac tuo
Morêre, MENSQVE vortat ad DEVM tua,
Originem inquio ſui.
Quouſque CARNIS IMBECILLITAS tibi
Moleſta; & vmbrâ inanium
Trahêre, prima quæ imperita Plebs putat?
Ducem ecce LIPSIVM tibi:
Eum ſequaris. At cui, inquies, bono?
Mane: in tumultu vt otium
Agas; & vnus, inter arma Publica,
Metu ſolutus ambules.
Quid eſt, quod hîc querare? FATA te trahunt,
DEIQVE PROVIDENTIA?
Sequare: Cur enim irritum ſtruas pedem
HERO rebellis, ac tibi?
Quid abnuis, miſelle? cede Tempori
DEÓQVE. REBVS OMNIBVS

Vi-

Vicissitvdo debita. Hæc mori vides
  Repentè, at illa oririer.
Necessitati vt obſequare, te monent
  Tot vrbivm Cadauera,
Ferire viſa vertice antè quæ ſuo
  Poli vtriuſque cardinem.
Vbi illa iam, Imperare ſueta regibvs,
  Superba septimontivm?
Vbi Mycenæ? vbi inclyta vrbs Agenoris,
  Corinthvs, Argos, Ilivm?
Minuta, magna; ſumma, & ima reſpice;
  Perenne svb polo nihil.

Εἰς τὸ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου
ΙΟΥΣΤΟΥ ΤΟΥ ΛΙΠΣΙΟΥ
περὶ εὐσταθείας ἤτοι καρτερίας
βιβλίον.

Λειψιάδου σελίδας σκολιῷ φθόνος ὄμματι πῆξας,
  Οὐκ ἄγαμαι λογίης, εἶπεν, ἄτερ σοφίης.
Ἀλλὰ τόδ' ὁπλιδίων γλαφυρόν τε σοφόν τε πόνημα,
  Καρτερικῆς κατέχον τέθμια σωφροσύνης·
Κρεῖσσον ἐμῶν, λέξας, πέλεται τόδε τεῦχος ὀδόντων,
  Λῆξεν ἐπεσβολίης τηκόμενος κραδίην.

Εἰς τὸ αὐτό.

Ἐλλογίμων φιλέω τρεῖς ἀστέρας, οὕνεκα πάντων
  Εἰσὶν παντοδαπῇ κρείσσονες ἰδμοσύνῃ.
Σεῖο πόνους φιλέω Κυϊάκιε, εἰμὶ δὲ λίαν
  Καὶ φιλοσκαλιγερὸς, καὶ φιλολειψιάδης·
Ἀλλὰ σοφαῖς πραπίδεσσι σέλας σέο τόσσον ἀέξον
  ΛΙΨΙΕ, οὐκ ἀστὴρ, ἀλλά μοι ἄστρον ἔῃς.

B. Vulcanij.

IN CONSTANTIAM V. C. I. LIPSI.

Dvm patriam exercet plus quàm ciuilibus armis
  Triſte inter Reges diſcidium & populos,
(Ah quantum lis illa dedit quantumq́ datura eſt
  Sanguinis! at vos ô di *meliora date.)*
Non yſdem caſtris, auibus non militat yſdem
  Belgica, & heu ciues perditum it ipſa ſuos.
Tantorumq́ diu ſperatâ fine laborum
  Decipimur. mendax ſpes ea abit miſeris.
An mirum aduerſa rerum ſuccumbere mole,
  Deq́ gradu tantùm non animum excidere?

Ceu nauem inuitus Rector pugnantibus Auſtris
Deſerit, & pelago ludibrium ire ſinit.
Id verò prohibet IVSTVS *(nihil addimus vltrà)*
Per quem degeneri non licet eſſe animo.
Ille ipſi bellum Dux non inglorius infert
Fortunæ, en viſo vt tota ſtupet titulo.
Ille addit vires animoſo: turpè labantem
Suſtinet, & mente ſtare facit ſolidâ.
Omneis impauidum contra caſusq; mináſque
Ceu contra fluctus ſtare ſolent ſcopuli;
Vt iam, Socraticos quamuis ſcrutere magiſtros,
Quantum vſquam eſt, melius nil alibi inuenias.

F. Duicius I. C.

DOM. BAVDII AD EVMDEM TETRASTICHON.

Κληΐζειν τε λόγοις α᾽ρετὴν, ἔργοις τε διώκειν,
Τοῦτο μὲν εὐφυὲς, τοῦτο δὲ πουλυμαθές.
ΛΙΨΙΟΣ ἀμφότερα μόνος ἔλλαχε· μάρτυρές εἰσιν
Ἡ᾽ υφυής τε βίος, πουλυμαθεῖς τε βίβλοι.

EPIGRAMMA IN CONSTANTIAM IVSTI LIPSI.

PRODIT *iam in dias* CONSTANTIA *luminis oras,*
Et nota hac LIPSI *munere fit* BATAVIS,
Narrantis nobis, quantum PRVDENTIA, *quantum*
Poſſit in humanis pectoribus RATIO.
Cedite ROMANI SAPIENTES, *cedite* GRAII:
Anne aliquid maius SOL *videt hoc opere?*

Ianus Douza Filius.

IN I. LIPSI V.C. LIBROS DE CONSTANTIA.

NIL *mirum ſubitò mortales rebus in arctis*
Abiicere audaces ex animis animos.
Ipſa ignota diu latuit CONSTANTIA, *noſtris*
Robora quæ ſolita eſt indere pectoribus.
At nunc fortunæ ludibria ludicra, & eius
Vires atque vices diſcite ferre homines.
Sit vobis doctor non vanus LIPSIVS, *ille*
Flos populi, atque oculus Pieridum & Charitum.
Ipſa à quo didicit CONSTANTIA *ſtare, librísque*
Illius erectum tollere in aſtra caput.
Libris, quos, LIPSI *ſi doctum nomen abeſſet,*
Æthereos dicam compoſuiſſe Deos.

Franciſcus Raphelingius Filius.

IVSTI

IVSTI LIPSI
DE CONSTANTIA
LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Præfatio, & introductio. querela item aliqua de Belgarum turbis.

ANTE annos aliquot cùm Viennam Auſtriæ iter haberem, fugiens patriç meæ turbas: deflexi, nō ſine deo duce, ad* Eburonum vrbem. quæ nec longè à viâ; & in quâ amici, quos ſalutare more ſuadebat & amore. Inter eos Carolus Langius, vir (ſine fraude aut ambitione dicam) optimus doctiſſimuſque Belgarum. Qui cùm me hoſpitio excepiſſet; non omni ſolùm comitate & beniuolentiâ id temperauit, ſed eo genere ſermonum qui vtiles imò ſalutares mihi in omne æuum eſſent. Ille enim fuit, ille vir, qui oculos mihi aperiret, derſâ vulgarium aliquot opinionum nube: ille, qui viam oſtenderet, quâ ſine ambage peruenirem, vt cum Lucretio loquar, ad illa

Edita doctrinâ ſapientum templa ſerena.

Nam cùm poſt meridiem feruido ſole (præceps enim iam menſis Iunius erat) domi eius in atrio inambularemus: quæſiuit, vt fit, blandiùs de itinere meo & eius cauſſis. Cui cùm ego de turbis Belgarum, de inſolentiâ Præfectorum & militū, liberè & verè multa dixiſſem: addidi poſtremò, prætexi à me aliam, ſed hanc intimam eſſe diſceſſus mei cauſſam. Quis enim Langi, inquam, tam firmo & tam ferreo pectore, qui diutiùs ferendis ijs malis ſit? Iactamur iam tot annos, vt vides, bellorum ciuilium æſtu: &, vt in vndoſo mari, non vno vento agitamur turbarum ſeditionumque. Otium mihi cordi & quies? turbæ interpellant, & ſtrepitus armorum. Horti & rura? miles & ſicarius compellit in vrbem. Itaque certum mihi Langi, relictâ hac infeſtâ & infauſtâ Belgicâ (ignoſcat mihi Genius patriæ) * γῆν πρὸ γῆς, vt ille ait, & quouis terrarum fugere, — *vbi nec Pelopidarum facta neque nomen audiam.* Langius admirans & velut excitatus, Itáne tu Lipſi, inquit, abeas à nobis? A vobis, inquā, aut certè ab hac vitâ. Quod enim malorum iſtorum effugium, niſi in fugâ? Nam vt videam iſta cottidie & ferā, non poſſum Langi: nec chalybs aliquis mihi circa pectus. Suſpirauit ad hunc ſermonem Langius, &, Infirme adoleſcens, inquit, quæ hæc mollities eſt? aut quæ tua mens ſalutem quærentis in fugâ? Turbat & æſtuat patria tua, fateor: ſed quæ non hodie pars Europæ? Vt verè illud Ariſtophanæum poſſis augurari:

* — Τὰ δ' ὑπέρτερα νέρτερα θήσει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης.

Itaque non patria fugienda, Lipſi: ſed Adfectus ſunt: & firmandus ita formanduſque hic animus, vt quies nobis in turbis ſit & pax inter media arma. Ego ſatis iuueniliter, Imò deſerenda illa Langi, inquam: certè enim audita mala leuiùs ad animum accident, quàm viſa: & ſimul ponemur ipſi extra tela, quod dicitur, & puluerem huius agonis. Homerum non audis callidè monentem,

* Ἐκ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται.

CAPVT II.

Peregrinationem non facere ad internos morbos. indicinam eam eſſe, non medicinam, niſi ſi fortè in leui quodam & primo adſectuum motu.

LANGIVS moto leuiter capite, Audio, inquit: mallem tu Sapientiæ vocem & Rationis. Nam hæ, Lipſi, quæ te inuoluunt, nebulæ & nubeculæ ſunt à fumo Opinionum. Itaque, vt cum Diogene dicam,* λόγῳ tibi hic opus non βρόχῳ: radio inquam illo, qui caliginem tui capitis illuſtret. Patriam ecce deſerturus: ſed dic ſeriò, illam cùm fugies, te quoque effugies? Vide ne contrà ſit: & tecum atque in pectore iſto circumferas fontem fomitemque tui mali. Vt ij qui febriunt, iactant ſe inquietè & verſant, & lectum ſubinde mutant vanâ ſpe leuamenti: in eâdem cauſſâ nos, qui terram terrâ fruſtrà mutamus, ægri ſcilicet mentis. Aperire enim hoc eſt morbum, non tollere: fateri internum hunc calorem, & non mederi. Eleganter* Romanus ſapiens: *Proprium eſt ægri nihil diu pati,*

---

* Leodium intelligo.

C. Langij vera laus.

Humanitas eius.

Sapientia.

Mala ciuilium bellorum.

* Terram terrâ commutare.

* Superâ infera reddet Iuppiter altitonans.

Commune turbarum remedium, in fugâ.

* Extra tela: ne quis vulneri vulnus addat.

Pœnitentiâ refutatur.

* Rationem nō laqueo.

Originem turbarum in nobis eſſe.

Ideò non excuti eas motu.

Indicari tantùm.

* Seneca.

& mutationibus vt remediis vti. Inde peregrinationes ſuſcipiuntur vagæ; & littora pererrantur, & modò mari ſe modò terrâ experitur præſentibus ſemper infeſta leuitas. Itaque fugitis magis turbas quàm vitatis. Vt cerua illa apud Virgilium,

Quam procul incautam nemora inter Creſſia fixit
Paſtor agens telis:
—— illa fugâ ſiluas ſaltuſque peragrat
Dictæos. ——

fruſtrà: quia vt idem poëta addit, —— *hæret lateri letalis arundo:* ita vos, qui telo hoc adfectuum penitus percuſſi, non id excutitis, ſed migratione transfertis. Qui crus ſibi aut brachium fregit, non currum aut equum poſcit, vt opinor, ſed chirurgum: tua quæ vanitas, qui internam hanc plagam motu ſanare te poſtules & diſcurſu? Animus enim

Morbum enim animi eſſe.

certè eſt, qui ægrotat: & omnis hæc exterior imbecillitas, deſperatio, languor, orta ab vno fonte, quòd iacet ille & languet. Sceptrum abiecit princeps diuinaque pars: & eò vilitatis lapſa eſt, vt ſpontè ſeruiat ſuis ſeruis. Dic, locus hîc quid faciet aut

Quem locus nullus ſuâ vi ſanat.

motus? Niſi fortè regio aliqua eſt, quæ metus temperet, quæ ſpes refrænet, quæ malam hanc ſaniem educat, quam altè imbibimus, vitiorum. Atqui nulla ea eſt, nec in inſulis ipſis beatorum. aut ſi eſt, oſtende, & omnes illuc agmine facto imus. Sed motio ipſa & mutatio, inquis, habet eam vim: & recreat attollitque iacentem animum cotidiana illa conſpecta nouitas morum, hominum, locorum. Lipſi, erras. Nam, vt

Non item mutatio ipſa. Etſi faſtidia quædam mitigat aut tollit.

quod res eſt ſeriò dicam, peregrinationem non vſque eò deprimo, vt nihil ei in hominem & in adfectus dem iuris. Imò habeat. ſed hactenus, vt leuia tædia quædam animorum & velut nauſeas tollat: non tollat morbos, qui altiùs penetrârunt, quàm vt externa vlla medicina huc pertingat. Cantus, vinum, ſomnus,* commotiunculas illas primas non rarò ſanârunt iræ, doloris, amoris: at numquam ægritudinem, quæ radices egit & fixit pedem. Idem hîc eſt: & peregrinatio fortaſſe leues quoſdam languores ſanabit, non ſanabit veros. Hærent enim primi illi motus, orti à corpore, quodammodò adhuc in corpore, aut certè in ſummâ, vt ſic dicam, animorum cute: ideoque non mirum, ſi quamuis leui ſpongiâ abſtergeantur. non ita inueterati illi adfectus, quibus ſedes imò regnum in ipsâ animi mente. Cùm diu multumque erraueris,

** Stoici hæc ita diſtinguunt, vt primos contra aut præter rationem motus, Adfectus appellent, eoſdé crebros & inueteratos, Morbos.*

At veri & veteres adfectus non ſanantur.

cùm terram omnem & mare circulatus fueris: nullo eos mari elues, obrues nullâ terrâ. Sequentur te: & poſt peditem *equitemque ſedebit*, vt cum poëtâ loquar, *atra cura.* Socrates interroganti cuidam, *quid ita peregrinatio ſibi non profuiſſet?* ſcitè reſpondit, *Non enim te deſeruiſti:* ſimile hîc dixerim. & quocumque fugies, corruptum corruptoremque animum tecum habebis, comitem non bonum. Atque vtinam comitem! ſed vereor vt ducem: quia non ſequentur te adfectus tui, ſed trahent.

CAPVT III.

At veros animi morbos tolli eâ, non minui: imò per eam recrudeſcere. Animum eſſe qui in nobis ægrotet: eique remedium à Sapientiâ & Conſtantiâ petendum.

Obiectioni occurſum.

NON auocat igitur, inquis, etiam à veris malis peregrinatio? non campi illi conſpecti, & flumina, & montes, ponunt te extra doloris tui ſenſum? Auocant fortaſſe interdum & ponunt, ſed nec in longum, nec in firmum. Vt picturâ, quamuis egregiâ, oculi non diu delectantur: ſic omnis iſta hominum locorumque varietas nouitate nos capit, ſed ad breue tempus. Aberratio hæc aliqua à malis eſt, non fuga: nec ſoluit peregrinatio doloris hanc cathenam, ſed laxat. Quid autem iſtud me iuuat, ſi lucem paullíſper video, in arctiorem mox carcerem compingendus? Ita profectò eſt. inſidiantur animo externæ hæ omnes voluptates, & ſpecie iuuandi magis lædunt. Vt medicamenta minùs valida non extrahunt humorem noxium, ſed mouent: ſic vana hæc delectatio irritat in nobis fluctum illum cupidinum & adauget. Non diu enim à ſe aberrat animus: ſed vel inuitus domum mox compellitur, & in vetus contubernium malorum. Illa ipſa opida conſpecta & montes, reducent te cogitatione in tuâ patriam: & inter media gaudia videbis aliquid ſiue audies, quod ſenſum refricet tui doloris. Aut ſi paullíſper quieſces: breuis ille velut ſomnus erit, & mox experrecto tibi eadem aut maior febris. Creſcunt enim interpellatæ quædam cupidines, & vires capiunt ex interuallo. Mitte igitur, Lipſi, vana hæc, imò noxia: nec remedia, ſed venena: vera illa potiùs admitte & ſeuera. Solem ſolumque mutas? imò animum, quem malè Adfectibus mancipaſti, ſubtractum legitimæ dominæ Rationi. Ab illo corrupto hæc deſperatio

Et videri aliquod in mutatione ſolatium, non autem eſſe.

Aggrauari etiam per eam mala.

Verum autem remedium in animi mutatione.

eſt,

Curioſa cura peregrinantium terra externa.

eſt, ab illo viatico hic languor. Illum mutes oportet, non locum: & efficere non vt alibi ſis, ſed vt alius. Tu fertilem illâ Pannoniam videre nunc ardes, & fidam fortemq; Viennam, & regem fluuiorum Danubium, & tot mira & noua, quæ ſuſpensâ aure bibant audientes: ſed quantò melius, ſi idem hîc tibi ad Sapientiam impetus & cupido? ſi penetres in feraces illius campos? ſi fontes humanatum perturbationum inquiras? ſi valla & arces exſtruas, quibus arceas & defendas cupidinum inſultus? Hæc enim vera morbi tui remedia: cetera omnia, panni & fomenta. Nihil te abitio iſta iuuabit: nihil

Quam ad æterna transferre moliare, & grauia potius, quam ſuauia quæri.

—— *euaſiſſe tot vrbes*
Argolicas, medioſque fugam tenuiſſe per hoſtes:

Turbas aliaſquam vbique comites eſſe.

hoſtem reperies apud te, & in iſto (pectus mihi conuertiebat) penetrali. Quid refert, ad quàm pacata loca veneris? bellum trahis tecum. ad quàm quieta? turbæ circum te, imò in te ſunt. Pugnat enim pungabitque ſecum ſemper diſcors hic animus, appetendo, fugiendo, ſperando, deſperando. Atque vt ij qui per timorem terga vertunt, magis exponunt ſe periculo intectos & auerſos: ſic errones & tirones iſti, quibus cum adfectibus numquam pugna fuit, ſed tantùm fuga. At tu, adoleſcens, ſi me audies, ſtabis: & gradum firmabis contra hunc doloris hoſtem. CONSTANTIA enim tibi ante omnia opus: & victor aliquis pugnando euaſit, nemo fugiendo.

Reſiſtendum igitur & pugnandum Conſtantia armis.

CAPVT IV.

Definitiones Conſtantiæ, Patientiæ, Rectæ rationis, Opinionis. Item Peruicacia quid à Conſtantiâ differat & abeat: & à Patientiâ, Abiectio.

SERMONIBVS ijs Langij erectior aliquâ parte ego, Alta & præclara hæc tua monita, inquam: & iam ſtare conor & adſurgere, ſed, vt ij ferè qui in ſomnis laborant, vano niſu. Reuoluor enim Langi, nequid mentiar, identidem ad meam terram: & hærent fixæ animo publicæ priuatæque curæ. Tu, ſi potes, pelle malas aues quæ me lancinant: & vincla ſolicitudinum deme, quibus in hoc Caucaſo lentè ligor. Langius vultu alacri, Ego verò demam, inquit: & nouus Hercules ſoluam hunc Prometheum. Attende tantùm, & intende. Ad Conſtantiam te vocaui, Lipſi, & in eâ ſpem & præſidium poſui tuæ ſalutis. Ea igitur ante omnia nobis cognoſcenda eſt. CONSTANTIAM hîc appello, RECTVM ET IMMOTVM ANIMI ROBVR, NON ELATI EXTERNIS AVT FORTVITIS, NON DEPRESSI. Robur dixi; & intellego firmitudinem inſitam animo, non ab Opinione, ſed à iudicio & rectâ Ratione. Excluſam enim ante omnia volo Peruicaciam (ſiue ea* melius pertinacia dicitur:) quæ & ipſa obſtinati animi robur eſt, ſed à ſuperbiæ aut gloriæ vento: & robur etiam dumtaxat in vnâ parte. Deprimi enim haud facilè tumidi iſti & peruicaces poſſunt, facillimè attolli: non aliter quàm culleus, qui vento inflatus ægrè mergitur, ſupereminet autem & exſilit ſuâ ſponte. Talis enim iſtorum ventoſa hæc duritiesEſt: cui origo à Superbiâ, vt dixi, & nimio pretio ſui. igitur ab Opinione. At Conſtantiæ vera mater, Patientia & demiſſio animi eſt. quam definio RERVM QVAECVMQVE HOMINI ALIVNDE ACCIDVNT AVT INCIDVNT VOLVNTARIAM ET SINE QVERELA PERPESSIONEM. Quæ rectâ ratione ſuſcepta, vna illa radix eſt, quâ altitudo pulcherrimi huius roboris nixa. Caue enim & hîc Opinio tibi imponat: quæ Patientiæ loco Abiectionem ſæpè & torporem quemdam animi marcentis ſuggerit: verè vitium, & cui origo à Vilitate ſui. Virtus autem mediâ viâ ingreditur. & cautè cauet nequid in actionibus ſuis deſit, aut excedat. Dirigit enim ſe ad vnius Rationis trutinam: & illam habet examinis ſui velut normam & obruſſam. Eſt autem recta Ratio non aliud, quàm DE REBVS HVMANIS DIVINISQVE (quatenus tamen eæ ad nos ſpectant) VERVM IVDICIVM AC SENSVS. Opinio huic contraria, DE IISDEM FVTILE IVDICIVM AC FALLAX.

Ad explicationem Conſtantiæ deſcenſum.

Quid propriè ea ſit.

** Nam Actius apud Nonium illam in virtute ponit, hanc in vitio, Seneca tamen & alij aliter.*

Conſtantia origo à Patientiâ. Ea quoque definita.

Diſcreta à Torpore.

Conſtantia medium inter Elationem & Abiectionem ſtare.

Ratio quid ſit.

Quid item Opinio.

CAPVT V.

Ratio & Opinio, vnde originem habeant. vtriuſque vires & effectus. Alteram ad Conſtantiam ducere, alteram ad Leuitatem.

SED quoniam è duplici hoc velut capite (Opinionis ſentio & Rationis) non robur ſolùm aut infirmitas animi oritur, ſed omnes in hac vitâ laudes aut culpæ: pro bono vtilique facturus mihi videor, ſi de vtriuſque origine & naturâ vberiùs paullò dicam. Vt enim lana priuſquàm vltimum illum & optimum colorem combibat, fucis quibuſdam alijs præparanda

De vtraque accuratius & vberiùs dictum.

& imbuenda eſt: ſic prædictionibus iſtis tuis Lipſi animus, priuſquam eum hac Conſtantiæ purpurâ ſeriò tingam. Quod igitur te non fugit, duæ in homine partes, Anima & Corpus. illa nobilior, quæ ſpiritum ignemque refert: hæc vilior, quæ terram. Iuncta iſta inter ſe, ſed concordiâ quadam diſcordi: nec facilè inter eas conuenit, vtique cùm de imperio agitur aut ſeruitute. Regere enim vtraque vult, & magis illa quæ non debet. Terra attollere ſe ſupra ignem ſuum conatur, & cœnum hoc ſupra cælum. Hinc in homine diſſidia, turbæ, & veluti adſidua quædam velitantium inter ſe partium pugna. Cui duces & tamquam imperatores, Ratio & Opinio. Illa pro animâ, & in animâ: hæc pro corpore & in eo pugnat. Rationi origo à cælo, imò à deo eſt: & magnificè eam Seneca celebrauit, * *Partem in homine diuini ſpiritus merſam.* Eſt enim hæc eximia illa intellegendi iudicandique vis: quæ, vt anima perfectio hominis, ſic ipſa animæ eſt. Græci eam Νοῦν dixêre, Latini Mentem, aut etiam iunctim Animi mentem. Non enim tota anima, ne aberres, recta Ratio eſt: ſed quod in eâ vniforme, ſimplex, immixtum, ſecretum ab omni fæce & lentore: quodque, vt verbo dicam, ſidereum in eâ & cæleſte. Nam ipſa anima, quamquam labe corporis & contage ſenſuum grauiter corrupta & infecta ſit: tamen veſtigia quædam ortus ſui altè retinet, & clarè in eâ ſcintillantes reliquiæ primi illius purique ignis. Hinc iſti etiam in malis proiectiſque hominibus conſcientiæ ſtimuli: hinc flagella interna & morſus: hinc approbatio melioris vitæ extorta inuitis. Premi ſcilicet ſanior illa ſanctiorque pars poteſt, non poteſt opprimi: & tegi vrens illa flamma, non exſtingui. Emicant enim ſemper ſubſiliuntque illi igniculi, qui in his tenebris illuſtrant, in his ſordibus depurgant, in his ambagibus dirigunt, & ad Conſtantiam ducunt & Virtutem. Atque vt heliotropium, & flores quidam, ingenio ſuo ſemper ad ſolem: ſic Ratio ad deum obuerſa eſt, & originē ſui. Firma in bono & immota: vnum idemque ſentiens: vnum idemque appetens aut fugiens: recti conſilij, recti iudicij, fons & ſcaturigo. Cui parêre, imperare eſt: & ſubijci, præeſſe rebus omnibus humanis. Domuit enim cupidines & exſultantes animi motus, quiſquis hanc audijt: & in omnibus vitæ labyrinthis tutus ab errore, qui hanc ſequitur vt Theſeium filum. Deus ipſe per hanc ſui imaginem ad nos venit, imò quod propius eſt, in nos: & rectè ille quicumque dixit, *Bona mens ſine deo nulla eſt.* At ſequens illa, & non ſana pars (Opinionem dico) originem ſuam Corpori, id eſt terræ debet: eoque nihil niſi eam ſapit. Corpus enim etſi per ſe immobile & exſenſum, tamen vitam motumque ab animâ ſumit: & viciſſim animę imagines rerum ſubijcit, per ſenſuum feneſtras. Ita velut communio quædam & ſocietas coïta, inter animam, & corpus: ſed communio, ſi exitum attendis, animæ non bona. Abducitur enim paullatim per eam è ſuo faſtigio: addicitur miſceturque ſenſibus: & ex impuro hoc cœtu Opinio in nobis naſcitur, quæ non aliud quàm Rationis vana imago & vmbra. Cuius vera ſedes, Senſus: origo, Terra. ideoque abiecta & vilis, non erigitur, non attollitur, nec altum aliquid aut æthereum ſpectat. Vana eadem, incerta, fallax, malè conſulens, malè iudicans, Conſtantiâ inprimis animum ſpoliat & Veritate. Hoc cupit hodie, cras ſpernit: hoc probat, hoc damnat: nihil iudicio, ſed corpori ſenſibusque gratificans omnia & indulgens. Atque vt oculus, qui per nebulam aut aquam inſpicit, res metitur falſo modo: ſic animus, qui per Opinionis nubem. Hæc homini, ſi conſideras, malorum mater: hæc auctor in nobis confuſæ & perturbatæ vitæ. Quòd curæ nos exerceant, ab hac eſt: quòd adfectus diſtrahant, ab hac: quòd vitia nobis imperent, ab iſtâ. Itaque vt ij qui Tyrannidem ſublatam è ciuitate volunt, tollunt ante omnia euertuntque arcem: ſic nobis, ſi ſeriò ad Bonam mentem pergimus, deijciendum caſtellum hoc Opinionum. Fluctuabimur enim cum iis ſemper: ſuſpenſi, queruli, turbidi, non deo non hominibus ſatis æqui. Vt nauis vacua & inanis circumagitur in mari omni vento: ſic in nobis vaga illa mens, quam pondus & tamquam ſaburra Rationis non ſtabiliuit.

Homo duplex. Anima ſublimis & ignea: Corpus, humile & ab humo.

Pugna inter eas partes.

** Quod quidem haud verum: ſed tamen imago quædam relicta dei.*

Quid recta Ratio.

Quæ aliquo modo ſemper in homine viuit.

Recta ratio conſtans, & ad Conſtantiam limes.

Laus eius & dignitas.

Opinioni origo à terrâ & corpore.

Quomodo ex iis naſcatur.

Opinio infirma, & ad inconſtantiam limes.

Eius vituperium.

CAPVT VI.

Conſtantiæ laus, & ſeria ad eam exhortatio.

OPINIONIS igitur comes, Lipſi, leuitas eſt, vt vides: propriumque eius, mutare ſemper & pænitere. at Rationis, Conſtantia: ad quam induendam animo, ſeriò te hortor. Quid abis ad vana aut externa? hæc eſt ſola illa Helena, quæ verum

Ad conſtantiam monitio.

illud

Eius vis & fructus.

illud legitimumque Nepenthes propinet, in quo obliuio curarum & dolorum. Quod ſi ſemel dimiſiſti & imbibiſti, altus contra omnem caſum & erectus, vno tenore æquabilis, nec vt in lance propendens aut dependens, magnum illud Deoque proximum tibi vindicabis, non moueri. Vidiſtin' in ſcitis & ſcutis quorumdam hodie regum ſublime & inuidendum illud, *Nec ſpe nec metu?* in te conueniet: qui verè rex, verè liber, ſoli deo ſubijcêre, immunis à iugo Adfectuum & Fortunæ. Vt fluuij quidam per media maria tranſire dicuntur, & ſeruare ſuam vndam: ſic tu per tumultus circumfuſos, vt ſalſedinem nullam trahas ex hoc pelago mærorum. Iacebis? Conſtantia te attollet. Vacillabis? ſuſtinebit. Ad lacum properabis vel ad laqueum? ſolabitur & reducet à limine mortis. Tu eripe tantùm & erige te, & nauim flecte ad hunc portum: vbi ſecuritas, vbi pax habitat: in quo perfugium aſylumque à turbis & à curis. Quem ſi bonâ fide ſemel tenueris; non turbet ſolùm patria tua ſed ruat, ſtabis ipſe inconcuſſus. Nimbi circum te cadant, & fulmina & tempeſtas: clamabis verâ magnaque voce,

Contra dolorem præſentem & turbas.

—— *medijs tranquillus in vndis.*

CAPVT VII.

Quid ſit & quotuplex quod Conſtantiam turbet. Bona & mala externa eſſe. Mala autem duplicia, Publica & Priuata. ex ijs grauia & periculoſa maximè videri Publica.

HAEC cùm dixiſſet Langius voce & vultu acrior quàm ſolebat, me quoque ſcintilla corripuit boni ignis. & Mi pater, inquam (verè non blandè ſic te appellem) duc me quò voles & doce, corrige & dirige. habes ægrum paratum ad omnem medicinam, ſiue tu ferrum cogitas ſiue ignem. Imò vtrumque pariter, ait Langius. quia & alibi ſtipulæ exurendæ inanium opinionum ſunt, & alibi ſtirpes adfectuum excidendæ ab radice. Sed ambulamúſne etiam? an potior commodiorque nunc ſeſſio? Seſſio, inquam ego. æſtuare enim iam incipio non ab vnâ cauſsâ. Cumque ſellas Langius ferri & poni in eodem atrio iuſſiſſet, & iuxtim eum aſſediſſem: ille paullùm ad me obuerſus, iterùm ſic cœpit. Ieci hactenus velut fundamenta Lipſi, quibus commodè & tutè inædificaretur futurus ſermo: nunc, ſi placet, accedam propiùs & cauſſas doloris tui inquiram, & manu, quod aiunt, tangam tuum vlcus. Duo ſunt, quæ arcem hanc in nobis Conſtantiæ oppugnant, Falſa bona, Falſa mala. Vtraque ſic appello, QVAE NON IN NOBIS SED CIRCA NOS, QVAEQVE INTERIOREM HVNC HOMINEM, ID EST ANIMVM, PROPRIE NON IVVANT AVT LAEDVNT. Itaque Bona aut Mala ea, re & ratione non dicam: fatebor opinione eſſe, & communi quodam vulgi ſenſu. In priori claſſe numerant, Opes, Honores, Potentiam, Sanitatem, Longæuitatem. in poſteriore, Inopiam, Infamiam, Impotentiam, Morbos, Mortes: & vt verbo vno complectar, quidquid aliud fortuitum aut externum. Ab duplici iſto ſtirpe quattuor illi capitales in nobis Adfectus orti, qui continent & conturbant vitam omnem humanam, Cupiditas, & Gaudium; Metus, & Dolor. E quibus, priores duo bonum aliquod opinabile reſpiciunt, exque eo nati: poſteriores, malum. Lædunt omnes turbantque animum, & niſi prouides, deijciunt de ſuo ſtatu: ſed non vno tamen modo. Nam cùm quies eius & Conſtantia tamquam in æquabili quadam trutinâ ſit: depellunt eum ab hoc libramento, illi attollendo, hi deprimendo. Sed falſa Bona & elationem nunc omitto (non enim is tuus morbus:) ad falſa Mala venio, quorum agmen iterùm duplex. Sunt enim Publica, ſunt Priuata. Publica deſigno & definio, QVORVM SENSVS VNO EODEMQVE TEMPORE AD PLVRES PERTINET. Priuata, QVORVM AD SINGVLOS. Inter illa cenſeo, Bellum, Peſtem, Famem, Tyrannidem, Cædem; & quæ alia foras & in commune ſpectant. Inter iſta, Dolorem, Inopiam, Infamiam, Mortem: & ſiquid velut domo clauſum, in vno ſinguloque homine conſideramus. Cauſſa mihi ita diſtinguendi non vana. quia reuerà aliter is luget & alio quodam ſenſu, qui cladem patriæ, qui exſilium exitiumque multorum: quàm qui vnius ſuum. Adde quòd ex vtriſque alij atque alij morbi. ſed niſi fallor, grauiores ex primis: certè pertinaciores. Publicis enim malis obnoxij plerique noſtrûm: ſiue quia impetu & turbâ ingruunt, ac confertâ velut acie obruunt reſiſtentem: ſiue magis, quòd ambitione quadam blandiuntur, & ægritudinem ex ijs innaſci animis non agnoſcimus ſæpè, non ſentimus.

Hoſtes Conſtantiæ duo.

Falſa bona.

Falſa mala.

Adfectus præcipui, quattuor oppoſiti inter ſe ad quos reliqui referuntur.

Quomodo y Conſtantiā turbent.

Falſa bona, Cupiditas & Gaudio.

Mala, Metu & Dolore.

Sed Mala, duplicia. Publica, & Priuata.

Firmata ea diſtinctio, & opinata res.

Dolores malis publicis grauiſſimi.

Quia cum impetu veniunt.

Ecce

Quia honeſti ſpecie irrepit & imponit.

Ecce priuato dolori quiſquis ſuccubuit, fateatur vitium & imbecillitatem neceſſum eſt, etiamſi non emendet (quæ enim defenſio?) atqui huic, adeò de labe aut lapſu ſæpè non fatetur, vt ſit qui iactet etiam & cenſeat pro laude. Pietas enim & Miſeratio dicitur: & quantulum abeſt, vt inter virtutes imò numina conſecretur publica hæc Febris? Poëtæ & oratores paſſim dilaudant & inculcant feruidum amorem patriæ: nec prorſus exculeo ego, ſed temperandum eum moderandumque eſſe cenſeo & ſciſco. Reuerà enim vitium eſt, intemperies eſt, & animi à gradu deiectio ac lapſus. Sed & grauis morbus parte aliâ. quia non vnus in eo dolor, ſed confusè Tuus & Alienus. Atque Alienus item duplex, cauſsâ hominum, cauſsâ patriæ. Vt id quod ſubtiliùs dici & diuidi à me videtur, capias ſub exemplo: ecce Belgica tua nunc premitur non vnâ clade, & circumplexa eam vndique ciuilis huius belli flamma. vides paſſim agros vaſtari, diripi; oppida incendi, euerti; homines capi, cædi; matronas pollui, virgines imminui; & quæ alia comitari amant bello. Nónne hîc tibi dolor? dolor. ſed varius & diuiſus, ſi inſpicis: quia ſimul & te luges, & ciues, & patriam ipſam. In te, damna; in ciuibus, varium caſum & occaſum; in patriâ, conuerſionem euerſionemque ſtatus. Alibi habes quod clames, *Me miſerum!* alibi,

Quia item varius & multiplex.

Idque exemplis oſtenſum.

—— tot ciues mei

Mandatam hoſtili peſtem oppetiiſſe manu.

alibi denique, *O pater, ô patria!* Vt qui his non moueatur, & in quê cuneus ac cumulus nihil poſſit ingruentium tot malorum: aut valdè ſiccum & ſapientem eum eſſe oporteat, aut valdè durum.

CAPVT VIII.

Mala publica oppugnata. ſed ante omnia tres Adfectus coërciti. exque iis hoc Capite ambitioſa quædam Simulatio: quâ homines Mala propria, vt Publica, lugent.

QVID eſt Lipſi? ſatin' vt præuaricatori Conſtantiæ meæ videor, & cauſſam adhuc agere tui doloris? Sed feci quod animoſi & fidentes Imperatores: elicui in campum & in aciem omnes tuas copias, cum quibus ſtrenuè nunc confligam. ſed velitarione quadam priùs, deinde aperto Marte & velut collatis ſignis. Inter velitandum autem, tres mihi Adfectus primo pedato (vt eum antiquis loquar) proterendi ſunt, Conſtantiæ noſtræ valdè aduerſi: Simulatio, Pietas, Miſeratio. Atque ille quidem priùs. Negas te ferre mala publica. ❧ dolori tibi eſſe, imò morti. Satin' ſeriò adfirmas? an fraus hîc aliqua & fucus? Ego commotior, Imò ſeriò tu hoc rogas? inquam. an rides & irritas? Ego ſeriò, inquit. non enim pauci ex hoc valetudinario veſtro imponunt medicis, & dolorem publicum ſimulant, qui reuerà eſt priuatus. Quæro igitur, ſatiſne acceptum habeas, curam iſtam

Tres adfectus, qui fautores Doloris publici.

Contra Simulationē, primò.

Quam mala ambitione ſæpè induunt.

Quæ tunc coquit & verſat ſub pectore fixa

patriæ ipſius cauſsâ ſuſceptam eſſe, an tuâ? Etiámne ambigis? inquam ego. patriæ vnius cauſsâ mihi hic luctus, Langi, patriæ. Ille capite abnuens, Adoleſcens vide etiam atque etiam, inquit. Nam in te ſi eximia hæc & ſincera pietas, mirabor: certè in paucis. Querimur homines ſæpè de malis publicis, fateor: nec alius tam communis dolor, & vt ſic dixerim, magis in frontem incurrens. ſed ſi propiùs examinas, reperies plerumque diſcidium aliquod linguæ & cordis eſſe. Ambitioſa illa verba ſunt, *Mouet me clades patriæ*; non vera: in labris nata, non in fibris. Quod de Polo hiſtrione nobili traditum eſt, cùm Athenis fabulam actitaret in quâ dolor repræſentandus, cum filij ſui defuncti oſſa & vrnam clàm intuliſſe, & theatrum totum vero gemitu luctuque compleſſe: idem hîc dixerim de pleriſque veſtrûm. Comœdiam ô boni luditis, & velati perſonâ patriæ, priuata veſtra damna veris & ſpirantibus lacrymis lugetis. *Mundus vniuerſus exercet hiſtrioniam*, ait Arbiter: certè hîc. Bellum hoc ciuile nos cruciat, inquiunt, & fuſus innocentum cruor, & interitio libertatis & legum. Itáne? dolorem ſanè veſtrum video: quæro & cunctor de cauſsâ. Quian' publica malè habent? hiſtrio pone perſonam, imò quia tua. Vidimus agreſtes ſæpè trepidare & concurrere & vota facere, cùm calamitas ſubita ingruit aut tempeſtas: ſed tu, cùm deſæuijt, eoſdem ſeuoca & examina, reperies vnumquemque timuiſſe dumtaxat ſegeti & agellulo ſuo. Ad incendium in hac vrbe clametur: claudi pænè dicam & cæci concurrent ad reſtinguendum. quid cenſes? vtrùm amore patriæ? imò pere ab ipſis: quia damnum illud ad ſingulos pertinet, aut certè eius metus. Simile hîc

Priuata enim plerique ingemunt, non publica.

Itaque cauſſa intima quærendo doloris.

hîc eſt: & mouent vulgò turbantque homines mala publica, non quia plurium id damnum, ſed quia inter plures eos ipſi.

CAPVT IX.

Simulatio ea clariùs retecta, & ab exemplis. obiter de verâ Patriâ dictum. item malitia hominum gaudentium malis alienis, cùm ipſi extra ea.

Dolemus lugemusq; priuata non vt publica.

ITAQVE coram te iudice hæc cauſſa agatur, & in tuo tribunali: ſed, quod olim, leuato velo. Nempe bellum hoc times? times. cur? quia peſtis & pernicies coniuncta bello. Peſtis illa ad quos? nunc ad alios quidem, ſed pertingere etiam ad te poteſt. En caput tui doloris (ſi verum fateri ſine eculeo vllo vis) en fontem! Vt enim cùm fulmen in vnum aliquem cecidit, etiam ij qui in proximo ſtabant, tremuerunt: ſic in magnis iſtis communibuſque cladibus, damnum ad paucos peruenit, metus ad omnes. Quem ſi tollis, tollis vnà hunc dolorem. Ecce bellum ſi apud Æthiopas aut Indos geratur, nihil moueare (extra diſcrimen enim tu ſis:) ſi apud Belgas, plores, clames, frontem percutias & femur. Atqui mala publica propter ipſa ſi luges, quid intereſt? Non enim illa patria mihi, inquies. Stulte. an non & illi homines, eâdem ſtirpe tecum & ſatu? ſub eodem cæli fornice? in eâdem terræ pilâ? Exiguum hoc quod hi montes coërcent, hi fluuij cingunt, patriam eſſe cenſes? Erras. vniuerſus orbis eſt, quacumque homines ſunt cæleſti illo ſemine oriundi. Egregiè olim Socrates interroganti, *cuiatem ſe ferret? Mundanum*, reſpondit. Magnus enim erectuſque animus non includit ſe iſtis ab opinione terminis: ſed cogitatione & ſenſu totum hoc Vniuerſum complectitur, vt ſuum. Vidimus ſtultos & riſimus, quos cuſtos aut magiſter alligabat ſtraminis vel exigui fili nodo: atque illi ſtabant, quaſi ferro aut verâ compede deuincti. ſimilis noſtra hæc amentia, qui futili opinionis vinculo adſtringimur ad certam terræ partem. Sed vt firmiora hæc omitram (vereor enim vt poſſis concoquere:) addo ampliùs. ſiquis deus ſponſor tibi per hoc ipſum bellum ſit, agellos tuos intactos fore, domum pecuniamque ſaluâ, teipſum in monte aliquo conſtituat velatum Homericâ nube: etiámne dolebis? de te quidem hoc non auſim dicere, ſed erit non nemo qui gaudebit etiam, & oculos ſuos auidè paſcet in confuſâ illâ mo-

Sed quia aut damnũ eo primatum adiunctum, aut eius metus.

Occurſum obiectioni de patriâ.

Quæ latiùs patet, quam cenſet vulgus: &

Opinio ſola eſt, quæ eam artat.

Sed eſt ipſum, ne anguſta quidè illam patria cauſſâ non dolere.

Malitia noſtra in alienis malis id euincit.

rientium ſtrage. Quid abnuis, aut miraris? Ita inſita neſcio quæ malitia humani ingenij fert, *Lætans*, vt poëtâ vetus loquitur, *malo alieno*. Atque vt poma quædam guſtu ſuauiter acerba ſunt: ſic alienæ curæ, ſecuris nobis. Pone mihi aliquem in Oceani illo littore, qui naufragium ſpectet. adficietur ſanè, ſed non iniucundo quodam animi morſu: quia aliena pericula videt, ſine ſuo. at repone eumdem in iactatâ illâ naui: dolebit ſcilicet alium dolorem. idem cùm omnia fecimus, diximus, hîc eſt: & noſtra mala verè atque ex animo lugemus, publica dicis moriſque cauſſâ. Egregiè Pindarus:* Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ' ὁμῶς. Εὐθὺς δ' ἀπήμων κραδία κᾶδος ἀμφ' ἀλλότριον. Quamobrem aulæum hoc ſcænicum tandem remoue Lipſi, & ſiparium complica: & miſſâ omni ſimulatione, oſtende te nobis vero doloris tui vultu.

** Nam proprium infortunium premit quéque pariter: at ſtatim doloris expers eſt ob luctum alienum.*

CAPVT X.

Querela mea de increpatione Langij tam liberâ. ſed additum, Philoſophi id munus eſſe. Conatus item refutandi ſuperiora: & obligatio amorque, qui in patriam.

ACRIS mihi viſa prima hæc velitatio. quam interpellans, Quæ iſta ſermonum libertas, imò acerbitas eſt? inquam. ſic vellicas, ſic pungis? Iure cum Euripide te compellem,

——— * Μὴ νοσοῦντί μοι νόσον
Προσθῇς· ἅλις γὰρ συμφορᾷ βαρύνομαι.

** ægro ne ægritud. né Addas. ſatis ſuperque cladibus premor.*

Langius arridens, Ergóne tu cruſtulum, inquit, à me aut mulſum exſpectas? atqui ferrum paullò antè poſcebas & ignem. Et rectè. Philoſophum enim audis, Lipſi, non tibicinem. cui docere propoſitum, non ducere: prodeſſe, non placere. Vt pudeas & vt rubeas malo, quàm vt rideas: vt pæniteas, quàm vt exſultes.* Ἰατρεῖον, ὦ ἄνδρες, τὸ τοῦ φιλοσόφου σχολεῖον, clamabat olim Rufus: quò ſanitatis cauſſâ concurritur, non voluptatis. Nihil palpat ille medicus, nihil blanditur: ſed penetrat, pungit, radit, & acri quodam ſermonum ſale ſordes abſterget animorum. Itaque ne in poſterum quidem, Lipſi, roſas cogita, ſeſamum, aut papauer: ſed ſpinas, ficas, abſynthium & acetum. Ego iterùm, Sed enim Langi, ſi fas dicere, agis mecum malè & malignè: nec, vt bonus pugil, legitimo nexu deijcis, ſed per argutias ſupplantas. Simulatè, ais, lugemus patriam, nec propter ipſam. Egóne? falſum. Nam vt hoc tibi dem (agam enim ingenuè) reſpe-

Sapientis acris oratio.

** Officina medici, ô viri, philoſophi ſchola eſt. Eſt autem Muſonij Ruf.*

Per occaſionem tranſitus ad ſecundum Adfectum.

reſpectum in eo aliquem mei eſſe; at non ſolius. Lugeo enim, Langi, patriam in primis, lugeo: lugeboque, etiamſi nullum mihi in eius diſcrimine diſcrimen. Iure bono. illa ſiquidem eſt, quæ me excepit, fouit, aluit: communi gentium ſenſu, ſanctiſſima & antiquiſſima parens. At enim orbem vniuerſum patriam mihi das. Quis tenuit? ſed tu quoque fatêre, præter hanc grandem & communem, aliam mihi eſſe magis definitam & peculiarem patriam: cui arcano quodam naturæ vinclo propiùs obſtringor. Niſi cenſes vim nullã eſſe laciendi & attrahendi in natali illo ſolo quod primùm corpore iſto preſſimus, pedibus inſtitimus: cuius aërem hauſimus: in quo infantia noſtra vagijt, puerilia luſit, iuuentus exercita & educata eſt. Vbi familiare oculis cælum, flumina, agri: vbi longâ ſerie cognati, amici, ſodales, & tot gaudij illecebræ, quas fruſtrà terrarum alibi quæram. Nec Opinionis hîc, vt videri vis, filum tenue, ſed firmi compedes Naturæ. Ad animalia abi. feræ ecce cubilia ſua amant & agnoſcunt; aues, nidos. Piſces ipſi in magno illo & interminato Oceano, frui gaudent certâ eius parte. Nam homines quid dicam? qui culti ſiue Barbari, ita adfixi genitali huic glebæ; vt quiſquis vir eſt, nihil ambigat mori pro eâ, & in eâ. Itaque, Langi, nouam hanc & rigidam tuam ſapientiam nec ſequor adhuc, nec adſequor: Euripidem magis, verè adfirmantem:

Patria particularis bona. &

A naturâ cum eâ vinclum.

Etiam in alijs animalibus.

—— * Ἀναγκαίως ἔχει
Πατρίδος ἐρᾷν ἅπαντας.

** imperat Neceſsitas Amare patriam cunctos.*

CAPVT XI.

Refutatus ſecundus Adfectus nimij amoris in patriam. quem Pietatem falsò vocant. idque oſtenſum. Item vnde origo illi Adfectui. & quid Patria propriè ac verè.

Rationes ea repulſa.

AD hunc ſermonem renidens Langius, Adoleſcens, inquit, mira tua pietas: & iam periclitatur, opinor, de cognomine ſuo M. Antonij frater. Sed tamen hoc commodè, quòd vltrò offert ſe hic Adfectus & procurrit ante ſigna: quem iam antè aggredi mihi decretum, & ſternere leui haſtâ. Detraho autem illi ante omnia velut ſpolium pulcherrimæ veſtis, quâ malè ſe exornat. Amor enim hic in patriam, Pietas vulgò dicitur: nec capiente me, fateor, nec ferente. Vnde enim Pietas? quam eximiam virtutem eſſe ſcio: nec propriè aliud, quàm LEGITIMVM DEBITVMQVE HONOREM ET AMOREM IN DEVM AC PARENTES. Quâ fronte autem Patria mediam his ſe inſerit? Quia, inquiunt, etiam illa ſanctiſſima & antiquiſſima parens. O inepti: nec iam in Rationem iniurij, ſed in Naturam ipſam! Illáne parens? cur, aut quomodo? Nihil enim hîc video: & tu ſi acutior Lipſi, tenebras meas illuſtra. Quiáne excepit? id enim viſus antè dicere. atqui etiam hoſpes aliquis ſæpè aut caupo? Fouit? haud paullò molliùs olim gerula aut nutrix. Aluit? hoc pecudes, hoc arbores, hoc ſegetes cotidie: & inter magna corpora quibuſque nihil imputet Terra, Cælum, Aër, Aqua. Denique transfer te, & hoc idem faciet quæuis alia tellus. Madida hæc & natantia verba ſunt: quibus nihil expreſſeris, præter plebeium & inutilem quemdam Opinionis ſuccum. Parentes quidem ij ſoli, qui genuerunt, formârunt, geſtârunt: quorum nos ſemen de ſemine, ſanguis de ſanguine, caro de carne ſumus. Quorum ſiquid in patriam vel comparatione conueniet: nil recuſo, quin Pietatem hanc oppugnem irrito telo. At enim viri docti, viri magni, ſic effari paſſim. Fateor, ſed ad famam, non ad verum. quod ſi ſequeris, ſacrum illud & auguſtum nomen deo remittes, &, ſi placet, parentibus: hunc quidem adfectum, etiam cùm emendatus eſt, contentum eſſe iubebis honeſto titulo Caritatis. Sed de nomine, tantum eſt: rem potiùs videamus. quam equidem non totam tollo, ſed tempero, & velut ſcalpello circumcîdo rectæ rationis. Vt enim vitis, niſi amputes, latiſſimè ſe ſpargit: ſic iſti præſertim Adfectus, quibus aura aliqua velificatur popularitatis. Ac fateor libens, Lipſi, (non enim ita hominem exui aut ciuem) inclinationem aliquam & amorem cuique noſtrûm in minorem hanc patriam eſſe: ſed cuius cauſſæ, vt video, parùm liquidò tibi cognitæ, aut origo. A naturâ enim eſſe vis: reuerâ autem eſt à more quodam & inſtituto. Poſtquam enim homines, ex rudi illâ & ſoliuagâ vitâ, ab agris in oppida compulſi ſunt, & domos ac mœnia ſtruere cœperunt, & cœtus facere, & populariter vim inferre vel arcere: ecce communio quædam neceſſariò inter eos exorta, & ſocietas variarum rerum. Terram & fines quoſdam coniunctim habuerunt: templa in promiſcuo, fora, æraria, tribunalia: & quod præcipuum vinclum, ceremonias, iura, leges. Quas tamen ipſas res ita amare &

Adfectum eum malè Pietatis nomine velari.

Nec Patriã parentis nomine dignandam.

In deum & parentes, Pietas: in patriam, Caritas.

Qua temperanda eſt.

Vnde ea Caritas nata?

A more, non à naturâ.

Imò ideò amamus patriam, quia quædam in eâ noſtrum.

curate

curare auaritia noſtra occœpit, nec errauit prorſus) vt ſuas. Verè enim ſingulis ciuibus in ea ius: nec differunt à priuatis poſſeſſionibus, niſi quod non vnius. At conſortio iſta velut formam, & faciem quamdam expreſſit noui ſtatus. quam Remp. & eamdem propriè Patriam appellamus. In qua cùm intellegerent homines quantum momenti eſſet ad ſalutem ſingulorum: latæ etiam leges de eâ iuuandâ & propugnandâ: aut certè traditus à maioribus mos, qui inſtar legum. Hinc factum, vt commodis eius gaudeamus, doleamus incommodis: quia re ipsâ priuatæ noſtræ opes ſaluæ, illâ ſaluâ; & mortuæ, moriente. Hinc caritas in eam ſiue amor. quem boni publici cauſsâ (illùc autem occulta quædam dei Prouidentia nos trahit) auxêre maiores, factis dictiſque omnibus maieſtatem patriç adſtruentes. Ab inſtituto hic adfectus igitur, me quidem iudice. quòd ſi à naturâ, vt tu pertendebas: quid ita non pariter in omnes, & eâdem menſurâ, diffuſus? cur nobiles diuiteſque patriam magis amant, curant: minùs plebeij aut inopes, quos plerumque curarum ſuarum videas, publicâ omiſsâ? Quod tamen aliter euenire certum eſt, in omni adfectu, qui à violento iuſſu naturæ promanat. Denique quid cauſſæ adferes, quòd tam leuis cauſſa ſæpè eum minuit aut tollit? Ecce alium ira, alium amor, quoſdam ambitio patriâ elicuit: & hodie quàm multos Lucrius ille deus? Quot Itali, relictâ reginâ regionum Italiâ, in Galliam, Germaniam, imò Sarmatiam ſedes tranſtulerunt & fixerunt, quæſtus tantùm cauſsâ? Hiſpanorum quot millia quotannis in ſepoſitas, & ſub alio ſole terras, auaritia aut ambitio trahit? Magno hercules & valido argumento, externum & opinabile totum hoc vinculum eſſe, quod vna aliqua cupiditas tam temerè ſoluit aut rumpit. At terras etiam largiter, Lipſi, in circumſcribendâ patriâ ipsâ. Adſtringis enim eam ad natale illud ſolum, quod inſtitimus, quod preſſimus: & quæ alia mihi tinnis inani ſonitu verborum. Petere enim illinc fruſtià vis inſitas amoris huius cauſſas. Nam ſi genitalis ſolius ſoli id nomen: patria mihi quidem Bruxella tantùm erit, tibi Iſcanum, alteri cuipiam tugurium aut magar. imò multis nec tugurium quidem, ſed ſilua & nudus ager. Amor ergo meus & cura, intra iſtos anguſtos limites concluſa? villam illam tantùm aut domum, vt patriam, amplectar & defendam? Vides ineptias. & quàm beati, te definiente, ſiluani illi aut agreſtes, quorum natalis terra florens ſemper eſt & pæne extra omne cladis aut interitus diſcrimen. Sed non illud profectò Patria eſt, non: ſed VNVS ALIQVIS STATVS, VT DIXI, ET COMMVNIS VELVT NAVIS, SVB VNO REGE AVT SVB VNA LEGE. Quam ſi iure amari à ciuibus vis; fatebor. defendi; agnoſcam. mortem pro ea ſuſcipi; permittam. non illud, vt etiam doleat quis, iaceat, lamentetur.

Et origo illi, ab amore priuato.

Quam proprie amari & amare conſuetudo, ſiue lex.

Idq; ſocietatis humanæ cauſsâ.

Argumenta clara, cur non à naturâ.

Primò, quia non æqualiter tangit omnes.

Secundò, quia facilè minui, imò tolli.

Ridiculum opinor de particulari patriâ. Non eſſe eâ, locum natalem.

Quid verò & propriè ea ſit. Eaq; ciuiliter ſanè defendenda.

Dulce & decórum eſt pro patriá mori.

magno adſenſu Caueæ dixit poëta Venuſinus: ſed mori dixit, non flere. Ita enim eſſe boni ciues debemus, vt etiã boni viri ſimus. quos exuimus, cùm in luctum & lamenta tranſimus puerorum aut mulierum. Poſtremò, Lipſi, altum illud & arcanum tibi inſtillo: ſi hominem totum aſpicis, vanas falſaſque eſſe has omnes patrias. & corpori quidem fortaſſe aliquam hîc poſſe tribui, nullam animo: qui è ſupero illo domicilio delapſus, velut carcerem & cuſtodiam habet omnem hanc terram. At cælũ vera illi germanaque patria eſt. ad quam adſpiremus, vt cum Anaxagorâ ex animo poſſimus dicere fatuo huic vulgo quærenti, *Nihil tibi curæ patria eſt? Mihi verò illa patria.* & dignum mentemque in æthera intendamus.

At non muliebriter complorandam.

Sapientum decretum de verá patriá.

CAPVT XII.

Tertius Adfectus temperatus, qui Miſeratio. eam nimiam in vitio eſſe. diſcriminata, lucis cauſsá, à Miſericordiá. quomodo, & quatenus eá vtendum.

NVBEM aliquam mihi ab animo diſpuliſſe hoc ſermone viſus Langius. & ad illum, Iuuas largirer mi ſenex quà monendo, quà docendo. & iam Adfectum illum, qui erga ſolum aut ſtatum eſt, videor temperare poſſe: nondum illum qui in homines ipſos. Quomodo enim non tangant & angant me damna patriæ, propter ciues & populares meos: qui iactantur in hoc calamitatum pelago, aut pereunt, variâ & miſerâ ſorte? Langius excipiens, At iſtic, Lipſi, inquit, non dolor propriè, ſed Miſeratio eſt: quæ ipſa tamen ſpernenda à ſapiente & conſtante. Nihil enim illi magis conuenit, quàm firmitas animi & robur: quæ eſſe non poſſunt, ſi deijcit contrahitque eum non ſuus ſolùm luctus, ſed alienus. Interrupi hîc ego, & Quæ iſtæ Stoicorum

Ad miſerationem transitum.

Quæ aliena ſapienti.

ſpinæ ſunt? inquam. Miſerari me vetas? at virtus ea apud bonos eſt, certè apud nos qui verâ religione imbuti ſumus & pietate. Langius adfirmatè, Ego verò veto, inquit: & ægritudinem hanc ſi ab animis tollo, ægrè non feret quiſquam ſeriò bonus. Verè enim ægritudo: nec longè à miſeriâ eſt, quiſquis miſeratur. Vt imbecilli maliq́ue oculi nota eſt, lippire ad conſpectum lippientis: ſic animi, dolere viſo dolente. Definitur ea rectè, VITIVM PVSILLI MINVTIQVE ANIMI, AD SPECIEM ALIENI MALI COLLABENTIS. Quid ergo? tam duri & ferrei nos, qui flecti in alieno dolore quemquam nolimus aut inclinari? Imò flecti non diſplicet: ſed ad iuuandum, non ad dolendum. Miſericordiam tibi permitto, non miſerationem. Diſtinguere enim ea nunc placet, & recedere paullìſper à noſtrâ porticu, docendi cauſsâ. Miſericordiam appello, INCLINATIONEM ANIMI, AD ALIENAM INOPIAM AVT LVCTVM SVBLEVANDVM. Hæc virtus illa, Lipſi, quam velut per nebulam vides, & pro quâ Miſeratio tibi ſubrepit & imponit. At enim humanum eſt adfici, & miſerari. Eſto. ſed non rectum. An tu virtutem vllam in mollitie & abiectione animi eſſe cenſes? vtne ingemiſcas? vt ſuſpires? vt verba fracta & tertiata cum lugente miſceas? Erras. alioqui dare tibi auaras aliquot anus & deparcos Eucliones poſſum; è quorum oculis mille lacrymas citiùs expreſſeris, quàm vnum è bulgâ nummum. At noſter verus ille miſericors, non miſerabitur quidem, ſed tamen eadem omnia aut maiora faciet miſeranti. Adſpiciet aliena mala humanis oculis, ſed tamen rectis: adducto quodam vultu adfabitur, ſed non lugubri aut deiecto. ſolabitur fortiter, iuuabit liberaliter: & faciet benigniùs, quàm dicet: & manum potiùs egeno aut lapſo porriget, quàm verba. Atque hæc omnia cautè & circumſpectè præſtabit. ne, vt in malâ contagione, alienus morbus in illum tranſeat: néve, quod de gladiatoribus dicitur, per alterius latus ipſe feriatur. Quid hîc rigidum, ſodes, aut durum? & talis omnis Sapientia eſt: quæ procul intuentibus ſeuera & tetrica appâret; cùm propiùs ſucceſſeris, lenis, clemens reperitur, & quâ non mitior aut amicior ipſa Amorum dea. Sed ſatis de tribus his Adfectibus. quos ſi in parte tibi derterſi, magnum mihi id ad reliquam pugnam momentum.

[Margin notes: Non Chriſtiano quidem prorſus conueniat: ſane intellecta. — Quid ea ſit. — Miſericordiam tamen non excludi. — Quid item ea ſit. — Diſcrimen inter vtramque. — Effectus vtriuſque. — Multa Stoicorum παράδοξα, non ἄδοξα.]

CAPVT XIII.

Remotis obſtaculis, ventum ſeriò ad eleuanda aut tollenda ipſa Publica mala. quattuor ea præcipuis argumentis oppugnanda à me & expugnanda. Ac primò hic de Prouidentiâ dictum: eaque probata ineſſe & præeſſe rebus humanis.

VENIO enim tandem à velitatione ad veram ſeriamq́ue pugnam; & omiſſis leuibus iſtis telis & luſorijs, ad decretoria arma. Milites copiasq́ue meas omnes ordine & ſub ſignis inducam: quarum quadruplex mihi agmen. Primo pugnabo, A deo immitti & circummitti hæc publica mala: ſecundo, Neceſſaria ea eſſe & à Fato: tertio, Vtilia nobis: poſtremo, Nec grauia nimis, nec noua. Quæ copiæ ſi locis ſuis aptè pugnant & repugnant: etiámne reſiſtere mihi vltrà aut os obuertere audebit exercitus tui doloris? non audebit. Vici. Et cum hoc omine, ſigna canant.

Cùm omnes igitur adſectus, Lipſi, qui vitam humanā variè incurrunt & turbant, à dementi mente ſint: tum, meo animo, dolor præſertim, qui de rep. ſumptus. Nam cùm ceteri finem aliquem habeant & tamquam ſcopum (vt amator, potiri, iratus, vlciſci; auarus, acquirere; itemq́ue in ceteris:) ſoli huic nihil propoſitum reperies, præter ipſum. Ne vaga & libera nimis oratio mea ſit, ſed adductis habenis mancam in hoc gyro: nempe tu patriam nunc luges, vt ais, corruentem. ſed quâ fini, cedo? aut quid ſperas in eo aut ſpectas? Vtrúmne vt rem lapſam corrigas? labentem firmes? an vt dolendo imminentem patriæ peſtem perniciemq́ue depellas? Nihil horum. tantùm vt tritum illud poſſis dicere, Doleo; & cetera vanus irritusq́ue hic omnis luctus. Rei enim præteritæ is eſt: quam reprendere & infectam reddere, ne dijs quidem voluerunt eſſe in manu. Et vanus tantùm? imò fortaſſe impius, ſi rem pendes æquâ iudicij lance. Quod enim te non fugit, æterna quædam mens eſt, quam Deum appellamus: quæ cælorum perennes orbes, quæ ſiderum inæquales curſus, quæ elementorum alternas vices, quæ denique omnes res ſuperas, inferas, temperat, moderatur, gubernat. Caſum tu aliquem Fortunámve dominari in hoc pulcherrimo mundi corpore cenſes? temerario aut cæco impetu ferri miſcerique res humanas? ſcio, non cenſes:

[Margin notes: Verum pro Conſtantia nunc certamen. — Diuiſio & ordo quattuor rationum, quæ primipes. — Stultiſſimū inter Adfectus, dolorem publicum iſte. — Quia finem nullum aut ſpe ſuſcepit. — Eundem impium, ac deum pugnat. — Fortuna temporibus è rebus amouenda.]

nec

nec quiſquam à te alius, qui aliquid non dicam ſapientiæ habeat, ſed ſanitatis. Naturæ enim, naturę iſta vox eſt: & quocumque oculos animumq́ue conuertas; mortalia, immortalia; ſublimia & terrena; animata & inanima, clamant clarè & loquuntur, quiddam ſuper nos eſſe, quod hæc tam mira, tam magna, tam multa, creârit, fecerit: & creata, facta, etiamnunc dirigat & conſeruet. Id autem eſt Deus. cuius ſummæ & perfectiſſimæ naturæ nihil magis conuenit, quàm vt curam tutelamq́ue operis ſui gerere & velit, & poſſit. Quídni autem velit? optimus eſt. quídni poſſit? maximus eſt. adeoque vires nullæ ſupra ipſum, vt nullæ niſi ab ipſo. Nec diſtringit eum aut diſtinet magnitudo hæc rerum, aut varietas. Spargit enim æterna illa lux quoquouerſum ſuos radios: & vno eodemq́ue, vt ita dicam, ictu ſinus omnes & abyſſos penetrat cæli, terræ, maris. nec præeſt ſolùm diuinitas hæc rebus omnibus, ſed intereſt, imò ineſt. Quid miramur? Sol ille quantam mundi partem ſimul luſtrat & illuſtrat? noſtra mens quantam congeriem rerum vnâ cogitatione complectitur & ſcruat? & ò fatui, non cenſemus plura inſpici & concipi ab eo poſſe, qui hunc ipſum Solem, hanc ipſam Mentem creauit & fecit? Egregiè vel diuinè potiùs, is qui non multa de rebus diuinis, * Ariſtoteles: ὅπερ ἐν νηῒ μὲν κυβερνήτης, ἐν ἅρματι δὲ ἡνίοχος, ἐν χορῷ δὲ κορυφαῖος, ἐν πόλει δὲ νόμος, ἐν στρατοπέδῳ δὲ ἡγεμών, τοῦτο θεὸς ἐν κόσμῳ. Πλὴν καθ᾽ ὅσον τοῖς μὲν καματηρὸν τὸ ἄρχειν, πολυκίνητόν τε καὶ πολυμέριμνον· τῷ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τε, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας: *Quod in naui gubernator, in curru auriga, in choro præcentor, in vrbe lex, in exercitu imperator: id in orbe eſt Deus. Hoc tantùm diſcrimine, quòd illis quidem laborioſum ſuum regimen, anxium, & exercitum eſt: deo autem ſine dolore aut labore, ſeiunctumq́ue ab omni corporis niſu.* Eſt igitur in deo, Lipſi, fuit, erit, PERVIGIL ILLA ET PERPES CVRA (ſed cura tamen ſecura) QVA RES OMNES INSPICIT, ADIT, COGNOSCIT: ET COGNITAS IMMOTA QVADAM ET IGNOTA NOBIS SERIE DIRIGIT AC GVBERNAT. Id autem eſt, quod prouidentiam hîc voco. de quâ queri non nemo per imbecillitatem poſſit, nemo quærere, niſi qui obſurduit & obbrutuit contra Naturę vocem omnem & ſenſum.

Prouidentia ſtabilita.

Cuius immenſa capacitas & potestas, immenſæ vires.

* Libello περὶ Κόσμου quem Stobæus citat, vt Epiſtolã ad Alexandrum.

Deſcriptio Prouidentiæ.

CAPVT XIV.

Nihil hic geri, niſi prouidentia eius nutu. ab eâ clades in populos aut vrbes immitti. ideò parùm piè ſuper ijs queri nos aut flere. Denique adhortatio ad parendum deo. cum quo temerè & fruſtrà pugnatur.

QVOD ſi benè imbibiſti, ſi gubernatorem illam vim inſerere ſe atque inſinuare, & vt cum poëtâ loquar,

—— ire per omnes
Terraſque tractuſque maris,

ſeriò & ex animo credis: non video, quis locus vltrà eſſe poſſit dolori tuo aut querelæ. Illa enim ipſa prouida mens, quæ cælum hoc cottidie voluit reuoluit, ſolem ducit reducit, fruges promit recondit: caſus iſtos & viciſſitudines omnes rerum peperit, quas miraris aut indignaris. Grata tu tantùm, & nobis commoda, ſubmitti cælitus putas? imò triſtia etiam, & incommoda: nec quidquam omnino in hac grandi machinâ geritur, turbatur, miſcetur, (peccatum excipio) cuius non cauſſa & origo à primâ illâ cauſſâ. * Πάντων enim ταμίας ἔργων ἐν οὐρανῷ, ait rectè Pindarus: & aurea quędam veluti cathena demiſſa supernè eſt (vt per fabulam Homerus velat) ad quam omnia hæc inferna alligata. Quòd ibi labes terræ opida aliquot abſorpſit, à Prouidentiâ eſt: quòd alibi peſtis multa millia hominum demeſſuit, ab iſtâ: quòd cædes & bellum apud Belgas, ab eâdem iſtâ. Diuinitus Lipſi, diuinitus immiſſæ omnes iſtæ clades: ideoque benè & ſapienter Euripidi * ξυμφοραὶ θεήλατοι dictæ. Fluxus, inquam, omnis & refluxus hic rerum humanarum, ab illâ Lunâ dependet: ortus regnorum & occaſus, ab illo Sole. Itaque tu nunc cùm fræna dolori tuo laxas, & indignaris patriam tuam conuerti aut euerti: ne illud quidem cogitas, quis, & in quem, indignêre? Quis? homo, vmbra, puluis. in quem? formido dicere, in deum. Vetuſtas gigantes quoſdam fabulata eſt, qui diuos deturbare aggreſſi de ſuâ arce. mittamus fabulas: vos queruli, ij eſtis. Si enim hæc omnia non permiſſa ſolùm à deo, ſed immiſſa: vos qui fremitis, qui repugnatis, quid aliud quàm ſceptrum illi (quod in vobis eſt) eripitis, & arbitrium regnandi? Cæca mortalitas! Sol, Luna, ſidera, elementa, & omnia hęc ſæcla animantum, parent non inuita & obaudiunt ſupremæ illi

Argumentū à prouidentia in rem præſentem.

Ab eâ enim clades & mala immiſſa.

* Omnium rerum diſpenſatores & adminiſtri in cælo.

* clades à deo iniectæ.

Indignum verò vt in eam homo inſurgat.

Cetera enim omnia creata parent.

illi legi: nobiliſſimum rerum homo, ſolus in conditorem ſuum calces iacit & reſiſtit. Atqui ſi vela ventis dediſſes, ſequerêre non quò voluntas impelleret, ſed quò illi: & in hoc vitæ Oceano ſpiritum illum ſequi recuſas, temperatorem Vniuerſi? Et recuſas tamen fruſtra. quia aut ſequêre, aut trahêre: & cæleſtia illa decreta vim ſuam ordinemque ſeruabunt, ſiue in volentem ſiue in rebellem. Rideamus, ſi is qui cumbam ad rupem alligauit & funem identidem trahat, rupem ad ſe accedere cenſeat, cùm ipſe ad illam: & non maior noſtra ſtultitia eſt, qui ad rupem illam æternæ Prouidentiæ nexi, trahendo & reluctando volumus eam nobis obſequi, non nos ipſi? Mittamus aliquando hæc vana: &, ſi ſapimus, ſequamur ab alto attrahentem illam vim, & æquum cenſeamus vt homini placeat, quidquid placuit Deo. Miles in caſtris, audito viæ ſigno, vaſa colligit; audito pugnæ, deponit; animo, oculis, auribus, paratus ad omne imperium & intentus. idem nobis ſit, & in hac militiâ ſequamur alacres & pleno gradu quocumque vocantem Imperatorem. *Ad hoc ſacramentum adacti ſumus*, ait Seneca, *ferre mortalia: nec perturbari his, quæ vitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno nati ſumus:* DEO PARERE, LIBERTAS EST.

Sed & ſequi ſum, quia inf...es, ne effectu.

Omnia enim iſta mora trahet.

Ideò ſponte parendum.

Aurea memora verba Senecæ.

CAPVT XV.

Ad ſecundum pro Conſtantiâ argumentum tranſitum, quod à Neceſſitate. Vis eius & impetus. Dupliciter ea Neceſſitas conſiderata: & primò in Rebus ipſis.

HOc firmum, Lipſi, & Vulcanium planè ſcutum contra omnia externa: hæc *aurea illa arma*, quibus tectos, Plato pugnare nos inſiſt in caſum & Fortunam. Deo ſubijci, Deum cogitare: & in omni euentu, mentem hanc flectere ad magnam illam Mundi mentem. Prouidentiam dico. Cuius pias & felices copias quoniam ſatis explicui: producam & inducam agmen alterum, quod eſt ſub Neceſſitatis vexillo. Agmen forte, durum, ferreum: & quam non vanè legionem dixerim fulminatricem. Rigida enim & infracta iſta vis, quæ omnia domat, ſuperat: & cui mirabor, Lipſi, ſi reſiſtes. Thales interrogatus olim, * τί ἰσχυρότατον; rectè reſpondit, Ἀνάγκη. πάντων γὰρ κρατεῖ. & ſermo de eâdem verus etſi parùm cautus, * τὴν ἀνάγκην οὐδὲ τοὺς θεοὺς βιάζεσθαι. Hanc Prouidentiæ nunc attexo: quia cognata illi, vel, vt verius dicam, ex eâ nata. A deo enim ciet que decretis Neceſſitas. nec aliud hæc Ἀνάγκη, vt Græcus philoſophus definiuit, quàm Κρίσις βεβαία καὶ ἀμετάτρεπτος δύναμις τῆς προνοίας. FIRMA *ſanctio, & immutabilis Prouidentiæ poteſtas*. Eam Malis publicis interuenire, dupliciter cenſeam, A rebus, & a Fato. A rebus ipſis: quoniam ingenium hoc omnibus creatis, vt inſitâ quadam vi ad mutationem ferantur & caſum. Vt ferro conſumens quædam rubigo per naturam agnata eſt: ligno, exedens caries aut teredo: ſic animalibus, opidis, regnis, internæ & ſuæ cauſſæ pereundi. Supera, infera reſpice; grandia, parua; manu facta, aut mente: ab omni æuo corruunt, & corruent in omne æuum. Atque vt flumina ad mare feruntur, perpeti & prono curſu: ſic res omnes humanæ, per hunc (vt ſic dicam) cladium canalem labuntur ad ſuam metam. Meta autem ea, mors & interitus. quibus Peſtis, Bella, Cædes, adminiſtri & inſtrumenta. Ita ſi mors iis neceſſaria: neceſſariæ hoc reſpectu & clades. Quod vt clariùs videas ſub exemplis, non diffugiam mente & animo paulliſper tecum peregrinari per magnum hoc vniuerſum.

A neceſſitate argumentum alterū.

* *Quid fortiſſimum? Neceſſitas, omnia enim vincit.*

* *ne deos quidem cogere poſſe Neceſſitatē.*

Quæ ... in ... hæc vel

Inſita rebus & innata, primo

Quia ad mutationem omnia & interitum.

CAPVT XVI.

Exempla neceſſariæ mutationis aut mortis in toto Orbe. Cælum & elementa conuerti, aliquando interitura. Idem in opidis ſpectari, in prouincijs, & regnis. Denique gyrare hic omnia, nec quidquam ſtabile aut firmum.

AETERNA lex à principio dicta omni huic Mundo, naſci, denaſci, oriri, aboriri: nec quidquam ſtabile aut firmum arbiter ille rerum eſſe voluit, præter ipſum.

—— Μόνοις οὐ γίγνεται
Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ μὴν θανεῖν ποτε·
Τὰ δ᾽ ἄλλα συγχεῖ πάνθ᾽ ὁ παγκρατὴς χρόνος:

exclamat Tragicus vates. Omnia iſta quæ ſuſpicis, quæ miraris, vicibus ſuis aut pereunt, aut certè mutantur. Solem illum vides? deficit. Lunam? laborat & tabeſcit. Sidera? labuntur & cadunt. Et vt velet aut excuſet hæc ingenium humanum: euenere tamen in cæleſti illo corpore & euenient, quæ Mathematicis legem omnem frangant & mentem. Cometas omitto, varia formâ, vario ſitu, & motu: quos omnes ab aëre & in illo eſſe, haud facilè imponat mihi Lycæum: ſed ecce nuper negotium Aſtrologis fecêre noui quidam motus deprehenſi, &

Exempla ſuperis ſumptaq; id oſtenſum.

* *Vni deo Numquam ſenectus, aut nec mors imminet. Sed alia miſcet domitor ætas omnia. Sunt Sophoclis verſus.*

A cælo & aere, motu falſo.

* Anno LXXII. quod ſupra omnem clementiam regnoſ fuiſſe perhiberi Mathematicorum cenſebant.

& nouæ ſtellæ. * Sidus exortum hoc ipſo anno: cuius incrementa & decrementa clarè obſeruata. vidimuſque (difficulter creditum) in cælo ipſo naſci aliquid poſſe, & mori. Quin Varro ecce apud Auguſtinum clamat & adſerit, *ſtellam Veneris quam Plautus Veſperuginem, Homerus ἑσπερον appellat, colorem mutaſſe, magnitudinem, figuram, curſum.* Proximum cælo aërem inſpice. mutatur cottidie: & in ventos abit, nubes, & imbres.

Ab aquis & mari.

Tranſi ad aquas. flumina illa, quæ perennia dicimus, & fontes, aliàs periiſſe videbis; aliàs alueum mutaſſe & curſum. Ipſe ille Oceanus, magna & arcana Naturæ pars, modò tempeſtatibus attollitur aut deijcitur: & vt ea non ſint, ſuos habet aquarum acceſſus & receſſus. atque vt interire eum totum poſſe cenſeas, creſcit minuiturque cottidie per partes.

A terrâ.

Iam ſi Terram intuêris, quam vnam immobilem voluerunt, & * vi ſuâ ſtare: ecce illîc labat, & tremore atque occulto ſpiritu concutitur: alibi aquâ corrumpitur, aut igne.

* Ideò Veſtam appellatam.

Hæc ſine pugna & ad mutuas interitus elementa.

Pugnant enim & hæc inter ſe: neu bella inter homines tantùm eſſe indignêre, ſunt inter elementa ipſa. Diluuies maris ſubita inundatioque, quot terras imminuit, aut abſorpſit! Olim magnam illam Atlantidem inſulam (nec enim meo animo fabula eſt) poſteà Helicen, Buren: & ne ad vetera aut remota eamus, apud nos Belgas, patrum æuo, * duas inſulas cum opidis viriſque.

* In Zelandiæ partibus.

Quin iam nunc cùm maximè cærulus ille Diuus nouos ſibi ſinus aperit, lambens cottidie & abrodens infidum marginem, Friſiorum, Canunefâtum, Cauchorum. Nec terra ipſa muliebri ignauiâ ceſſat: ſed interdum ſe vindicat, & in medio mari inſulas ſibi facit: mirante & indignante cano illo patre.

Si elementa pereunt, quantò magis quæ ex ipſis?

Quòd ſi ad interitum mutationemque magna illa corpora, & noſtro ſenſu æterna, deſtinata ſunt: quid cenſes opida, reſpublicas, regna? quæ tam mortalia eſſe neceſſum eſt, quàm eos qui fecerunt. Vt hominibus ſingulis adoleſcentia ſua, robur, ſenecta, mors: ſic iſtis. Incipiunt, creſcunt, ſtant, florent: & omnia ideò, vt cadant.

Vrbium regionumque exitia aut clades.

Vnus ſub Tiberio terræmotus duodecim celebres Aſiæ vrbes euertit. totidem Campaniæ opida alius, ſub Conſtantino. & vnum aliquod Attilæ bellum, plus centenas. Veteres Ægypti Thebas vix fama retinet: centum Cretæ vrbes vix fides. & vt ad certiora veniam, cadauera Carthaginis, Numantiæ, Corinthi, priſci viderunt & mirati ſunt: nos Athenarum, Spartæ, & tot illuſtrium vrbium ignobiles ruinas. Illa ipſa rerum gentiumque * domina & falsò Æterna vrbs, vbi eſt? obruta, diruta, incenſa, inundata; periit non vno leto, & ambitiosè hodie quæritur nec inuenitur in ſuo ſolo.

* Romanorum.

Byzantium illud vides, quod ſibi placet * duplicis imperij ſede? Venetias iſtas, quæ ſuperbiunt mille annorum firmitate? veniet illis ſua dies: & tu noſtra Antuerpia, ocelle vrbium, aliquando non eris.

* Romani & Turcici.

Diruit videlicet conſtruitque, & (ſi fas dicere) ludit in rebus humanis magnus ille architectus: & velut plaſtes, varias ſibi formas & imagines fingit ac diffingit ex hac argillâ. Opida adhuc loquor & vrbes: ſed regna etiam & prouinciæ trahuntur in hanc labem. Olim Oriens floruit. & Aſſyria, Ægyptus, Iudæa valnêre armis ingenijſque: ſors ea in Europam tranſijt. quæ tamen ipſa, vt corpora inſtante morbo, vibrari mihi nunc videtur, & præſentiſcere magnum ſuum caſum. Quod ampliùs & numquam ſatis miremur, hic à quinque annorum millibus & quingentis habitatus orbis ſeneſcit: & vt Anaxarchi exploſæ olim fabulæ iterùm applaudamus; ſurgunt alibi ſuccreſcuntque noui homines & nouus Orbis. O mira & numquam comprehenſa Neceſſitatis lex! abeunt omnia in hunc naſcendi pereundique fatalem gyrum: & longæuum aliquid in hac machinâ eſt, nihil æternum.

Concluſio, & per congeriem, mutationum exempla.

Attolle & circumfer mecum oculos (non enim me piget premere hunc locum) & vide rerum humanarum alternas vices, &, vt in Oceano, æſtus. Tu ſurge, tu cade. tu impera, tu ſerui. tu occultare, tu emerge: & eat hic rerum in ſe remeantium orbis, quamdiu erit ipſe Orbis. Germani feri olim fuiſtis? nunc miteſcite ante pleroſque populos Europæ. Britanni inculti & inopes? delicijs ac diuitijs Ægyptios prouocate & Sabaritas. Græcia olim floruit? nunc iaceat. Italia ſceptrum tenuit? nunc ſeruiat. Vos Gothi, vos Vandali, vos fæx Barbarorum prodîte è latebris; & gentibus imperate per vices. Adeſte etiam pelliti vos * Scythæ, & potenti manu paulliſper habenas temperate Aſiæ atque Europę. Sed iſti ipſi mox diſcedite, & ſceptrum relinquite illi ad Oceanum genti. Fallor enim? an Solem neſcio quem noui imperij ſurgentem video ab Occidente.

* Ob Turcas dico, qui ex illis.

CAPVT XVII.

Ventum ad Neceſſitatem quæ à Fato. Fatum ipſum primò adſertum. Vulgi in eo & ſapientum vniuerſum quemdam conſenſum fuiſſe, ſed in partibus diſſenſum. Quotuplex priſcis Fatum.

DIXERAT Langius: & lacrimas mihi penè expreſſerat hic ſermo. ita viſus mihi in clarâ luce poſuiſſe ludibria rerum humanarum. Et exclamans, Heu, quid aut ipſi ſumus, inquam, aut omnia hæc in queîs ſudamus? * Τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος, vt verè nimis olim Lyricus vates. Langius ad me, At tu adoleſcens, inquit, non adſpice ſolùm iſta, ſed deſpice: & Conſtantiam animo imprime, ex hac inconſtanti & deſultoriâ leuitate omnium rerum. Inconſtantem dico, à mente & ſenſu noſtro. quia Deum prouidentiamque ſi aſpicis, rato omnia & immobili ordine decurrunt. Iam enim omiſſis gladijs, ad machinas venio: nec telis dolorem tuum oppugnabo, ſed tormentis. Fati arietem intorquebo, firmum, validum: & quem nulla vmquam humana vis elidet, aut acumen eludet. Qui locus etſi lubricus ad lapſum: tamen ingrediar. ſed cautè, lentè, & quod Græci dicunt, * ἡσύχῳ ποδί. Ac principio Fatum aliquod in rebus eſſe, non tu Lipſi, vt opinor, non gens aut ætas vlla dubitauit. Ego interpellans, Ignoſce, inquam, ſi remeligo tibi obijcior in hoc curſu. Fata mihi opponis? Futilis hîc aries Langi, & qui Stoïcorum neruis dirigitur parùm firmis. Liberè dico. & illa ego ſperno, & Parcas: & cum Plautino milite, totum hoc anile agmen vno ſpiritu diffllauerim, vt folia ventus. Langius ſeuero atque adeò minace oculo, Temerarie & inconſpecte, inquit, fata tu eludis aut tollis? non potes: niſi vnà vim omnem tollis numenque diuinum. Si enim deus eſt, Prouidentia eſt: ſi hæc, Decretum & ordo rerum: ſi iſtud, firma & rata neceſſitas euentorum. Quomodo exis hunc ictum? aut quâ ſecuri ſcindis hanc cathenam? Deum enim & æternam illam mentem, non aliter cogitare nobis fas, quàm vt ſcientia & præuiſio in eo ſint æterna. Eumdemque fixum, firmú, immutabilem, ſemper vnum & ſui ſimilem ſentimus: in ijs quæ ſemel voluit aut vidit, nihil flectentem, nihil fluctuantem.

* Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων.

Margin: * Quid eſt aliquis? quid nullus? vmbræ ſomnium, homo. — Deflexit ad alteram Neceſſitatis reſpectu Fati. — * modeſto pede. — Probat omnino Fatalem aliquam neceſſitatem eſſe ex indiſſolubili iſto nexu. — * Non eterna diuina mens vertitur æternorum. Homeri verſus.

Quæ ſi vera fatêris (& fatearis neceſſum eſt, niſi rationem omnem exuis & ſenſum:) illud quoque adfatêre, decreta omnia diuina firma & immota eſſe, ab æterno in æternum. At ex eo neceſſitas emergit, & hoc quod illudis fatum. Cuius rei tam liquida & tam obuia veritas, vt non alia vetерior aut receptior ſententia ſit inter gentes. omnibuſque ferè, quibus dei aut prouidentiæ lux aliqua adfulſit, his & Fati. Vt ijdem illi primi purique igniculi, qui homini illum aperuêre, præluxiſſe pariter videantur ad iſtud. Homerum ecce adi & audi, primum & ſapientiſſimum poëtarum. mentior, ſi aliam magis orbitam diuina illa Muſa calcauit & inculcauit, quàm hanc Fatalem. Nec abijt reliqua poëtarum ſtirps à ſuo patre. Euripidem, Sophoclem, Pindarum: & è noſtris, Virgilium vide. Ad hiſtoricos me vocas? omnium illæ voces, Fato hoc tale accidiſſe, &, Regna euerſa aut ſtabilita Fatis. Ad philoſophos? quibus cura maior eruendæ & tuendæ contra vulgum veritatis. At illi cùm in pleriſque alijs diuerſi ierint, ſtudio & malo ambitu certandi; mirum quàm omnes conuenerint in vnius huius viæ capite, quæ ducit ad Fatum. Capite viæ dixi. quia non eo negatum, quin ea in plures mox ſemitas ſecta. quas tamen omnes ad hoc Quadrifinium videor poſſe reducere, Fati Mathematici, Naturalis, Violenti, Veri. Quæ explicabo breuiter, & tamquam pedem in ſingulis ponens; quia vulgo confuſio hîc & error.

Margin: Fati imperia quadam omnibus notitia. — Homerus vere ſapiens poeta apud ſapientes. Dux ad Fatum. Quem ſecuti ſcriptores reliqui. — Philoſophi penè omnes in Fato conſpirant. Sed ut narrarem, quatuor per eas ſententia.

CAPVT XVIII.

Tria prima genera Fati explicata breuiter. omnium definitio ſiue deſcriptio. Stoici leuiter & breuiter excuſati.

AC Fatum Mathematicum quidem appello, QVOD LIGAT ET NECTIT FIRMITER ACTIONES OMNES EVENTVSQVE AD VIM SIDERVM ET POSITVRAM STELLARVM. Cui Chaldæi & Aſtrologi, primi auctores: interque philoſophos fundus & ſubſcriptor, ſublimis ille * Mercurius. qui Prouidentiam, Neceſſitatem, Fatum, ſubtiliter nec vanè prorſus diſtinguens, ait: Πρόνοια ἐστὶν αὐτοτελὴς λόγος τοῦ ἐπουρανίου θεοῦ· δύο δὲ τούτου δυνάμεις αὐτοφυεῖς, Ἀνάγκη καὶ Εἱμαρμένη. Ἡ δὲ εἱμαρμένη ὑπηρετεῖ προνοίᾳ καὶ ἀνάγκῃ· τῇ δὲ εἱμαρμένῃ ὑπηρετοῦσιν οἱ ἀστέρες. Οὔτε γὰρ εἱμαρμένην φυγεῖν τις δύναται, οὔτε φυλάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς τούτων δεινότητος. ὅπλον γὰρ εἱμαρ-

Margin: Fatum Mathematicum quid. — * Etiā Platonis inclinare iſtuc videtur in Timæo.

μαρμένης, ὡ κύριος. κατ' γὰρ ταύτην ἅπαντα ἀποτελοῦσιν τῇ φύσει καὶ τοῖς ἀνθρώποις. Prouidentia eſt perfecta & abſoluta ratio cæleſtis dei. cui duæ cognatæ facultates, Neceſſitas & Fatum. Et Fatum quidem ſubſeruit miniſtratque Prouidentiæ, ſimul & Neceſſitati: at Fato ipſi, ſubſeruiunt ſtellæ. Nam nec Fati vim effugere quiſquam poteſt, nec cauere ſibi à vi & potentiâ ſtellarum. Hæc enim, tela & arma Fati. cuius arbitrio, cuncta efficiunt & perficiunt Naturæ atque Hominibus. Et in eâdem ſtultâ naui (hodie pudor Chriſtiani nominis!) Aſtrologorum ferè vulgus. At naturale Fatum

Fatum Phyſicum quid.

voco, ORDINEM CAVSSARVM NATVRALIVM, QVAE (niſi impediantur) VI ET NATVRA SVA CERTVM EVMDEMQVE PRODVCVNT EFFECTVM. Ariſtoteles in hac parte: ſi * Alexandro Aphrodiſienſi fides, interpreti eius haud infido. itemque Theophraſtus, qui claré ſcribit, τὴν *εἱμαρμένην εἶναι τὴν ἑκάστου φύσιν, Fatum eſſe, vniuſcuiuſque naturam.* Ex horum mente, quòd homo hominem gignit, Fato fit: quòd moritur ab internis & ſine alienâ vi cauſſis, Fato. & retrò, Quòd homo ſerpentem gignit aut monſtrum, * præter Fatum: itemque, quòd gladio occiditur aut igne. Sententia non valdè peccans, quia ad vim Fati ne adſurgit quidem. quis autem caſum non vitet, qui non aſcendat? Et talis in * diuinis vbique ferè Ariſtoteles eſt: libellum illum de Mundo excipio, qui totus aureus, ab aliâ mihi videtur & magis cæleſti aurâ. Quin hoc ampliùs in Græco ſcriptore lego, Ariſtotelem cenſuiſſe, τὴν εἱμαρμένην *ἀναίτιον μὲν, ἔστιν δέ τινα αἰτίας συμβεβηκότα τοῖς τοῖς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένοις: Fatum non eſſe cauſſam, ſed modum quemdam cauſæ accidentem ijs quæ à Neceſſitate ordinata.* Cor philoſophi! qui Fortunam Caſumque ſeriò numerare inter cauſſas audet, non audet Fatum. Sed hunc mitto: ad Stoïcos meos venio (non enim diſſimulo. in pretio & amore mihi ea ſecta) qui auctores Fati

** Nam ipſe Ariſtoteles ſilet. excepto De mundo, vbi aliter.*

** Ita Virgilio, & Ciceroni, Fato peritre, aut præter Fatum, ſcriptū.*

** Vt qui nec prouidentiā plenè, & planè ſatis adſerat, ſed obiter aliquid in ſ. tuis.*

Quod Fati Violenti.

Violenti. Quod definio, cum Senecâ, NECESSITATEM RERVM OMNIVM ACTIONVMQVE, QVAM NVLLA VIS RVMPAT. aut cum * Chryſippo, *δύναμιν πνευματικὴν, τάξει τοῦ παντὸς διοικητικήν. vim ſpiritalem, ordine Vniuerſum hoc gubernantem.* Nec abeunt definitiones illæ nimis à recto aut vero, ſi ſanè & modeſtè interpretêre. vti nec tota fortaſſe eorum ſententia, niſi iugulaſſet eam pridem conuerſus pollex omnis vulgi. Tribuunt ijs duo impia. &, Quòd deum ſubijcerem faciunt trigis fati: &, Quòd actiones item internas, & noſtræ voluntatis. Nec fidenter nimis eos purgem vtriuſque culpæ. E ſcriptis enim eorum, quæ pauca reſtant, eſt vbi hæc elicias; eſt etiam, vbi magis ſaniora. Seneca ſanè, porticus illius tibicen haud infirmus, in prius illud impingere videtur, libro quo minimè debuit, De Prouidentiâ: *Eadem neceſſitas*, inquit, *& deos alligat. irreuocabilis humana ac diuina pariter curſus vehit. Ille ipſe omnium conditor ac rector ſcripſit quidem Fata, ſed ſequitur. Semper paret, ſemel iuſſit.* Et indiſſolubilis illa cathena nexuſque cauſſatum, quo omnia & omnes ligant, vim facere non obſcurè videtur Arbitrio humano. At germani tamen verique Stoïci, apertâ fronte profeſſi numquam iſta. aut ſi quid tale ijs elapſum in calore illo, vt fit, ſcribendi ſiue diſſerendi: verbis id magis comperies, quàm re & ſenſu. Chryſippus ipſe (qui primus corrupit & eneruauit virilem ſectam ſpinoſo acumine quæſtionum) de libertate imminutâ, apud Agellium diluit & purgat. Nec Seneca noſter deum Fato ſubijcit (ſanior illi mens) ſed genere quodam ſermonis, deum deo. Nam qui inter eos proximè verum acceſſêre, Fatum aliàs Prouidentiam ipſam appellabant, aliàs Deum. Itaque Zeno cùm definiſſet εἱμαρμένην, *δύναμιν κινητικὴν τῆς ὕλης κατὰ ταὐτὰ, καὶ ὡσαύτως: Vim ſecundùm eadem eodem modo materiæ motricem:* addidit, ἣν τινα μὴ διαφέρειν καὶ πρόνοιαν καὶ φύσιν *καλεῖν: quam nihil interſit, Prouidentiam etiam aut Naturam dixiſſe.* Et Chryſippus ab eâdem mente Fatum alibi dixit λόγον ἀΐδιον *τῆς προνοίας: Prouidentiæ æternam rationem.* Iam Panætius Stoïcus θεὸν ἀπεφαίνετο τὴν εἱμαρ*μένην, Deum ipſum dixit eſſe Fatum.* Quod idem ſentiens elatè * Seneca: *Quoties voles*, inquit, *tibi licet aliter hunc auctorem rerum & naturarum compellare. Et Iouem illum optimum ac maximum ritè dices, & Tonantem & Statorem: qui non, vt hiſtorici tradiderunt, ex eo quòd poſt votum ſuſceptum acies Romanorum fugientium ſtitit, ſed quòd ſtant beneficio eius omnia Stator Stabilitorque eſt. Hunc eumdem & Fatum ſi dixeris, non mentieris. Nam cùm Fatum nihil aliud ſit, quàm ſeries implexa cauſſarum: ille eſt prima omnium cauſa, ex quá ceteræ pendent.* Quæ poſtrema tam piè dicta, vt calumniari ea nec Calumnia ipſa poſſit. Neque abijt hac parte à Stoïcis ſcriptor ille * magnus ad regem

Deum Fato ſubijcere videntur.

Tollere humanam libertatem.

Sed reuerâ non penitus ea ſenſere.

Nam Fati nomine ſæpè aliter abutuntur, & Prouidentiam, imò deum ipſum intelligunt.

** Lib. IV. De benef. c. VII. vbi hæc tamen aliter & corruptè legas.*

** Aristoteles De Mundo.*

In quo aberrant hic ſtoici.

** Cuius etiam alia definitio in Agellij l. VI.*

Magnum : Οἴομαι δὲ, inquit, καὶ τὴν Ἀνάγκην οὐκ ἄλλο τι λέγεσθαι, πλὴν τοῦτον, διὰ τὸ ἀκίνητον οὐσίας. εἱμαρμένην δὲ, διὰ τὸ εἴρειν τε καὶ χωρεῖν ἀκωλύτως. id eſt: *Exiſtimo autem & Neceſſitatem non aliud dici debere, quàm Deum. tamquam ſtabilem naturam. & Fatum item ipſum, quòd connectat omnia, & progrediatur liberè ac ſine impedimento.* Qui ſermones ſiquid improuidi. habent, nihil tamen impij: & apud æquos interpretes haud longè abſunt à vero noſtroque Fato. Illud quidem elogium ſeriò Stoïcorum genti do. non aliam ſectam maieſtatem ſuam & prouidentiam deo magis adſeruiſſe? non aliam homines ad æthera illa & æterna traxiſſe magis. Et in fatalis huius ſtadij decurſu ſiquid lapſi: credo, à laudabili bonoque ſtudio fuit, cæcos mortales à cæcâ Deâ reuocandi. Fortunam inquio. cuius non ſolùm numen ab ijs fortiter exploſum, ſed & * nomen.

Alta & erecta Stoïcorũ ſecta: & quæ tales gignat.

* Vt & ab Auguſtino l. 1. Retract. c. 1.

CAPVT XIX.

Quartum ſiue Verum Fatum explicatum. De nomine ipſo dictum breuiter. Id definitum tenuiore filo: & oſtenſum à Prouidentiâ differre.

SED de ſenſu veterum aut diſſenſu, dixi ſatis. cur enim curioſè nimis aut ſubtiliter ſcruter * τοὺς ἐν ᾅδου βασανίζω? Cum vero Fato adſatim mihi negotij: quod nunc propono & illuſtro. Id autem hîc appello, æternum Prouidentiæ decretum: quod tolli non magis è rebus poteſt, quàm Prouidentia ipſa. Nec nomen mihi aliquis cauilletur. quia, fidenter hoc adſeuero, non aliud huic rei proprium in Romanâ linguâ. Abuſi eo veteres? nos vtemur: & eductam è Stoïcorum carcere vocem, trahemus ad lucem meliorem. Fatum enim certè à fando: nec aliud propriè, quàm * *dictum & iuſſum diuinum.* At hoc ipſum illud eſt, quod hîc quærimus. Fatum enim Verum definio, ſiue cum illuſtri Pico: PENDENTEM A DIVINO CONSILIO SERIEM ORDINEMQVE CAVSSARVM. ſiue noſtris verbis, obſcuriùs ſed ſubtiliùs: INHAERENS REBVS MOBILIBVS IMMOBILE PROVIDENTIAE DECRETVM, QVOD SINGVLA SVO ORDINE, LOCO, TEMPORE, FIRMITER REDDIT. Dixi Prouidentiæ decretum, quia Theologis qui hodie (venia mihi in libero veri ſtudio ſit, non prorſus adſentior, qui id cum Prouidentiâ ipsâ, re & nomine miſcent. Scio arduum imò temerarium, ἀπερινόητον illam & ἀπερίληπτον φύσιν (Deum dico) verbis certis concipere velle aut adſtringere, & quidquid ad illum: tamen vt humanæ mentis captus eſt, perſeuero aliud Prouidentiam eſſe propriè, aliud noſtrum Fatum. Nam Prouidentiam non aliter capio aut conſidero, quàm vt IN DEO VIS SIT ET POTESTAS OMNIA VIDENDI, SCIENDI, GVBERNANDI. & vis dico vniuerſa, indiuiſa, ſtipata, &, vt cum Lucretio loquar, vniter iuncta. At Fatum ad res ipſas magis deſcendere videtur, in ijſque ſingulis ſpectari. vt inquam ſit digeſtio & explicatio communis illius * Prouidentiæ diſtinctè & per partes. Itaque illa in deo eſt, & ei ſoli tribuitur: hoc in rebus, & ijs adſcribitur. Tricari tibi videor, & quod ille ait, * κέγχρον τρυπῶ? Imò ſumo hæc, Lipſi, è medio ſermone vulgi. quo nihil magis increbuit, quàm vt dicamus, *Meo bono fato id fieri, aut malo:* &, *Hoc eſſe regni illius aut oppidi fatum.* At de Prouidentiâ nemo ſic loquetur: nemo, inquam, rebus ipſis eam attribuet, citra impietatem aut irriſum. Benè ergo dixi, in deo illam eſſe: hoc à deo quidem, ſed intellegi in rebus. Addo ampliùs, Prouidentiam etſi reapſe à Fato indiuulſam, tamen præſtantius quiddam & prius Fato videri: vti Solem præcellere lumini, æternitatem tempori, intellectum rationi, vulgò adſcrimus in Sapientum ſcholis. Sed ne dilatem hæc triſtia, etſi nondum trita: vides ex iſtis cauſſam mihi iuſtam diſcriminis, itemque nominis retenti contra nouitium τῶν θεολογουμένων Senatum. Nam priſci illi & olim conſcripti * Patres, nihil mihi inuident aut inhibent quin verbo Fati in ſanâ & verâ notione fidenter vtar. Sed vt ad clarandam finitionem meam redeam, dixi Inhærens decretum. vt oſtenderem ſpectari Fatum debere in ijs ad quæ peruenit, non à quo venit. Addidi, Rebus mobilibus. illud adſignificans, Fatum ipſum etſi immobile, motum tamen inſitum & naturam non tollere à rebus: ſed leniter & ſine vi agere, vt cuique rei impreſſa à deo ſigna poſtulant & notæ. In cauſſis quidem (ſecundas intellego) neceſſarijs, neceſſariò: in naturalibus, naturaliter: voluntarijs, voluntariè: contingentibus, contingenter. Itaque tetum quidem reſpectu, vim nullam adfert aut coactionem: ſed vt quidque natum eſt facere aut pati, ita dirigit ſingula & flectit.

Margin notes:

* Tuſceſi[...] malè vertunt, malo corpo noſter Deſiderius.

Fati nomen an, & quatenus, nobis licitum.

* Priſciani verbo, & ſimilia Varro.

Veri Fati finitio prior, ſimplex.

Altera implicatior, ſed ad rei vim expreſſior.

Ideo non [...] tum [...] denuò.

Non videri.

Prouidentia communiter conſideratur: Fatum particulatim in deo, hoc in rebus.

* Hæc vt explicatio [...] Prouidentiæ [...] Platon & Plutarchus, quâ de [...] nihil opus.

* Milium terebrare.

Prouidentia [...] Fato.

* Minutius, Origenes [...] Thomas Aquinas libellum de Fato ſcripſit & inſcripſit.

Vlterior totius definitionis explicatio. Fatum res non violat.

At

At ſi illud ad originem ſuam tamen retrahis, [illegible]t Prouidentiam & Deum: conſtant e[illegible] n[illegible] adfirmandum, neceſſario omni fieri quæ Fato [illegible]t. Poſtremò adiunxi, de Ordine, Loco, Tempore. firmans quod antè poſui, Prouidentiam rerum omnium iunctim [illegible]le, Fatum per diſtributionem, ſingularum. Et in Ordine, ſeriem nexumque cauſſarum intellego, quas Fatum definit. In Loco & Tempore, miram illam & numquam explicandam vim, quâ omnia euenta & certis locorum ſedibus, & temporum momentis, ſunt adſtricta. Fatum eſt Tarquinium regno eijci? fiat: ſed adulterium præcedat. ordinem vides. Cæſarem interfici? ita: ſed in Curiâ etiam, & ad ſtatuam Pompeij. locum vides. Domitianum à ſuis cædi? cædetur: & illâ ipsâ horâ, quam fruſtrà vitabat, quinctâ. tempus vides.

Ordo cauſſarum in Fato.

Adſtrictio eius ad Locum & Tempus.

CAPVT XX.

Diſtinctum & diuulſum id à Stoico fato quattuor terminis. Oſtenſum accuratiùs, quomodo vim non inferat voluntati. itemque deum nec συναιτιον mali nec auctorem eſſe.

SATIN' hęc capis adoleſcens? an clarior etiam fax tibi accendenda? Ego caput concutiens, Clarior Langi, clarior, inquam: aut æternùm relinquis me in hac nocte. Quod enim iſtud diſcriminum ſubtile ſtamen? qui quæſtiouum captioſi laquei ſunt? Inſidias, mihi crede, metuebam: & tam expenſa & ſuſpenſa tua verba ſuſpiciebam, vt ſingulos hoſtes. Langius ſubridens, At tu confide, inquit. nullus hîc Annibal eſt: & in præſidium, non inſidias deueniſti. Dabo lucem: illud modò edare, vbi & in quâ parte cæcutis? In eâ, Langi inquam, quæ de vi eſt & neceſſitate. Non enim capio prorſus, quomodo Fatum hoc tuum ab illo Stoïcorum diſiungis. quod cùm verbis & ianuâ, quod dicitur, benè excluſiſti; re & poſtico videris admittere. Langius promptè, Abſit Lipſi, inquit, abſit. Non enim ego vel per ſomnium Fatum vllum Stoïcorum induco! nec * anus illas recoquo diu exſtinctas: modeſtum piumque Fatum profero, quod ab illo Violento quattuor his finibus abiungo. Illi deum Fato ſubijciunt, nec Iupiter ipſe apud Homerum, cùm maximè vellet, Sarpedonem ſuum eripuit eius vinclis: at nos Fatum deo. quem liberrimum omnium rerum auctorem & actorem eſſe volumus & tranſcendere cùm libuit ac rumpere implexa illa agmina & volumina Fati. Item illi ab æterno fluentem ſeriem cauſſarum naturalium conſtituunt. nos nec naturalium cauſſarum ſemper, (deus enim prodigij aut miraculi cauſſa, ſæpè citra, imò contra naturam egit:) nec ab æterno; quia ſecundæ cauſſæ non æternæ. Origo enim ijs certè cum mundo. Tertiò, illi τὸ ἐνδεχόμενον ſuſtuliſſe videntur è rebus: nos id reddimus, & quoties ſecundæ cauſſæ tales ſunt, Contingens fortuitumque admittimus in euentis. Poſtremò, voluntati vim illi intuliſſe viſi violentam. abeſt hoc à nobis, qui & Fatum ponimus, & in gratiam tamen reducimus cum arbitrij libertate. Ita enim Fortunæ & Caſus fallacem ventum fugimus, vt nauim hanc ad Neceſſitatis ſcopulum non allidamus. Fatum eſt? ſed prima nempe cauſſa. quæ adeò ſecundas mediaſque non tollit, vt non niſi (ordinatim quidem & * ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον) per eas agat. At inter ſecundas, etiam Voluntas tua eſt: quam fuge credere, vt deus * ille cogat aut tollat. Hic error omnis in iſtâ re, hæc nubes. nemo ſcit aut cogitat ſe velle, quod vult Fatum: & dico, liberè velle. Deus enim ille qui res creauit, rebus vtitur, ſine corruptione rerum. Sicut ſupremum illud cælum inferiores omnes orbes ita ſecum ducit, vt proprium eorum motum non abrumpat aut ſiſtat: ſic Deus fati impetu humana omnia trahit, ſed peculiarem cuiuſque vim aut motionem non tollit. Arbores & fruges voluit creſcere? creſcunt ſiue vllâ vi, per naturam. Homines deliberare, eligere? deliberant ſine vllâ vi & eligunt, per voluntatem. Et tamen hoc ipſum quod electuri fuerunt, vidit ipſe ab æterno: ſed vidit, non coëgit; ſciuit, non ſanxit; prædixit, non præſcripſit. Quid titubant hîc noſtri Curiones? Miſelli! non alius mihi locus videtur in clariori luce. niſi quòd petulca iſta mens identidem ſe ſcalpit & exaſperat, malâ quâdam ſcabie infecta litigandi & diſſerendi. Quomodo enim, inquiunt, ſi Deus præuidit peccaturum me, nec falli præuiſio illa poteſt, non neceſſariò peccem? Fateor, * neceſſariò: ſed non pro tuâ mente: liberâ voluntate hîc interueniente. Nempe hoc prouidit, vt eo modo pecces quo prouidit: prouidit autem vt liberè: igitur neceſſariò, liberè peccas. Satin' hoc clarum? Sed vrgent iterùm, At enim deus

in

Quidquid hic diſputo, prudentum iudicij eſto; corrigam monitus, & errorem ſi aliquis me cõuincet, nemo pertinacior.

Fatum verum videri cum Stoico mixtum.

** Parcas intellego.*

Sed diſcretũ tamen his terminis. Primò, quòd Deus nobis ſupra Fatũ.

Secundò, quòd cauſſæ nobis non æternæ.

Tertiò, quòd contingẽtia non tollimus.

Poſtremò, quòd libertatem quãdam homini permittimus.

** vt plurimum*

** Acutè Auguſtinus: Non enim voluntas cogi poteſt vt velit quod non vult: non enim vellemus, ſi nollemus.*

** Προγινώσκει πάντα, ἀλλ' οὐ πάντα προορίζει. Damaſcenus.*

** Neceſſitate ſequelæ.*

in nobis auctor omnis motûs. Communiter auctor, fateor: ſed nonniſi boni fautor. Ad virtutem accingeris? illo ſciente & iuuante fit. ad vitium? ſciente & ſinente. Nec eius hîc aliqua culpa. Equum inſideo & impello debilem & claudum: quòd impello, à me eſt; quòd debilem, ab ipſo. Citharam pulſo diſſonam & neruis malè vinctam: quòd tamen diſcordat, inſtrumenti vitium eſſe fatebere, non meum. Terra hæc ipſa arbores & fruges omnes alit communi ſucco: ſed illæ ſalutatem fructum proferunt, aliæ venenum. quid dices? à terrâ hoc eſſe, an potiùs ab inſitâ arborum vi, quæ alimentum bonum decoquunt in ſuum virus? Simile hîc eſt. & à deo quidem quòd mouêre; à te & in te, quòd ad malum. Denique vt concludam de hac Libertate: Fatum veluti præfultor eſt, & funem ducit in mundi iſtâ choreâ: ſed ita, vt partes aliquæ noſtræ ſint volendi ſemper aut nolendi. nec vltrà. non enim efficiendi: quia arbitrium ſaltem telictum homini, quo reluctari & obniti deo libeat: non vis etiam, quâ poſſit. vt in naui ambulare mihi fas, & per foros diſcurrere aut tranſtra, ſed nihil minutus hic motus valet vt impediat eius curſum: ſic in fatali hac naui, quâ omnes vehimur, currant licet voluntates noſtræ & tranſcurrant, non viâ eam eijciant aut ſiſtent. Temperabit & habenas moderabitur ſemper ſuprema illa voluntas: & quo viſum erit cumque, curtum hunc diriget leni quodam fræno.

CAPVT XXI.

Concluſio tractationis de Fato. monitum, periculi plenam & ancipitem eam eſſe. non curioſè indagandam. denique adhortatio ſeria vt vires animo imprimantur à Neceſſitate.

SED quid ego iſta? verto proram, & remoueo me ab hac Charybdi, quę multorum ingenia abſorpſit. Ciceronis hîc naufragium video, qui Prouidentiam * maluit tollere, quàm delibare aliquid de humanâ libertate. *Ita dum homines liberos fecit*, (ait eleganter antiſtes Hipponenſis) *fecit ſacrilegos.* Quàm multi etiam hodie natant in hoc freto, & diſputationum hîc fluctibus abripiuntur? Quorum periculis moniti, terram malimus legere, Lipſi, nec altè penetremus uos in hoc mare. Euclides olim interroganti multa de dijs, percommodè reſpondit: *Cetera quidem neſcio, illud ſcio, quòd odere curioſos.* Idem de Fato cenſe: quod aſpici vult, non inſpici: credi, non cognoſci. Biantis opinor illud eſt, * περὶ θεῶν λέγε ὡς εἰσί. meliùs ad Fatum transferam: de quo hoc ſatis eſſe moneo, vt eſſe ſcias. cetera, nihil peccas, ſi ignotas. Illud propriè ad noſtram Spartam (iam enim ab implicito hoc flexu redeo in veterem & apertam viam) vt Neceſſitatem agnatam malis Publicis credas, & in illâ ſolatium aliquod quæras tui luctus. Quid ad te curioſè de libertate arbitrij quærere, aut ſeruitute? de coactâ voluntate, aut ductâ? Miſer! Syracuſæ tuæ capiuntur, & in puluere pingis. Bellum tibi ſupra caput, Tyrannis, cædes, mors: quæ ſupernè certè immiſſa, nec quidquam ad tuum arbitratum. Timere ea potes, non cauere: fugere, & non vitare. Arma aduerſum hæc indue, & arripe hoc Fatale telum. quod dolores iſtos omnes non pungit, ſed iugulat; non minuit, ſed tollit. Vt vrticam ſi contanter attingas, adurit; ſi fortiter, hebeſcit: ſic luctus iſta aſperitas increſcit, ſi lenioribus remedijs attractes ſi duris & fortibus, cedit. Neceſſitate autem nihil fortius eſt, quæ ſolo impetu mollia hæc agmina obruit & auertit. Quid enim tibi vis dolor? non inuenis locum in eo, quod fieri non ſolùm poteſt, ſed debet. Quid tu querela? quatere hoc cæleſte iugum potes, non potes excutere.

Deſine fata deûm flecti ſperare querendo.

Neceſſitatis non aliud effugium eſt, quàm velle quod ipſa cogat. Eximiè * eximius ille Sapientum: Ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν εἰς μηδένα ἀγῶνα καταβαίνῃς, ὃν οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοὶ νικῆσαι. *Inuictus eſſe poteris, ſi in nullum certamen te dimittes, quod in te non eſt vincere.* At talis agon iſte cum neceſſitate eſt: quem quiſquis ſuſcipit, ſuccumbit: & quod magis mirere, ſuccubuit, priuſquam ſuſcepit.

CAPVT XXII.

Ignauiæ latibulum aliquod quæri ſolere in Fato. ſed id detectum. Fatum agere per cauſſas medias, eoque illas adhibendas. Quatenus auxiliari patriæ, quatenus non oporteat. Finis impoſitus primo libro & ſermoni.

ET ſermonis pauſam hîc aliquam faciente Langio, alacriùs erupi & interrupi ego: Si ventus hic diutiùs ſpirat à puppi, non procul mihi videar à portu. Audeo enim iam deum ſequi, audeo neceſſitati obſequi: & videor cum Euripide poſſe dicere,

> * Θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
> Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι, θνητὸς ὢν θεῷ.

Æſtus

* In libris De diuinat.

Ignem ſub cinere eſſe. hæc de Fato.

Non nimium commouenda.

* De dijs hoc dic, eſſe

Ad vtilitatem ſaltem noſtram applicanda.

Violenta enim has arma contra dolorem

* Epictetus in Enchirid.

* Potius ſacra illi fecerim, quàm percitus irâ, ferire calcibus ſtimulos velim, Mortalis ipſe cælico pugnans deo.

Æſtus tamen vnus eſt turbidæ cogitationis, qui me iactat: quem Langi ſiſte. Si enim Mala publica a Fato: nec vinci id poteſt aut vitari: quid vltra de patriâ aut pro eâ laboramus? cur non omnia rectori illi magno & indomito permittimus, & ſedemus ipſi, quod dicitur, manibus compreſſis? nam tuo quoque conceſſu, vanum auxilium omne & conſiliû, aduerſantibus fatis. Langius renidens, Per contumaciam aut proteruiâ adoleſcens, inquit, a recto abis & a vero. Fatis hoc eſt obſequi, an oppedere & illudere? Sedebo, inquis, manibus compreſſis. Benè habet. vellem núc labijs. Quis enim vmquam tibi dixit, Fatum merum ſolumque agere, ſine mediâ & auxiliante cauſsâ? Liberos tibi tollere fatum eſt: ſed ita vt in vxoris tuæ horto prius ſeras. A morbo ſaneſcere: ſed hactenus, vt medicum adhibeas & fomenta. Simile hîc. & ſeruari hanc fluctuantẽ & mergentem patriæ tuæ nauem ſi Fatum eſt; hoc quoque Fatum, propugnari eam & defendi. Si ad portum peruehi vis, manum remis admoueas oportet, & vela expandas: non vt otioſus captes & exſpectes ab alto ventum. At contrà, ſi Fatum illam ipſam patriam vult perire: fient Fato videlicet iſta quoque, quæ ad exitium humanâ viâ ducant. Plebs cum proceribus, & inter ſe, erit diſcors. nemo parere gnarus, nemo imperare. ſtrenui linguâ multi, ignaui omnes operâ. denique in ducibus ipſis non conſilium, non fides. Verè * Velleius: *Ineluctabilis fatorum vis, cuius fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit.* Itemque: *Quippe ita res habet, vt plerumque qui fortunã mutaturus eſt deus, conſilia corrumpat: efficiatque, quod eſt miſerrimum, vt quod accidit etiam merito accidiſſe videatur.* Nec tamen illuc ſtatim delabere, vt extrema fata vrgere patriã tuam cenſeas. Quî enim noſti? & qui ſcis an concuſſio & commotiuncula hæc tantùm ſit, an ad interitum motibus? Fer opem igitur. & quamdiu, iuxta vetus verbum, anima huic ægro eſt, ſpera. Quod ſi iam certis clariſque indicijs fatalis mutatio apparebit: me quidem iudice valebit illud, * μὴ θεομαχεῖν. Et Solonis exemplum tuto hîc ingeram; qui cum Athenas Piſiſtratus occupaſſet, videretque conatum omnem fruſtrà eſſe pro libertate; arma & ſcutum ante fores Curiæ ponens, *O patria*, inquit, *tibi & dictis & factis opitulatus ſum*: atque ita domum abijt, in poſterum quieturus. Hoc facias. cede deo, cede tempori: &, ſi bonus ciuis es, te ipſum mollioribus & melioribus fatis reſerua. Quæ nunc perijt libertas, reuiuiſcere poteſt: & patria quæ corruit, reſurgere labenti æuo. Cur temerè abijcis animum, aut deſpondes? Ex illo pari Conſulum apud Cannas, fortiorem ciuem Varronem habeo qui fugit, quàm Paullum qui occubuit. Nec aliter Senatus populuſque Romanus iudicauit: qui publicè gratias ei egerunt, quòd de rep. non deſperaſſet. Ceterum ſiue titubat illa tantùm, ſiue cadit, ſiue perit, ſiue prorſus interijt: ne nimis adfligere, ſed Cratetis excelſum illum animum indue, qui quærenti Alexandro, *An * patriam ſuam vellet reſtitui? Quid opus?* reſpondit. *alius Alexander iterùm eam fortaſſe diruet.* Hæc ſapientum, hæc virorum.

—— * Ἄλγεα δ' ἔμπης
Ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.

vt rectè monitum Achilli apud Homerum. Nam aliàs, vt Creon ille in fabulis ardentem filiam amplexus, nihil eam iuuit, ſed ipſe vnà perijt: ſic te citiùs, Lipſi, exſtinxeris, quam lacrimis tuis hunc publicum Belgicæ ignem. Dum dicit etiam Langius, validiore ſonitu ſtrepuêre fores. & puer ecce tectâ ad nos introijt, qui à Læuino Torrentio miſſus, vt admoneret de horâ cœnæ. Langius velut expergefactus, Hem! inquit, ita impoſuit mihi hæc ſabulatio? & dies clàm elapſus? Simulque ſurgens & manum mihi inijciens, Eamus Lipſi, inquit, ad optatam mihi cœnam. Imò ſedeamus, inquam ego renitens. Ante omnes cœnas hæc mihi eſt: quam verè cum Græcis dixerim * θεῶν [illegible]. In his epulis Eſurio ſemper ego, numquam Saturio. At Langius nihilominùs me traxit, & Fidem, inquit, nunc ſeruemus: cras ſi voles, Conſtantiæ perlitabimus.

Ne ceſſa contra Fatum pro ignauis.

Remota & ... caus... mo... Fata procedere.

Fata bona aut mala, ſine miraculo. & per ſuetos modos. ... hanc vide.

* Velleius Paterculus hæc ... De ... & Varo.

Non deſperandum ſtatim, velut ſi infeſtum Fatum.

Tentanda prius omnia.

* Cum Deo nō pugnare.

Sed cum modo quem ſit ... dum ... deſinat.

Concluſio, & generalis admonitio pro conſtantiâ.

* Thebas.

* Dolores autem in animo reſidere ſinamus, licet triſtes. Non enim vtilitas aliqua lugubris luctus.

Abrupti & dilati ſermonis cauſſa.

* Deorum cibum.

IVSTI LIPSI DE CONSTANTIA LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

Occaſio repetiti ſermonis. itio ad Langij amœnum hortum, eiuſque laudatio.

Langij hortenſe ſtudium.

SEQVENTI die, viſum Langio abducere me ad ſuos hortos. Quos impenſo ſanè ſtudio duplices colebar. alteros in colle, è regione ædium: alreros paullò longiu[illegible]os, in depreſſiore loco, ad ipſum Moſam,

Ennij verſus.

Quod per amœnam vrbem leni fluit agmine flumen.

Itio noſtra ad hortum

Itaque cùm occupaſſet me ſatis manè in cubiculo, Ambulamúſne Lipſi? inquit. an quies tibi magis cordi & ſeſſio? Imò ambulatio Langi, inquā. ſi tecum. ſed quò imus? Si placet, ad hortos meos, inquit Langius, qui ad flumen. Non longa ea via eſt corpus obiter exercueris: vrbem videris: denique grata ibi in hoc æſtu & frigerans aura. Placet, inquam ego. nec te duce via mihi vlla moleſta, non ad extremos Indos. Et cum dicto pallia popoſcimus, ſumpſimus; iuimus, iniuimus. Cumque in ipſo aditu, oculos circumtuliſſem vago quodam & curioſo adſpectu: miratus ex animo elegantiam & cultum loci, Mi ſenex, quæ hæc amœnitas eſt? inquam. quis ſplendor? Cælum hîc habes Langi, non hortum. nec aſtrorum illi ignes profectò magis nitent in ſerenâ nocte, quàm hi tui ſcintillantes micanteſque variè flores. Adonidis aut Alcinoi hortos loquuntur? nugæ, ad iſtos comparati, & imagines muſcarum. Et ſimul propiùs accedens, & flores quoſdam naribus oculiſque admouens, Quid primum voueam? inquam. oculus eum Argo fieri, an naſus cum Catullo? Ita vtrumque ſenſum pariter permulcet mihi & titillat hæc voluptas. Ite ite omnes Arabum odores, qui nautea mihi præ halitu hoc ingenuo & verè cæleſti. Langius manum mihi blandè premens, nec ſine riſu, Præfiſcinè Lipſi, inquit. non ego, non hæc ruſtica mea Flora agnoſcimus tam ſcitam, tam vrbanam laudem. Ego iterùm, Tamen Langi veram. Blandiri me putas? ſeriò hoc dico & ex i[illegible]mo meo ſenſu, Campi Elyſij, Elyſij non ſunt, præ hoc tuo rure. Ecce enim, quæ hic vbique nitela eſt? quis ordo? quàm aptè omnia in areolas ſuas pulnilloſque diſpoſita? vt non elegantiùs teſſelæ aliquæ in pa[illegible]imento. Iam quæ florum herbarumque copia? quæ raritas & nouitas? vt videatur in exiguum hunc locum Natura concluſiſſe, quidquid eximium habet noſter aut alter orbis.

Eius pulchritudo & nitor

CAPVT II.

Hortorum in genere Laudatio. Cultum eum antiquum eſſe, & à naturâ. Reges & viros magnos vſurpaſſe. Denique delectatio eorum ob oculos poſita, & non improbum meum votum.

Hortorum ſtudium [illegible] ingenitum.

ET profectò egregium & laudabile hoc tuum ſtudium, Langi, in re hortorū. ſtudium ad quod, niſi fallor, optimus & modeſtiſſimus quiſque trahitur à naturâ ipſâ. Cui argumentum, quòd non facilè voluptatem aliam dixeris, in quam ab omni æuo tam cupidè conſenſerint ſelecti inter gentes. Sacras litteras luſtras? videbis vnà cum orbe nato natos hortos: quos Deus ipſe primo homini domicilium attribuit, & velut ſedem beatæ vitæ. Profanas? ecce Adonidis, & Alcinoi, & Tantali, & Heſperidū hortos prouerbia & fabulæ loquuntur: & in veris certiſque hiſtorijs, reperies Cyri regis manu plantaria inſtituta, & Semiramidis aerios penſileſque flores, & Maſaniſſæ nouum & celebrem cultum, Africâ mirante. Iam, inter priſcos Græcos Romanoſque, quot illuſtria capita tibi proferam, qui poſitis alijs curis, ſoli in hac curâ? in illis quidem: vno verbo, pleroſque philoſophos & ſapientes. qui remoti ab inſano foro & vrbe, hortorum ſe ſparijs ſepibuſque clauſerunt. At in iſtis; Tarquinium regem video iamtum pr[illegible]ſcâ illâ Româ, in hortis molliter ambulantem, & papauerum capita reſecantem: Catonem Cenſorium agnoſco, in re hortenſi deditum, & de eâ ſeriò ſcribentem: Lucullum, poſt Aſiaticas victorias, in ijſdem otiantem:

Optimus omnis ad ſe trahit. & trahit.

Antiquitas hortorum cultura.

Inſignes in ea viri dediti.

tem: Sullam, abiectâ Dictaturâ, ſuauiter hîc ſeneſcentem: & Diocletianum Principem, olera ſua & lactucas ad Salonam, purpuræ & omnibus ſceptris præferentem. Nec abiuit ab hoc meliorum iudicio vulgus. in quo ipſo, ſimplices omnes & ſine malâ ambitione animas, ſcio fuiſſe in hoc cultu. Eſt enim profectò arcana quædam & congenita nobis vis, cuius intimas cauſſas non facilè reddo, quæ ad hanc innoxiam & ingenuam delectationem trahit non nos tantùm, qui propendemus; ſed illoſipſos ſerios & ſeueros, qui reniruntur & irrident. Atque vt cælum & æternos illos ignes nemini adſpicere fas, ſine occulto horrore quodam & religione: non item Terræ ſacras opes, & hunc inferioris Mundi mundum, ſine tacitâ quadam gaudij titillatione & ſenſu. Animum tuum mentemque percontare: capi ſe hoc adſpectu dicet, imò paſci. Oculos ſenſumque: fatebuntur non alibi libentiùs ſe acquieſcere, quàm in his horrorum areis & pululllis. Circum ſiſte, quæſo te, paullulùm hæc agmina florum & augmenta. vide mihi illum è calyce, hunc è vaginâ, alium è gemma protuberantem; vide hunc morientem ſubitò, alium ſubnaſcentem; denique inſpice in vno aliquo genere cultum, formam, faciem, mille modis paria & diuerſa. Quæ illa tam rigida mens, quæ inter hæc non flectat ſe molli aliquâ cogitatione, & liqueſcat? Iam ades curiosè tu ocule: defigere paullùm in nitores iſtos & pigmenta. inſpice hanc natiuam purpuram, hunc ſanguinem, hoc ebur, hanc niuem, hanc flammam, hoc aurum: & tot colores, quos artifici cuique penicillo æmulari fas. æmulari, ſed non imitari. Denique quis exhalans ille odor? quis penetrans ſpiritus? & neſcio quæ pars ætheræ auræ infuſa ab alto? Vt non vanè poëtarum noſtra gens, flores pleroſque natos finxerit, è ſucco aut ſanguine immortalium deorum. O gaudij & liquidæ voluptatis vere fons! ô Venerum & Gratiarum ſedes! mihi in veſtris vmbraculis quies & vita ſit: mihi fas remota extra ciuicos tumultus, inter has herbas, inter hos noti ignotique orbis flores, hilari & hiante oculo oberrare: & modò ad hunc occidentem, modò ad illum exorientem manum vultumque circumferre: & cum vagâ quadam allucinatione, curarum hîc omnium falli & laborum.

Voluptas interna & myſtica in hoc ſtudio.

Quæ animum & ſenſus faſcinat.

Ea in vario augmento aut facie florum.

Item in tot colorum lenocinio: &

In odoris fragrantia.

Votum meum.

CAPVT III.

Contra curioſos quoſdam diſſertum, qui hortis ad vanitatem & ignauiam abutuntur. Quis verus eorum vſus. Sapientibus, & doctis idoneos eſſe: & Sapientiam ipſam altam in iis & educatam.

CVM dixiſſem hæc acriùs, & voce vultuque accenſo: remiſſo ore ad me Langius, Amas certè Lipſi, inquit, amas floridam hanc purpureamque Nympham; ſed vereor, vt ames immodeſtè. Hortos enim laudas: ſed ita, vt vana pleraque in iis mirere, aut externa: vera & legitima eorum gaudia omittas. Colores enim dumtaxat auidè inſpicis, & in pululllis quieſcis, & flores petis ab noto ignotoque orbe. Obſecro vt quid? vt ne te quoque eſſe ſciam in hac ſectâ; quæ exorta hodie, malè curioſorum hominum, malè feriatorum? qui rem optimam ſimpliciſſimamque, inſtrumentum duorum vitiorum fecerunt, Vanitatis & Torporis. Hac enim fini habent hortos. Herbulas aliquot & flores exoticos ambitioſè conquirunt: & quæſitos ita anxiè fouent & tuentur, vt nulla mater ſuum gnatum. Hi ſunt, quorum litteræ in Thraciam, Græciam, Indiam diſcurrunt: idque ſeminis exigui aut bulbuli cauſſâ. Hi, quibus ægrius ſit florem aliquem nouum mori, quàm veterem amicum. * Romanum illum riſerit aliquis, qui piſcem ſuum atratus luxit? iſti plantam. Iam ſiquis ex his Floræ candidatis nouius aliquid aut rarius nactus eſt, vt oſtentat! vt alij competitores æmulantur, inuident! è quibus non nemo triſtior domum diſcedit, quàm olim in Præturæ petitione victus Sulla aut Marcellus. Quid dicam? niſi hilaram hanc quamdam inſaniam eſſe: nec abſimilem illi puerorum, pallentium & rixantium circa pupas ſuas & ſigilla? At eorumdem induſtriam in hortis etiam cognoſce. Sedent, circum ambulant, oſcitant, dormiunt. nec aliud. prorſus vt non otij ſui ſeceſſum hunc habeant, ſed deſidiæ ſepulcrum. Profanum genus! & quos iure arceam ab orgijs veri arcanique horti. quem modeſtæ voluptati natum ſcio, non vanitati: quieti, non torpori. An ego tam leuis, quem efferat aut deprimat herbula aliqua rarior, ſiue adepta ſiue amiſſa? Imò æſtimo res ſuis pretijs: & ſepoſito lenocinio illo nouitatis, ſcio herbas eſſe, ſcio flores: id

Hortenſiorum ſecta & cauſſa.

* Hortenſium, qui lugubria ſumpſiſſe dicitur ob murænam.

Deflexum ad verum hortorum vſum

Qui non in æſtimatione florum:

eſt breuia quædam & fugacia, de quibus aptiſſimè poëta princeps:

** Zephyri ſpirans aura alia quidem gignit, alia concoquit.*

* *Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.*

Itaque non ſpernoeas ſine delicias ſiue elegantias (& exemplum vides:) ſed hoc à mollibus Hortenſijs iſtis muto, quòd ſine curâ hæc talia conquiram: ſine curâ habeam: ſine curâ amittam. Nec idem ille ego tam marcidus, imò tam mortuus, vt recondam & velut ſepeliam me in his hortorum vmbris. Negotium etiam in illo otio reperio, & inuenit ibi animus, quod ſine actione vllâ agat, ſine labore vllo elaboret. *Numquam minùs ſolus ſum*, aiebat ille, *quàm cùm ſolus: numquam minùs otioſus, quàm cùm otioſus.* Vox egregia, & quam auſim dicere natam in hiſipſis hortis. Scilicet menti parati illi, non corpori: ad eam recreandam, non ad hoc laxandum: & ad ſalubrem quemdam ſeceſſum à curis aque turbis. Homines tibi moleſti? hîc apud te eris. Occupatio exhauſit? hîc replebere. vbi animo quietis illud pabulum, & ab aurâ puriore velut inſpiratio nouæ vitæ. Itaque vides veteres illos Sapientes? in hortis habitarunt. Eruditas hodie doctaſque animas? hortis delectantur. & in ijs diuina illa pleraque ſcripta procuſa, quæ miramur, & quæ nulla temporum ſeries aut ſenectus abolebit. Viridi illi Lycæo tot diſſertiones de naturâ debemus: vmbriferæ Academiæ, de moribus: & ex hortorum ſpatijs diffuſi vberes illi Sapientiæ riui quos bibimus, & qui fæcundâ diluuie orbem terræ inundarunt. Scilicet attollit ſe magis erigitque ad alta iſta animus, cùm liber & ſolutus videt ſuum cælum, quàm cùm ædium aut vrbium carceribus tenetur incluſus. Hîc mihi vos poëtæ duraturum aliquod carmen pangite. hîc vos litterati meditamini & ſcribite. hîc vos Philoſophi de tranquillitate, de conſtantiâ, de vitâ & morte diſputate. En Lipſi, quæ vera hortorum vſio & finis. otium inquam, ſeceſſio, meditatio, lectio, ſcriptio: & ea tamen omnia velut per remiſſionem & per luſum. Vt pictores, longâ intentione hebetatos oculos, ad ſpecula quædam & virores colligunt: ſie nos hîc animum deſeſſum, aut aberrantem. Et cur celem te meum inſtitutum? Pergulam illam topiario opere vides? Hæc Muſarum mihi domus eſt, hæc Sapientiæ meæ gymnaſium & palæſtra. Illîc aut ſeriâ arcanaque lectione pectus impleo: aut ſemente quâdam obſero bonarum cogitationum. Et vt tela quædam in armamentarium, ſic ex ijs præcepta in animum recondo: quæ prompta mihi mox contra vim varietatemque Fortunæ. Intra eam quoties pedem penetraui, emanere viles omnes ſeruiles curas iubeo: & erecto quantum licet capite, ſtudia profanæ plebis deſpicio, & magnum hoc in rebus hominum inane. Hominem imò ipſum exuere mihi videor, & in altum rapi igneis Sapientiæ quadrigis. An illîc angi me cenſes, quid Celtæ, quid Celtiberi moliantur? quis ſceptrum Belgicæ teneat, aut amittat? Aſiæ tyrannus claſſe nobis an terrâ minetur? aut denique

Sed in quiete & laxatione honeſtâ animi.

Aptiſſimi enim illi ad ſeceſſum.

Ad captandam aurâ.

Domus ideò olim Sapientum.

Scriptioni & meditationi litterata apti.

Sed in primis exercitio Sapientiæ.

——— *quid ſub Arcto*
Rex gelidæ meditetur oræ?

Nihil horum. munitus & clauſus contra externa, intra me maneo: à curis omnibus ſecurus præter vnam, vt fractum ſubactumque hunc animum rectæ Rationi ac Deo ſubijciam, & animo ceteras res humanas. Vt quandocumque fatalis ille & meus dies venerit, fronte compoſitâ nec mæſtus eum excipiam: abeamque ex hac vitâ non vt eiectus, ſed vt emiſſus. Hæc inuginatio mea in hortis Lipſi, hi fructus. quos non permutem (quamdiu ſana mihi mens) cum omni gazâ Perſarum aut Indorum.

CAPVT IV.

Ad Sapientiam igitur adhortatio. per eam ad Conſtantiam veniri. & feriò monita iuuentus, vt ſerias Philoſophiæ litteras cum amœnioribus illis & liberalibus coniungat.

DIXERAT Langius. & poſtremo illo tam alto & conſtanti ſermone, verè fateor, dederat me in ſtuporem. quem tamen abrupi, O te felicem, inquiens, otij pariter & curarum! & ô vix humanam in homine vitam! quam vtinam parte aliquâ imitari mihi fas: & per veſtigia iſta ſerpere, etſi longo interuallo. Langius velut caſtigans, Imitari? inquit, imò ſuperare. nec ſequi tibi ſolùm hîc ius, ſed præire. Parùm enim, Lipſi, parùm in hac Conſtantiæ & Virtutis viâ ipſi nos promouimus: nec fortibus boniſque pares adhuc ſumus, ſed proiectè mollibus aut malis paullò fortaſſe firmiores. At tu cuius vegeta & alta indoles, accingere. & me duce, viam hanc ini, quæ rectà ad firmitudinem & Conſtantiam ducit. Via quam dico, Sapientia eſt, cuius æquabilem & tranquillam orbitam,

Omnibus ad Conſtantiā via patet.

Quæ eſt. Sapientia.

quæſo

quæſo moneo'que, ne vltrà fugias calcare. Litteræ tibi hactenus cordi, & nouem iſtæ deæ? placet. ſcio enim amœniore hac & externâ doctrinâ excoli & præparari priùs animum debere,* *non antè idoneum cui diuina ſemina committantur.* ſed illud non placet, ſi in his adhæreſcis, eaque vna tibi ſtudiorum, quod dicitur, prora & puppis. Rudimenta enim hæc noſtra eſſe debent, non opera: via, non meta. In conuiuio aliquo ſi aſſediſſes, non bellaria ſolùm & placentas guſtares, credo: ſed ſtomachô fulcimentum aliquod dares cibi firmioris: in hoc publico doctrinarum epulo, cur non idem fit? cur inquam ad illa oratorum & poëtarum mella, non adiungis hanc firmiorem Philoſophiæ dapem? Non enim deſeri illas volo (ne tacitus me calumniêre) ſed hanc adſeri: & ſolutas per ſe fluenteſque Nymphas temperari hoc ſeueriore, vt ita loquar, Baccho. Proci illi apud Homerum non iniuriâ ridentur, qui relictâ Penelope conuerière ſe ad ancillas: caue idem tibi ſit, neu ſpretâ illâ rerum dominâ, ardeas tantùm in eius adminiſtris. Pulchra hæc laudatio, O virum doctum! ſed illa melior, O virum ſapientem! & iſta optima, O virum bonum! Has ſectemur: & per tot labores non Scire tantùm velimus, ſed Sapere & Facere.

Damnatur iterum Philologia ſola.

** Auguſtini verba & ſententia, lib. 1. De Ordine.*

Niſi Philoſophia adiungatur.

* Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἂν μὴ νοῦς παρῇ;

ait vetus & verus verſus. Quàm multi hodie in hoc noſtro Muſico cœtu, qui & ſe dedecorant, & omne nomen litterarum? quidam, quia flagitijs & ſceleribus coopertí: plerique, quia vani, leues, ματαιόφρονες, & nullius ſeriæ curæ. Linguas diſcunt? ſed linguas tantùm. Græcos Latinoſque ſcriptores intellegunt? ſed intellegunt tantùm. & quod Anacharſis ſcitè olim de Athenienſibus dixit, *Nummis eos vti dumtaxat ad numerandum:* ſic iſti ſcientiâ, ad ſciendum. Vitæ factorumque adeò nulla cura eſt: vt, me quoque iudice, non fruſtrà litteræ in vulgus malè audiant, tamquam ad nequitiam magiſtræ. Atqui ad virtutem eæ ſunt, ſi legitimè vtâre. Sapientiam modò adiunge. cui præparare ingenia noſtra litteræ debent, non detinere ea, aut ſibi vindicare. Vt enim arbores quædam fructum non ferunt, niſi alijs velut maribus adſitæ: non item tuæ iſtæ virgines, niſi cum virili Sapientiæ robore coniunctæ. Quid Tacitum mihi corrigis: ſi vita tua inemendata eſt? Quid Tranquillum illuſtras: cùm tu in errorum tenebris? Plauto notas aut maculas ſtudioſè eluis: cùm animum ſordeſcere pateris & ſqualere? Tranſi aliquando ad meliores curas: & doctrinam para, quæ non in pompam tibi ſpeciemque ſit, ſed in vſum. Ad Sapientiam conuertere, quæ mores tibi corrigat, quæ animum turbidum ſordidumque tranquillet & illuſtret. Illa eſt quæ virtutem imprimere, quæ Conſtantiam ſuggerere poteſt: illa ſola, quæ templum tibi aperire Bonæ mentis.

** Quàm ſcire nihil eſt, ſi ſapere non ſit? Cura veſtra ſordes:*

Aut inepta.

Quid verè ſint finis litterar.

Ad eum adhortatio.

CAPVT V.

Sapientiam non vouendo, ſed conando acquiri. Reditum in ſermonem de Conſtantia. Cupidinem diſcendi, bonum eſſe in adoleſcentiâ ſignum.

ARDOREM mihi iniecit ea admonitio: quem non celaui. &, Animo ſequor te mi ſenex, inquam: quando facitis? quis erit ille dies, qui me ſolutum his curis in Sapientiæ veræ orbitâ ſiſtat? qui per eam ad Conſtantiam ducat? Langius velut increpans, Itáne voues potiùs, quàm facis? inquit. vanè prorſus & ex more vulgi. Non enim vt Ceneus ille in fabulis, è fœminâ in virû tranſiit, optando: ſic tu votis, è fatuo in ſapientem, è leui in conſtantem. Addas iſtuc operam oportet, & * manum moueas, quod aiunt, vnà cum Mineruâ. Quære, lege, diſce. Ego excipiens, Scio Langi, inquam: ſed tu quoque, ſodes, adde operam, & filum illud heſterni ſermonis pertexe, quod inuitatio malè abrupit. Ad Conſtantiam inquam redi: cuius intermiſſum factum ſine piaculo non differs. Langius capite leuiter abnuens, Vtne includar iterùm in hunc ludum? inquit. non faciam Lipſi: non certè in hoc loco, quem otio meo ſcire debes, non negótio conſecratum. Denique aliâs decurremus illum curſum. Imò nunc, inquam ego. & quis locus ſapienti huic ſermoni aptior, quàm illa Sapientiæ tuę domus? Pergulam hanc dico. quæ mihi quidem velut templum eſt; & menſula in eâ, tamquam ara: ad quam ſedentes, ritè faciamus huic Diuæ. Denique capto etiam ex eâ omen. Quódnam illud? ait Langius. Iſtud, inquam. Vt ij qui in tabernâ aromatum aut vnguentorum ſedetunt, in veſtibus ipſis referunt ſecũ odorem loci: ſic mihi ſpes, vt halitus aliquis Sapientiæ animo adhęreſcat, ab inſeſsâ hac eius officinâ. Langius ridens, Vereor vt in tam leui omine pondus ſit, inquit: tamen, Lipſi, eamus. Non enim diſſimulo. me quoque excitat

Non votis ad Sapientiam itum.

** Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει.*

Reditur ad ſermonem abruptum.

Amor & ardor diſcendi, nota bonæ indolis.

citat & calefacit tam ingenuus hic ardor. Atque vt aquileges, cùm manè halitum quemdam erumpentem è terrâ vident, indicium id habent latentium aquarum: ſic mihi de fœcundâ ſcaturigine virtutum ſpes, vbi in adoleſcente præit & elucet cupiditas hæc diſcendi. Et cum ijs verbis duxit ad pergulam me, & induxit. Ille ad menſulam adſedit. ego prius ad pueros conuerſus, Heus vos, inquam, ſtate, obſeruate: oſtiũ illud in primis obſerate. Atque auditis? Vna à vobis erit, ſi viuus quiſquam huc init. Non virum, non canem, non fœminam admitti volo: non, ſi venerit, Bonam Fortunam ipſam. Et cum dicto adſedi. Sed Langius largiore riſu, Sceptrúmne tu vſquam geſſiſti? inquit. ita baſilicæ prorſus & ſeueræ tuæ edictiones. Nimirum, inquam ego, ab heſterno infortunio iure mihi caui. Tu perge, cum deo.

CAPVT VI.

Pro Conſtantiâ tertium argumentum ab Vtili. Clades bonas eſſe, Originem intueare ſiue Finem. Originem enim à deo ſumere, qui æternùm & immutabiliter bonus: ideoque cauſſa nullius mali.

LANGIVS non diu meditatus, ſic infit. In ſermone quem de Conſtantiâ herè cœpi, Lipſi, à conſtantiâ non abibo: ordinem eumdem exſequar, & limites tenebo quos ſemel finiui. Quattuor, vt ſcis, velut

Breuis repetitio priorum.

agmina mihi facta, quæ pro eâ in Dolorem Abiectionemque pugnarent: è quibus priora duo, quæ de Prouidentiâ & Neceſſitate, iam produxi: docuique ſatis, supernè & à deo mala Publica immitti: itemque neceſſa-

Ratio tertia ab vtilitate, communiter vires.

ria ea eſſe, nec vitari vllâ fugâ. Inſtruam nunc igitur agmen tertium, quod Vtilitas ducit: & in quo legio, quam rectè dixerim Adiutricem. Agmen, ſi inſpicis, validum & callidum: quod neſcio quo modo illabitur & inſinuat ſe in animos, & blandâ quadam vi vincit non inuitos. Irrepit enim potiùs, quàm irrumpit: ſuadet, non cogit: & tam facilè duci nos ab Vtilitate patimur, quàm à Neceſſitate trahi. Hanc tibi, Lipſi, & mollibus tuis copijs nunc oppono. Vtilia enim ſunt, hęc quæ patimur Publica mala. & cum interno noſtro fructu commodiſque con-

Mala publica, Bona eſſe. Quia à deo

iuncta. Mala autem? imò Bona veriùs, ſi remoto hoc Opinionum velo, oculos ad Ortum eorum referes & ad Finem. Quorum ille, a bono: hic, in bonum. Origo enim certè harum cladium (herè ſatis mihi dictum & doctum) à deo: id eſt, non ab ipſo Summo bono ſolùm, ſed bonorum omnium auctore, capite, fonte. A quo non magis eſt, vt malum aliquod emânet, quàm vt malus ſit ipſe. * Benefica tantùm & ſalutaris illa vis: quæ lædere æquè ſpernit, ac lædi: & cui vna ſummaque potentia eſt, prodeſſe. Itaque etiam priſci illi tenebriones, cùm ſuperum illud numen mente conciperent, rectè à iuuando dixere Iouem. An tu exaſperari

Nec immittit pœnas.

eum cenſes & iraſci, & hęc velut noxia quædam tela ſpargere in humanũ genus? Erras. Ira, vindicta, vltio humani adfectus nomina ſunt: & nata ex imbecillitate, cadunt tantùm in imbecillos. Perſeuerat autem æternùm in benignitate ſuâ illa mens: & iſta ipſa aſpera

Sed vt medicinas.

quę ſuggerit aut iugerit, velut medicamenta ſunt: ſenſu triſtia, re ſalubria & euentu.* Homerus ille Philoſophorum rectè: ὁ δὲ θεὸς μηδὲν κακὸν ποιῶν, οὐδ᾽ ἂν τινὸς εἴη κακοῦ αἴτιος: *Deus nihil malũ facit, adeò nec ipſe mali alicuius cauſſa.* Et meliùs impreſſiuſque noſter * Sapiens: *Quæ cauſſa eſt dijs benefaciendi? natura. Errat, ſiquis putat illos nocere velle, vel poſſe. nec accipere iniuriam queunt, nec facere. Primus eſt, deorum cultus, deos credere: deinde, reddere illis maieſtatem ſuam, reddere bonitatem, ſine quâ nulla maieſtas eſt. Scire illos eſſe qui præſident mundo, qui vniuerſa vt ſua temperant, qui humani generis tutelam gerunt, curioſi etiam ſingulorum. Hi nec dant malum, nec habent.*

** Res ... tamen & ... cap. ... ſequent.*

** Plato.*

** Seneca in Epiſtolis.*

CAPVT VII.

Finem item cladium ſemper dirigi in bonum, etſi ſæpè eæ per noxios homines, & noxæ cauſſâ adminiſtratæ. Sed frangi & temperari eorum vim à deo. flecti omnia in noſtrum vſum. obiterque dictum, cur Malorum operâ in ijs deus vtatur.

ORIGINE igitur Clades bonæ: aio etiam Fine, quia ad bonum directæ ſemper & * ſalutem. Occurris mihi tacitus, ſcio: Et quomodo? inquies. nónne bella hæc & cædes, claré ſcopum nocendi habent, lædendique? Habent, fateor, ſi homines ſpectas: non habent, ſi deum. Quod vt planè & plenè copias, opus mihi illato quodam lumine diſtinctionum. Duplices diuinæ Clades: aliæ Meræ, aliæ Mixtæ. Meras appello, QVAE PVRE A DEO SVNT, SINE INTERVENTV VLLO HVMANAE MENTIS AVT MANVS. Mixtas, QVAE A DEO QVIDEM SED PER HOMINES ADMINISTROS.

Mala publica etiam Bona eſſe.

** Certè in bonum.*

Quia bonum ſemper eorum Finis.

Ea tamen duplicia. Pure a Deo ...

Quædam ... mera

Illius

Illius generis ſunt, Fames, Sterilitas, Terræmotus, Terræ labes, Inundatio, Morbi, Mortes. Iſtius, Tyrannides, Bella, Oppreſſiones, Cædes. In illis puta omnia & liquida, quia hauſtæ è puriſſimo fonte. in iſtis, ſordium admixtum aliquid non negauerim, quia lapſæ & deriuatæ per impurum

In his poſtremis noxa aliquid.

hunc Adfectuum canalem. Homo ijs interuênit: quid miraris, ſi noxa & peccatum? Illud mirare potiùs, quòd tam prouida dei benignitas eſt, vt illam ipſam noxam in ſalutem noſtram vertat, & peccatū in bonum.

Quam deus tamen abſterget. quod ad nos quidem ſpectet.

Vides tyrannum illum, qui minas ſpirat & cædem? cui voluptas, nocere eſt? qui perire ipſe optet, dum perdat? Sine. abetrabit à ſuâ mente: & deus occulto quodam fune inſcium inuitumque trahet ad ſuum finem.

Ducit quò vult homines.

Vt ſagitta ad emittentis ſcopum peruenit, ſine vllo ſuo ſenſu: ſic impij iſti. Frænat videlicet coërcetque humanam omnem vim ſuprema illa vis: & exerrantes eorū greſſus dirigit ad ſalutarem hanc metam. Vt in exercitu varij adfectus militum ſunt, & hunc præda incitat, hunc gloria, illum odium; omnes tamen pro victoria & Principe pugnant: ſic omnes iſtæ voluntates bonæ malæque deo militant, & inter varios fines veniunt tamen ad hunc, vt ſic dicam, finium finem. Sed cur, inquies, malorum operâ deus vtitur? cur ipſe clades eas bonas non immittit, aut ſaltem per bonos adminiſtros?

Nec iniquū eſſe, ſi per alios caſtiget.

Curioſè nimis, mi homo, quæris: nec ſcio an arcana illa expediam. hoc ſcio, conſtare illi rationem ſui facti, etiam cùm de eâ nihil nobis conſtat. Et tamen quid hîc miri, aut noui? Ecce Præſes prouinciæ in noxium aliquem cum lege âgit: agi iubet per Brutianum, aut lictorem. Pater in magnâ familiâ, interdum filium ipſe caſtigat, eſt cùm ſeruo id munus mandat aut pędagogo. cur deo non idem ius ſit? cur non ipſe, cùm viſum, ſuâ manu nos verberet; cùm aliter viſum, alienâ? Nihil enim hîc iniuriæ, aut noxæ. Seruus ille iratus tibi eſt? animum adfert nocendi? Nihil refert. tu illo omiſſo ad animum reſpice iubentis. Pater enim certè exactor adſtat: nec plagulam vnâ tibi ſuperaddi ſinet, vltra præſcriptum. Sed cur tamen peccatum hîc admixtum, & adfixum diuinis his ſagittis Adfectuum venenum?

Non item, quod cum peccato ab homine. & cauſſa aliqua eius eſt.

Ad aſperum & arduum me collem vocâs: in quem tamen enitar. Vt ſapientiam potentiamque ſuam deus oſtenderet, *melius iudicauit* (* Auguſtini verba ſunt) *de malis bona facere, quàm mala nulla permittere*. Quid enim eo ſapientius aut melius, qui è malo bonum poteſt elicere, & reperta ad perniciem vertere ad ſalutem? Medicum quoque laudas, qui Theriacæ ſuæ viperam admiſcet, ſaluberrimo effectu: in deo cur improbes, ſi pharmaco huic cladium humanas quaſdam noxas intemperat, ſine tuâ noxâ? Decoquit enim certè & conſumit adiunctum illud omne virus, arcano quodam Prouidentiæ ſuæ igne. Denique ad potentiam eius hoc facit & gloriam, quò neceſſariò omnia ipſe refert. Quid enim magis vim eius exprimat, quàm quòd non vincat ſolùm obluctantes ſibi hoſtes, ſed ita vincat vt ad ſe traducat, & ſua caſtra? vt pro ipſo militent? vt arma pro victoriâ eius ferant?

Mali, inſcij & inuiti deo ſeruiunt.

Quod euenit cottidie, cùm in malis dei voluntas fit, etſi non à malis: cùm ea quæ contra voluntatem eius improbi faciunt, ita flectit, vt non fiant tamen præter eius voluntatem. Et quod poteſt inſignius miraculum, * *quàm vt malos mali bonos faciant?* Ecce, ades paullùm tu C. Cæſar. abi, & duo ſancta nomina ſimul conculca, Patriam, Generumque. Ambitio hæc tua, te ignaro, deo ſeruiet: imò patriæ ſeruiet, contra quam ſumpta. Reparatio enim erit ſaluſque Romani ſtatus. Tu Attila ab extremo orbe aduola, ſitiens ſanguinis & prędæ. rape, cæde, vre, vaſta. Sæuitia hæc deo militabit: nec aliud quàm excitatio Chriſtianorum erit, qui vitijs & delitijs immerſi nimis aut ſepulti. Quid vos duo Veſpaſiani? Iudæam Iudęoſque perdite: capite & excidite vrbem ſacram. quâ fini? vos quidem gloriæ & propagandi imperij: ſed erratis. teuerà lictores & ſatellites vltionis diuinæ eſtis, in impiam gentem. Ite. & qui Romę Chriſtianos morte fortaſſe adficitis, Chriſti mortem in Iudæâ vindicate. Et exempla hæc ab omni æuo obuia, vbi deus per improbas aliorum cupidines, bonam ſuam voluntatem exercuit; per aliorum iniuſtitiam, exſerüit iudicia ſua iuſta.

Occulti ſæpè cladium fines.

Quare miremur, Lipſi, reconditam hanc Sapientiæ vim, non rimemur: & ſciamus clades omnes exitu bonas eſſe, etiamſi cæca hæc mens non videat, aut tarda eò non pertingat. Latent enim nos ſæpè veri earum fines: ad quos tamen ignaris nobis peruenient. non aliter quàm fluuij quidam, qui erepti oculis & ſub terram reconditi, feruntur nihilominùs ad ſuum mare.

* In Enchiridio, c. 11.

* Seuerini Boëthi verba ſunt de Conſolat.

CAPVT VIII.

Magis distinctè de finibus ipſis. eos triplices eſſe: & qui, quibus conueniant. Mox paullò fuſiùs de Exercitio, quod Bonus non vno modo prodeſt, firmando, probando, præeundo.

QVOD ſi fas mihi vela pandere, & nauim immittere altiùs in hoc rerum diuinarum fretum: poſſim de finibus ipſis promere fortaſſis aliquid magis diſertè & exſertè. Homericum tamen illud iure præfarus,

• Si facere id poſſum, aut ſi entes ipſa poteſſit. • Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί.

Sunt enim ex ijs, quos ſatis certò comprehendere & ſignare poſſe videor: ſunt, quos ambiguè & adſpectu confuſo. E certis, hi

Tres fines Cladium. tres: Exercendi, Caſtigandi, Puniendi. Pleraque enim iſta immiſſio cladium, ſi attendis, aut Bonos exercet; aut Lapſos caſtigat; aut Improbos punit. eaque omnia noſtro

Exercendi cauſâ, primò. bono. Nam vt illuſtrem, & pedem paulliſper in primo fine defigam: videmus cotidie optimos quoſque, aut ſeorſim premi cladibus, aut hiſdem inuolui pariter cum malis. Videmus, & miramur. quia nec cauſſam ſatis capimus; nec attendimus ad finem. Cauſſa autem amor in nos dei, non odium: finis, non læſio noſtra, ſed fru-

Quod tripliciter nos iuuat. ctus. Iuuat enim Exercitium illud non vno modo: ſed Firmat, Probat, Præit. Firmat,

Firmando: quia hoc velut gymnaſium eſt, in quo deus ſuos ad robur inſtituit & virtutem. Athletas per multa aſpera exerceri videmus, vt vincant: idem de nobis cenſe in hac cladium palæſtrâ. Acer enim ille noſter gymnaſtes & exercitor eſt: laboris patientiæque exactor, non ad ſudorem tantùm, ſed ad cruorem. Molliter eum habere ſuos cenſes? delicijs fouere aut luxu? non facit. Matres ſunt, quæ plerumque ſpecie dulcium corrumpunt, & eneruant liberos: patres, qui triſtium ſpecie ſeruant. Pater autem ille nobis eſt: ideoque verè nos diligit & ſeueré. Si nautam te eſſe velis; per tempeſtates doceare. ſi militem; per pericula. ſi verè virum; cur recuſas adflictiones? non enim alia ad robur via. Vidéſne languida illa & vmbratica corpora, quæ rarus ſol vidit, ventus non ſtrinxit, aura triſtior non libauit? tales mollium iſtorum & perpetim felicium animi ſunt, quos deijciet & reſoluat minima aduerſantis Fortunæ aura. Firmant clades igitur, & vt arbores ventis agitatæ, altiùs radices agunt: ſic boni in virtute magis comprehendunt, impulſi aliquoties aduerſitatum flabris.

Sed Probant etiam. quia aliter, quomodo *Probando:* conſtare cuiquam poteſt de firmitudine ſuâ, aut progreſſu? Vela gubernatori ventus ſemper à puppi impleat: artem nuſquam explicabit. ſelicia omnia homini & obſequentia: nuſquam virtutem. Obruſſa enim eius vnica & non fallax, adflictio eſt. Magnificè Demetrius: *Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil euênit aduerſi.* & verè. Non enim parcit Imperator noſter talibus, ſed diffidit; nec indulget, ſed abijcit & contemnit. expungit inquam eos è legionum ſuarum numeris, vt ignauos quoſdam & imbelles. Poſtremò Præeunt. quia *Præeundo.* bonorum in cladibus robur & patientia, velut lumen quoddam eſt tenebroſo huic mundo. Vocant exemplo ſuo ad eadem alios, & velut limitem ſignant per quem eant. Bias bona & patriam amiſit: ſed inclamat etiam hodie mortalibus, vt *Omnia ſua ſecum portent*. Regulus inter tormenta fœdè perijt: ſed viuit præclarum illud fidei exemplum. Papinianus à Tyranno cæditur: ſed ſecuris illa ſecuritatem nobis imprimit pro Iuſtitiâ moriendi. Denique tot ſelecti viri per vim & iniuriam pulſi aut interfecti: ſed è riuis illis ſanguinis Conſtantiam cottidie bibimus & virtutem. Quæ tamen omnia laterent in tenebris, ſine cladium iſtâ face. Vt enim aromata longè lateque odorem emittunt, ſi teras: ſic virtutis fama diffunditur, ſi premas.

CAPVT IX.

De caſtigatione, qui ſecundus finis. eam quoque oſtenſum ex vſu noſtro eſſe, dupliciter.

IAM Caſtigandi alter finis eſt. quo nego *Clades, caſtigandi cauſâ.* aliud mirius aut melius repertum ad ſalutem. Iuuat enim ſeruatque dupliciter: ſiue Flagelli loco, cùm peccauimus; ſiue Fræni, ne peccemus. Flagelli quidem. quia *Quæ caſtigatio, aut eluit peccata & detergit.* paterna manus eſt, quæ lapſos crebrò verberat: carnificis, quæ tardè ſed ſemel punit. Vt ignis aut aquæ luſtratio quædam adhibetur ad ſordes: ſic iſta cladium, ad peccata. Et flagellum, Lipſi, meritò nunc nobis. Lapſi enim pridem Belgæ ſumus; & delicijs diuitijſque corrupti, præcipitem viam inſtitimus vitiorum. Sed admonet ille deus, & reuocat clementer: plagas aliquot infligens, vt ijs admoniti ad nos redeamus, imò ad ipſum. Bona nobis eripit: quia ad

lux

luxum iis vſi. Libertatem: quia ad licentiam eâ abuſi. & miti hac calamitatum ſerulâ crimina noſtra velut expiat & depurgat. Verè miti. quantula enim iſta ſatisfactio? Perſas aiunt, cùm ſupplicium de illuſtri viro ſumpturi ſunt, veſtem & tiaram ei detrahere, eaque ſuſpenſa verberare vt hominem ipſum: facit hoc noſter ille pater, qui in omni caſtigatione non nos tangit, ſed corpus, agros, opes, & omnia externa. At Frænum etiam caſtigatio eſt. quod opportunè inijcit, cùm videt peccaturos. Vt medici ſanguinem interdum prouidè demittunt, non quia æger ſis, ſed ne ægreſcas: ſic deus per has clades quædam nobis adimit, materiam aliàs & fomitem vitiorum. Nouit enim ille naturas omnium, qui condidit: nec ex venis aut colore de ægritudine iudicat, ſed e pectore & è fibris. Videt Etruſca ingenia vegeta nimis & excitata? Principe coërcet. Heluetiorum ſedata & mitia? libertatem indulget. Venetorum media? medium dat regimen. eaque ipſa in tempore fortaſſe mutaturus eſt; cùm ipſi ſe mutabunt. Tamen querimur. & cur, inquiunt, nos diutiùs bello adfligimur, quàm alij? aut cur in acriori ſeruitute? Stulte & verè iam æger, tu prudentiâ ante deum es? Dic mihi, cur medicus aliquis huic plus abſynthij aut ellebori miſcet, quàm illi? nempe quia morbus eius id poſtulat, aut natura? Idem in te cenſe. Videt hunc populum fortaſſe ferociorem eſſe. ideoque flagris coërcendum: illum alterum mitiorem, & in gyrum reduci poſſe ſolâ virgæ vmbrâ. At tibi ita non videtur. Valdè ſcilicet id refert! Ne parentes quidem puero cultrum aut ferrum in manu relinquunt, etſi valdè ſe adflictanti. prouident enim læſionem. cur deus nobis ad perniciem indulgeat, qui verè pueri, nec ſalutaria gnari ſumus petere, nec abijcere nocitura? Tamen, ſi voles, & quantum voles, plora. bibes nihilominùs illud poculum mærorum, quod non temerè tam plenum tibi cæleſtis ille medicus propinat.

Aut deterret ab iſdẽ & arcet.
Sæpè enim in anteceſſum adhibetur.
Ab illo qui internos omnes morbos, eius inclinationes nouit.
Ideò fruſtrà in medicando eum inquirimus.
Apta enim tam pro varietate ingeniorum.
Noſtra peruerſa iudicia, in noſtro morbo, corrupta.

CAPVT X.

Denique Punitionem ipſam bonam & ſalubrem eſſe: dei reſpectu, hominum, & eius qui punitur.

Clades, puniendi cauſa, id.

At Punitio ad malos ſpectat, fateor: non tamen mala. Bona enim primò, ſi deum reſpicis: cuius iuſtitiæ æterna & immota lex poſtulat, peccata hominum aut emendari, aut tolli. Caſtigatio autem, quæ ablui poſſunt, emendat: quę nequeunt, Punitio tollit. Bona iterùm; ſi homines ſpectes. quorum ſtare aut perennare hæc ſocietas non poteſt, ſi violentis ſceleſtiſque ingenijs omnia ſint impune. Vt ad priuatam cuiuſque ſecuritatem, priuati furis aut ſicarij ſupplicio opus eſt: ſic ad publicam, illuſtri aliquo & communi. Animaduerſiones iſtæ in tyrannos, & orbis terræ latrones, aliquando interueniant neceſſum eſt, vt exempla ſint quæ admoneant,

* Ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ᾽ ὁρᾷ.

quæ alijs regibus populiſque inclament,

Diſcite iuſtitiã moniti, & non temnere diuos.

Bona tertiò, ſi eoſipſos ſpectes qui puniuntur. Pro ipſis enim. quia non tam vltio hęc aut vindicta propriè eſt, nec vmquam benignum illud numen —— *ex irâ pœnas petere imbibit acres*, vt piè poëta impius ait: quàm cohibitio quædam à ſcelere & repreſſio: &, vt cum Græcis ſignanter dicam, * κόλασις, ἀλλ᾽ ἡ τιμωρία. Vt mors bonis clementer ſæpè immiſſa, ante ſcelus: ſic deſperatè malis, in ſcelere. quod ita amant, vt niſi ſectione ab eo non auellãtur. Siſtit igitur deus effrænem illum curſum, & peccantes paratoſque peccare benignè tollit. Denique pœna omnis bona, Iuſtitię adſpectu: ſicut impunitas mala, quæ efficit vt diutiùs ſceleſti, id eſt miſeri viuant. Acutè Boëthus: *Feliciores eſſe improbos ſupplicia luentes, quàm ſi nulla eos iuſtitiæ pœna coërceat.* & cauſſam dat, quia bonum aliquod ijs acceſſit (pœna videlicet) quod in reliquo cumulo criminum non habebant.

Quæ punitio amara, ſed bona: dei, hominumq; reſpectu.
** Iuſtitiæ lumen eſſe, cũcta quod videt.*
Imò etiam, reſpectu punitorum. Diuina non vltio propriè, ſed cohibitio.
** Ariſtoteles egregiè 1. Rhetor. Διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις. ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος.*

CAPVT XI.

De Fine quarto, qui homini ambiguus eſt. eũ pertinere vel ad Conſeruationem tutelamque Vniuerſi, vel ad Cultũ. Singula vberiùs explicata.

Hi tres illi fines, Lipſi, certi, clari: & quos pede peragraui ſatis firmo. quartus ſupereſt, quem vacillante. Ignotior enim ille & remotior, quàm vt humanæ mentis veſtigium firmiter eum premat. Per nubem dumtaxat video: & ſuſpicari mihi de eo ius, non ſcire; ambire, ſed non adire. Finis quem intelligo communis eſt, & tangit Conſeruationem ſiue Cultum Vniuerſi. Ac de Conſeruatione quidem eò ſuſpicor, quòd deus ille qui ſapienter hæc omnia condidit & diſpoſuit; ita condidit, vt ſingula certo * numero, augmento, pondere definiret. nec modum eum generi cuique excedere fas, ſine

Finis quidã ad diuinum eminens, & Vniuerſum ſpectans.
Ad id conſeruandum ſiue ornandum.
** Πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ διέταξας, ait Hebræus Sapiens c. XI.*

ſine inclinatione omnium aut ruinâ. Ita magnis illis corporibus ſui termini, cælo, mari, terræ: ita animantium cuique ſæculo deſcriptus numerus: itemque hominibus, opidis,regnis. Excedere ea volunt? Verbo igitur cladium aliquis atterat neceſſum eſt & tempeſtas. Nam aliter, noceant lædantque pulcherrimum hoc opus Vniuerſi. Atqui excedere volunt ſæpè, præſertim ea quibus data lex gignendi creſcendique. Homines ecce vide. quis neget denſiùs per naturam nos naſci, quàm per eamdem mori? adeò vt duo aliqui homines ex ſuo cœtu centena capita paucis annis producant, non occidant ex ijs dena aut vicena. Gregem pecudum creſcat immenſùm, niſi pecuarij quot annis ſecernant aliquas & eligant ad macellum. Aues & piſces aëra ſiue aquas breui impleât, niſi diſſidia quædam & velut bella inter ipſa ſint, itemque inſidiæ ab humanâ gente. Opida aut vrbes. ſtruit & ædificat ſua quæque ætas: & niſi incendia interuenіant aut ruinæ, vix ceperit ea noſter & alter orbis. Et licet, in cogitatione ſimili, perambules naturam hanc rerum. Quid ergo mirum, ſi Saturnus ille pater ſalcem interdum immittit in luxuriantem hunc agrum, & ſuperflua aliquot millia peſte demetit, aut bello? Niſi faceret: quæ iam regio capiendis nobis ſit? quæ tellus alendis? Pereat ergo iure in partibus aliquid, vt ſumma iſta ſummarum æterna ſit. Vt enim moderatoribus reip. *ſalus populi ſuprema lex eſt*: ſic deo, mundi. At de Cultu conijcio dupliciter. Primùm, quia ornatum nullum in hac vaſtâ machinâ concipio, ſine varietate & diſtinctâ viciſſitudine rerum. Solem illum pulcherrimum fateor. ſed gratiorem tamen eum toriflua nox facit, & pallium obductum nigræ matris. Æſtatem amœniſſimam. ſed quam Hiems commendat, & glacialia illa marmora, & canæ niues. Quæ ſi tollis, reuerâ ſenſum gaudiumque intimum tollis, ſiue lucis, ſiue æſtus. In hac ipſâ noſtrâ terrâ, non vna facies me delectat. ſed plana videre capior & colles, valles & rupes, culta & arenas, prata & ſiluas: ſemperque faſtidium & ſatiâs, comites paritatis. Et in hac vitæ, vt ſic dicam, ſcenâ, cur idem habitus mihi ſemper placeat & vultus? Imò non placeat. ſed, meo animo, Alcedonia interdum & malaciæ quædam ſint, quas mox bellorum aliqui turbines abrumpant, & ſæuientium tyrannidum procellæ. Quis voueat hoc Vniuerſum,

Cerata omnia, & præſertim animata, exuberant & fatiſcunt.

Idq́; ſi violentum nihil interueniat, immenſum.

Ideò gladio quodam cladium opus, ad metendũ & minuendum.

Alter orbis non ſit.

Qui Deo tamen ante omnia cura.

Ornant & colunt etiam clades:

Varietas quâdam rerum.

ſicut mare mortuum eſſe, ſine vento, ſine motu? Sed & Cultum etiam alium odoror, magis ſerium, & cum interiore fructu. Hiſtoriæ mihi præeunt, meliora omnia & molliora ferè ſubſequi poſt cladium iſtos nimbos. Bella populum aliquem exagitant. ſed eadem * exacuunt, & ingenij variam culturam plerumque inferunt & artes. Romani olim orbi terræ acerbum iugum impoſuerunt: ſed iugum ſalubre exitu, quod, vt ſol caliginem ab oculis, ſic barbariem ab animis fugauit. Quid Galli nos aut Germani nunc eſſemus, niſi magni imperij illa lex nobis adfulſiſſet? Feri, horridi, cædibus alienis & noſtris gaudentes, dei hominumque contemptores. Idemque, vt augutor, nouo huic Orbi eueniet: quem Iberi ſalutari quâdam ſæuitiâ exhauſerunt, & ijdem mox replebunt & colent. Atque vt ij qui magna plantaria habent, arbores aliàs transferunt, aliàs inſerunt, aliàs excîdunt: eaque omnia petitè adminiſtrant, & in bonum ac fructum: ſic in vaſto hoc mundi agro deus. Scientiſſimus enim ille cultor eſt: & alibi oneroſos aliquot familiarum ramulos deſtringit; alibi hominum aliquot folia decerpit ac deſtringit. Iuuat hoc ſtirpem: at illi cadunt, & hæc volant ludibrium ventis. Videt enim gentem illam retorridam, & vittum iam effætam: eijcit. Aliam aſperam & infrugiferam: transfert. & quaſdam inter ſe etiam confundit, & velut inſitione quâdam miſcet. Vos, labente imperio, eneruес & fracti Itali, quid optimam terrarum occupatis? cedite. & duri illi robuſtique Longobardi feliciùs exerceantque glebam. Vos mali & molles Græculi ite: & crudi illi Scythæ pangantur & molleſcant in hoc ſolo. itemque confuſione quâdam gentium, vos Franci Galliam, Saxones Britanniam, Normanni Belgicam & finitima occupate. Quæ omnia & plura, Lipſi, prompta non ignauo Lectori ex hiſtoriâ, & euentis rerum. Attollamur igitur. & quidquid noxæ priuatim nobis infertur, prodeſſe ſciamus in parte aliquâ Vniuerſi. Huius gentis aut regni interitus, alterius ortus erit: illius opidi occaſio, extructio noui: nec quidquam propriè hîc interit, ſed mutat. An ſoli Belgæ nos eximij apud deum ſimus? ſoli felices perpetuò, & Fortunæ tantùm albæ pulli? Inepti! plures imò liberi magno illi patri ſunt: quos permitte, quoniam ſimul omnes non vult aut poteſt, ſoueat & in ſinum recipiat per inter-

Iterùm, emendatione & expolitione rerum, ſive amœnorum.

** Quò ſpectat prouerbium: Ὁ πόλεμος ἀνάγκης πατήρ: quod Fortâ aliò retulerunt.*

Solatium quod ex ſine petendum.

interualla. Fulſere nobis noſtri ſoles: nox paullisper hîc nunc ſit, & radiatum illud lumen abeat ad Heſperios & occaſum. Seneca, vt ſolet, ad hanc rem aptè & altè: *Vir ſapiens nihil indignetur ſibi accidere, ſciatque illa ipſa quibus lædi videtur, ad conſeruationem Vniuerſi pertinere & ex his eſſe quæ curſum mundi officiumque conſummant.*

CAPVT XII.

Contra iuſtitiam diuinam vetus & vulgata obiectio: cur impares pœnæ? ea inquiſitio ab homine remota, & oſtenſa impia.

CVM interiungeret hîc paullum Langius, excepi. Quod fons aquæ viatoribus in æſtu: id mihi tuus ſermo. Foueor, recreor, & frigerante quodam ſucco febrim meam temperat & calorem. Sed temperat etiam, non tollit. Spina mihi illa in animo, quæ priſcos quoque pupugit, de imparitate puniendi. Quid enim ita Langi, ſi æquabilis Iuſtitiç illa lanx, telum hoc cladium,

Per occaſionem, Iuſtitia diuina accuſata. Quaſi pœna & clades nõ ex æquo, nec in merentes.

* ——— *plerumque nocentes*
Præterit, exanimatque indignos inque merentes?

* *Lucretij verſus.*

Cur inquam immeriti aliquot populi euertuntur: & culpæ maiorum in poſteros ſæpè expetunt & nepotes? Fumus iſte acer mihi in oculis: quem, ſi potes, rationis radio tolle. Langius contractâ fronte, Itáne adoleſcens, inquit, iterum mihi exorbitas? nolim. Vt enim periti venatores canem non ſinunt aberrare, ſed inſiſtere vni feræ: ſic ego te veſtigia illa tantùm velim premere, quæ ſignaui. Fines cladium tibi ingero, vt ſi bonus es, exerceri te ſentias; ſi lapſus, alleuari; ſi improbus, puniri: tu me rapis ad cauſſas. Vaga mens, quid per hanc curioſam curam tibi vis? Tangere cæleſtes illos ignes? liqueſces. Scandere in Prouidentiæ arcem? cades. Vt papiliones, & minuta quædam animalcula, veſperè lucernæ lumen identidem circumuolitant, donec amburantur. ſic humana mens laſciuit circa arcanam illam flammam. Cedò cauſſas, inquis, cur diuina vltio hos prætereat, illos tangat. Cauſſas? tutiſſimè dicam, me neſcire. Non enim cepit me vmquam cæleſtis illa curia, nec ego eius decreta. Hoc tantùm ſcio, cauſſam ante omnes cauſſas eſſe, voluntatem dei. A quâ qui quærit aliam, vim & potentiam ignorat naturæ diuinæ. Nam cauſſam omnem neceſſum eſt genere quodam, priorem & maiorem eſſe ſuo effectu: at deo & eius voluntate nihil prius aut maius. non ergo vlla eius cauſſa. Deus præterijt, deus tetigit: quid vltrà hic vis? *Summa iuſtitia eſt*, vt rectè & piè Saluianus ait, *voluntas dei*. Tamen rationem aliquam huius imparitatis exigimus, inquiunt. A quo? à deóne? cui vni licet quod libet: & nihil libet, niſi quod licet? Si ſeruus à patrefamilias, ſubditus à Principe rationes exigat; ille contumeliam putet, hic rebellionem: tibi plus animi aduerſus deum eſt? Apage te peruerſa curioſitas. *non aliter hæc ratio conſtat, quàm ſi nulla reddatur.* Et tamen cùm omnia feceris; non euolues te tuis tenebris, nec ad conſilia illa & conſulta verè Tacita perringes. Egregiè Sophocles:

Sed ſupra hominem oſtenſa ea inquiſitio.

Qua cum ſuo periculo.

Et ad quam plane contumax.

Quidquid deus vult, ideo rectum, quia vult.

Tacitus I. Annal.

* Ἀλλ' οὐ γὰρ ἂν τὰ θεῖα, κρυπτόντων θεῶν,
Μάθοις ἄν, οὐδ' εἰ πάντ' ἐπεξέλθοις σκοπῶν.

* Diuina numquam, ipſis tegentibus dijs, Scibis, nec omnia vſque ſi peruaſeris.

CAPVT XIII.

Tamen vt curioſis ſatiſfiat, ſeparatim ad tres veteres obiectiones reſponſum. & primò ad eam de Malis non punitis: quos differri docemus, non dimitti. idque vel hominum ipſorum cauſsâ: vel natura quâdam dei, quæ ad ſupplicium lenta.

RVDIS hæc & ſimplex via, ſola hîc tuta, Lipſi: reliquæ fallaces & lubricę ad lapſum. In diuinis ſuperiſque vnum acumen eſt, nihil cernere; vna ſcientia, nihil ſcire. Tamen quoniam olim & nunc inuoluit ingenia hæc nubecula: euoluam eâ te breuiter, ſi poſſum, & hærentem transferam quoque per hoc flumen. Tu cæleſtis & ęterna Mens (in altum ſuſpiciebar) pacem veniamque mihi da, ſiquid in his arcanis minùs pium putúmve dicam, adfectu tamen pio. Ac primùm, Lipſi, communiter Iuſtitiam ſuam adſerere deo poſſe videor, vno iſto ictu. Si adſpicit res humanas deus, etiam curat. ſi curat, regit. ſi regit, iudicio regit. at ſi iudicio, quomodo iniuſtè? Non enim regimen vllum ſine eo ſit, ſed congeries, confuſio, turba. Quid habes quod opponas huic telo? quod ſcutum aut quæ arma? ſi verum fateri vis, imperitiæ humanæ. Non capio, ais, cur hi puniantur, hi non puniantur. Benè habet. ergóne ad imprudentiam, impudentiam adiunges; & vim diuini illius purique iuris quia non capis, carpes? Quæ poteſt contra iuſtitiam iniuſtior eſſe ratio? Si hoſpes aliquis arbitrari leges aut inſtituta patriæ tuæ

Simplicitas & modeſtia, deo grata.

Cuius iuſtitia generatim probata.

Quam ſola imperitia noſtra accuſat.

Iniuſtâ lege & more.

tuæ velit, ſilere eum iubeas & faceſſere, quia non capit: tu terræ huius incola, temerè damnabis ignotas cæli leges? tu opus, conditorem? Et tamen age, liceat. premam te enim iam propiùs, & calumniæ tuæ nebulas diſtinctè examinabo ad rationis, vt poſtulas, ſolem. Tria obijcis. quòd malos non puniat: quòd immeritos puniat: quòd ſubſtituat & commutet. De primo, priùs. Malos, ais, diuina vltio malè præterit. Itáne præterit? imò, vt ego ſentio, differt. Si magnum æs alienum habeam, & ab illo debitore ſtatim exigam, huic in diem reponam: quid culpes? arbitrij enim hoc certè mei & ſpontis. Atqui idem facit magnus ille deus, cui cùm pœnam improbi omnes debeant, ab iſtis eam ſtatim exigit, in alijs differt, ſed cum fœnore ſoluendam. Quæ hîc iniquitas? Niſi tu dei vicem fortaſſe ſollicitus es, & metuis nequid ei pereat per hanc benignam moram. Atqui ſecurus es, mi homo: nemo vmquam decoquet ſupero huic creditori. In oculis eius omnes ſumus, quocumque fugimus: imò in neruo & in vinclis. Sed vellem, inquies, tyrannum illum nunc puniri, & præſenti cæde eius ſatisfieri tot oppreſſis. clarior enim ita nobis dei iuſtitia. Clarior iuſtitia? Imò tuus mihi ſtupor. Quis enim tu ille es, qui deo non ad pœnam ſolùm præeas, ſed eius etiam tempora præſcribas? Vtrùm iudicem eum tuum eſſe cenſes, an lictorem tantùm & adminiſtrum? Abi, duc, verbera, caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito. ita enim mihi vſum. Heu impudentiam! ſed deo aliter viſum: quem ſcire debes paullò clariùs hîc cernere, & alio quodam fine punire. Te calor exagitat, & aufert vindictæ quædam cupido. à quibus ille remotiſſimus, exemplum ſpectat, & correctionem aliorum. Scit autem optimè, quibus ea vtilis eſſe poſſit, & quando. Magna momenta temporum ſunt, & ſaluberrima ſæpè medicina abijt in perniciem, data non opportunè. Caligulam in primo tyrannidis ſuæ curſu ſuſtulit: Neronem graſſari paullò diutiùs ſiuit: diutiſſimè Tiberium. nec ambige, quin eorum ipſorum, qui tum quoque querebantur, bono. Egent diuturno ſæpè flagello mali noſtri & inemendati mores: at nos tolli illud ſtatim volumus, & conijci in ignem. Hæc vna tarditatis ratio, quæ nos tangit: alia quæ ipſum deum. cui videtur inſitum, *vt lento gradu ad vindictam ſui procedat, tarditatemque ſupplicij grauitate* *compenſet.* Benè Syneſius: * Τὸ θεῖον χωρεῖ καὶ τάξει βαδίζει. nec malè priſci, qui ab hac mente Deos fingebant laneos habere pedes. Vt quantumuis feruidus & vindictæ properus ſis, non videaris ægrè ferre debere hanc moram: quæ ita pœnæ interuallum eſt, vt ſit & augmentum. Dic mihi, tragœdiam ſi ſpectes, an indignêre ſi Atreus ille aut Thyeſtes, in primo alteroque actu, ſublimes per ſcænam & elati paulliſper incedant? regnent, minentur, imperent? non opinor. breuem enim felicitatem eam eſſe ſcias, & exſpectes vt fœdè mox ruant in extremo. In mundi hac autem fabulâ, cur iniquior in deum, quàm in poëtam aliquem es? Ille impius floret, ille tyrannus viuit. Ita. ſed cogita primum hunc actum eſſe: & iam antè animo tecum præcipe, gaudium iſtud manere lacrymas & angores. Scæna hæc mox ſanguine diffluet, & voluentur in eo purpureæ iſtæ auratæque veſtes. Bonus enim ille noſter poëta eſt, nec temerè migrabit tragœdiæ ſuæ leges. Nónne etiam in Muſicâ diſſonas aliquamdiu voces fers, quia extrema deſitura ſcis in concentum? idem hîc fac. At enim Punitionem eam non vident ſemper læſi. Quid mirum? longiuſcula enim ſæpè fabula eſt, nec illi perſedere tamdiu potuerunt in hoc theatro. Vident tamen alij: & concipiunt iure metum, quoniam ampliari quoſdam in rigido hoc iudicio vident, non abſolui, diffundi pœnæ diem, non tolli. Quamobrem, Lipſi, hoc tene, differri aliquando impios, non dimitti: nec crimen quemquā in pectore geſtare, qui non idem Nemeſim in tergo. Sequitur enim illa dea, & vt cum Euripide dicam,

—— * Σιγᾷ καὶ βραδεῖ ποδὶ
στείχουσα μάρψει τοὺς κακοὺς ὅταν τύχῃ.

Omnis clera cuſti iam ſuperam calumnia, triplex. — *Diluta prima, quod mali non puniantur.* — *Omittit præſentaneā pœnam interdū deus, non remittit.* — *Nec hac dilatio in fraude.* — *Cur omittat, ſiue differat?* — *Primò, exemplum correctionis cauſſâ.* — *Secundò natura ſua (ſi fas ita loqui) ductus.* — * *Diuinum numē lentè & ordine progreditur.* — *Quia clementiſſima illa mens, tarda in pœnas.* — *Quæ aliquando tamen cum fœnore veniunt.* — *Vita hæc impiorum tragœdiæ compar.* — * *Silenter & lento pede Progreſſa rapiet improbos in tempore.*

CAPVT XIV.

Deinde oſtenſum plures eſſe Pœnas: & quaſdam occultas internaſque, quæ ſcelus ipſum comitentur, & quas improbi effugiunt numquam. quæ grauiores quàm vllæ externæ.

QVAE tamen vt clariùs capias, & ſemel te ducam in arcem ipſam huius cauſſę: hoc ſciendum, triplices diuinas eſſe pœnas, Internas, Poſtumas, Externas. Illas appello, QVAE ANIMVM TANGVNT, SED ADHVC IN CORPORE. vti ſunt angóres, pœnitentia, metus, & conſcientiarum mille morſus. Alteras, QVAE EVMDEM ANIMVM, SED

Plures tamē diuinas eſſe pœnas. Internæ. — *Poſtumæ.*

SED LIBERVM IAM ET A CORPORE ABIVNCTVM. vti pœnæ eæ ſunt, quas, morte obitâ, ſceleſtos manere etiam è priſcis illis plerique non vanè ſunt ſuſpicati. At tertias, QVAE CORPVS TANGVNT, AVT QVAE CIRCA ILLVD. vt paupertas, exſilium, dolor, morbi, mortes. Et eſt quidem plerumque, vt eæ omnes iuſto quodam dei iudicio in impios conueniant: certè quidem priores duæ ſemper. Vt de Internis dicam: quis ille vmquam tam proiectus ad omne nefas, qui non acria quædam flagella in animo & velut ictus ſenſerit, ſiue in faciendo ſcelere, ſiue magis iam facto? Verè enim * ἀκόλουθος τῆς ἀδικίας ἡ τιμωρία, vt Plato olim dicebat: vel, vt veriùs & fortiùs Heſiodus, * ἰσήλικα. Cognatum; imò innatum, omni ſceleri ſceleris ſupplicium: & nihil in vitâ ſecurum ſolutumque, præter Innocentiam eſt. Vt cruciarij, Romano ritu, crucem ſuam ferebant, ipſi ab eâ mox ferendi: ſic impijs omnibus conſcientiæ hanc crucem deus impoſuit, in quâ pœnas luant priuſquàm luant. An tu ſolam eam punitionem cenſes, quæ incurrit in oculos? quam corpuſculum hoc ſubit? Non eſt. externa iſta omnia leuiter nec in longum nos tangunt: interna ſunt, quæ angunt. Vt magis in morbo iudicantur, qui tabe aut marcore laborant, quàm qui inflammatione aliquâ aut febri: & tamen hæ magis appârent: ſic in grauiore pœnâ improbi, qui lento illo paſſu ducuntur ad æternam ſuam mortem. Caligula olim per ſæuitiam imperare ſolitus, *Ita feri, vt ſentiat ſe mori*: id iſtis euenit, quos camifex ille animus cottidie minutis ictibus cedit & pungit. Nec ſplendor ille tibi imponat, & circumfuſa potentia, aut opes. quia non magis illi ideò felices aut beati, quàm ſani, quorum febris aut podagra recumbit in purpureo ſtrato. Mendicum aliquem in fabulâ vides, qui regis perſonam ſuſtinet, auratum & pulchrum. vides, ſed non inuides: quia latère ſub auro illo ſcis ſcabiem, pædorem, ſordes. idem exiſtima in magnis omnibus iſtis & ſuperbis tyrannis: *Quorum mentes ſi recludantur*, ait Tacitus, *poſſint adſpici laniatus & ictus: quando vt corpora verberibus, ita ſæuitiâ, libidine, malis conſultis animus dilaceretur.* Rident illi ſæpè, fateor: ſed non verum riſum. Gaudent: ſed non germanum gaudium. non hercle magis, quàm ij qui capitis damnati in carcere attinentur, & talis interdum aut teſſeris fallere ſe conantur, nec fallunt.

Externas.
Aliquæ ex illis ſemper expetunt in impios.
Præſertim Interna, quæ animum lancinant.
* *Subſequens iniuriæ pœna.*
* *Coætanea & æqualis.*
Eæ pœna grauiores.
Quæ ſeſe ſub alacri & læta facie.
In malis, diſſidentes lanenas & ſenſum.

Manet enim impreſſus ille imminentis ſupplicij terror, nec tollit ſe vmquam ab oculis imago luridæ mortis. Vide mihi, ſodes, dimoto externorum iſto velo, Siculum illum tyrannum:

Diſtrictus enſis cui ſuper impiâ
Ceruice pendet.

Audi Romanum illum lamentantem: * *Dij me deæque peius perdant, quàm perire cottidie ſentio.* Audi alterum ingemiſcentem: * *Ergo ego ſolus nec amicum habeo, nec inimicum?* Hæc vera illa animorum tormenta, Lipſi, hi cruciatus, angi ſemper, pœnitere, metuere: quibus caue compares eculeos vllos, fidiculas, vncos.

* Tiberij verba ex epiſtolâ ad Senatum.
* Neronis morituri verba.

CAPVT XV.

Pœnas etiam Poſtumas manere improbos. & plerumque imò ipſas Externas: quæ exemplis aliquot illuſtribus adſirmate.

ADDE iam huc Poſtumas illas & æternas pœnas: quas è mediâ Theologiâ poſuiſſe mihi ſatis ſit, non euoluiſſe. Adde etiam Externas. quæ tamen ſi deſint, cùm priores illæ irrogentur, quis cæleſtem Iuſtitiam iuſtè culpet? At non deſunt. nec factum vmquam (certè rarò) quin aperte ſceleſti & aliorum oppreſſores, pœnas item luerint ſpectabiles & apertas. alij citiùs, alij ſeriùs: alij in ſe, alij in ſuis. Vides & quereris Dionyſium illum in Siciliâ, ſtupra, rapinas, cædes, multos annos impunè exercentem? paullùm ſuſtine. videbis eumdem mox infamem, extorrem, inopem, à ſceptro (quis credat?) ad ferulam deuolutum. Ille magnæ inſulæ rex, ludum Corinthi aperiet, ipſe Fortunæ verus ludus. Parte aliâ, Pompeium in Pharſaliâ vinci indignaris, & exercitum pænè è Senatu? ludere & laſciuire aliquamdiu in ciuili ſanguine tyrannum? ignoſco. video enim Catoni ipſi clauum hîc tantùm non recti iudicij extortum, & elicitam ab alto pectore ambiguam vocem, *Res diuinas multum habere caliginis.* Sed tamen tu Lipſi, tu Cato, flecti te paullùm huc oculos: vnus adſpectus in gratiam reducet vos cum deo. Cæſarem illum videte, ſuperbum, victorem, opinione ſuâ & aliorum iam deum, in Senatu, & à Senatu interfectum. nec ſimplici morte, ſed viginti tribus plagis confectum, inſtar feræ in ſanguine ſuo volutantem. & (quid ampliùs vultis?) in Pompeij curiâ, ſuperſtante Pompeij ſtatuâ, magnam

Poſtuma pœna de quibus Theologi propriè diſſerunt.
Sed plerumque etiam Externa præeunt.
Siue in ipſis qui peccarunt, ſiue in ſtirpe.
Dionyſij mira & verè à deo punitio.
Item Iulij Cæſaris.

magnam victimam Magni mânibus parentantem. Ita Brutus in campis Philippicis, pro patriâ & cum patriâ moriens, mihi quoque miſerationi eſt. ſed conſolor idem, cùm haut longè video victores illos exercitus, velut ad eius tumulum, gladiatorio more inter ſe commiſſos: & è ducibus alterum, M. Antonium, terrâ marique victum, inter tres mulierculas, mulierosâ illa manu, ægrè mortem inuenientem. Vbi tu es Orientis ille paullò antè dominus? lanista Romanorum exercituum? Pompeij & reip. ſector? En, in fune cruentis manibus pendes! en, viuus in monumentum tuum repis! en, ne moriens quidem auelleris ab eâ quæ tibi morti! Vide an vanè vocem ſupremam & votum illud efflauerit Brutus iam moriens:

Item M. Antonij.

* Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ᾽ ὃς αἴτιος κακῶν.

* Ne lateat mali te fallax auctor, Iupiter.

Non enim latuit profectò, non effugit. non item ille alter dux, qui pœnam iuuenilium ſcelerum non obſcurè in ſe luit, & clariùs in omni ſuâ ſtirpe. Sit felix & magnus Cæſar, & verè Auguſtus: ſed filiam tamen Iuliam habeat, ſed neptem. nepotes alios per fraudem per vim amittat, alios abdicet. & horum tædio, quatriduanâ inediâ mori velit, nec poſſit. denique cum Liuiâ ſuâ viuat, fœdè ductâ, fœdè retentâ: & quam turpi amore ipſe perijt, * turpi morte per eam pereat. *In ſummâ*, inquit Plinius, *deus ille, cælumque neſcio adeptus magis an meritus, herede hoſtis ſui* * *filio excedat*. Hæc taliaque cogitanda, Lipſi, cùm querela illa iniquitatis erumpit: & ad duo ſemper vertenda mens, Tarditatem ſupplicij & Varietatem. Non punitur nunc ille? mane. punietur. Non in corpore? ſed fortaſſe in animo. Non viuus? ſed certè mortuus.

* Ob ſuſpicionem veneni ab eâ dati.

* Nempe Tiberio.

Concluſio huius loci & querelæ de Malis.

Numquam antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

Vigilat enim ſemper diuinus ille oculus: & cùm dormire eum cenſes, couniuet. Tu tantùm æquus in eum ſis: nec iudicem tuum inaniter accuſa, ipſe ab eo iudicandus.

CAPVT XVI.

Reſponſio ad alteram obiectionem, de Immeritis. oſtenſum omnes meruiſſe pœnam, quia omnes in culpâ. & qui magis aut minùs, ægrè imò nullo modo ab homine poſſe diſcerni. Deum ſolum eſſe, qui noxas clarè videat; ideóque iuſtiſſimè puniat.

SED enim immeriti & innoxij aliquot populi puniuntur, inquis. Nam hæc ſecunda tua querela, ſiue calumniam potiùs dicam. Incautè adoleſcens, ſic loqueris? Puniuntúrne immeriti? Vbi ergo gentium, gentes tibi repertæ ſine noxâ? Fiducia, imò temeritas ſit, in ſingulo aliquo homine id ponere: tu nihil ambigis populos & gentes ſtatuere impeccantes? Vaniſſimè. Peccamus enim & peccauimus omnes, ſcio: nati in labe, viuimus in labe: & cæli iam armamentaria, vt cum Satyrico illo iocer, ſine telo ſint, ſi fulmina ſemper miſſa in merentes. Non enim vt piſces in ſalo nati & alti, ſalem tamen non referunt: ſic cenſendum homines in hac mundi fæce, eſſe ipſos ſine fæce. Atqui ſi omnes in noxâ, vbi populi iſti immeriti? Culpæ enim comes, iuſtiſſimè pœna ſemper eſt. Sed inæqualitas, inquies, illa mihi diſplicet: quod quidam premuntur qui minora peccârunt; florent & regnant qui magna. Nempe hoc erat! eripies tu, credo, trutinam cæleſtis Iuſtitiæ manibus, & tuo quodam ſenſu ponderibuſque eam librabis. Quò enim aliter ſpectat hæc delictorum parium impariúmve æſtimatio, quam ante deum tibi ſumis? Sed duo hîc, Lipſi, cogita. Primùm, æſtimari ab homine noxas alienas non poſſe, non debere. Quomodo enim? Tu homulle peccata æquiter appendas, qui nec attendis quidem? tu ea legitimè diſcernas, qui nec cernis? Quod enim facilè mihi das, animus eſt qui peccat: per corpus quidem & ſenſuum hæc inſtrumenta, ſed ita vt momentum & pondus omne criminis ſit ab ipſo. Quod adeò verum eſt, vt ſi inuitum aliquem ſtatuis peccaſſe, non peccârit. Id autem ſi eſt: quomodo, obſecro, peccatum ipſum peruidebis, qui nec cubile eius aut ſedem? Nam mentem certè adeò alienam videre non potes, vt nec tuam. Magna igitur hæc vel vanitas vel temeritas tua eſt, cenſuram æſtimationemque vindicantis in re nec viſâ plenè nec videndâ, nec notâ nec noſcendâ. Secundò illud cogita, vt maximè ita ſit, nec malum tamen aliquid hîc eſſe, nec iniquum. Non malum: quia illorum ipſorum bono fit, qui caſtigantur ſtatim vel in minimis noxis. Dilectio illa diuina eſt: & iure ſemper ſuſpecta tarditas, cui grauior Punitio adhæret. Non item iniquum: quia pœnam, vt dixi, omnes meruimus: nec vmquam vel in optimis illa puritas, vt non maculæ aliquæ ſuperſint ſalsâ hac aquâ cladium velut eluendæ. Quamobtem, adoleſcens, mitte hanc de æſtimatione noxarum in-

Secunda calumnia, de immeritis.

Verè calumnia: quia innoxij aut immeriti nuſquam.

Nec prætereunda inæqualitas culpæ aut pœnæ.

Cur homines non boni iudices.

Vt qui animum non videant, peccati ſedem.

Nec confiſa item externæ punitiones: quæ ſæpè pro bono.

Deo igitur ſoli ſeruanda hæc æſtimatio.

intricatiſſimam litem, tu terreſtris pedaneuſque iudex: deo permitte, qui haut paullò æquiùs de eâ certiuſque è ſuperiore tribunali cognoſcet. Ille eſt ſolus, qui merita poteſt expendere: ille, qui ſine vllo ſimulationum fuco aut ceruſſâ, virtutem vitiumque videt in vero ſuo vultu. Quis ei imponat, qui externa & interna pariter rimatur? qui corpus videt & mentem? qui linguas & fibras? aperta denique & operta? Quique non facta ſolùm ipſa, ſed cauſſas eorum & progreſſus videt in clarâ luce. Thales olim interrogatus, *Εἰ λάθοι θεοὺς ἄνθρωπος ἀδικῶν, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενος*, verè reſpondit. At nos contra hîc in nube. qui non ſolùm occulta ſcelera non videmus ſub tunicâ (quod aiunt) & ſinu admiſſa; ſed vix aperta & protracta iam in lucem. Non enim culpam ipſam & vim eius cernimus, ſed externa quædam veſtigia admiſſæ & iam fugientis. Optimi ſæpè nobis, qui deo peſſimi: & reiecti contrà, qui illi electi. Claude igitur, ſi ſapis, de meritis aut immeritis os & oculos: cauſſæ tam obſcuræ non benè cognoſcuntur de plano.

Et quomodo nullum aut ſimulatio externa fallat.

* *An fallere deos iniuſtè faciens? Ne cogitans quidem.*

CAPVT XVII.

Reſponſio ad obiectionem tertiam, de pœnis tranſlatis. exemplis monſtratum id etiam apud homines fieri. Quæ deo tranſlationis huius cauſſa ſit. & pluſcula alia ſatis curioſè ſubtilitatis.

At tertia etiam offuſa à te Iuſtitiæ nebula abſtergenda eſt, de Subſtitutis. Pœnas enim, inquiunt, parùm iuſtè deus transfert: & maiorum culpas malè luunt nepotes. Hem! itáne hoc nouum aut mirum? Imò miror ego mirari iſtos miriones: cùm cotidie ipſi id faciant in ſuâ terrâ. Dic ſodes, beneficia quæ ob virtutem à Principe maioribus data, nónne tranſeunt ad nepotes? ſanè tranſeunt. nec aliter in mulctis aut pœnis, opinor, quæ iiſdem impoſitæ ob ſcelus. Ecce in perduellionis aut maieſtatis crimine, manifeſtò alij in culpâ ſunt, alij in pœnâ. idque adeò intendit humana ſæuitia, vt latæ leges ſint, quæ innoxios liberos æternâ egeſtate puniant, *vt mors ſit eis ſolatium, & vita ſupplicium.* Maligni veſtri animi? regi alicui aut dynaſtæ licêre id vultis, non vultis deo. Cui tamen, ſi examinas, haud paullò iuſtior ſeueritatis huius cauſſa. Peccauimus enim, & rebelles magno huic regi fuimus in vno omnes: & per tot ſtirpium traduces, primogenia illa macula propagata ad infelices natos. Ita nexus & catena quædam hæc criminum coram deo eſt: nec peccare, exempli cauſsâ, pater meus aut tuus iam cœpit, ſed patrum omnes patres. Quid ergo mirum, ſi punit in poſteris non propriè diuerſa delicta, ſed communione quâdam ſeminis iuncta, nec vmquam intermiſſa? Sed vt omittam hæc ſublimia, & agam tecum magis populari quâdam rationum viâ: hoc ſcito. deum coniungere, quæ nos per imbecillitatem aut imperitiam diſparamus: & familias, opida, regna, non vt varium quiddam intueri aut confuſum, ſed vt corpus naturamque vnam. Scipionum illa aut Cæſarum familia, vnum illi eſt: Romana aut Attica vrbs, ab omni ſuo æuo, vnum: vnum item Romanum imperium. Iure. vinclum enim quoddam eſt & legum iuriſque ſocietas, quæ magna corpora hæc ligat: efficitque vt, etiam inter æuo diſſitos, communio quædam ſit præmiorum & pœnarum. Itaque Scipiones olim boni? apud cæleſtem illum iudicem poſteris id quoque proſit. Mali? noceat. Belgæ ante annos aliquot laſciui, auari, impij? nos luamus. quia in externâ omni punitione deus non præſentia ſolùm adſpicit, ſed præterita etiam reſpicit: & duûm horum temporum momentis temperat æquabiliter iuſtitiæ ſuæ lancem. Dixi, * externâ punitione. & velim notes. Non enim culpæ ipſæ transferuntur, aut criminum quædam confuſio fit: abeſt: ſed pœnæ dumtaxat ſiue caſtigationes quædam circa nos iſtæ ſunt, non in nobis: & ad corpora aut opes ſpectant propriè, non ad animum hunc internum. Quid autem necesse hîc iniuriæ? Heredes enim certè commodorum præmiorumque, ſiqua maioribus debita ſunt, eſſe volumus: cur onera recuſemus & pœnas?

Tertia calumnia, de Subſtitutis in pœnâ. Quod tamen non apud homines nouum.

Quanto iuſtiùs id ſiat deus: et ſin dum ... cum ...

Denique quia coniungit res & crimina.

Societates aut corpora, deo vnum.

Tempora item diſſita coniungit.

* *Quæ videlicet caſtigationis pœnâ, & in ſtar medicinæ eſt: at in pœnis, vt eâ vulgo dicâ, ſpiritualibus, aliud eſt: nec ea perſonam excedunt.*

Delicta maiorum immeritus lues Romane.

canit Romanus ille vates. verè, niſi quòd addit *Immeritus.* Meritiſſimò enim, quia metuêre maiores. Sed effectum videre poëta potuit, non adſurrexit ad cauſſam. Vt autem in vno eodemque homine, iute in ſenectâ ætate delictum aliquod punimus, admiſſum in iuuentâ: ſic deus in impetijs aut regnis peccata vetera. quia externæ communionis ratione, vnum quiddam deo ſunt, & coniunctum. Interualla hæc temporum apud illum nos non diuidunt, qui omnem æternitatem clauſam habet in

in capaci ſuâ mente. An verò * Martiales illi lupi olim tot vrbes euerterint, tot ſceptra fregerint impune? tantùm cædium ſanguiniſque hauſerint, ipſi ſemper incruenti? Tum denique fatear vindicem nullum deum eſſe, * *qui quæ nos gerimus audit & videt*. Sed non eſt ita. pœnas vel in poſteris ſuis pendant aliquando neceſſum eſt, tardas etſi non feras. Nec Temporum ſolùm hæc coniunctio apud deum eſt: ſed & Partium. Hoc volo dicere. ſicut in homine cùm * manus, penis, venter peccauit, totum corpus id luit: ſic in communi aliquo cœtu, paucorum delictum expetere ſæpè in omnes. præſertim ſi ij qui peccant velut digniora quædam membra ſint, vt reges, principes, magiſtratus. Verè Heſiodus & ex ipſo Sapientiæ penetrali:

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ,
Ὅστις ἀλιτραίνει καὶ ἀτάσθαλα μηχανάαται,
Τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων
Λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν.
Vnius ob crimen pœnas vrbs tota rependit,
Siquis ſacrilege ſeſe gerat aut iniuſtè.
Iuppiter hinc cælo clades immiſit ab alto
Peſtem ſiue Famem.

Ita claſſis Argiuorum tota perijt,

Vnius ob noxam & furias Aiacis Oïlei:

ita in Iudæâ ſeptuaginta millia hominum peſtis vna iuſtiſſimè abſtulit, ob iniuſtam * libidinem regis. Et interdum contrà. vbi omnes peccarunt, deus vnum paucóſve seligit velut piaculares publicæ noxę. In quo ſi à * rigido illo paritatis iure paulliſper diſcedit, tamen ex iniquitate ipſâ æquitas noua oritur: & clemens quædam iuſtitia in multos eſt, quod ſæuitia videtur in paucos. Nónne etiam pædagogi ferula, è numero laſciuientis gregis vnum aliquem cædit? imperator è fuſo exercitu, paucos decumatione caſtigat: ſalubri tamen vterque conſilio, quia paucorum ea punitio terret nihilominus & emendat omnes. Vidi medicos ſæpe venam in pede aut brachio incidere, cùm totum corpus dolêret: quid ſcio an idem hîc ſit? Arcana enim hæc arcana, Lipſi: &, ſi ſapimus, propiùs non tangemus ſacrum illum ignem. cuius ſcintillas & ſtricturas quaſdam videre homines fortaſſe poſſumus: non poſſumus ipſum. Vt ij qui in Solem acriùs defigunt oculos, eos amittunt: ſic mentis omne lumen, qui eam intendunt in hoc lumen. Abſtineo nunc igitur cenſeo curioſæ & cum periculo quęſtionis: & hoc ſolum nobis ſit, æſtimari noxas humanitùs non poſſe, non debere. aliam apud deum trutinam eſſe, aliud tribunal & quomodocumque ſe recondita illa iudicia habeant; non culpanda ea nobis, ſed ferenda & veneranda. Vnam hanc tibi ſententiam ingero, quâ manum huic rei & ſimul Curionum omnium ori imponam, *Iudicia dei multa occulta ſunt: nulla iniuſta.*

CAPVT XVIII.

Tranſitus ad Locum vltimum factus, qui ab Exemplis. & oſtenſum, vtile interdum eſſe, ſeriæ medicinæ admiſceri quædam iucunda.

HAEC ſunt Lipſi, quæ pro diuinâ iuſtitia dicenda cenſui contra hos iniuſtos. quæ non planè ex re meâ eſſe fateor, nec tamen præter illam: quoniam non dubie æquiùs libentiuſque Clades has feremus, perſuaſi eas non iniquas. Et interuallo hîc aliquo ſermonis, ſubitò iterùm erupit Langius, Benè habet, inquiens. reſpiraui. Superaui omnes quæſtionum illos ſcopulos, & plenis iam velis inuehi mihi poſſe videor in portum. Quartum vltimumque meum agmen conſpicio: quod producam ſanè libens. Et vt nautæ, cùm in tempeſtate Geminos vident, ſpem magnam & alacritatem concipiunt: ſic ego, cui poſt hos fluctus apparuit Legio hæc Gemella. Fas mihi enim priſco ritu eam ita dicere: quia biceps, & duo per eam mihi vincenda, Nec grauia hæc mala eſſe quæ nunc patimur, Nec noua. Id dum facio, in pauca hæc quæ ſuperant, Lipſi, volentem attentúmque te mihi da. Numquam magis Langi, inquam ego. Nam me quoque iuuat euaſiſſe illa aſpera: & à ſeriâ & ſeuerâ illâ medicinâ, auidè adſpiro ad hanc lenem & popularem. Ita enim futuram eam titulus mihi indicat. Nec erras, inquit Langius. Nam vt medici poſtquam vſſerunt & ſecuerunt ſatis, non omittunt ſtatim ægrum aut deponunt, ſed benigna fomenta quædam & acopa adhibent, doloribus mitigandis: ſic in te ego. quem quoniam ferro & igne Sapientiæ purgatum ſatis videor, lenibus nunc quibuſdam alloquiis fouebo, & tractabo manu, quod dicitur, molliore. Deſcendam ex illo philoſophiæ arduo colle, & deducam te paullisper in amœnos Philologiæ tuæ campos. Idipſum tamen non recreandi magis [illegible] quam ſanandi. Vt Demochare medi[illegible] aiunt Conſidiæ cuidam [illegible]

q[illegible]

Marginalia:

* Romanos intelleg.
* Plautus eſt in Captiu.
* Furto, libidine, ingluuie.
* Quia Dauid populũ ambitiosè recenſuit.
* Rectè Tacitus: Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod aduerſus ſingulos vtilitate publicâ rependitur.

Abſtracta cogitatio ab iſtis:

Quæ nec capta nobis, nec capiēda.

Augustinus.

Reditio ad sermonem ipsum de Conſtantiâ.

Quartum [illegible] à telo, ferro duplici.

quę omnem aſperiorem medicinam abhorrebat, lac caprarum callidè propinaſſe, ſed quas lentiſco paſcebat: ſic ego hiſtorica quædam & oblectantia tibi infundam, ſed occulto quodam Sapientiæ ſucco tincta. Quid refert quâ viâ ſanemus ægrum dum perſanemus?

CAPVT XIX.

Non tam grauia eſſe Mala publica, quàm videntur. idque primò, ſed breuiter, Ratione oſtenſum. Circumiecta enim rebus pleruinque vanè timeri, non ipſas.

Prima argumentationis pars, de leuitate cladium.
Item Ratione examinat.

SED ades iam mea Legio. & tu ante omnes cohors prima, quâ pugnamus, Non eſſe grauia hæc mala. Id duplici telo effectum volumus, Rationis & Comparationis. Rationis: quia illam ſi reſpicis, reuerà nec grauia aut magna hæc omnia, quæ adſunt quæque imminent, ſed videntur tantùm. Opinio eſt quę attollit ea & exaggerat, & velut cothurnis quibuſdam auget. Sed deme, ſi ſapis, circumfuſam eam nubem, & vide res in clarâ luce. Paupertatem exempli cauſsâ in his Cladibus publicis times, Exſilium, Mortem. Ea igitur ſi rectis firmiſque oculis inſpicis, quantula ſunt? ſi ſuis ponderibus examinas, quàm leuia? Ecce bellum hoc aut tyrannis per tributa multa te exhauriet. Quid tum? eris igitur pauper. Natura nónne talem te dedit, talem rapiet? Quòd ſi triſte & infame nomen tibi diſplicet, commuta. eris expeditus. Subleuauit enim te Fortuna, ſi neſcis, & tutiore iam loco repoſuit. nemo vltrà exhauriet. quod damnum tu putabas, remedium eſt. At exſul etiam ero. Imò, ſi voles, peregrinus. Adſectum tuum ſi mutas, mutas patriam. Sapiens vbicumque eſt, peregrinatur: fatuus ſemper exſulat. Sed mors mihi à tyranno imminet. Quaſi non cottidie à naturâ. Sed infamis illa, quæ per gladium aut per laqueum. O ſtulte, non illa aut vlla mors infamis, niſi vita tua ſit. Cita ab orbe condito optimos & illuſtriſſimos quoſque, violenta eos vis rapuit. Hoc examen, Lipſi, rebus omnibus (guſtum enim tantùm tibi do) adhibendum, quæ terribiles videntur: & inſpiciendæ ex nudæ, ſine opinionum vllâ veſte aut perſonâ. At nos miſeri ad vana & externa conuertimur: nec res ipſas timemus, ſed circumpoſita rebus. Ecce ſi mare nauiges, & magnum illud fiat: meus tibi abit, & contremiſcis. non aliter quàm, ſi naufragium feceris, totum illud ebibendum tibi ſit. at ſextarius vnus aut alter ſuffecerint. Si terræmotus ſubitò exortus, qui clamor & metus? cenſes totum oppidum, ſi ruat, in te caſurum, aut certè domum. & neſcis quàm ad cerebrum tuum elidendum ſatis ſit vnus aliquis lapis. Non aliter in Cladibus iſtis fit: in quibus ſtrepitus præcipuè nos terret, & vaniſſima imago rerum. En ſatellitium illud! en gladios! Quid iſti ſatellites, quid gladij? quid facient? occident. Quid occiſio? ſimplex mors. & ne nomen ipſum te terreat, animæ à corpore abſceſſus. Omnia illa agmina militum, omnes illi minaces gladij, facient idem quod vna febris, quod vnus acinus, quod vnus vermis. Sed enim durius. Imò non paullò lenius: ſiquidem febris illa quam præoptas, tot anno hominem ſæpè torqueat; ictu hîc & momento tranſigitur. Benè igitur Socrates, qui hæc omnia non aliter appellare ſolitus quàm μορμολύκεια ſiue laruas. Quas ſi ſumis, videſne quomodo pueri te fugiant? ſed pone eaſdem & verâ facie te oſtende, accedent iterùm & amplectentur. Idem in iſtis: quę ſi detractis perſonis & ſine pompâ videas, timuiſſe te fatearis timorem puerilem. Vt grando tectis magno ſtrepitu illiſa, ipſa tamen diſſilit: ſic iſta infirmum animum ſi accidant, frangúntur, non frangunt.

Paupertas enim non dura.
Non graue exſilium.
Non ipſa mors.
Nec cogitando eas exaggerandum.
Plura nos huius rei in Thraſeâ noſtro ſiue De contemptu mortis.
Socratis breue, ſed ſalubre, dictum.

CAPVT XX.

Ad Comparationem ventum. ſed priùs exaggerata Belgarum & huius æui mala. eaque opinio communiter refutata: & oſtenſum, ingenium humanum pronum ad augendos ſuos luctus.

Interciſſo ſermonis, nimis vberis alioqui & diffuſi.

NON ex ſpe aut opinione meâ tam ſerius Langij ſermo. Itaque abrumpens, Quò abis? inquam. hócne pollicitus? Mella & mulſa hiſtoriarum exſpectabam: tu acre mihi promis, & quo nihil meracius in Sapientiæ penu. Quid cenſes? cum Thalete aliquo rem tibi eſſe? cum Lipſio eſt: qui homo & inter medios homines, remedia etiam deſiderat paullò magis humana. Langius clementi voce & vultu, Agnoſco, iure culpas, inquit. Nam dum purum illum Rationis radium ſequor, exceſſiſſe Publicâ viâ me video, & furtim relapſum in Sapientiæ callem. Sed iam emendo: & gradum figo in limite magis noto. Diſplicet Falerni illius auſteritas? melle tibi tempero exemplorum. Ad comparationem

Comparatione ostendo posse leuatione cladiū. ecce venio: & oſtendam clarè, nihil graue aut magnum eſſe in his, quæ vndique circumfuſa malis, ſi ea confers cum antiquis. Maiora enim multis partibus, & magis dolenda olim. Ego iterùm, & quidem impatienti geſtu, Hoc ais? inquam.

** & perſuaſurum mi hoc putas? Ex Ariſtophane eſt.*

—— * Καὶ τοῦτο προσδοκᾷς πείσεσθ' ἐμέ;

Numquam Langi, quamdiu caput hoc ſentit. Quod enim retrò æuum, ſi rectè examinas, tam calamitoſum fuit, quàm hoc noſtrum eſt? aut quod erit? Quæ gens, quæ regio tulit

Tam multa dictu grauia, perpeſſu aſpera,

Belgarum fatales miſeriæ. quàm hodie nos Belgæ? Bello ecce iactamur, nec externo ſolùm, ſed ciuili; nec hoc, ſed inteſtino. Non enim partes ſolùm inter nos ſunt: ſed partium (ô patria quæ Salus te ſeruet?) nouæ partes. Adde Peſtem, adde Famem, adde Tributa, rapinas, cædes: & * ἐσχάτων ἔσχατον tyrannidem, oppreſſioneſque non corporum ſolùm, ſed animorum. ** vltimorum vltimum* Iam in Europâ aliâ quid? aut bellum, aut belli metus. vel ſi pax; cum fœdâ ſeruitute ſub minutis dominis coniuncta, & non lætior quouis bello. *Imò Europa totius quæ profectò labaſcit.* Quocumque oculos menteméque conuertas, ſuſpenſa omnia & ſuſpecta: & vt in domo malè fultâ, ſigna pluria ruinæ. Ad ſummam Langi, vt amnium omnium confluxus in Oceanum: ſic cladium videtur in hoc æuum. Et receníeo tantùm quæ in manibus iam, & adſont. quid ea quæ imminent? de quibus verè illud Euripidæum canam,

** Pelagus malorum cõſpicio: Tam magnum, vt ex eo enatare facilè non ſit.*

* Κακῶν δ' ὁ τλήμων πέλαγος εἰσορῶ

Τοσοῦτον, ὥστε μὴ πότ' ἐκνεῦσαι πάλιν.

Querela maia ſepta commouent. Langius ad me ſeuerè & in modum coërcentis, Iterúmne te per querelas iſtas deijcis? inquit. Stare firmum te iam putabam: & cadis. vulnera tua coiiſſe: retractas. Atqui animi quâdam quiete tibi opus eſt, ſi ſaneſces. Infeliciſſimum, ais, hoc æuum. Vetus mihi iſta cantio. *Omnis gens de ſuo æuo queſta.* ſcio auum tuum idem dixiſſe, ſcio patrem, ſcio poſteros dicturos & nepotes. Inſitum hoc à naturâ humano ingenio, ad triſtia acriter flectere oculos, præterire quæ læta. *Quia proni omnes ad dolorem augendum.* Vt muſcæ & eiuſmodi inſecta læuibus politiſq; locis non diu inſident, ſcabris adhæreſcunt: ſic querula iſta mens meliorem ſortem leuiter trāſuolat, aſperam non dimittit. Tractat, inſpicit, & ingenioſè plerumque auget. Atque vt amantes in dominâ ſuâ numquam non inueniunt, cur eximia ea ante omnes: ſic dolentes, in ſuo luctu. Fingimus imò vana, nec præſentia ſolùm dolemus, ſed futura. *Imò & fingendum.* Quo tam ſagacis ingenij pretio? Non alio, quàm vt quoſdam exercitus motus procul puluis caſtris interdum exuit: ſic nos deijciat futuri diſcriminis falſa ſæpè vmbra.

CAPVT XXI.

Magis deinde propriè & preſſè id refutatum, ex Comparatione cum veteribus malis. Primò de bellis & de clade mirabili Iudæorum.

At tu, Lipſi, plebeia hæc mitte: & ad Comparationem me ſequere, quam depoſcis. *Ipſa Comparatio cœpta. Et quidem per ſingula genera cladium.* Per eam tibi clarum, non paria ſolùm in omni genere cladium olim eueniſſe, ſed maiora: & gratandi materiam huic æuo eſſe, quàm querendi. Bello, inquis, iactamur. Quid? ergo bella nulla apud priſcos? Imò nata ea, Lipſi, cum orbe nato: nec deſitura, niſi cum illo. At non tam grandia fortaſſe aut tam grauia, quàm iſta. *De bello primùm.* Adeò contrà eſt, vt ludus hæc omnia ſint & iocus (ſeriò loquor) ſi conſerantur cum priſcis. Non aditum, non exitum facilè reperio, ſi ſemel me penetro in profundū hoc exemplorum: ſed tamen víſne paullùm peregrinemur per orbis partes? Eamus. A Iudæâ ordiamur, id eſt à regione & gente ſacrâ. *Iudæorum innumera cædes.* Omitto quæ in Ægypto paſſi, quæ poſt exceſſum ab Ægypto: tradita enim hæc & prompta in diuinis libris: ad extrema venio, & quæ cum funere eorum coniuncta. Quæ operæ mihi eſt, vt * exponam velut per indicem, ſingillatim. ** Sumpſi autem & collegi è Ioſepho.* Paſſi igitur ciuili externoque bello, non totis ſeptem annis, iſta:

Hieroſolymis primùm interfecti, iuſſu Flori, —— *ſexcenti triginta.*

Cæſareæ ab incolis, odio gentis & religionis, vno tempore *viginti millia.*

Scythopoli (Cœlæ Syriæ vrbs eſt) —— *tredecim millia.*

Aſcalone in Palæſtinâ, item ab incolis, —— *duo millia, quingenti.*

Ptolemaïde pariter —— *duo millia.*

Alexandriæ in Ægypto, ſub Tib. Alexandro Præſide *quinquaginta millia.*

Damaſci —— *decem millia.*

Atque hæc velut per ſeditionem aut tumultum geſta: legitimo deinde & aperto à Romanis bello:

Ioppe captâ à Cæſio Floro cæſi —— *octo millia & CCCC.*

In monte quodam Cabulone —— *duo millia.*

In pugnâ ad Aſcalonem —— *decem millia.*

Per inſidias iterùm —— *octo millia.*

Apha-

Aphacæ, cùm capta eſſet, —— *quindecim millia.*

In monte Garizim cæſi —— *vndecim millia & DC.*

Iotapæ, in quâ ipſe Ioſephus, circiter —— [illegible]*iginta millia.*

Ioppe iterùm captâ ſubmerſi —— *quatuor millia CC.*

In Tarichæis cæſi —— *ſex millia & D.*

Gamalæ, tam interfecti, quàm ſponte præcipitati, —— *nouem millia.* nec quiſquam homo natus ex eâ vrbe ſaluus, præter duas mulieres, ſorores.

Giſcalâ deſertâ, in fugâ trucidati —— *bis mille.*

& fœminarum ac puerorum capti —— *tria millia.*

Gadarenſium cæſa —— *tredecim millia.*

capti —— *duo millia & ducenti*, præter eos qui in flumen deſiliêre infiniti.

In Idumeæ vicis cæſi —— *decem millia.*

Geraſij —— *mille.*

Machærunte —— *mille DCC.*

In ſiluâ Iardes —— *tria millia.*

In Maſſadâ caſtello, ſuâ manu peremti —— *nongenti & LX.*

In Cyrene à Catullo Præſide cæſi —— *tria millia.*

At in ipsâ Hieroſolymorum vrbe, per omne tempus obſidionis mortui aut cæſi, —— *decies centena millia.*

capti, —— *nonagintaſeptem millia.*

Summa hęc colligit (præter * innumeros qui omiſſi) *tredecies centena & triginta nouem millia, ſexcenti nonaginta.* Quid ais Lipſi? deijcis ad hæc oculos? attolle potiùs: & aude mihi comparare cum vnius gentis clade, aliquot annorum in orbe Chriſtiano bella. At quantula tamen illa hominum terrarumque pars, ſi conferatur cum Europâ?

* Qui fame, exilio, miſerijs perierunt.

CAPVT XXII.

De Græcorum item Romanorumque Cladibus ex bello. Magnus interfectorum numerus ab aliquot ducibus. Item vaſtatio noui orbis. & miſeriæ captiuitatis.

NEC hîc inſiſto: ad Græciam me confero. In quâ digerere ordine omnia bella, ſiue inter ipſos ſiue cum externis geſta, longum nec cum fructu. hoc dico. ita exhauſtam & attonſam. eam continuo cladium iſto ferro, vt * Plutarchus tradat (numquam mihi ſine irâ & admiratione lectum) eam vniuerſam non fuiſſe, ſuo æuo, confi-

Græcia attrita nimis.

* De defectu oraculorum.

ciendis *tribus millibus militum:* quot tamen, inquit, olim bello Perſico, vnum Megarenſium oppidulum confecerat. Heu, quò cecidiſti flos ille terrarum, ſol & ſal gentium! Vix opidum hodie alicuius quidem nominis in hac ipsâ attritâ Belgicâ eſt, quod numerum eum non adæquet idonei ad bellum ſexus. Iam Romanos & Italiam perluſtramus? leuârunt me pridem hoc faſce recenſionum Auguſtinus & Oroſius. eos vide, & in ijs maria malorum. Vnum bellum Punicum ſecundum, in ſolis Italiâ, Hiſpaniâ, Siciliâ, ſupra *quindecies centena millia* hominum (quæſiui enim curioſè) non totis annis ſeptemdecim conſumpſit. Bellum ciuile Cæſaris & Pompeij, ad *millia trecenta:* & largius, Bruti, Caſſij, Sex. Pompeij arma. Et quid bella recenſco plurium auſpicio geſta aut ductu? Vnus ecce C. Cæſar (ô peſtem perniciemque generis humani!) fatetur & quidem glorians, * *vndecies centena & nonaginta duo millia hominum prælijs à ſe occiſa.* atque ita, vt non veniat in hanc rationem ſtrages ciuilium bellorum. Paucis annis quibus ille Hiſpaniæ aut Galliæ præfuit, in externos editæ iſtæ cædes. Quò tamen maior etiam hac parte ille Magnus, qui in delubro Mineruæ inſcripſit *fuſa à ſe, fugata, occiſa, in deditionem accepta, hominum vicies ſemel centena* LXXXIII. *millia.* Quibus velut in numerum, ſi vis, adde, Q. Fabium, qui *centum decem Gallorum millia.* C. Marium, qui *ducenta Cimbrorum:* poſteriori æuo Aëtium, qui memorabili Catalaunico prælio *centum ſexaginta duo millia* Hunnorum occîdit. Et ne bellis illis hominum cadauera tantùm fuiſſe cenſeas: fuêre etiam opidorum. Cato ille Cenſorius * gloriatur plura * opida ſe in Hiſpaniâ cepiſſe, quàm dies in eâ egerit. Sempronius Gracchus, ſi Polybio fides, *trecenta* in cædem deleuit. Nec habet omne æuum, opinor, quod adſtruat his exemplis, præter noſtrum; ſed in orbe alio. Pauculi Iberi ante annos octoginta in vaſtas illas & nouas terras delati, quæ funera, deus bone, ediderunt! quas ſtrages! Nec de cauſſis aut iure belli diſſero, tantùm de euentis. Cerno ingens illud terrarum ſpatium, quod vidiſſe magnum ſit non dicam viciſſe, à vicenis tricenisque militibus peruadi: & paſſim inermes illos greges ſterni, vt ſegetem à falce. Vbi tu es inſularum maxima Cuba? tu Hayti? vos Lucayæ? quæ olim ſexcentis ſingulæ, aut denis hominum millibus

Etiam Italiæ & Romani imperij.

Cædes ingentes à Romanis editæ.

* Plinio hęc tradita, l. VII.

* Apud Plutarchum.

* Ad quadringenta, vt tradunt Plut. & Appian.

Indorum ſtrages, imò excidium.

libus ſuccinctæ, alibi vix quindecim ex ijs retinuiſtis in ſemen. Oſtende etiam te paullùm tu Peruana, tu Mexicana ora. Heu miram miſeramque faciem! immenſus ille tractus & verè alter Orbis, vaſtus attrituſque * appâret, non aliter quàm ſi cælesti quodam igne deflagraſſet. Mens & lingua mihi cadit, Lipſi, dum hæc memoro: & video noſtra omnia præ iſtis non aliud quàm palearum caſſa eſſe, vt Comicus ait, aut gurguliunculos minutos. Nec tamen legem illam mancipiorum adhuc refero: quâ nihil acerbius in veterum bellis. Homines ingenuos, nobiles, pueros, fæminas, omnes victor abripiebat, quis ſcit an in æternam ſeruitutem? Certè ſeruitutem. cuius veſtigium iure gratulor non fuiſſe, non eſſe adhuc, in Chriſtiano orbe. Turcæ ſanè vſurpant. nec aliud eſt quod magis inuiſum & terribilem nobis reddat Scythicum illum dominatum.

* Certè ſub initia. Nam nunc habitan iterùm ſero, & melius coli.

Captiuitas olim acerba, & æquanda morti.

CAPVT XXIII.

Peſtis Famiſque priſcæ inſignia maximè exempla. item Tributorum magnitudo quæ olim. & Rapinarum.

AT tu pergis in querelâ. & Peſtem etiam adtexis Famemque: Tributa & Rapinas. Vis igitur ſingula comparemus? ſed breuiter. Dic mihi quot millia Peſtis in totâ Belgicâ abſtulit, his quinque aut ſex annis? Opinor quinquaginta, aut vt largiter, millia centum. At vna in Iudæâ peſtis ſub Dauide rege, *ſeptuaginta millia* abſorpſit, die non toto. Sub Gallo & Voluſiano Imperatoribus, * peſtis ab Æthiopiâ exoriens omnes Romanas prouincias peruaſit, & per quindecim continuos annos incredibiliter exhauſit. Nec alia vnquam maior lues mihi lecta, ſpatio temporum, ſine terrarum. Sæuitiâ tamen & impetu inſignior illa quæ Byzantij finitimiſque locis graſſata, Iuſtiniano Principe. cuius vis tanta, vt in ſingulos dies *quinque millia* funerum daret, interdum etiam *decem*. Timidè hoc dicerem & an biguus fidei: niſi fidiſſimi huic rei ab illo ipſo æuo * teſtes. Nec minùs miranda Africana peſtis, quæ euerſâ Carthagine orta, in ſolâ Numidiâ * *octingenta hominum millia* deleuit: in maritimâ Africâ, *ducenta*, & apud Vticam *triginta millia* militum, qui ad oræ eius præſidium relicti. Iterumque in Græciæ, Michaëlis Ducæ imperio, tam ſæua: ὥστε ἀδυνατεῖν (Zonaræ verba ſunt) τοὺς ζῶντας πρὸς τὸ διδόναι τοὺς θνήσκοντας, *vt viui prorſus pares non eſſent mortuis ſepeliendis.* Denique * Petrar[cha] æuo, vt ipſe refert, tam valida in Ita[li]am incubuit, vt ex millenis quibuſque hominibus vix decem ſupereſſent. Iam de fame, nihil profectò nos aut ætas noſtra vidimus, ſi videmus antiqua. Sub Honorio Imperatore * Romæ tanta caritas & raritas omnis annonæ, vt homines hominibus iam imminerent, & in Circo palàm audita ſit illa vox, PONE PRETIVM HVMANAE CARNI. In totâ * Italiâ vaſtantibus eam Gothis, ſub Iuſtiniano, iterùm tanta; vt in ſolo Piceno *quinquaginta hominum millia* fame interierint: & paſſim in vſum ciborum verſæ ſint non carnes ſolùm humanæ, ſed humana excrementa. Duæ mulieres (narrare exhorreſco) ſeptemdecim viros per inſidias noctu interfecerant & comederant: ipſæ à decimooctauo, qui id agi ſenſerat, cæſæ. Nec refero in Sacrâ vrbe famem, & exempla iam protrita. Quòd ſi de Tributis etiam aliquid dicendum eſt: non nego grauia eſſe quibus premimur, ſed ita ſi ſola & per ſe ea videas, non ſi componas cum priſcis. Pleræque omnes prouinciæ ſub Romano imperio, fructuum ex * agro paſcuo *Quintam* quotannis perſoluêre, *Decimam* ex agro aruo. Nec deſuêre Antonius & Cæſar nouem decemque annorum tributa exigere in vnum annum. Iulio Cæſare interfecto, cùm arma ſumpta pro libertate, ſinguli ciues *vigeſimamquintam* omnium bonorum dependere iuſſi: & hoc amplius, Senatorij ordinis omnes, in ſingulas ædium ſuarum * tegulas, *ſex aſſes*. Quæ immenſa contributio, noſtriſque ſenſibus nec credenda nec reddenda. At * Octauianus Cæſar, (credo ratione nominis ſui habitâ) *octauam* omnium bonorum partem à libertis exegit, & accepit. Et omitto quæ Triumuiri, quæ alij tyranni patrauerunt: ne noſtros doceam, recitando. Vnum tibi inſtar omnium exactionum rapinarumque ſit, de Colonijs. Quo inuento vt nihil ad vim imperij firmius, ita nihil in ſubditos cogitari potuit triſtius. Deducebantur paſſim legiones cohorteſque veteranæ in agros & opida: miſerique prouinciales momento temporis bonis & fortunis omnibus prouoluebantur. idque nihil auſi, nihil meriti: ſed pro crimine omni, opes aut opimi agri. In quo profectò gurges quidam cala-

Peſtis, quæ apud veteres.

* Zonaras Tom. 2.

* Procopius lib. II. de Bello Perſico. Agathias lib. v hiſt.

* Oroſius Lib. v. c. VIII.

* Sub anno à Chriſto c. LIX.

Fames quæ apud veteres.

* Zoſimus VI. Annal.

* Procop. de bello Goth. lib. II. apud quem plura vide.

Tributorum olim magnitudo.

* Appianus ſatis clarè innuit lib. Ἐμφυλ.

* Dio apertè lib. XLVI. καὶ ἐς ... κεραμίδα ...

* Dio lib. I.

In colonijs deducendis acerbitas.

calamitatum omnium appâret. Miſerum eſt nummis ſpoliari: quid etiam agris tectíſque? Graue iſtis pelli: quid totâ patriâ? quid templis aríſque? Diſtrahebantur ecce aliquot millia hominum, liberi à parentibus; domini à familiaribus; vxores à viris; & in varias terras, vt cuique ſors ſua fuit, (Quæ creberrimæ.) ſpargebantur: alij in *ſitientes Afros*, vt poëta in hac ipſâ re ait, *Pars Scythiam, aut toto diuiſos orbe Britannos.* Solus Octauianus Cæſar in ſolâ Italiâ *duodetriginta* colonias collocauit. in prouincijs quot libuit. Nec alia res magis, vt ego ſcio, exitio fuit Gallis nobis Hiſpaniſque.

CAPVT XXIV.

Crudelitatis & Cædium narrationes aliquot, miræ, & ſupra omnia ſcelera huius æui.

(Cædes immanes & infames, quæ olim.) SED ſæuitia tamen hodie, inquis, & cædes inauditæ. Scio quid innuas, & quod nuperum factum. Sed tuam fidem, Lipſi: tale nihil apud antiquos? O imperitum te, ſi neſcis: malum, ſi diſſimulas! Exempla enim adeò prompta & multa, vt laboremus in eligendo. Sullæ nomen noſti, illius Felicis? ergo & proſcriptionem eius infamem (* Valerius lib. 11.) & immanem, quâ * *millia quattuor & ſeptingentos* ciues abſtulit vni vrbi. Et ne vilia quædam capita aut è plebe cenſeas, *centum quadraginta* in ijs Senatores. Nec tango cædes innumeras, quæ vulgo factæ permiſſu eius ſiue iuſſu, vt non immeritò vox illa Q. Carulo expreſſa ſit, *Cum quibus tandem victuri ſumus, ſi in bello armatos, in pace inermes occidimus?* At Sullam eumdem haut multò (* Appianus ita numerat.) pòſt imitati tres diſcipuli (Triumuiros intellego) pariter proſcripsêre * *trecentos Senatores.* equites Romanos ſupra *bis mille.* Heu ſcelera, quibus nihil acerbius Sol ille vidit viſuruſque eſt, ab ortu omni ad occaſum! Appianum, ſi voles, lege, & in eo variam fœdamque imaginem latitantium, fugientium; ſiſtentium, extrahentium; liberorum circà eiulantium, & coniugum: peream ego, niſi humanitatem ipſam perijſſe dices fero & ferino illo æuo. Atque hæc in Senatoribus equitibuſque geſta: id eſt, totidem (* In Vale… [illegible]) pænè regibus aut dynaſtis: ſed in multitudinem forſaſſe non ſæuitum. Imò vide mihi eumdem Sullam qui * *quattuor legiones contrari[illegible] partis, fidem eius ſecutas, in publicâ Villâ, nequidquam fallacis dextræ miſericordiam implorant[illegible]s, obtruncari iuſſit.* (At Seneca cantum de ſeptem millibus. De Irâ.) Quorum cùm morientium gemitus Curiam quoque attigiſſet, attonito & conuerſo Senatu: *Hoc agamus*, inquit, *Patres conſcripti, pauculi ſeditioſi iuſſu meo puniuntur.* Nec ſcio quid magis hîc mirer: hominem id facere potuiſſe, an dicere. Et pluráne poſcis ſæuitiæ exempla? cape. * Seruius Galba in Hiſpaniâ trium ciuitatum conuocato populo, quaſi de commodis earum acturus, *ſeptem millia*, in quibus flos iuuentutis conſiſtebat, repentè trucidauit. (* Valerius.) In eâdem regione * L. Licinius Lucullus conſul, * Caucæorum *viginti millia* contra deditionis ſtipulatæ fidem immiſſis in vrbem militibus occidit. (* Appianus. * Puto, Vaccæorum.) Octauianus Auguſtus Peruſiâ captâ, * *trecentos è deditijs, electos vtriuſque ordinis, ad aram D. Iulio exſtructam hoſtiarum more mactauit.* (* Suetonij verba.) * Antonius Caracalla, neſcio ob quos iocos infenſus Alexandrinis, pacis ſpecie in vrbem eam veniens, vniuerſam iuuentutem in campum conuocatam, milite circumdedit, & ſigno dato ad vnum omnes occîdit. (* Xiphilinus & Herodian.) pa- rique ſæuitiâ in reliquam multitudinem vſus, frequentiſſimam vrbem prorſus exhauſit. * Mithradates rex vnâ epiſtolâ *octoginta millia* ciuium Romanorum negotiandi cauſsâ per Aſiam diſperſa interêmit. (* Valer. aliique.) * Voleſus Meſſalla proconſul Aſiæ, *trecentos* vnâ die ſecuri percuſſit, & inter cadauera reiectis manibus ſuperbè inambulans, quaſi rem magnificam feciſſet, proclamauit, * Ὢ πρᾶγμα βασιλικόν; (* Seneca 11. De Irâ.) (* O rem regiam.) Et profanos adhuc loquor impioſque. ſed ecce tibi etiam inter deo vero deuota nomina Theodoſium Principem, qui Theſſalonicæ per ſummum ſcelus & fraudem *ſeptem millia* innoxiorum capitum in theatrum quaſi ad ludos conuocatos, immiſſo milite necauit. Quo facto nihil magis impium vetus omnis impietas habet. Ite poſt hæc mei Belgæ, & ſæuitiam ſiue perfidiam Principum accuſate in hoc æuo.

CAPVT XXV.

Tyrannis etiam noſtra eleuata. oſtenſa ea à naturâ ſine malitiâ humanâ eſſe. & externas internaſque oppreſſiones fuiſſe olim.

DENIQVE Tyrannidem etiam hodie culpas, & oppreſſiones corporum atque animorum. Nec ambitioſè mihi nunc decretum attollere æuum noſtrum, vel adfligere. cui enim bono? hoc quod ad Comparationem noſtram facit, dicam. Quando mala iſta non? & vbi non? Cedò mihi ſæ-

Crebra ſemper tyrannides & oppreſſiones.

ſæculum aliquod ſine inſigni tyrannide, cedò gentem. Si potes: (Subibo enim diſcrimen huius aleæ:) ego quoque confitebor miſerrimos nos miſerorum. Quid taces? Verum eſt, vt video, illud Myrticum vetus, *Omnes bonos Principes in vno annulo poſſe perſcribi.* Inſitum nimirum humanis ingenijs, imperio inſolenter vti: nec facilè modum ſeruare in eâ re, quæ ſupra modum. Nos illi ipſi qui de tyrannide querimur, ſemina tyrannidis incluſa in pectore geſtamus: nec voluntas pleriſque ea efferendi deeſt, ſed facultas. Serpens cùm frigore torpet, venenum nihilominùs habet, ſed non exerit: ſimile in nobis, quos ſola imbecillitas arcet à nocendo & Fortunæ quoddam frigus. Da vires, da inſtrumenta: vereor vt vel impotentiſſimi pleríque iſtorum ſint, qui nunc tam iniqui in potentes. Exemplum in cottidianâ iſtâ vitâ. Vide mihi patrem illum ſæuientem in filios, dominum in ſeruos, præceptorem in diſcipulos. Phalarides in ſuo genere omnes iſti ſunt: & fluctus eoſdem in flumine excitant, quos reges in magno mari. Nec animantibus alijs non hæc natura. è quibus pleraque ſæuiunt in congeneras ſibi ſpecies, in aëre, terrâ, aquâ.

Quibus origo a ſuperbia & fere ſitâ humanis ingenijs.

Sed & tyrannus inter alia animalia.

> —— *piſces ſic ſæpè minutos*
> *Magnus comeſt, ſic aues enecat accipiter.*

ait rectè Varro. Sed corporum iſtæ oppreſſiones ſunt, inquies: hodie hoc eximium, quod etiam animorum. Itáne, animorum? vide ne inuidioſò hoc potiùs, quàm verè. Ignorare mihi ſeſe & naturam illam cæleſtem videtur, quiſquis premi eam putat poſſe aut cogi. Nulla enim externa vis vmquam faciet, vt velis quod nolis, ſentias quod non ſentis. Ius aliquis in vinclum hoc animi habet ſiue nexum: nemo in ipſum. Soluere eum à corpore tyrannus poteſt, non naturam eius diſſoluere: quæ pura, æterna, ignea, ſpernit externum & vi[o]lentum omnem tactum. At ſenſum tamen animi non licet exprimere. Eſto. ſed linguæ tuæ igitur fræna ponuntur, non animo: nec iudicijs, ſed factis. Sed nouum hoc ipſum & inauditum. O bone, quàm erras! Quot tibi poſſim dicere qui ſub tyrannis ſceleſtum ſuorum pœnas luerunt, propter incautam linguam? Quam multi ex iiſdem vim adferre iudicijs conati? & iudicijs dico in re pietatis. Perſarum & Orientis reges adorari, tralaticium fuit. & Alexandrum, eumdem diuinitatis cultum ſibi adſcruiſſe ſcimus, ruſticâ Macedoniâ ſuâ non probante. Inter Romanos bonus ille & moderatus Princeps Auguſtus, flamines & ſacerdotes in prouincijs imò in domibus ſingulis habuit, vt deus. Caligula deorum ſtatuis amputato capite, ſuum imponi iuſſit, ridiculâ impietate. idem templum ſuo numini, ſacerdotes, & quæſitiſſimas hoſtias inſtituit. Nero Apollo haberi voluit: & illuſtriſſimi ciuium interfecti, hac præſcriptione, * *quòd numquam pro cæleſti voce immolaſſent.* Iam Domitianus *Deus dominuſque noſter*, palàm audiebat. Quæ vanitas & impietas ſi hodie in vllo regum, Lipſi, quid diceres? Nec adnauigo propiùs hanc Scyllam, in quam non trahent aut pellent me vlli ambitionum venti.

** Idque inter alios Thraſeæ obiectum.*

* Ἀκίνδυνον γάρ ἐστι τὸ σιγῆς γέρας.

** Periculo vacat ſilentii præmium.*

Vnum tantùm in totam hanc rem priſcæ ſeruitutis teſtimonium adferam, & quidem è familiari tuo ſcriptore: quod velim attendas. Tacitus de Domitiani æuo: *Legimus, cùm Aruleno Ruſtico Pætus Thraſea, Herennio Senecioni Priſcus Heluidius laudati eſſent, capitale fuiſſe. nec in ipſos modò auctores, ſed in libros quoque eorum ſæuitum, delegato Triumuiris miniſterio, vt monumenta clariſſimorum ingeniorum in comitio ac foro vrerentur. Scilicet illo igne vocem populi Romani, & libertatem Senatus, & conſcientiam generis humani aboleri arbitrabantur:* * *expulſis inſuper Sapientiæ profeſſoribus, & omni bonâ arte in exſilium actâ, nequid vſquam honeſtum occurreret. Dedimus profectò grande patientiæ documentum, & ſicut vetus ætas vidit quid vltimum in libertate eſſet; ita nos quid in ſeruitute: adempto per inquiſitiones etiam loquendi audiendíque commercio. Memoriam quoque ipſam cum voce perdidiſſemus, ſi tam in poteſtate noſtrâ eſſet obliuiſci, quàm tacere.*

** Velim notes vetus tyrannidis morem.*

CAPVT XXVI.

Poſtremò doctum non mira aut noua eſſe hæc Mala. hominibus gentibuſque omnibus ſemper communia. & ſolatium in eâ re quæſitum.

Contra eos qui nouas aut eximias putant hæ clades.

NEC adtexo plura de Comparatione. ad alterum Legionis meæ agmen venio, quod oppugnat Nouitatem: ſed breuiter & contemptim. Spolia enim potiùs leget ex deuicto iam hoſte, quàm vt conſertâ manu acriter cum eo pugnet. Reuerà autem quid hîc homini nouum eſſe poteſt, niſi

niſi qui ipſe nouus nouitius in humanis rebus? Crantor egregiè & prudenter, qui verſum hunc ſemper habebat in ore,

* Heu me! quid heu me? humana perpeſſi ſumus.

* Ὤμοι, τί δ' ὤμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Circulantur enim cottidie hæ clades, & orbe quodam eunt per hunc Orbem. Quid triſtia hæc euenire ingemiſcis? quid admirare?

* Non te omnia ad bona genuit O Agamemnon Atreus. Opus tibi gaudere & dolere. Mortalis enim natus es: & vt recuſes, Superi ita volentes erunt.

* Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς
Ἀγάμεμνον Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι,
Θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται.

Solonis argutæ menti Conſolatio.

Illud potiùs mirum, ſi exlex quiſquam ab hac communi lege, nec onus ferat quod ferunt omnes. Solon amicum quemdam Athenis grauiter lugentem in arcem deduxit, & ſubiectas omnes in magnâ vrbe ædes oſtendit: Cogita, inquiens, quàm multi luctus ſub his tectis olim fuerint, nunc verſentur, poſteà futuri ſint: ac mitte mortalium incommoda tamquam propria deflere. Velim idem tibi fieri poſſit, Lipſi, in magno iſto mundo. Sed quoniam re non poteſt; age, fiat paullíſper cogitatione. Siſto te in alto illo, ſi vis, Olympo. deſpice mihi omnes vrbes, prouincias, regna: & cenſe totidem conſepta te videre cladium humanarum.

Clades in omni orbe.

Amphitheatra hæc quædam ſunt & velut Arenæ, in quibus cruenti illi Fortunę ludi. Nec longè oculos mitte. Italiam vides? nondum triginta anni ſunt, cùm à ſæuis aſperiſque ab vtroque latere bellis conquieuit. Latam illam Germaniam? validæ in eâ ſcintillæ nuper diſcidij ciuilis: quæ iterùm exardeſcunt, &, niſi fallor, in exitialem magis flammam. Britanniam? perpetua in eâ bella cædeſque. & quòd nunc paullíſper in pace eſt, imperio debet pacati ſexus. Galliam? vide & miſerere. etiam nunc per omnes eius articulos gangræna ſerpit ſanguinolenti belli. Nec aliter in toto orbe. Quę cogita Lipſi; & communione hac miſeriarum, tuas leua. Atque vt triumphantibus à tergo deſtitui ſeruus ſolet, qui in medio triumphi gaudio identidem inteclamaret, Homo es: ſic tibi monitor iſte ſemper adſiſtat, eſſe hæc humana. Vt enim labor cum pluribus communicatus leuior fit: ſic item dolor.

CAPVT XXVII.

Sermonis totius Concluſio, & ad repetendum eum ruminandúmque breuis admonitio.

EXPLICVI copias meas omnes & ſermonem, Lipſi: & habes quæ pro Conſtantiâ dicenda mihi cenſui in Dolorem. Quæ vtinam non grata tibi ſolùm, ſed ſalubria: nec delectent, ſed magis iuuent! Iuuabunt autem, ſi non in aures ſolùm, ſed in animum demittes: nec audita iacêre & inâreſcere ea patiére, vt ſemina ſparſa ſummo ſolo. Denique ſi repetes ſeriò & ruminabere. quia vt ignis è ſilice non vno concuſſu elicitur: ſic in frigido iſto pectore, non primo admonitionum ictu accenditur latens & languens in nobis vis illa honeſti. Quæ vt verè aliquando in te ardeat, nec verbis aut ſpecie, ſed re & factis, ſupplex quæſo venerorque æternum & diuinum illum ignem.

Concluſio & adhortatio.

Repetitio monitionum illarum iuuans & penetrans.

Cùm dixiſſet, ſurrexit properè, &, Eo Lipſi, inquit. Sol hic meridies prandij mihi index. tu ſequere. Ego alacer ac libens, inquam: quodque in myſterijs ſolet; iure nunc acclamem,

—— * Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον.

* Effugi malum, repperi bonum.

AD

AD DEVM
PRO CONSTANTIA
PRECES

Fuſæ in graui & diuturno meo morbo,
anno ∞.Iↄ.LXXIX.Aetatis meæ XXXII.

C*VI mare, cui tellus famulatur, & igneâ cęli*
Sidera: quem metuunt mortalia ſęcla animantum:
Alme Deus, ſine quo dîas in luminis oras
Nil venit, & ſine quo nil exit luminis oras:
Aſpice me quem languor habet, quem tabida vexat
Febris, & exiguam ſuadet ſperare ſalutem.
Annue ne pariter cum corpore mens bruteſcat,
Neu timefacta meum fugiat CONSTANTIA *pectus.*
Certa etenim vitę finis mortalibus inſtat,
Et cuncti properamus eumdem tangere portum:
Non curſus tamen omnibus vnus. ô ille beatus,
Qui vitę infames ſcopulos & naufraga ſaxa
Feſtinâ potuit prętervexiſſe carinâ!
Quando voles mea Parca, ſequar. non hîc terrenis
Impedior curis: nec me fucata veneno
Vellera, nec rutilo ſplendor perſtrinxit ab auro.
Sola mihi docta arriſit pellacia Muſę:
Hanc quoque ſperno libens. tu tantùm dîe deorum,
Mundi mens ęterna, & inenarrabile numen,
Suſcipe me, & lętum meliori in ſede repone.

INDEX CAPITVM,

Quem ſubiecimus vt Lector in vno aſpectu habeat filum totius operis & contextum.

LIBRI PRIMI.

CAP. I. *Præfatio & introductio querela item aliqua de Belgarum turbis.* Pag. 377

CAP. II. *Peregrinationẽ non facere ad internos morbos. ıudicinã eam eſſe, non medicinã, niſi ſi fortè in leui quodã & primo adfectuũ motu.* ibid.

CAP. III. *At veros animi morbos non tolli eâ, non minui: imò per eam recrudeſcere. Animum eſſe qui in nobis ægrotet: eique remedium a Sapientiâ & Conſtantiâ petendum.* 378

CAP. IV. *Definitiones Conſtantiæ, Patientiæ, Rectæ rationis, Opinionis. Item Peruicacia quid à Conſtantiâ differat & abeat: & à Patientiâ, Abiectio.* 379

CAP. V. *Ratio & Opinio vnde originem habeant. vtriuſque vires & effectus. Alteram ad Conſtantiam ducere, alteram ad Leuitatem.* ibid.

CAP. VI. *Conſtantiæ laus, & ſeria ad eam adhortatio.* 380

CAP. VII. *Quid ſit & quotuplex quod Conſtantiam turbet. Bona & Mala externa eſſe. Mala autem duplicia, Publica & Priuata. ex iis grauia & periculoſa maximè videri Publica.* 381

CAP. VIII. *Mala publica oppugnata. ſed ante omnia tres Adfectus coërciti. exque iis hoc Capite ambitioſa quedam Simulatio: quâ homines Mala propria, vt Publica, lugent.* 382

CAP. IX. *Simulatio ea clariùs retecta, & ab exemplis. obiter de verâ Patriâ dictum. item malitia hominum gaudentium malis alienis, cum ipſi extra ea.* 383

CAP. X. *Querela mea de increpatione Langii tam liberâ. ſed additum, Philoſophi id munus eſſe. Conatus item refutandi ſuperiora: & obligatio amorque, qui in patriam.* ibid.

CAP. XI. *Refutatus ſecundus Adfectus nimii amoris in patriam. quem Pietatem falsò vocant. idque oſtenſum. Item vnde origo illi Adfectui. & quid Patria propriè & verè.* 384

CAP. XII. *Tertius Adfectus temperatus, qui Miſeratio. eam nimiam in vitio eſſe. diſcriminata, huius cauſſa, à Miſericordiâ. quomodo, & quatenus ea vtendum.* 385

CAP. XIII. *Remotis obſtaculis, ventum ſeriò ad eleuanda aut tollenda ipſa Publica mala. quattuor ea præcipuis argumentis oppugnãda a me & expugnanda. Ac primo hic de Prouidẽtiâ dictum. eaq; probata ineſſe & præeſſe rebus humanis.* 386

CAP. XIV. *Nihil hic geri, niſi Prouidentiæ eius nutu. ab ea clades in populos aut vrbes immitti. ideò parium piè ſuper iis queri nos aut flere. Denique adhortatio ad parendum deo. cum quo temere & fruſtrà pugnatur.* 387

CAP. XV. *Ad ſecundum pro Conſtantiâ argumentum tranſitum, quod à Neceſſitate. Vis eius & impetus. Dupliciter ea Neceſſitas conſiderata: & primò in Rebus ipſis.* 388

CAP. XVI. *Exempla neceſſariæ mutationis aut mortis in toto Orbe. Cælum & elementa conuerti, aliquando interitura. Idem in opidis ſpectari, in prouinciis, & regnis. Denique gyrare hic omnia, nec quidquam ſtabile aut firmum.* ibid.

CAP. XVII. *Ventum ad Neceſſitatem quæ à Fato. Fatum ipſum primo adſertum. Vulgi in eo & ſapientum vniuerſum quemdam conſenſum fuiſſe, ſed in partibus diſſenſum. Quotuplex priſcis Fatum.* 390

CAP. XVIII. *Tria prima genera Fati explicata breuiter. omnium definitio ſiue deſcriptio. Stoici leuiter & breuiter excuſati.* ibid.

CAP. XIX. *Quartum ſiue Verum Fatum explicatum. De nomine ipſo dictum breuiter. Id definitum tenuiore filo: & oſtenſum à Prouidentiâ differre.* 392

CAP. XX. *Diſtinctum & diuulſum id à Stoico fato quattuor terminis. Oſtenſum accuratiùs, quomodo vim non inferat voluntati. itemque deum nec ſυναίτιον mali nec auctorem eſſe.* 393

CAP. XXI. *Concluſio tractationis de Fato. monitum, periculi plenam & ancipitem eam eſſe non curioſè indagandam. denique adhortatio ſeria vt vires animo imprimantur à Neceſſitate.* 394

CAP. XXII. *Ignauiæ latibulum aliquod quæri ſolere in Fato. ſed id detectum. Fatũm agere per cauſſas medias, eaque illas adhibendas. Quatenus auxiliari patriæ, quatenus non oporteat. Finis impoſitus primo libro & ſermoni.* ibid.

LIBRI SECVNDI.

CAP. I. *Occaſio repetiti ſermonis. itio ad Langii amœnum hortum, eiusque laudatio.* 396

CAP. II. *Hortorum in genere Laudatio. Cultum eum antiquum eſſe, & à naturâ. Reges & viros magnos vſurpaſſe. Denique delectatio eorum ob oculos poſita, & non improbum meum votum.* ibid.

CAP. III. *Contra curioſos quoſdã diſſertum, qui hortis ad vanitatem & ignauiã abutuntur. Quis verus eorũ vſus. Sapientibus & doctis idoneos eſſe: & Sapientiã ipſam altã in iis & educatã.* 397

CAP. IV. *Ad Sapientiam igitur adhortatio. per eam ad Conſtantiam veniri. & ſeriò monita iuuentus, vt ſerias Philoſophiæ litteras cum amœnioribus illis & liberalibus coniungat.* 398

CAP. V. *Sapientiam non vouendo, ſed eonando acquiri. Reditũ in ſermonem de Conſtantiâ. Cupidinẽ diſcendi, bonũ eſſe in adoleſcentiâ ſignũ.* 399

CAP. VI. *Pro Conſtantiâ tertium argumentum ab Vtili. Clades bonas eſſe, Originem intueare ſiue Finem. Originem enim à deo ſumere, qui æternùm & immutabiliter bonus: ideóque cauſſa nullius mali.* 400

CAP. VII. *Finem item cladium ſemper dirigi in bonum, etſi perſæpè eæ per noxios homines, & noxa cauſsâ adminiſtratæ. Sed frangi & temperari eorum vim à deo. flecti omnia in noſtrum vſum. obiterque dictum, cur Malorum operâ in ijs deus vtatur.* ibid.

CAP. VIII. *Magis diſtinctè de finibus ipſis. eos triplices eſſe: & qui, quibus conueniant. Mox paullò fuſius de Exercitio, quod Bonis non vno modo prodeſt, firmãdo, probando, præeundo.* 402

CAP. IX. *De caſtigatione, qui ſecũdus finis. eam quoq; oſtẽſum ex vſu noſtro eſſe, dupliciter.* ibid.

CAP. X. *Denique Punitionem ipſam bonam & ſalubrem eſſe: dei reſpectu, hominum, & eius qui punitur.* 403

CAP. XI. *De Fine quarto, qui homini ambiguus eſt. eum pertinere vel ad Conſeruationem tutelamque Vniuerſi, vel ad Cultum. Singula vberiùs explicata.* ibid.

CAP. XII. *Contra iuſtitiam diuinam vetus & vulgata obiectio: cur impares pœnæ? ea inquiſitio ab homine remota, & oſtenſa impia.* 405

CAP. XIII. *Tamen vt curioſis ſatisfiat, ſeparatim ad tres veteres obiectiones reſponſum. & primò ad eam de Malis non punitis: quos differri docemus, non dimitti. idque vel hominum ipſorum cauſsâ: vel naturâ quâdam dei, quæ ad ſupplicium lenta.* ibid.

CAP. XIV. *Deinde oſtẽſum plures eſſe Pœnas: & quaſdam occultas internaſque, quæ ſcelus ipſum comitentur, & quas improbi effugiunt numquam. quæ grauiores quàm vllæ externæ.* 406

CAP. XV. *Pœnas etiam Poſtumas manere improbos. & plerumque imò ipſas Externas: quæ exemplis aliquot illuſtribus adfirmatæ.* 407

CAP. XVI. *Reſponſio ad alteram obiectionem, de Immeritis. oſtenſum omnes meruiſſe pœnam, quia omnes in culpâ. & qui magis aut minùs, ægrè imò nullo modo ab homine poſſe diſcerni. Deum ſolum eſſe, qui noxas clare videat; ideóque iuſtiſſimè puniat.* 408

CAP. XVII. *Reſponſio ad obiectionem tertiã, de pœnis trãſlatis. exemplis monſtratum id etiã apud homines fieri. Quæ deo tranſlationis huius cauſſa ſit. & pluſcula alia ſatis curioſæ ſubtilitatis.* 409

CAP. XVIII. *Tranſitus ad Locum vltimũ fictus, qui ab Exẽplis. & oſtenſum, vtile interdum eſſe, ſeriæ medicinæ adiniſceri quædã iucunda.* 410

CAP. XIX. *Non tam grauia eſſe Mala publica, quàm videntur. idque primò, ſed breuiter, Ratione oſtenſum. Circumiecta enim rebus plerumque vane timeri, non ipſas.* 411

CAP. XX. *Ad Comparationem ventum. ſed priùs exaggerata Belgarum & huius æui mala. eáque opinio communiter refutata: & oſtenſum, ingenium humanum pronum ad augendos ſuos luctus.* ibid.

CAP. XXI. *Magis deinde propriè & preſsè id refutatũ, ex Comparatione cum veteribus malis. Primò de bellis & de clade mirabili Iudæorũ.* 412

CAP. XXII. *De Græcorum item Romanorumque cladibus ex bello. Magnus interfectorum numerus ab aliquot ducibus. Item vaſtatio noui orbis. & miſeriæ captiuitatis.* 413

CAP. XXIII. *Peſtis Famiſque priſcæ inſignia maximè exempla. item Tributorum magnitudo quæ olim. & Rapinarum.* 414

CAP. XXIV. *Crudelitatis & cædium narrationes aliquot, miræ, & ſupra omnia ſcelera huius æui.* 415

CAP. XXV. *Tyrannis etiam noſtra eleuata. oſtẽſa ea à naturâ ſiue malitiâ humanâ eſſe. & externas internaſque oppreſſiones fuiſſe olim.* ibid.

CAP. XXVI. *Poſtremò doctum non mira aut noua eſſe hæc mala. hominibus gentibuſque omnibus ſemper communia. & ſolatium in eâ re quæſitum.* 416

CAP. XXVII. *Sermonis totius Concluſio, & ad repetendum eum ruminandumque breuis admonitio.* 417

APPROBATIO.

Hos duos I. LIPSI de Conſtantiâ libros, vel hoc nomine prælo dignos cenſeo, quod non iam, vt aliæ eiuſdem lucubrationes, libris & lapidibus, ſed ipſi animo caliganti languentique lucem & medicinam adferant; quibus, ſi admiſerit, ad illud robur proficiat quiſque ac conualeſcat, vt ſi fractus illabatur orbis, impauidum ferant ruinæ.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus Apoſtolicus ac Regius librorum Cenſor.

IVSTI

IVSTI LIPSI
MANVDVCTIONIS
AD
STOICAM PHILOSOPHIAM
LIBRI TRES:
L. ANNAEO SENECAE
ALIISQ. SCRIPTORIBVS
ILLVSTRANDIS.

AD ILL^MVM^ ET EXCELL^MVM^ PRINCIPEM D. IOANNEM FERDINANDVM VELASQVIVM COMITEM-STABVLI REGNORVM CASTELLÆ ET LEGIONIS, DVCEM FRIASII, COMITEM HARI.

MANVDVCTIONEM meam facere vides, quod ego nuper feci, Ill^me^ Princeps, id eſt ad te venire. Vterque merito. ego, vt aduentum in hæc loca & afflictam patriam gratularer, tuis etiam conſilijs erigendam; itemque gratias agerem, pro beniuolentiâ quâ me iampridem eximiâ quadā honeſtaſſes. Facit vtrumque hoc idem *Manuductio*: & cauſſas eaſdem habet. An non & alteram magis propriā? opinor. Seruit ipſa & facta eſt ad lucem Hiſpani ſcriptoris, ANNÆI SENECAE: itaque decorè viā ad Hiſpanum Principem affectat, eius ſe arbitrio ac tutelæ permiſſura. Tuæ, inquā, tutelæ: cui copiæ & exercitus permitti ſolent: & vetus tuum perpetuumque munus eſt, equeſtri parti virium in Hiſpaniæ regno præeſſe: imò & totis copijs, in abſentiâ Regum. Id enim eſt * *Comes-ſtabuli*: magna dignitas, & quâ Valentinianus Imperator ipſum fratrem ſuum Valentem exornauit, id eſt in proximo ſibi gradu collocauit. Maiores tui VELASQVII, virtute & gloria inclyta gens, hanc ipſam meritis pepererunt, & familiæ ſuæ aſſeruerunt: in bellis contra Mauros, & ſiquos alios Hiſpania hoſtes habuit, non aſſidui ſolum ſemper, ſed primi. Itaque iure in primâ dignitate poſiti: quâ tu ita fulges, vt ab ipſo te & animi ingenijque dotibus præfulgeas, & maximam veriſſimamque laudem iſtis referas acceptam. Prudentia tua vel in ciuili, vel in bellicâ re adminiſtrandâ innotuit, & iamnuper Mediolani & in Sequanis enituit: idem pietas, & veræ virtutis ſtudium, quod à litterarum etiam & omnis ſerię doctrinæ cultu illuſtratur. Raras in Principe dotes memoro, & in animo magis quam ſtilo prædico: iiſque impulſus & hæc mea, & me tibi dico, Ill^me^ & Excell^me^ Princeps, ac velut in manum trado, fidum vel cultorem, vel clientem. Louanij IV. Kal. Mart. ∞. IϽC. IV.

* Qualis fere olim *Magiſter equitum* Romæ.

AD LECTOREM.

HABES MANVDVCTIONEM: & *finem ex ipſâ vides fructumq́, id eſt facem aliquam ad* ANNÆVM SENECAM *tibi prælucentem. Hoc conſilium nobis fuit: neque hercules ſuſcitare, quod imperiti autument, veterem & ſepultam ſectam. quam auum aut ratio tulit, & noſtra inprimis religio, cui fateor hanc (quæ autem vetus philoſophia?) non vndique concordem aut amicam. In multis tamē: & ipſa* Manuductio *hoc docebit. Quid, quòd Phariſæi olim, inter Iudæos ſecta nobilis, ad hanc Stoicam proximè acceſſerunt? Ioſepho hoc credamus, qui inter ipſos nomen profeſſus, palam aſſeuerat.* Ἐννεακαίδεκα ἔτη ἔχων, *inquit,* ἠρξάμην τε πολιτεύεσθαι, τῇ Φαρισαίων αἱρέσει κατακολουθῶν· ἣ παραπλήσιός ἐστι τῇ παρ᾽ Ἕλλησι Στωϊκῇ λεγομένῃ. Annos nouemdecim natus ad rempublicā cœpi me dare, Phariſæorum aſſecla: quæ ſanè ſecta illi Stoicorū apud Græcos maxime eſt conſentanea. *Et verò quæ de fato ijdem Phariſæi diſſerebant, & plura, plane ſunt pro Stoicorum ſenſu. Non lubet in diſputationis campum ingredi, & cum alijs comparare, aut præferre: feci obiter in ipſo hoc ſcripto, & magis quàm placiturum quibuſdam auguror: ſed quid eſt? calor, aut impreſſa in vnam rem cogitatio, interim abducit, & extra limites aut veri aut decori fortaſſe aufert. Si mihi factum, ſit venia: teſtificor ſana & ſobria me amare, & è corde igi velle ſcribenda, aut ſcripta. Nemo finem aut felicitatem, cum iſtis, in* Naturâ *ponat: niſi interpretatione quam dedi, id eſt* Deo. *Nemo item magnifica & alta nimis amplectatur, aut ſapiat: ne ſubtilia quidem vel arguta: ſed Senecæ verbis hæc temperemus, quæ nimis ex vero profert.* Latrunculis ludimus, in ſuperuacuis ſæpè ſubtilitas teritur. Non faciunt bonos iſta, ſed doctos. apertior res eſt ſapere, imò ſimplicior. Paucis opus eſt ad bonam mentem litteris. *Ita eſt. paucis opus, non tamen nullis. & ideò nos quoque modum tenuimus, & multa quæ dicere, multa quæ vberiùs aut ſubtiliùs dicere erat, omiſimus: non famam ingenij noſtri, ſed tuum commodum, Lector, ſcopum deſtinantes. quem ſi attigi, benè eſt: tu adiuua, & iudicio hæc lege, & ſelige quæ ad virtutem ſint & ſalutem: nec aliter, aut te & me fallis. Habebis autem à capite Sectarum diuiſiones & initia, item Stoicæ: tum præcipua huius dogmata, & maximè decantata illa* Paradoxa. *Reliqua in* Phyſiologiam, *ne confuſio ſit, ſunt dilata. Hæc eruere, & diſponere (nemini adhuc factum) arduum fuit, fateor: nec ſcio an pretium operæ apparebit. Illud tamen: hæc non facere ſolum* Senecæ *illuſtrando, ſed* Ciceroni, Plutarcho, Laertio, *& optimis veterum ſcriptorum. Hoc ſine ama, aut æſtima: & me quoque, ſiquid lapſus ſim aut titubaui, excuſa. Per tenebras & ſalebras iui, per viam adhuc inuiam: & vetus illud liceat prætendere,* Nullum ſine venia placuit ingenium.

In Vitâ ſuâ

Epiſt. cvi

INDEX DISSERTATIONVM MANVDVCTIONIS AD STOICAM PHILOSOPHIAM.

LIBRI PRIMI

DISSERTATIO I. *Adhortatio ad Philoſophiam omni ætati aptam & vtilem: & liberales ſcientias non tanti videri.* 427

DISS. II. *Conducere tamen hactenus Liberales, ſi præparant: non autem inſiſtendum & inhærendum iis eſſe.* 428

DISS. III. *Philoſophiam non damnari, nec alienam, imò vtilem Chriſtianis eſſe. Tricas tamẽ & cauillos vitandos, & cum modo habendam.* 429

DISS. IV. *A quibus petenda Philoſophia? Ariſtoteles & Plato laudati: nec tamen his ſolis adhærendum.* 430

DISS. V. *Electione vtendũ. & hoc fine Sectæ præcipuæ oſtenſæ: & primùm Barbarica.* 432

DISS. VI. *De ſectâ Italicâ: eius auctore Pythagorâ: item bonitate, ſed non diuturnitate. Aliquid de Nigidio, Sextio, & Senecâ in hac inclinatis.* 434

DISS. VII. *Tres Græcanicæ Philoſophiæ partes, an ſectæ: ac primò de Poëticâ.* 437

DISS. VIII. *De Ionicâ Philoſophiâ, & Thalete auctore: de ſucceſſione eius, atque examinati Sidonii quidam verſus: de Socrate, & ab eo ſectis. eæque in Tabulâ propoſitæ.* 438

DISS. IX. *Secta Eleatica, & variatio in auctore. Confundi cum aliis à quibuſdam. Succeſſio in tabellâ.* 440

DISS. X. *Stoici obiter laudati, eorum ſucceſſio: & de auctore ipſo Zenone.* ibid.

DISS. XI. *Diſcipuli eius, & præcipui deinde doctores: deſcripti vel laudati ab aliquot notis.* 442

DISS. XII. *Alij aliquot clari Stoici, & præſertim qui in Senecæ ſcriptis.* 444

DISS. XIII. *Cynicos originem Stoicis dediſſe, & dogmata ferè conuenire. Illi ex profeſſo laudati.* 446

DISS. XIV. *Contra Stoicos; & quæ iis obiici ſolita.* 448

DISS. XV. *Pro Stoicis: atque ordine illa reiecta.* 449

DISS. XVI. *Iidem laudati [illegible] quid in partibus Philoſophiæ præſtiterint: deque iis vel aduerſariorum elogia.* 451

DISS. XVII. *Exempla magnorum virorum, qui in hac hæreſi, etiam Chriſtianorum.* 452

DISS. XVIII. *Seorſim Seneca laudatus, Scriptaeius maximè, & purgata etiam obiter à calumniis Vita.* 454

DISS. XIX. *Epictetus item laudatus, verbis parciùs, largiter iudicio & admiratione.* 456

LIBRI SECVNDI

DISS. I. *Sine Philoſophiâ homines Pueros Rudesq; eſſe: per eam Viros, ſtudioſos, Eruditos.* 458

DISS. II. *Philoſophiæ aliquot definitiones Stoicæ; vna etiam Platonis: atque eæ breuiter explicatæ.* 459

DISS. III. *Diuiſio Philoſophiæ communiſſima, in Dogmaticam, Academicam, Scepticam. Quid ſingulæ? & Academia diuiſa.* 460

DISS. IV. *Quem vſum Academia aut Scepſis habeat: quem & abuſum: ac Seneca quædam illuſtrata.* 461

DISS. V. *Alia Philoſophiæ diuiſio, in Contemplatiuam & Actiuam: iterumque ſingulæ iſtæ diuiſæ.* 463

DISS. VI. *Logicam omitti à quibuſdam. De dignitate ſingularum: & Ethicam vſu fructuque certè eminere.* 464

DISS. VII. *Diſcrimen Sapientiæ a Philoſophiâ: & illius definitio, atque obiter illuſtrata.* 465

DISS. VIII. *Verus Stoicorum Sapiens, in ſummo ab iis deſcriptus: ideoque irrepertus, nec id tamen ſine cauſsâ, aut fructu.* 466

DISS. IX. *Alter ab illo Sapiens, qualem Natura & Æuum dant. is Proficiens dicitur, eiusque diſcrimina.* 467

DISS. X. *Doceri Sapientiam, & diſci: neque à Deo & naturâ tantùm eſſe. Omnibus etiam offerri.* 468

DISS. XI. *De Notionibus, quæ ad Doctrinam faciunt. Quid, & quotuplices eæ, accuratè dictum.* 470

DISS. XII. *Doctrinam duplicem eſſe, Dogmaticam & Paræneticam: vtraque laudata.* 471

DISS. XIII. *De Fine, ſiue Vltimo bonorum: & quis ille ſit?* 473

DISS. XIV. *Eum eſſe, Secundùm Naturam viuere: & varia ſuper hoc interpretatio.* ibid.

DISS. XV. *Prima Zenonis ſententia explicata, de Conuenientiâ vitæ.* 475

DISS. XVI. *Altera Cleanthis ſententia item explicata, de Conuenientiâ cum Naturâ Communi.* 476

DISS. XVII. *Tertia ſententia Chryſippi, de Naturâ Propriâ, id eſt Ratione.* 477

DISS. XVIII. *Quarta ſententia, de vitâ ex Virtute: quæ prioribus conſonat: atque omnes cum Veritate.* 478

DISS. XIX. *Has ſentẽtias ad Dei ſequelã ire, & ducere, atque illum eſſe primarium Finem.* 480

Diss.xx. *Solam igitur Virtutem ſufficere ad Beatitatē: nec Externa aut Fortuita requiri.* 481
Diss.xxi. *Aliquid in hac re contra Academicos: & non venire in Boni nomen Externa.* 483
Diss.xxii. *Quæ igitur Bona? atque ea ſubtiliter, & Στωικῶς diuiſa.* 484
Diss.xxiii. *Quæ Adiaphora, ſiue Neutra? quæ in ijs Producta, & Reiecta? aliaque tenuiter inquiſita.* 486
Diss.xxiv. *Non eſſe has Logomachias, aut Periergias: & ad rem voces iſtas facere, idque obiter oſtenſum.* 489

LIBRI TERTII

Dissert.i. *Ingreſſio ad Sermonem. Aliquid contra Spem & Metum: ad Decreta deinde tranſitus factus.* 490
Diss.ii. *Diſtinctio Decretorum. Contra Paradoxa aliquid, & pro ijs.* 491
Diss.iii. I. *Paradoxum poſitum, & explicatum, Sapientes omnes pares eſſe.* 492
Diss.iv. II. *Paradoxum. Virtutes pares, itemque indiuiduas eſſe.* 495
Diss.v. III. *Parad. Sapientem ſibi parem, & in Gaudio ſemper eſſe.* 496
Diss.vi. IV. *Paradox. Sapientem vel in Tormentis Beatum eſſe.* 498
Diss.vii. V. *Parad. Sapientem Apathem & Imperturbabilem eſſe. Pluſcula hic de Affectibus.* 499
Diss.viii. VI. *Parad. Sapientem non opinari: itemque non ignorare: non fallere, non mentiri.* 504
Diss.ix. VII. *Parad. Sapienti nihil præter opinionem euenire.* 505
Diss.x. VIII. *Parad. Sapientem ſibi ſufficere, ſiue, Se ſolo contentum eſſe.* 5 6
Diss.xi. IX. *Paradox. Omnia Sapientis: &, Solum diuitem cenſendum.* 507
Diss.xii. X. *Parad. Solum Sapientem liberum, ceteros omnes ſeruos cenſ ri.* 509
Diss.xiii. XI. *Paradox. Solum Sapientem Regem eſſe.* 510
Diss.xiv. XII. *Sapientem Deo parem: Paradoxum, atque etiam Paralogum.* 511
Diss.xv. XIII. *Parad. Sapientem omnia rectè facere, etiam Digitum exſerendo. S ne peccatis eſſe.* 5 3
Diss.xvi. XIV. *Parad Sapientes ſ li inter ſe amici: ſoli amare gnari.* ibid.
Diss xvii. *Pluſcula ſimul Paradoxa. Solum Pulchrum, Nobilem, Ciuem, Magiſtratum, Vatem, Rhetorem, & plura eſſe.* 515
Diss.xviii. *Paradoxa item mixta: Non Iniuriâ affici, non Inſania, non Ebrietate.* 516
Diss.xix. *Duo alia Paradoxa, atque etiam Paraloga nobis: Non ignoſcere, Non miſereri.* 518
Diss.xx. *Paradoxum ſingulare, Omnes ſtultos inſanire: &, Omnia vitia in omnibus.* 519
Diss.xxi. *Item ſingulare Paradoxum, Peccata æqualia eſſe.* 520
Diss. xxii. *Sapientem ſumere aliquando mortem poſſe, decere, debere: ex Stoico quidem decreto.* 522
Diss.xxiii. *Decretum hoc reiectum, & oſtenſum non licere, non debere, mixtis rationibus teſtibuſque.* 524
Diss.xxiv. *Concluſio, & ad Exercitium adhortatio: cui tria adiumenta vel inſtrumenta data, Exempla, Conuerſatio, Examen.* 527

IVSTI

IVSTI LIPSI
MANVDVCTIONIS
AD
STOICAM PHILOSOPHIAM
LIBRI PRIMI
DISSERTATIO PRIMA.

Adhortatio ad Philoſophiam omni ætati aptam & vtilem: & liberales ſcientias non tanti videri.

LIPSIVS. Nam quâ cauſsâ triſtiorem te, & fimbriatâ quâdam fronte video? AVDITOR. Cauſsâ quidem apertâ. patriæ pericula, an ruinas, ſolus ignoras? LIPS. Deus auertet, aut ſiſtet: quid tamẽ ad te propriè? AVD. In vnâ ſum naui. LIPS. Velim iſtâ. AVD. Quâ? LIPS. Sapientiæ, quam tracto. AVD. Vidêris mihi in libris eſſe, & ſic ſoles. LIPS. Nõ ſemper in iſtis ſerijs, & vocam olim magis fuiſſe. AVD. Qui iſti igitur? LIPS. *Annæum Senecam* agnoſcis, magnum inter magnos virum. AVD. Sępè à te ſic audio. ſed nunc quidem ſepono, vel ipſo te auctore. LIPS. Méne? deſugio. AVD. Nam flos ætti me habet, & in eo amœniora igitur hæc ſtudia, & velut florida, tractamus: grauiorum adhuc expertes. Fallor, aut monuiſti. LIPS. Illa tractare te monui, fateor: hæc ſeponere, non monui, & non ab illis tantùm, ſed cum illis, curare. Vis me verum dicere? Philoſophiæ amor & notitia aliqua etiam adoleſcentiæ adſciſcenda eſt: neque vlla ętas ei immatura. Vetus æuum ſi reſpicis, à pueritiâ huc ducebantur: & omitto alia monita, audi iſtud ab otij ipſius Magiſtro. Μήτε νέος τις ὢν φιλοσοφεῖν μελλέτω, μήτε γέρων ὑπάρχων κοπιάτω. Οὔτε γὰρ ἄωρός οὐδείς ἐστιν, οὔτε πάρωρος, πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαίνειν: *Neque iuuenis aliquis differat philoſophari, neque ſenex defatigetur. Non enim immaturus quiſquam, aut vietus & effœtus eſt, ad animæ ſanitatem.* Hæc Epicurus, & exemplo firmauerat: quem certa fides eſt, ab anno decimoquarto ætatis Philoſophiæ operatum eſſe. Quod ni feceri[illegible], & tu facias mi adoleſcens? A corpor[illegible]is, medicum non differas: mentis ſanitas neglectui aut procraſtinationi erit? Vt cęlo tranquillo, & mari placido, nautæ quæ contra tempeſtatem ſunt, expediunt: ſic in iſtâ ętate, nondum tot curis aut fluctibus expoſitâ, iure præpares quæ ſint illis mitigãdis, aut tollendis. Amœniora iſta artium nos quidem probamus, & illo velut vomere proſcindi hoc animi ſolum, & præparari ad ſementem cupimus: ſed præparari. Veræ autem fruges, Philoſophia eſt: cetera, herbę aut flores. Quę tamen quia iam olim & nunc nimis quidam adhærent, & æſtimant: ſeueriores magiſtri reperti, qui totũ hoc litterarium & liberale ſtudium reijcerent ac damnarent. Cynici inprimis. qui παραιτοῦνται, vt Laërtij verba ſunt, τὰ ἐγκύκλια μαθήματα: *aſpernantur liberales omnes artes.* Et Zeno caput Stoicæ, ſtatim initio librorum De Republicâ, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἄχρηστον ἀποφαίνει: *Liberalem doctrinam inutilem profitetur.* Quid noſter hic Seneca? *Operosè*, inquit, *nihil agunt, qui litterarum inutilium ſtudijs detinentur.* [De Breu. vit. c. XIV.] Et quàm ſæpe alibi increpat? & quàm meritò hodie aliquis alter Seneca faciat, cùm nec modum, nec finem ſuum habent? Vanitas & ambitio quæritur, inuenitur: & Senecæ iterùm verbis, *iſta liberalium artium conſectatio moleſtos,* [Epiſt. LXXXVIII.] *verboſos, intempeſtiuos, ſibi placentes facit: & ideò non diſcentes neceſſaria, quia ſuperuacua didicerunt.* O quàm in noſtrum æuum competunt! tu quoque vides, & (quod gaudeo) erubeſcis. Sicut enim Paris ille apud Homerum, è prœlio profugus, cum Helenâ ſe oblectat: ſic pleriquc relictis ſtudiorum ſerijs, voluptaria modò ſectantur. Atqui in quattuor Artiũ genera ſunt, vt Poſidonius rectè olim diſtinguebat. *Sunt Vulgares,* [Ibid.]

ſunt Ludicræ, ſunt Pueriles, ſunt Liberales. Vulgares opificum, quæ manu conſtãt, & ad inſtruendam vitam occupatæ ſunt. Ludicræ, quæ ad voluptatem oculorum atque aurium tendunt. Pueriles, & aliquid habentes Liberalibus ſimile, quas ἐγκυκλίους Græci, noſtri Liberales vocant. Solæ autem Liberales ſunt, imò, vt veriùs dicam, Liberæ, quibus curæ animi Virtus eſt. Quæ eſt ſcilicet ſola Philoſophia, cuius fructus illa Libertas, non affectibus, non culpis, non erroribus aut terroribus ſubiici, quatenus homini quidem datũ. In quâ ſunt, vt cum poëta dicam,

Fundamenta, quibus nixatur vita ſaluſque.

DISSERT. II.

Conducere tamen hactenus Liberales, ſi præparant: non autem inſiſtendum & inhærendum ijs eſſe.

SERVILES igitur aliæ, aut certè Pueriles ſunt; hæc eſt, quæ in liberos, quæ in viros tranſſcribit, tibi, ſi me audis, aſſumẽda. Quid ergo? deſtrictè aut abſciſè alias Stoici repudiant? abſit. hactenus tantùm, ſi detinent & vindicant ſibi. *Tamdiu enim iſtis immorandum eſt* (iterùm Seneca) *quamdiu nihil agere animus maius poteſt. rudimenta ſunt noſtra, non opera.* Sed & rudimenta vtilia, imò neceſſaria ſunt: non aliter quam ædium ſublimium fundamenta. Itaque Xenocrates prudenter cuidam amuſo & rudi, ad philoſophiam tamen & diatribam ſuam adſpiranti: Πορεύου, ἔφη. λαβὰς γὰρ οὐκ ἔχεις φιλοσοφίας: *Abi, abi, inquit. non enim anſas habes philoſophiæ.* Vt nempe anſæ humorem non continent, vaſi tamen neceſſariæ ſunt ad vſum: ſic de litteris, Sapientiam non habent, ſed conferunt ad habendam. Seneca: *Quare liberalibus artibus filios erudimus? non quia Virtutem dare poſſint, ſed quia animum ad accipiendam illam præparant.* Philo Iudæus, & Clemens Alexandrinus, vterque inter veteres (& hîc etiam inter noſtros) doctrinâ eximij, ſcitâ allegoriâ hoc ingerunt; & prolem Abrahamo ex Agar ancillâ ſuſceptam, cum parere Sara non poſſet, huc ducunt. *Non enim ſumus* (ait prior) *apti prolem ex Virtute ſuſcipere, niſi priùs miſceamur eius ancillæ. Eſt autem Sapientiæ ancilla, illa quæ in liberalibus artibus ſcientia ponitur: vt Muſicâ, & Logicâ.* Similia Clemens in primo Stromateon. Nec leuem aliquam aut tranſitoriam in his operam requirunt: ſed, ait iterùm Philo, *Sicut in magnis fabulis aut argumentis, magna etiam Proœmia eſſe oportet: ſic iſtic. maximum enim argumentum Virtus eſt, vt quæ circa grandem materiam verſatur, vitam totam. Iure igitur non leuibus aut breuibus vtetur proœmijs, ſed Grammaticâ, Geometriâ, Aſtronomiâ, Rhetoricâ, Muſicâ, aliâ omni Logicâ contemplatione imbuetur: quorum teſſera eſt, Saræ ancilla.* En vera & vetera iudicia, quæ tu hic nouitijs iſtis omnibus & leuibus anteponas. Nec Stoici aut Cynici aliter: quorum vna mens eſt, quam dixi non colere ipſas propter ipſas. Sicut miles pugnæ per luſoria certamina ſe præparat: ſic nos Sapientiæ per has artes debemus. Cui εὐχρηστεῖν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, *conferre plurimum etiam liberales ſcientias*, Chryſippus palàm ſcripſit. An non ſcriberet qui caput Sapientiæ Socratem ſciebat ita his inſtructum, vt *Euripidem etiam ab eo in ſcribendis Tragœdijs adiutum*, manauerit in vulgus? Omnino ruditas illa animi, &, vt ſic dicam, agreſtis ferocitas exuenda per has verè humaniores artes eſt, & homini humanitas reddenda. Ὁ ἄνθρωπος, ait Plato, παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχών, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον γίγνεσθαι φιλεῖ. Μὴ ἱκανῶς δὲ, ἢ μὴ καλῶς τραφὲν, ἀγριώτατον ὁπόσα φύει γῆ: *Homo rectæ inſtitutionis & doctrinæ compos, diuiniſſimum & mitiſſimum animalium redditur: aliter autem, & vel non ſatis, vel non rectè inſtitutus, ferociſſimum & maximè indomitum omnium, quæ fert tellus.* Valdè imprimam tibi hæc verba; & vtinam ijs poſſem, qui hodie ad Naturam, eâ contenti, omnia relegant. Falsò, falsò. *quantum domitus factuſque equus diſtat ab indomito* (olim ita Ariſtippus:) *tantum doctus ab indocto.* Duo igitur teneamus, Comici veteris verſu expreſſa:

Γράμματα μαθεῖν δεῖ, καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν:

Et Litteras, & deinde Mentem iungere.

Vt perſonæ hiſtrionum, etſi pulchræ, vſum non habent niſi faciei applices: ſic litteræ per ſe inanes, Sapientiæ admouendæ ſunt. Nam ſolitariæ illæ, quid niſi leuem oblectatiunculam, aut otij deceptionem habent? *cuius errores minuent? cuius cupiditates prement? quem fortiorem, quem iuſtiorem, quem liberaliorem facient?* Sed neque curas affectuſque tollent,

——— *non animum metu,*

Non mortis laqueis expedient caput.

Ad Sapientiã itaque eant, & nos ducant non aliter quàm qui in patriam tendit, & viâ vtitur, & diuerſorijs; ſed non illa finẽ aut manſionem habet. Quod ſi aliter; ecce Epictetus, qui auocat & increpat: *Homo, oblitus es cepti inſtituti tui?* NON HVC IBAS, SED HAC. *Atqui elegans hoc diuerſorium. Quàm multa*

aut in

Epiſt. LXXXVIII. — Ibid. — De congreſſu erud. cauſâ. — Laert. & alij. — VI. De Legib. — Philem. — Sen. De Breu. vit. cap. XIV. — Horat. — Diſſert. II cap. XXIII.

autem alia? quo etiam horti aut prata? ſed non, niſi vt tranſitus ſint. Audiamus. ſatis diu amœna hæc ſtudiorum habuerunt: ſeria addamus, & ne ſero. Ecce maior ætas approperat, ecce curæ vndiq; & turbæ: quid ceſſamus? Quin, ſicut hoſte appropinquante, minuta relinquimus, & recipimus nos in firmã & inconcuſſam hanc Sapientię arcem? Te hortor: me vnà. ecce cani caput & genas incipiũt ſpargere, ecce quintus & quinquageſimus annus me pulſat: & ego ſedeo, ambulo, & in litore vagus conchulas & lapillos lego? Venti vocant, nauis oram ſoluit, recipe me ô Sapientia, & in beatæ Tranquillitatis portu ſiſte.

DISSERT. III.

Philoſophiam non damnari, nec alienam, imò vtilem Chriſtianis eſſe. Tricas tamen & cauillos vitandos, & cum modo habendam.

EGO enim venio, &

> *O mihi curarum requies, ô ſacra voluptas*
> *Vnaque pax animo,*

non te dimitram, donec me vita dimittet. AVD. Me quoque hoc igne tuo incendis: ſed metus aliquis eſt, qui retinet & pedem refrænat. Hoc, inquam, timeo, ne ſuadeas (cum Lucretio dicam)

> *Impia me rationis inire elementa, viamque*
> *Endogredi ſceleris.*

Nónne Chriſtiani ſumus? illi damnant hoc totum Philoſophari, & Patres illos noſtros audi. Lactantium: *Faceſſant omnes iſti* (Philoſophi) *qui vitam humanam non inſtruunt, ſed turbant.* Gregorium Nazianzenum: *In Eccleſiam, velut quædam* * *Ægyptiacæ peſtes, philoſophi irrepsère.* Tertullianus quoties conuiciatus eſt, aut illuſit? [a] *Philoſophi patriarchæ, vt ita dixerim, hæreticorum.* Iterùm: *Quiduis ſtruere ac deſtruere eruditi, magiſque dicendo perſuadentes quàm docendo.* Iterumque: *Sapientiæ & facundiæ caupones.* Iam alibi: [b] *De quorum ingenijs omnis hæreſis animatur.* Denique pulchro titulo: [c] *Philoſophus animal gloriæ.* Hieronymo hoc arriſit, & transſcripſit: [d] *Philoſophus eſt gloriæ animal, & popularis auræ vile mancipium.* Sed & Ambroſius Antiſtes: *Phalerata magis, quàm vera ſapientia, quæ aliena quærit cum ſua neſciat; cæli plagas ſcrutatur, Deum ignorat quem ſolum noſſe deberet.* Nec noſtri tantùm, ſed ecce ſcitus ille Triſmegiſtus damnat: Ἑλλήνων φιλοσοφία, λόγων ψόφος: *Græcorum philoſophia, verborum ſtrepitus.* Hæc Lipſi ſunt quæ abſterreant, pietati quidem addictum. LIPS. Erras, & ſeorſim ab alijs ſentis qui verè ſunt pij. Nónne in ſcholis noſtris, Ariſtoteles & philoſophi, iamdiu eſt cùm regnant? Nec veteres illi aliter: quos aduocas quidem, ſed non ſanâ & ſuâ mente. Nihil ij veræ & ſobriæ philoſophiæ damnatum aut reiectum eunt: ſed aut Sophiſticam culpant, aut nimium eius ſtudium & honorem. Nam, vt ſcias, primis illis Eccleſiæ temporibus non deerant, qui Chriſtum ore adſumerent, & Platonem animo non exuerent: qui miſcerent etiam dogmata, & ſacra illa profanis prauâ ſubtilitate temperarent. Inde errorum riui, & hæreſes: & iure merito Patres in hos tales incurrunt. At hanc ſubditam & dominæ illi, vt ſic dicam, ancillantem, adeò non ſpernunt, attollunt potiùs & laudant. Lactantium ipſum, primarium tuum teſtem, audi: *Philoſophia non nocet, imò prodeſt plurimum, ſi religione imbutus eſt animus.* Vides? adiumenti, non noxæ vicem habet: ſi pietas adeſt, & religio præeſt. Clemens Alexandrinus hoc pulchrè: *Etſi ipſa ſibi ſufficit, nec opus alienæ eget doctrina Seruatoris, cùm ſit potentia & ſapientia ipſius Dei: tamen Græcanica philoſophia ſi acceſſit, non quidem validiorem facit veritatem, ſed Sophiſticos inſultus ab eâ amolitur & inſidias omnes auertens,* SEPES ET LORICA *eſt Dominicæ vineæ.* Quibus poſtremis ad Salomonis verba adſpexit, alibi etiam ea interpretatus: *Sapientiam*, inquit Salomon, *vallo circumda, & attollet te, & coronâ voluptatis proteget.* Transfert deinde ad Philoſophiam, iungitque: *Igitur & tu, ſi Sapientiam ſepto Philoſophiæ & variæ eruditionis muneris, à Sophiſticâ inacceſſam ſeruabis.* At Gregorium Nazianzenum etiam obducis. Illúmne, qui à puero deditus in his artibus fuit? quam Athenis, vnà cum magno illo Baſilio, Philoſophiam & Philologiam in ipſo earum fonte hauſit, & paſſim ſcripta ſua irrigat ijs aquis & perfundit. Quid autem ſuper his ſentiat, audi eius verbis. Οὐκοῦν ἀτιμαστέον τὴν παίδευσιν, ὅτι τοῦτο δοκεῖ τισιν, ἀλλὰ σκαιοὺς καὶ ἀπαιδεύτους ὑποληπτέον τοὺς οὕτως ἔχοντας, οἳ βούλοιντ' ἂν ἅπαντας εἶναι καθ' ἑαυτούς, ἵν' ἐν τῷ κοινῷ τὸ κατ' αὐτοὺς κρύπτηται, καὶ τοὺς τῆς ἀπαιδευσίας ἐλέγχους διαδιδράσκωσιν: *Non igitur in vili habenda eruditio, quia quibuſdam ita videtur: ſed cenſendum* LAEVOS ET IMPERITOS *illos ſic affici,* [e] *qui vellent* OMNES SVI SIMILES *eſſe, vt in communi illo grege laterent, & inſ[citi]æ reprehenſionem effugerent.* Sunt vera, ſunt aurea. non habet, non habuit hoſtes omnis

Lib. III. cap. XXX.

Orat. de modo in Diſput.

* Ranas ſa[illegible] An[illegible]

De [illegible] præſcrip. cap. [illegible]

a De Anim. cap. III.

b Lib. V. adu. Marc.

c De Anim. cap. I.

d Epiſt. ad Iulian.

Lib. V. c. [illegible]

1. Strom.

Eod. libro.

Orat. funebri in Baſil.

omnis iſta Doctrina, niſi indoctos. Nam de Tertulliano, quid tu adſers? ille in omni genere artium cinctus, amat profectò cultores atque æſtimat: ſed non illos vanos, fucatos aut fucos, qui vel ſtulte præſciunt, vel improbè abutuntur. Nec alio fine dicta illa eius, aut ſenſa. Idem in noſtrorum alijs. de Triſmegiſto, ſua quædam cauſſa eſt: qui iam tunc (quiſquis aut quandocumque fuit) videbat Græcos digniſſimam artium ad minuta aut ludicra deducere: atque id carpit. Nam, vt Democriti etiam verbis & querelâ vtar, multi ſub ſacri nominis titulo
Apud Clemen 1. Str. erant, ζηλωταὶ τερθρείων, ἐριδάντεις, καὶ ἱμαντελικτῆς: *minutiarum artium rerumque aucupes, certatores & litium auidi, & flexuoſarum captionum ſartores.* Vtinam nec hodie tales, aut talia!
Sen. Epiſt. XLV. *ſed quantum temporis quibuſdam verborum cauillatio eripit, & captioſæ diſputationes, quæ* ACVMEN IRRITVM *exercent?* Nectunt nodos, & ſoluunt: id eſt, quid niſi aranearum ſubtiles telas texunt, & retexunt? Sicut pueri pilam percutiunt & repercutiunt,
Ep. XLVIII. ſterili voluptate: ſic iſti. *Atque vtinam* (ait Seneca) *diſputationes iſtæ tantùm non prodeſſent! nocent. Hoc manifeſtum eſt, comminui &* DEBILITARI GENEROSAM *indolem, in iſtas anguſtias coniectam.* Hoc igitur eſt, quod damnat in Græcis Triſmegiſtus, & ſiquid tale ſuperfluum: idem Diuus Hieronymus, & pulchrâ imagine, vult reſcin-
Epiſt. ad Magnum. di. *Legimus,* inquit, *in Deuteronomio, Domini voce præceptum, Mulieris captiuæ radendum caput, ſupercilia, omnes pilos & vngues corporis amputandos, & ſic eam habendam in coniugio. Quid ergo mirum, ſi & ego Sapientiam ſæcularem, propter eloquij venuſtatem, & membrorum pulchritudinem, de ancillâ atque captiuâ Iſraëlitidem facere cupio? & ſi quidquid in eâ mortuum eſt Idololatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, vel præcido vel rado?* Audimus te, vir & nomen ſacrum: & in contubernium, imò legitimum torum, ducimus Philoſophiam, ſed purgatam & reciſam.
Lib. II. De Doctrinâ Chriſt. Item Auguſtinum: *Si qua philoſophi vera dixerunt, ab eis eſſe, tamquam iniuſtis poſſeſſoribus vindicanda.* Vindicemus. & quàm multa ea ſunt? quàm præclara in omni cognitione Naturæ, in morum directione, dixerunt? vt bonus aliquis iudex pronunciet, ab altiore illâ Mente ad capiendum inſtructos, ad vulgandum inſtinctos. Clau-
Lib. I. De ſtatu an. cap. VIII. dianum Mamertum audire eſt pretium. *Animaduertamus has philoſophorum animas, quæ tam remota perſecutæ ſunt, tam perite viderunt, idcircò* LVMINE VERITATIS ADFLATAS, *vt in* SALVTEM *generis humani toti mundo quandoque ederetur dogma. Apud rudes verò gentium mentes, gentilium vteremur teſtimonijs: quò magis ignorantiæ morbo cæcata, & infidelitatis frigore in quamdam glaciem durata gentilitas, Euangelicæ veritatis calori cederet, ſi eadem veritas aduerſantium quoque nobis ore ſonuiſſet.* Pulchra iſta. & vides de adflatu, vides de cauſâ & fructu, hodie etiam vera. Quis non dicam gentilium, ſed & noſtrûm non commouetur, & in recto ſenſu firmatur, cùm videt priſcos illos, de Deo, Prouidentiâ, alijs diuinis, ſic magnificè & verè ſenſiſſe? Idem in Virtute. quæ magis approbatur & inſeritur, ſic culta illis, qui ob ſolam eam colebant. Itaque cum Clemente ſentiamus: Μία μὲν 1. Strom.
ἀληθείας ὁδός· ἀλλ' εἰς αὐτήν, καθάπερ εἰς ἀέναον ποταμὸν, ἐκρέουσι τὰ ῥεῖθρα ἄλλα ἄλλοθεν: VNA VERITATIS EST VIA, *ſed in eam, tamquam in perennem fluuium, influunt & conueniunt* ALIVNDE ALII RIVI. Ita ſanè. omnes iſti Philoſophorum riuuli, aut eunt aut ducuntur à bonis, ad Veritatis noſtræ perenne flumen: & ornant ſiue augent illud, ſaporem tamen non mutant. Pone igitur metum adoleſcens. Omnes illos Græcos Latinoſque vide, culmina noſtra & lumina: *neſcias* (verba Hieronymi) *quid in ijs pri-* Epiſt. ad Magn.
mùm admirari debeas, eruditionem ſæculi, an ſcientiam ſcripturarum. Denique ſtimulū etiam incutiam à Iuſtino, illo ſancto: Ἔστι γὰρ Ad Tryphon.
τῷ ὄντι, inquit, φιλοσοφία μέγιστον κτῆμα, καὶ τιμιώτατον θεῷ, ὅτι προσάγει καὶ συνίστησιν ἡμᾶς μόνη. καὶ ὅσιοι ὡς ἀληθῶς οὗτοί εἰσιν οἱ φιλοσοφίᾳ τὸν νοῦν προσεσχηκότες: *Eſt reuerà Philoſophia* MAXIMVM BONVM *& poſſeſſio, & apud Deum* VENERABILIS: *quæ* DVCIT NOS AD EVM ET SISTIT SOLA: *&* SANCTI *beatique illi, qui mentem ei donant.* Quæ vera de verâ philoſophiâ, ad quam te ſolam voco.

DISSERT. IV.

A quibus petenda Philoſophia? Ariſtoteles & Plato laudati: nec tamen his ſolis adhærendum.

AVD. Iam me do equidem & compono, vnâ modò fluctuatione, quam *Veram* appelles? Nam ſectas, & quaſi vias, Philoſophantium plures video: quam igitur tuto pede inſiſtam? & quæ breuius certiusque perducet? LIP. Arduum, nec arduum fortaſſe hoc definire. Nam quàm multæ eæ viæ ſunt? & quæque duces &

ante-

anteſignanos ſuos magnos & verendos viros habet. Sed tamen eò iam ventum, vt reliquis cedentibus, de Principatu ferè contendant, Peripateticorum & Stoïcorum. Nam Epicuréos communis conſenſio iugulauit: Academici ipſi ſe; & nullam ſcientiam profitendo, diſcipulos habere deſierunt. De Peripateticis, hodierna iudicia ſi audias, rem factam habes: in ſcholis ſoli regnant, ab octingentis amplius annis apud Græcos Latinoſque admiſſi. Quis pellet? nec velim, nec debeam fortaſſe: diuiduum tamen hoc regnum facere, & collegas dare, neſcio an non Sapientia mecum optet. Ariſtotelem, regem illum Peripateticorum, magnum inter homines fuiſſe, quis abnuat? & magni ipſi viri locum ſic adſignant. Cicero inter primos: IV. Acad. *Vir non ſolùm in dicendo copioſus, ſed etiam in Philoſophiâ ſingularis.* Alibi: I. Tuſcul. *Summo ingenio, ſcientiâ, copiâ.* Iterumque: IV. Acad. *Quo nihil politius, nihil acutius.* Eidem *aureum eloquentiæ flumen* dicitur: & Plutarcho, *Vir eloquentiſſimus, & peritus flectendi animos quaquâ vellet.* Denique plenâ manu Cicero: *Quis omnium doctior, quis acutior, quis in rebus vel inueniendis, vel iudicandis, acrior Ariſtotele fuit?* Neque alij ab his elogijs diuertunt. Plinius quidem, *Summum in omni doctrinâ virum* appellat: alibi, *immenſæ ſubtilitatis.* Quid Arnobius? *Vir ingenio præpotens, atque in doctrinâ præcipuus.* At Auerroës velut lymphatur in eius laudes. *Ariſtoteles,* inquit, *tres ſcientias inuenit, Logicam, Naturalem, Diuinam: & NVLLVS ERROR inuentus eſt vſque ad hoc tempus, quod eſt mille & quingentorum annorum. Et talem eſſe vnum hominem, potiùs eſt MIRACVLOSVM, quàm humanum.* In procem. Phyſic. Idem alibi: In III. De Animâ. *Ariſtoteles eſt REGVLA & EXEMPLAR, quod Natura inuenit ad demonſtrandam VLTIMAM PERFECTIONEM humanam.* Denique ſimili elogio: *Ariſtotelis doctrina eſt SVMMA veritas, quoniam eius intellectus fuit FINIS HVMANI INTELLECTVS. Quare benè dicitur, quòd fuit creatus & datus nobis diuinâ Prouidentiâ, vt ſciremus QVIDQVID POTEST SCIRI.* Hæc magna, admiranda ſunt, fateor: & quæ virum cæleſtibus pænè æquent. Quid tamen alij? alia. Tertullianus De Anim. cap. VI. *Minutiloquium* eius taxat: & eâdem voce Irenæus, Lib. II. Adu. Hær. cap. XII. *Minutiloquium & ſubtilitates circa quæſtiones:* Hieronymus, In Eccleſ. cap. X. *Verſutias eius.* Quid volunt? nimis & tenuiter ſubtilem fuiſſe, atque inquiſitorem: ſæpè cum obſcuritate. Ideò Sidonius: *Explicat vt Plato, implicat vt Ariſtoteles.* At Gregorius Orat. I. De Theolog. Nazianzenus & hoc, & grauiora obijcit. Βάλλε μοι, inquit, Ἀριστοτέλους τὴν μικρολόγον περίνοιαν καὶ τὸ ἔντεχνον, καὶ τοὺς θνητοὺς περὶ ψυχῆς λόγους, καὶ τὸ ἀνθρωπικὸν τῶν δογμάτων: *Abijce mihi Ariſtotelis minutiloquam ſagacitatem & artificium, abijce mortuales illos ſuper animâ ſermones, & vniuerſe humana illa dogmata.* Damnat non aſſurgentem, & in humilibus terreniſque hærentem. Hoc & Atticus apud Euſebium: De Præp. Euang. l. XV. Ἀριστοτέλους λεπτὴ καὶ ταπεινὴ δριμύτης. ἥτις διαδῦναι μὲν τὰ ἐπὶ γῆς πράγματα, καὶ τὴν ἐν τούτοις ἀλήθειαν ἰδεῖν ἐδύνατο, τὸ δὲ ὄντως ἀληθείας ὑποπτεῦσαι τὸ παιδίον οὐχ οἷά τε ἦν αὐτῷ: *Ariſtotelis tenuis & humilis ſubtilitas. quæ res terrenas quidem peruadere, & quid verum in ijs peruidere poſſet; at ſolidæ illius veritatis clarum & ſerenum lumen non ei fuit inſpicere.* Lactantius pariter: Lib. I. c. V. *Ariſtoteles de Deo ipſe ſecum diſſidet, & repugnantia dicit & ſentit.* Iterùm: De Irâ Dei cap. XIX. *Ariſtoteles Deum nec coluit, nec curauit.* Philo Iudæus: De mundo incor. Ἀριστοτέλης μὲν οὐκ εὐσεβῶς καὶ ὁσίως ἐπισφαλῶς: *Ariſtoteles numquam piè aut ſanctè doctus.* Itaque vides mi Auditor attolli, vides deprimi, in iudiciorum iſto velut oſcillo ſuſpenſum. Imò & hoc diſce, Platonem illi conſenſu ferè ab antiquis præponi. Cicero ipſe, ille ex profeſſo, imò velut ex conducto, eius præco, palmam aufert, & in Platonis dextram transfert. V. De Fin. *Ariſtoteles, excepto Platone, philoſophorum Princeps.* Nónne palàm ſecundum facit? Iterùm: I. Tuſc. *Ariſtoteles longè omnibus, Platonem ſemper excipio, præſtans ingenio & diligentiâ.* Et pleraque etiam noſtrorum procerum tabellam in hanc partem dimittunt. Arnobius: Lib. II. *Plato ille diuinus, multa Deo digna, nec communia ſentiens multitudini.* Iterùm: Ibidem. *Plato ille magnus, piè ſanctèque ſapiens.* Et Tertullianus conſentit, & in Ægypto hæc dogmata à Triſmegiſto illo hauſiſſe maximè, eiuſque ſcriptis, fatetur. At alij ad prophetas & ſacros etiã libros mittũt. & palàm Numenius: De Anim. cap. II. Τί γάρ ἐστι Πλάτων, ἢ Μωσῆς ἀττικίζων; *Quid eſt Plato, niſi Moſes Atticiſſans?* Auguſtinus autem, ille noſtrorum ſcriptorum apex, VIII. De Ciuit. *Platonem ceteris philoſophis gentium longè lateque præfert.* Imò in cælo pænè (quatenus piè poteſt) ponit. II. De Ciu. c. XIV. *Hunc Platonem,* inquit, *Labeo inter ſemideos commemorandum putauit: ſemideos autem heroibus anteponit, & vtroſque inter numina collocat. Verumtamen iſtum, quem appellat Semideum, non heroibus tantùm, ſed etiam dijs ipſis præferendum eſſe non dubito.* Eodem ſenſu alibi, Cap. VIII. *Templum ei iuſtiùs, quàm dijs illis gentium ponendum.* Et quâ de cauſſâ? quam ipſe

De Ver. re-lig. c. IV. & Epiſt. ad Dioſc. ipſe promit: *Platonicæ familiæ philoſophos, facillimè omnium, paucisque mutatis, fieri poſſe Chriſtianos.* Et ſanè multum in Philoſopho, imò caput eſt, ad Deum & diuina aſſurgere: à quibus cetera omnis ſapientia nexa eſt & pendet. Itaque vides in iſtis Ariſtotelem (nec prudens aliquis negauerit) à Platone, itemque à Stoicis, longè vinci & relinqui. Quid tamen eſt? Dialecticа firmiter & compoſitè tradidit: idem Phyſica. v. De Finib. de quibus Tullij hoc teſtimonium: *Naturam ſic à Peripateticis inueſtigatam, vt nulla pars cælo, mari, terrâ ſit prætermiſſa.* Et Laërtij: Ἐν τοῖς φυσικοῖς αἰτιολογικώτατος πάντων ἐγένετο, ὥστε καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων ἀποδιδόναι τὰς αἰτίας: *In naturalibus omnium maximè rationes reddidit, etiam ad res vſque minimas.* Ideò vtiliter, quod ad has duas partes attinet, in Scholas receptum fateor: quem enim potiùs? & veteres alij, qui hæc tradiderunt, æuo perierunt. Sed & opus iuuentuti, certum doctorem & dogmata eſſe, quibus inſueſcant. Epiſt. xcv. *Quemadmodum folia*, ait Seneca, *per ſe virére non poſſunt, ramum deſiderant cui inhæreant, ex quo ſuccum trahant: ſic præcepta ſi ſola ſunt, marcent, infigi volunt ſectæ.* Iuuentuti, inquam, hoc opus: at iam viros, quæ inuidia aut ignauia eſt, longiùs non mittere? In Theologicis, in Ethicis, in ipſis Phyſicis, quam multa præclara, rara, Pythagoréi aut Stoici dixerunt? & quædam etiam alij. Hæc ego non adeam, vſurpem, & velut relictam à maioribus hereditatem cernam? Audacter. & vt ſi in Senatu ſedeam, non audiam tantùm, ſed examinem: & ipſe rogatus, ſententiam dicam. Nam De Vit. beat. c. xix. *ſemper illam vnius ſequi* (argutè noſter Annæus) *non id curiæ, ſed factionis eſt.* Equidem adſurgo & veneror inuenta inuentoreſque ſapientiæ: ſed vt homo homines, & Sen. epiſt. xxxiii *qui non domini noſtri, ſed duces ſunt.* Quis ille tam feliciter, imò tam diuinè ſapiens,

> *Omnia veridico qui quondam ex ore profudit?*

Non fuit, non erit. & eſt hoc æternæ illius benignitatis, ſpargere ingeniorum dona in ætates, & in homines: nec in vnam illam, aut hunc vnum, omnia & ſemel contuliſſe. Optimus vatum:

> Iliad. Δ. Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισιν:
> *Sed non inſimul, & ſemel, omnia dij ſua donant.*

DISSERT. V.

Electione vtendum. & hoc fine Sectæ præcipuæ oſtenſæ: & primùm Barbarica.

EX his effectum volui, nec homini vni, imò nec ſectæ diſtrictè adhærendum. Quæ ſeruitus iſta ſit? alius iugum ſubeat: tu mecum, ſiue cum Senecâ, aude profari: Epiſt. xlv. *Non me cuiquam mancipaui, nullius nomen fero. Multum magnorum virorum iudicio tribuo, aliquid & meo vindico.* Quòd ſi omnino lubet partiarium eſſe; vna Secta eſt in quam, me iudice, tutò nomen demus. Ea eſt Ἐκλεκτικὴ (*Electiuam* liceat reddere) quæ à Potamone quodam Alexandrino introducta, valdè ad meum ſenſum. De eo Diogenes Laërtius: Ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ Ἐκλεκτική τις In Proœm. αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐκλεξαμένου τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάστης τῶν αἱρέσεων: *Nunc verò nuper etiam* ELECTIVA *ſecta introducta eſt à* POTAMONE *Alexandrino, quæ ſeligit & excerpit placita è ſingulis ſectarum.* Ades, ades optime philoſophantium: viam ipſam ingreſſus es ad penetralia illa Veri. Et quando hic homo vixit? *paullo ante Diogenis tempora*, vt indicat in primis verbis. Atqui Diogenes circa M. Antonini Imperatoris æuum ſcripſit. O tardè repertum aut editum, quod primitùs oportebat! Qui varia & varios cum induſtriâ legit, cum iudicio ſeligit: næ ille factionis expers, veri conſors, facillimè reddetur. Quid ais? placet conſequi, & æmulari? AVD. Perſuades. ſed firmiter & promptè etiam vt poſſim, quin tu mihi ipſas Sectas, certè præcipuas, digeris & in conſpectu ponis? Sed & cenſebis de quibuſdam, cenſeo: & ſic viam ad eligendum ſternes. LIPS. Longiùs ducis, ſed ſequor, & laudabili cupiditati ſubſigno. Tres ſcito vniuersè eas eſſe, *Barbaricam, Italicam, Græcanicam*: nondum per homines aut capita, ſed nationes & populatim diſtinctas. *Barbaricam* dicimus, quæ extra Græciam aut Italiam, & antiquiſſima quidem, fuit Quídni antiquiſſima? cui à primo illo humani generis patente origo: imò à Deo ipſo fuit. Quis enim alius Sapientiæ hos radios, niſi ipſa Sapientia primùm emiſerit? Ille vt benignè imaginem ſui homini infudit, ſic & animi hæc ornamenta ſiue adiumenta; & quidem pleniore tunc manu. Nam quis ambiget, quin ille, quem præſentiâ & alloquio ſuo dignatus eſt, qui nondum offenderat, & fruebatur amore diuino; qui recens in natalibus

magni

magni mundi huius erat; qui inſpector cognitorque tot nouorum operum cælo, terrâ, mari: quin is, inquam, cognitione variâ, & interiore magis, fuerit perfuſus? Præſumendum eſt: atque etiam illud, eumdem labe peccati tenebroſum, lapſu à culmine felicitatis debilitatum, multa clari eius luminis amiſiſſe, quod in priore ſtatu intus lucebat, foris allucebat. Anteà ei vnum opus, contemplatio, & viuere vix aliud erat, quàm cogitare. at poſtquàm felicitate, & eius ſede, excidit: labor acceſſit, & cura corporis, imò dolor & morbi corporis animique: & vix aliud manſit, quàm velutè magno igne ſcintillæ, atque eæ occultæ in fomite ingenij, & ſub cinere ſopitæ. Itaque ſtudio & inquiſitione excitandæ, & in flammam aliquam producendæ fuerunt: quò iuuit memoria, itemque

Lucret. *Vſus, & impigræ ſimul experientia mentis.*

Sic facta ſcientia, & per manus tradita: ab ipſo quidem filiis (nam quæ pulchrior firmiorque hereditas potuit?) & inter eos Setho primogenio. Cui curæ etiam fuit, vt ad poſteros perueniret. cumque audiſſet à præſago patre, fore vt mundus aquâ & tum igne periret; ipſe prouidè columnas duas deſtituiſſe dicitur, alteram *lapideam*, alteram *latericiam*: vt illa aquis, hæc igni ſupereſſet. In iis, quæ inuenta notaque hactenus eſſent, inſcripſiſſe: & iſtam quidem abſumptam; Lib. I. Antiq. Iud. cap. II. illam ſuper Flauij Ioſephi æuo fuiſſe. quod eius fide totum hîc trado. Μένει δὲ ἄχρι τῦ δεῦρο κατὰ τὴν Συριάδα: *Manet verò ad hoc æui in Syriæ regione.* Ita nec communi quidem illâ diluuione Sapientia vetus periit; tum adminiculo iſto fulta; tum magis certiuſque, quia Noachus ille, qui ſuperfuit, annos ſexcentos ante inundationem vixerat: atque ita ab Adami poſteris, & à patre ſuo Lamecho, qui cum ipſo Adamo vixerat, multa potuit & debuit hauſiſſe. Ab iſto iam eiuſque ſtirpe, vt illa per terrarum orbem, ſic Sapientia diffuſa, in Chaldæos, Ægyptios, Æthiopas, Indos, Perſas, Scythas, Gallos, Celtas, & quidquid aliud alibi hominum fuit. Nam de Iudæis quid dicam? certum vel in primis habuiſſe ac coluiſſe, iaminde ab Abrahamo patre ſuo, & Moyſe: eique Vates & Sacerdotes præfuiſſe. Salomonis etiam regis ſcripta quàm hoc oſtendunt? & plura aliorum fuiſſe non ambigimus, etſi æuo ſublata. Quin & ſectæ paullatim apud eos Eſſæorum, Sadducæorum, Phariſæorum: qui ſolet exitus eſſe ſapientiæ ſeneſcentis, & pænè dicam delirantis. Sed hæc eſt illa igitur, quam BARBARICAM philoſophiam ſuprà, ſed Græcorum appellatione dixi. Cur enim reipsâ Barbarâ? nam & cultæ gentes olim fuerunt, & Græcis ipſis hunc cultum animorum communicarunt. Hæc conſenſu priſci tradiderunt, quibus cura æuum & res in eo veteres nouiſſe: interque eos Clemens Alexandrinus. Φιλοσοφία τοίνυν, inquit, 3 Strom. πολυωφελής τι χρῆμα, πάλαι μὲν ἤκμασε παρὰ βαρβάροις, κατὰ τὰ ἔθνη διαλάμψασα, ὕστερον δὲ καὶ εἰς Ἕλληνας κατῆλθεν: *Philoſophia, res variè vtilis, olim quidem viguit apud Barbaros, per gentes ſparſim reſplendens; poſtremò denique ad Græcos etiam venit.* Idem Auguſtinus: qui *præter Italicos & Ionicos, etiam aliarum gentium philoſophos* nouit & nominat, VIII. De Ciuit. cap. XI. *Atlanticos, Libycos, Ægyptios, Indos, Perſas, Chaldæos, Scythas, Gallos, Hiſpanos.* Et Atlanticos intellegit, qui in Africâ conſederunt, ſiue Mauritaniâ eius parte: duce Atlante eò delati. quem Saturni fratrem fabulantur, & aſtrologum faciunt (id non falsò) eoque creditum cælum humeris ſuſtentare. Procopius auctor, ad vrbem *Tingim columnas duas albas marmoreas viſi, in quibus* 13. Bell. VVandal. *Punicâ linguâ ſcriptum:* NOS MAVRISI, QVI FVGIMVS A FACIE IOSVE FILI NVNIS PRAEDONIS. *Lybies*, quos adiungit, finitimi ſunt, ab hac aut aliâ propagine: niſi & *Æthiopum ſophos* (de quibus ſtatim) capis. Iam *Ægyptij* noti, eorumque ſacerdotes, ſcientiæ & ſactorum ſimul antiſtites ac cultores. Ipſæ litteræ ſacræ hos ingerunt, dum produnt *Moyſem omni doctrinâ Ægyptiorum inſtitutum*. Neque ita prodecent, ſi damnarent. Et ab illâ maximè gente, ob ſitus opportunitatem & commerciorum, certum eſt Philoſophiam, eiuſque ſororem Medicinam, in varias gentes, atque ipſam Græciam tranſlatam. Addit *Indos.* apud quos duplex genus, Alexandro regi eiuſque comitibus notum, & per eos notificatum, *Brachmanes*, & *Germanes*. Ita enim Straboni dici video: iterumque inter *Germanes*, genus quoddam qui *Hylobij*, Lib. XV. *quia in ſiluis viuunt*, appellati. Hos omnes, & dogmata eorum in parte, deſcribit idem: & vide. Clemens Alexandrinus hos vno communi nomine *Gymnoſophiſtas* appellat, quod idem Apuleius, Solinus, Auguſtinus alibi, & Strabo: atque addit Clemens: Διττὸν δὲ τούτων (Γυμνοσοφιστῶν) τὸ γένος. 1. Strom. οἱ μὲν, Σαρμάναι, αὐτῶν· οἱ δὲ, Βραχμᾶναι καλούμενοι.

μθροι. ἐ τῶν Σαρμανῶν ἐν Ἀλλοβίοις προσαγορευομένους, ὅτι πόλεις οἰκοῦσιν, ὅτε στέγας ἔχουσιν, δένδρων δὲ ἀμφιέννυνται φλοιοῖς: *Duplex Gymnoſophiſtarum genus, alij Sarmanæ* (ita ſcribuntur, aliter paullò quàm Straboni) *alij Brachmanæ dicuntur. Et inter Sarmanas ſunt Allobij* (ſcribendum verò *Hylobij*, ex re & ex Strabone) *qui nec vrbes colunt, nec tecta habent, arborum modò folijs veſtiti.* Itaque hi poſtremi, veri *Gymnoſophiſtæ* ſunt: atque ab iis in alios nomen diffuſum. Quos tamen etiam apud Æthio-
Lib. IV. in Ezech. cap. XIII. pas Hieronymus agnoſcit: *Indorum*, inquiens, *Brachmanes. & Æthiopum Gymnoſophiſtas*: cui & Philoſtratus conſentit: ſed ab aliis vix diſſentientes. Nam probabile, ex Indiâ in Æthiopiam cum re & nomine ſuo veniſſe. Adde caput & doctorem iis fuiſſe *Buddam* quemdam*, *quem è latere ſuo*
Adu. Iouin. I. *virgo dicebatur generaſſe.* Hieronymo ita ſcriptum: & an ad natalem Euæ è viro virgine, per ambages eunt? Idem Clementi nominatur *Buttas*, *& vt Deum coli ab iis*, tradit. Sequuntur *Perſæ*: & cui non cogniti eorum *Magi*? *Chaldæi* deinde, & ipſi, in cæleſti maximè ſcientiâ, noti: ſicut & *Scythæ*, apud Iuſtinum & Curtium: & denique *Druidæ Gallorum*. Neque enim pedem hîc figimus, neque opus aut vſus eſt: illud conſtet, Philoſophiam ab orbe condito, & vbique ferè orbis fuiſſe, nec ſine directione & numine diuino. Conſeruanda enim ſemper aliqua ſemina cæleſtis & humanæ ſapientiæ: etſi in alias, ac malas ſæpè, fruges degenerarunt. Illud in hac
VIII. Strom. *Barbaricâ* pulchrum corollarium: Ὅτι οἱ παλαιότατοι τῶν φιλοσόφων (Clementis verba) οὐδὲ ἐπὶ τὸ ἀμφισβητεῖν καὶ ἀπορεῖν ἵεντο. ἀλλ' οἱ νεώτεροι τῶν παρ' Ἕλλησι φιλοσόφων, ὑπὸ φιλοτιμίας κενῆς τε ἐ ἀτελοῦς, ἐλεγκτικῶς, ἅμα καὶ ἐριστικῶς, εἰς τὴν ἄχρηστον ἐξάγονται φλυαρίαν: *Quòd vetuſtiſſimi philoſophantium*, MINIME AD CONTENDENDVM *vel differendum ferebantur: ſed* HI NOVI *apud Græcos, ambitione vanâ & inutili impulſi, reprehendunt & litigant, & ad* MERAS INEPTIAS *nugasque delabuntur.* Non poſſum, Auditor, quin leuiter hîc ſiſtam, & pulcherrimum inſtitutum laudem. Quo fine tot diſputatiunculæ? ad vitam? non faciunt. ad verum? ſæpè obruunt. Ad exercitium? hoc non nego: ſed quantò vtiliora alia, in quibus acuere & producere ingenij hunc mucronem erat? Nam pleraque iſta circa verba, & minuta ſunt: & diu tamen impediunt ac ligant. Ariſton olim pulchrè, hos tales *cum iis comparabat, qui cancros comedunt. nam propter exiguum alimentum, circa cruſtas & teſtas diu occupantur.* Tale hîc. Atqui acuta ſunt. *Quid dicis?* ait Seneca. *nihil eſt acutius* Epiſt. XLIV.
ariſtâ. Quædam inutilia & inefficacia ipſa ſubtilitas facit.

DISSERT. VI.

De ſectâ Italicâ: eius auctore Pythagorâ: item bonitate, ſed non diuturnitate. Aliquid de Nigidio, Sextio, & Senecâ in hanc inclinatis.

De *Barbaricâ* dixi: quæ vicina origini ſuæ, id eſt Deo fuit: ſequitur ITALICA, quæ à Barbaricâ manauit, & proximè ab eâ abeſt. Huius caput *Pythagoras*: ô magnus, & ingenij iudiciique præſtans vir! aut vtraque me fallunt. De æuo eius aliquid ambigui aut vatij reperio. Plinius: II. Natur. Hiſt. cap.
Veneris ſtellæ naturam Pythagoram deprehen- VIII.
diſſe, Olympiade XLII. *qui fuit annus Vrbis* CXLII. Is erat Tarquinij Priſci regnantis annus quintus. Dionyſius, *in Italiam veniſ-* II. Antiq.
ſe & docuiſſe poſt quinquageſimam Olympiadem: quod eſſet, Seruij Tullij primo regno. Cum eo Liuius conſentit: at Cicero leui- I. Tuſcul.
ter diſſentit, & *regnante Tarquinio Superbo in Italiam veniſſe*, tradit. Hoc idem Agel- Lib. XVII.
lius, ipſis ferè verbis, in Chronologiâ ſuâ. cap. XXI.
Repetit & alibi Cicero, *Pythagoram in Ita-* IV. Tuſc.
liâ temporibus iiſdem fuiſſe, quibus L. Brutus patriam liberauit. Hæc omnia Olympiadem LIX. aut & LX. tangunt, quâ iſtâ floruiſſe eum Diogenes prodit. Auguſtinus, XVIII. De Ciuit. cap. XXXVII.
cœpiſſe excellere & noſci, eo tempore quo ſoluta eſt captiuitas Babylonica: quæ fuit Olympias quinquageſima. At Euſebius, viguiſſe in LXIII. obiiſſe in LXIX. Hæc omnia cum Plinianâ notâ ægrè conſiſtere poſſunt: niſi admodum iuuenis ſanè, imò puer, ſtellam illam & curſum eius obſeruauit: quod non probabile. Quia ab illo anno Pliniano, ad dictam LXIX. Olympiadem, anni ſunt inter paullò minùs *octoginta.* Atqui vixit dumtaxat totidem annos, vt Heraclides prodidit; aut vt alij, *nonaginta.* An Plinius, ſi fortè, ex vulgato errore, ad Numæ æuum voluit eum trahere? quod & ex libri XIII. cap. XIII. dicas. Sed de natali terrâ etiam variant, & alij Samium, alij Tuſcum adfirmant. De Etruriâ, præter Ariſtoxenum in Diogene, etiam apud Plutarchum Sulla quidam ad- VIII. Quæſt. Conuiu. cap. VII
firmat, & apud Clementem Alexandrinum

Ati-

1. Strom. Ariſtarchus ac Theopompus. Sed addit idem, quoſdam Syrium vel Tyrium origine eum facere, atque ita ad Barbaros relegare. Italiæ equidem hanc gloriam libens aſſeruerim: ſed vbiubi natus, peregrinatus varie eſt, in Ægyptum *ad Memphiticos vates* (ait Hieronymus:) vbi & *Oennphim Heliopolitam* audiſſe Plutarchus, *Sonchedum archiprophetam* Clemens tradiderunt. Adiit Babylonem etiam, & Perſarum magos, atque adeò *Nazarethi Aſſyrij diſcipulum fuiſſe, qui nonnullis Ezechiel vates putatur*, narrat etſi improbat idem Clemens. Ad Indos & Brachmanas pariter: & dogmatum ſimilitudo apparet, alibi declaranda. E Græcis etiam *Pherecydem Syrum* audiuit: & (vt Apuleij verbis dicam) *fertur & penes Anaximandrum Mileſium naturalia commentatus: necnon & Cretenſem Epimenidem, inclutum fatiloquum; & Platonem diſciplinæ gratiâ ſectatus: itemque Leodamantem, Creophyli diſcipulum. qui Creophylus memoratur poëtæ* HOMERI HOSPES, *& æmulator canendi fuiſſe*. Vbi mirum hercules de *Platone*, quem liquet tanto poſteriorem eſſe. Puto fuiſſe, *fatiloquum, & piatorem*. nam à duplici illâ notâ Epimenidem deſcribit, & celebrem fuiſſe oſtendit. * *Piator* autem eſt, qui purgat luſtratque res aut homines: quod munus obiiſſe, imò inſtituiſſe, Epimenides ille traditur. Diogenes: Λέγεται δὲ καὶ πρῶτος οἰκίας καὶ ἀγροὺς καθῆραι, καὶ ἱερὰ ἱδρύσασθαι: *Dicitur & primus domos atque agros expiaſſe, & templa ſacraſſe*. Exempla etiam piationum eius, apud eumdem, habes. *Solonem* alij ſubſtituunt: ſed ſine auctore, nec res fuit. Doctores igitur iſti; & gratulor quòd etiam ab Homeri ſcholâ vnus, illius qui fons & caput eſt, inter Græcos quidem, ſapientiæ melioris. Sed a peregrinationibus ſuis, in Italiam rediit, & quæ didicerat cœpit docere. Inſedit *Græciam, quæ Magna dicta eſt, eamque priuatim & publice* (ait Cicero) *præſtantiſſimis & inſtitutis, & artibus exornauit*. Inſtituta obſerua. quia rempublicam ipſe & adſeclæ eius vel maximè curarunt, imò & rexerunt: veri Philoſophi, nec ad vmbram aut otium, ſed rem & actionem facti. In tantâ autem excellentiâ doctrinæ, modeſtia mirifica fuit. ac primus ipſe apud * Polycratem Samium tyrannum, cùm alij eius ſtudij ad id tempus *Sophi* ſiue *Sapientes* appellati eſſent, repudiauit nomen, Deo vni id conuenire adſerens, & *Philoſophum* ſe eſt, nouo tunc nomine, profeſſus. quod deinceps à tanto exemplo in vſu fuit. Crotone, Metaponti, Tarenti, atque in iis locis vixit, *cœtuſque iuuenum habuit* (ait Liuius) *æmulantium ſtudia doctrinæ*. Nec pauciores ſexcentis erant, qui ad eum vndique, & ab ipsâ Româ, confluebant: ac qui *auditione illâ dignati erant, ſcribebant ſuis, tamquam nimium aliquod magnum adepti. Domum eius, Cereris templum appellabant; vicum in quo ea ſita, Muſeum*. Et verò ex hac domo præſtantiſſimi philoſophi, * πρῶτοι ἀνδρῶν, profecti: qui non in partes ſectaſque ſecti, ſed conſpiratione laudabili opinionum & ſenſuum, patriam ſuam & orbem terræ, pro ſe quiſque illuſtrarunt. *Zeleuci Charondæque Leges laudantur* (ait Seneca:) *hi non in foro, nec in conſultorum atrio, ſed in Pythagoræ tacito illo ſanctoque ſeceſſu didicerunt iura, quæ florenti tunc Siciliæ, & per Italiam Græciæ ponerent*. De quibus Laërtius pariter: Πολλοὺς κατ' Ἰταλίαν ἀποτελέσαι καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀτὰρ καὶ Ζάλευκον καὶ Χαρώνδαν τοὺς νομοθέτας: *Multos per Italiam doctos bonoſque viros effeciſſe, etiam Zaleucum & Charondam legiſlatores*. Quid Archytam Tarentinum? *qui ſeptem annos patriæ præfuit, cùm alij non niſi annum ex lege poſſent*: & idem in Philoſophiâ plurima commentatus, quorum fragmenta ad nos pauca venerunt, numquam ſine laude, vel admiratione potiùs, legenda. Ab eâdem ſcholâ *Empedocles, Epicharmus, Alcmæon, Hippaſus, Philolaus, Eudoxus*: quos Laërtius dabit. Fuêre & *Archippus* & *Lyſis*, qui ex Italiâ profugi, Thebis ſcholas habuêre: ac Lyſidis diſcipulus, magnus ille *Epaminondas*. Fuit & *Timæus Locrenſis*, Platoni laudatus: qui in Dialogum eius nominis, è libro huius de *Mundi animâ*, multa tranſtulit ſiue tranſſcripſit: Quod alij ad Philolaum trahunt: à cuius heredibus ſcripta emerit, atque ita ſit vſus. Obiecit Timon, apud Agellium:

Πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλάξαο βίβλον,
Ὅθεν ἀπαρχόμενος * τιμαιογραφεῖν ἐδιδάχθης.

Sed quod ad diſcipulos, enumerare longum ſit: dico non mediæ, ſed vel primæ illius claſſis. Claudiano Mamerto nominantur, præter dictos, *Eromenes Tarentinus, Ariſteus, Gorgiades, Diodorus*, quos famâ & ſcriptis claruiſſe oſtendit: Io. Stobæo, *Clinias, Crito, Callicratidas, Damippus, Diotogenes, Ecphantes, Hipparchus, Hippodamus, Metopus, Moderatus, Onatus, Polus Lucanus, Pempelus, Perictyone* mulier, *Stenidas, Theages, Teles*. Et fragmenta horum in eo habes, cur non ab

Epiſt. ciii. — De Iſid. & Oſir. — 1. Strom. — 1. Flor. — * Piatrix mulier in Feſto. — * Alij, Leontem Philaſiorum. — Lib. 2. — Laërt. — * prima virorum. — Epiſt. xc. — Laërt. & Suidas. — Hieron. Epiſt. ad Ruffin. — Lib. III. cap. XVII. — * Ex Laërtio hæc ſic legenda. — Lib. II. De ſtat. An. cap. VIII.

aliquo, cum ceteris Pythagoricis, collecta aut colligenda? Videas in iis omnia plena ſapientiæ, & cui grauitas, probitas, atque ipſa virtus inſerta. Duo ſunt etiam extra [Suidas.] ordinem dicendi: *Ariſtoxenus Tarentinus*, qui Ariſtotelem ipſum audiit; ſed offenſus, quòd Theophraſtum in ſcholâ ſibi præpoſuiſſet, eum mortuum inſectatus eſt. Fuerat antea auditor *Xenophili Pythagorici*: & varia huius dogmatis reliquit, inter alia, *Sententias & Apophthegmata Pythagoræ*, quorum particulæ in Stobæo. Alter, *Ocellus Lucanus*, Pythagoræ ipſius auditor. qui [Apud Laër.] Platoni laudatur in epiſtolâ ad Archytam, nominatur Philoni Iudæo, Luciano: & li- [De mundi incorrupt.] ber hodie ſane doctus exſtat *De Vniuerſi naturâ*. Item tertius etiam eſt, de quo tria verba. Nam Teletem ſuprà nominaui, & in numero poſui: meretur excerpi, ſiquid è ſcriptis eius (apud Stobæum) poſſum iudicare. Inſignis viguit, & miror nuſquam aliter celebrari. Ex ipſo hoc colligo, Italum gente, Thebis tamen exſulem vixiſſe, tempore Antigoni regis, cum Stilpone Philoſopho, aut non diu poſt illum. Fragmenta, vt tetigi, in Stobæo, ſymbola optimæ mentis. Sed de ipſo Pythagorâ quæri video, ſcripſeritne? Negat Plutarchus claré: [In Alexandro.] *Neque Pythagoras* SCRIPSIT QVIDQVAM, *neque Socrates, Arceſilaus, Carneades*, PHILOSOPHORVM GRAVISSIMI. Idem Ioſe- [1 Contra Apion.] phus: Αὐτοῦ μὲν γὰρ Πυθαγόρου οὐδὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα: *Ipſius Pythagoræ nullum ſcriptum firmiter recipitur*. Claudianus Mamer- [11. de Stat. Anim. cap. III.] tus: *Pythagoræ, quia* NIHIL *ipſe* SCRIPTITAVERIT, *à poſteris quærenda ſententia eſt*. Et Hieronymo cùm Ruffinus obieciſſet, temerè eum Pythagoræ ſcripta affinxiſſe: diuertit aliò, & parùm conſtanter id affirmat. Laërtius tamen *ludere etiam eos cenſet, qui nihil affirmant ſcripſiſſe*. Ἔνιοι μὲν οὖν, inquit, Πυθαγόραν μηδὲ ἓν καταλιπεῖν σύγγραμμά φασι, διαπαίζοντες: quaſi aliter in noto confeſſoque eſſet. Ipſe autem tria eius volumina recenſet, *Doctrinale, Politicum, Phyſicum*. Plinius, Proclus atque alij, alia eius citant: atque etiamnunc *Aurea carmi-* [Ad Ruf. 1.] *na* circumferuntur, Hieronymo χρυσᾶ παραγγέλματα dicta: quæ etiam Iamblichus, vt idem ait, *latiſſimo opere eſt commentatus*. Citatur & Stobæo ſæpiùs. etſi reuerâ ego ad priores inclino, germanum eius ſcriptum nullum fuiſſe, ſed a diſcipulis ſub magno illo nomine quædam diuulgata. AVD. Miratum me debeo dicere, te ſic ex animo (ita obſeruaui) diffundi in eius viri laudes. LIPS. Prorſus ex animo & iudicio tamen, niſi fallor. Multi mihi & boni ſuffragantur. vt Cicero: *Pythagoras præſtanti* [IV. Tuſc.] *ſapientiâ, & nobilitate*. Vbi tamen de nobilitate hæreo, niſi ſiquam doctrinâ parauit: nam à genere non fuit. Idem Cicero: *Pythagoras & Plato, locupletiſſimi auctores*. [II de Diuin.] Apuleius: *Vir ingenio ingenti, ac profecto*, [II Flor.] SVPRA CAPTVM HOMINIS, *animi auguſtior*. Condignum hoc illo eſt: ſicut iſtud Flauij Ioſephi: Πυθαγόρας ὁ Σάμιος ἀρχαῖος ὤν, σοφίᾳ δὲ καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ πάντων [Contra App. I.] ὑπειλημμένος διενεγκεῖν τῶν φιλοσοφησάντων, οὐ μόνον ἐγνωκὼς τὰ παρ' ἡμῖν δῆλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ζηλωτὴς αὐτῶν ἐκ πλείστου γεγενημένος: *Pythagoras Samius inter veteres, qui* SAPIENTIA *& erga Deum* PIETATE, *cenſendus eſt omnes qui* VNQVAM *philoſophati ſunt excedere; is, dico, Pythagoras palàm non ſolùm nouit noſtra & Iudæorum inſtituta, ſed etiam in multis* SECVTVS EA *& æmulatus eſt*. Et addit Hermippum auctorem, qui in vitâ eius prodidit, *multa à Iudæis in ſuam Philoſophiam tranſtuliſſe*. Quis abnuet, qui illa pauca etiam, reliqua nobis, luſtrabit & examinabit? Illud autem Clementi traditum, neſcio an admittendum, *circumciſum & recutitum* Iudaico ritu fuiſſe. Alius viderit. hoc nunc in viri laudem iure traham, quod illeipſe Plato, *nihil ab hac ſectâ, vel paullùm* [Apul. II. Flor.] *deuius, Pythagoriſſat*. Quod & Ariſtoteles [I. Metaph.] aſſerit: Μετὰ δὲ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας, ἡ Πλάτωνος ἐπεγένετο πραγματεία· τὰ μὲν πολλὰ τούτοις Πυθαγορείοις ἀκολουθοῦσα, τὰ δὲ ἴδια παρὰ τὴν Ἰταλικῶν ἔχουσα φιλοσοφίαν: *Poſt has iam dictas philoſophias, Platonis ſuperuenit commentatio in multis quidem aſſecla & Pythagoreorum comes, tamen & propria quædam, ſeorſum ab Italicâ, habens*. Atque hæc, quod indignêre, tam laudabilis ſecta, acriter quidem, ſed non diu viguit: & *ſcholam eius durâſſe non niſi ad nonam & decimam generationem*, Laërtius ſcripſit. Quæ Græcè concepta, Καὶ αὐτοὶ τὰ σώματα διέμειναν μέχρι γενεῶν ἐννεακαίδεκα. Vnâ, inquam, voce *nouemdecim* iſtæ generationes ſiue Ætates copulantur, temporum fœdo errore. Nam addit ipſe *extremos fuiſſe, quos Ariſtoxenus viderit, Xenophilus atque alij, ex Philolai & Euryti diſciplina*. At verò iſti compares aut leuiter ſuppares Ariſtotelis & Alexandri æuo: quomodo igitur tot Ætates? Enimuerò ipſe Diogenes numerat ab Olympiade LX: &, age, produc ad CXX. quò cenſere licet eos dictos perueniſſe.

niſſe. Si communi more γενεὰς ſiue *Ætates* triginta annis definis; vides quantum abes. Itaque verius diuiſim legi ἐννέα καὶ δέκα, & accipere *nouem vel decem*. Sed noles etiam, dixiſſe Laërtium σύστημα, id eſt *collegium & corpus* illud non vltrà manſiſſe. nam quin ſinguli & ſparſi diu poſteà fuerint, non eſt fortaſſis ambigendum. Sed publicè igitur ſtatim poſt Socraticum illum fœtum, vt eſt ingeniorum * κοινοβίων, deſita & emortua illa Pythagorica ſecta, etiam in Italiâ ipsâ. vbi tamen, longo interuallo, reuocare conatus P. Nigidius Figulus, de quo Cicero: *Denique ſic iudico, poſt illos nobiles Pythagoréos, quorum diſciplina extincta eſt quodammodò, cùm in Italiâ Siciliáque viguiſſet, hunc exſtitiſſe, qui illam renouaret*: etſi communiùs verba Ciceronis accipi, de Naturæ ſcientiâ poſſe, non eo negatum. Sub Auguſti deinde æuum *P. Sextius pater* exortus eſt, qui huc inclinauit: ſed & poſt eum Seneca noſter. Ipſe de ſe: *Non pudebit fateri, quem iuueni mihi amorem Pythagoræ iniecerit Sotion. Docebat quare ille animalibus abſtinuiſſet, quare poſteà Sextius. Diſſimilis vtrique cauſſa erat, ſed vtrique magnifica*. Enimuerò ad *Sextium* iſtum, Euſebij notam in Chronico traho, quæ eſt quadrageſimoſecundo *Auguſti anno*. Ibi ſcriptum: *Xiſtus Pythagoricus philoſophus naſcitur*. Prauus, aut nullus, hic *Xiſtus*: & in meo ſcripto codice *Sextus*. è quo nihil ambigo *Sextium* reſcribere. Quia enim animalibus abſtinuit, habitus vulgò eius ſectæ: etſi Seneca contrà tendit. Nam alibi: *Lectus eſt deinde liber Q. Sextij patris, magni viri, ſiquid mihi credis, & licet negent, Stoïci*. Vides? Stoïcum ipſe vult: at negant alij, & Pythagoricum, inquit, cenſent. Sed de ipſo plura ad Senecam. Viſa igitur caput tollere hæc ſecta, ſed conatu inualido, ſtatimque bonâ fide corruit & defecit. Seneca: *Pythagorica illa inuidioſæ turbæ ſchola præceptorem non inuenit*. Heu, bona tam parum viuacia aut firma eſſe! Atquin iterùm repeto, non aliam ſectam vel auctores (nec Stoicos excipio) videri mihi magis ad Prudentiam & Sapientiam iuiſſe.

* comunitatem ſtudiorum.

De Vniuerſit.

Epiſt. cviii.

Epiſt. lxiv.

vii. Nat. Quæſt. cap. vlt.

* DISSERT. VII.

Tres Græcanicæ Philoſophiæ partes, an ſectæ: ac primò de Poëticâ.

TERTIA porrò natio Philoſophorum, GRAECANICA eſt: etſi vix ſcio an hoc nomen iure tueatur. Non quidem ex aſſe. nam & multi eorum ac ferè primi, exteri aut Barbari (vt ipſi appellant) fuêre: in Græciâ tamen vixêre, atque eos docuêre. Triplex hæc iterùm facienda, *Poëtica, Ionica, Eleatica*: etſi alij ſolam *Ionicam* recenſere contenti. ſed nos ordinem amamus, & diſcrimen hoc iure adnotamus. *Poëtica* eſt illa vetuſtiſſima, in quâ Muſæus, Linus, Orpheus, Heſiodus, Homerus: quos certum ſapientiæ ſtudia coluiſſe, & largiter hauſta propagaſſe, ſed verſu, & fabellarum velis multa texiſſe. Nam id æui auguſtius cenſebant, & maieſtati rerum aptius, carminibus complecti, & grandiore ſono efferre: quod mutauit primus Pherecydes Pythagoræ doctor, *verſuum nexu repudiato, conſcribere auſus paſſiuis verbis*, vt Apuleius loquitur, id eſt ſolutis atque vulgatis. Sed inter iſtos, incredibile eſt quantum vnus HOMERVS emineat: cui *palmam ingeniorum*, ab omni æuo, iure meritiſſimo Plinius adiudicat: cuius *immortalem cæleſtemque naturam* Fabius veneratur & ſuſpicit: cui ipſe Democritus hoc elogium tribuit: Ὅμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης, ἐπέων κόσμον ἐτεκτήνατο παντοίων, ὡς * οὐκ ἐνὸν ἄνευ θείας καὶ δαιμονίας φύσεως οὕτω σοφὰ καὶ καλὰ ἔπη ἐργάσασθαι: *Homerus naturam ſortitus diuinam variorum carminum ornatum fabricatus eſt: neque eſt profectò ſine* DIVINA ET GENIALI NATVRA *tantæ Sapientiæ & Elegantiæ verſus facere*. Nota mihi nunc de *Sapientiâ. neque enim, vt* Plutarchus ait, *quiſquam exiſtimet voluptati tantùm illa compoſita*: ἀλλὰ γὰρ βαθύτερός ἐστι νοῦς ἐγκεκρυμμένος τοῖς ἔπεσιν: *ſed verò altior profundiorque mens & intellectus occulitur in iis verſibus*. Quæ eruenda ſcilicet eſt, ſed non niſi ab eo, qui ipſe mentem Sapientiâ tinctam habet. Ideò Plato cenſuit, οὐ δεῖν τοὺς ἀμυήτους τῆς σοφίας Ὁμηρικοῖς ἐμπίπτειν ποιήμασιν, ἵνα μὴ μύθους ὑπόθωνται γράφειν τοὺς ἥρωας: *non debere qui initiati nondum ſapientiæ, incidere in Homerica poëmata, ne fabellas cenſeant Heroëm illum ſcribere*. Neque Hercules ſcripſit. ſed vt arcanis ſacriſque vela ſolent oppandi & aulæa: ſic ipſe à primo profanorum aſpectu ſubduxit altiora dogmata, & fabularum oppanſo quodam texit. Atque vt diuina omittam (quæ in eo examinanti mirifica, & ad ſublimem noſtramque veritatem propinqua) ad mores & Ethicam tamen palam conducit. &, vt Baſilij verbis vtar, ἅπασα μὲν ἡ ποίησις τῷ Ὁμήρῳ ἀρετῆς ἐστιν ἔπαινος, καὶ

11. Flor.

* Lego ὡς ἂν ἐν

De Muſica.

In Alcib.

πάντα αὐτῷ περὶ τοῦτο φέρει ὅ, τι μὴ πάρεργον: *omnis poëſis Homeri laudatio Virtutis eſt, & omnia ipſe eò dirigit, niſi ſiquid parergum & ornatus cauſſâ accedit.* Satis, etſi nec ſatis, de Homero, & *Poëticâ* philoſophiâ: è quâ ſructum hunc capere,non niſi magni viri eſt,& ætate iudicioque maturi.

DISSERT. VIII.

De Ionicâ Philoſophiâ, & Thalete auctore: de ſucceſſione eius, atque examinati Sidonij quidam verſus: de Socrate, & ab eo ſectis. eæque in Tabulâ propoſitæ.

VENIO ad *Ionicam:* quæ nomen & numerum præcipuè habuit. cui initium *Thales* dedit: & quos ei apponũt ſeptem Sapientes. De illo Iuſtinus Martyr, & Diogenes, πρῶτον τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας ἄρξαι: *primum Naturalem philoſophiam incohaſſe.* Atque idem *primus* (apud Græcos) *aſtrologiæ ſecreta rimatus*, ad eodem Diogene traditur, *& Solis deliquia conuerſionesq; notaſſe.* Hæc omnia *nullo præceptore vſus, niſi quòd cum Ægyptiis ſacerdotibus, eò profectus, familiariter eſt verſatus.* Itaque hunc quoq; hauſiſſe è fonte *Barbarico* verum eſt: imò ipſum fuiſſe Barbarum pleriq; aſſerunt, è Phœnice oriundum, Iudææ finitimâ, & cum *Neleo* patre Miletum migraſſe, ibiq; ciuem adſcitum. Obiit Olymp. LVIII. Succeſſit ei *Anaximander Mileſius:* huic *Anaximenes Mileſius:* huic *Anaxagoras Clazomenius.* qui PRIMVS *ſcholam è Mileto Athenas traduxit*, vt Clemens notat, & initium dedit nobili huic Philoſophiæ domicilio: etſi Diogenes hoc adtribuit *Archelao*, qui mox ſucceſſit. Sed fortaſſe parum cogitatò. nam ipſe in vitâ Anaxagoræ, *triginta annos* eum Athenis egiſſe, idque à *viceſimo* ætatis anno, adfirmat: deniq; Lampſaci obiiſſe. quando igitur Mileti docuerit, ſederitque? Ei ſucceſſor *Archelaus Athenienſis*, conſenſu omnium *Socratis* præceptor. Omnium dixi, quos equidem viderim. ſolum Sidonium excipio, qui in hac decantatâ ſucceſſione aliquid mutat aut turbat. Nam ita ſcribit, vbi ex propoſito eam exſequitur:

Adu. Gentes.

Carm. xv.

Quartus Anaxagoras Thaletica dogmata ſeruat.
Iunior huic iunctus reſidet collega, ſed idem
Materiam cunctis creaturis aëra credens.
Poſt hos Arceſilas diuinâ mente patratam
Conicit hanc molem, confectam partibus illis
Quas atomos vocat ipſe leues. Socratica poſt hũc
Secta micat.

Quid hoc eſt? innumero ſimul, & perſonis, variat. Primùm, *Iuniorem collegam* quem appellat? *Archelaum* cenſet accuratiſſimus & doctiſſimus eius interpres: & cauſſam habet, quia Plutarchus hoc ipſum de *Aëre*, adſcribit Archelao. Sed *Arceſilas* igitur ille quis eſt? nemo alius interpoſuit, & omnes *Archelaum* doctorem Socratis fecerunt. Nec ſanè *Arceſilas* vllus innotuit in hoc cœtu, ante illum Academicum, de quo ſtatim. Meâ ſententiâ, *collega* ille *iunior* non ſit Archelaus, ſed *Diogenes Apolloniates*, qui reuerà condiſcipulus & collega Anaxagoræ apud Anaximenem fuit. Clarè auctor in eius vitâ Laërtius: qui & ipſam illam de *Aëre* ſententiam adſcribit. Τοῦτον ἀέρα, πυκνούμενον καὶ ἀραιούμενον, γεννητικὸν εἶναι τῶν κόσμων: *Aërem, denſum vel rarum factum, genitorem eſſe mundorum.* ſi non legendum, τῶν ἐν κόσμῳ: *quæ in mundo.* Conuenit in hunc magis, quàm *Archelaum.* qui quomodo *collega* ſui doctoris? quomodo *iunctus ei reſideat*? quæ Sidonius notificando huic ſcripſit. Sed nihilominùs in *Arceſilâ* hæremus. expediámne? fortiter, & *Archelaum*, non nolente verſu, reſcribam. Nónne hoc meliùs, in ſententiâ Archelai aliquid labi Sidonium, quàm toto homine aberrare? Nam hoc de Atomis, nemo iſtis, ſed Democrito & eius ligurritori Epicuro delegauit. Ergo iſta ſecta *Ionica*, & hactenus ſimplex, atq; in *Phyſicis* dedita tantùm. *Socrates* ſuperuênit, qui, vt hoc quoq; cum Sidonio,

Lib. 1. De Placit. cap. III.

— de natura pondere migrans,
Ad mores hominum limandos tranſtulit vſum:

Ethica introduxit. id eſt, quod aiunt, de cælo ad terras Philoſophiam deuocauit. Magnum virum fuiſſe, credere tot magnis viris par eſt: ſed ipſe monumenta ingenij ſui, præter diſcipulos, nulla reliquit. Iſti plures fuêre, doctrinâ ſcriptisque nobiles: & qui velut officinas ſapientiæ pluriſariàm inſtruxêre. Ab hoc capite iam ſectæ natæ, & tamquam ex alto vertice aquarum diuortia: quas recenſere, vereor vt longum ſit, & cum tui tædio, mi Auditor. AVD. Mecóne? iamdiu aueo perdiſcere. Adiui enim: ſed vt in labyrintho confuſas ſemitas implexasque video, & veſtigia ſtatim reduco. Theſeum te mihi præbe, & filum dirige ſecuturo. LIPS. Imò poteras hoc abſque Theſeo. etſi alij, fateor, carptim & breuiter tangunt; Laërtius, qui ex profeſſo voluit aut debuit, neglegens vel inconſtans fuit. Audi igitur, ſiue potiùs vide, STEMMA SOCRATICVM, & eius ramulos aut flexus.

SO-

SOCRATES.

- ARISTIPPVS *Cyrenaïcus:* à quo *Cyrenaïci.*
  - *Arete* filia.
    - *Ariſtippus Metrodidactos.* illius filius, diſcipulus, ſucceſſor.
      - *Theodorus* Ἄθεος, poſteà Θεός.
  - *Ptolomæus.*
  - *Antipater.*
    - *Epitimedes Cyrenæus.*
      - *Parabates Cyrenæus.*
        - *Hegeſias Peiſithanatos:* à quo *Hegeſiaca ſecta.*
        - *Anniceris Cyrenæus:* à quo *Anniceria.* de quâ etiam Strabo Lib. XVII.
- *Xenophon.*
- *Æſchines.*
- PHAEDO *Elienſis:* à quo *Eliaci.*
  - *Pliſtanus. Anchipylus. Moſchus.*
    - *Menedemus Eretrienſis:* à quo *Eretrici.*
    - *Aſclepiades Phliaſius.*
- EVCLIDES *Megarenſis:* à quo *Megarici.* qui iidem *Eriſtici*, & quibuſdam *Dialectici.*
  - *Eubulides Mileſius.*
    - *Alexinus Elienſis*
    - *Apollonius Cronus.*
      - *Diodorus Cronus.*
  - *Clitomachus Thurius.*
  - *Stilpo Megarenſis.*
- PLATO *Athenienſis.*
  - *Speuſippus Athenienſis,* ex ſorore nepos Platonis.
    - *Xenocrates Chalcedonius.*
      - *Polemo Athenienſis.*
        - *Crates Athenienſis.*
          - Hactenus VETVS *Academia:* & in Platonis præceptis iſti manſerunt. ſed Crantoris diſcipulus
        - *Crantor Solenſis.*
          - *Bion Boriſthenites*, in ſectâ inconſtans.
          - *Arceſilaus*, auctor ſecundæ, ſiue MEDIAE fuit. patriâ *Pitanæus* ex Æolide. Latinis eſt *Arceſilas.*
            - *Lacydes Cyrenæus:* quem *Nouæ Academiæ* auctorem bis terque Laërtius facit. falsò, ſi Tullium, & Clementem, Empiricum, aliosque audis.
              - *Telecles.*
              - *Euander.*
                - *Hegeſinus Pergamenus* Laërtio. qui eſt Clementi *Hegeſilaus.*
                - *Carneades Cyrenæus*, verus auctor NOVAE *Academiæ:* quartus, vt Cicero, ab Arceſilâ.
                - *Clitomachus Carthaginienſis.*
                - *Philo, & Charmidas: qui* QVARTAM inſtituerunt. Empiricus apertè, & ex Cicerone.
                - *Antiochus*, auctor QVINTAE. idem Empiricus.
  - *Ariſtoteles Stagirites:* à quo Peripatetici.
    - *Theophraſtus Ereſius.*
      - *Strato Lampſacenus.*
        - *Lycon Troadenſis.*
          - *Ariſto Ceus.*
            - *Critolaus Phaſelites.*
              - *Diodorus.*
      - *Demetrius Phalereus.*
- ANTISTENES *Athenienſis*, matre *Phrygiâ:* à quo *Cynici.*
  - *Diogenes Sinopenſis.*
    - *Monimus Syracuſius.*
    - *Crates Thebanus.*
      - *Hipparchia* eius vxor.
      - *Metrocles* huius frater.
      - ZENO *Citticus,* à quo *Stoici:* de quibus ſeorſim mox dicam & diducam.
      - *Menippus Phœnicius.*
    - *Oneſicritus Æginenſis.*

DIS-

DISSERT. IX.

Secta Eleatica, & variatio in auctore. Confundi cum aliis à quibuſdam. Succeſſio in tabellâ.

VIDISTI oculis *Ionicam* ſucceſſionem, mi Auditor: tertia ELEATICA ſupereſt. de quâ Cicero: *Omitto & illa quæ relicta iam videntur, & Herillum, qui in cognitione & ſcientiâ ſummum bonum ponit. qui cùm Zenonis auditor eſſet, vides quantum ab eo diſſenſerit, & quàm non multum à Platone Megarici, quorum fuit nobilis diſciplina: cuius, vt ſcriptum video, princeps Xenophanes, quem modò nominaui: deinde eum ſecuti Parmenides & Zeno. itaque ab his Eleatici philoſophi nominabantur. Pòſt Euclides, Socratis diſcipulus, Megareus: à quo iidem illi Megarici dicti, qui id bonum ſolum eſſe dicebant, quod eſſet vnum.* In quibus verbis de *Herillo* quod notat, verum eſt: & è *Stoico* noſtro Stemmate liquet, itemque Laërtio in eius vitâ. Sed de *Xenophane* nodum habet, quod ſequitur: *Principem eum diſciplinæ Megaricæ* fuiſſe. Imò *Euclides* ille fuit, quod ipſe ſubdit, & Tabula noſtra dicit: *Eleaticæ* autem caput *Xenophanem Colophonium*, qui tempore Hieronis regis Siculi fuit, & Epicharmi poëtæ, Clemens Alexandrinus palàm facit. Niſi ea mens Ciceronis, conſentire ferè *Megaricos & Eleaticos*: & quamquam nomen ab Euclide mutarunt, rem fuiſſe à Xenophane; etſi nomen ſectæ tunc datum à duobus diſcipulis qui *Eleates* erant: *Parmenide*, inquam, & *Zenone*. Siquis melius, audiatur. Ceterùm, noſtro ſenſu, *Eleatica* diuerſa eſt à *Megaricâ*: & ortum ſucceſſumque hunc habet.

XENOPHANES *Colophonius.*

Parmenides Eleates.

Meliſſus Samius.

Zeno Eleates.

Leucippus Eleates.

Democritus Abderites.

Protagoras Abderites.	*Metrodorus Chius.*
	Diogenes Smyrnæus.
	Anaxarchus Abderites.
	Pyrrho Elienſis.
	Nauſiphanes.
	Epicurus.

Hi ſunt *Eleatici*, etſi quidam paullò aliter diſponunt: ſed ego cùm alios, tum Clementem maximè ſum ſecutus. Video Laërtium, quid Laërtium? maiorem auctorem Strabonem, cum *Italica* ſiue *Pythagoricâ* ſectâ hanc confundere: an quia Parmenides & Zeno Itali fuerunt? Nam *Elea* ſiue *Velia* in Lucanis eſt: & ab iſtis *Eleatici* dicti. Tamen dogmata valdè diuerſa ſunt, & mihi placeat ſeparari. Satis de *Græcanicâ*: quam Varro quidem attollit, & magno elogio, *Canam veritatem Atticæ philoſophiæ alumnam* facit: ſed tamen eius apices nónne vides Barbaros fuiſſe? Orpheum è Thraciâ; Homerum ex Ægypto, vt plerique, certè in eâ doctum, vt omnes; Thaletem è Phœniciâ, Zenonem ex eâdem; multos ex Africâ. Imò vna Cyrenæ plures dederunt, quàm ipſæ Athenæ: & nobiles magnoſque. Ex autem Ægypto finitimæ, & hæc Iudææ: denique, vno verbo, ab Oriente ſapientia orta. Ideò, inquit Clemens, Καὶ ὁ τρόπος τῆς παλαιᾶς φιλοσοφίας, ὡς Ἑβραϊκὸς καὶ αἰνιγματώδης. βραχυλογίαν γ' οὖν ἠσπάζοντο, τὴν προτρεπτικὴν, τὴν ὠφελιμωτάτην: *Modus priſcus philoſophandi velut Hebraïcus, & ænigmaticus. nam breuiloquentiam amplectebantur, quæ admonitioni conuenit, & eſt vtiliſſima.* Habes de Sectis, quod ſufficit: nec enim omnia: & Varro apud Auguſtinum valdè plures collegit. Ex triplici enim primario Bono, quod alij in *Animo*, alij *Corpore*, alij *Vtroque* ponebant; *Varro ſubtiliter ſcrutatus, tam multam dogmatum varietatem aduertit, vt ad ducentas octoginta octo Sectas, non quæ iam eſſent, ſed eſſe poſſent, adhibens differentias quaſdam, perueniret.* Quomodo autem, idem Auguſtinus dicet: vide, ſi lubet.

Margin notes: Ir. Acad. — 1. Strom. — De Ciuit. Dei XIX. cap. 1.

DISSERT. X.

Stoici obiter laudati, eorum ſucceſſio: & de auctore ipſo Zenone.

STOICOS in hac recenſione requiri à te iamdiu ſcio: ſed dilatos à me, non omiſſos. Cauſſa, quia ſeorſim dare placuit, Philoſophorum (pro meo ſenſu) maximos optimoſque: ideoque ſeorſim, & in ſuâ Tabulâ, dabo apices eorum, & qui familiam hanc, vt ſic loquar, duxerunt. Caput omnium,

ZENO *Cittiéus.*

Perſæus. Erillus, qui defecit. *Cleanthes Aſſius. Ariſto Chius. Athenodorus Solenſis.*

Sphærus Boſphoranus. — *Chryſippus Solenſis.*

Diogenes Babylonius. — *Zeno Sidonius.*

Antipater Sidonius. — * *Zenodotus.*

Panætius.

Poſidonius. Aſclepiodotus. Apollonius.

Et plures. quorum nomina facilius, quàm ſucceſſionem aut æuum, certò dare. Ergo quoſdam differo, iſtos leui luce perfuſurus. ZENO ductor eſt, qui *Cratetis Cynici* auditor, *verecundiá prohibitus, ne in illam impudentiam* (Diogenis verba) *ſe daret.* Itaque dogmata ferè tenuit, ſed leuiter à vitæ genere & habitu abiuit. Is patriâ *Cittiéus* fuit, id eſt è *Cittio* Cypri opidulo, ad mare, ortus.

Lib. xiv. Strabo: Κίτιον, ἔχει λιμένα κλειστόν. ἐντεῦθεν ἐστὶ Ζήνων, ὁ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης: *Cittium, habet portum qui claudi poteſt. illinc ortus Zeno, Stoïcæ ſectæ dux & princeps.* Diogenes: Ζήνων Κιτιεύς, ἀπὸ Κύπρου πολίσματος Ἑλληνικοῦ Φοίνικας ἐποίκους ἐσχηκότος: *Zeno Cittiéus, è Cypri opidulo Græcanico, ſed quod Phœnicas incolas habuit.* Suidas hoc ipſum: Φοῖνιξ δὲ ἐκαλεῖτο (Ζήνων) ὅτι Φοίνικες ἐπῴκησαν τὸ πολίχνιον ἐκεῖνο: *Pœnus cognomine dictus eſt* (Zeno) *quoniam Pœni* (Græcè *Phœnices*) *incolæ opiduli fuerunt.* Cicero huc ſpectat, aut qui apud eum Zeno-

iv. De Finib. ni illudunt: *Tuus ille* POENVLVS (*ſcis enim Cittiéos, clientes tuos, è Pœniciâ profectos*)

v. Tuſc. *verba verſare cœpit.* Et alibi: *Zeno Cittiéus, aduena quidam, & ignobilis.* Illudunt, in quo iure glorietur ipſe: è maioribus eſſe Syris, & Iudææ finitimis, à quo tractu ſapientia in alias oras, vt dixi, diffuſa. E quâ autem Pœniciæ parte? Sidone, vt opinor. ex Dioge-

In Zenone. ne: Ἀντεποιοῦντο δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ ἐν Σιδῶνι Κιτιεῖς: *Afficiebantur erga Zenonem etiam Cittiéi, qui in Sidone erant.* Vt appareat eam gentem, ſiue familiam amplam, colonias emiſiſſe, & illam à ſe in Cypro vrbeculam dixiſſe. Patria ergo talis: quis ipſe? peregregius: factis, verbis, ſcriptis laudatus, & laudandus. Vita continens, adſtricta, & auſteritati atq; inopiæ propior: & quod in Decreto publicò Athenienſium perſcribitur, *aureá coroná donatus* (raro in id genus hominum honore) *quia vitam ſuam exemplar omnibus proponebat,* CONSENTANEAM VERBIS *ac doctrinæ.* O verè philoſophum! & qui paratis opibus donisque abſtinuit, imò ſpreuit. Nam rex *Antigonus Gonatas* (inter bonos magnosque ponendus) ſæpe ad hunc viſendum, audiendum, fruendum Athenas venit: ad ſe præmiis euocauit: numquam mouit. Itaque dicere ſolitus rogantibus, *Cur illum ante omnes ſuſpiceret? Quia,* inquit, *multa me & magna ſæpiùs offerente, numquam neque elatus neque humilis apparuit.* Vult dictum, manſiſſe in tenore & æquilibrio illo animi, in ſolâ virtute fundati. Itaque illo mortuo, idem rex proclamauit: *Quale theatrum perdidi?* Sed quamquam in amicitiâ hac Regis & totius populi affectu, pauper perſeuerauit, vno an nullo ſeruo contentus? De vno, Diogenes ſuadeat, qui aliquando *percuſſiſſe ſeruum in furto deprehenſum* narrat: de nullo Seneca, qui ſatis adfirmatè: *Vnum fuiſſe Homero ſeruum,* NVLLVM ZENONI, *à quo cœpit Stoïcorum rigida & virilis ſapientia,* SATIS CONSTAT. Consol. ad Helu. cap. xii. Ne dubitari quidem vult: eſto, faueo & credo. Vitâ, motibus, ſermone, habitu, ſeuerum vel, prauè interpretantibus, auſterum fuiſſe autumant: niſi ſi in conuiuio & potu: vbi remittebat, & detendebatur. Omiſi dicere, de initio eius ſiue aditu ad Philoſophiam: qui ab iniuriâ Fortunæ, aut veriùs beneficio, fuit. Mercator enim, & diues (ad *mille talenta* poſſediſſe dicitur) Athenas venit, purpuram e Tyro venalem vexit: naufragium fecit, & in portum Philoſophiæ venit. Nam cùm Athenis mæſtus verſaretur, legere cœpit, rogare, diſcere, denique *Crateti* adhærere: annos iam natus circiter triginta. Vixit autem *nonaginta octo,* vt plerique tradunt; vt Perſæus eius diſcipulus, dumtaxat * *ſeptuaginta duos.* Sepultus publicè, ex decreto Athenienſium, in *Ceramico:* Diogeni traditum, in quo & verba Decreti. Pauſanias non pugnat, qui *monumentum Zenonis, & Chryſippi Solenſis,* extra vrbem ponit, prope Academiam: quia duplex ſcilicet *Ceramicus,* & in vrbe via, & extra vrbem ager, vbi ſepeliri ſolent de rep. bello vel aliter benè meriti. Pluria ſcripſit: ſed quod excerpam ad ingenium iudiciumque viri notificandum, *Pythagorica,* & *Quæſtionum Homericarum libros quinque.* Vides in quibus auctoribus deditus fuerit? vtroque capite Sapientiæ, & quod eius alumni mecum mirentur.

* Ipſemet in epiſtolâ ad Antigonū, octogenarium ſe ſcribit.

DIS-

DISSERT. XI.

Diſcipuli eius, & præcipui deinde doctores: deſcripti vel laudati ab aliquot notis.

At hunc Cleanthes excepit, qui Φρεάντλης ioco dictus, à labore quem noctibus ſumebat, *puteos exhauriendi*; vt diem ſtudiis, & alimenta ſibi daret. Præter Diogenem, etiam Seneca: *Cleanthes aquam traxit, & rigando hortulo locauit manus.* (Epiſt. xliv.) Patria *Aſſus* fuit, vrbs Æolidis: quod & Strabo ſic teſtatur. (Lib. xiii.) *Naturâ & arte munita eſt Aſſus, à mari & portu arduum & difficilem aſcenſum habens. Cleanthes Stoïcus philoſophus, qui Zenoni Cittiêo ſucceſſit in ſcholâ, & eam Chryſippo Solenſi reliquit, hinc natus eſt.* (Comment. vltimo in Epict.) Simplicius, *Statuam Cleanthis admirabilem vidiſſe ſe* teſtatur, *in ipsâ Aſſo, magnificentiæ Romani Senatus ſpecimen, viri eius honori dedicatam.* (iii De Nat. deor.) A Cicerone *Pater Stoïcorum* dicitur: (iv. Academ. Qu.) & alibi, *Maiorum gentium Stoïcus.* Meruit hæc & plura elogia, ipſe quoque vitâ ac ſcriptis egregius: & multa horum verſu Iambico complexus. Fragmenta docent. Longæuus item, & Zenonis annos dicitur æquaſſe Diogenes: & adde Lucianum in Longæuis.

Chrysippvs huic ſucceſſit, cui *Soli* patria, vrbs Ciliciæ, poſteà *Pompeiopolis* dicta: quòd prædones ibi Pompeius locaſſet. (Lib. xiv.) Diogenes ambigit an non *Tarſenſis* fuerit: Strabo definit, *Chryſippum Solenſem, patrem verò Tarſenſem: ſed huc commigraſſe.* Mirificè (ii. De Nat. deor.) hunc laudant. vt Cicero: *Chryſippus acerrimo ingenio.* Iterùm: *In omni hiſtoriâ curioſus.* Itemque: *Somniorum Stoïcorum vaferrimus interpres.* Denique alibi: *Qui fulcire putatur porticum Stoicorum.* Cui adſonat illud παροιμιῶδες apud Diogenem:

Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν Στοά:

Chryſippus haud eſſet, nec eſſet Porticus.

Et doctrinâ ſanè multâ, lectione, atque ſcriptione fuit: adeò vt volumina reliquerit ad *ſeptingenta & quinque*: vicitque numero priores omnes, victus ab Epicuro. (i. De Finib.) Itaque Cicero alibi: *Nihil eſſe à Chryſippo prætermiſſum in Stoicis.* Nube autem teſtimoniorum in ſcriptis vti ſolet; adeò vt in quodam opere cùm Euripidis Medeam totam ferè inſeruiſſet, qui librum tenebat (Diogen. in Vitâ.) rogatus, *Quid ſcripti eſſet? Euripidis Medea*, facetè reſponderit. Logicæ autem plurimam operam dedit: ingenio atque arti ita fiſus, (Ibid.) vt dictitaret, *Doctrinâ dogmatum* (id eſt Decretorum) *ſe egere tantùm. nam probationes à ſe reperturum.* Et vulgò iactabatur, *Si dij vellent Dialecticâ vti, Chryſippeâ vſuros.* (Ibid.) Itaque *ſolius Logicæ partis volumina reliquit trecenta vndecim.* (Ibid.) Notabile, an & laudabile? Negat Seneca, & audet *Chryſippum in ordinē cogere, magnum virum, ſed tamen Græcum: cuius* ACVMEN NIMIS TENVE *retunditur, & in ſe ſæpe replicatur: etiam cùm agere aliquid videtur, pungit, non perforat.* (i. De Benef. c. iv.) Bonum iudicium, & vniuersè etiam amplectendum. Sanè Chryſippus, à motibus & vitâ, ad diſputatiunculas diuertiſſe videtur: & vno verbo, *virilem illam Sapientiam* eneruaſſe. Etſi ipſe in vitâ tamen purus, & animi erecti. adeò vt, cùm multa ſcripſerit, numquam Regi aut Dynaſtæ aliquid inſcripſerit: extra ambitionem, & fructu operis aut famâ contentus. Sed & ſui magnâ fiduciâ. cuidam roganti, *cui filium optimè inſtituendum traderet?* reſpondit, *Mihi. nam ſiquem ſupra me putarem, ipſe me ei darem.* (Diog.) Magnum ingenium fuiſſe, clarum eſt; virum, probabile. nec de Logicâ nimis obſtat, quia ipſe quoq; oſtendit & edixit, talia iuuenibus magis, & in flore aut luxu quodam ingeniorum, quàm viris ſenibuſque conuenire. Nam ad Dialecticum Cleanthi imminentem, *Deſine*, inquit, *hunc grandem natu à ſeriis abducere. nobis iuuenibus hæc propone.* (Diog.) Sentiebat, iuuenes præparari per hæc talia & exerceri: viros & maturos in melioribus eſſe. Ceterùm acuminis laudem tulit & Seneca de eo pronunciat: *Chryſippus, penes quem ſubtile illud acumen eſt, & in imam penetrans veritatem: qui rei agendæ cauſſa loquitur, & verbis non vltrà quàm ad intellectum ſatis eſt, vtitur.* (i. De Benef. c. iii.) Nota inibi & Breuitatem, & quamquam multa, non multa ſcripſiſſe: quod proprium ferè Stoicorum fuit. Vixit annos LXXIII. & ſtatua ei ab Athenienſibus poſita, in Ceramico. quam, quia fermè à vicino equite occuleretur, Carneades Κρύψιππον appellabat. Cicero eius meminit: *Statua eſt in Ceramico Chryſippi, ſedentis porrectâ manu.* (De Finib.) Non ergo mirum, occultum fuiſſe & oppanſum ab equite, quia *ſedentem*, vt ſolent docentes: & aliàs etiam tenui atque infirmo corpuſculo fuit. Pauſanias, *Chryſippi Solenſis ſtatuam locat in Gymnaſio, quod Ptolomæum à conditore dicitur, haud longè à foro.* (Lib. i.) Ergo *Ceramicum interiorem* accipi hîc magis eſt. Ad alios eo.

Avd. Verbum interpono. qui Dialectica illa Chryſippi (nam obſeruaui) ſic in pretio, cùm Ariſtotelis iam eſſet? quâ nobis quidem

dem nihil videtur perfectius aut accurius. Lips. Nobis alia olim indicia: nec nos in morte omnium Chryſippi operum ſententiam feramus. Sequitur, & excipit

Zeno *Sidonius*. de quo Diogenes in Zenone, cùm plures fuiſſe hoc nomine notat: *Quintus*, inquit, *Chryſippi diſcipulus, qui libros quidem paucos ſcripſit, ſed complures reliquit diſcipulos*. Euſebius, vbi Chryſippum nominaſſet, addit: [Lib. IV. Præpar. Euang.] Τὸν μὲν γὰρ τούτου μαθητὴν καὶ διάδοχον τῆς σχολῆς Ζήνωνά φασιν ἐπισχεῖν περὶ τῆς ἐκπυρώσεως τῶν ὅλων: *Nam huius* (Chryſipi) *diſcipulum & SVCCESSOREM Zenonem, aiunt dubitaſſe ſuper vniuerſi conflagratione*. De hoc ipſo Suidas, & dubitatum de patriâ oſtendit: *Zeno Dioſcoridis filius, Tarſenſis: vt verò quidam, Sidonius, diſcipulus Chryſippi Tarſenſis, Philoſophi Stoici, & ſucceſſor*. Ab eodem doctore

Diogenes, cognomento *Babylonius*. non quia verè ibi natus, ſed à vicino & notiore loco ſic dictus. Laërtius: [In Vitâ Diog. Cynici.] *Fuit & Diogenes Stoicus ex Seleuciá oriundus: ſed Babylonius, ob viciniam, cognominatus*. [Cic. I. De Diuinat. III. De Offic.] Chryſippi auditor fuit: *magnus & grauis Stoicus* Ciceroni inſignitus. Factum eius, philoſopho & Stoâ dignum, in Senecâ: [De Irâ III. cap. XXXVIII.] *Diogeni Stoico de Irâ cum maximè diſſerenti adoleſcens proteruus inſpuit. Tulit hoc leniter ac ſapienter: Non quidem, inquit, iraſcor, ſed dubito tamen an iraſci oporteat*. Stoicum agnominat tantùm; & ſic ſæpè in Stobæo, atque hunc puto. Romæ fuit, legatus. de quo Cicero: [I. V Tuſc.] *Lælio & Scipione adoleſcentibus, Stoicum Diogenem, & Academicum Carneadem, video ad Senatum ab Athenienſibus legatos eſſe miſſos: qui cùm reip. nullam vnquam partem attigiſſent, eſſetq́ue eorum alter Cyrenæus, alter Babylonius; numquam profectò ſcholis eſſent excitati, neque ad illud munus electi, niſi in quibuſdam principibus* (Romanis) *temporibus illis fuiſſent ſtudia doctrinæ*. Sed addo etiam, Carneadem hûc diſcipulum Diogenis eius fuiſſe. Ex ipſo Cicerone: [IV. Acad. Quæſt.] *Cùm aliquid eiuſmodi inciderat* (cauillatorium & ſpinoſum) *ſic ludere Carneades ſolebat: Si rectè concluſi, teneo; ſin vitioſè, minam Diogenes reddat. ab eo enim Stoico Dialecticam didicerat*. Huic auditor ſucceſſorque fuit

Antipater *Sidonius*. quem Laërtius in Zenone, atque alibi, nominat. De diſciplinâ à Diogene, Cicero auctor: [III De Offic.] *Aliud Diogeni Babylonio videri ſolet, aliud Antipatro diſcipulo eius, homini acutiſſimo*. Atque alibi in primis Dialecticis recenſet: [IV. Acad.] *Duo vel principes Dialecticorum, Antipater & Archidemus, opinioſiſſimi homines*. Attollit & Seneca: [Epiſt. XCII.] *Antipater, inter magnos ſectæ huius* (Stoicæ) *auctores*. Nominat & Epictetus, [Lib. III. Diſſ. XXI.] velut inter Triumuiros: & Plutarchus hoc quoque ad notitiam viri prodit: [De Garrulitate.] *Stoicus Antipater, quia non valebat neque volebat pedem conferre cum Carneade, ſcribebat autem & libros implebat ſuis in eum refutationibus, καλαμοβόας, quaſi Calamo-clamator dictus eſt cognomento*. Quòd calamo ſcilicet inclamaret, voce mutus eſſet. Reperio & *Antipatrum Tyrium*, item Stoicum: qui Catoni Vticenſi in adoleſcentiâ doctor, atque adeò in contubernio Romæ fuit. Plutarchus in vitâ Catonis hoc prodidit: eſtque ille de quo Cicero: [II De Offic.] *Antipater Tyrius Stoicus, qui Athenis nuper eſt mortuus*. Verius autē, hunc diuerſum à priore eſſe: ſicut & *Antipatrum Tarſenſem*, quem inter illuſtres Stoicos Strabo nominauit. An non iſte ſit, quem Cleanthis γνώριμον, id eſt *diſcipulum*, Clemens [Lib. XIV.] Alexandrinus fecit? Primo illi ſucceſſit

Panaetivs, ille inclytus, & inter vertices. de quo Cicero: [I. De Diuin.] *Poſidonij doctor, diſcipulus Antipatri, Panætius*. Rhodius patriâ fuit: quod Strabo notauit, [Lib. XIV.] eiuſque maiores inter belli duces, aut Athletas. Magni eum fecit idem Cicero, ornauitque elogio: [IV. Acad.] *Panætius Princeps, meo quidem iudicio, propè Stoïcorum*. Iterùm: [IV. De Finib.] *Homo in primis ingenuus & grauis, dignus illâ familiaritate Scipionis & Lelij*. Enimuerò Scipio ille Africanus poſterior, ita virum æſtimauit & amauit, vt domi habuerit, nec à ſe dimiſerit, etiam cùm ad res aut bella iret. Cicero: [IV. Acad.] *Hiſtoriæ loquuntur, P. Africani, in nobili illâ legatione, quam ante Cenſuram obiit, Panætium VNVM omnino comitem fuiſſe*. De quâ ipsâ re Plutarchus: [In Apoph.] *Miſſus Africanus ad res regum inſpiciendas, Alexandriam venit. Comitabatur eum amicus VNVS, philoſophus Panætius, ſerui quinque*. Diu vixiſſe apparet. nam Cicero ex Poſidonio tradit, [III. De Offic.] *triginta totos annos ſuperfuiſſe, poſtquam libros De officiis* edidiſſet. Seneca nominat aliquoties, ſed tantùm.

Posidonivs, diſcipulus prioris, vt dixi: *Apameæ* in Syriâ natus. Alius ab iſto eſt, item Stoicus, qui * *Alexandrinus* Diogeni agnominatur: æuo anterior, & Zenonis ipſius auditor. [* De quo & Suidas.] Sed hic noſter nobilior, & Senecæ laudatus: [Epiſt. XC.] *Poſidonius, vt mea fert opinio, vnus ex iis qui plurimum Philoſophiæ contulerunt*. Ciceroni: [Ex Fragm. libri de Philoſophiâ] *Vidi in podagræ dolore vel omnium maximum Stoicorum Po-*

ſido-

ſidonium. Quidni laudet? inter doctores eum habuit, & Rhodi operam dedit. Nam inibi vixit plurimùm, remp. rexit, ſcholasque habuit, etſi alibi natus. Strabo: Ποσειδώνιος δὲ ἐπολιτεύσατο μὲν ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἐσοφίστευσεν. ἦν δ' Ἀπαμεὺς ἐκ τῆς Συρίας: *Poſidonius Rhodi remp. adminiſtrauit, & ſapientiæ ſtudia docuit, in Syriæ tamen Apameâ natus.* Idem, vixiſſe circa ſuum æuum oſtendit, laudatque: Ἀνὴρ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων πολυμαθέστατος: *Vir philoſophorum noſtri æui plurifariàm doctiſſimus.* Narrat Cicero, Pompeium eius viſendi audiendique, è Syriâ redeuntem, deflexiſſe Rhodum (addit Plinius, *percuti de more fores à lictore vetuiſſe, & faſces ianuæ ſubmiſiſſe eum, cui ſe Oriens Occidensque ſubmiſerat:*) deflexiſſe, inquam Rhodum: & cùm decumbentem, grauiter podagrâ ægrum, repperiſſet, doluiſſe quòd audire eum non poſſet. Sed Poſidonium non tuliſſe, vt fruſtrà tantus vir veniſſet. itaque dixiſſe, cum dolore interpellante pugnantem, & ſubinde exclamantem, *Nihil agis dolor. quamuis ſis moleſtus, numquam confitebor te malum eſſe.* Hæc magni & Stoici animi, diuerſa ab iis quæ in Fragmento eiuſdem Ciceronis alibi: *Vidi in dolore podagræ vel omnium maximum Stoicorum Poſidonium, nihilo ipſum, quàm Nicomachum Tyrium hoſpitem meum, fortiorem.* Sed caue Ciceronis ea cenſeas; imò alterius (vt in Dialogis) philoſophos oppugnantis & fugillantis: an non ipſius Hortenſij? Qui Rhodij pariter eum viderit: etſi Romæ etiam potuit. ſi verè Suidas, *Poſidonium Romam, ducente M. Marcello, veniſſe.* Hoc verò magis aſſidet, quàm cum Scipione Africano vixiſſe: etſi in Athenæo palàm ſcriptum. Nam vbi Strabonem Geographum laudaſſet, addidit ad æuum eius notandum, *Non ita recentem ſcriptorem eſſe. quippe qui ſcribat in libro* VII. *Geographiæ, cognouiſſe ſeſe Poſidonium illum Stoicum philoſophum, qui Scipioni Carthaginis domitori adhæſit, conuixitque.* Hæc ſunt nimia mira: nec de *Poſidonio,* ſed *Panætio* certa. Itaque id nomen omnino reponendum, niſi larum & ridicularium errorem Athenæus errauit. Potuit autem Strabo nouiſſe Panætium, qui ad vltimum ſenium venit, adoleſcens. Tamen hodie in Strabonis hæc non legas, niſi fallor. Hic eſt porrò Poſidonius, cuius moderatio, non eruditio ſolùm laudatur, iudicio Stoicus: & ideò aliquando diſſentiens, vt qui *ſectam deſerere maluerit* (Galenus de eo) *quàm veritatem.*

Lib. xiv. | Lib. xvi. | II. Tuſc. | Lib. vii. cap. xxx. | In Hortenſio. | Lib. xiv.

Atque iſta ferè ſucceſſio eſt ad Auguſti æuum: neque vltrà quæro. Addam è Sidonio Imagines & habitudines quorumdam. Nam ille in epiſtolâ quadam, ait *per gymnaſia vel pritanéa pingi Zenonem frōte contractâ, Chryſippum digitis propter numerorum indicia reſtrictis, Euclidem propter menſurarum ſpatia laxatis, Cleanthem propter vtrumque corroſis.* Inuenies inibi & de aliis Philoſophis, ſed ego meos excerpſi. De *Zenonis fronte,* non mirum. ſeuerus & ſubacerbus fuit, ſuperciljoſus. Zenodotus in Epigrammate:

Ζῆνα σὺν πολιῷ σεμνὸς ἐπισκυνίῳ:
Cum cano auguſtus Zeno ſupercilio.

Denique in prouerbium iuit, *Stoicum ſupercilium:* &, *Stoica grauitas.* De Chryſippi *digitis conſtrictis,* diſſentire Cicero videatur, qui facit *ſedentem, porrectâ manu.* Sed poteſt panſa manus eſſe, & digiti cohærere, etſi non inflecti. Qui tamen habitus vix ad *numeros,* in quibus complicari variè ſolent: ad quos palàm Sidonius non hîc tantùm refert. Nam & alibi, *Chryſippi numeros, & Euclidis menſuras,* ita iungit. An ad Soritem igitur hæc ſpectant, cui Chryſippus inuentor, & illum numeroſum adſenſum vel deſcenſum? Dicas ex eodem Sidonio:

Non hunc, ſi voluit rotare rythmos,
Quidquam propoſito virum morari
Chryſippus potuiſſet ex aceruo.

Adde & Scholiaſten Perſij in illud, *Inuentus Chryſippe tui finitor acerui.* Sed vt de meâ mente dicam, longinqua ſatis hæc Sidoniana ſunt: magiſque obuium, ad Dialecticam & ſubtiles breueſque concluſiunculas eius referri. Id enim *digiti adſtricti* notare, & item manus porrecta, diſputantem poteſt. Simile in *Cleantis corroſis digitis.* Neque hîc, inquam, aſſentior. quid enim ſingulare ille in Numeris aut Spatiis? & cur digiti ab iis corroſi? Vide an non ad diligentiam & intentionem viri magis referas: notumq; per eam, *rodi vngues.* An & ad attritos digitos ab antliâ obiter adſpectum? cogitetur. Sidonius idem alibi:

—— arroſo quidquid ſapit vngue Cleanthes.

Lib. ix. Epiſt. ix. | Lib. xv. Epiſt. iii. | Carm. xxiii. | Carm. ii.

DISSERT. XII.

Alij aliquot clari Stoici, & præſertim qui in Senecæ ſcriptis.

AVD. Alios omittis, in Tabellâ & Indice poſitos: iuuet nouiſſe. Sæpiculè enim lego, & nomina occurrunt: neq; æuo aut notis aliis ſemper diſtinguo. LIPS. Ad laborem

laborem addis: ſi gratum tamen, exſequar, & ſpero profuturum.

Persaevs eſt à latere primus. quem vides è ſcholâ Zenonis fuiſſe: atque ego è patriâ etiam addo. Nam & ipſe *Cittieus.* Quâ in re luſit apud Athenæum Bion Boriſthenites: qui conſpectâ ſtatuâ eius æneâ, in quâ inſcriptum, ΠΕΡΣΑΙΟΣ ΖΗΝΩΝΟΣ ΚΙΤΤΙΕΥΣ: *ipſe erraſſe ſcriptorem dixit, fatendumque* [illegible]: quod eſſet, *Zenonis famulus.* Scilicet, quod in Diogene eſt, verè famulatum Zenoni tradunt, libroſque deſcripſiſſe & alia miniſteria obiiſſe: etſi poſteà ad Antigonum regem rediit, à quo donatus Zenoni fuerat. Apud iſtum (regem dico) ſapientiæ peramantem, & titulo ſuo dignum, ingratiâ fuit, atque etiam ad rem ciuilem & militarem promotus. Nam Acrocorintho eum præfecit, à quâ arce Corinthus ipſa, imò Peloponeſus, pendebat: ſed parùm felici exitu, cùm aſtu Arati Sicyonij capta arx fuit, & Perſæus ipſe eiectus, vel, vt quidam, interfectus. Eiectum, Plutarchus refert. qui etiam dictum eius poſteà narrat. cum differente quo-
In Arato. dam, *Solum ſapientem belli ducem eſſe*: ſubiecit, *Et nobis olim hæc viſa, ex Zenonis ſcitis: ſed mutaui, & iuuenis Sicyonius* (Aratum ſignabat) *aliter me condocefecit.* At interfectum, Pauſanias clarè. *Aratus,* inquit, *cùm Antigonus Acrocorinthum cum valido præſidio*
Lib. II. *obtineret*, καὶ ἄλλους τε κρατήσας μάχῃ διέφθειρε, καὶ Περσαῖον ἐπὶ τῇ φρουρᾷ τεταγμένον: *cùm alios pugnâ victos interemit, tum ipſum cuſtodiæ præfectum Perſæum.* Iterat hoc ipſum poſteà:
In Achaic. Ἄρατος, inquit, καὶ Σικυώνιοι φρουρὰν ἐκ τοῦ Ἀκροκορίνθου τὴν πᾶσαν ἐξήλασαν, καὶ ἀπέκτειναν Περσαῖον ὑπὸ Ἀντιγόνου ταχθέντα ἐπὶ τῇ φρουρᾷ: *Aratus & Sicyonij præſidium Acrocorinthi totum eiecerunt, & interfecerunt Perſæum ipſum ab Antigono præpoſitum.* Athenæus hęc talia narrat, illudens Philoſophaſtro: & ait eum,
Lib. IV. *dum aſſiduis compotationibus indulget, arcem ipſam cum Corintho amiſiſſe; illum, qui anteà in ſuis ad Zenonem Dialogis contenderat, Omnia rectè facere ſapientem, atque vnicum belli ducem eſſe.* Atque ipſe Plutarcho propior, ἐκποιεῖν duntaxat, *excidiſſe* eum ſcribit, non interiiſſe. Scripſit *Dialogos Conuiuales*, ex eodem Athenæo: & parum ſeria quædam alia, certè parum ipſe. Cicero hunc
1. De Nat. deor. nominatum voluit: *Perſeus Zenonis auditor, eos dicit habitos Deos, à quibus magna vtilitas ad vitæ cultum eſſet inuenta.* Et mox: *Perſeus Cittiéus.* Sed vtrobique *Perſæus* ſcribendus, quia conſtanter Græci Περσαῖον dicunt.

Erillvs, ſiue potiùs *Herillus.* qui omnia ad ſcientiam reuocauit, & eam vnum Bonum eſſe. Cicero aliquoties meminit: & Diogenes ſatis dicet, qui ſeorſim deſcripſit.

Aristo *Chius* à patriâ, item inter Zenonis γνωρίμων, id eſt *diſcipulos*, philoſophantium linguâ. Hunc Athenæus, ex Ti- Lib. VI. mone Phliaſio, deſcribit *Zenonis auditorem, ſed adulatorem & aſſeclam Perſæi*, tam dicti, *quia Antigono regi amicus erat.* Cicero aliquoties memorat, & à Zenone ſuo abiiſſe oſtendit. Nam *Ariſto Chius*, inquit, *præfra-* In Hortenſ. ex Fragm. *ctus, ferreus, nihil bonum, niſi quod rectum & honeſtum eſt, eſſe dicebat.* Sed explicat magis, & addit: *Ariſtonis exploſa ſententia* IV De Finib. *eſt, dicentis nihil differre aliud ab alio, nec res eſſe vllas, præter virtutes & vitia, inter quas quidquam intereſſet.* Itaq; *Media* omnia ſuſtulit, nec in iis momenta vlla, quæ Zeno cenſuiſſet. Sed plura de eius dogmate Diogenes, in fine Zoniæ vitæ. Seneca virum nominat alibi hoc *Chij* cognomine, alibi *Stoici*: Epiſtolâ LXXXIX. & XLIV. & ex ipſo liquet eumdem eſſe. Etſi alij etiam *Ariſtones*, & duo quidem Peripatetici.

Athenodorvs *Solenſis*, quartus in Tabulâ diſcipulorum Zenonis eſt. Dioge- De Tranq. cap. III. nes inter inclytos & præcipuos nominat: aliquoties & Seneca noſter (etſi abſque cog- Epiſt. X. & alibi. nomine) ſed puto iſtum. Alioqui & alij hoc nomine fuêre. duos quidem Strabo ſuggerit, & Stoicæ item ſectæ. *Tarſus Ciliciæ,* Lib. XIV. inquit, *edidit duos Athenodoros. quorum alter Cordylio cognomento, vixit cum M. Catone, atque apud eum obiit: alter Sandonis filius, quem & Cananitam à pago quopiam appellant. qui magnos honores à Cæſare Auguſto, cuius doctor & familiaris fuerat, conſecutus in patriam rediit, eamque turbatam ordinauit & rexit.* De M. Catone quòd ait, *Vticenſem* accipies. nam & diffuſiùs hoc paullò in vitâ huius Plutarchus denarrat. *Cato*, inquit, *incenſus ſtudio doctrinæ, cùm audiſſet Athenodorum Cordylionem cognomine, in Stoicis excellentem, Pergami agere, ætate iam grandem, atque eum regum & principum plurium amicitiam aut contubernia refugiſſe: arbitratus nihil ſe nuncijs aut litteris profecturum, ſumpto in duos menſes iure legationis liberæ, ipſus in Aſiam iuit, fretus virtutibus ſuis, quibus præda ea cederet. Quod factum. & expugnatum virum ac de ſententiâ, poſt aliquot ſermones, deiectum ſecum in caſtra duxit, ouans ac triumphans, vt re præclariſſimâ geſtâ, ſplendidiùs iuſtiusque*

quàm Pompeius aut Lucullus de regibus aut regnis, quæ tunc maximè capiebant aut vaſtabant. Nota *Pergami* egiſſe: & ergo* εἰκότως eſſe illum, de quo Diogenes: *Athenodorum Stoicum Pergamenæ bibliothecæ præfuiſſe, ibi libros Zenonis interpolaſſe, ſublatis quæ inuidiam aut infamiam vulgò habebant. Sed deprehenſum, ipſum in periculo fuiſſe:* & an ea quoque cauſſa, cur facilior Catoni fuerit abducenti? Tres igitur Athenodori Stoici, & omnes Cilices: vltimus autem Plutarcho in Apophthegmatis nominatus, & Dioni in rebus Auguſti.

*probabiliter
In Zenone.

SPHAERVS Cleanthis diſcipulus, etſi Zenonem quoque audiuit. *Boſphorus* ei patria, & de vitâ ac ſcriptis eius pauca ſeorſim Laërtius: quem eſt videre. Cicero vnâ notâ commendat: *Definitiones ſuperiores erant Sphæri, hominis in primis benè definientis, vt putant Stoici.* Plutarchus Cleomenis Spartani illius præceptorem facit, & ad gloriam in hunc inflammaſſe.

IV. Tuſc.
In Agide & Cleom.

DE ZENONE *Sidonio* ſuprà dixi: neque enim firmiter ſcio quis in ſcholâ Chryſippo ſucceſſerit.

DE ZENODOTO, ex Laërtio Diogenis diſcipulum fuiſſe.

In Zenone.

Eſt APOLLONIVS & ASCLEPIODOTVS: ille Straboni, hic Senecæ aliquoties dictus.

Sed poſtremi hi parum nobiles: duo ſunt extra ordinem dicendi. Prior ARCHIDEMVS, ſiue ARCHED. vt* plurimùm ſcriptus. Hunc Diogenes ſatis crebrò nominat, & quidem inter primores Stoicos, quibus ius cenſendi. *Tarſo* Ciliciæ ortum Strabo ſignificat: ſi tamẽ de iſto. *Et incolæ,* inquit, *tantum curæ ardorisq́; erga ſapientiæ & variæ doctrinæ ſtudia habuerũt, vt vel Athenas vel Alexandriã ſuperauerint, & ſicubi inclytæ & frequentes etiam ſunt Scholæ. Viri illuſtres ex eâ prodierunt, Antipater, & Archidemus, & Neſtor, Stoici.* Epictetus ſępiùs nominat, ſed ſemper vt inter vertices, & qui vulgò ſic cenſetetur. Etiam noſter Seneca: *Exclamanti alios opponam cum quibus litiges, Poſidonium & Archidemum.* Cicero de eodẽ: *Duo vel principes Dialecticorum, Antipater & Archidemus.* De iſto, an alio, Plutarchus? cuius verba, vbi oſtendit multos voluntarium exſilium elegiſſe: Ὁ δ' Ἀθηναῖος Ἀρχέδημος εἰς τὴν Πάρθων μεταστὰς, ἐν Βαβυλῶνι τὴν Στωϊκὴν διαδοχὴν κατέλιπεν: *Athenienſis, Archidemus, in Parthorum regionem ſe transferens, in ipsâ Babylone* STOICAM SVCCESSIONEM *reliquit.* Notabile. etiam Parthos huic ſectæ inſertos: & magnum viri ardorem, qui iuit, docuit, fecit. Dubitaui an idem eſſet: imò non videtur, cum illo Strabonis certè. qui *Tarſenſis*, non *Athenienſis* fuit. An diuerſi *Archidemus*, & *Archedemus*?

* Græcis quidẽ. nam Latinis ferè Archidemus.
Lib. XIV.
Lib. II. Diſſert. IV. & XVII. & XIX.
L. o. III. Diſſert. XI.
Ep. CXXI.
IV. Acad.
De Exſil.

Alter quem volui ſuggeſtum, eſt SOTION. Debui Senecæ cauſsâ, cui doctor ille fuit. Nam ita in epiſtolâ quâdam, vbi præteritos annos recolit: *Modò apud Sotionem philoſophum puer ſedi.* Iterumque: *Non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagoræ Sotion iniecerit.* An ergo Pythagoreus fuit? vix credam: ſed non alienum ab eâ abſtinentiâ, fortaſſe & aliis magnanimi viri ſcitis, aut inſtitutis. Sitne hic, quem Diogenes & Athenæus citant, libris *De ſucceſſione Philoſophorum:* quem Stobæus, [illegible]*rá:* non adfirmem. vereor vt ille antiquior ſit: magis inclinem eſſe, quem Plutarchus circa ſuum, id eſt Senecæ æuum, fuiſſe oſtendit. In libro, De pietate fraternâ: Οὐ μὴν ἀλλὰ ἐκ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων Ἀπολλώνιος ὁ Περιπατητικὸς ἤλεγξε τὸν εἰπόντα, δόξαν ἀκοινώνητον εἶναι, Σωτίωνα νεώτερον ἀδελφὸν αὑτοῦ ποιήσας ἐνδοξότερον: *Sed & RECENTIORVM philoſophorum Apollonius Peripateticus reprehendit & refutauit qui dixerat, Gloriam eſſe incommunicabilem. quippe iuniorem fratrem Sotionem illuſtriorem quàm ſeipſe reddidit.* Tangit aliquod factum circa fratrem, nobis ignotum. Satis de *Stoicis* nobilioribus: nunc cauſſam nominis huius breuiter etiam dicam. Zeno in *Porticu* docuit, quæ *Piſianactæa* olim dicta, poſteà picturis variè à Polygnoto decorata, nomen illud ποικίλης ſiue *Variæ* accepit. Inde igitur nomen. & ἀπὸ στοᾶς, litterâ mutante & augente, Στωϊκοὶ appellati. Bono omine pinxit ille: & * πολύγνωτον hanc *Porticum*, & *Porticenſes*, vt Latinè ſic reddam, orbi terrarum factos ſcimus.

Ep. XLIX.
Epiſt. LVIII.
Diog. in Zen. initio. Plutarch. in Cimone, Harpocration in Polygnotum, Pauſan. Perſium Sat. III. & ibi Schol.
* multi-notam & nobilẽ. ad nomen Pictoris alluſum.

DISSERT. XIII.

Cynicos originem Stoicis dediſſe, & Dogmata ferè conuenire. Illi ex profeſſo laudati.

ANTEA *Zenonij* appellabantur etiam: & cur non *Cynici*? nam reuerà ſunt pænè iidem. Itaque & ortum Stoicæ, ſunt qui Antiſtheni adſcribant, *Cynicæ* eidem conditori. Diogenes apertè: Δοκεῖ δὲ καὶ τῆς ἀνδρωδεστάτης Στωϊκῆς κατάρξαι: *Videtur & virilis illius Stoicæ ſectæ princeps auctorque fuiſſe.* Quidni videatur? dogmata conſentiunt, in vitâ & cultu aliquid mutant. Itaque Poëta rectè:

In Antiſth.

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata curas
A Cynicis tunicâ diſtantia:

ſiue

ſiue quia veſte & habitu differebant; ſiue quia verecundiâ tantùm, & tegebant Stoici, quæ illi in aperto audebant. Sanè, vt
In Menedemo. Diogenes ait, *κοινωνία τις ταῖς δύο ταύταις αἱρέσεσιν ἔφη. ὅθεν καὶ τὸν Κυνισμὸν εἰρήκασι σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδόν: communio & ſocietas quædam eſt his duabus ſectis. vnde & Cyniciſmum dixerunt breuem ad virtutem viam.* Qui dixerunt? Ipſi Stoici. Atque adeò Zeno defini-
Diog. in Zenone. uit, *τὸν σοφὸν αὐτὸν κυνιεῖν. εἶναι γὰρ Κυνισμὸν σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδόν: Sapientem Cynicum debere eſſe. atque Cyniciſmum, compendiariam ad virtutem viam.* AVD. Ita mihi Stoicos tuos laudas? & Cynicos etiam facis? Apage ſordes illas, &
1. De offic. impudentiam. mihi Cicero inclamat: *Cynicorum ratio tota eiicienda eſt. Eſt enim inimica verecundiæ, ſine quâ nihil rectum eſſe poteſt, nihil honeſtum.* LIPS. Cicero, id eſt vulgus: hîc quidem. fruſtrà autem de Sapientiâ loquimur, ſi ad illum iudicem imus. Primâ fronte qui Cynica adſpicit, tecum dicet: qui reſtat & inſpicit, munditias, pudorem, decus, virtutem inueniet & laudabit. Itaque breuiter exploremus: & quidem ab ipſo nomine, quod in ludibrium aut probrum trahunt. Aiunt à *canis impudentiâ* ſic dictos; quia naturæ in publico obſequuntur, ingerendo, egerendo, atque etiam inſerendo, animalis illius exemplo. Quod Empiricus abnuat, qui vbi Canem laudauit à ſagaci-
Lib. 1. Pyrrhon. cap. xiv. tate aut prudentiâ, *quòd commoda appeteret, incommoda vitaret; mala agnoſceret, & mitigaret; ſed & iuſtum, memorem, gratum eſſe; animoſum, & malis infeſtum:* addit, *inde factum videri, vt Philoſophi quidam* (Cynici) *ſe huius animalis cognomine commendarint.* Benè. quid enim tam proprium Cynicis, quàm bonos tueri & fauere, malos inuadere & allatrare? Laërtius & aliam cauſſam ſuggerit: *Docebat,* inquit, *Antiſthenes in Cynoſarge gymnaſio, haud procul à portis: vnde & Cynicam ſectam dictam ſunt qui opinentur. Ipſe quidem appellabatur ἁπλοκύων: ſimplex & ingenuus Canis.* In nomine, hoc eſt: dogmata autem ſi videas recto animi oculo, quid culpes, imò quid non ſuſpicias & admirêre? *Virtutem ſufficere ad Beatam vitam. Eam in rebus factisque eſſe, non verbis. Sapientem ſibi ſatis eſſe: eius enim omnia. Nihil ei nouum videri: Regem eſſe: non ad legem, ſed virtutem viuere. Sola bona, pulchra; mala, turpia.* Denique *Finem homini, ſecundùm virtutem viuere.* Non hæc alta, & puri æthereique animi & iudicij dicas? Sed nemo melius veriuſque legitimum Cynicum (falſos inſuper habemus) deſcripſerit, quàm magnus ille Epictetus, in Diſſertatione huic rei propriâ,
quam *περὶ Κυνισμοῦ, de ſectâ Cynicâ,* indigeta- Lib. III. Diſſert. XXII.
uit. In compendio, & ordine aliquo dabo, quæ ille, Stoico ſuo more, calidè aut confusè. *Cynicus,* inquit, EXPLORATOR *quidam eſt, & velut* LEGATVS *à Ioue ad viſendas res humanas. Diogenes ille, inter capita eius ſectæ, poſt Chæronenſem cladē ad Philippum regem perductus fuit, vt ſpeculator. Statum faſſus eſt. &, Sum hercules, inquit, ſed tuæ ambitionis, ſæuitiæ, & luxus. Itaque monet & inclamat liberè, quæ bona, quæ mala ſint demonſtrat; appetenda, fugienda; & elatâ manu, velut tragicâ ſcenâ conſcensâ, homines miſeriarum ſuarum, & vitiorum admonet, ab iiſque ad meliora (quantum in ipſo eſt) compellit. Idem eſt* PVBLICVS DOCTOR *&* PAEDAGOGVS *generis huma-*
ni, inſtruit ſimul ac caſtigat. Idem MEDICVS Lib. IV. Diſſert. VIII.
& velut AESCVLAPIVS *quidam: qui ſtatim demonſtrare poſſit, & illos ſi curatione ſuâ vtantur ſanos fore, & ſuam valetudinem in argumentum proferre. Conuenite omnes, inquit, qui è pedibus, è capite, qui febri laboratis, conuenite cæci, amentes; ac videte me ab omni malo expertem & ſaluum. Denique dominus &* REX *eſt, ſceptro & diademate à Deo ornatus: qui tales facere pollicetur, ſibi audientes. Vt ſciatis, ó mortales, vos felicitatem & tranquillitatem, vbi non eſt, quærere: ecce ego exemplum à Deo vobis ſum miſſus. Non rem habeo, agros, domum; non vxorem, liberos, familiam; imò nec ſtragulum, aut tunicam, aut aliud vaſum. Videtis tamen quàm ſanus ſim? facite mei periculum. Nihil habeo, nihil egeo, ne cupio quidem: non hominem, non locum, non oblectatiunculam, ſicut*
pueri Vindemiæ dies aut ferias. Ecquid mihi Iterùm è III. Diſſert. XXII.
deeſt? nónne ſine metu ſum? nónne liber? Quando quiſquam me in vouendo fruſtratum vidit? quando in vitando? Quando deum vel hominem aliquem incuſaui? Quomodo autem alacer & erectus incedo? quomodo eos tracto & conuenio, quos vos timetis? nónne vt mancipia? Quis me conſpecto, ſe REGEM ET DOMINVM *ſuum videre non putat? Hæc ago, hæc curo: ſicut eum oportet,*

ᾯ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε: Ex Hom.

Qui populos moderetur, & ampla negotia
curet.

Atque hæc liberè omnia, ſine trepidatione aut reſpectu: quippe qui ſole puriorem mentem conor circumferre. Non habeo ſatellites, gladios, pompam ſiue terriculamenta iſta externa: eorum loco BONA CONSCIENTIA *dat fiduciam mihi & poteſtatem. Non ipſe reprehenden-*

dus, in alios incurro; verecundiâ vbique ornatus, & Honeſti amore, illud ſine lege aut pœnâ colo. Ceteri parietibus, ianuis, velis teguntur: ego ſub dio, in propatulo ago, omnium oculis & inquiſitioni expoſitus, Deo me probo. Atque hæc cùm facio, euenit vt malè audiam, imò vapulem: quid mirum à pueris aut fatuis, & qui tangi vlcera ſua nolunt? Ego verò affectum aut curam non muto, aut mitto: dum vapulo, eoſipſos QVI VERBERANT DILIGO, *tamquam pater omnium, tamquam frater. Neque animo ſolùm ita firmus & conſtans ſum, ſed corpus ſufficit: & illoipſo doceo, tenuem & frugalem victum vires augere, adeò non lædere ſanitatem. Quid calorem, frigus, incommoda? nihil. Ecce circumfero corpus meum, vt Diogenes, nitidus, pinguis, benè habitus: credite oculis ſenſibusque vera dici.* Hæc & plura (vtinam audite fas!) germanus ille Cynicus: de fucis, nullus hîc ſermo. Neque nego in ſummo iſtos eſſe, ideoque vicinos lapſui, aut faciles tranſilire. Seneca noſter ſignatè

De Breu. Vit. c. XIV. ſcripſit: *Hominis naturam Stoicos* VINCERE, *Cynicos* EXCEDERE. Ita eſt: quidquid ſupra Stoicos, modum pænè ſuprà eſt: ſed nec inutile, in vnâ parte ſic eſſe, vt ad modum deinde ducant. Diogenes agnoſce-

Laërt. in Diog. bat, & fatebatur, *imitari ſe chori magiſtros: qui tonum leuiter* EXCEDERENT, *ſed vt reliquos reuocarent ad concentum.* Pulcherrimè. ſiut magnæ iſtæ animæ, quæ omnia externa calcent, deſpuant: & aliquid in rigore fortaſſis excedant, vt mollitiem noſtram vincant. Ecce in Senecâ exemplum *Demetrij:* qui aut familiaris illi, aut doctor fuit, & pleriſque item melioris animi aut ſtudij Romæ notus, & carus. De quo ille

VII. De Benef. c. I. quàm honorificè! *Demetrius Cynicus, vir meo iudicio magnus, etiam ſi* MAXIMIS COMPARETVR. Et meo hercules, ex iis quæ de ipſo ſparſim lego. Nam & Tacitus laudabiliter meminit: & noſter iterùm effusâ, ſed ex animi ſenſu, laudatione. quis enim

Ibid cap. VIII. mendico aduletur? noſter inquam: *Demetrium, quem mihi videtur rerum natura noſtris tuliſſe temporibus, vt oſtenderet nec illum à nobis corrumpi, & nos corripi poſſe. virum* EXACTAE, *licet ipſe neget,* SAPIENTIAE, *firmæque in his quæ propoſuit conſtantiæ. Eloquentiæ verò, quæ res fortiſſimas deceat, non concinnatæ, nec in verba ſolicitæ, ſed ingenti animo, prout impetus tulit, res ſuas*

Epiſt. LXII. *proſequentis.* Sed & alibi profitetur, *Demetrium* VIRORVM OPTIMVM. quem, inquit, *mecum circumfero* (in comitatu habeo) *& relictis conchyliatis, cum illo* SEMINVDO *loquor, illum admiror. Quidni admirer? vidi nihil ei deeſſe.* Sapis Seneca, plus vnâ horâ tibi ille conferet, quàm alij multis annis. *Nihil,* inquit, *deeſt.* Imò omnia deſunt, ſi rem ſpectas; ſi animum, nihil. Iterùm noſter: *Ego* Epiſt. XX *certè aliter audio, quæ dicit Demetrius noſter, cùm illum vidi* NVDVM, *quantò minùs quàm* STRAMENTIS *incubantem? Tunc enim non præceptor veri, ſed* TESTIS *eſt.* Da aures aliquid è noſtro ſæculo accommodanti. *Capucinos* iſtos quos dicimus, veræ virtutis, patientiæ, inopiæ, & (quod antiquis defuit) pietatis exemplar, quis ſine animi aliquo motu & impulſu videt? quis non vel viros conferre ad eadem illa putat? ego cenſeo: & tales omnino Cynicos fuiſſe: excipio Pietatem, vt dixi, & Verecundiam: quarum illam æuum illorum abnuit, hanc inſtitutum. Carpere enim & corrigere volebant: atque ore & animo ad eam rem opus. Sectam vides: altam ſimul & abiectam, nihil populare, nihil ſplendidum, imò nihil externum ſpectantem & ſectantem: ideoque paucis seriò, neque diu probatam. Certè Sidonij iam æuo deliquerant, ſcribitque in enumeratione Sectarum:

EXCLVSI *propè iā Cynici, ſed* LIMINE *reſtant:* id eſt, adeò pauci, & ſic pulſi, vt in limine hæreant ad egreſſum. Omitto: propriè enim Stoicos non tangunt.

DISSERT. XIV.

Contra Stoicos; & quæ iis obiici ſolita.

AVD. At ego *Stoicos* tuos tango, ſi linguam mihi laxas. Laudas, & huc vocas: quàm multi reuocant? Hodie plerique omnes: & ludus ac iocus tu atque ego ſimus, qui hîc ſumus. Sed & inter priſcos, quàm multi graues! & grauia quædam iſtis obiiciunt, aut imponunt. Vis pergam dicere? LIPS. Me lubente. nam rectè olim Comicus:

Χαλεπὸν ἀκροατὴς ἀσύνετος καθήμενος:

Moleſta res eſt, fatuus auditor ſedens.

Oſtende capere te: & aliquid interfare, *vt* (Cælij olim dicto) *duo ſimus.* AVD. Ergo facio, & dico obiici iis iſta. Zenoni primùm, primo auctori, æmulationem & inuidiam, quę originem dederit diſſenſioni & Sectæ. In Academicis erat, id eſt Platonicis, Polemonis auditor: his incidit cum Arceſilâ condiſcipulo, ingenioſo viro: ab ipſo & priſcis diſceſſit, & *nouam hereſim,* vt Var-

Varronis verbis dicam, *nouo paxillo ſuſpendit*. Fecit ſimile ille alter, à calore contentionum, vt fit, & *Nouam Academiam* excitauit. Tuus quid? nouam *Porticum*, inauditum anteà nomen. Et rem ſi ſcrutaris, vix in eâ pugna, ſed in verbis formuliſque fuit.

III. De Fin. Cicero: *Zeno quoque eorum princeps, non tam rerum inuentor fuit quàm verborum nouorum.*

V Tuſcul. Iterùm. *Aduena quidam, & ignobilis verborum opifex*. Itaque quæ alij adhuc *Bona Fortunæ aut Corporis*: hic *Producta* maluit dicere: quæ illi *Mala* eiuſdem generis, hic *Reiectanea*: & talia complura. Totum etiam dicendi genus obſcurum aut tenue: nihil pro copiâ, dignitate, aut luce antiquorum. Idem Cicero: & quis melior hîc iu-

III. De Fin. dex? *Stoicorum non ignoras quam ſit ſubtile, vel ſpinoſum potiùs, diſſerendi genus.* Alibi:

IV. De Fin. *Vellunt de ſpinis, atq; oſſa nudant.* Iterumque:

Ibid. *Pungunt, quaſi aculeis, interrogatiunculis anguſtis: quibus etiam qui aſſentiuntur, nihil commouentur animo, & iidem abeunt, qui venerant.* Sed & alij, ab hac cauſſâ, irrident τὰ

Apud Athen. VI. ἐκ τῆς ποικίλης Στοᾶς λογάρια: *illos è Varia Porti-*

Apud eúd. lib. XIII. *cu ſermunculos.* Et Comicus quiſpiam:

> Ἀκούσατ' ὦ Στωϊκοί, ἔμποροι λήρου,
>
> Λόγων ἐπιτηρηταί:
>
> *Audite Porticenſes, nugiuenduli,*
>
> *Sermonis arbitri & cenſores.*

Sed verba omitto. quæ compta à philoſopho non requiri ſcio, nec florem illum orationis: tamen docere apta, & animis illabi: ergo rem videamus. Ea ipſa aut tenuis, aut alta nimis & ſuperba. Tenuis, in diuiſiunculis, diſtinctiunculis: quibus crebris valdè & non neceſſariis vtuntur. Superba in dogmatis, quæ faſtum vbique & ventum habent. *Dolorem non malum: Sanitatem non bonum: Sapientem Diuitem, Regem, Deo parem eſſe.* Inde contumacia, & ſui amor, aliorum contemptus: nec priuatorum tantùm, ſed magiſtratuum, Principumque. Olim obiectum, cùm nota hæc ſecta, & viguit: vt

XIV Ann. Rubellio Plauto apud Tacitum, quod *aſſumpſiſſet Stoicorum* ARROGANTIAM *ſectamque quæ* TVRBIDOS *& negotiorum appetentes facit*. Accedit augendæ huic ſuperbiæ, quod & ſuper hominem, & nimia quædam iactant? *Sine affectibus eſſe: Iniuriam non accipere: Scire omnia, non opinari:* & plura, quæ *Paradoxorum* titulo præſcribunt. Denique & auſteritas quædam, vel potiùs acerbitas, è dogmatis eorum innaſci animis ſolet: Ciceroni quoque notatum.

III. De Nat. Deor. qui alibi ait *Aſotos ex Ariſtippi, acerbos è Zenonis ſcholâ exire.* Itaque, vt concludam, nimia omnia in hac parte videntur, & præter ceteros ſapere dum ſtuduerunt, à verâ, id eſt modeſtâ, Sapientiâ excidiſſe. Placet autem illud Euripidis.

> οὐ γὰρ οὐδ' ἂν ἥμισυ
>
> Γνώμην μὲν εἶναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφήν:
>
> —— *non vel hoc noxa vacat,*
>
> *Si mens ineſt ſapientibus ſapiens nimis.*

Placet & hoc Tertulliani, *Noſtram inſtitutionem de Porticu Salomonis eſſe*: vt tuâ hac Chriſtianis quidem non ſit opus. Præſcript. aduerſ. Hæret. Quæ viſa, dixi: ſiquid liberius aut fortaſſe vaniùs; hoc refelle, illud ignoſce.

DISSERT. XV.

Pro Stoicis: atque ordine illa reiecta.

AVDIVI equidem, & ad vtrumque promptus ſum; libertati ignoſcere, imò gratiam habere, & vanitatem (nam ea certè dictis ineſt) refutare. Illud dixi, & factum eſt: hoc iam adnitar, & neſcio an cum magno fructu. Vincam & frangam tot præiudicia? Fatum ipſum aduerſum? Nam Stoici à mille ampliùs annis nulli, & non niſi in ſcriptis ſunt: ac gloriæ & vitæ ſuæ curſum videntur peregiſſe. Neque herculès reuoco: paucas reliquias melioris illius ſæculi ſi tuemur, ſatis eſt: & hoc fine ſcito ſcutum & defenſionem a me ſuſceptam. Satis etiam triumphat Veritas, ſi apud paucos bonoſque accepta: nec indoles eius eſt, placere multis. Videamus, & à capite refellamus. Aiebas Zenonem æmulatione motum à Polemone & prioribus abiſſe: quo argumento? Cicero dicit. Cicero? nempe Academicus, & ex profeſſo igitur Stoicorum hoſtis. Hoc hîc, & mox, valeat: quia pleræque criminationes tuæ teſte illo, non teſte, nituntur. Æmulatio impulit. quî magis quàm Ariſtotelem, Carneadem, Epicurum, alios, qui in tot ſectas ſtatim à Socrate & Platone ſunt ſciſſi? Atqui primus ille quidem, cum applauſu etiam noſtro, ſcripſit: *Amicum Platonem, amicum Socratem, ſed magis Veritatem eſſe*: cur Zenoni non idem ius? I Ethic. ad Nicom. Eſt profectò, neque aliud, quam illa ipſa Veritas impulit ad diſſentiendum. Non enim philoſophos, opinor, vt pecudes eſſe volumus: qui ſequantur tantùm antecedentium gregem. *Multum egerunt, qui ante nos fuerunt* (ait Seneca) *ſed non peregerunt*. Peregerunt? quam abeſt? Epiſt. LXV. *Multum adhuc reſtat operis, multumq; reſtabit:* Idem Ep. LXIV

nec vlli nato poſt MILLE SAECVLA *præcludetur occaſio aliquid adhuc adiiciendi*. Audis eumdem illum noſtrum? vera dicit: & ſuperior ac noſtra ætas fidem fecit, facietque. Ergo omitte hoc de Æmulatione: quod tamen ſine culpâ etiam amplectimur. habuerit & habeamus ipſi hanc honeſtam, quæ ad cognitionem veri ducat. At, inquis, verba innouauit tantùm. Innouaſſe fateor: tantùm, nego. Quidni innouarit, in rebus
De Dogm. Platon. quibuſdam nouis? *Datur venia* (ait Apuleius) *nouitati verborum, rerum obſcuritatibus ſeruienti*. Quid ſi rerum nouitatibus? non venia tantùm, ſed laus eſto. *Producta* & *Reiectanea* quæ in exemplum adfers, neceſſaria fuere: nec ſine iis explicari ſatis aut conſtitui ſcientia Bonorum Malorumque potuit, id eſt philoſophiæ caput. Plura ta-
* Lib. II. Diſſert. peruult. lia ſunt, in * loco dicenda. Atqui ſpinæ & aculei in illorum ſcriptis. Deus bone! hodie hæc dici & obiici ab iis qui Ariſtotelem, & nouellos Ariſtoteléos, legunt? Ac de veteribus Stoicis, non tu non ego nimis ſcimus: de Senecâ & Epicteto, aperto ore dixerim, roſeta mihi illorum ſcripta videri, præ Lycéi dumetis. Sed ſint ſubtiles & acuti: in philoſophis hoc culpæ deleges, quod laudi debebas? At Cicero etiam audiendus eſt, qui *pungere* eos *interrogatiunculis* dicit: *animos non commouere*. Itáne *pungere*? agnoſco: verè faciunt, & velut ſtimulis, ac pugiunculis quibuſdam ſententiarum, penetrant animos ac peruadunt. Sed *non mouent*. quid igitur eſt mouere, ſi hoc non eſt? Vis mi Cicero, vt ad conciones veniant, affectus miſerabiliter moueant, clamores excitent & plauſus? Mare hoc non tentant, nec fluctus in eo ſuſcitant: contenti ſingulis & priuatis lectoribus, iiſque quietis & intentis. Hunc talem mihi da: numquam à lectione duorum, quos dixi, ſurget, niſi commotior, & Honeſti quodam ardore ſuccenſus. Hæc eſt eloquentia philoſophis decora: in quos propriè conuenit, quod Menelao ſummus vatum adtribuit:

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως:

Pauca quidem, verùm argute.

Non enim eſt philoſophia, vt noſter Seneca veriſſime ſcripſit, *populare artificium, nec oſtentationi paratum: in* REBVS, *non in* VERBIS *eſt*. Et Fabius, bono iudicio, de ipſis
Lib. I. noſtris: *Minùs indulſerunt eloquentiæ Stoici veteres: ſed cùm* HONESTA SVASERVNT, *tum in* COLLIGENDO PROBANDOQVE PLVRIMVM VALVERVNT: REBVS *tamẽ magis, quàm* (*id quod ſane non quæſiuerunt*) *oratione* MAGNIFICI. O bona, o non retractanda iudicia! Honeſta ſuaſerunt, probando valuerunt, rebus magnifici fuerunt: & hæc eloquentia eſt, quâ gloriantur. Quam Breuitas etiam decet: adeoque non abnuit Zeno aut excuſat, vt cuidam obiicienti *Breuia eſſe eius dicta*. *Omnino*, reſponderit. *nam & ſillabas philoſophorum, ſi id poſſet, breues eſſe optem.* Mens copioſa & exuberans ſit, ſermo temperet & adſtringat. Sed de Verbis ſatis: Rem etiam accuſas. Quid autem? vniuerſe duo, Tenuitatem, & Superbiam. De Tenuitate, haud ſatis capio. ſubtilitatem ſi vis & accurationem in Diuidendo, & addam etiam Definiendo: vindicamus & iactamus, ſuper omnes qui philoſophiam attigerunt. An modum non ſeruaſſe, hoc vis? poſſunt eſſe quædam, aut videri nobis talia: parum firmiter tamen iudicanda, è paucis iſtis ſparſiſque reliquiis ſcriptorum. Omitte hoc igitur, negandum ea facilitate, quâ affirmatur. De Superbiâ maius eſt, & colorem aliquem è paucis eorum ſcitis habet: ſed colorem. Magni animi eos fuiſſe, & ad alta ac magna duxiſſe, profitemur: & quis damnet, niſi qui Virtutem ipſam, & generoſum illud Honeſtum, damnet? Eò, non aliò, vocant hoc ſublime, ſplendidum, illuſtre conſtituunt. hoc omni verborum ſententiarumque honore adaugent. At *Dolorem non malum* dicunt. O viles animæ! quid ergo? cum Epicuro *Voluptatem vnicum Bonum, & illum Malum* dicemus? calcari ab homine hæc humana, & pedibus ſubiici, ſine ſuperbiâ non vultis? Mihi ea contingat, & ſtare in Virtutis illâ arce ſecurum, ſuper Dolorem, Lætitiam, Spem, Metum, & turbines iſtos animorum. At *Diuitem* & *Regem* dicunt Sapientem. Quem ergo potiùs? Craſſum, aut Pacorum, aut Neronem? Hæc * alibi expli- * Lib. III. in Paradoxis.
canda ſunt, ſapientiſſimè dicta: nec niſi ab ignaris aut ſtultis ridenda. Simile, quòd *Affectus, Iniuriam, Opinionem* à vero Sapiente (nota, vero) arcent: ſemihorulæ ſpatio approbanda tibi, imò admiranda. Sed quid eſt? damnare malumus, quàm diſcere. & *veteres auias*, vt ille ait, diſplicet *à pulmone reuelli*. In ſcholis non hæc dicuntur, aut diſcuntur: ergo ſine inquiſitione reiicimus, & illos quoque, ſiqui docere conantur. Addebas de *Contumaciâ* grauem obiectionem, & hanc ex arbore iſtâ eſſe fructum. Non agnoſcimus: etſi obiici iamolim, hoc ſcimus. A quibus

au-

autem? ab improbis aut ſeruilibus animis: quibus diſplicet, quidquid probum, erectum & honeſtum eſt. Tales noſtros eſſe & conſpici in ſententiis, in conſiliis; nihil gratiæ nihil metui date; omnia ad Iuſti normam dirigere; vltrò fatemur: & hanc Libertatem, non Contumaciam, cenſemus. Vtinam hodie in Regum Principumque conſiliis ſint! vtinam in tribunalibus! non pœniteat eiuſmodi Tuberonum aut Catonum. Sed Seneca audiatur, hoc ipſum

Epiſtol. LXXIII. diluens: *Errare mihi videntur, qui exiſtimant philoſophiæ* (huic Stoicæ) *fideliter deditos*, CONTVMACES *eſſe, & refractarios, et* CONTEMPTORES MAGISTRATVVM *et Regum, eorúmve per quos publica adminiſtrantur. E contrario enim, nulli aduerſus illos gratiores ſunt: nec immeritò. Nullis enim plus præſtant, quàm quibus frui tranquillo otio licet.* Nota & hoc de *Otio:* quod plerique ſanè philoſophorum amplectuntur: apti reipublicæ, ſed non omni: neque aduerſis ventis vela ſoluunt. Iterumque Seneca, de hac crimi-

II. De Clement. c. v. natione: *Scio malè audire apud* IMPERITOS *ſectam Stoicorum, tamquam nimis* DVRAM, *& minimè Principibus Regibusque daturam bonum conſilium. Sed* NVLLA SECTA BENIGNIOR LENIORQVE *eſt, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior: vt cui propoſitum ſit, vſui eſſe aut auxilio, nec ſibi tantùm, ſed vniuerſis ſingulisque conſulere.* O hæc admitte! & vnà illud diſce, lenes & mites eſſe, communium bonorum cupidos, nec, vt Epicuréos, vnius ſui curam agentes. Quomodo non ſint, quibus hoc inter prima dogmata, *Ciues ſe mundi eſſe? Totum hunc orbem, patriam?* Itaque & illud imbibunt,

Non ſibi, ſed toti genitos ſe credere mundo.

Quæ ſans refellant hoc de *Contumaciâ*, aut aliorum *Contemptu:* atque vnà, quod de *Acerbitate* in extremo dicebas. Sed calumniosè dicebas Ciceronem hoc ſcribere, quod non ſcripſit. Neque enim ille, *acerbos exire e Zenonis ſcholâ*, definiuit: ſed *poſſe exire* (verba vide:) & quis id neget? non magis, quàm e Dialecticorum ſcholâ, Sophiſtas; è Iurisconſultorum, rabulas; Medicorum, carnifices. Neque illi hæc docent: ſed deliquia ſunt prauè capientium, vtentiumque. Hîc ſimile. Zenonis ſchola, quæ tota Virtutis eſt, ſeueros, non molles facit; aſperi aut acerbi ſiqui prodeunt, vitio illorum & humani ingenij fit, facilè ad confinia declinantis. Clauſula tua erat, de *Modeſtiâ.* Dij boni, quis magis amat? quin ſi tota Sapientia nobis detur, cum adiunctâ Superbiâ: ſpernamus hoc contubernium, & nolimus iungi.

DISSERT. XVI.

Iidem laudati: & quid in partibus Philoſophiæ præſtiterint: deque iis vel aduerſariorum elogia.

SED ſcutum defenſionis ſatis ego prætuli, & ſiniſtrâ ſum vſus: lubet etiam dextrâ, & veris eos laudibus exornare. Philoſophiam ſi examinamus; nemo abnuet, tres in eâ partes eſſe, *Logicam, Phyſicam, Ethicam:* & qui in ſingulis, aut omnibus emineant, eſſe laudandos. Sed in omnibus, rarum. & verè hoc ac ſcitè Plutarchus: *Quoſ- De Profect. in Virt.*
dam philoſophantium AVIBVS *ſimiles videri, qui leuitate quâdam & ambitione ingenij elati alta petunt, & Phyſica ſcrutantur tantùm. Alios* CANIBVS, *qui latrare & vellicare amdi, ſoli Logicæ adhæreſcunt, vt pelli, & in eà rixantur, & mentem ad vlteriora non mittunt.* Profectò mi adoleſcens ſapiens ille ſcriptor (talis eſt, etſi Stoicis parùm æquus) rem attigit: & in hodie-philoſophis an non ſæpè obtineat, te iudicem addico. At Stoici noſtri omnes partes complexi animo & ſcriptis ſunt: *Logicam* ſic accuratè, Chryſippo præſertim præeunte, vt in modo peccaſſe modeſtis iudiciis poſſint videri. Repete memoriâ quæ * antè in Chryſippo dixi. Iam in *Phy- * Diſſert. x.*
ſicâ profectò regnant: & maximè in ſublimi illâ & principe eius parte, quæ Deum & diuina tangit. Quis de illo, de iſtis, id eſt Fato, Prouidentiâ, Geniis, ſubtiliùs, vberiùs, veriùs ſcripſit? Ne inuidia ſit dicere, non omnis philoſophorum manus, ſi in vnum conferatur. Atque hæc omnia tamen ad *Ethicam*, verè noſtram partem, & germanæ Philoſophiæ finem, diriguntur: nec aliò lectorem ſuum ducunt, niſi ad Honeſtum & ad Virtutem. Quanti in iſtâ ſunt! quàm alti & erecti! quàm omnia humana calcant aut ſpernunt, & hominem ſupra hominem tollunt! Lege paucos eos libros, qui exſtant, vel Senecæ vel Epicteti: Virtutem ipſam ſcripſiſſe dicas, & ſemina ſalutarium monitorum vbique ſparſiſſe. Vbique. nam & in eo vera iſtorum gloriatio eſt: *Non eſt quòd exigas Repetita aut Ex- Sen. Epiſt. XXXIII.*
cerpta. CONTINVVM *eſt apud* NOSTROS, *quidquid apud alios excerpitur. Non habemus iſta* OCVLIFERIA, *nec emptorem decipimus,*

nihil inuenturum cùm intrauerit, præter illa quæ in fronte ſuſpenſa ſunt. Quocumque miſeris oculum, id tibi occurret quod eminere poſſet, niſi inter paria legeretur. O quàm vera hæc, de ipſo inprimis qui dicit, aſſerantur! Vbique altæ, acres, ferientes quędam ſententiæ ſunt, & vtiliſſima monita aut medicamenta animorum. Iam vero ad *Ciuilem* etiam doctrinam, quæ Reges Principeſque tangit, iſtos maximè iuiſſe & præiuiſſe, ſcriptorum illorum Indices mihi dicunt. Vide, ſodes, apud Laërtium vel Zenonis libros, vel Cleanthis, & Chryſippi: ſtatim occurrent tituli, *De Republicâ, De Legibus, De Concilio,* & talia quæ ad regimen aut tutelam faciunt generis humani. Quid diſſimulandum eſt? diuina Prouidentia, priuſquam lucem Sapientiæ plenam, miſsâ ipsâ Sapientiâ (id eſt, Filio) nobis ſpargeret, hos tales præmiſiſſe videtur, vt ſcintillas eius allucerent, & errorum vitiorumque Cimmerias quaſdam tenebras arcerent. Vnum eſt, in quo cautè legendos audiendoſque fateor: altitudo ſenſuum aut decretorum, interdum nimia, & quæ imbecillitatem hanc noſtri generis videtur ſuperare. Seneca & obiicit

Epiſt. cxvi. ſibi, & reiicit: licet audiamus. *Nimis alta promittitis, inquiunt, nimis dura præcipitis. Nos homunciones ſumus, omnia negare nobis non poſſumus.* Reſpondet deinde: *Vitia noſtra, quia amamus, defendimus: & malumus excuſare illa, quàm excutere. Nolle in cauſſa eſt, non poſſe prætenditur.* Vide ne in multis hoc verum ſit, & nimia videantur, quia nos in delicijs aut vitijs nimij ſumus. Sed eſto, ſint præalta: quid vocari ad ea nocet, non peruenturum? Vt is qui exemplar ſibi proponit, emendatiſſimum cupit, etſi infra illud conſiſtet: tale hic eſt, audiamus optima, audeamus optima, etſi imbecillitate hac inſitâ retrahemur. Sed de iſto* alibi: nunc,

*Lib. I. Diſſert. viii. quòd dixi, adfirmo magnanimam & altiloquam hanc totam Philoſophiam eminenter eſſe. Noſter alibi egregie: *Tantum*

De Conſt. ſap. cap. 1. *intereſſe inter Stoicos, & ceteros ſapientiam profeſſos, quantum inter* VIROS ET FAEMINAS. Sanè robur vbique habent, virtutem & virum præferunt, ac formant. Ideoque idem Seneca pulcherrimo elogio dixit,

Epiſtolâ lxxxiii. FORTISSIMAM ET SANCTISSIMAM SECTAM. Quid autem alij? etiam qui diſſentiunt, nec diſſentiunt. Audi Plutarchum,

In Cleomene. ex profeſſo Academiæ addictum: Ἔχει τι ὁ Στωικὸς λόγος πρὸς τὰς μεγάλας καὶ ὀξείας φύσεις ἐπισφαλὲς καὶ παράβολον· βαθεῖ δὲ καὶ πράῳ κεραννύμενος ἤθει, μάλιστα εἰς τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν ἐπιδίδωσιν: *Habet Stoica doctrina, ſi in magnam & acrem naturam incidit, aliquid lubricum & anceps: ſin autem cum graui & miti ingenio temperetur, magnos impetus dat ad verum bonum & Virtutem.* Oraculi hoc ego vice habeo. in altâ & ſuperbâ naturâ Stoam non fore vſui, in aliâ & modeſtiore, ſaluti. At Ciceroni expreſſam vocem quàm pæne omiſeram. Ille ſæpè eorum inſectator, alibi è pectore loquitur: *Licet inſectemur iſtos* (Stoicos) *metuo ne* SOLI PHILOSOPHI *ſint.* IV. Tuſc. Quid ais mi Auditor? ecce glorioſa nobis teſtimonia ab aduerſariis, qui illinc ſtant, & hinc dicunt.

DISSERT. XVII.

Exempla magnorum virorum, qui in hac hæreſi, etiam Chriſtianorum.

ET verò quot magnos viros habeam dicere, qui ſenſu aut profeſſione Stoici fuerunt? Senſu quidem (nomen enim & ſecta nondum inuenta) ille princeps ingeniorum Homerus: ita palàm, vt ego mirer Senecam diſſentire vel ambigere, in hac mihi re iudicij non rectum. Verba eius ſunt: *Homerum philoſophum fuiſſe perſuadent, cum* Epiſtolâ lxxxviii. *hiſipſis, quibus colligunt, negent. Nam modò Stoicum illum faciunt, Virtutem ſolam probantem, & ab Honeſto nec immortalitatis quidem pretio recedentem.* Addit deinde, ab aliis in Epicuri, aliis Academiæ caſtra deduci. Sed deduci, ô Seneca: ille huc, & ad nos ibat. Poteſtne aliquid magis Stoicum, quàm quę de Fato ſic palàm & ſæpè ſcribit? quæ ſecta hoc ita habuit, præter iſtam? Iam de Affectibus reprimendis aut tollendis, vis in ſapiente Vlyſſe exemplum? Ecce ad vxorem venit, ab annis viginti non viſam, & ſemper ſuſpiratam: quid facit? in lacrimas ſoluitur, ſinum & collum inuadit? Imò ille gaudium & indomitum ipſum amorem domat: aſpicit tacitus,

Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος:

Atque oculi ſtabant, vt cornu, vel quaſi ferrũ.

Numquam eum verſum lego, quin Stoici illius veri, immoti, & ἀπαθοῦς imago mihi ſubueniret. Iam reliqua Vlyſſeis tota, quid niſi Virtutis, Conſtantiæ, Fidei ſchola eſt? Vbi externa vlla approbata, aut quæſita? quis non labor pro Honeſto fortiter ſuſceptus, & toleratus? Alia in eo multa ad hanc ſectam (alibi dabimus:) ſed eruenda ſunt, & ſub cute illâ, vt ſic dicam, verborum,

l[illegible]r

latent auri hæc metalla. Iam Socratem quis non fontem & caput Sapientum profitetur? atqui ille totus eſt noſter. Audi vel hæc eius, apud Platonem: (In Phædone.) ὦ φίλε Πὰν τε καὶ ἄλλοι ὅσοι τῇδε θεοί, δοίητέ μοι καλῷ γενέσθαι τἄνδοθεν· τἄξωθεν δὲ ὅσα ἔχω τοῖς ἐντὸς εἶναί μοι φίλια· πλούσιον δὲ νομίζοιμι τὸν σοφόν: *O amice Pan, & vos alij Dij hic præſides, date mihi pulchro bonoque* INTRORSVS *eſſe*: EXTERNA *autem, quæcumque habeo, cum illis internis conſentire & conſpirare*: DIVITEM *porrò exiſtimem* SOLVM SAPIENTEM. Ex fide, & non pro cauſsâ loquamur: nónne in iſtis particulis breuiarium vel ſummarium Stoicæ doctrinæ? mihi ſic videtur. *Pana* inuocat: quid niſi *Vniuerſum*, id eſt Mundum, & quem Stoici (in Phyſicis explicandum) pro viſibili Deo habent? Inuocat & *Deos præſides* ſuæ terræ: particulares Genios, his illiſque locis Stoicorum ſciro adſignatos. Deinde dogmata, *Interna ſola bona eſſe*, & ſola optanda: *Externa* hactenus, vt *illis conſentiant*, id eſt ſeruiant & ancillentur. In extremo Paradoxum illud nobile horum, *Solum diuitem Sapientem*. Ito aliquis, & neget in hac porticu Socratem includi. Omitto alia plura, in ſuis locis, atque ipsâ Paradoxorum claſſe recenſenda. Ergo duo illi ſummi, ſunt noſtri: accenſeo *Sophoclem & Demoſthenem*, non vanis aut leuibus etiam argumentis, quæ in progreſſu ſermonis ſe pandent. Addo *Strabonem* Geographum, inſignis iudicij & prudentiæ virum: addo, ipſo profitente & nomen vltrò dante: *Philonem* è Iudæis poteram: & quid aliud libri titulus clamat, Πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον; *Omnem ſapientem liberum eſſe*? nam & hoc inter ſcita inopinata noſtrorum circumferri, non ignoras. Et plura in eo ſeriò & iudicio notaui, in quibus Stoiciſſat: etſi Platoniſſare eum communis fama tulit. Sed nec Plato ipſe à noſtris alienus, imò plurimùm noſter, ſiquis factionis expers arbitratur. Ad Romanos venio. ibi procerum illa manus *Tuberones*, *Catones*, *Varrones* occurrunt: ibi *Thraſeas Pætus*, *Heluidius Priſcus*, *Rubellius Plautus*, *C. Plinius*, noſter *Tacitus*: & vno verbo dicam, prima ferè ingeniorum & dignitatum. Ipſe *M. Antoninus* Imperator, quo nihil melius aut laudabilius, in hoc albo nomen ſignat. Et quàm paucos etiam nomino, præut res & multitudo fuit? nimia. adeò vt Sextus Empiricus clarè aſſerat, ſuo, id eſt illo ipſo M. Antonini æuo, *plures fuiſſe qui Stoicam ſectam ſectarentur, quàm qui aliam quamcumque*. Neque interiorem ego cauſſam arbitrer, quàm hanc copiam, cur noſtri Chriſtiani iam inualeſcentes, minùs æqui in iſtos fuiſſe videantur aut inclinati: quare? quia & multitudine vrgebant: quare etiam? quia auctoritate & vitâ premebant, quæ apud alias ſectas ſoluta aut & improba conſpiciebantur. Quamquam ita alieni noſtri, non vt ſectam maximè, ſed ſectatores, eorumque peruicaciam ſpernerent, tardos aut refractarios lucem admittere diuinitus iam oblatam. Alioquin ipſa illa ætas habuit inter culmina religionis, qui à ſenſibus multis Stoicis non abiuerunt. *Arnobium* poſſim dicere, & magis *Tertullianum*, ingenio etiam Stoicum & ſeuerum. Quid magnum illum *Pantænum*, Alexandriæ ſacrorum doctorem, & antiſtitem? Hieronymus de illo apertè: *Pantænus Stoicæ ſectæ philoſophus, ob præcipuam eruditionis gloriam miſſus eſt in Indiam, vt Chriſtum apud Brachmanas, & illius gentis philoſophos, prædicaret*. Optimè ab optimis illis factum: philoſophus ad philoſophos miſſus, Stoicus ad Brachmanas, nec opinionibus quidem nimis diſſidentes. Et fructum verò ingentem fecit, laudemque retulit: & mox Alexandriam rediens in eâ obiit, cùm Scholæ illic nobili plures annos præfuiſſet. In quâ ſuccedere ſibi voluit *Clementem Alexandrinum*: illum, cuius toriugam doctrinam Eccleſia etiamnunc admiratur & fruitur, in libris qui exſtant. Qui ipſe quàm ſæpè Stoicus eſt, & dogmata eorum ſacris noſtris aptat? audies in locis, ſi pergis me audire. Meritò aptat. nam Hieronymi illius, ſanctioris an doctioris viri, ſententia eſt, de tabellâ & ſcripto recitanda: STOICI NOSTRO DOGMATI IN PLERISQVE CONCORDANT. (In Eſaie cap. 2.) Concordant? ita: & quod ſequitur, occultè ad noſtrum dogma & ad pietatem ducunt. Sine fuco dicam, mihi eueniſſe: & audio magnum illum *Carolum Borromæum*, ſtirpe, ſacrâ purpurâ, virtute maximè clarum, ſæpè faſſum Epicteti ſe libris morum & monitum ad contemptum rerum humanarum, amorem diuinarum veniſſe. Itaque, vt concludam, apage dicere aut credere de *Porticu Salomonis*, & quod ab eâ abducimus: nos verò inducimus, & ſana ac ſobria mens non aliter his vtetur.

DIS-

DISSERT. XVIII.

Seorſim Seneca laudatus, Scripta eius maximè, & purgata etiam obiter à calumniis Vita.

SED heus, cùm præmiſerim magnos, qui in eâ ſectâ fuerint, an non vel duos maximos omiſi, *Senecam* & *Epictetū*? AVD. Obſeruaui, & tacitus requirebam. LIPS. Dabo. Diſtuli enim, non omiſi: & velut Triarios quoſdam claudere volui hoc agmen. O rara Sapientiæ lumina! ô cara mihi nomina! quos audacter dixerim, ſuperaſſe in hac *Morali* præſertim parte pertractandâ,

Τὺς ὄντας, τύς τ' ἐσσομένυς, ἐ τὺς πρό τ' ἐόντας.

Quot ſunt, quotquot erunt, & quotquot antè fuerunt.

Non ſunt inanes laudatiunculæ, aut voces: vis rem tibi approbem, & vtriuſque dotes breuiter & velut digito ſignem? Fiat, audi: de Senecâ primùm. quem multi boníque amant; oderunt aut contemnunt aliqui, ſed hac ipsâ notâ, mihi non boni. Sit libertas huius iudicij. & experimento didici, qui Virtutem ipſam ſolidè non amant aut æſtimant, vix iſtum. Et hercules, quòd nos amamus, & quòd producimus: eſt ob iſtam. quam ſcriptis ſuis ille ornauit & aſſeruit, ſi quiſquam ab omni æuo. Plura ſanè ingenij monumenta ſunt, aut fuerunt: *Poëtica*, *Oratoria*, *Phyſica*: ſed *Ethica* eminent, quæ vtinam ſolida atque integra ad nos veniſſent! Sed libri *Exhortationum* perierunt, item grande opus *Moralium*, alia pluſcula: ſufficiunt tamen gloriæ quæ extant, & inter omnia eius argumenti palmam, coronam, regnum poſcunt. An ex vero, aut affectu ſic iudicem, vide. Tria ſunt, quæ huc me ducunt, *Verba*, *Res*, *Tractatus*: omnia in eo iure laudanda. *Verba*, ſelecta, propria, ſignificantia: imò quæ plus aliquid ſemper dicunt, quàm dicunt. Qui proprius quidam eius Genius videtur, vt in parcimoniâ verborum mira ἐνέργεια atque efficacia ſit; in breuitate, claritas & ſplendor. Sunt alluſiones, imagines, tranſlationes, crebræ & pænè continuæ: quæ delectant ſimul & docent, & in rem animum, atque extra rem mittunt. Eſt cura, non affectatio; decor, non comptus; tractata oratio, non torta. Eſt & compoſitio quædam, & viriles numeri: ſed vt ſtructuram agnoſcas, mollitiem abnuas; & pugnæ atque arenæ omnia, non delectationi aut ſcænæ parata. Iam in ipsâ breuitate, & ſtricto dicendi genere, apparet beata quædam copia. ſundit verba, etſi non effundit; fluit, non rapitur; amni ſimilis, torrenti diſſimilis; cum impetu, ſed ſine perturbatione ſe ferens. Denique, vt felices arbores, quarum præcipua dos eſt fructum ferre, flores & folia tamen habent: ſic iſte, quem fructus cauſsâ legimus & colimus, oblectationem adfert pariter, & Venerem cum Mineruâ iungit. Audebo & hoc edere? vel ſermonis atque eloquij cauſsâ aliquis eum legat: ſed abſit, & Res magis trahat. *Res*, quam illuſtrem & ſublimem, vtilem & ſalutarem, vbique promit. Omnia eius ſcripta, etiam vbi ex profeſſo non videtur agere, quid niſi generoſum illud Honeſtum ſpirant? quid niſi aliis inſpirant? Caput omnis Boni fontemque Deum, quàm ſæpè, quàm fortiter, inculcat atque aſſerit! eius Prouidentiam, & noſtri curam! potentiam, ſapientiam, iuſtitiam, & quidquid tale vel Sacra dicantu: illi & Fato nos parere, & quietos volentesque ſequi, quoties monet! in ordinem redigi, ab Ordine hoc rerum, quem ille ab æterno deſcripſit! Iam Affectus, id eſt origines malorum, quis acutiùs aperit, acriùs caſtigat, adductiùs coërcet? Metum, Spem, Lætitiam, Dolorem, quàm temperat, minuit, tollit? Ipſa Vitia aſperè vbique inuadit & exagitat, Ambitionem, Auaritiam, Libidinem, Luxum, ceteras animorum peſtes. Imò hæc tantâ ſæpè acrimoniâ, vt modum non tenere dicas, & odio atque irâ (ſed; dij boni, honeſtis) auferri. Denique in vnius Virtutis admiratione & commendatione deditus, Externa omnia ſpernit atque abiicit; & totum illud ſplendidum, ſed fallax, Fortunæ regnum conculcat. O pura, & cælo digna mens, & ad cælum alios ſubducens! miramur te, & ſequimur: quiſquis cum attentione tamen legit. Et ſi quis aliter poteſt? Tantus vbique vigor & calor eſt, (vt de *Tractatu* nunc addam) ſic omnia animata & ſpirantia: vt excitari vel ignaua & iacentia ingenia neceſſe ſit, & tepida aut frigida calere. Imò non ſcripta legere, ſed verba audire; nec imaginem eius in libris, ſed ipſum hominem oculis ſenſibusque vſurpare videamur. Felix calor, tatus calor! & quem, audacter dicam, vix in alio reperias, è Græcis Romanisque. Quanti autem ad fructum, & ad motum animorum, hoc eſt? Abite à me tepidi, aut iſti * χαμαιπετεῖς (cum Pindaro) λόγοι: quibus vix afflici, certè impelli non poſſim; tentari, ** humi ſerpentes ſermones.*

non

non ſuaderi. Sicut enim facem fruſtrà ad accendendum admoueas, niſi accenſam: ſic ſermonem ad excitandum, niſi vegetum & calentem. In noſtro eſt. & non fallor: arſit illi animus cùm ſcripſit, ab animo ſtilus, à ſtilo nos: excipio tantùm, ſiquis, vt lepores, apertis oculis, animo dormitante legit. Quod de *patre Sextio* olim ipſe ſcripſit, iuſtiſſimè de ipſo nos vſurpemus: *Quantum*
Epiſtolâ LXIV.
vbique vigoris eſt, Dij boni, quantum animi! quod NON IN OMNIBVS PHILOSOPHIS
Ibid.
inuenias. Non hercules, ô Seneca. *Quorumdam ſcripta clarum tantùm habent nomen: cetera, exſanguia ſunt. Inſtituunt, diſputant,* CAVILLANTVR: *non faciunt animum, quia non habent*. Illi tales: quid noſter? *Cùm hunc legeris, dices: Viuit, viget, Liber eſt,* SVPRA HOMINEM EST, *dimittit me plenum ingentis fiduciæ*. Hæc igitur Scripta eius ſunt, & his cauſſis probāda, aut miranda. At, inquiunt,
Sen. de Vitâ Beatâ cap. XVIII.
Vita diſſenſit. Vetus conuicium: *hoc per capita maligniſſima, & optimo cuique inimiciſſima, Platoni obiectum eſt, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni*. Quid tamen reſpondemus? communiter primò. *Omnes iſti dicebant, non quemadmodum ipſi viuerent, ſed quemadmodum viuendum eſſet*. Non Senecam, exemplar proponimus; ſed Scripta eius, doctrinam. Et quid tamen peccauit? duo, iſtis arbitris. Nam de Adulterio obiiciunt, tum de Aulâ opibusq́ue. Videamus, & illum culpæ, ſi non calumniæ (quis hanc reprimat?) liberemus. Iuliam Germanici filiam, in matrimonio Vinicij agentem, polluiſſe dicitur: atque ea illi cauſſa, vel prætextum, exſilij fuit. Dicitur? à quo? Meſſallinâ. quâ illâ? quâ nihil impudentius aut impudicius Roma tulit: à quâ accuſari, laudari eſt; laudari, in ſuſpicionem culpæ venire. Et hęc audimus? Vtinam pars illa hiſtoriæ exſtaret, quâ Tacitus acta eius temporis narrauit! de re conſtaret, quam nunc maligni iactant, nos reſpuimus, vtrique haud firmis argumentis. Eſt eſto, peccauerit: ſed ſemel. hominem fuiſſe non diffitemur: emendaſſe hoc conſtat; cur vetera & ſepulta eruantur? Quiſquis es, in te deſcende: non eſt aut fuit ſemper illa puritas, quam in alio is exactum. Atqui ad Aulam etiam venit. Et quis philoſophis eâ interdixit? vtinam plures veniant! vtinam aſſiduè veniant! & magis, vtinam conſiliis regant ac moderentur! Felicem populum Romanum, ſi Nero audiuiſſet, vt cœperat: & quid primis eius annis laudabilius fuit? ſcito autem, à Senecâ doctore & directore eos fuiſſe. At enim Opes in eâ congregauit. Miri homines! in aliis Opes, in aliis Inopiam accuſant: & in hac Ambitionem, in illis Auaritiam agnoſcunt. Diſcant. *Nemo Sapientem paupertate damna-*
Ibid. cap. XXIII.
uit. Habebit Philoſophus amplas opes, ſed nulli detractas, nec alieno ſanguine cruentas: quarum tam honeſtus ſit exitus, quàm introitus. En conditiones, legesq́ue, quibus Sapientia opes permittit: Honeſtè quærantur, aut veniant; honeſtè expendantur, abeantq́ue. Noſter an non fecit? à Principe accepit; & plura alij, meritis eius non pares. Quis autem,

Quis, influentis dona Fortunæ abnuat?

ait Seneca alter. & noſter: *Non ſe ſapiens in-*
Ibid. cap. XXI.
dignum vllis fortuitis muneribus putat. Non abiget illa à ſe, ſed abeuntia ſecurus proſequetur. Diuitias quidem vbi tutiùs Fortuna deponet, quàm ibi, vnde ſine querelâ reddentis receptura eſt? Receptura? etiam cùm non petet. Vide noſtrum, & ſtupe, ad Neronem venientem, & acceptas omnes opes magno animo refundentem: *Iube*, inquit, *eas per*
Apud Tac. XIV. Ann.
procuratores tuos adminiſtrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipſe detrudam: ſed traditis, quorum fulgore præſtringor, quod temporis hortorum aut villarum curæ ſeponitur, in animum reuocabo. Ecce Sapientem, qui opes in domum, non in animum admiſit; qui habet, non habetur; *habet, ſed*
De Vitâ Beat. cap. XXIII.
tamquam leues & auolaturas; nec vlli alij, nec ſibi graues. Hæc quæſitio, aut poſſeſſio: exitus earum quis fuit? Liquet mihi, Senecam non niſi in alienum ferè fructum habuiſſe.
Ibid.
Donauit aut bonis, aut iis quos facere potuit bonos. Donauit cum ſummo conſilio, digniſſimos eligens: vt qui ſciret, tam expenſorum, quàm acceptorum rationem eſſe reddendam. Et fama publica nónne de liberalitate eius fuit? è quâ poëtæ hauſerunt, ſcripſeruntq́ue:

Iuuenal.
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A SENECA:

magna oſtendit miſſa. Et alius:

Martial.
Piſones, SENECASQVE, *Memmiosq́ue,*

inter exempla decantatæ liberalitatis. Et verò quomodo ipſe vteretur, in illâ perpetuâ frugalitate & modeſtiâ vitæ? Vix veriſimilia, ſed vera ſunt, quæ de ſe ipſe ſcribit: atque audi. *Inde mihi* (ab Attali ſcholâ) *quædam*
Epiſtolâ CVIII.
permanſere. Inde oſtreis boletisq́ue IN OMNEM VITAM *renunciatum eſt: inde* IN OMNEM VITAM *vnguento abſtinemus: inde* VINO *caret ſtomachus: inde in* OMNEM VITAM *balneum fugimus*. Et ſtatim: *Laudare ſolebat Attalus culcitam, quæ reſiſteret corpori: tali vtor* ETIAM

SE-

SENEX, *in quâ veſtigium apparere non poſſit.* Deſcribit & alibi hanc frugalitatem vitæ, Epiſtolâ cxvii. an veriùs auſteritatem dicam? *Culcita in terrâ iacet, ego in culcitâ. Ex duabus penulis, altera ſtragulum eſt, altera opertorium.* Iterùm Epiſtolâ lxxxiv. alibi: *In frigidam deſcendi. panis deinde* SICCVS, *& ſine menſâ prandium, poſt quod non ſunt lauandæ manus.* Atque ipſe hæc tantùm? xv. Annal. Tacitus apertè: SIMPLICI VICTV, *& agreſtibus pomis, ac, ſi ſitis admoneret,* PROFLVENTE AQVA *vitam toleraſſe.* Quæ iſta ſunt? quàm admiranda in illis opibus, in Aulâ & purpurâ? Placeamus nobis: vix hodie in iſtâ pietate, & eius præmiis, qui religioſam vitam profitentur, ſic viuunt. Vix? imò non viuunt. Quis in omnem vitam vino abſtinet? quis pane ſicco contentus eſt? quis aquâ? & tali culcitâ? Et vt ſint, paucos eſſe opinamur, aut ſcimus. Abite ergo, quod ad Opes attinet, calumniæ: habuit, non habuit; aliis, non ſibi; benè admiſit, benè emiſit. At Dio de luxu aliquid, & de *Menſis citreis* (ſi commemini) *quingentis.* Ego non credo, hominem qui illam ipſam in orbibus iſtis inſaniam ſic liberè ſcriptis taxauit, eamdem impudenter vſurpaſſe. Aliquid amplius? nec ſcripſiſſe Dionem ita credo. Exſtant quidem in Epitomâ eius, à Ioanne Xiphilino: ſed non ex Dionis adfirmatione, vt equidem opinor, & ſenſu; ſed alicuius Suillij, aut conſimilis, qui apud Dionem obiecit. Bonus Xiphilinus vt aſſerta habuit, ab illo inſerta: & vt aliter, quis bonâ mente admittet? Si hoc, etiam de adulterio Agrippinæ; etiam de flagitio in Neronem, & quæ pudet vel propalare. Enimuero vbi Tacitus, ille accuratus, ille fidus, talem aliquam vel ſuſpicionem iacit? Ipſe Dio quomodo non propriâ laude & teſtimonio refellat? nam ſcribit alibi, totidem his verbis: Lib. lix. Ὁ δὲ Σενέκας ὁ Ἀνναῖος, ὁ πάντας μὲν τοὺς καθ' ἑαυτὸν Ῥωμαίους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους σοφίᾳ ὑπεράρας: *Annæus Seneca, ille* OMNES SVI AEVI ROMANOS, *multos etiam alios exterosque* SAPIENTIA EXSVPERANS. O Deus, ô Fides! ille talis, & tantâ ſapientiâ, vitiis ſic omnibus, aut maximis, ſit pollutus? Deme illam, aut hæc adimis; non ſunt in eodem contubernio neque iugo. Itaque nos quidem ſpernimus iſtas omnes falſimonias, & quæ ſine aliâ adſtructione, *ſolâ magnitudine mendacij, fidem quærunt.* Vitam etiam omittimus, de quâ vix propoſitum erat dicere: & alibi opportuniùs ac decentiùs fiet. Ad *Scripta* redeo, quæ nos tangunt: vitam fuiſſe bonam velim, hæc ſcio eſſe, & bono quodam humani generis edita, ac propagata. Mirum dictu, ſed obſeruatu dignum. infinita periiſſe, æui iniuriâ, veterum illorum & ſacrorum monumentorum: ſed tamen in omni ferè ſcientiâ ea facta reliqua, quæ inſtruere ſatis, & explere iuſtum deſiderium noſtrum poſſent. Diuina Prouidentia eſt, & in Senecâ agnoſcimus: quem rigidæ Virtutis magiſtrum, vnum pro omnibus, Deus dedit; & vnà cum ſacris noſtris Doctoribus voluit prælucere. Quidni cum illis? pænè vnum ex illis, ſi ipſis hoc credimus: & Tertullianus *ſæpè noſtrum,* Auguſtinus *Apoſtolis familiarem,* Hieronymus pænè *Sanctorum numeris* iuit inſertum. Frontonis, nobilis olim oratoris, & Plutarchi, vt volunt, nepotis, elogio claudimus: *Senecam ſic vniuerſos exterminare errores, vt* Sariſber. VIII. Polycrat. AVREA *videatur* SAECVLA REFORMARE, *& Deos ab humano genere exſulantes, eius opera reuocatos, hominibus contractâ ſocietate miſceri.* O per illum fiat! & prauum hoc æui ac ſordidum depurgetur, humile erigatur, & Deo denique per virtutem iungatur, ſed ipſo illo Deo adiuuante & dirigente.

DISSERT. XIX.

Epictetus item laudatus, verbis parciùs, largiter iudicio & admiratione.

DE Senecâ habes: clarum aliud ſidus ſe oſtendit, *Epictetus:* æuo, non merito, poſterior: & Scriptorum pondere, ſi non numero, comparandus, vitâ præponendus. Ille vir totus à ſe & à Deo, nihil à Fortunâ fuit. Origine vilis, & inter ſeruos; corpore claudus ac debilis; mente nobiliſſimus, & inter omnis æui lumina refulſit. Ipſe de ſe Epigrammation hoc ſcripſit:

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώματ' ἀνάπηρος,
Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Seruus Epictetus ſum natus, corpore claudus,
Irus pauperie, deliciæ ſuperûm.

* Ipſe, inquam, ſiue de ipſo alius: ſed con- * Ita Agellius, qui ipſi tribuit: at in Anthologiâ, Leonida.
feſſionem ingenuam vides, & generoſum in fine additum, de *amicitiâ diuinâ. Natum Hierapoli, Phrygiæ oppido,* tradunt: Romam traductum *ſeruiſſe ſeruitutem* (ſi id nomen in hanc virtutem cadit) *Epaphrodito Neronis, qui fuit à cuſtodiâ corporis illi Principi: claudum autem, è deſtillatione in eam partem corporis illapsâ.* Hæc ferè Suidas: Agellius Lib. xv. cap. XI. etiam, qui virum admiratus eſt, *pulſum*

Româ

Romæ edicto illo barbarico Domitiani, quo Philoſophos omnes ab vrbe relegauit: & in Epiri Nicopoli diem vltimum obiiſſe. Attigit ad *Marci Antonini Imperatoris* tempora duplici re: quod ita Suidas prodidit, & Antoninum *Philoſophum* accipimus. nam *Pius* ille, Titi prænomen geſſit. Hoc ideò obſeruo, quia conſideratione aliquâ eget: & à Neronis morte, ad initia Marci Antonini, ſunt anni admodum *nonagintaquattuor*. Quomodo ergo ſub Nerone, niſi puer planè, vixerit? Et Epaphrodito tamen ſeruiſſe ſed fortaſſe poſt Neronem: ipſe etiam indicat, & iocosè eius meminit I. Diſſertationum, quas Arrianus digeſſit, cap. XIX. De conditione aut æuo eius, hactenus ſcio: vita emendatiſſima fuit, & planè ad ſcitum, quod in ore habebat, Ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *Contine, & abſtine.* Item hoſtis fucorum, qui Philoſophos habitu & verbis præferrent, vitâ degenerarent: quos ille appellitare ſolitus, Φιλοσόφους ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν: *Philoſophos ſine factis, dictorum tenus.* Vnica anus in miniſterio ei fuit, vnica lucerna fictilis (hoc domeſticum omne inſtrumentum) ad diuinas illas lucubrationes: quæ lucerna à morte eius *mille drachmis* vænijt, in memoriam heroiſci illius & honorem. Scripta, vt tetigi, pauca exſtant: *Enchiridion* ſanè egregium, & Stoicæ moralis philoſophiæ velut anima: item *Diſſertationes*, quas obiter in viâ, domo, ſcholâ habuit, ab Arriano collectæ & digeſtæ. Neque omnes etiam exſtant: in Agellio & Stobæo reperies, quæ hic requiras. Sed, Deus bone, acrem & altum in iis ſpiritum! accenſum animum, & Honeſti amore ardentem! Nihil in Græcis, aut fallor, tale exſtat: à duabus illis notis dico, Acrimoniâ & Ardore. Tironem aliquem, & rudem veræ Philoſophiæ, vix afficiat aut tangat: proficientem aut prouectum incredibile eſt quàm exciret, & cùm pungat vbique, tamen etiam delectet. Genus ſtili conciſum, fractum eſt, & quod indolem ſubitarij ſermonis habet: ſed docta interueniunt ſæpè, ſemper ſalutaria, & non eſt qui bonam Mentem magis aut trahat, aut formet. Ego ſenecionem illum numquam lego, niſi cum interno animi motu: & quod Homero proprium, pluris facio cùm relego, ſemper vt nouum, & cùm repetiui repetendum. Idem fac. gratiam monitori habebis; maiorem illi doctori. Nunc vale, cras redi.

Agell. xvii. cap. xix.

* Tertullo, in Luciano, Adu. Indoctum.

IVSTI LIPSI
MANVDVCTIONIS
AD
STOICAM PHILOSOPHIAM
LIBRI SECVNDI
DISSERTATIO PRIMA.

Sine Philoſophiâ homines Pueros Rudéſque eſſe: per eam Viros Studioſos, Eruditos.

AVD. Ecce me. animi alacer & fidens ad te venio, diſciplinę cauſsâ. Valdè me heri excitaſti: & cum Homero, Ὦρσε δέ μοι θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι:
Ipſum animum mihi commouiſti in pectore caro. LIPS. Gaudeo, quia ad honeſta, imò ſalutaria. Et iam ſeriò hoc agis, & poſitâ prætextâ, in Viros vis tranſſcribi? AVD. Modeſtiùs de me ſentio, & inter Adoleſcentes ſcio cenſeri. LIPS. Quid ſi inter Pueros? Ita res eſt. & quamdiu animus præceptis his Sapientiæ nondum imbutus, quid ni? Epiſt. cxv. ſi *ſimillimi pueris ſumus*, ait Seneca, *quibus omne ludicrum in pretio eſt?* Vide quàm iſti nuces, talos, trochos affectent atque æſtiment: ita nos honores, opes, famam, quid niſi luſus? Sicut qui in theatro fuerunt perfuſoriè oblectati, vbi finem ludicrum habet, & adſurgunt cum morſu abeunt, adeò ſolido nullo gaudio aut fructu: ſic in his vitæ ſtudiis aut voluptatibus eſt, cùm fugerunt, imò cùm fugiunt, angunt. Idem in pueris, cùm à luſu ceſſant. Ampliùs. vt illi ad laruas aut perſonas trepidant, & familiares etiam, ſi in iis conſpiciantur, fugiunt: ſic nos naturæ aut rationi non aliena, vmbrâ & opinione malorum territi, vitamus aut fugimus, ſine cauſsâ trepidi aut inepti. Denique Lucretij verbis:

— vt pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic nos in luce timemus
Interdù, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pauitat, finguntq́; futura.

Sen. epiſt. xxiv. Et vidéſne igitur pueros eſſe? & *quod illis Minuſculis, hoc nobis quoque Maiuſculis pueris euenire?* Ita enim rectè appellemus iſtos, *quibus etiam poſt iuuentam canosque Puerilitas eſt. An quidquam iſti profecerunt, quibus animi mala ſunt, auctáque in maius errores? qui à Pueris magnitudine tantùm formaque corporum, differunt? ceterùm, non minùs vagi incertique, voluptatem ſine delectu appetentes, trepidi, & non ingenio, ſed formidine quieti.* Profectò ſunt Pueri: *qui contra indolem iuniorum, ſolâ occaſione præcedentis ætatis intumeſcunt*: ratione aut ſapientiâ parùm aut nihil ab iis diſcreti. Benè olim Varro: *Sed neque vetulus canterius, quàm nouellus melior, nec canitudini comes Virtus.* Ergo tu admittere, incredibile gaudium ſenſurus *cum puerilem animum depoſueris, & te* IN VIROS *philoſophia tranſſcripſerit. Adhuc enim* (vt illa Senecę ſubiungam) *non* PVERITIA *in nobis, ſed quod grauius eſt,* PVERILITAS *remanet & auctoritatem habemus ſenum, vitia puerorum.* AVD. Boni, & mihi quidem grati, ſed non pro vulgo hi ſermones. LIPS. Stoicorum ſunt, id eſt vere philoſophantium: ſi huc te das, quid reflectis oculos, & ad vulgum ſpectas? Diogenem illum Cynicum, in hac ſententiâ, audi: qui interrogatus, *Vbinam Græciæ Viros vidiſſet bonos? Viros* Laërt. in Diog. *herclè, ait, nuſquam: Lacedæmone tamen Pueros vidi.* Et vis alium Stoicum ſermonem? neque inutiliter ingeram. nam vt rectè Epictetus, Ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις: *Initium Doctrinæ, nominum conſideratio.* Iidem, dico, Stoici, hos Pueros & rudes, Stultos habebant, nullius bonæ rei aut ſpei: at qui iam inciperent & adoleſcerent,

qui-

Margin notes (right column): D. Hier. Epiſt. ... cap. xii. — Sidon. vi. viii. — Sen. epiſt. iv.

quique Sapientiæ ſe darent, hos *Studioſos*, & *Studere* dicebant; qui autem perueniſſent, *Doctos* & *Eruditos*. Paſſim ille ſermo (ſi quis obſeruat) in eorum ſcriptis. vt Seneca Lucilio ſuo: *Cum te tam obnixe rogo vt* STVDEAS; *meum negotium ago.* Quibus ſtudeas? Sapientiæ, quæ vna vtile & animo profuturum ſtudium eſt. Iterùm idem: *Tempus nullum eſt parum idoneum* STVDIO *ſalutari.* Et alibi: *Philoſophiam* STVDIVM *eſſe Virtutis: ſiue vt alij,* STVDIVM *corrigendæ mentis.* At qui iam progreſſi, & in metâ huius ſtudij, ij *Eruditi*, & Græco verbo πεπαιδευμένοι, ſeu παιδεύσιτοι. Ita Poſidonius apud Senecam: *Vnum diem hominum* ERVDITORVM *plus patere, quàm imperiti longiſſimam ætatem.* Caue de alio, quàm Sapiente capias: ſicut illud Epicteti, apud Arrianum: Μόνους τοὺς πεπαιδευμένους ἐλευθέρους εἶναι: *Solos* ERVDITOS *liberos eſſe.* Quid Propertius, cùm ſcripſit,

Qualis & hæc DOCTI *ſit poſitura Dei:*

nónne Stoicâ hac linguâ vſus? mihi videtur: neque in Deum hoc alio ſenſu, quàm *Sapientiæ*, conueniat. Facit bellè ad iſta, quòd *Vnum Bonum eſt, Scientia: vnum Malum, Imperitia*: Socraticis aſſertum.

Epiſtolâ XXXV.

Epiſtolâ LXXII.

Epiſtolâ LXXXIX.

DISSERT. II.

Philoſophiæ aliquot definitiones Stoicæ; vna etiam Platonis: atque eæ breuiter explicatæ.

At ego igitur ad hoc *Studium*, ad hanc *Doctrinam*, iam præibo: trepidè ſatis. nónne enim per viam clauſam, & diu teri deſitam? & ſcriptores plerique omnes, qui muniuerunt, malo fato obierunt: paucæ reliquiæ alibi, & in Senecâ noſtro ſcintillæ ſunt, quæ prælucent. Colligemus, iungemus: & Deum veneror, vt ad excitandum bonum aliquem animorum ignem. Age, ab ipſis carceribus: ac primùm quid *Philoſophia*, & quotuplex, rum *Sapientia*, videamus. *Philoſophiam fuère*, ait Seneca, *qui aliter atque aliter definirent. Alij, Studium illam Virtutis eſſe dixerunt: alij, Studium corrigendæ mentis: à quibuſdam dicta eſt Appetitio rectæ rationis.* Sed & alibi aliter: *Quid Philoſophia*, inquit, *niſi vitæ Lex eſt?* Sunt omnes à Stoicis. qui verbis, non re, variarunt. E Plutarcho ferè intelleges, qui ab iiſdem Stoicis definiri facit φιλοσοφίαν, ἄσκησιν τέχνης ἐπιτηδείου. & addit intellegentiæ cauſsâ: ἐπιτήδειον δ' εἶναι μίαν ἐ ἀνωτάτω τὴν ἀρετήν: *Philoſophiam eſſe, Studium artis conuenientis. Conueniens autem, vnam & ſupremam Virtutem.* Ait, *Artis* eſſe ſtudium. Ita Cicero: *Philoſophia eſt ars vitæ.* Quæ autem ea *Conueniens*? ipſa *Virtus*, vt addit Plutarchus: & ſic *Sapientiam* paſſim Stoici appellant. Quo ſenſu in Diogene, *Poſidonius* dicitur *duas poſuiſſe Virtutes, Contemplatiuam & Actiuam. alij tres, Rationalem, Naturalem, & Moralem.* Et Cicero, eâ linguâ: *Princeps omnium Virtutum eſt Sapientia, quam σοφίαν Græci vocant.* Et quod ad Ἐπιτήδειον vocem, iterùm Stoiciſſans Cicero: *Sapientia eſt conueniens actio.* quod referre etiam ad finem Zenonium poſſis: de quo * ſtatim. Ergo, *Studium Virtutis*, idem eſt quod *Artis conuenientis*: addo etiam, quod *rectæ Rationis*. Nam *Recta ratio*, non aliud quàm *Natura*, ad quam virtus dirigitur, & quæ Finis eſt huic vitæ. * Poſteà magis intelleges. Denique, *Studium corrigendæ mentis*, eſtne aliud à Virtutis? Atque ea ipſa, *Lex vitæ*. Sed & eſt alia definitio, ſi non Stoicorum, digna ipſis: *Philoſophiam* eſſe μελέτην θανάτου: *meditationem mortis.* Platoni eam Plutarchus tribuit: & ſanè eſt in ipſo, ſed Pythagorâ tamen inuentore. Hieronymus: *Primus Pythagoras dixit, Philoſophiam meditationem eſſe mortis: cottidie de carcere corporis nitentem educere animæ libertatem.* Tribuit & Socrati quidem Clemens Alexandrinus: & interpretatur, *auelli à ſenſibus, & purâ mente rebus ſe applicare.* ſed addit, & *Pythagoram hoc voluiſſe quinquennij ſilentio, vt ſcilicet à rebus ſenſibilibus auerſi, nudâ mente Deum contemplarentur.* Ipſe Plato interpretatur, *corporis fugam* ſignificari, & *animum in ſe collectum.* Quia reuerâ, vt alibi ait, *Philoſophus quæ in ciuitate geruntur aut geſta ſunt, ignorat; imò vix viam ad forum aut curiam tenet*: ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ, καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρὰ, καὶ οὐδὲν πανταχῆ φέρεται, κατὰ Πίνδαρον, τά τε γᾶς ὑπένερθε, καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα, καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη: *ſed reuera corpus eius tantùm in ciuitate agit, aut potiùs peregrinatur; mens autem & cogitatio, hæc omnia paruip[en]dens nullius æſtimans, quacumque fertur (cum Pindaro) terræ infera, & cæli ſupera peruadens ac dimetiens, & omnem vbique naturam curioſè inueſtigans.* Quæ ita breuiter a Platone etiam expreſſit Apuleius: *Philoſophum oportet nihil ſic agere, quàm vt ſemper ſtudeat Animam Corporis conſortio ſeparare: & ideò exiſtimandum, Philoſophiam eſſe mortis affectationem, conſuetudinemque moriendi.* O ſalutaris hæc definitio, & monitio!

Epiſtolâ LXXXIX.

Ep. XCIV.

De Placit. Phil. in proœm.

In Zenone.

II. De off.

III. De Finib.

* Diſſer. XV.

* Infrà Diſſert. XVI. XVII.

De Placit. Phil. in proœm.

Aduerſus Ruffin.

V. Strom.

In Phædone.

In Theæt.

De Philoſophiâ.

nitio! etiam illo ſenſu, vt vltima & poſtuma meditemur; & viuamus morituri, iterumq́ue victuri. Præit & huc Socrates apud Platonem: (Phædone.) Κινδυνεύουσι γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἁπτόμενοι φιλοσοφίας λεληθέναι τοὺς ἄλλους, ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι: *Quicumque Philoſophiæ ſtudium rectè & verè ſunt amplexi, etſi neſciunt hoc alij, aliud nihil cogitant & ſtudent, quàm abire & mori.* (De Breuit. Vit. c. vii.) Denique Seneca eò aſpicit: *Viuere totâ vitâ diſcendum eſt, & quod magis fortaſſe miraberis,* TOTA VITA DISCENDVM EST MORI. (Epiſt. xxvi.) Idem alibi: *Egregia res eſt, mortem condiſcere.* MEDITARE MORTEM: *qui hoc dicit, meditari libertatem iubet.*

DISSERT. III.

Diuiſio Philoſophiæ communiſſima, in Dogmaticam, Academicam, Scepticam. Quid ſingulæ? & Academia diuiſa.

DIVISIO eius ſubiungenda eſt, atque ea multiplex. Primaria & maximè generalis eſt: *Philoſophiam* triplicem eſſe, *Dogmaticam, Academicam, Scepticam.* Dogmatica eſt, quæ *Decreta* & ſententias (id δόγμα Græcis) ponit, & adnuit aliquid abnuitq́ue. *Academica*, quæ incerta omnia facit; aut quædam tantùm Probabilia; integrâ ſemper iudicandi poteſtate. *Sceptica*, quæ ipſa illa Probabilia tollit, nihil definiens, nec hoc ipſum Nihil definire. Dicam diſtinctè, & maximè de duabus iſtis: quia Seneca & Stoici noſtri ſæpè tangunt: & res eſt, quæ lucis eget. Dicam autem à capite. Quintuplex *Academia* à Sexto Empirico, & ante eum à Tullio facta: *Vetus, Media, Noua, Philonia, Antiochea.* Vetus eſt, cui Socratem & Platonem auctores faciunt: à quibus illa εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησις, *inſtructio in vtramq; partem diſſerendi*, manauit. Cicero ad Ariſtotelem refert. *Is*, inquit, PRINCEPS *amplexus conſuetudinem, de omnibus rebus, in contrarias partes diſſerendi.* Quod negamus, & liquet Socratem inſtituiſſe, hunc fortaſſe auxiſſe. Nam cùm priſci omnes, *Barbari, Pythagorei, Græcanici*, ad id tempus, Phyſica, Mathematica atque alia Philoſophiæ tractaſſent tantùm: & dogmata, ratione magis quàm ratiocinatione vſi, prompſiſſent: primus Socrates *Logicam* excoluit & adhibuit, & diſſertationem induxit, quaſi explorationem veritatis. (In Critone.) Itaque de ſe fatetur, μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ λόγῳ: *Nulli alij, quàm Rationi, ſe credere.* (Alcibiad.) Et hanc *non ſermone longo, ſed interrogationibus ſe reperire* Ideoq́ue *fungi ſe officia velut obſtetricis, & tentando rogandoq́ue aliorum ſententias, vt fœtum, in lucem educere.* (Theæt.) Denique, *Nihil ſe ſcire.* οὐκ ἄλλο, ἢ αὐτὸν ἀπορεῖν, καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖν ἀπορεῖν: *neque aliud, quàm ſe ambigere, & alios reddere ambigentes.* (Menone.) Denique, profiteri ſe vnum τῶν ἡδέως ἐλεγχθέντων, ἡδέως δὲ καὶ ἐλεγξάντων: *eorum, qui libenter redarguerentur, pariterq́ue arguerent.* (Gorgia.) Vides in iſtis verè ἀπορηματικὸν ſiue Academicum? Sed tamen cum modo: & multa ponit aſſeritq́ue, & rerum *Scientiam* fatetur, earum certè quæ νοητὰ ſunt, id eſt ſub Intellectum cadunt: ſicut *Opinionem* in his quæ αἰσθητὰ, id eſt Senſu capienda. Platonem in Timæo ſuper his vide. nam omnia exſequi longum: nec in Socratis aut Platonis ſententiâ tenebræ admodum aut tricæ. Hæc Speuſippus, Xenocrates, reliqua Platonis ſchola tenuit, vſque ad Arceſilam: niſi quòd Ariſtoteles aliquid mutauit de *Idéis* (quæ Platoni ſunt τὰ νοητὰ) & earum vicem *Vniuerſalia*, quæ vocantur, induxit. Atque iſta igitur *Vetus* Academia, bono iudicio *Dogmaticis* accenſenda: ſed temeritate aſſentiendi ſpretâ, & cautione inductâ. At *Media* illa, iuit longiùs: quæ ducem Arceſilam habet, *ignorantiæ* (vt Lactantius ait) *magiſtrum*. (Lib. iii. cap. vi.) Nam is turbator in benè adhuc conſtitutâ Philoſophiâ exortus, *Nihil ſcire* adfirmauit, *nec illud quidem ipſum, quod Socrates ſibi reliquiſſet.* (Cic. i. Academ.) Itaque famoſam illam Ἐποχὴν (*aſſenſus retentionem*) induxit: & Dogmata nulla ipſe poſuit, & omnia aliorum oppugnauit. Secuta eſt *Noua*, Carneade auctore. qui de Arceſilæ rigidâ illâ, & contra ſenſum omnem ac conſuetudinem pertinaciâ, remiſit aliquid & laxauit. Nam ille ἀκατάληπτα quidem omnia poſuit, id eſt *Nihil percipi poſſe*: ſed à rebus tamen Verum Falſumq́ue non ſuſtulit; à nobis tantùm κριτήριον ſiue *artem iudicandi* ac diſcernendi. Cicero de ipſo & aſſeclis: *Veri eſſe aliquid non negamus, percipi poſſe negamus.* (In Lucul.) Et alibi: *Non enim ſumus ij, quibus nihil verum eſſe videatur, ſed qui omnibus vera falſa quædam adiuncta eſſe dicamus, tantâ ſimilitudine, vt nulla inſit certa iudicandi & diſcernendi nota.* Itaque hac re ab Arceſilâ abiuit, negante *Verum aut Falſum* eſſe: item aliâ, quòd etſi Aſſenſum retineret, non tamen *Probabile* aliquid, aut contrà, negabat, id eſt πιθανὸν non tollebat, Arceſilæ factum. (Numen. apud Euſeb. xiv. Præparat. Euang.) Cicero: *Reliquit Carneades eiuſmodi viſa* (φαντασίας) *quibus ad actionem* (iv. Acad.)

exci-

excitemur: item ea quæ interrogati in vtramque partem reſpondere poſſimus, ſequentes tantummodò quòd ita Viſum ſit, dum ſine Aſſenſu. Plura & ipſe Cicero, & Plutarchus aduerſus Colotem. Quarta, *Philonis* fuit, quem à Carneade & eius diſcipulo, ſuo præceptore Clitomacho, abiiſſe, Cicero aliique teſtantur: quâ parte, haud ſatis liquet. Videtur tamen propiùs ad *Veterem* & Platonicam acceſſiſſe, nec *Epochen* plenè ſeruaſſe, cùm *Sapientem opinari non prohiberet*, Numenio ita ſcriptum. Sed & *comprehendi quadam* poſſe aiebat: etſi non Stoicâ illâ & certâ phantaſiâ, cui ſimilis alia obrepere non poſſit. Quinta, *Antiochi*, qui Philonis auditor, Euidentiæ ac Senſuum cauſſam ſuſcepit, & re ad Stoam ſe tranſtulit, Academici tamen nomine retento. Itaque Academiam Veterem viſus eſt inſtauraſſe, etſi de *Criterio* cum Stoicis ſentiebat: imò (ait Cicero) *ſi perpauca mutauiſſet, germaniſſimus Stoicus.* Eius ſententiam totam, ex iis quæ Varro apud eumdem Ciceronem diſſerit, eſt videre. *Sceptici* ſuperſunt. quibus Pyrrho dux & auctor fuit. Eorum ſententia, Τὰ πράγματα ἐπίσης ἀδιάφορα, καὶ ἀστάθμητα, καὶ ἀνεπίκριτα. διὰ τοῦτο μήτε τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, μήτε τὰς δόξας ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι. Διὰ τοῦτο οὖν μηδὲ πιστεύειν αὐταῖς δεῖν, ἀλλ' ἀδοξάστους, καὶ ἀκλινεῖς, καὶ ἀκραδάντους εἶναι, περὶ ἑνὸς ἑκάστου λέγοντας, ὅτι οὐ μᾶλλόν ἐστιν, ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ καί ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν, οὔτ' οὐκ ἔστιν: *Res ex æquo indifferentes, incertas, indiiudicabiles. Ideò nec Senſus, nec Opiniones noſtras Verum aut Falſum dicere. Ergo nec ipſis Fidem habendam, ſed Opinationis expertes manere nos debere, ſine Inclinatione, ſine Motione: de quâque ſingulâ re dicentes, Non magis eſt, quàm non eſt: itemque, Eſt, Non eſt, neque Non eſt.* Plures iſtorum voces in Sexto Empirico (quicumque is fuit. quidam Plutarchi ex ſorore cognatum cenſent. ſed quicumque, ingenio & argutiis validus.) in illo, inquam, etiam iſtæ: Οὐ μᾶλλον τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο. Item, Οὐδὲν ὁρίζω. Item, Σκεπτόμενος διατελῶ: *Non magis hoc, quàm illud. Nihil definio. Conſiderans perſeuero.* Itemque, Παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος ἀντίκειται: *Omni rationi ratio oppoſita reperitur.* Ex quibus facile quid ſenſerint, aut potiùs non ſenſerint, diiudicare: cùm propria illorum affectio ſit, Ἀῤῥεψία, *Nulla motio aut deuergium, in hanc illámve partem.* Ex quo & Ἀφασία ſequitur: id eſt, *Nulla dictio* aut *Affirmatio*: cùm omnia æquali rationum pondere librentur. Itaque ab *Academicâ* diſſentire palàm vides, *Veteri* quidem & *Nouâ* aut *Nouis*: à *Mediâ* Arceſilæ, ægrè abiungas, & qui introſpexêre, verum Pyrrhonem illum adfirmarunt. Tamen Sextus, ſimilitudinem falſus, aliquid differre in eo vult: quòd Arceſilas *Epochen* bonum eſſe dicat, malum *Aſſenſionem*, idque ſecundùm Naturam: Pyrrhonij minimè, ſed κατὰ τὸ φαινόμενον, *ſecundùm id quod apparet.* Plura ſi voles, adfatim in Sexto, atque etiam Laërtij *Pyrrhone* habes.

Apud Euſeb. xi. iii.

16. Acad.

Ariſtocles apud Euſeb. lib. xiv.

DISSERT. IV.

Quem vſum Academia aut Scepſis habeat: quem & abuſum: ac Senecæ quædam illuſtrata.

AVD. Non mehercules, non requiro; vel iſtorum, pænè dicam, tæder. Ad iſtáne tam abſona, & Rationi Senſuique aduerſa, homines veniſſe? Ades Varro, tecum proclamo:

Poſtremò nemo ægrotus quidquam ſomniat
Tam infandum, quod non aliquis dicat philoſophus.

LIPS. Molliùs, & parciùs. *Veterem* Academiam ratione non reiicias, nec *Nouam* quidem Carneadis, Senecâ auctore. Imò cò pænè vocat: *Diſputare cum Socrate licet, cum Carneade dubitare.* Et verò ſi Naturam noſtram, id eſt infirmitatem & caliginem, ſeriò videas: quid magnum præſumere eſt, aut adfirmare? Maximos viros ea res iam olim ad confeſſionem ignorationis adduxit, atque adeò Veri deſperationem. Quid ſi Homerum ipſum caput ſibi habent? volunt certè: & Arceſilas *Homerum ante omnes æſtimabat* (Laërtij verba) *cuius adeò ſtudioſus erat, vt ſemper ante ſomnum aliquid ex eo libaret. Manè verò cùm ſurgeret, pariter: & tùm lecturus, aiebat, Ad amaſium ſe ire.* Pyrrho ſimiliter; qui illa diuinitus ab Homero dicta ſuper noſtrâ fragilitate aut paruitate amplectebatur, vt cùm homines *Muſcis* aut *Auibus* adſimilauit. Inprimis illum eius verſum adſiduè in ore habebat:

De Breuit. Vit. c. xiv.

Οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν:
Tale quidem genus eſt hominum, quale & foliorum.

Sed & Heſiodum aduocabant, atque iſta:

Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ νόον ἀνθρώποισι:
Mentem celarunt mortalibus immortales:

quaſi à Deo nubes & tenebræ nobis circumfuſæ. Iam & Democritus *in profundo veritatem demerſam* dixit: Anaxagoras, Empedocles, Parmenides talia, & ipſe Socrates Apoſcepticorum pater. Atque vt ſi in do-

Cic. Academ. I.

domum tenebroſam veniſſes, inquiunt, in quâ aurum, argentum, ſtannum, plumbum confusè poſitum: ſublato eorum aliquo, exiſtimare poſſis te aurum apprehendiſſe, non tamen ſcire, etiamſi verè ita eſſet: ſic in magnâ hac mundi domo, quæri veritatem falſis mixtam, & in tenebris non diſcerni. Itaque inter fines iſtorum eſt (aut eſſe debeat) Modeſtia, & animum exſultantem componere, & à temeritate atque errore continere. Neque vitâ aut actione communi ſe excerpunt: *Nam Academicis placuit* (ait D. Auguſtinus) *homini ſcientiam non poſſe contingere, earum dumtaxat rerum, quæ ad Philoſophiam pertinent.* At in ceteris humano quodam more agunt, & *Apparentiam* ſequuntur: etſi tale eſſe, vt apparet, non plenè aſſentiuntur aut adfirmant. Fames & ſitis impellit? edunt, bibunt. Lex iubet piè agere, Deos colere? faciunt. Conſuetudo artes & ſcientias tractat? accedunt, omnia luſtrant, ineunt, tantùm ſuſpenſi & cohibentes. Enimuerò & hæc laus detur, labore, ingenio, memoriâ ſupra omnes pænè philoſophos fuiſſe. Quid? nónne omnia aliorum ſcita tenere debuerunt & inquirere, ſi potuerunt refellere? res dicit. Nónne rationes varias, raras, ſubtiles inuenire ad tam receptas, claras, certas (vt videbatur) ſententias euertendas? Nónne & in promptu, ac velut numerato, habere quidquid ſcripſiſſent tot diuerſi auctores, aut dixiſſent? Profectò admirandi ſunt in triplici hac parte, ſi attendis: neque non finis etiam eorum altus & laudabilis. qui eſt Ἀταραξία, ſiue *Imperturbatio*, & vt ne vllâ re ſenſibus obiectâ moueantur. Ego verò audacter eloquar, non ſic abiiciendos eſſe: modùm tantùm tenuiſſent, nec diſputandi ſtudio ablati extra fines fuiſſent. Quin & Seneca requirere eos videtur, & dolere quòd periiſſent. Nam iamnunc, eius æuo, publicè nulla hæc ſchola. *Tot familiæ*, inquit, *Philoſophorum ſine ſucceſſore deficiunt. Academici & Veteres & Minores nullum antiſtitem reliquerunt. Quis eſt, qui tradat præcepta Pyrrhonis?* Vbi duplicem modò Academiam agnoſcit, *Minorum* nomine omnes poſt Platonicam illam comprehendens: & *Pyrrhoniam* tamen ſiue *Scepticam* ab iis diſtinguens. Quamquam idem dubitare tolerat, pertinax illud Scientiæ negandæ ſtudium damnat. *Audi*, inquit ad Lucilium, *quantum mali faciat* NIMIA SVBTILITAS, *& quàm infeſta Veritati ſit. Protagoras ait,*

VII. Quæſt. Nat. c. vlt.

Epiſtol. LXXXVIII.

De omni re in vtramque partem diſputari poſſe ex æquo: & de hac ipsâ, An omnis res in vtramque partem diſputabilis ſit. Nauſiphanes ait, Ex his quæ videntur eſſe, nihil magis eſſe, quàm non eſſe. Parmenides ait, Ex his quæ videntur, nihil eſſe in vniuerſum. Zenon Eleates omnia negotia de negotio deiecit: ait, Nihil eſſe. Circa eadem ferè Pyrrhonij verſantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qui nouam induxerunt ſcientiam, Nihil ſcire. Hæc OMNIA *in illum* SVPERVACVVM STVDIORVM *liberalium gregem coniice. Illi mihi non profuturam ſcientiam tradunt, hi ſpem ſcientiæ eripiunt. Illi non præferunt lumen, per quod acies dirigatur ad verum: hi oculos mihi effodiunt.* Pulcherrima & iuſtiſſima cenſura, nec appello aut oppono. An non magis explico? nam quædam non prompta, fortaſſe & intricata. Ait, *Protagoram, de omni re in vtrumque diſputaſſe.* Eſt ille Sophiſta, à Platonis Dialogo clarus. cuius ſententia ab eodem hæc refertur, & refellitur: Αὐτάρκη ἕκαστον εἰς φρόνησιν: *Sufficere ſibi quemque ad ſapiendum.* Ratio: τὸ γὰρ δοκοῦν ἑκάστῳ, τοῦτο καὶ εἶναι, ᾧ δοκεῖ: quod Cicero vertit: *id cuique verum eſſe, quod cuique videatur.* Itaque *Criterium* tollebat (ait Empiricus) *& omnes opiniones ac viſiones veras eſſe: quia Veritas ſit ex iis quæ referuntur ad aliquid: cui autem apparuerit, ſtatim ad illum refertur.* Inde vox eius: Πάντων χρημάτων μέτρον, ἄνθρωπος: *Omnium rerum menſura, homo.* Itemque: Πάντα εἶναι ἀληθῆ: *Omnia vera eſſe.* Ex his de Protagorâ Abderitâ liquet: etſi Seneca ſententiam eius magis ad Pyrrhoniam conſormat. Effert & Plutarchus paullò aliter, in Colotem, initio. Sed addit de *Nauſiphane, Nihil magis eſſe, quàm non eſſe.* Sunt ipſa Pyrrhonis: & cur non eum aduocauit? Nam ab iſto doctore ſuo Nauſiphanes hauſit. Commemorat Diogenes in Pyrrhone: & Sextus initio librorum, *Epicuri doctorem* fuiſſe, *à quo ille, vt videretur* αὐτοδίδακτος, *diſſenſerit, famam eius & nomen etiam obterens, &* πλεύμονα *paſſim, id eſt Pulmonem* (quaſi *Exſenſum*) *appellans.* Tertium de *Parmenide, Nihil eſſe in vniuerſum.* Si vera hæc lectio, dixerim reſpectum ad illud Parmenidis, Οὐδαμῇ τὰ μὴ ὄντα: *Nullo modo eſſe, quæ non ſunt* Platoni bis terque, illo auctore expreſſum, & refutatum. Quo voluiſſe videtur, ὄντα & æterna illa ſolùm eſſe: hæc viſibus ſubiecta & fugacia, nec verè eſſe. Sed arbitror interpolata iſta: & verba hæc, *ex iis*

In Theæt.

Eod. Dial.

IV. Acad.

Contra Mathem. cap. De Criterio.

In Sophiſtâ.

quæ

quæ videntur, prauè è ſuperiore lineâ tranſlata: itaque delenda. Tum ampliùs, cùm in optimo meo Codice nulla ſit negatiua illa, *Nihil*; legendum, *Parmenides ait, eſſe vnum Vniuerſum.* Nam periit, aut latuit iſta vocula, in principio ſequentis. Res quidem ita habet: & eſt germana ipſa ſententia, imò verba Parmenidis: Ἓν τὸ πᾶν: *Vnum vniuerſum.* Seneca adfirmat, cùm ſtatim hoc repetens, ait, *Parmenidi nihil eſſe, præter vnum.* Plato clariſſimè, de Meliſſo & Parmenide: (In Theæt.) Ἓν ἑστὼς λέγουσι τὸ πᾶν: *Vnum ſtabile dicunt Vniuerſum.* Iterumque de iiſdem: Ἕν τε πάντα ἐστὶ καὶ ἕστηκεν αὐτὸ ἐν αὑτῷ, οὐκ ἔχον χώραν ἐν ᾗ κινεῖται: *Omnia iis vnum ſunt. atque id ſtat in ſeipſo, cùm locum non habeat vbi moueatur.* Duplex igitur ſententia, & *Vnum omnia*: & item *Immobilia*, quod Plutarchus (De Placit. phil. I. cap. XXIV.) alibi iiſdem adſignat. Qui idem hoc, de quo Seneca, diffusè explicat, & defendit libro contra Colotem Epicureum. Summa eſt, *Parmenidem cum Socrate, ſed ante eum aduertiſſe* δοξαστὸν, *Opinabile, in Naturâ eſſe; itemque* νοητὸν, *Intellectuale. Illud in motu aſſiduo, & variare, & atteri, & perire & naſci: hoc minimè, & conſtans ac perpetuum, idemque eſſe. Ideò verè Eſſe dici, & Vnum eſſe: eſtque proinde ac ſi dicat,* τὸ ἓν ὄν: *Vnum ens.* Ita Plutarchus. nec valde ab hoc ſenſu Pythagorei abeunt, (Adu. Mathem.) qui *eorum quæ per ſe intelliguntur genus conſtituunt, Vnum.* Quod in Sexto Empirico legi: & in eodem hanc ſententiam non Parmenidi, ſed Nauſiphani adſcribi. *Nauſiphanis*, inquit, *dogma erat, Vniuerſitatē eſſe vnum.* Ille *Nauſiphani*, Plato (In Sophiſtâ.) alibi *Xenophani & Eleaticis* adſignat: Ἓν ὂν πάντα τὰ καλούμενα: *Omnia quæ dicuntur, vnum eſſe.* Quid Euclides, à quo Megarici? Ἓν τὸ ἀγαθὸν εἶναι· τὰ δ' ἀντικείμενα τῷ ἀγαθῷ, μὴ εἶναι. *Vnum Bonum eſſe: & Bono oppoſita, nec eſſe.* Quod in eamdem viam ſenſus venit. Iam ſequitur de *Zenone Eleate.* qui *omnia negotia de negotio deiecit: ait enim, Nihil eſſe.* Verba ſuſpecta ſunt. & Pincianus monuit, à pleriſque libris ſuis illa, *de negotio*, abeſſe. In meis repperi, fateor: tamen interpolata hæc cenſeo, legendumque: *omni à negotio deiecit*: ſiue placet, *omni de negotio.* quod in quibuſdam ſcilicet libris ſcriptum, anſam dedit vtrumque ponendi, vt fit, & corrumpendi. Sententia eſt. Zeno Eleates moleſtiâ nos liberauit, & omni inquiſitione: nam ait, Nihil eſſe. Sed hæc mira, & eximiè fatua aut ſapiens ſententia, nec mihi nunc capienda. An ad contemptum rerum retulit, Nihili hæc (non tamen Nihil) eſſe? velim, & ſic laudem, non ſolùm tolerem. Si aliter, & de ipſâ exiſtentiâ; elleboro hæc egent. Ceterùm Zeno Eleates nuſquam tale, apud Laërtium quidem: vbi dogmata eius diuerſa. ſed nec alibi commemini legiſſe. Viderit Seneca. Illud in Sexto conſimile adnotaui, de Gorgiâ Leontino: *Is librum*, inquit, *ſcripſit de eo Quod non eſt, in quo conſtituit tria capita: Vnum quidem & primum, Quòd nihil ſit: alterum, Quòd etſi ſit, comprehendi ab homine non poſſit: tertium, Etiamſi poſſit, non tamen efferri aut enunciari.* (Adu. Mathem. cap. de Criterio. Adde Pyrrhon Hyp. II. cap. VI.) Heu vana! & vt cum Senecâ redarguam, *Quid ergo nos ſumus? quid iſta, quæ nos circumſtant, alunt, ſuſtinent? Tota rerum natura vmbra eſt, aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim, vtrùm magis iraſcar illis qui nos Nihil ſcire voluerunt; an illis, qui ne hoc quidem nobis reliquerunt, Nihil ſcire.* (Ibidem.)

DISSERT. V.

Alia Philoſophiæ diuiſio, in Contemplatiuam & Actiuam: iterumque ſingulæ iſtæ diuiſæ.

ABITE omnes, qui in *Academiâ* hactali, aut iuxtà eſtis: nobis *Dogmatica* placet, & pro eâ Philoſophiam iam diuidemus. Eſt igitur duplex, *Contemplatiua*, aut *Actiua*: atque id ex præſcripto Naturæ. *Natura enim*, ait Seneca, *ad vtrumque nos genuit, & contemplationi rerum, & actioni.* (De Vitâ Beat. cap. XXXII. & Epiſt. XCV.) Itaque ex eius & Stoicorum mente, *Philoſophia & Contemplatiua eſt, & Actiua: ſpectat, ſimulque agit. Erras enim, ſi illam putas tantùm terreſtres operas promittere: altius ſpirat. Totum, inquit, mundum ſcrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, ſuadere vobis ac diſſuadere contenta. Magna me vocant, ſupraque nos poſita.* Contemplatiuam autem dicimus, cui ſola ea, aut præcipua quidem, finis. Nam hoc addo. quia *plurimum diſcriminis eſt*, ait Seneca, *vtrùm aliqua res propoſitum, an propoſiti alterius acceſſio ſit. Tamen alterum ſine altero non eſt. nec ille ſine Actione contemplatur; nec hic ſine Contemplatione agit.* (De Vitâ Beat. cap. VII.) Igitur mixta ferè: ſed tamen in alterâ, Contemplatio ſiue Scientia præcipuè petitur, in iſtâ, Actio ſiue Efficientia ipſa. Diuiditur à Peripateticis *Contemplatiua* in tres partes: *Theologiam, Phyſiologiam, Mathematicam. Theologiam* (alii eſt *Prima philoſophia*, à dignitate) dicunt, in ſuperis rebus deditam, quæ corpore & materiâ carent: vt ſunt Deus, Genij, Animus, & quæ adhærent. *Phyſiologiam*,

logiam, in iis quæ materiâ conſtant, & ſenſu percipiuntur: vt Animalia, Plantæ, Lapides, & quæ adiuncta. *Mathematica*, quæ in rebus quidem ſine corpore, ſed in corpore tamen conſideratis: vt ſunt Numeri, Soni, Figuræ, cæleſtes Motus. Itaque hæc ſingula, ſingulas iterùm ſcientias gignunt: diuiduntque *Mathematica* in *Arithmeticam*, quæ numeros; *Muſicam*, quæ Sonos; *Geometriam*, quæ Figuras; *Aſtrologiam*, quæ ſuperos illos Motus ſpectat. Iam *Actiua* pars dicitur, cui finis præcipuus & fructus Actio eſt. quæ tripliciter item diuiditur, in *Ethicam*, *Oeconomicam*, *Politicam*. *Ethica* eſt, quæ mores, vitam, regimen ſingulorum hominum conſiderat & format: *Oeconomica* (*Familiarem* ego verterem) quæ domus cuiuſque & familiæ: *Politica*, quæ ciuitatis totius aut ſocietatis. Ecce diuiſionem & membra totius Philoſophiæ: nec tenuiùs opus eſt, aut expediat. quia *diuidi*
Epiſtolâ LXXXIX. *illam*, auctore Senecâ, *non concidi, vtile eſt. Id vitij habet nimia, quod nulla diuiſio. Simile confuſo eſt, quidquid vſque in puluerem ſectum eſt.* Itaque fuêre etiam, qui breuiùs
De Dogm. Plat. partiuerunt. vt Apuleius: qui *Naturalem, Intellectualem, Rationalem, & Moralem* agnoſcit, & Platoni ſingulas eximiè adſcribit. Eaſque hauſiſſe ait, *Naturalem ab Heraclitiis, Intellectualem à Pythagoréis, Rationalem atque Moralem ab ipſo Socratis fonte.* Vbi obſerues, *Intellectualem* præcipuè ab eo dici, *Theologiam* nobis appellatam: niſi quis *Mathematicam* malit. Sed alia etiam diuiſio patior eſt, Senecæ ſic expoſita.
Epiſtolâ LXXXIX. *Philoſophiæ tres eſſe partes dixerunt, & maximi & plurimi auctores: Moralem, Naturalem, & Rationalem. Prima componit animum; ſecunda rerum naturam ſcrutatur; tertia proprietates verborum exigit, & ſtructuram, & argumentationes, ne pro vero falſa ſurrepant.* Ait, *maximos auctores* ſic tribuiſſe. Quos illos? Zenonem & Stoicos ſuos intellegit:
In Zenone. & *ſic Primum diuiſiſſe Zenonem Citticum*,
De Plac. Phil. I. c. I. Laërtius ſcripſit: & Plutarchus adſtipulatur. Nam illa prima & vberior, à me poſita, ferè Peripateticorum fuit. Sed ait etiam in *tertiâ parte, proprietates verborum & ſtructuram ab eâ exigi*: quod ſcilicet ad *Rhetoricam* referetur. quia Stoici *Logicam* in duas partes diuidebant, *Rhetoricam & Dialecticam*. Addo, ipſam hanc triplicem partitionem in Macrobio eſſe, ſed diuerſo, ne erres, ſenſu. Nam fine Commentarij in Som-
Lib. II. vlt. nium Scipionis: *Cùm ſint*, inquit, *totius Philoſophiæ tres partes, Moralis, Naturalis, & Rationalis: & ſit Moralis, quæ docet morum elimatam perfectionem; Naturalis, quæ de diuinis corporibus diſputat; Rationalis, cùm de incorporalibus ſermo eſt, quæ mens ſola complectitur: nullam de tribus Tullius in hoc Somnio prætermiſit. Nam illa ad virtutes amoremque patriæ adhortatio, quid aliud continet niſi inſtituta Moralia? cùm verò de ſphærarum modo, de magnitudine ſiderum, & circis cæleſtibus, cinguliſque terreſtribus, & Oceani ſitu loquitur; Phyſicæ decreta commemorat. At cùm de motu & immortalitate animæ diſputat, cui nihil conſtat ineſſe corporeum, cuiuſque eſſentiam nullus Senſus, ſed ſola Ratio deprehendit; illic ad altitudinem Philoſophiæ aſcendit.* Vbi palàm vides, *Rationalem* eſſe, *Intellectualem* antè nobis dictam. Atque ita idem Macrobius alibi: *Philoſophia illicce habetur anguſtior, vbi de Rationali parte, id eſt incorporeis diſputat.* VII. Saturn. cap. V.

DISSERT. VI.

Logicam omitti à quibuſdam. De dignitate ſingularum: & Ethicam vſu fructuque certè eminere.

ATQVE iſta igitur Macrobiana diuiſio, *Logicam* illam communi ſenſu dictam omittit: quam & alij non partem, ſed inſtrumentum Philoſophiæ dixerunt. *Epicurei etiam*, ait Seneca, *duas partes Philoſophiæ putauerunt eſſe, Naturalem atque Moralem: Rationalem remouerunt. Deinde cùm ipſis rebus cogerentur ambigua ſecernere, falſa coarguere, ipſi quoque locum, quem de Iudicio & Regulâ appellant, alio nomine, Rationalem induxerunt.* Diogenes hoc ipſum, & diuiſam ab Epicuro Philoſophiam tradit in *Canonicam*, *Phyſicam*, *Ethicam*. *Canonicam autem eſſe, quæ aggreſſiones & aditus ad opus habet, vno libro ab eo tradita, qui Canon inſcribitur.* Quamquam & Stoicorum aliqui hanc partem *Logicæ* faciebant: & diuidebant (Laërtius auctor) εἰς ῥητορικὴν, καὶ εἰς διαλεκτικήν· τινὲς δὲ καὶ εἰς τὸ ὁρικὸν, τὸ περὶ κανόνων καὶ κριτηρίων: *In Rhetoricam & Dialecticam: aliqui autem & in Definitiuam, quæ eſt de Regulis & Iudiciis.* Sed perſequi hæc omitto, & Annæi monito, non tenuiter nimis partiri, aut etiam interpretari. Illud addo, Stoicos variâ imagine vſum aut dignitatem harum partium expreſſiſſe. Εἰκάζουσι γὰρ ζῴῳ τὴν φιλοσοφίαν. ὀστοῖς μὲν καὶ νεύροις τὸ λογικὸν προσομοιοῦντες· ταῖς δὲ σαρκώδεστέροις τὸ ἠθικόν· τῇ δὲ ψυχῇ, τὸ φυσικόν: *Aſſimilant enim Animali Philoſophiam.* Epiſtolâ LXXXIX. In Epic. In Zen. Diog. in Zenone.

offi-

oſſibus ac neruis, Logicam; carneis partibus, Ethicam; animæ, Phyſicam. Iterumque aliâ imagine: Εἰκάζουσι τῷ ᾠῷ. τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς, εἶναι τὸ λογικόν· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, τὸ ἠθικόν· τὰ δὲ ἐσώτατα, τὸ φυσικόν: *Cum Ouo comparant. cuius exteriora & teſtæ, ſunt Logica; proxima, id eſt albumen, Ethica; intima, ſiue vitellus, Phyſica.* Adde tertiam: Εἰκάζουσιν ἀγρῷ παμφόρῳ. τὸν μὲν περιβεβλημένον φραγμὸν, τὸ λογικόν· τὸν δὲ καρπὸν, τὸ ἠθικόν· τὴν δὲ γῆν, ἢ τὰ δένδρα, τὸ φυσικόν: *Cum Agro. & ſepem circumiectam, eſſe Logicam; fructus, Ethicam; terram & arbores, Phyſicam.* Vis & quartam? ἢ πόλει καλῶς τετειχισμένῃ, καὶ κατὰ λόγον διοικουμένῃ: *Cum vrbe, benè munitâ, & ratione adminiſtratâ.* Quomodo? nec enim aliter accommodat. Puto, muros Logicam; ciues, Phyſicam; leges & mores, Ethicam eſſe. Ex Diogene iſta: & vereor vt fideliter ab eo exſcripta. Sextus Empiricus in quibuſdam arguit, & probabiliora mihi dicit. Nam de *Ouo*, ait, *Vitellum Ethicam referre; Albumen, quod eſt alimentum vitelli, Phyſicam.* Iterumque in *Animali, Sanguini & carnibus, Phyſicam; Animæ, Ethicam æquiparauit,* & monuit à Poſidonio Stoico hoc eſſe. Vtrobique vides digniorem Ethicam cenſeri, & cum optimâ parte conferri: quod planiſſimè verum eſt, & pro communi ſenſu Stoicorum. Nam hanc illi magnificant, & ſuper alias extollunt: imò, eum Cynicis, reliquas pænè tollunt. Noſter Seneca: *Non mehercules nimis ad rem exiſtimo pertinere, vbi dicta ſunt quæ regunt Mores, perſequi cetera: non in remedium animi, ſed in exercitationem ingenij inuenta.* In remedium, inquit. quid enim aliud propriè Philoſophia eſt, ἢ τῶν τῆς ψυχῆς ἀῤῥωστημάτων καὶ παθῶν φάρμακον; *quàm animi morborum & affectionum medicina?* aut, vt cum Cicerone breuiùs, *Sanitas animi?* Itaque aureum illud Pythagoræ: Κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος, ὑφ' οὗ μηδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται· ὥσπερ γὰρ ἰατρικῆς οὐκ ὄφελος, μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωμάτων, οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλῃ: *Inanis illius Philoſophi & vana oratio, quæ nullam affectionem in homine curat. Vt enim Medicinæ nullus vſus, niſi morbos à corpore depellentis; ita nec Philoſophiæ, niſi mala animi amolientis.* Subtilis, oblectans, alta eſſe poteſt: ſed vt platani aut cupreſſi vmbram & oblectatiunculam præbent, fructum non habent: ſic cenſendum, vbi ſolæ illæ aliæ partes, hac omiſſâ.

Adu. Mathem.

De Benef. VII. cap. I. & Diog. in Zenone.

Plut. De inſtit. puer.

In Stob. Ser. LXXX.

Ego odi homines ignauâ operâ, philoſophâ ſententiâ:

aiebat olim Pacuuius. & cum eo Plato: Τὸ γὰρ βέβαιον, καὶ πιστὸν, καὶ ὑγιὲς, τοῦτο ἐγώ φημι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν εἶναι. τὰς δὲ ἄλλας δὴ, καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας, σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας οἶμαι προσαγορεύων ὀρθῶς ὀνομάζειν: *Conſtantiam, fidem, animi ſanitatem, ego aio veram Philoſophiam eſſe. Alias autem quaſcumque, & aliò tendentes ſapientias ſiue ſollertias, ſi Elegantias & Argutias dixero, rectè cenſeam appellaſſe.* Audis ô meus? per Deum demitte: & peregrinari in aliis iuuet, in hac habitare. *Facere docet Philoſophia, non dicere; & hoc exigit, vt ad legem ſuam quiſque viuat.* Ideò ſcitè olim Cleanthes, *interrogatus, cur olim inter paucos philoſophantium, plures quàm nunc inclaruiſſent?* Τότε γὰρ, ἔφη, ἔργον ἠσκεῖτο, νῦν δὲ λόγος: *Nam tunc opus ipſum exercebatur, nunc verba.* Vtinam nec hodie fiat! ſed *peccatur. aliquid præcipientium vitio, qui nos docent diſputare, non viuere; aliquid diſcentium, qui propoſitum adferunt ad præceptores ſuos, non animum excolendi, ſed ingenium.* Ita QVAE PHILOSOPHIA FVIT, FACTA PHILOLOGIA EST: an & cum Platone dicam, facta * φιλοδοξία eſt?

Epiſt. X.

Sen. Epiſt. XX.

Stob. Ser. LXXX.

Sen. epiſt. CVIII.

De Rep. V. in fine.

* Opinionū ſtudium & Ambitio.

DISSERT. VII.

Diſcrimen Sapientiæ à Philoſophiâ: & illius definitio, eaque obiter illuſtrata.

DEFINIIMVS Philoſophiam, & diuiſimus; ad Sophiam ſiue *Sapientiam* eundum eſt, ab eâ diſtinctam. Quid opus monere? vix hercules, niſi quòd confundunt ſæpè veteres: & iidem ſedulò admonuerunt diſtingui. Confundit Plato, cùm definit: Ἡ δέ γε φιλοσοφία, κτῆσις ἐπιστήμης: *Philoſophia eſt acquiſitio Sapientiæ.* Non cenſeo, ſed *quæſitionem* ſtudiumque. Item Ariſtoteles: cui eſt, ἐπιστήμη τῆς ἀληθείας: *Scientia veritatis.* Quod de ipsâ Sapientiâ verè, non affectatique eius, dicas. Ergo Stoici, quia crebra hæc mixtio, diſtinguunt: & ab iis Seneca. *Dicam inter Philoſophiam & Sapientiam quid interſit. Sapientia, perfectum bonum eſt mentis humanæ: Philoſophia, Sapientiæ amor & affectatio. Hæc oſtendit (ſiue contendit) quò illa peruenit.* Simile Clemens Alexandrinus: *Sicut liberales artes,* inquit, *conferunt ad Philoſophiam, quæ eſt earum domina; ſic ipſa Philoſophia ad Sapientiam.* & addit: Ἔστι γὰρ ἡ μὲν φιλοσοφία, ἐπιτήδευσις· ἡ σοφία δὲ, ἐπιστήμη θείων καὶ ἀνθρωπίνων, καὶ τῶν τούτων αἰτίων: *Eſt enim Philoſophia, ſtudium & meditatio; Sapientia autem, ſcientia diuinarum humanarumque rerum, & quæ earum ſunt cauſſæ.*

In Euthydemo.

II. Metaphyſ. cap. I.

Epiſtolâ LXXXIX.

I. Strom.

Et

II. De off. & IV. Tusc. Et Cicero non omiſit: *Nec quidquam aliud eſt Philoſophia, præter ſtudium Sapientiæ: Sapientia autem, cognitio & ſcientia rerum diuinarum & humanarum, cauſſarumque quibus hæ res continentur.* Seneca iſtis patia: niſi quòd de *Cauſsis*, in clauſulâ, cenſet remouendum. Epiſtolâ LXXXIX. *Quidam*, inquit, *Sapientiam ita finierunt, vt dicerent eam, diuinorum & humanorum ſcientiam.* Quidam ita: *Sapientia eſt, noſſe diuina & humana, & eorum cauſſas.* tum adiungit: *Superuacua mihi videtur hæc adiectio, quia Cauſſæ diuinorum humanorumque partes ſunt.* Licebat dicere, & in *Scientiæ* verbo eas contineri. Ceterùm ipſæ iſtæ definitiones omnes Stoicæ ſunt: & Plutarchus apertè tradit. Οἱ μὲν Στωϊκοὶ ἔφασαν, σοφίαν εἶναι θείων καὶ ἀνθρωπίνων ἐπιστήμην: *Stoici aiebant, Sapientiam diuinorum & humanorum ſcientiam eſſe.* Ac vides, pro Senecæ mente, omitti ibi Cauſſas. Sunt aliæ atque aliæ definitiones, pro varietate effectuum quos producit: Sen. epiſt. XX. vt, *Sapientia eſt, ſemper idem velle ac nolle.* Epiſtolâ LXXXVIII. Item, *Sapientia eſt liberale ſtudium, quod verè liberos facit:* & plura eiuſmodi, lectu & intellectu prompta. Illud notandum & excerpendum, quòd *Scientiam* eam definiunt: Epiſt. XXIX. ſiue *Artem*, vt Seneca alibi: *Sapientia ars eſt, certum petit.* Ariſtoteles vtrumque iunxit, & dixit eam τέχνην τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν: *Artem artium, ſcientiam ſcientiarum.* Macrobius tranſumpſit: VII. Saturn. cap. V. & ait, *rem conſenſu humani generis decantatam & creditam, Philoſophiam artem eſſe artium, & diſciplinam diſciplinarum.* Quod interpretari vel per excellentiam licet, quòd ſuper omnes emineat: vel à poteſtate, quòd formet omnes dirigatque. Seneca, de Sapientiâ: *Artificem vides vitæ. alias artes ſub dominio habet.* Epiſt. XC. *Nam cui vita, illi vitæ quoque ornamenta ſeruiunt.* Eſt igitur *Scientia* propriè, quà *Contemplatur*; *Ars* eſt, quà *Agit*. Sequitur autem, *Diuinorum & Humanorum* ſcientiam eſſe. O rem amplam, atque adeò arduam! Epiſtolâ LXXXVIII. Quídni ſit? *Magna & ſpatioſa res*, ait noſter, *eſt Sapientia: de Diuinis Humaniſque diſcendum.* Diuina autem primò: ſi Felicitatem quærimus, humanum ſcilicet finem. In Stob. Serm. I. Theages: Ἀρχὰ γὰρ καὶ αἰτία καὶ κανὼν ἐστὶ τᾶς ἀνθρωπίνας εὐδαιμονίας, ἁ τῶν θείων καὶ τιμιωτάτων ἐπίγνωσις: *Nam principium, & cauſſa, & regula eſt humanæ Felicitatis, cognitio præſtantiſſimarum rerum & diuinarum.* Atque etiam, ſi Veritatem quærimus; ſine quâ Sapientia non conſiſtit. Iamblich. in Stob. Serm. XI. Ἀλήθεια γὰρ, ὥσπερ καὶ τοὔνομα δηλοῖ, περὶ θεοὺς ποιεῖ τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ τὴν θείων τὴν ἀχήραντον ἐνέργειαν: *Veritas enim, vt & * Græcum nomen indicat, circa Deos verſatur, & Deorum immortalem actionem.* Itaque duo Sapientia hîc conſiderat, ipſum Deum, & eius Opera, id eſt Mundum, quæque in eo: & vno verbo totam *Phyſiologiam*, quæ hoc *Diuinorum* verbo continetur. Ita enim Seneca: Epiſt. XC. *Sapientia* TOTIVS NATVRAE *notitiam ac* SVAE *tradit. quid ſint Dij, qualeſque, declarat: quid Inferi, quid Lares, & Genij. Hæc eius initiamenta ſunt, per quæ non municipale ſacrum, ſed ingens omnium Deorum templum* MVNDVS *iſte reſeratur.* Obſerua, *Totam Naturam* ab eâ noſci, iam dictam: ſed & *Suam*, id eſt Animum, & quæ circa illum, itemque Corpus. Sen. Conſol. ad Marc. cap. XI. *Hoc iubet illa Pythicis oraculis adſcripta vox, Noſce teipſum.* Fruſtrà illa omnia, niſi iſtud: & quem fructum igitur habet? hunc Platoni expreſſum: In Philebo. *Vt neque internæ* DIGNITATIS *amplitudinem ignoremus, diuinâ in nobis parte neglectâ; neque exteriorem* HVMILITATEM, *naturâ additam, ignorantes, vanè in eâ extollamur.* Ad Magnitudinem animi vocat, ſed per Animi cultum: ad Modeſtiam, per Corporis contemptum.

* παρὰ τὸ ἀλᾶσθαι περὶ τὸ θεῖον.

DISSERT. VIII.

Verus Stoicorum Sapiens, in ſummo ab iis deſcriptus: ideóque irrepertus, nec id tamen ſine cauſsâ, aut fructu.

QVID ergo? iam in animo mihi occurris: Omnia iſta opus ſcite Sapientem? AVD. Certè occurrebam: aut potiùs iam penè abibam, deſperatione victus. Quis homo vllus, aut vmquam, *Diuina* omnia & *Humana* nouit? non fuit, non erit: ideóque iure abhorreo altiloquam hanc Sapientiam & in prærupto poſitam, quò non itur. LIPS. Solari te poteram Ariſtotelis fortaſſe verbis: I. Poſt. phyſ. qui cenſet ἐπίστασθαι μάλιστα πάντα τὸν σοφὸν, ὡς ἐνδέχεται, μὴ καθ' ἕκαστον ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν: *Scire ſapientem pleraque omnia, quantum fieri poteſt, non per ſingula ſcientiam eorum habentem:* ſed, vt poſteà addit, τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ, *vniuerſali quadam ſcientiâ* contentum. Solari & Demetrij Cynici verbis, apud Senecam: VII De Benef. cap. I. *Plus prodeſſe ſi pauca præcepta Sapientiæ teneas, ſed illa in promptu tibi, & in Vſu ſint, quàm ſi multa didiceris, ſed non habeas ad manum. Quemadmodum magnus luctator eſt, non qui omnes numeros nexuſque perdidicit, quorum vſus ſub*

aduer-

aduerſario rarus eſt; ſed qui in vno ſe aut altero bene & diligenter exercuit: nec enim refert, quàm multa ſciat, ſi ſcit quantum victoriæ ſatis eſt: ſic in hoc ſtudio MVLTA DELECTANT, PAVCA VINCVNT. Plura addit, quæ ad contemptum etiam Phyſiologiæ ire videntur, & in vnâ ſcientiâ vitæ, id eſt Boni Malique, nos collocare. Sed ego verò his vel ſolatiis, vel effugiis, non vtor: benè & verè diximus, Sapientem ea omnia ſcire. Sed quem *Sapientem?* nimirum hunc Stoicum, id eſt perfectum, conſummatum, cui Boni nihil abeſt, cui Mali nihil adeſt. Qui eminet inter omnes,

Claudian. —— *velut altus Olympi*
Vertex, qui ſpatio ventos nubesque relinquit.

iterumque cum poëtâ,

Statius. —— *celsâ qui mentis ab arce*
Deſpicit errantes, humanaque gaudia ridet:

Sen. epiſt. cxx. *qui non aliter quàm in tenebris lumen effulſit, aduertitque in ſe omnium animos:* qui Plutarchi verbis, habet ἰσόθεον διάθεσιν, *diuinæ ſimilem conſtitutionem:* ſiue Senecæ noſtri, qui habet *imbecillitatem hominis, ſecuritatem Dei.* Quem denique

Homer. Odyſſ. 8. Ἐρχόμενον ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὥς, εἰσορόωσιν:
Vrbe incedentem, numen velut, endotuentur.

Et quis finis elogiorum ſit? atque ecce in vltimo ſum mentitus. *Vrbe incedentem*, & *adſpici* feci: falsò. non eſt ille, vt verbo tibi dicam, niſi in deſcriptione, re non fuit.

De pugn. Stoic. Plutarchus aperte, de Stoico Sapiente: Ἔστι δὲ οὔτ' ὤν οὐδαμοῦ γῆς, οὐδ' γέγονε: *Eſt verò* NVSQVAM GENTIVM TERRARVMVE, *neque fuit.*

In Lælio. Cicero: *Stoici eam Sapientiam interpretantur, quam adhuc* NEMO MORTALIS *eſt conſecutus.*

IV. Acad. Iterumque alibi: *Quis Sapiens ſit, aut fuerit, nec ipſos Stoicos ſolere dicere.* Hæc ego veriora arbitror, immò ſcio; quàm quæ Seneca noſter mitiora & gratiora auribus ſcribit. Nam interdum facit fuiſſe; in-

Epiſt. XLII. terdum, ſed fuiſſe. *Scis*, inquit, *quem nunc virum Bonum dicam? huius ſecundæ Notæ* (è claſſe Proficientium, de quâ ſtatim:) *nam ille alter* (primæ ſcilicet) *fortaſſe* TAMQVAM PHAENIX *ſemel anno quingenteſimo naſcitur:* Atque hîc aliquid etiam ambigens, alibi

De Conſtant. Sap. cap. VII. fortiùs adſerit: *Non eſt*, inquit, *quod dicas, ita vt ſoles, Hunc ſapientem noſtrum nuſquam inueniri.* NON FINGIMVS *iſtud humani ingenij vanum decus, nec ingentem imaginem falſæ rei concipimus: ſed qualem conformamus,* EXHIBVIMVS, & EXHIBEBIMVS. *Rarò forſitan, magniſque ætatum interuallis inuenitur: neque enim magna, & excedentia ſolitum ac vulgarem modum, crebrò gignuntur: ceterùm hic ipſe* M. CATO, *à cuius mentione hæc diſputatio fluxit; vereor ne ſupra noſtrum exemplar ſit.* Ah mi Seneca, bona quidem mente ipſe erras, aut nos inducis. Tam credulos autem eſſe? abſit. Qualem deſeribi Sapientem à vobis ſcimus, eum fuiſſe nemo Stoicorum dixit: *poſſe tamen eſſe*, omnes: Quod etiam hoc argumento colligebat Poſidonius, quia *Socrates, Diogenes, An-*

Laert. in Zen. *tiſthenes, magnos progreſſus feciſſent, nec longè à vertice conſtitiſſent.* Itaque qui magis adniterentur, bonâ indole, bonâ diſciplinâ, aſſiduo exercitio, poſſe peruenire. Nos Chriſtiani abnuimus, & cum Platone ſentimus:

In Phæd. *eum, qui vere philoſophatur, cenſere, nuſquam aut numquam ſe puram Sapientiam, quàm* APVD INFEROS *conſecuturum:* id eſt, corpore exutum, in puris illis beatiſque locis, apud auctorem omnis Sapientiæ, & ſui. Sed quo fructu igitur talis ille deſcribitur, quem eſſe Natura abnuit? Dicam, in exemplum. Species & Idéa quædam illius Summi proponenda eſt, quò connitamur, non pertingere, ſed accedere; neq; aſſequi, ſed æmulari. ſicut Oratorem Cicero & Fabius formant, qui non fuit aut erit: ſed nempe perfectio illa exprimenda eſt: ſic noſtri Sapientem. Ipſe Fabius: *Quærenti-*

Lib. XII. *bus, an talis orator fuerit? reſpondebo, quomodo Stoici, ſi interrogentur, An Sapiens Zeno, an Cleanthes, an Chryſippus? ipſi reſpondeant, magnos quidem illos ac venerabiles: non tamen id, quod Natura hominis ſummum habet, conſecutos.* Et verò inuitat hæc grandiloquentia, & honeſtos quidem animos erigit ad honeſta. Senecæ verba opportunè huc du-

De Vita Beat. c. XX. cam: *Quid mirum, ſi non aſcendunt in altum, ardua aggreſſi? Viros ſuſpice, etiamſi decidunt, magna conantes.* GENEROSA RES *eſt, reſpicientem non ad ſuas, ſed ad* NATVRAE *vires, conari alta, tentare, & mente maiora concipere, quàm quæ etiam ingenti animo adornatis effici poſſint.* Hîc deſperat aut abnuit, quod ante adfirmauit.

DISSERT. IX.

Alter ab illo Sapiens, qualem Natura & Æuum dant. is Proficiens dicitur, eiusque diſcrimina.

ITAQVE non eſt ille *primæ notæ* in rerum naturâ Sapiens: niſi in ſcriptis & libris: eſt alius *ſecundæ.* Illum τέλειον & *Conſummatum* vocant, hunc προκόπτοντα ſiue *Proficientem:*

item

item *Studioſum* iſtum, vt dixi, illum *Doctum*. Seneca ſæpè hoc diſcrimen ingerit. vt: *Hoc intereſt inter* CONSVMMATAE *Sapientiæ virum, & alium* PROCEDENTIS. Nota & *Procedentis* hanc vocem, quaſi in viâ progreſſi. Alibi: Noſtrum vitium eſt, *qui quod dicitur de* SAPIENTE, *exigimus & à* PROFICIENTE. Iterumque *Aliud eſt* STVDIOSVS *ſapientiæ, aliud iam* ADEPTVS *ſapientiam*. Et denique alibi: *Diuerſo remedio vtetur* SAPIENS, ASSECTATORQVE *ſapientiæ*. Adde, quæ * ſuprà dixi de vocibus παιδευομένη, & πεπαιδευμένη, itemque * προκόπτων & τετελειωμένη: huc ſpectant. Sed vt ad rem, ille primus igitur deſcribitur, qualis eſſe debet, & in exemplum: alter, qui ſolet interim eſſe, ſed in diſpari etiam gradu. Nam Seneca alibi duo, alibi tria genera *Proficientium* facit. Duo, his verbis: *In ipſis ſapientiam Sectantibus magna diſcrimina eſſe, fateamur neceſſe eſt. Alius iam tantùm profecit, vt contra Fortunam audeat tollere oculos, ſed non pertinaciter. Alius in tantum, vt poſſit cum illâ conferre vultum. Si iam peruenit ad ſummum, etiam fiduciæ plenus eſt.* Quæ ſic legenda & diſtinguenda moneo (vulgo confusè:) quia poſtremum illum à vero ſapiente hoc vno remouet; quòd labi non poſſit, ſed tamen timet. At qui iam in ſummo, nec poteſt nec timet, ſecurus videlicet ſui. Ex his aliis eius verbis diſcas, vbi tria genera facit. *Inter ipſos*, inquit, *Proficientes ſunt magna diſcrimina. In tres claſſes, vt quibuſdam placet, diuiduntur. Primi ſunt, qui Sapientiam nondum habent, ſed iam in viciniâ eius conſtiterunt. Qui ſint hi quæris? qui omnes iam Affectus ac Vitia poſuerunt: quæ erant complectenda, didicerunt: ſed illis adhuc inexperta fiducia eſt. Iam ibi ſunt, vbi non eſt retrò lapſus, ſed hoc illis de ſe nondum liquet. Iam contigit illis bono ſuo frui, nondum confidere. Secundum genus eſt eorum, qui & maxima animi Mala, & Affectus depoſuerunt; ſed ita, vt poſſint in eadem relabi. Tertium illud genus, extra multa & magna vitia eſt, ſed non extra omnia.* Sunt pluſcula, quæ addit: hæc intelligentiæ ſufficiunt, nec ſuperfluere indoles mea amat. Illud moneo, in eodem Senecâ alibi, *genus tertium eorum* poni, *qui Sapientiæ alludunt. quam non quidem contigerunt, in conſpectu tamen, & velut ſub ictu habent. Hi non concutiuntur, nec defluunt quidem: nondum in ſicco, iam in portu ſunt.* Sed minùs accuratè ibi diſtinguit, vt videre eſt, miſcetque ipſum ſapientem: tamen *Genus hoc tertium*, primum illud *proficientium*, quod diximus, aſſidet & tangit. En tibi diſcrimina. nam planè Imperitos ac rudes, nullo hîc loco habemus. Enimuerò & primus ille Ordo infrequens, nec ſcio an Zenonas aut Cleanthas admittat: in reliquis aliquid ſpei eſt & animi, ad perueniendum. Imo de *Tertio* cogitemus: *benè nobiſcum agetur, ſi in hunc admittimur numerum. Magnâ felicitate naturæ, magnaque & aſſiduâ intentione ſtudij ſecundus occupatur gradus ſed nec hic quidem contemnendus eſt color tertius.* Ego te & me vouebam hîc eſſe; effugiſſe nempe & magna vitia; & doctrinâ atque exercitio ad vlteriora niti.

Epiſtolâ LXXII. De Vitâ Beat. cap. XXIV. De Conſtant. Sap. XCVIII. * Diſſert. I. * Iacobatû Seneca vocat Epiſt. LXXI. Epiſt. LXXI. Epiſtolâ LXXV. Epiſtolâ LXXII. Sen. epiſt.

DISSERT. X.

Doceri Sapientiam, & diſci: neque à Deo & naturâ tantùm eſſe. Omnibus etiam offerri.

DOCTRINA, inquam. Nam Cynici olim, & noſtri ſanxerunt: Ὅτι διδακτὸν ἀρετή: *Quòd virtus doceri poſſit.* Hoc idem firmandum, quia alij aliter: & pars eſt, aut inter initia, Stoicæ doctrinæ. Nam fuere qui à Deo eſſe dicerent; fuêre qui à Naturâ. A Deo, Plato interdum aſſerere videtur, atque inſeri eam (ita alibi loquitur) Θείᾳ μοίρᾳ, ἄνευ νοῦ: *diuinâ ſorte, ſine animi operâ.* Imo & Protagoram ſedulò refutat Socrates, cenſentem doceri poſſe. Etſi Plato non ſemel it in alia, & Diſciplinam (quorſum aliter tot libri eius?) admiſcet. At quidam à Naturâ petebant, vt dixi. atque ita Trogus: *Scythis Naturam dare, quod Græci longâ ſapientiæ doctrinâ, præceptiſque philoſophorum, conſequi nequiuerunt.* Declamator etiam Quinctilianus argutè: *Ego mores* NASCI *puto, & propriam cuiuſque naturæ virtutem. Alia forſitan diſcuntur, quædam experimentis cognoſcenda ſunt; boni mores conſtant voluntate.* Et verò Seneca ipſe adfitetur, *quoſdam ſine ſubtili inſtitutione euaſiſſe probos, magnoſque profectus aſſecutos, dum nudis tantùm præceptis obſequebantur.* Ex Curij, Fabricij, Coruncani, nónne tales fuere? Profectò *quidam ex hominibus egregiam ſortiti indolem, in ea quæ tradi ſolent, ſine longo magiſterio peruenerunt: & honeſta complexi ſunt, cùm primum audiuerunt.* Quæ ita verè dici, etiam ex Stoico ſenſu, fatemur: ſed hos tales plene & planè Sapientes eſſe, non item admittamus. Ratio conſummata talem facit, conſummari autē ſine Doctrinâ (Dei opera excipimus) non poteſt. Vt plenè hęc intelligas, habe.

In Menone. In Protagorâ. Lib. I.* Declam. CCLXIII. Epiſt. XC. Ibid.

habe. Non excludi aut Deum, aut Naturam, à Stoicis: ſed Doctrinam tamen ad perfectionem, itemque ad facilitatem adiungi. Ecce Natura ſemina Bonæ mentis nobis ingenuit, fomites, & ſcintillas: quæ in alijs magis minuſque elucent, vt eſt animi temperies: ſed tamen opinionum prauitate, in omnibus hoc à Naturâ rectum iam corruptum eſt: ideoque Doctrinâ adiuuandum, inſtaurandum, depurandum. Non enim vt Sol ipſe nubes obiectas diſſipat ſuâ vi, & perrumpit: ita hîc eſt: adiutorio opus, directione, & exemplo. Cicero: *Iuſtos quidem Natura nos eſſe factos. tantam autem eſſe corruptelam malæ conſuetudinis, vt ab eâ tamquam igniculi extinguantur à Naturâ dati, exorianturque & confirmentur vitia contraria.* Quòd ſi ad Naturam viuere liceret, negat idem alibi, *quidquam eſſe, cur quiſquam rationem & Doctrinam requireret.* Itaque facile ad Sapientiam iter dicunt, quia eſt ſequi Naturam. Fabius hoc rectè: *Breuis eſt inſtitutio vitæ honeſtæ beatæque, ſi credas. Natura enim nos ad optimam Mentem genuit: adeòque diſcere meliora volentibus promptum eſt, vt verè intuenti illud magis mirum ſit, malos eſſe tam multos.* Rectè, inquam: ſed & illud ex eodem ſubſeratur, *Virtutem etſi impetus quoſdam à Naturâ ſumit, tamen perficiendam Doctrinâ eſſe.* Hæc ſunt germanè Stoica. igniculos, ſcintillas, ſemina, impetus ad Virtutem habemus: vt ipſam habeamus, excitanda illa velut flatu Rationis ſunt & Diſciplinæ. Et Ariſtoteles ita veriſſimè: Οὔτ' ἄρα φύσει, οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνεται ἡ ἀρετή: *Neque à Naturâ igitur, neque præter Naturam inſeritur virtus.* Seneca noſter: *Omnibus Natura dedit fundamenta ſemenque virtutum:* OMNES *ad* OMNIA *iſta nati ſumus: cùm irritator acceſſit, tunc illa animi bona, velut ſopita excitantur.* Irritator autem eſt Doctrina, quæ Scientiam Boni Maliquè diuidit, & ne in eligendo aberres facit. Bonum Naturâ vis? malum vitas? ecce hoc tale re & ratione eſt, illud opinione. *Artis igitur eſt*, quod ait Cicero, *ad ea principia, quæ à Naturâ accepimus, conſequentia exquirere: donec id, quod volumus, ſit effectum.* Virtus amata nobis omnibus Naturâ eſt, Honeſtum optabile: ſed non facies vtriuſque ſtatim nota. Tamen leui, vt dixi, conatu & manuductione aperitur. Zeno ipſe in quadam epiſtolâ: Φύσις δὲ εὐφυὴς μετρίαν ἄσκησιν προσλαβοῦσα, ἔτι τε τὸν ἀφθόνως διδάξοντα, ῥᾳδίως ἔρχεται πρὸς τὴν τελείαν ἀνάληψιν τῆς ἀρετῆς: *Bona Natura mediocrem Exercitationem nacta, & Præceptorem candidè docentem, facile venit ad perfectam virtutis comprehenſionẽ.* Hæc noſtri: quid Academici? paullò diuerſi eunt. Nam pro Platonis ſenſu hæc Apuleius: *Hominem ab ſtirpe ipſâ neque abſolutè bonum, nec malum naſci: ſed ad vtrumque procliue ingenium eſſe. Habere quidem ſemina quædam* VTRARVMQVE *rerum, cum naſcendi origine copulata, quæ educationis Diſciplinâ in alteram debeant partem emicare.* Semina, ecce, & ipſi agnoſcunt: ſed in quo diſcrimen? quod illi ea in *vtrumque* valere volunt, bonum malumque: noſtri, in bonum tantùm. Nam Natura ipſa ſemper ijs bona. Hinc illa verba, quæ & antè attigi: *Nulli præcluſa eſt virtus, omnibus patet, omnes admittit.* Et Stoicum dogma Galeno poſitum, & exagitatum: Ἅπαντας ἀνθρώπους πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν ἐπιτηδείως ἔχειν: *Omnes homines ad Virtutem comparandam aptos eſſe & idoneos.* Quod ille negat, & *corporum temperiem* vult iuſpici, vt alius alio magis minúſve ſit, imo non ſit. Argumento etiam vtitur; Si à Naturâ, inquit, virtus, & opinione dumtaxat deprauamur: cedò, quis primos homines infecit, cùm nondum aliena malitia fuit? A ſe ergo habuerunt. Atque hoc ita vrget, vt Poſidonium etiam, magnum illum Stoicum, hîc verò victum deſciuiſſe ab ijs dicat, & cum Academicis ſenſiſſe. Neſcio. argumento tamen reſponderi vel ex Senecâ noſtro poterat, & non calumnioſè occurri. Nam dicant noſtri, *Primos illos homines, quamuis egregia illis vita fuerit, & fraude carens, non fuiſſe tamen Sapientes.* Intellege, ad perfectum Sapientes. *Non enim negauerim*, inquit, *fuiſſe alti ſpiritus viros; &, vt ita dicam, à dijs recentes: ſed quemadmodum omnibus indoles fortior fuit, & ad laborem paratior, ita non erant* INGENIA *omnibus* CONSVMMATA. *Non enim dat Natura virtutem:* ARS *eſt, bonum fieri.* Mihi videatur res ſic confici. Fatemur paullatim opinionibus ſenſibuſque alienis, aut exemplis, deprauari homines: ſed & ante illa qui fuerunt, non habuêre Naturam perfectam: & turbidum in eâ aliquid aut nubilum, Doctrinæ radio depurandum & illuſtrandum. Niſi fit; poteſt aberrare Ratio, & bonum quidem cupere, ſed capere etiam malum. Quid, quòd à Materiâ primâ incentiuum aliquod mali eſt? de quo in * Phyſiologiâ videndum.

I. De Legib. — III. De Finib. — XII. Inſtit. cap. vlt. — II. Ethic. cap. I. — Epiſt. xcv. — V. De Finib. — Ad Antigonum. — De Philoſophiâ. — Sen. De Benef. III. cap. XVIII. — In libello, Quòd animi mores corp. temp. ſeq. — Epiſt. xc. — * Lib. I. cap. XIV.

DISSERT. XI.

De Notionibus, quæ ad Doctrinam faciunt. Quid, & quotuplices eæ, accuratè dictum.

AVD. Capete in parte hæc videor: ſolidè & plenè, ſi de *Igniculis* iſtis & *Seminibus* magis aperis & diducis. LIPS. Non me extra rem & lineas tu ducis? Tamen ſequot, vt ſequi me etiam liberè & libenter poſſis. Audi. Igniculi iſti non aliud, quàm inclinationes, iudicia, & ex ijs notiones ſunt, à rectâ in nobis Ratione. Scito enim Stoicis placere, partem in nobis diuini Spiritus eſſe merſam, id eſt illam ipſam Rationem: quæ ſi in ſuo loco & luce luceat, tota puta, ſincera, recta, diuina ſit: nunc corpore, velut carcere, clauſa coërcetur, & opinionibus agitatur aut abducitur: & tamen tetinet originis ſuæ flammulas, & Verum Honeſtumque per ſe, & ſuâ indole, videt. Iſtæ flammulæ, ſiue Igniculos mauis dicere (Græci ἀνθρῦπας, ζώπυρα, ἐναύσματα appellant) exſerunt ſe & oſtendunt in ſenſibus quibuſdam, aut iudicijs, quæ omni hominum generi ferè, & optimæ cuique naturæ eximiè, ſunt inſita aut innata. Id Græci ἐννοίας ſiue *Notiones* vocant, item προλήψεις, *Anticipationes*: & quia paſſiuæ, atque inſitæ, κοινὰς καὶ ἐμφύτους, *Communes & Ingeneratas* agnominatunt. AVD. Benè. ſed cur *Igniculos*, aut *Scintillas*? LIPS. A Stoicorum id quoque ſenſu: quibus purior hic Animus eſt Ignis, poſteà docendum. Sed de re ipſâ, *Communes* ſunt, & agnitæ vel admiſſæ hominibus, ideoque Plutarchus librum titulo præſcripſit, περὶ κοινῶν ἐννοιῶν, *De communibus notionibus*: idque aduerſus Stoicos, quos vult euertere eas ſuis Paradoxis, aut oppugnare: audiendum mihi adhuc, non credendum. Atque vt aliquid diffundam de Notionibus (pauci capiunt) ſcito eaſipſas principia & fundamenta Stoicis Scientiæ ac Sapientiæ eſſe.
1 De Legib. Cicero ex eorum mente: *Ipſum hominem Naturâ non ſolùm celeritate mentis ornauit, ſed etiam Senſus tamquam ſatellites adtribuit ac nuncios, & rerum plurimarum obſcuras nec ſatis apertas Intellegentias incohauit, quaſi* FVNDAMENTA *quædam* SCIENTIAE. dicit hîc *Intellegentias*, & alibi etiam *Notitias*: quæ conſonant ſcilicet *Notionibus*. Sed ait *obſcuras & incohatas*: alibi *adumbratas*: item *complicatas*, *inuolutas*: quia Doctrinæ ductu atque operâ dirigendæ, & in lucem ſcientiamque euocandæ ſunt. Idem Cicero: *No-*
In Topic. *tionem appello, quod Græci tum* ἔννοιαν, *tum* πρόληψιν *dicunt. Ea eſt* INSITA *& antè percepta (an præcepta) cuiuſque formæ cognitio, enodationis indigens.* Vides *inſitam*? vides *enodationis indigentem*? Duplici Græco nomine adficit, & parum diſtinguit: fecetunt illi, & Ἔννοιαν ipſam duplicem ponebant, φυσικὴν καὶ τεχνικὴν, *Naturalem & Artificialem*. Illam, quæ eſſet τῶν καθόλου: *vniuerſalis* quædam, & *vniuerſalium*. vt Notitia Equi, Albi, Nigri: quæ operâ ſenſuum fit, vt dicunt, ἀνεπιτεχνήτως, *ſine adminiculo artis*. Alteram, ἣ γίνεται δι' ἡμετέρας διδασκαλίας καὶ ἐπιμελείας: *quæ fit operâ induſtriæ & doctrinæ noſtræ*. Sub his etiam illas vulgares & cottidianas Notiones comptehendi ſcito, quæ impreſsâ Phantaſiâ quâque ſtabili gignuntur: ſed & noſtræ illæ huc reducantur. Et eſt ſanè omniũ magnus ad Scientiam vel Sapientiam vſus: adeò *vt ſine his* (Cicerone adſtipulante) *nec intellegi quidquam, nec quæri, nec diſputari poſſit*. Itaque idem ille inter beneficia Naturę ponit, quod *Comprehenſionem dediſſet, quaſi normam ſcientiæ, & principium ſui: vnde poſteà Notiones rerum animis imprimerentur, è quibus* NON PRINCIPIA SOLVM, *ſed latiores quædam ad* RATIONEM *inueniendam viæ reperiuntur*. Hæc in Academicorum libris binis, qui hodie exſtant: & in ijs germaniſſima ferè Stoicorum decreta. Quomodo autem, & quibus velut gradibus ad Scientiam ducant, idem optimè expreſſit: *Mens ipſa*, inquit, *quæ ſenſuum fons eſt, atque ipſa ſenſus, naturalem vim habet, quam intendit ad ea, quibus mouetur. Itaque aliqua Viſa ſic arripit, vt his ſtatim vtatur: aliqua ſic recondit.......... è quibus Memoria oritur. Cetera autem ſimilitudinibus conſtituit: ex quibus efficiuntur Notitiæ rerum: quas Græci tum* Ἐννοίας *tum* προλήψεις *vocant. Eò cùm acceſſit Ratio, argumentique concluſio, rerumque innumerabilium multitudo; tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem Ratio perfecta ab his gradibus ad Sapientiam peruenit.* Omnia partitè, & velut ex profeſſo doceat, adfert: quæ breuiter examinanda ſunt, & illuſtranda. Ait, *Mentem ipſam*. Ita. nam ea *Phantaſias* ſiue *Viſa* recipit, id eſt τὸ ἡγεμονικὸν Animæ: Plutarcho ex Stoicorum mente diſertim ſcriptum. Deinde, *eam moueri*. nempe ab impreſsâ Phantaſiâ: & videtur ad Chryſippi verbum mentemque reſpexiſſe, qui Phantaſiam non τύπωσιν ἐν ψυχῇ, *impreſſionem in animo*, vt Zeno; ſed ἀλλοίωσιν vocabat, aut interpretabatur, id eſt *Mutationem*. Pergit Cicero, *aliqua Viſa ſic arripi vt ſtatim*

Plut. de Placit. IV. cap. XI. & Laert. in Zenone.
IV. Acad.
I. Acad.
IV. Acad.
De Placit. Phil.

ſtatim videtur: vbi diſtinguit Viſa ſiue Phantaſias, in *Præſentaneas* & *Manentes*. Illas, quæ momentaneæ ſunt, & pereunt; iſtas, quæ reconduntur, vt ait: & reliqua eius ſenſus deſunt. Supplenda facilè, ex alijs. qui *Manentem* Phantaſiam, volunt *Notionem* eſſe. Ita enim præter Plutarchum, Philo Iudæus: Ἔννοια γὰρ ἐναποκειμένη νόησις. διανόησις δὲ, τῆς νοήσεως διέξοδος βεβαιουμένη: *Notionem eſſe, reconditum conceptum: Deliberationem, eiuſdem certam prolationem.* Sed amplius Cicero: *E quibus Memoria oritur.* Quæ Græcis eſt μνήμη. & hanc illi μόνιμον & ἑκτικὴν τύπωσιν dicunt: *ſtabilem & habitualem impreſſionem.* Deinde, *Cetera autem ſimilitudinibus conſtituit.* Quis? an Memoria? non puto: nec ſic Stoici. Imò illis poſt Memoriam Ἐμπειρία ſuccedit, *Ars* ſiue *Vſus*. & definitur, τὸ τῶν ὁμοειδῶν μνημῶν πλῆθος: *multitudo Memoriarum conſimilium.* quod Cicero poſteà tangit, ſed parùm (ſi hæc ſincera omnia) diſtinguit. Deinde, *effici ex ijs Notitias rerum.* Neque hic ordo pro Græcis, qui hodie quidem exſtant, aut mihi ſint viſi: qui *Notitias* & *Memoriæ* & *Arti* antemittunt. Clauſula eſt, *accedere Rationem*, & ad *Sapientiam peruenire.* quod veriſſimum eſt: & idem Cicero ſeſe explicat. *Primum eſt intellegentia, deinde conſequentium rerum cum primis coniunctio & comprehenſio: ex quo videlicet, quid ex quibuſque rebus efficiatur, idque Ratione, concludimus, ſingulaſque res definimus: ex quo Scientia.* Nimirum Dialecticæ quodam ductu, λόγῳ καὶ λογισμῷ vtentes, *Ratione & Ratiocinatione*, certum comprehendimus, & Notiones illas ſtabilimus. Habes de quæſito: an aliud deſideras?

AVD. Superaddi de *Artificialibus*, quæ noſtrâ operâ producantur. quomodo id fiat?

LIPS. Cicero ille idem tangit: *Cùm rerum Notiones in animis fiant, ſi aut Vſu aliquid cognitum ſit, aut Coniunctione, aut Similitudine, aut collatione rationis: hoc quarto, quod extremum poſui, Bonorum notitia eſt facta.* Senecam id illuſtret, qui Lucilio quærenti, *Quomodo ad nos Boni Honeſtique notitia perueniſſet?* Reſpondit, *Hoc nos docere Naturam non potuiſſe. Sed nobis* (Stoicis) *videtur*, inquit, *Obſeruatio collegiſſe, & rerum ſæpe factarum inter ſe Collatio, per analogiam noſtro intellectu & Bonum & Honeſtum iudicante.* Et pluſculâ ibi vide: ſed magis Laërtium vide, qui pleniùs hæc & ex aſſe tradit. *Eorum quæ noſcuntur*, inquit, (id eſt, *Notitiarum*) *alia per Caſum aut Incidentiam* (περίπτωσιν) *noſcimus, alia per Similitudinem, alia Analogiam, alia Tranſpoſitionem, alia Compoſitionem* (Cicero *Coniunctionem*) *denique alia per Contrarietatem.* Exempla deinde dat ſingulorum, in ipſo videnda: neque his minutis mihi cenſeo inſiſtendum. Illud vtilius moneo, *Notiones* in præſtanti naturâ explicatiores eſſe, & facilè Rationis iudicijque operâ educendas: quod quibuſdam euenilſe, ante Artem Scientiamque natam, pænè ſit fatendum. Item, Vſum earum magnum eſſe ad omnem vitam & virtutem; ſi eâdem Iudicij bonitate rebus applicentur. Epictetus hoc monet atque ingerit: *Caue*, inquit, *Notiones ſingulis rebus temerè & vanè accommodare.* Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον τ' ἀνθρώποις πάντων τ' κακῶν, τὸ τὰς προλήψεις τὰς κοινὰς μὴ δύνασθαι ἐφαρμόζειν τοῖς ἐπὶ μέρους: *Hæc eſt* CAVSSA *mortalibus* OMNIVM MALORVM, *non poſſe* COMMVNES NOTIONES APTARE SINGVLARIBVS. Notabilis ſententia, an oraculum: & vult hoc dictum, quod ipſe diffundit. Ecce Notio eſt in animo, *Mala vitare, Bona ſequi*: at cùm ad facta venitur, alias notiones tibi formas, *Hoc & illud malum, bonumque eſſe*: quæ te ipsâ non ſunt, & ſic principio bono, in finem prauum deſinis, & ipſe te fallis. Communis autem illa Notio, duce Ratione ad vera bona malaque, certò & ſine errore, aptanda erat: non ad iſta, quæ Vulgus aut Opinio tibi dictant.

Lib. Quod Deus immutab.

Plut. De Placit.

II. De Nat. deor.

III. De Finib.

Epiſt. cxx.

In Zenone.

Lib. II. Diſſert. cap. xxvi.

DISSERT. XII.

Doctrinam duplicem eſſe, Dogmaticam & Pareneticam: vtraque laudata.

SED vt in gradum viamque reponamur, à quâ leuiter tamen diſceſſimus: vides Sapientiam doceri, & Igniculos Notionesque ad eam ducere: ſed à quo, & quomodo etiam doceri? Ab ipſâ Philoſophiâ, vt liquet: atque id viâ duplici, *Decretorum*, & *Præceptorum*. Illam Græci δογματικὸν appellant, hanc παραινετικόν: nos reddere *Decretoriam* & *Præceptoriam* poſſimus. Apta diuiſio. nam ſicut ipſam totam bipertitam fecimus, *Contemplatiuam* & *Actiuam*: vtrique ecce parti doctorem ſuum damus, & (Senecæ verbis) *Contemplationem inſtitutio tradit, Actionem Admonitio.* Inſtitutio, id eſt *Decreta.* neque enim vlla ars ſine ijs eſt: quæ alij *Axiomata, Enuntiata*, aut *Effata* appellant, Stoici δόγματα, *quæ nobis vel Decreta licet appellare, vel Scita, vel Placita:* Apu-

Epiſt. xciv.

Sen. Epiſt. xcv.

Apuleius etiam *Conſulta* vertit. Quid ea ſunt? generalia quædam capita, & velut leges, ad quæ reliqua omnia Doctrinæ vel examinentur, vel referantur. Siquid ab his diſſidet, improbum & adulterinum habeo: ſi quid conuenit, agnoſco, & tamquam teſſerâ datâ, in ius commilitij admitto. Ea certa, firma, rata ſunt: &, vt in ipsâ militiâ Aquilæ aut Signa, omni vi propugnanda. IV. Acad. *Decreta* (ait Stoicus Cicero) *Philoſophi vocant* δόγματα, *quorum nullum ſine ſcelere prodi poteſt. Cùm enim Decretum proditur*, LEX VERI RECTIQVE *proditur*. Agnoſcis deſcriptionem? Ibid. Iterumque idem: *Decretum ſtabile, fixum, ratum eſſe debere, quod mouere nulla ratio queat*. Sunt ergo κύριαι quædam δόξαι, *dominantes & eximiæ ſententiæ*, quæ reliquum totum agmen ducant. Valdè ijs opus. & ſicut in mari ſidera certa notamus, ad quæ curſus dirigatur, etſi aliâ atque aliâ velificatione: ſic in notionum aut actionum multiplici varietate, omnia ad hæc illuſtria velut ſidera dirigenda, ſi ab errore tueri volumus hunc curſum. Et verò niſi generalia quædam iſta ſint, quæ ſingulorum certitudo aut rectitudo erit? Sen. epiſt. XCIV. aut *quis poterit de parte ſuadere, niſi qui ſummam totius vitæ priùs complexus eſt?* Hoc pater, hoc maritus, dominus, ciuis, benè honeſteque faciet. Itáne? dic mihi priùs & ſuade, quid ſit Bonum Honeſtumque. Viue frugaliter, innocenter, caſtè: ſic debes. Debeo? doce priùs, Naturæ hoc meæ conuenire, & ad eam eſſe. Alioqui vnde fides tibi, dictiſque ſit? auctorem deſidero. Sicut drachmam argenti aurive ſiquis profert, boni quidem, ſed quæ imaginem aut ſignum Principis non præfert, recuſare eam ius & mos eſt: ſic bonum etiam monitum ſuſpectum habere, vt monetam, quod principis alicuius Decreti ſigno ſe non probat. Addo, quòd vis magna, etſi occulta, eſt in Decretis; ſed quæ paullatim ſe exſerit, vbi cultorem eſt nacta. Vt ſemen, quamuis exiguum, in bonam terram iactum, diffunditur & ſe explicat, & multiplicem fructum profert: ſic in bono ingenio Decretum. Denique Præcepta vitam & ortum his debent. Epiſt. XCV. *Hoc intereſt*, ait Seneca, *inter Decreta philoſophiæ & Præcepta, quod inter elementa & membra. Hæc ex illis dependent; illa & horum cauſſæ ſunt, & omnium*. Ergo huius partis dignitatem fructumque tenes: cape & alterius. Abſit enim vt hæc ſpernamus, etſi dignitate poſtponimus: imò quidam, vſum ſolùm intuiti, ante ea cenſebant. Sanè *antiqua Sapientia nihil* Ibid. *aliud, quàm facienda & vitanda præcepit: & tunc longè meliores erant viri*. Nimirum, vt plena ſit Doctrina, iungenda ſunt vtraque: & ſicut ipſa Contemplatio atque Actio, indiuiduo contubernio ſocianda. *Et diſcas* Ibid. *oportet, & quæ didiciſti agendo confirmes*: quorum illi Decreta, huic Præcepta conducunt. *Nam quamuis argumentis collectum ſit, quæ Bona, quæ Mala ſint: nihilominùs habent Præcepta* Ep. XCIV. *partes ſuas: & Prudentia, Iuſtitia, Officijs conſtant: Officia autem Præceptis diſponuntur*. Quòd ſi imbecilla, id eſt Proficientia adhuc ingenia conſideres: neſcio an non maior & præſentior erit vſus Præceptorum. Nam à ſubtilibus illis, aut altiùs petitis abhorrent: proximè alludentia admittunt. Iam quædam, etiam ſine probatione, illabuntur animis: dici & ſuggeri ea ſatis eſt, Naturâ ipsâ audientis inclinante. *Omnium enim honeſtarum* Ibid. *rerum ſemina animi gerunt, quæ Admonitione excitantur: non aliter quàm ſcintilla, flatu leui adiuta, ignem ſuum explicat*. Ecce, cùm audio, *Tempori parce*, *Te noſce*, *Abſtine & contine*: numquid rationem aut Decretum aliud requiram? minimè. Nam hæc talia *cum ictu* Ibid. *quodam audimus, nec vlli licet dubitare aut interrogare, Quare? adeò etiam ſine ratione ipſa veritas ducit*. Sicut ſcaturigines aquarum in agro aut horto meo ſi habeam, vtor & irrigo, nec primos vltrà fontes inquiro: ita hîc licere aliquis dicat. Tamen tutius meliuſque, vt dixi, iungere, re etiam & indole, ſi conſideras, coniuncta. *Quid enim intereſt in-* Ibid. *ter Decreta philoſophiæ, & Præcepta, niſi quòd illa generalia præcepta ſunt, hæc ſpecialia?* ſed tamen vtraque res præcipit, atque adeò vtraque etiam iuuat: ſed occultiùs illa, apertiùs iſta. Sicut manuum, pedum, & membrorum vſus in aperto eſt, & ſenſibus incurrit: in abdito cor & ſpiritus illi ſunt, qui motum & impetum hunc donant: ſic de Præceptis dicere poſſis, palàm iuuare, latentes Decreta. Ego verò & aliâ ſimilitudine rem ingeram, & ſimul Ordinem dicendorum. Sicut in arbore Radicem habes, ex eâ Truncum, ex his Ramos, deinde ramulos aut Flagella: ſic in Philoſophiâ ſcito, primum aliquod Decretum inſtar Radicis habere, proximum vt Truncum, minora vt Ramos; denique copiam illam Præceptorum ſuccedere & ex ijs ſurgere, verè Flagella ad animos erigendos & incitandos.

DISSERT. XIII.

De Fine, ſiue Vltimo Bonorum: & quis ille ſit?

ORDIAMVR igitur ab ipſâ Radice, id eſt *Fine*: à quo pendent omnia, ad quem referuntur omnia: & qui velut parens & rector quidam eſt Decretorum. *Finem* Græci Τέλος dicunt, paullò aliter in Philoſophiâ, quam vulgò: vbi effectionem perfectionemque rei ſignificat: vt in Homero, ac priſcis. At primus Plato Philoſophiæ adiunxit, & reſtrinxit: pro eo, quod in vitâ vltimum appetimus. Ideoque Cicero paſſim vertit & appellat, *Vltimum*, *Extremum*, *Summum*. Neceſſaria hæc cognitio: & Plato
In Theæt. idem cenſuit, *inutilem omnem ſcientiam, imò noxiam, ſine notitiâ Optimi finis*. Quid Ari-
1. Ethic. Nicom. cap. 11. ſtoteles? eius ſcitum: Ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπήν. καὶ καθάπερ τοξόται σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος; *Enimuerò ad vitam etiam vtilis, & magnum momentum habet cognitio Finis. atque vt ſagittarij, qui ſcopum habent, magis quod oportet*
1. De Fin. *aſſequamur*. At Cicero: *Quid eſt in vitâ tantopere quærendum, quàm quis ſit Finis, quod extremum, quod vltimum, quò ſint omnia bene viuendi rectéque faciendi conſilia referenda?* Se-
Epiſt. xcv. neca noſter: *Proponamus oportet Finem ſummi boni, ad quem nitamur, ad quem omne Factum noſtrum Dictúmque reſpiciat, veluti nauigantibus ad ſidus aliquod dirigendus eſt curſus.* Pulchrè! atque alibi cauſſam hanc ſtultitiæ & malitiæ noſtræ aſſerit, ignorare aut non aſſiduè eum meditari. Lucilio ſuo:
Epiſt. lxxi. *Quoties quid fugiendum ſit, aut quid petendum, voles ſcire: ad Summum bonum, & propoſitum totius vitæ reſpice. Illi enim conſentire debet, quidquid agimus. non diſponet ſingula, niſi cui iam vitæ ſuæ Summa propoſita eſt. Nemo, quamuis paratos habeat colores, ſimilitudinem reddet, niſi iam conſtet, quid velit pingere. Ideò peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus, de totâ nemo. Scire debet quid petat ille, qui ſagittam vult mittere, & tunc dirigere, & moderari manu telum.* Clarè, acriter, & ſuo more: imagine etiam vltimâ, ad illam Ariſtotelis accedente. Sed hic igitur
Stob. Eclog. Ethic. Finis talis, quid eſt? Definiunt Stoici: οὗ ἕνεκα πάντα πράττεται καθηκόντως, αὐτὸ δὲ πράττεται οὐδενὸς ἕνεκα: *Cuius cauſsâ omnia officia aut rectè facta fiunt, ipſe autem nullius.* Siue etiam: Ἐφ' ὃ πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ πραττόμενα καθηκόντως τὴν ἀναφορὰν λαμβάνει, αὐτὸ δ' ἐπ' οὐδέν: *Ad quem omnia rectè conuenienterque facta referuntur, ipſe ad nul-*

lum. Cicero hoc ab ijs ſumpſit, & conuertit:
Extremum, omnium philoſophorum ſententiâ, tale eſſe debet, vt ad id omnia referri oporteat, ipſum autem nuſquam. Definitur & breuiſſimè: 1. De Fin.
Ἔσχατον ὀρεκτῶν: *Vltimum appetendorum.* Quæ mens eſt eiuſdem Tullij, cùm *Fines bonorum* libris ſuis inſcripſit: quia iſtud Bonum, reliquorum eſt extremum. Obſerua autem τὰ καθήκοντα, ſiue *Officia*, his finitionibus inſeri, valdè pro Stoico ſenſu: & miror virum doctiſſimum, qui Stobæum vertit, vtrobique hoc verbi neglexiſſe. Nam eo ſignificant, Finem ſuum vltimum eſſe, *Conuenienter viuere Rationabili Naturæ.* Itaque Archedemus explicabat ὁμολογίαν Zenonis, (de quâ ſtatim) πάντα τὰ καθήκοντα ἐπιτελοῦντα ζῆν: *Omnia Officia perficientem viuere.* Nam *Officium* definiunt, *quod Ratione factum ſit*: itemque, *Actionem, Naturalibus conſtitutionibus conuenientem.* Agnoſcis igitur in eo & *Rationem*, & *Naturam*: quæ vtraque dux ad *Beatitudinem*, ſiue *Felicitatem*. Ea enim conſenſu eſt Finium Finis, ſiue vt Ariſtoteles
Magn. Ethic. 1. cap. 11. ſcitè, Τέλειον Τέλος: *Perfectus Finis.* Τέλειον Τέλος, inquit, ἐστὶν, οὗ παραγενομένου, μηδενὸς ἔτι προσδεόμεθα· Ἀτελὲς δὲ, οὗ παραγενομένου προσδεόμεθά τινος. οἷον δικαιοσύνης μόνον παραγενομένης, πολλῶν προσδεόμεθα. τῆς δὲ εὐδαιμονίας, οὐδενὸς ἔτι: *Perfectus Finis eſt, quo potiti nihil petimus vltrà vel egemus: Imperfectus, qui cùm obuênit, etiam egemus. Veluti, Iuſtitiam adepti, plura volumus: at Felicitatem, iam nihil.* Itaque hæc eſt, quò vota noſtra eunt, parentum durunt: omnes homines, omnis ſexus,

——— *nauibus atque* Horat.
Quadrigis petimus Benè viuere.

Sed diſcrimen hîc tenue Stoici ingerunt: Stob. Eclog.
καὶ τὴν μὲν εὐδαιμονίαν λέγουσι σκοπὸν ἐκκεῖσθαι· τέλος δὲ εἶναι, τὸ τυχεῖν τῆς εὐδαιμονίας: *& Felicitatem dicunt vt Scopum proponi; Finem verò eſſe, Felicitatem aſſequi.* Nec malè. verè enim, vt in ſagittando, Scopus ille omnibus proponitur: cùm tetigi, mihi applico, & Finem ſum adeptus.

DISSERT. XIV.

Eum eſſe, Secundùm Naturam viuere: & varia ſuper hoc interpretatio.

AVD. Iam feriamus, obſecro, ſi poteſt: aut certè collineemus, & eò dirigamus. Explica, inquam, & prxi, quâ viâ aut arte hunc Scopum tangam. LIPS. Breuiter id poteſt, & conſentiente penè veterum ſenſu. Nam Plato, & omnis Academia illa vetus,

nullâ in re aliâ, niſi in NATVRA, quærendum eſſe illud Summum bonum, quò omnia referrentur, dicebant. Idem Cynici, atque alij pluſculi. de quibus communiter Philo, ille Iudæus: τὸ μὲν ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν, εὐδαιμονίας τέλος εἶπον οἱ πρεσβύτεροι: *Conſequenter Naturæ viuere, Felicitatis finem dixerunt illi priſci.* Quid noſtri Stoici? altâ & crebrâ hoc voce. Vt Seneca: *Idem eſt Beatè viuere, & ſecundùm Naturam.* Item: *Propoſitum noſtrum eſt, ſecundùm Naturam viuere.* Iterumque: *Quod inter* OMNES *Stoicos conuenit, rerum Naturæ aſſentior. Ab illâ non deërrare, & ad illius legem exemplumque formari, Sapientia eſt.* Tum definiendo adiungit: *Beata eſt ergo vita,* CONVENIENS NATVRAE SVAE. Quod ipſum eſt Stoicum ſcitum & dictum: Τέλος εἶναι, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν: *Finem eſſe,* CONVENIENTER NATVRAE VIVERE. Epictetus hoc non ſemel extulit: Συμφώνως τῇ φύσει ζῆν: *Conformiter, ſiue Concorditer Naturæ viuere.* Vis & poëtam audite, pro hoc ſenſu & verbis? Horatius:

Viuere NATVRAE *ſi* CONVENIENTER *oportet.*

Sed & alius ſuccinit:

—— *hæc duri immota Catonis*
Secta fuit, ſeruare modum, FINEMQVE *tenere,*
NATVRAMQVE SEQVI.

Plures teſtes ſe offerunt: dimitto. ſatis iſti euincunt: vtinam & liquidò ſatis declarent. Quid enim eſt *Conuenienter Naturæ viuere?* Hic diſſidium & pugna. atque adeò vt decantata illa * κατάληψις, velut pomũ aliquod Eridis, in medium à Zenone iacta, Arceſilam alienauit, & Academicos armauit: ita hæc Finis conſtitutio & explicatio, acre Stoicis bellum in Peripateticos, Epicuréos, alios, excitauit. Quid facimus? induſtriè ſimul & cautè inquiramus, & an non Senecâ noſtro duce? qui communiter cauſſam aberrantium à vero aperit: & tu hoc primum audi. *Quid eſt,* inquit, *in quo hic erratur? Cùm omnes Beatam vitam optent; quòd inſtrumenta eius pro ipſâ habent, & dum illam petunt, fugiunt. Nam cùm ſumma beatæ vitæ ſit ſolida tranquillitas, & eius inconcuſſa fiducia: ſolicitudinis cauſſas colligunt, & per inſidioſum iter vitæ, non tantum ferunt ſarcinas, ſed trahunt. Ita longiùs ab effectu eius, quod petunt, ſemper abſcedunt; & quò plus operæ impendunt, hoc ſe magis impediunt. Quod euenit in labyrintho properantibus, ipſa illos velocitas implicat.* Diuinantia, imò diuina verba. Quid aliud olim & nunc pleroſque à recto Fine vel intellegendo, vel apprehendendo, abſterruit; quàm vilium & inæſtimabilium aliquot rerum æſtimatio & amor? Ita Voluptatem alius, Indolentiam, Opes, Valetudinem, externa omnia, aut facere aut iuuare Felicitatem voluerunt: & hæc eſſe inter CONVENIENTIA NATVRAE. De alijs loquor? inter ipſos Stoicos controuerſæ mentis hæc verba: & Epictetus ille fidus Veri interpres & aſſertor, hoc inter ardua maximè habet. Τί οὖν θαυμαστόν ἐστιν; inquit. νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς φύσεως: *Quid admirabile igitur?* (non *Chryſippum intelligere aut Zenona*) *ſed iſtud, Noſſe voluntatem Naturæ.* Videamus, ſiue audiamus, ſi placet, primùm conſulares aliquot velut Senatores; & quidem ſententias ſuas recitantes ex tabellâ. In Stobæi Eclogis, ita cenſent: Τὸ τέλος ὁ μὲν Ζήνων οὕτως ἀπέδωκε, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. τοῦτο δ' ἐστὶ καθ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν, ὡς τῶν μαχομένων * ζώντων κακοδαιμονούντων. Οἱ δὲ μετὰ τοῦτον προσδιαρθροῦντες οὕτως ἐξέφερον, ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν· ὑπολαβόντες ἔλαττον εἶναι κατηγόρημα τὸ ὑπὸ Ζήνωνος ῥηθέν. Κλεάνθης γὰρ πρῶτος διαδεξάμενος αὐτοῦ τὴν αἵρεσιν προσέθηκε, τῇ φύσει. ὅπερ ὁ Χρύσιππος σαφέστερον βουλόμενος ποιῆσαι, ἐξήνεγκε τὸν τρόπον τοῦτον, ζῆν κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων. Διογένης δὲ, εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ, καὶ ἀπεκλογῇ. Ἀρχέδημος δὲ, πάντα τὰ καθήκοντα * ἐπιτελοῦντα ζῆν: *Finem Zeno ita edidit, Conuenienter viuere. quod eſt, ſecundùm vnam rationem & concordem ſibi viuere: quaſi animalia variantia aut pugnantia infeliciter agant. At qui pòſt ſecuti, expreſſè & diſtinctè magis extulerunt, Conuenienter naturæ viuere: cùm cenſerent minus, quàm pro re, Zenonium illud dictum eſſe. Sanè Cleanthes primus, cùm eius ſectam locumque ſuſcepiſſet, adiecit, Naturæ. Chryſippus deinde hoc ipſum clarius volens reddere, ita extulit: Viuere ſecundùm peritiam eorum, quæ Naturâ eueniunt. Diogenes porrò, rectam rationem ac iudicium in eorum, quæ ſecundùm Naturam ſunt, electione aut reiectione. Archedemus denique, Viuere omnia officia curantem.* Hæc ibi. In Clemente Alexandrino & eadem, & quædam alia, aut alitet: quæ iuuet excerpere, & componere ad mutuam lucem. Ζήνων ὁ Στωϊκὸς τέλος ἡγεῖται, τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν. Κλεάνθης δὲ, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ἐν τῷ εὐλογιστεῖν· ὃ ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἐκλογῇ κεῖσθαι διελάμβανον· ὅθεν Ἀντίπατρος ὁ τούτου γνώριμος, τὸ τέλος κεῖσθαι ἐν τῷ διηνεκῶς καὶ ἀπαραβάτως ἐκλέγεσθαι μὲν τὰ κατὰ φύσιν, ἀπεκλέγεσθαι δὲ τὰ παρὰ φύσιν. Ἀρχέδημος, ἐκλεγόμενον τὰ κατὰ φύσιν μέγιστα καὶ κυριώτατα, οὐχ οἷόν τε εἶναι ὑπερ-

[Margin notes: Cic. Acad. — Libro περὶ φυτουργίας. — De Vit. Beat. c. VIII. Epiſt. v. — De Vit. Beat. c. III. — Lucan. I. — * Comprehenſio. — Ep. XLIV. — I. Diſſert. XVIII. — * Fortè, ζώντων. — * Et Diog. ἐπιτελοῦντα. — II. Strom.]

ὑπερβαίνειν. Παναίτιος, τὸ ζῆν κατὰ τὰς δεδομένας ἡμῖν ἐκ φύσεως ἀφορμάς. Ποσειδώνιος, τὸ ζῆν θεωροῦντα τὴν τῶν ὅλων ἀλήθειαν καὶ τάξιν: & quædam leuiora, aut longinquiora. Illa ſonant: *Zeno Stoicus finem cenſet, Secundùm virtutem viuere. Cleanthes, Conuenienter Naturæ viuere, in rectâ ratione ac ratiocinatione. quod in electione eorum, quæ ſecundùm Naturam ſunt, poſitum arbitratur. Antipater, eius auditor, in ijs quæ ſunt ſecundùm Naturam aſſiduè, & ſine lapſu eligendis, abijciendis autem contrarijs. Archedemus, eligentem viuere ea quæ ſecundùm Naturam ſunt maxima & præcipua, nec poſſe ea tranſilire. Panætius, viuere ſecundùm appetitiones inſitas à Naturâ. Poſidonius, viuere contemplantem Vniuerſorum veritatem & ordinem.* In quibus diſſenſum alibi per te notes ab illis Stobæi, magis tamen certò & fideliter (meo iudicio) exſcriptis. Laërtius quidem propiùs iſtum accedit. cuius habe item verba. Nam in re iſtâ capitali, cur iudicia verbatim non conquiram, & conſignem? Ille ſic

In Zen. igitur: Πρῶτος Ζήνων τέλος εἶπε, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν· ὁμοίως δὲ καὶ Κλεάνθης, καὶ Ποσειδώνιος, καὶ Ἑκάτων. Πάλιν δὲ, ἴσον ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν τῷ κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν, ὥς φησι Χρύσιππος. Ὁ δὲ Διογένης τέλος φησὶ ῥητῶς, τὸ εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ. Ἀρχέδημος δὲ, τὸ πάντα τὰ καθήκοντα ἐπιτελοῦντα ζῆν: *Primus Zeno Finem dixit, Conuenienter Naturæ viuere, quod eſt, Secundùm virtutem viuere. Similiter Cleanthes, Poſidonius, Hecato. Iterumque, ſimile eſt & conſonat, Secundùm virtutem viuere, illi Secundùm peritiam Naturâ euenientium viuere; vt ait Chryſippus. Diogenes autem, Finem ait eſſe planè, rectè ratiocinari & dirigere in electione eorum quæ Naturæ conſentiunt. Archedemus, omnia officia implentem viuere.* Hæc ſi eum Stobæanis confers, illuſtres illa & approbes: etſi in aliquo etiam diſſenſu.

DISSERT. XV.

Prima Zenonis ſententia explicata, de Conuenientiâ vitæ.

SED quid te moror? ſententias vides, elige: mihi ſatis, viam ſignaſſe his velut aſtris. AVD. Satis? * μηδαμῶς μηδαμῶς, vt hoc cum Platone effeꝛam. Nam ego per me quî eligam, aut viam inſiſtam, in quâ variaſſe & vacillaſſe culmina illa video? Tuam facem ſpecto, & MANVDVCTIONEM exſpecto: quia mihi hîc (ingenuè fateor) tenebræ & chaos. LIPS. Allucebo & dirigam igitur, vt copia ingenij aut iudicij mei erit. *Stobæana* illa ſi ordine videmus & illuſtramus; credo haud magno opere deſideratum aliquid iri. Nam alia etiam huc aptabimus, & ducemus. Aiebat apud eum, quicumque ſcriptor: *Finem Zenonis eſſe*, ὁμολογουμένως ζῆν: *conuenienter viuere.* quod alibi idem breuiùs etiam dixit, τὴν ὁμολογίαν, *Conuenientiam* ipſam De *Naturâ*, negat fortiter addidiſſe: & mihi perſuadet, etſi communis traditio repugnat. Sanè Cicero pro eo eſt. apud quem Stoicus Cato: *Summum hominis bonum poſitum eſt in eo, quod* III. De Fin. ὁμολογίαν *Stoici, nos appellemus Conuenientiam, ſi placet.* Nudè & ſolitariè hoc effert: etſi alibi aliter, ſed hîc profectò veriùs fideliuſque. Quid igitur eſt hæc ὁμολογία? Non aliud, quàm per Vituutem cōueniens conſentienſque ſibi vita, eadem ſemper in ſenſu, & (niſi impeditur) actu. Seneca: *Virtus* CONVE- Ep. LXXIV. NIENTIA *conſtat. Omnia opera eius cum ipſâ concordant & congruunt.* Iterumque: *Accedat, vt perfecta virtus ſit, æqualitas, ac tenor vitæ per omnia* CONSONANS *ſibi: quod non poteſt fieri, niſi rerum ſcientia contingat, & ars, per quam diuina & humana noſcantur.* Hoc Sapientis proprium, hoc Felicitatis fundamentum & argumentum. Seneca: *Licet relinquam* Epiſt. XX. *definitiones Sapientiæ veteres, hac poſſum contentus eſſe. Quid eſt Sapientia? Semper idem velle, atque idem nolle.* Quid ſi autem ptaua aut falſa velim? reſpondet: *Licet exceptiunculam* Epiſt. XXXV. *illam non adijciam, vt Rectum ſit, quod velis. Non poteſt cuiquam ſemper idem placere, niſi Rectum.* Atque iterat hoc alibi: *Non con-* Epiſt. XCV. *tingit tranquillitas, niſi immutabile certumque iudicium adeptis: ceteri decidunt ſubinde, & reponuntur, & inter omiſſa appetitaque alternis fluctuantur. Si vis eadem ſemper velle, Vera oportet velis.* Itaque Sapiens ad vnam aliquam regulam ſe componit, & *ſine actio-* Sen. Ep. XX. *num diſſenſione, vita eius vnius quaſi coloris eſt.* Hoc planiſſimè, ille apud Stobæum, ita interpretatus eſt: dum vult eſſe, καθ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν: *ad vnam rationem & conſentientem viuere:* additque, *infelices illos, qui diſſident ſibi & pugnant.* Et bonâ fide, non poteſt certior nota vtriuſque. *Niſi Sapien-* Id. Ep. XX. *ti ſua non placent: omnis Stultitia laborat faſtidio ſui.* Itaque vide mihi illum compoſitum ſemper & placidum, cum pace & concordiâ animi, erectum ſed modeſtum, & cum manſuetudine magnum. Hunc autem, quid? *Cottidie nouæ vitæ fundamenta ponen-* Epiſt. XIII. *tem, & nouas ſpes etiam in exitu inchoantem.* Nam vbi firmitas iſta, & rectitudo iudicij,

* Nunquam, ne quaquam.

ſubſtrata non eſt: quid mirum inædificata vacillare, aut ruere? (Ibid.) *Inter cetera mala hoc habet Stultitia, ſemper incipit viuere.* Atque vt idem noſter ait: (Epiſt. xx.) *Stultis numquam velle aut nolle decretum eſt. Variatur cottidie iudicium, & in contrarium vertitur. Itaque pleriſque agitur vita* PER LVSVM. Socrati, opinor, hoc tribuitur: (Stob. Ser. iv.) Ὁ μὲν Πρωτεὺς τῇ μορφῇ, ὁ δὲ ἀπαίδευτος τῇ ψυχῇ παρ' ἕκαστον ἀλλοιοῦται: *Proteus quidem formam, indoctus autem* (id eſt ſtultus) *animum ad ſingula mutat.* Et Seneca aiebat, (Epiſt. cxx.) *Vitam per luſum pleriſque agi:* nónne tales iſti ſunt? *Quidam alternis* (ait idem) *Vatinij, alternis Catones ſunt: & modò parùm illis ſeuerus eſt Curius, parùm pauper Fabricius, parùm frugi & contentus vili Tubero. Modò Licinium diuitijs, Apicium cœnis, Mæcenatem delicijs prouocant. Maximum indicium eſt* MALAE MENTIS, FLVCTVATIO, *& inter ſimulationem virtutum, amoremque vitiorum, aſſidua iactatio.* Quid, quod nec corpore conſiſtunt?

(Lucr. iii.) *Tanta mali tamquam moles in pectore conſtat.*

Itaque pleroſque iſtorum videas,

Quid ſibi quiſque velit, neſcire & quærere ſemper:
Commutare locum, quaſi onus deponere poſſit.

Nimirum interna ratio & motio eſt: domi & in animo nihil inueniunt, quod placeat. atque ideò

Hoc ſe quiſque modo fugit. at quod ſcilicet, vt fit,
Effugere haud potis eſt, ingratus hæret, & angit.

Atque hæc ſatis pro Zenoniâ ſententiâ, ſi tamen firmiter eſt illa. Vtcumque, vtilis hæc explicatio: quam monitione conſigno. (Sen. epiſt. xxxv.) *Proſice, & ante omnia hoc cura, vt* CONSTES TIBI. *Quoties experiri voles, an aliquid actum ſit, obſerua an eadem velis hodie quæ heri. Mutatio voluntatis indicat animum natare alibi, atque alibi apparere, prout tulit ventus. Non vagatur, quod eſt fixum & fundatum.* Denique, vt idem alibi: (Epiſt. cxx.) *Magnam rem puta,* VNVM HOMINEM *agere.* Quò Diuus Ambroſius noſter reſpexiſſe videtur, & valdè approbaſſe: (Lib. x. ep. lxxxii.) *Vetus dictum eſt, Adſueſce* VNVS *eſſe. vt vita tua quamdam picturam exprimat, eamdem ſeruans ſemper imaginem, quam acceperit.*

DISSERT. XVI.

Altera Cleanthis ſententia item explicata, de Conuenientiâ cum Naturâ Communi.

SED iam in Stobæanis altera ſententia propalatur, magno & verēdo auctore, Cleanthe. Is cenſebat, manca & parum plena iſta Zenonis, addendumque *Naturæ:* vt ſit, *Conuenienter Naturæ viuere.* Egregia & digna illo ſententia: quæ vſqueëo obtinuit, vt communis cenſeatur Stoicorum. Et quidni firmum ſit hoc ſcitum? *Naturâ duce,* ait Cicero, *errari nullo pacto poteſt.* (1. De Leg.) Et hortatur alibi: *Naturam,* (De Senect.) *optimam ducem, tamquam Deum ſequi, eique parere.* Ais tu, *tamquam Deum?* imò planè ipſum Deum. Nam hęc mens in Cleanthis, opinor, illis verbis: & videamus. In Laërtio lego: Φύσιν δὲ Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην. ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐκδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους: *Naturam, cui conformiter oportet viuere, Chryſippus exaudit, & Communem, & propriè Humanam. Cleanthes autem, ſolam Communem ſuſcipit, cui parendum ſit, non autem hanc Particularem.* Vides alterum de vtrâque Naturâ capere, hunc de illâ tantùm. Nec aliter profectò Cleanthes ſenſit, vit (quod ex Fragmentis adſtruo) pius, & deditus vnicè in diuinis. Quid igitur eſt illa (*Communis Natura*? Deus. Hoc * alibi (* Ian. Phyſ. Diſſert. 9.) docendum vberiùs, hîc ponimus, & aſſertores tamen etiam damus. Seneca in verbis ſuprà, vbi de Fine: *Rerum Naturæ adſentior.* Rerum Natura, non eſt alia ab hac Communi, ſiue Deo. Clemens Alexandrinus: Οἱ Στωϊκοὶ τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν, (11. Strom.) τέλος εἶναι ἐδογμάτισαν, τὸν θεὸν εἰς φύσιν μετονομάσαντες, ἀπρεπῶς: *Stoici ſecundùm Naturam viuere Finem eſſe decreuerunt,* DEI NOMEN IN NATVRAE *decorè commutantes.* Quid vis planius? ſed & Epictetum audi: Καίτοι αὐτὸς (1. Diſſ. xx.) μὲν ὁ προηγούμενος λόγος τῶν φιλοσόφων, λίαν ἐστὶν ὀλίγος. τί δὲ οὐχὶ μακρὸν εἰπεῖν, ὅτι τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς; *Atquin ipſe præcipuus philoſophorum & velut anteſignanus ſermo, breuis admodum eſt. Quid enim longum dicere, Finis eſt,* SEQVI DEVM? Sanè breuis ſermo, & verè magni compendij, id eſt fructus. Dic autem ô bone, quid eſt Sequi Deum? Τὴν αὑτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα, (1 Diſſert. cap. xii.) καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως: *Mentem ſuam ſubmittere gubernanti omnia Menti, ſicut boni ciues Legi ciuitatis.* Optimè de *Lege.* quid enim aliud *Communis illa Natura* eſt, quàm vniuerſa quædam Lex & Ratio, toti mundo, & partibus eius inſerta? Chryſippus apud Laërtium ſic explicat. *Naturam,* inquit, *ſequi oportet,* (In Zen.) μηδὲν ἐνεργοῦντας, ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινὸς, ὅσπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διῒ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως ὄντι: *nihil eorum faciendo, quæ vetat atque abdicat* (*Communis illa lex,*

lex, id eſt Recta Ratio per omnia permeans: quæ ipſa eſt in Ioue hoc, principe & rectore omnium quæ ſunt. Itaque ipſa illa Diuina Ratio, Mundi ἡγεμονικὸν (de quo * alibi) eſt, cui ſubijci monemur: etiam à Philone. *Principium librorum Moyſis,* inquit, *mirabile, quod mundi opificium habet:* ὡς τοῦ κόσμου τῷ νόμῳ, καὶ τοῦ νόμου τῷ κόσμῳ συνᾴδοντος· καὶ τοῦ νομίμου ἀνδρὸς, εὐθὺς ὄντος κοσμοπολίτου, πρὸς τὸ βούλημα τῆς φύσεως τὰς πράξεις ἀπευθύνοντος, καθ᾽ ὃ καὶ ὁ σύμπας κόσμος διοικεῖται: *tamquam Mundus Legi, & Lex Mundo conſonet ac conſentiat: itemque vir legis obſeruans, quamprimùm mundanus ciuis eſt, ad Naturæ voluntatem arbitriumque actiones ſuas dirigat: per quam Naturam vniuerſus hic Mundus gubernatur.* Pulchrè profectò, & accommodatè. Moyſes, inquit, ille magnus & diuinus legiſlator, à Mundi conditione orditur. quid ita? vt oſtendat Legem, quam laturus eſt, à Mundo pendêre: & vitum bonum ac legitimum, veluti ciuem, huic Mundanæ legi debere parêre: id eſt Naturæ, omnia gubernanti. Sed & altera hîc ſententia: Deum ſequi, id eſt per Virtutem (quâ homini datum) aſſimilare & imitari. Sed de hac Sequelâ mox pluribus dicam: nunc in iſtâ Obedientiâ & voluntatis ſubmiſſione maneamus. quam Seneca quoties ingerit? *Hic eſt magnus animus,* inquit, *qui ſe* DEO TRADIDIT. Alibi: *Sapiens quidquid euenerit, ſciet* LEGEM *eſſe* NATVRAE. *habebit in animo illud vetus præceptum,* DEVM SEQVI. Iterumque: *Quidquid ex Vniuerſi* (id eſt Naturæ) *conſtitutione patiendum eſt, magno excipiatur animo. Ad hoc ſacramentum adacti ſumus, ferre mortalia: nec perturbari his, quæ vitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno nati ſumus,* DEO PARERE *Libertas eſt.* Quid autem Epictetus? caput hoc Sapientiæ habet, nec eſt frequentior in aliâ monitione. In ipſo Enchiridio, id eſt Breuiario & alucario virtutum: δεῖ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατετάχθαι, τὸ πείθεσθαι τοῖς θεοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις: *Oportet ſeipſum ita conformare, vt* DIIS PAREAMVS, *& acquieſcamus in omnibus quæ eueniunt, &* VOLENTES SEQVI, *vt quæ ab optimâ mente fiant & proficiſcantur.* Et exclamat alibi: Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον. κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ἐγώ. προσκείσομαι διάκονος καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ, συνορμῶ, ὀρέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω: *Semper magis volo, id quod euenit. Melius enim arbitror quod Deus vult, quàm quod ego. Adiungar & adhærebo illi, velut miniſter & aſſecla: cum illo appeto, cum illo deſidero, & ſimpliciter atque vno verbo,* QVOD DEVS VVLT VOLO. O in cælo nata, atque illinc profecta verba! ô ego tecum Epictete ſic afficiar! auſim ad Deû ſublatis oculis dicere! Ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν, εἰς ὃ ἂν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι, ἴσος εἰμί. οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοὶ δοκούντων. ὅπου θέλεις, ἄγε, ἣν θέλεις ἐσθῆτα περίθες. Ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι ὑπὲρ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι: *Vtere me in reliquum, vbi lubet, & vt lubet. mente tecum conſentio, æquanimus ſum. nihil recuſo omnium, quæ tibi videbuntur. Quocumque me voles, duc: & quam veſtem lubet, circumdato. Magiſtratum me gerere vis? priuatum eſſe? manere, fugere, in paupertie, in opibus agere? Ego* non aſſentior tantùm, *ſed in his omnibus apud alios te defendam & tuebor.* Diuine ſenecio! iterùm exclamo: nec ego ſine motu animi hæc tam perfectæ Sapientiæ lego. Sed in Cleanthe, à quo cœpit hic ſermo, deſinat. Eius verſus, in eodem Epicteto, huic ſententiæ:

Ἄγου δέ μ᾽ ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ᾽ ἡ πεπρωμένη,
Ὅποι ποθ᾽ ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος.
Ὡς ἕψομαί γ᾽ ἄοκνος. ἢν δέ γε μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

Quos Seneca noſter ita vertit:

Duc me parens, celſique domitator poli,
Quocumque libuit. nulla parendi eſt mora.
Adſum impiger. fac nolle, comitabor gemens,
Maluſque patiar, quod pati licuit bono.

Atque addit: *Sic viuamus, ſic loquamur.* Faciamus, mi Auditor, & ad ſequentes interpretationes iam eamus.

*In Phyſ. I. Diſſert. VII. | De mundi opific. | Idem II. Diſſ. XVI. | Enchir. c. LXXVII. ſed confuſè ibi legendi. | Epiſt. XVI. (CVII) | De Vit. Beat. c. XV. | Ibid. | Cap. XXXVIII. | Lib. III. Diſſert. VII.

DISSERT. XVII.

Tertia ſententia Chryſippi, de Naturâ Propriâ, id eſt Ratione.

AVD. An non verè ſequentes, id eſt ſequiores illæ erunt? Nam hæc mihi primaria: perplacet, nec mutabo. LIPS. Neque audi, aliter potiùs, quàm aliud dicent: tamen opus. quæ delectet etiam aut iuuet audiſſe. Chryſippi mens erat, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, *Humanam Naturam,* capiendam etiam eſſe. Credo & Tullij, in his verbis: *Sic eſt faciendum, vt contra* VNIVERSAM *Naturam nihil contendamus, & eâ tamen conſeruatâ,* PROPRIAM *ſequamur.* Quæ ea eſt? in nobis Ratio. *Quid autem eſt Ratio?* (ait Seneca) NATVRAE *imitatio. Quid eſt Summum Bonum? Ex Naturæ voluntate ſe gerere.* Iterùm alibi: *Quid Ratio hæc exigit? rem facillimam, Secundùm naturam* SVAM *viuere.* Vides omnia conſentire bellè,

I. Offic. | Epiſt. LXVI. | Epiſt. XLI.

belle, & velut concinere? Communis Ratio, Natura eſt, vt diximus: eius pars hæc noſtra, & in paruo iſto mundo incluſa. Laërt. in Zenone. Chryſippus ipſe: μέρη γὰρ εἰσὶν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου. *Partes enim ſunt noſtræ Naturæ, illius Communis & Vniuerſæ.* Noſter Seneca: *Omne hoc quod vides, vnum eſt:* MEMBRA *ſumus corporis magni.* Quæ talia (nam ſæpè occurrunt) eò ſpectant, quod pars illa *Diuini ſpiritus in hoc corpore ſit incluſa*: quam Rationem appellamus. Sen. alibi. Hic Stoicorum communis ſenſus eſt, *alibi ponendus & explicandus. *111. Phyſiol. Diſſert. Sed bonam nempe RECTAMQVE hanc Rationem intelligimus, Diuinæ illi conformem, non erroribus aut opinionibus turbatam. Appellant noſtri, *Perfectam, Abſolutam, Conſummatam*: quid ita? quia Doctrinâ nempe perficitur, & quod incohatum in eâ à Naturæ notitiis erat, conſummatur. Suprà tetigi: & Senecam pro illâ nunc re audi. Ep. LXXVI. *In homine optimum quid eſt?* RATIO. *hac antecedit animalia, Deos ſequitur.* RATIO *ergo* PERFECTA, *proprium hominis* BONVM *eſt.* Et mox addit: *Ratio* RECTA *&* CONSVMMATA, FELICITATEM *hominis impleuit.* Iterumque: Ibid. *Cùm ſola* RATIO PERFICIAT *hominem* (id eſt, perfectè bonum faciat) *ſola* RATIO PERFECTA BEATVM *facit.* Ad ipſam germaniſſimam hæc omnia Chryſippi mentem. A quâ nec longè abit, imò adſidet, quòd *Diogenes* (Babylonius, puto) Zenonis ὁμολογίαν *interpretabatur*, εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ, καὶ ἀπεκλογῇ: *Rectam Ratiocinationem, in electione aut reiectione eorum quæ ex Naturâ.* Nam hæc Stobęus itemque Laërtius *Diogeni* apertè adſcribunt: nec Clementi acceſſerim (in ſuprà verbis) qui *Cleanthem* facit hæc cenſentem. Male, malè. imò non ſcripſit hoc Clemens, ſanè doctus & accuratus, ſed deprauauit ætas aut exſcriptor. Certò aſſeram, ex eo quod ſequitur: *Antipater eius diſcipulus.* Itáne ille *Cleanthis* fuit? imò *Diogenis*, vt in heſterno *Sermone oſtendi. *Lib. 2. Manud. Diſſ. 11. Itaque omnino de ipſo *Diogene* hîc Clemens ſcripſerat, concorditer cum iam dictis: ſed deliquium & hiatus nunc eſt: notandus, ne noteturille. Sed de hac εὐλογιστίᾳ, etiam Plutarchum accipe, contra Stoicos: *qui aiunt*, vt inquit, οὐσίαν τἀγαθοῦ, εὐλόγιστον ἐκλογὴν τῶν κατὰ φύσιν: *Eſſentiam Boni, electionem rationabilem, iuxta Naturam.* De eâdem Epictetum: 1. Diſſert. cap. 19. Τί οὖν ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου; οὐκ ἔχω ἄλλο εἰπεῖν σοι ἢ ὅτι ποιὰ προαίρεσις, τῶν φαντασιῶν· *Quod eſt Bonum hominis? Non habeo aliud tibi dicere, quàm talis electio Viſorum.* Qualis? ex Ratione. Non enim quæcumque electio proba: & vt idem ait, ἄλλῳ δὲ ἄλλο προσπίπτει τὸ εὔλογον καὶ τὸ ἄλογον, καθάπερ καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἄλλῳ ἄλλο, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον: Ibid. *Aliud alij incidit Probabile aut Improbabile, ſicut & Bonum aut Malum, Vtile, Inutile.* Idcoque, & ad diſcernendum μάλιστα παιδείας δεόμεθα, ὥστε μαθεῖν τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου πρόληψιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις ἐφαρμόζειν, συμφώνως τῇ φύσει: Ibid. *Doctrinâ maximè egemus, vt iudicium habeamus de Probabili atque Improbabili, atque id rebus ſingulis accommodare poſſimus* CONVENIENTER NATVRAE. Audin' doctrinâ, id eſt Philoſophiâ opus ad Rationem formandam, & vt Seneca loquebatur, PERFICIENDAM: quo fine? iſto noſtro, & vt CONSONET ſemper NATVRAE. Apage enim hîc opiniones. atque *ipſum Bonum*, ait Cicero, 1. De Legib. *non eſt in Opinionibus, ſed in Naturâ. Nam niſi ita eſſet, Beati quoque Opinione eſſent: quo quid dici poteſt ſtultius?* Veriſſimè. in Naturâ, inquam, illâ duplici, Communi & Noſtrâ. Eſt quidem vetus verſus:

Non eſt beatus, eſſe qui ſe non putat: In Sen. Epiſt. IX.

atque etiam verus, fateor: quia Sapienti de ſuâ beatitudine conſtat, nec ſcientiam ſolùm, ſed fiduciam eius habet: tamen & hic noſter verus,

Non eſt ſtatim beatus, eſſe qui putat.

Quid enim, ait Seneca, *ſi Beatum ſe dixerit* Ibid. *ille turpiter diues? ille multorum dominus, ſed plurium ſeruus? Beatus ſuâ ſententiâ fiet?* Minimè. *Non enim quid dicat, ſed quid ſentiat, refert: nec quid vno die ſentiat, ſed quid aſſiduè.* Memento ſuper *Conuenientiâ*, quæ primò diximus.

DISSERT. XVIII.

Quarta ſententia, de vitâ ex Virtute: quæ prioribus conſonat: atque omnes cum Veritate.

QVARTA etiam ſententia ſiue interpretatio, *Secundùm Virtutem viuere.* Ea quoque verbis diſſidet, re eſt ipſa cum priore. Nam ita Cicero explicat: *Stoicis Finis eſt,* III. De Finib. *Conſentire Naturæ. quod eſſe volunt è* VIRTVTE, *id eſt honeſtè viuere.* Quid igitur hoc eſt Cicero? perge: *Quod ita interpretamur, Viuere cum intelligentia earum rerum quæ Naturâ eueniunt, eligentem ea, reiicientemque contraria.* Nónne agnoſcis Chryſippi verba? ζῆν κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων. Sunt ipſa, quæ Cicero vertit: atque vnà ibi conſenſum vide. *Intellegentia* iſta ſiue *Peritia*, ex *Ratione* eſt: atque ea ad *Virtutem* ducit. Cicero iterùm: V. De F.

In

In homine ſumma omnis Animi eſt, & in animo Rationis: ex qua Virtus eſt. quæ RATIONIS ABSOLVTIO *definitur.* Imò non ſolùm ex Ratione Virtus, ſed ipſa ea eſt. Epiſt. LXXVI. Seneca: *Hominis Summum bonum, Ratio eſt: hanc ſi perfecit, laudabilis eſt, & finem Naturæ ſuæ attigit. Hæc* RATIO PERFECTA, VIRTVS *vocatur.* Philo Iu- Περὶ ἀνδρείας. dæus pulchrè: Τοῦτο δέ ἐστι παρὰ τοῖς ἄριστα φιλοσοφήσασιν ᾀδόμενον τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν. γίνεται δὲ, ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὴν ἄβατον τῆς ἀρετῆς ἐλθὼν, κατ' ἴχνος ὀρθοῦ λόγου βαίνει, καὶ ἕπεται θεῷ: *Hoc illud eſt apud eos, qui optimè philoſophati ſunt* (nota obiter elogium ſuper Stoicis) *decantatum Vltimum bonorum*, CONSENTIENTER NATVRAE *viuere. Quod fit, cùm Animus ſemitam* VIRTVTIS *ingrediens, per veſtigia ductúmque* RECTAE RATIONIS *ambulat, id eſt,* SEQVITVR DEVM. Quid vberior ſermo meus clarius apriuſque toti rei dixerit? Virtus Rationem ſequitur, hæc Naturam, iſta Deum. Etiam aliquid ambigis? AVD. Vt liberè dicam, ſuper *Conuenientiâ* hac *Naturæ*. Nam quomodo ex eâ Virtus, quæ ad Vitia palàm ducit? & cottidie nobis, qui ad illam adnitimur, cum iſtâ eſt pugna. LIPS. E prioribus hæc cepiſſe debebas: & de quâ *Naturâ* ſermo: tamen aperiam clariùs, & lumen infetam latentis in nobis Naturæ. Neque enim v. de Fin. omnino malè Cicero: *Mirabiliter occulta eſt Natura, neque perſpici, aut cognoſci, ſtatim poteſt.* Scito igitur: Virtutem non eſſe quidem in illis primis Naturæ conciliationibus, ſed ta- Cic. I. De Legib. men ex illis: *& eſſe in animis quaſi Virtutum igniculos & ſemina. quæ adoleſcere ſi liceret, nec à prauis opinionibus, ceu ſpinis ſuccreſcentibus, ſuffocarentur, ipſa nos ad Beatam vitam perducerent.* Reuerà enim ſicut membra nobis data ad talem, & talem, decentem motum vel III. De Finib. vſum: ſic *Appetitio animi, quæ Græcè* ὁρμὴ *dicitur, non ad quoduis genus vitæ, ſed ad quamdam formam videtur data: itemque Ratio, & Perfecta Ratio.* Ex ijs dico ſeminibus, in animo & Ratione ſparſis, Doctrinâ collectis, viræ illud genus exſurgit, *non quodlibet, ſed quod* CONVENIENS *conſentaneumque dicimus*: id eſt, ex Virtute. Imò verò idem ſcriptor auda- I. De Legib. ciùs, & planè pro Stoicis: *Non eſſe quemquam gentis vllius, qui ducem Naturam nactus, ad Virtutem non poſſit peruenire.* Ita noſter Seneca Epiſt. L. proclamat: *Virtus ſecundùm Naturam eſt, Vitia inimica & infeſta ſunt.* Iterumque: *Nulli nos vitio Natura conciliat, nos illa integros liberoſque genuit.* Quod tamen modificandum eſt, de primâ illâ & in Ratione inſitâ: quæ vim ſuam nec in malis planè amiſit. Argumentum? Ecce *adeò gratioſa eſt Virtus, vt inſitum etiam malis ſit, probare meliora.* Ideoque Sen. De Benef. IV. cap. XVII. II. De Irâ cap. XIII. non difficillimus ad eam reditus: & *ſanabilibus* (ait Seneca) *ægrotamus malis, ipſaque nos* IN RECTVM *genitos Natura, ſi emendari velimus, iuuat.* Hæc illi, hæc noſtri Sophi nónne ſonant? Hieronymum audi: *Homo Naturâ bonus, voluntate factus eſt malus.* Ad Demetriad. De Virginib. Quod in primogenio illo obtinet, à quo vitam propagine duximus: ſed quid? planè igitur ipſe aut nos facti mali? Negat, additque: *Eſt tamen in animis noſtris* NATVRALIS *quædam, vt ita dixerim,* SANCTITAS, *quæ velut in* ARCE *animi præſidens, exercet Boni Malique iudicium.* Rationem eum dicere, palàm eſt. de quâ & Auguſtinus: *Non eſt in homine penitus exſtincta ſcintilla Rationis, in quâ factus eſt ad imaginem Dei.* XXII De Ciuit. cap. XXIV. Ea præit, clamat, & velut tacita lex eſt Virtutis. Iterùm Hieronymus: Vbi ſuprà. *Huius legis meminit Apoſtolus, quam omnibus hominibus inſitam, velut in quibuſdam* TABVLIS CORDIS *ſcriptam eſſe teſtatur.* Sanè validam: adeò vt primi illi parentes, eâ * ſolâ, lege nondum ſcriptâ, ſint ſeruati. Idem: * Gratiâ Dei non excludit. Ibid. *Nec illud paruum argumentum eſt ad comprobandum* NATVRAE BONVM, *quod primi illi homines, per tot annorum ſpatia, abſque vllâ admonitione Legis fuerunt. non quia Deo creaturæ ſuæ aliquando cura non fuerit, ſed quia ſe talem ſciebat feciſſe Naturam, vt eis pro lege,* AD EXERCENDAM IVSTITIAM SVFFICERET. Similia alij Doctores noſtri: qui conſenſu damnant Manichæorum vecordiam, duplicem Naturam ſtatuentium, *Bonam Malamque*: illam *Spiritalem*, hanc *Carnalem*. Abite. nos iterùm cum Senecâ: *Conſummatur hominis Bonum, ſi id adimpleuit, cui naſcitur. Quid enim ab illo Ratio exigit? rem facillimam, Secundùm Naturam* SVAM *viuere.* Epiſt. XLI. Nota *Suam*, id eſt Chryſippi *Propriam*. Quam tamen fatendum eſt, Dei quodam munere aut fauentiâ, in alijs illuſtrem magis eſſe, aut certè ſe oſtendere, nec tam densâ velut caligine circumſeptam: quibus Doctrina citiùs infunditur, Virtus adſciſcitur, cottidie notandum. Ideò Socrates olim *interrogatus, Qui Felices?* Reſpondit: Οἷς αἱ φρένες ἀγαθαὶ, καὶ λόγος πάρεστιν: *Quibus Animus Præſtans, & Ratio adeſt.* Omnino ita. nihil in vitâ boni, ſine eâ bonâ: &

——— *vt in fabricâ, ſi praua eſt regula prima,*
Omnia mendoſè fieri, atq; obſtipa, neceſſum eſt.

DIS-

DISSERT. XIX.

His ſententias ad Dei ſequelam ire, & ducere: atque illum eſſe primarium Finem.

IAM abſoluimus de *Naturæ ſequelâ*, id eſt Dei: & o tu ille ipſe Deus, quàm hæc inter ſe, & cum vero, conſentiunt! Tu magnus ille, Natura *Communis* es: paruus hic in nobis, *Propria*. AVD. Siene hunc appellas? LIPS. Iam ſupra tetigi: & Stoici ita paſſim. Epiſt. xxxi. Seneca: *Animum bonum & rectum, quid hunc aliud voces, quàm* DEVM *in humano corpore hoſpitantem?* Epiſt. xli. Iterumque: *Bonus vir ſine* DEO *nemo eſt*: hoc interno. Pulchrè, in Stoicis In Zenone. ſcitis, Laërtius: Εἶναι δὲ αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετήν, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστῳ δαίμονος, πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν: *Eſſe hoc ipſum Beati hominis Virtutem, cum omnia fiunt conformiter conſentienterque* DAEMONI *ſiue Genio, qui ſingulis adeſt, atque id ex arbitrio & voluntate* SVPREMI *gubernatoris*. Pone mihi aliquem Sacrorum noſtrorum præſidem: quid in hac re verius altiuſque dicet? Atque hoc etiam ante noſtros Plato: qui aperit, quis item ille *Dæmon*. Definiebat enim Εὐδαιμονίαν, τὸ δαίμονα εὖ ἔχειν: *Felicitatem, Genium habere felicem.* Clem. Alex. II. Strom. & Sextus Empir. adu. Math. Quem illum? Δαίμονα δὲ λέγεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν: *Genium autem dici, animæ noſtræ* PRINCIPALE: id eſt Rationem. Nec alio ſenſu, opinor, ante eum (ſuaue enim hæc Apud Stob. ab antiquiſſimis petere) Democritus: Εὐδαιμονίη ψυχῆς, οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ, οὐδ' ἐν χρυσῷ πολλῷ· ψυχὴ, οἰκητήριον δαίμονος: *Felicitas non in armentis, vel auro multo habitat: Anima eſt, domicilium* DAEMONIS. Vides igitur & hunc Deum dici: eumque cum altero maximè, audiendum eſſe, ac ſequendum. Quàm pium, quam vtile hoc dogma! quam facit ad vitæ non ſanitatem ſolùm, ſed ſanctitatem! Duplicem enim ſenſum habet hæc Aſſectatio: priorem, de Audientiâ, ſiue patientiâ, id eſt vt Dei Rationiſque iuſſis vbique obtemperemus. Alterum, de Aſſimilatione, vt eius per Virtutem imitatores ſimus. Prior ille apertus eſt, & in prioribus ſatis adſtructus: hic occultior, Clementem Alexandrinum habet adſertorem. Ille, vbi de hoc ipſo Stoicorum Fine dilaudat, & conſonum diuino dogmati ita facit: Φησὶ γὰρ ὁ νόμος, Ὀπίσω κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν πορεύεσθε, καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξετε. Τὴν γὰρ ἐξομοίωσιν ἀκολουθίαν ὀνομάζει: *Ait enim Lex, Poſt Dominum Deum veſtrum ambulate, & mandata eius ſeruate.* ASSIMILATIONEM vtique Lex ASSECTATIONEM *appellat*. Iterumque: *Apertè dicit Apoſtolus, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. vt illud efficiatur: Si vos mei, ego autem Chriſti, Chriſtus verò Dei.* DEO *ergo* ASSIMILARI, *quoad poteſt*, FINIS *eſt Fidei.* Atque hic eſt ille decantatus Platonicorum Finis: quem doctor eorum & antiſtes (Plato) non vno loco ingerit, aſſeritque. Nam *Felicitatem*, ὁμοίωσιν τῷ θεῷ definit: *Deo aſſimilationem*: In Phileo, & alibi. & hanc ponit ἐν τῷ ὁσίῳ καὶ τῷ δικαίῳ, μετὰ φρονήσεως: quid niſi in duplici Virtute primariâ, *Pietate & Iuſtitiâ*, quas *Prudentia* temperet & gubernet? Verba ipſa auro digna, viliore hoc liquore ſcribantur: Τὴν δὲ θνητὴν φύσιν, καὶ τόνδε τὸν τόπον, περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. Διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα. φυγὴ δὲ, ὁμοίωσις θεῷ, κατὰ τὸ δυνατὸν ὁμοίωσις δὲ, δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι: *Mortalem hanc naturam, & hunc inferum locum, Malum circumſtat neceſſario & adhæret. Ideo conandum, quàm celerrimè hinc illuc fugere: fuga autem, Dei aſſimilatio, quatenus poteſt. Aſſimilatio porrò, Iuſtum & Sanctum cum Prudentia eſſe.* Obſerua, *quatenus poteſt.* Quidni addit? ſequi, non aſſequi datur: atque ita Homerus:

——— Μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο: Odyſſ. &. alib.

——— *Diui veſtigia preſſit.*

Preſſit dico, ſed longo interuallo: longo? immenſo abiunctus, puſillus hic, finitus, mortalis, ab illo maximo, infinito, æterno. Tamen imitatione aliquâ, & *quatenus poteſt*: Iamblicho etiam cautè adiectum. Εὐδαίμων, inquit, ἐστὶ θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ὅμοιος, τέλειος, ἁπλοῦς, καθαρὸς, ἐξηρτημένος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς: *Beatus eſt, qui Deo pro virili ſuâ eſt ſimilis, perfectus, ſimplex, purus, à vitâ hac humanâ abiunctus.* Itaque idem Plato aiebat, διττὸν τὸ τέλος εἶναι. Τὸ μὲν μεθεκτόν τε καὶ πρῶτον, ἐν αὐταῖς Clem. Alexand. II. Strom. ὑπάρχον ταῖς ἰδέαις. Τὸ δὲ μετέχον ἐκείνου, καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ δεχόμενον ὁμοιότητα, ὃ ἐν ἀνθρώποις γίνεται, τοῖς μεταποιουμένοις ἀρετῆς τε καὶ ἀληθινῆς φιλοσοφίας: *Duplicem finem eſſe. Vnum, Communicabilem & Primarium, qui eſt in ipſis Ideis. Alterum, qui ab eo participat eique communicat, & ſimilitudinem ab eo capit. Quod ſit in hominibus, qui vindicant ſibi & aſſerunt Virtutem, & veram Philoſophiam.* Deus igitur, & in illo Ideæ, Primarius Finis: alter & noſter, Virtute & Sapientiâ referre. Atque illud eſt, θεωρητικὸν ἀγαθὸν, *Contemplatiuum Bonum*: quò ergo illâ à corpore tendimus. Alterum eſt πρακτικὸν καὶ πολιτικὸν, *Actiuum & Ciuile*, quod in Hominem cadit. Apuleius ſimile dictum voluit,

ſed

D. Ph[illegible] ſed verbis quæ velum (an & vitium?) habent. *Vna Beatitudo e[illegible] n ingenij noſtri præſentiâ tutamur, quæ per[illegible] alia, cùm ad perfectionem vitæ nil dee[illegible] ſaque ſummus Contemplatione [illegible]. Vtrarumque autem Felicitatum origo ex Virtute manat. Et ad ornamentum quidem In[illegible] Virtutis, nullis extrinſecus [illegible] quæ Bona d[illegible] ad [illegible] ulis egemus: ad [illegible] autem [illegible] communis, corporis cu[illegible], [illegible] quæ ex[illegible] veniunt præſidijs opus e[illegible].* Certè concinnaſſe mihi vid[illegible] verbis hæreo, niſi quid

IV. De [illegible] Cicero [illegible] & ſubuenit: *Summum bonum eſt in In[illegible] præſtantiâ, quam Virtutem vocamus.* N[illegible] libet hîc inſiſtere: magis, cùm e[illegible] A[illegible], pro[illegible] noſtrâ eloqui: *Sapientem [illegible] & imitatorem Dei dicimus, & ſequi arbitramur Deum, id eſt λόγον.* AVD. Ita mihi quidem ſequi Deum detur, vt hæc præclara, auguſta, ſancta: & vnde ad profanos illos de[illegible], aut illi ipſa? LIPS. Vtrimuis. vel delata à Scriptoribus olim Sacris: vel illi ipſa, non ſine Deo commonente. Clemens ille, quem ſæpè adduco, velut patronum & conciliatorem vtriuſque Diuinæ & Humanæ Philoſophiæ: ille,

II. Strom. & adſcr. Au[illegible] De Ciu. VIII. cap. XI. inquam, ita cenſet. *Plato,* inquit, *hæc dixit.* Εἴτε καὶ συνδραμὼν τοῖς τοῦ δόγματος τοῦ νόμου· εἰσὶ γὰρ μεγάλαι φύσεις, καὶ χωρὶς παθῶν, εὐστοχεῖν τινος περὶ τῆς ἀληθείας· εἴτε καὶ παρὰ τῶν προφητῶν λογίων ἀναδιδαχθείς, ἅτε μαθήσεως ἀεὶ διψῶν: *Siue forte concurrens cum Diuinæ legis doctrinâ: (ſolent enim* MAGNAE NATVRAE, *& ab affectibus vacuæ,* SAGACITER COLLINEARE *& ſæpe* TANGERE VERITATEM: *) ſiue idipſum e Sacris oraculis hauſit, vtpote qui ſemper omnis doctrinæ cupiens ſitienſque fuit.* Quę poſtrema paſſim de Platone ſcripta, inſpexiſſe libros noſtros, delibaſſe, & in vſum ſuum, an humani potiùs generis dicam, tranſtuliſſe. Sed & prior ſententia probabilis, imò mihi certè proba. Illuſtrat eiuſmodi æthereas aliquot mentes Deus, & fecit ab æuo, facietque in æuum. Nam Platonem omitto. Pythagoram quis in diuerſâ regione, & ante eum, ipſum hoc dogma docuit. Τέλος εἶναι, ὁμοίωσιν θεῷ: *Finem eſſe, Deo aſſimilationem?* Quis illi ipſe Deus. Sed iam finio de *Fine*, in Homeri diuino (ita dicendum eſt) verſu:

Iliad. α. Οἵ κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ.

Quod breuiter & rotundè efferam: *Deum audi, audiendus.* Fac, & Felicitatem hîc atque alibi habes.

DISSERT. XX.

Solam igitur Virtutem ſufficere ad Beatitatem: nec Externa aut Fortuita requiri.

RAdicem Decretorum panximus: ecce *Truncum* ab ea adſurgentem, *In ſolâ Virtute Summum bonum eſſe: imò Solam illam, Bonum eſſe.* Hæc dictio eſt, quæ fortem & virilem hanc Sectam ab alijs mitioribus aut mollioribus abiungit: quæ à terrâ, corpore, externis omnibus, ad animum, ad interna & æterna ducit. Dij boni, quantum hîc diſſenſus, & contentionis? Agmine toto philoſophi, & maximè Academici veteres, in quibus hac parte Ariſtoteles, incurrunt. Nam Epicuréos, & totum id genus, omitto: quibus vel auditu exitiabile eſt hoc dogma. Nobis, bono ſenſu, bonum, optimum videtur: & ſiue eum Seneca, *maximum inſtrumentum Beatæ vitæ eſſe*: ſiue cum Epiſt. LXXIV. III. De Finib. Catone Tulliano, *contineri eo non magis diſciplinam Stoicorum, quàm vitam fortunaſque noſtras.* Videamus, & ipſum nudè primùm ponamus, ſine colore aut commendatione. *Summum Bonum eſt, quod Honeſtum eſt: & quod magis admirere, Solum Bonum eſt, quod Honeſtum eſt.* Sen. epiſt. LXXI. Ecce, vtrumque illud habes, a me poſitum: & priore adfirmato, alterum ſponte conſequetur. In *ſolâ* dixi. Quidni? *Summum Bonum in Animo conſtituamus: obſoleſcit, ſi ab optimâ noſtri parte ad peſſima tranſit. Non eſt ſumma Felicitatis noſtræ in carne ponenda.* Sen. Epiſt. LXXIV. *Videſne, vt reliqua omnia bono ſuo conſtant? vitem fertilitas commendat, ſapor vinum, velocitas ceruum. In homine quid eſt optimum? Ratio. hac antecedit animalia, Deos ſequitur:* Ep. LXXVI. ergo ibi eius Bonum: ergo in Virtute. Itaque hominem, recto iudicio, eâ ſolâ parte æſtimemus, quâ homo eſt: cetera in exiguo, aut nullo, in hoc tribunali habeamus. Secundò, Bonum quærendum aſſignandumque, quod noſtri arbitrij ſit, & quod caſu non adimitur, aut datur. Talis eſt ſola Virtus. *Nam qui alia Bona iudicat, venit in Fortunæ poteſtatem, alieni arbitrij fit.* Sen. Epiſt. LXXIV. Itaque vt ij qui in hoſtili regione verſantur, circumſpiciunt, timent, agere auidi, aut pati anxij: ſic iſti, qui alibi hoc Bonum quærunt, palpitantibus, vt ſic dicam, præcordijs viuunt; aut ſollicitè quærentes, aut magis cuſtodientes. Et quale iſtud Bonum meum eſt, quod mihi non adſcribam? quod induſtria, ſcientia, exercitatio mea non peperit? *Nihil ſtultius, quàm aliquem eo ſibi placere,* Ibid.

S ſ *quod*

quod non fecit. Tertiò, Nec data permanent: velut depoſita apud nos ſunt; & abitura. At Bonum illud verum, ſolidum certumque eſt: quod nulla vis excutit, caſus aut fraus ſubducit. Vide mihi, ſi ab ijs Felicitas, angorem noſtrum. Habere ſatagimus, non adepti dolemus, adepti timemus: mouent erepta, ſolicitant eripienda. *Quemadmodum aues etiam inanis fundæ ſonus territat; ita iſti non ad ictum tantùm exagitantur, ſed ad crepitum.* Dij deæque, vbi igitur Libertas illa & Securitas, promiſſa Sapienti? Numquam conſiſtent, Epicteti illo ſcito ſubuerſo: Τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν: *Rerum aliæ in nobis, aliæ extra nos ſunt. In nobis, Appetitio, Declinatio, & Virtus Vitiumque. Extra nos, Corpus, Poſſeſſio, Gloria, Magiſtratus.* Et addit: Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν, ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραπόδιστα· τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτά, ἀλλότρια: *Quæ in nobis, ſunt Naturâ ſuâ libera, non prohibenda, non impedienda; quæ extra, imbecilla, ſeruientia, prohibenda, aliena.* O quàm magna, quàm paucis, Sacrorum quodam ritu dicit! Examina, & caput Sapientiæ in iſtis habes. Sapiens inter viros eſt, quibus tuta & quieta placent? pueri ad ludos, & ludorum miſſilia, currunt. Srar Fortuna & ea ſpargit: aliquis caleatur, opprimitur, eijcitur, pauci ſine noxâ capiunt, & nec illa ipſa integra aut ſalua. Quartò, Ad indignos, illorum quoque iudicio, quàm ſæpè iſta eunt? leno opes, meretrix formam, improbus magiſtratum, latro valetudinem & robur habebit: & Bona hæc dicam, quæ ſæpè, imò plurimùm, in malos tribuuntur? Quintò, Animalia alia beatiora nobis, ſi ab his cenſemur. Certè corporis pleræque dotes, maiores aut firmiores in ijs conſpiciuntur. Quid quòd cibi, potus, Veneris voluptate faciliùs & ſinceriùs fruuntur, ſine pudoris aut pœnitentię metu? Sextò, Virtutes pereunt, ſi ea ſententia viuit. An ego Fidem, Iuſtitiam, Fortitudinem colam; & opinata illa bona, opes, famam, gratiam, ipſam vitam relinquam? Incidunt enim hi caſus: & ſæpè aut ab his abeundum eſt, aut illæ deſerendæ. Quod vt fiat; parum promptè & à reſpectantibus fiet, quaſi ob maius bonum minora; ſed tamen bona, omittentibus. Septimò, de ipſo Deo & Prouidentiâ malè exiſtimemus neceſſum eſt, ſi hæc Bona. *Quia multa incommoda iuſtis viris accidunt: & item, quia quidquid nobis dedit, breue & exiguum eſt, ſi compares mundi totius æuo.* Ita ingrati diuinorum munerum interpretes erimus: & cur huic, cur hoc, dedit & non dedit? At qui illud Summum, ſolum etiam bonum habet: reſiſtit, & vt plenus acquieſcit, quia vltrà non eſt locus. Denique vt à Fine noſtro argumenter, *Naturam ſequi*, id eſt *Deum* volumus: at ſolâ Virtute (vt Stoicè loquar) Deus cenſetur: externa certe iſta non habet. Quod ſi ea Bona: itane ipſi illi Bono non damus? aut homo felicior erit, cui hæc & illa damus? Plura dici poſſunt: & quædam obduci, ſcio: ſed nobis propoſitum Decreta explanare magis, quam adfirmare. Etſi hîc quid dubitem? ſicut Solem illum, cùm ortus eſt, videmus

Conueſtire ſuâ perfundentem omnia luce,

conueſtire, ſed & demulcere: ita hîc dixerim, fulgorem eius ſententiæ ſtatim honeſtiores quaſque animas peruadere, & perſuadere. Itaque vetus ea, non nouitia eſt. Brachmanes apud Indos (quorum hodie genus & nomen perſeuerat) cenſebant: ἀγαθὸν δὲ ἢ κακὸν μηδὲν εἶναι τῶν συμβαινόντων ἀνθρώποις. Οὐ γὰρ ἂν τοῖς αὐτοῖς τοὺς μὲν ἄχθεσθαι, τοὺς δ' αὖ χαίρειν, ἐνυπνιώδεις ὑπολήψεις ἔχοντας: *Bonum aut Malum nihil eſſe eorum, quæ hominibus accidunt aut eueniunt. non enim fore, vt iiſdem alij angerentur, alij lætarentur, ſomniorum ſimiles conceptus habentes.* Quid Cynici? apertè, Αὐτάρκη τὴν ἀρετὴν πρὸς εὐδαιμονίαν, μηδενὸς προσδεομένην, ὅτι μὴ Σωκρατικῆς ἰσχύος: *Sufficere Virtutem ad Beatam vitam, nullo indigentem, niſi Socratico robore.* Quam additiunculam interpreter, requiri tantùm conſtantem Sapientiam, & ſapientem Conſtantiam, ad viri illius exemplar. Ipſe Plato ita ſenſiſſe quibuſdam viſus: & *Ariſto Stoicus* (ait Clemens) *tres libros olim ſcripſit, hoc titulo*, ὅτι κατὰ Πλάτωνα, μόνον τὸ καλὸν ἀγαθόν: *Quod iuxta Platonem, ſolum Honeſtum Bonum.* Sed Hebræi, & noſtri etiam, non aliter. Quæ mens, niſi iſta, Pſalmographi regis? *Beati, immaculati in via*: virtuti adiuncti, vitijs alieni. Quæ eius filij? *Venerunt mihi omnia pariter cum Sapientiâ, & innumerabilis Honeſtas per manus illius.* Planiſſimè hoc dictum, quod Comicus etiam noſter, voluit:

Virtus omnia in ſe habet, omnia adſunt bona
Quem penes eſt Virtus.

Et alibi Hebræus ſapiens: *Beatus vir, qui in Sapientiâ moratur.* Iam de noſtris, Clemens audiatur: Ναὶ μὴν, μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, οἶδεν ἡ βάρβαρος φιλοσοφία, καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτάρκη πρὸς εὐδαιμονίαν. ὁπηνίκα ἂν εἴπῃ· Ἰδοὺ, δέδωκα πρὸ ὀφθαλμῶν σου τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον· ἐκλέξαι τὴν ζωήν. Τὸ μὲν γὰρ ἀγαθὸν, ζωὴν καλεῖ, καὶ καλὸν τὴν τούτου ἐκλογήν. Ἀγα-

Θοῦ

Margin notes: Ibid. — Enchir. c. 1. & 11. — Strabo l. xv. — v. Strom. — Ps. cxviii. — Sap. c. vij. — Plaut. Amphitr. — v. Strom. — Sen. Epist. lxxiv.

θεῷ δὲ καὶ ζωῆς ἐν τέλει, τὸ φιλόθεον γενέσθαι: *Atqui Solum bonum Honeſtum eſſe, nouit & Barbara* (id eſt Iudæa & noſtra) *Philoſophia: itemque, Virtutem ſufficere ad Felicitatem. vbi dixit: Ecce dedi ante oculos tuos Bonum & Malum, Vitam & Mortem. elige Vitam. Nam Bonum quidem Vitam appellat, & Honeſtam eius electionem. Vtriuſque autem Finis idem, Deo amantem & verentem eſſe.* Denique addit: Ταῦτα θρυλλοῦσιν οἱ Στωϊκοί: *Hæc iactant aſſiduè Stoici*: vt videas eum noſtris iſtis Sacra patiare. Quid autem Ambroſius? Sæpè etiam Stoicus, vt obſeruaui. hîc quidem palàm: *Nihil Bonum*, inquit, SCRIPTVRA, *niſi quod Honeſtum, aſſerit: Virtutemque in* OMNI RERVM STATV *beatam iudicat: quæ neque* AVGEATVR *corporis Bonis, vel externis, neque* MINVATVR *aduerſis*. An potuit Zeno capitalia iſta Dogmata diſertiùs efferre? Et vides, quid ſentiant & conſentiant noſtri.

Deut. xx.

II. Offic. cap. III.

DISSERT. XXI.

Aliquid in hac re contra Academicos: & non venire in Boni nomen Externa.

MAGNIFICA igitur, atque etiam vera iſta ſententia: teneamus, ſciamuſque *Vnam hanc eſſe viam ad tuta vadenti, & Externa deſpicere, & Honeſto contentum eſſe.* AVD. Inclino equidem, ſed Academiæ veteris auctoritas etiam retinet: cui viſum, *In vnâ quidem Virtute poſitam Beatam vitam, non tamen Beatiſſimam, niſi adiungerentur & Corporis bona, & cetera ad virtutis vſum idonea.* Et herculès rationem habere ſententia videtur. Nónne enim *Naturam ſequi* conſentimus, in viâ hac Felicitatis? Atqui Corporis bona, ſiue in Toto eo, vt Valetudo, & Robur; ſiue in Partibus, vt Senſuum integritas, Pedum celeritas: illa, inquam, omnia & ſingula commendat conciliatque mihi Natura. Iam Externa bona, Vſui virtutis an non palàm neceſſaria, aut certè commoda, & decora? Itaque meritò eorum adiectio, Beatæ vitæ adijcere videatur; & detrahere, detractio. Sicut in aceruo maius aut minus eſt, tot modijs additis ſiue demptis: & manet tamen aceruus: ita hîc. LIPS. Non neſcimus hæc & Academicorum, & Peripateticorum eſſe: qui, vt noſter ait, *longè lateque Felicitatis humanæ terminos ponunt.* Ille idem de ijs: *Xenocrates & Speuſippus putant, Beatum vel ſolâ Virtute fieri poſſe: non tamen Vnum bonum eſſe, quod Honeſtum eſt.* Id eſt, alia etiam Bona venire in numerum, & pondus addere, & attollere vel deprimere Felicitatis hanc lancem. Itaque *Sapientem quidem beatum: ſummum tamen illud Bonum non aſſequi, niſi illi & naturalia inſtrumenta reſpondeant.* Quid, quòd inter ipſos Stoicos aliqui in hanc partem eunt, aut vergunt? *Antipater, inter magnos ſectæ huius auctores, aliquid ſe tribuere dicit Externis, ſed exiguum admodum.* Ita vides, facilè nos homines à vulgo aut opinione abduci, & cottidiano velut contactu etiam Sapientiæ ſtudioſos attaminari. Quid autem veri illi noſtri? obnixi reſiſtunt, & nulla Bona, præter Animi, agnoſcunt. Nam ſi ſemel hæc admiſeris, & vel ianuam leuiter aperis: quis finis aut modus erit? agmine irrumpent, & minima momentum poſcent & facient in Beatâ vitâ. Facient? iam fecerunt. Ariſtotelem audi: ἀδύνατον, ἢ οὐ ῥᾴδιον, τὰ καλὰ πράττειν ἀχορήγητον ὄντα. Πολλὰ γὰρ ἐν πράττεται καθάπερ δι' ὀργάνων, διὰ φίλων, καὶ πλούτου, καὶ πολιτικῆς δυνάμεως. Ἐνίων δὲ τητώμενοι, ῥυπαίνουσι τὸ μακάριον, οἷον εὐγενείας, εὐτεκνίας, κάλλους. Οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς, ὁ τὴν ἰδέαν παναίσχης, ἢ δυσγενὴς, ἢ μονώτης καὶ ἄτεκνος: *Fieri non poteſt, certè ægrè, vt bona aliquis faciat ſine inſtructo & apparatu. Multa enim velut per organa facienda ſunt, amicos, opes, ciuilem gratiam aut potentiam. Qui autem aliquibus carent, maculant & fœdant Beatitudinem: vt qui Nobilitate, qui Prolium copiâ aut bonitate, qui Formâ. Non enim planè felix eſt, facie turpis, ignobilis, aut ſolitarius & improlis.* Deus bone, Nobilitatem, Proles, Formam etiam, venire in hunc cenſum? Da veniam Lycéum, & tu eius antiſtes: parum generoſi aut viriles ſunt iſti ſermones, vt ſint veri. At enim plenam Felicitatem quærunt, & cui nihil abſit. Nos vnâ. An non talis eſt, quam fecit Virtus? *Hæc nihil vacare patitur loci: totum animum tenet, deſiderium omnium tollit: ſola ſatis eſt. Omnium enim bonorum vis & origo in ipsâ eſt.* Quid minuta hæc congeris, quæ melius aliquod altiuſque ingenium vel ſine doctrinâ contemnat? *Non poteſt in hac claritate Solis ſcintilla habere momentum.* Simile de Valetudine, atque illis Corporeis dico. animi & Virtutis adſpectu, *tam puſilla eſſe, vt non conueniat illis Boni nomen.* Quid autem Fortunæ? magis: & *nihil Bonum nobis videtur*; quo

Sen. epiſt. LXXIV.

Cic. I. Academ.

De Benef. V. cap. III. Ep. LXXXV.

Epiſt. XCII.

Ethic. ad Nicom. I. cap. VIII.

Sen. Epiſt. LXXIV.

Epiſt. XCII.

Ep. XCVIII.

Epiſt. CX.

quo quis & malè vti poſſit. Ambigua iſta ſunt, & dubiæ, vt ſic dicam, ſanitatis: nec
Ep.cxviii. *niſi cùm honeſtè adminiſtrata ſunt, Bona eſſe incipiunt.* Quàm multi viribus, opibus, formâ, in ſuam alienamque perniciem ſunt vſi? At enim, *Secundùm naturam* ſunt, vt aiebas. Fateor: atque ideò etiam, ſi non expe-
Epiſt.xcii. tam, petam. *Quidni? non quia Bona ſunt, ſed quia ſecundùm Naturam ſunt: &, quia Bono à me iudicio ſumuntur. Quod erit in illis tunc Bonum? hoc vnum, benè eligi.* Valdè iſta notanda: non ſunt, ſed fiunt Bona, à benè eligente & vtente: id eſt à Prudentiâ meâ
Epiſt.cxviii & Virtute, quæ ſola *perfectum Bonum eſt, cuius contactu alia quoque Bona fiunt.* Neque aliter alibi Plato cenſuit. pro cuius mente
De Philoſ. Apuleius: *Corporum ſanitatem, Vires, Indolentiam, ceteraque eiusmodi Bona extraria, item Diuitias, & quæ Fortunæ commoda dicimus, ea non ſimpliciter Bona nuncupanda eſſe. Nam ſiquis ea poſſidens, vſu ſe abdicet, ea ſibi inutilia erunt: ſiquis autem eorum vſum conuerterit ad malas artes, ea illi etiam noxia videbuntur.* Et contrà eſt, in ijs quæ mala corporis aut externa cenſentur: quæ Bona bonus animus facit. Ille eſt, ait Salluſtius, *dux atque imperator vitæ mortalium. qui vbi Virtutis viâ ad gloriam graſſatur, abundè pollens potenſque eſt, neque Fortunæ eget.* Agnoſcis hæc Stoica? reponit: *Corporis & Fortunæ bonorum vti initium, ita finis eſt; omniaque orta occidunt, & aucta ſeneſcunt. Animus incorruptus, æternus, rector humani generis, agit atque habet cuncta, neque ipſe habetur.* O rectæ & erectæ voces (audacter dicam) præ multorum, qui Philoſophi titulum inſcribunt! audiamus: & cum
Tac. iv. Hiſtor. Heluidio (apud alterum Hiſtoricum) *doctores Sapientiæ ſequamur, qui ſola Bona quæ Honeſta, Mala tantùm quæ Turpia: Potentiam, Nobilitatem, ceteraque extra Animum, neque Bonis neque Malis adnumerant.*

DISSERT. XXII.

Quæ igitur Bona? atque ea ſubtiliter, & Στωικῶς diuiſa.

AVD. Audiamus. quî tamen firmiter & ſecurè poſſumus, niſi diſtinctè Bona Malaque norimus? Ea, meo animo, tibi explicanda ſunt, & finibus ſuis limitibuſque claudẽda. LIPS. Æquum oras. etſi *Ethicorum* hic propriè locus eſt: tamen notare hîc opus, aut in his ſequentibusq; narare. Socrates ille
Sen. Epiſt. lxxi. olim *hanc* SVMMAM *dixit eſſe* SAPIENTIAM, BONA MALAQVE DISTINGVERE. Verè. quia ſine eâ notitiâ, nec illa appetere aut ſequi recto pede liceat, nec hæc fugiſſe. Itaque quod apud Homerum ille gloriatur:

——— Νόεω ϗ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα:
——— *noui & ſcio* SINGILLATIM
Quæ Bona, quæ Mala ſint.

monitum & exemplum Sapienti eſt, quid præſtet. Faciamus igitur: ego pro copiâ captuque meo definiam, diuidam ſingula, & ſubijciam vt in tabellâ. Τῶν ὄντων, ait Laër- In Zen.
tius, φασὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ εἶναι, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ οὐδέτερα: *Eorum quæ ſunt, dicunt* (Stoici) *alia* BONA *eſſe, alia* MALA, *alia* NEVTRA. Satis laxè, *Quæ ſunt*: reſtringo ad hanc materiem, id eſt, quæ in Vitâ & Moribus ſunt, aut circà. Quid igitur BONVM? Seneca: *Finiuit* Epiſt. cxviii.
hoc alius, alio modo. Quidam ita: Bonum eſt, quod inuitat animos, quod ad ſe vocat. Huic ſtatim opponitur: Quid ſi inuitat quidem, ſed in perniciem? Scis quàm multa Mala, blanda ſint. Reſpondetur: *Verum & Veriſimile inter ſe differunt ita. Quod Bonum eſt Vero iungitur: non eſt enim Bonum, niſi Verum eſt. At quod inuitat & allicit ad ſe facie, Veriſimile eſt: ſurrepit, ſollicitat, attrahit. Quidam ita finierunt: Bonum eſt, quod appetitionem ſui mouet: vel, Quod impetum animi ad ſe tendentis mouet. Et huic idem opponitur. multa enim impetum animi mouent, quæ petuntur petentium malo. Meliùs illi, qui ſic finierunt. Bonum eſt, quod ad ſe impetum animi, ſecundùm Naturam, mouet.* Cicero variè etiam definit, aut tangit definiri: *Bo-* 4. De fin.
num, inquit, *ſi opus fuiſſet, definiſſes, aut Quod eſſet naturâ appetendum; aut Quod prodeſſet, aut Quod iuuaret.* Quæ prima definitio cum vltimâ Senecæ in re conſentit: ſicut & alia, quam Cato apud eum prodit. *Boni,* iii. De fin.
inquit, definitiones paullùm oppidò inter ſe differunt, & tamen eòdem ſpectant. Ego aſſentior * *Diogeni, qui Bonum definierit, id quod eſſet* * Babylonio.
Naturâ abſolutum. At aliæ Stoicorum, cum vltimis Ciceronis ferè conueniunt: & Laërtij hanc habe. Ἀγαθὸν δὲ κοινῶς μὲν, τὸ ὄφελος. ἰδίως δὲ, ἤτοι ταυτὸν, ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας: *Bonum communiter eſt, quod Vtile: propriè autem, ſiue ipſum iſtud, ſiue ab eo non diuerſum.* In quibus Sext. Empiric. Adu. Math. & Pyrrhon. Hypoth. iii. cap. xx
verbis *Vtile* dicunt ipſam *Virtutem: non diuerſam, Hominem bonum*, aut *Amicum*. Sed nota igitur & character Boni præcipuus, Prodeſſe. Ita Clemens germaniſſimus ſæpè Stoicus: Lib. i. Pædag. c. viii.
Τὸ δὲ ἀγαθὸν, ᾗ ἀγαθὸν ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἢ ὅτι ὠφελεῖ: *Bonum igitur, quà Bonum, nihil aliud quàm prodeſt.* Quod in Deo videre eſt, ſummè Bono, & iuuante ſemper Patre. Et quia

igitur

igitur Vtile, hinc illæ aliæ definitiones ab effectu: *Quod ad ſe inuitat: Quod ſit expetendum*, & tales. Alia etiam mox in Laërtio: Ἄλλως δὲ, οὕτως ἰδίως ὁρίζονται τὸ ἀγαθὸν, τὸ τέλειον κατὰ φύσιν λογικοῦ: *Aliter verò & ſic definiunt propriè Bonum, Quod abſolutum ſit ſecundùm Naturam partis Rationalis.* Eſt ſuperior ipſa Diogenis, niſi quòd de *Rationali* additum, rei explicandæ aut terminandæ. Nam ſimpliciter *Secundùm naturam* ſi dicas: videatur cauillò locus, & in Infantibus etiam Bonum eſſe. Hoc negant. Seneca huc ducendus: *Quid eſt ſecundùm Naturam? quod contingit & protinus nato, non dico Bonum, ſed initium Boni.* (illa ſemina, de quibus dictum.) Pergit. *Atqui non magis infans adhuc Boni capax eſt, quàm arbor, aut mutum aliquod animal. Quare autem Bonum in iſtis non eſt? quia nec* RATIO. *Ob hoc in infante quoque non eſt, nam & huic deeſt. Eſt aliquod Irrationale animal; eſt aliquod, nondum Rationale; eſt Rationale, ſed imperfectum. In nullo horum, Bonum: Ratio iſtud ſecum adfert. Quid ergo inter iſta, quæ retuli, diſtat? Numquam erit Bonum in eo, quod irrationale eſt: in eo, quod nondum Rationale eſt, tunc eſſe Bonum non poteſt: in imperfecto, iam poteſt eſſe Bonum, ſed non eſt.* Vis breuiter hæc me complecti? In *Irrationali*, vt Bruto, numquam Bonum eſt: in *nondum Rationali*, vt Puero, iam non eſt: in Imperfecto, vt adulto, ſed indocto, iam poteſt eſſe, ſed non eſt. quare? quia (iterùm Seneca) *hominis Bonum non eſt in homine, niſi cùm in illo* RATIO PERFECTA *eſt.* Anteà ſatis diximus de *Conſummatâ* & *Abſolutâ Ratione*: quæ ſola dux ad Bonum, id eſt Virtutem. Et iam ex iſtis vides, cur in Definitione additum, *partis Rationalis*. Atque hîc ſubſiſto: pergo autem, an refræno greſſum, & regredior? Oſtendunt enim ſe & offerunt *Diuiſiones* aut *Diſtinctiones*: quæ pro Stoico quidem ſenſu, neſcio an pro tuo ſint: tenuia quædam aut ſubtilia, vt verum fatear: non tamen futilia aut inutilia, ſiquis rectum pedem aut mentem ad illa profert. Age, ponamus obiter & luſtremus: eligamus etiam, ſiquid ad noſtrum illum (*Senecam* ſcis me dicere) aut priſcos auctores, qui hodie in manibus, facit. Multiplex & intricata Diuiſio eſt (Stoicorum propria hæc acumina:) ſed ego diſponam & ſeiungam, quę tenebras aut confuſionem habeant mixta. Videſis, & patienter, ſi non libenter, hæc audi. Prima diſtinctio:

Epiſt. vic. (margin, at "Seneca huc ducendus")

Ibid. (margin, at "Seneca) hominis Bonum")

BONVM trifariàm dicunt:
- I. *A quo Vtilitas*: vt eſt Virtus. Græcè efferunt: ἀφ᾽ οὗ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι. *atque hoc, vt à primâ cauſâ.*
- II. *Per quod Vtilitas*: ὑφ᾽ οὗ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι: vt iterùm *Virtus*, & ampliùs, *ſecundùm eam Actiones.*
- III. *Quod poteſt Vtile eſſe.* ſiue, vno verbo, *Vtibile*: τὸ οἷον ὠφελεῖν: vt dicta iam duo, itemque *Amicus, Vir bonus, Dij & Dæmones.*

Vides quæ *Bona*, & quo ſenſu graduque dicantur: ex quibus *Virtus* omnia permeat: permeat? imò & contactu ſuo omnia facit. Nam illa οἷον πηγῆς ἔχει χώραν: *fontis vicem habet*: ab eâ riui & aquæ, & quidquid irrigat, humectat, & à ſe atque ex ſe fæcundat. Hæc iſta è Stobæanis colliges, & Sex. Empirico: licebat & ex Laërtio, niſi mutila in eo legerentur. Verba eius: Αὐτήν τε τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ μετέχον αὐτῆς ἀγαθὸν, τριχῶς λέγουσι. οἷον, τὸ ἀγαθὸν ἀφ᾽ οὗ συμβαίνει *** ὡς τὴν πρᾶξιν τὴν κατ᾽ ἀρετήν. ὑφ᾽ οὗ δὲ, ** ὡς τὸν σπουδαῖον τὸν μετέχοντα τῆς ἀρετῆς: *Ipſam Virtutem, & quod eius participat, trifariùm dicunt. Vt, Bonum à quo contingit ** ſicut Actionem ſecundùm Virtutem. Per quod ** vti Virum bonum conſortem Virtutis.* Itáne *trifariàm*? atqui bifaria tua eſt diuiſio, nec vltrà. Ipſa exempla peccant: & vbi notulas poſui, ſcito defectus eſſe, facilè è iam dictis explendos. Altera Diuiſio:

In Zen. (margin, at "Αὐτήν τε τὴν ἀρετὴν")

BONORVM alia
- I. *In Animo*: vt *Virtutes, Boni habitus, & laudabiles actiones.*
- II. *Extra eum*: vt *Amici, Diſcipuli*, & ſimilia.
- III. *Neutra*: vt *Viri probi, & virtutes adepti.*

Hæc quoque Diuiſio ex Stobæo, & Sexto: itemque exempla. In iſtis variare aliquid Laërtius videtur, præſertim in extremo: an explicate? Tu eum vide. Tertia Diuiſio, ſiue Sub-diuiſio:

BONORVM quæ IN ANIMO, alia
- I. *Affectiones eſſe*: vt *Virtutes omnes.*
- II. *Habitus, nō affectiones*: vt *ſtudia.*
- III. *Neutra*: vt *Actiones ſecundùm Virtutem.*

Hæc in Stobæo: iterùm Laërtius aliter, & in ordine aliquid turbat. Τῶν, inquit, περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν τὰ μέν εἰσιν ἕξεις, τὰ δὲ διαθέσεις, τὰ δ᾽ οὔτε ἕξεις οὔτε διαθέσεις. διαθέσεις μὲν, αἱ ἀρεταί· ἕξεις δὲ, τὰ ἐπιτηδεύματα, οὔτε ἕξεις οὔτε διαθέσεις, αἱ ἐνέργειαι: *Bonorum in animo alia ſunt Habitus, alia Affectiones* (ſiue

Reiecta (ea ſunt ἀποπροηγμένα) ponit inter ea quæ *Secundùm Naturam*, quæ *Sumenda*, & *Æſtimanda*, etſi *Minoris*. Ego parùm hæc capio, & ſunt ex diametro prioribus aduerſa: tu vide. Fateor aliquid in Sexto pro hac mente videri, vt Latina quidem verſio eſt.

Pyrrhon. III.c.XXIV nam Græca vidi numquam. Ibi iſta: *Stoici ex Indifferentibus alia aiunt* προηγμένα, *Promota ſiue Præpoſita: alia* ἀποπροηγμένα, *Remota ſiue Reiecta. Et illa eſſe, quæ ſufficientem habent dignitatem: vt Sanitatem, Diuitias. Iſta,* (Reiecta) *quæ non habent ſufficientem dignitatem: vt Paupertatem, Morbum. Neutra autem, vt eſt Extendere digitum aut contrahere.* Ita ibi quidem Sextus: an ſatis conſideratè, aut verè? Nam ſi illa *Reiecta*, quæ *pauxillam*, vt Stobæus, *dignationem habent*: quo numero Sexto eſt *Dolor, Morbus*: quid igitur quæ *Non-dignationem* habent? quæ illa, aut quo loco, quo titulo erunt? Nam *Dolor* & *Morbus* certè ſunt iſta, & *Contra naturam*, & *Reijcienda*. Itaque aliter, & veriùs alibi idem Sex-

Adu. Mathem. tus: *Præcipua eſſe, quæ ſatis habent dignitatis: Reiecta, quæ ſatis indignitatis.* Et vix ambigo, in priore eius loco in Græcis ita fuiſſe: πολλὴν ἀξίαν, & πολλὴν ἀπαξίαν: aut quidem eſſe debuiſſe. De Cicerone igitur, ne alijs, ne ſibi, ne vero pugnet, videndum, an non & is locus vitioſus aut potiùs mutilus, & ad hanc ſententiam reformandus. Ego opinor. Sed quæ eſt hîc Ἀξία, vel Ἀπαξία? Laërtius dupliciter definit: & poſterior nobis apta. Ἀξίαν δὲ μέσην τινὰ δύναμιν ἢ χρείαν, συμβαλλομένην πρὸς τὸν κατὰ φύσιν βίον: *Æſtimationem, eſſe mediam quamdam facultatem & vſum, conferentem aut conuenientem ad vitam ſecundùm naturam.* Et Deæſtimatio igitur, contrà. Verti *Aeſtimationem*; & ita, vt notare potui-

De Vit. Beat.c.XXII. ſti, Cicero: at Seneca noſter *Pretium* hoc dicit. Ita enim alibi: *Indifferentia habere in ſe aliquid Pretij, & eſſe alia alijs potiora.* Iterumque: *Corporum bona, in totum non ſunt Bona. his Pretium quidem aliquod erit, ceterùm Dignitas non erit.* Non ecce vertere voluerunt *Dignitatem*, etſi poterant: quam propriam verè Bonorum, id eſt Virtutis, aſſeruerunt. Sunt autem hæc ipſa *Producta* & *Reiecta*, quæ aliter *Commoda* & *Incommoda* Latini dixe-

Ep.LXXXVII. runt: Græci εὔχρηστα & δύσχρηστα. Seneca: *Alia eſt Commodorum conditio, alia Bonorum. Commodum eſt, quod plus Vſus habet, quàm moleſtiæ: Bonum eſt ſincerum, & ab omni parte innoxium.* Nota de *Vſu*, & ad Græcam illam vocem adſpectum. Cicero Cauſſam nomi-

IV. De Fin. nis paullò aliam ſuggerit: *Res quas nos* (Academici) *Bonas dicimus, Zeno conceſſit, vt haberentur aptæ, habiles, & ad naturam accommodatæ: faterique cœpit ſapienti* COMMODIVS *eſſe, ſi ea quoque habeat.* Seneca de ijſdem iterùm: *Commoda ſunt in vitâ & Incommoda, vtraque extra nos.* Quid ais? *extra nos*, ergo Epiſt. XCII. illa *Corporis*, Commoda non ſunt? Sunt herclè ſed *extra nos*, id eſt Animum, primam & pænè totam noſtri partem. Iterumque idem: *Bona illa ſunt vera, quæ Ratio dat: cetera, opinione Bona ſunt. Itaque Commoda vocentur, & vt noſtrâ linguâ loquar, Producta.* Epiſt. LXXIV Vides palàm, eadem cum Productis eſſe. Ciceronem adde: *Commoda & Incommoda. ita enim* εὐχρηστήματα *&* δυσχρηστήματα *appello.* Et III. De Finib. quare ea ſic Zeno? quia χρείαν, *Vſum*; non autem ὠφέλειαν, *Vtilitatem*, habent. Plutarchus Zenonios irridens: Ἀγαθὰ καὶ οὐκ αἱρετὰ, ὀνητὰ καὶ οὐκ ἀγαθὰ, καὶ ἀνωφελῆ μὲν, εὔχρηστα δέ: *Sumenda, non Expetenda; Apta naturæ, non Bona; Inutilia, tamen Commoda.* Vbi ampliùs obſerues Stoicorum in vocibus cautionem aut dilectum: & *Sumi* Indifferentia, non *Expeti*: quod eſt Virtutis. Cicero: *Quæ illi* (Academici) *Bona dicerent, Præpoſita eſſe, non Bona: & Sumenda potiùs, quàm Expetenda.* Iterùm: IV. De Fin. *Duo nobis opera pro vno Stoici reliquerunt, vt alia Sumamus, alia Appetamus.* Iterumque: Ibid. *Valetudinem bonam Expetendam negant eſſe, Eligendam dicunt.* Seneca ex hac formulâ lo- Ibid. cutus: *Sumpturum me, ſi detur Electio, Sanitatem & Vires.* Non locutus alibi: *Com-* Epiſt.XCII. *moda tamen illa eſſe, & Expetenda, non negamus.* Minimè verò *Expetenda*: & Stoici tui culpent. Cicero planiſſimè: *Itaque illa* IV. De Fin. in extremo. (Commoda) *non dico me Expetere, ſed Legere: nec Optare, ſed ſumere: contraria autem, non Fugere, ſed quaſi Secernere.* A Stobæo etiam hîc aliqua lux. qui vniuersè profert, πάντα τὰ κατὰ φύσιν, ληπτὰ εἶναι· πάντα τὰ παρὰ φύσιν, ἄληπτα: *Omnia* (Indifferentia) *quæ ſecundùm naturam, Sumenda eſſe: quæ contra, non Sumenda.* ſiue vt Cicero, *Reijcienda.* Ita enim de ijſdem Stoicis: *Exſilium & publicationem bonorum, Reijcienda eſſe, non Fugienda.* Suprà dixit, *Secernenda.* Zeno ipſe, apud Athe- Lib.VI. næum, τὴν μὲν εὐχὴν (ita legendum, non ἀρχὴν) δυοῖν καὶ φυγὴν ἀναιρεῖν: *Optationem aut Fugam iſtorum abdicat*: quid ergo? τὴν χρῆσιν προηγουμένως (ſic item leges) ποιεῖσθαι, ὅπως ἀδεῶς καὶ ἀθαυμάστως πρὸς ταῦτα διάθεσιν τὴν ψυχῆς ἔχειν: *vti illis cum iudicio & antecedente notitiâ iubet, & metus aut admirationis expertem animum erga talia habere.* Plura hæc poſſim: ſed dic ore libero, an iamnunc non faſtidis?

non,

non, inquam, tenuia hæc, aut & * περίεργα tibi viſa? AVD. Si verum amas, viſa. Et ô graues illos Zenonas & Cleanthas, per hæc dumeta incedere, & in his verborum, vt ſic dicam, præſtigijs hærere? Quid enim aliud, quàm nominum quædam prœlia, ne dicam illudia, iſta ſunt? Non *Bona*, ſed *Producta*: non *Mala*, ſed *Reiectanea*. In re igitur conſentis? eodem loco & pretio, quo alij, habes? Verba verſas & diſſimulas, ſed ægrè expedis, & flexu ad eamdem metam venis. Cicero ſæpè hoc ijs obijcit: & noſter etiam Auguſtinus: qui hæc omnia *Verborum certamini, non rerum examini, cenſet deputanda*. Meo animo, iſta ſi non fidem, grauitatem ſectæ detrahunt; & vellem abſtinuiſſe.

* *Curioſa & ſupernacua.*

IX. De ciu. cap. IV.

DISSERT. XXIV.

Non eſſe has Logomachias, aut Periergias: & ad rem voces iſtas facere, idque obiter oſtenſum.

LIPS. Quid ſi & ego temperaſſe velim? nimia acumina non amo: ſed temperaſſe, non abſtinuiſſe. Mihi tamen ad rem facere videntur ipſa hæc verba, & aut frænum cupidini, aut ſtimulum dare. Nihilne intereſt, vtrùm *Bona*, an *Producta* appellem? Si *Bona*; incitor, & præſumo iam appetenda. Sin autem *Producta*; diſco fines Boni tangere, ſed iudicio debere induci. Ipsâ voce igitur admoneor, non nimis & ſtatim inhiare. Idem in ijs, quæ *Mala* vulgò dicunt, ipſi *Reiecta*: intelligo non nimis fugienda eſſe; & interdum, ſi Virtutis in ijs materies, appetenda. Ciceronis illa non audio: *Qui doces paratiorem me ad contemnendam pecuniam fore, ſi illam in rebus Præpoſitis, quàm ſi in Bonis duxero? fortioremque in patiendo dolore, ſi eum aſperum & difficilem perpeſſu, quàm ſi Malum dixero?* Imò doceam hoc, Cicero: & verba incitamentũ animis dant, aut coërctionem. Eadem etiam doctrinâ. quo enim fine alioqui nomina, niſi vt res intelligatur? Et benè Plato ea rerum δηλώματα, *notificationes* eſſe dixit. Itaque idem ait: Ὀνόματος ὀρθότης ἐστὶν αὕτη, ἥτις ἐνδείξεται οἷόν ἐστι τὸ πρᾶγμα: *Nominis rectitudo illa eſt, vt qualis res ſit, oſtendat*. Quid tu igitur mihi Bona appellas, quæ nec te iudice planè talia ſint? mala eſſe poſſint? Zeno vitauit, & *Media* dixit, & oſtendit à Virtute aut Vitio, ab Vſu vel Abuſu, decus aut dedecus ijs aduenire. *Omnis enim res*, ait Seneca, *quod non habuit decus; addita Virtute ſumit. Cubiculum lucidum dicimus, quod idem obſcuriſſimum eſt nocte. Dies illi lucem infundit, nox eripit: ſic iſtis, quæ à nobis Indifferentia dicuntur, diuitijs, viribus, honoribus, regno: & contrà, morti, exſilio, malæ valetudini, dolori, Malitia aut Virtus dat Boni vel Mali nomen.* Itaque diuitijs malè vtor? malè fiunt: benè? bonæ. Sed hoc etiam diſco, rem tam ambiguam cautè cuſtoditeque habendam. Nimias non appetam; quia vt fertum facilè ad rixas aut pugnam irritat, ſic ad vitia opes. Impediunt etiam, & velut ſarcinæ aut laciniæ ſunt ituris ad Bonam mentem. Socrates olim: Αἱ μὲν ποδήρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέρμετροι περιουσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσι: *Veſtes longæ & talares corpora, opes autem nimiæ animos impediunt.* Bona ſimilitudo, & Apuleio placuit concinnè vſurpare: *Fortunam, velut tunicam, magis concinnam, quàm longam probare.* Itaque ſapiens habet, non adſeruat: & verè χρήματα, non κτήματα ea facit. Sed nec ab illis ſe æſtimat: dumtaxat, ſi Mens bona adeſt, dixerit,

Epiſt. XXXI. 12.

IX. De Fin.

In Cratylo.

Apolog.

> Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει:
> *Beatus eſt, qui Mentem & vnà Opes habet.*

Imò beatus, qui ſolam etiã Mentem habet: etſi cum eâ & illas mallet. Neque enim *Eligere* ab eo amouemus, *Appetere* tantùm damnamus. Nam ille quidem opes, vires, honores, *totum Fortunæ regnum deſpiciet: ſed ex illo tamen, ſi dabitur electio, molliora ſumet.* Idem fortiter & ex animo clamabit:

Sen. De Vit. beat. cap. XXV.

> *Laudo manentem. ſin celeres quatit*
> *Pennas, reſigno quæ dedit, & meâ*
> *Virtute me inuoluo, probamque*
> *Pauperiem ſine dote quæro.*

Audis? dotem habeat Virtus, non habeat, ipſam ambit & amat: nec accedere ei aut decedere per externa quidquam putat. Ad hæc talia animis imprimenda, ne vitio Zenoni vertatur nomina apposita inueniſſe, & quæ oſtendant aut liberent à populari errore. Diffundi iſta poſſint, dies contrahit: & ecce, dum loquimur,

> —— Ἥλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν:
> *Iam ſol occidit, & venêre crepuſcula noctis:*

Vale & vade igitur; cras, ſodes, redi.

Cic. Academ. *nullâ in re aliâ, niſi in* NATVRA, *quærendum eſſe illud Summum bonum, quò omnia referrentur, dicebant.* Idem Cynici, atque alij pluſculi. de Libro περὶ γεωργίας. quibus communiter Philo, ille Iudæus: τὸ μὲν ἀκολουθίᾳ φύσεως ζῆν, εὐδαιμονίας τέλος εἶπον οἱ πρεσβύτεροι: *Conſequenter Naturæ viuere, Felicitatis finem dixerunt illi priſci.* Quid noſtri Stoici? altâ & crebrâ hoc voce. Vt Seneca: De Vit. Beat. c. VIII. *Idem eſt Beatè viuere, & ſecundùm Naturam.* Epiſt. V. Item: *Propoſitum noſtrum eſt, ſecundùm* De Vit. Beat. c. III. *Naturam viuere.* Iterumque: *Quod inter* OMNES *Stoicos conuenit, rerum Naturæ aſſentior. Ab illâ non deerrare, & ad illius legem exemplumque formari, Sapientia eſt.* Tum definiendo adiungit: *Beata eſt ergo vita,* CONVENIENS NATVRAE SVAE. Quod ipſum eſt Stoicum ſcitum & dictum: τέλος ἐστὶ, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν: *Finem eſſe,* CONVENIENTER NATVRAE VIVERE. Epictetus hoc non ſemel extulit: Συμφώνως τῇ φύσει ζῆν: *Conformiter, ſiue Concorditer Naturæ viuere.* Vis & poëtam audire, pro hoc ſenſu & verbis? Horatius:

Viuere NATVRAE *ſi* CONVENIENTER *oportet.*

Sed & alius ſuccinit:

Lucan. I.
—— hæc duri immota Catonis
Secta fuit, ſeruare modum, FINEMQVE *tenere,*
NATVRAMQVE SEQVI.

Plures teſtes ſe offerunt: dimitto. ſatis iſti euincunt: vtinam & liquidò ſatis declarent. Quid enim eſt *Conuenienter Naturæ viuere?* Hic diſſidium & pugna. atque adeò vt decantata illa * κατάληψις, velut pomū aliquod Eridis, in medium à Zenone iacta, Arceſilam alienauit, & Academicos armauit: ita (* Comprehenſio.) hæc Finis conſtitutio & explicatio, acre Stoicis bellum in Peripateticos, Epicuréos, alios, excitauit. Quid facimus? induſtriè ſimul & cautè inquiramus, & an non Senecâ noſtro duce? qui communiter cauſſam aberrantium à vero aperit: & tu hoc primum audi. Ep. XLV. *Quid eſt,* inquit, *in quo hic erratur? Cùm omnes Beatam vitam optent; quòd inſtrumenta eius pro ipſâ habent, & dum illam petunt, fugiunt. Nam cùm ſumma beatæ vitæ ſit ſolida tranquillitas, & eius inconcuſſa fiducia: ſolicitudinis cauſſas colligunt, & per inſidioſum iter vitæ, non tantum ferunt ſarcinas, ſed trahunt. Ita longius ab effectu eius, quod petunt, ſemper abſcedunt; & quò plus operæ impendunt, hoc ſe magis impediunt. Quod euenit in labyrintho properantibus, ipſa illos velocitas implicat.* Diuinantia, imò diuina verba. Quid aliud olim & nunc pleroſque à recto Fine vel intellegendo, vel apprehendendo, abſterruit; quàm vilium & inæſtimabilium aliquot rerum æſtimatio & amor? Ita Voluptatem alius, Indolentiam, Opes, Valetudinem, externa omnia, aut facere aut iuuare Felicitatem voluerunt: & hæc eſſe inter CONVENIENTIA NATVRAE. De alijs loquor? inter ipſos Stoicos controuerſiæ menlis hæc verba: & Epictetus ille fidus Veri interpres & aſſertor, hoc inter ardua maximè habet. Τί οὖν θαυμαστόν ἐστι; inquit. νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς φύσεως: (1. Diſſert. XVIII.) *Quid admirabile igitur? (non Chryſippum intelligere aut Zenona) ſed illud, Noſſe voluntatem Naturæ.* Videamus, ſiue audiamus, ſi placet, primùm conſulares aliquot velut Senatores; & quidem ſententias ſuas recitantes ex tabellâ. In Stobæi Eclogis, ita cenſent: Τὸ τέλος μὲν Ζήνων οὕτως ἀπέδωκε, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. τοῦτο δ' ἐστὶ καθ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν, ὡς τῶν μαχομένων * ζώων κακοδαιμονούντων. (* Fortè. ζώντων) οἱ δὲ μετὰ τοῦτον προσδιαρθροῦντες οὕτως ἐξέφερον, ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν· ὑπολαβόντες ἔλαττον εἶναι κατηγόρημα τὸ ὑπὸ Ζήνωνος ῥηθέν. Κλεάνθης γὰρ πρῶτος διαδεξάμενος αὐτοῦ τὴν αἵρεσιν προσέθηκε, τῇ φύσει. ὅπερ ὁ Χρύσιππος σαφέστερον βουλόμενος ποιῆσαι, ἐξήνεγκε τὸν τρόπον τοῦτον, ζῆν κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων. Διογένης δὲ, εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ, καὶ ἀπεκλογῇ. Ἀρχέδημος δὲ, πάντα τὰ καθήκοντα * ἐπιτελοῦντα ζῆν: (* Ex Diog.) *Finem Zeno ita edidit, Conuenienter viuere. quod eſt, ſecundùm vnam rationem & concordem ſibi viuere: quaſi animalia variantia aut pugnantia infeliciter agant. At qui pòſt ſecuti, expreſſè & diſtinctè magis extulerunt, Conuenienter naturæ viuere: cùm cenſerent minus, quàm pro re, Zenonium illud dictum eſſe. Sanè Cleanthes primus, cùm eius ſectam locumque ſuſcepiſſet, adiecit, Naturæ. Chryſippus deinde hoc ipſum clarius volens reddere, ita extulit: Viuere ſecundùm peritiam eorum, quæ Naturâ eueniunt. Diogenes porrò, rectam rationem ac iudicium in eorum, quæ ſecundùm Naturam ſunt, electione aut reiectione. Archedemus denique, Viuere omnia officia curantem.* Hæc ibi. In Clemente Alexandrino & eadem, & quædam alia, aut aliter: quæ iuuet excerpere, & componere ad mutuam lucem. Ζήνων ὁ Στωϊκὸς τέλος ἡγεῖται (11. Strom.) τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν. Κλεάνθης δὲ, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ἐν τῷ εὐλογιστεῖν· ὃ ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ κεῖσθαι διελάμβανεν· ὅ,τι Ἀντίπατρος ὁ τούτου γνώριμος, τὸ τέλος κεῖσθαι ἐν τῷ διηνεκῶς καὶ ἀπαραβάτως ἐκλέγεσθαι μὲν τὰ κατὰ φύσιν, ἀπεκλέγεσθαι δὲ τὰ παρὰ φύσιν. Ἀρχέδημος, ἐκλεγόμενον τὰ κατὰ φύσιν μέγιστα καὶ κυριώτατα, οὐχ οἷόν τε εἶναι

ὑπερ-

ὑπερβαίνειν. Παναίτιος, τὸ ζῆν κατὰ τὰς δεδομένας ἡμῖν ἐκ φύσεως ἀφορμάς. Ποσειδώνιος, τὸ ζῆν θεωροῦντα τὴν τῶν ὅλων ἀλήθειαν καὶ τάξιν: & quædam leuiora, aut longinquiora. Illa ſonant: *Zeno Stoicus finem cenſet, Secundùm virtutem viuere. Cleanthes, Conuenienter Naturæ viuere, in rectâ ratione ac ratiocinatione. quod in electione eorum, quæ ſecundùm Naturam ſunt, poſitum arbitratur. Antipater, eius auditor, in ijs quæ ſunt ſecundùm Naturam aſſiduè, & ſine lapſu eligendis, abijciendis autem contrarijs. Archedemus, eligentem viuere ea quæ ſecundùm Naturam ſunt maxima & præcipua, nec poſſe ea tranſilire. Panætius, viuere ſecundùm appetitiones inſitas à Naturâ. Poſidonius, viuere contemplantem Vniuerſorum veritatem & ordinem.* In quibus diſſenſum alibi per te notes ab illis Stobæi, magis tamen certò & fideliter (meo iudicio) exſcriptis. Laërtius quidem propiùs iſtum accedit. cuius habe item verba. Nam in re iſtâ capitali, cur iudicia verbatim non conquiram, & conſignem? Ille ſic

In Zen. igitur: Πρῶτος ὁ Ζήνων τέλος εἶπε, τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν· ὁμοίως δὲ καὶ Κλεάνθης, καὶ Ποσειδώνιος, καὶ Ἑκάτων. Πάλιν δ', ἴσον ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν τῷ κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν, ὥς φησι Χρύσιππος. Ὁ δὲ Διογένης τέλος φησὶ ῥητῶς, τὸ εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ. Ἀρχέδημος δὲ τὸ πάντα τὰ καθήκοντα ἐπιτελοῦντα ζῆν: *Primus Zeno Finem dixit, Conuenienter Naturæ viuere, quod eſt, Secundùm virtutem viuere. Similiter Cleanthes, Poſidonius, Hecato. Iterumque, ſimile eſt & conſonat, Secundùm virtutem viuere, illi Secundùm peritiam Naturâ euenientium viuere; vt ait Chryſippus. Diogenes autem, Finem ait eſſe planè, rectè ratiocinari & dirigere in electione eorum quæ Naturæ conſentiunt. Archedemus, omnia officia implentem viuere.* Hæc ſi cum Stobæanis confers, illuſtres illa & approbes: etſi in aliquo etiam diſſenſu.

DISSERT. XV.

Prima Zenonis ſententia explicata, de Conuenientiâ vitæ.

SED quid te moror? ſententias vides, elige: mihi ſatis, viam ſignaſſe his velut aſtris. AVD. Satis? * μηδαμῶς μηδαμῶς, vt hoc cum Platone efferam. Nam ego per me quî eligam, aut viam inſiſtam, in quâ variaſſe & vacillaſſe culmina illa video? Tuam facem ſpecto, & MANVDVCTIONEM exſpectô: quia mihi hîc (ingenuè fateor) tenebræ & chaos. LIPS. Allucebo & dirigam igitur, vt copia ingenij aut iudicij mei erit. *Stobæana* illa ſi ordine videmus & illuſtramus; credo haud magno opere deſideratum aliquid iri. Nam alia etiam huc aptabimus, & ducemus. Aiebat apud eum, quicumque ſcriptor: *Finem Zenonis eſſe,* ὁμολογουμένως ζῆν: *conuenienter viuere.* quod alibi idem breuiùs etiam dixit, τὴν ὁμολογίαν, *Conuenientiam* ipſam De *Naturâ*, negat fortiter addidiſſe: & mihi perſuadet, etſi communis traditio repugnat. Sanè Cicero pro eo eſt. apud quem Stoicus Cato:

* Nunquam, ne quaquam.

Summum hominis bonum poſitum eſt in eo, quod III. De Fin.
ὁμολογίαν *Stoici, nos appellemus Conuenientiam; ſi placet.* Nudè & ſolitariè hoc effert: etſi alibi aliter, ſed hîc profectò veriùs fideliuſque. Quid igitur eſt hæc ὁμολογία? Non aliud, quàm per Virtutem cõueniens conſentienſque ſibi vita, eadem ſemper in ſenſu, & (niſi impeditur) actu. Seneca: *Virtus* CONVE- Ep. LXXIV.
NIENTIA *conſtat. Omnia opera eius cum ipſâ concordant & congruunt.* Iterumque: *Accedat, vt perfecta virtus ſit, æqualitas, ac tenor vitæ per omnia* CONSONANS *ſibi: quod non poteſt fieri, niſi rerum ſcientia contingat, & ars, per quam diuina & humana noſcantur.* Hoc Sapientis proprium, hoc Felicitatis fundamentum & argumentum. Seneca: *Licet relinquam* Epiſt. XX.
definitiones Sapientiæ veteres, hæc poſſum contentus eſſe. Quid eſt Sapientia? Semper idem velle, atque idem nolle. Quid ſi autem praua aut falſa velim? reſpondet: *Licet exceptiunculam* Epiſt. XXXV.
illam non adijciam, vt Rectum ſit, quod velis. Non poteſt cuiquam ſemper idem placere, niſi Rectum. Atque iterat hoc alibi: *Non con-* Epiſt. XCV.
tingit tranquillitas, niſi immutabile certumque iudicium adeptis: ceteri decidunt ſubinde, & reponuntur, & inter omiſſa appetitaque alternis fluctuantur. Si vis eadem ſemper velle, Vera oportet velis. Itaque Sapiens ad vnam aliquam regulam ſe componit, & *ſine actio-* Sen. Ep. XX.
num diſſenſione, vita eius vnius quaſi coloris eſt. Hoc planiſſimè, ille apud Stobæum, ita interpretatus eſt: dum vult eſſe, καθ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν: *ad vnam rationem & conſentientem viuere:* additque, *infelices illos, qui diſſident ſibi & pugnant.* Et bonâ fide, non poteſt certior nota vtriuſque. *Niſi Sapien-* Id. Ep. LII.
ti ſua non placent: omnis Stultitia laborat faſtidio ſui. Itaque vide mihi illum compoſitum ſemper & placidum, cum pace & concordiâ animi, erectum ſed modeſtum, & cum manſuetudine magnum. Hunc autem, quid? *Cottidie nous vitæ fundamenta ponen-* Epiſt. XIII.
tem, & nouas ſpes etiam in exitu incohantem. Nam vbi firmitas iſta, & rectitudo iudicij,

ſubſtrata non eſt: quid mirum inædificata
Ibid. vacillare, aut ruere? *Inter cetera mala hoc habet Stultitia, ſemper incipit viuere.* Atque vt idem
Epiſt. xx. noſter ait: *Stultis numquam velle aut nolle decretum eſt. Variatur cottidie iudicium, & in contrarium vertitur. Itaque pleriſque agitur vita* PER LVSVM. Socrati, opinor, hoc tribuitur:
Stob. Ser. iv. Ὁ μὲν Πρωτεὺς τῇ μορφῇ, ὁ δ᾽ ἀπαίδευτος τῇ ψυχῇ παρ᾽ ἕκαστον ἀλλοιοῦται: *Proteus quidem formam, indoctus autem* (id eſt ſtultus) *animum ad ſingula mu-*
Epiſt. cxx. *tat.* Et Seneca aiebat, *Vitam per luſum pleriſque agi:* nónne tales iſti ſunt? *Quidam alternis* (ait idem) *Vatinij, alternis Catones ſunt: & modò parùm illis ſeuerus eſt Curius, parùm pauper Fabricius, parùm frugi & contentus vili Tubero. Modò Licinium diuitijs, Apicium cœnis, Mæcenatem delicijs prouocant. Maximum indicium eſt* MALAE MENTIS, FLVCTVATIO, *& inter ſimulationem virtutum, amoremque vitiorum, aſſidua iactatio.* Quid, quod nec corpore conſiſtunt?

Lucr. iii. *Tanta mali tamquam moles in pectore conſtat.*

Itaque pleroſque iſtorum videas,

Quid ſibi quiſque velit, neſcire & quærere ſemper:
Commutare locum, quaſi onus deponere poſſit.

Nimirum interna ratio & motio eſt: domi & in animo nihil inueniunt, quod placeat. atque ideò

Hoc ſe quiſque modo fugit. at quod ſcilicet, vt fit,
Effugere haud potis eſt, ingratus hæret, & angit.

Atque hæc ſatis pro Zenoniâ ſententiâ, ſi tamen firmiter eſt illa. Vtcumque, vtilis hæc
Sen. epiſt. xxxv. explicatio: quam monitione conſigno. *Profice, & ante omnia hoc cura, vt* CONSTES TIBI. *Quoties experiri voles, an aliquid actum ſit, obſerua an eadem velis hodie quæ heri. Mutatio voluntatis indicat animum natare alibi, atque alibi apparere, prout tulit ventus. Non vagatur, quod eſt fixum & fundatum.* Denique, vt idem
Epiſt. cxx. alibi: *Magnam rem puta,* VNVM HOMINEM *agere.* Quò Diuus Ambroſius noſter reſpe-
Lib. 1 ep. xxxxi. xiſſe videtur, & valdè approbaſſe: *Vetus dictum eſt, Adſueſce* VNVS *eſſe. vt vita tua quamdam picturam exprimat, eamdem ſeruans ſemper imaginem, quam acceperit.*

DISSERT. XVI.

Altera Cleanthis ſententia item explicata, de Conuenientiâ cum Naturâ Communi.

SED iam in Stobæanis altera ſententia propalatur, magno & vetẽdo auctore, Cleanthe. Is cenſebat, manca & parum plena iſta Zenonis, addendumque *Naturæ:* vt ſit, *Conuenienter Naturæ viuere.* Egregia & digna illo ſententia: quæ vſqueëo obtinuit, vt communis cenſeatur Stoicorum. Et quídni firmum ſit hoc ſcitum? *Naturâ duce,* ait Cicero, *errari* 1. De Leg.
nullo pacto poteſt. Et hortatur alibi: *Naturam,* De Senect.
optumam ducem, tamquam Deum ſequi, eique parére. Ais tu, *tamquam Deum?* imò planè ipſum Deum. Nam hęc mens in Cleanthis, opinor, illis verbis: & videamus. In Laërtio lego: Φύσιν δὲ Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην. ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνον ἐκδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους: *Naturam, cui conformiter oportet viuere, Chryſippus exaudit, & Communem, & propriè Humanam. Cleanthes autem, ſolam Communem ſuſcipit, cui parendum ſit, non autem hanc Particularem.* Vides alterum de vtrâque Naturâ capere, hunc de illâ tantùm. Nec aliter profectò Cleanthes ſenſit, vir (quod ex Fragmentis adſtruo) pius, & deditus vnicè in diuinis. Quid igitur eſt
illa *Communis Natura?* Deus. Hoc * alibi * In 1. Phyſ. Diſſert. v.
docendum vberiùs, hîc ponimus, & aſſertores tamen etiam damus. Seneca in verbis ſuprà, vbi de Fine: *Rerum Naturæ adſentior.* Rerum Natura, non eſt alia ab hac Communi, ſiue Deo. Clemens Alexan-
drinus: Οἱ Στωϊκοὶ τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν, 11. Strom.
τέλος εἶναι ἐδογμάτισαν, τὸ θεὸν εἰς φύσιν μετονομάσαντες, ἀπρεπῶς: *Stoici ſecundùm Naturam viuere Finem eſſe decreuerunt,* DEI NOMEN IN NATVRAE *decorè commutantes.* Quid vis
planius? ſed & Epictetum audi: Καίτοι αὐτός 1. Diſſ. xx.
ἐστιν ὁ προηγούμενος λόγος τῶν φιλοσόφων, λίαν ἐστὶν ὀλίγος. τί δὲ ἔχει μακρὸν εἰπεῖν, ὅτι τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς; *Atquin ipſe præcipuus philoſophorum & velut anteſignanus ſermo, breuis admodum eſt. Quid enim longum dicere, Finis eſt,* SEQVI DEVM? Sanè breuis ſermo, & verè magni compendij, id eſt fructus. Dic autem ô bone, quid eſt Sequi Deum?
Τὴν αὐτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα, 1 Diſſert.
καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως: cap. xii.
Mentem ſuam ſubmittere gubernanti omnia Menti, ſicut boni ciues Legi ciuitatis. Optimè de *Lege.* quid enim aliud *Communis* illa *Natura* eſt, quàm vniuerſi quædam Lex & Ratio, toti mundo, & partibus eius inſerta? Chryſippus apud Laërtium
ſic explicat. *Naturam,* inquit, *ſequi oportet,* In Zen.
οὐδὲν ἐνεργοῦντας, ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινός, ὅσπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διῒ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως ὄντι: *nihil eorum faciendo, quæ vetat atque abdicat Communis illa lex,*

lex, id eſt Recta Ratio per omnia permeans: quæ ipſa eſt in Ioue hoc, principe & rectore omnium quæ ſunt. Itaque ipſa illa Diuina Ratio, Mundi ἡγεμονικὸν (de quo * alibi) eſt, cui ſubiici monemur: etiam à Philone. *Principium librorum Moyſis,* inquit, *mirabile, quod mundi opificium habet:* ὡς τοῦ κόσμου τῷ νόμῳ, καὶ τοῦ νόμου τῷ κόσμῳ συνᾴδοντος· καὶ τοῦ νομίμου ἀνδρὸς, εὐθὺς ὄντος κοσμοπολίτου, πρὸς τὸ βούλημα τῆς φύσεως τὰς πράξεις ἀπευθύνοντος, καθ' ἣν καὶ ὁ σύμπας κόσμος διοικεῖται: *tamquam Mundus Legi, & Lex Mundo conſonet ac conſentiat: itemque vir legis obſeruans, quamprimùm mundanus ciuis eſt, ad Naturæ voluntatem arbitriumque actiones ſuas dirigat: per quam Naturam vniuerſus hic Mundus gubernatur.* Pulchrè profectò, & accommodatè. Moyſes, inquit, ille magnus & diuinus legiſlator, à Mundi conditione ordirur. quid ita? vt oſtendat Legem, quam laturus eſt, à Mundo pendêre: & virum bonum ac legitimum, veluti ciuem, huic Mundanæ legi debere patêre: id eſt Naturæ, omnia gubernanti. Sed & altera hîc ſententia: Deum ſequi, id eſt per Virtutem (quà homini datum) aſſimilare & imitari. Sed de hac Sequelâ mox pluribus dicam: nunc in iſtâ Obedientiâ & voluntatis ſubmiſſione maneamus. quam Seneca quoties ingerit? *Hic eſt magnus animus,* inquit, *qui ſe* DEO TRADIDIT. Alibi: *Sapiens quidquid euenerit, ſciet* LEGEM *eſſe* NATVRAE. *habebit in animo illud vetus præceptum,* DEVM SEQVI. Iterumque: *Quidquid ex Vniuerſi* (id eſt Naturæ) *conſtitutione patiendum eſt, magno excipiatur animo. Ad hoc ſacramentum adacti ſumus, ferre mortalia: nec perturbari his, quæ vitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno nati ſumus,* DEO PARERE *Libertas eſt.* Quid autem Epictetus? caput hoc Sapientiæ habet, nec eſt frequentior in aliâ monitione. In ipſo Enchiridio, id eſt Breuiario & alucatio virtutum: Δεῖ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατετάχθαι, τὸ πείθεσθαι τοῖς θεοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις: *Oportet ſeipſum ita conformare, vt* DIIS PAREAMVS, *& acquieſcamus in omnibus quæ eueniunt, &* VOLENTES SEQVI, *vt quæ ab optimâ mente fiunt & proficiſcantur.* Et exclamat alibi: Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον. κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. προσκείσομαι διάκονος καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ, συνορμῶ, συνορέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω: *Semper magis volo, id quod euenit. Melius enim arbitror quod Deus vult, quàm quod ego. Adiungar & adhærebo illi, velut miniſter & aſſecla: cum illo appeto, cum illo deſidero, & ſimpliciter atque vno verbo,* QVOD DEVS VVLT VOLO. O in cælo nata, atque illinc profecta verba! ô ego tecum Epictete ſic afficiar! auſim ad Deū ſublatis oculis dicere! Χρῶ μοι λοιπὸν, εἰς ὃ ἂν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι, ἴσος εἰμί. οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοὶ δοκούντων. ὅπου θέλεις, ἄγε, ἣν θέλεις ἐσθῆτα περίθες. Ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι ὑπὲρ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι: *Vtere me in reliquum, vbi lubet, & vt lubet. mente tecum conſentio, æquanimus ſum. nihil recuſo omnium, quæ tibi videbuntur. Quocumque me voles, ducito; quam veſtem lubet, circumdato. Magiſtratum me gerere vis? priuatum eſſe? manere; fugere, in pauperie, in opibus agere? Ego* non aſſentior tantùm, *ſed in his omnibus apud alios te defendam & tuebor.* Diuine ſenecio! iterùm exclamo: nec ego ſine motu animi hæc tam perfectæ Sapientiæ lego. Sed in Cleanthe, à quo cœpit hic ſermo, deſinat. Eius verſus, in eodem Epicteto, huic ſententiæ:

Ἄγου δέ μ' ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη,
Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος.
Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος. ἢν δέ γε μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

Quos Seneca noſter ita vertit:

Duc me parens, celſique dominator poli,
Quocumque libuit. nulla parendi eſt mora.
Adſum impiger. fac nolle, comitabor gemens,
Maluſque patiar, quod pati licuit bono.

Atque addit: *Sic viuamus, ſic loquamur.* Faciamus, mi Auditor, & ad ſequentes interpretationes iam eamus.

DISSERT. XVII.

Tertia ſententia Chryſippi, de Naturâ Propriâ, id eſt Ratione.

AVD. An non verè ſequentes, id eſt ſequiores illæ erunt? Nam hæc mihi primaria: perplacet, nec mutabo. LIPS. Neque audi, aliter potiùs, quàm aliud dicent: tamen opus. quæ delectet etiam aut iuuet audiſſe. Chryſippi mens erat, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, *Humanam Naturam,* capiendam etiam eſſe. Credo & Tullij, in his verbis: *Sic eſt faciendum, vt contra* VNIVERSAM *Naturam nihil contendamus, & eâ tamen conſeruatâ,* PROPRIAM *ſequamur.* Quæ ea eſt? in nobis *Ratio. Quid autem eſt Ratio?* (ait Seneca) NATVRAE *imitatio. Quid eſt Summum Bonum? Ex Naturæ voluntate ſe gerere.* Iterùm alibi: *Quid Ratio hæc exigit? rem facillimam, Secundùm naturam* SVAM *viuere.* Vides omnia conſentire bellè,

* In Phyl. i. Diſſert. vii. De mundi opific.
Idem ii. Diſſ. xvi.
Enchir. c. xxxvii. ſed confusè ibi legendi.
Epiſt. cvii.
De Vit. Beat. c. xv.
Ibid.
Cap. xxxviii.
Lib. iii. Diſſert. vii.
i. Offic.
Epiſt. lxvi.
Epiſt. xli.

bellè, & velut concinere? Communis Ratio, Natura eſt, vt diximus: eius pars hæc noſtra, & in paruo iſto mundo incluſa. Laërt. in Zenone. Chryſippus ipſe: μέρη γὰρ εἰσὶν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου: *Partes enim ſunt noſtræ Naturæ, illius Communis & Vniuerſæ.* Noſter Seneca: *Omne hoc quod vides, vnum eſt:* MEMBRA *ſumus corporis magni.* Quæ talia (nam ſæpè occurrunt) eo ſpectant, quod pars illa *Diuini ſpiritus in hoc corpore ſit incluſa:* quam Rationem appellamus. Sen. alibi. Hic Stoicorum communi ſenſus eſt, * alibi ponendus & explicandus. * II. Phyſiol. Diſſer. VIII. Sed bonam nempe RECTAMQVE hanc Rationem intelligimus, Diuinæ illi conformem, non erroribus aut opinionibus turbatam. Appellant noſtri, *Perfectam, Abſolutam, Conſummatam:* quid ita? quia Doctrinâ nempe perficitur, & quod inchoatum in eâ à Naturæ notitijs erat, conſummatur. Ep. LXXVI. Suprà tetigi: & Senecam pro iſtâ nunc te audi. *In homine optimum quid eſt?* RATIO. *hac antecedit animalia, Deos ſequitur.* RATIO *ergo* PERFECTA, *proprium hominis* BONVM *eſt.* Et mox addit: *Ratio* RECTA *&* CONSVMMATA, FELICITATEM *hominis impleuit.* Ibid. Iterumque: *Cùm ſola* RATIO PERFICIAT *hominem* (id eſt, perfectè bonum faciat) *ſola* RATIO PERFECTA BEATVM *facit.* Ad ipſam germaniſſimam hæc omnia Chryſippi mentem. A quâ nec longè abit, imò adſidet, quòd *Diogenes* (Babylonius, puto) Zenonis ὁμολογίαν *interpretabatur,* εὐλογιστεῖν ἐν τῇ τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογῇ, καὶ ἀπεκλογῇ: *Rectam Ratiocinationem, in electione aut reiectione eorum quæ ex Naturâ.* Nam hæc Stobæus itemque Laërtius *Diogeni* apertè adſcribunt: nec Clementi acceſſerim (in ſuprà verbis) qui *Cleanthem* facit hæc cenſentem. Malè, malè. imò non ſcripſit hoc Clemens, ſanè doctus & accuratus, ſed deprauauit ætas aut exſcriptor. Certò aſſeram, ex eo quod ſequitur: *Antipater eius diſcipulus.* Itáne ille *Cleanthis* fuit? imò *Diogenis*, vt in heſterno * Sermone oſtendi. * Lib. I. Manud. Diſſ. II. Itaque omnino de ipſo *Diogene* hîc Clemens ſcripſerat, concorditer cum iam dictis: ſed deliquium & hiatus nunc eſt: notandus, ne noceretur ille. Sed de hac εὐλογιστίᾳ, etiam Plutarchum accipe, contra Stoicos: *qui aiunt,* vt inquit, οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, εὐλόγιστον ἐκλογὴν τῶν κατὰ φύσιν: *Eſſentiam Boni, electionem rationabilem, iuxta Naturam.* De eâdem Epictetum: I. Diſſert. cap. 19. Τίς οὖν οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου; οὐκ ἔχω σοι ἄλλο εἰπεῖν ὅτι ποιὰ προαίρεσις τῶν φαντασιῶν: *Quod eſt Bonum hominis? Non habeo aliud tibi dicere, quàm talis electio Viſorum.* Qualis? ex Ratione. Non enim quæcumque electio proba: & vt idem ait, ἄλλῳ δὲ ἄλλο προσπίπτει τὸ εὔλογον καὶ τὸ ἄλογον, καθάπερ καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἄλλο ἄλλῳ, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον: *Aliud alij incidit Probabile aut Improbabile, ſicut & Bonum aut Malum, Vtile, Inutile.* Ibid. Ideóque, & ad diſcernendum μάλιστα παιδείας δεόμεθα, ὥστε μαθεῖν τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου πρόληψιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις ἐφαρμόζειν, συμφώνως τῇ φύσει: *Doctrinâ maximè egemus, vt iudicium habeamus de Probabili atque Improbabili, atque id rebus ſingulis accommodare poſſimus* CONVENIENTER NATVRAE. Ibid. Audin' doctrinâ, id eſt Philoſophiâ opus ad Rationem formandam, & vt Seneca loquebatur, PERFICIENDAM: quo fine? iſto noſtro, & vt CONSONET ſemper NATVRAE. Apage enim hîc opiniones. atque *ipſum Bonum,* ait Cicero, I. De Legib. *non eſt in Opinionibus, ſed in Naturâ. Nam ni ita eſſet, Beati quoque Opinione eſſent: quo quid dici poteſt ſtultius?* Veriſſimè. in Naturâ, inquam, illâ duplici, Communi & Noſtrâ. Eſt quidem vetus verſus:

Non eſt beatus, eſſe qui ſe non putat: In Sen. Epiſt. IX.

atque etiam verus, fateor: quia Sapienti de ſuâ beatitudine conſtat, nec ſcientiam ſolùm, ſed fiduciam eius habet: tamen & hic noſter verus,

Non eſt ſtatim beatus, eſſe qui putat.

Quid enim, ait Seneca, *ſi Beatum ſe dixerit ille turpiter diues? ille multorum dominus, ſed plurium ſeruus? Beatus ſuâ ſententiâ fiet?* Ibid. Minimè. *Non enim quid dicat, ſed quid ſentiat, refert: nec quid vno die ſentiat, ſed quid aſſiduè.* Memento ſuper *Conuenientiâ*, quæ primò diximus.

DISSERT. XVIII.

Quarta ſententia, de vitâ ex Virtute: quæ prioribus conſonat: atque omnes cum Veritate.

QVARTA etiam ſententia ſiue interpretatio, *Secundùm Virtutem viuere.* Ea quoque verbis diſſidet, re eſt ipſa cum priore. Nam ita Cicero explicat: *Stoicis Finis eſt,* III. De Finib. *Conſentire Naturæ. quod eſſe volunt è* VIRTVTE, *id eſt honeſtè viuere.* Quid igitur hoc eſt Cicero? perge: *Quod ita interpretantur, Viuere cum intelligentiâ earum rerum quæ Naturâ eueniunt; eligente ea, reijcientéque contraria.* Nónne agnoſcis Chryſippi verba? ζῆν κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων. Sunt ipſa, quæ Cicero vertit: atque vnà ibi conſenſum vide. *Intellegentia* iſta ſiue *Peritia*, ex *Ratione* eſt: atque ea ad *Virtutem* ducit. Cicero iterùm: V. De Fin.

In

In homine ſumma omnis Animi eſt, & in animo Rationis: ex qua Virtus eſt. quæ RATIONIS ABSOLVTIO *definitur.* Imò non ſolùm ex Ratione Virtus, ſed ipſa ea eſt. Seneca : *Hominis* (Epiſt. LXXVI.) *Summum bonum, Ratio eſt: hanc ſi perfecit, laudabilis eſt, & finem Naturæ ſuæ attigit. Hæc* RATIO PERFECTA, VIRTVS *vocatur.* Philo Iudæus pulchrè : (Περὶ ἀποικίας.) Τοῦτο δέ ἐστι παρὰ τοῖς ἄριστα φιλοσοφήσασιν ᾀδόμενον τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν. γίνεται δὲ, ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀτραπὸν τῆς ἀρετῆς ἐλθὼν, κατ' ἴχνος ὀρθοῦ λόγου βαίνῃ, καὶ ἕπηται θεῷ: *Hoc illud eſt apud eos, qui optimè philoſophati ſunt* (nota obiter elogium ſuper Stoicis) *decantatum Vltimum bonorum*, CONSENTIENTER NATVRAE *viuere. Quod fit, cùm Animus ſemitam* VIRTVTIS *ingrediens, per veſtigia ductumque* RECTAE RATIONIS *ambulat, id eſt,* SEQVITVR DEVM. Quid vberior ſermo meus clarius aptiuſque tuo rei dixerit? Virtus Rationem ſequitur, hæc Naturam, iſta Deum. Etiam aliquid ambigis? AVD. Vt liberè dicam, ſuper *Conuenientiâ* hac *Naturæ.* Nam quomodo ex eâ Virtus, quæ ad Vitia palàm ducit? & cottidie nobis, qui ad illam adnitimur, cum iſtâ eſt pugna. LIPS. E prioribus hæc cepiſſe debebas? & de quâ *Naturâ* ſermo : tamen aperiam clariùs, & lumen inferam latenti in nobis Naturæ. Neque enim omnino malè Cicero : (v. de Fin.) *Mirabiliter occulta eſt Natura, neque perſpici, aut cognoſci, ſtatim poteſt.* Scito igitur : Virtutem non eſſe quidem in illis primis Naturæ conciliationibus, ſed tamen ex illis : (Cic. I. De Legib.) *& eſſe in animis quaſi Virtutum igniculos & ſemina. quæ adoleſcere ſi liceret, nec à prauis opinionibus, ceu ſpinis ſuccreſcentibus, ſuffocarentur, ipſa nos ad Beatam vitam perducerent.* Reuerà enim ſicut membra nobis data ad talem, & talem, decentem motum vel vſum: ſic (III. De Finib.) *Appetitio animi, quæ Græcè* ὁρμὴ *dicitur, non ad quoduis genus vitæ, ſed ad quamdam formam videtur data: itemque Ratio, & Perfecta Ratio.* Ex iis dico ſeminibus, in animo & Ratione ſparſis, Doctrinâ collectis, vitæ illud genus exſurgit, *non quodlibet, ſed quod* CONVENIENS *conſentaneumque dicimus* : id eſt, ex Virtute. Imò verò idem ſcriptor audaciùs, (I. De Legib.) & planè pro Stoicis: *Non eſſe quemquam gentis vllius, qui ducem Naturam nactus, ad Virtutem non poſſit peruenire.* Ita noſter Seneca proclamat: (Epiſt. L.) *Virtus ſecundùm Naturam eſt, Vitia inimica & infeſta ſunt.* Iterumque : *Nulli nos vitio Natura conciliat, nos illa integros liberoſque genuit.* Quod tamen modificandum eſt, de primâ illâ & in Ratione inſitâ: quæ vim ſuam nec in malis planè amiſit. Argumentum? Ecce *adeò gratioſa eſt Virtus, vt inſitum etiam malis ſit, probare meliora.* (Sen. De Benef. IV. cap. XVII.) Ideoque non difficillimus ad eam reditus: & *ſanabilibus* (ait Seneca) *ægrotamus malis, ipſaque nos* (II. De Irâ cap. XIII.) IN RECTVM *genitos Natura, ſi emendari velimus, iuuat.* Hæc illi, hæc noſtri Sophi nónne ſonant? Hieronymum audi: *Homo Naturâ bonus, voluntate factus eſt malus.* (Ad Demetriad. De Virginib.) Quod in primogenio illo obtinet, à quo vitam propagine duximus: ſed quid? planè igitur ipſe aut nos facti mali? Negat, additque: *Eſt tamen in animis noſtris* NATVRALIS *quædam, vt ita dixerim,* SANCTITAS, *quæ velut in* ARCE *animi præſidens, exercet Boni Malique iudicium.* Rationem eum dicere, palàm eſt. de quâ & Auguſtinus : *Non eſt in homine penitus extincta ſcintilla Rationis, in quâ factus eſt ad imaginem Dei.* (XXII De Ciuit. cap. XXIV.) Ea præit, clamat, & velut tacita lex eſt Virtutis. Iterùm Hieronymus: (Vbi ſuprà.) *Huius legis meminit Apoſtolus, quam omnibus hominibus inſitam, velut in quibuſdam* TABVLIS CORDIS *ſcriptam eſſe teſtatur.* Sanè validam: adeò vt primi illi parentes, eâ * ſolâ, lege nondum ſcriptâ, ſint ſeruati. (* Gratiâ Dei non exclusâ.) Idem: (Ibid.) *Nec illud paruum argumentum eſt ad comprobandum* NATVRAE BONVM, *quod primi illi homines, per tot annorum ſpatia, abſque vllâ admonitione Legis fuerunt. non quia Deo creaturæ ſuæ aliquando cura non fuerit, ſed quia ſe talem ſciebat feciſſe Naturam, vt eis pro lege,* AD EXERCENDAM IVSTITIAM SVFFICERET. Similia alij Doctores noſtri: qui conſenſu damnant Manichæorum vecordiam, duplicem Naturam ſtatuentium, *Bonam Malamque* : illam *Spiritalem*, hanc *Carnalem.* Abite. nos iterùm cum Senecâ: (Epiſt. XLI.) *Conſummatur hominis Bonum, ſi id adimpleuit, cui naſcitur. Quid enim ab illo Ratio exigit? rem facillimam, Secundùm Naturam* SVAM *viuere.* Nota *Suam*, id eſt Chryſippi *Proprium.* Quam tamen fatendum eſt, Dei quodam munere aut fauentiâ, in alijs illuſtrem magis eſſe, aut certè ſe oſtendere, nec tam denſâ velut caligine circumſeptam: quibus Doctrina citiùs infunditur, Virtus adſciſcitur, cottidie notandum. Ideò Socrates olim *interrogatus, Qui Felices?* Reſpondit: Οἷς ἐστι φρένες ἀγαθαὶ, καὶ λόγος ὀρθός: *Quibus Animus Præſtans, & Ratio adeſt.* Omnino ita. nihil in vitâ boni, ſine eâ bonâ: &

— vt in fabricâ, ſi praua eſt regula prima,
Omnia mendoſè fieri, atq; obſtipa, neceſſum eſt.

DISSERT. XIX.

Has ſententias ad Dei ſequelam ire, & ducere: atque illum eſſe primarium Finem.

IAM abſoluimus de *Naturæ ſequelâ*, id eſt Dei: & o tu illeipſe Deus, quàm hæc inter ſe, & cum vero, conſentiunt! Tu magnus ille, Natura *Communis* es: paruus hic in nobis, *Propria*. AVD. Sícne hunc appellas? LIPS. Iam ſuprà tetigi: & Stoici ita paſſim.
Epiſt. XXXI. Seneca: *Animum bonum & rectum, quid hunc aliud voces, quàm* DEVM *in humano corpore*
Epiſt. XLI. *hoſpitantem?* Iterumque: *Bonus vir ſine* DEO *nemo eſt*: hoc interno. Pulchrè, in Stoicis
In Zenone. ſcitis, Laërtius: Εἶναι δὲ αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστῳ δαίμονος, πρὸς τὴν τοῦ τῶν ὅλων διοικητοῦ βούλησιν: *Eſſe hoc ipſum Beati hominis Virtutem, cùm omnia fiunt conformiter conſentienterque* DAEMONI *ſiue Genio, qui ſingulis adeſt, atque id ex arbitrio & voluntate* SVPREMI *gubernatoris*. Pone mihi aliquem Sacrorum noſtrorum præſidem: quid in hac re verius altiuſque dicet? Atque hoc etiam ante noſtros Plato: qui aperit, quis item ille *Dæmon*. Definiebat enim Εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα
Clem. Alex. 11. Strom. & Sextus Empir. adu. Math. ἔχειν: *Felicitatem, Genium habere felicem.* Quem illum? Δαίμονα δὲ λέγεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν: *Genium autem dici, animæ noſtræ* PRINCIPALE: id eſt Rationem. Nec alio ſenſu, opinor, ante eum (ſuaue enim hæc
Apud Stob. ab antiquiſſimis petere) Democritus: Εὐδαιμονίη ψυχῆς, οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ, οὐδ' ἐν χρυσῷ πολλῷ· ψυχὴ, οἰκητήριον δαίμονος: *Felicitas non in armentis, vel auro multo habitat: Anima eſt, domicilium* DAEMONIS. Vides igitur & hunc Deum dici: eumque cum altero maximè, audiendum eſſe, ac ſequendum. Quàm pium, quam vtile hoc dogma! quàm facit ad vitæ non ſanitatem ſolùm, ſed ſanctitatem! Duplicem enim ſenſum habet hæc Aſſectatio: priorem, de Audientiâ, ſiue patientiâ, id eſt vt Dei Rationiſque iuſſis vbique obtemperemus. Alterum, de Aſſimilatione, vt eius per Virtutem imitatores ſimus. Prior ille apertus eſt, & in prioribus ſatis adſtructus: hic occultior, Clementem Alexandrinum habet adſertorem. Ille, [illegible]i de hoc ipſo Stoicorum Fine; dilaudat, & conſonum diuino dogmati ita facit: Φησὶ γὰρ ὁ νόμος, Ὀπίσω κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν πορεύεσθε, καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξετε. Τὴν γὰρ ἐξομοίωσιν ὁ νόμος ἀκολούθησιν ὀνομάζει: *Ait enim Lex, Poſt Dominum Deum veſtrum ambulate, & mandata eius ſeruate.* ASSIMILATIONEM *verò* *que Lex* ASSECTATIONEM *appellat.* Iterumque: *Apertè dicit Apoſtolus, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. vt illud efficiatur, Si vos mei, ego autem Chriſti, Chriſtus verò Dei.* DEO *ergo* ASSIMILARI, *quoad poteſt*, FINIS *eſt Fidei*. Atque hic eſt ille decantatus Platonicorum Finis; quem doctor eorum & antiſtes (Plato) non vno loco ingerit, aſſeritque. Nam *Felicitatem*, ὁμοίωσιν τῷ θεῷ defi- In Philebo, & alibi.
nit: *Deo aſſimilationem*: & hanc ponit ἐν τῷ ὁσίῳ καὶ τῷ δικαίῳ, μετὰ φρονήσεως: quid niſi in duplici Virtute primariâ, *Pietate & Iuſtitiâ*, quas *Prudentia* temperet & gubernet? Verba ipſa auro digna, viliore hoc liquore ſcribantur: Τὴν δὲ θνητὴν φύσιν, καὶ τόνδε τὸν τόπον, τὸ κακὸν περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα. φυγὴ δὲ, ὁμοίωσις θεῷ, κατὰ τὸ δυνατὸν ὁμοίωσις δὲ, δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι: *Mortalem hanc naturam, & hunc inferum locum, Malum circumſtat neceſſariò & adhæret. Ideò conandum, quàm celerrimè hinc illuc fugere: fuga autem, Dei aſſimilatio, quatenus poteſt. Aſſimilatio porrò, Iuſtum & Sanctum cum Prudentiâ eſſe.* Obſerua, *quatenus poteſt*. Quidni ad[illegible]at? ſequi, non aſſequi datur: atque ita Homerus:

—— Μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο: Odyſſ. 2. & alibi.

—— *Diui veſtigia preſſit.*

Preſſit dico, ſed longo interuallo: longo? immenſo abiunctus, puſillus hic, finitus, mortalis, ab illo maximo, infinito, æterno. Tamen imitatione aliquâ, & *quatenus poteſt*: Iamblicho etiam cautè adiectum. Εὐδαίμων, inquit, ὁ θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ὅμοιος, τέλειος, ἁπλοῦς, καθαρὸς, ἐξηρτημένος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς: *Beatus eſt, qui Deo pro virili ſuâ eſt ſimilis, perfectus, ſimplex, purus, à vitâ hac humanâ abiunctus.* Itaque idem Plato aiebat, διττὸν τὸ τέλος εἶναι. Τὸ μὲν μεθεκτόν τε καὶ πρῶτον, ἐν αὐταῖς ὑπάρχον ταῖς ἰδέαις. Τὸ δὲ μετέχον ἐκείνου, καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δεχόμενον ὁμοιότητα, ὃ περὶ ἀνθρώπους γίνεται, τῆς μεταποιουμένους ἀρετῆς τε καὶ ἀληθοῦς φιλοσοφίας: *Duplicem finem eſſe. Vnum, Communicabilem & Primarium, qui eſt in ipſis Ideis. Alterum, qui ab eo participat eique communicat, & ſimilitudinem ab eo capit. Quod fit in hominibus, qui vindicant ſibi & aſſerunt Virtutem, & veram Philoſophiam.* Clem. Alexand. 11. Strom.
Deus igitur, & in illo Ideæ, Primarius Finis: alter & noſter, Virtute & Sapientiâ referre. Atque illud eſt, θεωρητικὸν ἀγαθὸν, *Contemplatiuum Bonum*: quò longa illâ à corpore tendimus. Alterum eſt πρακτικὸν καὶ πολιτικὸν, *Actiuum & Ciuile*, quod in Hominem cadit. Apuleius ſimile dictum voluit,

ſed

ſed verbis quæ [illegible] (a [illegible] & vitiuro [illegible]) habent [illegible] *Beatitudo* [illegible], *non ingenij noſtri præſ*[illegible] *tutamur, quæ per*[illegible]*mus: alia, cùm ad perſ*[illegible] *lion m* [illegible] *nil de*[illegible]*, itaque ſumus Contemp*[illegible]*. Vtrarumque autem Felicitatum* [illegible] *Virtute manat. & ad ornamentum quidem* [illegible]*, id eſt Virtutis, nullis extrinſe*[illegible]*, quæ Bona* [illegible] *communis, corporis* [illegible]*.* C[illegible] *ætera concinnè mihi videntur* [illegible] verbi hæreo, niſi quid Cicero [illegible] & ſubuenit: *Summum bonum eſt in* [illegible] *quam Virtutem vocamus.* N[illegible] hîc [illegible] magis, [illegible] A[illegible] *Sapientem* [illegible] *imitator in Dei dicamus,* [illegible] *arbitramur Deum, id eſt λόγον.* AVD. [illegible] quidem ſe[illegible] Deum d[illegible]tur, verè præclara, augusta, ſancta: & vnde ad profanos illos delata, aut illi ipſa? LIP. Vtr[illegible] vel del[illegible] ad Scriptoribus olim Sacris: vel [illegible], non ſine Deo commouente. Clemens ille, quem ſæpe adduco, v[illegible] & conciliatorem vtriuſque [illegible] Diuinæ & Humanæ Philoſophiæ: ille, [illegible]quam, ita cenſet. *Plato,* inquit, *hæc dixit.* [illegible] *Siue fortè concurrens cum Diuinæ legis doctrinâ: (ſolent enim* MAGNAE NATVRAE, *& ab affectibus* [illegible], SAGACITER COLLINEARE *& ſæpe* TANGERE VERITATEM:) *ſiue idipſum e Sacris oraculis hauſit, vtpote qui ſemper omnis doctrinæ cupiens ſitiensque fuit.* Quæ poſtrema paſſim de Platone ſcripta, inſpexit libros noſtros, delibaſſe, & in vſum ſuum, an humani potiùs generis dicam, tranſtuliſſe. Sed & prior ſententia probabilis, imò mihi certè proba. Illuſtrat eiuſmodi æthereas aliquot mentes Deus, & fecit ab æuo, facietque in æuum. Nam Platonem omitto. Pythagoram quis in diuerſâ regione, & ante eum, ipſum hoc dogma docuit: Τέλος [illegible]: *Finem eſſe, Deo aſſimilationem?* Quis? [illegible] Deus. Sed iam finio de [illegible], in Homeri diuino (ita dicendum [illegible]) verſu:

Οἴκαδε [illegible], μάλα τ' ἔζλασε αὐτῷ.

Quod breuiter [illegible] rotundè efferam: *Deum audi, audien*[illegible], & Felicitatem hîc atque alibi habe.

Margin notes (left column): [illegible] — II. De Fin. — II. Strom. — & [illegible] Au[illegible] — [illegible] De Ciuit. [illegible] cap. II. — Iliad. [illegible]

DISSERT. XX.

Solam igitur Virtutem ſufficere ad Beatitatem: nec Externa aut Fortuita requiri.

RAdicem Decretorum pangimus: ecce [illegible]*tunc* ab eâ adſurgentem, *In ſolâ Virtute Summum bonum eſſe:* imò *Solam illam, Bonum eſſe.* Hæc dictio eſt, quæ fortem & virilem hanc Sectam ab alijs mitioribus aut mollioribus abiungit: quæ à terrâ, corpore, externis omnibus, ad animum, ad interna & æterna ducit. Dij boni, quantum hîc diſſenſus, & contentionis? Agmine toto philoſophi, & maximè Academici veteres, in quibus hac parte Ariſtoteles, incurrunt. Nam Epicureos, & totum id genus, omitto: quibus vel auditu exitiabile eſt hoc dogma. Nobis, bono ſenſu, bonum, optimum videtur: & ſiue cum Senecâ, *maximum inſtrumentum Beatæ vitæ eſſe:* ſiue cum Catone Tulliano, *contineri eo non magis diſciplinam Stoicorum, quàm vitam fortunasque noſtras.* Videamus, & ipſum nudè primùm ponamus, ſine colore aut commendatione. *Summum Bonum eſt, quod Honeſtum eſt: & quod magis admirere, Solum Bonum eſt, quod Honeſtum eſt.* Ecce, vtrumque illud habes, à me poſitum: & priore adfirmato, alterum ſponte conſequetur. In *ſolâ* dixi. Quidni? *Summum Bonum in Animo conſtituamus: obſoleſcit, ſi ab optimâ noſtri parte ad peſſimam tranſit. Non eſt ſumma Felicitatis noſtræ in carne ponenda. Videſne, vt reliqua omnia bono ſuo conſtant? vitem fertilitas commendat, ſapor vinum, velocitas ceruum. In homine quid eſt optimum? Ratio. hac antecedit animalia, Deos ſequitur:* ergo ibi eius Bonum: ergo in Virtute. Itaque hominem, rectò iudicio, eâ ſolâ parte æſtimemus, quâ homo eſt: cetera in exiguo, aut nullo, in hoc tribunali habeamus. Secundò, Bonum quærendum aſſignandumque, quod noſtri arbitrij ſit, & quod caſu non adimitur, aut datur. Talis eſt ſola Virtus. *Nam qui alia Bona iudicat, venit in Fortunæ poteſtatem, alieni arbitrij fit.* Itaque vt ij qui in hoſtili regione verſantur, circumſpiciunt, timent, agere auidi, aut pati anxij: ſic iſti, qui alibi hoc Bonum quærunt, palpitantibus, vt ſic dicam, præcordijs viuunt; aut ſollicitè quærentes, aut magis cuſtodientes. Et quale iſtud Bonum meum eſt, quod mihi non adſcribam? quod induſtria, ſcientia, exercitatio mea non pepetit? *Nihil ſtultius, quàm aliquem eo ſibi placere,* quod

Margin notes (right column): Epiſt. LXXVI — III. De Finib. — Sen. epiſt. LXXI — Sen. Epiſt. LXXIV — Ep. LXXVI — Sen. Epiſt. LXXIV — Ibid.

quod non fecit. Tertiò, Nec data permanent: velut depoſita apud nos ſunt; & abitura. At Bonum illud verum, ſolidum certumque eſt: quod nulla vis excutit, caſus aut fraus ſubducit. Vide mihi, ſi ab iis Felicitas, angorem noſtrum. Habere ſatagimus, non adepti dolemus, adepti timemus: mouent erepta, ſollicitant eripienda. [Ibid.] *Quemadmodum aues etiam inanis fundæ ſonus territat; ita iſti non ad ictum tantùm exagitantur, ſed ad crepitum.* Dij deæque, vbi igitur Libertas illa & Securitas, promiſſa Sapienti? Numquam conſiſtent, [Enchir. c. 1. & 11.] Epicteti illo ſcito ſubuerſo: Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν: *Rerum aliæ in nobis, aliæ extra nos ſunt. In nobis, Appetitio, Declinatio, & Virtus Vitiumque. Extra nos, Corpus, Poſſeſſio, Gloria, Magiſtratus.* Et addit: Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν, ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραπόδιστα· τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτά, ἀλλότρια: *Quæ in nobis, ſunt Naturâ ſuâ libera, non prohibenda, non impedienda; quæ extra, imbecilla, ſeruientia, prohibenda, aliena.* O quàm magna, quàm paucis, Sacrorum quodam ritu dicit! Examina, & caput Sapientiæ in iſtis habes. Sapiens inter viros eſt, quibus tuta & quieta placent? pueri ad ludos, & ludorum miſſilia, currunt. Stat Fortuna & ea ſpargit: aliquis calcatur, opprimitur, eijcitur, pauci ſine noxâ capiunt, & nec illa ipſa integra aut ſalua. Quartò, Ad indignos, illorum quoque iudicio, quàm ſæpè iſta eunt? leno opes, meretrix formam, improbus magiſtratum, latro valetudinem & robur habebit: & Bona hæc dicam, quæ ſæpè, imò plurimùm, in malos tribuuntur? Quintò, Animalia alia beatiora nobis, ſi ab his cenſemur. Certè corporis pleræque dotes, maiores aut firmiores in iis conſpiciuntur. Quid quòd cibi, potus, Veneris voluptate faciliùs & ſinceriùs fruuntur, ſine pudoris aut pœnitentiæ metu? Sextò, Virtutes pereunt, ſi ea ſententia viuit. An ego Fidem, Iuſtitiam, Fortitudinem colam; & opinata illa bona, opes, famam, gratiam, ipſam vitam relinquam? Incidunt enim hi caſus: & ſæpè aut ab his abeundum eſt, aut illæ deſerendæ. Quod vt fiat, parum promptè & à reſpectantibus fiet, quaſi ob maius bonum minora; ſed tamen bona, omittentibus. Septimò, de ipſo Deo & Prouidentiâ malè exiſtimemus neceſſum eſt, ſi hæc [Sen. Epiſt. lxxiv.] Bona. *Quia multa incommoda iuſtis viris accidunt: & item, quia quidquid nobis dedit, breue & exiguum eſt, ſi compares mundi totius æuo.* Ita ingrati diuinorum munerum interpretes erimus: & cur huic, cur hoc, dedit & non dedit? At qui illud Summum, ſolum etiam bonum habet: reſiſtit, & vt plenus acquieſcit, quia vltrà non eſt locus. Denique vt à Fine noſtro argumenter, *Naturam ſequi*, id eſt *Deum* volumus: at ſolâ Virtute (vt Stoicè loquar) Deus cenſetur: externa certe iſta non habet. Quod ſi ea Bona: itane ipſi illi Bono non damus? aut homo felicior erit, cui hæc & illa damus? Plura dici poſſunt: & quædam obduci, ſcio: ſed nobis propoſitum Decreta explanare magis, quàm adfirmare. Etſi hîc quid dubitem? ſicut Solem illum, cùm ortus eſt, videmus

Conueſtire ſuâ perfundentem omnia luce,

conueſtire, ſed & demulcere: ita hîc dixerim, fulgorem eius ſententiæ ſtatim honeſtiores quaſque animas peruadere, & perſuadere. Itaque vetus ea, non nouitia eſt. Brachmanes apud Indos (quorum hodie genus & nomen perſeuerat) cenſebant: ἀγαθὸν ἢ κακὸν μηδὲν εἶναι τῶν συμβαινόντων ἀνθρώποις. Οὐ γὰρ ἂν τοῖς αὐτοῖς τοὺς μὲν ἄχθεσθαι, τοὺς δ' αὖ χαίρειν, ἐνυπνιώδεις ὑπολήψεις ἔχοντας: [Strabo l. xv.] *Bonum aut Malum nihil eſſe eorum, quæ hominibus accidunt aut eueniunt. non enim fore, vt iiſdem alij angerentur, alij lætarentur, ſomniorum ſimiles conceptus habentes.* Quid Cynici? apertè, Αὐτάρκη τὴν ἀρετὴν πρὸς εὐδαιμονίαν, μηδενὸς προσδεομένην, ὅτι μὴ Σωκρατικῆς ἰσχύος: *Sufficere Virtutem ad Beatam vitam, nullo indigentem, niſi Socratico robore.* Quam additiunculam interpreter, requiri tantùm conſtantem Sapientiam, & ſapientem Conſtantiam, ad viri illius exemplar. Ipſe Plato ita ſenſiſſe quibuſdam viſus: & *Ariſto Stoicus* (ait Clemens) *tres libros olim ſcripſit, hoc titulo*, ὅτι κατὰ Πλάτωνα, μόνον τὸ καλὸν ἀγαθόν: *Quòd iuxta Platonem, ſolum Honeſtum Bonum.* [v. Strom.] Sed Hebræi, & noſtri etiam, non aliter. Quæ mens, niſi iſta, Pſalmographi regis? *Beati, immaculati in via*: [Psal. cxviii.] virtuti adiuncti, vitijs alieni. Quæ eius filij? *Venerunt mihi omnia pariter cum Sapientiâ, & innumerabilis Honeſtas per manus illius.* [Sap. c. vii.] Planiſſimè hoc dictum, quod Comicus etiam noſter, voluit:

Virtus omnia in ſe habet, omnia adſunt bona
Quem penes eſt Virtus. [Plaut. Amphit.]

Et alibi Hebræus ſapiens: *Beatus vir, qui in Sapientiâ moratur.* Iam de noſtris, Clemens audiatur: Ναὶ μήν, μόνον τὸ καλὸν ἀγαθόν, οἶδεν ἡ βάρβαρος φιλοσοφία, καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτάρκη πρὸς εὐδαιμονίαν. ὁπηνίκα ἂν εἴπῃ· Ἰδού, δέδωκα πρὸ ὀφθαλμῶν σου τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον· ἔκλεξαι τὴν ζωήν. Τὸ μὲν γὰρ ἀγαθόν, ζωὴν καλεῖ, καὶ καλὸν τὴν τούτου ἐκλογήν. [v. Strom.] Ἀγα-

θοῦ

Θεῖ δὲ καὶ ζωῆς ἓν τέλος, τὸ φιλόθεον γενέσθαι: *Atqui Solum bonum Honeſtum eſſe, nouit & Barbara* (id eſt Iudæa & noſtra) *Philoſophia: itemque, Virtutem ſufficere ad Felicitatem. vbi dixit: Ecce dedi ante oculos tuos Bonum & Malum, Vitam & Mortem. elige Vitam. Nam Bonum quidem Vitam appellat, & Honeſtam eius electionem. Vtriuſque autem Finis idem, Dei amantem & verentem eſſe.* Denique addit: Ταῦτα θρυλλοῦσιν οἱ Στωϊκοί: *Hæc iactant aſſiduè Stoici*: vt videas eum noſtris iſtis Sacra pariare. Quid autem Ambroſius? Sæpè etiam Stoicus, vt obſeruaui. hîc quidem palàm: *Nihil Bonum*, inquit, SCRIPTVRA, *niſi quod Honeſtum, aſſerit: Virtutemque in* OMNI RERVM STATV *beatam iudicat: quæ neque* AVGEATVR *corporis Bonis, vel externis, neque* MINVATVR *aduerſis*. An potuit Zeno capitalia iſta Dogmata diſertiùs efferre? Er vides, quid ſentiant & conſentiant noſtri.

Deut. XXX.

II. Offic. cap. III.

DISSERT. XXI.

Aliquid in hac re contra Academicos: & non venire in Boni nomen Externa.

MAGNIFICA igitur, atque etiam vera iſta ſententia: teneamus, ſciamuſque *Vnam hanc eſſe viam ad tuta vadenti, & Externa deſpicere, & Honeſto contentum eſſe.* AVD. Inclino equidem, ſed Academiæ veteris auctoritas etiam retinet: cui viſum, *In vnâ quidem Virtute poſitam Beatam vitam, non tamen Beatiſſimam, niſi adiungerentur & Corporis bona, & cetera ad virtutis vſum idonea.* Et hercules rationem habere ſententia videtur. Nónne enim *Naturam ſequi* conſentimus, in viâ hac Felicitatis? Atqui Corporis bona, ſiue in Toto eo, vt Valetudo, & Robur; ſiue in Partibus, vt Senſuum integritas, Pedum celeritas: illa, inquam, omnia & ſingula commendat conciliatque mihi Natura. Iam Externa bona, Vſui virtutis an non palàm neceſſaria, aut certè commoda, & decora? Itaque meritò eorum adiectio, Beatæ vitæ adijcere videatur; & detrahere, detractio. Sicut in aceruo maius aut minus eſt, tot modijs additis ſiue demptis: & manet tamen aceruus: ita hîc. LIPS. Non neſcimus hæc & Academicorum, & Peripateticorum eſſe: qui, vt noſter ait, *longè lateque Felicitatis humanæ terminos ponunt.* Ille idem de ijs: *Xenocrates & Speuſippus putant, Beatum vel ſolâ Virtute fieri poſſe: non tamen Vnum bonum eſſe, quod Honeſtum eſt.* Id eſt, alia etiam Bona venire in numerum, & pondus addere, & attollere vel deprimere Felicitatis hanc lancem. Itaque *Sapientem quidem beatum: ſummum tamen illud Bonum non aſſequi, niſi illi & naturalia inſtrumenta reſpondeant.* Quid, quòd inter ipſos Stoicos aliqui in hanc partem eunt, aut vergunt? *Antipater, inter magnos ſectæ huius auctores, aliquid ſe tribuere dicit Externis, ſed exiguum admodum.* Ita vides, facilè nos homines à vulgo aut opinione abduci, & cotridiano veluti contactu etiam Sapientiæ ſtudioſos attaminari. Quid autem veri illi noſtri? obnixè reſiſtunt, & nulla Bona, præter Animi, agnoſcunt. Nam ſi ſemel hæc admittis, & vel rimam leuiter aperis: quis finis aut modus erit? agmine irrumpent, & minima momentum poſcent & facient in Beatâ vitâ. Facient? iam fecerunt. Ariſtotelem audi: Ἀδύνατον, ἢ οὐ ῥᾴδιον, τὰ καλὰ πράττειν ἀχορήγητον ὄντα. Πολλὰ γὰρ ἐν πράττεται καθάπερ δι' ὀργάνων, διά τε φίλων, καὶ πλούτου, καὶ πολιτικῆς δυνάμεως. Ἐνίων δὲ τητώμενοι, ῥυπαίνουσι τὸ μακάριον, οἷον εὐγενείας, εὐτεκνίας, κάλλους. Οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς, ὁ τὴν ἰδέαν παναίσχης, ἢ δυσγενὴς, ἢ μονώτης καὶ ἄτεκνος: *Fieri non poteſt, certè ægrè, vt bona aliquis faciat ſine inſtructo & apparatu. Multa enim velut per organa facienda ſunt, amicos, opes, ciuilem gratiam aut potentiam. Qui autem aliquibus carent, maculant & fœdant Beatitudinem: vt qui Nobilitate, qui Prolium copiâ aut bonitate, qui Formâ. Non enim planè felix eſt, facie turpis, ignobilis, aut ſolitarius & improlis.* Deus bone, Nobilitatem, Proles, Formam etiam, venite in hunc cenſum? Da veniam Lyceum, & tu eius antiſtes: parum generoſi aut viriles ſunt iſti ſermones, vt ſint veri. At enim plenam Felicitatem quærunt, & cui nihil abſit. Nos vnà. An non talis eſt, quam fecit Virtus? *Hæc nihil vacare patitur loci: totum animum tenet, deſiderium omnium tollit: ſola ſatis eſt. Omnium enim bonorum vis & origo in ipsâ eſt.* Quid minuta hæc congeris, quæ melius aliquod alriuſque ingenium vel ſine doctrinâ contemnat? *Non poteſt in hac claritate Solis ſcintilla haberi momentum.* Simile de Valetudine, atque illis Corporeis dico. animi & Virtutis adſpectu, *tam puſilla eſſe, vt non conueniat illis Boni nomen.* Quid autem Fortunæ? magis: & *nihil Bonum nobis videtur;* quo

Sen. epiſt. LXXIV.

Cic. 3. Academ.

De Benef. V. cap. III.

Ep. LXXXV.

Epiſt. XCII

Ethic. ad Nicom. I. cap. VIII.

Sen. Ep. LXXIV.

Epiſt. XCII

Ep. CXVIII.

Epiſt. CXX.

quo quis & malè vti poſſit. Ambigua iſta ſunt, & dubiæ, vt ſic dicam, ſanitatis: nec Ep. CXVIII. *niſi cùm honeſtè adminiſtrata ſunt, Bona eſſe incipiunt.* Quàm multi viribus, opibus, formâ, in ſuam alienamque perniciem ſunt vſi? At enim, *Secundùm naturam* ſunt, vt aiebas. Fateor: atque ideò etiam, ſi non expe- Epiſt. XCII. tam, petam. *Quidni? non quia Bona ſunt, ſed quia ſecundùm Naturam ſunt: &, quia Bono à me iudicio ſumuntur. Quod erit in illis tunc Bonum? hoc vnum, benè eligi.* Valdè iſta notanda: non ſunt, ſed fiunt Bona, à benè eligente & vtente: id eſt à Prudentiâ meâ Epiſt. CXVIII & Virtute, quæ ſola *perfectum Bonum eſt, cuius contactu alia quoque Bona fiunt.* Neque aliter alibi Plato cenſuit. pro cuius mente De Philoſ. Apuleius: *Corporum ſanitatem, Vires, Indolentiam, ceteraque eiuſmodi Bona extraria, item Diuitias, & quæ Fortunæ commoda dicimus, ea non ſimpliciter Bona nuncupanda eſſe. Nam ſiquis ea poſſidens, vſu ſe abdicet, ea ſibi inutilia erunt: ſiquis autem eorum vſum conuerterit ad malas artes, ea illi etiam noxia videbuntur.* Et contrà eſt, in ijs quæ mala corporis aut externa cenſentur: quæ Bona bonus animus facit. Ille eſt, ait Salluſtius, *dux atque imperator vitæ mortalium. qui vbi Virtutis viâ ad gloriam graſſatur, abundè pollens potenſque eſt, neque Fortunæ eget.* Agnoſcis hæc Stoica? reponit: *Corporis & Fortunæ bonorum vti initium, ita finis eſt; omniaque orta occidunt, & aucta ſeneſcunt. Animus incorruptus, æternus, rector humani generis, agit atque habet cuncta, neque ipſe habetur.* O rectæ & erectæ voces (audacter dicam) præ multorum, qui Philoſophi titulum inſcribunt! audiamus: & cum Tac. IV. Hiſtor. Heluidio (apud alterum Hiſtoricum) *doctores Sapientiæ ſequamur, qui ſola Bona quæ Honeſta, Mala tantùm quæ Turpia: Potentiam, Nobilitatem, ceteraque extra Animum, neque Bonis neque Malis adnumerant.*

DISSERT. XXII.

Quæ igitur Bona? atque ea ſubtiliter, & Στωικῶς diuiſa.

AVD. Audiamus. quî tamen firmiter & ſecurè poſſumus, niſi diſtinctè Bona Malaque norimus? Ea, meo animo, tibi explicanda ſunt, & finibus ſuis limitibuſque claudẽda. LIPS. Æquum oras. etſi *Ethicorum* hic propriè locus eſt: tamen notare hîc opus, aut in his ſequentibusq; narare. Socrates ille Sen. Epiſt. LXXI. olim *hanc* SVMMAM *dixit eſſe* SAPIENTIAM, BONA MALAQVE DISTINGVERE. Verè, quia ſine eâ notitiâ, nec illa appetere aut ſequi recto pede liceat, nec hæc fugiſſe. Itaque quod apud Homerum ille gloriatur:

——— Νοέω δ' οἶδα ἕκαστα

Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα:

——— *noui & ſcio* SINGILLATIM

Quæ Bona, quæ Mala ſint.

monitum & exemplum Sapienti eſt, quid præſtet. Faciamus igitur: ego pro copiâ captuque meo definiam, diuidam ſingula, & ſubijciam vt in tabellâ. Τῶν ὄντων, ait Laërtius, In Zen. φασὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ εἶναι, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ οὐδέτερα: *Eorum quæ ſunt, dicunt* (Stoici) *alia* BONA *eſſe, alia* MALA, *alia* NEVTRA. Satis laxè, *Quæ ſunt*: reſtringo ad hanc materiem, id eſt, quæ in Vitâ & Moribus ſunt, aut circà. Quid igitur BONVM? Seneca: *Finiunt* Epiſt. CXVIII. *hoc alius, alio modo. Quidam ita: Bonum eſt, quod inuitat animos, quod ad ſe vocat. Huic ſtatim opponitur: Quid ſi inuitat quidem, ſed in perniciem? Scis quàm multa Mala, blanda ſint.* Reſpondetur: *Verum & Veriſimile inter ſe differunt ita. Quod Bonum eſt Vero iungitur: non eſt enim Bonum, niſi Verum eſt. At quod inuitat & allicit ad ſe facie, Veriſimile eſt: ſurrepit, ſollicitat, attrahit. Quidam ita finierunt: Bonum eſt, quod appetitionem ſui mouet: vel, Quod impetum animi ad ſe tendentis mouet. Et huic idem opponitur. multa enim impetum animi mouent, quæ petuntur petentium malo. Meliùs illi, qui ſic finiuerunt. Bonum eſt, quod ad ſe impetum animi, ſecundùm Naturam, mouet.* Cicero variè etiam definit, aut tangit definiri: *Bonum*, inquit, *ſi opus fuiſſet, definiſſes, aut Quod eſſet naturâ appetendum; aut Quod prodeſſet, aut Quod iuuaret.* Quæ prima definitio cum vltimâ Senecæ in te conſentit: ſicut 3. De Fin. & alia, quam Cato apud eum prodit. *Boni*, III. De Fin. inquit, *definitiones paullùm oppidò inter ſe differunt, & tamen eòdem ſpectant. Ego aſſentior* * *Diogeni, qui Bonum definierit, id quod eſſet Naturâ abſolutum.* * Babylonio. At aliæ Stoicorum, cum vltimis Ciceronis ferè conueniunt: & Laërtij hanc habe. Ἀγαθὸν δὲ κοινῶς μὲν, τὸ ὄφελος. Sext. Empir. Adu. Math. & Pyrrhon. Hypoth. III. cap. XX ἰδίως δὲ, ἤτοι ταυτὸν, ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας: *Bonum communiter eſt, quod Vtile: propriè autem, ſiue ipſum iſtud, ſiue ab eo non diuerſum.* In quibus verbis *Vtile* dicunt ipſam *Virtutem: non diuerſam, Hominem bonum*, aut *Amicum*. Sed nota igitur & character Boni præcipuus, Prodeſſe. Ita Clemens germaniſſimus ſæpè Stoicus: Lib. I. Pædag. c. VIII. Τὸ δὲ ἀγαθὸν, ᾗ ἀγαθόν ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἢ ὅτι ὠφελεῖ: *Bonum igitur, quà Bonum, nihil aliud quàm prodeſt.* Quod in Deo videre eſt, ſummè Bono, & iuuante ſemper Patre. Et quia

igitur

igitur Vtile, hinc illæ aliæ definitiones ab effectu: *Quod ad ſe inuitat: Quod ſit expetendum*, & tales. Alia etiam mox in Laërtio: Ἄλλως δὲ, οὕτως ἰδίως ὁρίζονται τὸ ἀγαθὸν, τὸ τέλειον κατὰ φύσιν λογικοῦ: *Aliter verò & ſic definiunt propriè Bonum, Quod abſolutum ſit ſecundùm Naturam partis Rationalis.* Eſt ſuperior ipſa Diogenis, niſi quòd de *Rationali* additum, rei explicandæ aut terminandæ. Nam ſimpliciter *Secundùm naturam* ſi dicas: videatur cauillo locus, & in Infantibus etiam Bonum eſſe. Hoc negant. Seneca huc ducendus: *Quid eſt ſecundùm Naturam? quod contingit & protinus nato, non dico Bonum, ſed initium Boni.* (illa ſemina, de quibus dictum.) Pergit. *Atqui non magis infans adhuc Boni capax eſt, quàm arbor, aut mutum aliquod animal. Quare autem Bonum in iſtis non eſt? quia nec* RATIO. *Ob hoc in infante quoque non eſt, nam & huic deeſt. Eſt aliquod Irrationale animal; eſt aliquod, nondum Rationale; eſt Rationale, ſed imperfectum. In nullo horum, Bonum: Ratio iſtud ſecum adſert. Quid ergo inter iſta, quæ retuli, diſtat? Numquam erit Bonum in eo, quod irrationale eſt: in eo, quod nondum Rationale eſt, tunc eſſe Bonum non poteſt: in imperfecto, iam poteſt eſſe Bonum, ſed non eſt.* Vis breuiter hæc me complecti? In *Irrationali*, vt Bruto, numquam Bonum eſt: in *nondum Rationali*, vt Puero, iam non eſt: in Imperfecto, vt adulto, ſed indocto, iam poteſt eſſe, ſed non eſt. quare? quia (iterùm Seneca) *hominis Bonum non eſt in homine, niſi cùm in illo* RATIO PERFECTA *eſt.* Anteà ſatis diximus de *Conſummatâ* & *Abſolutâ Ratione*: quæ ſola dux ad Bonum, id eſt Virtutem. Et iam ex iſtis vides, cur in Definitione additum, *partis Rationalis*. Atque hîc ſubſiſto: pergo autem, an refræno greſſum, & regredior? Oſtendunt enim ſe & offerunt *Diuiſiones* aut *Diſtinctiones*: quæ pro Stoico quidem ſenſu, neſcio an pro tuo ſint: tenuia quædam aut ſubtilia, vt verum fatear: non tamen futilia aut inutilia, ſi quis rectum pedem aut mentem ad illa profert. Age, ponamus obiter & luſtremus: eligamus etiam, ſiquid ad noſtrum illum (*Senecam* ſcis me dicere) aut priſcos auctores, qui hodie in manibus, facit. Multiplex & intricata Diuiſio eſt (Stoicorum propria hæc acumina:) ſed ego diſponam & ſeiungam, quę tenebras aut confuſionem habeant mixta. Videſis, & patienter, ſi non libenter, hæc audi. Prima diſtinctio:

Epiſt. vii. (margin, beside "cendus")

Ibid. (margin, beside "Seneca")

BONVM trifariàm dicunt:
- I. *A quo Vtilitas*: vt eſt Virtus. Græcè efferunt: ἀφ' οὗ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι. *atque hoc, vt à primâ cauſſâ.*
- II. *Per quod Vtilitas*: ὑφ' οὗ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι: vt iterùm *Virtus*, & ampliùs, *ſecundùm eam Actiones.*
- III. *Quod poteſt Vtile eſſe*. ſiue, vno verbo, *Vtibile*: τὸ οἷον ὠφελεῖν: vt dicta iam duo, itemque *Amicus, Vir bonus, Dij & Dæmones.*

Vides quæ *Bona*, & quo ſenſu graduque dicantur: ex quibus *Virtus* omnia permeat: permeat? imò & contactu ſuo omnia facit. Nam illa οἷον πηγῆς ἔχει χώραν: *fontis vicem habet*: ab eâ riui & aquæ, & quidquid irrigat, humectat, & à ſe atque ex ſe fæcundat. Hæc iſta è Stobæanis colliges, & Sex. Empirico: licebat & ex Laërtio, niſi mutila in eo legerentur. Verba [illegible]: Αὐτήν τε τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ μετέχον αὐτῆς ἀγαθὸν, τριχῶς λέγουσι. οἷον, τὸ ἀγαθὸν ἀφ' οὗ συμβαίνει *** ὡς τὴν πρᾶξιν τὴν κατ' ἀρετήν. ὑφ' οὗ δὲ, ** ὡς τὸν σπουδαῖον τὸν μετέχοντα τῆς ἀρετῆς: *Ipſam Virtutem, & quod eius participat, trifariàm dicunt. Vt, Bonum à quo contingit ** ſicut Actionem ſecundùm Virtutem. Per quod ** vti Virum bonum conſortem Virtutis.* Itáne *trifariàm*? atqui bifaria tua eſt diuiſio, nec vlterà. Ipſa exempla peccant: & vbi notulas poſui, ſcito defectus eſſe, facilè è iam dictis explendos. Altera Diuiſio: In Zen.

BONORVM alia
- I. *In Animo*: vt *Virtutes, Boni habitus, & laudabiles actiones.*
- II. *Extra eum*: vt *Amici, Diſcipuli*, & ſimilia.
- III. *Neutra*: vt *Viri probi, & virtutes adepti.*

Hæc quoque Diuiſio ex Stobæo, & Sexto: itemque exempla. In iſtis variare aliquid Laërtius videtur, præſertim in extremo: an explicare? Tu eum vide. Tertia Diuiſio, ſiue Sub-diuiſio:

BONORVM quæ IN ANIMO, alia
- I. *Affectiones eſſe*: vt *Virtutes omnes.*
- II. *Habitus, nō affectiones*: vt *ſtudia.*
- III. *Neutra*: vt *Actiones ſecundùm Virtutem.*

Hæc in Stobæo: iterùm Laërtius aliter, & in ordine aliquid turbat. Τῶν, inquit, περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν τὰ μέν εἶναι ἕξεις, τὰ δὲ διαθέσεις, τὰ δ' οὔτε ἕξεις οὔτε διαθέσεις. Διαθέσεις μὲν, αἱ ἀρεταί· ἕξεις δὲ, τὰ ἐπιτηδεύματα, οὔτε ἕξεις οὔτε διαθέσεις, αἱ ἐνέργειαι: *Bonorum in animo alia ſunt Habitus, alia Affectiones* (ſiue

quis mauult, *Conſtitutiones*) alia *Neutrum. Conſtitutiones, Virtutes; Habitus, Studia; Neutrum, Actiones.* Quarta Diuiſio:

BONORVM alia
- I. *Finalia*, Græcè τελικά: vt *Gaudium, Fiducia, & ex Virtute actiones.*
- II. *Efficientia*: vt *Prudens vir, & Amicus.*
- III. *Vtrumque*: vt *Virtutes omnes.*

Ita Stobæus: & cum eo Cato apud Ciceto-
III. De Fin. nem. *Sequitur illa diuiſio, vt Bonorũ alia ſint ad illud Vltimum pertinentia (ſic enim appello, quæ τελικὰ dicuntur) alia autem Efficientia, quæ Græci ποιητικά; alia Vtrumque. De Pertinentibus, nihil eſt Bonum, præter Actiones honeſtas; de Efficientibus, nihil præter Amicum; ſed & Pertinentem & Efficientem, Sapientiam volunt eſſe. Nam quia Sapientia eſt conueniens Actio, ex illo Pertinenti genere eſt; quòd autem honeſtas Actiones affert & efficit, ideò Efficiens dici poteſt.* Diſcrimen aliquod in exemplis vides: præſertim vltimo. ſed nempe Sapientia Virtus eſt, & contrà. Rationem etiam illam Tullianam ex Stobæo licet illuſtrare: Αἱ δὲ ἀρεταὶ πᾶσαι καὶ ποιητικά ἐστιν ἀγαθὰ, καὶ τελικά. καὶ γὰρ ἀπογεννῶσι τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ συμπληροῦσι, μέρη αὐτῆς γινόμεναι: *Virtutes omnes ſunt Efficientia & Pertinentia Bona. Efficientia, quia gignunt faciuntque Felicitatem; Pertinentia, quia eam implent, cùm partes eius ſint.* In Laërtio hæc ipſa: ſed iterùm cum defectu, qui appâret inquirenti. In vltimis eſt (vt compendi faciam recitare:) Ποιητικὰ δὲ καὶ τελικὰ εἶναι ἀγαθά. * καθὸ γὰρ ἀποτελοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν, ποιητικά ἐστιν ἀγαθά. καθὸ δὲ συμπληροῦσιν αὐτὴν, ὥστε μέρη αὐτῆς γίνεσθαι, τελικά: *Efficientia & Finalia eſſe Bona.* * *Quatenus enim perficiunt Felicitatem, Efficientia eſſe: quatenus complent eam, vt eius partes, Finalia.* Inſerenda vox: ἀγαθὰ, ἀρεταί: *Virtutes.* Senecæ etiam locus eſt,
Epiſt. cix. qui huc faciat: *Sed vt remoueas illa, quæ aut Summa bona ſunt, aut ſummorum Efficientia: & in iſto genere Virtutes habet.* Ex hac igitur diuiſione lucem iſtis demus, & ſimul diſcamus, primò & verè Bona non niſi Virtutes eſſe, alia ex communione. Ita Iuſtitia Bonum eſt, non quia Virtutem habet: ipſa eſt enim Virtus: ἀλλὰ τῷ αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν (Clementis verba) καὶ δι᾽ αὑτὴν ἀγαθὴν εἶναι: *ſed quòd ipſa per ſe, & ex ſe bona eſt.* Deinde ſecundariò, Iuſtum eſſe, Bonum; quia ex eâ manat participatque. Ideò ridere libeat quæſtiuncu-
Epiſt. cxvii lam in Senecâ: *An verũ ſit, quod Stoicis placet, Sapientiam Bonum eſſe; Sapere, Bonum non eſſe.* Et ratiunculas dat, quas piget reponere. Quin tu & illi ſeriò loquimini, Bonum eſſe, quia adfine & conſors illius Boni? Prima diuiſio noſtra rem conficiet: pro meo quidem ſenſu. Satis de BONIS: etiam MALIS. quia eadem iſta inuerte, & quadrant omnia, *Definitiones, Diuiſiones, Exempla.*

DISSERT. XXIII.

Quæ Adiaphora, ſiue Neutra? quæ inter Producta, & Reiecta? aliaque tenuiter inquiſita.

TRANSEO ad tertium membrum, quod NEVTRA continebat: id eſt, neque *Bona*, neque *Mala*. Hoc illud eſt, in quo confligunt & gradum conſerunt Academici ac Peripatetici cum Stoicis: qui iſta ipſa BONA appellant, ſed modificantes, *Bona Corporis, aut Externa*: noſtri pernegant, nec niſi *Neutra, Media, Interiecta*, creberrimè *Indifferentia*, ea dicunt. Diligentiſſimè hanc partem peruoluerunt: tum ob dictam pugnam, tum quia Ariſto Chius, Pyrrho & adſeclæ, aliam ἀδιαφορίαν *Indifferentiam*, inducebant: qui ita in ſolâ Virtute & Vitio omnia ponebant, vt rerum dilectu ſublato, *cetera pro nihilo haberent: & inter optimè Valere, & grauiſſimè Ægrotare, nihil prorſus dicerent intereſſe.* Idem in Paupertie, Opibus, aliiſque externis: quorum nihil eſſet alteri præ aut poſt-ponendum. Fatua; & tamen peruicax ſententia: contra quam etſi Cicero aiat *iampridem deſitum eſſe diſputari*; tamen poſt illum profectò vixit, imò floruit, & *Sexti Empirici* ſubtiles libri ſuper eâ exſtant. Quid, quòd Fauorinus Gallus philoſophus, Hadriani æuo, in hac ſectâ fuit? qui vſque eò *Epochen produxit, vt negaret vel illud intellectu comprehendi, Solem eſſe.* Ob hos igitur & tales, Stoici *Adiaphora* curiosè & ſubtiliter examinarunt: & varias Diuiſiones ac Diſcrimina dederunt. Iterùm te conuenio, indulge, & patienter, vel ſectæ & Senecæ cauſsâ, hæc audi. Primò notant,

Cic. II. De Fin. & alib.

Ibid.

Galen contra Acad.

ADIAPHORA bifariàm dici:
- I. *Quæ nec Bona, nec Mala ſunt: neque ad Felicitatem aut infelicitatẽ conducunt.* vt *Sanitas, Opes, Gloria*, & ſimilia.
- II. *Quæ nec Appetitũ, nec Declinatione mouent* (Græci ſignificanter, μήτε ὁρμῆς μήτε ἀφορμῆς κινητικά): vt *Pares in capite capillos habere, aut impares.*

Ita Laërtius, & Stobæus. At Sextus, *trifariam* vult diuidi: & præter duos modos dictos, hunc inſerit: *Adiaphorum, ad quod quidem fertur*

fertur Appetitio, ſed non magis ad hoc quàm illud. vt, Drachmis duabus poſitis charactere & vitore paribus, cùm alteram oporteat eligere & velim, non magis ad hanc quàm ad illam feror. Parui hoc eſt: illud moneo, Senecâ diſcrimina duo dicta tangere, atque ipſum inibi exemplũ. *Eſt & horum, quæ appellamus Media, grande diſcrimen. Non enim ſic Mors Indifferens eſt, quomodo Vtrùm capillos pares habeas: Mors inter illa eſt, quæ Mala quidem non ſunt, tamen habent Mali ſpeciem.* Moneo ampliùs, de ſolo priore genere ſermonem nobis eſſe: id eſt, de iis, quæ Felicitatem, aut contrà, tangunt: quæque Græci dicunt, τὰ μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν: *interiecta & media inter Bona Malaque.* Ad fines enim alterutrius veniunt, & ſpeciem eorum habent: re autem ipsâ, οὔτε ὠφελεῖ, οὔτε βλάπτει: *neque iuuant, neque lædunt*: ergo verè ſunt *Neutra*. De his igitur videamus, iterumque diuidamus. Sunt enim

Ep. LXXXII — Stob. — Laërt.

ADIAPHORA, alia
- I. *Secundũ Naturã*: vt *Sanitas, robur, Senſuum integritas.*
- II. *Præter Naturã*: vt *Morbus, Imbecillitas, Mutilatio.*
- III. *Neutra*: vt *Imaginatio talis, aut Viſum.*

Iterumque: *Secundùm aut Præter Naturam*

ADIAPHORA, alia
- I. *In Animo*: vt *Ingenium.*
- II. *In Corpore*: vt *Sanitas.*
- III. *Extrà*: vt *Liberi.*

Ex his, *Animi* ſemper præferenda *Corporis*: & hæc iis, quæ *Extrà*. Iterùm autem, & præcipui vſus Diuiſio:

ADIAPHORA alia ſunt
- I. *Producta, quæ Æſtimationem habent*: vt *Ingenium, Sanitas.*
- II. *Reiecta, quæ Deæſtimationem*: vt *Stupor, Morbus.*
- III. *Neutra, quæ non hanc non illam*: vt *Digiti motus.*

Hæc ſunt illa olim celebrata Προηγμένα & Ἀποπροηγμένα Zenonis. Has enim voces primus ille huic rei procudit & appoſuit: vt Differentiã inter ipſa Indifferentia aperiret. Quid enim? Mors & Vita eadem, aut æſtimatione eâdem? Opes & Inopia? Valetudo & Morbus? Igitur Stoico more diuiſit ſubtiliùs: & quædam Προηγμένα dixit, Latinè Cicero *Producta* ſiue *Promota*, ad verbum; ad ſenſum, *Præpoſita* ſiue *Præcipua*. quia eminent, & in eligendo aliis anteponuntur. Aduerſa autem iſtis dixit Ἀποπροηγμένα, quę idem Cicero (pro ſenſu, non pro voce) *Reiecta*. Cauſſa horum nominum, ex ipſo Zenone, hæc eſt. *Vt, aiebat, nemo dicit in regiâ Regem ipſum quaſi productum eſſe ad dignitatem* (*id enim eſt* προηγμένον) *ſed eos qui in aliquo honore ſint, quorum ordo proximè accedit ad regium Principatum: ſic in vitâ, non ea quæ primario loco ſunt, ſed quæ ſecundo* προηγμένα *nominentur.* In Stobæo ipſa, niſi fallor, Zenonis verba: Οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν εἶναι προηγμένον, διὰ τὸ τὴν μεγίστην ἀξίαν αὐτὰ ἔχειν. τὸ δὲ προηγμένον τὴν δευτέραν χώραν καὶ ἀξίαν ἔχον, συνεγγίζειν πως τῇ τῶν ἀγαθῶν φύσει. οὐδὲ γὰρ ἐν αὐλῇ τὸν προαγόμενον εἶναι τὸν βασιλέα, ἀλλὰ * τὸν μετ' αὐτὸν τεταγμένον: *Nulla Bonorum inter Producta eſſe. habent enim maximam dignitatem. At Productum ſecundum locum & dignationem obtinet, & quadamtenus Bonorum naturæ accedit. Nam nec in Aulâ Regem produci aut Promoueri dicimus, ſed eum qui proximum ab eo locum habet.* Quæ igitur ſunt iſta *Producta*? Laërtius breuiter: Προηγμένα, τὰ ἀξίαν ἔχοντα. Ἀποπροηγμένα, τὰ ἀπαξίαν. *Producta, quæ Aeſtimationem habent: Reiecta, quæ Deæſtimationem, ſiue Non-æſtimationem.* Itaque opponuntur, Cicero declarabit, in perſonâ Catonis: *Indifferentium alia Aeſtimabilia eſſe, alia Contrà, alia Neutrum. Quæ æſtimanda, eorum in aliis ſatis eſſe cauſſæ quamobrem quibuſdam Anteponerentur: vt in valetudine, integritate ſenſuum, vacuitate doloris, diuitiis, gloriâ: alia autem, non eſſe eiuſmodi. Itemque eorum, quæ Nullâ æſtimatione digna eſſent, partim ſatis habere cauſſæ quamobrem Reiicerentur: vt dolorem, morbum, ſenſuum amiſſionem: partim Non. Atque hinc exortum eſſe illud, quod Zeno* προηγμένον, *contraque quod* Ἀποπροηγμένον *nominauit.* Diuiſio eſt clara, & magis è Stobæo. Τῶν ἀξίαν ἐχόντων, τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀπαξίαν ἐχόντων, ἃ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀπαξίαν, ἃ δὲ βραχεῖαν. τὰ μὲν πολλὴν ἔχοντα ἀξίαν, προηγμένα λέγεσθαι· τὰ δὲ πολλὴν ἀπαξίαν, ἀποπροηγμένα: *Aeſtimabilium alia multam æſtimationem habent, alia pauxillam. Similiter Deæſtimabilium, alia multam non-dignationem, alia pauxillam. Quæ multam Aeſtimationem, Producta dici: quæ multam Deæſtimationem, Reiecta.* Planè hæc cum Cicerone conſentiunt: an Cicero ipſe alibi ſecum? Nam ſcribit, item ex Zenonis ſcito: *Quæ nec Bona nec Mala ſunt, ex iis quædam Secundùm naturam dicebat; alia naturæ Contraria, alia Media* ſiue *Neutra. Quæ Secundùm naturam, ea Sumenda, & quadam Aeſtimatione dignanda dicebat: contraque, Contraria. Neutra autem, in medio relinquebat, in quibus nihil ponebat momenti. Quæ eſſent Sumenda, ex iis alia Pluris eſſe Aeſtimanda; alia Minoris. quæ Pluris, ea Præpoſita appellabat: Reiecta autem, quæ Minoris.* In his verbis vltimis palàm

Margin notes: III. De Fin. — Cic. ibid. — * Ita hæc lego. — III. De Fin. — I. Academ.

Reiecta (ea ſunt Ἀποπροηγμένα) ponit inter ea quæ *Secundùm Naturam*, quæ *Sumenda*, & *Æſtimanda*, etſi *Minoris*. Ego parùm hæc capio, & ſunt ex diametro prioribus aduerſa: tu vide. Fateor aliquid in Sexto pro hac mente videri, vt Latina quidem verſio eſt.
Pyrrhon. III.c.XXIV nam Græca vidi numquam. Ibi iſta: *Stoici ex Indifferentibus alia aiunt* προηγμένα, *Promota ſiue Præpoſita: alia* ἀποπροηγμένα, *Remota ſiue Reiecta. Et illa eſſe, quæ ſufficientem habent dignitatem: vt Sanitatem, Diuitias. Iſta*, (Reiecta) *quæ non habent ſufficientem dignitatem: vt Paupertatem, Morbum. Neutra autem, vt eſt Extendere digitum aut contrahere.* Ita ibi quidem Sextus: an ſatis conſideratè, aut verè? Nam ſi illa *Reiecta*, quæ *pauxillam*, vt Stobæus, *dignationem habent*: quo numero Sexto eſt *Dolor, Morbus*: quid igitur quæ *Non-dignationem* habent? quæ illa, aut quo loco, quo titulo erunt? Nam *Dolor* & *Morbus* certè ſunt iſta, & *Contra naturam*, & *Reijcienda*. Itaque aliter, & veriùs alibi idem Sex-
Adu. Mathem. tus: *Præcipua eſſe, quæ ſatis habent dignitatis: Reiecta, quæ ſatis indignitatis.* Et vix ambigo, in priore eius loco in Græcis ita fuiſſe: πολλὴν ἀξίαν, & πολλὴν ἀπαξίαν: aut quidem eſſe debuiſſe. De Cicerone igitur, ne alijs, ne ſibi, ne vero pugnet, videndum, an non & is locus vitioſus aut potiùs mutilus, & ad hanc ſententiam reformandus. Ego opinor. Sed quæ eſt hîc Ἀξία, vel Ἀπαξία? Laërtius dupliciter definit: & poſterior nobis apta. Ἀξίαν δὲ μέσην τινὰ δύναμιν ἢ χρείαν, συμβαλλομένην πρὸς τὸν κατὰ φύσιν βίον: *Æſtimationem, eſſe mediam quamdam facultatem & vſum, conferentem aut conuenientem ad vitam ſecundùm naturam.* Et Deæſtimatio igitur, contrà. Verti *Aeſtimationem*; & ita, vt notare potui-
De Vit. Beat.c.XXII. ſti, Cicero: at Seneca noſter *Pretium* hoc dicit. Ita enim alibi: *Indifferentia habere in ſe aliquid Pretij, & eſſe alia alijs potiora* Iterumque: *Corporum bona, in totum non ſunt Bona. his Pretium quidem aliquod erit, ceterùm Dignitas non erit.* Non ecce vertere voluerunt *Dignitatem*, etſi poterant: quam propriam verè Bonorum, id eſt Virtutis, aſſeruerunt. Sunt autem hæc ipſa *Producta* & *Reiecta*, quæ aliter *Commoda* & *Incommoda* Latini dixe-
Ep.LXXXVII. runt: Græci εὔχρηστα & δύσχρηστα. Seneca: *Alia eſt Commodorum conditio, alia Bonorum. Commodum eſt, quod plus Vſus habet, quàm moleſtiæ: Bonum eſt ſincerum, & ab omni parte innoxium.* Nota de *Vſu*, & ad Græcam illam vocem adſpectum. Cicero Cauſſam nomi-
IV. De Fin. nis paullò aliam ſuggerit: *Res quas nos* (Academici) *Bonas dicimus, Zeno conceſſit, vt haberentur aptæ, habiles, & ad naturam accommodatæ: faterique cœpit ſapienti* COMMODIVS *eſſe, ſi ea quoque habeat.* Seneca de ijſdem iterùm: *Commoda ſunt in vitâ & Incommoda,* Epiſt. XCII. *vtraque extra nos.* Quid ais? *extra nos*, ergo illa *Corporis*, Commoda non ſunt? Sunt herclè ſed *extra nos*, id eſt Animum, primam & pænè totam noſtri partem. Iterumque idem: *Bona illa ſunt vera, quæ Ratio dat: ce-* Epiſt. LXXIV *tera, opinione Bona ſunt. Itaque Commoda vocentur, & vt noſtrâ linguâ loquar, Producta.* Vides palàm, eadem cum Productis eſſe. Ciceronem adde: *Commoda & Incommoda. ita* III. De Finib. *enim* εὐχρηστήματα *&* δυσχρηστήματα *appello.* Et quare ea ſic Zeno? quia χρείαν, *Vſum*; non autem ὠφέλειαν, *Vtilitatem*, habent. Plutarchus Zenonios irridens: Ληπτὰ καὶ οὐχ αἱρετὰ, οἰκεῖα καὶ οὐκ ἀγαθὰ, καὶ ἀνωφελῆ μὲν, εὔχρηστα δὲ: *Sumenda, non Expetenda; Apta naturæ, non Bona; Inutilia, tamen Commoda.* Vbi ampliùs obſerues Stoicorum in vocibus cautionem aut delectum: & *Sumi* Indifferentia, non *Expeti*: quod eſt Virtutis. Cicero: *Quæ illi* (Acade- IV De Fin. mici) *Bona dicerent, Præpoſita eſſe, non Bona: & Sumenda potiùs, quàm Expetenda.* Iterùm: *Duo nobis opera pro vno Stoici reliquerunt, vt* Ibid. *alia Sumamus, alia Appetamus.* Iterumque: *Valetudinem bonam Expetendam negant eſſe,* Ibid. *Eligendam dicunt.* Seneca ex hac formulâ locutus: *Sumpturum me, ſi detur Electio, Sa-* Epiſt. XCII. *nitatem & Vires.* Non locutus alibi: *Commoda tamen illa eſſe, & Expetenda, non negamus.* Minimè verò *Expetenda*: & Stoici tui culpent. Cicero planiſſimè: *Itaque illa* IV. De Fin. in extremo. (Commoda) *non dico me Expetere, ſed Legere: nec Optare, ſed ſumere: contraria autem, non Fugere, ſed quaſi Secernere.* A Stobæo etiam hîc aliqua lux. qui vniuersè profert, πάντα τὰ κατὰ φύσιν, ληπτὰ εἶναι· πάντα τὰ παρὰ φύσιν, ἄληπτα: *Omnia* (Indifferentia) *quæ ſecundùm naturam, Sumenda eſſe: quæ contra, non Sumenda.* ſiue vt Cicero, *Reijcienda*. Ita enim de ijſdem Stoicis: *Exſilium & publicationem bonorum, Reijcienda eſſe, non Fugienda.* Suprà dixit, *Secernenda*. Zeno ipſe, apud Athe- Lib. VI. næum, τὴν μὲν εὐχὴν (ita legendum, non ἀρχὴν) αὐτῶν καὶ φυγὴν ἀναιρεῖν: *Optationem aut Fugam iſtorum abdicat*: quid ergo? τὴν χρῆσιν προηγουμένως (ſic item leges) ποιεῖσθαι τούτων, ὅπως ἀδεῶς καὶ ἀθαύμαστον περὶ ταῦτα διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἔχειν: *vti illis cum iudicio & antecedente notitiâ iubet, & metus aut admirationis expertem animum erga talia habere.* Plura hæc poſſim: ſed dic ore libero, an iamnunc non faſtidis?

* Curioſa & ſuperuacua.

non, inquam, tenuia hæc, aut & * περίεργα tibi viſa? AVD. Si verum amas, viſa. Et ô graues illos Zenonas & Cleanthas, per hæc dumeta incedere, & in his verborum, vt ſic dicam, præſtigijs hærere? Quid enim aliud, quàm nominum quædam prœlia, ne dicam illudia, iſta ſunt? Non *Bona*, ſed *Producta*: non *Mala*, ſed *Reiectanea*. In re igitur conſentis? eodem loco & pretio, quo alij, habes? Verba verſas & diſſimulas, ſed ægrè expedis, & flexu ad eamdem metam venis. Cicero ſæpè hoc ijs obijcit: & noſter etiam Auguſtinus: qui hæc omnia *Verborum certamini, non rerum examini, cenſet deputanda*. Meo animo, iſta ſi non fidem, grauitatem ſectæ detrahunt; & vellem abſtinuiſſe.

12. De ciu. cap. iv.

DISSERT. XXIV.

Non eſſe has Logomachias, aut Periergias: & ad rem voces iſtas facere, idque obiter oſtenſum.

LIPS. Quid ſi & ego temperaſſe velim? nimia acumina non amo: ſed temperaſſe, non abſtinuiſſe. Mihi tamen ad rem facere videntur ipſa hæc verba, & aut frænum cupidini, aut ſtimulum dare. Nihílne intereſt, vtrùm *Bona*, an *Producta* appellem? Si *Bona*; incitor, & præſumo iam appetenda. Sin autem *Producta*; diſco fines Boni tangere, ſed iudicio debere induci. Ipsâ voce igitur admoneor, non nimis & ſtatim inhiare. Idem in ijs, quæ *Mala* vulgò dicunt, ipſi *Reiecta*: intelligo non nimis fugienda eſſe; & interdum, ſi Virtutis in ijs materies, appetenda. Ciceronis illa non audio: *Qui doces paratiorem me ad contemnendam pecuniam fore, ſi illam in rebus Præpoſitis, quàm ſi in Bonis duxero? fortioremque in patiendo dolore, ſi eum aſperum & difficilem perpeſſu, quàm ſi Malum dixero?* Imò doceam hoc, Cicero: & verba incitamentū animis dant, aut coërctionem. Eadem etiam doctrinâ. quo enim fine alioqui nomina, niſi vt res intelligatur? Et benè Plato ea rerum δηλώματα, *notificationes* eſſe dixit. Itaque idem ait: Ὀνόματος ὀρθότης ἐστὶν αὕτη, ἥτις ἐνδείξεται οἷόν ἐστι τὸ πρᾶγμα: *Nominis rectitudo illa eſt, vt qualis res ſit, oſtendat*. Quid tu igitur mihi Bona appellas, quæ nec te iudice planè talia ſint? mala eſſe poſſint? Zeno vitauit, & *Media* dixit, & oſtendit à Virtute aut Vitio, ab Vſu vel Abuſu, decus aut dedecus ijs aduenire. *Omnis enim res*, ait Seneca, *quod non habuit decus; addita Virtute ſumit. Cubiculum lucidum dicimus, quod idem obſcuriſſimum eſt nocte. Dies illi lucem infundit, nox eripit: ſic iſtis, quæ à nobis Indifferentia dicuntur, diuitijs, viribus, honoribus, regno: & contrà, morti, exſilio, malæ valetudini, dolori, Malitia aut Virtus dat Boni vel Mali nomen.* Itaque diuitijs malè vtor? malè fiunt: benè? bonæ. Sed hoc etiam diſco, rem tam ambiguam cautè cuſtoditeque habendam. Nimias non appetam; quia vt ferrum facilè ad rixas aut pugnam irritat, ſic ad vitia opes. Impediunt etiam, & velut ſarcinæ aut laciniæ ſunt ituris ad Bonam mentem. Socrates olim: Αἱ μὲν ποδήρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέρμετροι οὐσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσι: *Veſtes longæ & talares corpora, opes autem nimiæ animos impediunt.* Bona ſimilitudo, & Apuleio placuit concinnè vſurpare: *Fortunam, velut tunicam, magis concinnam, quàm longam probare*. Itaque ſapiens habet, non adſeruat: & verè χρήματα, non κτήματα ea facit. Sed nec ab illis ſe æſtimat: dumtaxat, ſi Mens bona adeſt, dixerit,

In Cratylo.

iv. De Fin.

Epiſt. lxxxii. 11.

Apolog.

> Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει:
>
> *Beatus eſt, qui Mentem & vnà Opes habet.*

Imò beatus, qui ſolam etiā Mentem habet: etſi cum eâ & illas mallet. Neque enim *Eligere* ab eo amouemus, *Appetere* tantùm damnamus. Nam ille quidem opes, vires, honores, *totum Fortunæ regnum deſpiciet: ſed ex illo tamen, ſi dabitur electio, molliora ſumet.* Idem fortiter & ex animo clamabit:

Sen. De Vit. beat. cap. xxv.

> *Laudo manentem. ſin celeres quatit*
> *Pennas, reſigno quæ dedit, & meâ*
> *Virtute me inuoluo, probamque*
> *Pauperiem ſine dote quæro.*

Audis? dotem habeat Virtus, non habeat, ipſam ambit & amat: nec accedere ei aut decedere per externa quidquam putat. Ad hæc talia animis imprimenda, ne vitio Zenoni vertatur nomina appoſita inueniſſe, & quæ oſtendant aut liberent à populari errore. Diffundi iſta poſſint, dies contrahit: & ecce, dum loquimur,

> —— Ἥλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν:
>
> *Iam ſol occidit, & venêre crepuſcula noctis.*

Vale & vade igitur; cras, ſodes, redi.

IVSTI LIPSI MANVDVCTIONIS AD STOICAM PHILOSOPHIAM LIBRI TERTII

DISSERTATIO PRIMA.

Ingreſsio ad Sermonem. Aliquid contra Spem & Metum: ad Decreta deinde tranſitus factus.

AVD. Numquid pergimus in Sapientiæ hac viâ? Valdè opus eſt, & cottidie audimus quæ turbent aut deiiciant, niſi ab illâ firmemur. LIPS. Quæ tu iterū triſtia, ô eum Homero,* μαντι κακῶν? AVD. Nam anteà bellum fuit, nunc & rebellio acceſſit: ac miles noſter ius faſque imperij omne exuit & calcauit: audiſtin'? Annibal in ſomnijs olim *Serpentem* vidit, qui *Vaſtitatem Italiæ* denūciabat: ego vigilans meæ Belgicæ hanc ipſam. Quo loci ſumus Lipſi? - *quam prendimus arcem?* LIPS. Hanc Philoſophiæ, vt aiebas: in quam pedem cœpimus ferre. Quo enim alio fine & fructu, niſi vt in hæc talia nos firmet? Pythagoras olim (cuius ego ſingula Sententiarum fruſta, gemmas habeo:) ille inquam ſcitè: Ὥσπερ ἰατρικῆς οὐκ ὄφελος, μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωμάτων· οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλῃ: *Sicuti Medicinæ nullus vſus* • *fructuſiue eſt, morbos à corporibus non depellentis; non item Philoſophiæ, niſi vitia ab animo.* Et quæ vitia? cùm alia, tum præcipuè eorum fomites aut fontes: *Spem & Timorem.* Alternis inter hæc iactamur, auidi ſemper aut trepidi: & à caſibus Fortunæ ſuſpenſi. Benè Seneca: *Stulti vita ingrata eſt, trepida eſt, tota in futurum fertur.* Quare ingrata? præſentia enim aut præterita in numerum aut lucrum non veniunt: nec ſiſtimus, ſed ſemper prominemus. Quare trepida? quia & *maiora vero timemus: & antequam timenda, timemus.* Permittimus deinde nos affectui, nec Ratione vllâ reuocante, aufetimur: & *ſic vertimus terga, quemadmodum illi, quos puluis motus fugâ pecorum exuit caſtris.* Quid ergo? inquies. nihil prouidebo, aut præcipiā? Non hoc ſuadeo. Timere te, non prouidere veto; vexari, non vitare. Imò verò hac ipsâ ad Securitatem te viâ ducam: quam videor præcluſiſſe. *Si vis omnem ſolicitudinem exuere, quidquid vereris ne eueniat, euenturum vtique propone, & quodcumque illud eſt malum, tecum ipſe metire, & timorem tuum taxa.* Audis? timorem tuum exues, omnia timendo. Sed addidi, *metiendo* etiam & *taxando.* Nam quale illud eſt, quod eueniet? verum, an imaginarium malum? Si verum; in me eſt fugere, nec inuitus ad Vitium impellar. Sin autem à Fortunâ aliquid, & iſta vulgi mala: iam heri didicimus, Mala hæc non eſſe. AVD. Didicimus: ſed re & effectu exſerere, & ſic ſe gerere, ô Herculis ille labor! LIPS. Socratis, & qui eum ſequi volunt. Cur autem non facias? Non enim vt aues, quæ canere aut loqui doctæ nihil vltra voces ſciunt: ſic nobis Philoſophia diſcenda aut habenda. Apage. ſed illa animo induenda eſt: atque etiam *circumdanda eſt, velut inexpugnabilis murus, quem Fortuna multis machinis laceſſitum non tranſit.* Antiſthenes olim hoc monebat: Τείχη κατασκευαστέον ἐν τοῖς ἡμῶν ἀναλώτοις λογισμοῖς: *Muros conſtruendos in animi noſtri ſenſibus, nullâ vi expugnandis.* Et quos muros? illos *Decretorum*, de quibus heri diximus: quæ ſi benè imbibis, ſeruas, exerces, Dij boni, quid te leuium iſtorum lædat? In theatris ille cum plauſu dixit:

—— nam ſi Regnū à me Fortuna atq; Opes
Eripere quiuit, at Virtutem non quiit.

Et vides generoſas, &, vt ſic dicam, Stoicas voces etiam in vulgus cadere, & excipi ac probari? Quæ igitur in nobis, & manu

* vates malorum.

Stob. Ser. LXXX.

Epiſt. XV.

Sen. Epiſt. XIII.

Ibid.

Epiſt. XXIV.

Sen. Epiſt. LXXXII.

Laer.

noſtrâ ſunt, curemus: hæc alia, quid niſi Deo permittamus? Et fidenter quidem
Plato in Phædone. permittamus. Nam e[illegible]m Socrate, τὸ δ' γέ μοι δοκεῖ εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι: *illud mihi aptè dictum videtur, Deos eſſe noſtrum curatores, & nos velut poſſeſſionem aliquam Deorum eſſe.* An igitur ſua, imò ſuos neglegant? Confide, & certum animi robur indue aduerſus hæc incerta. Quid ſi ad Spem etiam te vocem? Phi-
Plut. Sympos. iv. c. iv losophi olim fuêre, qui *omnia in iſtâ ponebant*, eamq́ue συνεκτικωτάτην εἶναι τοῦ βίου cenſebant: *continere maxime & conſeruare vitam:* ideoq́ue *Elpiſtici* Græcè ſunt dicti. Neque deſtrictè ſectam damnem: ſi non ſola Spes, & ſemper admittenda, ſed cum
Sen. 111. Quæſt. Nat. Metu viriliter temperetur. *In ſecundis nemo confidat, in aduerſis nemo diffidat: alternæ vices ſunt rerum.*

Manilius. *Et ſubtexta malis bona ſunt, lacrimæq́ue ſequuntur*
Vota, nec in cunctis ſeruat Fortuna tenorem.

Noſſe & attendere hanc inconſtantiam, conſtanti etiam viro dignum, & ab eâ in Decreto illo firmari, SEQVI DEVM. Sed quid in Publicis moramur? an non magis è re noſtrâ, ad nos redire? Socratis perpetuum monitum:

ὅ,ττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται:
Quid propriâ tibi in æde Boniq́ue Maliq́ue geratur.

Hoc iubebat attendere, in vnâ eâ curâ curioſum eſſe. Faciamus, & ad *Decreta* noſtra redeamus: quorum *Radicem* heri vidimus & *Truncum*. Iam ex iſto ecce *Rami* & *Ramuli* adſurgunt, mirâ ſerie nexi. Proprium hoc Stoicorum, vincire omnia, & quaſi anulos nectere in catenâ: vt non ordo ſolùm, ſed ſequela & cohæſio ſit rerum. Tul-
* De Fin. lij ſuper eâ re iudicium: *Hercules fatendum eſt quod ſentio:* MIRABILIS *eſt apud Stoicos* CONTEXTVS *rerum. Reſpondent extrema primis, media vtriſque, omnia omnibus. Quid ſequatur, quid repugnet, vident: & vt in Geometriâ, prima ſi dederis, danda ſunt omnia.* Hæc cauſſa, cur apud eumdem Ca-
iii. De Finib. to *Conſectaria* appellet. *Conſectaria me*, inquit, *Stoicorum breuia & acuta delectant.* quia nempe mutuò ſeſe conſequuntur, & deuincta hærent: ipſum illud grande argumentum Veritatis. Nam falſa diſcordant. Sed ad rem eamus.

DISSERT. II.

Diſtinctio Decretorum. Contra Paradoxa aliquid, & pro iis.

DEcreta igitur duplicia reliqua mihi video, *Paſſiua* & *Propria*: vt ſic diſtinguam, docendi cauſsâ, & appellem. Priora illa, quæ paſſim in philoſophantium ſcholis ferè obtinent. iſta, quæ peculiaria huic ſectæ, & habent contradictionem. Illa, nec lucem nec probationem noſtram valdè deſiderant: ideoq́ue tutò ſeponam. Iſta vtrumque poſcunt, & præuaricer in ſuſceptâ cauſsâ, ſi omittam. Arx enim, vt ſic dicam, Stoicorum eſt in iſtis. Nam decantata illa *Paradoxa* intellego: quæ ita ipſi Stoici dixerunt, non (vt Plutarchus obiicit) μετ' εἰρωνείας δεξάμενοι τὴν ἀτοπίαν, *ſponte & vltrò confeſſi abſurditatem*: ſed quia præter opinionem multorum ſunt, & audita nouitatem vel admira- De commun. Notion.
tionem habent. A quo effectu Cicero *Mirabilia*, vel *Admirabilia* vertit. *Mirabilia Stoi-* iv. Acad.
corum, inquit, *quæ Paradoxa nominantur.* Alibi: *Paradoxa Stoici, nos Admirabilia dicamus.* iv. De Fin.
Neque aliter vertit: at Seneca *Inopinata*, aptè ſanè ad verbum, ſiue ſenſum. *Illa quæ* Epiſt. lxxxi
videmur, inquit, *Inopinata omnibus dicere, Paradoxa Græci vocant.* Sunt igitur præter opinionem, at non veritatem, vt in re videbis. AVD. Illáne te dicere, quæ vulgò iactantur, imò & ridentur, *Solum ſapientem regem, diuitem, pulchrum*: & hæc iſta? LIPS. Hæc iſta, & plura. AVD. Atqui Cicero iam ea exſecutus eſt; & ne ſic quidem approba- iv. De Fin.
uit. Quid approbaret? fatetur ipſe vt *Lenia vina eſſe: quæ magis guſtata, quàm potata delectent.* Iterumq́ue alibi: *Magnificè pri-* Ibid.
mò dici, conſiderata minùs probari. Quid ita? quia aut falſa palàm ſunt, ſi in formulâ manes: ſin ab eâ declinas, vulgatum aliquid, neque magnum, dicis. Ipſe hoc tuus Seneca agnoſcit: apud quem aliquis ad
Stoicos: *Magna promittitis, & quæ ne optari* De Conſtant. Sap.
quidem, nedum credi poſſint. Deinde ingentia cap. iii.
locuti, cùm negaſtis pauperem eſſe Sapientem; non negatis ſolere illi & ſeruum, & veſtem, & tectum, & cibum deeſſe. Cùm Sapientem negaſtis inſanire; non negatis & alienari, & parum ſana verba emittere, & quidquid vis morbi cogit, audere. Cùm Sapientem negaſtis ſeruum eſſe; iidem non itis inficias, & venum iturum, & imperata facturum, & domino ſuo ſeruilia præſtiturum miniſteria. Ita ſublato alte ſupercilio, in eadem quæ ceteri deſcenditis, mutatis rerum

rerum nominibus. Audis, Lipſi, ipſum illum noſtrum doctorem? & procius hac mente iterùm Cicero: *Paradoxa, primâ ſpecie admirationem, re explicatâ riſum mouent.* Itaque ſunt velut gryphi, qui per luſum proponi ſolent & inuolui, tum explicari. Ac tui quidem [illegible] res eſto: ſed tamen vide, an non melius cum Plutarcho, hæc omnia ἐς τὴν ἑώλων καὶ ψυχρῶν ἀγορὰν, *in exanidorum ac frigidorum claßem*, abijci ac relegari. LIPS. Duo videris dixiſſe, cur ego abſtineam de his dicere: quòd & Cicero iam fecit, & fruſtrà etiam fecit: tum quia in te, calcanda magis hæc videntur, quàm attollenda. Quod ad prius, breuis & vera reſponſio: Ciceronem pauca è multis (ſex in vniuerſum) nec ea præcipua tractaſſe. Oratorio etiam quodam more tractaſſe: quod aliter ſolet, & debet fortaſſe, in his ſcholis. Ad alterum, ipſis rebus magis mox reſpondero, quàm verbis. Quid enim communiter ea dilaudem vel approbem? per ſingula eundum eſt, & iudicij quadam lance examinanda & libranda ſunt. Pauca tamen etiamnunc ad illa [illegible] non teſtimonia, ſed aduerſariorum conuicia, licet. Quid enim aliud Cicero aut Plutarchus, quàm Academici, id eſt ex profeſſo Stoæ noſtræ hoſtes? At ille ait, vt *leuia* [illegible] eſſe. Leuia? acria & generoſa veriſſimè ego dixerim: atque vt illa frigus vel languorem ſtomachi; ſic hæc animi excitare, demiſſa. Nam guſtare, parum eſt: potare & demittere, inquam, opus, ſi vim & vigorem ſenſurus es talium Decretorum. Sed tum, inquis, vulgatum aliquid dicunt. Vulgatum? falſum eſt: omnia illorum ſupra vulgus: annon hæc, quæ ſupra philoſophorum etiam vulgus? Fatemur, ſiqua nimis elata, vel vt in fidibus intenta fuerunt, remitti interdum interpretatione, & ad concentum reduci: ſed tamen ita, vt ſublimia maneant, & generoſo ſemper Honeſto purpurata. Chryſippus hoc animosè: Διὰ περὶ ὑπερβολὴν τὸ τε μεγέθους, καὶ τοῦ κάλλους, πλάσμασι δοκοῦμεν ὅμοια λέγειν, καὶ οὐ κατ' ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν: *Propterea, ob excellentem & magnitudinem, & pulchritudinem, videmur* FABVLIS *ſimilia dicere, neque pro homine, aut humanâ iſtâ naturâ loqui.* Audin' tu confeſſionem? *Gryphos* obijcis: iſte ſcit & *Fabulas* obijci: ſed & cauſſam veriſſimam addit. Magnitudo & pulchritudo rerum, atque vnà verborum eſt, quæ habet attonitos: ſed quos? viles nempe & ignauos, & qui à terrâ ſuâ non ſurgunt.

iv De Fin. — De commun. Notion. adu. Stoic. — Apud Plut. de Commun. Stoic.

Sunt enim παράδοξα μὲν, κατὰ τὴν [illegible] λέγει, οὐ μὴν παράλογα: *inopinata, vt Cleanthes aiebat, ſed non falſa.* Quòd ſi in verbis aliquid inuoluti vel ambigui; explicari, quę inuidia eſt? Hoc eſt quod Seneca fatetur: *A conſuetu[dine] quædam, quæ dicimus, abhorrent: deinde alia via ad conſuetudinem redeunt. Negamus iniuriam accipere Sapientem: & tamen qui illum pugno percuſſerit, iniuriæ damnabitur. Inſanire omnes Stultos dicimus: nec tamen omnes curamus elleboro.* Item inter alia dicimus, Omnia eſſe ſapientis. Quid ergo? tuum & tuum tibi eripio? moderor, & communi etiam ſenſu ac conſenſu verum id oſtendo. Talia in alijs, ſingillatim mox claranda. Nec enim lubet diutiùs, vt in proluſione, ventilare. [illegible] Ciceronis teſtimoniū, vbi ex animi ſententiâ, non pro Academico loquitur, addam. *Mihi*, inquit, *iſta Paradoxa quæ appellantur,* MAXIME *videntur eſſe* SOCRATICA, LONGEQVE VERISSIMA. Vis aliquid luculentius? vetera & à Socrate facit, id eſt ipſo Sapientiæ capite: & cum veritate ex aſſe conſentientia. Pleraque (non auſim, omnia) ita ſunt. videamus, & —— *tu te dictis præbere memento.* AVD. Ne mone. non magis Telemachus, apud Homerum, illis Mineruæ. Contra ſiquid dixi; id factum

Non tam certandi ſtudio, quā propter amorem,
quòd diſcere aueo, & te audire.

De [illegible] — Præfat. Parad.

DISSERT. III.

I. *Paradoxum poſitum, & explicatum, Sapientes omnes pares eße.*

DIXIMVS igitur, omiſſis *Paſſiuis* ſiue *Communibus*, *Inopinata* hæc *Decreta* explicatum à nobis iri: idque eo ordine, quo quidque eorum *Trunco* ſuo (lubet enim non abire ab hac imagine) proximè adhæret. Vt ex ipſo grandiores primò *Rami*, tum *Ramuli* ex iſtis adſurgunt & enaſcuntur: ſic *Decreta* maiora, & ex ijs minuſcula video ſuboriri. Illa igitur pręmittam, & in confuſis etiam ordinem aut eruam aut inſtituā, qua poteſt. Primum *Paradoxum* eſto, *Sapientes inter ſe pares*: quod Academiæ & Lyceo oppoſitum ſcito. Origo proxima illi à *Trunco*, *Solum Honeſtum Bonum eſſe*: vt iam videbis. Ego ita eſſero, duce Senecâ noſtro: *Quicumque fuère Sapientes, pares erunt & æquales.* Cicero paullò aliter: *Sapientes omnes ſumme beatos eſſe.* In idem conuenit. qui enim in ſummo omnes ponit, hoc ipſo inæquales [negat.] Noſter: *Inter cetera, hoc habet boni Sapientia:* *nemo*

Ep. 121 — iv. De Fin. — Ep. 121

... ab altero poteſt vinci, niſi dum aſcenditur. Cum ad ſummum perueneris, pares ſunt. Non eſt incremento locus, ſtatur. Numquid Sol magnitudini ſuæ adijcit? numquid Luna, vltrà quàm ſolet, procedit? Maria non creſcunt, Mundus eumdem habitum ac modum ſeruat. Extollere ſe, quæ iuſtam magnitudinem expleuere, non poſſunt. Pulcherrimè, vt ſemper, & à cæleſtium etiam exemplo. Sed ætiologia ipſa eſt in primario Decreto, quod dixi, *Honeſtum ſolum Bonum eſſe.* Si enim id, ergo ſolum Beatum facit: ſi Beatum, ergo perfectè, & vt nihil deſit. Nam Cicero hoc rectè:

[margin: ... Fin.] *Quid minus probandum, quam eſſe aliquem Beatum, nec ſatis Beatum? Quod autem ſatis eſt, eo ſi quid acceſſerit, nimium eſt: at nemo nimium Beatus eſt, & nemo Beato Beatior.* Et

[margin: Epiſt. LXXXV.] noſter doctor: *Illud abſurdum eſt, quod dicitur* (ab Academicis) *Beatum futurum vel ſola Virtute, non autem perfectè Beatum: quod quemadmodum dici poſſit, non reperio. Beata enim vita Bonum in ſe perfectum habet, inexſuperabile: quod ſi eſt, perfectè Beata eſt.* Et ſtatim: *Quemadmodum Summum adiectionem non recipit (quid enim ſupra Summum erit?) ita nec Beata quidem vita, quæ ſine Summo bono non eſt.* Pluſcula ibi, & vide. Sed tria ecce hic opponi poſſunt, & ſolent: aut ab ipſo *Bono* eam creſcere, aut a *Tempore*, aut ab *Vſu*. Singula videnda, & reijcienda ſunt. Non à Bono, ſi in Virtute ponis: quia illa non intenditur aut creſcit. Laër-

[margin: In Zen.] tius inter ſcita Stoica: Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς ἀγαθὸν ἐν ἄκρῳ τῷ αἱρετὸν, καὶ μήτ᾽ ἄνεσιν μήτ᾽ ἐπίτασιν δέχεσθαι: *Videtur iis omne Bonum in ſummo expetendum, neque remiſſionem aut intentionem ſuſci-*

[margin: Epiſt. LXXI.] *pere.* Seneca: *Sapientia perſuadebit, vnum Bonum eſſe quod Honeſtum eſt. hoc nec* REMITTI *nec* INTENDI *poſſe, non magis quàm regulam, quâ rectum probari ſolet: quam ſi flectes, quidquid ex illa mutaueris, iniuria eſt recti. Idem ergo de Virtute dicemus: & hæc recta eſt, flexuram non recipit, rigida eſt, ampliùs intendi non poteſt.* Et paullò antè: *Idem eſſe dicebat So-*

[margin: Ibid.] *crates Veritatem & Virtutem: quomodo illa non creſcit, ſic ne Virtus quidem. Habet numeros ſuos, plena eſt.* Itaque Cicero benè con-

[margin: v. de Fin.] cludit: *In Virtute ſolâ & Honeſto cum ſit Bonum poſitum: cumque nec Virtus, vt placet Stoicis, nec Honeſtum creſcat: cùm id augeri non poſſit, in quo vno poſitum eſt Beatum eſſe: qui poteſt eſſe quiſquam alius alio Beatior?* Æquales ergo omnes ab hac parte. At enim Naturalia vel Externa bona accedent, & augebunt. Antè hæc remouimus: & nunc breui-

[margin: Sen. Epiſt. LXXIII.] ter. *Alius fortaſſe erit affabilior, alius expeditior, alius in eloquendo promptior: ſed illud de quo agitur* (Bonum verum) *quod Beatum facit, æquale erit in omnibus.* Accedant omnia illa

[margin: Cato apud Cic. III. De Finib.] Externa, nihili ſunt præ Virtute: *& vt obſcuratur & offunditur luce Solis lumen lucernæ; & vt interit magnitudine maris Ægæi ſtilla muriæ; & vt in diuitiis Crœſi, teruncij acceſſio; & gradus vnus in eâ viâ, quæ eſt hinc in Indiam: ſic, cum ſit is Bonorum finis, quem Stoici dicunt, omnis iſta rerum in corpore ſitarum æſtimatio, ſplendore Virtutis & magnitudine, obſcuretur, obruatur, atque intereat neceſſe eſt.* At enim *Tempus* ipſum igitur, quo fruar illo Bono, non adijciet? non ero Beatior multos annos in poſſeſſione Virtutis, quàm ſi dies aut pauculas horas? Id quoque negant.

[margin: Epiſt. LXXIV.] Seneca: *Summum Bonum nec infringitur, nec augetur: in ſuo modo permanet. vtcumque Fortuna ſe geſſit, ſiue illi ſenectus longa contigit, ſiue citra ſenectutem finitum eſt, eadem menſura Summi Boni eſt, quamuis ætas diuerſa ſit.* Imagine deinde hoc declarat: *Vtrùm maiorem an minorem circulum ſcribas, ad ſpatium eius pertinet, non ad formam: licet alter diu manſerit, alterum ſtatim obduxeris, & in eum, in quo ſcriptus eſt, puluerem ſolueris; in eadem vterque formâ fuit.* Iterumque vniuersè: *Quod rectum eſt, nec magnitudine æſtimatur, nec numero, nec tempore: non magis produci, quàm contrahi poteſt. Honeſtam vitam ex centum annorum numero, in quantum voles, corripe, & in* VNVM DIEM *coge; æque honeſta eſt.* Cicero

[margin: II. De Fin.] pariter: *Qui Bonum omne in Virtute ponit, is poteſt dicere, perfici Beatam vitam perfectione Virtutis. negat enim Summo Bono adferre incrementum diem.* Et diffuſiùs apud eum Ca-

[margin: III. De Finib. * De qua lib. II. Diſſert. XV.] to: *Recta effectio, item * Conuenientia, denique ipſum Bonum, quod in eo poſitum eſt vt naturæ conſentiat, creſcendi acceſſionem nullam habet. Vt enim Opportunitas non fit maior productione temporis; ſic hæc, de quibus dixi, non fiunt temporis productione maiora. ob eamque cauſſam Stoicis non videtur optabilior, nec magis expetenda Beata vita ſi ſit longa, quàm ſi breuis: vtunturque ſimili. Vt ſi cothurni laus ſit, ad pedem aptè conuenire: neque multi cothurni paucis anteponerentur, neque maiores minoribus: ſic quorum omne Bonum Conuenientiâ atque opportunitate finitur, nec plura paucioribus, nec longinquiora breuioribus anteponentur.* Iterumque noſter Seneca, aduerſum Acade-

[margin: Ep. LXXXV.] micos: *Dicam quid ſit, ex quo veniat hic error* (diſcriminandi Beatitudinem:) *neſciunt Beatam vitam vnam eſſe. In optimo illam ſtatu*

ponit qualitas ſua, non magnitudo. Itaque in æquo eſt longa, & brevis; diffuſa, & anguſtior; in multa loca parteſque diſtributa, & in vnum
De Commun. Not. coacta. Plura addit: vide. Plutarchus hoc ipſum ita, in Stoicis ſcitis, quæ carpit: τὸ ἀγαθὸν ὁ χρόνος οὐκ αὔξει προσγινόμενος· ἀλλὰ κἂν ἀκαρές τις ὥρας γένηται φρόνιμος, οὐδὲν πρὸς εὐδαιμονίαν ἀπολειφθήσεται τοῦ τὸν αἰῶνα χρωμένου τῇ ἀρετῇ, καὶ μακαρίως ἐν αὐτῇ καταβιοῦντος. *Quod Bonum tempus non augeat, ſi accedat: ſed ſiquis vel punctiſſimum horæ prudens fuerit, nulli conceſſurum in felicitate, qui vel longiſſimum æuum virtute ſit fruitus, & beatè in eâ vixerit.* Carpit hoc ipſum, inquam, Plutarchus: ſed quid mirum? nam ille inter eos, qui ex profeſſo contrà ſentiunt, & docent: de quibus iam addam. Nam de *Tempore* iſtud, ferè conuenit cum *Vſu*: etſi diſtinxi. An igitur nec ab *Vſu* augetur Felicitas? Adſerunt alij: & iam olim Pythagorei. Ex quorum ſcholâ Archytas definit εὐδαιμονίαν, χρῆσιν ἀρετᾶς ἐν εὐτυχίᾳ: *Felicitatem, Vſum virtutis, idque cum Succeſſu.* Ecce, non Vſum ſolum, ſed Succeſſum requirit: & valdè Felicitatem ad Externa porrigit ac nectit. Quis enim εὐτυχίαν illam ſibi ſpondeat? imò addit: Τὰν ἀρετὰν μὲν καὶ ἐπιστάμαν ἐν ἡμῖν εἶναι, τὰν δὲ εὐτυχίαν οὐκ εἶναι· *Virtutem & Scientiam in nobis, ac noſtrâ poteſtate, eſſe; Succeſſum, non eſſe.* Quod verè dicitur: ergo & illud, nec Felicitatem in nobis eſſe, pro Scholæ eius mente. Quid
1. Ethic. Nicom. cap. VIII. & alibi. autem Ariſtoteles? fortiter hæc defendit: & ſcribit, Τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἐν κτήσει, ἀλλὰ χρήσει ἀρετῆς, οὐκ ἐν ἕξει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ εἶναι· *Felicitatem non in Poſſeſſione, ſed Vſu Virtutis: neque in Habitu, ſed Actione eſſe.* At noſtri ex
1. Acad. diametro repugnant. & *Zeno primus*, ait Cicero, *non Virtutis Vſum modò, vt ſuperiores, ſed ipſum Habitum per ſe eſſe præclarum aſſeruit. Nec tamen Virtutem cuiquam adeſſe, quin eâ ſemper vteretur.* Vides ipſum Habitum per ſe laudari, & ab eo Virtutem cenſe-
De Vit. Beat. c. IX. ri? Seneca noſter: *Summum Bonum in ipſo Iudicio eſt, & Habitu optimæ mentis.* Atque
Epiſt. LXXI. alibi: *Quid eſt Virtus? iudicium verum & immotum.* Quod eſt à Prudentiâ, & hæc à
De Commun. Not. Scientiâ. Plutarchus inter Stoica: Τί οὖν ἀγαθόν ἐστιν; οὐδὲν ἄλλο, ἢ φρόνησις. τί δὲ φρόνησις; οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἐπιστήμη: *Quid eſt Bonum? non aliud quam Prudentia. quid Prudentia? non aliud quàm*
Epiſt. LXXVIII. *Scientia.* Et quæ hæc Scientia? quam Seneca aperit: *Vnâ reconſummatur animus, Scientiâ*
Cic. IV. Acad. *bonorum ac malorum* IMMVTABILI. Imò Stoici *in ſolis Virtutibus ineſſe Scientiam*, STABILEM *atque* IMMVTABILEM *cenſent.* Nota ſæpiùs de *ſtabilitate.* Nam, vt alibi noſter,
Epiſt. L. *Semel traditi Boni* PERPETVA *poſſeſſio eſt. Non dediſcitur Virtus*: & plura alibi.
Epiſt. LXXIV. Firma igitur hæc Scientia, iterumque Seneca: *Beatum illud in vno loco poſitum eſt, in ipſa Mente, ſtabile, grande, tranquillum: quod ſine Scientiâ diuinorum humanorumque non poteſt effici.* Neque aliâ mente Socrates. Ἓν μόνον ἀγαθὸν εἶναι, τὴν ἐπιστήμην· καὶ ἓν μόνον κακόν, τὴν ἀμαθίαν· *Vnum*
Laërt. in Socr. *ſolum Bonum, Scientiam eſſe: vnum ſolum Malum, Inſcitiam.* Itaque in Habitu, in Scientiâ, in Mente eſt ipſa Virtus? ibi, vt ſuprà Cicero, *vtitur eâ ſemper Sapiens*: niſi tamen vi, caſu, aut cauſsâ impeditur. Quid tum? ſi mens & voluntas adeſt.

Lib. IX. —— *laudandaque velle*
Sit ſatis, & numquam SVCCESSV *creſcit Honeſtum:*

vt Cato, apud Lucanum, μάλα Στωικῶς
Valdè Stoicè. effert. Neque enim id Virtuti derogat impediri: non magis quàm Soli, obnubilari.
Sen. Epiſt. XCII. *Sicut illius vis & lux integra eſt, etiam inter oppoſita: eodem modo oppoſita Virtuti nihil detrahunt. non eſt minor, ſed minus fulget. Nobis forſitan non æque apparet, ac nitet: ſibi eadem eſt, &, more Solis obſcuri, in occulto vim ſuam exercet.* Optimè. non minuitur, ſed minùs latè *funditur*: atque eo verbo in hac re vtuntur. Cato apud Ciceronem: *Quamquam ne-*
III. De Finib. *gent Stoici, nec Virtutes nec Vitia creſcere, tamen vtrumque eorum* FVNDI *quodammodò, & quaſi dilatari putant.* Fuſionem eam Se-
Epiſt. LXXIV. neca explicat: *Virtus modò latiùs* FVNDITVR; *regna, vrbes, prouincias temperat; fert leges, colit amicitias, inter propinquos liberosque diſpenſat officia: modò arcto fine circumdatur paupertatis, exſilij, orbitatis.* Quid refert? ipſa eadem eſt: eadem: imò *æque*
Ibid. *magna eſt, etiamſi in ſe receſſit, vndique excluſa.* Lumen in arcâ include, atque idem libera: nihil intereſt, niſi quòd alijs non lucet.
Sen. Epiſt. LXXV. *Non enim prohibentur opera Sapientis omnia, ſed tantùm ad alios pertinentia: ipſe ſemper in actu eſt.* Claudere igitur hoc licet apud Stobæum verbis: Πάντα τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα τέλειον εἶναι, διὰ τὸ μηδεμιᾶς ἀπολείπεσθαι ἀρετῆς, διὸ καὶ πάντας εὐδαιμονεῖν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθούς: OMNEM *Probum & Sapientem* PERFECTVM *eſſe, quia nulla Virtute deſtituitur: ideoque & OMNINO & SEMPER Bonos Beatos eſſe.* Si omnes perfecti: quod diſcrimen? *pares* igitur. Si omnino & ſemper beati: quæ additio, aut minutio? nulla.

DISSERT. IV.

II. *Paradoxum. Virtutes pares, itemque indiuiduas eſſe.*

EXCIPIT & adhæret alterum Paradoxum: *Virtutes inter ſe pares, atque etiam nexas eſſe.* Duplex igitur membrum: prius luſtremus. *Pares,* quo ſenſu? omni, quem dixeris: id eſt, Virtutes, etiam diuerſas, pares eſſe: itemque vnius illius rectè facta; etiam diuerſarum actiones. Triplex igitur paritas:
Epiſt.lxvi. & Seneca ſatis aperit: *Virtutes inter ſe pares ſunt: & Opera virtutum: & Homines, quibus illæ contigère.* De *Virtutibus* inter ſe collatis, ecce, adfirmat: itemque ſeorſim de *Operibus.* nam de *Hominibus*, iam antè eſt di-
De Stoic. Contrar. ctum. Plutarchus cum Senecâ: Stoicis μήτε ἀρετὴν ἀρετῆς ὑπερέχουσαν εἶναι, μήτε κατόρθωμα κατορθώματος: *neque Virtutem Virtute maiorem eſſe, neque Rectè-factum Rectè-facto.* Cicero re-
iv. De Fin. ſtrictiùs dicere videtur: *Omnia Rectè-facta æqualia:* ſed ſenſus & mens eius non diſcor-
De Cōmun. Not. dat. Communiùs iterùm Plutarchus: Μηδὲν ἀγαθὸν μηδενὸς ἀγαθοῦ μεῖζον, ἢ ἔλαττον: *Nullum omnino Bonum Bono maius, aut minus.* Itemque Laërtius: Πάντα τὰ ἀγαθὰ ἴσα εἶναι: *Omnia bona æqualia eſſe.* Omnino hoc neceſſum, ſi priùs illud Paradoxum tuemur & tenemus. Cice-
iii. Parad. ro: *Pares eſſe Virtutes, nec Bono viro meliorem, nec Temperante temperantiorem, nec Forti fortiorem, nec Sapiente ſapientiorem poſſe fieri.* Quid ita? quia, inquit, *vna Virtus eſt, conſentiens cum Ratione, & perpetuâ conſtantiâ: nihil huic addi poteſt, quò magis ſit Virtus; nihil demi, vt Virtutis nomen relinquat.* Seneca eam
Epiſt.lxv. ipſam cauſſam inſiſtit & premit: *Vna inducitur humanis Virtutibus regula: vna enim eſt Ratio recta, ſimplexque.* Et ſtatim infert: *Si autem Ratio diuina eſt, & nullum Bonum ſine Ratione eſt: Bonum omne diuinum eſt. Nullum porrò inter diuina diſcrimen eſt, ergo nec inter Bona.* Alia etiam cauſſa. quòd Virtus omnis perfecta ſit: perfecto quid maius aut melius poteſt? Tam igitur Modeſtia perfecta, quàm Iuſtitia: & ſic in alijs: & nulla aliam vincit, quia omnes in ſummâ Bo-
iii. Parad. nitate. Cicero: *Etenim ſi benè facta, Rectè facta ſunt: & nihil recto rectius: certè ne Bono quidem melius quidquam inueniri poteſt.* Sene-
Epiſt. lxv ca idem clariùs & efficaciùs: *Nihil inuenies rectius recto: non magis, quàm vero verius, temperato temperatius. Omnis in modo eſt Virtus: modus certa menſura eſt. Conſtantia non habet quò procedat: non magis, quàm Fiducia, aut Veritas, aut Fides. Quid accedere perfecto poteſt? nihil.* Itaque his rationibus, & quia Virtutes in ſe ipſas, non in materie conſiderant: eaſque, vt dixi, in ſummo: concludunt, omnia Bona paria. vſqueeò, vt par Virtus ſit (Chryſippi dictum) *patriam fortiter ſeruaſſe, & muſcæ morſum viriliter ſuſtinuiſſe, vel* De Cōmun. Not. apud Plut. *anum capularem continenter auerſatum eſſe.* Rides tu? non conuelles, ſi principia noſtra non ſubuertis. Vna eſt enim illa Boni, vt ſic dicam, facies, vndique & vbique formoſa, vbi ſe oſtendit: *ceterùm multæ eius ſpecies* Sen. Epiſt. lxv. *ſunt, quæ pro vitæ varietate, & pro actionibus, explicantur: nec tamen minor fit, aut maior ipſa.* Sol idem, & eâdem claritate, ſi per tenue foramen, aut patentem feneſtram intrauit: nec hunc patentem radium iuſtè præferam alteri contractiori. Hæc Stoici: alij, atque inter eos Theologi noſtri diſſentiunt. Vide Thomam 1.2. quæſt. 66. & certè Virtutes ſpecie diſtinctas, excellentiâ etiam diſparant. vt Prudentiam, quæ in Ratione nobiliſſimâ parte propriè ſita eſt, eamque perficit, nobiliorem Iuſtitiâ volunt; hanc Fortitudini, iſtam Temperantiæ præferri. & vno verbo, vt quæque earum magis ad Rationem accedit, eamque participat, ſic meliorem eſſe. At Virtutem eiuſdem ſpeciei, puta Temperantiam, non abnuunt, in ſe conſideratam, non ratione eius eorúmve qui habent, eamdem paremque eſſe. Nam eos qui participant, aliter atque aliter diſpoſitos, non ad eamdem eius perfectionem venire. Quæ ſuo etiam ſenſu veriſſima, Stoicorum non planè infringunt: qui nullum Bonum, niſi in perfectione & ſummo agnoſcunt. Sed partem alteram videamus: *Nexas Virtutes eſſe.* cui ſententiæ ſubijcitur, vnam qui habet, omnes habere. Non nimis hoc Inopinatum eſt: & veteres etiam Philoſophi vidêre. è quibus nonnulli, *vnam Virtutem eſſe* cenſuerunt, *etſi multis inſignitam vocabulis:* quæ Menedemi Eretrienſis ſententia fuit, & Ariſtonis Chij. Sunt qui & Zenonem eò trahant, Libro, De Virtute morali. auctore Plutarcho: quoniam ſcripſit, *Prudentiam, dum ſuum cuique tribuit, eſſe Iuſtitiam; dum res eligit, Temperantiam; dum tolerat, Fortitudinem.* Sed qui negant, excuſant eum * *Prudentiæ* nomine *Scientiam* intellexiſſe. * Vt ſupra Diſſert. antecedente. Qui autem negant? Stoici. quorum hoc eſt (in Strobæi Eclogis:) Ἀρετὰς πλείους, ἀχωρίστους ἀπ' ἀλλήλων: in Plutarcho. *Virtutes* PLVRES *eſſe, atque eas inſeparabiles.* Quid enim de cohæſione opus quærere, ſi vna modò ſit? Sed quærebant, vt dixi, veteres: atque

ad ò Seneca quærendum, inter prima, cenſet. *Nihil agitur*, inquit, *ſi ignoramus quid Virtus ſit: vna, an plures: ſeparatæ, annexæ, an qui vnam habet, & ceteras habeat.* Iterumque monet alibi: & quæramus, *quid ſit Virtus: vna, plures ne ſint.* Enimuerò & Apuleius in Virtutibus ponit; vbi Platonica recenſet: *Vnam dicit eſſe Virtutem: quod Bonum ſuapte natura adminiculo non indiget: perfectum autem cum ſit, ſolitudine debet eſſe contentum.* Sed hoc nunc omitto: de re noſtrâ, plures facimus, eaſque indiuiduas, vt vbi vna, ſint omnes. Chryſippus ait: Τὰς ἀρετάς * ἀκολουθεῖν ἀλλήλαις, οὐ μόνον τῷ τὸν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν, ἀλλὰ τῷ τὸν κατὰ μίαν ὁτιοῦν ἐνεργοῦντα κατὰ πάσας ἐνεργεῖν. οὔτ᾽ ἄνδρα φησὶ τέλειον εἶναι, τὸν μὴ πάσας ἔχοντα τὰς ἀρετάς, οὔτε πρᾶξιν τελείαν, ἥτις οὐ κατὰ πάσας πράττεται τὰς ἀρετάς: *Virtutes inuicem comitari, non ſolùm, quòd qui vnam habet, omnes habeat; ſed quòd qui * ſecundùm vnam aliquid operatur, idem ſecundùm omnes: & nec virum perfectum, qui non omnes virtutes habeat, nec Actionem, quæ non fiat ſecundùm omnes.* Totum hîc dogma, & ſententiam habes: quam duplicem etiam vides. Prior eſt, *ſequi ſe, vt vna ſint apud quemque vnum.* Plinius ad Traianum: *Didicimus quidem, cui Virtus aliqua contingat, omnes ineſſe.* Quod Cicero varijs locis, atque alibi ita adfirmat: vt *Si vnam*, inquit, *Virtutem confeſſus ſis te non habere, nullam neceſſe ſit te habiturum.* Ratio in Senecâ: quia *cum ſemel animum Virtus indurauit, vndique inuulnerabilem præſtat. Non enim ſingula vitia Ratio, ſed pariter omnia proſternit, in vniuerſum ſemel vincit.* Sicut ſol ille pariter oritur, & omnia illuſtrat. Hæc etiam noſtri Doctores ſenſêre. vt Ambroſius: *Virtutes indiuiduas eſſe, ſed opinione vulgi ſeiunctas.* Alibi: *Connexæ ſibi ſunt concatenatæque Virtutes, vt qui vnam habet, plures habere videatur.* Itemque Gregorius: *Vna Virtus ſine alijs, aut omnino nulla eſt, aut imperfecta eſt.* Nota poſterius membrum. nam in eo error, quòd ſpecies & imago Virtutis alicuius ſolitariæ ſæpè eſt: ſed imago, & vt ille ait, *imperfectæ.* Ille? ante eum Plato: ex cuius fontibus hauſit Apuleius. *Imperfectas Virtutes* (quæ ſint, ibi vide) *ſemet comitari negat: eas verò quæ perfectæ ſunt, indiuiduas ſibi & inter ſe connexas eſſe.* Cauſſa. quia vbi vna aliqua Virtus perfecta (& de eâ ſemper Stoici:) ibi & Ratio perfecta. quæ eſſe non poteſt, niſi vt vim & lumen ſuum ad alias etiam Virtutes extendat. Sententia altera in Chryſippo, *In opere & actione concurrere, ac miſceri.* Hoc ita Cicero: *Cùm ſic copulatæ connexæque ſint Virtutes, vt* OMNES OMNIVM *participes ſint, nec alia ab aliâ poſſit ſeparari: tamen proprium ſuum cuiuſque munus eſt; vt Fortitudo in laboribus periculiſque cernatur, Temperantia in voluptatibus, Prudentia in delectu.* Et noſter etiam doctor apertiùs: *Cum aliquis fortiter patitur, omnibus Virtutibus vtitur fortaſſe, cùm vna in promptu ſit, maximeque appareat, Patientia. Ceterùm illic eſt Fortitudo: cuius Patientia, & Perpeſſio, & Tolerantia rami ſunt. Illic eſt Prudentia, ſine quâ nullum initur conſilium: quæ ſuadet, quod effugere non poſſis, quàm fortiſſimè ferre. Illic eſt Conſtantia, quæ deijci loco non poſſit. Illic eſt* INDIVIDVVS *ille comitatus Virtutum. Quidquid honeſte fit, vna Virtus facit, ſed* DE CONSILII SENTENTIA. Ergo hac quoque parte necti vides, quòd in Actione adminiculantur inuicem & adſiſtunt. Eſt & tertius nexus, ſed Peripateticorum, in Prudentiâ. In illo capite omnes conueniunt. Καὶ ἀνάγκη, ait Alexander Aphrodiſæus, ἠθικὴν ἀρετὴν ἔχοντα, φρόνησιν ἔχειν. ἔστι γὰρ ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ποιητικὴ τῶν ὡρισμένων ὑπό τε φρονήσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου: *Neceſſe eſt habentem Virtutem aliquam Moralem, habere & Prudentiã. ſiquidem eſt Moralis Virtus effectrix eorum, quæ definita ſunt à Prudentiâ & rectâ Ratione.* Denique Ariſtoteles eâ mente ait: Ὅτι οὐκ ἔσται ἡ προαίρεσις ὀρθὴ ἄνευ φρονήσεως: *Electio non eſt recta, ſine Prudentiâ*: at Virtus in Electione conſiſtit. Habes ſecundum igitur Paradoxum, etſi membro iſto altero vix tale. Nam & Philoſophis alijs verum eſt, etſi vulgo nouum aut vanum.

Ep. xcv. | De Vit. Beat. | De Philoſ. | Apud Plut. De Com. not. Stoic. | * ipſa pene verba hæc in Laertij item Zenone. | * Adde Plutar. infra Diſſ. xv. | II. Tuſc. | Conſol. ad Heluc. c. xiii vide. | I Offic. c. xxvii. & II c. ix. in Luc. c. vi. | Lib. xxii. Moral. | De Philoſ. | De Fin. | Ep. lxvii. | Lib. iv. Quæſt. c. xxii

DISSERT. V.

III. *Parad. Sapientem ſibi parem, & in Gaudio ſemper eſſe.*

PARADOXVM ecce tertium, etiam de Paritate, ſeu potiùs Æquabilitate in vno Sapiente. Hunc conſtare ſibi, in eodem ſemper animi ſtatu & tenore cenſent: atque eo optimo & optatiſſimo, id eſt, *In gaudio ſemper eſſe.* Rem priuſquam explicem, opus aliquid de verbo: quod tamen illi explicandæ aptè, imò neceſſariò, adhibeatur. Auguſtinus: *Quas*, inquit, *Græci appellant* Εὐπαθείας, *Latine autem Cicero Conſtantias nominauit, Stoici tres eſſe voluerunt, pro tribus Perturbationibus, in animo Sapientis pro Cupiditate Voluntatem, pro Lætitiâ Gaudium, pro Metu Cautionem. Pro*

xiv. De Ciu. c. viii.

Aegri-

Aegritudine verò vel Dolore, negauerunt poſſe eſſe aliquid in animo Sapientis. Voluntas enim, inquiunt, appetit Bonum: Gaudium, de Bono adepto eſt: Cautio, deuitat Malum. Et paullò pòſt: *Hæc illi ſic loquuntur, vt Velle, Gaudere, Cauere, negent niſi Sapientem: Stultum autem, non niſi Cupere, Lætari, Metuere, Contriſtari.* Ita noſter ille doctor. & puriter hauſit è Zenonio fonte. Nam Laërtius paria aut eadem, niſi quòd pro *Lætitiâ*, ἡδονὴν *Voluptatem* nominauit. Videre in ipſo potes: ego, quæ propriè ad noſtram rem, excerpam. Ait ergo, ἡδονὴν ἄλογον ἔπαρσιν ἐφ' αἱρετῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν: *Voluptatem* (cum Auguſtino & Cicerone *Lætitiam*) *eſſe, ſine Ratione elationem, in re quæ videatur expetenda.* Huic tria ſubijcit: κήλησιν, τέρψιν, διάχυσιν: *Delinitionem, Oblectationem, Diffuſionem.* Itemque: *Voluptati Gaudium opponi*: ſiue, vt Græcè cum illo dicam, τὴν χαρὰν ἐναντίαν εἶναι τῇ ἡδονῇ, οὖσαν εὔλογον ἔπαρσιν: *Gaudium Voluptati aduerſum eſſe, quod definitur, cum Ratione elatio.* Tria item huic ſubijci, τέρψιν, εὐφροσύνην, εὐθυμίαν: *Oblectationem, Hilaritatem, Tranquillitatem.* Etſi in voce τέρψεως hæreo, & ſpuriam aut ſuperuacuam pronuncio: cùm iam antè in contrariâ parte (ἡδονῇ) habuerit ſedem. Ergo vel delenda, vel pro eâ θάρρος, *Fiduciam*, ſubſtituendum. Certè in Stobæo iunctim hæc Sapienti lego attribui, χαρὰν, εὐφροσύνην, θάρρος. His è Laërtio Tulliana iſta conſonant: *Cùm Ratione animus mouetur, placidè atque conſtanter, Gaudium dici; cùm autem inaniter & effuſe exſultat, Lætitiam. quam ita definiunt* (Stoici) *Sine Ratione animi elationem.* Sunt ipſa illa in Græcis. Neque vana hæc diſtinctio, certè non inutilis: & Auguſtinus è Sacris etiam probat. *Non eſt gaudere impijs, dicit Dominus: tamquam impij Lætari potiùs poſſint, quam Gaudere.* Noſter Seneca huc facit: *Voluptatem (ſi ad noſtrum Album verba dirigimus) rem infamem eſſe, & Gaudium niſi Sapienti non contingere. Eſt enim elatio animi, ſuis bonis viribuſque fidentis.* Nota, *Voluptati Gaudium opponi*, pro Laërtij excerptis: itemque verba ea ad *Album*, vel ex *Albo* Stoicorum, ſcitè dici. Eſt & definitio ipſa Gaudij, paullò fuſior quàm in Laërtio, & quæ *Fiduciam* quoque (de quâ monui) includit. Addit Seneca: *Iſque Virgilius cùm dicit,——& mala mentis Gaudia: diſertè quidem dicit, ſed parum propriè. nullum enim malum Gaudium eſt.* Non herclè, neque malos ſequitur: quia ex ſolâ Virtute eſt: *in qua fundatum neceſſe eſt, velit nolit, ſequatur hilaritas continua, & lætitia alta atque ex alto veniens, vt quæ ſuis gaudeat, nec maiora domeſticis cupiat.* Habes ipſum iſtud Gaudium plenè deſcriptum, ſi ſcrutaris. *Fundatum*, inquit, in rupe illâ Virtutis. Reliqua gaudia aduenticia, & infirma ſunt. atque *hæc quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfuſoriam voluptatem: & quodcumque inuectiuum gaudium eſt,* FVNDAMENTO *caret.* Itemque alibi: *Fragilibus innititur, qui aduenticio lætus eſt. exibit gaudium, quod intrauit.* Aliter planè in iſto eſt: & *illud ex ſe ortum, fidele firmumque eſt, & creſcit, & ad extremum vſque proſequitur.* Ex ſe, inquit, ortum: id eſt ex Animo, in quo Virtus. Seneca ſuo Lucilio: *Nolo tibi vmquam deeſſe Lætitiam. volo illam tibi domi naſci: naſcetur, ſi modò intra teipſum ſit. Ceteræ hilaritates non implent pectus, ſed frontem remittunt: leues ſunt. niſi tu fortè iudicas illum gaudere, qui ridet. Animus debet eſſe alacer, & fidens, & ſuper omnia erectus.* Et ſtatim: *Hoc gaudium, de quo loquor, ſolidum eſt, quod plus pateat* INTRORSVS. Philo Iudæus: Ἐπεὶ οὖν ἐν ταῖς τῆς ψυχῆς μόναις ἀγαθαῖς ἡ ἀ... χαρὰ καὶ ἀκιβδήλευτος εὑρίσκεται, ἐν ἑαυτῷ πᾶς σοφὸς χαίρει, οὐκ ἐν τοῖς περὶ αὐτόν: *Quia igitur in ſolis Animi Bonis genuinum & ſincerum reperitur Gaudium, ideo* IN SE *quiſque Sapiens gaudet, non in ijs quæ circa ipſum.* Ergo benè noſter ſuprà dixerat, *Altum, & ex alto veniens*: itemque *continuum* eſſe. Idem alibi: *Aliquod potius bonum manſurum circumſpice: nullum autem eſt, niſi quod animus ex ſe ſibi inuenit.* SOLA VIRTVS *præſtat gaudium* PERPETVVM, *ſecurum: etiam ſiquid obſtat, nubium modo interuenit, quæ infrà feruntur, nec vmquam diem vincunt.* O pulchrâ & appoſitâ imagine! Reuerà enim, *talis eſt Sapientis animus, qualis mundi ſtatus ſuper Lunam:*

Perpetuum nullâ temeratus nube ſerenum.

Nam illa *pars mundi ſuperior & ordinatior, nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatem impellitur, nec verſatur in turbinem; omni tumultu caret. Eodem modo ſublimis animus, quietus ſemper, & in ſtatione tranquillâ collocatus, modeſtus, venerabilis, & compoſitus.* Poſtrema illa obſerua. nec enim Hilaria agitare Sapientem aut Saturnalia volumus: placidum & occultum illud Gaudium eſt, & cum grauitate, imò ſeueritate coniunctum. *Mihi crede,* ait noſter, *res ſeuera eſt verum Gaudium.* Neque enim aliud eſt, quàm interior quies, & *pax & concordia animi, & magnitudo cum* man-

Margin notes: iv. Tuſc. — Iſa. c. xviii — Sen. De Vit. Beat. cap. iv. — Ep. xxiii. — Epiſt. xcviii — Ibid. — Epiſt. xxiii — Mal. 10. — Epiſt. xxvii — Sen. Ep. lix — Lucan. — Sen. De Vit. Beat. cap. iii.

n[illegible] ſuetudine. Quæ malis aut ſtultis abſunt: vbi cupidines ipſæ ſibi obſtrepunt aut pugnant, & ſemper in eorum animis velut legiones aut caſtra. Seneca hãc quietem etiam
Ibid.c.vi. explicabat ſupra: *ſuis gaudere, nec maiora domeſticis cupere.* Eſt enim proprium hoc Beati, *præſentibus qualiacumque ſint contentum eſſe,*
Epiſt.cxx. *amicumque rebus ſuis.* Atque ille idem, *numquam malis ſuis ingemuit, numquam de fato ſuo queſtus eſt, fecit multis intellectum ſui, & non aliter quàm in tenebris lumen effulſit, cùm eſſet placidus, lenis, & humanis diuiniſque rebus pariter æquus.* Hic eſt ille animi ſtatus, quem Tranquillitatem etiam licet appelles. Sene-
Epiſt.xcii. ca: *Quid eſt Beata vita? Securitas, & perpetua Tranquillitas.* Quæ finitio cum Democriti ſenſu conuenit: cui εὐθυμία iſta, ſiue *animi*
v.De Finib. *Tranquillitas, eſt illa Beata vita,* vt Cicero alibi ſcribit. Iterumque: *Democritus Summum Bonum εὐθυμίαν & ſæpe ἀταραξίαν appellat: id eſt, animum terrore liberum.* Quod Stoici tamen abnuant: nec finem hunc eſſe, ſed fructum. Acceſſio, inquam eſt. atque ita Laërtius, inter Zenonis dogmata: Ἀρετῆς ἐπιγεννήματα, τήν τε χαρὰν καὶ τὴν εὐφροσύνην εἶναι: *Acceſſiones Virtutis eſſe, Gaudium & Hilaritatem.*
De Vit. Beat.c.v. Etiam noſter: *Tum illud orietur* (ex Virtute) *inæſtimabile bonum, Quies mentis in tuto collocatæ, & ſublimitas, expulſiſque terroribus, ex cognitione veri Gaudium grande & immotum, comitasque & diffuſio animi: quibus delectabitur* NON VT BONIS, *ſed vt* EX BONO ORTIS. Non ergo ſunt ipſa Beata vita, ſed adhærent, vt lux Soli: etſi efficere etiam illam ſenſu aliquo dicas, nempe vt ſentias & fruare. Ita Ambroſius noſter: *Beatam*
III.Offic. cap.I. *vitam efficiunt Tranquillitas conſcientiæ, & Securitas innocentiæ.* Habes Paradoxum: nec id quidem niſi vulgo. Nam & Sapien-
Cap.xi. tia ipſa in Sacris loquitur: Ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων, κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι πεποιθώς, καὶ ἡσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ: *Qui me audiet, habitabit in* SPE CONFIDENS, & QVIESCET SECVRE *ab omni malo.* Habes bonas has affectiones, *Securitatem, Quietem, Confidentiam:* & hanc poſtremam cum *Spe* temperatam (cui Metus ſemper ineſt) ne nimia ſit, & exſultet.

DISSERT. VI.

IV. *Parad. Sapientem vel in Tormentis Beatum eſſe.*

QVARTVM Inopinatum dogma profeſſio, *Sapientem etiam inter Tormenta Beatum eſſe.* Fortiter hoc ſic efferimus, quidquid agmine in nos incurrant Pythagorei, Academici, Ariſtotelici. *Nam quid certius [illegible] teſte eſſe, quàm ratione eorum qui Do[illegible] in [illegible] lis ponunt, non poſſe Sapientem Beatum [illegible] in eculeo torquеatur.* contrà autem, [illegible] *qui Dolorem in [illegible] malis non habent.* St[illegible] *ratio certe cogit, vt in* OMNI[BV]S TORMENTIS *conſruetur* BEATA VITA. I[illegible] vero, comp[illegible]ne etiam facta, [illegible] *gat Metelli vitam beatiorem, qu[illegible] R[illegible]*
[illegible] Heu inopinata, heu oppugnata! N[illegible] *nomodo,* inquiunt, *iſta paria eſſe [illegible] alia optanda ſint, alia auerſanda.* Neque etiam Porticus tota negat, Metelli vitam [illegible] ponendam & ſumendam eſſe. Perſuadeant tamen paria hæc eſſe, quia Bona ſunt: nullum autem inter Bona (ſupra d[illegible]) diſcrimen. Igitur *paria ſunt Gaudium, [illegible]*
Ibid. *tis atque obſtinata tormentorum [illegible]. In vtroque enim eadem eſt animi magnitudo: ſed in altero remiſſa & laxa, in altero pugnax & intenta.* Tale aliquod diſcrimen alibi noſter ingerit: *Non eſt quod exiſtimes vllam eſſe*
De [illegible] *ſine labore Virtutem. ſed quædam Virtutes ſtimulis, quædam frænis egent. Quemadmodum Corpus in procliui retineri debet, in ardua impelli: ſic quædam Virtutes in procliui ſunt, quædam cliuum ſubeunt.* In illo genere ſunt, Liberalitas, Temperantia, Manſuetudo: in iſto, Patientia, Fortitudo, Perſeuerantia, *& quæcumque duris oppoſita Virtus eſt, &* [illegible]
Fortunam ſubigit. Quid ergo? inquies. an non contra Naturam Dolor & Tormenta ſint? fatemur. Et *eſtne aliquod Contra Natu-*
Epiſt.[illegible] *ram igitur Bonum? Minime. ſed illud aliquando contra Naturam eſt, in quo Bonum illud [illegible] ſiſtit. Vulnerari enim, & ſubiecto igne tab[eſce]re, contra Naturam eſt: ſed inter iſta ſeruare Animum infatigabilem, ſecundum Naturam eſt. Et vt, quod volo, breuiter exprimam, ma[teria] Boni aliquando contra Naturam eſt, Bonum numquam: quoniam Bonum ſine Ratione nullum eſt, ſequitur autem Ratio Naturam.* Ve[r]iſſimè. imò adeò Bona hæc ſunt, vt etiam aliquando optanda. Quo modo? iſto. vt
E[illegible] *non incommoda optabilia ſint, ſed Virtus q[ua] perferuntur incommoda.* Ecce in exemplo. *Tormenta abeſſe a me velim: ſed ſi [ſuſti]nenda fuerint, vt me in illis fortiter, animoſe, [illegible] geram, optabo.* Miles pugnam aut vulnera non optat, ob ipſa: ſed gloriæ aut victoriæ mixta,
Ep. [illegible] optat. Itaque *non vllo pr[illegible] ſe p[illegible] fortis: neque etiam timebit [illegible], ſed [illegible] tio illum dece[illegible], t[illegible] a[illegible]t.* S[illegible] o[illegible] ia hæc externa, quæ Mala appel[illegible] non

ni[illegible]

nisi timidis timenda eſſe. Sentit tamen, atque etiam dolet. *Senſum enim hominis nulla exuit Virtus: ſed non timet, & inuictus ex alto dolores ſuos ſpectat.* Mucium Scæuolam in igne tolerantem, imò gloriantem legiſti, ictu non animo lapſum: talem Sapiente. Et maluiſſet tamen Mucius integrâ manu fortiter facere, quàm mutilatâ pati. *Totum Fortunæ regnum Sapiens deſpiciet, & tamen ex illo, ſi dabitur electio, molliora ſumet.* Sed toti rei intelligendæ adhibeatur & hæc diſtinctio. *Triplex*, ait Seneca, *Bonorum conditio eſt. Quædam, vt noſtris* (Stoicis) *videtur, Prima Bona ſunt: tamquam Gaudium, Pax, Salus patriæ. Quædam Secunda, in materia infelici expreſſa: tamquam tormentorum Patientia, & in morbo graui Temperantia. Illa Bona directò optamus nobis; hæc, ſi neceſſe erit. Sunt adhuc Tertia. tamquam modeſtus Inceſſus, ac probus Vultus, & conueniens prudenti viro Geſtus.* Vides cuiuſmodi Bona ſint; ſed Bona, imò & illis quæ lætam faciem habent paria. Suprà tetigi, ſed iterandum eſt. *Quid ergo? iacere in conuiuio, & torqueri, paria ſunt? Hoc mirum videtur tibi? illud licet magis admireris. iacere in conuiuio, Malum eſt: torqueri in eculeo, Bonum eſt: ſi illud turpiter, hoc honeſte fit. Bona iſta aut Mala non efficit materia, ſed Virtus. Hæc vbicumque apparuit, omnia eiuſdem menſuræ ac pretij ſunt.* Et quid mirum noſtros dicere, quibus nullum extra animum Malum eſt? ecce Epicurus ille Voluptatis magiſter, Doloris hoſtis quas voces emittit? *Si vratur ſapiens, ſi crucietur, in Phalaridis tauro ſi erit, dicet, Quàm ſuaue eſt hoc! quàm hoc non curo!* Atque ipſe adeò fecit, morti iam ad notus. Seneca: *Quid porrò? incredibile videtur, aliquem in ſummis cruciatibus poſitum dicere, Beatus ſum? Atqui hæc vox in ipsâ officinâ Voluptatis eſt audita.* BEATISSIMVM, *inquit, hunc & vltimum diem ago, Epicurus: cùm illum hinc vrinæ difficultas torqueret, hinc inſanabilis exulcerati dolor ventris. Quare ergo incredibilia hæc ſunt apud eos, qui Virtutem colunt: cùm apud eos quoque reperiantur, apud quos voluptas imperat?* Sed malignitas ſcilicet, aut potiùs imbecillitas eſt animi, hæc detractantis. *Et non putant fieri, quidquid facere non poſſunt: ex infirmitate ſuâ de Virtute ferunt ſententiam.* At tu audi Salomonis vocem: *Cùm audirent per ſua tormenta* BENE SECVM AGI, *commemorati ſunt Dominum, admirantes in* FINEM *exitus.* Cauſſa, & Finis ſunt, quæ hæc mitia, imò ſuauia faciunt: & *licet ipſum corpus plenum* BONA CONSCIENTIA *ſtillet, placebit illi ignis, per quem bona fides collucebit.* Audis *placiturum* quoque? ita: & apud poëtam Cato proclamat:

> —— GAVDET *Patientia duris:*
> LAETIVS *eſt, quoties magno ſibi conſtat Honeſtum.*

ſed nempe in *Bonâ conſcientiâ*: & Chriſtianus Doctor hæc conſignet Ambroſius: *Non frangitur Sapiens doloribus corporis, nec vexatur incommodis: ſed etiam in* AERVMNIS BEATVS *manet. Quia non in delectatione corporis, vitæ Beatitudo eſt; ſed in* CONSCIENTIA PVRA *ab omni labe peccati.*

Margin notes: Ibid. — De Vit. Beat. cap. xxv. — Epiſt. lxvi. — Epiſt. lxxi. — Cic. ii. Tuſcul. — Epiſt. xcii. — Epiſt. lxxii. — Sap. c. iii. — Sen. De Benef. l. iv. c. xxi. — Lib. De Iacob. i. c. vii.

DISSERT. VII.

V *Parad. Sapientem Apathem & Imperturbabilem eſſe. Pluſcula hic de Affectibus.*

QVINTVM Inopinatum, & vel maximè oppugnatum: Ἀπαθῆ, *ſiue Imperturbabilem, eſſe Sapientem.* Veteres & noſtri exagitant atque adeò irrident. & cum priſcis, pugna in eo conſiſtit, quòd illi (Pythagoras, Plato, Ariſtoteles) τὸν σοφὸν μετριοπαθῆ μὲν εἶναι, ἀπαθῆ δὲ οὐκ εἶναι: *Sapientem modicè Affectibus tangi, non autem nullo modo tangi*, conſenſu edixerunt. Iam noſtri, Affectus etiam admittunt pleniùs; nec qui, ſed vnde ſint, quærunt: mox explicandum. At Stoici, *Affectus omnes, quorum impulſu animus commouetur, ex homine tollunt.* Atque ita D. Hieronymus: *Omnes Affectus tolli poſſe, omneſque eorum fibras, à Pythagorâ & Zenone Pelagianos hauſiſſe.* De Zenone, fatemur: miramur de Pythagorâ, & hunc planiſſimè contrà ſenſiſſe, diſcipulorum eius ſcripta docent. Theages Pythagoricus: Ἐπειδὴ ἡ τῶ ἤθεος ἀρετὰ περὶ πάθεα, τῶν δὲ παθέων ἡδονὰ καὶ λύπα ὑπέρτατα, φανερὸν ὅτι οὐκ ἐν τῷ ὑπεξελέσθαι τὰ πάθεα τᾶς ψυχᾶς, ἡδονὰν καὶ λύπαν, ἁ ἀρετὰ πέφυκεν· ἀλλ᾽ ἐν τῷ ταῦτα συναρμόζεσθαι: *Quoniam Virtus morum circa Affectus, & Affectuum præcipui Voluptas & Dolor, liquet non in eo Virtutem eſſe, vt eximantur Affectus animo, Voluptas & Dolor: ſed vt modificentur, & temperentur.* Plura huic rei addit: itemque Archytas ex eâdem ſcholâ. Γίνεται ἐκ τῶν παθέων ἁ ἀρετὰ, καὶ γενηθεῖσα πάλιν σὺν αὐτοῖς συνίσταται. ὥσπερ καὶ τὸ καλῶς ἡρμοσμένον ἐκ τῶ ὀξέος καὶ βαρέος, καὶ τὸ εὔκρατον ἐκ τῶ θερμῶ καὶ ψυχρῶ, καὶ τὸ ἰσόρροπον ἐκ τῶ βαρέος καὶ κούφω. οὐκ ἀφαιρεῖν ὦν δεῖ τὰ πάθεα τᾶς ψυχᾶς. οὔτε γὰρ ὠφέλιμον· ἀλλὰ συναρμόσασθαι ποτὶ τὸ λόγον ἔχον τῶ δέοντος καὶ τῶ μετρίω: *Naſcitur ex Affectibus Vir-*

Margin notes: Lactant. Inſtit. lib. vi. cap. xiv. — Adu. Pelag. — Apud Stob. Serm. i. — Ibid.

Virtus, & nata cum illis conſiſtit. ſicut concinna modulatio ex acuto & graui: item temperies, ex calido & frigido: iterumque æquilibrium è ponderoſo & leui. Non igitur tollere Affectus oportet: id enim inutile: ſed aptare ad id quod rationem Decori & Mediocritatis habet. Eſt ipſa Peripateticorum ſententia, nimis à Apud Stob. Serm. cvi. tule. Zenonis illâ diuerſa. Scio *Teletu*, qui inter Pythagoricos etiam cenſetur, quædam eſſe è libro περὶ ἀπαθείας: in quibus iſta probari videtur. ſed idem ſcio hunc Stilponis auditorem fuiſſe, & hac parte aſſeclam, nec è Pythagoréo iſtæc fonte hauſiſſe. Sed vt ad rem igitur, Stoici tollunt Affectus: atque Epiſt. cxvi. ita Seneca. *Vtrùm ſatius ſit Modicos habere Affectus, an Nullos, ſæpè quæſitum eſt. Noſtri* EXPELLVNT, *Peripatetici* TEMPERANT. & epiſtolâ eâ totâ hos refellit. Idem alibi: Ep. lxxxv. *Non Diminutionem malorum in Bono viro intellego, ſed Vacationem. nulla debent eſſe, non parua:* & plura etiam adtexit contra iam dictos. Diſputatio longa eſt, & non híc retexenda: ſtatus tamen ferè cauſſæ in eo, an Affectus ſint à naturâ? Eſſe Plato & Ariſtoteles volunt: ideoque non exſcindi. non eſſe, noſtri: eoque tolli. Cicero benè hoc aduer- iv. Tuſcul. tit: *Mihi,* inquit, *in totâ oratione eâ, quæ pertinet ad animi Perturbationem* (ita πάθος ferè ſemper appellat) *vna res videtur* CAVSSAM *continere, omnes eas eſſe in noſtrâ poteſtate, omnes iudicio ſuſceptas, omnes voluntarias.* Sanè cauſſam continet, imò conficit: ſi enim ita, quis neget tolli? Atenim aliter veteres, & noſtri (Chriſtiani) mox nouarunt. quod i. Academ. ita idem: *Cùm antiqui Perturbationem animi ex homine* NON TOLLERENT, NATVRAQVE *& Condoleſcere, & Concupiſcere, & Extimeſcere, & Efferri lætitiâ dicerent, ſed eas* CONTRAHERENT, *in anguſtumque deducerent: Zeno omnibus his quaſi* MORBIS *voluit* CARERE SAPIENTEM. *Cumque eas Perturbationes antiqui Naturales dicerent, & Rationis expertes, aliaque in parte animi Cupiditatem, in aliâ Rationem collocarent: ne his quidem aſſentiebatur. Nam & Perturbationes* VOLVNTARIAS *eſſe putabat,* OPINIONISQVE IVDICIO *ſuſcipi, & omnium Perturbationum arbitrabatur eſſe matrem, immoderatam quamdam Intemperantiam.* In paucis his verbis tota res poſita, neque ſatis fortaſſis expoſita: vis propiùs accedamus, & velut manu admotâ reuelemus. AVD. Lubeſcit. nam firmiter cupio iſtud noſcere de Affectibus, ſæpè auditum nec plenè acceptum. LIPS. Fiat igitur, inſpiciamus. Ait: NON TOLLERENT. Non certè. quid tollerent? vtiles cenſebant, & à Naturâ ad Virtutem datas. Nam *ſine iis* (aiebant) *languebit omnis actio, & vis ac vigor animi reſoluetur.* Sine Irâ, Sen. De Irâ. cap. viii. Fortitudo non erit; ſine Metu, Prudentia; ſine Cupidine, Temperantia; ſine Lætitiâ, ſenſus amorque Virtutis. Dumtaxat igitur Ibid. CONTRAHEBANT: id eſt, *detracto quod exundat, ad ſalutarem modum cogebant.* qui modus eſt ipſa Virtus. Auaritiæ da modum, Frugalitas eſt; Profuſioni, Liberalitas; Ambitioni, Magnanimitas; itemque in alijs. Ac ſicut bonæ plantæ in feraci agro, ſi neglegantur, ſilueſcunt & horreſcunt; culturâ adhibitâ, vtiles & fructiferæ fiunt: ſic Affectus. Quis autem cultor? Ratio, aiebant: imò & rector, quæ velut frænis temperat, & exſultantes in anguſtiorem girum ducit. Amplius, dicebant NATVRA eſſe. nimirum inſitos in parte *Irrationali* animi, quæ duplex eſt: *Concupiſcens*, & *Iraſcens*: atque ex his ſponte, ſine operâ voluntatis emergere, & enaſci. Imò & ſedes ijs ſuas adſignant in ipſo corpore: *Lætitiæ* Lactant. vi. cap. xv. *in ſplene, Iræ in felle, Libidinis* (ſiue Cupidinis) *in iecore, Timoris in corde.* Qui ergo Affectus eos tollunt, vitam ipſam ex animali, & partibus ijs primarijs, tollunt. Et ſicut agrum ſterilem habere nolis, ſic nec animum. cui *Affectus, velut vbertas eſt natura-* Ibid. *lis. Ad quam cùm verus cultor acceſſerit* (libet enim hoc repetere) *ſtatim cedentibus vitijs fruges Virtutis oriuntur.* Quæ quomodo erunt, ſi non illi? vbi victoriæ locus, ſine aduerſario? laudi, ſine luctâ? Nam ſi virtus eſt, Iram cohibere: quomodo faciet, qui Irâ caret? Si Cupiditatem refrænare; quæ coërcitio, vbi non quod coërceas? *Deus ita-* Ibid. *que, cùm hominem primum fingeret, mirabili Prouidentiâ, ingenerauit ei prius iſtas animi Commotiones, vt poſſet capere Virtutem, ſicut terra culturam: poſuitque materiam Vitiorum in Affectibus, Virtutis in Vitijs.* Hæc illi: pergit Cicero ad noſtros. Zeno, inquit, his omnibus QVASI MORBIS exuit Sapientem. Benè, *quaſi.* non enim reuerà Stoicis *Morbi* ſunt, ſed initia & cauſſæ Morborum. Diſcrimen quod ſit, Seneca in epiſtolâ quadam te docebit. Epiſt. lxxv. Addit, CARERE voluiſſe Sapientem. Prorſus carere: non recidere, ſed excidere; non regere, ſed eijcere. Cauſſæ multæ ſunt: hæ præcipuæ. Primò, difficile eſt regere aut moderari admiſſos. *Imbecillus eſt primò om-* Sen. epiſt. cxvi. *nis Affectus, deinde ipſe ſe concitat, & vires, dum procedit, parat.* Vt equus indomitus,

facilè

facile abripit rectòrem. Quis nautæ ſuaſerit aut approbauerit, ventis iactari, vt poſſit artem exercere? in tranquillo tutus erit. Vt in præceps lapſis corporibus nullum ſui arbitrium eſt: rapiuntur: ſic animus in libidinem, aut iram proiectus, non ſiſtit ſe vbi vult, aut cùm vult, ſed quò non vult fertur. Deinde, Affectus ſi mali; etiam modici, modicum certè malum erunt: Epiſt. LXXXV quis id apponit Sapienti? *Itaque falſa eſt iſta mediocritas, & inutilis: eodemque loco habenda, quo ſiquis diceret, Modicè inſaniendum, Modicè ægrotandum.* Tertia etiam ratio. ſi iſtis das locum, *quamuis exigui ſint, in maius excedent. Nunquam pernicioſa ſeruant modum.* At enim ſunt vt bonæ plantæ in agro. Bonæ? hoc nego: ſunt plantæ, ſed vepres, ſpinæ, rubi, nati ad delendam aut prohibendam omnem bonam frugem. Denique quies & tranquillitas, vt docuimus, Sapientem decet & ſequitur: tu viſ eum, vt mare aliquod aſperum eſſe, aſſiduis Affectuum turbinibus agitatum? Careat igitur, ſi poteſt: atqui poteſt. Non ſunt enim NATVRALES, vt illi volebant, neque RATIONIS EXPERTES. Si enim à Naturâ, boni eſſent: quod etiam ipſi negant, ſed ad Bonum dumtaxat ire. Deinde, quid *eſt Naturale, quod idem nimium eſſe poſſit?* at illi ijdem reſecant & circumcidunt, vt ſuperfluentes. Tertiò, cur non ijdem in omnibus, & pari modo? Meritò ergo, ob has aliaſque cauſſas, dicimus, *non tam Naturâ inſitos, quàm prauâ Opinione ſuſceptos.* Ab hac ijs origo: ideoque Zeno apud Ciceronem pergit aſſerere, VOLVNTARIOS eſſe. Quomodo? quia ab OPINIONE, vt ſequitur: & (vt idem alibi) *nullâ Naturæ vi commouentur, omniaque ea ſunt Opiniones, ac Iudicia leuitatis.* Totidem ferè verbis Plutarchus, de noſtris: Τὰ πάθη συλλήβδην κοινῶς κρίσεις φαύλας, καὶ δόξας ὁμολογοῦσιν εἶναι: *Omnes Affectus omnino Iudicia praua, & Opiniones dicunt eſſe.* Nota iſtæc, quæ cauſſam non continent ſolùm, ſed obtinent. Nam ſi talia; profectò in *Rationali* parte animi ſunt, non illâ *Irrationali*: atque ita à Voluntate. Sed *Iudicia* eſſe, etiam Chryſippus adfirmat, apud Galenum: Χρύσιππος μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν, ἀποδεικνύναι πειρᾶται, κρίσεις τινὰς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ τὰ πάθη: *Chryſippus in primo libro De Affectibus, demonſtrare conatur Iudicia quædam Rationalis partis eſſe Affectus.* Et addit de Zenone ipſo paullò aliter: Ζήνων δὲ, οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς, ἀλλὰ τὰς ἐπιγιγνομένας αὐταῖς συστολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε καὶ τὰς πτώσεις τῆς ψυχῆς, ἐνόμιζεν εἶναι τὰ πάθη: *Zeno autem, non ipſa Iudicia, ſed Iudicijs accedentes contractiones, & ſolutiones, elationes & collapſiones animi, eſſe cenſebat Affectus.* Diſcrimen inter ſectæ duos apices obſeruandum, ſed leue: Iudicium ſanè cauſſa magis Affectuum videtur; iſti, ipſe effectus. Communiter tamen Chryſippi ſententia obtinuiſſe videtur, quam & Cicero, vt receptam, profert: & Plutarchus. Iſte enim ita: Τῶν φιλοσόφων οἱ μὲν τὰ πάθη λέγουσι κρίσεις, ὡς πᾶσαν ἐπιθυμίαν, καὶ λύπην, καὶ ὀργὴν, κρίσεις εἶναι: *Philoſophorum aliqui* (hi noſtri) *Affectus Rationes faciunt, tanquam omnis Cupiditas, Triſtitia, Ira, ſint Iudicia.* Iterumque idem alibi fuſius explicat: Ἔνιοι δέ φασιν οὐχ ἕτερον εἶναι λόγου τὸ πάθος, οὐδὲ δυεῖν διαφορὰν καὶ στάσιν, ἀλλ' ἑνὸς λόγου τροπὴν ἐπ' ἀμφότερα, λανθάνουσαν ἡμᾶς ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς, οὐ * συνορῶντας ὅτι ταὐτόν ἐστι τῆς ψυχῆς ᾧ πέφυκεν ἐπιθυμεῖν καὶ μετανοεῖν, ὀργίζεσθαι καὶ δεδιέναι, φέρεσθαι πρὸς τὸ αἰσχρὸν ὑφ' ἡδονῆς, καὶ φερομένης πάλιν αὐτῆς ἐπιλαμβάνεσθαι. Καὶ γὰρ ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, δόξας εἶναι καὶ κρίσεις πονηράς, οὐ περί ἕν τι γινομένας τῆς ψυχῆς μέρος, ἀλλ' ὅλου τοῦ ἡγεμονικοῦ ῥοπὰς καὶ εἴξεις, καὶ συγκαταθέσεις, καὶ ὁρμὰς, καὶ ὅλως ἐνεργείας τινὰς οὔσας ἐν ὀλίγῳ μεταπτωτὰς, ὥσπερ αἱ τῶν παίδων ἐπιδρομαὶ τὸ ῥαγδαῖον καὶ τὸ σφοδρὸν ἐπισφαλὲς ὑπὸ ἀσθενείας καὶ ἀβέβαιον ἔχουσι: *Sunt nonnulli* (noſtri iſti) *qui cenſent Affectum nihil diuerſum à Ratione eſſe, neque duorum eſſe hanc differentiam & diſſidium, ſed vnius Rationis conuerſionem ad vtraque, quæ fallit nos & latet conuerſionis velocitate. Nos inquam, non aduertentes quòd idem illud Animi ſit natum Concupiſcere, & Pœnitere; Iraſci, & Vereri; ferri ad turpitudinem per Voluptatem, & ferentem eamdem retinere. Nam Cupiditatem, & Metum, & omnia hæc talia, Opiniones eſſe & Iudicia praua, quæ fiunt non in vnâ & ſuâ aliquâ animi parte, ſed totius Hegemonici (Principalis, id eſt Rationis) inclinationes & conceſſiones eſſe, & conſenſiones & appetitus: atque vniuersè, operationes quaſdam in breui mutabiles. ſicut puerorum incurſus vigorem & impetum inualidum ex imbecillitate habent.* Eſt verò & hæc tota deſcriptio & propalatio Stoici ſenſus. primùm, *non aliud à Ratione Affectum* eſſe: Ratione nempe prauâ, quæ Opinio dicitur. Item, *non eſſe duorum differentiam:* id eſt, in vnâ Ratione hæc naſci, ſed aliter atque aliter affectâ. Seneca lucem faciet iſtis, & capiet: *Non enim, vt dixi, ſeparatas iſta diductaſque ſedes ſuas habent: ſed Affectus*

Marginal notes: Cic. IV. Tuſcul. — Lactant. VI. cap. XIV. — III. De Finib. — In libello, Vtra animalia. — De Decret. Hipp. et. & Platon. itemque Laërt. in Zenone. — De Genium animæ. — * Sic lego. — I. De Ira. cap. VIII.

&

& Ratio, in melius peiusque mutatio animi eſt. Ita enim vetus meus liber optimè hæc ſcribit, & planè pro Plutarcho. Vnus, inquit, animus atque vna Rationalis pars, modò ad *melius* tendit, & *Ratio* dicitur; modò ad *peius*, & eſt *Affectus*. Sed addit Plutarchus, *falli nos velocitate conuerſionis*. quia ſcilicet non videtur ſic ſubitò eadem pars velle poſſe, & nolle; ad voluptatem ire, & redire. Tamen ita eſt, inquit, & omnia iſta in vno *Hegemonico* fiunt · additque voces Stoicorum in hac re ſolennes, ῥοπὰς, εἴξεις, συγκαταθέσεις, ὁρμάς. Imò & ordinem, qui eſt in Affectuum geniturâ & progreſſu. Primum enim eſt, *propenſio* quædam, tum *admiſſio & ceſſio*, mox *conſenſio*, & denique *appetitus impetusque*. Exempli cauſsâ, *Viſum* ſiue φαντασία obijcitur, propendeo; ſequitur *Notio* ſiue ἔννοια, cedo & admitto; tum *Cogitatio* ſiue διανόησις, iudico & conſentio; denique *Incitatio* & ὁρμὴ eſt vehementior. Epictetus in Agellio (neque enim ipſa nunc exſtant) breuiùs hæc, ſed tamen diſtinguit: Lib. XIX. cap. I. *Viſa animi, quas φαντασίας appellant, quibus mens hominis primâ ſtatim ſpecie accidentis animum rei pellitur, non Voluntatis ſunt, neque arbitraria: ſed vi quadam ſuâ inferunt ſeſe hominibus noſcitanda. Probationes autem, quas* * *συγκαταθέσεις vocant, quibus Viſa noſcuntur ac dijudicantur, voluntariæ ſunt, fiuntque hominum arbitratu.* (* Supra, in Plutarchi verbis.) Et plura addit, vtiliter legenda. nec II. De Irâ, cap. IV. diuerſa ab ijs noſter Seneca: *Vt ſcias*, inquit, *quemadmodum incipiant Affectus, aut creſcant, aut efferantur. Eſt primus motus non voluntarius, quaſi præparatio Affectus, & quædam comminatio. Alter cum voluntate non contumaci. Tertius motus eſt iam impotens, qui Rationem euicit.* Primus quem dicit motus, eſt à Phantaſiâ rei Bonæ Malæve obiectæ: quâ ſtatim excitamur ad appetendum, aut auerſandum. Hunc negat Voluntarium eſſe, ſicut & Epictetus. præuenit enim inclinationem Epiſt. LVII. Sen. II. De Irâ, cap. II. animi, & primi illi *Ictus* (vt alibi appellat) ſiue *Pulſus* (vt Agellius) *conditione quadam humanæ ſortis eueniunt: ideoque etiam ſapientiſſimis accidunt.* Atque vt ad Lucilium Epiſt. LVII. ſcribit: *Quædam ſunt, quæ nulla Virtus effugere poteſt. admonet illam Natura mortalitatis ſuæ. Itaque & vultum adducet ad triſtitiam, & inhorreſcet ad ſubita, & caligabit ſi vaſtam altitudinem in crepidine eius conſtitutus deſpexerit. Non eſt hic timor, ſed Naturalis affectio inexpugnabilis Rationi.* Nota hæc poſtrema: à Naturâ tales motiunculas eſſe. Quo ſenEp. CXVI. ſu Senecam audio: *Quis negat omnes Affectus à quodam quaſi Naturali fluere principio?* nempe ab iſtis motibus, quos Natura inſeuit. qui tamen, vt idem ait, *non ſunt Affectus, ſed principia præludentia Affectibus.* At alter iam Motus eſt, cùm *creſcit Affectus*, vt noII. De Irâ, cap. II. ſter ait, iunctus *cum voluntate non contumaci.* quod fit ſcilicet, cùm motibus illis primis συγκατίθεται καὶ προσεπιδοξάζει, *conſentit, & opinione ſuâ approbat*: etſi haud plenè tamen ſe permittit. in greſſu eſt, nondum in curſu. At tertius, *iam impotens*, & qui nos aufert. Is velut excurſio eſt cum impetu, vt Plutarchus aſſimilabat: & noſter, eâdem imagine, *Affectus non moueri tantùm, ſed excurrere de-* II. De Irâ, cap. III. *bet. Eſt enim impetus*: id eſt, ὁρμή. Iſta lucem, niſi fallor, dent Stoicorum Affectui: quem definitione nunc etiam aperiamus. Ea à Zenone duplex. Πάθος γάρ ἐστι, aiebat, ἡ Laërt. in Zen. ἄλογος καὶ παρὰ φύσιν κίνησις, ἢ ὁρμὴ πλεονάζουσα: quæ Cicero ita vertit, & eidem Zenoni inſcribit: *Perturbatio eſt, vel auerſa à rectâ Ratione,* IV. Tuſc. *contra Naturam, animi commotio; vel breuiùs, Appetitus vehementior.* Ait, ἄλογος κίνησις: *irrationalis motio*, ad verbum: ſed Cicero diducit, & aptè explicat, *auerſa à rectâ Ratione.* Eſt enim Rationis, ſed prauæ. Abſque hac interpretatione, Peripateticis etiam conueniat: qui ipſi definiunt, κίνησιν ἄλογον τῆς ψυχῆς, δι' ὑπόληψιν καλοῦ ἢ κακοῦ: *Motum irrationalem animi, ob præſumptionem Boni Malive.* Sed irrationabile aliud ijs ſonat: & abiungitur ab ijſdem Zeno, cùm addidit, *contra Naturam* eſſe, negatum iſtis. Itaque & altera finitio Zenonia, *Appetitus vehementior*; interpretem Ciceronem habet, *qui longiùs diſceſſerit à Naturæ conſtantiâ*: vt oſtendat, auerſum maximè ab eâdem eſſe, id eſt à ſtabili illâ & immutabili Ratione. Sed quòd *Appetitum* vertit, anguſtius eſt: & *Vitatio* vel *Fuga* etiam intellegenda. Nam ὁρμὴ hîc, quæuis commotio vel incitatio: & ἀφορμὴν includit. Deſino, & repeto: Affectus omnes in Rationali parte eſſe, ideoque cetera Animalia ijs carere, iuxta Stoicos, Sen. I. De Irâ, c. III. *habere tamen ſimiles quoſdam illis impulſus.* Carere & Sapientem dicimus: ſed quo ſenſu? non illo, quem vulgus exaudit & exagitat, vt Sapiens nullas vellicationes aut morſus habeat: habet. *nec hoc dico, non ſentit* De Prouid. cap. II. *incommoda, ſed vincit.* Alibi Seneca: *Non* Epiſt. LXXI. *educo Sapientem ex hominum numero, nec dolores ab illo, ſicut ab aliquâ rupe nullum ſenſum admittente, ſubmoueo. Memini ex duabus partibus illum eſſe compoſitum. Altera eſt Irrationalis: hæc mordetur, vritur, dolet. Altera Rationalis:*

hæc

hæc [illegible] *ſ is opi* [illegible] *putr* [illegible] *ida eſt & indomita.* Ipſi tamen [illegible] pais, in repentinis impulſibus, *ſentiet* [illegible] *quemdam tenuemque motum. Nam, vt dix*[illegible]*no, in Sapientis quoque animo, etiam cùm* [illegible] *ſanatum eſt,* [illegible] *manet. Sentiet itaque ſuſpiciones quaſdam &* [illegible] *as Affectuum, ipſis carebit.* En ſententiā no[illegible]a, non eâ duritie aut immanitate, q[illegible]a cenſent. Eſt enim duplex *Apathia.* q[illegible] tertio [illegible], & diſtinguit: Φασὶ δὲ inquit, καὶ ἀπαθῆ [illegible] τὸν σοφόν, διὰ τὸ ἀνέμπτωτον [illegible] δὲ καὶ ἄλλον ἀπαθῆ τὸν φαῦλον, ἐν ἴσῳ λεγόμενον τῷ σκληρῷ καὶ ἀτρέπτῳ: *Aiunt Stoici Apathem, ſiue Affectuum expertem eſſe Sapientem, ideo quia eſt ſtabilis & a lapſu remotus. Aiunt & Stultum eſſe Apathem, quod valet ac ſi dicas, durum & immobilem.* Duplex iſta ſignificatio etiam in Senecâ. *Stilponi ſummum Bonum viſum eſt Animus impatiens. In ambiguitatem incidendum eſt, ſi exprimere* ἀπάθειαν *vno verbo ſtatim voluerimus, & Impatientiam dicere. Poterit enim contrarium ei, quod ſignificare volumus, intellegi. Nos enim cum volumus dicere, qui reſpuat omnis* MALI SENSVM, *accipietur is, qui nullum poſſit ferre malum. Vide ergo num ſatius ſit, aut Inuulnerabilem animum dicere, aut Extra omnem patientiam poſitum. Hoc inter nos & illos intereſt. Noſter Sapiens vincit quidem incommodum omne, ſed* SENTIT: *illorum* NE SENTIT *quidem.* Vult enim ibi diſcriminare Stilponis ἀπάθειαν à Stoicorum: & primùm de nomine quærit, poſsítne pro mente Stilponis Latinè *Impatientia* dici? Negat, quia planiſſime in contrarium conſuetudo loquentium ducat. Nam eius mens, nihil pati aut ſentire Sapientem: vulgi in eo verbo, vel leuiſſima incommoda ſentire, nec ferre. E[illegible]o meliùs *Inuulnerabilem*, inquit, aut *Extra patientiam poſitum* dicamus. Ceterùm non ita Stoicus Sapiens: qui ſenſum mali habet, ſed ratione vincit. Ab hac eius ἀπάθεια, non ab illo ducta & dicta. Sed quod Seneca [illegible]*ilponi* iſtud adſcribat, haud commem[illegible] [illegible]ios facere: magis *Pyrrhoni.* Ita enim de illo Cicero: *Ariſtoni ſummum Bonum eſt, in rebus medijs neutram in partem moueri quæ* Ἀδιαφορία *ab ipſo dicitur: Pyrrho autem, ne ſentire quidem Sapientem, quæ* Ἀπάθεια *nominatur.* Nominat & Plinius: cuius verba toti huic rei. *Exit hic animi tenor (æqualitas) aliquando in* RIGOREM *quemdam, toruitatemque naturæ duram & inflexibilem, Affectusque humanos adimit: quales* ἀπαθεῖς, *Græci vocant, multos eius generis experti* [illegible] *quodque mirum ſit auctores maximos ſapientiæ,* [illegible] *eum Cynicum, Pyrrhonem, Heraclitum, Timonem.* Hem, diutiùs [illegible] ſed nimi[illegible] inuoluta, pro vir[illegible] meâ, euoluenda fuerunt. Quid reſtat, niſi videre an proba, aut certe probabilis, hæc ſententia? Mihi videtur, in commodo illo & vero intellectu. nempe Sapientem, non eſſe rigidum, durum, exſenſum exſortemque à dolore, metu, cupidine, lætitiâ: ſed primis dumtaxat, incipientibuſque. Sentiſcere ea, & moueri quoque ijs: ſed reijcere, nec permoueri. Quid Academici ipſi in re aliud dicunt, quàm moderari, regere, & in Rationem ius nullum habere? Ergo ſperni, & coërceri: quod profectò nobis eſt tolli, illis coli. Auguſtinus hoc vidit. *Aut nihil, aut penè nihil,* inquit, *diſtat inter Stoicorum, aliorumque Philoſophorum, opinionem de Paſſionibus & Perturbationibus animorum. Vtrique enim mentem rationemque Sapientis ab earum dominatione defendunt. & ideò fortaſſe dicunt Stoici, eas in Sapientem non cadere: quia nequaquam eius Sapientiam, quâ vtique Sapiens eſt, vllo errore obnubilant, aut labe ſubuertunt. Accidunt autem animo,* SALVA SERENITATE *Sapientiæ, propter ea quæ Commoda vel Incommoda appellant.* Igitur leue diſcrimen: cur tamen acribus altiſque verbis terreri, ſi non obteri, eos nolunt? Philo Iudæus etiam Moyſis ſapientiam huc aduocat: qui, vt inquit, ὅλον τὸν θυμὸν ἐκτέμνειν καὶ ἐκκόπτειν τῆς ψυχῆς οἴεται δεῖν, οὐ μετριοπαθεῖν, ἀλλὰ συνόλως ἀπαθεῖν ἀγαπῶν: *vniuerſam iram* EXSECARI & EXSCINDI *oportere cenſet ab Animo, non* MEDIOCRITATEM *Affectuum, ſed* VACVITATEM *ſiue carentiam approbans.* Clarum & pulchrum nobis teſtimonium: tamen Chriſtianis fortaſſe ſubuertendum. Lactantius quidem declamatoriè in iſtos: *Furioſi ergo Stoici, quia ea non temperant, ſed abſcindunt: rebuſque à Naturâ inſitis caſtrare hominem quodammodò volunt.* Iam & Hieronymus exſertè: *Adfectibus ad perfectum carere, iuxta Stoicos poſſibile iuxta Peripateticos & difficile & impoſſibile. cui ſententiæ* OMNIS SCRIPTVRAE SACRAE *conſentit auctoritas.* Et verò laxant Adfectibus fræna, ſed bonis & à bonâ cauſsâ, noſtri Doctores: in hoc etiam à Peripateticis diſſoni, quòd nec Vitia ſemper cenſent, & temperari vetant. *Vitia dumtaxat fieri, ſi malè vtamur Affectibus; Virtutes, ſi benè.* Amplius, concitatos & grandes eſſe poſſe. quidni? *Poteſt & qui graditur, errare; & qui currit, rectam*

viam

[Margin notes, left: "[illegible] De [illegible] cap. xvi" ; "Epiſt. ix." ; "iv. Acad." ; "Lib. vii. cap. xix." — right: "De Ciu. ix. cap. iv." ; "Lib. ii. Allegor." ; "Lib. vi." ; "Adu. Pelag. lib. ii." ; "Lactant. vi. cap. xvi." ; "Ibid."]

viam teneat. Itaque oſtendi aliquid poteſt, *vbi non tantùm modicum, ſed vel punctum gaudere, vitioſum ſit: & aliud contrà, in quo vel exſultare lætitiâ, minimè criminoſum.* Prioris generis exemplum, *malè affecto inimico gaudere:* alterius, *oppreſſo tyranno exſultare.* Cauſſam igitur Affectuum finemque, non modum

Lib. IX. De Ciuit. c. V. conſiderant. quod ita Auguſtinus: *In diſciplinâ noſtrâ non tam quæritur, Vtrùm pius animus iraſcatur, ſed Quare iraſcatur: nec Vtrùm ſit triſtis, ſed Vnde ſit triſtis. nec Vtrùm timeat, ſed Quid timeat.* Addit exempla, *Iraſci peccanti, Contriſtari pro afflicto, Timere periclitanti:* quæ omnia Virtutes nobis cenſentur. Interloqui velle videris: numquid requiris? AVD. Vnum, in curſu, vt fit, ſermonis, de INTEMPERANTIA te fugit dicere, quam Zeno apud Ciceronem MATREM PERTVRBATIONVM cenſebat. Quale id eſt? & an ea igitur etiam in Rationali parte? LIPS. Iuſtè reuocas: explicandum eſt. quis autem meliùs Cicerone eodem fecerit? cuius

IV. Tuſcul. hæc alibi verba: *Omnium Perturbationum fontem eſſe dicunt* (Stoici) *Intemperantiam. quæ eſt, à totâ Mente & à Rectâ Ratione defectio, ſic auerſa à præſcriptione Rationis, vt nullo modo Appetitiones animi nec regi nec contineri*

Laërt. in Zenone. *queant.* Oppoſita eſt enim Temperantiæ. quæ iiſdem eſt, Διάθεσις ἀνυπέρβατος τῶν κατ' ὀρθὸν λόγον. Ἢ, ἕξις ἀήττητος ἡδονῶν: *Affectio inſuperabilis eorum, quæ ſunt Rectæ Rationis. aut, Habitus qui vinci à Voluptatibus non poteſt.* Vt ergo huic fundamentum & innixus eſt

Cic. ibid. *Ratio*, & ab eâ recta *Iudicia*: ſic contrà, *Opinio* ibi & falſitas. *quæ omnem animi ſtatum inflammat, conturbat, incitat,* aſſiduis Affectuum tamquam ventis.

DISSERT. VIII.

VI. *Parad. Sapientem non opinari: itemque non ignorare: non fallere, non mentiri.*

SED ego opportunè gradum promoueo ad Paradoxum, ab iſto velut nexum: quod eſt, *Sapientem non opinari.* Laërtius ita effert: Μὴ δοξάσειν τὸν σοφόν, τουτέστι ψεύδει μὴ συγκατατίθεσθαι μηδενί. *Non opinaturum Sapientem, hoc eſt Falſo nulli vmquam conſenſurum.* Stobæanæ Eclogæ: Ψεῦδος δ' ὑπολαμβάνειν οὐδέποτέ φασι τὸν σοφόν, οὐδ' ὅλως ἀκαταλήπτῳ τινὶ συγκατατίθεσθαι, διὰ τὸ μηδὲ δοξάζειν αὐτόν, μηδ' ἀγνοεῖν μηδέν: *Falſum aliquid ſuſcipere negant vmquam Sapientem: neque item vllæ rei incomprehenſæ aſſenſum dare. quia neque Opinatur, neque Ignorat quidquam.* AVD. Satin' hæc a me intellegi, aut à te adſtrui? LIPS. Mihi clara videntur. AVD. Sapientem non opinari? LIPS. Numquam. AVD. Omnia igitur ſcire? LIPS. Scire. AVD. Et nihil ignorare? LIPS. Nihil. AVD. Profectò, Iuſte Lipſi, hæc Paradoxa ſunt: mihi non admittenda, tibi habeas. LIPS. Tibi, ſi capis. Species verborum percutit, & ipſa Opinio eſt quæ te vexat: rem vide. Sapienti hæc tribuimus; nondum tibi aut mihi, vni alicui e vulgo. Hunc Zeno cum in exemplar formaſſet, Opinionem ab eo remouit, id eſt Errorum Vitiorumque ma- IV. Acad.
trem. Zeno, inquam, primus. *Nemo enim ſuperiorum,* ait Cicero, *non modò expreſſerat, ſed ne dixerat quidem* POSSE HOMINEM NIHIL OPINARI: *nec ſolùm* POSSE, *ſed ita* NECESSE *eſſe* SAPIENTI. At Zeno fecit, vt addit: & ratio etiā comprobauit: Lactantio III. c. IV.
quidem iudice. *Rectè,* inquit, *Zeno & Stoici Opinationem repudiarunt. Opinari enim te ſcire quod neſcias, non eſt Sapiētis, ſed temerarij potius ac ſtulti.* Et certè Opinioni omni contraria eſt Scientia. quod ita idem Zeno adſtruebat:
Siquid eſſet ita comprehenſum, vt conuelli Ratione non poſſet, Scientiam; ſin aliter, Inſcientiam appellabant. ex quâ exſiſteret etiam Opinio, quæ eſſet imbecilla, & cum falſo incognitoque communis. Neque enim aliud eſt Opinio, quàm aut falſa de rebus iudicare; aut vera, ſed infirmiter, nec Ratione ſuffultum. Stobæi Eclogæ: Διττὰς γὰρ εἶναι δόξας, τὴν μὲν ἀκαταλήπτῳ συγκατάθεσιν, τὴν δ' ὑπόληψιν ἀσθενῆ. ταύτας ἀλλοτρίας εἶναι τῆς τοῦ σοφοῦ διαθέσεως. διὸ καὶ τὸ προπίπτειν πρὸ καταλήψεως καὶ συγκατατίθεσθαι, κατὰ τὸν προπετῆ μᾶλλον εἶναι, καὶ μὴ πίπτειν εἰς τὸν εὐφυῆ καὶ τέλειον ἄνδρα, καὶ σπουδαῖον: *Duplicem eſſe Opinionem. vnam rei incomprehenſæ aſſenſum; alteram, infirmam de re ſuſceptionem. Has alienas Sapientis affectioni. quia inclinari ante rem comprehenſam, & aſſentiri, in præpetem & præcipitem magis conuenit, neque cadit in induſtrium, perfectum, & probum virum.* Cicero in verbis vltimis vtramque tetigit, cùm *Imbecillam,* aut *Falſo Incognitoque* vicinam dixit. Sed quid igitur? numquam eâ vtitur? ita, ſed citra aſſenſum. Nam quàm multa Sapiens cogitat & diſſerit, de rebus ſuperis inferiſque, in quibus non ſit certa comprehenſio? de ſtellis, earumque motu, de cometis, de fulminibus & vno verbo, qualia pleraque artibus comprehenſa. Sed nimirum ita diſſerit, vt veriſimilia, non vera cenſeat: & niſi, vbi firma & quæ conuelli non poſſit, Ratio eſt, ἐποχῇ vtitur, & ſuſtinet aſſentiri. Scire ſe tantùm quæ ſcit, ſentit & profitetur: & hæc quoque

ſcien-

ſcientia eſt, ſcire quid ignores. Quo ſenſu & illud ſplendidè efferunt : Οὐδὲ λανθάνει αὐτόν τι: *Nihil eum latere.* ſicut anteà dictum mirabaris, *Nihil ignorare.* Quid ergo? omniſcius, id eſt Deus? abſit. Ille verò *diuina & humana* ſcit, ſed quatenus opus eſt, & poteſt: ceterùm ita omnia ſcit, & nihil ignorat, vt ſciat ſemper aut ſcire ſe, aut ignorare. & hoc ſatis, vt vindicetur ab Errore. Ego verò amplius tibi addam, pauca ſcire Sapientem. Nam ea, in quibus nos elaboramus, & ob quæ Docti titulum inſcribimus, ne *Scientias* quidem cenſent: proprio & ſuo verbo ἐπιτηδεύματα, *Studia* appellant. Stobæus: Τὴν φιλομουσίαν, καὶ καθόλου τὰς ἐγκυκλίους λεγομένας τέχνας, ἐπιτηδεύματα μὲν καλοῦσιν, ἐπιστήμας δὲ οὔ: *Muſarum cultum, & vniuerſè artes Liberales quas dicimus, Studia quidem appellant, Scientias verò minimè.* Eas tamen vſui fatentur, & bonas etiam fieri, in bono viro per Virtutem immiſſas, & ad Finem relatas. *Sed quid eſt* (ait Seneca) *quare exiſtimes, non futurum Sapientem eum qui litteras neſcit; cùm Sapientia non ſit in litteris?* Itaque curioſa Studia ab illo abſunt. & pulcherrimè hoc Plato. *verum Philoſophum Quinquertioni* (πεντάθλῳ) *ſimilem eſſe.* Ἐστι γὰρ ἀτεχνῶς τοιοῦτος, οἷος μὴ δουλεύειν μηδενὶ πράγματι, μηδ᾽ εἰς τὴν ἀκρίβειαν μηδὲν διαπεπονηκέναι. ὥστε διὰ τὴν τῷ ἑνὶ τούτῳ ἐπιμέλειαν, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπολελεῖφθαι, ὥσπερ οἱ δημιουργοὶ, ἀλλὰ πάντων μετρίως ἐφῆφθαι: *Eſt enim reuerà talis, vt nulli rei vni ſeruiat, neque exactâ diligentiâ vnum aliquid elaboret. ſic, vt dum vni huic totum ſe impendit, reliquas res omittat aut deſerat, vt ſolent in ſuo quiſque genere Artifices; ſed magis* OMNES RES ARTESQVE MODERATE LIBET *& attingat.* Aureum dogma, & cupidis curioſiſque ingenijs imprimendum. Itaque omitte arbitrari alti-aut vaniloquentiam hanc eſſe: tantùm, Paradoxum hoc temeritatem aſſenſus remouet, & Sapienti modeſtiam commendat. Neque enim aut ipſe fallitur, aut fallit alios. & eſt hoc quoque inter Decreta: Ἀκιβδήλους εἶναι τοὺς σπουδαίους, φυλακτικοὺς τ᾽ εἶναι τοῦ ἐπὶ τὸ βέλτιον αὑτοὺς παριστάνειν, διὰ παρασκευῆς τῆς τὰ φαῦλα μὲν ἀποκρυπτούσης, τὰ δὲ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ φαινούσης. ἁπλοῦς, ἀφαιρεῖν γὰρ ἐν τῇ φωνῇ τὸ πλάσμα τι καὶ τῷ εἴδει: *Doloſos non eſſe Sapientes; ſed ſimplices, viros bonos: & cauere ſine fuco, ne melius, aut ſupra quàm ſint, appareant, ex præparato mala ſua occultantes, & bona quæ ſunt oſtentantes. Tollere enim in voce fictionem omnem, & in ſpecie externâ.* Imò verò τὸ εἰρωνεύεσθαι (etſi Socrati vſurpatum) φαῦλον εἶναι φασιν, οὐδένα γὰρ ἐλεύθερον καὶ σπουδαῖον εἰρωνεύεσθαι: *Ironiâ vti malum cenſent. nullum enim liberum & probum vſurpare.* Amplius, pro hoc candore, Μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφὸν λέγουσιν, ἀλλ᾽ ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν. οὐ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τι ψεῦδος τὸ ψεύδεσθαι ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ψευδῶς τὸ ψεῦδος λέγειν, καὶ ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν πλησίον: *Non mentiri Sapientem dicunt, ſed in omnibus verare. Non enim in eo mendacium eſſe, vt aliquis falſum dicat; ſed cùm quis dolo & fallendi proximos animo facit.* Cui Stobæano Electo adſonant hæc Sexti: *Sapiens habet verorum ſcientiam, & numquam fallit ac mentitur: eò quòd non ex malâ, ſed ex bonâ, hoc proferat affectione.* Sed, etſi vicina hæc, me abducunt: addo ex eodem Sexto interpretatiunculam primarij noſtri Paradoxi. *Sapiens, inquit, iudicium minimè aberrans habet, & eſt in omnibus diuinus: propterea quòd Non opinetur, hoc eſt falſo aſſentiatur.* En, mi Auditor, inuidioſum illud & ſuperbum, vt cenſebas: ſed cenſebas, opinor. AVD. Cenſebam. nunc do manus, & vulgarem etiam noſtram ſapientiam putem & voueam huc adſpirare. Nimis enim citò Opinionibus abducimur: & quid aliud ferè hodie noſtrum diſcere, ac docere? Etiam in Externis rebus opiniones vexant, & grauiora aut maiora omnia veris proponunt. Inde Metus aut Dolores: ſpernamus, & vt floccos aliquos niuis ad Rationis ſolem liquefaciamus.

Epiſt. lxxxviii.

In Theæteto.

Stob. Ecl.

Ibid.

Aduerſ Mathem.

DISSERT. IX.

VII. *Parad. Sapienti nihil præter opinionem euenire.*

LIPS. Faciamus, tecum opto: etiam iſtud, quò nunc ducam, & quod priori item adhæret. Adhæret, an aduerſum eſt? videatur in primâ verborum fronte, non autem ſententię penetratione & inſpectu. Eſt iſtud, *Sapienti præter opinionem nihil euenire.* Atqui negauimus eum opinari: quid ergo miri hîc eſt? Sed ſcito, in rebus incertis & ſolâ opinione nexis, eam quoque Sapienti interuenire. Putat ſe hoc facturum, non facturum; illud euenturum, aut non: & quæ in vitâ cottidie, imò per momenta, occurrunt. Deſtinamus, proponimus, aggredimur, agimus: & euentu potimur, non potimur. Mens igitur nunc Paradoxi, Sapientem deſtinatione ſuâ numquam excidere, ſemper illi ſucceſſum, & Stoicorum verbo, * εὔροιαν eſſe: id eſt, fluere res ex voluntate. AVD. O illuc me duc! quid enim aliud hæc, quàm * εὐδαιμονία ipſa? LIPS. In eo ſum: portò audi.

* Facilem fluxum & curſum.

* Felicitas.

Stob. Eclo. Dogma eorum eſt, Μηδὲ παρὰ τὴν ὄρεξιν, μηδὲ παρὰ τὴν ὁρμὴν, μηδὲ παρὰ τὴν ἐπιβολὴν γίγνεσθαί τι περὶ τὸν σπουδαῖον. διὰ τὸ μεθ' ὑπεξαιρέσεως πάντα ποιεῖν τὰ τοιαῦτα, καὶ μηδὲν αὐτῷ τῶν ἐναντιουμένων ἀπρόληπτον προσπίπτειν. *Nihil præter voluntatem, appetitum, conſilium, euenire Sapienti. quia cum exceptione omnia talia facit aut conatur, & nihil eorum quæ aduerſari poſſunt non eſt ei præmeditatum & præſumptum.* Optimè, & veriſſima ratio. Ideò non fallitur neque fruſtrà conatuum eſt, quia ſcit ſe fruſtrà eſſe poſſe: neque res iſtas incertas, pro certis vllas habet. Omnia, inquam, *cum exceptione* (ſic enim iſta interpretanda ſunt) aggreditur: quod ipſum in hac re Seneca noſter dicit. De Benef. IV. c. XXXIV. *Non mutat,* inquit, *Sapiens conſilium, omnibus his manentibus quæ erant, cùm ſumeret. Ideò numquam illum Pœnitentia ſubit: quia nihil melius illo tempore fieri potuit, quàm quod factum eſt; nihil conſtitui, quàm quod conſtitutum eſt. Ceterùm ad omnia* CVM EXCEPTIONE *veniet, Si nihil inciderit quod impediat. Ideò omnia illi ſuccedere dicimus* (ecce εὔροιαν noſtram) *& Nihil contra opinionem accidere: quia præſumit animo, poſſe aliquid interuenire, quod deſtinata prohibeat. Imprudentium iſta fiducia eſt, Fortunam ſibi ſpondere.* Etiam vides, quàm verè & ſalubriter hæc dicantur, ac doceantur? Mihi crede, inter fundamenta Sen. De Tranq. cap. XIII. conſtantiæ & tranquillitatis eſt iſtud: *Semper de Fortunâ cogitare, & ſibi nihil de fide eius promittere. Nauigabo, niſi quid inciderit; & Prætor fiam, niſi quid obſtiterit; & Negotiatio mihi reſpondebit, niſi quid interuenerit.* Animus qui hæc præcogitat ſeriò, atque imbibit, quàm in pacato atque æquo eſt? Facit Sapiens. ideóque (vt iterùm interpretet cum Senecâ) Ibid. *Nihil ei contra opinionem dicimus accidere.* Quomodo? quia *non illum caſibus hominum excepimus, ſed erroribus: nec illi omnia, vt voluit, cedunt, ſed vt cogitauit: In primis autem cogitauit, aliquid poſſe propoſitis ſuis reſiſtere.* Quod cùm factum eſt, quídni Ibid. facilè ferat, quod præuiderat? *Neceſſe eſt leuiùs ad animum peruenire deſtitutæ cupiditatis dolorem, cui ſucceſſum vtique non promiſeris.* At ſtulti, id eſt nos, contrà. Spes & cogitationes longè mittimus, firmas & ferientes eſſe volumus: & cùm lapſi ſumus, ſtupemus. Inter miſerias humanas ſapientiſſimè Homerus recenſet:

Odyſſ. Σ. Οὐ μὲν γάρ ποτέ φησι κακὸν πείσεσθαι ὀπίσσω,
Ὄφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοὶ, καὶ γούνατ' ὀρώρῃ:
Quòd non vlla putant aduerſa ſibi euentura,
Quãdiu robur adeſt, & florida mẽbra mouẽtur.

At cùm euenerunt, collabuntur: & voces audimus, *Neſciebam hoc mihi reſtare.* Aliter Sapiens, qui *ſcit ſibi omnia reſtare: & quidquid* Sen. epiſt. LXXVI. *factum eſt, dicit, Sciebam.*

—— non vlla laborum Virgil.
O virgo, noua mi facies INOPINAVE *ſurgit.*
Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.

Καὶ ὥσπερ οἱ ἐν εὐδίᾳ πλέοντες, καὶ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα Socrat. apud Stob. ἔχουσιν ἕτοιμα· οὕτως οἱ ἐν εὐτυχίᾳ φρονοῦντες, καὶ τὰ πρὸς Serm. III. τὴν ἀτυχίαν ἑτοιμάζουσι βοηθήματα: *Et ſicut ij qui ſecundante cælo & vento nauigant, etiam quæ contra tempeſtates vſui ſunt, parata habent: ſic qui in proſperâ Fortunâ ſapiunt, etiam remedia aduerſæ illius expediunt.* Et quæ illa remedia? iam dicta: *Lætis non credere, omnem Fortunæ* Sen. Epiſt. LXXVIII. *licentiam in oculis habere; tamquam, quidquid poteſt facere, factura ſit.* Ideò & illa affectio Sapientis propria, μηδὲν θαυμάζειν: *nil mirari:* Laërt. in Zenone. ſiue quæ Naturâ & cauſſis occultis, ſiue quæ Fortunâ eueniunt. Scit multa in illius ſinu non indagata, non indaganda, occuli; & in huius non exſpectata, non exſpectanda. Ergo tollatur illa euentuum nouitas: *ni-* Sen. Ep. CVII *hil nobis improuiſum eſſe debet. In omnia præmittendus eſt animus: cogitandúmque, non quidquid ſolet, ſed quidquid poteſt fieri.* Hominem ad humana paremus: & cum Sapiente, *aſſueſca-* Ep. LXXVI. *mus futuris malis, & quæ alij diu patiendo leuia faciunt, nos diu cogitando.*

DISSERT. X.

VIII. *Parad. Sapientem ſibi ſufficere, ſiue, Se ſolo contentum eſſe.*

HABES vtili interpretatione Paradoxum: nec minus iſtud. Nam adiungo, *Sapientem ſibi ſufficere:* quod Græci dicunt ſignatè & breuiter, τὸν σοφὸν αὐτάρκη εἶναι. Seneca exilius: *Sapientem ſeipſo contentum eſſe.* Eſt à Socrate & III De Rep. Platone: atque ab iſto expreſſum. Quæ vis huic dicto? illum ſibi omnia eſſe, nec pendere ab homine alio aut rebus. Quomodo felix ſit, & ſui iuris, ſi in alienum arbitrium demittimus, & catenam quamuis ſplendidam, catenâ tamen, damus? Ille verò ſuus eſto, apud ſe eſto: etſi apud alios etiam velit, ſed vel in ſolitudine poſſit. Velit dico. nam Stilpo, Timon, & alij fuere, qui abducerent ab omni conſortio, & ipsâ Amicitiâ: nobis aliter viſum. *Nam illud quidem cum illis commune eſt,* Sen. Ep. IX. *Sapientem ſeipſo contentum eſſe: ſed tamen & amicum habere vult, & vicinum, & contubernalem, quamuis ſibi ipſe ſufficiat.* Sociale animal, homo eſt: & inter homines Sapiens: ſed hoc diſcrimine à reliquis, quòd *quæ ſibi* Ibid. *deſunt,*

deſunt, non deſiderat; ſed non deeſſe mauult. Exercere vult, cùm alias virtutes, tum hanc homini iam propriam, & pænè innatam. Itaque Ibid. *perperàm hoc illi interpretantur, qui Sapientem vndique ſubmouent, & intra cutem ſuam cogunt. Diſtinguendum eſt, quid & quatenus vox iſta promittat. Se contentus eſt Sapiens ad beatè viuendum, non ad viuendum. Ad hoc enim multis illi rebus opus eſt; ad illud, tantùm animo ſano, & erecto, & deſpiciente Fortunam.* Subduc illi cibum, non viuet: ſubduc amicos, Ibid. viuet, & quidem beatè. *Qualis tamen futura eſt illa vita, ſi ſine amicis relinquatur, in cuſtodiam coniectus, vel in aliquâ gente alienâ deſtitutus, vel in nauigatione longâ retentus, aut in deſertum litus eiectus? qualis eſt Iouis, cùm reſoluto mundo, paullisper ceſſante Naturâ, acquieſcit ſibi, cogitationibus ſuis traditus.* Magnifica comparatio, & quæ placita etiam in hac re Epicteto. *Homo amat quidem ſocietatem & amicos,* inquit, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον δεῖ καὶ πρὸς τοῦτο παρεσκευάσθαι ἔχειν, τὸ δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτῷ ἀρκεῖν, δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτῷ συνεῖναι, ὡς ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἑαυτῷ σύνεστι, καὶ ἡσυχάζει ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐννοεῖ τὴν διοίκησιν τὴν ἑαυτοῦ οἵα ἐστί, καὶ ἐν ἐπινοίαις γίνεται πρεπούσαις ἑαυτῷ: *ſed nihilo ſecius oportet & in hoc exerceri, vt poſſit ſibiipſe ſufficere, poſſit ſecum eſſe. Sicut Iupiter ſecum eſt atque agit, & in ſe acquieſcit, & gubernationem ſuam mente agitat, & cogitationibus fruitur ſe dignis.* Et quæ ſolitudo eſt, vbi virtutes comitantur & adſunt? Sen. Conſol. ad Helu. cap. 8. *Nullus anguſtus* aut ſolus *eſt locus, qui hanc tam magnam turbam capit: nullum exſilium graue, in quod licet cum hoc comitatu ire.* Lib. 1. De Vitâ Iacob. cap. vii. Denique, cum noſtro Ambroſio, *in quâ ſolitudine non ſtipatur, quem vita Beata circumdat?* Itaque frui & acquieſcere in ſe poteſt: vix tamen volet, dico in ſolâ illâ ſolitudine: & Epiſt. 1x. hoc Senecæ clara verba volunt: *Se contentus eſt Sapiens, & tamen non viuet, ſi fuerit ſine homine victurus.* Nota, ſine *homine*, non ſine *amico* tantùm. Et ſanè Stoicum hoc dogma: οὐδ' ἐν ἐρημίᾳ βιώσεται ὁ σπουδαῖος. κοινωνικὸς γὰρ φύσει καὶ πρακτικός: *Neque in ſolitudine viuet Sapiens. eſt enim naturâ ſocialis, & actuoſus.* Nam multa, pro Stoico ſenſu, interueniunt, quæ non Beatam vitam, ſed vitam tamen tollunt: de quibus infrà. Alioqui ſeceſſum à turbis, id eſt vitijs, abſit vt damnemus, pabulum animi, imò delicias: & vbi frui fas puriore & ſublimiore illâ meditatione.

Menandri. Ὡς ἡδὺ, τῷ μισοῦντι τοὺς φαύλους ἐρημία;
Quàm ſuaue ſolitudo, qui odit improbos?

Et quàm compoſitæ mentis ſignum eſt, ſecum poſſe morari, & conſiſtere? quod è vulgo nemo facit: quorum quiſque ſe fugit. Ergo & hoc vtile monitum amplectere. *Huc cogitationes tuæ tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remiſſurus, vt contentus ſis temetipſo, & ex te naſcentibus bonis. Quæ poteſt eſſe Felicitas Deo propior?* Sen. Epiſt. xx.

DISSERT. XI.

IX. *Parad. Omnia Sapientis: &, Solum diuitem cenſendum.*

Et quî non ſit contentus, cùm omnia ipſe habeat? Nam hoc etiam inter Inopinata iactarum, *Omnia Sapientis eſſe*: imò *Solum illum diuitem* & vberem eſſe. Varijs locis hæc efferuntur: & origo dicti à Cynicis. quorum erat: Αὐτάρκη εἶναι τὸν σοφόν. πάντα γὰρ αὐτοῦ εἶναι τὰ τῶν ἄλλων: *Sapientem ſibi ſufficere. nam omnia aliorum, eius eſſe.* Laërt. in Antiſth. Vides? non ſua ſolùm ſibi, ſed omnia omnium habet: & quid homini huic deſit? Hæc Cynici illi iactabant ore, animo ſentiebant: Cynici, nudi, inopes, vacui rerum omnium & copiarum. Placuit & Stoicis: ſenſeruntque, τῶν σοφῶν πάντα εἶναι: *Sapientium omnia eſſe.* Laërt. in Zen. Seneca, Cicero, alij ingeminant: ſed ille noſter alibi: *Vnus eſt Sapiens, cuius omnia ſunt, nec ex difficili tuenda.* De Benef. vii. c. 3. 10. Quo ſenſu autem? omnibus ergo ſua eripit, & in ſe vertit? Non: abſit. *Nihil prohibet, aliquid & Sapientis eſſe; & eius, cui datum & aſſignatum eſt. Iure ciuili, omnia Regis ſunt: & tamen illa, quorum ad Regem pertinet vniuerſa poſſeſſio, in ſingulos dominos deſcripta ſunt, & vnaquæque res habet poſſeſſorem ſuum. Ad Reges enim poteſtas pertinet, ad ſingulos dominium.* Ibid c. 10. Ecce nodum ſolutum habes: & verè ac pulchrè. Tangit hanc diſtinctionem Laërtius: nam quis ambigit è Stoicis fontibus Senecam hauſiſſe? tangit, inquam, in cauſsâ eius dicti. Πάντα τοῦ σοφοῦ εἶναι. δεδόσθαι γὰρ αὐτοῖς παντελῆ ἐξουσίαν ὑπὸ τοῦ νόμου. τῶν δὲ φαύλων εἶναί τινα λέγεται, ὃν τρόπον καὶ τῶν ἀδίκων. ἄλλως μὲν τῆς πόλεως, ἄλλως δὲ τῶν χρωμένων φαμέν: *Omnia Sapientum eſſe. Datam enim ijs omnimodam poteſtatem* (Senecæ vocem agnoſce) *à lege. Stultorum autem quædam dicuntur, ſicut & iniuſtorum. atque aliter quædam reipublicæ dicimus, quædam vtentium.* Ergo omnia eius ſunt, non occupatione, ſed animo: & vniuerſitas illi, non hæc ſingula mancipantur. O magnifica poſſeſſio! & quàm ex facili regit ac tuetur. Tuetur, hoc ipſo quòd intuetur. *Non habet mittendis trans maria legatos, nec metanda in ripis hoſtilibus caſtra, non opus eſt legione, nec equeſtribus turmis. Quemadmodum Dij immortales regnum inermes re-* Sen. De Benef. vii. cap. 1. 2.

gunt, & illis rerum ſuarum ex edito tranquilloque tutela eſt: ita hic officia ſua, quamuis latiſſimè pateant, obit: & omne humanum genus, potentiſſimus eius optimusque, infra ſe videt. Neque verba hæc cenſeas: imò verba, qui eripiunt huic & ſibi habent. Quis totum hunc orbem, id eſt tot agros, prata, ſiluas, flumina, lacus, maria, verbulo aut formulâ à me aufert? Coneris quamuis, teneo: oculis, & Ibid. certè animo, vſurpo. *Derideas licet: ingentis ſpiritus res eſt, cùm Orientem Occidentemque luſtraueris animo, cùm tot animalia, tantam copiam rerum, quas Natura beatiſſimè fundit, aſpexeris; emittere hanc Dei vocem, Omnia mea ſunt.* Itaque & hoc verè addidimus, *Solum* *Vide lib. I. Diſſ. XVII. *Sapientem diuitem eſſe:* * Socrati iam olim definitum. Quæ enim iſtæ Craſſi aut Crœſi diuitiæ? deſunt multa, & optant. Noſter minimè: & non vnâ cauſsâ vel adſpectu titulum hunc iure habet. Plato adſignabat Apul. De Philoſoph. iſtas: *Diuitem hunc ſolum, quippe cùm theſauris omnibus pretioſiores ſolus videatur poſſidere Virtutes. quia etiam ſolus Sapiens opes poteſt in vſibus neceſſariis regere, videri ditiſſimus debet.* Pro quarum primâ aptiſſimè De Plantat. Noë. Philo Iudæus: ὁ δὲ σοφὸς οὐ πλούσιος, ἀλλὰ πάμπλουτος, ἐν ἀφθόνοις καὶ γνησίοις, οὐ χρόνῳ παλαιουμένοις, ἀκμάζουσι δὲ καὶ ἡβῶσιν ἀεί, ζῶν ἀγαθοῖς μόνος: *Sapiens non diues ſolùm, ſed ſuperfluens; vt qui ſemper delicietur inuerſeturque bonis vberibus & germanis, non æuo inueteraſcentibus, ſed magis vireſcentibus florentibusque:* id eſt illis Animi, quas Virtutes vocamus. Eſtque ipſa ratio, quam Stoici noſtri inter primas ſignabant, ſtrictè ſic & Aduerſ. Mathem. ſcholaſticè apud Empiricum expreſſa: *Qui ea poſſidet, quæ ſunt magnæ æſtimationis & magni pretij, eſt diues: Virtus autem eſt magni pretij & æſtimationis: ſolusque Sapiens eam poſſidet: ſolus ergo eſt diues.* Altera erat ratio, *Sapientem ſolum vti.* An ille vtatur, qui auariter recondit? ne habet quidem, ſi Platoni In Theæt. hoc credis ſcitè docenti, & diſtinguenti. Οὐ τοίνυν μοι ταὐτόν, inquit, φαίνεται εἶναι τὸ κεκτῆσθαι τῷ ἔχειν. οἷον, εἰ ἱμάτιον πριάμενός τις, καὶ ἐγκρατὴς ὤν, μὴ φορεῖ, ἔχειν μὲν οὐκ ἂν αὐτὸν αὐτό, κεκτῆσθαί γε φαῖμεν: *Non enim mihi idem videtur, Habere & Adipiſci. vt, ſiquis veſtem mercatus, eam in poteſtate habeat, non tamen ferat: haud dixerimus Habere illum, ſed Adeptum eſſe.* An ille etiam vtitur, qui ſtultè & prodigenter effundit? nihil. ſolus Sapiens habet, poſſidet, vtitur, materiam virtutum.

Non huic ſepoſitas infelix ſtrangulat arca
Diuitias.

quid ergo? — *expoſiti cenſus, & docta fruendi*
Temperies.

Sed præter has duas, tertia etiam ratio. Sapiens nullâ re eget: ergo diues. Quid enim aliud *Diues, niſi a Diuo* (ait Varro) *quia, vt Deus, nihil indigere videtur?* Quomodo? non enim petit. *Animus tuus oportet ſe indicet diuitem, non hominum ſermo, neque poſſeſſiones tuæ.* Cic. Parad. VI. Audi poëtam:

Ex animo rem ſtare, æquum puto; non animum ex re. Auſon.

Cuncta cupit Crœſus, Diogenes nihilum.

Et vter igitur ditior? *Breuiſſima ad diuitias, per contemptum diuitiarum, eſt via.* Sen. Epiſt. LXII. Quid me vocas ad iſta ſuperuacua? *An parum habet, qui non alget, non eſurit, non ſitit? plus Iupiter non habet.* Ep. XCIX. Acquieſce in iſtis, aut numquam acquieſces: acquieſce, inquam, *tantò beatior futurus, quantò collectior. Namque animi, ita vt corporis, ſanitas expedita; imbecillitas laciniosa eſt: certumque ſignum eſt infirmitatis, pluribus indigere.* Apul. in I. Apolog. Quid ergo? inquies: Sapiens nullo indiget? illud ipſum edere, bibere, & quæ Natura poſtulat, nónne poteſt abeſſe? Poteſt, nec ipſe tamen indigere. Stoicum tibi hîc diſcrimen ingeram, in verbis quidem, ſed quod rem explanet. Chryſippus aiebat, ὡς οὐ δέονται μὲν, ἐνδέονται δὲ οἱ φαῦλοι: *quòd non egeant, ſed indigeant mali.* Plut. de Commun. Notion. At Sapiens, ille δεῖται, καὶ χρείαν ἔχει: *eget, & opus habet.* Seneca hoc ipſum tangit: *Volo tibi Chryſippi quoque diſtinctionem indicare. Ait Sapientem nulla re indigere & tamen multis illi rebus opus eſſe. contrà, Stulto nullâ re opus eſt, nullâ enim re ſcit vti, ſed omnibus eget.* Epiſt. IX. Etſi in verbo *Egere* proprietatem non ſeruat, & Stulto tribuit quod Sapientis erat. Igitur *Indigere*, eſt non habere, & velle: atque id ſine modo. Cicero: *Indigentia, eſt libido inexplebilis:* IV. Tuſcul. quod Stoico ſenſu omnino ſcripſit. Verè ergo dicemus, *Eum maximè diuitijs frui, qui minimè diuitijs indiget:* Sen. Ep. XIV. id eſt auet aut cupit. Ob has ergo cauſſas merito ille Diues: quid ſi & ab aliâ, pro vulgi etiam mente? Nam ecce Dogma noſtrum eſt: Οἰκονομικὸν μόνον τὸν σπουδαῖον εἶναι, καὶ τὸν ἀγαθὸν οἰκονόμον, ἔτι δὲ χρηματιστικόν: Stob. Eclo. *Oeconomicum eſſe ſolum Sapientem, & bonum œconomum, & peritum pecuniæ faciendæ.* Quid ais? ad hoc dogma non turba concurrat? ſinum pandat? Et tamen ita eſt. prudentia illa eius propria, etiam ad externa iſta omnia valet, cùm lubet, & viui cenſet vti. Socrates aptè: Ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἡ ἀρετὴ γίνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα, καὶ τ' ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα, In Apol.

καὶ

καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ : Quòd non è pecuniâ Virtus naſcatur, ſed ex Virtute pecunia, atque alia omnia bona publicè ac priuatim hominibus obueniant. Nónne Thales hoc ſatis docuit in claro exemplo ? nam is cùm oſtendere vellet, quàm facile Sapienti diteſcere : præuiſâ feracitate olearum, fructus omnes coëmit, & ſolus compos, vendidit, viamque grandem pecuniæ parauit. Poteſt igitur habere Sapiens : ſed quantò altius, nolle ? calcat hæc
Sen. Epiſt. CXIX. ſuperflua, & duntaxat *diuitiarum naturalium eſt quæſitor acerrimus.* Fac idem Auditor : &
Epiſt. XVII. diſce ſtatim ac compendio diues eſſe. *Repræſentat opes Sapientia, quas cuicumque ſuperuacuas fecit, dedit.* An non hæc Sacris etiam noſtris conſona? Clemens Alexandrinus di-
II. Strom. cit, & docet: Ὅτι δὲ τοῦ σοφοῦ πάντα ἐστὶ, σαφῶς μηνύει λέγων, Διότι ἠλέησέ με ὁ Θεὸς, ἔστι μοι πάντα. ὡς γὰρ δι' οὗ ὀρέγεσθαι διδάσκει, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, καὶ τοῖς ἀξίοις τὰ ἐπηγγελμένα νέμει): *Quòd autem omnia ſint Sapientis, apertè Scriptura indicat dicens, Quoniam Deus mei miſertus eſt, mihi ſunt omnia. Vnum enim oportere expeti oſtendit, per quod facta ſunt omnia, & ijs qui digni ſunt promiſſa tribuuntur.* Ecce in verâ Sapientiâ diuitiæ, & in animo ad Deum, ſummum atque vnum bonum, verſo. Sed vis ipſas Stoicorum voces, atque etiam ſenſa ? Am-
Lib. II. De Abrahamo. broſius : *Salomon ait, Eius qui fidelis eſt, totus mundus diuitiarum. Quantò prior Salomon, quàm Zenon Stoicorum magiſter, atque auctor ſectæ ipſius? Quis autem fidelis, niſi Sapiens?* Et ſtatim : *Sed dicas : Quomodo Sapientis totus mundus? Quoniam ipſa Natura dat illi ſortem omnium, etiamſi ipſe nihil poſſideat. Domina eſt & poſſeſſor, Sapientia: quæ ſua putat Naturæ munera : nec vllis* INDIGET, *etiamſi deſint ei ad victum neceſſaria. Namque Muſicus organa, aut Medicus medicamenta etiamſi non habeat; habet tamen eoipſo quo poſſit his vti, etiamſi ad tempus eorum vſus non ſuppetat.* Bone doctor ſalue. non ipſa Porticus ſonet magis germanas Zenonis voces. Obſeruaſtin' autem & de Indigentiâ? etiam ſine *poſſeſſione*
Sen. epiſt. LXXXII. *ſortem* habere ? Hæc vera ſunt. *Stulta mortalium auaritia poſſeſſionem proprietatemque diſcernit, nec quidquam ſuum credit eſſe, quod publicum eſt.* Sapiens aliter : qui publicis vt
Sap. VII. priuatis fruitur, priuatis vt publicis. *Sapientia omnium mater eſt, & ipſa orbem terrarum*
Gen. XIII. Ambroſ. II. de Abrah. *poſſidet.* Abrahamo illi *data eſt omnis terra:* ſed quando? poſtquam à Lotho diſceſſit, id eſt *vitijs & deflexione morum.* O magnæ igitur, ô veræ opes! veniamus in partem. Ego conari aut facere me fateor : & iſtos agros, ſiluas, hortos, fontes, ſtatuas, tabulas, & quidquid Natura aut Induſtria inſtruit, oculis & cogitatione vſurpo vt mea: paſcor ſuauiter, & ſinceriore gaudij fructu, vel horulæ ſpatio, quàm Domini inſcripti anno aut annis.

DISSERT. XII.

X. Parad. Solum Sapientem liberum, ceteros omnes ſeruos cenſeri.

ATQVE idem ille Sapiens non *Diues* ſolùm, ſed *Liber*, ceteris omnibus *ſeruis*. Conuiciari tibi videar? non eſt propoſitum, ſed vera effari. Scitum igitur hoc Stoico-
Cic. in Parad. V. rum : *Niſi Sapientem, liberum eſſe neminem.* Græcè efferebant : Ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἐλεύθερος, καὶ πᾶς ἄφρων δοῦλος : *Quòd ſolus Sapiens liber, & omnis Stultus ſeruus.* Diogenes po-
In Zenone. nit, & cauſſam apponit : Μόνον τε σοφὸν ἐλεύθερον· τούς τε φαύλους, δούλους. εἶναι γὰρ τὴν ἐλευθερίαν, ἐξουσίαν αὐτοπραγίας· τὴν δὲ δουλείαν, στέρησιν αὐτοπραγίας : *Solum Sapientem liberum; omnes malos, ſeruos. Eſſe enim Libertatem non aliud, quàm poteſtatem agendi quæ velis : Seruitutem contrà, priuationem eiuſmodi actionis.* Hoc
IV. Diſſert. cap. I. ipſum paullo fuſiùs Epictetus: Ἐλεύθερός ἐστιν, ὁ ζῶν ὡς βούλεται, ὃν οὔτ' ἀναγκάσαι ἐστὶν, οὔτε κωλῦσαι, οὔτε βιάσασθαι : *Liber eſt, qui viuit vt vult, quem neque cogere eſt, neque prohibere, neque vim adferre.* Sed fuſiſſimè Cicero, & rei illu-
V. Parad. ſtrandæ. *Quid eſt enim libertas? poteſtas viuendi, vt velis. Quis igitur viuit vt vult, niſi qui recta ſequitur? qui gaudet officio? Cui viuendi via conſiderata atque prouiſa eſt? qui legibus non propter metum paret? qui nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, niſi libenter ac liberè?* Ita liquet, Sapientem eâ parte Liberum, quâ Virtutem amplectitur volens, alacer : ab ipſo Honeſto, non à lege aut metu inductus. Quid iam, cùm Vitia ſpernit,
Sen. ep. XXXVII. & calcat? cum magno animo clamat: *Non ſum imperata facturus. iugum non recipio: imò, quod maiore virtute faciendum eſt, excutio. Non eſt emolliendus animus. ſi voluptati ceſſero, cedendum eſt dolori, cedendum labori, cedendum eſt paupertati. Idem ſibi iuris in me eſſe volet & ambitio, & ira.* Ecce, quot dominos ille iam effugit? adde libidinem, auaritiam, alia vitia: turbam habebis, vt vero nomine dicam, tyrannorum. Miſerum mancipium, qui his ſubijcitur! erectum & liberum, qui euaſit! Nam breuiter ſanè & expreſsè dictum
In Dial. Hadriani & Epicteti. eſt: *Quæ eſt vera Libertas? innocentia.* Sed & in Fortunam Sapiens attollit animum, & ab eâ

ſe facit immunem. Qui ad omnem eius motum caſumq́ue trepidat, ſuſpenſus vota facit, quídni ſeruitutem, & quidem aſpe-
Sen.Ep.11. ram anxiamq́ue, ſeruiat? At illa eſt vera *Libertas, nulli rei ſeruire, nulli neceſſitati, nullis caſibus, Fortunam in æquum deducere.* Quomodo hoc fiet? Epictetum audi, & ſequere
III.Diſſ. cap. xxvi. præeuntem: Προσκαλάττισαί μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ. θέλει με ἐκεῖνος πυρέσσειν; κἀγὼ θέλω. θέλει ὁρμᾶν ἐπί τι, κἀγὼ θέλω. θέλει με τυχεῖν τινος; κἀγὼ βούλομαι. οὐ θέλει; οὐ βούλομαι. ἀποθανεῖν; θέλω. τίς ἔτι με κωλῦσαι δύναται παρὰ τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ἢ ἀναγκάσαι; οὐ μᾶλλον, ἢ τὸν Δία: *Conſtitui & conformaui voluntatem meam diuinæ. Vult me febricitare? & ego volo. aliquid aggredi? volo. potiri? volo. non potiri? nolo. mori? volo. Quis iam igitur prohibere me aut cogere, præter voluntatem, poteſt? non magis, quàm ipſum Deum.* O vera, ô firma libertas, ſeruire Deo! Sed eſt & quarta ratio: non Fortunam ſolùm dominam, ſed nec Corpus ferre. *Nam hoc, animi*
Sen.Epiſt. LXV. *pondus ac pœna eſt. premente illo, vrgetur, in vinculis eſt: niſi acceſſit Philoſophia, & illum reſpirare rerum Naturæ ſpectaculo iuſſit, & à terrenis dimiſit ad diuina. Hæc Libertas eius eſt, hæc euagatio: ſubducit interim ſe cuſtodiæ in quâ tenetur, & cælo reficitur.* Agnoſcis & hanc Sapientis propriam, qui animo ad originem ſui ſemper tendit? Nos imitemur:
Epiſt.LXXV. & *aliquando ex hac fæce euadamus in illud ſublime & excelſum: vbi tranquillitas nos manet, & expulſis erroribus vera Libertas.* Hoc nomen eſt, quod omnes ad ſe allicit: pro quo arma olim & nunc capta: per ſanguinem, per cædem quæſita, aut retenta eſt: nos ad hanc animi, toto animo non adnitemur? Et
Epiſt.VIII. quâ viâ? Audi doctorem noſtrum: *Philoſophiæ ſeruias oportet, vt tibi contingat vera*
Epiſt.LXXXVIII. *Libertas.* Hoc vnum illud *ſtudium verè liberale eſt, quod liberum facit.* Quis enim alius
Simplic.in Enchir. Epict. eius finis, quàm *animum noſtrum in eam aſſerere libertatem, in quâ à parente & auctore Deo productus fuit: vt neque formidet quidquam, neque vllâ re doleat, neque vlli deteriori naturæ ſeruiat?* Illa, inquam eſt, abſoluta
Sen.Epiſt. LXXV. hæc, & compendio dicenda Libertas: *non homines timere, non Fortunam; nec turpia velle, nec nimia; in ſeipſum habere maximam poteſtatem.* Hanc Philoſophia parat, Sophus habet. Vides dignitatem Paradoxi huius, ſed
Epiſt.VII. & veritatem. quam noſter quidem Ambroſius totâ Epiſtolâ quadam adſtruit: & Au-
IV De Ciuit.c.III. guſtinus breuiter: *Bonus, etiamſi ſeruiat, liber eſt; malus, etiamſi regnet, ſeruus eſt. nec vnius hominis, ſed quod grauius eſt, tot dominorum, quot vitiorum. De quibus cùm ageret Scriptura diuina: A quo enim quis, inquit, deuictus eſt, huic & ſeruus addictus eſt.* II.Pet.II.

DISSERT. XIII.

XI. *Parad. Solum Sapientem Regem eſſe.*

SED heus, iam mihi aures. lubet
Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι:
Canere atque flare non minutis tibijs.

Abite modica: ſceptra & diademata molior, & Sapienti noſtro circumdo. Ego, an ipſa Virtus?

—— regnum & diadema tutum Horat.
Deferens vni,

qui ſe colit. Verè *tutum.* nam cetera illa caſibus aut ſuffragijs ſubiecta: iſtud

Intaminatis fulget honoribus, Idem.
Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Age igitur, adſtruamus. Stoicorum ſcitum eſt: Μόνον τὸν σοφὸν βασιλέα εἶναι: *Solum Sapientem Regem eſſe.* AVD. O mi doctor, quàm verè iſta nomen vindicant, & *Inopinata* ſunt? quid ſi ſtolida & fatua? Plutarchus ita habet, nec vnus: & ſuauiter ſanè exagitat, præſcriptione libelli, *Stoicos magis inopinata, quàm poëtas effari.* Vt alia omittam, poteſt magis quàm iſtud? Diſſimulauit aliquis regem, qui reipsâ eſſet, vt Homericus Vlyſſes: at iſti quàm ineptè & falsò adſimulant? Comœdiam vel mimum aliquem ludere eos dicas: ſed malè etiam ſuſtinentes perſonam. Nam ecce prodit ὁ ἀπὸ τῆς Στοᾶς σοφὸς, βοῶν μέγα καὶ κεκραγὼς, Ἐγὼ μόνος εἰμὶ βασιλεὺς, Ἐγὼ μόνος εἰμὶ πλούσιος: καὶ ὁρᾶται πολλάκις ἐπ' ἀλλοτρίαις θύραις λέγων,

Δὸς χλαῖναν Ἱππώνακτι, κάρτα γὰρ ῥιγῶ
Καὶ βαμβακύζω:

Ille à Porticu Sapiens, clamans altū & intonans, Ego ſolus Rex ſum, Ego ſolus Diues: & conſpicitur interim ad alienas fores muſſitans,

Da tegmen Hipponacti. namque frigeo,
Totuſque contremiſco.

Súntne hæc regia, nudum, algidum, famelicum, omnium inopem eſſe? LIPS. Sunt regia, mi Auditor, ſi alia, quæ dicam, adſint. Omitte ſannas aut ludos: Plutarchum etiam, grauem & magnum virum, ſed Academicum, & Stoicis deſtinatò hoſtem. Audi Ciceronem potiùs: *verè iſta nomina omnia poſ-* III.De Fin. *ſidere Sapientem, quæ irrideri ab imperitis ſolent. Rectiùs enim appellabitur Rex, quàm Tarquinius, qui nec ſe, nec ſuos regere potuit.* Attende, duas cauſſas tangit, cur iuſtiſſimè noſter Rex ſit, quòd

quòd *Se* regat, & quòd *Alios*: quod profectò plenum & legitimum eſt Regnum. Tangit & Laërtius, vbi ſcitum hoc promulgat: Οὐ μόνον δὲ ἐλευθέρους εἶναι τοὺς σοφοὺς, ἀλλὰ καὶ βασιλέας· τῆς βασιλείας οὔσης ἀρχῆς ἀνυπευθύνου, ἥτις περὶ μόνους τοὺς σοφοὺς σταίη, καθά φησι Χρύσιππος: *Non ſolùm liberos Sapientes, ſed Reges etiam eſſe: cùm ſit Regnum poteſtas nulli obnoxia, quæ in ſolis Sapientibus conſiſtat, vt ait Chryſippus.* Optimè Chryſippus. quis enim vitijs affectibuſque ſuperior, præter Sapientem? An ille mihi Rex erit, cui muliercula imperat? cui pecuniola, gloriola, alij animorum tyranni? *Refrænet prius libidines, ſpernat voluptates, iracundiam teneat, coërceat auaritiam, ceteras animi labes repellat: tum incipiat alijs imperare, cùm ipſe improbiſſimis dominis, dedecori ac turpitudini, parére deſierit. Dum his quidem obediet, non modò Rex, ſed liber habendus omnino non erit.* Tragicus noſter hoc dicet: [In Zen.] [Cic. Parad. v.]

Rex eſt, qui poſuit metus
Et diri mala pectoris:
Qui tuto poſitus loco,
Infra ſe videt omnia:
Occurritque ſuo libens
Fato, nec queritur mori.

En tibi Regem: non vitijs, non caſibus, non morti ipſi, vt timeat, ſubiectum. Et an non pulchrius ampliuſque hoc regnum,

—— quàm ſi Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni?

mihi videtur. Quid deinde in *Alios*? quàm ius ſuum exercet? *Sicut gubernator in naui, magiſtratus in ciuitate, imperator in exercitu, anima in corpore, mens in animâ: ſic reuerà princeps eſt Sapiens in genere humano.* Quod niſi à recto & vero abiiſſet, opinionum impetu ablatum: an etiam nunc alius ab illo imperaret? Etſi vel ſic ius ſuum tenet. Prodeat mihi ille Sapiens, & apud ipſos purpuratos & diademator ſe oſtendat: profectò vereri, aut certè reuereri videbis, illum pannoſum & ſępè nudis ſcapulis. *Neque enim vnquam in tantum conualeſcet nequitia, numquam ſic contra Virtutes coniurabitur: vt non Sapientiæ nomen venerabile & ſacrum maneat.* Vis in exemplo videre? Diogenes ille Cynicus, non pauper ſolùm ab opibus, ſed à Fortunæ iniuriâ ſeruus, vænum à piratis expoſitus, interrogatur *Ecquid ſcire profiteretur?* Egóne? Ἀνθρώπων ἄρχειν: *Hominibus imperare.* Et mox, cùm prætereuntem Xeniadem vidiſſet, ore ac vultu ingenuo: *Huic, inquit, me vende. nam hic Domino opus habet.* Et planè pro verbis & profeſſione ſuâ ſe geſſit: docens, monens, imperans, ipſi, liberis, familiæ toti. Ac cùm amici paullò pòſt aduenisſent, cum redempturi: *Minimè, inquit: abite fatui.* Οὐδὲ γὰρ τοὺς λέοντας δούλους εἶναι τῶν τρεφόντων, ἀλλὰ τοὺς τρέφοντας τῶν λεόντων: *Non enim leones ſeruos eſſe nutrientium, ſed nutrientes leonum.* Nam ſerui ſcilicet eſt, timere. Quid, cùm Alexander magnus ille Rex ad eum viſeret: atque inter alia diceret, *Non me times? Quid enim es, inquit, Bonum an Malum? dicente, Bonum: Quis ergo Bonum timet? inquit.* Et mehercules ſcio Alexandrum potiùs in animo timuiſſe, aut ſtupuiſſe, ad hunc magnanimum & à Ratione Regem. Quídni à Ratione? ita idem ſcitiſſimè *Xeniadi, qui ſe emerat, dixit:* Δεῖν πείθεσθαι αὐτῷ, εἰ καὶ δοῦλος εἴη. καὶ γὰρ ἰατρὸς, ἢ κυβερνήτης, εἰ δοῦλος εἴη, πεισθῆναι ἂν αὐτῷ: *Oportere illum ſibi parère, quamuis ſeruo. nam & medicus, & gubernator, etſi ſeruiunt, tamen ijs paretur.* Meritiſſimò igitur à ſtultis omnibus Sapienti. Ὃς γὰρ οὖν καθόλου τὴν περὶ βίον ἐπιστήμην κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν δεσπότην; *Qui enim in vniuerſum vitæ degendæ ſcientiam eſt adeptus, quid aliud illum eſſe oportet niſi rectorem & Dominum?* Felix reſpublica, vbi erit: & verum tamen noſtrum ſcitum, etiamſi non erit. An non tale, quod etiam Sacra approbant? Ita enim Clemens: Πάλιν τε αὖ βασιλέα τὸν σοφὸν διδάσκων (ὁ Θεὸς) τοὺς μὴ ὁμοφύλους ποιεῖ λέγοντας αὐτῷ, Βασιλεὺς παρὰ Θεοῦ σὺ εἶ ἐν ἡμῖν. ἐθελουσίῳ γνώμῃ τῶν ἀρχομένων, διὰ ζῆλον ἀρετῆς, ὑποκυπτόντων τῷ σπουδαίῳ: *Et Sapientem Deus docens eſſe Regem, facit alienigenas ei dicentes: Rex à Deo tu es in nobis. eum ſcilicet ſponte & ſuapte voluntate, propter admirationem virtutis, ſubderent ſe illi.* Salue igitur & viue, ô vere noſter Rex! [Philo de Abrah.] [Sen. epiſt. xiv.] [Laërt. in Diog.] [Ibid.] [Ibid.] [Arrian. Diſſert. iii. cap. vii.] [ii. Strom.] [Gen. xxiii.]

Viue, Mide gazis & Lydo ditior auro,
Troïca & Euphratæ ſupra DIADEMATA *felix!*
Quem non ambigui faſces, non mobile vulgus,
Non leges, non caſtra tenent. qui pectore magno
Spemque metumq; domas, vitio ſublimior omni,
Exemptus Fatis. [Stat. in Silu.]

DISSERT. XIV.

XII. *Sapientem Deo parem: Paradoxum, atque etiam Paralogum.*

AVD. Valdè in altum ſuſtuliſti Sapientem: non poteſt ſcandere, niſi vt hominem tranſcendat. LIPS. Audebo hoc etiam dicere? noſtri faciunt: ſed dicam, non aſſeram, & à Modeſtiâ, id eſt matre Sapientiæ, non abibo. Vereor vt illi, cùm clamant,

Sapientem Deo parem. Ah, quæ non dicam æquiparatio, ſed comparatio eſt? Tamen faciunt: & audiendæ voces vel Senecæ noſtri:
Epiſt. LIX. *Sapiens ille plenus gaudio, hilaris & placidus, inconcuſſus, cum Dijs* EX PARI *viuit.* Alibi:
Epiſt. XXXI. *Hoc eſt Summum Bonum, quod ſi occupas, incipis Deorum* SOCIVS *eſſe, non ſupplex.* Iterùm
Epiſt. XCII. eâdem voce: *Dei* SOCII *ſumus, & membra.* Siue apud Stobæum Chryſippi: Πάντας εὐδαιμονεῖν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθούς. καὶ τὴν εὐδαιμονίαν μὴ διαφέρειν τῆς θείας εὐδαιμονίας, μηδὲ τὴν ἀμεριαίαν, ὁ Χρύσιππός φησι. ἀλλὰ καὶ μηδὲν αἱρετωτέραν εἶναι, μήτε καλλίω, μήτε σεμνοτέραν τὴν τοῦ Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν. *Omnino & plenè beatos eſſe homines, qui ſunt Sapientes. & Felicitatem hanc ac Securitatem, nihilum à diuinâ differre, Chryſippus ait. Et nullâ parte optabiliorem, meliorem, auguſtiorem illam Iouis Felicitatem hac humanâ eſſe.* Quid etiam pleraque ſanctus ille Epi-
II. Diſſert. cap. XV. ctetus? Det mihi aliquis hominis *Animum*, inquit, *qui nullâ re fruſtretur, aut lædatur, qui non iraſcatur, non inuideat, non æmuletur.* Denique, quid opus ambagibus? Da mihi θεὸν ἐξ ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντα γενέσθαι, καὶ ἐν τῷ σωματίῳ τούτῳ τῷ νεκρῷ, περὶ τῆς πρὸς τὸν Δία κοινωνίας βουλευόμενον: *Deum ex Homine fieri cupientem, & in corpuſculo iſto mortali* SOCIETATEM *Iouis agitantem:* id eſt, da mihi iſtum Sapientem: dabo tantum, & talem. AVD. Lædunt iſta vel audita Lipſi, etſi non demiſſa: quid recenſes? LIPS. Mecum tolera. neque enim ipſi probamus, neque abnuimus

Quin vanus ſtolidis hæc talia finxerit error:

ſed error, cuius fontem etiam liceat inquirere, & tum claudere vel damnare. Magniloquentiæ huius omnis origo, quòd vnam eamdemque Virtutem in Homine & Deo
Ep. LXXXVII. ponunt. Seneca: *Quæris quæ res Sapientem efficit? quæ Deum.* Si igitur ille & iſte eius compotes; ille per induſtriam, iſte per naturam: pares in eo ſunt, quo laudantur. Chry-
De Commun. Not. ſippus apud Plutarchum: Ἀρετῇ γὰρ οὐχ ὑπερέχειν τὸν Δία τοῦ Δίωνος, ὠφελεῖσθαί τε ὁμοίως ὑπ' ἀλλήλων τὸν Δία καὶ τὸν Δίωνα, σοφοὺς ὄντας, ὅταν ἅτερος θατέρου τυγχάνῃ κινουμένου: *Virtute ſiquidem non ſuperare Iouem Dionem, ſed & æqualiter iuuari inuicem Iouem & Dionem, cùm Sapientes ſint, quando alter alterum mouere ſentit.* In eodem
Diſſert. I. cap. XII. illo fundamento hæc Epicteti nixa: Κατά γε τὸν λόγον οὐδὲ χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος εἶ. λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν: *Quod ad rationem mentemque attinet, ô homo, nihilo deterior aut inferior Dijs ipſis es. Magnitudo enim Rationis neque longitudine (ſiue diuturnitate) neque altitudine dijudica*tur, *ſed ſolis Decretis.* Seneca his paria: *Solebat* Ep. LXXIII.
Sextius dicere, Iouem plus non poſſe, quàm Bonum virum. Plura Iupiter habet, quæ præſtet hominibus: ſed inter duos Bonos, non eſt melior, qui locupletior. non magis, quàm inter duos, quibus par ſcientia regendi gubernaculum eſt, meliorem dixeris, cui maius ſpecioſiusque nauigium eſt. Heu, radunt & iſta meas aures, fateor: ſed *inſanientem* hac parte *Sapientiam*, vel ad Senecæ lucem peruideamus. Primum igitur, eorum confeſſione, diſcrimen eſt in Potentiâ ſiue Opulentiâ: quia Iupiter certè plus pollet poteſtque. Alterum, quod notant, in Diuturnitate. Seneca: *Iupiter quo* Ibid.
antecedit virum Bonum? diutiùs Bonus eſt. Alibi idem: *Bonus ipſe, tempore tantùm à* De Prouid. cap. I.
Deo differt. Iterumque alibi: *Sapiens vicinus proximusque Dijs conſiſtit, exceptâ mortalitate, ſimilis Deo.* Cicero etiam Stoïciſſans: De Conſtant. Sap. c. VIII.
E Virtutibus vita beata exſiſtit, par & ſimilis II De Nat. deor.
Deorum, nullâ re, niſi immortalitate, quæ nihil ad benè viuendum pertinet, cedens cæleſtibus. Fatetur ecce, (quis autem ambigat?) de Immortalitate: ſed excuſat & reijcit, quaſi nec augendo eſſet. Ita & Seneca: *Quemad-* Epiſt. LXXIII.
modum ex duobus Sapientibus qui ſenior deceſſit, non eſt beatior eo, cuius intra paucos annos terminata Virtus eſt: ſic Deus non vincit Sapientem felicitate, etiamſi vincat ætate. Atque alibi etiam clariùs: *Quid inter te (Sa-* Epiſt. LIII.
pientem) & Deos interfuturum ſit, quæris? diutiùs erunt. At mehercule magni artificis eſt, clauſiſſe totum in exiguo. Tantum Sapienti ſua, quantum Deo omnis ætas patet. Et vis culmen ſtultitiæ? ſuperaddit: *Eſt aliquid, quo Sapiens antecedat Deum, ille naturæ beneficio, non ſuo ſapiens eſt. Ecce res magna, habere imbecillitatem hominis, ſecuritatem Dei.* Sunt aliæ alibi tales voces: abhorreo & deſpuo: & ah mei Stoici, quàm à tecto per elationem iuiſtis? Meliùs modeſtiuſque Pythagorici. è quorum ſchola Archytas; Διαφέρει δὲ Stob. Ser. I.
θεὸς ἀνθρώπω ἀγαθῶ, ὅτι θεὸς μὲν οὐ μόνον εἰλικρινῆ καὶ ἀπολελυμέναν ἔχει τὰν ἀρετὰν ἀπὸ παντὸς τῶ θνατῶ πάθεος, ἀλλὰ καὶ τὰν δύναμιν αὐτᾶς ἄτρυτον πέπαται καὶ ἀνενδέουσαν, εἰς πρᾶξιν ἀσιάσιον ἔργων σεμνότατά τε καὶ μεγαλοπρεπέστατα. ἄνθρωπος δ' οὐ μόνον τῶ θνατῶ τᾶς φύσιος κατασχέσει μείονα ταύταν πέπαται, ἀλλ' ὅτι καὶ δι' ἀγαθῶν ἀμετρίαν, καὶ διὰ συνήθειαν ἰσχυράν, καὶ διὰ φύσιν μοχθηράν, καὶ δι' ἄλλας αἰτίας πολλάς, ἀδυνατεῖ κατ' ἀκρότατον γεγαθῆμεν παραλαβεῖν τἀγαθόν: *Differt Deus à viro bono, quòd Deus quidem non ſolùm puram & à fece omni liberam Virtutem habet, ac labe affectuum humanorum; ſed quòd etiam vim ac facultatem eius infatigabilem, &*

ſimul

ſimul liberam neque obnoxiam poſſidet, ad æternorum ſcilicet operum maieſtatem & decorem reſpondentem. Homo autem, non ſolùm ipſâ conſtitutione mortalis naturæ minorem illam habet, ſed interim etiam ſiue ob bonorum intemperiem, ſiue conſuetudinem validam, ſiue naturam prauam, aliaſque cauſſas, non poteſt omnino ad culmen illud veri Boni pertingere. Hæc vera, hæc ſana ſunt, præ tumore illo & vaniloquentiâ Stoicorum. Quos an excuſare tamen leuiter non fas eſt? Homines toti in Virtute, & eius ſplendore oculos præſtricti, diuinum cenſebant quidquid eâ tinctum eſſet. Atque vtinam *Diuinum* tantùm, & in eâ voce manſiſſent! ferremus: vt illa Homeri, θεοειδέας, θεοείκελοι, ἰσόθεοι: quæ magnis viris adſignat. Ferremus, inquam? imò laudaremus, ſenſu quem in alio ſcito Stoico video & amplector. Nam aiebant, θείους εἶναι τοὺς σοφούς. ἔχειν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς οἱονεὶ θεόν: *Diuinos eſſe Sapientes. nam habere in ſeipſis quodammodò Deum.* Habent, habent: & *nulla ſine Deo mens bona eſt.*

Laërt. in Zen.

Sen. Epiſt. xxxiii.

DISSERT. XV.

XIII. *Parad. Sapientem omnia rectè facere, etiam Digitum exſerendo. Sine peccatis eſſe.*

SVNT iam & alia quædam ab eodem iſto Elationis fonte orta, & noſcendi, non probandi cauſsâ, ediſſerenda. Tale hoc Inopinatum: Πάντα εὖ ποιεῖν τὸν σοφόν: *Omnia rectè facere Sapientem.* Quod cum adſtrictione aliquâ ſiue interpretatione, capiendum: ἃ ποιεῖ, δηλονότι: *nimirum, quæ facit.* Ὃν τρόπον γὰρ λέγομεν πάντ' εὖ ποιεῖν τὸν αὐλητὴν, ἢ κιθαρῳδὸν, συνυπακουομένου τοῦ ἐπὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν αὔλησιν, τὰ δὲ κατὰ τὴν κιθαρῳδίαν· τὸν αὐτὸν τρόπον πάντα εὖ ποιεῖν τὸν φρόνιμον, καὶ ὅσα ποιεῖ, καὶ οὐ μὰ Δία καὶ ἃ μὴ ποιεῖ. τὸ γὰρ κατὰ λόγον ὀρθὸν ἐπιτελεῖν πάντα, καὶ οἷον κατ' ἀρετὴν, περὶ ὅλον οὖσαν τὸν βίον τέχνην: *Sicut cùm dicimus Tibicinem vel Citharœdum omnia rectè facere, ſimul exaudimus ea nempe quæ ad Tibiæ vel Citharæ tractationem pertinent: ita omnia rectè facere Prudentem, quæcumque facit, non hercules etiam quæ non facit. Nam omnia ad rectam Rationem facere eum ac dirigere, id eſt Virtutem: quæ ars eſt ad omnem vitam ſpectans.* Reperit alibi Eclogarius idem dogma: ſed hoc ad fidem & ſenſum eius ſufficit, ex illo quidem. Plutarchus addendus eſt: Οἱ Στωϊκοὶ, inquit, μήτε τι φαύλῳ ἀρετὴν προσεῖναι, μήτε κακίας χρηστὸν ἀξιοῦσιν· ἀλλὰ πάντως μὲν ἐν πᾶσιν ἁμαρτωλὸν εἶναι τὸν ἀμαθῆ, περὶ πάντα δὲ αὖ κατορθοῦν τὸν ἀστεῖον: *Stoici neque Malo vllam Virtutem ineſſe, neque Vitium viro Bono cenſent: ſed omnimodis illum quidem & ſemper peccare, hunc autem omnia rectè facere.* Conſonat & illud, quod idem alibi: *Alexandrum, in quo omnes Virtutes permixtæ, confirmaſſe* Στωϊκὸν ἐκεῖνον λόγον, ὅτι πᾶν ὃ ἂν δρᾷ σοφὸς, κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐνεργεῖ· καὶ μία μὲν, ὡς ἔοικεν, ἀρετὴ πρωταγωνιστεῖ πράξεως ἑκάστης, παρακαλεῖ δὲ τὰς ἄλλας, καὶ συντείνει πρὸς τὸ τέλος: *Stoicum illum ſermonem, Quòd quidquid facit Sapiens, ex omni Virtute facit. Et vna quidem velut in principijs eſt & pugnat cuiuſque actionis, ſed aduocat alias, & coniungit ad ſuum finem.* Iterùm Stobæana Electa: Τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα τέλειον εἶναι λέγουσι, διὰ τὸ μηδεμιᾶς ἀπολείπεσθαι ἀρετῆς: *Virum bonum perfectum eſſe dicunt, ideò quòd nulla Virtute careat.* Atque hinc ortum illud minutum etiam Paradoxum, *Nec digitum temerè ab eo exſeri.* Quod in Epicteto ita legitur: Ἡ φιλοσοφία φησὶν, ὅτι οὐδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνειν εἰκῆ προσήκει: *Philoſophia dicit, quòd nec digitum temerè extendere oportet.* Perſius omnino adſpexit, qui multa Stoica miſcere ſolitus:

De Fort. Alexandri, orat. 1.

Stob. Ecl.

De audiend. Poët.

Arrhian. cap. vlt.

Sat. v.

* *Ni tibi conceſſit Ratio, digitum exſere, peccas.*

* Vulgò, Nil neganda.

Ita enim lego: & eſt ſententia, Ratio niſi tibi ſuaſerit agere, quidquid agis, peccas. Huc, inquam, referendum eſt: non ad Gladiatores, qui victi digitum tollunt, cum Scholiaſte. Planiſſimè cum Perſio (noſtrâ lectione) Clemens Alexandrinus: Οὐδὲ τὸν δάκτυλον, ὡς ἔτυχε, σαλεύειν τῷ σοφῷ ὁ λόγος ἐπιτρέπει, ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ Στωϊκοί: *Nec digitum fortuitò agitare Sapienti* CONCEDIT RATIO, *vt Stoici dicunt.* Quod vſque eò producunt, vt ipſa illa agitatio Bonum iis ſit, & *Vtile* etiam: quia id ex naturâ omnis Boni. Irridet Plutarchus, vt ſolet, ſed nos docet: Ἂν εἷς σοφὸς ὁπουδήποτε προτείνῃ τὸν δάκτυλον φρονίμως, οἱ κατὰ τὴν οἰκουμένην σοφοὶ πάντες ὠφελοῦνται: *Si vnus Sapiens vbicumque digitum protendat prudenter, omnes in orbe terrarum Sapientes iuuantur.* Atque huic igitur ſcito adhæret alterum: Ἀναμαρτήτους τοὺς σοφοὺς τῷ ἀπεριπτώτους εἶναι: *Impeccabiles Sapientes eſſe, quia labi non poſſunt.* Quod à Cynicis tranſſumptum video: quorum effatum, τὸν σοφὸν ἀναμάρτητον: *Sapientem ſine peccato,* imò *impeccabilem eſſe.*

II. Pædag. cap. 2.

De Common. Not.

Laërt. in Zen.

Laërt. in Mened.

DISSERT. XVI.

XIV. *Parad. Sapientes ſoli inter ſe amici: ſoli amare gnari.*

SED & hoc præter communem ſenſum addatur, *Solum Sapientem amicum eſſe, & amare.* Noſter Annæus effert: *Solus Sapiens ſcit amare, ſolus Sapiens amicus eſt.* Epictetus

Ep. lxxxi.

hoc

hoc item numerat inter ea, quæ Philoſophi
* Præter opinionem di unt. * παραδοξολογοῦσι, & Diſſertationem vnam
huic rei donat. Ratio huic dicto, quòd nemo
Lib. II. cap. XXII. nisi Bona amat: ſolus ea Sapiens nouit & diſ-
De Amicit. cernit? ſolus ergo amat. Cicero: *Hoc primum ſentio, niſi in Bonis amicitiam eſſe non poſſe*: Bonum autem, eumdem *Sapientem* illeipſe intelligit & appellat. Seneca: *Inter Sapientes*
De Benef. VII. c. XII. *tantùm amicitia eſt: ceteri, non magis amici ſunt, quàm ſocij.* Laërtius & rationem addit: Λέγουσι
In Zen. δὲ καὶ τὴν φιλίαν ἐν μόνοις τοῖς σπουδαίοις εἶναι, διὰ τὴν ὁμοιότητα: *Dicunt* (Stoici) *amicitiam in ſolis Bonis eſſe, idque ob ſimilitudinem.* Bona ratio, &
Declam. CCLXXXII. Quinctiliano Declamatori pulchrè aſſerta: *Iungit amicitias ſimilitudo morum. neſcio quomodo inter ſe animorum lumina* (ita lego) *vident & agnoſcunt. nec quiſquam amare in altero poteſt, niſi quod tacitus probat.* Veras autem hîc amicitias intelligimus, non vulgares iſtas,
Epiſt. IX. infidas, incertas, & quas noſter *Temporarias* alibi vocat. A tempore enim & euentis pendent: felicium illorum adſeclæ, aduerſantium deſertores. Non, inquam, has tales.

Οὔνομα γὰρ, ἔργον δ' οὐκ ἔχουσιν, οἱ φίλοι,
Οἱ μὴ 'πὶ ταῖσι συμφοραῖς ὄντες φίλοι:
Namque illi Amici nomen, haud rem vindicăt,
In ſorte triſti qui fidem non exhibent.

Quas igitur? Laërtio ex Zenone deſcriptas. Φασὶ δὲ φιλίαν κοινωνίαν τινὰ εἶναι τῶν κατὰ τὸν βίον, χρωμένων ἡμῶν τοῖς φίλοις, ὡς ἑαυτοῖς: *Dicunt Amicitiam communionem quamdam eſſe omnium quæ in vitâ, aut ad vitam, amicisque nos vti tamquam nobiſipſis.* Duo igitur continet: Rerum communionem & conſortium, itemque Perſonatum. Vtrumque iunxit pariter Pythago-
Laërt. in Pythag. ras iamolim. qui, vt Timæus ait, πρῶτος εἶπε, κοινὰ τὰ φίλων εἶναι· καὶ φιλίαν, ἰσότητα: *Primus dixit, Communia omnia amicorum eſſe: & Amicitiam, Æqualitatem.* Hoc vltimum
Lib. III. bellè concinnauit Iſidorus Peluſiotes: Ἰσότης,
Epiſt. CXLV. φιλότης. Seneca: *Conſortium inter nos rerum omnium facit amicitia: nec ſecundi quidquam ſingulis eſt, nec aduerſi. In commune viuitur.*
De Amic. Cicero: *Eſt autem amicitia nihil aliud, niſi omnium diuinarum humanarumque rerum, cum beniuolentiâ & caritate, conſenſio.* Credo Stoicam & hanc finitionem eſſe: quamquam nec alij diſſentiunt philoſophorum. Ariſtoteles ἐρωτηθεὶς τί ἐστι φίλος; ἔφη, μία ψυχὴ δύο σώμασιν ἐνοικοῦσα: *interrogatus, Quid eſſet amicus? reſpondit, Vna anima duobus corporibus incluſa.* Scitè & ſcitiùs hoc ipſum ta-
Lib. IX. men Sidonius: *Animæ duæ, animus vnus.* Di-
Epiſt. V. lutiùs Cicero: *Vltimum in amicitiâ, vt vnus fiat ex pluribus.* Noſtri, id eſt Stoici, valdè hoc intendunt: & volunt etiam præferri commoda & ſalutem amici, poſtponi ſua. Ita amor alienus ſupra illum noſtri ſit: quòd alij contentè negant. Sed Seneca apertè: *Sapiens amicos ſibi comparet, ſæpè præferat.* Et Epiſt. IX.
iterùm: *In quid igitur amicum paro? vt habeam pro quo mori poſſim, vt habeam quem in exſilium ſequar, cuius me morti opponam & impendam.* Iterumque alibi: *Amicitiæ illius veræ,* Epiſt. VI.
cum quâ homines moriuntur, pro quâ moriuntur. Nónne hoc palàm eſt, alium plus ſe amare? Et negat tamen Cicero, etiam vbi Stoicè multa diſſerit: *Ne optandum quidem eſt* III. Tuſc.
in amicitiâ, vt me ille plus, quàm ſe amet: ego illum plus, quàm me. Perturbatio vitæ, ſi ita ſit, atque officiorum omnium conſequatur. Iterumque in perſonâ Catonis: *Quamquam in ami-* III. De Fin.
citiâ alij dicant æquè caram eſſe Sapienti rationem amici, ac ſuam; alij autem, ſibi cuique cariorem ſuam: tamen hi quoque poſteriores fatentur, alienum eſſe à iuſtitiâ, detrahere quid de aliquo, quod ſibi aſſumat. Mollis, nec Catone ſatis digna oratio: etſi diſſenſus fortaſſe in hac re aliquis Stoicorum. Sed profectò qui Virtutis, id eſt amicitiæ, vim videt, & amat: illam omnibus, etiam ſibi, meritò præfert, vt demus quòd non amicum. Fides eius vinculum eſt: & quid miri, pro eâ homines mori? Vtilitatis cauſsâ illam adſciſci, Epicurei aſſerunt: noſtri reclamant, & tenent *per ſe expetendam.* quare? quia ſecundùm Naturam eſt. *Nam vt aliarum nobis* Sen. Ep. IX.
rerum innata dulcedo eſt, ſic amicitiæ. Satis de iſtâ: de Amore breuiter, qui eſt ſeparandus. Seneca: *Amas me, amicus non es. Quid ergo?* Ep. XXXV.
hæc inter ſe diuerſa ſunt? imò diſſimilia. Qui amicus eſt, amat: qui amat, non vtique amicus eſt. Hoc notandum, vt Plutarchi quædam capiamus, imò & reijciamus, acriter Stoicos incuſantis: qui cenſebant, *è Sapienti-* De Commun. Not.
bus, etſi pulchri eſſent, neminem amandum, aut amore dignum eſſe: contrà, iuuenes etſi malos & ſtultos, eoſque, quod ſequitur, turpes, amandos tamen. qui ipſe amor deſinat, ſimulac Sapientes ſint facti. Hæc ille clamat παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας εἶναι, καὶ τῆς ἀτοπίας πάσης αὐτοῖς μετέχειν: *præter communes notiones eſſe, & abſurditatis omnis participantia videri.* Ne nimis, ô bone. Minus eſt Amor, quàm Amicitia; & ideò illo etiam Stultos dignantur, iſtâ non niſi Sapientes. Et quos tamen Stultos? adoleſcentes bonæ ſpei, & Sapientiæ iam alludentes. Ipſa hæc illorum verba, contra te, tibi debemus: Θήρα γάρ τίς φασιν ἐστὶν ὁ ἔρως, ἀτελοῦς μὲν, εὐφυοῦς δὲ μειρακίου πρὸς ἀρετήν:

Aucu-

Aucupium enim quoddam vel venatio eſt Amor, adoleſcentis quidem imperfecti, ſed benè nati. Audiantur & Zeno & Chryſippus, è quibus Laërtius hęc prompſit: Καὶ ἐρασθήσεσθαι δὲ τὸν σοφὸν τῶν νέων τῶν ἐμφαινόντων διὰ τοῦ εἴδους τὴν πρὸς ἀρετὴν εὐφυΐαν, ὥς φησι Ζήνων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ Χρύσιππος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ βίων: *Et amaturum Sapientem adoleſcentes illos, qui in vultu præferant indolem generoſam ad Virtutem: vt Zeno in Republicâ, & Chryſippus in Vitis ſcripſerunt.* Quis damnet hæc aucupia? eò capiantur, & ſapere incipiant, amari deſinant. Ille enim finis: & *Amorem* IV. Tuſc. ipſum definiunt, Εἶναι ἐπιβολὴν φιλοποιΐας, διὰ κάλλος ἐμφαινόμενον. Quæ Cicero vertit: *Stoici Sapientem amaturum eſſe dicunt. & Amorem ipſum, conatum amicitiæ faciendæ, ex pulchritudinis ſpecie, definiunt.* Ecce Amor ad Amicitiam illicium eſt, ſed primò ad virtutem: ideoque Laërt. in Antiſth. ſolius Sapientis. Cynici olim: Ἐρασθήσεσθαι δέ. μόνον γὰρ εἰδέναι τὸν σοφὸν, τίνων χρὴ ἐρᾶν: *Amaturum quoque. ſolum enim ſcire Sapientem, quos oportear amare.* At ecce redeo in memoriam Apuleiani loci, qui valdè huc faciebat, niſi ex- De Philoſ. ſcriptores vitiaſſent. Verba ſunt: *Bonos omnes oportet inter ſe amicos eſſe, etſi ſunt minùs noti: & poteſtate ipſâ, quâ mores eorum ſectæque conueniunt, amici ſunt habendi. Paria quippe à ſimilibus non abhorrent. Vnde inter ſolos Bonos fidem amicitiæ eſſe conſtat. Sapientia Boni amatorem adoleſcentem facit, ſed eum qui probitate ingenij ſit ad artes bonas promptior. Nec deformitas corporis talem poterit abigere appetitum. nam cùm ipſa anima complacita eſt, homo totus adamatur.* Priora illa, planè noſtra ſunt & Stoica, id eſt Socratica, vt Cicero aiebat: etiam ſequentia, ſi emendas. & me arbitro debes. Nam quid hoc eſt, *Sapientiam facere adoleſcentem Boni amatorem?* ergo iam *Sapiens* ille eſt? *amat Bonum* & Sapientem? imò amatur, & verba eò cenſeam vertenda. Faciamque: *Sapientia Bonum amatorem adoleſcentum facit, ſed eorum, qui probitate ingenij ſint ad artes bonas proniores.* Sunt ipſa iam dicta: & quod ſtatim legitur: *Eum qui ſit ignarus Bonorum, cupitorem eiuſmodi rebus eſſe:* negatione inſertâ ſcribendum: *non eſſe.* Ita videtur: ſi aliter, abeat, nec noſter eſto.

DISSERT. XVII.

Pluſcula ſimul Paradoxa. Solum Pulchrum, Nobilem, Ciuem, Magiſtratum, Vatem, Rhetorem, & plura eſſe.

* Inopinata ſententia. SED an non tædio iam tot * *Paradoxologiæ* ſunt? contraham, & iunctim, non tamen mixtim, quaſdam dabo. Quaſdam, vel eximias: & quæ plenam apud ipſos Stoicos vix habeant fidem. Talis hæc iſta:

SOLVM SAPIENTEM PVLCHRVM ESSE. Cato apud Ciceronem: *Rectè etiam appellabi-* III De fin. *tur Pulcher, animi enim lineamenta ſunt pulchriora, quàm corporis.* Sex. Empiricus: *Stoici apertè dicunt, qui Prudentiam protulerint, ſolos eſſe Pulchros, ſolos Diuites, ſolos Sapientes.* Ratio illius: *Qui eſt dignus amari, eſt pulcher: Solus ſapiens amari dignus: ſolus igitur pulcher.* Seneca hæc tangit & profert, ſed colorem magis allinit: *Errare mihi viſus eſt*, inquit, *qui dixit:* Epiſt. LXVI

Gratior eſt pulchro veniens è corpore Virtus.

Nullo enim honeſtamento eget: ipſa & magnum ſui decus eſt, & CORPVS SVVM CONSECRAT. Addit iocosè de Clarano ſuo condiſcipulo, cuius ingenium malè habitabat: ſed, inquit, *cæpi Claranum noſtrum intueri, formoſus mihi videtur, & tam rectus corpore, quàm eſt animo. Poteſt ex caſâ vir magnus exire: poteſt & ex deformi humilique corpuſculo, formoſus animus ac magnus.* Quis vel è vanis iſtis amatorculis abnuat? qui affectus ſuos donant ingenio & lepóri ſæpiùs, quàm formæ. Si huic tantùm: cur non tabula ametur? Itaque ſciamus, *non* Ibid. *deformitate corporis animum fœdari, ſed pulchritudine animi corpus ornari.* Vides mulierculas interdum perſonam ſumere, & Saturnalitijs ludis fœdam, aut & vitilem, faciem induere? non mouetis, qui ſcis interiorem aliam eſſe. Hîc ſimile. tegmen non adſpicio: quod latet, ſplendidum & cæleſte prænoui. Græcorum vox opportuna καλοῦ, quæ in vtrumuis valet, & *Bonum Pulchrumque* notat: quia tecto iudicio hæc iuncta. *Conſuetudo Scripturæ* De Ciu. xv. cap. xxiii. *eſt* (ait Auguſtinus) *etiam ſpecioſos corpore, Bonos vocare.* Vera dicit, & à cauſſâ iam dictâ. Altera Paradoxologia:

SOLVM SAPIENTEM NOBILEM. A Cynicis tranſlatum: quorum erat, Τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς τοὺς καὶ ἐναρέτους: *Eoſdem Nobiles, qui & Probi eſſent.* Tenuerunt Stoici, vt alia. & definiebant, Εὐγένειαν, ἕξιν ἐκ γένους, ἢ ἐκ κατασκευῆς, οἰκείαν πρὸς ἀρετήν: *Nobilitatem, habitum à genere, aut inſtitutione, aptum ad Virtutem.* Itaque ſiue innatus is habitus, ſiue inſitus à doctrinâ eſſet, ſolos Nobiles qui haberent. Quid iam autem?

SOLVM CIVEM, MAGISTRATVM, PRAETOREM, IVDICEM ESSE SAPIENTEM. Plutarchus: Τοὺς σοφοὺς μόνους βασιλεῖς, De Com. Notion.

πλου-

πλουσίους, καλούς, καὶ πολίτας, καὶ δικαστάς: *Sapientes ſolos Reges, Diuites, Pulchros, Ciues, & Iudices.* In Zen. Laërtius: Ὁμοίως δὲ καὶ ἀρχικοὺς, δικαστικούς τε καὶ ῥητορικοὺς μόνους εἶναι: *Præterea, ad magiſtratus, ad iudicia; ad oratoriam ſolos aptos eſſe.* Vbi & explicatio aliqua dicti eius eſt: nimirum ſolos illos perfectè & benè munia hæc poſſe obire. Nam vt Zeno aiebat: Ἐγνωκέναι δεῖ τὸν ἄρχοντα περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, μηδένα δὲ τῶν φαύλων ἐπίστασθαι ταῦτα: *Noviſſe oportet magiſtratum Bona ac Mala, quod nemo Stultorum poteſt.* Quæ eadem ratio ad *Iudicem* trahenda, etiamque ad *Ciuem.* qui Bonus & vtilis ciuitati quomodo erit, legibus & rectoribus obediens, ſine hac notitiâ? Poteſt & alio ſenſu. quia negant Reſpublicas vllas aut Ciuitates, niſi quæ ſint Sapientum. Cicero hęc irridens IV Acad. aut ſpernens: *An illi vmquam dicerent* (Academici veteres) *Sapientes ſolos Reges eſſe? ſolos Diuites, Formoſos? omnia, quæ vbique eſſent, Sapientis eſſe? neminem Conſulem, Prætorem, Imperatorem? neſcio an ne Quinqueuirum quidem quemquam, niſi Sapientem? ſolum Ciuem, ſolum Liberum? Inſipientes omnes Peregrinos, Exſules, Seruos, Furioſos? Denique ſcripta Lycurgi, Solonis, Duodecim tabulas noſtras, non eſſe Leges? nec Vrbes denique aut Ciuitates, niſi quæ eſſent Sapientium?* Plura hîc habes eiuſce generis, ſed à dicto fonte. Leges illæ tales, non ſunt verè Leges. quare? quia *Lex eſt recta ratio imperandi atque vetandi, inſita à Naturâ*: tales non ſunt illæ. Iam *Ciuitas eſt Cœtus hominum iure ſociatus*: ſi leges aut iura non ſunt, quomodo ciuitas? ad idem illud redimus. Sed vbi igitur Sapiens ille ciuis eſt? in magnâ hac & ſuâ vrbe, id eſt Mundo. Pergimus:

SOLVM ORATOREM, POETAM, DOCTVM, VATEM, SACERDOTEM, vno verbo, omnia eſſe. Stobæus: Μόνον δέ φασι τὸν σοφὸν καὶ μάντιν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ ποιητὴν, καὶ ῥήτορα, καὶ διαλεκτικὸν, καὶ κριτικόν: *Solum aiunt Sapientem Vatem* BONVM, *& Poëtam, & Rhetorem, & Dialecticum, & Criticum eſſe.* Nota, *Bonum.* eſſe poſſunt aliquatenus, quod ad artem; non Boni quod ad vſum, atque etiam perfectionem. Nam in omnibus illis artibus Iudicium & Conſilium neceſſaria, quæ Lib. I. deſunt Stulto. Strabo: Οἱ παλαιοὶ φιλοσοφίαν τινὰ λέγουσι τὴν ποιητικήν. οἱ δ' ἡμέτεροι καὶ μόνον ποιητὴν ἔφασαν εἶναι τὸν σοφόν: *Antiqui dicunt Philoſophiam quamdam eſſe Poëticen: at noſtri* (id eſt, Stoici) *etiam ſolum Sapientem dicunt Poëtam.* Quid mirantur? nónne & vulgò *Oratorem* definiunt *Virum bonum, dicendi peritum?* At bonus ille, eſt Sapiens. Iam de *Sacerdote*, in Laërtio & Stobæo habes. quis autem ab illo alius *Pietatem* colit, quæ eſt *ſcientia diuini cultus?* nec ſine eâ *Sacerdos* eſt: ergo talis nemo Stultus. Breuiter. reuocanda hæc omnia ad vnum illud principium, *Omnia rectè facere Sapientem*: de quo dixi. Athenæus, ſiue alius apud eum, ſubſannat: Στωϊκὸν Lib. IV. δὲ δόγμα ἐστὶν, ὅτι πάντα εὖ ποιήσει ὁ σοφὸς, καὶ φακῆν φρονίμως ἀρτύσει: *Stoicum dogma eſt, quòd omnia rectè faciet Sapiens, etiam lenticulam condiet.* Ita, ita, & hanc condiet. ſi lubebit: & quid ampliùs? *Sartor & Sutor* erit.

—— non noſti, quid pater ille Horat. I. Sat. III.
Chryſippus dicat? Sapiẽs crepidas ſibi numquam
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt Sapiens. quò?
Vt quamuis tacet Hermogenes, cantor tamen, atque
Optimus eſt modulator.
—— ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex.

Igitur poteſtate, hæc omnia eſt, ſi non facto. An non & facto ille Hippias olim, qui *omnia quæ ſecum habebat, nihil eorum emerat,* Apul. II. Florid. *ſed ſuis ſibi manibus confecerat?* veſtes, calceos, annulum, gemmam ſcalptam, ampullam, ſtrigilem. Iam Poſidonius, & vulgò Stoici, *omnes artes, quibus in cottidiano vſu* Sen. Epiſt. XC. *vita vtitur, volunt à Philoſophiâ inuentas*: Fabricam, & eius ferramenta; metallariam artem, textoriam, piſtoriam. *Quæ omnia, in-* Ibid. *quit, Sapiens quidem inuenit; ſed minora, quàm vt ipſe tractaret, ſordidioribus miniſtris dedit.* Etſi Senecæ noſtro contrà videtur, & indigna hæc Sapiente: neque *abduxiſſe ſe ab* Ibid. *illis artibus, ſed omnino non veniſſe.* Satis hæc iſta, & fructum Diſſertationibus noſtris, non riſum captamus.

DISSERT. XVIII.

Paradoxa item mixta: Non iniuriâ affici, non Inſanire, non Ebrietate.

ADDIDIMVS igitur Sapienti magna, parua: quædam ab eo & remouenda ſunt: illa ipſa præter vulgi ſenſum. Vt,

SAPIENTEM NON ACCIPERE INIVRIAM. Stobæana: Λέγουσι δὲ τὸν σοφὸν καὶ ἀνύβριστον εἶναι· οὔθ' ὑβρίζεσθαι γὰρ, οὔθ' ὑβρίζειν. εἶναι τὴν ὕβριν ἀδικίαν εἶναι καταισχύνουσαν, καὶ βλάβην: *Aiunt Sapientem iniuriæ exſortem eſſe, vt qui nec capiat eam, nec inferat. Eſſe enim Iniuriam, iniuſtitiam quamdam cum dedecore aut damno*

con-

coniunctam. Hanc igitur non infert, quod clarum eſt, iuuare tantùm natus: ſed neque infertur, quia non admittit aut aduertit, & ſuâ virtute nixus, ſpernit ac reijcit infamiam omnem ſiue damnum. Breuiter, ſed fortiter, Seneca: *Quid ergo? nemo erit qui laceſſat, qui tentet? Nihil in rerum naturâ tam ſacrum eſt, quod ſacrilegum non inueniat. ſed non ideò diuina minus in ſublimi ſunt, ſi exſiſtunt, qui magnitudinem multùm vltra ſe poſitam non icturi petant. Inuulnerabile eſt, non quod non feritur, ſed quod non læditur.* Et totum libellum, elegantem ſanè & alti ſpiritus, in hanc rem ſcripſit. Socraticum dogma, & Apuleius etiam ſic expreſſit: *Sapientem non ſolùm inferre, ſed ne referre quidem oportet iniuriam. Non enim eam contumeliam putat, quam improbus faciat: ſed eam non putat, quam patientia firmiter toleret. Quia quidem Naturæ lege in animo eius ſculptum ſit, quòd nihil horum poſſit nocere Sapienti, quæ opinantur ceteri Mala eſſe.* Prima ſunt pro iam dictis: vltima eò ſpectant, Infamiam, Calumniam, & hæc talia non magis Mala eſſe; quàm Famam aut Adulationem, Bona. Addo,

De Const. Sap. c. III.

De Philos.

SAPIENTEM NON INSANIRE. Huic vis ſubeſt, qui ſemel Bonus Sapienſque, ſemper eſſe: nullâ vi aut caſu Virtutem eripi. Sed diſſidebant in eo ipſi Stoicorum apices. Καὶ μὴν τὴν ἀρετὴν Χρύσιππος μὲν ἀποβλητήν· Κλεάνθης δὲ, ἀναπόβλητον. ὁ μὲν, ἀποβλητὴν, διὰ μέθην καὶ μελαγχολίαν· ὁ δὲ, ἀναπόβλητον, διὰ βεβαίους καταλήψεις: *Virtutem Chryſippus amitti aut ſperni poſſe ait; negat Cleanthes, & firmam hærere. Ille amitti, per Ebrietatem, aut Atrabilioſum morbum: iſte, nec per illa, ob conſtantes manenteſque comprehenſiones.* Cleanthis ſententia placuit Senecæ. & palàm exprimit in iſtis: *Eò maiore animo ad emendationem noſtri debemus accedere, quòd ſemel traditi Boni* PERPETVA POSSESSIO *eſt. Non dediſcitur Virtus. Contraria enim Mala in alieno hærent: ideò expelli & exſtirpari poſſunt: fideliter ſedent, quæ in locum ſuum venerunt. Virtus ſecundùm Naturam eſt.* Et ſtatim: *Virtutes receptæ exire non poſſunt.* Ad Chryſippéa, facilis reſponſio. non enim in actione eſt Virtus: nec ſi illa impeditur, eijcitur iſta. * Suprà doctum: & Laërtius antè aliquid pro hac ſententiâ: Τὸν σοφὸν οὐ μανήσεσθαι. προσπεσεῖσθαι μέντοι αὐτῷ φαντασίας ἀλλοκότους, διὰ μελαγχολίαν, ἢ λήρησιν, οὐ κατὰ τὸν τῶν αἱρετῶν λόγον, ἀλλὰ παρὰ φύσιν: *Non inſaniturum Sapientem. Incidere ei poſſe quidem Viſa aliena & abſona; præter*

Laërt. in Zenone.

Epist. I.

* Dist. III. huius libri.

*atram bilem aut delirium, non ſecundùm rationem in eligendo, ſed * præter Naturam.* Aliquid etiam tale in ſequenti Paradoxo præcogita,

* Velexili. A naturâ nempe imbecillâ, & ſuccumbente.

SAPIENTEM NON INEBRIARI. quod ita in Laërtio: Οἰνωθήσεσθαι μὲν, οὐ μεθυσθήσεσθαι δέ: *Vino obrutum iri quidem, non ebrium tamen futurum.* Quid ita? ratio in Stobæanis: Οὐχ οἷον τε μεθυσθήσεσθαι τὸν νοῦν ἔχοντα, τὴν γὰρ μέθην ἁμαρτητικὸν περιέχειν, λῆρον εἶναι περὶ τὸν οἶνον (ita legendum) ἐν μηδενὶ δὲ τὸν σπουδαῖον ἁμαρτάνειν: *Non poſſe Ebrium fieri, mente præditum. nam Ebrietatem aliquid peccati habere & addere, atque eſſe delirationem à vino: in nullo autem peccare Sapientem.* Hoc dictum volunt. poſſe turbari vino, & facere ebrijs ſolita: non tamen eſſe Ebrium, quia in mente non deſtinauerat, & ea in recto firma perſeuerat. Vt Senecæ verbis (etſi ad paullò aliam rem aptatis) hîc vtar: *poſitione quidem mentis, & habitu tranquillus eſt, euentu non eſt.* Sed huic tamen noſtro, non placet hoc Zenonium dogma (eò enim adſpicit:) & epiſtolâ totâ ſuggillat. Poſidonium etiam reijcit, interpretantem *Ebrioſum* pro *Ebrio:* quaſi hoc Zeno voluiſſet, non ſolere neque amare Ebrium fieri. Meritò reijcit: alia mens eſt, & quam dixi. Sed nec hanc approbat, imò impugnat: *Nam ſi,* inquit, *argumentaberis, Sapientem multo vino inebriari, & retinere rectum tenorem, etiamſi temulentus ſit: licet colligas, nec veneno poto moriturum, nec opio ſumpto dormiturum, nec elleboro accepto, quidquid in viſceribus hæreb it; eiecturum. Sed ſi tentantur pedes, lingua non conſtat: quid eſt, quare exiſtimes, in parte ſobrium eſſe, in parte ebrium?* Da veniam doctor, hîc parùm firmiter argutaris. Quid hoc eſt, à corpore ad animum argumenta ducere? Fatemur corpus vim vini paſſum, & mentis inſtrumenta, Senſus: negamus mentem ipſam, in ſe ſanam. Ipſe paullò antè dixiſti, *Virtutem non expelli, aut amitti:* hoc retine. Quid, quòd Socraticum eſt, bibere nec mergi? Plato de eo: Σωκράτης ἐν ταῖς εὐωχίαις πίνειν οὐκ ἐθέλων, ὁπότε ἀναγκασθείη, πάντας ἐκράτει. καὶ, ὃ πάντων θαυμαστότατον, Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἑώρακεν ἀνθρώπων: *Socrates in conuiuijs, bibere haud promptus, ſiquando adigeretur, omnes ſuperabat. &, quod maximè mirabile, Socratem ebrium nemo homo vidit vnquam.* Viden' Sapientem & bibere multum, & mente conſtare? AVD. O callide! non ea mens, quæ tua, Platonis. etiam ſenſibus conſtitiſſe Socratem, vult adfirmatum. Sed heus, non & talem ego

Epist. LXXXIII.

Ep. LXXXIII.

Ibid. in fine epist.

In Conuiuio.

Socratiſcum hodie noui? LIPS. Sile, ſile: diſce hoc, & Zenonem à potione alienum non fuiſſe. Ὅς ἐρωτηθεὶς, διὰ τί, αὐστηρὸς ὤν, ἐν τῷ πότῳ διαχεῖται; ἔφη, Καὶ οἱ θέρμοι πικροὶ ὄντες, βρεχόμενοι γλυκαίνονται: *Qui interrogatus, quomodo, cùm auſterus ingenio eſſet, in vino & potu diffunderetur? Nam & lupini, inquit, etſi amari, macerati* De Tranq. cap. vlt. *& perfuſi dulceſcunt.* Quid tu Seneca? ſuades ipſe, *nonnumquam vſque ad ebrietatem veniri, non vt mergat nos, ſed vt deprimat:* Audi. hoc fit Sapienti ebrio: multum, non malè bibit; & ſerenandæ mentis cauſſâ, non turbandæ. Si autem hoc; à caſu eſt, non ab inſtituto. ideoque ne culpa.

DISSERT. XIX.

Duo alia Paradoxa, atque etiam Paraloga nobis: Non ignoſcere, Non miſereri.

ATQVE hæc parua fortaſſe, an & praua quædam ſubiungo? Noſtro & Chriſtiano ſenſu ita ſunt: aut valdè neceſſum eſt flecti interpretatione, & emendari. Tamen videamus. Primum,

SAPIENTEM NON IGNOSCERE. Stobæana: Φασὶ μηδέποτε συγγνώμην ἔχειν, καὶ νομίζειν τὸν ἡμαρτηκότα μὴ παρ' αὐτὸν ἡμαρτηκέναι, πάντων ἁμαρτανόντων παρὰ τὴν ἰδίαν κακίαν. διὸ καὶ δεόντως λέγεσθαι τὸ μὴ συγγνώμην ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι: *Aiunt numquam veniam dare aut ignoſcere Sapientem: cùm exiſtimet, qui peccarit, non contra aut præter mentem peccaſſe, omnibus ſcilicet peccantibus propriâ malitiâ. Ideoque & rectè dici, veniam non indulgere peccantibus.* Vult dictum. veniam non mereri, niſi qui ignari peccaſſent: nemo facit: nemo ergo meretur: neque Sapiens donat. Cicero hoc inter immania Stoicorum, ſed apud populum, damnat: & cauſſam tamen aliam eius apponit. Pro Murena. *Fatetur aliquis ſe peccaſſe, & eius delicti veniam petit? nefarium eſt facinus, ignoſcere. At leue delictum eſt. Omnia peccata ſunt paria.* Eò trahit ecce, quòd minoribus ignoſci ſoleat: talia non habent noſtri, qui omnia æquant. II. De Clem. c. VI. & VII. Seneca iterùm rationem aliam: *Venia,* inquit, *eſt pœnæ meritæ remiſſio. Ergo ei ignoſcitur, qui puniri debuit: Sapiens autem nihil facit, quod non debet, nihil prætermittit quod debet. itaque pœnam, quam exigere debet, non donat.* Dura & inhumana iſta, inquiunt. Da aures Senecæ mitiganti: Sapiens quidem Ibid. veniam non dat: *ſed illud, quod ex veniâ conſequi vis, honeſtiore tibi viâ tribuit. Parcit enim Sapiens, conſulit, & corrigit. Idem facit, quod ſi ignoſceret, nec ignoſcit: quoniam qui ignoſcit, fatetur aliquid ſe, quod fieri debuit, omiſiſſe.* Satis intricatè hoc ille: ſed mox explicat, parcere ob cauſas. illi ob ætatem; alij ob errorem, & quia in vino lapſus eſt; alij ob cauſſam culpæ, in ſpecie ſæpè honeſtam. *quæ* Ibid. *omnia,* inquit, *non Veniæ, ſed Clementiæ opera ſunt.* Adde, quæ addit. Huic adſidet:

NON MISERERI SAPIENTEM. Cicero ponit: *Neminem miſericordem eſſe, niſi ſtul-* Pro Mur. *tum & leuem.* Laërtius: Ἐλεήμονάς τε μὴ εἶναι, συγγνώμην τε ἔχειν μηδενί. μὴ γὰρ παριέναι τὰς ἐκ τοῦ νόμου ἐπιβαλλούσας κολάσεις: *Miſericordes non eſſe, veniamque nulli dare. neque enim prætermittere conſtitutas à lege pœnas.* Quæ ratio Iuſtitiam ſpectat: quaſi contra eam eſſet, remitti aut omitti pœnas. At Seneca noſter, vbi ex profeſſo hoc tractat, aliam etiam dat, & magis coloratam. Nam ſi pœnæ non remittendæ, vbi Clementia? Ipſe igitur, *Miſericor-* II. De Clem. c. IV. & V. *diam vitium* dicit: etſi *plerique vt virtutem laudent, & Bonum hominem vocent, miſericordem.* Quare vitium? quia circa Clementiam quidem poſita eſt, ſed extra modum: ſicut Crudelitas, circa Seueritatem. *Quid autem eſt? ægritudo animi, ob alienarum miſeriarum ſpeciem. Ægritudo autem in Sapientem virum non cadit.* Plura ibi, & lege: at Cicero pulchrè etiam, & aliter, ex Stoicorum ſenſu damnat. *Cadit in eumdem & Miſereri & Inuidere.* III. Tuſc. *nam qui dolet rebus alienis aduerſis, idem rebus alicuius ſecundis dolet.* Diuus Nemeſius hoc ipſum: *Ægritudinis ſpecies ſunt quatuor,* De animâ, cap. XIX. *Stupor, Moleſtia, Inuidia, Miſericordia. Inuidia, ægritudo quæ ob alterius res ſecundas ſuſcipitur Miſericordia, quæ ob res aduerſas.* Quid inhæreo? cùm ad examen ventum eſt, vereor vt verbi, non rei ſit hæc pugna. Nam Seneca fatetur, *non miſereri quidem, quia non fit ſine miſeriâ* (vnde & nomen:) *ſed omnia quæ, qui miſerentur, dolentes facerent; hunc facturum alacri animo, ac libentem. Succurret alienis lacrimis, dabit manum naufrago, exſuli hoſpitium, egenti ſtipem. At faciet iſta tranquillâ mente, vultu ſuo.* Numquam hîc duritiès aut inhumanitas eſt? Itaque exclamat noſter, *Malè audire apud imperitos ſectam Stoicorum, tamquam nimis duram. At hercules,* inquit, *nulla benignior leniorque eſt, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior: vt cui propoſitum ſit vſui eſſe & auxilio, nec ſibi tantùm, ſed vniuerſis ſingulisque conſulere.* Hæc ira dicta & accepta non offendant fortaſſe: Chriſtiani tamen noſtri veteres vel verbi illius

De Ciu. 1x. cap. v. illius auerſionem damnarunt. Auguſtinus: *Miſericordiam, Stoicorum eſt, ſolere culpare: ſed longè meliùs & humaniùs, & piorum ſenſibus accommodatiùs Cicero, in Cæſaris laude, locutus eſt, vbi ait: Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior, nec gratior miſericordiâ eſt.* Clemens item Alexandrinus: ὁ δὲ ἔλεος, οὐχ ἥ τινες τῶν φιλοσόφων ὑπειλήφασι, λύπη ἐπ᾽ ἀλλοτρίαις συμφοραῖς. μᾶλλον δὲ, θεῖόν τι ἐστὶν, ὡς οἱ προφῆται λέγουσι. Ἔλεον γὰρ, φησὶ, θέλω, καὶ οὐ θυσίαν: *Miſericordia non eſt, vt quidam philoſophi* (Stoici) *cenſuerunt, Ægritudo ex alienis malis: ſed magis diuinum quiddam eſt, ſicut Prophetæ loquuntur. Miſericordiam enim, inquit, volo, non ſacrificium.* 1v. Strom. Negat Ægritudinem eſſe: & ſanè pulcherrimè definire mihi viſus Gregorius Nyſſenus: *Miſericordiam eſſe, erga adflictos cum dilectione coniunctam affectionem.* Lib. De Beat. Sicut enim Inhumanitas aut Durities ab Odio; ſic Miſericordia à Caritate cauſſam & originem habet, imò eſt ipſa. Sed ait Clemens, *Diuinum quiddam* eſſe. nam & Deus quid magis vſurpat? quid magis etiam poſcit? Ideoque obtinuit, vt quamquam *Pietas* Dei cultus ſit, & intelligi ſoleat; *tamen more vulgi* (ait Auguſtinus) *hoc nomen etiam in operibus Miſericordiæ frequentetur. quod ideò, inquit, arbitror euenisse, quia hæc fieri præcipuè Deus mandat, eaque ſibi vel præ ſacrificijs placere teſtatur.* De Ciuit. x. cap. I. Sed & apud veteres ſatis, bonoſque ſcriptores, *Pietas*, & *Pius*, pro miti & miſeranti.

DISSERT. XX.

Paradoxum ſingulare, Omnes ſtultos inſanire: &, Omnia vitia in omnibus.

QVAE ad *Sapientem* ſpectabant Inopinata, pleraque peregi: ſuperant, quæ ad *Stultum*. Nam & hîc multa, nec multa nobis ſunt: quia pangenda & capienda ferè omnia, ex iam dictis. In Sapientem quidquid expetit, in iſtum pariter: ſic vt mutes, & aduerſa omnia ponas. In paucis exemplis oſtendam, & reliqua inquiſitioni tuæ permittam. Primum eſto, oppoſitum noſtro primo: STVLTOS OMNES *ex æquo ſtultos*, id eſt, PARITER INSANIRE. Cicero inter pauca illa ſua locandum cenſuit, proſcripſitque: ὅτι πάντες οἱ ἄφρονες μαίνονται: *Omnes ſtultos inſanire.* Laërtius: Πάντας τε τοὺς ἄφρονας μαίνεσθαι. οὐ γὰρ φρονίμους εἶναι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἴσην τῇ ἀφροσύνῃ μανίαν πάντα πράττειν: *Omnes ſtultos inſanire. neque enim prudentes eſſe, ſed per æqualem ſtultitiæ inſaniam omnia facere.* Ætiologia iſta ſpectat ad Paritatem peccatorum: ſicut anteà Virtutum: atque vt Sapientes ex æquo Boni, nemo plus minúſve, ſic Stulti æqualiter Mali, id eſt, inſani. Nam Inſania Sapientiæ opponitur. Diſcreta ergo hæc duo, Stultus & Inſanus? ſunt. ex Ambroſij mente, *Stultus eſt qui nihil ſapit, & ſtulta intelligit: Inſipiens, qui mala ſapit.* In Pſalm. xLvIII. Etſi mallem, *Inſanum* pro *Inſipiente* poſuiſſet. Vt magis pro re dicam, Stultus eſt qui imperitus, & Scientiam non habet; Inſanus intelligitur, qui ex imperitiâ atque imprudentiâ malè facit, & ſtultitiam promit. Poteſtatem illa, actum hæc oſtendit. E Cicerone hoc adſtruas: *Stoici videbantur monſtra dicere: nunc autem ita diſſerunt. Omnes ſtultos inſanire; vt malè olere omne cœnum: at non ſemper. Commoue, ſenties.* Iv Tuſc. Pauca verba, nec propriè ipſius: agnoſco Porticum. ſed ſententia, pro illâ noſtrâ eſt: & Stultitiam velut cœnum eſſe, quod tætrum odorem vi habet; in motu & agitatione, effectu promit. Idem etiam Cicero paullò aliter (quid vetat idem & verè & variè dici?) exponit: *Omnes perturbationes animi, Morbos philoſophi appellant: negantque Stultum quemquam his morbis vacare. Qui autem in morbo ſunt, ſani non ſunt: & omnium Inſipientium animi in morbo ſunt: omnes inſipientes igitur inſaniunt.* Hîc inſipientes dixit Stultos: & puto veriùs, quàm Ambroſius ſuprà diſtinxit. Sed à morbo corporum, vocem docet ad hunc animorum tranſlatam. Aiebat autem Laërtius (noraſti, aut debuiſti) *æqualem ſtultitiam omnes inſanire.* Quomodo? quia ſicut Sapiens *omnia rectè facit*, doctum à nobis: ità *Stultus omnia malè.*

—— nullo thure litabis Perſ. Sat. v.

Hæreat in Stultis breuis vt ſemuncia recti.

Seneca: *Vt vos* (Stoici) *dicitis, Omnes ſtulti mali ſunt: qui autem habet vnum vitium, habet omnia.* De Benef. Iv. cap. xv. Dicit & clariùs: *Et cupidi omnes, & maligni omnes, & timidi omnes: adijce, & ambitioſi omnes, & impij omnes.* Ibid. cap. xvII. Dij boni, non eſt hoc conuicium generi humano facere? Cicero populariter ita interpretatur: *Nos autem, qui Sapientes non ſumus, fugitiuos, exſules, hoſtes, inſanos denique eſſe dicunt.* Pro Mur. Sed mittamus coronam, ſoli ſumus: itáne dictum iniuſte? Zeno & illa manus repugnant: οἷς ἀρέσκει μηδὲν μεταξὺ εἶναι ἀρετῆς καὶ κακίας· τῶν Περιπατητικῶν μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας εἶναι λεγόντων τὴν προκοπήν. ὡς γὰρ δεῖν φασιν ἢ ὀρθὸν εἶναι ξύλον ἢ στρεβλὸν, οὕτως ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον· οὔτε δὲ δικαιότερον, οὔτε ἀδικώτερον· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως: Laërt. in Zen. *quibus placet, nihil medium inter Virtutem & Malitiam eſſe: cùm tamen Peripatetici medium interponant, Profectum. Sicut enim*

lignum rectum aut curuum eſt; ita hominem iuſtum aut iniuſtum, idemque in ceteris. Hîc cardo rei vertitur: malos aut probos omnes eſſe: nullo medio: & Sanos igitur aut Inſanos. Horatius ſatis conſentiè hoc adfirmat, & aliâ ſimilitudine item ſuadet:

II. Sat. III. *Quē mala Stultitia, & quemcunque inſcitia veri*
Cæcū agit, Inſanū hūc Chryſippi porticus & grex
Autumat. hæc populos, hæc magnos formula Reges,
Excepto Sapiente, tenet. nunc accipe quare
Deſipiant omnes, æquè ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. velut ſiluis, vbi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit:
Ille ſiniſtrorsū, hic dextrorſum abit: vnus vtrique
Error, ſed varijs illudit partibus: hoc te
Crede modo inſanum. nihilo vt ſapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat.

Ecce, ait omnes Inſanos, etiam illos qui hoc docent: id eſt Zenonem, Cleanthem, Chryſippum: qui in profectu quidem ſunt, ſed nondum in certâ viâ: ideoque in errore. Apud

IV. De Fin. Ciceronem alia etiam ſimilitudo: *Nihil adiuuat procedere & progredi in Virtute, quò minùs miſerrimus ſit, antequam ad eam peruenerit: quoniam in aquâ nihilo magis reſpirant qui iam ad ſummam eam appropinquant, quàm qui ſunt in profundo: & quoniam catuli, qui iam deſpecturi ſunt, cæci æque, vt ij qui modò nati. Platonem quoque neceſſe eſt, quoniam nondum videbat, æquè cæcum animo, ac Phalarim fuiſſe.* Et refellit ibidem, aut conatur: ſed nos ſenſa noſtrorum

Aduerſ. Mathem. exſequimur. Pro quibus & Empiricus: *Ex Stoicorum ſententiâ in Stultorum numerum referuntur Zeno, Cleanthes, & Chryſippus, & ceteri ex ſectis: quilibet autem Stultus tenetur ab ignoratione.* Plutarchus ex profeſſo iſta aperit & damnat, libello *De profectu in Virtute*: atque inter plura ait. *Stoici*, inquit (eos enim intellegit etſi nec nominat) πολλῶν ἀπορηῶν ἐμπεπλήκασι τὴν φιλοσοφίαν. μεγίστης δὲ, τῆς εἰς μίαν ὁμοῦ κακίαν συντάττειν ἀνθρώπους, πλὴν ἑνὸς τοῦ τελείου, πάντας. ἐφ' ἧς αἴνιγμα γέγονεν ἡ λεγομένη προκοπὴ, μικρὸν ἀπολείπουσα τῆς ἐσχάτης ἀφροσύνης· τοὺς δὲ πάντων ἅμα παθῶν καὶ νοσημάτων οὐκ ἀφειμένους ἀπ' αὐτῆς, ἔτι τοῖς μηδενὸς ἀπηλλαγμένοις τῶν κακίστων ὁμοίως παρέχουσα κακοδαιμονοῦντας: *multis controuerſiis ſcrupuliſque referſerunt philoſophiam. vno autem vel maximo, quòd in vnam æqualitatem Vitij omnes includunt, excepto Sapiente. Vnde ænigma redditur illa, quæ dicitur, Profectio: vt quæ parùm differat ab imprudentia extremâ, & eos qui non omnibus affectibus morbiſque omnino liberi ſint, æque infelices habens, atque illos qui nullo ſoluti.* Atque addit deinde, eos iſtos à ſeipſis refelli. qui *dum in ſcholis*, inquit, *clamant, parem iniuſtitiam eſſe Ariſtidis & Phalaridis, improbitatem Meliti & Platonis: in vitâ tamen & rerum vſu illos declinant & vitant, vt deteſtabiles; his adhærent, & audiunt, & fidem habent.* Hæc iſti acriter, & cum colore, quem tamen noſtri diluunt. Nam primum, etſi omnes in vitijs, non tamen eodem modo: & quidam (vt qui progreſſum fecêre) faciliùs poſſunt emergere, quàm illi qui in fundo. Ita negabat Zeno *Platonem, ſi Sapiens non ſit, eſſe in eadem cauſâ, quâ tyrannum Dionyſium. huic, mori optimum eſſe, propter deſperationem Sapientiæ; illi, propter ſpem viuere.* Deinde non tam eminentia in omnibus vitia: quod Seneca noſter optimè itexplicatum. *Stultus*, inquit, *omnia vitia habet: ſed non in omnia natura pronus eſt. Alius in auaritiam, alius luxuriam, alius petulantiam inclinat. Itaque errant illi, qui interrogant Stoicos, Quid ergo? Achilles timidus eſt? Ariſtides iniuſtus? Fabius temerarius? Mucius proditor? Camillus deſertor? Non hoc dicimus, ſic omnia Vitia eſſe in omnibus, quomodo in quibuſdam ſingula eminent: ſed malum ac Stultum nullo vitio vacare. nec audacem quidem timoris abſoluimus, nec prodigum auaritia liberamus. Quomodo homo omnes ſenſus habet, nec ideò tamen omnes homines aciem habent Lynceo ſimilem: ſic qui Stultus eſt, non tam acria & concitata habet omnia, quàm quidam quædam. Omnia in omnibus Vitia ſunt, ſed non omnia in ſingulis exſtant.* Adde, quæ de Cæno ſuprà dixi: vt & naturâ ſuâ ſemper fœdum, ſed odorem exſerit concitatum. Atque hæc mira ſatis aut noua videri, quid negem? aut quomodo aliter *Inopinata* ſint? ſed tamen nexa inter ſe eſſe, & defendi (ſiquis intendat) poſſe, habeo certum. Enimuerò ſi ſuprà, etiam noſtrorum ſuffragatione, dictum, *Virtutes iunctas, & qui vnam habeat, habere omnes*: contrarium quidni verum, *Vitia iuncta & nexa eſſe?*

Cic. IV. Tuſc.

VI. De Benef. cap. xxvii. & xxviii.

DISSERT. XXI.

Item ſingulare Paradoxum, Peccata æqualia eſſe.

PLVRA de *Stultis* liceat perſequi: non libet, manuduxi & præiui, quî fiat. Addo decantatum, ſed & damnatum Paradoxum: ἴσα τὰ ἁμαρτήματα εἶ): AEQVALIA PECCATA eſſe. Cicero: *Placet Stoicis omnia peccata eſſe* IV. Acad. *paria.* Idem alibi amplificat & extendit: *Om-* Pro Mur. *nia peccata eſſe paria. omne delictum, ſcelus eſſe nefarium: nec minùs delinquere eum, qui gallum gallinaceum, cùm opus non fuerit, quàm qui patrem ſuffocauerit.* Laërtius ponit, & vnà cauſſam: Ἀρέσκει δὲ αὐτοῖς ἴσα ἡγεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα. In Zen.

Εἰ γὰρ ἀληθὲς ἀληθοῦς μᾶλλον οὐκ ἔστι, οὐδὲ ψεῦδος ψεύδους· οὕτως οὐδὲ ἀπάτη ἀπάτης, οὐδὲ ἁμάρτημα ἁμαρτήματος. καὶ γὰρ ὁ ἑκατὸν σταδίους ἀπέχων Κανώβου, καὶ ὁ ἕνα, ἐπίσης οὐκ εἰσὶν ἐν Κανώβῳ· Οὕτως καὶ ὁ πλεῖον καὶ ὁ ἔλαττον ἁμαρτάνων, ἐπίσης οὐκ εἰσὶν ἐν τῷ κατορθοῦν: *Placet Stoicis æqualia eſſe peccata. Vt enim Verum Vero magis tale non eſt, neque Falſum Falſo: ita nec fraus fraude, nec peccatum peccato. Nam & qui centum ſtadijs Canopo abeſt, & qui vno, pariter non ſunt in Canopo: ſic qui paruum vel magnum delinquit, pariter abeſt à recto.* Duplex adfirmatio. prior à naturâ rei. omne enim Bonum, Verum eſt: omne Malum, Falſum, atqui hæc æqualia; ergo & iſta. Deinde, à ſimili. quicumque loco aliquo aut metâ abeſt, pauxillo aut longinquo; tamen abeſt: omne vitium à Bono abeſt: ergo eâ parte pariant. Apud Ciceronem, aſſeruo

IV. De Fin. etiam alia. *Peccata paria. quónam modo? quia nec Honeſto quidquam honeſtius, nec Turpi turpius. Perge porrò. nam de iſto magna diſſenſio eſt: illa argumenta propria videamus. Vt, inquit, in fidibus pluribus, ſi nulla earum ita contenta numeris ſit, vt concentum ſeruare poſſit, omnes æquè incontentæ ſint: ſic Peccata quia diſcrepant, æquè diſcrepant: paria ſunt igitur.* Sed & aliud ſimile. *Vt gubernator æquè peccat, ſi palearum nauem euerterit, & ſi auri: item æquè peccat, qui parentem, & qui ſeruum iniuriâ*

Hæc ex mente Stoicorum. *verberat.* Inuidioſa hæc, non ſolùm ſcrupoſa videntur. quid? inter paricidam, & gallicidam non diſcrimen? Qui tamen animum peccandi videt: & ab eo peccatum: æqualis vbique malitia, etſi in materiâ inæquali. Areopagitæ olim puerum interfecerunt, cui ludus erat hirundinum oculos configere. videbant enim prauum illud inſitum, & ad hominum exitium erupturum: necauerunt igitur in herbâ. Talis malitia, in omnibus malis. Diſcrimen igitur nullum? inquies: & cur leges faciunt, atque aliter aliterque puniunt? Imò aliquod eſt, nunc dicendum.

Stob. Ecl. Primùm, Ἴσων ὄντων τῶν ἁμαρτημάτων, εἶναί τινας ἐν αὐτοῖς διαφοράς, καθόσον τὰ μὲν αὐτῶν ἀπὸ σκληρᾶς δυσιάτου διαθέσεως γίγνεται, τὰ δὲ οὔ: *Æqualia cùm ſint peccata, tamen differunt in iſto, quòd alia à prauâ & vix ſanabili affectione proueniunt; alia minimè.* En diſcrimen, à patrante: alterum ab eo in quem patrant, aut circa quod patrant. Parentem vides? plures tibi in eum adſpectus & vincula Natura & Ratio iniecit: quæ cùm ſoluis, in pari malitiâ plus aut pluries peccas. Externum igitur aliquid eſt, quod

Parad. III. diſcriminat, non in te ſitum. Cicero in hac re: *Nihil igitur intereſt, patrem quis necet, an ſeruum? Cauſſa hæc, non natura diſtinguit. nam & parenti nonnumquam adimi vita ſine ſcelere poteſt, & ſeruo non poteſt. Illud tamen intereſt, quod in ſeruo necando ſemel peccatur; in patre, multa. Violatur is qui procreauit, qui aluit, qui erudiuit:* MVLTITVDINE PECCATORVM *præſtat, eoque maiore pœnâ dignus eſt.* Audiantur & Stobæana Electa (atque ea pleraque, vt odoror, è Chryſippo ſunt:) audiantur: Ἴσα δὲ πάντα λέγουσι τὰ ἁμαρτήματα, οὐκ ἔτι δὲ ὅμοια: *Æqualia quidem Peccata omnia, non ſunt tamen ſimilia.* Valdè hoc nota: & quæ addunt. *Feruntur enim & manant omnia ab vno Malitiæ fonte, iudicio in omnibus peccatis eodem, id eſt prauo: ſed per cauſſam externam, circa quam iudicia perficiuntur, diſſimilia redduntur Peccata* (κατὰ ποιότητα) *in* QVALITATE. *Sicut, omne mendacium eſt æquè mendacium: vt ſi dicam Nox eſt, cùm Dies ſit; aut Centaurus viuit & exſiſtit: illud poteſt, hoc non poteſt: ideóque magis mentiar, quàm in illo. Sic in Peccatis, quæ omnia Mendacia dicas: & quatenus talia, perfecta & æqualia: non tamen in Qualitate eadem aut Subiecto.* Talia quædam iſtîc legas: nec dubito quin Chryſippus atque illi (nam quamdiu hæc, & quàm acriter diſputata?) ſubtiliora alia dixerint, quibus lubet indaganda. Nobis ſententia hæc damnata eſt, & inter errores habita olim Nouatianorum. Ambroſius, atque alij Patrum notant: & , vt dixi, verè & ſeueriter notant. Idem I. De Pœnit. cap. I.

Diuus Hieronymus: qui tamen finem & fructum eius Dogmatis non celat. *Stoicorum quidem eſt*, inquit, *delicta omnia paria iudicare, nec vllum inter Scelus & Erratum diſcrimen facere. Nos verò, etſi multum inter Peccata diſtare credimus; tamen* SATIS PRODESSE AD CAVTIONEM *dicimus, etiam minima pro maximis cauere. Non citò ad maiora procedet, qui etiam parua formidat.* A Cicerone hoc eſt, qui in iſtoipſo Paradoxo: *Hæc ſententia non modò verior, ſed ne vtilior quidem hominum vitæ reperiri vlla poteſt. Quæ vis eſt enim, quæ magis arceat homines ab omni improbitate, quàm ſi ſenſerint, nullum in delictis eſſe diſcrimen?* Eſt ſanè vetus, ſi non vera, ſententia; nata ante Zenonem notum. Palam in Demoſthene: Τὸ δὲ ὅσιον καὶ τὸ δίκαιον, ἄν τ' ἐπὶ μικρῷ τις, ἄν τ' ἐπὶ μείζονος παραβαίνῃ, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν: *Pium & iuſtum, ſiue in paruo aliquis, ſiue in maiore tranſiliat, eamdem vim habet.* Germanum hoc Stoicum: & æquè extra lineam eſt, quiſquis tranſiuit.

[Right margin: De Inſtit. matrisfamil. — III. Paradox. — III. Philip.]

DISSERT. XXII.

Sapienti ſumere aliquando mortem poſſe, debere, etiam: ex Stoico quidem decreto.

INTER Paradoxa numero, quod acriter & curioſè quæſitum aſſertumque fuit, An Sapiens ſponte abeat è vitâ? Aſſertum à noſtris dico: nec licere tantùm, ſed debere. Cauſſæ communes. quia Vita hæc inter Indifferentia eſt, itemque ipſa Mors: ſumi igitur, non ſumi poſſe, vti opportunitas erit. Sicut à conuiuio ſatur poſſum ſurgere, & abire: ludum, cùm liber, relinquere: tale hîc eſſe.

II. Diſſ. cap. XVI. Epictetus: Οὐ γὰρ ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ, ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἵνα οὕτως ἀνιᾶται μένων; οὐχὶ δ' ὡς παιδιᾶς παραμένει, μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; *Cui enim licet, cùm lubet, à conuiuio diſcedere, neque vltrà ludere: etiamne is manens affligitur & nauſeat? non potiùs, vt ludo, intereſt quamdiu oblectatur?* Modus tantùm & occaſio has res temperant: *neque intereſt multum, mors ad nos veniat, an ad illam nos. Illud imperitiſſimi cuiuſque verbum falſum eſſe, tibi perſuade: Bella res eſt, mori ſuâ morte.* Semper enim ſua erit, & maximè quam feciſti. Quid? ianuam aliquis hanc mihi claudat ad Libertatem? & nonne hæc (Libertas dico) finis aut fructus Sapientiæ eſt? torquebit aliquis, vexabit, illudet, inuitum? *Non ſeruiam*, aiebat puer ille Lacon, Sen. Epiſt. LXIX.

Epiſt. XXVI. & præcipitem ſe dedit. *Qui mori didicit, ſeruire dedidicit: ſupra omnem potentiam eſt, certè extra omnem. Quid ad illum carcer, & cuſtodia, & clauſtra? liberum* OSTIVM *habet.* Hoc

I. Diſſert. cap. XXIV. eſt illud oſtium, de quo Epictetus: Τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. μὴ γίνου τῶν παιδίων δειλότερος· ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι οὐκέτι παίξω· καὶ σύ, ὅταν σοι φαίνηταί τινα εἶναι τοιαῦτα, εἰπὼν, οὐκέτι παίξω, ἀπαλλάσσου: *Caput rei, memento, Quòd* IANVA *ſit aperta. ne eſto pueris timidior: ſed vt illi, cùm aliquâ re non ampliùs delectantur, dicunt, Non vltrà ludam: ſic tu, cùm talia aliqua videbuntur, dic, Non iam ludam, & deſiſte.* Ianuam dixi? lata imò via eſt. Statius ad Hemonidem, qui in ore Eteoclis ſe interfecerat:

Lib. III.

> *Tu tamen egregius fati, mentiſq́; nec vmquam*
> *Indignum paſſuro ſitum. qui comminus auſus*
> *Vadere contemptu regis; quaq́ue ampla veniret*
> *Libertas, monſtrare viam.*

Sen. De Ira III. cap. XV. Vis videre, quàm lata? *Quocumque reſpexeris, ibi malorum finis eſt. Vides illum præcipitem locum? illac ad Libertatem deſcenditur. Vides illud mare, illud flumen, illum puteum? Libertas illic in imo ſedet. Vides illam arborem breuem, retorridam, infelicem? pendet inde Libertas. Vides iugulum tuum, guttur tuum, cor tuum? effugia Seruitutis ſunt. Nimis mihi, inquies, operoſos exitus monſtras, & multum animi ac roboris exigentes. Quæris igitur, quod ſit ad Libertatem iter?* QVAELIBET *in corpore tuo* VENA. O limitem verè latum, & pænè, quidquid in orbe, complexum!

> *Hic alta rupes arduo ſurgit iugo,*
> *Spectatque longe ſpatia ſubiecti maris,*
> *Vis hanc petamus? nudus hic pendet ſilex,*
> *Hic ſciſſa tellus faucibus ruptis hiat,*
> *Vis hanc petamus? hic rapax torrens cadit,*
> *Parteſque lapſi montis exeſas rotat,*
> *In hunc ruamus.*

Et plura dic, non omnia ad exitum dices. Vnam naſcendi viam Natura dedit, mille moriendi. Igitur vnam aliquam ingredi ſuadeat, ſed conſilio & cauſsâ. Nam *Sapiens viuit quantum debet, non quantum poteſt. Videbit vbi victurus ſit, cum quibus, quomodo, quid acturus. Si multa occurrunt moleſta, & tranquillitatem turbantia, emittit ſe: nec hoc tantum in neceſſitate vltimâ facit, ſed cùm primùm illi cœperit ſuſpecta eſſe Fortuna. Nihil exiſtimat ſuâ referre, faciat finem an accipiat.* Laërtius magis diſtinctè cauſſarũ quaſdam aperit, inter Zenonia decreta: Εὐλόγως τέ φασιν ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφόν, καὶ ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων, κἂν ἐν σκληροτέρᾳ γένηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις: *Iuſtè & cum ratione Sapientem educturũ ſe è vitâ dicunt; vel pro patriâ, & amicis; vel ſi in acerbis doloribus verſetur, itemque membrorum mutilatione, vel morbis ægrè curandis.* Triplicem dat cauſſam, vel caſum: pro Patriâ, & Amicis; in Animi, itemque Corporis dolore. De primâ, conſentiunt hodie: videamus alias, imò & addamus. Nam & in vltimâ paupertate, mori inuitant. Dicit aliquis, *Neceſſaria deerunt? Primum deeſſe non poterunt, quia Natura minimum petit. Sed ſi neceſſitates vltimæ inciderint, exſiliet è vitâ, & moleſtus ſibi eſſe deſinet.* Quid hîc Epictetus? fortiter, ſuo more atque indole: Ὅταν χορτασθῆτε σήμερον, κάθησθε κλαίοντες, περὶ τῆς αὔριον, πόθεν φάγητε. ἀνδράποδον, ἂν σχῇς, ἕξεις· ἂν μὴ σχῇς, ἐξελεύσῃ. ἤνοικται ἡ θύρα: *Cùm hodie repleti fueritis, ſedetis plorantes & ſolliciti, quid cras comeſturi ſitis. Mancipium! ſi habueris, habebis: ſi non habueris, abibis.* APERTA EST IANVA. At parentes & amici mei plorabunt. Plorent, modò ne tu: ignaui & mali ſint, ne tu. Zenonis hæc ſunt, hominis tetrici & odioſi? ſunt Epicuri. cuius ipſa hæc gnome prodita: *Malum eſt in neceſſitate viuere, ſed in neceſſitate viuere, neceſſitas*

Epiſt. LXX.
Epiſt. XVII.
I. Diſſert. cap. IX.
Sen. Epiſt. XII.

tas nulla eſt. Idem in moleſtijs & dolore. Diogenes olim aſperè ad Speuſippum, morbidum, & in geſtatorio ſibi obuium: cùm iſte prior dixiſſet: *Salue Diogenes: Tu verò, inquit, non ſalue, qui talis cùm ſis, viuere ſuſtines.* Mouit hominem, & contra ſectæ ſuæ decretum, paullò pòſt mortem ſponte ſumpſit. Aſperè quidem hoc Cynicus, vt dixi: ſed ſenſu, quem & Fabius acutè expreſſit.
Præfat. VII. Inſtitut. *Nemo, niſi ſuâ culpâ, diu dolet.* Quid ergo? ignauiter ſtatim in morbo, aut dolore, è vitâ fugiam? negant noſtri: & pro ijs Sene-
Epiſt. LVIII. ca diſtinguit. Audi, ſcrutare: *Morbum morte non fugiam, dumtaxat ſanabilem, nec offuturum animo: non afferam mihi manus, propter Dolorem. ſic mori, vinci eſt. Hunc tamen ſi ſciero perpetuò mihi patiendum: exibo, non propter ipſum, ſed quia impedimento mihi futurus eſt ad omne, propter quod viuitur. Imbecillus & ignauus eſt, qui propter Dolorem moritur: ſtultus, qui doloris cauſâ viuit.* Habes hîc capitalem, vt ſic dicam, rationem cauſſamque moriendi: ſiquid extemum tale erit, vt aut honeſtè aut vtiliter viuere non poſſim. Honeſtè, negant Catonem potuiſſe; vtiliter, Atticum, & tales, qui in extremo ſenio, aut morbo. Nam & Senectutem inter cauſſas
Ibid. habent. Noſter: *De iſto feremus ſententiam, an oporteat faſtidire Senectutis extrema, & finem non operiri; ſed manu facere. Propè est à timente, qui fatum ſegnis exſpectat: ſicut ille vltra modum deditus vino, qui amphoram exſiccat, & fæcem quoque exſorbet.* Sed mox ita decîdit, & ſententiam pronunciat: *Non relinquam ſenectutem, ſi me totum mihi reſeruabit: totum autem, ab illâ parte meliore. At ſi cœperit concutere mentem, ſi partes eius conuellere, ſi mihi non vitam reliquerit ſed animam: proſiliam ex* AEDIFICIO PVTRIDO AC RVENTI. Animum ſenecionis noſtri vides (talis iam erat, cùm hæc ſcripſit.) ſed, ô Deus, quàm vegeti eâ parte & valentis! Muſonius, aut quis alius, apud Stobæum
Serm. CXI. iſta ipſa pulchrè: *Sicut* E DOMO *exigi videmur, cùm locator, penſione non acceptâ, fores reuellit, tegulas aufert, puteum obſtruit: ita & hoc corpuſculo pelli videor, cùm Natura, quæ locauit, oculos adimit, aures, manus, pedes. Non moror igitur ampliùs, ſed velut è conuiuio diſcedo, nihil ægreſcens.* Hæc ratio in Senectute valet, aut etiam corpore per morbos iam affecto: & quid opus tergiuerſari, & differre, quod ſtatim eſt futurum? In pœnas, aut riſum viuis?

Lucr. III. *Cur non vt plenus vitæ conuiua recedis,*
Æquo animoq; capis ſecuram, ſtulte, quietem?

Quod noſtri etiam longiùs, & ad res lætas, & corpus validum, producunt. Caro apud Tullium: *Sed cùm ab his* (quæ ſecundùm III De Fin. Naturam ſunt) *omnia proficiſcantur officia: non ſine cauſsâ dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes; in his &* EXCESSVM E VITA, *&* IN VITA MANSIONEM. *In quo enim plura ſunt, quæ* SECVNDVM NATVRAM *ſunt, huius officium eſt, in vitâ manere: in quo autem ſunt plura* CONTRARIA, *aut* FORE *videntur, huius officium eſt, è vitâ excedere. Ex quo apparet, & Sapientis aliquando eſſe officium, excedere è vitâ, cùm Beatus ſit: & Stulti, manere in vitâ, cùm ſit miſer.* Hæc germana ſunt Stoica, ſed obſcuriùs dicta: an lux aliqua à Stobæo, id eſt Chryſippo, In Eclog. erit? Φασὶ δὲ ποτὲ καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθηκόντως γίνεσθαι κατὰ πολλοὺς τρόπους, τοῖς δὲ φαύλοις μένειν ἐν τῷ ζῆν, καὶ εἰ μὴ μέλλοιεν ἔσεσθαι σοφοί. οὔτε γὰρ τὴν ἀρετὴν κατέχειν ἐν τῷ ζῆν, οὔτε τὴν κακίαν ἐκβάλλειν· τοῖς δὲ καθήκουσι, καὶ τοῖς παρὰ τὸ καθῆκον, μετρεῖσθαι τήν τε ζωὴν, καὶ θάνατον: *Aiunt* (Stoici) *interdum & exitum è vitâ Probis Sapientibuſque, ex officio multimodis conuenire; & contrà, Improbis Stultiſque manſionem, etiamſi numquam cura habituri ſint eſſe Sapientes. Neque enim vel Virtutem retinere in vitâ, vel Malitiam eijcere: ſed ex officio, vel non officio, æſtimandam dijudicandamque eſſe Vitam, vel Mortem.* Lux tenuis, tamen aliqua: & radium etiam à Plutarcho addamus. qui miratur, ſi non hoc contra *Communes Notiones* dictum, Ἄνθρωπον, ᾧ πάντα τἀγαθὰ πάρεστι, De Commun. Not. καὶ μηδὲν ἐνδεῖ πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ τὸ μακάριον, τούτῳ καθήκειν, ἐξάγειν ἑαυτόν· ἔτι δὲ, ᾧ μηδὲν ἀγαθόν ἐστι, μηδὲ ἔσται, τὰ δὲ δεινὰ πάντα, καὶ τὰ δυσχερῆ, καὶ κακὰ πάρεστι, καὶ παρέσται διὰ τέλους, τούτῳ μὴ καθήκειν ἀπολέγεσθαι τὸν βίον, ἂν μή τι διὰ τῶν ἀδιαφόρων αὐτῷ προσγένηται: *Hominem, cui omnia Bona adſint, quique nullo indigeat ad Felicitatem, huic conuenire vitâ diſcedere: contrà autem, cui nec Boni aliquid eſt, nec erit, grauia autem & Mala omnia adſunt, & ad finem aderunt, huic non conuenire abdicare ſe vitâ, niſi aliquid* IN-DIFFERENTIVM *ei interueniat.* Non eſt, ô Plutarche, contra communem ſenſum, niſi illorum, qui hæc inter Bona aut Mala habent. Nobis ſunt *Indifferentia*: & pulchrè philoſophus quiſpiam ſuper ipsâ hac re diſſerens, cùm *Mortem talem* dixiſſet: *Cur ergo non moreris?* inicit quiſpiam. Atque ille promptè, *Quia indifferens eſt.* Omnino, non ſtatim Sapiens ad eam venit, triſtibus, lætiſve rebus: ſed *Officium* in conſilio habet. Decet me viuere? viuo. Vſus eſt? viuo.

Nihil horum? non viuo. Læta me circumſtant? ſed tempeſtatem imminentem video: cur feram vltrà Spei aut Metus motas? *Illum lauda, & imitare*, ait Seneca, *quem non piget mori, cùm iuuat viuere*. Neque rem magnam facis. quamdiu eſt iſtud viuere? hodie, cras, poſt menſem, annum eijcieris, vnde non lubet exire. Ad ſummam, Vita eſt quaſi tunicula. vt illam ſi me ſtringit & moleſta eſt, abijcio; aut ſi etiam indecora eſt, exuo: tale in hac animi veſte. Neque ſoli Stoici iſta: Plato, qui aduerſarius validus cenſetur, vbi iudicio maximè diſſetit, iſtuc ferè abit. Inter leges optimæ illius reip. eſt hæc: *Quid ſi autem aliquis*, inquit, *maximè propinquum & familiarem interfecerit? ideſt, ſeipſum. Hunc talem damnamus, & probris afficimus, quæ ſequuntur: ſi tamen fecerit*, μήτε πόλεως ταξάσης δίκῃ, μήτε περιωδύνῳ καὶ ἀφύκτῳ προσπεσούσῃ τύχῃ ἀναγκασθεὶς, μηδὲ αἰσχύνης τινὸς ἀπόρου καὶ ἀβίου μεταλαχὼν: *neque ciuitatis decreto iuſſus, neque intolerabili aliquo & ineuitabili Fortunæ caſu adactus, neque ignominiâ pauperis & non ſuſtentandæ vitæ adductus*. Vides exceptiones poni, quas ferè noſtri: etſi magis (fatendum eſt) reſtrictas? Nam excipit *Damnationem publicam*, qualis in Socrate, & Senecâ fuit: excipit *Graues caſus*: excipit extremam *Paupertatem & ignominiam*: ad quæ capita, reliqua ferè trahas. Culpat dumtaxat eum, ὃς ἀργίᾳ τε καὶ ἀνανδρίας δειλίᾳ ἑαυτῷ δίκην ἄδικον ἐπιθῇ: *qui ignauiâ, & timidi animi imbecillitate, iniuſtam ſententiam in ſe tulerit, exſecutusque ſit*. Et nos herclè damnamus. Sed quàm multi alij ad * αὐτοχειρίαν iſtam monitis vel factis ducunt? Aiax apud Sophoclem:

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου,
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται:
Nam turpe vitam diutinam viro peti,
Malis eum quæ liberatura haud ſiet.

Et poſt pauca eius ſententiæ,

Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή.
Sed aut honeſtè viuere, aut ſtatim mori
Generoſum oportet.

Quid Plinius? ille verò *Terram matrem etiam venena, noſtri miſertam, inſtituiſſe* credi vult: vt ſcilicet, *faciliimo hauſtu, illibato corpore, & cum toto ſanguine extinguer emur, nullo labore, ſentientibus ſimiles*. Et herclè iam olim viri primarij, atque ipſi Reges, venena ad manum habere ſoliti, ad hunc ſubitum aliquem vſum. Liuius: REGIO MORE, *ad incerta Fortunæ, venenum ſub cuſtode promptum*. Ecce & miniſtrum è fidis, huic cuſtodiæ. Neque neſcio infinitos vſurpaſſe: quid tamen? Abſtinentia ſiue Inedia mitior melioque videri poſſit: ſiquid fas in malâ re bonum dici. Illa lentè, & ſine vellicatione aut pugnâ, quam venena adferunt, & ſeptimo ferè die tollit. Plinius: *Homini non vtique* (id eſt, non certò & ſemper, etſi plurimùm) *ſeptimo die letalis Inedia: duraſſe & vltra vndecimum pleroſque, certum eſt*. A robore & conſtitutione internâ hoc pendet. Sicut in Azano Baſsâ Turcico, qui noſtrâ memoriâ Algerio in Africâ præfuit. is ſupra modum benè habitus & pinguis, de medicorum ſententiâ abſtinere cœpit: eoque paullatim produxit, vt ſeptem totos dies inediam ferret, ſine noxâ: imò macreſceret, id eſt reualeſceret in multos deinde annos. Exempla autem, qui ſe ſubduxerint è vitâ, ſi vel magnorum tantùm virorum adferam: quis finis ſit? aut quid factius faciam? rationibus enim in hac re, aut irrefragabili certè auctoritate pugnandum ſit: vt eſt diuina: & hæc damnat. Omitto igitur, duobus contentus, quæ ſunt culminum ipſorum Porticus noſtræ. Zenoiam nonagintaocto annos natus, cetera valens atque integer, cùm è ſcholâ veniens pedem offendiſſet lapſuſque eſſet: manu terram pulſans, Euripidéum illud occinit, Ἔρχομαι, τί μ' αὔεις; *Venio, quid appellas me?* & domum regreſſus ſponte vitam poſuit. Cleanthes, vlcere in ore nato, cùm ſuaſu medicorum abſtinuiſſet ſe cibo biduum, meliuſque iam factum eſſet: ijſdem ad cibum reuocantibus, abnuit: *nec, maiore viæ parte confectâ, ſe rediturum*. Ita inediâ obijt. Hæc pro Stoicorum ſenſu dicta ſunto, quibus placita interim ſpontanea hæc ἐξαγωγὴ, plenè & liberè. ſed pro illorum.

Epiſt. LIV.

Lib. IX. De Legib.

* ſui interfectionem.

In Aiace flagellif.

Lib. II. c. LXIII.

Lib. VII. cap. vlt.

DISSERT. XXIII.

Decretum hoc reiectum, & oſtenſum non licere, non debere, mixtis rationibus teſtibusque.

AVD. Heus tu, an non aliquid inclinas? LIPS. Abſit: reſpuo. Quòd accuratiùs dixerim, candidè & magno à me animo factum. Cauſſæ præuaricari numquid debui? & pleraque omnia igitur attuli, nec dicta ijs ſubduxi: quia vincere conſtitui, non circumſcribere. Ecce enim omnes iſtos alioſque colores vnâ Veritatis ſpongiâ iam ibo deterſum. Audi, & intende. Aio pleriſque omnibus priſcæ & veræ Sapientiæ, ſententiam hanc damnatam. Homero in primis:

mis: apud quem hoc votum exprimitur,

Odyſſ. λ. *Βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ*
Ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,
Ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν:
Eligam ego, vel in agris viuens inſeruire
Pauperi apud dominũ, cui nec ſit copia victus,
Quã functus functis dare iura, atque imperitare.

De Senect. Item magno Pythagoræ. qui *vetat* (ait Cicero) *iniuſſu Imperatoris, id eſt Dei, de præſidio & ſtatione vitæ diſcedere.* Quid Platoni & aſſeclis? communis hæc aſſertio, Cic. in Somn. Scip. *Pijs omnibus retinendum eſſe animum in cuſtodiâ corporis; nec iniuſſu eius, à quo ille eſt datus, ex hominum vitâ migrandum eſſe; ne munus humanum, adſignatum à Deo, defugiſſe videamur.* Et Apuleius inter illius dogmata : De Philoſ. *Sapiens corpus non relinquet inuito Deo. Nam etſi in eius manu eſt mortis facultas, & quamuis ſciat ſe terrenis relictis conſecuturum eſſe meliora; niſi perpetiendum iſtud lex diuina decreuerit, accerſire tamen eum mortem non debere.* Sicut enim quos magiſtratus in carcerem aut cuſtodiam dedit, niſi eius veniâ non exeunt : ſi faciunt, pœnam ſibi adaugent : ita ſiquis velut furtiuâ diſceſſione è vitâ abit, non vitari miſeriam, ſed cumulari. Talis enim anima metu, dolore, odio feciſſe id videtur : quas paſſiones ſecum aufert, & his velut ſordibus infecta, non venit ad liberos purosque illos locos. Virgilius Platoniſſans:

Proxima deinde tenent mæſti loca, qui ſibi letum
Inſontes peperere manu, lucemque peroſi
Proiecêre animas. quàm vellent æthere in alto
Nunc & pauperiẽ, & duros perferre labores?

Vna dumtaxat mors licita, atque adeò laudata; illa, cùm Anima corporeas illecebras, adhuc in corpore conſtituta, contemnit, & ſoluta illis vinculis cælo & ſideribus meditatione infertur: de quâ ſentimus, cùm dicimus, *Philoſophiam mortis ſtudium eſſe.* Talia, & plura, Platonici: iam Ariſtoteles, palàm hanc ſpontaneam mortem damnat: atque id ratione. Ait enim tantum abeſſe, vt viri fortis aut magnanimi talis exitio ſit, vt contrà timidi & ignaui. Verba eius: III. Ethic. ad Nicom. cap. VII. & ad Eudem. lib. III. Τὸ δ' ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. μαλακία γὰρ, τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα· καὶ οὐχ ὅτι καλὸν, ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν: *Mori ob inopiam, aut amorem, aut aliud moleſtum, non eſt fortis viri, ſed timidi. Mollities enim, fugere difficilia & aſpera. neque mortem, vt bonum ſuſtinet, ſed malum fugiens.* Euripides Herculem loqui conſimiliter facit:

Ἐσκεψάμην δὲ, καίπερ ἐν κακοῖσιν ὤν,
Μὴ δειλίαν ὄφλω τιν', ἐκλιπὼν φάος.
Ταῖς συμφοραῖς γὰρ ὅστις οὐχ ὑφίσταται,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἂν δύναιθ' ὑποστῆναι βέλος:
Conſideraui ego, malis etſi obrutus,
Ne quis timorem, vitâ abire, conſeat:
Nam qui malis ſubſiſtere haudquaquã eſt potis,
Nec ille contra tela ſubſiſtat viri.

Et apud Curtium pulchrè : Lib. V. *Fortium virorum eſt, magis mortem contemnere, quàm odiſſe vitam. Sæpè tædio laboris, ad vilitatem ſui, compelluntur ignaui : at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque vltimum omnium mors eſt, ad quam* NON PIGRE IRE *ſatis eſt.* Eſt ergo Ignauiæ: quid, quod Sæuitiæ etiam eſt? Immergis in te ferrum, aut venenum: & id quod alteri factum horreas, in te promptè vſurpas. Varro, ad hos tales:

Quàmnam te dicam eſſe feram,
Qui manu corporis feruidos
Aperis lacus ſanguinis,
Atque vitâ te leuas
Ferreo enſe?

Adde iniuſtitiam. Quæ enim lex diuina aut humana permittit innocentem tollere? quæ indemnatum tollere? Si tu alium, culpæ & pœnæ, vel te iudice eſſet : quî magis te poteris? Egregiè Auguſtinus : I. De Ciu. cap. XIX. *Hoc fecit illa, illa ſic prædicata Lucretia : innocentem, caſtam, vim perpeſſam Lucretiam Lucretia inſuper interemit. Proferte ſententiam leges, iudicesque Romani.* Denique dicam & Stultitiæ eſſe. Quis enim neſcit, impetu hoc ſæpiùs & furore quodam; & feruidâ impatientiâ, quàm conſilio aut deliberatò fieri? Quinctilianus atteſtabitur : Declam. CCCXLV. *Non fiunt iſta, niſi ſubitò : nec quiſquam (præſertim nullâ graui præcedente cauſâ) ſpiritum ratione depoſuit.* Poſtremò, an non contra Naturam eſt? nec ipſe Zeno diffitebitur, Mortem eſſe inter ea quæ illa reijcit & aduerſatur. Eſt inquam ita *Indifferens*, vt tamen inter *Apoproegmena* ſiue *Reiectanea* ſit. Ne ſit mala, tamen habet mali ſpeciem : & *ſui cuique amor eſt, & conſeruandi ſe* Sen. Epiſt. LXXXII. *permanendique inſita voluntas, atque aſpernatio diſſolutionis* : cur igitur, quod aſpernandum erat, ſumis? Cur tantum momenti in alijs illis *Indifferentibus* ponis, vt ad hoc tam triſte decurras? Auguſtinus bellè vobis hîc inſultat : De Ciuit. XIX. c. IV. *Quæ Mala, Stoici,* inquit, *miror quâ fronte Mala non eſſe contendant, quibus fatentur, ſi tanta fuerint, vt Sapiens ea vel non poſſit, vel non debeat ſuſtinere, cogi eum mortem ſibi inferre, atque ex hac vitâ emigrare.* Miſera Beatitudo, quæ deſinere & exſtingui ob Indifferens aliquod debeat. Itaque ipſi Stoici, modeſtiores ſæpè & ſapientiores

voces

voces ſpargunt à Vero adacti. Epictetus alibi ſeruidorum iſtorum vota aut tædia commemorat: (1. Diſſert. cap. 12.) *Epictete, nos corpuſculi huius vinculis adſtringi diutiùs non poſſumus: cibum potumque dando, dormiendo, laſſi ſumus. Nónne Mors mala non eſt? nónne cognati deorum ſumus, atque inde venimus? Sine tandem liberari compedibus iſtis, atque illuc redire. Hic latrones, fures, iudicia ſunt, & quos tyrannos vacant: qui poteſtatem ſibi in nos ſumunt ob hoc corpuſculum, & quæ adhærent. Sine oſtendamus eis, quàm nihil in nos habeant iuris. Libet, libet abire.* Hæc iſti: quid autem ipſe? *Mihi verò dicendum eſt*, inquit: Ἄνθρωποι ἐκδέξασθε τὸν Θεὸν, ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας. τότ᾽ ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν. Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες ταύτην τὴν χώραν, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν. ὀλίγος ἄρα χρόνος οὗτος ὁ τῆς οἰκήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς οὕτω διακειμένοις: *Homines ſuſtinete, Deum exſpectate, donec ille ſignum dederit, & ſoluerit vos hoc miniſterio: tunc ad eum redite. Nunc autem in præſenti tolerate æquo animo, & incolite regionem iſtam, in quâ vos collocauit. Enimuerò* EXIGVVM TEMPVS HVIVS INCOLATVS, *& facile nec graue iis, qui ſic ſunt affecti.* O verè hîc Epictetum, id eſt, diuinum. Sed & Seneca noſter ſæpè temperat: (Epiſt. xxx.) *Vides quoſdam*, inquit, *optantes mortem, & quidem magis quàm rogari ſolet vita. Neſcio vtros exiſtimem maiorem nobis animum dare: qui depoſcunt mortem, an qui hilares eam quietique opperiuntur. quoniam illud ex rabie interdum ac repentinâ indignatione fit; hæc ex iudicio certo tranquillitas eſt.* Alibi talia notes: ſed etiam alia: neque in vnâ parte conſtiterunt. Sed quid luſoria hæc tela ſpargo? decretorijs opus eſt. Deus, Deus inquam vetat iniuſſu ſuo abire: quid diſputamus, aut nugamur? Vox eius Sacris noſtris prodita, *Non occides:* quem? non te, non alium: & ſcito illum vitæ dominum tantùm, qui dedit. Itaque patientiæ exempla infinita apud nos ſunt: & vita in moleſtijs tranſacta; & tormenta tolerata; & mors ipſa ob pietatem obita, ſed obita, non ſumpta. Atqui exempla etiam alia, dicet quiſpiam. Sampſon ille, per quem mira Deus operatus, non ſe ruinâ domus, cum alijs oppreſſit? (II. Mach. cap. xiv.) Razias Iudæus, gladio percuſſit, ne in hoſtium poteſtatem veniret, & mox de muro deiecit, denique & inteſtina manibus ſuis ſparſit? quod Sacra ita narrant, vt ſpeciem probantium habere videantur. Reſpondeo, de Sampſone, nihil ſine Deo, imò iuſſione eius factum. (1. De Ciu. c. xxi. & xxvi.) Inſtinctus hic fuit: & *ſpiritus latenter hoc iuſſerat* (Auguſtini verba) *qui per illum miracula faciebat.* Simile idem ille Doctor in virginibus cenſet, quæ mortem ſumpſiſſe, ne violarentur, leguntur. Vt in Sophroniâ, quæ Maxentij libidinem repulit, gladium in ſe admiſit: vt in Pelagiâ, quæ flumine vltrò mergi, quàm à milite pollui, elegit. Monitum aut iuſſio Dei hîc quoque præſumenda: (Ibid.) *& quis obedientiam in crimen vocet? quis obſequium pietatis accuſet?* De Raziâ, haud æquè promptum definire eſt. Factum eius probum? ambigitur. neque Sacra dicunt, niſi *Nobiliter* & *Viriliter* feciſſe: *Benè* aut *Laudabiliter* non dicunt. Et fatendum eſt, Iudæos poſteriores à moribus gentium paullatim aliquid ſumpſiſſe. à quibus certè fuit, quòd tam crebræ illæ ſui cædes leguntur in excidio Iudææ atque vrbis, quod Ioſephus deſcripſit. Enimuerò cum Auguſtino tutò definimus: *his exceptis, quos vel Lex iuſta, vel ipſe fons Iuſtitiæ Deus iubet occidi; quiſquis hominem, vel ſeipſum, vel quemlibet occiderit, Homicidij crimine innecti.* Et nulla tamen, inquies, exceptio eſt? Quid igitur ſi Magiſtratus aut Princeps mortem mihi indicat, non poſſim aut debeam exſequi? Fuêre enim, & ſunt tempora aut regiones, quibus id fiat. Sub Tiberio, Nerone, Domitiano, commune mittere Tribunum aut Centurionem, & *extremam neceſſitatem denunciare*. Siquis parêret, & mortem occuparet; manebant teſtamenta, iuſta funeris, *pretium* (ait Tacitus) *feſtinandi*. Sin autem; ecce carcer, carnifex, laqueus, Gemoniæ, fiſcus. Apud Iapanes etiam hodie vſitari aiunt, vt Rex offenſus nobilium alicui mandet, *Abi, ventrem tibi ſcinde:* & ille pareat, faciatque. In his igitur talibus, ecquid dicendum? Primùm, quid Stoici, videamus: nam & illi hîc aliquid decernunt. Seneca: *Aliquando, etiamſi certa mors inſtabit, & deſtinatum ſibi* SVPPLICIVM *ſciet*, (Epiſt. lxx.) *non commodabit Sapiens* POENAE *ſuæ manum. Stultitia eſt, timore mortis mori. Veniet, qui occidat: exſpecta, quid occupas alienum negotium?* Propior neganti hîc videtur: ſed ſtatim, cum diſtinctione tamen aliquâ, etiam admittit. *Non poſſis*, inquit, *de re* IN VNIVERSVM *pronunciare. Multa enim ſunt, quæ in vtramque partem poſſunt trahere. Si altera mors cum tormento, altera ſimplex & facilis: quidni huic inijcienda ſit manus? Quemadmodum nauim eligam nauigaturus, domum habitaturus; ita mortem vtique, quâ ſum è vitâ exiturus, meliorem.* Definit ecce, eligi poſſe & debere viam eius mitiorem: & ipſe à Nerone mori iuſſus, fecit. Quid autem noſtri hîc Theologi: firmiter neſcio, & audio in Scholis

diſſen-

diſſentire. Si tamen verè dicimus Legem & Magiſtratum poſſe occidere: cur non etiam tali & tali modo, vel manu? Cùm mihi iubent, cur non paream? Iubeant, dico; nam aliud fortaſſe, ſi tantùm permittant. Enimuerò & hoc euenit, ac quæri poteſt. Ecce Maſſiliæ olim, *cicutæ venenum publicè cuſtodiebatur, quod daretur ei, qui cauſſas Sexcentis (id enim Senatus eius nomen erat) exhibuiſſet, propter quas mors eſſet illi expetenda.* Illi audiebant, cognoſcebant, definiebant. Idem in Græciâ alibi, & inſulâ Ceo. Quid igitur? an illis approbantibus, qui ius vitæ necisque in me habent, licebit? Non opinor. nec enim ipſi adigunt, ſed euntem te vltrò non ſiſtunt. Decreto tuo comites, non auctores ſe præbent. Sed omitto, & ſatis habeo vniuersè docuiſſe, Mortem arbitrij noſtri non eſſe: nec Stoicis me, hac parte, ſuffragium dare. Eamus porrò:

Valer. II. cap. VI.

DISSERT. XXIV.

Concluſio, & ad Exercitium adhortatio: cui tria adiumenta vel inſtrumenta data, Exempla, Conuerſatio, Examen.

QVò autem? nam ad metam venimus, nec ſuper Decretis plura mihi video dicendum. Hortandus tantùm es, in animum dicta admittere, ad vſum & opus exſerere, id eſt facere fructum. AVD. Admittere hæc, tuo quoque iudicio, alta ſæpè nimis & grandia? LIPS. Admittere. ſed cum hac prænotione, talia interdum eſſe: bono tamen & vtili quodam fine. Exemplaria quædam iſta perfectæ Virtutis ſunt: adnitere, citrà conſiſtes. Cicero hoc, ad Catonem: *Mihi videntur præceptores veſtri & Virtutis magiſtri, fines officiorum paullo longiùs protuliſſe: vt cùm ad vltimum animo contendiſſemus, ibi tamen, vbi oporteret, * conſiſteremus.* Contendamus, mi Auditor, atque etiam conſiſtamus: numquam facturi, niſi Scientiæ Vſum & *Exercitium* adhibeamus. Sicut *parùm eſt audiſſe* (ait Epictetus) *probas Drachmas accipiendas, falſas reijciendas eſſe:* ſed *opus eſt* δυνάμεως δοκιμαστικῆς καὶ διακριτικῆς, *facultate probandi & diſcernendi:* ita haud in magno de Bonis Maliſque audiſſe, tractanda ſunt & pernoſcenda Vſu; tum hæc fugienda, illa amplectenda. Quid iuuat iſta omnis diſſertio, & indagatio, ſi ea tantùm? οὐ γὰρ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς, οὗτος ἐμοὶ σοφὸς· οὐδ' ὅστις γλῶσσαν εὔστροφον ἔχει, ψυχὴν δὲ ἄστατον καὶ ἀπαίδευτον· ἀλλ' ὅστις ὀλίγα μὲν περὶ ἀρετῆς φθέγγεται, πολλὰ δὲ αὐτῆς ἐν ἔργοις παραδείκνυσι, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῷ λόγῳ διὰ τοῦ βίου πορίζεται: *Non enim qui ſermone ſapit, is mihi ſapit* (ait vir ſanctus) *nec qui linguam diſertam & volubilem habet, mentem autem inconſtantem & indoctam; ſed magis, qui pauca de Virtute diſſerit, multa autem factis oſtendit, & fidem verbis ſuis ipsâ vitâ conciliat.* Sed & cum Senecâ monemus: *Pars virtutis Diſciplinâ conſtat, pars* EXERCITATIONE. *Et diſcas oportet; & quod didiciſti,* AGENDO *confirmes.* Diogenes Cynicus dictitabat: οὐδέν γε μὴν τὸ παράπαν ἐν τῷ βίῳ χωρὶς ἀσκήσεως κατορθοῦσθαι, δυνατὴν δὲ ταύτην πᾶν ἐκνικῆσαι: *Nihil omnino in vitâ, ſine* EXERCITATIONE *rectè perfici. hanc autem poſſe omnia euincere.* Vera ſunt: nec militem, nec athletam, nec in vllâ re artificem, ſolis præceptis, ſine iſtâ præſtes: non item in Sapientiâ, quæ ars eſt vitæ. *Zeno Stoicus* (apud Clementem) *dictitabat, malle ſe vnum videre Indum, qui ſponte flammis abſumatur, quàm omnes de Patientiâ audire & diſcere probationes.* Quòd ſi aliena facta ſic mouent & iuuant, quid tua? Tria autem ad Exercitium vtiliter inſtituendum conducent, *Exempla, Conuerſatio, Examen.* Exempla, & à veteribus licet ſumere, quos iure miramur: atque etiam è notis aut nouis non deerunt, quos in tali aut tali re imitere. *Opus eſt iis, ad quos mores noſtri ſeipſi exigant: niſi ad regulam, praua non corriges.* Sed *Conuerſatio* iuuabit maximè: de quâ Seneca: *Nulla res magis animis honeſta induit, dubioſque & in prauum inclinantes reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuerſatio. Paullatim enim deſcendit in pectora, & vim præceptorum obtinet, frequenter audiri, aſpici frequenter. Occurſus mehercule ipſe Sapientium iuuat: & eſt aliquid, quod ex magno viro vel* TACENTE *proficias.* Quid? imò iuuabit ille ipſe vel cogitatus. Nam & Senecæ hoc monitum admitte: *Aliquis vir bonus eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, vt ſic tamquam illo ſpectante viuamus, & omnia tamquam illo vidente faciamus.* Sicut Pædagogum pueris damus, qui ducat & coërceat: ſic tenet adhuc *animus aliquem habeat, quem vereatur, cuius auctoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat.* Neque aliud ſignum certius progreſſionis in Virtute & profectus, quàm Bonos ſic amare & admirari. *Qui ſic aliquem vereri poteſt, citò erit verendus.* Ac tertium auxilium, *Examen* eſt: ſuper omnia efficax, meo animo, & ſalubre. Dupliciter adhiberi poteſt, *Ab alijs*, & *A ſeſe.* Ab alijs, vt ſicui doctores ac magiſtri ſunt; aut ſiquo in cœtu talis diſciplina. Vti olim apud Indos ſapientes, quos Gymnoſophiſtas dicebant. de quibus

Pro Mur.

* Ita lego ſine negatione: quæ malè in quibuſdam libris.

2. Diſſert. cap. VII.

Gregorij Theologi.

Epiſt. XCIV.

II. Strom.

Sen. epiſt. XI.

Epiſt. XCIV.

Epiſt. XI.

Ibid.

Ibid.

1. Florid. quibus Apuleius: *Igitur vbi menſa poſita, prinſquam edulia apponuntur, omnes adoleſcentes ex diuerſis locis & officijs ad dapem conueniunt. Magiſtri perrogant, quod factum à lucis ortu, ad illud diei, bonum fecerint? Hic alius ſe commemorat inter duos arbitrum dilectum, ſanatâ ſimultate, amicos ex infenſis reddidiſſe: inde alius, ſeſe parentibus quippiam imperantibus obediſſe: alius, aliquid meditatione ſuâ repperiſſe, vel alterius demonſtratione didiciſſe. Qui nihil habet afferre cur prandeat, impranſus ad opus foras extruditur.* O pulchrum inſtitutum! & numquid vel apud Chriſtianos, melius poſſit? Sed vbi hoc non eſt, ad Pythagoréum illud tranſeundum: & *quid quoque die dixeris, audieris,* Cic. De Senect. *egeris, veſperè commemorandum.* Hoc eſt, *Apud te,* quod dixi Examen inſtituere, & ipſum tibi velut cenſorem aut iudicem ferre.

Laërt. in Pythag. Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Quid prætergreſſus? quid geſtum in tempore? quid non?

Faciebat hoc P. Sextius, laudatus nobis Sen. De Irâ III. c. XXXVII. anteà vir, *vt conſummato die, cùm ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? quâ parte melior es?* Et noſter ille Seneca, in aulâ, in coniugio, in ſtudio ſemper aut negotio, quod miremur, vſurpauit. *Vtor,* inquit, *hac poteſtate, &* COTTIDIE *apud me cauſſam dico. Cùm ſublatum eſt lumen, & conticuit vxor moris mei iam conſcia, totum diem mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipſe abſcondo, nihil tranſeo. quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, cùm poſſim dicere, Vide ne iſtud ampliùs facias: nunc tibi ignoſco.* O vel hoc argumento virum bonum, virum magnum! & qui non ſcripſit ſenſitque ſolùm talia, ſed fecit! Nos quoque, tu meus: & Examen hoc, ſtimulum & protelum Virtutis, cottidie adhibeamus. *Quid enim pulchrius hac conſuetudine, excutiendi totum diem? qualis ille ſomnus, poſt recognitionem ſui, ſequitur? quàm tranquillus, altus, ac liber? cùm aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui cenſorque ſecretus iudicat de moribus ſuis!* Ibid. Et in his monitis te dimitto: Sapientiam, & doctores eius ama, & me, qui conatus eſſe.

APPROBATIO.

TRES iſti ad Stoicam philoſophiam Manuductionis libri, quatenus A. Senecæ facem præferunt, vtiliter imprimentur. In cuius tamen Senecæ & ſimiliter philoſophantium lectione eſt ita verſandum, vt inconcuſſâ interim fide teneantur, quæ de Beatitudine ſcripta reliquit B. Auguſtinus lib. 19. de Ciuit. Dei cc. 4. & 25. VI. Mart. M. DC. III.

Guil. Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

IVSTI

IVSTI LIPSI

PHYSIOLOGIAE STOICORVM

LIBRI TRES:

L. ANNAEO SENECAE

ALIISQ. SCRIPTORIBVS

ILLVSTRANDIS.

AD ILLMVM ET EXCELLMVM
PRINCIPEM
D. PETRVM ENRIQVEZ
COMITEM FONTANVM,
GVBERNATOREM DVCATVS MEDIOLANENSIS.

QVOD iamdiu deſtino, & debeo facere, vt publicè monumentum aliquod gratitudinis meæ in te exſtet, id nunc, cum bono Deo, efficiendi occaſio nata videbatur. Edebam iſta ad ANNÆI SENECÆ lucem: ſcriptoris, qui Hiſpaniam veſtram ingenio, ſi quiſquam veterum, & ſalutaribus ſcriptis illuſtrauit: ac videbar iure ad Hiſpanum item Principem iturus. præſertim eum, qui virtutem & generoſum illud Honeſtum amaret: quod Seneca ſcriptis ſuis vnicè hominum animis inſeruiſſet. Itaque mitto, & tibi conſecro partem, quæ PHYSIOLOGIAM continet: in quà & ſublimia quædam de Deo, Fato, Prouidentià reperies. ad quæ mirari liceat humanum ingenium, ſine adminiculo Sacrarum litterarum, aſſurrexiſſe. Grata, vt ſpero, habebis: ego quidem ſemper in animo infixa tua beneficia, quæ, cùm feliciter hìc apud nos imperares, plenâ manu in me contuliſti. Studia & ingenium meum excitaſti, vel irrigaſti, & perfuſum me largiter fateor benignitatis tuæ FONTE. Sunt vetera quidem iſta, ſed eò cariora: & *bonis meritis*, vt quiſpiam ait, *cum ætate dignitas & pondus accedit*. Sicut parentes magis magiſque in dies veneramur & amamus; fratres, etſi æquales, leuiùs: ita beneficia antiqua ſanctiora ſunt, etſi præſentia ſuauiora. Enimuero & tota Belgica tibi debet, æternumque debebit: quam tu in arctiſſimis rebus, & medio ardore duplicis belli, prudentià, & virtute, & addo felicitate, explicaſti, & reſpirare iuſſiſti pæne oppreſſam. Neque defendiſti ſolùm, ſed fines protuliſti, & opida recepiſti vel adieciſti, quæ recipi, adiici, vix in votis noſtris, certè in ſpe non erat. Sed hæc alibi opportuniùs meliuſque dicentur: nunc quod inſtitui, munus meum vides, ab animo vtique commendandum, vt alia deſint: & tu facies, pro ceterà tuà benignitate, Illme Princeps. Louanij, III. Kal. Martias, ∞.IↃC.IV.

AD LECTOREM.

HABES & *hæc* PHYSIOLOGICA, *Lector, eâdem fine & cautione, quâ priora. Itaque illic dicta, & hîc puta. Sunt noua quædam aut inopinata hodie, ſcio: ſed an ideò calcanda? Diſputatione tamen non libuit attollere: & quædam poterant: ſed poſuiſſe mihi ſatis fuit: & ipſa Stoicorum ſenſa explicaſſe. Quædam & improba ſunt, non nego: ac cum Liuio,* tranſſcribo equidem plura, quàm credo: *ſed Sole religionis noſtræ ſepoſito, & hæ ſtellæ poterant lucere. Aliæ verò ſublimia & magnifica ſunt,*

Et quæ non fricti ciceris probet, aut nucis emptor:

ſed ij qui pleno pectore ſapiant, & ad honeſta toto impetu eant.

Corinthiis verò Ilium haud iraſcitur. * Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον.

Ego iuſtam à te rem oratum volo: vt hæc ad Senecam, *tum ad verum aptes: & illum ſic ames, vt hoc non deſeras: atque ita diu ſalue.*

INDEX DISSERTATIONVM PHYSIOLOGIÆ STOICORVM.

LIBRI PRIMI

DISSERT. I. *Aditus in ſermonem. aliquid de ordine in docendâ Philoſophiâ, iuxta Stoicos. Placere quibuſdam, & nobis, à Phyſicis ordiri.* 535

DISS. II. *Phyſica laudata. Naturam communem & noſtram eò ducere: fructum etiam inuitare.* 536

DISS. III. *Phyſicæ partitio. & à Principiis ordiendum videri, primumque à Deo & diuinis. quæ pars Theologia Naturalis dicta.* 537

DISS. IV. *Duo rerum Principia Stoicis eſſe, Efficiens & Patiens: illud, Deum; hoc, Materiam.* 538

DISS. V. *Eaipſa, Naturas appellari: ſed eminenter, Deum. Itemque Mundum in hoc nomen venire.* 539

DISS. VI. *Definitio Communis Naturæ, id eſt Dei. Ignem eſſe, & dici Stoicis, atque etiam priſcis.* 540

DISS. VII. *Aliæ definitiones Dei, in quibus, Spiritus, Animus, Mens, Ratio dicitur, & per omnia diffundi.* 541

DISS. VIII. *Mundum ipſum Deum etiam Stoicis dici, ſed propriè tamen eius Animum.* 542

DISS. IX. *Obſcura aut impenetrabilis Dei notitia: ſermones ancipites: attribui tamen quædam rectè à Stoicis, & primò Vnitatem.* 544

DISS. X. *Eumdem Bonum & Beneficum eſſe. & hanc velut propriam eius notam, & nomen.* 545

DISS. XI. *Denique Deum Prouidum & curatorem omnium eſſe, atque etiam ſingulorum. Qui aliter, reiecti.* 546

DISS XII. *E Prouidentiâ Fatum conſequi. quid illud? & quomodo libertatem Deo non tollat.* 548

DISS. XIII. *Obiectiones contra Prouidentiam & Bonitatem Dei: quæſitumque primò, Vnde Naturalia mala?* 550

DISS. XIV. *Secundò quæſitum, Vnde Interna mala, id eſt Peccata? Stoicos etiam à Fato & Deo remouere: & quomodo.* 551

DISS. XV. *Alia reſponſio noſtra, & firmior, ſuper iſtis. Diſtincta Mala ſupplicij, & delicti: & quibuſque ſuus auctor aſſignatus.* 553

DISS. XVI. *Tertiò quæſitum de Malis Externis: & reſponſum. Videri etiam minima illorum à Deo eſſe.* 554

DISS. XVII. *Triplex obiectio contra Fatum: ordine ſoluuntur ſingulæ.* 556

DISS. XVIII. *Genios etiam eſſe, Dei & Prouidentiæ miniſtros: eorum genera, & ſedes: ac de Heroïbus primò, Laribuſque.* 557

DISS. XIX. *De Genijs propriè dictis, Bonis Maliſque. Singulis eos eſſe, item locis, & regionibus: & eorum curæ aut opera.* 559

DISS. XX. *Pluſcula etiam De Genijs. De origine, de malitiâ, de varietate munerum: & quædam huic rei è Sacris.* 562

DISS. XXI. *De Loco Dei obiter. qui vbique eſt, ſed conſpicuâ tamen ſede in Cælis.* 565

LIBRI SECVNDI

DISSERT. I. *Anteloquium. de Morte aliquid, & eam cogitationem vtilem ad vitam & robur animi eſſe.* 567

DISS. II. *Materia prima, alterum Principium, deſcripta. Æternam eſſe; Non augeri, non minui; Non item pati.* 568

DISS. III. *An non plura Principia? & de Ideis dictum, eæque aſſertæ.* 569

DISS. IV. *De Corpore, quid Stoicis? latè accipi, & omnem eſſentiam includere. Quædam etiam eorum, pro noſtris ſcholis & ſenſis, nugamenta.* 571

DISS. V. *Deum & Materiam Corpora eſſe Stoicis: & quatuor dumtaxat propriè Incorpores.* 572

DISS. VI. *De Mundo optimo maximoque corpore. Varia vocis ſignificatio. Differt ab Vniuerſo: quid Totum Stoicis? itemque de Vacuo.* 573

DISS. VII. *Definitio Mundi. Ciuitatem dici, itemque Templum: eæque imagines explicatæ.* 575

DISS. VIII. *Factum eſſe Mundum à Deo, cauſſâ hominum: & breuiter, quomodo ſit factus.* 576

DISS. IX. *In Vacuo Mundum librari. Verè natum videri: & quare forma eius circuiet.* 578

DISS. X. *Animal eum eſſe, ſenſu & Ratione præditum. Partes eius libatæ. Ipſam Animam, Deum eſſe.* 579

DISS. XI. *Diuiſio Mundi prima, & ſecunda. Elementa quattuor eſſe, & in ſe inuicem commutare.* 581

Diss. XII. *De Elemento Ignis, ſiue Æthere. Stoicis Ignem ibi ſtatui: atque illum, aut in illo, Deum.* 582

Diss. XIII. *Ætheris præſtantiſſimum Solem videri: regem ſiderum: & eſſe Mundanæ animæ ἡγεμονικόν. De Lunâ additum.* 583

Diss. XIV. *De Aſtris in genere. Rotunda eſſe, ex æthere conflata: ideóque ignea, & Vaporibus paſci. Eadem futurorum conſcia.* 585

Diss. XV. *Aër, & eius diuiſio. primò Frigidum Stoicis eſſe.* 587

Diss. XVI. *Aqua, & præcipua eius pars Mare. Id Terram circumit, init, ſubit, vinculum eius & irrigatio.* 588

Diss. XVII. *Duplicem Oceanum eſſe, eumque Terram quadrifariàm partiri, ex ſenſu veterum, haud prorſus vano.* 590

Diss. XVIII. *De Terrâ. Matrem dici, & Animal. vnde ſuſtentetur firmeturque.* 592

Diss. XIX. *Stabilis ea, an moueatur? itemque de Nouo orbe, ſiue Americâ, an veteres gnari fuerint?* 593

Diss. XX. *Vnus, an plures mundi? idem an æternus? eſſe, & non eſſe.* 595

Diss. XXI. *Dupliciter interit, Aquâ & Igne. Primùm, de Aquâ, ſiue Cataclyſmo.* 596

Diss. XXII. *De Ignis interitu, qui Ecpyroſis dicta. Quando, Quomodo, Quâ gratiâ fiat?* 597

Diss. XXIII. *Chriſtianos etiam huius ſententiæ, ſed diuiſæ, eſſe: item Epicuréos, & Heraclitum ante omnes: neq; omnes tamen Stoicos.* 600

Diss. XXIV. *De Tempore adtextus. quid, & quàm breue, aut nihil, ſit: tenendum vtiliter, & aſſerendum.* 601

LIBRI TERTII

Dissert. I. *Veſtibulum & ingreſſus. De occupationibus aliquid; & inter eas quoque philoſophandum.* 603

Diss. II. *Hominem paruum Mundum eſſe: & breuiter eius præſtantia.* 604

Diss. III. *Noſce teipſum, hoc fine vtiliter edictum.* ibid.

Diss. IV. *De primo Hominis ortu variantes ſententiæ. Stoicorum approbata & explicata.* 6○6

Diss. V. *Homines primi an maiores, & paullatim deinde minores? atque obiter an Gigantes?* 608

Diss. VI. *E Semine Homines propagari; & illud definitum. Viri genitabile habent, non item fœminæ: & de vi Spiritus.* 609

Diss. VII. *Semen tamen corpus modò Stoicis producere, & Animæ receptaculum parare. ipſam extrinſecus inſinuari, atque poſt Partionem.* 610

Diss. VIII. *E Cælo & Æthere Animum aduenire, à ſtellis, ab ipſo Deo: & pluſcula ſublimiter, ac nimis, à Stoicis dicta.* 612

Diss. IX. *Ipſum itaque Animum æthereum Ignem eſſe, ſimul etiam Spiritum.* 614

Diss. X. *Animam à partu Stoicis venire: ſed verius nobis, à formatione fætus.* ibid.

Diss. XI. *Eam longæuam, non Æternam iiſdem: neque omnes etiam, & trepidè aut ambiguè loqui.* 615

Diss. XII. *De migratione Animarum in corpora. Plures ita ſenſiſſe, non tamen Stoïcos.* 617

Diss. XIII. *Animam corpus Stoïcis eſſe, itemque Tertulliano.* ibid.

Diss. XIV. *Vbi Anima ſeparata? & quid agat? In Lunæ orbe, aut circa eſſe, ac contemplari.* 618

Diss. XV. *De Reminiſcentiâ Animæ, aut Memoriâ, cùm à corpore abiuit.* 619

Diss. XVI. *Diuiſio Animæ Varronis, & ea breuiter explicata.* 620

Diss. XVII. *Alia Stoïcorum diuiſio vberior, itemque Senecæ, vtraque explicata.* 621

Diss. XVIII. *Principale Animæ Quid, & Vbi ſit? in Corde Stoicis poni.* 622

Diss. XIX. *Aliquid de præſtantiâ Animi, & ad eius cultum adhortatio.* 623.

IVSTI

IVSTI LIPSI PHYSIOLOGIAE STOICORVM LIBRI PRIMI

DISSERTATIO PRIMA.

Aditus in ſermonem. aliquid de ordine in docendâ Philoſophiâ, iuxta Stoicos. Placere quibuſdam, & nobis, à Phyſicis ordiri.

MANVDVCTIO tua nuper me AD STOICAM PHILOSOPHIAM duxit: nondum in ipſam, & in aditu ac veſtibulo videor hærere. Luſtro animi oculis ſublime, pulchrum, ædificium: ecquid inducis, & interiora illa das vſurpare? LIPSIVS. Pænè æquum petis: in viâ poſui, & iure perducam. Sed & otium nunc ac feriæ: quas vbi meliùs vtiliuſque, quàm in hoc ſtudio ac meditatione, tecum ponam? Ariſtotelem memini ſcribere: Ἀνδρείας μὲν καὶ καρτερίας δεῖν πρὸς τὴν ἀσχολίαν, φιλοσοφίας δὲ πρὸς τὴν σχολήν: *Fortitudine & tolerantiâ in negotio opus eſſe, Philoſophiâ in otio.* Pulcherrimè. vbi res & opus, exſerenda ſunt quæ Philoſophia docuit, & robur animi oſtendendum: vbi quies & ceſſatio, illa vſurpanda, & præceptis eius parandi atque inſtruendi velut ad aciem ſumus. Sed tu ecquid vacuus, & auidus? AVD. Vacuus? vaſculum vides inane, & optimi liquoris tamen capax. Auidus? vix ſomnus mihi quietus, ita turbat hoc deſiderium & cupido. Gratificare, exple, & ſiſte. LIPS. Sede, & ſedabo hanc ſitim: pro meâ quidem copiâ, & capto. Nam ardua, ſed ita me Deus, pulchra, ſplendida, auguſta aggredimur: quæ autem? cum Lucretio,

VII. Polit. cap. XV.

> *Iam tibi de ſummâ* CAELI RATIONE, DEVMQVE
> *Diſſerere incipiam, &* RERVM PRIMORDIA *pandam.*

Hæc enim Philoſophia, & præſertim Phyſiologia, promittit. Scis porrò & audiſti, trina eſſe Philoſophiæ membra: *Logicam, Phyſicam, Ethicam:* ordine tractanda: ſed quo, dubitatur. Laërtius Stoicos ipſos diſſentire inter ſe ait: & *quoſdam mixtim has Partes* (alij *Locos*, alij *Species*, quidam *Genera* appellarunt) *tradere ac docere, qui cenſent etiam inter ſe confuſas mixtaſque eſſe. Alij diuidunt*, inquit, *& primam Logicam ſtatuunt ac docent; dein Phyſicam; poſtremò Ethicam ipſam: quæ ſententia eſt Zenonis, Chryſippi, Archidemi. Alij autem ab Ethicâ incohant, vt Diogenes; alij hanc ſecundo loco conſtituunt, vt Apollodorus. Porrò autem Panætius & Poſidonius à Phyſicâ initium ſumunt.* Hæc in Laërtio ita leges, parte vnâ ambigenda, quæ eſt de *Chryſippo*. Nam ipſa eius verba in Plutarcho habes, vbi *Ethicam ſecundo loco* tradi vult, vt Apollodorus; non autem *tertio*, vt hîc Laërtio ſcriptum. Sed plerique tamen *Phyſicam* vltimo loco ſtatuunt: & in ipsâ Phyſicâ locum de *Diis* vltimum: διὸ καὶ τελετὰς (ait Chryſippus) ἐκάλεσαν τὰς τούτων παραδόσεις: *ideoque & Teletas* (ea vox Græcis *Finem* ſignificat, itemque *Sacrorum initiationes, & ritus*) *appellarunt, traditiones de Diuinis.* Hæc ita illi: nobis in diſſenſu, Panætij & Poſidonij, magnorum auctorum, ſententia placeat, & conſentiam ſciſcamque *Phyſica* primo loco tradi. Pueriſne? non mehercules: ſed qui paullùm maturiores ad diſciplinam hanc accedunt. Voluptas in eâ parte maior, idonea ad alliciendum & tenendum; dignitas etiam maior, & ſplendor, admirationi excitandæ; denique animi præparatio & cultus, ad *Ethicam* cum fructu audiendam. Itaque vt de *Logicâ* ambigere aliquis iure poſſit, an non præeat; ſic de *Ethicâ*, vix debet. In *Logicâ*

In Zenone.

De Stoic. pugnis, initio.

Ibid.

enim manifeſtior ratio, quòd acuit animos, & ad Veri Falſique diſcrimen & iudicium format: imò & viam modumque Scientiæ ſtrauit. Itaque, vt verum fatear, aliqua eius notitia, ſed ſummaria, vtiliter præmittatur: cetera ſeponi poſſunt, imò & argutiæ multæ abiici aut deponi. Sen. Epiſt. XLIX. *Quæ dementia eſt, ſuperuacua diſcere, in tantâ temporis inopiâ?* Nos autem eam hîc inſuper habemus, Auditor: quia & Ariſtoteleâ illâ accuratâ imbutum te ſcio; & in Stoicas ſpinas non lubet nunc ingredi, cùm in triſtitiâ hac temporum ſuauius aliquod pabulum animo conueniat, reficiendo & erigendo.

DISSERT. II.

Phyſica laudata. Naturam communem & noſtram eò ducere: fructum etiam inuitare.

POTESTNE autem ſuauius, honeſtius, vtilius iſto *Phyſicorum*? Natura totum ſinum ſuum offert, & pandit: ſupera, media, infera; cælum, terras, ignem, aquas, aëra; quidquid iis continetur, Deum, Genios, Homines; ad hæc ſpectanda & noſcenda inuitat. Quem enim alium, quàm De Benef. VI. cap. XXIII. te, id eſt Hominem? *Non habet Natura inter maxima operum ſuorum,* QVO *magis glorietur, aut* CVI *glorietur*: vt ſcitiſſime Seneca dixit. Naturam dixi, intellego Deum. Epictetus: Ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν αὐτοῦ τε, καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν: *Deus hominem induxit in hunc Mundum, inſpectorem & arbitrum ſui, atque operum ſuorum: nec ſolùm inſpectorem, ſed enarratorem.* Ita certè. magna hæc & pulcherrima moles, tot varia & magna per eam ſparſa, hominis cauſsâ condita: homo autem, vt Deum norit, Sen. De Vit. Beat. cap XXXI. tum & iſta; *ne tanta eius opera ſine teſte ſint.* Itaque inuitat eò, vt dixi, atque adeò corpus & habitum noſtrum huc direxit. Epiſt. XCIV. *Ille certè vultus noſtros erexit in cælum, & quidquid magnificum mirumque fecerat, videri à ſuſpicientibus voluit.* Ipſe etiam animus eò ducit, vagus naturâ, & varietate ac nouitate rerum lætiſſimus. Ille in hoc corpore, velut in cuſtodiâ clauſus, premitur: niſi Epiſt. LXV. Contemplatio acceſſit, *quæ illum reſpirare rerum Naturæ ſpectaculo iubeat, & à terrenis dimittat ad diuina. Hæc libertas eius, hæc euagatio eſt: ſubducit interim ſe cuſtodiæ, in quâ tenetur, & cælo reficitur.* Cælo, atque etiam terrâ: cuius incola eſt: & totius mundi ciuis, noſſe patriam ſuam auet. Quid incola? imò aduena. & vt in magnum conuentum ac Panegyrim qui veniunt, partim emunt, partim vendunt, honeſtiſſimi quique ſpectandi gratiâ fruuntur: ſic iſte ingenuus, & altæ originis ſuæ memor, non emit, vendit, agellos, pecudes, ædes, magiſtratus; ſed cauſſas magni conuentus, & quæ in eo, inquirit: Quis mundum hunc condidit? quis adminiſtrat? quæ illa mira in aëre, tonitru, fulmen, venti? qui in cælo perennes & lucidi ignes? Mare cur vices ſuas fluendi refluendique habet? in terrâ quid eſt quod eam concutit & mouet? Atque in hac inquiſitione deinde mulcens quædam, & ſimul percellens, admiratio: quæ mater, vt ſic dicam, Sapientiam parit. Plato: Μάλα φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας, ἢ αὕτη: In Theæteto. *Valdè Philoſophi illa affectio eſt, Admirari: neque alia origo & initium Philoſophiæ, quàm iſta.* Nobilis diſcipulus, ab eo: Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν: Ariſtot. I. Poſt phyſ. cap. II. *Propter Admirationem, homines olim & nunc Philoſophari cæperunt.* Ita eſt. ab illâ inquirere in cauſſas rerum cœperunt; & repertis, ipſa deſiit: ſecutuſque pulcherrimus Philoſophiæ fructus, *Nil admirari.* Ab inquiſitione enim cognitio & Veritas: *quâ nullus animo ſuauior eſt cibus.* Seneca Lactant. I. cap. I. VI. Natur. Quæſt. cap. IV. noſter appoſitè: *Quod erit pretium operæ? quo nullum maius eſt,* NOSSE NATVRAM. *Neque enim quidquam habet in ſe huius materiæ tractatio pulchrius, cùm* MVLTA *habeat futura* VSVI, *quàm quòd hominem* MAGNIFICENTIA *ſui detinet: nec mercede, ſed* MIRACVLO *colitur.* Et mehercules in ipſâ eâ cognitione alij etiam fructus, vt Seneca tangit. Qui? duo præcipui, Modeſtia, & Magnanimitas, quos Cicero porrigit & reuelat. MODESTIAM *quamdam,* inquit, IV. De Fin. *rerum cæleſtium cognitio adfert iis qui vident, quanta ſit etiam apud Deos moderatio, quantus ordo:* & MAGNITVDINEM ANIMI, *Deorum opera & facta cernentibus.* Veriſſimè. nec ad Modeſtiam ſolùm ab illâ moderatione componimur, ſed etiam à comparatione noſtri noſtrorumque; & quàm vilia, fugacia, leuia hæc omnia, præ illis auguſtis & æternis ſint. Idem Cicero alibi de vtroque affectu: ERIGIMVR, *elatiores fieri videmur, humana deſpicimus; cogitanteſque ſupera atque cæleſtia, hæc noſtra, vt exigua & minima* CONTEMNIMVS. Tunc ſcilicet iuuat, *inter ſidera ipſa vagantem, diuitum pauimenta ridere, & totam cum auro ſuo* Senec. I. Quæſt. Nat. Præf. *ter-*

Ibid. *terram.* Et ab eâ deinde parte *terrarum orbem deſpicientem, anguſtum, & magnâ ex parte mari opertum, dicere: Hoc eſt punctum, quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur.* Quid autem, cùm homines vider varia & magna, vt putant, molientes? mercimonia, vadimonia, bella agitantes? quid dicet, niſi

It nigrum campis agmen?

Ibid. Et reuerà, *Formicarum iſte diſcurſus eſt, in anguſto laborantium.* Iraque mi Auditor, ſuauitate & fructu impulſi, huc eamus:

—— cælum, mare, ſidera, ſolem,
Lunaíque globum

auidi luſtremus: & totum hunc Naturæ ſinum excutientes, opibus doniſque eius, gnari gratique perfruamur.

DISSERT. III.

Phyſicæ partitio. & à Principiis ordiendum videri, primumque à Deo & diuinis. quæ pars Theologia Naturalis dicta.

AVD. Ah, fruamur. iam induc me, & oſtende. LIPS. Diffuſum & multiplex opus eſt: ſed ordine & compendio contrahemus. Stoicorum partitio hæc fuit, Epiſtola LXXXIX. ex Senecâ: *Naturalis pars Philoſophiæ in duo ſcinditur, Corporalia & Incorporalia. Utraque diuiduntur in ſuos, vt ita dicam, gradus. Corporum locus in hos primùm, in ea quæ Faciunt, & quæ ex his Gignuntur. Gignuntur autem Elementa.* Itaque duplex erat tractatio, *Corporum*, & *Non-corporum*. Ad Corpora ſpectant Principia, id eſt Senecæ verbis, *Quæ faciunt*; & deinde *Elementa*, quæ ſcilicet fiunt, & *ex his Gignuntur*. Elementorum nomine ipſe Mundus comprehenditur, qui quattuor his præcipuis membris conſtat: & reliqua minora deinde ex illis fiunt. *Lib. II. Diſſert. V. *Non-corpora* autem ſunt Stoicis * (poſteà videndum) *Vacuum, Tempus, Locus, Categorema*, & ſiquid eſt tale. Sed ex Senecæ igitur verbis ordiri à Principiis debemus: & ratio eò ducit, à ſimplicibus ad compoſita facere gradum. Duo ea ſunt, *Deus* & *Materia*, quod ſtatim diducam: ergo à Deo ordiendum, quod facimus cum bono ipſo Deo. Hæc pars *Theologia* Græcis dicitur, interdum *Prima Philoſophia*, aut ſimpliciter *Sapientia*, ab eminenti ſcilicet dignitate. Nam quid maius aut amplius, quàm Deum & diuina intueri, agnoſcere? ipſum illum *Principem*, minores *Genios, Prouidentiam, Fatum*, & quæ adhærent? Eſt autem iſta Theologia, *Naturalis* antiquis dicta: quia vel aperit naturam iſtorum, vel & cauſſas in vero, & in naturâ habet. Nam alioqui triplex iis fuit *Theologia*, Varrone apud Auguſtinum pulchrè diſtinguente, *Fabularis, Naturalis, Ciuilis. Fabularis, quâ maximè vtuntur Poëtæ; Naturalis, quâ Philoſophi; Ciuilis, quâ Populi.* VI. De Ciuit. cap. V. Addit deinde, & partitè explicat: *Primum genus quod dixi, in eo ſunt multa contra dignitatem & naturam immortalium ficta. In hoc enim eſt vt Deus alius ex capite, aliquis ex femore ſit, alius ex guttis ſanguinis natus: in hoc, vt Dij furati ſint, vt adulterauerint, vt ſeruierint homini. Denique in hoc omnia Diis attribuuntur, quæ non modò in hominem, ſed etiam quæ in contemptiſſimum hominem cadere poſſunt. At ſecundum genus eſt, quod demonſtraui, de quo multos libros Philoſophi reliquerunt. In quibus eſt, Dij quid ſint, Vbi, Quod genus, Quale, Ex quonam tempore, an ſempiternò fuerint: an ex Igne ſint, vt credit Heraclitus; an ex Numeris, vt Pythagoras; an ex Atomis, vt Epicurus. Sic alia, quæ faciliùs intra parietes* IN SCHOLA, *quàm extra* IN FORO *ferre poſſunt aures. Tertium genus eſt, quod in vrbibus ciues, maximè ſacerdotes, noſſe atque adminiſtrare debent. In quo eſt, quos Deos publicè colere, quæ ſacra & ſacrificia facere quemque par ſit.* Et clauſula eius, ac iudicium: *Prima Theologia maximè accommodata eſt ad theatrum; ſecunda ad mundum; tertia ad vrbem.* Ex quibus liquet, ait Auguſtinus, illum palmam tribuere *Secundæ, quam pertinere teſtatur ad Mundum, quo iſti nihil excellentius opinantur in rebus.* Obſerua, de Mundo. quidni autem ad eum pertineat *Naturalis Theologia*, cùm ipſe *Natura* ſit *rerum*; mox docendum; & Dij hanc ſedem habeant, ac regnum? Itemque obſerua, *iſtos nihil excellentius opinari*: quos *iſtos*? Stoicos propriè. qui Mundum etiam faciunt Deum. Ecce igitur Theologiam, de quâ nobis diſſerendum, & primò quidem: ſiue quia *Deus* Stoicis inter prima Principia, vt dixi; ſiue quia dignitas hoc poſtulat, & primum ſummumque illud rerum inter prima dici. Priorem rationem etiam Cicero expreſſit: *Qui intelligentiæ Sapientiæque ſe* De Vniuerſo. *amatorem profitetur, neceſſe eſt Sapientis intelligentiſque Naturæ* (id eſt Mundi) PRIMAS CAVSSAS *conquirere: deinde* SECVNDAS *rerum earum quæ neceſſariò mouent alias, cùm ipſæ ab aliis mouentur.* Ades igitur animo, & ad alta hæc atque diuina mecum tranſcende. Non enim, vt plerique alij Philoſophi, pauca & tenuia de his Stoici, ſed vberrim

&

& accuratè ſcripſerunt: & quamquam pauca extent, tamen vel ex iis videbis & mitaberis, quò mentem miſerint, & quàm ad ipſius Veri ſæpè metam. O quàm decet germanum Philoſophum! qui, quantum poteſt, *animum deducit à corpore, & multùm* (Sen. Epiſt. LXXVIII.) *cum meliore ac* DIVINA *parte verſatur: cum hac querulâ ac fragili, quantum neceſſe eſt.* Itaque de illo verè dicitur:

Mente Deos adit, & quæ Natura negauit
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.

Quidni autem adeat? illinc ortus, illuc redit: *& hoc habet argumentum diuinitatis* (Natur. Quæſt. I. in Præf.) *ſuæ, quòd illum diuina delectent: nec vt alienis intereſt, ſed vt ſuis.* Atqui non capiet, inquies. Conabitur, & vel veſtigiis aliquid indagaſſe, quid ſecurum eſſe? delectabit: Ariſtoteles hoc pulchrè: *Etſi res mortales* (De Partib. anim. I. cap. vlt.) *iſtas inferaſque, quòd eæ propiores nobis & magis familiares ſint, pleniùs noſſe poſſimus: tamen* RES ILLAS SVPERAS *ſi vel* LEVITER ATTINGERE *datur, ob eius notitiæ* EXCELLENTIAM, *illapsâ leui* MAGIS PASCIMVR *& oblectamur, quàm ſi iſta vniuerſa norimus. Non aliter quam amatoribus ſuauius eſt, amicæ ſuæ vel partem oculo delibare, quàm aliarum tota membra corpuſque inſpicere.* Pulchrè, inquam: & tantum intereſt inter vtraſque illas notitias, quantum inter humum & cælum, hominem & Deum. Conemur igitur. (De Natur. Vniuerſi.) τὰ μὲν (vt cum Ocello dicam) τεκμηρίοις σαφέσι παρ' αὐτῆς φύσεως ἐκμαθόντες, τὰ δὲ καὶ δόξῃ, μετὰ λόγου, τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως στοχαζόμενοι: *alia quidem certis indiciis ſigniſque ab ipsâ Naturâ diſcentes; alia opinatione etiam, Rationis auxilio, ad id quod probabile eſt intellectu ducente, aſſequentes.* Nam certa & plena horum ſcientia, vni Deo conuenit: quod Plato tibi (In Apolog.) dicat: Τὸ δὲ κινδυνεύει τῷ ὄντι ὁ Θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία, καὶ οὐδενός: *Ita eſt.* SOLVS DEVS REVERA SAPIENS *habendus: &* HVMANA OMNIS SAPIENTIA *in paruo, aut nullo eſt.* Itaque iam nunc ad Modeſtiam te meque voco; me diſſerendi aut aſſerendi, te cenſendi vel aſſentiendi: & cum Ariſtotele præſcribo, NVMQVAM NOS VERECVNDIORES *eſſe debere, quàm cùm* DE DIIS AGITVR. O iure, ô meritò! (Senec. VII. Quæſt. Nat. cap. XXX.) *Si enim intramus templa compoſiti, ſi ad ſacrificium acceſſuri vultum ſubmittimus, togam adducimus, & in omne argumentum Modeſtiæ fingimur: quantò hoc magis facere debemus, cùm de ſideribus, de ſtellis, de Deorum naturâ diſputamus? nequid temerè, nequid imprudenter aut ignoranter affirmemus: aut ſcientes mentiamur.*

DISSERT. IV.

Duo rerum Principia Stoicis eſſe, Efficiens & Patiens: illud, Deum, hoc, Materiam.

HABES de Theologiâ: ordiamur, & quidem à *Principiis* primis. Ea differunt ab *Elementis*, quod clarum eſt: etſi Seneca etiam hac voce viſus comprehendere in hiſce verbis. *Ipſe Elementi locus, vt quidam* (Epiſtola LXXXIX.) *putant, ſimplex eſt: vt quidam, in Materiam & Cauſſam omnia mouentem, & Elementa diuiditur.* Itaque quidam vnâ voce & loco vtraque illa Principia comprehendebant: alij aliter, quibus Stoici, opinor, noſtri accedebant. Nam ita Laërtius, inter Stoica: Διαφέρειν δέ φασι τὰς ἀρχὰς, καὶ στοιχεῖα. τὰς (Eadē Stob. in Phyſic. cap XIII. & Plutarch. I De Plac. cap. II.) μὲν γὰρ, εἶναι ἀγενήτους, καὶ ἀφθάρτους· τὰ δὲ στοιχεῖα, κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν φθείρεσθαι. Ἀλλὰ καὶ σώματα εἶναι τὰς ἀρχὰς καὶ ἀμόρφους· τὰ δὲ, μεμορφῶσθαι. *Differre aiunt Principia & Elementa. nam illa, genituræ & corruptionis eſſe expertia; hæc autem, in Vniuerſi conflagratione interire. Item* * *corpora ſed informia eſſe Principia; hæc autem formas ſuſcipere.* (* De hac lectione aut ſententiâ dico lib. II. infrà Diſſert. V.) Clarum eſt, neque aliter Plato & Ariſtoteles cenſuerunt. Elementa prius aliquid habent, & ipſa è Principiis oriuntur: at Principia ideò dicta, quia nihil iis prius, & cauſſam vt ſint præbent aliis, cauſſam ipſa non agnoſcunt. Variis varia ſunt, & vix vllâ in re maior, quàm in hoc capite, diſſenſus: ſed Stoici duo ea ponunt, *Agens & Patiens:* ſiue Deum, & Materiam. Laërtius: Δοκεῖ δ' αὐτοῖς ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι, τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον τὸν Θεόν. *Videtur Stoicis duo eſſe vniuerſorum Principia, Efficiens & Patiens. Et Patiens quidem, qualitatis exſortem eſſentiam, Materiam: Efficiens autem, Rationem quæ in ipsâ eſt, ſiue Deum.* Seneca item diffusè: *Dicunt, vt ſcis, Stoici noſtri,* (Epiſt. LXV.) *duo eſſe in rerum naturâ, ex quibus omnia fiant: Cauſſam, & Materiam. Materia iacet iners, res ad omnia parata, ceſſatura ſi nemo moueat: Cauſſa autem, id eſt Ratio, Materiam format, & quocumque vult, verſat: ex illâ varia opera producit. Eſſe ergo debet aliquid Vnde fiat, deinde à Quo fiat: hoc Cauſſa eſt, illud Materia.* Et ſtatim: *Quærimus quid ſit Cauſſa? Ratio faciens, id eſt Deus.* Iterumque: *Nempe vniuerſa ex Materiâ, & ex Deo, conſtant.* Cicero: *Naturam diuidebant in res duas: vt altera eſſet Efficiens, altera autem quaſi huic ſe præbens, ex quâ efficeretur aliquid. In eo quod Efficeret,*

Vim

Vim eſſe cenſebant: in eo quod Efficeretur, Materiam quamdam: in vtroque tamen vtrumque. Neque enim Materiam ipſam cohærere potuiſſe, ſi nullâ Vi contineretur; neque Vim ſine aliquâ Materiâ. Nihil eſt enim, quod non alicubi eſſe cogatur. In quo tamen opinio ſiue error vetus notandus, cenſentium Materiam ſimul Deo æternam, nec alterum ſine altero fuiſſe. Obſerua etiam, *Naturam ſic diuidi.* quod Platonicum eſt, itemque Stoicum: & in illorum dogmatis Apuleius: (De Dogmate Plat.) Τὰς οὐσίας, *quas Eſſentias dicimus* (ſiue *Naturas*) *duas eſſe ait Plato, per quas cuncta gignantur, Mundusque ipſe. quarum vna, cogitatione ſolâ concipitur* (Deus:) *altera, ſenſibus ſubiici poteſt,* quæ eſt Materia. Itemque de eo Laërtius: (In Platone.) Δύο τῶν πάντων ἀπέφηνεν ἀρχὰς, Θεὸν καὶ ὕλην, ὃν καὶ νοῦν προσαγορεύει, καὶ αἴτιον: *Duo rerum omnium Principia Plato ſtatuit, Deum & Materiam; quem illum etiam Mentem appellat, & Cauſſam.* Hæc autem vetus, (Odyſſ. Δ.) & ab ipſo Homero eſt opinio, vt cenſent. (Empir. aduerſ. Mathem.) qui *Proteum, & Eidotheam induxit allegoricè: primam quidem & principem cauſſam* (ipſa vox dicit) *Proteum appellans: quæ autem in ſpecies vertitur Eſſentiam, Eidotheam.* Quid Thales? *Mentem & Aquam* Initia poſuit: rectâ interpretatione, Deum & Materiam. Pythagoras idem: cui Μονὰς, *Vnio*, eſt Mens ſiue Deus; Δυὰς, *Binio*, Materia. Simile in pleriſque aliis, ſi lubet examinare: & veritas hæc multis innotuit.

DISSERT. V.

Eaipſa, Naturas appellari: ſed eminenter, Deum. Itemque Mundum in hoc nomen venire.

DIXIMVS *Eſſentias* ſiue *Naturas* duas eſſe: quod vberiùs paullò diducendum eſt, & mens ac ſermo hîc Stoicorum explicanda: (Lib. VII. cap. III.) Lactantius præëat: *Stoici Naturam in duas diuidunt partes. vnam quæ Efficiat; alteram, quæ ſe ad faciendum tractabilem præſtet. In illâ primâ, eſſe Vim faciendi; in hac Materiam, nec alterum ſine altero eſſe poſſe. Ita iſti vno Naturæ nomine res diuerſiſſimas comprehenderunt,* DEVM & MVNDVM, *Artificem & Opus. dicuntque alterum ſine altero nihil poſſe, tamquam Natura ſit Deus Mundo permiſtus. Nam interdum ſic confundunt, vt ſit Deus ipſa Mens mundi, & Mundus ſit corpus Dei.* Habes ferè quæ Cicero ſuprà, ſed paullò magis explicata: videſque & Deum *Naturam* dici, & Materiam. Sed illum maximè, quatenus tamen inſertus eſt Mundo, & molem hanc animat, continetque. Laërtij iſta mens: (In Zenone.) Φύσιν ποτὲ μὲν ἀποφαίνονται τὴν συνέχουσαν τὸν κόσμον· ποτὲ δὲ τὴν φύουσαν τὰ ἐπὶ γῆς: *Naturam modò dicunt, eam quæ Mundum continet; modò illam quæ gignit producitque ſuper terram.* Prima illa dictio, eſt noſtra: & Cicero palàm huc adſpexit, imò vertit, cùm ſcripſit: (II. De Natur. deor.) NATVRA *eſt igitur quæ* CONTINET *Mundum omnem, eumque tuetur: atque ea quidem non ſine ſenſu atque ratione.* Sine ſenſu? quomodo poſſit, cùm ipſa ſit illa *ſentiens & intelligens*, id eſt Deus? Idem ſcriptor: *Mundum & eius partes Naturâ ſentiente teneri, in quâ Ratio perfecta inſit, quæ ſit eadem ſempiterna. Quam vim animum eſſe dicunt Mundi, eamdemque eſſe Mentem Sapientiamque diuinam.* Vides clarè, hanc Naturam, Mentem eſſe Dei & Rationem, vno verbo Deum: quid enim in illo, niſi noſtrâ diſtinctione, diſtinctum? Seneca: (IV. De Benef. c. VII.) *Quid aliud eſt Natura, quàm Deus, & diuina Ratio, toti mundo & partibus eius inſerta?* Et alibi cauſſam etiam appellationis adiungit: (II. Quæſt. Natur. cap. XLV.) *Vis Deum Naturam vocare? non peccabis. eſt enim* EX QVO *nata ſunt omnia.* Lactantius ponit hoc, & approbat: (Lib. II. cap. IX.) *Meliùs igitur Stoicorum omnium* ACVTISSIMVS SENECA, *qui vidit nihil aliud Naturam eſſe, quàm Deum.* Ipſum hoc Plinius, plurimùm ſanè Stoicus: (Lib. II. cap. VII.) *Declaratur Naturæ potentia, idque eſſe quod Deum vocamus.* Et iterùm: *Hic eſt Deus, per quem intelligitur eadem, & parens rerum omnium & magiſtra, Natura.* Sed in verbis Lactantij etiam erat, *Mundum à Stoicis Naturam vocari.* Quod verum eſt. vt in Seneca: (Conſol. ad Helu. cap. VIII.) *Quocumque venerimus, eâdem rerum Naturâ vtendum eſt.* Plinio: (Lib. II. cap. I.) *Idemque mundus rerum Naturæ opus, & rerum ipſa Natura.* Quid ita? quia Mundus & à Deo primâ Naturâ factus eſt; & ipſe illi inſertus, facit Mundum dici Deum. Confundunt igitur. vt Manilius, obſcuriuſculo aliter verſu:

Materiæq; datum eſt cogi, ſed cogere Mundo: (Lib. I.)

quod eſt, Materiam pati; Deum agere, qui dicitur & Mundus. Atque eadem iſta Natura rerum, *Communis* etiam Stoicis dicitur, vt à Particulari cuiuſque rei abiungant. Sic Seneca: (Conſol. ad Helu. cap. VIII.) *Duo nos pulcherrima, quocumque mouebimur, ſequentur, Natura Communis, & propria Virtus.* Chryſippus apud Plutarchum: Ὅτι δὲ ἡ κοινὴ φύσις, καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, οὐδὲ τοὺς ἀντίποδας λέληθεν: *Quòd ſit aliqua Communis Natura, & Communis etiam ipſius Naturæ Ratio, nec Antipodas quidem latet.* Obſerua. Communis eſt Natura,

atque

atque etiam Ratio in eâ Communis, quæ omnia digerit & format. Longè enim Stoici noſtri ab illis, qui brutam aliquam & ſine ſenſu Naturam ſtatuebant, omnia gignentem ac conſeruantem. Inter quos Strato Phyſicus nobilis, apud Lactantium: *Habere Naturam in ſe vim gignendi & minuendi, ſed eam nec ſenſum habere vllum, nec figuram.* Idem magnus ille Hippocrates videtur cenſuiſſe. Ἀνευρίσκει, inquit, ἡ φύσις αὐτὴ ἑαυτῇ τὰς ἐφόδους, οὐκ ἐκ διανοίας: *Inuenit ipſa ſibi Natura vias, non ex ratiocinatione.* Et iterùm: Ἀπαίδευτος ἡ φύσις, ἐκ τῆς σαυτῆς μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιεῖν: *Indocta eſt Natura, ex ſeipsâ gnara eorum quæ facere debet.* Profectò hi tales Diuinitatem concutiunt aut euertunt: & *cùm vellent perſuadere*, ait Lactantius, *nihil eſſe diuinâ mente perfectum, Naturam dixerunt eſſe rerum omnium matrem: quaſi dicerent, omnia ſuâ ſponte eſſe nata.* Et de iiſdem ipſis: *Probabile eſt, inquiunt, Materiam rerum & habere & habuiſſe Naturam ſuam & vim.* Quaſi igitur in ipsâ Materiâ tale inſitum quod produceret: ſed brutum & ſenſus expers, vt Materia ipſa. Quod refellit idem egregiè: *Quam vim potuit habere, nullo dante? quam Naturam, nullo generante? Si habuit vim, ab aliquo eam aſſumpſit: à quo autem aſſumere, niſi à Deo potuit?* Sed & Plato oſtendit, olim ſic fuiſſe qui deſiperent plures. Τὸ τῶν πολλῶν δόγμα, inquit, καὶ ῥῆμα, τὴν φύσιν πάντα γεννᾶν ἀπό τινος αἰτίας αὐτομάτης, καὶ ἄνευ διανοίας φυούσης: *Hoc multorum dogma eſt, Naturam omnia gignere ſuâ ſponte & vi, ſine Ratione aliquâ producente.* Quid autem tu Plato? Ego verò aſſero, inquit, ὅτι μετὰ λόγου τε, καὶ ἐπιστήμης θείας, ἀπὸ θεοῦ: *quòd cum Ratione fiant, & diuinâ Scientiâ, & ab ipſo Deo.* Iterumque alibi: Τὴν φύσιν μετὰ λόγου, καὶ σὺν λόγῳ καὶ νῷ, τὰ πάντα διακοσμεῖν: *Naturam iuxta Rationem, & cum Ratione ac Mente, cuncta adornare.*

Lib. De Irâ, c. x.

vi. Epidem.

Lib. iii. c. xxviii.

In Sophiſtâ, & x De Legib.

In Phileto.

DISSERT. VI.

Definitio Communis Naturæ, id eſt Dei. Ignem eſſe, & dici Stoicis, atque etiam priſcis.

SED quæ eſt igitur Stoicis iſta Natura, & quomodo definitur? Habes apud Laërtium: Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς τὴν μὲν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν. ὅπερ ἐστὶ, πνεῦμα πυροειδὲς καὶ τεχνοειδές: *Cenſent ipſi Naturam eſſe ignem artificialem, viâ progredientem ad generationem. quod eſt, Spiritus ignis & artis ſimilitudinem præ ſe ferens.* Ipſa hæc finitio Zenoni tribuitur à Cicerone: *Zeno Naturam definit, ignem eſſe artificioſum, ad gignendum progredientem viâ.* Quare *Ignem*? quia Stoici vim & vitam omnem Mundi, atque ipſum adeò Deum in igne ponebant, imò Deum eſſe. Sed ignem non quemcumque, non hunc noſtrum corruptorem & corruptibilem; ſed *artificioſum*: id eſt, artificem atque opificem, condentem ratione & velut arte, vegetantem ac ſeruantem. Dixi *velut arte*, & Laërtius benè interpretatur: ſimile dumtaxat aliquid in eo ſpiritu ignis & artis eſſe. Cicero hoc explicat: *Artis enim maximè proprium eſſe creare & gignere: quodque in operibus noſtrarum artium manus efficiant, id multò artificioſiùs Naturam.* Itaque dicitur ab iiſdem *Natura, magiſtra artium reliquarum:* item, *prouida & ſollers*: denique, *quâ nihil poteſt eſſe callidius.* Ideoque iidem Stoici plurimùm generationi rerum *Rationem* præficiunt, & ſic loquuntur. vt Seneca: *Quæ Ratio merſa & confuſa diduxerit.* Iterùm: *Incorporalis Ratio ingentium operum artifex.* Quia ſcilicet artifice hac Ratione adminiſtrante Deus è confuſâ & rudi Materie omnia formauit. Hæc igitur Natura: atque adeò hæc eſt Deus. Semel enim & ſeriò hoc diſce, Ignem iſtum & *Naturam* ἐξόχως & eximiè, ſuprà Materiam, dici; eumdemque Deum: & fieri omnia ab illo, atque etiam (ita locuti noſtri ſuprà, ſi obſeruaſti) ex illo. Nihil enim eſt ſine mixtione hac aliquâ Ignis. Itaque Stoici iidem hanc dictam definitionem tribuunt etiam Deo. Plutarchus & Stobæus apertè: *Deum Stoici dicunt* εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ γενέσει κόσμου, ἐμπεριειληφὸς πάντας τοὺς σπερματικοὺς λόγους, καθ' οὓς ἕκαστα καθ' εἱμαρμένην γίνεται: *eſſe ignem artificioſum, viâ vadentem in generatione Mundi, continentem intra ſe omnes ſeminales rationes, iuxta quas ſingula Fato deinde fiunt.* Ait, ἐπὶ γενέσει: quod tamen in Athenagorâ, vbi eadem hæc deſcriptio, legitur, ἐπὶ γενέσεις: *in generationibus.* quod non reiicias, imò eligas pro Stoicâ mente, qui plures Mundos, alium poſt alium, à conflagratione conſtituebant. Dicit & *Mundi*, non rerum ſingularium *generationem*: quia primarium Dei opus illud eſt, & in eo, occultis Fati ſeminibus, ſingularium rerum ortus abortuſque, & quod adhæret, incluſi. Nam Ignis ille *complectitur*, inquit, *in ſe rationes omnes ſeminales:* id eſt, rerum omnium Idéas, ſiue exemplaria formaſque, vt Plato appellat. Sed noſtri *Seminum* comparatione magis vtuntur: quia inclu-

In Zen.

ii. De Natur. deor.

Ibid.

Cicero pluribus locis.

De Vit. beat. cap. xxxii.

De Reſurrect.

incluſa in iis & occulta, quæ mox produ-cuntur. Placuit & Triſmegiſto hæc ima-go. (Cap. xiv.) *Vides*, inquit, *agricolam, ſemen in terram proiicientem, ibi frumentum, ibi hordeum, ibi aliud? Tale eſt *Deus, qui in cælo quidem ſeminat immortalitatem, in terrá mutationem, in Vniuerſo motum & vitam.* Ecce ſeminales *Rationes*: & ipsâ eâ voce Damaſcenus noſter vtitur & agnoſcit: (De Orthodoxâ fide, cap. xiii.) Πάντων, inquit, αἴτιος, καὶ πάντων τοὺς λόγους τῶν ὄντων, καὶ τὰς αἰτίας, ἐν ἑαυτῷ προέχει: *Deus omnium auctor eſt, & omnium quæ ſunt Rationes in ſe & cauſſas iam antè habet.* Ipſe, inquam, habet & continet: ideoq́ue benè è Stobæo & Athenagorâ ἐμπεριληπτικῆς protuli: etſi in Plutarcho ἐμπεριληφότος editur, *continentis*, vt ad *Mundum* referatur. Vltimum deinde erat, *iuxta eas rationes Fato omnia fieri.* quæ eſt implexa ſeries cauſſarum, & rebus inſita, locis ſuis & temporibus proferenda: de quâ dictum alibi & dicendum. Iam hæc, opinor, capis.

AVD. Capio, non etiam probo. nam quis Deum ignem cenſeat, aut quę ratio huc duxit? LIPS. Neque nimis tamen hæc aliena à Ratione, imò à Religione noſtrâ cenſe, cui dictio iſta alludit: non enim dicam, aſſentit. De Ratione, mouit eos quod à calore aut igne omnem vigorem aut vitam viderent, vt tetigi; in ipſo etiam Animo noſtro acrimoniam & ſenſum. Itaque iamdiu antè Parmenides & Hippaſus dixerant, *principium rerum Ignem eſſe*: quid niſi Deum? Heraclitus etiam apertiùs, Deum definiuit, τὸ περιοδικὸν πῦρ ἀΐδιον: *ambientem & circulantem ignem æternum*, id eſt aſtra & ætherem. Homerum etiam eò trahere poſſis, qui θεσπιδαὲς πῦρ, *diuinum ignem* ideò dixiſſe videatur. Nam Hippocrates quidem apertiſſimè: (De Princip.) Δοκέει δέ μοι ὃ καλέομεν θερμὸν, ἀθάνατόν τε εἶναι, καὶ νοεῖν πάντα, καὶ ὁρῆν, καὶ ἀκούειν, καὶ εἰδέναι πάντα τὰ ὄντα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι: *Videtur mihi id quod Calidum, ſiue Ignem, dicimus, immortale eſſe, & intelligere omnia, & videre, & audire, & ſcire omnia præſentia & futura.* Poteſt aliquid, ante natos Stoicos, magis Stoicum? Tribuit enim Æternitatem, * Senſus, Intellectum, Scientiam & Præſcientiam. (* Melius, quàm ſuprà de Natura.) Neque diſſimilia Plinius de Deo: *Quiſquis eſt*, inquit, *Deus, totus eſt ſenſus, totus viſus, totus auditus, totus animæ, totus animi, totus ſui.* Quid mirum tota hæc in eo eſſe, à quo ſic largiter dimanant partita omni æuo in omnes? Sed profanos vt omittam, ſacri ſcriptores huc etiam eunt. Liceat Ter-maximum inter eos recenſere, cuius philoſophia valdè cum Moſaicâ (in multis quidem) conſentit. Ille paſſim Deum φῶς, ſiue *Lumen*; & Dei filium, φωτεινὸν λόγον, *Lucidum verbum* appellat. Ille autē Stoicorum ignis, Lux & Splendor veriùs eſt, cum calore tamen, quàm denſus aliquis Ignis. Enimuerò ipſe Moyſes imaginem iſtam Deo donat: & *apparuiſſe ſibi* ſcribit, *in rubo ardente*; Iſraëlitis præiuiſſe, *in columnâ ignis*; ſed & *Ignis conſumens* alibi appellatur. Quid, quòd facit ille Spiritus in Apoſtolos venit & ſe oſtendit, *in Linguis igneis*? Non quòd Ignem Deum dicamus, abſit: ſed quòd ille *diuinæ proprietatis* (verba Dionyſij Areopagitæ) *inter hæc, quæ ſub oculos cadunt, plurimas imagines habeat.* (Cap. xv. de Diuin. Nom.) Itaque Stoici haud nimis abſurdi, ſi diuinitatem illi dederunt: quod & conſenſu pleræque gentes, velut naturâ præeunte, fecerunt. qui Veſtam ſcilicet & ignem perpetuum coluerunt. De quo ſcripſimus aliquid in Syntagmate *De Veſtâ*.

DISSERT. VII.

Aliæ definitiones Dei, in quibus, Spiritus, Animus, Mens, Ratio dicitur, & per omnia diffundi.

AT verò cautiùs etiam & veritati propiùs Stoici locuti, cùm Deum definierunt non *Ignem*, ſed *Spiritum Igneum.* Ita enim Poſidonius, cuius hæc verba in Stobæo: Θεός ἐστι πνεῦμα νοερὸν καὶ πυρῶδες, οὐκ ἔχον μορφὴν, μεταβάλλον δὲ εἰς ἃ βούλεται, καὶ συνεξομοιούμενον πᾶσιν: *Deus eſt Spiritus intelligens & igneus, formam ipſe non habens, ſed in omnes ſe vertens, & omnibus aſſimilans.* Ait *Spiritum* eſſe, & quidem *intelligentem*: quis hæc abnuat? addit *Igneum*, & ſenſu aliquo feras, vt ſit in illo puro & æthereo igne. Sic enim & Democritus: Θεὸν εἶναι νοῦν ἐν πυρὶ σφαιροειδεῖ: *Deum eſſe mentem in igne ſphærico.* Et Plato apud Iuſtinum Martyrem, Deum locat ἐν τῇ πυροειδεῖ οὐσίᾳ, *in igneâ ſubſtantiâ.* Addit, *Formam non habere.* veriſſimè: & huc Lactantius adſpexit, dum ſcripſit: *Stoici negant vllam formam habere Deum.* Sed quamquam ipſe formam non habeat, non certè vllam aſpectabilem, tamen omnes formas format, atque in iis ſe oſtendit. Ipſa hæc Poſidonij ita Triſmegiſtus: (Cap. xi.) Μίαν μὲν γὰρ ἰδέαν ἔχει θεὸς, ἥτις ἐστὶν ἰδία αὐτοῦ, ἥτις ταῖς ὄψεσιν οὐχ ὑποπίπτει, ἀσώματος· καὶ πάσας διὰ τῶν σωμάτων δείκνυσι: *Vnam quidem Idéam & formam Deus habet, quæ propria eſt eius, ſed quæ humanis adſpectibus non ſubiicitur, vt quæ ſit*

incorporea: & omnes tamen formas per corpora oſtendit. Itaque benè dicitur, Deum nemo vidit: &, omnes in omnibus cottidie vident. Sed redeo ad *Spiritum*, ne craſſulos ita fuiſſe Stoicos opinemur. Idem igitur Poſidonio iamante Zeno dixerat, Θεὸν εἶναι πνεῦμα, διῆκον δι' ὅλου τοῦ κόσμου: *Deum eſſe Spiritum, pertinentem per totum Mundum.* Quod tamen Cicero vertit: *Rationem quamdam, per omnem Naturam pertinentem:* & ipſa hæc adtribuit Zenoni. Nam *Rationem* aut *Spiritum* dicas, haud intereſt, aut leuiter intereſt; ſicut ſi *Animam, Animum, Mentem* (nam & ſic appellant:) niſi quòd illa nobilior Animæ pars, *Animus, Mens, Ratio* magis ſueuit vocari. Ita enim iterùm hoc ipſum aliter reddit Cicero, ſed Pythagoræ adſcribit: *Deum eſſe Animum, per Naturam rerum omnem intentum & commeantem.* E quo totidem verbis Minutius Felix eleganti illo Dialogo tranſcripſit. Eſt igitur hæc omnia: & ſic Virgilius:

3 De Nat. deor.

Ibidem.

SPIRITVS *intus alit, totamq; infuſa per artus*
MENS *agitat molem.*

IV. Acad. Et Cicero: *Mundum eſſe ſapientem, & habere* MENTEM, *quæ & ſe, & ipſum fabricata ſit, & omnia moderetur, moueat, regat. Mundum,* inquit, *fabricata eſt:* ſcimus. ſed quod præit, *& ſe fabricatam* eſſe, quo ſenſu verum erit? Nam Mens quidem illa æterna: niſi velit, in exuſtione Mundi, hanc Mentem confuſam cum Materie ſedem & ſplendorem nondum habere; fabricare ea ſibi & diſponere in condito iam mundo. Sed ſimplicius fortaſſe ſcribi: *quæ & ipſum fabricata.* At his etiam nominibus Iulius Firmicus, iuratiſſimus Stoicus, Deum deſcribit:

Lib. 2. Matheſ. *Mens illa diuina, Animusque cæleſtis per omne mundi corpus, in modum circuli collocatus, & nunc intrinſecus, nunc extrinſecus poſitus, cuncta regit atque componit: & propriâ originis generatione conceptus, ſe ad creanda & conſeruanda omnia, ignitâ & ſempiternâ agitatione perpetuat.* Quæ verba rebus fæta & grauida, aperienda & educenda leuiter in lucem ſunt. *In modum circuli* collocat: quia in Æthere *Principale* hoc (mox dicendum) ponunt. Addit, *intrinſecus & extrinſecus* eſſe. id eſt, in Mundo, & extra eum in Vacuo ferri: atque vt Seneca loquitur, *opus ſuum intrà & extrà tenere.* Deinde, *propriâ originis generatione conceptum:* quod ſanè illa Tullij adfirmat, aut explicat, & iam nilmuremus. Ita enim & Seneca in Fragm. XII. Conceptus & genitus, ſed à ſe dici poteſt: quia in Chao, vt

3. Natur. Quæſt. in Præfat.

dixi, cùm in Igne omnia verſa, & ipſe deinde Ignis in Aquam (*infrà explicanda) opus habet ſeſe educere, & puritati priſtinæ aſſerere, atque ita, quodam ſenſu, generare. Sed vt in re pergam, hiſipſis vocibus Seneca afficit, & Iouem appellat *Animum ac Spiritum mundani huius operis.* & quare omnia iſta? quia ire volebant & commeare per omnia, atque vt verbis illorum dicam (in Laërtio) εἰς ἅπαν τοῦ κόσμου μέρος διήκειν τὸν νοῦν, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν τὴν ψυχήν: *per omnia Mundi membra Mentem pertinere, vt in nobis hanc Animam.* Nota, nota. eſt magni huius Mundi ſua quædam Anima, vt in paruo hæc noſtra: atque illa rector eſt, & Deus. Eſt Academicorum vetus ſententia, & ponit ita Cicero: *In Naturâ ſentiente Ratio perfecta ineſt: quam vim Animum dicunt eſſe Mundi:* & adſignificat Stoicos tenuiſſe. Cleanthes quidem & Oenopides ex iis, apud Stobæum: Θεὸν εἶναι τὴν τοῦ κόσμου ψυχήν: *Deum eſſe mundi animam.* Et Lactantius vniuerſè: *Ita Stoici interdum confundunt, vt Deus ſit ipſa Mens Mundi, & Mundus corpus ſit Dei.*

* Lib. 11.

1. Acad.

DISSERT. VIII.

Mundum ipſum Deum etiam Stoicis dici, ſed propriè tamen eius Animam.

ET ſanè Stoici ſæpè ſic loquuntur, etſi parùm ſanè; atque adeò ipſum Mundum, hoc adſpectu, faciunt Deum. Manilius:

—— VIVERE *mundum*
Et RATIONIS *agi motu: cùm* SPIRITVS *vnus*
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia peruolitans, CORPVSQVE ANIMALE *figuret.*

Vult Animal eſſe Mundum, Ratione regi, Spiritu vegetari & irrigari. Hoc iamantè Plato: Ζῶον ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν καὶ ἔμψυχον: *Animal eſt Mundus, & Rationale & Animâ præditum.* Poſidonius Stoicus: Κόσμος οὐσία ἔμψυχος καὶ αἰσθητική: *Mundus, natura animata & ſentiens.* Talem igitur naturam, dicebant Deum. Iterùm Manilius:

Quà pateat Mundum diuino numine verti, Lib. 1.
Atque IPSVM *eſſe* DEVM.

Didymus apud Euſebium: Οἱ Στωικοὶ δὲ ὅλον τὸν κόσμον, σὺν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, προσαγορεύουσι Θεόν: *Stoici totum Mundum, cum partibus eius, appellant Deum.* Ipſa hæc noſter Seneca: *Totum hoc, quo continemur, & vnum eſt, & DEVS eſt: & ſocij eius & membra ſumus.*

xv. de Præpar. Euang.

Epiſt. xciv.

Ite-

Epiſtolâ XCVII. Iterumque alibi: *Totum hoc, quo diuina & humana concluſa ſunt, vnum eſt*: MEMBRA *ſumus corporis magni*. Et Lactantius eos re-
Lib. VII. cap. III. futans: *Nam ſi hæc omnia quæ videmus*, DEI MEMBRA *ſunt, iam inſenſibilis ab his conſtituitur Deus*. Multâ enim in Mundo ſcilicet, aut plurima, ſine ſenſu. Tamen hanc
II. Quæſt. cap. XLV. ſententiam iterùm Seneca aſſerit: *Vis Deum Mundum vocare? non fallêris. ipſe enim eſt totum quod vides, totus operibus ſuis inditus, & ſe ſuſtentans vi ſuâ*. Itaque pro hoc ſenſu, in
Apolog. c. XLVII. parte vera Tertulliani ſcriptio: *Platonici & Stoici corporalem ſtatuunt Deum*: ſcilicèt Mundum. Etſi Plato primam Mentem magis pro Deo agnoſcit, Deo, inquam, primo. Ita Seneca in fragmento quodam, apud
VI. De Ciu. cap. X. Auguſtinum: *Ego feram aut Platonem, aut Peripateticum Stratonem: quorum alter* (Plato) *Deum ſine corpore fecit, alter ſine animo?* Plato enim ſupremam Mentem archirectricem agnoſcit, liberam & ſecretam ab omni contagione mortali; atque vt Cicero loquitur, *Deum ſtatuit ἀσώματον*, *incorporeum*: at Strato eumdem ſine Animo, id eſt Naturam hanc rerum & Mundum, ſine Mente gubernante. Hæc ſententia Stratonis eſt, quam Manilius tangit:

Aut neque terra patrem nouit, nec flamma, nec aër
Aut humor, faciuntque Deum per quattuor artus,
Et Mundi ſtruxêre globum, prohibentque requiri
Vltra ſe quidquam.

Id eſt, Siue quattuor elementa non habent auctorem & originem, ipſa ſunt & faciunt iuncta Deum, nec alium præter ſe, aut ſupra ſe, habent. Sed ad Stoicos. quia igitur Mundus Deus, dabant etiam ei globoſam
Epiſtolâ XCIV. formam. Seneca: *Si rotundam illis*, QVALEM DEO, *dederint formam*. Idem in Claudium ludens: *Dic nobis, qualem Deum iſtum fieri vultis? Stoicum? quomodo poteſt* ROTVNDVS *eſſe, vt ait Varro, ſine capite, ſine præputio?* Obſerua hæc poſtrema, iocosè in Epicuréos dicta, qui Deum faciebant humanâ ſpecie: at Stoici negabant, & animal quidem eſſe, ἀλλ' οὐκ ἀνθρωπόμορφον: *ſed non humanâ aliquâ formâ*. Hæc eſt ſententia, quam neque nos, neque item Plutarchus ſanam habet: & iis obiicit, ὅτι θεὸν ἀρχὴν ὄντα, σῶμα νοερὸν καὶ νοῦν ἐν ὕλῃ ποιοῦντες, οὐ καθαρὸν, οὐδὲ ἁπλοῦν, οὐδὲ ἀσύνθετον, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου καὶ δι' ἑτέρου ἀποφαίνουσι: *quòd Deum, qui principium eſt, Corpus tamen intelligens & Mentem in materie faciunt; atque ita non purum, neque ſimplicem, neque incompoſitum, ſed ex alio & per aliud conſtituunt*. Tamen Varro mitigare & ad veritatem magis flectere videtur, ſi benè exaudimus. Pulchra hæc eius in Auguſtino: *Varro de Naturali Theologiâ* VII. De Ciuit. cap. VI.
præloquens dicit, DEVM *ſe arbitrari* ANIMAM MVNDI: *& hunc ipſum* MVNDVM *eſſe* DEVM. Sed diſcrimen deindè addit, quod valdè velim notes. *Sicut hominem ſapientem, cùm ſit ex Animo & Corpore, tamen ab Animo dicimus ſapientem; ita Mundum Deum dici ab Animo, cùm ſit ex Animo & Corpore*. Hoc vult, Mundum à ſe aut per ſe non eſſe Deum; tantùm à parte meliori, id eſt Mente illâ æternâ, quæ tamen inſita Mundo, vt illa aliqua in Homine. Non igitur Mundus οὐσιωδῶς & ſuâ naturâ Deus, ſed κατὰ μετάδοσιν vt dicunt Græci, & quia communicat & participat illam Mentem. Tale omnino etiam Chryſippus, apud Tullium: *Vim diuinam in Ratione eſſe poſitam, & vniuerſæ naturæ Animo atque Mente: ipſumque Mundum Deum dici, & eius Animi fuſionem vniuerſam*. Id eſt, Primò quidem & verè Deus eſt Ratio ſiue Mens: ſecundariò tamen & Mundus, per quem Animus ille ſe *fudit*, & cui inſudit.
Seneca eò collineat: *Quid eſt Deus?* MENS I. Quæſt. in Præf.
vniuerſi. Quid eſt Deus? totum quod vides, & quod non vides totum. Primò & hîc Mens eſt Deus, ſecundò hæc Mentis ſedes & vniuerſi moles. Triſmegiſtus etiam
clariſſimè: Δεύτερος θεός, ὁ κόσμος, καὶ ζῷον Cap. VIII.
ἀθάνατον: *Secundarius Deus, Mundus, & animal immortale*. Et ſubiicit pulcherrimè: Πρῶτος γὰρ πάντων, ὄντως καὶ ἀΐδιος, καὶ ἀγέννητος, καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων, θεός: *Primus enim omnium, reuerà eſt Deus, ille æternus, & ingenitus, & omnium conditor atque opifex*. Itaque & Stoici ſæpè ſic attollunt, & à cor-
pore Mundi iſto auellunt. vt Seneca: *Quid* I. Quæſt. in Præf.
inter naturam Dei & noſtram intereſt? noſtri melior pars eſt animus: in illo NVLLA PARS EXTRA ANIMVM. Sed & ſuperiora, quæ attuli, eódem eunt: ſequamur. Nam quod illos longiùs duxit, & induxit, hoc fuit, quòd ſociabant hunc Animum cum Mundo, vt partem, & formam: at nos ſcimus,
cum Lactantio, *Diuinum quidem Spiritum* Lib. VII cap. VI.
eſſe vbique diffuſum, eoque omnia contineri: nec tamen ita, vt Deus ipſe, qui eſt incorruptus, grauibus & corruptibilibus miſceatur elementis. Continetur rebus, non confunditur; format eas, non forma; animat, etſi non anima.

Benè,

Cap. xvi. Benè, vt pleraque, Damaſcenus: Αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ πάντων ἀμιγῶς διήκει, καὶ πᾶσι μεταδίδωσι τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας, κατὰ τὴν ἑκάστου ἐπιτηδειότητα καὶ δεκτικὴν δύναμιν: *Deus ipſe omnia peruadit, ſed ſine mixtione; & omnibus vim & efficaciam ſuam participat, ſed pro cuiuſque aptitudine & captu.* Concludimus denique, & in parte

1. De Placit. c. vii. tuemur Stoicos Plutarchi hiſce verbis: Θεὸν δὲ κόσμον, καὶ ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν λέγουσι· τὸν δὲ ἀνωτάτω πάντων, νοῦν ἐν αἰθέρι: *Deum Stoici dicunt, & Mundum, & Stellas, & Terram; ſed* SVPREMVM *illum*, MENTEM *in æthere.* Ipſa eſt intima mens eorum, alia poſſe dici Deos, & diuinitatem communicare: ſed vnum, verum, ſummum eſſe *Mentem*: atque eam in *Æthere.* Non enim otioſus hoc quoque audi. quia Principale iſtud Animæ, ſiue Græcis ἡγεμονικὸν, in Æthere ſedem habet. Etſi cum aliquo inter eos diſſenſu. nam *vulgò Stoici*, ait Laërtius, *Ætherem faciunt mundi ἡγεμονικὸν, at Poſidonius Cælum, Cleanthes Solem.* Cleanthis opinio placuit Plinio,

Lib. II. cap. vi. qui ſcripſit: *Mundi totius Solem eſſe Animum, ac planiùs* MENTEM: *hunc* PRINCIPALE (agnoſce τὸ ἡγεμονικὸν) NATVRAE REGIMEN *ac numen credere decet, opera eius æſtimantem.* Neque hæc tamen ita læuè capies, quaſi ipſa illa ſint Deus; ſed, vt dixi, domus eius & ſedes: vt arx iſta capitis Mentem noſtram (Platonicis quidem) habet. Tertullianus calumniam, liceat dicere, Zenoni ſtruxit, cùm impingit, *Aëra & Æthera deos ſtatuiſſe.* Numquam, illo quidem ſenſu, fecit: neque, opinor, Chryſippus, etſi Cicero etiam de illo, quòd *diſputarit Æthera eſſe eum, quam homines appellant Iouem.* Imò in æthere, & rem dixiſti.

Aduerſ. Marc. 1. cap. xiii.

1. De Nat. deor.

DISSERT. IX.

Obſcura aut impenetrabilis Dei notitia: ſermones ancipites: attribui tamen quædam rectè à Stoicis, & primò Vnitatem.

VIDES Animam Mundi igitur Deum iis eſſe: atque illam Ignem, aut veriùs in Igne. Quod Philo etiam Iudæus prorſus haud abnuit, diſtinguitque: Τὴν τοῦ ὅλου ψυχὴν Θεὸν εἶναι, κατ' ἔννοιαν: *Vniuerſi Animam Deum eſſe, quodam intellectu.* Quo? quia nos & omnia viuimus, & mouemur, & ſumus in Deo. Siquid verbis aliter dixerunt, abeat: & miremur in viâ, & ſic prope metam Veri fuiſſe: nec inſultemus in communibus Orbis tenebris non perueniſſe. Quis enim à ſe, & ingenij ſolius luce, videat & noſcat illum *infinitum, immenſum, & ſoli ſibi quantus eſt notum?* Imò verò, ait Damaſcenus argutè, τοῦτο μόνον αὐτοῦ καταληπτὸν, ἡ ἀπειρία καὶ ἀκαταληψία: *Solum hoc eius comprehendi poteſt, quòd comprehendi non poteſt.* Et hoc Seneca vidit, & fortiter extulit: NEMO NOVIT DEVM. *multi de illo malè exiſtimant impunè.* Quin & cauſſas alibi inquirit, & promit: *Siue illi tanta* SVBTILITAS ET CLARITAS *eſt, quantam conſequi acies humana non poteſt; ſiue in ſanctiori ſeceſſu* MAIESTAS *tanta delituit.* Piæ & bonæ rationes: addo & tertiam è Damaſceno: *Cognitio eorum eſt quæ Sunt; at Deus ſuper ipſum Eſſe Eſt: ergo & ſupra atque extra notitiam, quia ſupra Eſſentiam.* De naturâ itaque eius propriâ omittamus, nec ipſi Chriſtiani eius gnari, niſi quatenus diuinæ litteræ nos docuerunt, leuiter & in guſtum. Nam, vt iterùm Damaſcenus, ὅπερ συνέφερεν ἡμῖν γνῶναι, ἀπεκάλυψαν· ὅπερ δὲ οὐκ ἠδυνάμεθα φέρειν, ἀπεσιώπησαν: *Quod ex vſu noſtro ſcire erat, aperuerunt; quod non tale, & ferre aut capere non poteramus, tacuerunt.* Iis igitur miſſis, magis quæ de ipſo dici & attribui ſolent, luſtremus: & per ea in amorem ſimul & admirationem eius ducamur. Enimuerò ſagaces in iſtis Stoici, ſed & veraces. Sunt autem trium ferè generum, quæ de illo vſurpamus. primum negando, & ἐξ ἀφαιρέσεως, vt dicunt Græci: ſicut cùm Infinitum, Immenſum, Incorporeum dicimus. nihil enim adſtruimus, nec eſſe ſignificamus, ſed aliquid non eſſe. Alterum, κατὰ σχέσιν, *iuxta habitum.* vt cùm Dominum, Rectorem, Patrem appellamus: ſignificantes tale agere, & taliter affectum eſſe. Tertium denique, quod κατὰ φύσιν, *ſecundùm naturam* dicunt: cùm aliquid conamur ei inſitum & amicum oſtendere, vt Iuſtum, Bonum, Sapientem eſſe. Primum genus tutiſſimum eſt, & admirationi, ſi non notitiæ, facit: alterum tenue, & non niſi à noſtri, aut operum eius, adſpectu ductum: tertium conatur adire, ſed arcetur; & aliquid circa naturam, ſi non ipſam, libat. Plura in his talibus ſunt, Stoicis etiam tractata: ſed ego eximia tria tangam, quæ validè & vtiliter adſtruxerunt: *Vnum* eſſe, *Bonum* eſſe, *Prouidum* eſſe. De primo, præiuerant iam alij Philoſophi, & pulchrè Pythagoras: qui non *Vnum* propriè vult & *Solum* dici, ſed μονάδα καὶ ἑνάδα: *Solitatem & Vnitatem.* Optimè. non enim oportet ſpecie accidentium de illo dicere, aut ſentire: ſed magis & de-

De Allegoriis.

Minut. Felix.

Epiſt xxxi.

vii Quæſt. cap. xxxi.

ceat

ceat & doceat, vt ſubſtantiam efferri. Philo Quod Deus ſit immutab. Iudæus: Ὕπαρξίς ἐστιν ὃ καταλαμβανόμεθα αὐτοῦ· τὸ δὲ χωρὶς ὑπάρξεως οὐδέν: *Subſtantia eſt, quidquid de illo concipimus, & extra ſubſtantiam nihil.* Ergo Iuſtitia magis Deus & Sapientia eſt, quàm Iuſtus & Sapiens: etſi modulo noſtri captus non damnamus ſic loqui. Teneamus tamen illud Arnobij: *Quidquid de Deo dixeris, quidquid tacitæ mentis cogitatione conceperis, in humanum tranſilit & corrumpitur ſenſum: nec habet propriæ ſignificationis notam, quod noſtris verbis dicitur, atque ad negotia humana compoſitis.* Sed pergamus in re, & addamus; Stoicos quoque Deum vnicè Vnum ſenſiſſe, etſi nominibus pluribus affecerunt. Laërtius inter Zenonia: Ἕν τε εἶναι Θεόν, καὶ νοῦν, καὶ εἱμαρμένην, καὶ Δία, πολλαῖς τε ἑτέραις ὀνομασίαις προσονομάζεσθαι: *Vnum quid eſſe Deum, ſed tamen Mentem, & Fatum, & Iouem, aliſque pluribus nomenclaturis ſolere efferri.* Hoc & Minutius noſter Felix de iis atteſtatur: *Zeno,* inquit, *& Chryſippus, & Cleanthes, ſunt & ipſi multiformes, ſed ad* VNITATEM *Prouidentiæ omnes reuoluuntur.* Aliter alij de Deo, ſed de Vno omnes loquuntur & adfirmant. Multitudo autem illa nominum (non enim numinum) ortum habuit à vi aliquâ & peculiari affectu vel effectu, quem volebant expreſſum.

IV. De Benef. cap. VII. Seneca: *Quæcumque voles nomina propria Deo aptabis, vim aliquam effectumque cæleſtium continentia: tot appellationes eius eſſe poſſunt, quot munera.* Sed eius, & vnius. Ecce (idem alibi) *Vis illum Fatum vocare? non*

II. Quæſt. cap. XLV. *errabis. hic eſt ex quo ſuſpenſa ſunt omnia, cauſſa cauſſarum. Vis illum Prouidentiam? recte dices. eſt enim cuius conſilio huic Mundo prouidetur, vt inconcuſſus eat, & actus ſuos explicet. Vis Naturam vocare? non peccabis. eſt enim ex quo nata ſunt omnia, cuius Spiritu viuimus. Vis Mundum? ipſe eſt enim totum quod vides, totus ſuis partibus inditus, & ſe ſuſtinens vi ſuâ.* Atque idem loco priore ſubiicit, eumdem eſſe *Liberum patrem*, & *Herculem*, itemque *Mercurium*: & quæ talia Stoici è mythicâ hiſtoriâ ad myſticos ſenſus referebant: & operosè referebant, ſatis ſibi in iſtis allegoriis, ſiue vt ipſi appellabant ὑπονοίαις, placentes & plaudentes.

I. De Natur. deor. Cicero: *Magnam ſuſcepit moleſtiam, & minimè neceſſariam, Zeno primus, pòſt Cleanthes, deinde Chryſippus, commentitiarum fabularum reddere rationem, & vocabulorum, cur quidque ita appellatum ſit, cauſſas explicare.* Culpat &

I. cap. XVII. Lactantius Stoicos, *quòd cùm non peruiderint quid in vero ſit, conentur fabulares Deos cum rerum naturalium ratione coniungere.* Et verò tenuia hæc plurimum, aut infirma, & argutiis ſæpè ridendis. Exemplum & guſtum è Laërtio habe. Ὁ Θεὸς πολλαῖς προσηγορίαις ὀνομάζεται, κατὰ τὰς δυνάμεις. Δία μὲν γάρ φασι, δι' ὃν τὰ πάντα· καὶ Ζῆνα καλοῦσι, παρ' ὅσον τοῦ ζῆν αἴτιός ἐστιν, ἢ διὰ τοῦ ζῆν κεχώρηκεν. Ἀθηνᾶν δέ, κατὰ τὴν εἰς αἰθέρα διάτασιν τοῦ ἡγεμονικοῦ αὐτοῦ: *Deus pluribus nominibus appellatur, vt ſunt poteſtates. Nam & Dia Græci dicunt, quòd per eum ſint omnia: & Zena, quatenus vitæ eſt auctor; vel quòd per vitam tranſiuit. Athenam etiam ſiue Mineruam, quòd in Æthere Principale eius ſit extenſum.* O viri graues & ſerij! magis talia licebat agere. Sed in verbis Laërtij obiter moneo, quod legitur διὰ τοῦ ζῆν κεχώρηκεν, falſum videri, ſcribendumque, τοῦ ζεῖν. Duplex enim etymon adſignant, vel à *vitâ*, vel à *feruore*: atque hoc poſtremum de iis Athenagoras: Ζεύς, ἡ ζέουσα οὐσία, κατὰ τοὺς Στωϊκούς: *Zeus, feruens eſſentia, iuxta Stoicos:* id eſt, Ignis.

DISSERT. X.

Eumdem Bonum & Beneficum eſſe. & hanc velut propriam eius notam, & nomen.

VNum igitur iam Deum donant: ſed qualem illum? dixi, *Bonum Prouidumque.* Quæ duo pluribus verbis, ſed eòdem ferè ſpectantibus, eximiè aperuit ille inter Stoicos eximius Cleanthes: qui *Theogoniam*, ſiue *Deorum genituram*, inter alia ſcripſit. Verſus ſunt in Clemente Alexandrino (nam verſibus pleraque ille vſus) planè aurei, imò de Deo diuini.

Εἰ τὸ ἀγαθὸν ἐρωτᾷς μ' οἷον ἐστ', ἄκουε δή.
Τεταγμένον, δίκαιον, ὅσιον, εὐσεβές,
Κρατοῦν ἑαυτοῦ, χρήσιμον, καλόν, δέον,
Αὐστηρόν, αὐθέκαστον, αἰεὶ συμφέρον,
Ἄφοβον, ἄλυπον, λυσιτελές, ἀνώδυνον,
Ὠφέλιμον, εὐάρεστον, ἀσφαλές, φίλον,
Ἔντιμον, ὁμολογούμενον ....
Εὐκλεές, ἄτυφον, ἐπιμελές, πρᾶον, σφοδρόν,
Χρονιζόμενον, ἄμεμπτον, αἰεὶ διαμένον.
Ἀνελεύθερος πᾶς, ὅστις εἰς δόξαν βλέπει,
Ὡς δὴ παρ' ἐκείνης τευξόμενος καλοῦ τινος.

Eos ita reddimus:

Si quale ſit BONVM *rogas, ita accipe.*
Eſt ordinatum, iuſtum, & eſt ſanctum, pium,
Sui potēs, commodum aliis, pulchrum, decens,
Rectum atque conſtans, ſemper autem conferens,
Expers metu, dolore, curis omnibus,
Iuuans, benignum, ſtabile, amicum, amabile,

Honore dignum, conſitendum ....
Et glorioſum, non ſuperbum, quod gerit
Curam omnium, placens, & viribus valens,
Æui vetus, culpæ inſcium, ſemper manens.
Ab vilis ille, Opinionem qui adſpicit,
Tamquam duce hac venturus ad Veriſcopum.

Conſidera mi Auditor. ſunt à profano ſacri verſus & ſenſus: ac negem aliquid tam ſublime & auguſtum ab alio veteris æui ſcriptum. Finis ipſe & clauſula, quàm damnat non occultè receptas de Numine *opiniones*? vana illa gentilium, & à vero longinqua? Sed attributa ipſa & elogia ſi vides, quid vberius aut verius dici poteſt? Omnia autem in formâ illâ ſermonis (obſerua) quâ Subſtantia notatur, vt antè attigi: *Deus bonum, vtile, iuſtum.* Et cùm pluſcula ſint, id quoque obſerues; omnia ferè ad duo hæc capita reuocari, *Bonum, Prouidumque.* Prima eſt ipſa Bonitas: quam quot nominibus deſcribit, & inculcat? ἀγαθὸν, χρήσιμον, συμφέρον, λυσιτελὲς, ὠφέλιμον, φίλον, ὡραῖον: atque ipſum Deum initio *Bonum* appellat. Rectè. nam & Dionyſius Areopagita conſentit,
De diuin. nominib. cap IV. PRIMARIVM *&* PECVLIARE *hoc Dei nomen eſſe: ipſamque ſubſtantiam diuinam, Bo-*
Cap VI. *nitatem appellari.* Triſmegiſtus pariter: Τὸ ἀγαθὸν ἐν οὐδενί ἐστιν, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ Θεῷ. μᾶλλον δὲ, inquit, τὸ ἀγαθὸν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός: *Bonum in nullo niſi in Deo eſſe. Imò verò ipſum* BONVM EST DEVS. Quare? quia Natura eius Bonitas: nec poteſt aliter eſſe. Noſter
De Irâ II. cap. XXVII. Seneca: *Quædam ſunt, quæ nocere non poſſunt, nullamque vim niſi beneficam & ſalutarem habent: vt Dij immortales. qui nec volunt obeſſe, nec poſſunt.* NATVRA *enim illis mitis & placida eſt, tam longè remota ab alienâ*
Epiſt. XCV. *iniuriâ, quàm à ſuâ.* Iterumque alibi: *Quæ cauſſa eſt Diis benè faciendi?* NATVRA. *Errat, ſiquis illos putat nocere velle: non poſſunt. nec iniuriam accipere queunt, nec facere.* Et vis argumentum Bonitatis certius, quàm quòd peſſimis, & in ſe ingratis, imò maledicis atque impiis, non ceſſant cottidiè be-
Sen. IV. De Benef. cap. XXVI. nè facere? *Ecce ſceleratis Sol oritur, & piratis patent maria.* Quid amplius? *Beneficia ſua ig-*
VII De Benef. c. XXXI. *norantibus dare incipiunt, ingratis perſeuerant.* Ignorantibus? vide pueritiam noſtram, fateberis: bona percipimus, ante eorum ſenſum. Ingratis? reliquum omne æuum. Et quotuſquiſque agnoſcit, imò cogitat? quàm
Ibidem. multi dubitant, diſputant, abnuunt? *Et nihilominùs, more optimorum parentum, qui maledictis ſuorum infantium arrident, non ceſſant beneficia congerere de beneficiorum auctore dubitantibus.* Omnibus, inquam, ſine diſcrimine: non aliter quàm Sol ille in promiſcuo lucet. Neque enim hîc, vt in theatris, ſparſio aliqua eſt aut miſſilia, in paucos & apprehenſuros: eſt in omnes, eſt in immerentes, eſt in abnuentes. *Æquali tenore bona* Ibid.
ſua per GENTES POPVLOSQVE *diſtribuunt, vnam ſortiti potentiam,* PRODESSE. Atque hoc dogma ita proprium Stoicis, vt Tertullianus ab eo errorem Marcionis deriuet: *Inde,* inquit, *Marcionis* DEVS MELIOR, *de tranquillitate à Stoicis venerat.* Quia ſcilicet Deum ſemper Bonum iſti ſtatuebant, & nihil ab eo mali manare; Ponticus ille fatuè fabricandum alium ſtatuit, huius auctorem. Fruſtrà, & longè à Stoicorum ſenſu.

DISSERT. XI.

Denique Deum Prouidum & curatorem omnium eſſe, atque etiam ſingulorum. Qui aliter, reiecti.

SED tertium inter Attributa erat, *Prouidentia,* Deo ſemper à Stoicis aſſerta, & Cleanthis etiam illis verſibus nomine ἐπιμελοῦς, itemque συμφέροντος, inſerta. Aſſerta autem ab illis ſic crebrò, ſic validè, vt ludus iocuſque fuerint aduerſariis: qui hanc, *fatidicam Anum Stoicorum* appellabant. Sed ades noſtra Anus, ades, amanda nobis ſuper omnes Veneres, & Venerum Amores. Te aſſerimus, & cum Senecâ, *præeſſe vni-* De Prouid. cap. I.
uerſis Prouidentiam, & intereſſe nobis Deum. Ita ſanè. gubernat & præeſt illud Numen; ſed adeſt etiam & intereſt, & ſcienter & cum inſpectione nos regit. Cicero: *Proui-* II. De Nat. deor.
dentiâ Dei Mundum, & OMNES *eius* PARTES, *ab initio conſtitutas eſſe, & omni tempore adminiſtrari.* Nota duo Prouidentiæ ab eo ſubiici, Conſtitutionem rerum, & Adminiſtrationem. Iungi enim hæc duo debent. & *Neceſſe eſt* (ait Damaſcenus) *eumdem eſſe Conditorem rerum & Adminiſtratorem: neque poſſunt, aut debent diuidi. Sic enim imbecillitati alteruter eſſet obnoxius; quaſi aut iſte Condere non poſſet, ille non Adminiſtrare & conſeruare.* Sicut parentis boni eſt, & gignere prolem, & deinde alere atque educare: ita & magni illius noſtri. Cicero igitur hæc duo benè iungit, ex noſtrorum ſententiâ:
Materiæ vniuerſæ FICTRICEM *ac* MODERATRICEM *eſſe diuinam Prouidentiam.* Quis III De Nat. deor.
enim credet, ait Seneca, *ſine* CVSTODE *tantum opus ſtare, & hunc ſiderum curſum diſcur-* De Prouid. cap. I.

ſum-

ſumque fortuiti impetus eſſe? Quis etiam credet, hæc tam pugnantia ſeruare ordinem Sen. 11. Quæſt. cap. XLV. & ſtatum, niſi Rector ille ſit, *cuius conſilio huic Mundo prouidetur, vt inconcuſſus eat, actusque ſuos explicet?* Sed vim huius Prouidentiæ, & variantes etiam ſuper eâ ſenſus, pulcherrimè Epictetus exſequitur, apud 1. Diſſert. cap. XII. Arrianum: *Quod ad Deos attinet, ſunt qui negent vllum Numen eſſe. Sunt qui eſſe donent, ſed ignauum, incurium, & nulli rei prouidere. Sunt tertij, qui & eſſe, & prouidere, ſed non niſi magnis & cæleſtibus, terrenorum autem nulli. Quarti, & cæleſtibus & terreſtribus; ſed vniuerſis dumtaxat, non autem ſingulis & vnicuique ſeorſim. At quinti, in quâ parte Vlyſſes & Socrates, aſſerunt ſtatuuntque, Quòd* TE O DEVS NEC IN MINIMO MOTV *lateam aut fallam.* Ecce pulchrum adſcenſum, & verè adſcenſum, à tenebris & impietate paullatim ad lucem & veritatem: quam quinta illa ſententia eſt amplexa: id eſt, noſtra. Ita enim & Platonici, & noſtri, omnia minima, maxima, Prouidentiæ ſubiici: Senec. De Prouid. cap. I. *nec ſine Ratione, quamuis ſubita, accidere.* Nihil eſt à caſu, vbi caſus maximè apparet: ſed occultum aliquid diuini conſilij eſt, quo diriguntur. Plato ſermoni ſuo toti de Diis hoc velut fundamentum præ- In Epinom. ſtruit: Ὡς εἰσὶν ἐπιμελεῖς πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων: *Quòd curent omnia, magna ea ſint aut parua.* Atque id ratione etiam ſcitâ do- Lib. X. De Legib. cet alibi, his ferè verbis, aut ſenſu: *Cùm Dij ſint, non conuenire vt otioſi degant: curare ergo res humanas. Cùm autem omniſcij ſint, etiam minima videre & noſſe cenſendum eſt, eaque igitur curare. Quid ni? procul enim ab iis ignauia & inertia: nec minor poteſtas eorum in minutis, quàm in magnis: neque indigna etiam maieſtate illorum hæc cura. Imò eam velut gradum ad maiora illa habent.* Optimè, & varia ac valida ratio in paucis verbis. III. De Nat. deor. Itaque apud Ciceronem Stoicè dicitur: *Non vniuerſo generi hominũ ſolùm, ſed etiam ſingulis, à Diis immortalibus conſuli ac prouideri.* Quid hominibus ſingulis? imò animalibus, imò IV. Acad. animalculis & inſectis: & iidem *Stoici* (idem Cicero) *Dei maieſtatem vſque ad apium formicarumque perfectionem deducunt.* Si perfectionem, etiam curationem. Benè & hoc Damaſcenus: Πρόνοιά ἐστι βούλησις Θεοῦ, δι' ἣν πάντα τὰ ὄντα τὴν πρόσφορον διεξαγωγὴν λαμβάνει: *Prouidentia eſt diuina voluntas ſiue ſententia, per quam* OMNIA QVAE SVNT *conuenientem ordinem & regimen habent.* Itemque Alexandrinus ille Clemens: Ἔστιν ἡ πρόνοια ἰδίᾳ, καὶ δημοσίᾳ, καὶ πανταχοῦ: *Eſt Prouidentia* PRIVATIM *&* PVBLICE, *&* VBIQVE. Eſt & in actibus ſingulis ſingulorum, vt Lactantius: *Curat hominum vitam* De Ira, cap. XVII. *Deus, ac* SINGVLORVM ACTVS *animaduertit.* Nónne ipſum hoc eſt, quod ſuprà noſtræ partis Epictetus, *Te Deus nec in minimo fallo?* Atque hæc cùm ita habeant, quidam Fortunæ omnia tranſcribunt: *neque hæc,* 1. Quæſt. in Præf. (ait Seneca) *intra vulgum dementia eſt, ſed Sapientiam quoque profeſſos contigit. Sunt enim qui putent, ſibiipſis animum eſſe, & quidem prouidum ac diſpenſantem ſingula, & ſua & aliena: hoc autem Vniuerſum, in quo nos quoque ſumus, expers eſſe conſilij, & aut ferri Temeritate quadam, aut Naturâ neſciente quid faciat.* Errant hîc profectò, mi Seneca etiam ſapientiam profeſſi: nec Epicurus ille ſolùm, cuius nota deliria, & qui de Beatâ illâ Naturâ profatur,

Immortali æuo, ſummâ cum pace, fruatur,
Semota à noſtris rebus, ſeiunctaque longè.

longè ſemota, atque adeò extra Mundum etiam proiecta. Non ille, inquam, ſolùm: ſed quod miremur, Plinius, ille in plerîſque Stoicus germanus. At hîc quàm degenerat? *Irridendum*, inquit, *agere curam rerum* Lib. II. cap. VII. *humanarum illud, quidquid eſt, Summum.* Et cauſſam addit: *An tam triſti atque multiplici miniſterio non pollui credamus, dubitemúſve?* Ne dubitemus quidem, Plini, adeò non credamus. Quid enim cenſes, humano more quodam agere & curare, ſollicitum, diſtrictum, diſtractum, iratum? Erras. ille cùm ſummâ quiete, & placidè agitans, hæc agit: οὐ μεριζόμενος (ait Clemens) οὐ κατατεμνόμενος, VII. Stromat. οὐ μεταβαίνων ἐκ τόπου εἰς τόπον, πάντη δὲ ὢν πάντοτε, καὶ μηδαμῆ περιεχόμενος, ὅλος νοῦς, ὅλος φῶς, ὅλος ὀφθαλμός, πάντα ὁρῶν, πάντα ἀκούων, πάντα εἰδώς: *non diuiſus, aut diſtractus; non tranſiens è loco in alium, ſed vbique ſemper exſiſtens, & nuſquam circumſcriptus: totus mens, totus lux, totus oculus, omnia videns; omnia audiens, omnia ſciens.* Et quàm pronum tibi hæc credere, ſi vel eadem his verba tua attendiſſes? *Quiſquis eſt Deus (ſi Mundo eſt alius) & quacumque in parte, totus eſt ſenſus, totus viſus, totus auditus.* Talem & tantum cùm facias, quid metuis, cum Epicuro aliquo, pollui aut fatigari? Et tamen à Sapientiâ cùm hoc dogma ſpernas, Prudentiæ tranſſcribis, & ais: *Deos curam agere rerum humanarum, credi ex vſu vitæ eſt.* Imò ex ratione eſt. quam, vt alios omittam, te quoque teſte princeps ingeniorum, Ho-

merus agnouit. Ille quàm non ſæpè, ſed vbique eam adſtruit? Alibi, de Ioue:

Odyſſ. N. v. 213.

—— ὅς τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους ἐφορᾷ, καὶ τίνυται ὅς τις ἁμάρτῃ:
—— *mortalia facta*
Mortalesq́; videt, delinquentes quoq; punit.

Ecce inſpectionem, ecce & animaduerſionem. Quin idem apud eum Iupiter effatur:

—— μέλουσί μοι, ὀλλύμενοί περ:
—— *habeo curæ & pereuntes.*

Non potuit longiùs penetrare in adyta Prouidentiæ, quàm vt diceret, tunc quoque cùm pereunt non negligi à Deo; ſed bono aliquo fine perire, aut denique ſe diſponente. Plura in illo ſublimi poëta ſunt, omitto: & Stoicis hoc teſtimonium à Tullio attribuo, *Rationem de Prouidentiâ deorum ab illis* SANCTISSIME ET PROVIDENTISSIME *eſſe conſtitutam.*

III. De Nat. deor.

DISSERT. XII.

E Prouidentiâ Fatum conſequi. quid illud? & quomodo libertatem Deo non tollat.

EST ita. & gradum ab hac ad *Fatum* conuenienter profecto: quia illud ab iſtâ eſt, & valdè cum eâ nexum, imò innexum. Itaque ab ipſis Stoicis confunduntur hæc ſæpè: ſi tamen diſcerni placet, ſic fiet. Vt Prouidentia in ipſo Deo ſit ſcientia, vel ſententia, omnium; hæc diſtinctiùs lex ipſa & decretum ſingulis datum. Itaque à Deo eſt iſtud, magis quàm in ipſo. Addo, quòd illa velut Proconſul eſt, qui decernit & ſtatuit; iſtud, velut lictor, qui ſententiam illam facto promit, & omnibus propalat. Ita Apuleius, ex ſententiâ Platonis: *Fatum eſſe, per quod ineuitabiles cogitationes Dei atque incepta complentur.* Nota, *cogitationes:* Ita enim *Primam Prouidentiam* (ſummi Dei) definiebant Platonici, vt eſſet τοῦ πρώτου Θεοῦ νόησις εἴτε βούλησις: *ſupremi Dei cogitatio ſiue voluntas. Secundam* autem volebant dici *ſecundorum Deorum, cælum permeantium, per quam inferiora & mortalia omnia diſpenſarentur, generi cuique ſiue ſpeciei ipſi tuendæ & ſeruandæ. Tertiam* denique, *quæ Genios circa terram tangit, humanorum actuum arbitros & cuſtodes.* Ita per gradus diſtinguebant, & ad nos deriuabant: vt *prima Prouidentia Fatum contineret; ſecunda, ipſa eſſet Fatum; tertia, quod ex Fato eſſet.* Plutarchum, ſodes, vide libello huic rei proprio: & Apuleio, qui iſta conformiter, ſed breuiùs, lucem ab eo mutuare. Nos ad Stoicos imus, tot diſcriminum incurioſos. Ab vno Deo iſta omnia; imò confundunt ſæpè cum Deo. Seneca: *Vis illum Fatum vocare? non errabis. hic eſt, ex quo ſuſpenſa ſunt omnia,* CAVSSA CAVSSARVM. Optimè, optimè. ratione tamen & intelligentiâ diſtinguimus, vt ſæpè dixi. *Lex* eſt à Deo. vt ipſe Seneca: *Omnia certâ, & in æternum dictâ Lege decurrere:* id eſt, Fato. Cicero: Omnia *æternæ Legis imperio* fieri. Plato, Ἀδραστείας νόμον, *Adraſtiæ Legem* dixit. An non & Pindarus intellexit, cùm νόμον πάντων βασιλέα, θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων εἶναι: *Legem omnium Reginam, mortalium immortaliumque eſſe?* puto, intellexit. Et certò iam Manilius:

Plut. de Fato.

De Dogm. Platon.

II. Quæſt. Natur.

De Prouid. cap. v. x de Rep.

Sed nihil in totâ magis eſt mirabile mole,
Quàm RATIO, *& certis quòd* LEGIBVS *omnia parent.* Lib. I.

Habes Prouidentiam, quæ *Ratio* eſt; & eius prolem, Fatum, *Legum* nomine dictam. Homerus pulcherrimè βουλὴν Θεοῦ, ſtatim initio operis:

—— Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή:
—— *Iouis eſt perfecta voluntas.*

ſiue potiùs, *conſilium & decretum.* Atque ô diuinum vatem! qui caput hoc Sapientiæ humanę (ita mihi videtur) ſtatim operi præſcripſit, ſuæ indicem vel teſtem. Narrabo, inquit, & canam hæc atque iſta: iras, bella, funera: ſed iamnunc prædico & moneo, ab hominibus iſta, ſed ex Dei voluntate, adminiſtrata. Neque enim, quæ vel fortuita putantur, ab hac lege ſecludimus: neque incidunt eapſa, ſed veniunt. *Cauſſa pendet ex cauſſâ,* PRIVATA AC PVBLICA *Longus ordo rerum trahit.* Sophocles * μάλα Στωϊκῶς, id eſt σεμνῶς:

Sen. De Proud. cap. v.

* valdè Stoicè, id eſt, grauiter.

Aiace Flagell.

Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ τὰ πάντ' ἀεὶ
φάσκοιμ' ἂν ἀνθρώποισι μηχανᾶν θεούς.
Ὅτῳ δὲ μὴ τάδ' ἐστὶν γνώμῃ φίλα,
Κεῖνός τ' ἐκεῖνα στεργέτω, κἀγὼ τάδε:
Ego quidem igitur iſta, & alia item omnia,
Accidere nobis cenſeam Fato Deûm.
Quòd ſiquis hæc in mente non probat ſuâ,
Ille alia teneat & ſequatur; iſta ego.

Sed aiebat Seneca *Longum ordinem rerum* eſſe: quid ita? quia *cauſſarum implexa ſeries eſt,* vt idem alibi: ſiue vt Stoici, apud Laërtium: αἰτία τῶν ὄντων εἰρομένη: *cauſſa rerum implicata.* quia ſcilicet εἱρμὸς quidam eſt, & *nexus ac catena.* Id quo ſenſu dicant, Chryſippus apud Agellium explicet, ſeriâ definitione: Εἱμαρμένην εἶναι, φυσικήν σύνταξιν τῶν

III. De Benef.

Lib. VI. cap. II.

τῶν ὅλων, ἐξ ἀϊδίου, τῶν ἑτέρων τοῖς ἑτέροις ἐπακολουθούντων, ἀμεταβόλου ἤδη οὔσης τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς: *Fatum eſſe, naturalem compoſitionem vniuerſorum, ab æterno, mutuò ſeſe conſequentium, immutabili & inuiolabili hac complicatione.* Obſerua & ſcrutare. eſt *Naturalis compoſitio:* nempe rebus inſita à Communi & primâ illâ Naturâ, id eſt Deo: ideòque & *Naturam*, Fatum appellant. Sed quia (noſtro intellectu) *Ratione* quadam & diſcretione Deus hoc facit, & applicat; plurimùm *Rationem* (vti ipſam *Prouidentiam*) dicunt.

Laërt. in Zen. Vt cùm definiunt, Εἱμαρμένην λόγον, καθ' ὃν ὁ κόσμος διεξάγεται: *Fatum, Rationem ſecundùm quam mundus adminiſtratur.* Itemque diffu-

In Stob. Phyſic. ſiùs: λόγον, καθ' ὃν τὰ μὲν γεγονότα γέγονε, τὰ δὲ γινόμενα γίνεται, τὰ δὲ γενησόμενα γενήσεται: *Rationem, per quam facta, ſunt facta; fiunt, quæ fiunt; fient, quæ fient.* Et diſcernentes deinde à Prouidentiâ: λόγον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ προνοίᾳ διοικουμένων: *Rationem eorum quæ in Mundo Prouidentiâ adminiſtrantur.* Anteriorem cauſſam hîc vides, & iſtam ex eâ natam aut ſubſequentem. Sed additur in Stobæanis: Μεταλαμβάνει δὲ τὸν λόγον, τὴν ἀλήθειαν, τὴν αἰτίαν, τὴν φύσιν, τὴν ἀνάγκην: *Mutat interim* (Chryſippus) *& pro Ratione ſupponit Veritatem, Cauſſam, Naturam, Neceſſitatem.* Vt ſit Fatum nempe *Veritas, Cauſſa, Natura, Neceſſitas* eorum quæ ſic fiunt. Sequebatur, *Ab æterno.* Ita. nam in Dei mente hæc conſtitutio, & cum Æterno illo æterna. De *complicatione immutabili* additur: quod ad ordinem ſeriemque cauſſarum facit. Prima illa cauſſa (Deus) alias atque alias ſubſerit, miro & incomprehenſo nobis nexu: ſic, vt quæ Fato eueniunt, euenire per Naturam & Rationem videantur. Hæc eſt illa Sa-

Auguſt. v. De Ciuit. cap. XI. pientia inſcrutabilis: *à quâ eſt omnis modus, omnis ſpecies, omnis ordo, menſura, numerus, pondus: à quâ eſt, quidquid naturaliter eſt, cuiuſcumque generis eſt, cuiuſcumque æſtimationis eſt: à quâ ſunt ſemina formarum, formæ ſeminum, motus ſeminum atque formarum.* Quid opus periſſologiâ? à quâ eſt, quidquid eſt: Peccatum autem ab eâ non eſt, quia nec eſt. Pelagus hoc, mi Auditor, imò abyſſus, imò chaos, ſi ingrederis: & ſic ſe habere potiùs, quàm quomodo habeat, ſcimus. Eſt igitur *ſeries & connexio*, atque ea immutabilis: quia ab immutabili Deo. Ideoq; & *Neceſſitas* cohæret: quæ ſoror eſt, vt ſic dicam, & gemella Fati. Triſmegiſtus:

Ad Ammonem. Πάντα δὲ γίγνεται φύσει καὶ εἱμαρμένῃ, καὶ οὐκ ἔστι τόπος ἔρημος προνοίας· πρόνοια δέ ἐστιν, αὐτοτελὴς λόγος τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ. δύο δὲ τούτου αὐτοφυεῖς δυνάμεις, ἀνάγκη καὶ εἱμαρμένη: *Omnia Naturâ & Fato fiunt, nec eſt Locus vacuus à Prouidentiâ. Eſt autem Prouidentia, in ſe perfecta Ratio cæleſtis Dei. Cui duæ ſunt cognatæ facultates, Neceſſitas & Fatum.* Pulchrè diſtinguit, & has ex illâ deducit. Quid ergo? inquiunt. Neceſſariò hæc ſic fiunt? & nec Deus mutat? nec Deus. Aſper initiò ſermo, ſed examinatus, Stoicorum etiam vero ſenſu, mitéſcit. Voces quidem aſpernamur,

quæ dicunt: Τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ Θεῷ: *Deſtinatam ſortem nec* Herodot. I.
DEO FAS *effugere.* Item:

Δοῦλοι βασιλέων εἰσὶν, οἱ βασιλεῖς θεῶν, Philemon.
Ὁ θεὸς ἀνάγκης:
Sunt regibus ſerui, rex ſeruus eſt Deo,
Deus Neceſſitati.

Etiam noſter doctor: *Eadem Neceſſitas & Deos alligat: irreuocabilis diuina pariter atque humana curſus vehit. Ille ipſe omnium conditor ac rector ſcripſit quidem Fata, ſed ſequitur.* SEMPER PARET, *ſemel iuſſit.* Hæc talia, parùm decorè ex dignitate Dei dicta: etſi, vt tetigi, interpretatione ad verum liquidumque deducas. Hoc enim volunt, ſemel ſtatuta Deum non mutare. De Prouid. cap. V.

Finxit in æternum cauſſas: quâ cuncta coërcet Lucan. II.
Se quoque Lege tenens.

Non quia imbecillitas aliqua in Deo ſit, aut Fatum dominetur: ſed quia placuit ei ſtare Decreto. Nimirum (vt noſter Seneca) *imminutio maieſtatis ſit, & confeſſio erroris, mutanda feciſſe. Neceſſe eſt ei eadem placere, cui niſi optima placere non poſſunt.* Dic mihi, nónne *vir bonus* (quatenus bonus) *non poteſt non facere, quod facit? non enim erit bonus, niſi fecerit.* Simile (ſiquid tamen ſimile) in Deo: qui vt Deus, nihil mauult, aut mutat. *Magnum hoc argumentum eſt firmæ voluntatis, ne mutare quidem poſſe.* Quod ſi aliunde eueniret, aut cogeretur; ſanè impotentia eſſet. at iam *non externa* DEOS *cogunt, ſed ſua illis* IN LEGEM *æterna* VOLVNTAS *eſt.* Itaque non poſſunt videri non poſſe, quia nec volunt. An tamen non iſta ſeruitus eſt? minimè. Seneca egregiè: *Nec Deus ob hoc minùs liber aut potens eſt: ipſe enim eſt Neceſſitas ſua.* Vides pium ſenſum: nec fortaſſe aliter (apud germanos Stoicos) in totâ iſtâ re Fati fuit. Quod Auguſtino etiam arbitro dicam. qui reiecto *Fato Aſtrologorum*, infert: *At qui omnium connexionem ſeriemque cauſſarum, quâ fit omne quod fit, Fati*

Margin notes: I. Quæſt. Natur. — Sen. v. De Benef. cap. XXI. — Ibidem. — Ibid. cap. XXI. — I. Quæſt. Natur. — v. De Ciuit. cap. VIII.

Fati nomine appellant (ij ſunt noſtri:) *non multum eum eis de verbi controuerſiâ certandum atque laborandum eſt: quandoquidem ipſum cauſſarum ordinem, & quamdam connexionem,* SVMMI DEI *tribuunt* VOLVNTATI. Addit alia, & alibi ex ipſo Senecâ approbat hanc eorum mentem eſſe. Eod. lib. cap. ix.

DISSERT. XIII.

Obiectiones contra Prouidentiam & Bonitatem Dei: quæſitumque primò, Vnde Naturalia mala?

AVD. Attentâ equidem aure iamdiu bibo: ſed quid ſi animo nonnihil renitenti alibi, aut aſſenſum certè retinenti? Nam ſunt in iſtis ſpinæ vel aculei, qui pungunt: & das mihi operam in euellendis? LIPS. Curioſum ingenium, hîc aſperner, vt rem dicam: & cum Damaſceno moneam, Πάντα θαυμάζειν, πάντα ἐπαινεῖν, πάντα ἀνεξετάστως ἀποδέχεσθαι τὰ τῆς προνοίας ἔργα, κἂν φαίνεται πολλοῖς ἄδικα, διὰ τὸ ἄγνωστον εἶναι καὶ ἀκατάληπτον τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν: *Omnia admirari, omnia laudare, omnia* SINE INQVISITIONE *ſuſcipere Prouidentiæ opera; etiamſi multis iniuſta videantur. quia ſcilicet ignota eſt, imò* COMPREHENDI *nobis* IMPOTENS *diuina Prouidentia.* Audin' hoc, & tutius ſanctiuſque ſic eſſe? Alioqui pelagus eſt, vt dixi: & cymbulam ingenij ſi immittis; fluctuabit, aut merget. AVD. Curioſam inquiſitionem tecum abdico: ſed quæ primâ fronte omnibus occurrunt & obturbant, quæ culpa ſit me attigiſſe, te reieciſſe? Neque enim alio fine quæro: & fauebo equidem Dei cauſſam agenti. Dic igitur, ſodes. ſi à Prouidentiâ & à Deo omnia bona: vnde Monſtra, vnde Venena, & Noxæ in iſto orbe ſunt? Vnde in nobiſipſis interna hæc verè mala, & Vitia ac peſtes animorum? quis genuit, quis ſuſtinuit & ſeruauit? Denique in ipsâ gubernatione, quanta iniquitas apparet? cùm boni tolluntur, aut premuntur; mali viuunt, vigent: & præmia ac pœnæ iniuſtâ plurimùm lance penſantur. Hæc quantumuis ſedatum ingenium excitent, compoſitum turbent: vtique ſic in oculos ſenſuſque incurrentia, & cottidianis exemplis prompta. Remoue obſecro, quamuis leui manu: & quod iterùm teſtor, pronum ad fidem me habe & ſequentem. LIPS. Vetera moues, remota pleraque aliis, & * alibi ipſi mihi; certè in parte. Nunc tamen ordine, quia valdè vis, faciam: ſed compendio, quà poteſt, & vt dicta non iterem, quod odi. Tria viſus obiicere Bonitati & Prouidentiæ, *Naturalia* mala, *Interna*, & *Externa*. *Naturalia*, quæ primò & per ſe à Naturâ videntur; eaque duplicia, *Rara* & *Vulgata*. *Rara*, quæ non viâ ſolitâ, nec ſemper, ſed ob cauſſam eueniunt: ideoque *Monſtra* aut *Prodigia* vocamus. Ea ferè ſunt, in *Exceſſu*, *Defectu*, *Mixtione*, *Modo*. *Exceſſu*, vt homo biceps, quadrimanus, tripes. *Defectu*, vt Vnipes aut Vnimanus. *Mixtione*, vt Homo porcino capite, Vitulus humano. *Modo*, ſiue in magnitudine & menſurâ, magnâ nimis, ſiue paruâ: vt Gygas, vt Nanus. ſiue etiam in *Situ* membrorum partiumque, vt Caput in femore, Oculi in pectore: & vno verbo, quidquid extra communem ordinem legemque profertur. At *Vulgata* ſunt, quæ ſemper & ſuâ indole talia: & facta nataque videntur in malum aut noxam. vt ſunt Serpentes, Feræ quædam, Venena, & quæ eius ſortis occurrunt. Hæc obiicis, & iam olim alij: breuiter & leuiter refutamus. Primùm de *Raris*: fatemur ea contra, aut præter, Particularem cuiuſque generis naturam eſſe, ſed non contra Communem. Ariſtoteles: Ἔστι γὰρ τὸ τέρας τῶν παρὰ φύσιν τι· παρὰ φύσιν δ' οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. περὶ γὰρ τὴν ἀεὶ, καὶ τὴν ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲν γίνεται παρὰ φύσιν: *Monſtrum eſt aliquid præter Naturam, ſed non omnem, illam tantùm quæ ſolens & vſitata eſt. Nam præter illam Sempiternam, & quæ ex Neceſſitate eſt, nihil omnino fit.* Hoc dicit. reſpectu cuiuſque ſpeciei, Homo aut Vitulus talis, Monſtrum & Malum videtur: Communem illam ſi adſpicis, & Deum, non eſt. imò velut luſus aliquis eius aut oblectamentum. Itaque ille idem ſcriptor has appellat Naturæ quaſdam παρεκβάσεις, *exerrationes* aut *exceſſus*: non aliter quàm in longo magnoque curſu, extra lineam leuiter, nec indecorè, licet tranſilire. Et cauſſas tantum hæc ſuas habent, faciles indagari: à Materie nimiâ, aut paucâ; ſic aut ſic diſpoſitâ, à Gignentium adfectione aut habitu, in opere aut poſt opus. Plura ſunt, non hîc inquirenda: ſed Vniuerſum ſi ſpectes, mala aut fœda hæc negamus, imò in ornatum eſſe, & plenis perfectiſque illis magis adgnoſcendis. De *Vulgatis* autem, ſcio apud Ciceronem eſſe qui inclamet: *Cur omnia noſtri cauſâ Deus cùm fecerit, tantam vim natricum viperarumque fecit? cur mortifera multa,* multa

Lib. ii. Fid. Orth. cap. xxix.

IV. De Generat. Animal.

IV. Acad.

*De Conſtant.

multa pernicioſa, terrâ mariq́ue diſperſit? E Sacris noſtris prompta erat reſponſio: te faciente, ô homo, fecit. In primâ origine hæc omnia ſine noxâ erant, nobis obnoxia: in Deum ſurrexiſti, communem conditorem: ergo illa etiam in te, vt vindicatura, & à primâ ſuâ naturâ demutarunt. Sed pro communi etiam Philoſophiâ, hoc licet dicere: iſta tam diuerſa, tam varia, facere & requiri ad ornatum perfectionemq́ue magni Mundi. Mundi? etiam ad Dei potentiam ſapientiamq́ue notificandam. Potes tu illas Araneorum ſubtiles & intextas telas intueri, ſine admiratione conditoris? potes viperæ colores, volumina, indolem? potes vel moleſtum illum & ſuſurronem culicem, ſine ipſo hoc cogitationis fructu? At enim, aiebat, *noſtri cauſſâ Deus hæc fecit*: contrà nunc eſt, & nocent. Noſtri? ſecundariò quidem, ſed primùm, ſuâ. Gloriæ eius hæc ſeruiunt, mundo tori ſeruiunt: nec ſolius hominis adſpectum haberi, vereeundè quidem petas. Tamen an non & iſta humanis vſibus ſe præbent? Omitto, quòd imperium in hæc tam aſpera, & calidè nocentia, exercemus, & cuncta à naturâ nos fugiunt: ſed vim etiam & vſum occultum habere, prior & hæc ætas docuit, ac poſtera docebit. Ne ſtultè & properè damna: ſed, vt Naturæ quidam peritus venator, indaga magis & inquire. Auguſti- nus eò vocat: *Diuina*, inquit, *nos admonet Prouidentia, non* RES INSIPIENTER VITVPERARE, *ſed* VTILITATEM *rerum diligenter* INQVIRERE: *&* *vbi noſtrum ingenium vel infirmitas deficit, ibi credere occulta: ſicut alia, quæ vix potuimus inuenire. Atque hæc ipſa aut* HVMILITATIS EXERCITATIO *eſt, aut* ELATIONIS ATTRITIO. Pulcherrima clauſula. quid vis ô homo? ſtuporem tuum diuinæ Sapientiæ opponere? quidquid non capis, carpere? Demitte & inclina te potiùs: & ſcito arcana hæc Naturæ adyta, magno illi Pontifici adeunda tantùm: fortaſſe minoribus etiam ſacerdotibus, id eſt Geniis, haud ſemper aperta. Quid nobis profanis? caligamus, & in primam illam Cauſſam fruſtrà oculos immittamus.

XI. De Ciuit. cap. XXII.

DISSERT. XIV.

Secundò quæſitum, Vnde Interna mala, id eſt peccata? Stoicos etiam à Fato & Deo remouere: & quomodo.

SED *Naturalia* hæc in paruo ſunt, nec miſi obſtreperi opponant: *Interna*, id eſt verè Mala, magis angunt. Peccata & ſcelera ſunt, fuerunt, & erunt: vnde ea, ſi non ab omnium factore? Quin & Plutarchus Chryſippo obiicit, dixiſſe: *nullam eſſe intemperantiam, nullam fraudem, cuius non ſit Iupiter architectus.* Sed hæc vanè obiici, & à parte non à iudice dici, ex ipſo Chryſippo liquet. Palàm ille deteſtatur: *& ad eos ſe applicat potiùs* (ait Cicero) *qui neceſſitate motus animos liberatos volunt.* Apud Ciceronem, ſed & Agellium, excerpta etiam ſunt eorum, quæ Chryſippus pro hac ſententiâ ſcripſit: in adfirmatione certa, in explicatione inuoluta. Cicero ait, Cauſſas eum diſtinguere *Perfectas & Principales*, aliaſq́ue *Adiuuantes & Proximas*. Secundùm illas igitur, principium quidem motus & actionis dari; ſed talis taliſq́ue motùs, à cauſſis Proximis, id eſt à Voluntate & nobis. *Vt*, inquit, *qui cylindrum protruſit, dedit ei principum motus, volubilitatem autem non dedit: ſic viſum obiectum imprimet in animo ſuam ſpeciem, aſſenſio autem erit in noſtrâ poteſtate: eaque, quemadmodum in cylindro dictum eſt, extrinſecus pulſa, quod reliquum eſt, ſuapte vi & naturâ mouebitur.* Sed quod in *Viſo* Cicero dicit, & hæret, parùm pro interiore ipsâ te videtur: & credo plura addidiſſe, quæ æuo exciderunt. Agellius magis accedit aut init, niſi fallor: & Chryſippéa hæc ſic compendio refert, hauſta è libris eius De *Prouidentiâ*, qui vtinam exſtarent! etſi nec Laërtius eorum meminit, notabili in hac parte defectu. Sic, inquam, refert: *Quamquam ita ſit*, inquit *Chryſippus, vt ratione quadam principali neceſſariò coacta atque connexa Fato ſint omnia; ingenia tamen ipſa mentium noſtrarum proinde ſunt Fato obnoxia, vt* PROPRIETAS *eorum eſt ipſa &* QVALITAS. *Nam ſi ſint* PER NATVRAM *primitùs ſalubriter vtiliterque facta, omnem illam vim quæ* EXTRINSECVS *ingruit, inoffenſiùs tractabiliuſque tramittunt. Sin verò ſunt aſpera, & inſcita, & rudia, nulliſque artium bonarum adminiculis fulta; etiamſi paruo, ſiue nullo, Fatalis incommodi conflictu vrgeantur,* SVA *tamen* SCAEVITATE

De Fato.

Cicero ibid.

Lib. VI. cap. II.

&

& VOLVNTARIO IMPETV *in aſſidua* DELICTA & ERRORES *ruunt. Idque ipſum, vt eâ ratione fiat*, NATVRALIS *illa, & neceſſaria, rerum conſequentia efficit, quæ Fatum vocatur. Eſt enim genere ipſo quaſi fatale & conſequens, vt mala ingenia peccatis & erroribus non vacent.* Additque ipſum illud exemplum, ſiue imaginem, de cylindro. Hæc ſi benè examinas, ſignatè ab illo & ἐμφατικῶς ſcripta: hoc colligas Chryſippum Fatum in cauſſis primis conſtituere, vt qui talis & talis à naturâ & ingenio ſuo eſt, talia faciat excipiatque: qui alius, alia. Sed ipſum illud ſic facere, à voluntate ſit, quam tamen bonitas aut ſæuitas naturæ huc illuc inclinat. Vt lignum illud rotundum, ſiue turben, in pronum labatur ſuopte ingenio; quadrum non item, & reſiſtat. Et addebat amplius, non debere *ferri audirique homines aut nequam, aut ignauos, & nocentes, & audaces; qui cùm in culpâ & maleficio reuicti ſunt, perfugiunt ad Fati neceſſitatem, tamquam in aliquod aſylum: & quæ peſſimè fecerunt, ea non* SVAE TEMERITATI, *ſed Fato attribuenda eſſe dicunt.* Hæc ex illo: ipſum, vti dixi & itero, vtinam legiſſe fas nobis ſit! Sed hæc non aliò (mihi quidem) videntur ire: quàm per NATVRAM, ſiue Deum (quæ prima cauſſa eſt) homines alios aliter factos, ideoque ad bona aut mala inclinare; ſed tamen cauſſas illas primas & inſitas temperari aut flecti leuiter à VOLVNTATE poſſe, quæ inter proximas iuuanteſque cenſetur. Cùm ergo inclinamus; aut præmium nobis iure eſſe, ſi ad Bona; aut pœnam, ſi ad Mala. Manilius his interpres, aut adſertor: Omnia, inquit, Fato eueniunt:

Lib. iv. *Nec tamen hæc ratio facinus defendere pergit,*
Virtutémve ſuis fraudare in præmia donis.
Nam neque mortiferas quiſquam minùs oderit herbas,
Quòd non arbitrio veniunt, ſed ſemine certo:
Gratia nec leuior tribuetur dulcibus eſcis,
Quòd NATVRA *dedit fruges, non vlla* VOLVNTAS.
Sic hominum menti tantò ſit gloria maior,
Quòd cælo gaudente venit: rurſusq́ nocentes
Oderimus magis IN POENAM CVLPAMQ. CREATOS.

Satis aperire mihi Stoicorum mentem germanus Stoicus videtur: etſi nimis fortaſſe ad fatalia ſua artta nos ligat. Sed heus Chryſippe, ſi à Naturâ hæc conſtitutio aut deuergium: Deum à malo quî excuſas? quomodo non ille *Natura* auctor, atque ipſa Natura, malum maloſque genuit, ſi tales fecit? Hoc caput eſt, & atx, vt ſic dicam, cauſſæ, nunc adeunda & occupanda. Aio Stoicos Mali principium non in Deo, ſed in Materiâ (quæ tamen Deo, vt ipſi aliique voluerunt, æuo æqualis, & æterna) in Materiâ, inquam, conſtituiſſe. Itaque cùm Deus homines aliaque faceret, omnia bona & in bonum finxiſſe: ſed repugnantem aliquam vim & malitioſam in illâ fuiſſe, atque eſſe, quæ aliò traheret: atque hinc *Interna*, atque etiam *Externa*, mala exſtitiſſe. Valdè notabile, & vetus dogma: inter religionis etiam noſtræ proceres decertatum. De Stoicis, Seneca apertè dixerit: *Vtrùm Deus quod vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda deſtituant: & à magno artifice* FORMENTVR PRAVA *multa, non quia ceſſat ars, ſed quia* ID IN QVO EXERCETVR (Materia) *inobſequens arti eſt.* I. Quæſt. Natural. in Præf. Nota, Materiam *inobſequentem*, & ab eâ *Praua* eſſe. Plato ſæpè hæc tangit, & huc tranſit: vt cùm dicit Materiam, aut in eâ ψυχὴν, ἄτακτον, καὶ κακοποιόν: *Animam, incompoſitam & mali auctorem, ſiue maleficam.* iterumque: ἐναντίαν καὶ ἀντίπαλον τῇ ἀγαθοεργῷ φύσει: *aduerſariam & rebellem Beneficæ Naturæ*, id eſt Deo. Animam ſiue Vim in Materiâ dicit: neque enim ipſam per ſe vult malam, ſed latens in eâ aliquid, quod in generatione ſe exſerit & promit. Imò duas *Mundi animas ab eo ſtatui, natu iam grandiore, in Libris de Legibus; & cùm diu fluctuaſſet, Beneficam ac Maleficam;* Plutarchus eſt auctor. De Iſide & Oſir. Non abit ab hoc ſenſu etiam Triſmegiſtus: Αὐτῷ τῷ ποιοῦντι οὐδὲν κακὸν, οὐδ᾽ αἰσχρὸν νομιστέον. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ πάθη τὰ τῇ γενέσει παρεπόμενα, ὥσπερ ὁ ἰὸς τῷ χαλκῷ, καὶ ὁ ῥύπος τῷ σώματι: *Ipſi factori Deo nullum malum aut turpe adſignandum. nam hæ ſunt affectiones generationis aſſeclæ, ſicut ærugo æris, ſordes corporis.* Cap. xiv. Paria Tyrius etiam Maximus, inter Platonicos, Sermone huic argumento. Verba hæc pauca eius habe: Serm. xxv. Καθάπερ οὖν ἐν ταῖς τῶν τεχνιτῶν χειρουργίαις, τὰ μὲν ἡ τέχνη προηγουμένως δρᾷ, στοχαζομένη τοῦ τέλους, τὰ δὲ ἕπεται τῇ χειρουργίᾳ, οὐ τέχνης ἔργα, ἀλλ᾽ ὕλης πάθη, σπινθῆρές τε ἐξ ἄκμονος, καὶ ἐκ βαύνου αἰθαλώσεις, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, οὐ προηγούμενον δὲ τοῦ τεχνίτου· οὕτως ἀμέλει καὶ ὅσα περὶ γῆν πάθη γίνεται, ἃς καλοῦμεν κακῶν ἀνθρωπίνων ἐμβολὰς, ἐσταῦτα ἡγητέον καὶ ἀναίτιον καὶ τὴν τέχνην, ἕπεται δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ὅλου δημιουργίας ὥσπερ τινὰς ἑπομένας καὶ ἀναγκαίας φύσεις: *Sicut in opificio manualium artium, aliud ipſa ars ex profeſſo*

ſeſſo facit, intendens operis ſui finem; alia conſequuntur opificio, non artis opera, ſed materiæ affectus (vt ſcintillæ ex incude reſilientes, vt fuligo è fornace, & aliud ex aliâ materiâ) quæ neceſſariò adhærent operæ, nec tamen artificis propoſito: tale nimirum in his quæ circa terram eueniunt, quæque incurſus humanorum malorum vocamus. In quibus innoxiam & inculpatam artem cenſendum, ſed eſſe hæc Fabricæ totius Vniuerſi velut neceſſarias quaſdam & conſequentes naturas. Quæ ad *Externa* etiam aut *Naturalia* mala ex mente eius ducas: ſicut

De Prouid. cap. v. & Senecæ iſta: *Quare tamen Deus tam iniquus in diſtributione Fati fuit, vt bonis viris paupertatem, vulnera, & acerba funera adſcriberet?* NON POTEST ARTIFEX MVTARE MATERIAM. *hæc paſſa eſt.* Itaque, vt addit, languida & ignaua ingenia *inertibus nectuntur elementis; vt efficiatur vir cum curâ dicendus,* FORTIORE FATO *opus eſt.* Neque abnuit, in principiis Fati aliquid eſſe, id eſt in naturâ ipsâ ſingularum rerum, quod huc aut illuc ducat: ſed ſi in malum, à Materie ſic affectâ. Vetus, vt dixi, hoc dogma: & an non Pythagoræ etiam? cuius illud tradi-

Euſeb. De Præpar. lib. xiv. tur: Τῶν ἀρχῶν τὴν μὲν μονάδα, Θεὸν, καὶ τὸ ἀγαθὸν· τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα, καὶ δαίμονα, καὶ τὸ κακὸν, περὶ ἣν ἐστι τὸ ὑλικὸν πλῆθος: *Principiorum alterum eſſe Vnionem, id eſt Deum & Bonum: alterum infinitum Binionem, id eſt Dæmonem, & Malum, circa quem Materialis multitudo eſt.* Sed & priſci aliquot in Eccleſiâ noſtrâ, ſiue extra eam, tenuerunt. vt Hermogenes, Tertulliano oppugnatus: qui (vt huius ver-

Cap. 2. & alibi. ba ſunt) *Materiam æternam cum Creatore proponebat, vt Malum à Materiâ, non à Creatore deduceret.* Oppugnauit & Maximus libello, vt apparet, docto & arguto: cuius ma-

De Præpar. Euang. lib. vii. cap. vlt. gna lacinia Euſebianæ veſti eſt inſerta: & digna videri. Tangit hanc ſententiam & Arnobius, eruditus ille Afer; ſed parùm fortiter reiicit, imò propior videtur adhæ-

Lib. 1. renti. Scribit alibi: *Quid ſi prima Materies, quæ in quattuor rerum elementa digeſta eſt,* MISERIARVM OMNIVM CAVSSAS *ſuis continet irritationibus inuolutas?* Ita enim priſca lectio, antehabenda editæ, *in rotationibus*: quia ſignificat, aliquid in eâ eſſe occultum, quod mala prouocet & irritet. Siquid tamen mutandum, *in rationibus* magis vellem. Hoc ibi, velut adſentiens: ſed alibi

Lib. 11. ſpernit, & impugnat. *Mala ergo, dicitis, vnde hæc omnia? Ex elementis, inquiunt, & ex eorum inæqualitate, ſapientes. Quod qui fieri poſſit, vt quæ ſenſum & iudicium non habent, malitioſa eſſe perhibeantur & noxia; aut non potiùs ille ſit malitioſus & noxius, qui res peſſimas, & nocentiſſimas futuras, in alicuius operis aſſumpſit affectum; eorum eſt, qui adſerunt, peruidere.* Benè, dico, impugnat. quomodo enim bruta & inſenſa Materia, ſit praua? viditque Plato, & fugit: qui *Vim* in eâ, & *Animam* maleficam ponit. Tamen iterùm Arnobius iudicium à ſe abdicat, & alibi fatetur liberè, Non liquêre. *Quid ergo nos?* Eodem libro. inquit: *mala vnde? Reſponſionis neceſſitas nulla eſt. ſiue enim poſſumus dicere, ſiue minus valemus nec poſſumus: vtrumque apud nos parum eſt: nec in magnis ponderibus duximus vel ignorare iſtud, vel ſcire. vnum ſolum poſuiſſe contenti: Nihil à Deo principe, quod ſit nocens atque exitiabile, proficiſci.* Vides fluctuationem eius in Mali cauſsâ: aſſertionem tamen Boni ſemper & ſolùm Dei.

DISSERT. XV.

Alia reſponſio noſtra, & firmior, ſuper iſtis. Diſtincta Mala Supplicij & Delicti: & quibuſque ſuus auctor aſſignatus.

QVANTO autem clariùs hæc gentilis eius, & æuo paullò anterior, Tertullianus, ô magnum Eccleſiæ lumen, niſi caduca ſtella fuiſſet! Is diſtinctè admodum obiectiunculis & Gentilium, & Hæreticorum, reſpondet: quorum adſidua iſta, Vnde mala Interna, aut Externa? Et Marcion ille famoſus, vt elideret, duos Deos inducebat, Bonum & Malum: & vtrumque, talium auctorem. Quod ſumptum à Magis Chaldæorum aliquis dicat: quorum fuit, * *Duo principia rerum eſſe, Bonum Dæmonem, & Malum: quorum ille Iupiter ſiue Oromaſdes, illorum linguâ; iſte Pluto, ſiue Arimanius diceretur.* Ab illis, inquam, propiùs & viciniùs hoc ſumpſerit, quàm à Stoicis; qui Materiam cauſſam Mali, ſed non Deum, faciebant. Sed ad rem. in illum ita

*Vide Plutarch. de Iſid. & Oſirid. Laërt. in Præfat. aliùque.

ſcribit: *Mala dicuntur, & Delicta, & Supplicia. Sed adhibitâ diſtinctione vtriuſque formæ, ſeparatis malis Delicti & malis Supplicij, malis Culpæ & malis Pœnæ; ſuum cuique parti definimus auctorem. Malorum quidem Peccati & Culpæ, Diabolum; malorum verò Supplicij & Pœnæ, Deum creatorem. Vt illa pars, Malitiæ deputetur; iſta, Iuſtitiæ, mala condentis iudicia, aduerſus mala Delicti.* Lib. 11. cap. xiv. Optimè. Mala culpæ, verè mala, non ſunt à Deo; mala pœnæ, dictione & opinione mala ſunt (audacter dicimus) ab illo. Damaſcenum audi, Græ-

Lib. iv. cap. xx. cum Afro congruentem: *Dupliciter Malum dicitur. Naturâ, quod virtuti aduerſatur, & diuinæ voluntati. Opinione, quod ſenſu noſtro tale eſt: vt ſunt calamitates, & adflictiones. Nam hæc in* SPECIE MALA, RE BONA *ſunt, ſapientibus conuerſionis & ſalutis cauſſa.* Addit deinde ſcitum corollarium: Ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ τούτων ἡμεῖς αἴτιοι· τῶν γὰρ ἑκουσίων κακῶν τὰ ἀκούσια ἔγγονα: *Sciendum, quòd & horum nos cauſſæ ſimus. Nam malorum quæ à voluntate ſunt, hæc quæ contra eam, ſunt proles.* Quid poteſt verius aptiuſque? Externa mala tu accuſas? te potiùs, & interna tua, quibus hæc prouocaſti, & (illius metaphorâ) procreaſti. Ante ſanctum virum, quàm ſapienter hoc magnus ille Homerus? Apud quem Iupiter:

Odyſſ. α. Ὢ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται;
Ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν:
Vah, quàm nunc homines iniuſtè numina culpant!
Ex nobis namque eſſe mala aiunt. at ſibi ipſi
Nequitiâ propriâ, præter Fatũ, mala gignunt.

Potuiſſe aliquem profundum hoc Prouidentiæ penetrare, ſi non à cæleſti aurâ prouectum? profectò fuit. Stulti, inquit, mortales Deum inſcribunt cladibus auctorem: ſeſe debent. Non enim ille, niſi ob proprias eorum culpas, hæc immittit; nec Fato ſimpliciter, niſi adtextu cauſſæ talis, deſtinauit. Punit, ſed quia peccarunt. Nexa hæc ſunt: & ideò Zeno noſter olim, ſeruo in furto deprehenſo, cùm caſtigaret, atque ille reclamaret, *Fatale mihi erat furari: Et cædi*, inquit. Igitur non hæc Mala, ſed Opinione tantùm, ſiue vt Seneca. *Specie.* Epiſt. xcv. Ita enim alibi: *Dij nec dant malum, nec habent: ceterùm caſtigant quoſdam, & coërcent, & irrogant pœnas, & aliquando* SPECIE MALI *puniunt.* Iam hæc capis, & adſentitis? AVD. Capio, adſentior: nec vel ius eſt in hos teſtes refragari. Tamen explicatiùs, quæſo, Malorum culpæ da auctorem. *Diabolum*, aiebas ex Tertulliano. Sed quid? an non & hunc Deus fecit? ergo malum, & mala. LIPS. Reſpondeo. Diabolum auctorem ſui ſibi mali fuiſſe, noſtri ſuaſorem. Quomodo? nam Deus hunc quoque bonum fecit primitus, ſed liberi ſui arbitrij & ſpontis: elegit autem malus eſſe. Itaque ſi quæris, Vnde malum? cum Damaſceno dicam, Lib. iv. cap. xxi. Τῆς αὐτεξουσίου γνώμης τοῦ διαβόλου εὕρημα: *Spontaneæ* VOLVNTATIS *Diaboli inuentum.* Ipſe ſibi, & ex ſe, fecit: ſi eo verbo in re nihili eſt vtendum. Malum enim non eſt aliquid, *quod Eſt*; haud magis quàm Tenebræ aut Cæcitas: ſed dumtaxat priuatio & deliquium boni. Et inde aptiſſimâ voce Latini *Delictum* dicunt. Ergo non propriè dixerim *Factum*, aut *Productum*: magis admiſſum & inductum: ſicut luci tenebræ, Soli nox ſuccedit. Creationem igitur non quære: cauſſam potes. atque ea eſt Voluntas. Auguſtinus ſubtiliter, vt ſolet: *Mala voluntas eſt efficiens operis mali; malæ autem Voluntatis efficiens, eſt* NIHIL. XII. De Ci. uit. cap. VI. Iterumque: *Nemo quærat efficientem cauſſam malæ Voluntatis. non enim eſt Efficiens, ſed Deficiens: quia nec illa* EFFECTIO *eſt, ſed* DEFECTIO. Cap. VII. Tenebras nemo videt, ſilentium nemo audit: intelliguntur abſentiâ contrariorum, quæ ſunt. ita hîc, quod Malum eſt, non vides, neque propriè ſubſiſtit: neque omnino, vt verbo dicam, eſt. Ecce in exemplo. Fornicatio actus eſt, & malus: ſubſiſtit & eſt aliquid, ſed eâ parte non malus, quâ eſt amor, coniunctio, actio: eâ tantùm, quâ præter aut contra Deum eiuſque legem exercetur. Itaque initium habet, Boni abſentiam; auctorem, Voluntatem; incitatorem, Diabolum. Heu ſubtilia, & noſtræ Theologiæ! inquies. Sunt, & non ſunt. nam & Plato, & Platonici ſic adſtruxerunt. Ille alibi, in oratione Lacheſis: Ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον, ἣν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων, πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἕξει. αἰτία ἑλομένου· Θεὸς ἀναίτιος: Lib x. De Rep. *Virtus dominum non habet, libera eſt. quam vt quiſque colit aut negligit, plus minúſve ex eâ habebit.* CAVSSA ELIGENTIS: DEVS *autem* EXTRA CVLPAM. In arbitrio & voluntate vtrumque eſt noſtrâ, Virtus Vitiumque: καὶ τὴν μοχθηρίαν (ait Tyrius Maximus) ἡ τῆς ψυχῆς ἐξουσία κύει τε καὶ τελεσφορεῖ: *& Malitiam libertas animæ & parturit, & parit.* Satis iam dedi Deum non auctorem: & cũ Platone hoc claudimus: Ὁ Θεός τε, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, πάντῃ ἄριστα ἔχει: *Deus, & omnia quæ à Deo, ſemper & vbique* OPTIME *habent.* In Timæo.

DISSERT. XVI.

Tertiò quæſitum de Malis Externis: & reſponſum. Videri etiam minima illorum à Deo eſſe.

AVD. Et ſatis accepi equidem: ſed de *Externis* malis leui ſermone, & vt tranſiens, libaſti. Non tanti ſunt? Atqui, Deus bone, quàm culpant? Poëtæ, oratores, ipſi philoſophi inclamant, & ab hoc adſpectu

ſpectu non Prouidentiã tantùm, ſed Deum pænè tollunt. Iuuenis aliquis obiit? vir bonus, & vitâ dignus, obiit? audi voces.

Ouid. —— *ignoſcite faſſo,*
Sollicitor nullos eſſe putare Deos.

Symmachi lib. v III. Alterius: *Conualeſce. ne optimi Senatoris longa vexatio faciat fidem, Nihil curare cæleſtes.* Quid muliercula, quæ è ſepulchro clamat? PROCOPE MANVS LEVO CONTRA DEVM, QVI ME INNOCENTEM CITO SVSTVLIT. Quid ergo? melius erat *nocentem?* Iterùm alius: Quadrigar. *Hæc maxima verſatur Deorum iniquitas, quòd optimum quemque non ſinunt diurnare.* Iam vbi boni iacent, mali florent & vigent; quot querelæ?

Marmoreo Licinus tumulo iacet, at Cato paruo,
Pompeius nullo: credimus eſſe Deos?

Iaſon ad Medeam, in ſcelere felicem:

Sen. in Med. *Teſtare nullos eſſe, quà veheris, Deos.*

Alius Tragicus:

Τολμῶ κατειπεῖν, μή ποτ' ὐκ εἰσὶ θεοί;
Κακοὶ γὰρ εὐτυχοῦντες ἐκπλήττουσί με:
Audeo profari: Súntne vel regnant Dei?
Namque improborum me attonat felicitas.

Iterùm poëta:

Manil. IV. *Quinetiam infelix Virtus, & noxia felix;*
Et malè conſultis pretium eſt, Prudentia fallit:
Nec Fortuna probat cauſſas, ſequiturque merentes:
Sed vaga per cunctos, nullo diſcrimine, fertur.

Fertur: quid deinde infertur?

—— *iamiam neque Dij regunt,*
Neque profectò Deûm ſummus rex omnibus curat.

Non ſit finis eiuſmodi ſermonum: quos impios ſcio, & exſpuo: ſed cogitationum vmbras iſtas quis poteſt ſtatim & fortiter pellere, niſi Ratione munitus? quam à te exſpecto. LIPS. Ego verò tranſiui, vt ais, & attigi: quid enim opus dicta mihi aut aliis iterare? Olim in *Conſtantiâ* ſatis oſtendi cauſſas ſuas & iuſtitiam hæc omnia habere, quæ in primâ fronte alieniſſima ab eâ videntur. Quid ipſe noſter Seneca, nónne proprio libello *Prouidentiam* ſatis aſſeruit contra eiuſmodi vellicationes aut morſus? Et pleræque iſtæ Affectuum voces ſunt, non Iudiciorum. Matrem tu illam audies, vt ratione loquentem, quæ amiſſo filio,

Atque Deos, atque aſtra vocat crudelia?

audies, ſed vt matrem. Tale in aliis, qui de immaturâ aliquâ morte queruntur: in quâ ſenſus & rationis compotes gratulari & gaudere debebant. Nugatoria hæc ſunt. At floret & diues eſt aliquis malus. Magnum! habeat ſibi, in curam, angorem, ruinam. Pauper, bonus. Quid mali? niſi iis qui *hæc ſola mala autumant, quæ non faciunt malos: & magis erubeſcunt* (ab Auguſtino mutuor) *ſi Villam malam habeant, quàm ſi Vitam.* III. De Ciuit. cap. I. Alibi diſtinctiùs de cauſſis diximus: ſed ſemel nunc & vniuersè, in iſtis omnibus opinione Malis, aut Punit Deus, aut Exercet. Punit malos aut iunctos malis: exercet ſuos & firmat. Iunctos dixi. nam ſæpè contagione quadam, vt mali bonorum, ſic boni malorum conſortes fiunt, vtrique ob vtroſque. Nec Homerus hoc neſciuit: qui de Græcis adflictis cauſſam reddit,

—— ἐπεὶ ὔ τι νοήμονες, ὔτε δίκαιοι Odyſſ. γ.
Πάντες ἔσαν:
- *quia nec ſapientes, ſed neque iuſti*
Omnes viuebant.

Audis, *omnes?* ob mixtos malos, malè fit igitur & probis: ſed ob probum aliquem finem. Auguſtinus: *Iuſtis quidquid malorum irrogatur, non eſt* POENA *criminis, ſed virtutis* EXAMEN. IV. De Ciuit. c. III. Stringo, etſi in lato ad curſum campo: alia nos vocant. AVD. Ego tamen leuiter teneo, aut tuus Seneca: hunc audi, & ie indulge. Ille verò in his *Externis* non agnoſcere aut approbare Prouidentiam videtur: certè non ſemper. Verba eius perpendenda: *Deos eſſe, qui* VNIVERSA *vi ſuâ temperant, qui humani* GENERIS *tutelam gerunt,* INTERDVM *curioſi* SINGVLORVM. Epiſt. XCV. Scis eum verba benè librata dare: quid hoc eſt, Deos *Vniuerſa* curare; *Generis* totius humani tutelam gerere, etiam *Singulorum*, ſed *Interdum?* Quid, inquam, niſi interdum neglegi & ſeponi? Conſequitur, quoquò te vertas: nec aliud in mente ſenſit. Eſt nempe hoc, quod Balbus ille Stoicus apud Tullium adfirmat, *Deum ſingulos homines curare:* ſed cum exceptione, quam addit: II De Natur. deor. *Nec verò hoc ita refellendum eſt, vt ſi ſegetibus aut vinetis cuiuſpiam tempeſtas nocuerit, aut ſiquid è* VITAE COMMODIS *caſus abſtulerit; eum, cui quid horum acciderit, aut inuiſum Deo, aut neglectum à Deo iudicemus.* MAGNA DII CVRANT, PARVA NEGLIGVNT. *magnis autem viris proſperè eueniunt ſemper omnes res: ſiquidem ſatis à noſtris* (Stoicis) *& à principe Philoſophorum Socrate dictum eſt, de vbertatibus Virtutis & copiis.* Hæc illuc eunt, vt Deus inſuper habeat, & quaſi conniueat, dentur Externa, non dentur ſingulis, Bona ſiue Mala: & ſatis, ſi Virtus adſit; in quâ vnâ

Felicitas & beatæ vitæ ſumma. Et Cotta in refellendo, proſus hoc apprehendit *Singulos non curari* ſemper à Diis, ex Stoicorum ſenſu: in hac, dico, Externorum parte. Vbi ergo, Lipſi, Prouidentia tua omnium, & ſingulorum? LIPS. Immota, nec hîc Auſtellus turbabit. Seneca, & alij, aliquid vacillant: ſed non vt neſciri iſta à Deo faciant (non opinor) ſed patiente eo, & velut conniuente, euenire. In Materiâ hæc inſita erant, vt dictum eſt: ideoque quadamtenus à Prouidentiæ lege exempta: ſi ita accipis, vt nolis immitti ea, ſed permitti. Non aliud hîc video: imò illud video, Senecam toto libello *De Prouidentiâ* huic neglectui aduerſum, & ex deſtinato omnia, & conſulto, & bono etiam noſtro fieri. Sed iam ad planiora & minùs aſpera.

Lib. III. extremo.

DISSERT. XVII.

Triplex obiectio contra Fatum: ordine ſoluuntur ſingulæ.

AVD. Nec nunc dimittam. In Prouidentiâ acquieſco, fluctuo etiam in Fato. Immobile dixiſti: quomodo poteſt, triplici iſtâ iniectione? Primùm, Magia, & Genij inferi vel aërij mutant, aut incidunt: vſu notandum, & Lucano alibi elatè ſcriptum. Deinde, Deus ipſe mutat, qui precibus exoratur, & flectitur, atque adeò pœnitet: quod ipſe in Sacris de ſe dicit. Tertiò, ſi pertendis omnino immutabile; Peccata ab eo non excludes, quidquid antè dixeris, & neceſſariò euenient ex Præſcientiâ illâ diuinâ. Has quoque nubeculas ſi pellis; ô te meum Solem, & fato mihi quoque datum ad animum ſerenandum! LIPS. De Fati ſerie diximus: tu quoque videris eam nectere, & catenam ſtruere interrogationum. Soluamus tamen leui operâ; nec fortaſſe implicita nimis, quæ offers. De Magiâ, commemini ſanè Lucanum ſcribere, vbi Theſſala illa maga ad Pompeium filium:

Lib. VI.

— *conceditur arti,*
VNAM *cùm radiis preſſerunt ſidera* MORTEM,
Inſeruiſſe moras: & quamuis fecerit OMNIS
STELLA *ſenem, medios herbis* ABRVMPIMVS *annos.*

Hoc in Singularibus fatis iactat, ſed in Publicis, abdicat.

Nam ſimul à primâ deſcendit origine Mundi
Cauſſarum ſeries, atque omnia Fata laborent
Si quidquam mutaſſe velis, vnoque ſub ictu
Stat genus humanum: tunc, Theſſala turba, fatemur,
Plus Fortuna poteſt.

Hæc poëta ille ita diuiſim, qui amat quidem Stoicus ſæpè eſſe: in hac tamen ſententiâ hæreo, nec temerè decido. Quid vult? ſingularia Fata ab æterno & à *primâ origine Mundi*, vt loquitur, non definitâ? apparet: aut ſaltem ſeorſim cauſſas ſuas habere, nec cum aliis implexas. Itaquè ſollicitari & moueri, ſine confuſione aut turbâ Vniuerſi. Aliter in Publicis; quæ plures tangunt, & pluribus nexa ſunt & iniuncta. Iſta, dico, mens videtur: ſed vana. Nam quantumuis ſubitum aliquid aut inopinatum à Magiâ interuenit (neque enim negamus:) noſtro tamen ſenſu id fit, Deo iam antè viſum & ſcitum. Talis, dico, illa ſubita cauſſa, inter medias eſt, & adiutrices illius Fati. Quod autem de Publicis ait, non mutari: id ſanè verum, nec magis tamen minúſve, quàm Priuata: ſed hoc ſingulare habent, quòd noluerit minutos iſtos Genios hîc inferi, & totum illud notabile & nobile regimen ſibi, aut altioribus Geniis, adſeruauit. Itaque mirum ſatis eſt, omnem Genialem collatam operam nihil in Regum conſilia vel arcana, nihil in Iudicum decreta aut pœnas: addo, parum aut nihil in rem nummariam, aut theſauros, poſſe. Vim illorum & ſubtilitatem ſi vides; quid facilius, quàm in cubicula Principum irrumpere, litteras tollere aut ſupponere? in arcam meam, aut Craſſi potiùs alicuius penetrare, & vim pecuniæ auferre, clientulis ſuis largiri? Non poſſunt: refrænat benignus, & noſtri curator Deus; ne ſi hæc talia faciant, magis ad ſe alliciant, & in barathrum ſecum trahant. Atque hoc de Magiâ igitur, ex vero ſi vides, non refellit Fatum: ſi ex Lucani ſenſu, dubito, & ne ille quoque voluerit (ſuprà dictum) eum patruo ſuo neglegi interdum res aut Fata *Singulorum*. Altera iniectio, de Precibus, & Deum flecti ac mutari. Pro vulgo ſatis hîc loqueris, & altiùs ite te volebam, & præiui. Quid? Deum tu cenſes mutare ſententiam? irâ aut miſeratione, humanum in motem, tangi? Immutabilis eſt: & Sacra quod ſic loquuntur, pro captu noſtro eſt & figurato dumtaxat quodam ſermone. Auguſtino hoc credes, ſic ſcribenti: *Deus etſi dicitur ſtatuta mutare (vnde* TROPICA *locutione in Scripturis ſanctis etiam* XV. De Ciuit. cap. XI.

pœni-

pœnituiſſe legitur) iuxta id dicitur, quod homo ſperauerat, vel naturalium ordo cauſſarum geſtabat: NON IVXTA ID, QVOD SE OMNIPOTENS FACTVRVM ESSE PRAESCIVERAT. Item alibi: *Cùm Deus* MVTARE *dicitur voluntatem, vt quibus lenis erat, verbi gratiâ, reddatur iratus:* ILLI POTIVS, QVAM IPSE, MVTANTVR: *& eum quodammodò mutatum, in his, quæ patiuntur, inueniunt. Sicut mutatur Sol oculis ſauciatis, & aſper quodammodò ex miti, & ex delectabili moleſtus efficitur: cùm ipſe apud ſeipſum maneat idem qui fuit.* Tale in Hieronymo, cùm ad hanc obiectionem reſpondet: *At prædixit aliquid Deus.* addit: *Non enim prædixit, vt veniat, ſed ne veniat: & ideò comminatur, vt conuertatur ad pœnitentiam cui minatur.* Et alibi planiſſimè cum Auguſtino: *Ad preces Ezechiæ & Niniuæ Dei ſententia commutata eſt: non* VANITATE *iudicij, ſed eorum* CONVERSIONE *qui meruerant indulgentiam.* Iam tertium quod opponebas, eſt à Præſcientiâ Dei, quaſi euentus alligante, & ſibi adſtringente. Id firmum cùm primò videatur, infirmiſſimum eſt inſpectum & exploratum. Quâ Præſcientiâ? nego in Deo eſſe. Non enim præſcit propriè, ſed ſcit; nec præuidet, ſed videt. Noſtræ imbecillitatis verba ſunt, qui temporà partimur, nec aliter intelligimus: Deo omnia iuncta, nexa, vnita, Præteritum, Præſens, Futurum. Omnia, inquam, in præſenti & in oculis habet, & Æternitas illi eſt momentum. Imagine aliquâ hoc diſcrimen Maximus Tyrius oſtendere voluit. comparatque *Diuinam mentem Soli, qui vno intuitu, quod vbique eſt luſtrat: hominem Viatori, qui longâ morâ, & temporum interuallo hæc & illa videt, & non videt.* Tenuis comparatio, ſed illuſtriorem vnde ſit dare? Itaque fæx & ſordes noſtri intellectus ſunt, cùm argutamur de hac Præſcientiâ: cogita autem verè Scientiam eſſe: & ſimul capies, quàm nulla neceſſitas ab ipſâ impreſſa. Ecce ego te in conuiuio video potantem, ſaltantem, amplexantem: certò quidem video, nec fallor: numquid ergo cauſſam præbeo, aut cogo? Negabis, & hîc nega. Illud magis vrgeat aliquis: An non vult igitur illa fieri? Vult, non vult: & diſtinguo. Eſt Voluntas in Deo, quæ Græcis Theologis κατ' εὐδοκίαν dicitur: id eſt, *voluntas iuxta id quod libet, & placet:* atque ea eſt verè & propriè voluntas. Eſt altera κατὰ συγχώρησιν, *ex permiſſione & conceſſu:* quâ habet ſe in modum ſinentis magis, quàm aſſentientis. Illa prior in Bonis eſt, aut Mediis: hæc altera in verè Malis, id eſt Peccatis. quia videt fieri, & patitur (quid enim illo inuito fiat?) ſed cauſſas medias liberas & ſui iuris fecit, nec immutat. Iterùm curioſulus: At potuit feciſſe hominem in bono firmum, nec malo flexilem: cur non fecit? Stultè cauſſa à cauſâ ipſâ petitur: aliquid tamen, vt homo, dicam. Liberum feciſſe voluit, & decuit, illum ſublimem inter omnia animalia, illum Deo propinquum. Perfectus homo non erat, ſi liber non erat. Denique ſic placuit, cui niſi optimum placere non poteſt: quid inquiris? *Et quamquam præſcierat* (Tertullianus) *hominem malè inſtitutione ſuâ vſurum: quid tam dignum Deo, quàm grauitas, quàm fides inſtitutionum qualiumcumque?* Sed gradum iam refræno: Prouidentia & Fatum verbis ſatis aſſerta ſunt, magis ſeipſa cottidie factis. Teneamus vtrâque manu, amplectamur toto animo, omnibus & ſingulis hæc interuenire. Homerus clamat:

XXII. De Ciuit. c. II. — In Ezech. c. XXXIII. — In Daniel. cap. II. — Serm. I. — Adu. Marc. II. c. VIII.

— Μοῖραν δ' οὔτινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται:

— Fatum aio nullum vitaſſe virorum
Prauum ſiue bonum, cùm primùm venit in orbem.

Quis fructus erit? Patientia, & Conſtantia. *Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt, hanc ſequatur, huic pareat: & quæcumque fiunt,* DEBVISSE *fieri putet, nec velit obiurgare* NATVRAM. Epiſt. CVII.

DISSERT. XVIII.

Genios etiam eſſe, Dei & Prouidentiæ miniſtros: eorum genera, & ſedes: ac de Heroïbus primò, Laribusque.

DEVM ſupremum, & diuina, vidimus: ad miniſteria eius imus, ſiue Genios, quos non auxilium (quid opus erat?) ſed ornamentum, & teſtandæ bonitati, ſiue magnitudini, aſſumpſit. Atque etiam ordinem aſſumpſit. Nam cùm *Mundus Deorum hominumque ſit ciuitas*, vt Stoicis placet: decorum & ordo voluit vbique eum coli; & ab iis, qui gradibus & dignitate diſtinguerentur. Plato & Platonici quàm multa de iſtis? ſed mihi lubet & conuenit in Porticu hærere: quæ ita definiuit, Varronis verbis. *Mundum diuidi in duas partes, Cælum & Terram. Et Cælum bifariàm, in Æthera & Aëra. Terram verò, in Aquam & Humum.* Apud Auguſt. VII. De Ciuit. cap. VI.

Quas omnes quattuor partes Animarum eſſe plenas: in Æthere & Aëre, immortalium; in Aquâ & Terrâ, mortalium. A ſummo autem circuitu cæli, vſque ad circulum Lunæ, Æthereas animas eſſe, Aſtra ac Stellas, eoſque Cæleſtes Deos non modò intelligi eſſe, ſed etiam videri. Inter Lunæ verò gyrum, & nimborum ac ventorum cacumina, Aëreas eſſe animas: ſed eas animo, non oculis, videri: vocariq́ue Heroas, Lares, & Genios. De Aquâ & Humo omittit, in quibus ſunt mortale genus, Homines & Bruta. Hæc verò pulchra, & Varrone digna, examinemus: atque ad ea Stoicum præcipuè ſenſum aptemus. Diuidit *Cælum* in *Æthera & Aëra.* ita enim noſtri, nec niſi puriſſimum illum & cæleſtem ignem, non alium ſubtus Lunæ circum agnoſcunt. *Aëra* autem *Cæli* voce comprehendunt & Hebræi paſſim, quod è Sacris noſtris eſt notum. Addit mox, *Eas omnes partes Animarum eſſe plenas.* Plenas? Æneæ Gazæi verbis hoc adſtruendum eſt, pij & docti ſcriptoris. Καὶ μὴν νοερῶν δυνάμεων μεστὸς ὅλος ὁ οὐρανός, μεστὸς δὲ ὁ αἰθὴρ ἀγγέλων τε καὶ δαιμόνων. πλήρης μὲν ὁ ἀήρ, πλήρης δὲ καὶ ἡ γῆ, καὶ ἡ θάλαττα, καὶ τὰ ὑπὸ γῆν πάντα. καὶ ὡς ἔφη τις παρ' ἡμῖν σοφῶν, οὐκ ἐνὸν οὐδ' ὅσον αἰθέρα καὶ τρίχα βαλεῖν: *Atqui poteſtatum intelligentium* (id eſt, Spirituum) *plenum totum cælum, plenus æther angelorum & dæmonum, plenus aër, plena terra, & mare, & omnia quæ ſub terrâ. Atque vt dixit aliquis* noſtrorum Sapientum,* NIHIL VACVVM, VBI VEL CAPILLVM IN AETHERA AERAQVE IACIAS. Vera dicit. infinitæ, noſtro ſenſu, myriades myriadum ſunt, Bonorum Malorumq́ue; Deo finitæ. Memini in veteri quopiam legere, *Non aëra æſtate tam* PLENVM MVSCIS, *quàm Genijs eſſe.* Addit Æneas ampliùs: *Si Deus donet hunc Mundum decem millia annorum etiam ſtare, & homines viuere aſſiduè ac mori: numquam tamen Angelorum Dæmonumq́ue numerum Animæ ſuperſtites poſſint æquare.* Pergamus in Varrone, qui ait: *A ſummo cælo ad circulum Lunæ Æthereas animas eſſe.* Paullò alia diſtinctio in Marciano Capellâ, qui *Deos, quos igneæ ſubſtantiæ flammantiúque ſuſpicimus, ab ipſo Æthere ſphæraq́ue ſuperioris ambitu, vſque* SOLAREM *circulum* deducit & locat: eoſq́ue *Deos* ſimpliciter, itemq́ue *Cælites perhiberi: & cauſſarum latentium arcana componere. Illic Iouem ipſum regnare. At* INTRA SOLIS MEATVM, *vſque Lunarem globum, ſecundæ Beatitatis numina, ſupparisq́ue potentiæ eſſe: per quæ Vaticinia, Somniaq́ue, ac Prodigia componuntur.* Itaque & Genios ibi locat, non in Aëre; aliter ac noſtri, & Plato ipſe. Vnde hauſerit, non nunc quæro: ad meum redeo. qui in *Æthere Animas* ponit, *Aſtra ac Stellas.* Quod in parte Stoicum, atque etiam Socraticum, Sidera aut Animas, aut animata eſſe. Pergit: *At verò inter Lunæ gyrum, & nimborum ventorumq́ue cacumina.* Obſerua. ergo tantùm in mediâ aut ſuperâ Aëris regione *Heroas, Lares, Genios* locat? Apparet è verbis: ſi tamen ſatis plena Auguſtinus ea retulit, aut exſcriptor dedit. Nam ego hercules ambigo, & controuerto: iure. Quid? *Genij* nulli in Aëre infero, & circa terram? ſunt verò, & innumeri: atque ipſi noſtri omnes tutelares. Quid *Lares,* in Aëre ſupero? imò inferum iſtum colunt, atque adeò domos & focos. Denique communis opinio, qui de Geniali hac re ſcripſerunt, totum Aëra iis aſſignat. Quid ergo in Varronis ſcripto aut ſenſu hîc ſit, planè haud dixerim: exempla videamus. *Animas* ibi eſſe, quæ *vocentur Heroës, Lares, Genij.* Tria genera dat, ſitu etiam diuerſa. nam Heroës in ſupero Aëre, Lunæ vicini; Lares in imo, Terræ; Genij, per totum eum ſparſi agunt. Licet autem diſtinctiùs diuidere, *Geniorum* alios (communi nomine) *Animas* quidem eſſe, ſed quæ aliquando in corpore fuerint: vti ſunt, *Heroës, & Lares.* Alios, præſtantiore dignitate; qui ſemper à corporis compedibus ac nexibus liberi egerunt: vt ſunt *Genij* propriè dicti. Et qui ſunt *Heroës?* Alij nobis, alij Platoni. qui eos ἡμιθέους, *Semideos* vocat, *ex Aquâ natos:* quòd ſcilicet craſſiore quadam ſubſtantiâ, quàm Genios Aëreos, conſtare ac confici cenſeret. Hos ἀπὸ τοῦ ἔρωτος deriuat, *quòd ex amore immortalis Dei in fœminam, aut immortalis fœminæ in virum, procreari videantur.* Cuius ſententiæ & Heſiodus fuit, cùm ſcripſit:

Ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
Ἡμίθεοι:

Diuinum genus Heroum, quos & vocitamus
Semideos.

Alij ab ἥρας, id eſt *Iunonis,* aliíque ab ἔρας *Terræ* voce Heroas formant: quòd *Heram veteres* (ait Marcianus) *Terram dixerunt:* quaſi terreſtres quoſdam Deos. Atque ita Priſci Latini *Semones* dixerunt, velut *Semihomines:* nam *Hemonem* illi *hominem* efferebant. Sed Auguſtinum pro Stoico ſenſu audiamus: *Herois nomen à Iunone dicitur tractum, quòd Græcè Iuno* ἥρα *appellatur: &*

ideò

In Theophraſto.

* Aliquis è Patribus Chriſtianis.

Lib. 11.

In Epinomide.

In Cratylo.

In Ἔργοις.

Lib. x. cap. xxi.

ideò neſcio quis filius eius Heros fuerit nuncupatus. Hoc videlicet, velut myſticum, ſignificant fabulâ, quòd Aër Iunoni deputetur, vbi volunt cum Dæmonibus Heroas habitare. quo nomine appellant alicuius meriti ANIMAS DEFVNCTORVM. Apuleius conſentienter: *Deos appellant* (hos minores) *qui ex hominum numero iuſtè ac prudenter vitæ curriculo gubernato, pro numine* poſteà ab hominibus præditi, fanis & cerimoniis vulgò admittuntur: vt in Bœotiâ Amphiaraus, in Africâ Mopſus, in Ægypto Oſiris, alius alibi gentium.* Plutarchus: *Stoici Heroas dicunt,* τὰς κεχωρισμένας ψυχὰς τῶν σωμάτων: *animas à corporibus abiunctas.* Nec tamen omnes: & reſtringit meritò Laërtius, inter Zenonia: Καὶ ἥρωας εἶναι, τὰς ὑπολελειμμένας σπουδαίων ψυχάς: *Heroas eſſe, relictas animas Sapientum.* Lucanus:

Quodque patet terras inter Lunæque meatus,
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Innocuos vitâ, patientes ætheris imi
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.

Plura nos, vbi de Animâ: libaſſe nunc ſatis eſt. Qui autem *Lares?* Seneca à Geniis ſeparat: *Quid ſint inferi, quid Lares, & Genij:* ſed Apuleius clariùs aperit. *Animum humanum, exutum, & liberum ſtipendiis vitæ, hunc,* inquit, *vetere Latinâ linguâ Lemurem reperio dictitatum. Ex hiſce ergo Lemuribus, qui poſterorum ſuorum curam ſortitus, pacato & quieto numine domum poſſidet, Lar dicitur Familiaris. Qui verò, propter aduerſa vitæ merita, nullis bonis ſedibus in terrâ, vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane terriculamentum hominibus, ceterùm noxium malis; hunc plerique Laruam perhibent. Cùm verò incertum eſt, quæ cuique eorum ſortitio euenerit, vtrùm Lar ſit an Larua; nomine Manem Deum* (ſic legendum) *nuncupant.* Nemo meliùs deſcripſit: etſi breuiter etiam Marcianus Capella: *Lemures ſi vitæ prioris adiuti fuerint honeſtate, in Lares domorum vrbiumque vertuntur: ſi autem deprauantur ex corpore, Laruæ perhibentur ac Maniæ.* Ecce igitur duas *Animas,* quas in Aëre Varro locat: itemque Capella, *ſed ſuperiorem partem eſſe Heroum, inferiorem Manium.*

De Deo Socr.

* Lego, poſtea hominibus præditi.

Epiſt. xc.

Lib. II.

DISSERT. XIX.

De Geniis propriè dictis, Bonis Malíſque. Singulis eos eſſe, item locis, & regionibus: & eorum curæ aut opera.

AT iam *Genios* ipſos, quos diſtinximus à duplici priore genere, videamus. Vnde ordiar, vbi deſinam? nam verè licet dicere, adeò hæc Græcis Latiniſque *frequentata & celebrata eſſe; vt nemo ea commemorare adortus ſit, quin multò plura omiſerit, quàm recenſuerit.* Apul. Ingens copia rerum, & ſenſuum: nec miremur, quia certè ingens hoc Naturæ & arcanum miniſterium, quod per omnia eius membra ſe ſpargit, inſinuat, penetrat, ſecundæ à primo Deo cauſſæ, & quæ miranda nobis aut ſtupenda conantur cottidie, aut patrant. Magne & occulte Deus, tales etiam tui famuli: quos ſine veneratione & metu vix eſt tangere, adſtantes hîc nobis, ſpectantes, & arbitrantes. Dare veniam: liceat cum pace veſtrâ libare aut iterare dicta aliis: ſed compendio & dilectu, vt rei noſtræ & ſectæ conuenientia videbuntur. Eſſe igitur tales, Stoici aſſerunt, eoſque Græcè Δαίμονας dici; Plut. De Plac. cap. VIII. & definiunt, οὐσίας ψυχικάς: *ſubſtantias animatas:* id eſt, Animæ in materie ſimiles, vſu & fine diſtantes. Pythagoras ante eos: Εἶναι Laërt. πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἔμπλεων· καὶ ταύτας δαίμονάς τε, καὶ ἥρωας νομίζεσθαι: *Eſſe* TOTVM AERA *plenum animis: eaſque & Dæmonas, & Heroas exiſtimare.* Nam *Lares* Græci non diſtinguunt, imò cum *Heroibus* confundunt: atque ita Gloſſæ illæ priſcæ, ἥρωες, *Lares,* non ſemel interpretantur. Sed *Dæmones* igitur illis hoc genus dicti. Quare? *aut quia ſunt* δαήμονες (Macrobij verba) id eſt, ſcientes futuri; aut, vt Poſidonius ſcribit in libris *qui-* I. Saturn. c. XXIII. *bus titulus eſt* περὶ ἡρώων, καὶ δαιμόνων, *quia ex ætherea ſubſtantiâ parta* (lego, *partita*) *atque diuiſa qualitas illis eſt; ſiue* ἀπὸ τοῦ δαιομένου, *id eſt* καιομένου; *ſeu* ἀπὸ τοῦ δαιομένου, *hoc eſt* μεριζομένου. Vides hominis Stoici (Poſidonij) ſuper verbo ſententiam, quæ ferè eſt & Platonicorum: ſed ipſe ex *Aethereâ ſubſtantiâ* fingit, iſti ἀέριον γένος (ipſe ita Plato) *Aëreum* In Epinom. *genus* faciunt; non tamen ex *hac fæculentâ & humidâ caligine conglobata corpora, ſed ex illo puriſſimo Aëris liquido & ſereno elemento coalita.* En aliquod diſcrimen in materie. & Stoici conſentienter reliquæ ſuæ doctrinæ ex *Aethere* formant, ex quo & Animas humanas. Sed hi ſunt, quos Latini *Genios* dicunt. Tertullianus: *Neſcitis Genios Dæmonas* Apolog. cap. XXII. *dici, & inde diminutiuâ voce Dæmonia?* Lactantius: *Hi ſpiritus ſibi Geniorum nomen ad-* Lib. II. cap. XIV. *ſumunt: ſic enim Latino ſermone Dæmones interpretantur.* Feſtus etymon dat, *Genium eſſe Deum, qui vim obtinet rerum* genendarum.* * Ita leg. non gerendarum. Addit deinde: *Aufuſtius inquit, Genius eſt Deorum filius, & parens hominû, ex quo homines gignuntur: & propterea Genius meus nominatur, quia me genuit. Alij Geniû eſſe putant, vniuſ-*

cuiuſque loci Deum. Varia miſcet: ſecernamus, & illuſtremus. Quin *Genius* à *genendo*, non dubium: ſiue quia genuit nos, ſiue, vt Apuleius, *quia nobiſcum genitur.* Auſuſtius aiebat, *Deorum filium eſſe:* quorum? imò vnius Dei, & Iouis. ex ipſo Feſto: *Tages Genij filius, nepos Iouis,* qui diſciplinam aruſpicij dedit. Igitur ſupremi Dei filius, & (niſi fallor) Varronis interpretatione Mundus. Auguſtinus: *Quid eſt Genius? Deus eſt, inquit* (Varro) *qui præpoſitus eſt ac vim habet omnium rerum gignendarum.* Subdit Auguſtinus: *Quem alium hanc vim habere credunt, quàm Mundum, cui dictum eſt, Iupiter omnipotens, progenitor, genitrixque? Et cùm alio loco Genium dicit eſſe vniuſcuiuſque Animum rationalem, & ideò eſſe ſingulos ſingulis: talem autem, Mundi animum, Deum eſſe: ad hoc idem vtique reuocat, vt tamquam Vniuerſalis Genius ipſe Mundi animus eſſe credatur.* Haud dubiè in his doctiſſimi Varronis Stoica aliqua ſententia eſt: & qualis? Genium duplicem eſſe: *Singularem,* Animum ſuum cuique; *Vniuerſalem,* Animum Mundi. Hic igitur Animus, ſiue *Incorporalis Ratio* (vt Seneca) *ingentium operum artifex,* Genius ille eſt à genendo. Nec ineptè *Dei filius,* quia ab eo eſt, & idem ipſe. Itaque vides duplicem ab iis Genium ſtatui: quod item à Capellâ. *Ex ſuperiorum,* inquit, *Deorum arbitrio, & ſecundorum comitatu, & Generalis omnium præſul, & Specialis ſingulis mortalibus Genius admouetur, quem & Præſtitem, quòd*
* Ideò & Græci τύχην Genium vertunt. *præſit* gerundis omnibus, vocauerunt. Nam & populi Genio, cùm Generalis poſcitur, ſupplicant; & vnuſquiſque gubernatori proprio dependit obſequium.* Vbi tamen *Generalem* illum ad populos tantùm ſingulos, prouinciaſque: ſicut *Specialem* ad homines, vrbes, loca alia certa, videtur allegare. Sed Varroniana mens alia fuit: etſi apta & vera etiam hæc diuiſio, quoſdam Geniorum ſub illo magno Imperatore, velut Legatos aut Tribunos, populis regionibuſque curare; alios iterùm quaſi Centuriones, collegiis, opidis, viciſque; denique & gregales milites, ſingulis hominibus, lociſque. Ita templum GENII PVBLICI, ſiue GENII P. R. ſcimus in Vrbe fuiſſe: item Coloniis, ſuos Genios: ipſi Principi ſeorſim ſuum, grandiorem aliquem grandioti. Panegyricus ſcriptor: *Habes profectò aliquod cum illâ Mente diuinâ, Conſtantine, ſecretum, quæ delegatâ noſtri* DIIS MINORIBVS *curâ, vni ſe tibi dignatur oſtendere.* Oſtendere, per aſtitem & præſtitem Genium aliquem digniorem. Nota ſuperſtitio, an adulatio vetus Romana, per Genium Principis religioſè iurantium. At nobis, inquit, Dij minores ſufficiunt. Vulgatiſſima autem hæc ſententia Genios, à natali die, cuique aſſerentium. Menander:

Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαραστατεῖ
Εὐθὺς γενομένῳ, μυσταγωγὸς τοῦ βίου:

Cuique Genius iungitur mortalium
Statim edito, moderator vt vitæ ſiet.

Myſtagogum ille dixit: Seneca noſter *Pædagogum.* Epiſt. cx. *Sepone,* inquit, *in præſentiâ, quæ quibuſdam placent: Vnicuique noſtrûm Pædagogum dari Deum, non quidem Ordinarium, ſed hunc inferioris notæ, ex eorum numero, quos Ouidius ait, de plebe Deos. Quibuſdam* placere hoc ait: quibus? *Stoicis* ſuis. nam iungit: *Ita tamen hoc ſeponas volo, vt memineris maiores noſtros, qui crediderunt hoc, Stoicos fuiſſe. Singulis enim & Genium, & Iunonem dederunt.* Genium nempe viris, Iunonem fœminis: id erat, marem Genium fœminamque, pro ſexu. Plinius: *Singuli ex* Lib. II. cap. VII. *ſemetipſis totidem Deos faciunt, Genios Iunoneſque adoptando ſibi.* Itaque verè Lactantius: *Adhærent ſingulis hominibus, & omnes* Lib. II. cap. XV. *hoſtiatim domos occupant.* Quo tamen fine? iam dicto, vt curatores quidam eſſent, & inſpectores. Heſiodus:

Τοὶ μὲν δαίμονές εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς
Ἐσθλοί, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων:

Sunt Genij, ex mente & nutu Iouis omnipotentis,
Approbi, & in terris hominum genus accurantes.

Plato hunc talem vocat, φύλακα τοῦ βίου, καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἱρεθέντων: *cuſtodem vitæ, & adiutorem conſummatoremque, quæ quiſque elegiſſet.* In tabulâ Cebetis ingenioſâ, *Senex* depingitur *Genius, qui Vitæ adſtat, chartam vnâ manu tenens* (è quâ ſalutaria Monita legat) *& alterâ quiddam veluti monſtrans. Mandat autem ingredientibus, quid, vbi in Vitam venerint, faciendum ſit, & cui viæ ſe committere debeant, ſi velint eſſe ſalui.* Eſt ipſum dogma Stoicum: atque audi Epictetum. *Deus,* inquit, *nos curat:* ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ ἐπίτροπον ἑκάστῳ παρέστησε τὸν ἑκάστου δαίμονα, καὶ παρέδωκε φυλάσσειν αὐτὸν αὐτῷ, καὶ τοῦτον ἀκοίμητον καὶ ἀπαραλόγιστον: I. Diſſert. cap. XIV. *ſed nihilominùs* CVRATOREM VNICVIQVE *addidit ſuum cuiuſque* GENIVM, *& cuſtodiendum eum ſibi commiſit: atque eum, qui nec conniueat aut dormiat, quique*

decipi

decipi non poſſit. Sed & Zeno fatetur, *εἶναί τινας δαίμονας, ἀνθρώπων συμπάθειαν ἔχοντας, ἐπόπτας τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων: eſſe Dæmones quoſdam, ſiue Genios, qui ergà homines afficiuntur, ſuntque* INSPECTORES *actionum humanarum.* Inſpectores? vſqueò, vt etiam formâ humanâ ſe miſceant, & ſingula ignoti ipſi norint. Homerus ſapientiâ, quâ ſolet:

Odyſſ. ρ. *Καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσιν,*
Παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόληας,
Ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες:
Atq; Dei, hoſpitibus peregrinis ſe aſſimilantes,
In ſpecie diuerſâ, vrbes atque oppida oberrant,
Et malefacta hominum, ſimul & benefacta, notantes.

Quid Plautus ille ab humili ſocco, nónne huc adſurgit? *Arcturum* ſidus facit præloqui:

In Rudente. *Ita ſum, vt videtis, ſtella ſplendens, candida*
Hîc atque in cælo: nomen Arcturo eſt mihi.
Noctu ſum in cælo clarus, atque inter deos:
Inter mortales ambulo interdius.
Qui eſt Imperator diuûm atque hominum Iuppiter,
Is nos per GENTES *alium aliâ diſparat,*
Hominum qui facta, mores, pietatem, & fidem
Noſcamus; vt quemque adiuuet opulentia.
Qui falſas lites falſis teſtimoniis
Petunt, quique in iure abiurant pecuniam,
Eorum referimus nomina exſcripta ad Iouem:
Cottidie ille ſcit, quis hic quærat malum.

Et pluſcula, quæ comiter addit. Quamquam hi Genij magis alti & ſublimes ſunt, & velut exploratores quidam ab Æthere, & Prætorio ipſo, miſſi. Sunt igitur Genij obſeruatores aut adſtites, nec ſortis tamen affectúſque vnius. Alij enim Boni ſunt, alij Mali. Atque hos Triſmegiſtus *τιμωρούς* appellat, *Prauos: κακοδαίμονας* Plutarchus, & ſcriptorum vulgus. Clemens Alexandrinus: 5. Strom. *Ἔτι πρὸς τούτοις Φωκυλίδης, τοὺς ἀγγέλους δαίμονας καλῶν, τοὺς μὲν εἶναι ἀγαθοὺς αὐτῶν, τοὺς δὲ φαύλους, διὰ τούτων παρίστησιν. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ἀποστάτας τινὰς παρειλήφαμεν:*

Ἀλλ' ἄρα δαίμονές εἰσιν ἐπ' ἀνδράσιν, ἄλλοτε ἄλλοι.
Οἱ μὲν, ἐπερχομένου κακοῦ ἀνέρος ἐκλύσασθαι:

Iam etiam Phocylides, Angelos vocans Dæmones, quoſdam eorum Bonos, quoſdam Prauos his verſibus oſtendit. Sicut & nos (Chriſtiani) *Deſertores quoſdam ſpiritus ſuſcipimus; & notos habemus.*

Mſcentur Genij mortalibus, at diuerſi.
Hi quidem, vt à nobis clades & triſtia pellant.

Quaſi dicat, alij autem vt immittant adiuuentque. Atque hi mali, culti etiam antiquis, ſed vt *Veiones*, vt *Læua* numina, & *quos* (Plinij verbis) *placatos trepido metu cupimus:* nec vt adſint, ſed abſiſtant. Homerus ſæpè agnoſcit:

——— *κακὰ μήδετο δαίμων:* Odyſſ. ω.
——— *Genius mala mente agitabat.*

Item: ——— *τίς τοι κακὸς ἔχραε δαίμων;* Odyſſ. κ.
——— *malo quo dæmone es vſus?*

Iterumque:

Ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακὴ, καὶ ἀθέσφατος οἶνος: Odyſſ. λ.
Læſit me dæmon malus, & mala copia vini.

Satis de Priuatis iſtis ſiue Singulorum Geniis: de Publicis aut Paſſiuis aliquid addamus. AVD. Imò vnum requiro tactum magis, quàm plenè dictum, de *Animo*, qui Genius ſuus cuique. LIPS. Attigi, perficiam. Apuleius: *Quodam ſignificatu Animus humanus, etiam nunc in corpore ſitus, Dæmon nuncupatur.*

— dine hunc ardorem mentibus addunt
Euryale, an ſua cuique Deus fit, DIRA *cupido?*

Igitur & Bona cupido animi, Deus bonus eſt. Vnde nonnulli arbitrantur, * *Εὐδαίμονας dici Beatos, quorum Dæmon bonus, id eſt animus Virtute perfectus eſt. Quem noſtrâ linguâ, haud ſcio an bono, certè quidem meo periculo, poteris Genium vocare: quoniam is Deus, qui eſt Animus ſuus cuique, quamquam ſit immortalis, tamen quodammodò cum homine gignitur.* Satis plenè, atque etiam planè iſtic habes. Reſpexit Epicharmus:

* In Manedoct. lib. 11. Diſſert. xix.

Ὁ τρόπος ἀνθρώποισι δαίμων ἀγαθὸς, οἷς δὲ καὶ κακός:
Mores homini Genius bonus eſt, aut è diuerſo malus.

Etiam Heraclitus, cùm dixit, *ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων: quòd Ingenium homini Genius ſit.* Atque ita quidam *Socratis* illud *Dæmonium* celebre interpretantur: vt quoniam *Animus illi purus, & à corpore maximè abſtractus fuit, facillimè audiret atque intelligeret monita Deorum.* Plat. & Cicero. Quamquam alij verè ad Priuatum Genium eius referunt, qui ſe ei conſpicuum etiam dederit, paucis factum. Ammianus, de Conſtantio Imperatore: *Poſthæc conſeſſus eſt conuictoribus proximis, quòd, tamquam deſolatus, ſecretum aliquod videre deſierit, quod interdum ſqualidius adfuiſſe ſibi æſtimabat. Et putabatur Genius quidam, tutelæ eius appoſitus, eum reliquiſſe, citiùs digreſſurum. Ferunt enim Theologi, in lucem editis hominibus cunctis,* SALVA FIRMITATE FATALI, Lib. xxi. *huiuſ-*

huiuſmodi quædam, velut ACTVS RECTVRA *Numina ſociari: admodum tamen pauciſſimis viſa, quos multiplices auxere virtutes.* Dat deinde Homerum auctorem, in cuius libris Genij cum viris fortibus verſantur, & loquuntur: item *Pythagoram horum adminiculis præcipuis enituiſſe, & Socratem, & Numam Pompilium, & ſuperiorem Scipionem, & Marium, atque Octauianum.* Sed omitto *Speciales*, ſiue Priuatos: aliud genus eſt quod *Generale* diximus, & publicè atque etiam priuatim multiplices vſus & pericula ſui præbet. Apul. *Horum de numero curant ſinguli, vt eſt cuique tributa prouincia, vel Somnus* confirmandis, vel Extis fiſſiculandis, vel Præpetibus gubernandis, vel Vatibus inſpirandis, vel Fulminibus iaculandis, ceterisque adeò, per quæ futura prænoſcimus.* (* Lego, conformandis.) Vno verbo, Magiam totam iſti ſuggerunt & adminiſtrant: noſtris quoque Doctoribus ſcriptum. Apolog. cap. XXIII. vt Tertulliano: *Per hos Magi phantaſmata edunt, etiam defunctorum inclamant animas, pueros in eloquium oraculi eliciunt, multa miracula circulatoriis præſtigiis ludunt.* Vt Minutio Felici: *Magi quoque non tantùm ſciunt Dæmonas, ſed quidquid miraculi ludunt, per Dæmonas faciunt. Illis aſpirantibus & infundentibus, præſtigias edunt, vel quæ non ſunt videri, vel quæ ſunt non videri.* Denique vario prædictionum (ſæpè fallaci) genere, Tertull. cap. XXII. *æmulantur diuinitatem, dum furantur diuinationem.* Pythagoras hoc quoque obſeruauit, & prodidit: Ὑπὸ τούτων πέμπεσθαι ἀνθρώποις τούς τε ὀνείρους, καὶ τὰ σημεῖα, νόσους τε καὶ ὑγιείας· καὶ οὐ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ προβάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι· εἴς τε τούτους γίνεσθαι τοὺς καθαρμοὺς, καὶ ἀποτροπιασμοὺς, μαντικήν τε πᾶσαν, καὶ κληδόνας, καὶ τὰ ὅμοια: *Ab his immitti hominibus ſomnia & ſigna, atque morbos etiam & ſanitates: nec ſolùm hominibus, ſed pecudibus ac iumentis. Ad hos referri Luſtrationes & expiationes; ad hos Diuinationem totam, & Omina, & ſimilia.* Cap. XXII. Tertullianus & his addicit: *Corporibus & valetudines infligunt, & aliquos caſus acerbos; animæ verò repentinos, & extraordinarios per vim exceſſus.* Minutius: *Vitam turbant, omnes inquietant, irrepentes etiam corporibus occultè, vt Spiritus tenues, morbos fingunt, mentes terrent, membra diſtorquent.* Quid dicam poma, vites, fruges præcipitari ab iis, aut lædi? quid aliò traduci? quid pluuias, nimbos, ventos induci? & plurimùm mala, ab his ſcilicet malis. Sed bona etiam à bonis, ſi non prouenire, promoueri, eſt confitendum. Artes præeunt, aut docent: & quædam humano ingenio numquam eruenda, oſtendunt. In medicinâ, exempli cauſsâ, quis ambiget occultas multas herbarum vires ab iis proditas? quis Chemiam, nouæ ſubtilitatis artem, his non deleget? & magis, quia ambiguam, & lædere aut faſcinare etiam pronam. Quis Horologia ferrata illa, cum tot ponderibus rotiſque reppetit? quis Magnetem ad nauticum vſum ſuggeſſit? quis Typographiam? quis Bombardas? Boni iſti, aut alij: ſed cum Apuleij cautâ admonitione, vt *cuncta hæc fiant Cæleſtium* (imò *Cæleſtis* vnius) *voluntate, & numine, & auctoritate; ſed Dæmonum obſequio, & operâ, atque curâ.* In bonis, inquam, *Voluntate & Auctoritate* Dei; in aliis, permiſſione & conceſſu. Suſtineo, & à vorticibus me remoueo, ad ripam appello. AVD. Heus tu, neque ego auctor multa hîc inquirendi: vniuersè aliquid ſcire ſatis ſit, vereri etiam totum genus aut revereri. Sed éſtne vitæ etiam aliquis in hoc fructus? LIPS. In illis de *Cuſtodiâ* magnus, Epicteti verbis ſuggerendus. Lib. I. Diſſert. XIV. *O homines,* inquit, *ſcitote diligenti & præſtanti cuidam Cuſtodi vnumquemque noſtrûm eſſe commiſſos. Cùm igitur fores adduxeritis, & tenebras intus feceritis, mementote numquam dicere,* QVOD SOLI SITIS. *Non enim eſtis, non: ſed* DEVS *intus eſt, & veſter* GENIVS *intus eſt. Et quid lumine iſtis opus eſt, vt facta omnia veſtra videant? nihil.* Quid autem? vitæ ſolùm curant, aut adſiſtunt? Imò Plato autumat, non ſolùm tunc *adeſſe, nemini conſpicuos, omnium non modò actorum, verumetiam** COGITATORVM *teſtes: ſed &, vbi vitâ editâ, remeandum eſt, eumdem illum, qui nobis præbitus fuit, raptare illicò & trahere, velut cuſtodiam ſuam, ad* IVDICIVM, *atque illic in cauſsâ dicendâ adſiſtere: ſiqua commentiatur, redarguere; ſiqua vera dicat, aſſeuerare. prorſus illius teſtimonio ferri ſententiam.* Apul. Quis homini hominũ hæc ſuggeſſit, aut potuit, Sacrorum noſtrorum arcanis ſic alludẽtia, aut vicina? Miror hoc ſatis.

DISSERT. XX.

Pluſcula etiam De Geniis. De origine, de malitiâ, de varietate munerum: & quædam huic rei è Sacris.

AVD. Et ego in totâ re habeo, quod mirer ſatis. Multa non multis (morem tuũ noui) dixiſti: recogitanda mihi in otio, aut ruminanda. Et pleraque hercules probaſti:

baſti: ſed auctoritatem tamen Sacrorum noſtrorum, in re hac ſacrâ, non ſæpiùs aduocari; id quoque mirabar. Nam abſque eâ, nec credens, vt ſic dicam, credam. LIPS. Ergo alibi aliquid ambigis? prome: forraſſe confirmabo. AVD. Ego verò: primùm in principio & conditu iſtorum Geniorum. Eſſe dixiſti: ſed quo auctore? quâ materie; aut ſine eâ? & vnde quibuſdam hæc prauitas? Diuiſionem deinde dixiſti, & munera: quid opus iſtis tot generum velut Adiuuis illi omnium potenti Imperatori? Per ſe numquid ſufficit, publicè priuatumque, Mens illa per omnia diffuſa, omnia gubernare? Hæc oratus expedi; ſicubi etiam hæſero, otandus. LIPS. Cymbam alligabam: ſoluis, & in fluctus iterùm deducis. Pareatur tibi, atque etiam argumento; quod tractare cum cœpimus, pertractandum eſt. Quæris originem, & auctorem horum Geniorum. Auctorem? & quem, niſi illum omnium Deum? Ipſe condidit: ante orbem, & omne opus; an ſtatim ab orbe; diſputant Theologi: nam Sacra ſiluerunt. Quòd ante hominem, id conſentiunt: & Græci ferè etiam, quòd ante omnem creaturam. *De Fide lib. 1. cap. III.* Ἔπρεπε γὰρ πρῶτον τὴν νοερὰν οὐσίαν κτισθῆναι, καὶ οὕτω τὴν αἰσθητήν: *Decebat enim primò Intellectualem ſubſtantiam condi, & tum denique Senſilem*: vt adſtruit ex Gregorio Nazianzeno Damaſcenus. Condidit autem ſolâ cogitatione: atque ea, opus illi fuit. De Materie deinde quæris. Theologiam noſtram, id eſt veram, ſi attendis, non habent. Spiritus & Animi ſunt, incorporei. Si Platonicam; corpora ſunt, & quidem Aërea. haud longè à nubium concretione: niſi quòd *ſila corporum* poſſident (Apuleij ſcriptione) *magis rara & ſplendida, & tenuia vſque adeò, vt radios omnes noſtri tuoris & raritate tranſmittant, & ſplendore reuerberent, & ſubtilitate fruſtrentur.* Quid Stoici noſtri? etiam corpora, ſed *Ætherea*, id eſt ignea, adſignant. Et id ſanè conuenientius noſtris *Pſal. CIII.* etiam Sacris. Ecce tex Hebræus: Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα: *Qui facit Angelos ſuos* SPIRITVS, *& miniſtros ſuos* FLAMMAM IGNIS. Nec ſemel ita nominantur, aut comparantur: & Græcorum aliqui pulchrè πῦρ ἄϋλον, *Ignem immaterialem*, eos vocat. Nam agilitatem, leuitatem, feruorem, lucem ſi vides: cum nullâ rerum meliùs aſſimilentur. Hoc fateor, Aëreum ſæpè aliquid circumdare & aſſumere; ſcilicet vt nobis appareant, aut aliquo veſtigio ſe oſtendant. Sed tunc quoque (notatum) cùm diſſoluuntur, ignis aut ſulphuris odorem aliquem ſiue ſigna oſtentant. Sed de apparitione, *Chaldæorum Magi* aſſerebant, *Laert. in Proœ.* Εἴδωλα πλήρη εἶναι τὸν ἀέρα, καὶ ὑπ' ἀπορροίας ὑπὸ ἀναθυμιάσεως εἰσκρινόμενα τοῖς ὄψεσι τῶν ὀξυδερκῶν: *Imaginum*, ſiue *Dæmonum, plenum eſſe Aëra, qui velut fluxus quidam euaporationis, acutè cernentium oculis ſe inſinuent.* Et Homerus eâ mente aliàs cum ἀνέμου πνοῇ, *ventuli aurâ*; aliàs cum ὁμίχλῃ, *nebulâ tenui*, comparauit. Sed & Magi hodie fatentur, & infelices fœminæ libidinis Genialis victimæ, tactu frigidos plurimùm eſſe: ab Aëre & vapore ſcilicet iſto circumfuſo. Sed & idem poëta conſpici à quibuſdam, non ab aliis qui adſunt, facit: quod Magi etiam volebant.

Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. *Odyſſ. π.*

Non etenim apparent Diui cunctis manifeſti.

Vbi illud mirabile, & ex Naturæ ſinu excuſſum: Telemachum, qui adeſſet, Mineruam non vidiſſe; Canes vidiſſe:

Ἀλλ' Ὀδυσεύς τε κύνες τε ἴδον, καί ῥ' οὐχ ὑλάοντο,
Κνυζηθμῷ δ' ἑτέρωσε διὰ σταθμοῖο φόβηθεν.

Vidit Vlyſſes, atque canes: hi nec latrabant,
Sed blando gannitu alorſum diffugiebant.

Vides ſenſum numinis habuiſſe, & reuerſos cum *gannitu*, non autem *latratu*, diffugiſſe. Et tale etiam hodie obſeruatum; ad naturam ſagaciſſimi animalis; haud fruſtrà Hecatæ, id eſt Lunæ, Geniorum præſidi, attributi. Sed inhibeo: de Materie ſatis dixi. Quærebas ampliùs, Vnde praui etiam facti? Id notum tibi oportuit. Litteræ ſacræ noſtræ tradunt, initio bonos omnes (quomodo aliter à Bono Deo?) conditos: ſed in libertate arbitrij, ad faſtum & praua inclinaſſe, & Deo aduerſantes, deiectos è cælo, ſparſoſque variè per hanc machinam eſſe. Illud notabile, quod Damaſcenus ait: Ἐκ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, προστάτην τῆς περιγείου τάξεως, καὶ τῆς γῆς τὴν φυλακὴν ἐγχειρισθέντα παρὰ Θεοῦ: *Ex angelicis poteſtatibus, illum qui Præſes rectorque erat Terreſtris ordinis, & cui Terra à Deo cuſtodienda permiſſa erat*: illum, inquam, Deo rebellaſſe, & cum ſuis à cæleſti felicitate, in hanc terram & tenebras decidiſſe. Tamquam ille non fuerit ſupremi (quod alij pleríque Theologi) Ordinis angelus, ſed huius inferioris: & ideò in Terram ſuam relegatus, quam non curat nunc, ſed turbat. Athenagoras etiam, paullò altiùs philoſophatus, & ad * [illegible] ti- ** Suprà, Diſſert.*

mam

mam Materiæ, malorum cauſſam Platoni, adſpiciens, etſi Chriſtianus, ita tradit. *An-* De Reſurrect. *gelorum*, inquit, *alij manſère quales à Deo facti erant, Boni, & munera ſua fideliter curantes; alij, res ſibi creditas proterviter habuerunt, & à Deo defecerunt. Iſti fuerunt*, ὁ τῆς ὕλης, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ εἰδῶν, ἄρχων, καὶ ἕτεροι τῶν περὶ τὸ πρῶτον τοῦτο στερέωμα: *Materiæ & Formarum in ea* * Terra proximum. *Princeps ac Rector, & alij qui circa * primum hoc firmamentum erant*. Iterumque poſteà vocat, τῆς ὕλης ἄρχοντα, *Materiæ Principem: atque illum Dei bonitati, ſuâ procuratione & adminiſtratione, aduerſari*. Procedit longiùs, & ait: *quoſdam ex iſtis, captos amore virginum, & libidine victos, defeciſſe. Ex quibus Gigantes, qui vocantur, nati ſint: eorumque Gigantum animæ, circa terram obuerſantes, motus affectionesque ſimiles parentum ſuorum edant*. Imò & Latini aliqui vetuſtiores in hoc ſenſu. vt Lactantius: *Deus Angelos miſit*, inquit, *ad tutelam cultumque generis humani.* Lib. II. cap. XV. *Sed illos, cum hominibus commorantes*, DOMINATOR *ille* TERRAE *fallaciſſimus paullatim ad vitia pellexit, & mulierum congreſſibus inquinauit. Tum in Cælum ob peccata, quibus ſe immerſerant, non recepti, ceciderunt in Terram. Sic eos Diabolus ex angelis Dei ſuos fecit ſatellites ac miniſtros. Qui autem ſunt ex his procreati, quia neque Angeli, neque Homines fuerunt, ſed mediam quamdam Naturam gerentes, non ſunt ad Inferos recepti, ſicut nec in Cælum parentes ipſorum. Ita duo genera Dæmonum ſunt facta, vnum Celeſte, alterum Terrenum*. Ipſa hæc talia Iuſtinus Martyr, Clemens Alexandrinus, Euſebius, Tertullianus, Sulpicius Seuerus: è quibus Euſebius etiam Poëtarum fabulam de Gigantum rebellione petit & ducit. Horum igitur ſenſu, duplex Dæmonum lapſus, & diſeretis temporibus: alter, ſtatim initio Mundi; alter iſte, paullò ante Diluuium, vt narratio Moyſis docet. Vides etiam iſtos palàm genituram Geniis adſcribere, & fæminis iungere, eaſque implere: aliis Theologis ſortitet negatum. Exempla aut teſtimonia etiam hodie multa illuc eunt: rationes abnuunt, & Spiritus ſi ſint, vnde iis ſemen, & quà effundant? At corporati ſunt, & Aërei, inquiunt Platonici. Sunto. quæ mixtio aut comprehenſio inter tam diſpares? non magis, quàm inter hominem & piſcem. Tamen, vt tetigi, exempla nos turbant, & iſtæ cottidianæ Genialium libidinum victimæ, infelices mulierculæ, de mixtione & cœtu omnes aſſerunt: etiam de liberis aliquæ: & ſunt in hac Louanio vrbe exempla. Quid dicam? pro me Plutarchus aliquid, qui iudicio videtur cenſuiſſe: *Tam Gignere, quàm Gigni, alienum à Deo eſſe*. Quæſt. Conuiual. VIII. c. I. Exceptionem tamen, aut interpretationem aliquam adhibet: fieri poſſe, *vt vi aliquâ occultâ, Materiæ principium fætificum infundat, à quo moueatur illa & vertatur. Neque abſurdum*, inquit, *autumo, ſi* NON HVMANO MORE *Deus congrediatur fæminæ & ſe iungat, ſed* ALIIS *quibuſdam* CONTACTIBVS, ET PER ALIA CONTRECTATIONIBVS *moueat & impleat mortale corpus* SEMINE DIVINIORE. *Neque mea eſt iſtæc ſententia. ſed Ægyptij Apim hoc modo concipere & parere tradunt, Lunæ contactu: atque adeò proſus Deo cum mortali fæminâ conſuetudinem donant: ſed non contrà, nec admittunt virum mortalem Deæ fæminæ initium partus aut prolificationis præbere quoniam Geniorum natura in Aëre, & Spiritibus, & Caloribus quibuſdam, & Humoribus conſiſtit.* Similia quædam idem ſcriptor, vbi de celebrato congreſſu Numæ regis, cum Egeriâ nymphâ: atque ait: *Ratio ſuggerit, Deum* In Numâ. *non equorum aut auium amore, ſed hominum teneri: ideoque iis, qui excellenter boni ſunt & virtute inclyti, nihil abſurdum, adeſſe illum, & conſortio iungi. At quòd corpore etiam aut formâ humanâ fruatur, capiaturque vel Deus vel Genius; difficile hoc quidem creditu eſt. Etſi Ægyptij videntur non improbabiliter dicere*, ὡς γυναικὶ μὲν οὐκ ἀδύνατον πνεῦμα πλησιάσαι Θεοῦ, καὶ τινὰς ἐντεκεῖν ἀρχὰς γενέσεως, ἀνδρὶ δὲ οὐκ ἔστι σύμμιξις πρὸς Θεὸν, οὐδ' ὁμιλία σώματος: *quòd ſpiritus ſiue adflatus Dei mulieris partibus accedat & titillet, & principia inſerat generationis; viro autem cum Deâ congreſſum mixtionemque nullam eſſe*. Iſta ille vir ſatis ſcitè: non vlterà à me ſcrutanda, aut protrahenda, quia aut fœda omnia, aut tenebroſa. Vnum dixero. non opinari me, vllo retrò æuo, tantam copiam Satyrorum & ſalacium iſtorum Geniorum ſe oſtendiſſe; quantam nunc cottidianæ narrationes, & iudiciales imò ſententiæ, profetunt: quo infelicis ſæculi fato? Sed ad vltimum quæſitum tuum venio, quod erat, Cur auxiliares iſtos gubernationi Deus aſſumeret? Reſpondeo, non quia egeret, ſed vellet: vellet autem, quia bonus, & *non contentus* (ait Damaſcenus) *ſui contemplatione, fecit etiam quibus benè faceret, & qui bonitatis ſuæ participes eſſent, Angelos, Mundum, Homines*. Quid, quòd decorum & ordo

Apud Lact. I. cap. IV. ordo ſic videtur poſtulare? Seneca rationem eam ingerit: *Deus, cùm prima fundamenta molis pulcherrimæ iaceret, vt* OMNIA SVB DVCIBVS SVIS IRENT, *quamuis ipſe per totum ſe corpus intenderat, tamen* MINISTROS *regni ſui Deos genuit.* Genuit, id eſt fecit. Quid magis piè, pulchrè, & verè poteſt? nam & agnoſcit ſub initium conditos, vt Theologi ferè noſtri. De multiplici autem diuiſione eorum, & munere, non turbet; turba eſſet, niſi eſſet. Imò verò Deus pulcherrimo ordine, & vt cuiuſque natura aut dignitas erat, ſparſit per hoc corpus Vniuerſi: φυλάττοντας (ait Damaſcenus) μέρη τῆς γῆς, καὶ ἐθνῶν καὶ τόπων προϊσταμένους: *curantes Terræ certas partes, præfectoſque Gentibus, & locis.* Sacri noſtri libri hoc oſtendunt: & Hieronymus apertè: In Ezech. c. XXVIII. *Traditæ ſunt Angelis ad regendum Prouinciæ, quaſi Iudicibus ab Imperatore.* Expoſit. Symbol. Rufinus: *Ab initio præfectæ quædam virtutum cæleſtium Poteſtates, quibus regeretur & diſpenſaretur mortalium genus.* Imò & ſingulis adſignati. Matt. XVIII. Hieronymus in illud Euangelij: *Angeli eorum vident faciem Patris*; ſcribit: *Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat, ab* ORTV NATIVITATIS, *in cuſtodiam ſui Angelum deputatum.* Imò & ante ortum; ex Tertulliano, De Anima c. XXXVII. *Omnem hominis in vtero ſerendi, ſtruendi, fingendi paraturam aliqua vtique Poteſtas, diuinæ voluntatis miniſtra, modulatur.* Deſino, hoc admoneo, pulchra quædam & digna legi, à *Triſmegiſto* ſuper totâ hac re ſcripta: qui Dæmones tamen aſtris adſignat, & ſub eorum velut ſignis ordinat: mira & occulta alia, proprio libro, à *Michaële Pſello*, qui ante annos paullò plus quingentos *Michaëlis Ducæ* Imperatoris doctor & inſtitutor fuit. Is mira & recondita, vt dixi, tradit, auctore quodam *Marco*; qui diu & familiariter eum Genijs verſatus, conſultiſſimus talium habebatur. Si voles, vide.

DISSERT. XXI.

De Loco Dei obiter. qui vbique eſt, ſed conſpicuâ tamen ſede in Cælis.

EGO me abiungo. & vos boni maliq́ue Genij, fauete, aut valete: ad Humana iam imus. AVD. Leuiter me ſiſtente, & ſuper Dei ſede & loco aliquid requirente. Genios diſpoſuiſti: hunc omittes? LIPS. Feci verò, vt condignum ipſo erat: vbique diſpoſui, qui eſt intra omnia, qui extra omnia, ſine loco, ſine motu, ſemper. AVD. Atqui Stoicum nempe nunc agis, & hanc doctrinam reuelas. LIPS. Ago, reuelo. AVD. Aliena igitur ab eâ, quæ dixiſti, & dicis. Tertullianum audi: Apolog. cap XLVII. *Stoici Deum extra Mundum ſtatuunt, qui* FIGVLI *modo* EXTRINSECVS *torqueat molem hanc: Platonici autem intra Mundum, inſtar Gubernatoris in naui.* Viden' palàm extra Mundum eſſe? LIPS. Dici, non eſſe: & à Tertulliano dici, atque hoc impingi Stoicis, planiſſimè nec dict um ijs nec cogitatum. Quomodo poſſint? toties audiſti, *Mentem per omnia commeantem, diffuſam, omnibus inſitam:* & quæ non opus iterare. Quæri ſanè hoc ſolere ab alijs, non abnuo, & Seneca oſtendit: De Vit. Beat. XXXI. *Deus vtrùm extrinſecus operi ſuo circumfuſus ſit, an toti inditus?* atque altera hæc pars, mens ipſa eſt Stoicorum. Planiùs etiam eidem expreſſa alibi: I. Quæſt. Natural. in Præf. SOLVS EST OMNIA, *opus ſuum* INTRA ET EXTRA *tenet.* Quid poteſt clarius? Atqui Tertullianus apertè. quid ad rem? ſcio Patres illos priſcos parùm inquiſitè ſæpè aliquid adſtruere, & ſectarum decreta permiſcere. In exemplo alio illuſtri. Theophilus Antiochenus Patriarcha, Tertulliani æuo ferè compar, ad Autolycum ſcribit: Lib. II. *Stoici, Deum eſſe, in vniuerſum abnegant: aut, ſi ſit, aſſerunt eum nullius quàm ſui, curam gerere.* O improuidentiam! non enim malitiam: & poteſt quidquam aduerſius eorum menti dici? Et ne errorem verbi putes, addit, *Hæc eadem Epicurum & Chryſippum dicere.* De Epicuro, ſcimus & agnoſcimus; de Chryſippo, tam falſum, quàm Solem hunc nigrum eſſe. Sed ad rem præſentem. illi verò Deum vbique locant & inſerunt, totum in toto, totum in partibus, partiumq́ue partibus: vſque eò vt Tatianus, vetus ſcriptor, Zenoni obijciat, quòd eum etiã in cloacis & fœtudinis conſtituat. Verba: Aduerſ. Gentes. Καὶ ὁ Θεὸς κακῶν ἀποδειχθήσεται κατ' αὐτὸν (Ζήνωνα) ποιητὴς, ἐν ἀμάραις τε, καὶ σκώληξι, καὶ ἀρρητουργοῖς καταγινόμενος: *Et Deus iuxta Zenonem malorum factor erit, ſi etiam in cloacis, & vermiculis, & nefandis operibus alijs inſit & verſetur.* Tuâ veniâ Tatiane. ego non video hanc ſequelam: niſi ſi vis nec minuta illa & ſordida à Deo auctore eſſe. Atquin & Clemens Alexandrinus damnat, Deum iſtis inuerſari; & vnà noſtros. In Paræneſico. Οὐδὲ μὴν, inquit, τοὺς ἀπὸ Στοᾶς παρελεύσομαι, διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀτιμοτάτης, τὸ θεῖον διήκειν λέγοντας, οἳ καταισχύνουσιν ἀτεχνῶς τὴν φιλοσοφίαν: *Sed nec Stoicos præteribo, qui Deum per omnem ſubſtantiam, etiam viliſſimam, pertingere aiunt: & valdè Philoſophiam dehoneſtant.* Bono ſenſu, non puto. imò & Theologi Deum eſſentiâ, potentiâ, præſentiâ vbique, & in omnibus ponunt. Dicimuſq́ue audacter, cum Arnobio: Lib. VI. *Proprium hoc*

Dei, complere OMNIA *vi ſuâ, non* PARTILITER *vſpiam, ſed* VBIQVE *eße* TOTVM.
Lib. I. c. XVI. Cum Damaſceno: Τὸ θεῖον ἀμερὲς, ὅλον ὁλικῶς πανταχοῦ ἐστὶ, καὶ ὅλον ἐν πᾶσι, καὶ ὅλον ὑπὲρ τὸ πᾶν: *Diuinum illud ſine partitione, totum totaliter vbique eße, & in omnibus eſſe, & ſuper omnia eſſe.* Iterumque: Τὸν Θεὸν τὰ πάντα πληροῦν, καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα εἶναι, καὶ συνέχειν τὰ πάντα: *Deum omnia implere, &* SVPER OMNIA *eße, &* OMNIA CONTINERE. Quæ verba ſatis palàm dicunt, quod & Stoici, illum *intra & extra ſuum opus eße.* Quomodo extra? in Vacuo, quod noſtri ponunt, in loco dicendum. Vis magis non argutè, ſed verè efferam? Deus eſt ipſe ſibi locus. Ecce ante Mundum conditum, cùm nihil eſſet, vbi Deus erat? apud ſe, & in ſe. Quid tamen? nónne etiam ſignatè in Cælo eſſe dicitur, vt ſuâ ſede? Dicitur, & bono ſuoque ſenſu. Damaſcenus: Λέγεται δὲ καὶ τόπος Θεοῦ, ἔνθα ἔκδηλος ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ γίνεται: *Dicitur & Dei locus, vbi manifeſtatur magis operatio eius, & gratia, & gloria.* Tale eſt Cælum, vbi beati illi Spiritus, vbi beatorum animæ; & velut cumulus, & ſplendor, maieſtatis. Iterùm Damaſcenus: Λέγεται τοιγαροῦν Θεοῦ τόπος, ὁ πλέον μετέχων τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ὁ οὐρανὸς αὐτοῦ θρόνος: *Dicitur Dei locus, qui plurimum eius operationis participat & gratiæ: ideoque Cælum ei ſedes.* Nec ineptâ
De opific. Dei, c. XVI. comparatione Lactantius: *Videtur Mens, quæ dominatum corporis tenet, in ſummo capite conſtituta, tamquam* IN CAELO DEVS. Eſt enim & ipſe Stoicis, Mens mundi. Quo adſpectu Statius doctè:

XII. Theb. *Arcem hanc æternam,* MENTIS *ſacraria noſtræ:*

Et *Cælum* nempe ſic vocat ipſe Iupiter, vbi ἡγεμονικὸν illud; ſuprà dictum. Sed nihil hoc tamen (abſit, abſit) Prouidentiæ eius, aut & præſentiæ, in locis noſtris inferis deroget: quod Ariſtoteles, Euripides, & tales alij videntur cenſuiſſe. Primus ille quidem apertè, in libello *De Mundo*, vbi vel maximè Prouidentiam debebat adſtruere, ſic tamen ſentit: *vt Deus ſit in Cælo & loco illo ſummo, tum proximis quibuſque ſuum numen & vim participet, vſque ad hunc locum & ſedem noſtram. Sed Terram & terrena, quàm longiſſimè à benificentiá eius & adminiculo abeße, ideoque ea hîc* ἀσθενῆ (verba ponenda ſunt) καὶ ἀκατάλληλα εἶναι, καὶ πολλῆς μεστὰ ταραχῆς: *infirma, & malè inter ſe hærentia aut congrua eße, ac multæ perturbationis plena.* O mi ſophe, ne dixeris. Deus vt hominem hunc neglegat, aut minùs quàm cælis aut aëri intendat; cuius cauſsâ omnia fecit? Aut Deus ſic anguſtâ mentis acie ſit, vt non niſi proxima videat curetque, longiùs ſita paullatim neglegat? Inſcitia hoc totum, aut impietas: & priſci ſanè auctores obiecerunt. Plutarchus: Ἀριστοτέλης φησὶ οὔτ' ἔμψυχον τὸν κόσμον, οὔτε προνοίᾳ διοικούμενον: *Ariſtoteles cenſet, neque animatum mundum, neque* PROVIDENTIA *gubernari.* De Placit. II. c. III. Atticus apud Euſebium: Ἀριστοτέλης μέχρι σελήνης στήσας τὸ θεῖον, τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη ἀπεζευξε τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας: *Ariſtoteles vſque ad Lunam Deos collocans, reliqua Mundi excludit à Prouidentiá.* Tatianus, & alij Patrum noſtrorum, culpant: etſi non apertè in libris qui extant id ſcripſit; ſed vel ex ijs tamen hauritur. Omitto diducere: at Stoici quantò clariùs hoc totum, & ſanctiùs? qui Deum videre omnia & omnes, & curare, atque etiam cogitationibus intereſſe voluerunt. Quid ipſos homines? attolli ad Deum, & patrem illum, ſeruatorem, ac cottidie beneficum, laudibus precibusque venerari. Epicteti verba, quæſo, audiamus, & ſtupeamus ad ea, an & rubeamus? vtrumque. *Si ſani ſimus, quid aliud no-* Lib. I. Diſſert. XVI. *bis agendum, &* PVBLICE ET PRIVATIM, *quàm Numen celebrandum, & laudandum, & gratias perſoluendum eſt? Nónne & inter fodiendum, & arandum, & edendum, hymnus hic cantandus eſt Deo?* MAGNVS EST DEVS, *qui nobis inſtrumenta hæc, quibus terram colimus, dedit.* MAGNVS DEVS, *qui manus dedit, qui vim deglutiendi, qui ſtomachum; qui efficit, vt latenter adoleſcamus, vt dormientes reſpiremus. Hæc* SINGVLIS *in rebus cantanda ſunt; & hymnus diuiniſſimus cantandus, quòd intellectum rerum dederit, quòd vim rationemque vtendi.* Et mox, velut ex inſtinctu, proclamat: *Si luſcinia eſſem, luſciniæ munus fungerer; ſi olor, oloris. Nunc, cùm rationale animal ſim, Deus mihi laudandus.* HOC MEVM MVNVS EST, *hoc facio. Neque* STATIONEM *hanc* DESERAM, *quoad licuerit,* VÓSQVE *ad eamdem cantilenam hanc exhortor.* Claudam Senecæ breui, ſed alti-loquio: MAGNVM NESCIO Apud Lact. lib VI. c. XXIV. QVID, MAIVSQVE QVAM COGITARI POTEST, NVMEN EST, CVI VIVENDO OPERAM DAMVS. HVIC NOS APPROBEMVS. Abi, indormi, aut inuigila potiùs his verbis: habes quod rumineris.

IVSTI LIPSI
PHYSIOLOGIAE STOICORVM
LIBRI SECVNDI
DISSERTATIO PRIMA.

Anteloquium. de Morte aliquid, & eam cogitationem vtilem ad vitam & robur animi eſſe.

AVD. Ah, quàm oculis & animo volupe eſt, meliorem commodioremque te videre! LIPS. Paullò quidem, licebat addere. Nam ne erres, amice, etſi morbus abijt, languor etiam habet, & vacuum valdè virium me reliquit. AVD. Deus reddet, meo è publico voto: ſed quando tu nobis reliqua ſermonum, quos iucundè & vtiliter ſectamus? LIPS. Frontem etiam habes? & hominem ad laborem ducere, cui ſeuera quamuis caſtra dent commeatum? Laxem animum, vires inſtaurem, ſi Deo viſum: & tum ludo huic, non ludo, me include. Nunc quidem aliæ mihi iſtis cogitationes ſunt, aut curæ. AVD. Quæ illæ? LIPS. Mortuales, vt verbo te percutiam. neque nunc videor mihi bonâ fide ab Orci limine recepiſſe. AVD. Hæc ſunt, à quibus abductum igitur te imus: pabula tui morbi, atræ illius bilis germina & fœtus. Pone iſta de morte aut morbo etiam, & iam vales. LIPS. Tune dicis? Philoſophiam igitur ponere me iubes, quam nuper definiebamus, *meditationem eſſe mortis*? Et verò mi adoleſcens, quid homini magis conuenit, quàm hanc habere in animo & oculis, quæ ſemper imminet, & tacito quodam pede ſurrepit? Pone de morte, inquis. O quàm aliter ſapientes! Vel Græcum illum audi: οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστῶσαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶσαι: *Non eſt præſentem diem rectè tranſigere, niſi ſtatuis eam quaſi vltimam tranſigere.* Quid noſter Seneca? vide, quàm congruet. *Id ago, vt mihi inſtar totius vitæ ſit dies. Nec mehercules tamquam vltimum rapio, ſed ſic aſpicio, tamquam eſſe vel vltimus poſſit. Hoc animo tibi hanc epiſtolam ſcribo, tamquam cummaximè ſcribentem mors euocatura ſit.* Salutaria dicta, & ſenſa. Surgo, poſſum non ire cubitum: decubui, poſſum non exſurgere. Antuerpiam eo, an domum redibo? ad hanc redij, an ad illam reuiſam? At, inquies, triſtis hæc cogitatio ſuper morte, & ipſam adducit. Falleris. ſapiens cum tranquillitate de eâ cogitat: non aliter, quàm in mari & naui, ventos & vela ſpectat, quibus fertur in portum: nec tamen ipſa cogitatio eum transfert. At hæc ſtultitia, & omnis error noſter eſt. in fluctibus & inter vndas iactari volumus; reformidamus, quò naturâ & ratione ducimur, peruenire. De Naturâ, ſcimus:

Omnes eódem ducimur, omnium
Verſatur vrna:

ſed & de Ratione, quis eius compos abnegabit? Quid niſi hîc iactationes, curæ, miſeriæ, corporis atque animi dolores ſunt? Ecce finem: quid reformidas? ecce portum: cur non intras? Sed reuerà vt ij qui in carcere ſunt, elabi velint & poſſint, niſi cuſtos teneat: ſic in hac vitâ nos ſiſtit ille velut commentarienſis, Amor vitæ. Pellendus eſt; & vt poſſit, ſæpè cogitandum, quod ſemel faciendum eſt. *Superuacuum forſitan putas id diſcere, quo ſemel vtendum eſt? Hoc eſt ipſum, quare meditari debeamus. ſemper diſcendum eſt, quod an ſciamus experiri non poſſumus.* Animus hoc modo fortior, vita emendatior, imò & lætior. quid enim terreat aut turbet, quem

——— ille timorum
Maximus haud vrget, leti metus? Lucan I.

Itaque, mi Auditor, non auoca à tam ſalutari meditatione: ipſe potiùs eò veni. *Iu-* Sen. epiſt. XXVI *nior es. quid refert? non dinumerantur anni. Incertum eſt, quo te loco mors exſpectet: itaque*

Margin notes: Stob. — Ep. LXI. — Sen. Epiſt. XXVI.

tu illam omni loco exſpecta. Philoſophia autem, vt tetigi, eò ducet, & hanc meditationem, & ab eâ robur, animo tuo inder. AVD. Quin tu igitur, mi Doctor, porrò me ad illam? Nam ducere cœpiſti, ſed in viâ etiam deſtituiſti. LIPS. Morbus fecit, quod non ignoras: & nunc, etſi haud firmiſſimus, tamen cœptum ſpatium tecum decurram, & (ſi Deus annuet) ad candidam calcem ſiſtam.

DISSERT. II.

Materia prima, alterum Principium, deſcripta. Æternam eſſe; Non augeri, non minui; Non item pati.

DICEBAMVS igitur ante ſex menſes (hanc comperendinationem valetudo dedit) duo eſſe Stoicis rerum Principia, Deum & Materiam. De illo, quod licuit, diximus: hæc peruidenda eſt, & quæ ex ijs fiant. Materiam ita notificat Laërtius, ex ſcitis Stoicorum: Οὐσίαν δέ φασι τῶν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην. ὕλη δέ ἐστιν, ἐξ ἧς ὁτιδηποτοῦν γίνεται. καλεῖται δὲ διχῶς, οὐσία τε καὶ ὕλη, ἥ τε τῶν πάντων, καὶ ἡ τῶν ἐπὶ μέρους. ἡ μὲν οὖν τῶν ὅλων, οὔτε πλείων, οὔτε ἐλάττων γίνεται. ἡ δὲ τῶν ἐπὶ μέρους, καὶ πλείων καὶ ἐλάττων. σῶμα δέ ἐστι κατ' αὐτούς, καὶ πεπερασμένη. Καὶ παθητὴ δέ ἐστιν. εἰ γὰρ ἦν ἄτρεπτος, οὐκ ἂν τὰ γινόμενα ἐξ αὐτῆς ἐγίνετο. ἔνθεν κἀκεῖνο, ὅτι ἡ τομὴ εἰς ἄπειρόν ἐστιν. οὐκ ἄπειρον δέ φησιν αὐτὴν ὁ Χρύσιππος. οὐ γάρ ἐστί τι ἄπειρον, εἰς ὃ γίνεται ἡ τομή. ἀλλ' ἀκατάληκτός ἐστι: *Eſſentiam, ſiue Naturam, omnium quæ ſunt primam ſtatuunt, Materiam. Materia autem eſt, ex quâ quidlibet conficitur. Dupliciter autem dicitur & Eſſentia, & Materia; nempe Omnium, & Singulorum. Illa omnium, ſiue Vniuerſalis, neque creſcit, neque decreſcit: illa Particularis contrà, augmenta & decrementa habet. Corpus autem eſt, ſecundùm Stoicos, atque item finita. Eſt & patibilis. nam ſi immutabilis; non ea quæ fiunt, ex eâ ſint facta. Hinc & illud conſequens, quòd ſectio illius in infinitum fit. At non ipſam infinitam, Chryſippus dicit. Non enim eſt dare infinitum, in quod ſectio cadat. Eſt autem continua.* Hæc ille ſtrictè & caliginosè alibi: licet vberiùs clariuſque nobis effari. Eſt, inquit, *prima eſſentia.* Sanè prima: vnde aliòqui Principium? & æquè primam æternamque eam faciunt, atque ipſum Deum. Zenonis verba reperio: Οὐσίαν εἶναι τὴν τῶν ὄντων πάντων πρώτην ὕλην, ταύτην δὲ πᾶσαν ἀΐδιον, οὔτε πλείω γιγνομένην, οὔτε ἐλάττω: *Eſſentiam omnium rerum primam eſſe, Materiam: atque eam totam æternam, nec maiorem nec minorem fieri.* Hæc conſenſu ferè veterum doctrina. Si enim nata factaque Materia, ex aliquo factam neceſſe eſt: atquin id ipſum Materia ſit. Nam illud Democriti effatum omnes receperunt: Μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι: *Nil ex nihilo gigni, nihil in nihilum reuerti.* Et tamen, quod mirere, Seneca dubitat, an Deus Materiæ auctor. Ita enim in Quæſtionibus Naturalibus: *Quam vtile exiſtimas iſta cognoſcere, & rebus terminos ponere? quantum Deus poſſit? Materiam ipſe ſibi formet, an datâ vtatur?* Dubitat ecce, quod Christianos quoſdam non eſt pudiium contrà adfirmare, & cum priſcis Materiam æternare. Ij fuere Marcion: Hermogenes hæretici, quos *Materiarios* idem Tertullianus appellat. Sed Seneca etſi dubitat, non tamen vt Stoicus, quorum perpetuum hoc dogma, vt ferè philoſophorum. Quos refutant apud * Euſebium Dionyſius, Origenes, Philo, Maximus: * Tertullianus, * Lactantius, & Latini noſtri paſſim. Æternam igitur ſtatuunt: ſed illam Primam & Communem. Ita enim Laërtius eam diſtinguit: *Dupliciter eſſe, Omnium & Singulorum.* Illa Omnium, eſt hæc Prima; illa Singulorum, eſt Secundaria, in tale ac tale corpus formata. Quia igitur illa Prima æterna, additur: *neque creſcere, neque decreſcere.* Etſi enim diffuſior aut rarior fieri poteſt, vt in Ecpyroſi cùm Vacuum omne implet: tamen ipſa non creſcit, & extenſio in modo eſt, non in eſſentiâ augmentum. Zeno: Ταύτην ἀΐδιον, οὔτε πλείω γιγνομένην, οὔτε ἐλάττω. τὰ δὲ μέρη ταύτης οὐκ ἀεὶ ταὐτὰ διαμένειν, ἀλλὰ διαιρεῖσθαι καὶ συγχεῖσθαι: *Illam æternam, neque maiorem neque minorem fieri: at partes eius non eaſdem manere, ſed ſeparari, & commiſceri.* Separari, cùm interitus; miſceri, vbi generatio conſideratur. Nam totum hoc naſci aut perire, quid niſi formæ alius atque alius inductio eſt, Materiâ primâ permanente? Philoſophorum ſcholis hæc decantata, ſed & verſibus poëtarum. Pythagoras apud Ouidium:

Nec perit in tanto quidquã, mihi credite, mũdo,
Sed variat, faciemque nouat. naſcique vocatur
Incipere eſſe aliud, quã quod fuit ante; morique,
Deſinere illud idem.

Poëta alius:

Cedit enim rerum nouitate extruſa vetuſtas
Semper, & ex alijs aliud reparare neceſſum eſt,
Nec quidquam in barathrum nec tartara decidit ima.

Verſu vltimo vult dictum, nihil perire. Addit Laërtius, *Corpus iuxta Stoicos eſſe.*] Ita lego in Stobæanis Eclogis: Οἱ Στωϊκοὶ

σῶμα

Marginal notes: In Zen. — In Stob. Phyſic. — Præfat. lib. I. — Lib. VII. Præpar. Euang. — Aduerſ. Hermog. — Lib. II. — In Stob. Phyſ. — XV. Metamorph. — Lucret.

σῶμα τὴν ὕλην ἀποφαίνει) : *Stoici corpus Materiam dicunt.* At quomodo, niſi Forma acceſſerit, ſine quâ nec latitudinem, nec altitudinem, nec longitudinem habet? ſine quibus non eſt Corpus. Reſpondeo, Stoicis latè corpus eſſe (de quo poſteà) quidquid eſt. Deinde, Materiam eaipſa tria habere, ſed non finita, niſi accedente Formâ, quæ circumſcribit. Nec Platonici quidem alieni ab hac ſententiâ. inter quos Plutarchus, *De generat. Animæ.* Τὴν ὕλην, ſiue ἀκοσμίαν, οὐκ ἀσώματον, οὐδὲ ἀκίνητον, οὔτε ἄψυχον, ἀλλ' ἄμορφον μὲν καὶ ἀσύστατον τὸ σωματικὸν ἔχουσαν deſcribit: *Materiam aut chaos, non incorpoream, neque immobilem, neque inanimam, ſed informe & inconditum illud corporeum habuiſſe.* Iterumque: *Ibid.* Τὸ πανδεχὲς καὶ ὑλικὸν ἐκεῖνο, μέγεθος μὲν ἐκέκτητο, καὶ διάστημα, καὶ χώραν· κάλλους δὲ, καὶ μορφῆς, καὶ σχημάτων μετριότητος, ἐνδεῶς εἶχεν: *Illud omnicapax & Materiale, magnitudinem quidem habebat, & interuallum, & locum; pulchritudinem verò, & formam, & figurarum modificationem requirebat.* Vniuersè igitur corpus erat; tale & tale, deſignatui aptum, non erat. Apuleius Platoni haud aliam mentem, etſi alijs verbis, *De Dogm. Plat.* attribuit. *Neque corpoream,* inquit, *Materiam, neque ſanè incorpoream eſſe concedit. Ideò autem non putat corpus, quòd omne corpus ſpecie qualicumque non careat. Sine corpore verò eſſe non poteſt dicere, quia nihil incorporale corpus adhibeat: ſed vi & ratione ſibi eam videri corpoream.* Neque Ariſtoteles eſt in aliâ mente, qui *Materiam ſubſtantiam eſſe* adfirmauit: *VIII. Phyſic. cap. 1. & VII. Metaphyſ. cap. III.* ſed ſenſu quem Poſidonius Stoicus aperit: Διαφέρειν δὲ τὴν οὐσίαν τῆς ὕλης τὴν οὖσαν, κατὰ τὴν ὑπόστασιν, ἐπινοίᾳ μόνον: *Differre ſubſtantiam quæ exiſtit, à Materiâ, ratione & intellectu tantùm.* Sed pergit Laërtius, *Atque item finita.*] Quod verum eſt: mundo enim clauſa. Etſi infinitam etiam Platonici aſſerunt, alio adſpectu. *De Dogm. Plat.* Apuleius: *Infinitam Materiam commemorat, quòd ei ſit interminata magnitudo. nam quod infinitum eſt, indiſtinctum magnitudinis habet finem.* Vtrique rectè. Stoici, quia finiri poteſt, & finitur: Platonici, quia in ſe conſiderata (exempli cauſsâ, ante mundi conditum) fines certos non habet. Sequitur, *Patibilem etiam eſſe.*] Malè enim in Græco, ἀπαθητὴ legitur, id eſt *impatibilis*: & vel ex ſequentibus falsò. Illa verò afficitur, mutatur, cogitur à Deo, quà lubet.

Materiæque datum eſt cogi, ſed cogere Mundo.

Denique *Principium* τὸ πάσχον, *Patiens*, à Stoicis appellatur. Plato Materiam ait, λόγον ἔχειν θήλεός τε καὶ μητρὸς, *rationem habere Fœminæ & Matris*: quod verum eſt, & concipit formas omnes, & tertium aliquid ex his parit. Amplius in Laërtio: *Sectio illius in infinitum eſt.*] Cicero pro toto hoc ſenſu: *1. Acad.* *Materiam eſſe, ex quâ omnia expreſſa atque efficta ſint: eoque etiam interire, non in nihilum, ſed in ſuas partes, quæ infinitè ſecari ac diuidi poſſunt, cùm ſit nihil in rerum naturâ minimum, quod diuidi non queat.* Et conſentiunt Philoſophi ac Geometræ; excipio Epicuréos, quibus corpuſcula quædam ſunt indiuidua, ideò Ἄτομοι dicta. In vltimo, *Eſt autem continua.*] In Græco eſt, ἀκατάληκτος: nec ſcio cur *finitam* hîc verterit interpres. Ego putaui eum dicere, *indeſinentem & continuam* eſſe: quia hoc quærebatur. Seneca: *Indiuidua ſunt, per quæ ſtruitur omne id quod natum futurumque eſt, an continua eorum materia ſit, & per totum mutabilis.* *De Vit. Beat. cap. XXXII.* Iterumque idem: *Continua ſit omnis & plena Materia, ex quâ cuncta gignuntur, an diducta, & ſolidis inane permixtum ſit.* *Ibid. cap. XXXI.* Vides quæſitum, & contra Epicuréos à noſtris aſſertum: quibus Materia *Indiuidua*, itemque *Diducta*, id eſt Atomi, eſſet.

DISSERT. III.

An non plura Principia? & de Idéis dictum, eæque aſſertæ.

SED hæc omittamus: illud magis quærendum, ſatiſne plenè Principia Stoici dederint, neque alia aſſocianda? Nam Plato *Idéam* ſuggerat, Ariſtoteles ſuum *Idos*: vt *Priuationem* (quæ Senecæ *Orbatio* eſt) nunc ſeponam, nec Peripateticis ſatis acceptam. Sed de *Idéâ* aliquid videndum eſt, vel ad Senecæ noſtri lucem. Ipſe ita aperit: *Epiſt. LVIII.* *Quid ſit Idéa, id eſt quid Platoni eſſe videatur, audi. Idéa eſt eorum, quæ naturâ fiunt, exemplar æternum. Adijciam definitioni interpretationem, quò tibi res apertior fiat. Volo imaginem tuam facere. exemplar picturæ te habeo, ex quo capit aliquem habitum mens, quem operi ſuo imponat. Ita illa quæ me docet & inſtituit facies, à quâ imitatio petitur, Idéa eſt. Talia ergo exemplaria infinita habet Natura rerum* (id eſt, Deus) *hominum, piſcium, arborum: ad quæ, quodcumque fieri ab illâ debet, exprimitur.* Satis clarè aperit Platonicum ſenſum, & ſinceriùs ſanè, quàm diſcipulus eius è Lycéo fecit. Ille enim Idéas ſic accepit & prodidit, quaſi extra Intellectum per ſe ſubſiſtentes, & agentes in Materiam, vt ſigillum in ceram ſolet. Alij abnuunt. & Plutarchus clarè, τὰς Ἰδέας χωριστὰς τῆς ὕλης, ἐν τοῖς νοήμασι καὶ ἐν ταῖς φαντασίαις τοῦ Θεοῦ, τουτέστι τοῦ Νοῦ, ὑφεστώσας,

ex Platonis mente deſcribit: *Idéas ſeparatas à Materie, in ſenſibus & cogitationibus Dei, id eſt Mentis, conſiſtere.* In Deo, inquam, Idéæ: & Epiſt. LXV. noſter ita Seneca. *Hæc exemplaria rerum omnium Deus intra ſe habet, numeroſque vniuerſorum, quæ agenda ſunt, & modos mente complectitur. Plenus his figuris eſt, quas Plato Idéas appellat, immortales, immutabiles, infatigabiles. Itaque homines quidem pereunt, ipſa autem Humanitas, ad quam homo effingitur, permanet.* Sed dices, ergo varia iſta in Deo & diuerſa, qui totus vnitas eſt, & ſimpliciſſima natura? Noſtro ſenſu, varia: ſed in Deo vna eſt Idéa & exemplar, in rebus ſingulis tamen diſparanda. Cap. XI. Triſmegiſtus hoc vidit: Μίαν ὁ θεὸς ἔχει ἰδέαν, ἥτις ἐστὶν αὐτοῦ ἰδία, ἥτις ταῖς ὄψεσιν οὐχ ὑποπίπτει ἀσώματος, καὶ πάσας διὰ τῶν σωμάτων δείκνυσι: *Vnam habet Idéam Deus, quæ eius eſt propria, quæ nec oculis ſubiacet, vtpote incorporea: & omnes Idéas per corpora tamen oſtendit.* Audis? In corporibus Idéa variat, in Deo eſt vna. Nec ita vt in loco ſita, quod idem Ter-maximus amolitur: Ibid. Πάντα ἐστὶν ἐν τῷ Θεῷ, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ κείμενα: *Omnia ſunt in Deo, non vt in loco ſita.* Quomodo igitur? ἐν ἀσωμάτῳ φαντασίᾳ: *in cogitatione incorporeá.* Conſentiunt ſanè hæc cum Platone, atque adeò cum Chaldæis, ſi fortè ab ijs hauſit. Pſellus: Ἰδέας δὲ νομίζουσι, νῦν μὲν τὰς τοῦ πατρὸς ἐννοίας, νῦν δὲ τοὺς καθόλου λόγους φυσικούς τε καὶ ψυχικοὺς καὶ νοητούς, νῦν δὲ τὰς ἐξῃρημένας τῶν ὄντων ὑπάρξεις: *Idéas cenſent, modò Patris cogitationes, modò Vniuerſi rationes naturales, animales, & intellectuales, modò etiam abſtractas à rebus ſubſtantias.* Sed & cum Veritate ipsâ conſentiunt, probè accepta. Dionyſius noſter Idéas agnoſcit, & definit προορίσματα καὶ θελήματα τοῦ Θεοῦ: *præfinitiones & voluntates Dei* in rebus nempe condendis. Et certum, ſpecies in Deo rerum eſſe, ad quas formet. Boëthius:

Lib. III. De Conſol.

> *—— tu cuncta ſuperno*
> *Ducis ab exemplo: pulchrũ pulcherrimus ipſe*
> *Mundum* MENTE *gerens, ſimilique in*
> IMAGINE *formans.*

Quæſtion. XLVI. Sed & Auguſtinus aſſeruit: *Sacrilegium quidem eſſe, exiſtimare quòd Idéæ ſint extra mentem diuinam. ſi tamen Plato,* inquit, *in ipsâ poſuit, veras eum Idéas aſſeruiſſe. in Deo enim rerum omnium exemplar erat ab æterno. Ioannis I. Quod factum eſt, in ipſo vita erat.* Neque ſanè Cap. XVIII. Tertullianus damnat, etſi videri poſſit, De Animâ: vbi dumtaxat Gnoſticos & Valentinianos reijcit, qui *Æones* ſuos, & alia deliria, è Platonicis Idéis prauè hauriebant. Sunt igitur Idéæ: an & Principium? Platoni In Somn. I Cap. II. quidem. eoque *Originales rerum ſpecies* Macrobius; *Principales formas* Claudianus Ma- De Stat. An. mertus dixit; & Auſonius *Datas Formas*, id eſt rebus à Deo impreſſas. Nam eius hunc Gryphum non aliter interpreter:

> *In Phyſicis tria prima, Deus, Mundus, data*
> *Forma.*

Tria Platonis principia ponit, *Deum, Materiam* (hanc per Mundum ſignat, qui ex eâ eſt) *Idéam.* Triſmegiſtus etiam amplius, Τὸ Cap. I. ἀρχέτυπον εἶδος, τὸ προάρχον τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπεράντου dixit: *Exemplarem Formam, prius principium ipſo principio interminato:* id eſt Materiâ. Ratione prius, quia in Deo eſt, & præuenit facienda. Seneca quæſitum tamen hoc oſtendit: *Vtrùm Idéa Materiæ priùs ſuperuenit, an* Quæſtion. Natur. I. in *Materia Idéæ?* Sed Mercurium illum rectè de- Præf. cidiſſe arbitramur, & Idéam anteuenire. Illud tamen non omitto, in Senecæ eo loco quoſdam libros ſcribere: *Ratio Materiæ priùs ſuperuenit, an Materia Rationi:* quod Stoicum magis ſit, & capis ex antè dictis. Sed Idéam igitur eum Seneca admittat, & agnoſcat: etiámne vt Principium? Non facit, neque Stoici: nec ſanè eſt opus. Deum enim cùm ponant: quid Idéas ſeorſim apponant, quæ ſunt in Deo? Neque ijdem etiam *Formam* Ariſtotelis, ſiue τὸ εἶδος accenſent: quamquam nec eam ſanè tollant. Quid ſit, & ab Idéâ differat, operæ putauit Seneca explicare. *Quid interſit quæris? alterum* Epiſt. LVIII. (Idéa) *exemplar eſt, alterum* (Idos) *forma ab exemplari ſumpta. Alteram artifex imitatur, alteram facit.* Plura addit, quæ non obſcura ſunt: eoque omittenda. Sed hæc forma, cùm ad rem conſtituendam concurrat, faciatque maximè: cur non Principium Stoicis? Quia placuit ijs prima Principia dare, & ante quæ nihil eſſet: quæque eadem æterna ſint. At Formæ auctor Deus eſt, & naſcitur aſſiduè ac perit. Vis inter ſeria etiam, quod rideas? Varro vt rem magnam, vt myſticam, religiosè aperit, ſe tria Principia apud Samothracas reppériſſe. *In eorum,* Apud Auguſtinum VII. De Ciuit. C. XXVIII. inquit, *ſimulacris, multis indicijs collegi aliud ſignificare cælum, aliud terram, aliud exempla rerum, quas Plato Idéas appellat. Cælum, Iouem intellego; Terram, Iunonem; Idéas, Mineruam. Cælum, à quo fiat aliquid; Terram, de qua fiat; Exemplũ, ſecundùm quod fiat.* En tibi tria Principia, etiam Romæ in Capitolio conſecrata. Quid ſi etiam in Circo? Tertullianus aſſerit, *trinas ibi aras Dijs parere* MAGNIS, POTENTIBVS, VALENTIBVS. *Eoſdem & Sa-* De Spect. cap. VIII. *mothracas exiſtimari.* Tres ibi, cum Varro- IV. De L.L. ne, nominat: etſi ipſe Varro alibi duos

ran-

tantùm agnoſcat, *Cælum ac Terram* pariter interpretatus. Sunt iſti *Cabiri*: de quibus Dionyſius, Strabo, alij.

DISSERT. IV.

De Corpore, quid Stoicis? latè accipi, & omnem eſſentiam includere. Quædam etiam eorum, pro noſtris ſcholis & ſenſis, nugamenta.

AT Principia cùm habemus, ad ea veniamus quæ ex his fiunt. Cicero: *Quod ex*
1. Acad. *vtroque fit* (Cauſsâ & Materiâ) *id iam Corpus, & quaſi Qualitatem quamdam nominabant.* Quidquid igitur Materiã habet, eſt ijs
Laërt. in Zen. Corpus: atque idipſum definiunt, Σῶμα εἶναι τὸ τριχῇ διαστατὸν, εἰς μῆκος, εἰς πλάτος, εἰς βάθος: *Corpus eſſe, quod in tria diuiditur, longitudinem, latitudinem, altitudinem.* Atque hæc ſanè propriè Corpora ſunt, pro aliorum etiam philoſophantium ſenſu. At Stoici (notandum eſt) longiùs laxiuſque hanc vocem tendunt: & communiter, quidquid omnino eſt, ſic appellant. Ita non Genij ſolùm & Anima (nam hæc ijs materiata ſunt) ſed Deus, & Materia, & Virtutes, Vitia, Affectus, & plura talia, Corpora dicuntur: quod Scholæ hodie rideant, ſed ſua hæc lingua ijs fuit. Itaque Laërtius, poſt eam finitionem, addit: Τοῦτο δὲ καὶ στερεὸν σῶμα καλεῖται: *Atque hoc ſolidum etiam Corpus vocatur*: quaſi alia eſſent, extra eam agnominationem. Notare autem in Cicerone licuit, etiam *Qualitates* ea corpora appellari: quia ſcilicet ποιὰ, καὶ πεποιωμένα, *qualia & qualitate affecta* eſſent. Itaque ſtatim *Qualitatum alias Principes facit, alias ex ijs ortas. Principes, elementa ipſa: ex ijs ortas, animantium formas, quæque gignuntur è terrâ.* Vbi palàm eſt, Corpora eum Simplicia intelligere, & Mixta. Etſi ab ipſis Corporibus compoſitis abiungunt etiam *Qualitates*, & Materiam faciunt ſubiectam, & Formarum eas vicem habere. Plutarchus aduerſus eos:
In Contr. Stoic. Καίτοι πανταχοῦ τὴν ὕλην, ἀργὸν ἐξ ἑαυτῆς καὶ ἀκίνητον, ὑποκεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ἀποφαίνουσι, τὰς δὲ ποιότητας πνεύματα, ἔτι δὲ καὶ τόνους ἀερώδεις, οἷς ἂν ἐγγένωνται μέρεσιν εἰδοποιεῖν ἕκαστα καὶ σχηματίζειν: *Etſi vbique Materiam, per ſe inertem & immobilem, Qualitatibus ſubijci prædicant: Qualitates autem ſpiritus eſſe, & aliquos vigores & intentiones quaſdam aëreas, quæ partes, quibuſcumque ingenerantur, forma afficiant, & figurent.* Ecce Qualitates palàm Corpora: quidni? ſunt enim *Spiritus, & aëreum* quiddam. Et verò *Qualitates* pro Formis Triſmegiſtus etiam vſurpat:
Cap VIII. Πάλιν δ' ἐστὶ τῶν ἰδεῶν τὰ ποιὰ ὁ πατὴρ ἐγκατασπείρας τῇ σφαίρᾳ, ὥσπερ ἐν ἄντρῳ κατέκλεισε, πάσῃ ποιότητι κοσμῆσαι βουλόμενος τὸ μετ' αὐτοῦ ποιόν: *Affatim autem Idearum qualia Pater inſeminans globo, tamquã in antro concluſit, omni qualitate exornare cupiens quod cum ipſo erat quale.* Non aliud, quàm varietatem Formarum acceperim, quas Mundo Deus inſeruit, petitas à primis Formis, id eſt Ideis. Atqui & hæ tales, vt dixi, corpora: quod Plutarchus dicit, & damnat. Ita enim contra illos: *Eſſentiam & Materiam ſubijci dicunt Qualitatibus: Qualitates autem rurſus corpora faciunt. Implexa verò iſta res. nam ſi Qualitates eſſentiam ſuam propriam habent, ex quâ dicuntur & ſunt corpora: non quærunt eſſentiam aliam*: & pluſcula, quæ adiungit. Quin & Galeni libellus hodie, contra eoſdem, argumento & titulo: ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματοι: *Quòd Qualitates ſint incorporeæ.* Nec de formis ſolùm eſſentialibus accipe, ſed de Virtutibus, Vitijs, Affectibus, atque alijs, quæ Plutar- Ad com. Stoic.
chus enumerat item, & ridet. Ἄτοπον γὰρ οὖν μάλα, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας, πρὸς δὲ ταύταις τὰς τέχνας, καὶ τὰς μνήμας πάσας, ἔτι δὲ φαντασίας, καὶ πάθη, καὶ ὁρμὰς, καὶ συγκαταθέσεις, σώματα ποιουμένους, ἐν μηδενὶ φάναι κεῖσθαι, μηδ' ὑποδέχεσθαι· τόπον δὲ τούτοις ἕνα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ στιγμιαῖον καταλιπεῖν, ὅπου τὸ ἡγεμονικόν: *Abſurdum autem nimis, Virtutes, Vitia,* * *Artes præterea, omneſque Memorias, item Phantaſias, & Affectus,* * Idem Tertull. De Anim. cap VI.
Appetitiones, Aſſenſiones, corpora cùm faciant, in nullo ea dicere poſita eſſe ac ſubſiſtere: locum dumtaxat ijs vnum in corde exiguum, qui puncti inſtar ſit, relinquere, vbi animi item Principale eſt. Sunt, fateor, in fronte hæc ridicula: ſed ſubtiles illi viri, & vel maximè Dialectici, cauſſæ aliquid habuerint ſic iudicandi, nobis in ſcriptorum illâ raritate obſcuræ. Chryſippus vnus exſtaret, in aperto res eſſet. Sed benè an malè illi, non nunc quæramus: res quidem & ſenſus eorum ponendus eſt. Noſter Seneca, ad Lucilium: *Non puto te dubitaturum,* Epiſt. CVI
quin Affectus Corpora ſint: & enumerat ſubinde, *Iram, Ambitionem, Triſtitiam, Metum, Audaciam.* Quid? tam diuerſa in vnâ illâ (vt Plutarchus ſcripſit) *punctuali cordis ſede*? Non pugnent igitur? nam & vitam, ecce, habent, atque adeò *Animalia* eſſe affirmant. AVD. Haha, rideo: Animalia? LIPS. Audi Senecam: *Deſideras tibi ſcribi à me, quid ſentiam* Ep. CXIII.
de hac quæſtione iactatâ apud noſtros, an Iuſtitia, Fortitudo, Prudentia, ceteræque virtutes animalia ſint? Et multis deinde adſtruit, animalia eſſe. AVD. Sunt, ſunt: quis abnuat? Vidéſne pictores, & id genus, Stoicis addicere, qui fœminas etiam efformant? LIPS. Imò tu ſerium illorum argumentum audi.

Ibid. *Animum conſtat animal eſſe* (ait Seneca:) *cùm ipſe efficiat vt ſimus animalia. Virtus autem nihil eſt aliud, quàm animus taliter ſe habens: ergo animal eſt.* O Achillem! cedite, fugite Troiani. Nec ſatis. Vitia etiam Animalia, quod ſequitur: etiam Artes, & Phyſica, & Dialectica: quid? etiam partes earum, *Enunciata, & Solœciſmus, & Syllogiſmus.* Vides *quàm multa* (Senecæ irridentis verba) *animalium millia habitent in his anguſtijs pectoris?* Et de *anguſtijs*, è Plutarcho ſuprà interpretare. Abijcit & alibi idem Seneca, & in vano aut leui Epiſt.cvi. habet. *Sunt*, inquit, *quæ ſcire magis iuuat, quàm prodeſt. ſicut hoc, de quo quæris, An corpus bonum ſit?* Reſpondet deinde: *Corpus eſſe. facit enim: quod facit, corpus eſt.* Vbi & axioma illud Stoicum obſerues, Quidquid facit, eſt corpus. Quâ eâdem illâ ratione Vox corpus adſtruitur, in Laërtio: Σῶμα δ' ἐστὶν ἡ φωνὴ, κατὰ τοὺς Στωϊκούς. πᾶν γὰρ τὸ ποιοῦν, σῶμά ἐστι· ποιεῖ δ' ἡ φωνὴ προσιοῦσα τοῖς ἀκούουσιν ἀπὸ τῶν φωνούντων: *Corpus eſt Vox, ſecundùm Stoicos. Omne enim quod facit, Corpus eſt: facit autem Vox, quæ à loquentibus ad audientes accidit.* Quod tamen pleniùs diceretur, *Quidquid facit aut fit, eſt corpus*: id eſt, âgit aut patitur. Ipſe noſter ita Epiſt.cvii. effert alibi: & Plutarchus inter Stoica: ὄντα γὰρ μόνα τὰ σώματα καλοῦσιν, ἐπειδὴ ὄντος τὸ ποιεῖν τι καὶ πάσχειν: *Sola quæ ſunt, Corpora appellant: quoniam id quod eſt, facit aliquid, aut patitur.* Sed de Voce quod erat, etiam Epicuræi ſic aſſerebant. vt Lucretius:

Corpoream quoque enim vocem conſtare fatendum eſt,
Et ſonitum: quoniam poſſunt impellere ſenſus.

Plura, ſiquis volet, ſuper hoc legat in Euſtathio Homeri interprete, ad Iliados ſecundum. Nos ad Senecam, qui aiebat *Bonum* corpus eſſe. Quid ita? ratio. *Corporis bona, ſunt corpora: corpora ergo ſunt & quæ animi: nam & hic corpus eſt.* Profectò mira hæc Logica eſt, in noſtris ſcholis non audita, non audienda. Sed rationem omitto, rem concutio. Certè Stoici, apud Sext. Empiricum, negant Aduerſ. Mathem. *Bonum* corpus eſſe, ſed *Bonitatem.* Ait enim: *Veritatem nonnulli opinantur, & maximè Stoici, à Vero differre tribus modis, Eſſentiâ, Conſtitutione, Virtute. Eſſentiâ quidem, quia Veritas eſt Corpus, Verum autem incorporeum.* Amplius, *Nox, Dies, Veſper corpora ſunt*: & quid verba vltrà facio? initio dictum repeto, Quidquid eſt, cenſent corpus.

DISSERT. V.

Deum & Materiam Corpora eſſe Stoicis: & quattuor dumtaxat propriè Incorporea.

AVD. Fateor non inuitum me hæc audire, etſi animo obhærenti. Si enim omnia hæc Corpora: cedò, quid igitur Incorporeum eſt? an id ſolum, quod non eſt, vt Chimæra & Centaurus? LIPS. Et ego liberè fateor diutiſè in hac inquiſitione me fuiſſe, & obhæſiſſe. Seneca quidem expedire nos debebat, & cœperat, vbi diuiſionem *Corporum* & *Non-corporum* inſtituit: ſed deſeruit, & in vado reliquit. Verba eius iſta: *Naturalis* Epiſt.lxxxix *pars Philoſophiæ in duo ſcinditur, Corporalia & Incorporalia. Corporum locus diuiditur in hos primùm gradus, in ea quæ Faciunt, & quæ ex his Gignuntur. Gignuntur autem Elementa. Ipſe Elementi locus, vt quidam putant, ſimplex eſt: vt quidam, in Materiam & Cauſſam omnia mouentem, & Elementa diuiditur.* * *Supereſt vt Rationalem partem Philoſophiæ diuidamus.* Ecce inſtitutam diuiſionem, & vnum caput exſequitur de Corporibus: alterum de Incorporeis nec verbo tangit. Conſilio aut neglectu eius omiſſum, an ignauiâ exſcriptorum, non definio: ſed hoc clarè haurio, ipſa prima Principia Corpora eſſe, *Materiam, & Cauſſam.* Et de Materiâ quidem iamantè ſatis firmauimus, * vbi de eâ di- *Diſſert.II ſuprà. ctum: ſed Laërtij etiam verba ſunt, quæ de vtroque principio euincunt. Inter Stoica, vbi ab Elementis ea diuidit: Καὶ σώματα εἶναι τὰς ἀρχὰς, καὶ ἀμόρφους: *Et corpora eſſe Principia, & formæ expertia.* Vbi tamen viri docti fidenter reſcribunt: Καὶ ἀσωμάτους εἶναι τὰς ἀρχὰς, *Et incorporea eſſe Principia.* Quod pro communi noſtrâ philoſophiâ verum fateor, abnuo de Stoicorum. Ipſe enim *Deus* ijs corpus, id eſt Senecæ *Cauſſa, omnia mouens.* An non Corpus ſit, cùm etiam Animal eſt? Ita enim idem Seneca diuidit alibi *Cor-* Epiſt.lix. *pus, in Animantia, & Inanima; rurſus Animalia aut Mortalia ſunt, aut Immortalia.* & ſub hac ſpecie Dij ac Genij continentur. Neque aliter alij: vnus modò nodus me ligat ab ipſo Senecâ iniectus. qui alibi primam illam Cauſſam appellat *Incorporalem. Quiſ-* Conſol. ad Helu. cap. VIII. *quis formator Vniuerſi fuit, ſiue ille Deus eſt potens omnium, ſiue incorporalis Ratio ingentium operum artifex, ſiue diuinus Spiritus per omnia intenſus.* Profectò hæc Ratio eſt Deus, aut Dei melior pars: & ſi illa incorporea, cur non Fatum, Prouidentia, Iuſtitia Dei

&

& Sapientia, & denique ipſa in nobis Ratio, pars illius? Vix opinor hoc Stoicè, ſed potiùs Platonicè dictum: aut ſi eſt, ſeorſim à Deo & ab Igne eam nunc aſpicit & auellit, non alibi factum. Certè Ratio *prima Cauſſa* eſt, atque ea palàm Corpus illi dicta. Eſt & axioma Stoicis certum: *Omne quod eſt, eſſe corpus*: an non Ratio eſt? Laërtius: Σῶμα δέ ἐστι κατ᾽ αὐτοὺς ἡ οὐσία: *Corpus eſt iuxta ipſos Eſſentia.* Numenij liber citatur ab Euſebio:
Lib. xv. Ὅτι οὐκ ἔστι σῶμα τὸ ὄν, κατὰ τοὺς Στωϊκούς: *Quòd non ſit Corpus quidquid eſt, iuxta Stoicos*: vbi eôs ſcilicet refutauit. Sed & Tertullianus noſter, hoc illorum dogmate imbutus, Animam, Angelos, Deum corpora facit: & ali-
De Carne Chriſti. bi vniuerſè ſcribit, *Omne quod eſt, Corpus eſt ſui generis: nihil eſt Incorporale, niſi quod non eſt.* Quo ſenſu Auguſtinus eum excuſat de
De Geneſi ad lit. c. vlt. Deo & Angelis corporeis: quia *timebat*, inquit, *ne nihil eſſent, ſi Corpora non eſſent.* Neque Stoicorum noua hæc opinatio. priſci quidam philoſophorum (Platone te-
In Sophiſta. ſte) aiebant *Iuſtitiam, Prudentiam, itemque contraria*, ἢ μηδὲν τῶν ὄντων, ἢ πάντ᾽ εἶναι σώματα: *aut nihil eorum quæ ſunt eſſe, aut corpora eſſe.* Tam latâ igitur hac ſignificatione, quid mirere dicta à nobis omnia comprehendi? AVD. Cedo equidem, & dono: ſed quod iniicei ecquid ſoluis? Vbi enim Incorporea, niſi in imagine? LIPS. Non hoc cenſe. ſunt reipsâ quædam, & reperiemus. Seneca palàm diuiſit ſupremum illud genus τὸ ὄν:
Ep. LVIII. *Quidquid eſt, aut Corporale eſt, aut Incorporale*: & poſteà iterũ ita diuidit, ſed exempla non donat. Ergo aliquod Ens dicimus Incorporeum: & axioma illud ſupra poſitum leuiter ita reſtringendum eſt. Nam lego in Sexto Empirico: *Ex Incorporeis Stoici enumerant quattuor ſpecies, Id quod dicitur, Vacuum, Locum, Tempus.* Primum illud Græcè eſt (ex
Epiſt. CXVII. alio Empirici loco) τὸ λεκτόν. Senecæ inde lux: *Video Catonem ambulantem: Corpus eſt, quod video. Dico deinde, Cato ambulat, non Corpus quidem eſt quod nunc loquor, ſed enunciatum de Corpore. quod alij Effatum vocant, alij Enunciatum, alij Edictum.* Ecce τὸ λεκτὸν variè interpretatur: & oſtendit eſſe quid, cùm verè dicitur: (vt, Cato ambular, ſapit, deſipit:) nec tamen Corpus, ſed Incorporeum eſſe. Ab eâ re apud eumdem Sene-
Ibid. cam quæſtio, *Cùm Sapientia ſit Corpus, an etiam Sapere?* & diſputat * εἰς ἑκατέρας: ſed
* In vtramque partē: non eſt profectò, pro dicto ſenſu. Plura in hac re non habeo, niſi illud Plutarchi etiam.
Contra Stoic. iſtinc conſequi, σῶμα σώματος εἶναι τόπον, καὶ σῶμα χωρεῖν διὰ σώματος: *Corpus Corporis eſſe locum, & Corpus penetrare per Corpus*: quod verum eſt, ſi Qualitates ſunt corpora, initiò dictum.

DISSERT. VI.

De Mundo, optimo maximoque corpore. Varia vocis ſignificatio. Differt ab Vniuerſo: quid Totum Stoicis? itemque de Vacuo.

SED nos ad amœniora & ſimul grauiora pedem promoueamus. E Principijs, Elementa & Corpora: ac præſtantiſſimum Corporum, Mundus. De cuius nomine obiter videndum eſt: tum & res inquirenda, & pro illorum ſenſu aperienda. Nomen vel Græcis, vel Latinis, ab ornatu eſt: nam & illi κόσμον dicunt, primo eius nomenclaturæ Pythagorâ auctore. Id enim ita Laërtius: τὸν οὐρανὸν πρῶτον αὐτὸν ὀνομάσαι κόσμον: *hunc primum Cælum appellaſſe Mundum*: quod tamen alij ad Parmenidem, Zeno noſter ad Heſiodum refert. Galenus cum Laërtio: Πυθαγόρας πρῶτος ὠνόμασε τὴν τῶν ὅλων περιοχὴν κόσμον: *Pythagoras primus appellauit hunc rerum ambitum, Mundum.* Idem de eo Plutarchus, & cauſſam etiam addit: ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως: *ab ordine qui eſt in illo.* Ab *ordine* inquam, ſiue à toto *ornatu*. Plinius: *Quem κόσμον Græci, nomine ornamenti, appellauerunt, eum nos à perfectâ abſolutaque elegantiâ Mundum.* Nam & muliebrem mundum obtinuit dici. Triſmegiſtus interiorem nomencla-
turæ cauſſam dat: Εἰκότως κόσμος κέκληται. κοσμεῖ γὰρ τὰ πάντα τῇ ποικιλίᾳ τῆς γενέσεως, & plura Cap. 14.
quæ addit: *Meritò Mundus ſiue ornatus dicitur. ornat enim omnia varietate generationis, continuatione vitæ, indefeſſâ operatione, & ordine genitorum.* Quæ ratio Mundum propriè ſpectat, quatenus facit aliquid, & eſt Deus. Iſidori noua originatio eſt, imò ve-
tus ex Varrone: *Mundus*, inquit, *quòd in* Lib. XIII.
ſempiterno ſit motu, vt cælum, ſol, luna, maria. Vnde & animalia Varroni videntur Elementa, quoniam per ſemetipſa, inquit, mouentur. An benè ex Varrone tranſcripſerit, neſcio: neque Elementa propriè Animalia, ſed Mundũ dixerit, ex Stoico & Platonico ſenſu. Vides ex his *Cælum* primò Mundũ dictum, deinde latiùs vocem ſe fudiſſe. Notant autem
Stoici τριχῶς λέγεσθαι τὸν κόσμον. αὐτόν τε τὸν Θεόν, τὸν ἐκ Laërt. in Zen.
τῆς ἁπάσης οὐσίας ἰδίως ποιόν, ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγένητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως, κατὰ χρόνων ποιὰς περιόδους ἀναλίσκων εἰς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννῶν. καὶ αὐτήν τε τὴν διακόσμησιν
τῶν

τῶν ἀστέρων, κόσμον εἶναι λέγουσι· καὶ τρίτον, τὸ συνεστηκὸς ἐξ ἀμφοῖν: *Tripliciter dici Mundum. Primò ipſum Deum omnis eſſentiæ opificem, qui incorruptibilis eſt & ingenitus, architectus ipſius Mundi, & poſt temporum aliquas periodos iterùm in ſe abſumens & vertens omnem eſſentiam, iterumque ex ſe gignens. Secundò, ipſam aſtrorum ordinationem, id eſt Cælum, Mundum dicunt. Tertiò, quod ſit ex vtriſque.* Quæ poſtrema verba ſatis tenebroſa ſunt: & ex quibus vtriſque? ex Deóne, & Cælo? ita textus ſermonis ſuadet, ſed re abnuente. Putem magis, *Ex Deo & Eſſentiâ*, id eſt Materiâ, eum velle dictum. Philo elatiùs iſta explit: De immor. Mundi. Λέγεται ὁ κόσμος καθ' ἕνα μὲν τρόπον σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἄστρων, καὶ περιοχὴν γῆς, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ζώων καὶ φυτῶν· καθ' ἕτερον δὲ, μόνος ὁ οὐρανός· κατὰ δὲ τρίτον, ὡς δοκεῖ τοῖς Στωικοῖς, διήκουσα ἄχρι τῆς ἐκπυρώσεως οὐσία τις, ἢ διακεκοσμημένη ἢ ἀδιακόσμητος, ἧς τῆς κινήσεως φασιν εἶναι χρόνον διάστημα: *Primo Mundus dicitur, compoſitio ex cælo & aſtris, terram ambientibus, & animantia ac ſtirpes. Secundò, ſolum ipſum Cælum. Tertiò, vt Stoicis viſum, Eſſentia quædam ad exuſtionem perueniens duranſque, ſiue digeſta, ſiue indigeſta, cuius motus interuallum Tempus eſſe dicunt.* Itaque tertia hæc ſententia peculiaris Stoicorum eſt, quam ad *Deum* rettulit Laërtius, ad *Eſſentiam* Philo: vterque rectè. Nam eſſentia illa tota, Deus eſt Stoicis: neque aliud quàm Senecæ & Latinis *Rerum Natura*, vel *Communis Natura*, de quâ ſuprà dixi. Ea igitur, ſiue in Mundum formata ſit, ſiue indigeſta, eſt ijs Mundus. Et hoc ſenſu doctiſſimè, vt ſolet, Auſonius *Mundum* pro Materiâ ſuprà dixit. Sed aliud igitur Stoicis κόσμος, καὶ διακόσμησις: ſicut etiam τὸ πᾶν, καὶ ὅλον. Laërtius diſcrimi- In Zen. nat: Τὸ πᾶν λέγεται, ὅ, τε κόσμος, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, τὸ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἔξωθεν κενοῦ σύστημα. ὁ μὲν οὖν κόσμος πεπερασμένος, τὸ δὲ κενὸν ἄπειρον: *Vniuerſum dicitur & Mundus; & alio modo, quod ex Mundo & exteriore Vacuo conſtat. Nam Mundus finitus eſt, Vacuum infinitum.* Itaque & Mundus etiam πᾶν ſiue *Vniuerſum* dicitur: ſed magis erat, in ſcholis præſertim, di- 1. De Placit. c. 1. ſtingui. Plutarchus: Οἱ Στωικοὶ διαφέρειν τὸ πᾶν, καὶ τὸ ὅλον, λέγουσι. πᾶν μὲν γὰρ εἶναι τὸ σὺν κενῷ ἄπειρον· ὅλον δὲ, χωρὶς τοῦ κενοῦ, τὸν κόσμον: *Stoicis differunt Vniuerſum, & Totum. Vniuerſum enim eſſe, cum Vacuo Infinitum; Totum, ſine Vacuo, Mundum.* Falſa hæc autem, reſcribendumque πᾶν γὰρ εἶναι σὺν κενῷ ἄπειρον: *Vniuerſum enim eſſe, cum Vacuo infinito*: & τῶν κοινῶν aduocanda vox, κόσμον. Rectè ita Stobæanæ Eclogæ: Οἱ Στωικοὶ φασὶ διαφέρειν τὸ πᾶν, καὶ τὸ ὅλον. πᾶν μὲν γὰρ εἶναι σὺν τῷ κενῷ τῷ ἀπείρῳ· ὅλον δὲ, χωρὶς τοῦ κενοῦ, τὸν κόσμον: *Stoici differre dicunt Vniuerſum & Totum. Vniuerſum eſſe, cum Vacuo infinito; Totum, ſine eo, Mundum.* Atque hæc ita apertiſſimè etiam Empiricus, Aduerſ. Mathem. vbi de Toto. Hinc illud eorum effatum eſt, valdè Plutarcho exagitatum: *Vniuerſum, corpus non eſſe.* Cont. Stoic. Quidni dicerent? Inane enim complectitur: neque id ſanè eſt corpus. Itaque ipſius Plutarchi verbis hoc ſoluamus: Κενὸν γὰρ ἄπειρον ἔξωθεν τῷ κόσμῳ περιθέντες, οὔτε σῶμα τὸ πᾶν, οὔτε ἀσώματον εἶναι λέγουσι: *Vacuum enim infinitum exteriùs Mundo circumfundentes, neque Corpus Vniuerſum, neque Incorporeum adfirmant.* Cautè, & iure, ô Plutarche: & tu hîc atque alibi haud æquus arbiter eos culpas. Quà Vacuum continet, corpus non eſt; quà Mundum, corpus. Atqui non eſt Vacuum. Sanè quidem οἱ ἀπὸ Θάλεω φυσικοὶ (vt alibi tu ſcribis) μέχρι Πλάτωνος τὸ κενὸν ἀπέγνωσαν: 1. De Plac. c. xviii. *abuſque Thalete Phyſici, ad Platonem, Vacuum ignorarunt*: quod fatemur, & ipſe Plato vbique abdicat: ſed qui Italicæ ſectæ fuerunt; diu ante Platonem, Leucippus, Democritus, & ab his Epicurus, poſuerunt. Atque illi quidem laxè, & vbique rebus mixtum: Stoici reſtrictiùs, ἐντὸς τοῦ κόσμου μηδὲν εἶναι κενὸν, ἔξωθεν δ' αὐτοῦ ἄπειρον: ibid. *in Mundo, nihil eſſe Vacui; extra, infinitum illud eſſe.* Cauſſa ſtatuendi, Conflagratio ſiue ἐκπύρωσις, quia Mundus in illud reſoluitur, poſt iſtam. Quid, quod ipſe Pythagoras τοσοῦτον εἶναι τὸ κενὸν ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ὥστε ἀναπνεῖν τὸν οὐρανόν. εἶναι γὰρ αὐτὸν πύρινον: *Tantum Vacui eſſe extra Mundum, vt reſpirare cælum poſſit. eſſe enim ipſum igneum.* Pythagoræ, inquam, hoc veriùs tribuetur, quàm vt ab eodem Plutarcho alibi, Ariſtoteli ipſi. Nam ille nimium quantum abhorret. Abhorreat. nos ponimus, & plures hodie etiam * Theologorum. Quid autem id eſt? quod * Infrà Diſſert. ix. eſt, & non eſt. Nam Cleomedis Stoici verbis: Ἁπλουστάτη αὐτοῦ ἐστιν ἡ ἐπίνοια, ἀσωμάτου τε ὄντος, καὶ ἀναφοῦς, καὶ μήτε σχῆμα ἔχοντος, μήτε σχηματιζομένου, μήτε τι πάσχοντος, μήτε ποιοῦντος, ἁπλῶς δὲ σῶμα δέχεσθαι οἵου τε ὄντος: *Simpliciſſima eius eſt conceptio, vt quod incorporeum ſit & intactile, quod nec figuram habeat, neque figuratum ſit, quod neque patiatur neque agat, tantùm corpus ſuſcipere aptum ſit.* Atque idem ille in *Cyclicis* ſuis *Theorijs*, pluribus docet, reuerà tale extra Mundum eſſe: atque id infinitum.

DISSERT. VII.

Definitio Mundi. Ciuitatem dici, itemque Templum: eaque imagines explicatæ.

SED nomina Mundi vidimus: nunc ipſum. & quid eſt tertiâ ſignificatione Mundus? Chryſippus (apud Stobæum) definiuit: Κόσμον εἶναι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. ἢ, τὸ ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων σύστημα, καὶ ἐκ τῶν ἕνεκα τούτων γεγονότων: *Mundum eſſe compagem è cælo & terrâ, & naturis quæ his continentur. Vel aliter: Compagem conuentumque ex dijs hominibuſque, & quæ horum cauſſâ ſunt facta.* Vtraque hæc etiam in Laërtio totidem verbis, ſed Poſidonio adſcribuntur. In Euſebio prior, paullò vberiùs ponitur: Σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀέρος καὶ γῆς καὶ θαλάττης, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς φύσεων: *Compages è cælo, aëre, terrâ, mari, naturiſque contentis.* Atque ille idem alteram illam adiunxit: & cauſſam vtriuſque variantis dedit. Ὃν γὰρ τρόπον πόλις διχῶς λέγεται, τό τε οἰκητήριον, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐνοικούντων σὺν τοῖς πολίταις σύστημα, οὕτω καὶ ὁ κόσμος οἱονεὶ πόλις ἐστὶν ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων συνεστῶσα, τῶν μὲν θεῶν τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων, τῶν δὲ ἀνθρώπων ὑποτεταγμένων. κοινωνίαν δ' ὑπάρχειν πρὸς ἀλλήλους διὰ τὸ λόγου μετέχειν. ὅς ἐστι * φύσει νόμος: *Sicut enim,* inquit, *Ciuitas dupliciter dicitur, & ipſa ſedes ſiue domicilium; & corpus incolarum ciuiumque: ita Mundus tamquam Ciuitas eſt, è dijs hominibuſque conſtituta. cuius dij quidem principatum & regimen habent, hominibus ſubiectis. Communionem autem inter vtroſque eſſe, quia Ratione participant, quæ naturâ Lex eſt.* Sunt pulchra, & dignitatem Mundi exprimunt, & noſtram, itemque officium & munus. Imago eſt, quæ valdè placita Stoicis, & paſſim vſurpant. vt Seneca, ad Marciam: *Intratura es vrbem, dijs hominibuſque communem.* Cicero: *Vniuerſus hic Mundus vna ciuitas, communis deorum hominumque, exiſtimandus eſt.* Idem alibi: *Eſt enim Mundus quaſi communis deorum atque hominum domus, aut vrbs vtrorumque.* Iterùm dico, ſunt pulchra, alta. & quis non attollatur, atque idem vereatur, cùm Deum & Genios circum ſe, & ſupra ſe, cogitat inſpectores, eoſdemque rectores? Et parte alterâ, auaritiam contemnat, viles curas exuat, cùm, velut patriam & vrbem, mundum ſibi circumdat? Seneca: *Magno animo nos non vnius vrbis mœnibus incluſimus, ſed in totius orbis commercium emiſimus, patriamque nobis profeſſi ſumus Mundum, vt liceret latiorem campum virtuti dare.* Sanè virtuti, & maximè caritati ac curæ generis humani. Omnes vnius vrbis ciues ſumus. Cicero de Stoicis: *At quanta conantur? Mundum hunc omnem opidum eſſe noſtrum. Incendit igitur eos, qui audiunt. Vides quantam rem agas? vt Circeijs qui habitet, hunc omnem Mundum ſuum municipium eſſe exiſtimet.* Et verò hanc communionis rationem Pontifici Iudæorum fuiſſe in animi oculis, Philo prædicat: Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων, inquit, οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν μόνον εἰώθασι τάς τε εὐχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν· ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς, οὐ μόνον ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς, ὕδατος, ἀέρος, καὶ πυρὸς, τάς τε εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν κόσμον, ὅπερ ἐστὶ ταῖς ἀληθείαις, πατρίδα εἶναι ἑαυτοῦ νομίζων: *Cùm enim aliarum gentium ſacerdotes, non niſi pro ſuis, & amicis, & ciuibus vota aut ſacra faciant; ſummus Iudæorum Pontifex, non ſolùm pro toto genere humano, ſed & pro naturæ omnibus partibus, terrâ, aquâ, aëre, igne, preces grateſque concipit: Mundum hunc exiſtimans (vti reuerâ eſt) patriam ſuam eſſe.* Fructum ſententiæ vides: & adde alterum, de Exſilio; quod eſſe nullum poteſt ſic animato. *Emetimur enim quaſcumque terras, nullam inuenire intra Mundum eſt, alienam nobis.* Sic igitur de Mundo Stoici: etſi *Cælum* etiam Ciuitatem, & quidem propriè, ſi Clementi credimus, volunt dici. Ille cùm cæleſtem ciuitatem in Sacris legeret, & rei ſuæ aptaret, addit: Λέγουσι καὶ οἱ Στωϊκοὶ, τὸν μὲν οὐρανὸν κυρίως πόλιν. τὰ δὲ ἐπὶ γῆς ἐνταῦθα οὐκέτι πόλεις, λέγεσθαι μὲν γὰρ, οὐκ εἶναι δέ. *Dicunt & Stoici Cælum propriè ciuitatem eſſe. quæ autem hic in terrâ ſunt ciuitates, dici quidem, at non eſſe.* Quò ego Plutarchi reprehenſionem ſpectaſſe arbitror, etſi verba in Græcis (meo quidem libro) corrupta aut manca ſunt: Ἀλλὰ μὴν τὸν νεῶν μὲν εἶναι πόλιν, καὶ πολίτας τοὺς ἀστέρας, εἰ δὲ τοῦτο, καὶ φυλέτας, καὶ ἄρχοντας, δῆλον ὅτι καὶ βουλευτὴν τὸν ἥλιον, καὶ τὸν ἕσπερον πρύτανιν ἢ ἀστυνόμον: *Sed & aiunt, deorum domum* (putem enim ſcribendum, θεῶν οἶκον) *eſſe ciuitatem, ciues autem ſtellas, ad hoc etiam tribules, & magiſtratus: nempe Solem etiam Senatorem, & Heſperum Prytanim vel Ædilem.* Niſi magis tamen eſt legi τὸν κόσμον εἶναι, & concinnare diuulſa: atque ad priorem imaginem de Mundo toto referre, cui Dij ſcilicet & cælites illi præſunt. Quem iterùm aliâ imagine, & magis auguſtâ, aſſimilant etiam cum Templo. Seneca: *Totum Mundum deorum eſſe Templum, ſolum quidem amplitudine illorum ac magnificentiâ dignum.* Et alibi: *Per quæ non municipale ſacrum, ſed ingens omnium deorum Tem-*

Margin notes: Lib. xv. — * Nec malè φύσεως νόμος. Vtrumque verum eſt. — Cap. xvi. — I. De Legib. — II. De Nat. deor. — Conſol. ad Helu. — IV. De Fin. — De Monarch. II. — Sen. ad Helu. c. 12. — IV. Strom. in fine. — De Comm. Not. — De Benef. VII. c. VII. — Epiſt. xc.

In Somnio. *Templum Mundus iſte reſeratur.* Cicero: *Homines tuentur illum globum, quem in Templo hoc medium vides, qui terra dicitur.* Vbi Macrobius appoſitè: *Quidquid humano aſpectui ſubijcitur, Templum eius vocauit qui ſolâ mente concipitur. vt, qui hæc veneratur vt templa, cultum tamen maximum debeat conditori: ſciatque quiſquis in vſum templi huius inducitur, ritu ſibi viuendum Sacerdotis.* Bona, bona poſtrema monitio: & Plutarchus accedat, *Templum eſſe hunc Mundum, ſacratiſſimum quidem ac religioſiſſimum. in quod per ortum inducimur, ſpectatores non ſignorum ſurdorum & manufactorum, ſed Solis, Lunæ, ſiderum.* Et addit, hæc *veluti initia & myſteria quædam eſſe, tranquillo & læto nobis animo ſpectanda ac peragenda.* Philo denique Iudæus claudat: Τὸ μὲν ἀνωτάτω καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἱερὸν Θεοῦ νομίζειν τὸν σύμπαντα χρὴ κόσμον εἶναι, νεὼν μὲν ἔχοντα τὸ ἁγιώτατον τῆς τῶν ὄντων οὐσίας μέρος, οὐρανὸν, ἀναθήματα δὲ τοὺς ἀστέρας, ἱερέας δὲ τοὺς ὑποδιακόνους αὐτοῦ τῶν δυνάμεων ἀγγέλους, ἀσωμάτους ψυχάς: *Templum Dei ſupremum, & verè tale, exiſtimare oportet eſſe totum hunc Mundum. qui Sacrarium quidem habet, puriſſimam rerum Naturæ partem, Cælum; ornamenta, ſtellas; ſacerdotes, adminiſtros potentiæ eius angelos, incorporeas animas.* Imagines habemus, aptas, & pro ſplendore ac dignitate Mundi, nec ſuprà. *Nihil enim omnium rerum* (ait Stoiciſſans Tullius) *melius eſt Mundo, nihil præſtabilius, nihil pulchrius: nec ſolùm nihil eſt, ſed ne cogitari quidem quidquam melius poteſt.* Vide ipſum totum, vide magnas parteſque partes: omnia *ita conſtituta ſunt, vt neque ad vſum meliora eſſe potuerint, neque ad ſpeciem pulchriora.*

Lib. I. cap. XIV. — D. Tranq. anim. — De Monarch. 13. — II. De Natur. Deor. — Illud infrà.

DISSERT. VIII.

Factum eſſe Mundum à Deo, cauſsâ hominum: & breuiter, quomodo ſit factus.

TANTI autem operis quis auctor? Nullus, aiunt quidam, & ab æterno fuit, æternumque erit. Alij qui factum ſtatuunt, partim à Naturâ (vt Strato:) partim à Forte & Caſu, vt Epicurus. Stoici veriſſimè, à Deo & Prouidentiâ eſſe. Paſſim ita: & Chryſippi, apud Lactantium, argumentum validum ſanè exſtat. *Siquid eſt, inquit Chryſippus, quod efficiat ea, quæ homo, licet ratione præditus, efficere non poſſit; id profectò eſt maius, & fortius, & ſapientius homine. Homo autem non poteſt facere cæleſtia: ergo illud, quod hæc effecerit, ſuperat hominem arte, conſilio, prudentiâ, poteſtate. Quid igitur poteſt eſſe, niſi Deus?* Nec teſtimonia congero in ſententiâ decantatâ: illud addam, *Quare, Quomodo, Vbi, Quando, Qualem* fecerit Deus? Quare? ſuâ, inquiunt, & hominum cauſsâ. Neque enim alius ei finis fuit, quàm potentiæ & bonitatis deſignatio, in maximo optimoque opere ſic oſtenſa. Cicero: *Quorum igitur cauſsâ quis dixerit effectum eſſe Mundum? Eorum ſcilicet animantium, quæ ratione vtuntur. hi ſunt dij & homines, quibus profectò nihil eſt melius.* Et de alterâ ſanè parte, noſtri Doctores conſentiunt. vt Lactantius: *Vera eſt ſententia Stoicorum, qui aiunt noſtrâ cauſsâ Mundum eſſe conſtructum. Omnia enim quibus conſtat, quæque generat ex ſe Mundus, ad vtilitatem hominis accommodata ſunt.* Et ſingillatim ibi exſequitur: quod ante eum Cicero accuratè, De Naturâ deorum. Neque Seneca id negatum voluit (haud ita veri & partium transfuga) cùm ſcribit: *Non enim nos cauſſa Mundo ſumus, hiemem æſtatemque referendi: ſuas iſta leges habent, quibus diuina exercentur. Nimis nos ſuſpicimus, ſi digni nobis videmur, propter quos tanta moueantur.* Imò verò, ô bone, propter nos vel maximè iſta mouentur: ſed non ſolos: & hoc voluiſti dictum. Dij quoque hîc ſuas partes habent. Itaque alibi ſcribis: *Dij non per negligentiam nos genuere, quibus tam multa genuerant. Cogitauit enim nos antè Natura, quàm fecit.* Ita eſt. Prouidentia hominem, & pleraque iſta homini fecit. Sed *Quomodo* fecit, & quæ compoſitio aut digeſtio molis huius fuit? Zeno apud Laërtium ita prodit: Τὸν Θεὸν, κατ' ἀρχὰς καθ' αὑτὸν ὄντα, τρέπειν τὴν πᾶσαν οὐσίαν δι' ἀέρος εἰς ὕδωρ. καὶ ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα περιέχεται, οὕτω καὶ τοῦτον, σπερματικὸν λόγον ὄντα τοῦ κόσμου, τοιόνδε ὑπολείπεσθαι ἐν τῷ ὑγρῷ, εὐεργὸν αὑτῷ ποιοῦντα τὴν ὕλην, πρὸς τὴν τῶν ἑξῆς γένεσιν. εἶτα ἀπογεννᾶν πρῶτον τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν: *Deum in principio, cùm apud ſe eſſet, Eſſentiam omnem per aërem in aquam conuertiſſe. Et vt in fœtu ſemen continetur, ita Deum qui ſeminalis Ratio mundi eſt, tale ſemen reliquiſſe in Humido, quod facilem aptamque operi Materiam præberet, ad rerum deinceps generationem. Deinde progenuiſſe primùm Elementa quattuor, ignem, aquam, aërem, terram.* Ait *in principio:*] ipſis Sacrorum noſtrorum verbis. Ait, *cùm apud ſe eſſet.*] Piè & pulchrè. Deus ſua perfectio, ſedes, regnum:

Cui eſſe ſibi ſufficit, efficitque cuncta:

vt vir ſummus noſtri æui, in Carmine ſuper Deo ſcripſit, planè diuino. Deus ſibi, & ſuum ei eſſe, ſufficit: quidni? in ipſo omnia, ipſe omnia. Itaque fruſtrà, & pro humanâ imbecillitate iſtæ quæſtiones, Quid faciebat, agitabat?

De Irâ Dei cap. X. — II. De Nat. Deor. — De Irâ Dei cap. XIII. — Lib. II. — II. De Irâ cap. XXVII. — Lib. VI. De Benef. cap. XXIII. — Iul. Scal.

Epiſt. IX. tabat? Vel Seneca noſter reſpondeat: *Iupiter reſoluto mundo, & dijs in vnum confuſis, paulliſper ceſſante Naturâ,* ACQVIESCIT SIBI, *cogitationibus ſuis traditus.* Optimè. vis & ego aliquid audacter, ſiue argutè? Idem quod nunc facit, fecit. Erras, qui in Deo tempora diſparas, omnia ei ſunt in præſenti. Poëta Chriſtianus olim, Claudius Victor:

Regnabatque potens in maieſtate creandi,
Et facienda videns, gignendáque mente capaci
Sæcula diſpiciens: & quidquid tēpora voluūt,
PRAESENS SEMPER *habens. immenſum*
mole beatâ
REGNVM ERAT IPSE SVVM.

An deerat occupatio, hæc quæ fuêre, quæ ſunt, & quæ inſtant, contemplanti? Pergit Laërtius, *Eſſentiam omnem vertiſſe.*] Si de primo conditu intellegit, Materiam cape: ſin de ſeparatione Mundi poſt exuſtionem, cape Ignem reliquum & in eo ſemina rerum. *Per Aërem.*] Ergo vel Materia, vel Ignis ille reliquus, Aëre tenuior. Et ita eſt. quoniā tradebant Stoici diffundi, & vel totum Vacuum illud occupare. Contrahitur igitur, ſed gradatim, & habilis fit corporum generationi. Primò autem in Aërem, quia faciliima ea mutatio ab Igne. Deinde, ait, *In Aquam.*] Hæc igitur proxima facies Materiæ, cùm elementa genita. Ideò vetus opinio, *Aquam principium rerum eſſe,* Thaleri adſcripta. Quid Thaleti? Homeri ante illum fuit. apud quem legas

Iliad. ξ. —— ποταμοῖο ῥέεθρα
Ὠκεανοῦ, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται:
—— *flumina magni*
Oceani, cunctis qui rebus præbuit ortum.

Vis aliquid clarius? iteratque alibi, & vocat
Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν:
Oceanū Diuis geneſim, matrem & nutricem.

Dij & Genij ex illo orti (nam & hi ex Materie) atque etiam vaporationibus eius aluntur. Poſtrema autem ipſa verba, de *Matre & Nutrice*, Plato in Timæo adſumpſit, & Materiæ aptauit. Quin & Barbarica vetus philoſophia in hac parte. *Brachmanibus apud Indos*, ait Strabo, ἀρχαὶ μὲν τῶν συμπάντων ἕτεραι, τῆς δὲ κοσμοποιίας τὸ ὕδωρ: *aliarum omnium rerum alia principia, Mundi autem aqua.* Sed quarum rerum alia? credo ſingularum rerum, quæ ex Elementis; vt ad proxima principia hoc referatur. Iam & Ægyptij (Philo notat)

De vitâ Moyſis I. τὸ ὕδωρ διαφερόντως ἐκτετιμήκασιν, ἀρχὴν τῆς τῶν ὅλων γενέσεως τοῦτο νομίζοντες: *Aquam eximiè coluerunt, principium Vniuerſi generationis eam cenſentes.* Sed pro totâ Stoicorū ſententiâ, Seneca au-

III. Quæſt. Nat. c. XIII. diendus: *Aqua, ait Thales, valentiſſimum elementum eſt. hoc fuiſſe primum putat, ex hoc ſurrexiſſe omnia. Sed & nos quoque* (Stoici) *aut in eâdem ſententiâ, aut in vltimâ ſumus.* Vltimâ. ex hac nempe omnia ſurrexiſſe. Quò ducere & Manilium poſſis, imò debeas:

Seu liquor hoc peperit, ſine quo riget arida rerum Lib. I.
Materies, ipſumque vocat, quo ſoluitur, Ignem.

Inter variantes ſententias Mundi conditi, nec Stoicam omittit: & Siue, inquit, Aqua initium rebus fuit, in quam Materia ſe vertit: quæ deinde *vocat* (ita legerim, non *vorat*) ſiue adhibet ipſum Ignem, qui deſtruit, & in varias formas mutat. Siue, qui ſoluit & deſtruit, in ἐκπυρώσει. Neque aliud Stoici decantatum illud *Chaos* interpretabantur, quàm hanc *Aquam*: non illam Elementi. Philonem ita audi: Τῶν δὲ Στωϊκῶν ἔνιοι χάος τὸ ὕδωρ De immortalitate Mundi. δεδώκασιν εἶναι, παρὰ τὴν χύσιν τοὔνομα πεποιῆσθαι νομίζοντες: *Quidam Stoicorum Chaos exiſtimant Aquam eſſe, à fuſione factum nomen arbitrantes.* Sed quid iam Aqua? pergit Laërtius: *Deum, qui ſeminalis Ratio eſt, relinqui in humido.*] De Deo enim hæc verba, eiuſque Ratione (etſi obſcuriuſcula ſunt) omnino capienda. Ita enim alibi ipſe Zeno: Διὰ τῆς ὕλης διεληλυθέναι τὸν τοῦ In Stob. Phyſ. παντὸς λόγον, ὃν ἔνιοι εἱμαρμένην καλοῦσιν, οἷόνπερ καὶ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα: *Per Materiam* (ſic aqueam) *diſcurrere Vniuerſi Rationem, quam aliqui Fatum appellant, tamquam in fœtu ſemen.* Vides eamdem ibi imaginem, & ipſis verbis, vti hîc ponitur. ſignificat autem, immobilem per ſe & ineffieacem Materiam animari ab hoc Igne (illo qui Deus, & Ratio:) non aliter quàm ſemen eiuſque ſpiritus & calor fœtum formant, augent, alunt. Notanda igitur & hîc λόγου voeula: quâ erebrò in hac Generationis re vtuntur. vt Seneca: *Cauſſa autem, id eſt Ratio, Materiam format.* Epiſt. LXV. Iterùm: *Incorporalis Ratio, ingentium operum artifex.* Ingentium, totius Mundi. Ait, *in-* Conſol. ad Heluc. cap. VIII. *corporalis*: quia mens ipſa Dei eſt, & animus, vt ſic dicam, Ignis. Fatum interpretatur Zeno, alij Prouidentiam: & vtrouis ſenſu poëta Manilius (germanus Stoicus) ſæpiùs vſurpat. Vt in iſtâ re gignendi, Sidera & cælum, eſſe *Cæleſtis Rationis opus. Tale* Lib. I. *ſemen reliquiſſe.*] Ipſum Ignem, ſiue Calorem, qui Humido miſcetur, vocat *Semen*: Ratione tamen illâ ſemper adiunctâ. Plutarchus, aduerſus noſtros: Τοῦ κόσμου τὸ πῦρ λέγουσι σπέρμα εἶναι: *Mundi ſemen Ignem dicunt.* Alio verbo, ſed eodem ſenſu, Ariſtocles apud Euſebium: Στοιχεῖον εἶναί φασι τῶν ὄντων τὸ πῦρ, καθάπερ Ἡράκλειτος. τούτου δ' ἀρχὰς ὕλην καὶ θεόν: *Elementum rerum omnium Ignem dicunt, eius principia*

cipia, Deum & Materiam. Benè Ariſtocles. & Deus, ſiue ipſa Ratio, ab hoc Igne diſparanda.
1 Acad. *Zeno*, apud Ciceronem, *ſtatuit Ignem eſſe ipſam naturam, quæ quidque gigneret, & mentem atque ſenſus.* Qualis autem hic Ignis? non vt ille noſter, qui cuncta diſturbat.
Cic. 11. De Nat. deor. ac diſſipat: ſed *vitalis ac ſalutaris, qui omnia conſeruat, alit, auget, ſuſtinet, ſenſuque afficit:* qualem in ſideribus videmus. Plura autem ſuper totâ hac re, vbi de Exuſtione mundi. Vltima Laërtij: *Gigni primùm elementa quattuor, ignem, aquam, aërem, terram.*] Idem Laërtius poſteà: Γίνεσθαι δὲ τὸν κόσμον, ὅταν ἐκ πυρὸς ἡ οὐσία τραπῇ δι' ἀέρος εἰς ὑγρότητα. εἶτα τὸ παχυμερὲς αὐτοῦ συστὰν ἀποτελεσθῇ γῆ· τὸ δὲ λεπτομερὲς ἐξαερωθῇ, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλέον λεπτυνθὲν πῦρ ἀπογεννήσῃ: *Gigni Mundum, cùm ex Igne* (qui exuſtioni reliquus) *Eſſentia vertitur per Aërem in Humorem. deinde craſſior eius pars fit Terra; quod tenuius, Aër; reliquum magis tenue, Ignis.* Sed hîc *Aquam* omittit: anteà poſitam, & rectè. neque enim Materialis illa aqua ſiue humor, verè elementum Aquæ eſt, ſed faciem duntaxat eius habet, multifariâ alioqui mixtione. Hæc igitur in breui Stoicorum ſententia, ſuper rerum conditu: cum quâ valdè Triſmegiſtus ille con-
Cap. 1. ſentit: Λόγος, inquit, ἅγιος ἐπέβη τῇ φύσει, καὶ πῦρ ἄκρατον ἐξεπήδησεν ἐκ τῆς ὑγρᾶς φύσεως ἄνω εἰς ὕψος: *Ratio ſancta* (ſiue *Verbum*) *Naturæ superuênit, & Ignis purus exſiluit ex Humidâ naturâ in altum.* Additque mox: Κινούμενα δὲ ἦν, διὰ τὸν ἐπιφερόμενον πνευματικὸν λόγον εἰς ἀκοήν: *Mouebantur autem, à Ratione ſpiritali, quæ ſuper eâ ferebatur, ad auditum.* Eſt ſanè noſtra hîc *Ratio*, eſt *Ignis*. Quid in ipſo Moyſe, rerum primordijs, nónne *Spiritus Domini ferebatur ſuper Aquas?* Quibus profectò paria & Triſmegiſtus, & Zeno ſuprà, *Rationem per Materiam decurrere.* Quod Tertullianus alludit, an & ridet? *Stoici volunt, Deum ſic per Materiam decucurriſſe, quomodo mel per fauos.* Rideat: Metaphoram non indecoram, nec à Sacris longinquam, ego purem.

DISSERT. IX.

In Vacuo Mundum librari. Vere natum videri: & quare forma eius circitet.

QVomodo factus, quod ſatis ſit, diximus: *Vbi* autem, & quo ſitu? *In medio Vacui*, ait
De defect. oracul. Chryſippus apud Plutarchũ: *atque hanc cauſſam permanſionis eius eſſe, quòd Eſſentia omnis in ſui medium tendat.* Eſt ipſa ſententia, quam damnatum it Epicurus, & ex eo Lucretius:

Illud in his rebus longè fuge credere, Memmi, Lib. 1.
In medium ſumma, quod dicunt, omnia niti:
Atque ideò Mundi Naturam ſtare ſine vllis
Ictibus externis, neque quóquam poſſe reſolui
Summa atque ima, quòd in medium ſint omnia nixa.

Damnat, ſed parùm iuſtè: & in Terrâ, quæ ſe ſuſtinet, & vndique in ſe redit, eadem ratio, neque alia, valet. Plutarchus etiam, dicto loco, irridet: quia Vacuum omne ſpernit. Non nos herclè, & cogitanti cuicumque aliquid Vacui extra Mundum, vel inuito occurrit. quod præter antè dictos, etiam Philo Iudæus palàm adſtruit, & in Scriptu-
ris *Abyſſum* dici contendit. Quid Auguſti- 11. De Ciu. cap. 5.
nus, an non *extra Mundum infinita ſpatia locorum* cogitari oſtendit? Vt Stoicorum aſſertio neque tam ſingularia ſit, nec ex facili aſpernanda: imò Theologorum optimis etiam hodie propugnanda. Addamus, *Quando* ſit factus: etſi apud Stoicos quidem nihil ſuper eâ re legi. Imò credo eos cenſuiſſe,
certum non eſſe diem eius ortus: quod Iulius Lib. 11.
Firmicus tradidit, certus eorum adſecla & ſatelles. Tamen curioſa inquiſitio huc quoque iuit, & Vere natum eſſe volunt, Sole in Ariete exiſtente. Panegyriſtes ad Maximianum: *Diuinus ille veſtræ maieſtatis ortus ipſo, quo illuxit, auſpicio Veris illuſtrior, anguſtiore fulgens luminis claritate, quàm cùm* ORIGINEM MVNDI NASCENTES *animauit.* Et ſtatim: *O felix beatumque Ver nouo partu! ô tempus, quo meritò* OMNIA NATA *eſſe credantur! ô Kalendæ Martiæ, ſicuti olim annorum voluentium, ita nunc æternorum auſpices Imperatorum.* Virgilius:

Non alios prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies, aliúmve habuiſſe tenorem
Crediderim. Ver illud erat, Ver magnus agebat
Orbis.

In Carmine veteri: *Vere natus orbis eſt.* Di-
uus Ambroſius & cauſſam addidit: *Inde* 1 Hexaëm. cap. 4.
oportebat mundi exordium capi, vbi erat opportuna omnibus verna temperies. vnde & naſcentis mundi imaginem annus expreſſit, vt poſt hibernas glacies, atque hiemales caligines, ſerenior ſolito Verni temporis ſplendor eluceat. Da-
maſcenus item in hac parte: Τέσσαρες ζῶναι δὲ Lib. 11. cap. 7.
(ἡλίου συνίστανται). καὶ πρώτη μὲν ἡ ἐαρινή. ἐν αὐτῇ γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ σύμπαντα. καὶ δηλοῖ τὸ μέχρι τοῦ νῦν ἐν αὐτῇ τῶν ἀνθέων ἐκβλάστησιν γίνεσθαι: *Quattuor ſunt à Sole anni tempora ſiue conuerſiones. Prima Verna, in quâ Deus fecit vniuerſa. quod docet etiamnunc florum in eâ germinatio.* Verba Scripturæ adſpicit: *Germinet terra herbam virentem,*

&

& facientem ſemen, & lignum pomiferum. Et nónne probabile eſt amœniſſimo, & maximè vegetabili tempore, cuncta cœpiſſe? cùm & animantes pleræque fœtificant, & aliæ naturæ partes concipiunt aut parturiunt, ἀληθῶς dicamus & ipſam totam peperiſſe. At ſunt tamen qui fortiter abnuant, Hebræorum auctoritate confiſi, quibus principium anni in Autumno fuit: ergo & Mundi. Non vltrà inquiro: cùm ad Sacrorum auctoritatem itur, Philoſophiæ fines iam res egreditur, & ad Theologiæ abit. Hoc tertium potiùs, *Qualis* conditus, & quâ formâ? Rotundâ. Ita Stoici apud Laërtium: & cauſſa. Πρὸς γὰρ τὴν κίνησιν ἁρμοδιώτατον τὸ τοιοῦτον σχῆμα: *Nam ad motum talem figuram aptiſſimam.* Plures cauſſæ in Manilio:

Lib. 1.

Hæc æterna manet, diuiſque ſimillima forma,
Cui neque principiũ eſt vſquam, nec finis, in ipſo
Sed ſimilis toto remanet, perque omnia par eſt.

Apta ſcilicet ea forma ad perpetuitatem motus: denique *Diuis par*, vt ait, vel quia Aſtra ſic ſpectantur; vel quia principio & fine caret, vt ipſe Deus. Obſerua autem hîc *Totum*, τὸ ὅλον, Stoico ſermone, vt prædixi. In Platone ratio quoque alia: *quòd à quo animante* (Mundo) *omnes reliquos contineri vellet animantes, hunc eâ formâ figurauit, quâ vnâ omnes reliquæ formæ concluduntur.* Eſt enim capaciſſima, eſt perfectiſſima ea forma. Et *iccircò* (ait explicans Apuleius) *perfectiſſimo & pulcherrimo Mundo* * *inſtar pulchræ & perfectæ ſphæræ à fabricatore Deo quæſitum eſt, vt ſit nihil indigens: ſed operiens omnia coërcensque contineat. pulcher & admirabilis, ſuique ſimilis, ſibique reſpondens.* Quod ipſum in capite humano Lactãtius conſiderat: *quod Deus*, inquit, *orbi & globo ſimile formauit, quia orbis rotunditas perfectæ rationis eſt ac figuræ. Eo igitur Mens & ignis ille diuinus, tamquam cælo, tegitur.* Ab hac ſententiâ Homerum fuiſſe argumentantur, quod * ἀπείρονα γαῖαν dixerit: non magnitudine, ſed figurâ, quæ finis eſt expers.

In Timæo.

* Id eſt, imago, forma.

De Opific. Dei, c. viii.

* infinitam terram.

DISSERT. X.

Animal eum eſſe, ſenſu & Ratione præditum. Partes eius libatæ. Ipſam animam, Deum eſſe.

ET Mundum quidem talem ac tantum vides, ſed in extremâ adhuc facie: nunc animi ſenſus ad interiora, id eſt ad *Animum* eius mitte. Ita enim conſenſu Stoici, *ſentientem eum, intelligentem, ſapientem:* & quid te moror? *Animal rationale* eſſe. AVD. Hoc dicunt? repudio:

Et procul à verâ hoc aio ratione repulſum.

LIPS. Et ego tecum: ſed quid iudicare, priuſquam audire properas? Intellige, & tum cenſe. Et ſententia hæc non illorum primitus, ne neſcias; à Socrate & Platone eſt, qui protulerunt. Iſte in Timæo, vt Cicero vertit: *Quapropter non eſt cunctandum profiteri, ſi modò aliquid inueſtigari coniecturâ poteſt, hunc Mundum Animal eſſe, idque intelligens, & diuinâ Prouidentiâ conſtitutum.* Et ſæpiùs iterat, & inter * κύρια dogmata habent ſectatores. Sed illis omiſſis, Stoicos audiamus: de quibus ita Laërtius: Ὅτι δὲ καὶ ζῶον ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν καὶ ἔμψυχον καὶ νοερόν, Χρύσιππός φησι, καὶ Ἀπολλόδωρος καὶ Ποσειδώνιος. ζῶον μὲν οὕτως, οὐσίαν οὖσαν ἔμψυχον αἰσθητικήν. τὸ γὰρ ζῶον τοῦ μὴ ζώου κρεῖττον· οὐδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον· ζῶον ἄρα ὁ κόσμος. ἔμψυχον δὲ, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος. Βοηθὸς δὲ φησὶν οὐκ εἶναι ζῶον τὸν κόσμον: *Quòd autem Animal ſit Mundus, & rationale, & animatum, & intelligens, aſſerit Chryſippus, & Apollodorus, & Poſidonius. Animal quidem ita, vt ſit natura animata & ſentiens. Quod enim animans, non animante præſtantius eſt: nihil autem Mundo præſtantius; Animans eſt igitur. Animatum porrò eſſe, liquet ex noſtrâ Animâ, quæ particula auulſa eſt ab illo. Boëthus tamen dixit, non eſſe Animal.* Vides adfirmationem, & additam rationem: Quòd animal præſtantius non animato. A Platone ea eſt ſumpta, in Timæo. *Fas*, inquit, *non eſt, nec vmquam fuit; quidquam niſi pulcherrimum facere eum, qui eſt optimus. Cùm hanc rationem igitur habuiſſet* (Deus;) *reperiebat nihil eſſe eorum, quæ in naturâ cernerentur, non intelligens intelligente, in toto genere, præſtantius. Mentem autem vlli rei adiunctam eſſe ſine animo nefas eſſe: quocirca intelligentiam in animo, animum concluſit in corpore: ſic ratus opus illud effectum eſſe pulcherrimum.* Platonis ratiócinatio eſt: Deus optimus optimum fecit: nihil naturâ intelligente melius: ergo Mundus intelligens. Si hoc, etiam animatus: quoniam intelligentia ſine animâ eſſe non poteſt. Intelligentem cùm dicit, Rationalem ſentit, quod conſonat. Itaque Zenonis verba eiuſdem rei ſunt, in Sexto Empirico, iſta: *Si, quod eſt particeps rationis, eſt melius eo quod eſt illius expers: eſt ergò Mundus particeps rationis. Et ſimiliter argumentabatur in eo, quod eſt animâ præditum, & quod Inanimatum.* AVD. Neque nunc ſine riſu audio: & quale iſtud Animal, & quas partes habet? LIPS. Partes? Benè ſuggeris: dabo, ad hominis & tuum inſtar. Plutarchus ita diſtribuit. *Stellæ ſicut* OCVLI *lucentes in facie Vniuerſi orbem ſuum peragunt:*

* primaria.

In Zen.

De Facie in orbe Lunæ. *Sol vi præditus* CORDIS, *vt hoc ſanguinem & ſpiritum, ſic diffundit ex ſe vegetantem calorem & lucem. Terrâ & Mari Mundus, vt animal* VENTRE & VESICA, *vtitur. Luna inter Solem & Terram, vt inter Cor & Ventrem, velut* IECVR, *aut aliud molle viſcus eſt, & reſpirationes illinc excoctione aliquâ & purgatione attenuans diffundit*. Atque ego ſanè (etſi aliter Macrobius) eôdem verſus Sarapidos tetulerim, quos interrogatus à Nicocreonte Cypriorum rege protulit. Ægyptij enim iſtum *Deorum maximum* dicunt, id eſt Mundum. Verſus ſunt a

1 Saturn. cap. xx.
Εἰμὶ θεὸς τοιόσδε μαθεῖν, οἷον κ' ἐγὼ εἴπω.
Οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
Ὄμμα τε τηλαυγὲς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο:
Sum Deus, & talis qualẽ deſcribã ego meipſe.
Cæli arx mi CAPVT *eſt*, VENTREM *dico mare magnum:*
Terra, PEDES; AVRES *ponũtur in æthere puro;*
Longè ſplendentes OCVLOS, *dic lãpada Solis.*

Mutat aliquid in illis Plutarchi: & quis non pro ingenio poſſit? *Terram* facit *pedes*, ſatis apposite: ſicut Chryſippus Stoicus eamdem
Stob. Phyſ. ὑπέρεισμα, ὥσπερ ἐν ζώῳ τὰ ὀστέα: *fulcrum, vt in animali oſſa*. Eſt enim maximè compacta & dura, ſed & infimo loco, vt Pedes. Hæc
De Hæreſibus. Stoica eſſe, etiam Io. Damaſcenus docet: *Stoici*, inquiens, *Deum ſtatuunt animum huius Vniuerſi, corpus eius ipſum Vniuerſum: oculos verò, Solem, Lunam, aſtra.* Sed & Manilius
Lib. 1. Stoiciſſans: — *flammæque micantes,*
Quæ Mundi fecêre oculos.

Oculos, id eſt ſtellas. Sed vt ad Laërtium redeam, à quo me leuiter abduxiſti: altera in illo ratio, cur Animal Mundus, *quòd noſtra ex eo anima auulſa*.] Quaſi dicat: Quod Animam emittit, ipſum animatum eſt: talis Mundus. Verba Zenonis huic ſententiæ, in Empirico: *Quod emittit ſemen eius quod eſt particeps rationis, eſt ipſum quoque rationis particeps: Mundus autem emittit tale ſemen: eſt ergo Mundus rationis particeps.* Cicero etiam huc
IV. Acad. faciat: *Qui Stoicus eſt, non magis approbabit nunc lucere, quàm hunc Mundum eſſe ſapientem, habere Mentem quæ & ipſum fabricata ſit, & omnia moderetur, moueat, regat.* Vides quàm adfirmatè hoc noſtri? Nec ſoli tamen, ne
XI. Metaphyſ. erres. Omitto Platonicos, Ariſtoteles ipſe (ſed ex alienâ mente, inquiunt) alibi *Animal Mundum* appellat. Triſmegiſtus planiſſimè
Cap. 2. ex ſuâ: Ὁ μὲν κόσμος, πρῶτον· ὁ δὲ ἄνθρωπος, δεύτερον ζῷον μετὰ τὸν κόσμον: *Mundus, primum animal, ſecundum ab illo, Homo.* Et alibi, ἀθάνατον ζῷον, *immortale animal* dicit. Sed iterùm ad Laërtij verba, *Animam ex eo auulſam*.] Quo? an Toto? non, ſed ipsâ Animâ, quam Toti dabant. Et quæ illa? Ignis. quis Ignis? Deus. Hoc diuerſum à Platonicis noſtri habent; etſi audita ſententia, non explorata, imponat. Nam vtrique Animam Mundo tribuunt, & Deum faciunt: ſed diuerſo paullùm ſenſu. Plato Mundi animam ex Deo natam vult: noſtri, Deum ipſam eſſe. Illi quoque Deum, ſed ſecundarium quemdam, nec primum & patrem. Pro Stoicorum
Lib. VIII. mente Varro, apud Iſidorum: *Varro Ignem Mundi animum dicit. Proinde quòd in Mundo Ignis omnia gubernet, ſicut animus in nobis. Quàm vaniſſimè! Qui cùm eſt*, inquit, *in nobis, viuimus; cùm exit, emorimur.* Auguſtinus,
IV. De Ciu. cap. XXXI. De eodem Varrone: *Dicit idem auctor acutiſſimus atque doctiſſimus, quòd hi ſoli videantur ei animaduertiſſe, quid eſſet Deus, qui crediderunt eum eſſe Animam motu ac ratione Mundum gubernantem.* Vox *motu* non omnino diſconuenit, fateor: & veriùs tamen
I. Acad. credam, *Mente*. Cicero, de Stoicis: *Mundum naturâ ſentiente teneri, in quâ Ratio perfecta inſit, quæ ſit eadem ſempiterna. Quam vim Animum eſſe dicunt Mundi, eamdemque eſſe Mentem Sapientiamque perfectam, quam Deum dicunt.* Eſt igitur ijs Anima, eſt & eius ἡγεμονικὸν *Ratio*, in Mundo; ſicut in homine ponimus: atque ea *Ratio* propriè Deus. Multa ſuper hac re, è multis, poſſem: ſed quod
* Lib. I. Diſſ. VII. ſatis ſit, dixi nuper, cùm de ipſo * Deo diſſertatum. Cum Philone claudam, qui hæc à Chaldæis manaſſe oſtendit, & damnat:
περὶ ἀποικίας. *Chaldæi*, inquit, *ſuper alios homines Aſtronomiam & Genethliacam excolentes, infera ſuperis, cæleſtia terrenis adaptare & iungere nitebantur, tamquam Muſicis rationibus omnia concinere & conuenire inter ſe aiebant, locis diſiuncta, cognatione coniuncta.* Οὗτοι τὸν φαινόμενον τοῦτον κόσμον ἐν τοῖς οὖσιν ὑπετόπησαν εἶναι μόνον, ἢ θεὸν ὄντα αὐτὸν, ἢ ἐν αὐτῷ θεὸν περιέχοντα τὴν τῶν ὅλων ψυχὴν, εἱμαρμένην τε καὶ ἀνάγκην θεοπλαστήσαντες, ἀσεβείας πολλῆς κατέπλησαν τὸν ἀνθρώπινον βίον, ἀναδιδάξαντες ὡς δίχα τῶν φαινομένων οὐδενός ἐστιν οὐδὲν αἴτιον τὸ παράπαν: *Iidem apparentem hunc & ſenſibus ſubiectum Mundum ſuſpicati ſunt & ediderunt, aut ipſum ſolum eſſe Deum, aut quæ eo continetur Vniuerſi animam. Fatum autem & Neceſſitatem deificantes, vt ſic dicam, & conſecrantes, ſummâ impietate vitam humanam repleuerunt, docentes præter hæc quæ conſpiciuntur, nullam eſſe omnium Cauſam.* Sunt ipſa Stoica, qui *Rationem* in hac Animâ *Fatum* & *Ne-*

Neceſſitatem etiam interptetabantut. Abſurda igitur, ſic accepta. ſed è quibus ſubtiliſſimè argumentum, pro Dei vnitate, contra
Lib. III. Gentiles Arnobius ducit. *In Philoſophiæ memorabiles ſtudio, vniuerſam iſtam molem Mundi, Animal eſſe vnum, ſapiens, rationabile, conſultum,* PROBABILI *aſſeueratione definiunt: quorum ſi eſt vera, & fixa, certa ſententia; etiam illi continuò deſinent Dij eſſe, quos in eius portionibus conſtituebatis. Vt enim homo vnus nequit, permanente ſui corporis integritate, in homines multos ſcindi; neque homines rurſus multitudinis, iunctionis differentiâ conſeruatâ, in vnius ſenſus ſimplicitatem conflari: ita ſi Mundus animal eſt vnum, & vnius Mentis agitatione motatur: nec in plura poteſt numina diſſipari; nec ſi eius particulæ Dij ſunt, in vnius animantis conſiſtentiam cogi atque verti.* Audiſti. iam tecum damnamus, etſi *probabile* hoc, eum Arnobio: quia certum, diuinam illa in vim per omnes Mundi partes ire, vt Animam, ſed non Animam: & hic error, quòd æternum illud & ſecretum, cum perituris impuriſque vnionis nexu miſcent.

DISSERT. XI.

Diuiſio Mundi prima, & ſecunda. Elementa quattuor eſſe, & in ſe inuicem commutare.

ANIMAL igitur ijs Mundus. cuius duæ magnæ Partes, Cælum & Terra. Varro ita diuidit ſcitè, vt opinor, ex mente & more
VII. De Ciu. cap. VI. Sroicorum. Auguſtinus: *Adiungit (Varro) Mundum diuidi in duas partes, Cælum & Terram: & Cælum bifariàm, in Æthera, & Aëra; Terram verò, in Aquam & Humum. E quibus ſummum eſſe Æthera, ſecundum Aëra, tertiam Aquam, infimam Terram.* Sunt omnino Stoi-
Stob. Phyſ. ca, qui primò diuidebant Elementa *in Grauia, & Leuia. Leuia faciunt, Ignem & Aërem: Grauia, Aquam & Terram. Leue autem eſſe, quod à medio ſuo recedat; Graue, quod accedat.* Ouidio etiam hæc tributio:

Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius, Tellus atq; Vnda, feruntur.
Et totidem grauitate carent, nulloque premente
Alta petunt, Aër atque aëre purior Ignis.

Clara iſta, neque voces mouenrut, haud vulgariâ omnino vſurpatione in Vatrone. Nam *Cælum* pro *Aëre*, olim & priſcis dictum. Hebræis quidem, vt Sacra docent;
V. de L. L. Latinis, vt Varro idem alibi notat. *Cælum*, inquit, *dupliciter dicitur, & ſupremum illud vbi ſtellæ; & hoc totum, quod complexu continet Terram.* quod eſt ſcilicet Aër. Lucretius:

Conſtituuntur in hoc cælo, qui dicitur Aër. Lib. IV.

Seruius illud Virgilij: *-- maria, ac terras, cælumque profundum*: pro Aëre accipit. *nam Æther*, inquit, *immotus.* Plinius apertiſſimè: *Namque & hoc Cælum appellauêre maiores, quod alio nomine Aëra.* Imò & *Aethera* Græci, pro Aëre, conſimiliter etiam dicunt. Omitto, in re pergamus. Quattuor igitur iſta Elementa ſunt, *Principes Qualitates* (ita Cicero appel- I. Acad. lat,) ſiue corpora, huius Mundi. Quare *Principes?* quia Elemento hoc conuenit, & definitio eius Stoica in Laërtio: Στοιχεῖον δ᾽ ἐξ οὗ πρώτου γίνεται τὰ γινόμενα, καὶ εἰς ὃ ἔσχατον ἀναλύεται: *Elementum, ex quo primo fiunt, quæ fiunt, & in quod extremum reſoluuntur.* Fiunt, nempe hæc minora & multiformia corpora: alioqui ex Principijs primis ipſa Elementa. Sed de compoſitis accipiendum eſt, Elementa ſunt ſimplicia. Quattuor ea conſenſu ferè ponunt. & benè Plinius: *Nec de Elementis video dubitari, quattuor ea eſſe.* Quare ſint Platonis pulchra conſideratio eſt, in Timæo *Diuini decoris ra-* Ex Macr. I in Somn. Scip. *tio poſtulabat*, inquit, *talem fieri Mundum, qui & Viſum pateretur, & Tactum. Conſtabat autem neque videri aliquid poſſe ſine Igni beneficio, neque tangi ſine ſolido, & ſolidum nihil eſſe ſine Terrâ. Vnde Mundi omne corpus de Igni & Terrâ inſtituere fabricator incipiens, vidit duo conuenire ſine medio colligante non poſſe: & hoc eſſe optimum vinculum, quod & ſe pariter, & à ſe liganda deuinciat. Inde Aërem & Aquam inter Ignem Terramque contexuit: & ita per omnia vna & ſibi conueniens iugabilis competentia occurrit, Elementorum diuerſitatem ipsâ differentiarum æqualitate conſocians.* Pluſcula addit, meritò à te legenda, & ſine alio interpretè capienda. Nam & Ariſtoteles, quem in ſcholis audijmus, has Qualitatum, conſentientium ſemper patte altera, συζυγίας expoſuit. Et ab hoc iſto ordine eſt, quòd Ambroſius συζυγία Græcis dicta cenſet: *quòd ſibi* III. Hexaem. cap. IV. *conueniant*, inquit, *& concinant.* Quattuor igitur. ſed an non Seneca abnuit, qui de tribus adfirmat? Alibi: *Hæc nempe ſunt Elemen-* Ep. XXVII *ta, quibus hic Mundus adminiſtratur: Aqua, Terra, Spiritus. Omnia iſta tam cauſſa viuendi ſunt, quàm viæ mortis.* An excidiſſe & delinquere hîc putamus vocem *Ignis?* an pro ſuo quodam ſenſu nunc hoc dixit; & de iſto inferiore mundo ſentit tantùm? Nam ait, *hic Mundus.* Et ad rem præſentem tria hæc facit, quia de ſpontaneâ morte agit: quam ab illo æthereo igne non ſumas. Abi, inquit, Aquâ te merge, ſi vitæ pertæſum eſt,

Terrâ conde, aut ex altiore eâ deijce; Spiritum id eſt Aërem ne reciproca: habes vias mortis. Certè ipſe alibi quattuor agnoſcit, & Stoici paſſim ponunt. Reſpondent huic numero & Elementis ſingulis Anni tempora, ſiquis comparet, Ver, Æſtas, Autumnus, Hiems: reſpondent hominis item Ætates, Pueritia, Iuuentus, Grauitas, Senectus. Ordo eorum, elegantibus ſanè verſibus, in Manilio: quos, ſodes, lege. Nam nobis propoſitum, non omnia quæ ad rem exſequi, ſed quæ obſcura aut rara, & ad Senecæ propriè lucem. Pro eo addo, Elementa hæc non pura prorſus eſſe, & communicate inter ſe, atque etiam mutare. Ipſe dicit:
3. Quæſt. cap. 2. *Omnium Elementorum alterni recurſus ſunt: quidquid alteri perit, in alterum tranſit.*
* Lego, At * *Et Natura partes ſuas, velut in ponderibus conſtitutas, examinat: ne portionum æquitate turbatâ, Mundus præponderet.* OMNIA IN OMNIBVS SVNT. *non tantùm Aër in Ignem tranſit, ſed numquam ſine Igne eſt. Tranſit Aër in Humorem, ſed nihilominùs non ſine Humore eſt. Et Aëra & Aquam facit Terra, ſed non magis vmquam ſine Aquâ eſt, quàm ſine Aëre. Et ideò facilior inuicem tranſitus eſt, quia illis in quæ tranſeundum eſt, iam mixta eſt.* Sunt veriſſima. omnia mixta ſunt, & partibus (non enim totis) Elementa vertuntur: mirabili Naturæ prouidentiâ, vt æqualitas & proportio ſeruetur, neceſſaria tutelæ Vniuerſi. Ouidius hæc in parte:

15. Metamorph. *——— * omnia fiunt*
* Ipſa definitio Stoicorum ſuprà. *Ex ipſis, & in ipſa cadunt. reſolutaque tellus*
*In liquidas rareſcit aquas. * tenuatur in auras*
* Legam, tenuatus i. e. A. humor abit. *Aëraque humor habet. dempto quoque pondere rurſus*
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retrò redeunt, idemque retexitur ordo.

Lucretius etiam, contra noſtros:

Lib. 1. *Quinetiam repetunt à cælo atque ignibus eius.*
Et primùm faciunt ignem ſe vertere in auras
Aëris, hinc imbrem gigni, terramque creari
Ex imbri, retroque à terrâ cuncta reuerti,
Humorem primùm, pòſt aëra, deinde calorem:
Nec ceſſare hæc inter ſe mutare, meare
De cælo ad terram, de terrâ ad ſidera mundi.

Reijcit, quę amplecti debuit, & vel ſenſuum teſtimonio fidem habere. Sanè hæc mutatio eſt, & ex mixtione generatio: in quâ tamen diſcrimen, & alia Agunt, alia Patiuntur.
1. Acad. Cicero, vt Stoicus: *Aër & Ignis mouendi vim habent, atque Efficiendi: reliquæ partes accipiendi, & quaſi Patiendi. Aquam & Terram dico.* Paria Ariſtoteles: & duo Elementa ſuperiora velut * Mares ſunt, & Artifices; reliqua vt Fæminæ, & Materiæ vicem habent. * Vide Fulgent. Mythologica, de Saturno. lib. 1.
Ægyptij etiam ita diſtinguebant, in Mares dico & Fæminas: ſed aliter, & ſingulis dabant vtrumque hunc ſexum. Exempli cauſsâ, *Aëra marem iudicant, quà ventus eſt; fæminam, quà nebuloſus & iners.* 3. Quæſt. cap. XIV. *Aquam virilem, Mare vocant; muliebrem, omnem aliam. Ignem maſculum, quà ardet flamma; fæminam, quà lucet innoxius tactu. Terram fortiorem, marem vocant, ſaxa cauteſque; fæminæ nomen adſignant huic tractabili ad culturam.* Iſta Seneca alibi, ſubtiliora quàm veriora. Sed iam ad ſingula Elementa eamus.

DISSERT. XII.

De Elemento Ignis, ſiue Æthere. Stoicis Ignem ibi ſtatui: atque illum, aut in illo, Deum.

PRIMVM eſt Ignis, qui in *Cælo* ſiue *Aethere* locum ſuum habet. *Cælum* Græcis οὐρανὸς, quia πᾶσιν ὁρατὸς, & oculos omnium pulchritudine ad ſe vocat. Neque aliâ cauſsâ Latinis *Cælum. quod hauddubie* (ait Plinius) *cælati argumento diximus, vt interpretatur M. Varro.* Eſt enim, ait Iſidorus, *ſtellis, velut vas, ſignatum.* Et Deus ſuperum illum *Mundum* (pulcherrimè Cicero) *ſignis & luminibus, tamquam Aedilis, ornauit.* Is ornatus in Varronis hiſce verſibus: 2. De Nat. deor.

Mundus, domus eſt maxima omnium,
Quam quinque altitonæ fragmine zonæ
Cingunt. per quam limbus pictus
Bis ſex ſignis ſtellimicantibus
Altus in obliquo æthere, Lunæ
Bigas acceptat: Poſtumi cui Seplaſia fætet.

Ideò igitur *Cælum*: etſi noſtra quoque Terra, & *viuorum regio* Cælum; ſed comparatione, & reſpectu inferorum. Vt in Virgilio:

Et falſa ad cælum mittunt inſomnia manes.

Nam *ſicut Dij nobis* (ait Macrobius) *ita nos defunctis ſuperi habemur:* quibus noſtra regio, velut Cælum. Idem *Aether* Græcè, παρὰ τὸ αἴθειν, *ab ardore,* & quia igne conſtat, vt noſtri: etſi Ariſtoteles παρὰ τὸ ἀεὶ θεῖν, *quia perpetuò moueatur & currat,* mauult dictum. Nam ipſe Ignem ſcilicet à Cælo ſpernit, quod ex quintâ quadam naturâ conſtituit; & ſub eo demum Ignem locat. Res nota è ſcriptis eius. neque Plutarchum pro vero habeo, qui Ariſtotelem ſtatuere cælum facit ἐκ πέμπτου σώματος πυρὸς, ἢ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ μίγματος: *è quinto Corpore Igne, vel è calidi & frigidi mixtione.* 2. De Placit. cap. 11. Corrupta aut falſa iſta, nec ſic profectò Ariſto-

Ariſtoteles. Omitto quæ habemus, & exſtát: Atticus etiam apud Euſebium, inter diſſidia Platonis & huius refert: Ὁ μὲν φησι τὰ κατ' οὐρανὸν τὴν πλείστην ἰδέαν ἐκ πυρὸς ἔχειν· ὁ δὲ, μηδαμῇ μετεῖναι τοῖς οὐρανίοις πυρός: *Ille* (Plato) *ait, cæleſtia pleraque Idéam ex Igne habere; iſte* (Ariſtoteles) *nihil participare cum eo.* At noſtri, vt dixi, cum Platone, cælum & aſtra ignea: & quartum hoc Elementum ibi locant. Quid, cum Platone? ante eum Heraclitus, à quo noſtros hauſiſſe vult apud Tullium Cotta: *Sed omnia*

III. De Natur. deor. *veſtri* (Stoici) *Balbe, ſolent ad igneam vim referre, Heraclitum, vt opinor, ſequentes.* Sed quo-

Idem II. De Nat. cumque auctore, ſententia certa eſt, *quartam partem Mundi* (Æthercam) *& ipſam totá naturá fæcundam eſſe, & ceteris naturis omnibus ſalutarem impertire & vitalem calorem.* Nam ſuperum hunc Ignem, quem illi *purum, lucidum, tenuem, mobilem* conſtituebant; miſceri omnibus volebant, & vitam, vegetationem, aut conſeruationem dare. Denique hunc eſſe

Ibid. *Mundi animam*, hunc Deum: illum dico in *æthere ardorem tenuem, nullaque admiſtione con-*

Laërt. in Zenone. *cretum.* Itaque deſcribitur iis Οὐρανὸς, ἡ ἐσχάτη περιφέρεια, ἐν ᾗ πᾶν ἵδρυται τὸ θεῖον: *Cælum extrema circumferentia, in quo ſedem habet quidquid eſt diuinum.* Et quamquam omnis ea pars talis, tamen ſupera eius magis: & Cleanthes (in

I. De Nat. deor. Tullio) *cùm ipſum Mundum eſſe Deum dicit, tum vltimum & altiſſimum, atque vndique circumfuſum & extremum, omnia cingentem atque complexum* ARDOREM, *qui Æther nominatur, certiſſimum Deum iudicat.* Quod Scipio etiam

In Somn. ita, doctore ſcilicet Panætio Stoiciſſans, apud Ciceronem: *Orbis cæleſtis vltimus, qui reliquos complectitur,* SVMMVS IPSE DEVS, *arcens & continens ceteros.* Quæ talia Macrobius tamen ad Platonis dogmata trahit, Cicerone haud vſquequaque volente. Vt enim à Terrâ gradatim tenuiora & puriora fiunt Aqua, Aër, Ignis: ita in ipſo Igne illi gradus, & ſumma eius pars puriſſima, eoque maximè diuina, & Rationis illius incorporalis ſedes. Hanc Pythagoræ etiam mentem adſcri-

Lib. III. ad Autolych. bit Theophilus, Antiochenus Antiſtes: *Pythagoras*, inquit, *magno labore ima & ſumma perſcrutatus, Extremam naturam Deum autumat.* Qui tamen ſublimiùs paullò rectiuſque

In Protrept. locutus mihi legitur, in Clemente. οἱ, inquit, ἀμφὶ Πυθαγόραν φασίν. Ὁ μὲν Θεὸς εἷς. χοὖτος δὲ, οὐχ ὥς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν αὐτᾷ ὅλος, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπίσκοπος πάσας γενέσιος, κρᾶσις τῶν ὅλων ἀεὶ ὢν, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυνάμιων καὶ ἔργων ἁπάντων, ἐν οὐρανῷ φωστὴρ, καὶ πάντων πατὴρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ, πάντων κίνασις: *Deus, vnus. & is, non vt quidam ſuſpicantur, extra Mundum, ſed in ipſo totus, in toto circulo inſpector atque arbiter omnis generationis, temperies vniuerſorum, qui ſemper eſt, opifex ſuarum poteſtatum & operum omnium, in cælo lumen, & omnium pater, Mens & animatio totius circuli, omnium motio.* Sed alia, quæ ad Stoicum hunc ſenſum, * anteà cùm de Deo, nobis dicta. De Cælo porrò exſequamur: cui & Epicurus *igneam ſubſtantiam* adtribuit: & Plinius, *Ignium elementum*, inquit, *ſummum, inde tot ſtellarum collucentium illi oculi.* A quo Igne videtur Stoicis petita cauſſa orbicularis illius motus, quo cælum aſſiduè rotatur. Nam cùm omnia (ait Zeno apud Stobæum) *ad medium totius ferantur: etiam corpora quæ grauitatem non habent, vt Aërem & Ignem ad medium ferri, circaque eius ambitum conſiſtere:* Credo eum dicere; quâ poſſunt, ferri ad medium: & quamquam naturâ attollantur, conſiſtere tamen circa ambitum, atque inde quaſi impetum capere ad medium redeundi; ſed naturâ vetante, moueri adſiduè nec deprimi nec attolli. Et ſi ab Animâ etiam Mundi peti ratio poteſt, cuius vita & æternitas in motu eſt: nec poteſt motus eſſe æternus, niſi iſte, qui continuatione perpetuì in ſe reditus agitatur.

* Lib. I. Diſſert. VIII.

DISSERT. XIII.

Ætheris præſtantiſſimum Solem videri: regem ſiderum: & eſſe Mundanæ animæ ἡγεμονικόν. *De Lunâ additum.*

VNIVERSE de Igne, ſiue Cælo, ſatis dictum: de ſignis, quæ in eo, ſtelliſque breuiter videamus. Et in primis de duobus quæ eminent, & caput inter cetera efferunt, *Sole* ac *Lunâ*: ſiquid de iis Stoici ſeorſim ab aliis dicunt. Solem Latini appellant, ab excellentiâ; & *quia tantam claritudinem* SOLVS *obtinuit*: & Græci ἥλιον quaſi ἄλιον, Macrob. I. Saturnal. cap. XVII. litteræ abiectione, quòd ab eâdem claritate ſit omnibus manifeſtus & conſpicuus. Stoici de eo: Εἶναι μὲν τὸν ἥλιον εἰλικρινὲς πῦρ, καὶ μείζονα τῆς γῆς· ἀλλὰ καὶ σφαιροειδῆ, ἀνάλογον τῷ κόσμῳ. πῦρ μὲν οὖν εἶναι, ὅτι τὰ πυρὸς πάντα ποιεῖ. μείζω δὲ τῆς γῆς, τῷ πᾶσαν ὑπ' αὐτοῦ φωτίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν: *Eſſe Solem puriſſimum ignem, & maiorem terrâ: ſed & orbiculari figurâ, iuxtà cum Mundo. Ignem quidem eſſe, quoniam omnia quæ Ignis præſtat. Maiorem terrâ, quià omnem eam illuſtrat, ſed & ipſum cælum.* Ait primò, Ignem eſſe: ſed quod genus? Tetigi anteà, & magis è Zenone explicemus.

qui & Solem & aſtra τεχνικοῦ πυρὸς εἶναι, artificia-
Stob. Phyſ. lis ignis eſſe ſcribit. Δύο γὰρ φύσεις πυρός. τὸ μὲν ἄτεχ-
νον, καὶ μεταβάλλον εἰς ἑαυτὸ τὴν τροφήν· τὸ δὲ τεχνικόν, αὐξη-
τικόν τε καὶ τηρητικόν, οἷον ἐν τοῖς φυτοῖς ἐστι καὶ ζώοις. ὃ
δὴ φύσις ἐστὶ καὶ ψυχή. τοιούτου δὴ πυρὸς εἶναι τὴν τῶν ἄστρων
οὐσίαν: *Duo enim genera Ignis. Vnum artis ex-
pers, & conuertens in ſe omne alimentum: alte-
rum artificiale, quod auget res & conſeruat,
ſicut in plantis conſpicitur & animalibus. Hoc
autem Natura eſt, & Anima. Atque eius Ignis
eſſentiam aſtrorum eſſe.* Vides hunc Ignem?
1 Meteor. cap. III. Fruſtrà igitur cenſet & timet Ariſtoteles: Εἰ
γάρ τι διαστήματα πλήρη πυρὸς ἦν, καὶ τὰ σώματα συνέ-
στηκεν ἐκ πυρός, πάλαι φροῦδον ἦν ἕκαστον τῶν ἄλλων στοι-
χείων: *Si interualla ſtellarum plena igne eßent*
(ipſi orbes) *& corpora earum ex igne, iam-
pridem quodque aliorum Elementorum abſum-
ptum euanuißet.* Pone metum. neque inter-
ualla omnia Ignem, ſed ignea dicimus: & à
tali iam deſcripto ſeruatore igne. quem *Arti-
ficem* Zeno dicit, & alio verbo, ſenſu conſi-
mili, νοερὸν paſſim alij: *intellectu præditum*,
non brutum illum & exſenſum. Ignem igi-
VII. De Benef. c. XXI. tur Solem cenſent: & increpat Seneca, *qui
ſaxum aliquod, aut fortuitorum ignium globum,
& quiduis potiùs, quàm Deum appellant.* Vbi
de *Saxo*, ad Anaxagoram pertinet: ſiue & ad
Democritum. qui item dixit ἥλιον, μύδρον ἢ
πέτρον διάπυρον: *ferrum vel ſaxum candens.* De
Fortuito globo, ad Epicurum. qui tamen non
purum ignem ſtatuit; ſed γήινον πύκνωμα *ter-
renum fartum* eſſe κισηροειδῶς καὶ σπογγοειδῶς
ταῖς κατατρήσεσιν ὑπὸ πυρὸς ἀνημμένον: *pumicis aut
ſpongiæ inſtar, ab igne per foramina accenſum.*
Eſt igitur noſtris alijſque Ignis aut Igneus:
non Ariſtoteli, qui etiam calorem ab eo
Hexaëm. II. c. III. tollit. Damnat Ambroſius, & ad noſtros
inclinat: *Tantum autem ineſt illis* (Philoſo-
phis talibus) *impugnandæ veritatis ſtudium,
vt Solem ipſum negent calidæ naturæ eße, eò
quòd albus ſit, non rubicundus aut rutilus in
ſpeciem ignis.* Etſi hæc & talia ſatis fortaſſe
ἀμαθῶς exſequitur, & rideant hodie in Scho-
lis. Addebat Laërtius, *Maiorem terrâ eſſe.*]
Et nunc conſentiunt aſtrorum conſulti, fa-
ciuntque *centies ſexagies ſexies* maiorem.
1. Quæſt. Natural. cap. III. Seneca: *Solem, quem toto orbe terrarum ma-
iorem probat ratio, acies noſtra ſic contraxit, vt
ſapientes viri* (Epicurei) *pedalem eſſe conten-
derint.* Quòd veteres tamen noſtri Docto-
res haud ita affirmant, Damaſcenus: ὁ ἥλιος
ὑπὸ τινῶν μὲν λέγεται πολυπλασίων τῆς γῆς, ὑπὸ δὲ τῶν
ἁγίων πατέρων ἴσος τῇ γῇ: *Sol à quibuſdam di-
citur multis partibus terrâ maior, à ſanctis
autem Patribus ei par.* Quibus Anaximan-
der olim conſenſerit, adſerens *Solem terrâ non
minorem eſſe.* At argumentum in Laërtio
magnitudinis, quòd *terram illuſtret, atque
etiam cælum.*] Quomodo cælum? nam de
terrâ liquet. Credo, quòd vel det ſtellis alijs
lumen, vel augeat temperétve. Seneca ad
Marciam: *Videbis illic* (in cælo) *innumera-* Cap. XVIII.
biles ſtellas, miraberis vno ſidere omnia impleri.
Quæ omnia, ſi non hæc aſtra? Arnobius:
Sol ſiderum princeps, cuius luce omnia veſtiun- Lib. I.
tur. Iulius Firmicus, ad Solem: *Qui* CE-
TERARVM STELLARVM *ignes flammifera-
rum luminis tui moderatione perpetuas.* Certè
adfirmat, etſi flammiferæ à ſe ſint & igneæ
(ita enim ipſe, cum Stoicis) tamen accipere
à Sole aliquid, & ab eo temperari atque
æternari. Ideò Heraclitus olim, *Fontem cæle-
ſtis lucis* Solem nominauit. Sed & Cicero pro
hac ſententiâ: *Sol dux, & princeps, & mo-
derator luminum reliquorum.* Neque Macro-
bium nimis audiam, qui interpretatur *Mo-
deratorem, quòd curſus eorum & recurſus cer-
tâ definitione ſpatij moderetur.* Quid enim
hoc ad lumen? quin & hodie Aſtrologi in
iſto plerique ſenſu. At alij, & idem ille
Macrobius, ſolam Lunam fulgere alieno,
ceteras ſtellas ſuo volunt. Sed ſatis hæc
ſuper Sole: pergamus. AVD. Imò ad Sene-
cæ lucem aliquid, niſi graue eſt, addes. In-
dignabatur in verbis, quæ recitaſti, *quidli-
bet potiùs Solem, quàm Deum dici.* Deum
ergo habet? LIPS. Ipſe & Stoici, ac ma-
gnum Deum, principem ceterorum. Fir-
micum audi huius ſectæ: SOL OPTIME Lib. I.
MAXIME, *qui mediam cæli poſſides partem,*
MENS MVNDI *atque temperies, dux omnium
princepsque.* Adde Plinium. quem qui Epi-
curéum faciunt, viderint; ego Stoicum ſen-
ſibus comperior bonâ fide. Ille igitur: *Sol
non temporum modò terrarumque, ſed ſiderum
ipſorum cælique rector. Hunc Mundi eſſe to-
tius Animam, ac planiùs* MENTEM, *hunc
principale Naturæ* REGIMEN (id eſt ἡγεμονικὸν)
AC NVMEN, *credere decet.* Vis magis au-
guſta? & plerique è Stoicis cum Plinio ſen-
tiebant: etſi alij ſupremum Æthera, vt di-
xi, ἡγεμονικὸν volebant. Sed claritate & ma-
gnitudine effectuum, tum & ſuâ, item-
que ſitus dignitate obtinuit, à multis ſupre-
mus Deus cenſeri, aut certè Mentis ſiue
Rationis illius ſedes. Itaque & *Cor cæli* Phy-
ſici veteres nominabant. Peruani & Sinen-
ſes etiam hodie ſummum Deum colunt:
quid Aurelianus olim Princeps? *Dij faciant,* In Vopiſco
& DEVS CERTVS *Sol*: quaſi de vno hoc
fides

fides & certitudo. Etiam Triſmegiſtus: Cap. v. Ἥλιος θεὸς μέγιστος τῶν κατ' οὐρανὸν θεῶν, ᾧ πάντες εἴκουσιν οἱ οὐράνιοι θεοὶ, ὡς ἂν βασιλεῖ καὶ δυνάστῃ: *Sol Deus maximus eorum qui in cælo ſunt, cui cedunt omnes dij cæleſtes tamquam principi & Regi.* Et talia Plato, etſi vterque maiorem eo alium agnoſcit, ipſum Δημιουργὸν & conditorem. De Sole quod ſatis ſit, dixi: ad *Lunam* eamus. quam Laërtius, inter ſcita Stoica, γεωδεστέραν *terream magis* ſcripſit, ἅτε καὶ προσγειοτέραν οὖσαν: *ſicut & Terræ magis vicinam.* Videlicet non tam puro liquidoque igne eam lucere, quàm Solem, & terrenum aliquid ac turbidum habere. Ita Plutarchus: De Facie in orbe Lunæ. Πῦρ θολερὸν, ὥσπερ οἱ Στωικοὶ λέγουσι, καὶ τρυγῶδες: *Ignis turbidus & fæculentus, vt Stoici autumant.* De oracul. defectu. Qui idem oſtendit dictam γῆν ὀλυμπίαν, *terram cæleſtem*, ſiue etiam ἄστρον γεῶδες, *aſtrum terreſtre*: ab eâdem cauſsâ. Itemque Macrobius, I. in Somn. *Æthercam terram*: in quo occultiorem tamen rationem lege. Neſcio an huc, Cleanthi adſcriptum pertineat, à Stobæo: Κλεάνθης ἔφησεν πυροειδῆ τὴν σελήνην, • πιλοειδῆ τῷ σχήματι: *Cleanthes dixit Lunam igneam eſſe, apparentiâ tamen lutoſâ.* Niſi quis ibi πιλοειδῆ legat, & *pillei formam* ei tribui cenſet: ſicut idem Cleanthes Coni formam dat ſublimioribus aſtris. Sed hanc, obtuſum ſcilicet ignem, obtuſiùs planiuſque paullò ſurgere. Sed addit Stobæus: Ποσειδώνιος, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Στωικῶν, μικτὴν ἐκ πυρὸς καὶ ἀέρος, καὶ μείζονα τῆς γῆς, ὡς τὸν ἥλιον· σφαιροειδῆ δὲ τῷ σχήματι: *Poſidonius, & plerique Stoici, mixtam ex igne & aëre ſtatuunt, & maiorem terrâ, ſicut & Solem: orbiculari autem figurâ.* Quam mixtionem Plutarchus improbat & refellit, *De facie in orbe Lunæ.* Nec plura de Lunâ, propria quidem Stoicis, habeo. AVD. De *Terrâ* ruminor, quòd ſic eam dictam notaſti. Facitne, quòd etiam habitatam voluerunt, vt ipſam hanc terram? IV. Acad. Cicero: *Habitari ait Xenophanes in Lunâ, eamque eſſe terram multarum vrbium & montium.* LIPS. Plutarchus & Macrobius talia: atque ille refellit, iſte explicat & ad animarum ſedem referre videtur. Sed *fuiſſe* Lib. III. cap. XXIII. *Seneca* (apud Lactantium) *etiam inter Stoicos ait, qui deliberaret, vtrúmne Soli quoque ſuos populos daret?* Addit irridens: *Ineptè ſcilicet, qui dubitauerit. quid enim perderet, ſi dediſſet?* Ego hæc talia, ſic obuio & ſimplici ſenſu, dicta aut dubitata ab ijs vix arbitror: ſed vel ad Animas, vel ad Genios reſpexiſſe. Niſi tamen non ſapientia, ſed ſanitas homines defecit.

• Fortaſſe verius πολυειδῆ: multiformem.

DISSERT. XIV.

De Aſtris in genere. Rotunda eſſe, ex æthere conflata: ideoque ignea, & vaporibus paſci. Eadem futurorum conſcia.

VNIVERSE de Stellis pauca etiam libanda. Laërtius: Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς σφαιροειδῆ εἶναι καὶ τὰ ἄστρα, καὶ τὴν γῆν ἀκίνητον οὖσαν: *Videtur ijs* (Stoicis) *& aſtra rotunda eſſe, & terram non moueri.* Aſtra rotunda ijs alijſque communiter: ſeorſim tamen Cleanthes de *Coni* figurâ ſenſit. Stobæanæ eclogæ: Οἱ μὲν ἄλλοι σφαιρικοὺς ἀστέρας, Κλεάνθης δὲ κωνοειδεῖς: *Alij quidem ſphericæ figuræ ſtellas, Cleanthes coni fecit.* Mouit Cleanthem, quòd ignis ſemper in altum eat: atque ab imagine flammæ noſtræ, à rotundo infra corpore voluit extenuari, & in altum arctari: id enim Conus: neque abſona mihi ea opinatio. Sunt ſanè Ignes, ſed denſiores & compacti, ex rariore ætherea naturâ. Seneca ſuper ea re: VII. Quæſt. cap. I. *At mehercule non aliud quis aut magnificentius quæſierit, aut didicerit vtilius, quàm de Stellarum ſiderumque naturâ. vtrùm flamma contracta, quod & viſus noſter affirmat, & ipſum ab illis fluens lumen, & calor inde deſcendens: an non ſint flammei orbes; ſed ſolida quædam terrenaque corpora, quæ per igneos tractus labentia, inde ſplendorem trahant coloremque, non de ſuo clara. In quâ opinione magni fuère viri, qui ſidera crediderunt ex duro concreta, & ignem alienum paſcentia. Nam per ſe, inquiunt, flamma diffugeret, niſi aliquid haberet quod teneret; & à quo teneretur: conglobatamque, nec ſtabili inditam corpori, profectò iam Mundus turbine ſuo diſſipaſſet.* Ecce ponit primùm, de *flammâ contractâ*: quæ eius, & populatium, ſententia eſt, vt dixi. Poſidonius, apud Stobæum: Ἄστρον εἶναί φησι σῶμα θεῖον, ἐξ αἰθέρος συνεστηκός: *Stellam eſſe corpus diuinum, ex æthere compoſitum.* Æthere, nempe denſiore ſiue contracto. Addit, *Quod & viſus adfirmat.*] Argumenta Stoicorum, & nominatim Cleanthis. Cicero: II. De Nat. deor. *Sidera eſſe tota ignea, duorum ſenſuum teſtimonio confirmari Cleanthes putat, tactus & oculorum.* Aliorum tamen ſententiâ, ſunt, ait, *ſolida terrenaque corpora.*] Quod à Thalete manauit. qui γεώδη μὲν, ἔμπυρα δὲ τὰ ἄστρα dixit: *terrena quidem, ſed ignita corpora, ſtellas eſſe.* Sed & Anaximenes πυρίνην μὲν τὴν φύσιν τῶν ἄστρων, περιέχειν δέ τινα καὶ γεώδη σώματα, συμπεριφερόμενα τούτοις, ἀόρατα: *igneam quidem naturam aſtrorum, ſed habere etiam terrena corpora mixta,*

miſta, quæ cum ijs circumferantur, inaſpectabilia. Fuerunt etiam qui ſaxea, aut ſaxa etc detentes; fuêre qui ferrea: quos omnes Seneca hîc tangit. Ait amplius, *Ignem alienum paſcere.*] Nempe æthereum, cui terrea illa corpora aliena. Sed & Stoici paſtum in Sideribus agnoſcunt, atque ali vaporibus & aëre feruidam illam naturam volunt. Laërtius, Τρέφεσθαι δὲ τὰ ἔμπυρα ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα. τὸν μὲν ἥλιον, ἐκ τῆς μεγάλης θαλάττης, νοερὸν ὄντα ἄναμμα. τὴν δὲ σελήνην, ἐκ ποτίμων ὑδάτων, ἀερομιγῆ τυγχάνουσαν, καὶ πρόσγειον οὖσαν: *Nutriri atque ali & hæc ignita,* (Solem & Lunam) *& cetera aſtra. Solem quidem è magno mari, quòd ſit fax & accenſio quædam intellectu prædita. Lunam autem, ex aquis dulcibus & potabilibus, quod ſit aëri permixta & vicinior terræ.* Primùm, vniuersè dicit omnia ſidera nutriri. Et Seneca: *Ex cælo & terrâ alimenta omnibus animalibus, omnibus ſatis,* OMNIBVS STELLIS *diuiduntur. Hinc, quidquid eſt virium ſingulis; hinc ipſi Mundo, tam multa poſcenti, ſubminiſtratur: hinc profertur, quo ſuſtineantur tot ſidera, tam exercitata, tam auida, per diem noctemque, vt in opere, ſic in paſtu.* Plinius iterùm Stoicus: *Sidera verò haudd ubiè humore terreno paſci.* Terreno tantùm? imò & marino (ſed vtrumque elementum in vno intelligit) atque ex alijs aquis, ipſo Plinio addicente: *Oceanus omnes fundens recipienſque aquas, ac ſidera ipſa, tot & tanta magnitudinis, paſcens.* Panegyricus Conſtantino dictus: *Iturus ad deos, genitorem illum deorum, ignea cæli aſtra reſiciantem, proſpexit Oceanum.* Cicero: *Sunt autem ſtellæ naturâ flammeæ. quocircà terræ, maris, aquarum vaporibus aluntur ijs, qui à Sole ex agris tepefactis, & ex aquis, excitantur: quibus altæ renouatæque ſtellæ, refundunt eòdem, & rurſum trahunt indidem.* Atque ideò diuinâ Prouidentiâ Macrobius factum putat, vt ſub zonâ torridâ locaretur Oceanus: *vt omnis nimirum latitudo, quâ Sol cum quinque vagis, & Lunâ, vltrò citroque diſcurrunt, habeant ſubiecti humoris alimoniam.* Quam Syrtium etiam cauſſam Lucanus proponit:

Quæſt. Natur. l. 2. c. 5. — Lib. 33. cap. 12. — Lib. 13. c. LXVIII. — II. De Nat. deor. — 2. in Som.

> *Quod rapidus Titan, ponto ſua lumina paſcens,*
> *Æquora ſubduxit zonæ vicina peruſtæ.*

Lib. 12.

Etſi longiuſculè ſanè Syrtes ab eâ zonâ abſunt: ſed ſcilicet mare eouſque delinquere, & terram fieri. Plures enim eius verſus vide. Iam verò idem poëta Ægyptios facit dicere:

> *Nec non Oceano paſci Phœbumque polumque*
> *Credimus.*

Lib. 2.

Quid facetiſſimus Anacreon?

> Πίνει θάλασσα δ' αὔρας,
> ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν.
> *Et potat æquor auras,*
> *Phœbuſque potat æquor.*

Et infert, quídni etiam nos bibamus? Leuibus teſtibus ſit à magno Hippocrate pondus. *Soli, Lunæ, aſtris,* inquit, *via per Spiritum.* Τοῦ γὰρ πυρὶ τὸ πνεῦμα τροφή. τοῦ δὲ πνεύματος τὸ πῦρ στερηθὲν οὐκ ἂν δύναιτο ζώειν: *Nam igni Spiritus eſt pabulum. Spiritu priuatus ignis, non poſſit viuere.* Ipſum Homerum, *diuinarum omnium inuentionum fontem & originem* (vero elogio à Macrobio ſic dictum) idem Macrobius eò ducit. qui *ſub poëtici nube figmenti,* inquit, *verum ſapientibus dedit intelligi: quando Iouem, cum dijs ceteris, id eſt cum Stellis, profectum in Oceanum, Aethiopibus eum ad epulas inuitantibus, ſcripſit. ſignificans, hauriri de humore nutrimenta ſideribus.* Conſignet hanc ſententiam & noſter Ambroſius: *Frequenter Solem videmus madidum & rorantem. in quo euidens dat indicium, quòd alimentum ſibi aquarum, ad temperiem ſui ſumpſerit.* Etſi indicium ſanè infirmum eſt, & plebeio ſenſu nixum: at eius tamen mens appâret. Sed propiùs aliquid ad verba Laërtij. aiebat diſtinctè, *Solem è marinis aquis paſci.*] Ideò Cleanthes (in Stobæo) Solem dicebat, ἄναμμα (ſic ibi legendum) νοερὸν, τὸ ἐκ θαλάττης: *Facem intellectu præditam, è mari accenſam.* Quod ad alimenta referendum modò eſſe, quæ inibi ſequuntur docent. Chryſippus tale: Τὸν ἥλιον εἶναι τὸ ἀθροισθὲν *ἔξαμμα νοερὸν, ἐκ τοῦ τῆς θαλάσσης ἀναθυμιάματος: *Solem eſſe, facem collectam & accenſam, intellectualem, ex vapore maris.* Et quod mox in Laërtio ſequitur de Lunâ, *ex aquis dulcibus:*] idem Chryſippus, *eam dicebat,* τὸ ἀθροισθὲν ἔξαμμα, μετὰ τὸν ἥλιον, ἐκ τοῦ ἀπὸ τῶν ποτίμων ὑδάτων ἀναθυμιάματος: *collectam accenſamque facem, poſt Solem, ex aquarum potabilium vapore.* Dicas ex iſtis, quòd Ignea quidem illorum natura, ſed ardor ille ſit è materiâ tali. Sed deſino hæc minuta & ſcrupoſa: niſi fortaſſe nihil in Philoſophiâ paruum eſt,

De Flatibus. — II. Hexaem. c. III. — * Ita leg.

> —— *præſertim rebus in illis*
> *Quæ ſuperâ caput ætherijs cernuntur in oris.*

AVD. Non eſt mi Lipſi, eoque teſiſtere te etiam rogabo, & edere, quid ita Poſidonius *Stellam, diuinum corpus* definiebat? LIPS. Iam dictum aut tactum ſæpiùs, Omnis æther, & omnia ætherea, Dij ſunt: quia participant, aut conſtant maximè ex illo Igne. Auguſtinus: *Dicunt omnia ſidera partes Iouis eſſe, & omnia viuere, atque rationales animas habere, &*

IV. De Ciu. cap. 11.

ideò ſine controuerſiâ Deos eſſe. Et apud Stobæum Zeno ait, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων ἕκαστον, εἶναι νοερὸν, καὶ φρόνιμον πυρῶδες πῦρ, ὡς τεχνικόν: *Solem, Lunam, & SINGVLA ASTRORVM aliorũ, eſſe intelligentem, ſapientem igneum ignem, tamquam arte conſtantem.* AVD. Hui, intellegentes, ſapientes? LIPS. Vel maximè, & ſupra alias animantes. Cicero: *Sidera æthereum locum obtinent. qui quoniam tenuiſſimus eſt, & ſemper agitatur & viget: neceſſe eſt, quòd animal in eo gignatur, idem quoque ſenſu acerrimo, & mobilitate celerrimâ eſſe.* AVD. Ergo & Animalia? LIPS. Quippini? & rationalia, immortalia, aut certè longæua. Neque nimis hæc rideas: eſt inuenire inter primores illos Patrum, qui iſtis annuerunt. Origenes, doctrinarum culmen, *Solis, & Lunæ, & Stellarum animas* agnouit: *neque eo tamen tempore, quo Mundus factus eſt, eſſe cœpiſſe, ſed antequam lucens illud & ardens corpus intrarent*: quod Hieronymus de eo plus ſimplici vice teſtatur. Et Philo Iudæus quàm ſæpè ſic Platoniſſat? Scribit alibi: Τοὺς ἀστέρας αἰσθητικοὺς, ἀγάλματα θεῖα καὶ περικαλλέστατα: *Stellas ſenſu præditas, imagines diuinas & pulcherrimas.* Item: ἀφθάρτους καὶ ἀθανάτους ψυχάς: *Incorruptibiles & immortales animas.* Iterumque: ζῷα γὰρ λέγονται, καὶ ζῷα νοερά. μᾶλλον δὲ νοῦς αὐτὸς ἕκαστος, ὅλος δι᾽ ὅλων σπουδαῖος, καὶ παντὸς ἀνεπίδεκτος κακοῦ: *Animalia eſſe dicuntur, & animalia intelligentia. Magis autem quæque earum Mens eſt, vndique & omnino bona, & omnis mali incapax.* Non tamen, vt alibi fatetur, Dij ſunt: ſed Ἄρχοντές τινες, ὕπαρχοι τοῦ πάντων πατρός: *Præſides quidam &, vt ita dicam, ſub-Præfecti, omnium parentis.* Poſteriores Iudæi & Rabini talia, aut deteriora. quos ſecutus quidam noſtro æuo *Animalia cæleſtia* audacter aſſeruit, & ipſum *Mundum animatum*. Nobis modeſta ſententia ſedeat. quæ eſt Theologorum: qui Animas quidem aut potiùs Intelligentias coniunctas adtribuunt; ſed non vt * εἴδη οὐσιώδη, nec quæ faciant vnum corpus. AVD. Si tamen ita veteres; iam non miror Diuinationem aſtris adſignari, & ab ijs peti, ſic diuinis. Et meritò ſanè Aſtrologi Stoicis tuis ſunt amici. LIPS. Fateor. & quamquam Fatum & Neceſſitatem in ipsâ Materie ponunt, quam inhæret: tamen Aſtra vel mouere aliquid volunt, vel certè monere. Dubitat Seneca, *An ad ſtellarum motus noſtra moueantur corpora, ac corporibus animiſque omnium illuc impetus veniat?* Et adfirmare illud videatur alibi: *Hanc inoffenſam velocitatem (ſiderum) tantum rerum terrâ marique geſtantem, non eſſe materiæ errantis ordinem.* Quaſi ipſa ſidera res habeant, geſtentque incluſas. Iterumque alibi: *Ex ſiderum quinque* (Planetarum) *leuiſſimis motibus fortunæ populorum dependent, & maxima ac minima proinde formantur, prout æquum iniquúmve ſidus inceſſit.* Denique longiùs, ad ſidera etiam fixa, vult protendi; *Quinque ſtellarum poteſtates Chaldæorum obſeruatio excepit. Quid tu? tot millia ſiderum iudicas otioſa lucere? Quid eſt porrò aliud, quod errorem incutiat peritis natalium, quàm quòd paucis nos ſideribus adſignant: cùm omnia quæ ſupra nos ſunt, partem ſibi noſtri vindicent?* Valdè pro Genethliacis facit. quos tamen vellet non Planetarum tantùm quinque, & Solis ac Lunæ; ſed etiam fixorum ſiderum poteſtates nouiſſe: quæ ignorantia, inquit, cauſſa eſt cur à vero ſæpè delirent. Palàm quidem hæc ſunt pro Aſtris, & cauſſas ipſa euentuum eſſe, ac mouere. Tamen æquiùs meliuſque alibi ambigit, & ſententiam alternat: *Sidera effectus rerum omnium aut mouent, aut notant.* Benè de notatione tantùm, & hoc eſt quod *monere* dicebam. Significare aliquid poſſunt ex Fato futurum, non ipſa ſunt aut faciunt Fatum. Itaque Manilij hoc tolleres, —— *conſcia Fati Sidera*: illud nollem, —— *diuerſos hominum variantia caſus.* Magis enim ſit, *ſignificare iſta, quàm facere.* & Plotini modeſtior aſſertio: *Nihil vi vel poteſtate eorum hominibus euenire, ſed ea quæ Decreti neceſſitas in ſingulos ſancit, ita per horum ſeptem* (Planetarum) *tranſitum, ſtatione receſſuve monſtrari; vt aues præteruolando, ſeu ſtando, futura pennis vel voce ſignificant NESCIENTES.* Modeſtior, dixi, non verior. & longa hæc diſputatio ſit, ſeponatur: illud fatemur, Stoicos pluſculum omni Diuinationi tribuiſſe, vt ſic quoque Diuinitatem & Prouidentiam affirmarent.

Marginal notes: 2. De Nat. deor. — Epiſt. LIX. ad Auitum. — De opific. Mundi. — De Inſom. — De opific. Mundi. — De Pietate. — * formas eſſentiales. — Ep. XCVII. — De Prouid. cap. I. — Ad Marciam cap. XVIII. — II. Quæſt. Nat. cap. XXXII. — Epiſt. LXXXVIII.

DISSERT. XV.

Aër, & eius diuiſio. primò Frigidum Stoicis eſſe.

AEr Ignem excipit. quæ Græca vox eſt, recepta tamen vſu, ait Cicero, à Latinis. Ipſis eſt *Spiritus*, ſiue *Anima* etiam Ciceroni: interdum *Cælum* & *Inane*. De eius ſitu Cicero: *Aër autem, vt Stoici diſputant, interiectus inter mare & cælum, Iunonis nomine conſecratur: quæ eſt ſoror & coniux Iouis, quòd ei ſimilitudo eſt Ætheris, & cum eo ſumma coniunctio.* Soror nempe, quia tenuitate refert, & (2. De Natur. deor.)

aliquâ facie; coniux, quia adſitus & connexus. 31. Quæſt. cap. X. Diuiditur in tres partes Senecæ, *Summã, Mediam, Imam. Summa pars*, inquit, *calidiſſima eſt & ſicciſſima, & ob hoc etiam tenuiſſima, ob viciniam æternorum ignium. Pars ima & vicina terris, denſa & caliginoſa eſt, qui terrenas exhalationes receptat. Media pars temperatior, ſi ſummis imiſque conferas, quantum ad ſiccitatem tenuitatemque pertinet: ceterùm vtráque parte frigidior.* Lib. II. c. XXIII. Plinius ſic quoque diuidit, & menſuras inæqualium interuallorum concipit, Poſidonio Stoico (ideò libentiùs memoro) auctore. Ille, inquit, tradit, *non minùs quadraginta ſtadiorum à terrâ altitudinem eſſe, in quâ nubila, ac venti, nubeſque proueniant. Inde purum liquidumque, & imperturbatæ lucis Aërem: ſed à turbido ad Lunam, vicies centum millia ſtadiorum.* Ima ergo pars, ad quadraginta ſtadia attollitur; mediam non definit; vltima & liquida ampliſſima, ad *multa millia.* Seneca autem partim, calidum & frigidum, pro partitione eâ faciebat: ſed idem poſteà Ibid ſuprà. clarè: *Natura aëris gelida eſt.* Iterùm: *Frigidus per ſe, & obſcurus.* Atque adeò prima & eminens ea qualitas eſt Stoicis, contra Ariſtotelem, vt ſcimus, qui calidum ponit. Laërtius, de noſtris: Τέτταρα στοιχεῖα εἶναι. τὸ μὲν πῦρ, τὸ θερμόν· τὸ δὲ ὕδωρ, τὸ ὑγρόν· τόν τε ἀέρα, τὸ ψυχρόν· καὶ τὴν γῆν, τὸ ξηρόν: *Eſſe quattuor Elementa. Ignem, qui calidus; Aquam, quæ humida; Aërem, qui frigidus; Terram, quæ ſicca.* Plutarchus hoc De primo Frigido. ipſum: *Stoici primum frigidum Aëri adſignant, Empedocles & Strato Aquæ*: vti & Stagirites. Epiſt. XXXI. Inde noſter: *Nihil ſine Igne calidum, nihil ſine Aëre frigidum*: quaſi & cauſſa ac fons ſit frigoris. Idem ergo Seneca cum attentione legendus alibi: De Irâ II. cap. XVIII. *Cùm quattuor elementa ſint, Ignis, Aqua, Aër, Terra; poteſtates pares his ſunt, frigida, feruida, arida, humida.* In poteſtatibus non ſeruat ordinem: & *Frigidam* omnino ad Aëra referes, ex Stoæ quidem decretis. Apud Ciceronem ita Stoi- II. De N. D. cus Balbus: *Ipſe verò aër, qui naturâ eſt maximè frigidus, minimè eſt expers caloris.* Caloris nempe aduenticij, vt ſubdit. Sed, *frigidus*, dixi, vti omnes ferè libri: Lambini magna temeritas, qui, *humidus*, edidit imperitè. Etſi fatemur Humidum, ſed non primò noſtris eſſe. Fuit tamen nuper vir philoſophus, qui vt copulas illas Ariſtotelis non violaret, Frigidum quidem, ſed tamen Siccum pronunciaret: atque ita ſiccitate cum igne, frigore cum aquâ ſociaret. Sed id ſanè abs re videtur: & tribus ita Elementis Siccitatem Stoici donent, Igni, Aëri, Terræ. Mala mixtio: & ad Ignis coërcitionem ac temperiem, meliùs ac prouidentiùs Natura (iugatione illâ omiſsâ) contrarium Elementum ſubiunxit, materiæ tamen raritate conſonum & conueniens. Neque aliud Stoici hîc mutant.

DISSERT. XVI.

Aqua, & præcipua eius pars Mare. Id terram circumit, init, ſubit, vinculũ eius & irrigatio.

AQVA ſequitur, Terræ mixtum elementum, & cum eâ facit ſuum globum. Etſi quidam diuidunt, & volunt Mare propriè Elementum eſſe, & à terrâ ſeiunctum. Philo hoc apertè, ad verba Moyſis: *Fons aſcendebat è terrâ, & irrigabat omnem ſuperficiem eius.*] De op. fic. mundi. *Nam alij philoſophi*, inquit, *vniuerſam Aquam Elementum conſtituunt vnum è quattuor, quibus mundus componitur. At Moyſes acrioribus oculis etiam diſſita & obſcura peruidere ſolitus, Elementum cenſet eſſe magnum Mare, quartam rerum partem: quod alij poſt Moyſem Oceanum appellarunt, cum quo noſtra nauigabilia maria ſi conferas, portuum habere magnitudinem cenſeas.* Plura in hanc ſententiam adtexit, & vult dulces quidem aquas Terræ partem eſſe, eumque eâ cenſeri: at Mare ſecretum, & facere orbem ſuum atque Elementum. Tale eſt, quod Fabianus ambigit, de Oceano: Suaſor. I. *Vtrúmne terras velut vinculum circumfluat, an in* SVVM *colligatus* ORBEM, *& in hos, per quos nauigatur, ſinus, quaſi ſpiramenta quædam magnitudinis exæſtuet.* Cenſuerunt igitur quidam ſuum diſtinctumque globum facere, & dumtaxat hæc noſtra maria exiguam eius partem, & velut lacinias eſſe. Imò nec ſolem ambire, & tenebras in extremis eius, & horridum ſecretum habere. Declamatores apud Senecam patrem indicant, cùm Alexandrum ab eo reuocant: & Pedo Albinouanus, in nauigatione Germanici:

Iampridem poſt terga diem, Solemque relictum.

Et ſtatim:

—— ruit ipſe dies, orbemque relictum
Vltima perpetuis claudit natura tenebris.

Ambroſius etiam in hac dubitatione: *Quis* III. Hexaëm. c. III. *ſcit, in quantum ſe illud magnum, & inauſum nauigantibus, atque intentatum nautis, fundat mare, quod Britannias fremens includit æquore, atque in vlteriora & ipſis fabulis inacceſſa* SECRETA *ſe porrigit?* Imò cenſebant quidã, Oceanum immenſum protendi: & Solem atque aſtra in eo cadere, & reſurgere, humoribus eius refecta. Plebeia & poëtarum opinio, ſed vitiis grauibus etiam poſita, aut dubi-

dubitata. Tacito noſtro, quod alibi notamus: & Fabiano Philoſopho apud Senecam patrem: *Illi, quibus ignota nulla pars mundi eſt, de Oceano tamen dubitant: vtrumne terras, velut vinculum circumfluat, an in* SVVM *colligatus* ORBEM, *& in hos per quos nauigatur ſinus, quaſi ſpiramenta quædā magnitudinis, exæſtuet: ignem poſt ſe, cuius augmentum ipſe ſit, habeat an ſpiritum.* Ecce, alij ſeorſim locant à terrâ, & ambigunt an *Ignis*, id eſt, *Aether* & ſidera (quæ ipſe paſcit) eum excipiant, an Spiritus ſiue Aër. Sed hæc olim. nobis veritas innotuit, & totus pænè Oceanus, nauigationibus Hiſpanorum, Britannorum, & iamnunc Batauorum felici audaciâ peragratus. Excipio ad Septẽtrionem & Auſtrum, frigore inacceſſa. Mitamus igitur immania illa de Oceano, & inania: fines ſuos habet, & cum Terrâ vtiliter vno velut corpore, & orbe, Natura iunxit. Hoc Stoici quoque noſtri ſenſerunt (in Laërtio:) μέσην τὴν γῆν εἶναι, κέντρου λόγον ἐπέχουσαν. μεθ' ἣν τὸ ὕδωρ σφαιροειδὲς, ἔχον τὸ αὐτὸ κέντρον τῇ γῇ, ὥστε τὴν γῆν ἐν ὕδατι εἶναι: *Mediam eſſe Terram (totius Vniuerſi:) poſt hanc, Aquam globoſam, quæ idem centrũ cum terrâ habet, ita vt Terra ſit in Aquâ.* Vera hæc ſunt, & examinemus. Ait, *aquam globoſam.*] Certum eſt, tumet & attollitur, & altitudine ſuâ vel montes terræ æquat. Cur non cadit? quia centrum cum terrâ idem habet, eoque vergit. Balbus Stoicus, apud Ciceronem: *Eademque ratione mare, cùm ſupra terram ſit, medium tamen terræ locum expetens, conglobatur vndique æqualiter, neque redundat vmquam, neque effunditur.* Addit, *Terram in Aquâ eſſe.*] Prouidentiâ diuinâ factũ, neque debuit aut potuit ſeiungi hoc elementum. Plinius: *Hoc ita formaſſe artifex Natura* (agnoſce Stoæ verba) *credi debet, vt cùm Terra arida & ſicca conſtare per ſe ac ſine humore non poſſet, nec rurſus ſtare Aqua, niſi ſuſtinente Terrâ, mutuo complexu iungerentur: hac ſinus pandente, illâ verò permeante totam, intrà, extrà, ſuprà venis, vt vinculis, diſcurrentibus.* Philo Iudæus, hoc amplius à Prouidentiâ ſtructum, vt dulcibus aquis rigaretur vndique & humeſceret, non ad vinculum ſolùm, ſed frugum, ſtirpium, animantium alimentum. Sed de *Vinculo* etiã ipſe: ὥσπερ ὑπὸ δεσμοῦ συνέχεται γλυκείας ποιότητος: *tamquã vinculo continetur dulcore aquarum.* Et cauſſam eamdem Plinio addit: *quòd à ſe arida, facilè diſſipetur & pulueraſcat:* ἀλλὰ, inquit, συνέχεται καὶ διαμένει, τὰ μὲν πνεύματος ἑνωτικοῦ δυνάμει, τὰ δὲ νοτίδος, διὰ τὸ ἀφαυαινομένην πολυσχιδῆ ἐπιτμηθῆναι, οὐκ ἐῶσης ἀποσπασθεῖσαν κατὰ βραχέα καὶ μεγάλα ῥήγνυσθαι: *ſed coërcetur & manet;*

Suaſor. I.

II. De Nat. deor.

II. c. LXV.

De opific. mundi.

partim vi venientis ſpiritus, partim humore, qui per meatus & foramina variè penetrat, non ſinente areſactam abire in parua maioraque fragmenta. Nota ibi de *Variis meatibus.* quod veriſſimum eſt, & tales ſub terrâ, acceptam ab Oceano aquam colant, mitigant, & vſibus noſtris exſulſam reddunt. Seneca: *Occulto enim itinere mare ſubit terras, & palàm venit, ſecretò reuertitur, colaturque in tranſitu mare, quod per multiplices anfractus terrarum verberatum, amaritudinem ponit, & in ſincerã aquam exit.* Dicit *palàm venire.* nimirum cùm flumina omnia in mare eunt: ſed & *ſecretò reuertitur*, per ſubterraneos illos meatus. Imò magnam etiam copiam ſub ipſis terris relinquit: quod hodie metallarij foſſores dicunt, & nos, vbicumque terra humilior, fodiendo comperimus. Nec vani omnino illi (apud Senecam) qui cenſent, *interiora terrarũ abundare dulcibus aquis, nec minùs illas ſtagnare, quàm apud nos Oceanum, & ſinus eius: imò eò latiùs, quò plus terra in altum patet.* Vltimis verbis, *in altum*, id eſt profundum. Nam maria pleraque terrâ ſuſtentantur & innatant, altiùs illa deſcendit. Atque hæc veriſſima cauſa eſt, cur maria tot fluminum acceſſu non creſcant: *quia quod influxit, non in ſuum vertunt, ſed protinus reddunt.* Lucretius alias quoque cauſſas tangit. primam, quòd omnis hic influxus nihili ſit ad maris totius ſummam. Hæc parùm vera eſt: verior ſecunda. quòd *magnam partem Sol detrahat æſtu*, itemque venti ſiccent, & vapores in nubes ſurgant. Tertiam hanc noſtram, & præcipuam addit:

Poſtremò, quoniam raro cum corpore tellus
Eſt, & coniunctas oras maris vndique cingit;
Debet, vt in mare de terris venit humor aquai,
In terras itidem manare ex æquore ſalſo.
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, & ad caput amnibus omnis
Confluit.

Atque iſta fontium cauſſa & origo, *etiam in ſummis iugis erumpentium, quò ſpiritu acta aquas, & pondere expreſſa, ſiphonum modo emicat.* Addi & de altitudine maris poteſt, ipſa iuga montium, vt dixi, æquantis: nec mirum igitur eò pertingere, & erumpere, incerto aliquo meatu. Hanc originem princeps Sapientum tetigit Homerus, De Oceano:

Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα,
Καὶ πᾶσαι κρῆναι, καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν.

Omnes ex illo fluuij, omne mare, omnis & vnda
Fontium, itemque lacus manant, puteique profundi.

Ddd DIS-

11. Q. Nat. cap. IV.

Ibid. cap. XIII.

Ibid. c. V.

Lib. VI.

Plin. II. c. CIII.

Iliad. Φ

DISSERT. XVII.

Duplicem Oceanum eſſe, eumque Terram quadrifariàm partiri, ex ſenſu veterum, haud prorſus vano.

PERMANAT igitur terrâ interiorem Oceanus, ſed & ſuprà diuidit, ac cingit. Vinculum eſt ſimul, & diſcrimen. Noſter Seneca: *Vinculum terrarum Oceanus, continuationem gentium triplici ſinu ſcindens.* Verba examinanda, ne ignatum priſcæ huius deſcriptionis fallant. Nam quomodo de *triplici* hîc ſinu, cùm Panegyriſtes dicat: *Orbem quadrifariàm duplici diſcretum Oceano?* Et alij de gemino tantùm, non triplici, adfirmant. Altiùs repetenda res eſt, & pro mente veterum globus hic totus ſecandus. Atque ea fuit: Terrâ cum Mari rotundâ eſſe; ſed ipſam duplici Oceano diuidi, & velut decuſſari. Priorem eſſe, ipſum verum, magnum, originalem Oceanum: qui terrâ ab ortu ad occaſum mediam diuidit, ſub ipſâ zonâ torridâ, id eſt Æquatore. Alterum, qui ab illo ortus eamdem terram, parte alterâ, mediam ſecat, ab Auſtro in Septemtriones. Itaque duplici hoc Oceano tota Terra ſcinditur in partes quattuor: id eſt totidem inſulas, è quibus vnam dumtaxat nos habitamus. Hæc teſtimonijs firmanda, & tum ad Senecam aptanda ſunt. Plinius: *Maria circumfuſa vndique diuiduo globo, partem orbis auferunt nobis; nec inde huc, nec hinc illò peruio tractu.* Nam etſi videri poſſit de vnâ & mediâ illâ orientali diuiſione loqui tantùm: tamen cùm addat *vndique diuiduum*, poteſt & de alterâ intellexiſſe. Sic alibi: *Eſt igitur in toto ſuo globo tellus, medio ambitu, præcincta circumfluo mari.* In toto globo ait, non in parte tantùm. Sed eludat hæc aliquis, ſicut illud Pomponij: *Huius medio terra ſublimis cingitur vndique mari, eademque in duo latera, quæ hemiſphæria nominantur, ab Oriente diuiſa ad occaſum.* Age igitur, ſint hæc de primario & originali illo Oceano tantùm: ſed dicimus ad polos eum parte vtrâque ſe porrigere, & per eos in ſe redire. Clariſſimè & vberrimè hoc exſequitur Macrobius, in illa Ciceronis: *Omnis terra, quæ colitur à vobis, anguſta verticibus, lateribus latior, parua quædam eſt inſula, circumfuſa illo mari, quod Atlanticum, quod Magnum, quem Oceanum vocatis.* Summa eſt, *Non vno, ſed* GEMINO *Oceani ambitu, terræ corpus omne circumflui. Cuius primus,* inquit, *meatus eſt, qui ab indocto hominum genere neſcitur. atque ea corona, per zonam terræ calidam meat, ſuperiora terrarum & inferiora cingens, flexum circi Æquinoctialis imitata. Ab Oriente verò duos ſinus refundit, vnum ad extremitatem Septemtrionis, ad Auſtralis alterum: rurſuſque ab Occidente duo pariter enaſcuntur ſinus. qui vſque ad ambas, quas ſuprà diximus, extremitates refuſi, occurrunt ab Oriente demiſſis. Et dum vi ſummâ, & impetu immaniore miſcentur, inuicemque ſe feriunt, ex ipſâ aquarum colliſione naſcitur illa famoſa Oceani acceſſio pariter & receſſio.* Poſt pauca deinde: *Tam igitur ipſe, qui Æquinoctialem, quàm ſinus ex eo nati, qui Horizontem circulum ambitu ſuæ flexionis imitantur, omnem terram* QVADRIFARIAM *diuidunt: & ſingulas habitationes* INSVLAS *faciunt. Ideò Tullius hæc volens intelligi, non dixit,* Omnis terra parua quædam eſt inſula: *ſed,* Omnis terra, quæ colitur à vobis: *quia & ſingulæ de quattuor habitationibus paruæ quædam efficiuntur inſulæ, Oceano* BIS EAS; *vt diximus,* AMBIENTE. Strabo hæc confirmat: ὅτι μὲν οὖν ἡ οἰκουμένη νῆσός ἐστι, πρῶτον μὲν ἐκ τ̃ αἰσθήσεως & τ̃ πείρας ληπτέον. πανταχῆ γὰρ ὅπου ποτ' οὖν ἐφικτὸν γέγονεν ἀνθρώποις ἐπὶ τὰ ἔσχατα τ̃ γῆς προελθεῖν, εὑρίσκεται θάλαττα, ἣν δὴ καλοῦμεν ὠκεανόν: *Quòd omnis habitata tellus inſula ſit, primùm quidem ſenſu & experientiâ docemur. Quacumque enim verſus licuit hominibus libuitque ad vltima terræ progredi, mare inuentum eſt, quod Oceanum appellamus.* Ab omni, inquit, latere Oceano claudimur: & eſt ergo bifaria illa diuiſio dicta: quam & poſteà ingerit, terramque, vt Macrobius, quadrifariàm ſecat. Boëthius hoc ipſum: *Terræ quarta ferè portio eſt, quæ à nobis cognitis animantibus incolatur.* A nobis cognitis? ita. quia à noſtro hoc quadrante, ſiue Strabonis τετραπλεύρῳ, in alios acceſſus non eſt, vel ob zonam torridam, vel ob vaſta maria interiecta. Vt veterum plurimi quidem cenſebant. nam noſtra hæc ætas refutauit, docuitque & coli Torridam, & aditi; itemque alios laterales tractus. Dixi plurimos veterum: neque enim omnes cenſuere. & Poſidonius Stoicus apertè (apud Cleomedem) diſſerit, τὸ ὑπὸ τ̃ ἰσημερινὸν κλίμα εὔκρατον εἶναι: *clima ſub Aequidiali temperatum eſſe. Nam,* inquit, *circa Tropicos, vbi Sol diutiùs moratur, non ſunt loca inhabitata, cur ſub Aequatore eſſent? Deinde, cùm nox diei æqualis ſit, ſpatium etiam refrigerandi ſatis amplum eſt, & imbres & venti erunt qui idem præſtabunt: ergo habitabilis.* Vera dixit: ſed nos, quod cœpimus, explicemus, & rem εἰκονικῷ ſiue imagine illuſtremus.

Ad Marc. cap. XVIII.

Ad Maximianum.

II. c. LXVII.

Cap. LXVI.

Lib. I. c. XII.

Lib. I.

Lib. II.

A. Terra

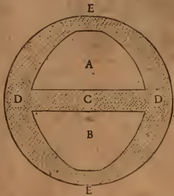
A. *Terra noſtra Septemtrionalis.*

B. *Terra Auſtralis oppoſita.*

C. *Oceanus ſub zonâ torridâ: ab Oriente in Occaſum.*

D. *Oceanus ad polos tendens.*

E. *Eſt autem hoc Terræ hemiſphærium: totidem partes infrà, & pari ſitu. Ita quattuor in vniuerſum.*

Ex adſpectu hoc liquet, benè cum *Chlamyde* comparari, à Strabone, habitaram hanc noſtram: & ſimul Senecæ veriloquium, *triplici ſinu continuationem gentium ſcindi.* Triplici, inquam, procuiuſque quadranris ambitu: qui duos ſinus ab orienre & occaſu ad polum habet; tertiumque, ab oriente ad occaſum. Liquet etiam Panegyriſtæ ſenſus, *Orbem quadrifariàm duplici Oceano diſcerni.* Hæc in parte nota veteribus erant (& ad ſenſum Strabo appellat:) in parte non erant. Parte dico Auſtrali: de quâ coniecturâ idem præſumebant. Macrobius: *Nec dubium eſt,* inquit, *in illam quoque Auſtralis generis Temperatam, mare de Oceano ſimiliter influere: ſed deſcribi hoc noſtrâ atteſtatione non debuit, cuius ſitus nobis incognitus perſeuerat.* Ita igitur priſci: quid hodie? res non obſcura eſt, alluſiſſe verum, non attigiſſe prorſus antiquos. Neque enim ſub Æquatore ſtatim magnus ille Oceanus, neque directò mediam terram diuidit: ſed infra illum obliquus, præter Bonæ Spei promuntorium verſus Orientem cùm fluxit, limite alio Magellani fretum perrumpit, & priori illi vaſtus occurrit. Ad polum etiam noſtrum, id eſt Septemtrionem, maria confluere vtrimque, pænè compertum eſt. Batavi magno animo explorarunt, pernauigare tentarunt: glacies, & monſtra, & frigora repulerunt. Sed ita, vt auras hauſerint Indici illius ſiue Orientalis maris. Atque hæc, vt pleraque vera, vetus etiam opinio hauſit. vel Orphei, qui dixit:

Κύκλον ἀκαμάτου καλλιρρόου Ὠκεανοῖο,
Ὃς γαῖαν δίνῃσι πέριξ ἑὴν ἀμφιελίσσει:
Indefeſſi orbem Oceani, pulchreque fluentis,
Verticibus terram qui circumplectitur almam.

vel Homeri, quem ideò Ἀψόρροον Ὠκεανόν, *Refluum Oceanum* appellaſſe volunt: ὡς εἰς ἑαυτὸν ὁρμῶντα, ἤγουν ἐπανιόντα, καὶ οὕτως ἐναποκλείοντα ἑαυτῷ τὴν γῆν: *tamquam in ſe impetu ruentem, & redeuntem, atque ita terram ſibi includentem.* Hæc ad Senecæ mentem vberiùs dixi: poteram breuiùs, *triplicem ſinum* eſſe, Mediterraneum, Arabicum, Perſicum. Breuiùs, ſed non veriùs. nam & plures ſinus ſunt, & pro diffuſione Oceani manca & anguſta dictio ſit; ſed neque *continuationem gentium* illi *ſcindunt.* Nónne nauigantur? nónne & pedibus circumeuntur? Ita eſt. nec *Sinuum* vox aliquem moueat, quam & Macrobius laterali vtrique Oceano tribuit, quia videlicet magni Oceani ſunt receſſus aut partes. Neſcio an Varro non ſic explicandus ſit: quem Priſcianus in *Orthographiâ* (imò *Coſmographiâ*, vel ſi auſim *Orbigraphiâ*) ita laudat: Eustath.

Ergo inter Solis ſtationem, & ſidera ſeptem,
Exporrecta iacet tellus, huic extima fluctu
Oceani, interior Neptuno cingitur ora.

Inter Tropicum, inquit, & Septemtrionem iacet terra noſtra habitabilis, exterior Oceano Atlantico, interior Septemtrionali. De altero Senecæ loco magis adfirmem, iſto: *Hæc eſt terra, in quâ regna diſponitis: minima, etiam cùm illis* VTRIMQVE *Oceanus occurrit.* Quomodo vtrimque? à latere vtroque, opinor, ad occaſum & ortum: vbi terra habitata latiſſima eſt, & exporrigitur: ſed mari vtrimque ſuperueniente dirimitur. Omitiit enim de Auſtrali vel Septemtrionali parte, quam notum erat, Torridâ & Frigidâ zonis claudi. Pincianus, Cenſor eximius, le[illegible] v[illegible]lebat, *vndecumque Oceanus incurrit.* Non [illegible]tem contra libros: au[illegible] ſi, *vterque* vel[illegible]n. 1. Quæſt. in Præfat.

DISSERT. XVIII.

De Terrâ. Matrem dici, & Animal. Vnde ſuſtentetur firmeturque.

TERRA excipit, imum atque vltimum Elementorum. Dignitate aut ſitu vltimum: non vſu, quod ad nos attinet, imò primum. Itaque mater & parens nobis dicitur: quid ſi & Deorum? quid ſi prima condita, & ex eâ deinde alia? Stoici ipſi (apud Stobæum) Ἀπὸ γῆς ἄρξασθαι τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου, καθάπερ ἀπὸ κέντρου. Ἀρχὴ δὲ σφαίρας τὸ κέντρον αὐτοῦ: *A Terrâ generationem Mundi cœpiſſe, tamquam à centro. nam initium Sphæræ, centrum ipſum eſſe.* Itaque ex Materiâ illâ aqueâ, ab Igne primo expreſſum & ſecretum grauiſſimum elementum eſſe, Terram: atque hac, vt fundamento, poſitâ, reliquum ordinem & orbem circumfuſum. Ideò Statius magnificè ad eam:

Lib. VIII. *— ô hominum diuûmque æterna creatrix,*
Quæ fluuios, ſiluasque, animasque, & ſemina Mundi
Cũcta, Prometheasq; manus, Pyrrheaq; ſaxa
Gignis, & impaſtis quæ prima elemẽta dediſti,
Mutaſtique viros, quæ pontum ambisque, vehisque.
—— firmum atque immobile Mundi
Robur inocciduũ. te velox machina cæli
Aëre pendentem vacuo, te currus vterque
Circuit. ô rerum media, indiuiſaque magnis
Fratribus.

Ipſe Seneca: *Terra & pars eſt mundi, & Materia. Pars eſt mundi, vt cælũ. Ex illo deinde & iſtâ, alimenta omnibus animalibus, omnibus ſatis, omnibus ſtellis diuiduntur.* Materiam igitur interpretatur, quia alit: atque adeò Triſmegiſtus
Cap. XVI. *tres in eâ naturas collocat, Ignis, Aquæ, & Terræ, ab vnâ ſtirpe deductas.* Ὅθεν, inquit, καὶ πάσης ὕλης πεπίστευται ταμεῖον. καὶ ἀναδίδωσι μὲν αὐτῆς τὴν χορηγίαν, ἀντιλαμβάνει δὲ τὴν ἄνωθεν ὕπαρξιν: *Vnde* OMNIS MATERIAE PROMPTVARIVM *creditur: & donat quidem atque erogat alimenta, viciſſim autem supernè ſubſtantiam accipit.* Eadem Senecæ dicit, ſi pro Stoicorum mente capis. Magnificè etiam de eâ, Hippocrates:
In Epiſt. Ἱερώτατον γῆς ἵδρυμα. ἐξ ἧς ζῶα, καὶ φυτὰ, καὶ τροφαὶ, καὶ φάρμακα, καὶ τύχη, καὶ ὁ πλοῦτος αὐτοῖς ἀναφύεται: *Sacratiſſima terræ ſedes. e quâ animalia, & plantæ, & alimenta, & medicamenta, & fortuna atque opes ipſæ gignuntur.* O magna & benigna mater! ſed non liber in laudes eius ire: ad inceptum magis redite. Nam quod de primo eius ortu dixi, non omnes conſentiunt: & Laërtius *vltimam* videtur locare & gignere, inter Stoæ ſcita. Sic & Manilius:

Vltima ſubſedit glomerato pondere tellus.

Quod autem in Triſmegiſto de *triplici in ea naturâ* erat: ratio & ſenſus dicunt, & mixta hæc, aut ſeorſim inſita, in penetralibus videmus. Hæc cauſſa, cur aliqui cum *Corpore noſtro* Terram comparent, vt Seneca: *quia & Aquis, quæ vicem ſanguinis tenent, & Ventis,* Quæſt. VI. cap. XIV.
quos nihil aliud quis quàm Animam vocauerit, peruia eſt: atque adeo ſubdit fuiſſẽ, *quibus animal placeret eſſe terram.* An Pythagoricis? nam ipſe Pythagoras, apud Ouidium:

Nam ſiue eſt animal Tellus, & viuit: habetque XV. Metamorph.
Spiramenta, locis flammam exhalantia multis.

Terræ igitur hæc dignitas: & de Situ dixi, in medio eſſe, ſed pendulam, & in ſe reductam: quo ſuſtentante? quidam aquis volunt innatare: vt Thales. de quo Seneca: *Quæ* Quæſt. III. cap. XIII.
ſequitur Thaletis inepta ſententia eſt. ait enim, terrarum orbem aquâ ſuſtineri, & vehi more nauigij, mobilitateque eius fluctuare, tunc cùm dicitur tremere. Eidem iterùm hoc attribuit: *Thales totam terram ſubiecto iudicat humore portari, & innatare: ſiue illud Oceanum voces, ſiue mare magnum, ſiue alterius naturæ ſimplicem aquam.* Sunt qui è Sacris firmamentum petant: quia Pſalmiſta ſcripſit, τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων: *Qui fundauit terram ſuper aquas.* Sed id veriſſimè de mari dicitur, vt Damaſcenus explicat, vndique cir- Lib. II. cap. X.
cumfuſo. Plures Aëre fulciri & attolli voluerunt. Lucanus:

—— dum terra fretum, terramque leuabit Aër.

Magnus Hippocrates: Πνεῦμα τῆς σελήνης τὸ βάθρον, καὶ τῆς γῆς ὄχημα: *Spiritus Lunæ fundamentum, & terræ vehiculum.* Plinius: *Aërem per* Liber De Flatib.
II cap. V. *cuncta rerum meabilem, totoque conſertum. huius vi ſuſpenſam, cum quarto aquarum elemento, librari medio ſpatio tellurem.* Sed alibi idem & alteram, verioremque cauſſam, tangit: *Mi-* Ibid. c. LXV.
rantur pendêre terram, ac non cadere nobiſcum. ceu ſpiritus vis, mundo præſertim incluſi, dubia ſit; aut poſſit cadere, naturâ repugnante, & quò cadat, negante. Hoc optimè. Natura eſt quæ repugnat, & ſiſtit, & tendere eam ad media ſui iubet. Ad media,

—— quia totus ab illâ
Tantumdem refugit Mundus, fecitque cadẽdo
** Vndique, ne caderet. medium totius, & imum eſt.*

* Nam vndique in ſe cadit ſicut in centrum imbret.

vt ingeniosè Manilius ſcripſit. & addit: Lib. I.

Nec verò tibi Natura admiranda videri
Pendentis terræ debet, cùm pendeat ipſe
Mundus, & in nullo ponat veſtigia fundo.

Vi

Vi igitur ſuâ ſtat & Naturæ, nullo nixa. quod pulchrè Iobus, ſacer vates: ὁ ἱδρύσας τὴν γῆν ἐπ' οὐδενός: *Qui terram fundauit ſuper nihilum.* Et ipſa pænè eſt nihilum, vniuerſi comparatione, & velut punctum. O miſeri, cælum adſpicite, & in terram deſpicite! *Punctum eſt illud, in quo nauigatis, in quo bellatis, in quo regna diſponitis: minima, etiam cum illi vtrimque Oceanus occurrit.*

Cap. xxvi.

DISSERT. XIX.

Stabilis ea, an moueatur? itemque de Nouo orbe, ſiue Americâ, an veteres gnari fuerint?

FINIVI de Elementis. AVD. Non mihi. de Terrâ duo ſunt, quæ etiam quæram. Vetus vnum, ecquid ſtare eam Stoici cenſeant, an moueri? Nouum alterum, An nouus hic noſter, cognitus ijs orbis? Nam hoc vltimum ego atque alij ſæpè addubitamus. LIPS. Ad vtrumque ſic habe. Et prius quidem etiam Seneca vult excuti, *Vtrùm* videlicet * *Mundus terrâ ſtante circumeat, an Mundo ſtante terra vertatur? Fuerunt enim qui dicerent, nos eſſe quos rerum Natura neſcientes ferat: nec cæli motu fieri ortus & occaſus, ſed ipſos nos oriri & occidere. Digna res eſt contemplatione, vt ſciamus in quo rerum ſtatu ſimus: pigerrimam ſortiti, an velociſſimam ſedem: circa nos Deus omnia, an nos agat.* Ait, *fuiſſe qui dicerent.* Qui illi? plures reperio. ſed *primus Philolaus Pythagoricus dixit* (Laërtius) τὴν γῆν κινεῖσθαι κατὰ κύκλον: *terram moueri in orbem.* Addit tamen: οἱ δὲ Ἱκέταν Συρακούσιόν φασιν: *Alij tamen Hicetæ Syracuſio id tribuunt.* Et de Hiceâ, etiam Cicero: *Hicetas Syracuſius, vt ait Theophraſtus, cælum, Solem, Lunam, ſtellas, ſupera denique omnia ſtare cenſet: neque, præter terram, rem vllam in Mundo moueri. Atque hoc etiam Platonem in Timæo dicere quidam arbitrantur, ſed paullò obſcuriùs.* At de Philolao quod Laërtius, vniuersè Plutarchus *Pythagoricis* adſcribit, eoſque *Terram non putare immobilem, ſed eſſe in gyrum circa ignem ſuſpenſam.* additque de Platone, vt Cicero, *eadem iam ſenem ſenſiſſe:* quod Theophraſto auctore in vulgus manaſſe, idem alibi oſtendit. Vbi & ex profeſſo verba Timæi examinat, è quibus id colligebant. nam ſcripſerat, τὰς ψυχὰς εἴς τε γῆν καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ὄργανα χρόνου, σπαρῆναι: *Animas in terram, & Lunam, & quæcumque alia temporis inſtrumenta, diſſipari.* At quomodo terra, ſi quieſcit, temporis inſtrumentum? Sed reſpondet ipſe, & belliſſimè ſoluit: tu vide. Addit ibidem, *Ariſtarchum idem de Terrâ poſuiſſe, Seleucum affirmaſſe:* ſed & *Cleanthem Samium* alibi in hac parte ponit. Denique Leucippus ſenſit, τὴν γῆν ὀχεῖσθαι περὶ τὸ μέσον δινουμένην. σχῆμα δὲ αὐτῆς τυμπανοειδὲς εἶναι: *Terram vehi, circa medium aſſiduè verſam. eſſe autem figurâ tympani.* Vides delicia. quomodo aliter appellem? aut quid in iſta inquiram? etſi (tantus Paradoxorum amor eſt) etiam patrum æuo nobilis mathematicus hanc hæreſim excitauit, ſed cum ipſo ſepultam. Noſtri ſtare conſenſu adfirmant: & cælis motus ſuos relinquunt. Alterum quod quærebas, De nouo Mundo, quem ante ſæculum repertum, *Americam* ab vno inuentorum appellamus, cum iniuriâ aliquâ aliorum. Norúntne veteres? inquis. Noſſe non dicam propriè, ſed ſcuiſſe. Cùm enim Auſtralem orbem, noſtro aduerſum adſtruxerunt, & quattuor adeò Terræ partes ſiue inſulas fecerunt (ſuprà doctum:) quomodo non cogitatione nouum orbem comprehenderunt? neceſſariò illum, aut nullum. Cicero in Somnio: *Globum mundi duabus oris diſtantibus habitabilem & cultum: quarum altera, quam nos incolimus, poſita ſub axe ad ſeptem ſtellas; altera Auſtralis, ignota nobis, quam vocant Græci* ἀντίζωνα. Pomponius Mela: *Reliquæ duæ habitabiles, paria agunt anni tempora, verùm non pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus: illius ſitus ob ardorem intercedentis plagæ* (Æquinoctialis) *incognitus, huius dicendus eſt.* Non poſſunt conſtantiùs aut certiùs dicere de altero, id eſt nouo orbe. Cicero ἀντίζωνα appellatam, ab oppoſito nobis axe dicit; Mela ἀντίχθονα, quaſi aduerſam terram. Eſt & in Platone profectò vetus & vera memoria magnæ *Atlantidis inſulæ,* quam Aſiâ & Africâ ampliorem ſcribit: atque ita deſcribit, vt mihi videatur locus dubitationi non eſſe, quin Nouus orbis pars ſint Platonicæ illius terræ. Nam primùm facit locatque grandem illam inſulam, ad fauces Gaditani maris: quæ longè latéque introrſum ſcilicet pateret: *&* *ex quâ eſſet* ἐπιβατὸν ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους, ἐκ δὲ τῶν νήσων ἐπὶ τὴν καταντικρὺ πᾶσαν ἤπειρον, τὴν περὶ τὸν ἀληθινὸν ἐκεῖνον πόντον: *gradus tranſitusque ad alias inſulas: iterumque ex iſtis ad oppoſitam continentem, adiacentem mari, quod vero nomine ſic appellamus:* Si hæc conſideras & ſcrutaris: quid niſi dicit, magnam illam fuiſſe inſulam ſtatim ab Hiſpaniâ, vbi nunc reliquiæ (nam illuuione periit) & velut fragmenta tot illa inſularum ſunt? Canariarum, Fortunatarum, &

* Calum-vi. Quæſt. cap. 13.

In Philolao.

iv. Acad.

In Numâ.

In Quæſt. Platonic.

De facie in orbe Lunæ.

In Timæo & Critiâ.

& quas alias tota ora Africæ, & interior habet. *Ex illâ autem*, inquit, *tranſitus in inſulas.* Quas? eas quæ nunc etiam præiacent continenti, *Cubam, Hiſpaniolam, Iamaicam*, & plures. *At ex inſulis in ipſam continentem.* Vetuſtiſſimè. ſtatim ex illis vel in Perüanum vaſtum tractum, vel in vaſtiorem Mexicanum tranſitur. Et *Continentem* appellat: etſi inſula eſt, ſed ita, quomodo noſtra hæc pars à nobis habitata. Hæc magis totum Nouum orbem nobis aperiunt & adſerunt, quàm illa Ariſtotelis in Admirandis traditio: *In mari extra Herculis columnas, inſulam deſertam inuentam fuiße, ſiluâ nemoroſam, fluuijs nauigabilem, fructibus vberem*, MVLTORVM DIERVM *nauigatione diſtantem, in quam crebrò Carthaginienſes commearint, & multi ſedes etiam fixerint: ſed veritos primores, ne nimis loci illius opes conualeſcerent, & Carthaginis laberentur, edicto cauiße, & pœnâ capitis ſanxiſſe, ne quis eò nauigaße deinceps vellet.* Quod verum cenſeo de vnâ aliquâ nouarum inſularum: quia *multos dies* nauigationi impendit: neque probabile igitur Canarias, aut alias vicinas, fuiſſe. Et verò de hiſdem terris, quis non Auiti declamatoris (apud Senecam) libens illa accipiet? *Fertiles in Oceano* Suaſor. 1.
iacere terras, VLTRAQVE *Oceanum rurſus alia litora*, ALIVM *naſci* ORBEM. Clariùs non potuit effari, aut deſignare. Clemens B. Pe-
In cap. II. epiſt. ad Epheſ. tri diſcipulos in epiſtolâ quadam: *Oceanus, & Mundi qui* TRANS IPSVM *ſunt.* Ita Hieronymus ex eo citat: & *Mundos* appellaſſe credo, magnitudinem indicantem. Quæ vel in terris notis mirifica: etſi tractus ille Auſtralior, & trans Fretum Magellani, nondum innotuerit, niſi à prænauigantibus libatus. Noſter Seneca (nam ille Tragœdiæ Medeæ certò auctor eſt) de iiſipſis prædixiſſe videtur, pueris iam decantatum:

——— venient annis
Sæcula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphyſque nouos
Detegat orbes, nec ſit terris
Vltima Thule.

Quod ille tamen propriè de Britannicis inſulis intellexit, & in Claudij gratiam ſcripſit. Magis pro nobis, quod idem timet, &
V. Q. nat. cap. vlt. timendo adſtruit: *Vnde ſcio, an nunc aliquis* MAGNAE GENTIS IN ABDITO *dominus, fortunæ indulgentiâ tumens, non contineat intra terminos arma, an paret claſſes, ignota moliens? Vnde ſcio, hic mihi an ille ventus* * *bellum inuehet?* Palàm oſtendit, magnos reges & gentes, vltra maria, ignotos eſſe. Illis ignotos, nobis noſcendos: alibi etiam ab eo prædictum. *Multa venientis æui populus ignota nobis* VII. Quæſt. c XXXI.
ſciet. Multa ſæculis tunc futuris, cùm memoria noſtri exoleuerit, reſeruantur. Puſilla res Mundus eſt, niſi in illo quod quærat omnis Mundus habeat. At verò Virgilius vaticinatur, etiam Romano imperio terras eas (neque enim de alijs ceperim) ſubijciendas.

* Indu occidua hæc innuerunt, ignariſſimi Hiſpanorũ.

——— iacet extra ſidera tellus, VI. Aen.
Extra anni ſoliſque vias, vbi cælifer Atlas
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.

Extra ſidera? quî poteſt? cælo certè tegitur: ſed maiora ſidera accipe, aut planetas, qui intra Tropicos decurrunt. Ideò addit, velut interpretans, *extra anni & ſolis vias.* Ergo vltrà τὴν κεκαυμένην, id eſt Torridam, locat: nempe ἀοίκητον illam nobis, & Temperatam, vt ſuprà dictum. Nam de Atlante quòd ſcribitur, non de illo Africæ intelliges, ſed de iſto quem Plato celebrauit, & regnaſſe ijs locis ſcribit. Eò, inquit, Auguſtus *Proferet imperium.* Eſtne factum? nugæ, & mella poëtica: etſi Marinęus Siculus Auctor, *repertum in Nouo orbe nummum aureum veterem, cum effigie Auguſti: eumque Romam ad Pontificem, fidei ergò, miſſum per Ioannem Ruffum Epiſcopum Conſentinum.* O bellum impoſtorem aut ludionem, quiſquis nummum ibi abiecit! nam aliter repertum non eſſe, mihi quidem liquet, niſi ſi Genius hoc fecit. Illud magis mirum & fidum, quod Hiſpani ſcribunt, *in valle, quæ Cauten dicitur, in Chili prouinciâ, opidum eſſe, quod Imperiale ab hac cauſa nominant: quoniam in pleriſque domibus & portis reppererunt Aquilas bicipites formatas, vt hodie videmus in Romani imperij ſignis.* Et auget admirationem, quòd nulla in ijs locis auis biceps, quam potuerint adumbrare. Non diſſimile, quod Ammianus notat in obeliſcis Ægyptiorum *ſculpta conſpici, volucrum ferarumque, etiam* ALIENI Lib. XVII.
MVNDI, *genera multa.* Ignota ipſa & noſtro huic orbi inuiſa. Fuit igitur iam olim iſta pars mundi, & auditione accepta, & ratiocinatione ſtabilita, etſi inſpectione fortaſſe non vſurpata. Non quidem ab Europæis: de Afris ambigo, & extrema ea regio huc tendit. AVD. At enim dixiſti ex Ammiano, de *volucribus & feris alieni mundi*: quæ verè diuerſa à noſtro ſunt, & vix vnum aliquod vndique reſpondet. Quid ergo? nònne vel hoc argumentum eſt alicuius diuerſi mundi, verè noui, & poſteà nati? LIPS. Non autumo.

rumo. neque ſacræ litteræ indulgeant dubitare aut diſputare. Semel creauit Deus & produxit terram, animalia, & quidquid in eâ vides. Mixtione poſſunt aliquæ diſpares ſpecies ſurgere, planè nouæ non poſſunt. Vnde ergo illîc ea diuerſitas? Dic, vnde in Africâ? vnde in vltimâ Aſiâ? neque leônes, tigres, elephantes Europa iſta gignit, aut vulgò alit. Cuique regioni, pro cælo atque etiam ſolo & peculiari indole, ſua quædam Deus iam ab initio dedit & aſſignauit. Maior alia dubitatio. vnde in hæc loca ſic diſſita, poſt diluuium & arcam illam Noachi, vel animalia vel ipſi homines aduenerint? Si terrâ dices; facile id quidem. ſed plerique putant (neque res adhuc aliter docuit) orbem illum cum noſtro nuſquam ad Septemtriones iungi. Supereſt vt mari. At quàm vaſta ea nauigatio eſt? & quis olim tentarit aut perfecerit, vſu magnetis nondum reperto? quis etiam animalia illa, & quidem noxia multa, tranſuexerit? Ea conſideratio inclinat imò peruincit, verè Platonem de Atlantide illâ ſcripſiſſe: & finitimam Europæ atque Africæ fuiſſe, & facilem in eam tranſgreſſum. Diuulſa poſteà aut merſa eſt: & tamen homines ibi aut animalia reliqua, quæ olim ab eâ coniunctione illata. Sic cenſeo, & ad propriè Zenonia iterùm pergo.

DISSERT. XX.

Vnus, an plures Mundi? idem an æternus? eſſe, & non eſſe.

ELEMENTA vidimus, & præcipua corporis huius membra: ſed ipſum Corpus an *Vnum* ſit, an item *Æternum*, quæramus. Varius enim philoſophantium hîc ſenſus: Stob. Phyſ. noſtri Stoici, Ἕνα κόσμον ἀπεφήναντο, ὃν δὴ καὶ τὸ πᾶν εἶναι ἔφασαν τὸ σωματικόν: *Vnum eſſe Mundum poſuerunt, atque eum eſſe totum illud corporeum.* Poſtrema ſenſum habent, vniuerſam Materiam in eo abſumptam: nihil reliqui, niſi Vacuum illud eſſe. Nam Parmenides quidem Vnum ſtatuebat: ἀλλ' ὀλίγον τι τοῦ παντὸς μέρος. τὸ δὲ λοιπὸν, ὕλην: *ſed exiguam Vniuerſi partem. reliquum autem, Materiam eſſe.* Itaque eius ſenſu ſuperfluebat Materia, vel ad plures mundos. Quos reipsâ ponebant & exſiſtere volebant ἀπείρους ἐν τῷ ἀπείρῳ: *infinitos in infinito*, Anaximenes, Anaximander, Archelaus, Xenophanes, Diogenes, Leucippus, Democritus, Epicurus. Atque huius diſcipulus Metrodorus imagine etiam vtebatur ad probandum: Ἄτοπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἕνα ἀστάχυν γεννηθῆναι, καὶ ἕνα κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ: *Abſurdum eſſe, vt vna ſpica in magno campo produceretur; & pariter, vnus Mundus in infinito.* Plato etſi alibi vnum ſtatuit & firmat; tamen vacillare videtur, & quinquenumero admittere. Quod etſi aliter quidam interpretantur, nimirum vt orbes appellet Mundos, *Terræ, Aquæ, Aëris, Ignis, & ſupremi denique Cæli*: tamen Plutarchus tueri conatur ſimpliciter de quinque totis integriſque Mundis. & diſſerta ei videre eſt, libello *De oraculorum defectu.* Noſtri veriores, & ab vno Deo vnum producunt: atque eum πεπερασμένον, καὶ ζῶον, καὶ ἀΐδιον, καὶ Θεόν: *finitum, & animal, & AETERNVM, & Deum.* Alia aliàs explicata ſunt: ſed *Æternum* ibi ponit Arius Didymus (ex illo enim, apud Lib. xv. Euſebium, ſumpſi:) quomodo, ſi conflagratio ſit, ſi etiam interitus ab aquis? Ipſe diſtinctione expedit: *Dupliciter* enim dici *Mundum*: καὶ τὸ ἐκ πάσης τῆς οὐσίας ποιὸν, * καὶ τὸ τὴν διακόσμησιν τὴν τοιαύτην καὶ διάταξιν ἔχον. Διὸ κατὰ μὲν τὴν προτέραν ἀπόδοσιν ἀΐδιον τὸν κόσμον εἶναί φασι· κατὰ δὲ τὴν διακόσμησιν, γενητὸν, καὶ μεταβλητόν: *& illud quod ex totâ Naturâ tale exſiſtit; & illud, quod ornatum & conſtitutionem tam talem habet. Ideò priore ſignificatione, Mundum æternum dicunt; poſteriore, natum, & mutabilem & periturum.* Philo Iudæus paullò aliter: Δύναται δὲ, κατὰ Στωϊκοὺς, ὁ μέν τις κόσμος ἀΐδιος, ὁ δέ τις φθαρτὸς λέγεσθαι. φθαρτὸς μὲν, ὁ κατὰ διακόσμησιν· ἀΐδιος δὲ, ὁ μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος οὐδέποτε λήξουσαις: *Poteſt, ſecundùm Stoicos, Mundus aliquis æternus dici, & aliquis corruptibilis. Iſte quidem, iuxta ornatum, vt nunc eſt; ille autem, qui poſt exuſtionem iterùm naſcetur iterumque, certis periodis, & numquam defituris.* Aliter, inquam, poſtrema dicit; res & ratio eòdem cadunt. Perit hic & ille Mundus igitur: & ſcitum hoc Stoicum Laërtius ſic expreſſit: Ἀρέσκει δὲ αὐτοῖς καὶ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον, ἅτε γενητὸν τῷ λόγῳ τῶν δι' αἰσθήσεως νοουμένων· οὗ τε τὰ μέρη φθαρτά ἐστι, καὶ τὸ ὅλον· τὰ δὲ μέρη τοῦ κόσμου φθαρτά· (εἰς ἄλληλα γὰρ μεταβάλλει·) φθαρτὸς ἄρα ὁ κόσμος. καὶ εἴ τι ἐπιδεκτικόν ἐστι τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς, φθαρτόν ἐστι· καὶ ὁ κόσμος δέ· ἐξαυχμοῦται γὰρ, καὶ ἐξυδατοῦται: *Placet iis corruptibilem eſſe Mundum. quippe genitum eâ ratione, quâ ſolent ſenſibus percepta. Cuius etiam partes corruptioni obnoxiæ ſunt, id & totum: partes autem Mundi tales: (nam inuicem adſiduè mutantur:) ergo & Mundus. Et amplius, ſiquid mutationem in deterius admittit, corruptibile eſt: facit Mundus: nam exareſcit, & inundatur.* Rationes adiunctas vides. primam, quòd *genitus ſit:*]

* Ita hæc ibi legenda

De immortal. Mundi.

& quidquid ortum habet, idem finem. Cui Plato (nam is immortalem conſtituit) ſic occurrit: (In Timæo.) ὅτι αὐτὸς μὲν φθαρτός ἐστιν, ἢ γέγονεν, οὐ λυθήσεται δὲ, οὐδὲ τεύξεται θανάτου μοίρας, διὰ τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ: *vt ſit mortalis quidem, quà genitus eſt; ſed non ſoluetur, neque ſortem mortis ſubibit, propter Dei voluntatem.* Significat, ita factum & conditum à Deo, vt ne pereat; &, quæ eò ducunt, deſint. (De Dogm. Plat.) Apuleius: *Ad hæc adtributa eſt ei perpetua iuuentus, & inuiolata valetudo. Eoque nihil prætereà extrinſecus eſt relictum, quod corrumpere poſſet eius ingenium: & ſi ſupereſſet, non eum læderet. cùm ita apud ſe ex omni parte compoſitus atque ordinatus foret, vt aduerſantia & contraria naturæ diſciplinæque eius officere non poſſent.* Triſmegiſtus (Cap. VIII.) (vt ſæpè) hîc quoque Platoniſſat: ὁ πατὴρ αὐτὸς ἑαυτοῦ ἀΐδιος, ὁ δὲ κόσμος ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀείζωος καὶ ἀθάνατος γέγονε: Pater (Deus) *ipſe à ſe æternus: Mundus autem à Patre ſemper viuens & immortalis eſt factus.* Altera Stoicorum ratio, *Quòd partes Mundi corruptibiles.*] Ita eſt, elementa docent, & ipſe æther: quem tamen Ariſtoteles voluit exemptum. Noſtri minimè, ſed hunc quoque paſci, minui, verti & in aërem ſolui. Si quattuor elementa, ſi ea quæ ex his nata; ergo totus Mundus. Lucretius pariter concludit:

(Lib. V.)
Principio, quoniam Terrai corpus, & Humor,
Aurarumque leues animæ, Calidique vapores,
E quibus hæc rerum conſiſtere ſumma videtur,
Omnia natiuo ac mortali corpore conſtant:
Debet tota eadem Mundi natura putari.

Debet. nec Plato hoc reijciat, niſi ſcuto iterùm aſſumpto à Voluntate diuinâ. Tertia ratio, quòd *Mutationem in deterius admittit.*] (Epiſt. LXXI.) Veriſſimè. *Quid enim* (ait noſter) *mutationis periculo exceptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum contextus, quamuis Deo agente ducatur. Non ſemper tenebit hunc ordinem, ſed illum ex hoc curſu aliquis dies deiiciet.* Sed addebat etiam Laërtius, *in deterius.* & pro exemplo: *exareſcit enim & inundatur.*] Appoſitè. duo exitia eum manent, ſiue Aquæ ſiue Ignis: & vtriuſque iamnunc ſigna alibi, & aliàs, mittit. Hîc aquæ deficiunt, & ſiccitas & ſterilitas superuenit; ibi abundant, & bona terræ perdunt. Hæc velut via ad illa ducit. Plinium audi. qui ſcribit multa in dies minui, (Lib. VII. cap. XVI.) *conſumente vbertatem ſeminum Exuſtione, in cuius vices nunc vergat æuum.* Homines atque alia, minora. quare? quia Exuſtio paullatim appropinquat, & vbertatem ſeminum abſumit. (II. c. CVI.) Idem in Ætnâ ignivomo notat: *Nec tantùm*, inquit, *in illo Natura ſæuit, Exuſtionem terris denuncians*: ſunt enim plures eiuſmodi montes: atque hæc omnia ſigna aut notæ in partibus, futuræ communis illius exuſtionis. Vides Plinium, in capitalibus dogmatis, bonâ fide Stoicum eſſe? Seneca claudat: *Quæcumque vides ſupra nos currere, & hæc quibus innixi atque impoſiti ſumus, carpentur, ac deſinent. Nulli non ſenectus ſua eſt.* (Epiſt. LXXI.)

DISSERT. XXI.

Dupliciter interit, Aquâ & Igne. Primum, de Aquâ, ſiue Cataclyſmo.

SENECTVS, ergo & mors. Sed quâ viâ mors? duplici, vt tetigi, Aquæ aut Ignis: ſiue, Diluuij, & Exuſtionis. Sed cum diſcrimine. quòd illa prior animantium tantùm, & frugum fructuumque ſit, aut quæ in terrâ ſata: hæc vltima, ipſius terræ, elementorum, & Mundi. Itaque magna hæc mors eſt, & omnium: illa minor, & quæ partes modò tangit. De vtraque iſtâ Cicero: *Propter eluuiones exuſtionesque terrarum, quas accidere tempore certo neceſſe eſt, non modò non æternam, ſed ne diuturnam quidem gloriam aſſequi poſſumus.* (In Somn. Scip.) Quæ tamen pro Platonis ſenſu dicta modò vult Macrobius, vt creſcens humor ſiue ignis, alter alterum vincat: *ſed numquam tamen, ſeu eluuio, ſeu exuſtio, omnes terras aut omne hominum genus, vel omnino operiat, vel penitus exurat.* (Lib. II.) Plato ipſe in Timæo, Ægyptium ſacerdotem facit Solonem alloqui: *O Solon, Græci pueri ſemper eſtis, neque vlla vobis cana ſcientia. Quod ideò euenit, quia multa & varia hominum exitia fuerunt, eruntque. Maxima quidem, aut ignis combuſtione, aut aquæ inundatione euenire neceſſum eſt: minora, alijs quibuſque caſibus aut cladibus fieri.* Et addit, Ægyptum ab his duobus immunem, ideoque antiquiſſimarum illîc rerum monumenta ſeruari. Propiùs ad ſenſum Stoicum Ariſtotèles acceſſerit, ſi tamen ex vero Cenſorinus hoc ei adſcripſit. *Eſt prætereà Annus, quem Ariſtoteles Maximum potiùs, quàm Magnum appellat. quem Solis & Lunæ vagarumque quinque ſtellarum orbes conficiunt. cùm ad idem ſignum, vbi quondam ſimul fuerunt, vnà reuertuntur. Cuius anni hiems ſumma, eſt Cataclyſmus, quam noſtri diluuionem vocant; æſtas autem Ecpyroſis, quod eſt mundi incendium. Nam his alternis temporibus mundus cùm exigneſcere, tum exaqueſcere videtur.* (De die Natali.) * Ariſtotelem aduocat: & ſanè tale aliquid ille vir, ſed contractiùs, nec de Mundi mutatione, ſed partium aliquot terræ diſertè prodit. In

(* Dubitaui, an non *Ariſtoteles* legendum, quem ex Euſebio diſco de Conflagratione ſcripſiſſe.)

In Meteoris ſuper eâ re diſſertio. & damnat reijcitque eos, qui ad Vniuerſum producunt. Lib. I. c. vii. Γελοῖον γὰρ, inquit, διὰ μικρὰς καὶ ἀγαπητὰς μεταβολὰς κινεῖν τὸ πᾶν: *Ridiculum enim ob leues paruaſque mutationes, mouere Vniuerſum.* Sed inquit, præſumendum, *quod hæc fiant temporibus fato aut naturâ definitis. Sicut in anni temporibus Hiems interuenit; ita in magnâ aliquâ temporum conuerſione, magna Hiems accidit, & copia aquarum.* Dicas locum eſſe, quem Cenſorinus aſpexerit: etſi paullùm à ſe auxit & amplìauit. De *Hieme* hic ſane comparatio. III. Quæſt. cap. XXIX. quæ & Senecæ placita, atque vſurpauit: *Inundatio, non ſecùs quàm Hiems, quàm Æſtas, lege Mundi venit.* In eo diſſenſus, quòd noſtri etiam totam terram hoc genere fati aut perdunt, aut nouant. Conſol. ad Marc. c. vit. Seneca: *Inundationibus,* QVIDQVID HABITATVR, *obducet: necabitque* OMNE *animal,* ORBE *ſubmerſo.* Idem, Quæſt. III. cap. XXIX. vbi ex profeſſo hoc tractat: *Ergo quandoque erit terminus rebus humanis, cùm* PARTES *terræ interire debuerint, abolerive* FVNDITVS TOTAE, *vt de integro totæ, rudes, innoxiæque generentur, nec ſuperſit in deteriora magiſter.* Nam hunc finem ponebant, emendare & innouare. Ibid. Itaque, vt idem ait, *non ſemper ea licentia vndis erit, ſed peracto exitio generis humani, extinctiſque pariter feris, in quarum homines ingenia tranſierant, iterùm aquas terra ſorbebit, & reiectus è noſtris ſedibus, in ſua ſecreta pelletur Oceanus: antiquus ordo reuocabitur. Omne animal ex integro generabitur, dabiturque terris homo inſcius ſcelerum, & melioribus auſpicijs natus.* En, quàm verè hæc noſtri: & quis non è Sacris libris hauſiſſe putet, & euentum & cauſſam? Ceterùm de Inundatione, & quomodo ea fiat, bellè & disertè Seneca, fine libri tertij Quæſtionum: tu vide. Vetus autem & popularis hæc opinio de Diluuijs, ac plura fuiſſe Plato aſſerit, etſi illud Deucalionis decantetur tantùm: ſed & Noui orbis incolæ à maioribus ſic acceperunt. Auguſt. Carata. Peruani tradunt, *terras eas omnes aquis merſas latuiſſe; periſſe homines, exceptis paucis, qui in lignea vaſa ſe receperunt,* velut naues: ibi commeatu prouiſo egiſſe, donec aquæ decreſcerent, & abirent. quod indicio canum collegerunt: quos foras identidem emittebant, & cùm madidi à natatu redirent, ſciebant aquas ſupereſſe; cùm denique ſicci, deeſſe. Lopus Gomara. At Mexicani, *quinque Soles ad hoc æui luxiſſe. Et primum illum aquis periſſe, vnaque cum eo homines, & quidquid in terris eſſet.* Hæc illi picturis & notis prodita ab antiquo habent: fidem Platonici diluuij, quod in Atlantide inſulâ, & circa, eueniſſet. Heus, etiam illud obiter. in Cenſorino legi, *exigneſcere, & exaqueſcere:* quæ ſunt ipſa Stoæ verba, quæ in Laërtio ſuprà & Græcè erant, ἐξαυχμοῦσθαι καὶ ἐξυδατοῦσθαι.

DISSERT. XXII.

De Ignis interitu, qui Ecpyroſis dicitur. Quando, Quomodo, Quâ gratiâ fiat?

MINOREM mortem diximus, magnum exitium videamus, ἐκπύρωσιν ſollenniter ijs dictam, Latinè *Conflagrationem* ſiue *Exuſtionem.* Hanc illi eodem fine inducunt, purgandi, & effæta omnia inſtaurandi. Itaque non eſt propriè φθορὰ ſiue *Interitus,* ſed μεταβολὴ, *mutatio,* vt Numenius apud Euſebiũ ſcribit. Οὐ γὰρ ἔστι τὸ τοῦ κόσμου, κατὰ τὰς περιόδους τὰς μεγίστας, γινομένης φθορᾶς, κυρίως παραλαμβάνουσι τὴν φθορὰν, οἱ τὴν εἰς πῦρ ἀνάλυσιν τῶν ὅλων δογματίζοντες, ἣν δὴ καλοῦσιν ἐκπύρωσιν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς κατὰ φύσιν μεταβολῆς χρῶνται τῇ προσηγορίᾳ τῆς φθορᾶς: *Non enim in mundi interitu, qui ſecundùm maximas conuerſiones fit, propriè interitum accipiunt illi, qui in Ignem omnia reſolui docent, quam vocant Exuſtionem: ſed pro Mutatione ſecundùm naturam, vtuntur Interitus verbo.* Itaque & in Senecâ eam vocem ſic accipies, Numenij quidem monito: Conſol. ad Polyb. c. xxx. *Mundo quidam (Stoici) minantur* INTERITVM, *& hoc vniuerſum, quod omnia diuina humanaque complectitur,* * *ſi fas putas credere, dies aliquis diſſipabit, & in confuſionem veterem tenebraſque demerget.* Etſi reuerà, quidni interitus, cùm prior forma tota occidit, nec niſi Materia manet? Sed Numenio hoc viſum edicere, quia non idem, ſed talis iterùm Mundus gignitur, mox docendum. Ordine enim videbimus, *Quando, Quomodo, & Quo fine fiat.* Quando? Seneca reſpondet: *Cùm Deo viſum ordiri meliora, vetera finiri.* III. Quæſt. c. XXVIII. ibid. c. XXIX. Deo, id eſt Fato. Nam *Lege Mundi* (ea Fatum eſt) alibi ſcribit euenire. Ita Ariſtocles, apud Euſebium: κατά τινας εἱμαρμένους ἢ ὡρισμένους χρόνους ἐκπυροῦσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον: *per fatalia quædam & definita tempora Mundum exardere.* Quid Ouidius?

* Dat hoc Polybio, qui alterius ſectæ fuit.

Ecce quoque IN FATIS *reminiſcitur affore tempus,*
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret.

Aliqui tamen ad *Magnum annum* referebant, vt in Cenſorino ſuprà vidimus: & tangit Numenius, verborum aliquo defectu:

γί-

γίνεται, ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν πρώτην φύσιν τὰ λόγον, καὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην τὴν ποιοῦσαν ἐνιαυτὸν τὸν μέγιστον, καθ' ὃν ἀπ' αὐτῆς μόνης εἰς αὐτὴν πάλιν γίνεται ἡ ἀποκατάστασις. Verba, vt dixi, deſiunt: tamen ſenſus aliquis apparet, *decurſu annorum, cùm ſidera ad eumdem locum veniunt, Anaſtaſin*, id eſt *Euerſionem rerum fieri, atque id eße Magnum annum; iterumque poſt eam fieri Apocataſtaſim, ſiue Redintegrationem rerum & Reſtitutionem.* Quis autem ille Magnus annus, & quot annorum millium, variant: in Iulio Firmico huic Lib. III. rei legi iſta. Diſputat de die Natali, ſiue genitura Mundi. & negat *facilè poße ratione concipi, aut explicari. Nec*, inquit, *euſque ſe intentio potuit humanæ fragilitatis extendere, præſertim cùm trecentorum millium annorum maior* ἀποκατάστασις, *hoc eſt Redintegratio, per* Ἐκπύρωσιν, *aut per* Κατακλυσμὸν, *ſpatio perficiatur. His enim duobus generibus Apocataſtaſis fieri conſueuit. namque Exuſtionem Diluuium ſequitur. Nullâ enim re aliâ poterant res exuſtæ renaſci, nec vllâ re aliâ ad priſtinam faciem formamque reuocari, niſi admixtiones atque concretus puluis fauillarum omnium genitalium ſeminum collectam conciperet fœcunditatem.* De Magno anno illîc vides (nam alia differo) ſanè magno, & *trecentorum millium annorum*, ſi lectio eſt recta. Equidem * variant, vt dixi: & Macrobius, qui *Annum Mundanum* ſcitè hunc appellat, vt communem noſtrum illum, *Solarem*; Macrobius, dico, *quindecim millibus* eum definit. Cenſorinus ſententias plurium refert: ſed duorum qui maximè augent, *Orphei, ad centum millia viginti; Caſſandri, ad tricies ſexies centena millia.* Bono animo ſimus. ἐκπύρωσιν non videbimus, iſtis quidem auctoribus: ſed nec Firmico, in quo *triginta millium* legere aliquando volui, ſed deſiſto. Nam & in Numenio eſt, hæc fieri κατὰ περιόδους τινὰς τὰς μεγίστας: *poſt periodos quaſdam* MAXIMAS. In Didymo: περιόδους ἀπείρους: *periodos infinitas.* Quàm vacuum autem, imò ineptum, iſta definire, quæ nulla experientia aut ratio affirmet, aut indaget? Tam hercules, quàm quòd etiam cæli ſtatum & ſigna norent, quibus hæc euentura. Chaldæorum iſta vanitas: & *Beroſus,* III Quæſt. cap. XXIX. *qui Belum interpretatus eſt* (ait Seneca) *dicit curſu iſta ſiderum fieri, & adeò quidem affirmat, vt Conflagrationi atque Diluuio tempus adſignet. Arſura enim terrena contendit, quando omnia ſidera in Cancro conuenient; inundationem futuram, cùm eadem ſiderum turba in Capricornum conuenerit.* Vidéſne? appoſitè. nam ſunt hæc æſtuantia, & hiemantia item ſigna. Seneca tamen haud planè reijcit; *ſed* Nat. *rationem illam, quæ in conflagratione Stoicis placet, huc quoque transferendam putat. Siue animal eſt Mundus, ſiue corpus, naturâ gubernante, vt arbores, vt ſata; ab initio eius vſque ad exitum, quidquid facere, quidquid pati debeat, incluſum eſt. Vt in ſemine omnis futuri hominis ratio comprehenſa eſt; & legem barbæ, & canorum, nondum natus infans habet: ſic origo Mundi, non minus Solem, & Lunam, & vices ſiderum atque animalium, quàm quibus mutarentur terrena, continuit.* Ad occultas, & ab æterno fatales cauſſas; reuocat: verecundiùs, veriuſque. Initio verborum aliquid mutaui, & *Siue animal*, legi, non *Anima*, vt paſſim edunt: res ita vult, nec quiſquam tam ſtolidus, qui *Mundum* Animam eſſe dixerit, ſed *Mundi*. At illud ambigitur, ſitne ſentiens Corpus; an Corpus tantùm. Itaque in ipſo Mundi conditu incluſum eſt, quamdiu vigeat viuatque: vt in quoque animali. Sequitur, *Quomodo* hæc Conflagratio fiat. An ab æthereo illo igne? atqui innoxius eſt, & vitalis tantùm. Reſpondeo, nec ab illo ſolo, nec ſine illo. Sol & ſidera calorem intendent, aër exardeſcet, humor abſumetur, & quæ Natura anteà temperabat, eadem exaſperabit & extra legem mittet. Vis Senecam audire? *Cùm* Conſol. ad Marc. c. vlt. *tempus aduenerit, quo ſe renouaturus Mundus extinguat, viribus iſta ſuis ſe cædent, & ſidera ſideribus incurrent, & omni flagrante materiâ, vno igne, quidquid nunc ex diſpoſito lucet, ardebit.* Et ſtatim hæc fient, nec magno molimento. quia *nihil difficile eſt Naturæ, * vbi in* Sen. Quæſt. III. cap. XXVII. *finem ſui properat. Ad originem rerum parcè vtitur viribus, diſpenſatque ſe incrementis fallentibus: ſubitò ad ruinam, & toto impetu venit. Quàm longo tempore opus eſt, vt conceptus ad puerperium perducatur infans? quantis laboribus educatur, & adoleſcit? at quàm nullo negotio ſoluitur? Vrbes conſtituit ætas, hora diſſoluit. Momento fit cinis, diu ſilua.* Pulchertimè dicta, & capiunt me recitantem. Ergo ab Igne illud exitium, cuius indomita vis rebus eſt incluſa, tunc educenda. Philo Iudæus: οἱ δὲ De immortal. Mundi. Στωϊκοὶ γενέσεως τοῦ κόσμου Θεὸν αἴτιον, οὐ δὲ φθορᾶς μηκέτι Θεόν φασιν, ἀλλὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς οὖσι πυρὸς ἀκαμάτου δύναμιν, χρόνων μακραῖς περιόδοις ἀναλύουσαν τὰ πάντα εἰς ἑαυτήν: *Stoici cenſent, Deum quidem cauſſam auctoremque generationis Mundi eße, at non interitus, ſed eam quæ in rebus eſt inſita Ignis potentiam, poſt longa temporum interualla, omnia in ſe reſoluentem.* Deus, inquit, non eſt cauſſa Secundaria & inſtrumentalis: eſto. Quis ergo? Ignis incluſi rebus omnibus

poten-

* Aliquid & in Stobæi Phyſic. vide.

omnibus potentia, quæ tempore ſe exſerit & vires capit, & omnia populatur, edit, & in alimentum ſui vertit. Conſidera tot illa aſtra & cælorum orbes, ignes aut ignea; dij boni, quanto cetera elementa exſuperant? Quid in ipſo mari, nónne calor & ſemina ignium? quid in terrâ, ipſis eius penetralibus, & ſuper eam? Idem in aëre, in animantibus, ſtirpibus: vbique ignis: & ille, inquit Philo, paullatim augeſcens, omnia denique in ſe vertet. *In ſe*, optimè. Ita Numenius: Ἀρέσκει γὰρ τοῖς Στωϊκοῖς τὴν ὅλην οὐσίαν εἰς πῦρ μεταβάλλειν, οἷον εἰς σπέρμα: *Placet Stoicis omnem eſſentiam ac naturam in Ignem conuertere, tamquam in ſemen.* Sed quem hunc Ignem? Æthereum & purum, obſerua. Mixtus eſt ille, qui vaſtabit; purus & à Materiâ paullatim reducendus ille, qui gignet denuò & formabit. Nam Materia ſecernetur, vt dicemus. Æthereũ dixi: mecum Numenius. *Stoicis placet* ἐξαμοιοῦσθαι πάντα, κατὰ περιόδους τινὰς τὰς μεγίστας, εἰς πῦρ αἰθερῶδες ἀναλυομένων πάντων: *omnia evaneſcere & perire, poſt longiſſima ſpatia, omnibus in æthereum ignem reſolutis.* Sed omnia priùs pereunt. omnia: ipſi Dij minores, Genij, Animæ, & quidquid eſt extra vnum ſupremum Deum, id eſt Iouem. Ita Seneca, ſolum hunc supereſſe facit, & *acquieſcere ſibi, reſoluto,* inquit, *Mundo, &* DIIS IN VNVM *confuſis.* Sanè in vnum, in ipſum Iouem. Plutarchus Cleanthem inducit dicentem, *Lunam, & ſidera, & Solem perire, Iouem autem* (deſunt in Græco quædam, ſed is ſenſus eſt) ἐξομοιοῦν πάντα ἑαυτῷ, καὶ μεταβάλλειν εἰς ἑαυτόν: *adſimilare omnia ſibi, & in ipſum ſe vertere.* Nam Iupiter ſcilicet eſt, purior ille Ignis. Cicero etiam, de interitu hoc Deorum: *Stellas omnes, terram, mare, deos eſſe; fore tamen aliquando, vt omnis hic Mundus ardore deflagret.* Sed & alius Seneca:

Epiſt. 9.
De Com. Notion.
IV. Acad.
Herc. Oet.

Cæli regia concidet,
Certos atque obitus trahet,
Atque OMNES *pariter* DEOS
Perdet mors aliqua & Chaos.

Igitur omnia in Ignem abeunt, rurſumque ex Igne ſurgunt. Laërtius, de Deo: ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως, ἀναλίσκων εἰς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννῶν: *qui eſt incorruptibilis, & ingenitus, conditor huius Mundi, abſumens in ſe omnem eſſentiam, rurſumque ex ſe generans.* Quomodo autem idem perdat, & generet, videamus. Omnia iam Ignis, vt dixi, ſed turbidus, materiæ mixtus, & fæculentus: tamen ignis: ideoque tenuis, & diffunditur, & totum hoc Mundi, qui fuit, ſpatium occupat, imò & Vacui extra eum regionem implet. Ita Stoici tradunt, & hoc etiam fine Vacuum ponunt. Plutarchus clariſſimè: Τὸ πῦρ σπέρμα λέγουσιν εἶναι τοῦ κόσμου, καὶ μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν μεταβάλλειν τὸν κόσμον ἐκ βραχυτέρου σώματος, καὶ ὄγκου εἰς ἐπὶ ἔχοντα πολλήν, καὶ τοῦ κενοῦ προσεπιλαμβάνοντα χώραν ἄπλετον, * ἱσταμένην τῇ αὐξήσει. γινομένου δὲ αὖθις, ὑποχωρεῖν τὸ μέγεθος, καὶ συνολισθαίνειν, δυομένης καὶ συναγομένης περὶ τὴν γένεσιν εἰς ἑαυτὴν τῆς ὕλης: *Ignem ſemen aiunt Mundi. & poſt Exuſtionem, mutare Mundum è corpore minore, habentem iam tumoris & amplitudinis multum, & Vacui regionem immenſam occupantem, quæ ipſa anguſta facta ſit illo augmento. Rurſumque cùm gignitur Mundus, ſenſim abire & collabi magnitudinem, ſubeunte ſcilicet, cùm generatio exſiſtit, & contrahente ſe in ſeipſam Materie.* Vacuo igitur iam pleno, fit paullatim (Ratione adminiſtrante) depuratio. & *vertitur omnis ſubſtantia in Aërem, deinde in Humorem* (ex Laërtio antè docui:) *& tum Elementa & Mundus gignuntur.* Sed ita in Aquam omnia vertuntur, vt ſcire debeas excretum illum puriſſimum Ignem ſupereſſe: qui agat, moueat, & Materiam per ſe inertem animet. Philo notat, Stoicos hoc cautè monuiſſe, ὅτι μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν, ἐπειδὰν ὁ νέος κόσμος μέλλῃ δημιουργεῖσθαι, σύμπαν μὲν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, ποσὴ δέ τις αὐτοῦ μοῖρα ὑπολείπεται: *quòd poſt Exuſtionem, cùm nouus Mundus condi debet, omnis ignis non extinguitur: ſed aliquanta eius portio manet.* Cauſſam ſubdit: *Valdè enim verebantur; ne omni eo interſtincto, maneret materies quieta, ignaua, inepta condere, cùm cauſſa motus non eſſet.* Aqua igitur poſt Ignem, ſed non ſine reliquo igne. Hoc eſt, quod κατακλυσμὸν ſiue *Diluuium* Firmicus vocare videtur, in verbis quæ alio etiam fine ſuprà dedi. Nam palàm ait: *Ecpyroſin Cataclyſmus ſequitur. nullâ enim re aliâ exuſtæ res poterant renaſci, nec vllâ re aliâ ad priſtinam faciem formamque reuocari, niſi * admixtiones, atque concretus puluis fauillarum omnium genitalium ſeminum conciperet fæcunditatem.* Non aliud equidem, vel è verbis, vel ex ratione additâ colligo, quàm conuerſionem illam in Aquam, Cataclyſmum ab eo dici: atque ita dilui puluerem, & mixtione humoris ignisque fæcundari. Satis de modo: tertium ſupereſt, *Quo fine?* Etſi nec id obſcurum è dictis: eſt enim idem ille purgandi & renouandi, qui in Diluuio fuit. Tolluntur mali, & mala aut victa: boni & innoxij creantur, & pulchra iterùm ac iuueneſcens facies Mundi.

De Commun. Not.
* Ita hic lego.
* Legam; admixtio. eſſet.

De Comm. Not. di. Plutarchus, de Stoicis: Ὅταν ἐκπυρώσωσι τὸν κόσμον οὗτοι, κακὸν μὲν οὐδ᾽ ὁτιοῦν ἀπολείπεται· τὸ δ᾽ ὅλον, φρόνιμόν ἐστι τηνικαῦτα καὶ σοφόν: *Cùm mundum isti incenderint, mali nihil vsquam relinquitur, sed vniuersum est prudens, probum, ſapiens.* Seneca: 3. Quæst. cap. vlt. *Omne ex integro animal generabitur, dabiturque terris homo inſcius ſcelerum, & melioribus auſpicijs natus. Sed illis quoque innocentia non durabit, niſi dum noui ſunt: cito nequitia ſurrepet.* Noua igitur omnia, an potiùs nouata? Neque enim alia facies Mundi erit, quàm huius fuit: & eadem omnia, imò & homines 2. De Nat. deor. ijdem, redeunt in orbem. Cicero: *Poſt inflammationem relinqui nihil, præter ignem. à quo rurſum, ac de eo, renouatio Mundi fieret,* IDEMQVE ORNATVS *oriretur.* Numenius apud Euſebium: Καὶ πάλιν ἐκ τούτου αὖ ἀποτελεῖσθαι τὴν διακόσμησιν, οἵα τὸ πρότερον ἦν: *Iterumque poſt Ignem Mundum conſtitui & perfici,* QVALIS ANTEA *erat.* Epiſt. xxxvi. De ipſis etiam hominibus, Seneca: *Mors, quam pertimeſcimus ac recuſamus, intermittit vitam, non eripit. Veniet iterum, qui nos in lucem reponat dies, quem multi recuſarent, niſi oblitos reduceret.* Vides παλιγγενεσίαν, ſed alio quodam à Pythagoricis ſenſu. Atque has innouationes, iterationesque, æternas faciebant: τῷ τοιούτῳ περιόδῳ, ait Numenius, ἐξ αἰδίου γινομένων ἀκαταπαύστως: *talibus conuerſionibus periodiſque ab æterno euenientibus,* INDESINENTER. Atque hoc eſt, quod Tatianus, vetus piuſque ſcriptor, in ijs damnat, non ipſam Inflam- Aduerſ. Gentes mationem. Σῶμα τὸν θεὸν λέγει τις, ἐγὼ δὲ ἀσώματον. ἄλυτον εἶναι τὸν κόσμον, ἐγὼ λυόμενον. ἐκπύρωσιν ἀποβαίνειν κατὰ καιρούς, ἐγὼ δὲ εἰσάπαξ: *Corpus aliquis Deum ſtatuit? ego incorporeum. Incorruptibilem Mundum? ego corruptibilem. Exuſtionem per vices temporum aduenire? ego ſemel, & in vniuerſum.* Nam & Chriſtianis proba hæc ſententia, ſed ſic modificata.

DISSERT. XXIII.

Chriſtianos etiam huius ſententiæ, ſed diuiſæ, eſſe: item Epicuréos, & Heraclitum ante omnes: neque omnes tamen Stoicos.

CHRISTIANIS, inquam qui inflammandum, renouandumque Mundum agno- Epiſt. II cap. III. ſcunt, vel Diuo Petro præeunte. *Cæli, inquit, qui nunc ſunt & terra, igni reſeruati in diem iudicij.* Iterumque: *Cæli magno impetu tranſibunt, elementa calore ſoluentur, terra autem, & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur.* Quod autem de Cælis, *tranſire* modò dixit: mox tamen manifeſtò etiam igne ſoluit & purgat. Οὐρανοὶ, inquit, πυρούμενοι λυθήσονται: *Cæli ardentes ſoluentur:* etſi de ſuperioribus cæli, ſunt inter Theologos qui controuertant. Sed iam olim, vt inuidioſum, obijcitur Chriſtianis in Minutio Felice: quòd *cælo & aſtris interitum denuntiarent.* Reſpondet Octauius, iampridem Philoſophos hoc feciſſe. *& Stoicis,* inquit, *conſtans opinio eſt, quòd conſumpto humore Mundus hic omnis igneſcat. Et Epicureis de elementorum conflagratione, & Mundi ruinâ, eadem ipſa ſententia eſt.* Vbi tamen, quod ait *Conſtantem Stoicis opinionem:* temperandum, & ad plures referendum eſt. nam fuerunt etiam, inter ſectæ principes, qui abnegarent. Philo Iudæus: Βοηθὸς, ὁ Σιδώνιος, καὶ Παναίτιος, ἄνδρες ἐν τοῖς Στωϊκοῖς δόγμασιν ἰσχυκότες, ἅτε θεόληπτοι, τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγενεσίας καταλιπόντες, πρὸς ὁσιώτερον δόγμα τὸ τῆς ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου παντὸς ηὐτομόλησαν. λέγεται δὲ καὶ Διογένης, ἡνίκα νέος ἦν, συνεπιγραψάμενος τῷ δόγματι τῆς ἐκπυρώσεως: *Boëthus, & Poſidonius, & Panætius, viri in Stoicis dogmatis primarij, tamquam à numine correpti, relictis Exuſtionibus, ad diuinius dogma de immortalitate Mundi transfugerunt. Dicitur & * Diogenes, cùm iuuenis eſſet, ſubſcripſiſſe iſtis.* • Babylonius cognomento. Quattuor ipſe nominat, qui diſſenſerint: licet quintum ex Numenio addi. Τοῦτο τὸ δόγμα, inquit, τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως οἱ πρῶτοι καὶ πρεσβύτατοι προσήκαντο, Ζήνων τε, καὶ Κλεάνθης, καὶ Χρύσιππος. τὸν μὲν γὰρ τούτου μαθητὴν καὶ διάδοχον τῆς σχολῆς Ζήνωνά φασιν ἐπισχεῖν περὶ τῆς ἐκπυρώσεως τῶν ὅλων: *Hoc dogma de Exuſtione primi & antiquiſſimi eius ſectæ tenuerunt, Zeno, Cleanthes, Chryſippus: & huius tamen diſcipulum, ac ſcholæ ſucceſſorem, * Zenonem aiunt dubitaſſe de Vniuerſorum hac conflagratione.* • Sidonium cognomine. Quod autem in Philone de *Panætio* erat: etiam in Cicerone. *Euenturum noſtri* (Stoi- 2. De Nat. deor. ci) *putant id, de quo Panætium addubitare dicebant, vt ad extremum omnis Mundus igneſceret.* Itemque Stobæo: Παναίτιος πιθανωτέραν εἶναι νομίζει, καὶ μᾶλλον ἀρέσκουσαν ἑαυτῷ τὴν ἀϊδιότητα τοῦ κόσμου, ἢ τὴν τῶν ὅλων εἰς πῦρ μεταβολήν: *Panætius probabiliorem cenſet, certè ſibi magis probatam, Aeternitatem mundi, quàm eius in ignem commutationem.* Idem in Laërtio Græco, etſi aliter & contrariò ab interprete verſum. Erat autem in Minutio ſuprà, etiam Epicuréis hunc ſenſum eſſe. quod verum eſt: & putant Mundos ſingulos (infiniti ijs ſunt) vt animal quoddam eſſe, & varijs rationibus interire. Sed diſcrimen etiam ponebant, planè cum Stoicis, etſi alijs verbis: *Summam* interire. *Summam ſummarum* manere æternam. Id eſt, διάκοσμον ſiue Mundum hunc labi, at non κόσμον ſiue principia rerū, *Atomos & Inane.*

ne. Hoc diſcrimen ſermonis in Lucretio aliquoties occurrit, nec ſatis interpretibus obſeruatum. De interitu autem, Lucretius:

Lib. II. *Sic igitur magni quoque circùm mœnia Mundi*
Expugnata dabunt labem, putresque ruinas.

Et ex profeſſo libro quinto poëta id probat. Ante autem omnes iſtos, Heraclitus id docuit: Laërt. in Heracl. Ἕνα εἶναι κόσμον, γεννᾶσθαί τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα: *Vnum eſſe Mundum, eumque ex igne factum, & rurſus in ignem vertendum poſt aliquot periodos; idque, per vices, in omne æuum ita futurum.* Sunt germana Stoica, & ipſi auctorem illum ſibi inſcribant. Finiui, niſi placet adnotare, quoſdam Chriſtianorum nimis etiam hîc fuiſſe Stoicos, & aſſiduam hanc exuſtionem renouationemque approbaſſe. Origenes inter eos. qui, vt ait Hieronymus, Epiſt. LX *Mundos eſſe innumerabiles* aſſerebat, *non iuxta Epicurum vno tempore plurimos, & ſui ſimiles; ſed poſt alterius Mundi finem, alterius eſſe principium. Et ante hunc noſtrum, alium fuiſſe, aliumque:* quæ talia Homil. IV. Hexaëm. Baſilius etiam alibi ei obiectat.

DISSERT. XXIV.

De Tempore adtextus. quid, & quàm breue, aut nihil, ſit: tenendum vtiliter, & aſſerendum.

HABES pleraque, mi Auditor, quæ communiter ad Mundum: nam ad minora aut partita non imus. Tria tamen etiam conſiderari in eo ſolent, *Motus, Locus, Tempus.* In duobus prioribus vix eſt, aut leuiter, vt Stoici ab alijs diſcedant: & ſiquid tale, ad Senecam nihil facere comperior, quem his Diſſertationibus illuſtramus. De *Tempore* dicam, quod tamen originem habet IV. de Ling. Lat. ex Motu. Varro: *Status & Motus, duo. Quod ſtat aut agitatur, Corpus; vbi agitatur, Locus; dum agitatur, Tempus; quod eſt in agitatu, Actio.* Et ſingulorum dat exempla: *Curſor, Stadium, Hora, Curſio.* Itaque plerique omnes qui Tempus definiunt, à Motu explicant, & hunc includunt. vt Ariſtoteles: μέτρον τῆς κινήσεως, καὶ ἀριθμὸν κατὰ πρότερον καὶ ὕστερον: *menſuram eſſe motus, & numerum ſecundùm prius & poſterius.* Vt Stoici noſtri, quibus eſt διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως. quod Varro verbatim reddidit, V. de Ling. Lat. *Interuallum mundi motus.* Is autem motus ab Solis & Lunæ curſu maximè innotuit, diuiſimuſque in partes; ideò (ait idem Varro) *ab eodem tenore temperato, Tempus dictum.* Vtramque hanc tamen finitionem, Ariſtotelis dico & Stoicorum, Plutarchus carpit an cauillatur, in Quæſtionibus Platonicis: quia hæc ab *accidente modò eſt,* inquit, *eſſentiam & vim temporis non promit.* Itaque Platoni magis adhæret, qui aiebat, χρόνον εἶναι αἰῶνος εἰκόνα κινητὴν, καὶ τὴν τοῦ οὐρανοῦ φορὰν, vt in Laërtio legas. Et Apuleius vertit, *Tempus æui eſſe imaginem. ſiquidem* De Dogm. Plat. *tempus mouetur, & perennitas fixa & immota eſt naturâ.* Et eſt, vt Plutarchus vult, *Tempus, non cuiuſcumque motus affectus aut accidens; ſed cauſſa, vis, principium omnia continentis ſymmetriæ & ordinis, quâ Vniuerſi animata natura mouetur: aut potiùs, motio illa, & ordo, & ſymmetria, Tempus dicitur.* Probat igitur Pythagoræ dictum interrogari, Τί χρόνος; ἡ κόσμου ψυχὴ reſpondentis! *Quid Tempus? mundi anima.* Iſta & plura Plutarchus, in tempore tibi videnda: noſtri à re & naturâ magis abſtrahunt, & circa eam dumtaxat ponunt. Itaque Chryſippus etiam definiebat, μέτρον τάχους τε καὶ βραδύτητος: Stob. Phyſ. *menſuram celeritatis & tarditatis.* Quæ definitiones ſenſum noſtrum de Tempore magis exprimunt, quàm ipſum. Imò verò non niſi in noſtrâ ratione & ratiocinatione quidam illud ponebant, quærebantque An reuerà Tempus eſſet? Apud Senecam: *De Tempore vno vide quàm multa* Epiſt. LXXXVIII. *quærantur. primùm an per ſe ſit aliquid? deinde, an aliquid ante Tempus ſit, ſi Tempus cum mundo cœpit? An & ante mundum, quia fuerit aliquid, fuerit & Tempus?* En, primam quæſitionem, An per ſe ſit Tempus? Quod Epicurus negabat, aſſerebatque *accidentium accidens eſſe,* vt ſcribit Empiricus: & ipſe Epicurus, Τὸν δὲ χρόνον οὐ ζητητέον, ὥσπερ καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ ζητοῦμεν, ἀνάγοντες ἐπὶ τὰς βλεπομένας παρ' ἡμῖν αὐτοῖς προλήψεις: *Tempus non eſt quærendum. ſicut nec cetera quæ in Subiecto quærimus, referentes ea ad anticipationes quaſdam à nobis ipſis viſas.* De quo tum tamen vero ſenſu, idem Empiricus aliquid volenti dicet. At Stoici eſſe, & quidem *per ſe intelligi.* Tamen idem *incorporeum eſſe: ſicut Inane, & Locum.* Empiricus; itemque Laërtius: Εἶναι δὲ καὶ τὸν χρόνον ἀσώματον: *Eſſe & Tempus incorporeum.* Et de Incorporeo, alij conſentiant: in Eſſentiâ vel Exſiſtentiâ Temporis, aliquid etiam noſtri mutant. Nam videntur nullum Tempus ſtatuere (ait Plutarchus) cùm Chryſippus dicat, *Præteritum & futurum non exſiſtere,* De Com. man. Not. *ſed ſubſiſtiſſe* (ὑπάρχειν, ἀλλ' ὑφεστάναι:) *ſolum exſiſtere* τὸ ἐνεστὼς, *inſtans ſiue præſens. Ac idipſum mox facit & diſtribuit, partim præ-*

ſens, partim præteritum : ita nihil quod exſiſtat, relinquit. Talia Plutarchus : ipſa verba & veri ſenſus in Stobæanis exſtant. *Sicut Inane infinitum eſt, ita & Tempus omne vtrimque eſſe. Nam & præteritum, & futurum, fine carere : præſens autem nullum integrum tempus eſſe. Cùm enim continua in infinitum ſecentur, tempus quoque ſectionem eamdem recipere. Igitur nullum, ſecundùm perfectionem, tempus præſens eſſe, ſed latè & craſſiore modo ita dici. Sed & ſolum præſens tempus exſiſtere (ὑπάρχειν:) præteritum & futurum ſubſiſtere quidem (ὑφεστάναι) ſed non exſiſtere, niſi vt prædicatum aliquod exſiſtere dicitur, merum accidens : ſicut Ambulare mihi adeſt, & exſiſtit, cùm ambulo ; iacente autem & ſedente, non exſiſtit.* Primùm ait, *Infinitum omne tempus vtrimque eſſe.* Quod ita quidem cum alijs verti, & eſt in Græco, ἐπ' ἑκάτερα: fortaſſe tamen veriùs, *ad alterutrum* reddas : id eſt, antè aut pòſt infinitum eſſe. Exempli cauſsâ, Præteritum, anteriore parte tale eſt; Futurum, poſteriore: *vtrumque tamen* (vt rectè Poſidonius) *Præſenti finitur.* Quod autem de ipſo Præſenti eſt, *perfectè non exiſtere* : haud vanè. nam reuerà eſt in aſſiduo fluxu, & *conſtat ex præterito aliquo & futuro* (vt idem Poſidonius) *ſed cum diſcrimine Nunc, quod tamen inſtar puncti eſt.* Τὸ δὲ νῦν, καὶ τὰ ὅμοια, ἐν πλάτει χρόνου, οὐχὶ κατ' ἀπαρτισμὸν νοεῖσθαι: *Illud autem quod Nunc dicimus, largè & laxè, non strictè & abſolutè intelligi.* Hæc vera ſunt, & extra calumniam, probè accepta : neque diuerſa valdè Ariſtoteles tradit. Noſter etiam Seneca : *Præſens tempus breuiſſimum eſt, adeò vt quibuſdam nullum videatur. In curſu enim ſemper eſt, fluit & præcipitatur : antè deſinit eſſe, quàm venit.* Ouidius:

IV. Phyſ. cap. X. & XI. De Breuit. vit. c. X.

Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecùs ac flumen. neque enim conſiſtere flumen,
Nec leuis hora poteſt.

Ita verè aliquis dixerit, non aliud eſſe tempus, quàm *Nunc fluens.* Altera quæſtio in Senecâ, *An aliquid ante tempus?* Ita, ſed id appellatur *Æuum.* Tempus autem non niſi cum motu incipit, eoque digeſto ac ordinato. Nam & ante Mundum erat motus in materiâ, ſed indeterminatus & confuſus. Ergo Tempus, cum cælo. Atque ex hac diſtinctione etiam tertiæ quæſtionis ſolutio prompta eſt : in quâ quæritur, *Quia aliquid fuit, an & Tempus fuerit?* Negamus, vbi ſola Principia ſunt, Tempus eſſe. Materiæ hoc non conuenit : Deo autem Æternitas conuenit. ὅπερ γὰρ (ait Damaſcenus) τοῖς ὑπὸ χρόνον ὁ χρόνος, τοῦτο τοῖς ἀϊδίοις ὁ αἰών: *Quòd enim ijs quæ Tempori ſubiecta ſunt eſt Tempus, id æternis illis eſt Aeuum.* Arguté etiam Tertullianus: *Non habet Tempus Aeternitas, omne enim Tempus ipſa eſt.* Sed, mi Auditor, quid argutamur? quid quærimus, ſit nécne ſit; & dum quærimus, patimur elabi? O theſaurum, non vltrà reperiendum! Fluit aſſiduè, & nobis effluit : quod vnum auariter habere debeamus, & nullâ merce aut pretio permutare. Illic otio, illic aleâ, illic conuiuiolo perdimus: & quantum inualetudine, aut ſomno? Deus bone, cùm recogito: vndecim luſtra fui, quinque ex illis vixi? & quod vixi, vbi eſt? *Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis apparet reſpicientibus.* Modò in Iſcano puer luſiſſe videor, modò Bruxellæ primas ſcholas adijſſe, modò Athi, Coloniæ, Romæ egiſſe : & à Batauis quàm recens memoria eſt? *Punctum eſt quod viuimus* : ſed hoc punctum ſpecie quadam longioris temporis diuiſimus, & Pueritiam, Adoleſcentiã, Iuuentutem, Senectutem fecimus; heu, vbi iſta, & quàm in breui ſunt? Abierunt prima, & tunc denique computamus & damnum taxamus, cùm abierunt. Ah, vel tardè, non enim ſerò, incipiamus æſtimare & amare, *cuius vnius honeſta auaritia eſt.* Et illius breuitas, & noſtra fragilitas nobis occurrat : benè ponamus, hoc quidquid datur, *nec tunc viuere incipiamus, cùm deſinendum eſt.*

I. Aduerſ. Marc. c. VIII.

Sen. Epiſt. XLIX.

Sen. Epiſt. LXIX.

De Breuit. vit. cap. IX.

Ibid. c. IV.

——— currit mortalibus æuum, Silius.
Nec naſci bis poſſe datur.

Fac, & ad te abi.

IVSTI LIPSI PHYSIOLOGIAE STOICORVM LIBRI TERTII

DISSERTATIO PRIMA.

Veſtibulum & ingreſſus. De occupationibus aliquid ; & inter eas quoque philoſophandum.

AVD. Mi doctor ſalue. LIPS. Tibi idem. quid tam manè? Sol lineam quartam vix tangit. AVD. At tua monitio heri excitauit, & huc miſit. Meminiſtin'? aiebas Tempore vtendum: labi id & fluere; nec fas lapſum vmquam reuocare. Pareo igitur, & vti fruique meditor, & primam quamque horam Bonæ Menti conſecrare. Quid ſcio an cras, an à meridie licebit? Cùm temporis illa velocitas animo obuerſatur, cùm incerta hæc & inſidioſa mortalitas: cur non properem? quem futuri temporis prædam accipio? *Dum differtur vita, tranſcurrit.* LIPS. O verè. quid autem dum eripitur vita, an non tranſcurrit? Hóc nobis fit, quos litteræ, ſermones, aliæ curæ vel actiones aſſiduè occupant: & vix ſerijs tempus eſt dare, niſi quod relinquitur in ſubſeciuis. *Omnium occupatorum*, ait Annæus, *miſera eſt conditio; eorum tamen miſerrima, qui nec ſuis occupationibus laborant.* Credo eum de me ſcripſiſſe, aut in me certè competit: qui cum Liuio Druſo poſſim exclamare, *Vni nec à puero ferias contigiſſe.* Manè ſurrexi? Ecce litteræ, reſponde. Feci, ad alia me verto: puer, Eſt nobilis vir aut adoleſcens è Galliâ, Germaniâ, Sarmatiâ: vult ſalutatum. Ille autem & illi, libellis ſuis Amicitiæ ſymbolum inſcriptum. Vix ſuſpiraui, en è Belgis meis aliquem, Heus carmen aut libellum ſcripſi, lege. Quid etiam? cenſe, & emenda. Quid ampliùs? carmen aut elogium præſcribe. Abſolutum me cenſeo, alius: Mihi aut fratri, patri, amico epitaphium: domui aut arci, aræ, inſcriptionem. Quid ſtudioſos iuuenes, & tui ſimiles dicam? ſcis quàm ijs pateam, audire, reſpondere, dirigere, & in viâ ponere; quam rectam cenſeo, ſtudiorum. Huius vnius operæ minimè inter omnes me pœnitet: & quid intereſt, voce an ſcriptione iuuem: niſi quòd hæc ad plures fortaſſe venit? ſed illa ſi ad pauciores, efficaciùs & fructuoſiùs fortaſſe venit. Hæc ferè vita mea eſt, & ferre inducor:

> —— *leuius fit patientiâ,*
> *Quidquid corrigere eſt nefas.*

Fit etiam ſapientiâ leuius, quam pro meo modulo vſurpo. Seneca exemplum mihi monitumque præbuit: *Cùm*, inquit, *me amicis dedi, non tamen mihi abduco: nec cum illis moror, quibus me tempus aliquod congregauit, aut cauſſa ex officio nata.* Quid ergo? ad me ſubinde redeo, & in animo ſalutare aliquid, atque vſui meo verſo. Leuiter atque obiter quidem: ſed verſo. Quis vetat cupienti, & in theatro ſolitudinem, & in ſolitudine theatrum eſſe? Vtrumque tibi ſtruxeris, animo & cogitationibus huc aut illuc miſſis. Aiunt apodes quaſdam aues, à re dictas, eſſe: quæ cùm longum aut firmum inſiſtere non poſſint (pedibus enim carent) tamen muro aut arbori adfixæ, aut in aëre ſuſpenſæ, quod ſatis ſit quieſcunt: imitari poſſumus, & agentes aliquid aut loquentes, animo interiungere, & ſerium quidpiam meditari. Cogitationibus bonis, etſi breuibus, ſemper eſt locus. Facio igitur, quà poſſum: ſed quantò liberiùs atque vberiùs, cùm veſpere (morem meum noſti) licet mihi prodeambulare, & mœnia illa, agros, prata calcare? Tunc mihi in paſcuum meum immiſſus videor, tunc vetera & noua ruminor atque agito, tunc Græciam & Latium, philologa & philoſopha luſtro. Tunc, vt apud te fatear, libellos iſtos, & ſiquid à me in publicum

Sen. Epiſt. 1 | De Breuit. vit. c. XII. | Epiſt. LXII

cum manat, ferè concipio aut diſpono: & ſtili operam, cùm domum redij, addo. Quorſum ego iſta? vt tibi quoque præcam, & vel inter turbas quietum eſſe ſuadeam, inter occupationes feriatum. Sicut medicus inter ægros, ſine ſenſu morbi ſui agitat: ſic inter nugatores ſerij, inter vanos graues eſſe conemur. Impediant nos fortaſſe, non mutent. A te, inquam non abeas: aut, ſtatim certè ad te redi. ad te, id eſt ad philoſophiam, & animi illum interiorem cultum. Huic vacare (nihil excuſes) etiam cùm non vacas, licet. At ego nunc tibi, imò mihi: communis enim res dicenda, & mihi quoque diſcenda eſt, *Quid ſit homo:* in quâ notitiâ, illa etiam Dei & Virtutis ferè eſt incluſa. Nam de ipſo *Deo*, tum de *Mundo*, vt ſcis, diximus: Mundi igitur præſtantiſſimum *Homo* ſequitur, quem luſtremus, & in eo nos illuſtremus.

DISSERT. II.

Hominem paruum Mundum eſſe: & breuiter eius præſtantia.

IVRE autem ſtatim à *Mundo*. quid enim aliud ipſe *Homo*, quàm *paruus* quidam *Mundus?* Philo Iudæus, vt commune verbum, rettulit: (margin: Quis diu. n. action heres.) Βραχὺν μὲν κόσμον τὸν ἄνθρωπον, μέγαν δὲ ἄνθρωπον τὸν κόσμον εἶναι: *Paruum Mundum Hominem eſſe; magnum Hominem, Mundum.* Macrobius idem, totidem penè verbis: (margin: I. in Somn. cap. XII.) *Phyſici Mundum, magnum Hominem dixerunt; & Hominem, breuem Mundum.* Quid ita? quia vt ille rectorem in ſe Deum habet, ſic homo diuinum animum. Quid amplius? omnia, quæ Mundus, ferè habet: quattuor in ſe elementa; capitis quoddam cælum; in eo flammantes oculos, vt ſtellas: ipſam formam rotundam, vel in matris vtero; vel iam liber, cùm brachia & pedes expandit. Lineæ enim ab extremis illis ductæ, faciunt iuſtum ferè orbem. Quid, quòd omnia quæ in Mundo ſunt, ipſe continet, & in capaci illâ mente geſtat? Ita eſt: ſolus homo ſcientiâ omnium & amat, &, pro captu, habet. Quid ei clauſum eſt? cælos penetrat, & Deum ac diuina mente adit. Manilius ſcitè:

(margin: L. b. IV.)
—— *quid mirum, noſcere Mundum*
Si poſſint homines, quibus eſt & Mudus in ipſis:
Exemplumq́; Dei quiſque eſt in imagine paruâ?

Itaque Triſmegiſtus *prolem Mundi*, id eſt Mundum alterum, Hominem facit. (margin: Cap. x.) Γίνεται ὁ μὲν κόσμος υἱὸς θεοῦ, ὁ δὲ ἄνθρωπος κόσμου ἔκγονος: *Eſt Mundus quidem Dei filius, Mundi autem ſoboles Homo.* Imò verum ſi dicimus, nos Dei filij, & velut proximi ab illo ſumus. Seneca: (margin: De Benef. II. c. XXIX.) *Ita eſt: cariſſimos nos dij immortales habuerunt, habentq́ue: & qui maximus tribui honos potuit ab ipſis proximos collocauerunt. Magna accepimus, maiora non cepimus.* O aurea verba & ſenſa! Proximos ab ipſis? ita. Triſmegiſtus: (margin: Cap. x.) Διὸ τολμητέον ἐστὶν εἰπεῖν, τὸν μὲν ἄνθρωπον ἐπίγειον εἶναι θεὸν θνητόν, τὸν δὲ οὐράνιον θεὸν ἀθάνατον ἄνθρωπον: *Quapropter audendum eſt dicere, Hominem terrenum, eſſe Deum mortalem; Deum cæleſtem, eſſe hominem immortalem.* Præfatur audaciam. & ſiquid ſupra verum, non longè à vero. Idem iterum attollit: (margin: Ibid.) Ὁ μὲν ἄνθρωπος, ζῷόν ἐστι θεῖον, καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὐ συγκρίνεται τῶν ἐπιγείων, ἀλλὰ τοῖς ἐν οὐρανῷ ἄνω λεγομένοις θεοῖς. μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τολμήσαντα εἰπεῖν τὸ ἀληθές, καὶ ὑπὲρ ἐκείνους ἐστὶν ὁ ὄντως ἄνθρωπος· ἢ πάντως γε ἰσοδυναμοῦσιν ἀλλήλοις: *Homo animal eſt diuinum, alijsque animantibus non confertur, ſed ijs qui ſurſum in cælo Dij dicuntur. Imò verò, ſi verum liberè dicendum eſt, etiam ſuper illos eſt is, qui verè homo eſt: aut certè par cum ijs æſtimatione.* Euge; attollere, ſed cum modeſtiâ. & pietatem ac Deum ſi colis (is *verè Homo* eſt, in Mercurio) ad beatos Genios, aut ſupra eorum quoſdam, aſcende. Colis, inquam. nam, vt rectè Cicero, (margin: I. Tuſc.) *Deus hominem, quaſi contemplatorem cæli ac Deorum,* IPSORVMQVE CVLTOREM *fecit: & hominis vtilitati agros omnes & maria parentia.* Iure addit, omnia nobis parêre, & ſeruite. Quid clarius? terras habitamus, aramus, peragramus: ipſa maria, indomitum elementum, domamus: beſtijs feriſq́ue omnibus legem & imperium damus.

(margin: Manil. I. II.)
Quis dubitet poſt hæc hominē coniungere cælo?
Eximiam natura dedit linguamq́ue, capaxq́ue
Ingenium, volucremq́ue animum. quem denique in vnum
Deſcendit Deus atque habitat, IPSVMQVE REQVIRIT.

Multæ hominis dotes, & prærogatiuæ: tangit quaſdam, ſed extrema an non à diuino inſtinctu ſunt? Dicat ſuo ille ſenſu, noſtro veriſſima ſunt: Deus in nobis habitat, *Templum* eius ſumus: Deus hominem requirit, *Deliciæ* eius ſumus. Denique, ait Plato, (margin: In Minoë.) Πάντων ἱερώτατον, ἄνθρωπος ἀγαθός: *Res omnium ſanctiſſima, vir bonus.*

DISSERT. III.

Noſce teipſum, hoc fine vtiliter edictum.

SED alibi etiam de hac præſtantiâ, cùm de Animo videbimus: nunc, quod præmiſi, homo eminet, & Deum in parte refert,

quia

1. Acad. in Frag. quia ſolus cupiens ſcientiarum, & capax. *In tantâ animantium varietate*, ait Cicero, *homini ſoli cupiditas ingenerata eſt cognitionis & ſcientiæ.* Ideò iure φῶτα, id eſt *Lumen*, Græci dixerunt: quia odit ignorantiæ tenebras, noſſe & noteſcere vult, ſcire & ſciri. Atquin ante omnes ſcientias, vna ei neceſſaria ſui. Infera ac ſupera ſcrutare;

—— nil tibi prodeſt
Aërias tentaſſe domos, animóque profundum
Percurriſſe polum, hoc niſi noris.

Huc te verte, ad te, inquam. Seneca noſter: Conſol. ad Marc. c. 11. *Hoc iubet illa Pythicis oraculis adſcripta vox*, NOSCE TE. Vox meritò adſcripta oraculis: & quæ à Deo eſt, aut certè non ſine Deo. Ab ipſo eſſe, indicat Seneca: & alij item volunt, Porphyr. *Chiloni roganti, quid optimum eſſet? reſponſum hoc ab Apolline*, Γνῶθι σεαυτὸν: *Noſce teipſe.* Alij tamen *Phemonoës*, alij *Phanoebea*; quidam *Thaletis, Biantis, aut Chilonis* etiam vocem adfirmant. Cuiuſcumque, emiſit Deus, aut immiſit: —— *è Cælo deſcendit* γνῶθι σεαυτόν. Et conſtat ſanè inſcriptum fuiſſe in veſtibulo atque aditu templi Delphici, Ex Porphyr. ante ipſa περιρραντήρια: vbi ingreſſuri ſe adſpergebant aut lauabant: vnà cum dicto altero, Conſol. ad Apollon. Μηδὲν ἄγαν, *Ne quid nimis.* Conſpirat enim vtrumque, ait Plutarchus: & in illo hoc continetur, ac modeſtia præcipitur, vt iam videbis. Ad ſenſum enim dicti venio, magni, ardui, & quod legant ſiue audiant multi, non intelligant; nec qui intelligunt, præſtent. Nam vt Ion poëta,

Τὸ γνῶθι σαυτὸν, τοῦτ' ἔπος μὲν οὐ μέγα,
Ἔργον δ' ὅσον Ζεὺς μόνος ἐπίσταται θεῶν:
Hæc, Noſce teipſum, dictio quidem eſt breuis,
Sed tanta res, quam Iuppiter ſolus ſciat.

Ita eſt, fatemur: *Solus plenè ſe nouit Deus*: ſed homini vſque aliquò pertingere licet, & pro ingenij modulo ſe capere ac ſcire. Quis ſenſus igitur? à contrario Plato indagat, & In Philebo. aſſequitur. *Nam triplex eſt*, inquit, *ſui ignorantia, in Opibus, in Corpore, in Animo*: triplex igitur & Scientia, in illis iiſdem. Opes tuas vides, & omnia hæc externa? nec tua vides: abeunt, veniunt, ludicrum, aut potiùs ludibrium quoddam, Fortunæ.

Homer. Ὡς ὅτε τις ψάμαθον πάις ἄγχι θαλάσσης,
Ὅς τ' ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέῃσιν,
Ἄψ αὖτις συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων:
Vt puer vndiſoni ludens ad litora ponti,
Colligit in cumulũ, & variè deformat arenas,
Mox manibus pedibuſque ea ſubruit, ac confundit.

ſic illa Dea ſtruit, deſtruit, donat, recipit omnes has opes. Opes tantùm? honores etiam: &

Summum ad gradum cùm claritatis veneris, Laberius.
Conſiſtes ægrè, & quàm deſcendas, decides.

Itaque hæc noſce: & quid ſequitur? non attollere in ijs, ſed σωφρόνει. Σωφρόνει, inquam, id eſt modeſtè age & ſenti: quod quidam præcipuè ſubiectum voluerunt huic dicto. Sed altera ſcientia partem tui ſpectat, Corpus. Ab eo, quid eſt homo? *quodlibet quaſſum vas, & quodlibet fragile: iactatu, non tempeſtate opus eſt, vt ſoluaris.* Sen. ad Marc. c. 11. Quid eſt homo? *lucerna in vento poſita.* Epictet. Quid eſt homo? qui ab ipſo *lucernæ odore perire potuit; à quo plerumque abortus.* Plin. lib. 7. cap. 1. Noſce, noſce, & σωφρόνει. Huic *vni animalium ambitio, vni auaritia, vni immenſa viuendi cupido, vni ſuperſtitio.* Ibid. c. 1. Iterùm dicam, noſce & σωφρόνει. At iam tertia, & præcipua ſcientia, Animum tangit. Noſce te, ſed à pulcherrimâ illâ & diuinâ tui parte? Parte? imò toto. *Nec enim tu is es, quem forma iſta declarat; ſed Mens cuiuſque, is eſt quiſque, non ea figura, quæ digito demonſtrari poteſt.* Cic. in Somn. Philo Iudæus: Ἄνθρωπος, οὐ τὸ διφυὲς ζῶον, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἄριστον εἶδος, ὃ Νοῦς καὶ Λόγος κέκληται: Quòd deterius meliori inſidietur. *Homo, non illud biforme animal, ſed pars optima Animæ, quæ Mens & Ratio dicitur.* Eſt profectò ita. duplex in nobis homo, vt Termaximus ait, ὁ μὲν ὑλικός, ὁ δὲ οὐσιώδης: Cap. 10 *Vnus Materialis, alter Eſſentialis*: atque iſte verè Homo eſt, princeps alterius, ductor, & rector. Mancipium eſt, inquam, pars altera: & homo quoque, ſiquis eam colit. Diogenes ille Canis lepidiſſimè olim, cum aliquando, *Heus homines, adeſte*, dixiſſet: & concurſus factus eſſet, baculo abegit omnes, addens, Ἀνθρώπους γὰρ ἐκάλεσα, οὐ καθάρματα: *Homines enim aduocaui, non purgamenta*, non hæc mancipia. Pars illa eſt, quæ eminet, quæ ſola ab animantibus brutiſque diſtinguit. Nam *corpore valet? & leones. formoſus eſt? & pauones. velox eſt? & equi: vt non dicam, in his omnibus vincitur.* Sen. Vnum ergo Hominis & proprium bonum, Ratio: quæ noſcenda, & colenda eſt. Neque enim, vt Homericus ille Laërtes, hortum, agros, domum, omnia curabat, ſe neglecto: ſic nos oportet corpori & externis mancipari, animi ſecuros. Imò verò *Te noſce.* Et nimirum *hanc vim habet præceptum Apollinis*, ait Cicero, *quo monet, vt ſe quiſque noſcat. Non enim id præcipit, vt membra noſtra, aut ſtaturam figurámve noſcamus*: NEQVE NOS CORPORA SVMVS: *neque ego tibi dicens hoc, corpori tuo dico. cùm igitur, Noſce te, dicit, hoc dicit, Noſce animum tuum. nam corpus* 1. Tuſc.

quidem quaſi vas eſt, aut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quidquid agitur, id agitur à te. Attende, & fac. Sed quomodo, inquies, noſcam animum? illum occultum, illum ſenſibus ſubductum? Ipſo animo. Sicut oculum non niſi oculus videt, ſed in ſpeculo: ſic ſeſe animus, quodam reflexu. In ſe igitur

1. Alcibiade. intueatur: καὶ μάλιστα, inquit Plato, εἰς τοῦτον τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐγγίνεθ' ἡ ψυχῆς ἀρετὰ, σοφία: *& maximè in eum locum, in quo ineſt virtus Animi, Sapientia.* Is locus eſt, Mens ſiue Ratio: & quæri illîc Sapientiam vult, atque inueniri: Sapientiam, id eſt Virtutem. Nam animum qui

Cic. adibit & conſulet, videbit & diſcet *aliquid ſe habere diuinum, ingeniumque in ſe ſuum, ſicut ſimulacrum aliquod, dedicatum putabit: tantoque munere deorum ſemper dignum aliquid & faciet, & ſentiet.* Itaque ab hac notitiâ, contemptus aliarum rerum, æſtimatio vnius Virtutis ſequetur: ad quam factum ſe ſciet, per quam beatum ſe fore iudicabit. Denique ad Deum per hanc ibit: vt pulchrè A-

Ad Iuſtinianum. gapetus. Ὁ γὰρ ἑαυτὸν γνοὺς, γνώσεται Θεόν. Θεὸν δὲ ὁ γνοὺς, ὁμοιωθήσεται Θεῷ. ὁμοιωθήσεται δὲ Θεῷ, ὁ ἄξιος γενόμενος Θεοῦ. ἄξιος δὲ γίνεται Θεοῦ, ὁ μηδὲν ἀνάξιον πράττων Θεοῦ, ἀλλὰ φρονῶν μὲν τὰ αὐτοῦ, λαλῶν δὲ ἃ φρονεῖ, ποιῶν δὲ ἃ λαλεῖ: *Nam qui ſe nouit, Deũ noſcet: Deum noſcens, Deo aſſimilabitur: aſſimilabitur, qui Deo dignus erit: dignus erit, qui nihil Deo indignum admittit, ſed cogitat quæ Dei ſunt, & quæ cogitat loquitur, & quæ loquitur, facit.* Pulchra gradatio, & ex vero depromta. Nemo ſe, ſine Deo, nouit; & in ſe, Deum. Tum amor aſſimilandi, ad cuius imaginem facti ſumus; id niſi per Virtutem non fit: hanc igitur amplectimur, & cum eâ Deum & diuina amamus, loquimur, operamur.

Ex Epictet. Diſſ. lib. 1. Facite ô mortales, vos NOSCITE. *Ecce ad Olympia proficiſcimini, vt Phidiæ ſtatuam videatis: & non magis curæ habebitis, vt voſipſos videatis, qui & quales ſitis?*

DISSERT. IV.

De primo Hominis ortu variantes ſententiæ. Stoicorum approbata, & explicata.

EAMVS ergo ad Hominem, mi Auditor: vel quia ordo, vel quia vtilitas tanta eò vocat. Et quidem totum videamus, ab ipſo ortu. Vnde enim primus Homo? primariæ hîc duæ ſententiæ, Non ortum eſſe, & Ortum. Primi æternum faciunt, cum ipſo Mundo: alteri initium dant, ſed alij aliud: atque

De die natal. iſta omnia Cenſorini vberibus verbis commodè proponam. Ait igitur: *Prima, & generalis quæſtio, inter antiquos Sapientiæ ſtudioſos verſata eſt, quòd, cùm conſtet homines ſingulos ex parentum ſeminibus procreatos, ſucceſſione prolis multa ſæcula propagare; alij ſemper Homines fuiſſe, nec vmquam niſi ex hominibus natos, atque eorum generi caput exordiumque nullum exſtitiſſe arbitrati ſunt.* Hæc primorum ecce ſententia: quæ magnos auctores habet, vt addit, Pythagoram, Ocellum Lucanum, Archytam Tarentinum, omneſque adeò Pythagoricos: ſed & Platonem cum antiquâ Academiâ: denique Ariſtotelem, Theophraſtum, & Peripateticorum totam ſcholam. Idem de animalibus alijs: ideoque fruſtrà quæri, *nec poſſe reperiri, Auéſne antè, an Oua generata ſint; cùm & Ouum ſine Aue, & Auis ſine Ouo gigni non poſſit. Ita & omnium, quæ in ſempiterno iſto Mundo ſemper fuerunt, futuraque ſunt, aiunt Principium fuiſſe nullum: ſed orbem eſſe quemdam generantium naſcentiumque, in quo vniuſcuiuſque generis initium ſimul & finis eſſe videatur.* Iſta quidem Æternitatis defenſores, non ſine iniuriâ illius Æterni: qui, ſi nihil fecit aut condidit, quæ dignitas, poteſtas, bonitas erit? Sed neque facile cogitare eſt, animantes omnes æternas; & vt fragile hoc ac mortale, nulli ortum aut initium ſui inſcribat. Alios igitur audiamus, & in ijs Porticum noſtram. *Nam qui homines aliquos primigenios*, ait iterùm Cenſorinus, *diuinitus, naturâve, factos crederent, multi fuerunt: ſed aliter atque aliter in hac exiſtimatione verſati. Nam vt omittam, quod fabulares poëtarum hiſtoriæ ferunt, primos homines aut Promethei molli luto formatos, aut Deucalionis Pyrrhæque duris lapidibus eſſe natos: quidam ex ipſis Sapientiæ profeſſoribus, neſcio an magis monſtruoſas, certè non minùs incredibiles rationum ſuarum proferunt opiniones. Anaximander Mileſius, videri ſibi ex Aquâ Terraque calefactis, exortos eſſe ſiue piſces, ſiue piſcibus ſimilia animalia: in his homines concreuiſſe, fætuſque ad pubertatem intus retentos; tunc demum ruptis illis, viros mulieresque, qui ſe iam alere poſſent, proceſſiſſe. Empedocles autem, primò membra ſingula, ex terra quaſi prægnate, paſſim edita, deinde coiiſſe, & effeciſſe ſolidi hominis materiam, igni ſimul & humori permixtam. Hæc eadem opinio etiam in Parmenide vel * in Ste fuit, pauculis exceptis, ab Empedocle diſſenſis. Democrito verò Abderitæ, ex Aquâ limoque, primùm viſum eſt homines procreatos. Nec longè ſecùs Epicurus. is enim credidit, limo calefacto vteros, neſcio quos, radicibus terræ cohærentes, primùm increuiſſe: & infantibus ex ſe editis, ingenitum lactis humorem*

morem Naturam miniſtrantem præbuiſſe: quos ita educatos & adultos genus hominum propagaſſe. Zeno Cittiéus, Stoicæ ſectæ conditor, principium humano generi ex nouo Mundo conſtitutum putauit, primosque homines ex ſolo adminiculo diuini ignis, id eſt Dei prouidentiâ, genitos. Denique etiam vulgò creditum eſt, quarumdam gentium principes terrigenas eſſe, vt in Atticâ, & Arcadiâ, Theſſaliaque, eoſque Autochthonas vocari. Septem ſententias hîc habes, valdè aut leuiter diſſonas: è quibus prima Poëtarum eſt, qui è luto aut lapidibus formant, idque humanâ operâ. Fabellæ notæ. Altera eſt Anaximandri, qui ex Aquâ & Limo format: hactenus haud peſſimè: ſed quòd in piſces primò, & è piſcibus in homines, id monſtrum aut delirium ſapit. Et verò apud Plu-

v. De Plac. cap. xviii. tarchum alia eſt Anaximandri ſententia: ἐν ὑγρῷ γεννηθῆναι τὰ πρῶτα ζῷα, φλοιοῖς περιεχόμενα ἀκανθώδεσιν: *in Humido nata prima animalia, corticibus quibuſdam ſpineis circumdata: iiſque ruptis, cùm maturum eſſet, prodiiſſe.* Hoc colorem aliquem magis habeat: & cum ſententiâ aſſideat, quæ ex arboribus homines educit, mox dicendâ. Tertia Empedoclis, qui è Terrâ. ſed, vt Cenſorinus ait, membratim, nec ſtatim totos. Varronis fragmentum huc

Nonius in Blitum. facit: *Empedocles ex terrâ homines natos facit, vt blitum.* Addit Cenſorinus, *eam opinionem etiam in Parmenide, vel * in Ste fuiſſe.* Corruptum liquet: an facimus, *vel in Zenone?* Certè Zeno Eleates cenſuit (Laërtius auctor) φῦναι ἀνθρώπους ἐκ γῆς εἶναι: *ortum hominum è Terrâ eſſe.* Poſſet etiam legi: *Parmenide & Veliate Zenone.* Quarta ſententia Democriti, ex Aquâ & Limo: quæ refert illam Anaximan-

Lib. vii. cap. vii. dri, ſed à fronte. Lactantius ſuper eâ: *Democritus ait homines, vermiculorum modo, effuſos de terrâ, nullo auctore, nullaque ratione.* Quinta Epicuri, qui ex Limo item, ſiue Terrâ. Lucretius:

Lib. ii.
Haud, vt opinor, enim mortalia ſæcla supernè
Aurea de cælo demiſit funis in arua.
Sed genuit tellus eadem, quæ nunc alit ex ſe.

Sed quomodo? ex *Vteris* quibuſdam terræ affixis, ait Cenſorinus. Quod ita etiam Lucretius:

Lib. v.
Creſcebant vteri terræ radicibus apti:
Quos vbi tempore maturo patefecerat ætas
Infantum, fugiens humorem auraſque petiſſens,
Conuertebat ibi Natura foramina terræ,
Et ſuccum venis cogebat fundere apertis
Conſimilem lactis.

Putauit ille & Vteros & Oua ante animantes fuiſſe: vt eſſet ſcilicet è quo ſurgerent, & in quo creſcerent: ad exemplum fœturæ hodiernæ. Nam & de Auibus canit:

Oua relinquebant, excluſæ tempore verno,
Folliculos vt nunc teretes æſtate cicadæ.

Ad quam opinionem Lactantius reſpexit: *Aiunt certis conuerſionibus, & aſtrorum motibus,* ii. c. xii. *maturitatem quamdam exſtitiſſe animantium ſerendorum. itaque terram nouam, ſemen genitale retinentem, folliculos quoſdam ex ſe, in Vterorum ſimilitudinem, protuliſſe.* Etſi primò verba Ciceronis mutuatur & aptat, ſed in alteram & Stoicorum ſententiam prolata, vt dicam. Nam ſexta iam Zenonis noſtri, in Cenſorino erat. qui *ex ſolo adminiculo ignis, id eſt Dei Prouidentia, gignit.* Pia & vera ſententia. Deus ſolus auctor humani generis, conditorque. Cicero vt Stoicus: *Hoc animal prouidum, ſa-* i. De Leg. *gax, multiplex, quem vocamus Hominem, præclarâ quadam conditione* GENERATVM *eſſe à* SVMMO DEO. Et crebrum in Stoicis, Deum patrem & genitorem noſtrum eſſe. Sed in modo tamen gignendi, aliquid abeunt à libris noſtris Sacris. Nam illi volunt (apud Cice- Ibid. ronem) *perpetuis curſibus, conuerſionibus cæleſtibus, exſtitiſſe quamdam maturitatem ſerendi generis humani: quod ſparſum in terras atque ſatum, diuino auctum ſit animorum munere.* Curſus illi perpetui, referendi ad periodos exuſtionis & innouationis mundanæ: ac tum *maturitatem* (alij tamen *materiam* legunt) fuiſſe generis humani noui ſerendi. Id autem *in terras ſparſum ac ſatum*, id eſt in Materiâ primâ comprehenſum; eaque iam craſſiore & animationi paratâ, animum ab Igne aduenisse, & Deo. Ouidius:

i. Metam.
Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera poſſet:
Natus homo eſt. ſiue hunc DIVINO SEMINE *fecit*
Ille opifex rerum, mundi melioris origo;
Siue recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cæli.

Prior ſententia eſt Stoica. & * ſuprà abundè * Lib. ii. Diſſert. vii diximus, Ignem velut ſemen eſſe omnium, & in ſe continere ſingulorum rationes ſeminales, Prouidentiâ educente. Seneca: *Ad initia* Epiſtolæ. *deinde rerum Sapiens redit, & æternã Rationem * toti inditam, & vim omnium* SEMINVM, *ſingula propriè figurantem.* * Id eſt, Mundo. Cicero iterùm ad hanc Stoicorum rationem adſpiciens, & in Cottæ perſonâ reijciens: *Semina Deorum decidiſſe de* i. De Nat. deor. *cælo putamus in terras, & ſic homines patrum* (id eſt Deorum) *ſimiles exſtitiſſe? Vellem diceretis: Deorum cognationem agnoſcerem non inuitus.* Vltima ſententia Vulgi. qui ſponte è Terrâ exſtitiſſe homines cenſuit, vt in Arcadiâ, atque alibi. Neque è Terrâ ſatùm, ſed Arbo-

ribus, aut Rupibus, ſaxiſque. Homerus adſpexit, cùm Penelope ad Vlyſſem:

Odyſſ. τ. Ἀλλὰ καὶ ὥς μοι εἰπὲ τεὸν γένος ὁππόθεν ἐσσί.
Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης:
At iam tu mi effare tuum genus, atque parentes.
Nam neque fatidicâ quercu ſatus es, neque ſaxo.

Et vberrimè Statius exſequitur:

Lib. Iv. *Arcades huic veteres, aſtris lunaque priores,*
Agmina fida datis. nemorum quos ſtirpe rigenti
Fama ſatos, cùm prima pedum veſtigia tellus
Admirata tulit. nondum arua, domuſque, nec vrbes,
Connubijque modus: Quercus Laurique ferebant
Cruda puerperia, ac populos vmbroſa creauit
Fraxinus, & fœtâ viridis puer excidit orno.

Vides iam igitur originem noſtri, pro aliorum, & noſtro ſenſu. Avd. Video, aliquid tamen requiro. In iſtâ origine Stoicâ, quis aluit infantem natum, quis educauit? Nec enim alius alium, cùm omnes opis eiuſdem indigi eſſent. Lips. Negamus eguiſſe: malè hoc ſumis. Rationem, ſiue Prouidentiam, nónne architectam dedimus? illa ſciuit perfectum hominem faciendum, aut fruſtrà iri factum. Macrobius hoc ve- VII Saturn. cap. vlt. rè: *Natura* (id eſt Deus) *primùm ſingula animalia* PERFECTA *formauit: deinde perpetuam Legem dedit, vt continuaretur procreatione ſucceſſio. Perfecta autem in exordio fieri potuiſſe, teſtimonio ſunt nunc quoque non pauca animantia, quæ de terrâ & imbre perfecta naſcuntur: vt in Ægypto mures, & alijs in locis ranæ, ſerpenteſque.* Similia Plutarchus, à quo Latinus iſte hauſit. Fruſtrà igitur Ouum, III. Quæſt. Conuiual. cap. IV. Vterum, & talia præſtruunt: & fides iam dictis à diuino Moyſe etiam eſto, qui Hominem & Animalia ſic format.

DISSERT. V.

Homines primi an maiores, & paullatim deinde minores? atque obiter an Gigantes?

SED quæri cum cauſâ etiam aliud poteſt. Primi illi homines, in primo & vegeto Mundo, an non ipſi magis vegeti, & membris corporibuſque grandiores? Ratio ſuadere videtur. quia plêna omnia tunc virium & ſpirituum, alimenta valida, & è corpore benè habito atque integro illi partus. Videmus in terrâ, quæ nouatur & ſegeti primùm proſcinditur: videmus in tumidâ virginitate, robuſtiora quæ naſcuntur. Nuper in nouo orbe, cùm Hiſpani arbores ſuas & fruges ſeuerunt, incredibile quantum adoleuerint: & poma fructuſque ſupra communem modum tulerunt. Addo, quòd vetus & paſſiua valdè hæc opinio; ac Græci, Barbari, ipſæ Sacræ literæ magnos quoſdam homines, ſiue Gigantes adſtruxerunt. Hoc de animo tantùm magnis, ſuperbis, impijs interpretantur quidam, ſcimus: ſed teſtimonia profectò aliorſum ire, à pudore abeat, qui neget. Non diffundor, neque extra Porticum meam ſpatior: aliquid tamen in Senecâ etiam reperio, quod huc ducat. De primis illis hominibus, negat Sapientes natos: *Non tamen negauerim*, addit, *fuiſſe* Epiſt. xc. *alti ſpiritus viros, & vt ita dicam, à dijs recentes. Neque enim dubium eſt, quin meliora Mundus nondum effœtus ediderit.* Meliora dicit, non maiora: & tamen de robore etiam ſubdit. *Quemadmodum autem omnibus indoles fortior fuit, & ad labores paratior: ita non erant ingenia omnibus conſummata.* Philo Iudæus apertius: Τοιοῦτος μὲν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, κατά τε De opific. Mundi. σῶμα καὶ ψυχὴν γεγονὼς ἔμοιγε δοκεῖ, τοὺς τε νῦν ὄντας, καὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν, διενεγκὼν ἅπαντας: *Talis mihi primus Homo videtur factus, & corpore & animo reliquos omnes, qui vel nunc ſunt, vel antè fuerunt, excelluiſſe.* Addit rationes duas. *Illum enim Deus condidit, nos ex hominibus gignimur. quantò autem melior maiorque auctor, tantò & opus oportuit. Deinde quidquid viget, ſeneſcente & effœto melius eſt, ſiue animal, ſiue planta, ſiue fructus, ſiue aliud eorum quæ in Naturâ ſunt. Itaque par eſt, primum illum Hominem, robur & vigorem exſtitiſſe totius noſtri generis:* τοὺς δ' ἔπειτα μηκέθ' ὁμοίως ἐσπαρμένους, ἀλλὰ καὶ χρόνοις ἀμυδροτέρας ἀεὶ τάς τε μορφὰς καὶ τὰς δυνάμεις λαμβάνοντας: *at ſecutos deinde haud ita viguiſſe; per ætates & ſucceſſiones, deteriores ſemper formâ & viribus factos.* Varro hoc ipſum: *Niſi ſi, vt Homerus opinatus eſt, vaſtiora prolixioraque fuerint corpora hominum antiquorum: & nunc, quaſi iam Mundo ſeneſcente, rerum atque hominum decrementa ſunt.* Vbi quod de Homero eſt, liquet ſæpiùs ab In Agell. Noctib. III. cap. X. illo vſurpatum:

——— οἷοι νῦν βροτοί εἰσι·

Qualia nunc hominum producit corpora tellus: vt Virgilius vertit. Sed miſſis poëtis, Plinius etiam cenſuit, *In plenum cuncto mortalium generi minorem in dies menſuram fieri, raroſque parentibus proceriores: conſumente vbertatem ſeminum Exuſtione, in cuius vices nunc vergat æuum.* Ad ſenium velut Mundi refert: quod Tremellius pariter ad Terram ſteriliſcentem aptat, etſi Columellâ diſſentiente. *Tre-* Cap. I. lib. II. *mellius*, inquit, *falsò credidit, parentem omnium Terram, ſicut muliebrem ſexum, anili iam ætate confectam, progenerandis eſſe fœtibus inhabilem.*

Epi-

Epicurei in eodem ſenſu. Lucretius:

Lib. II. *Iamque adeò affecta eſt ætas, effœtaque tellus,*
Vix animalia parua creat, quæ cuncta creauit
Sæcla, deditque ferarū ingentia corpora partu.

Quando dedit? olim:

Lib. V. *——— cùm plura coörta,*
Et maiora, noud tellure, atque æthere adulto.

Enimuerò & in Hebræorum libris eſt, quod Lib. IV. cap. V. firmet. Eſdras: *Interroga eam quæ parit, & dicet tibi. Dices enim ei, Quare quos peperiſti nunc, non ſunt ſimiles his qui ante te, ſed minores ſtaturâ? Et dicet tibi ipſa: Alij ſunt qui in iuuentute virtutis nati ſunt, & alij qui ſub tempore ſenectutis, deficiente matrice, ſunt nati. Conſidera ergo & tu, quoniam minori ſtaturâ eſtis præ his qui ante vos: & qui poſt vos, minori quàm vos: quòd* SENESCENTES *creaturæ, & fortitudinem iuuentutis prætereuntes.* Quæ tamen dictio & argumentatio ſi vera, & ab æuo in æuum Homines minores: quid cauſſæ, quin iam Pygmæi, & minus, ſimus? Atqui conſtat nos à bis terque mille annis parùm aut nil mutaſſe, & populari aliquâ præſumptione illa, non veritate ſcripta. Ratio autem dicar, quoſdam initio exuberaſſe: ſed ad modum deinde certum veniſſe, à Naturâ præſcriptum, in eoque ſtetiſſe. Sanè quod ad Gigantes, fuiſſe aliquando, & apud varios, omnium ferè gentium hiſtoriæ aut traditio teſtantur: & reliquiæ ac monumenta heri & nuper, in Nouo etiam orbe, certiſſimè viſa. Neque id ratio dicta abnutat.

DISSERT. VI.

E Semine Homines propagari: & illud definitum. Viri genitabile habere, non item fœminæ: & de vi Spiritus.

SED primi igitur homines à Deo & Prouidentiâ conditi: ſecuti, generatione propagati. Generatio autem, per Semen. Quid igitur Semen? communiter ita Stoici defi-Laërt. in Zenone. niunt: Σπέρμα, τὸ οἷόν τε γεννᾶν τοιαῦτα, ἀφ' ὧν καὶ αὐτὸ ἀπεκρίθη: *Quòd potens ſit generare talia, à quali & ipſum ſecretum ſit.* Id eſt, quod gignit ſimilia illis, à quibus ipſum genitum & auulſum. Non eſt igitur ipſum ſimile, niſi potentiâ: & ideò Varro argutè deriuat, *Semen, quod non planè id quod inde*: quaſi dicat à *Semi* dictum, quod aliquomodo tale, non prorſus. Etſi vera, puto deriuatio erat à *Sero*, quaſi *Serimen*. Hæc de omni Semine: at de Huma-Laërt. ibid. no peculiariter, iſta in Zenonijs ſcitis. Ἀνθρώπου σπέρμα, ὃ μεθίησιν ὁ ἄνθρωπος, μεθ' ὑγροῦ συγκιρνᾶσθαι τοῖς τῆς ψυχῆς μορίοις, κατὰ μιγμὸν τοῦ τῶν προγόνων λόγου. Εἶναι δὲ αὐτὸ Χρύσιππός φησι πνεῦμα κατὰ τὴν οὐσίαν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν καταβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα οὐκέτι φύεται, ὡς δῆλον ἐξαπνευσθείσης αὐτοῖς τῆς δυνάμεως. Καὶ ἀφ' ὅλων τῶν σωμάτων αὐτό φησι καταφέρεσθαι οἱ περὶ τὸν Σφαῖρον, πάντων γοῦν γεννητικὸν εἶναι τῶν τοῦ σώματος μερῶν. τὸ δὲ τῆς θηλείας ἄγονον ἀποφαίνονται, ἄτονόν τε εἶναι, καὶ ὀλίγον, καὶ ὑδατῶδες: *Hominis Semen, quod ipſe emittit, cum Humido miſceri Animæ partibus, ſecundùm mixtionem rationis progenitorum. Eſſe id Chryſippus ait Spiritum, quod ad eſſentiam. idque apparere ex ſeminibus in terram iactis, quæ vetera non gignunt: ſcilicet exſpiratâ iam illâ vi & facultate. A totis corporibus id deſluere Sphærus dicit: ideoque & omnes corporis partes gignere. Mulieris autem ſemen infœcundum eſſe, vtpote Spiritu non intenſum, & modicum item, & aquoſum.* Hæc Stoici breuiter: illuſtremus. Ait, *cum Humido mixtum Animæ partibus eſſe.*] Omnibúſne Animæ partibus? non opinor, ex noſtrorum ſenſu: non certè Rationali, quæ poſteà, & aliundè, accedit. Mox videbimus. Sed Stoici partes animæ octo faciunt: reliquas licet Semini inſetas, hac excepta. *Secundùm mixtionem rationis progenitorum.*] Obſcuriuſcula mihi iſta, nec ſcio an ſincera, aut plena. Numenius quidem in Euſebio, vberiùs profert, vt Zenonis verba: Σπέρμα φησὶν ὁ Ζήνων εἶναι, ὃ μεθίησιν ἄνθρωπος μεθ' ὑγροῦ, ψυχῆς μέρος καὶ ἀπόσπασμα, τοῦ σπέρματος τοῦ τῶν προγόνων κέρασμα καὶ μίγμα τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν συνεληλυθός: *Semen ait Zeno eſſe, quod vir emittit cum Humido, Animæ partem & auulſionem, ſeminis progenitorum temperiem & mixturam occultam Animæ partium.* Quæ clara ſunt, aut erunt è dicendis: & pergo. Ait, *Eſſe Spiritum.*] Non ſolum quidem: Humor adeſt: ſed vim & efficaciam gignendi in Spiritu ponit, eumque velut Seminis eſſentiam ac naturam. Argumentum à ſeminibus in terram iactis: an humanis (quia de Homine loquitur) & maſturbatores fœdâ re & nomine intelligit? an de frugum ſeminibus ſimplicius capi, quæ veteraſcentia pleraque ſcimus non gignere, Spiritu exhauſto aut vaneſcente. Spiritui igitur tribuunt etiam in Homine, à ſimili. Seneca: *Conſideremus quàm ingentem vim per occultum agant paruula admodum ſemina: & quæ cum* II. Quæſt. cap. VI. *exilitas in commiſſurâ lapidū vix locum inuenitat, in tantum conualeſcunt vt ingentia ſaxa diſtrahant, & monumenta diſſoluant. Hoc quid eſt aliud, quàm* INTENSIO SPIRITVS, *ſine quâ nil validum, & contra quam nil validius eſt?* Hoc adſpectu, credo, dicebant (quod Plu-

De Com. Not. Plutarchus miratur, & damnat) τὸ σπέρμα πλεῖον εἶναι καὶ μεῖζον, ἢ τὸ γενόμενον ἐξ αὐτοῦ: *Semen amplius & grandius eſſe, quàm quod ex ea gignitur*: non modulo aut quantitate, ſed efficaciâ. Quamquâ & modulo in quibuſdam: vt in Igne, poſt conflagrationem, qui eſt Semen mundi. Ab hac cauſſâ (Spiritu, dico)
v. De Plac. c. IV. & φύσις dicta videtur Stoicis, ὡς ἐν φύσει ὄντα: *Natura, quòd ſit in ſpiritibus & inflationibus, & diffuſio proportionum ac numerorum*. Eſt igitur ſemen *Spiritus*: iſteipſe, *corpus Zenoni* (ait Plutarchus.) ψυχῆς γὰρ εἶναι ἀπόσπασμα: *Animæ enim particulam auulſam eſſe*. Animæ, non totius: ſed eius partium, vt antè. Epicurus non diſſimiliter dixerat: Σπέρμα, τὸ σώματος καὶ ψυχῆς ἀπόσπασμα: *Semen, corporis & animæ detractam partem*. Pergit Laërtius: *A totis corporibus defluere*.] Et cauſſa additur: nam & tota corpora format, ſed & vitia, aut dotes partium, ſæpè effingit. Triſmegiſtus: Ὅταν ἡ φύσις ἀποσπερμαίνῃ γόνον, συμβαίνει τινὰ εἰσπνεῖν ἐκ τοῦ σώματος ὅλου μυλῶν οὐσίαν τινὰ, καὶ θείας ἐνεργείας, ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου γεγενῆσθαι: *Cùm generatio ſemen ſeponit, euenit vt ex omnibus corporis partibus eſſentia quadam influat & inſpiret, diuinâ operatione, vt in hominis fit ortu*. Inſpirationem ſiue Spiritum etiam ibi notes; & ſapienter additum, de *operatione diuinâ*, quæ profectò ortui & productioni omni inſerenda eſt. Illa in occulto adminiſtrat pleraque, & diſponit. De Semine autem *à toto corpore*, etiam Polybus in libello περὶ γονῆς, & Hippocrates pluribus locis, conſen-
In Stob. Phys. tiunt: itemque Democritus. Ἀφ' ὅλων, inquit, σωμάτων καὶ τῶν κυριωτάτων μερῶν ὁ γόνος: *A totis corporibus, & præcipuis partibus, genitura*. Ita-
Lib XXVIII cap. VI. que idem *Venerem* (apud Plinium) *damnauit, vt in quâ homo alius exſiliret ex homine*. Hinc debilitas & languor ab illo cœtu, etiam animi remiſſio, ſpiritibus ſcilicet exhauſtis. Etſi Tertullianus, qui traduci Animam vult, in argumentum hoc ſibi vertit.
De Animâ cap. XXVII. *In illo ipſo*, inquit, *vltimæ voluptatis æſtu, quo genitale virus expellitur, nónne aliquid de Animâ quoque ſentimus exire, atque adeò marceſcimus & deuigeſcimus, cum lucis detrimento?* Vertit, inquam: de Rationali tamen parte, haud iuſtè. Porrò Laërtius: *Mulieris ſemen infœcundum*.] Quidni? Spiritu enim caret, & ἄτονον eſt, vt addit. Cenſorinus hoc ipſum Stoicis quoque adſcribit: *Illud etiam ambiguam inter auctores facit opinionem, vtrúmne ex Patris tantummodò ſemine partus naſceretur, vt Diogenes, & Hippon, Stoicique ſcripſerunt: an & id ex Matris, quod Anaxagoræ, & Alcmæoni, necnon Parmenidi, Empedoclique, & Epicuro viſum eſt*. Licebit Pythagoram & Hippocratem his vltimis accenſere. At Stoicis Plutarchus Ariſtotelem adiungit: Ἀριστοτέλης καὶ Ζήνων τὸ θῆλυ ὕλην μὲν ὑγρὰν προΐεσθαι, οἷονεὶ ἀπὸ τῆς συγγυμνασίας ἱδρῶτας, οὐ μὴν σπερματικήν: *Ariſtoteles & Zeno aiunt, mulierem materiam aliquam humidam ejicere, tamquam à colluctatione illâ ſudorem, ſed non ſeminalem aut prolificam*. Tamen aliter iterùm de Ariſtotele Lactantius: *Varro & Ariſtoteles aiunt, non tantùm maribus ineſſe ſemen, verùm & fœminis: & inde plerumque matribus ſimiles procreari. Sed earum ſemen Sanguinem eſſe purgatum*. De opif. cap. XII. Non miror diſtrahi: nam ipſe Ariſtoteles videtur in ſcriptis vacillare. Tamen veritas eſt, quòd ipſum Semen non habent, nec donat Ariſtoteles: ſed eius vice menſtruum puriorem Sanguinem (quod etiam in Lactantio) fotum virili ſemini & alimentum. Addit Laërtius: *Madicum & Aquoſum*.] Ita, de illo quaſi ſudore, vt Zeno dicebat, ſiue lentore, quem in luctâ emittunt: non ita de ſanguine menſtruo. Satis de Semine, è quo fœtus fit, & tempore figuratur: quâ ſerie, aut ordine? *Empedocles*, ait Cenſorinus, *quem in hoc Ariſtoteles ſecutus eſt, ante omnia Cor iudicauit increſcere, quod hominis vitam maximè contineat: Hippon verò caput, in quo eſt animi Principale: Stoici vnà totum infantem figurari dixerunt, vt vnà naſcitur aluturque*. De Ariſtotele, verum III. De Par. Anim. cap. IV. eſt: & *Cor primò* format, etſi & *Iecur* vnà iungat. De capite autem, Lactantius mauult, & cum Hippone ſentit. Stoicos noſtros quis adiuuat? neſcio, & vereor vt inſpectio & experimenta damnent.

DISSERT. VII.

Semen tamen corpus modò Stoicis producere, & Animæ receptaculum parare. ipſam extrinſecus inſinuari, idque poſt Partionem.

SEMEN itaque cauſſa Hominis: an totius? an & Animam ex illo ducimus, haurimuſque? Vetus quæſtio, & ad noſtrum penè æuum agitata. Quid autem hîc Stoici? aliunde, non ab eo petunt. Id verius certiuſque, etiam pro Senecæ mente, quàm quòd Tertullianus, pertinax traductionis & propaginis defenſor, ipſum Senecam eò trahit. *Concludimus*, inquit, *omnia naturalia Animæ, vt ſubſtantiua eius, ipſi ineſſe, & cum ipsâ procedere atque proficere, ex quo ipſa cenſetur. Sicut & Seneca ſæpè noſter: Inſita ſunt nobis omnium artium & ætatum ſemina, magiſtérque* De Animâ c. XX. Exſtant IV. De B nef. cap. IV.

ex

ex occulto Deus producit ingenia. ex ſeminibus ſcilicet inſitis, & occultis per infantiam, quæ ſunt & intellectus. Sed, ô magne vir, verè trahis. Seneca non dicit, ab initio inſita, à conceptu ingenita: ſed inſita à primâ natiuitate intelligit, cum Animâ ipsâ. Itaque cautè & III. Quæſt. cap. XXIX. reſtrictè etiam alibi loquitur: attende. *In Semine omnis futuri hominis ratio comprehenſa eſt. Et legem barbæ, & canorum,* NONDVM NATVS *infans habet:* TOTIVS *enim* CORPORIS *& ſequentis ætatis, in paruo occultoque lineamenta ſunt.* Hîc ſanè de ipſo Semine: ſed quid continet & includit? *legem barbæ, & canorum, & totius corporis lineamenta.* De Ratione & Animo, nullum verbum. Enimuerò tu ipſe, Stoicos aliò diuertiſſe, oſtendis palàm.

Cap. xxv. De Animâ. *Sunt,* inquis, *qui præſumunt,* NON IN VTERO *concipi Animam, nec eum carnis figulatione compingi atque produci, ſed & effuſo iam partu, nondum viuo infanti,* EXTRINSECVS *imprimi. Ceterùm ſemen ex concubitu, muliebribus locis ſequeſtratum, compingueſcere in* SOLAM SVBSTANTIAM CARNIS: *eam editam, & de vteri fornace fumantem, & calore ſolutam, vt ferrum ignitum, & ibidem frigidæ immerſum, ita aëris rigore percuſſam, &* VIM ANIMALEM *rapere, & vocalem ſonum reddere. Hoc* STOICI *cum Æneſidemo, & ipſe interdum Plato.* Poteſt clarius edici de Stoico ſenſu? In Vtero *nil niſi carnem* compingi, Animam *extrinſecus imprimi,* idque *effuſo iam partu:* & cetera, minimè dubia aut implexa. Quid Lactantius, ſatis diligens

Lib. III. cap. XVIII. talium? *Pythagorici & Stoici cùm timerent argumentum illud, quo colligitur, neceſſe eſſe vt occidant Animæ cum corporibus, quia cum corporibus naſcuntur: dixerunt,* NON NASCI *Animas, ſed* INSINVARI *potiùs in corpora.* Vtitur inſinuandi voce appoſitâ, quâ aliquoties Lucretius, in Stoicis refutandis. nam illos maximè intelligit, cùm ſtudioſè hanc ſententiam repellit. Inter alia:

Lib. III. multis verſibus.

Prætereà ſi immortalis natura Animäi
Conſtat, & in corpus naſcentibus inſinuatur:
Cur ſuper anteactam ætatem meminiſſe nequimus?

Iterùm:

Quòd ſi fortè putas EXTRINSECVS *inſinuatâ*
Permanare animam nobis per membra ſolere.

Tertiò:

Nec tamen eſt, vt iam perfectis inſinuetur
Corporibus.

Ex quibus liquet, dixiſſe acres Epicureorum hoſtes Stoicos, Animam aliunde aduenire in corpus, nec cum eo igitur perire.

Plutarchus item clariſſimè: τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει (Χρύσιππος) καθάπερ φυτόν. ὅταν δὲ τεχθῇ, ψυχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ στομούμενον, τὸ πνεῦμα μεταβάλλειν, καὶ γίνεσθαι ζῶον. ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου τὴν ψυχὴν ὠνομάσθαι, παρὰ τὴν ψῦξιν: De Pugnis Stoic. *Chryſippus cenſet fœtum in vtero ali, vt plantam. Cùm autem in lucem editus eſt, frigefactum ex aëre & induratum, mutare Spiritum, & fieri Animal.* Imò longiùs ibant, & partem Vteri faciebant fœtum. Idem Plutarchus: Πλάτων ζῶον τὸ ἔμβρυόν φησι· καὶ γὰρ κινεῖσθαι ἐν τῇ γαστρὶ καὶ τρέφεσθαι. Οἱ Στωϊκοί, μέρος εἶναι αὐτὸ τῆς γαστρός, οὐ ζῶον. ὥσπερ γὰρ τοὺς καρποὺς μέρη τῶν φυτῶν ὄντας πεπαινομένους ἀποῤῥεῖν, οὕτω καὶ τὸ ἔμβρυον: V. De Plac. cap. XV. *Plato ait, Fœtum in vtero, Animal eſſe. nam & moueri ibi, & ali. Stoici, partem eſſe ipſius vteri, non animal. & ſicut fructus arborum partes dicimus, videmuſque maturos decidere; ſic & fœtum.* Liquet igitur de ſententiâ, non item de veritate. Nam Tertullianus fortiter hæc refutat, atque idem Plutarchus. Quid tamen? de aduentu ipſo & inſinuatione, haud falsò; & gaudeo gratulorque hîc quoque Chriſtianis accedere: de tempore, ſcio controuerti. Iam olim quidem. nam Hippocrates (in Stobæanis eclogis) *ſtatim à formato ſemine,* Animam admittit: Porphyrius (quod mirêre in Platonico) prorſus vt noſtri, ἐν τῇ πρώτῃ ἀπογεννήσει τοῦ παιδίου: *in primâ ſtatim editione nati infantis. Alia etiam eſt opinio, quæ plures ſtatuit facultates aut Naturas animæ, opportuno dein tempore, aliam aliàs aduenire, prout corpus idoneum aptumque factum. Primùm igitur* * *Naturam accipere, deinde Sentientem vim, tum Appetitum, tum Rationalem animam, denique Intellectualem.* * Id eſt, vegetatiuam, & vitam. In poſtremâ ſententiâ ſunt qui Ariſtotelem velint accenſere, neſcio an volentem. Sed inter ipſos Theologos olim diſſidium, innata Anima, an ingreſſa. Innatam Tertullianus, vt dixi, vbertim approbat, *& in ipſo, & ex ipſo ſeri homine, & viuum eſſe à primordio Semen.* Multi cum illo Latini: exſertè etiam inter Græcos Gregorius Nyſſæ antiſtes. *Poſteriorem eſſe,* inquit, *originem animarum, ipſáque recentiores eſſe corporum conſtitutione,* NEMO SANA MENTE PRAEDITVS *in animum induxerit. cùm manifeſtum ſit, quòd nihil ex inanimis vim in ſe habeat mouendi, itemque creſcendi. At eorum qui in vtero aluntur, neque augmentum & incrementum, neque de loco ad locum motus controuerſus eſt. Relinquitur ergo vt cenſeamus, vnum & idem Animæ & Corporis conſtitutionis principium eſſe. Ac quemadmodum terra ſi ſurculum à radice auulſum acceperit,* De Animâ & Reſur.

arbo-

arborem inde efficit, non ipſa vim augendi inijciens, ſed incrementi dumtaxat materiam atque ſubſidium impartiens: ita dicimus etiam id quod ex homine auellitur (Semen) *ad hominis ſationem, ipſum quoque aliquomodo* ANIMAL *eſſe, ex animato animatum.* Plura addit, & omnes Animæ facultates in Semine eſſe, occultas tamen, & in tempore atque ordine educendas. Sententia erat quam tueri poſſes, niſi Eccleſia & puriores Theologi iam aliter credi conſenſiſſent: pareamus. AVD. Non lubet in iſta velut adyta penetrare: tamen vnum validè poſſit obijci. Si traducitur Anima & propagatur: cur mea parentum melior, ſubtilior, felicior? referre enim eas debebat, vt ſurculus arborem, vt fructus ſemen. LIPS. Hippocrates iam olim
Lib. I de Diæt. reſpondit, *Animam non mutari, ſed corporum temperamentum*: & pro eo igitur, atque vt organa ſunt, Animam magis minúſve ſe exſerere, & ſplendere. Tertullianus autem hoc amplius, Deum, aut miniſtros eius ad-
Cap. XXVII. hibet. & *omnem*, inquit, *hominis in vtero ſerendi, ſtruendi, fingendi, paraturam aliqua vtique poteſtas, diuinæ voluntatis miniſtra,* MODVLATVR, *quamcumque illam rationem agitare ſortita.* Benè, benè. Deus adeſt, diſponit, addit, demit, vtcumque illi viſum. At contra Stoicos ſimile obijciatur, Quomodo liberi mores ſæpè & indolem parentum referant, ſi in ſemine hæc non fuerunt? Chryſippus reſpondit, iſta quoque à temperie ſimili corporum prouenire, quibus Anima affici aut infici poſſit.

DISSERT. VIII.

E Cælo & Æthere Animum aduenire, à Stellis, ab ipſo Deo: & pluſcula ſublimiter, ac nimis, à Stoicis dicta.

ITAQVE aduenire Animam Stoici voluerunt: & quidem ſub ipſum partum. Vnde autem? Hæc & plura ſuper Animo exſequi, animus eſt: ſed quâ ſerie aut diſpoſitu melius, quàm illo quem Seneca (ei hanc operam damus) præiuit? Nam ſcribit alibi: *Innumera-*
Epiſt. LXXXVIII. *biles deinde quæſtiones ſunt de Animo: Vnde ſit? Qualis ſit? Quando eſſe incipiat? Quamdiu ſit? An aliunde aliò tranſeat, & domicilium mutet? Vtrùm corpus ſit, an non ſit? Quid facturus ſit, cùm per nos facere aliquid deſierit? An obliuiſcatur priorum, & illic noſſe ſe incipiat, poſtquam de corpore abductus in ſublime ſeceſſit?* Ecce tibi octo quæſtiones capitales: & ſub manu aliæ emergent fortaſſe, ſed ad hęc velut ſigna reuocandæ & diſponendæ. Ingens opus: ſed ſtringam, diſputationum ferè exſors, & ſententiam Stoicã poſuiſſe atque aperuiſſe contentus. Deus autem, & tuus fauor, ille iuuabit, hic adſpirabit. Certè à Deo initium: *Vnde enim Animus?* à cælo, ex æterno illo igne, è ſiderum naturâ, & ſine circuitu, à Deo ipſo. O dignitatem noſtram! ſed vereor, imò ſcio, nimis auctam: tamen ipſos audiamus. Seneca: *Animus, ſi primam eius originem inſpexeris,* Ad Heluid. cap. VI.
non eſt ex terreno grauique concretus corpore, ex illo cæleſti Spiritu deſcendit. Iterùm: *Animus* Ibid.
humanus ex iiſdem, quibus diuina conſtant, ſeminibus. Diuina, id eſt, ſidera & ſtellæ. Seneca: *Hominem diuini Spiritus eſſe partem, ac* De Vit. beat. cap. XXXII.
veluti ſcintillas quaſdam ſacrorum in terras deſiluiſſe, atque alieno loco hæſiſſe. Ait ſcintillas *ſacrorum*: quin veriùs, *aſtrorum*? atque ita lege. Cicero: *Hominibus Animus datus eſt ex illis* In Somn. Scip.
ſempiternis ignibus, quæ ſidera & ſtellas vocatis. Plinius: *Quo nemo magis probauerit cognationem cum homine ſiderum, Animasque noſtras* II. c. XXVI.
partem eſſe cæli. Firmicus: *Quare cùm ſimus* Lib. I.
cum ſtellis quadam cognatione coniuncti, non debemus eas, ſacrilegis diſputationibus, proprijs priuare poteſtatibus. Cognati? ita, ex iiſdem ſeminibus, & eſſentiâ: atque adeò pars Deorum. Epictetus: Αἱ ψυχαὶ μὲν οὕτως εἰσὶν ἐνδεδε- I. Diſſert. cap. XIV.
μέναι καὶ συναφεῖς τῷ Θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι, καὶ ἀποσπάσματα: *Animæ ita illigatæ & coniunctæ Deo ſunt, vt particulæ ſint eius, & decerptæ.* Cicero: *A naturâ Deorum hauſtos animos, &* I. De Diuinat.
delibatos habemus. Alibi: *Humanus Animus de-* V. Toſc.
cerptus ex Mente diuinâ. Manilius: Lib. II.

Quis cælum poſſet, niſi cæli munera noſſet,
Et reperire Deum, niſi qui PARS *ipſe Deorum eſt?*

Inde magnificæ illæ voces Senecæ: *Quid* Epiſt. XCII.
eſt autem, cur non exiſtimes in eo diuini aliquid exſiſtere, qui Dei pars eſt? Et magis: *Miraris* Epiſt. LXXIV.
hominem ad Deos ire? Deus ad homines venit, imò, quod propius eſt, in homines venit. Iterumque: *Propè eſt à te Deus, tecum eſt, intus eſt.* Epiſt. XLI.
Vnde hæc talia? quia perſuaſum ijs, à Deo, id eſt Mundi animâ, animam hanc eſſe. Laërtius: Τὰς τῆς ὅλων ψυχῆς μέρη εἶναι τὰς ἐν τοῖς In Zen.
ζώοις: *Animæ Vniuerſi, partes eſſe animantium Animas.* Omniúmne animantium? omnium: ſed aliæ alijs magis participant, vt ſunt corpora & inſtrumenta. Eſt Socraticum: *Mundi animam, fontem animarum omnium* Apul. De Dogm. Plat.
eſſe. Sed illam, quæ Ratione vteretur, cognatam & participem, imò iam partem diuinitatis eſſe. Plutarchus: Ἡ δὲ ψυχὴ νοῦ μετασχοῦσα Quæſt. Platonic.
καὶ λογισμοῦ, οὐκ ἔργον ἐστὶ τοῦ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος:

οὐδ'

οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονεν: Anima mentis & ratiocinationis conſors, non opus ſolùm Dei, ſed & PARS *eſt; neque ab ipſo, ſed ex ipſo eſt facta.* Enimuerò etiam aliæ (hac ratione) partes Dei, id eſt Mundanæ animæ: ſed iſta ſcilicet eximiè, & quæ proximè vim naturamque eius referret. AVD. Abhorreo audire hæc talia. Antè didici Deum conditorem hominum eſſe, Animas aduenire & inſinuari, idque eius operâ: nunc cognatas, partes, & Deum ipſum eſſe? iterùm abhorreo. LIPSIVS. Gaudeo. & magnitudinem Dei qui libat tantùm, & noſtrum iſtud imbecillum & tenue; ridebit profectò & exſibilabit eas voces. Tamen corpus hoc totum Mundi communicare ita antiquis placuit, & nos velut membra eius facere ac partes. Seneca: *Totum hoc quo continemur, & vnum eſt, & Deus eſt, & ſocij eius ſumus, & membra.*

Epiſt. xcii.

Nec Stoici hæc tantùm, aut Platonici: ecce Triſmegiſtus. Ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς τῆς τοῦ παντὸς πᾶσαι αἱ ψυχαί εἰσι: *Ab vnâ Vniuerſi Animâ omnes Animæ exſiſtunt & promanant.* Ab ipsâ, inquam, Dei eſſentiâ: & clarè idem. Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀποτετμημένος τῆς οὐσιότητος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὥσπερ ἡπλωμένος, καθάπερ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς: *Animus, ſiue Mens, non eſt quidem abſciſus ab eſſentiâ Dei, ſed quaſi diffuſus & extenſus, ſicuti Solis ſplendor.* Vult, ſicut lumen à Sole diffunditur, ſiue Solis imminutione aut noxâ; ſic Animas ab illâ magnâ, abſque eius interrimento. Diffundi autem, vt vaſculum cuiuſque capax & admiſſionale eſt.

Cap. x.

Cap. xii.

Ita Philo Iudæus: Τὸν νοῦν ἀνθρώπινον εἶναι τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα οὐ διαιρετόν: *Mentem humanam eſſe diuinæ & beatæ Animæ particulam, ſed indiuiſibilem.* Et addit: Οὐ γὰρ τέμνεται οὐδὲν τοῦ θείου κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκτείνεται: *Non enim reuerà, quidquid diuinum eſt, ſcinditur, ſed dumtaxat protenditur ac dilatatur.* Hæc ita ſententia veterum, & verba fortaſſe ſupra ſententiam elata ac ſuperba: quid tamen eſt? Adeò diuina res Anima & præſtabilis, vt etiam in Chriſtianâ luce ac veritate fuerint, qui ſic eam honeſtarint, an dehoneſtarint? Manichæi, Priſcillianiſtæ, Marcionitæ, atque id genus errorum, *de propriâ Dei ſubſtantiâ Animam formabant.* Quidam Tertullianum eò trahunt, quia ſcripſerit, in illud Lucæ: *Reddite quæ ſunt Dei Deo.* Hominem igitur reddi iubet creatori, *in cuius imagine, & ſimilitudine, &* NOMINE, & MATERIA *expreſſus eſt.* Ecce, *Nomine*: ergo Deus eſt? ecce *Materiâ*: ergo è Deo? Sed nempe ſermones hi tales, ad normam aliorum reducendi atque examinandi ſunt: & altiùs aliquid, pro re natâ, interdum dicunt, non capiendum vt dicunt.

Quod deter. potiori inſid.

iv Aduerſ. Marc. cap. xxxvii.

Ipſe abdicat: *Intellige*, inquit, *adflatum* (ad verba Geneſeos adſpicit) *minorem Spiritu eſſe, etſi de Spiritu accidit: vt aurulam eius, non tamen Spiritum. nam & aura vento rarior eſſet; ſi de vento aura, non tamen ventus aura. Capit etiam imaginem Spiritus dicere flatum.* Omnino ita eſt. Deus aliquid Spiritu inflauit in hominem, non ipſum; ſimilem ſibi, non ſe fecit. Atque ita Ambroſij etiam illa mitiganda: *Animæ rationabilis ſubſtantia, diuinus Spiritus eſt.* Minimè. ſed aliquid vicinum, & multum ab eo trahens. Lactantij verbis vtar, *Animam neſcio quid eſſe Deo ſimile.* Quem ipſum tamen calumnioſè, vir multa inſignis, aſpergit hac ſuſpicione * ὁμοουσίας: quia ſcripſerit: *Ficto corpore, ſpirauit ei animam de vitali fonte Spiritus ſui, qui eſt perennis.* Sunt verborum capiendulæ: iam docui: abite. Multa hîc occulta, aut dubia, fateor: & cum Auguſtino olim, *ſine periculo origo Animæ latet: hactenus tamen, vt non eam particulam Dei eſſe credamus, ſed creaturam.* Et iam vides, Stoicis *Vnde ſit Anima*: è cælo, à Deo, ipſam Deum. Elata & vana ſunt: illa modeſtiora, *cognationem nobis cum Deo eſſe*; & magis, *Dei filios eſſe.* Aliquid, inquam, diuini in nobis: & facti eius inſtar ab illo patre, atque etiam adoptati ſumus. *Ego dixi, Dij eſtis* (in Sacris) *& filij Excelſi omnes.* Quid Seneca? *Inter Deum ac bonum virum neceſſitudo eſt, & ſimilitudo.* itemque: *vir bonus, vera eius progenies.* O vtilis cogitatio! Εἴ τις τῷ δόγματι τούτῳ συμπαθῆσαι κατ' ἀξίαν δύναιτο, ὅτι γεγόναμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πάντες προηγουμένως, καὶ ὁ Θεὸς πατήρ ἐστι τῶν τ' ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν, οἶμαι ὅτι οὐδὲν ἀγεννὲς οὐδὲ ταπεινὸν ἐνθυμηθήσεται περὶ ἑαυτοῦ: *Siquis huic doctrinæ affici & inhærere pro dignitate poſſit, quòd facti à Deo omnes primariò ſimus, & ille ſit pater hominum, … Geniorum: opinor profectò, quòd nihil … aut abiectum de ſeipſo homo cogitare aut … poſſet.* Ecce enim ſi Cæſar aut Rex te adoptaſſet, quis ſupercilium tuum ferret? cùm autem Dei ſis filius, non quæ Deo digna ſunt cogitabis? Hoc faciamus, & ad optimum hunc finem non optimè ſemper dicta vertamus.

Aduerſ. Marc. ii. cap. ix.

Lib. de Noë & arcâ, c. xxv.

* vni-eſſentia.

Epiſt. ad Optat. Mileuit. & adde de Ciu. xiv c. vlt.

De Prouid. cap. i.

Epictet. i. Diſſer. cap. iii.

DISSERT. IX.

Ipſum itaque Animum æthereum Ignem eſſe, ſimul etiam Spiritum.

Nat. quæſt. VII. cap. XXIV.

ET primam Quæſtionem iam expunximus, *Unde eſſet*: altera excipit, *Qualis ſit?* Difficilis. Nam *habere nos Animum, cuius imperio & impellimur, & reuocamur, omnes fatebimur: Quid tamen ſit Animus ille, rector dominuſque noſtri, non magis tibi quiſquam expediet, quàm Vbi ſit.* Annæum noſtrum audis, ignorantiam profitentem?

I. Tuſc.

adde Tullium. *Anima ſit Animus, igniſne, neſcio: nec me pudet, vt iſtos, fateri neſcire, quod neſciam.* Tale Heraclitus, in Laërtio:

*Similiali-quo ſenſu hæc reformanda, in Græcis.

*Λέγει δὲ καὶ ψυχῆς πέρι, ἐκεῖνον. ὡς οὐκ ἂν ἐξεύροι ὁ πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν. οὕτω βαθὺν λόγον ἔχειν: *De Animâ, omittendum. quia nemo reperiet, etiamſi omnem viam meat: adeò profundam eam rationem eſſe.* O caliginem! ô miſeriam! illud, quo cetera noſcimus, ipſum neſcimus. Quid tamen Stoicis viſum, videamus.

Epiſt. L.

Seneca noſter definit: *Quid eſt aliud Animus, quàm quodammodò ſe habens Spiritus?* Quod Græcè fuiſſe arbitror, πνεῦμα τὸ ποιόν. Eſt *Spiritus*: & Latinis vox hoc inſonat, *Anima*: παρὰ τὸν ἄνεμον, qui ventus eſt & flatus. Placuit Tertulliano hoc iſtud:

De Anima cap. V.

& *Stoicos*, inquit, *allego, qui Spiritum dicunt Animam, penè nobiſcum: quia proxima ſunt Flatus & Spiritus.* Nam & Chriſtiani è Moſaicis libris πνοὴν, ſiue Spſritum, adfirmant:

De Ciuit. XIV. cap. XXIV.

etſi πνεῦμα Auguſtinus haud velit, & diſtinguit. Eſt igitur Spiritus, ſed talis. Qualis autem? clariùs hoc Zeno & Poſidonius, in Laërtio: Πνεῦμα ἔνθερμον εἶναι τὴν ψυχήν: *Spiritum calidum, eſſe Animam.* In Stobæanis: Τὸ γὰρ συμφυὲς πνεῦμα ἡμῖν ἔνθερμον, ψυχὴν ἡγοῦνται: *Congenitum nobis calidum Spiritum, cenſent Animam.* Duo igitur in eâ, Spiritus, & Calor: quod etiam Galenus tradit: &

Libro, Quod animi mores ſequantur corporis temperiem.

Stoicis non aliud Animam eſſe quàm κρᾶσιν ἐν συμμετρίᾳ γιγνομένην τῆς ἀερώδους καὶ πυρώδους οὐσίας: *temperiem, cùm proportione conſtat aërea & ignea ſubſtantia.* Sanè Aërem ibi eſſe, res ius dicebat. quia hunc reciprocamus viuentes: & abſque eo nec eſt vita. Itaque Varro

Apud Lactant. I De opific. cap. XVII.

definiebat: *Anima eſt Aër conceptus ore, deferuefactus in pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus.* Sed tamen non eſt is propria natura aut præcipua Animæ: ſed eſt velut vehiculum, aut corpus purioris illius Ignis,

III. De Natur. deor.

quo hæc conſtat. Cicero: *Omnia veſtri* (Stoici) *Balbe, ſolent ad Igneam naturam referre, Heraclitum, opinor, ſecuti: quem ipſum non omnes interpretantur vno modo. Vos autem ita dicitis, omnem vim eſſe ignem. itaq; & animantes cùm calor defecerit, interire; & in omni naturâ rerum id viuere, id vigere, quod caleat.* Varro

IV. De L. L.

prorſus Stoicè: *Animalium ſemen, Ignis: qui Anima, & Mens. qui calor e cælo, quod hic innumerabiles, & immortales ignes.* Itaque Epichatmus Ennij de Mente humanâ dicit:

*Iſtic eſt de cælo ſumptus ignis, iſque * Mentis eſt.*

*Antiquè pro Mens.

I. Tuſc.

Ab hac excellentiâ Cicero: *Zenoni Stoico Animus Ignis videtur*: quid Zenoni? etiam Hebræis vox, quâ *Hominem* appellant, *Ignem* notat. Eſt igitur iis Ignis, non tamen ſolus, ſed cum hac Spiritus velut veſte. Ita Triſmegiſtus appellat, etſi ſubtiliùs, & aliâ quadam diſtinctione:

Cap. X.

Ἔνδυμα εἶναι τοῦ μὲν νοῦ τὴν ψυχήν, τῆς δὲ ψυχῆς τὸ πνεῦμα: *Veſtem eſſe Mentis quidem Animam, Animæ ipſum Spiritum.* Nec plura addo, & de cæleſti iſto Igne, atque *intelligente*, è prioribus iam clara.

DISSERT. X.

Animam à partu Stoicis venire: ſed verius nobis, à formatione fœtus.

TERTIA Quæſtio, *Quando eſſe incipiat?* quam tamen opportunè iamantè, de Semine, profligaui aut affeci. Stoicis quidem à partu eſſe incipit: nec antè Homini animalis illa vita, quam Græci ζωὴν quoque vocarunt, παρὰ τὸ ζεῖν, & *à feruore* illo Ignis. Hæc docui: quid tamen Iamblichus? monſtra Stoicis affingit, ſi verè ex eo Stobæus.

In Phyſic.

Οἱ δὲ Στωϊκοὶ λέγουσιν, οὐκ εὐθὺς ἐμφύεσθαι τὸν λόγον, ὕστερον δὲ συναθροίζεσθαι ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ φαντασιῶν, περὶ δεκατέσσαρα ἔτη: *Stoici dicunt, non ſtatim Rationem inſeri, verùm poſteà à ſenſibus & imaginationibus colligi, circa annum decimumquartum.* Hæc parùm fideliter adſcribi arbitror, ſi de ipsâ Ratione capis: ſi de Vſu eius perfectiore, haud negem. Obſcuratur enim in ipsâ infantiâ, & vt ſol quidam, per nubila & nubes ægrè perrumpit. Germana eorum ſententia, à partu inſinuari. Tangit, & ſpernit Lactantius:

De opif. cap. XVII.

Anima (inquit contra Varronis datam finitionem) *non eſt aër ore conceptus: quia multò prius gignitur Anima, quàm concipi Aër ore poſſit. Non enim* POST PARTVM *inſinuatur in corpus, vt quibuſdam philoſophis* (nempe Stoicis) *videtur, ſed poſt conceptum protinus, cùm fœtum in vtero neceſſitas diuina* FORMAVIT. Vides illam poni & reiici; aliam

ſuppo-

ſupponi, quam probam cenſet, *poſt conceptum inſinuari*: quando? cùm *fetum Deus formauit*. Optimè. & Theologi noſtri ſic hodie cenſent, formatis principalibus membris, hepate, corde, cerebro, domicilium iam Animæ rationali aptum eſſe, & in id venire. Hieronymus: *Figurato corpore, ſtatim creari & immitti*. Creari? ita, à Deo: & exemplo Angelorum, de nihilo. In Ruffini verbis, quem ille ſanctus vir oppugnat, lego pluſculas ſententias, compendio recitatas. *De Animâ, fateor me apud quamplurimos tractatorum diuerſa legiſſe. Legi quoſdam, dicentes quòd pariter cum corpore, per humani corporis traducem, etiam animæ diffundantur, quod puto inter Latinos Tertullianum ſenſiſſe, vel Lactantium, fortaßis & nonnullos alios. Alij aſſerunt, quòd formatis in vtero corporibus, Deus cottidie faciat Animas & infundat. Alij factas iam olim, id eſt tunc cùm omnia creauit Deus ex nihilo, nunc eas iudicio ſuo naſci diſpenſet in corpore. Hoc ſentit & Origenes, & nonnulli Græcorum. Ego verò cùm hæc ſingula legerim, Deo teſte dico, quia vſque ad præſens certi & definiti aliquid de hac quæſtione non teneo.* Præmittit de traduce Animâ: & Lactantium ibi numerat, falsò. Liquet ex loco, quem adduxi: & magis ex iſto: *Vtrùm anima ex patre, an ex matre, an verò ex vtroque generetur? ſed ego de meo iure, ab ancipiti vindico: nihil enim ex his tribus verum eſt. Corpus ex corporibus naſci poteſt, quoniam confertur aliquid ex vtroque: de Animis Anima non poteſt, quia ex re tenui & incomprehenſibili nihil poteſt decedere. Itaque* SERENDARVM *Animarum ratio* VNI AC SOLI DEO *ſubiacet.*

Adverſ. Ruf. apol. II. — Ibid. — De opif. cap. XIX.

Denique cæleſti ſumus omnes ſemine oriundi,
Omnibus ille idem pater eſt:

vt ait Lucretius. Nam de mortalibus non poteſt quidquã niſi mortale generari. Falsò igitur Lactantius accenſetur: de Tertulliano, nimis verum. & licebat, Pompeium, Apollinarem, alios addere, ac verbis Hieronymi, *maximam partem Occidentalium*. Claudamus, cum eodem Lactantio: *Non à parentibus dari Animas, ſed ab vno eodemque omnium Deo Patre, qui legem rationemque naſcendi* TENET SOLVS, *ſiquidem ſolus efficit.*

DISSERT. XI.

Eam longæuam, non Æternam iiſdem: neque omnes etiam, & trepidè aut ambiguè loqui.

At nos etiam in tenebris iſtis pergamus, vt ſic dicam, micare. Quarta enim Quæſtio, *Quamdiu ſit?* digna quæ tractetur: atque vtinam Stoici in capitali iſtâ re veraces & recti! Tangunt tamen, & diuturnas animas faciunt, ſi non immortales. Diuturnas. & ideò concepit verba Seneca, *Quamdiu ſint?* Non rogat, an ſemper ſint poſt fatum; an non ſint ἀπλῶς: ſed *quamdiu*. Hoc ita obſcurè Laërtius: Τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον ἐπιμένειν· φθαρτὴν δὲ εἶναι: *Animam à morte permanere: mortalem tamen eſſe.* Noſter Seneca ambiguè ſæpè hîc loquitur, & aliquando ad æternitatem accedit, recedit. Accedit. vt: *Cogitemus ergo, citò nos eò peruenturos, quò illum* (mortuum) *perueniſſe maremus. Et fortaſſe (ſi modò ſapientum vera fama eſt, recipitque nos locus aliquis) quem putamus periſſe, præmiſſus eſt.* Iterùm: *Dies iſte, quem tamquam extremum reformidas, æterni natalis eſt.* Alibi: *Animus æternitatis ſuæ memor, in omne quod fuit, futurumque eſt omnibus ſeculis, vadit.* Plura talia notes: ſed & in quibus recedit. vt: *At ego mortem diu expertus ſum. Quando? antequam naſcerer: Mors eſt, non eſſe: id quale ſit, iam ſcio. Hoc erit poſt me, quod ante me fuit.* Palàm ſentit, quod Plinius: *Omnibus à ſupremo die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus vllus, aut corpori, aut Animæ, quàm ante natalem.* Quem ſunt qui hoc argumento Epicuréum faciunt: vanè. Quidni enim & Seneca talis ſit? nam ille iterùm: *Mors nos in illam tranquillitatem, in quâ antequam naſceremur iacuimus, reponit.* Euripides hæc ipſa:

In Zenone. — Epiſtol. LXIII. — Epiſt. CII. — Lib. VII. cap. LV. — Ad Marc. cap. XIX.

Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω:
Non eſſe natum, & mortuum eſſe, idem puto.

Troadib.

Denique alibi Seneca conqueritur, *Æternitatem animorum promitti magis à magnis viris, quàm probari.* Audis dicentem, negantem, dubitantem? Omnia tamen in eamdem viam ſententiæ veniunt, à me dictæ, à Cicerone adfirmandæ. *Stoici*, inquit, *vſuram nobis largiuntur, tamquam cornicibus: diu manſuros aiunt Animos, ſemper negant.* Quamdiu igitur? ad Ecpyroſin illam, ſiue Conflagrationem: cùm omnia reſoluuntur, & ad initia ſua reuertuntur. Animæ igitur tunc omnes iterùm ad Mundi Animam, id eſt ad Iouem: quâ mente Æternæ aliquando dicuntur. Seneca Cordum loquentem inducit, mortuum & inter Heroas: *Nos quoque felices Animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterùm iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parua ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Tale in Epicteto: *Deus*, inquit, *cùm neceſſaria tibi eripit, victum, veſtem,*

I. Tuſcul. — Conſol. ad Marc. cap. vlt. — III. Diſſert. cap. XIII.

veſtem, ſenſus iſtos, receptus nempe canit, ianuam aperit, & venire te iubet. Ποῦ; εἰς οὐδὲν δεινόν, ἀλλ' ὅθεν ἐγένου, εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ στοιχεῖα: *Quò? non ad aliquid graue, ſed ad illa è quibus ortus es, ad amica &* COGNATA, *ad elementa.* Cognata illa & amica, intelligit maximè aſtra. Et ſanè rarus ipſe Epictetus eſt, aliàs ſublimis, in immortalitate aut & longæuitate animorum adſtruendâ? quid adſtruendâ? vix tangendâ. Nimirum inter Stoicos ipſos controuerſa ea res, nec conſenſu recepta.

1. Tuſcul. Panætius, apud Ciceronem, *interire Animas* arbitratur: & Laërtius aliam etiam ſententiæ diuiſionem oſtendit. Κλεάνθης μὲν, inquit, πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ, μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνων: *Cleanthes omnes permanere ait, vſque ad conflagrationem Mundi; Chryſippus, ſolas Sapientùm.* Et Seneca, in verbis ſuprà, eò inclinare videtur (ad Chryſippum dico) cùm ſcribit, *felices Animas æterna ſortitas:* non igitur omnes.

In Agricolâ. Tacitus apertiùs: *Si, vt ſapientibus placet, non cum corpore extinguuntur magnæ Animæ.* Nota magnas: minutæ igitur & fatuæ pereunt, aut non diu manent. Palàm ita Numenius, in Euſebio, de noſtris: Τὴν δὲ ψυχὴν γενητήν τε, καὶ φθαρτήν. οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐπιμένειν τινὰς χρόνους καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν τῶν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων. τὴν δὲ ἀφρόνων, πρὸς ποσούς τινας χρόνους: *Animam natam, & mortalem eſſe. non ſtatim tamen interire, ſed manere apud ſeipſam. Sapientum quidem, vſque ad conflagrationem omnium: ſtultorum, ad breue aliquod tempus.* Imò verò genere quodam fati exſtinguuntur etiam meliores: puta, ſi pondere aut mole magnâ, vnà cum corpore obruuntur.

Epiſt. LVII. Seneca: *Quid intereſt, vtrùm ſuper aliquem vigiliarium ruat, an mons, an turris? Erunt tamen qui hanc ruinam magis timeant, quamuis vtraque æquè mortifera ſit. Nunc me putas de Stoicis dicere, qui exiſtimant animam hominis magno pondere extriti, permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi, quia non fuerit illi exitus liber.* Mira ſententia, ſed cui origo & firmamentum à ſcito, quòd Anima ſit corpus: itaque pati eadem, quæ corpus, & affligi, ac diſſipari, ſolui. Alibi ſuper hac ſententiâ legere haud nunc memini: niſi in Statio, qui doctè (vt multa) verſibus inſeruit, iſtis.

Thebaid. VI.

> *——latet intus, monte ſoluto*
> *Obrutus, ac penitus fractum obductumque cadauer*
> *Indignantem Animam propriis non reddidit aſtris.*

Loquitur de auri ſcrutatore, qui terras & colles ſubit, earumque ſubito lapſu obruitur: nec animam poteſt ad ſidera emittere, preſſam ſic & obtritam. Veteres & noui Scholiaſtæ ſilent. An non ſimile autem in Aquis, vbi profundo merſantur? Seruius dicat in Virgilium: cùm inſtante naufragio, *Ingemit Æneas: non propter mortem,* inquit, *ſed propter mortis genus. graue eſt enim, ſecundùm Homerum, perire naufragio, quia Anima eſt ignea, & exſtingui videtur in mari.* Quod idem Syneſius notat, & Homeri verſum adducit: 1. Æn.

> Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ: III. Epiſt.
> *Aiax diſperiit, poſtquam bibit æquoris vndam.*

Quaſi planè ab Animâ etiam periiſſet: argumento tamen parùm firmo. Seneca ipſe eòdem adſpexiſſe videtur, vbi ſæuitiam Caij exagitat, qui morituris os pannis conſciſſis farciebat: *Quæ iſta ſæuitia,* inquit, *eſt? liceat vltimum ſpiritum tradere* (ſic lego:) *da exituræ Animæ locum.* Sed populariter ea dicuntur: ipſe diuerſum ſentit, & Stoicos adeò ſuos hîc damnat. Nam relatâ ſententiâ illâ, de Obtritione, addit: *Qui hoc dicunt,* II. De Irâ, cap. XIX.

videntur mihi errare. Quemadmodum flamma non poteſt opprimi: nam circa id diffugit, quo vrgetur: quemadmodum aër verbere aut ictu non læditur, nec ſcinditur quidem: ſic Animus, qui ex tenuiſſimo conſtat, deprehendi non poteſt, nec intra corpus affligi: ſed beneficio ſubtilitatis ſuæ, per ipſa quibus affligitur, erumpit. Epiſt. LVII. Hæc veriora, quàm priores illæ * ληρήσεις. Sed heus, incidit malè omiſſum, ex Dionyſio Halicarnaſſæo: quem, vel hoc argumento, Stoæ vindicabo. Ait ſuper eo ſcito, in ſuâ perſonâ, vbi de Marcio Coriolano infeliciter exſtincto: *Si igitur ſoluta corpore Anima etiam interit, haud video quomodo beatos dicam, qui nullo ex Virtute fructu, ob ipſam etiam pereunt.* Tum addit membrum alterum: Εἰ δὲ ἄφθαρτοι μέχρι τοῦ παντὸς τυγχάνουσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν οὖσαι, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον μέν τινα ἀπαλλαγεῖσαι τῶν σωμάτων, ἐνδιαμένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον δὲ αἱ τῶν κακῶν, ἀποχρῶσα τιμὴ φανεῖτ' ἂν τοῖς ἀρετὴν ἀσκοῦσι: *Sin autem incorruptibiles in perpetuum Animæ, vt quidam cenſent; aut tempus aliquod, poſt ſolutionem corporum, permanent: longiſſimum quidem, bonorum virorum; breuiſſimum, malorum: ſufficiens honos habeatur Virtutis cultoribus.* Stoicis igitur manet ſic Anima; vbi, & quid faciat, mox docebo.

* Ineptia, deliria. Lib. VIII.

DIS-

DISSERT. XII.

De migratione Animarum in corpora. Plures ita ſenſiſſe, non tamen Stoicos.

NAM Senecæ ordinem inſiſto, & Quæſtio quinta excipit, *An aliunde aliò tranſeat, & domicilium mutet?* Si manet, inquit: an ſi fortè, cum Pythagoricis, de corpore in corpus migrat? Eodem ſenſu quæ-
Epiſt. LXV. rit alibi: *Ego neſciam, vnde deſcenderim? ſemel hæc mihi videnda ſint, an ſæpè?* Sæpè enim; ſi reditus eſt, & vt Tertullianus appellat, *recidiuatus animarum*. Et Pythagoréos, imò & Platonicos ſic ſenſiſſe, decantatum eſt: an & Stoicos addam? Volunt
Lib. III. cap. XVIII. aliqui veterum. vt Lactantius: *Supereſſe Animas poſt mortem, Pythagorici & Stoici dixerunt: easque non naſci, ſed inſinuari in corpora, & de aliis in alia migrare.* Item Damaſce-
De Hæreſ. nus: *Stoici corpus occidere, animum à corpore in corpus migrare volunt.* Tamen hæc aſſertio mihi anceps, & apud idoneos auctores tale nihil, imò contrà, lego. Nam Animæ illis ad cælos abeunt, & ſociantur aſtris, mox videndum. De remigratione, nuſquam verbum: niſi ſi hoc intelligunt, ex eâdem Vniuerſi Animâ iterùm alias Animas fieri, & ſic orbe quodam immitti: imò eaſdem etiam, poſt Mundi innouationem. Sed longè hæc ab illâ Pythagoricâ μετεμψυχώσει: quæ eſt de corpore in corpus tranſitio, & cur non Latinè *Tranſanimatio?* De quâ & Platonici multa, vulgata aut obuia: quid veteres noſtri Galli? in eodem ſenſu fuerunt. An à Pythagorâ Druides hauſerint, neſcio; an potiùs
Clem. I. Strom. ipſe ab illis: nam auctores habeo, *Gallos eum audiſſe & Brachmanas.* Gallorum qui-
Lib. VI. dem hoc dogma. Cæſar: *Non interire Animas, ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios.* Lucanus ad ipſos Druidas:

Lib. I.
> ——— *vobis auctoribus, vmbræ*
> *Non tacitas Erebi ſedes, Ditiſque profundi*
> *Pallida regna petunt: regit idem ſpiritus artus*
> *Orbe alio, longæ, canitis ſi cognita, vitæ.*

In Celtico. Sed & Germanis adſcribit Appianus: Τὸ ἦθος ἄγριοι, ἐς τὴν τόλμαν θρασύτατοι, ἐς θάνατον καταφρονηταί, δι' ἐλπίδα ἀναβιώσεως: *Moribus feri, audaciâ promptiſſimi ſunt, & mortis contemptores, ob ſpem ſecundæ iterùm vitæ.* Iulianus Cæ-
In Cæſaribus. ſar, etiam Getis: quibus *Xamolxim, qui apud eos colitur, hanc opinionem inſeuiſſe* ſcribit. Itaque iidem viræ prodigi, οὐκ ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ μεθοικίζεσθαι νομίζοντες: *non mori, ſed migrare ſe exiſtimantes.* Simile nouelli aliquot Indi. Quin Iudæi poſteriores hoc errore perfuſi: quod Iuſtinus Martyr notat, & Thalmudiſtæ In Dialogo.
profitentur. A quâ cauſsâ in Sacris noſtris libris opinati ſcribuntur, *Chriſtum eſſe aut Ieremiam, aut Eliam.* Ipſi Chriſtiani aliqui ſic dementiuerunt, Carpocrates, & Origenes: etſi iſte magis ad Platonicos aſcenſus, & deſcenſus, iuit. Sed ne Stoica omittamus, ad illa eamus.

DISSERT. XIII.

Animam corpus Stoicis eſſe, itemq. Tertulliano.

QVAEREBAT enim ſexto loco Seneca, *Vtrùm corpus ſit, an non ſit?* Omnino eſt ipſi, & Stoicis: eſt enim Spiritus. Laërtius: Ψυχὴν πνεῦμα εἶναι, διὸ καὶ σῶμα εἶναι: *Animam Spiritum, ergo & corpus eſſe.* Sed, vt Chryſippus ait, ἀραιότερον καὶ λεπτομερέστερον, Apud Plut. De Pugnis.
rariore & tenuiore filo: adcò *vt præ ipſâ tenuitate* (Tertulliani verba) *de fide corporalitatis periclitetur.* Eſt tamen. & ipſe ille doctus Afer (in multis Stoicus) ita non ſentit ſolùm, ſed prodit & propugnat. Ipſum, ſi vis, vide, & Stoicorum (eos nominatim allegat) expoſita argumenta. Hoc ita ſoli Stoici & Epicurei, præter auctores veterum ſectarum, quibus incorporea viſa: etiam Pythagoræ, vt Plutarchus ait, etſi diſcipuli eius, qui *Aëreum aliquid* ſtatuebant, corpus fece- Plutarch. IV. De
runt. Non tamen omnes: & *Sextus pater ac* Plac. c. II. & III.
filius (Senecæ laudati, & Italicæ illius ſectæ) *hanc ſuper omni Animâ tulere ſententiam: Incorporalis, inquiunt, omnis eſt Anima, & illocalis atque indeprehenſa vis quædam, quæ ſine ſpatio capax, corpus haurit & continet.* Iſta in Claudiano Mamerto legas, qui tres de Lib. II. cap. IX.
Animæ ſtatu libros ſcripſit, dici non poteſt, quàm eruditos, elegantes, & ſubtiles. Veteres omnes in hoc tractatu æquat, aut vincit. Et eſt reuerà incorporea Anima: ac Stoicos iamolim refutauit Plotinus, in ſcripto: Ὅτι οὐ δύναται σωματικὴ εἶναι ἡ ψυχή: *Quòd non poſſit corporea eſſe Anima:* cuius excerpta pluſcula in Euſebio habes. At dices. Si corpus Stoicis, quâ figurâ igitur aut circumſcriptione? Per ſe quidem ſphæricâ, opinor, quæ Mundi eſt, & aſtrorum: atque ipſa delibata ex aſtris. In corpore autem, figuram ſcilicet eius ſequitur, cuius membra omnia implet. Ideò Tertullianus vniuerſè Humanam ei formam adſignat: *Effigiem,* inquiens, *Animæ non aliam, præter* De Animâ cap. IX.
humanam; & quidem eius corporis, quod vnaquæque circumtulit. Nota, circumtulit: ergo &

& poſt mortem talis. Cauſſam etiam addit: *Recogita enim cùm Deus ſufflaſſet in faciem hominis flatum vitæ; totum vtique per faciem ſtatim flatum illum in interiora tranſmiſſum, ſimulque diuinâ aſpiratione denſatum, omni intus lineâ expreſſum eſſe; quam denſatus impleuerat, & velut in formâ gelaſſe. Inde igitur & corpulentia Animæ ex denſatione ſolidata eſt, & effigies expreſſione formata.* Quod ad cauſſam; tota eſt Stoica, & frigus, gelationem, denſationem miſcet, corporeæ Animæ formandæ, & efformandæ.

DISSERT. XIV.

Vbi Anima ſeparata? & quid agat? In Lunæ orbe, aut circa eſſe, ac contemplari.

• Lib. II. Diſſert. IV.

SED illa è • ſuperioribus lucem ſuam, ſi attendiſti, habent: ſi non, actum non ago, & æſtu iſto diſputationum euoluere me pergo. Erat enim ſeptima, *Quid facturus ſit Animus, cùm per nos facere aliquid deſierit?* Sententia eſt, Quid faciet Animus, ſolutus & à nobis liber? Duo hîc videnda: & Vbi ſit, & Quâ ſorte aut occupatione. Vbi? quærit hoc ipſum alibi Seneca, & auet

Epiſt. LXV.

diſcere: *Neſciam quò hinc iturus ſim? quæ ſedes exſpectet Animam ſolutam legibus ſeruitutis humanæ?* Dicam ego hoc tibi, è patris tui

Suaſor. VI.

libris? Apud eum Atellius Fuſcus: *Animus diuinâ origine hauſtus, cui nec ſenectus vlla, nec mors, oneroſi corporis vinculis exſolutus, ad ſedes ſuas & cognata ſidera recurrit.* Dicam è

De Tranquill. c. XI.

tuis? *Reuerti eò vnde veneris, quid graue eſt?* Atqui venimus (antè doctum) è cælo. Ideò Manilius:

An dubium eſt, habitare Deum ſub pectore noſtro,
In cælumque redire Animas, cæloque venire?

Tamen diſtinctiùs paullò hoc dicendum eſt, ex Stoicorum ſcitis: quæ Tertullianus

De Animâ, cap. LIV.

propagauit. *Apud Platonem*, inquit, *in Ætherem ſublimantur Animæ ſapientes; apud Arium, in Aërem; apud Stoicos, ſub Lunam.* Vide. Plato altiùs tollit in ipſum Ætherem, & inter ſidera locat: Stoici, modeſtiùs, iuxta illum, & proximè à Lunâ. Ergo cum Ario, in Aëre, ſed ſupremo. Iterùm Tertullianus: *In Æthere dormitio noſtra, cum Platone; aut circa Lunam, cum Endymionibus Stoicorum.* Ridet ſcitè. ſed etiam Cicero hanc

I. Tuſcul.

ſententiam expreſſit, vt Stoicam: *Neceſſe eſt Animus, quo nihil eſt velocius, ita feratur, vt penetret & diuidat omne cælum hoc, in quo nubes, imbres ventique coguntur. quam regionem cùm ſuperauit Animus, naturamque ſui ſimilem contigit, & agnouit: iunctus ex animâ tenui, & ex ardore Solis temperato, ignibus inſiſtit, & finem altiùs efferendi ſe facit. Cùm enim ſui ſimilem & leuitatem & calorem adeptus eſt, tamquam paribus examinatus ponderibus, nullam in partem mouetur: eaque ei demum naturalis eſt ſedes, cùm ad ſui ſimile penetrauit. in quo nullâ re egens, aletur & ſuſtentabitur iiſdem rebus, quibus aſtra ſuſtentantur & aluntur.* Palàm dicit, regionem turbidam Aëris permeare, in ſuperiore ſiſtere, cùm naturæ ſimili, id eſt Ætheri (cuius à Lunâ initium) appropinquat, aut eſt mixtus. Lucanus pariter:

Quodque patet terras inter, cælique meatus, Lib. IX.
Semidei manes habitant: quos ignea Virtus
Innocuos vitâ, patientes AETHERIS IMI
Fecit, & æternos Animam collegit in orbes.

In *Æthere imo* ponit, circa Lunam: nec omnes, ſed virtute præſtantes. Plinius ab hac mente: *Sed & tu pater Traiane, ſi non ſidera,* In Paneg. *proximam tamen ſideribus obtines ſedem.* Adulatio Principes ipſos, ſed conſecratos, ſuperiori cælo, & inter Deos, aſſerebat: at tu, inquit, principis noſtri pater, inter Heroas agis & Sapientum animas, iuxta ſidera, & in aëre illo ſupremo: aut & ipſo Æthere, ſed imo. Ab hac mente fortaſſe, quòd Lunæ populos ſuos quidam etiam è Stoicis dabant: de quo • antè memini dixiſſe. Sed • Lib. II. ſuprà Diſſert. XII. obſerua, de Sapientum Animis hæc dici tantùm: de ſtultorum & rudium, alia ſententia eſt, quam Tertulliano item ferimus acceptam. Nam cùm in prioribus verbis edidiſſet, *Sapientes Animas* ad Lunam euehi: addit: *Quos quidem* (Stoicos) miror, quòd *Imprudentes Animas circa terram proſternant, cùm illas à Sapientibus, multò ſuperioribus, erudiri affirment.* Dogma igitur. Sapientum attolli, vulgarium verſari & volui circa terram; donec ab illis Sapientibus edoctæ, & vitiis purgatæ, item ſubuolarent. Non alibi legi, de Stoicis quidem: etſi Platonis ſimiles aſcenſus & gradus ſcio, ſed non cum hac diſciplinâ. Quam idem ille Afer naſo ſuſpendit: & *Vbi*, inquit, *erit Scholæ regio, in tantâ diſtantiâ diuerſoriorũ? quâ ratione diſcipulæ ad magiſtras conuentabunt, tanto diſcrimine inuicem abſtractæ? Quis autem illis poſtumæ eruditionis vſus ac fructus, iamiam conflagratione perituris?* In Senecâ noſtro hęc diſcrimina non ſic reperio: vnum locum, vbi leuiter tangit. Ait ad Marciam: *Integer* Cap. XXV. *ille, nihilque in terris relinquens*, PAVLLVMQVE SVPRA NOS COMMORATVS, DVM

EX-

EXPVRGAT INHAERENTIA *vitia, ſitumque omnis mortalis æui excutit, deinde ad* EXCELSA *ſublatus, inter felices currit Animas: excipitque illum cætus ſacer, Scipiones, Catonesque. Pater tuus* (Cremutius Cordus) *Marcia, illic nepotem ſuum applicat ſibi, &* VICINORVM SIDERVM *meatus docet*. Examinata enim huc faciunt: & purgari in imo aëre, (quippe adhuc adoleſcentem, nec plenæ Sapientiæ) filium oſtendit: tum aſcendere, & *vicinum ſideribus* (non inter ipſa) fieri ac ferri. Alibi non ſic exactè, & Diis ipſis miſcere videatur. Vt in epiſtolâ quadam: *Cùm venerit dies ille, qui mixtum hoc diuini humaniquе ſecernat; corpus hoc vbi inueni relinquam, ipſe me* DIIS *reddam*. Iterumque alibi, indefinitè vel ambiguè, quod ad locum: *Fruitur nunc* (frater tuus mor- [Ad Polyb. c.XXVIII.] tuus) *aperto & libero cælo, ex humili atque depreſſo in eum emicuit locum,* QVISQVIS ILLE EST, *qui ſolutas vinculis Animas beato recipit ſinu: & nunc liberè vagatur, & omnia rerum Naturæ bona, cum ſummâ voluptate, perſpicit*. Vbi poſtremis etiam verbis vides, quid cenſuerint egiſſe Animas, ſic in excelſo ſitas. Nimirum contemplatione (ſuauiſſimo paſtu Animorum) ſe occupaſſe & oblectaſſe; ac ſupera ex vicino, & ima ex alto, luſtraſſe ac peruidiſſe. Itaque *in arcana Naturæ penetrat* (vt Seneca ali- [Ad Marciam, cap. XXV.] bi) *& ſcrutatur cæleſtium cauſſas, & in profunda terrarum permittere aciem iuuat*. Sed ibidem profectò, *ſideribus intermiſcet*, & in *cæleſti arce* collocat, ſicut & in epiſtolâ CII. extremâ: quod Platonicum magis, quàm Stoicum ſcito. Nam illi pandebant ipſum Æthera ſapientibus: & in viâ adeò lacteâ collocabant. Sed & hi ſua diſcrimina ſedium habebant, & quaſdam magis imas: non noſtro inſtituto nunc referendas. Plutarchus, *De facie in orbe Lunæ*, ſub finem; Macrobius in Scipionis Somnium, Stobæranæ vtræque Eclogæ, & ipſe Plato, vbertim ſuppeditabunt cupienti. Abſolui hoc Septimum ſpatium, pergo. AVD. Imò ſiſte, & hoc addoce. Sapientum ſi in felicibus altisque locis: quid Inſipientium, nihil iis pœnæ ac mulctæ? Si ſuperi, nulli inferi ſunt? LIPS. Iam dixi, purgari, & erudiri: ſed de Incipientibus aut bonæ ſpei & profectus hoc acceperim: de peſſimis, quæ ratio eſt? Pereant, aut certè vapulent. Ter- [Cap. LIV.] tullianus, de Stoicis: *Reliquas Animas* (non eruditas, aut erudiendas) *ad inferos deiiciunt*. [Lib. VII. cap. VII.] Lactantius: *Eſſe inferos Zeno Stoicus docuit, & ſedes piorum ab impiis eſſe diſcretas: & illos quidem, quietas ac delectabiles incolere regiones; hos verò luere pœnas in tenebroſis locis, atque in cæni voraginibus horrendis*. Seneca noſter aliquid tangit: *Cùm de Animarum im-* [Epiſtolâ CXVII.] *mortalitate loquimur, non leue momentum apud nos habet Conſenſus hominum, aut timentium inferos, aut colentium. Vtor hac perſuaſione publicâ*. Publicâ, ſed non propriâ tamen: & ipſe abdicat ac ſpernit. Vt ad Marciam: *Illa quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula* [Cap. XIX.] *eſt. Nullas ſcimus imminere mortuis tenebras, nec carcerem, nec flumina flagrantia igne, nec obliuionis amnem, nec tribunalia, nec reos. Luſerunt iſta poëtæ, & vanis nos agitauere terroribus. Mors omnium dolorum & ſolutio eſt, & finis: vltra quam mala noſtra non exeunt*. Idem Epictetus: *Nullus Orcus eſt, nullus Acheron,* [III. Diſſer. cap. XIII.] *nullus Cocytus, nullus Pyriphlegethon, ſed omnia plena ſunt Deorum & Geniorum*. At cùm iſti ſic negant, imò pernegant; an diſſentiunt igitur à capite ſuo Zenone? Non arbitror: neque Zenonem aliud ſenſiſſe, quàm circa terram in cæno & ſordibus volutari, contrarium naturæ igneæ, atque hos inferos eſſe. Lactantij verba inſpecta hoc docent. Tamen mirum, & nobis notandum eſt, pleroſque omnes veterum, imò pleraſque omnes gentium, aliquid de Inferis ſcriptione, aut opinatione, libaſſe. Triſmegiſtus apertè, in his quæ extant, inſperſit: & de eo Tertullianus. *Mercurius Ægyptius dicit, Animam digreſ-* [Cap. X. & in Stobæano.] *ſam à corpore, non refundi in Animam vniuerſi, ſed manere determinatam, vti rationem, inquit, patri reddat eorum, quæ in corpore geſſerit*. Platonem omitto: res nota eſt: Indos & Brachmanas illi addo, quos Strabo ſcribit eadem ferè Platoni, περί τε [Lib. XIV.] ἀφθαρσίας ψυχῆς, καὶ τῶν καθ᾽ ᾅδου κρίσεων, *de immortalitate Animæ, & de iudiciis apud inferos*, ſenſiſſe. Et verè Empiricus, *De inferis, ſicut de Diis, omnes homines habere communem notionem*.

DISSERT. XV.

De Reminiſcentiâ Animæ, aut Memoriâ, cùm à Corpore abiuit.

METAM video, imò iam tango. & vltima quæſtio, *An obliuiſcatur priorum, & illic noſſe ſe incipiat, poſtquam de corpore abductus in ſublime ſeceſſit?* Nihil hîc de Reminiſcentiâ Platonis, quæ in terris locum habet: ſed dubitatio eſt de ſublimi iam

Animâ: an illic memoriam priorum habeat; an in ſe acquieſcat, oblita priorum? Definitè ſuper eâ re nihil repperi: in Sene-
Cap.xxv. câ tamen, ad Marciam, *agnitio aliorum* ponitur, & quòd *cœtus ſacer, Scipiones, Catonesque, Cremutium excipient; ipſe ſuum nepotem.* Sed idem alibi, eadem omnia fore *quæ ante Natalem*, non ſemel dixit: ergo ignorantia aut obliuio vilium iſtarum rerum, & cura ac meditatio meliorum. Teſtimonia igitur ambigua ſunt, aut deficiunt: rationem ſi vides, credam pro aiente parte eſſe, id eſt, reminiſci & ſcire. Si enim ab Animâ mundi huc auulſæ venerunt, atque ea omniſcia; retinent in ipſo corpore notiones eas & ſcintillas: atque ita Plato μαθήσεις ἀναμνήσεις
De Animâ cap.xxiii. haud abſurdè dixit: *Diſcentias* (cum Tertulliano vertam) *reminiſcentias eſſe.* Quidni igitur eadem diuinitas & ſcientia poſt corpus? Nec facit, ſi viles curas dicas: cogitant talia, non iam curant, & ſuis quæque pretiis pendunt. Ad ſummam, Stoicos non alienos ab hac ſententiâ fuiſſe, Iulius Firmicus mihi adſuadet, fidus eorum aſſecla
Lib.i. Aſtron. & ſatelles. *Animus*, inquit, *ſuæ originis ac ſeminis conſtantiam retinens, omnia quæ difficilia atque ardua putantur, facilè diuinæ mentis inueſtigatione conſequitur. Quis in cælo iter maris vidit? quis attritu lapidum ſcintillam latentis ignis excuſſit? quis poteſtates cognouit herbarum? cui ſe tota natura Diuinitatis oſtendit, & prodidit, niſi Animo, qui ex cæleſti eſt igne profectus? Ipſe computos tradidit, ipſe Solis ac Lunæ, ac ſtellarum curſus, regreſſus, ſtationes, ſocietates, augmenta, ortus occaſusque monſtrauit: & in fragilitate terreni corporis conſtitutus, breui maieſtatis ſuæ* RECORDATIONE, *hæc omnia vt traderet,* NON DIDICIT, SED AGNOVIT. Vides Platonica hæc eſſe: nec ego video quid (poſito illo principio originis) poſſit obduci. Meminiſſe igitur priorum concludamus, & ſine ſenſuum aut inſtrumentorum operâ ſcire. Dionyſius Halicarnaſſeus etiam curare nos & noſtra Animas facit, atque adeò vota ſuſcipere pro nobis. Εἴ τις ἄρα τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς, ἀπολυθείσας τοῦ σώματος, ὑποδέξεται τόπος, οὐχ ὁ καταχθόνιος καὶ ἀφεγγὴς ὑποδέξεται τὴν ἐμὴν, οὐδὲ τὸ λεγόμενον τῆς λήθης πεδίον, ἀλλ᾽ ὁ μετέωρος καὶ καθαρὸς αἰθὴρ, ἐν ᾧ τοὺς ἐκ θεῶν φύντας οἰκεῖν λόγος. οἷς διαγγέλλουσα τὸ σὸν εὐσεβὲς, καὶ τὰς σὰς χάριτας, αἷς αὐτὴν ἐκόσμησας, ἀεί τινας αἰτήσεταί σοι παρὰ θεῶν ἀμοιβὰς καλάς: *Siquis locus Animas corpore ſolutas excipiat; non ille ſubterraneus aut caliginoſus meam capiet, nec Obliuionis qui dicitur campus, ſed ille ſublimis & purus Æther, in quo Deorum filios & Heroas ponunt. quibus illa pietatem tuam renunciabit, & gratiam ſibi honoremque habitum, proque iis ſemper à Diis petet mercedem tibi, & præclara præmia.* Quæ poſtrema, quis abnuet ad ſcita religionis noſtræ eſſe? Nec vltrà inſiſto, quia Senecæ hæc alibi intacta.

DISSERT. XVI.

Diuiſio Animæ Varronis, & ea breuiter explicata.

FINIVI etiam Quæſtiones ſuper Animo, quas ipſe propoſuit: alia pauca, magis illuſtrando, dicam. Animus etſi vniforme quid & ſimplex eſt, tamen *Partes* (ſic Stoici & Platonici appellant;) ſiue *Facultates* (δυνάμεις Ariſtoteli;) ſiue, vt ſcitè Varro (quid autem ille non ſcitè?) *Gradus* diſtinctos quoſdam habet. Hos alij atq; alij aliter diuidunt: Varro hoc modo. Digna enim verba eius dari, quę Hipponis antiſtes libris ſuis conſignauit, & conſeruauit. *Varro in li-* De Ciuit. Dei vii. cap.xxiii.
bris, de Diis, ſelectis, tres eſſe affirmat Animæ Gradus, in omni vniuerſaque Naturâ. Vnum; qui omnes partes corporis, quæ viuunt, tranſit: & non habet Senſum, ſed tantùm ad Viuendum valitudinem. Hanc vim in noſtro corpore* *potentiam.
permanare dicit ad oſſa, vngues, capillos: ſicut in Mundo arbores ſine Senſu aluntur, & creſcunt, & modo quodam ſuo viuunt. Secundum Gradum dicit, in quo eſt Senſus. hanc vim peruenire in Oculo, Aures, Nares, Os, Tactum. Tertium Gradum Animæ eſſe ſummum, qui vocatur Animus, in quo intelligentia præeminet: hoc, præter Hominem, omnes carere mortales. In quâ, quoniam homines Deo videntur eſſe ſimiles; hanc partem Animæ Mundi, dicit Deum, in nobis autem Genium vocari. Sic ergo & in Animâ Mundi tres gradus inſtituens, vnam eius partem dicit eſſe Lapides & Ligna, & hanc Terram quam videmus, quò non permanat Senſus: vt oſſa, & vngues Dei. Solem verò, Lunam, ſtellas, quæ ſentimus, quibusque ipſe ſentit, Senſus eſſe eius. Æthera porrò, Animam eius: cuius vim, quæ peruenit in aſtra, facere Deos. & per eam quod in Terram permanat, Deam Tellurem; quod autem in mare atque Oceanum, Deum eſſe Neptunum. Pulchra iſta, pro veteri philoſophiâ: & quæ talia meritò deſiderium ſuſcitant ſcriptorum Varronis, quæ peſſimo publico perierunt. Sed luſtremus, & adeamus. *Gradus* appellat, à præſtantiâ; & quia alia facultas aliam, quaſi aſcen-

aſcenſu quodam, excedit. *Partes* qui dicunt, parùm propriè loqui videntur. quia
Porphyr. apud Stob. *Pars eſt, quæ ſubiecto, formâ, & functione ab aliâ parte differt: at Facultas in eodem ſubiecto eſt, & plures eſſe poſſunt, quantitate tamen non diſcretæ. Sicut pomi facultates omnes in vno cernuntur; partes aliæ alibi exſiſtunt*. At ex-
Ibid. cuſantur qui ſic locuti, quia etſi *per ſe quidem Anima partibus careat, tamen corpori partibus conſtanti eſt indita, ac varias eius partes variis functionibus occupat, & eo reſpectu Partes habet. Neque enim eadem functio caput tenet, & pectus, & iecur*. Sed his omiſſis, Varro igitur tres Gradus fecit: Peripateticorum etiam ritu. Vnum *Vitæ* tantùm. quem θρεπτικὸν Græci, *Alentem* Plinius, hodie *Vegetantem* dicunt. Hunc ipſum *in Mundo* (melius fortaſſe *Mundi*, vel *Mundano*, nempe corpore) ponit: & arbores, plantas, ac talia includit. Nam perſeuerat in hac comparatione Animæ Mundi, cum Animâ Hominis, & vtrobique paria oſtendit. Tertius autem Gradus Animæ, inquit, *eſt ſummus, qui Animus vocatur*. Notemus diſcrimen inter Animam, & Animum, quod ferè priſcis Latinis fuit. Nam illa eſt, quâ viuimus, ac ſentimus: iſte, quo intelligimus ſapimusque. Itaque beſtiis haud temerè veteres dabant. Attius apud Nonium:

Sapimus Animo, fruimur Animâ: ſine Animo Anima eſt debilis.

Diſtinguunt & Epicurei, ac Lucretius pul-
Lib. III. chrè Animum velut *pupulam oculi*, id eſt
De opific. Mundi. Animæ, facit. Ipſum hoc Philo: Ἀνθρώπῳ τὸν νοῦν ἐξαίρετον ἐδωρεῖτο, ψυχῆς τινα ψυχὴν, καθάπερ κόρην ἐν ὀφθαλμῷ: *Homini Animum eximium dedit, aliam Animæ animam, & velut pupulam in oculo*. Eſt quod Homerus (vt
In Theæteto. Plato notat) ψυχῆς κέαρ dixit, *cor Animæ*: ſicut Latini *Mentem Animi* ſæpè, & ſæpiſſimè *Mentem*, Græcum illud Νοῦν exprimen-
Lib. VII. tes. Lactantius: *Non eſt idem Mens & Anima. aliud eſt enim quo viuimus, aliud quo cogitamus*. Sed pergit Varro, iſto Animo *omnes carere mortales*: intellige, brutas Animantes. Amplius, hunc Animum in Mundi Animâ, Deum eſſe & dici: *in nobis, Ge-*
* Lib. II. Diſſert. XIX. *nium*. De *Genio* iſto in * Manuductione, ſi memoriâ tenes, adfatim à nobis dictum, & Varronis hunc locum iunge. Reliqua in Varronianis lucem à ſe habent.

DISSERT. XVII.

Alia Stoicorum diuiſio vberior, itemque Senecæ, vtraque explicata.

At verò Stoici aliter & pleniùs multò diuidunt: quorum ſententias (nam & inter ſe leuiter differunt) quia Tertullianus ſummatim retulit, eius verba audies, tum noſtram interpretationem. Ait: *Di-* De Animâ cap. XIV.
uiditur Anima in partes nunc in duas à Platone, nunc in tres à Zenone, nunc in quinque & in ſex à Panætio, & in ſeptem à Sorano, nunc in octo penes Chryſippum, etiam in nouem penes Apollophanem, ſed & in decem apud quoſdam Stoicorum, & in duas ampliùs apud Poſidonium, qui à duobus exorſus titulis, Principali quod aiunt ἡγεμονικὸν, *& Rationali quod aiunt* λογικὸν, *in duodecim exinde proſecuit. Ita in alias ex aliis Species diuidunt Animam. Huiuſmodi autem non tam Partes Animæ ſunt, quàm Vires, & efficaciæ, & Operæ: ſicut de * quibuſdam & Ariſtoteles indicauit*. Se- * Vegetante Sentiente Rationali.
mina vides, quæ in multam & vberem meſſem ſurgant, ſi colere lubeat & euocare. Leui manu fiat, & quâ vtile nobis aut opus. Primùm, *diuiditur à Platone in duas*.] Etiam in tres creberrimè: ſed Plutarchus vtrumque dicet, quî fiat. *Pythagoras &* IV. De Placit. c. IV.
Plato, ſummariâ quadam ratione Animam ſtatuunt bipertitam, Rationalem & Irrationalem: at preſſiùs & accuratiùs, tripertitam. nam Irrationalem illam iterùm diuidunt in Iraſcentem & Concupiſcentem. Addit, *in tres à Zenone*.] Doctiſſimus Pamelius ambigit an non *à Varrone*. nam Stoici, inquit, octo eas fecerunt. Quod verum eſt in Phyſicâ illâ, vt ſic dicam, & pro naturâ totâ Animæ, diuiſione: at vbi Moralis res præ manu, tres etiam partes faciebant cum Platone, *Rationalem, Iraſcentem ſiue Animoſam, & Concupiſcentem*. E Senecâ mox videbis. Portò, *in quinque & in ſex à Panætio*.] Idem Pamelius, ambigit an non vox deſiat, ſcribendumque *in quinque ab Ariſtotele*. Et fateor hunc interim ſic diuiſiſſe: ſed quis de Panætio firmiter etiam abnuat, cuius ſcripta non exſtant? Potuit in variis libris variaſſe, & modò quinque, aliquo adſpectu aut cauſsâ, modò ſex poſuiſſe. De ſenario numero, eſt in Nemeſij Antiſtitis libello De
Animâ: *Zeno Stoicus*, inquit, *octonarum par-* Cap. XV.
tium Animam eſſe cenſet, partiens eam in Principem facultatem (τὸ ἡγεμονικὸν) *in quinque Senſus, & Vocis mittendæ, Procreandique vim.*

vim. Panætius (malè editur *Panætus) philoſophus edendæ Vocis facultatem, motionis eius quâ per ſe Animalia cientur, partem eſſe vult: & quidem rectiſſimè. Procreatricem verò, non Animæ, ſed Naturæ partem.* Duas ergo de octo tollit, ſex relinquit. Pergit Tertullianus, *in ſeptem à Sorano.*] Nihil vltrà ſcio, aut legi. *In octo penes Chryſippum.*] Imò & Zenonem, vt ſuprà Nemeſius, & communiter omnes Stoicos. Laërtius: Μέρη τῆς ψυχῆς λέγουσιν ὀκτώ, τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ τοὺς ἐν ἡμῖν σπερματικοὺς λόγους, καὶ τὸ φωνητικόν, καὶ τὸ λογιστικόν: *Partes Animæ octo dicunt. quinque Senſus, Seminalem in nobis vim, Vocalem, & Ratiocinantem.* Varro, vt ſolet, Stoicè: *Anima diuiſa in*

VIII. De Ling. Lat. *octonas partes. quinque quibus ſentimus, ſextam quâ cogitamus, ſeptimam quâ progeneramus, octauam quâ vocem emittimus.* Cogitandi verbo in λογιστικῷ vtitur: quia propriè Latinis *Cogitare* eſt plura in vnum cogere & velut ratiocinari: & *Cogitatio* ἐξέτασις, non ſolùm νόημα. Amplius, *In decem apud quoſdam Stoicorum.*] Quos credo addidiſſe, *Alendi & Mouendi vim.* Denique, *in duas amplius apud Poſidonium.*] Quæ iſtæ, neſcio: ſuſpicor tamen addidiſſe *Iraſcentem, & Concupiſcentem:* atque ita ad eum numerum veniſſe. In Senecâ noſtro diuiſio eſt nulli harum conſona, ſed miſcella. Ad Lucilium ſuum:

Epiſt. XCII. *Inter me teque conueniat, in Animo eſſe partes miniſtras, per quas Mouemur, Alimurque, propter ipſum Principale nobis datas. In hoc Principali eſt aliquid Irrationale, & Rationale. Illud huic ſeruit.* Et poſt pauca: *Irrationalis pars Animi duas habet partes. alteram animoſam, ambitioſam, impotentem, poſitam in Affectionibus; alteram humilem, languidam, Voluptatibus deditam.* Ecce ſeptem hæ ſunt partes, *Mouendi, Alendi, Ratiocinandi: tum Rationalis, Irrationalis:* iterumque ſub iſtâ, *Iraſcens, Cupienſque.* Sed quid ita duas partes miniſtras nominat, *Mouendi, & Alendi?* Non eſt Stoicum: atque adeò in octonâ illâ diuiſione neutra harum inſerta. Sed credo alios, vt tetigi, feciſſe: & Seneca obiter nunc, & vt in exemplum nominat, aliis omiſſis. Cur autem Stoici non inſeruerint, puto factum, quòd Naturæ iſtas & viribus Seminis tribuebant, ab Animo abiungebant. *Miniſtræ* autem partes benè in bonis libris ſcribuntur, non *miſtæ*: quia, vt ait, ob ipſum Principale ſunt datæ. Ita Stoici, apud Stobæum: Τὸ ἡγεμονικὸν ἄρχοντος χώραν ἔχειν, τὰ δὲ ἄλλα μέρη ἐν ὑπηρέτου τάξει ἀποδιδόασι: *Principale imperantis vice fungi, reliquas partes in miniſtri loco quamque ducebant.* Eſt deinde in Senecâ, alteram partem *Affectionibus deditam:* intelligit τὸ θυμικὸν *Animoſum illud & Irritabile,* quod aliter τὸ παθητικόν, Græci dicunt, *in Affectionibus poſitum,* vt noſter expreſſit. Facit & alteram, *Voluptatibus deditam:* τὸ ἐπιθυμητικὸν ſcilicet quod *Concupiſcens* nominamus. Sed notæ vtriuſque bellæ: vna, inquit, *animoſa, impotens eſt;* altera *humilis, languida.* Philo Iudæus ſcitâ imagine hoc illuſtrat.

In Animâ noſtrâ, ait, *Equi ſunt, & Auriga vel* De Agricultura. *Adſcenſor. Equi duo, Iraſcens & Concupiſcens: ille velut mas, hæc fœmina. Ille geſtiens, ſolutus & liber eſſe vult; iſte ſeruilis, humilis, vafritie gaudens, domi deſidet & paſcitur, ſed & paſcit deuoratque.* (Græcè hoc argutè, ἐκπονος, καὶ οἰκοφθόρος.) *Auriga autem Animus eſt, ſi Prudentiam quidem & Rationem audit: ſi non audit, Adſcenſor tantùm ſiue ἀναβάτης.* Pulchrè ſanè. Si equos hos duos regimus, & Rationis fræno domamus; Aurigæ ſumus, digni hoc nomine, & per rectam viam ad optimum Finem imus: ſin aliter, Adſcenſores tantùm. ſedemus in vehiculo, ſed imperiti regere, &

> *Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.*

DISSERT. XVIII.

Principale Animæ Quid, & Vbi ſit? in Corde Stoicis poni.

ABSOLVI de Partibus: niſi quòd explicatius aliquid de ἡγεμονικῷ dicendum videtur, quod *Principale* Seneca vertit: Cicero autem *Principatum.* Ita enim II. De Natur. deor. alibi: *Principatum id dico, quod Græci ἡγεμονικόν, quo nihil in quoque genere nec poteſt, nec debet eſſe præſtantius.* Prima igitur & præcipua pars, eſt *Principale:* quam lubet & expedit Plutarchi etiam verbis, pro ſenſu Stoico, magis reuelare. Οἱ Στωικοί φασιν εἶναι τῆς ψυ- IV. De Placit. cap. XXI. χῆς τὸ ἀνώτατον μέρος τὸ ἡγεμονικόν, τὸ ποιοῦν τὰς φαντασίας, καὶ τὰς συγκαταθέσεις, καὶ αἰσθήσεις, καὶ ὁρμάς, καὶ τοῦτο λογισμὸν καλοῦσι: *Stoici inquiunt animæ ſupremam partem, Principale. id quod facit imaginationes, aſſenſiones, ſenſus, & appetitiones: atque id Ratiocinationem appellant.* Addit (nam Græca non opus conſignare:) *ab iſto Principali ſeptem partes reliquas Animæ enatas eſſe ac protenſas, vt è* * *polypode cirros.* *Piſcis, qui Latinè Multipes. *Ex his Viſum, eſſe Spiritum qui à principe parte ad Oculos pertingit: Auditum, Spiritum qui ab eâdem ad Aures: ſic de Senſibus reliquis. Seminalem autem partem, eſſe Spiritum qui à*

Prin-

Principatu ad genitales meatus permeat. Vocalem, Spiritum qui ab eodem ad fauces & linguam. In iſtis nota de *Spiritu* vbique dici: ſcilicet, quia ipſa Anima *Spiritus* iis eſt: eoque adſpectu & *Vocalem & Seminalem vim* (aliter Panætio viſum) ad Animum pertinere. Nota amplius, λογισμὸν, id eſt *Ratiocinationem*, ſiue cum Varrone *cogitationem*, Principale dici: non autem ipſum λόγον ſiue Rationem. quia illa pars & *Rationale* continet & *Irrationale*. Adſcenſus enim in eâ & iudicia, ſed non ſemper recta; deprauante opinione & corpore, verum illud rectumque, quod à cælo habet. Eſt igitur λογικὸν ſiue *Rationalis*, cum rectâ Ratione vtitur; eſt ἄλογος ſiue *Irrationalis*, cùm Errore. Vt verbo abſoluam, non aliud ille Stoicorum λογισμὸς, quàm aliorum Νοῦς, ſiue *Mens*, ſiue *Animus* cum Varrone. Vbi illi ſedes? nam reliquas etiam partes in corpore vim alibi atque alibi exſerere, & ibi velut incolere ſcimus: vbi igitur primaria, inquam, ſedes? Diſputant: & Stoici noſtri in *Corde* aſſignarunt. Laërtius: Ἡγεμονικὸν δὲ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ αἱ φαντασίαι καὶ ὁρμαὶ γίγνονται, καὶ ὅθεν ὁ λόγος ἀναπέμπεται. ὅπερ εἶναι ἐν καρδίᾳ: *Principale eſſe, primariam Animæ partem, in quâ imaginationes & appetitus fiunt, & vnde ſermo* (an Ratio?) *ſurſum mittitur. Id autem in Corde eſſe.* Idem

Cap. xv. Tertullianus, qui *ſummum in Anima gradum* (agnoſcis Varronis verbum) *Vitalem & Sapientialem, quod ἡγεμονικὸν appellant, certo in corporis receſſu conſecratum* ait, eumque in *Corde.* quoniam & *inſpectorem Cordis Deum legimus, & Corde credi ad iuſtitiam, & Corde ſuo vnumquemque reprehendi*: denique hoc ipſum *Chryſippum etiam ſapere* adfirmat. Nec de Chryſippo tantùm Plutarchus: ſed,

IV. De Plac. c. IV. inquit, Οἱ Στωικοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ τῷ περὶ καρδίαν πνεύματι: OMNES *Stoici in toto corde, aut in Spiritu eo qui circa Cor eſt, Principale ponunt.* Ergo valdè mirum, eumdem eodem libro mox ſcribere, vbi de Stoicis:

Cap. XXI. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ: *Ipſum Principale, ſicut & in Mundo, habitat in noſtro rotundo Capite.* Profectò non eſt hic Stoicus, ſed Platonicus ſenſus: & pro illo capiendus eſt loqui. Nam iterùm alibi, vbi Stoicos car-

De Com. Not. pir, miratur illos *Aſſenſiones, & Viſiones, & Artes, & Memorias in Cordis puncto ponere; vbi & principem Animæ partem.* Clara ſunt: & mens illorum, fontem vitæ & intelligentiæ in Corde eſſe, loco medio & digniſſimo: quem ipſa Natura thorace, præcordiis, vndique muniuit: quo læſo (non ita in aliis partibus) hominem illicò perire neceſſum & exſtingui. Ab eo igitur, vt è caſtello aquatum riui ducuntur, reliquas Animæ facultates effluere, & ſuis quaſque locis ſe prodere & viſibus ſeruire. Ridet Galenus Chryſippi in hac re argumentum. quòd Natura ipſa doceat, & clamet Animi vim illîc eſſe: quoniam ſponte homines, cùm de ſe aut illo loquuntur, manum Cordi admouent, Feci, Dixi, Senſi, Non feci, Dixi, Senſi, pronunciantes. Rideat: cur non & Hippocratem ſuum, qui ita palàm? Γνώμη γὰρ ἡ τοῦ ἀνθρώπου πέφυκεν ἐν τῇ λαιῇ κοιλίῃ, καὶ ἄρχει τῆς ἄλλης ψυχῆς: *Cogitatio enim ſiue Mens hominis in ſiniſtro ventriculo* (Cordis) *inſita eſt, & reliquæ Animæ imperat.* Auſonius idem: De Corde.

Mens, quæ cæleſti ſenſu rigat emeritum cor: In Monoſyll.
Cor vegetum, Mundi inſtar habens, Animæ
vigor ac vis.

Epicurei pariter. è quibus Lucretius:

Conſilium, quod nos Animum Mentemque vocamus, Lib. III.
Idque ſitum mediâ regione in pectoris hæret.

Ponunt, inquam, vel in ipſo Corde, aut in Pectore circà. De Stoicis ſenſiſſe etiam Lactantium puto, eùm Mentem *aut in medullâ cerebri hærere* facit, quod Plato; *aut in illo ſanguine bipertito, qui eſt incluſus in corde,* quod noſtri. De opif. cap. XVI.

DISSERT. XIX.

Aliquid de præſtantiâ Animi, & ad eius cultum adhortatio.

PRINCIPEM iam partem; Quæ ſit, & Vbi, vides: ô quàm meritò ſic dictam, Animus ille eſt *dux atque imperator vitæ mortalium: idem rector humani generis, agit atque habet cuncta, neque ipſe habetur.* Vis præſtantiam, & penè diuinitatem eius, videre? Omnia momento peruadit, ſideribus velocior, cogitatione velocior, temporibus velocior. Quid dicam? penè vbique eſt. *Corpora,* ait Seneca, *obnoxia ſunt & adſcripta dominis: mens quidem ſui iuris, quæ adeò libera & vaga eſt, vt nec ab hoc quidem carcere, cui incluſa eſt, teneri queat, quò minùs impetu ſuo vtatur, & in infinitum comes cæleſtibus exeat.* Quid ais, comes? imò anteceſſor. Tu ipſe alibi: *Animo nihil non eodem, quo intendit, momento peruium eſt, ſideribus velocior, quorum poſt multa ſæcula futuros curſus antecedit.* Addam amplius, Cogitationem ipſam Salluſt. Iugurth. De Benef. III. c. XX. II De Benef. c. XXIX.

ante-

anteedit: quid autem eâ celerius? Pulchtè Homerus, de Phæacibus:

Odyſſ.H. Τῶν νέες ὠκεῖαι, ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα :

Quorum ſunt celeres naues, velut alituum alæ,
Aut breuis in nobis ſenſus.

Quod Claudianus imitari voluit,

Quantum non iaculum Parthi, non impetus
Auſtri,
Non leue ſollicitæ Mentis diſcurrit acumen.

Denique magis dixi, & dicam, Tempora ipſa antecedit. Præſens hoc quod in lapſu eſt, præteritum quod lapſum, futurum quod labetur, totum illud aſſidui motus agmen Animus complectitur, & vt Cicero
II. De Fin. ait, *ſimul trium temporum particeps eſt.* Itaque verè Philo: *Sola Mens, vt omnium ocyſſima etiam Tempus ipſum, quo omnia fieri videntur, præcurrit & occupat, viribus occultis, ſine Tempore, vniuerſum hoc & partes eius peruagando, pertractando.* (Quod deter. potiori inſid.) Triſmegiſtus hanc celeritatem benè ingerit: *Dic*, inquit, *Animæ*
Cap. XI. *tuæ illô abire, & dicto citiùs illic erit. Præcipe Oceanum tranare; celerrimè illic erit, non vt è loco in locum delata, ſed tamquam iam ibi exiſtens. Iube vt cælum euolet: alis non egebit, neque vllum ei obſtaculum. non Solis ardor, non æther, non cæli volutatio, non corpora aſtrorum: quin omnia peruadens ad extremam Naturam peruolet. Imò & extra eam (ſiquid extra eam) intueri tibi licet.* Mira & maxima hæc æſtimanti ſunt: quid reliquæ dotes intelligentiæ, inuentionis, memoriæ? Pelagus rerum & laudum: & verè imago ac ſimulacrum Dei. O attende, & *cogita in te, præter Animum, nihil eſſe mirabile: cui magno nihil eſt magnum.* (Sen. epiſt. VIII.) Quid iſta vilia, & terrena, & peritura ſunt? fumi. Similitudinem tuam recole, atque item originem: vtraque diuina eſt. Vt igitur *radij Solis contingunt quidem terram, ſed ibi ſunt vnde emittuntur: ſic animus ille magnus & ſacer, & in hoc demiſſus* VT PROPIVS DIVINA NOSSEMVS, *conuerſetur quidem nobiſcum, ſed hæreat origini ſuæ.* (Sen. epiſt. XLI.) Fiat mi Auditor, & hoc fine Phyſica iſta luſtremus: non vt curioſi abditorum inſpectores, ſed ſeduli Animi cultores: vt dignitate eius cognitâ, locum ei ſuum decuſque ſeruemus. Quem locum? Senecæ verbis: vt *quem in hoc Mundo locum Deus obtinet, hunc in homine Animus:* (Epiſt. LXV.) id eſt imperet regatque, colaturà nobis, & affectus, cupidines, omnia humana domita habeat ac ſubiecta. Hęc via ad vltimum Finem, ad Felicitatem; quò Porticus tota, & magnus eius tubicen ac tibicen Seneca noſter, vocant. Huc tende, hanc & iſtum ama, quà amant Honeſta.

AD LECTOREM.

FINIO *hîc Lector: quia reliqua de* Senſibus *non ſingularia ſunt aut tenebroſa. Finio etiam, quia appoſitè ab hac* Rationali parte, *quæ fons eſt & origo* Moralis ſcientiæ, *gradum proferam, Deo duce & vitâ comite, ad tres in eâ libros,* Affectuum, Virtutum, Vitiorum.

APPROBATIO.

Phyſiologica hæc, in quibus multa non Auctoris ſed Stoico ſenſu aſſerta, ad lucem Senecæ vtiliter imprimentur.

Guiliel. Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

INDEX
IN
OPERA OMNIA
IVSTI LIPSI,

à viro erudito, & qui è domo ac diſciplinâ LIPSIANA prodijt, concinnatus.

Numeri indicant paginas: literis videlicet maiuſculis præcedentibus, *A*, Lipſij Operum Tomi primi, ſiue Critici; *B*, ſecundi, ſiue Epiſtolaris; *C*, tertij, ſiue Hiſtorialis; *D*, quarti, ſiue Philoſophici; *E*, Commentariorum Notarúmve in Tacitum; *EM*, Diſpunctionis Notarum Codicis Mirandulani ad Tacitum; *F*, Animaduerſionum in Velleium; *G*, Commentariorum in Senecam; & *Gf*, continuationis eorumdem Liberti Fromondi. Literæ autem minuſculæ Numeros ſequentes, *a* & *b*, quatuor priorum Tomorum paginarum columnas denotant: at *a,b,c,d*, in Commentariorum Tomis, ſectiones ipſarum columnarum. Quoties verò Numeros nulla littera minuſcula ſubſequitur, intelligendum, aut talem aſſignatam paginam in columnas non diuiſam, aut in eâ totâ de re iſtâ agi.

A.

A, LITTERA *vocalis gemino ſono elata, craſſo aut exili: cum craſſo, ſcripta duplex, vt, Vaala,&c. ſæpè flatu interpoſito, vt, Ahala. Exempla paſſim in Mss. Nummis, & Lapidibus.* A. 451,a,b
A, vel Ab, præpoſitio ſæpe Tacito & alijs omiſſa. E. 61,d
A manu, A ſtudijs, A libellis, A memoriâ, &c. præmiſſo nomine perſonæ, tituli ſunt miniſterij: vt, Thallus à manu, Polybius à ſtudiis: eaque libertorum plerumque officia. A 255,b
A curâ Actorum; item, Ab Actis Senatus qui. E. 525,b
A ſummo bibere, quid. A. 105,b
Aala, Ahala, pro, Ala. A.451,b
Ab infante, eâdem formâ vt, A puero. G. 21,d
Abirâ, pro, Ob iram. A. 181,a
Abacus Mathematicorum, quid. G. 520,d
Abari, vel Hunni, tympanis in bello vſi. C. 129,a. *in prælijs auſpicandis familiares ijs vlulatus lupinus.* C. 131,a
Abbarus, aut Abgarus, ſolenne Arabum Regibus nomen, vt Ptolemæus Ægyptijs. E. 189,d
Abbo poeta, ſcriptor Obſidij Pariſienſis, citatus. C. 276,b. 309 a. 315,b. 318,b
Abderita quàm crudeliter ab Hortenſio Prætore ſpoliati & cæſi. C.462,a
Abdias Babylonius citatus. C. 649,a. 670,a
Abdicatio liberorum frequens ſub Imperatoribus, eius finis. G. 122, d
Abdita delubri, Adyta. A. 344,a
Abducta, Stoicis quæ. G. 246,c,d
Abelox, vel Abilux, hominis Hiſpani nomen. A. 163,b
Abimelech Gedeonis nothus fratres legitimos LXX. occidit. D. 226,a
Abiungere, &, Interiungere, aurigarum. E. 280, c. G. 168,b,c. 546,d
Ablatiuus pro Datiuo. A. 375,b
Ablecti Extraordinariorum, tam pedites quàm equites, in copijs Socialibus Romanorum, qui, & quot. C. 45,b.46,a. 65.144,a. *in acie iuxta imperatorem exercitus.* C.104,a. *in caſtris vbi metationem habuerint.* C. 144,a.149.151,a
Abnoba, alij Arnoba, Auriba, Arbena, mons in Sueuis, in quo fons Danubij. E. 434 d. G. 120,c
Abnoctare, noctibus emanere. G. 250,d
Abnormis, ſine normâ, enormis. G.691,d
Abſentia & ſeceſſus, vitato aſſiduitatis faſtidio, Principis auctoritatem tuetur. D. 58, a
Abſoluere mortuum à peccatis; Bembo eſt, Deos ſuperos maneſque illi placare. B. 94,a
Abſtinentiam in militiâ quàm ſtrictè obſeruauerint veteres: & quàm etiam hodie optanda. D.92,b
Abſtinentia ſingularis totius populi Romani in proſcriptione Marianâ & Cinnanianâ. C.459,b. *contra abſtinentiam Romanorum dicta & obducta quædam.* C. 461, b. 462,a. *ijdemque obiter excuſati.* C. 466,a,b
Abſtinentia in ratione victus iudicio & prudentiâ temperanda. B. 226,b
Abſtinere aliquem ab aliquâ re. A. 159,a. *Abſtinere iram.* A. 217,b
Abſurdus, aut, Non abſurdus, verſus facere, &c. phraſis Salluſtiana. E. 231,c
Abundandi vox vnde deriuata. Gf.750,d
Abuſque. E. 231,d
Abyſſinorum mos in maximè idoneo è gente Regiâ in Regem eligendo. D.220,a. *quæ Abyſſinis forma Scholarũ.* C.791.

vulgus Abyſſinorum crucem è collo pendulam geſtat; monachi etiam in manu. C.679,b

Abyſſus in Scripturis, quod Philoſophis Vacuum. D.578,b. *quomodo alij Abyſſum magnam in Libro Geneſios interpretentur.* Gſ.776,d

Academica Philoſophia, quæ. D.460,a. *quem uſum habeat, quem abuſum.* D.461,b.462,a

Academia propriam, dubitare. G.226,c

Academici veteres quâ parte in Stoicos maximè incurrant. D.481,b. *Beatiſſima vita accenſenda ducunt etiam bona corporis & fortunæ.* D.483,a,b

Academiarum hodiernarum vetus ſpecimen olim in Oriente, apud Iudæos, & alibi in Aſiâ: in Africâ, Æthiopiâ, alibi: etiam in Novo Orbe: in Græciâ, Italiâ, ac Romæ: in Provinciis inſuper, ut Galliâ, Hiſpaniâ, &c. *nec tamen eadem ea planè cum hodiernis Academiis aut Scholis faciès: & quæ differentia.* C.790. & ſeqq.

Academia Lovanienſis. Vide, *Lovanienſis.*

Acarnanes funda inventores quibuſdam. C.354,b

Accedere ad manum, quid. A.308,a

Accediſſe, pro, Acceſſiſſe. E.310,c

Accendere, vel Intendere, pretium, annonam; pro, Augere, intendere. G.373,b

Accenſi, pro Miniſtris magiſtratuum. A.278,b. *tales aliquis in caſtris Romanis loco Præconis.* C.138,b

Accenſi, vel Adcenſi, inter Ferentarios, vel levis armaturæ milites, qui: unde ſit dicti: iidem cum Adſcriptitiis: diverſi a Velitibus, item & Rorariis: quibus armis aut telis uſi: quot olim in legione. C.39,b. 40,a. 67,a. 240,a,b. *poſt Triarios in acie locum habebant, ante quam Velites in uſu.* C.101,b. *orti Velitibus deſierunt in militiâ Romanâ.* C.35,a. *poſtea in Funditoribus & Sagittariis quaſi reſurrexerunt.* C.241,b

Accentiuncula, pro, Accentus. A.466,b

Accentus in rectâ Pronunciatione obſervandus: quid: quotuplex. A.466,a,b. *ſingulorum nomina, eorumque præcipuus Tenor, qui excelsi quadam plerumque ſimpliciter Accentus vocatur.* A.466,a,b. Vide porrò, *Tenor.*

Acceptiſſimè, cum favore, grato animo. A.348,b

Acceſſio, invaſio morbi, & παροξυσμός. G.278,d

Accia gentis etiam inter cognomina, Seneca. G. xiij.

Accius emendatus. A.72,a 85,a.116,b.134,b

Acciere, pro, Advocare. E.157 d

Non Accincti, & Diſcincti, differunt. E.173,a

Accipere res omnium dulciſſima. D.53,a

Accipitres Ægyptiis pro diis. D.182,a

Acclamatio in Ludis: ad laudes Principis: quæ in eâ voces: modulis & concentu in quaſi arte quadam a populo facta. A.312.313,a. E.292,c,d. *in quibus Oſanna uſu.* A.313,a

Acclamatio Senatoria, Omnes. A.291,b

Acclamationes in Curiâ non in uſu ante tempora Imperatorum. D.302,b

Acclamationes & applauſus quales in Recitationibus publicis. B.449,a

Acclamationis dignitas. A.313,a

Accubitoria veſtes. Vide, *Cœnatoria.*

Accumbendi ad menſam, veterum mos & modus. A.101,a,b

Accuſatori quæ è re in obſervanda prius quam aliquem accuſet. Gſ.835,b,c

Accuſatoribus, ſi damnaretur reus, ſub Principibus præmia decreta arbitrio Senatus: ut pars, ſæpe quarta, bonorum damnati; item honos quem obtinebat. E.114,d.407,d *an iis præmia data, ſi reus ſpontaneâ morte damnationem prævenisset, diſſentiunt Tacitus & Seneca.* E.155,d

Ace, vel Acon, etiam Ptolemais dictum Syrophœnicum oppidum. B.338,b

Acerba funera, puerorum. E.219,c. G.57,d. *ut fructus videlicet qui cadunt, non matura.* G.111,d. *ea ad faces elata, ſed cereis immixtis, idque noctu.* G.231,c,d

Acerbus, vel Amarus, quis Ariſtoteli. G.4,d

Acerna menſa lautiorum. A.101,a

Aceſſa, vel Acceſſa, inter munitiones militia Romanæ à Suidâ nominata, quidnam quaſitum. C.329,b

Acetabula præſtigiatorum, quid. G.458,d

Acetum contra ignita vaſcula hoſtium quomodo uſurpatum. C.359.360,a

Acetum militibus in ſtipendio è publico apud Romanos datum conſitiendæ poſcæ. C.203,b

Athei ſtratagemata ſpernebant ut parum generoſa. D.101,a,b. *lege caverant ut in conventibus diis unus deliberationis, alter eſſet decreti.* D.139,a

Achæus, non Hiſtiæus, ab Antiocho rege per fraudem captus, & quomodo crudeliter necatus. C 647,a. 678,b

Achaiam, aliquando provincia Populi, aliquando Cæſaris. E.38,c,d

Achaia nomine tota Græcia intellecta Romanis, unde. E.38, b. G.75,d. *quin aliquando plus quàm Græcia.* E.62,d

Achillas Ægyptius, auctor cædis Pompeij. G.123,d

Achilles dicti pueri, qui. G.461,c

Achilles Statius [alijs Tatius] Alexandrinus allegatus. A.320,b

Achilles Statius Luſitanus: ab eo receſſum. A.29,a

Achmetes cinctu fratris Selymi ſuffocatus. D.218,b

ad *Valent. Acidalium Epiſtola Lipſij.* B.281,a.286,b

Acidula ad varios morbos prædicantur: præcipuè in obſtructionibus venarum meſaraicarum. B.55,a.74,b. 481,b

Acies benè & in tempore inſtruendæ ratio habenda inprimis prudenti duci. D.99,b.100,a

Acies Romana ordo per claſſes ex inſtituto Servij Regis. C.101,b. *Diſpoſitio eius communis & quaſi ordinaria: triplex videlicet: quomodo in genera diviſa. ſignorum ducumque in eâ locatio: forma inſtructionis; & huic facientia.* C.97, b.98 99.137,a. *eius iconiſmus, cum declaratione.* C.119.120,a. *eiuſdem breviarium.* C.134

Acies Romana in longum magis quàm in denſum inſtituta. C.120,a. *tuta undique & compoſita: à ſolius equitis incurſu rarò diſſipata: aliaque quam aciebus Romanis laudanda.* C.226,b.227,a. *Acies Romana generaliùs conſiderata diviſa in duo cornua.* G.*52,d

Acies Romana duplex, aut triplex, quæ: tum variationes initâ pro occaſionibus; & aliquot eius formæ; ut, ſinuata, gibbera, &c. C.113.114. *quadrata item: tum variarum aliquot formarum exempla.* C.116. & ſeqq. 120.121.122.

Acies Britannis Galliſque per nationes ſtructa. E.196,d

Acies porrecta in longitudinem contra equitatum bona; in ſtataria pugnâ invalida. C.116,b

Acies, pro ordinibus acies militaris, ſeu ſerie virorum in longum aut in latus. C.118,b. *prima acies, ſic in longum conſiderata, in militiâ Romanâ ex honeſtioribus; ut alia ordinis, & militum primi.* G.123,d.153,d. 186,c

C. *Acilius Senator.* A.302,b

Acilius Aviola qui ſub Tiberio, alius ab Acilio qui ſub Claudio. E.90,d

Acinaces Perſarum, Romanorum pugio. C.145,b

Aclides, exiguum & teres quoddam miſſile. plures uni geſtatæ: loro alligata eta in hoſtem iacta ut retrahi poſſent. C.344,a,b

Chriſtoph. Acoſta, Medicus Hiſpanus, Indiam Orientalem luſtravit: quidquid de elephantis narret. B.35, b. & ſeqq.

Actatus Neronis libertus, eiuſdemque flagitio promptus. E.280,c

Acromerus quaſi Akkermerus, id eſt, agrorum auctor; fortè pro, Catumerus, qui Cactorum princeps. E.172,d

Acron in Horatium Vide, *Horatij Commentator vetus.*

Acta Apoſtolorum citata. C.165,b. 341,b. D.48,b. & aliquoties in Libris Politicorum, eorúmve Notis, &c. E.511,d

Acta duplicia; Senatus, & Populi: uſúſque ſcribendis Actuarij. D.354,a. E.139,a. *Acta Senatus, quæ: eorum origo:*

virgo: vulgari prohibita: iis conficiendis praerat Senator, quaeſtitulo. E. 515,b,c Acta Populi, vel Publica, Diurna, aut Urbana, quae: eorum materia, & conficiendi forma. E. 1,d. 525,d. 526,a,b. à quibus confecta, ſeruata, atque vbi repoſita. E. 516,b,c. ex iis materia Hiſtoricorum. E. 526,d. ſaepe κατ' ἐξοχὴν ſimpliciter vocata Acta. E. 525,d. hinc, In acta mittere, prouerbij ſpecie dictum. E. 100,c. G. 276,d. &, Acta in aurem legere, vocus prouerbialis. F. 100,c
in Acta nullius iuratum liberâ republicâ: ſed pòſt in Principum; quomodo, & quando. E. 216,c. 540.
Acte liberta Neroni amata. E. 216,d
Actiaci Ludi ab Auguſto inſtituti, quales. E. 270,d
ex Actione & Contemplatione perfecta felicitas, Ariſtoteli. G. 257,c,d
Actio omnis cum populo, vt Comitia, &c. non niſi auſpicato Romanis habita. D. 347,a
Actiolinus tyrannus Patauinus fruſtrà pudicitiam Blancæ Scardeoniæ expugnare conatus. D. 269,b
Actoo, &, Actitans, quomodo initiali A producti intelligendum. A. 471,b
Actiua philoſophia, quae & quotuplex. D. 464 a
Actor in familiis, item Actor publicus, qui. D. 325, b. E. 52,d. ſimilis fere Procuratori: Actoriſque Publici munus. E. 503,c,d
Actores, in rebus fori, auriculam tangebant atteſtati. A. 207,a
Actores hiſtriones, ſi qui in infamiam alterius carmen factitaſſent, legibus XII Tabularum puniti. F. 34,d
Actores ſcenici ante Ludos in theatro populo oſtentui inducere ſoliti. G. 345 d,c
Actuarij, qui Acta excipiunt & ſcribunt. D. 354, a. E. 525,b,c. G. 545,d
Actus crimen an committat, an cogitatio. G. 177,c d
in Actu aſſiduum eſſe, quinmore, praeceptum Stoicum. G. 397,c
Actus vita, vt & vulgò. Agere vitam. G. 250,c
Accurſius allegatus. Gſ. 733,c
Acues Arcadum dux: eiuſque ſtratagema. C. 133,b
Acumen ingenij minimum vir republica adminiſtranda aptum. D. 59,b
Acuta crux Mæcenatis apud Senecam quae, quaeſitum. C. 648,b. 679,a
Acutior calumniâ; dictum argutum Spartani cuiuſdam de gladio peracuto. B. 268,a
Acutus accentus, aut tenor, quid; & eius nota. A. 467, a. quomodo efferendus. A. 469,b
Ad Iunonis &c. omiſſo, Templum, aedem. A. 182,b
Ad memoriam, Ad veſtem, vt, A memoriâ, A veſte. A. 255,b
Adhoc, id eſt, Etiam, praetereà. E. 308,c
Adagia epiſtolis aliquando immiſcenda. B. 537,b
Adagia Graecorum Latinorumque intexta; praecipuè ſententioſa. D. 20,a. 23, a. & alibi in Libris Politicis.
Adalgerio Boiorum rex Tolbiacenſi praelio occiſus. C. 256.
Adamantij Martyris de V & B literarum affinitate Libri excerpta in Orthographiâ Caſſiodori. A. 45,b. 458,b. in eo quaedam inepta. A. 459, a. Idem citatus. C. 505,a
Adamas minutatim confractus, venenum. D. 228,b. mira eius duritiet: plura tamen de eo olim credita, quae experientiâ hodie falſa deprehenduntur. G. 173,d
Adclamatio. Vide, Acclamatio.
Addictum ſeruitium. E. 188, c. addicti dominis ſerui. G. 263,d
Additamenta nihil praeter nomen, ſicut ſtatua; ſermo prouerbialis in Nobiles inertes. A. 19,b. 175,a
Addua, Galliae Transpadanae fluuius. E. 348,d
Adducere frontem, vultum, quid. G. 261,d. 346,d
Adducere, pro, Contrahere, in-arctare. G. 44,d
Adducturus, pro, Adducturus. A. 126,a
Adductus, pro, Seuerus, ſerius, compoſitus, grauis, rigidus, ſtrictus, triſtis. hinc
Adductè, adductius. E. 239,c. 370,d,c. 450,d. G. 261,d
Adelfonſus, ſcri, ium antiquitus, vt hodie, Alfonſus. D. 179,a
Adiſſe alicui, id eſt, Patrocinio iuuare, verbum fori. D. 334,a G. 332,d. Gſ. 822,c
Adexpetendum, &, Expetendum, quomodo differant Stoicis. G. 655,d
Adfectatus ſum, pro, Adfectaui. E. 5,d
Adgretus, pro, Aggreſſus. A. 78,a
Adiaphora, ſeu Media, quae. G. 245,c. 246,c,d. ea bona aut mala pro indicio ſumentis. G. 585,d. alia aeſtimationem habent, alia reiectionem. G. 513,d
Ἀδιαφορία autem, in quâ Stoici ſummum bonum, quomodo Latinè exprimatur. G. 399,d
Adigere arbitrum, phraſis fori veteris. A. 262,b
Adygiales coenae Romanis nullae, ſed Aditiales. C. 468,b
Adipiſci rerum, vt, Potiri rerum. E. 95,d
Adipiſci, paſſiuè. E. 266,d
Aditiales coenae, quae datae in aditu honorum, maximè Sacerdotiorum. C. 468,b. G. 603,d. 672,d
Aditus in gradus amphitheatrales, qui & Vomitoria dicti, quid; & quales. C. 569,a. 572.
Admiſtabilis opera. A. 77,a
Adminiſtri Principum, ſeu publicè, ſeu priuatim, qui: nota triplex ad quam legendi publici. D. 42, b. 43. 143,a. vt ipſis tutela ipſorum tradita procepta. D. 43, b. 44. 145,a
Admirabilia Stoicorum Ciceroni, quae vulgo Paradoxa. D. 491,a
in Admirandorum Romanorum Libris quis ſcopus Lipſio. C. 473. 374. 375. Alberto Archiduci inſcripti. C. 369. a Philippo Pigafettâ in Italicum ſermonem verſi. B. 317,b
Admiranda veteris aui, vt, Iudaica, Ægyptiaca, &c. concepit aliquando edere Lipſius. B. 199,a. 226, b
Admiratio quae bona, quae non. G. 234,d
Admiratio rerum, velut mater Sapientiae eſt: eiuſque ipſius fructus, Nil admirari. D. 536,b
Admirationis & Metus temperies ſine mixtio parit auctoritatem. D. 54,a
Admiſſiones ſalutantium amicorum, pro dignitate, prima, ſecunda, &c. hinc, Admiſſionis officium, Ab admiſſionibus, Magiſter admiſſionum, Admiſſionales, vel, Admiſſionales miniſtri. D. 333,a. E. 147,c d. G. 360 d,b. 536,d. quibus ſaepè impetranda admiſſioni pecunia & munera data. G 182,d. 183,d,c. 127,c
Admiſſionum varij gradus, totidem contumeliarum gradus, Plinio. D. 333,a
Admiſſus, ad curſum laxatus, actus. G. 452,d
Admittere, verbum augurale. A. 74,a
Admittere in ſe vinum, quid. A. 276,a
Admittere, pro, Laxare frena, ad curſum incitare. G. 46,c
Admouere ad aram hoſtias, pro, Statuere. E. 68,d
Admouere lineas, pro, Vrgere, accedere. A. 314,a
Adnuntium. Vide, Annuntium.
Adoleſcentis nomen vſque ad quam hominis aetatem. G. 367,b
Adoleſcentia, quandoque etiam pro virili aetate. G. 440,c
Adoleſcentes plerumque parum prouidi. D. 39, a. non idonei Ciuilis doctrinae auditores; & minùs arbitri. D. 72,a
in Adolfi Imperatoris electione quanta pompa Principum Germanorum. B. 128,b
Adolfi Egmondani in Arnoldum patrem Geldriae ducem impietas. D. 228,b. 229,a,b
Adolfus Naſſouius quo feroci & militari dicto ex hoſte in amicitiam à Ioanne I. Brabantiae Duce receptus. C. 778,a
Adonidis potiundi cauſsâ litis inter Venerem & Proſerpinam à Ioue compoſitae fabula. C. 678,b
Adonidis, vel Adonij, horti; Prouerbium in res breuis delectationis, & nullius fructus. D. 10. 396,b
Adoptati nomina duo gentis non ferebant: ſed nouo adſcito, veteres aut omittebant, aut innouabant. G. xiij.

Adoptio indicio, ſine eo liberos genitura dat. D.307,a
Adoptiones ficta cohibita. E. 268,d
Adorantium habitus. A. 305,b
Adoratio manus, quâ formâ. A. 306,a
Adoro, pro, Vehementer oro, Propertio. A.51,b
Adpectorare, pro, Pectori applicare. A.184,a
Adplaudendi viris illuſtribus in theatris mos: quem honorem poſt ſibi ſerò ſolis tribui voluere Imperatores. A.312,a. *vt & Adſurgendi: quod ipſum nepotibus ſuis fieri vetuit Auguſtus.* A. 312,a
Adrana flumen hodie Edera in Haſſis Adr. Junio. E. 29.d
Adraſtia lex Platonis, Fatum. D.548,b
Adriaticum Mare anno 1222 congelatum. B.466,a
Adſcripti dominis ſerui. G. 263,d
Adſcriptitii, iidem qui Accenſi; inter Ferentarios, aut leuis armatura milites. C.240,a,b
Adſeſſores iuri dicundo à Principibus aſſumendi, in conſilii præcipuè ſubtilioribus. D.240,a.241,b
Adſeſſura munus. G.152,c
Adſidere, caſtra & præcenturas habere in fluminum ripâ. D.310,a
Adſipere, quid. A. 244,a
Adſtringi, Alligari, & Diſtringi, vt differant. G.242,c
Adtubernales, qui Feſto. C. 155,b
Aduentitia tantum habenda quæcumque non in noſtrâ poteſtate ſunt. G.112,c. *talia ad felicitatem non requirunt Stoici, ſed Academici,* &c. G.73,d
Aduerbia ab accentu diſcriminanda. A. 470,a
Aduerſa nos admonent ſortis humanæ. E. 448,d
Aduerſipedes, qui Latinis. E. 297,d
Aduerſitates vincere eſt, patienter ferre. B. 32,a
Aduerſus aliquem ſidus, phraſis. E.195,c
Aduerſus lectus, quis; & cur ita dictus. A. 264,a,b
Aduertere animum alicuius, aut aduerti quempiam aliquâ re; id eſt, animum ad ſe conuertere, percellere; in admirationem rapi, &c. E.48,c.203,b 381,d. Gſ.803,d
Adula, mons in quo fons Rheni G.120,c
Adulatio, maxima in amicitiis peſtis. D. 359,b. *laqueus mellens Diogeni: ea ſemper comes magnæ fortunæ.* G.357,d. *ſæpè dum blanditur offendit.* G.33,d. *maximè in aulis, vbi regnat.* D. 136,b. 257,b. *in aulis enim quiuis adulatione aut corrumpit, aut corrumpitur.* G. 148, c. *nam*
Adulatores noxiorum conſiliorum Principibus auctores, eos in pœnas trahunt. D. 138,a. 230,b
Adulatorum ærumnæ. A. 186,a
Adulterium tantum conſtatum puniuit Sulla. G. 177,c,d. *de Adulterii pœnis diſputatio.* E. 523, d. 524. *quales ea olim apud Germanos & Saxones,* E. 443, d, c. 524.
Adulterium cum aliquâ è cognatione Imperatoris, crimen violata maieſtatis. E.61. d
Adultum ver, adulta æſtas, adultus autumnus, &c. E.49,d. 181, b
Aduocare, patrocinium petere contra malum. G. 49,c
Aduocare, cauſſam agere. G. 316,d
Aduocati in veſte candidâ. G. 151,d. *pænulâ etiam veſtiti.* A. 449,b. *eorum mercesalium.* E. 168,d
Aduocati improbi turpiores reis nequam. G. 21,d. *eorum perfidiâ nihil venalius.* D. 31,b
Aduocatus Fiſci ab Hadriano primùm inſtitutus. D. 326,a
Aduocatio, pro iis qui amico reo præſentiam operamque commodant. G. 14,c
Aduocatio, defenſio, patrocinium. Gſ.835,d
Aduocatio, id eſt, Mora, dilatio, tempus deliberandi: hinc, Aduocationem dare, petere, phraſis Senecæ frequens, & ſæpè à foro longius ad alia tracta. G. 14,c. 34,c. 112,c. 426,d. 484,c. Gſ. 798.d,c
Æ diphthongus ad Ciceronis vſque tempora ſcripta vt Græcorum A I: *cui reſpondet ſono: ſed ſuauius efferenda, declinante ſono ad* E, *vt Galli Iamais, aut Belga Keyſer. Sed nullo modo, quod hodie fit, vt* E *ſimplex.* A.436,d
Æaci tribunal in inferis. G. 122,c
Æbutius Liberalis, quis. G. 581,d
Ædes ſuperior, vel ſuperiores, apud Suetonio. A.255,a
Ædes in Hollandiâ vulgo tota tranſlata. C 435,b
Ædificationes magnificæ in principe viro non culpandæ. E.89,c
Ædificia & ſtructuræ maiorum cur mirabilia potiùs quàm imitabilia. C.76 a,b
Ædificiorum Romanorum publicorum decor & ornatus: eorum aliquot maximè inſignium exempla propoſita. C.427,b. & ſeqq.
Ædificiorum publicorum extructiones ex Actis publicis relata apud Romanos. E.525,d
Ædificia Romanorum priuata, ſiue Vrbana, ſiue Ruſtica, quanta magnificentia tum à ſtructurâ, quam ab interiore ornatu. C. 448,b. & ſeqq. *eorum altitudo vel à ſtructurâ, vel à ſitu: eaque cur ab Auguſto & aliis cohibita, & ad certos pedes definita.* C, 427, a,b. E.278,c,d. G.79,c
Ædiles frumentum publicum populo diuidere aliquando ſoliti. A. 245. *ii Cereales, à Cæſare creati.* A.248 a
Ædilibus, inter cætera, cura publica munditiei erat. A.133,b. *cura iis forieum, & ſimilium locorum, & quæ ex iis dependent.* E. 509,a. *popinarum, balneorum, & ſimilium.* G.236,d. 557,c. *accuſatio adulterarũ.* E.524,b. *combuſtio librorum infamium.* E. 120,d. *quando iis ærarii cura commiſſa.* E. 533,a
Ædilibus veluti peculiare munus, Ludi: primùm è magiſtratibus ſolum voluptatis cauſſâ gladiatorios exhibuerunt; incertum quando. C. 496,a
Ædilibus viatores, non lictores. A. 283,b
Ædilitium munus, ferè prouerbii inſtar vſurpatum. A.24,b
Ædui fratres Pop. Rom. quomodo dicti: & an primi, aut ſoli. E. 177,d,b. 520,c. 522,b
Ægea, oppidum Ciliciæ. E.215,d
Æger intemperans facit Medicum crudelem. D. 54,b
Ægro in lecticâ. E.52,b
Ægri plerumque queruli & iracundi. G.10,d
Ægris licitum apud Romanos pileo vti capitis firmando. C. 579,a
Ægialus poſſeſſor villæ Liternina quæ olim Scipionis. G.558,d
Ægidio Liebeno Attenbonienſi ſacer morbus vetus ope D. Virginis Aſpricollis ſublatus. C.735,b
Æginum, Peloponneſi vrbs. Gſ.785,d
Ægrotatio à Morbo vt differat. G.522,b
Ægyptus olim Aeria dicta. E. 338,d. *eius clauſtra quæ.* E.66,d. *regnum id anceps olim, varium, & cruentum.* D.157,a. *ab eâ tamen Philoſophia & Medicina in varias gentes, adeoque ipſos Græcos, propagata.* D. 433, d. *cur in eâ antiquiſſima rerũ monumenta ſeruata.* D.596,b *quæ in eâ illuſtres olim Bibliothecæ.* C.627.628. *terræmotu eam non moueri, ante tempora Senecæ creditum: poſt contrà apparuit.* Gſ.786,d
Ægyptus tributaria facta, damnata in magnum numerum frumenti. A.250,b. *etſi in ea non pluat, mira fecunditatis: & quaſi Vrbis Romæ nutrix, quatuor menſium annonam ei ſuppeditabat.* D. 322,b. *vnde illa, vt & Africa, horreum Populi Romani vocata: item quis eius annuus tributi modus: utqueis cum Galliis tributi modo collatus; & vterque inquiſitus.* A. 251,a. C. 394 a,b. 395,a. E.150,c
in Ægypto quot myriadas hominum fuiſſe colligat Ioſephus ex tabulis cenſualibus. C. 393,b. *de eâ tutandâ ſingularis cura Romanis, vt & antè Alexandro Magno.* E.310,d. *in eius præſidio quoad numerum legionum aliquoties variatum.* C.380,a. *eius Præfectus tantum Eques Romanus.* E.310,d. *ſed cui ſingulari priuilegio ius dicere permiſſum.* E. 531,b. *recenſio aliquot eius Præfectorum qui ſub Tiberio.* G. 89,d,c,d
Ægyptiorum Reges plura ſui imperii millia annorum vſque ad Cleopatram numerant. D.209,a. *cur variam & miſcellam religionem induxerint.* D. 46, b. *à primo Ptolemæo vſque ad annum Auguſti communi nomine omnes Ptolemæi vocati.* G. 181,d

Æg y-

Ægyptij dicaces cum morſa. G.90,c. Græci locuti ab imperio Macedonum. G. 470, d. Leones ijs inter deos. A. 153,a. ergaſtula ijs in vſu etiam, vt Romanis fuere. A 317,b. domos noſtras Ægyptij veteres Hoſpitia, & ſepulchra Domos vocabant. B.186,a. ſceleton humanum conuiuijs inferebant cui fine. C.509,a. ignem perpetuum ſeruandi religioſum exemplum aliis gentibus præbuiſſe perhibiti. C. 619,b. iam olim ijs inter ſacra notum ſignum Crucis; quale, & qualis. C.649,b.650,a. ipſum Crucis ſupplicium ijs in vſu. C. 652,b. eorum inuentum noxios ad metalla damnandi. C. 397,a

Ægyptiorum ignauia in muniis militaribus. C.160,a. eorum lex in peiiuros. D. 232,a. quomodo Elementa in mares & fœminas partiantur. D. 582,b. ij ſuos exteriores rectoribus adſignare aut imputare ſoliti. D. 130,b. ventoſi à multis cognominati. D.322,a. certis diebus, vt, & Romani carnium eſu abſtinebant. E. 73,d. omnes gentes vana & ſtulta ſuperſtitione antecuerunt. D. 181,b. adeo vt in fame publica maluerint humanis, quam beſtiarum quas pro diis habebant, carnibus veſci. D. 182,a. eorum hodie religio, ei ſi Mahumedica, in quatuor ſectas diuiſa. D. 158,a

Ægyptiaca ſacra ſæpè Romà aut Italia exacta. E. 73,c. G. xiiij.

Ægyptiaca claſſis in frumentationem Byzantio, ſeu Nouæ Romæ, a Conſtantino Magno deſtinata, relicta veteri Romæ Africana. C. 406,a

Ægyptia Admiranda cogitauit aliquando edere Lipſius. E.66,d

Ælianus locus de Elephantis. B. 35,a. & ſeqq. de vigilantiâ Canum. B. 393,a. eius a Tacito & Suetonio diſſentientis error. E. 218,d. Idem citatus. A.153,a.163,a. 302,a. C.70,b.93,b.96,a.114,b. 313,a.364,b.629,a.G.25,c. 31,b,c.263,d.306,d.416,d.334,d.642,c.

Ælius Lamia. E.148,d

Ælius ſtilo nobilis ſcriptor. A. 421,a

Ælius Tubero. Vide, Tubero.

Æmilia Æonia Auſonij mater. A. 284,a

Æmiliana, quis locus. E. 277,c

Æmilianus Vicus, Romæ vbi. E. 277,d

Æmilius Magnus Arborius, Auſonij auunculus. A.284,a

Æmilius Paulus, vel Lepidus; item de Hiſtorico. Vide, Paulus.

Æmilius Probus explicatus, et citatus. A.265,a. B.301,a. 413,b. C.86,b.242,a. D. 44,a. & alibi in Libris Politicis. E. 165,d. 208,b.343,d. F.13,c. G.549,d

Æmilius Rectus Ægypti Præfectus ſub Tiberio. G.89,d

Æmulatio, æmulatio. E. 386,d

Æmulus Alexandri facta dictaque; phraſis Salluſtiana. E. 64,c

Æmulus, pro Riuali. G.268,c

Æmus mons partem maiorem Thraciæ præcingit. Gſ.681,c

Ænaria inſula medio mari ardens. G. 120,d

Ænea mater vera quæ. G. 369,d. Veſtam is ex Ilio in Italiam falſe, & in a ſe condito Lauinio conſtituit. C. 603,a. cur metu naufragij ingemiſcere dictus Virgilio, ex opinione Seruij. D. 616,b

Æneas Gazæus, pius & doctus ſcriptor. D.538,a

Æneatores duûm generum in exercitu Romano: quis cuique locus: qui, quot. C.128,a. eorum icones e veteribus monumentis. C. 129.

Æneatores, tubicines. C.535,a. G.550,d. Vide etiam, Tuba, & Tubicines.

's Aenſank, deus Germanorum, quibuſdam. E. 27,d

ad Ioan. Carol. Ænobarbum, Epiſtola Lipſij. B.136,a

Æolicum digamma. Vide, Digamma & V.

Æonia, Æmilia, Auſonij mater. A. 284,a

Æqualitas inter ciues obſeruata, tributorum acerbitatem lenit. D. 65,b

ſub Aequinoctiali terram habitatam vt hodie experientia oſtendit, ita & multi è veteribus crediderunt. D. 590,b

Æquinoctij ſidere maxime intumeſcit Oceanus. E. 35.c

Aer quid: eius diuiſio: Stoicis primo, aut per ſe, frigidus: contrà quam Ariſtoteli & alijs. D.587,b. 588,a. G.442,c. Gſ. 704 d. diuina humanis & ſecernit & coniungit. G.622,d. pars Cæli, Stoicis & Hebræis. D.557,b.558,a. eum totum plenum animis; eiſque eſſe dæmonas & heroas, dogma Pythagoricum. D. 559,b. Aeris vox ſæpè cum Aetheris confuſa. D. 581,b

Aer quomodo pars mundi. Gſ. 701,c,d. vehiculum purioris ignis quo conſtat anima. D. 614,a. vbique ſe inſinuat vitando vacuo. Gſ.700,d. 702,c. animalis inſtar ſe ipſum mouet, Stoicis. Gſ. 760, b. Aer craſſior quò terris propior. Gſ.754,c. nullum omnino deum craſſum & vnà ſiccum, non bene quibuſdam putatum. Gſ. 706,d. Aeris intenſio, quid Seneca. Gſ 702,d

Æra, ſiue, Ass, pro mulctà pecuniariâ. A 126,a

Ærarium ne ſit ſpoliarium ciuium, cauendum. D. 64,a

Ærarium Romæ in tutelà Saturni olim. D.323,b. in Aerarium tabulæ publicæ & Acta Senatus relata: nec Senatuſconſulta rata antè quàm in Aerarium relata. E. 93,c. eius Præfecti eorundem etiam Actorum cuſtodes & curatores. E. 326 c. Præfectura eius Romæ variè à varijs tractata. E. 333,a,b,c

Ærarium militare nouum ſeorſim inſtitutum ab Auguſto: eiuſque peculiares Præfecti: & ad id explendum quomodo, & qui, reditus noui & certi ab eodem adinuenti. C. 395,a,b. 396,a,b. F. 39,c

Ærata naues, Roſtratæ, ſiue bellicæ. G. 379,c

Aerias Rex conditor templi Veneris Paphiæ. E.338,c

ad Franc. Aerſſenium Epiſtola Lipſij. B. 348, b. 447, a. 490, b

Aerthum (non Herthum) id eſt, Terra, Germanis. E.449,d

Ærugo Horatio, quæ alijs Rubigo. G. 396,c

Æraſcator, quid. G. 212,c

Ærumna Cupidinis, apud Plautum. A. 168,b

Æs ductile taurorum felle tinctum auri ſpeciem refert. B.470,a

ex Aere ſolido ædificia quædam. C. 438,b

Æriſicè ducere, ſtatuariorum. A. 42,b

Æs, pro Aſſe. E. 3,b

Æs & Libra, in Teſtamentis. E. 3,c

Æs vxorium. E. 312,a

Æs, pro Pecuniâ, vnde. G. 336,c. Ex ære collato, formula. G. 353 d

Æs graue, quid & cui ſummæ hodiernæ æquiualeat. Gſ 698,a b

ad Æs exire, quid. G. 364,d. Aeri lauare. A. 24,b

Æs, &, Aer., pro mulctà pecuniariâ. A. 126,a

Ære dirui, quid: atque id inter ignominias militares Romanis. C. 220,b

Æſchines quo gratius foret ſe ipſum Socrati obtulit. G.447,d

Æſchinis loca quæ videtur imitatus Cicero. A. 41,a. 56,a

Æſchylus citatus C 459,a. D. 24,b. 196,b. G. 418,d

Æſculator, quid. G. 212,c

Æſopi patina, quid. G. 601,c

Æſopica pera cuique homini duæ. G. 34,c

Claudij Aeſopi hiſtrionis immanis luxus. C. 463, b. 464,a

Æſtas noua, item adulta. E. 49,d

Æſtatem commendat hiems. D. 404,a

Æſtimari lis, vel cauſa, quando dicatur. G.33,c,d. phraſis à iudicijs ad alia tranſlata. G. 60,d

Aeſtimatio Stoicorum quæ Ciceroni, Senecæ Pretium. D.488,a

Aeſtimiam, æſtimatio. A. 183,b

Aeſtiua caſtra, quæ. C. 136,b. 137,a

Aetas hominum, vt foliorum. B. 238,a

Aetas, mala merx ergo. A. 89,b

Aetas, γενεὰ, triginta annis communiter definita. D. 437,a

Aetas grandior conſilio aptior quam adoleſcens. D.39,a

Aetas bona, iuuentus; mala, ſenectus. G.462,d. 323,c

Aetas exta, progreſſa. A.276,b. Feſſa pro Senecta. E.276,d

Aetates hominis reſpondent Elementis. D. 582,a

Aetates hominum per ſeptenarios annorū diſtincta. G.367,b

Aetatis flexus, & deflexus, quid, & vnde. D. 303,b

Aetas qua militia legenda: & quæ eius regula Romanis. C.14, b. D.88,a

Aeternitas ſempiterno motu ſe ſeruat & vegetat. G 75,c

Aeternitas Deo momentum. D. 557,a

Æterno & Aeternitati comparata omnia, ſomnium, imò nihil. C. 370

Æternus dolor, pro magno, inſolabili. E. 186,c

Æther, quid: vox vnde. D. 582,b. quamuis ſæpè cum Aëre confuſa. D. 581,b. quæ pars eius Stoicis & Varroni. D. 557,b. quæ Mart. Capellæ. D. 558,a. in eo Stoici locum ſtatuunt Ignis: atque illum, aut in illo Deum. D. 582,b. 583,a. non autem Aether Deus, ſed ſedes Dei. D. 544. aures Vniuerſi quibuſdam. D. 580,a. corruptibilem ſtatuunt Stoici, contra quàm Ariſtoteles. D. 596,a

Æther liquidus & fuſus: in eoque gyrant ſidera, vt in aere aues, Seneca. G. 704,d

Æthicus citatus. E. 67,d. 179,b

Æthiopiæ montes niue caneſcunt, etſi plana Sole aduſta. G 749 d

Æthiopum Sophi, ſeu Gymnoſophiſtæ, Hieronymo. D. 434,a

Aetius Medicus citatus. C. 32,b

Aetius hæreticus exilio multatus à Conſtantio Imp. D 165,a

Aetius Patritius CLXII. millia Hunnorum prælio Catalaunico occidit. D. 413,b

Ætna an minus quam ſolebat è longinquo aſpiciatur. G. 534,d. in eius ignibus deſcribendis collatio Pindari & Virgilij. A. 301,b

Ætneo igni ſimilis melancholia hypochondriaca; cùm deſiiſſe creditur, redit. B. 55,a

Ætolis funda inuentores nonnullis. C. 334,b

Æuum appellatur quod ante tempus. D. 602 b

Affectatio in ſtilo, infelix vitium, & quod obrepit ſpecie virtutis. B. 540,b

Affectiones naturales inexpugnabiles Rationi. G. 480,d

Affectus Senecæ, Ciceroni Perturbatio, quomodo a Morbo differat. G. 522,d. cùm inueterauerint tamen Affectus, propriè ſunt animi morbi; qui, & quales. D. 378,a. a ratione eos prauâ, id eſt, opinione oriri: ſeu, vt alij, iudicia eſſe. D. 501,b. Stoicis corpora, imò animalia. D. 571,b. tolli ex homine poſſe negant Pythagoreï, & plerique Philoſophorum; ſed temperari & moderari. D. 499,b. quin ſapienti habẽdi nonnulli, ſed mediocres, Ariſtoteli. C. 135,b. contrà quam Stoici, qui voluntarios omnes & in noſtrâ eos ponunt poteſtate. D. 500,a. & ſeqq. quatenus temperandi videantur Doctoribus Chriſtianis. D. 503,b. 504,a

Affectus & Rationi ſedes in animo, in bonum vel malum, pro alterutrius dominio. G. 7,d. Affectus eſt auerſio a Ratione: vbi ergo non eſt Ratio, nec eſſe poteſt Affectus: proin affectibus carere feras aiunt Stoici; ſed ſimile quid habere fatentur. G. 1,d. cùm itaque Ratio præualet, exſulat Affectus. B. 18,b

Affectuum impetus duplex: gradus triplex. G. 19,c. 20,d. à naturâ ad aliquos vſus inſeruntur. ſed ratione ducendi; vt plantæ ſiluestres, & animalia fera, cultu meliores & mitiores fiunt. G. 8,c. Affectus ſæpè, ſine beneficio contrarij affectus, ſoli cedunt Rationi. G. 7,c. 8,c. facilius autem excluduntur, quam expelluntur: intrantibus igitur reſiſtendum, Stoicis & Senecæ. G 654,d. Affectus præcipui, quatuor oppoſiti inter ſe; ad quos reliqui referuntur; vnde oriantur: ij turbant, & diuerſimode animum non ſatis conſtantiâ munitum de ſuo ſtatu deijciunt. D. 381,b. eorum in animo naſcentium progreſſus. D 502,a,b. eos ſemel admiſſos difficile eſt regere aut moderari: non igitur recidendi, ſed exſcindendi. D 500,b. 501,a. eorum vulnus in animo ſanatum, cicatricem tamen quamdam relinquit. G. 13,d

Affectibus abrepti ſimiles ceruo cum hærente lateri iaculo fugienti. D. 378,a

Affectus fugiendi in turbis publicis, non ipſa turba. D. 377,b

Affectibus carere debent Conſiliarij. D. 40,b

Affectus, id eſt, amor in aliquem, ſeu de re quapiam præiudicium, vbi præualet, aut præoccupauit, mens non rectè iudicat; vt glaucoma obſidens, aut illapſus humor, impedit oculorum viſum. B. 107,a. 279,b. 386,a atque adeò per affectum qui iudicat, omnia attollit; vt maiora omnia apparent ei qui per aquam videt. B. 243,a

Afferre manet, aquam, &c pro Adducere, Bembi elegantia. B. 94,b

Afficere malo, phraſis comica. G. 16,c

Afflatamenti. A. 317,a

Afflictiones viris fortibus, quod nautis tempeſtates, & pericula militibus. D. 402,a

Afranius citatus. A. 55,b. D. 22,b. eius Nauci. A. 142,a. plures idem correctus aut citatus; vt, A. 45,b. 84,b. 85,a. 117,a 131,a,b. Sed quæratur potiùs ſub nominibus Auctorum qui ipſum citauere.

Afri olim vulgo Latinè ſcriuere. A. 448,b

Afri, Aſiani, Græcique Elephantis ad prælia vſi; quibus Romani vſi ad Spectacula. B. 34 b

Afri in Iouis Ammonis lucernam inextinctam ſeruare ſoliti. C. 619,c. Saturno homines viuos, præſertim pueros, ſacrificabant D 182,a. crucis ſupplicium valde ijs olim frequens. C 653 a reges eorum quidam Mathematicis animis dediti, cetera non magno res fuere. D. 129,a

Afri equites ditioribus Romanis in itinere præcurſores. E. 348,c. Vide etiam, Numidæ.

Afri ſcriptores plerumque acuti & aſperi. A. 334,b

Africa vulgo vrſos aut ceruos non gignit, ne hodie quidem. A. 303,b. ſed qui dicantur Vrſi Africani, Numidici, aut Libyci: item, Mus Africanus. A. 304,a

Africa vt Ægyptus etiam dicta horreum Pop. Rom. A. 250,b. quis frumentiarius quod ſuppeditabat modus. A. 251,a. octo menſium annonam Vrbi ſuppeditabat, vt Ægyptus quatuor. D. 322,b

Africa deſerta, Nili catarractæ, & mons Atlas, termini Imperij Romani à Meridie, ſub Auguſto. C. 377,b. tutanda Africa vna legio: & quãdo plures. E. 108,d. 310,c

Africæ principes, Carthaginienſium cognomen. A. 266,b

Africanum litus à Gadibus vſque ad Nigrum flumium mercimoniis Europæorum frequentatum ante Senecam. Gſ. 750,d

L. & Sex. Iulij Africani, qui. Vide, Antonini.

Africus, acris & pertinax in Brabantiâ, Hollandiâ, & vicinis regionibus ventus. Gſ. 786,c

Agapitus citatus. D. 606,a

Agar ancilla Saræ allegoria ex Philone Iudæo & Clemente Alexandrino. D. 428,a

Agathias ex Hiſtoriæ Romanæ Nouæ ſcriptoribus. B. 147,a. eius querimonia de paucitate copiarum quæ in præſidijs Romanis contra inuaſiones barbarorum. C. 238,a. Is citatus. C. 87,b. 88,a. 115,a,b. 125,b. 177,a. 343,b. 384,b. 414,a. Gſ. 786,c

Agathocles per quot rerum euentus, dirigente fato, regnum Siciliæ adeptus. D. 186,a,b

Agathon Tragicus ex Athenæo citatus. A. 467,b. idem, ſiue cognominis Comicus, ex Ariſtotele citatus. D. 328,a

Age lictor; vel, Iure age; aut, Lege age; ſolennia verba in iudicijs capitalibus. G. 13,d

Agellius, an, Aulus Gellius, dicendũ ſit, ſit ridicula. A. 75,b. 143,a. 212,a. quando vixerit. A. 421,b. Gſ. 773,b. is laudatus. B. 196,a. eius editionem promiſit Obertus Giphanius: paratam etiam habuit Lipſius, ſed ſuppreſſit. A. 301 b. B. 15 a. 50,a,b. 51,b. eius narratio de Bucephalo Alexandri Magni equi fide. B. 510,b. 511. error in poſitu ventorum contrariorum. Gſ. 765,d. iudicium eius de Senecâ: idque examinatum; & ſuper eo acris ac vera cenſura. G. x. xj. A. 253,a. eius citationes ex Seneca ſcriptis quæ non exſtant. G. xxxj.

Agellius varijs locis correctus; aut aliquando veteres in collectiones firmata. A. 16,a. 21,b. 37,a. 45,b. 46,b. 53,a. 60,a. 75,b. 76,a. 86,b. 94,a,b. 95,a,b. 118,a. 126,b. 127,a. 164,b. 175,b. 176,a. 188 b. 189,a. 193,b. 195,b. 196,b. 212,a,b. 242,b. 243 a. 264,a. 267,b. 275,a,b. 276,a,b. 301,b. 302,a,b. 332,a. C. 16,a. 509,b. 537,a. 562,a. E. 93,c. 440,d. 509,b F. 4. 13,d G. 465,d. Idem citatus, aut allegatus, & ſæpius illuſtratus. A. 86,b. 118,a. 124,a. 168,a 256,b 258,b. 282,a. 283,b. 316,a. 332,a. 344,a 471,a,b. G. 14,b. 15,b. 22,a. 28,a. 36,b. 75,b. 114,b. 115,a,b. 130,a. 197,b. 110,a,b. 211,a,b. 212,a. 216,a. 245,b. 309,b. 341,b 436,a. 439,a. 467,a. 527,b. 537,a. 606,b. 607,b. 608,a. 614,b. 628,a,b. 629,a. 632,a,b. 792,b. D. 19,a. & alibi in Libris Politicis, &c. Por-

rò.

rò.332,a.356,a.391,a.434,b.435 b.456,b 551,b.E.3, c.113,d.121,c.153,d.165,c.186,d.224,d.249,c. 268,d.280,d.298,d.338,d.380,d.514,d.515,c. 536,c 538,b.G.6,d 100,c.136,d.145,d.177,d 204,d. 225,d.233,c.246,d.280,d.282,d.322,d.362,c.367,b. 370,d.386,a.424,d.444,d.448,d.471,d.480,d. 544,d.545,d.565,c,d.566,d. Gſ.712,c.719,d.744. 757,b.764,c,d.766,c.772,d.784,d.790,d.811,d. 815,c.821,c.822,c.830,c.831,d

Agens aut patiens quodcumque, Stoicis corpus eſt. D. 572,a

Agentes in rebus, qui. A. 249,b

Agere ſatis. A. 276,b

Agere ſecundas, quid. A. 131,a

Agere principem, ex ſulem; bona phraſes. E.5,7

Ageſilaus Sparta Rex deinbraciatum in hoſtico ſita venerabatur. D. 176,b. *eius dictum egregium de periuriis; factumque laudabile.* D. 252,a. *quomodo fraudes bonas à malis diſtinxerit.* D. 102,b. *veſtitu contemptibilis, animo illuſtris.* D. 262,b

Agger a Tarquinio Rege ſtructus Romæ, quis locus. C.196,b.197,a 250,b.617,b

Agger coercendo Rheno inchoatus à Druſo, quis, & ubi. E.233,c

Aggeres in paludibus. E. 32,c

Agger caſtrenſis Rom. quot pedes altus: eique ſæpes aliquando circumpoſita, aut rami interpoſiti: eiuſdemque latitudo. C. 156,b

Agger in oppugnatione murorum hoſtilium, quid: unde dictus: eius uſus, quomodo, & ex quâ materiâ aggeſtus: a Foſſâ & Vallo diverſus: eius latitudo, altitudo: quo temporis ſpatio conſtitus: quam antiquus Romanis eius uſus: & alia ad ſtructuram eius, &c. ſpectantia. C.265,b.292,b.& ſeqq. *in figurâ repræſentatus.* C.296. *quid obſeſſis contra tales aggeres auxilii aut remedii.* C.355.356,a

Aggeſtio, in condendo fulmine, quid. G.192,c

Aggeſtum, & Aggeſtus, pro Aggere militari. C.292,a

Α'γκάν, & ἀγκαλίζεσθαι, propriè, *Amicuium, & Amicuitre.* C. 345,a

Α'γκὼν. *pro flexu aut ſinu terræ; item pro Vallo; ut Latinis Brachium.* C. 287,b

Agiata maxima Charitum Heſiodo, & aliis, unde. G.264,b

Aglaonice Theſſala aſtrologiæ perita; atque inde plebi maga credita. Gſ. 792,d

Agminis militaris ordo alius quando in pacato iter; alius cùm in hoſtico, aut vicino periculo, C.187,b. *in hoſtico eadem ferè ratio quæ acies: & tum plerumque quadratum, aut altera parte longius: variatum tamen ſæpe in formâ, pro occaſionibus & locis.* C. 189,a,b. *quæ Agminum ſectio & diviſio familiaris Cæſari.* C.250,a

Agmine quadrato ire exercitum, quid. G. 486,d

Agminibus concurrere, quid. F. 44,d

Agminis coactores, in re militari, qui. C. 51,a

Agnati, pro, Nati, ſeu Liberi. E.443,d

Agnomina feminis apud Romanos ſæpè ab ordine naſcendi; Secundæ, Tertiæ, &c. E. 133,b. *ſervis publicis à Magiſtratibus quomodo.* E. 504,a

Agnomina vulgò indita facetiis militaribus. E.18,d

Agones Græcorum, certamina ſacra. G.179,d

Agratius Grammaticus citatus. C.30,a. E.179,d

Agrariæ rei Scriptores veteres in manu Franc. Nanſii: eorumque Index. A. 260,b. C.143,a

Agrariarum Legum veterum capita aliquot variè correcta. A. 260,b

Agraria, compendio pro, Stationes agrariæ. C. 166,b

Agreſtis militia meliores quam urbicola. D.87,b 88,a

Agri toti inter miſſilia dati a Nerone. C. 407,b

Agrorum finitor, metator. C. 190,a

Agri quot iugera poſſidere liceret, modus lege definitus apud Rom. ſed qua vi & pertinaciâ divitum eiò irrita facta. A. 318,a. *iis inde ingenui pulſi; iiſque colendis emti ſervi, & ergaſtula inſtituta: quæ inter cauſas labentis Imperii recenſet Lucanus.* A. 318,b

Agria a Turcis occupata quantum damnum. B.295,a

Cn. Iulii Agricolæ, Taciti ſoceri prudens & moderata vita ratio. G.154,c. *timuit ex Sapientiâ modum: iſque nimirum doctrinæ ſtudioſis imitandus.* D.24,b. *cultu modicus, ſermone facilis.* D.132,b. *eius Vita quando ſcripta à Tacito.* E.452,d *in nullis ea reperitur manuſcriptis.* E.453,d. *ad eum pertinet Epigramma Græcum Antiphili.* E.453,c

Georg. Agricola allegatus. Gſ.735,d.769,d.778,d

Rodolphus Agricola acutus, & pleræque felices correctiones in Tacito. E.291,d.198,d.222,d.260,d.283,d.292,d. 339,d.370,c,d.372,d.373,d.386,d. 395,b.409,c. 471. & *paginis ſequentibus plures. reperta illa ad oram exemplaris ab ipſo adſcripta; incertum, ab ingenio an a libris. Viſus tamen habuiſſe librum pleniorem.* E. 486,d. *eiuſdem in Seneca correctio incerta.* G. 196,d

Agricultura ut liberorum hominum eſt, ita & vita eſt humani generis. B. 12,b.13,a,b

Agrigentinum octingentis millibus hominum aliquando habitatum. C. 425,b

Agrippa, Menenius, ære collato funeratus. G. 83,d

M.Vipſ. Agrippa, gener Auguſti, quia ignobilis, prænomen Marci aſſumſit. E. 3,c. G. 305,c,d. *quæ ei uxores, qui liberi.* E. 546. 547. *qui morte liberi eius interierint.* E.82,c. *nunquam quartum Conſul: nec ſanè ſuffectus Conſul.* F. 63,d

Agrippa, & gener Auguſti, & victoriarum eius cauſſa, vel inſtrumentum, ab operibus ſeu fabricis, ac maximè a virtutibus laudatus, & quaſi exemplum miniſtri Principum datus. C 445,b.446,a.458,b.G 305,c,d. *conſulis facta coniungere ſolitus.* D.138,b. *navali coronâ ſolus præter M. Varronem, ornatus.* G. 305,c,d. *Pantheon Romæ ſtruxit.* C 433,b. *Septa è ligneis fecit marmorea.* G.22,d. *item Porticum.* G. 52,c,d. *Stagnum eius & Nemus.* E. 275,d. *item plura eius monumenta alia in Campo Martio.* E. 276,d

Agrippa Poſtumus, M.Vipſ. Filius. E. 546. *à quo & quomodo cæſus.* E.6,c. *bona eius in ærarium militare relata.* E. 39,c

Haterius Agrippa quis. E.62,d

Agrippa Iudææ Rex exemplo Romano gladiatorios Ludos ſpecioſiſſimos in Iudæâ exhibuit. C. 497,b

Agrippa nomine Reges plures Galilææ, Trachonitidis, & partis Iudææ. E. 192,d.214,d.360,d

Vipſania Agrippina, M. Agrippa ex filiâ Attici filia, uxor prima Tiberii Imp. Druſi mater. E. 547.

Agrippina, M. Agrippa è Iuliâ Auguſti filia, uxor Germanici: & qui ei liberi. E. 546. *eius cura & pietas in milites.* D. 311,a. *in Villâ Herculanenſi cuſtodita ſub Tiberio.* E.55,d. *ex inceſto Auguſti cum filiâ Iuliâ natam ipſo Caligula filius dicebat.* E. 185,c

Agrippina Germanici filia: qui ei mariti, qui liberi. E. 546. *perita & induſtria præter ſexum.* E.129,c.200,c.205,c. *Mathematicis valde dedita.* Gſ. 817,d. *Senecam ab exſilio revocatum filii ſui Neronis ſtudiis præfecit.* G.xv. *Neronem tamen a Philoſophicis, ut Principi contrariis, male arcuit.* D.129,a. *tam à filio ſublatam non in grandi ſcelere poſuiſſe videtur Seneca.* Gſ.804,d

Agrippinenſis Colonia. Vide, *Colonia.*

Agrippinus Philoſophus. Vide, *Paconius.*

ad Ioan. Aguilarium Alvaradum Epiſtola Lipſii. B.238,b

Ahala, Aala, pro, Ala. A. 451,b

Ai, (ai,) non fuit è literis à Claudio Imp. Latinis additis; & cur. E. 171,d

ad Philip. Avalam, in Galliam legatum, Epiſtola Lipſii. B. 396,a. 404,a

Aiax ex irâ in rabiem actus, in illâ ſe ipſum interfecit. G 39,d

Α'ίδοῖα, *quæ.* D. 460,b

Aimonius Hiſtoricus citatus. C.263,a. 327,b. 416,b. E.158,d.247,d. G.536,d

Ala, tam pedeſtrium quam equeſtrium copiarum, inter Socios, ut Legiones inter Romanos: quot equites, quos pedites continuerint. C. 46,b.47,b. 48,a. 65. *ſed ſæpiſſimè Ala de equeſtri intelligitur; Sociali videlicet, vel Auxiliari: eaque quos capiunt, & in quot turmas diviſa.* C.43,b.

C.43,b.48,a,b. D.86,b. δόματα τελωνικὰ Cedreno dicta. C.237,a
Alæ equitum plerumque nomen habebant a Præfectis. E.369,d
Ala Atectana. E.369,d
Ala Canninefatum. E.136,c
Ala Petrina, unde. E.166,c. 329,d. 410,d
Ala Taurina. E.329,d
Ala, pro Cornu, frequens Vegetio. C.229,a
Alas, ſeu Axillas, contra hircum, vellere ſoliti delicatiores. G.649 d. Gſ.696,d
Alabandenſes templum Vrbi Romæ, & Ludos annuos inſtituere: & quando. C.434,b. E,130,c
Alalagmus Græcorum, & ἀλαλάζειν, quid. C.130,b.132,a
Alamannorum Lex citata. E.440,d
Alani Scythæ, laqueis hoſtem innectere, bellandi morem habuere. C.247,a
Alares, tum pedites, tum equites, vt olim de Socijs Romanorum dici ſolebat, ſic poſtea de Auxiliaribus; vt &, Alariquæ, & quomodo diuiſi. C.47,a.48,a.65.
Albæ in Latio reliquiæ hodie Amphitheatri. C.587,b
Alba Regia a Chriſtianis recepta, ſtatim ijſdem erepta. B.188,a
Alba, ſeu Albata, factio Aurigarum Circenſ. A.144,a
Alba toga, alia à candidâ. A.256,b
Alba Domino Louanij quæ, & quando ſit premium. C.785,b
Albida quidam ſæpius contra Lipſium citatus a Diodoro Dialogiſtâ. D.157,b
Albana arx. E.467,b
Albana Villa Senecæ. G.xix.
Albanorum regia vbi: & vnde oriundi. E.157 d
Albaniæ olim Rex quam fortes canes Alexandro Magno dederit. A.358,b. B.391,a
Albati Romani diebus feſtis, quomodo. A.257,a
Albertus II. Imp. vno anno trium Regnorum factus Rex. C.372.
Albertus Archidux, Belgicæ Princeps lampadem argenteam, cum vectigali annuo D.Virgini Hallenſi donauit. C.716,b. eidem Gubernatori Belgicæ, necdum Principi, inſcripti a Lipſio De Magnitudine Romanâ Libri. C.369. & ſeqq. eidem iam Principi inſcripta ab eodem Monita Politica. D.171. eidem & Iſabellæ coniugi inſcripta editio Panegyrici Pliniani; & Diſſertatiuncula ad eoſdem publice habita. D.285.291. quo ipſi Principes eum publice docentem audierant. B.313 a,b
Albertus Bauarus Hollandiæ Comes cum vxore & liberis inſcripti Codici Sodalitatis D.Virginis Hallēſis. C.714,b
Alberti III. Bauariæ Ducis ſingularis modeſtia. C.258.
Alberti V. Bauariæ Ducis pietas & fortitudo. C.258.
Albertus Magnus, Ratiſponenſis Epiſcopus, altaria quædam in templo Dominicanorum Louanij ſacrauit, comite D.Thomâ Aquinate. C.784 b
Albertus Saxoniæ Dux, militiæ ſub Maximiliano I. Præfectus, Diuæ Virgini Hallenſi valde addictus. C.716,a
Albinouanus. Vide, *Pedo.*
Albinus, Clodius, Imp. quanta vorocitatis. B.142,b
Albis fluuius congelatus. B.416,a
Albium Intemelium, vel Albintemelium, colonia Ligurum. E.341,d
Albula agri Tiburtini fons & flumen aquas ſulphureas trahens. Gſ.732,d
Albogalerus. A.275,a
Album, λεύκωμα, tabula albata, in quibus quid inſcriptum inſcribendumve. E.124 d
ad Album ſedere, de leguleijs. G.464,d. *Ad Album noſtrum, horum, vel illorum,* &c. *quid.* G.485,d
Album addi veſtitum in veſtibus candidatarum. A.121,a
Alfonſ. Alburquerquius Indiæ Orientalis pleraque Luſitano Regi ſubiecit. D.145,b
Albus color infeſtus oculis. G.31,d
Albus color in veſtimentis Romæ dignißimus, vt proprius libertatis. A.285,b. *& honoris ergò ſerui Imperatorum albati.* A.285,b
Alceſtis pro Admeti mariti incolumitate mortua. G.89,c
And. Alciati correctiones non receptæ. A.120,a.204 b. *eius non bona explicatio vocis Cotolagus.* A.79,b. *error eius Achæmonem cum Hiſtiæo confundentis.* C.678,b. *obiter is tantum attigit Tacitum* E.x.
Alcibiades literam R. vix pronuntiare poterat. A.464,a. *ei in ſcuto pro inſigni Cupido brachijs fulmen complectens.* C.243,b. *valde in republicâ diſſuadebat variationem legum & morum.* D.54,b. *eius amores Socrati obiecti.* G.252,b. *myſteria Eleuſinia euulgauit.* Gſ.811,c
Alcidamas Rhetor citatus. C.19,a.178,a
Alcinoi horti; Prouerbium. D.396,b
Alcis vngula geſtata pro amuleto habetur. B.247,a
Alcmæon citatus. G.75,d
Cynthij Aldobrandini Cardinalis laus. B.360,b. *ad eum Lipſij Epiſtola.* B.319,a.407,a
ad Vlyſ. Aldrouandum Epiſtola Lipſij. B.283,b.286,a
Alea pertinax ſtudium Germanis & Hunnis. E.445,c,d
Aleam iacere, phraſis prouerbialis. A.254,a
Alea belli incerta. D.98,a,b
Hieron. Aleandri error. A.377,a
Aleidis vidua Henrici III. Brabantiæ Ducis vita dirigenda Conſilia a D.Thomâ Aquinate petit & accepit. C.784,b
Aloris, aut Aleria, Phocenſium colonia in Corſicâ. G.76,d. *eòdem colonia deducta à Sullâ.* G.77,d
Aleſia quam ſtupendi operis munitionibus militari manu ſtructis à Cæſare circumſeſſa. C.191,a,b. *circumuallationis deſcriptio ex eius Commentarijs: eaque fuſius explicata: cum Iconiſmo.* C.285. & ſeqq.
Aletes (non Haletes) quo iussu ab Hercule. F.11,c.78 a
Ἀλήθεια, Veritas, vnde dicta Græcis. G.655,d
Alexander Acarnan quidam Antiochum ad Romanum bellum ſtolide impulit. D.138,b
Alexander ab Alexandro fruſtra ſe cruciat in loco Suetonij. A.273,b
Alexander Aphrodiſienſis fidus interpres Ariſtotelis. D.391,a. *citatus.* D.496,b
Alexander Lynceſtis apud Alexandrum Magnum a matre accuſatus. G.30,d
Alexander Magnus quotus Macedonum Rex fuerit, mirè ab auctoribus variatũ. F.14,c. *materno genere ab Achille ortus.* F.14,c. *& quo facinore Achillem quaſi imitatus.* C.684 b. *doctore Ariſtotele felix, ſemper doctos in contubernio habuit; & quæ fine: Homerum maximi fecit; eoque vt moleſto magiſtro vſus.* D.77,b.203,b.275,a. *continentia eius egregia. a maritatis abſtinentia. item a pueris.* D.266,a. *ceruice cum leniter incuruum procerè omnes imitati.* D.233,a *Nihil vnquã differendo ſemper victor.* B.363,b. *eius iocus in paruum ſoculum amici.* B.519,a. *firmando Imperio gentes variè transferre conſtituerat, ni mors præuenißet.* C.388,b. *victo Dario coronis aureis à varijs vndique gentibus congratulantibus donatus.* C.402,a. *duo millia Tyriorum cruci affixit.* C.655,a. *ad buccinam cantionatus.* E.272 d. *Ilienſes immunes pronuntiauit.* E.206,b. *religione motus Iudæis libertatem reliquit.* D.176,b.177,a. *qui eum ciuitate donarint, Megarenſes, an Corinthij.* G.270,d. *ad quam Indiæ vrbem vulneratus.* G.487,d. *quomodo Darij interfectorem puniuit.* G.409,d. *miſit exploratores caput Nili.* Gſ.777,d. *reſponſum eius ciuitati cuidam datum, ſecundùm Senecam; quod alij tradunt ab eo ipſi Dario datum.* G.487,d. *à matre, an à Parmenione, monitus, caueret a Philippo Medico.* G.30,d
Alexander Magnus Bacchi magis quàm Herculis imitator. G.270,d. *præmium ἀκρατοποσίας, meri potionis, publicè propoſuit.* B.141,a. *ambitioſiſſimus interea & gloriæ auidiſſimus.* D.145,b.274,b. *felici rerum curſu adlatus faſtidit homo eſſe, & diuinos honores affectat.* D.257,b. 416,a,b. *nuſquam is Senecæ probatus; neque hoc ſine cauſâ.* G.279,d. *aquâ Stygia potu interemtum ferunt.* Gſ.734,c. *cum falsâ prægustatione exhibito, vt Britannico Claudij filio etiam exhibitus potus, veneno imbutus.* E.218,d
Alexander Seuerus Imperator optimus. C.165,a. *propenſus*

in

in doctos & litteratos, eos belli paciſque conſilijs adhibebat, & potiſſimum hiſtoria peritos. D. 23,b. 276,a. magiſtratus dabat ex iudicio populi. D. 346, a. cauſas à Iuriſconſultis examinatas ad ſe referri præcepit; de quibus ipſe pronuntiabat. D. 241, b. a ſe autem res iudicatas à Pontificibus & Auguribus retractari permiſit. D.179,b. eius prudentia in moderatè diſpenſandis reditibus publicis. D.65,b. quomodo Forum Nervæ ornauerit. C. 438, b. frequentiam ſpectaculorum moderari conatus. C. 500, b. gemmas omnes & lapillos, vt viris inutiles, vendidit. D.262,b. prudenter eunuchos nec in conſilijs nec in miniſterijs habuit. D. 142,b. eius memoria in matrem obſeruantia illi ſibique fuit exitio. D.265,a

Alexander Iudæa regulus quot Iudæos in crucem egerit. C. 655.a

Alexander Farneſius, Parmæ & Placentiæ Dux, veris & meritis præconijs laudatus. B.42,a.C.717,a. pons ab illo in Scalde ſtructus inſignis. C.307,a. eius ſingularis affectus in D.Virginem Hallenſem. C.717,a

Alexandrum Antiochi filium quidam mentitus, caſo Demetrio Sotere, Syriam vt regnum patrium occupans, decennium obtinet: tandem à Demetrio Dem. F. occiditur. D.221,a

Alexandrum ab Herode exſtinctum Iudæus quidam ſe mentiens, ab Auguſto ad remum damnatus. D.222, a,b

Alexandria quando condita, Velleio; quando alijs. F.20,d. quot millibus hominum habitata: vrbis ambitus. C.425,a. auditoria Alexandriæ olim publica, & gymnaſia, inſtar noſtrarum Academiarum: philoſophi ibidem profeſſores: item & ſacra littera ab antiquo floruera: medicina præterea, omnis denique doctrina ibi diſciplina. C. 791, b. Bibliotheca ibidem. Vide, Bibliotheca.

Alexandria cur niues non cadant. Gſ. 749, c

Alexandriæ totum, Athenis dimidium, quid. A. 170,a. Gſ. 824, c

Alexandrina Claſſis ab Auguſto inſtituta commeando Romam frumento, quantum eius quotannis aduexerit. A. 250,b. G. 527,c,d. portus eius in Italiâ Puteolis. E.280 c. Vide etiam, Aegyptia Claſ.

Alexandrinum Muſeum. Vide, Muſeum.

Alexandrinæ feminæ mira voracitas. B.142,b

Alexidis Comici verſus quibus homines vino comparat. G.447,d. idem ex alijs citatus. A. 52,a. 93,a. 97,a 103, a

Alexius Imp. quomodo à prædictionibus Aſtrologorum eluſus. D.195,b. mortis vicinus, & æuus, deliberat de ſucceſſore. D 224,b

Alexij Angeli Imp. Germanos Henrici V. Imp. legatos excipientis ridiculus luxu cultus. D.264,a

Alexij Imp. equus Arabicus eum vt parricidam & ſceleſtum dorſo recipere dedignatus. B.512,a

Alfenus I. C. citatus. G. 459,d

Alfonſi Aragonum & Siciliæ vir. Regis in Caietanos & Ant.Caldoram, pertinaces hoſtes, lenitas & clementia: & conſimilis eius voces. D. 251, a. eius inſignes a virtute, fortuna, & bonarū litterarum ſtudio laudes. D.105,a,b. litterarum & litteratorum amantiſſimus. A.168,b. etiam ſtudij Critici. A. 169, a. a grauiſſimo morbo ſolâ Q. Curtij lectione recreatus. A.207,b. mortuos aiebat optimos eſſe Conſiliarios, id eſt, libros. D.7.23,b. eiuſdem dictum de populo ſe ad Principum mores formante. D.223. a. eximia eius vox, Habere ſe ea ipſa quæ alijs donaſſet. G.345,b,c

Alfonſus Rex Catholicus, vnde id agnomen meruerit. D. 179,a

Alfonſus Ferd.I. F. à fratre Sanctio ad Almenonem Toleti Regem profugus: & vtrimq; reciproca fides. D. 254,a,b

Alfonſus, cognomento Imperator, inſignis æqui iuſtique cultor, ius in Hiſpaniâ reformauit. D. 237, a. 243, b. Aſtrologicorum peritiſſimus, cætera non magnæ rei. D. 129, a. eius impium dictum: itéque regno priuatus. D. 185.b

Alfonſi Peroſij Guſmani, cognomento Boni, admiranda conſtantia. D. 201, a, b

Alfonſius Guſmanus Hiſpanus, eiuſque filius, à lethalibus vulneribus ope D. Virginis Hallenſis ſanati. C.713,b

Alfonſum Aragoniæ regem diu mortuum quidam ſe fingentis gula fracta. D. 224. b

Albazenus citatus. Gſ. 760, d

Ali res. A. 175. b

Alia clarus, & ſimilia, phraſes Græcanicæ. E.186,d

Alia omnia ſentire, ſenatorium verbum. A.422,a

Aliana Lex de re agrariâ. A. 261, a.

Alica, quid: ea & mulſum ſub ipſam cœnam ſumpta pro guſtu. G. 671, d

Aliena occupare quando fortè Principi videatur licitum. D. 76, a

Aliena ſuſceptis auctoribus edere, res improbi exempli. B 69, 111, b

Alienatio omnis tranſlatio in alium eſt. G.333,d

Alienſis cladis dies quis, diſputatum. E.538,d

Alienus, nomen Romanum. E. 324, c

Alimentorum cura, inter honeſtiſſima munera. D.319,b

Alimonia Latinè dicuntur quæ Louanij Burſa vocata. B. 261, b

Alio die, Augurum verbum in dilatione. A. 113, a. C. 180, b

Aliptes, &, Aliptarches, quid. G 477,c

Aliquammulti; Aliquamplures. A.329,a

Aliquantus, pro, Aliquis, nonnullis proij. G.311,c

Aliquanti, aliquot. A.212,a

Alis, antiquè pro, Alius. A.131,a

Aliſo, flumen an oppidum Germaniæ: Veſalia quibuſdam credita. E. 45, c

Alius, Alia, declinata vt cætera adiectiua primæ & ſecundæ declinationum. A 73 b

Ἄλκιμος, pro, ἀλκιμώδεσιν, Homero. A. 152, b

T. Alledius Seuerus, quis. E. 188,c

Allegorijs, ſeu ὑπονοίαις delectati Stoici. D.545,a

Alliſimus Comes à Pio IIII. PP. capite truncatus. D. 189, a

Alligari, Adſtringi, & Diſtringi, quomodo differant. G. 242, c

M. Allius, Alius, vel Aelius, cognomento Nepos, ſub Tiberio, ignotum quis. G.275,c

Allocutio Imperatoris exercitus, quid: quomodo quáve ritu facta: cui bono: quando: è tribunali plerumque, nonnumquam ex equo: res totius præterea imaginis è Nummis & Lapidibus priſcis. C. 123, b. 124. D. 341, b. eius militibus grata aut ingrata quæ indicia. C. 124, a, b. 125,a. poſterioribus temporibus ſolis Principibus ſeruata Allocutio militaris. E.17,d

Allocutio, &

Alloquium, Latinis pro, Solatio, conſolatione quæ Græcis παρηγορία. E.110,d. G.71,c.107,d

Alogia, abſurditas; Gallis hodie, Impertinence. Gſ. 822,d

Almanſor quàm magnificas Scholas Marocci ſtruxerit. C. 791, b

Almenonis Mauri Regis conſtans in Alfonſum, pòſt Caſtellæ Regem, etiam cum ſuorum damno, fides. D.254 a,b

Almonis flumine lotum Cybeles ſiue Matris deûm ſimulachrum. B.154 a.

ad Ioan. Alopeckium, ciuem Leopolitanum, Epiſtola Lipſij. B.358,b.

ad Petrum Aloſtanum Epiſtola Lipſij B.86,b

Alpes Graiæ, quibuſdam hodie Grauw-alp, Mons S. Bernardi Minor. B. 413, b. 415, a. Penina, (non, Pœnina) hodie Mons S. Bernardi Maior: vnde Penina dicta. B.413,b.E.325,d. Taurinæ, quæ. B.414, b.415,a

Alphabeticus ordo in Electis aut Excerptis obſeruandus, quoties res minuta titulos grandiores non merentur. B. 148,b

Alphenus apud Catullum, quis. A.49,a

Alpheus Elidis flumen cuniculo abſorptus, per Arethuſam fontem in Siciliâ emergere quibuſdam veterum putatus. G.119,b. ſed id fabuloſum. Gſ. 736,c. 776,d. fabula tamen, ſeu allegoria, typus viri probi ſine malorum morum vulgi inquinamento Virtutem ſectantis. B.74,a

Alſio-

Alſioſus, algens, frigidus. Gſ. 683,d
Altare quo diff.rat ab Ara. D.301,a
Altè cinctus, pro Forti, induſtrio, gnauo, ſtrenuo. G.444,c. 588,d
Altellsque Latinis. B.410,b
Alter, pro, Non bonus, vel, improbus, aduerſus, malus. A.193.b
Alterum petam, diſcrimen Stoicum in verbis inter adiaphora. G.497.d
Alterutrim, pro, Alterutrimque. A.189,a
Aad. Althamerus allegatus. E.435,c
Altiora cur magis ventis perflentur, quàm depreſſiora. Gſ.754,d
Altiſans Aethiopum Regis factum notabile, benignitatis potius, quam crudelitatis. G.53,d
Aluareſius, Africa luſtrator, allegatus. A.303,a
Aluarius Luna nobile documentum fluxa potentia. D. 147, a
Alueи in quibus recumbentes caleſierent, apud Sybaritas, qui. B.520,b
Alus beneficium quibuſdam ad horam venit. Gſ.729,d
Aluminis vſus Romanis abluendis machinis militaribus contra incendia. C.300,a
Alumnus quidam in quem vſum Germanis Principibus. D.114,b
Alurinta (vel Aurinia) commune ſagarum nomen apud Germanos. E.438,d
Amadiſius, ſiue Amadaeus, ingenioſi nugatoris ſoetus, peſtilens liber. D 129,b. *præcipuus aulicorum Auctor, ipſisque dignus.* B.147,b. 203,a
Amœna, item amara, modice ſapienti habenda: illa cum metu aliquo, hæc cum ſpe. B.127,b
Amalaſſuntha, regina Gothorum, Atalaricum filium liberaliter inſtitui docerique curare volens, obnitentibus Gothis deſiſtere coacta. D.128,a
Amans iudicare non debet; ſed cùm iudicaueris, amandum, ex præcepto Theophraſti. G.388,d
Amantes nimis, oderunt nimis. E.418,d
Amantium improuida loquacitas. E.231,c
Amantium potiùs tremere, quàm timere, A.215,b
Amanter ſe in bello gerere, phraſis amata Bembo. B.94,b
Amare fortiter, quid. G.133.c. 625,d
Amare ſe, quid Stoicis. G.394,d
Amare debet, qui amari vult. D.359,b. G.399,d
Amarus, vel Acerbus, quis Ariſtoteli. G.4,d
Amaſeus. Vide, *Romulus.*
Amaſis, Aegypti Rex Clementi Alexandrino. E.425,d
Amata cur à Pont. Max. appellari ſolita Virgo Veſtalis cùm eam capiebat. C.608,b
Amazonum flumen in Americâ quanta latitudinis. Gſ.748,d
Ambitarinus vicus, patria Caligula apud hiberna legionum. E.24,c
Ambitio in præceps, certè anceps, trahit. D.230,a. G.279,c. *hoc ei omne vitium, Non reſpicere.* D.109,a. G.285,c,d. 515,d. *eiuſque catena pulchrè à Telete Pythagorica deſcripta.* G.285,d. *Ea & Auaritia humani generis duæ piſtes.* B.32,b. 138,a. *Ambitio ſæpe inuſtis belli cauſſa.* D. 79, a, b. *item factionum & ſeditionum.* D.109, a. 110,b. *obtinendis regnis fraudem & vim ſæpè miſcet.* D.221, a, b
Ambitio miſera, quæ finem tantùm habet ſcire aut ſeruire. B.440,b.
Ambitioſi maximè, maximò id ſæpè diſſimulant. E.259,d
Turpis Ambiuius comœdus. E.480,c
S. *Ambroſius ſæpe Stoicus.* D. 483, a *eius de Canis rarâ fide teſtimonium* B.394,a. *locus eius de mundi verno exortu.* D. 578, b. *plebeia eius opinio de madore Solis.* D.586,b. *ei anima rationabilis ſubſtantia diuina Spiritus eſt.* D.613,b. *parentalia Chriſtianis cenſet illicita.* E.145,c. *locus eius de piſcibus Poetum latrantibus & exenntibus.* E.208,c
S. *Ambroſius correctus* C.607,a. *explicatus, vel ſaltem citatus.* A. 220, b. 323,a. B. 410, a. 520, b. 533, b. C.176 b. 236 b. 345,b. 407. a. 506,a. 607,a. 608.b. 614,a. D.34,a. & alibi in Libris Politicis; item ſæpiùs in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. Tum E.33 d 80,d. 293,d. 316,c. 376,d 445,c,d. 461,d. 510,c. 527,c. 528,a. G.10,d. 79,d. 258 d
Ambulatione valdè delectatus Lipſius. B.99,a.
Ambulatio, inter exercitia militaria: & quæ in eâ ſpectata. C.194,b
Amelij Philoſophi in Iuriſconſultorum ſcriptorum multitudinem ſcomma. B.155,a
Amentum in iaculis, quid: vnde dictum: etiam Nodus vocatum, item Aaſa, aut Habena: Græcorum inuentum. C.345,a
Amentum funda, Ammiano quid. C.337,a
Amentare, &, Amentatum, quid metaphoricè. C.345,b
America, ab vno inuentore nomen Noui Orbis, non ſine iniuriâ alterum. D.593,b. Vide porrò, *Nouus Orbis.*
ad *Gomeſ. Ameſcuam Epiſtola Lipſij.* B.198 b
Amicitia vera quæ: ea niſi in bonis eſſe non poteſt; idque conciliante Deo: inter malos factio eſt. B. 207, a. D. 514, a. G.177,c. 234 c. *vera quibus paranda.* E 392,d *ſociabilis virtus; non, vt laſciuus amor, in vnum fertur.* G. 490, d. *parem ea ſi non accepit, facit.* C. 484, a. D.360,a. *eſt autem non tempore, ſed veritate æſtimanda: vt paruus circulus non minus perfectionis habet, quam magnus.* B.207,a. *quæ deſinere poteſt, vera nunquam fuit.* B. 342,a. *& Amicitia temporaria, non Amicitia.* D.514,a
Amicitia Epicuro ob vſum & fructum: Stoicis contrà ſuâ cauſſâ & pretio colenda. G.400,c,d. 463,d. 631,d. *ſolum commodum reſpiciens, mercatura potius aut negotiatio eſt, quam Amicitia.* G.400,d
Amicitia nomen tantum inane & irritum in domo Principum. D.72,b
Amicitia pulcherrimus fructus tollitur, ſi libera cenſura in eam non admittitur. B,43,a
Amicitia ſanciunda per implicatas dextras, mos Scytharum, Armeniorum, & in eâ orâ gentium: item Noui Orbis. E. 201,d
Amicitiæ renuntiandæ mos apud Rom. vetus & ſimplex, publicè ſeu priuatim, quis. E.69,c. 506,d. G.56,d
Amici ſanctum & rarum nomen hodie in terris. B.101,a. *Amicus quid Ariſtoteli.* G.463,d. *verus eleganter ab Ennio deſcriptus.* A.94,a,b. *falſus deſcriptus.* A.161,b. *Amici ſoli ſapientes; reliqui omnes Socij, aut tale quid, Stoicis.* G.631,c. *communi modo dictus Amicus multùm differt à verè Amico.* G.389,d,c. *Amici inter bona fortuna, non Amicitia.* G. 490, d. *quatenus Amico fidendum, ex conſilio prudentiorum.* G.390,c,d. *Amicus certus in re incertâ cernitur, Ennio.* G.400,c. *Amicus lugenti Amico, idem quod in tempeſtate ſerenitas ſuperueniens nautis* B.45,a. *ſummum precandi genus Amicis eſt, Velle.* B. 77. b. *fortiter amare, Amicorum eſt, non blandè.* B. 43, a. *Amicorum omnia communia, Pythagora dictum.* D.514,a
Amici fidi & prudentes, vere Principum theſaurus, & regni fulcrum: iudicioque eligendi; & qui. D.38,b
Amici apud Rom. inter ſeſe aliquando vocitabant Fratres. A.111,b
Amici apud Rom. quaſi per cohortes aut claſſes diuiſi, Primam, Secundam, &c. præcipuè à potentioribus in re admiſſionum. E.147,c,d. G.185,c. 195,d. 360,d
Amica in conuiuio apud Rom in ſinu amatorum. E.165,c.
Amicarum fores vino ab amatoribus perfuſa. A.202,b
Amica in compotationibus nominata; & totidem cyathi ebibiti, quot in earum nominibus littera. A.107,a
Amica Iouis in Capitolio. A.328,b
Amiculum molle, quid. C.248 c,d
C. Aminius Rebius, an Caninius Rebius I. C. E.225,c
Ammianus Marcellinus è præcipuis Hiſtoriæ Romanæ Mediæ ſcriptoribus. B 147,a. *non ſpernendus Politicis.* D.126,b. *quem ſibi in Hiſtoria ſuâ ſcopum propoſuerit.* E. 304. *eius vita deſcriptio Iuriſconſulti auari.* B. 443, b. *eius locus quo forma baliſtarum deſcripta.* C 321,a.

C.511,a. de malleolis ad incendium faciendum: ibique locus examinatus. C.353,a,b. eiuſdem locus de ingreſſu Conſtantij in Urbem Romam: qui quaſi nomenclator locorum ſplendidiſſimorum Urbis. C.428,b. 429,a. eius mirabiles laudes mirabilis Fori Traiani. C.439,a. locus eius de Genijs tutelaribus Conſtantij Imp. aliorum excellentium virorum. D.561,b. 562,a. locus eiuſdem quem ex Plutarcho videtur mutuatus, de Irâ. G.28,d.

Ammianus correctus. B.124,b. C.98,a. 353,a. 508,b. G.146,b. ipſe ſibi conciliatus. C.125,a. Citatus, & crebrò illuſtratus. A.164,b. 186,a. 256,a,b. 245,a. 282,a. 308,a. B.26,a. 155,b. 581,b. 414,a. 512,a. C.23,b. 37,b. 41,a. 48,b. 71,a,b. 72,a. 85,a,b. 91,a. 98,a. 105,a. 105,a. 106,a. 110,a. 111,a,b. 215,a,b. 124,a,b. 125,a. 126,a. 128,a. 131,a,b. 132,b. 137,a. 144,a. 154,a. 155,b. 157,a,b. 159,b. 160,b. 169,b. 177,a. 181,b. 187,b. 189,a. 190,a. 204,b. 205,b. 210,b. 215,b. 221,b. 258,b. 248,a. 266,b. 268,a,b. 270,a. 274,a. 276,b. 288,a. 192,a. 294,a. 299,a,b. 500,a. 303,a. 504,b. 309,b. 310,a,b. 322,b. 315,b. 521,a,b. 325,b. 527,b. 337,a. 340,b. 541,b. 342,a. 343,b. 344,a. 549,b. 351,b. 352,b. 353,a. 356,a. 357,b. 358,b. 359,b. 363,a. 364,b. 376,b. 384,b. 405,a. 414,a. 459,b. 442,a. 451,b. 452,b. 454,a. 476,a. 501,a. 520,b. 521,b. 522,a. 5 8,a. 558,b. 562,b. 564,a. 567,b. 576,b. 619,b. 628,b. 646,a. 652,b. 670,b. 673,b. 680,b. 682,b. 684,b. 791,a. 794,a. D.20,a. & alibi in Libris Politicis. Item 526,a. 329,a. 341,b. 363,b. 594,b. E.16,c. 17,d. 23,d. 25,d. 27,d. 51,d. 66,d. 76,c. 91,d. 156,d. 178,d. 208,b. 252,d. 273,b. 275,d. 284,d. 298,d. 546,c. 411,d. 435,c. 436,d. 444,d. 491,d. 497,c. 505,d. 522,b. 522,b. 525,d. 536,b. 539,b,c. F.12,d. G.31,b,c. 54,c. 12[illegible] 143,c. 146,d. 155,d. 175,d. 209,b. 302,c. 349,c. 460,c. 468,d

Ammonij error in Vitâ Ariſtotelis. G.394,d.

in Ammonis Iouis lucerna inextincta aſſeruata. C.619,b

Ammonitrix, pro, Admonitrix. A.72,b.

Amoliri uxorem. E.311,d.

Amor, minor eſt Amicitiâ. D.514,b. quid ſit. D.515,a. vinculum & firmamentum eius, idem velle & nolle. G.62,c. fruſtra Amorem poſcit, qui non adfert. B.342,a eſt enim eius efficaciſſimum philtrum, amare. B.491,b. proin qui alterius, præcipuè coniugis, amorem vult, ſuum afferat neceſſe eſt. B.491,b.

Amor, humani generis nectar, gratior eſt cùm venit ab amore Honeſti & Boni. B.167,a

Amor apud populares, Metus apud hoſtes (Principi potiſſimùm) quærendus. D.32,a. ille tamen non humilitate captandus. D.52,b

Amor affectu, non iudicio, videt: ideò oculos ei veteres clauſere. B.208,a. ei cura ſemper aliqua agnata, imo metus. B.506,a

Amor falſus plus nocet quam profeſſum odium. D.559,b

Amor, ardor; defunctio, frigus. F.58,b

Ampelius Præf. Urb. thermopolia vetuit. A.236,b

Amphinomi & Anapi Siculorum fratrum in parentes pietas. G.306,d. 507,b,c. 561,d

Amphitheatrum, quid: unde ſic dictum: quæ ei alia nomina. C.558,a,b. Viſorium appellatum Caſſiodoro. C.563,a. ſtructum propriè muneribus Gladiatorijs & Venationi. C.507,a. ipſâ tamen Venatione ſerius: ſed origo incerta. C.560,b. ligneum initio: è lapide primum Statilij Tauri; quando, & quo loco: idque ſub Nerone ambuſtum; pòſt etiam reparatum. C.560,b. 561,a,b. E.102,d. lapideum à Veſpaſiano Urbe veteri mediâ ſtrui cœptum Titus perfecit & dedicauit: & ab eo vocatum: aliquo id caſu aut igne laſum, a quibus reſtitutum: id hoc aui magnâ parte perennat. vulgò hodie Coliſſæum dictum: eius communis forma: altitudo, & capacitas: laus & præconia: denique Figura vt nunc viſitur. C.557,b. 558,562,a,b

Amphitheatri deſcriptio particularis: forma non orbicularis prorſus, ſed paullum oblongior. C.563,a,b. area eius arenâ ſtrata ſolita: cur: quam varia præterea ſtratura. C.[illegible]59,a. in area illius ſolo cloaca, ſiue ſpecus, cum ramis into muro in ambiente portula. C.563,a,b. interior tota facies Figura repræſentata. C.572. in ſummus exterioris muri lapidibus foramina immittendis antennis, quibus alligata vela contra æſtum, quomodo. C.572. 576,b. 577,a

in Amphitheatris republicâ liberâ promiſcuè Ordines ſpectabant: ſub Principibus diſcrimina ſingulis facta. C.5[illegible]3,a

Amphitheatra quædam exteriore parte tantum lapidea; ceteraque pars interior, vt gradus, & lignea. C.589,b. 591,b

Amphitheatrorum ſtructura & architectura admiranda, & verum pignum potentiæ Romanæ. C.5[illegible]1,a

Amphitheatra crebra olim in colonijs & municipijs, prouincijſque paſſim, imitatione Urbis: principia eorumque aliquot recenſita; maximè quorum adhuc extant reliquiæ: quæ adhuc hodie vulgò Arenæ vocitantur. C.498,a. 587,a,b. 588,a,b. & ſeq.

Amphitheatrum Veronenſe quod etiamnum viſitur, quando [illegible] quo ſtructum [illegible], atque etiam Figura. C.568,a. 5[illegible] & ſeq.

Amphitheatri iuxta [illegible] in agro Andegauenſi [illegible], & Figura [illegible] 588,a. 5[illegible] [illegible]4. [illegible]5.

de Amphi[illegible]tro Synt[illegible]ma [illegible], & quâ forma [illegible], quæ ad id ſpectant, in eo [illegible] [illegible] & ſeqq.

Am[illegible]theatra [illegible] diqui [illegible] dijs [illegible]. C.500,a,b

Amphora [illegible]arum. [illegible]46[illegible],b

[illegible], qui [illegible] 12,b

Ampia gens inter Romanas nota. E.568,d

T. Ampius amicus Ciceroni quis. A.20[illegible]a

T. Ampius Flauianus, circa tempora Vitellij. E.368,d

Ampliſſimi ordinis iſtius ſoli Senatui tribuitur, numquam Equeſtri. C.561,b

Amplius pronunciandum, formula Iudicum in cauſſis dubijs. A.24,a

Hoc Amplius Cenſeo, formula Senatoria quæ. G.234,c. [illegible]f.728,c

Amyclæ duæ: ſingula vbi. E.151,d,c

Amyntas Philippi pater, non Antigonus. G.[illegible]5,d

Amyntæ, e ducibus ſub Alexandro, oratio apud Curtium, ſimilis M. Terentij apud Tacitum. E.147,b,c

An, vocula breuitatis cauſſâ in dubitando quomodo ſæpè inſerta auctoribus veteribus. C.31,a

Anne paratis ad bellum? [illegible] formula interrogandi milites cùm itur ad pugnam. C.188,a. 249,b

Anabathra in Auditorio publicus quid. B.448,a,b

[illegible], quid Græcis. C.91,a,b

Anacharſis Philoſophus putatur anchora, item rota figuli, inuentor quibuſdam. G.579,c. eius de Athenienſibus dictum. D.399,a

Anacreon libidinoſus & ebrioſus. G.569,c. acino vuæ paſſæ ſuffocatus. Gſ.771,b. locus eius quem imitatus Propertius. A.80,a. citatus. D.586,b. G.168,d

Anagneſta ſerui quanti precij aliquot Caluiſio Sabino, apud Senecam Philoſophum. C.396,a. G.454,c,d. 435

Analecta, quid. G.435,c

Analectorum ad Militia Romana Libros à Lipſio adiectorum forma & ratio. C.233

de Analogiâ Libri duo a Iulio Cæſare ſcripti. A.446,b

Anapi & Amphinomi Siculorum fratrum in parentes pietas. G.306,d. 307,b. 361,d

[illegible], Cruci ſeu ſtipiti infigi, vel tranſfigi, Cruce diffindi. C.648,b

[illegible] vox unde Græcis, Plutarcho. D.232,a

Anaxagoras Clazomenius primus Scholã è Mileto Athenas traduxit. D.498,a. eius conſuetudo quid Pericli contulerit. D.128,b. eiuſdem ad Periclem dictum. D.276,b. plures ei mundi. G.255,c. quid, & quantum eſſe Solem cenſuerit. D.584,a. G.385,d. Gſ.793,d. unde exiſtimauerit fieri cometen. G.799,c. eius magnanima vox ad nuncium de morte filij. G.98,d. quam ſibi veram patriam dixe-

dixerit. D. 385,b. monitatis in religione accuſatus. D.159,b

Anaxarchi pernicioſum dictum ad Alexandrum. D.131,b

Anaxarchus plures Orbes finxit. D.389,b

Anaximander Mileſius ſucceſſor Thaletis. D.438,a.

Anaximenes Mileſius e ſucceſſoribus Thaletis. D. 438,a. quid de aſtris ſenſerit. D.585,b

Ancharia, prima vxor C.Octauij, Augusti patris: eiuſque filia Octauia maior. E.546.

ad Corn. Anchemantum Epiſtola Lipſij, & ob Iuriſconſulti titulum Gratulatio. B. 152,b.443,a

Ancilia. Vide, Arma ancilia.

Ancilla delinquentes grauiore penſi onere punita. A.27,a

Ancillarius; vel, Ancillaria, ornm. A.291,a

Ancillariolus, ancillarum amoribus deditus. G.268,c

Ancus Rex quod Numa Regis tantùm nepos nominaretur, eius pater ignoratus. A.263,b.G 636,d.637,c,d

Ancyram Lapidis Inſcriptio continens Breuiarium rerum ab Auguſto Imp. geſtarum, ſuppeditata ab Angerio Buſbequio, edita ab And. Schotto. & poſt Inſcriptionum Smetianarum editioni addita. A.246,b.288,a. B.80,a. Eadem citata, explicata, & alicubi, cum non benè deſcripta, correcta. A.249,b.C.411,b.412,a.414,a.474,a. E.3,d. 4,b.12,c 338,c

Andobatæ, ἀναβάται Græcis, quod genus Gladiatorum: eorumque arma & pugnandi ratio. & quâ Prouerbium, Andabatarum more pugnare. C.524,a,b

Andabata Satyra Varronis. C.524,a

S. Andreas biduum in cruce ſuperuiuens populum ex eâ docuit. C.662,b

Andreana Crux, quæ. C.649,a

Andreæ II. Hungariæ Regi qui ex coniuge Gertrude Merania Ducis filia liberi: quos inter D. Eliſabetha. C.694,a

Andreas Hungariæ Rex iuſtitiæ tam tenax, vt vxorem ſuam a Bancbano iuſtè cæſam pronunciarit; & cur. D. 238,a

Andreas Hungariæ Rex loca ſacra adijt. B.340,b

ad Andream Epiſcopum Vratiſlanienſem Epiſtola Lipſij. B. 329,b.331,b

Andriſcus quidam, ſe Philippum Perſei Regis filium dicens, a Metello Romam in catenis ductus. D.221,b

Androcles ſeruus a leone protectus. G. 282,d. malè in vulgatis Agellij editionibus, Androdus. A. 302,a

Andronicus Imp. diſputationes aut ſubtiles de religione inquiſitiones damnauit. D. 166,a

Andronicus Comnenus Imp. quoſuis culpa conuictos nullo diſcrimine condemnare ſolitus: eiuſque ad magiſtratus egregia mandata. D. 326,b

Andronici Tyro à Demetrio Præfecti in dominum etſi victum fides ipſi Ptolemeo victori laudata. D.252,a,b

Ἀνὴρ vox vnde Iſidoro Peluſiotæ. B.158,a

Ἀνδροφόνος, ennoris in gutture ſpecies Græcis. C. 730,a

Angari Perſarum, qui. B. 302,b

Angela VVonteria Antuerpienſis, puella tredecennis, quomodo ope D. Virginis ab apoplexiâ ſpaſmo mixtâ liberata. C. 740,b

Angeli, Sacerdotes & adminiſtri Dei, Philoni Iudæo. D.576,a. Vide porrò, Genij.

Angerona, vel Angenora. dea Silentij apud Romanos. A.108,a

ad Iac. Angianum, Equitem, Epiſtola Lipſij. B.163,a

Angor, ab anguſtando. D. 353,b

Anglorum lingua ante ſuperuentum Normannorum Gallorum planè fuit vt Belgica aut Germanica. B. 501,a

Anguetigues. A. 301,b

Anguis, potiùs fœminini generis quàm maſculini. A. 344,a

Anguſticlauij tribuni mil. qui. C. 58,a

Anguilla mali ſucci, quocumque in humore verſentur, Galeno: in delicijs tamen Græcis: & quomodo cocta. Gſ.731,d. 732,c

Animo quid Varroni: quid Lactantio: & ea vox vnde. D.614,a,b.615,a. Animæ & Animi diſcrimen priſcis Latinis quod. D.621,a. Animæ diuiſio Varronis: & ea breuiter explicata. D.620,b. 621,a. eius diuiſio Stoicorum vberior, itemque Senecæ; & vtraque explicata. D.621,b.622,a,b. eam Stoicis ac Epicureis corpus eſſe; etiam Tertulliano. D.617,b

Anima mundi Deus. D 542,b. fons animarum omnium, Socrati. D.612,b. inuiſibilis & inſenſilis. Gſ. 682,c. Animæ mundi cum Animo hominis comparatio Varronis apud Auguſtinum. D.620,b. 621,a. Anima, an Animus, an Mens, de Deo dicatur, nihil aut parum referre: Animus tamen plerumque nobilior Animæ pars. D.542,a.621,a

Anima & Mens, ignis Varroni & alijs: ſub maxime ætheris, Pythagoræ. G.257,c. è cælo & ſideribus, Stoicis. G.78,d. 127,c. 160,d. 302,d. extrinſecus inſinuatur homini; idque poſt partionem Stoicis: aliis aliter: & an innata, an ingreſſa, diſſidium olim etiam inter Theologos. D.610,b. 611.612.614 b. 615,a. eius principale quid & vbi ſit: in corde Stoicis poni. D.622,b.623,a,b. ſedem ei etſi diuerſis humani corporis partibus peculiariter tribuant varij, communiter tamen opinio verè toti infuſam. Gſ.806,c. ſequi eam temperamentum corporis, opinio Hippocratis. D.612,a. Animæ facultates, quæ Ariſtoteli. D.620,b. 621,a,b. Animarum an vlla poſt obitum ſedes, & vbi. G.494,d. Gſ.790,c. longæuas & corpori ſuperſtites fatebantur (trepide tamen, aut ambiguè) Stoici; ſed non æternas. D. 615, b. 616,a,b. G.129,d. 623, c, d. Gſ.791,b. duraturas videlicet ad mundi conflagrationem. G.129,d. de earum in corpora migratione, multorum opinio; ſed non Stoicorum. D.617,a. reminiſcentia Animæ cùm à corpore abiit, aut memoria, Stoicis & alijs credita. D.619,b.620,a. Animarum meliorum à corpore ſeparatarum vbi ſedes, Pythagoræ. G.128,d. Sapientum quidem aſtris ſociatas in Orbe Lunæ aut circa fore, naturam rerum totam contemplaturas; Inſipientium autem perituras, Stoicis viſum. D.618,a,b.619,a,b. G.623,d. immortalitatem Animæ dubiè & inſtanter aſſerere voluit magis Seneca, quam aſſeruit. G. 491, d. 511,d.620,d. Animarum gradus, ſeu aſcenſus & deſcenſus Platoni. D.617,b. 618,b.619,a. Animas interire, dogma exitiabile virtuti. D.183,b. Vide etiam, Animus.

Anima hominis, cæleſtis ignis, includi ſpernunt, aërem amat & campos. B. 12,a

Animam hominis magno pondere obtriti permeare non poſſe, putatum quibuſdam. G.480,c

Anima, pro ſpiritu, quibuſdam; ſed non Chriſtianis. Gſ.779, d

Animam tradere, vnde dictum. G.143,c

Anima dua animum vnus, Amicitia, Sidonio. D. 514,a

Animaduerſio, proprium in re lictoriâ verbum, quid: quomodo fiebat apud Rom. A. 279,b

Animaduerſiones, ſeu punitiones, in opidis extra muros; in militiâ plerumque extra vallum caſtrorũ. E.20,d. 504,d

Animaduerſionis militaris à milite ipſo vſurpata primum exemplum. E. 26,d

Animaduerſio, ſeu caſtigatio, omnis non ad punientis, ſed ad reipublicæ vtilitatem referenda. D. 62,a

Animaduerte, clamatum à lictore, &c. aduentante magiſtratu. D. 345,a

Animaduertendi in milites, quibus apud Rom. ius. E. 23,c. 24,d

Animaduertendi ius apud Germanos ſolis Sacerdotibus, in pace; delectis magiſtratibus, in bello. E.438,b

Animalis nomen quibus à Stoicis tribuatur. D. 571, b. 572,a

Animali cuique ſuæ conſtitutionis aut ſtatus ſenſum & cognitionem eſſe, dogma Stoicum. G. 666,d

Animalibus ſingulis ſua peculiares dotes, ſua tela; homini Ratio. G. 524,d

Animalia cuique regioni peculiaria, pro cali, aut ſoli, aut ipſorum indole. A.303,b. D. 595,a

Animalia denſiùs per naturam naſcuntur, quàm moriuntur; niſi gladio cladium aut cædium reſecentur. D.404,a

Animalia quædam ſecula aliquot viuere, vulgò creditum. G.214,d.

Ani-

Animalia varia ex omnibus Orbis partibus Romam tranſvecta. Gſ 811,b
Animalia differta, ſeu pleniora, amata ad vehicula. G.82,d
Animalium fulmine ictorum capita ſpectant ad exitum fulminis: aliter haſtula arborum: & cur. Gſ.711,c,d
Animos, pro, Animus, antiquè. A.192,a
Animus per omnem rerum naturam intentus & commeans, Deus, Pythagoræ & aliis. D.542,a. purior Ignis Stoïcis, ſimul & Spiritus. D.470,a. 614,a,b. iiſdem nihilominus Corpus. D.572,a. Animus & Anima, confunduntur plerumque: Animus tamen verè nobilior Animæ pars. D.542,a. cor Animæ, Homero: velut pupula in oculo. D.621,a. Vide etiam, Anima.
Animus hominis quid ſit, variæ variorum opiniones. Gſ.806,c,d. Deus in humano corpore hoſpitans, Senecæ. G.443,d. è cælo & æthere advenire, a ſtellis, & ab ipſo Deo: pars animæ mundi, id eſt, Dei: & pluſculum ſublimiter, ac numen, à Stoïcis dicta. D.612.613. G.78,d.127,c.160,d. 302,d 453,d.535,d.664,d. nulla ei in terris patria: corpore velut carcere aut ſepulchro incluſus. G.578,d. Spiritus calidus, Stoïcis. G.467,d. verum is hominem conſtituit, non corpus. D.605,b. eius imperium eſt; corporis, ſervitium. G.409,d. dux atque imperator vitæ mortalium: virtute pollens fortuna non eget; habet cuncta, nec ipſe habetur. D.22,a 484 a. cogi non poteſt. D.416,a. non is ex re, ſed res ex eo ſtare debet. D.508,b. diuinitatis & immortalitatis Animi argumentum. Gſ.682,d. Animus humanus, etiam in corpore ſitus, quo ſignificatu Dæmon nuncupatus. D.561,b
Animus in octo partes diviſus Stoïcis, G.578,d. eius partes miniſtra quæ. G. 584,d
Animus hominis etſi in corpore incluſus, ſemper tamen prominet foras, & quæ extra ſunt contemplatur. G.127,d. in perpetuo eſt motu. G,75.d. eius præſtantia: & ad eius cultum adhortatio. D.623,b. ei culpæ vacare, etiam cùm non vacat, licet. D.604 a. Affectus & Rationem velut hoſpes excipit, ab altero occupandus. G.7,d. quem Ratio, non Affectus, ſubegit, invictus eſt. B.18,b. æquum animum quilibet ſibi parare poteſt. G.453,d ad altiores virtutes præparandus inité præceptis; ut lana imbuenda ſuccis quibuſdam, priùs quàm ultimum colorem imbibat. D.379,b. in compoſito ſemel & ſecuro nunquam ſupereſt aliquid aut deeſt. B. 30,a. bonus & ſibi conſcius, ſummum bonum eſt. B.464,a. colendus itaque imprimis: reliqua adiuncta, nugæ & fumi ſunt. B.194,b
Animus optimus, pulcherrimus Deo cultus. D.19,a 303,a. eius demiſſio, fundus eſt & fundamentum omnium bonorum. B.53,a. eius Demiſſio & Abiectio differunt: quid utraque: item quid Elatio, ſeu Superbia. D. 379 b
Animi ſanitas, quid: eaque propria Sapienti. G. 179,d. malè affectus Animus externis voluptatibus parum iuvatur: & remedium verum, non corporis, ſed ipſius mutatio. D.378,b. eius affectus & morbi quibus differant. D.378,a. peccat is, ſed miniſterio corporis. D 408,b. naturâ contumax; præcipuè cùm acceſſit opinio pietatis. D.167,a. Animum vincere, præclarius, quàm adverſarium. A.21,a
Animus interventu curarum terreſtrium obnubilatur, ut Luna interiectâ terrâ lumen à Sole amittit. B. 139, b. ad externa quidem faciliùs obfirmatur quàm vultus. G. 147,c. non tamen ſolus oculus, ſed Animus muniendus in occurſus & aſpectus Venereos. B.86,a
Animus facit nobilem. G. 457,d
Animum qui habet, turpe ei laudes captare ex corpore. D.132,b
Animus hominis viſo dolente dolet, ut oculus lippire ſolet ad conſpectum lippientis. D.386,a
Animus quò infirmior, iracundior. G.10,d
Animo qualiter affecti deligendi in militiam. D.88,b
Animus hominum in auribus habitare Xerxi dictus, cur. G.62,d
Animi tranquillitas quomodo à Democrito deſcripta. G. 149,d
de Animi tranquillitate Liber Senecæ quando, & quomodo, & ad quem ſcriptus: eiuſque Summarium. G. 144
Animus Legis, quid. G.13,c
Animi cauſâ, id eſt, Per iocum, ſeu, Animi recreandi cauſâ. G.52,d. 74,d. 316,d
Animorum laſſitudo quædam non minor quàm corporum. C. 510,a
Aniſſus cuiuſdam in curſu velocitas. B.301,a
Anna Bruynia, Antverpiæ Clariſſa, precibus & munuſculo propriâ D.Virgini in Aſpero Colle oblatis, a vehemente paralyſi liberata. C. 739,a
Anna Laurentia, virgo Religioſa Lovanij, à continuâ & permoleſtâ cephalalgiâ D.Virginis Aſpricollis ope liberata. C.738,b
Anna Lankebekia, matrona nobiliſſima, proavia paterna Iuſti Lipſij. B.159,b
Anna Verrekia ruſtica auxiliatrice Divâ Virgine Aſpricolli ab apoplexiâ & cæcitate liberata. C.729,b
Anna ancilla Lipſij, poſt XXVI. annorum ſervitium, connubium. B.156,a. 417, b
Annæa familia Equeſtris, Hiſpana an Italica originis, incertum: unde id ei nomen: eiuſque cognomen, Senecæ. G. xiq.
Annæus Florus. Vide, Florus.
Annæus Mela. Vide, Mela.
Annæus Novatus. Vide, Gallio, vel, Novatus.
Annales Taciti, verus iis titulus: non, Acta diurnalia, aut, Actiones diurnales: eorumque materia. E.1,d.2,b. diſtincti ab eiuſdem Hiſtorijs. E.303.304. eorum priores Libri ubi & quando reperti. E.45,d
Annales Brabantiæ vulgares. Vide, Brab. Ann.
Annales Franciæ à Pythœo editi Hiſtoriam Barbaricam tractant. B.147,b. ij citati. C.794,b
Annales Turcici citati. E.227,d
Annaria Lex. A.422,b
Annariæ, quales apud Romanos, leges in republicâ utiliſſimæ. D.135,b
Annianus apud Agellium quid de quarumdam ſyllabarum tenore cenſeat. A.4-1,a
Annibal novem annos natus ultionem de Romanis ad aram iurauit: quotque annos bellauerit. G.21,d. quo itinere Alpes penetrauerit, & Italiam ingreſſus ſit. B.413,b. 414,a,b. in ſomnijs ſerpentem vidit vaſtitatem Italiæ denunciantem. D.490,a. unde ſe peritiam belli nactum dixerit. D.135,b. omnia hoſtium haud ſecus quàm ſua norat. D.97,b. veſtitu non excellebat. D.132,b. eius ſtratagema in fugâ ſimulandâ deſertis caſtris. A. 249,a. quo aſtu aciem ad Cannas inſtruxerit. Gſ. 764,d. quando mœnia Romana circumſedit. G.19,d. magna eius facta, maioreſq; conatus. Gſ.722,c,d. eum inclytum inter omnes aui duces prouidentia diuina in debellandis in totum Romanis quomodo impedierit. D.190,a. armis indomitus vicerat, luxu & vitijs militum victus eſt. D.91,b. G.468,d. à Scipione victus quantâ celeritate fugerit. B. 303,a. E 168,c. eius ad aſpectum capitis fratris Aſdrubalis abſciſſi vox. D.191,a
Anniceris quanti redemerit Platonem. G.xxxy.
Anniceris Cyrenaus, a quo Anniceria ſecta. D 439,b
Anniverſario, adverbialiter, Ciceroni. E.226,d
Annius Pollio, quis. E.148,c
Anno, abſolutè, aut adverbialiter, pro, Anno præterito: cui oppoſitum, Horno. A.72,a. E.126,d
Annona curâ plebi ſubveniendum a Principe. D.53,a. ab eâ unica ratio, etiam Romanis, conciliandi favoris plebeij. E. 276, d. nam ex republicâ ſola Annona cura plebi. E. 406,d
Annona in bellum præparationis uſus & neceſſitas. D. 82,b
Annona plebi dividenda cura ſingularis Romanis; Curatores

ei reductio creata ab Auguſto: poſteà quatuor pluréſve en-ſtitutis. Præfecti Annonæ dicti, exemplo antiquorum: apud quos tamen non perpetua: Præfectura horum quæ dignitas, quæ munera. A.248,a.C 405,a. quomodo facta dimiſio: eáque circa Nonas cuiuſque menſis: atque hinc ridiculo acumine Annonæ vocem deriuat Suidas. A 248,b.249,a.C.405,a.de Annonis indiciorum Salluſtij. A.252,a. Vide fuſiùs, Frumentatio.

Annona Auguſti, ſiue, Principis; frequens Nummorum veterum inſcriptio. E.M.24.

Annonæ caritas & raritas quanta Romæ ſub Honorio; in Piceno ſub Iuſtiniano. D.414,b

Annona, inferioribus Latinis quandoque pro Mercede militari. C.200,a

Annona, id eſt, Alimenta annua. G.200,c

Annuminum, vel, Annuminus, poſteriori anno quid. C.235,a

Annunciata Virgines à quo primùm inſtituta: & quo faciente Lonanium venerint. C.785,b.786,a

Annus Nouus fauſtus mutuùm votus, ſiue apprecatus à Romanis primo eius die, ſiue Kalendis Ianuarijs. E.135,d. eo die quiſque auſpicij cauſâ aliquid artis, muneris aut opificij ſui delibabat. E.121,b.G.546,c

Anni certum, phraſis. E 427,b

Annus quiſque ſeptimus ætatis hominis, aliquo putatus memorabilis. E.367,d,b

Anni ætatis militiæ vtiles ex definitione Seruij Tullij Regis. C.14,b

Anni tempora reſpondent Elementis. D.582,a

Annorum computatio aut diſtinctio à Romanis per Conſules facta: & ſub Impp. ij ſoli Conſules nominati, qui Kalendis Ianuarijs magiſtratum inibant, quos Ordinarios vocabant. D.342,b

Annus Magnus, qui Mundanus Annus Macrobio, quis, & quot annorum vulgarium. D.596,b.598,a. Gf 739,c,d. eius euerſio & redintegratio Stoicis quid. Gf.815,d

Annus grauis, id eſt, Morbis infeſtus. G.362,d

Annus nouus non tantum Kal. Ian. ſed & quodcumque anni tempus noui aliquid adfert. Gf.815,c,d

Anquirere, id eſt, Inquirere, valde quærere. A.375,b. E.214,d.354,d. Anquirendi vox Liuio reſtituta. A.193,a

Anſa, & Anſula, pro Amento: hinc, Anſatæ haſtæ. C.345,a

Anſa ſcuti, quid: duæ plerumque in ſcuto grandiori: quorum adinuentum. C.243,a

Anſelmus Comes Lonanienſis inter Sanctos. C.762,b

Anſfridus Comes Brabantiæ, quomodo intelligendũ. C.769,b

Vibrandi Anskema more. B.123,a.225,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.145,a.454,b

Anſtrogiſilus Comes Lonanienſis, Chlotario Rege. C.762,b

Anta, latera oſtiorum. C.213,a

Antæanus Herculee, apud Ciceronem. A.130,a

Ἀντάξιον qua Terra Ciceroni. D.593,b

Ante alios, quod excellis. E.412,c

Anteaures, pro, Inaures, fortè Varroni, A.54,a

Antecedendi ratio apud Romanos. A.300,b

in Anteceſſum, vox fori & argentariorum, & vnde ad alia tranſlata. E.323,c.396,c.659,c

Antecæna, vel, Antecœnia quid. A.103,a.B.48,b

Antecurſores qui. E.248,c

Anted, pro, Ante. A.84,b

Antefixa, quæ. A.211,b

P. Anteius. E.222,d

Antelucani flatus, quid. Gf.760,c

Antelucio, vel Anteluculo, Aduerbium. A 334,b

Antemuralia, προτειχίσματα, quid. C.327,b

Antepilani, qui Vegetio. C.98,a. vnde dicti. C.40,a

Ἀντιπελάργησις, Græcis quæ. C.661,a

Anterior omnis res poſteriori normam præmiſtrat. E.177,c

Anteſignani, in acie Romanâ qui. C.103,a

Anteſtandi mos, imâ auriculâ anteſtato tactâ; & de eâ Lex vetus. A.112,b.207,a

Anteſtatus in teſtamentis. E.3,c

Anthologia Epigrammatum Græcorum. Vide, Epigrammata Gr.

Antichthonum Terra, quæ Melæ. D.593,b

Anticipationes, προλήψεις, idem quod, Notiones, Notitiæ, vel Intelligentiæ. D.470,a

Antidamas Demarchi, ſubaudi, filius. A.93,a

Antidea, id eſt, Antea. A.82,a

Antidhac, pro, Antehac. A.121,b

Antigonus Gonatas Rex quanti fecerit Zenonem Citticum Philoſophum. D.441,b

Antigonus Rex magnus Iuſtitiæ aſſertor: eiuſque voces regiæ. D.233,b

Antigoni Regis ſedatus animus: & quàm contumeliarum patiens, gemino exemplo indicatum. A.149,a.D.278,b. G.55,c

Antigonus Rex ſuam in nauali prælio præſentiam multis nauibus æquipollere, rectè cenſuit. D.94,a

Antigoni Regis ſomnium mirabile ſupra Mithridate iuuene Persâ. D.191,b

Antigoni Regis dictum de infelicitate Regum. G.651,d

Antigoni Regis reſponſum Thraſyllo Cynico, nunc drachmam, nunc talentum petenti. G.279,d

Antigonus beneficio filij Demetrij Rex Cypri factus. G.307,c.

Antigonus Iudææ Rex, primus è Regibus ſecuri percuſſus à Romanis. C.683,b

Antiochus, commune ferè nomen Regum Syriæ. G.181,d

Antiochus Commagenes & partis Ciliciæ Rex ſub Nerone. E.214,d

Antiochus Syriæ Rex non tam geſſit contra Romanos bellum, quàm mouit. A.331,a.acies eius & phalanx qualis. C.117,b

Antiochi Regis edictum contra Philoſophos. C.678,b

Antiochi Regis pudicitia. D.266,a

Antiochus Rex a latronibus occiſus. D.260,b

Antiochus Rex Hieroſolyma obſidens, Iudæis induciàs celebrando Scenopegiæ feſto indulget, & ſacris peragendis inſtrumenta ſuppeditat. D.177,a

Antiochus Philoſophus, Philonis auditor, Quintam Academiam induxit nomine; re ad Stoam ſe tranſtulit. D.439. 461,a

Antipater Rex xx. millia Athenienſium in Thraciam tranſtulit. C.388,b

Antipater Sidonius, Diogenis Babylonij Stoici ſucceſſor, Ciceroni, Senecæ & Epicteto laudatus: ὑπαυλίδιος cognominatus vnde. D.441,a.443,a,b.G.584,d.

Antipater Tarſenſis, Stoicus, a Sidonio diuerſus. D.443,b

Antipater Tyrius, Stoicus, Catonis Vticenſis adoleſcentis doctor, & Romæ in contubernio. D.443,b

Antiphanes Comicus. A.98,a. eius apud Athenæum verſus in laudem potus: & comparatio potatorum cum arbore fluentis aſſitâ. B.140,b.G.168,c. alij de mortuis cõ præmiſſis quò ſecuturi quilibet. G.122,c.

Antiphero apud Ariſtotelem ſibi occurrere ipſi viſus. Gf.687,d

Antiphili Epigramma in redditam Rhodiis libertatem. E.206,b,c. in Cn. Iulij Agricolæ laudem. E.453,c

Antipodes ſeu Aduerſipedes, qui omnia contra receptam conſuetudinem facere amant. E.297,d

Antiquæ Lectiones Lipſij Thomæ Redingero inſcriptæ. A.68

Antiquarium in ſermone eſſe velle, γλωσσόλαλον vocabat Auguſtus. B.328,a

Antiquiora magis extra inuidiam, quam ano propiora. E.119,d

Antiquitatis ſtudium Theologis adiumento eſt. A.182,a

Antiquitatis cognitio etiam ipſis Principibus vtilis & glorioſa. E.65,d

Antiſigma, littera à Claudio Imp. inuenta, & ſic formata, Ⅹ, vnde dicta, & eius vſus. E.171,d

Antiſthenes Athenienſis Cynicæ ſectæ conditor. D.439. idem & Stoicæ à quibuſdam habetur. D.446,b. Threſſâ matre natus: & quidnã id ipſum obiicienti reſponderit. G.186,c.

primus

primus barbæ auctor Philoſophis. E.537,a. quid lucri ſe feciſſe è Philoſophiâ dixerit. G.402,d. eius monitum. D.490,b. quomodo ad rempublicam accedendum præcipiebat. G.259,b
Antiſtius Reſtio proſcriptus, ſerui ingenioſo fideliq́ue aſtu ſeruatus. D.257,a
Antiſtita, & Antiſtites, dictæ Virgines Veſtales. C.609,a
Antium amœnus & ſalubris ſeceſſus. A.254,a
Antlia, quid. A.319,a. quid, in Antliā damnari. A.318,b
Ancona, ciuitas an fluuius in Britanniâ. E.195,d
Antonia maior, filia Triumuiri, cuius vxor: quæ filia. E.546.
Antonia minor, filia Triumuiri, neptis ex ſorore Auguſti. E.76,d.165,d.209,c.546. quis ei maritus, qui liberi. E.547. numquam ſpuiſſe dicitur, Plinio. E.76,d. Auguſta à nepote Caligula cognominata, ſic vocari ſpreuit. E.8,d
Antonia Claudij Imp. filia: quis ei mariti. E.547.
Antoniana Crux Aqualis. C.647,b
Antonini Itinerarium correctum. B.415,b. citatum. B.157,a. C.250,b. 420,b. G.77,b
M. Antonini Vita citata. C.543,b. E.491,c
Antonini Thermarum magnitudo & ornatus. C.439,b. 440,a
M. Antonini Imp. diligentia. A.164,a. in frumentationum puerorum numerum auxit. A.247,b
M. Antoninus Pius primus Philoſophis Romæ & per prouincias ſalaria è publico cōſtituit. C.793,a. eius vox, in triſti caſu lugere permittentis. G.86,d. Amphitheatrum Titi reſtaurauit. C.562,a. certam pecuniam definiuit in ſumtus editionum gladiatoriarum. C.500,b. eius liberalitas in paſſim doctos. D.276,a
M. Aurel. Antoninus Imp. Stoicam etiam ſectam profeſſus, Philoſophi cognomen meruit. D.204,b.453,a. eius dominum dictum quoad conſilia amicorum. D.42,a. piſcando & venando multum ſe oblectauit. D.357,a. pœnas Chriſtianorum ſuſtulit: imò in delatores eorum graues conſtituit. C.683,a. gladiatoria ſpectacula omnifariàm temperauit. C.500,b
M. Antonij Oratoris ſermus conſtantis fidei. D.256,b
M. Antonius Curator oræ maritimæ. A.19,b. diuerſus à M. Antonio Triumuiro. E.107,d
C. Antonius, Ciceronis in Conſulatu collega, totam Cephaleniam inſulam poſſedit, oppidumq́ue in eâ nouum ſtruxit. C.415,a
M. Antonij Lupi ſepulchrum Viâ Hoſtienſi. A.267,b
M. Antonius Triumuir: qui ei liberi ex Octauiâ maiore ſorore Auguſti. E.10,d.546. inter epulas ſpectaculo capitum proſcriptorū, præcipuè Ciceronis, delectatus. G.548,d. leones curruum ſubiunges fecit. A.304,a. ſeptem aut octo apros vni cœnæ intulit. C.333,a. eius in Antigonum Iudæa Regem crudelitas. C.683,a,b. decem annorum tributa exegit in vnum annum. D.414,b. ſcelerum ſuorum pœnam non effugit. D.408,a. à Cleopatrâ ſeductus, cum ipsâ perijt. D.211,a. teſtamentum eius depoſitum apud Virgines Veſtales. E.8,a
C. Antonius Triumuiri frater iuſſu Bruti in Macedoniâ interfectus. G.102,c
Iulus Antonius Africanus, Triumuiri filius: quæ ei vxor, qui liberi. E.546. Auguſti in eum benignitas. E.363,d. mœchus in Iuliâ Auguſti filiâ, ab Auguſto occiſus. E.10,d. G.196,c. 216,d
L. Antonius Africanus, Iuli filius, Triumuiri nepos. E.546
Sex. Antonius Africanus, L. F. Iuli N. Triumuiri pronepos. E.220,c. 546.
Antonius Primus. E.254,b. exſul ſub Nerone. E.372,d
Antonius Chamberius Anglus, Diuâ Virgine Hallenſi ipſum velante, è medio hoſtium incolumis euaſit. C.714,a
Antonius Grotius, miles cæcus ab vtroque oculo, D. Virginis Aſpricollis ope illuminatus. C.741,b
Antonius Haueron, fundator Collegij Iuris S. Donatiani Louanij, quod ita cognominatum, quia ipſe Præpoſitus eius ædis Brugis erat. C.790,b
Antuerpia ocellus vrbium. D.389,b. eius, ciuiumq́ue laus. B.313,b. 473. memoria eius quam vetuſta reperiatur in Scriptoribus: indidem etiam Marchia dicta. B.224,a. C.771,a. amata ea ſemper Lipſio, ciuiumq́ue eius acceptiſſima conuerſatio: vt & à multis ibidem amatus ipſe. B.130,b. 507,a. Senatus P. Q. eius à Lipſio inſcripti de Conſtantiâ Libri. D.369,b. ad eumdem Senatum Epiſtola Lipſij. B.42,b. rurſum iiſdem inſcripta ab eodem Centuria Epiſtolarum ad Belgas tertia. B.473. ad Antuerpiā & vrbis amicos eiuſdem Carmen. B.220,a
Anubis Ægyptiorum deus ſpecie Canis fictus. B.390,a. D.381,b
Annulus olim Romanis in ſiniſtræ tantùm manus digito, qui inde Annularis dictus; & cur: poſt ferè in ſingulis articulis omnium digitorum. Gſ.811,d
Annulorum diſtinctio à metallo, pro geſtantium conditione. A.310,a. aureus Annulus vſi Tribuni mil. vt Equites Romani: at milites ferreus: donec illis etiam aureos indulſit Imp. Seuerus. C.59,a
Annulo ſupellex penuſq́ue claudi & ſignari ſolita Romanis: qui inde Signatorius aut Sigillaritius dictus. E.42,d. 501
Anuli, ſeu compedes ergaſtularia: & hinc Annulati pedes Apuleio. A.321,a
Anuli comarum, ſeu orbes. G.222,d
Annulata claues. E.501,c
Anus, Senatus, Actus, & quartæ Declinationis alia, antiquitus Genetiuum in Ius faciebant; vt, Anuis, &c. A.189,a
Anus fatidica Stoicorum, Prouidentia Dei ab aduerſarijs appellata. D.546,b
Aorſi, populi inter Scythas. E.190,d
Apathia, Stoicis duplex, & quæ: ſed Apathiam aſſerere, Megaricorum potius eſt, quam Stoicorum; & quomodo Latine dici poſſit, velit Seneca. D.503,a. G.132,d. Moyſi approbatam putat Philo Iudæus. D.503,b
Ἀπελεύθερος propriè Libertus. C.16,b
Apella Lanea, an vera. B.87,a
Apelles Cous Pictor opera ſua omnium oculis publicè proponebat, vt iudicia etiam minimorum venaretur. B.105,b
Apelles Chius ab Arceſilao in morbo adiutus, Plutarcho: quod de Cteſibio narrat Laertius. G.276,d
Apelles quidam ſubdolus cauillator, magna apud Philippum Macedonem diu potentia, ſubitò deiicitur, & cum filio interficitur. D.146,b. 147,a
Aper totus ſolidusq́ue appoſitus apud Romanos in vnam cœnam: quis primus rei auctor: quin bini ſæpè terniq́ue vni cœnæ; idq́ue non niſi in cœnæ principio: in quadratis lancibus menſis illati, ſtruis pomorum & talium fructuum cincti; vel infarcti pectoribus auium; turdis, &c. ſæpe etiam non niſi ad oſtentationem illati. Fœturâ in eum finem in Vallis propagati; & deinde ad culinam ſaginati: qui inde Altiles, ſeu Paſti, dicti. C.332. 333. 334,a,b. G.135,d. 532,d. 533,c. Hinc & Apri Milliarij, mille librarum. G.135,b. 641,d
Aper, Plinio, Porcus, Feſto, etiam inter ſigna militaria Romanis. C.106,a,b
Aperitularius, effractor. G.503,d
Apex Flaminum, aut Sacerdotum. A.275,b. G.xxxiij.
Apex, pro Criſtâ. C.80,b. 81,a
Apex Vocalibus longis ſuperiectus, quid. A.450,b. quando eius vſus deſierit. A.452,b. 470,a. hodie nobis in alio vſu. A.450,b
Apicij, diuites & perdita gula homines, tres cognomines Romæ: quorum celeberrimus ſub Auguſto. E.106,c. G.81,d. qui ingenioſus auctor omnis generis luxus, ſcientiam popinæ profeſſus. G.238,c. Gſ.730,c. cur tandem mortem ſibi ipſe intulerit. C.463,b. G.81,d. Is citatus. G.477,d
Apion Rex Cyrenarum. E.245,b
Aplecta, vox inferioris æui, pro Caſtris. C.161,a
Ἀποκατάστασις, ſeu Redintegratio Mundi. D.598,a
Ἀποκολοκύντωσις Claudij à Senecâ ſcripta, tota Satyra Menippea eſt: vnde inſcriptus: qua ſcripti occaſio: quod ſubiectum. Gſ.814.815
Apollo, præſes ſtudiorum & herbarum. A.98,a. Apollo velut peculiaris Auguſto deus poſt pugnam Actiacam. C.139,a

Apollinis templum Romæ an Rocumtombus publicis inſcr-
    uerit. B.449,a
Apollinis templum in Palatio, Romæ. G.102, c
Apollo Didymæus Mileſiis cultus. E.98,d
Apollinis templum Auguſtodunum, quæ Flauia Aeduorum. E.522,c
Apollodori Grammatici Bibliotheca Gen. Deorum citata. C.129,b. 601,a. 601,b. 611,a. 678,b. E.71,d. F.10,b. 11,c. 15,b. G.210,d. 264,c
Apollodorus Architectus Fori Vlpij: Hadriano Imperatori inuiſus: à quo etiam ſublatus. C.435,a. 439,a
Apollodorus homo crudelis aut tyrannus, Seneca nominatus, quis. G.20,c. 378,d
Apollodorus Latine ſcriptum, idem quod Græcè Ἀπολλόδωρος. A.455,a
Apollonia, Ponti urbs, originis Græcanica. G.75,d
Apollonij Scholiaſtes citatus. G.576,d
Apollonius Myndius. Gſ.795,c
Apollonius Thyaneus Epheſi ipſo momento quo Romæ Domitianus à Stephano cubiculario occiditur, exclamaſſe, Euge Stephane, narratur. D.194,b
Apollonius Stoicus, Straboni nominatus. D.446,a
Apologare, pro, Reiicere, repudiare. G.461,d
Apophoreta, & Apophoretica, quæ: tum quæ Saturnalibus data. C.506,a,b
Aporiari, quid. G 461,d
Apoſtrophe. Vide, Auerſio.
Apotheca, cella uinaria. A.203,a. G.650,c
Apparatus belli quid: & quotuplex ante bellum faciendus. D.82,a,b
Apparitor quidam loco Præconis in caſtris Rom. C.188,c
Apparitores aliquando Tribunis milit. quis ademerit: ſed poſt iterum irruperunt. C 59,a. 165,a
Appellationum apud Romanos quis modus & uſus, tam liberâ republicâ, quàm ſub Principibus. E.537
Appia Aqua. Vide, Aqua Appia.
Appia Via, longiſſima, & quaſi regina Viarum; & quo uſque ab Vrbe pertinuerit. E.52,c. Gſ.816,c. Vide etiam, Via Rom.
Appiana Legiones, Ciceroni quæ. B.419,b
Appianus Alexandrinus è præcipuis Hiſtoriæ Romanæ ueterum ſcriptoribus. B.147,a. eius prudens & digna lectu diſſertio de malo ergaſtulorum. A.318,a. locus eius quo Carthaginis à Scipione obſeſſæ forma deſcribitur: item ab eodem Numantiæ: tum Peruſia ab Auguſto. C.283,b. 284,a,b. 285,a. eiuſdem locus de vectigalibus Pop. Rom. è Decumis & e Paſtione. C.389,a. deſiderabiles eius De Copiis militaribus, & Prouentibus annuis Romanorum, Liber interijt. C.395,b. diſſenſus eius a Commentariis Cæſaris. C 121,b. eius parum cauta ſcriptiones, aut etiam errores. A.58,b. 245,a. 282,b. 283,a. D.209,a. E.57.d. 58,c. 311,d
Appianus correctus. C.27,a. 78,a. D.415,b. Idem allegatus, citatus, & idem ibidem illuſtratus. A.249,a. 252,a. 258,a. 279,a. 282,a,b. 310,b. 316,a. 320,b. 332,b. B.303, a. 391,a,b. C.16,b. 19,a,b. 20,b. 30,b. 41,b. 58,b. 59,a. 91,a. 94,b 95,a. 97,b. 99,b. 102,a. 105,b. 112,a. 117,b. 132,b. 133,b. 155,b. 168,b. 178,a. 182,b. 184,a. 189,a. 191,b. 192,a. 201,b 204,b. 219,a. 237,a. 241,a. 250,b. 271,a. 272,a. 289,b. 294,a. 297,b. 310,b 311,b. 314,a,b. 315,a. 310,b. 321,b. 327,a. 329,b. 336,b 349,b. 354,a. 357,b. 358,a. 359,b. 378,a. 385,a. 386,a. 390,a,b. 391,a 392,a,b 401,b 402,a. 403,a. 409,a,b 410,a,b. 411,a. 420,b. 437, b. 468,a. 494,a,b. 575,a. 791,a. D.96,a. 336,a. 414,b. 415, a 617,a. E.2,c. 7,d 9,d. 10,d. 32,c. 47,d. 54,c. 63,c. 83,d. 91,d. 98,d. 102,c. 115,c. 126,d. 1[illegible] 145,b. 151,c. 157,d. 189,d 206,c. 245,c. 255,d. 265,d. 305,d. 307,b 386,d. 400,d 421,d. 515,b. 532,b F.20,d. 24,d. 29,c. 33,c,d. 42,c. 43,d 45 d. 48,d. 53,d. 61,c. 80,a. G.xy.2.d. 9,c 41,d. 116,c. 133,c,d 136,d. 153,c. 194,c. 217,d. 301,d. 321,c. 379,c. 428,c. Eius Interpretis lapſus. C.410,b
Appion Grammaticus, cymbalum arrogantiæ. B.29,b. uanus homo, & falſo Polyhiſtor dictus. C 585. agyrta: & quos præterea ei tributa agnomina. G.569,d. 570, d
Appius Claudius apud Mart. Capellam literam Z reformidat. A.465,b
Appius Cenſor quando Viam à ſe dictam & quo uſque ſtruxerit. C.443,a,b. aquæductuum etiam primus auctor. C.444,b
Appius Claudius x vir Legg. ſcrib. D.280,b
Appius Claudius Cæcus a Cicerone inductus barbatus. E.536,c. quinque ei filiæ. E.133,c
Appius Silanus. A.379.b
Approbare ſe trigarium, &c. reipsâ oſtendere ſe bonum aurigam, &c. E.279,c
Apricus, Expoſitus Soli. ἀπὸ ἀλέας. G.245,d
Apriles Kalendæ opportunus amori dies, præſidente ipſi Veneri; cui eo die ſacrum fiebat. B.244,a
Ἀψὶς θεάτρου, quid Dioni. C.571,b
Ἀψόρροος Oceanus, unde Homero. D.591,b
Apuleia Varilia ſororis Auguſti nepos, incertum quomodo. E.61,c. 543.
Sex. Apuleius unde cognatus Auguſti. E.61,c
Apuleius Mileſiarum ſcriptor beneficiâ familiâ natus. A.266,b 267,a. in eo occultior ſæpè doctrina: verba ſelecta; ſed fortaſſe nimis: & qualis eius ſtilus: Bodino dictus rudere, non loqui. A.167,b. 334,a. amauit in multis imitari Plautum. A.167,b. 179,a. dialogus eius quidam, eiuſque principium. A.266,a. valdè is laudat Pythagoram. D.436,b. obiectum ei in iudicio quod ſexagenarius Pudentillam duxiſſet, contra Legem Papiam Poppæam. E.514,b. dilemma eius de ponendâ ægritudine cauſâ emortui. G.96,d. eius vera deſcriptio boni Proconſulis. D.332,b
Apuleius correctus; aut eius ſententia reſtituta. D.515,a. Porrò correctus. A.167,b. 168,a,b. 179,a. 185,b. 243,a. 249,a 265. 266. 280,a. 288,a. 322,a. 330,a. 334,b. 335,a,b. 336,a. C.101,b. 565,a. 581,b. 663,b. D.435,a. 559,b. 562,a. Idem citatus, & paſſim explicatus. A.108,b. 186,a 216,a. 220,b. 235,a. 236,b. 242,b. 260,a. 270,b. 282,b. 303,b. 305,b. 306,a. 307,a,b. 310,a. 317,b. 321,a 322,b. 329,a,b. 448,a. B.48,a,b. 410,a. C.71,b. 73,b. 128,b. 220,a. 288,a 448,b. 487,a. 498,a. 511,b. 517,b. 518,a. 523,b. 534,b. 335,a. 537,b. 539,b. 559,a. 565,a. 570,b. 575. 581,a,b. 581,a. 603,b. 645,b. 646,a. 648,a. 654,a. 656,a. 657,a. 663,a,b. 681,a. 791,b. D.19,b. & aliquoties in Libris Politicis: ſæpiſſimè autem in Libris Philoſophiæ Stoicæ. Item. E.64,d. 141,c. 179,b. 255,d. 258,d. 291,d 310,c. 410,d. 412,d. 453,d. 492,b. 497,a. 499,a. 506,a. 510,c. 524,d. 526,a. 535,c. G.14,c. 142,c. 147,d 157,d. 161,c. 173,d. 177,c,d. 192,c. 218,d. 244,d 245,d. 250,c. 271,c. 273,d. 329,d. 360,c. 372,a. 373,b. 405,c. 453,d. 456,c,d. 460,d. 461,b. 482,d. 484,d. 495,d. 537,d 604,d. Gſ.703,c. 760,d. 762,d. 766,d,c
Apulia in ſpectaculis, quid ignotum. C.571,b
Apium in ſuis regiſque ſuis cubilibus ſtruendis ſolertia: erga regem reuerentia: regis forma, maieſtas: & alia eo facientia. G.202,d,c
Apium examen ſemper inter portenta, cùm viſum loco inſolenti. E.208,d
Apium induſtria, etſi ex alienis libant, melior tamen textu aranearum quæ ex ſe fila gignunt. D.121,a
Aput, pro, Apud. A.65,a
Apyrina, vel Apyrena, Punica mala nucleos aut nullos aut blandiores habentia. G.552,d
Aqua, quid: præcipua eius pars Mare. D.588,b. principium ſeu origo omnium rerum Thaleti, Brachmanibus, Ægyptijs, &c. D.577,a. Gſ.72[illegible],c,d. unde ei ſuus motus: & an in eâ aliquid vitale. Gſ.760,c. niſi gelu adſtricta, ſemper per ſe aliquid exhalat. Gſ.761,d
Aquæ quæ ſtent, aut fluant, aut quæ varias venas habere dicantur. Gſ.724,d
Aquæ calidæ in ipſo mari ebullientes. G.131,d
Aquis cur ligna aliaque aut innatent, aut ſubmergantur, cauſa. Gſ.734,c
Aquæ medicatæ item noxiæ, ſimileſque, aliæ grauiores: earumque cauſæ. Gſ.734,c. 735,d

Aqua

Aquæ quædam fecundas mulieres, aliæ ſteriles reddunt. Gſ.724,d,c

Aqua marina per terras percolata amaritudinem ponit. Gſ.724,d

Aqua & panis, ſola ad vitam ſufficiunt. G.432,d

Aqua, potus militaris Romanorum; aut, mixto aceto, poſca. C.205,a. D.312,b

Aquam, aliumve liquorem in vaſe circumdari nive, ſine eius tamen mixtura, in more etiam hodie. G.661,d

Aqua calida potata Romanis & Græcis; idq; in delicijs: eaq; ſolitaria, aut infuſa vino. A.236,a,b. E.218,d. G.9,d. 31,c. *is potus nocuuſne, an contrà.* A.237,b. *duplex autem appoſita inter menſa, calida, frigida.* A.237,b *Calida potus etiam Eſſæis vſitatus.* B.235,b.236,a

Aqua & Ignis coniugijs prælata, cur. B.492,b. *Aqua etiam aſperſio in nuptijs ſolennis.* E.523,b

Aquam cardinibus affundere, quorum aut quarum mos, & cui fini. A.202,b

Aqua potus, phraſis; vt, Veſtis indutus, &c. G.31,d

Aquæ interentis metu, quidam ab omni humoris vſu abſtinuere. G.25,d

Aquæ luſtralis quis vſus. E.523,b

Aquæ inopia, phraſis Cæſaris. A.337,b

Aquæ hauſtio exercita olim in ergaſtulis. A.318,b

Aquæ vſus, aquas aggerere, aquariũ munus, & aquaculari; vnde vulgo apud Romanos inter probra aut obſcæna. A.77,a

Aqua an aliqua cura Veſtalibus. C.613,a. *cur Aqua modicũ Veſtali ob inceſtum defoſſæ appoſitum.* C.617,b.618,a

Aqua Aniena, id eſt, Ex Aniene, Catoni. A.53,a

Aqua Appia per xi. milliaria Romam a quo ducta. C.444,b

Aqua Virgo Romæ in primis frigida. G.545,c. Gſ.815,c

Aquæductuum initium Romæ quando, & a quo: magnitudinis Imperij Romani præcipuum id indicium: quantam Vrbi intulerint aquarum abundantiam: quot, & quâ altitudine ac latitudine Romæ: qualibus & quantis arcubus & fornicibus ſublimati: à quadrageſimo lapide quidam continuò opere perducti: quantis impenſis: præferendi mole & vtilitate, atque hac potiſſimum, operibus pyramidibus, & talibus inertibus operibus. C.444,b.445,a,b. *eorum ijſque annexorum quantus ornatus: quæ ijs tuendis cuſtodiendiſve multitudo Curatorum, Caſtellariorum, miniſtrorum, & eius generis hominum, imo familiarum publicarum ad id inſtitutarum.* C.446,a. E.278,c. *ex ijs conceſſu Principum aqua in priuatas ædes deriuata.* G.556,d

Corn. Aquanus Leidæ antiquarum rerũ curioſus. C.593,a

Aquaria prouincia, aut Frumentaria, Oſtia; eaque quæ. A.76,b. 77,a. E.117,c.

Aquarioli, qui. A.77,a.

ad Aquicinctinis Collegij Rhetoras Epiſtola Lipſij. B.397,a

Aquila noſtris terris haud temerè viſa. E.48,c

Aquilarum maxima in auſpicijs auctoritas. Gſ.711,d

Aquila muſcas non capit; Prouerbium. D.197.

Aquila commune ſignum totius legionis Romanæ. C.102,b. *vnius legionis tantum vna. præcipui imperij ſignum: quæ eius origo.* C.106,a. *& quia vnica in vna legione, per Aquilas intellectæ quandoque legiones: nec eam habuere Socij.* C.108,a. *qualiter repræſentata, & quâ magnitudine.* C.107,a. E.501,a. *locus eius in acie vbi.* C.103,b. *vbi in caſtris: & à Centurione primi pili cuſtodita.* C.147,b. E.374,c. *per Aquilam nonnumquam intellectus ipſe Primopilatus.* C.55,b

Aquilarum & ſignorum militarium aliquot iconiſmi è Columnâ Traiani. C.112.

Aquila & ſigna militaria ceu dij quidam militares. C.27,b. 111,b. 112,a. E.24,d.48,d.496,d. *præter Aquilã autem olim etiam alia animalia in pugnas & rapinas nata pro inſignibus prætulerunt Romani: quomodo: & quæ Plinio, alijs: quis primus cæteris ablegatis ſolam velut propriam Romanis Aquilam dicauerit.* C.106,a,b. E.48,d. 496,d. *exemplo, vt videtur, Perſarum.* C.106,b. E.501,d

Aquila duplex concorporata, vt in Inſignibus hodie Imperij, in ſenſu militari repræſentata in Columnâ Antonini, vnde. C.243,b. 244,a

Aquilæ in ædificijs, quid. E.588,d

Aquila, libertus è primis Notarum ταχυγραφίας inuentoribus Iſidoro. B.382,a

Aquileges quomodo terra ſublatentes aquæ venas deprehendant. Gſ.728,c,d

Aquilius reus à M. Antonio Oratore patrono pectus nudare iuſſus monſtrandis cicatricibus vulnerum pro patriâ acceptorum. A.420,a

Aquilius Regulus, frater Vipſanij Meſſallæ. E.477,d. *bipedum nequiſſimus Plinio iuniori.* E.407,d

M'. Aquilius fontes hoſtium veneno infecit. G.23,d. *meritò culpatus à Floro quòd veneficio ſacroſancta Romanorum arma violaſſet.* C.459,a

Aquilo, quis ventus. Gſ.765,b,c. *Aquilones venti etesij, in Orientem nauigantibus ſecundi, & contra.* E.365,d

Aquenſis, an bene ſcriptum. A.450,b

Ara quid differat ab Altari. D.301,a

Aræ & victimæ in aduentu Regũ aut Principũ, veti. E.357,d

Aræ ſtatuta in memoriam rei quam laudatã volebant Rom. vt, Ara adoptionis &c. E.13,d.b. *mos is vetus.* A.260,b. *vela iis oppandi ſolita.* A.329,b

Aram Principis caſtrorum ſtatiuorum aut hibernorum honori Signorum & caſtrenſium deorum. C.147,b. E.24,d

ad Aras confugere ſupplices & ſeruos, mos Græciæ: deinde & Romæ. E.88,d. 519,a

Ara in area Amphitheatri. C.572

Ara Diuis Manibus poſita crebra. G.555,c

Ara Druſi, & cenotaphium. E.44,c

Ara Lugduni in honorem Auguſti, & eius ſacerdotes; adque eam certamina; & Ludi, &c. A.167,b. E.30,c

Ara Romana, ſeu Maxima, inter ſacerrima Romæ. E.176,c

Ara Vbiorum in honorem Auguſti, vbi: & an Bonnæ. E.30,d

Ara Victoriæ in Curiâ Romæ. E.301,c

Arabes grandioribus utentes ſagittis arcum pede tendunt. C.347,a. *fœmina Arabiæ ſagis velatâ.* E.251,d. *ſiluæ Arabum vento inter ſe attritis ramis incenſæ.* Gſ.707,d

Arabia ab Oriente Imperio Romano adiecta à Traiano. C.378,a

Arabius tibicen; Prouerbium. A.468,a

Aranearum quot pondo à ſeruis in Vrbe Româ collecta iuſſu Heliogabali. C.426,b

Aranearum textus non ideò quia ex ſe fila gignunt, melior apum induſtriâ quæ ex alienis libant. D.121,a

Arare æquor, flumina &c. G.647,c

Arare, verbum obſcænum. A.126,b

Arar & Moſellæ coniunctio tentata à quo. E.233,d

Aratrum inducere euertendis vrbibus mos, ſicut aratro condebantur. G.206,d

Aratus Sicyonius Acrocorinthum, electo aut occiſo Perſæo, occupat. D.445,a. *quo ſcalarum genere vſus Sicyonis arcè oppugnanda.* C.271,a. *ad omnia ciuilia mirificè vafer & appoſitus, trepidabat in bellicis.* D.144,b

Aratus falcè apud Philippum Macedonem ab Apelle quodam traductus. D.146,b. *diu tacitus, tandem lento veneno ob eo ſublatus.* D.147,b

Arbaces. Vide *Arnaces.*

Arbela caſtellum, haud procul quo prælium poſtremum inter Darium & Alexandrum. E.190,d

Arbiter conuiuij, aut bibendi, quis Horatio. A.104,a

Arbiter, inſpector, qui facta dictà ve alterius arbitratur. F.28,d

Arbiter, &, Iudex, quo differant: & Arbitrij formula. G.212,d.293,c,d. *arbitrum adigere, vel potius addicere, phraſis Iuriſconſultorum.* A.261,b. G.492,d

Arbitrij libertas hominis eſt. D.393,b. *ſed non vis quâ Deo reluctare poſſit.* D.394,a

Arbor felix, Macrobio quæ. E.411,d

Arbores pro dijs culta à Celtis, & alijs gentibus; imò & Romanis. E.439,c,d

Arboribus ſacris appenſa lucerna. A.235,b

Arborum radices quatenus in terram decurrant ad alimenti ſuctum. Gſ.726,d.780,d

Arbores ſucciſæ, vt crines, magis feſtinãt recreſcere. Gſ.726,d

Arbores in Nouo Orbe, primum vt ſata, quam breui adoleuerint quantoſque fructus tulerint. D.608,a

Arbores quædam umbrâ ſolùm utiles. G.242,d
Arbor infelix, vel, infamis, pro Cruce. C.645,b
Arborum fulguritarum baſtula ſurgunt contra fulmina: & cur. Gſ.711,d
Arbores magnæ diu creſcunt, unâ horâ exſtirpantur: ſic opes aut potentia. D.34,b
Cæcil. Arborius auus Auſonij. A.284,a.
Arbuſta in ædibus, ſiue ſupra eas, diuitum Romanorum. D.450,b
Arca ferrata, in quam Regulus coniectus. G.53,c
Arcades primos homines exiſtimati, arboribus exciſi. D.607,b. 608,a
Arcades quo ſtratagemate Lacedæmonios ſignum interrogantes vicerint. C.133,b
Arcadiæ Creta oppidum: quo diruto cur fontes ſubſtiterint. Gſ.726,d
Arcana Imperij, κρύφια. A.214,a
Arcarij qui: Ludos ex publico aliquando dabant. C.497,a
Arcedere, pro, Adcedere. A.130,b
Ioan. Arcerius commendatus. B.102,a. ad eum Epiſtola Lipſij. B.80,b 104,a
Arceſilaus, Arceſilas Latinis, Crantoris diſcipulus, auctor Secundo, Nouæ, ſiue Mediæ, Academiæ. D.438,b. 439. 449,a. G.276,d alter Ariſtippus vocatus. G.168,d. ignorantiæ magiſter Lactantio. D.460,b
Archelaus Athenienſis præceptor Socratis. D.438,a
Archelaus Cappadox: forte eius nominis duo. E.160,d
Archelaus Macedonum Rex à Socrate ſpretus. G.331,d
Ἀρχὴ & ἀρχεῖον Græcis quid. E.2,d. F.15,c,d
Archino Thebarum tyranno quid malè ceſſerit. G.167, d. 168,b
Archidamus, Spartæ Rex, agris hoſtilibus parcendum ſuadet poſt victoriam. D.103,a. Philippum Macedonem victoriâ inſoleſcentem modeſto dicto ſuæ ſortis memorem facit. D.258,a
Archedemi, vel Archedemi, Philoſophi inſignes; Tarſenſis vnus, Athienſis alter: quorum ille Straboni, Senecæ, & Ciceroni laudatus: hunc Stoicam diſciplinam ad Parthos tranſtuliſſe ait Plutarchus. D.446,a. G.666,c
Archiducis titulus vnde originem aut exemplum traxerit. C.763,b
Archilochus citatus. D.64,b
Archimedes quomodo Sambucas Marcelli perfregerit. C.272,b.273,a. in expugnatione Syracuſarum dum figuras in puluere deſcribit occiſus. D.247,a. is allegatus. Gſ.734,c
Archimimus quidam, cuius nomen ignoratur, decrepitus quotidie dijs in Capitolio mimum agebat. A.328,b. 330,b
Architectonica aliquatenus ſcire, non inutile aut indecorum Principi. D.129,a
Archontes quando Athenis perpetui eſſe deſierint. F.15 c,d
Archytas Tarentinus, Philoſophus Pythagoreus. D.435,b. felicitatem hominis ad externa porrigit ac nectit. D.494,a. de affectibus quid ſenſerit. D.499,b. bona eius ſententia de Dei hominiſque boni differentia. D.512,b. felicitatem vino inebriantis quomodo comparet. G.138,d. dictum ei à multis tributum, quod Seneca Socrati tribuit. G.12,c
Arciere, quid. A.168,b
Arcta purpura, pro Anguſto clauo. A.316,b
Arcula condendis veſtibus: & Arcula, pro Prela aut torcularis premendis veſtibus: & hinc prouerbiale, Ex arculâ prodire. G.145,d 146,b
Arcus Scytharum & Parthorum ſimiles. C.346,b. Scythici arcus vera forma quæ & hodie Turcici. A.467,b. inſigne olim Regum Parthorum. G.181,c
Arcus haud creber vſus Germanis. E.403,b
Arcum pede immiſſo cur tendere ſoliti Arabes. C.347,b
Arcus cæleſtis colorum commiſſurâ variegatur. Gſ.686,d. in ſpeciem tantū maior Sole, altus infimè minor. Gſ.688 d. quod cum in nube cauâ concipi Seneca adſtruit, falſum. Gſ.687,d.690,d. nec verò ab eodem aſſertum, imaginem eum Solis eſſe malè expreſſam ob vitium nubis. Gſ.688,d. Vide etiam, Iris.
Arcus Fabianus, Romæ vbi. G.171,d
Arcuſpletis, vocem antiquam videri in Plauto. A.78,a
Ardea, de homine oblongo, gracili G.184,c
Ardeatina regio inſalubris, etiam hodie. G.629,d
Ardere, vri cum flammâ. Gſ.714,d
Arduus, ardens. A.302,a
in Arduis faciliùs comitem reperire, quàm ducem. E.325,d
Arduo, duplex archaiſmo, pro, Addo; Ar, pro, Ad; &, Duo, pro, Do. A.207,a
Area forma, & triturandi modus. Gſ.685,d
Arearum quæ in aere (Coronarum Senecæ) tabes, ſerenitatis; diſtractio, venti ſignum. Gſ.685,d
Area Amphitheatri, etiam ſimpliciter Arena vocata; quia arenâ ſterni ſolita: cuiuſque generis ea ſtratura, & quam varia. C.359,a,b. tota hæc Area libera: niſi quod in eâ ara Iouis Stygio, Latiarive, ſiue Ditis: tum in ſolo Areæ ſpecus, ſiue cloacæ; cui res: tota autem muro cincta qui Podium ſuſtinet: in eo muro portæ maiores, vel minores portulæ, per quas in Aream aditus: ipſa porrò Area aliter atque aliter ornari ſolita: in modum ſiluæ, in modum maris, &c. C.563 & ſeqq.
Arelate reliquiæ Amphitheatri veteris. C.588,a
Arellij Fuſci locus ſimilem Velleio exprimens; idque correctus. F.51,d
Arena ſine calce, ad ſtili formam relatum quid: eique ſtilus Senecæ comparatus a Caligulâ. G.vj.
Arena feruens è muris in hoſtes proiecta. C.350,b
Arena, pro Areâ Amphitheatri, quia ea arenâ ſparſa: imò & Arena vox ipſo Amphitheatro certamineque Amphitheatrali: nunquam tamen pro Circo vel Stadio; etſi & hæc arenâ ſternerentur. C.559,b hinc & Amphitheatra, quæ aut integra, aut ex parte hodie adhuc exſtant, vulgus Arenas vocat. C.588,a
Arena toto apparatu argenteo vſus Iul. Cæſar nondum Princeps, munere patris funebri. C.407,a
Arenæ operas locare egeſtate adacti quandoque etiam liberi. Vide, Gladiatores.
in Arenam damnari, & Arenâ mitti, quid. C.559,b
Arenarij, qui in Arenâ (Amphitheatrali) depugnant. C.559,b
Arenaria moles ad Oceanum in Belgio (Dunas vocant) vnde fortè ſuccreuerint. E.35,d
ad Philip. Arenbergium Baronem Epiſtola Lipſij. B.186,a
Areopagitæ puerum hirundinum oculos configentem cur interfecerint. D.521,a
Ares apud Plautum, pro Marte. A.133,b
Areſcoto Brabantiæ oppido vnde nomen. C.726,b
Arethuſa fons Syracuſarum. G.118,d. Arethuſa & Alphei fabula celebratiſſima, ſed fabula. Gſ.736,d,c.776,d
Areus Alexandrinus Philoſophus Auguſto familiaris. D.134 b. G.109,d
Arfari, pro, Affari. A.130,b
Arfines, pro, Affines. A.130,b.207,a
ad Lupercium Leonardum Argenſolam Epiſtola Lipſij. B.184,a. 228,b
ad Bart. Leonardum Argenſolam Epiſtola Lipſij. B.199,a
Argentum purum, item graue, quid. G.146,d
Argentum factum, &, ſignatum, vt differant. G.270,c
Argenti in ornamentum rarus in caſtris olim vſus Rom. C.205, b. 206,a
Argenteus gladius omnia penetrat. D.56,a
Argentifodina quando primùm in Germaniâ inuenta. C.510,a
Argeſtes, quis & qualis ventus. Gſ.765,d
Argiuus quidam quomodo Pauſaniam Spartæ Regem Ephoris prodiderit. E.135,b
Argolici clypei quadri. C.71,a
Argumenta ſingularum Librorum Senecæ à Lipſio conſcripta quanti laboris opus. G.y.
Argutari pedibus, quid Titinnio. A.257,b
Ben. Ariæ Montani mors, & laudes. B.297,a. 304, b. C.398,b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.188,a. 278,a
Aricia quantum Româ diſtet. C.250,a,b
Aridæus frater Alexādri Magni ex matre impari. G.322,d
Aries, tormenti machinæve bellicæ genus, vnde ſic dictum. C.309,a.

C.309,a. Gſ.759,c,d. an inuentũ bello Troiano. C.265 a. prima eius ſpecies rudis, quæ ſimpliciter Aries: altera compoſita: vtriuſque inuentores Carthaginienſes. C.309,a,b. Gſ.759,c,d. Compoſiti Arietis deſcriptio ex Ioſepho: eaque explicata. C.309,b.310,a,b. eius vis quanta: uſque ad motus ſignum perdendo vrbes: cratibus & corijs tectus, aut vineâ longiore, contra iactus, aut ignes. C.310,b. 311,a. Tertia Arietis ſpecies dicta Teſtudo Arietaria, vel, Teſtudo Aries: eius etiam inuentrix Carthago: deſcriptiones euſdem ex Vitruuio, Vegetio, &c. C.311,a,b. ex Herone. C.312,a,b

Aries bellicus, cur Exterminatorium inſtrumentum Paulo Diacono. C.310,b

Arietis bellici, cuiuſcumq; generis, Figura. C. 279.312.313

in Arietes hoſtiles varia remediorum genera a defenſoribus vſurpata, è Vegetio & alijs recenſita ac deſcripta: etiam depicta. C.357.358.359.

Arietare verbum, pro, Incutere cum impetu, incurſare, impellere, confligere, crebrum Senecæ. G.20,c.113,c.131,d. 147,c. Gſ.759,c

Arietem immolare apud Albanos illicitum, cur. E.157,d

Arietis vox in fabricis quandoque pro Capreolo, ligno've fulciente aut ſuſtentante, & modicè inclinato. C 306,b. E.239,d. EM. 23.

Arimanius, Pluto, malum rerum principium Magis Chaldæorum. D.553,b

Ariobarzanes Cappadociam à Mithridate recepit. A. 332, b

Ariolos ſuper euentu rerum conſulere, illicitum. D.194,b

Ariſtarchi dictum falſum, aut iocus. B.167,a

Ἀριστεῖα vnde Græcis dictum; & ἀριστεὺς quis. A.299,a

Ariſtides Athenienſis, Iuſti dicti, ſumma probitas. D.197,a. iuſtum factum. D.239,a. Themiſtocli ſibi valde aduerſus, in communi tamen legatione ſimultates ſepoſuit. D.137,b. male ei à Senecâ tributum quod tributum Phocioni. G.84,c.

Ariſtides Rhetor citatus. C.269,b. 384,b.423,b. 424,b. 426,a.427,a.457,a 471,b

Ariſtippus caput Philoſophiæ Cyrenaicæ. D 439. eius verſutia. D.146,b. quãtum ab indocto doctum differre coniecerit. D. 428,b. eius à Dionyſio in imo locati ſcitum dictum. G.179,c,d. iocus in capitunculas quæſtionum. G. 334,d. pulcrum dictum ad ſubtilem diſſertatorem. G.458,d. vnguentorum vſus ab eo laudatus. G. 380,d. argenti ei verus vſus cognitus. G.393,d.

Ariſto, vel Ariſton, Chius, Zenonis diſcipulus: à quo eum abijſſe ait Cicero. D.441,a.445,b. quam partem Philoſophiæ ſolam admiſerit, quam reiecerit. G.572,c,d.590,d. 652,d. eius ſententia, vnam virtutem eſſe. D.495,b. ἀδιαφορίαν quamdam ſtatuerit. D.486,b. philoſophos argutias ſectantes comparabat comedentibus cancros, quomodo. D.434,a,b. Plures eo nomine Philoſophi: & duo quidem Peripatetici: vnus & qui Philoſophum mentitus. D.445,b. G.437,d

Ariſtobulus Rex. E.215,c

Ariſtocratia non improbanda, ſi benè compoſita. B.105,b

Ariſtodemus, Herculis abnepos, an inter duces qui Pelopidas Peloponneſo eiecere. F.10,c

Ariſtogiton & Harmodius, vnde tyrannicidæ dicti. G. 376, d

Ariſtophanis ſcommata in Socratem. G.151,c. Idem citatus. A.181,a,b.202,b.210,a. C.678,b. D.33,b. & alibi in Libris Politicis. G.180,c. Euſdem Scholiaſtes citatus. A.112,a.202,b.270,a. C.314,b. G.180,c

Ariſtophanis Grammatici riualis elephas. B.38,b

Ariſtocles de conflagratione mundi ſcripſiſſe dicitur Euſebio. D.596,b.597,b

Ariſtoteles, Homerus, & Hippocrates, humanum faſtigium exceſſiſſe videntur. B.87,b

Ariſtoteles germanus naturæ alumnus. A.299,a. quaſi deus aliquis à Iul. Scaligero habitus. F.12,c. a multis miraculi inſtar laudatus: ab alijs culpatus à maniloquio, verſutijs, ſubtilitate & impietate. D.431,a,b. 432,a. Politica tractauit, ſed non preſſè de Principatu: in iis tamen eximiè laudatus; eiuſque lectio ſupra omnes Principi commendata. D.9.128,b. vtiliter is in Scholas receptus quod ad Dialectica & Phyſica. D.432,a. in Academias reducendus: ipſe; non obſcuri & aculeati Commentarij. Præter autem Logica ipſius & Phyſica, etiam Ethica & Politica. Nec ille ſolus; ſed inſuper & Plato, Epictetus, alij. B. 59,b. eius Opera in quot olim verſus diſtincta. B.135,a. quando natus: nec potuit conuixiſſe Socrati, contra aſſertionem Senecæ. G. 251,c. 394,d. inſignem Bibliothecam adornauit, & exemplum pluribus dedit. C.627,b. ad quos aut quo deuenerit. C.629 a,b. litteram R ægrè pronuntiabat. A.464,a. in Lyceo leges conuiuales ſcripſit. A.101,b. pecuniâ donatus ab Alexandro. G.251,c. eiuſne culpâ Alexander aquâ Stygiâ ſublatus. Gſ.734,c. impietatis accuſatus Chalcidem fugit: ibique quomodo mortuus. G. 258, d

Ariſtoteles Peripateticorum conditor: qui eum ſecuti. D.439. veritas ei amica magis quàm Plato aut Socrates. D.449,b. qualis fere vbique in diuinis. D.391,a. etſi nonnumquam in religione accuſatus. D.159,b. putatur aſſeruiſſe Fatum phyſicum: quamuis aliter in libello De Mundo. D.391,a. cuius libelli an ille auctor, aliquomodo dubitatum G.14,c. citatur idem libellus a Stobæo titulo Epiſtolæ ad Alexandrum. D.387,a. in eo Deum ipſum Neceſſitatem & Fatum dici poſſe aſſeritur. D. 392, a. in eodem malè Deus loco à terris ſegregatur. D.566,a,b

Ariſtoteles quâ parte contrarius Stoicis. D.481,b. felicitatem non in poſſeſſione & habitu virtutis, ſed in vſu & actione ponit; aliter quam Stoici. D. 494,a. quæ ad plenam felicitatem facere cenſeat. D.483,b. Æthera à Cælo diſtinguit. D.582,b.583 a. à corruptione eximium voluit. D.596,a. Aer ei calidus primario, contra quam Stoicis. D. 588,a. vicem Idearum Platonis Vniuerſalia induxit. D. 460, b. de ſtellarum & Solis materiâ non bene ſentit. D. 584,a. in ſcriptis videtur vacillare de facultate ſeminis muliebris. D.610, b. nullum Vacuum admittit. D.574,b. quid ei Tempus. D.601,a.602,a. de partium aliquot Terræ mutatione, non de Mundi totius credidit. D.596,b. quam differentiam ponat inter νοῦν & ψυχήν. D. 403, b. ſpontaneam mortem palam damnat. D.525,a. quæ ei intellecta inſula extra Columnas Herculis, Carthaginienſibus olim cognita. D. 594, a. pulchrum eius dictum ad quemdam qui multa nugatus erat. D.161,b

Ariſtoteles videtur electionem in Regnis prætuliſſe ſucceſſioni. D.214,b 215,b. is maxime formam Epiſtolæ concepiſſe & aſſecutus videtur. B.541. cometas, & talia, ad cauſſas naturales fortuitas refert. B.19,b. numerum procreandorum definiri, & ſi cui augeatur, abortum procurari vult. B 409,b. eius de Elephantis loca. B.35,a. & ſeqq. allegatus de Equo Regis Scytharum. B.511,b. quas cauſſas potiſſimas mutatarum Rerumpublicarum vere ſtatuat. E.314,d. eius locus quem reſpexiſſe viſus Tacitus. E. 334,c. calumnia eius in Germanos, ſi per Celtas eos intellexit. E.544. eius teſtimonia de Homero. F.12,b,c

Ariſtoteli perfecta felicitas ex Contemplatione & Actione ſtatuitur. G.257,c,d. pulcher eius locus de imbecillitate humanâ. G.113,c,d. mundum exiſtimat immortalem. G.256,c. eius alia opinio de vita humana longitudine, quam ei tribuit a Senecâ. G.214,c. præcipit magis venerari præceptores aut doctores, quam parentes. G. 574,d. nec pueris nec nutricibus cenſet conducere vinũ. G.29,d. damnat eos qui hominem cæteris animantibus poſtponunt. G.285,d. nullum fuit magnum ingenium eſſ. ſine mixtura dementiæ. G.169,b quædam vt ipſius allegata a Senecâ, quæ hodie inter Ariſtotelica non reperiuntur: eiuſdem comparatio in ratione temperandi iram, non mala. G.7,d. quomodo Iram definiat, G.3, c, d. iram aut ad pericula concitatiſſimam. G.6,d. qui ei plerumq; iracundi. G.28,c. qui ei ὀργίλοι, πικροί, ἀκρόχολοι, & χαλεποί. G.4,d. iram ſecundùm naturam ſtatuit: quæ opinio improbata Senecæ. G.5,d. locus eius de iis quæ ſunt in noſtrâ poteſtate, poſt nos. G.6,c

Ariſtoteles Fromendo, vt & pleriſque doctis, non eſt auctor Libri qui inſcriptus De Mundo ad Alexandrum. Gſ.690,c. eius opinio de motu cæli. Gſ.699, d. eius de corru nubium in fulminatione, mens aliaquam ei affi… a Senecâ. Gſ.705,d. locus eius quem non benè cepit Plinius. Gſ.729,d. ſententia eius de cauſis terræmotus. Gſ.778,d. eius locus a Senecâ non benè citatus, aut malè intellectus. Gſ.809,d,c

Ariſtoteles ſpeciè correctus. F.9,c,d. Idem citatus. A.232,a. 299,a. 300,b. 301, a. 306,a. C.205,a. 224, b. 266,a. 382,b. 602,a,b. Verba eius ſæpè intertexta aut citata in Libris Politicis. D. 22. & paſſim. Citatus porro. D.436,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. Item E.128, d. 165, b. 350, d. 418, d. F.43, d. G 2,c. 4,d. 14,c. 19,c. 26,d. 32,d. 34,d. 35,c. 36, c, d. 42, d. 43,d. 110,d. 202,c. 254,d. 265,c. 268,c. 293,c. 311,d. 315,d. 318,d. 333,d. 393,d. 509,d. 614,d. Gſ. 685,d. & ſæpiſſimè ſequentibus paginis Commentariorum Fromondi.

Ariſtoxenus Tarentinus Pythagoréus Ariſtotelem mortuum inſectatus. D.436,a

Arithmetica ſqua. D.464,a

Arius Didymus correctus. D.595,b

Arius hæreticus exſilio punitus a Conſtantino. D.165,a

Arma duplicia, ad tegendum, & ad petendum: ſed propriè quæ tegunt. ſed indifferenter plerumque vſurpata vox. C.66,a

Arma Legionariorum & Auxiliarium apud Romanos diuerſa: & quæ, collectione compendiariâ recenſita. C.96. E.197,c

Arma Romano militi non pro onere, ſed quaſi pro membris. C.183,a. iis curioſe illi exercitii. C.193,a,b. ea abieciſſe, aut amiſiſſe in pugnâ, in militiâ Romanâ capitale. C.218,a. G.664,d

Arma Romanorum olim militum pro hodiernis à pleriſque ſpreta: aſſerta ea tamen & defenſa. C. 224. 225. 226.

Arma Romanis concuſſa pugnam aggreſſuris. C. 131, a. ea autem in aſſenſu militari eleuare, & cum crepitu concutere, mos Germanorum aut Gallorum potius, quam Romanorum. C.125,a

Arma Gladiatorum antiquis propriè appellata Ornamenta. C.531,b. 532,a. eorum arma (tela videlicet) ante pugnam a munerario explorata. C 533,b

Arma luſoria, vel exercitoria, oppoſita decretoriis & pugnatoriis. C.534,a,b

Armis veris præludere, propriè Ventilare. C. 534, b. G.657,d

Armis verſis pugnare, quid. C 535,b

Arma ſubmittere, victum ſe fatentis, vt gladiatoribus, & militibus, & per metaphoram ad alia traducta phraſis. C.538,d. G.94,d. 134,d 449,d

Armorum doctor, ſeu Campidoctor, quis. C.194,a

in Arma ſua contrahi, ſe colligere. G.157,d

Arma inuerſa a militibus in luctu; item in Transfugio. E. 76, c

Arma Ancilia à Romanis ſeruata: quotannis per Vrbem circumlata: certo die menſis Martij condebantur: nil eo die publice geri licitum. A.131,b. 132,a,b. nec auſo ea condita ad bellum eundum. E.336,d. Ancilium forma e Nummo vetere. C.242,b

Arma Publica; item, Priuata, quæ. E.2,c

Arma bonis Principibus, ornamento; malis, tutamini. G. 199, c

Arma pia, quibus nulla niſi in armis ſpes. D.80,b. armis magna Imperia continentur, non ignauiâ: ſed conſilio ea temperanda. D.36,a

Armamentarium, ſeu Armarium, nauesque, &c. præparata ſemper habere, metuendum facit Principem. D.83,a.

Armamentarium etiam in caſtris hibernis, Romanis. C. 137, a

Armaria in Bibliothecis olim, vt & hodie, eaque numeris diſtincta. C.634,a

Armario maricibm præfixo inſellis Regulas. G.156,d

Armatura militum cuiuſque diuerſum plenior apud Romanos quàm claſſium inferiorum; & quomodo: tum armatura Romana præconium Imp. Titi C.84,a. grauis eorum armatura laudata. C.226,a. eius & noua, ſeu hodierna, mixtio quadam commendata. C.217,a

Armatura, compendiò pro, Leuis armatura, dicti milites leues. C.196,a

Armatura, exercitij militaris genus quod. Pyrrhica autem quadam ſaltatio, quæ etiam Armatura vocata, nihil ad ferè exercitia militaria. C.196,a.

Armatis pacem facere conuenire. D.104,b

Armenia quem Regem impoſuerit ſub Auguſto Tiberius. F.63,c

Armenia ab Oriente Imperio Romano adiecta a Traiano: ſed ſponte ab Hadriano reſtituta. C.578,a

Armenij equos Regi alebant in tributum. E. 441, d. in locis frigidis Armenij inhabitarunt ſpecus. E. 442, b. quem ritum ſanciendæ amicitiæ habuerint. E. 201, d

Armenta Batauia & Friſia hodie excellunt. E.437,b

Armilla utree cultus parum viriles. G 185, d

Armilla creberrima in donis militaribus apud Romanos: & proprium hoc ciuibus ſeu legionariis donum. C.209,a

Arminius quam diu vixerit & regnarit. E. 59,d

Armites, an, & qui milites. C.35,b

Arnobius Ariſtotelem & Platonem valdè laudat. D.431,a,b. inclinat in Stoicos. D.453,b. eius locus de vnitate Dei. D.381,a. quando vixerit in eo de abolitione Veſtalium nodus, nec ſolutus. C.618,b. 619,a.

Arnobius emendatus. A.134,a. 180,b. B.31,a. C.666,a. D.553,a. E.496,d. idem laudatus, citatus, & explicatus. A.36,b. 116,a. 159,a. 239,b. 264,a. 265,a. 331,a. B.31,a. 410,a. 470,b. 519,b. C.18,b. 429,b. 431,a. 450,a. 484,a. 601,a,b. 619,a. 656,a. D.161,a. 183,b. 545,a. 566,a. 584,b. E.28,d. 113,c. 164,c. 279,d. 408,d. 524,d. F.12,b. G.48,d. 141,d. 267,c. 312,d. 669,d

Arnoldus Einhoudrius, Abbas S. Gertrudis Louanij, quo ædificio cœnobium iſtud auxerit, quaque inſtitutione ornarit. C.784, a

Arnoldus Geldriæ dux quàm indignis modis à filio Adolpho habitus. D. 228,b. 229,a,b

Arnoldus Hoſſtadius, Eques Louanienſis, eximiâ virtute Ducem Brabantiæ hoſtilibus manibus eximit. C.778,a

Arnoldus Hornanus, Epiſcopus Leodicenſis, pro Louanienſibus apud VVenceſlaum Ducem Brabantiæ interceſſit. C.781,b

Arnulfus Imp. in agro Louanienſi Normannos prælio tantum non delet. C.758,b. 759,a,b

Aromatum quanta vis rogo Poppææ Neronis inſumta. E 295,c

Arquites, pro Sagittarius. C.346,b

Arretinus. Vide, Clemens. item, Flauij.

Arria Pæti factum laudatum. & generoſa ad maritum vox. B.180,a. E. 302,a,b. eius maritum in criminis captiuum cymbâ piſcatoriâ ſequentis, ipſumque ad mortem condemnatum exemplo animantis, hiſtoriam ab Othone Venio pingi poſtulat Lipſius: tum eiuſdem conſtantia in celandâ maritum morte filij. B.323,a,b

Arria minor, vxor Thraſeæ, cognata poetæ Perſij. E. 302, b

Arrianus Hiſtoriæ Græcanicæ auctor. B.147, a. eius in Exped. Alex. locus de pontium e nauibus ſtruendorum Romanis more, ex verſione Lipſij. C.302,b. Idem ex Exp. Alex. citatus. C.215,b. 304,a. 340,a. 358,b. 339,b. D.316,b. E.2,c. 310,d. F.18,c. G.30,d. 487,d. Eiuſdem in eâdem Interpretis lapſus. C.646,b.

Arriani Diſſertationes Epicteti laudata & commendata. B.27,b 64,a. 65,a. Correcta. E.534,a. Citata. A.236,a. 301,b. 308,a. B.447,b. 448,b. C.108,b. 485,b. 503,a. 529,a. 543,b. 682,a. D.122,a. & alibi in Libris Politicis: nec non in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E.78,d. 147,c. 217,c. 218,c. 219,d. 220,d. 251,c. 279,c. 285,c. 287,c. 300,c. 302,b. 334,d. 395,c. 492,d. 551,c. G.4,d. 31,d. 135,d. 137,d. 140,d. 198,c. 227,d. 241,d,c.

241.d,c. 256,c. 388,d. 402,d. 409,d. 418,c. 421,d. 424,c. 445,d. 468,d. *Earumdem Interpretis lapſus.* E.300,d. 533,d G.198,d. Vide etiam, *Epictetus.*

Arrigere, vel, Subrigere aures proprium canum. A.364,a

Arrius Menander citatus. E.495,d

Arrogantia ſcopulus virtutum. D.257,b. *prorſus vitanda ad noſtro Principi.* D.44,a

Arruntius vir illuſtris, doctus, & diues, ſub Auguſto & Tiberio, cui pranomen Lucius, non Titius: alius ab eo qui ſub Caio, etiam diues, ſed qui ante praeo. E.12,d.13,b. 79.d

Ars. Artem quaeuis terra alit B 25,a

Artes pleraque ab Oriente in reliquum Orbem defluxere. C.265,a. 315,a

Artium Liberalium, aut humaniorum, quae publica vtilitas. C.639. *virtutis praeacuunt, vt oppidis pro-vrbia, & adibus veſtibula.* G. 567,d. *humanitatem hominibus reddunt.* D. 428,b. *tantum Studia, ἐπιτηδεύματα, Stoicis.* D. 505,a

Artium genera quatuor Poſidonius ſtatuit, quae. D.427,b. 428,a.

Artes Principe digna. D.128,a

Artium molliorum cultores militia plerumque inepti. D.89,a

Artes ſuas delibabant opifices vulgo Kalendis Anni. E.121,c,d

Artes quas non intelligunt, non amant artifices. B.295,b

Arſaces quidam extinctam ab Alexandro Magno Perſarum Imperium reſuſcitat; ſed ſub nomine Parthorum & Arſacidarum. D.209,a

Arſanias flumen Armenia, non Arſametes. E. 267,c

Arſinoe a fratre Ptolemaeo miſere decepta. D. 226,b. 227,a

Artabani laus cunctationis. D.138,b. *plures is ſententias Regi audiendas ſuadet, vt poſſit eligere meliorem.* D.139,b. *à priuatis conſilia non iudicabat.* D.141,b

Artabazes, alijs Artauaſdes, Armenia Rex, ſceleſtè ab Antonio Triumuiro deceptus & triumphatus. E.43,c.d

Artabazes, aut Artauaſdes, Armenia Rex non impoſitus a Tiberio, ſed exactus. E.62,d.63,c

Artaxata vrbs quandoque genere faeminino & numero ſingulari. E.157,d. *quis eam condiderit.* E.228,d

Artaxerxes Longimanus, Perſarum Rex, de ſuo dare maluit ſatrapa gratioſo, quam aliquid iniuſti concedere. D.234,a

Artaxerxis Perſarum Regis cum modeſtiâ iuncta maieſtas. D 271,a

Artaxerxes quidam, Artabano vltimo Parthorum Rege ſublato, Perſarum nomen reſtituit. D.209,a

Artaxias Armenia Rex a quibus occiſus. E.43,c.d

Artemenes minori fratri Xerxi in ſucceſſione regni poſthabitus, quare. D.219,a

Artemidori Caput de Gladiatoribus integrum Graecè cum verſione Latinâ repraeſentatum. C.526,a,b.527,a. *Artemidorus correctus.* A. 449,b. C. 521,a,b. 524,a. *Citatus, & aliquando illuſtratus.* A. 319,a. 322,b. 330,a. 451,a. 465,b B.31,a. C.126,a,b.127,b. 196,a. 440,b. 501,a. 518,b. 519,a. 521,a. 522,a. 524,b. 525,a. 579,a. 657,b. 658,a,b. 659,b. 660,a. 664,a. 682,a. 683,a. E. 167,c. 199,d. 273,b. G. 100,d. 192,d. 223,c

Artemo apud Demetrium Phalereum comparat Epiſtolam Dialogo. B. 540.

Artemo Clazomenius primus apud Graecos fabricator machinarum bellicarum. C.265,b. 278,a

Arteriarum pulſus eſt, non venarum, vnde Medici habitum morbi coniectant. Gſ.757,b. 779,d

Articulorum crepitus in ira. G.2,d.42,d

Artifex rerum, Deus, ſiue Ratio; ſiue Artifex diuinus. G.141,d

Artifex quidam porticum inclinatam machinis rectam reddidit; cuius nomen inuidiâ Tiberij ſuppreſſum. C 435,b

Artifices omnes inſigniores vndique Romam aut euocabantur, aut vltro veniebant. C.428,a

Artifices diis in Capitolio ſupplicantes. A.328 b

Artifices Scena, vel Scenici, hiſtriones, mimi, & id genus. B 452,b. G 206,d. 379,b. 404,d

Artificia meritoria, artes qua mercedulam aut pecuniam quaerunt. G.564,d

Arnaces, aut Arbaces, Medus (non Pharnaces) Sardanapalum occidit. F.78,a

Aruerni ſe dicebant fratres Populi Romani. E.177,b

Ian. *Ruſticus Arulenus, Stoicorum ſimia dictus, a Domitiano ſublatus.* E.391,d. 467,c

Arundine vſi iunitores ſubmonendis iis quos nolebant admittere. G.181,c

Aruocati, pro, Aduocati. A.130,b. 207,a

Aruſpices fulmine tacta in loco ſepeliebant. G.192,d

Arx, Roma ἐξόχως Capitolium. C.19,a. *Arx tamen propriè, & Capitolium, diuerſa, etſi in vno monte.* G. 176, d,c

Arx, pro praecipuo, capite, aut ſummâ alicuius rei: vt, Arx amicorum, Arx cauſſa, Arx ſociorum, &c. A.91,a. E.371,d

Arces cohibendis ſubditis, aut tutandis regnis, quatenus vtiles. D.52,a. *nulla tales Romanis.* C.380,a

Aſcanius Veſtam Lauinio in Albam Longam tranſtulit. C 603,a

Aſcaules Aſcularius, quis. G.523 d

Aſciburgium, hodie vicus Aſchelburg: vnde dictus. E.436,b

Aſclepiades Medicus quando vixerit. G.578,c,d

Aſclepiodotus Stoicus, Poſidonij auditor, Seneca aliquoties dictus, quid ſcripſerit: in tenebris ſine vllo luminis adiumento legere valens. D.446,a. Gſ.710,d. 763,d.

Aſcletario Mathematicus diem & genus mortis Domitiano, tum & ſuum exitum praedixit. D.194,a

Aſcogefrus, pons vtrinus: eius deformatio in Notitiâ Imperij. C.304,b

Aſconius Pedianus quando vixerit. A.265,a E.181,c,d. *Silij Italici de eo elogium.* A.265,a. *eius a Cicerone diſſenſus.* A.52,b. *cum Ciceronem citat, verſuum meminit.* B.135,a. *eius error.* A.19,a. *Idem correctus.* A.130,a. 162,a. G.74,d. *Idem citatus, & interdum explicatus.* A.76,a. 233,b. 246,a. 264,a,b. 265,a. 267,a B.382,b. C.20,a. 24,b. 57,b. 210,a. 222,a. 264,b. 360,b. 404,b. 507,a. D.320,b. E.85,b. 100,c. 114,d. 182,d 207,c,d. 250,c. 412,c. 535,a. 537,a. G.59,d. 171,d. 261,b. 301,d. 312,d. 363,d

Aſdrubal a ſeruo cuius dominum interfecerat occiſus. D. 256,b. *is ſeruus nullis tormentis a riſu dimotus.* G.525,d

Aſdrubalis, fratris Annibalis, inuentum elephantos celerrimè perimere. G.143,c. *quo is ſtrategemate a Romanis caſus.* D.190,b.

Aſdrubalis clypeus argenteus, cum ipſius imagine E.508,b

Aſellio Praetor a faeneratoribus in foro cur occiſus. G. 2,d

Aſia a Sulla miſerè expilata. C.461,b

Aſia Minor quantum Romanis e vectigalibus contulerit ante Pompey. C.390,b. 391,a

Aſia communi Roma Vrbi & Auguſto templum Pergami ſtatuit. E.122,d

Aſia xii. Vrbes vnâ nocte terramotu proſtrata ſub Tiberio. D.389,a. E.60,b. Gſ.771,c,d. 774,d,c

Aſiatici elephantis vſi ad praelia. B.34,b

Aſiaticum dicendi genus peculiare. B.81,b

C. Val. *Aſiaticus praecipuus auctor interficiendi Caligulam.* E.165,c. G.185,c. *ei ipſi auro vis cauſſa necis.* E. 164,d

Aſini caput aut effigiem coluiſſe Iudaeis putarunt multi Gentilium. E.425,d

Aſinia gens Roma clara magis quàm vetuſta. E.132,c

Aſinij aliquot Senatores, imò Conſulares, ſub Tiberio. E.53,c

Aſinius Pollio. Vide, *Pollio.*

Aſinius Gallus Salonimus patrem Aſinium Pollionem Ciceroni comparauit in Libro cui reſcripſit Claudius poſt. Imp.

Imp. atque is quando & quomodo occiſus. E. 153, d. G.475, d. *multi ei filij, & qui.* E.101, c

Aſinius Agrippa, Salonini Filius. E.132, c

Aſinius Gallus, & Aſinius Saloninus iunior, vterque Aſ. Galli Salonini maioris filij, alijque fratres, quomodo iidem fratres Druſi filio Tiberij. E.103, d

Aſinius Celer quanti mullum vnum emerit. C.463, b

Aſis. Vide, *Aſius.*

Aſper, id eſt, diligens, nauus, ſedulus. A.125, b

Aſper nummus, quis: &, Aſper, pro Albo. G.410, c

Aſper, vel Aſprum, nummulus hodie Turcarum argenteus. B.76, b. G.420 d

Aſperare aures. A. 347, a

Aſper Collis, Sichemio Brabantiæ opido vicinus, vnde ſic vulgo dictus: iconcula D. Virginis in eidem quercui infixa quomodo, accolis in magnam venerationem venerit: eiuſdem abolitio, & alterius ſubſtitutio. C 727, a, b

D. Virginis Aſpricollis ſacellum rudi opere quis primus ſtruxerit, quis è lapide ſecto ſtruxerit, & dedicauerit. C. 727, b. 728, a. *eius ſtatua ſanguineus ſudor quando viſus & abſterſus.* C.728, a

Aſpricollis Diua in ſannionem quemdam Dieſthemienſem vindex; & in eumdem ſerio pœnitentē benefica. C.730, a. *ad eam quantus quotidie hominum concurſus: vno Natiuitatis feſto ad viginti millia obſeruata: ſub id tempus & inter inuiſentes Lipſius.* C.735, a

Aſpernatio ad tactum, quid. G.19, d

Aſphaltes lacus Syriæ in Iudæa, in quo nihil mergitur, ſed omnia ſupernatant. B.266, b. Gſ.734, c

Aſpides in ſuperâ parte duos habens dentes. G.14, d

Aſprenas, cognomen familiæ conſularis gentis Noniæ. F. 28, d

Aſſentatio, crebra Aulæ, ſæpius Regum opes euertit, quam boſtis. D.42, a

Aſſentiendi in Senatu, item poſt allocutionem imperatoris in exercitu, modi qui & quales. C. 124. 125, a. E. 394, d

Aſſenſu, nedum cogitatu, culpa contrahitur: aliquando & pœna. G. 177, c, d

Aſſer apud Iuuenalem, quid. A. 205, b

Aſſeres lecticarij. A.268, b. *vinculis colligati.* 268, b

Aſſes decem, diurnum ſtipendium militum, apud Rom. E. 494, c

Aſſeſſus, apud Propertium pro Iudicum conſeſſu. A. 115, a

Aſſignare aliquem alicui. G.640, d

Aſſir, priſcis Latinis Sanguis. E.201, d

Aſſiratum, potio, quid. E.201, d

Aſſiſtere qui oratori dicantur. E.479, d

ad Chriſtoph. Aſſonuillium Epiſtola Lipſij. B.385, b. 426, b. 428, a. 430, a. 437, a

ad Guil. Aſſonuillium, C. F. Epiſtola Lipſij. B. 425, b. 432, a

Aſſurgendi Magiſtratui aut Principibus mos. A.279, b. D. 339, a

Aſſyriorum Imperium quàm diu ſteterit. D. 209, a. F. 13, d

Aſſyrij draconibus in ſignis militaribus vſi. C.110, b

Aſtanda Perſarum, qui. B. 302, b

Aſtare in genua. A. 130, a

Aſthma & Orthopnœa, quomodo differant. G.474, d

Aſti, vel Aſty, Thraciæ populi. A.221, b. E 89, c

Aſtragalorum forma, item luſus, fuſe explicata. Gſ 827. 828.

ἀστραγαλωτὰς μάστιγας, quid. C.656, a

Aſtrum quid. deque Aſtris in genere: rotunda eſſe: conica Cleanthi: ignea, & vaporibus paſci: eadem animalia; intelligere; & futurorum conſcia, Stoicis. D.585, b. 586. 587. Gſ. 699, d. 704, d. *fato Aſtris nectit Seneca.* G.110, d. *Stoicis etiam ipſa Aſtra animæ & dij cæleſtes.* D.558, a. *& ex iis animæ hominum.* G. 78, d. 127, c. 160, d. 301, d. *De Aſtris opiniones Theologorū.* D.587, a. Vide etiam, *Sidera.*

Aſtrapoplecta, ſiderata, ſeu, ſidere percuſſa. Gſ.694, d

Aſtrologia, quæ. D. 464, a

Aſtrologica obiter tantùm cognoſcenda Principi. D. 129, a

Aſtrologi, ſeu Chaldæi, primi auctores Fati Mathematici. D.390, b. *atque etiam hodie.* D. 391, a. *Stoicis amici.* D. 587, a

Aſtrologia genethliaca vanitas à Pico Mirandulano egregiè confutata. Gſ. 809, c

Aſtula, Haſtula, vel Aſſula, lignorum, quid. Gſ.711, d

Aſturcones, equi, qui. G.561, c

Aſtyages Medus ſomnio ſibi prædicta impedire fruſtrà conatus. D.191, b. *cur Harpagi filios epulandos apponi iuſſerit.* G.50, c

ἀσύρχος, vas pice & bitumine oppletum, quod ardens in hoſtes hoſtiléſve machinas proiiciebatur. C.350, a

Aſius, vel Aſis, mons adhærens patriæ Propertij. aliis flumen eſt. A.128, b

Aſyla quibus hominum generibus potiſſimum inſeruierint. E.97, d. 519. *eorum vſus quando Romæ cœperit, & poſt inualuerit.* E.519, a. *eorum vſum, ſeu abuſum, moderatus Tiberius, & alij.* E 99, c. 519.

At, pro, Ad. A.65, a. 133, a

Atabulus, prouinciale ventus Apuliam infeſtans, vnde dictus. Gſ.766, a

Ataidus Emanuelis Regis legatus in agro Marochienſi cæſus. D.270, a

Atalanta inſula in Opuntiis terræmotu ab Eubœâ auulſa. Gſ.785. d

Atalaricus Gothorum Rex. D.128 a

Ate Homeri, calumnia eſt. B.268, b

Atedius quidam inter amicos Iulij Cæſaris. E.11, b

Ateius Capito. Vide, *Capito.*

Atella, Oſcorum vrbs: hinc Atellani Ludi ijdem cum Ludicro Oſco. E.112, c

Atellanarum aliquot nomina. A.167, b

Aterij Rufi cuiuſdam ſomnium funeſtum. C.519, b

Aterius, Senecæ idem qui Haterius Tacito. G.362, d

Athalia Regina (Ioſephō Gotholia) poſt plurimas cædes tandem ipſa occiſa. D 210, a

Atheiſmus diuerſitate religionum, aut ſectarum, inuehitur. D. 159, a. *Athei verò deteriores Superſtitioſis.* G. 291, d

Athenæ olim velut Templum litterarum & omnis diſciplinæ. C.792, a. *Bibliotheca ibi à Piſiſtrato cœpta, poſt varie aucta: a Xerxe auecta: a Seleuco Syriæ Rege reddita: tandem a Sullâ Romam miſſa. Sed & plures Athenis Bibliothecæ.* C. 629, a, b. *cur Athenæ, Linguata ciuitas Tertulliano: &. Athenis loquacior, prouerbiale.* G. 596, d

Athenarum Vrbis ambitus quis: ei comparatus Vrbis Romæ, item Syracuſarum B.318, a. C.421, a

Athenis etiam hodie conſpiciuntur reliquiæ Amphitheatri veteris. C.587, b

Athenis dimidium, Alexandriæ totum; quid innuat. A. 170, a. Gſ. 824, c

Athenienſes ante Theſea in pagis habitarunt. A.350, a. *eorum inſigne Noctua.* A.150, b. *eorum ſtatus ſæpè variauit.* D.208, b. *valdè ij rigidi in malè de diis patriis ſentientes.* D.159, b. *quos annos ætatis initio & fini militiæ ſtatuebant.* C.15, a. *ſolenne eorum iuramentum ante militiam.* C. 105, b. *nauali militiâ ſolùm clari.* C. 16, b. *grauis eorum clades & cædes in Siciliâ.* G. 119, c. *mulctâ pecuniariâ calumniatores caſtigare ſoliti.* B. 269, b. *eorum monoſtichon aduenienti Pompeio ſcriptum.* D.337, b

Athenienſes maritima Aſiæ inhabitantes regioni Ioniæ nomen dederunt. G.76, c

Athenæum, ſiue Mineruium, Romæ ad publicas Recitationes. B.449, a

Athenæi, Scriptoris, locus de mirâ veracitate fœminæ Alexandrinæ. B.141, b *de Elephāte Regis Antigoni.* B. 39, a. *eius in Germanos calumnia refutata.* E.440, d. *Idem, in ipſe allucinatus ſit, correctus.* D.444, a *contra Interpretem verſus & correctus.* E.511, b. c. *correctus iterum.* D. 488, b. *Idem citatus, & quandoque explicatus.* A.81, a. 100, b. 102, b. 104, a. 130, a. 174, a. 236, a. 467, b.

437,b. B.140,b.141,b.520,b. C.38,a.74,a.b.78,b.86,b 243,b.265,a.271,a.272,b.314,a,b.315,b.319,b.33·,b.333 b.334 a.342,b.346,b.361,a.402,a.416,b.424,b.484,b.493,a.510,b.511,a,b.514,b.542,a.545,b.579,b.619,b 627,b.629,a.635,b.636,a.657,a.678,b. D 441,a b.446,b.449,a.516,b. E.29,c.94,d.106,c.131,c,d.202,d.207 c,210,c.272,d.287,c.438,d.444,d.498,d. F.78,a. G.31,b.76,d.154,d 239,c.245 c.251,d.379 d.484.d.500,d.528,d.548,d.653,c. Gſ.708,c.729,d.731 d.733,d

Athenæi de Machinis excerpta e Turnebi Aduerſarijs citata. C.297,a.298,b.312,a

Athenagoras, Auctor Chriſtianus, citatus. D.540,b.545,b.563.b

Athenais, Leontij Athenienſis Philoſophi filia, poſt Eudoxia vocata, Imp. Theodoſio nubit; & tandem ab eo abdicatur. D.187,a,b

Athenodori Stoici tres, omnes Cilices: Solenſis, è diſcipulis Zenonis: Tarſenſis, Pergami agens, quem Cato Vticenſis Romam deduxit, Cordylio cognominatus: tertius 3 item Tarſenſis, Cananita appellatus, Auguſti doctor & familiaris. D.134,b.441,a.445,b. G.651,c.402,d. quid ab hoc Auguſto monitum datum, quid ei quoties iraſceretur faciendum. G.48,d

Athis Hannonia prouinciâ promotiore literis operam dedit Lipſius. B.160,b 412,b

Athletæ ſub præſidio Herculis. G.543,a. quis Romæ primus Athletas dederit. E.246,c. ceromate perfuſi Athletæ, haphe deinde inſperſi: adeoque Athletica totaque & luto, ceromate & haphe conſtat. G.567,d. crebra Athletis vncta, & multi cibi vſus. G 536,c. ſegnis eorum, & ab iâ ſuper. G.412,d,c

Athletæ aliquando cateruatim pugnantes. G 536,c

Athletæ aſperis exercentur ad palæſtram; iis venis cladibus in victoriam. D.402,a

Atimetus libertus, quis. E.210,b,c

Atlantis caluum fuccollare creditus, fabula. G.95,d.172,d. Aſtrologiæ & Moſis coæuus: a quo Aſtrologia cognita ad Græcos deriuari cœpta: & a quibus illa eam hauſerit. C.433,b. Gſ.806,c,d

Atlas mons à meridie inter terminos Imperij Romani ſub Auguſto. C.377,b

Atlanticus Philoſophus Auguſtinus, quis. D.433 b

Atlantis inſula. D 389,a. quæ ea Platoni: eiuſque illuuione hauſta quæ hodie reliquiæ. D.593,b.594,a,b. In Atlantide inſulâ ſomnia non videri; prouerbiale. A.423,a

Atomi, ἄτομοι, materia errans, & Inane, principia rerum Democrito & Epicuro. D.569,b. G.131,c.255,c. fortuito videlicet eorum concurſu cuncta formari. G.355,c. immutabiles illi; ſed ex iis variæ conuerſiones. G.257,d. iſ Seneca Micadidi. G.317,d

Atque copula, tranſpoſita aut poſtpoſita. A.332,a

Atramentum ſtigmatis ergaſtulorum infuſum. A.312,a

Atrebatenſes ciues, Burgundicæ domus addicti, a Ludouico XI. per alias Galliæ vrbes ſparſi. C 388,b

Atreus primus Ludorum Olympicorum auctor quibuſdam creditus. F 15,d,b

Atrium, & Veſtibulum, vt differant. Gſ.811,d. Atrium prima ædium pars: in eo antiquitus matronæ telas texebant. A.264,b. Atria procerum Romanorum laxa. E 112,c. ea plena imaginibus maiorum, indicio nobilitatis: & hinc, Atria cerata, imaginibus videlicet maiorum cereis ornata. A.190,a.289,b. E.182,d. G.457,d

Atrium Cæſareum imaginibus illuſtrium virorum plenum. G.100,c

Atrium Libertatis Romæ vbi: à quo exſtructum: in eo prima Romæ publica Bibliotheca: a quo publicata. C.630,b.631,a. in Atrio Libertatis ſeruata in Tabulario Acta publica. E.516,b

Atrium Veſtæ, quid, & vbi Romæ. C 606,a,b

Atrius Secundus quibuſdam, qui pleriſque Satrius. G.125,d

Atrox (ſi non ἄτρυτος) Apollinis epitheton; an & cognomen. C.619,b.620,a

Atta Clauſus, terminatione Sabinâ, qui poſteà Romanis Appius Claudius. E.194,b,c

Q. Atta Comicus antiquus. A.117,a

Attabalipa Regis infelix exitus. D.132,b

Attalica Bibliotheca. Vide, Bibliotheca.

Attalus, commune nomen Regum Pergami, & partis Aſiæ Minoris; vt Ptolemæus Regum Ægypti, &c. G.181,d. hinc, Reges Attalici, id eſt, Reges Pergami. F.39,c

Attalus Martyr in cathedrâ ferreâ ignitâ vſtulatus. G.410,c,d

Attalus Philoſophus Stoicus ſub Tiberio: atque ab eo inſtinctu Seiani in exſilium pulſus: è præceptoribus Senecæ eius, vt & eius patri, ſæpè laudatus. G. nu. 399,d.490 d,c.633,d. Gſ.716,d

Attegua notum Hiſpaniæ oppidum. A.353,b

Atteius, vel Ateius, Capito. Vide, Capito.

Attentio omnino neceſſaria in lectione Hiſtoricorum. B.147,b

Attenuat aliquis rem; vt, Attendo tibi ius, &c. G.211,d

Attenuat, & Attriuiſſe, pro, Atterit, Attriuiſſe. E.310,c

Attia mater Auguſti & Octauia minoris. E.546

Atticæ vrbes plus centum bello euerſa. B.389,a

Attici T pro S ponunt, mollities ſigno. A.464,a,b

Attici Oratores peculiare dicendi genus ſequuntur. B.81,b

Attici milites, prouerbio, extra periculum iactabundi, in eo ignaui. D.91,b. E.31.12

Atticus fictor, id eſt, Phidias. A.316,b

T. Pomp. Atticus Ciceronis amicitiâ, quàm genere Agrippâ, progenero Tiberio, & pronepote Druſo Cæſare, clarior. G 423,d. etſi optimatium eſſet partium, ciuilibus tamen fluctibus non ſe committebat. D.115,a. eius liberalitas ſimul & frugalitas. C.468,a. noluit ſibi poni ſtatuam. A.260,a. cur vtiliter diutiùs viuere non potuerit. D.523,a. inediâ mortuus. G.238,d

Numerius Atticus. Vide, Numerius.

Attila ignarus Deo ſeruijt in bonum finem. D.401,b. eius facetum factum apud Suidam narratum. D.310,a

Attilus Padi piſcis. A.163,a

Attingam, pro, Attingam. A.63,b.130,b

Attius poeta emendatus. A.134,a,b.190,a. & alibi apud Nonium & alios Grammaticos. Item citatus. D.31,a.621 a. einſdem, vt videtur, dictum. G.16,d

Attonare, percutere, & velut tonitru quaſi ictum, Attonitus quis. G.420,d. Gſ.709,d.788,c

Attributa Deo trium generum. D.544 b. varia ex Cleanthe apud Clementem Alexandrinum. D.545,b

Atuatucorum oppidum quantis munitionibus a Cæſare obſeſſum. C.191,a

Atuentus, pro, Aduentus. A.65,a

Atys, Herculis filius. E.129,c

Av diphthongus in Latinis rectè etiam hodie pronunciatur. A.456,a. ſed cum O longo interdum veteribus alternabat. Gſ.765 d

Auaritia ipſius iuſtitiæ exitium. B.443,b. ea & Ambitio duæ humani generis peſtes. B.32,b.238,a. in Imperatore acerbiſſimum malum Auaritia. B.124,b. ſæpè initiſſe belli cauſa. D.79,a,b. omnino fugienda Conſiliario. D.40,b.137,b. Auaritia orbicularis luſus. G.61,c

Auaritia vna honeſta, temporis. D.602,b

Auarus non poſſidet opes, ſed ab iis poſſidetur; dictum Bionis. G.397,d. inter opes inops. G.517,d. pecunia ei velut carcer cohæret. G.156,c. citiùs ex eius oculis mille lachrymæ exprimuntur, quam vnus è bulgâ nummus. D.386,a. Auari autem in proditionem proni. D.60,b

Auctor, genere fœminino. E.446,c

in Auctoribus veteribus non temerè quid contra conſenſum codicum immutandum. A.63,a

Auctoramentum, pretium, merces, præmium, & velut arrhabo. G.25,d.315,d.505,d 629,d

Auctoramentum Gladiatorium, pretium ſeu merces Gladiatoris voluntarij ſeu Auctorati. C.515,a,b. G.449,d,c.508 d. Gſ.812,c

Auctorare ſe, & Auctorari, addicere ſe gladiaturæ, Arenæ operas locare. C.515,a,b. G.133,d.561,d

Auctorati, qui ſe pretio Arenæ addicebant; Gladiatores volun-

voluntarij. C.515,a. in auctoratione tenebantur iurare in tria, Uri, verberari, ferro necari: iuramentique formula. C.516,a. quomodo a laniſtis exerciti. Gſ. 826,c. rude donati in priſtinam redibant libertatem. C.542,b.543,a
Auctoritas non cadit in iuuenes. D.135,b
Auctoritas rara in populari ſtatu. D.208,a
Auctoritas quæ in primatu dicitur, in Principe Maieſtas. D.35,a. Auctoritas Principis valde commendata: quid ea: vnde nata: quibus rebus procuranda: & multa quæ ad eam. D.53,b. & ſeqq. Anima & vita Regni. D.70,a. non temerè ea Principi in minoribus periclitanda; integraque maioribus remediis ſeruanda. D.111,a rebus aduerſis valde imminuitur. D.58,a. in Imperatore exercitus valde requiſita. D.96,a. felicitatis maxime videtur proles. D.57,a,b.96,a. quomodo tamen à duce militari acquiri poſſit. D.96,a
Auctoritas tantum dicebatur apud Rom. Senatuſconſultum, quamdiu nondum in ærarium delatum eſt. E.93,c
Auctoritas trium liberorum, id eſt, Ius trium libb. E.315,d
Aucupari, paſſiuè. A.346,a
Aucupium, pro ipſis auibus captis. G.135,c
Audacia decet militem. D.88,b. in prœliis pro muro habetur. D.100,b
Audaciter, etiam Ciceroni vſitatum. A.193,b
Audax ingenij, phraſis. A.252,b
Hub. Audeiantius commendatur. B.154,a. Lipſij ad eum Epiſtola. B.133,b.403,b
Audentia, audacia. E.282,d
Audire bonus, fortis, vt, Cluere. A.211,a
Auditori quatenus licitum aut illicitum interpellare docentem. C.17,a
Auditoria publica Romæ Recitationibus erant. B.447,b. in iis Suggeſtum, Subſellia, Anabathra, & Orcheſtra: quidque ſingula. B.448,a
Aue, ſolenne verbum in matutinis ſalutationibus amicorum & clientium. G.361,c
ad Dominic. Auengocheam I.C. Epiſtola Lipſij. B.228,a
Auenna, opidum in finibus Hannoniæ, cuius dominij. C.707,a
Iac. Auennenſis, Mareſchalli Ducis Brabantiæ, virtus in bello Syriaco. B.339,a
Auenticis in Heluetiâ reliquiæ aliqua Amphitheatri veteris. C.388,a
Auentinus mons quatenus in Vrbe Româ, quatenus non. C.422,b. G.225,d
Auernus lacus, quem tranſuolantes aues decidere creduntur. Gſ.732,d
Auerroes velut lymphatur in laudes Ariſtotelis. D.431,a
Auerſa palatij, caſtrorum, &c. id eſt, loca auerſa, ſeu pars auerſa. E.392,c
Auerſio, accentus, Græcis ἀποστροφὴ, quid: eiuſque nota. A.466,b
Aues bicipites in pleriſque domibus & portis formatæ in valle Cauſæ Regni Chili repertæ ab Hiſpanis. D.594,b.
Auium pectus & clunes potiſſimùm in deliciis expetita. G.460,c
Aufidius Baſſus ſcripſit hiſtoriam Belli ciuilis. E.221,c. G.439,c,d. loca eius duo de Cicerone. A.269,a. G.217,d. ille, aut filius eius a contemtu mortis laudatus Senecæ. G.439,c,d
Aufidius Baticæ Præfectus bis à Sertorio victus. A.195,b
Aufidius Fronto. E.466,d
Augere oculisâ ſignificatione patiendi. E.173,d.380,c
Augiæ ſtabuli ab Hercule purgati fabula. Gſ.823,c
Augurale, Auguraculum, ſeu Auguratorium, in caſtris Rom. quid, cui ſim. C.62,a. in Prætorio id, & ad illud ara. C.139,b. E.46,d.272,b
Auguralis cœna, ſpreuerbium. C.466,b
Auguralis vox Senecæ, pro lituo, veſte, aut quo, ignotum. G.161,d
Auguratorium Romæ Pub. Victori vbi. D.355,a
Auguratorium in caſtris, idem quod Augurale. C.139,b. 140,a
Augures, Diuini dicti à coniecturis. A.419,b. illicitum iis feralia attrectare: alia aqua Auguratus ceremonia. E.32,d,b
Auguria quo differant ab Aruſpicinâ. D.304,a
Auguria captandi formula. Gſ.711,c
Auguria ſiniſtra, bona. A.299,a
Augurium ſalutis. E.192,d
Augurinus quidam ſuus æuo Senecæ. Gſ.818,d
Auguſta in Britanniâ, Londinium. E.252,d
Auguſta domus Stemma. E.346.
Auguſtæ titulus quando vxori Imperatoris à Senatu tribui ſolitus. D.315,b
Auguſtale Suidæ, quid. E.14,d
Auguſtale in caſtris Rom. quid. C.138,b. E.46,d
Auguſtales Sodales. E.28,d
Auguſtalia, Auguſtaléſve Ludi, in honorem Auguſti: eorum inſtitutio, tempus, & quales. E.14,c,d,c
Auguſtani Iuuenes inter Equites Rom qui Tacito. A.141,a
S. Auguſtinus laudatus. G.278,d. ad populum concionatus Latinè. A.448,b. quæ tria vt ſumma potuiſſe videre deſiderauerit. C.377,a. videtur extra mundum ſtatuere Vacuum. D.578,b. Fortunæ numen & nomen explodit. D.392,a. quid fructus ex Philoſophicis trahendum ſuadeat. D.430,a. quanti faciat Platonem. D.431,b. 432,a. Senecam Apoſtolis familiarem facit. D.456,b. refutat Stoicos miſericordiam non admittentes in Sapiente. G.211,c. eius inſignes citationes è Seneca Libris qui periere; præcipue de Superſtitione. A.328,a,b. G.xxxiij. xxxv, xxxvj.
S. Auguſtinus correctus. A.448,a. D.380,b. Idem citatus. A.142,a.332,a.344,b. B.154,a.381,b. C.32,b.501,a. 538,b. 541,b. 581,b. 602,b.603,a. 652,a. 661,b. 673,a. 698,b. 699,a. 726,a. 791,b. 794,a. D. 17,b. & alibi verba eius intexta Libris Politicis. Item citatus. 393,b. 401,a. 410,b. 413,b. 433,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ Porrò E.135,b. 145,c,d. 176,d. 179,b,c. 511,c. 522,d. G.xxv. 32,c: 140,d. 197,c 238,d. 312,d. 337,d. 566,d. 604,c. Gſ. 680,b. 753,d. 820,d
Auguſtiniani quando Louanium venerint. C.784,b
Ant. Auguſtinus à Pomponio I.C. deceptus. E.150,d. idem allegatus. A.63,b.189,b
Auguſtinus Carata, de rebus Noui Orbis, allegatus. C.619,b
Auguſtodunum Æduorum iam æuo Tiberij hoſpitium Muſarum. E.90,d. Iſtud, non Cluſa opidum, a Scholâ celebratum Eumenio Rhetori. E.320.
Auguſtus Imp. cuius filius: eiuſque ex vxore Scriboniâ filia Iulia. E.546. natus Conſule Cicerone. Gſ. 688,d. vnde cognatus Veſta Ouidio. G.101,c. quomodo abauus Neronis. G.195,c. principes eius Imperij dies triplici ratione numeratus: quoties Conſul: quando primùm Auguſtus cognominatus. E.9,d,b,c. in quibus ipſe tribunus. A.255,b. Pater Patriæ dictus: quem titulum etiam aſſumſere qui ſequuti Impp. G.196,c. 199,d. velut &. ſequuti in nomine Auguſti. Gſ. 829,c. Pontificatum Maximum Imperio iunxit, vt & hoc ſequuti alij Principes. D.136,a. proconſulare imperium perpetuum ei decretum a Senatu. E.82,c. conceſſū ei vt in Theatro in ſubſellijs Tribunitiis ſederet. E.295,d. effigies eius in Curiâ. E.12,b. inter alios honores ei tributum, vt per Genium eius vulgò iuraretur, pro eius ſalute in omnibus conuiuijs libaretur. A.107,a. C.361,a. funus eius in portâ triumphali ductum. E.8,d. ſepultus in Mauſoleo, quod in Campo Martio ſibi ſuiſque ſtruxerat. E.9,d. G.108,d. templa ſibi non niſi coniunctim cum Vrbe Româ ſtatui permiſit. E.122,c. adhuc viuus in Prouincijs pro deo cultus: mortuus etiā Romæ & in Italiâ. E 11,d eius ἀποθέωσις ab Ouidio celebrata. E.11,d. templumq; ei Romæ in ipſo Palatio. E.11,c. templū eius Tarracone. E.39,b. Ara Lugduni. A.167,a,b. natalis etiam (vt etiam aliorum Impp.) annuis ludis epuliſq; ſacer, quanto & quàm ſolēni apparatu. E.14,b. 144,d. 145,a,b,c flamines & ſacerdotes habuit, vt deus D.416,b. ad eius ſacerdotiū etiam fœminæ adſcripta. E.492,c. cultores eius per domos. E.36 c

Auguſtus

Auguſtus Imp. quibus rebus omnes ſibi deuinxerit. D.53,a. legum innouationẽ improbabat. D.54,b & non niſi paulatim ad rerum mutationem acceſſit. D.55,a. rebus ludicris animos Populi Romani frangere & mollire ſtuduit. E.38,b. liberalitate etiam patrem Iulium ſuperauit: eiuſque quanta dona oſtenſum. C.410,b. 411.412. ipſe vt Præfectus Annonæ, primo duos, inde quatuor Annonæ Curatores inſtituit, qui frumentum populo diuiderent. A.248,a. frumentantium numerum riduxit ad millia ducenta. A.246,b. aliquando etiam de totâ frumentatione publicâ tollẽdâ cogitauit. A.252,a. ergaſtula repurgauit per totam Italiam. A.320,a. permiſit protinus virili toga latum clauum induere. A.418,a. eius legatu. E.8,b

Auguſtus quantopere eloquentiæ & liberalibus ſtudiis dedituſ. D.204,a. mirificè in viros doctos propenſus: ambitioſus etiam ab iis viciſſim attolli & prædicari; ſed non à quouis. D.274,a. 275,b. duas Bibliothecas Romæ publicauit, Octauiam & Palatinam. C.631,a,b. Recitationes publicas benignè interdum audiebat. B.449,b. ipſe etiã Recitatione vſus, ſed priuatâ. B.447,b. valde diligens in excerpendis Præceptis & Exemplis in lectione vtriuſque linguæ Auctorum. D.118.

Auguſtus varia clementiæ ſpecimina publicè & priuatim dedit. D.248,b. lacrymatus cùm Pater Patriæ decerneretur. D.353,b. eiuſdem parſimonia. A.106,b. magna eius inſtrumenti & ſupellectilis tenuitas: nec is alia veſte vmquã vſus, quam ab vxore & domeſticis cõfectâ. D.262,b. ſtatuas ſuas, ſibive poſitas argenteas cõflauit. C.441,b. conuiciorum ſpretor, & ſummâ in cauillatores patientiâ. D.133,b. 273,a,b. ipſe ſuorum nepotum quodammodo pædagogus. A.446,b. noluit nepotibus ſuis adhuc prætextatis in theatris adſurgi aut plaudi. A.312,a. eius in Iulum Antonium Triumuiri filiũ benignitas. E.363,d. ius aſſiduè dixit, & in noctẽ nonnumquam; ſæpe etiã valetudinarius. D.241,b. grauiorum cauſſarum appellationes ſibi ſeruauit. E.537,b. ſuperſtitioſus auſpiciorum omniũ & ſomniorum obſeruator. D.180,b. quantopere fulmina expaueſcere ſolitus. Gſ.772,d. Sphynge pro ſigno aliquãdo vſus. B.335,a. cur mortuos velo interpoſito laudarit. E.32,d. in maiore negotio ſententias non more aut ordine, ſed prout libuiſſet, perrogabat: & cur. D.140,b. quam ſæpè quietem ſibi & vacationẽ à repub. optauerit. G.216,c. circa eius exceſſum cometa viſus. G.xuij. Gſ.683,c. eius morituri quæſitum. G.537,b. cælos aſcẽdens, ſi vera fabula, viſus cui. Gſ.816,d

Auguſtus inprimis curam geſſit promouendæ πολυπαιδίας ciuium: & quas Leges tulerit, aut ferre conatus ſit. A.44,b. E.512,b,c. 515,b. Curſum publicũ inſtituit in vehiculis. B.302,b. Senatum ſuppleuit ex Equite. E.166,b. quæ ſub eo ratio Comitiorum. E.494,a. eius decretum in publicãdis bonis damnatorum. E.155,c. in numero Prætorum variauit. E.493,c. ille non Iul. Cæſar cõſcendæ prouinciale rationem inſtituit. E.497,a,b. quomodo prouincias diuiſerit. E.499,a. Quatuoruiros & curatores Viarum perpetuos inſtituit. E.518,c. Ærarij curam Ædilibus ablatam Prætoriis commiſit. E.333,a. commeatus in Senatu peti ſolitos ſui iuris fecit. E.192,d. an quartum diem Saturnalibus addiderit. C.488,a. lex eius cibaria qualis. C.467, a, b. eadem præmia Veſtalibus quæ trium liberûm matribus conceſſit. C.614,a

Auguſtus & Antonius, olim amici, collegæ, affines. G.343,d. poſt ei cum eodem & aliis amicis bella. G.216,d. magna eius conſternatio in clade Varianâ. G.13,d. aliquoties infeliciter contra Sex. Pompeium pugnauit. Gſ.746,c. coniurationes in eum variæ. G.194,d. 216,c. ſed Liuiæ ſuæ conſilium ſequutus in poſterum liber ab inſidiis vixit. B.432,b. D.133,b. aliquando Calagurritanis cuſtodia ſua vſus, iis dimiſſis aſſumſit Germanos. E.219,c

Auguſtus nihil minus in perfecto duce quàm feſtinationem temerariam conuenire arbitrabatur. D.95,a. omne bellum diſſuadebat, niſi cum maior emolumenti ſpes, quam damni metus oſtenderetur. D.98,a. nulli genti ſine iuſtis & neceſſariis cauſſis bellum intulit. D.82,a. ſtipendij militaris certam formulã ſtatuit. A.234,a. præmium pecuniarium in miſſione militari quod definierit. E.495,b,c. quot legiones ei initio belli Mutinenſis & Philippenſis. C.19,b. quomodo refractarios ad militiam puniuerit. C.22,b. quantis operibus Medullium montem, quantis Peruſiam circumuallauerit. C.192,b. 284,b. 285,a. quæ ei in bello familiaris teſſera. C.133,b. poſt pugnam Actiacam ei vtius peculiaris deus Apollo. C.239,a. vt auſpicia ſiare a ducibus ſuis benè geſta decus ad ſe traxit. E.48,d. ad res Gallicas conſtituendas continuum illic bienniũ egit. E.176,c. Rhætiam, & alias Inalpinas gentes domuit. G.216,c

Auguſtus Imperium Rom. variè & validè muniuit. E.10,b. terminos ei certos conſtituit. E.12,c. eius conſilium a Britanniâ abſtinendi, ex quâ cauſſâ. E.457,d. quatenus Imperij Rom. fines vltra Rhenum promouerit. Gſ.775,c. quam multas paſſim Colonias deduxerit. C.386,a,b. D.415,a. quas Claſſes tutando Imperio inſtituerit. C.383,b. gentes totas eodem rei in alias ſedes tranſtulit. C.388,a. tributa prouinciarum valdè auxit: ærarium militare nouum inſtituit; atque ad id nouos & certos reditus. C.393,a. Hiſpaniam totam fecit ſtipendiariam. F.39,d. cur a poſteris terminos Imperij proferre diſſuaſerit: quod tamen conſilium ab iis neglectum. C.377,b

Auguſtus primus auctor ornandæ Vrbis Romæ. C.428,a. quibus potiſſimum operibus eam ornauerit. Gſ.827,b. cur ſit Columnam Milliariam in Foro Romano ſtatuerit. C.421,b. an Appiam Viam Brundiſium vſque a Capuâ produxerit. C.443,b. quâ magnificentiâ quoque ornatis Forum ſtruxerit. C.438,a. potiſſimorũ Romanorum ducum ſtatuas in Foro ſui Porticu dedicauit. F.39,d. primariarum item Imaginum in Curiâ collocatio, eius inſtitutum. E.72,c,d. maximam partem ornamentorum templi Capitolini melioribus mutauit. C.432,b. 433,a. quâ occaſione nouum templum Veſtæ ſtruxerit. C.605,b. 606,a

Auguſti munificentia; & quoties ſe vel ſuo vel alieno nomine Ludos edidiſſe iactauerit. A.316,a. C.407,a. inuentor Pantomimorum. E.29,d. primus Ordines in Circo diſcreuit. E.273,d. valde fauit Venationi Amphitheatrali. C.561,a. Senatores in Arenam deſcendere vetuit, Equitibus permiſit; donec S. C. prohibitum. C.583,a. ſine miſſione gladiatores edi vetuit. C.539,a. lex eius quâ numerus parium gladiatorum edendorum definitus, ad quos maximè pertinuerit. C.300,a

Auguſti cenſu quot ciuium Romanorum capita cenſa. C.387,b. quot ſub ipſo hominum millia in Orbe Romano fortè reperta fuerint. C.393,b. 473,b. Breuiarium rerum ab Auguſto geſtarum in Lapide Ancyrano. A.246,b. 288,a. E.11,c

Auguſtus ipſe luxuria feruiens, eiuſdem tamen ſeueriſſimus vltor. G.34,d. Iuliam filiam in Pandatoriam inſulam; inde in Rheginorum oppidum relegauit. G.359,d. ſuſpectus in Terentia Mæcenatis. G.136,d,b. ſuſpectus etiam ſublati veneno Marcelli. E.3,d,a. eius crudele factum captâ Peruſiâ. D.415,b. confecto bello Siculo ſex millia ſeruorum in crucem egit. C.653,b. ſcelerum inuentum pœnam in ſe, & clariùs in omni ſuâ ſtirpi ac familiâ luit: hæredeque hoſtis ſui filio exceſſit. D.303,b. 408,a

Auguſtum, ſiue Auguſti Forum, vbi ab eo exſtructum, quãtâ magnificentiâ: quæ ſtatuæ in vtraque eius porticu. C.438,a

Auiti Declamatoris apud Senecam Rhetorem ſententia de alio Orbe vltra Oceanum. D.594,a

Vibius Auitus, quis. E.234,c

Auitus, fortè cognomen A. Didij. E.250,d

Aula, ſedes fraudium: inique eã peruenire volenti quæ neceſſaria. D.44,a,b. incerta, inſtabilis, fallax. D.147,a pro eculeo habita Senecæ. G.420,c. factionibus, ſuſpicionibus, & delationibus plena; ſedeſque potiſſima Calumniæ. B.252,a. 269,a. iam intrantis non minus expectandi motus, quàm fluctus iis qui mare. B.187,a. qui Aulæ gratiæ aptique eſſe volunt, eorum probitatẽ. D.330,b. eius mancipia improbi Conſiliarij. D.42,b. quæ Aulæ adminiſtræ præcepta. D.145,a. in tempore eâ abſcedendum, præcipuè externis. D.146,a. Philoſophis tamen eâ non planè interdictum. D.455,a. at ei non addictus Lipſius. D.147,b

Aula propriè, idem quod Atrium. A.264,b

Aulica vita, lubrica, in quâ per pericula peruenitur ad grandius periculum. D.43,b
Aulici mores deſcripti, imo depicti. D.145,a,b
Aulici in aulâ alligati catenis aureis, vt ferreis mancipia in ergaſtulis. G.50,d. rarus eorũ inter ſe conſenſus. G.xvj.
Aulici calculis abacorum ſimiles, ſecundùm voluntatem calculatoris modò obolum areum, modò talentum valent. D 147,a
Aulicus vetus inſtar nauis veteris. D.147,b
Aulici ritus in honore exhibendo, tactâ alterius veſte, & ad os ſuum relatâ, origo. A.306,b
Aulici Gladiatores Romæ qui. C.529,a
Aulus Gellius. Vide, Agellius.
Aura paluſtris & marina parum Lipſio ſalubris. B.18,a
Aurelianus Imp. A.250,a. carnem plebi diuidendam è publico ſtatuit; ſtatuerat & vinum A.252,a. an muros Vrbis Romæ, & quantum ampliauerit. C.412,b. deus ei certus Sol. D.584,b. Zenobiam in triumpho duxit, quomodo. D.213,a
Aurelius Pius, qui ſub Tiberio, fortè è maioribus Antonini Imp E.37,d
Aures muniendæ contra ſermones Venereos. B.22,b
Aures & auditus quomodo iræ præcipuam materiam ſuppeditent: &, in auribus habitare animum, quomodo intelligendũ. G.62,d. auribus ducenda plebs, non lupus. D.111,b
Aures Vniuerſi, Æther. D.580,a
Aurium tactu; Anteſtatio. E.3,c. imam imam auriculam tangebant anteſtantes. A.112,b.207,a. quia in imâ aure memoriam quidam è veteribus ſtatuebant. Gſ.826,b. hinc, Aurem vellere, peruellere, &, Auriculam tangere; pro, Admonere, ſeriò cogitare iubere, &c. A.207,a. G.238,c. 324,d. Gſ.826 b.c
Auricularij, ὠτακουσταὶ, Principibus habendi inquiſitioni in ſermones illuſtrium ſubditorum. D.59,a
Auriana Ala. E.369,d
Aurigarum factiones Circenſes coloribus diſcretæ. A.144,a
Aurigatum carro, & ipſe ſub eo in aquam lapſus, vitâ beneficio D. Virginis Halenſis donatur. C.710,a,b
Aurum & argentum cur in imâ terrâ natura abſconderit. G.596,d
Aurivm, & opes priuatorum, ſuſpecta Principibus. E.164,d. 165,b
Aurum nil niſi ſplendens terra, & nitidius lutum. B.10,b
Aurum Coronarium, quid. C.402,b. D.313,b. 329,a. E.279,c,d. etiam in quacumque Iſtuià. C.403,a. item triumphale: votiuum, quæ. E.279,c,d
Aurum vicesimarium. E.225,d
Aurum obryzum, quid. G.407,d. Gſ.752,d,c
Auro contra emere, & venire. A.76,b
Aurum decolorare, quid. A.310,a
ſub Auro ſtatua poſita, id eſt, inaurata. C.442,a
Aurati ſerui Imperatorum. A.285,b
Aurea Corona, in quocumque egregio facto, communis tam Græcis, Pœnis, & alijs, quam Romanis. C.211,b
Aurea Carmina Pythagoræ, χρυσᾶ ἐπη Hieronymo vocata. D.436,a
Aureos anulos quibus geſtare licitũ apud Romanos. A.310,a
Aureus Rom. quot aſſium aut denariorum. A.234,a. C.201,b
Aurumcani Peruani vicini a robore corporis quomodo Regem eligant. D.215,b
Auſonius quando Conſul. A.284,b. eius editio Scaligeriana laudata. B.19,b. Gryphus eius explicatus. D.570,b. 574,a. idem in elogio Veſpaſiani imitatus Tacitũ. E.323,d. eiuſdem verſus de Cupidine in Cruce ſuſpenſo. C.647,b. eius Elogium de Senecâ. G.xxix. eiuſdem verſus de Agonibus Græcorum. G.179,d
Auſonius emendatus. A.142,a.284,a. C.174,b.175,a. 487,b.493,b. E.240,d. Idem citatus, & aliquando illuſtratus. A.208,b.126,a.143,a.152,b.183,a.196,a 211,b.288,b.289,b.452,a 453,a.454,b.455,a.458,a. 460,a.462,a,b.463,b.465,b. B.381,b.383,a. C.73,a. 95,a,b.109,b.175,b.220,b.246,a.431,a.489,a.521,b. 522,a.525,b.570,a.601,a.660,a. 78,a,b.681,b.683,b. 684,a. D.29,a. & alibi in Libris Politicis. Porrò, 305,b. 311,a.328,b.341,a.342,b.360,a.508,b. E.134,d.246,c. 256,c.453,c. G.xij. 81,d.157,d.172,d.214,d.220,d. 224,c.269,d.309,d.560,c. G .68 ,b,c.826,a.853,c
Auſonium in Italia gentis interio cruminis a Romanis crudeliter tota deleta. C.461,a
Auſpicatò nihil non geſtum, præcipuè in re maiori, vt bello, à Romanis. C.62,a. D.355,a. G.41,d
Auſpicia præcedebant quamcumque cum Populo actionem. D.347,a. ea ſumenda nouũ imperium aggreſſuro. E.97,c. G.41,d. Auſpicia repetere, quid. E 82,c,d. Auſpicia bona, vnde dicta ſiniſtra. A.298,b.299,a
Auſpicia & Ductus in regimine exercitus quomodo diuersè conſiderata: quia autem Auſpicia penes imperatorem, inde vox ipſa aliquãdo vſurpata pro Imperio. C 62,a. ſub Principibus autem, apud ſolum Principem Auſpicia. E 48,d
Auſpicia Magiſtratus, & Auſpicalis dies, quid. E.121,d
Auſpiciorum vanitas vnde maximè appareat, Plinio ſemori. G.711,d.
ad Claud. d'Auſquinum Epiſtola Lipſij. B.220,b.401,b. in eiuſdem verſionem Baſilij Seleucienſis Orationum, Epigrammation Lipſij. B.402,a
Auſtralis Sinus Friſiorum. Vide, Mare Mediter. &c.
Auſtraſia quæ olim inſignia: eadem cum Lotharingenſium. B.340,a. C.766,a
Auſtria, ſiue Auſtriaca, domus ſiue gens, ad ſummum faſtigium genita. A.229. B.110,a. in terras ad terrarum imperia demiſſa. C.370. eius inſignia Area rubra, cum faſciâ ſiue ſegmento albo mediam dirimente: & quæ eorum origo. B.340,a C 766,a
Auſtriæ Duces antea Marchiones. B.340,a
Auſtriaci Principes patientes miniſtrorum ſuorum, & ad extremum mites D.147,b
Autonate inſula. Vide, Hiera.
Αὐτοχειρία quatenus Stoicis & nõnullis alijs Philoſophis probata. B.79,a,b. D.522.523.524. G.416,d 434,c.438,d.484,d improbata alijs: quibus ignauia, imò ſanitia, iniuſtitia & ſtultitia eſt. D.525,a,b
Αὐτοπραγία, quid. D.509,b
Autronius Max. quomodo ſeruum ſuũ ſub furcâ per præcipua Vrbis loca circumductum cædi iuſſerit. C.666,a.667,a
Auunculis apud Rom. ſororum filias ducere non permiſſum, etſi patruis fratrum. E.187,b
Auxilia, & Auxiliares Romanorum, qui: ijque alij à Socijs propriè dictis. C.28,b. in quorum tamen vicem ſucceſſere: adeoq; & Sociorum nomen tulère: è quibuſuis nationibus exteris. ſed imperato plerumq; certis bellicoſis gentibus tributi loco. C.235,b, G 8,d. non autem prouincialium arbitrio, ſed in eum finem à Romanis miſſorum lecti: qui ſui cõpendij ſæpè ſtudioſiores, quam publici. C.236,a. in iis Socialibus aut Auxiliaribus copijs non minus virium roborisque, quàm in Legionibus. C.238,a.380,a. E.108,d. etiã ij Auxiliares adſtricti ad certum militiæ modũ. E 173,c. ordinis ij prælia ſolui. G.8,d. alia iis arma quam Legionarijs. E.197,c. nec obligati, nec ſatis ferendis oneribus. C.181,b. iuramento verò non adigebantur à Romanis. C.29,a. nec vel fortiſſimi quidẽ inter Legiones vmquam locati. C.121,b. at cum Legionibus, pars plerumq; numero militum, per prouincias diſpoſiti: in quibuſdam etiam minoribus prouinciis ſola quandoque ala vel cohortes auxiliares. C.380,a,b
Auxiſſe, pro, Auctum eſſe. A.195,b
Axiomata. Vide, Dogmata.
Azan Baſſa, Algerij Præfectus. ſeptem dierum innoxiâ inedia ſanitatem recuperauit. D.524,b

B.

B, Litera qui efferenda: Germani ad P. Hiſpani ad V. conſonam nimium deflectunt: pro Π. vſitata Delphenſibus. A.458,b. Ha littera ſæpe quoq; à Romanis ipſis confuſa. A.45,b.458,b.459,a. deq; B. & V. tractatum peculiarem ſcripſit Adamantius Martyr. A.45,b.458,b.459,a
Baba & Ixion nota fatuitatis homines aiunt Seneca. G.413,d. Gſ 818,c
Bacaudæ latrones in Galliâ tempore Diocleti. E.520,c.521,c

Bacchi patria Thebæ; quò triumphans ex Indis venit. G.249,c. *tympanis & cymbalis vſus.* C.128,b. *à Indis eum coli putabant Gentes.* A.304,b

Bacilli lictorum,idem quod Virga. A.282,b

Baculus geſtamen & inſigne Ducum apud Græcos. C.220,a. *Baculus in ſolenni habitu Philoſophorũ, à clauâ Herculis.* G.172,d *quales Baculi in manu hiſtrionum.* A.288,a

Baeren, vel Bèren, Teutonicè,pro, Incõditè clamare. C.130,b

Bætin fluuium vt accolæ vocauerint. A.190,a. *quo pontis genere eum tranſgreſſus Cæſar.* C.303,b

Bætica,prouincia populi. E.312,d

Baganda latrones. Vide, *Bacauda.*

Baiana Villa Senecæ. G.xix.

Baiaſites primus Cadios ſuos omnes ob corruptelas exuſturus, Alis Baſſa feſtino inuento ſiſtitur: & corruptelis in poſterum quà pote obuiam itum. D.242,a. *à Temire lanco in caueâ ferreâ triennium circumductus, caput in eâ illidens moritur.* D.188,b.189,a.260,b

Iac. Baius Th. Doctor Capucinorũ Louanij cõditor. C.785,a

C. Balbillus Præfectus Ægypti ſub Nerone, Senecæ laudatus. E.222,c. G.90,c.678. Gſ.748,d

L. Corn. Balbus diuitijs & magnitudine animi ſuæ ætatis homines ſupergreſſus, Dioni. C.415,d

Balbus, quibuſdam continuationis Commentariorum Cæſaris auctor putatus. C 457,b. Sed ea in hoc Indice ſub nomine Hirtij citatur.

Balbi Theatrum. E.102,d

Balbi duo ex Hiſpanis, nedum Hiſpanienſibus, ad ſummos honores Romæ euecti. F.46,c,d

Balduinus Flandriæ Comitis, Imp. Conſt. mira continentia. D.267,a. *cum ſe Raouſius quidam fingens è ligno ſuſpenditur.* D.223,a,b.224 a

Balduinus VII. Comes Flandriæ quàm rigidus Iuſtitiæ adminiſtrator, exempla inſignia tria. D.237,b

Baleares inſignes funditores: adeò vt fundæ inuentores, pleriſque: Diodoro etiam inde dicti putati: tribus autem fundis vtebantur: eas ſingulas differentes quomodo geſtarint. C.224,b.223,a 334,b 335,a

Balearium tunica laticlauia. B.242,b

Balearica, pro Balliſtâ Gunthero poetæ, vnde. C.322,b

Balena, bellua Marina: ea quaſi magiſterio Muſculi piſcis dirigitur. G.121,d

Balliſta, aut Balliſtra, pro tormenti bellici genere, quid. C.314,a. Gſ.706,d. *quo differat a Catapultâ: cum quâ tamen ſæpè confuſa: imò tandē, excluſâ illâ voce, hæc ſemper vſurpata.* C.314,a. *Græcæ originis dictio; vix tamen Græcis vſurpata: quas alias eius loco vſurpauerint.* C. 318,a, b. *Balliſtarum vſus in bello: quanta eis vis ac violentia.* C.199,a.319,b 320,a,b. *forma earũ deſcripta ex Ammiano.* C.321,a. *è Procopio.* C.364,a. *ex vnâ plures globi ſimul emiſſi: nonnunquã molares lapides.* C.364,a *quid contra eas remedij opponendum.* C.359,a.360,a

Balliſta, pro ipſo telo quod Balliſtâ emittitur. C.364,a

Balliſtarum, aliarúmve Petrariarum Figura varia ex vetuſtis codicibus, &c C.322.& ſeqq.

Balliſterium, quid. C.314,a

Balnea modicè habita valetudini conducunt: Romanis nihil aliud Balnea, quam tranſitus ad cœnam, Artemidoro: quia nunquam niſi loti cibum capiebant. A.99,b. C.440,b. *Balnei hora octaua, labente Imperio.* E.535,a. *poſt Balneum Guſtus.* E.120,c

Balnea olim obſcura, inde lucida laudata: luxurioſorũ, præcipuè in vſum fœminarum, argento ſtrata. G.557,b,c,d

Balnea publica apud Rom. ſolēniter dedicari ſolita. G.557,b. *Balnea antē publica quot Romæ gratuita: præter alia publica meritoria, ad quæ paruo ære lautum ibant.* C.440,b

in Balneis ſe lauare, frequens Turcis. D.235,b

Balnea ſicca: ſudandique in iis mos. A.262,b. *à Balneo ſicco quidam in piſcinas frigidamque deſcendebant.* G.556,d

Balnea penſiles, quid. G.578,c.d

Balnearia, ipſa balnea. G.158,c

Balneatoris mercedula, quadrans. G.557,c

Th. Balſamon citatus. G.177,d

Balſamum arbor, olim in ſola Iudæâ: poſt & in Ægypto. E.416,b. *ferro incidi nolle fertur.* E.427,c

Baltaſar Roſſemius, Tribunus legionis Germanicæ, hernioſus ſolâ inuiſione D. Virginis Aſpricollis planè curatus. C.734 a

Balteus, & Balteũ, quid: vnde dictus Varroni: Balteo milites Romani maximè ſuperbiebant: aureis argenteiſque bullis ſtellulisque ornabant; imo & gemmis, &c. C.245,b.246,a.

Balteus, pro Zonâ Zodiaci. C.568,c

Balteus, pro Præcinctione in Amphitheatro. C.568,b

Balteus, quid Iuuenali. C.523,a

Banchanus Regni Hungariæ Gubernator conſtitutus ab Andreâ Rege, Reginam interficit; & cur. D.238,a

Bancum Cœnobium Virginum Ordinis S. Auguſtini ſuburbanum Louanienſe, à quo & in quod inſtitutum. C.795,a

Bantia vrbs in Lucanis. A.190,a

Barbam priſci antiquitus Romani alere ſoliti: eius radendæ mos quando cœperit; ſic vt ſolum eam alerent in iuuentâ: quis eam deinde reduxerit. E.536,c,d. *eius*ᵃ *in iuuenibus poſita die, muneri dari ſolita: atque ipſa Barba deo alicui ſacrata.* E.536,b

Barba alenda ponēda quis mos olim Græcis. [illegible]36,d.537,a

Barbæ incrementum & colores naturale inſtinctu certis temporibus ſe produnt. Gſ.740,d,c

Barbara a Bergis, Antuerpiæ Religioſa, manifeſto beneficio D. Virginis Aſpricollis, à miro, nec fortaſſe ſine Genio, morbo liberata. C.740,b.741,a

Barbari, Græcis omnes qui non Græci. C.7

Barbari in ſuperſtitionem proni. D.180,b. *impetu pleriſque acres, cunctatione langueſcunt.* D.98,a. *incondites Barbarorũ in bello mores.* E.127,d 433,b. *machinarum bellicarum plerumque ignari.* G.249,d. *geſta maiorum carminibus celebrare pleriſque eorum mos.* E.434,d

Barbari Reges cum ſororibus matrimonio iuncti. E.43,d

Barbari ſerui colendis agris emti à Romanis. A.318,a

Barbaris in Oriente ignota lectica. A 273,a

Barbarorum incurſus cauſſa corruptæ germanè ſoni Linguæ Latinæ. A.448,b

Barbarica Hiſtoria. Vide, *Hiſtoria.*

Barbarica Philoſophia Græcis dicta, quæ: ea antiquiſſima; vt eiuis origo à primo generis humani parente, imò ab ipſo Deo. D.432,b.433,a.434.

Barbaricum, pro Barito, Feſto. C.131,a

Hermolaus Barbarus Plinium correxit. A.420 *eius error.* A.163,a. *idem allegatus.* C.230,b

Barbatus Meſſalla. Vide, *Meſſalla.*

ad Guil. Barclaium Epiſtola Lipſij. B.131,b.346,b

Bardanes Parthorum Rex quantum itineris emenſus biduo. E.168,d

Bardi, Cantores apud Gallos. E.435,c

Bardocuculli, vilium ſeruorum. A.285,a

Barea Soranus: fortè ei gentile nomen, Q. Marcius. E.104,c *Boethio laudatus.* E. 297,c. *ſubuerſus à præceptore.* E 397,c,d

Baritus, vel Barritus, quid: Germanicæ originis vox: vnde Romanis etiam facta familiaris. C.130,b.131,a. E.435,c

Had. Barlandus Hiſtoricus laudatus, & allegatus. C.788,b

Franſ. Barocius Interpres Heronis de machinis. C.271,a,b

Caſ. Baronij Annales ſufficiunt ad cognitionem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ: imò Compendium eorum iis qui non ex profeſſo Theologi. B.146,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.280,b. 309,a. 318,b. 399,b. *Idem laudatus, & allegatus.* C.682,b. Gſ.774,d. *Oroſium ſequutus malè de anno terræmotus quo XII. vrbes Aſiæ corruere.* Gſ.771,d

ad Io. Bapt. Baroniũ (Perezium) Epiſtola Lipſij. B.151,b. 164,a.188,b.193,b.202,a. 400,b. 507,b.516,a.528,a. *eidem Teſtimonium.* B. 188, b. *ad eumdem Phalæci.* B.228,a. *Eidem I.C. renuntiato Gratulatio.* B.514,b

ad Bartholomæum Petrum Lintrenſem, Theol. Doctorem, Epiſtola Lipſij. B.180,b.132,a.245,a.465,b

Bartholomæus Broecus, ſutor Teneramundanus, qui acumen oi temerè immiſerat, à D. Virgine Hallenſi liber redditus. C.709,a

Baruch Propheta citatus. Gſ.682,d

ad [illegible]*. Baruitium, Secretarium Cæſareum, Epiſtola Lipſij.* B.527,a

Baſes columnarum Arietibus hoſtilibus deprimendis iniecta. C.358,a
Baſilea urbe ſuo nomine digna. B.75,b
Βασιλεὺς δῶρον Græcis, quod Magiſter cõmuniq; Latinis. A.104,a
Baſilica Pauli, non unius Æmilij opus. E.102,c,d
Baſilica circa fora. G.61,c
Baſiliciu ſaltus quis: & unde ei nomen. A.80,b. 104,b
Baſilij Imp. Caput Monitoria citata. D.124,b.129.b
Baſilius Magnus quid Origeni obiecerit. D.601,a. eius locus de miro potandi more Græcorum. B.141,a. Idem citatus. C.235,a. D.72,a. & alibi in Libris Politicis. Item, 437,b
Baſilius Imp. quãtam vim pecuniarũ coacervauerit. C.398,b
ad Ignatium Baſſelieri Epiſtola Lipſij. B.527,a
ad Baſſignacum Baronem, Gerardum de Hornes, Epiſtola Lipſij B 381,a
Baſſus, Aufidius. Vide, Aufidius.
Sex. Lucil. Baſſus Præfectus Claſſis Rauennatis. E.366,c
Baſtinus quidam creditur originem ſeptem primariis nobilium Louanij familiis dediſſe, quomodo. C.771,b
Batauia ▪▪▪ olim portuoſa. E 44,d
Batauia quam diu Lipſium tenuerit. B.161,b
Batavi a Cattis oriundi, diu ante annum Neronis. E.235,c. amici & fratres Romanorum. E.177 b. unde Auriconi dicti, item ruffi. E 436,b.c. an nautes equos armaque tenuerint; an equis ſic doctis inſidentes tranſmiſerint. E.398,d. inter cuſtodes Principum, ut hodie Heluetij: tam equites, quàm pedites: & qui potiſſimum Batavorum a militiâ equeſtri celebrati. C.381,b. E.219,d. non tam dextri & aſſuefacti mari, ut hodie. E.432,c
Batavis hodie pluſculum quam pro veteri verbo auris eſt & cordis. B.24,a. ad illud Corbulonis, Dolabrâ, non gladio ſolùm, victoriam quærunt. B.163,b. eorum regimen præcipue penes mercatores. D.138,a. magno animo Oceanum Septemtrionalem pernauigare conati, glacie & frigore repulſi. D.591,a
Batavi cuiuſdam ſannionis Reſtituncula Lipſiana. C.745. 746
Batauodurum, Batavorum oppidum. E.430,d
Bathyllus & Pylades, celebres ſub Auguſto hiſtriones, auctores ſaltationis Pantomimica quorum Bathyllus, Alexandrinus, ut videtur, Mæcenatis in deliciis. E.29,c,d. ille in tragœdiâ, hic in comœdiâ excelluit. Gſ. 812, d. 813,a,b
Batis, loris per talos transfixis, & ad currum religatis, vivus ab Alexandro Magno barbarum in morem tractus. C.684, b
Batones duo Pannoniorum duces. F.69,d
Batte Midras, Schola Iudaica inſtituenda iuuentuti. C.791,a
Batualia, quid. G.505,a
Batualium hodie ludicrum, vix umbra gladiatorũ priſce. C. 533,a
Batuere rudibus, quid. C.505,a
Bauarica familia antiquitas, ſplendor, & potentia. C.256. & ſeqq.
Bauarus nobilis in naue ope D. Virginis Hallenſis à morte eripitur, & Hallas ipſe venit. C.709,b.710,a
Dominici Baudij Epigramma in Conſtantiam Lipſij. D.576. ad eum Epiſtola Lipſij B.79,b.103,a.200,a.344,b
Bauli, Villa Hortenſij, deinde in Principum bonis: poſt Symmachi: & huius de eâ verſus. E.239,d
Baxea, pro calceis A.259,b
Beatitas, vel Beatitudo, in habitu optimæ mentis eſt. G.444,c. in noſtrâ poteſtate non eſt, Pythagoréis: aliter Stoicis. D.494,a. uniuſcuiuſq; intra ſe, non extra, quærẽda. G.517,d. ad Beatitatem ſummam externa etiam requiri, dogma Peripateticorum: at Stoicorum, ſolam ſufficere virtutem. G.585,d. Beatitudo Sapientis nullis externis aut adiaphoris minuitur, iiſdẽ. G.497,d. tempore nõ creſcere, & in æque longã vel breuem eſſe, paradoxon eorumdẽ. G.443,d. 553,d. Beatitudo vita in conſcientiâ purâ. D.499,b
Beatus ſolâ virtute eſſe poteſt Sapiens, ſed non beatiſſimus, Peripateticis. G. 553, d
Beatrix Maſtini Scaligeri filia, uxor Barnabæ Mediolanenſis Ducis, decem filiarum mater, quæ maximis Europæ Principibus nupſere. B.88,b
Beatrix quædã, Laica in D. Vrſula Louanij, à gibbero tumore, precibus ad D. Virginẽ Aſpricollẽ fuſis, liberata. C.733,a
Bebriacum Vicus. Vide, Bedriacus.
Ioan. Goropij Becani laus: eius tamen de antiquitate Linguæ Teutonicæ aut Germanicæ opinio non recepta. B. 493,b. 504, b. eius de ſiniſtri loci præcellentiâ aſſertio refutata. A.298,a. miraculum in docendo promtitudo & facundia. C.346,b. eius mors, & encomium. A.151,a. Idem allegatus. C.265,b. 679,b. 769,b
ad Lud. Beccatellum Epiſtola Lipſij. B.250,b
Beda citatus. B.501,a. C.109,a.351,a.393,a.475,a.657,b. F.25,c
Bedelli, an Pedelli, accenſi Rectoris Academici. C.788,b. 789,a
Bedriacus Vicus, ubi. E.344,d
ad Guil. Beckmannum Epiſtola Lipſij. B 123,b
Beethi Vicus iuxta Hallas vetus Bethaſiorum nomen refert. B.157,a
ad Ant. Beſſam Negrinum Epiſtola Lipſij. B.403,a
Begina, quæ. etiã Curia Louanij quando inceperit. C.785,b
Βήλη τετράγωνα, quæ Hippocrati. C.347,a
Belgæ pleriquæ origine Germani, etſi populi Galli. B.85,a. adeoque ſtirpe & ſanguine Saxones. B. 109. Germanicâ linguâ utuntur. B 500.b. ſed in multis vocabulis T litterâ Atticorum more utuntur, ubi ſuperiores Germani S. A.464,b. Belgarum antiquitus laus. E.25,c. duci volũt, non trahi. B.90,a. mores eorum hodie ad Martiales ritus valde degenerarunt. B.291,a. non tam frequentes in ſariſſa, quam aliquando Heluetij. C.226,a
Belgæ deliciis diuitiisque corrupti, meritò cladibus publicis caſtigati. D.402,b. eorum & huius æui mala exaggerata. D.412 a. ſed eadem eleuata comparatione cum veteribus malis. D.412,b & ſeqq.
Belgica, etſi parua, magnum nihilominus Europæ momentum. B.331,a. a fœminis non inſolens regi. B.425,b. multis dotibus ſuperat quaſcumque terrarum. B.189,b.192,b
Belgica nutricula cauſſidicorum. A.200,a
Belgica aliquot provincias qua cauſſa in terramotu tutas præſtet. Gſ.786,b,c
Belienus, quis incognitum. G.52,d
Beliſarius, inſignis belli dux ſub Iuſtiniano C.198,a. eius beneficẽtia in milites. C.209,b. XII. millia ſeruorũ proprios non habuit. C.416,b. muros Vrbis Romæ contraxit. C.423,a
ad Rob. Bellarminum Cardinalem Epiſtola Lipſij. B.319,b
Bellerophontes Seneca ex Euripide memoratus, quis incertum. G.653,d
Gent. Bellinus Pictor. D.206,a
Bellonæ ædes extra Vrbem. G.197,c
Bellonarij qui. D. 335,a
Petrus Bellonius laudatus, & allegatus. C.177,a. narratiuncula eius de æquitate Elephanti. B. 39,b.40,a. eiuſdem locus de ſepulchro Caij Cæſaris, nepotis Auguſti, quod in urbe Hama, vel Emeſa, Syriæ. F.66,d
Belluari, belluæ mores induere. G.549,c
Bellum duplex: Externum, Internum. quid illud: quæ in eo ſuſcipiendo, gerendo, & finiendo ſpectanda. D.78. & ſeqq. nomen Belli bellum, res turpiſſima. D.82,a. qui plerumque bellorum incentores. D.81,b. eorum deteſtatio. C.135,a. an vere tamen inter mala cenſendũ. B.18,b. Bellorum cauſas inceret. D.103,a,b.105,b. quibus bellũ iuſtum neceſſarium. D.80,b. ſumere bellum quivis, ponere non niſi victor poteſt. D.81,a. in omni bello, maxime ciuili, cruda poſt victoriam principia. B.73,a. Bellum ciuile. Vide, Ciuile bellũ. Quæ ob religionem Bella, ãmodo. D.162,a. hodierna Bella ludus, ſi conferantur cum priſcis. D.412,b.
Bella ſæpe conficit fama. G.408,d
Bella Romanis ſemper iuſtis de cauſſis ſumta. C. 455, b. 456,a,b. nec ſine auſpiciis incepta. G.41,d. ſolenniter per fetiales indicta. G.249,c
Bello ciuili Pompeiano quot legiones Romanæ in armis. C.19,b. quot hominum millia Cæſaris bella ciuilia abſumſerint. D.413,b

Bellum

Bellum ductare, trahere. A.154,a

Belliſſam, leo; phraſis, ut, miles ſclarus. E.189,d

Bella exoeunt ingenia. item, Bellum omnium pater, prouerbium quomodo intelligendum. D.404,b

Βιωστερβίαι *Plutarchi, qui.* C.337,b. 383,a

Βιωτάριον, *quid Græcis.* C.315,a

Belus, ſideralis ſcientiæ inuentor, quis. Gſ.739,d.740,c

Belus flumen, aliàs Pagyda. E.82,d

de Petro Bembo iudicium liberū: & in quibus à Lipſio culpatus. B.279,b. D.127,a,b.156,b. T M.11. *in eius Hiſtoriâ ſtilus maximè ridiculus, quia ſtudio totus Ciceronianus: etſi aliquando ne quidem Latinus: ēiuſque aliquot ridicula exempla.* B.93,b. 94,a,b

Franciſcus Bencius (Planti antè prænomine) orationem in funere Mureti habuit. B.161,b. *eū Romæ Lipſius cognouit.* B.161,b. *eius laus, & mors.* B.92,b.204,a.184,b.480,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.41,a.101,b.281,a

Benè, vocabulum etiam antiquitus non benè pronunciatum ferè vt hodie Galli, Bien. A.452,a

Benè me, te, vos, Stephanum, &c. item, Benè vinas; formula compotantium. A.107,b.110,b

Benè viuere, vbique eſt, dum in animo ſit. G.436,d

Benè viuere cupiens, ſpectata virtutis virum ſuarum actionum ſemper ſpectatorem imaginetur. G.432,d

Benefaciendi modi quadrifarij, ex Platone. G.263 c

Beneficentia Principi beneuolentiam apud populum conciliat: quomodo & quatenus eâ ei vtendum. D.53,a

Beneficia propriè affectu conſtant. G.266,d. 299,d. *tamen nec ſolâ voluntate, nec ſine voluntate fiunt.* G.349,d. *in ijs non ipſum acceptum ſolum conſiderandum; ſed animus, tempus, occaſio, &c.* G.539,d. *ea dare iucundius, quàm accipere, Epicuro.* G.262,d. *Beneficijs quiſque ſuis afficitur; & cur.* G.315,d. *non tamen a datore extolli debent.* G.293,c *continuanda ea, cur.* G.263,d. *vt pila benè miſſa, benè excipi debent.* G.280,d. *Beneficij promittendo beneficium auget.* A.349,b. *Beneficia antiqua ſanctiora, etſi præſentia ſuauiora.* D.531.

Beneficia eo vſque læta ſunt, dum mediocria, quæque exſolui poſſe videntur: vbi multùm anteuenere, ſeu grandia, pro gratiâ odium pariunt. B.77,b. D.145,b. E.114,c. G.283,d 421,d

Beneficij dati non meminiſſe, accepti non obliuiſci, præceptum Chilonis. G.263,d. *Beneficium cito negare, aliquando beneficium eſt.* G 274,d. *Beneficij oblitus an abſolutè dici debeat ingratiſſimus.* G 290,d. *Beneficium in miſeros, verè beneficium.* A.376,b. *Beneficiorum leuior memoria, quàm iniuriarum, cur.* G.261,c,d

Beneficia, præcipua materies virtutis in Principe. D.341,a. *meliùs iis Imperium cuſtoditur, quàm armis.* D.53,a

Beneficium diſtinctum à re qua donatur: etſi ſæpè confunduntur. G. 346,d

Beneficium inuito non datur, vel ex Iuris Regulâ: contrà tamen aliquando docet vis maior. G.269.d.281,c

Beneficus nemo, niſi qui volens. G.266,d

de Beneficijs Libri Senecæ, quando ſcripti: quales: quid tractent. G.260,b

Beneficia, caſtrenſi verbo, Promotiones ad ordines altiores: hinc

Beneficiarij, in militiâ; &, Beneficiarij milites. C.158,b.236,a. E 409,d,c

Beneficiaria res, quæ beneficij abeunt. G.574 d

Beneficij ſui facere, beneficij cuiuſquam eſſe. G.298,d

Beneuolentia à ſubditis bono Principi debita. D.293. *ea quid: eius vtilitas: & quomodo paranda.* D.52,53.

Beneuolentia importuna parum diſſidet ab odio. G.279,d

Beniamen inferioris Æthiopiæ regnum Elephantos multos habet, eoſque omnes albos. B.34,b

Beniamini ſ[illegible] itinerarium citatum. C.398,b.791,b

Benna (eux apud Moguntinos precioſiſſima. B.129,a

Benxamuuy Rabi & Hota Maurorum coniugum caritat. D.270,a,b

Hieronymus Berchemius laudatus. C.506,a. *perſonæ ei tributa a Lipſio in Saturnalibus ſuis ſermonibus.* C.483. & ſeqq. *eius mors, & encomium.* B.119,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.19,a. 379,a. 434,a

S. Bernardus Abbas commendatione ſacras conciones habituro. B.507,a. *eius præceptum quando & quatenus iraſcendum.* G.11,b. *Idem citatus.* 34,a. & alibi in Libris Politicis. Item Gſ.697,d

Bernardus Caroli Magni nepos, ius patris ſui Pipini primogeniti vindicans, à patruo Ludouico Pio in vincula coniectus. D.220,a

Bernardus Raiuſus è Campaniâ Gallicâ oriundus, pro Balduino VIII. *Flandriæ Comite ſe gerens ſuſpenſus.* D.223. 224,a

Ioan. Bernartij I.C. cognati Lipſij mors. B.529,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.128 a. 143,b 163,b. 173,a. 372,b. 378,b.385,a.403,a.417,b.425,a.427,a.437,a. 453,a. 460,a.469,b.478,a. *in Boethij editionem ipſius Carmen.* B.418,a. *Epithalamium eidem.* B.427,a

Phil. Beroaldus laudatus. A.16,b.60,b. *Idem allegatus, eiuſque correctiones aliquot in Suetonio, item Tacito, in ijs & opiniones quædam, aut receptæ, aut reiectæ.* A.129,a. 168,b. 253,a 265,b.334,b. C.532,a. E. 19,c,d.22,d. 50,d. Gſ.696,d.711,c. 734,c.736,d

Beroſus Chaldæus, Aſtrologus vetuſtiſſimus: ab eo longè diuerſus qui eo nunc nomine vulgò circumfertur. G.739,d

ad Ioan. Berosium I.C. Epiſtola Lipſij. A.163,b

Bertonerij. Ducibus Brabantiæ ſæpe rebelles, inſigni prælio non longè Bruxellâ cæſi. C.777,a

Bertrandus, faber ferrarius Huyenſis, ambito ter ſacello D.Virginis Aſpricollis, & precibus calidis ante aram fuſis, ab aſthmate & claudicatione ſanatus. C.731,a

ad Ant. Benſancenotium Epiſtola Lipſij. B.460,b

ad Ioan. Beſancenetum Epiſtola Lipſij. B.152,a

Beſſarion Cardinalis, Louanij in Collegio Theologorum hoſpitio exceptus, in ſui memoriam Biblia Græca manuſcripta indidem reliquit. C.790,b

Beſtia timoris cauſſa raro ita apprehendunt vt exanimentur. Gſ.787,d

Beſtia marinæ cur terreſtribus maiores. G.121,d

Beſtia inter ſeſe collegata in ſpectaculis data aliquando, cur. G.66,d

Beſtiarum morientium morſus maximè lethales. D.105,b

Beſtijs obiecti homines in amphitheatris. G.409,d. *à canes videlicet, aut è ſpecubus, quæ in amphitheatro, emiſſa ea in damnatos.* G.41,d. *ad eas autem olim tantùm viles homines & damnati dati: pòſt etiā Equites & Senatores.* G.133,d. 449 d,c. 508,d.561,d. Gſ.812,c

Beſtijs in cruce fixos obiiciendi mos: atque aliud eſſe, beſtijs obijcere, &, Dare ad beſtias. C.671,b.672,a

Beſtiarius, qui ad beſtias damnatus, vel auctoratus. G.508,d. Vide etiam, *Venatores.*

Betere, pro, Ire, antiquis. A.150,a

Bethaſij, qui. B.157,a

Bethelia, Syriacâ voce idem quod, Πανδῶρος. C.434.b

ad Bonif. Beuilaquam Cardinalem Epiſtola Lipſij. B.251,B

Bianoris Epigramma in Sardianorum a terræmotu cladem. E.60,d

Bias de dijs hoc tantùm dici volebat, quod ſunt. D.394,b *eius conſtantia & vox in aduerſis.* D.402,b. G.173,c

Biantis aliquem damnaturi pulchrum cum multis lachrymis dictum. G.209,c

Bibendi ratio: & quomodo reſponderint inter bibendum Romani. A.106, a,b. 107,a. 110,b. *Bibere ante cœnam, & vomitu effundere, quaſi in morem apud nos abierat.* G.600,d

Bibere a ſummo, quid. A.105,b

Bibere more Græco, quid. C.360,b

Bibere ieiunum, non ſalubre. G.669,d

Bibere ſermonem, phraſis Plauto familiaris. A.123,b

Biberius Caldius Mero, pro, Tiberius Claudius Nero. A.236,b

Biblia ex Hebræo, curante Ptolemæo Philadelpho, à Septuaginta Interpretibus in Græcum verſa. C.627 b

Biblicus Interpres Latinus vetus citatus. C.84,a.148,a

Biblia petraria, quid. C.329,a

Bibliotheca, quæ vna ſignificet: non propriè Libraria vertitur: res vetus. ſed primò non niſi priuatorum: quis publicam primus ſtruxerit, Aſiniuſque Officinam Medicam inſcripſerit: quem ſecuti plures: in templis ſeruata præcipua publica, in ſacerdotum curâ. C.627,a.632 b

Bibliotheca Romana, priuata: prima publica Aſinij Pollionis. C.630,b.631,a. *duæ aliæ publicæ ab Auguſto Romæ ſtructæ, quæ, & quando: iis Præfecti & Cuſtodes dati; Græcorum Librorum & Latinorum, vt videtur, diuerſi.* C.631,a,b. *prior Auguſti, quæ Octauia vocata, vt & quæ præceſſerat Pollioniana, muro concurſu vtraque ex Dalmatarum manubus ſtructa.* C.631,a. *poſt in Bibliothecis ſtruendis velut certamen & contentio de palmâ quandoque inter Principes.* C.632,a. *hæc Bibliotheca, Tiberiana, Veſpaſiani, Vlpia ſiue Traiani: item Capitolina: aliæque ignotæ.* A.417,a.C.632,a,b. D.333,a *ſecutæ exemplum & Coloniæ ac Municipia paſſim.* C.632,b. *æmulatio ac etiam quadam diuitum frequentes, in Villis, Prætoriis; imò Thermis & Balneis.* C.633,a,b. *priuatorum quædam vberiores recenſio.* C.632,b.633,a. *quanto inſtructæ ornatu, ebore, vitro, &c* C.633,b. G.138,b,c *in iis imagines, ſiue ſtatuæ, Doctorum laudabili more collocatæ: cuius origo ab Aſinio Pollione.* C 634,b.635,a

Bibliotheca in Ægypto quæ olim celebres C.627 628. *quæ in Græciâ. quæque in Aſia.* C.629,a. b

Bibliotheca Alexandrina a quo ſtructa, aucta: quot Librorum: quando incendio abſumta: a Cleopatrâ quantum potuit reſtaurata, vnde potiſſimùm: iterumque vt ante in Serapêo locata. C.627,b.628,a,b. G.158,c. *hæc etiam Domitiani æuo habita velut mater aliarum: in videlicet reficiendis, ſi quandoque corruptæ.* C.632,b

Bibliotheca Athenienſis. Vide, *Athenienſis.*

Bibliotheca Attalica, ſiue Pergamena, a quo & quando inſtituta: quanta, & quam diu fuerit: Alexandriam quando & à quibus tranſlata. C.628,b.629,b.630,a

Bibliotheca Byzantina, ſiue Conſtantinopolitana, quando conflagrauerit. C.629 b

Bibliotheca Templi Pacis cum ipſo Templo abſumta incendio. C.436,a

Bibliotheca Tiburtina à quo fortè ſtructa. C 632,b

Bibliotheca noſtro æuo ampliſſima Viennæ a Maximiliano II. *Imp. inſtructa.* E. viq.

in Bibliothecis Armaria, & Plutei plerumque in medio diſpoſita, vt & hodie in publicis Bibliothecis, non ad parietes collocata. C.633,b. *quid in iis Pegmata Ciceronis.* C.581,a.634,a

Bibliotheca ſine vſu, nil niſi ſtudioſa quædam luxuria Senecæ Philoſopho. C.635,a

De Bibliothecis Syntagma quâ occaſione, quo conſilio, ſcripſerit Lipſius: a quo inſcriptum id Carolo Croy & Areſcoti Duc. C.626.627.

ad Abr. Bibranum Equitem Epiſtola Lipſij. B.209.b

Bibulus immeriti triumphi impudens ambitor. A.22,a,b. *eius clementia pluſquam humana.* D.247,b. *à quibus filiis eius in Ægypto occiſus: & quam conſtanter mortem filij pater tulerit.* G.116,c,d,c. *quod prænomen Bibulo, Lucij, an, quod vulgatius, Marci.* G.116,c

Biclinium, quid. A.101,a

Bidental, quid. G.192,d

ad Nicol. Bieſium Epiſtola Lipſij. B.23,b

Bigati nummi, qui. E.437,c

Bilbare in bilem conuerti, verbum nouum. G.349,c

Bilices loricæ, quæ. C.86.a,b. 87.a

Car. Billeheo perſona a Lipſio tributa in Poliorceticis. C.264. & ſeqq. *mors eius, & laus.* B.264,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.201,a. 433,a.438,a. 464,a.468,b

ad Franciſ. Billiodum Epiſtola Lipſij. B.244,b

Bimarcus, Vimarcus, vel, Vimargus, aut Bimargus, falſi tituli Satyræ Varronianæ, quæ verè Marcus dicta. A.20,a

Binchium, oppidum Hannoniæ, aeris ſalubritate & ſitus amœnitate, Mariæ Hungariæ Reginæ, Caroli V. ſorori, valdè placuerat. C.704,b

Bini tantum conuiuæ in vno lecto, apud Rom. præſertim magnifico epulo. A.101,b

Bini vocem, quòd pronunciaretur vt obſcœnum Græcâ Græcorum, anxij quidam efferre verebantur. A.453,a

Bion poeta citatus. A.240,a

Bion Boryſthenites, Cratetis diſcipulus, in ſectâ inconſtans. D.439

Bionis gnome. G.148,d

Birri. Vide, *Pilei.*

Bis coctus panis, δίπυρος ἄρτος. C.182,a

Biſſyllaba voces quomodo accentibus notandæ. A.469,a,b

Biſultis Regis legatus ſatellitio Cananum ſtipatus. B 3..,a

Bitere, id eſt, Ire; & Bitenſes Feſto, multùm peregrinantes. A 150,a

Bithynia, Cæſaris ne prouincia, an populi. E.37 c *ea, aut eius pars, annexa prouinciæ Aſiæ.* F.41,d,c. *Nicomedi a Mithridate reſtituta.* A.331,b

Bitumen ardens e muris in conſcendentes hoſtes proiectum. C.349,b

Binocalis, Latinum nomen Diphthongis inditum. A.450,a. 436,a. Vide, *Diphthongus.*

Iun. Blaſius Illyrico præfuit; & poſt Africæ. F.72,d. *vltimus priuatorum qui ſub Cæſaribus Imperatoriam appellationem obtinuerit.* E.103,c

Blanca Scardeonia inuicta pudicitia, & in maritum caritas. D.269,b

Blandina Martyris, beſtijs in cruce obiectæ, conſtantia. C.672,b

Blaritus, Germanica dictio, pro clamore vocéve altiore. E.433,c

Blaſphemia quomodo apud Iudæos punita. C.654,b

Blattaria, loca obſcura G 357,d

Fl. Blondus allegatus. C.423,a. 440,a

ad Hug. Blotium Epiſtola Lipſij. B 107,a

Ioan. Boccatius Roberto Regi Neapolitano gratiſſimus. D 205,a

Bocchoris Ægypti Rex. E.425,d

Ioan. Bochius a poeſi laudatus. B.85,b. *eius Elegia in Libros Lipſij de Cruce.* C.641.642. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.478,b

Ioan. Bodini error. Gf.684,d. *idem terram aquis innatare pugnaciſſimè defendit.* Gf.775,c

Seuerin. Boethius citatus. A.248,b.C.633,b. D. 18,a. & alibi in Libris Politicis. Item, 401,b. 403,b. 570,a. 590,b. G.12,d.114,d. 164,d. 241,d. 391,d. 536,d. Gf.680,c

Anſ. Boetius, auctor Libri de Gemmis, allegatus. Gf.735,d

Bogardi, qui: a quo tempore Louanij fuerint. C.785,a

Bohemia Regnum quandoque comitialo. D.214,b.215,b

Boiemi, Boiaſmi, & verius Boias ni, nomen, quaſi Boiorum domus. E.443,d

Boiemi, & vicini, etiam hodie ſecuribus in bello vtuntur. C.343,b

Boyca Hiſtoria Velſeri laudata. B.194,b

Ioan. Boiſotus allegatus. C.681,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.377,b. 429,b

Vettij Bolani vera an ficta gloria bellica. E.265,c. 355,d. 458,d

Boliſlaus Poloniæ Rex moritur coquus. D.260,b

Bombarda in ſuperioris æui Annalibus Lombarda vocata. C.259.

Bombycina veſtis, quæ; & Bombyx quid: ac quomodo ad Italos peruenerit. E.505,c

Bomytcarus Pœnus in cruce conſtantia. C.661,b

Bona Dea ſacrum per Virgines Veſtæ factum pro ſalute Populi Romani: in eo vel maſculorum animalium pictura tecta. G.608,d. *Bonæ Deæ ædes ab Hadriano Imp. tranſlata.* C.434,b. 433,b

Bonamici de Melanchthonis Latinitate iudicium. B. 486,b

ad M. Ant. Bonciarium Epiſtola Lipſij. B.203,b. 208,b. 241,a. 250,b

ad Iac. Bonfrerum Epiſtola Lipſij. B.397,a

Iac. Bongarſius laudatus. E.425,d. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.334,a

Bonifacius IV. *PP. Pantheon Romanum B. Virgini dedicauit.* C.434,b

Boni-

Bonifacius Archiepiſcopus citatus. E.443,d
Bona Saturnalia ! ſolennis clamor per dies Saturnales. C. 485,b
Bona vires dant animo robur. B.17,b
Bona Vita, in voluptatibus viuere, vulgo; atque etiam idiotiſmo Teutonico. G. 673,d
Bonis auſpicijs, bono precantium aut ominantium formula. G.26,d
Bono publico, vel, reipub. natus, formula frequens vett. præcipue in Lapidibus, & in laudem Principum : vt, B. P. N. vel, B. R. P. N. &c. A.198,b. G.178,d. 202,b,c
Bonorum publicatio, in quibus olim criminibus. E.155,c
Bonna, quibuſdam Ara Vbiorum putata. E.30,d
Bonogus e imperij Sinarum Regibus. D.209,a
Bononia mater ſtudiorum. B.22,b.344,a. *eo honeſtis conditionibus euocatus Lipſius.* B.285,a. 289,a. *Bononienſis Schola an antiquior Pariſienſi.* C.794,b
Bonoſus inſignis potor. B.141,b.142,a
Bonum quid ſit. G.660,d. *ex definitione Stoicorum Bonum id quod prodeſt* G.446,d. *nec bonum niſi vtile.* D.484,b. 485,a. *idque ſolum quod Honeſtum eſt; & contra : quod capitale, & radix omnium decretorum Stoicorum.* D.481,b. G.368,d.509,d.517,d. *at quomodo & quatenus Bonum & Honeſtum diuiſa.* G.663,d. *Boni proprium igitur ijſdem, ſemper prodeſſe, ſicut caloris calfacere.* G.247,d. *abſentia Boni peccatum.* D.554,b. *Bono nil melius, vt recto nil rectius.* D.495,a. *Bonum nullum contra naturam eſt, etſi aliquando materia Boni contra naturam ſit.* D. 498,b. *Bonum in ſacris Litteris etiam Pulchrum denotat; & benè.* D.515,b. *Bonitatis pars magna, velle fieri Bonum.* G.446,d
Bona quæ : atque ea ſubtiliter & Stoïcè diuiſa. D. 484,b. 485,a.b. 486,a. G 639,d. *Bona malaque diſtinguere, ſumma ſapientia.* D.484,a. *Bona falſa, quæ.* D.381,b. *Bona fortunæ ſeu externa, quando bona.* D.484,a. *Bonorum autem conditio triplex.* D.499,a. G.495,d
Bonum Summum, ſiue, Bonorum ultimum, extremum, finis, ſeu τέλος, quid. D. 473, a, b. *id in ſola virtute eſſe.* D.481,b.482,a,b. *nec intendi, nec remitti aut decreſcere poteſt.* D.493,a. G 496,d
Bonum vnum, Scientia; vt malum vnum Imperitia, Socraticis. D.459,a
Bonum, ſiue Bonitas, ſubſtantia diuina. D.546,a. *contra Bonitatem Dei quæ obijciuntur refutata.* D. 550, & ſeqq.
Bonus, & Beatus, nil aliud quam εὐδαίμων Græcis, id eſt, Bonum Deum Geniumque habens. G.639,d. *Boni, Stoicis dicti.* G.442 d. *Boni & modeſti ſemper auram aliquam adfricant ſuæ virtutis cum iis conuerſantibus, vt aromata ſui odoris ea tangentibus.* B.53,b
Bonis cur & vnde mala eueniant. D 555,a,b. *perpetua ea vulgo querela. Deque eo Tractatus Senecæ, idem cum Libro de Prouidentia.* G.131,b.c. *Bonis verò etiam volentibus mala accidunt : ea que iis euenire, prodeſt & aliis exemplo.* G.140,c,d. *Bonum autem nullum tam optabile in hac vita quod non mixtum mærore.* B.32,a
Bonzij in Iaponia ſcholas habent, cum magna frequentia diſcentium. C.791,b. *Bonzij & Bonziæ, monachorum monacharumque inſtar Iaponenſibus & Sinenſibus : eorumque cœnobia.* D.183,b
Boodicia, Bonducea, vel Voadica, vel Boundica, Icenorum in Britannia Regina, Regij & virilis animi. C. 123, b. E.16,c. 251,c,d. *morbo mortua, an veneno.* E.253,d
ad Henr. Borbonium, Dumbarum Principem, Epiſtola Lipſij. B.95,a
S. Caroli Borromæi laus. B. 241, a. 274. *ſæpè is ſe Libris Epicteti ad humanarum rerum contemtum, & amorem diuinarum commotum faſſus.* D.453,b
Federicus Borromæus Cardinalis Lipſium in familiam ſuam adſcribere auet. B.294,a. *Collegium inſtituere parat, non iuuenum, ſed grandiorum ætate litteratorum.* B.259,a.b. *ad eum Lipſij Epiſtola.* B.259,a. 284,b. 309,b. 317,a. *Eidem Epiſtolarum Lipſij ad Italos & Hiſpanos Centuria ſingularis inſcripta.* B 275
ad Max. à Borſſele V. N. Lipſij Epiſtola. A.197,b
Bos, ſiue Taurus, in ſtructuris publicis noua deducta Coloniæ. C.688,b
Bos quam vilis pretij ante Catonis Cenſoris, & aliquanto poſt. C.467,b.468,a
Boum coria à quibuſdam gentibus tributi loco Romanis penſa. E.136,d
Bouem currus non trahit; Prouerbium. D.153,a
Bos Luca, priſcis Romanis Elephas, vnde. A.304,a
ad Petr. Boſchium Epiſtola Lipſij. B.384,a
Sim. Boſius Epiſtolas Ciceronis ad Atticum ſæpè illuſtrauit. A.333,b
ad Phil. Boſkierum, Ord. S. Franciſci, Epiſtola Lipſij. B 182,b
Boſphoro vnde nomen Codreno. E.136,d. *Boſphoranum bellum.* E.208,d
Botularius, qui botulos aut botellos venum proclamat. &, Botuli, quid, & quot generum. G.477,d
Gedeon Bouxelarius laudatus. B.104,b
ad Claud. Bonicambium Epiſtola Lipſij. B.344,b 346,b
Brabantia, olim Brachantum, Brachmentum, vel Bragmentum. B.504,a. *dicta etiam Brachantia, ſiue Brachbantia : quis autem regionis tractus. quod vocis etymon : quando Comitibus Louanienſibus acceſſerit : quo primum titulo : quis primus Ducis eius titulo inſignis inuenitur.* C.768,a,b.769,a,b
Brabantiæ Dux quantæ iam olim dignitatis : inter Electores Imperij nominatus Innocentio IV. Pontifici. C.770,a
Brabantiæ Ordinibus Libri de Cruce inſcripti à Lipſio. C. 639.
Brabantiæ Annales vulgares pleni anilibus ſomniis. C. 756, b
Brabantica Hiſtoria ſcribenda ſtudium fuit Lipſio, inuitatu Ordinum Brabantiæ. B.254,a,b. 256.257,a. 260,b. 262,a
Brabanti variè ab Hiſtoricis vocati, Brabantij, Brebanſones, Brebantiones, Brachbanti. B.504,a
Brabanti olim ob fortitudinis gloriam etiam ab exteris Principibus ſtipendio euocati. B.504,a
Braccæ laxiores plebi Germanicæ, quàm nobilibus : etiam Sarmatis. E.442,d
Brachantum, vel Brachmentum, olim regio quæ nunc Brabantia. B.504,a
Brachiis nudis incedebant olim viri. G.444,c,d
ad Petr. Brachium Epiſtola Lipſij. B.98,a.110,a
Brachium, pro Vallo vnde : item pro flexu aut ſinu terræ, vt ἀγκὼν Græcis. C.287,b
Brachmanes (ſiue Bramenes) apud Indos olim Philoſophi. D.433,b. *hodie Sacerdotes Malabarum : magna apud eos veneratione.* D.183,a. *Ignem perpetuum colebant & ſeruabant.* C.619,b. *cœtus ſuos diſcendi docendique habuere, inſtar Scholarum aut Academiarum.* C 791,b. *quid de vita humana pulchre cenſuerint.* B. 258, b. *bonum nec malum in externis ponunt.* D. 482, b. *Pythagoræ μετεμψύχωσιν credere putati* D.183,b. 617,a. *etiam de iudiciis apud inferos.* D.619,b. *mortem ſtatuunt tamquam partum in veram vitam.* G.622,d
Bractearum, quid. G.652,d
Bragantes, alij à Bragbantis aut Brabantis. B. 504,a
Brahe. Vide, Tycho.
ad Nicolaum Brandium Conſiliarium Epiſtola Lipſij. B. 405, d
ad Ioan. Brantium Epiſtola Lipſij. B.125,b.132,b.477,b. 481,a. 522,b
Braſidas quæ tria in milite requiſiuerit. D. 91, b. *valdè prædicabat ſtrategemata ſiu furta belli.* D.101,b
Braſilienſes mirati, Heluetios, grandes & robuſtos viros, tenello & paruo Regi Carolo IX. parere velle. D.214 b
Bratuſpantes Cæſaris alij à Brabantis hodiernis. C.768,a
Bredenrodius I.C. commendatus. B.84,a
Bern. Bredenbachij locus de columbis Amiralij Alexandriæ. B.303,b. *idem alias allegatus.* B. 339,a

Bretannia uligines in vicinio Friſia, hodie Bretanſcheheyde. E.32,d
Britannica herba (potiùs quàm Britannicu) Plinij nomen unde. E.32,d
Guil. Brengelius Conſiliarius, cognatus Lipſij: ad eum Lipſij Epiſtola. A.181,b. B.12,a. 371,a. 456,a
Breuiarium, aut medij ſcriptoribus frequens pro, Summarium. G.450,d
Breuiarium Imperij ab Auguſto ſcriptum. C.395,b. E.11,c
Breuiarium rerum ab Auguſto geſtarum inſcriptum Lapide Ancyra. A.246,b. 288,a. E.11,c
Breue, Breuis, vel Breuiculum, pro Catalogo militũ. C.255,a
Breuis ſyllaba quæ: ſeuſque nota. A.466,a
Breuitas ſtili, aut ſermonis, bona, ſi ſimplex, nec adſectata. B.75,a. *Ea Epiſtolæ propria; & quæ in eâ obſeruanda: vitia autem utilis non inmoribus.* B.536,a. *accommoda etiam materia Critica.* A.222,a
Breuitas ſermonis decet Principem. D.132,b. *Zenonis & Stoicis placita.* D.450,b
Bei, pro, Cedo & Cemgio, apud Heſiodum. A.152,b
Brigantes, qui in Britannia populi. Gſ.832,d
Barn. Briſſonius laudatus. A.317,a. B.56,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.163,a. *Idem allegatus, aut ad eum remiſſus Lector.* C.473,b. D.347,b. E.180,c. 363,d. G.203,d. 212,d. 250,d. 301,d. 324,d. 492,d. Gſ.850,d. 831,d
Britannia pulcherrima & maxima Inſularum Europa. B 79,a. *quũ primùm circumnauigatione inſula probata.* E.461,d. *quomodo a Galliâ receſſiſſe credita.* Gſ.785,c. *duas in eâ longiores.* E.456,d. *cur ab Auguſto neglecta, item a Tiberio.* E.457,d. *Imperio Romano ab Occidente adiecta à Claudio.* A 77,b. C. 377,b. 378. a. G. 99, c. Gſ.832,d. *ab Agricolâ ſub Domitiano perdomita: ſed ſtatim ferè amiſſa, aut ſaltem omiſſa.* E.306,c,d. *et dividenda quos muros duxerint Hadrianus & Seuerus.* E.306,d,a,b
Britannia illuſtrata à Camdeno. B.23,a
Britanni veteres Latinum ſermonem vulgò receperant. A.448,a. *hodie I longum in dictionibus Latinis rectè pronunciant.* A.453,a
Britanni glaſto ſe inficere ſoliti, ut horribiliores in pugnâ apparerent. Gſ.832,c
Britanni veteres non regno ſuo ſœminas præficere, ſed bello. D.27,a
Britannorum copia contra Suetonium Paulinum. E.252,d. *eorum immanis crudelitas.* E.251,c
Britannica Arx hodie vocata vulgo, Pharus olim in oſtio Rheni, ubi Claſſis perpetua, Britannica vocata Romanis. C.384,a
Britannica herba Plinij, Bretannica potiùs dicenda. E. 32,d
Britannici canes ad venatum, imò & bellum, iam olim in pretio. B.390,b. 391,a
Cl. Britannicus Claudij Imp. filius. E.547. *veneno à Nerone ſublatus eodem modo quo Alexander Magnus.* E.218,d
Brixelli ſe occidit Otho Imp. E.347,d
Ioan. Brodæus laus. E.435,d. 453,c. *idem allegatus.* Gſ.786,d. *eiuſdem error.* B.48,a
Brontaios, Iouis cognomen Græcis; ut Tonans Latinis. G. 311,d
ad Carol. Broomannum Epiſtola Lipſij. B. 107,b
Bruchion, locus Alexandria, ubi, ut videtur, auditoria & domicilia doctorum. C.791,a
Bructeri naualí prælio victi à Druſo. E.45,d
Brugarum laus. A.156,a. 158,b. 214,b. 284,a
ad Nicol. Brulartum Sillerium Epiſtola Lipſij. B. 341,b. 361,a
Bruma, propriè ſolſtitium hibernum. G.245,d. Gſ.764,d. 793,c
Brundiſinum fœdus. E.10,c,d
ad Lancelotum Brunium Epiſtola Lipſij. B.107,b
Bruno, potiùs quam Brino, Caninefatium dux. E.398,d
Bruno Archiepiſcopus Colonienſis Lotharingiæ ſub titulo Ducatus a fratre Othone I. donatus, Archiducis titulum uſurpat, & Lambertum Comitatu Louanienſi priuat. C.763,b
Brutiani ſerui publici. A.277,a
Brutidius Niger, hiſtoricus & orator inſignis. E.100,c
Brutus, libera orbis conſentiente ciuium ſe præſtitit. G.629,d. *Reges Româ eiecit, atque et mite ipſos in Capitolio ſtatua.* D.340,b
Brutus Cæſaris percuſſor, gener, cognatus, & amicus Catonis. G.79,d. *eius multæ excellentis probitatis & virtutis actiones.* D.197,b. 198,a. *eius ſalutare conſilium quoad bella civilia.* D.116,a. *qualis in ſtilo.* E.479,d. *ei malus Genius futurum in Campis Philippicis exitium pronunciat.* D.193,b. *etſi victor, Caſſij morte animum deſpondet.* D.190,a. *moriens virtutem ut inanem tantùm verbum incuſat.* D.4.8,a. G.512,d. *ſtatua eius Mediolani ab ipſo Auguſto manere iuſſa.* D.249,a. *ille & Caſſius, ultimi Romanorum dicti Cremutio Cordo.* G.106,c
D. Bruti ignaua mors. G.543,d
Bruttiana parma, vel ſcuta, quæ. C 69,a
Michael Brutus, vir doctus. B.61,b
Bruxella quam antiquæ mentio in Annalibus. C.771,a. *ab annis iam ſexcentis ea domicilium Principum.* C.765,a. *altera quaſi patria Lipſij.* C.451,a. *incolatu videlicet: quia Iſcæ natus, Bruxellæ educatus.* B.130,b
Nic. Bryardi V.N., correctio in Plauto. A 158,b. *ad eum Lipſij Epiſtola.* B.158,b. 167,b. 191,a
Buccellatum, panis ad diuturnitatem uſus hic collus. militaris cibus. C.181,b
Buccina, quid: eadem olim quæ Cornu; poſt diſcreta: quæ differentia: unde dicta, & facta: eius uſus. C. 127,b. *eam commimo ducis exercitus apud Romanos, Græcos, & alios.* E.272,d. *Populus Romanus olim eâ conuocatus.* C 125,b. *ſignum ſingularum vigiliarum datum.* C.175,a
Bucco. A.167,b
Buccula galearum, quid: & Buccularij qui Iuriſconſultis. C.80,b
Bucephali equi in Alexandrum Magnum mira fides. B.510,b. 511,a
ad Ioan. Bucharium Theologum Epiſtola Lipſij. B.179,b. 335,a
Georg. Buchananus allegatus. Gſ.832,c
ad Barthol. Buchonium Epiſtola Lipſij. B.365,a
ad Bald. Bucquium Canonicum Epiſtola Lipſij. B.529,b
Buddas, ſiue Buttas, quidam doctor Gymnoſophiſtarum, SS. Hieronymo & Clementi Alexandrino. D.434,a
Guil. Budæi Leges Criticis poſitæ. A.425,b. *ab eo & alijs diſſenſum.* C.390,b. *idem allegatus; aut ad eum remiſſus Lector.* C.91,b. 401,b. 409,a. G.412,d. Gſ. 730,d. 760,d
ad Ioan. Buſſonium, Ordinum Hannoniæ Syndicum, Epiſtola Lipſij. B.194,a 236,b
ad Gerardum Buitewegium Epiſtola Lipſij. B.157,a. 179,a. 292,a. 239,b. 315,b. 479,b
Bulbi, inter munera cauſſidicis miſſa, Martiali. A.205,a
Bulborum & cochlearum mentio ſæpe iuncta, id eſt, edulium. B.155,b
Bulbi Africani optimi. A.205,b
Bulla in balteis, in foribus &c. quid. C.246,a
Bulbi, piſciculi vilis. A.205,b
Burchardus, Liderici I. Foreſtarij filius, an Comes Louanienſis cenſendus. C.762,a,b
Burchardus Epiſcopus Halberſtadienſis, ab Abbate Herveldenſi, quem iniuria affecerat, moriente ad diuinum tribunal citatus, ſtatim equum aſcendere volens, fulmine ictus concidit mortuus. D.243,a
Burchij, Lambertus, &c. Vide, Vander-Burchij.
Burdegala Amphitheatrum antiquum. C.588,a. 596.
Burg-grauij, qui. C.761,a
Thomæ Burgij Baronis laudes: eique inſcripta Centuria altera Epiſtolarum Miſcellanearum Lipſij. B 68
Burgundiones, vel Burgundij, unde orti. E.51,c,d
Burgundiones cur olim Reges ſuos aliquando deponere ſoliti. D.130,b

Burgus,

Burgus, quid. E.51,d
Buris & Helice, Achaia urbes, hiatu terra absorpta. Gſ.784,d. cum casum pracedens ignis caleſtis Calliſthenis trabs, Ariſtotelis cometa nominatus. Gſ.795,d
Alb. Burrerij correctiones, aut varia lectiones, in Velleio memorata aliquoties. F.78. & ſeqq.
Afr. Burrhus, Præfectus Prætorio ſub Nerone, manu debilis. E.217,d. eius & Seneca factum excuſatum quod Neronis parricidium non diſſuaſerint. B 239,b
Burrus, vel Burrhus, id eſt, rufus. E.217,d
Barſa Antuerpienſis, quoad porticus, imago aliqua priſci Fori. C.436,2,b
Burſam Academijs, Alimonia Latinè. B.261,b
Buſa mulier Apula in Romanos munifica. A.145,b.146,a
Anger. Giſlen. Busbequius Exlegatus Imp. Byzantinus ſæpiùs laudatus: eiuſque indigna mors. B.11,2.110,b. 205,b.461,b. Viennæ ei innotuit Lipſius. B 161,a. inſcripti ei à Lipſio Saturnalium Sermonum Libri: deque eius Itinerario Conſtantinopolitano Elogium. C.481. ad eumdem Epiſtola Lipſij. A.150,b. B.18,a.46,b. Verſus in eius mortem. B 461,b Idem prætereà cum laude memoratus aut allegatus. A.253,a.288,a. 500,b. 314,a. D.183,a. E.4,b. G.181,c
ad Paulum Buſium Epiſtola Lipſij. B.58,b
Hieronym. Buſlidius Collegium trilingue Louanij inſtituit: eius ſimul ab eo Buſlidianum cognominatum. C.790,a
Gab. Buſſchy deſignationes variarum Petrarcarum e veteri Codice. C.314.325
ad Franciſc. Buſſerotum Epiſtola Lipſij. B.509,a
Buſta Gallica, quis Romæ locus. G.337,c
Buſtuarij Gladiatores, qui & unde. G.493,b
Buxis meliùs Latinè dicatur quæ vulgo Pyxis. G.335,d
Byſſina veſtis, quæ; &, Byſſus, quid. E.505,c
Byzantium a quo condita. E.207,d
Byzantium olim muri quanta firmitatis, quoque artificio coagmentati. C.327,a
Byzantiorum inſigne Luna: atque inde origo ſemilunæ quæ hodie in labaris Turcarum. A.150,b
Byzantium, ſiue Conſtantinopolitani, Imperij olim opes. C.398,a,b. 399,a
Byzantina, ſiue Conſtantinopolita, Bibliotheca quando combuſta. C.629,b

C.

C, Litera ſola ſimul etiam K, Q, G. munus olim tenuit: in locum & ſonum Græcanici K, vcati: hodie verò legitimo ſono ante A, O, V, tantùm ſeruato, ante E, I, T, Æ, OE, malè ad S vel Z detorquetur: & vnde hic error. A.461,b. Cum S eam præcedit, efferenda non vt χ Græcorum; ſed ex. A.461,b. A librarijs verò exſcriptoribus male ſæpè pro G ſcripta, multis erroribus occaſionem dedit. A.148,b
Ç, Gallis & Hiſpanis hodie ante A, O, V pro S piagui, vt & quandoque Ch. C 264,b
Cabades Perſarum Rex vxoris ſua operâ carcere liberatus Regnum recuperat. D.268,b
ad Claud. Cabeiium I.C. Epiſtola Lipſij. B 459,a
Cabiri, qui Dionyſio, Straboni, alijs. D.571,a
Cacodæmones, qui ethnicis ſacriſque ſcriptoribus. D.561,a
Cacoethes ſcribendi philoſophantium, & ante omnes Chryſippi. G.457,d
Cacumina literarum, id eſt, Accentus, Capella. A.466,b. 467,a
Cadamitas, pro, Calamitas. A.78,a.126,b
Cadaueris collocandi ritus antiquus: ad oſtium depoſitum aut collocari ſolitum: idque a ſilicet, aut proximis: pedibus & facie foras obuerſis: indutum apud Romanos togâ, apud Græcos pallio. A.241,b 242,a,b. G.405,c,d. mos etiam antiquus cadauera lauandi. A.80,b. elata autem Cadauera noctu. E.77,b. 510,c.d in lecto aperta oſtenſa; ipſa quidem, ſi non nimis corrupta: ſin minus repræſentari pſſens, aut eorum qui peregrè functi, effigies cera loco cadauerum poſita. E.77,d
Cadauer viuum. A.267,a
Cadij, Iudices cauſſarum dicti Turcis. D.242,a. totum diem ante ædes ſuas dicundo parati. D.244,b
Cadius Rufus, quis. E.192,c
Cadmus Phœnix inuentor literarum Græcarum. E.371,b
Caducaria vnde dicta Lex Iulia. E.517,a
Caducorum bonorum collectores Rationales aut Procuratores. E.60,b
Caducum fit quod calibi relinquitur. E.516,d
Cæcilia gentis notatu digna felicitas & nobilitas. F.27,d
Cæcilius Arborius, auus Auſonij. A.284,a
Cæcilius Metellus. Vide, Metellus.
Cæcilius Poëta emendatus. A.151,b. citatus. A.32,b. D.78,a. & alibi ſub nomine Grammaticorum qui illum citarunt.
Cæcina, Alienus non, Aulus, aut Licinius, è ducibus partium Vitellianarum. E.524,d
P. Cæcina, Largus, quis. E.182,c
Cæcina Pætus, conſors coniurationis Scribonianæ in Claudium, captus, & mori iuſſus, ac trepidans, ab Arriâ coniuge animatus. B.523,a,b
A. Cæcina Seuerus, quis. E.33,c,d.87,d
Cæcina Tuſcus, quis. E.221,c
Cæcinna, Ciceronis familiaris, vir facundus. Gſ.713,d
Cæcum, tam de eo quod non videtur, quam de eo quod non videt: vt, Cæca vada, cæci ſcopuli, &c. C. 290,b. item pro obſcuro, ſcabroſo. Gſ.729,d
Cadentium ſcridicula pietas. A.328,b
Cædere, inter verba obſcœna. A 216,a
Cædes ingentes a Romanis editæ paſſim: item ab Hiſpanis in Nouo Orbe. D.413,b. Cædium & crudelitatis narrationes aliquot miræ, & ſuprà omnia ſcelera huius æui. D.415,a,b
Cædem alicuius per libellum militi mandandi mos. E.6,c,d
Q. Cæditius cccc. milites Rom. per medios hoſtium cuneos animosè duxit in montem, imò in mortem. A.53,a. G.544,d
Cæl, pro, Cælum, apud Ennium. A.152,b
Cales Vibeana, quis. E.133,c
Cæleſtis Dea, quæ. A.220,b
Calete, Thraciæ populi. A.221,b
Cælibatus laudatus, & coniugio ſapienti conuenientior iudicatus. B.26,a 412,b
Cælibatus Romanis quandoque captatus. E.84,d is non ignominioſus poſt Solum; ſed & ei pœna (etiam apud Spartanos) conſtituta; præſertim Lege Papiâ Poppæâ: & quæ. A 15,a E.512,a. 516,c.d. in ærarios relati Cælibes à Cenſoribus. A.346,a. pœnas tandem Cælibatus ſuſtulit Conſtantinus Imp. E.517,d
Cælius mons Romæ vnde ſic dictus, diſcrepantes auctorum ſententia. E.133,d
M. Cælij Epiſtolæ ad Ciceronem penè Ciceronianis potiores: eius dictum, Dic aliquid contra, vt duo ſimus. G 45,d,c. ille in Epiſt. ad Ciceronem correctus. A 247,b. D.115,a
Lud. Cælij Rhodigini error. B.48,a
Cæli vox vnde: quid ipſum: in eo Ignem locum ſuum habere, Stoicos & alijs: atque illum, vel in illo, Deum: ſeu Principale aut ἡγεμονικὸν Dei. D.582,b. 583,a,b. ſedes & locus Dei quomodo. D.544,a. 566,a. inſtar capitis in Vniuerſo. D. 580,a. Sacrarium mundi Philoni Iudæo. D.576,a. Stoicis propriè Ciuitas. D.576,b. à quibus primum ab ornatu vocatum Mundus, aut κόσμος. D.573,b. id ſolidum Ariſtoteli, aheneum Homero, cryſtallinum Empedocli. Gſ 699,d. ſumma eius vera ſoliditas certo creditur; quicquid pro mendacio habeat Seneca. Gſ.800,d. nec decidere tamen, nec frangi poteſt, cur. Gſ.801,c
Cælum, Æther & Aer, Stoicis: ſeu diuiſum in Æthera & Aera. D.557,b.558,a.581,a. pro Aere, vulgare Latinis, Hebræis, &c. D.581,a,b. G.120,d. Gſ.780,c.788,c. 795,c. hoc intellectu Cæli clementia, vel horror, emolliet gentes aut efferat. G.75,d. item, impendere quando dicatur. Gſ.709,c
Cælum an Terra vertatur, diuerſa opiniones veterum & recentiorum. Gſ.794,b,c. Cælum agatur ne, an agat.

Gſ.

Gſ.699,d. ſublunaribus id nutrire, rectè negat Ariſtoteles. Gſ.780 d

Cælum, vera patria Anaxagoræ. C.483,a. Cæleſtis felicitatis adumbratio. B.232,a

Celi è genitalibus & ſpumâ Maris cócreta Venus. A.239,b

Cœna, Cœnare, Cœnatio. Vide, *Cœna*, &c.

Cani populi. A.221,b

Cannæ decoctum è muris in hoſtes proiectum. C.350,b

C. Iulij Cæſaris eloquentia, reique militaris peritia. A.273,b fortunâ, peritiâ, magnitudine & promtitudine animi ſuper omnes qui arma tractarunt, aut tractabunt. C.458,b. in eo denique omnia ſupra vulgus. C.165,a. conſtantia eius in morte filia. A.191,a. filium ex ea, an filiam è Pompeio habuerit. A.325,a. in omnibus actionibus totaque vitâ ſincera & non fucata Cæſaris clementia. D.247,b 248,a,b. bello ciuili medios & neutrius partis, ſuorum ſibi numeru futuros pronunciauit. D.115,a. quam placidi animi in cauillatores, Calenum, Catullū, alios. D.273,a. præſentiâ ſuâ ſolâ motus militares compeſcuit. D.111,a. Epiſtolas hoſtiles a ſe non lectas comburi generosè iubet. G.31,b

C. Iul. Cæſar etiam inter arma Libros ſcripſit: & plura ingenij & eruditionis eius ſigna. D.204,a. faſtos correxit. C.487,b de Analogiâ ſcripſit. A.204,a,b.446,b. eius de Terentio iudicium. A.165,b primus Bibliothecas Græcas & Latinas quam maximas publicare deſtinauerat, curâ rei M. Varroni demandatâ; ſed fato præuentus perficere nequijt. C.630,b. primus rationem inuenit per literas amicos etiā non longè abſentes conueniendi. B.534,a omnes qui Romæ Medicos & liberalium artium doctores ciuitate donauit. C.469,b.793,a. D.275,b. curioſus cauſſarum incrementi Nili, apud Lucanum. Gſ.777,d. deſtinauit Ius ciuile ad certum modum redigere. D.143,b. quo ætatis anno Dolobellam accuſauerit. E.487,d

C. Iul. Cæſar non fuit Cenſor, ſed Præfectus morū. A.287,b. cenſum non egit. A.246,b.287,a. ſed recenſum inſtituit eorum qui publico frumento vtebantur. A 287,b. eorumque numerum definiuit. A.246,a. lecticarum vſum promiſcuum vetuit: ſed non durauit edictum. A 268,a quem modum comitiorum tenuerit. E.493,d. magiſtratus in quinquennium ordinauit. E.54,d. primus in Senatum cuiuſcumque generis homines adſcripſit. A.417,b. primus decem Prætores inſtituit; deinde plures. E.493,b. præmia propoſuit multitudini liberorum. E.512,b. quam Legem de vxoribus conceperit. A.273,a. eius Lex de modo credendi & poſſidendi. E.151,c. Ilienſibus agrum & libertatem dedit. E.206,c

C. Iul. Cæſar, curator Viæ Appiæ factus, an eam à Capuâ Brundiſium vſque produxerit. C 443,b. Forum, quod ab ipſo Iulium cognominatum, exſtruxit; emiâ quanto pretio areâ. C 437,b. Forum Romanum, ſeu Vic[illegible]tum, &c. aliquando ſericis velis obtexit. C.577,a. [illegible] pomærium Vrbis auxerit. E.193,d

C. Iul. Cæſar quantâ celeritate longiſſima itinera confecerit. B.302,b. C.183,b. eius equitandi peritia. C.92,a. & equus admiranda formæ. B.512,b. in bello Legioni Decimæ potiſſimùm confiſus. A.309,a. quæ ei in bello familiaris teſſera. C.133,b. quo ſtratagemate Phornacem feſellerit. C.160,a. opera eius militari manu facta ſtupenda: in Atuaticos: Heluetios: ad Aleſiam: contra Pompeium ad Dyrrhachium, &c. C.191,a,b. 192,a. 250,a. 285. & ſeqq. quot hominum millia bello a ſe cæſa gloriatus ſit. D.413,b. F 43,d. 44.c,d. caſtra eius in Circo Flaminio poſuiſſe, quomodo in Senecâ intelligendum. G.338,b. fortunatus ſemper in bellis viſit. F.47,d. cuſtodia ſua vſus Hiſpanis. E.219,c

C. Iul. Cæſar mire in milites liberalis. C.203,a. primus Rom. ſtipendium ijs auxit, aut duplicauit. A.233,b. C.200,b. quot eorum millia in nouas Colonias deduxerit. C.386,a

C. Iul. Cæſar nondum Princeps toto Arenæ apparatu argenteo vſus in funebri patris munere. C.407,a. primus gladiatores in funere filiæ dedit. C:494,b. in Ædilitate cccxx. paria gladiatorum dedit. C.499,a. gladiatores, etiam poſt inſtitutos Ludos ſeu Scholas, domi habuit, & erudiri curauit. C.502,a. Amphitheatrum ſtruxit, ſed tantùm ligneum & temporaneum. C.561,a. ſpectandis Ludis primus ſuggeſtum ad podium orcheſtræ habuit. C.566,b. 567,a. tum & ei ſella curulis in Theatris poſita. E.72,d. inter Tribunos plebis videlicet conceſſo loco. E.295,d. permiſit Equitibus Romanis vt in arenâ pugnarent. E.513 a. ipſe in ſpectaculis vacabat lectioni epiſtolarum & libellorum. G.513,d

C. Iul. Cæſar quantum pecuniæ ſuis quinque triumphis ex manubiis intulerit: quantū auri argentique ante ex ærario protulerit. C.401,b. F 48,d. portoria peregrinarum mercium vbi inſtituerit. C.391,b. profuſiſſima eius liberalitas in donis dandis: quanto ære alieno ſe cā re onerauerit: quibus rapinis ſe eo liberauerit: in quos, & cui fini hæc omnia collata. C.408 b.409.410. eius etiam in ipſis caſtris deliciæ. C.139,b. iactare is ſolitus, Milites ſuos etiam vnguentatos benè pugnare poſſe. D.92,a

C. Iul. Cæſar quomodo Marij adfinitate aut ſanguine iunctus. F.41,c. Flamen Dialis deſtinatus, eo ſacerdotio à Sullâ multatus. E.96,d. primus Dictaturam fecit perpetuam. E.1,d. Gloriæ is cupidiſſimus. D.274,b. quo parando & conſeruando Imperio conducere exiſtimauerit. D.51,b. fraus eius immanis in tollendis aduerſarijs. D 75,a,b. Vettium quemdam ſubornauit, vt quaſi indicem concepta à ſeſe cædis Pompeij profiteretur. A.418,b. omnium tandem victor, adulationi ſuccumbens, in arrogantiam prolapſus. D.157,b. & poſt tot proſpera tamquam victima Pompeij manibus parentauit. D.407,b. 408,a. teſtamentum eius Virgini Maximæ traditum. E.7,d. templum eius cum iure aſyli, exſtruxere Triumuiri. E.519,a,b

C. Iul. Cæſar & Pompeius de imperio certarunt, ſed diuerſo prætextu. G.281,d. Cæſarem naſci, an non naſci, vtrùm magis è bono reipublicæ. Gſ.766,b.767,d. eius certè ignari ambitio ſeruijs Deos in bonum finem. D.401,b

C. Iul. Cæſaris Villa in Baiano. E.241,d. G.469,d

de C. Iul. Cæſare intelligendum cùm dicitur apud Scriptores Pater Cæſar. A.239,a

C. Iul. Cæſaris Commentarij, velut Principum proprij, ijs commendantur. D.126,b. quid in Cæſare deſideretur ad perfectionem Hiſtorici. E.vj. non ei tam accurate res Germanicæ cognitæ, vt Tacito. E.439,c. Commentarij autem eius quos hodie habemus, præſertim Belli Gallici, ipſo indigni: à Celſo quodam videlicet, aliiſque, interpolati, mutati, [illegible]. A.157,b.308,b. C.111,a.140,a. 181,a. 314,b. In ijs diſſenſus a Plutarcho, Appiano, & Lucano. C.121 b. acies eius contra Afranium inſtructio explicata. C.120.121. item contra Pompeium. C.122,a,b. eorumdem locus quo Aleſiæ circumuallatio deſcripta: atque is fuſiùs explicatus, cum Iconiſmo. C.185 & ſeqq. locus de ſtructurâ & formâ Muſculi bellici: atque is examinatus. C.280,b. 281.282. locus de aggere militari lateritio: etiam explicatus, cum Figurâ. C.295 296. eorumdem locus de nouo generis Turri ad Maſſiliam a ſuis ſtructâ, ab ignibus & telis hoſtilibus tutâ: & Turris Iconiſmus. C.300.301. Deſcriptio pontis a Cæſare in Rheno ſtructi: eaque (quod à varijs, & quibus, ante etiam tentatum) explicata. C.304,b. & ſeqq. locus eorumdem quo deſcripti muri Gallorum: & is explicatus. C.328,b.329.

C. Iul. Cæſaris Commentarij correcti: nonnumquā & veteres lectiones in ijs aſſertæ. A.308,b. 309,a. 331,b. C.53,a. 120,b 121,a,b. 122,a,b. 235,b. 241,b. 149,a. 280,a. 290,a,b. 296,a,b. 298,b. 503,b. E.196,d. 324,d. Iidem citati, & ſæpiſſimè explicati. A.42,a. 54,a. 89,b. 331,b. B.302,a,b C.27,a. 30 a,b. & paſsim, continuis interdum paginis, in Libris Militiæ Romanæ & Poliorceticôn. Item 416,b. 628,a. *D.41,b.* & aliquoties in Libris Politicis. Item 334,a. *E.23,c. 34,d. 90 d. 350,d. 365,d. 409,c. 438 b,d. F.29,c. 45,d. 52,d. 73,d. G.139,d. 249,d. 316,d. 347,c. 568,d. Gſ.832,c.* Porrò Continuatio eorumdem Commentariorum Cæſaris; vt, Octauus Liber Belli Gallici; Bella, Alexandrinū, Africanū, & Hiſpanienſe, citantur hoc Indice ſub nomine Hirtij: quamuis nonnulli Balbum auctorem, alij Oppium faciant: ſeu diuerſos diuerſis Libris.

Cæſar,

Cæſar, Caius & Lucius, Agrippæ filij. Vide, Caius, & Lucius.
C. Cæſar Caligula. Vide, Caligula.
Cæſarea Cappadociæ CCCC. *millia incolarum aliquando habuit.* 425,b
Cæſares Scriptores, Spartianus, Lampridius, &c. *neceſſarij ad cognitionem Hiſtoriæ Romanæ Mediæ.* B.147,a
Cæſariani Gladiatores, qui. C.529,a
Cæſarianæ Orationes Ciceronis, quæ. A.62,a
Cæſarum imagines in Signis militaribus. A.213, a. C.108,a
Cæſarum occurſu noxij eam puniendi dimiſſi. G.65,d
Caſellium, aliàs a Cæcilio Vindice. A.44,a
Cæſennius Pætus Conſularis. E.265,d
Cæſia Silueſtrina. E.27,d
Cæſonius Maximus (non Cæſennius) inter intimos & fidos amicos Senecæ, quando damnatus. A.145,b. E.289,c,d. G.559,d
Caſtici Ludi Patauini, qui. E.298,c
Cætera bonus, &c. *phraſes Græcanica.* E.186,d
Thom. Caietanus citatus. Gſ.710,c
Cairum Ægypti ſeptem milliones hominum hodie habere fertur. C.425,b. XX. *hominum millia indies aliquando ibidem abſumpta peſte.* C.426,b
Caius I.C. citatus. E.155,d. 514,a
Caius & Lucius Cæſares, M. Agrippæ filij, ab auo Auguſto adoptati. E.3,d. *quâ ætate Conſules.* E.4,c. *tyrocinij die clypeóſne aureos an argenteos ab Equitibus acceperint.* E.5,d. *quæ ſinguli uxores.* E.546. *vbi ſinguli mortui.* E.4 c,d. *vbi tamen Caius obierit, diſſenſus Auctorum.* F.66,d
Q. Calaber. Vide, *Quintus Calaber.*
Calagurritani aliquando inter ſtipatores Auguſti. E.219,c
Calamitate ingruente quæ cauſa trepidare faciat agreſtes. D.582,b
Calamitates publicæ toleranda, vt feruntur tempeſtates. E.420,d. *ſæpè adeò hominibus vtiles.* B.40,b
Calamitates a bellis quanta. D.812,b
Calani, Philoſophi Indi, ad Alexandrum Magnum de libertate animorum ſententia. D.167,a
Calaris Sardiniæ vrbs. G.76,d
ad Bonauenturam Calatajeronenſem, Ordinis S. Franciſci Generalem, Epiſtola Lipſij. B.299,b
Calio Calcagnino ſellis fuit in delicijs. A.175,a
Calcearium, donatiuum quale. E.582,d. G.157,c
Calcei Romanis veſtis forenſis. A.284,b. *exeuntibus tantùm in vſu: domi enim trans pedibus inceſſit.* G.138,d. *patriciorum Calcei lunati.* G.161,d. *alii ſenibus Romanis.* E.506,b. G.9,d. *albi vulgo.* A.256,a. 159,b,c. *coccinei Imperatoribus; aut delicatioribus; quibus etiam mullei, cerei, galbei, ederacij: vt & fœminis.* A.260,a
Calcei è crinibus piliſve in vſu olim Celtiberis. G.77,d
Caldaria cella Germanis vſitata emolliens aſperam indolem; ſed & minuens virtutem. G.8,c.
Dominici Calderini allucinationes. A.205,a. 206,a
Caldij agnominatio vnde Tiberio data. A.256,b
Ant. Caldora, pertinax & infeſtus Aragoniæ hoſtis, benignè nihilominus ab Alfonſo Rege habitus. D.251,a
Caledonij à Iul. Agricola primùm deuicti. E.462,d
Calender Zelebi, prætatu velo tellus Anatoliam turbans, à Turcis caſus. D.160,b
Fuſ. Calenus ſeruat Varronem à proſcriptione Triumuirali. F.54,d
Calepini auxilio locus in Tacito expletus. E.228,d
Cales municipium Italiæ. A.38,a
Cales, ſiue Calles, prouinciæ Quæſtorum, nonnumquam & Conſulum, quid. E.117,d
Caleſco, E longâ quomodo. A.471,b
Caletum, alijs aut lentè, aut non, expugnatum, pauculis diebus captum ab Alberto Archiduce. C.571
Calida aqua potus. Vide, *Aqua Calida.*
Caliga, tegmen vulgi. E.24,c. *hinc pro tenui ſorte: vt, A caligâ ad Conſulatum* &c. E.25,c. *at dignioribus diſtincta aureis argenteiſve clauis.* E.25,c,d. *Caliga etiam militum: & inde, Caligatus, pro Manipulari ſiue gregario milite.* E.24,d. G.337,c
Caligula Imp. cuius filius. E.546. *vnde ſic dictus.* E.24,d. *eius natale ſolum quod. deque eo diſputatio contra Suetonium.* E.24,d. 498,b,c,d. *deus audire & haberi voluit.* G.165,c. *primus pedes oſculandos, imo adorandos præbuit.* A.253,b. 308,a. *ad minima tonitrua pauidus* B.434,b. *eiuſque in Iouem ac tonitrua furor.* G.17,c. Gſ.772,c. *ſtatuis deorum ſelectiſſimis, ridiculâ impietate demto capite, ſuum imponi iuſſit.* D.416,b. E.37,d. *quot eius auſpicijs victima caſa.* D.317,b. 518,a. *eius immanitas in lentis ſupplicijs, & pœnas imperantis crudelis vox.* D.407,a. G.275,d. *medium ſe inter Caſtores adorandum exhibuit.* D.337,b. *qualis eius forma, habitus, & veſtitus.* G.184,d. 185,d. *ſocculos è margaritis induitur.* G.277,c. *oderat omnes pulchros & comatos.* G.37,c. *contumelioſus in quoſuis, adeoque in ipſos parentes.* G.185,c. *homo ſanguinarius.* G.322,d. *eius odium in vniuerſum Populum Romanum.* G.229,d. *de toto Senatu trucidando cogitauit.* G.33,c. *beſtijs obiecit qui in ſpectaculis aduerſus ipſum fauerant.* G.206,d. *patrem, cuius filium occiderat, eodem die ad hilaritatem coegit.* G.37,c
Caligula acta Tiberij reſcidit. G.105,b. 106,b.c. *Equitibus quibuſdam latum clauum dedit.* E.166,c. *omnes tum militibus recidit.* E.495,c. *ex capturis proſtitutarum vectigal inſtituit.* C.398,a. *quam pecuniæ ſummam anno non toto profuderit.* C.413,a. *quam paucis diebus pontem nauale a Puteolis ad Baulos ſtruxerit. idque vano concepiu, & nullo fine.* A.117,b. C.419,b. G.229,d. 230,c. *in vnam cœnam quantum impenderit.* C.464,a. *quintum diem Saturnalibus addidit.* C.487,b. *eius in editores Ludorum indulgentia.* C.510,a,b. *vnâ commiſſione* XXVI. *Equites in Arenâ dedit.* C.515,b. *Amphitheatrum lapideum incepit, ſed non perfecit.* C.561,a. *inſtituit vt Senatui pulvilli in gradibus Theatrorum,* &c. *inſternerentur.* C.568,b. *Druſillam ſororem cognomento Veneris Pantheæ conſecrauit.* E.159,d. *luctum ob mortem eius aleâ conatus fallere: & quæ præterea in eo ſtultè egerit.* A.286,b. G.103,d. *alia eius crudelia.* A.418,b. D.616,b. *in primo tyrannidis curſu ſublatus.* D.406,a. *memoria eius ſauerit ne Claudius ſucceſſor.* Gſ.829,d
Caligula an Libros de Arte dicendi ſcripſerit. E.213, c. *eius iudicium de ſcriptis aut ſtilo Senecæ, quod: & id eleuatum.* G.vj.
Caligulæ hiſtoriam, & Claudij initia, adoleſcens Lipſius ſtilo Taciti contexuerat: ſed labor hic illi perijt. E.164,d
Calix Tiburtinus, fictilis. G.661,d
Calles, fœminino genere. A.171,a
Calliditas quædam eſt honeſta & laudabilis. D.72,a
Callimachus citatus. D.26,a. *eius, Bionis & Moſchi, editio Bonauenturæ Vulcanij laudata.* B.47,b
Callioſtus Martyr inuerſo capite truci affixus. C.670,b
Calliſthenes Philoſophus, conſobrinus & diſcipulus Ariſtotelis, nimis abſciſus & aſper, quæ debebat quidem, ſed non vt debebat, dicebat. D.137,a. *familiaris Alexandro.* D.134,b. *quo prætextu ab eodem magno ſuo opprobrio occiſus.* Gſ 784,c,d
Calliſtratus I.C. citatus. A.182,a. C.574,a. 654,a
Calliſtratus eximius orator ab Athenienſibus in exſilium miſſus. G.381,c
Calliſtus, Caligulæ & Claudij libertus præpotens, quis. E.180,c. G.461,d. *in vnâ eius cœnatione columnæ è Sudine lapide triginta.* C.449,b
Calogeri, Religioſi aut Monachi hodie Græcorum. D.242,a
Calones, ſerui a Lixis diuerſi: eorum Romanis initio nullus vſus: militiâ labente, increbuit: bonúne an contrà. C.184,a,b. *olim raro eorum operâ in munitionibus vſi Romani.* C.160,a
Calor ſubterraneus vnde hieme maior, Ariſtotelis. Gſ.750,d
Calpurnius Fabatus Plinij proſocer. E.294,d
Calpurnius Flaccus Declamator correctus. E.118 c. 436,c. *citatus.* C.542,b. 646,a. E.12,d. 20,d. 93,c. 510,c
Ca. Calpurnius Piſo. Vide, *Piſo.*
Calpurnius Siculus Poeta correctus. C.565,a. 567,b. *Explicatus.*

catus, ſalſò nunc citatus. A.259,a.272,a.C.126,b.146,a. 563,a.363,a,b.367,b.568,a,b.570,b.571,b.573,b.574,a
Calui, κράνιον, mortuorum. A.265,b
Caluere, priſcis idem quod, Fruſtrari, fruſtrà habere, decipere. A.131,a.B.266,a
Caluia (non, Galuia) Criſpinilla, quæ. E.330,c
Iua. Caluina, Vitellij nurus, cuius filia. A.170,a.E.188,b,c. 546
Caluiſius Sabinus; eiuſq; vxoris laſciuia. E.322,c,d. eiuſdem de cuius mirâ ſtupiditate, & anagnoſtarum multitudine Seneca. C.396,a. G 434,c,d. 435
Calumnia quid: vnde dicta: διαβολὴ Græcis: quis ei finis: quàm fœda; vt quæ non niſi in perſonas viles, ignauas, & loquaces cadat. B.266,a,b. chimæræ comparata: quis ei pater, quæ mater, quæ nutrix. B.267,a,b. quàm ea validè & variè pernicioſa; maximè inter viros excellentes, ne quidem Deo parcens: adeo vt Spartanus quidam de gladio prouerbialiter dixerit, Acutior calumniâ. B.267,b.268,a,b. in aulis Principum præcipuè laſciuit; malorum ferè omnium quæ in terris eueniunt ſcaturigo. B.269,a. Orbem terræ inundauit: nec iam inter culpas cenſetur, ſed mores; ita vt nullâ re in totum caueri poſſit. B.269,a,b. arcanas Calumnias vix ſapientia eſt iuadere, & is Deo pendet. D.146,b. Calumniatorum præterea peſſimū genus laudantes. E.465,d. vitare tamen quantum pote Calumniam præſtat, quàm deprecari. B.117,a.369. Peccat autem non is ſolum qui eam dicat, ſed & qui excipit. B.270,b. Munire ſe interim oportet clypeo Innocentiæ. B.269,b. At quia etſi vulnus eius ſanetur, cicatrix nihilominus manebit, ſuſpicione manente, etſi eloto crimine, aſſumendus etiam clypeus Patientiæ. B.270,a,b. G.383,d. Et plura totâ Oratione Lipſij in hanc rem peculiari. B.266.& ſeqq.
Calumnia etſi alta petat, non tangit, vbi animus altus eſt. D.273,b. vannum aliquem aut vacuum abſumit, virtute virâ grauem illuſtrat: vt ignis paleam exurit, aurum reddit nitidius. C.746. Calumniarum contextus tela aranearum ſunt, quibus minuta animalia inhærent, fortiora perrumpunt. B.419,a. Earum præcipua materia circa pecuniam. D.314,a
Calumnia crebra ſub Tiberio & Domitiano ex Lege Maieſtatis. E.36,c
Calumniæ iudicium aut pœna, talio & infamia. E.254,d
Calumniatores qui non caſtigat Princeps, irritat; ſententia veteris. B.352,a
Calumniatoribus litera K, olim à Romanis inuſta. A.321,b. B.269,b D.325,a
Calumniatoribus aut obtrectatoribus ſuis reſpondet Lipſius. A.337,b. 338,a,b
ad Laeuin Calnardum Epiſtola Lipſij. B.102,b
Calybe, Philippopolis Thraciæ. E.89,d
Calx, meta in Circo, quæ poſt Creta vocata. A. 129,a. G.637,d
Camalodunum colonia in Britanniâ, antè ſedes regia: & duplex eo nomine ibidem opidum. E.196,d. Camalodunum colonia incenſa. E.434,d
Camaræ, genus nauium Ponticarum. A.243,a. Vide &, Camera.
Cambyſes Perſarum Rex miſit exploratores caput Nili. Gſ.777,d
Guil. Camdenus laudatus. E.196,d. peculiari libro Britanniam illuſtrauit: ad que eum Epiſtola Lipſij. B.23,a
Camelopardalis veteribus Romanis Ouis fera. A.304,a
Camera, vox Germanica, cubile clauſum & tectum ſignificans: è cuius ſimilitudine nauigij genus Camera appellatum. A.243,a. E. 381, d. id hinc gubernaculis. E.44,c
Camera, in Amphitheatris, aut Theatris, quid Tertulliano. C.571,b
Ioach. Camerarij ſenioris laus. A.120,b. B. 52,a. eius correctio bona in Plauto. A.72,a. ad eum Epiſtola Lipſij. A.143,a
ad Ioach. Camerarium, Ioach. F. Doctorem Medicum, Epiſtola Lipſij. A.177,b. B.52,a
Camerinus. Vide, Sulpicius.
M. Fur Camillus inter eximios duces Romanos. C.438,b. Romæ quaſi hic conditor, vnde. C.420,a. inuentor ferrei marginis in ſcutis. C. 73, a, b. ſtatua eius in Roſtris. D.340,b
Fur. Camillus ſub Tiberio, quis. E.62,d
Camillus Scribonianus. Vide, Scribonianus.
Caminus Latinis, & κάμινος Græcis, quid propriè ſignificauerit: non autem quos hodie ſic vocamus, id eſt, fumi emiſſaria, iis olim in vſu fuiſſe. Et alia huic facientia. B.519.520.
ad Iac. Mariam Campanacium Epiſtola Lipſij. B.286,b
Campania Italiæ nil niſi cali ſoliq; delicia. G.130,d,c. cur ea terræ motui obnoxia: vrbes olim in eâ Veſuuij montis eiectione obrutæ: adeoque recens vehementi in eâ anno 1527. terræmotus. E.307,c. Gſ.769,d.770,d
Campani olim Oſco ſermone vſi. E.112,c. à virtute equeſtri & olim & nunc celebres. C.67,a. primi auctores moris gladiatorias pugnas conuiuijs adhibendi. C.490,a
Campanus faſtus, Campana ſuperbia, prouerbio nota. A.283,a. vt & Campanus luxus. A.348,b
Campania Gallica Comes Henricus auxiliator obſidendæ Ptolemaidi. B.339,b
Campania Brabantica quale ſolum. C.729,a
Campanula aut tintinnabula Græcis in vigilijs ad excitandum: an & Romanis. C.177,a
Campeſtres exercitationes militares, quæ, & vnde dictæ. C.194,a
Campicurſio, ſeu Campeſtris Decurſio, quæ. E. 64,c. C.195,a
Campidoctor, Doctor armorum vnde dictus. C.194,a
ad Ioc. Campium Epiſtola Lipſij. B.127,b
Campobacchius Comes Carolum Audacem prodit & perdit. D.135,b
Campus Fœnicularius: item Iugarius. A.334,a
Campus Martius quatenus in Vrbe Româ, quatenus non? C.422,b. ornatiſſima totius Vrbis pars. D.347,a. qui in eo ſepulti. E.9,d
Campus Sceleratus, quis, & vnde ſic dictus. C.617,b
Camulus indigena Britannorum deus, idem qui Mars. E.196,c
Canalicola quis. A.301,b
Canalicula quædam ad oram extremam graduum in Amphitheatris, quorſum. C.569,b. 570,a
Cananita Philoſophus. Vide, Athenodorus.
Canarienſes quàm fortiter & certò lapides manu emittant, C.364,b
Cancellarij Academiæ Louanienſis quæ dignitas: id munus ſemper Præpoſito S. Petri ibidem, aut, illo abſente, Decano. C.789,b
Cancellario Brabantiæ Epiſtolica Quæſtiones inſcriptæ à Lipſio. A.137
Cancer, pro Ariete, tormento bellico. C.309,a. quare. C.311,a,b
Cancri cæleſtis pars Borealis & Auſtralis aſiniſa & ignea, Aſtrologis. Gſ.740,c
Candace Æthiopiæ Regina Ægypto pulſa à Romanis, & intra fines ſuos ſe continere coacta. Gſ.777,d
Candania, quæ regio. G.442,c
Candaules incautus pulchritudinem vxoris ſuæ ſtultè propalat. E.231,c
Candelæ in funeribus adultorum, apud Rom. E.510,d
Candida toga alia ab albâ. A.256,b
Candidati, qui, & vnde dicti. A.121,a. 256,b. toga eorum cretata. A.256,b. eorum mos prenſare manus ciuium, & oſculari. A.307,b. Candidati magiſtratuum in quem finem ac ſuum & alienum profeſſi. G.353,d. Lege Tullia vetiti Ludos gladiatorios edere. C.500,a. eorum vmbellæ, & tabernacula, quid. G.659,d. bonos eos viros dici, quid. D.332,a. G.389,c
Candidatum extrahere, idem quod, Commendare, vocem & manum ei commodare. G.398,c
Candidati Cæſaris, qui. D.332,a
Candidatus, pro quouis cuiuſuis rei petitore. D. 346,b. G.63,d

Can-

Candidatus, pro honeſtioris ordinis cive, aut pro eo qui in ornatiore veſtitu, cultu, aut colore. A.259,a. G.151,d. 248,c
Cangi, Britanniæ populi. E.196,c
Canicula flamma argenteo fulgori propior, quàm pyropo. Gſ.683,d
Canninefatum Ala. E.136,c
Caninius Rebius J.C. an qui alijs C. Aminius Rebius. E.225,c
Canis unde dictus Varroni. B.393,a. Canum indoles, & alia corporis animique dotes, ut, Robur, Ingenium, Vigilantia, Fides, deſcripta, laudata: & ſingularum varia exempla. B.390. & ſeqq.
Canes non ad venationem ſolùm, ſed ad voluptatem & tutelam etiam priſcis. B.99,a. oſtiarij Canes alligati catenis. G.182,d. publicis etiam locis cuſtodiendis alligati, ut baſilicis, &c. G.221,d
Canes Britannici ad venatum, imò & bellum, iam olim in pretio. B.390,b. 391,a
Canes Ægyptijs pro dijs. D.181,b. & Canis, Hieroglyphicam vitis dominis dedit. B.390,a. Canes etiam Hecatæ, id eſt, Lunæ, attributi. D.563,b
Canes ſagaces excitant feras, & venatorijs tradunt. G.201,d
Canes uno coitu multiplicem fœtum edunt. G.367,c
Canis proprium arrigere aut ſubrigere aures cùm ſonum capiat. A.364,a
Canes Lipſii in delicijs. B.99,a. 253,b. Canum eius trium imagines, ijſque ſingulis ſubſcripti verſus heroiei. B.395,a,b. eorum unius Epicedium. B.526,b
Canes timidi latrant vehementius quam mordent. D. 34 b
Canis ex Albaniâ; proverbij inſtar, de viro generoſo obtrectationes aut calumnias vilium hominũ deſpiciente. A.338,b
Canem de Comitatu in Comitatum proximum geſtare, ignominioſa pœna Nobilium, quibus: unde forte vox Canaille. B.503,b
Canis obverſans, aut irrumpens ſcævi olim ominis. G.31,d
Canis, pro accuſatore, aut delatore. G.126,c
Canis, in talorum iactu aut luſu, quid. A.104,b. Gſ.827,c,d. 828
Caniſia magno reip. Chriſtianæ damno à Turcis occupata. B.165,b. 356 b. 400,a. 404,b. 459,a
Canius poeta, alius à Iul. Cano. G.164,d,b
Cannenſis pugna locus, &c. A.156,b
Canon, tributum ordinarium. D.320,b
Canon, numerus frumenti. A.251,b. quid in ergaſtulis. A.322,b
Canonica Epiſtola, quæ. B.535,a
Canonica quæ Philoſophia, aut Philoſophia pars, Epicureis. D.464,b. G.572,c
Canopus, quis locus: & Canopea luxuria, proverbiũ. G.468,d
Cantabra, quæ. A.213,a
Cantabri antiquitus ſecuri in bellis uſi. C. 344 a
Cantabri, Hiſpaniâ reliquâ à Mauris occupatâ, ab impietate & peregrinitate expertes manſere. B 514,b
Guil. Canterus lectiones aut ſcriptiones in horas ad clepſydram dividere ſolitus: aſſiduus in ſtudijs, & indefeſſi ingenij vir. B.9,a. inundatione ſubitâ Dilæ fluminis in Bibliothecâ ſuâ Lovanij grave dãnum paſſus. C 786,b. eius Novæ Lectiones. A.119,b. emendatio eius in Propertio non recepta. A.128,b. error in Iuvenale. A. 197,a. ab eo diſſenſum. A.40,a. eiuſdem laus, & mors. A.203,b
Theod. Canterus, Guilielmi frater. A.354.b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.203,b. B.30,b. 56,b. 96,a. 102,a. 153,a
Cantores paſſim diſpoſiti per vias theatrorum. G.550,d
Canuleia è primis quatuor Veſtalibus. C.607,a
L. Canuleius Prætor coloniam Carteiam in Bæticam deduxit. G.xiij.
Iul. Canus (non Canius) ludens & cavillans ad mortem ijt. C 123,a. G.164,d
Canuſina lana, quales: laudatiſſima ad penulas rufas: inde, Canuſinatus, ſervus tali penulâ indutus. A.285,a. G.148,c
Canutus Anglorum Regis inſigne ad modeſtiam documentum. D.259,a
Capaneus inventor ſcalarum in oppugnationibus urbium fictus. C.270,b
Martianus Capella. Vide, Martianus Capella.
Caper Grammaticus citatus. A.265,b
Caperè Crines, quid. A.100,a
Capi Virgines Veſtales cur dicantur. C.607,b
Capi, id eſt, delectari, amare, avere. A 119,b
Capillorum mira cura delicatioribus viris fœminiſque. G.222,c,d. 223,c
Capillos nodo ſubſtringere, aut vincire, Germanorum, Suevorum, &c. B.448,d. G.576,b
Capilli, proximè à nervis utiles contendendis tormentis bellicis veterum, ut ex equinis item muliebres. C.321,b
Capilli pares an impares ſint, exemplum indifferentium Stoicis crebrò uſitatum. G.543,d
Capitatio, ſeu Capita, agrorum, quid. E.497,d
Capitationis, & Tributi in capita, tam animalium, quàm hominum, crebra mentio apud ſcriptores poſteriores & Iuriſconſultos. C.390,a. 473,a. quid ea, & qui ab eâ immunes. C.392,a,b. qualis eius apud Romanos modus, inquiſitum: an indiſcretim in omnia capita, an pro uniuſcuiuſque cenſu. C.392,a,b. 393,a fructum eius immenſum fuiſſe, vel ex capitum quæ in Romano Orbe multitudine conijci poteſt. C.393,b
Ateius Capito, I.C. & Conſul, apud A. Gellium explicatus. A.277,b. eius apud eundem verba ambigua. A.516,a. Ateij Capitonis obſequium dominantibus maxime probatum. D 43,b. E.103,d
Capito Velleij Hiſtorici patruus, an idem cum Attio Capitone I.C. & Conſule. E.103,d. F.53,d
Capito Coſſutianus. E 226,d,c
Capito, Fonteius. Vide, Fonteius.
Iſtem Capito, vel Iuſtic̃ias. E.228,d
Iul. Capitolini locus de voracitate Clodij Albini Imp. item alter de Maximinis. B.142,b
Iul. Capitolinus emendatus. A.150,b. 164 a. 190,b. 220,a. 247,b. 290,b. 291,b. B.124,b. 125,a. 520,a. C.430,b. 505 a. 545,a. 633,a. D.315,b. E.161,d. Citatus, & interdum explicatus. A.141,b. 192,b. 220,a. 306,b. 308,a. 313 a. B.303,a. 449,a. 320,b. C.50,a. 109,b. 110,a. 195,a 201,b. 213,b. 219,a. 239,b. 293,b. 321,b. 403,a. 417,a,b 436,b. 439,b. 451,a. 486,b. 492,b. 496,a. 497,a. 499,a. 500,b. 512,b. 529,a,b. 530,b. 531,b. 543,a. 545,a. 559,b 562,a. 564,a,b. 565,a. 633,a. 793,a. D.42,a. & alibi in Libris Politicis Item 317,a. 319,b. E.12,d. 65,d. 112,d 149,d. 151,d. 181,d. 216,d. 241,c. 247,c. 308,d. 319,d. 499,d. 508,b. 525,b. 526,a. 527,c 534,b. 540,d. G.8,d. 15,d. 349,d
Capitolium unde ſic dictum: aliter Saturnius, aut Tarpeius mons: duplex autem Romæ: Vetus, & Novum: ubi ſingula ſita, & à quibus ſtructa. C.429,b. 430,a. Novum, à Tarquinio Superbo ſtructum, quale fuerit. C.430,b. mons ille pæne totus deorum aris, ſtatuis templiſque inſeſſus: Iovis in eo præcipuum templum. C 431,a. id templum Urbis Romæ præcipuum. C.419,a. quis quantuſque eius ornatus. C.431,b. 433,a
Capitolium (Tarquinianum) à quibus olim capiũ. G.176 d. ter exuſtum, ter reſtauratum: & à quibus, quantaque magnificentiâ. C 431,b. 432,a,b. E.149,d. in eo plerumque à Senatu de negotijs bellicis actum. C.237,a. in eius areâ antiquitus delectus militaris, tum alia omnia bellica fieri ſolita. C.19,a. in eodem Bibliotheca: à quo ferè ſtructa: quãdo ea concremata. C.632,a. Capitolium autem, & Arx, diverſa, etſi in uno monte. G.176,d
Capitolia ſua, mutatione matris, ſingulis ferè Colonijs. C.433 a
Caporali hodie Italorum, qui alijs Corporales, an quaſi concorporales. C.155,b
Cappadocia quando in provinciam redacta. E. 57,d
Cappadocibus Mons pro deo. E.307 b. eorum Magi Ignem perpetuum quomodo coluerint. C.609,b
Cappucini aliquo modo Cynicis comparati. D.448,b. Cappucinorum Lovanij conditor Iacobus Baius Theologiæ Doctor, quando. C.785,a
Capra, ignis aerij ſpecies Ariſtoteli & alijs, unde ſic di-

 Bo:

ria: ſed non ex glebi fermà. Gſ. 683,c,d
Caprea, inſula qua: Thelebois olim habitata: vnde in cenſu Cæſarum. E.134,d,c. G.527,d
Capreoli quid vulgo in re fabrili, aut ædificijs. C.306,b. E.239,d. EM. 23. *etiam pro furca ſpecie qua Belgis Schrag.* C.683,b
Capricorni Borealis & Auſtralis pars humens & Aquoſa, Aſtrologis. Gſ.740,c
Caprifici fructus quomodo matureſcat. A. 446,a
Caprificus marmoribus innaſcens, eaq; ſcindens. Gſ.702,c,d
de Capſulâ totus, prouerbiale, quid. G.145,d. 651,d
Captatores, teſtamentorum videlicet, Romæ olim crebri. G.362,d
Captatus eſt, pro, captauit. A.353,b
Captiuitas olim acerba, & æquanda morti. D.414,a
Captiui in triumphis in ferentium impoſiti, quo magis conſpicui. G.249,c
Captiuos in funere fortium virorum immolandi mos anti- quicui originem Gladiatoribus dedit, qui inde Buſtuarij dicti. C.493,a
Captiui milites quomodo aut cuſtoditi aut ducti. E.17,d
Capua primaria olim Campaniæ vrbs. A.284,a. *a quibus & quando condita.* F.14,d. *quæ eius magnitudo.* C.422,b. *Ludus ibi Gladiatorius, ſeu Schola.* C.503,b. *Amphitheatri è ſolido marmore ibi hodie reliquiæ.* C.587,b
Caput humanum cur rotundum. D.579,a. *apertum & ſine tegmine pleriſque olim gentibus, Græcis, Romanis, Gallis, Germanis,* &c. *Sueuis etiam in pugnâ.* C.578,b. G.648,d. *in honore habendo obuio magiſtratui, aut aliter id adaperiri, quomodo intelligendum.* A.279,b. C.580,a. G.492,d. *id velare, delicatulorum aut imbellium erat.* G.648,d. *ſic ij in Comœdijs introducti; aut & ſugitiui.* A.185,a. *ea aperto incedere, tamen etiam pudentis.* G.239,d. *Caput autem velandi quæ Romanis tempora: quibus etiam hominibus id conceſſum.* C.578,b. 579,a,b. *velato capite ſacrificare ſoliti veteres.* E.47,d
Capitis ne quidem parcere, quid. G.23,c
Capite agere, & Capite ſiſtere, quid. G.345,d
Capite cenſi qui: ad militiam non niſi neceſſitate, aut corruptis moribus allecti; & ad qualem. C.16,a
Capita ſtatuarum permutare, res aliquis vulgaris, aliquando & in quibus criminis datum. E.57,d
Capite plectere, aut id abſcindere gladio, ſupplicij genus an veteri republica ignotum. E.288,c. *caput autem noxio obnubi aut tegi ſolitum in quouis ſupplicio, præſertim gladij.* C.680,b
Caput ſerrâ ligneâ abſcindi, ſtupri raptúſue olim pœna apud Louanienſes. C.775,a
Caput Vniuerſi, Cœlum. D.580,a
Caput res, cœna, patrimonij, &c. A.103,a
Caput arietis, tormenti bellici, quid, & quale. C.510,a
Caput porcinum, id aciei militaris quod. C.115,a
Capita librorũ antiquis etiam minio notata. E.171,c. *Capitũ ſumma libris præfixa rem tractatam ſæpe explicant.* D.11
Capita agrorum, ſeu Capitatio, quid. E.497,d
Capitium, Principum olim geſtamen, quale. C.789,a
Caracalla, alter Caligula dicendus: quãta opera in ſuum tantum imaginarium vſum alijs ſtruenda indixerit. C.419,b. *ipſe ſibi ſuũ panem militariter aliquãdo confecit.* C.204,b. *qualis ei lorica.* C.87,b. *in ſingulos Oppiani verſus ſingulos aureos iuſſit rependi.* D.276,a. *Alexandriam cædibus prorſus exhauſit.* D.415,b
ad Iul. Cæſ. Caracciolum Epiſtola Lipſij. B.204,a
Caractacus Britannorum dux; alijs Caratacus, Catacratus, Caturacatus; hodie Caradoc. E.196,c. *cæteros Britannos præeminens, vnde.* D.135,b
Carol. Caraffa Cardinalis ignominioſâ morte à Pio IV. PP. ſublatus. D.189,a
Caranus ex Herculis poſteris. F.14,c
Auguſt. Carata, rerũ Noui Orbis ſcriptor, citatus. C.619,b
Cn. Carbonis mors ignaua. G.543,b
Carcamuſa, pro Ariete bellica. C.509,a
Carcer triplex: Urbanus, Ruſticus, & Caſtrenſis: & qui ſinguli. E.17,d. 511. *Carcer in caſtris vbi.* C.12,b. *Carceris alimenta, Diarindicta.* A. 145,b
Carcer natiuus in viuo ſaxo exciſus à Dionyſio tyranno. G.119,c
Hieron. Cardanus allegatus. Gſ.765,c *eius error.* C.305,b
Cardiaci, & Cardiacus morbus, quid. G.412,d. 413,c
Cardines aquâ perfuſi, ne ſtreperent; à quibus. A.202,b
Cariſius. Vide, *Chariſius.*
Cares primi auctores criſtarum in galeis. C.82,b. *inuentores etiam anſarum in ſcutis; item in ijs inſignium.* C.243,a,b
Caria multitudine imperantium perijt; prouerbium. D.94,a
Cariat ſepher, id eſt, Ciuitas literarum, poſt Dabir dicta, inſtar Academiæ apud Iudæos. C.791,a
Carica, ficus arida: & vnde nomen. G.560,c
Carien ſatione ſuccreuiſſe colles ad Oceanum arenarios exiſtimatum. E.35,d
Carinas, Secundus, quis. E.280,d
Cariteas eciuium princeps ſepius, tutiſſimus. D.334,a
Caritatis inter coniuges aliquot exempla. D.268. & ſeqq.
ad Pet. Carlerium Epiſtola Lipſij. B.467,a
Carlomannus Rex cum Normannis paciſci coactus. C.758,a
Carmen, quid veteribus. D.303,a. *pro ſolennibus meditatiſve verbis in ſacrificijs, dedicatione,* &c. G.115,d
Carminis probroſi quæ antiquitus pœna. E.256,d
Carmina pro Hiſtorijs, apud multas gentes. E.434,d
Carmina Aurea Pythagoræ, χρυσᾶ ἔπη dicta Hieronymo. D.436,a
Carmina in Tiberium vulgata. E.36,b
Carmina Lipſij. Vide, *Verſus.*
Carmenta mater Euandri. E.171,b
Carneades Cyrenæus Philoſophus veteris Nouæ Academiæ auctor. A.79,a,b. D.439. 460,b. *Diogenis Babylonij Stoici diſcipulus, cum eodem legatus Athenienſiũ ad Senatum Romanum: eiuſq; in præceptorem iocus.* D.443,a. *Ne Carneades quidem dubitauerit; prouerbij inſtar.* A.87,a
Caro porcina plebi è publico Romæ data, inſtituto Aureliani. A.252,a. C.406,b
Carne abſtinere religioſis diebus quando cœperint Romani. E.73,d
Carnis aſſidua voracitas brutos facit. G.635,a
Caro per abſtinentiam non extinguenda, ſed carnis vitia. B.226,b
Carnificis domus extra Vrbem. E.504,d
Carolus Magnus Imperium Occidentale inſtituit, ſub quo Italia, Gallia, Germania: id quomodo à nepotibus eius diuiſum. C.762,a. *pontis in Rheno ad Moguntiacum ſtruendo decennium impendit; cum Cæſar ſuo tantùm decem dies.* C.506,b. *literas in Galliam poſtliminio reduxit.* C.794,b. *Saxones ſæpè rebelles tranſlatione domuit.* C.388,b. *Rhenum & Danubium coniungere ſtatuerat.* E.233,d. *eo à populo acclamatum ritu priſco.* A.312,b. *initium ſacrorum debuit titulum ſuum Imperatorium, quem feliciter geſſit.* D.178,b. *poſt Theodoſium & Iuſtinianum Ius reformauit.* D.243,b. *ipſe cauſas grauiores audire voluit, idque hebdomadatim.* D.131,b. 241,a. *filium Pipinum poſt duas in ſe coniurationes, monachum feciſſe contentus fuit: idem filiam Eginharto, cum quo conſueuerat, vxorem dedit.* D.250,a. *auctor Academiæ Lutetianæ: quotieſque in Paulum Diaconum miſericors, imò benignus, ob eruditionem.* C.204,b
Carolus Ludouici Pij filius minor à patre maioris in multis prælatus, multorum bellorum cauſam dedit, etiam viuo patre. D.219,b
Carolus Craſſus Imp. Normannis Galliæ partem illam cui ab ipſis nomen, incolendam dare coactus. C.758,a,b
Carolus frater Lotharij Francorum Regis Lotharingiam ab Othone II. Imp. velut donum & pignus accepit; ſed vilde, & quomodo accuſans: fratre ſine liberis mortuo, Regnum Franciæ hæreditarium inſtituiter petens capitur: eiuſi maſculâ ſtirpe deficiente, ius in filia Gerbergæ poſteros Comites Louanienſes deriuatum: quibus Lotharingiæ quæ tantùm partes acceſſerint. C.764,b. 765,a

Ca-

Carolus Andegavenſis; poſt Conradinum & Fredericum Auſtriacum capite plexos, ipſum carnificem interfici iubet. D.262,a

Carolus V. *Galliarum Rex unde Sapiens ſalutus & dictus.* D.135,b

Caroli Boemi Imp. inſignis in pompâ & inſtrumento magnificentia. B.128,b

Carolus VII. *Gall. Rex virguncula Ioanna operâ feliciter liberando Aurelianio uſus.* D.121,b. *ius in publico reddebat, neminemque vel è face plebis ab affatu arcebat.* D.241,b. *eius continentia.* D.267,b. *a pauculis duci & frangi ſe paſſus.* D.128,a. 139,b

Carolus Audax, Burgundia Princeps, quàm eximius iuſtitia cultor, notabile exemplum. D.234,b. 235,a,b. *eius iudicium inter Arnoldum patrem & Adolfum filium Gelria dynaſtas.* D.129 b. *nimius quandoq; ſui cerebri.* Gſ.715,d *ruinam ſuam Campobacchio debet.* D.133,b. *eius D. Virgini donum Falco argenteus.* C.715,b

Carolus V. *Imp. a fortitudine & temperantiâ laudatus.* C.6. *puer cum ſororibus in arce Lovanienſi educatus.* C.761,a. *inter plura dona qua D. Hallenſi obtulit, chlamydem formâ militari dedit; quam ſupra omnia dona cives Hallenſes quomodo honeſtent.* C.716,b. *eius pietas & ardor ac ſtudium in tuendâ religione.* D.166,b. 178,a. *ad Ingolſtadium & alibi totâ vitâ conſtantia.* D. 201,a. *pueriliincuriâ neglectas a ſe bonas literas dolet.* D.206,b. *modicus, vel potius tenuis, in cultu & victu.* D.132,b. 263,b. *eius facetia in Germanorum convivia iocus.* D. 136,b. *cum Imperiis & Regno ſe abdicaſſet, nil niſi Carolum nominari ſe voluit.* D.258,b. *Ipſe, & Franciſcus Gallia Rex, ac Solimannus Turc. Imp. eodem tempore imperitantes res quaſi in æquilibrio continuere.* D.191,a

Carolus IX. *Gall. Rex, ſiſtenda litigandi prurigini vectigal iudiciarium excogitavit: ſed remedium leve, & non duraturum.* D.244,a

ad Carolum Archiducem Epiſtola Lipſii. B.260,b

Carolus Dux Croius & Arſcotanus Lucullo comparatus. C.625. *inſcriptiones Diſpunctio Notarum Mirandulani Codicis ad Tacitum.* E.M. 3. *inſcriptum & ei a Lipſio Syntagma de Bibliothecis.* C.623.626. *eodem etiam inſcriptum Lovanium eiuſdem: tum & eius cum Dorotheâ Croiâ cognatâ nuptiis feliciter apprecatum in eodem Lipſio.* C.751.752. *ad eundem Epiſtola Lipſii.* B. 196,a. 198,a,b. 230,b. *& in Henricum Prætorium eius Phalæci.* B.198,a,b. C.797,a

Iac. Carondeleto, Cancellario Leodicenſi, perſona à Lipſio tributa in Poliorceticis ſuis. C.262. & ſeqq. *ad eundem Epiſtola Lipſii.* B. 117,a. 197,b. 377,a. 378,b. 408,b. 425,b. 428,a. 431,b. 458,a. 488,a. 521,a. 528,b

Carpentum, ſive Pilentum; & Thenſa, non nimis diverſa. C.614,b.613,a. *quæ Carpenti forma: eo Veſtales vecta: ſimulacbra item deorum per pompam Circenſem: eum que alii.* A.91,b. E.112,d. 199,c. *eo vehiculi genere uſi Galli, ſed pugna cauſſa, non honoris.* E.199,d

Carpocratis de migratione animarum error. D.617,b

Carptoris in conviviis, qui: & Carpendi proprium ei muneri verbum. C.511,a. G 242,d

Carrago hodie uſitata aliquando vicem muniendorum caſtrorum. C.228,a

Lud. Carrio compar comeſque Lipſio in ſtudiis literarum ſub Cornelio Valerio. B. 160,b. *laudatus aut nominatus.* A.112,a. 31,b. 84,b. 85,a. *præcipuæ ei partes tributa in Dialogo de ritibus Convivalibus tertii Libri Antiq. Lect.* A 96. & ſeqq. *ad eundem Epiſtola aut Epiſtolica Quæſtiones Lipſii* A.146,a. 157,b. 169,a. 175,a. 180,a. 185,a. 211,a

Carta, unde Hiſpanis pro Epiſtolâ. B.533,b

Carteia colonia Bætica, quando deducta; & unde Libertinorum appellata. G.xiv.

Carthago Tyriorum colonia. G 76,c. *quando condita Velleio: aliter quam Livio & Virgilio.* F.78,d,b. *quis veteris Carthaginis ambitus.* C.422,b. *eius a Scipione obſeſſa deſcriptio ex Appiano.* C.283,b. 284,a. *item Iconiſmus.* C.287. *murorum eius deſcriptio ex eodem.* C.327,b. *Figura.* C.329.

Carthago tempore S. Auguſtini ſtudiis literarum viguit; unde illi Latinarum literarum artifex appellata. C.791,b

Carthaginienſes quo caſu innotere Arietis bellici. C.309,a,b. *in bello abſtinebant a vino.* C.203,a. *perſonas etiam illuſtres cruci ſuffigebant.* C. 653,a. *inprimis duces ſuos re male geſtâ.* G.259,a. *quin & re proſperè ſed inconſultè geſtâ.* D.96,b. *ius legatorum quando violarint.* G.41,c. *ordo iis Iudicum perpetuus: idque inter cauſas lapſa illius reipub. cur quidam habeant.* D. 241,b. *quomodo in eos iuſta arma Romanorum.* C.456,a. *urbem ſuam incenderunt, ne Romani prædâ potirentur.* A.332,b

Carthaginienſes tamquam proprio titulo Principes Africa ano Apuleii vocati. A.266 b

Carthuſiani quando Lovanii primò cœperint: à quibus poſt aucti. Porticus in eorum cœnobio magnitudine & opere inſignis. C.785,a

Sp. Carvilius G literam Latinis addidit. E.171,b

Carus Imp. de eo narratio amœna. D.135,a

Iſaac Caſaubonus laudatus, aut allegatus. B.84,a. C.793,a. E.312,c. Gſ.732,c. *ad eum Epiſtola Lipſii.* B. 104,a. 131,a. 341 b. 351,a. 353,b

Caſei damnandus an laudandus eſus. Gſ.731,c

Caſimirus, Miecislai Polonia Regis filius, profugus, monachus, diaconus, cum gratiâ, laude, voto, patriam, ſceptrum, uxorem obtinuit. D.216,b 217,a

Caſimiri Sandomiricnſium Ducis, poſt Polonorum Regis, in Ioan. Conarium Eq. clementia, patientia, & prudentia. D.250,a,b

Caſmena, pro, Camena. A.465,a

Caſſander, Macedonia Rex. Gſ.726,d

Caſſandréa urbs, qua. G.20,d

Caſſianus Martyr, doctor artis Notariæ. B.385,b

Caſſila, pro, Caſſida. A.78,a

Caſſiodori de Orthographiâ Liber memoratus, qui tunc nondum publicè exſtabat. A.44,b. *Diſtinctionum in ſcribendo, quas Poſituras, ſeu Puncta, vocat, differentias clarè deſcribit.* B.134,a,b. *Caſſiodori locus de miraculis Urbis Roma.* C.428,b. *de mirando opere cloacarũ Romanarum.* C.447,a. *eiuſdẽ error.* C.439,a. *Idem correctus.* D.312,b. E.451,d. *Citatus, explicatus, aut ſaltem allegatus.* A.243,b.148,b.250,a. B.535,a. C.140,a.193,b.396,b 397,a.429,b.439,b.441,a.442,a.445,a,b.452,b.453,a 454,a.497,a. 501,b. 560,a. 562,b. 563,a. 575,a 673,a. 793,b. D.30,b. & alibi in Libris Politicis. Item 304,b. 326,a. 347,b. 363,b. E.192,c. 199,c. 240,d. 292,d. F.20,d. G.74,c. 405,d

Caſſis quomodo differat a Galeâ. C.69,a

G. Caſſius fatali errore deceptus ſibi mortẽ conſciſcit. D.190,a. *C. Caſſius & M. Brutus, ultimi Romanorum cui & cur dicti.* E.119,d. G.106,c

L. Caſſius Longinus theatrum moliens, emoliri prohibitus à Scipione Naſicâ. F.20,d

C. Caſſii Longini I.C. exſilium. E.294,d

L. Caſſius Longinus, Druſilla Germanici filia maritus prior. E.150,c,d.546.

Caſſius Severus, qui: in exſilio mortuus. E.115,d

Caſſum timere, id eſt, fruſtrà, in vanum. A.365,b

Caſus Ciceroni pro Caſſus ſcriptum. A.84,a

Caſtamonitu quidam Iſaacium Imp. regit. D.139,b

Caſtella in circumvallatione per intervalla intermiſſa, cui fini. C.291,b

Caſtella ad Rhenum amplius quinquaginta à Druſo directa, origo multorum in eo tractu oppidorum. E.107,c

Caſtella, inferioris ævi ſcriptoribus pro Arcibus. C.761,a

Caſtellum ſcelerum, id eſt, caput, ſedes, arx. E.371,d

Caſtella aquarum quot Romæ. C.445,b.446,a

Caſtellarii, caſtellis aquarum præfecti, ſeu cuſtodes. E.278,c

ad Lupum Dionyſ. à Caſtella V. N. Epiſtola Lipſii. B.298,b

Petri Caſtellani, Profeſſoris Lovanienſis, in Seneca Ludo Claudiano correctio laudata. Gſ.825,b,c

Caſtilionæus, Balthaſar, nummus a Iul. Scaligero laudatus. A.160,b

Caſtigatio quæ per clades publicas fit, iuuat multùm, ſiue vt flagellum, cum peccauimus; ſiue vt frænum, ne peccemus. D.402,b

Caſtitas ſeu Pudicitia Principi commendata: atque eâ inſignium aliquot exempla. D 265.& ſeqq.

Caſtoris templum in Foro Romano; & iuxtà taberna ſeruorum venalium. G.181,d

Caſtorum ædes Hoſtia, & ſacrificium ſolenne. E.1[illegible],c

Caſtorum ædes Idibus Quinctilibus dedicata. E.73,c

Caſtores, vel, Caſtorum locus, &, Ad Caſtores, non longè à Cremonâ. E.344.d

Caſtrenſis corona, Murali affinis, quæ, qualis: quâ de cauſâ data: vnde etiam Vallaris dicta. C.210,b

Caſtra Romana eximiè laudata: ea veluti diſpoſita acies: gymnaſium & domicilium diſciplinæ: eorum inſtitutum quam vetus Romanis: Frontini ea de error. C.98,b.136,a. *eorum muniendorum, ordinisque in iis formandis, ratio imitanda etiam hodie in multis.* C.228,a. D.91,a *quantam aream, quantumque ambitum, duabus legionibus cum ſuis auxiliis elegerint Rom.* C.149.153,a. *ea tamen ob maiorem multitudinẽ ſiue Sociorum, ſiue Legionum, aucta, geminata, &c.* C.162,a,b

Caſtra Romanis ſemper vniformia: Græcis & aliis varia pro locis & tẽporibus: duplicia Romanis, Æſtiua, & Hiberna vel Statiua: quæ vtraque. C.136,b.137,a. *iis muniendis certus ordo, quẽ quilibet militũ, ſiue Ciuium ſeu Sociorum, norat.* C.155,b. *& militibus non minùs nota quàm patria vrbes.* C.190,b. *hiberna autẽ, ſiue ſtatiua, tabernaculis & alio opere accuratiùs inſtructa, inſtar oppidorum: ea præſertim in fimbus Imperii: at talis origo nobilium aliquot hodie vrbium.* C.137,a. *Caſtra Æſtiua, quæ: eademque & Manſiones dicta.* C.136,b. 137,a

Caſtris metãdis ex [illegible]nc præmiſſi, Metatores dicti: Tribuni mil. & ad id ſelecti Centuriones: aliquando & Legati: at poſteriori æuo Metatorum munus diſtinctum. C.189,b. *Caſtrametationem a loco Prætorii orditur Polybius, a Signorum Vegetius.* C.138,a. *pars illa ſupera circa Prætorium nihil habuit præter duces, & eorum comites aut adminiſtros.* C.143,b. *diſpoſitio eius partis ſuperioris à prudentibus cauſſis conſiderata.* C.151,a. *ea tamen valde mutata ex quo Socii (propriè dicti) Romani non fuere: & quomodo.* C.152,a

Caſtrorum forma Græcis pleramque rotunda: eadẽ Romanis labente Imperio etiam quandoque recepta: forma oblonga quæ Vegetio: ſed veris antiquioribus Romanis quadrãgula placuit. C.154,a. *latera eorum, dextrum aut ſiniſtrum; frons item ea, & pars auerſa, duplici & quà conſideratione.* C.141,a.150,a. *eorũ quid latitudo, quid longitudo Polybio.* C.148,a.152,b. *portæ Caſtris quatuor maiores: præter quas interſtructæ iis aliquãdo portulæ minores.* C.158,a G.355,d. *eorum Forma in tabulâ exhibita, cum particulari Declaratione & Diſquiſitione.* C.149.& ſeqq. *eorumdem diſpoſitionẽ mirati Græci: & imprimis Philippus Macedonũ, & Pyrrhus Epirotarũ Reges.* C.136,b. *verùm poſteriori æuo tandem caſtra muniri deſierunt.* C.160,b

Caſtra quando dicantur quieta. C. 174, a, b. 275, a. E.332,d

Caſtra multiplici ſcutorum ſerie cincta loco valli, quando. C.160,b

ſub Caſtris tendebant lixæ, mercatores, aduenæ, &c. C.137,b

extra Caſtra tendere iuberi militem, inter ignominias militares Romanis. C.221,a

Caſtra Prætoria, & Caſtrenſe Amphitheatrum, à quo, & quo loco, Romæ extructa. C. 561,a,b. E.107,c

Caſtra, poſterioris æui ſcriptoribus ſæpè pro Oppidis; vt Caſtella, pro Arcibus. C.761,a

Caſtrorum Tribunus, quid, C.58,b

Caſtrorum Præfectus. Vide, *Præfectus.*

Caſus omnia tribuit Epicurus. G.131,d. *Caſus regendi non abs re oportet.* G.110,d. *ſed Caſus in rebus vere nullus.* D.386,b. 388,a. 547,a. 548,b

Caſus, vt vocant, bellorum incerti. D.103,a,b. 105,b

Cataclyſmus, Diluuiũ, vel Diluuio. D. 596,b *quid Iul. Firmico.* D. 599,b. *Cataclyſmo perire aut inuerti partes mundi, etiam inter Stoica.* G. 511,d

per Catadromum decurrere, quid. B. 37,a

Catagis Pamphyliæ infeſtus ventus. G. 766,c

Catalogus, liber in quo nomina ciuium militantium ſcripta: hinc aliquando vſurpata vox pro Legionibus, aut ſimilibus copiis: atque in eo Catalogo quomodo notati mortui C.235,a

Catalogi vox non benè ab Alciato & aliis explicata. A.79,b

Catamero Logotheta apud Nicetam Choniatem ſtrenuitas in potando. B.142,b

Catamerus Logotheta Theodorum Styppiotam per calumniam euertit. D.146,b

Catamidiare, quid. G.461,d

Cataneorum fratrum duorum in parentes pietas. G.306,d. 307,b. 361,d

Cataphractorum Parthorum equitum qualis armatura. C.85,a,b

Cataphractorum Icones. C.89.

Catapulta, tormentũ bellicum, quid propriè: vnde dicta: quomodo à Balliſtâ differat: etſi ſæpe confundantur: imo ea vox tandem plane in Balliſtam mutata. C.314,a,b. *mentio Catapultarum à Syris, Plinio, aliis, a Siculis.* C.315,a. *earum autem aliæ maiores, aliæ minores: vtraque quales, & qualibus telis emittendis.* C.315,b.316,a,b. *in eas quid remedii obiici ſolitum à defenſoribus.* C.359,a,b. 360,a

Catapultarũ forma è Notitiâ Imperii & aliis repræſentata; ſed vix ſit vt vera: tum alia ex armamentario Bruxellenſi, ingenioſa, nec longè à priſcâ. C. 316 317.318.

Cataractes in Dilia Louanii pulchro & operoſo opere quondam ſtructus: Curatoris eius negligentiâ quantum damni paſſa vrbs anno 1573. C.786,b

Categorema, è rebus incorporeis, Stoïcis. D.573,a

Cateia, teli Gallici genus non valdè diſſimile Aclidi. C.344.b

Catella, an Torques. C.209,b

Catella, canis, Arxilla Præfecti literas ad Præfectum Tingitanum ſpatio circiter cxxv. *milliarium detulit.* C. 304,a

Catena aurea cælo demiſſa Homeri, quid. D.387,b

Catenâ trahi, in cuſtodiâ militari vulgare Romanis; ignominioſum barbaris. E.202,c,d

Catenis longioribus vincti ſimul captiuus & cuſtos miles, ille eum ad dextram trahens, hic ad ſiniſtram: aliquando & captiuus inter duos milites. E.511,b. G.199,d. 393 d,c

Catenas paratas vinciendis hoſtibus geſtantes, ipſi quandoque victi. E.48,c,d

Catenati cultores, Floro, pro ergaſtulis. A.322,a

Caternarii gladiatores, item pugiles, qui. C.530,a.531.

Catharina Baſſa, Inſulenſis puella, malis Geniis infeſſa, & diu poſſeſſa, interceſſione D. Virginis Aſpricollis vindicata & ſibi reddita. C.742,a,b

Catharina, Ioannis Maſſardi molitoris vxor, ſub rotâ molari beneficio D. Virginis Hallenſis mirificè ſeruata. C.708,b.709,a

Catharina Tzerraertia, virgo Religioſa nobilis, à congenitâ claudicatione miraculo D. Virginis Aſpricollis reſtituta. C.737,b. 738,a

Cathedra, ſella quæ. A.272,a

Cathedra, Profeſſorum aut Epiſcoporum. G.220,c,d

Cathedra, an & quis certus locus in Theatris, &c. inquiſitum. G.570,b

Cathedrâ ferreâ ignitâ in Amphitheatris vſtulati homines loco ſupplicii. G.410,c,d

Cathedrarius, ſcholaſticus. G.220,c

Catholica Religio, Religio vera. D.160,b

Catholici agnomen quoties Hiſpaniæ Regibus datum. D.179,a

Cato Cenſorius importuno ioco à Naſicâ quondam exceptus. A.15,b. *Cenſor cur quemdam Senatu mouerit.* B.492,b. *eius imago in Curiâ.* E.72,d. *quinque diebus quantum itineris emenſus.* B.302,b. *eius frugalitas.* C.203,a.205,a. *dictum eius de verborũ & vocum maiori efficaciâ quã gladii & manus.* C.131,b. *integritatis conſcientia Ti. Gracchum*

thum adverſariũ cauſſa ſuæ iudicẽ vltrò ſumpſit. D.197,b. *eius in iudicio accuſatis dictum.* D.155,a. *ad quadringenta oppida in Hiſpaniâ cepit.* D.413,b. *inter ſeruos ſuos contentiunculas aliquas alebat ſemper,& cur.* D.109,b. *in rè hortenſi deditus.* D.396 b. *filij eius eximia virtus in recuperando gladio caſu amiſſo.* C.218,a. *Eius variæ Orationes, tum alij Libri, vt Originum, & de re Militari,&c. à Grammaticis ſæpè citantur.* C.114,b. D.310, b.& alibi. *Ex ijs locus quem Cicero expreſſit.* A.37,b. *Ex iiſdem, vt & de Re Ruſticâ, idem correctus aliquoties.* A.21,b.22,a. 34,b. 37,a. 53,a.149,b. 209,b. 244,a.276,a. E 62,c. *Idem citatus, & aliquando explicatus.* A.54,a.179,b. D.33,b. & alibi in Libris Politicis. Item E. 130, d. 313,d. 380,d.412,d. G.1,d

Cato iunior, ſiue Vticenſis, Romanus Socrates. B.278 b. *imò ſupra Socratẽ, Vlyſſem & Herculem laudatus.* G.172 c,d *adeóque vero Sapienti Stoico proximus, aut ipſe.* G.176,d. *Seneca etiam ſupra exemplar Sapientis Stoici.* D.467,b. *plurima eius acta à primâ pueritiâ vſque ad exitum conſtãtiâ & virtute inſignia.* D.199,b.200,a,b *quis ei puero familiaris ludus.* G.180,c. *nõ niſi cognitâ cauſſâ vel præceptori ſuo credebat.* D.10. *totus diſciplinâ Stoicus.* D.453,a *quãti fecerit Athenodorum Cordylionem Stoicũ.* D.445,b. *ita literis deditus, vt & in Senatu a lectione Librorum non abſtineret.* D.104,a. *eius ambigua vox, Res diuinas multum habere caliginis.* D.407,b. *dictũ eius aliud eximium.* B.270,b. *ab imprudente in ore percuſſus, diſſimulauit: & quid dixerit.* G.36,d.182,d. *in petitione Præturæ, item Conſulatus, repulſam paſſus: in illâ etiam Vatinio poſthabitus.* G.84,d.137,d.171,c.338,d. *ipſo repulſæ die pilâ luſit.* B.233,a. G.510,d.628,d. *potatione ſe interdum recreare ſolitus.* G.167,c.168,d. *diuitiæ eius mediocres: quãta tamen.* C.415,a. G.245,d. *Villa eius vbi.* G.469,d. *ſæpè aſtiuo tempore crepidatus iudicia exercuit.* E.506,c. *in Ciceronem ſemper maleuolus.* A. 59, a. *auctor nouæ frumentariæ Legis.* A.246,a. *quanti ei honores exhibiti.* A.307,b. *quantum argenti è Cypro ſe reipublicæ contuliſſe gloriatus ſit.* C.401,a. *Metello Tribuno, & Cæſari, animosè, ſed fruſtrà, ſe oppoſuit.* G.171,d. *non conſilium ſolũ ſe ciuilibus armis, ſed & ducem præbuit.* D.114,b *Cæſarem fugere, Pompeium ſequi coactus, vtrumq; contra animi ſententiam.* G.124,c. *eius iter à Cyrenis in Mauritaniam.* G.628,d. *ſtatim ante obitum legiſſe Phædonẽ Platonis dicitur* G.133.d. *honeſtè eum diutiùs viuere potuiſſe negant Stoici.* D.523,a. *eius & Reipublicæ funus idem.* G.172,d

Catonis nomine vulgata Diſticha, non eſſe Auſonij. B.180,b

Iuſtus Catonius, quis. E.20,c

Catti populi in oneribus in agmine militari ferendis ſimiles Romanis. C.184,a

Catti, quod in re militari: aliud ab aggeſtis è terrâ hodiernis. C.277,a,b

Catullus Veroneſis immeritò à Iul. Scaligero culpatus. A.160,b *præponendus Martiali.* A.143,b. *eius Epigrammata in Vetium & alios ſcripta, in quos ſcripta putẽtur.* A.48,b. 49,a,b. *eius Epigrãmation quod videtur circũlocutio cruciariæ mortis.* C.663,a. *Is porrò citatus, & quandoq; explicatus.* A.17,b.22,b.29,b.48,b.90,b.92,b.101,a.104,a. 105,b 116,a.180,a.264,a.267,b.268,b.270,a. C.485,b. D.335,a. E.55,d.179,b.272,c.397,d.535,a. G.34,c. 177,c.288,c.336,d.376,d.403,c.474,d.603,d. Gſ.831,b

Catullus Vrbicarius poeta Ioſepho Scaligero putatus auctor Peruigilij Veneris: alij tribuunt Veronenſi. A.239,a

Catulus Latinis quaſi catus, id eſt, ſagax, ſecundùm Varronem. B.393,a

Catuli ſaltare & tales delicias docti, venatui inepti: ita ciues minus culti moniùs ad virilia exercitia apti. D.134,a,b

Q. Catulus Capitolium à Sullâ reſtauratum dedicauit. C.431,b. *primus auctor velorũ amphitheatralium arcendo æſtu.* C.576,b *Ciceronem primus Patrem Patriæ appellauit.* A.59,a

Catumerus Cattorum princeps, veriùs Acromerus, quaſi Akkermerus, Agrorum Auctor. E.172,d

Catus locus, id eſt, cautus, vel tutus. A.79,b

Caua, pro Speluncis, antris, &c. G.575,d

Cauari, Galliæ Tranſalpinæ populi, quando in ciuitatem recepti. E.176,b,c

Caucaorum in Hiſpaniâ aliquot millia quantâ perfidiâ à Romanis interemta. C.461,a

Candicarij, qui. G.224,d

Caue caue canem, Varronis dictum, peregrinantibus, in Italiam præcipuè, dictum exiſtimandum. B.83,b

Cauea, pro gradibus qui in Amphitheatro inter Præcinctiones: Cauea autem Ima Senatui & Equeſtri Ordini vacabat: Media & Summa Plebi Romanæ, atque hæ iterùm inter ſe diuiſa pro variâ ipſius Plebis conditione. C.574,a. G.161,c. *Cauea verò vnde pro Theatro ipſo Amphitheatróve.* C. 558,b

Cauea ferrea, quin & argentea auratave, in Amphitheatris, per quas feræ intromiſſa in Arenam, atque eas rurſum immiſſa. C. 564,a. G.42,d. *pro ijs interdum antra quadam arte quadam coëmtia fabricata emittendis ſubitò velut è terrâ feris.* C.565,a

Cauea itineraria in quibus feræ clauſæ & trãſuectæ. C.364,b

Caueis coercere homines vt beſtias, tyrannorum. G.42,d

Cauillatio, quid Ciceroni. G.642,c

Cauillus, Calumnia, Captio, Captiuncula, Latinis, quod Græcis obuium. G.370,d

Cautio, pro, Cautio. A.167.b

Caula, in Tertulliano pro Theatro & Amphitheatro. C.559,a

Caulator, pro, Cauillator. A.117,b

Caupenibus quales tunica apud vet. A.118,a

Caupulus, genus cymbæ. A.143,a. Vide etiam, *Copulus.*

Caurus, aut Corus, quis ventus. Gſ.765,d

Cauſia, vox Græca, Macedonicum capitis tegmen. C.69,b. 277,a. *eius vſus Romanis in Spectaculis contra Solem, ſi ventus vela oppandi impediret.* C. 578,a

Cauſſa, dictio in Ablatiuo, ſæpè omiſſa in Auctoribus priſcis; vt, faciendi, conſulendi, &c. A.148,b. 218,b. E.216,d. 402,d

Cauſſa Ariſtoteli quatuor, & quæ: Platoni, vt Seneca, qui inque; vt Plutarchus, tres. G 493,d

Cauſſa prima, ſiue omnia mouens, Deus, Stoïcis, alijs D.572,b G.77,d

Cauſſa omnis prior & maior ſuo effectu. D.405,a

Cauſſa addita dictis fidem adſtruunt. D 10.

Cauſſa omnium rerum homini non cognita. D,45,b

Cauſſa ſecundæ non æterna. D.393,b

Cauſſa iniuſta, caput bona ſpei eſt in bellis. D.79,a

Cauſſa vel Lis aſtimari, quãdo dicitur in rebus fori. G.33,c,d

de Cauſſis Libri Senecæ qui periere, patris ſeu Rhetoris Senecæ potiùs fuerint, quàm Philoſophi: & fortè ijdem ſint cum Controuerſijs. G.xxv.

Cauſſarium, Cauſſarius, Cauſſatio, &, In cauſſâ eſſe, quid; præcipuè in militiâ: &, metaphorâ ab iâ ſumta, Cauſſarium, pro quouis morbido aut malè affecto. C.23,b. G.114,d. 304,c. Gſ.680,c

Cauſſaria miſſio in militiâ, ob vitium, defectum, morbum: & quæ iuſta, præmijs interdum Honeſtæ æquata. C.222,b

Cauſſidici, venale genus vnde Senecæ: & ab eodem à Iuriſconſultis diſtincti. Gſ.832,c.833,b. *cur ij in funere Claudij Imp. plorare fingantur Senecæ.* Gſ.831,d. 832,b

Cauſſidicarum viperarum ſibili à Principe comprimendi. D.131,b

Cauſſidicina ex multitudine Legũ orta facta. D 242,b. *magis ea de pane lucrando, quã Poëſis aut Philoſophia.* Gſ.745,d

Cautela & Patientia neceſſaria in aulâ perennare deſiderantis. D.44,a

Cautio, in ſapientis, in ſtulto, metus. D.496,b.497,a.498,b

Cantiones Peliticæ Lipsij lectoris. D.10,11,12.

Cautiones, pro Scripturis ipſis quibus debitor creditori cauet. G.293,c

Cantus, in ſacris quid. A.275,a

Cayſter fluuius cygnis frequens. A.16,b

Cea, vel Coa, veſtis eadem quæ Bombycina. E.505,c

Cebetis Tabula citata. D.560,b. G.639,d

Cecrops Ægypto ortus in Græciam primus intuliſſe literas quibuſdam creditus. E.171,c

Cedere, pro, Concedere ſeu permittere, Propertio. A.51,b
Cedere de viâ, ſemitâ. A. 349,b
Q Cedicius. Vide, Q.Cædicius.
Georg. Cedrenus, multarum fabellarum ſæpè ſcriptor, cum iudicio tamen lectus dabit quod iuuet ad Hiſtoriam Romanam Nouam. B.647,a. Is correctus. C.341,b. Citatus. A.323,a. B.503,b. C.109,b. 110,a. 132,a. 190,a. 200,a.235,a.257,a.276,b.318,b.346,b.397,b.471,a. 612,b.613,a.616,b.628,a.629,b.649,a.684,a.685,a. D.164,b. 307,a. E.136,d
Celendesus caſtellum Syriæ antiquiſſimum. E.71,d
P.Celer. E.212,d
Aſin.Celer. Vide, Aſinius.
Celer, cognomentum Metellorum. C.66,a
Celeres rarò felices. D.41,a,b
Celeritas prudentiæ peſtis. D.41,a,b
Celeritas actionis apta, mora conſilijs. D.41,b
Celeritas in extruendis operibus militaribus mira Romanorum. C.191,b 195,a
Cella gladiatorum; item ſeruorum; etiam meretricum. C.503,b. 504 a.
Cella ſeruis olim minima, quales hodie Monachis: apud quos nomen manſit. G.157,c
Celox, nauis genus. A.121,b
Marius Celſus Legatus legionis in Panonia. E.317,d
P. Mario Conſule moritur Perſius. E 256 d
Celſi I.C. verum dictum de litigantibus. B.155,a. Idem citatus. Gf.733,d
Corn.Celſus Medicus citatus. A.262,a. B.121,a. D.243,b E.170,d. G.47,c.134,d.413,c.600,b
Iul.Celſus quidam nonnullis putatus auctor Commentariorũ Belli Gallici qui ſub nomine Cæſaris extant. A.157,b. 308,b. eos ſaltem miré interpolauit, fœdauit; & corrupit. C.121,a.240,a.181,a. 314 b
Celtæ, communis olim Gallorum Germanorumque appellatio apud exteros. C.490 b. D.312 a. E.438,c, G.76,d
Celta, poteris Platoni. B.140,b
Celtiberia, vnde. D.312,a
Celtiberi, vnde. G.76,d primi exteri mercenarij milites Romanorum. C.28,b quis calces Celtiberis in vſu. G.77,d
Cenotaphia poſita defunctis quorum cadauera reperiri non erat. E 44,d,c
Cenſere, Senatorum; Referre, Conſulum. E.143,d
Cenſio Equitum Rom. quid; & quomodo à Tranſuectione differat. E.73 c
Cenſores apud Rom. qui qualeſque viri: laudabile eorum inſtitutum: Senatum legebant: & ſi quem motum volebant, tantũ in recitãdo nomen eius præteribant. C.453,a,b. equum publicum Equitibus, ſi meriti, aſſignabant: etiam, cùm aliter promeriti, adimebant: quod munus poſteà Principum. C.25,a. in mores ciuium inquirebant. A.22 a. etiam inquirebant in cælibes; idque quâ formulâ. A.15,a. E.512,a. olim & ijs incumbebat cura Viarum. E 87,d. 518,b. eorumdem iudicio de miſſione militari. C.222,b
Cenſorium crimen, à Cenſore notandum. G.245,c
Cenſorium funus, quid, & quale. E.112,c,d
Cenſorinus ſententia de Anno Magno. D.598,a. locus eius de conceptu hominis. D.610,a,b. locum Ariſtotelis malè intelligit, vel citat: aut ſanè corrigendus. D.596,b.597,a,b. locus eius de primo ortu hominis explicatus, & forte correctus. D.606,b. Idem citatus. A.244 b. B.11,a. C.14,b E.9,c.536,c. F.10,d. G.484,d
Cenſuale officium, &, Cenſuales, quid. E 525,c
Cenſura, cuius inſtitutio Principi commendata, quid: quæ eius materies. D.66,b.67,a,b. quantum ab illâ bonum ſi in vſum reuocetur, & quomodo exercenda. D. 66, b. & ſeqq.
Cenſus, cuius etiam inſtitutio Principi commendata, quid: quàm reipublicæ vtilis: quoties notandus: qui Cenſores, & à quibus eligendi: quod eorum munus. D.66,a
Cenſus apud Rom. Senatorum ſub Auguſto. A.325,b. E.55,d G.373,d. ex Cenſu etiam ad Rempublicã admiſſi olim apud Rom. G.258,c.555,c. ex eo etiam lecti Iudices. G.293,d
Cenſus Equeſtris, ſmus. G,293,d
à Cenſu milites item apud Romanos olim capiti: cur & quantus ille Cenſus. C.15,b.16,b.17,a. ſic & in lectione munerum militarium valuit. E.26,d
Cenſus non agi potuit non condito luſtro. A.287,a
in Cenſum, aut Cenſuales tabulas, quiſquis ciuis Romanus tenebatur nomen, ætatem, & opes ſine fraude deferre. G.265,d
Cenſus in prouincijs, quid; &, Cẽſus accipere. E.20,c,d.21,d
Cenſus, Heſychio, aut, Numiſma cenſus, in Euangelio, quid. C.393,a,b
Cenſus prouincialis Galliarum diuerſa ratio: quando ceperit: eius modus: exactores eius & præpoſiti. E.497. tabula eius: & quando cenſus exacti. E.498,a,b
in Cenſum dedicare, quid. A.46,b
Cenſitum, pro, Cenſus. E.5,d
Centauri ex equo & homine conflati, in fabulis. B. 550,a
Centeſima rerum venalium vectigal, quod. E.58,c. ab Auguſto inſtitutum ſubſidio Ærarij militaris: an id in auctione tantùm. C.396,b
Centeſima vſura, quæ. G.374,d
Centeſimatio aliquando in multitudine delinquentium vſurpata in militia Romanâ. C.219,a
Centones è muris contra impetum Arietis funibus demiſſi. C.357,a
Centonum, ſiue patchwork, ſcriptis mos & ius. D.11
Centunculi, pro ſtratis equorum. C.92,b. pro ſtratis ſeruorum. G.537,c
Centuria militum, aliter Ordo, dimidiata pars Manipuli. C.37,a
Centuriæ, aut Ordines, an in copijs ſiue alis Socialibus fuerint eidem vt in Legionibus Romanis. C.47,b
Centuriones apud Rom. è quibus, atque à quibus creati: tum quibus modis & ob quas cauſſas, vt vocabant, promoti. C.49,b.50,a. cur non omnes vnà, ſed iteratâ electione creati; quoque id ordine. C.50,a. 52,b.
Centurionum vnius legionis numerus; & diuiſio ſeu diſcrimen dignitatis inter ipſos, triplex; à Numero, Genere, & Situ, quomodo: ordo inter eos dignitatũ, & ad eas promotio qualis. C.52,b.53,b.54,a.65. E.21,d,16,d Centurio autem nominatus cum additione Generis, omiſſo Numero, intelligitur eius Generis primus: vt, Princeps, vel Haſtatus, tertiæ Legionis, id eſt, Centurio primus Principum, &c. C.53,a. ijque etiam principes Ordinum, vel, principes Centurionum dicti. C.54,b. eſſe autem inter ſe Centurionibus diſcrimen dignitatis, res in militiâ valdè vtilis. C.229,b
Centuriones exactores munerum & operum militarium, non alibi. C.158,b. initia vigiliarum obibant: eorum aliquis, fortè primipili, Imperatori nunciabat vigilias poſitas, & caſtra in quiete eſſe: vigilias ille clepſydris diſcernebat: ad quamque vigiliam buccinâ ſignum dari curabat: an & Centuriones vigilias obiuerint. C.174,a,b.175,a E.272,a
Centuriones quoque in acie in manipulis & centurijs ſuis à fronte. C.104,a,134. eorum quidam peculiariter caſtris metandis ex agmine præmiſſi. C.189,b. curam gerebant muniendorum caſtrorum ſinguli in ſuis manipulis. C.156,a
Centuriones, præcipuè Generum primi, ad Conſilium militare ſæpè à Ducibus vocati. C.50,b
Centuriones præerant exercitio militari Armatura dicto. C.196,a
Centuriones ſæpè militibus vacationes munerum pretio vendebant: poſt earũ loco è publico ijs quid ſolutũ. C.159,a,b
Centuriones duplex habebant ſtipendium: & quo præterea. C.201,a. eâdem proportione duplum ijs cedebat à donatiuis, &c. C. 410,a. ſplendidiore veſte vſi quàm cæteri milites. C.59,a. eorum inſigne vitis: vnde quidem notandis, loco vocis Centurio, biſurcata aut incurua vitis ſculpta aut picta in veteribus Lapidibus aut Codicibus. C.53,a,120,a
Centuriones primipili. Vide, Primipili.
in Centuriones & milites primarios ius capitis non erat Ducibus exercituum, aut Legatis, ſub Principibus. C.215,a

Cen-

Centuriones ſupplicii præerant & inter Prætorianos etiam Tribuni. G.153,c

Centuriones Caſariani à Scipione in Africâ capti laudabiles in Cæſarem fidem, & animoſum Scipioni datum reſponſum. C.457,b. D.253,b.254,a

Cephalenia inſula tota patrimonium C. Antonij, qui Ciceronis in Conſulatu collega. G.445,a

Cera, pro fuco ſiue picturâ, Turacho. G.666,d

Cera, pro imaginibus, quia hæ è cerâ: & hinc poëtis Cerata atria, in quibus ea locatæ. M.189,a,b

Ceramicus Athenis duplex: in vrbe, vnus, & extra, ager vbi ſepeliri ſoliti de republicâ bene bello vel aliter meriti. D. 441,b

Cercina inſula Africæ vicina. A.203,a

Cerdones qui ludos gladiatorios publicè præbuerint memorati. C.498,a

Cerei in templis accenſi. A. 329. b. per Saturnalia dati. C.306,b. accenſi in feſtis. E.78,d. in funeribus puerorum. E.310,d

Ceres, pro Pane. A.98,b

Ceres Faria, Pharia, ſiue Ægyptia, pro Iſide. C.647,b

Cereri, Libero, Liberæque, vnum templum Romæ. E.61,d

Cerealia ſacra noctu peracta cum ululatu & clamore. F.12,c

Cereris Circenſes Ludi quo die celebrati. E.282,d. atque id diebus aliquot continuis. E.353,d

Petilius Cerialis. B.252,c. eiſdem an miſſus præfectus bello contra Ciuilem. E.417,c

Cernere hæreditatem. A.350,a

Cernuo, Cernulo, Cernullo, & Cernuus, quid. G. 254,d. 397,d

Cernuare, inter geſtus adulatorios. A.186,a

Ceroma, vnguentum. G.222,d

Certamen pugnare frequens olim dirimendis litibus. D. 229,d

Certamina ſacra, & agones, Græcorum, &c. E. 247,c. G. 279,d

Certes fluuius idem qui Bætis. A.190,a

Certum nihil incerto morte. B.186,a

Certa non temere mutanda incertis. D.81,a

Certum animi, phraſis bona. E.427,d

Cerui, ſiue Cerreoli, in re militari quid: vtrorumque vſus, & figendi modus. C.289,a,b

Cornices fortitudinis. A.186,a

Ceruices oſtrearum expetita priſcis. A.174,a

Ceruice ſubactâ iugum ferre. G.196,d

Ceruos Africa non gignit, vel aliquâ fortè in parte. A.303,b

Ceruus ex impreſſo veſtigio, vir è ſcriptiunculâ dignoſcitur. B. 33,a

Ceryx, item ἱεροκήρυξ, quid. G.153,c,d

Ceſpites cuius magnitudinis accommodi vallo militari. C. 156, b

Ceſpites pro menſis, in caſtris Rom. C.205,b

Ceſpitibus, ſi commoditas daretur, via in caſtris ſtrata. C. 165,a

è Ceſpite tribunalia imperatorum in caſtris. E.16,c,d

Ceſſare amori, id eſt, dare operam amori. A.119,a

Ceſſim ire. A. 147,b

Ceſtij duo Romæ, pater & filius. E.88,d.146,c,d

Ceſtroſphendone Liuij, ſeu Ceſtrus Suidæ, ex vtroque deſcripta. C.337,b

Ceſtus, & Ceſta decernere aut pugnare, quid: Lacedæmonijs vetitum: an & Romanis. G.329,c,d

Cetra, vel Citra, parma, aut clypei genus, Afrorum & quarumdam aliarum nationum: quale: è quâ materiâ: eas pulſare ad numerum & cantum ſoliti quidam Hiſpani hoſtem inuaſuri. C.241,a,b

Cetrati Græcorum ferè quales Velites Romanorum. C.70,b

Ceus, vel Cæus, Latonæ parens. E.207,d

Ch, valet hodie Gallis & Hiſpanis S pingue. C.264,b

Chæreæ, qui Caligulam interfecit, qualis. G.185,c

Chareas quidam aliquot machinarum bellicarum inuentor. C.297,b

Chalcedonij cur & à quibus cæci vocati. E.208,b

Chalcidicum ædificium, quid. C.438,b

Chalciœcia Mineruæ templum Spartæ, vnde ſic dictum. C.438,b

Chalcis & Eretria, quando & à quibus condita. F.81,d

Chaldæi in cæleſti maximè ſcientiâ noti. D.434,a. primi auctores Fati Mathematici. D.390,b

Chaldæi Magiue, aut Mathematici, quando, & quoties Vrbe aut Italiâ pulſi. E.504,b. vel in domum Cæſaris conſulere capitale. E.83,c. Chaldæorum vanitati eſt tempus conflagrationis aut diluuij mundi aſſignare. D.598,a

Chamæleon inane ſemper eſt vitij ſic cupiditas, qui opinionibus inflantur. B.15,b

Chan, dictio, Tataris & Turcis Dominum denotat. D. 188, b

Chan Tartarorum Principis, Regnum Poloniæ ambientis, ridicula propoſitio. D.230,a

Chaos, ἀπὸ τοῦ χέειν Plutarcho. D.569,a. quid Stoicis. D 577,b. confuſio elementorum. Gſ.727,d. informis vnitas Senecæ. Gſ.741,d

Chariſius Soſipater Grammaticus, in quo multa ſæpè ridicula. A.19,a. Correctus. A.80,a. 179,a. 455,b. 460,b. C.24,b. Citatus. A.50,a.58,a.64,b.65,a.73,a.109,b. 148,b.471,a. C.126,a.275,a.505,b. E.452,d. F.46,d. G.405,c. 615,d

Charis Vulcano nupta data ab Homero, vnde. G.264,c

Charites vnde: & nominum earum ratio. G.264,c

Charondas Turiorum legiſlator leges ſuas è Pythagoreis fontibus hauſit. D.435,b. ſeuerus, imo crudelis, legum ſuarum in ſe obſeruator. D.234,a. quas ignominiæ pœnas militibus lege ſtatuerit. C. 221,b. gymnaſia litteraria Thuriis ſuis valde commendanit, aut imperauit. C. 792,a

Charonia ſcrobes in agro Puteolano, in quas canes miſſi ſopiuntur. Gſ.732,d

Charta in magnâ veneratione Turcis, & cur. D.183,a

Charybdis, mare verticoſum, vbi. G.410,d. quo potiſſimum vento conterqueatur. G.533,d

Chaſmata in aere, quid. Gſ.694,d

Ioan. Checus Britannus quid de ſono AE ſentiat. A.456,b

Chemia inuentum Genio tribuendum. D.562,b

Chemin Menuul prætextu religionis Eſſa Regi Temeſaa Regnum extorquet. D.160,a

Χηναλώπηξ, anſeris genus; & Græco adagio, pro Effœminato, paupere, & aleatore. Gſ.825,c

Chentario, pronuntiatum videri ait Polybij. C.51,b

Chi littera Græca cum Rho, pro nomine Chriſti. Vide P, & X.

Claud. Chiffletius Iuriſconſultus. A. 81,a. eius in Tacito correctio probata. E.182,c

Childebertus Rex à Fredegunde Reginâ prælio victus, & poſt cum vxore veneno ſublatus. D.212,a

Chiliarcha, vel Chiliarchi, in Macedonum Græcorumque exercitu, qui, & quando cœperint: ac non reſpondent Tribunis mil. Romanorum, etſi Græci ſcriptores ita ferè ſemper vertant. C. 56, b. at in claſſe apud Rom. Chiliarchi inſtar Tribunorum. E.282,d

Chilo quomodo amare aut odiſſe oporteat quid moneat. G.234,c

Chilones, Latinis qui. E.192,b

Chilpericus Francorum Rex. E.158,d. ab vxore Fredegunde & eius mœcho Landrico occiſus. D.212,a

Chimæra è triplici corpore poetis ficta: ſic Calumnia è tribus vitiis conflata. B.267,a

Chinenſes. Vide, Sinenſes.

ad Andr. Chioccum Epiſtola Lipſij. B.199,b. 209,a 235,a. 240, a

Chirius Fortunatianus ſcripſit de Impp. B.42,a

Chironomon, in conuiuiis quis veti. A.102,b. C.511,b

Chirurgi Medicorum nomine comprehenſi. C.503,a

Chium vinum in pretio. A.203,a

Chius, tali iactus. A.104,b. Chium tali latus, quod. Gſ.827. 828.

Chlamys, ſeu ſagum, veſtis militaris, etiam ipſius ducis aut imperatoris: figura eius, qua. C. 63,a. Chlamys etiam

etiam ſeruorum aulicorum. A. 285, b
ad Ioan. Chokierum Epiſtola Lipſij. B.232,b.508,a
Chorona aliquando pronuntiatum vett. pro Corona. C.51,b
Chors, & Cohors, a Græc. χόρτος: aut Varroni à coërcendo: quid propriè. C.41,a
Choſroes Perſarum Rex quamopere ſtudijs Græcis & Philoſophiæ addictus. D.205,b
Chreſtiani per ignorantiam dicti nonnullis Chriſtiani. E. 279, b
Chria, Græcis concinna aliqua Dicta aut Facta. G. 445,c,d
Chriſtus ſub Tiberio primùm prædicare cœpit. D.154,a
Chriſti nominis prima littera Græca XP. in labaris ſignisque militaribus, item in clypeis, poſita iuſſu Conſtantini. C.674
Chriſto cruci affigendo quis prætextus Iudæis. C.654,b. in quâ Crucis formâ mortem tulerit, è Patribus & picturis indagatum. C.652,a,b. Crux eius è quercu. C.672,b. an ipſe flagris taxillatis ſiue talarijs caſus. C.657,b. pedes eius vnone clauo maiore vterque, an ſingulis ſingulis transfixi. C.660,b.682,a. an ſuppedaneam tabellam in Cruce habuerit. C.661,a,b.682,b
Chriſtiani quando primùm ſic vocati: & in eos quando & quomodo cœptum ſæuiri. E.279,b,c. à tyrannis crucifixi. C.655,b
Chriſtiani vnde à Gentilibus per conuicium vocati Semaxij vel Sarmentitij. C.671,b
Chriſtiani, & Iudæi, nomina apud Gentiles ſæpè confuſa; vt & Chriſtianiſmus & Iudaiſmus: tum & Chreſtiani quandoque vocati. E.226,c.179,b,c. G.xxxvj.
Chriſtianus verus, Sacerdos Pacis. C.677
Chriſtiani innaleſcentes cur minùs æqui in Stoïcos. D.453,b. ſemper Chriſtiani veteres aliquâ coërcitione vſi in Nouatores in Religione. D.159,b
Chriſtiani diſſenſionibus inter ſe ſibi ferales ſupra omnes beſtias. D.157,b
Chriſtina Schobekia Antuerpienſis ope Diuæ Virginis Aſpricollis ab herniâ liberata. C.734,a
Chriſtophorus infans faſciâ ſtrangulatus, D. Virgini Hallenſi conſecratus ſpiritum & vitam recipit. C.704,b
Chronica Euſebij, & nouellorum quorumdam, dum pleniora conſiant, vtilia ad generalem Hiſtoriarum notitiam. B.146,b
Chronologiæ cognitio Hiſtoriæ ſtudium aggreſſuro neceſſaria. B. 146, a
Chronologiam pleniorem ab Orbe condito qualem deſiderarit Lipſius. B.146,a.199,a. quis talis exemplum exhibeat. B.147,a
Chryſaphius eunuchus Pulcheriam Imperatoris ſororem aulâ exturbat. D.213,a
Chryſargyrum dictum tributum, quod: quis inſtituerit, quis ſuſtulerit: an idem cum Vrinario Veſpaſiani. C.397,b. 398,a
Chryſippus Stoicus ob inſignes virtutes mirificè à multis laudatus: à quibuſdam ob nimium acumen culpatus: cuias: vbi vixerit: vbi mortuus, ſepultus: quam multa ſcripſerit, &c. D.441,a.442,a,b. eius opera in quot verſus diſtincta. B.135,a. is & Zeno quomodo toti humano generi leges tulerint. G.257, d. Chryſippus quid cur non adminiſtraret publica reſponderit. G.258,c. purgatus à calumniâ quaſi Deum auctorē mali ſtatueret. D.551,b. 552,a. virtutem amitti poſſe putabat. D.517,a. eius definitio Fati. D.391,a,b. ſententia eius de Naturâ propriâ, id eſt, Ratione, quâ ſequenda, explicata. D.477,b. 478,a,b. Mundum à Deo factum, vnde argumentetur. D. 576, a. liberales artes plurimùm ad Philoſophiam conferre fatetur. D.428,b. quoto loco Phyſicam docendam cenſuerit. D.535,b. nimis anxiè aut ſubtiliter in Logicis verſatus, ſocium Stoicam ſpinoſo quæſtionum acumine eneruauit ac corrupit. D.391,b.442,b.451,b. G.265,c. quomodo Chryſippus pingi ſolitus: tum quid eius Numeri, item Aceruus. D.444,b
Chryſoceras promontorium ex aduerſo Byzantij. E.208,a
Chryſocollâ in luxu area ſtrata vicem arenæ. C.559,b
S. Chryſoſtomus accommodus ſacras conciones habituris. B.507,a. citatus. C.32,b.670,a,b
χύτρος ἢ τύτρος ὃ κυροῦν, prouerbium. C.745
Dauidis Chytræi laus. B.29,a. 105,b. ad Nathanem eius fratrem Epiſtola Lipſij. B.105,b
Alfonſus Ciacco, aut Ciacconius, laudatus. C.684,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.279,a
Petrus Ciacconius laudatus. G.241,d
Cibaria quæ è publico militibus in ſtipendium data. C. 203, b
Cibaria dimidiati menſis (aliquando & integri) ferre tenebantur milites Romani. C.181,a,b
Cibi per ventriculum & alias partes corporis cur percolantur. Gſ.680,c. eorum ordo præpoſterus cauſſa ſæpè morborum. G.648,d
Cibi qui apud Rom. in parentalibus tralatitij. E.145,b
Cibi militares aut caſtrenſes apud Rom. qui. C.203,b. coctos in caſtris vendi vetitum: ſed non ipſis militibus, ſi copia eſſet, coquere. C.204,a
Cicero, etſi homo nouus, quanta in Repub. Romanâ auctoritatis. F.76,d. primus Pater Patriæ dictus. G.199, d. à quo primùm. A.58,b.59,a. quando Conſul. Gſ.688,d. legem Conſul tulit quâ vetito Candidato magiſtratus gladiatores dare. C.500,a. paſſim puſillanimitatis labem a ſe remouere nititur. A.57,b. quàm parum conſtans & de eo iudicia Aufidij Baſſi & Aſinij Pollionis. G.217,d. ſeipſum ſemiliberum vocat; idque parum animosè Seneca. G. 217, d. nihil ab Antonio paſſus, quod non ipſe libens Antonio feciſſet. A.199,a
Ciceronis mater Heluia. G.72,b. ſucceſſus eius in Tulliâ obiectus. E.163,c. quàm diu exulaverit. F.43,c. menſa eius citrea celebrata. G. 146, c. iniquus ei Dio Caſſius. E. 130, d. à Popilio, quem aliquando defenderat, occiſus. G. 166, d
Cicero Pythagoram valdè laudat. D.436,b. item Ariſtotelem; tamen vt is ſemper præponat Platonem. D.431,a,b. 432,a. de Stoicis eius elogiū è pectore promtum. D.452,b. Prouidentiam maluit tollere, quàm aliquid delibare de libertate humanâ. D.394,a
Cicero ſolâ opportunitate ſocerum L. Flaccum ſeueritati Iudicum eripuit. A. 47, a. Graculum quemdam ridet Pfundamus pronunciantem, pro Fundamus. A.460,a. eius in Albium quemdam iocus. A.463,a. Ioci eiuſdem elegantes alij. A.38,b. 86,a. eius reſponſum Memmio calumnianti nocturnas potationes Catonis. G.167,c
Cicero Poemata Lucretij recenſuit & correxit. A. 421,a. ipſe tamen in carminibus ab eloquentiâ ſuâ deſtitutus, è vulgo à poëſi irriſus. G.63,d. 632, d,c. eius Orator ad Brutum valdè iuuentuti commendatus. C. 537. a, b. Oratio eius pro Milone, quam habemus, ſcripta ab eo eſt; ſed non ipſa eſt quam dixit. B. 382, b. eius Dialogus Hortenſius, de laude Philoſophiæ fuit. A.302,a. Epiſtolarum eius ad Atticum quæ potiſſima materies. G.659,c. in ſcriptis ſuis quibuſdā verè parum Atticus. E.479,d. defenſus tamen contra auctorem Dialogi de cauſſis corruptæ eloquentiæ. A.39,a. in Cicerone corrigendo & commentando quot & quiates adlaborarunt Critici. A.418,b. in ipſius perſonâ Oratio contra Correctores ſtilo Ciceroniano à Lipſio ſcripta. A.419,a
Cicero per commata quid intelligat. B.135,b. quid per interpunctiones verborum. B.134,b. eius elogia de Elephantis. B. 35, a. diſſenſus in eo a Liuio. C.653, a. D. 304, b. Locus eius de agminis exercitus militaribus: iiſque quoad onera quæ gerenda accuratè explicatus. C.181.182.183. locus eius de parum ingenuo facto M. Marij, Caij fratris. G.51,c,d. locus eius de contemplatione Sapientis, cui aſſimilatus Seneca. G.78,d. eius locus è Catone expreſſus. A.37,b. loci eiuſdem è Demoſthene & alijs Græcis auctoribus expreſſi. A.17,a. 21,b. 27 a. 32,a. 55,a. 38,a. 40,b. 41,a. 45,a. 48,a,b. 56,a. 61,b. 63,b. 64,a. 89,a. Egregij eius loci. A.35,a.46,a.86,a
Cicero variè emendatus, auctus, aut vulgata eius lectiones confirmata; de quibuſdam dubitatum, &c. A.15,b. 18,b.23,a.25,a. 26,a. 27,b. 30,b. 31,a. 33,a. 35,a. 37,b. 38,a.40,a,b. 42,a,b. 46,a,b. 49,b. 50,a,b. 52,b. 54,a,b. 55,a,b.

55,a,b. 56,a. 57,b. 60,a. 62,b. 63,a. 65,b. 83,b. 95,b. 106, 111,a. 120,a,b. 122,b. 124,a,b. 125,b. 126,a. 146,a. 147,a. 194,a. 211,a. 218,a,b. 279,a. 289,a. 305,b. 314,b. 451,b. B.176,a. 419,a,b. C. 1,a. 220,a. 389,a. 485,a. 500,a. 518,a. 534,a. 537,b. D.487,b. 488,a. 527,a. 60 ,b. E 220,c. 526,b

Cicero citatus, & multis locis explicatus aut illustratus. A.15,a,b. 16,a,b. 17,a. 25,a,b. 36,b. 37,a. 41,a. 45,a. 45,b. 46,b. 51,b. 54,a,b. 76,a,b. 77,a. 80,b. 81,b. 85,b. 88,b. 91,a. 100,b. 101,b. 102,a. 103,a. 104,a. 106,a. 110,b. 144,a. 166,b. 177,a. 203,a. 216,a. 236,a. 239,b. 260,b. 262,b. 264,a. 267,b. 268,a. 269,b. 270,b. 273,b. 276,a. 278,b. 279,a. 280,b. 281,a. 282,a. 285,a. 284,b. 289,a,b. 291,a. 314,b. 315,a. 321,a. 323,a. 529,a. 533,b. 343,a. 448,b. 453,a. 458,a. 472,a. B.337,b. 419,a,b. 529,a. 533,b. 535,a. 536,a. 537,b. C.21,a. 23,a,b. 30,b. 31,b. 41,b. 50,a. 52,b. 57,b. 61,a,b. 62,a. 63,a,b. 147,a. 156,a. 175,a. 190,a. 213,a. 214,b. 216,a. 219,b. 222,a. 236,a. 244,b. 246,a. 248,a. 249,b. 292,a. 310,b. 318,a. 355,b. 357,a. 390,a,b. 391,b. 402,b. 404,a. 408,a. 414,b. 415,a. 422,b. 431,a,b. 450,a. 454,d. 456,a. 461,a. 488,a. 492,a,b. 493,a,b. 494,a,b. 496,a. 497,a. 500,a. 501,b. 503,a,b. 504,a,b. 507,a. 509,b. 515,b. 521,b. 522,a. 523,b. 524,b. 532,a,b. 533,b. 534,a,b. 537,b. 538,a,b. 541,a,b. 542,b. 544,b. 558,b. 573,a. 579,a. 581,a,b. 601,b. 605,a,b. 606,a,b. 609,a. 611,b. 613,b. 616,a. 634,a. 635,a. 645,b. 656,a,b. 659,b. 664,a. 666,a. 671,a. 672,b. D.17,a. & paſſim eius verba intertexta Libris Politicis. Porro citatus. 301,b. 303,b. 323,a. 325,a. 334,a. 347,a. 352,b. 353,b. 359,b. 434,b. 440,a. 541,a. & ſæpè alibi in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. Item E. 11,b. 21,d. 52,d. 55,c. 57,d. 61,c. 81,d. 82,d. 90,d. 100,c. 101,c. 204,b. 121,c. 133,c. 135,b. 145,d. 165,d. 166,c. 192,d. 193,d. 207,c,d. 224,c. 233,d. 246,d. 249,c,d. 250,c. 254,d. 293,d. 298,d. 346,d. 354,d. 360,d. 364,c. 396,d. 409,d. 411,c. 425,d. 442,c. 446,d. 452,d. 459,d. 473,d. 480,c. 496,d. 504,d. 506,c,d. 507,a. 513,c. 518,b. 527,b,c. 528,a. 534,a. 535,b,c,d. 556,a. 537,a,b. 538,b. F.17,d. 26,d. 27,d. 48,d. 49,d. 80,a. 83,a. G.3,c. 10,c,d. 15,d. 16,d. 22,d. 30,c. 42,d. 59,d. 61,c. 72,d. 79,d. 80,d. 87,d. 98,d. 112,c. 115,d. 116,c,d. 119,c,d. 120,c. 123,c. 124,d. 126,c. 127,d. 131,b. 135,c,d. 136,d. 139,c. 141,d. 146,c. 153,d. 158,c. 160,c. 166,d. 171,d. 175,d. 176,c. 178,c,d. 184,c. 189,c. 195,d. 199,c. 204,d. 214,c. 127,d. 234,c. 235,d. 236,d. 237,d. 238,d. 241,d. 245,c. 247,d. 248,d. 250,c. 257,d. 261,c. 268,c,d. 269,d. 271,c. 275,d. 276,d. 277,d. 281,c,d. 282,c. 285,d. 288,d. 293,c,d. 297,d. 298,c. 307,b. 309,c. 314,c. 315,d. 317,d. 322,d. 351,c. 352,c. 375,d. 394,d. 395,d. 400,d. 406,d. 424,c. 428,c. 438,c. 448,d. 470,d. 472,d. 485,d. 497,d. 520,d. 522,d. 536,c. 575,d. 576,d. 594,d. 607,d. 608,d. 609,d. 622,d. 623,c,d. 624,d. 625,d. 633,d. 666,c. Gſ. 695,d. 722,c. 752,d. 764,d. 795,d. 823,a. 827,d. 830,c

Q. Cicero M. frater, citatus. G.52,c

Cicero vincus & unicè imitandus in ſimplicitate Epiſtolari. B.537,a. quoad ſtilum, nunquam non imitandus; ſed non ſolus, niſi pueris. B.538.539. Eius & Plauti mixtura quadam apta perficiendo ſtilo. B.33,a

Ciceronis nulla cum Salluſtio inimicitia: orationesque vtriuſque nomine vulgata, non vera. A.419,a,b. carmen ea quæ Ciceronis nomine circumferuntur, citata. E.192,b. eadem correcta. A.55,a,b

Ciceronis titulo edita Conſolatio oletum pro myrrhâ Ciceronis. B.48,b. Ea tamen qualis vulgata repræſentata. A.383. & ſeqq. deque eâ iudicium. A.411,a,b. 412,a. & vera eius Fragmenta. A.412,a,b. Vide etiam, Conſolatio.

Cicero filius quàm patri diſſimilis. G.196,c. duos congios ſimul haurire ſolitus. B.141,b. ab Auguſto tamen factus Conſul, quando. G.321,d

Ciceronianos qui ſe vocant, anxij videlicet verborum eius imitatores, elumbes, exſangues, languidique nimis ſunt, & frigidi, & nihil minus quàm ipſius imitatores: verba eius putide ſectantes, vim & genium non aſſequentes. Quædam tamen illorum pueris haud inutilia. B.25,a. 167,b. 198,a. 486,b. 538,a

Cicinnum flexilis qualis. A.467,b

Ciconia, inſtrumenta ponderibus è nauibus educendis, aut aqua hauriendæ. C.271,b

Cicum, quid Plauto. A.142,a

Cicuta venenum Maſſiliæ & alibi publicè cuſtoditum, in quem vſum. D.527,a

Cidaris, regium capitis inſigne Perſis. E.159,d. G.359,b

Petrus Ciccacciatus. B 301,b. 391,b. C.619,b

Cilicia molliter prætenſa contra tela hoſtilia: etiam contra ignes. C.359,a,b

Cilnius, non Cilinius, gentile nomen Mæcenatis. A.81,b. E.149,b

Iun. Cilo. Vide, Cilo.

Cilones, qui. E.192,b

Cimbrorum cc. millia à Mario cæſa. D.413,b

Cimbri & Teutones ſecuribus vſi in bello. C.343,b

Cinædis qualis tunica. A.118,a

Cinaras templi Veneris Paphiæ conditor putatus quibuſdam. E.338,d

Cincia Lex de donis & muneribus, à quo lata, item renouata: muneralis Plauto dicta. E.167,c. 168,d

Cincius apud Agellium correctus. A.126,b

L. Quinctio Cincinnato aranti Dictatura delata. D.342,b

Cincinni & Cirri, virginum ſunt & puerorum. E.523,b

Cinctus altè. Vide, Altè cinctus.

Cinctuti, qui. C.91,a

Cinerarius, & Ciniflo, quis. A.180,a. G.182,c

Cingonius Varro, quis. E.308,d

Cingula, genere fœminino, pro, Cingulum C.246,a

Corn. Cinna triginta legionum copias habuit. C.19,b

Cn. an L. Corn. Cinna Magnus, Pompeij ex filiâ nepos, qui in Auguſtum coniurauit, quando Conſul. G.194,c,d. 195,c. 321,d

Cinnus, vox Ciceroni vſurpata. A.214,b

Cippi eminentes in marginibus viarum, quid, [illegible] ſint. C.443,a

Cippi in munitionibus, quid. C.190,a

qui Circa me, Circa eum, Circa ſe omnes, id eſt, domeſtici & familiares. D.358,b. 359,a

Circeâ virgâ quid adumbretur. D.25,a

Circitores, qui vigilias obibant, proprium munus circa annum Vegetij: Circuitores vigiliarum ad Primumpilum, velut Equeſtres excubiæ ad Aquilam accubabant; tres videlicet, dum quartus circumit. C.174,a,b qui autem circumibat, comites ſibi aſſumebat in teſtes. C.176,a

Circius, vel Cercius, ventus, Galliæ vehemens, tamen ſalubris: vnde dictus: eique templum ab Auguſto poſitum. Gſ.766,d

Circuitio vigiliarum, obitus, aut luſtratio. C.173,b. ea neglecta quæ pœna. C.215,b

Circulari, agyrtarum: & hinc Circulator. A.177,b. G.349,d. 417,d. 452,d. 471,c. 569 d

Circulus minor tam circulus quam maior: ita vita honeſta non quantitate ſed qualitate cenſenda. D.493,a

Circuli, pro Conuentibus hominum. G.380,d

Circuli cæleſtes qui & quot. Gſ.765,d

Circulus verſicolor circa Solem viſus, intrante Auguſto Urbem poſt necem Cæſaris: taliſque repræſentatus in Arcu triumphali Louanij ad ingreſſum Archiducum, cum inſcriptione à Lipſio tum adaptatâ. Gſ. 684. d. vnde illi Circuli fiant non vera cauſſa data a Senecâ. Gſ. 684,d. 685,d

Circumductio in manumiſſione quid. G.398,c

Circumduci, de noxiis ſupplicio afficiendis, quid. C.682,b

Circumferre, oſtentare, vt in pompâ. G.267,c

Circumferre potionem, quid. A.206,a

Circumflexus accentus. Vide, Flexus

Circumſcribere, fallere, vt, Circumuenire. G.72,d

Circumſcribere, in anguſtum gyrum includere. G.90,c,b

Circum-

Circumſcriptio inuentutis vetita. E.170,c
Circumſecus, Aduerbium, vt, Altrinſecus, &c. A.335,a
Circumtonſus, perpolitus, velut rotundatus. G.651,d
Circumuallatio hoſti obſidendo vſurpata Græcis & Romanis: eaque ſæpè duplex; contra obſeſſos, & contra hoſtem exteriorem: eius exempla quædam. C.283. & ſeqq. in eâ quibus locus relicta ad ingreſſum & egreſſum via. C.291,b
Circzea Zelandiæ oppidum, à Ceres, quibuſdam. E.435,d
Circus vt Amphitheatrum arenâ ſtratus, non tamen vt illud Arena vocatus. C.559,b in eo aliquando & gladiatores dati. C.507,a. ſubſellia Circi lineis diſcreta. B.244,a. in eo antiquitus ſedebant Romani, non in Theatris. E.246,c. in Circo ſpectandi ratio olim indiſcreta: viri & fœminæ mixtè ſpectabant: quomodo poſtea, & in quibus loca ordinibus diſtincta. B.244,b. E.86,d.273,d,c. Circus ad Naumachiam per occultos canales aquâ oppleri poterat. G.575,d. ab Heliogabalo in Naumachiam vino oppletus. C.407,b
Circus Maximus quâ Vrbis regione. E.276,c. Circus à Traiano auctus: quantaque Circi a Iul. Cæſare ſtructi capacitas. D.336,b
Circenſis apparatus cum ordine & pompâ. G.641,d. curſus Circenſes, ſepties ambiendo metam. G.440,d. magnus interea in Circo fragor inter factiones & ſponſiones. G.150,d
Circenſes Ludi in honorem deorum, aut diuinos honores meritorum. E.72,c. in honorem Cereris, quando. E.282,d. gentis Iuliæ Circenſe Ludicrum apud Bouillas; & Claudia Domitiaque apud Antium. E.57,d. Circenſes Ludos exhibentibus Conſulibus & Prætoribus in toga picta, & curru vehi. E.14,c,d
Circus, pro Loco cuiuſuis exercitij. A.131,b. Circus Oratorius. E.486,d
Cirri, crinium obliquationes, Germanis in vſu. E.448,d
Cirri & Cincinni, virginum & puerorum: hinc Cirratæ, innupta. E.523,b
Ciſium vehiculi genus. G.513,d
Citaris Perſarum, idem quod Tiara. E.159,d. G.359,b
Citharâ & Muſicâ ſe exercere, cultiorum olim hominum: hinc, Citharam tangere neſcit, prouerbium in hominem bardum. Gf.829,b,c
Citharœdicus habitus deſcriptus. A.335,b. E.242,c
Citò naſcentia celerrime pereunt. D.10.
Citò occidere, miſericordiæ ſpecies tyrannis. G.275,c,d
Citra. Vide, Cetra.
Citreum lignum laudatum à multis intercurrentibus venis, nonis aut nodis: è Mauritaniâ aduectum, & ſupra aurum æſtimatum: atque ex eo Citrea Menſa in magno pretio lautioribus Romanis. A.101,a. G.62,c,d.82,d.146,b. 373,b
Ciuis nullus bonus qui non vir bonus. D.17,a.385,b
Ciuibus ſi datum Princeps arbitrari debet, non ſibi ciues. D.6. ciuium autem caritate ſeptus is tutiſſimus. D.334,a.
Ciues honeſtiſſimi olim apud Rom. agros colebant ante vſum ergaſtulorum. A.318,a
Ciues ſoli à Romanis militiæ legionariæ adſcripti. C.16,b. in dilectu aut ſortitione citati, ſine iuſtâ cauſsâ ſe non ſiſtentes quomodo mulctati, aut grauiùs puniti. C.222,b
Ciuium Romanorum numerus vnde tantum creuerit: & quot eorum millia diuerſis temporibus cenſa. C.386,b. 387,a,b. E.178,d
Ciuis Romani titulus nimis hodie vulgaris. B.167,b
Ciuis Romanus quidam ob occiſum felem ab Ægyptijs diſcerptus. D.182,a
Ciuica corona, quæ, qualis, & ob quam cauſſam data. C.210,a. foribus Principum appenſa quaſi ob Ciues ſeruatos. G.207,b,a
Ciuilia, quæ ſenem decent; Plus quàm ciuilia, altiora, quàm quæ ſperare debeat priuatus. E.12,d
Ciuilis vita, quid. D.17,a
Ciuilium obſeruatio in lectione Hiſtoriarum vtiliſſima iis qui ad Rempub. nati aut euehendi. B.148,b
Ciuilibus rebus magis idonea quorumdam firma frons quàm verecundia. D.145,a
Ciuilium rerum ignarus de Lipſij Politicis non iudicandum. D.12
Ciuilia officia, qualia. G.489,d
Ciuilitas Apuleio dicta, quam alij Ciuilem Doctrinam, aut Ciuilem Philoſophiæ partem. D.121,a
Ciuile Bellum quid: eiuſque miſeriæ oculis ſubiecta. D.107,a,b. 166,b. 377,a. cauſſæ eius: finis: & alia eo facientia. D.108. & ſeqq. à bellis ciuilibus cruda poſt victoriam principia. B.73,a
Ciuilis Batauus quo potiſſimùm ſtimulo ſuos in Romanos animauerit. C.388,a
in Ciuitatem Rom. qui populi & quando recepti. E.175,d. in libertate Ciuitatem dare ſoliti etiam imperatores exercituum: pòſt magis Imperatores Cæſares. D.326,b. Ciuitatis Romanæ exteris gentibus communicatione ſimul & lingua propagata. A.447,b
Ciuitas quæ Stoicis. D.516,a.575,b
Ciuitas nulla magna diu quieſcit: ſi foris hoſtem non habet, domi inueniet. D.56,a
Ciuitatium, antiquè pro Ciuitatum. A.125,a
Ciuitas Leidenſis; titulus ſcripti cuius auctor Diodorus Dialogiſta; ab ipſo nebulonunàs vt alienum contra Lipſium citatum. D.158,a
in Clade quomodo ſe gerere debeat imperator. D.103,b. 104,a
Clades non finit Deus, antè quàm nos earum cauſſas, id eſt, peccata. B.73,a. Vide etiam, Mala publica.
Clamor à militibus editus in aſſenſu poſt allocutionem ducis. C.124,a,b. poſt claſſicum qualis: quando editus: idque duplici de cauſsâ. C.130,a,b
Clamor in aggrediendo hoſtem variis gentibus vſitatus: idque momentum habet ad euentum rei, prout incitatior, aut ſegnior. C.131,b.132,a. E.400,d. quandoque cum cantu aut rhythmo quodam. C.249,a. varij populis vſitatum gentis aut patriæ nomen acclamare. C.249,a. quis Romanis clamor, quibuſve vocibus, incertum: Græcis fuiſſe videri, Al al, cùm rem ἀλαλαγμὸν & ἀλαλάζειν vocent. C.130,b
Clamor laborante Lunâ: etiam Chriſtianis quibuſdam vſitatus. E.19,b
Claranus Philoſophus Senecæ Philoſophi condiſcipulus. D.515,b. E.260,d
Clarare, celebrare. A.180,a
Clarigatio præcedere debet belli illationem. D.80,b
Clariſſas Louanij inſtituit Catharina Oppendorpia vidua Ioannis Bloſij, quando. C.783,b
Claritas paucorum iudicio conſtat, Gloria multorum. B.333,a. prorſus ſapienti Claritas contingit non Gloria. G.611,d
Clarium Apollinis oraculum vbi, & quando. E.63,d
Clarus militia, &c. E.189,d
Claſſicum bellicum, quid, quibus inſtrumentis, quomodo, & quo accentu factum: vnde ducta Claſſici vox: eodem aduocata antiquitus Romanis concio. C.125,b. 128,a. Claſſicum canere, ad arma, ad pugnam vocare. G.416,c. ad iter quotuplex Claſſicum. C.187,b. 188,a,b. Claſſico etiam conuocatio facta ad largitionem præmiorum militarium. C.208,b. canebatur ſolitum cùm ciuis diceret dicta rei capitalis; aut in damnatione. E.53,d. G.12,d
Claſſes ciuium quales inſtitutæ à Ser. Tullio Rege. C.14,b. 15,b
Claſſici teſtes, quales. G.296,d
Claſſis Africana à Commodo inſtituta aduehendo Romam frumento, vt antè Alexandrina ab Auguſto. A.250,b. 251,b. G.52[illegible],c,d. Poſtea Alexandrina Byzantio ſeruijt, relicta a Conſtantino Magno Romæ Africanâ. A.151,a
Claſſes perpetuæ Romanis in mari quatuor, in fluminibus tres: quæ illæ: quales, & quot in iis milites, &c. C.382.383. 384.473,a. E.43,361,d.
Clathris ferreis muniebatur podium orcheſtra contra inſultus ferarum. C.568,a

Claua

C[illegible]ua anguliſ & toris ai[illegible]erata ad illum. Gſ.691,d
Clamarium donatiuum quod, & vnde. E.382,c
Cliadeo, pro, Claudico. A.32,a
in Claudia gente nulla adoptio. E.193,d
Q. Claudia ſtatua bis incendio illeſa. E.133,c
Claudia Veſtalis animoſum factum in protegendo fratrem eiuſſu populi triumphantem: eiuſdemque Claudia imago e Muſeo Ful. Vrſini. C.616,a,b
Claudia P. Claudij ſoror ob impium votum damnata. G.362,c
Claudia Pulchra incertum quomodo ſobrina Agrippina Germanici vxoris. E.128,d.545
Claudia Claudij Imp. F. a patre abiecta. E.547
Claudianus Mamertus de ſtatu Animæ benè ſcripſit. D.617,b. quantopere is Philoſophiã prædicet. D.430,a,b. quid ei Forma Principalis. D.570,b. Idem citatus. D.157,b.435.b.436,b. G.409,d.486,d
Claudianus Poeta aliis & animoſior: eius Encomium Romæ. C.376,a. eius verſus locum Homericum exprimentes. D.624,a. eius deſcriptio hominis vulpionis ad momenta fortunæ inclinantis. E 365,d. eiuſdem locus loco Taciti ſimilis. E.413,d. de lucis & nem ribus ſacris Germanorum. E.439 d. de Getico confeſſa. E.440,c. eiuſdem verſus affines Senecæ de moderato habitu iudicis in damnandis reis. G.13,c,d. Idem correctus. C.581,b. Idem citatus, & interdum explicatus. A 251,a.378,a. B.390,b. 510,a. C.81,b.85,a 92,a.95,a. 107,b 111,a,b.196,b. 210,a.237 a.239 a.146,a,b.311,a.342,b 346,b.378,a. 380,b.427,a.435,a.441.a 460,b.472,b.564,b.581,b. 582,a D.28,b.& alibi in Libris Politicis. Sæpe etiam vt imitatus Panegyricum Plinij, & ſæpe in ad eum Notis citatus. 303,b. & ſeqq. Item 467,a. E.16,d.19,c.22,c. 62,d.92,c.130,d.148,c.156,d. 207,d. 216,d. 272,a, 283,d 292,c.308,d.335,d.426,d.444,c.496,c. F.43,c G.28,b,c.102,c. 120,c.149,c. 181,d. 188,c. 191,d. 193,d.204,c.306,d.307,b.315,d.384,b. Gſ.702,d,c
Claudilla, [illegible] Claudia. E 107,c
App. Claudius Cæcus tempore Pyrrhi. G.140,c. quinque ei filiæ. E.133,c. inductus à Cicerone barbatus. E.536,c. ab eodem etiam introductus dicens appoſitum ano Ciceronis. G.251,c
App. Claudius Caudex, quis, & vnde ſic dictus. G.224,c
App. Claudius Decimuir Legg. ſcrib. D.280 b
Tib. Claudius Nero, prior maritus Liuia Aug. non armis celebris. & qui ei liberi. E.547. G.321,c
Claudius Imp. filius Druſi quæ ei vxores, qui liberi. E.547. Auguſtus ei auunculus magnus. G.101,d. dum primatus, in ſcurris deditus & ambubaijs. E.202,d. primus militari electione factus Imperator. D.215,b. 216,a. vtraque lingua Hiſtorias ſcripſit. G.96,c. quas publice recitauit: alijs quoque recitantibus quibuſdam vel inopinato ſuperuenit. B.449,b. D.294. liberalitas eius in auſpicijs Imperij. C.413,a. aſſiduus in iuriſdictione. D.241,b. tres literas nouas Latinis adiecit: & quas. A.446 b. E.171,c,d. 172,c,d. viro principi Græco, quòd Latini ſermonis ignarus eſſet, ius ciuitatis ademit. A.448,a. Muſeum Alexãdrinum altero addito auxit. C.636,b. Marſos & Cattos per legatos ſuos vicit, quando: & quando ipſe Britanniam Imperio Rom. adiecerit. A.77,b. C.377,b. 378,a. G.99,c. thermopolia ſuſtulit A.236,b. in templum Pacis inobtuuerit. C.435,b. quintum diem Saturnalibus reddidit. C.487,b votum pro ſalute ſuâ Ludos edi, C.498,b. Galliæ Comatæ plenam ciuitate dedit. G.352,d. auxit pomerium Vrbis. E.193,c. pleniſſimam immunitatem tribuit Ilienſibus. E.206,d. certa ſcalia Senatus dedit in Circo. E.273,b. in numero Prætorum variauit. E.493,c. ſexagenarijs indulſit, abrogatâ eâ parte Lege Pap. Pop. E.514,b. ærarij Præfecturam Quæſtoribus reddidit & quomodo. E.533,b. lacum Fucinum exſiccauit: ante tamen aliquas triremium naumachiâ in eo exhibitâ: quam cum Agrippinâ & Nerone chlamydati omnes ſpectauerant. E.105,c.d. primus Principum ſcrutatores ſalutatoribus ſuis appoſuit, cur. E.174,d. eiuſdem ſæuitia. C.519,a. crebra ſub eo parricidia. G.204,c,d.
205,d. Imperium eius famoſum ab imperijs vxorum, & quibus abiecte obnoxius, libertorũ. D.142,b.265,a. eius ſtupiditas. D.41,b. G.100,d. in eum quadrauit prouerbium, Aut fatuum naſci oportere, aut Regem; quia ipſe vtrumq; G.815,c.& paginis ſequentibus toto Commentatio Fromondi multa de Claudij vitiis animi & corporis, aliaque eò facientia, relata ex Suetonio & alijs, ad explicationem Ludi Senecæ in apocolocyntoſin Claudij. Ei templum poſitum, & attributi ſacerdotes Claudiani. E.251,c. Orationis Claudij de Gallis ciuitate donandis, quæ Lugduni in ære inciſa, Fragmentum. E. 528. 529. 530,a idemque citatum. E.133,d.214,c. 497,a,b
C. Cæc. Claudius Iſidorus quidam ſub Auguſto quàm diues. C.416,a
Claudius Iulianus, quis. E.384 d
Claudo, pro, Deficio; atque etiam pro Claudico. A.196,a
Claudus à Romanis ad ſacra non admiſſus. A.115,b
Claui annulati è ferro, earumque forma. E. 501,c
Claudij Victoris verſus de actionibus Dei. D.577,a
Clauſtrum, pro Termine, limite. E.66,d
Clauſula Epiſtolares quomodo concepta aut concipienda. B 534.b
Clauſula, oppidum Sigeberto, vt videtur, quod hodie Flandris Sluſa. C.766,a
Clauus (veſtimenti genus) latus, anguſtus, ſecernendo vtrique Ordini. A.317,a
Claui, quibus cruciariorum manus pedeſque cruci olim affigebantur, an vt ſinguli manibus ſinguli, ſic & pedibus; an verò vterque pes vno maiore ſimul transfixi. A.265 b. C.659,a. 660,a,b.681,a. ſuſpendioſi etiam quomodo clauis quandoque vſi. A.265,b
Cleanthes Aſſius, Phreantles vnde dictus: ſucceſſor Zenonis Cittiei: pater Stoicorum Ciceroni: & ipſe longæuus. D.441,a.442,a. mediâ voluntariâ obijt. D.524,b. pleraque ſcripſit verſibus. G.634,d. inter alia Theogoniam ſcripſit: ex eâ verſus de Deo diuino apud Clementem Alexandrinum. D.545,b. eius ſententia de conuenientiâ cum naturâ communi explicata. D.476,b. 477,a,b. virtutem is amitti negat. D.517,a. verſus eius de obedientiâ Deo & Fato præſtandâ ab Epicteto citati; eorumdemque verſio Senecæ. B.193,a. D.477,b. G.632,c. qualis eius Tabula imaginaria Virtutum voluptati ancillantium. G. 238,d,c. quomodo vulgò pingi ſolitus Cleanthes. D.443,b
Clearchi ſententia, imperatorem potiùs quàm hoſtem militibus metuendum. D.93,a
Clemens Arretinus an primus ex ordine Senatorio Præfectus Prætorio. E.417,d. Vide etiam, Flauij.
Clemens Agrippa Poſtumi ſeruus, ſe Agrippam Poſtumum dicens, aſtu Tiberij captus, & ſecreto interfectus. D.221,b. 222,a
Clemens B. Petri diſcipulus Mundi trans Oceanum meminit, apud Hieronymum D.593,a. Clemens Romanus è Vitâ D. Petri citatus. D.161,a
Clemens IV. PP. incredibilis modeſtia & temperantia. D.258,b. eiuſdem Epiſtola ab Ant. Auguſtino edita modeſtia pleniſſima. D.259,a
Clemens V. PP. paulo poſt Templarios damnatos obijt. D.245,a
Clemens VII. PP. etſi ingenij vi pollens, in actionibus infelix. D.136,a
Clemens VIII. PP. diploma indultorum piè Diuam Virginem Hallenſem viſitantibus. C.719
Clemens Alexandrinus Pythagoram Iudaico ritu circumciſum ſcribit. D.436,b. germaniſſimus ſæpè Stoicus dogmata Stoica Chriſtianis aptat. D.453,b. 484,b. in quo malè Stoïcos damnet. D.565,b. Idem correctus. C.521,a. D.434,a. in eo hiatus. D.478,a. Idem citatus. A.98,a. 271,a. D.163,a.428,a.& paſsim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. Item E.3,b,c. 94,d. 164,c. 179,c. 425,d. 436,b. 438,d. 501,b. F.15,c.d. G.373,b. 403,d. 600,c,d. 642,c. Gſ.753,d
Clementem non eſſe in deſperatè malos, clementia eſt. D.163,b

Cle-

Clementia, *Luna inter virtutes Principes, vt Iuſtitia Sol; quid ea: à Iuſtitiâ ſecedere, non diſcedere debet, diuerſa potius, quàm aduerſa: quomodo ac quatenus eâ vtendum: cuiſque bona.* D.31,b.32,a,b.33,a. *quàm eius fama vtilis nouum imperium inchoantibus.* 28,a. *vt qua Principes non tantùm honeſtiores, ſed tutiores præſtat.* D.60,a. *quàm ea porro decora vtiliſque Principi, rationibus & exemplis probatum.* D.243,b. & ſeqq. *inprimis autem laudanda poſt victoriam bello ciuili.* D.116,a

de Clementiâ ad Neronem Libri Senecæ, quando ſcripti, & quid contineant. G.187.

Nic. Clenardus liberè illuſit in hoſpitia Hiſpaniæ. B.109,a

Cleomenis Spartæ Regis ad Graculum quemdam multa de fortitudine diſſerentem dictum. D.168,b

Cleomenes Spartæ Rex à Ptolemæo Ægypti Rege mortuus in crucem actus. C.672,a

Cleona oppidum Achaia, in quo ſpeculatores futura grandinis, & alij ritus ridiculi. Gſ.753,c

Cleopatra Regina quanti pretij vnionem vnum vnico hauſtu abſorbuerit. C 464.a. G.80,d. *Bibliothecam Pergamenam, permittente Antonio, Alexandriam tranſtulit.* C.628,b. 630,a. *vento Iapyge è pugnâ Actiacâ fugit.* Gſ. 766,d. *eius cum Cn. Pompeio F. & cum Iul. Cæſare libidines: tum eius M. Antonium ſeducentis hiſtoria; & tandem infelix cum eo & regno exitus.* D.210,a,b.211,a

Clepſydra vigiliaria, menſura ex aquâ Cæſari, quibus quatuor vigiliarum tempora æqualiter diſtincta. C.175,a

Clibanarij, qui. C.85,b. E.91,d

Clidemus ex antiquiſſimis Philoſophis etiam Ariſtoteli memoratus. Gſ.718,d

Clientes magno numero, vt populus quidam, potentioribus Romanis. C.449,a. *munera patronis in Natali, Nuptijs, &c. dare ſoliti.* G.227,c. *nomina clientium ordine in libros digeſta, vnde dominus ſuggererent ea poſſent nomenclatores.* G.360,c

Clientela, pro, Clientes. E.209,d

Climacteres ætatum, ſeu gradus, qui. G.367,b

Clinare: à quo, Inclinare. A.75,a

Clinici Medici vnde dicti. A.145,a

Clita, Cilices, non Cappadoces. E.160,d

Clita, quod tormenti bellici æuo Caroli Magni genus, incertum. C.319,b

Clitella, genus tormenti. G.33,c

Clitumnus flumius, cuius potu albos fœtus edere dicuntur animalia. Gſ.734,d

Cluny oppidi, aut Cluniſium, nomen veteribus incognitum. E.520,b.522.

Cloaca Vrbis Romæ primò à Tarquinio Priſco ſtructa: quid rari magnique in eo opere, notium è Plinio, Caſſiodoro, & alijs. C.446,a,b.447.a

Cloaca ſub Amphitheatri areâ, adeoque ipsâ ſtructurâ, cui fini, quæſitum. C.363,b.364,a

P. Clodius à probro vindicatus. A.17,b. *eius Lex Annonaria.* A.246, a

P. Clodius Pſaltria habitu in ſacrum Bonæ Deæ penetrauit. G.668,d

Sex. Clodius, homo ſpurcus, Catullo Leſbius dictus. A.18,a

Clodij Æſopi hiſtrionis immanis luxus. C.463,b.464,a

Clodiani ſerui publici. A 277,a

Cluilij Equitis Rom. pugna Cannenſi mira fides equus. B.311,a

Clœlia, & quæ cum eâ obſides virgines, etſi manus Porſenæ euaſiſſent, bonâ fide Regi remiſſa. D.252,b. *Clœliæ ſtatua equeſtris poſita Romæ* G.117,d,c

Cluacina dea. A.328,a

Cluden, quid. A 288,b

Cluero miſer, bonus, &c. A.211,a

Clupeum, Grammaticis, &, vt videtur, Liuio, magis placet, quàm, Clypeum; ſed propriè cum de Imagine intelligitur. E.508,b

Carol. Cluſius laudatus. E.86,c. *ſpatia milliarium veterum in Luſitaniâ dimenſus.* B.311,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.33,b.60,b. 80,a.125,b.188,a. 493,a. *idem allegatus.* C.177,a

Cluuius Rufus Hiſtoricus. E.221,c

Clypei vocabulum vnde deductum. E.508,b. *ſæpè pro Imagine, cur.* E.72,d. *in eo enim aliquando imago alicuius, aliquando nomen ponentis, aut cui ponebatur: iique priuatim etiam, non publicè ſolum dicati.* E.508,c

Clypei, rotundi; eoque differunt à Scutis: ſed ſæpè confunduntur: in bello plerumque equitum. A.213,a. C.71,a. 72,b. *quando iis vſi Romani.* C. 38,a. *Homero etiam Clypei forma orbicularis.* E.508,b

Clypeis militaribus nominis Chriſti prima littera X P, inſculpta iuſſu Conſtantini Imp. C.674.

Clypeo inſidere, aut in eo eleuari nouos Principes, mos apud varias gentes. E.399,c,d

ſub Clypeo melius ſuccedit pacis negotium; prouerbiale. D.104,b

Clypeus, ignis aërij ſpecies. Gſ.684,d.803,d

Clytus ab Alexandro interfectus. G.53,d

Coactilia, lana coacta, quæ hodie Feltra. B.520,a.C.87,b

Coactiliarius, mximeis, lanarum coactor. A.291,b

Coactor, ſeu Collectarius, quis. G.538,d

Coactores agminum, in re militari, quid. C.51,a

Coæ veſtes, vel carbaſina, pellucida. E.94,c.G.268,c

Coagulum conuiuij, vinum. A.103,b

Coccelanus. Vide, *Saluius.*

Cocci color in paludamento, &c. inter inſignia imperatoris exercitus. C.63,a. *Cocci color vnde Galaticus ruber Tertulliano.* C.489,b

Cochini Regis Trimumpara in Luſitanos fides. D.255,a,b

Cochlearum ceruices olim in delicijs. A.174,a. *Cochlea etiam hodie Romæ menſis apponuntur.* B.155,b

Cociones, ſæpè in vulgi dicterijs. E.509,b

Coctilia, id eſt, carbones ſemiuſti ligni vel cocti: & Coctiliaria taberna, in quâ carbones vendebantur. A. 291, b. B.520,a

Cocura, vel Cocurra, pro Pharetrâ Leonis Imp. voce Teutonicâ C.347,b

Cocus nundinalis, quid Plauto. E.145,d

Codex Iuſtinianeus citatus. A.249,b. B.383,b. C.14,a. 32,b. 408,b. 501,a. 559,b.684,b. 685,a, b. D.47,a. E.7,c.21,d.24,d.52,c.93,d.214,c.220,d

Codex Theodoſianus citatus. A. 248,b. 250,a. C.32,a. 56,a. 159,b. 222,b. 384,b. 497,a. 675,b. 684,b. D.164,b. G.224,d

Codices, antiquitus plures tabulæ coniuncta. G.224,d

Codicariæ naues, quæ. G.224,c,d

Codicilli, pro Epiſtolâ. B.533,a. *propriè autem Codicilli, epiſtola ad præſentes miſſi ſoliti.* B.554,a.G.476,d

Codicillis omnia officia & munia dari à Principibus olim ſolita. E.220,d. *hinc, Codicillaris dignitas, per Codicillos mandata.* E.221,c. *per Codicillos etiam cædem alicuius mandandi mos.* E.6,c

Codicilli quibus auditores ad Recitationem inuitabantur, quo à Libellis differant. B.447,b

Codicillorum titulus cur probroſis ſcriptis aliquando à ſcriptoribus inditus. E.257,c

Coemtione matrimonio iungi, quid. E.113,d

Cœna quaſi κοινὴ. G.421,d. *Cœnæ hora apud priſcos Romanos, Sol occaſus aut Veſpera: poſtea ſæpe variatum.* A.101,b. E. 534,d. *Cœnæ horâ inſternebantur lecti aulæis.* A. 101,a. *Cœna autem propriè dicta media pars ſeu miſſus cœnæ.* A.103,a. Vide etiam, *Conuiuium.*

Cœna etiam ſua certa hora in caſtris Rom. C.206,a. *eaque militibus, ſi copia eſſet, lautior & laxior indulta, quam prandium.* C.104,a

Cœna terreſtris, Cœna ſine ſanguine, Pontificia, Saliaris, Dubia, Auguralis, Dialis; item Adiicialis, ſeu veriùs Aditialis, aut initialis; quæ. A.100,a.C.468,b *Caput Cœnæ, quid.* A.105,a

Cœna medica, ſobria, ad ſanitatem facta. G.417,d

Cœna mima Ioſ. Scaligero quæ. G.417,d

Cœna δωδεκάθεος Auguſti. A.101,b

Cœna feralis, Apuleio quæ. E.145,a. *nouendialis, vel mortualis; item Silicernium.* E.145,c,d

Cœna-

*C*œnaculum, tenuiorum & inopum locus. G.537,c

Cœnare ſtantes ſubeti (nam prandere ſtantes, vſitatum) ignominioſum in militiâ Romanâ. C.221,b

Cœnatio locus in quo cœnatur. G.575,d. Gſ.756,c. *Cœnationis loquentia vgrſatilia, quæ.* G.575,d

Cœnatoria, ſeu Cœnatoria veſtes Romanis quæ, qualiaque: ſumtæ ſemper in Cœnâ, etiam cùm foris cœnarent, quomodo. A.108,b. C 486,a,b

Cœnobia veterum quæ & qualia Louanij; a quibus & quando inſtituta. C.784 b.785. *item ſæminarum.* C.785,b

Cœranum Philoſophus, quis. E.260,c

Cœrare, &, Cœratio, ſcriptum Ciceroni, pro, Curare, &, Curatio. A.84,a.126,a

Coërtio morum. Vide, *Morum coërtio.*

Coeundi verbum quale. A.219,b

Cœus, vel Ceus, Latona parens. E. 207,d

Cogitandum ſæpè, quod faciendum ſemel, Mori. D.567,b

Cogitare, & Cogitatio quid Latinis. D.622,a

Cogitatione nil celerius. G.286,d

Cogitationis motus, & aſſenſus, vt differant. G.19,c

Cogitationibus bonis, etſi breuibus, ſemper eſt locus: vt aues apodes vel in aere ſuſpenſa quod ſaris ſit quieſcunt. D.603,b

Cognitio ſat ducit ad virtutem & Deum. B. 55,b. *remedium in ſuperbiam.* D.132,a

Cognitio, proprium verbum, cùm maior magiſtratus intra ordinem rem arbitratur. G.342,d

Cognitor Ciceroni, qui Senecæ Notor. Gſ 823,a

Cognomen, adiectiuum, idem quod, Cognomine. A.131,b

Cognomen Græcum additum nomini Latino, nota ſeruitutis. E.60,c

Cognomina militaria iocoſa. E.18,d

Cognomina ſæpè diuerſa patri & filio, apud Roman. E.220,d

Cognomina ſæpè nominibus præpoſita æuo Taciti. G.164,d

Cohors, vel Chors, à Græco χόρτος, aut Varroni a coercendo, quid propriè. C:41,a

Cohortes in militiâ aliæ ciuium, aliæ ſociales. F.8,c

Cohors militaris è tribus manipulis, quomodo: & velut parua Legio, inter Rom. C.41,a. *aliquando etiam dicitur de equitibus.* C.42 *decem autem Cohortes in Legione: Prima earum digniſſima: eaque quæ.* C. 41,a,b. 42,a. 56,b. *Prætoria Cohors quæ: a Scipione Africano priore an poſteriore inſtituta: qualibus armis inſignis.* C. 41,b. 42,a. Vide etiam, *Prætoria coh.*

Cohortibus antiquitus an ſigna peculiaria C.109,a

Cohortes Auxiliaria Romanorum plerumque milliariæ. C.380,a

Cohortes Vrbanæ quæ: quæ Vigilum: quot: & quot capitum: quæ munia. C.381,b. 382,a,b. *Vigilum quando & a quo Romæ inſtituta.* E.386,d

Cohors Amicorum prima, ſecunda, vel interioris admiſſionis, &c. E.147,d,c. G.195,d

Cola, antiquitus idem quod Verſus, in quos totus Liber diuidebatur. B.135,b. *poſt nota quâ periodus ſuſpenditur & diſtinguitur: eaque quid, & quomodo ſcripta* B.133,b. 134,a,b.135,b

Colaphus cadi, contumeliæ & ludibrio accenſitum. G.174,d

Coina, id eſt, Culina, vnde dicta. C.619,a

ad Petr. Colinus Epiſtola Lipſij. B. 237,a

Coliſſeum vnde hodie vulgo vocent Amphitheatrum Titi. C.558,b

ad Iac Colium Ortelianum Epiſtola Lipſij B.517,b

Collatio ab amicis ad impenſam Ludorum ob grauesſ ſumtus olim frequens. G.283,c

Collationes, dona prouincialium in auſpiciis Imperij. D.329,a

Collectanea Scriptorum Lipſio furto ſublata. B.95,b

Collectarius, quis. G.538,d

Collegij in Academiâ inſtituendi vtilitas & forma. B. 58, b

Collegia alenda iuuenum, Theologia, Iuris, Miſcella, quæ Louanij. C.790,a,b

Collegium Trilingue Louanij, Buſlidianum à fundatore cognominatum: cui fini inſtitutum ab Hieronymo Buſlidio. C 790,a

Collegium, non iuuenum, ſed virorum litteratorum, inſtitutum Fed. Borromæi Cardinalis: quamque eius formam ſuaſerit Lipſius. B.259,a,b

Collegium Poetarum olim vel Rpub. liberâ Romæ fuit. B 447,a. *in Batauis cum aliis Lipſius vſurpauit.* B.17,b. 447,b

Colligere ſe in arma ſua, quid. G.157,d

ad Vul. Colluum Epiſtola Lipſij. B.62,b

Collocatio cadaueris, πρόθεσις Græcis, &, Collocare, προτίθεσθαι, quomodo, & a quibus fiebat. A 241,b

Collucentes veſtes, quæ. G.374,c

Collum oſculandi mos Rom. A.308,a

Collo obtorto trahi, phraſis variè vſurpata, & quid propriè. Gſ.831,d,c

Colmarienſe Chronicon citatum. C.277,b. 311,a

Colomannus etſi deformis homuncio, a Pannonijs in ſucceſſione Regni prælatus, etſi patruus Almum minorem natu ei prætuliſſet D.220,a

Colonelli hodierni, ferè quales Tribuni mil. Rom. vel χιλίαρχοι Græcorum C 202,a

Coloniarum deductio, ſapientiſſimum Romuli inuentum: deducendarum vetus ratio & modus: qui ad hoc deſtinati: earum qui magiſtratus: rei vtilitas in deductione tamen fraus & iniuria ſæpè a Romanis mixta: nec non crudelis acerbitas. C. 385,a, b. 386, a, b. D.414,b. 415,a. E. 249, d. 250, b. *ciuibus in Coloniam deductis ferè ſemper aliqui è prouincialibus miſti, eodem iure: ita vt in eâ duplex hominum genus, ciues veteres, & coloni.* E.176,d.249,d. *earum interdum infrequentia aliquot familiarum adiectione ſubuentum.* E.331,d. *pleraque à militibus ipſis qui in eas ducti ſtructa.* C.192,b. *ſingulis ſua Capitolia, Fora, Theatra, Baſilicæ, & cætera; ad exemplar Vrbis ſuæ matris.* C 420,a.431,a. *in ijſue Ludi ſeu Schola Gladiatorum.* C. 50;,b. *diſtincta etiam à priuilegiis; item à dignitate deductorum: vnde & quædam Patritia aut Equeſtres dicta* C.386,a.G.xij.

Colonia a Velleio diſtincta in Ciuiles ſeu Togatas, & in Militares: & quæ ſingula. Illa tamen non omnes ab eo enumeratæ. F 21,d

Coloniæ ſeptemdecim à Romanis deducta ab V.C. ad eandem à Gallis captam. F 18,c,d. *tum Coloniarum Romanarum per totum Imperium rudis quadam ſumma.* C.386,a

Coloniæ ſub Impp. multos Senatorum Vrbi Romæ dederunt. G. xij.

Coloniarum miſſu ſermo Latinus latè ſe diffudit: vt & antè Græcus. A 447,b

Coloniæ quandoque in Municipia mutarunt, & contrà. E.249,c. *tum & voces Coloniæ & Municipij vulgo ſæpè confuſæ.* Gſ. 821,c

Coloniæ verè ſedes ſeruitutis, vtiliores Arcibus, coercendis exteris aut recène domitis populis. D 52,a. *earum inuentione ad vim imperij nihil firmius.* D.414,b. *rurſum, quid mali in ſe habeat deductio Coloniarum: & quod ei remedium.* C.473,a

Colonia Agrippina, vel meliùs Agrippinenſis, aut Agrippinenſium, a quo ſic vocata: eademque etiam Claudia agnominata. E.194,b,c.446,c. *an ibi olim Veſtales.* C.618,b. *quot ea hodie Virgis aut Peruiciis minor Louanio.* C.762,a

Colonia Agrippinenſi apud Patres Soc. Ieſu Philoſophiæ operam dans Lipſius, in illud inſtitutum inclinans, a parentibus reuocatur. B.160,b

Colonorum agreſtium aliquot millia diuitibus Romanis. G.650,d

Color herbarum, qui & galbanus. A.260,a

Color improbus, quis. G.649,d

Color remiſſus, &, intentus, in Iride, &c. *quid* G. 687, d

Coloratus, pro, Pullatus, ſordidatus. A.259,b. G.213,d

Coloſſus c x x. *pedum in veſtibulo aduum Neronis.* C. 450, b

Coloſſus ab Hadriano Imper. in alium locum tranſlatus. C.434.b. 435,a
Colubrari, arcte tangi, limari. G.647,d
Colubrinà, tormenti bellici hodierni ſpecies. C.320,a
Columba apud Syros ſacra. C.516,b
Columbæ literas ab auxiliaribus ad obſeſſos, aut contrà, ferentes miſſæ: ſimiliſque earum uſus in ſpectaculis. B.303,b. C.517,a
Columbari, inſtar columbarum oſculari. G.647,c
Chriſtoph. Columbus ad cœpta ſua magis ab Iſabellâ Reginâ quàm a Ferdinando marito adiutus. D.214,a
Columbariaſium olim dictum. B.128,b
Iunij Columellæ iuſta querela de neglectu agrorum. A.318,a. ergaſtulum ab eo deſcriptum. A.319,b. eius elogium de Senecâ. G.xxvij. Idem citatum, & frequenter explicatum. A.250,b. 320,b. 322,b. 331,b. B.12,b. C.227,b. 189.a. 205,b. 504,a. D.31,a. & alibi in Libris Politicis. Item 608,b. G.89,c. 145,d. 202,c. 261,c. 326,d. 360,c. 434,c. 577,d 625,d
Aſc. Columna Cardinalis in Hiſpaniarum Regis funere Oratio laudata. B.314,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.247,a. 291,a. 308,a. 314,b. 389,b
Columnæ quot generum, quanti pretij, & quo numero, unde aduectæ, etiam in priuatorum domibus Romæ. C.449,b. Capitolina à Sullâ Athenis aduecta. C.430,b
Columna Lactaria, Romæ, quæ. B.410,b
Columna Milliaria cui ſita in Foro Romano ab Auguſto ſtatuta. C.421,b
Columna Roſtrata Duilio poſita inſcriptio ut nunc viſitur repræſentata, & aliquo modo explicata. A.90,a,b
Columna cui alligatus Chriſtus cùm flagellatus, ubi & quando adhuc extiterit. C.657,b
Columnæ integræ, carinæve fragmentæ, deprimendis aut frangendis hoſtibus hoſtilibuſque machinis è muris prouolutæ. C.351,b. 352,a. 358,a
Columna Traiana, quæ Romæ, index multarum rerum veterum: eaque ideo aliquoties allegata. C.93,a. 110, &c.
Columnarum in unum contractarum a longè apparentium cauſſa. Gſ.687,c
Columnatio in Porticibus ſæpè duplex, tam in altum, quàm in latum: in latum quandoque triplex, quadruplex, quintuplex C.436,b
Coma virginum puerorumque deo alicui ſacrata apud Græcos. E.536,b
Comageni a quibus è regno in prouinciam, aut contrà, mutata. E.65,c
Combito. pro Commeo, Varroni. A.150,a
Comburi, plus quam Uri. Gſ.714,d
Comeſſari, vel Comiſſari, & Comeſſatio, quid, & quod etymon. Gſ 756,b,c
Cometa, quid Epigeni Byzantino. Gſ.795,c. unde eum concreſcere cenſeat Ariſtoteles: qui aut ventoſi & ſicci eum præſagium ſtatuat: non pluuij; quod eum dicere docte Seneca. Gſ. 809,d. Cometa, vera ſtella Stoicis; æterni ignes Senecæ; etſi aliquamdiu lateant antè quàm erumpant. G.78,c. 256,c. ſed nullo modo pro ſideribus habendi: quid autem ſint verè. Gſ.807,c,d. etiam ſublunares obſeruati. Gſ.805,c. etſi non omnes ab aere, & in illo. D.388,b
Cometæ primo humillimi, pedetentim altiùs attolluntur: & quæ eius rei cauſſa. Gſ.801,c. unde ſtellarum raptum ſequi videantur. Gſ.804,b. quàm latè ſe aliquando extendant. Gſ.801,d. nullus Cometa directè à polo ad polum, aut ab ortu ad occaſum, vel retrò, tendit: ſed diſcurrunt omnes obliquè. Gſ.796,d. eorum initio ſat formoſa facies: quæ tamen maturè ſeneſcit. Gſ.808,d. 809,c. initio etiam feſtini: ubi emori incipiunt, lenti. Gſ.797,c,d. quidam quare immobiles. Gſ.796,c. paulatim omnes & particulatim tabeſcunt, donec toti euaneſcant. Gſ.801,c. quanta ad ſummum eorum duratio. Gſ.793,d. 799,c. tam iam morituri iactant ſe plerumque, & curſum ſuum detorquent. Gſ.810,b,c
Cometæ variè à colore cognominati. Gſ.803,c. variè etiam cognominati à diuerſa facie rerum quas repræſentant. Gſ.804,d. qui Pogonias Ariſtoteli, qualis. Gſ.796,c. cauda eorum unde. Gſ.801,d. quâ parte aciei oculorum penetrabiles. Gſ.805,d. 807,d
Cometa nullus qui malum non ferat: etſi Ariſtoteles cenſet. B.19,b. Cometæ potiùs quàm Capræ, ignes illi aerij qui Principum mortes præcedere feruntur. Gſ.683,d. 802,d. varij ſub diuerſis Impp. & quales. Gſ.802,c,d. viſus ante exceſſum Auguſti. G.xxiij. Gſ.683,c. templum Cometæ poſitum ab Auguſto. Gſ.766,c,d. Cometarum doctrinam Senecæ non nouam, quomodo intelligendum. Gſ.794,d
Comœdi & Mimi, excalceati; Tragici, cothurnati. G.398,c
Phil. Comineus, etſi prudentiſſimus, ab aulicis tamen circumuentus. D.146,a. eiuſdem Hiſtoria valdè prædicata, & Principi pro Enchiridio commendata. D.126,b. Eadem citata. D.131,b. 134,a
Comitas modum excedens haud bona Principi. D.135,b
Comites, ſeu aſſeclæ aut contubernales imperatoris militaris, apud Rom. qui. C.139,a,b
Comes Romanus, quis. C.442,a,b
Comites Palatini titulus obtinendus ab Imperatore. A.418,a
Comites, vulgo Gramones, olim non, ut hodie, perpetui; ſed alij atque alij pro arbitrio Regum ſubſtituti. C.762,b. 764,b
Comites-Stabuli, hodie in Regnis, quales ferè olim Romæ Magiſtri Equitum: eaque dignitas à Valentiniani temporibus nota. D.423
Comitia Centuriata propoſito Romæ in Arce vexillo indicata. C.19,a
Comitiis Romanis ſexagenarij, ſi accedere vellent, non excluſi. B.232,b
Comitiorum ordinatio, quid. D.352,b
Comitiorum mores apud Rom. ſub Impp. variè habita: & quomodo. E.493,d. 494,a,b
Comitialis morbi aduenientis indicia, & cura. G.47,c,d. unde dictus Comitialis morbus, aut, Comitiale malum. G 46,d
Comitiua Romana, quid officij. C.442,a,b
Commata, antiquitus idem quod verſus. Vide, Verſus. Hodie diſtinctio in unâ periodo, quæ ſermonem ſuſtinet: eaque quomodo notata. B.133,b. 134,b.
Commeatus, commeandi facultas; in militiâ, aut alibi. G.14,d. 54,d. commeatum dare, pro, Dimittere, veniam commeandi dare. A.218,a. G.474,d. ſine commeatu, pro, Sine ceſſatione, dilatione, phraſis Senecæ & Tertulliano frequens. Gſ.723,d,c. & Commeatus, proprijs literis quibus illa ad tempus commeandi facultas permittitur. Gſ.723,d
Commeatus à Senatu peti ſolitos Auguſtus ſui iuris fecit. E.192,d
Commeatus, κατάπλους, commercium, adnauigatio. E.252,d
Commenta vini, ſilij exeundi prætextus. A.35,b
Commentari, etiam laniſtæ dicti. C.504,b
Commentatorum aliquot hodie ἀκαιρία, & quandoque ineptiæ. G.iij.
Commentandi in auctorem aliquem oſtentatrix ratio improbata. B.528,b. 529,a
Commentarij Cæſaris, an ſint Cæſaris, &c. Vide, Cæſaris.
Commentariorum Cæſaris Continuatio. Vide, Cæſaris; item Balbi, item Oppij; ſed inprimis, Hirtij.
Commiſſiones Ludorum, aut Theatrales. A.177,b. 217,a. G.550,d
Commiſſiones ingeniorum, quid. G.vj.
Commiſſum, &, Compoſitum, Senecæ idem; id eſt, Connexum. Gſ.700,b
Committere gladiatores, quid. C.533,a
Committere, pro, Incipere. A.100,b
Commoda in vitâ, ſed extra nos, προηγμένα, Producta, Stoicis. D.488,a,b. G.519,d. 563,d
Commoda miſſionis, ſeu iuſtæ militiæ, quæ apud Rom. C.223,a,b. E.495,d
Commodare ſe alicui, commodum volentemque præbere. G.288,c

Com-

Commodandum vnicuique in eo quod ſine detrimento fieri poteſt. G.269,d
Commodare, vſum rei dare. G.489,d
Commodo, aduerbium. E.126,d
Commodus Imp. inter Troſſulos cooptatus. A.297,a. ridiculum eius factum. A. 192, b. quoties in die lauerit. C. 440, b. variarum ei diſciplinarum magiſtri non profuerunt, malâ eius indole, aut corruptoribus aulicis abripientibus. D. 129, b. ſtatua eius aurea mille librarum. C. 441, b. ſuperfluens eius donatio in plebem frumentariam. C. 414, a. quod eum mortis ipſe ſibi paulò ante eam fecerit. C.542,a
Commoſſent, Ciceroni, pro, Commouiſſent. A.145,b
Communicati ſunt, pro; Communicauerunt, Liuio. E.5,d
in Commune, Communis Mercurio; exclamatio prouerbialis, in re quam quis in viâ fortè inuenerit. G.661,c,d
Communis res ſine communione animorum nunquam rectè adminiſtratur. D.137,b
Compactiles ſcala, quæ. C.271,a.273.
Compacto agere, rem gerere, vel, Compecto, ἐκ συνθήματος. A.256,a
Comparare gladiatores, quid. C. 533,a
Compares, qui inter ſe amant, σύζυγοι. A.116,a
Compedibus ferreos vincti ergaſtularij. A.321,a
Compellationes, cauilli. A.302,a
Compertus nullius flagitij, phraſis Liuiana, quam fortè imitatus Tacitus. E.4,d
Competere neque oculis neque auribus. E.91,d
Componendi verbum, inter funebria; in lectulo videlicet, aut rogo: hinc, Compoſitus, id eſt, ſepultus, conditus. G.439,d. Gſ.777,d. 778,c
Componere gladiatores, &, Compoſitio gladiatorum, quid. C.533,a
Compoſitio, commiſſio ad pugnam, certamen. G.147,c
Compoſitum, &, Commiſſum, Senecæ idem, pro Connexo. Gſ.700,b
Compoſitio dictionum interdum ipſo tenoris poſitu elucet. A.471,a
Compoſuit, vox, cur O primum breue dicatur. A.472,a
Compos mali, pro, malorum. A.215,a
Comprimere voti, phraſis Plautina. A.335,b
Compungendi mos vetus, Romanis, Græcis, Siculis, Thracibus, aliiſque gentibus vſitatus. A.321,b
Comus, laſciuiæ & nocturnarum comeſſationum deus. Gſ. 756, c
Con, quando O producto, quando breui dicatur in initio dictionis. A.472,a
Ioan. Conarius, qui domino ſuo Caſimiro Sandomirienſi Duci alapam impegerat, ab eodem indemnis dimiſſus. D.250,a,b
Conatus in rebus bonis, in laude eſt; effectus in caſu. G.244,d.329,d
Concadibus muniendi mos. E.27,d
Concentus in acclamationibus popularibus apud Roman. D.302,a.332,a. E.192,d
Conceſſus, id eſt, impetus, aggreſſio. A.189,a
Concha, inter obſcœna verba. A.220,a
Conchyliatum, purpureum aut purpuratum. G.489,d
Concide magire, dictũ vetus quâ in re vſurpatum. A.216,a
Concidere, inter verba Venerea. A.216,a
Conciliorum Sacrorum finis. D.162,a
Concilia Sacra vetant ſacrificare ad ſaxa aut petras. B. 415, a
Concilia quædam Sacra Senecæ auctoritate aliquando vſa. G. xx.
Concilium Lateranenſe, quod Alexandro Pontifice, citatum. B.504, a
Concilium Matiſconenſe citatum. G.246,d
Concilium Toletanum IV. Siſebuti Regis de Iudæorum ad fidem coactione ſtatutum ex parte reſcindit. D.159,a. Toletanum VI. adegit Reges Hiſp. ad exſtirpandos omnes non Catholicos. D.159,b
Concilium Tridentinum abſolutum promulgatumque à Pio IV. B.274.
Concilij Turonenſis citatio ex Libro Senecæ incognito. G.xxxvj.
Concilium Vaſenſe citatum. B.421,a
Conciliatura, lenocinia. E.494,c. G 609,c
Concinnare, quid. G.439,d
in Concionibus ſacris mores potiùs ſpectandi, quàm diſſertiunculæ aut altior doctrina. B.507,a
Concipilare. A.168,b
Conciſa, id eſt, Concædes, Paulo Diacono. E.27,d
Conciſura aquarum, quid. G.616,d. Gſ.681,d
Concordiâ commune periculum propulſandum. E.461,d
Concordia ſub Principe magis colitur, quam in aliis ſtatibus. D.208,a
Concordia ut corporum, ita & animorum; primum & vnum præceptum in matrimonio. B.491,b
Concrepuit, vox, cur O breue dicatur. A.472,a
Concupiſcens pars animæ irrationalis. D.621, b.622,a,b
Concurrere os in pudore, quid. G.273,d
Condita, id eſt, frumenta in horreis repoſita aut aſſeruata. A.249, b
Condita ſeptem annis in plerisque oppidis habere in aceto, frumento, lardo, hordeo, & paleis, quanto vſui in bellis. D.82,b
Conditionis humanæ memor leniùs dolet. G.223,c,d
Conditiuum, item Conditorium, pro Sepulchro. G 488,c
Conditor, genere fœminino. E 446,c
Hieronymi Conestaggij Hiſtoria Vnionis Portugalliæ cum Caſtellâ laudata. B.281,a
Confarreatio, quid. E.213,c,d
Confectores ferarum, qui. G.66,c
Confident ante rem, in re ſæpè ſignauit. E.334,d
Confidentia humana irriſa. D.259,b
Confidentiam in Conſiliario noxia. D.41,a
Configere, aliquando ἁπλῶς pro Crucifigere: aliquando pro; Vna cum alio crucifigere. C.645,b 646.
Confixus, crucifixus ſimpliciter; aut, cum alio crucifixus. C.678,a
Confixum, &, Confixilis machina, quid. C.581,a
Confio. A 212,b
Confiſcatum, in fiſcis adſeruatum, Suetonio & Tertulliano. E.8,c,d
Conflagratio totius Mundi futura credita Stoicis, ut & Chriſtianis. Gſ.790,d. Vide, Mundus.
ad Confluentiam fontes acidi. B.75, a
Confluuium in ædibus, quid. A.17,b
Confuſio, animi turbatio Plinio & aui eius ſcriptoribus. D.360, b
Congiarium, vnde dictum: pecunia ad congios. G.157,c. 320,d,c. &, Congiaria annua, quæ. G.219,d
Congiarium, pro quouis munere: ſed crebriùs pro Principum donis in plebem. G. 279, c. Congiarium enim publicè non niſi plebi datum, id eſt, parti illi populi quæ frumentum è publico capiebat. D. 318, b. libertis etiam, & pueris. A.247,a,b. in gradibus data Congiaria. A.250,b
Congiarium aliquem alicui dare, metaphora. G.125,d
Congius, quæ olim menſura. A.141,b Gſ.730,d
Conglomerari, in globulum corrotundari. Gſ.751,d
Coniecturæ in Tacito Lipſianæ complures à Codice Florentino manuſcripto confirmatæ. E M. 9
Conijcere, vox, quomodo O breuem habere dicatur. A. 471, b
Coniugij bona. B 26,a. 157, b. 432, b. præcipuum eius eſt, concordia ut corporum ita animorum: variaque præcepta coniugialia vtilia. B.491,b. 492. ambiunt coniugium liberi, damnant capti. B.27,a. viro annus coniugio ineundo aptus triceſimus, ſuaſu Heſiodi. B.491,b. Sapientine coniugium eligendum, an cælibatus: à fato tamen coniugia pendent; & fruſtra ſuadentur aut diſſuadentur. B.26,a,b
Coniugium iniuſtum Auguſtus pronuntiauit quod non quærendorum liberorum cauſâ initum. E.179,c
Coniugium Romanis legibus tantùm inter ciues. G.324, d.
Coniugia Romanis ſemper magna curæ. A. 25, b. E.512,a.

E.512,a. *Coniugij apud eos ſignum lectus aduerſus, genia ï ve,in atrio aut aula poſitus.* A.264,b. Vide etiam, *Matrimonium.*

Coniugium cum hæreticis interdictum in vetere Eccleſia. D.164,b

Coniugium, pro Coniuge, ipſiſve Coniugibus. C.493,a. E.209,d

Coniugis apud Rom. inter ſe Domini nomine vſi. E.510,a

Coniugiales dei. A.183,b

Coniugalis amor, ac non obſequium, Principem decet. D.35,b. *eius exempla varia.* D.268.& ſeqq.

Coniunctio, Accentus, Græcis ὀξύς, quid; eiuſque nota. A.466,a

Coniurationes in Auguſtum variæ. G.194,d.216,c. *in Neronem duplex, Piſoniana & Viniciana.* E.283,d

Coniurator, pro eo qui ad iurandum adigit, vt Cenſor, &c. Gſ.816,b

Conon, Mathematicus excellens. Gſ.794,d

Conquiſitores in delectu militari, qui: quod eorum munus. C.31,b.33

Conradinus Regnum Neapolitanum bello repetens, prælio victus, & profugus, animoque proditus, & Carolo Andegauenſi traditus, capite plectitur. D.261,b.262,a

ad Ioſeph. *Conſalues Medicum Epiſtola Lipſij.* B.96,b

Conſalui Magni Hiſpani inſignis continentia. D.267,b. *parem meruit gratiam non retulit.* D.143,b

Conſcientia quid. D.20,b.196,a. *bipartita: in benè factis, aut in ſcelus.* D.20,b. *illa, ſoboles pietatis.* D.20,b. *eique obſequendum & curandum eſſe.* D.196,a. *ea virtutis ſatis amplum theatrum.* D.21,b. *eius tranquillitate nihil beatius.* D.21,a. *Quæ in malis, ſeu poſterior, tantum vulgo plerumque Conſcientia vocata. eaque ardens definita: hominis vtilis in peccata.* D.20,b. *aſſiduus ſui & indefeſſus teſtis & carnifex, in tormentum, vt bona in ſolatium.* D.21,a. G.456,d. *eius ſtimuli vnde.* D.380,a. *cruciatus eius grauior, quam corporis.* G.610,d. *impij eius crucem ferunt, in qua pœnas luant prius quàm luant.* D.407,a. *eam vtere præſtat, quam famam. etſi plerumque contra fiat.* G.63,c. *tuta eſſe poteſt Conſcientia mala, non ſecura.* G.630,d

Conſecrare magnifico. A.138,b

Conſectaria Stoicorum, quæ. D.491,a

Conſequi, paſſiuè. G.203,d

Conſerere calorem, Græca phraſis. A.241,b

Conſeruatoris Academiæ Louanienſis quod munus, quæ dignitas & poteſtas: & quis plerumque aſſit. C.789, a,b

Conſeruus, vt, Condiſcipulus, &c. A.266,b

Conſidia quædam quomodo a Demochare Medico ſanata. D.410,b.411,a

Conſiliare, & Conſiliari, id eſt, Deliberare, conſultare. A.193,a. E.353,c. EM.28

Conſilium quid propriè ſit. D.141,b. *eius anima ſecretum.* D.42,a. *boni Conſilij impedimenta.* D.138,a,b. *quomodo Conſilium capiendum ſit, Caput ex Libro Leonis Imp. De Apparatu bellico.* D.141,b. *Porrò de Conſilijs Principis occultis & domeſticis.* D.141,b

Conſilium militare in exercitu Romano ex quibus conſtabat, ſeu iure & more, ſeu pro arbitrio ducis. C.50,b

in Conſilium mitti Iudices, quid. G.33,c. *bene metaphorice ad alia, Mittere in Conſilium.* D.349,b. *De Conſilij ſententia, formula forenſis.* G.302,d. *in Conſilium ire de aliqua re, phraſis iudicialis.* G.222,c

Conſilio Principum Sanctiori inſcripta Centuria ſecunda Epiſtolarum Lipſij ad Belgas. B.418.

Conſilia vera, res diuina, & ſtabilimenta Imperiorum D.38,b. 39,a. *vſus ad potentiam: ſed tamen potiùs quàm acria.* D.56,a,b. *neceſſarium belli inſtrumentum.* D.96,b. *præſcribi vix poſſunt: eorum tamen ſpecimen quoddam: & Monita de ſapientia.* D.96,a. & ſeqq.

Conſilia verbis, pugna manibus conſtant. D.92,a. *conſtantia eſſe debent, ſed non cum rigore.* D.136,b. *mutanda enim aut accommodanda ad euentus aut tempora.* D.137,a. *vana quandoque ſub dio, imò ſub manu naſci debent, ac pro temporibus ſumenda.* D.139,a. *ſubita vero & fortia quando & quatenus vtilia.* D.138,b. *ac in tenui ſpe, fortiſſima tutiſſima.* D.98,b. *aliequi, Conſilium in armis, gladiatorum, non Principum eſt.* D.41,b

Conſilia ex euentu non iudicanda: in quibus imparis ſumus, Fato permittenda. B.66,b. D.42,a. *Conſilia enim noſtra a Fato diriguntur.* D.123,b. *In Conſilijs autem diffidia mala.* D.137,b. *At quibus dum decernitur aduerſatus quis, ea ipſa ab illo, vbi decretum eſt, alacriter promouenda.* D.137,b. *Conſilia non temere audenda temerè, & cur.* D.141,a. *in Conſilia apud quaſdam gentes non admiſſi qui agros hoſtibus limitaneos habebant.* D.137,b

Conſiliarij Principum quales eſſe debeant, & quomodo eligendi. D.39,a,b.135,b. *eorum munera, & quomodo iis obtinenda.* D.39,b. 40,a. *tacitis ſunto; linguarum periti, liberi, & veraces, &c.* D.133,a.136,b.137,a. *qui iis fugienda.* D.40 b. 41,a,b. 137,b.138,a. *libera voces Conſiliariorum audienda Principi; ſæpe etiam per artes.* D.140,b. *meliores audiendi, non plures.* D.139,a

Conſiliarij Aulici & cubicularij, improbi. D.42,b

Conſiliarij exteri mali, infelices: ſtatuſque imperiti, eum non amant aut curant, ſed turbant & perdunt. D.133,a,b

Conſiliarij optimi, mortui, id eſt, Libri, dictum Regis Alphonſi. D.7.23,b.

Conſpicere, in Agellio & Liuio quid. A.244,a

Conſtitiſſe, pro Conſtituiſſe. E.310,c

Conſiſtere aduerſus aliquem, vel, cum aliquo; item, Conſiſtere, ſimpliciter, forenſe verbum, quid, & vnde. G.22,c

Conſobrinum, & Sobrinum, ſæpe apud auctores confuſa. E.187,c. F.79,b

Conſolatio falſi Ciceronis. A.383. & ſeqq. *deinde ad indicium.* A.411,a,b.412,a. *a Iano Gulielmio exploſa: frigidum & ineptum ſcriptum.* B.28,a.48,b. 52,a.63,b. 282,b.283,a. Vide etiam, *Ciceronis.*

de Conſolatione ad Marciam Liber Senecæ qualis, quid contineat, quando ſcriptus. G.105,b.106,b,c,d

de Conſolatione ad matrem Liber Senecæ quando ſcriptus, quæque eius materia. G.67,b

de Conſolatione ad Polybium. Vide, *Polybius.*

Conſonantes ſolitariæ ſonum nullum efficiunt: hinc illis nominandis Latini E tantùm præponunt aut ſubiungunt; quod pluribus faciunt Græci & Hebræi. A.458,b

Conſonantes geminare, inſolens antiquis. A.90,b

Conſors, quid Liuio, Velleio, & Gloſſis Vett. F.17,c,d

Conſtantia quid propriè ſit: eius origo a Patientia: itemque quid ab ea differat & abeat Peruicacia ſeu Pertinacia. D.379,b. *medium tenet inter Elationem & Abiectionem animi.* D.379,b. *recta Rationi innixa.* D.380,a. *ad eam monitio.* D.380,a. *omnibus ad eam pacei via.* D.398,a. *eius vis & fructus: contra dolorem præſertim & turbas ea verum & legitimum impendet.* D.381,a. *velum eſt quod Vlyſſi Leucothea ſuppoſuit.* B.15,b. *ad eius aſylum in aduerſis fugiendum, non a ſolo patrio, ſed a vulgo.* B.42,a. *eius hoſtes duo: à quibus quatuor præcipui inter ſe oppoſiti Affectus; qui Conſtantiam turbant.* D.381,b. *Conſtantiam multum ſtabiliri exemplis.* D.410,b. *viro Politico acquiritur ſtudijs ſapientiæ.* E.395 d. *precùm ad Deum a Lipſio fuſæ in graui morbo Preces.* D.418.

Conſtantia Principi neceſſaria quæ; idque exemplis demonſtratum. D.196,b.198.& ſeqq.

Conſtantia, ſed cum temperie, Conſiliario ſectanda. D.40,a

Conſtantia Romanis ſupra omnes alias gentes admirabilis: imò quaſi eorum peculiaris virtus: idque exemplis doctum. C.459,b. 460,a,b

de Conſtantia Libri Lipſij, ſcriptum ἄσκητον, etſi non ἀσκήτως. B.91,a. *in ipſi.* D.365. & ſeqq. *in iis aptare voluit Philoſophiam veterem ad pietatem Chriſtianam.* B.63,b. *S. P. Q. Antuerpienſi inſcripti.* D.369. *de conſilio & fine ſcriptionis ad Lectorem Præfatio.* D.370. *eorumdem velut ſumma Iambis metris ſtabis Douſæ: item aliorum Elogia.* D.372. & ſeqq.

Con-

Conſtantia Regina Neapolitana in foro Neapolitano in tentorio ibi expanſo, præſentibus illuſtribus ſaltem pluribus, Fridericum filium parit. D.219,a.

Conſtantienſium olim domitia. B.128,b

Conſtantinopolis dicta Noua Roma. C.399,a. *eius quis ambitus.* C.422,b. *cum orbis ſolius vectigal in ſingulos dies ad quam ſummam acceſſerit.* C.398,b

Conſtantinopolitana Bibliotheca quæ; & quando combuſta. C.619,b

Conſtantinopolitani Imperij opes. C.398,a,b.399,a

Conſtantinopolitani Impp. variis caſibus olim obnoxij. D.260,b. *ſunt ſceleribus.* D.230,a. *eorum vix vereis eadem.* D.132,d.283,b. *eorum pompa & apparatus Principalis ſupra omnes Perſarum & Medorum.* C.399,a. *in proceſſibus publicis Crucem ipſi ſuapte manu prætulerunt.* C.676,b

Conſtantinus Magnus, etſi valdè laudandus, Imperij tamen Romani tranſlatione eiuſdem inclinationis cauſſam dedit: eius quo patria, accuratè inquiſitum. C.470,a,b.471,a. *ſuperque eo cum viro amico diſceptatum.* C.473.476.

Conſtantinus Magnus pietatis aſſertor feliciter regnat. D.178,b. *libellos multos de religione controuerſos quaſi lecturus accipiens, in ignem omnes conicit.* D.179,b

Conſtantinus Magnus an inſtitutor Chryſargyri tributi. C.397,b. *an Romam valde ornauerit.* C.428,a. *an ſuſtulerit imagines Impp. è ſignis militaribus.* C.108,b. *ſuſtulit pœnas calibatus.* E.517,d. *primus Romanorum Principum gladiatoria ſpectacula è toto Orbe Romano ſubmouit.* C.500,b.501,a. *ſub finem vitæ ſuſtulit ſupplicium crucis.* C.673,a,b. *an etiam crurifragium.* C.664,a.673,b. *quos honores Cruci habitum iuerit: & quâ cauſsâ.* C.673,b.674,a

Conſtantius Imp. ſæuit in Arrianos. D.159,b.163,a

Conſtantinus Præfectus cum hoſtibus pugnaturus a Manuele Imp. filiolibus auſpicijs emiſſus, nihilominus vincitur & capitur. C.193,b

Conſtantinus Manaſſes citatus. C.397,b

Conſtantino Porphyrogenneto aſcriptus Liber, de Legionibus eſt vt ille aio erant. C.273,a. *Irritatus.* C.161,a.471,a

Conſtantius Imp. gladiatores à Conſtantino vetitos quâ potuit reduxit. C.501,a

Conſtantij Elogium de Vrbe Româ, apud Ammianum quale. C.451,b

Conſtantij Imp. error in non niſi doctis allegendo in Senatum. D.136,a

Conſtantij Imp. fama ſuperbia. D.146,b

Conſtantio Imp. genius tutelaris, apud Ammianū. D.561,a

Conſtantius Imp. ab Eunucho Euſebio ſe regi paſſus: hoc acer in eum morſus Ammiani, Multum eum apud Euſebium potuiſſe. D.142,b

Conſtantius Heraclij filius pleraque Romæ reliqua ornamenta aliò tranſtulit. C.434,a

Conſtellatus, ſtellulis, aut ſtellarum in modum lineis decuſſatis ſparſus. C.246,a

Conſtitutum, id eſt, dies ſtatutus, aut tempus. G.227,d

Conſtratia pēl, in dimenſionibus, quis Varroni. C.152,b

Conſuetudo antiqua in minimis quoque rebus ſeruanda: quando tamen, & quomodo commutari poſſit, aut debeat. D.55,a

Conſuetudo concionat amorem. G.145,c

Conſulendi ratio, & modus. D.41,b.136,b.137,a,b

Conſul vnde dictus. A.207,a. *ante creatos Prætores Prætor appellatus.* A.207,a. *Conſul etiam & Prætor, pro ſummo militiæ duce, ſæpe confuſa.* C.144,a

Conſul nemo qui non antè Senator, per leges annales: ſed aliter aliquando ante eas. D.344,b. *ante tempora Impp. Conſules novi Populo ſeu Quiritibus gratias agebant.* D.303,a. *ſub Imperatoribus, Imperatori.* D.298. *ab Imperatoribus autem Senatui proponebantur; qui, Populo dicis cauſsâ coeunte, renunciabat, &c.* D.347,a

Conſuli duodecim lictores ante xii. faſces prælati. A.283,b. *Conſulũ in Senatu ſedes aliis ſignis diſtincta.* E.109,d. *primo die Conſules vehebantur ſublimes.* D.363,b. *Cerconſulibus etiam quos odebant curru vecti habitu triumphali.* D.363,b. E.14,d

Conſul deſignatus primus in Senatu ſententiam rogabatur. A.419,a. D.345,a. E.83,d

Conſulum eſt relatio, Senatorum cenſio E.143,d. *Conſulibus abſentibus referebat Prætor.* A.213,b

Conſules in curulibus ſuis ſedentes delectus militari præeſſe ſoliti. C.18,b. *ordines dabant, attollebant, pro libitu; ſed ſæpè vſi operâ tribunorum militarium.* C.49,b. *Præfectos copiarum Socialium conſtituebant.* C.60,b

Conſuli cuique antiquitus attributæ duæ legiones. C.19,a. *eidem in exercitu Conſules duo, alternis imperabãt.* C.179,b

Conſules ab Auguſto duplices; Ordinarij, & Suffecti; & qui vtrique. D.342,b. G.60,d

Conſules rarò Gladiatores, ſed ſæpiùs Venationes exhibere ſoliti. C.497,a

Conſules in locum miſſilium per ludos ſpargendorum legibus poſterioribus obligati in reparationē aquæductuũ. C.408,b

Conſul & Quæſtor, quaſi pater & filius. F.27,d

Conſulis, antiquè pro, Conſules. E.4,a

Conſulare imperium, &, Conſularis poteſtas, pro eodem. E.394,d

Conſulare iuramentum duplex: atque vtriuſque forma & formula. D.347,b

Conſulares, compendio, pro, Legati Conſulares. C.61,b

Conſularia quædam officia. D.344,a

Conſulatum inire, gerere, & finire abſentem, proſcriptum inſtituta. D 344,a

Conſulatus continuare, rarus honos. E.3,c

Conſultatio, &, Conſulere, verba propria arti Chaldæorum. E.295,d

Conſultum, Conſultus, & talia, vett. vſitata. A.193,b

Conſulta oportet exſequi feſtinanter. D.138,b

Conſulta quæ alijs in Philoſophiâ, Stoicis Dogmata. D.471,b

Conſummatio Gladiatorum, quid: ſed Gladiatores cognomine Conſummati, nulli. C.530,b

Contabra, fortè pro Contis. A.213 a

Contagium è contactu. G.45,d

Contari, velut conto explorare. E.413,c

Contemplatio, ſuauiſſimus animorum paſtus. D.536,a.619,a

Contemplatio & Actio iuncta faciunt perfectam felicitatem. G.257,c,d. *quam Contemplatio nulla ſine Actione.* G.258,d

Contemplatiua Philoſophia, quæ & quotuplex. D.463,b

Contentione imperatorũ ad honeſta vadentis continenda. D.63,b

Contemtus Principis, alterũ ab Odio, imo ferè ſupra Odium, vitium euertendo Regno, quid, vnde oriatur; quomodo eum vitare poſſit. D.54,a.69.70

Contentio, vedonale, quid, Stoicis. G.4,c

Contentio omnis in alterius noxam intenta ſuum commodum negligit, Democrito. G.9,c

Contiguum & Continuum Ariſtoteles diſtinguit; confundit Seneca. Gſ.700,d

Continentia, ſi fieri poſſit, militibus tenenda. D.91,b

Continentia in cibis, epulis, & veſtibus, veterum Romanorum ſingularis. C.459,b: *contra eam dicta & obducta quædam;* *& eorum laxas exemplaque obiter excuſati.* C.467,468

Contingens fortuitumque in euentis admittendum. D.395,b

Continuum, & Vnitum, quid. Gſ.700,d b

Contrà emere, auro contrà emere, &c. A.76,b

Contrahi in arma ſua. G.157,d

Contribuere, pro, iungere, vnire, miſcere. G.347,c,d

Controuerſiarum & Suaſoriarum Senecæ inſcriptarum quis ſcriptor. A.231,a

Contubernium, non nuptiæ, cum ſeruis. E.231,d

Contubernij cum concubinis ius ſemper militi in prouincijs. E.249,c

Contubernium, quot hominum ſub eodem tentorio. C.155,b.198,a

Contubernales, qui eiuſdem contubernij. C.155,b. *imperatorum ducumve militarium Contubernales, qui.* C.139,a,b

ad Contubernales ſuos Epiſtola Lipſij. B.140,a.390,a.509,b

Contumacia conſilij remora. D.40,b

Contumacia quorundam ad aulā inepta. D.145,a. G.134,d

Contumaciâ inferiorũ lenitas imperantis irritatur. D.113,b

Contumacia hoc ingenium eſt, ſubijci poſſe, non domari. B.254,b
Contumacia & Magiſtratuum contemtus, quæ Stoïcis exprobrantur, Libertas potiùs eſt & animi generoſitas. D.450,b.451,a
Contumeliâ grauiùs plerique afficiuntur, quàm iniuriâ. G.174,d. *in primis autem Principes.* G.196,c
Contumeliarum patientiam ingens inſtrumentum eſſe ad tutelam regni, exemplis monſtratum. D.272,b
Contumeliæ impatientia, animi delicati, Senecæ; pleriſq; alijs, generoſi. G.174,d. *ob contumeliam illatam non dolens, dolore facit inferentem.* G.184,c
Contumeliam nec Iniuriam in ſapientem cadere. G.170. & ſeqq.
Contus, vox communis telo ſtatario & miſſili. C.341,a. *ſæpè pro telo equitum, ſeu haſtâ concurſoriâ grandiori.* C.94,a. *is vſi in bello Getæ, Sarmatæ,* &c. C.246,b
Conuellere vallum, phraſis vnde. G.355,d
Conuenienter Naturæ viuere, quid. D.474. & ſeqq.
Conuenientia, vel ὁμολογία, voluntatis, id eſt, idem ſemper velle & nolle, nota Sapientis; eaque finis Philoſophiæ Zenonis & Stoicis; vt quâ conſtet virtus. D.475,b.478,a.G.422,c. 442,d.446,d. 520,d. 521,d
Conuentio, nomen alicuius rei. G.58,d
Conuentio, pro Concione. C.125,b
Conuentus Senatorij dimittendi formula. A.422,b
Conuerſatio maximè iuuat ad exercitium virtutis. D.527,b
Conuerſionum in Republ. cauſa. E.314,d
Conuicium vnde dictum. A.72,a
Conuicia non timenda nihil conuicijs dignum perpetranti, præcipuè Principi. D.271,b. *ſpernere ea debet Princeps.* D.36,a. *ea enim, ſi iraſcare, agnita videntur: ſpreta exoleſcunt.* D.36,b. *in Conuicia popularia magni Principes fortes.* D.133,b
Conuicia improbis laudes ſunt. A.181,a
Conuiuium à Conuictu. G.422,d. *eius coagulum, vinum.* A.103,b. *legitima eius hora Romanis Sol occaſus aut veſpera.* E.534,d
Conuiuarum iuſtus numerus nouem: ad ſummum XII. & quot vno lecto. A.98,a.101 b.C.333,a
Conuiuarum duorum in vno lecto accumbentium honeſtiore is loco qui ſuperior; trium, qui medius. E. 239,c. G.63,c
Conuiuium ineundi ad ſonum tubæ aut buccinæ duci aut Principes mos apud Romanos & Græcos; vt hodie apud Principes Germanos. E.272,d
Conuiuiorum regna talo ſortita. E.217,d. *in Conuiuijs an pileorum aliquando vſus Romanis.* C.579,b. *Conuiuiorum vete. porrò ritus.* A.96. & ſeqq. vſque ad finem Libri tertij Antiq. Lectionum.
Conuiuia tempeſtiua, aut, intempeſtiua, quæ verè: quæ alijs falſo putata. E 534,c,d.535,a,b,c.536,a. *vtraque autem in vitio.* G.34,d
Conuiuia virium ſumtuoſa Romanis. G.603,c. *eorum nimia curioſitatis apparatus deſcriptus.* G.223,d
Conuiuia tenuiores & oricula largitione quaſi emebant ditiores Romani effuſiendis dicterijs. G.180,d
Conuiuiorum ratio apud Germanos, Perſas, & Cretenſes. E 444 c,d
Conuiuia Gallorum aut Germanorum cruenta, quæ. C.490,b
Conuiuales leges. A.103,b.105,a. *verſus.* A.123,b
Conuocatio militum ad elargienda præmia claſſico facta. C.208,b
Conus Galeæ, Græcis φάλος, quid. C.81,a
Nic. Copernicus, nobilis Mathematicus, einſque ſecta, Terram non Cœlum moueri aſſerunt: eamque ſtatuunt vt magnum animal; & cùm tremit, quaſi ſobrire. D.593,b. Gſ.773,c. 794,c
Copiæ quæ & quanta terrâ marique Romanis perpetuæ: & quibus locis tutando Imperio diſpoſitæ. C.379. & ſeqq. *earundem ſumma generalis.* C.384,b
Copiarum numerus Duci indici indicatus, more Romano, quàm vtile. C.368,b
Copis Græcorum, quod genus gladij. C.246,b. *Curtio Sicæ, vel, Harpe.* C 521,a
Copoli, Copuli, aut Copulæ, nauigij Germanici parui genus, à voce vulgari Germanicâ nomen trahens. A. 243, a. C.384,b.E.431,d
Copriæ, & μωρολόγοι, aut, ἀβρότω ἀνδρές, qui. A. 327,a. G.180,c
Coprianus dictus ab aduerſarijs Cyprianus. A.327,a
Coqui magno empti. A.353,b
Coquina, minùs Latinum, quam Culina. A.200,a
Coquinarius culter. A.43,a
Cor fons vitæ & intelligentiæ, et domicilium animæ, Hippocrati, Stoicis & Epicureis. D.623,b. *hinc, Cordatus, pro Sapiente.* Gſ.832,d. *deſipiens dicitur, Cor illi abeſt, Cor non habet.* A.143,b. *ad ſiniſtrâ in homine.* A.298,b. *cur.* A.299,a. *ſedes timoris.* D. 500,b. *in amore vehementi id ſubſilire ſolet.* A.131,b
Cor Vniuerſi, Sol. D.580,a
Corculum à Sapientiâ cognominatus Scipio Naſica. A.143,b. Gſ.823,c
Cora, Libera, id eſt, Proſerpina. E.61,b
Corbeiæ monaſterium ad Viſurgim, in quo inuenti priores Libri Annalium Taciti. E.45,d
Corbes terrâ ingeſtâ in muris aggeri hoſtili oppoſiti, exemplum hodiernis Gabionibus aut Sportis. C.556.
Corbibus lapidibus oppletis ad ſtabiliendas naues quæ pontes ferrent, potiùs vſi quam ancoris Romani, quomodo. C.303,a,b
Corbes ſarmentis, &c. oppleti ardentes è muris in hoſtes projecti. C.349,b
ad Iac. Corbinellum Epiſtola Lipſij. B.72,b
Corbis in Hiſpaniâ Reguli cauſâ fratrem Orſuam duello occidit. D.227,a
Dom. Corbulo & re & ſpecie vir inſignis. E.219,c. *niſi quòd in exſecutione curationis viarum publicarum ſordidior.* E.87,d. *inter doctos laudatus à Plinio: & quis ei pater.* E.218,d. *hiſtorias ſcripſit.* E.267,d. *foſſam vbi inter Rhenum & Moſam duxerit.* E.173,d. *cuiuſdam è Magiſtratus, qui vitæ ſuæ inſidiatus fuerat, caput baliſtâ in hoſtium munimenta miſit.* E.248,d. *ſeuerus exactor diſciplinæ militaris veteris.* C.160,a. *dolabrâ hoſtem vincendum eſſe prædicabat.* C.128,b.281,b.D.90,b
Corcutes Selymi fratris iuſſu neruo arcûs ſtrangulatus. D.228,b
ad Arnold. Cordeſium Epiſtola Lipſij. B.514,a
Corduba vetus & florens Hiſpaniæ Bæticæ colonia, patria Senecæ. G.xij. *prima ea Straboni in Hiſpaniâ Vlteriori colonia quomodo dicta: & a quo deducta: Patritia cognominata.* G.xij.xiij.
Cordus, Cremutius. Vide, *Cremutius.*
Cordylio philoſophus, quis Vide, *Athenodorus.*
ad Petrum Corcium Epiſtola Lipſij. B.441,a
Corinthus, caput Græciæ erat quo tempore a Romanis capta. E. 38.b
Corinthia vaſa, ex ære Corinthio. G.158,d. *eorum dignoſcendorum anxia ſubtilitatis.* G.222,c
Marcio Coriolano defuit doctrina bonum. D.127,b. *vnde illi nomen Coriolani.* G.225,c
Corium petere, quid Mureto. G.282,c
Coria boum tegendis tentorijs in vſu Romanis. C.355,a. *tributi loco ijs ea à quibuſdam gentibus penſa.* E.236,d
Coria pelléſve molliter præcenſa contra tela hoſtilia & ignes. C.359,a,b
Coriacea ſcala, quæ. C.271,a
Coriarij Romæ extra Vrbem. E 505 a
è Corneâ portâ ſomnia viſa certa & vera putata. A.417,a
Cornea lorica Sarmatarum & aliorum, quales. C.85,b.86,a
Cornelia gentis mos peculiaris mortuos non cremare, ſed in arcâ ſeruare. G.555,d
Cornelia, cuius mortem deflet Propertius, quomodo ſoror Iuliæ Auguſti: triúſque ſtirps. A.215,a
Cornelia, Gracchorum mater, magnanimitas, & generoſe dicta. F.25,d. G.117,c,d
Cornelia Caluiſij Sabini petulantia. E.322,c,d

Cor-

Cornelia Veſtalis à Domitiano inceſti damnata. C.617,a. 618,a,b
Cornelia Lex de Sicarijs,à Sullâ. A.418,b.420,b.G.136,c. *quæ eius pœna.* E.254,c
Corneliam ferat publici. A.277,a
Cornelius Hiſtoricus, Iuuenalis Scholiaſta laudatus, intelligendus Cornelius Tacitus. E.344,d
Cornelius Coſſus Præfectus Vrbis ſub Tiberio,quis. G.547,d
Cornelius Fidus, gener Ouidij. G.184,c
Cornelius Fuſcus,quis. E.371,d
Cornelius Marcellus. Vide, *Marcellus.*
Cornelius Nepos in Vitâ Attici emendatus. A.260,a. *Idem ex eâdem citatus.* C.86,b.202,b.363,a.468,a D.[illegible],a. & alibi in Libris Politicis. G.423,d. *Eiuſdem, ſiue Auctoris de Viris illuſtribus error.* G.443,b. *item citatus.* A.260,a
Cornelij Seueri Ætna citata. C.570,a
Cornelius Taſcus,quis. E.156,d
Cornelius Foxius Dieſthemenſis, pectus graui caſu ſaucius, ope D.Virgiani Aſpricollis curatus. C.734,b
Cornicinum & Tibicinum Rom. Icones è vett.monumentis. C.129
Cornificius ad Herennium citatus. C.221,a. E.534,d. G.204,d
Cornix Marrhæ Ægyptiorum Regis edocta quaquauerſus literas ferre. B.303,b
Cornicum auſpicia ſiniſtra, rata; vt cornorum, dextra. Gſ.711,c
Cornu Somni,quid. Gſ.816,c
Cornua, pro inſtrumento claſſico, quid, vnde dicta & facta, cui vſus. C.125,b. 127,a,b. *nihil olim differebant à Buccinâ: poſt diſcreta: Tyrrhenorum inuentum putata.* C.127,a,b
Cornua Aciei,dextrum, ſiniſtrum, quæ:eorum repertor Pan Polyæno. C.113,a. *Cornu aciei dextrum honoratius ſiniſtro.* A.299,b. *non tam benè de partibus exercitus Socialis vſurpata ea vox,quàm Ala.* C.46,b
Cornua in galeis,quid. C.247,b
Ann. Cornutus Grammaticus emendatus. A.460,b.*citatus.* A.84,a. E.171,c,d
Cornutus Tertullus collega Plinij iunioris in Præfecturâ ærarij,& Conſulatu. D.362,a,b
Cornuti,id eſt,Boues, epitheton pro re. A.134,a
Cornutus ſermo,quis: & eius inuitatum. G.438,c
Corocotta latroni Hiſpano parcit Auguſtus, & præmium donat quod eum ſiſtenti promiſerat. D.249,a
Corollæ impoſitione Magiſtri conuiuiorum hilariorum creati. A.105,a
Corollas languidas & flacceſcentes capiti demtas deo cuipiam in muneris dabant comeſſatores; vt & Venere meretrices. A.110,a
Corollariũ, Comœdia Næuij eſt,non Satyra Varronis. A.60,a
Corollarium, auctarium, ἐπίμετρον. G.352,c. *vnde ducta vox, Varroni.* B.470,b
Corollaria, vltra legitima præmia, victoribus gladiatoribus quandoque data. C.542,b
Corona ebrietatis indicium. A.53,b.109,a. *in coniuiijs è floribus folijſque: quin & ex auro gemmiſque.* E.65,d. *pocula coronari ſolita,in menſis ſecundis.* A.109,a. *ipſi conuiuæ etiam coronati.* G.37,c
Coronas iácere in aliquem,honoris. A.291,b. E.260,d
Coronati qui ſacrificabant. G.115,c. *& Coronati redibant ab oraculis.* A.202,a
Corona ſpicea,Cereris propria;item ſacerdotum Arualium. E.166,d
Magna Corona, feſtum vindemia[le]. E.181,d,b
Corona pampinea in ſomnio, malo ominu,cur. E.167,a
Corona ex oleâ in Olympicis. G.137,d
Corona aurea,item argentea, in commiſſionibus vſurpata: & quâ formâ. B.469,b. 470,a
Corona Ciuica foribus Principum appenſa, quaſi ob Ciues ſeruatos. G.207,b,a
Corona militibus ob virtutem data,multorum generum:quæ: quales: à quibus data. C.210. & ſeqq.
Corona aurea ducibus Romanis poſt inſignem aliquam victoriam triumphaturis miſſa ab amicis aut ſubditis Pop. Rom. aut earum loco pecunia, quæ aurum Coronarium vocata: quem mos à Græcorum exemplo ſumtus: hæ Corona triumphanti prælata oſtendebantur populo; poſt in templis, maximè Capitolino,dicata: primus Cæſar ſuas vendidit, & precio promiſſa militibus perſoluit. Tales autem coronæ aut pecunia ſæpe in quacumque lætitiâ publicâ congratulationis ergô miſſa. quin & quaſi ſolatio in re triſti. G.402,a.403,a,b
Corona,pro circumſtante auditorum aut ſpectatorum multitudine; & hinc, Corona ſe dare, eſt, populo ſe iactare. A.18,b. G.9,d. 22,d
Corona in ſubitâ vrbis oppugnatione,quid: eaque duplex, triplex,&c. pro numero militum: quo ordine facta: indagini venatoriæ aut ſagenæ comparata res. C.266,b. *Corona oppugnata vrbis repræſentatio.* C 267
Corona circa ſidera noctè potiſſimum cur conſpiciantur: aliquando tamen interdiu. Gſ.683,d. *omnibus ſideribus eas fieri vult Seneca: negant alij de minoribus.* Gſ 692,d
Coronarium aurum, quid: quando datum. C. 402,b. 403,a. D.313,b. 329,a. *eius prætextu rapinæ extorſioneſque exercita.* C.474,a
Corpus, quid Stoicis: latè accipi, & omnem ſubſtantiam includere. Quædam etiam eorumdem, pro noſtris Scholis & ſenſis,nugamenta. D.371,a,b. 572,a. *Corpus eſt, quod fit,& quod facit.* G.656,d
Corpus ex quibus conſtet. D.569,a. *ex quibus coaſtent corpora, diſtinctiones Senecæ, Plutarchi & Pomponij Iuriſconſulti.* G.62c,d
Corpus humanũ ex cæleſti ſpiritu deſcẽdit,Stoicis. G.75,d.b. *totum ſpiritu intenſo ſuſtinetur.* Gſ. 782,d. *animi pondus ac pœna eſt.* D.510,a *eius imbecillitas.* D.605,b. *vnde Græcis δέμας.* G.128,d.494,d. *curandum id homini diligenter; at non ei ſeruiendum.* G.409,d
Corporalia quæ Stoicis. D.537,a
Corporis quæ conſtitutio militiæ aptior. D.88,b
ad Emanuelem Corream Epiſtola Lipſij. B.518,b
Correctores Critici quàm vtiles reip. literariæ. Quorumdam pruritus,maliuolentia &c. Vide, *Criticè, Critici,* &c.
Correre, pro, Carrere. A.120,b
Corrigere cornua,prouerbiale. A.170,a. Gſ.824,d
Corruptio aliquorum ex hoſtibus ſæpe in bello plurimũ valet. F.46,c,d. *taleſque corruptelas procurare,inter officia ducis.* D.98,a. *cur fiat, & quomodo, vt vtiles, à Principe facienda.* D 73,b.74,a
Corruptelis magis obnoxiæ Reſpublicæ populares, quàm Principatus. D 208,b
ad Gerard. Corſelium Epiſtola Lipſij. B.373,b
Corſica inſula, aſpera & horrida. G.74,d. *portuoſa Diodoro; contra alijs: multa in eâ flumina; ſed nulla nauigabilia.* G.77,b,c. *Corſi ipſi venatiom dediti.* B.393,d. *de eorum indole mirus Strabonis & Diodori Siculi diſſenſus.* G.75,c
Ferd. Corteſij laus. D.184,b. *parem meritis non retulit gratiam.* D.145,b
Cortina Theatri,quid. E.479,d
Cortinam tenentes,qui Aimonio Hiſtorico. G.536,d
Coruus, in propugnationibus vrbium, &c. *quid.* C.357,b. 358,a
Val. Coruinus, ſexies Conſul. E.9,d
Coruinus Meſſalla. Vide, *Meſſalla.*
Tib.Coruncanius,quis. G.245,c
Cornorum olim magnus honos in auſpicijs: ea autem felicia, ſi dextra: hodie etiam Coruus & Pica ſolùm obſeruantur in auſpicijs ab aucupibus. Gſ.711,d
Coruus aut Caurus,quis ventus. Gſ.765,d
Corycus mons, in quo amnis erupit poſtquam coli cœpit. Gſ.726,d
Corytus; theca ſagittarum: Leonis Imperatoris receptaculum ipſius arcus. C.347,b
Coſa Etruriæ oppidum. E.56,d
ad Phil. Coſpeanum Epiſtola Lipſij. B.348,b
Coſſus, Corneliorum prænomen,item cognomen. G.195,d

Coſta Pedanius. Vide, *Pedanius.*
ad Ioan. Coſtaeum, Doctorem Medicum, Epiſtola Lipſij. B 288,a. 291,b
Coſura inſula, vbi. G.74,c
Cothurnus inter Bacchi inſignia. E.181,c
Cothurnati Tragici, Comici exccalceati. G.398,c
Cotificare, verbum barbarum. A.266,b
Cotta iudicandi munus inter tres Ordines diuiſit. F.36,d
Cotta Meſſalinus Meſſallæ oratoris filius. E 53,b
L. Cotta conuictus certis criminibus a Scipione Æmiliano, cur à iudicibus abſolutus: G.348,d
C. Aur. Cotta in exſilium miſſus, quis; & à quo reſtitutus. G.87,d
Cottabum facere. A.108,b
Cottidiano, aduerbialiter. E.126,d
Cotys Thracum Rex ſeueritatem regnandi prædicat. D.54,a
Cotys Rex, in cuius regno Ouidius exulauit, eruditus. E.67,d. 68,c
Ant. Couarruuias laudatus. B.33,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.280,a. 310,a. 311,a. 380,a
Coxendicis tali, quod. Gſ.827.828
Conterelliana ſeditio Lauanienſis, à P. Conterello ſic vocata, deſcripta. C.778,b. 779. 780,a
Cranium mortui in menſam illatum exhilarando conuiuio, more Ægyptio. C.508,b. 509,a. *in Cranio mortui potatio Scytharum.* C.509,a
Crantoris familiaris verſus. D.417,a
Craſſus quanto ambitu quantiſque munitionibus Spartacum circumſederit. C.192,a
Craſſus ditiſſimus inter Romanos princeps, adeoque Diues cognominatus, quàm diues, & quem demum ille pro diuite habuerit. C.235,a. 414,b. F.35,d. *laudatus ab eloquentiâ.* F.37,d. *in Parthos exiens diris hoſtilibus à Tribuno pl. deuotus; & quæ ei omnia infauſta obuenerint.* Gſ.767,d *quomodo aciem iuſtam quadratam in Parthos ſtruxerit.* C.116,a
Craſſus, Craſſi Diuitis auus, ἀγέλαστος dictus, quòd nunquam riſiſſet. G.25,d
Craſſus Scribonianus, Piſonis à Galba adoptati frater. E.312,d
Crates auditor Stilponis, ſed aſſecla Diogenis Cynici. G.402,c. *mēdicus a virgine nobili vltrò ambitur.* B.342,b
Cratetis excelſus animus. D.395,b
Crates in oppugnationibus, quid: earumque differentia. G.274,a,b
Crates clypeorum, quid: & quid Crates arat a Silio & Statio. C 72,b. 86,a
Crateſiclea, Cleomenis Spartæ Regis matris, conſtantia. D.198,b. 199,a
Crathis Lucaniæ fluuius dealbat oues. Gſ.734,d
Ioan. Cratoni a Craftheim Viennæ innotuit Lipſius. B.261,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.176,a. *Eius mors.* B.85,b
Credenda in religione plura quam ſcienda. D.18,b
Credulitas morbus virorum bonorum. C.593,a. *turpis Principi.* D.72,b
Cremenſes à Frederico Imperatore obſeſſi quo in eum dolo vſi. C.351,a,b
A. Cremutius Cordus, quis: hiſtoriam ſcripſit bellorum ciuilium: in eâ Brutum & Caſſium vltimos vocat Romanorum: morte ſpontaneâ quâ ſe liberauerit à carnificibus: ſcripta eius à Tiberio abolita, à Caio requiri iuſſa. E.120,c,d. 121,b. F.51,d. G.105,b. 106,b,c,d
Creontibus improuidum in fabulis factum. D.395,b
Creophylus Homeri hoſpes. D.435,a
Crepidæ, ſoleaque, quid: ijs vti, mollium erat. E.506,c. G.185,c
Creſphontes Meſſeniorum Rex. E.125,c
Creta centum olim vrbes. D.389,a. *cum Cyrenaicâ ſub eodem Proconſule.* E.101,d. *Cretenſes primi Sagittariæ inuentores, quibuſdam.* C.346,a. *multa magis mente quàm multis verbis Cretenſes ſtuduiſſe ait Plato.* B.105,a. *Cretenſis cum inter Cretas viuendum; aut, Cum Crete Cretizandum; Prouerbia.* B.22,a. D.71,a
Creta in Circo, quam alij Metam aut Calcem vocant. A.129,a. G.327,d. 637,d
Crimen Cenſorum, a Cenſore notandum. G.245,c
Crimina alia an cogitata intelligantur: tentata quandoque, & quæ, punienda. G.177,c,d
Criminis titulus ſubſcripius a Principe etiam iam damnatorum. G.208,d
Crines in ſepulchris ponere, lugubris mos. A.317,a
Crines capere, matronarum, quid. A.100,a
Crinibus paſſis templa in ſupplicijs verrere, mos antiquus. A.307,a
Crinium vſus in tormentis bellicis in defectu neruorum laudatur. C.321,b
Crinem barbamque ſubmittere, votum ſolenne apud multas nationes. E.414,d
Crines matronarum implexi. E.523,b
Crines cur rutilabant Germani: eos & nodo vincire ſoliti. E.436,b. G.57,d. *eorum abſciſſio, inter pœnas fœminarum, ijſdem.* E.443,d
Crinibus rutilandis, ſapo. E.436,d
ad Guil. Cripium Epiſtola Lipſij. B.103,b. 481,a
Criſpinilla, miniſtra libidinum Neronis, Caluia vocata, non Galuia. E.330,c
Criſpini, Rufus & Rufinus, qui. E.231,d
Criſpus ille ad quem Epigramma Senecæ, quemque in eo vt ſummū amicum prædicat, quis fuerit, dubitatum. G.70,b,a
Criſpus Paſſienus, Neronis vitricus, amitam eiusque, oriſque diſerti, valdè diues: quando occiſus. E.187,c,d. G.70,b. 272,b. *eius vxores.* E.546. *alius à Vibio Criſpo: deque eo & eius morte pluſcula.* E.530,b,c. *arborem eximiam adamauit, eamque cuiue generis.* Gſ.743,b. *pater eius Paſſienus, Senecæ patri & Velleio memoratus.* E.531,a
Criſpus Vibius, quis. E.530,b,c. G.70,b
Criſtarum in galeis vſus quis: qui earum primi inuentores: quales, & quorum colorum, Romanis aliiſque gentibus: vt plurimùm triplices: ſed alia dignorum, alia vulgarium militum: adfectata autem omnibus ferè gentibus, etiam Nouis Orbis. C.80,b. 81. 82. *ijs plerumque diſcreti milites à Centurionibus, &c.* C.244,a. *auri aliquando vel argenti in ijs aliquid mixtum.* C.247,a
Criſtæ galearum a Polybio deſcriptæ ſimiles pennis erectis hodie Turcarum. C.247,b
Criſtæ militiæ veteris originem dedere galeis quæ hodie familiarum ſcutis ambitioſè imponuntur, ſeu, vt vocant, tymbris cum pennachijs. C.82,b. 247,b
Critica, Critice, Criticiùmve ſtudium, ars fallax. E.346,d. *eam exercere, non eſt omnium.* E.321,c. *quatenus id ſtudium vtile, vel contrà.* A.33,b. 204,a. 275,a. *ea cura olim etiam Principum, imò Regum fuit.* C.619,a *non doctrinam ſolùm exigit, ſed & iudicium.* B.457,a. *moleſtum alioqui, contemtum, & ſterile ad famam.* A.175,b. 309,a. B.16,b. *tum auxilium eius anceps ſæpè, imò præceps.* A.330,b. 446,a. *in Criticis & diuinatorio genere aberrare nonnunquam, penè neceſſum eſt.* B.256,a. *multis in ſpeciem non in vſum, colitur.* A.333,b *vitanda in eo nimia curioſitas.* A.315,a. *quis eius modus habendus.* A.422,a,b. *in eam rem Lex à Budeo poſita.* A.423,b. *multa prætereà in vtramque partem de eo ſtudio diſſertationes.* A.417. & ſeqq.
Critici legitimi, ſol & ſal literarum. E.M.7. *medicos eſſe eos oportet, non ſectores.* B.30,b. *eorumque temeritas perdendis libris eſt.* B.17,a. *moris iuniorum aliquot prurituſ: quibus tamen à locis corruptiſſimis abſtinendæ manus.* E.184,b. *tum nonnullorum temeritas, vanitas, friuolæ velitationes, imò maleuolentia, & morſus, pulcherrimum ſtudium arenam beſtiariorum fecere.* B.345,a. E.xij. 80,d. E.M.7.
Critolai apud Plutarchum mendacium. B.34,b
Crixus è Spartace ducibus: cui quot ab eo captiuorum cædi parentatum. C.494,a
Crocodili Ægyptijs pro dijs. D.182,a
Crocus, & alia odorata, vino aut alio liquore diluta, per ſpectaculum populum quomodo ſparſa. C.375,b. 376,a. G.375,d. Gſ 703,c

Crœſus

Craſſus iuſſu C. rex exurgendus, quo dicto eum ad miſericordiam & modeſtiam flexerit; ac qua ſi morti ſua ſuperfuerit. D.2 9,b. G.162,c

Croiorum familia in Italia Belgica inclyta ab Hungaria Regibus quomodo o a. C.694,a. D 238,b

Croton & Locri Magna Gracia vrbes a peſtilentiâ & terraemotu immunes perhibita. .771,c

Crudelitas quoque exquiſitior, magis eſt illecebra ſectarum in Religione. D 165,a

Crudelitas Regum auget inimicorum numerum tollendo. D.32,b

Crupellarij Gallorum, qui: & vnde fortè dicti. C.521,b. E.91,d c

Iac. Cruquius commentatus in Horatium. A.420,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.166,b

Crura cur ij quos ſtatim mortuos volebant olim fracti. C.682,b

Crura exſecare, aliud à Crurifragio: ſæpè ea inciſa, aut adusta, Martyribus iuſſu tyrannorum. C.682,b. 683,a

Crurifragium, quod & Crurifrangium, peculiare ſupplicij genus, diuerſum à ſupplicio Crucis: nec in Crucifixis vſurpatum: olim in vſu ferè in ſeruos: interdum & liberos: ſic Martyres occiſi: tum quis eius modus. C.663,a,b. 664,a.673,b. G.60,d. *an id ſupplicium ſublatum à Conſtantino Magno.* C.664,a.673,a

Martini Cruſij literaria laſcula cum Nicodemo Friſchlino, B.85,a

Cruſtulum, & Cruſtularius, quid: & Cruſtula ſæpè teſtamentis iuſſa dari. G.477,d

Crux, quicquid cruciat. adeoque Crucis nomen polyſemon: ita & pro quouis ſupplicio: ſed adſtrictâ ſignificatione mors in ligno: alio nomine Gabalum, vel Gubulum; item Infelix lignum, & Infame: Græcis etiam variè dicta. C.645,a,b. 678,a,b. *etſi autem propriè in ligno, ſimilitudine tamen ita quoque dicta ſuſpenſio aut fixio in aliâ paraturâ.* C.645,b

Crucis ſupplicij atrocitas: Summum id & extremum ſupplicium. C.656 a. *apud pleraſque gentium ferè vſitatum, an & apud Germanos.* C.652,b. 653,a. *apud Romanos olim frequens: quando cœperit: ſed vile, & plerumque ſeruorum: ſi quandoque eo affecti liberi, ij è vilioribus, aut nocentioribus; vt, Latrones, Sicarij, Falſarij, &c.* C.645,b. 653,a.654,a. G.206,c.395,c. *promiſcue tamen nonnunquam pro libidine imperantium aut tyrannorum vſurpatum in hoſtes, in ſeditioſos, in Chriſtianos, in fœminas denique: & horum exempla.* C.655,a,b. *ſublatum id ſupplicium à Conſtantino Magno.* C.673,a

Crux porrò duûm generum: Simplex, vel Compacta. Simplex quoque duplex: prior cùm hominem ad arborem aut ſtipitem vel alligabant, vel figebant. C.647,a,b. G.123,d. *altera, cum ſtipite erecto acutoque hominem infigebant: per obſcœna videlicet adacto ſtipite, qui per os emergeret. quod, Sedere in Cruce dictum: atque hæc an Crux acuta Mæcenatis apud Senecam, inquiſitum.* C.648,b. 679,a. G.123,d.619,d,c

Crux Compacta, manufacta, id eſt, è duplici ligno, ſeu, lignum geminum: etiam Patibulum vocata. ea triplex, Decuſſata, Commiſſa, Immiſſa. quænam Decuſſata: & an hæc ſit Andreana. A.465,b. C.648,b 649,a. *Commiſſa, quid ſit: exemplis teſtibuſque aſſerta: tum etiam veſtigio Linguæ Teutonicæ, cui Cruces Antonianæ Krukken dicuntur.* A.465,b. C.649,b 650,a. *Immiſſa Crux, quid: è ſcriptis Patrum eâ affirmata; atque inſuper Imaginibus.* C.650. 651 *in quâ Chriſtus mortem tulerit, inquiſitum: eaque quo myſterio quadrangula: quæ item forma Conſtantino Magno in aere apparuerit.* A.465,b. C.652,a b

Crux ex abiete & promiſcuo quocumque ligno: Saluatoris è quercu: in monte plerumque defixa: atque ipſa ſæpe altiuſcula: Dominica altior, quo præſagio: nec tamen ſemper peralta: adeo vt canes etiam ad corpora pertingere potuerint: ſed plerumque iuxta vias publicas, in loco conſpecto. C.663,a. 672,b.673,a

Crucis Inſcriptio, vel Titulus, quid Latinis: damnatis anteferri ſolitus: vel ij appoſitus: tumque loco ſæpè vox Præconis C.652 a

Cruciare, pro, Crucifigere. C 646,a

Cruciarius, is qui in Cruce: item, is qui eâ dignus C.646,a. *&, Crux, pro Seruo cruciario, eâdem facie ſermonis, quâ Scelus pro Scelesto.* C.653,a b

Cruciarius, pro, Crucians: &, Crucium, pro, Acerbum, inſuaue. C.678,a

Crucificare, Crucifigere. C.646 a

Cruci, vel, In Cruce, figere, agere, ſuffigere, phraſes eiuſdem ſignificationis. C.645,b. *vnde linguâ Gothicâ Iſſaſtmen, quaſi extendere, ab extenſione manuum.* C.682,a

Cruci figendi modus vulgaris: ante flagella ex more ſemper anteibant. C.656,b. *crucifigendus ad ſupplicium vadens per ludibrium Crucem ſuam, aut totam, aut eius partem, ipſe ferebat: non ſine vexatione deductus. ſtimulis etiam quandoque actus.* C 65 ,a,b. *nudus deinde in Crucem actus.* .658,b. *an id autem in iam erectam & terra infixam; an iacentem, & cum ipſo erigendam.* C.659,a. 6 b *clauis iis vt plurimum affixus: interdum funibus alligatus.* .659,b.660,a *quibus partibus corporis claui ita fixi, & quo numero.* A.265,b. C.660 ,b. 82,a. *an Crucifixorum manus ſuſtinuerint totius molis corporis ferendæ: an tabella aliqua ſuppedaneâ, in qua innixi & fixi pedes.* C.661,a,b. *vel ſic tamen, etiamſi clauis affixa manus funes nihilominus quoque alligando corpori neceſſarios fuiſſe videri.* C 681,a,b. *Crucifixionis forma quam imaginatus aliquando & delineauit Ant. Morillonus.* C.684,a

Crucifigendi modi rari & violenti, & aliàs ſepoſiti, deſcripti. C.665.& ſeqq. *alij ſchemate rari: vt ſuſpenſio in Cruce obliqua. varicatis. inter arbores ſciſſio. inuerſa, &c.* C.66 ,b. 670.684,b. *alij etiam deſcripti rariores, ſiue alio quam vulgate: vt, Crucifixos beſtijs obijciendi. eos vſtulandi. etiam capite inuerſo: mortuos poſt mutilationem in Cruce ſuſpendendi, aut eorum imagines, per ſanitiam, aut ad infamiam.* C.671. 672.

Crucifixorum qualis mors: varia, ſed ferè lenta: vt & quidam pluſculos dies vixerint, loquentes & ſermocinantes; quin & ridentes: imò nonnulli è Cruce ablati & ſuperſtites. quandoque, quo citiùs morerentur, lanceis transfixi; aut ſaltem explorandi cauſſâ an mortui. crura autem ijs non fracta niſi fortè in Iudæa. & cur ibi. At Crucifixorum corpora de Cruce raro depoſita: ſepelire ea nefas: relicta in Cruce volucribus & feris, aut aliter corrumpenda: cuſtodibus appoſitis cuſtodiis, ne quis detraheret. C.662. 663.664

Crucis ſignum iam olim inter ſacra netum Ægyptijs: & quâ formâ. C.649 b.650 a. *in Notis Hieroglyphicis cum annulo ſuperne depicta quid innuat.* C.649,b.679,b. *in templis inſuper & ſepulchris apud Noui orbis incolas pluriſariam reperta Cruces.* C.684,b. *variè ea à varijs geſtata.* C 649,b 679,b

Cruci quos honores habitum iuerit Conſtantinus Magnus: ſignis & vexillis impoſita aut inſerta: galeis militum & armis: in Impp. capite & manibus. & pro inſigni, &c. A.213,a. C.673,b. & ſeqq. *Crucis ſignum in lapidibus humi iacentibus ſculpi vetitum.* C.685,a,b

de Cruce Librorum Lipſij materies & ordo. C.645,a. *ij Ordinibus Brabantia ab eodem inſcripti.* C.639.

Crypta Neapolitana Senecæ æuo obſtructis feneſtellis obſcura: antè, & hodie, aliter. G.480,c,d

Crypta ſub Amphitheatro cui fini, quæſitum. C. 563,b. 564,a. 565,b

Cryptoporticus, quid. G.79,c

Cryſtallina in quo pretio Romanis. G. 373,c

Cryſtallus ex aquâ in lapidem indurata. Gſ. 728,d. *ex glacie fieri, multis creditum. alijs probatum aliter.* Gſ.735,d

Ceſibius in morbo quomodo Arceſilai beneficio adiutus. G.276,d

Cteſibij fragmentum citatum. C 321,b

Cteſiphon Regia Parthorum. a quo condita. E. 160,d. 161,d

Cuba Inſula Novi Orbis, ab Hiſpanis deſolata. D.413,b. 594,a
Cubiculum pudoris. A.118,b
Cubicula ſeu Triclinia veterum duplicia, Hiberna & Æſtiva; & qualia. B.320,b. illa calefaciendi mos aut ratio: tubis parietibus impreſſis, &c. B.519,b. G.138,c. Cubiculorum feſtibus vela prætexta. E. 214, d, b, c. G.336,d
Cubiculum tectum, vel, Cubiculum viatorium, idem cum Lecticâ videri. A.269, a
Cubicularii Conſiliarij vendunt ſæpè dominos ſuos. D.42,b
Cubicularius, quis. G.182,d
Cubicularij gladiatores, qui. C.490,b
Cubiculata naves, quæ. G.379,d
Cubito ſiniſtro innitebantur veteres in conuiuijs. A.101,b
Cubitus, in dimenſione, communiter dictus quot digitorum. C.338,a
Cuculus, vel, Cucullio, vilium frugum. A.285,a
Cucurbita, pro Tractatore, & quo. G.500,d,c
Cucurbita, pro Fatuo. Gſ.813,a
Cudones, quid Silio Italico. C.69,b
Iac. Cuiacius hoc ſingulare habet, quòd exacta & certa ſint, quæ ſemel profudit. B.49,a. ad eum Epiſtola Lipſij. A.141,a. B.49,a. 51,b.77,b. Is aliquoties laudatus, eiuſque aliquot correctiones, felices pleraque, allegatæ: nonnunquam & ad eum remiſſus Lector. A.160,a.180,b. 243,b.249,b.250,a.347,b.B.73,b.96.C.669,a.E.9,c. 115,c.188,b.223,d. 230,d. 315,c.524,c. EM. 21. F.39,d.81,a,b. G.152,c. 557,c. 559,d.583,d. 605,d. Gſ.695,d.733,c.826,b.
Cuicuimodi. A.175,b
ad Henr. Cuikium, Epiſcopum Ruræmundenſem, Epiſtola Lipſij. B.453,b
Culcita funibus e muris ſuſpenſa contra impetum Arietis. C.337,a
Culcitella, obſcœnè intellecta. A.87,a
ad Lamb. Culemum Epiſtola Lipſij. B.89,b
Culigna, vas potorium fictile. A.147,a.C.619,a
Culina, vel Colina, unde dicta. C.619,a. Latinum magis, quàm, Coquina. A.200,a
Culina nulla in caſtris veterum Romanorum. C.155,b
Culleus, ſaccus coriaceus. G.13,d
Cullei pœna, quæ. G.200,d. 204,d
Culpa pœnâ prior E.269,c. eius comes, imò cognata, pœna. D.407,a.408,b. quia Culpa ſibi ipſi pœna eſt. G.55,c
Culpæ gradus apud Theologos. G.177,d
Culpam admiſſam excuſare, altera culpa eſt. G.33,d
Culmina ædium, à culmis ſtraminum, quibus olim tecta ædium ſtrata. G.139,c
Culter Bithynicus, item, Coquinarius. A.43,a
Culter propriè Venatorum: hinc, Ad cultrum ſe locare, addicere, &c. id eſt, ad venationem Amphitheatralem. C.315,a
Cultores catenati, ergaſtularij Floro. A.321,a
Cultus Dei, quid. D.18,b. quis optimus. 19,b. religioſiſſimus, imitari. D.123,a
Cultus corporis cui magnæ curæ, ei magna plerumque incuria virtutis. D.124,b
Cultus tum viris tum fœminis quanti luxus & ſumtus Romanis. C.465,b
Cuma à quibus condita. F.51,d
Cumani in Oſcis ſiti, colonia Græcanica. Iis beneficio indultum a Romanis Romanè publicè loqui. A.447,b
Cummaximè, pro ſimplici, Maximè, Seneca frequens. Gſ.722,d
Cumuli ſepulchrales. Vide, Tumuli.
Cunabula, &, Cunæ, priſcis inter obſcœna. A.118,a
Cunctandum in deliberando, confidendum in agendo. D.41,a
Cunctatione non opus, ubi pernicioſior ſit quies quàm temeritas. D.138,b
Cuneus in acie militari, quid: inſtar literæ Δ. Cuneis uſi in acie frequenter Celtiberi: etiam Romani, & alij. C.115,a,b
Cunei Amphitheatrorum qui & unde ſic dicti: quomodo directi: non in popularibus ſolum, ſed & in orcheſtrâ: certis certis attributi: forma & diſpoſitio in parte etiamnum apparet in Amphitheatro Veronenſi. C.570,a,b. 572.
Cunei in Bibliothecis, quid. C.634,a
Cuneus, ſæpè pro multitudine populi conſertâ, quacunque formâ. C.115,a.116,a
Cuniculi ſubtrahendo aggeri hoſtili: boni etiam incendendo, quomodo. C.335,a,b
Çunnga. Vide, Zuniga.
Cunina dea. A.92,a
Cupidinis ærumna, apud Plautum. A.168,b
Cupido fallaci riſu renidens fingitur. A.374,a
Cupido brachijs fulmen complectens, inſigne ſcuti Alcibiadis. C.243,b.307.
Cupidinis vel Libidinis ſedes in iecore. D.500,b
Cupido omnis vehemens cum ſollicitudine eſt; & ſæpè credulitate in triſtiora relata. G.30,c
Cupidines quadam interpellata creſcunt, D.378,b
Cupiditas in ſtulto, in ſapiente voluntas. D.496,b. 497,b. illa, in malo; hæc, in bono, Stoïcis. G.634,d
Cupiditatum genera tria, Epicuro; & quæ. G.424,c
Cupiditatis affectus quid, & unde. D.581,b. refrænandus in Conſiliario Principis. D.41,a
Cupidus vino, pro, Vini. A.191,a
Cupparum conficiendarum potionum quis uſus Romanis & alijs. C.304,b. 307.
Cupreſſi præter ſpeciem nihil habent, cetera ſteriles: ita multi qui in altitudine nil niſi alti ſunt. D.120
Curæ maximè exhauriunt fontem vitæ; & ſæpè morbos gignunt. B.9,a.C.483,a
cum Curâ dicere, phraſis Salluſtiana. G.141,d. 165,d
Curatiùs, pro, Accuratiùs. E.246,c. 298,c
Curatores variorum munerum magna impendijs nutriti vel ornati à Romanis. C.404,a
Curatores Duumviri annonæ ab Auguſto, & pòſt Quatuorviri è Prætorijs creati: ij quomodo frumentum populo diſtribuerint. A.248,a.C.405,a. quantum, & quando. A.249,a
Curatores Urbis. A.291,a
Curatores Munerum ac Venationum, qui: pro dignitate habitum. C.502,b.503,a.E.221,c
Curatores Riparum & Alueorum fluminum. E.39,d
Curatores Viarum, qui: ijque inter minores magiſtratus. E.87,d. propriè Viarum extra Urbem. E.518,c. extra ordinem ſingulis Vijs deſtinati viri plerumque illuſtres. E.518,b
in Curiâ crebra inter altercationes convicia. G.32,c
Curiæ Veteres Romæ, quæ. E.193,c
Curiæ, ſive Ordines, Iudicum perpetua, haud adeò vetuſti inſtituti res: & ea conducat iſſe perpetuas. D. 241,a,b. 242,a
Curia Lovanienſis qualis, & quando ſtructa. C.786,a
Curia, idem quod vulgo Parochia. C.735,b
P. Curiatius Decemvir Legg. ſcrib. D.280,b
Curiatius Maternus. E.471,d
C. Curio corruptus Cæſari Remp. Rom. quaſi vendidit. D.208,b. quantum ei ſibi corrumpendo impenderit Cæſar. C.409,b. F.45,a. lignea eius moles verſatilis, quæ diducta, duo Theatra, conducta, Amphitheatrum unum redderet. C.560,b
Curiones, inter Sacerdotes qui. A.253,b
Curioni antequites in Africâ. A.337,a
Curioſi deſcripti. B.267,b
Curioſitas Calumniæ nutrix. B.267,a
Curtium, vel Cortinum, infortunium. A.128,b
M'. Curius, bello Pyrrhi nota paupertatis & frugalitatis. G.81,d. 245,c. rapa cœnavit quæ ipſe ad focum coxerat: quod Seneca Fabricio tribuit. G.135,c. quantum agri à Senatu ei datum, quantumque tantummodò receperit. G.371,d
Iac. Curlius quidam Laur. Vallam memoratus. A.169,a
Ioan. Curopalates citatus. C.110,b.599,a.676,b.E.399,d
Curriculo fugere, proverbialis phraſis idem quod, Celeriter fugere. A.74,b
Currus pompalis, carpentum. E.112,d

Curru deſcendebãt Romani obuio aliquo magiſtratu. A.180,a
Currum interiùs aut introrſum flectere, quid. G.158,b,c
Curſorum tria genera: deque ijs & qui eo faciunt, Diſſertatiuncula. B.300,b. & ſeqq. *Curſorum equitum, diſpoſiti per certa interualla equi, vſus vetus, ſed nullo publico inſtituto.* B.302 a b. 303,a. *primus per horarias mutationes diſpoſuit Ludouicus XI Gallorũ Rex.* B.303,b. *Curſorum peditum, qui Græcis Hemerodromi, quantum itineris vno die confecerint, Exempla.* B.301,a,b
Curſura, aut, Curſus ponti, id eſt, Nauigatio A 84,b
Curtes, Romanenſibus hodie linguis, quid. C 41,a
Curtilius Mancias. E 235 c
Curtius Atticus, quis. E.130,c.148,c
M. Curtius in voraginem aut hiatum inſiluit. A.316,b. G.190,d
Curtius Rufus, cuius meminit Tacitus, an idem cum Q. Curtio Hiſtorico. E.174,c,d
Q. Curtius res Græcas ſeu Hiſtoriam Alexandri Latinè & purè ſcripſit. B.147,a. E. 174,c,d. *ei, vt & Cæſar, veluti proprius Principum Hiſtoricus, aſſiduè ijs in manu ſinuque habendus: & cur.* D.126,a. *eius lectione ſolâ è grauiſſimo morbo recreatus Rex Alfonſus.* A.207,b. *quod eius ann: multùmque is debet Franc. Modio, à quo correctiùs editus,* E.174,b. *eius in Imp. Claudium adulatio conſimilis Senecæ.* G 99,d,b. *locus eius quem imitatus videri poſſit Tacitus.* E.147,b,c. *improbatur ei mors ſpontanea.* D.525,b. *Idem correctus.* C.56,b.174,b. E.147,c. 159,c. *Citatus.* B.301,b. 411,a. C.62,a 64,b.72,b.73,b 106,b.118,b.128,b.132,a.155,a.160 a.215,b. 241,a. 244 b. 246,a.276,a.287,b.288,a.296,b.297,b.304,a. 335,a. 540,a.341,b.350,b.356,a.357,b.359,b 364,b. 378,a.646,b.636,b.680,b.684,a. *Verba eius intexta Politicis Lipſij.* D.18.& paſsim. *Porrò citatus.* E.47,c. 122,c.171,b 350,d.369,d.374,d.377,d.535,c.536,a,c G.8,d.53,d.190,c.205,d.400,d.431,d.473,d.487,d. Gſ.697,d.725,d 784 c,d
Curua corrigere. Hic nobis curua corriges: phraſis prouerbialis. A.170,a. Gſ.824,d
Curulis ſedes, aut ſella, in quâ Magiſtratus maiores ſedebant. D.343,b
Ioan. Cuſpinianus Panegyricos vett. correctiùs edidit, quàm Beatus Rhenanus. E. 521,a. *Ipſius Hiſtoria allegata.* B.340,a
Cuſtos vxori datus à marito; imò amica ab amatore; apud Rom. E.182,c,d
Cuſtodes Regij, qui: eorumque munus. D.51,b. *Imperatorum Romanorum corporis Cuſtodes, præter Prætorianos, ſæpè & Germani.* E.219,d
Cuſtodes in finibus Imperij diſpoſiti à Romanis, ne exteris promiſcuus eſſet ingreſſus. E.449,d
Cuſtodes Aquarum Romæ, Caſtellarij vocati. E.278,c
Cuſtodia ipſa Principum in Vrbe olim togata. D.317,a
Cuſtodia ante & in portis caſtrorum. E.19,c
Cuſtodia publica (id eſt, carcer) diſcreta à militari. E.88,d
Cuſtodia militaris, honeſtior: eiuſque modus & ratio: vt videlicet cuſtos miles catenam ſiniſtra alligatam habeat, captiuus dextra. E. 521,b. G.159,d. 393,d,c
Cuſtodia, præter carcerem, & cuſtodiam militarem, alia duplex: & quæ. E.143,c,d. 144,b,c
Cuſtodia, pro Eo qui cuſtoditur. G.159,d. 393,d. 529,d
Cutis. Intra cutem ſuã manere iuberi, prouerbiale. G.400,d
Cyanea inſula. A.359,b
Cyathi decem, ſumma potio: quorum duo ſextantem efficiebant. A.106,b. *tot cyathos in honorem amicarum bibebant, quot in earum nominibus erant literæ.* A.107,b
Cybele dea, Afrorum Cæleſtis credita Ambroſio. A.220,b. *ſacerdotes eius in ſimulato luctu pectora ſibi tundere pinu aut buxo ſolebant.* A. 378,a
Cybeleia ſacra quo die apud Romanos incipiebant, quo deſinebant. B.153,b
Cydonio malo guſtato cur ſponſo nouam nuptam accumbere præcipiat Solon. B.492,a
Cygnorum in Cayſtro flumine frequentia. A.16,b
Cylindri volubiles è muris in ſubeuntes hoſtes acti, C.352,a,b
Cymbala antiquorum concaua, figurâ penè noſtratium pelvium: item Cymbali Italici hodierni graphica deſcriptio è Th. Caietano. Gſ.710,d.c
Cymbala inanis inuentiunculæ ſunt, quibus humanitatis ſtudijs non iunguntur Sapientia & Morum. B.29,b
Cynea, Pyrrhi legati, de Vrbe Româ, Senatuque Romano, iudicium. C.453,a
Cynici Philoſophi, qui, & à quo. D.439. *originem Stoïcis dedere: & ferè communium dogmata.* D.446,b. *Cynica inſtituto ſecta tunicâ tantùm à Stoicâ differt.* E.302,d. *ſed Cynici robore ſupra Stoicos.* G.171,c. *quin ipſe Zeno Cynicismum compendiariam ad virtutem viam fatebatur.* D.447,a. *Vnde Cynici dicti.* D.447,a. *inque eam tem ...* B.395,a
Cynici, & eorum dogmata ex profeſſo laudata. D.447.448. *Cappucinis aliquo modo comparati.* D.448,b. *omnia, præter dolium, baculum, & peram, relinquebant.* Gſ.744,d. *quod ijs ad beatam vitam ſufficere viſum.* D.482,b. *ſapientem ſibi ſufficere; & omnia aliorum, eius eſſe iactabant.* D.507,b. *quatenus aſpernati artes liberales.* D.427,b. 428,b. *præter Ethicam, cæteras Philoſophiæ partes penè tollebant.* D.465,a. *eorum proprium deſtringere & defricare vitia.* G. vnj. *quomodo etiam eorum proprium, excedere.* G.226,d
Cynicè aceipi, quid Plauto. A.101,a
Cynoſarges, locus Athenis in quo ſpurij infantes exponebantur. B.410,a,b
Cynthia Propertij, vbi ſepulta. A.57,a
S. Cyprianus Latinè concionatus. A.448,b. *à ſcurris Coprianus agnominatus.* A.327,a. *Eius Vita correcta.* E 285,c. *Ipſe citatus.* C.190,a. 503,a. 505,b. 660,b. 682 b. D.18,a. & alibi in Libris Politicis.
Cyprus Syriæ ablata terræmotu credita. Gſ.785,d. *Græcis erepta à Richardo Angliæ Rege.* B.339,b
Cypria gaza valdè deprædicata. C.401,a
Cyprij ſerui publici. A.277,a
Cyrenaica olim ſub Regibus Ægypti, vaſtè à Romanis Africæ adiuncta. A.202,a. *ſed ſub eodem cum Cretâ Proconſule.* E.102,d
Cyrene plures Philoſophos dederunt, quàm ipſa Athenæ. D 440,b
Cyrenaica ſecta à quo. D.439,a
Cyrenen Apion Rex Pop. Rom. ſoliẏus teſtamẽto E.245,b,c
Cyriacus Anconitanus Itinerarium citatum. C.563,b.564,a. 588, b
Tatius Cyrillus Hiſtoricus. A.291,a
ad Cyrillum Magnum Alexandriæ Archimandritem Epiſtola Lipſij. B.358,b
Cyrus Perſarum Rex Pantheam formoſiſſimam fœminarum captam cur ad ſe adduci vetuerit. D.265,b. *milites ſui exercitus omnes nomine compellabat.* D.313,a. *Crœſo parcit.* D.259,b. *triginta annos in magnâ gloriâ Rex, à Tamyri Scytharum Reginâ cum ſummâ ignominiâ caſus.* D.188,a
Cyrus Rex quos amabat, ad leuam ſuam locabat, vt cordi propiores. A.300,b
Cyrus Equitibus Curſoribus per interualla diſpoſitis vſus. B.302,a
Cyrus ſigna aut teſſeras quales dare ſolitus. C.133,b
Cyrus cuſtodiã corporis ſui ſolis commiſit Eunuchis. E.156,d
Cyrus Minor ipſe manu ſuâ plantaria inſtituebat. D.396,b. *caput in prælio nudauit.* E 49,c
Cythera, &, Cytheriacus, primâ breui pleriſque; ſemel Ouidio longâ. G.689,d
Cytheris altera quaſi vxor M. Antonij. A.194,a
Cythnus inſula, (non Cynthus, aut Scichnus,) vbi. E.101,c. 340, d
Cyziceni quoties libertas data aut adempta. E.121,d

D.

D, & T, literæ vicinæ inter ſe & adſonantes, in Libris etiam antiquioribus ſæpè alternant. D. autem etiam hodie in Latinis plerumque vel eſſertur. A.463,a. eaque ſæpè

ſæpè mutat in Z. & contrà. A.463,b. D. etiam ſæpè additum poſt vocalem in fine dictionis. A.84.b.89,b. 90,a. 126,b. 218,b. ſæpè etiam in medio dictionis interpoſitum. A.121,b. nonnunquam pro L, vſurpatum. A.78,a. 126,b. Sed d, procl, frequens error in Libris manuſcriptis. A.124 b
Dabir, quaſi Academia Iudaica. C.791,a
Dacia à Septentrione Imperio Romano adiecta à Traiano. C.378,a
Daus Latinis, qui Græcis Geta: à Traiano in prouinciam redacti: & qui illi hodie. E. 306,d. 307,b. Gſ. 681,c. 776,c. mons ÿs ſacer, & ſacerdos in eo, deus. E.306,d. Daci capite tecto, & pilleati, præter multarum tum gentium morem. C.578,b. dracones in ſignis militaribus vſurparunt. C.110,b. Vide etiam, Geta.
Dacicus gladius qualis. C.246,b
Dacicum bellum ſub Domitiano. E.306,d
Dacrima, pro, Lacrima. A.78,a.126,b
Dædalus in Italiâ fuit. A 366,b. ſerræ inuentor, an eius ex ſorore nepos Talus. G.373 d
Dæmon cuiuſque, quid. D.480,a
Dæmones Græcis, qui Latinis Genij: vnde dicti. D.539,b
Dagobertus Rex Iudæos ad fidem cogit. D.159,a
Dalianum Collegium Louanij in Palatium ſibi ſumit eò veniens Princeps. C.790,b
Nic. Daly IC mors, & laus. B.30,b
Dalmatæ quoto anno à Tiberio victi ex quo in eos bellari cœptum a Romanis. F 61,d
Dalmatia quando prouincia Præſidialis facta ab Auguſto. E.108,c
ad Nicol. Damantium, Brabantiæ Cancellarium, Epiſtola Lipſij. B.283,a. 416,b
Ioan. Damaſceni Elogium S. Crucis. C.676. Idem citatus. C.649, a 652,a. D.121,a. & alibi in Libris Politicis. Item 393,b. 341,a. & ſæpiùs in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. G,28,c
Nicol. Damaſcenus citatus. C 490 a.493,a. G.336,c
Damianus a Goës allegatus. C.679,b
Damiata, Mendeſium Antiquorum putatur. B.340,b
Damnari in Antliam, quid. A 318,b. in Arenam, quid. C.359,b. ad Gladium, quid. C.312,b
Damnari, aut Damnare, voti, quid. G.633,d
Damnas eſto dare, facere, &c. formula. A.261,a
Damnati in opus, ſemeraſi. A.322,b
Damnati in Ludum, non temere liberati. C.543,a
Damnatis verberandis veſtes à lictore conſcinditæ & rapidè laceratæ aut abſciſſa. G.13,c
Damnatis quot dies vitæ poſt ſententiam latam indulti ſeu à Tiberio, ſeu à Theodoſio. E.93,d. G.164,d
Damnatorum criminis titulus a Principe ſubſcribi ſolitus, etiam poſt damnationem. G.208,d. nonnumquam etiam leuiris ſententia. G.209,b
in Damnatorum ob graue delictum memoriam & nomen etiam pœna ſtatuta, quales, & quomodo: eorum imagines abolitæ; nec in exſequÿs eas ferre poſteris licitū. A.290,b. E. 33,b 477,d. 557. 538,a. effigies ſtatuæque fractæ, detractæ. E.80,d. corpora in terrâ in ſcrobibus condita; quod ignominioſum. E. 32,c. bona aut in totum, aut pro parte, fiſco addicta. E.230 d
Damnationem qui morte ſpontaneâ præueniebant, eorum bona hæredibus manebant, item teſtamenta. E.135,c
Damoclis Attici, Formoſi cognominati, in pudore iucundo triſte factum. D.268,a
Dania quandoque Regnum Comitiali. D.214,b.213,b
Dani quas & quot hoſtias olim dÿs ſuis quotannis ſacrificarē ſoliti. E.439,d
Daniel Propheta reuelatione Dei multa & magna prædixit. D.191,a. Idem citatus. Gſ.732,c
ad Petrum Danielem Epiſtola Lipſij. A.152,a
Daniel Smetius, Valuerdæ adiutus, ope D. Virginis Afri-collis ab herniâ ſanatus. C 733,b
Danubius in ortum, Rhenus in occaſum diuerſi feruntur, & quam longi diſtantibus fontibus orti. G.120,c. quatenus, quando, & quam diu ÿ termini à Septemtrione fuerint Imperij Romani. C.377,b. Gſ.681 c.775 in Danubio claſſis perpetua Romanis, quarum nauium. C 384,b. Ponte is a Traiano ſtratus. C.303 b Vide etiam, Pons.
Danubius Mundo coæuus Senecæ. G .731,d
Danubius congelatus, quando. B.466,a. D.310,a
Daphnis Grammaticus ſeruus quanti vænierit. C.396,a
Dapſilia dicta. A.79,a
Dardania inſula, eadem quæ poſt Samothr. ci. E.63,d
Dardanus auctor Troianorum vnde. E.63,d
Dare litem ſecundùm aliquem. A.15 ,a
Dare mala, obſcæno intellectu. A.112,a
Dare, verbum, inter Priapeia. A.125,a
Dare ſe populo, alteri, cuidam, &c. A.1 ,b
Daria Martyr, quæ antè Veſtalis, cum marito lapidibus obrui iuſſa à Numeriano. C.618,b
Daricus viginti drachmis æſtimatus. C. 202,a. ſtipendium menſtruum militis apud Græcos. E.495 a
Darij Regis immanis ſæuitia in Oebaſum ſuum nobilem. G.51,d
Darij pons nauali in Boſphoro & Danubio celebris. C.364,a
Dariq interfector arboribus in diuerſum tractis abruptus ab Alexandro. G.409,d
Daturus dixit. Helleniſmus, pro, Se daturum. A.86,b
Dauid impetu glandis funda Goliathum deiecit. C. 224,b. mirificus conuiciorum contemptor. D.272 a. eius in Abſalomum filium ſæpiùs peccantem longanimitas, & ob caſum luctus. D.246,b. eius culpâ peſtis ſeptuaginta millia hominum in Iudæâ ſuſtulit die non toto. D.410 a.414,a
Claud. Dauſquius laudatus & allegatus. D.249,b
De ſummâ petere, quod Planto. A.106,a
De viâ, ſemitâ, cedere. A.349 b
De Vitâ Populi Romani Varronis Libri, A 62,a,b. ſed, De Rerum naturâ, &, De Republicâ, male videntur citari, pro, De Re Ruſticâ. A.39,b
Dea Syria, pro Iunone. A 335 a
Debere pœnas, ludibrium, riſum, &c. A.204,b. G.57,d
Debere in diem, &, Repræſentare, aduerſa ſunt. A.286,b
Debil homo, pro, Debilis, apud Ennium. A.199,b
Debiles olim ſacris arcebantur: imò, decreto Auguſti, Senatu. E. 217,d
Decanus, caput contubernij militaris. C 155,b. D.91,a
Decebalus Dacorum Rex à Traiano Imp. victus. D.a99,
Decedendi loco Magiſtratus mos, qualis. E.87,c
December menſis ferè totus feſtus, ob Saturnalia, Sigillaria, & Ludos. G.417,c,d. atque inde totum annum Decembrem à Claudio Imp. factum vocatus Seneca. Gſ.823,c,d. 824,a. 831,c
Decempeda, &, Decempedator, quid. C.190,a
Decemuiri quàm diu Romæ imperium tenuere. E.1,d
Decennia publica, vel, Decennalia feſta, in honorem Impp. A.164,a. E.113,d
Decentia, vt in vitâ, ſic in ſermone & Epiſtolis magna, ſed difficilis virtus: quæque ìi iudicio & naturâ petenda, non ab arte nec præceptis tradi poteſt. B.5 7,b
Deceptio pro moribus temporum Prudentiæ eſt: an & quatenus Principi licita. D.74,a
Decianus cuiuſdam teſtimonium à Cicerone eleuatum. A.46,a,b
Decij ſe deuouentis precatio apud Ennium. A.199,b
Decima fructuum ex agris ſatiuis vectigal quod Romanis. C.389,a,b
Decima frugum, armentorum, &c. Principibus collata apud multas gentes. E 441,d
Decima Legioni plurimùm fiſus Cæſar. A.309,a
Decima hora cœnæ & corporis curæ deſtinata. G. 167,d. nec poſt eam Conſul nouam relationem inſpicebat. A 422,a. G.168,d
Decimaria lex inter coniuges: eaque ſublata. E.517,b
Decimatio, in militiâ Romanâ quid: patrium id ÿs inſtitutum, & antiquum eiuſque vtilitas. C.219,a
Decipere, pro, Later , laudare. A.209,a. Gſ.7 7,d
Ioan. Deckerius laudatus. E.4,d
Declamatoria ſcribendi ratio nihil præter ſententias affectare videtur. A.358,b

Decla-

Declamatorum aliquot vett. editio accepta ferenda Petro Pythæo. E.93,d
Decolorare aurum, quid. A.310,a
Decoquere, &, Decoctores, quid. A.84,a. G.261,c.298,d
Decoctores non apti ad Conſilia. D.135,a
Decotes togæ, ſeu Decutes, quæ. A.259,b
Decrepitus quando quis dicendus. G.367,b
Decretu, pro, Decreuiſti. A.145,b
Decreta, quæ Ciceroni. D.471,b. 472,a. *Decreta Philoſophica alia communia paſſim in Scholis Philoſophorum, & quaſi paſſiua: alia Stoicis propria, quæ & Paradoxa.* D.491,b. *hæc in animum admittenda, contra externa quæ dicuntur Mala; ſed cum quâ prænotione.* D.490,b. 491,a. 527,a,b
Decretoria pars Ethices quæ. G.590,d
Decretorium, iudiciale, vernale. G.199,d
Decretorium, oppoſitum Luſorio; & quid: ſic, Decretoria arma, vel tela, quæ; & vnde ſic dicta. C.534,a. G.622,d. 623,c. 657,d. Gſ.715,d
Decubitus in conuiuijs qualis. A.102,a
Decumana porta caſtrorum vnde dicta, Prætoriæ oppoſita, & plurimùm remota ab hoſti; & quò ſpectet: extra eam ſupplicia ſumta: eademque Quæſtoria dicta. C.157,b. 158,a. E.20,d. 34,d
Decumates, vel Decumani, agri. E 446,d. 447,d
Decuria in Alâ inter equites, vt Manipuli inter pedites in Cohorte: tres videlicet. C 44,b
per Decurias in quaque Centuriâ in acie ſteiſſe videntur milites. C.236,b
Decuriones equitum quot in vnâ Legione, aut in vnâ Alâ Sociali: & an inter eos quoq; ordo dignitatis, vt inter Centuriones. C.59,b.60,a.65.
Decurſio in funere illuſtrium virorum, antiquiſſimi inuenti res. E.44,d.45,c
Decurſio campeſtris, alia à funebri, ab Auguſto inſtituta, quæ: Campicurſio dicta. E.64,c. *inter exercitia militaria, qualis; & quæ in eâ obſeruata.* C.295,a. G.417,d
Decuſſare, quid. C.648 b
Dedicare in cenſum, quid. A.46,b
Dedicantium aliquid Deo mos rem dedicandam manu attingere, cur. G.115,d
ſine Deductione, id eſt, vt nihil de ſummâ detrahatur, formularis ſermo in ratiocinijs. G.274,d 484,d
Deeſſe alicui, pro, Non adeſſe auxilium negare aut negligere. Gſ.821,c,d
Deeſt inuenire, facere, corrumpere, pendêre; non deerit inuenire; phraſes docta. G.61,d. 184,c
Defanere, &, Diſanio, voces Tertulliano vſurpata. F 40,d
Defecti membris, inhabiles ad militiam; & qui potiſſimum. C.23,a,b
Defendere, pro, Arcere, repellere, auertere, &c. A.41,b. 212,b
Defenſio ſui aut ſociorum iniqua paſſorum, ſemper iuſta belli cauſſa. D.80,a
Defenſores in flumine ſupra aut ante pontem, quid Cæſari. C.306,b
Deferri, deorſum ferri, ſæpè vſitatum Seneca. Gſ.751,c
Definiendi ſumma laus in demonſtrationibus. D.450,b
Definitiones non minus breues & circumciſa eſſe debent. Gſ.758,d
Definitiua Philoſophia quæ Stoïcis. D.464,b
Defoſſus, & quaſi defouere ſe dicitur qui ſe in ſolitudinem longè à cœtu hominum abdit. G.100,c.108,c
Defunctis quietem precari, inter vota ſolennia. G.109,c
Defunctis alibi principibus viris aræ nihilominus more Romano abſentibus ſtatuta, & rogi accenſi. E.76,c
Defundi lacrimas, phraſis Propertij. A.115,a
Degere, pro, Minuere, detrahere. A.183,b. 336,a
Deglubere, in ſupplicijs frequens Perſis & Ægyptijs. C.670,a. 672,a,b
Deiectare, ſcribebant antiqui, pro, Dictare. A.276,a
Deijcere, inferne; eijcere, ſuperne, vomitu videlicet. G.549,d
Deillius, ſiue Dellius, ſub Auguſto, quis. G.195,d
Arnold. Deinius comes ſtudiorum Lipſio ſub Corn. Valerio. B.160,b. *eius laus: eiuſque perſona à Lipſio tributa in tertio Antiquarum Lectionum.* A.96 & ſeqq. *eius obitus, & tumulus.* A.114,b
Deinótes mirabilis in Demoſthene & Senecâ. G.xj.
Delationes nimis crebra coercenda. D.64.a
Delatores Principibus habendi detegendis machinationibus ſubditorum: ſed quatenus ijs credendum. D.59,a,b
Delatorum calumnia quàm noxia multorum ſtatui. E.85,d. *quàm inuiſi Delatores & formidati.* E.307,c. *ſed tyrannis grati.* D.112,a. *eorum præmia in Lege Papiâ.* E 85,c. Vide etiam, *Accuſatores.*
Delatores iuſſu Titi & Traiani per Arenam traducti; & flagellis cæſ. D.323,b
Delatoribus par pœna poſita, quam irrogatum iuerit. D.323,a
Petri Delbenij bonum iudicium de ſupernacuo adtexto in contextum Hiſtoria Velleiana. F.78,b. *eiuſdem in Velleio correctiones.* F,82,b. 83,b.84,a
Delegare, &, Delegatio, frequentia in Iure verba in re nummariâ, quid: vt cùm transſcribitur creditori nomen alicuius in ſolutionē, &c. G.211,c.313,d.346,d.419,d.434,d
Deliberandum in tempore, ſed tardè: deliberata peragenda celeriter: interdum tamen etiam celeriter deliberandum. D 41,b.138,b
Deliberans an deſciſcendum, iam deſciuit. E.359,c
Delicati pueri, qui. A.150,a
Delicatiores & molles olim capite tecto incedebant. A.185,a. G.648,d
Delicijs animos ſubditorum frangi, volupe Principibus; præcipuè debellatorum victoribus. C.469,a. E 416,c
Delictum propriè, quod Peccatum vocatur; & quarè. D.354,b
Delicta propriè militaria diſtincta à communibus, & quæ: eorumque leuia ter repetita, capitalia fiebant. C 217,a,b
Delinquere, & Delinquentem tueri, paria ſunt; in hoc peius. D.137,a
Q. Dellius an Deillius, Senator à M. Antonio accerſendæ Cleopatra miſſus. D.210,b. *poſtea inter amicos Auguſti, Hiſtoricus, & naturâ transfuga.* E.6,d,b,c. F.59,c,d
Delos inſula vnde dicta Ariſtoteli: è fluctuante ſtabilis facta, diuque terræmotu inconcuſſa: poſt tamen concuſſa, & quando. Gſ.786,c
Delphenſes B, pro Π, vſi. A.458,b
Delphin piſcis velociſſimus. G.111,d. *cultellatâ in dorſo pinnâ crocodilum interimit.* Gſ.749,c
Mart. Anton. Delrius è primis & eminentibus amicis Lipſij. B.160,b. *eius virtus.* A.286,b. *in rebus Lipſij conſeruandis ſingularis fides.* B.16,b. *accuratè Senecam Tragicum recognouit.* A.358,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.184 a: B.16,b.183,a.356,a.339,a.374,b.375,a 385,a.416 a. 423,a.441,b 451,a.483,b. *Idē allegatus.* C.249,b.678.
Delubri vox vnde deriuata. E.412,c
Delubri abdita, adyta. A.344,a
Deludere, pro, Ludere deſinere. C.534,b
Demarati vera monita Xerxi Regi data. G.358,d.359,b
Δέμας, corpus, vnde Græcis. G.128,d. 494,d
Dememorare, pro, Memorare. A.130,b
Demetrius Phalereus à Ptolemæo Philadelpho Bibliothecæ ſuæ Alexandrinæ prapoſitus. C.627,b.628,a
Demetrius Phalereus quid Colon vocet. B.133,b. *idem citatus.* D.132,b. *ex eiuſdem de Elocutione tractatu excerptum de ratione ſcribendi Epiſtolas, Græcolat.* B.540. 541.542.
Demetrius, Poliorcetes (Vrbicapus) dictus, capis Megaris Stilponi parcit. G.175,d. *iuſtitia deſertor à Macedonibus deſertus, & Regno à Pyrrho exutus.* D.241,a. *vxor eius Phile morte ſpontaneâ obit.* D.212,b
Demetrius Cypri Regnum Ptolemæo ereptum patri Antigono tradidit. G.307,c
Demetrius Cynicus Senecæ & alijs ſæpè laudatus. D.448,a. E.301,d. G.xv.134,d. 366,d. 422,d. *quando vixerit.* G.243,d. *oblatrans dictus Suetonio.* G.372,c. *à Veſpaſiano in exſilium actus.* Gſ.741,d 744,b

Demetrij Pompeij liberti, magna opes, & ridiculus faſtus, ac multitudo ſeruorum. G.156,d,c

Democbares Medicus quomodo Conſidiam feminam ſanauerit. D.410,b. 411,a

Democritus Philoſophus contemtor diuitiarum. A.75,a. *opes ſuas hereditatemque fratribus conceſſit, aut reliquit.* G.142,c.251,d. *eius ſpes peregrinatio.* B.121,a. *hominum omnes actiones ridebat.* G.24,d. *eius querela de quibuſdam Philoſophis.* D.430,a. *preceptum eius, Nec priuatim nec publice multa agi.* G.144,d. *ſcriptū eius cui titulus ſecit, De ſtabilitate aut Conſtantiâ animi: item aliud ἀπὸ ἀθυμίας.* G.149,d. *hunc quod inuitum fecerat.* G.163,d,c *plures ille mundos ſtatuebat; & principia rerum Atomos eſſe & Inane.* G.255,c. *quid ei Sol.* D.584,a. *molliendi eboris inuentor potius, quàm poliendi.* G.579,d,c. *veritatem in profundiſſimo puteo demerſam dicebat.* G.368,c. *Eiuſdem fragmenta citata, aut correcta.* D 76,a. 437,b

Democritus an verè & qualis Philoſophus. Gſ.794,b. *vnde putet fieri cometen.* Gſ.799,c. *cum ſibi falſa perſuadentis ſuauis imaginatio.* Gſ.786,d

Demoſthenes, qui Athenienſium in Siciliâ dux ibidem perijt. G.119,c

Demoſthenes Orator literam R vix pronunciare poterat. A.464,b. *accenſendus Stoicis.* D.453,a. *quâ parte illum ſequatur Seneca.* G.xj. *eius locus de multitudine ſceleratorum.* G.22,d. *Eius loca quæ imitatus aut expreſſit Cicero.* A.17,a.27,b.32,a.38,b. 41,a.45,a.48,b. 64,a. *alia à Tacito expreſſa.* E.37,d.358,d. *Ipſe porro citatus.* A.174,a C.12,b. 15,a. 105 b. 202,a. 211,b. 474, b. D.41,b. & alibi in Libris Politicis. Item, 305,b. 521,b. E.122,c. F.67,d. G.142,d. 152,d. 174,d

Denaria Millenariaque nota ſæpiſſime in veteribus Codicibus alternarunt, & multis erroribus cauſſam dederunt. C.474,a,b. 499,b

Denarius quanti ſub Auguſto: alius à denis aſſibus: decem aſſium denarius leuiter vincit Drachmam: Græci tamen plerumque confundunt, & Drachmā vertunt. A.234,a,b. C.200,b. E.494,c,d. *vigintiquinque Denarij conſtituebant Aureum vnum.* A.234,a

Dens caniſſarius, vitioſus. C.23,b

Dentes genuini, ſeu maxillares, qui. G.311,d

Semp. Denſus. Vide, *Sempronius.*

Denſus Spiritus, eiuſque nota, διὰ Græcis dicta. A 466,a

Dentheleates ager, ſeu Dentheletes, in Thraciâ. E.125,c

Denunciare inimicitias, quid, & quomodo. E.69,c. 506,d. 507,a

Denunciare, cum minis imperare. G.608,d

Denūciatio, pro Cōmonitione, periculi admonitione. G.593,d

ad Rob. Deniyanum Epiſtola Lipſij. B.363,a

Deoſculatio in Hebræorum phraſi ſæpius eſt Adoratio. A.306,a

Depauus, pro Inope. A.130,b

Dipecter letum, apud Apuleium. A.256,a

Dependi, pro, Impendi, erogari. G.140,d

Deportatio, in inſulas. G.161,b

Deportatus, quis apud Iuriſconſultos: ei Teſtamenti factione interdictum. E.155,d

Deprecari, quid propriè, quid impropriè. Gſ.712,c

Deprecatores in Iudicijs, repreſſi a Tiberio. E.37,d

Deprimere foſſam, phraſis militaris quid. C.156,a

Depudere, fons omnium vitiorum. B.12,b

Derogitare, pro, Rogitare. A.130,b

Deſcapulatus, quid Scaligero. G.651,d

Deſcendere ad extrema, vltimum auxilium, &c. A.162,a,b

Deſerere partes, aut munia, militare vocabulum. G.152,d

Deſertor in militiâ quatenus aliquis habitus Romanis & Græcis. C.105,c

Deſidere, pro, Subſidere. C.194,b

Deſiderius Longobardorum Regulus à Carolo Magno deiectus. D.204,b

ad Carol. Deſiderium Epiſtola Lipſij. B.384,a

Deſidia initio primò, aſſuetudine amatur. B. 84, a. E.453,d

Deſignati magiſtratus voce præconis renunciati. G.659.

Deſignatores funerum. Vide, *Diſſignatores.* & , *Funerum D.*

Deſolatus, ſolus relictus, μονωθείς. E.20,c. 194,d

Deſperatio ſæpè ſpei cauſſa eſt. D.102,b

Deſpretus, priſca vox. A 244,b

Deſpumare quando dicatur feruor. G.29,d

Deſtinere, ſiſtere, locare. A.193,b

Deſuetudo occupationum, pigritiam parit. B. 84, a. E.453,d

Deſultores equites, qui: duobus equis quomodo vſi. C.95,b. 524,b

Deſultores in re gladiatoriâ, qui. C.524,b

Detergere remos, palmites, pinnas murorum. A.332,b

Deteſtatio, pro, Obteſtatio. G.657,d

Detinent ſolum, quid. D.321,b

Detrux, noua vox. A.335,a

Detumere, faſtum ponere. A.240,a

Deuexum, pronum, inclinatum. G.249,d

Deuorare verba, continere, comprimere. G.49,d

Deuotare. A.125,a

Deuoti, qui: & hinc, D.N.M.Q.E. – A.128,a

Deuotio militaris. A.344,a

Deuotionis formula ſolemnis. G.502,d

Deuotum ſe alicui profitendi formula. G.292,c

Deuouere ſe Principibus, mos veterum Gallorum & Hiſpanorum. D.293. *deuoti ad patronum ſuum res proſpero geſtas referebant.* D.145,b

Deum eſſe, & humana curare, notitia eſt communis quam Natura, imò ipſe Deus, omnibus gentibus, etiam Noui Orbis, inſeuit: idque multis rationibus eleganter demonſtratum. B.434.& ſeqq. G.310,c

Deus vnus: & de eo bene, ſed temperanter, ſentire, prima Pietatis pars. D.17,b.18,a. *deſcriptus aliquo modo: ſed melius ſcitur neſciendo; & periculoſum rimari: eiuſque effectus & affectus.* D.18,a. *definitiones eius Stoica variæ; tum etſi vnus, nomina varia: & per omnia diffundi.* D.541,b. 542,a,b 545,a.b. G.312,c. *Plinio ſeniori Deus quid.* D.541,a. *proprium eius nomen homini ignoratur.* D.121,a. *conuenientiſſimum ei, Deus eſt, qui eſt, & quod eſt: mente purior: mouet non mouetur. pauca de eo dicenda: nec niſi in ſacris tradita: vitium animi, in illum inquirere: & inquiſitio ea vana.* D.121,b. *adorandus ille, non ſenſu perſequendus: in effectu, & ab ijs noſcendus. ſed nulli in eo affectus: totus ſubſtantia eſt: inque tenebris Deus.* D.122,a

Deus & Materia, Agens & Patiens, prima omnium principia, Stoicis. D.537,a.538,b. *ille & Materia antiquiora Mundo, ijſdem.* G.256,d. *ijſdem Mens Mūdi, & Mundus Dei corpus: anima videlicet ille Mundi, & pars eius: quibuſdam & Mundus ipſe.* D.539,a.542,b. Gſ.680,d. 810,d. *Deus tamen nec Mundus, nec eius pars: forma eius eſt adſiſtens, non informans.* Gſ.680,b

Deus ipſe Stoicis corpus, aut corporalis; vt & Platonicis ac Tertulliano, imò animal: contra Ariſtotele & Chriſtianis. D.543,a. 572,b. Gſ.679,d. *Stoicis etiam Deus ignis.* G.495,d. *vel corpus intelligens, & Mens in materiâ.* G.230,c

Deus ipſe ſe fecit. G. xxxj. *ex quibus compoſitus, Stoicis.* Gſ.716,c. *locus eius vbique: ipſe ſibi ſua perfectio, locus, ſedes, regnum: ſed conſpicuâ tamen ſede in Cælo.* D.565,b. 566,a. 576,b. 577,a. *Omnia ei præſentia, & æternitas illi momentum: nec tempora in eo diſparanda; & ab æterno quod nunc facit, fecit.* D. 557,a. 577,a

Deus Bonitas & Benignitas totus. B.45,b. *in Deo Filioque eius Chriſto ſpes omnis humanæ ſalutis.* B.64,a. *rex mentium eſt.* D.48,a. *eius exemplum, homo.* D.604,a. *ab eo finis & initium noſtri ſunt: felices ſi in illo.* B.75,b. *eum in nobis eſſe, adeoque in corpore noſtro hoſpitari, pluribus oſtenſum.* D.480,a,b. *inſpector is omnium, iudex, vindex, & gubernator.* D.18,a. *curator noſtrûm omnium & ſingulorum; & nos veluti aliqua eius poſſeſſio.* D.491,a. 546,b. 547,a. *Deus hominem requirit, pulchrum Manilij dictum.* D.604.b

Deus

Deus auctor & cuſtos Vniuerſi. Gſ.680,b. *æterna quadã omnium creatrix, conſeruatrix, & rectrix Mens.* D.386,b. 387,a. *omnia velut portãs ea Verbo virtutis ſuæ.* G.442 d. *Deus prima cauſſa ſecundarum actionibus ſe ſemper interſerit: materiam autem omniam ſemel & ſimul condidit.* Gſ.680,d. *conditorem vniuerſorum agnoſcebãt Stoici, etſi in verbis aut effatis diſſidebant.* G.77,c. *eum cum agentibus creatis immediate concurrere, videtur negari a Senecâ.* Gſ.716,c. *mira Dei artificis vis, qui tot varia, & ipſa paria diſparia fecit.* G.644,d

Dei notitia obſcura aut impenetrabilis: ſermones ancipites: attribui tamen quædam rectè à Stoicis: & primò Vnitatem. D.544,a,b. 545,a,b. *Vnitas eius quomodo Arnobio probata.* D.581,a. *Bonus & Beneficus, Stoicis: & hæc velut propria eius nota, & nomẽ.* D.545,b. 546,a,b. *eius Bonitas & Prouidentia aſſeritur contra aduerſantes.* D.550. & ſeqq. *Eius voluntas, cauſſa ante omnes cauſſas.* D.405,a *eaque ſumma eſt iuſtitia.* D.405,b. *iudicia eius multa occulta, nulla iniuſta.* D.410,b. *ab æterno ſemel decreuit: ipſe porrò neceſſitas ſua: ſua ille in legem æterna voluntas.* G.354,d. Gſ.680,b,c. *Deum nec ζωγρῶν mali, nec auctorem eſſe: & plura ad eam rem.* B.43,b. *ad peccatum enim non impellit, ſed ad lapſum.* D.123,b. *trahit nos ſæpe in externa mala, culpâ tamen noſtrâ.* D.124,a. *cur Geniorum miniſterio vtatur.* D.564,b

Deum nemo vidit: in omnibus tamen omnes cotidie vident. D.541,a. 543,b. *quomodo mutari intelligendus.* D.556,b. 557,a *facta non poteſt facere vt facta nõ fuerint.* D.328,a *eius proprium erecta deijcere, deiecta erigere.* D.132,b. *cùm magna imperia perdere vult, ſolenniter id facit per bella ciuilia.* D.108,b. *fortunam alicuius mutaturus, conſilia eiuſdem corrumpit.* F.73,d. *Mundi conflagrationi ſupereſt ſolus.* D.599,a. *Deus humanâ ſpecie Epicureis.* D.543,a

Deus, cùm pater ſit, ſalubre, bonum, & proſperum eſt, quicquid de nobis ſtatuit. B.46,a *qui eum tamẽ in vindictam ſtatuit, tollit ex Deo quod eſt Dei, imò quod Deus.* E.307,d. *ad nos nunquam non reſpicit.* Gſ.680,b,c. *qui eum ſecuritatem noſtri, aut certè magna curare, parua negligere cenſent, reiecti.* D.547,b. 555,b. *velut Epicurei: quibus Deus in intermundijs ſedens & otioſus, nihil nec ſui nec alieni curãs.* G.255 d. 286,d. 309,c. Gſ.680,b,c. 823,a,b *Deum interea vtiliter fingi fatentur Athei, etſi vel nullum admittant, vel hominem ſecurum faciant.* Gſ.715,d,c. *At verò Deum eſſe negare, infelicitas ſuprema eſt quæ in hominem cadere poſſit.* B.434,a. *& qui id faciunt, adoleſcentes ferè ſunt, & quos proteruia magis quàm ratio impellit.* B.436,b

Dei cultus, alterum Pietatis membrum, quid. D.18,b. *quis optimus.* D.19,b. 123, a. *eum ſequi, decretum maximum.* D.491 a. *ea ſumma ſapientia.* B.236,d. *Deũ ſequi, quibus ſummum bonum ſeu finis dictum.* G.241,d,c. *eum ſequi, quid Stoicis.* D.476,b. 477,a. 479,a. *ei aſſimilari, quid.* D. 480, b. *ad eius voluntatem conformanda humana.* B.75,b. *nam Deo ſeruire, parère, eumque ſequi, vera libertas, imò regnum potiùs eſt.* D.388,a. 510,a. G.241,d. *Deum audi audiendus, Homericũ ſcitum.* D.481,a. *Deus vbique colendus, etiam inter & apud hoſtes: eiuſque rei exempla.* D.176,b. 177,a. *cum Deo quodcumque opus aggrediendum.* D. 301,a. *eo ad clauum ſedente, hominis aſſiorandum.* D.20,a

Dei filij adoptione ſumus, Epicteto. G.132,d. *non timendus, Stoicis; vt qui non noceat.* G.368,d. *nihil ei clauſũ.* G.545,d *Deus ſine irâ Stoicis.* G.27,d. *pulchrum ei ſpectaculum vir bonus cum aduerſis compoſitus.* G.133,c,d. *cum Deo amicitia homini, non æqualitas: quamuis Deo nimis ſuperbè ſapientem ſuum æquiparent Stoici.* G.132,c. 178,d, 487,d. 516,d

Deus Bembo rarò in ſtilo, ſed paſſim, Dij immortales. B.94,a

Deorum maleſtado, nominum potiùs quàm numinum vnde ortum ethnici habuerit. D.545,a. *Deorum adulteria fingi a poetis, res mali exempli.* G.228,c,d. *Dijs omnia plena, Stoicis; ſed omnibus, præter Iouem, interitûs.* D.599,a. G.354,c. *Dij veterum maiores; & dij minuti.* A.92 a. *Dij omnes, ex ſapientum ſententiâ, idem vnuſq; Deus.* A.33,b *Dijs Semonibus lacte tantùm, non vino, fiebat.* A.92,a,b. *Dij coniugales, qui.* A.183,b. *variæ in Deorum cultu ſuperſtitiones; etiam crudeles: mixti autem q ſexu aut ſexu.* A.328,a,b. 329,a. *matrimonia eorum: ad vadimonia vocati.* A.328,b

Deos ſuos, eorúmve in templis ſtatuas, quaſi viſere ſoliti Romani. G.604,d. *eorum manus pedeſque oſculabantur.* A.305,b. *ſimulachra eorum quotannis Circenſiũ diebus in carpentis traducebantur.* A.91,b. E.199,d. *ſtatua eorum, præcipuè maiorum gentium, plerumq; vt ſedentium.* D.337,a. E.272,d. *Dijs ſui nomenclatores: hora acclamata: ſpecula oſtenſa ad cultum: lintea adhibita & ſtrigiles ad fricium & extergendum: cibi ijs appoſiti, &c.* A.328,a,b. 329,b. 330,a. C.112, a. *atque hæc à Senecâ irriſa.* A.328,a,b. 329,a

Deorum ſpiã ſtatua in menſâ velut genius tutelaqne eius poſita more Romano: dij etiã inter menſa inuocati. C.484,b. *q inter pocula libandi mos vetus.* C.360,b. *Dij primarij duodecim, qui.* C.603,b. *de plebe Dij, Ouidio qui.* D.560,b *cur laneos pedes habere Dij ficti.* D 406,b. *Deorum nomina Saliari carmine decantata.* E.72,c. *eorum nomina crebrò pro ſigno militia tam apud Græcos & Perſas, quàm apud Romanos.* E.532,c

Dij te ſeruent, acclamandi formula. A.312,b. *Dijs iuuantibus, bene precantium verba* G.26,d

Deos Deaſque precari, ſolenne apud Latinos Græcoſque. E.122,d,c

Deorum nomina terminandi inflectendíque aliæ ratio priſca Saliorumque, quam vulgaris. C.485,a

Deuteronomij Liber citatus. C.265,a. 288,a. 654,a. 663,b. D.76,b. 194,b

Dexter locus etiam priſcis ſiniſtro honeſtior: idque rationibus & exemplis oſtenſum contra Io. Goropium Becanum. A.298,b. 299,a,b. B.316,b. Gſ.813,c

Dextra manus robuſtior. A.298,b. 299,a. *Dextra, ſedes fidei: hinc, Dextram contingere, &c.* E.69,d. *Dextras miſcere, apud Perſas ſanctiſſimi fœderis.* E.271,d. *Dextra hoſpitij inſigne: dexteras etiam nudas attollere, ſignum pacis, & ſocij aduentus, in militiâ.* A.308,b. E.324,d. *olim etiam Dextra in aſpicaſa miſſum.* C.125,a. *Dextra denique omnia meliora & fortiora.* A.300,b. *quare id ſit.* A.301,a. *Dexteri adeò monere & agere, miniſtrò & pati, ſiniſtri eſt.* A.301,a

Dextro Hercule, Mercurio, aliæq; locationes in re fauſtâ. A.299,a

Dextrouorſum patera in conuiuijs circumlata. A.108,b

Διαβολὴ Græcis, quæ Calumnia Latinis, vnde. B.266,a

Diabolus ſic Chriſtianis dictus, quòd atrociſſimum hoſtis nocentiori quam Calumniæ nomine deſignari non potuerit. B.269,a

Diabolus auctor malorum delicto vel culpa. D.553,b. 554,a. Vide porrò, *Dæmon.* vel, *Genij.*

Diaconus. Vide, *Paulus Diac.*

Diadema, quid. E.158,d. G.188,d. 538,c. *quomodo geſtatum.* E.159,c. *primi Impp. eo non vſi.* E.359,d. *quis eorum primus eo vſus.* E.491,d

Diades eius generis Turrium bellicarum inuentor. C.297,b

Diæta plerumque chirurgiâ melior. D.47,b

Diata, pro Cœnaculo. G.756,c

Diagoras ἄθεος cognominatus. B.434,b

Dialectica diuiſio Zenonis. G.571,d. *Dialectica ab Epicureis è Philoſophia numero reiecta.* G.571,d

Dialectici Philoſophi, qui & Megarici. D.439

Διαλεκτικὸν ſcribendi genus quod vocet Hermogenes. B.135,b

Dialis cœna, Iouis epulum in Capitolio. G. 672,d. *Dialis cœna, prouerbium.* C.468,b

Dialogiſta Diodorus. Vide, *Diodorus Dial.*

Dialogus affinis Epiſtolæ. B.540. *imitationem veritatis habent, non ipſam.* B.489,a

Dialogus de cauſſis corruptæ Eloquẽtiæ ante Lipſij editionem corruptiſſimus. quis eius auctor. non videri Tacitũ. E.469.

fortè an Quinctilianus. A.449,b.E.470. an ut verus tien-tur. E.470 malè Ciceronē reprehendit. A.39,a. correctus & Notis illuſtratus à Lipſio. E.471. vſquead 490.& A.78,b. Idem citatus. A.232,b 259,a.312,a B.447,b. C.423,b.492,b.E.9,d.408,d.G.xv.434,c.Gſ.753,a
Dialogi Senecæ memorantur a Quinctiliano. G.xxv.
Dialogos de Inſtitutione Iuuentutis conceperat Lipſius, ſed non edidit. B.47,b.90,b.199,a.532.D.128,a. in ſerere inſtitutionem Epiſtolicam decreuerat. B.532
Διαμαστίγωσις adoleſcentum Spartanis vſitata. G.139,d
Διάμετρος Græcorum, Latinis Dimetiens. C.68,b
in Dianæ honorem tædis accenſis ſaltatum. A.133,a,b
Dianæ inhoſpita ara apud Tauros Scythiæ populos. A.380,b
Diana, in primis Taurica, ſacri Ludi Amphitheatrales; maximè venatorij: vt & Diana vox pro ipsâ illâ Venatione vſurpata ſit. C.560,a
Dianæ templum in Auentino ius aſyli habuit. E.529,b. einſdem templum apud Capuam. F.33,d
Dianæ Coloenes templum apud Sardianos. E.98,d
Dianæ Epheſiæ templum, & ſtatua, pro aſylis. E.97,c
Diana Leucophryna Magnetibus culta. E.98,c
Diana Limnatis, ſeu Limnetis, vnde: non Limenetis. E.124,c
Dianæ Orthiæ ara Spartæ, ad quam pueri verberibus exercitati. G.139,c
Diana Perſica, vbi, & vnde. E.98,c
Diaria, quæ: cibus diurnus modicus in alimentum captiuorū, aut etiam ergaſtulorū ſeruorum. A.245,b.322,b.G.418,d
Διαστολή. Vide, Diſiunctio.
Diathyra Græcis, quæ Latinis Prothyra. A.160,a
Diazomata inter gradus Amphitheatrorum, quid. C. 569,a. 571.572.
Dibapha veſtis purpurâ ſæpiùs tincta. G.82,d.Gſ.688,c,d
Διβόλια, tela Græcorū, quanā: ſecuris ſpeciem videri. C.343,b
Dicam dicere, ſcribere. A.117,b
Dicebo, pro, Dicam. A.200,a
Dicem, pro, Dicam, antique. A.63,b. 130,b
Dicendi genus imitatur mores publicos. G.x.
Dicere repudium, pro, Repudiare. E.83,d
Dico, & Dictito, quomodo I, primam longam habere dicantur. A.471.b
Dicundo vtile. A.302,a
Dicta à maledictis, & maledicta à maleficijs differūt. B.109,a
Dicturum, facturum eſſe, pro, Dicturos, facturos. E.541,b
Dictum, Edictum, Enunciatum, Effatum, κατηγόρημα, Id quod dicitur, inter incorporea Stoicis. D.573,a
Dictata dare etiam Laniſtæ dicti, quomodo. C.504,b
Dictator in ſago, vt res gerendæ cauſâ, creatus. G.197,c
Dictatori prælatæ ſecures etiam in Vrbe. A.281,b. lictores habebat vigintiquatuor. A.197,a.283,a
Dictaturam primus Sulla diuturnam, Cæſar perpetuam fecit. E.1,d
Dictator conuiuij, apud Plautum. A.104,a
Dictatrix conuiuij. A.105,a
Didere verbum in Tacito ſæpè corruptum, E.106,d
Diditus, vel Deditus, rumor, fama. E.165,d
A. [illegible]dio forſitan cognomen Auiti. E.250,d
Διδυμοξύλον, Crux. C.643,b. 679,b
Didymus, χαλκέντερος dictus, quot millia Librorum ſcripſerit: quando vixerit. G.569,d. idem allegatus de periodis Anni Magni. D.598,a
ad Gaſp. Diemenum Epiſtola Lipſij. B.253,b
Diericus, & Diedericus, nomen, vnde. C.263,a
Diem edere, quid apud Iuriſconſultos. A.37,a
Dies quæque vt vltima futura trāſigenda ſapienti. D.567,a. G.406,d
Dies cur in Britanniâ longiores, Taciti & aliorum cauſa, non cauſa. E.456,d
Dies veritatem aperit. G.30,d. ægritudinē adimit. G.181,d
Dies vnus ſapientis plus patet, quam ætas ſtulti longiſſima. G.533,d
Dies feſtos & lætos ſupplicijs funeſtare nolebant Romani & Græci. G.506,d
Dies totos dormire, & noctes vigilare, peruerſorum hominum & retro viuentium. G.670,c
ad Deum reſpondere, quid. Gſ.716,d
Dieſpiter, Iupiter, quaſi Diei pater. Gſ.816,d
Dieſt, vel Dieſthemo, Brabantiæ oppido vnde nomen. C.165,a
Differre, Diffamare. A.119,a
Difficiles, χαλεποὶ, qui Ariſtoteli. G.4,b
Difficul, pro, Difficilis. A.116,b
Diffidentia commendata regnanti. D.72,b
Difflare, quid; faſtidientis, ſpernentis. E.35,d
Diffuſio animi, διάχυσιν ψυχῆς, dilatatio. G.235 d
Digamma, aut, Digammos, quid: vnde dicta. Claudij Imp. inuentum: facie Ɛ litera inuerſa: in G. ſæpè mutatur: pro aſpiratione veteribus fuit: Varroni eius loco Va nominatum. A.459.b 460,b. E 171,c
Digerere in literam, quid. G.504,d
Digitis computare, ſaniratorum. G.61,d,b
Digito ſummo caput ſcalpere, nota hominis effeminati. G.471,d
Digitum tollere, victum ſe fateri: ad digitum concurrere vel pugnare, quid, quæſitum C.539,b
Digitum tollere, pro, Aſſentiri. A.36,b
Dignatus, id eſt, honoratus, decoratus. E.407,d
Dignitates virtute emendæ: ſed ſæpius fit fauore; & nimis ſæpè mercaturâ: atque id ruina ſtatuum D.144,a
Dignitas & Cenſus, aditus ad Magiſtratus, apud Rom. G.258,c
Dij, populi montani Thraces. E.89,c
ad Ioan. Dyenbergium a Rimen Epiſtola Lipſij. B.362,a
Διογενεῖς vnde Reges Homero. D.233,b
Delectus ſeriò adhibendus parando militi: & quàm hodie in eo peccetur. D.84,a. quid ille Delectus; & in eo habendo quæ ratio obſeruanda D.84. & ſeqq. Vide etiam infrà poſt Delectum Rom. & Græc.
Delectus militaris, quid: apud Romanos à quibus, quorum, & quomodo inſtitutus. C.13,a.15,b.20,a,b.22,b. eius modus & forma. C 17,b 18,a,b. in Capitolio fieri ordinariè ſolitus. C.18,b.19,a. eius futuri dies ſcripto aut præconis voce prodicta: tum alij in eo faciendo ritus. C.18,b. totius Delectus formæ ſchema ſeu breuiarium generale. C.33.
Delectus militaris ratio & forma apud Rom. inferiori æuo tota mutata & collapſa: & qualis. C.31,b.32,a
Delectus in prouincijs exteris ab Auguſto primū habiti, quâ occultâ cauſâ. C.338,a. ij autem Auxiliarium in exteris prouincijs Delectus, inter grauiſſima & maximè odioſa Romani dominij. C.236,a.388,a.E.398,d
Delectus militaris quomodo dicatur Græcis. C.235,a
Delectus militaris bene vtilitas. C.20,a. eius mos Romanus optimus: ſed vix hodie reuocabilis. C.223,b. ratio tamen aliqua inſtitui poſſit vulgatâ melior: & qualis. C.224,a. Vide etiam ſuprà, Delectus ſeriò.
Diligentiæ laudem & celeritatis gratiam nihil ſimul habere poteſt. B.147,b
Diludia, quid. C.508,a
Diluuij memoria quomodo apud Mexicanos ſeruata. D.597,a
Diluuium Noe quaſi à Seneca deſcriptum. Gſ.741,d
Διμάχαι, Polluci qui. C.525,a
Dimacheri, διμάχαιροι, inter gladiatores, qui. C. 525.a
Dimenſum menſtruum militum quale; quale ſeruorum. C.202,b
Dimetiens Latinis, quod Græcis διάμετρος. C.68,b
Dimicare ad certum, quid Tertulliano. C.535,b.
Dimidiatis appetere qui dicantur Plauto. A.102,a
Dimidium operis aut facti habet, qui benefaciendi voluntatem habet. G.446,d
Dingua, pro, Lingua. A.78,a
Edmundus Dinterus, Hiſtoriæ Brabanticæ ſcriptor, citatus. C.765,a. 768,b
Dio Caſſius è præcipuis Hiſtoriæ Rom. Mediæ ſcriptoribus Græcis. B.147,a. quando vixerit. C.380,b. Præſes fuit Dalmatiæ & Pannoniæ. C.448,a. Fragmenta eius in Siciliâ reperta. A.189,b. loca eius de Elephātis. B.35,a 372. 40,a. de Equo militis Prætoriani ſub Imp. Seuero. B.[illegible],a σημειογραφίας inuentionem ipſi Mæcenati tribuit, quæ libertorum eius reuera ſunt. B.382,a,b. quaſi ex profeſſo ſemper hoſtis Senecæ; item omnium Philoſophorum, nec non Cici-

Ciceronis, & eiuſdem ferè bono. B. 377,b. 378,a. E. 219,d. 230 d. *quomodo tamē a calumniá in Senecā excuſari poſſit.* D. 456,a G. xix. *eius locus de numero & agnominibus legionum tum ſuo tum Auguſtiano: iiſq; ſuſiùs explicatus.* C. 237,b. 238. *eius locus de Parthis a Romanis teſtudine factâ repreſſis.* C. 269,a. *eiuſdem locus Pontem a Traiano in Danubio ſtructū deſcribens illuſtratus.* C. 447,b. 448,a *eius non vera, etſi ſcita, narratio de corpore Britānici gypſo a Nerone oblito.* E. 218,d. *Dio ſæpè velut interprete Taciti.* E. 267,d. *eius locus qui è Velleio ſumtus videri poſſit.* F. 57,d *locus eius de Senecâ aſſignatus.* G. xxiij. *eiuſdem Elogium de Senecâ.* G. xxviij. *eius abbreviator Xiphilinus.* A. 192,b. *qui tamen multas pulchras & vtiles partes in Dione recidit.* C. 447,b
Dionis Caſſij diſſenſus a Suetonio, ſed conciliatus. A. 325,b. 326,a. *eiuſdem diſſenſus a Velleio.* D. 303,b. *a Tacito.* E. 320,d. *a Senecā patre.* E. 492,a. *a Velleio.* F. 65,d,c. *à Senecâ Philoſopho.* G. 194,d. 195,c. *Eius ſæpè dubiæ adſeverationes; tum & aliquando errores.* A. 189,b. 246,b. 290,b. 315,a C. 380,b. E. 36,c,d. 107,c. 389,d. *magnus in hiſtoria lenitatis obſervans.* E. 4,d. F. 64,d. *Xylandri eius Interpretis lapſus & errores.* A 269,b. 325,b. C. 31,a. 239,a. 560,b. E. 72,b 99,d. 148,d. 166,b. 173,d. 302,b. 513,c. 516,b
Dionis Caſſij locus benè à Ioſ. Scaligero correctus. A. 241,b. *Idem correctus.* A. 74,a. 178,a. 447,a,b. B. 479,a C. 107,a 239,a. 396,a. 487,a. 518,a. 560,b. 615,a. E. 4,c. 31,c. 144,c. 148,d. 155,b 221,d. 223,d. 265,d. 298,c. 302,b. F 66,d. G 89 c *Idē aliquoties citatus, & ſæpe explicatus.* A. 107,a. 110,b. 128,a. 150,b. 167,a. 169,b. 236,b. 246,b 248,a. 251,b. 258,b. 270,a. 273,b. 274,a. 277,a. 278,b. 279,b. 280,a. 283,a,b. 287,b. 297,b. 304,a. 512,b. 316,a 325,a,b. 447,a,b. B. 510,a. C. 19,a. 22,b. 29,a. 31,a. 42,a 50,a. 51,a. 58,a. 63,a,b. 69,b 71,a. 72,b. 76,a. 84,b. 86,b 87,b. 110,a. 123,b. 126,b. 128,a. 131,a. 147,b. 159,b. 162,b. 166,b. 168,b. 177,a. 192,b. 211,a b. 212,b. 213,a. 220,b. 223,a 225,a. 235,a. 237,a,b 244,a. 245,b. 304,a 327,a. 347,a. 331 a,b. 357,b. 358,a,b. 361,a. 380,b. 381,a,b 383,b. 395,b. 402. & creberrimè paginis ſeqq. vſque ad 685,a. D. 44,a. & aliquoties in Libris Politicis: vt & paſsim in Commentario ad Panegyricum Plinij. Item 414,b. E. 2,c. & deinceps ferè ſingulis paginis Commentariorū in Tacitum. Item F 41,d. 45,c. 50,d. 53,d. 55,d. 56,d. 58,c 59,d. 60,d 62,d. 63,d. 64,d. 67,d 69,d 71,d. G. xiij. xvij. 17,c. 55,c. 64,d. 66,d. 73,d. 79,c. 81,d 99,c. 102,c. 109,d. 116,d. 133,c. 136,b, 161,c,d. 162,d 164,b,d. 171,d. 181,c. 196,c,d. 207,a. 209,d. 229,d. 242,d. 261,d. 321,c. 461,d. 478,d. 530,d. 631,d. 662,d Gſ. 688,d. 697,c. 698,b. 744,b,c. 745,c. 776,c. 802,d. 813,b. 814,c,d. 815,c. 816,b,d. 817,b. 821,a 813 b 829,d. 830,b
Dio Chryſoſtomus correctus. E. 280,c. *Citatus.* C. 94,a. 133,a. 421,a G. 130,d 167,d. 202,c
Dio Syracuſius per quos fatales euentus patriam a Dionyſij tyrannide liberarit. D. 189,b. *et filij ſui mors quæ interitum ſpectro antè ſignificata.* D. 193,a
Diocletianus Imp. quam liberalis in Eumenium Rhetorem. D. 276,b. *Thermarū eius magnitudo & ornatus.* C. 439 b 440,a. *hortos is Imperio prætulit.* D. 397,a. *eius item priuatis dictum, & queſtela notabilis.* D. 143,a
Diodorus quidā Dialogiſta, Politicorum Lipſij obtrectator, refutatus. D. 149. & ſeqq. *eius ingenium & ſcriptum deſcriptū.* D. 151. *ad eum Epiſtola Lipſij.* D. 153,b
Diodorus Siculus Hiſtoricus, a quo Hiſtoria Orientalis veteris cognitio potiſſimùm haurienda. B. 146,b. *eius calumnia in Germanos, ſi per Celtas eos intelligis.* E. 544. *Is correctus.* B. 302,a. F. 9,c. G. 76,d. *Idem citatus.* A. 317,b. C. 74,b. 75,b. 76,b. 81,b. 120,c. 177,b. 188,b. 221,b. 224,b. 241,a,b. 243,a. 244,a. 245,b. 247,a. 265,b. 266,a 297,b. 298,b. 311,a. 314,b, 315,a,b. 319,b. 320,b. 334,b 335,a. 336,a. 341,b. 343,a 346. a. 350,b. 354,a. 357,b. 358,b. 359,b. 360,a. 363,b. 388,b. 391,a. 394,a. 397,a. 425 a. 619,b. 627,a. 646,b. 792,a,b. D. 23,b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 321,b. E. 177,b. 313,d. 435,b. 436,d. F. 10,c. 13,d,b. 80,a. G. 30,d. 53,d. 54,c. 74,d. 75,c. 77,c. 575,d. Gſ 739,d
Diogenes Apolloniates condiſcipulus Anaxagoræ, apud Anaximenem. D 438,b
Diogenes Babylonius dictus, magnus & grauis Stoicus Ciceroni: legatus Romam ab Athenienſibus miſſus: ibique cum Carneadis diſcipulis ſocius. D. 441 a. 443,a. *quomodo Zenonis ὁμολογίαν interpretetur.* D. 478,a. *malè quibuſdam Diotogenis nominatur.* G. 63,d. 64,c
Diogenes Cynicus. D. 439. *alta ſapientia vir: eiuſque magnanimum dictum in irriſores ſuos.* A. 338,b. B. 270,a. *eius dolium fictile.* A. 203,a. *ſonum ſe quaſi excederet, ſaſſis & ...* D. 448,a. *ab omni ætate quo argumento coniugium remouebat.* B. 26,b. *eius Antiſthenem ſectantis perſeverantia.* C. 123,a. *urguens ſuſus in cithar cadum ut prum.* C. 575,a,b. *ad Philippum Regem pro ſpeculatore deductus qua profeſſus ſit.* D. 447,b *Sermus factus quomodo ſe geſſerit.* D. 511,a,b. *ſemper is vulgo aut populo contrarium agere ſtuduit.* G. 438 d.c. *imitatorem ſe Herculis ferebat.* G. 172,d *qualis in aduerſitatibus.* G. 137,d,c. *ſcitum eius dictum in cantum Xenophontis.* G. 19,d *ad Philoſophū audacius multa de cæleſtibus aſſerentem.* Gſ. 751,c *dictum eius apud Laertium, quod Seneca Socrati tribuit.* G. 47,d
Diogenes Laertius quādo vixerit D. 432 b. *amator Epicuri.* G. 418,c. *in Pariſiis valdè laudat Ariſtotelem.* D. 432,a. *eius locus de Potamone auctore ſectæ Electicæ.* D. 432 b. *Ariſtotelis & Chryſippi ſcripta per ſtichos ſeu verſus aeſtimata indicat.* B. 135,a. *eius error.* D. 438,a 439. *verba eius a quibuſdam male mutata.* D. 372,b. *Idem correctus.* D. 436,b. 437,a. 438 b 497,a. 545,b. 569 a. *Citatus.* A. 110,a. B. 382,a. 448,a. 534,b. C. 413,b 518,b. 575,a. 582 b. D. 72,b. & alibi in Libris Politicis. Item 434,b. & paſſim ſæpiſsimè in libris Philoſophiæ Stoïcæ. Porrò E 65,d. 99,d. F. 67,d. G. xxxiv. 3,c. 30,c. 32,d. 33,d. 47,d. 48,d. 81,c. 98,d. 141,c. 149 d 164,c. 158,d. 175,d.c 186,c. 226,d. 243,c. 248,b. 251,d. 263 c 265,c,d. 276,d 288,d. 309,d. 317,d 375,d. 380,c,d. 383,d. 390,d. 400,c 423,d. 424,c. 442,d 456,d 465,d. 484 d. 500,c 512,d. 537,c. 543,d. 565,c. 571,d. 572,c,d. 579,c. 609 d. 619,c. 631,d. 635,d. 645,d 666,d. Gſ 708,c. *Eius Interpretis lapſus.* G. 84,d. 384,b
Diomedes diſpenſator Auguſti, dominū fero apro obijciens, & poſt eum latens, non tamen ab Auguſto punitus. D. 247,a
Diomedes Grammaticus diſtinctionem in ſcribendo, vocat Appoſitionem punctiſ; eamque in triplici differentia agnoſcit. B. 134,a
Diomedon tyrannus. G. 30,d
Dionyſius Alexandrinus citatus. C. 335,b
Dionyſius Areopagita citatus. D. 541,b. 546,a. 570,a
Dionyſius Halicarnaſſæus e præcipuis Romanæ veteris Hiſtoriæ auctoribus. B. 147,a. *quando vixerit, & quàm diu Romæ: quæque ille inter magnificentiſſima opera Romana ponat.* C. 421,a. 442,b. *eius deſcriptio Capitolij a Tarquinio Superbo ſtructi: atque ea examinata.* C. 430,b. 431 b. *eius locus de ſupplicio pollutæ Virginis Veſtalis: iſque item examinatus.* C. 616,b. 617. 618. *Idem cum Plinio maiore conciliatus.* C. 25,a,b. *iudicium eius de ſtylo Iſocratis.* A. 55,a. *eius opinio Stoica de animarum longæuitate.* D 616,b. *locus eius egregius de domicilio animarum poſt obitum.* D. 620,a. *eius inſigne Elogium Homeri.* F. 13,b. *Idem cum Tacito conciliatus.* E. 173,d. *quædam eius Fragmenta in Siciliâ reperta.* A. 189,b. *Idem correctus.* C. 27,b. 128,b. 346,a 413,a. 609,a. *Citatus.* A. 76,a. 132,a. 263,b 267,a. 281,a,b. 283,a. 344,b. B. 318,a. 409,b. C. 15,b. 18,b. 22,a,b. 25,a,b. 29,b. 42,a,b. 54,b. 55,a. 61,a,b. 64,b 71,a 79,a 80,a,b. 83,b. 89,b. 90,b. 94,a,b. 101,a,b. 111,b. 112,a. 125,b. 127 b. 132,b 136,a. 139,b. 166,b. 176,b. 177,b. 196,b. 198,b. 200,a,b. 209,a. 214,b. 219,a. 242,a,b. 250,b. 265,b. 331,a. 342,a. 346,a. 350,a. 377,a. 399,b. 403,a. 419 b. 420,b. 421,a. 423,b. 429,a. 430,a b. 431,a 447,a 454,b. 455,b. 459,a,b. 469,a. 485,a. 601 b. 603,b. 604,a. 607,a. 608,b. 609,b. 610,b. 611,a,b. 612,a. 615,a,b. 616,b. 653,a. 658,b. 665,b. 667,a. 792,b. D. 123 a.

203,b.

203,b.407,b. *E*.21,d. 28,d 48,d. 61,c. 99,d. 113,c. 115,d 117,c.119,d. 175,d.188,d.224,d.240,d.146,c. 265,d.272,c.380,d.388,d.507,b.519 b. *F*.11,d.15,d. *G*.76,c.79,d. 83,d.117,c. 176,c. 197,d.254 d. 371,c. 637,d. *Eiuſdem Interpretis lapſus,* C.37,a.55,a.132,b

Dionyſius Rhetor Sigma literam depreſsit, & Rhimextollit: in vtroque reprehenſus. A.464,a,b

Dionyſius iunior Syracuſarũ tyrannus, è clementi & benigno in quantam tyrannidem delapſus. D.231,a. *à ſceptro ad ferulam redactus.* D.189,b.206,b.407,b

Dionyſius tyrannus carcerem in viuo ſaxo excidit. G.119,c

Dionyſopolis in Ponto originis Græcæ vrbs. G.75,d

Dioſcorides citatus. G.413,c. *eius error de Balſamo.* E.427,c

Diotogenis Pythagorici ſententia. D.155,b

Diphilus, Comicus Græcus, quem imitatus Terentius. A.52,a. *eius Verſus in laudem Vini.* A.103,b. *verſus alq.* A.100,a. D.74,a

Diphilus quidam Tragœdus in Pompeium proteruus. A.20,b. 21,a

Δίφρον *Græci propriè Latinorum Sellam vertunt.* A.270,a

Diphthongi, ſiue Binocales, quid. A.450,a.456,a. *quot & quæ Latinis: quomodo hodie pronuncientur; pronunciari autem quomodo debeant.* A.456, & ſeqq.

Diploma, litera curſus publici. E.353,d. G.196,c

Δίπυρ@ ἄρτ@, *Panis bis coctus.* C.182,a

Diribitores, in comitijs, qui. C.511,b

Dirigere, abſolutè, ſignatione neutrã. A.347,b.350,b

Dirigere, in re militari, quid. F.70,d

Diripi ab amicis dicti, qui vndique petuntur, interpellantur, trahuntur, & quaſi abducuntur. G.56,d

Dirus are, &, Ære diruitus, quid. C.220,b

Diſcendi amor & ardor, nota bonæ indolis, vt halitus manò è terrâ erumpens indicium latentium aquarum. D.400,a

Diſcendum quam diu viuimus. G.523,d

Diſcentia vox Tertulliano vſurpata. D.620,a

Diſceſſio in Senatu, quid; eiusque forma. A.422,a. G.233,d

Diſcinctus, non eſt idem quod, Non accinctus. E.173,c

Diſcingi, aut diſcinctos ire vel ſtare iuberi, inter ignominias militares Romanis. C.221,a

Diſciplina militaris definita: & quænam contineat in genere: quot eius partes: quanto bono: quomodo in vſum reuocanda, & exercenda C.135,b. D.89. & ſeqq. *eius ſedes Caſtra; partes, Munia, Exercitia, Leges.* C.136,a. 230.

Diſciplina militaris formandis militibus neceſſitas: & quæ à Romanâ potiſſimùm imitanda: ea enim velut idea & exemplum eſt vera Diſciplina militaris. C.227,b. & ſeqq. D.84,a,b. G.15,d

Diſciplina bellis ciuilibus corrumpitur. 107,b

Diſciplina & ordo pedites equitibus præualere facit. D.83,b

Diſciplinam non poteſt ſeruare ociosus exercitus. D.82,b

Diſcipulo quatenus non licitum interpellare Doctorem. C. 17,a

Diſcordia extremum malorum in Republicâ aut exercitu. B.65,b. E.127 d

Diſcordia inter conſuaſores vitanda Conſiliarijs. D.40,b

Diſcordiam ſerere inter hoſtes, ſapientis ducis eſt. D.98,a

Diſcretio, Accentus, triplex: & ſingularum nota. A.466,b

Diſcus in piſcinam miſſus cur reſiliat. G.703,d

Diſertos pectus & vis mentis, non verba faciunt. B.167,b

Diſiunctio, Διαστολή. quid: eiusque nota. A.466,b

Diſpartire, obſcœno intellectu. A.216,b

Diſpenſatio reſtricta & vtilis tributorum, onus tributorum facit leuius. D.65,a

Diſponere & figurare orationem, plus eſt quàm inuenire præclarè, aut enunciare magnificè. D.300

Diſpretus, priſca vox. A.244,b

Diſpunctio Notarum Mirandulani Codicis in Tacitum, Duce Arſchotano inſcripta à Lipſio. E.M.3. *nec aliâ iuſtâ reſpenſione, aut digniore titulo, dignatus earum Notarum ſcriptorem Lipſius.* B.178,b.179,a,b. 180,b.182,a. 183,a.184,a. 187,b.198,b. 222,b.225,b,&c.

Diſpungere, in rationibus, aut re nummariâ, quid. G.218,d. 323,c

Diſputare omnes malunt, quàm viuere. D.47,b

Diſputandum de religione vbi, quatenus, & à quibus. D.165,b

Diſputationes de religione publicæ & populares noxia. D.166,a

Diſputationes captioſæ, & irrita acumina, exploſa. D.430,a

Diſſertatiuncula à Lipſio apud Principes Albertum & Iſabellam dicta, iiſdem ab eodem inſcripta. D. 286. & ſeqq.

Diſſidia in repub. fouere, an Principi conſultum, & quatenus. D.109,a,b

Diſſignare, &, Diſſignator. A.92,b. *Diſſignatores in ſpectaculis, qui: item in funeribus: iique cum lictoribus, quomodo.* C.575,a. E.76,c. G.363,c

Diſſillaba. Vide, *Biſillaba.*

Diſſimulatio neceſſaria Principi: ſed cum modo habenda: diſſimulare qui neſcit, regnare neſcit, dictum Imperatoris. D.73,a

Diſtinguere benè, ſiue, Diuidere, diuini viri iuxta Socratem eſt; iuxta Lipſium, diuini doni. B.206,b

Diſtinctio ſermonis in vnâ periodo, quæ in pronunciando adhibetur, notis dignoſcitur in ſcripto. Vtraque, quæ. Harum vſus quam vetus & antiquus. & plura ad hanc rem facientia. B.133.134.135.

Diſtinctiones aut Interpunctiones accuratè obſeruandæ in ſcriptis obſcurioribus aut ſubtilioribus. A.358,b. D.11. *in Seneca ſcriptis neceſſaria.* G.y.

Diſtinctio Librorum per verſus, cola, ſiue commata, vel partitio in membra & ſectiones, quâ veteres vſi, nunc deſijt: qualis ea fuerit: eamq; in vſum reuocari optat Lipſius, &c. B.135 a,b

Diſtringi, Alligari, & Adſtringi, vt differant. G.242,c

Diſtringere ſudorem, quid. G.234,d,c

Dite ſacri Ludi Amphitheatrales: eique ara: & ad eam ſacrificium hominis noxij in Amphitheatro ad committendos Ludos. C.560,b

Ditmari Epiſcopi narratiuncula de fide Canis in dominum. B.394,a. *eius Chronicon citatum.* B.48,a. C. 510,b. E.439,d. 442,b

Petri Diuæi in Belgicis antiquitatibus inueſtigandis diligentia: eiúſque in eâ re citatus. C 753.755,a. 772,a. *Eius proba correctione.* A.154,b.217,b. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* A.176,b.207,a.214,a

Diues vere quis tantum habendus iudicio olim Craſſi. C.235,a.414,b

Diues ſolus ſapiunt. D 507,b. *vnde dictus.* D.508,b

Diues eſt, quem animus ſuus diuitem iudicat; non quem vulgi ſermo, aut poſſeſſiones. D.508,b

Diuites vulgo dicuntur beati, docti, &c. G. 435,b,c,d. *ſed Diuites non tam qui multa poſſident, quam qui opum verum vſum nouerunt.* G.245,c

Diuites qui fieri cupiunt, fiunt inopes cupidinum; dictum varij tributum. G 424,c,d

Diuites maximè periclitantur ſub tyrannis. G.153,d

Ditiores ſoli in militiam allecti à Romanis: & cur. C.15,b. 16,a, b. 17,a

Diuites, tamquam diuitiarum ſaturi, vt nauſeabundi vsitu per exercitium, ſeu animi cauſſâ, pauperes aliquando in victu & tenui apparatu agere & imitari ſoliti. G.82,d. 418,c. *cubiculum in eum vſum habentes, cui nomen dabant, Pauperis cella.* G.616,c

Diuitiarum vis. A.372,a. *molliunt Diuitiarum fructus, faſtus, luxuria, & extremum malorum, impietas.* B.199,a

Diuitia cauſſa malorum irritando. G.563,d

Diuitia ſublata beneficentiâ inutiles, Ariſtoteli. G.265,c

Diuitiarum modus, qui animi. G.81,d. *earum Epicteto modus, corpus; vt pes calcei.* G.157,d

Diuitia difficiliùs incipiunt, quam creſcunt: hinc parua magno, magna paruo labore acquiruntur. G.617,d

Diuitiarum parandarum ratio tutior & innocentior in agris, quàm in vrbibus. B.13,b

Diui-

Diuidendi ſumma laus in docendo. Diuiſio enim rerum exacta, efficaciſſima eſt ad methodum, ſeu viam rationemque docendi & diſcendi. B.146,b.206,b. D.450,b. *ſed Diuiſio nimia idem vitij habet, quod nulla.* D.464,a
Diuidere ſententiam, quid. G.234,d,c
Diuidere, verbum aliquando obſcænum. A.85,b
Diuiduus labor, quem nimia diuerſa partiunt. G.668,d
Diuinationis omne genus cur a quacumque bonâ republicâ arcendum. D.194,b.195,a
Diuinationem è ſomnijs non totam reſpuit Lipſius. B.31,a
Diuinos conſulere de futuris uetat. D.194,b
Diuini & occulti aliquid in quibuſdam morbis. G.47,d
Diuiſio, Ciceronis ſcriptum, pro, Diuiſio. A.84,a
Diuortia apud antiquos in Acta publica relata, nec antè rata. E.526,b. G.297.c
Diuortij formula ſolennis quæ. E.492,b
à Diuortio quantum ad nouas nuptias internalli permiſſum Legibus Iuliâ & Papiâ Poppaâ. E.514,c
Diuortiorum crebritati modus Lege Papiâ Poppeâ impoſitus: item iniuſti diuortij pœna ſtatuta. E.517,b,c
Dius, Macedoniæ urbs. F.18,d
Diuus non vocatus Imperator, niſi cùm mortuus. E.290,d
Δῶ, pro, Δῶμα, apud Homerum. A.152,b
Docere armis, &, equo, quid. A.142,b
Docere quod didicit quiuis delectatur, & quaſi impellitur. G.394,b
Δοξοσοφία, ſeu Opinata Sapientia, meritò Platoni culpata. G.148,d
Documus, aut Docio, archimimus fortè. A.330, b
Doctores aut Præceptores magis quam parentes venerandi, Ariſtoteli. G.574,d
Doctor armorum, ſeu Campidoctor, quis. C.194,a
Doctores, pro Laniſtis. C.504,b
Doctrina Prudentiam & Virtutem promouet. D.23,b. *quomodo: & quis eius verus finis: & in eâ modus.* D.24,a,b. *mentem illuſtrat: animum domat: modeſtiam inſerit: ab hac vani ruerunt: ad rem transferenda.* D.127,b. *Doctrinarum cum externa, & linguarum ſcientia, dirigenda cum prudentiâ ad vſum vitæ.* B.86,b. *Doctrina vera laudatio.* D.136,a. *eam a Principe amari, facit ad eius famam.* B.36,b. *ea ſolos habet hoſtes, indoctos.* D.429,b. 430,a. *at eius contemtus inter primas cauſas corruptæ reipublicæ.* A.201,b. Vide etiam, *Eruditio.*
Doctrina Romæ viguit ab ipsâ Vrbe conditâ: paulatim tamen exoleuit: donec victa Græcia victores ſuos eâ iterum cepevit: inde omnia ſtudiorum genera floruerunt, maxime inter primores: doctores etiam artium liberalium publicè priuatimque honorati, & ſtipendijs maximis donati. C.469,a,b
Doctrina, opinio tantùm. C.677
Doctrina quo differat a Studio. D.459,a. *Ea duplex, Dogmatica & Parænetica.* D.471,b. *eaque iungenda ad inſtitutionem Philoſophiæ.* D.471,b
Docti, Stoicis qui. D.468,a. *Docti, Stoicâ linguâ, pro Bonis; vt, Rudes, pro Malis.* G.442,d. *hinc, Doctus, pro Sapiente.* G.673 d. Vide etiam, *Eruditi.*
Doctus ab indocto diſtat vt equus domitus ab indomito. D.428,b
Doctorum virorum imagines in Bibliothecis poſitæ. G.158,d
Doctiſſimi ſi tyranni. D.122,b
Doctorum nonnullorum vanitas & liuor. E.xij.
Δωδεκάθεος cœna Auguſti. A.101,b
Dodrans, palmus maior, ſpithama Græcis. C.70,a
Dogma, & Dogmatica Philoſophia, quæ. D.460,a
Dogmata Stoicis, quæ alij Axiomata, Enunciata, Effata, Conſulta, id eſt, Decreta, Scita, vel Placita. D.471,b. G.599,d
Dogmatica doctrina, ſeu Philoſophiæ pars, Decretoria. D.471,b.472,a. G.590,d
Cn. Dolabella fœdus adulator. E.101,d
P. Dolabella Proconſul Africæ. E.116,d
Dolabra quomodo differat à Securi. C. 282,b
Dolabrâ hoſtem vinci debere, dictum Corbulonis. C.228,b. 282,b. D.90,b
Dola vehementiſſima febris Lipſium penè ſuſtulit. B.261,d
Dolare, & Dedolare, obſcæna aliquando. A.216
Dolia antiquitus Romanis fictilia, non è ligno: lignea, Galliarum inuentum Plinio. A.205,a. C.351,b
Dolia lignea ſaxis oppleta in murum hoſtem hoſtileſve machinas prouolui vtile. C.351,b
Dolor, frigus eſt, & ab eo contractio. G.110,d
Dolor Stoicis inter indifferentia: alijs malum. G.407,d
Dolor, quid & vnde: ex malis publicis grauiſſimus quibuſdam viſus. & quare. D.381,b.382,a. *ſed dolor ex publicis malis ſtultiſſimus inter affectus; imò impius: cur.* D.386,b. *eius in malis publicis ſimulatio Conſtantiæ aduerſa: ambitioſe a quibuſdam induitur: ea detecta.* D.382,b. 383,a. *dolori autem ſuo augendo, imò fingendo, quilibet pronus.* D.412,a. *atque is dolor ambitioſus eſt & ſcænicus.* G.490,d. *interdum magna pars ingenij eſt.* G.71,c,d
Dolori neque nimis recenti, neque nimis veteri occurrendum. G.71,d. *maturè tamen eius medela incumbendum; neque ei adhærendum aut incubandum: apud eum enim à quo paſcitur, & ſuauiter manet.* G.107,d
Dolore nullo in cariſſimorum funere affici, eſt hominem exuere. G.86,d. *in eo tumultuari, fæminarum.* G.72,c
Dolori confuſio ferè adhæret; nec decori vlla cura eſt. E.76,d
Doloris initamenta. D.412,a. E.77,d. G. 71,c,d.490,d
Dolor æternus, pro, Magnus, inſolabilis. E.286,d
Dolor vbi, ibi manus. G.498,d
Dolus bonus quis. D.102,a,b. *Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?* D.101,b.102,a,b
Dolus malus abeſt, formula antiqua. C.586.
Domeſtica veſtis, id eſt, domi confecta, Suetonio. A.265,a
Domeſticus miles prælatus Externo: corpus is exercitus facere debet, Exterans tantùm membrum. D.85,a,b
Domicilium Principi ſumendum in vrbe aliquâ præcipuâ, vnde in omnia regimen. D.58,a
Dominicanorum Cœnobium à quo & quando Louanij ſtructum: a quibus viſitatum aliquando. C.784,b
Domini propriè ſeruorum intelliguntur. quo quis à Principe differat. D.331,b. *aut etiam in commilitos: tum variè ea vox vſurpata.* E.2,c.74,c.509,d.510,a. *Domini, item Domina, per blanditias vocati parentes, fratreſque natu maiores; item vxores.* G.625,d. *item quorum nomina ignota.* G.389,d. *Gallionem fratrem Seneca Dominum vocat, vt maiorem.* G.xiiij.
Dominas ſiue amicas inter bibendum nominabant Romani. A.107,a
Domini potentiores apud Rom. nocturnas ſeruorum excubias ad limen habebant. E.255,d. *Domino cæſo, in omnes ſeruos qui tum in ædibus animaduerſum.* E.254. d
Dominus, antiquis Præbitor; & Dominia, Præbitiones hilariores. C.509,b
Domini Ludorum, qui eos edebant. C.492,b.493,a
Dominia, pro Dominis ipſis. G.235,d
Domitia, Antoniæ maioris Triumuiri filiæ filia: quis ei maritus. E.546. *eius ſororis Domitia Lepida qui mariti, quæ liberi.* E.546. *hæc quomodo Claudij Imp. conſobrina.* E.183,d
in Domitiâ gente res notatu digna apud Velleium & Suetonium. F.27,c,d
Domitianus Imp. a forma pulchritudine laudatus. D.302,a *naturali pudore aduerſus pudorem munitus.* E.468,b. G.404,c. *exemplo Claudij uxorem duxit fratris filiam.* E.188,a. *qualis ei ira.* G.5,c. *mentitur poetam.* E.413,d. *poemata ſua etiam publice recitauit.* B.449,b. *cum Cattis Dacisque bellauit: deque ijs vanè triumphauit.* A.145,b. E.434,d. 448,d. *triumpharo ſolitus cùm ipſe victus.* D.309,b. *pacem imo emebat.* D.310,a. *eximiè Mineruam coluit.* C.239,a. *quantum auxerit ſtipendium militare.* A.234,a. C.201,a. *vſum lecticarum probroſis fœminis ademit.* A 268,a. *Philoſophos omnes Italiâ ſubmouit.* D.333,a. *mares caſtrari vetuit.* G. 812,b. *rigide Veſtales examinauit.* E.306,d. *quomodo eas inceſti conuictas puniuerit.* C.618,a,b. *in Sarmatas expeditionem paranti qualis lorica.* C.86,a

Domitianus Imp. Capitolium tertiò exuſtum reſtaurauit, templumque in eo ſtruxit; fortè & ibi Bibliothecam. C.431,b.632,b. Pantheon etiam, quod ſub Tito arſerat, reſtaurauit. C.434,a. ſe equo ccloſſaeo ferme aream inſidentem in Foro Romano conſtituit. C.437,a. Forum Tranſitorium incepit: quod Nerua abſoluit. C.438,b. eius indulgentia in editores Ludorum. G.500,b

Domitianus imp. cenſeri & audire voluit Deus Dominuſq; noſter. D.323,b.416,b. ſtatuas ſibi non niſi aureas argenteáſve in Capitolio poni permiſit. C.441,b D.337,b. continuis Conſulatibus velut vnum longum annum fecerat. G.17,d. omnes tamen titulo tenus penè geſſit. C.348,a. Octobrem menſem a ſe Domitianum nominari voluit. D.319,b. impatiens gloriæ militaris Iulij Agricolæ. E.465,d. ab eodem proconſulatu priuato ſibi gratias agi paſſus. G.316,d. ſermonum delationibus vſus. E.307,c. canibus eiicien obiecit qui contra eum in ſpectaculo fauerat. C.544,a. G.206,d. quale tormenti genus ei vſitatum. G.53,d. eius cædes a varijs prædicta. D.194,a,b

L. Domitius, vetus & acer inimicus Cæſaris, inde inuis Corfinij ab eo dimiſſus. D.248,a. eius quæ ibi copia. F.45,b. quantum agri abundare debuerit. C.415,a. ſeruus eius quomodo eum ipſius bono deceperit. G.300,d

Domitius Afer, diſertus Orator. E.128,d. Sulpitium Longum cauillatus. A.16,a

Cn. Domitij Ahenobarbi Nummus. A.303,b

Cn. Domitius proauus Neronis ab Antonio ad Auguſtum tranſfugit. G.195,d

L. Domitius Ahenobarbus, Neronis auus, aggerem ſtruxit in Bretanniæ (non Britannia) paludibus. E.32,d. quæ ei vxor, qui liberi. E.546.

Cn. Domitius Neronis pater. A.379,a. quomodo auunculum maiorem Auguſtum habuerit. E.136,c.546

Domus poſteriori æuo propriè tantùm maior aliqua, quales magnatum, dictæ: minores aut vulgares Inſulæ dictæ: quantuſq; vtriuſque generis Romæ numerus. C.448,b.G.62,d

Domus priuata Romanorum quàm laxa, (inſtar vrbium quadam;) quam magnifica & omni inſtructa ornatu, quem aut ambitio aut luxuria excogitare poſſit. B.318,a. C.448. & ſeqq. G.374,d.580,d

Domi ſe continere, eorum qui in luctu. E.110,d

Domo interdicere, amicitiam dirimentium. G.56,d

Domi ſua quiſque imperat, Telemachi dictum apud Homerum D.167,a

Domo Siculus, Graius, &c. Item, Vnde domo. G.74,d

Domos noſtras Ægyptij olim hoſpitia vocabant, ſepulchra autem domos. B.186,a

Domus paranda quæ facta, fœmina quæ facienda, dictum vulgare Gallorum. B.480,b

Domus Senecæ eius nomen Romæ diu ſeruauit. G.xix.

Donatiua in gradibus populo dari ſolita. A.250,b

Donaria militaria, quæ. E.26,d,c

Donatiua aliquâ occaſione liberaliter data, in legem à militibus quandoque tracta. C.411,a

Donati hæreſiarchæ vox. D.155,b

Donatus Grammaticus correctus. A.452,a. Citatus. A.196,a.243,a.C.30,a.102,b.532,b. E.77,b.145,b. 218,c,d.G.183,c 250,c.333,d.Gſ.813,b

Hugo Donellus a Norbergenſibus vocatus ad Scholã Altorfinam. B.61,b.à Scholarchis Leidenſibus miſſus. B 82,b

Donum apponere in viâ. A.266,a

Dona opportunitas multùm conciliat. G.270,c. non omnia dona reſpuenda. G.326,d. ſi benè collocata, manent apud datorem. G.345,b,c,d

Dona Principum Romanorum quàm non admiranda, ſed ſtupenda, exemplis aliquot oſtenſum. C.408,b. & ſeqq.

Dona D.Virgini Hallenſi a Principibus qui Belgicæ præfuere donata, memorata. C.715. & ſeqq.

Dona animi aut corporis alij alia: nec in omni re vnus excellit. D.144 b.145,a

Dorcatius ſcriptor ſæpè Iſidoro memoratus. C.344,b

Doryphorus libertus Neronis a Libellis. E 262,b

Dos inter honeſtiores quaſi legitimis quæ apud Rom. E.74,d. Gſ.698,a,b. eius quæ apud Germanos mos. E.442,d

Fab. Doſſennus, Atellanarum ſcriptor. G.571,d

Donans (Donè) pagus vix media diei itinere a Ligeri, Dinoona Ptolemæi fortè fuerit: Amphitheatrum in huius vicinio in monte excauatum: idque deſcriptum & depictum: in eo etiam proximo ſæculo a circumforaneis hiſtrionibus ſpectacula exhibita, &c. C 593.594.595.

Domlonpolis quæ. E 89,d

Ianus Douſa Patris vera laudes. A.243,b. 327,b. B.64,b. E.74,d. eius quædam probæ correctiones. A.237,a,b. 240 b 327,b.E.168,c.F 81,b. Satyra Menippea Lipſij in magna part. A.417.& ſeqq.B.23,a. in Saturnalibus Sermonibus Lipſij ei perſona tributa. C.483. & ſeqq. eius Iambi pij in Conſtantiam Lipſij. D.372.eius obitus. B.319 a. ad eum Epiſtola Lipſij. A.204,a. B.10,a. 16.b. 23,a 46,a.50,b.63,a.93,b

Ian. Douſa F. Carmen in Velleium à Lipſio reſtitutum. F.6.7.8. in Conſtant. ã Lipſij. D.376. in Tragœdias Senecæ à Lipſio reſtitutas. A.356. Lipſij Phalencij in Catullum, &c. a Douſâ F. editos. B.475,a. Lipſij ad eumdem Epiſtola. B.87,b. 475,a

Drachma ſex obolorum is inter vincitur à Denario Romano: ſed plerumque confunduntur. A.234,b C.200.b

Dracones innoxij collo nexi in delicijs fœminis Italicis. G.55,d

Dracones ſub aluiis, &c. quid. G.557,a. Gſ.733,c

Draconis inteſtinum, cui aureis literis Ilias & Odyſſea Homeri inſcripta, cum Bibliothecâ Conſtantinopolitanâ combuſtum. C.629 b

Draconis cuiuſdam an aliqua cura Veſtalibus apud Rom. C.613,b

Draconum ſigna equeſtria quæ: eorum origo: quæ gentes ijs vſæ: quomodo. etiam inter ſigna cohortium poſteriori æuo. C.110,a,b.111,a,b

Draconarij, ſigniferi draconum inſignia ferentes. C.111,a,b

Ioan. Dreankwarto inſcripta Centuria Epiſtolarum Lipſij miſcellanea tertia. B.115. ad eum Lipſij Epiſtola. B.120,b.122,b. 126,a,b. 133,a.136,b. 139,b. 143,a. 149,a.150,b.154,b.165 b

Drepani nomen vnde frequens Græciæ maritimis locis, quæ ad ſinus ſita. C.471,a

ad Matthæum Dreſſerum Epiſtola Lipſij. B.85,b

Druaſin, pro, Druadibus. A.72,b.73,b

Druidæ, vel Druides Gallorum. D.434,a. credebant tranſmigrationem animarum. D.617,a. cur ſua literis mandari noluerint. G.568,d. ſublati à Tiberio an Claudio. E.199,d

Druſiani gladij, in prouerbio: & qui illi, atque vnde dicti. C.533,b. E.89,b. 520,a

Druſilla Germanici filia: qui ei mariti. E.546. Caligulæ fratri propalam poſt pro vxore. G.103,d. ab eo conſecrata habitu Veneris cognomẽta Panthea. C.434,a. E.139,d. in cælum aſcendentem ſe vidiſſe L.Geminius Senator iuratus affirmauit. Gſ.816,b,c

M. Liuius Druſus trib. pl. domi ſua dum ſalutatur occiſus. G.117,d. 217,d

Druſus Nero Germanicus, filius Liuiæ Auguſtæ, Tiberij frater: quæ ei vxor, qui liberi. E.547. an rectè Senecæ dictus futurus Princeps. G.108,d. populo Rom. valdè amatus. G.321,c. nauali prælio vicit Bructeros, magnaſque res in Germaniâ geſſit. E.45,d. moles ab eo coercendo Rheno facta, quæ. E.233,c,d. quo vſque in Germaniam penetrauerit: idque Germanos triumphaturus, niſi mors præueniſſet: & quando mortuus. E.4,b. G.99,c. 108,c. corpus eius militibus, qui id vrere parabant, ereptum Romam miſit Tiberius. G.101,d. funus eius magnificum. A.189,b. honorarius tumulus ei poſitus ad Rhenum. vbi: item Ara; vt & Rauenna. E.44,c,d. Arcus triumphalis Romæ: eiuſque inſcript. fragmentum è Petrarchâ. E.45,d. eius imago inter ſigna militaria in Legionibus Germanicis. E.25,d

Druſus Tiberij Imp filius: quæ ei vxor, qui liberi. E.73,c. 88,d. 547. ebrioſus, ſpectaculiſque pantomimorum & gladiatorũ deditus; non ſine notâ crudelitatis. A.236,b. Caſtor vnde cognominatus. E.207,c. ab eo gladij Druſiani, qui prouerbio cogniti. C.533.b. E.89,b.520,a

Druſus, Germanici Cæſaris filius, Flamen, non Pontifex. E.86,c. quæ ei vxor. E.546.
Druſus Claudij Imper. filius; eius deſponſa filia Seiani. E.547.
Druſus Libo coniurationis crimine damnatus ſub Tiberio. G.507,c,d
Dubitare cum ratione, vtile proficere in doctrinâ volentibus. C.181,b
Dubitatio inquiſitrix ſcientia vberioris mater. D.162,b
ad Frontonem Ducæum Epiſtola Lipſij. B.333,b
Ducennius Geminus Præfectus Vrbi. E.268,d.312,c
Ducere artificè, ſtatuariorum. A.43,a
Ducere, & Duci, ſimpliciter, pro, ad ſupplicium, phraſis vſitata. G.14,d.164,c.301,c.Gſ.821,c,d.830,b
Ducere, & Dux, de quocumque qui caput in aliquâ re aut princeps. C.504,b
Ducit, delectat, afficit. A.133,a
Ductare bellum, trahere. A.154,a
Ductus, &, Antipiani in exercitus regimine quomodo conſiderata & diſtincta. C.62,a
Andr. Dudithij laus, & more. B.52,b.102,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.61,a
Duellum olim crebrum in dirimendis litibus. D.229,b
Duellum, pro, Bellum. A.80,a
Franciſci Duikij Carmen in Conſtantiam Lipſij. D.375.
C. Duilius primus Romanorum nauali prælio victor. G.224,c. poſt triumphum quid triumphi inſtar in reliquam vitam vſurpauerit. B.176,a. Columna Roſtrata ei in Foro poſita: eiuſque inſcriptionis fragmenta explicata. A.90,a
ad Ianum Duiſtium Epiſtola Lipſij. B.397,b
Dulcia anno nouo mittere inuicem ſoliti Romani, quaſi in omen talis futuri totius anni. G.560,d
ad Ioan. Dullardum Epiſtola Lipſij. B.397,b
Dum, particula imperatiuis aliquando ſubiuncta; vt, Memoradum, iteradum, adeſdum, &c. A.92,a
Duo, pro, Do, antiquè. A.207,a.246,a
Duodecim conuiuæ ad ſummum ad vnam menſam, apud Rom. A.101,b.
Duplicarij in militiâ, qui. C.101,a
Duplices, eos aliquando vſus. E.6,d
Durcta Auguſti, quid. C.474,b
Duſmoſus, pro, Dumoſus, & ſimilia. A.465,a
Dux, quaſi ſpiritus, anima, & vita exercitus. D.93,b. G.190,d. Duces duplici diſcrimine in exercitu, qui, quales, & quot in vno exercitu: ducisque boni ſigna: & quæ in eo requirantur: atque alia ad Duces ſpectantia. D.93,b. & ſeqq. Vide etiam, Imperator.
Dux in acie ſit confidens & lætus: ſuos hortetur: in re trepidâ non trepidet: ſuos ſiſtat & incitet: prouide in victoriâ agat, &c. D.100,a,b.101,a
Duces magni à Principibus ſuis ferè poſteà neglecti. D.145,b
Duces in exercitu Romano duûm generum; Communes, & Proprij; & qui ſinguli. C.48,b.65.
Duces primarij exercitus apud Roman. quis locus in acie. C.134. ipſi illi Duces in exemplum armis ſe exercere aliquando ſoliti. C.193,b. in periculis aa do capite. E.49,d. nec ipſi nec milites olim in culcitis, ſed in terrâ, gramine ſubſtratóque dormire ſoliti. D.313,a. nomina Ducum liberâ republicâ inſcripta ſcutis & ſignis militaribus. E.376,d
Duces poſteriori æuo nominati qui olim Legati Prætorij ſingularum Legionum. C.61,b.165,a
Duces Romanorum aliquot eximij nominati. C.458,b
Duces qui vulgo hodie dicuntur inter Principes, Bembo Reges vocati; vt, Mediolani, Vrbini, Mantua, &c. B.94,a
Duces factionum & ſeditionum quales plerumque. D.110,b. 111,a
Dux vgmenis, in medio. A.298,a.

É.

E, blandientis ſenis litera, longa eſt aut breuis: vtraque iterum duplicis effatus: longa etiam duplicis ſcripturæ: breuis ſæpe pro I, ſcripta. A.451,b.451,a,b
E compacto, vel, E competio, quid. A.256,a
Eàdem, id eſt, eâdem operâ, inſimul, pariter. E.311,d
Earinus puer, Seneca quoties corpus exercere vellet, progymnaſta. G.545.d. tali etiam quis nomine in deliciis Domitiano. G.546,c
Ebore decorata laquearia ditiorum Romanorum. C.450,a
Eboris molliendi potius inuentum fuerit Democriti, quàm poliendi; cum huius antiquius ſit Democrito. G.579,d
Ebrietas, quid. D.517,b. voluntaria inſania. G.548,c. continuata, in conſuetudinem inſaniendi vertitur. G.549,d
Ebrietas nullâ in parte mundi ceſſat; Plinij dictum. B.140 b. ei conciliandæ varia potuum genera inuenta. B.140,b
Ebrietas moderata in quibuſdam morbis vtilis. G.168,b
Ebriorum conſilia liberiorum, ſæpe & meliora. G.547.d
Ebrij apud Roman. & Græcos faces & coronas ſumebant. A.53.b. in comœdijs coronati inducti. A.109,a
Ebrius &, Ebrioſus, quantum differant. G.547,d
Ebrodunum oppidum, hodie Ambrun. B.414,b
Eburones proni in Lipſium & benigni. B.108,b. Vide poteò, Leodicum, &c.
Eccille, eccilli, eccillum. A.168,a
Eccleſia Catholica culmen auctoritatis à maieſtate miraculorum. C.726,a
Eccleſiaſticus Liber citatus. D.74,b. & alibi in Libris Politicis.
Eccleſiaſticorum in Germaniâ olim opes & potentia. B.128,b
Echecrates, Pythagoreus. A.354,b
Ἔχειν Græcis, vt & Habere Latinis, obſcœnum interdum. A.129,b
Eclectica ſecta, ſeu Electiua, à Potamone Alexandrino. D.432,b
Eclipſes Lunæ cur frequentiores quàm Solis. Gſ.773,c
Ectypa gemma, quid. G.301,c
Eculei, quid. G.42,c
Edebal interpres ſomnij Ertuculis, & filij eius Oſmanis ſocer. D.192,a
Edentulum vinum, pro vetuſto. A.93,a
Edere diem, quid apud Iuriſconſultos. A.37,a
Edere operas. G.140,c
Edictum, παράγγελμα. Vide, Dictum.
Edicta a Principibus in publico propoſita monendo, caſtigando, coercendoque populo. E.77,c.261,d.G.594,d
Edicta olim in pilis columniſque appenſa. A.417,b
Edicta in re gladiatoriâ, quid. C.532,b
Edilium, Hedylium, perſona mulierculæ comica. A.192,a
Edim & Edint, pro, Edam & Edant. A.76,b.186,a
Editiones id eſt, Ludi, Spectacula, Munera. C.492,b.493,a. E.89,c
Editor, qui Ludos, Spectacula, Munerave dabat, vel edebat. C.492,b.493,a.E.89,c. Is propoſitis libellis diem, imò nomina & paria gladiatorum, alliciendæ plebi pronuntiare ſolitus. C.532,a. per dies muneris quietis habitus & veſtitus. C.301,b. tribunal ei ſpectandis Ludis in orcheſtrâ ad podium. C.567,a. tela gladiatorum ante pugnam explorabat. C.533,b. Gſ.743,b. eius ei victos gladiatores ſi exorarentur ſeruandi. C.538,b
Edo. E breas, ac Eſſe, longâ dies, quomodo intelligendum. A.471,b
Edonum aliquot magnorum exempla. B.142,b
Eduardus Angliæ Rex ietam biennium cum vxore in arce Louanienſi egit. C.761,a
Educatio mollis, quæ. G.29,d
ad Henricum vanden Eede cognatum ſuum Lipſij Epiſtola. B.251,a
Ioan. Eckhouius, è maioribus Lipſij, inter primos Academiæ Louanienſis Rectores. C.788,b

Effatus priſcus Latini ſermonis. Vide, *Pronunciatio.*
Effatum. Vide. *Dictum.* item, *Dogmata.*
Effectum, id eſt, Effectus, us. A.119,b
Efferendi vox inter funereas, & quæ. Gſ.817,d.818,c
Efficientia, veterna, bona, quæ. D.487,a
Effigiem emuiſtiam, ſine hominis ſine dei, alteri deo dedecandi mos. E.99,c
Effigies cerea defuncti in toro collocata, quoties cadauer non erat, aut decorè oſtendi non poterat. E.77,d
Effigies damnatorum detracta, fracta, & abolita: quomodo: imò ne priuatim quidem habere permiſſũ. E.80,d. 517,c. 518,a. Vide etiam, *Imagines.*
Effractarius, & Effractor, quid. G.503,d
Egere, & Indigere, quomodo differant. D.508,b
Egeſtas, plus quàm Paupertas. G.481,d
Egeſippus. Vide, *Hegeſippus.*
Eginhartus Carolo Magno ab Epiſtolis, poſt etiam gener. D.250,a. *eius Hiſtoria citata.* G.576,d
Egmondana Bibliotheca in Batauis diſſipata. A.329,b
ad Petrum Egmondum Epiſtola Lipſij. B.65,b
P. Egnatius Celer, Bareæ Sorani præceptor, diſcipulum ſubuertit. E.397,c,d
M. Egnatius Rufus in Auguſtum coniurauit. E.10,c
Bapt. Egnatij nugæ. A.249,b
Egregium publicum, bonum publicum. E.101,d
E I, indifferenter ſcriptum pro I, litterâ. A. 453, a, b. *aut pro E, etiam.* A.454,a. *Grammaticorum & Criticorum ſuper eo præcepta & ineptiæ.* A.454,a. *apud Latinos non efferitur vt apud Germanos Mein, ſed vt Belgarum Mijn.* A. 458,a
Εἶδος Ariſtotelis quid ab Ideâ differat. D.570,b
Eidothea Homero, quæ aliis Materia, ſeu principium patiens. D.539,a
Eijcere, vomere; deijcere aluo excernere. G.549 d
Εἰς αἰῶνας, ſolenniter Imperatoribus acclamatum. A.312,b
Eis atque, pro, Eiſque, & eis. A.261,a
Eiurare, quid. G.250,c 345,d
Eiurare liberos, &c. iuramento quaſi abnegare, non agnoſcere. G.122,d
Εἰρεσιώνη Græcis, quid. Gſ. 762,d
Ἐκπύρωσις Græcis, quæ Latinis Conflagratio, ſiue Exuſtio. D.397,b. [illegible] *mundi futura, non in interitum, ſed in mutationem, Numenio apud Euſebium.* D.597,b. Vide, *Mundus.*
Elbia. Vide, *Helmia.*
Eleates ager, Meſſeniorum E.125,c
Eleatica Philoſophia, quæ: à quo. cum Pythagoricâ aut Italicâ quidam confundunt, non benè. diuerſa etiam à Megaricâ. D.440,a,b
Electa aut Excerpta ex Auctorum lectione faciendi ſtudium commendatum. B.491,a. *hac ordine, alphabetico ſiue alio, benè digeſta, ſeges vera doctrina.* B.127,b. *eorum conſcriendorum, ex Hiſtoricis potiſſimum, accurata ratio & methodus.* B.148,a,b. Vide etiam, *Excerpta.*
Electa Lipſij Matthiæ Archiduci, poſt Imperatori, inſcripta. A.229.
Electio in imperijs antiquior, & dignior, vt videtur. D.27,b. *potiórne ſit: & quæ eam commendare, quæ abijcere poſſint.* D.214.& ſeqq. 306, a,b
Elegantia, ὑπεροχή, ad mores ſæpè refertur. G. 47,d
Elementa quomodo à Principiis differat. D 538,b. G.572,d. *diuiſa in Leuia & Grauia: quæque vtraque: tum alia agentia, veluti Mares ſunt; alia patientia, vt Fœminæ, & materiæ vicem habent: in totum quattuor eſſe: item quid Elementum.* D.581,a,b. 582,a. *Elementa Varroni Animalia.* D.573,b. *eorum reciproca commigratio, aut in ſe inuicem commutatio.* D.578,a. 582,a. *eadem inter ſe pugnantia.* D.389,a. *eorum nomine Mundus comprehenſus.* D.537,a
Elementa omnia puriora in agris, quàm in vrbibus. B.13,a
Elementa, pro Litteris. a Litteris diſtinguit Priſcianus. A.450,a. Vide, *Littera.*
Elephanti Europæis tardè innotuerunt. primo qui eos habuit Alexandro: Belgica autem rariſſimè conſpiciuntur. De eorum natalibus, indole, educatione, inſtitutione, vſu, & alia eò ſpectantia. B. 34. & ſeqq. *Adpiatia eos habebant & docebant Afri, Aſiani, Græci, ad ſpectacula Romani.* B.34.b. *Aſia, Africa, magno numero eos profert: India præcipuè, & inſulæ adiacentes: Madagaſcar Indicanis maiores: Bemamen Æthiopiæ regnum albos: in Zeilam ad menſuram in ſingulos palmos venales, vt pannus, &c.* B. 34, b. *Animal ſenſu & intellectu excellens, cuique quædam cum genere humano ſocietas; adeóque ab homine proximum, Ariſtoteli, Ciceroni, Straboni, Philoſtrato, & præ cæteris Plinio.* B 35, a. *indigenæ ſermonis capaces Elephantes: eoque potiſſimùm cicures redduntur, aut canen.* B.35,a. *imò à furore animo ſanantur verborum pharmaco.* B.35,b. *Quin colloquuntur inter ſe; quod in regno Malabar acceptiſſimum: adeóque fuiſſe qui humanam vocem ediderit, relatum.* B 35,b. *imperiorum in eis obedientia, & eorũ quæ didicere memoria, inſignes.* B.36,a,b. *ingenium iis aptum ad omnes belli pacíſque artes. laſſe medicinam faciunt, vt chirurgi; aloes etiam ſucco inſtillato: propugnant ſuos; impugnant hoſtes; & omnia militaria munia vſurpant; vt & excubias agant.* B.36,a. *Docentur currum ſubire (quod Romæ olim perfrequens.* G.35 d.) *ingeniculare, ſubmittere, adorare reges, ſaltare, choreas ducere, ad ſcopum iaculari, armis vti (ad prœluſiones etiam armorum edocti.* C.534 b.) *&, ut alienum ab eorum naturâ, (nam etſi amnibus impensè delectentur, haud temerè tamen eos ingrediuntur.* B.44,a. C.568,a.) *natare, more gladiatorios & geſtus mimicos edere, vt & funambuli reperti ſint.* B. 36, b G. 555, d. *Hac adeò diſcentes deprehenſi ſunt noctu meditantes. Legere & ſcribere eandem etiam docti. Horum omnium, tum aliorum plura Exempla: ſed mirum maximè vnum ab Acoſta.* B. 37,a,b. 38,a. *Memoria eorum, ferè ſupra humanam, Exempla aliquot.* B. 38, a,b. *Tum Amoris: in quo & hominibus riuales, vt Ariſtophani Grammatico, &c.* B 38,b. 39,a. *Nomina ſingulis data, vt canibus.* B. 39,a. *Gloriæ cupiditatis præterea, Probitatis, Prudentiæ, Æquitatis, aliarumque virtutum; tandem & Religionis, ac Diuinandi peritiæ (ſi Dioni & Oppiano fides) Exempla varia.* B. 39,a,b
Elephantum priſci Romani Bouem Lucam vocarunt, vnde. A. 304, a. *quis primus in triumpho Romæ duxerit.* G.224, c 225, c. *eorum xviij. aut xx. pugna in Circo exhibita à Pompeio.* G.225,d
Elephantos ſæpiùs parere quàm ſemel, contra Plinium & Solinum aſſertum. B. 39,b. *irritantur candidis.* G.59,c,d. *ſuem timent & oderunt.* G. 25, d. *vino & thure exſtimulantur.* G. 59, d. *quomodo celerrimè occidantur.* G.143,c
Elephantus à cane Alexandri Magni victus. B.391,a
Elephas in ſignis Legionis Quintæ Cæſareanæ, vnde. C.112, a, b
Elephantia, ſeu Lepra, morbus è Syriâ & Indiâ illatus; [illegible] ante Cn. Pompeij tempora Europæ cognitus. C.733,b
Elephantinus liber, an ex ebore, an in Elephantis corio perſcriptus. C.634,a
Eleuſis Atticæ vrbs, vbi ſacra plena myſteriis, quæ non facilè omnibus reuelata. Gſ.811,c
S. Eliſabetha, Thuringiæ & Haſſiæ Landgrauia, quorum quarumque filia, coniux, genitrix: vidua Marburgi diem obit: ob ſanctimoniam vitæ in cæleſtium numerum à Gregorio IX. Pont. relata: oleum ex eius corpore vbertim manauit: & cur triplici coronâ inſignita pingatur. C.694,a,b. 95,a
Eliſabetha Honia ruſtica ope D. Virginis Aſpricollis à Scorbuto curata. C 735,a
Elius Neronis libertus. E.319 d
Ella, Ellum. A.168,a
Nicaſ. Ellebodius, vir doctus. B.61,b
Andr. Ellingeri laus & amor. E.235,d. *eruditione inſignis vir, non famâ.* B.9,b
Ellius leno, qui aliis Colius, vel Diris. G.140,c
Elmabel quidam ſanctimonia opinione conciliatâ gente, Abrahamum

brahamum Marocci Regem regno & vitâ ſpoliat. D. 160, a
Eloquentia efficacia. E.408,d
Eloquentia Principem decens qualis. D.128,a
Eloquentia ſagmans. E.476,d
Elpiſtici Philoſophi, qui. D.491,a. G.508,d
Eludere, pro, Luſum deſinere. C.534,b
Eludere hoſtiles ictus, &c. quid. C.538,a
Em, pro, Eum. A.71,b.116,b
Emanuelis Luſitania Regis numeroſa proles, & nepotes multi, morte aditum ad regnum Philippo II. Hiſp. Regi patefacients. D.188,a
Emanuel Sabaudia Dux undecantus ſactus. D.135,b
Emblema, Latinis Inſerta. G.392,c
Emere tenera, aure contrà emeri, &c. A.76,b
Emere bene, melius; pro, vili, vilius. G.331,c
Emeriti milites, qui: ijque vlterius militia nomen dare non tenebantur. C 23,a. E.15,c
Emeritum, pramium pecuniarium emeritis militibus datum. E.495,c
Emeſa, vel Emiſſa, Arabibus Hamza, vrbs in Phœnice Syria. F.66,c
Eminentiores aut famâ celebres viri linguarum telis petuntur ſapius, vt arbores qua iuxta vias ſaxis & fuſtibus. B.110,a
Sex. Empiricus. Vide, Sextus.
Empona vox Heroinam Gallis ſignat Plutarcho. E.417,c
Emporon ſcripſit Cacilius, vt Mercatorem Plautus. A.151,b
Empyreum Calum creditur ſolidiſſimum. Gſ.800,d
Emſim ſiue Emiſſim, pro, Emam. A.76,b
Emtio per as & libram. E.3,b
Ἐν παρέργῳ frequens. A.352,b.370,a
Enchiridion, pugio, gladiolus. C.245,b
Endo, pro, In. A.52,a. 209,b. ſic, Endo lecto, Endo aures, vt videtur, pro Inanes Varroni: & porrò, Endogredi, Endopedire, Endoitiri, &c. A. 52, a. item Endomunire. E.173,d
Endymiones, Varronis Satyra. A.100,b
Engelbertus Naſſonius præcipuus Ioannis IIII. Brabantia Duci inſtituenda Academia auctor. C.787,b
Ἐγκολπίας venti qui. Gſ.760,d
Ennius patriâ Rudinus aut Rudinus. A.126,a. atate, non præſtantiâ, maximus Poetarum Latinorum. G.14,d. Nauio tamen iunior. A.71,b. eius mos in truncandis verbis. A.132,b. Scipioni Africano ſummoperè carus. D.275,c. verſus eius a Britannico Claudij filio cantati. E.217,d. verſus eius quo Homerum imitatus. G.637,d. verſus eius de meretricum apud quoſuis illecebras correcti. G.271,c. Sapè porrò Ennius correctus; vt, A.85,a. 116,b.122,a. & alibi: ſed loca aſsignata ſub nominibus auctorum apud quos hodie Fragmenta citata reperiuntur; vt Ciceronis, Agellij, Nonij, &c.
Enormiter, ſine certâ lege & normâ. G.691,d
Ens in quos ſex modos partitum a Platone. G.482,d
Enunciatum. Vide, Dictum: item, Dogmata.
Enuptio extra gentem ordinemque permiſſa Lege Papiâ Poppeâ. E.513,a,b
Eo, vocula relatiua ad Quo, ſapè omiſſa à Tacito & Senecâ. G.127,c
Epaminondas, Lyſidis Pythagorei diſcipulus, Philoſophiam ad robur & ad prudentiam habuit magiſtrā. D. 203,a. 435,b. eius inſignis probitas. D.197,a. Philippi Macedonis Regis inſtitutor. D.203,b
Epaphroditus, Neronis libertus, Epicteti dominus, à Domitiano occiſus. D.338,b.456,b.457,a. E.283,d
Epaphroditi Grammatici quanta & quam ſelecta Bibliotheca: & an is idem qui dominus Epicteti: non videri. C.632,b.633,a
Epeum non videri inuentorem Arietis machina bellica. C. 309, a. ſic tamen aliquo modo viſum Plinio. Gſ. 759, c
Ἔφεδροι Gracis in Athletis, qui in Gladiatoribus Subditiuij Romanis. C.527,b.
Ephemeris, diarium, & rationes. G.673,d
Ephemeris, Satyra Varronis; non, Ephemeris Natalis. A 59,b
Ephippia qua veteribus Romanis. C.92,b
Ephororum apud Spartanos fœdum factum prodendo Regi Pauſania. E.135,b
Ephorus Hiſtoricus, quis. Gſ.801,d
Ephyra à Phidippo (non Philippo) condita. F.9,c
Ἐπιβάθρα Athenis, Machina aſcendendi Vitruuio. C.271,a
Epicharis, inſignis Conſtantia liberima. E.284,d
Epicharmo nerrum ſapientia, Nulli fidere. A.22,a. D.73,a. mores hominum à bono maloue genio pendere, ait. D.561,b
Epictetus ſeruus beneficio domini literis excultus. G.299,d. eximiè a doctrinâ & vitâ laudatus. D 456, b. 457,a. non diſſerit de virtute, ſed inculcat. B.64,a.65,a. acriter vitia inſectatur. G. vij. in Academijs etiam iungendus Ariſtoteli. B. 59, b. eius inſignis Hymnus gratiarum actionis Deo. D.566, b. lucerna eius quanti venierit. D.457,a. Iterum. D.122,a.349,b.443,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E. 300, c. 510, a. G.35,c,d. 36, d,b. 73,d. 78,c,d. 112,c. 132,d. 149,c. 157,d. 219, d,c. 391,d. 392,d. 396,c. 402,c. 416,d. 461,d.462,d.469,c.471,c. 510,d.515,d.517,d.530,d. 536,d.537,b.545,d.559,d 624,c. Vide etiam, Arriani Diſſert.
Epicurus ſexaginta annis natus poſt mortem Socratis. G.251,c. Nauſiphana diſcipulus, etſi durodidicat & videri volens diſſimulauerit. D.462,b. G.470,d. è ſectâ Eleaticâ progreſſus. D. 440, a. ab anno atatis decimoquarto Philoſophia operatus, nec iuuenem differre, nec ſenem philoſophari deſiſtere debere monuit. D.417,a. copiâ Librorum omnes Philoſophos vicit. G.459, c. in victu ſobrius. G.418, b,c. alijs tamen quantum indies in cibos impendiſſe dictus. G.251,d. eius morituri verba. G.587,d. eius, etſi voluptatis magiſtri, in grauiſſimis corporis doloribus morientis conſtantia. D.499,a. G.500,c.
Epicurus voluptatem a virtute non ſeiungit. G. 237, d. 238,c. eius dogma de voluptate ex præteritis, præſentibus, & futuris capiendâ. G.236,d. quomodo excuſatus Epicurus. G.238, d, c. finis eius, In tranquillo eſſe. G.226,d. gnome eius de lapſu tēporis. G.387d. Idomeneo cuidam adulari dictus. G. 413,d. deos extra mundum locat, Deique prouidentiam negat: tum alia eius de ſecuritate deorum deliria. A.311,b. D.547,b. G.579,d. Gſ.682,d. omnia enim caſu & ſortè agi vult. G.132,d. Gſ.682,d. dictum eius, Rarò ſapienti interuenire fortunam. G.183 d. ſuos à republicâ remouet. G.579,d
Epicuro Mundus genitus, & occaſurus. G.256,c. caſu aut ſortè is ſactus. D.576,b. plures ei Mundi: principia rerum Atomi & Inane. G.255,c. igneam ſubſtantiam Cœlo tribuit. D.583,b. de Tempore negabat quærendum. D.601,b. quid is & quantus Sol. D.584,a. qua ei maximè cauſſa videatur terramotus. Gſ. 783,c
Epicurus ſuadet cuique virum quempiā probitate inſignem animo ſibi ſemper repræſentare vt omnium actionū teſtem. G.404,d. damnat idem vitam ſolitariā. G.420,d. amicitiā tamen ob vſum & fructum colendam volebat. G.400,c nullam partem noſtri poſt obitum ſuperſtitem credebat. Gſ.791,a. mortem ſibi ipſi inferre permittebat. D.521,b
Epicurei quomodo Philoſophiam partiantur. G.571,d. quod eis ſummum bonum. G.190,c,d. fructu omnia metiuntur. G.308,b. de interitu Mundi quid ſenſerint. D. 600,b. de ortu animalium. D.607,a. hominem ſi multis poſtponunt cæteris animalibus. G.285,c,d. inprimis memoriam mortis horrent. Gſ. 790, d. cur alij Philoſophi plures fiant Epicurei, quam ex Epicureis alij; reſponſum Arceſilai. G. 444,d
Epigenes Philoſophus Byzantinus. Gſ.794,d.795,c
Epigramma vetus de modico vſu Balneorum, Vini, & Veneris. C.440,b
Epigramma vetus Latinum in fratrem fratris ſuique interfectorem, à Ioſ. Scaligero editum. E.382,d,c
Epigramma Gracum ex Anthologiâ correctum. E.126,d.
Epigram-

Epigrammata Græca alia ex eâdem citata. A.108,b. C 433,a.509,a. D.444,b. 456,b. E.43,d. 60,d. 63,c. 97,d.129,d.206,b.455,c.510,a.G.61,b.168,c.537,b. 567,c,d

Epigrammata Lipſij in ignes ſtructos in ingreſſu Alberti & Iſabellæ Principum Belgij. B. 312, a, b. Vide etiam, *Verſus.*

Epigri, quid. G.278,d

Epimenides Cretenſis, pictor. D.455,a

S. Epiphanius citatus. C.627,b

Epirotæ quantâ crudelitate a Romanis puniti. C.461,b

Epiſtola exemplar eſt Comici ſermonis. A.221,b

Epiſtolæ nomen unde: non ἀναλόγως Epiſtula ſcribatur: in quâ materiâ olim ſcripta, & quâ formâ: quid ſit, quis eius finis, & quæ eius partes. B.533,a.b *de duplici materiâ aut ſubiecto ſcriptionis; ſolenni, & variâ. Sub ſolenni, de præmiſſis Epiſtolæ.* B.534,a,b. *item de Clauſulis, ut, Valedictione, Loco, Signo, Temporis indicio, &, quæ nunc in uſu, Subſcriptione, tandem & de Signo.* B.534.b.535,a. *Materia ſcriptionis Varia, etſi multiplex, ad tria tamen potiſſimùm capita deducta.* B.555,b. *Epiſtolarum Inventio & Ordo quales.* B. 536, a. *Ratio inprimis habenda Sermonis, eiuſque Brevitatis, Perſpicuitatis, Simplicitatis, Venuſtatis, & Decentiæ: & plura ad Inſtitutionem Epiſtolicam facientia.* B.536.& ſeqq.

Epiſtolæ deſinunt eſſe Epiſtolæ, ſi nimis ſeriæ. B.6. *ſub manu & ipſo acumine ſtili naſci debent.* B.6. *imo allucinari interdum, inquit Cicero.* B.536,a. *Indices ſunt & quaſi icon ac ſimulacrum conſtitutionis animi corporiſque ſcribentis.* B.6.537,a. 541. *ſummum ſolatium & utiliſſimum inſtrumentum humanæ vitæ.* B.387,b

Epiſtola Dialogo comparata. B.540. *adornari tamen magis debet. & alia ad Epiſtolarum ſcribendarum rationem pertinentia, ex Dimetrio Phalereo.* B.540. & ſeqq.

Epiſtolarum ſcribendarum rationem inſerere Dialogis de Inſtitutione Iuventutis decreverat Lipſius. B.532.

Epiſtolas edere periculoſum, & calumnijs expoſitum: ut quæ ſcribentium oculis ſubiiciunt penè nudum. B.6 7.

Epiſtolarum multas edidiſſe ſe fatetur Lipſius non iudicio ſuo, ſed alienæ ambitioni aut amicitiæ donatas. B.178,a

Epiſtolas alicuius, ipſo inconſulto aut nolente, edere, mali res exempli. D.153,a

Epiſtola Quæſitores. A. 302,b

Epiſtolæ Senecæ, quare, quando, & ad quem ſcriptæ. G.385. *an in Libros tributæ ab ipſo fuerint,* G. 386. 438, d. 444, c

Epiſtolæ Pauli ad Senecam, & contrà, falſæ. A. 328, a. G. xxv. xxvj.

Epiſtolicarum Quæſtionum Libri apud Agellium Catoni tributi, Varronis ſunt. A.60,a

Epiſtolicæ Quæſtiones Lipſij inſcriptæ Cancellario Brabantiæ. A.137.

Epiſtomium, quid. G.557,b,c

Epitaphium Arnoldi Deinij à Lipſio ſcriptum. A.114,b

Ἐπιτηδεύματα, Studia, Stoicis quæ. D.505,a

Epithalamium Lipſij in nuptias Victoris Giſelini. A.170,b

Epitomatariorum plerorumque inſcitia reip. literariæ nociva. A.63,a

Epitome Liviana. Vide, *Livij Epitome.*

Epitonia, verticilla. G.557,c

Epitrapezij dij, ſeu eorum ſtatuæ, quid. C.484,b

Epius Metapontum condidit. F.9,c

Ἐποχὴ ab Arceſilâ inducta. D.460,b

Eponina, vel Epponina, in maritum Iul. Sabinum ſingularis caritas. D.268,a.b. E.417,d

Eprius Marcellus. Vide, *Marcellus.*

Epulari de die, probroſum A.198,a .

Epulum Iovis, Ludorum cauſâ. A.179,b

Epulum in natali Principum: item ad ſepulchra. E.145, b, c

Equidem, dictio quando in ſermone decora. G.342,c

Equitum an Peditum maior in bello uſus, quæſitum, & diſtinctum. D.83,a. *Equites ſoli aciem Romanam rarò diſſiparunt. niſi fortè Parthi: & cur: contrà ſoli pedites Romani aliquando equites hoſtiles vicere.* C.126,b

Equites Romani lecti à Cenſoribus (ut etiam Senatores) qui genere, cenſu, & virtute eximij: nec liberti vel libertini, etiamſi cenſum haberent, in hunc ordinem veniebant; niſi fortè, quod rarum, beneficio Imperatorum. ſeminarium enim Equites Senatorum, quia ex ijs lecti. C. 25. a. 454,a.b.455,a *qui Equeſter Cenſus.* C.414,b.454,a,b. E. 311,d. G.293,d. 603,d. *à virtute quomodo lecti à Cenſoribus; quomodo etiam ab iiſdem in Tranſvectione, aut per luſtra ſinguli Probatione, Recenſione ſeu Cenſione quidam reiecti.* C. 454, a, b. *quomodo hæ Tranſvectiones, & Recenſiones, &c. inter ſe differant.* E.73,b. *in Tranſvectione trabeis induti, oleâ coronati, per turmas diviſi; ephippijs uſi: donis militaribus, ſi haberent, conſpicui.* C.25,b.90,b.92,b.212,b

Equites Romani primò Iuvenes dicti: octodecennes enim lecti: initio etiam pauci; ijque plerique Senatorum filij: manſit ijs tamen id nomen. A. 297, b. C. 454, a, b. *quinam inter Equites Illuſtres, Inſignes, Dignitate Senatoriâ, &c. dicti.* C 454,a,b. E.166,c,b.296,d

Equites Rom. duplici ratione: alij qui Equo publico merebant; ijque propriè Equites, & digniores; inde & Militares dicti: alij verò poſt, qui cenſum modo equeſtrem haberent, &c. quique Indices cognominati: quanta utrique aliquando numero. C.24,a,b.425,a.454,a,b

Equitum Romanorum in militia præſtantia. C.52,a. *eorum in militiam delectus olim factus ante peditum: iam à Polybij ævo poſt.* C. 24, a. *in unâ Legione quot Equites: quomodo in Turmas & Decurias diviſi.* C.44,a. 59,b. 65. *etſi pedites in Legionibus quandoque augerentur, vix unquam Equites unius Legionis ſuprà trecentos aucti.* C.44,b

Equites Romani olim togis tantùm aut trabeis incincti pugnabant. C.90,b. *poſt Græcanicam armaturam imitati ſunt: eaque qualis.* C.94,a. *in acie ubi locati: procurrere etiam cum velitibus in pugnâ ſoliti.* C.102, a, b. 134. *ubi locati in caſtris.* C.149.151,a

Equitum Romanorum tirocinia qualia. C.197,a. *immunes ij ab operibus aut munitionibus, niſi in neceſſitate.* C.158,b. *vigilias circuibant.* C.173,b.174,a. *ante portas caſtrorum etiam nocturnas excubias faciebant.* C. 171, b. *eorum digniores ſæpe ad Conſilium militare vocati.* C.50,b. *excubiæ & miniſteria ijs in caſtris præbita à Triarijs: & quomodo.* C.165,b

Equites Romani ad quot annorum ſtipẽdia obligati. C.13,b. D.312,b. *eorum ſtipendium triplum ſtipendij peditum; dum tamen id exile, aut mediocre. illorum verò aucto, augebatur & his, ſed non ſemper triplicabatur.* C. 201,b. 203,a. *in donativis etiam, &c. aliquando ijs duplum, aliquando triplum, datum.* C.410,a

Equites Romani annulorum aureorum geſtamine à plebe quomodo diſtincti. A.310,a,b. C.59,a.455,a. *quis ijs locus in Spectaculis.* C.573,a. *Saturnalibus ij, ut & honeſtiores alij, in publico ſynthesinati, cur.* C.486,a. *ad Tribunatum plebis non admiſſi.* A.316,a. *quis Equitum, Iuventutis ve Princeps.* A.297,b. *Troſſuli etiam vocati.* A.297,a. *ijs quibus eis impoſita miniſteria quæ potiùs & antè libertorum erant.* E.274,d

Equitum Alis nomina ferè à Præfectis. E.369,d

Equites pluribus haſtis velitaribus inſtructi exemplum. C.248,a

Equites Tarentini duûm generum. C.96,a,b

Equites Numidæ deſcripti. C.94,b.95.

Equites creandi mos maiorum noſtrorum notitias unde originem habeat. E.440,d

Equeſtria, quis & quorum locus in Spectaculis: quatuordecim gradus tenuere: aucta videri ſub Principibus. A.181,a.C.573,b. G.375,d.

Equitium, vox Iuriſconſultis uſurpata. E.441,d

Equitandi ſtudium Romanis non niſi nobilium. G.448,d

Equitatus à lateribus exercitus affuſus. Gſ.682,c

Equus, animal quo nullum homini pace belloque maioris uſui aut commodo. B. 509, b. *Equorum docilitas miris exemplis oſtenſa.* B.510,a. *item Ingenium, Fides, & Pietas.*

tur. B. 510. 511. 312. *Equorum mira forma aliquot exempla.* B.312,b. *Diuinandi potentes nonnullis crediti.* B.312,a. *præſagia ex iis à quibus & quomodo obſeruata.* E.439,d. *quorumdam mira velocitatis hiſtoria rariores.* B.303,b. *Equorum etiam ſtemmata ſpectata in factionibus agitatorum aurigarii.* B.287,a. *Equorum autem certamina à quibus petita Romanis.* E.246,b,c
Equi matres non inuito crediti nonnullis. B.511,b. 512,a
Equum in curſu plauſus; ſic optimam indolem laudes & adprobatio iuuant & excitant. B.103,b
Equus non a ſtrato aut freno cenſetur; ſic homo ab animo, non à veſtibus æſtimandus. G.537,c,d
Equorum cura inter unica ſtudia procerum. E.42,c
Equi curati, id eſt, paſtu aut cibo refecti. A.142,b
Equo diſcendere, in more, obuio aliquo magiſtratu. A.280,a. G.492,d
Equo aut vehiculo vſi honeſtiores quandoque milites. E.17,d
Equi Romanis in tributo dati a Dalmatis. E.136,d
Equus, ſolennis Solis victima Perſarum: Martis, Romanorum & Myſiorum. E.158,d
Equus faces raro ſubdita, niſi forte in certamine curuli. G.26,d
Equus publicus à Cenſoribus datus Equitibus Romanis, aut ab iis cum probro ablatus: factum id ano poſteriori à Principibus C.25,a. *poſt confecta ſtipendia equi iis ad Cenſores ab Equitibus reducti.* C.26,a
Equi Conſulis aut exercitus imperatoris peculiares: quod inter eius inſignia: quali decorati ornatu, & in quem vſum iis Equis. C.63,b.64,a,b.93,a. 104,b. E.265,d
Equis inſidentes Romani antiquitus ſtratis tantum vſi; non, vt hodie, Sellis grandioribus. C.92,a.93,a. *in Equos autem etiam cum armis ſalire quali exercitatione edocti tirones Equites Romani: ipſi quoque Equi quomodo aliquando aſſuefacti excipiendis dominis.* C.91,a,b.92,a
Equum olim etiam Romanis inter ſigna militaria. C.106,a
Equus Troianus, Aries, tormenti bellici genus Plinio. C.265,a. 509,a
Equina iuba in criſtis galearum crebra variis gentibus. C.82,a,b
Deſid. Eraſmus liberè illuſit in hoſpitia Germaniæ. B.109,a. *ad eius Chiliadas remiſſus Lector.* E.287,d. *eius allucinatio in verſione Prouerbii Græci.* D.192,a. *vtilem is manum Senecæ primus applicuit.* G.3. eiusque coniectoræ, diuerſæ lectiones, explicationeſve ſæpiſſimè in Commentariis ad Senecam paſſim allegatæ, non ſemel cum laude.
Erebi clauſtra, carcer inferorum. G.111,c
Eres pro Erinacio. A.89,b
Eretria & Chalcis quando & à quibus condita. F.11,d
Eretrici Philoſophi, qui, à quo, & vnde dicti. A.166,b. D.439. G.570,d
Ergaſtarius Iuriſconſultis vſitata vox. A.317,a
Ergaſtula in vſu apud varias gentes, etiam Romanis: ſed vox vix ante Gracchorum annos cognita: vnde ea, & quid. A.317,a,b. *rure erant, inſtar fœdi carceris, anguſtis feneſtris, & munita contra fugam.* A.319,a,b. *Ergaſtulorum præcipuus ſinis agricultio.* A.317,b. 318,a,b. *item moliturа, lapidum ciſura; fortaſſe etiam aqua hauſtio.* A.318,b. *numerus vinctorum ad legitimum Ergaſtulum requiſitus.* A.317,b. *mira Ergaſtulorum crebritas totam Italiam impleuit: etiam alias prouincias. tandemque ea ſublata: ac inde de iis apud I. C. ſilentium.* A.323,a. *In ea damnati ſerui nequam, aut miſſi robuſti: nonnunquam & per fraudem & plagium abſtracti ingenui. vnde eorum repurgationem inſtituit Auguſtus.* A.320,a
Ergaſtularum Columella Præfectum Ergaſtuli. A.319,b. *alioquin*
Ergaſtularius, &, Ergaſtulus, ſeruus Ergaſtuli incola. A.319,b. *tales inſcripti, id eſt, notis in facie puncti, vt eſſent noſcibiles: ante inde Ergaſtula inſcripta cognominata Iuuenali.* A.321,a. *Hi ſemper vinctis compedibus ferreis, metu fugæ; ſed pedibus tantum, quo fodere, &c. poſſent.* A.320,b. 321,a. G 374,c. *omnes etiam ſemiraſi.* A.322,b. *eorum victus pertenuis & aſper.* A.322,b
Ericius militaris quid. C.352,b
Erigere, abſolutè, ſignatione neutrâ: Erexerunt, erecti ſunt. A.350,b
Erillus Philoſophus, diſcipulus Zenonis, ab eo defecit: cuiuſque fuerit opinionis D.439. 440,a. 441,a,b. 445,b
*Erinna poetria Carmen Sapphicum *** in laudem illud Vrbis Romæ, an in Fortitudinis ſeu Valentia, quæſitum: tum quæ illa, & quando vixerit.* C 376,b. 473,a
Eriſma in re architectonicâ quid. C.293,b
Eriſtici Philoſophi, qui & Megarici. D.439.
Erixo Eques Rom. an non potius Trixo, vel Tricho. G.199,c
Erneſto Archiducis laus. B.291,a
Erneſtus Bauarus, Elector Colonienſis, & Princeps Leodienſis; Seminarium ſeu Collegium Leodicenſe Louanii inſtituere incepit. C.790,b *eidem Poliorceticôn Libri a Lipſio inſcripti: atque ipſe a potentiâ, dignitate, & liberalitate, laudatus.* C 253. & ſeqq.
Erogare, idem quod, Impendere. G.140,d
Errare, agnatum mortalitate, & hominis proprium. C.677. D.162,b
Error Herculis, pro, ipſo Hercule. A.25,b
Ertuculo, Oſmanni patris mirum ſomnium de filii matrimonio & imperio. D.192,a
Erucius Clarus, Præfectus Vrbis A 302,b
Eruditio ſine Probitate & Modeſtiâ non habeant pili facienda. B.234,b. *coniungenda igitur ei Virtus: quod illa ſine hac damnoſa ſit, hæc parum ornata ſine illâ.* B.42,b. Vide etiam, *Doctrina.*
Eruditi vere non tam eſt multa ſcire, quàm vtilia, Ariſtippo. G.224,d. 367,b
Eruditi, qui, &, Eruditio, quid Stoicis. G.11,c.43,d.73,c. 247,d. 460,c. 533,c. Vide etiam, *Doctrina,* &, *Doctum.*
Erulorum more fœmina marito non ſuperuiuebat. E. 443, d
Eryx Siciliæ mons, & in eo templum Veneris: atque ad eius inſtar Romæ templum Veneris Erycinæ. E.123,d
Eſcendere, proba vox. E.214,d
Eſdras citatus. C.659,a. D.609,a
Eſquilina porta ſuppliciorum Romæ: eadem Plauto Metia. E.305,a
Eſſæorum ſecta Iudaica. D.433,a. *eorum delicationibus vſitatus potus calida.* B.233,b. 236,a
Eſſe, ab Edo, & à Sum, vt differunt ſignificatu, ita etiam eſſatu. A.452,a
Eſſe Hercules, integer, delapſus, &c. Helleniſmus. A.86,b
Eſſe in poteſtatem. A. 344,a
Eſſe totum alicuius, tuius, ſuarum rerum, &c. genus dicendi elegans. A.204,a
Eſſeda, &, Eſſedum. G. 478, d. *Eſſedis geſtati veteres.* B.121,a
Eſſedarii inter gladiatores, qui: eorumque pugnandi ratio. C.324,a
Eſſentia, vocabulum, auctorem habet Ciceronem. G.481,d
Eſſentia, ſeu Natura, idem quod Principia rerū. D.539,a,b
Eſſentia, ſeu omne quod
Eſt, Stoicis Corpus. D.372,a. 573,a
Eſther Liber citatus. C.652,b. 673,a. 680,b
Eſtoredus, Burchardi F. Liderici I. Foreſtarii N. an inter Comites Louanii cenſendus. C.762,a,b
Eſtuf, Gallica hodie vox pro Pilâ, vnde. C.109,a
Eſurientes plerumque iracundi. G.46,d
Eteſia venti, qui. E.365,d. *Eteſias Nilum inflare & ſuſtinere, Thales aliique crediderunt.* G.750,d
Ethiſin, Græcantes. A.73,a
Ethica Philoſophia quæ cæteris Philoſophiæ partibus à Stoicis prælata. D.464,a. 463,a. *Principe eam modo tractanda.* D.129, b
Ethicam Stoicam concinnare conſtituit Lipſius, ſed conſummare vetuit mors. G. iiij.
Etruria populi duodecim. A. 314, b. *totidemque Principes.* A 343,a. *Regi creato ſinguli ſingulos dabant lictores.* A.283,b
Etruſci primi auctores Gladiatorum. C. 493,a
Etruſca nimis vegeta ingenia Principe coercenda. D.403,a.

ad Henr. van Essen, Præſidem Ærarij Brabantici, Epiſtola Lipſij. B.194,a. 407,b
Etymologicum Magnum citatum. C.264,b
Ev, diphthongus in Latinis rectè etiam hodie ab vnoquoque pronunciatur. A.456,a
Eu, pro, Heu, vſitatum antiquis. A.31,b
Euagrius Hiſt. Eccl. citatus. C.397,b. 398,a
Euandri mater Carmenta. E.171,b
Euandro canes duos comites tribuit Virgilius. B.390,b
Eubœa terræmotu a Bœotiâ auulſa putata. Gſ.783,c. eius deſcriptio in Senecâ Tragico non exacta. A.367,a
Eubulides Dialecticus inuentor ſermonis Cornuti dicti. G.458,c
Euclides quidam vno die leucas noſtrates xxxj. emenſus. B.501,a
Εὔχρηστα, ſiue, Commoda, Stoicorum, quæ. G.335,d
Euclides Athenienſis, de eius Bibliothecâ Athenian, quis. C.619,a
Euclides Megarenſis, caput Megaricorum Philoſophorum. D.439.
Euclides de Dijs multa interroganti quid bene reſponderit. D.394,a
Εὐθυμία Platoni quid. D.480,a,b
Εὐδαίμων, vnde. D.561,b
Eudemus, infamis Medicus. E.107,d
Eudoxus, Aſtronomus celebris, quis. Gſ.794,d
Euchigyræ, ſeu tiemines. A.34,a
Euenta omnia bellorum præcogitanda ante belli ſuſceptionem. D.81,a
ex Euentibus conſilia non iudicanda. D.141,b
in Euentus inquirere, & vates aut ariolos conſulere, illicitum. D.394,b
Εὐφυὴς ingenuum propriè denotat, non, patriciam. E.315,c
Euolare. A.119,b
Euitare, vitam tollere. A.88,b
Eulalia Martyr cruci affixa. C.635,b
Eumenes Rex inſtructor Bibliothecæ Pergamenæ aut Attalicæ. C.629,b
Eumenides, Satyra Varronis. A.79,a
Eumenius Rhetor Auguſtodunẽſis quanto ſalario annuo honoratus à Diocletiano. C.469,b. D.276,b eius in Panegyrico locus à Rhenano corruptus, iſque correctus: atque id ſuiſe probatum. E.510,b ſtatua eius an in opido Cliuienſi. E. 521,b. Panegyricus idem ſcriptor alibi correctus. A 207,b. C.534 a. Idem citatus. E 177,c,d
Eunapius in Vitis Philoſoph. citatus. E.340,d. 341,a
Eunuchi in honore apud Perſas: & qui primi Eunuchorum auctores. E.156,d
Eunuchi aeuo Hippocratis nec laborabant podagrâ, nec calui fiebant: & cur. G.600,c
Eunuchi & caſtrati Romanis in delicijs: donec mares excidi vetuit Domitianus. Gſ 811,b
Eunus quidam ſpecie religionis Siciliam occupans, ægrè à Romanis coercitus. D.160,a
Euocatio militum, quid. G.61,c. 74,c
Euocati milites, qui C.29,b. E.360,d. vnde ſic dicti: è beneficiarijs plerique: magno ſæpè numero in exercitu: non è ciuibus ſolùm; ſed & e Latio: ſub vexillo vno omnes vnóque præfecto habiti; an in cohortes diſtributi, ſub ſuis centurionibus: ipſi centurionum inſtar: ijſdem inſignibus: legatis iuncti, vt honeſtiſſimi: cæterorum immunes niſi propulſandi hoſtis: ordines etiam ſæpè ducebant: quin & opidis aliquando præfecti: pedites pleraque: quamuis & Equites Euocati; ſed alio reſpectu, etſi eodem nomine. C.29,b. 30.31.33.138,b. vbi locati in acie. C. 104,a. 122,a. inter cuſtodes Principum. C.381,a. vbi locati aut locandi in caſtris. C.149.151,a
Euocatorum Equitum præcipuus vbi locum habuerint in caſtris, eorumque munia & vſus. C.144,a. 149.151,a
Euolutio, in re militari, quid. C.188,b.
Εὐσταθεία (Conſtantia Ciceroni) tres in animo Sapientis, Stoicis. D.496,b
Euphemo apud Thucydidem non ἄνομος ſermo. D.30,b
Euphrates Imperij Romani terminus ab Oriente ſub Auguſto & ſub Hadriano. C.377,b. 378,a. nauali ponte tranſmiſſus a Pompeio. C.306. in eo perpetua Romanis claſſis contra Parthos. C.384,b
Euphroſyne, vna Charitum, vnde ſic dicta. G.264,c
Εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν, ſolennia verba in ſacris Oſiridis. Gſ.834,b
Euripi in hortis, quid. G.546,c
Euripi riuuli, & riuuli aquarum, imò piſcinæ, per canales ſaderunt & ipſas cœnationes ac triclinia, præſertim æſtiua, deriuati, inter opera luxuria Romana. A.149,b. G 616,d. Gſ.681,d. 750,b
Euripi aquarum ſubito impetu impleti quandoque aut ſiccati luxu Romanorum in areâ Amphitheatri. C.565,b. euripis etiam aliquando area illa circumdata contra potiſſimùm Elephantos. C.388,a
Euripides in ſcribendis tragœdijs à Socrate adiutus creditur. D.428,b. in perſonâ Herculis ſpontaneam mortem damnat. D.325,a,b. eius de coniugatu effatum. B.137,b. eiuſdem verſus quos à ſe aut alio verſos citat Seneca. G.653,c,d
Euripides correctus. E.77,d. Idem citatus & explicatus. A.175,a,b. 181,b. 202,b. 467,b. C.72,a. 133,a. 343,b. 602,a. D.50,b & aliquoties in Libris Politicis. Item 340,a. 615,b. E.4,d. 135,d. 519,a. G.73,d. 74,b. 113,d. 138,c. 135,d. 163 d. 211,d. 211 d. 228,c,d. 279,d. 400,d. 404,c. 408,d. 432,d. 433,d. 457,d. 463,d. 466,d. 582,d. 619,c. Eiuſdem Scholiaſtes citatus A 202,b
Εὔροια ſemper Stoicis, id eſt, facilis fluxus & ſucceſſus rerum. D.503,b. 306,a. G.149,c
Europa hodie calamitas a diſſidio Religionum. D.47,a
Europæi in cultu externo minùs affectati quam Orientales. D.264,a
Eurynome mater Gratiarum, filia Oceani, Heſiodo. G.264,d
Eurus, quis ventus: cum Subſolano ſæpe confunditur. Gſ.764,c
Euſebius in Hiſtoriâ Eccleſ. commendatus. B.146,b. qua in Ariſtotele damnet. D.431,b. quid ei Mundus D.375,a. eius opinio de Solymis Homeri. E.425,c. de Orcadibus à Claudio domitis. E.433,d. locus eius de Senecâ. G.xxvj. Eius Chron conuerſionis Hieronymi correctum. D.437,a. E.60,c,d. 152,c. 296. 483,d. 530,d. 531,a. F.9,d. 11,d. 13,d. 52,d. G.xxiij. Idem porrò ſeu e Lib. Hiſt. Chronicorum, ſeu ex alijs, citatus. A.268,a. B.382,a. C.108,b. 220,a. 501.a. 316.b. 592,a. 628,a. 632,a. 648,a. 657,b. 662,a,b. 663,b. 671,a,b. 674,a,b. 683,a. 684,b. 791,a. 793,a. D.434,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ E.10,b. 113,d. 124,d. 149,c. 205,c. 290,c. 517,d. 520,d. 327,b. F.13,b. 15,c,d. 38,c. G.410,c. Gſ.774,d. 812,d. Euſebius Philoſophus ex Stobæo citatus. G.11,c,d
Euſebius eunuchus Conſtantium Imp. totum poſſidens. D.142,b
Euſtathij opinio de Solymis Homeri. E.425,c. Idem porrò citatus. C. 68,b. 81,a. 83,b. 84,a. 91,b. 93,b. 95,b. 113,b. 116,b. 133,a. 243,a. 245,b. 264,b. 333,b. 343,b. 578,b. 611,a. 627,a. 646,a,b. 657,a. 678,a. D.95,b. 162,b. 572,a. E.63,d. 412,c. G.224,c. 264,d. 470,d
Εὐθανασία, quam Auguſtus ſæpè optatam habuit, paucis viris magnis contigit: & quid. B.110,b. G.5,d. 121,c
Euthymenes Maſſilienſis Nigrum Africæ flumen pro Nili ramo habuit. Gſ.750,d
Eutropius ſcripſit Compendium Hiſtoriæ Romanæ. B.147,a. ſua ſæpè ex Suetonio tranſſcripſit. E.428,d. eius, in corrigendus, error. C.43 a. Idem correctus. C.394,b. F.29,d. Citatus. A.132,b. C.388,a. D.302,b. & aliquoties in Comment. ad Paneg. Plinij. E.51,c. 306,a,b. F.33,d. 79,a,b. 80,a. G.116,c. 125,c
Eutyches Grammaticus citatus. A.64,b
Ex animi ſententiâ, formula vetus, præcipuè in iuramento. A.152. G.357,d
Exactiones per bella odioſa aut periculoſa. D.82,b
Exactor ſiſtinatu, quid. E.336,d

Exactor, ſimpliciter; item, Exactor operis, ſupplicij, &c. quid. E.80,d.G.15,c
Exactores & præpoſiti cenſus prouinciarum, viri plerumque illuſtres. E 498,a
Exagoga bonorum, diſſipatores. A.133,b
Examen auxilium efficax ad exercitium virtutis: idque duplex: A ſeſe, Ab alijs: & quomodo. D 527,b.528,a,b
Examen ſui, ſemper vtile proficienti. G.437,d. id quotidie Seneca vſurpatum poſt Lumen ſublatum. G.xx.63,c
Examina apum inſolenti loco viſa, mali oſtenta. E.209,c
Examen mali, pro magnâ vi aut multitudine malorum. A.117,b
Exauctoratio, quid; & quomodo à Miſſione differebat. atque a quo primum inſtituta. C.222,b.E 15,d
Excæcatio crebrò ab Impp. Conſtantinopolitanis, aut in eos vſurpata, miri ingenij ſæuitia. D.250,a
Excalceabantur Romani ante diſcubitum ad menſam. A 101,b
Excalceati mimi & comœdi, cothurnati tragici. G.398,c
Excandeſcentia, θυμός, Stoicis quid. G.4,d
Excantari fructus poſſe, creditum priſcis: & quid. Gſ.753,d. 754,c
Excedere vallum, tela, &c. quid. C.538,a
Excerpta quomodo in Memoriales libellos è lectione Auctorum referenda, quoad Stilum aut Sermonē. B.539.540. vtilia bonos Auctores legentibus vtilia ad memoriam. G.v.
Excetra, id eſt, vipera: maledictum in mulieres frequens. A.88,b
Excidere ſibi, mentis impotem fieri. G.49,d
Excidit, verbum ambiguum. A.144,b
Excipere, venatorium verbum, quid. G.8,d
Excitare, cùm vox theatralis, quid. C.575,a. Gſ 827,c
Excommunicatio vſitata in veteri Eccleſiâ in hæreticos. D.164,b
Excommunicatio, Aquâ & igni interdictio, Bembo. B.94,a
Exconſulares viri. A.291,a
Excoriandi mos creber Orientalibus populis in ſupplicijs, item Ægyptijs, etiam hodie. C.670,a.672,a,b
Excorias antequam occideris; Prouerbium. D.138,b
Excrementa humana vbi excreta aut depoſita in caſtris Romanis: vbi in hodie Turcarum: itemantiquitus Spartanorum. C.164,b
Excubiæ militares quot virorum. C.163,b
Excubiæ, tam nocturnæ, quàm diurnæ: at nocturnæ, Vigiliæ. C.167,b.171,a
Excubiæ diurnæ pro portis, Stationes dictæ; Græcis προφυλακαί, quaſi Procuſtodes. C.166 b
Excubiæ Principibus, inter præcipua ſigna Principatus. E.7,c
Excubiæ militares circa templa. E.8,b,c.317,d
Excubiæ ſeruorum nocturnæ dominis potentioribus. E.255,d
Excubitores Imperatorum, togati, ſine ſago & armis, tantum gladiati, cum lanceis. E 319,c,d
Excuneare, quid Apuleio. C.370,a,b.
Excurſus in Taciti Commentarios, quid: cur, & vbi nunc ab iis abiuncti. E.xiij.491. & ſeqq.
Ἐξωδιάστος, libertinus, è liberto natus. C.16,b
Exempla rerum ſalubrium, pulcherrimus Hiſtoriæ fructus. E.119,d
Exempla quantum valeant illuſtrandis præceptis. D.175,a. multum valent firmandæ Conſtantiæ. D.410,b. vtiliter conducunt ad exercitium virtutis. D.527,b
Exempla Principum faciunt ad virtutes & vitia ſubditorum. D.233,a
Exempla magna habent aliquid ex iniquo, quod aduerſus ſingulos vtilitate publicâ rependitur. D 76,a
Exemplum quandoque erit, quod cum nouum exemplis tuendum eſt. E.177,c
Exemplum vitiorum plerique hominum alter alteri. G.23,d
Exemplar perfectionis ſtatuendum, etſi ad eam peruenire nequeas. D.467,b
Exercitatio neceſſaria virtuti: & quæ ad hoc exercitium adiumenta. D.527,b
Exercitium diſciplinæ militaris quàm neceſſarium, & quomodo ſuſtinendum. D.89,b.90,a,b. Exercitij bonum. C.181,a
Exercitia in re militari Romanâ triplicia: primum, quæ Operis: atque id quod. C.180,b.181,a.23 . alterum, Operis: quod: eiuſque varia Exempla: etiam in pace. C 191,a. 192. tertium, Armorum, Pugna ſine ſanguine, dictum: diuerſa eius genera: eorumque meditationis quomodo iis quotidiana, vel in pace: hiemis ſub tecto, ſereno, in campo. C.193.194.195.196,a
Exercitiis militaribus præerat olim Centurio aliquis, aut aliud è veteranis. poſt peculiaris quidam Doctor. C.194,a
Exercitores Plauto, qui. G 413,d
Exercitoria tela, vel arma, quæ. C.534,a
Exercitûs nominis quod etymon. C.181,a.D 89,b
Exercitus Conſulares, qui olim. C.19,a,b
Exercitus præſentis numerum quotidie Duci referri, ad quid vtile. C.168,b
Exercitus labore proficit, otio conſeneſcit. D.90,a
Exercitûs dubitans aut trepidans non temere ad publicam aut generalem pugnam producendus. D.99,a
Exercitum tantis, quanti imperator. D.93,b. integer enim Exercitus velut vnius ducis ſpiritu viuit. G.190,d
Exerrare, & Exerratio: linguâ Exerrare. A.189,a. 244,a
Exfociunt, pro, Effugiunt. A.90,b
Exhibere, I.C. quid. G.14,d
Exhortationum Libri Seneca meminit Lactantius. G.xxvi
Exigere cum aliquo, expoſtulare. G 214,d.434,d
Exilium. Vide, Exſilium.
Exemplere, geminâ compoſitione, id eſt, Adimplere. A.553,a
Exire, pro, Perire; vnde, Exitium. G.236,d
Exire tela, ictum, manum, quid. C.538,a
Exire manus gladiatoris quando dicatur. G.617,d
Exita ætas. A.276,b
Exitium vnde dictum. G.236,d
Exodi Liber citatus. C.393,a
Exoleti per colores nationeſq; & ætates diſtincti. G.222,b,c. 223,c.601,c,d
Expectorare. A.184,a
in Expedito habere, pro, Paratum promtumque habere. Gſ.790,d
Expenſa Romanorum quanta & quàm multifariæ. C.404, & ſeqq.
Experientiâ in Republ. opus. D.124,b
Experientia & Peritia artis in imperatore exercitus ſpectanda potius, quàm virtus morum. D.94 a,b
Experiri, pro, Iure agere, frequens in vett. Scriptoribus. E.88,d
Expere more, pro, moris. A.215,a
Explanatio in Hiſtoriâ quid, & quàm in eâ requiſita. D.125,a
Explicare, pro, Digerere, diſponere. G.514,d
Exploratio in hoſtes, duci neceſſaria. D.97,b
Expoſitio liberorum quid. B 410,a. veteribus, etſi crudelis, vſitata. B.409,b.G.304,d. etiā lege apud quaſdam gentes pæne iuſſa: maxime debilium, & parentibus oneri futurorum B 409,b.G.11,d. ea a voluntate patris dependebat B.409,b. eam ſæpe Romanis exprobrarunt Chriſtiani: adeoque Chriſtiani Principes vetuerunt: & qui primi. B 410,a b. Expoſitos in ſeruitutem cedebant qui vellent: ijque in libertatem an adſcribi poſſent, quæſitum. B 41 ,b. Liberorum autem Expoſitio Iudæis non vſitata, nec Germanis: Indis autem quatenus. B.411,a.E.426,d
Expreſſio & formatio Stili per tria genera Imitationis. B.539,b
Expungere, in re nummariâ quid. G.523,c
Exquiſita pocula. A.309,b
Exſanciare, ſanciem tollere, exprimere, elicere. A.262,a. G.72,d 557,b
Exſcenſio quid apud Liuium. A.167,a
Exſcreatio, indignantis vel dedignantis, inter geſtus glorioſorum. A.158 b
Exſectio miri ingenij ſæuitia, crebrò Imperatoribus Conſtantinopolitanis aut in eos vſurpata. D.230,a
Exſecutio, pro Adminiſtratione. E.270,d
Exſequi, pro, Punire, vindicare, vlciſci. E.458,d. G.9,c. 179,d

Exſibilatio infamium virorum in theatris A.312,a
Exſilium, ſcribi debeat, an, Exſulium. A.64,b
Exſilij pœna frequens olim in turbatores hæreticos. D.165,a
Exſilij triplex ratio apud Rom. E. 84,c,d
Exſilium inſtar fiuacris. G.71,b,c. peregrinatio quædam inhonera. G.73,d. nullum exſilium extra mundum abigere poteſt. G. 78, d. nec Exſilium vllum eſſe poteſt ei qui mundum pro patriâ habeat. D.575,b
Exſilium non graue: peregrinum tantum facit, ad eſt, ſapientem; qui, vbicumque ſit, peregrinatur. D.411,a
Exſilium, pro loco exſulibus deſtinato. G.74,c
Exſiſtens quodcumque, Stoicis corpus eſt. D.572,a.573,a
Exſuctus plagarum. E.438,c
Exſulium ſcribi debeat, an, Exſilium. A 64,b
Exſulanti e primarijs Romanorum quantum viaticū. E.81,d
Extenuate non Exteunata, fortes quid. A.315,a
Extentare, pro, Oſtentare. A.117,a. E.268,d
Exterior, poſterior: & cur. A.300,b. nec Exterior Interiore dicatur. B.316,b
Exterminatorium inſtrumentum, Aries bellicus, Paulo Diacono, quare. C.310,b
Externa omnia, nec bona nec mala. D.381,b
Externa non venire in Boni nomen, contra Academicos & Peripateticos. D.483,a,b.484,a
in Externis perſona interdum ſumenda aut ponenda pro re aut ano, dum tamen pietas interne maneat. B.73,b
Externa geſtuum, habitus, morumque in ſpeciem. E 215,d
Exteraorum militum inſolentia, & alia vitia. D.85,a
Extorrere. E.227,d
Exterus, etſi ciuitate donatus, non facilè tamen ad honores [illegible] F.46,c,d
Exteris ſine cuſtode aut arbitro limites Imperij ingredi non licebat. F.449,c
Extraordinaria Caſtrorum Porta Romanis quæ. C.157,b
Extraordinarij tum pedites, tum equites, Sociales in exercitu Romano qui, & quomodo dimiſi. C 45,b 46 a.65. immunes à Stationibus, quare. C.167,a. vbi in caſtris locati. C.149. 151,a
Exuere ordinem, dignitatem, &c. E.81,d.178,c
Ezechiel Propheta quibuſdam idem cum Nazaretho Aſſyrio putatur. D.435,a. Idem citatus. C.315,a

F.

F, litera quomodo efferenda. A.460,a. non planè reſpondet Græcorum Φ. Abit longiuſculè à B. altera tamen pro alterâ ſcripta aliquando & dicta. A. 460,a, b. nonnumquam vſurpata F, pro H. 76,a
Faba & Milium eodem tempore ſeruntur. A.263,a
Calp. Fabatus Plinij proſocer. E.294,d
Nicol. Faber aptus & dignus edendo Seneca. A.310,b. Senecarum Opera, etſi non adſcripto ſuo nomine, edidit. B.78,a.291,a. in pleriſque ad Senecam Rhetorem And. Schottum præiuit. B. 380,a. Idem laudatus. E.79, c. 483, d. Eiuſdem correctio in Senecâ probata. G. 99. c. vt & aliæ plures ſparſim in Cōmentariis ad Senecam.
Petrus Faber, Præſes Toloſanus, laudatus, etſi in Lipſium parum æquus. A.277,b. B.52,a. 375,b. E.71,d. ad eum Epiſtola Lipſij. A.160, a. bona eius correctio in Vopiſco. C. 564, a. eius correctiones in Tacito, quædam recepta, quædam non; cum aliquando ad eum remiſſum; vt de Ludis Atticis, S. C. Claudiano, &c. E. 141, c. 191, d. 203, c. 233, b. 268, d 270, c. 288, d. 294, d. 496, b. eiuſdem correctio in Senecâ recepta. G.347, d. Idem allegatus, aut ad eum ablegatus Lector. C.657, a. 669,a. G. 96,c. 270,d. 329,c. 412,d
ad Ant. Fabrum, I C. celebrem, Epiſtola Lipſij. B 360,a
ad Ant. Fabrum Boderium Epiſtola Lipſij. B. 349, a. 354 b. 360,b
ad Nicolaum Fabri, moderatorem iuuentutis, Epiſtola Lipſij. B.386,a. 445 a
Faber cadit, cum fullonem feras; Prouerbium. C.532,a
Fabrorum Collegia varia. D.339,a
Fabrûm centuria duæ in militiæ vſum inſtituta à Ser. Tullio: uſque ſui Profecti: quorum crebra in Hiſtoriis mentio. C.331,a. variorum generum Fabri [illegible] P[illegible] fectus in Legionibus circa tempora V[illegible] Fabri hi militares opera pleraque d[illegible] de militum admirice multitudine c[illegible] [illegible]ur. C.3[illegible]1,a
Fabia Lex de re Agrariâ. A.2[illegible],a
Fl. Papirius Fabianus, Philoſophus & Rhetor ſub T[illegible], vnus è Senecæ præceptoribus, quis. quod [illegible]: quid ſcripſerit. A.233,a. G.220,d 404,d.48[illegible] d. 617,d. G.737,c
Fabij legati Rom. animoſa vox & factum in Curiâ Carthaginienſium. A.331,b
Fabius Pictor auctor vetus. A.17,d.
Fabius Maximus Ioui Tonanti comparatus. A. [illegible]31,a
Q. Fabij Maximi ſalutaris in bello tarditas. C 458,b
Q. Fabij Dictatoris probum factum. [illegible] 197,a
Q. Fabius ſacra ſolemnia in Quirinali, per medios Gallos vadens obit. D.177,a
Q. Fabius quot millia Gallorum ceciderit. D 41[illegible],b
Fabius Maximus, magnus Auguſti amicus, non fuit è priſcis Fabiis. F.76,d
Fabij duo illuſtres ſub Auguſto. G.295,c
Paul. Fabius Perſicus quis. G.283,c. homo mollis. G.322,c
Q. Fabius Rullianus inſtitutor Tranſuectionis Equeſtris. E.73,b
Fabius Ruſticus, hiſtoricus Tacito laudatus. F.210,c
Fabius quidam Senator vno pilo in lactis haa, iu ſtrangulatus. G.772,b
Fabric, pro, Fabricius, apud Ennium. A [illegible],2 b
Fabrica, pars Caſtrorum Hibernorum. C.13[illegible],a
Fabricius Pyrrhi Regis aurum recuſ[illegible]. idem radices quas ipſe vulſit, cœnat, Seneca; id quod alij Curio tribuunt: de quibus Fabricius triumphauerit. G.135 b,c
A. Fabricius Veiento, quis. E.257,c
Georgij Fabricij parum laudata opera in Tragœdijs Senecæ. A.377,a
Fabula Poeticæ, etſi variè traditæ, myſtica tamen pleraque, & in rerum interpretatione concordant. C.601,a. G.46,c
Fabuloſa hiſtoria inutilis, imo damnoſa Principi D.129,b
Fabuloſus, non falſus, ſed fabulis in mauis auctus. G.457,d
Facere cetabum, in communis vſurpatum, quid. A 108,b
Facere multam, quid: notā. apud Propertium, quid. A.20,b
Facere ſecundas, quid. A.131,a
Facere, ſacrificare. E.541,b
Facere, pro, Agere. G.159,c,d
Faciem, pro, Faciam, antiquè. A.63,b
Facla, pro, Facula. A 73,b
Factum quod imperaſti, ſolennis militis formula in renuntiatione peracti mandati imperatorij. E.6,c
Factum, dictumm eſſe; pro, Facturos, dicturos. E.541,b
Factus haic res, ſeruitio, &c. E.251,d
Facti boni præcipua merces, feciſſe. G.188,c
Factum, &, Rude, oppoſita. G.160.d
Facetiarum Libri Taciti a Fulgentio citati. E.xv.
Facies liberalis. A.16,a
Faciem ſucco, aut offa, aliòve medicamento contra Solem oblinere ſolet delicatiores. G.672,d
Facinus niſi perpetratum vix creditur. D.59,b
Facinus quos inquinat, æquat. D.107 b
Factio, peſtis ſtatuum, quid, vnde: quam noxia: an, quando, & quomodo primenda. D.109,a,b
Factio inter malos, amicitia inter bonos. G.234,c
Factiones aurigarum: eaque coloribus diſcreta. A.144.a
Factiones theatrales: earumque duces, alij Iuuene[illegible] d[illegible], alij forte Veteres. A.141,a,b. E.15,b. imo & Factiones in populo Amphitheatrales, fauente quouis certo gladiatorum generi. C.543,b
Facul, pro, Facile. A.116,b
Facultates animæ quæ Ariſtoteli. D.620,b.621,a,b
Fœmina præcipuum ornamentum verecundia. D. 359, a. pudica Fœmina [illegible] nudata nihil a ſtatuâ differt. A.166,a. viroſa Fœmina ſunt quaſi legitima adultera. A. 44 b. naturâ ſuâ Fœmina molles, mites, faciles: in ſi mala, contra ipſarum naturam fit. E. 454, d. ad ſuper-

ſuperſtitionem valdè procliues. E.226,c,d
Fæminis quandoque etiam partes in Republicâ. B.432,b. *quæ in Homero.* D.265,b. *eas imperare apud multas gentes mos.* D.137,a. *in omnibus rebus ſeruiſ nimia olim ea auctoritatis apud Germanos.* F.438,b,c. *cur minùs imperio apta quàm viri.* D.209,b. *infelicis earum imperij Exempla.* D.210.211.212. *contra bona & felicia.* D.212.213.214. *Maior ijs ſæpè ad honeſta aut praua impetus.* D.269,b
Fæminis ſtatua olim etiam quandoque poſita. A.260,a
Fæminarum proprium vt cruda & vix pueritiâ egreſſa, ſimulent, fingant, fallant. B.26,b. *à Fæminis Italicis plus periculi, quam a viris.* B.22,a
Fæminæ olim ſui cuſtodes apud Rom. B.484,b
Fæmineus ſexus imbecillus, inconſtans, inſipiens ſæpè, vitioſus & lubricus. D.16,b. *Fæminarum conſuetudo hoc ſaltem noxia habet, ſi non aliud, auocari a melioribus curis: earumque bonarum rara, animoſarum pauciora exempla.* D.263,b
Fæminis fatidicum aliquid ineſſe exiſtimarunt veteres Germani. D.27,a
Fæmina quadã prodendis maritorũ ſecretis corrupta. D.74,a
Fæmina quatenus & quâ eruditione imbuenda. G.181,c. *olim pleriſque artibus inſtitutæ ſolitæ etiam martia.* G.87,d
Fæmineus dolor plerumque tumultuatur. G.72,c. *luctus ijs quod tempus olim definitum Romæ.* G.86,c,d. 491,d. *Eruloru more mæſtu non ſuperinduebant.* E.443,d. *quæ eis apud Rom. veſtis in luctu, albáne an nigra.* E.507,b,c,d. 508,a. *in pellibus eſſe in luctu, quid Feſta.* E.508,a
Fæmina, impudens animal Senecæ; indomitũ, Liuio. G.182,b. *eo impudentiæ aliquando & petulantiæ prolapſæ, vt ſe ad palum exercuerint.* C.195,b. *imò & in Arenam deſcenderint, & publicè depugnauerint; adeóque & cum beſtijs: donec id S.C. vetitũ ſub Seuero.* C.514,a,b. E.273,d. 274,c. G.ſ.813,c
Fæminarum apud Rom. luxus in gemmis immanis. E.522,d. *aures ijs onerata baccis & gemmis.* G.181,d. *Fæmineus enim ſexus quaſi indulgentiâ quadam publicâ in vngis & laſciuiâ eſtiuum luxuriare permiſſus, vt ad ſeria non aptus.* C.468,b.
Fæmina nulla in caſtris Romanis antiquitus. C.216,b. *non niſi e ſuperiori loco Amphitheatri Ludos ſpectabant.* C.570,b.574,a
in Fæminas quæ ſeruis coniungerentur, quam pœnam ſtatuerit Claudius. E.203,d
Fæminæ pœnam adulterij euitabant profeſſione apud Ædiles vulgati corporis: quod vnicuique liberum. E.73,b,c. *ſed eo facto cedebant dignitate matronali; etiam ornamentis.* E.509,c. *cur autem apud Ædiles ea profeſſio, atque poſt irrita facta.* E.509,a
Fæminarum agnomina apud Romanos ſæpè ab ordine naſcendi: vt, Secunda, Tertia, Quarta vel Quartilla, &c. E.133,b
Fæminæ ſacerdotes Auguſti. E.492,c
Fæminæ tribades quæ. G.600,c,d
Fæminæ Alexandrinæ mira voracitas. B.142,b
Fæmina quandoque crucifixa. C.655,b
Fæminæ cuique ſua Iuno, vt ſunt cuique viro Genius. D.560,b. G.640,d
Fæminæ Hippocratis æuo nec caluæ fiebant, nec podagrâ laborabant: & quæ eius cauſſa. G.600,c. Plura de fæminis quære in, *Mulier.*
Fæminam Principem auditorium publicum Profeſſoris audiendi gratiâ ingreſſam, ante Iſabellam Auſtriam inauditum. B.348,a.454,a. D.288.
Fæminal, pro naturâ fæmineâ. A.335,a
Fæni repigratio. A.334,b
Gab. Faerni correctiones in Comment. Cæſaris non receptæ. C.120,b. 296,b. *eidem male intellectus Taciti locus.* E.279,d. *eiuſdem in Tacito correctio quædam probata præ eiuſdam Lucij.* E.M.30. *aliæ eiuſdem probæ in Tacito correctiones.* E.259,d.284,d.301,d.407,d
Fala, turris lignea. A.233,b. C.354,b
Falarica, miſſile telum quale: vnde nomen: ea ſtuppâ obuoluta, & pice illita, in machinas hoſtiles ijs comburendis ſæpè immiſſa. C.354,a,b
Falces murales veterum, quæ: quæ autem Vegetiana. C.357,a
Falconis vox Iulio Firmico vſitata: &, Falcones, cognomen familiæ priſcæ Romanæ. B.94,a
Falcones viris nobilibus in aucupium vnde quæſiti, & quales. C.701,a
Falco, Bembo Aquila. B.94,a
Faliſcis H, pro F, in vſu. A.464,a
Faliſcis etſi ſæpius rebellibus, a Romanis ſeruata fides. D.251,b
Gerard. Falkenburgem laudatus. E.449,d. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.166,a.178,a.181,a.198,b.215,b. B.10,a
Fallere, pro, Latere, crebrum auctoribus Latinis. A.209,a. G.ſ.737,d
Falli ſermonis. A.193,b
Falſi crimen cruciarium Romanis. C.654,a
Famæ honorum ingeniorum morbus, quam ſiuxta etiam clariſſimorum virorum. B.130,b. *Fama, ventus.* C.677. *eam merentur quidam, quidam habent.* B.9,b. *non enim eſt noſtra poteſtatis, proin inter externa habenda.* B.53,a. *nec tamen ſpernenda planè: nam eius contemtu ſæpè contemnuntur virtutes.* B.39,a. 200,b. *quare & eius curioſus inprimis eſſe debet Princeps.* D.36,b. G.200,c
Famæ eminentis comes Inuidia. F.17,c. *nec Fama vlla ſuegit ſine calumniâ.* A.338,b
Fama, ſeu Bonum nomen, imago virtutis, bonis ante omnia bona, imò ipſam vitam. B.268,b. *eius præſidium in vitâ, non in verbis.* B.108,b
Famam multi, conſcientiam pauci verentur. D.21,a
Fama qualis cuiuſque eſt, talis plerumque ille. D.39,b
Fama magna perículoſior ſub tyranno, quam mala. D.112,b
Fama præcipuum alimentum, rumores vilis coercere. D.49,b
Fama in bellis ſpernendum: & aliquando minimè: quâ diſtinctione D.97,a,b. *Fama ſæpè bellum conficit.* G.408,d
Fama minuens, paſſiue. A.301,b
Fames vltimum malorum. G.219,d.230,c. *eius quæ apud veteres inſignia Exempla* D.414,b
Famem renouare, Petronio, quod Senecæ, Stomachum erigere. G.135,c
Familia, quot ſeruorum. A.317,b. *diuitum Romanorum Familia olim inſtar magni populi.* G.488,d
Familia, &, Gens, aliquando apud auctores confuſa. F.37,d
Familia mutatio quibus ritibus facta apud Rom. E.3,c
Familia Philoſophorum, ſecta. G.227,d
Familia, de Gladiatorum grege, vnde. G.350,d
Familia laniſtarum gladiatoria. C.504,a
Familiam ducere phraſis vnde ſumta. C.504
Familiæ Patriciæ primariæ Louanij ſeptem: quæ. C.772,a
Familiaris Philoſophia, quæ. D.464,a
Famul, pro, Famulus, apud Ennium. A.116,b
Famulus viri nobilis, ob amiſſum falconem appendendus, ope D. Virginis Hallenſis falconem domino, ſibi vitam, impetrat. C.701,a b.702,a
Fanari, furere, inſanire: & hinc, Fanaticus. G.647,d
Fannia Lex cibaria, qualis. C.467,a
Fannia Thraſeæ Pæti filia, vxor Heluidij Priſci patris, nouerca filij. E.467,d
Fanum, quid, & vnde. G.371,d
Fanum Ligurum, alio nomine Templum. E.296,d
Farctores vulgo Nomenclatores; vnde. G.226,d
Farſeri ſulia apud Plautum & Apuleium. A.168,b
Farre matrimonio iungi, quid. E.115,d
Faſces lictorij, quid: ex quâ materiâ: eorumque origo: quando ijs adiuncta aut non adiuncta ſecures: eos ferendi modus: quando ſubmittebantur: vnde, Faſces ſubmittere, prouerbium A.281,a,b. 282,a. *laurus ijs inſerta in triumpho aut victoriâ.* A.282,b. E.216,d. *in luctu aut funere inuerſi.* A.174,b. E.76,b. *& ſic prælati in funeribus defunctorum e magiſtratu.* E.76,b
Faſcibus non niſi magiſtratus Pop. Rom. vſi; aut qui cum imperio in prouincijs: item Principes: quo numero: & quando laureati, vnà aucti. E.215,d.216,c,d

Faſcium Conſularium, &c. cum inſertâ ſecuri imago. C.680,a
Faſcium virgultorum, &c. vſus ad aggeres militares. C.293,a
Faſcinum aut Faſcinationem quæ appenſa auertere credita. A.331,a
Faſcinari pecudes poſſe, creditum veteribus: & quid. Gſ.754,c
Faſti Capitolini, aut & Græci, citati, ſeu allegati. E.3,c. 212,a.F.20,d.G.225,c. Faſtorumque Rom. nouiter concinnatorum error. G.xv.
Faſti Romani à Sigonio editi, & ad Auguſtum producti, faciunt ad Hiſtoriam Romanam veterem. B.147,a
Faſtorum, ſiue Hiſtoria generalis ab Orbe condito Compendium quale optandum. B.146,a
Faſtigia literarũ, id eſt, Accentus, Mart. Capella. A.466,b
Faſtus Campanus. A.284,a
Faſtus, pro Nauſeâ, contemtu, faſtidio, repulsû. A.42,a. Gſ.731,c
Fatua dea, vxor Fauni. A.153,a
Fatuari, Fatuum agere. Gſ.822,b
Fatum, appendix Pietatis, quid: eius auctor Deus: Dei verbum: æterna ab æterno in æternum Dei lex, cui obrogari nihil aut derogari licet, nedum vt abrogare eam fas: eius enim in humana vis ineuitabilis. B.45,b.D.19,b.20,a. 123,a,b.541,a. adiſpici vult, non inſpici: nec nimis de eo indagandum. D.394,a,b. eius notitia præcipuus fructus Patientia. D.20,b vnicuique conditionem vitæ dat cum quâ luctetur; vt athletis ſors non electio aduerſarium dabat. B 32,a
Fatum quid Minutio Felici: id conſiderandum credendumq; eſſe. D.185 b. eius impreſſa quædam omnibus notitia. D.390,b. de naturâ eius quadripartita ſententia. D.390,b Mathematicum Fatum quid. D.390,b. ſic aſtris Fata nectit Seneca. G.120,d. Fatum naturale, aut phyſicum quid: quid violentum, ſiue Stoicum. D.391,a. Verecautem Fatum aut ipſa Prouidentia Dei, aut eius pars eſt. G.77,d. eius nomen vnde: an & quatenus eo nobis vti licitum. vt eo vſi veteres Patres: imò de eo Librum ſcripſit D. Thomas. D.392,a,b. Eius definitiones, earumque explicationes. D.392,b. ordo cauſſarum in eo: eiuſque adſtrictio ad locum & tempus. D.393,a
Fatum verum videri cum Stoico mixtum: diſcretum tamen quatuor terminis: oſtenſum accuratiùs quòd vim non inferat voluntati. D.393,a,b. agit per cauſſas medias: eoque illa adhibenda. D.123,b.395,a. conſequi autem è Prouidentiâ diuinâ: & quomodo libertatem Deo non tollat. D.548 549. nec Deus fato ſubeſt. D.123,b. etſi verò Stoici Fa[illegible] Deum ſubiycere videantur, & humanam libertatem tollere, reuera non penitus ea ſenſere. D.391,b. Eius tamen nomine Prouidentiam diuinam, imò Deum ipſum intelligunt. D.391,b. Sed cum Prouidentiâ non confundendum: hoc in rebus: illa in Deo. D.392,a
Fatum impugnantes obiectiones tres ordine ſoluuntur. D.556,a,b. 557,a,b. in Fato conſideranda volubilitas rerum. D.124,a
Fatum quod Chriſtianis. Gſ.771,c. ex eorum doctrinâ id ſequitur liberam inclinationem noſtræ voluntatis. Gſ.713,d
Fatum, ſiue manus Dei, præcipuum ſcutum Principi contra inſidias. D.60,a
Fatum in primis cauſſis remotis belli ciuilis. D.108,b. in republicâ verſanti de energia fatorum conſideranda: nam illuc ſe omnia dant, tracta occulto ſune. D.124,a. eorumque conuerſiones ſæpè ex præeuntibus ſignis à prudente cognoſci poſſunt. D.186,a 194,b. tum clariſſime in Prædictionibus, in vaticiniis & prodigiis elucere, exemplis patefactum. D.191.& ſeqq.
Fatum conſilia noſtra ſibi aptat, D.123,b. iis vrgentibus conſilia & mentes hominibus adimuntur. D 20,a. eius vis cuius fortunam mutare conſtituit, corrumpit conſilia. D.395,a. duro Fato, id eſt, malo. G.310,c. ac obitu, quid Nicephoro Gregora. D.185,b
in Fato latibulum quod ignaui quærunt, detectum. D.394,b. 395,a
Fatale telum arripiendum contra dolores animi externos. D.394,b
Fatali ſceleri fatalis pœna. D.165,b
Fauces, pro anguſto tranſitu, vt inter montes, &c. G.479,d
Fauere, idem aliquando quod Acclamare, &, Fauor, quod Acclamatio. A.313,a
Fauete linguis, formula in rebus diuinis cùm fierent: ſed in non fauentia conciliandà, at ſilentio imperando, ſecundùm quoſdam. G.250,c,d
Fauitor, pro, Fautor. A.167,b
Fauonius Stoicus, Catonis ſimia. E.298,d. Bellum ciuile iudicabat prius tyrannide. D.113,b
Fauorinus Gallus, Hadriani æuo, Pyrrhoniæ ſectæ addictiſſimus. D.486,b
Fauſtina Antonini Philoſophi coniux, impudiciſſima & impudentiſſima, Commodi e gladiatore mater. D.211,b
Corn. Fauſtus Sulla, gener Pompeij, filius Dictatoris Sullæ. G.194,c
Fautores in ciuilibus bellis, qui. A.337,b
Fax Hiſtoriæ Romanæ qualis concepta, ſi vita ſuffeciſſet, Lipſio: & quos Libros in eius ſpecimen ediderit. C.9.G.115.
Fax vel ignis in turribus vel ſpeculis, apud Rom. cui fini: & iconiſmus è Columnâ Traiani. C.178,a
Fax ad ianuam abiecta, omnis res indicium. A.53,b
Faces in nuptiis prælata, plerumque a pueris. A.373,a
Faces & Funalia in triumphis vſurpata. B.176,a
Faces, inter celi genera, quid. C.340,a,b
Faces, quæ in vſu militari ad pugnam, item incendendis machinis hoſtilibus, quales. C.353,a
Facium vſus in vigiliis quis. C.177,b
Faces in funeribus Rom. præcipue adultorum. E.77,b.510,d
Facibus & igne gladiatores, ſi cergiuerſarentur, in pugnam acti. G.6,d.53,d.395,c
Faces equis non ſubditi, niſi fortè in certamine curruli. G.26,d
Faces & Trabes igneæ non citra quàm ſupra nubes formari poſſunt. Gſ.795,c,d. Facis in aere effigies circa Auguſti exceſſum apparuerit. Gſ.683,d
Febri vt deæ templum olim Romæ. Gſ.820,d. cur eam Claudio Imp. comitem in cælos fecerit Seneca. Gſ.821,a,b
Febres aliquando alios morbos tollunt. G.10,d
Febrientes dum ſe iactant inquietè & verſant, morbum aperiunt, non tollunt. D.377,b
Feciſſe videri, formula in iudiciis. G.293,c
Fel ſedes iræ. D.500,b
Fel taurinum æri aureum colorem inducit. B.270,a
Felena, pro, Helena. A.76,a
Feles Ægyptiis prodiis. D.182,a
Fele rapacior, Prouerbium. D.64,b
Feles, vel Felis, aut Felles pullaria, apud Auſonium. A.143,a
Felis, vel Felee, virginalis, aut virginaria, apud Plautum. A.143,a
Felices vix ſapiunt. D.135,b
Feliciter quod agis, gratandi forma. A.99,b. G.502,d
Feliciter, Feliciſſime, tali aut tali rei, aut perſonæ, acclamationes in nuptiis, theatris, &c. A.312,b. E.180,c
Felicitas omnes mortalium mortalis. G.611,d. momentanea potiùs dicenda, quàm dialis. G.114,d. inſtabilis: eoque ſtabilienda aliâ felicitate opus. D.258,a. niſi lentis, non durat. D.56,b. ſubita rarò durabilis. G.114,d
Felicitas nimia vt vinum inebriat mentes hominum. G.138,d à Felicitate non vinci, magna felicitatis eſt. D.132,a
Felicitatem ſæculi boni regibus imputat Homerus. D.131,a
Felicitas comes ferè rationis & conſilii eſt; tamen donum Dei: eaque militia duci optanda & vouenda. D.95,b
Felicitas quoſdam promouet & ſuus Genius. D.145,a
Felicitas multa occulta dedecora inumbrat. G 142,d
Felicio ſeruus ſutor à domino venditus, tandem ſupremum ſum euectus. G 461,d
Felix libertus, Pallantis frater, motus Iudæorum componendo miſſus à Claudio: modo ei Antonii modò Claudii nomen, vnde. E.204,d
Fellare, bileſcere, nouum verbum. G.549,c

Feltra

Feltra quæ hodie, Cuſars Subcoacta, Coactilia Vlpiano, Lana coacta Plinio. C.87,b
Femina, pro, Hemina. A.76,a
Femur percutere, inter geſtus oratorios Quinctiliano. C.25,d
Feneſtra anguſta in ergaſtulis. A.319,b. *Feneſtra in lectica.* A.269,a
Feneſtris lucerna appenſa die feſto. A.135,a
Fenius Rufus, non Scinus. E.221,d
Feræ in congeneres ſuas rarò ſæuiunt. G.22,c. 206,c. *cibo cicurantur.* G.263,d
Feræ variæ iugo ſubmiſſæ apud Rom. G.35,d
Ferarum imagines inter Signa militaria olim Germanis. C.106,b. *earumdem imagines ſiue ſigna in ſacris Germanorum lucis.* E 401,d
Ferarum incredibilis numerus apud Rom. in Venationibus Amphitheatralibus exhibitus. D.324,a. *quomodo eæ ſub ipſam pugnam adſeruata: earumque emiſſio & immiſſio.* C.563,b. 564,a,b
Feralia atrocitas ab Auguribus, Pontificibus, & Sacerdotibus, non licitum. E.32,d
Feralis litera, quæ. A.435,a
Fercula multa multos faciunt morbos. G.600,b
Fercula in triumphis, quæ. D 314,a
Ferdinandus IV. Hiſpaniæ Rex a Carnaialys fratribus innocentibus morientibus in trigeſimum poſt diem ad ſupremum iudicem Deũ citatus, eo ipſo die moritur. D.245,a,b
Ferdinandus Aragoniæ Rex Sambucæ machinâ uſus. C.363,b
Ferdinandus Henrici Caſtellæ Regis frater, eius infanti filio in ſucceſſione regni ab optimatibus prælatus, ne pos ad integrum tradit; ipſe poſt ob virtutem ſolenni electione Aragoniæ Rex creatus. D.217,a,b. 221,a
Ferdinandus ob eiectos Hiſpaniâ Mauros Catholici agnomen adeptus, poſteris reliquit. D.179,a. *eius conſtantia.* D.201,b. *ille eiuſque coniux Iſabella primi auctores magnitudinis & claritudinis Hiſpaniæ.* C.6
ad Ferdinandum Bauariæ Principem Epiſtola Lipſij. B.328,a
Ferdinandus Albæ Dux ſeptuaginta dierum ſpatio totam Luſitaniam Regi ſuo Philippo II. ſubiicit. D.218,a
Ferò, pro, Ferociter. A.160,b
Ferens, ſecundum, proſperum: ferens ventus, à puppe, Græcanicum. D.322,a,b. G.245,d. 415,d
Ferentarij, cõmune nomen leuis armaturæ, tam equites, quàm pedites: quod vocis etymon: vtque antiquitus duplices: & qui. C.240,a
Feretra Silio Italico perticæ in quibus imagines ferebantur in funeribus. A.290,b
Feretrij Iouis nomen vnde quibuſdam. C.249,a
Feri, vox in acie ſæpè vſurpata Romanis. C.249,a
Feriationes, feriæ, feſtiuitates. A.345,b
Anton. Ferillus. A.73,b
Ant. Fernandi de profundiſſimâ palude, ex quâ Nilum emergere ait, opinio reiecta. Gf.777,b,c
Ioan. Fernelius allegatus. G.47,d
Ferre, pro, Auferre, ſcriptoribus Cæſareis frequens. A.323,a
Hieron. Ferrerij Itali mors. B.245 a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.357,b
Alu. Nunnij Ferrerij operâ Ioan. Garſias conuictus falſi. D.257,b
Æmil. Ferretus non multum in Tacito præſtitit. E.x. *aliquot eius in eodem correctiones, aut explicationes, quædam probæ, quædam minùs.* E.65,d. 89,c. 174,c. 308,d. 315,d. 364,d. 365,d. 372,d. 494,c. 517,a
Ferrucius Florentinus dolia ſaxis oppleta in aduentantem hoſtem ex ſuperiori loco procurbauit. C.351,b
Ferrum trahit virum, prouerbiale Homericum. D.334,a. E.342,d
Ferrum in igne eſt, prouerbium. Gf.827,c
Ferri candentis iudicium, olim frequens, nunc meritò exoleuit. D.238,b
Ferri raſi pilatis ignitus à muris in hoſtes adſcendentes proiectus. C.350,a,b
Ferrum recipe, ſolennis vox in cæde gladiatoris. C.541,b
Ferri apud Magiſtratus ponendi mos. E.273,b,c
Ferro niſi. E.176,d
Ferratile genus, &, Ferreum negotium, Ergaſtularij, &. Ergaſtulum, Plauto, quare. A.321,a
Ferrei annuli ſeruorum, plebeiorum, & militum. A.310,a
Ferula, pro Rude Laniſtæ, vnde. C.505,a,b
Ferus, pro Equo. A.207,b
Feſſinatus, pro Senectâ. E.276,d
Feſſæ in Mauritaniâ quales & quanta Schola publica. C.791 b
Feſtinatio improuida eſt & cæca: prudentia vera peſtis. D.41 a,b
Feſtinus Laudum. A.152,b
Feſtucâ impoſitâ fiebant liberti è ſeruis. A 124,a
Feſtus ornatus, quid. E.78,c
Feſta plebs, id eſt, læto habitu, & candidata. E.69 c
Feſti dies omnes exemti à pœnâ apud Rom. & Athenienſes. E.135,c,d
Feſtis diebus lucerna ianuis appenſa. A.235,a. *per eos albati Romani.* A.257,a
Feſtus Pompeius malè habitus à Paulo Diacono. A.63,b. *de Feſto iudicium Scaligeri* A.183,a. *eius incauta ſcriptio.* C.43,a. *loci eiuſdem obſcuri.* E.70,d. 508,a. *eiuſdem, ne emendandus ipſe, error.* C.57,b. *locus eius a Cuiacio correctus.* E.85,c. *Idem aliquoties correctus, aut Auctorum quos citat loca.* A.63,b. 130,b. 146,b. 148,b. 183 a. 259,b. 336,a 461,b. B 124,b. C.137,a. 143,a. 148 a. 158,b. 485,a. E.258,d. G.525,d. *Idem citatus & crebrò explicatus.* A.55,b. 74,a. 76,a. 78,a. 82,b. 90,b. 92,a. 93,a. 100,a. 104,a. 117,b. 121,b. 128,b. 147,a. 150,b. 132,b. 170,a. 211,b. 221,a. 243,a. 144,b. 249,a. 275,b. 277,a. 279,a. 280,a. 283,b. 284,a. 301,b. 331,a. 335,b. 449,a 457,a 465,a. 471,b. 472,a. B.410,b. 501,a. 533,a C.19 a. 21,a. 24,a. 27,a. 41,b. 43,b. 60,a. 63,a. 67,b. 69,a. 77,b. 78,b. 80,b. 90,b. 106,b. 114,b. 115,b. 117,a. 126,a,b. 131,a. 138,b. 157,a,b. 183,a. 190,a,b. 195,b. 196,a. 200,a. 203,a. 208,b 209,a. 210,a,b. 213 a,b. 215,b. 220,b. 221,a. 235,b. 236,a. 239,b. 240,a,b. 242,a,b. 245,b. 272,b. 275,b. 290,b. 315,b. 338,b. 341,a,b. 342,a. 343,a. 345,a. 346,b. 347,b. 353,a. 389,b 433,b. 437,a. 488,a. 494,a. 501,b. 519,b. 520,a. 521,a. 522,b. 532,a. 562,a. 602,a. 603,a. 606,a. 607,a. 609,b. 611,b. 613,a,b. 615,b. 617,b. 619,a. 666,b. 678,a. D.64,b. 301,a. 327,a. 435,a. 559,b. 560,a. E.16,d. 38,c. 113,c. 118,d. 130,d. 143,d 19.,b. 193,c. 201,d. 217,d. 280,d 336,c. 383,d. 411,c. 512,a. 523,b F.46,d. G.42,d. 53,c. 59, d. 76,d. 253,d. 161,c. 188,c. 192,d. 204,d. 224,d. 226,d. 246,d. 230,c. 266,d. 271,c. 273,d. 298,d. 460,d. 477,d. Gf.703,c. 715,c. 756,c. 788,d. 813,b
Feſtus, Valerius, quis. E.410,d
Fetiales qui Romanis: eorum arbitrio ſumta aut poſita arma. C.453,b. G.249,d
Fibula loricarum, quid. C.84,a
Fibula in ro Fabrilis, quid. C.306,a
Fictores deorum apud Rom qui. A 330,a
Ficus ſiccata panis ſimul & opſonij vicem implent. G.560,d
Ficus Ruminalis. E.236,a
Ficus ficus, quod prouerbio dicitur, Epiſtola accommodandum. B.541.
Fide, pro, Fidei. A.116,b
Fidere nulli neruus ſapientiæ. B.22 a. *ſed Fidere & Diffidere, vtrumque faciendum cum modo.* G.390,c
Fides pro dea Romanis. D.132,a. *templum ei Romæ iam à Numâ.* G.334,d. *templum eius ibidem in Capitolio vicinum Iouis.* D.33,b
Fides, quid. iuſtitiæ fundamentum: Principi commendata. D.33,a *quàm ei honorabilis & commendabilis, atque vtilis: nec vi aut fraude frangenda.* D.33,b. *quam vel infido, aut hoſti, ſeruanda.* D.34,a. *ſola ea eſt quæ Principes coercere debet.* D.256,a. *quam ea conueniens vel neceſſaria Principi, Exemplis monſtratum.* D.131,b. & ſeqq.
Fideles Principi populos facit lenitas Principis. D. 52,b. *bona autem Fides Principi a ſubditis debita.* D.293.

Fides militum per diſcordiam fluxa. D.107,b
Fidem iam fregit qui deliberat an ſeruet. E.359,c
Fides, res quietiſſima. G.381,d
Fides pura & liquens, idolt, clara, certa. A.276,a
Fides commiſſa, quæ. G.160,d
Fides Chriſtiana, non imperanda. D.48,a
Fides errantis docendo & ducendo, vt diſcrepantia in fidibus, reducenda paulatim in concentum. D.48,a
Fides noſtra, Bembo Perſuaſio. B.94,a
Fidicula, in tormentis, quid. G.42,c
Fiducia mira Romanorum etiam in aduerſis. C.460,b
Fiducia ſumenda in agendo, cunctatio in deliberãdo. D.41,a. nimia tamen illa vitanda in bello, vt plerumque noxia aut improſpera. D.97,b. 102,b. E.48,c
Fidus Cornelius, gener Ouidij. G.184,c
Figere, ἀπλῶς, pro, Crucifigere. C.645,b
ad Garciam Figueroam, Cubicularium Regium, Epiſtola Lipſij. B.304 b
Figuli rota inuentor quis. G.579,c
Figuli in militiâ Græcâ nominati, cui fini. C.283,a
Nig. Figulus. Vide, Nigidius.
Filij a patribus ſæpè cognomine diuerſi one Impp. E.220,d
Filij cadauera parentum collocabant. A.241,b
Filij familias quomodo in capitationem obligati: aut pro ijs parentes. C.392,b
Filijs familias in mortem parentum credere aut fœnori dare, vetitum à quibus. E.170,c
Filijs Principum menſa propria ad imum lectum, cui adſidebant, non accumbebant. E.218,a
Filij munimenta regni. E.4,d
Finalia Bona quæ. D.485,a
Finis primarius hominis, Deus, eique aſſimilari. D.480. 481,a
Finis, τέλος, Philoſophis, vltimum Bonorũ, quid. D.473,a,b. eum eſſe, Secundum naturam viuere: variaque ſuper hoc interpretatio. D.474.475,a
Finis belli qui verus. D.80,b
Fines Romani Imperij. Vide, Romanum Imperium.
Finitor agrorum, metator. C.190,a
Fircus, pro, Hircus. A.76,a
Firmamenti ambitus quot leucarum Belgicarum credatur. Gſ.682,d
Iul. Firmicus iuratiſſimus Stoicus. D.542,a. 578,b. quando vixerit. C.475,b. eius de Conſtantino Magno eiuſque patre & patriâ locus: iſque examinatus. C.470,b. 471,a. 475,b 476,a. eius de Deo locus explicatus. D.542,a. de Astro Magno. D.598,a quid illi Cataclyſmus, vel Diluuium. D.599,b. Idem correctus. D.599,b. Citatus. A.330,a. B.94,a. C.558,b. 654,a. 666,b. 673,b. D.584,b. 612,b. 610,a. E.143,d. G.51,d. 52,c. 197,d
Firmina vxor Stephani Morelij, in pago S. Hilarij iuxta Cameracum, proli ſuæ donec baptizaretur vitam à D. Virgine Hallenſi impetrat. C.706,b. 707,a
Firmus quidam ex Imperij adſectatoribus, ad bibendum à Barbaro quodam prouocatus, ſitulas duas mero plenas duxit. B.141,b
Fiſcus, & Fiſci, ſporta in quibus repoſita pecunia; & vbi plerumque collocati. G.60,d. 61,b. 661,d
Fiſcus, peculiaris poſſeſſio Principis. G.371,c. eius cauſa, niſi ſub bono Principe, numquam mala. G.326,d. magnum eius, ſine eius magna iniuria: eius procuratores. E 60,d
Fiſcales gladiatores, proprij & peculiares Principum. C.529,a
Fiſcalis Panis, quis. C.406,b
Fiſtuca, & Fiſtucatio, quid: admaritimis populis valdè vſitata in ſtabiliendis ædificiorum fundamentis. C.305,b
Fiſtulæ amphitheatrales occultæ, per quas odorata in populum ſparſa. C.575,b
Flabellum pauoninum fugandis muſcis: etiam per viam vſi veteres. G.31,d
L. Flaccus in manifeſtiſſimis criminibus ſolâ oportunitate iocorum Ciceronis abſolutus. A.47,a
Pomp. Flaccus. Vide, Pomponius.
Flaccus, Siculus, citatus. E.15,d
Flaccus Veſcularius, aut Veſcularius Atticus. E.51,d
Flaccus quidã Ægypti Præfectus ſub finem Tiberij. G.89,d
Flagella, vel Flagra, in ſeruorum pœnis adhibita, & cruciatibus; vt virgæ, vites, aut fuſtes, in liberorum. C 196,b. 219,b. 656,b. 657,a. G.52,d. 53,d. 174,d. quàm ea aſpera apud Romanos, & alibi: quin tales vel oſſiculis infixis exaſperata: Gallis Martiſdenm in vſu: an iſto genere cæſus Chriſtus. C.657,b
Flagellatio ex more ſemper antecinit crucifixionem vulgarem. C.656,b. ea ad columnam facta: atque alias per viam. C.657,b
Flagrio, flagris dignus. C.678,a
Flagitia & facinora ſua tyrannis in ſupplicium vertunt. D.113,a
Flagitia domeſtica cautè Principi vindicanda. G.359,d
Flamen Tertulliano Pontifex Maximus. D.359,a
Flamen proprius Imperatori in Diuos relato. D.309,a
Flamines, ſacerdotes. A.252,b. nuſquam nodum quàm in apice habebant: vitiũ propagines ijs ſubire nefas. A.275,b
Flaminibus nullis antiquitus licitum Italiâ exire E.96,d,c. quin Diali noctem vnam extra Urbem manere nefas. E 96,d. G.159,c. poſt mutarũt; præcipue de Quirinali & Martiali. E.96,d,c. 102,d
Flamines, ſi nollent, ad iuramentum cogi non poterant. licitum ijs carpentis vti. C.614,b
Flamines Diales legendi mos: ijque aut maiores, aut minores: & qui. E.113,c
Flaminica, Flaminis vxor. A.275,b. E.113,d
Flaminium, nomen ſacerdotij. 142,b. qui Flaminio cantus ritusque adiuncti. E.113,d
Flamineus lictor. A.283,b
Flaminia Via. Vide, Via Rom.
Flammeo luteo nouarum nuptarum facies velata. E.179,d
Flammula, idem quod Vexilla equitum, & qualia. C. 109,b. 110 a
Flandria ſub nomine Frandere vetuſtiſſima mentio. B.504,b
Flandriæ Annales citati. C.762, a
Flandros amare futuros Principes, odiſſe factos, vulgò apud alios Belgas iactatum. D.230,b
Flatus antelucani, qui. Gſ.760,c
Flauia Æduorum, Auguſtodunum. E.522,c
T. Ampius Flauianus. E.368,d
Flauij, Arretinus & Clemens, à patruele Domitiano occiſi. D.334 a
Flauius Scorpus, agitator. A.145,a
Flectij, Conimbricæ præfecti, inconcuſſa in dominum quàm diu vixit fides. D.254,b. 255,a
ad Ioan. Flemingum Epiſtola Lipſij. A.179,a
Flere aliquod leuamen doloris, imo aliqua voluptas videtur. G.614,d
ad Hadr. Flerontinum I.C. Epiſtola Lipſij. B.264,b
Fleſtis, pro, Flexiſtis. A.145,a
Flexa acies militaris, quæ. C.114,b
Flexabuli, Flexibuli, Flexitabuli, vel Flexabula, aut Flexabula, Satyra Varroniana. A.34,b
Flexus & deflexus ætatis, quid, & vnde. D.303,b
Flexus Tenor, aut Accentus, quid: & eius nota. A.467,a,b. eſt Acutus compoſitus. A.470,a. quomodo efferendus. A.469,b
Fliederbika Cœnobium ſuburbanum Louanienſe Ordinis S. Benedicti, à quo inſtitutum: eo bellis & alijs calamitatibus vaſtato, Abbas & monachi in vrbe viuere coacti. C.766,b. 795,a
Floralia ioci, quid. G.609,c
Florentia aut Sena, habitationi in Italiâ eligendæ, cauſâ linguæ, aeris, & morum. B.22,b
Florentiæ nobiliores mercaturam exercent. D.138,a
Florentij Chriſtiani laus. B.99,b. eius correctiones in Ludo Senecæ non receptæ. Gſ.826,a,d.
Nicol. Florentinus a modiſtia, eruditione, & in primis rei antiquariæ ſtudio laudatus. A.167,a. G.557. primæ ei partes in Dialogo de Amphitheatro a Lipſio tributæ. C 557. & ſeqq. ad eundem Epiſtola Lipſij. A.192,b
Floribertus Comes Louanienſis, D. Huberti ſocer. C.762,b

Flors-

Floridum, vel Floridi Carmen de Qualitate vitæ. A.240,b *emendatum.* A.41,a

Florimona, vxor D. Huberti, filia Florberti Comitis Lonanienſis. 762,b

Florus, non Iulius, ſed L. Annæus dicendus, vt qui ex gente Annæa ſit Senecarum. A.304, b. G.41,d. *non tam Latine, quam Rerum Romanarum laudabile Compendium ſcripſit.* A.304,b. *adjacet ad Hiſtoriæ Romanæ veteris cognitionem.* B.147,a. *vnde ſua diſtributionis res Romanas in ætatee partem deſcripſerit.* G.xxxiij.xxxiij. *eius editionem cogitantis aliquando Lipſium.* B. 96,a. *Iudæos in iniuria irridet.* A. 304, b. *eius a Velleio diſſenſus.* F.56,d. *eius errores duo.* C.122,b. F.53 d. *alius eiuſdem, ne corrigendus, error.* E.374,d. *Florus porrò correctus.* A. 304,b. 323,a. 330, b. & ſeqq. C. 78, b. E.92,d. G.77,b. 396,b. *Idem citatus.* A.312,a, b. 322,a. B.176,a. C.7.38,b. 42,b 53,a. 96,a. 107, a. 13 a. 160,a. 191 b. 192,b. 214, b. 217,a. 246,a. 268,b. 288,a. 303,b. 335,a. 400,a. 452,b. 453, a. 458,b. 459,a 460, a. 493,a. 494,a. 496, a. 539,a. 609,b. D. 5 ,a. & alibi in Libris Politicis Item 334,a. 341,b. E.2,c. 4,c. 48,c. 50 d. 85,b. 107,d. 108,c. 158,c,d. 350,d. 450,d. 502,a. F.61,c. 66,d. 80,a. G.9,c. 51, d. 124,d. 133,c. 136,c. 150,c. 197,d,c. 217, d. 224, c. 225,c. 238,d. 267,d. 300,d. 337,d,c. 360,c. 428, c. 544,d. G . 746,d. 764,d.

Flos Liberi, Vinum. A 125,a

Flores ſpargere, ſignum honoris aut beneuolentiæ in aliquem, E.261,d

en Fluctu, id eſt, motu G 48 d

Fluctuatus eſt, pro, Fluctuauit. A.353,b

Fluere pennâ, pro Volare, poetice. A.75,a.

Flumina e mari orta, in mare redeunt, Salomoni, & quibuſdam alijs. Gſ.724, d. *eorum acceſſu an maria non creſcant.* G.131,c.

Flumina aurifera varia, etiam Noui Orbis. G.310,d

Flumina intra poſſeſſiones quorumdam diuitum Romanorum orientia & cadentia. D.315,b. G.161,c.

Flumina altiſſima minimo ſono labuntur. D.34,b

Flumina quibus pontium generibus tranſmiſerint Romani. C. 302.& ſeqq.

Fluminum auertendorum ratio, aut hoſtibus aqua vſus adimendo, aut ſternendis pontibus. C. 305,a.

Fluminum capita, pro numinibus olim: ſeu Flumij inter minores deos geniosve habiti. D. 322, b. E. 39, d, G. 453 d

Fluuida, pro, Fluida, Lucretio. A 94,b

Fluxus, qui fluxit. A. 240,b

Fluxus & refluxus maris vnde fiat. D.590,b

Focale, amictus ægrorum aut mollium. C.501,b. 580,b. Gſ 756,d. *vnde dictum.* Gſ.757,b

Foculi, ſeu ἐσχάραι, cum prunis ardentibus appoſiti menſis, ſeruando cibis calori. G.532,d

Focus magicâ arte ſine igne incenſus. E.98,c,d

Focorum ſigna, ſtigmata, Columellæ. A 322,b

Fodina metallorum, &c. Vide, *Metallifodinæ.*

Fœdera cum vicinis inita augent Principi potentiam: ſed inita cum magnâ cautione, & quâ. D. 56,b. 57,a

Fœdus Tarentinum. E.10,c

Fœnei homines, quid Ciceroni. G. 59,d

Fœnum Græcum tabulis proiicium quomodo ſuperfuſum lubricandis progreſſibus hoſtilibus. C. 350, b

Fœnicularius Campus in Hiſpaniâ. A. 334,a

Fœnerari ſpiritum. A. 349,a

Fœneratorum mos computare digitis. G 61,d,b

Fœnoris grauitate oppreſſi prouinciales à diuitibus Romanis. E.90,d

Fœnus quando vnciarium, quando ſemunciarium factum; quando planè prohibitum. E.151,d,c

Fœtum, genere neutro, pro, Fœtus. E.209,c

Fœtum vteri partem faciebant Stoici, vt fructus arborum. D 611,b

Folia ſarſers, prouerbiale. A.168,b

Foius, pro, Holus. A.76,a

Fomenta *ncys militibus* *gri Imperatores iis conciliandis.* E.34,d

Fons Cam arum V al bos dedicatus. ne ba im, & in deos etiam relatus delubrum p lica habuit. nd Fontinalia, sive Fontis acra. C. 13,b

Fontes & capita aquarum pro us ſacra, & inter numer deos habita. in quæ ijs natare nefas. D. 322,b. E.244,c. 247,d

Fomes in terra g m, vt pluuiam in nubibus & aere, opinio Senecæ. Gſ 718,d

Fontium etiam in ſummi ingis erumpentium cauſſa & origo D. 589,b. Gſ 25,d

Fontes quidam cert interuallis temporum creſcentes & decreſcentes inſtar quartanæ. Gſ 29,b, ,d

Fontes noui e terrâ erumpunt, vt ſanguis ex pleni rupta vena. Gſ.775,c

Fontes aquarum calidarum in ipſ mari. G.131,d

Fontium quem Eburonibus in contra melancholicam hypochondriacam. B.55,a

Fontano Comiti Petro Enriquez Phyſiologia Stoica Libri inſcripti a Lipſio. D. 331. *ad eundem Epiſtola alia Lipſij.* B.293 a

Fontey Capitanes qui Conſules fuêre, aliquot annis ante aetatem iuuenalis fuere. A. 201,a

Foramina, immittendis malis ad ſuſpendenda vela, in ſummis lapidibus muri exterioris Amphitheatrorum. C. 572. 576,b

Forceps, vel forſex, in acie militari inſtar V literæ. C115,b

Fores amicarum a procis vinctæ perſæ. A.202,b

Fores virgâ tangere, l torum mos; & is ſuo explicatus. A.282,a

Fores cuniculorum velis obtenta à Romanis. E.214, d,b,c. G.536,d

Fores in re latâ latam & incertum obducta. G.502,d. *Palatina ſemper.* G.102,d

ad Mich. Forgacz Baronem Epiſtola Lipſij. B 103,a

Foria, quiſquilia, burra. A.143,b

Foricarij Iuriſconſultis qui. C.398,a

Forma rotunda perfectiſſima. D. 579,a

Formæ Principales Claud. Mamerto, aut Data Auſonij, quid. D. 570,b

Formam Deus non habet aſpectabilem; omnes tamen formas format, atque ijs e oſtendit, Triſmegiſto. D. 541,b. 543,b

Forma externa informis Principi ſæpè contemptum parit. D.70,b

Formæ dignitas propriè de viris. E.179,d

Formæ, pro Aquaductibus. C.445,a

Formales Epiſto a quæ. B.535,a

Formare, Stoicis quid. G.247,d

Formicarum diſcurſus inſtar ſunt grandia hominum moliminia. D.537,a

Formido, in re venatoriâ, quid, & vnde ſic dicta. G.25,c,d. 198,c,d

Formonſus, an benè ſcriptum. A.450,b

Formulâ cadere, excidere, Iuris verbum, quid. G. 210, d, 464,d

ſub Formulâ indicare, dicere, &c. G.212,d

Forrerius qui hodie, priſcis Metator. G.190,b

Fortaſſean, vox vetus. A.192,a. 276,a

Fortes in factis acres, ante quietiſſimi. E.334,c

Fortis Fidelis, formula laudandi priſca. C.239,a

Fortiſſimus animi beliſque. F.33,c

Fortiter amare, quid. G.133,c. 625,d

Fortitudo Romanorum generaliter & ſummariè demonſtrata & laudata: eiuſque aliquot inſignia exempla. C.456,b. 457.458.

Fortuitis caſibus omnia agi vult Epicurus. G.131,d

Fortuitum quid Senecæ. G.19,d

Fortuita quæ dicuntur omnia, falſa bona aut mala. D.381,b

Fortuita verè nulla. D.547,a. 548,b.

Fortuna famulatur prudentiæ. D.22, b. *ſuæ quiſque faber fortunæ.* D.96,b. *eius commoda, quando Bona.* D.484,a

Fortuna velut iuncta, concinna magis probanda quam . cinga. D 21,b. 489,b. G.157,d. *nimis felix caſum minatur.* G.228,c. *fortunâ maximâ minima licentia.* D.233,a

eam

tam abundantem nemo facilè ferì; vt quiuis haud facile multum vini. D.132,a. eius comitem comes ſtultitia F.175,c.
Fortuna raro fauet ſapienti, dictum Epicuri.G 183 d
Fortuna rota. A.39,a. eius alea ambigua. B.23,b. eius inſtabilitas. D. 605. a. cum moribus immutatur. D. 28,a. ex libidine ſua plera ſque res agitat.D.42,a. è rebus humanis ludos ſibi facit.G. 102,c. fortunam ſibi ſpondere, imprudentium eſt. D.506.a. nullius rei fortuna, ſic volente fato, ſemper eodem loco ſtare poteſt. D.108,b.
Fortuna videtur potiſſimum inſtrumentum ad potentiam. D.57. a. ea & auctoritatem conciliat. D. 57, b. ſed reuerenter habenda. D. 57 b. eâ Principem deficiente, deficiunt & ſubditi. D.70, a. Fortunæ in Principibus mutata Exempla quadam inſignia.D.269.260.261.
Fortuna in bello, ſemper anceps, mirum quantum poſſit. D.81,a.95,b.96,a,b. 103,a,b. 105,b.106, a. in bellis ſemper riſit Cæſari. F.47, d. artem belli fortuna victos quoque docet.D.105,b.
Fortunam aduerſam aliquando experti magis ſapiunt quàm qui ſemper proſperam. D.135,b. Fortunæ aduerſantis pertinacia Conſtantia pertinaciâ vincenda. B.263, b. laqueos eius mens robuſta perrumpit, vt animalia fortiora caſſes aranearum. B 143,a.
Fortuna magnam famam parere poteſt, ſola virtus bonam. C.6.
Fortuna non numen ſolùm, ſed & nomen à Stoïcis exploſum & expulſum è rebus humanis; vt & ab Auguſtino. D.386,b. 388,a. 392,a.
Fortunæ Equeſtris templum Romæ.E.102 c. ſic & ibi Fortunæ Obſequens. A. 130, b. item Reſpiciens. A.92,b. quæ vnde ſic dicta.G.156,d.
Fortuna ferens, id eſt, ſecunda.G.425,d.
Foruli in bibliothecis, quid.C 654 a
Forum Romanis ſeu Græcis quâ formâ: quàm magnificè ſtrui ſolitum. Romana Fora duûm generum; Venalia, & Ciuilia: quæ ſingula: in vniuerſum quot: Ciuilia diſtinctè deſcripta.C.436. & ſeqq. Ciuilia Fora Seneca æuo tria tantùm Romæ. G.23,c.293,b
Forum Romanum nocturnis ſtupris olim infame. A. 110,a
in Foro ſub vtraque porticu ſtatuæ veterum illuſtrium ducum ab Auguſto collocatæ.E.112,d
Fora litigia, ſtudium caninum, & conceſſa latrocinia. D.31,b
in Foro olim ante Amphitheatra ſtructa dati Ludi gladiatorij.C.507,a
Fora, aut rorum inſtar, in ædibus priuatorum, nonnullis Romæ, cui fini.C.449.a
Forum caſtrenſe, item Forum quæſtorium, vbi in caſtris; & cui vtrumque vſui. C.142,b
Forum Iulij, Galliæ Narbonenſis oppidum: in cuius portu Claſſis ab Auguſto inſtituta: cui fini: & qualis. C.383,b. 384,a
Foſſa Druſiana. E.173,c
Foſſa inter Moſam Rhenumque à Corbulone quo loco ducta. E.173,d
Foſſa à Nerone inchoata à Lacu Baiano Oſtiam vſque. E.278,c
Foſſa exteriori vallo caſtrenſi à Romanis praducta: eique rei propria vox Praducenda: ea quam lata, quam alta: pedum menſurâ pari an impari: lineis rectis, vel lateribus directis: & alia quæ ad percutiendas, perducendas, deprimendásve Foſſas in re militari pertinent. C.156,a,b. earum in munitionibus vſus. C.290,a
Foſſas implendi aut intergendi modi in expugnationibus. E.34,d
Foſſa ſubitò ducta à Sullâ contra ampliſſimum equitatum Mithridatis.C.228,b
Foſtia, pro, Hoſtia; & Foſtis pro, Hoſtis. A.76,a
eneſioneam decedere, pro, Decipi, vulgare.A.128,b
Fragmenta XII. Tabularum emendata. A.206,b
Fragmenta veterum Auctorum a Lipſio collecta, furto illi ſublata. A.327,b
Fragmentum Legum quarumdam Agrariarum. A.260,b
Frago, & Frango, idem priſcis.C.663,b
Framea Germanorum, quid. E.437,d. G 443,d
Franci antiquitùs ſecuribus in bello vſi. præcipuè eius generis quod Haggones, Angos, vel Ancones nominabant C.343,b
Francisci, etiam Chriſtiani, humanis hoſtijs vſi. E.439,d
Francica lingua vetus, eadem quæ Germanica. B.500,b
Franciſca Mombecana, Antiſtita Hochtana, auxilio D Virginis Aſpricollis primò ab Ictero, deinde ab Anginâ liberata.C.730,b
Franciſcani qui, quales, & quando Louanium venerint. C.784,b
Franciſcus I. Gallorum Rex, ſummus literarum & literatorum fautor. A.418,a. 421,a. literas unde in Galliam innexit, incertum an bono ſucceſſu.D.134.b. fides ſeruanda ſtudioſiſſimus. D.256,a. captus ab Hiſpanis. B.97,a
Franciſcus Alarcon, è familiâ Principum Alberti & Iſabellæ, ad Collem Aſperum veniens ab herniâ ſanatur. C.734,a
Franciſcus Elandius, Paſtor Capellæ Bruxellis, ope D.Virginis Aſpricollis ab Aſthmate, Apoplexiâ, alijſque languoribus ſanatus.C.735,b
ad Francofurtenſis oppidi Imperialis Conſules & Senatum Epiſtola Lipſij. B.350,a
Francorum Regnum ſupra mille ducentos annos tam ſtetit. D.209,a
Frandere, vetus nomen Flandriæ. B.504,b
Ioan. Frangipanis Conradinum & Fredericum Auſtrium Carolo Andegauenſi prodit & tradit. D.261,b.262,a
Fabij Frangipanis ſextum Legati Apoſtolici in Galliam laus. B.324
Octauio Frangipano Myrto, Nuntio Apoſtolico, inſcripta Epiſtolarum ad Germanos & Gallos Centuria ſingularis Lipſij. B.323. ad eunde Epiſtola Lipſij.B 291,a 420,b
Fratres à fratribus blandientibus, vt maiores a minoribus, Domini vocati. E.509 d 520,a. G.xiiij.625,d
Fratres, qui poſt occiſos a ſe fratres, ſe ipſi interfecerint. E.382,d,c
Fratres vulgò Gallis Germanisque dicuntur fideles ſocij. E.177,d
Fratres Populi Romani quæ gentes vocatæ. E.177,b,d. 320,c. 322,b
Fratrum odia grauiſſima. E.418,d
Fratris nomen occultiore notione. A.29,a 110.b.111,a,b
Fratrum & ſororum coniugia inter Reges Ægyptios & alijs ad Orientem populis frequentia. E. 43, d
Fratrum filias ducere, exemplo Claudij, Romæ permiſſum, non ſororum. E.187,d
Fratrum duorum Catanæorum in Siciliâ in parentes pietas. G.306,d. 307,b.361,d
Fraus in Aulis regnat. D.442,b
Fraus diſtringit, non diſſoluit periurium. D.75,a
Fraus ſpecioſa turpior apertâ vi. D.34.a
Fraudis turpis & deteſtanda genus. E.134,d
Fraudes quatenus & quomodo admittendæ in Principe aut Republicâ: triplex earum genus: & diſtinctè, quæ receptæ, quæ reiectæ. D.72. & ſeqq.
Fraxare, id eſt, vigilias circumire, vnde. C 173,b. 249,b
Fredegundis Reginæ immania ſcelera.D.211,b.212,a
ad Marquard. Freherum Epiſtola Lipſij.B.190,b.3 8,a
Freteller, vox Francica, vnde forte deducta. G.833,d
Fretum, vnde dictum. G.419 d
Friburgenſium olim diuitiæ. B.128,b
Fricatio ante cœnam vſurpata Romanis. A 99,b
Fridericus II. Imp. impium de tribus impoſtoribus dictum. D.185,a. Imperio ſe priuatus. D.185 b
Fridericus Imp. in conniciatores vindictam exercere noluit. D.273,b
pſeudo-Fridericus quidam verum ſe Fridericum Imp. (qui anno xxii. annos obierat) dicens VVetzlariæ combuſtus. D.223,a
Fridericus Auſtriæ Dux, Leopoldi filius, poſt ſtrenuam operam in capiendâ Damiatâ nauatam, in expeditione ſacrâ obit. B.340,b

Fri-

Federicus Auſtrius cum Conradino cognato à Carolo Andegauenſi capite plexus. D.261,b.262,a
Fridericus Dux Bauariæ inſcriptus Codici Sodalitatis B.Virginis Hallenſis. C.714,b
Frigus intenſum in Armenia tractu locisq; vicinis. E.227,d
Frigoris rigidiſſimi varia exempla. B.466,a,b
Frigus, pro remiſſione amoris aut fauoris. F.58,c,d.G.670,d
Nicodemus Friſchlinus cum Mart. Cruſio litecula literaria. B.85,a.ad eum Epiſtola Lipſij. B.84,b
Friſe Gallorum hodie & Belgarum, vnde. G.264,c,d
Friſia, quibuſdam Freſia, nomen quam latè ſe olim extenderit. C.757,b
Friſij inter cuſtodes corporis Impp. Rom. E.220 b
Friſijs hodie non modica, etſi talia ano Tacito fuiſſe videantur. E.136,d
in Friſiorum litoribus latè ſe extendunt fluxus & refluxus maris. E.35,c
Fritilla, vox vſitata in ſacris. G.266,d. 267,c
Fritillus, vaſculum buxeum in vſu aleonibus, quale. Gſ.833,c,d
Friuola quæ propriè. G.147,c
Froiſſardus Hiſtoricus Gallicus allegatus. C. 696,b
Lib. Fromondi in Commentarium ſuum ad Senecæ Natural. Quæſt. &c. Præfatio ad Lectorem. G.677
Frons ſima. A.127,b
Frontem quatere, mœſti eſt, aut irati. A.373,a
Frons aciei recta, & Frons obliqua, quid. C.114,a
Frons caſtrorum duplici conſideratione. C.141,a
Fronti integra homo, oppoſitus Calumniæ damnato, à Papiniano. D.325,a
Frontis & tergi vice, quomodo intelligendum. E.158,c
Frons, In frontem, In fronte; id eſt, In ſpeciem & aſpectum, Non penitus aut in ſeceſſu. G.73,d. 340,d
Frontem adducere, quid. G.261,d
Sex. Iul. Frontinus, olim Aquarum Curator, de Aquæductibus pulcherrimos Libellos qui exſtant ſcripſit. C.444,b. Elogium Vrbis Romæ, quod in iis reperitur, non videri ipſius eſſe, ſed è Martiali ab aliquo ibi fortè adſcriptum. C.376,a. idem Frontinus commendatus quoad Strategemata. D.102,b caſtrorum inſtitutionem Romanis tribuit exēplo Pyrrhi: ſed non veriſimiliter. C.136,a,b. Idem auctor correctus. C.123,a. 204 a. 216,a. E.324,d. G.270,d. Idem citatus, & non ſemel explicatus. A.77,a. 248,a. C.54,a.69,a. 70,a. 93,a. 103,b. 116,a. 121,b.122,b. 139,a.140,a. 158,b.169,b.175,a.183,b. 192,b.199,a. 218,a 220,b. 239,b. 244,a,b. 289,a. 329,b. 443,b. 444,b. 445,b. 446,a. D.88,b. & alibi in Libris Politicis. E. 52,c. 227,d. 247,d. 248,d. 249,c. 268,c. 278,c. 360,d. 363,d. 374,c. G.556,d
M.Corn. Fronto oratoriâ laude clarus, Plutarchi, vt volunt, nepos: eius inſigne de Senecâ Elogium. D. 456, b. G.xxviii. Fronto citatus. G.298,d
Fros, pro, Frons. A.58,a
ad Claud. Froſtardum a Broſſiâ, Epiſtola Lipſij. B.119,b
Frugalitas Romanorum laudata & aſſerta. C 459,b. 467. 468. contra eam dicta & obducta quædam: atque eorum contra luxus exempla. C.462,b. & ſeqq. excuſati obiter. C.467. 468
Fruges quam breui in Nouo Orbe adoleuerint. D.608,a
Frugi, cognomen quarumdam nobilium Romæ familiarum. Gſ.830,d
Frugum, pro, Phrygum. A.122,a
Frui, quid; & quomodo differat ab Vti. G.13,d. 238,d
Frumentaria, vel Aquaria, Prouincia Oſtia, quæ. E.117,c
Frumentarij milites, qui fuerint. E.334,d
Frumentatio, ſeu res Frumentaria, ampliùs, quid. A.243,b. vnica res ad fauorem conciliandum. E.276,d. Romæ ea vetus, vel à liberâ Republicâ: initio non gratis, ſed modico ære: poſt P. Clodij trib. pl. Legem Annonariam gratis. A.243,b.244.245,a. C.405,a. E.276,d. quanti illa rei impendij. G.405,a. eius diſtributio antiquitus per Ædiles facta. A.245,a. 247,b. inde penes Præfectum Annonæ hæc dignitas, qui Curatores inſtituebat. A.248 a Sulla videtur abrogaſſe: & poſt optimates aliam legem frumentariam plebi obtrudere conati; ſed vt parum gratam, ſtatim irritam. A.245 b. 246,a. nec poſt Sullam vlla firma Lex frumentaria ante Clodianam. A.246,a. quam ro tenuerunt Impp. ſpreto numero: qui & frumentantium numerum definierunt. A.246,a,b. ſed is numerus aliquoties variatus: donec admiſſi omnes tenuiores ciues, etiam liberti; poſt & Iudei; imo & pueri: frumentantiumque nomina inciſa tabulis publicis; quæ primùm a Prætore Vrbano, poſt a Præfecto Annonæ ſeruatæ. A.247,a,b. 405,a,b. 406,a. G.320,c,d. frumentantium quis quandoque numerus. C.405,a. 424,a
Frumentatio vniuerſa quot modiorum. A.251,b. particularis quis modus & canon: diſtribuendi ratio erat per teſſeras: Nonis videlicet ſingulorum menſium datum cuicumque teſſeram ferenti à Curatoribus frumento diuidundo conſtitutis. vt autem in numero frumentantium, ſic & in Canone aliquoties variatum: à quibus Principibus. tandem Canon paulatim imminutus. A. 248 b. 249,a. C 405,a,b. 406,a. in eum vſum in horreis publicis per omnes paſſim Vrbis regiones frumenta repoſita, quæ ſimpliciter Condita vocata. A.249,b. D.320,b. E.66,c. Vnde id frumentum Romam aduectum. A.250,b. & potiſſimùm ex tributis Ægypti & Africæ. A.251,a. præter tributa, quandoque & a republicâ emtum. A.251,b. nec ex Africâ & Ægypto ſolùm, ſed ex omnibus Orbis partibus Romam aduectum. G.229,d. atque in Frumenti ſubuectionem, mercatorum immunitas. E.233,d. Frumenti autem Ægyptij, item Africani modus. A.251 a. ſed Ægyptium à Conſtantino Magno Byzantinis conceſſum, relicto Romanis Africano. A.251 a. In eam rem
Frumentarij vocati, qui vndique per prouincias frumenta conquirebant: licet etiam illi qui frumentum in horreis admetiebantur, Frumentarij quoque menſores vocarentur. A.249,b
Frumenti quis modus militibus datus apud Romanos: idque ſtato die: cur in eum vſum non data potiùs pecunia: frumentum id à milite vendi, probro ductum: equiti triplum datum; & cur. C.202,a,b. 203,a. Frumentum autem, ſeu veſtes, & alia militibus data, quomodo pro iis & quantum pecuniæ aliqua de ſtipendio detracta. C. 206, a, b. ſed Prætorianis datum ab Impp. gratis: & a quibus modus eius auctus. E.289,d. Socijs vero muneri id datum à Romanis: atque inter eos quis frumenti modus, ſiue equitibus, ſiue peditibus. C.203,a. 206,a
Frumenti, quod militibus ciuibus ſocijsque datū, vnde tanta Romanis copia. A.250,b. C.202,b. E.233,d. G.229,d
Fucinum Lacum qui exſiccarint, aut exſiccare conati ſint. E.205,c
Fufius Geminus. E.148,c
Fugere ſe, ſumma virtus. A.24,b. 25,a.
Fugere, de iis quæ ætati cedunt, vt poma, vinū, &c. G.405,d
Fuiſſe verbi elegans vſus. A.210,b
Fuit, id eſt, Licuit, Helleniſmus. A.91,a
Fulcinium Trionem vetū ſe interfeciſſe aut Dio, omiſſum Tacito. E. 159,d
Fuldenſes Annales citati. C.758,b. 759,a,b. 760,a
Fuldenſis Abbatis olim potentia. B.128,b
B.Fulgentij Vita vetus illuſtrata. A 235,a. 313,b
Fulgentij locus de Tacito. E.xv. Fulgentius in Mytholog. correctus. B.381,b. Citatus. A 92,a. 115,a C.485,b
Fulgere, &, Splendere, mediâ ſyllaba correptū aliquando, & aliquando productû. Gſ.718,d
Fulgor in bibliothecis aut muſeis intentioni aut ſtilo officit. C.633,b
Fulgera dea. A.329,a
Fulgura condi, quid. G.192,c
Fulgurita loca, ſacra & inacceſſa, ac ſepimine cincta. G.192,c,d
Fulguritis omnibus odor ſulphureus. Gſ.707,d
Fulguris inſtar fugiuntur omnes qui in Principis indignationem lapſi. G.56,d,c
Fullonum ſaltus. A.257,b
Fullonum cur tam crebra apud veteres mentio: & quod eorum munus. A.257,b

Ful-

Fulmen an conſpici poſſit antè quàm ad terram perueniat. Gſ.720,b,c. vltra quinque pedes in terram penetrare negatur. Gſ.770,d.772,d. cur Fulmen obliquum. G.120,d. diuiſiones Fulminis variæ variorum. Gſ.714,d

Fulmen cælo ſereno, inter prodigia. Gſ 684,d

Fulminum nomina varia ad Etruſcorum diſciplinam ſpectantia. Gſ. 716,d. 717,d

Fulminum manubiæ, quid, & quot. Gſ 714,d.715,c

Fulmine deiecta membra collecta ab aruſpicibus. G.192,d

Fulmina quæ Plinio ſeniori Familiaria. Gſ. 716,d. quæ Terrena, ſeu Inferna. Gſ.717,d

Fulmina euocari poſſe, crediderunt antiqui. Gſ.712,d

Fulmen in ſomnijs viſum, damnationem denotare volunt: & damnati vulgò Fulmine icti dicebantur. G.100,d

Fulmine procul à Ioue, paræmia quid denotet. G. 56,c

Fulmen ſtatuis deorum adiectum, aut additum. E.11,d

Fulmen, & maximè triſidum, crebrum & velut de more in ſcutis militaribus Romanorum. C.239,a.243,b

Fulminis, pro, Fulmen. A.148,b

Fulminatricis cognomen antiquum legionibus quibuſdam Romanis, vnde: vnde etiam vni ſub Marco Imperatore Chriſtiana. C.239,a

Fulmenta lectam ſcandunt, vetus verbum. B.26,b

Q. Fuluius ædem Fortunæ Equeſtri dedicauit Romæ. E.102,c

Andr. Fuluius, qui de Mirabilibus Vrbis Romæ ſcripſit, allegatus. C.563,b

Fumoſa ſtemmata, imagines nobilium, &c. A.144,a

Funalia & Faces in triumphis vſurpata. B.176,a. in feſtis. E.78,d. geſtata & Funalia in funus comitãtibus. E.510,c

Funambuli. G.25,c

Funambuli elephanti. B. 36,b

Funda vnde Latinis dicta: quorum inuentum. C.334,b. è quâ materiâ: quâ forma: iaciendi quis modus: quoties circum caput rotata aut rotanda: quæ, & cuius ponderis quædam miſſa. C.335,a,b. 336,a

Funda commune telum multis gentibus: inmorihus tamen & vilioribus, vt parum honeſtum aſſignatum: Romanis rarò vſitatum, niſi in Auxilijs. C. 336,b

Funda Achaica deſcripta. C. 336,b. 337,a

Fundâ caput vincire quibuſdam gentibus vſitatum. C.335,a

Funda Balearibus tres, diuerſis formis, in quos vſus. C.335,a

Fundarum in militiâ vſus vtilis: impetu ea ſimilis bombardis; imo anteponenda: earum vis inſtar tormenti veniens arma omnia rumpit: & curſus longinquus vel ſagittam ſuperat: idque rectiſſimè: quin glandem eius ob vehementiam impetus in aere liqueſcere, creditum nonnullis. C.224,a,b. 225,a

Funda, inter tormenta bellica veterum quid: pro ipſo inſtrumento toto vſurpata etiam vox. C.322,a

Fundibala, & Fundibalus, & Funda machinalis, pro Balliſtâ. C.322,b.

Fundibalus, & Fundibulatores, aliud quàm Fuſtibalus, aut Fuſtibulatores. C.338,b

Funditores, inlenis armaturâ. C.67,a,b. in militiâ Romanâ quæ ijs arma, quis habitus. C.240,b. eorum Iconiſmus è monumentis vett. C.241.339.

Fundum aquarum cur in fluminibus, vaſis, &c. ſuperficiei vicinum videatur. Gſ.691,d

Fundus, pro poſſeſſione ruſticâ, vnde dictus Varroni. C.335,b

Fungi officium. A.345,a

Funibus Cruci aſtricti interdum cruciarij: ſed fixi plerumque clauis. C 659,b.660,a. Vide etiam, Crucifigere.

Funus, ſeu de Funeribus tractatũ ſcripſit, aut præ manibus habuit Lipſius, ſed numquam edidit. A.416. E.77,c

Funus imaginarium ducere, permiſſum in peregrè functis. A.180,a

Funus publicum, indictum, ſiue indictiuum, quod: eidemque oppoſitum Funus tacitum. C.494,a. E.112,c. G.148,c

Funus Cenſorium, quid & quale. E.112,c

Funus Triumphale ſoli Polybio nominatum. E.112,d

Funus proſequentes manibus cereos, candelas, funalia, aut faces geſtabant. E.76,d 77,b. 510,c

Funerum deſſignatores, qui. C.575,a. E.76,c. G.363,c

in Funere parentalia nono die concluſa. E.145,d

Funera acerba, quæ: quæ adulta: quæ immatura. E 219,c. 510,c. acerba, & immatura, vt differant. G.57,d. acerba, vt fructus qui cadunt non maturi. G.111,d

in Funeribus Iudæorum tibicines olim: in nobilium Romanorum etiam aneatores. Gſ.831,c

Funebres varij ritus olim in Nouo Orbe. D 183,b

Funeris vocis etymon quod Iſidoro. E.510,c. Funebres autem aliquot ritus veteres explicati. A.241,b

Furatim, id eſt, Furtim. A.134,a

Furca veteribus olim in creberrimo vſu duplex; Ignominioſa, & Pœnalis: quænam Ignominioſa. C.665,a,b quæ Pœnalis: ſub eâ cæſi plerumque ad mortem. C 665,b 666,a. aut poſtquam affatim cæſi, cum eâ in crucem ſublati, quomodo. C.666,a,b.683,a,b. eaque Furca ſub quâ verberati nexij, nihil aliud quam Patibulum. C.666,a,b

Furca veteris quæ forma fuerit, quæſitum: tres è ſcriptis veterum ſententiæ erutæ: quibus ſingulis explicatis, ac in imaginibus demonſtratis, tertia maximè veriſimilis viſa: ac firmata. C.666.667.668.669.683,b

Furca inferioris æui planè idem quod & hodie Patibulũ: ſucceſſit in locum Crucis: ideoque vbicumque in veterum Legum libris vox Crucis occurrebat, Tribonianus Furca ſubſtituit: eaque vox in Hiſpanorum hodie Idiotiſmo remanet. C.669,a,b. primò autem non niſi dimidiatum Patibulum erat, quale hodie Gallis Potence: pòſt pluribus appendendis duplicatum. C.684,a

Furca, pro eo quod hodie Belgis Schragen. C.683,b.684,a

Furcæ quales vſitatæ Romanis impedienda ſcalarum ad muros admotioni. C.348,b

Furcifer, quis: & vnde ſic dictus. C.665,a

Fures parui in compedibus, magni in purpurâ ſpectantur. G.562,d.

in Furiâ gente plures triumphi, quàm à Tacito deſignati. E.62,d

Ioan. Furio perſona à Lipſio in Poliorceticis tributa. C.261. & ſeqq.

Guil. Furnerius I.C. laudatus, adque eum remiſſus Lector. B.51,b. 53,b. G.196,c

Furij duo, pater & filius, vterque prænomine Caius, qui. G.284,c

Furtum cruce non punitum à Romanis: ſed fortè à Gallis & Germanis. C.654,a

Furta militaria a Romanis in caſtris ſeuerè quomodo cohibita, & caſtigata. C.197,b.198,a.216,a

Furta per lancem & licium, formulis vetus. A.278,a

Furta, pro Inſidijs, dolis, aut fallaci quouis facto, crebrum Latinis. A.377,b. 378,a. G.106,d

Furta belli ſummopere laudata Braſidæ Spartano. D.101,b

Furta verborum, quid Hieronymo. B.383,a

Fuſtibalus, nouitij aut vox: quod fundæ genus denotet: & an veteribus cognitum. C.338,b

Fuſtibalus, & Fuſtibulatores, aliud à Fundibalo & Fundibulatoribus. C.338,b

Fuſtigatio, pœna in fœminas vſurpata apud Germanos. E.443,d

Fuſtuarium, pœna apud Romanos militaris, id eſt, cùm nexij fuſtibus ad mortem cæſi: qualis ea, & ob qualia delicta. C.215,b. 216,a

Fuſtium alia pœna militaris, caſtigando, non occidendo. C. 216,a. eaque qualis. & lenior quam virgarum. C.219,b. 220,a

Fuſtium pœna Turcis vſitata. C.220,b

Futurorum ſæpè metus magis torquet, quam malum præſentium. G.408,d

Futurus in poteſtatem, pro, Venturus. A.343,b

Fuuerit, Fuuiſſet, pro, Fuerit, Fuiſſet, apud Ennium & Plautum. A.94,b.126,a

G.

G, litera ſonus quomodo exprimendus: malè à Gallis & Italis, melius à Germanis effertur. A.462,b. Latinis addidit eam Sp. Carnilius. E.171,b

G, & C, literæ vicinæ, & vna pro alterâ ſæpe vſitatæ. A.462,b

Caba-

Gabalum, Gabalus, ſiue Gabulum, pro Cruce. C.645,a.b. *vox exotica, vnde deducta: ab eâ non valde abit Teutonicum Galg.* C.678,a
Gabiniani milites in Ægypto, qui. G.116,d
Gabinianus Rhetor Veſpaſiani aeuo celeberrimus. E.483,d
Gabinus lapis igni impermeus. E.278,d
Gabiones hodiernæ militiæ vnde traxerint exemplum. C.356,a
Gaſum. Vide, *Geſum.*
Gatulicus. Vide, *Lentulus.*
Sulp. Galbæ perfidia & crudelitas in Luſitanos. C.461,a. D.415,b. *quo nomine punitus.* C.460,b
Galba Imp. omnium iudicio dignus Imperio, niſi imperaſſet: ita ante imperiū multi boni, non in ipſo. D.130,a,b. *eius Imperium prædictum a Tiberio, an ab Auguſto.* E.151,d. *totam in Galliam Comatam, quæ a Vindice ſteterat, ciuitate promiſcuè donauit. eiuſque Imperium quibuſdam odioſum.* E.309 d. *a notitiâ affectuum ſubditorū rectè imperare monebat.* D 49,a. *eius ſubtile factum indaganda proprietatis inuenti.* D.139,a. *triuum arbitrio ſe regi patientis imprudentia.* D.139,b. *primus elephantos funambulos Prætor ſpectandos dedit.* B.37,a
C. Galba frater Galbæ Imp. E 160,d
Galbus, galbeus, & galbanus color, quis: & Galbani mores, id eſt, molles, fœminei. A.260 a
Galea quid: vnde dicta: è quâ materiâ varijs gentibus: ex quo metallo Romanis: quâ formâ: quomodo differat à Caſſide. C.69,a,b. 80,a,b. *quid earum Bucculæ: quid Apex.* C.80,b. 81,a
Galea centurionum & dignorum criſtis inſignioribus, aut alijs notis, diſtincta à vulgarium militum. C.81,a
Galearum antiquarum multiformium cum & ſine criſtis variæ è monumentis vett. Icones. C.82.
Galea equitibus Romanis, poſt receptam Græcanicam armaturam eadem quæ peditibus. C.94,b
Galeam in agmine cur non in capite Romanis. C.183,a
Galeis militum supernè impoſita Crux iuſſu Conſtantini. C.674,b. 675,a
Galea communis pleriſque Gladiatoribus. C.518,b. *excepto Retiario.* C.519,a
Galea venatoria, quid. C.70,a
Galearum rarus vſus Germanis. E.49,d
Galea criſtis ornata (hodie Tymbra dicta) familiarū nobilium ſcutis impoſita originem vnde traxerint: & quamdiu mos Gallis & Germanis antiquus. C.247,b
Galeacius Mediolanenſium Dux Cauſſidicum liter ſerere & alere, etiam in liquido iure, cauſam, laqueo necari publicè iuſſit. D.144,a
Galenus non omnes homines ad virtutē aptos aſſerit: eiuſque argumētum refutatum. D.469,b. *eius libellus contra Stoicos, Qualitates eſſe incorporeas.* D 571,b. *Galenus citatus.* C.424,b. 631,a. D.167,a. 573,b. 614,a. E.436,c. 444,d G.412,c 600,c. Gſ.731,d. 788,c. 794 b
Galeri, quid Virgilio; vei Galericuli, Frontino. C.69,b
Galerita ſeditioſi Gandam & Louanij, a Galeris albis quos in tumultu plebs aſſumſerat in ſignum coniurationis: hinc etiam hodie Louanienſes vulgari ſcommate VVittingij appellati. C.780,b. 781,a,b
Galfridus Monumetenſis, Hiſtoriæ Anglicanæ ſcriptor, parum ſeria rei auctor. C.475,a,b
Galgaci Britanni ad ſuos apud Tacitum oratio prudēs, diſerta, & arguta. E.462,c. *quo potiſſimùm ſtimulo animos Britannorum in Romanos irritauerit.* C.388 a
Theod. Gallaus, Philippi filius, laudatus. B.504,b
Galli iudicio & ingenio quaſi medij inter Germanos & Italos. A.214,b. *humanitate cæteras gentes antecellunt, aliaq; eorum virtutes.* B.82,b. 138,b. 139,a. *à Romanis quomodo exculti.* D.404,b. *quibus vitijs obnoxij.* B.11,b. *vetus eorum nota, leuitas.* B.5 ,b. *qui viciniores Italiæ, ſuſpecti à mollitie.* E.544. *olim literis Græcis vſi.* E 436,b. *linguâ autem vulgo Germanica.* B.500,b *poſtquam ſub Romanis vulgò Latinè loquuti.* A.448,b *linguâ quâ hodie vtūtur, & ferè a temporibus Cæſarum, Romana veteris ſilia, tanquam Latina notha & confuſanea, Romana vocata, etiam Ruſtica, quàm diu apud nobiliores Theotiſca, id eſt, Germanica preualuit.* A.449,a. B.240 b. 501,a. 504,b. *malè in quibuſdam literam G, hodie pronunciant. hodierna autem Galliæ communius vſurpatur & latiùs quàm Italica.* B.240,b. Vide etiam, *Lingua.*
Galli olim cūm otioſi, etiam in ipſis caſtris, plurimùm ſedebāt. B.372,a. *equitum Gallorū olim virtus.* A 337 a. C.455,a *armati in concilium venire ſoliti.* E.440,c *hoſtiis humanis aliquando vſi.* E 439,d 400,d. *gladios olim dextros geſtarunt.* C.75,b. *ij inuentores loricarum hamatarum.* C.84,b. *in aſſenſu militari arma cōcutere ſoliti.* C.125 a,b *cum vlulatibus & cantu prælia incipere.* C.131,a. *eorum ſcuta grandia, ſiue longa & plana, ſed parum lata: enormes haſtæ.* C.243,a. *ſcuta iis & Hiſpanis quibuſdam adſimilia.* C.141,b. *vetus apud eos mos galeas multifarijs criſtis velut cornibus adornare.* C.247,b. *ſecuribus in bello olim vſi.* C.343,b. *hodie rarus eis vſus ſariſſarum.* C.226,a. *extra bellum ex conſuetudine olim ſemper capite intecto.* C.578,b
Galli quando, & a quo, tributarij Romanis facti. E.599,d. 400,d
Gallorum & Germanorum nomina apud Scriptores veteres, præcipuè Græcos, ſæpe confuſa. C 82,b. 490,b. D.311,a. E.438,c. G.76,d
Gallorum aut Germanorum conuiuia cruenta quæ. C 490,b
Galli Matrīdcūm vel Galli Phrygij Cybeles ſacerdotes. D.335,a. *tibicinis ſono ad ſignum Archigalli in furorem adigebantur.* G.633,d. *quo die planctus ſuos, corporiſque ſectiones incipiebant: quo pungebant, & lanationem ſuſtinebant.* B.135,b. *qualia ijs tympana.* C.129,b
Galliæ diuiſio: quis eius populi. & quando, ius ciuitatis, aut Latij, adepti. E.175,c,d. 176,b,c. 309,c,d. *tribus in certas gentes diuiſa, & quot.* A 167,a. E.91,c,d
Gallia Comata decimo anno a Cæſare perdomita. E.177,b. *quomodo Gallia a Cæſare expilata & exhauſta.* C.409,a. *tributum annuum ei à Cæſare impoſitum.* A.152,b. *Gallica tributis mediis inquiſitis, & cum Ægyptiaci collatis.* C.394,a,b. 395,a
Galliæ Ciſalpinæ fertilitas & copia, annonæque vilitas aeuo Polybij. C.468,a
Galliæ Circumpadana prouincia antiquitus quæ. E.117,d
Galliæ Narbonenſis à Senatoribus ſine commeatu Principis adiri poterat beneficio Claudij. E.191,c
in Gallia totâ magna olim frequentia ludorum literariorum, Maſſiliæ, Mediolani, Auguſtoduni, alibi. C.942,b
Gallia olim ſedes pietatis, ſchola humanitatis, doctrinæ & elegantiæ, artium bonarum ferax & felix nutrix, gemma & decus Orbis terræ. B.151,b. 215,a. 354,a
Gallica Buſta, locus Romæ quis. G.337,c
Gallici gladiatores, Myrmillones. E 91 c
Gallici ſerui electi ad lecticas geſtandas. A.271,a
Gallicorum murorum deſcriptio e Cæſare: eaque explicata: & eorumdem Figura. C.318,b. 319.33 .
Iun. Gallio, Orator nobilis, adoptauit M. Annæum Nouatum, fratrem Senecæ, & nomen ſuum dedit. G. xiij. 233,c
Iun. Gallio, frater Senecæ. ſic ex M. Annæo Nouato dictus poſt adoptionem Iun. Gallionis. A.131,b. G.1,d. *a quibus ob eloquentiâ laudatus.* G.xiij. *Hieronymo memoratus: eiuſque forte iocus in apotheoſin Claudij, apud Dionem.* Gſ.744,c,d. *is a Nerone ſublatus; aut occidendus, ſibi ipſe manus intulit.* E.290,c
Gallus Annius. A.291,a
Gallus, Propertij propinquus, Peruſiæ occiſus. A.61,a
Gallus, Sulpitius. Vide, *Sulpitius.*
Laur. Gambara mort. A.159,a
Gamelij dij. A.183,b. 462,b
Gammatis manus, Gammati lapides, quid. E. 1,c
Gandauum quot Virgis aut Perticis in magnitudine ſuperetur a Louanio. C.762,a
Ganea, & Ganeum, quid, & vnde. Gſ.813,b
Gangrana quid. A.47,b

Genſericus Vandalorum Rex Martianum captum dimittit. D.292,b
Garamantum Regem ducentis canes ab exſilio reduxere, prælians contra reſiſtentes. B.391,b
Garcia ab Orta de adamante relatio. C.174,c
Ioan. Garcias operâ Aluari Nunnij Ferrerij conuictus falſi. D.257,b.
Garum, item, Garum Sociorum, quid: quomodo conficiatur. G.601,d. Gſ.730,c,d
Gau, pro, Gaudium, apud Ennium. A.152,b
Gaudere, ut Græcorum χαίρειν, in ſalutatione. B.534,d
Gaudium, quid, & unde. D.381,b.497,a. ſoli ſapienti conuenit, non Voluptas, Stoicis. D.497,a. G.485,d. inter agnata enim virtutis Gaudium. G.245,d. ex ſolâ virtute omne Gaudium, voluptas ſen laetitia etiam ex malo. D. 496,b. 497,b. G.485,d
ad Ioan. Gauerellinum I.C. Epiſtola Lipſij. B.252,a
P. Gauius à Verre ſecuri percuſſus. A.40,b
Ganna, diuina & vates apud Germanos, ſub Domitiano. E.438,c
Gauſapa, & Gauſapatus, quid. G.472,d. Gauſapa, vox ex Ouidio Senecæ prolata. G.xxxvj.
Gauſapina penula, contra frigus. G.248,d
Æn. Gazæus, pius & doctus ſcriptor. D.558,a
Gegania e quatuor primis Veſtalibus. C.607,a
Sigiſm. Gelenius. A.163,a. bona eius opera in Arnobio. B.31,a
Gelianus, quid, & cur ita dictus. A.277,b
A. Gellius. Vide, Agellius.
Gemblacenſis Bibliotheca. A.31,a
Geminatus, quomodo intelligendum. E.3,c
Gemini vnico concubitu concipiuntur. quâ cauſſâ? quando: & cur Geminis diuerſa fata. G.367,c,d
L. Geminij Senatoris inſignis adulationis mendacium ſub Caligulâ. Gſ.816,b
Geminum, id eſt, Simile. E.257,d
M. Seruil. Geminus, Conſul ſub Auguſto. G.195,d
Geminus Varius declamator à Seneca notus. G.452,d
Gemiſtus Plethon citatus. E.271,d
Gemma ectypa, quæ. G.301,c
Gemma in magno pretio & vſu fœminis virisque Romanis. E.94,d.522,d. G.373,d
Gemmans, & Gemmatum, id eſt, ſplendens. C.437,a
Gemmea vaſa, & Gemmata veteribus. imò ex vnâ Gemmâ vas vinarium. G.136,d
Gēmis interſtincta laquearia templorū luxu Romano. C.450,a
Corn. Gemmæ & aliorum opinio de nouo Caſſiopeæ ſidere Anno 1572. non recepta. Gſ.800,c
Gemoniæ ſcalæ. G.42,d
Genæ labentes, quid. G.46,d
Genas in funere radere mulieribus vetiti deci, quomodo intelligendum. A.147,a
omni Genere, pro, Omni modo & ratione. G.275,d. 276,c
Generom, ſalnom, marestom, ſcripta ſæpe a librarijs. A.36,a
Geneſios Liber citatus. D.509,a. Gſ.737,d.740,c
Genialis lectus, ſiue thorus, unde dictus. A.264,a. 351,a. matronarum erat; & cuique matronæ ſeruatus ſuus. A.264,a. in nouo vero coniugio nouus. A.264,b. eius ſitus; & cur Aduerſus dictus. A.264,a
Genita Mana dea: ei catulo fiebat. A.309,b
Genitſeri Turcarū ex agris, non ex barbaris. B.13,a. eorū inſolētia aliquādo cauſſa exitij futura Imperio Turcico. D.227,b
Genitura ſiue iudicio, adoptio iudicio ſucceſſorē dat. D.307,a
Genius, vnde dicatur. D.559,b.560,a. Genios eſſe: Dei & Prouidentiæ miniſtros: eorum genera & ſedes: ac de Heroibus primum, Laribusque. tum Genij & Lares quomodo diſtincti. D.557,b.558.559,a. G.578,c. Geniorum omnia plena. G.622,d
Genij propriè dicti, Boni & Mali: Singulis eos eſſe; item locis & regionibus: eorum cura & opera: tum de ijs pluſcula. de origine, de malitiâ, de varietate munerum: & quodā huius rei è Sacris. D.338,a.453,a.480,a. 559. & ſeqq.
Genio publico populi, vrbis, &c. templorum paſſim poſitorum crebra mentio. C.435,a
Genij nihil in publica, parum in priuata poſſunt. D.556,b
Genij mali fallere amant & ſæpè ſimul [illegible]
Genium ſuū quiſque habet via & vita [illegible] ſuus cuique viro Genius, & fœmina cuique ſua [illegible] ribus. G.640,d. cuiuſque Genius, fortuna cuiuſque, Chariſie. G.405,c
Genium propitiare. E.475,d
per Genium ſuum iurare, aut per alterius, præcipue autem Principis aut domini, mos & ſuper [illegible] ribus. A.107,a. D.560,b. G.405,c. item, Genio [illegible] pta ſtatua etiam Principum modeſti [illegible]. 33, a
Gēs, & Familia, nonnunquā apud Auctores confu[illegible],d
Gens omnis de ſuo ſtatu queſta. D.412,a
Gens quæuis Europæ bello apta reddi poteſt iuſti [illegible] & diſciplinâ. D.85,b. 86,a
Gentes cultiores pluribus litibus obnoxiæ, vnde. [illegible] 41,d
Gentes feroces plerumq; armatæ ſemper obnoxiæ. [illegible] 3,b
Gentes totæ a Romanis & al[illegible] in alias ſedes e patrijs terris translatæ, in quem finem. C.388,a,b
Gentium migrationes, tranſlationes, inuaſiones, omnia faciunt ad cultum Vniuerſi. D.4[illegible]4,b
Gentiles mira ſuſpicati de Iudæorum religione. A.3[illegible]4,b
Gentilis Bellinus pictor Venetijs a Mahumete II. in Turciâ euocatus. D.206,a
de Genu pugnare, quid. G.133,c
Genuates Patritij mercatores. D.138,a
Genuini dentes, qui: quando naſcantur: & vnde Græcis κραντῆρες, & σωφρονιστῆρες. G.312,d
T. Genutius Decemuir Legg. ſcrib. D.280,b
Geographiæ cognitio neceſſaria aggreſſuro ſtudium Hiſtoriæ, & quatenus. B.146,a
Geographia & Geometria Principibus cōmendata. D.128,b. 202,b
Geometria, quæ. D.464,a. Principi quatenus vtilis. D.129,a. 202,b
Georgius ab Auſtriâ Præpoſitus S. Petri Louanij, & Academiæ Cancellarius, laudatus a genere, & pro genere virtutibus. C.783,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.413,b
Georgij Benedicti laus, & mors. B.76,a. ad eum Epiſtola Lipſij. B.31,a
Georgius Bauariæ Dux, cognomento Diues, Academiæ Ingolſtadienſis fundator. C.258.
Georgius Monachus citatus. F.11,d
Georgius Pachymerius citatus. E.399,d
Γέρας Græcis vnde. B.119,a
Gerere ſe, bona phraſis. G.282,d
Germ, eâ formâ quâ Optio dicitur. A.302,b
Germanes, ex Indorum Philoſophis, Straboni. E.433,b
Germanorum nomē vnde deductum. nō, tamen ante Cæſaris cognitū: id a Tungris primùm ortū ſe diffudit in omnes Germanos. E.435,b.c. Græci eos Celtas vocāt, & cum Gallis ſæpe confundunt. C.82,b. 490,b. D. 312,a. E.438,c. G.76,d. ſed veteribus Græcis incogniti. E.544. ipſi tamen antiquitus Græcis literis vſi. E.436,b
Germani ingenio magis quam iudicio valent. A.214,b. literam B, nimium ad P, deflectunt. A.458,d. rectè literam G, pronunciant. A.462,b
Germani plerumq; proceri. E.394,d.436,d. ſerui Germani ad lecticas geſtandas Romanis. A.271,a. antiqui fere ſemper naturâ ſiue arte crinibus. hinc Galeno ξανθοί potius, quam ξανθοί. E.436,c,d. G.57,d.676,b. eos crines obliquabant, aut in nodos colligebant. E.448,d. G.57,d.676,d
Germanorum victus ratio apud Athenæum. E.444,d,c. antiquitus certas ſedes non habebāt. G.139,d. pellibusq; veſtiti. E.46,d. G.139,d. linea eorum veſtis, præcipuè fœminis, veſtes. E.442,d. in conuiuijs de rebus ſerijs deliberāt, ſed non niſi ſobrij conſtituunt: nihilq; neque publicæ neque priuatæ rei, niſi armati agere ſoliti. E.440,d.444,d. Germanorum aut Gallorū communia crudelia quæ. C.490,b. capite inciſo interdum Germanis olim conſuetudo. C.578,b. expoſitio aut finitio liberorum ijs non vſitata. B.411,a. olim in equis vel ſtratis vti indignati; quamuis iam grandiores ſellæ eorum quaſi peculiares. C.92,b
Germanorum veterum regna non niſi cum ſumma libertate. E.234,c. quomodo ſoliti eligere Principes. E.440,c. ab

eorum

eorum nobilitate veſtitus per totam Europam diffuſus. E.442,d. magnifaciebant conſilia fœminarum, præcipuè fatidicarum. E.438,b,c,d. magna etiam iis cura pudicitiæ fœminarum; & rigida impudicarũ pœna. E.443,c. quibus apud eos ius vitæ & necis. E.438,d. Romanorum armis facti cultiores. D.404,b. ſi quid ipſi feliciter patrarent, Principum olim gloriæ aſſignabant. D.145,b. iis μετεμψύχωσιν creditam adſcribit Appianus. D.617,a. ſupplicium crucis iis in vſu more Romano; an ſuffocationis & laquei. C.653,a. 680,a

Germani cum cantu incipiebant pugnas. E.435,d. rarò arcubus vſi. E.403,d. rarò etiam galeis. E.49,d. galeas tamen multifariis criſtis inſtar cornuum ornare mos iis vetus. C.247,b. qualia iis olim ſcuta, quales haſtæ. C.72,b. 243,a an lanceis rarò vſi. E.437. gladii iis grandes & oblongi. E.219,d. 437,b,c. in aſſenſu militari arma cum crepitu concutere ſoliti. C.125,a. ſcorta omnia è caſtris abigebant etiam tempore Imp. Frederici. C.217,a. in bello plurimùm cùm non pugnabant, ſedebant. B.572,a. hoſtiis humanis olim vſi. E 439,d. navigiorum quondam rudes, pòſt peritiſſimi. E.43,d

Germani an in Hiſpaniam aliquando tranſierint. G.76,d

Germani penitiores à Romanis interdum victi, numquam perdomiti. Gſ 681,d

Germani fusò purgati à fœdâ auerſa veneris notâ. E.440,c,d. 544.

Germani inter corporis cuſtodes plerorumq; Impp. Rom. atque etiam Regum exterorum: interque eos inprimis Batavi. E.18,d. 219,c

de Germanorũ moribus Libellus Tacito ſcriptus ante Annales & Hiſtorias. E.434,c,d. eique Germanica res exactiùs nota quàm Cæſari. E.439,c

Germani quotidie cultiores fiunt, & humaniores literæ apud eos aſſurgunt. EM.11. in pace multum ſe venatibus exercent. E.441,d. Germanis hodie Principibus bucina aut tuba ad convivium. E.272,d

Germanicarum matronarum olim hodieque modeſtus habitus. E.30,d

Germani animoſi magis quàm providi: cum opibus iam iis vitia acceſſerunt. G.8,d

Germanorum proceres in quem vſum Alumnos quoſdam educent. D.134,b

Germanorum elogia, aliis gentibus invidenda. B.109,d. de eorum fortitudine elogiũ Rudolfi Auſtriaci primi: eorumq; ſub Friderico primo in Italia ad Tuſculũ profligandis virtus. B.128,b. hodie à veteri fortitudine bellicâ multùm degenerarunt. B.128,a. eorumdem antiquitùs opes & potentia: præcipue tamen inter eos Eccleſiaſticorum. B.128,b

Germani inferiores, Belgæ, ſtirpe & ſanguine Saxones. B.109,b

Germania iam oppidis & populis frequens præ quàm olim. G.139,c. ex olim inope & horridâ nunc potens & cultiſſima: ſub eâ comprehenſi nunc multi populi, qui olim Galliæ accenſi. C.579,a. ſola hodie plures penè Academias habet, quam reliqua Europa vniverſa. C.794,b quãdo in eâ primùm argenti fodinæ inventæ. C.510,a,b quâ parte maximè vitioſa. E.436,d. quomodo in eâ diverſæ religiones. D.159,a quibus vitiis Germania obnoxia. B.21,b. eam viſitare vtile iis qui in Galliâ peregrinati fuerint. B.60,b

Germanicâ Linguâ quæ olim gentes vſæ. B.500,b. 501,a

Germanicarum vocum complurium origines e Latinâ linguâ ductæ. B.502. 503. Vide porrò, Lingua Germ.

Germanica Claſſis Romanorum, quæ, & vbi. C.384,a

Germanicum Imperium quæ damna ab electione paſſum. D.215,a

Germanus, &, Germaniciauus, vt differant. F.46,d

Germanici cognomen antè eorum qui ad Imperium deſtinabantur: poſt Tiberium ferè omnium Imperatorum, nec pro ✝ lens habitum. A.220,a. D.308,a. E.21,c,d

Germanicus Cæſar, Druſi F. Agrippinæ maritus: qui ei liberi; quorum frater. E.77,d. 546. 547. vir magnus & acceptus. G.322,c. viſu & auditu iuxtà venerabilis. D.35,a. bello inſignis. C.458,b. libertatem P.R. reſtituere cogitaſſe creditus. E.21,d. dum in Germaniâ quo loco vt plurimùm moratus. E.23,d. quàm diu in Germaniâ bellaverit. E.43,d. Armeniæ Regem Vononem non dimiſit, ſed Arminius ipſis volentibus deiecit. A.317,a. quo vitæ anno, & quando, mortuus. E.70,d 77,d. ei mortuo ſedes curules per trina theatra, & in iis coronæ querneæ, decreta. E.72 c quanta tunc Senatus conſternatio. E.76,d

Γεροντοδιδάσκαλος, Satyra Varronis. A.43,a

Gerra, & Gerræ, quid: & vnde Gerræ, pro Nugis. C.875,b

Gerra, & Gerrum, ſcuti genus quod. C.72,a

S. Gertrudis ædem Parochialem Lovanii quis ſtruxerit, ibique Canonicos Regulares collocarit. Ii primo Præpoſitos habuere: poſt, vt & hodie, Abbates: inter hos qui illuſtriores. C.784,a

Geryon vnde triceps dictus, Suida. C.82,a

Geryon Parmenterius, vir militaris nobilis, ex arce Ternacenſi in Scaldim lapſus, manifeſto D. Virginis Hallenſis beneficio ad ripam incolumis appellitur. C.714,a

Geſſius Florus à Iudæis rebellantibus fugatus. B.452,b

Geſtamen, cum aut ſine additâ voce Sella. E.182,d. 139,d

Geſtatio Romanis pluribus modis. B.121,a,b. 122,a. pro loco in quo geſtabantur. B.121,b. pro eſſedo. G.437,b. nam Geſtatio in eſſede, inter exercitia. G.413,d. 475,d. atque ea cum medico fini vſurpata veteribus. G.627,d. Geſtationes autem Romanis in crebro vſu: quid eæ: eius fini: quando. & quotuplex. B.121,a

Geſtio, γελασῖνος, à Geſticado. A.302,b

Geſum, vel Gaſum, grandioris iaculi genus: ab Hiſpanis aut Gallis petitum Romanis: bina plerumque ſingulis: paſtoricium telum Livio, aliis. C.342,b. 343,a

Geſati, Galli vnde Polybio. C.342,b

Laſius Geſa, quis. E.181,b

Getæ Græcis, qui Romanis Daci: Imperio à Traiano adiecti: & qui illis hodie. E.306,d. Gſ. 681,c. 775,d. 776,c. Getis μετεμψύχωσιν creditam adſcribit Iulianus Imp. D.617,a

Geticus, ſiue Dacicus, gladius qualis: & eiuſdem Figura è Columnâ Traiani. C.246,b

Gibbera acies militaris, quæ. C.114,b

Obertus Giſanius Lucretium emendavit. A.420,d. ad eum Epiſtola Lipſii. A.199,a. B.123,a

Gigantes an olim fuerint D.608,b. 609,a Gigantes cælo deos exturbare aggreſſi, qui verè. D.387,b

Gignitus, pro, Genitus. A.184,a

Gilda (ſiue Collegia civiũ militaria) Lovanienſibus quatuor, a genere telorum diſtincta: quæ: eius fine caſtituta: harum certamina & exercitia, &c. C.773,a,b

Gildas Hiſtoricus citatus. E.251,d

Gilimeris Vandalorum Regis in Africâ vero riſu irriſa humana confidentia. D.259,b

Gindes, vel Gyndes fluvius. E.169,d

Gioſtra, quæ hodie vocatur equitium, quid olim fuerit. C.197,a

Victor Giſelinus è primis à iuventute amicis Lipſii. B.160,b cùm is Dolæ titulum Doctoris Medici conſequutus, oratione publicâ a Lipſio laudatus. B.161,a. de Ovidio is bene meritus. A.422,a. in eius nuptias Epithalamium Lipſii. A.170,b. perſona ei à Lipſio in Saturnalibus Sermonibus data. C.483. & ſeqq. Eius obitus. B.124,a. 493,a Ad eum Epiſtola Lipſii. A.148,a. 159,b. 161,a. 164,a. 170 b. 177,a. 183,a. 185,b. 191,b. 198,a. 200,a. 202,b. 214,b. 221,b. B.9,b. 14,b. 50,a. 54,b. 71,a

Glacies vnde. Gſ.752,c

Gladiatoria res cognitio quàm vtilis ad veterum ſcriptorum lucem. C.490,a. 492,a. Gladiatores, celeberrimum Romæ frequentiſſimumque, atque adeò gratiſſimum Spectaculorum. C.492,a,b. quo prætextu tam gratum. D.323,a. eorum editiones tam inter feria Romanis, vt eas in Acta vrbis referrent. C.494,a. res à Tuſcis petita. C.504,a. Ludi ii antiquiores Venatoriis. C.560,b

Gladiator, quis propriè: qui Gladiatorum primi auctores: origo iis & cauſsâ Funus; quare, & quomodo. hinc Gladiatores Buſtuarii. C.493,a,b. primi Romæ publicè dati à M. & D. Brutis cauſsâ mortis patris: nec priſcâ republicâ vnquam niſi in illuſtrium virorum funere dati. C.493,b.

494,a. *inde etiam in priuatorum funeribus: ſæpè etiam ex teſtamento: eò vſque vt deinceps in illuſtri funere munus quaſi debitum flagitaretur: tandem & in fœminarum funeribus; præeunte Iulio Cæſare in mortis filiæ.* C.494,b. *Buſtuariorum Gladiatorum Figura.* C.495

Gladiatores, præter funus & religionem, etiam voluptatis cauſâ exinde dati: à quibus. C.496,a,b.497,a. *quin ſolenne Romanis factum aliquot pariûm pugnam exhibere in conuiuijs: à quibus reiorige: hinc Cubicularij Gladiatores.* C.490,a *eorumque Figura.* C.491.

Gladiatoriorum munerum quanta poſt Romæ crebritas; & quot aliquando pariûm: quantuſque ibidem Gladiatorum numerus. C.499,a,b. *per Saturnalia imprimis data: & Gladiatorum tutela Saturnus, an Mars, an Dis.* C.489,a *etiam Quinquatribus exhibita.* E.258,d. *Gladiatores vbi dati.* C.506,b. 507,a. G.192,c

Gladiatores paulatim in Prouincijs dati, à Regibus & Præſidibus: in Colonijs & Municipijs à magiſtratibus minoribus. Tandem promiſcuè exhibiti etiam a priuatis vel infimæ ſortis, vario prætextu: dies inſuper deſtinati quibus quaſi ex more darentur. C.497,b.498,b

Gladiatores ex quibus hominum generibus: è ſeruis plerumque aut captiuis: illi aut venditi in ludum, aut damnati, quomodo: hi poſtquam in triumpho ducti; vel etiam ſine triumpho: paulatim & è liberis & ingenuis; iiſque inducti ſine precio, ſiue malâ libidine pugnandi: quin & nobiliores arenæ operas locabant; deſperatione quidam, bonis decocti; alij in gratiam Principum: quæ res auctor: eaque variè vetita, aut permiſſa, C.512,a,b.513,a. D.323,a. G.133,d. 561,d. Gſ.812,b. *atque hi voluntarij propriè Auctorati dicti.* C.515,a. Gſ.816,c. *tum gladiatorium Auctoramentum quid.* G 449,d,c.508,d.Gſ.812,c. *Gladiatoriâ autem conditione apud Romanos nihil humilius.* C.513,a. *vt in Prouerbium abierit, Gladiatore miſerior.* C.541,a

Gladiatores inſtar militum alij tirones, alij veterani. C.504,b *tirones inſtituendi & exercendi modus: cui rei Ludi inſtituti ſeu Schola.* C.505,a,b. Vide fuſiùs, *Ludus Gladiatorius.*

Gladiatores initio domi cum reliquâ familiâ habebantur: nec tam accuratè edocti, vt poſt inſtitutos Ludos: nihilominùs ſplendidiores etiam poſt domi habuere & erudiere, ſed raro. C.502,a. *Tum Gladiatorum familia vnde.* G,350,d. *& quid, Gladiatoria manus.* G.395,d. *Gladiatorum præterea familias ſub Principibus Præfecti aut Præſides prouinciarum alebant ad ſpectacula.* E.17,d. *Eorum victus ratio & ſagina.* C.503,a. *in genere quæ veſtis.* C.531,a. *quoad arma pleriſque communis Galea: ſed alia ſingulis eorum generibus diuerſa.* C.518,b

Gladiatorum genera & diſcrimen qualia: quótnam armis & ratione pugnæ diuerſi. C.517,a. E.91,c. *nomina tamē generum inter ſe ſæpe à poëtis & ſemidoctis confuſa.* C.525,b. *aliquot inſuper Gladiatorum non tam genera quam cognomenta.* C.529.530.531. G.395,c.602,d

Gladiatorij muneris quis modus ante pugnam: apparatus videlicet, inuitatio, & quæ alia ante diem muneris vſurpata. C.532,a,b.533,a. G.658,c. *quis ipſo die modus, ante tamen pugnam: vt, traducere, producere, componere, committere, comparare: & quid hæc: gladij item aut arma à munerario explorata.* C.533,a,b. & ſeqq. G.345,c. *huiuſque traductionis, præluſionis & armorum explorationis Figura.* C.536.

Gladiatorij muneris in ipſâ pugnâ quis modus: Gladiatores, ſi tardiores ad pugnam, facibus, ferro candenti, aut flagris in eam adacti: igne etiam explorati an mortui: etiam ad ſtipitem adfixi arſêre in arenâ: tum alia quæ ad pugnæ modum deſcripta. C.537.& ſeqq. D.323,b. G.6,d.53,d. 395,c,d. *Gladiator victor cum altero robuſtiore cōmiſſus.* G.134,d. *feſſo Gladiatori aut victo ſubſtitutus quandoque vnus, alter, tertius: idque ſorte.* C.527,b. *ſine miſſione edi prohibuit Auguſtus.* C.539,a. *eorum ferrum recipere inferorum conſtantia.* C.541,b. *in occidendo ictus repetiti, manus vulneri immiſſa, quo conſtaret de morte.* C.542,a. *occiſi aut grauiter læſi impacto unco per Arenam tracti in Spoliarium: atque hoc, Funus gladiatorium.* C.580,b. D.323,b. *Veræ pugnæ & aliorum eo ſpectantium vtriuſque Figura.* C.540.

Gladiatorij muneris quis modus poſt pugnam: præmia victorum quæ: & alia. C.542,b. 543,a

Gladiatores emeriti arma ſua ad Herculis ſuſpendebant: & cur. C.543,a

in Gladiatores pugnantes varij ſpectantium affectus, ſeu in iram odiúmve, ſeu in fauorem. G.3,d. *pro Gladiatore fauorabili intercedere aliquando apud editorem ſolitus populus, eumque liberare.* G.183,d. *victus Gladiator populi opem & miſericordiam implorabat.* G.655,d

Gladiatoriorum ludorum deſectatio. C.499,b.500. *effuſa eorum prabitio paulatim quomodo coercita: quos pariaedere liceret variè reſtrictum & ampliatum: deque Gladiatorum numero S.C. & Edicta: & tandem tota res prohibita, & ſublata.* C.500.501. D.339,a. E.231, d. *an tamen & quatenus hi ludi excuſari poſſint.* C.544,a,b.545,a

Gladiatoria Spectacula qui exhibebant, Munerarij, Muneratores, Domini ludorum, vel Editores dicti: & ipſa res Munus. C. 491,b

Gladiatores, pro ipſo Munere gladiatorio. C.493,a

Gladiator in Arenâ conſilium capit; Prouerbium. C.512,a

Gladiatoris manum exire, quid. G.617,d

Gladiatores vna habitant, mutuò mox occiſuri. G.22,c

Gladiatorium, pro Auctoramento precioque gladiatorum. C 493,a

Gladius Hiſpanienſis vnde in vſu Romanis: quæ eius forma & magnitudo. C.68,a. 75,b. 76,a,b. *ſolus is antiquitus: poſt acceſſit Pugio.* C.75,a *Gladium veteri & heroica ritu loris aut balteo ab humero dependentem & ad latus demiſſum, non a medio cingulo geſtabant Romani.* C.75,b. 245,b. E.22,d. *longior equitibus Romanis, quam peditibus; cōtra quam hodie.* C.94,a. *dextros an ſiniſtros geſtarint: videri eâm re variatum.* C.75,b. *equitibus tamen dexter, etiam cum peditibus ſiniſter.* C.94,a. *punctim gladijs vſi Romani; ſed & vtrimque cæſim.* C.76,a,b

Gladij grandes & oblongi Gallis Germaniſque. E. 49,d. 219,d. 437,b,c

Gladij, & alia tela, quibus pugnaturi Gladiatores, ante pugnam publicè Munerario exploranda exhibita. C.533,b. E.520,a. *hinc*

Gladij Druſiani in prouerbio. E.89,b. 520,a

Gladij ludus, Gladiatura: hinc, Damnari ad Gladium, vel ad Gladij ludum, vt, ad Cultrum, id eſt Venationem Amphitheatralem. C.512,b.513,a

Gladius Dacicus, vel Geticus, qualis: eiuſque imago. C.246,b

Gladio percuti, pœna omnino militaris: eaque honeſtior quam, quæ antè ſecuris: & quando inuecta. C.216,a. E.288,d. G.13,d,b.14,d

Gladij militum obiecti, qualis pœna apud Romanos. C.215,b

Gladios aut Pugiones, quibus facinus aliquod patratum, deo cuipiam ſacrandi mos. E.290,d

Gladius ponendus obuio aut præſente magiſtratu. A.280,a. 418, a

Gladius fulmine ictus liqueſcit illæsâ vaginâ: &, quæ rei cauſa. Gſ.711,c

Glandes plumbeæ è fundis emiſſæ: inſcriptæ ijs aliquando quædam: nonnumquam etiam in proditionem. C.336,a,b. *aliquot fundalium Glandium Figuræ.* C.339.

Glans funda in medio curſu impetus feruere in aere liqueſcere credita quibuſdā; pluribus non. C.224,a. Gſ.718,d. 719,d

Glarea ſternendis vijs vſurpata, quid. C.443,a.444,a

Henr. Glareanus laudatus. A.13,a. C.117,b. *eius tamē nonnulla heſitationes in Liuio, Suetonio, &c. annotata, tum quidam errores.* A.74,a.178,a.179,a.209,a.213,a. 274,a. B.414,a,b. C.337,a.358,a.543,b.544,a

Globus crucifer, inter Imperij Romani perpetua inſignia. C.676,b

Globus militum, quid. C.115,b

Gloria multorum iudicijs conſtat, Claritas paucorū B 333,a.

non

non: itaque ſapienti à Stoïcis Gloria tribuitur, ſed Claritas. G.621,d. ſed vera Gloria, teſtimonium bonorum. B.297,b
Gloriæ Cupiditas, affectus hominum proprius, & inter eos, animæ cuiuſque maximè ſapientis. B.39,a. nouiſſima Gloriæ cupido etiam ſapientibus exuitur. E.345,c,d
Gloriæ comes Inuidia. E.343,d
Gloria, præſertim in ſtudijs literarum, aliquid habet ἀσυστάτου. C.677.
Gloria Iuſtitiæ aſſecla. D 30,b. fax mentis honeſtæ, Principi propoſita & expetenda eſſe debet. D. 274,a. eius ſatietas in virum principem cadere non debet. A.61,b. ed aliter induſtria. D.331,a. Maiorum eius valde cupidorum Exempla. D.274,b.275 a. quique eius gratiâ moueri in doctos. D 275.276. ſæpius Fortunæ quam Virtutis beneficium. D.57,a. Eam pace ſpretâ nimium appetentes, pacem ſæpe perdunt & gloriam. D.105,b
Gloriâ nimiùm luxuriant ſæpe & euaneſcunt mediocria ingenia. B.110,a
Gloſſæ vett. Græca & Latina (ſiue Gloſſarium ab Henr. Stephano editum) ſæpè citant Iuuenalem. A.205,b. Ea correcta. A.77,a. 142,a. 302,b. C.73,b. 77,b. 81,b. 92,b. 245,a. Citata. A.183,b. 195,a. 241,b 256,a. 274,a. 276,b. 281,a. 282,b. 291,b. 313,a,b. 317,a,b. B.76,b. 121,a. 381,b. 501,a. 519,a. C.25,a. 31,a. 35,b. 72,a. 88,a. 92,b. 93,b. 94,a. 100,b. 128,a. 132,b. 137,b. 140,a. 148,a. 190,a. 194,a. 200,a. 237,a. 240,a. 242,a. 282,b. 315,a. 318,a 322,a,b. 342,b. 345,a. 389,b. 504,a 505,a,b. 507,b. 515,a. 521,a. 527,b. 575,b. 581,a. 645,a. 646,a. 662,a. 665,a. 667,b. 668,b. D.303,a. 559,b. E.2,d 15,c. 23,b. 91,c. 145,d. 180,c. 187,c. 192,b. 217,d. 313,d. 437,d. 499,d. 525,c. 533,d. F.17,c,d. G.36,b. 55,d. 59,c. 83,d. 147,c. 156,d. 176,d. 182,c,b. 200,c. 204 d. 205,d. 212,c. 120,d. 246,d. 271,c. 277,d. 296,c. 335,d. 396,c. 397,d. 399,d. 407,d. 420,d. 422,c 458,c. 477,c. 503,d
Glutinum quorſum in ſcuto. C 73,a
Michael Glycas, inter Romanæ Hiſtoriæ Nouæ Scriptores. B.147,a. mira eius narratio de memoriâ elephanti. B.38,a. Idem citatus. C.265,a
Gnarum mihi, illi, &c. pro, Notum, cognitum. E.6,b
Gnoma, quis locus in caſtris Rom. C.142,b. 249,a
Γνώριμος, id eſt, Diſcipulus, philoſophantium linguâ. D.445,b
Gnoſtici hæretici. D.570,a
Γνῶθι σεαυτόν, titulus Satyræ Varronianæ. A.42,b. 118 b
Godefredi Bulionei felix & glorioſa in Syriam expeditio. B.338,a. eius pietas & virtus. D.177,b. 178,a
Godefridus Gibber Lotharingiæ Dux Antuerpiæ quando occiſus. C.767,b
Godefridus cognomẽto Barbatus, ſeu Magnus, Henrici II. filius, Henrico III. fratri maiori in Comitatu Louanienſi, &c. ſucceſſit: primus Lotharingiæ Ducis titulum aſſumſit, & poſteris reliquit; qui & poſt addidere, Brabantiæ: eius res geſtæ: mors: ubi ſepultus. C.766,b
Godefridus tertius Dux Brabantiæ, infans animandis ſuis, durante eorum contra Bertoutios pugnâ, è ſalice in cunis conſilio Godefridi Baronis Gaesbekom ſuſpenſus. C 777,a
Godefridus Paſtor Sichemenſis ſacelli Diuæ Virginis in Aſpero Colle ſtruendi primus auctor. C.727,b
Godefridus Viterbienſis citatus. C.473,a
Goliathus fundæ impetu a Dauide deiectus. C.224,b
ad Hub. Goltzium Epiſtola Lipſij. A.167,a
Lopez Gomara citatus. C.791 b. D.130,b
Gordianus Imp. eoſdem ſuis Poematis titulos indidit, quos ſuis olim Cicero. A.190,b. inſignis ei Bibliotheca legata à Sereno Sammonico. C.633,a. ei adhuc priuato quanta domus. C.417,a,b. in ædilitate quàm profuſus in ludos gladiatorios. C.499,a
Gorgiæ Leontini Rhetoris opinio de Eo quod non eſt. D.463,b Idem citatus. C.169,a. 178,a. E.171,b
ad Mar. Gornacenſem, virginem nobilem, Epiſtola Lipſij. B.93,a. 336,a. 377,a
Goropius Becanus. Vide, Becanus.
Gorythus, theca in quâ ſagittæ. A [illegible] b
Gothi quomodo Martem coluerint. E.439,b
Gothi Regem ſuum literarijs ſtudijs imbui noluere. D.128,a
Gothorum, Hunnorum, Vandalorum, &c inuaſiones, potiſſima cauſa corrupti ſermonis Latini, & eius prennunciationis. A.448,b. 449,a
Gothorum reliquiæ in plebe Italicâ. B.41,a
Gothini Tacito, Gothunni Claudiano, Germaniæ populi. E.450,d
Dionyſij Gothofredi I.C. in Tacito correctio. E.323,d. ad eum Epiſtola Lipſij. B.85,b. Idem allegatus. G.697,d. 834,b
Gotholia Ioſephi, eadem quæ Athalia. D.210,a
Grabatus, ad eius deſcriptiones, [illegible] Græcis. A.270,a
Grabatus, vilis & viliorum lectus. G.418,c
Semp. Gracchus CCC. oppida in Hiſpaniâ deleuit. D.413,b
Ti. & C. Gracchi fratres, viri magni, ſed infelices. C [illegible]7,c. [illegible] primi omnes in claſſes diſtribuere. G. 360,d. ab ijs Leges, quæ Gracchanæ dictæ, omnium penè hominum ſtatum concutiebant. F.14,d. hinc Gracchana ſeditio. A.343 a
C. Gracchus primus lege cauit vt veſtis è publico militi daretur ſine vllâ detractione ſtipendij. A.233,b. E.16,b. eius dictum ad eum qui matri ipſi maledixerat. G 87,d. is ex gratuitâ & incertâ frumenti largitione certam fecit lege ſuâ frumentariâ: quo pòſt abolita; iterumque reſtituta. A.245,b. eius apud Agellium verba correcta. A.193,b. 267,b. idem marginatis viis, & cippos milliarios, primus inſtituit. C.443,a
Semp. Gracchus, adulter in Iuliâ Auguſti. E.28,d,c
Gracchos quidam è primariâ nobilitate, quod quaſi Retiarius in Arenâ publicè depugnaſſet, à Iuuenale notatus. C.518,b. 319,a
Gradarius, non curſor, de equis. G.453,d
Gradus in quoque Vrbis regione: inque ijs congiaria & alia largitiones dabantur. A 250,a. hinc
Graduli Panis, qui. A.150,a. C 406,b
Gradus animo Varronis qui. D 620,b. 621,a
Gradus in voce, quid. G.413,d
in Gradibus quid Retractiones Vitruuio. C.430,b
Gradus, & cetera interiora Amphitheatri quandoque lignea, exterioribus lapideis. C. 589,b. 591,b. ſed plerumque omnia lapidea: Gradus, quid, quâ formâ. eorum dimenſio: per decliue iacentes, & penduli omnes. quare: puluilli ijs inſtrati Senatui. poſt & Equiti. C 568,a,b. 570,a. Amphitheatro Veronenſis quot Gradus: eorumque altitudo & latitudo. C.568,a 589,a,b
Gradus intra Porticus Amphitheatri, per quos aptè adſcenſus ad Vomitoria & Gradus ſuperiores. C. 572. 581,a
Gradus, &, In gradu ſtare, De gradu pugnare, in Gladiaturâ quid: atque inde crebra ad alia metaphora. C.537,a,b. G.94,d. 437,d
Gradus militaris, aut militarius, quis: & quantum itineris in eo in horas factum. C.183,b. militaris Gradus, & Plenus, quomodo differant. C.194,b
Græca Hiſtoria. Vide, Hiſtoria Græca.
Græca ſtudia quatenus decora. B.354,b in ijs bonâ multum ſe ſupra vulgus videre ingenue fatetur Lipſius. B.93,b
Græcia tota Romanis vnde ſæpè Achaia nominata. E.38,b
Græcia victa quomodo victores ſuos Romanos viciſſe dicatur. C 469,a b
Græcia quæ vrbes olim ab Athenis, seu Academijs hodiernis celebres. C.792,a
Græcia Magna. Vide, Magna Græcia.
Græcus, &, Græcienſis, vt differant. F.46,d
Græci cur vulgò ſermonem Latinum non receperint. A.448,a,b
Græci ſcriptores in hiſtorijs exterorum ſæpè turpiter lapſi. A.58,a. peto Græci voces ſæpe truncant. A.152,d

Græci præceptis valent, Romani exemplis. B.147,a. D.331,b
Græcanica Philoſophia vetus, in genere quæ, & quintuplex. D.437,b. eius Philoſophiæ apices plerique fuere barbari. D.440,b
Græcis literis Germani, Galli, Helvetij, vett. vſi. E.436.
Græcis pleriſque Theatrum pro Curiâ. E.360,d. multi eorum in commitijs deliberare ſed non niſi ſobrij decernere ſoliti. E.444,d
Græci ad menſam accumbebant. A.101,a. potores ſtrenui. B.140,b.141,a. Græcorum more bibere, quid. C.360,b
Græci æternum focum religioſè ſervabant & colebant: etiam Virgines quaſdam inſtar Veſtalium habebant. C.619,b
Græcorum conſuetudo capite intecto incedere. C.578,b. Græcanicus porrò amictus deſcriptus E.247,c,d. quinijs barba alendæ radendæve mos. E.536,d. 537,a. Græcorum Imperatorum Conſtantinopolitanorum muliebris & ridiculus cultus corporis. D.132,b. Vide, Conſtantinop.
Græcorum olim immenſa ex bello clades. D.413,a,b. Græcanica armatura equeſtris qualis. C.94,a. Græcorum ducum geſtamen & inſigne Baculus, non Vitis. C.220,a. Græci in bellis etiam elephantis vſi. B.34,b quod ijs in media pugna aut itineris ſignum. C.153,a. caſtra eorum plerunque rotunda. C.154,a. tintinnabulis aut campanulis in vigilijs vſi ad excitandum. C.177,a. eorum ſtipendia militaria vix diverſa à Romanorum. C.202,a. & quis Græcanici ſtipendij modus. E.495,a. machinarum inventionem vanè ſibi Græci arrogant. C.265,a.
Græcis ſupplicium Crucis antiquitus vſitatum. C.653,a
Græculi magiſtri captatores cænarum. G.413,d
Græculus quidam quomodo carmine, & audaculo facto dicterioque, liberalitatem Auguſto, & quam, expreſſerit. C.413,a
Græcina, Pomponia, quæ. E.226,c
Iul. Græcinus Iulij Agricolæ pater, vir doctus & probus. E.453,d. Seneca laudatus. G.282,d. 437,d,c
Grammatica cura principibus viris olim cura, etiam editis Libris. A.444. 446,b. quæ earum vtilitas, præſertim ſi non nimis curioſe tractentur. A.446,b 449,b. vulgo tamen Grammaticorum nomen contemtum. A.175,b
Grammatica in vſum Scholarum vtinam pro vniverſâ Belgicâ concepta laudabilis. B.40,b. 62,a
Grammatici, ſeu Literati, nomen quam multa complectatur: vt differat à Grammatiſta ſeu Literatore. C.793,a
Grammaticorum mos olim, penulâ veſtiri. B.449,a. quando primum Romæ in honore. C.792,b. 793,a
Grammaticorum Leges quoad tenores accentûſve apud Latinos. A.468,b & ſeqq. morem in ijs priſcum acumine ſuo preſſerunt. A.470,b
Grammaticis præceptis non plus tribuendum, quàm illis per quos Grammatici vivunt. B.85,a
Grandia ingredi, Græcanica phraſis. A.164,b
Grandiſcapia planta, quæ ... G.559,d
Grando vnde. Gſ.752,c. grandinum altarum maiorum & enormium, altarum minorum & rotundiorum, quæ cauſſa. Gſ.751,c. Grandinis futuræ ſpeculatores Cleonis in Achaiâ, in quem finem. Gſ.753,c
Grando intumeſcere facit Oceanum. E.49,d
Granorum gens Romana non incognita. E.115,d
Granvellano Cardinali, Ant. Perrenotto, à Latinis Epiſtolis fuit Lipſius: perque eum & Card. Sirletum patuit ei aditus ad Bibliothecam Vaticanam. B.161,a. eidem Granvellano Varias ſuas Lectiones inſcripſit. A.9. B.160,b. eiuſdem laus. B.282,a,b
Graphijs in Curiâ Senator quidam diſcerptus A.418,b
Graphium, quid. G.199,d
Gratationes, Gratiarum actiones. A.305,b
Gratia habendo refertur. G.261,c
Gratia pro accepto beneficio in ſolo animo conſiſtit. ſi quid eò acceſſit, non gratia propriè ſed merces. G.287,d
Gratias ſibi agi etiam pro iniurijs volunt tyranni. G.316,d
Gratiarum, ſeu Charitum, mythologia explicata. G.263,b,c,d. 264,b,c,d
Gratia non vulganda, aut meretricis ... ciendo ... G.263,c,d
Gratiarum apud provinciales à Proconſule aut Præſide & ambiendarum mos ab Auguſto prohibitus, item Nerone. E.269,c
Gratioſa Miſſio, à militiâ, quæ: eaque, quia ſæpe iniuſta, à Cenſoribus quandoque reſciſſa. C.222,b
Gratianus Imperator quomodo fœminam de marito conquerentem lepido reſponſo gemino ablegaverit. D.2 9,a
Gratidianus. Vide, M. Marius.
Gratitudo non niſi voluntaria: lex enim, legem non habere. G.262,c,d
Gratius Poeta citatus. G.198,d
Gratuitum bonum, quod ſolâ voluntate acquiri poteſt G.152,d
Gratulationis ritus. E.78,d
Gratum eſſe, animo fit; ſolvere, re. G.31 ,d
Gravi nes Germanicâ Linguâ vnde dicti; pro, Iudices, aut, Comites. C.764,b
Gravis annus, morbis nos gravans. G.362,d
Gravis armatura Romanorum laudabilis. C.226,a
Gravis tenor, aut accentus, quid, aut quid non: an etiam notata ſit, eſſe poſſit, aut debeat. A.467,a. 469,a. 470,a.
Gregarius miles, Caligatus, &, Manipularis, idem E.24,d
S.Gregorius Magnus citatus. C.726,b. D.73,b. 496,a
S.Gregorius Nazianzenus à puero Philoſophiæ & Philologiæ deditus. D.429,b. Ariſtotelem in quibus damnet. D.431,b. Idem citatus. C.659,b. 660,b. 685,a. 791,a. D.429,a,b. 527,a. E.161,d. 444,d. G.31,d. Gſ.80,c
S.Gregorius Nyſſenus animam hominis vult innatam. D.611,b. Idem citatus. D.519,a
Gregorius Turonenſis citatus. C.263,a. 657,b. 660,b. 661,a
Iac. Gretſerus allegatus. Gſ.753,c
ad Guil. Grenium, ex ſorore nepotem, Lipſij Epiſtola. B.190,a
Grimbergiorum in Belgio familiæ ſplendor. C.689.
Griſeæ Sorores quando & vnde Lovanium venerint. C.785,b
Groma, quid. C.190,a
Gromatici Auctores citati. A.183,b. E.532,d
Hieron. Groſlotius Liſtæus laudatus. B.77,b. eius bona in Tacito correctiones. E.144,d. 205,d. ad eum Epiſtola Lipſij. B.75,a
Τρίεσθαι & Ἰσρορομάχῳ, quomodo Latinè vertendum. C.68,b
Iani Grotij laudata correctio in Senecâ Rhetore. E.491,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.17,b. ad eiuſdem filium Hugonem Epiſtola. B.167,a. 515,b
ad Claud. Gronlarium Præſidem Epiſtola Lipſij. B.345,b
Τρὺ, idem quod, Hilum. A.141,a
Nicol. Gruchij error. C.13,b. eius explicatio loci Ciceroniani non recepta. C.20,a
Grudij veteres, hodie an Lovanienſes, an Brugenſes, an neutri. C.756,a
Grues, inſtrumenta educendis è navibus ponderibus, aut aqua hauriendæ. C.273,b
Grumentum in Lucania vrbs. G.300,d
Ianus Gruterus magno labore & eximiâ vtilitate Senecam poliuit. G.9. eius correctiones, & lectiones, toto Commentariorum in Senecam volumine ſæpiſſimè paſſim memoratæ. Eius Suſpicionum Liber laudatus. B.329,a. Ad eundē Epiſtola Lipſij. A.61,b. 91,a. 166,b 239,a. 318,b
ad Rigierum Gruterum Epiſtola Lipſij. B.106,b.
Gryllus Xenophontis filius fortiter dimicans in pugnâ ad Mantineam caſus. G.98,d. 115,c
Guaca, templa aut idola Peruanorum. D.184,a
Gualteri Guillonij, vitreas Lovanij concinnantis, filia tredecennis ſtrumoſa, & mirificè vlceroſa, ope D. Virginis Aſpricollis ſanata. C.732,a,b
Gualterus Heremacbius Lovanienſis anno MCCCLVI ... famoſo paratâ quatier mille aureis ſententiâ redimere ſe coactus. C.774,a

Guber-

Gubernare, res difficilis. D.134,a
Gubernatorem nauis peritum ſæpè ſucceſſus, nunquam ars deſtituet. C.554,d
S. Gudila, Bruxellæ patrona, à quo Morzellâ in vrbem tranſlata, & in æde S.Gangerici locata; ac fundis & vectigalibus donata: a quo rurſus inde in S. Michaelis tradu[illegible]. C.763,a
Gudila Schickia Bruxellenſis Notarij vidua ſiniſtro latere rupta poſt xxxij. annos in Colle Aſpero ſanitatem recuperauit. C.734,a,b
Franciſcus Guicciardinus inter noſtros ſummus eſt Hiſtoricus: inter veteres fuiſſet mediocris. D.127,a
Guido infelix Rex, Hieroſolymâ & Ptolemaide amiſſis, Tyrum diuertit. B.359,a
Guilielmi Siciliæ Regis opera in ſuſtentando Guidone Hieroſolymorum Rege. B.539,a
Guilielmi Acquiſitoris temporibus in Angliâ puella auro onuſta totum Regnum indemnis peruadere potuiſſet. D.236,b.
Guilielmi Bauariæ Ducis pietas. C.258.
Guilielmo de Bergis, Archiepiſcopo Cameracenſi, inſcriptus de D. Virginis Hallenſis miraculis Liber a Lipſio. C.689,a,b
Guilielmi Comites tres, duo Hannoniæ, & Namurci tertius, cum uxoribus, inſcripti Codici Sodalitatis D. Virginis Hallenſis. C.714.b
Guilielmus Croius, iuuentæ Caroli V. rector & moderator, alter quaſi Agrippa: eius inſignes virtutes: multorum piorum locorum fundator; quæ ei coniux. VVormatiæ mortuus: Heuerleæ ad Louanium ſepultus. G.758, b. 795,b.796,a
Iani Guilielmij præceps obitus, eius deſletio, & crebra magnaque laudes. A.[illegible]23,b. B.33,b. 47,a. 54,a.56,a. 64,b. 281,a. Carmen eiuſdem ſub iter Gallicum ad Lipſium ſcriptum, doctum & elegans. A.324.325,a. de Quæſtionibus eius Plautinis iudicium. B.29,b. 51,b. ſcripſit in Sigonium de falsâ Ciceronis Conſolatione. B 48,b. Poemata eius in manibus Pauli Meliſſi. B 83,a. Ad eum Epiſtolæ Lipſij B.15,a. 29,b. 48,b. 51,b. 83,a
Guilielmi Rocij, Nobilis Louanienſis, e maioribus Lipſij, virtus militaris: eiuſdemque & uxoris Lapis ſepulchralis cum inſcriptione Figurâ æneâ repræſentatus. C.773,b. 776.
Guilielmus, Hadriani Asbroekij Bruxellenſis filiolus, viſitatâ D. Virgine Aſpricolli, ab herpete exedente ſanatus. C.741,a
Guilielmus Moſterius Picardus in vltimâ Galliâ captiuus, è carcere, inuocatâ D.Virgine Hallenſi, ad inſtar D.Petri eductus. C.708,a,b
Gulid flumen Regionis memoratum, quod. C.758,b
Γύρα vox, vnde. B.157,b
Guntherus medij æui poeta laudatus. C.299,b. eius Ligurinus, ſeu de rebus Friderici I. citatus de veteri ignominioſâ pœnâ canem geſtandi B.503,b. Idem porrò citatus. C.217,a. 299,b. 322,b. 345,a. 679,b
Guſmana gentis in Hiſpaniâ Bæticâ origo ab Alf. Pereſio Guſmano, cognomento Bono, admiranda conſtantia viro. D.201,a,b
Guſtulum, apud Apuleium quid. A.200,b
Guſtus ſeu Guſtatio, in balneo ante cœnam: idque in cubiculo ſæpè, non triclinio; & quaſi cœnæ præludium. A.103,a. E.120,c. G.126. d. ex quibus autem potiſſimum Guſtus aut Guſtatio. G.671,d
Guſtus rei, principium: Ad guſtū exigere. A.511,a.G.188,d
Guſtus, pro Sapore. Gſ.751,c
Gyarus inſula, quæ. G.74,c
Gylippus Lacedæmonius, Carthaginienſium contra Athenienſes dux. Gſ.684,d
Gymnoſophiſtæ Indorum Philoſophi. D.453,b. ijs vſitatum Examen profectus in exercitio virtutis. D.518,a
Gyndes, vel Gindes, fluuius, vbi: a Cyro Rege ad funiculos in varios riuos deductus, & quaſi exſiccatus. E.169,d. G.54,c,d
Gyros enche, quid: & an Gyro ſenile, bona loquutio. A.54,a.

H.

H litera, ſiue flatus, qui eſſe [illegible] debeat. A.463,b. aliquando pro F, præcipue Faliſcis..contra F, quibuſdam pro H, uſurpatum. A.76,a. 464 a. Latinis in vſu pro Spiritu aſpero Græcorum. A.464,a
Habena, ſiue, funda, quid. C.337,a
Habena, pro Amento. C.345,a
Habeo probe, dulce mihi eſt. A.138,b
Habeas vt nactus, prouerbium Comicum. B.26.b
Habere, pro Poſſe, phraſi Græcanicâ. E.169,c. E.M 20.
Habere, pro, [illegible]abitare. A.72,a. al[illegible] ſignificatu. A.129,b
Habere, & Hauere, vnde. A 335 b
Habet, Arenæ vox, [illegible] C.[illegible]38 b
Habitandi verbum [illegible] modo transferri ſolitum. A.91,b
Habitior, pinguior. A.90 b
Habuneris, pro, Habueris, Plauto. A 94 b
ad Nicol. Hacquenillium Epiſtola Lipſij. B.145,b.224,b. Teſtimonium eidem ab eodem datum. B.225,a
Hactenus, pro, Non vltra, non ampliùs. A 352,a
Hadriana Gorſia, Religioſa Cœnobij Ondergemenſis, ab annis xxxviii. ſurda, auditum beneficio D.Virginis Aſpricollis recuperat. C.741,b
Hadriana, Ioannis Moretti filia, obitus. B.185,b
Hadriana Tzerarſia, virgo nobilis Religioſa, ipſo momento quo Hallis pro ipsâ apud D.Virginem interceditur, a ſpaſmo libera redditur. C.712,b.713,a
Hadrianus I. Pont. muros qui nunc exſtant Vrbis Romæ exſtruxit. C 423,a
Hadrianus VI. Pont. cùm Louanij D.Petri Decanum ageret, Collegium quod ab illo Pontificium vocatur, indidem fundauit. C 790,b
Hadrianus Imp origine non natiuitate Hiſpanus. D.311,b eius in iuuentute vile miniſterium. A. 15 , a. cenatus nuncium exceſſus Neruæ deferre Traiano. D.309,a. eius de futurâ ſua reipublica adminiſtratione voces aureæ, ſi vera. D.131,a.232,b. 292. eius inſignis lenitas in quendam qui ſecum ante Imperium inimicitias exercuerat. D.251,a. venationi ſummoperè deditus. D 357,a. culpatus ob affectatam ſupra modum doctrinam. D. 128,a. Alexandriæ in Muſeo multas quæſtiones Profeſſoribus propoſuit, aut propoſitas diſſoluit. C.663, b. Profeſſores quos aut morbo inhabiles dicatos honoratoſque a profeſſione dimiſit. C.795,b. Panellenium templum Athenis ſtruxit, & in eo Bibliothecam. C.629,a. eius Epigramma citatum. G.111,d
Hadrianus Imp. Equitibus Romanis vſus in miniſterijs quæ ante erant libertorum. E.274,d. primus Romanorum barbam ſubmiſit. E.556,d. Gſ.697,c. numerum puerorum frumentantium auxit. A.147,b. vallum ſiue murum & foſſam miri operis eius ſiniis in Britanniâ duxerit. C.192,b. E.566,d. Traiani gloriæ inuidens quas ab eo regiones Imperio adiectas ſponte reddiderit. C. 578,a. Pontis à Traiano in Danubio ſtructi ſuperiora diruit: quâ cauſâ quæſitum & queſtum. C.447,b.448,a. gladiatorium munus per ſex continuos dies dedit. C. 499,a. quantum in ludos & ſimilia ſe inutiliter profudiſſe conqueſtus. C 408,a. templum Romæ & Veneris iunctim ſtruxit: Pantheon fulmine ictum reparauit; & quæ alia eius opera Romæ. C.434,b. 435,a,b
Hæc pars maior eſſe videtur, formula Senatoria, ſeu ſolennia verba Conſulis collatis Senatorum ſententijs. E.498,d. G.135,c
in Hæmo monte cur fontes nati deſlis excisis ſiluis. Gſ.716 d
Hæredipetæ, captatores teſtamentorum, qui cen coruis aut vultures Romæ crebri. G.363,b,c
Hæreditas, pro re quæ hæreditate acquiritur: quatenus diſtinguenda. G.346,d
Hæreditas ſine ſacris. A.73 b
Hæreditatem cernere. A.550,a
Hæreditatium viceſima ab Auguſto inſtituta ad ærarium militare: atque ea a quibus temperata. C 395,b. D.326,b E.534,a,b
Hæres regis ſemper regnanti ſuſpectus vel ipſi patri. D.51,a

Hæreſis imaginaſim animi morbus, & melancholia corporis, omni medicinâ efferantur. D.166,b. *ſed Hæreſis nullâ re efficaciùs frangi poteſt, quam fulmine miraculorum.* B.264,b

Hæreſes velut de compacto in vnam D. Virginem incurrunt. C.698 b

Hæretici ad frugem reducendi pace ſæpè, interdum promiſſis aut præmijs. D.166,b. *turbidi aut turbatores puniendi: ſed non omnes eodem modo: & ſeueritas ſemper in hæreticis puniendis moderanda.* D 153,b 165,a. *connubia cum ijs in veteri Eccleſia interdicta.* D.164,b

Haſtium adſimi Lernnij. B.14,b

Mich. vander Hagen Epigramma in laudem Librorum Lipſij de Cruce. C.644.

Haggones, teli genus Francis olim vſitatum, ſecuris ſpecies: hodie Belgicâ linguâ Hacken. C.343,b

Hala vulgari idiomate Belgico, quid. & Hala in Germaniâ oppida, vnde dicta. C.696,b

Hala Louanienſes, olim ceu Baſilica lanificibus ſtructa: iam Athenæum lectionum publicarum Theologiæ, Iuriſprudentiæ & Medicinæ. C.789 b

Hallebarda vulgaris vnde fortè originem traxerit. C.343,b

Hallenſe oppidum vbi ſitum: vnde dictum: quando conditum: templum in eo quale: in templo ſacellum & ara D. Virginis: ſuper aram ſtatua Virginis: quæ vnde eo adportata. C.696,a,b. *ſtatua, ſacelli, araque ſuper quam indidem collocata, Imago.* C.697. *quomodo ſe ab incendijs ea, oppidumque ab hoſtibus tot annos tutata.* C.699,a,b. 700,a,b. *quæ ei a Principibus Belgicæ variis dona data.* C.715, a.b. & ſeqq. *in D. Virginis Hallenſis miracula deſcribenda quis ſ opus Lipſio.* C.691. *ſcriptum ipſum Gulielmo de Bergis Archiepiſcopo Cameracenſi a Lipſio inſcriptum.* C.689,a,b

ad Henr. Halmalium Epiſtola Lipſij. B.261,a. 490,a

Haleeres, quid, & cui vſui. G.413,d.476,d.477,b

Hama, vas aquarium. A.127,a

Hamadryaſin, terminatione Græcâ apud Propertium. A.73,a

Hami ferrei tote igniti ad incendium adfixi. C.353,b

Hamatæ laminæ, quid. C.85,a

Hamata lorica, quæ & qualis: earum origo à Gallis. C.84,a,b

Hamata munera, quæ Plinio iniuori. G.317,d

Hamaxobij, incertis ſedibus vagi. G.41,d.139,c,d

Hannibal. Vide, *Annibal.*

Hanno Pœnus fidei Romanæ confidit. D.252,b

Hanno Pœnus à Carthaginienſibus in crucem mortuus ſublatus C.672,a

Hannonia quæ hodie dicitur, veriùs Ham-au, ſiue Hamania dicenda, quaſi Haina regio, a flumine qui eam interluit. C.764,a

ad Ioan. Bapt. Hanſenium Epiſtola Lipſij. B.316,a

Hanula. pro, Fanula. A.76,a

Har har, barritus Germanorum aliquid cum impetu aggredientium. C.130,b

ad Chriſtophorum Harlanum, Achillis F. Epiſtola Lipſij. B.333,a

ad Franciſc. Harlanum Abbatem Epiſtola Lipſij. B.241,b

Harmodius & Ariſtogiton vnde tyrannicida dicti. G.153,c. 376,d

Harmonia, omne Bonum, Pythagoræ. G.46,d

Harpagonee in propugnationibus vſurpati, quales. C.358,a

Harpagus. cuius filios epulandos appoſuerit Aſtyages. G. 50,e

Harpalus rem iniquam à Philippo Mac. Rege petens non obtinet. D.234,b

Harpaſte fatua Senecæ: nomen illud benè ominatum. G.467,d

Harpe, enſis falcatus; Latinis Sica; Curtio Copis. C.521,a

Harpocras magna gratia apud Claudium libertus. E.132,d

Harpocrates deus Silentij apud Græcos. A.108,a

Harpocration citatur. G.152,d

ad Othonem Hartium Epiſtola Lipſij. B. 122,a. 129,b. 376,b.386,b.408,a.439,a.447,a.456,b.487,b

Haruſpicina quomodo differebat ab Auguriis. [illegible]

Haſdrubal. Vide, *Aſdrubal.*

Haſſiæ Landgrauij hodie vnde originem ducant. C. [illegible]

Haſta, vox communis, tam de ea quâ ſtatim pugnatur, quam de miſſili: atque huius vſus hodie Europæis [illegible] *olim pleriſque gentibus frequens.* C.35,a,b 341, [illegible]

Haſta iaculatoria, ſeu miſſiles, propria Velitum à quibus & Veliſares dicta: olim etiam Haſtatorum. A 34[illegible],b. C.35,a.68,a. *earum longitudo, craſſities,* &c. *& quot a Velitibus geſtata.* C 70,a. *iaculatoria aut mi*[illegible] *ei etiam haſta equitibus antiquitus graciles & tremulæ. eaque porrò deſcripta* C 93,a,b. *earum ijs tres quatuórve in pharetrâ.* C. 94, b. *earum plurium vſu-as equites exemplum* C 298,a

Haſta poſterioris ævo Pilum dicta. C 247,a

Haſta & Spathæ, arma auxiliariorum Rom E.197,c

Haſta ſtatuis deorum adfixa. E.11,d

Haſta Triariorum quales. C.88 b

Haſta enormis Gallis olim & Germanis. C.243,a

Haſta, aut Sariſſa, Hiſpanis hodie Regina armorum vocata. C.226,a

Haſta ardentes è muris adacta in tormenta belliea. C. 354, a.

Haſta anſata, quid. C.345.a

Haſta pura, ſine ferro, donatæque militi videlicet ob virtutem data. C.208,b.

Haſtis prælaudire, quid. C.534,a

ad Haſtam inclinare, pro, Ad dexteram deflectere. C.188,b

Haſta Prætoris ſubiecta quæ publicè venibant: quod non ſine infamiâ. G. 222,b. *talis Haſta vendendis ciuium bonis in foro à Cæſare poſita.* G.129,d. *haſtâ ciuili crudeliter vſi Sulla & Triumuiri.* G.2,d

Haſtati, in militiâ Romanâ qui, è quibus lecti: vnde dicti: quæ olim eorum arma: quæ poſt. C. 35 a,b. 341,b. *quot in vnâ legione. in quot manipulos & ordines diuiſi.* C. 36,a. 65.

Haſtati antiquitus ex ſtatariâ & graui acie primi pugnam inibant. C 97, b. *per manipulos videlicet primi in acie diſpoſiti cum interuallis:* C. 134. *ſi ab hoſte vrgerentur, à Principibus in vijs aut interuallis ſuorum ordinum recipiebantur.* C.98,b. *recepti iunctim cum Principibus pugnam redintegrabant; aut poſt illos in tranſuerſa interualla retrocedebant* C.100,b

Haſtatis vbi locus in caſtris. C.149.151,a,b. *illi cum Principibus curam habebant Principiorum: item miniſteria & excubias Tribunis mil. exhibebant, quomodo.* C.164,a,b. 165,a,b

Haſtatus, pro ipſo quandoque Ordine Haſtatorum. C.52,b

Haſtula arborum quid. G.711,d

Q. Haterius Orator celebris, & qualis. E. 96,c. 131, d. G.451,d. *cuius oratio memoriâ mortui ſtij quaſi interrupta.* G.71,d

Haterius Agrippa E 61,d

Haud, an, Haut, ſcribendum. A.64,b

Hauere & Habere, probe iuncta. A.335,b

Hauritum, pro, Hauſtum. E.310,c

Hauſcio, vel, Hautſcio, pro, Neſcio. A.65,a

Ianus Hautenius a Poeſi Belgicâ laudatus. C. 510, b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B 34,a

Hayte inſula ab Hiſpanis deſolata. D.413,b

Hebetiores quàm acutiores, vt plurimum meliùs rem publicam adminiſtrant. D.39,b

de Hebræâ Magnitudine Liber Lipſio conceptus. E.426,c

Hebræis Virtus ſummum Bonum. D.482,b

Hecates (ſiue Triuiæ) in Lagimis templum cum iure aſyli Stratonicea in Cariâ. E.98,c

Hecaton Rhodius, Panætij diſcipulus, Philoſophus Stoicus. G.393,d. *multa pæne verbatim e Chryſippo tranſſcripſit.* G.264,d

Hectore ſtante ſtetit Troia A.375,b

Hedvvigis vxor Henrici Barbati Sileſiæ & Poloniæ Principis, filia Ducis Meraniæ, matertera D. Eliſabethæ. C.694,a

Hedylium, Edilium, perſona mulierçula in Comœdijs. A.191,a

Ἡγεμονικὸν *Animæ, ſeu, Regium Animi.* D.621,b.622. 623,a.G.3,d. Vide etiam, *Principale.*

Ἡγεμονικὸν, *Principale, natura aut mundi.* D.544,a.580,b. 584,b.585,a

Hegeſias Peiſithanatos caput ſectæ Hegeſiacæ. D.439.

Hegeſippus, Hiſtoriæ Iudaicæ ſcriptor. B.146,b. *eius locus de numero cæſorum prælio Vitellianorum & Flauianorum ad Cremonā.* E.376,c.*eiuſdem error.* E.361,d.*Idem correctus.* C.384,a,b.E.42,c.159,c.257,c.347,d.431,d.*Citatus.* A.281,b.C.73,a.84,a.105,b.169,b.183,a.237,a. 247,a.264,b.294,a,b.295,a.310,a.320,a.322,b. 327,a.355,b.357,b.405,b.646,a.680,b.D.84,a. & alibi in Libris Politicis. E.240,d.337,d.339,d. 360,d.361,d.371,d.427,c,d.G.50,d

Dan. Heinſius allegatus. Gſ.814,d.815,d

Helena mater Conſtantini cuius fuerit. C.475,a. *Crucem Chriſti ab alijs latronum crucibus non niſi miraculo & Dei iudicio dignouit.* C.660,a.

Helenopolis Drepanum vnde dictum. C.471,a

Helepolis, machina quaſſandis muris, Demetrij Poliorcetæ inuentum quando. C.265,b. G.175,d. *Turris militaris ſpecies potiùs fuerit, quàm Teſtudo Arietaria.* C.311,b

Helice vrbs Achaiæ magna fluctibus proluta. Gſ.784,d

Heliodori Æthiopica citata. C.340,b

Heliogabalus meretricum & lenonum vectigal inſtituit. C.398,a. *nauales Circenſes exhibuit in euripis vino plenis.* C.407,b.*eius luxus.* C.464,b. *aduerſipes: dies videlicet ei pro nocte, & contrà.* E.297,d. *Amphitheatrum Titi exuſtum reſtaurauit.* C.562,a

Heliopolis & Sais velut Academia in Ægypto. C.791,a

Ἥλιος *Græcis vnde.* D.583,b

Heliotropium & flores quidam ingenio ſuo ſemper ad ſolem: ſic Ratio hominis ad Deum. D.380,a

Helmoldus Preſbyter quando vixerit aut ſcripſerit. C.759,a. *eius Chronicon citatum.* C.684,b

Heluetiorum ſedata ingenia libertati apta. D.403,a

Heluetij olim literis Græcis vſi. E.436,b

Heluetij quanta longitudinis altitudiniſque muro militari manu ſtructa à Cæſare cohibiti. C.191,a

Heluetij ſatis ſis inſigniores quondam quam hodie. D.226,a

Heluia duæ matres diſertiſſimorum duorum virorum, Ciceronis, & Senecæ. G.71,b

Heluia, (alias Elbia) mater Senecæ, qualis fœmina. G.x.ij. *mortuo M. Seneca marito videtur rediſſe in Hiſpaniam: pòſt iterum ob filij exſilium Romam.* G.85,d. *ſoror eius ex eodémne tantum patre an matre.* G.88,d

Heluia gentis crebra mentio in lapidibus: eiuſdem etiam gentis Imperator Pertinax. G.71,c

Heluidius Priſcus, Thraſeæ gener, alius ab Heluidio Priſco legato legionis ſub Claudio: quis vterque: Thraſea generi laus; & vbi exſilium egerit: eius etiam filius cognominis; & is à Domitiano ſublatus; vt pater à Veſpaſiano. D.453,a.E.395,b,c,d.467,b

Ioan. Hemelarius laudatus & cōmendatus. B.263,a.319,b. 402,b. *eius* παντοπορ[illegible]. B.157,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.158,b.203,b.396,b.463,b

Hemerodromi Græcis curſores diarij. B.300,b

Hemina, quæ menſura. G.37,c

Hemo, antiquitus pro, Homo. A.92,a.D.558,b

Hendidinos, generale olim apud Burgundiones nomen Regis. D.130,b

Henricus Campaniæ Comes ad Ptolemaida inter obſeſſores. B.339,b

Henricus Comes Louanienſis Lamberti I. filius, à captiuo ſuo Hermanno viro nobili inſidioſè interfectus. C.765,b

Henricus II. *Comes Louanienſis, &c. filius Lamberti Balderici, an Dux Carinthiæ & Auſtriæ fuerit: quando mortuus.* C.766,a

Henricus III. *Henrici* II *F. Comes Louanienſis, &c. in ludicro certamine occiſus, quando: vbi ſepultus: mortuus ꝺraus.* C.766,a

Henricus IIII. *Louanij Comes, Lotharingiæ Ducis titulum tulit: nec ante eum reperitur quiſquam titulo Ducis Brabantiæ: inter quos primus eius nominis cenſetur.* C.768,b. *Potermannos Louanij inſtituit: quos illos, & quâ occaſione.* C.772,b.773,a

Henricus I. *in Hiſpaniâ Rex tegula lapſa ictu obit.* D.260,b

Henricus I. *Imper. litem inter nepotem & patruum decidi duello imperat, in quo ſuperior nepos.* D.220,b

Henricus Imp. Friderici F. mire in rebus aſſiduus. D.232,b

Henricus II. *Anglorum Rex, cædem Thomæ Cantuarienſis, cuius illo iuſſu ſuſpectus, quantâ ſubmiſſione expiarit.* D.180,a

Henricus III. *Galliæ Rex à Monacho occiſus.* D.260,b

Henricus IIII. *Galliæ Rex è ſtirpe D. Ludouici.* D.177,b. *eius ad Catholicam fidem conuerſio laudata.* B.439,a

Henricus Antiſtes Moguntinus iniuſtè a duobus Cardinalibus depoſitus, eos ad tribunal Ieſu Chriſti citat: ijque haud diu pòſt mortuum ſequuti, ſubito vno die vterque interierunt. D.244,b

ad Henricum Laurentij Spiegeliū Epiſtola Lipſij. D.154,b

Henricus Caphenbergius Limburgenſis, viſitata bis Diuâ Aſpricolli, poſt octo annorum claudicationem & neruorum reſolutionem erigitur. C.731,b

Henricus Viſſcherius LXXVI. *annos natus, à fœdo & cancri facie vlcere, ter viſitatâ D. Virgine Aſpricolli, ſanatus.* C.732,b.733,a

Hephæſtionis in admonendo Alexandrum modeſtia commiſta libertat. D.136,b

Hephæſtion, vel Hephæſtium, vrbs an regio Lyciæ de nocte flagrans. G.534,d

Hera veteribus Terra. D.558,b

Heraclidarum in Peloponneſum reditus quando: ab eo plerique initium faciunt Hiſtoriæ veræ. F.10,b,c

Heraclides allegatus. D.434,b

Heraclides quidam apud Philippum Macedonem potens, ob inſolentiam in minores odioſus. D.145,a

Heraclitus omnes humanas actiones deflebat. G.24,d. *omnia aiebat fluminis modo fluere; eodem videlicet flumine manente, etſi aquâ diuerſâ.* G.483,d. *ei Ignis Deus.* D.541,a. *& vbi eum ſtatuat.* D.583,a. *quid ei Sol.* D.584,b. *eius opinio de exuſtione ſeu conflagratione Mundi eadem cum Stoicorum.* D.601,a. *eius ſententia de non indagandis Animæ ſecretis* D.614,a

Herbarum color, qui & galbanus. A.260,a

Herculaneus ſcyphus, quid. G.548,d,c

Herculaneum oppidum Campaniæ eiectione Veſuuij obrutum. E.307,c. G.55,c

Herculanenſis ora pulcherrima & fœcundiſſima Campaniæ. G.55,c

Hercules exemplar roboris & patientiæ Cynicis. G.172,c,d. *Herculi procreando noctes duplicatæ à Ioue, imò triplicatæ, poetis.* G.228,c. *Hercules Atlanti in fulciendo cælo ſucceſſiſſe creditus.* G.172,d. *minime vafer, aut malignus; id ferè indicante conſtitutione corporis eius.* Gſ.820,d. *in monte Oetâ in ignem ſolutus, quo myſtico ſenſu.* G.312,c

Hercules athletarum præſes: eius ædes in Amphitheatro. C.543,a

Hercules Ludorum Olympicorum ἀγωνοθέτης *fuerit, aut tantùm* ἀγωνιστής. F.15,d,b. *quod Victor omnis generis certaminis victor dicatur, quomodo intelligendum.* F.15,c

Hercules Antæanus, apud Ciceronem. A.130,a

Hercules, paraſitorum deus: & hinc Herculem nutricem ſuam vocat paraſitus apud Plautum. A.81,a. 105,a

Herculis Muſarum ædes Martij Philippi. E.102,d

Herculis Oliuarij ædes vbi Romæ. E.276,c

Herculis error, pro ipſo Hercule. A.25,b

Hercules Oetæus tragœdia præ cæteris tragœdijs Latinis tumet & argutatur. A.358,a.363,a.369,b

Ap. Herdonius, dux ſeruorum. G.176,d

Herennius

Herennius Senecio cur à Domitiano occiſus. E. 396, d. 467, d
Heriatus, pro, Feriatus. A. 76, a
Herittus Philoſophus. Vide, *Erittus.*
Hermachus Mutylenaus Epicuro ſucceſſor. G. 394, c. 444, d. *indole qualis.* G. 470, d
Herma, quid Gracis. B. 221, a. *pilis virilibus ſurrectis.* A. 331, a
Herma corolla data à meretricibus. A. 110, a
Hermathena, Hermeracles dÿ mixti. A. 329, a
Hermanni Cōtracti narratio intempeſtiui frigoris. B. 466, b
Hermelina hodie, mures Scythici, martes. G. 576, d
Hermes Triſmegiſtus. Vide, *Triſmegiſtus.*
Hermippus auctor Vita Pythagora Ioſepho nominatus. D. 436, b
Hermodori mercimonium, Verba; prouerbium. D. 151.
Hermodorus Epheſius, Philoſophus. D. 180, b
Hermogenes quod genus ſcribendi ... & ... *appellat.* B. 135, b
Hermogenes & Marcion haretici vnde Materiarÿ Tertulliano dicti. D. 368, b
Hermogenianus I.C. citatus. E. 254, d
Hermolaus Barbarus. Vide, *Barbarus.*
Hermus Fluuius aurifer. G. 120, d
Herodes Atticus theſauri repertor. D. 330, a
Herodes Iudaa Rex ex inſigni, miti, & magnifico Principe, in immanem & trucem tyrannum mutatus. D 231, b
Herodes Rex Iudaa in ſatellitio ſuo habuit Germanos. E. 219, d
Herodes Rex multa Theatra & Amphitheatra in Iudaâ ſtruxit. C. 497. 587, a
Herodianus, Hiſtoria Romana Media auctor Gracus. B. 147, a. *Is citatus, & interdum explicatus.* A. 192, b. 193, a. 255, b. B. 134, a. 5 0, a. C. 59, a. 93, a. 107, a. 204, b. 206, a. 245, a. 266, b. 303, b. 304, b. 327, a. 342, a. 343, b. 349, b. 351, a. 353, b. 354, b. 382, a. 389, a. 435, b. 436, a. 502, b. 611, b 612, a. 653, b. D. 265, a, b. 310, a, b. 317, a. 415, b. E. 6, c, d. 8, b. 10, b. 77, c. 216, d. 223, c. 249, b. 261, d. 375, c. 436, d 491, b. 507, c. G. 261, c
Herodotus, ſcriptor Hiſtoria Orientalis veteris. B. 146, b. *Is correctus.* C. 678, b. *Idem citatus.* A. 303, a. B. 302, a. C. 82, b. 87, a. 243, a, b. 245, b. 266, b. 320, b. 648, a. 652, b. 664, a. D. 20, a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 549, b. E. 67, d. 208, b. 414, d. F. 10, c. G. 31, d. 49, d. 50, c, d. 51, d. 54, c, d. 62, d. 162, c. 174, d. 228, d. 358, d. Gſ 747, c
Heroes qui & quid Stoicis aliÿſque. D. 361, b. 558, a, b. 559, a
Heroicis temporibus mos erat aſſidere menſa; non, vt poſteà etiam apud Gracos inualuit, accumbere. A. 101, a
Heron, qui de machinis bellicis ſcripſit, quando vixerit: alius ab Herone Alexandrino vetuſtiore: verſus à Franciſco Barocio. C. 271, a, b. *eius deſcriptio Vinea militaris, quam Teſtudinem Vineam vocat.* C. 275, a. *locus eiuſdem de Teſtudine Arietariâ, & aliÿs tormentis bellicis.* C. 312, a, b. *Idem porrò ex eâdem verſione citatus.* C. 271, a, b. 272, a. 297, b. 298, a, b. 299, a. 311, b. 318, b. 321, b. 322, a. 351, b. 352, a. 360, a
ad Godefr. Hertelium Epiſtola, eidemque Teſtimonium Lipſÿ. B. 194, b. 195, a
Herthum, Germanis Focus, non, Terra. E. 449. d
Heſia ſilua, qua hodie Hiſer-vvald, in Ducatu Cliuenſi. E. 27, d
Heſiodus quando vixerit; & Homero maior atate an minor. F. 14, c. G. 565, c, d. *clàm à Ganyctoris filÿs occiſus canem indicem & vindicem habuit.* B. 394, a. *Sceptici Philoſophis laudatus.* D. 461, b. *difficilem facit viam ad Virtutem.* G. 26, d *Zenoni putatus primus Calum appellaſſe Mundum.* D. 573, b. *eius locus de Genio cuiuſque hominis peculiari.* D. 360, b. *Idem porrò citatus.* D. 31, a. & alibi in Libris Politicis. Item 410, a. G. 264, d. 388, d 390, c. 470, d
Heſperidum Horto. D. 396, b
Heſperiorum mos manu adorare. A. 506, b
Heſperus, qua ſtella. Gſ. 807, c
Heſterno, aduerbium. E. 126, d
Heſternum, E, priore longâ, contrà quàm in Herè, quomodo intelligendum. A 472, a
Heſus Gallis Germaniſque idem qui Mars Latinis. E. 27, d
Heſychius correctus. C. 353, b. 646, b. 667, a. *Citatus.* A. 112, b. 168, a. C. 41, a. 72, a. 78, b. 81, a, b. 113, b. 242, a. 243, a. 248, a. 264, b. 314, a. 335, a. 343, a. 350, a. 393, a. 431, a. 646, a, b. 648, a. 667, a. 678, a. E. 278, c. 388, d. 513, c. G. 379, c. 470, d
Heuerlea, ſiu vulgò Heuria, iuxta Louanium, Dominium olim, cuius Domini ſe Cubicularios Ducis Brabantia inſcribebant, quomodo ad Croiorum familiam deuenerit: Baronatus factus: Pratorium eius à quo ceptum: quanta indidè opera ſtructa à Carolo Duce Croio & Areſcotano: locus ab amœnitate & magnificentiâ laudatus: & velut Athenaum ſuburbanum Louanÿ: eius denique Tabula: & in eam Verſus Lipſÿ. B. 198, b. 227, a. C. 625. 626. 795 b. 796. 797, a
Ioan. Heurnius Medicus laudatus. B. 60, b
Hexaphorus, quid. A. 207, a. 270, b. G. 181, c. *non minùs de Sellâ dicitur, quam de Lecticâ.* A. 271, b
Hiberna militum, cùm ob hiemē per opida aſtribuit. C. 137, a
Hiberna caſtra, qua dicta etiam Hibernacula. C. 137 a
Hibernus vel Hiemans locus, in quo frigora & niues: vt, Hiberna Alpes. E. 329, c
Hic meus eſt, formula ſeruum ſibi vindicantis. Gſ. 830, d.
Hicetas prater Terram rem nullam in Mundo moueri exiſtimauit. D. 593, a
Hiemalia, pro Caſtris hibernis. C. 137, a
Hiemare; vt, Hiemātes aqua, Hiemans mare, &c. G. 649, d
Hiems modeſta, quomodo intelligendum. E. 200, d
Hiera, ſiu Automate inſula, qua, & quando è mari emerſerit. Gſ. 708, d. 709, c, d
Hieracis Pythagorici locus quem deſcripſiſſe videatur Seneca. G. 340, d
Hieran facere, quid Seneca: &, ..., prouerbium quid denotet. G. 546, c. d
Hiero Syracuſanus laudis auarus in Archimelum poëtam liberaliſſimus. D. 275, a, b
Hierocaſarea, opidum in Lydiâ. E. 98, c
Hieroglyphica nota apud Ægyptios, à Sacerdotibus ſeruata etiam poſt inuentas literas. E. 171, b
S. Hieronymus Notas ... *Furta verborum vocat.* B. 383, a. *Tranſlationes ſuas per verſus diſtinxit; atq; ita citatur: & quid ipſi verſus.* B. 133, a, b. *eius duplex interpretatio nominis Roma.* C. 377, a. *quatenus is Philoſophiā improbet, quatenus laudet* D. 429, a. 430, a. *verſutias Ariſtotelis damnat.* D. 431, a. *eius de Sole in Oceanum labente cum plebe error.* E. 430, d. *Origenem in quo culpet.* D. 601, a. *locus eius de varÿs opinionibus quando anima homini infunditur.* D. 615, a. *Sanctorū penè numeris Senecā inſerit, eiuſq; locus de Senecā.* D. 456, b. G. xxvj. *citationes eius ex Libris Seneca qui nō exſtāt.* G. xxv. xxxiij.
S. Hieronymus correctus. G. 452, d. *Idem citatus.* A. 146, b. 306, a. B. 533, a. C. 315, a. 393, a. 450, a. 524, b. 629, a. 648, b. 649, b. 650, b. 657, b. 675, a. 680 b. 684, a. D. 33, b. 138, a. 434, a. & ſæpiùs paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. E. 37, d. 143, d. 304. G. xxv. 12, c. 114, c. 164, b. 471, c. 571, d. 665, d. Gſ. 752, c
ad Hieronymum de Franciâ, Prapoſitum Arienſem, Epiſtola Lipſÿ. B. 491, a
Hieroſolyma triplici muro circumdata. E. 427, c. *murorum eorū accurata deſcriptio ex Tacito & Ioſepho.* C. 328, a, b. *auri magna vis eò quotannis portata.* E. 426, b. *obſeſſorum in ÿs numerus.* E. 429, d. *templum Hieroſolymorum alienigenis clauſum.* E. 427, d. *vitis aurea in eo coli & aſſeruari putata.* A. 304, b. *templum ad eodem die eiuſdē menſis incenſum à Tito, quo ante a Rege Babylonio.* E, 277, d
Higinius correctus apud Nonium. A. 85, a
Hilaria Matriſdiūmque. B. 154, a
Hilariculus, proba, vt videtur, vox. G. 427, d
S. Hilarius citatus. C. 393, a. 681, b
ad Dauidem Hilchinum Epiſtola Lipſÿ. B. 245, a. 342, a

ad

ad Franciſ. Hildesheimium Epiſtola Lipſij. B.100,a

Hilum, res nihili. A.142,a

Hipparche virgo nobilis Cratetem Cynicum mendicum vitre ambit. B.342,b

Hipparchus Pythagoricus ſcripſit de tranquillitate animi. G.149,d.

Hippaſus ignem principium rerum ſtatuebat. D.541,a

Hippias omnia quæ ſecum habebat, ipſe ſibi confecerat. D.516,b

Hippias tyrannus G.30,d

Hippocrates, Homerus, & Ariſtoteles, humanum faſtigium exceſſiſſe videntur. B. 87, b. *Hippocrati Ignis Deus.* D.541,a. *eius opinio de Naturâ omnia ex ſe ipſâ facientе.* D. 540, a. *eius magnificum Terræ encomium.* D.592,a. *ſpiritum ſine aerem terræ fulcrū facit.* D.592,b *ſtatim a formato fœtu animam admittit.* D.611,b. *diſſuadebat non matura medicari* G.71,d. *eius dictum, Vita breuis, Ars longa.* G.214,c. *Hippocrates pilleatus pingi ſolitus.* C. 578, b. *Idem citatus.* C. 181, a. 347, a. D. 166, b. G. 47, c, d. 139, d. 311, d. 367, c. 600, c. Gſ. 758, d. *et adſcriptæ Epiſtolæ citata.* G.61,c

Hippolytus Cardinalis Eſtenſis patronus Mureti; eiusque domus in Quirinali. A 445,a

Hippolytus Tragœdia in vett. libris Phædra inſcribitur. A.374,a

Hippona agaſonum dea. A.161,a

Hippopera, Horatio Mantica. G. 568,d

Hircus, cognomen ſenibus per contumeliam dari ſolitum. 131,b

Hirci cornua, apex galeæ Regis Pyrrhi. C.81,a

Hirpinus celebris equus factionibus aurigarij. B. 287,a

Hirtius an auctor Commentariorum, aut ex ijs quorum, de bellis Cæſaris, ipſius Cæſaris Commentarijs ſuffectorum; quos alij Balbo, alij Oppio, adſcribunt. A.336,b. *Ii, cuiuſcunque ſint, correcti.* A. 300, a. 336, b. 337, a, b. B.372, a. C.155, a. 167, a. 474, a. *Iidem citati.* B.337,b C.31, a. 43, a. 48, a. 63, b. 67, b. 84, a. & deinceps ferè ſingulis paginis Librorum De Militiâ Romanâ, & Poliorceticōn. Porrò, 456, b. 457. b. 458, a. 504, b. 628, a. 645, b. 653, b. E. 20, d. 58, c. 357, d. F. 29, c. G.62, d. 133, c. 194, c

Hirundines quomodo in locum vbi nidulabantur pro nuntiis remiſſæ. C 517,a

Hiſpali extra muros reliquiæ veteris Amphitheatri. C. 588,a

Hiſpania olim Pœnis habitata. G. 76, d. *eam Africæ cohæſiſſe aliquando, creditum Eratoſthenі.* Gſ.740,d. *multa olim in eâ metallifodina.* C. 397,a. *quo prætextu Romanis eâ auctis.* C.456,a. *poſtrema prouinciarum plene debellata primùm ab Auguſto.* E.108, c. F. 39. d. *eius diuiſio; eiuſque Præfectura, Præſidia,* &c. E 312, c, d. 333, d. *quibus vitiis hodie Hiſpania obnoxia.* B. 21,b

Hiſpanus, &, Hiſpanienſis, quo differant. F.46,d

Hiſpani olim vulgo Latine loquuti. A.448, b. *ſed hodierna eorum Lingua eſt è nothis Romanis.* A.449,a. B.240,b. *litteram B, nimiùm ad V, conſonantem deflectunt.* A. 458, b. *iis peculiaris LL, geminati pronunciatio.* A.464,a

Hiſpani præ ceteris gentibus ab omni antiquitate fortiſſimi & pugnaciſſimi. C. 7. *quidam eorum olim cetris vſi in bello; alij ſcutis inſtar Gallicorum.* C.241,b. *in bello putabant aut ſedendum in otio, aut pugnandum in acie.* B. 372, a. *cum cantu prælia incipere ſoliti.* E. 435, b. *aliquando inter cuſtodes corporis Principum Romanorum.* E 219,c. *mos iis olim ſe pro alicuius ſalute deuouere.* A.128,a. *eorum antiquitus quales tunicæ.* B.242,b. *gladius Hiſpanienſis qualis: quando eius vſus ad Romanos peruenerit.* C.75,b. 76,a,b

Hiſpani cur adhuc hodie legiones ſuas appellent Tertios. E. 417, d. *prudenter hodie ſariſſis in bello vtuntur.* C.226,a. *in concertatione aut rixâ Hiſpaniam ingeminare ſolent; & eam auxilium cient.* C. 249,a

Hiſpani quot cladibus potiſſimarum Noui Orbis regionum incolas exhauſerint. D. 413, b. 414, a. *quid nunc tanto numero eoſdem eò trahat.* D. 385, a. *prudenter Nouum Orbem C[...]ouiſ impleui* C.386 a

Hiſpanorum militum in Belgio petulantis ſeditione iniqua poſtulatio. E 495,a

Hiſpanicum Imperium hodiernum in quibus priſcum Romanum ſuperet; in quibus ab illo ſuperetur. C. 379,a

Hiſpaniola Noui Orbis inſula. D 594,a

Hiſpo, Romanus, declamator Senecæ Rhetori memoratus. E.37,c

Hiſtoria ſumma diuiſio in Mythiſtoriam, (Fabularem. G.46,c. *& Hiſtoriam veram Vera, Naturalis, aut Narratiua. Narratiua rurſus, Diuina, aut Humana: quæ vtraque Publica aut Priuata. Narratiua omnia vulgo & peculiariter Hiſtoria appellata: & quæ ad eius notitiam neceſſaria.* B.146.& ſeqq.

Hiſtoria Romana triplex, Vetus Media, & Noua. quæ ſingula, & qui ſingularum auctores. Media & Noua inſerta aut immixta iis Gothorum, Hunnorum, & Vandalorum &c. B.147,a,b

Hiſtoria Græca quæ complectatur: eius cognitio è quibus petenda. B.145 b

Hiſtoria Orientalis, quæ. & eius notitia è quibus petenda. B 146,a

Hiſtoria Barbarica, quæ: & qui eius ſcriptores. B.147,b

Hiſtoria Miſcella religionum Mahumetanæ & aliarum profanarum, cognitu non inutilis. B.146,b

Hiſtoria Humana prudentiam & rerum peritiam ſuppeditat. B.146,b. *Eſt enim Hiſtoria fons Prudentiæ ciuilis.* D.9. *anima & vita Memoria, ac rerum gerendarum.* A. 201, b. D. 23 a. *Lux veritatis, Magiſtra Vitæ.* D. 23, b. *vtile ad rempublicam & conſilia actionéſque dirigendas inſtrumentū.* B.186,a. *[...]ſ è medicinam animæ conſerti.* D 41[...], b. *ita vt Hiſtoria Practica Philoſophia vocanda ſit.* B.254,b. 256,b. *ſæpe & Militiæ clàm & palam præcepta tradens.* D. 77, b. *tum alij eius vſus, fructus, variaque laudes.* A.163, a, b. 169, a D. 124, b. 202, b. *inprimis quàm eius lectio Politico vtilis: & quæ à Lipſio Hiſtorici Politicus aut Principi potiſſimum commendentur.* D.125 & ſeqq. *Denique quæ in omni Hiſtoriâ obſeruanda præcipue & notanda.* B.148,a,b

Hiſtoria ſcribendæ difficultas & dignitas. A.214, a. E. vj. *eius pes & caput Veritas.* F. 3. *in ea profutura minimum adferunt oblectationis.* E. 119, d. *Principum verò Hiſtoriæ veriores quæ poſt mortem ſcriptæ.* E 2, b, c. *ſed perfectus Hiſtoricus, vnus, Poeta, Oratoris, & Philoſophi finis, ſi fieri poſſit, aſſequi debet.* E. vj. *eiuſque officium.* B.254,b. 262,b

Hiſtoria vera initium quidam ſtatuunt à reditu Heraclidarum in Peloponneſum. F.16,c

Hiſtoria generalis ab Orbe condito Compendium quale optandum. B.146,a. *quis eius quaſi ſpecimen repræſentet.* B. 147, a. *tale aliquod præ manibus habuit aliquando Lipſius.* B. 199, a. *quem etiam ad Hiſtoriam patriam ſcribendam inuitarunt Ordines Brabantiæ non plane abnuentem.* B.254,a, b 256. 257, a. 260, b. 261,a

Hiſtorica Fax Lipſio concepta, velut perpetuus Commentarius quoad res in veteres in omnes Scriptores fuiſſet, ſi perficere potuiſſet. C.9. G. ij.

Hiſtoriæ Taciti quid propriè & diſtinctè ab einſdem Annalibus tractent. E.303. 304. *eas ſcripſit ante Annales: & quando.* E.xv. 434, d

Hiſtorias aut deſcriptiones regionum ſcripſit aut concepit Seneca. G. xxx. xxxiij. xxxvj *Hiſtoria eius aut Compendij Hiſtorici meminit Lactantius.* G xxv.

Hiſtoria aut Narratio res lugubris & tragica A.194,a,b

Hiſtoria Eccleſiaſtica, item Miſcella, citata. A.23,a. 449.b D.48, a. & alibi in Libris Politicis. Vide etiam ſub nominibus Scriptorum.

Hiſtoricos vniuerſim nimis rigidè carpit Seneca. Gſ.8[...].b.

Hiſtoriographi Regij titulo decoratus Lipſius. B.457,a

Hiſtricus, pro Hiſtrione. A.335,b

Hiſtriones ex Hiſtriâ primùm veniſſe dicuntur A.335,b

Hiſtriones virgam vel baculum aut ferrum in manu tenebant. A.288,a

Hiſtrio-

Hiſtriones Principibus quidam proprij & peculiares, ſeu aulici.C.529 a. etiam priuatim ſiue domeſticatim habiti Romanis.Gſ.813,c

Hiſtriones alij primarum partium, alij ſecundarum. G.45,d

Hiſtriones, molles viri Liuio. D. 339,a. à quibus Italiâ exacti.D.332,a

Hiſtrionum merces ſeu præmium. E. 38, d. 500, a. eorum turbulenti fautores puniti. E.39,c. ipſi immunes verberum facti ab Auguſto, & cui tantum punitioni ſubiecti. E 38.b,c

Hiſtriones qui carmen in alterius infamiam factitaſſent, legg.XII Tabb.puniti.F.34,d

Hiſtriones perſonati ſaltare ſoliti.Gſ.813,a

Hiſtriones, &, Pantomimi, voces in Hiſtorijs ſæpè confunduntur.E.29,d

Hiſtrionia verba in profunde,ſiu Principium rerumactim. E.292,d

Hoc age, Hoc agamus, formula acclamari ſolita attentiom captanda aut imperanda,in ſacris,& alijs. D.94,b. G.197,c

Hoc habet,vox in gladiaturâ vel inſultantis aduerſarij,vel acclamantis vulgi.C.538,a,b

Hoc plus negotij eſt,inquit Cocie;Prouerbiale.E.509,b

Dauid Hæſchelius laudatus.C.364 a,b

ad And.Hoyum Epiſtola Lipſij.B.433,b

Hollandia a quibuſdam ſcriptoribus ſub Friſia nomine comprehenſa.C.737,b

ad Ioan. Hollandinum Epiſtola Lipſij. B. 165,a. 310, b. 343.b

Holoſerica veſtis.E.406,a

Holſatis olim ſeruos impune occidere licitum.E.445,d

Homerus an Heſiodo ætate maior. G. 565, c,d. parentes Homeri,patria,& ætas,omnia obſcura. F.13,b,c,d. ex Ægypto eſſe quibuſdam creditus: certè in ea doctus. D.440,b.an fame perierit.G.83,c.plagij accuſatus à quo, & cur: ſed non veriſimiliter. C.627,a.an auctor Odyſſea,an alicubi inuenerit: item de Librorum eius numero: & alia ſimilia nugamenta varia & vana. G. 224,d 570,d. eius Ilias & Odyſſea in Draconis inteſtino aureis literis ſcripta cum Bibliothecâ Byzantinâ perijt. C. 629,b. Homerus in proſam Latinam transfuſus à Polybio liberto à ſtudiis Claudij Imperatoris. G. 93,d. 93,d. 98.d

Homerus, Hippocrates, & Ariſtoteles, humanum faſtigium exceſſiſſe videntur. B. 87,b. Homerus poetarum & mythiſtoria rex. B.146,a. fons & caput ſapientiæ melioris inter Græcos. D. 305,a. Philoſophus fuit, ſi quiſquam fuit: & eius potiſſimum ſecta. G.565,c,d. is & ſenſu Stoicus, etſi ante eam ſectam diu vixerit. D.452,b. eius inſignia Elogia e variis auctoribus. D 457,b. 586,b. eiuſdem eximia laudes. F. 12, b, c. ſæpius relectus ſemper nouus & magis placens. D. 457,b. eius Odyſſea ſchola virtutis. D.452,b

Homerus vbique prouidentiam diuinam adſtruit. D.548,a antiquiſſimus dux Fati: quem ſequunti ſcriptores reliqui. D.390.b magni fiebat a Scepticis Philoſophis & ijs ſimilibus. D.461,b. αὐτοχειρίας damnat. D.525,a. Ignem diuinum cognominat. D. 541, a. egregium eius iudicium de cauſſis malorū. D.534,a.opinio eius de origine fluminum & fontium. D.589,b.Oceano tribuit geneſin deorum & omnium rerum. D.577,a. vnde ei Oceanus ἀψόῤῥοος. D.591,b.quid innuat cum Iouem deoſque ab Æthiopibus ad epulas inuitari dicit; ex Macrobio. D. 586,b. Ordo aciei Homericus non abſimilis plane Romano. C.117,a. D. 99,b. nulla ei mentio machinarum bellicarum. C. 265, a. Iudæos intellexiſſe putatur per Solymos. E.425,c

Homeri locus de dijs aut genijs ſpecie humanâ oberrantibus. D.562,a.eius verſus de Atacu incertum quomodo explicatus Syneſio. D.616,b.locus eius de libatione E.272,b.eius verſus a Senecâ quaſi verſi. G.37,c. verſus de ventilatione Achillis,quos reſpexit Seneca.G.150,d.verſus ſtatum quieta conſtantis laudantes. G.565,c,d. verſus quibus rota figuli meminit. G.579,d. verſus quo Pyrrhoni Philoſopho ſemper in ore. G. 626,d. Homeri præterea tam multi paſſim in ſcriptis Lipſij verſus citati laudatique, aut prouerbiorum & ſententiarum vicem ſermoni intertexti ut eorum in hoc Indice rationem habere, numerósve paginarum quibus exhibentur annotare ſuperuacuum viſum ſit.

Homilia SS.Patrum multa non ab ipſis edita, ſed a Notarijs excepta.Gſ.826,a

Homo creatus vt norit & colat Deum. D.18, b. 16, a. à Deo ſuî ſpectator & ſuorum operum præco conditus, teſte Epicteto.B.162,b. G.256,c,d. exemplum ipſe Deus imagine paruâ. D. 604, a. hominem paruum mundum eſſe: & breuiter eius præſtantia. B 434,b. D 604, a, b, cæteris animantibus præferendus, Ariſtoteli, Xenophonti,& alijs.G 285,c,d. membra Dei Homines, ſeu mundi, Stoicis. D. 542, b. 543, a. nihilque Hominis tam proprium,quam erigi, & ſpectare alta.B.72,b. clamat autem Homo homini & ingerit, Deum iſſi.B.436,a

Hominis vox Hebræis ignem denotat. D.614,b. vnde Græcis φὼς Homo. D.605, a. vnde Hominum epitheton μέροψ Homero frequens. B. 49 ,a. de eius primo ortu variantes ſententiæ. Stoicorum approbata & explicata. D.606. 607.608, a. olim è mare & fœminâ conſtitiſſe, Platonis commentum. B. 432, a. è ſemine propagari Homines. D. 609, a. protinus vitæ principio pronus ad lachrymas Homo. G. 3,d adeoque ſolus inter animalia ad lachrymas genitus. G.114, d. at Hominem Deo parem nimis arroganter faciunt Stoici.G.353 d

Homo animal ſociale, & inter homines Sapiens. D. 506, b. in adiutorium mutuum genitus. G. 190, c. contra tamen Homo homini ſæpe lupus. G 624 c. & alter alteri exemplum vitiorum G.13,d. Homini inter ea homine prodigè non vtendum. D.81,b

Homo quâ parte potiſſimum homo. D. 605, b. conſtat ex animâ & corpore: quibus diſcordantibus, aſſidua in eo quadam pugna Rationis & opinionis. D.480,a. res Homo contemta, niſi ſupra humana ſe erexerit. D.196,b. Homines naturâ bonos, aſſerunt Stoici: vitia ſuperuenire, ingeri. G. 593,d

Homines ſinguli,membra totius.G.604,d

Homo ab animo, non à veſtibus, æſtimandus: veluti equus non cenſetur a freno aut a ſtrato.G.337,c,d

Homo dum in hoc mundo viuit, tamquam in theatro eſt, & quiſque ſuam perſonam agit. B. 130, a. Homines alij aliás, & in alia. D. 139 b. Homines vino comparati. A.97 a G.447,d. ſoliis arborum comparati. G. 626,d. Homines in commune nati, nihil humani a quoquam alienum.G.605,d. Homo es, triumphante à tergo identidem ſeruus inclamabat. D. 417, b. hoc ipſo quod homines nati ſumus, mortales ſumus. B.131,a. nec magis mirum mori hominem, quam naſci. B.49,b

Hominis in hominem imperium difficile. D.5. nullum eo animal moroſius, maiorique arte tractandum. D.5 ,b. Hominum eaque ferè natura, vt nemo alteri imperium volens concedat. D. 51,a. non vnus in omnibus æque excellit: ſinguli in diuerſis præſtant. D 144,b

Homo ſtultiſſimum animalium vnde videatur Polybio. C.228,a

Homines primi an maiores, & paulatim deinde minores. D.608,a,b. 609,a

Homines cur non tam citò vt bruta peſtilentem aerem imbibant. Gſ.787,c,d

Homines inter tot millies virorum millena duo nulli qui ſe vultu prorſus aſſimilent. G.644,d

Homines à Commodo per ſanctiam ſimul colligati, vt ſeſe mutuum neceſſariò interficerent. G.66,d

Homo, pro Legato aut Actore, Bembo. B.94,b

Homines S.Petri, qui Louanij.C.772,a,b

Hominum, pro, Hominum, antiquè. A.125,a

Honeſta Miſſio è militiâ, quæ emeritis ſtipendijs data. C.221,b

Honeſtas & verecundia idoneum militem reddunt. D.89,a

Honeſtum,&,Bonum,quomodo & quatenus diuiſa 63,d

Hone-

Honeſtum ſolum quod Bonum, & ab vtili uſu ſeparandum. D.196,b. 481,b. *Honeſtum ſolum Bonum eſſe, Decretum Stoicu cen truncus arboris è quo velut rami Decreta vel Paradoxa cætera.* D.492,b
Honeſtum generoſum à Stoicis inprimis inculcatum. D.450,b. *generoſum illud Honeſtum paſſim elucet in ſcriptis Senecæ.* D.454,b
Honor in inceſſu, & quomodo exhibitus. A.300,b
Honor theatralis. A.312,a
Honores, falſa Bona. D.381,b
Honoris decretis qui publicè ludos gladiatorios exhibuiſſent. C.498,a,b
Honorarij ludi qui Suetonio. C.498,b
Honorius Imp. muros Vrbis Romæ contraxit. C.423,a. *gladiatorios Ludos, qui contra Conſtantini legem denuo irruperant, omnino ſuſtulit.* C.501,b
Hoō, hoo, linguâ Malabarum ab elephanto elatum, id eſt, Volo, volo. B.35,b
Hoplomachus Græcis quiuis Gladiator: Latinis certa ſpecies, id eſt, idem qui antè Samnis vocatus. Origo, arma, & cum quo compoſitus. C.522,a,b.523,a,b
C. Ant. Hopperus antiquariæ rei peritus. C.607,a
Hora cœnæ apud Romanos. A.101,b
Hora dijs acclamata. A.319,b
Hora nocturna bremores more Romano. C.183,b
Hora ſacerdotibus Romanis numerari cepta a mediâ nocte: vulgo ab ortu Solis ad tenebras numerata. Gſ.802,d. 817,c
Horæ Iouis & Themidis filiæ, Heſiodo. G.264,d
Horatio Coclitis quantum agri a Pop. Rom. datum. G.371,c
Horatius Puluillus Conſul templum Iouis Capitolini dedicauit. C.430,a. *eius conſtantia in morte filij.* G.115,c
Horatius in Odis excellit. A.166,b. *eius cum Iuuenale in Satyris collatio.* A.160,b.161,a. *eius iudicium de Plancoindignum Horatio.* A.83,a. 166,a. *Lambinus & Cruquius commentatis in Horatium.* A.420,b. *Horatius correctus, aut vulgata eius lectio firmata.* A.238,a. E.6,b. *Idem citatus, & aliquando explicatus.* A.86,b. 100,a,b.102,a. 103,a. 104 a,b. 106,b. 107,b. 108,a. 109,b. 116,a. 132,a.179,b.180,a.235,b. 257,a.258 a. 264,b. 300,a,b. 306,a. 312,a. 320,a B.447,b.449,a. 534,b. C 57,a. 62 a.63,a. 125,b.189,a.197 a. 343,b. 360,b 361,a. 443,b. 449 a.486,b.490,b.494,b 502,b 508,a. 516,a. 521,a. 532,b.538,b. 541,a.543,a.559,b 573,a. 606,a. 653,b. 657,a.662,b. D. 18,a.& alibi in Libris Politicis. Item 473,b. 474,a. 516,b. 520, b. E.2,b. 36,d. 43,d. 48,b. 52,c. 123,d. 143,c.169,d. 238,c. 272,d 353,c. 505, b. 506, c. 512,c. 535,a. F.58,d. G.4,c. 22,c. 45,d.82,d. 86,d. 132,d. 133, c. 135,d. 147,d. 148,c. 150,c,d. 158,c. 167,c,d. 168,c. 173,c. 181,d. 182,c. 188,c. 192,c. 196,d. 206,c,d. 215,d. 222,d. 223,d. 234,d. 238,c. 250,c. 263,c, 278,d. 288,d. 293,d. 338, d. 340,d. 363,b,c. 368,d. 369,d. 398,c. 400,d. 403,c. 406,d. 418,c. 436,d. 439,d. 446,d. 453, d. 457,d. 466,d. 477,c,d. 537,c. 546. 571,d. 573,c.d. 650,d,c. 663,d.670,d. Gſ.691,d. 698,b 700,c,d. 750,d. 739,c. 756,d. 766, c. 777,d. 782,d 810,c. 813,c. 826, b. 831, b. 833,d. *Commentatorum eius ridiculi errores.* C.521,a
Horatij Commentator ſiue Scholiaſtes vetus, ſeu Acron, ſeu alius, correctus. A. 207,a. C.80,a. E. 285,c. *Idem citatus.* B.449,a. C 91,a. 189,a. 484,a. 508,a. 515,a. 516,a. 542, b. 573, b. 574,a, 579,b. 606, a. E.198,d. 512,c
Horda bos, & Hordicidia; pro, Forda & Fordicidia. A.76,a
Hordeacius panis non laudabilis nutrimenti. C.503,b
Hordearium, quid. C.203,a
Hordeum in cibum pro frumento datum inter ignominias militares Romanis. C.120,b
Hordeum è publico equitibus ſtipendij vicem datum ad iumenta; ant eius loco pecunia. C.203,a
Horizon quomodo intelligatur circulos cæleſtes ſecare, quomodo non, Gſ. 765, d. *Horizontis viſibilis in ſuperficie terra ſemidiameter non vltra* XXIII. *milliaria Italica.* Gſ.766,d
Hormiſda, è Regio ſanguine Perſa, liberum & verum dictum ad Conſtantium Imp. C.439,b. *aliud eiuſdem elegans ad eundem.* C.451,b
Horna, opidum in VVeſtphaliâ, cui vicinus campus VVinfeld, in quo cæſus Varus. E.31,d
Hornò, opponitur, Annò. A.72,a
Horrea publica per ſingulas Vrbis regiones ſtructa reponendo frumento publico: eáque cognominibus diſtincta. A.249,b. D.310,b. G.230,d *Horrea Sulpicia.* A.204,b
Horrea reponendis vinis. G.650,c
Horrea publica in prouincijs. E.459,a,b
Hortalus, vel Ortalus, Hortenſiæ gentis cognomen. E.55,c. Vide etiam, *Ortalus.*
Hortator, κελευστής, quis. E.478,c
Hortenſij Prætoris in Abderitas crudelitas & rapinæ: iiſque coenomine punitus. C.462,a. 466,b
Q. Hortenſius Orator ab actione magis quàm ſcriptione æſtimatus. E.63,d. *à cultu & munditiâ male audiebat.* A.302,a. *nunquam ſe ciuili bello interfuiſſe gloriatus.* D.114,b. *lugubria ſumpſiſſe dicitur ob mortem murænæ.* D.397,b. *eius imago inter Oratorum in Curiâ.* E.72,d
Hortenſius, Ciceronis Dialogus de laudibus Philoſophiæ. A.34,b
M. Hortenſius Hortalus, vel Ortalus, Oratoris nepos, infamis vita. E.55,c.d
Hortis animus defeſſus recreandus, vt pictorum oculi hebetati colliguntur ſpeculis & viroribus. D.398,a. *in Hortis ſapientia alta & educata.* D. 398,a, b. *earum ſtudium in genere laudatum.* B. 155. b. 396, b. *cultum Hortorum antiquum eſſe, & à naturâ: Reges & viros magnos in eo ſe exercuiſſe.* D.396,b. *Delectatio eorum ob oculos poſita, & Lipſij non improbum votum.* D.397,a. *qui ei ſummopere ſemper addictus.* B. 24. b. 60, b. 122, b. & paſſim. *Horti Lipſiani Lex.* B.77,a. *Hortorum etiam Leges verſu in perſonâ Vortumni.* A 98 b.99,a
Hortis ad vanitatem & ignauiam abutentium nimia curioſitas irriſa: verus antè Hortorum vſus. D.397,b. 398,a,b
Hortorum tutela Veneri. A 98,a
Horti Cæſaris vbi. E.143,c
Horto Lucullianis in Principis res ſub Claudio peruenire. E.164,d
Horti Luculliani, an Luciliani. E.181,b
Horti Mecænatiani in Exquilijs Romæ. E.276,d
Horti & Siluæ in tectis ante ſummis adibus, inter magnifica Romanorum. G.670,d
Horti lapide ſpeculari ſuperni quandoque tecti. Gſ.756,d
Hortus, obſcæno intellectu. A.112,b
Hoſpitale magnum quando & a quo Louanij inſtitutum. C.785,b
Mich. Hoſpitalius magni à Lipſio ſemper factus. EM. 9. *eius Epiſtola vel Sermones laudati.* B.63,a,97,b. *ad Mich. Huraltum Hoſpitalium Epiſtola Lipſij.* B.97,a
Hoſpitia vocabant Ægyptij quas nos Domos noſtras, & quæ nos Sepulchra, Domos. B.186,a
Hoſtia, portus Vide, *Oſtia.*
Hoſtiæ maiores minoréſque. D.337,d
Hoſtia opima, quæ. G.266,d
Hoſtia grauida requiſita ad quædam ſacrificia. E.280,d
Hoſtia cornibus ſæpe deaurata. G 266,c,d
Hoſtiam fugere, nec ante aram cadi, ominoſum veteribus. E.383, d
Hoſtias admouere quid. E.68,d
Hoſtijs humanis vti olim Gallis Germaniſque commune. E.439,d
Hoſtis, & Hoſtium, antiquitus, Peregrinus, Peregrinum. A.76, b
Hoſtis nunquam contemnendus. D. 97, b. *eius ſtultitiam opperiri, duci loco ſapientiæ eſt.* D. 99, a. *Hoſtem licet quacunque viâ lædere.* D.101,b. *eoſdem Hoſtes ſæpe impugnare cur diſſuadeat Lycurgus* D.105,b. *an Hoſtem victum non vlterius ſauiendum.* G.191,d
Hoſti armato nihil largiri; ſed armis poſitis aquas condi-

tiones ferre, mos Romanis perpetuus & admirãdus. C.460,a
Hoſtilia qui facit, hoſtilia timeat. D.86,a
Hoſtius quidam ſub Auguſto, ſupra fidem vt dicunt, ita & obſcœnus. Gſ.695,d,c
Hota & Rabi Benxamutij coniugum Maurorum caritas. D.270,a,b
Franciſ. Hotomanus malè Turnebum culpat. C.275,a. eius correctiones quædam in Cæſare ſpretæ. C.290, a, b. aliæ in Velleio, nec receptæ. F.26,d
Ioan. Houij beneficio ſuppeditata Lipſio Acta Miraculorum D. Virginis Hallenſis. C.691.
ad Carol. Houium Epiſtola Lipſij. B.514,a. 525,a
ad Franciſ. Houium Epiſtola Lipſij. B.311,a. 490,a. 529,a
ad Blaſium Huetterum Epiſtola Lipſij. B.338,b
Hugo Capetus, Pariſiorum Comes, regnum Franciæ, capto Carolo Regis Lotharij fratre, obtinet. C.764,b
Hulſtum quam præter omnium opinionem expugnatum ab Archiduce Alberto. C.371
Humana omnia, vel inſi inclinationes & fluctus. B.40,b. 41,a. F.55,d. eaque contemnenda, ſed ab animo alto, non qui ipſus ſe contemnat. B.84,a. pulchra Humanæ imbecillitatis deſcriptio ex Ariſtotele. G.113,c
Humanitatis aliquando beneficium conferendum, non hominizex Ariſtotile verſum a Senecâ. G.321 d
Humanitas propriè Feritati oppoſita. D. 251,a. ea inprimis colenda literas humaniores colentibus. G.66,d
Humanum panis vini genus. D.6
Humeros exeri à militibus, quid. E. 324,d
Humi-repetis, Latinis qui. B.410,b
Humidi & Vdi differentia. Gſ.708,c
ſine Humido nihil coburitur, Theophraſto, & alijs. Gſ.908,d
Humore omni abſtinere in metu aquæ intercutis, vſurpatum quibuſdam. G.25,d. per Humorem quicquid conſpicitur, cur vero maius appareat. Gſ.691, d
Hungaria periculum à Turcis. B.150,b
ad Auguſtinum Hunnæum Epiſtola Lipſij. A.182,a
Hunni, ſeu Abari, tympanis in bello vſi. C. 129,a. lupinis vlulatus ijs familiaris in auſpicandis præliis. C.131,a
Hunnorum pertinax alea ſtudium. E.445,c,d. eorum centum ſexaginta duo millia cæſa ab Aetio. D.413,d
Hunnorum, Gothorum, &c. irruptiones linguam Latinam eiuſque pronunciationem plane corruperunt. A.448,b
Huyum Eburonum hodie oppidum Taciti Iuhones putatum. C.731,a
Hydiſſus, Cariæ vrbs. Gſ.731,c
Ὑδροσκοπία unde dicta Gſ.788,c
Ὑγίεια, inſcriptũ Theodoſij Imp. ſepulchro, quo ſenſu. C.452,a
Ὑλωρὸς quomodo propriè Latinè verti debeat. E.5,b
C. Iul. Hyginus præfectus Bibliothecæ Palatinæ ab Auguſto. C.631,b. Gromatici ne is auctor, an alius qui ſub Traiano vixerit. A. 261,a. ſcripti illius editionem deſiderat Lipſius [poſt mortem tamen eius ex parte prodijt.] C.143,a. ex manuſcripto id aliquoties citatum. A.261,a. C.48,a. 140,a 143,a. 144,b. 148,a. 155,b. 289,a. 615,b E.46,d. 87,d,c. 272,b. 375,d. G.202,c. 342,c. Hygini Fabulæ citatæ. C.95,b. 127,a. E.63,d. G.202,c
Hylobij, ex Indorum Philoſophis Straboni. D.433,b
Hymnus diuinus Epicteti, Deo in omnibus actionibus canendus. D.566,b
Hyperides citatus. G 7,c
Ὑφὲν Vide, Coniunctio.
Hypocauſta quæ propriè. B. 520,b. Hypocauſta quomodo caleſiant. G.733,d
Hypochondriaci morbi leniri, non vinci poſſunt. B. 239,b. Æti co igni ſimiles, cum deſiniſſe creduntur, redeunt. B.55,a. acidularum tamen vſus ad eos commendatur. B. 55,a. 481,b
Ὑπόνοια, Allegoria. D.545,a
in Hypotheſi dictum ad Theſin non referendum. D.154,b.
Hyrcanorum regio vbi. E.248,d
Ὗς ποτ' Ἀθηναίαν ἔριν ἤρισε, Prouerbium. C.746.
Ὑσσὸς, Pilum verti debet, non Verutum, quoties de telo Romano agitur. C.77,b
Hyſterologia Senecæ perfrequẽs. G.156. 244,c. 270,d. 544,d

I.

I. Litera, longa eſt vel breuis. Longa apice nõ inſigniebatur, vt aliæ vocales longæ. ſed productiùs ſcripta, & inde litera longa Plauto dicta. A.452,b. interdum etiam ſcripta vt EI, Græcorum. A.453,a. ſono tamen elata ac ſi geminata II: vt dolüeet vt Belgarum My, Gy. A.458,a. Curioſioribus diſtinguere placitum, quando & quatenus EI, ſcribendum, quando productè ſcribendum ſed fruſtrà. A.453,a.b. Productiùs ſcripta ſæpè æquiparat ſe duabus diuiſim ſcribendis, vt, TullI, pro, Tullij, &c. A.359.b 453, b. I, autem breue etiam duplicis ſoni, & qualium. A.452,b. huiuſque cum V, crebra alternatio. A.122,a.b
I, conſona quomodo efferenda. A. 464, a. Græcis ignota. A.460,b
Iacere, non modeſtia eſt, ſed ignauia. B.84,a
Iacendi coronas mos. A.291,b
Iacob filios Ioſeph intermutatis manibus benedicens quomodo ſignum Crucis expreſſerit. C.649,a
D. Iacobi ædes Parochialis Louanij quando ſtructa: quando & a quo decorata Collegio Canonicorum. C.784,a
Iacobus Aragonum Rex, litibus & litigioſis infenſus, Semenum Radam I.C. præuaricationis lege poſtulatum, regno eiecit. D.244,a
Iacobus Britanniæ Rex, ſimulandi & diſſimulandi artifex. B.231,a
Iacolum, pro, Iaculum. A.71,b
Iactari eſſe ſocius, & ſimiles phraſes Græcanicæ. E.412,c,d
Iactantia in Aulicis odioſa. D.145,a
Iacula diuiſa in Rudia, & Ferrata: quæ Rudia. C. 340,a. quæ Ferrata: eorumque aliquot genera deſcripta: etiam depicta. C.341. & ſeqq.
Iacula & miſſilia veterum vnde laudanda, & cum bombardis comparanda. C.225,a,b
Iaculum miſſile quartâ curſus parte vincitur à ſagittâ. C.225,b
Iaculatores in leui armaturâ. C.67,a. hinc &, Iaculator, pro Velite. C.68,a
Iaculatores in Turribus oppugnatorijs. C. 299,a
Iaddus Iudæorum Pontifex Alexandrum Magnum ornatum religionis maieſtate placat. D 176,b. 177,a
Iamaica inſula Noui Orbis. D.594,a
Iamblichus Aurea Carmina Pythagoræ commentatus. D 436,a. is citatus. D.22,a. & alibi in Libris Politicis. G.12,d. Item ex Stobæo. D.614,b
Iani, quid. A.291,a
Ianuarum percuſſio ſolennis. A. 282,a. ianuis lucerna appenſa diebus feſtis. A.235,a. ianuas templorum oſculabantur veteres. A.306,b
Ianitores more veteri catena alligati, vt & adiacentes canes. G.63,d. 182, d
Ianuariæ Kalendæ, dies, ſi quis alius, religioſus Romanis. E.135,c,d,b. ijs quilibet, etiã è vulgo, artem ſuã aut munus delibabat auſpicij cauſâ. E.121,b. G.646,c. nihil triſte publicè aut priuatim patrare ſolitis Romanis: nec etiã Græcis. E.135,c. annũ fauſtũ ijs ſibi mutuò apprecati. E.135,d ijs etiam in bello ab armis abſtinuiſſe videntur. E.135,d.
Ianus Geminus à Nerone clauſus. A.86,b. ab Auguſto: deque eo nodus intricatus. A.274,a
Iani templum vbi Romæ: & a quo ſtructum. C. 438,b. 439,a E.61,b,c. Gſ 825 b,c. cur eum poſtmeridianum Conſulem factum vocetur Seneca. Gſ.825,b,c
Ianthinus color, violaceus. C.487,a
Iapanes hodie, etſi nouem religiones habeant, pacificè tamen viuunt. D.158,b. iiſdem ritibus & ſacris vtuntur cum Sinenſibus. D.183. b. eorum Rex, nobili alicui aſſenſus, mandat, Ventrem ſibi ſcindat. D.526,b
in Iapponiâ Schola Bonziorum inſtar Academiæ Pariſienſis. C.791,b
Iapyx Calabriæ peculiariter infeſtus ventus. Gſ 766,d
ad Petrum Iardinum, Scholæ Athenſis Rectorem, Epiſtola Lipſij. B.412,b
ab Iaſone apud Albanos multa templa aliaque loca nomen ferunt, Iaſonea inde Straboni dicta. E.157,d

Iaſo-

Iaſonis do[illegible] um alicubi in Trag[illegible] ad [illegible] opam E.1[illegible]8,d
Ia[illegible]n Pheræus tyrannus quomodo à vomicâ [illegible]anatus. G.281 c,d
Izates Adiabenorum Re[illegible] Iudaica religionis. E.1[illegible]9,d
I[illegible]ri, priores Platoni. B.14[illegible],b
Ib.des Æ[illegible]ypti[illegible] prodigij. D.182,2
I[illegible]w, ro, [illegible]. A.85 2
Icelus, male alijs Icetus, vel Hycelus, Galba libertus, patrono nuncius electionis ipſius in Imperatorem, ſeptimo die Roma in mediam ferè Hiſpaniam peruenit. C 302,b. E 511,c
Ichneumones Ægyptus prodigij. D.181,b
Ichnographia Gracis, quod Latinis Species operis. A.276,2
Ichthyophagi populi. [illegible].54,d
Icilia Leg[illegible]s. D 280,b
Iconiſmus, Publicanorum vexerunt vſus. G.606,d
ſub Ictu habere, ſtare, &c. quid item, Sub ictu, vel, Extra ictum poſitum, quid. G.206,d.286,d. 515,[illegible],d
Ida ancilla à Tiberio crucifixa. C.655,b
Idea quid Platoni. G.493,d. prior materiâ. Gſ 682,d. Idea aſſeria; & quid. D. 69,b.570,2,b
Idea perfecti ſtatuenda, etſi pertingi nequeat. D.467,b
Idem, ero, Iſdem. A.65 2
Idem tu me, prauitandi formula. A.415.
ad Ioan. Idiaquezum, Conſiliarium Regium, Epiſtola Lipſij. B.289,b.295,b.
ad Martin. Idiaquezum Secretarium Regiū Epiſtola Lipſij. B.290,a
Idiſtauiſus Campus vbi. E.47,d. videri prope pagum Vegeſak in vicinio Brema. E.48,c
Idomeneus, cui adulatus dictus Epicurus, quis. G.423,d
Idoneor, in comparatiuo. G.206,c
Idoneus, qui ſoluendo ſit. Iuriſconſultis. G.526,d
Iecur, ſedes cupidinis vel libidinis. D.500,b
Iecur Vniuerſi, Luna. D 580,2
Ieiunos bibere, cauſa multorum morborum. G.669,d
Iena ob tumultus Belgicos paulò plus annum manſit Lipſius, & primordia Profeſſorij muneris fecit. B.161,2
Ieremias Propheta citatus. D.106,b. G[illegible].752,d
Ieſu Syrachidis lectio Princips commendata. D. 129,b. 135,2
Ignarus, id eſt, incognitus, ignotus, Salluſtianum. E.189,d. 389.d
Ignauia animum paulatim delimat, vt occulta teredo lignum. B.84,b. Ea & Superbia dua peſtes iuuentutis. B.397 b
Ignauia à plebe arcenda. D.66,b
Ignauia in bello comperti quâ ignominiâ affecti à Spartanis. C 221,b
Ignaui & ignari homines calumniandi vitio maximè obnoxij. B.166,b
Ignauio, vt Edo, optio, &c. pro, Ignauum, à verbo Ignauire. A.302,b
Ignarij genera, ex Theophraſto, alijs. C.609,b.610,2,b
Igniculi natura, quid. D.470,2
Igneum & Flammeum vt differant. Gſ.714,d
Ignis Stoicis duplex; brutus & exſenſus vnus, artificialis intellectu praditus alter. D.584,2. immaterialis, Genij quibuſdam. D.563,2. quibus praterea pro principio rerum ſeu Deo habitus. D 541,2,b. qualem Ignem pro Deo ſtatuebant Stoici, & cur. D.541,2,b. mundi animus, Varroni apud Iſidorum. D.580,b omnium rerum elementum Ariſtotelis apud Euſebium, Ignis, quis aut qualis. D.578,2. ſemen animalium omnium, vel velut ſemen omnium, Varroni, Stoicis, alijs. D. 507, b. 614,b. G. 157,c. Ignis quis mundum vaſtaturus, quis reformaturus, Stoicis. D.599, 2
Ignis quorumdam opinione duplex: circumfuſus & circumplectens vnus; alter medius, qui centri locum teneat: iſque ijs Veſta, Lar, ſeu Focus Vniuerſi. C.602,b
Ignis per ſe non deſcendit. Gſ 7[illegible]3,c,d
Ignis in gyrum agitatus flammeum circulum cur repraſentet. Gſ 694,d,c
Ignis apud Romanos in arâ Veſta quomodo perpetuo ſeruatus: [illegible]s extingueretur, quàm id mali praſag[illegible] quomodo tum renouatus: quomodo etiam [illegible] quando fine v[illegible]a interſtinctione pracedente. C.6[illegible] b.610,2
Ignis etiā in penetralibus adium priuatarum cultus & aſſeruatus. C.619,2
Ignis cultus, ſine imagine aliqua Veſtalium etiam apud exteras gentes, & quas. [illegible].6[illegible]3,2.616,2,b
Ignis ſacer apud Gracos ſi quando deus viſet, quomodo nouum eliciebant è Sole. idque Figurâ demonſtratum. C.609,b. 610,2,b
Ignis accendendi mos quis Nouo Orbis incolis frequens C.609,b
Ignis pralatus vatibus. A.235,b
Ignis prelatio inter inſignia Principatus, apud Romanos. E.491.
Ignis & Aqua cur coniugijs pralata. B.492,b
Ignis è terrâ enatus, cum clade vicinorum in German[illegible]. E.235,d
Ignes aerij ſtellarum inſtar la[illegible]ntium venti futuri indicium. Gſ.694,d
Igni ſtipitibus affixos conſumere, aut terra leniter defoſſos vſtulare, inter genera pœnarum. G.42,d
Ignis Gracus, ipſis πῦρ ὑγρὸν dictus, quando inuentus. C.355,b
Ignes caſtrorum, quid. C.249,b
Ignes in vigilijs quales. C.177,b
Ignes, ſeu faces, in Turribus ſpeculiſve cui fini: eorumque Icon è columnâ Traiani. C.178,a
Ignis ſiue ignita tela in crebro vſu in militiâ Romanâ. C.354,b quid contra ea remedij aut praſeruationis. C.360,2
Ignes quomodo ab obſeſſis incendendis hoſtilibus aggeribus additi. C.355,b
Ignes angues. A.301,b
Ignis vigilans & viuens. A.181,b
Ignominia militares multiplices Romanis: eaque ordine recenſita: etiam quadam Gracorum. C.220,b.221 a,b
Ignominioſa Miſſio quæ: eiuſque exemplum elegans. C.222,b
Ignominia hereticis turbatoribus imponenda qualis & quotuplex. D.164,b
Ignominia notis Cenſoribus apud Romanos vſitata, mouere ordine, &c. G 12,c
Ignorantia dua ſpecies Platoni. EM. 33.
Ἰκρίον quandoque Gracis pro Cruce. C.678,b
Ἴλη iam Cohors Gracis, quàm Alaant Turma. C.41,b. Polybio potius Turma, quam Ala. C.45,b
Ileoſca, in Hiſpaniâ Straboni. F.81,2
Ilias an Odyſſea prior ſcripta, inepta curioſitatis inquiſitio. G.224,c
Ilienſes quando, quoties, & à quibus immunes ab omni onere facti. E.206,b,c,d
Ilium ſons Romana gentis. E.65,d
Illatabilis, vox vetus. A.276 b
Illanta famina, qua. A.124,b
Illudere, & Ludere, item, Ludibrio habere, pro, Venerioriis & primis ſapè pro venere turpi. E.219,c.G.267,d
Illium, pro, Illorum, Ciceroni. A.95,b
Illuſtres Equites Romani, qui. E.166,c,b
Im, pro, Eum. A.82,b
Imagines maiorum nobilitatem dabant apud Romanos: eaque ex quo magiſtratu. A.289,a. e cerâ fieri ſolebant; ſed non totius corporis: atque in atrijs ponebantur. A.264,b. 289,b. E.182,d. in tabularijs ſiue thecis ve, aut armarijs ligneis collocata, qua feſtis diebus aperiebantur. A.289,b. 290,2. G 457,d. titulis ſiue indicibus ijs ſubſcriptis. A.290,2. Vſus earum pracipuus ad funera. A.189,b. 290,2. damnatorum autem nec habere, nec in exſequijs ferre, licebat: imò frangebantur. A 290,b. E.55,b. Vide etiam, Effigies.
Imagines Imperatorum, item virorum aliquando maximè illuſtrium innexa Signis militaribus Cohortium &c A 215,2. E.25,d. in clypeis videlicet, iiſque rotundis E 508,b
Imagines illuſtrium virorum publice in templo curiaq; quaſi dedicare ſolita: & quomodo: ex quâ materiâ. E.[illegible]2,c,d. 73,b.

Ppp 2

73,b. adpoſitis etiam titulis. E.293,d. ſic imagines Doctorum in Bibliothecis collocata: ſed plerumque mortuorum: poſtea & viuorum: ex quâ illa etiam materiâ, & quâ formâ. C.364,a,b.G,158,d

Imagines Impp. vendere, inter crimina maieſtatis aliquando relatum. E 36,d

Imagines cruci affixæ, ad infamiam. C.672,b

Imagines Impp. à Gentilibus in formâ Genetrix Dei, quomodo apud Iuſtinum Martyrem intelligendum. C.680,a

Imago Solis, &c momento repræſentatur in guttâ ſpeculóve in puncto reflexionis. f.689,d

Imagines noctuales ſemper apparere veris maiores videntur. A.572,b. ſic & Imagines inſtar ſpectrorum ſomnijs aut aliter apparentes ſemper humanis maiores deſcripſiſſe veteribus. E.174,d

Imaginarium, id eſt, aſſimilatum, non verum. G.173,c

Imbuere A.130,a

Imber odoratus, item ruber, quod Seneca Rhetori, Apuleio, & Martiali. C.575,b. Gf 703,c

Imbraſia, Samus Ionica; non Samothracia. E.63,c

Imbrex, incuruum genus tegularum. A.195,a

Imbrinium, & Imbrinij colles. E.170,d

Imbuit, aliquando, pro, Leniter perfundit, tingit: aliàs inficit. G,87,d

Imitamenta doloris. E.77,c

Imitari, paſſiuè. A.212,b

Imitatio in ſermone aut ſtilo quid: quomodo ſeruanda: & ultra eo ſpectantia. B.538.a,b.539

Imitatio quaſi quædam perſona ſcenica eſt. B.193,a

Immeus, vt Stirpeus, Radiceus. A.301,b

Immatura funera, iuuenum. G.57,d

Immaturi ad honores, qui nondum ætatis Senatoriæ. G.337,c

Immenſum, pro, Valdè. E.423 d

Imminere, unde ſpectare. D.335,a

Immunes milites, qui, vſque duûm generû. C.158,b.D.314.b

Immunitas mercatorum frumenti. E.233.d

Imparentia, quid. A.243 b

Impatiens animus, quomodo intelligendum. G.399 d

Impatientia, quid. D.503,a

Impedimenta in agmine militari vbi locare ſolitus Cæſar. C.250 a

Impendere ſe, aut, Impende alicui, &c. quid. G.88,d.140,c,d

Impendia Romanorum quotuplicia, & quæ. C. 404. & ſeqq.

ſine Impendio creare, aut magiſtratum dare quid. A 150,b

Impenſa canpâ; non in vſum, ſed oſtentandis opibus. G 557 c

Impenſus, grandis, immodeſtus. E.199,c

Imperabit verè rectè, qui nunquam imperatum; Ariſtotelis dictum. D.49,a.G.26 d

Imperandi ratio non aliter conſtat, quam ſi vtrò reddatur. D.55 b

Imperandi in exercitu inſignis ordo apud Romanos: ſimilisque apud Spartanos. C.180,a

Imperanti remiſſius paretur molliùs. D.51,b

Imperantium multitudo tam nocua, quam regimen nullum aut incertum. D.94,a

Imperator, ſeu Dux ſummus exercitus quis antiquitùs apud Romanos: ductum & auſpicia habebat: quæ eius poteſtas: quæ inſignia: ritus eundi ad exercitum profecturo qui. dedicationes. vota: equus Imperatorij, &c. C 62.63.64.65. paludamentum eius vnde coccineum. C 489,b. eius paludato icones ex Columnâ Traiani. C.64. ad bellum ituri gladiatoria munera præbere ſoliti: cur ſint. C.544 b. 545,a

Imperatoris Duci ue ſummo exercitus quis in acie plerumque locus: ipſe vt plurimum in equo: quinam iuxta eum. C 104,a,b 134. vbi eius metatio in caſtris: multique ei aſſecla, comites, contubernaléſue: item miniſtri, apparitores, &c. C.139,a.143 b.144,a.149.

Imperator [illegible] uxve ſummus exercitus manè à Tribunis & Ordinum ductoribus ſalutatus, eadem ſignum dabat, & aliquando tempore edicebat agenda. C.180,a. [illegible] ab eo veſpera datum, quomodo. C 168,a,b [illegible] quam [illegible] obibat. C.174, [illegible] etiam in excub[illegible] quandoque manum operi admouebat. C.[illegible] habebat in exercitu capitis inquirend[illegible] non aduoca[illegible] conſilio, & ſine prouocatione [illegible] ſed ant[illegible] idem poſt legem Porciam. C 214 b. Pr[illegible] poteſtatem circumcidêrunt; & quomodo [illegible] toribus ſtante republicâ è bello redeuntibus tantum extra Vrbem Senatus datus. G.338,c

Imperator quanti, tanti exercitus. D 9[illegible],b & Imperatoria virtus, propriè boni Ducis. D 7[illegible],b

Imperator antiquitùs inſigniebatur [illegible]. E 1,c.3,b inde obtinuit, vt titulus Imperatoris Principis nomini præponeretur; Ducis autem aut Imperatoris in bello victoris poſtponeretur. E 103,b. ſed ſub Cæſaribus vltimum id titulus conceſſus Iun. Bleſ. E 103,c. neque poſt duos viri, qui alterius auſpicijs rem gereret, ſalutatus Imperator. E.48,d

Imperator, communiter cognomen Iouis. D.304,b.364,b

Imperatores, ſeu Principes Cæſares ve Romani, honorem tenuiori mandantes, impenſas quæ faciendam ſe recipiebant; quod Sine impendio creare dicebatur. A.150,b. ſeruum Impp. veſte diſcreti a priuatorum. A.285,a,b. vxoribus Impp. aliquando lictores. A.283,b

Imperatores ſeu Principes Romani quacumque occaſione ludos gladiatorios dabant; vt hoc quaſi eximium inter munia Principatus viderentur. C.497,a. cùm præſentes in Spectaculis, ſemper ijs in liberandis gladiatores: quin ſolus Imperatoris ſuperueniens gladiatorem victum liberabat. C.538,b. fortuito etiam Imperatoris occurſu mortij qui ad ſupplicium ducebantur, dimiſſi. G.65,d. eorum inſuper ſtatuæ, templa, & imagines Romanis pro aſylis. E.519,b

Imperatorum ſeu Principum Rom. nomina in vexillis, ſignis ve, item, ſcutis militaribus inſculpta, aut inſcripta: quin quandoque militum manibus inuſta. C.32,b.110,a.675,a.E.376,d. Imagines inſuper eorum innexa ſignis & ſcutis militaribus; præcipuè mortuorum, tanquam Diuorum. C.680,a. E.376,d

Imperatores tyrannos quos ipſi euertebant, inſtigante Senatu euertiſſe videri volebant. Gf.99,d

Imperatores Romani vſque ad Conſtantinum è quadraginta tribus vix decem ſuâ morte defuncti. D.260 b Vide plura in, Principes, &c.

Imperatores Conſtantinopolitani quàm muliebres & ridiculi in corporis cultu aut ornatu exteriore. D.132,b. in progreſſibus publicis Centem aliquando ſumptu maximo præferre ſoliti. C.676,b.

Imperatorum leges dare, non accipere; turpe Iuliæ Auguſtæ Seueri dictum. D.131,b

Imperatoribus omnis ſemper cultus à Lipſio delatus. B.110,a

Imperiti plerique ſtolidi. D.138,a. Imperitiſſimus quiſque audaciſſimus. B.81,b

Imperiti, à vulgo dicti qui Stoicis. G.160,c

Imperitia, vnum malum Socraticis. D.459,c

Imperium, quid: fulcrum rerum humanarum: eius vis & vtilitas. D 25,a. Eius formæ tres: deque ijs difficile nec certum iudicium. D.2[illegible] b. quod videatur optimum. D 26,a

Imperium ſine prudentiâ, non infirmum ſolùm, ſed penè nullum. D.3[illegible] a. facillimè ijs artibus retinetur, quibus partum. D.28,a.130,b melius beneficijs quam armis cuſtoditur. D.53,a robur eius in conſenſu obedientiû. G.174 d.330,d. conſtant eius firma facit ad auctoritatem. D.54,b. ſeuera etiam. D.54,a. at crudelia imperia acerba magis quam diuturna. D.33,a. Imperio maximè maxima neceſt cura. D.28 b. Imperium virum oſtendit, dictum Pittaci. D.130,b

Imperij cuiuſque potentia in quibus quatuor conſtet. C 377,a

Imperia priuatis longiora Principibus non danda. D.[illegible] b.
Imperium Proconſulis apud Rom. deſinebat ing[illegible] in Vrbem. E.82 d

Imperij Romani diuturnitas. C.470,a. Rationarium ſeu Breuiarium

marium eius, quid: atque id ſcriptū ab Auguſto. C.395,b. E.12,c. *Idem Auguſtus Imperium Rom. variè minuit.* E.10,b,c. *certos ei terminos poſuit.* E.12,c. *quos auxit Traianus.* E 66,d. *virium eius & copiarum recenſio ex Tacito.* C.237,b. 238,a. *quid inter cauſas lapſi Imperij Romani.* A.518,a

Imperij Rom. pignus à Veſtalibus adſeruatum quod fuerit. C.611 612. *limites Imperij Rom. ſine cuſtode aut arbitro ingredi non permiſſum exteris.* E.449,c,d

Imperium Romanum ſtatim à Claudio in peſſima plerumque capita electione venit; imò ſæpè emtione. D.215,b

Imperium Occidentale à Carolo Magno ſtatutum, quomodo à tribus fratribus, eius nepotibus diuiſum. C.762,a

Imperia pleraque ex Oriente deſluxere in Occaſum. C.265 a *Imperij aut Monarchiæ noua ſol ſurgens ab Occidente.* D.389, b

Imperia multa minuta, ſeminaria bellorum. E.420,d. *Imperij Vniuerſalis, aut ſaltem magni, liberior laudatio.* C.471,b. 472,a,b

Imperturbatio, &, I[illegible]*turbabilis, aptiores voces animo, quàm Inuulnerabilis.* G.399,d

Impetrire, verbum augurale. A.74,a

Impetum capere alicuius rei agendæ. G.71,c

Impetus affectuum duplices. G.19,c. 20,c

Impietas pernicies Rerumpublicarum. D.222,b. *eius matrem Superbiam, aut Ferociam, ſæpè & Vitiorum cumulum eſſe.* D.185,a

Impietas, pro Læſâ Maieſtate. D.323,a

Impietas, pro Inclementiâ. G.206,c

Impiorum vita tragœdiæ compar. D.406,b

Impoliita nota Cenſoria. A.168,a

Impotentia & impudentia in imperando malum. D.52,b

Impotentia, id eſt, non-potentia, non vero inter Mala. D.381,b

Improbis conuicia laudes ſunt. A.181,a

Improbi cum puniuntur feliciores, quam ſi nullâ pœnâ coërceantur. D.403,b. G.12,d

Improbus inteſtabiliſque, formula vetus. A.159,a

Improbus color, purpureus, vel coccineus. G.649,d

Improbus, pro, Diuturno, continuo, pertinaci. Gſ.752,d

Imprope, pro ſimplici Prope, vt, Inante, &c. C.683,b

Impuberes ſupplicio capitali non affecti apud Romanos. E.141,c

Impudentia fons omnium vitiorum. B.12,b

Impudentiæ ſignum apud Ægyptios Muſca. A.98,a

Impudicitia, quid propriè, & Impudicus. A.351,b

Imputare, quid propriè. E. 392,d. G. 155,c. 279,d. 298,d

Imus decubitus, illius qui iacebat ad pedes lecti. Hinc

Imus ſubſellij vir. A.102,a

In, ſyllaba in initio dictionis, quando I, productâ, quando breui dicatur; vt in ſequentibus: Inclytus, Inhumanus, & Inyce, breui: Infelix & Inſanus, productâ. A.471,b. 472,a

In annum, vox acclamationibus apta. A.312,b

In ius eamus, ſolennia verba quibus actor reum ad Prætoris tribunal vocabat. Gſ.834,d

In manibus eſſe, quid Cæſari, Ciceroni, Virgilio, alijs. A.54,a

In Senatu, In Equite, id eſt, Inter Senatores, Equites. E.134,c,d

In vulgus gratum, formidoloſum, &c. E.58,d

Inadulabilis, qui ſibi adulari non patitur. Gſ.744,d

Inalpinæ gentes ab Auguſto domitæ, quæ. G.216,c

Inane vulgò quid: re verâ nullum pleriſque Philoſophorum. Gſ.736,c. *Democritus tamen & Epicurus Inane & Atomos pro rerum principijs ſtatuunt.* G.255,c. Gſ.702,d

Inane non eſt corpus. D.574,b

Inane exercere, idem quod, Aerem verberare. Gſ.800,c

Inanium ſpecie validus, perituris allicere exterius moribus, habitu, geſtibus, &c. E.215,d

Inauditus qui perit, tamquam innocens perit. D.31,a

Inaures fœminis, imò & viris, è quanti pretij gemmis apud Rom. E. 522 d. G. 181, d. 242, c. 371, d

Incedere, propriè quid. Gſ 811,c

Incendium in vrbe ortum quâ cauſâ omnes perculit. D.382,b

Incendium Lugdunenſe, quando. E.295,d

Incendium Neronianum quo die ortum, quot dies durauerit: inter id & Gallicum interuallum nimiâ curâ non accuratè definitum. E.277 b,c,d. *eius autem cum Gallico mirus in diebus concurſus & conuenientia: ſuperque eo cum Ioſ. Scaligero diſceptatio.* E.277,c.538.

Incerti caſus bellorum. D.103,a,b.105,b

Inceſſus ordo aut ratio inter honoratiores. A.300,b

Inceſtus matris cum filio, aut patris cum filiâ. E.162,d

Inchoatus, ſiue Incohatus, Stoicis idem qui Proficiens & προκόπτων. D.468,a. G.512,d

Incitare, id eſt, augere, intendere. E.84,d

Inclinare ad ſcutum, item, Ad haſtam; Græcanicâ phraſi; pro, Ad læuam, ad dextram. C.288,b

Incommoda in vitâ, ſed extra nos, quæ. D.488,b

Incolumis oculis pauciſſimi. G.20,d

Inconuenientia perſonarum & temporum in Proſopopœijs excuſanda. G.251,d

Incorporale, bona vox Latina. Gſ.806, d

Incorporea, ſeu Incorporalia, Stoicis quæ; dumtaxat propriè quatuor. D.537,a.573,a. G.636,d

Increpare: ſi quid increpet, periculum increpuit, &c. E.473,d

Incruſtationes marmoris, μαρμαρώσεις, quid. C.449,b

Indaci euiuſdam mira in currendo celeritas. B.301,b

Index cœnæ, quid. A.102,b. 105,a

Index imaginis. A.290,a

Index rerum a ſe geſtarum Auguſti; idem cum Inſcriptione Tabularum quæ Ancyræ ſpectantur. E.12 c

Index, & Indicium, quid propriè, Aſconio & Donato. E.182,d

Indici quatenus impunitas data apud Rom. E. 146,d. 183,c

Indicibus præmia decernenda, pecunia, & impunitas. D.59,a

India cum confinibus regionibus & inſulis magno numero elephantos producunt. B.34 b

India hiſtoriam aut commentationem tentauit Seneca. G. xxx.

India Noua. Vide, *Nouus Orbis.*

Indi mendacem ſemel repertum ab omni munere honorato arcebant. B.352,a. *expoſitio aut necatio liberorum quatenus ijs vſitata.* B.411,a. *vnde tympanis in bello vſi: & qualibus.* C.128,b. 129,a. *Philoſophorum apud Indos duplex genus.* D.433,b

Indicæ merces immenſi pretij in Imperium Romanum quotannis inuectæ; & grandis ex earum portorijs ſumma conflata. C.392,a

Indicum Mare antiquis ſub appellatione Maris Rubri comprehenſum. C.378,a

Indi Scytharum populi. Vide, *Sindi.*

Indicere operas. G.42,c

Indicta in. —— *vt, Indictum bellum.* E.507,a

Indictiua funera, quæ. C.494,a

Indictio, tributum nouum & ſuperadditum. D.310,b

Indifferentia, adiaphora, quæ Stoicis, quotuplicia, & eorū diſcrimen. D.486,b.& ſeqq. G.245,c.246,c,d.543,d

Indigere, &, egere, quomodo differant. D.508,b

Indignum! exclamationis interſerta formula Valerio Max. & Floro frequens. A.346,a

Indiuidua, atomi G.257,d. *Indiuiduum autem in rerum naturâ nihil, Philoſophis & Geometris omnibus, præter quam Epicureis.* D.569,b

Indoles nobilis fere ad magna bona vel magna mala declinat. G.189,c

Indoles generoſa numquam labe calumniæ aſperſa. B.266,a

Indormire ſibi, vni ſibi vacare. G.238,c

Indu. A.209,b

Inducendi actores aut pariani theatra aut amphitheatra mos ante commiſſiones ludorum. G.545,c

Inducia tacita. A.182,b
Induere animum honeſtis artibus. E.280,d
Indulgentia conciliandæ popularis beneuolentiæ in quibus & quatenus Principi vſurpanda. D.53,a,b
Indulgentia quam pernicioſa in militiâ. D.93,a
Induſtrior, comparatiuè. G 206,c
Inedia quoto die plerumque tollat. D.524,b.G.126,b. *mors ex eâ lenior.* G.138,d
Inertia Satagiorum, Horatio ſtrenua, Senecæ inquieta, cognominata. G.162,d
Inexpertus belli. E. 339,c
Infames & malà vita, nec boni milites. D.89,a
Infamia ipſa perditis & ad vltima flagitiorum procellis voluptati eſt. E.178,c. G 671,d
Infamiam falſam qui ſibi non applicat, non habet. B.270,a. *nec Infamia falſa inter verè mala.* D.381,b
Infamis arbor, ſtipes, &c. pro Cruce. C.645 b
Infans homo quam diu cenſendus. G.367,b. *Infantem vnâ totum figurari dicunt Stoici; alij aliter.* D.610,b
Infantes ſtatim ſtà pleni apparent, ratione vix adulti. G.10,c
Infantes exponere aut necare, illicitum Iudæis; item Germanis. E.426,d
Infantes ſine Baptiſmo mortuos in terra profanâ ſepelire mos Catholicus. C.706,a
Ab Infante, phraſis, vt, A puero. G.21,d
Infans, pro, Infandus. A.200,a
Infans, Seneffiæ Brabantiæ pago, per triduum mortuus & ſepultus, voto à matre D. Virgini Hallenſi conceptus, reuiuiſcit, donec baptizatus iterùm exſpiraret. C.705,a,b
Infauorabilis, nouum, ſed quandoque appoſitum verbum. F. 40,d
Infelix nemo niſi qui ſe infelicem putat. Gſ.723,d
Infelicius nihil eo qui nunquam infelix. D.402,b
Infelix arbor, ſtipes, lignum pro Cruce. C.645,b
Inferias perſoluere, quid. G.337,c
Inferna fulmina, aut Plinio Terrena, quæ. Gſ.717,d
Inferorum ſedem an & quam ſtatuerint Stoici. D.619,b
Infirmitorium barbarum, quod alijs Valetudinarium. Gſ.680, d
Infrequens, in militiâ Romanâ quis, & quâ ignominiâ punitus. A.126,b.127,a.C.220,b 221,a
Infrunitus, quaſi ἄφρων, vel Infrons, inſulſus, fatuus, ſtolidus. A 351,a G.246,d.297,c
Inſula, quid; & quis vocis vſus. G.84,d
Inga vel Ingi veteres Peruanorum Reges. B.494,a.C.388,b *quales ij curſores pedites habuerunt.* B.301,b
Ingenia hominum pomis comparata apud Agellium. G.448,d
Ingenium nullum magnum ſine mixturâ dementiæ, Ariſtoteli. G.169,b,c
Ingenium malè collocatum, malè habitans, id eſt, in deformi corpore. G.495, d
Ingenia temporaria. E.365,d
Ingenia viuida ſæpè nimiâ gloriâ luxuriant & euaneſcunt. B.110,a
Ingeniorum peſtis putare perueniſſe quò adſpirant. B.372,b
Ingenia ignea nouandis quàm gerẽdis rebus aptiora. D.39,b
Ingenia refractaria deſcripta. D.163,b
Ingeniorum præcocium aliquot exempla. G.218,c,d
Ingenioſi & celeres, ad iram maximè proni. G.43,d
Ingenioſus infeliciter ille ſcriptor, ad quem capiendum ingenio opus eſt. B.537,a
Ingenia, pro Machinis; &, Ingeniarij, pro earum architectis. C.264,b
Ingens animi. F.33,c
Ingenui agris pulſi per fraudem. A.318,a. *etiam in ergaſtula quandoque vi rapti.* A.320,a
Ingenuo cum libertâ nullum connubij ius ante L. Iuliam & Papiam. E.513,c
Ingolſtadienſis Academia à Georgio Diuite Bauariæ Duce extructa. C.258.
Ingratitudo commune paruis magniſque ingenijs vitium. B.81,a
Ingrati hominis fœditas. G.269,d. *familiare ei beneficia accepta extenuare.* G.293,c
Ingrati actio in Scholis Declamatorijs quæ. G.292,d
Ingrati iudicium & pœna penes quas gentes olim fuerit. G.292, c,d
Imgo, pro, Adigo. A. 198,a
Inijcere, leuiter mentionem facere. A.346,b
Inimicitias denunciare, Ciceroni; indicere, Senecæ; idque more ſolemni. E.506,d.507,a.G.65,d
Inimicitia teſtata, Valerio Max. Inimicitiæ ex profeſſo, alijs. E.507,a
Inimicorum peſſimum genus laudantes. B.268,a
Inire ſcenam, ludos, templum, &c. E.273,d
Initiandi ſacris, ſtigmate puncti veteribus. C.32,b
Imitare ſtilum. A.344,b
Iniuria, quid. D.516,b. *quid Iuriſconſultis.* G.174,d
Iniuriæ altiùs deſcendunt, quàm beneficia; & cur. G.261,c,d
Iniuria omnis magis lædit auctorem quàm patientem. G.540, d
Iniuriam poſſe pati, è præcipuis Laconum votis. D.271,b
Iniuriam facere ipſâ naturâ alienum à Sapiente, Stoicis: aliter Epicuro. G.609,d
Iniuriam nec Contumeliam in Sapientem cadere. G. 170. & ſeqq.
Iniuria leuiùs vulgò fertur, quàm Contumelia. G.174,d,c. ,196,c
Iniuria apparens, etſi non vera, ſemper mouet iram. G.19,c
Iniuriam non agnoſcere præſtat, quam ignoſcere. B.276,b
Iniuriam multi ſe paſſos putant, quia non intulerunt. C 456,a
Iniuſtitia vix ipſo extremæ neceſſitatis prætextu Principi licita. D.75.76
Iniuſſa moles, inuitens. A.363,a
Innocentes cur externis malis affligantur. D.355,a,b
Innocentia ſola in vitâ ſecura ſolitudine, D.407,a. *vera libertas.* D.509,b
Innocentia primus contra calumniam clypeus. B.270,a
Innocentia Principis, fidiſſima ipſius cuſtodia. D.60,a
Innocentia in agris potiſſimùm inuenienda. B.13,a
Innocentius Martyr citatus. C.661,a
Innox, vox antiqua pro Innoxio. B.31,a
Innouatio in regimine reipublicæ, vel in melius, non facilè admittenda. D.54,b. *ſed quando, & quomodo.* D.55,b
Inobedientia confuſionum parens. D.25,b
Inolere, innaſci. A.261,b
Inopia non inter verè mala cenſenda. D.381 b
Inopia & rebus arctis plebs ſæpe in ſeditiones ruit. D.110,a
Inopiâ, antiquè pro Muliere inope. A.130,b
Inopinata Stoicorum, Senecæ eadem quæ Paradoxa. D.491,b Vide, *Paradoxa.*
Inorabilis, qui exorari nequit. A.192,a
Inpannis, pro eo qui caret pannis. A.130,b
Inquilina, ciuis. A.75,b
Inquiſitio in minutiſſima, mentem turbat. G.31,c
Inquiſitio ſui Senecæ veſperi quotidie vſurpata. G. 63, c. Vide etiam, *Examen ſui.*
Inquiſitio acrior in ſeditionibus non vſurpanda, ſublatis ducibus. D.112,a
Inſani & Stulti differunt tantùm poteſtate & actu. D.519,b
Inſania, flos iræ. G. 23,c. *Inſania Sapientiæ oppoſita.* D.519,b
Inſaniſſimè, vehementiſſimè. A.220,a
Inſanum, pro, Valdè: Inſanum in modum. A.183,a
Inſcitia, Socrati vnum malum; & Scientia, vnicum bonum. G.442,c,d
Inſcitia Fiduciam, Prudentia cunctationem gignit. D.138,a
Inſcriptio Crucis. Vide, *Crucis.*
Inſcripti ergaſtula, cur Iuuenali. A.321,b
Inſcripti ad eſt, ſerui ſtigmatia, ſeu notis compuncti. A. 321,a
Inſcriptiones antiquæ Smetij quomodo in Curatorum Scholæ Leidenſis manus peruenerint. B.80,b

In-

Inſcriptiones quædam quod accentibus ſimile præferre videntur, id accentus non ſunt. A 468,a. *in Inſcriptionibus antiquis nulla nota diſtinguendi ſenſus, niſi quòd verba ſingula punctis vniuſmodi ſecernunt.* B.135,b
Inſcriptio veteris à Fuluio Vrſino. E.366, b,c,d. *Inſcriptio Lapidis Ancyrani.* Vide, *Ancyrani: Inſcriptiones quædam de Veſtalibus quæ in memoriis priſcis repræſentata.* C. 620, a, b. Inſcriptiones porrò Antiquæ ſæpiſſimè paſſim in Lipſij ſcriptis repræſentantur aut citantur: ſed quia poſitu aut diſtinctione characterum ſatis ſe produnt, vix vllæ earum in hoc Indice annotatæ.
Inſcriptiones nummorum. Vide, *Nummorum.*
Inſcriptiones antiquitus poſita munerariis. C.498,a,b
Inſcriptiones nominum & alia, in ſcutis ſæpe antiquorum. C.244,a
Inſcriptiones vultus, quales. A.322,a
Inſcendere aggerem. A.346,a
Inſerta Latinis, quod Græcis Emblema. G.392,c
Inſibilat, ἐγχωνεῖ. A.164,b
Inſidere capulo manus, dictum potiſſimè de mortibus & regio facilibus gladiis. E.49,d
Inſidia in Principem vix vitari poſſunt: quid, aut quæ: in eas remedia, & quomodo iis vtendum. D. 38,b. 59, a,b. 60, a
Inſignes Equites Romani, qui. E.166,c
Inſigne naues, quid. G.325,d
Inſignia Principatus olim apud Rom. E. 7.491.
Inſignia virtutis vſurpanda in militia, ammando militi. C.229,b
Inſignia, quibus milites à centurionibus, aut inter ſe diſtinguebantur. C.244,a
Inſignium in ſcutis celandorum mos variarum gentium explicatus: quorumdam propriorum ſingulis quibuſdam; quorumdam communium gentibus, legionibus, cohortibus, &c. C.243,a,b.244,a
Inſignium familiarum hodie vſus, & ſæpè abuſus. C.244,a
Inſignia omnia & nomina factionum aut partium e republicâ tollenda ex monitis Mæcenatis. D.109,b
Inſipiens omnis, ſeruus. D.509,b
Inſiſtere curruis, propriè de aurigis. E.279,c
Inſolari ſub dio poſt vnctionem, in more veteribus. G.224,b. 337, b
Inſomniis ſuum quemque proceſſum poſſe ſentire, viſum Zenoni. G.478,d
Inſtcius, vel Iſteius, Capito. E.228,d
Inſtitor, quis. G.352,d
Inſtitoria, loca in quibus proſtabant ſcorta. E.275,c
Inſtitutio bona, altera vita eſt, & quæ ad æternam ducit. B.190,b
de Inſtitutione Iuuentutis Dialogi Lipſij. Vide, *Dialogi.*
Inſtitutio, id eſt, Doctrina Dogmatica. D.471,b
Inſtitutores Aulici Principum cum iudicio eligendi. D. 129, b
Inſtitutiones Iuſtinianea citata. G.xv.
Inſula Imperio Romano ſubdita decimam penè prouinciarum eidem ſubiectarum partem æquant. C.378,b
Inſula noua in medio mari quandoque exſiſtunt. D.389,a. G.131,d. Gſ.708,d
Inſula natantes in Lydiâ, & alibi. Gſ.734,d.735,c
Inſula, pro ædibus nullâ continuatione aliis ædificiis connexis. Gſ.706,c,d
Inſula, ædes cœnaculariæ, pauperiorum, aut vulgi: Domus propriè de grandioribus. D.448,b. G.62,d.351,d. *quot olim vtriuſque generis Romæ.* D.448,b
Inſula vrbana, ſeu ædium, tota inter miſſilia data à Nerone. C.407,b
Integra pars populi, quæ inquinatis moribus non corrupta. E.308,c
Intellectualis Philoſophia quæ. D.464,a,b
Intelligentia, id eſt, notiones, ἔννοιαι. D.470,a
Intemelii, populi Liguriæ. E.434,d
Intemperantia omnium perturbationum animi fons eſt: & quid ea. D.504,a
Intemperantia legitima fœminis virgis. A.344,b
Intempeſtiua conuiuia, quæ. E.535,a.536,a. G.34,d
Intendere manus, in iurgio. E.1[illegible],d. G.206,c
Intenſio actis, quid Senecæ. G[illegible].701,d
Intera, pro, Intra. A 261,a
Intercalaris, & Intercalaris dies, quid. Gſ.812,d
Intercuſſus, & Intercutere, bona voces. Gſ.738,d
Interdicto, abſolutè pro, Cùm interdictum ſit. A 147,a
Interſœminium, Natura fœminea. A.335,a
Intermedia, ſiue Neutra, quæ Stoicis. D.486,b. & ſeqq.
Interim, pro, Interdum. G.12,d
Interior, Bætano ſiniſterior. A.298,a. *manus etiam interior videtur apud Propertium intelligi ſiniſtra.* A.36,a. *Interior tamen verius is qui dexter: & cur.* A.300 b. *adeòque Interior Exteriore dignior.* B.316,b. *Interior etiam in conuiuio diſcumbens, digniſſimus.* E.80,c. *Interiorem autem in conuiuio iacere, quid: hinc Interior ſponda.* E.165, b,c,d
Interiungere, & Abiungere, aurigarum. E.280,c. G.168,b. 546, d
Interius, aut introrſum, currum flectere, quid. G.138,b,c
Intermundium, ſeu μετακόσμιον, quid Epicuro. G.317,d
Internoctia, vna vox, vt, Interdiu. A.302,a
Interpolandi verbum non bene intellectum. A.26,a
Interpolare, Interpolis veſtis, & Interpola veſtimenta, quid. Gſ.697,d
Interpretatio dicti ab aliquo, id eſt, pro ſuo ſenſu explicatio. G.47,c
Interpuncta, vel, Interpunctiones, in ſcribendo, quid Ciceroni & Senecæ. B.134,a. Vide etiam, *Diſtinctio.*
Interpunctio antiquitus nulla præterquam notularum, poſt ſingula verba. G.452,d
Interpunctiones, ſeu Diſtinctiones, accuratè obſeruandæ in ſcriptis ſubtilioribus aut obſcurioribus; vt in Senecâ, Tacito, &c. A.338,b. D.11. G.15.
per Interregna iuſtitia & leges ſilent. D.215,a
Interturria, ſpatia in muris inter duas turres. C.356,b
Interualla Ordinum & Generum in acie Romanâ, quid: ea duplicia, tranſuerſa Generum, directa Manipulorum: eaque quanta, & cui fini. C.98,b.99,a. *momentum ea præcipuum, & velut arcanum, aciei Romanæ.* C.98,b.100,a. 227, a. *pro loco tamen copiiſque quandoque aliàs alia.* C.110,a
Inteſtabilis. A.159,a
Intonſus, non tonſus. A.376,a
Intonare, debacchari in rem aliquam, cum clamore indignari. E.186,c. EM.21. Gſ.709,d
Intra cutem aut pellem ſuam manere, prouerbiale. G.400,d
Intus accubans maritus, quo ſenſu. E.179,b
Inualetudinarius, & Inualetudo, pro, Ægro & Ægritudine. Gſ.680,d
Inuaſio bellica quando & quatenus licita. D.80,a,b
Inuectiuarum Libri, dicta Orationes Ciceronis Catilinariæ. A.31,a
Inuentiones rerum iudicio Gentiorum tribuendæ. D.562,b
Inuerſa, vel, Supina, ſigna. E.413,d
Inuidia, quid. D.518,b. *calumniæ mater.* B.167,a. *apud bonos viros animos dumtaxat habitat.* B.30,b *gloriæ, & fortunæ famæque eminentis comes.* E.343,d. F.17,c. *ſed optanda magis aliorum inuidia quàm miſeratio.* D.233,a
Inuidia ipſa ſuum venenum bibit. G.243,d
Inuidia auertenda iacturam aliquam vltrò ſubeundam, opinio quorumdam; vt qui vitanda inualetudini ſanguinem ſibi detrahunt. G.215,d.116,c
Inuidia in mortuorum laudem non obſtat. G.372,d
Inuidus inferiorem eo ſe oſtendit cui inuidet. B.30,b
Inuiminis. A.173,b
Inuinctus, affixus, illigatus. A.377,a
Inuiſitatus. A.171,b
Inuiſor, nouo ſenſu, Apuleio. E.291,d
Inuitare, pro, Vitam tollere. A.88,b
Inuitare, delectari, apud Nonium. A.215,a
Inuitatio Lipſij ad Senecam, verſu Scazonte. G. *4. xvj.
Inuſtio frontium in ergaſtulis: itiano infuſo atramento. A.322,a

Inuulnerabilis, non tam accommoda animo vox, quàm Imperturbabilis. G.399,d

Iô Saturnalia! &, Saturnalia' ſolennis clamor in feſto Saturnalium, apud Romanos. C.485,b

Ioabi prudens factum. D.146,a. *ipſe exemplum inſtabilitatis aulæ.* D 147,a

Ioachimus Abbas in Vaticinia. D.219,a

Ioanna Ludouici XI. Francorum Regis filia, Ludouici XII. vxor, a marito dimiſſa, & Ducatu Bituricenſi donata, in B. Virginis honorem & cultum Virgines inſtituit, quas Annuntiatas vulgò vocant. C.785,b

Ioanna Lotharinga, virguncula Aurelianenſis cognominata, ab Anglis vt profligatrix Rhotomagi exuſta. D.122,b

Ioannæ duæ infelices ſceleribus & flagitijs Regno Neapolitano Reginæ. D.212,b

Ioanna Caſa Namurcenſis tribus horis à voto D. Aſpricolli facto, ab hernià, claudicatione, & ventris tumore ſaneſcit: votoque ſoluto tibia illi, quæ contracta manſerat, extenſa. C.731,b.732,a

Ioanna Maillarta virguncula in puteum xx. circiter pedes a fundo in altum præceps lapſa, & ſuffocata, precibus & votis D. Virgini Hallenſi oblatis, in vitam redit. C.704,b

S. Ioannes Euang. citatus. C.58,b.658,a.662,a.681,b

Ioannes I. Rex in Hiſpaniâ cum equo lapſus ibi extinctus. D.260,b

Ioannes Caſtello Rex Alnarum Lunam, quem tantopere euexerat, ſubitò deiecit & capite plectit. D.147,a,b

Ioannes Gallo Rex fide clariſſimus. D.256,a

Ioanni Angelo Medicæo columba quaſi futuram Pontificatus dignitatem portendit. D.193,a

Ioannes I. Brabantiæ Ducis inſignis de Reginaldo Gelriæ Comite & confœderatis victoria, cum eximiâ virtute Louanienſium. C.777,b.778,a,b

Ioannes IIII. Brabantiæ Dux Academiæ Louanienſis inſtitutor. C.787,b

Ioannes Carondeletus, Epiſcopus Panormitanus, velut alter conditor Collegij S. Donatiani Louanij. C.790,b

Ioannes Leidenſis, Regnum in vrbe Monaſterio adſectans, merito ſupplicio affectus. D.160,b

Ioannes Clemens Lucernenſis beneficio D. Virginis Aſpricollis a fœdâ membrorum ſocie, & congenitâ reductione, liberatus. C 743,b.744,a

Ioannes Contreſius, vir militaris, imploratâ Hallis & in Aſpero Colle diuâ Virgine, à vulnere incurabili curatus. C.743,a,b

Ioannes Geertrudanus, vir militaris, multiplici tutelà diuæ Virginis Hallenſis, poſt multa grandiora vulnera incolumis ſeruatus. C.710,b.711,a,b

Ioannes Hagelius, iuxta Tiliomontem habitans, ab herniâ ope D. Virginis Aſpricollis liberatus. C.734,a

Ioannes Montadius Angeliſmenſis nonagenarius ab herniâ in Aſpero Colle liberatus. C.734,a

Ioannes Priſius cum vxore ope D. Virginis Hallenſis è naufragio ſaluati. C.713,a

Ioannes Sampenotius Gallus à latronibus vi ſuorum ſcelerum conſcius & comes falsò accuſatus, à ſuſpendio per Ioannem Stilium monitu & iuſſu D. Virginis Hallenſis miſſum liberatus. C.707,b.708,a

Ioannes quidam caecilo militaris a ſuſpendio liberatus, cùm D. Virginem Hallenſem inuocaſſet. C.711,a,b

S. Iobus etſi non è gente electâ, ſcripſit omnia tamen electa. B.65,a. *perdifficilis eius verſio: facta tamen à Thuano.* B.96, a. 184,a. *Euſdem Hiſtoria citata.* A.306,a. D.393,a. G.73,d. Gſ.806,d

Ioci ſunt velut ſal vitæ, præſertim in menſâ & vino. A.108,a

Iocis ſalibuſque opportunè aliquando condienda Epiſtola. B.537,b

Iocorum opportunitate L. Flaccum ſeruans Cicero. A. 47, a

Iocus hominis mimi in pronuntiatione conſiſtens illuſtratus. A.290,b

Ion Poeta citatus. D.605,a

Ionia quibus habitata, & vnde nomen ſortita. F. 12. c. G. 76, c

Ionica Philoſophia, quæ, à quo; & in quot poſteà ſectas diuiſa. D.438.439

ad Ioan. Ionſtonum Scotum Epiſtola Lipſij B.29,a

Ioppe male à quibuſdam cum Ptolemaide confuſa. B.338,b

Iordanis fl. quos lacus tranſeat, & à quo abſorbeatur. E.427,c,d

Iornandes propriè facit ad Gothorum, Vandalorum, &c. res, quatenus innexæ Hiſtoriæ Romanæ. B. 147, b. *locus eius quē e Tacito tranſcripſit: ibique correctus.* E.455,d. *Correctus item.* E.250,d. *Citatus.* C.383,b. E.1,d.67,d. 429,d.435,d.439,d

Ioſephus celebris & prudens Hiſtoriæ Iudaicæ ſcriptor. B. 146, b. C. 349, a. *in vitæ Iudaicâ diſtrictis a Floro.* A. 504, b. 505, a. *quid ab eo factum ad emendo ſuis terrori a clamore hoſtili.* C.131,b. *quo aſtu Romanos Iotapatam arcem oppugnantes a ponte proturbauerit.* C.350,b. *eius locus de armaturâ Equitum Romanorum.* C.94,a. *locus eiuſdem de armorum exercitijs militum Romanorum: ibique explicatus.* C.193.194,a. *alter de magnificentiâ templi Pacis Romæ a Veſpaſiano extructi.* C.435,b. *eius deſcriptio murorum Hieroſolymitanorum.* C.328. *eius encomium Pythagoræ.* D.436,b. *in quibuſdam is a Tacito diſſentiens.* E.157, d. 214,d. *Ioſephus correctus.* C.156,a.188,a. *Idem citatus, & non ſemel explicatus.* C.71,b. 75,a,b. 105,b. 108,a. 139,b. 143,b. 154, a,b. 157,b. 158,a. 174, a. 175,b. 180,a. 182,b. 183,a.184,a.188, 189,a. 206,a 217,a 244,b.245,b. 247,a.266,b.275,b.276,a.289,a.292,b.293,a.294,a,b 295,a.297,b.299,a. 300,a. 309,b. 310,a. 311,a.314,a. 320,a.331,b.349,a.355,b.357,b. 380,b.384,a.393,a,b; 394,b.405,b.435,b 497,b.521,a 528,a.530,a.582,b. 587,a.628,a.646,a.655,a.656,b. 659,a.662,b.669,b. 683,b. D.159, b. & alibi in Libris Politicis. Item 308,a.314,a. 322,b.412,b. 424.433,a. 436,a. E.13,c. 42,d.43,c,d. 71,d. 73,d. 74,c. 92,c. 114,c. 148,c,d. 157,d. 158,c. 179,d. 189,d. 192,d. 201,c. 204,c,d. 210,d.214 d.215,c.234,d.245,c. 265,d.271,d.277,c. 279,c.315,d.417,c 415,c. 426,c.427,c.428,d.419,d. 502,c, F.43,c. G.249,d

Ioſipſe, pro, Is ipſe, αὐτός. A.183

eius Hiſtoria citata. C.648,b.652,b

Iouianus Imper. cur Malarichum quendam euexerit. D.143,b

Iouis, Ioui, Iouem, &c. Vide, *Iupiter.*

Iouius. Vide, *Paulus Iouius.*

Iphicrates à patre potius quam à matre ignobilis. G.186,c. *ducem ſe potius quam militem gloriatus.* D.78,a. *quo pacto milites nunquam habuerit aut infrequentes aut inopes.* C.229,a. *clypeos Græcorum gramatites peltis mutauit.* C.242,a

Iphitus Eleus non tam inſtitutor quam inſtaurator certaminis Olympiorum. F.15.b

Ira, & Iracundia, quomodo differant Seneca, & alijs. G. 4, b

Ira definitio Ariſtotelis. G. 3, c, d. *Damaſceni.* G.28,c. *definitiones Stoicæ.* G.2, d. 3, c. *quæ eius ſpecies, Stoicis.* G. 4, c

Ira vlcus, aut quaſi vlcus animi, Plutarcho & Ammiano. G.28,d. *breuis inſania, eiuſque flos inſania.* G.11,d.419,d. *ira cum calore, imo ex calore, Ariſtotelis.* G.6,c. *eius ſedes in felle, aut circa cor in pectore.* D.500,b. G.28,b,c.

Ira inter appetitiones naturales poſita Ariſtoteli; & aliquatenus eadem ac Platoni laudata: contra prorſus mittitur Seneca. G.5,d,c.6,c,d

Ira non ſine iudicio eſt, ſed deprauato. G.20,c

Iram moderandam, atque adeo temperari poſſe, dogma Peripateticorum, Seneca improbatum. G.6, c, d. 7, d. *manſuetudine miſcenda, Platoni.* G.11,d. *eius moderatio laudanda in viris magnis; in quibus periculoſa ira.* G.30,d. *in puniendo maxime prohibenda eſt.* D.62,a. *Principi ira aut nulla ſit, aut aperta.* D.36,a. *Ira præcipe & odium aliquando iniuſtorum bellorum cauſa.* D.79,b.

D[illegible] b quomodo Ira coërcenda, Plutarcho G.11 c. remedia I[illegible] a dupl[illegible]. [illegible] 4 [illegible] ſaubee eius remedium in mora. [illegible] 54 d

Ira inueterata ple[illegible] quod Odium: Stoicis autem μῆνις [illegible] Iracundia; naſcens & incitatio Θυμὸς, Excandeſcentiā. [illegible] 4 d

Ira mouetur iniuriâ apparente, etſi non ſemper verâ. [illegible] 10,c. *per Iram res apparent grandiores, vt corpora per nebulam.* G 48,d e

Ira ſe[illegible] cum quadam voluptate inſinuat, &, velut fumus oculos, obtenebrat rationem. G. 56, c. d. *eſtque Iraſcibilis pars animæ Irrationabilis.* D. 500, b. 621, b 622 a,b

Ira lenta & alta, & inicaeſus verſa, peſſima. G. 4, d. 5, c

Iram ſequitur, timor fugit; illa petit, iſte cauet. G. 10, d

Ira ſine viribus vana. G. 24, d

Ira multorum ſtulta etiam in res inanimas, aut beſtias. G. 31, c, d

Iram ſimulare quandoque conducit. E. 311, d. G. 54, d, c

Ira laudabilis in vitia & vitioſos, Peripateticis & Chriſtianis. G. 10, d

de Irâ Libros Senecæ eſſe primum eius ſcriptum eorum quæ habentur: eorumque materies & ordo. G. 1. b c. *quando ſcripti.* G. 53, c. *vulgo tres: quidam partiuntur in quatuor.* G. 27, d

Iracundia & Ira quomodo differant Senecæ & alijs. G. 4 b. *Stoicis μῆνις, & quid.* G. 4, c. *quaſi cos fortitudinis, Academicis.* G. 10, d

Iracundi qui potiſſimùm Ariſtoteli, Senecæ, atque alijs. G. 18, c. *Ciceroni cur Morboſi nominati.* G 40 d. 41, c

Iracundis non habenda vtenſilia raritatis eximiæ. G. 65, c

Iraſci nunquam, fatuorum eſt, Ariſtoteli. G 45, d

Irati exeunt de ſuâ poteſtate. G. 10, c

Irati cur acutum exclament. G. 42, d. *cur oculi ijs micent.* G. 2, c. *eorum geſtus habitùſque deſcripti.* G. 2, c. 58, d

Irato ſpeculum dexerè offerri probat Plutarchus. G. 39, c

Irenæus minutiloquium in Ariſtotele taxat. D. 431, a. *Idem citatus.* C. 661, a. E. 9, d. 171, b

Irenes Imperatricis ſententia de electione Principis. D. 130, a

Iridis imago cur rotunda. Gſ. 690, d. *cur nunquam circularis videatur, cauſſa Senecæ ignorata.* Gſ. 692, d. Vide etiam, *Arcum cæleſtis.*

Ironia omnis à Stoicis reiecta. D. 505, b

Irrationalis animæ pars quæ, & quotuplex. D. 500, b. 625, a

Irremediabilis, pro Implacabili, inſanabili. G. 647, c

Irridiculo eſſe. A. 129. b

Iſaacium Imp. primò a Theodoro quodam Caſtamonitâ, deinde ab adoleſcentulo quodam, ſe regi & quaſi naſo trahi, paſſus. D. 139, b

Iſabella Caſtellæ Regina, Ferdinandi Catholici vxoris, virtutes valdè prædicatæ. C. 6. D. 201, b. 213, b. 214, a. *tales, vt Phœnices, vix quingenteſimo anno gignuntur.* D. 265, b. *etiam ætate grandior Latinam linguam didicit.* D. 305, b. 288

Iſabella Clara Eugenia, Belgicæ Princeps, chlamydem auro & argento intertextam D. Virgini Hallenſi obtulit. C. 716. b. *primo Principum fœminarum recitationes literarias publicas auditum venit* B. 148, a. 454, a. D. 288. *eidem à Lipſio inſcriptus Liber de Miraculis D. Virginis Sichemienſis ſiue Aſpricollis.* C. 725.

Iſabella Petronia, mater Iuſti Lipſij, in ſummâ modeſtiâ virilis animi & conſilij matrona. B. 159. b. 160, b

Iſaias Propheta citatus. D. 155. b. & alibi in Libris Politicis. Gſ. 685, d. 752, c. 800, d

Iſca, municipium Brabantiæ, patria Lipſij; indidemque eius Villa. A. 169, 2, b. B 25[illegible] b. C. 451, a. *ab antiquo ſub Dominio Louanij.* C 755, b

Iſdem, pro, Iiſdem. A. 65, a

Iſiaci, qui D. 355 a

Iſiche, gens. E. 227, d

Iſidorus Hiſpalenſis malè Bombycinam veſtem cum Sericâ confundit. E. 505, [illegible] *eiuſ*[illegible] *error de Balſamo.* E. 427, c. *eius originatio vocis Mundus.* [illegible] C 43 b. [illegible]08, b. 344 [illegible] 62[illegible] d. G 556 d. b. 60[illegible], d. *Item* [illegible] & *quandoque eius errores, falſa dubiave aſſertiones, & nugamenta detecta, confutata, &c.* A. 162, a [illegible] a. 19[illegible], b. 243, a. 254, b. 256, b. 27[illegible], a. 3[illegible] a. [illegible] 3[illegible], a. 4[illegible] b. 462, a 463. a, b 465, b B. 4[illegible], b. 124 b 125[illegible] 582, a, b. 470, a. 5[illegible], a, b. C 58 b. [illegible] a 65. a. 6[illegible], b 68. [illegible] 69, a. 71, a. 84, b. 88, a. 92, b 11[illegible], a 129 b 132, b. [illegible] 43, a 154, b. 155, a. 171, a. 190, a. 217, a. 2[illegible], a. 242 b. 24[illegible], a. 247, a 269, b. 276, b 280, a. [illegible] 14, b 522 b. [illegible] 27, b [illegible] 34, b. 342, a. 345. a. 346, a. 354, a. 444, a 449, b. 504, a. [illegible] b. 517, b. 518, a, b. 521, b. 524, b 525 a. 563, c. 63[illegible], b. 63[illegible], b. 646, a 648. b. 649 b. 665 a. D 21 a. & alibi in Libris Politicis. Item 580, b. 582, b. F. 23, c. 5[illegible] c. 1[illegible]2 c. 207, d. 268, c. 31[illegible], d. 53[illegible] d 375 d. 3[illegible]5 b 43[illegible] d. 418, d. 51[illegible], c. G. xuij. 25, c. 147 c. 178, d. 4[illegible]9, d. 4[illegible] b. 576, d

Iſidorus Peluſiota vnde vocem ἀὴρ deducat. B. 158, a. *eius dictum,* Τοῖς τισι σοφοῖς. D. 514, a. *Idem citatus.* C[illegible] 09 b. E. 179, c

C. *Cæc. Claud. Iſidorus quidam ſub Auguſto quàm diues.* C. 416 a

Iſis Regina Ægyptijs literas tradidiſſe credita. E. 171, b

Iſis Ægyptiorum dea. D. 181, b. *à Cerere diuerſis nominibus, numine communicat.* C. 647, b. 648, a. 679, a

Iſocrates Ciceroni valdè placuit, & laudatus. A. 54 b. *ſtilus eius poëticus habitus antiquis.* A 55, a. *ad dicendum deerant ei vox & confidentia.* A. 111, b. *eius loca quæ Cicero imitatus.* A. 21, b. 61, b. *Idem citatus.* D. 57, a. & alibi in Libris Politicis. F[illegible] d

Τοῖς τισι σοφοῖς. *Iſidori Peluſiotæ dictum.* D. 514 a

Iſter, inferior potiſſimùm Danubij pars. G 139, b

Iſter fluuius quomodo ab Alexandro tranſmiſſus. C 3[illegible] 4, a

Iſter, ſiue Danubius, mundo coæuus, Senecæ. [illegible] ſ. 733, d

Iſtius, vel Inſteius, Cupito. E. 228, d

Iſtrigonienſis Archiepiſcopus. A 184 b

Iſtropolis, Græcanica vrbs in Ponto. G. 75, d

Ita viuam, iurandi formula. A. 354, a

Italiæ antiquitus in regiones diſtinctio. E 395. c. d. *à portorijs Lege Metelli libera. tamen in eâ peregrinarum mercium portoria inſtituta à Iulio Cæſare.* C. 391, b. *in Italiâ totâ multi iam ab antiquo Ludi Literarij.* C. 792. b. *magna Italiæ pars deſerta, Româ omnia ad ſe trahente & abducente.* C. 426, b 474, b. *tum ob luxum Romanorum neglecta Italiæ cultura.* E. 200, c

Italica Philoſophia, quæ, & a quo. D. 434, b. *nondum ignita.* D. 436, b

Itali antiquitus ſcuta viminea. C. 78, b

Italicæ gentes peculiaribus ſingulæ olim linguis vſæ. A. 447, b. *poſt omnes Latinum aut Romanum ſermonem adſciuere.* A. 447. b. *à germanâ tamen eius pronunciatione aliquando abiere, iam temporibus Ciceronis.* A 448, b.

Italica lingua quæ nunc eſt, vetuſtas. A. 449, b. *filia veteris Romanæ.* B. 240, b. *in Latinis malè hodie Itali G, vt Z, pronunciant.* A. 462, b

Italia olim & nunc ingeniorum, tum mirum & ſtudiorum veterum parens & altrix, quod ſpectandum conſiderandumque exhibeat. B 21, a. 280, a 284, b. 285, b. 385, a, b. *quæ in eam proficiſcentibus maximè fugienda.* B. 22. 86, a. *Gothorum reliquiæ in plebe Italica.* B. 22, a. *plus tamen à fœminis Italicis inueniri periculi, quàm à viris.* B. 22, a. *vrbes Italicas hodie non niſi gladio ad vaginam vincto ingredi licet.* A. 280 a

Italia hodie non tam ferax doctorum virorum, vt olim. E M. 10. 11. *laus Italorum maxima à iudicio.* A. 224 b. *ſed ij parum Tranſalpinorum gloriæ fauent.* A. 149[illegible]. *quid autem hodie Italos in varias Orbis partes trahat.* D. 385 a

Itali Poëta à Matthæo Toſcano ſine delectu editi. B. 74, b

Itia vnde Græcis ſæpe pro Scuto. [illegible] 2, a

Iteradum, apud Ciceronem. A. [illegible] 2, a

Iteratio poſt arationem, agriculturæ vox. G. 577, d

Ite-

Iterationes ſeruitutis, in Nouellis quæ. F. 224 c
Iter iuſtum diurnum in militia quod. C.194,b
Iter ſequi ſtellis. A.332,b
Itinera in gradibus Amphitheatralibus quæ, & qualia. C 569.570,a
Itinera conſpicere, inter phraſes meretricias. A.11.,a
Itinerarium ſonare, quid Ammiano. C.187,b
Iuba Mauritaniæ Rex literis quam regnis illuſtrior. G.749,d
Iuba Regis menſa cætrea celebrata. G.146,c
Iuba & Petreius ante Catonem periere, Seneca: veriùs alijs, poſt. G.133,c
Iuba equina crebra in galearum criſtis Romanis & alijs gentibus. C.812,b
Iudæa Syriæ prouinciæ attributa, ipſa procuratores tantum habuit E.551,c
Iudæi per ſpeciem ſacramenti in Sardiniam ablegati: cur. E.73,d.74,c
Iudæi tenaciſſimi ſuæ ſuperſtitionis. D.184,b. eorum Philoſophia iam inde ab Abrahamo. D.433,a. ne habitationem quidem admittebant in patria religione diſſidentis. D. 259, b. vnde Bacchum colere creditis Gentibus. A.304,b. ignem in altari, Dei iuſſu, perpetuum nutriebant. C.619 a. Pontifex eorum à cadauere arcebatur. E.111,d. vnde cœlū & nubes adorare creditis. E.426,c,d. Iudaica ſtipes vndique quotannis Hieroſolymam miſſa E.425,d
Iudaica ſacra ſæpè Vrbe ant Italiâ exacta. E.73,c. quando Iudæi & Ægyptij Româ pulſi. G.xxij. 655,d. viris tamen Iudaici paulatim apud Romanos inualuere, & Iudæi victis victoribus ſuis leges dedere. G. xxxvj. 604, c
Iudæorum nomen ſæpè in auctoribus confuſum cum Chriſtianorum. G. xxxvj. vt & apud Romanos Iudaiſmi & Chriſtianiſmi. E.226,c
Iudæi pertinaces. E.358,c. vnde obfirmati in veteri lege & inſtitutis maxime perſeuerent. C.473,a. aliò tamen Ioſepho à moribus gentium multum ſumpſiſſe videbantur: atque inde illis tam crebra apud eum ſui cædes. D.526,b. videntur etiam παλιγγενεσίαν credidiſſe. D.617,b
Iudæi liberos non exponebant: contrà augenda multitudini ſtudebant. B.411,a. E.426,c,d. ſupplicium crucis vt in vſu. C.652,b. tecta ædium apud ipſos plerumque plana. C.288,a
Iudæi quomodo & cur tributum capitis grauius pendere coacti Romanis quam genus aliud. C 392 b. cur rebellauerint ſub Caio. E.204,c. eorumdem alia ſeditio ob Chriſtianos. E.204,d. eorum Hieroſolymæ obſeſſorum numerus variè ab Hiſtoricis celatus. E.429,d. Eorum innumera cædes ex Ioſepho ſingillatim expoſita. D.412,b. quot à diuerſis Regibus aut Præſidibus in crucem acti.. C.655,a
Iudæi Româ etiam Tiberius potiſſimum diuerſabantur. C.425,a
Iudaica hiſtoria è ſacris Literis, Ioſepho, & Hegeſippo petenda. B.146,b
Iudæus quidam nomen ſe Moſem fingens ſub Theodoſio Imper. in Cretâ inſulâ quamplurimos ſiulte ſeduxit. D.160,b
Index, &, Arbiter, quomodo differant. G.212,d.293,c,d
Index quæſtionis, idem qui Quæſitor. G.f.835,b
Iudices ex cenſu & opibus lecti apud Romanos. G.293,d. conſcati quotannis honeſtioribus ordinis Equeſtris, è quibus ſorte Decuria Iudicum eligebantur. D. 242, a. G.63,c. 294,c. hinc Iudices Selecti, qui. G. 293. c,d. & inter Equites Romanos qui Iudices dicti. C. 454, b. Iudices autem ſorte lectos accuſator aut reus quiſque ſibi ſuſpectos reiicere poterant. D. 326,a. Iudices verò in ſe... aut ſubſellijs ſedebant. Gſ.834,d. Iudices in conſilium mitti, quid. G.43,c
Iudices velatis oculis, etiamcis manibus ſculpti ſictique ab Ægyptijs; vnus oculis auerſis, & truncis manibus, Thebanis; quo ſenſu. B.441,b. D 242,b.
Iudicibus ne lenia quidem munera & cibaria accipere permittendum. D.242 b
Iudices extra ordinem legi vbi reformatione opus ... D.241, b
Iudicum Hiſtoria Sacra citata C.251,a.D 121,a
Iudicare oportet ante quam amare, ex præcepto Theophraſti. G.389 d
Iudicia publica in Actis relata apud Rom. 525,d
Iudiciorum mos breuiſſimus Mahumetanus ſeu Turcicus. D.244.
Iudicia teſtatorum, ſupremæ voluntates. G 21 d.22,c
Iudicij gloria potior quam ingenij aut doctrina. B 4,a
Iudicij inclinationes quædam ſunt, non facile mutandæ; vt palam. B.81,b
Iudicij norma ſi obliquat, prauum quodcunque ſequitur. vt omnia tela oberrant, vbi collimatio fallit B.482,a
Iudicium in Conſiliario Principis magis requiritur, quàm ingenium, & cur. D.136,a
Iudicium Hiſtorici in Hiſtoriâ vtile, ſi directum. D.125,a
Iugarius Campus. A.334,a
Iugerum, quid, & vnde dictum. G.571,c. Romanum paulò minus Plethro Græcorum. C.140,a
Iugulum aduerſario præſtare, in gladiatoribus, quid. G. 440,d
Iugurtha à Mario victus quoto belli anno. G.161,c. in triumphum ductus, in carcere fame obijt. D.260,a
Iuhonis populi Tacito qui. C.731,a. interitum. E.135,d
Iulia Cæſaris filia vna an filiū Pompeio pepererit. A.325,a. eius morte vinculum concordiæ Pompeij & Cæſaris diſſolutum. G.116,c
Iulia Auguſta, pro Liuiâ Auguſti vxore. Vide, Liuia.
Iulia Auguſti filia: qui ei mariti, qui liberi. E.81,d. 212 c,d 546. cur Marſyam coronarit: etiam quæſtionis facta. A.109,b.110,a. E.28,c. reſponſum eius cur Agrippæ ſimiles liberos pareret. A.210,a
Iulia, Auguſti neptis, Agrippæ filia: quis ei maritus, qui liberi. E 546. vna omnium Agrippæ liberorum mors interitu morituræ. E.82,b
Iulia, Druſi, filij Tiberij, filia, cuius vxor, cuius mater. E.131,d
Iulia Germanici filia. Vide, Liuia ſiue Liuilla.
Iulia duæ quas Claudius Imper. occidiſſe dictus, quæ. E.226,d.G.829,d
Iulia gentis ſacrarium & ludicrum Circenſe apud Bouillas. E.57,d
Iulia Auguſta, Seueri vxoris, turpe dictum D.131,b
Iulia Virgo & Martyr in Corſica cruci affixa C.655,b
Iulia Lex de modo poſſidendi. E.130,d
Iulia Lex de maritandis ordinibus ægrè ab Auguſto perlata. A.44,a. E.512,b. alia à Papiâ Poppæâ, & tempore prior: cuiſque quædam capita. E 512,d. vnde Caducaria dicta Vlpiano. E. 517, a. ſæpe cum Papiâ confuſa. E.329,a. E.513.
Iuliæ Legis caput de vi publicâ. E.111,d
Iulianus Imp. admiranda continentia. D.267,a. liberalitas. D.329,a. familiare dictum D.152,b. luſus in Traianum. A.150,a. in Perſide quali agmen. C 189,b. callidum factum diſſidia inter Chriſtianos ſerentis. D.157,b. modeſtia in cultu extremo. D. 264, b. male ei ardentis tanquam Græculus iuerto & Philoſophus nimium dediti. D.127,b. Idem citatus. B.520,a. C.685,b. D.617,a. E.135,d.178,d.435,b.442,b,c.444,c.529,a
Did. Iulianus I.C. cùm Sulpicianum Imperium licitaretur, prorſus vt in ſolenni auctione permiſit. D 216,b
Iulianus I.C citatus. E.60,c
Claud. Iulianus, quis. E.384,d
Iulianus Comes hoſtes ex Africâ in Hiſpaniam induxit, & Regem Rodericum occidit. D.193,a
Iuliates Rex. E.365 d
Iulio menſe ob meſſem a iure dicendo feriæ. Gſ 821, b
Iulium Forum à Iulio Cæſare adhuc priuato cœptum, quanti pretio ad id emtâ areâ, quando perfectum ... pulcherrimum Romæ etſi minus: vbi ſitum. C.437 ... 4 ... a
Iulius Cæſar. Vide, Cæſar
Iulius Capitolinus Vide, Capitolinum.

Iulius

Iulius Celſus quidam. Vide, *Celſus.*
C. Iulius Decemuir Legg. ſcribb. D. 280,b
Iulius Firmicus. Vide, *Firmicus.*
Iulius Gracinus. Vide, *Gracinus.*
Iulius Marathus. Vide, *Marathus.*
Iulius Montanus, Obſequens, Pollux. Vide, *Montanus, Obſequens, Pollux.*
Iulius Pollio, Poſtumus, Sabinus. Vide, *Pollio, Poſtumus, Sabinus.*
Iülus Antonius. Vide, *Antonius.*
Iumenta militibus Romanis gregariis nulla niſi in vſum communem. C. 184,b. *ſed publicè magnus eorum in exercitu numerus, vehendis machinis & inſtrumentis fabrilibus, aliiſque militaribus: item ſubuehenda materia ad opera & machinas,* &c. *C.* 331,b
Iumenta ſagmaria in militiâ, quatenus fieri poſſit, præferenda curribus. C. 184,b
Iunia Caluina. Vide, *Caluina.*
Iunia, Tertia vel Tertulla, Bruti ſoror, Caſſij vxor. E. 104,a,b
Iuniores, &, Iuuenes, vſque ad quam ætatem, & vnde antiquis dicti. C. 14,b. *D.* 307,a
Iuniores, pro Militibus, Auguſtino. A. 142,a
Iuniores Seniores. A. 142,a
Adrianus Iunius laudatus aliquoties; eiuſque correctiones variæ memoratæ, probatæ quædam, quædā non receptæ; & aliquando ad eum remiſſus Lector. A. 89,b. 118,b. 134,a. 143,b. 144 b. 145,b. 179,b. 180,a. 203,a. 214,b. 215,a. *C.* 524,a. 577,b. *E.* 432,d. *F.* 49,d. 78,a. *G.* 74,c. 477,b. 601,d. *Sæpe porro memoratus. Gſ.* 814. & ſeqq.
Bald. Iunius laudatus. B. 151,a. *D. Franciſci familiæ nomen dedit. B.* 156,a. 158,b. 159,a. 177,a,b. *ad eum Epiſtola Lipſij. B.* 139,b. 143,a
Iunius Blaſus. Vide, *Blaſus.*
Iunius Cilo, quis: & faceta ſuper eo narratio. E. 192,b
Franciſc. Iunius laudatus. B. 106,b. *ad eum Epiſtola Lipſij. B.* 76,a
Iunius Gallio. Vide, *Gallio.*
Iunius Mauricus, Otho, Ruſticus. Vide, *Mauricus, Otho, Ruſticus.*
Iunij Silani inſerti genti Manliæ. E. 104,b
Iuno, aer, quomodo ſoror Iouis. D. 587,b
Iunonem à Ioue ſuſpenſam, quid innuat fabula. Gſ. 829,d
Iuno ſua cuique fœminæ attributa, vt viris ſuus Genius, Stoicis. D. 560,b. *G.* 640 d
Iuno Lucina, eiuſque templum. A. 335,a. *G.* 363,d
Iunoni Iuga cum fiebat, cur fel ex hoſtia reuulſum abiiciebatur. B. 491,b
Iuno Syria; item Zygia. A 335,a
Iuno Virgo, Cæleſtis Afrorum, leoni inſidens picta. A. 220,b. *Cybele credita D. Ambroſio. A.* 220,b
Iunones vxores ſuas vocitare blandientium maritorum. A. 170,a. *Gſ.* 824,b
ad Iunonis, &c. *omiſſo Templum, ædes. A.* 182,b
Iupiter cur a iuuando dictus. D. 400,b. *ei comparatus Sapiens in quo. D.* 507,a. *Iupiter, id eſt, ignis purus, ſiue Deus ſolus cum Prouidentiâ ſuperest conflagratione Mūdi, Stoicis. D.* 599,a. *G.* 401,d. *cur Iupiter ad Æthiopas epulatum ire dicatur Homero. D.* 586,b. *Iouis Imperatoris ſignum Romanum Capitolio; adeoque cognomen Iouis communiter, Imperator. D.* 304,b. 364,b. *noctes duplicaſſe, vel triplicaſſe, poetis dictus procreando Herculi. G.* 228,c. *Ioui, ſeu Deo, varia à veteribus nomina data. G.* 312, c. *eius filia dictamis ſcriba Martiano Capella Parcæ. G.* 141, d
Iupiter Hoſpitalis. A. 93,b
Iupiter Vltor præcipuus deus Pantheï Romani. C. 433,b
Ioui, ſiue Latiari, ſiue Stygio, ludi Amphitheatrales ſacri: eique in Amphitheatri areâ alicubi ara. ad quam ſacrificium ſolenne beſtiarij ſeu noxij hominis factum velut ad committendos ludos. C. 560,a,b. 563,b
Iouis Feretrij nomen vnde quibuſdam. C. 249,a
Iouis Capitolini Templum. Vide, *Templum.*
Ioue tonante leges perferre non poterant apud Rom. A. 105,b
Iouis epulum, Ludorum cauſſâ. A. 179,b
Iouem iratum alicui optare. E. 532,c
Ioue procul & fulmine, parœmia quæ. G. 56,c
Ioui Chryſaoro templum cum iure aſyli Stratoniceæ in Cariâ. E. 98,c
Ioui Seruatori libandi mos Græcis è conuiuio diſceſſuris: ſic Thraſea & Seneca morituri Ioui Liberatori libarunt. E. 287,c
Iouis ſideris qualis color. Gſ. 684,c
Iuramento populi Principum & ſtatus ſalus innititur. D. 348,a
Iuramentum interdum interpoſitum apud Principes ſanciendo conſilij ſecreto. D. 140,a
Iuramentum Conſulare duplex: eiuſque forma & formula. D. 347,b. *Iuramentorum formula alia. A.* 15,b. 107,a. &c.
Iuramentum quod cohibendis furtis præſtare tenebantur & ſerui & liberi poſt caſtrametationem, apud Roman. idque quomodo præſtitum: & quæ eius formula. C. 197,b. 198,a
Iuramenta militaria apud Signa ſeu in Principijs fieri ſolita. E. 267, d. *iurabantque in ſalutem Principum. E.* 287,d. *Iuramenti militaris religio. G.* 602,d
Iuramenti conceptio, & verbis conceptis adfirmare, è formulâ facienda quâ præit qui iuſiurandum defert. Gſ. 816,d
Iuramentum Ludouici & Caroli Regum fratrum linguâ Romanâ, id eſt, corrupta eius aui Gallicâ, & Franciscâ ſeu Germanicâ. B. 494,a,b
Iurare per Principes, vt per deos, Romanis mos. G. 103, d. *ſanctiſſimum iuramentum per nomen & numen Auguſti. E.* 36, d, b. *formula iurandi, per Genium, Fortunam, per Salutem Principis. E.* 36,c
Iurare per dextram. E. 69,d
Iurati Senatus, iurati Patres, quid: reique initium: & mos etiam apud Græcos. A. 212,a. *E.* 115,b,c
Iurandi modus mores iurantis indicat. A. 161,a
Iuratores, id eſt, teſtes. A. 169,b. *an autem Iurator fuerit Cenſor qui ad iurandum adigit; an teſtis qui iuratus ſententiam dicit, quæſitum. Gſ.* 815,d. 816,b
ad Franc. Iuretum remiſſus Lector. C. 497,a. *eius bella correctio in Senecâ. G.* 115,d
Ius vetus à Iuſtiniano reformatum. D. 243, b. *Iuſtinianeum Ius à Lothario Imper. in vſum reductum. B.* 155, a. *D.* 241,b
Iuris diuiſio & ſubdiuiſio. D. 279.
Iura minuuntur gliſcente potentiâ. E. 101,c
Ius patronorum patronatus, vel Ius libertorum; item, Iu bona libertorum, quid, & quale. E. 363,c,d. 517,b
Ius mariti, quid. E. 514,d
Ius perpetuum, quid. A. 36,a
Ius parentum, trium liberorum, aut ſimpliciter, Ius liberorum, quid proprie: eius origo: a quibus datum: etiam ſæmenis tributum. E. 515,d. 516.
Ius quatuor liberorum pertinens ad libertinas, non ingenuas. E. 516,c
Iuri ſe ſubmittentem bello aggredi, iniurium. D. 80,b
Ius verrinum, quid ioci. A. 38,b
Iure age lictor. ſolennia verba poſt recitatam ſententiam damnatoriam. G. 13,d
Iure caſum videri, verba ſolennia cùm homicidij reus abſoluitur. Gſ. 695,d
Iuriſconſulto tria neceſſaria, Scientia, Abſtinentia, & Conſcientia. B. 443,a,b. *Conſcientia integer Iuriſconſultus, re, non verbo ſanctùs, eſt Iuſtitiæ ſacerdos. B.* 444, a. *multi interea minus corruptibiles. B.* 155,a
Iuriſconſulti reſponſa ſua ſubſignare tenebantur inſtituto Auguſti. G. 377,d
Iuriſconſultorum ſcripta, multorum camelorum, non elephantorum, onus ſit. B. 155,a
Iuriſdictio in Vrbe in quibuſdam etiam apud quoſdam Equites. E. 206, d. *etiam Præſidum in prouinciis. E.* 40, b
Iuriſprudentiæ ſtudium quomodo tractandum. A. 266,b

Iuriſ-

Iuriſprudentia neceſſarium futuro reipub. gubernatori inſtrumentum. B.446,a. *non eſt de numero Artium liberalium.* B.257,a

Iuſiurandi etymon. A.266,b

Iuſiurandi læſi Deus ipſe vltor. E.36,d

Iuſiurandum ſolenne in acta Principum, tam mortuorum vſque à Iulio (exceptis peſſimis) quàm viuentium, quomodo & quando factum. E.216,c.540.

Iuſſum, &, Iuſſus indifferens. A.193,b

Iuſta, cibus diurnus ergaſtuloram, Columella. A.322,b

Iuſtinianus vetus Ius reformauit. D.243,b. *Ius Iuſtinianeum ab Imp. Lothario in vſum reuocatum.* B.155,a. D.241,b. *per ſignorum captiones, id eſt, Notas, Codices ſui textum conſcribi vetuit Iuſtinianus.* B.382,b. *conſtitutas profeſſoribus bonarum artium annonas malè ſuſtulit.* D.134,a. *eius Leges in hereticos.* D.164,b

Iuſtinus Curopalates Imperator quo vſus remedio iniurias & litium incrementa coercuerit. D.243,b

Iuſtinus Hiſtoricus breuiter Hiſtoriam Orientalem tractat. B.146,b. *in eo vetus lectio aſſerta.* G.576,c. *Idem citatus.* A.182,b.317,b. C.85,a.218,a.363,a. 388,b.619, b. 652,b.662,b.673,a.792,a. D.26,a.& aliquoties in Libris Politicis. Item,468,b. E.65 c.68,d.137,d.158,d. 207,d.231,c. 234,d.290,c.321,c.325, d.357,d.360,d. 425,c.426,d. 442,c. 456,d. 509,a. F.9,c. 11,c. 12,c. 14,b,d.61,d.78,a,b. G.50,d 205 d.391,d. Gſ.811,c

Iuſtinus Martyr quanti faciat Philoſophiã. D.450,b. *Idem correctus.* C 679.b. *Citatus.* C.649,a.650,a.651,a 661,b. D.438,a.541,b 617,b. E.181,c.415,d

Iuſtitia in ſe continet omnes virtutes. G.255,d. *ius ſuum cuique tribuit: & alij eius effectus.* B.515,a

Iuſtitia diuina. D.18,a. *generatim probata.* D.405,b. *eam rebus interuenire, Principi conſiderandum, & exemplis oſtenſum.* D.244,b.245. *iniuſtè ea vulgo accuſata ab imparitate puniendi: eaque inquiſitio ab homine remota, & oſtenſa impia.* D.403,b

Iuſtitia quid: vt ſol Principi inter virtutes: qua firmat & facit verè Regnum. D.30,a,b. *eã & Pietate Principes diſ finit.* D.31,a. *eius fruenda cauſâ Imperia primùm reperta.* D.207,b. *eaque in Principatu magis exercetur, quam in aliis Statibus; & ob eam primitus inſtituti Reges.* D.207,b.208,a.239,b. *adeoque Regi neceſſaria.* D.131,b. *vinculum & quaſi coagulum omnis Societatis. proinde a Principe ſeuera adminiſtranda: idque ſine affectu vel aſpectu: atque adeò ſubtiliter interdum vel ſagaciter inquirenda: & ſingulorum horum Monitorum Exempla.* D.236. & ſeqq. *quomodo clementiâ temperanda.* D.32,b. *eius fundamentum eſt Fides.* D.33,a

Iuſtitiam adſeſſricem Iouis eſſe, in pernicioſum ſenſum ab Anaxarcho detortum. D.131,b

Iuſtitia belli non ab exitu, ſed à cauſâ aſſerenda. D.79,a

Iuſtitia imò religio, Romanorum in bellis. C.455.456.

Iuſtitium, quid, & quale. E.71,d

Iuſtu locu, ſeu æquis. E.43,d

Iuſtus Caſonius, quis. E.20,c

Iuuenalia, & Iuuenales Ludi ſcanici à Nerone inſtituti: cur ſic dicti. Alij curules aliorum Impp. item priuati. E.243,d,b,c,d

Iuuenalis laus; eiuſque in Satyris cum Horatio collatio. A.16~,b.161,a. *de eius ætate diſceptatum.* A. 200,b. 201,a,b. *locus eius ex Ariſtophane ſumtus.* A.161,a. *dignus Iuuenalis ſerio & accurato interprete.* B.96,b *publicè eius vnam aut alteram Satyrã prælegit Lipſius.* B.96,b *contra ſenſum veteris Interpretis explicatus.* C.55,b. *locus eius de quo a varijs diſceptatum, explicatus.* C.196,a. *eiuſdem locus quo Retiarij arma deſcripta: iiſq; explicatus.* C.519,a,b. *eius verſus ad armaturam Samnitium planè aptus.* C.521,a. *Satyrâ dignum ei viſum ob religionem pugnare.* D.162,b. *Eius Elogia de Senecâ.* G.xxviij.

Iuuenalis correctus, aut vetus in eo lectio aſſerta. A.161,a. 197,a.204,b.& ſeqq. 234,b. C.195,b.511,a. E.14,c. 220,d.406,d.426,c. G.379,c. *à Scaligero.* B.33,a. *Idem citatus, & aliquãdo explicatus.* A.101,a,b.127,a.144,a,b 159,b. 167,a,b. 175,b. 211, b. 218,a. 235,b. 236,a. 239,a.242,b.250,a.256,b.259,b. 260,a. 264,a. 267,a. 268,b.269,a.270,b. 271,a. 272,a,b. 273,a.289,a.290,b 300,a. 303,a 304, a. 319,a 320,a. 321,a. 322,a. 379,b. B.447,b.448,a. C.12.b.50,a.58,a,b.80,b.126,a.197,a. 201 b.209,a. 220,a.243.b.282.d.332,a.333,a,b.334,a 398,a. 496,b. 504,a,b. 511,b. 513,a.518,a,b. 519,a. 521,a.523,b.535,a.541,a.542,b.559,b 566,b.568,b. 570,a.571,a.574,a.577,b.578,a 603,a.613,b. 634,b. 653,a.663,a. D.21,a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 318,a. & ſæpiùs in Comment. ad Paneg. Plinij. Item 455,b. E 8,c.17,d. 19,d.63,b,c. 66,d. 72,b. 74,d. 78,c. 80,d. 100,c. 206,c. 107,d. 145,b. 174,d. 179,d. 180,c.188,c.226,d.273,d.274,d.275,c.279,d.280,d. 295,d.344,d.360,d.371,d.397,c,d.436 c.448,d.450,d 467,c.506,a.509,c.516,b,d 526,a,b.527,c,d.535,b,d. F.27,c. G.xix.xxj. 23,c. 42. 57,d. 63,d. 74,c. 102,d. 123,c. 135,d. 140,d. 146,d,b,c. 147,c 150,d. 155,d. 162,c.174,d.175,d.182,c.185,c.199,c.215,d.222,c,d 226,c,d.227,d.231,c.234,c.247,d.248,c.297,c.322,c 323,d.364,d.372,d.382,d.402,d 410,c.413,c.471,d. 476,d.477,c.501,d.575,c.600,d.608,d.671,c.672,d. Gſ.696,d.698,c.744,d.753,d.755,d.792,d.813,a,b,c. 817,b.819,d.830,c.831,d.834,b.835,c

Iuuenalis Scholiaſta veteris a Pythœo editi de Senecâ Philoſopho locus, iiſque correctus. G.367,c. *Idem porrò Scholiaſtes ſiue Commentator correctus.* B. 175,b. 448, b. 449,b. C.93,b.603,b. E.4,c.134,c.136,c.188,c. 256,d. 257,d,c.293,c.297,d. 300,d.344,d. 386,c,d.530,b,c,d G.367,c. *Idem citatus.* B.121,a,b.316,b. C.58,b.63,b. 196,a.197,a.220,a.333,a. 603,a. 634,a. 635,a 673,a. E. 189,c,d. 208,c. 393, b,d. 397,c,d. 500,a. 511,a,b. G.70,b. 192, c. 248,c. 270,d. 323,d. 477,b. 662,d. Gſ.695,d

Iuuenca potiſſimùm eligebantur ad ſacra. A.373,a

Iuuenes antiquitus dicti vſque ad annum ætatis quadrageſimum ſextum. C.454,b. D.307,a. E.69,d

Iuuenes inepti ad rempublicam. D.135,b. *Iuuenum haſta, ſenum conſilia.* D.39,a

Iuuenes piſcibus ſimiles naſſam coniugij intrare geſtiunt; ſed incluſi, exire. B.27,a

Iuuenes, pro Equitibus Romanis vnde. A.297,b. C.454,b. *qui Iuuenes in Pandectis: cur ita dicti: pertinuiſſe videntur ad theatra: Auguſtales quandoque cognominati.* A.141

Iuuenis, pro Militibus. A.141,b. C.210,a

Iuuenes apud Romanos barbam alebant; & quando ponebant. E.536,d

Iuuenum corruptela capitalis apud Romanos; idque in caſtris potiùs quam in togâ. C.216,b

Iuuenta anno ætatis quadrageſimoquinto finita Romanis. C.454,b. D.307,a. E.69,d

Iuuenta ſenilis præmatura mortis ſignum. G.127,c

Iuuentutis circumſcriptio vetita. E.170,c

Iuuentutis, vel Iuuenum, Princeps, is antiquitus qui primus inter Equites a Cenſore legebatur. A.297,a. C.454,a. *quis pòſt.* E.3,d

Iuuentæ deæ templum. G.363,d

Iuuentutis ara in Capitolio, vnde. C.431,a

Iuuentus Sapientiæ domum penetraſſe ſe putat, cùm vix limen eius libauit. B.78,b

Iuuentuti opus certum doctorem & dogmata eſſe quibus inſueſcant; non varia. D.432,a

Iuuentuti in Dialecticis & Phyſicis vtilis Ariſtoteles. D.432,a

de Iuuentutis Inſtitutione Libri Lipſij. Vide, *Dialogi.*

Ixion & Baba nota fatuitatis homines æuo Senecæ. G.413,d. Gſ.818,c

K.

K, *Litera ſuperflua in Latinis.* A.461,b. *Salluſtius quidam Ludimagiſter primus eam inuexit.* A.461,a. E.171,b. *quibuſdam eã ſolitariâ ſequentes quatuor voces denotandæ videntur:*

Kaſo Fabiorum prænomen: Kalendæ: Kapitaſti legiones: Kalumnia. A.451,b.462,a. *certè qui calumniæ conuicti, eorum fronti ea litera aliquando inuſt*[illegible] 321, b. B.269,b. D.325,a

Kay, aggeres Latinis dicti, vt vulgo hodie B[illegible] .E. 32,d

Καικίας *ventus quis.* Gſ 764.d

Καισαριάζω *vocanit Auguſtus in ſermone antiquarium eſſe velle.* B.328,a

Kalendæ Idumariæ. Vide, *Ianuariæ.*

Kalendarij vectigal, & Kalendarium, pro annuo, aut vnius anni reditu. G.81,d.242,c

Kalendarium, liber fœnebris, in quo vſura deſcripta per Kalendas. G.262 d. 374,d. 412,c. 560 d

Kalendarium Romanum vetus citatum. C.487,a. E.181,b. 282,d. F. 33,d

Koles municipium Italiæ. A.38,a

Καλὸν *Græcis & Bonum & Pulchrum denotat*, Καλῶς. D.515,b

Κατηχήσεις *in teſtamentis, quid Clementi Alexandrino.* E. 3,c

Κατηγόρημα, *Id quod dicitur, inter Incorporea Stoicorum.* D.573,a

Gerardus Kempenſis, Lipſij in Græcis præceptor, guſtum ei infudit Literarum & ſtudij antiquitatis. B.360,b

κεφαλὴ δείπνου *Græcis quod Caput cœnæ Latinis.* A. 203,a

Κῆπος *Græcis, vt Hortus Latinis, partes muliebres.* A.112,b

Κέρας *de copijs Socialibus, in Polybio, Ala potius Latinè, quam Cornu.* C.46,b

Lau. Kerſmakerus Amphitheatri Doncouenſis in Galliâ inſpector ipſe & deſcriptor. C 593 a

Keſſelius mons non longè à Louanio, quis, & vnde dictus. C.755,a

Keſſelſteinia arcis iuxta Louanium ruina & rudera. C.782,b

ad Corn. Kilianum Lipſij Epiſtola, & in eius Etymologicon linguæ Teutonicæ Carmen. B.487,b

Κίκλος *Græcis, idem quod Cicum aut Hilum Latinis.* A.142,a,b

Κόλασις & Τιμωρία *quomodo differant.* D.403,b

Κομματικὸν & Διαλεκτικὸν *quod ſcribendi genus appellet Hermogenes.* B.133,b

Κοτταβίζειν *quid.* A.108,b

Κρεμᾶν *ſiue* Ἀνακρεμᾶν, *ſuſpendere in ligno ſeu cruce: malè ſæpè ab interpretibus ad ſuſpenſionem vulgariam, & in laqueo, aptatum.* C.646,b

Κρεμᾶν, *pro, Suſpendere in trabe ad verberandum flagellandumque.* C.678,b

Κεῖ, *pro,* κεῖθι, *apud Homerum.* A.152,b

Κρίνεσθαι, *quid Homero.* C.265,a

ad Stanislaum Krziſtanowicium Epiſtola Lipſij. B.257,b

L.

L, *Liquidiſſima literarum.* A.464,a. *pro D, aliquando poſita.* A.78,a. *aliquando & cum T, alternat.* C.263,a. *LL, geminatæ pronuntiatio hodie Hiſpanis peculiaris.* A.464,a

Labarum, quid. C. 680,a. *qualis vox: quando nata.* C.685,a,b

Labarum Cruce & nomine Chriſti inſignitum præcipuum ſignorum Conſtantini contra Maxentium. C.674,a

Labeonis incorrupta libertas miniſterio Principis parum congrua. D.43,b

Labiones duo, pater & filius. E.104,b

Labentes venæ, genæ, &c. quid. G.46,d

Laberij verſus, directè in Iul. Cæſarem, ipſe audiente pronunciatus. G.139,c,d. *Eiuſdem verſus correcti.* A.85,a. 264,a. E.509,b. *citati.* A.216,a. C.537,a. D.146,a. 605,b. E.369,d

Labienus, primus Romanorum cuius ſcripta publicè exuſta. E.121,b

T. Labicaus Legatus Cæſaris propriâ pecuniâ opidum Cingulum exædificauit. C. 416,b

Labor pater gloriæ. B. 56,a. *Laboribus dij bona vendunt.* B.91,b

Labra. In primis Labris habere. Gſ.723,d

Lacedæmonij quomodo iuuentutem ad fortitudinem exercere ſoliti, liberos ſuos ad aram ad ſanguinem vſque cædentes. A.544,b. G.139,c,d. *nummis coriaceis vſi antiquitus.* G.336,c. *bonam ſententiam ab improbo in Senatu dictam non niſi bono, à quo iterùm dicta, inſcribi permittebant.* D. 332, a. *valdè vxoribus ſuis obnoxij aut ſubiecti.* D.265,a *Lacedæmonij milites ſinguli inſtar ducum.* C.458,b. *ad tibiam & numeros ingreſſi & congreſſi in bella.* C. 242,a. Vide etiam, *Spartam.*

Lacedæmonij poſterioribus temporibus audiebant molles & libidinoſi. A.205,a

Lacedæmonium orbis, quid. A.204,b

Lacena matris ad filium ex vulnere claudicantem generoſum dictum. B.176,b

Lacerna, penulæ haud abſimilis, Græcis μανδύη. A.449,b. *militaris veſtis: ſed quæ in Vrbem paulatim irrupit: pulla quidem in vſum vulgi: at Senatorum & delicatorum Amethyſtini coloris aut coccinei.* A.258,a,b

Lachrymæ profuſæ animum dolore leuant. G.613, d

Lachrymæ inuitæ ſub tyrannis. E.148,c

Lacon puer, ne ſeruiret, capite parieti illiſo, aut, vt alij, præcipitem ſe dedit. D.522,a. G.529 d

Laconica eius vſus veteribus. G 558,d

Lactantius Ariſtotelem in quo culpet. D.431,b. *excuſatus in ſententiâ de animâ.* D.613,b. *Hiſtoria, Hiſtorialiſve Compendij, Libri prætereà Exhortationum, item Moralium, Senecæ meminit.* G,xxv. *eius citationes ex Libris Senecæ qui periere.* G.xxxj.xxxij.xxxiij. *locus eius ex quo quædam in Senecæ de Ira libro ſupplentur.* G.2,d. *Idem correctus.* C.489,a.666,a. G.525,d. *Idem citatus, illuſtratus.* A.320,a. 327,a. 329,a.b. B.410,a. C. 407,a. 496,a. 511,b. 527.b. 537,b. 541, a,b. 542,b. 560,b. 654,a. 659,b.663 a.666,a. 673,a. D.19,a. & alibi in Libris Politicis. Item 429,a,b. & aliquoties in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E.279,b. 514,b. G.xxv.3,d.10,d. 12,c,d.13,b.16,d.32,d.281,c.414,d.630,d

Lactaria Columna Romæ, ad quam infantes lacte alendos deferebant. B.410,b

Lacte, non vino, fiebat dijs Sementiuis. A.92,a,b

Lactuca cœnas veterum incohauerint an clauſerint. A.100,b G.648,d

Lacunaria, quid. Gſ.800,d

Lacus quidam ſacri, in quibus natare nefas: imò in nonnullis nauigare vetitum. E.248,c,d

Lacus, id eſt, aquarum in publico receptacula, quot Romæ. C.446,a

Lacydes Cyrenæus Nouæ Academiæ auctor Laërtio, falsò. D. 439.

Ladæ curſoris prouerbio celebrata velocitas. A.262,a. G.551,d

Lælius vnde cognominatus Sapiens. Gſ.791,b. *creditus Fabulas Terentij compoſuiſſe.* A.165,b

Lælius Præconinus Grammaticus ſeruus quanto precio emptus. C.396,a

Læna, pro veſte cœnatoriâ. C.487,a

Læta fauſtaque nomina. E.21,c,d

Lætitia, à dilatando. D.353,b. *eius ſedes in ſplene.* D.500,b.

Lætitia ſeu Voluptas in ſtulto, aut etiam inter mala, & apud malos: gaudium apud ſolos ſapientes. D.496,b. 497,a. G.485,d

Lætitia nimia decoris & grauitatis immemores. D.353,b

Lætoria Lex, quæ. E.170,c

Læua Numina, Veiones. D.561,b

Lamiæ, pro Caluitie. G. 183,d

ad Carol. Laſallium Epiſtola Lipſij. B.313,a.524,b

ad Petrum Laſallium Epiſtola Lipſij. B.137,a

Laidis amatores vino fores eius perfundebant. A.202,b

Lambertus Comes Louanienſis à Brunone Archiepiſcopo Colonienſi, pro Lotharingiæ Duce ſe gerẽte, Comitatu exuitur:

eius è fratre nepos. Lambertus etiam vocatus, aliquamdiu variâ fortunâ iactatus tandem ductâ Gerbergâ Caroli, fratris Francorum Regis Lotharij, filiâ, Comitatum recepit: hic Primus Comitum Louanienſium (perpetuus videlicet) dictuſ, titulum eum ad poſteros tranſmiſit. C.762,b.763. 764,a. *eius porrò res geſta: vbi caſus: vbi ſepultus.* C.765,a. *quidam ei Pateruionum & Petermannorum Louanij inſtitutionem tribuunt.* C.772,a

Lambertus Baldericus, Lamberti I. filius, Othonis ex fratre Henrico nepoti in Comitatu Louanienſi, &c. ſuccedit: eius geſta: vbi & quando interfectus: vbi ſepultus. C.765,b.766,a

Lambertus Schafnaburgenſis citatus. C.767,b

Dionyſ. Lambinus commentatus in Lucretiū & Horatium. A.420,b. *in Turnebum iniurius.* A.218,a *eius Ciceronem corrigentis vani verba.* A.418,b. *Commentarius eius in Plautum umbram ei ſupius fecit, quam lucem.* C.564,a. *magna eius temeritas in mutando Ciceronis loco de aere.* D.588,a. *explicatio eius loci Plautini.* G.45,b. *aliquot eiuſdem errores, allucinationes, aut infelices correctiones.* A.262. 46,a.63,a 83,a,b.120,b 122,b 123,a,b. 125,b. 147,a. 294,a. 260,a 271,b. 312,a. 453,a 464,a. *Lambini aliquando in literatis errores notati à Lipſio; nullibi tamen fama eius laeſa.* E.M. 9.

Lamnas hamatas, quid. C.85,a

Lampades accenſa praelata Imperatoribus. E.491,c

Lampadias cometa qui Plinio ſcribit. Gſ.803,c

Lampidis cuiuſdam reſponſum de facilitate aut difficultate parandarum opum. G.617,d

Lampridius correctus. A.104,a. 120,a 264,b.290,b.291,a. 297,a. B 124,b.125,a. C 464,b.490,b. 496,a. 502,b. 506,a.518,a. D.335,a F 181 c 214 d. *Idem citatus, & aliquando illuſtratus* A. 7,a.101,a.150,a.163,a.216,a 249,a 251,b.251,b 273 a.181,b.285,a,b 297,a.313,a 378,b. B 154 a.449 a 469,b. C.59,a.137,a 155,a.165 a 181,b.201,b.203,b.120,a 393,a.407,b.414,a.426,a. 438,b.454,a.497,a.500,b.50 ,a.507,b.511,a 517,b. 519,b.529,a.542 a,b 562,a.574 b. 577 a.580,b 611 b 654,a.671,a.794,b. D.23,b. & alibi in Libris Politicis. Item.306,a.359,a. E.12, d.13,d 16,c. 47,d 91,d. 147 c,d 214,b,c. 121,c. 275,c. 197,c. 447,d. 509 d. 516,c. 5.7,b 532,d. G 140,c. 146,d. 205,c. 250,d. 360,d. 570,d. 670,c

Dominici Lampſonij mors. B.138,a. *ad eum Epiſtolae Lipſij.* B 44 b.76,b 90,b.104,b.423,b

Lamyra, Lyciae Stephano vrbs, quae alij Limyra. F.66,c

Lana coacta, Plinio, quae hodie Feltra. C.87,b

Lanea lorica qualis. C.87,a,b

Lanificij quanta olim gloria Louanio. C.773,b

Lanificium Romanis, etiam feminis, ſuſpenſa cura. A.264,b

Lanâ poſtes cingebantur in nuptijs. A 158,a

Lancea, λόγχη, Hiſpanica vox, vel Gallica: nomē iaculis commune. C. 341 b. *Lancea in vſu Germanis.* E. 437.

Lancea, pro Palo ad quem exercent tirones, Paulo Diacono. C.250,b

Lanceare pro. iacere, mittere, Tertulliano: vox etiam Hiſpanis Gallis quae hodie in vſu. C.341,b

ad Lancem exigere, id eſt, ad examen. Gſ.752 d

Landricus Mag. Equit. moechus Fredegundis Chilperici Regis vxoris, illa ipsa auxiliante Regem occidit. D.211,a

Carol. Langius Bruxellenſis. D. 385 a. *eius vera laus a ſapientia, humanitate, & doctrinâ, &c.* A.85,b.198,a. D 377,a *eius hortenſe ſtudium; hortusque ad Moſam, & horti pulchritudo ac mors.* D.396,a,b. *ab eius correctione receſſum.* A.274 315,b. *ad eum Epiſtolae Lipſij.* A.149,a. *eius mors.* A.198,a

Ioan. Langius Medicus allegatus. Gſ.732,c

Laniſta, qui: etymon vocis: unde ſibi futuros gladiatores conquirebant: iota manum quasi ſub ijs. Familia dicta; ipſi etiam Doctores & Magiſtri appellati: Dictata dare, & Commentarij dicti. C.504,a b

Laniſta, duplici intellectu. G. 350,d

Phil. Lanoius Turcomius princeps inuentutis Belgicae, in Italicâ peregrinatione obijt. B.22,b.35,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.168,b.217,a. B.20,a

Laodicena Synodi Canones contra haereticos D.164,b

Laodices, Ariarathis Cappadocum Regis viduae, crudele & infelicem [illegible] rum. D.230,a

Laonicus [illegible] condylas legendus in Turcicis Graeciquerebus. B.147,b. *eius citatus.* B.301,a

Lapis Gaiarum ignis impetuum. E.278,d

Lapis Specularis, qui, vnde aduectus, & quis eius vſus. G.577,d Gſ.756,d

Lapidum caeſura exercitium in ergaſtulis. A.318,b

Lapidis albi raſura vſurpata loco arenae. C.559,a

Lapides manuales, aut miſſiles, ſimpliciſſimum inter arma. C.338,b.339.

Lapides e fundis miſſi, etiam aliquando ponderati ij in ſacculis pelliceis geſtati. C 336,a

Lapides, pro milliaribus viarum aut itineris, vnde. C.443 b. *ij diſtinguendis milliarijs Lapides etiam hodie multis locis extant.* B.301,a

Lapidoſus in lapidem ductatus. G.275,c

Lapidem in acervum Mercurij iacere, quid. B.121,a

Lapis Ancyranus Breuiarium rerum ab Auguſto geſtarum inſcriptum habens. Vide, *Ancyr. Lap.*

Lapillum antiquum, cui inſculptum caput cum manu auriculam atterente, & dictione Μνημόνευε. A.207,a

Lapidis, pro, Dapſilis, apud Plautum. A.78,a

Laquearia, in aedibus, &c. quid. A 263,b. Gſ.800,d

Laquearia tota inaurare ſolita ditioribus Romanis: quin & gemmis atque ebore ornari, praecipuè in templis. C.449,b. 450,a

Laquearia verſatilia, ut aliâ atque aliâ facie oblectarent, excogitata. C.450 a. G 575 d

Laquearij gladiatores, qui. C.247 a. 525 a

Laqueis hoſtem innectere, bellandi mos quibuſdam gentibus. C.247,a

Laqueis apprehenſi arietes, vel aliò deflexi, ab obſeſſis. C.357,b

Laquei poena veteribus non vſitata ut appenderent: tantùm frangenda gula: eaque mors impura & infamis Homero, Plinio, alijs: quando autem coeptum laqueo ſuſpendere. C.669. 684,a

Lares & Genij quomodo diſtincti. G.578,c. *Graeci confundunt Lares cum Heroibus.* D.559 b. *qui autem Lares, & quid, Stoicis aliiſque.* D.558,a.559,a

Laribus diiſque Penatibus conſecrati olim canes. B.390,b

Largius Proculus diem mortis Domitiani praedicit. D.194,a

Largius, Scribonius. Vide, *Scribonius.*

Larua, quid. D.559,a. *quid Laruatus habitus.* G.430,d

Iani Laſcaris verſio Tractatus Polybij de Militiâ Romanâ qualis: in multis toto Lipſij in illum Tractatum ſcriptis culpata. C.12,b. & alibi.

Laſciuia in Poeſi vitanda. B.25,b

Laſciuia & Luxus a populo in voluptatibus auertenda Principi. D.53. b

Laſſi, in iram proni. G.46,d

Pl. Lateranus. Vide, *Plautius.*

Laterculus, in diſpoſitione aciei militaris, quid. C.115,b. 116,b

Laterculus, pro Catalogo militum. C.235,a

Lateres aut laterculi in militiâ Graecorum, ut Ceſpites in Romanorum. C 283,a

Latère, ſapientia eſt ſub tyranno. D.330,b

Latiaris Iupiter, ſiue Sygius. C.560,a

Latifundia, plùs diuitum Romanorum vix credenda. G.17,d 575,c d. *ea originem dedere ergaſtulis, ad cultum agrorum.* A. 318,a

Latina Lingua. Vide, *Latina.*

Latinarum feriarum diebus vrbi praefectus aliquis ex primariâ nobilitate adoleſcens. E.121,c

Latini ciues, quomodo plenè ciues fieri poterant. D.326,b

Latinius Latiaris homo odioſus. E.144,d

Latinus Latinius laudatus. B.86,a. *et Romae innotuit Lipſius.* B.161,a

Latinus Pacatus Drepanius in Panegyrico ad Theodoſium paſſim imitatus Panegyricum Plinij D.316,b. *Is correctus.* A.207,b. C.220,b.464,b. E 78,d.79,c.95,d. *variis* *locis*

locus Senecæ ſimillimus. G.440,d. Idem citatus. A.257,a. 279,a. 307,a. C.102,b 463,a. 464,b. 684,b. D.123,a. 305,b. & aliquoties in Commentario ad Panegyricum Plinij. E.288,c. 375,d. 502,c. G. 37,d. 75,c. 137,c. 204,d. 400,d
Latitudo caſtrorum, quid Polybio. C.148,a. 152,b
Latomia Syracuſana, quid. G.119,d
ad Petr. La-torrium Quincanadueñas Epiſtola Lipſij. B.183,a
Latrocinium, crimen cruciarium. C.654,a
Latrones duo qui cum Chriſto appenſi, clauis vt Chriſtus etiam affixi, non funibus alligati; etſi vulgò aliter fingant & pingant. C.660,a
Latro Græcis, unde ductus. G.470,d
in Latrones vulgares animaduerſio ſpectabat ad Præfectum Vrbis. G.208,d
Latrunculorum luſus. G.164,d
Latrunculatia tabula, & in eâ pugna calculorum diuerſorum colorum. G.658,d
Latus clauus, quid. C.455,a. G.611,d. poſitus in luctu. G.12,d
Laticlauia tunica, quid. B.242,b
Laticlauius, qui capeſſendis honoribus deſtinatus. E.143,c. 213,b
Laticlaui tribuni mil. qui. C.58,a
Latum donum, forma vetus loquendi in donationibus. A.81,b
Latus tegere, quid. A.300,a
Latus, pro Latrone, qui latus tegit. A.211,b
Latus claudere, certò eſt de ſiniſteriore intelligendum. B.316,b
Latus tegere, vel præbere, in pugnâ, quid. C.538,a. Latus præbere, id eſt, nudum, militaris aut arenæ phraſis. Gſ.742,d
Latus alicui dare, quid. E.38,d. Gſ.813,c
per Latus alterius peti, vel ſauciari, prouerbiale. C.538,a
Lauacra in modum prouinciarum exſtructa, unde dicatur Ammiano. C.439,b. 440.
Lauari ante cœnam mos vulgaris Romanorum: ſed Saturnalibus manè, unde. C.485.b
Lauatio Matrisdeûm quæ, & quo die. B.153,b. 154,a
Lautio antiquis frequens, non ante conuiuium ſolùm, ſed & in ipſo per ſingula fercula ac miſſus: & quomodo. A.99,b. 326,b. C.510,b. 511,a
Lautula, & Lautiæ, pro Thermis. C.561,a
Lauta fœmina, quæ. A.124,b
Lauor, quidam ſcribunt, non Labor. A.45,b
Laurentius Medices melancholiâ hypochondriacâ vexatus & ſublatus. B.66,a
Laurinorum fratrum laus. A.167,a. Epiſtola Lipſij ad Guidonem. A.156,a. 195,a. ad Marcum. A.156,a
Laurus præcipua felicium arborum. E.411,d
Laurus ad luſtrationes: item vaticinij ſignum. G.250,d
Lauru ornata fores Palatina. G.102,d. etiam priuatorum in re lætâ. A.235,a. G.502,d
Lauri ramum vates & actores inter canendum manu tenebant apud Græcos. A.288,a
Laurus in manu triumphantis, item in faſcibus lictorum tius: eaque in gremio Iouis Capitolini poſt triumphum depoſita. E.51,c. 216,d. 502,b,c. G.81,d. Laurea etiā ſine triumpho in gremium Iouis deportata, cùm victoria pleno triumpho digna non videretur. D.307,a
Lauream deportare, quid, & unde. E.51,c
Laus non eſt rerum optimarum, ſecundùm Ariſtotelem. F.43,d
Laude excitantur pueri. G.29,c. ſed Laudes captare, non eſt Philoſophi. G.471,d
Laudes tum demum extra adulationem ſunt, cùm laudatus ſibi conſcius vere ſe meruiſſe. D.353,a
Laus bonam indolem iuuat, vt equum in curſu plauſus. B.103,b
Laus eſt ab illaudatis culpari. B.63,a
Laudantes calumniatores, inimici, aut obtrectatores, peſſimi. E.465,d. nam laudando euertere, argutè malignum & minimè lædendi genus. D.146,b
Laudiceni, Plinio iuniori qui. B.449,a
Laudcaſes aut Placentini in aulis multi, pauci Veronenſes. D.136,b
Lanſaagia hodie Gallorum vnde dicantur. Gſ.800,d
Lanſum, & Loſum vett. dixere, quod poſt Leſum & Leſſum. A.194,b
Lanunmarius, quid Turnebo. A.57,b
Lazi, gens barbara, quomodo Romanos poſteriores aliquando deceperint ſtratagemate valli erei. C.290,b
VVolfg. Lazius: de eo iudicium: ubique allegatus. B.340,a. C.766,a. 767,b. Inſcriptiones veteres exſcripſit parum fide & curioſè. B 80,b. Velleij quædam exemplaria habuiſſe putatur, ſed falſa ea. B.329,b. F.5.
Leander Albertus citatus. C.444,a. eius iudicium de admirando opere aquæductuum Romanorum. C.445,b
Lectica vt differat a Sellâ. A.269,b. eius duplex vſus: ad viuos, ad mortuos: ad mortuos, antiquus mos, qui ſemper manſit. A.267,a. in vſum etiam viuorum antiqua: incertum quando cœperit. A.267,b. primo ad viam: poſteà admiſſa in Vrbem. A.268,a. vſus eius in Bithyniâ & Cappadociâ frequens. A.267. Græcis tamen olim & Orientalibus populis ignotus. A 273,a. promiſcuum lecticarum vſum vetuit Cæſar: ſed edicto non duraturo. A.268,a
Lectica, quoad formam, duplex; aperta, tecta. A.268,b. in lecticâ puluinus erat, in quo recumbebant, non ſedebant. A.270,b. B 121,a. lecticam in collo collocatam ferebant ſerui: plurimùm ſex, aliquando & octo: vnde mentio plerumque Hexaphori. A.267,b. 270,b. G.181,d. huic rei ſeruos eligebant proceros, pulchros, & robuſtiſſimos, ſæpe e Germanis, &c. A.270,b. G.641,d. Lectica autem depoſita pedibus ſubſiſtebat. A.268,b
Lectica tecta pelle & velo. A.269,a. opere arcuato, vt hodie Italica rheda. A.269,a. in eâ feneſtra. A.269,a. Lecticæ tectæ origo. A.269,b. eius vſus Dionis æuo tantùm apud primarias fœminas A.270,a
Lecticis velis aut portari quando non liceret. D.318,a. diu à Curia aditu ſpreta Lectica, niſi ob morbum. E.52,b
Lectica, vel Lecticula domeſtica vel lucubratoria; ſiue Lectuli lucubratorij. A.270,a. 351 b. 352,a. G.501,d
Lecticarij, ſerui qui lecticam aut ſellam ferebant. A.270,b. 271,b. G 641,d
Lecticarij aſſeres, vincla, &c. A.205,b. 268,b
Lectio tutior & vtilior ad formandum ſtilum, quàm Auditio. B.538,a
Lectione multifariâ ſe diſtrahentes quibus comparentur ab Epicteto & Polybio. G 388,d
Iac. Lectij correctione probata; in Tacito. E.261,d. 311,c. G.631,d. 635,d
ad Lectorem Epiſtola Lipſij, vltima inter Quæſtiones Epiſtolicas. A.222,a
Lectus Aduerſus idem cum Geniali: & vnde ſic dictus. A.264,a
Lectis accipiebantur Romani in conuiuijs, non ſedibus. A.101,a. ij inſternebantur, purpurâ, aut aliâ veſte ſtragulâ. A.101,a. quæ Lecti veſtimenta. G.501,d. 532,d. in Lectis quo poſitu recumbebant. G.533,d. Lecto vno quot conuiuæ. A.10c,b. quot lecti circa vnam menſam. A.101,a
Lectis mulieribus Romanis olim nulli. C.155,b
Lectuli lucubratorij, qui: alij a dormitorijs; Lecticæ etiam vel Lecticula lucubratoriæ, dicti. A. 270,a, 351,b. 352,a. G.501,d
Lectulus quis & cur appoſitus Veſtali ob inceſtum defoſſa. C.617,b
Adami Leempotij in Lipſium officia & obſequia: perſona ei à Lipſio in Poliorceticis tributa. C.262. & ſeqq.
Theod. Leewius Lipſio Saphyrum catellum donat. B. 99,a. Velleij Paterculi editionem ei inſcribit Lipſius. F.3. ad eum Epiſtolæ Lipſij. B.18,a. 23,b. 26,a. 28,b. 31,b. 45,a. 49,b. 77,b. 87,a. 99,a
Legati duûm generum: Reipublicæ cauſâ ad exteros miſſi; &, legionibus prouinciiſque præfecti. G.369,c
Legati publico nomine mittendi forte antiquitus lecti apud Romanos. E.396,d. exterorum autem Legatis excipiendis magna impendia facta à Romanis. C.404,a. bene-

meritarum gentium Legatis locus in Orcheſtrâ in ſpectaculis datus. E.234,d. ſed Legatis non niſi Latinè loqui aut ipſis, aut per interpretem permiſſum. A 448 a

Legatio libera à Senatu republicâ liberâ Senatoribus peregrè priuata rei cauſâ proficiſcentibus data, in maiorem dignitatem. E.192,d

Legatos ipſos ſuos aliquando fallunt Principes, vt per eos melius alios ad quos mittunt. D.74,a. Legatorum autem Principum cur mentionem in Politicis ſuis omiſerit Lipſius. B.205,a

Legati militares qui liberâ Republicâ apud Rom. vnde dicti: eorum cauſa, & inſtitutio: quàm hæc vitiis: tanquam Conſiliarij Ducis ſeu Imperatoris: à quibus & quomodo electi: eorum dignitas, munia, poteſtas, inſignia: ſinguli ferè ſingulis legionibus. C.30,b.60.b.61,a,b. 65. vbi ijs locus in acie. C.104,a. vbi in caſtris. C.143,b. 149. 150 a. aliquando caſtris metandis ex agmine præmiſſi. C.189,b. in diſcrimine vigilias circumibant. C.174,a

Legati inſtar militarium veterum ſub Principibus duûm generum: Prætorum, & Conſularis: quomodo differant: & quæ ſingulorum ratio: quatenus vnicuique ius in milites, ſeu gregarios, ſeu primarios: reuerâ tandem ſub Principibus Legati dicti ijdem qui liberâ repub. duces dicti aut imperatores; & qui tum Legati, ſub Principibus Duces. A.283,b. C.61,b. 165.a. 215,a. D.314,b. E. 54,d. 64,d. Legatus, Prætor, Proprætor, ſæpè mixta apud Tacitum munere eodem. E.65,c. Legati Proprætores, qui. E.499.a

Legatorum teſtamento vicesima in vſum Ærarij militaris. C.395,b

Legere militem, vnde dictum. C.235,a

Legere Senatum, Centurionatum, &c. E.16,d

Legere olera, nuces, poma, obſcœno intellectu. A.112,b

Legio vnde dicta: Romuli inſtitutum: quot primò militum: quot poſt. C.42.43 a. variè Græcis Latiniſque etiam poſtmodum dicta: & quibus. C.236.b.237 a. trium millium militum olim; quos equitum, quot peditum: numerus is aliquando & aliquoties auctus; & quâ proportione partium. C. 36. 40.65. D.86,b. æuo Cæſaris etiam tironum non grandes. C.122 a. quanta in Legionem vnam impenſa annua. C.106,b. 207,a. Legionibus Romanis quod elegimus à Cæſare tribunum. C.291,b

Legiones plures cùm in iiſdem caſtris, ſingulæ tamen ſeorſim locatæ, & ſingulis ſua principia, &c. E.24,c. 31,d. ſed in hibernis plerumque ſingulæ ſeorſim. E.22,d. cuique Legioni ſuus Præfectus caſtrorum. E.496,b

Legiones quo reſpectu in dexterâ aut ſiniſtrâ aciei aut agminis parte poſita. C.120,a

Legiones vnde antiquitus Quadratæ dictæ. C.43,a.117,a

Legiones Claſſicæ. E.308,d

Legionibus quatuor, id eſt, duabus ſingulorum Conſulum, accommodatum ſcriptum Polybij de Militiâ Romanâ. C.13,a. 19,a

Legiones quot ordinariè Romanis: in eo pro diuerſitate temporum & occaſionum variatum. C.19,b. 237,a. quot & quomodo per prouincias limitaneas diſpoſitæ ſub Auguſto & Tiberio. C.379,b. 380,a. numerus is à Claudio & Traiano auctus. C.380,b

Legionum agnomenta multifaria: ſæpè à Legatis ſuis nomen ferebant, vt, Appiana, Varroniana, &c. ſed communis & receptiſſima ratio à numeris, iuxta ordinem delectuum, Prima, Secunda, &c. B.429,b C.237,a. nomina earum & agnomina reconſita ex Lapidibus antiquis. C.238,b. E 349,d

Legionum numerus & agnomina æuo Auguſti, necnon Dionis, ex ipſo Dione. C.237,b. item ſub Tiberio, ex Tacito. C.237,b. 238,a

Legio Tertia diu in Hiſpaniâ: atque inde etiam nunc Hiſpani ſuas Legiones Tercios vocant. E.417,d

Legionarijs quæ latera caſtrorum munienda. C.155,b

Legionarijs Romanis alia arma quàm auxiliaribus. E.197,c

Legumina inter alia militibus è publico data in ſtipendium apud Rom. C.203,b

Leidenſis Ciuitas, titulus ſcripti à Diodoro Dialogiſtâ contra Lipſium allegati, cuius tamen ipſe Diodorus auctor. D.158,a

ad Franciſ. Leſlingium Epiſtola Lip, ij. B.363,b

Lemures veteri Latinâ linguâ qui. D.559,a

Lemire, pro, Lemuri. E.380,d

Lenis Spiritus, eiuſque nota, ⊣ἐπὶ. A.466,a

Lenitas conciliandæ populi beneuolentiæ in Principe quæ requiratur. D.52,b. ſed nimis aſſidua parit imperij contemptum. D.54,a

Leno, felis aut felex virginaria virginaliſve, Plauto. A 143,a

Lenocinari ſibi, quid. G.366,d

Lenocinium, pro Commendatione; vel eo quod ornatum & gratiam conciliat. G.269 d

Lens gralaticum in citiis ſtralibus. E.146,b

Cn. Lentulus Augur diuerſus à Gætulico. E.113,d. quantum poſſederit. C.416,a. opes ei exitio fuere. G.284,c

Cn. Lentulus Clodianus, homo ſtolidus & vanus. G.64,c

Lentulus Coſſus. E.148,d

Cn. Lentulus Gætulicus: duo iſto nomine, pater & filius: quorum hic inter doctos habitus. E.115,d. 116, c

Cn. Lentulus Gætulicus Cn. F. inimicus Lucilij amici Senecæ, ipſe poſt occidi iuſſus. Gſ.745,c

Lentulus Spinter primus carbaſinis velis vſus muniendis contra æſtum ſpectaculis. C. 577, a. primus purpurâ dibaphâ in prætextâ vſus, idque cum probro. Gſ.688,d

Ioan. Leo Africanus citatus aut allegatus, non ſine laude. B.304,a. C.672,b. 791,b. D.158,a. & alibi in Libris Politicis.

Leo Decimus Pont. bonarum literarum ſummus fautor. A.418,a. eas àuidè in Italiam inuexit, incertum an bono ſucceſſu. D.134,b. pro Taciti prioribus Libris quingentos aureos Quæſtori ſuo Corbeiâ deferenti donauit. E.45,d

Leo Imp. è Tacticis ſeu De re militari citatur. C.88,a. 154,a 158,a. 161,a. 182,a. 233,a. 245,a. 318,b. 341,b. 342,b. 344,a. 347,b. 351,a. Tactica eius vtilia lege Principi. D.128, b. ex ijs egregium Caput, Quomodo Conſilium capiendum ſit. D.141,b

Leonis Imp. ad Eunuchum quendam egregia vox. D.276,b

Leonis Armeni Imp. in adminiſtrandâ iuſtitiâ ſinceritas. D.236,b

Leodamas Creophyli diſcipulus. D.435,a

Leodegarius, nomen, vnde. C.263,b

Leodes, & Leudi, priſcâ Dialecto Teutonicâ, idem quod, Populi: ſed propriè humiliores & ſubditi: ex quo Lieden, Luyden. C.263,a

Leodicum, non Leodium, verum celeberrimæ vrbis nomen: & quod eius etymon. C.262,b. 263,a,b. quando primùm muris cinctum. C.760,b. quot Virgis aut Perticis minus Louanio. C.762,a. cur ea vrbs numquam ferè terræmotu ſuccutiatur. Gſ.787,d

Leodicenſes domum Louanij emunt Collegio aut Seminario aptandam. B 468,b. quis eius Seminarij incipiendi auctor. C.790,b

Leodicenſium erga Lipſium beneuolentia. B.108,b. quam diu apud eos aut Spadæ egerit. B.161,b

Leodicenſe Chronicon vetus citatum. C. 319,a. 320,a. 769.b

Leonardus, idem Lipſio, qui Volcardus; & vnde. C.263,a

Leonardus Stocquenus, iuxta Huyum habitans, ope D. Virginis Aſpricollis à claudicatione & vlceribus perſanatus. C.734.b

Leones Romanis priſcis Vrſi Numidici aut Africani nominati. A.303,b. 304,a

Leones quibuſdam gentibus culti pro dijs. A.153,a

Leonis à cane Albano Alexandri Magni victi hiſtoria. B.391,a

Leonis honeſtior quàm ſimia facies; Politiani dictum in Imitatores. B.167,b

Leonem vellicare periculoſum. D.133,b

Leones

Leones currum trahere, olim Romæ frequens. G.35,d. *rei auctor Antonius Triumuir.* A.304,a

Leones in caueis ſeruati ad pugnas amphitheatrales. G.15,c. *ſoluti primùm in Circo à Sullâ exhibiti, cùm ante non niſi alligati.* G.66,d.225,d

Leones varijs terrentur, ſed igne potiſſimùm. G 25,c

Leonis magiſtrum quondam ſuum protegentis exemplum. G.282,d

Leonina pellis heroibus conueniens. A.304,a

Leonina pellis vbi non pertingit, vulpina aſſuenda. D.72,a

Leoninâ pelle quomodo aptatâ vncti milites apud varias gentes: apud Romanos plerumque Signifere. C.69,b

ad Elbertum Leoninum Epiſtola Lipſij. B.75,b

ad Franciſcum Leoninum Epiſtola Lipſij. B.285,a

Pauli Leopardi correctiones in Velleio. F.80,b.83,b

Leopoldi nomen, vnde. C.263,b

Leopoldi Auſtriæ Ducis Germanorumque auxilium & virtus in obſidione Ptolemaidis. B.339 b 340,a. *Richardum Angliæ Regem captiuum detinet.* B.340,a

Leopoldus Auſtriæ Dux aliàs lapſu equi obiit. B.340,a

Dom. Lepida. Vide, *Domitia.*

Æmil. Lepida P. Quirinij uxor; antè deſtinata L. Cæſari Agrippæ filio. E.546.

Æmil. Lepida, ſponſa Claudij, cuius filia. E.546.

M. Æmil. Lepidus tutor filij Regis Ægypti à Senatu Romano miſſus. E.68,d

Lepidi, Manius & Marcus, diuerſi: & qui ſinguli. E.88,d

Lepidus copijs in Dalmatiâ à Tiberio præfectus, an non Manius Lepidus, Sullæ & Pompeij pronepos. F.71,d

M'. Lepidus apud Tacitum moderationis & prudentiæ exemplar viro bono ſub tyranno viuenti. B.10,b. D.40,a. G.154,d

M. Lepidus Triumuir ab Auguſto in Siciliâ exercitu exutus & imperio. E.2,d. Gſ.746,c. *Circeijs* XXIII. *annos exſul vixit.* G.196,c,d. *eius filius quæ vxores.* F.60,d

Lepidus à cognato Caligula ſublatus, quis. G.391,d

M. Æmil. Lepidus, filius L. Æmil. Pauli, quis, qualis, & quæ ei vxor. E.238,b,c

Lepidi mali plures: de quibus carmen Rutilij in Itinerario: idque explicatum. E.238 c,d

Lepus an nutrimentum melancholicum. Gſ.732,c

Lepores apertis oculis dormiunt, ſic qui animo dormitante auctores legunt. D 455 a

Lepores galeati, milites imbelles aut ignaui. B.84,b

Ianus Lernutius è primis & intimis amicis Lipſij. B.160 b *eius Suauiorum Liber laudatus.* B.19,a. *Odaciis ad Amorem.* A.178,a. *Elegia ad Lipſium.* A.206,a. *in Saturnalibus Sermonibus ei à Lipſio perſona tributa.* C.483. & ſeqq. *inſcriptum ei à Lipſio Stemma Auguſtæ domus.* E. 545. *ad eundem Lipſij Epiſtolæ.* A.143,b. 149,b. 174,a.194,a.202,b. 210,a. 221,a. B.14,b. 16,a. 19,a. 24,a.27,b. 29,b.40,b.57,a.74,a.78,a.92,a.98,b.154,a. 204,b. 381,a.423,a.451,a

Leſa, id eſt, Plures militares. C.276,b

Lesbia, & Lesbius, Catulli, qui. A.17,b.18,a

Lesbos inſula terræmotu lacerata Anno Chriſti 1627. Gſ.733, c

ad Leon. Leſſium Epiſtola Lipſij. B.125,b.229,a.381.b

Leſſus, quibuſdam veſtimentum funebre; alijs eiulatio lugubris: item, Leſſum habere, apud Ciceronem. A.146,a,b

Leſſum facere, apud Plautum. A.194,b

Lethe fluuius obliuionis infernalis. G.122,c

Leuacos Cæſaris, hodie Leewenſee Brabantia videri. C.756,b

Leuare curarum, religionis. A.193,b

Leuca hodierna horario ſpatio finitur. B.381,a

Leucophryna. Vide, *Diana.*

Leucophrys dicta olim inſula Tenedos. E.98,c

Leucothea vitta aut velum Vlyſſi apud Homerum ſuppoſitum, Conſtantiam, Rationem, & Sapientiam denotat. B.15,b 318,a

Leues & inconſtantes facilè in proditionem delabuntur. D 60,b

Leuitas ab opinione, vt Conſtantia à Ratione. D.380,b

Leuis armatura plurium generum. C.66,b.77,a

Leuitici Liber citatus. G.619,a

Ioan. Leunclauij Turcica laudata. B.147,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.171,a

Lex breuis eſſe, & iubere, non diſputare debet, Seneca. D.10. *Lex naturæ, prima: ſcripta, ſecundaria.* G 941,d. *Legum præſcripto & ordine omnes Reipublicæ partes adminiſtrantur.* A.64,a. *ſed Leges vbi nimis multæ ſunt, multæ ibidem lites, & vitia multa.* B.155,a. *nam à Legum fonte vt plurimum naſcuntur lites.* G.41,d

Lex mundi, Fatum. D 597,b. *Leges Fati, Pindaro, Manilio, & alijs.* D. 548,b

Leges Sacratæ. D.180,b. *ſalua Republica, Leges. ſed vt multitudo earum ſit & nouitas, litiumque crebritas, quantum fieri poteſt, fugiendæ.* D.31,a,b. *idque rationibus tum exemplis probatum.* D.142,b.243.244. *Veteres autem Leges ne vel in melius quidem facilè mutandæ.* D. 54,b. *& ſi quando, quomodo* D.55,a. *Legum vero peritum facilius eſſe, quàm ſermonem.* D.126,b. *Leges ſciſcendi formula.* A.108,a

Leges æri inciſæ antiquitus. G.326,d

Legis actio apud quos tantùm fuit. E.531,b

Legum præſidis officium in corrigendis peccantibus, comparatum ordini Medici in curandis ægritudinibus. G. 5, d. 12, c,d

Legibus olim apud Romanos nomina à Conſulibus. E. 178,c

Lex Annaria, Cincia, Cornelia, Frumentaria Gracchi, Iulia, Mamilia, Porcia, Roſcia, &c. Vide ſingulas ſub ſuis nominibus.

Leges, ſimpliciter, in Pandectis, denotat plerumque Iuliam & Papiam Poppæam. E.517,c

Leges ſumtuariæ, Auguſti aut Tiberij, an vtriuſque. E.93,d

Leges ſumtuariæ & cibariæ Romanorum veterum, indices inſignis eorum frugalitatis. C. 467.

Leges reprimendis editionibus ſpectaculorum. C.501,a,b

Leges militares in genere quid. C.197,b

Leges militares hodie aut paucæ, aut malè obſeruatæ. C.228,b

Lex quina vicenaria Plauto quæ. E 170,c

Legis vultus, vel animus, quid. G.13,c

Lege age lictor, ſolemnia vel legitima verba iudicis pœnam damnati imperantis. G.13,c,d

Leges Regiæ & Decemuirales ſiue XII. *Tabb. à Lipſio collectæ; & earum fragmenta correcta.* A. 206,b. 207,a. D.277.& ſeqq.

Legum vett. de re Agrariâ aliquot Capita eaque variè correcta. A.260,b

Leges conuiuales. A. 103,b. 105,a

Leges Horti, in perſonâ Vertumni. A.98,b.99,a. *Lex Horti Lipſiani.* B.77 a

Lex Rapiarum ſcholaſtica. E.487 d

Libamenta in focum, publicè & priuatim quomodo facta. E.272,b,c,d

Libandi, primum dijs, deinde amicis & benefactoribus, inter pocula & menſas, maximè ſecundas, mos antiquus Græcis & Romanis; & qualis: atque in omni menſâ obſeruatus. A.106,b.107,a. C.360,b.361,a. *Libatio in menſa, honoris index.* C.360,a,b

Libare Ioui Seruatori mos Græcis finito conuiuio. E.287,c,d

Libatio pro ſalute Auguſti in omnibus conuiuijs apud Rom. A.107,a

Libelli famoſi legibus XII. *Tabb. prohibiti.* A.17-,a

Libelli mittendi ad Recitationem auditoribus, quo differant à Codicillis. B.447,a

Libelli gladiatorum, vel Munerarij, id eſt, Indices futurorum L[illegible]um, quos vnicuique muneri edendo palam edite. C.532,b. G.[illegible], c

per Libellum eadem alicuius multa ab Imp. mandari mos. E.6,c

Libellus ſuſpenſus rebus venalibus, ſeu titulus, aut tabella; præcipuè earum quæ non erant ſoluendo: & ſalem Libellum detrahere, quid. G.314,c

Liber, ſpeculum animi, vetus verbum. B.369.

Liber elephantinus Vopiſco, an ex ebore, an in corio elephanti ſcriptus. C.634,a

Libri, vel, Libri ſingulares, cùm de Bibliothecis res, pro voluminibus intelligendi. C.630,a
Librorum copiam qui primi Romam aduexerint; atque vnde. C.630,b
Librorum ingens copia quatenus à Senecâ Philoſopho damnata. C.633,a
Libri nulli de Religione edendi noui ſine Superiorum approbatione. D.166,a
Libri damnati per quos publicè apud Rom. cremati. E.120,d
Librorum tituli & capita minio etiam antiquitus aut cocco ornati, atque expoliti. F.171,c
Librorum veterum deploranda iactura. E.277,b,c
in Libris mss. priſcis nulla variantes diſtinctionum notæ. B.133,b
Liber de iiij. Virtutibus citatur. D.22,b
Librarij belluones quibus comparentur ab Epicteto & Polybio. G.388,d
Librarium, &, Libraria, quid. G.370,d
Liber Pater, ſemper iuuenis: & vnde dictus. G.63,c.168,b.c.312,d
Liberi Patris habitus. E.181,c. *Liberi flos, Vinum.* A.125,a
Libera, Proſerpina, quæ & Cora. E.61,d
Liberi, Liberæque, & Cereri, idem templum Romæ. F.61,d
Libère. Libente te, me, id eſt, gaudente, volente. A.194,a
Liberi, lumina parentum. A.284,a
in Liberis noſtris viuimus: & ſuperſumus, cùm profeminamus qui ſuperſint. B.432,a. *prorſus Liberos ſibi ſuperſtites fieri, votum parentum.* G.106,c,d. *Liberûm quærendorum cauſâ initum matrimonium: inque tabulis ea verba ſolenniter exprimi ſolita apud Rom.* E.179,b,c.180,b. *Liberos a matrimonio arcere Lege Papiâ Poppæâ vetitum.* E.514,c
Liberi Principibus multi, munimenta Regni. D.27,b.70,b. E.4 d
Liberorum in Rheno explorandorum mos Germanis. E.444,c
Liberos tres habere, priuilegijs apud Rom. muneratum. B.250. *Ius trium Liberorum, &c.* Vide, *Ius liberorum.*
Liberi in parentes ingrati apud Athenienſes puniti. G.292,d.295,d
à Liberis minoribus ſolatia, à maioribus auxilia. G.116 c
Liberorum exponendarum, præcipue fæminei ſexus, mos Græcorum & Romanorum crudelis, tamen frequens. B.409,a. G.304 d. *quod Chriſtiani Gentilibus ſæpe exprobrarunt.* B.410,a. Vide etiam, *Expoſitio.*
Liberos etiam recèns natos ſtrangulare interdum ſoliti vete. B.410,a
Libera cuſtodia, quæ. E.143,d
Libera fæmina non niſi liberum gignere poteſt. E.203,c
Liberalia, alia a Vindemiali feſto; & quæ. E.181,b. *quo die Liberalia celebrata Romæ.* B.337,b
Liberalis, Æbutius, quis. C.581,d
Liberales Artes præparant animum ad ſementem Philoſophiæ. D.427 b.428 a. *cur autem & quatenus a multis Philoſophorum prorſus reijciantur.* D.427,b. G.564,d.567,b. *Libera ſeu Liberales artes quæ verè Senecæ.* D.428,a. *Liberalium Studiorum nomen propriè meretur Philoſophia.* G.87,d. Vide etiam, *Litera.*
Liberalitas, ſed cum dilectu & modo, decora Principi: aliàs Liberalitas liberalitate perit. D.35,b
Liberalitas Senecæ decantata. D.455,b
Liberalitas in gratum præſtita, iucundior; in ingratum, illuſtrior. G.383,c. *quis maximè probabiles Liberalitatis fontes, Valerio Maximo.* G.262,a.266,d
Liberalis facies. A.16,a
Liberorum vita obtentu trahit ad licentiam; quæ [illegible] ad omne ſcelus. B.52,b
Liberi apud Rom. vix à ſeruis diſcreti veſte. A.258,a
Liberi populi quidam, ſub tamen Imperio Romano. G.188,d
Libertas quæ vera: quæque Philoſopho capianda. D.509,b.510,a. G.398,c.469,c.536,d. *quæ Ennio vera Libertas.* B.99,a. *bonis malisque optabilis.* D.68,b. *ad eam innumera via Stoicis.* D.522,a,b
Libertas, inter ambitum aliaque vitia, imò vix inter opes, integra æquè manere poteſt. G.282,d
Libertas & Veriloquium, rara in aulis Virtutes: modeſtiâ tamen temperanda. D.136,b
Libertas in dicendâ ſententiâ Conſiliario neceſſaria. D. 9,b
Libertate diſcordi vtilius imperium vnius. D.114,a
Libertas legibus & magiſtratibus ſuis conſtat. E.43, c
Libertas noua ad licentiam facilè deflectit. B.19 b
Libertas libertate perit. G.189,d
Libertatis Atrium. Vide, *Atrium Lib.*
Libertas ſeruo data, quando Iuſta aut Plena dicta, quando non. E.224,d. G 247,c
Liberti noui in togâ apparebant. A.256,b. *nouâ libertate in pileis erant.* C.579,a. *prænomen patroni capiebant, & à fine aſſumebant tribus.* A.247,a
Liberti ab Epiſtolis, a Libellis, a Studijs, à Memoriâ, à Voluptatibus, &c. A.124,a.255,b
Liberti domino operas debebant; alimenta etiam, ſi egerent: denique teſtamento ſemiſſem bonorum. E.363,b. *ab inteſtato morienti, qui heredes.* E.60,d. *in eorum bona patronis ius pro ratione liberorum.* E.517,b
Libertus ingratus iure libertatis exutus apud Athenienſes. E.223,c. *quomodo Liberti ingrati puniti apud Romanos.* G.292 d
Liberti a patronis quod læſerant quouſque relegati. E 223,c,d
Libertis an Ludos edere permiſſum. E.132,d
pro Libertâ eſſe, aut haberi, quid, & de quâ. E.103,d
Liberti & Libertini valdè diuites ſub Principibus; præcipuè ſub Claudio. G.284,c. Gf.698,b,c
Liberti vnde aliquando binomines. E.204,d
Libertinus propriè qui è Liberto natus? poſt Liberti & Libertini vocabula confuſa, & indifferenter vſurpata. C.16,b. E.276,d.513,c. *ante Iul. Cæſarem Libertinis non licebat fieri Senatores: & quando primùm ſeruilis ſeu Liberti in militiam ſcripti.* C.16,b. E.176,d
Libertinorum miniſteria à quibus impoſita Equitibus Romanis. E.274,d
Libertinas ducere omnis, exceptis Senatoribus, permiſſum Lege Papia Popp. E.513,a,b
Libertina fæmina inſignis conſtantia. E.284,d
Libido propagandi generis cauſâ homini data. G.84,c. *Libidinis, vel Cupidinis ſedes in Iecore.* D.500,b
Libidine nihil magis mortiferum ingenijs. D.265,a
Libitina, &, Libitinarij, quid: quamque Libitinarij viles & abiecti. A.322,b.349,b. G.363,d
Libitina inſtrumenta in Arenam mortuis ſubitò efferendis inferri ſolita. C.542,a
Libitinenſis porta Amphitheatri, quæ. C.541,a 580,b
Scribon. Libo Druſus coniurationis crimine ſub Tiberio damnatus, quis. E.51,c,d. G.507,c,d
Libonum Scriboniorum Auguſtus & paulò poſt aus Stemma. E.503
Libra Romana duodecim vnciarum. C.405,b
Libratores, in re militari qui. E.49,c,d. *& vnde forte.* C.338,c
Librilia, quid veteribus: atque inde fortè Libratores. C.338,c
Liburni, pro Seruis lecticarijs è Liburniâ. A.271,a
Libyæ quidam populi liberos ad formarum ſimilitudinem diſtribuebant, quòd vxores communes haberent. A.232,a
Libyci Philoſophi, Auguſtino qui. D.433,b
Licentia, ianua ad omne ſcelus. B.52,b. *ſæpè laſciuire facit plebem in ſeditionem.* D.110,a. *corruptrix militiæ.* C.229,b
Licere Principi quicquid libet, Anaxarchi & ſimilium adulatio: item Iuliæ Seueri dictum. D.131,b
Licinia Lex cibaria qualis. C.467,a
Licinius Mucianus. Vide, *Mucianus.*
Licinius Sura tertium Conſul ſub Traiano, non potuit eſſe Præfectus Prætorio. D.360,a
Licinius Varro. Vide, *Murena.*
Licinus, Dioni, Licinius, prædiues libertus Auguſti: eius carmen epitaphium. G.662,d. *ipſe Gallus Galliæ præfectus, quomodo iudicium ſe geſſerit; atque inde promeritam pœnam effugerit.* Gf.821,d.c
Lectores vnde dicti: origo: etymon: conditio: munia & officia.

cus. A.278. D.317,a. E.63,c. *inſignia.* A.281,a. C.62,b. *quot cuique magiſtratui.* A.283,a. B.11,a. *ab vno magiſtratu defuncto ad ſucceſſorem tranſibant.* Gſ.743,c. *ordo & ſeries magiſtratum præcedendi: vnde, Lictor primus, proximus,* &c. A.280. *Lictor ſummus, qui.* A.281,a. *eorum faſces, virga, è quâ materiâ, & eius vſus.* A.281,a. 282,a. D.317,a. *Lictoris Primi munus.* A.280,b. *Lictor aut Lictores quandoque in comitatu fœminarum illuſtrium.* E.13,c

Liebertus Chalonius, Abbas Fliederbekanus, laudatus. C.795,a

Liedericus nomen, vnde: idem cum Theoderico. C.263,a

Ligatura, vocabulum palæſtræ. G.367,d

Ligeris Pons, Cæſaris dictus, vulgo Pont du Sey. C.593,a. 595,a

Lignum infelix, infame, pro Cruce. C.646,b. G.619,d

Lignum imitata brattea è teſtudinibus Indicis. G.373,c

Ligna quædam & quorum attritu ignis excutitur. Gſ.707,d

Lignorum in igne crepitus, riſus Vulcani aut Veſtæ, Ariſtoteli; aliis, mina. G.705,d

Lignorum ſtrues magica arte ſine igne indito flammeſcens. E.98,c,d

Lignorum aſtula, baſtula, vel aſſulæ, quid. Gſ.711,d

Lignatum ituri ferebant ſecurim & lora. A.149,b

Ligo, ligere, ligne, lictum. A.278,a

Ligurinus. Vide, *Guntherі.*

Ligurritores, Opici. A.211,b

Ligurum Fanum, alio nomine Templum. E.296,d

Liguſtini ſcuti forma diſſidens à Romani. C.74,b

Lilia in munitionibus quid Romanis: & vnde ſic vocata, quæſitum. C.290. 291,a

Limare caput, Plauto, pro, ϲυνουϲιάζειν. A.152,a

Limes, vnde dictus. A.278,a

Limites Imperii Romani ſub Auguſto. E.12,c.

Limites Imperii, quid Spartiano. E.20,c

Limites Imperii ingredi quatenus exteris permiſſum. E.449,c

Limites Imperii quibus copiis præſidiariis Romanorum inſiſſi ſub Auguſto, & aliis Impp. C.379,b

Limitanei milites ſublati a Conſtantino, magno Imperii damno. E.10,c

Limum veteribus dictum omne tranſverſum. A.278,a

Limus, cinctus ſerui publici. A.278,a

Limyra vrbs Lyciæ, Stephano Lamyra. F.66,c

ad Frid. Lindebruggium Epiſtola Lipſii. D.331,b

Lineas admouere, pro, Vrgere, accedere: & Lineas admoueri, aut, Linon admoueri, quid. A.314,a. 344,a. G.465,d. 466,d

Linea, pro Termino. G.466,d

ad Lineam currere, quid. G.465,d. 466,d

Linea in Circis quid: & quid Linea diues Martiali. B.244.

Linea Valli, in Britanniâ, quid. E.410,d

Lineæ parallelæ longiùs ductæ cur aſpicientis coire tandem videantur. G.367,c

Linea pennis diſtincta coercendis aut captandis feris, quid, quales, quomodo dicta. G.24,d 198,c,d

Linea veſtes Germanis, præcipuè fœminis. E.441,d

Lineæ Loricæ, variis populis in vſu, quid, & qualis. C.86,b

Lineæ thoracis (aut Lineæ loricæ,) conficiendi noſtra & vtilis fortè ratio. C.87,a

Lingones aduerſiſſimi Othoni. E.332, d. *fuſi à Sequanis; poſt reconciliati Romanis, quantâ multitudine militarent.* E.417,d

Linguæ intemperantia multis exitio. Gſ.768,b

Linguæ (Sermones) inter ſe valdè miſcellæ; earumque omnium variationes & inſtabilitates, &c. B.493,a. 494,a. 500,b. 504,b. *imperio aut coloniis propagantur: ſed vix ab orbe condito tres obtinuerunt ſpargi & dilatari.* B.240,b

Linguæ, quarum ſcientia Principi vtilis; & præcipuè Latina. D.128,b

Lingua Latina (ſeu Sermo Latinus) arctis olim finibus contenta. A.447,a. *nec initio aliis gentibus eius vſum facile manſiſſe Romam.* A.447,b. *quomodo, & quo poſtremò ſe poſt effuderit: idque bono generis humani.* A.447. *ſermonis dialectice commercio omnes nationes contraheret ad colloquia.* C.472,a. *non a paulatim fuit eam neſciſſe: & in prouinciis publicè non niſi eius vſus.* A.448,a. *Propagatio tamen eius, prima cauſſa pronunciationis variandæ.* A.448,b. *tandem planè Barbarorum incurſu corrupta.* A.448,b. 449,a. *in Latinâ linguâ initio non niſi ſedecim litteræ.* E.171,b *Plura quæ ad Pronunciationem linguæ Latinæ pertinent, fusè tractat Lipſius peculiari Libro.* A.441. & ſeqq. Vide etiam, *Pronunciatio, Littera,* &c.

Lingua Latina hodie adhuc conditorium ſcientiarum, & quaſi commune vinculum eſt quod Europam inter ſe commerciis literarum & ſermonis iungit. B.113. D.128,b. *cum Religione veteri & Romanâ potiſſimùm ſtat.* B.240,b. *eius ſcientia Principi vtilis.* D.128,b. *eius qui tantum leuiter peritus, potiſſimam Politicorum Lipſii partem non capiet.* D.12.

Lingua vulgo Romanenſis vocata, Italica, Gallica, & Hiſpanica, notha proles linguæ Romanæ. A.449,a

Linguarum comparatarum in multis vocibus conuenientia notata. B 502,a

Linguæ Germanicæ Vocabula multa è veteri Pſalterio Interlineari deſcripta quæ ab hodiernâ abeunt. B.501,a

Linguam Belgicam, ſiue Germanicam, Teutonicam, aut Theotiſcam, non videri primogenitam, aliarumque matrem: & multa eò facientia. B.493. & ſeqq.

Lingua Teutonica olim numeris & caſibus magis variauit, quam hodie. C.263,b

Linguâ exertare. A 189,a

Linguam ocius præcidunt, quæ phraſis. A.77,b

Linguarium, mulcta pro linguâ temere loquuta. G.325,c,d.

Lingulacis naturâ hoc inſitum, vt non multa ſolum loquantur, ſed mala: ideo calumnia dediti. B.266,b

Lingulati veſtes, quid. C.2[?]2,b

Anna Linkebekia, matrona nobiliſſima, proauia paterna I. Lipſii. B.159,b

Lintea ad exterſum, item ſtrigiles, cibi etiam, appoſita deorũ ſtatuis aut ſimulachris a Romanis. A.330,a. G.604,d

Linteati ſacerdotes Ægyptii. G.230,d

Lino, ſeu vinculo, obligata Epiſtola, cui ſignum imprimebatur. B.533,a

Lintrenſis. Vide, *Bartolomæum Petri.*

Linus Apollinis filius aliquot literarum inuentor. E.171,c

Linus Pontifex de paſſione Pauli citatus. G.xxv.

Iuſtus Lipſius vltimus ſtirpis Lipſiorum. B.233,b. 310,b. 371,a. *quæ familia opibus & dignitate a multis annis inter Bruxellenſium primas.* D.161,b. *pater ei Ægidius, vir acer & manu promtus; armis potius deditus, quam Muſis.* A.211,b. *auus Nicolaus.* B.139,b. *Proauus Iuſtus.* B.159,b. *& propatruus Martinus, Eraſmo ob doctrinã familiaris.* B.159,b. *ſororis I. Lipſii laus.* B.371,a. *per auiam & proauiam paternas nobiliſſimis familiis inſertus I. Lipſius.* D.161,b. *Iſca municipium Brabantiæ ei patria.* A.169,a,b. C.451,a. *Athi Hannoniæ primi tirocinii palæſtram habuit.* B.401,b *quis verus ei natalis.* B.80,a. 205,a. *Coloniæ primam in literis inſtitutionem apud Patres Soc. IESV.* B.130,a. 131,b. *à XIX. ætatis anno ſcribere & edere incepit.* B.372,b. *itineris eius Viennam Auſtriæ vera cauſſa turba Belgica.* D.377,a. *eius morbus in Sequanis.* A.183,a. *Louanii Anno* M.D.LXXVI. *Iuriſconſulti titulo donatus.* D.161,b. *tredecim annos Profeſſor Leidæ quo Batauorum bono.* C.743.

I. Lipſius in Eburonibus quàm diu ſubſtiterit. B.161,b. *Spadæ à Batauis equitibus penè oppreſſus aut captus, quomodo inaſerit.* B.290,b. 483,b. 484. *Hiſtoriographi Regii titulo honoratus.* B.293,a,b. 457,a. *conqueritur de exiguitate ſtipendii.* B.430,a,b. *mille aureorum congiario a Rege Hiſp. donatus.* B.295,b. *honeſtâ conditione a ſummo Pontifice euocatus, cur non receperit.* B.279,b. 280,a. 283,a. 292,a,b. *in Galliam ab Henrico* IIII. *vocatus* B.227,a.

B 217,a. *Piſas à Magno Duce Etruriæ.* B. 277,a. 329,a. 476,a. *adſcribendus domeſticis ſuis à Cardinale Fed. Borromæo.* B. 294,a. *Bononiam etiam honeſtis conditionibus.* B. 285,a. 286,a,b. 287,b. 288,b. *item Patauium à Rep. Venetâ, & ab alijs aliò.* B 283,a. 332,a. 428,a. 430,a

J. Lipſius deſiderauit Romam ad Annum ſæcularem Iubilæi deuotionis ergò proficiſci: ſed grauibus cauſſis impeditus. B. 305,b. & ſeqq. 345,b. 346,a. & ſeqq. *a primâ adoleſcentiâ D. Virginem patronam in omni vitæ curſu elegit: in Sodalitium eius nomen dedit ſub Patribus Societatis* IESV *Hallas viſitat: votum concipit miracula eius deſcribendi, & ſtilo diuulgandi: Ode ab eo in illam Diuam Iamiem ſcripta.* C. 693,a. *Pennam argenteam eidem ſuſpendit, cum ſubſcriptis verſibus.* C. 717,b. *Diuam Virginem in Aſpero Colle inuiſit: preces ei fundit: quas poſteà verſu concepit.* C. 735,a. *Eius ob vehementiam lethalis morbi ab vlteriore commentatione deſiſtentis Valedictio.* G. 577. *quid Epitaphij ſibi inſcribi voluerit.* B. 201,a

J. Lipſius melancholia hypochondriaca obnoxius, & plerumque valetudinarius. B. 53,b 54,b. & paſsim creberrima eiuſce rei mentio. *Aëra et paluſtrem & marina, qualis in Hollandia, inimica.* B. 18,a. *intereà nihilominus a puero mirè & miſerè occupationibus, itúque non ſuis vexatus.* D. 603,a. *Hortenſi ſtudio valde deditus.* B. 155. b. D. 397,a. & paſsim. *Horti eius Lex.* B. 77,a. *canibus etiam valde delectatus.* B. 390. & ſeqq. & alibi. *Vterque adeo eius parens ſingulariter eos amarunt.* B. 390,b. *Saphyro catello à Theodoro Leeuvio donatus.* B. 99,a

J. Lipſius generoſi animi vir. A. 338,b. *a calumniando ſemper auerſus, in laudando nonnunquam nimius.* E M. 10. *animo affecta Democriti in irriſu actionum humanarum.* G. 24,d. *valdè pacati ingenij.* D. 153,a. 154,b. 155,a. *ab Aulâ ſemper & ab omni ambitione aliениſſimus.* B. 246,a,b. 418,b. D. 44,b. 147,b. *Philoſophicis ſtudiis addictus.* D. 368.

J Lipſius quos tantùm Libros pro ſuis agnoſcat: & cur à ſolis Plantinianis ſua excudi amet. B. 108, a. 132, a, b. C. 640. D 4. *in ordine ſcribendi excellens: & quæ ei ſcribendi ratio.* B. 71,b. 231,b 378,a. C. 756,a. *Stilum eius ſtultè imitati multi.* B. 75,a. *alijs ille diſplicet: deque eo diſceptatio.* B. 486,b. 487,a. *amica eius velitatio cum viro magno; & aduerſus calumniatores dicta quædam.* A. 337,b. *paratam Agellij editionem habuit, non tamen edidit.* A. 301,b. *etſi non manu bellator, in Politicis ſuis nihilominùs ſibi fas putat Militiæ præcepta ex Hiſtoricis dare.* D. 77,b. 78,a. *Commentarij eius in Tacitum quomodo & quibus ſcripti: & quid in eo ſcriptore præſtiterit.* E. x. xj. xij. xiij. E M. 8. *de Funeribus tractatum conceperat.* E. 77,c. *Caligula Hiſtoriam & initia Claudij adoleſcens ſtilo Taciti contexuerat; ſed perijt illi hic labor.* E. 164,d. *Fragmenta etiam veterum Auctorum ab ipſo collecta furto illi ſublata.* A. 327,b. *de Hebræâ magnitudine Liber ei conceptus.* E. 426,c. *cur Thraſeam ſuum non ediderit.* F. 3. *Conſtantia eius Alamanico ſermone verſa.* B. 348,a. *Plura de Vitâ & Scriptis eius, a carceribus, id eſt, primordijs ad Annum vſque* MDC. *partim iam ſupra indicata, partim non, ſatè reperientur.* B. 159,b. 160. 161. 162.

J. Lipſij verſus ſeu Poëmatia varia. Vide, *Verſus Lipſij.*

Martinus Lipſius, propatruus Iuſti, Eraſmo ob doctrinam familiaris. B. 159,b *primus Symmachum vulgauit.* A. 198,b. *apud Martinianos Louanij primò vixit: poſt Cœnobij Crucis-Lenis in terrâ Eburonum Præfectus, ibidem quando obierit.* C. 785,a

Liquens & pura fides. A. 276,a

Liquore omni abſtinere in metu aquæ intercutis vſurpatum quibuſdam. G. 25,d

Lis litem gignit; & catena fit quæ hæredes etiam ligat. B. 155,a

Lites quæ tecas habes, duas, ſi poteris, componas; conſilium Rudolfi I. Auſtriaci. B. 155,a

Litium compendia quærenda. D. 242,b

Lis æſtimari quando dicitur; & Litem taxare, quid. G. 53 c d. 212,d

Lites a Legum fonte maximè naſcuntur. G 41 d

Litigantis præmium plerumque non bona conſcientia, ſed victoria eſt. B. 155,a

Litare, quid. G. 502,d

Litauicus Cæſaris, hodie fit Ludouicus, vnde. C. 263,a

Litera, ſiue Elementum, quid. A. 450,a *qui primi Literas inuenerunt.* E. 171, b,c,d. *primo Latinis non niſi ſedecim.* E. 171,b. *quas Claudius Imper. adijcere voluerit.* A 446, b. E. 171. 172. *Græcis Literis multi olim populi vſi.* E. 436, b. *Latinarum Literarum partitio.* A. 450,a

Literæ Latinæ pleraque hodie aut malè aut nouitiè pronunciantur. A. 450, a *eas mirè veteres commutare ſoliti.* A. 78,a. *Literæ ſecalis quæ.* A. 455,a. *mortuales Græcorum.* A. 463,b. *longæ quæ Plauto.* A. 452,b. *de ſingulis Literis peculiariter, toto tractatu de Pronunciatione L. Latinæ.* A. 445. & ſeqq. *Literas pronunciandi Ratio ex Martiano Capellâ.* A. 475,a. *ex Terentiano Mauro.* A. 475,b. *ex Victorino Afro.* A. 476,b. 477.

ad Literam digerere, id eſt, Ordine Alphabetico diſponere. G. 504,d

Literati ſerui, qui Apuleio & Plauto. A. 321,a

Literæ humaniores & Libri, vna fideliſ rerum cuſtodia, Lauit. B. 500,b. *doctores & præcones honeſti.* B 200,a,b. *Literæ magnum in virtute parandâ adiumentum, paratâ ornamentum.* B. 17,b. *Earum ſtudia in vſum & fructum ſedula mentis traducere debent: vt apes floribus vtuntur ad mellificium; quibus alij ad odorem tantum aut adſpectum.* B. 186,a. *Literarum autem humaniorum cultoribus colenda inprimis humanitas.* G. 66,d

Literæ humanæ ad curandam viam ſalutis laxamenti aliquid, imo adiumenti, conferunt. D. 367. *rudimenta ſunt & velut anſa Philoſophiæ.* D. 428,a. *earum ſcientia religioni atque iuſtitiæ non nocet, ſed plurimùm prodeſt.* D. 156,a. *excolunt ijs animus & præparatur ad excipienda diuina ſemina.* D. 399,a. *ſed diuerſoria tantùm & tranſitus ſunt quæ eundum, nonquò.* D. 428,b. *tum Literaria vita commoda.* B. 15 b

Literarum bonarum ſtudium hodie in Europâ per bella iacet. A. 159,a. 166,a,b. *idque in Aulis coli, parũ.* A. 176,a. *promouendum tamen a Principibus, & quare.* B. 259,a. *ſed id cum modo: nam vt malè quidam tollunt; ſic nimis alij vulgant. Vſurpanda autem ad vſum, & inprimis à Nobilibus.* D. 134,a,b. *ex ijs enim, præſertim Hiſtoriis, ſæpè medicina animorum.* D. 410,b. *Ceterùm Literarum ſtudijs nimium operosè deditis nihil agunt, Seneca.* D. 427, b. *ac tales eidem Literæ, ſeruiles.* G. 158, d. *quãobrem Literatorũ nimia curioſitas culpata.* A. 446,b. *certè Literati per ſe, niſi dotibus alijs mixti, non valde apti ad Conſilia.* D. 136,a

Literales, vel Literarij, Philoſophi, qui. G. 510,c,d

Literator, ſeu Grammatiſta, quomodo differat a Grammatico, ſeu Literato: differunt enim, Literatus, & Literator. C. 793,a

Literatorum ſi quæ vanitates, lusorum concuſſiuncula excutiuntur; vt folliculi frumentorum triturâ. B. 110,a

Litera, & poëticè Literæ, pro Epiſtolâ. B. 533,a. Vide etiam, *Epiſtola.*

per Literas amicos vel præſentes alloqui, Iulij Cæſaris inuentum. E. 122,d

Literæ publicæ ſub Principibus non niſi ab ijs aut ad eos. E. 353,d.

Literæ ad Impp. per milites, præcipuè Speculatores, plerumque miſſæ. E. 124,c

Literæ publicæ ad Signa ſeu in Principijs lectæ in caſtris. E. 402,d

Litera non erubeſcunt. B 344,b

Liternum, aut Linternum, locus quis. G. 556,b,c

Litomarus Liuij, hodie fit Leodemarus, vel Theodemarus. C. 263,a

Litus

Litem Octauam. A.204,b

Lituus, quid. A.26,b. *Litui ſunt inter cornua: diuerſi à tubâ: formâ aduncâ: tuba minoris genus: cum tubis aliquando confuſi: equitum fuiſſe, opinio quorumdam; & tubam peditum.* C. 126,a. *cornus vſus in claſſico.* C.125 b. *Lituus autem & tuba, vbi in agmine, vbi in acie, Romanis.* C.103,a

Liticen, qui canit Lituo. C.126,a

Liuia Auguſti vxor, ipſa è Claudijs quidem, ſed pater eius adoptione in Liuios inſertus: hinc Druſilla dicta. E.138,d. *poſteà in familiam Iuliam, nomenque Auguſta, poſt & Iulia, aſſumta.* A.351,a. E.8,c,d.13,c. G.109,d. *quis ei ex marito priore liberi, eiuſque Stemma.* E. 547. *Auguſto vxor facilis: eiuſque apophthegma.* E.138,d. *quod conſilium Auguſto in coniuratione Cinnæ dederit: quo ille feliciter vſus.* B.432,b. D. 60,a. G. 194,d. *quouſque Druſo filio defuncto obuiam proceſſerit.* G. 108,c,d. *Exitialis illa familiæ Auguſtæa nouerca.* E.4,b. *ſuſpecta ſublati veneno Marcelli.* E.3,d. *imo ipſius Auguſti.* E.5,d. *cuius ... prima ſacerdos ſiu flaminica.* E. 213,d. 492. *quot annos vixerit.* E.138,d. *cæleſtes ei honores tribuit Claudius; & vt per nomen eius feminæ iurarent, edicit: Iuuenisque nomine conſecrata.* E.159,c,d

Liuia Porticus. E.11,c

Liuia, ſiue Liuilla, ſoror Germanici & Claudij: qui ei mariti, qui liberi. E.547. *à Tiberio interfecta.* G.101,d

Liuia, ſiue Liuilla, quæ alijs Iulia, Germanici filia: qui ei maritus aut mariti. E.546. *eam à Senecâ pollutam non veriſimile.* D.445,a

Liuilla, Tertulla, Druſilla, &c. pro Liuia, Tertia, &c. ... *feminarum nominibus frequens.* E.107,c,d

Ioan. Liuineius laudatus & allegatus. C.682,a. *eius lapſus.* D.309, b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.192,a. B.479,a. *eius mors.* B 505,b

M. Liuius Druſus trib. pl. vir vehemens, quas nouas leges inuehere conatus: cuius filius: domi ſuæ dum ſalutatur occiditur, incertum à quo. G.117,d.217,d

Liuij Druſi vox, Vni nec puero ferias contigiſſe, in Lipſium competens. D.605,a. *domum ædificaturi laudabilis vox.* D.196,a

Liuius Geminus Senator. A.1 9,b

T. Liuius vberrimus Hiſtoricorum, præcipuuſque Hiſtoriæ Romanæ veteris auctor. B.18,a.147,a. *maieſtate & magnitudine operis ſuper omnes Hiſtoricos Latinos; Politico legendus.* D.38,a. 126,a. *nondum tamen attigit perfectionem Hiſtorici.* E. vij. *ſed iuuenibus aptior quam Salluſtius & Tacitus.* A.219,b. *quando vixerit.* F.38,c. *pauciſſima eius ſuperſunt.* G.459,d. *etiam in Philoſophicis ſuis Libris hiſtoriam & exempla crebrò miſcere ſolitus.* G.617,d. *in eo quæ extant aliquot vetuſtæ dictionis veſtigia.* A.193,a. *Liuij quem habemus editionem aliquando meditatus Lipſius.* B.96,a

Liuij locus de tranſitu Alpium Annibalis fuſiùs explicatus. B.414,b. *eius loca de grandi ſiccitate aeris: item eiuſdem de frigore.* B.466,a. *diligens ... in recenſendis muneribus aut ludis publicis.* C.493,b. *cum Polybio conciliatus.* C.27,a. *locus eius de Ordinibus militaribus à Polybio diuerſus, explicatus partim, partim & emendatus.* C.37,b. 38.39.40. *locus eiuſdem ſuper quo diſſertationes ſuas De Aciei Romanæ diſpoſitione, communi ordine, &c. inſtituit Lipſius.* C.97. *eius locus de inſtructione aciei Romanorum contra Latinos: itèque explicatus.* 117. 118. *locus eiuſdem de fundâ Achaicâ. aut Ceſtroſphendone: itèque explicatus.* C. 337. 338,a. *locus eius de ſitus Vrbis Romæ commoditate examinatus.* C.420. *locus quo Samnitium armatura pulchrè deſcribitur, explicatus.* C. 523, a, b. *locus valdè fractus & mutilus de carceribus canoiſque Circi.* C.564,a. *diſſenſus eius à Cicerone.* C 653, a. D. 304, b. *eius allucinatio.* C.326,a. *ſæpè is a ſciolis corruptus, qui Principes in acie Haſtatis præpoſuere.* C.98,a. *loca eius quæ imitatus videtur Tacitus.* E. 25, d. 414, d. 415, d. *eius à Tacito diſſenſus.* E. 151, d. 177,c. *cum Tacito conciliatus.* E.175,b. *Idem alios à Varrone; ſed erraſſe videtur.* E.336,d. *cum Velleio conciliatus.* F.20,d. *lux ei a Polybio.* E. 272,d. *locus eius de Pauli triumpho, & duorum filiorum amiſſione; atque a Plutarcho diſſenſus.* G.115,c,d

Liuij multa loca a Lipſio in Quæſtionibus Epiſtolicis ope vetuſti exemplaris emendata. A.138. *vnde id exemplar nactus Lipſius.* A.142,b. *Fragmentum eius quod apud Senecam Rhetorem exſtat emendatum.* A.199,a. *Liuius porro variè correctus.* A 81,b. 82,a. 121,a. 142,b. 143,a.145.b.146,a 147,a b.148,b 151,a.152 b.155,b. 156.157. 159,a. 160,a, b. 162,a. 165,b. 165,a. 167,a. 169,a. 171,a,b. 173,a,b. 174, . 175,a. 176,b. 178,a. 179,a,b.181,a 182,b.183,a.184,b. & iiij. ſeqq. 193,a,b. 195,a.197.b.198,a.202,a.203,b.204,a.209,a & iiij.ſeqq. 215,b. 217,b. 218,a,b. 219.b 221,a. 233,a. 244,a. 245,a. 256,a. 257,a.261,b.278,b.280,b.287,b. 310,a. 315,a. 317,b B.414,b. C.43,a. 46,b. 47,a. 48,a. 50,b. 53,a. 70,a.71,b 98,a.127,a.158,b.206,a. 67,b.272,a. 326,a 331,a.538,a. 401,a. 432,b.484,a.494,a.505,a. 515,b.516,a.520,a.660,a. E.45,b 47,c. 48,c.106,d. 165,d.175,d,c.191,c.194,c.203,b.240,d

Liuius citatus, & crebrè illuſtratus. A.74,a.92,a. 105,a. 132,a. 158,a. 212,a.221,b. 239,a. 242,b. 244,a,b. 245,a.247,b.251,b 254,b.256,a.257,b.265,b.267,b. 274,a. 27 ,a. 278,b. 279,b. 281,a,b. 282,a. 283,a,b. 289,a.290,a. 297,b.304,a. 307,a.315,a 517.b.319,a. 323,a. 331,a, b. 332,b. 345,a. 347,b. 350,b. 447,b. B.242,b. 02,b. C.7.11,b 15,b.14,b. & ſingulis deinceps fere paginis in Libris de Militiâ Romanâ, & Poliorceticon. Porrò. 37 ,b. 399,b. 400,a,b. 403,b. 422,b.430,a.431,a.432 b 434,b.443,a.446,b 447,a. 453,a.455,a.457,a.46 ,b.461,b. 462,a 469,a 4 4,b. 485,b. 490,b. 493,a,b. 494,a. 497, . 512,b. 322,b. 523,a.538,a.603,b.604,a.609,a,b.611,a.614,a.615,b. 617,a,b 619,a.628,a 645,b.635,b.656,b.660,a.665,b. 666,a. 683,a,b. 792,b. D.18. & paſſim ſententiæ eius intertextæ operi Politico Lipſij. *Citatus porrò* 339,a. 347,b.549 b.357,b.434,b. 435,b.524,a. E.5,d.12,d. 19,d. 21,d. 50,d. 61,d,c. 62,c.72,d. 73,c. 80,d. 82,c. 89,d.91,d.93,c.96,c,d.97,c 108,c. 115,b.117,d.118,d. 125,d. 130,c. 133,b, . 140,c. 145,a. 155,c. 157,d. 188,c.195,c. 200,c.209,d. 213,c 225,c. 217,d.245,d. 246, b, c. 249, b. 256,c. 261,d. 266,d. 272,d. 276,c. 277,d 279,d. 321,d.324,d. 329,d. 331,d. 354,d. 369,d. 571,d. 585,d.402,d.409,d.411,d.412,d.440,c.475,d. 495,a. 496,c. 506,b,d. 508,a,b. 509,b. 515,c. 515,a. 526,b. 327,c. 535,b. 536,c. 558,b. 541,b. E M. 21. F.12,c. 10,d. 17,d. 28,d. 20,c. 29,d. 44,d. 78,a,b. G xij.4.d.9,d.10,c.15,c. 24 d. 83,d,c.100,c,d.115,d. 116,c.117,c. 119,d.128,c. 131 d.135,c. 143,c. 150,c. 155 c,d.158,d.162,d.173,c.174,d.176,c.180,c.182,b. 229,c.250,c.245,c.266 d.270,d. 300,c.305,d.507,b. 329,c.330,d.334,d. 357,c.342,c. 547,c.348,d. 563,d. 364,c.371,c.390,d.408,d.431,d. 502,d.527,d.555,d. 561,d.629,d.657,d.651,d Gj.764,d

Liuij Epitome correcta. A. 283,a.287,b. C.22,b. *citata.* A.290,a. C. 16,b. 120,b. 181,b. 216,a. 217,a. 222,a. 422,b.495,b.666,a. E.50,c.96,c. 100,c. 173,c.176,d. 581,d.493,a.497,b. F.16 d.20,d.29,c 42,d.61,c.81,a. 82,a. G.xij.83,d.197,d,c.225,c.245,c

Lixæ diuerſi a Calonibus. C.184,b

Loca publica, vt templa, viæ, &c. curanda elocari cuiuis ſuſceptori ſolita. A.36,b

Locorum ſacrorum maieſtas animos hominum mouet. G. 594, d

Loca aſpera aut inculta militibus emeritis non aſſignata. E.15,d

Loca extra Vrbem à diſtantiâ milliarium quandoque cognominata: vt Septimum, palatium ſub Vrbe; Quartum, ſuburbanum Pollionis; &c. E.285,d

Locus ſupplicij ſeruilibus extra Vrbem, Seſtertium dictus. vnde. E.285,c

Locorum ratio habenda in bello. D. 99,b

Locus

Locus honeſtior quis : ſiniſter Becano viſus : eiuſque rationes. A. 298, a. *quæ refutata : oſtenſumque honeſtiorem eſſe dextrum.* A. 298. 299, b
Locus medius, honeſtiſſimus. G. 179, d
Locus dignior in conuiuijs, à magiſtro cœnæ aſſignatus. A. 100, a. *quis in accubitu locus honeſtior.* E. 239, c
[Lo]cus iuſtus, æquus. E. 43, d
Locorum Communium, vt vocant, conficiendorum ratio. Vide, *Electa.* item, *Excerpta.*
Locus, inter incorporea Stoicis. D. 573, a. *quoad Locum, vix eſt, aut leuiter, vt Stoici ab alijs diſcedant.* D. 601, a
Locus Dei vbique : ipſe ſibi Locus : conſpicuâ tamen ſede in cælis. D. 565, b. 566, a
Loca diſcreta Ordinibus in Amphitheatris, quæ. C. 573, a. *ſæpè tamen ſtudijs occupantium confuſa : aliquando etiam pro locis in Spectaculis aliquid ære dari ſolitum.* C. 574, b
Locarij in Spectaculis, qui. C. 574, b. 575, a
Loculamenta in Bibliothecis, quid. C. 634, a
Locrenſium Legiſlator Charondas. C. 221, b
Locrenſes quantas contumelias a Plemmio Romano paſſi. C. 462, a
Locri & Croton, Magnæ Græciæ vrbes, immunes à peſte & terræmotu perhibita. G. 771, c
Locrorum vrbis in Italiâ, aut Magnâ Græciâ, quis ambitus. C. 422, b
Logi, fabula. G. 96, c
Logica communi ſenſu dicta, non pars ſed inſtrumentum Philoſophiæ. D. 464, b *alias Philoſophiæ partes præcedere debet, quare, & quatenus.* D. 536, a. *ei non diu immorandum, & non niſi iuuenibus.* D. 442, b. *Logica Chryſippi alia ab Ariſtotelis.* G. 481, d. *Stoici Logicam nimis accuratè tractarunt.* D. 451, b. *qui in Rhetoricam & Dialecticam eam diuiſerunt.* D. 464, a
Λόγος, tam de Ratione, quàm de Oratione. G. 264, c
Catam. Logotheta. Vide, *Catamerus.*
Lollia Paulina, cuius filia. E. 186, c
Lolliana clades. E. 10, b
M. Lollij, pater & filius : ille rector C. Cæſaris filij Agrippæ. E. 92, d. 186, c
Lombarda Annalibus ſuperioribus vocata quæ nunc Bombarda. C. 259.
Londinium Britanniæ celeberrima vrbs iam olim ; etiam Auguſta vocata. E. 252, d
Longæuitas non inter vera Bona. D. 381, b
Longa quæ litera propriè cognominata. A. 452, b
Longa vocales, aut ſyllabæ, quæ : earumque nota. A 450, b. 466, a
Longè fugit, qui ſuos fugit, titulus fortaſſe Varroniana Satyræ. A. 24, a
hoc Longe non decedam, prouerbialis loquutio, vt demonſtrantis. A. 73, b
Longè tibi, illi, artes, auxilium, &c. id eſt, parum tibi proderunt : Longè tunc illi, mihi : Longè poſitum eſt inuenire : phraſes Latinæ elegantes, aliquo modo Græciſſantes. A. 331, b. D. 334, a. G. 234, d
Longè clarus. E. 251, c
Longitudo caſtrorum, quæ Polybio. C. 148, a. 152, b
Longobardorum lingua Teutonica. B. 501, a. *eorum Leges citata.* C. 680, a
Chriſtoph. Longolius ſublector verborum Ciceronis. A. 419, a. *eius Epiſtolæ pueris non inutiles.* B. 538, b
Sulp. Longus. Vide, *Sulpitius L.*
Lopez. Gomara ſcriptor rerum Noui Orbis, citatus. C. 791, b. D. 130, b
Λόφος galea, quid : quomodo differat à φάλοις : etſi crebrò confundantur. C. 81, a
Lora, aut, Lorum petere, quod apud Comicos frequens, quid. A. 149, b. G. 182, c
Lorarij in Arenâ, qui, & quorſum. C. 516, a
Lorica variæ ſignificationis vox. C. 287, b *pro armaturâ aut pectorali militari, quid, vnde dicta, & qualis : variæ eius ſpecies : & aliæ eò facientia.* C. 83, b. & ſeqq. *Equitibus eadem quæ peditibus.* C. 94, b. *Loricarum vett. pondus.* C. 88, a. *hodiernæ quandoque ſclopetorum glandibus impenetrabiles.* C. 88, b
Loricarum ſegmentatarum icones. C. 89.
Loricata Tunica forma è Notitiâ Imperij repræſentata. C. 248, a
Loricatus pro digniore inter milites, vnde. C. 84, a
Lorica, ſeu munitiuncula in vallo, aut aliâ in re militari, quibus modis ſtructa : hodie Parapetto nomine cognita. C. 287, b. 288. 289, a. E. 127, d
Loryma, vrbs Cariæ. G. 731, c
Lotharingia, ſiue Lotharia, quæ olim dictio : vnde nomen. C. 762, b. 763, a. *quomodo eadem poſtea iterùm diuiſa : tandem tota iuris Germanici : in Ducatus etiam & Comitatus diuiſa beneficij Imperatorij : è Ducibus quidam & Archiducis titulum ſumſere.* C. 763, a, b
Lotharici Regni quæ olim inſignia. B. 340, a
Lotharius Imp. Ius Iuſtinianeum in vſum reduxit ; cauſſam multiplicatarum litium. A. 155, a. D. 242, b
Petri Lotichij Poëmata, bona. B. 74, b
Lotio vſurpatum priſcis. Vide, *Lautio.*
Lotri, ſemigræca vox pro Lotione. A. 326, b
Louanium vrbs, arx & aſylum pietatis, religionem priſcam ſemper habuit illibatam. B. 288, a. 318, b. *quando & quoties ibi egerit Lipſius.* B. 160 161. 162. *in eâ deſcribendâ quam is rationem ſequutus.* C. 752. *Panegyrica quædam ſcriptio eſt, non propriè Hiſtorica.* B. 261, a. *ea Deſcriptio Carolo Duci Croio & Areſcotano inſcripta.* C. 751.
Louanium an veterum Grudiorum vrbs : quod nominis etymon plebeij, Brabantiæ Annales adfingant ; at quod verum : Louania quibuſdam dictum : Louanium potius dicendum : & quando videatur conditum. C. 756. 757, a. 760, a. *in eius finibus quanta victoria de Normannis, quando, & à quo parta.* C. 758, b. 759. *oppido tamen antiquius illud nomen : quod dictum fuiſſe videtur : quam antiqua eius Louanienſium Comitum memoria.* C. 762. *tum Comitum ipſorum Stemma.* C. 767. *fruſtra Louanium olim à Godefrido Lotharingiæ Duce obſeſſum.* C. 765. *bis incendio totum abſumtum, & quando.* C. 783, a
Louanij interioris oppidi origo à Normannis : muri tamen eius & porta quando primum è lapide ſtructi : portarum Duylag-poorte, & alteri VVolf-poorte, vnde nomina. C. 759, b. 760. *exterioris Louanij immenſis mœnibus quàm breui temporis ſpatio cinctum : eorum operoſitas & magnitudo.* C. 761, b. 762, a. *quantum magnitudine ſuperet Gandauum, Leodicum, Lutetiam, & Coloniam.* C. 762, a
Louanienſis Arx, ſiue Burgum, quando ſtructa videatur : quando etiam reſtaurata : eius ſitus : puteus in eâ miræ profunditatis : in veteri eius Aulâ exteri Principes, ſi qui aduenirent, velut per honorem collocati : in eâdem Carolus V puer cum ſororibus educatus. C. 761, a
Louanij quanta in Brabantiâ dignitas : caput Lotharingiæ id vocatum : primas etiam hodie inter ciuitates Brabantiæ obtinet : vnde. C. 770. 771, a. *inſignia eius Comitumque veterum, vnde eadem perhibeantur cum Ducum Auſtriæ.* B. 340, a. C. 766, a. *frequentia olim Louanij, & incolentium, maximè textorum, mira multitudo : nobilitas multa, in ſeptem familias primarias diuiſa, & quaſi quoſdam Patricij, qui Petermanni : horumque omnium origo quæſita.* C. 771. 772. *magiſtratus olim totus è nobilitate : quando & quibus occaſionibus eâ in re variatum.* C. 771, b. 778, b. 779. 780.
Louanienſium ciuium, atque adeo Comitum ſuorum exemplo, Pietas & Probitas. C. 774. b. 775, a. *opes, vt illo æuo, notabiles : & quædam exempla.* C. 774. *virtus olim militaris, & expeditiones pro religione.* C. 775, a. *factorum aliquot militarium exempla inſignia, non ſine fortium & nobilium è ſuis virorum cæde.* C. 776, b. 777. 778.
Louanienſium Parochialium templorum alium percurſum : & ſi quid notandum. C 783, b. 784, a. *virorum ſanctimonialiumque Cœnobia quæ Louanij ; qualia ; à quibus, & quando inſtituta.* C. 784, b. & ſeqq. *Curia Louanienſis quando ædificata : a magnitudine & ſimilitara ſymmetriâ*

triâ atque elegantiâ laudata: tum qualis in Diliâ flumine Cataractes. C.786,a,b
Louanij immunitio & lapſus à ſeditionibus popularibus: quarum prima leuior, ſtatimque repreſſa: ſecunda grauiſſima Contrelliana; atque iſta accurate deſcripta. C.778,b.779.780,a. tertia diro facinore horrenda; qualis: atque ex hoc tumultu pontificij gloria retro collapſa. C.781,a,b. ſeditionum quarta & vltima, cum motu minuſque magis, quàm cum præſenti noxâ. C.781, b. 782,a
Louanio reſtaurando commodùm ibi Academia inſtituta, quæ eius velut anima: quis inſtituerit: vrbs ei rei aptiſſima, ab amœnitate ſoli, ſalubritate cæli, & ingenuo candore ciuium. C.787.788,a. Academiæ Diplomate Martini V. Pont. approbata: ſeclußs tamen ab eâ lectionibus Theologicis: ſed quas poſt Eugenius IIII. indulſit: Academia natalis, item Laudonam. C. 788, a, b. quæ in eâ ſtudiorum ratio, quæ fundamenta, aut adiumenta. C.789,b. 790,a;b. quanta ibidem olim frequentia ſtudioſorum. C.755.b
Louanienſibus Kalendæ Septembres feſtæ: iiſque Supplicationes & aliæ lætitiæ publicæ indicia: quæ vnde originem ducant. C.759.b
Louanienſes vnde etiam nunc ioco populari in vicini oppidi VVittingij audiant. C.781,b
Lua mater. E.177.b
Lubricandi verbum apud Iuuenalem. A.204,b
Lucanica farcimini genus A.210,a
Lucano ſerui publici. A.177,a
C. Terent. Lucanus. Vide, Terentius Luc.
M. Ann. Lucanus L. Ann. Melæ, fratris Senecæ Philoſophi, filius. A.232,b G.xiij. ex profeſſo Cæſarum, adeoque Cæſarum, hoſtis. G. 338, c. Neroni inprimis infenſus in eum dictis factiſque iniqui non ſibi temperauit. Gſ.690.c. Quinquennali iudicio coronatus. E. 281, d. Poemata eius Nero, etſi vanè æmulus, poſt mortem edi permiſit. E.281, d. ergaſtulorum frequentiam inter cauſſas lapſi Imperij ponit Lucanus. A. 318, a, b. eius a Comment. Cæſaris diſſenſus duplex. C.121 a,b. verſus qui ad modum crucifixionis faciunt: & ij explicati. C.680,b.681,a. in ſingularibus fatis mutationem à Magis admitti Lucanus, in publicis abdicat. D.556,a. eius locus de Somnijs. D.559,a. quæ Syrtium cauſſa: tum ſolem & aſtra Oceano paſci putat. D. 586,a. acre terram fulciri indicare videtur. D.592,b. eius verſus de μετεμψυχώσει Druidibus creditâ. D. 617, a. de animarum circa Lunam habitatione. D.618, b. impium Lucani prolatum. E.307,d. liberi eius verſus de Caſſio & Bruto. E.120,c locus de lucro ſacro ad Maſſiliam. E.439,c. loci Velleiano ſimillimi. F.30,d. 57,d. verſus quos moriens pronunciauit. E.289.c
Lucanus correctus. B.419,b. C.275,b. F.45,d 46,c. Idem citatus. A.88,a. 140,b. 264,a. 307,a. 325,a. C.49,b. 54,a. 72,b. 77,a. 81,a. 84,b. 95,a. 108,a. 121,a. & quinque ſeqq. 174, b. 190, b 191, b. 205,a. 224,b. 250,a 268,b. 277,a. 287,b. 293, a, b. 297,a. 303,b. 304,b. 309,a. 310,a,b. 315, b. 320,a. 340,b. 341,b. 345,b. 348,b. 353,a. 354,b. 356,a. 363,a 401,b. 425,a 416,b. 449,b. 450,a. 474,b. 533,b. 576,a. 610,a. 611,a D.20,a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 305 b. 308,b. 343, b. 355,a. 361, b. 474 a 494,b. 497,b. 499,b. 549,b. 567,b. E.11,d. 16 d. 18,d. 19,d. 22,c. 25,d. 26,d. 45,b. 48,d. 67,d. 71,d. 109,d. 118,c. 120,d. 177,d,b. 276,d. 278,d. 288,c. 325,d. 330,d. 442,d. F.38,d. 44,d. 45,d. 48,d. G.12,d. 23,c,d. 44,c. 74,b. 84,c. 128,d. 136,d. 146,b. 148,d. 156,d. 172,c. 181,d 190,c,d. 191,d. 192,c,d. 197,c. 198,d. 221,b. 240,d. 275,c,d. 282,d. 288,c. 336,d. 367,c,d 411,d 432,d. 442,c. 306,c. 515,d. 527,d. 550,c. 588,d. 628,d. Gſ.796,c
Lucani, vt putatur, Panegyricus ad Piſonem correctus. C.557,a. citatus. E 242,d. G.154,c. 180,d. 218,d. Lucani id Poëmatium eſſe probatum. E.243,b
Lucar, quid. E.38,c. quis eius modus: & in eo aliquoties mutatum. E.499,c,d. 500,a. G 537,b
S. Lucas Euang. citatus. C.654,a,b
Lucaya Inſula Noui Orbis ab Hiſpanis deſolata D.413,b
Lucerna vatibus propria. A.215, b. eas appendendi mos idque plerumque in die feſto, aut lætitiæ publicâ, vel ad ſacra: aut etiam Sabbatis: quales ex appenſæ videlicet ad ianuas, feneſtras, arbores; item & ad lupanaria. A.235,a. E.78,d. G.251,b. 604.c
Lucerna ardens Veſtali ob inceſtum defoſſæ appoſita, cur. C.617,b. 618,a
Lucerna Epicteti mille drachmis vendita D.457 a
Luci dis conſecrati a Germanis, loco templorum. E. 439,d. in ijs ſigna ferina. E 401,d. Lucorum ſilentia reuerentiam adſeruat. G.453,d
Luci in ædibus, imò ſupra ædes, diuitum Romanorum. C.450,b
Lucianus cauſſam Sigma litteræ agit contra Atticos. A.464,b
Lucianus citatus. A. 75,a. 77,a. 130,a. 131,b. 174,a. 180,b. 237,b. 241,b. 335,a. C. 488,a. 630,b. 645,b. 646,b. 660,b. 661,a. 793,b D.64,b. E.101,d. 217,c. 499,c. F.67,d. G.252,b. 372,d. 402,d. 471,d. 473,d,c. 537,d. 557,d. 633,d
Lucifer ſtella, quæ. Gſ 807,c
Luciliana prædia. E.181,d
Lucilius Poeta damnat geminationem vocalium longarum A 451,a,b. eius præceptum quando I, longum ſcribendum, quando EI. A.454, a. eius iter in Hiſpaniam. A.134,b. verſus eius de maleſcribunt. A 205 b. eiuſdem verſus a Ioſ. Scaligero emendati A 454, a. Idem porrò correctus, aut in eo lectio vetus ſtabilita. A.12 a,b. 25,a. 35,b. 71,b. 72,a. 122,a. 125,b. 134,b. 17 ,b. 180,a. 200,a. 214,b 216,a. 275,a. 531,a. C.521,b G.461,b. 561,d. Idem citatus. A.88,a. 94,b. 110,b. 117,b. 216,a. 249,b. 313,b. C.63,a. 100,b. 125,b. 190,a. 240,a. 319,b. E.53,c. G.166,d. 389,d. 433,d
Lucillius Senator, ob miram in Brutum fidem, M. Antonio Triumuiro conciliatus. D.153,b
Sex. Lucilius Baſſus, Præfectus Claſſis Rauennatis. E.366,c
Lucilius Seneca amicus, quis fuerit. G.385,d. an etiam appellatus Iunior: non credit Lipſius. G.586. aſſerit Fromondus. Gſ.724,c. à parua initijs ad procurationem Siciliæ promotus. Gſ.741,d. 745,d. in ſectâ Epicuri fuiſſe videtur. G.427,d. 631,d. in Poeſi ſe exercuit. Gſ.724,d. 747,d
Lucina Iuno. A 335,a
Lucius Cæſar, Agrippæ filius. Vide, Caius & Lucius.
Lucius quidam Mirandulanus Codicis Taciti prætextu in Lipſium inuectus, deſcriptus, & refutatus. EM.4.5.6.7. & ſeqq.
Lucretia Auguſtino iniuſtitiæ rea, quòd ſe ipſam innocentem interemerit. D.525,d
Lucretius Poeta eodem ferè tempore à duobus correctoribus vexatus, Lambino & Giſanio. A.410 a. tum olim correxit Cicero. A.411,a. eius ſextus Liber non contemnendus in Phyſicis. B.59 b. Mundum corruptibilem ſtatuit Lucretius, quomodo. D.596, a. 601,a. variationem, non interitum rerum admittit. D.568,b. Mundum in medio librari negat. D. 578, b. eius verſus de ortu hominis. D. 606, a. contra Animæ extrinſecam inſinuationem Stoicorum. D.611,a. tranſmutationem Elementorum reijcit. D. 582, a. quas cauſſas ſtatuat cur maria fluminum acceſſu non creſcant. D.589 b. Vox, et corpus. D.572,a. pœnas inferorum ridet, & ad moralem aliquem ſenſum aptat, ex doctrinâ Epicuri. G 430,d. verſus eius quos reſpexit Seneca de inſtabilitate humanarum cupiditatum. G.151,c. Lucretij nomen repoſitum, vbi Lucilij irrepſerat. A.71,b. Lucretius emendatus. A. 21, b. 214,b. Idem citatus. A.77,b. 80,a. 94,b 116,b. 126,b. 129,a. 183,b. 218,b. 261,a. 305,b. 372,b. B.393,a. C.224,a. 577,a. D.40,b & alibi in Libris Politicis Item 476,a. 523,a. 609,a. 621,a. 623,b. E.53,c. 165,d. 186,d. 286,d G.2,c. 48,d. 114,d. 145,c. 154 c. 166,c. 218,d. 255,d. 285,c.

285.c. 309.d. 339,d. 367,b. 376,d. 384,b. 400,c. 449,d. 464,d. 492,d. 506,d. 529,d. 575,c,d.637,d. 680 c.686,d. Gſ.702,d.715,d,c. 724,d.748,d. 771,c 773,d. 778,d. 783,d. 795,c
Lucro etiam Sapientia irretitur. D.137,b
in Luctâ ter obiectus palmam perdebat .G.329,d
Luctatius in Statuam eſſotus.C.85 a
Luctus eff-ſus magis plebeios quam primores viros decet. E.77 d
Luctus plerorumque oſtentationis gratiâ.G.613,d
in Luctu tondere mos Graecis contra Romanis. G.331,d
Luctus tempus quod feminis definitum Roma.G.86,c,d
Lucubrare.quid.G 53,c
L.Lucull (qui in Hiſpaniâ bello praſuit circa initia belli Punici tertij) in Caucaos Hiſpanos crudelis perfidia. C.461,a. D.415.b
L.Lucullus (qui Tigranem Regem vicit) ex Hiſtorijs potiſſimùm ſummā bellandi peritiam conſequutus. D.202,b poſt victorias in hortis otiatus. D. 396. b. eius eruditus luxus.C.465,2. liberalitas eius & ſplendor in conquirendis undique Libris, eorumque uſum quibuſuis viris doctis concedendo.C.630,b. Xerxes togatus, aut Romanus, quibus vocatus. E 298,d. F.37,d. Lucullo comparatus Carolus Croius & Areſcotanus Dux. C.625.
Luculli Villa.E 163,d
Lucullians Horti, in Lucilions. E.181,d. in Principis rec ſub Claudio permenere. E.164,d
Ludere, & illudere, ue, Ludibrio habere, pro Veneriari, &c. E.219,c G.267,d
Ludere hoſtiles illas,&c.quid. C.538,a
Ludi plerique ſacri dijs, eorumque cura ſacerdotibus. E 99,c.169,d. Ludorum cura, inter dignitates Roma. E.222,c
Ludi trium generum Roma.E.246,d
Ludos edere magiſtratibus incumbebat; praecipuè Pratori. E.246. c
Ludos Romani ſtantes antiquitus ſpectabant.E.246,c
Ludos in veſte plebeiâ promiſcue ſpectare Senatori aut Equiti licitum.E.273 c
Ludos Graecos primus quis Roma prebuerit. E. 246, c. in ijs uſi veſtibus Graecanicis.E.247,c,d
Ludi gentis Iuliae apud Bouillas.E.57,d
Ludi Actiaci, ſeu Quinquennales, apud Actium ab Auguſto inſtituti, quales.E.270,d
Ludi Circenſes, ſiue Cereales. E.282,d. celebrati per plures dies.E.353.d,c
Ludi Iuuenales.E.243,d,c
Ludi Auguſtales, & eorum origo.E.14.c,d
Ludi in natali Auguſti celebrati: ſed olim ab Auguſtalibus.E.14,b
Ludi Olympici. Vide, Olympici.
Ludi Palatini in memoriam Auguſti à Liuiâ ſacrati. E.36,d. 135,d
Ludi Seculares diuerſâ conſideratione ab Auguſto & Claudio celebrati. A.345,b. E.169 c
Ludi Scaenici antiquiores muneralibus.C.588,b
Ludi amphitheatrales quibus dijs ſacri. C. 560. Vide porrò, Gladiatores.
Ludi omnes cuiuſcumque generis tuba ſigno committebantur.C.534,b
Ludi an aliquo pars obſcaena dicta, in Amphitheatro, aut alibi.C.508,2.Gſ.312,b
in Ludos quanta à Romanis facta impendia. C.407.408
Ludorum omnium apud Romanos formas deſcribere inſtituerat Lipſius.B.40,b
Ludi literarij (ſeu Schola) quando primùm Roma ceperint: quanto eorum ibi deinde frequentia, & quantus honos.C.792,b.793 a,b
Ludus Gladiatorius, pro loco, ſeu Scholâ gladiatura, quid: μονομάχων ἐν παλαίστρᾳ Herodiano, μονομαχοτροφεῖον Suida: eius res inuenitur: forma: multi tales Ludi Roma, nominibus ſuis noti & diſcreti: etiam extra Romam: tum & Bellatorum Praefecti earum & adminiſtri: victus in ijs & ſagina gladiatorum; diſciplina,&c.C.502.503.
Ludiones & moriones dicaculi in conuiuijs.G.180,c,d
Ludouicus, nomen, unde. C.263,a. pro eo, cum occurrit, Bembus ſubſtituit Aloyſius. B.94,b
Ludouicus Pius fratris primogeniti filium Bernardum, ius ſibi patrium vindicantem, carcere coercuit. D.220,a
Ludouicus II. Imp. Normannos repellit potius, quam vincit.C.757,b
S. Ludouici Galliae Regis pietas, & in expeditione ſacrâ obitus.D.177,b
Ludouicus XI. unde ſactus callidus.D.135.b. leges & lites recidere conſtituerat. D. 131, b. filium ſuum omnium bonarum artium rudem voluit, cur. D.128,a. cultus corporis neminem familiarium anteiuit. D.132,b. primus curſores equites per horarias mutationes diſpoſitos inſtituit. B.303,a. Atrebatenſes tuos per Galliae aliquot urbes ſparſit. C.388, b. cum adhuc Delfinus D. Virgini Hallenſi Crucem magni pretij donauit.C.715,a. Ludouici XI. ſuperſtitioſus timor mortis. D.180,b
Ludouici XII. Galliae Regis vere Regium dictum & mira clementia. D.250,d
Ludouicus Imp. Bauaria Dux laudatus. C.257
Ludouicus Hungariae Rex de futurâ a Turcis clade, ſuaque morte, a ſpectro praemonitus.D.193,b
Ludouicorum duorum e gente Bauaricâ, Senioris unius, alterius Iunioris, prudentia.C.257.
Ludouicus Flandriae Comes, cum uxore Margaretâ, inſcripti Codici Sodalitatis D. Virginis Hallis.C.714.b
Ludouici Pinoccij, Patricij Louanienſis, & multos annos in eâ urbe Pratoris, ſtrenuitas, ſplendor, & magnificentia. C. 774,b.782 a
Ludouici Coſtelij Dirſtiemienſis filiolus infans ope D. Virginis Aſpricollis a tabe, caecitate, & tumore ſimul curatus.C.730,a
Lugdunum ad confluentes Rhodani & Araris ſitu. Gſ.822,d. quando Colonia Romana facta, & à quo deducta. E.295,d. G.582,d. 583,c. militari manu inſtructa. C.192,b. incendio conſumta: eamque Nero quadragies ſeſtertio ſolatus: quando: nec diu poſt iterum florens: atque etiam hodie inter Galliae primas. E. 295,d. G.583,d
Lugduni nummi cuſi x L. Galliae populorum. A.167,b
Lugdunenſis Ara. A.167,b
Lugere mortuos, feminis honeſtum; viris, meminiſſe. G.614 d
Lugere immodicè non debemus id quod non ſolùm poſſe ſed debere interire praſcimus. B. 201,a.
Lugubria. id eſt, veſtes & inſignia luctus. G.86,d
Lugubris feminarum uſus. Vide, Veſtis fem. lug.
F.Luiſini error in explicando loca Horatij. A.104,b
Luitprandi Longobardorum Regis Lex correcta. E.443,d. citata.E.439,c
Luitprandus Ticinenſis citatus. B.503
Lurzeci ex equis diuinare ſoliti, & quomodo. E.439,d
Lumen Stoicis & quibuſdam alijs corpus: non verè. Gſ.686,d.761,d
Lumen parentum liberi. A.284,a
Luminaria Chriſtianis Sol & Luna.Gſ.797,d
Luna, quid Stoicis: & an habitata. D.385,a.618,b. alterum ea e Luminaribus. Gſ.797,d. ut Iecur aut aliud molle viſceris in uniuerſo. D. 580, a. tepida humore ſua facit ad maturitatem frugum. G. 318,d. cur lumine à Sole differat: cur item aliquando rubeat,&c.Gſ.808,c,d ei tributa cauſſa aſtus & refluxus maris. G. 131,d. ſupra eam ſemper ſerenum. G.487,d. cur eius eclipſes frequentiores quàm Solis. Gſ. 773, c. eam in deliquio laborare & vim pati, creditum veteribus: unde perſuaſio ea nata: & quomodo ſe ei auxiliari poſſe ſibi perſuadebant. E. 19,b. Gſ. 792, d. Solem totum ea tegere poteſt, Seneca & quibuſdam. Gſ. 693,d. in Luna caelum animas ſapientium ſubueſare ungoti Stoici. Gſ.790,c
Lunâ quartâ natus, prouerbium. D.95,b
Luna quod à Sole lumen accepit, infero huic mundo refundit: ſic docti dona quae à Deo. B.58,a

Luna

Luna inter ſigna prima Turcica gentis. A. 150, b. D.192,a

Luna templum Romæ, vbi. E.277,d

Alvarus Luna nobile fluxæ potentiæ documentum. D.147,a

Lupanaribus nouis lucerna appendi ſolita apud Rom. A.233,b

Luperci ſacerdotes. A.152,b

Lupi Ægyptijs pro dijs. D.182,a

Lupinus ſonus Abaris Hunis in prælium ruentibus familiaris. C.130,b. 131,a

Lupus etiam inter ſigna olim militaria Romanis. C.106,a. 112,a

Lupos nutrit qui malis benè facit. G.22,d

Lupus muralis in propugnatione contra Arietes & Scalas, quid. C.357,b. 358,a,b. *eius deſcriptio ex Procopio.* C.364,b

Luſitania quingentis ferè annis à reliquo Hiſpaniæ corpore auulſa redijt in Philippo II. B. 277, b. C. 5. D 218,a. 261,b. *eius res futura prauia quædam ſigna.* D.193, a. *Regni eius poſt Sebaſtiani & Henrici Regum obitus qui competitores.* D.217,b

Luſitanorum aliquot millia perfidè & crudeliter à Sulp. Galbâ, è maioribus Galbæ Imp. occiſa. C. 461, a. D.415,b

Luſitani iam olim armis & literis inclyti. B. 319,a. *nauigationibus ſuis aperuerunt terras Elephantis plenas.* B.34,b

Luſius Geta, quis. E.181,b

Luſoria tela, vel arma, quæ. C.534,a

Luſorium oppoſitum Vero & Decretorio. G.333,d. 622,d. 637,d. Gſ.715,d

Luſoriæ naues, quæ Ammiano & Vitruuio, alijs: C.384,b. G.379,d

Luſorium, pro Ludo gladiatorio, ſiue Scholâ. C.302,b

Luſtra, vox pro diuerſo effatu elementari, non accentuali, V longam aut breuem habet, & ſignificatu variat. A.471,b

Luſtrale certamen, quod. E.245, d. *idem cum Quinquennali.* E.292 c

Luſtralis aqua quis vſus. E.411,d

Luſtratio ſolennis quomodo facta. E.411,d

Luſtrum. Quot anni inter poſtremum liberæ Reipublicæ luſtrum, & primum Auguſtanum A. 287, a. *Luſtro condito numerus ciuium referebatur in tabulas.* A 287,a

Luſus Senecæ in mortem Claudij. Vide, *Apocolocyntoſis.*

Lutetia Pariſiorum quadringenta millia incolarum noſtro æuo habuit. C.423,b. *quot Vergis aut Perticis magnitudine ſuperetur a Louanio.* C.762,a

C. *Lutorius Priſcus, quis.* E.92,d

Luuit, pro, Luit, apud Lucilium. A.94,b

Lux e calore, Stoicis: contrà Ariſtotele. Gſ.761,d

Luxus quomodo è Repub[...]i arcendus. D.66, b. 67,a, b. *Luxus enim potiſſima cauſſa mutationum in rebus publicis, Ariſtoteli.* E.314, d. *è cauſſis remotis bellorum ciuilium.* D.208,b

Luxus in cibo & venere eneruat milites. D.91,b

Luxus Romanorum aliquot inſignia exempla. C.462, b. & ſeqq. *luxus eorum magnus, præcipuè fœminarum, in gemmis ingentis precij.* E.94,d. 522,d. G.373,d

Luxus Campanus. A 348,b. *Panorum.* A.284,a

Lyæus vnde dictus Græcis. G.63,c

Lycas ab Hercule interfectus. A.367,a

Lychnobius, quis. G.671,c

Lycophron citatus. C.335,a. 337,a

Lycurgus quomodo e ſtirpe Regiâ: F. 13, c. *quibus certaminum generibus Lacedæmonijs interdixerit.* G.330,c,d

Lydij modi flebiles. G.566,d

ad Marc. Lydium Epiſtola Lipſij. B.43,a. 49, b. 53,b. 106,a

Lympha, & Nympha, indifferenter vett. A.105,b

Lymphatum vinum. A.105,b

Lymphaticus, quis. Gſ.788,d,c

Lynceſtius amnis, cuius aqua acidula vini modò temulentos facit. Gſ.732,c

Lyſander Athenis xxx. rectores impoſuit, quos xxx. tyrannos nominarunt. G. 84, c. 628, d. *dictum eius de vſu fraudium aſſumendo, virtute non pertingente.* D.72,a

Lyſimachus Leoni ab Alexandro obiectus eum ſtrangulauit. G 55, d. 205, d. *poſt ipſe tyrannus factus, Teleſphorum caueæ crudeliter incluſum circumuexit.* G.42,d.51, d. 164,c

M.

M. *Literam omnes rectè proferunt.* A.464,a

Maca, vel Mazya, Africæ populi. C. 310, a. E.174,c

Macamona virgines Soli deuotæ apud Peruuianos, eodem penè ritu quo Veſtæ Veſtales, Romæ. D.184,a

Nic. Macchiauellus argutus ſcriptor Principatus, ſed ſæpè prauus: infelix Cæſaris Borgiæ Conſiliarius, etſi acutus: eiuſque dogma ad Principis perniciem pariter & ſubditorum. D.9. 33, b. 34, a. 124,b. 136,a. 196, b. *militiam artem eſſe non bene negat.* C.193,b

ad Sebaſt. Maccium Durantinum Epiſtola Lipſij. B.243,a

Maccus, quis. A.167,b

Macedonia ante Philippum ignobilis. G.662, d. *aliquando Romæ ſuppeditauit frumentum.* A.251,a. *modo populi modo Cæſaris prouincia.* E.38,c,d

Macedones valdè in militiâ ad labores facti; operati, foſſas ducere, in agmine onera ferre aſſueti, non valde a Romanis abſimiles. C. 160, a. 183. b. 191, a. *ſcutis vimineis olim vſi; arces & argiraſpides ab Alexandro inſtructi.* C.72,b. *auolim ingratos pium nerim.* G.292,c

Macedonum mos in formandis ad Rempublicam pueris nobilibus. D.134,b

Macedonum colonia in Indiâ relicta ab Alexandro. G.75,d

in Macedonum Regum numero mirè ab auctoribus variatum. F.14,c

Macella oppidum Siciliæ, quod Duilius expugnauit. A.90,b 211,b

Macer I.C. illuſtratus. C.322,a. E.250,b,c. 534,b

Macetæ, Macedones. A.173,b

Machabæorum Liber citatus. C.520,a

Machetas ab incurioſo Philippo condemnatus, ad eundem attentum appellat, & obtinet. D.234,a

Machina, pro omni re in quâ artis & ingenij res eſt: hinc pro Fraudibus, dolis, inſidijs: item pro altiuſculis molitionibus: vox vnde deriuata. C.264,b

Machina bellica in genere vocata, diſtincta in Machinas preſſè dictas, Tormenta, & Tela. C.266,a

Machinarum & armorum pleraque à Moyſe reperta. C.265,a. *earum vſus etiam priuatis initijs etiam Perſis cognitus: an & Parthis.* C.363,a

Machinarum bellicarum vſus an Romanis à Græcis: quibus ipſis earum vſus bello Troiano vix cognitus: an & cognita ante Homerum. C.265,a,b

Machinæ bellicæ in Militiâ Romanâ ex deſtinatione Fabrorum militari porrè manu celerrimè conficiebantur: etiam prouincialium accito auxilio: iumentis præterea ad id deſtinatis materiem ſubuehentibus: Machinarum autem quædam aut integræ, aut ſolubiles, a iumentis ſubuecta. C.331,a,b

Machina aſcendens, Vitruuio quæ: C.271,a

Machinarum bellicarum veterum quæ hodie in vſum renocari poſſint, & renocari vtile ſit. C. 361, 362

Machinamenta multa nouitia putata, quæ etiam antiquis cognita. C.354 a

Machiones, pro Fabris cæmentarijs; qui hodie Gallis Maçons, quaſi Machinones. C.264,b

Machtildis, Florentij IV. Hollandiæ Comitis filia, Guihelmi Romanorum Regis ſoror, Comitis Hennebergij vxor, vno partu CCCLXIV: proles peperiſſe credita. C.696,a

Maciaci, vel Mazyaci, Africæ populi. C.310,a. E.174,c

ad Bern. Macieiowſkium, Epiſcopum Cracouienſem, Epiſtola Lipſij. B 250,a
Maçons, vel Maſſons, hodie Gallorum vnde dicti. C.264 b
Macrobij populi, qui: eorumque generoſum Cambyſæ miſſum reſponſum. G.54,c,d
Macrobius ex Agellio multa deſumſit aut furatus eſt. A. 86, b. locus eius de diuiſione Philoſophiæ. D.464,a. quid ei originales rerum ſpecies. D. 570,a. de fabricâ Mundi locus ex Timæo Platonis. D.581,b. Sol eius moderator luminum reliquorum, quomodo. D. 584, b. Luna, terra ætherea. D.585,a eius iudicium de Homero: deque cauſsis cur ad Æthiopas is epulatum ire Iouem dicat. D.586,b. locus eius de terrâ ab Oceano diuiſa explicatus. D.590,a,b. de parte terræ auſtrali ex coniecturâ tantùm cognitâ. D 591,a. ſententia eius de Anno Magno, ſiue, vt vocat, Mundano. D. 598,a. eius locus de perfectione priorum animalium. D.608,a. eius hallucinationes, aut errores. A.20,b 107,a. E.558,c. Idem emendatus. A.86 a 275,a Explicatus aut citatus A.101, b. 105,a. 154,b. 301,b. 351,a. B.244,a 533,b. C.15,a. 16,b. 412 b. 462,b. 485 a,b. 487,a. 488,a. 569,a. 601,b. 602, b. 610,a. 666,a. 679,b. D.339,b. 466 a. & aliquoties in libris Philoſophiæ Stoicæ. E 536,d. F.64,d. G.24,d. 79,c. 121,c. 128,d. 225,c. 300,d,c. 301,d. 405,c. 460,d. 537,c. 549,d. 601,d. Cſ.690,d. 813,b. 815, d. 816, b. 833,d
Mactare, honorare, dono ornare, vt, Paterâ, honoribus, &c. A.116,b
Maculoſus, pro Timido, ignauo. E.346,c
Madagaſcar inſula elephantes profert Indicis maiores. B. 34,b
Maduiſa, ebrius. A.128,b
Mæcenatis gentile nomen Cilnius, non Cilnius: & quando Præfectus Vrbis. E.149, b,c. Mæcenas inter moliculos & remiſſos. G.588,d. magna eius ſub Augusto potentia. G.420,c,d. applauſum eius in theatris. A.311, a. monitum eius de ſolius religionis patriæ cultu prudens. D. 46,b. eiuſdem præceptum de tutiſſimo modo imperandi. D.49,a. quæ eius apud Senecam Philoſophum Crux acuta, quæſitum. G. 648, b. 679, c. ſuſpicioſo amore Terentiæ vxoris ſemper ſe anxius: & aſſidua eius cum eâ iurgia, diuortia, iterumque coniugia. G.136,c. 517,d. 648,c. ſupremo trienio nunquam horam totam dormiuit. G.25,d.c. eius votum turpe & Epicureum; cui ſimilia apud poetas. G. 618, d. 619, c. eum calamiſtratis ſermonis arguit Seneca. G.420, d. verſus eius molliculi mire affectationis è Senecâ a Lipſio correcti & ordinati. G.647,d. 648,c,d
Mæcenatiani Horti Romæ in Exquilijs. E.276,d
Mænia Lex, Satyra Varronis. A.79,b
Mæniana Schola Eumenij Rhetoris, non in Cliuiâ, ſed Auguſtoduni in Æduis: eaque Schola antiquiſſima. E. 520,d. 521,c
C. Mænius claſſe Antiates vicit. G.224,c
Mæonij inſidijs ſublatus Odenatus maritus Zenobiæ. D.213,a
de Mæuio, qui ignarus fratrem occiderat, Epigramma. E.382,d
Magdalena Horenia Bruxellenſis, virgini quinquagenaria, prolapſus vtero, implorato D. Virginis Aſpricollis auxilio, ſubitò repoſitus firmatuſque. C.738,b
Magdalena Preudhomma Bruxellenſis veneficio affecta, & pene confecta, D. Virginis Aſpricollis auxilio medelam reperit. C.736,a,b. 737,a
Magi Chaldæorum quæ principia rerũ ſtatuerint. D.555,b
Magi Perſarum, Philoſophi. D.454,a
Magi & Mathematici ſæpius Vrbe & Italiâ pulſi; & quando. E.55,c. 504,b
Magos de futuris conſulere, illicitum. D.194,b
Magia adminiſtratores Genij. D.562, a. a Magiâ ſubitum aut inopinatum nobis viſum quid interuenire poteſt, Deo tamen ante viſum & ſcitum. D.556,b
Magici apparatus officina, ex Apuleio. E.69,d
Magis, comparandi aduerbium, in oratione ſæpè à Senecâ & alijs omiſſum. A. 221, a. 343, b. G.16, d. 268, c. 509,d
Magiſter, & Magiſteria, in conuiuijs Rom. quid. A.104,a. talorum ſorte creatus. A, 104,b. aliquando ſola corolla impoſitione. A.105,a
Magiſter Equitum ſex habebat lictores, faſces, &c. A. 197,a. 285,b
Magiſter Saliorum Ancilia proferebat quotannis. A.152,a
Magiſter vicorum per certos dies binos lictores habebat. A.283, b
Magiſtri Memoriæ, fortè iidem, qui, A memoriâ, vel, Ad memoriam. A.255,b
Magiſtri, pro Laniſtis. C.504,b
Magiſtri Sacerdotum. E.149,d
Magiſtratus virum probat. D. 564,b
Magiſtratus nomen etiam ſe extendit ad muneris, vt viarum curatores, &c. E.87,d. 518,b,c,d
Magiſtratus deſignati voce præconis renunciati. G.659.
Magiſtratum ineuntes, primo eius die aliquid muneris ſui delibabant auſpicij cauſâ. E.121, c. nonique Magiſtratus Ludos præbebant. A 418,a
Magiſtratus ſummo in rebus publicis ſoli ius armorum. D.79,b
Magiſtratus ſoli auſpicia habebant apud Rom. C.62,a
Magiſtratui aſſurgendum: caput aperiendum: equo deſcendendum: curru: gladius ponendus ei obuio. A.279,b. 280,a. C.580,a. G.492,d
Magiſtratus minor maiori cedebat: faſces ſubmittebat: ſecures deponebat: in nauibus idem obſeruatum. A.281,b
Magiſtratus qui poſteris ius imaginum dabant. A.289,a
Magiſtratus a iudicandi munere olim immunes. E.81,d
Magiſtratus à militiâ exemti. C. 25, a. à Magiſtratibus tamen excluſi qui non feciſſent debita ſtipendia. C.17,a
à Magiſtratu vno ad alium certo annorum interuallo opus erat apud Rom. F.62,d. in quinquennium Magiſtratus ordinauit Cæſar. E. 54,d
Magiſtratus Romani in Roſtris quaſi ſummi & poſiti, quomodo. C.441,a
in Magiſtratus Vrbanos non leuia impendia à Romanis facta, ad quæ: maiora in Prouinciales; & quæ. C.404,a
Magiſtratibus anni & tempora Græcis diſtincta, vt per Conſules Romanis. G.418,d
Magiſtratus Rom. ad podium in orcheſtrâ ludos ſpectabant curulibus ſuis inſidentes, comitantibus lictoribus, viatoribus, &c. C.566,b
Magiſtratus quinquennalis in Colonijs, quis. C.498,a
Magiſtratus cùm quaſi ad amicos agere volebant, remouebant inſignia poteſtatis. E 65,c. alioqui priuatis ad eos non nimis familiaris aditus permittebatur. E. 275,c. in funere autem ſine inſignibus. E.77,c
Magiſtratus prouinciam obtinent, vxoris prouincialibus criminibus tenebatur, etſi ipſe innocens; quo Senatus conſulto. E.215,b,c
Magiſtratuum miniſtri è libertis. E.224,c
Hieronymus Magius allegatus. Cſ.825,d
Magna Græcia quæ veteribus latiùs aut reſtrictiùs dicta. G.76,d,c
Magna Corona, feſtum vindemiale. E.181,d,b
Magnanimitatem pariet, ad res naturales non trepidare. D.536,b
Magneſiæ vrbes duæ, quæ. E.60,c.
Magnificus, quis verè. C.751
Magnitudine rerum excitantur quidam ad meliora, alij hebeſcunt. D.145,a
Magnitudo Reipublicæ Rom. aduerſis propè rebus admirabilior, quàm ſecundis. C.460,b
Magnitudine Romanâ magnitudo nulla vnquam terrena maior. C.970.
de Magnitudine Romanâ Libri Lipſij cuius ſubiecti. C.573. 574. 375. inſcripti Alberto Archiduci. C.571
de Magnitudine Hebræâ inſtituerat etiam ſcribere Lipſius. B.209,a

Mahumetes quæ deliria ſuis perſuaſerit. D. 182,b. damnat omne diuinationum genus. D. 194,b. Mahumetes, vox, veriùs Muchemetes ſcribenda. D.235,b
Mahumetes II. Turcarum Princeps Hiſtorias Græcas Romanaſque in ſuum ſermonem vertit; & viros illuſtres depingi iuſſit. D.206,a. Muſtapham filium, quòd Achmetus Baſſa vxorem ſtupraſſet, ſtrangulari iuſſit. D.236,a
Mahumetes Abdalæ filius, belli Mauritanici Sebaſtiano Regi auctor, poſt infelicem pugnam, voragine hauſtus merſus eſt. D.261,a
Maieſtas, quid, vnde dicta. D.35,a,b.264,a,b. qui & quatenus Principi paranda. D. 35. non conſiſtit in externâ ſuperbiâ. D. 131, a. ſed saluâ modeſtiâ aſſumi poteſt. D.264,a,b. Maieſtas Imperij, ſalutis eſt tutela. D.54,a
Maieſtate maior è longinquo reuerentia. E.26,d
Maieſtatis crimen, publicâ pene rabie, ſub Tiberio potiſſimùm ortum, & crudeliter exercitum. D. 309,a. E.36,c. 89,c. G.301,c,d. vnicum ſub tyrannis crimen eorum qui crimine vacarent: D.64,a. 329,a. læſa tandem maieſtas, impietas vocata. D.323,a
Maiores dij, qui. A.92,a
Maiuma, ſacrificium ſolenne Hoſtiæ à Claudio inſtitutum vnde ſic dictum. E.178,d
Malabares populi ſuperſtitioſi. D.183,a. Mabarum Reges, Sacerdotes, ſiue Bramenes, omnes ſunt. D.156,a. templa eorum, Pagodes. D.183,a
Malacia prægnantium. A. 112, a. Malacia maris, quid. G.502,d
Malacum, molle. A.76,b. C.486,b
Malaciſſare, &, Malaxare, emollire, lenire. G.500,c
Malchio ad veſtes, nomen liberti ab officio ſumtum. A.255,b
ad Maldeehemium iuuenem nobilem Epiſtola Lipſij. A.168,b
Maledicta differunt à Maleficijs. B.109,a
Maleuolentia aura ſemper adflat eos qui in aliquâ re excellunt. B.53,a
Malificium, pro, Maleficium. A.72,b
ad Carol. Malineum Epiſtola Lipſij. B.396,a
Malitia oppoſita Virtuti. G.543,d
Malitia quædam hominis inſita, lætans malo alieno. D.383,b
ad Herman. Malleanum Epiſtola Lipſij. B.127,a
Malleoli incendendis machinis hoſtilibus, duplicis generis; qui, & quales. C.153,a,b
C. Mallius, ſatelles Catilinæ, non, vt vulgo, C. Manlius. A.31,a
ad Innocent. Maluaſiam, Nuncium Apoſtolicum, Epiſtola Lipſij B.285,a. 188,b
Malum nerit, qui Bonum. D.485,b. Malum vnum, Imperitia, Socraticis. D. 459, a. & Mali Stoicis, rudes. G.442, d. Mala autem tantùm quæ turpia. D. 484, a Mala falſa quæ, ſeu publica, ſeu priuata. D.381,b
Mala Interna vnde: Stoicos etiam à Foto & Deo ea remouere: & quomodo: cauſſa & reſponſio firmior: diſtincta Mala ſupplicij & delicti: illis Deus, his Diabolus, auctores aſſignati. D. 551, b. 552, a. 553,a,b. 554,a b
Mala Naturalia quæ, quotuplicia, & vnde. D.550,a,b. quorſum producta. D.551,a
Mala Externa vnde: videri minima illorum à Deo eſſe. D.554,b. 555,a,b
Mala Publica origine bona eſſe; quia à Deo non vt pœna immiſſa, ſed vt medicina. D. 400. 401, a. eorum ſemper bonus finis: eaque aut pure à Deo, aut hominum operâ. D.400,b. proinde ſæpè per noxios homines & noxa cauſsâ ea adminiſtrata: mali enim præter ſuam mentem diriguntur ad ſtatutum à Deo finem, vt ſagitta ad ſcopum emittentis: noxam tamen Deus abſterget, quod ad nos quidem ſpectet: nec iniquum eſſe ſi per alias caſtiget: nonnumquam quod enim peccato alieno: & cur. D.401. Malorum autem publicorum fines præcipui qui: exercendi cauſsâ primò; & id firmando, probando, præeundo, ſeu exemplo. D.402. G.132,d. Mala enim iuſtis irrogata, non ſunt pœna criminis, ſed virtutis examen. D.555,b. ſecundò caſtigandi, etiam ex vſu noſtro dupliciter. D.402,b.403, a. tertiò puniendi. D. 403,a, b. vltimo ad conſeruationem Vniuerſi. D.403,b 404,a,b
Mala Publica non tam grauia vt vulgo habentur. D.411,a comparatione oſtendi poſſe eorum leuitatem, ſeu exemplis. D. 412. & ſeqq. nulla enim mala publica hodie noua aut mira: hominibus gentibuſque omnibus ſemper communia: & ſolatium in eâ re quæſitum. D.417,a,b
Mala quæ putantur, non niſi malis mala. B 18,b
Mala omnia quæ euenire poſſunt, vt euentura prudenti præcogitanda. G.160,d. eaque, ſi ferre poſſunt, leuia ſunt; ſin minùs, breuia. G.428,c,d. præuiſa autem mala minùs nocent. G.111, d. omne vero malum leuius fit leniter ferendo. B.87,b
Mala multa & priuatim iniqua, in Republicâ reſpectu publici Boni aut Quietis toleranda. B.239,b
Mala omnia quæ in terris euenimus, à ſcaturigine Calumniæ diffunduntur. B.269,a
Malorum maledij auctores culpatæ, culpandi potiùs homines Homero. D.554,a
Mali à Deo impunitè non relinquuntur, etſi differat eorum pœnas interdum, non remittat: & cur. D.406,a,b
Malis cur & vnde bona putata eueniant, aut etiam mala. D.555,a,b
Malis benefaciens lupos nutrit. G. 22, d. ſed in deſperatè Malos clementem non eſſe, clementia eſt. D.163,b
Malus, ſemper ſeruus. D.509,b.510,a
Malum omne naſcens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robuſtius. D.111 a
in Malis optimum, Prouerbij inſtar. A.37,b
Malam mentem ſibi fuiſſe, ſolennia verba in ſatiſfactione. G.302, d
Malo afficere, phraſis comica. G.16,c
Malo publico natus, formula aduerſa ei quæ de bonis Principibus, Bono publico natus. G.202,b,c
Mala dare, obſcæno intellectu. A.112, a
Malum Punicum in prægnantium malaciâ vtile. A.112,a
Mamalucorum equi valde in militiam docti. B.509,b
Mamercus Scaurus vita probroſiſſima homo. E. 155, c. G.322,c,d
Mamertini originis Troianæ. E.125,b
Claud. Mamertini locus de falſis laudatoribus correctus. E.465,d. Idem iterum correctus. A. 154,b. 186,a. Idem citatus, & interdum explicatus. A.150,b. 186, a. 307,a. C.205,b.247,a.450,a. D.274,a.353,b. E.270,d. 357,d. F.13,d. G.199,c
Cl. Mamertus. Vide, Claudianus Mam.
Mamilia Lex. A.261,a. 332,a
Manarmanis portus, hodie fortè Stauria Friſiæ. E.35,d
Conſt. Manaſſis Annales citati. C.397,b
Manci apud Rom. ad militiam non tenebantur. C.23,a,b
Mancipari, mancupio tradi ſiue vendi. E.52,d
Mancipes, qui. A. 36, b. Mancipes viarum qui. E.87,c,d
Mancipio habere, dare, Iuris conſultis quid. G.199,d
Mancipia quanti interdum venierint apud Roman. C.396,a
Mancipiorum lex in bellis olim, & nunc apud Turcas acerbiſſima. D.414,a
Mandata toto exercitu per libellos more teſſerarum quandoque celeriter ſparſa. C.169,a
à Mandatis nuſquam & nunquam deſiſtere ſuadet Agellius. A.243,a
ad Manderſcheidti Comitem Hermannum Epiſtola Lipſij. B.349,a
Manes dei qui: item Mania. D. 559,a
Manium ſummum votorum, vt quieti eſſent. A.254,a
Mangana Conſtantinopoli locus vbi inſtrumenta bellica repoſita. C.265,a
Manganum communiter pro Machinâ C.164,b. 318,b. ſed vſitatiùs inferiore æuo pro Balliſtâ propriè dictâ: vt & Manganicum: item Manga, Mango, Mangonella, Mangonalia, & Mangantella: quæ di-

uerſa tamen in Mantellettis & Mantellis hodiernis. C.319,a
Mango, quis propriè. G.314,d. 318,d
Manichæorum vecordia duplicem naturam, bonam & malam, ſtatuentium. D.479,b
Manifeſtus cogitationis. E.283,d
Manilius fatum valdè adſtruit, malos tamen non excuſat. D.332,a quomodo vocem Rationis vſurpet. D. 377, b. eiuſdem loca de fulcimento Terra. D. 392, b. verſus de præſtantiâ hominis. D.604 a, b. Manilius correctus. D.377, b. E. 506, c. G.81, c. Idem citatus. B. 382, b. 383, a. C.95, b. 246,a. 347,a. 463, b. 312, b. 338, a. 568, b. 645. D.19, b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 303, a. 491, a. & ſæpiùs in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. F.53,d. 35, d. G.73,d. 78, d. 80, d. 131, d. 141, d. 285, c. 360, c. 393, d. 414, d. 416, d. 527, c. 601, d. 611, d
Manipulus in re militari vnde dictus. C.108, a. 236, b. qui Manipuli; quam antiqua eorum origo: quot hominum: quot in vna legione. C. 36, b. 37, a, b. 38, b. 50, a. aliâ ſignificatione habentes Imperio. C.37, b. in quoque Manipulo duo Centuriones. C.31, b quale antiquitùs, & poſt, Manipuli ſignum. C.108, a
Manipulorum in acie Romanâ diſpoſitio, & ordo: eiuſque Iconiſmus C.99, b. 117, a, b
Manipuli, & Ordines, Centuriæve, an iidem Socijs, vt Romanis; an tantùm Cohortes. C.47, b
Manipularis, Caligatus, & Gregarius miles, idem. E.34 d
Manipularis, pro comprehenſione manu factâ. C.343, b
Manius Marcius. Vide, Marcius.
Manlia gens innexa Iunq Silani. E.104, b
Manlij Capitolini prænomen ferre vetiti etiam poſteri. G.15, d
A. Manlius Decemvir legg. ſcrib. D.280 b
Manlij Torquati conſtantia in morte filij. A.191, a
Manni, vox Gallica, pro paruis equis. G.361 d
Manſiones poſteriori æuo pro Caſtris actionis, ſeu paucorum dierum. C.157, a
Manſuetudo & ira miſcenda, Platoni. G.11, d
Mantia, prouincia Noui Orbis, in quâ Smaragdus gemma pro numine culta. D.184, a
Mantellettis & Mantelli hodierni, quid in mechanicis bellicis C.319, a
Mantinenſes an primi gladiaturæ auctores. C.493, a
Manuballiſta, quod aut quale inſtrumenti bellici genus. C 326, a
Manubiæ, vario intellectu, quid: & vnde dicta vox, Nannio. Gſ.714, d
Manubiarum ex aliquot triumphis Romanis ſumma inſpecta & æſtimata. C.399, b. 400. 401.
Manuductio, χειραγωγία, ἐισαγωγὴ, præparatio quædam & inductio. A.149, a. G.189, d
Manuductionis ad Stoicam Philoſophiam Libri Lipſij, ſiue, Manuductio, Phyſiologia ac Pars Moralis Stoica diſciplina, Lipſij. velut perpetuus Commentarius quoad Philoſophicam Senecam. G. iij. Manuductio propriè dicta Io. Ferd. Velaſquio Comiti-Stabuli Caſtellæ inſcripta. D. 413. Faciunt hi Libri illuſtrando non ſolùm Senecæ; ſed etiam Ciceroni, Plutarcho, Laërtio, &c. D.414
Manuel Imp. Aſtrologorum prædictionibus egregiè deceptus. D 195, b
Manuel Comnenus fratri minori Iſaacio in ſucceſſione Imperij prælatus, quare. D.219, b
Manuleata tunica puerorum meritoriorum. A.118, a
Manuleatus, pro Molli, delicato, vnde. G.444, c
Manumiſſionis ſpecies duæ: quæ. E.224, d
Manumiſſionis tabellæ fidei cauſâ data. G. 336, d. in manumiſſione manumiſſus in orbem ſtatim actus, ritu veteri. G.398, c
Manus alicuius oſculari, propriè vilium; ſic manus dominorum oſculati ſerui. A.308, a. G. 462, c. ſimulachri dei alicuius manus oſculandi mos. A 305, b
Manus protenſio ſola in habitu precantium. A.306, a
Manus porrigere, eaſque ad os ſuum referre, & oſculari, adorantium. A.305 b
Manu adorare, quid. & quo geſtu. A. 305, b. 306, a, b. E.292, c
Manus ſupinæ, quid Horatio. A.306, a
Manus tollere, quid. A.36, b. alio ſignificatu. E.324, d, c
ad Manum accedere, honoris. A.308, a
in Manibus eſſe, quid Cæſari, Ciceroni, Virgilio, alijs. A.54, a
Manus dentata, in modum pectinis formata. A.74, b
Manus pedeſque claui transfixi in Crucifixione. Vide, Crucifigere.
Manu ferendum, non ſacco toto; Prouerbium. C.362, b
Manus aleatoria, id eſt, ſinguli ſei iactus, ſine miſſus. C.337, b
Manibus opus in pugnâ, verbum Curiâ. D.92, a
Manus gladiatoria, & Manum mittere in ea re, item, Manum gladiatoriæ exire, quid. C.537, b. G.395, d. 617, d
Manuum lauatio veteribus frequens, non ante conuiuium ſolùm, ſed & in ipſo: & quomodo. C.510 b. 311, a
Manus aſſentire in Senatu, in exercitu, &c. quid. E.394, d. 395, b
Manus Gammata. E.332, d
Manus tunicata, mollitiei ſignum. E.217, d
Manibus intendere, in iurgio. E.107, d, c. exerere, idem. G.193, c. 206, c
Manum dare, Prouerbij origo. G.330, d
Manus vna infirma; &, Manus manum lauat; prouerbia. G.172, c, d. Gſ.827, c
Manus vbi dolor, prouerbiale. G.90, c
Manibus ſupinis excipere, proue etiq vice phraſis. G.34, c
Manus alicui rei afferre, pro, Perdere, abolere. G.275, d
Manu prendere, prouerbiale, de claris apertiſque. G.143, c. item de rebus quæ certa ſunt, & quaſi manu tenentur. G.364, d
ſub Manu naſci conſilium, quid. G.509, d
Manus iniectio, dominij aſſerti & vindicationis ſignum. G.82, d. 173, c. 315, d
Manu facere, phraſis Senecæ valdè familiaris diuerſo & quo ſignificatu. G.47, d. 122, d. 213, d. 364, c. 470, d. Gſ.704, d
Manu facta peſtis, maleficijs arceſſita G.23, d
Manus intra ſinum compreſſas tenere, habitus matronarum Germanicarum E.30, d
Paul. Manutius allegatus. Gſ. 810, c. Romæ ei innotuit Lipſius. B. 161, a. eius error de nullâ ætate Quæſtoriâ. E.85, c. eiuſdem coniectura in Tacito. E 418, d. eiuſdem correctiones in Velleio. F.41, d. 51, d ad eundem remiſſus Lector. E. 167, d. alius eius error. F. 16, c. ad eum Epiſtola Lipſij. A. 194, a. Eiuſdem coniectura aut firmata, aut reiecta. A.122, b. 173, a. 260, a. 282, b
Ald. Manutius meritò ob inſertam Velleio dictionem à Roberto Titio culpatus. F.43, d. eiuſdem correctiones, aut, variantes in Velleio lectiones ſæpè memoratæ. F. 78. & ſeqq.
Mapalia, vox Punica, pro tuguriolis caſiſve ruſticis. Gſ.823, a, b
Mapalia, de ſolutè viuentibus dictum. A.170, a
Mappâ vrſi leoneſque prouocantur. G.59, d
Mappa, ſignum emiſſionis è carceribus Circenſibus in ludis curulibus. G.22, d. 284, c. Gſ 807, d
Μάργος, pro, Μάχλος, Homericum. A.152, b
Iul. Marathus libertus a Memoriâ Imp. Auguſti. A.255, b
Marcella maior: item minor: neptes ex ſorore Auguſti: qui maiori mariti: qui liberi. E.82, c. 546. earum aliquam in gentem Apuleiam nuptam videri. E.61, c
M. Marcelli ignens in bello impetus. C.458, b. eius conatus Syracuſas ſambucis expugnandi quomodo ab Archimede eluſus. C.272, b. 273, a, b. mira eius clementia, animique lenitas: Archimedem ſeruari incolumem mandat, ſed fruſtra. D.247, a, b
C. Marcellus maritus Octauiæ maioris, ſororis Auguſti: qui ei liberi. E.546.

M. Mar-

M. Marcellus C.F. Auguſti è ſorore nepos & gener, Imperioque deſtinatus. G.107,d. quæ eius vxores. E.546. præmaturè mortuus: quando,& vbi. E.3, c, d, b. 546. G.108,c. Liuia Auguſta, imò & ipſe Auguſtus,ſuſpecti in eius morte. E.3,d. ei defuncto ſedes curulis, corona,& imago in theatro poſita. E.72,d. a Senecâ Philoſopho valde laudatus. E.2,d.3,a
Marcellus qui Cordubam coloniam deduxit,quis. G.xij.
M. Marcellus, ſub Iul. Cæſare Mitylenis exulans, quanta conſtantia: inde precante Senatu reuocatus: ſed poſt à Magio quodam interfectus. G.79,d.80,d
Marcellus Cornelius a Galbâ interemptus. E.294.d
Marcellus Eprius eloquens magis quam probus. E.408,d
Marcellus I. C. citatus. C 497,a
Iac. Marchantij Flandria laudata:adiunct cum Epiſtola Lipſij. B.126,b
Marchia, vetus Antuerpiæ titulus. B.224,a
Marchia Riensis. Vide, Rienſis,vel, Antuerpia.
Marchionum duorum Germanorum filiolorum equi mira fides. B.511,a,b
Marcia,ad quam Conſolatio Senecæ, quæ. G.105,b.106,b.
Marciana Traiani ſoror. D.359,a
Marciano Thraci, plebeio homini, mox Imperatori, quæ ſigna futuræ potentiæ euenerint. D.192,b
Marcianus I. C. citatus. E.203,c.514,c. Gſ.697,d
Theod. Marcilij correctio in Xiphilino laudata. C.514,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.82
Marcion & Hermogenes hæretici vnde Materiarij Tertulliano dicti. D.568,b. Marcionis error de Deo meliore, a Stoicis quomodo deriuatus Tertulliano putetur. D.546,b. potius à Magis Chaldæorum. D.553,b
M'. Marcius Ædilis primus frumentum aſſibus in modios æſtimatum plebi donauit. A.245,a
Q. Marcius quo robore animi in morte filij vnici. B.483,a
Q. Marcius, fortè gentile nomen Bareæ Sorano. E.204,c
Marcus Euangeliſta citatus. E.315,d
Marcus, Satyra fortè Varronis. A.20,a
Marcus, filiolus Senecæ Philoſophi. G.70,b.72,d.88,b
Marcus quidam diu & familiariter cum Genijs verſatus. D.565.a
Marcus Andreæ II. Hungariæ Regis nepos, fundator familiæ Croiorum in Gallia Belgica. C.694,a
Mare inſtar Veſicæ in Uniuerſo; alij inſtar Ventris. D.580,a
Mare, propriè multis putatũ vnum & verum elementum Aqua. D.588,b. Terram circumit,init, ſubit, vinculum eius & irrigatio. D.589,a,b. fluxus eius & refluxus vnde fiat. D.590,b. E.35,d. cur fluminum acceſſu non creſcat. G.131,c. cadauera agrè ferre, & tempeſtates inde oriri, vulgo creditum. G 90,c. mare etiam poſt tempeſtatem diu tumet. G.148,d.214,d. malacia maris,quid. G.502,d. etiam tranquillum mare cur purgamenta eijciat: vt ſimo ſimilia circa Meſſanam Siciliæ. Gſ.736,d. an maris altitudine terris paria ſint: ſic Senecæ & pluribus viſum: alijs aliter. Gſ.739,d,c
Mari non eundum, quà terrâ perueniri poteſt, præceptum Catonis. G.472,d
in Mari moles ſtructa,ijſque ſuperſtructa ædificia à luxurioſis Romanis. G.573,c
Mare Rubrum, ad quod vſque Imperium Romanum produxit Traianus,quod intelligendum: id quod hodie peculiariter Rubrum dicitur,illius tantùm Sinus eſt. C.378,a. E.248,d. G.369,c
Mare mortuum in Syriâ, in quo nihil mergitur. Gſ. 734,c
Mare Meridionale Friſiis & Batauis vocatum,olim inſula plures lacubus diſtincta. E.45,b
Maris conditio in Chaucis & Friſijs. E.35,c
Maris ſegnitia, nullis vel aduerſis ventis. E.379,d
Margareta Ecchoutia, matrona nobilis, auia paterna Lipſij. B.159,b.393,b
Margareta Perrsa, Antuerpiæ Religioſa Tertiaria, ope D. Virginis Aſpricollis a duro & diro Cancro, atque etiam herniâ, liberata. C.739,b
Margareta Pharmacopæi Antuerpienſis filia ope D. Virginis Aſpricollis ingreſſum erecta. C.741,b.742,a
Margaretæ aceto ſolutæ, valetudini conducere putantur. C.464,b
Margaritum quanti pretij vnico hauſtu abſorptum à Reginâ Cleopatrâ. C.464,a. G.80,d. quanto in pretio margareta Romanis. G.373,d
Margareta Philoſophicis allegata. A.137,b
Marginare vias,quid: eius inſtitutum C.443,a,b
Maria Virgo Mater, a Deo proxima, vt Luna à Sole. C.717,a. in eam hæreſes omnes velut de compacto incurrunt. C,698,b de miraculis D. Virginis, Vide in, Aſper Collis, &c, Hallenſe op.
Maria Emanuelis Luſitaniæ Regis vxor nunquam ſe negotijs publicis admiſcebat. D.263,b
Maria Hungariæ Regina, Caroli V. ſoror, quanto publico bono & gaudio Belgium rexerit: Binchium Hannoniæ valdo illi a ſalubritate aëris,& amœnitate ſitus,commendatum. C.704,b
Maria Iſertanda, è pago Eſſelbeka ad Diuam Aſpricollim profecta, ab apoplexiâ in pede & manu liberatur. C.731,a,b
Maria Lenkena puella decennis claudicans, fuſis ad D. Virginem Aſpricollem precibus, correcta. C.728,b
Mariana Colonia in Corſicâ. G.77,d
Mariani Scoti loca de congelatione Ponti, variorumque fluminum, ſub Carolo Magno, eiuſque filio Ludouico. B.466,a
Maricus quidam ſpecie religionis plebem in Galliâ excitans in tempore oppreſſus. D.160,a
Marinaus Siculus allegatus. D.201,b. eius teſtimonium de nummo Auguſti in Nouo Orbe reperto eleuatum. D.594,b
Marina beſtia cur terreſtribus maiores. G 121,d
Marinus Paſſer, pro Struthiocamelo. A.304 a
Mario, an Piſces in Danubio ſit. A.163,a
Maris, Mariſus, Mariſia, Margus, Marus, fluuius; hodie Hungaris Marol. E.67,d
Marita Lex eadem quæ Iulia. E.512,c
Maritus an ius vitæ neciſque vxoris habeat in crimine adulterij: & an ſolus arbiter adulterij vxoris habeat apud Romanos & Germanos. E 443,c.523,d. apud Rom. accuſandæ vxori LX. dies ei legibus conceſſi a die diuortij. E.73,c
Maritorum priuilegia Lege Papiâ Poppeâ; &, Ius mariti, item, In numero Maritorum eſſe,quid. E.514,d.515,a
Mariti erga vxorem officium. B.491,b.492.
Maritalis conuerſatio non aloen referat; ſed vinum gratè auſterum. B.492,b
Mariti blandientes vxorculas ſuas Iuuencas appellabant. A.170,a
Mariti imbres, quid in Poëmatio Peruigilij Veneris. A.239,b
Maritima loca maximè terræmotui obnoxia, cur. Gſ.784,c. 787,d
C. Marius equeſtri loco natus Velleio, alijs humili. F.27,c. à caligâ ad Conſulatum peruenit. C.139,b. ſepties Conſul. E.9,d. ei ſiliòque quomodo affinitate aut ſanguine iunctus Iul. Cæſar. F.41,c. eius Villa. E.163,d.241,d. defuit illi doctrina bonum. D.127,b. quidlibet illi ſperandi & timendi, cum Fata volunt, clarum exemplum. D.186,b
C. Marius ducenta Cimbrorũ millia cecîdit. D.413,b. Marthone quandã fatid. eam circumducebat. D.122,b. ad quã menſuram corporis tironem exegerit. D.88, b. eius firma æquitas in improbando facto tribuni ſororis ſuæ filij. D.237,b.238,a. non is ipſos ſeruos militiæ adſcripſit, ſed capite cenſos & libertinos,&c. C.16,b. qualem immiſſionem ligni Pili in mucronẽ ferreum adinuenerit,& cur. C.79 b. 80, a. quod ſignum aliquem occidendi militibus dabat. G. 337,d. primus Aquilam Romanis Legionibus propriè dicauit,Plinio. C.106,a. furculorum ferendis oneribus in vſum militum inuentor; quæ ab eo Muli Mariani dicta; ut ipſi milites. C.183,a,b

M. Marius Gratidianus, quis: eiuſque non ſinceram factum. & mors crudelis a Sullâ. G.51,c,d.52,b,c
Sex. Marius, Hiſpaniarum ditiſſimus, inceſti ſub Tiberio damnatus, ſaxo Tarpeio deiectus E.152,c.G.13,c
P. Mario Celſo Conſule mortuus Perſius. E.256,d
Marius Celſus legatus leg. xv. in Pannoniâ. E.317,d
Marius Maturus. E 380,c,d
Bart. Marlianus allegatus. C.446,b. eius error. F.80,b
Marmoris vſus quando Roma cœperit. F.18,c
Marmoris incruſtationes, μαρμαρώσεις, quid. C.449,b. G.142,d. ſæpè ipſâ quâ ſecata ſerra graciliores. G.510,d. qualis marmoris ſecandi ratio. C.449,b. Marmorei orbes, quid. G.556,d
Marmor Numidicum ad varia vtile. G.556,d,b
Marmoris genus an aliquod propriè Alexandrinum vocatum: varia alioqui marmorum ſpecies unde Romam deuecta. G.556,d
Marmora & ſaxa ab internaſcentibus & intendentibus ſeminibus & plantis diſrupta. Gſ.702,c,d
Marmor, pro Sepulchro accipi, vulgare. A.57,a
ad Phil. Marnixium Epiſtola Lipſij. B.104,b
Maro quidam famoſus ſub Tiberio delator. G.301,c
Marobodnus Rex, eiuſque regnum. E.59,c,d
Marocce quantâ magnificentiâ olim Schola publica ſtructa a Rege Almanſore. C.791,b
Marrha Ægyptiorum Regis cornix quæ literas quaquauerſus tulit: cuiq; mortuæ ille ſepulchrum condidit. B.303,b
Mars ſator Romani nominis. F.77,d
Mars Teutonicâ olim linguâ Duſt, vel Dingſt: hinc Dies Martis, Dengſtdagh. C.726,b
Mars Gallis Germaniſque Heſus. E.27,d. quomodo cultus Germanis, quomodo Gothis. E.439,d. victima ei apud Romanos & Myſios equus. B.510,a.E.158,c
Mars Secutor, quis C.517,b
Mars an præſes gladiatorum. C.489,a. Ludi amphitheatrales, præcipue gladiatorij, ei ſacri. C.560,a
Mare dubium. A.207,b
Marti verres etiam immolatus. A.38,b
Martis planeta qualis rubor. Gſ 683,d
Marſyas, quis. E.28,d. eius ſtatua Romæ in celeberrimâ Fori parte, & ad eam tribunal: eaque ab ijs coronata qui cauſſas tenuiſſent: ad eam & ſcorta proſtabant: corollaque ab ijs etiam data; vt & earam exemplo a Iuliâ Auguſti. A.110,G.359,b,c
Marſyas amnis excurrit à fonte qui in ſummo cacumine montis. Gſ.725,d
Martes, Hermelina, mares Scythici. G.576,d
Martha Roſembergia, illuſtri ſtirpe mulier, a fœdis in femore vlceribus ope D. Virginis Aſpricollis ſanata. C.736,a
Martia vxor Fabij Maximi amici Auguſti. E.5,d,b,c
Martialis Flamen. Vide, Flamines.
Martialis à M. A. M. pro ſcurrâ de trivio habitus: ſed æquiùs de eo cenſet Iul. Scaliger. A.143,b. miſer caſtratus à quibuſdam qui vix eum intellexerũt. A.420,b. meminiſſe Iuuenalis videtur. A.201,b. Martialis quomodo Eques Romanus. C.573,b. eius Romæ encomium breue, ſed magnificum. C.376,a. totus eius primus Epigrammatum libellus in Titum eiuſque Ludos maximè conuenit, non in Domitianum. C.562,b. eius Elogia de Senecâ. G. xxix. Eius Epigramma a Ioſ. Scaligero primùm vulgatũ, explicatum, & obiter correctũ. C.539,b. Martialis porrò correctus. A.143. 144. 145. 211,a. 266,a.B.287,b.C.333,a,b.578,a.682,b.G.59,c.140,c. Idem citatus, & ſæpe explicatus. A.29,b 77,a.100,b. 101,a,b. 103,a. 107,b. 109 b. 111,a. 125,b. 144,b. 205,a.220,a.236 a.237,a.242,b.256,b.258,b.259,b. 260,a.267,a. 268,b. & iiij. ſeqq. 282,a. 284,b.285,a. 289,b. 303,a. 304,a. 306,a. 307,b. 312,b. 319,a. 321,a,b. 322,b. 329,b.345,a. 367,b. B.121,b.122,a. 155,b.244,a 287,a.447,a. 448,b.449,a. 470,a.524,a. 533,a. C.41,a. 55,b 64,a. 73,a. 86,a. 242,a. 245,a. 333,a,b. 429,b. 436 b. 438,b. 439,a. 449,a. 468,b. 474,b 484,b. 483,b. 486,a,b. 488,a,b. 498,a. 504,a. 505,b.506,a.513,a.521,a.522,a.524,b.527,b.529,a. 532,a. 534,b. 538,b. 545,b. 559,a. 560,a. 561,b. 565,a. 569,b. 570,a,b. 571,a,b. 573,b. & vj. ſeqq. 581,a,b. 633,a,b. 634,a,b. 671,b. D.48,b. 301,b. & crebrò in Comment. ad Paneg. Plinij Item 455,b. E.39,b. 100,c. 188,c. 244,c,d. 274,c 276,c. 277,d. 288,d.319,d. 330,d. 348,c,d. 363,d. 411,d 436,c,d. 448,d. 501,b. 509,d. 514,d. 515,d. 516,b. 536,b. F.46,d.63,c. G.xiiij. xix. 12,c. 31,d 35,d 57,d.79,b,c. 97,d. 132,d. 139,d. 146,b. 156,d. 163,c. 164,b,d. 166,c,d. 168,c. 181,c. 207,b. 221,c,d. 222,d. 236,d. 247,d 248 d,b,c. 261,d,b. 268,c,d. 274,d. 277,c,d. 283,d. 297,c,d. 302,c. 303,d. 323,d. 345,c. 349,c. 361,c.362,d. 373,b.388,d. 389,d.397,d.399,d.400,d. 403,c. 410,c. 461,c. 469,c,d. 476,d. 477,b. 490,d. 500,d. 518 d. 546,c. 556,d. & v.ſeqq. 577,d. 600,d. 601,d. 603,d. 609,c. 613,d. 641,d. 648,d. 661,d. 671,d. Gſ.689,d. 702,c. 703,c. 730,b,c.732,d.753,d. 756,d,b 811,b.817,d.818,c 827,c.834,d
Iul. Martialis cuiuſdam vellatica Bibliotheca à cognomine Poeta commendata. C.633,b
Martiani Capellæ Ratio pronuntiandi literas. A. 475,a. locus de Deis ſeu Cælitibus ſimpliciter; & de dijs minoribus. D.558,a. de Lemuribus, Laribus, Laruis, & Manibus. D.559,a. eius error. E.172,c. Mart. Capella correctus. A. 462,a. Idem citatus. A.449,a. 452,a.462,a. 466,b. 467,a. 469,b. 470,b. C.190,a. 242,b. 601,b. D.123,a.510,a.E.449,d.523,b.G.141,d.223,c
Martiniani Fratres, ſeu Canonici Regulares S. Auguſtini, a quo primum Louanij inſtituti. Inter eos floruit Martinus Lipſius, Iuſti patruus maior. C.785,a
ad Ægid. Martinium, Syndicum Bruxellenſem, Epiſtola Lipſij. B 206,a
Franciſc. Martinius comes ſtudiorum Lipſio ſub Cornelio Valerio. B.160,b. eius mors, & laus. A.96,a.112,b
Martinus Bidens, puer Cantipratanus bimulus, diu amiſſus, & in voragine mortuus repertus, ad preces à patre D. Virgini Hallenſi profuſas coram Abbate Cantipratano vitam recuperat. C.705,b.706,a
Martinus Lipſius, Vide, Lipſius.
Martinus Polonus citatus. C.412,a
Martiobarbulum (quibuſdam Græcis μαρζοβάρβουλον) ſecuris bellicæ ſpecies. C.344,a
ad Ioſeph. Martinum Epiſtola Lipſij. B.409,a
Martius Campus. Vide, Campus M.
Martius Macer, Præfectus Gladiatorum ſub Othone. E.357,d
Martius Philippus ædem Herculis Muſarum ſtruxit Romæ. E.102,d
Martius menſis Numæ tempore menſium primus: hinc primas eius dies, etiam primus anni habitus; & multa in eo auſpicata, aut renouata. C.610,a,b
Martyres ſæpe beſtijs obiecti in amphitheatris perſecutione tyrannica. C.587,a
Martyrum verba vltrò citroque in Actis iudicialibus dicta a Notarijs excipiebantur. B.382,a
Martyrologium citatum. C.647,b.649,a,b.655,b.660,b. 662,b.663,a,b.670,a,b.680,a
Maſaniſſa varia aliquoties fortunâ iactatus, regnum tandem pacifice poſſidet. D.186,b.187,a eius animus heroicũ. D.396,b. a numeroſâ in prole celebris. B.17,a. ſalutem ſuam cuſtodiâ canum in vallauit. B.391,b. eius & Xenophontis commilitorum idea vix Iul. Cæſ. Scaligerum verum exprimat. B.88,b
ad Engelb. Maſium Epiſtola Lipſij. B.518,b
ad Philip. Maſium Epiſtola Lipſij. B.376,a.408,a
Maſſada, caſtellum in Iudæâ altiſſimum, aggeribus & turris altius a Romanis extructis, captum: & res iconiſmis. C.294,b.296.
Maſſagetis equus victima Solis. E.158,b
Maſſilia ciuitas otioſa. G 200,c
Maſſilienſes mores, prouerbium in Molles. A.130,a. E. 544
Maſſilienſium Sexcenti, id eſt, Senatus. D.527,a
Maſſilienſis a Lucano calumnia vindicati. C.297,a
Maſſo, cognomen gentis Papiriæ. A.165,a

Maſſu-

Maſſurius Sabinus. A.244,b.276,b
Maſtigia, maſtige dignus. C.678,a
Maſtigophori in Arenâ, qui, & quorſum. C.516,a,b
Maſtruca, veſtis Germanica ex pellibus : item Sardorum. E.442,c
Mater impia in filium. A.320,a
Mater deûm. Vide, Cybele, &, *Cybeleia ſacra*, item, *Lauatio.*
Matri cuique ſua proles eximia. G.110,d
Mater Regis pueri, dum ille minorennis, gubernaculis rerum adhibenda. D.218,b
Materiam creauit Deus. Gſ.682,d
Materia Prima, alterum Principium ſeu fundus corporum rerúmve naturalium deſcripta: æternam eſſe, non augeri, non minui, &c. D.568.569. Gſ.679,d. *originem rerû, & principium patiens, ac corpus eſſe Stoicis.* D.538,b. 572,b. G.141,c,d. *Eam inobſequentem, imo prauam nonnunquam, Philoſophorum multi, quidam & Chriſtiani ſtatuere viſi.* D.552,b.553,a. *eaque inobedientia cauſſa praua operationis naturæ.* Gſ.683,c. *Materia Ratione, Igne, Fato, ſeu Deo, per ipſam, tanquam in fœtu ſemen, diſcurrente animatur.* D.577.b
Maternus, cuius mentio in Dialogo de cauſſis corruptæ eloquentiæ, prænomen videri, Curiatium. E.471,d
Mathematica, quæ, & quotuplex. D.464,a
Mathematicorum nomen vſurpatũ pro Aſtrolis, diuinis, &c. D.195,a,b
Mathematici & Magi ſæpè Vrbe & Italiâ exacti. E.53,c. 504,b
Mathematici formas ſuas radio in puluere deſignare ſoliti. G.520,d
Matho, cauſſidicus ſub Domitiano. Gſ.832,c
Matiſconenſe Concilium citatum. G.246,d
C. Matius Eques Romanus amicus Iulij Cæſaris, an alius à Cn. Matio amico Auguſti. E.207,c
Matricula pro Catalogo militum. C.235,a
Matrimonium vnde dictum: & quæ eius præcipua cauſſa. E.179,c.180,b. *eius contrahendi triplex mos.* E.113,c. *ad legitimum eius actum Tabulæ & Signatores adhibiti.* E.180,b. *Matrimonia in Acta publica relata.* E.526,b. Vide etiam, *Coniugium.*
à Matrimonio non arcendi liberi, ſeu filij filiæve. E.514,c
Matrimonio ſecundo vbi in Germaniâ nullus locus. E. 443, d
Matrimonia ſæpiùs iterata, ſunt velut legitima adulteria. A.345.a
Matrimonium ambiunt liberi, damnant capti. B.27,2
Matrimonium ſupe ad maiora nitenti decus ac robur fuit. B.183,b
de Matrimonio ſeu Libri, ſeu Epiſtola, Senecæ meminit Hieronymus. G.xxv.
Matrimonium, pro, Patrimonium. G.264,d
Matrimonium, pro, Matrona. E.209,d
Matronæ Romanæ lanificio ſe exercebant. A.264,b. *nubentes capiebant crines.* A.100,a. *ſedebant in lecto aduerſo.* A.264,b
Matronæ puellæque Venerem Kalendis Aprilibus ſolenniter colebant. B.244,a
Matronæ in carpentis vectæ. E.199,d,c
Matronæ olim crinibus & poſitu comarum diſtinctæ ab innuptis. E.523,a. *nigra coma apud Rom. magis matronam decebat; meretrices magis amabant flauam: tandem & matronæ capillos ſuos rutilare cœperunt; adeóque capillitium à Germanis emtum pro ſuo ſupponere.* E.436,b
S. Matthæus Euang. citatus. C.393,a.657,b.662,a.664,b. Gſ.802,d.831,c
Matthæus Croſſecius Huyenſis, puer duodecennis, elephantiacus factus & herniosus, ab vtroque malo adiutrice D.V. Aſpricollê ſanatus. C.733,b
de Matthæo Pariſienſi, quem Angli Matth. Paris vocare malunt, Anglicæ Hiſtoriæ ſcriptore iudicium. B.256,b. *eius inſignis querimonia de contemtu artium bonarum, huic æuo etiam conueniens.* B. 257, a. *Idem citatus.* B.340,a.501,a.C.770,a
Matthias Coruinus Hungariæ Rex Doctrinæ ſtudium adiunxit militari. D.205, b
Matthias Hunniades Hungariæ Rex militiæ Romanæ diſciplinam, imo & machinas, præferebat hodiernis. B.379,b
Matthiæ Auſtrio Archiduci (poſt Imper.) inſcriptus à Lipſio Liber Electorum. A.229.
Matthias Hou...s Archiepiſcopus Mechlinienſis ſacellum D. Virginis in Aſpero Colle è lapide ſecto ſtruxit & dedicauit. C.727,b.728,a. *Syntagma de Veſtâ & Veſtalibus ei à Lipſio inſcriptum.* C.599.600. *ad eundem Epiſtolæ Lipſij.* B.226,b
Matthias Pakgenius, ex agro Iuliacenſi, ope D. Virginis Aſpricollis à frequenti & inueteratâ epilepſiâ curatus. C.733,a
Mattiaci, vnde. E.29,d. *non Zelandi, ſed potiùs qui hodie Northollandi.* E.446,c. *Mattiaci à ſolo & cælo ſuo acrius animati.* G.27,d
Mattium, vel Mattiacum, quod Germaniæ oppidum. E.29,b
Matura eſt modus, monitio prouerbialis Varronis. A.106,b
Maturè medicari, præceptum Hippocratis. G.71,d
Maturus vel Grauis quando homo. G.367,b
Matutina ſpectacula, beſtiariorum. C.502 b.528,b
Maura & Timotheus Martyres in cruce nouem dies vixere. C.662,b
Mauricius quidam apud Romanos deſitum caſtra muniendi morem renocare conatus. C.160,b
Iun. Mauricius à Domitiano in exſilium pulſus. E.467,c
Mauritaniæ duæ, primo Regna, inde Prouincia factæ, à quo. E.310,d
Maurorum duo millia à vix triginta Gallis equitibus pulſa. C.458,a
Mauſoléum ſibi ſuiſque in Campo Martio exſtruxit Auguſtus. E 9 d.G.108,d
Mauſolus Rexne an Præfectus Cariæ. A.275,b
Maxillares dentes, qui. G.311,d
Maximilianus I. Imper. ab omni virtutum genere laudatus; maximè in Pietate: quam teſtantur dona D. Virgini Hallenſi datis; quibus. C.715,b. 716,a. *eius erga bonas Litteras affectus.* B.260,b. 261,a. *capulum ei funebrem aliquot ante mortem annis circumferri ſecum iuſſit; & pluribus ante obitum diebus nil niſi Maximilianum ſe nominari permiſit.* D.258,b. *eiuſdem quaſi virgineus pudor.* D.267,a
Maximiliano II. Imper. inſcriptus à Lipſio editus Taciti. E.vj. *iſque Imp. veris laudibus prædicatus.* E.vuj.
Maximinus Imp. quantus edo & potator. B. 142, b. *frequenter ſolis venationibus legiones exercebat.* D.357,b
Maximinus Imp. indecori geſtus in irâ. G.15,d
Maximus Cæſonius. Vide, *Cæſonius.*
Maximus familiaris Auguſti, non Fuluius, ſed Fabius. E.5,c. *amicus Ouidij, eiuſque vxoris propinquus.* E.5,d
Maximus, Sanquinius. Vide, *Sanquinius M.*
Maximus Imp. nuncius quartâ die, mutatis animalibus, ab Aquileiâ Romam venit. B.303,a
Maximi Taurineſis locus de Kalendis Ianuarijs. E.135,b. *idem citatus in aſſertionem dextri loci dignioris.* B.316,b. *Idem correctus.* C.651,a. *Citatus.* A.465,b.C.650,b. D.363,b.E.19,d.145,b,c
Maximus Tyrius Platonicus. D.552,b. *citatus.* D.554,b. 557,a.E.307,c.338,d.439,c.G.177,d
Mazaces Afri. E.348,d
Mazagarum vrbs ad quam vulneratus Alexander Magnus. G.437,d
Mazyæ, vel Mazyaci, ſiue Macæ vel Maciaci, Africæ populi. C.510,a.E.174,c
Mechanici aliquot ſcriptores Græci alicubi in Bibliothecis etiamnum latentes. C.363.
Meddi, pro, Mille. A.126,b
Medea Tragœdia videtur eſſe Senecæ Philoſophi. A.358,a. B.78,a.G.viij. *quando ab eo ſcripta.* G.xviij.90,c
Medecum, pro, Mecum. A.82,a.121,b
Medi Imperium ducentis ſexaginta annis tenuerunt. D.209,a. *vſum ergaſtulorum habuerunt Medi.* A.327,b

M. Marius Gratidianus, quis: eiuſque non ſincerum factum: & mors crudelis à Sullâ. G.51,c,d.52,b,c
Sex. Marius, Hiſpaniarum ditiſſimus, inceſti ſub Tiberio damnatus, ſaxo Tarpeio deiectus. E.152.c.G.13,c
P. Mario Celſo Conſule mortuus Perſius. E.256,d
Marius Celſus legatus leg. xv. in Pannoniâ. E.317,d
Marius Maturus. E 380,c,d
Bart. Marlianus allegatus. C.446,b. *eius error.* F.80,b
Marmoris vſus quando Romæ cœperit. F.18,c
Marmoris incruſtationes, μαρμαρώσεις, quid. C.449,b. G.142,d. *ſæpè ipsâ quâ ſecata ſerra gratiliores.* G.310,d. *qualis marmoris ſecandi ratio.* C.449,b. *Marmoreis vrbes, quid.* G.556,d
Marmor Numidicum ad varia vtile. G.556,d,b
Marmoris genus an aliquod propriè Alexandrinum vocatum: varia alioqui marmorum ſpecies inde Romam deuecta. G.556,d
Marmora & ſaxa ab internaſcentibus & intendentibus ſeminibus & plantis diſrupta. Gſ.702,c,d
Marmor, pro Sepulchro accipi, vulgare. A.57,a
ad Phil. Marnixium Epiſtola Lipſij. B.104,b
Maro quidam famoſus ſub Tiberio delator. G.301,c
Marobodum Rex, euiſque regnum. E.59,c,d
Marocci quantâ magnificentiâ olim Schola publica ſtructa à Rege Almanſore. C.791,b
Marrha Ægyptiorum Regis cornix quæ literas quoquauerſus tulit: cuiq; mortua ille ſepulchrum condidit. B.303,b
Mars ſator Romani nominis. F.77,d
Mars Teutonicâ olim linguâ Duſt, vel Dingſt: hinc Dies Martis, Dingſtdagh. C.726,b
Mars Gallis Germaniſque Heſus. E.27,d. *quomodo cultus Germanis, quomodo Gethis.* E.439,d. *victima ei apud Romanos & Myſios equus.* B.510,a.E.158,c
Mars Secutor, quis C.517,b
Mars an præſes gladiatorum. C.489,a. *Ludi amphitheatrales, præcipuè gladiatorij, ei ſacri.* C.560,a
Mare dubius. A.207,b
Marti verres etiam immolatus. A.38,b
Martis plantta qualis robor. Gſ 683,d
Marſyas, quis. E.28,d. *eius ſtatua Romæ in celeberrimâ Fori parte, & ad eam tribunal: eaque ab ijs coronata qui cauſſas teniſſent: ad eam & ſcorta proſtabant: corollaque ab ijs etiam data; vt & earum exemplo a Iuliâ Auguſti.* A.110,G.359,b,c
Marſyas amnis excurrit à fonte qui in ſummo cacumine montis. Gſ.725,d
Martes, Hermelina, mures Scythici. G.576,d
Martha Roſembergia, illuſtri ſtirpe mulier, a fœdis in femore vlceribus ope D. Virginis Aſpricollis ſanata. C.736,a
Martia vxor Fabij Maximi amici Auguſti. E.5,d,b,c
Martialis Flamen. Vide, *Flamines.*
Martialis à M. A. M. pro ſcurrâ de trivio habitus: ſed æquiùs de eo cenſet Iul. Scaliger. A.143,b. *miſer caſtratus à quibuſdam qui vix eum intellexerût.* A.420,b. *meminiſſe Iuuenalis videtur.* A.201,b. *Martialis quomodo Eques Romanus.* C. 573,b. *eius Romæ encomium breue, ſed magnificum.* C.376,a. *totus eius primum Epigrammatum libellus in Titum eiuſque Ludos maximè conuenit, non in Domitianum,* C.562,b. *eius Elogia de Senecâ.* G. xxix. *Eius Epigramma a Ioſ. Scaligero primùm vulgatũ, explicatum, & obiter correctũ.* C.539,b. *Martialis porrò correctus.* A. 143. 144. 145. 211,a. 266,a. B.287,b. C.333,a,b. 578,a.682,b. G.59,c.140,c. *Idem citatus, & ſæpe explicatus.* A.29,b 77,a.100,b. 101,a,b. 103,a. 107,b. 109,b. 111,a. 125,b. 144,b. 205,a.220,a.236,a.237,a.242,b. 256,b.258,b.259,b. 260,a.267,a. 268,b. & iiij. ſeqq. 282,a. 284,b.285,a. 289,b. 303,a. 304,a. 306,a. 307,b. 312,b. 319,a. 321,a,b. 322,b. 329,b.345,a. 367,b. B.121,b. 122,a. 155,b.144,a 287,a.447,a. 448,b.449,a. 470,a.524,a. 533,a.C.41,a. 55,b 64,a. 73,a. 86,a. 242,a. 245,a. 333,a,b. 429,b. 436 b.438,b. 439,a. 449,a. 468,b. 474,b 484,b. 485,b. 486,a,b. 488,a,b. 498,a. 504,a. 505,b.506,a. 513,a.521,a. 522,a.524,b.527,b.529,a. 532,a. 534,b. 538,b. 545,b. 559,a. 560,a. 562,b. 565,a. 569,b. 570,a,b. 571,a,b. 573,b. & vj. ſeqq. 581,a,b. 633,a,b. 634,a,b. 671,b. D.48,b. 301,b. & crebrò in Comment. ad Paneg. Plinij Item 455,b. E.39,b. 100,c. 188,c. 244,c,d. 274,c 276,c. 277,d. 288,d.319,d. 330,d. 348,c,d. 363,d. 411 d. 436,c,d. 448,d. 501,b. 509,d. 514,d. 515,d. 516,b. 536,b. F.46,d.63,c. G.xiiij. xix. 22,c. 31,d 35,d 57,d.79,b,c. 97,d. 132,d. 139,d. 146,b. 156,d. 163,c. 164,b,d. 166,c,d. 168,c. 181,c. 207,b. 221,c,d. 222,d. 236,d. 247,d 248 d,b,c. 261,d,b. 268,c,d. 274,d. 277,c,d. 283,d. 297,c,d. 302,c. 303,d. 323,d. 345,c. 349,c. 361,c. 362,d. 373,b. 388,d. 389,d.397,d. 399,d. 400,d. 403,c. 410,c. 461,c. 469,c,d. 476,d. 477,b. 490,d. 500,d. 528 d. 546,c. 556,d. & v. ſeqq. 577,d. 600,d. 601,d. 603,d. 609,c. 613,d. 641,d. 648,d. 661,d. 671,d, Gſ.689,d. 702,c. 703,c. 730,b,c. 732,d. 753,d. 756,d,b 811,b. 817,d. 818,c 827,c. 834,d
Iul. Martialis cuiuſdam vellatica Bibliotheca à cognomine Poeta commendata. C.633,b
Martianus Capella Ratio pronunciandi literas. A. 475,a. *locus de Dijs ſeu Cœlitibus ſimpliciter; & de diuæ minoribus.* D.558,a. *de Lemuribus, Laribus, Laruis, & Manibus.* D.559,a. *eius error.* E.172,c. *Mart. Capella correctus.* A.462,a. *Idem citatus.* A.449,a. 452,a.462,a. 466,b. 467,a. 469,b. 470,b. C.190,a. 142,b. 601,b. D.123,a. 500,a. E.449,d. 523,b. G.141,d. 223,c
Martiniani Fratres, ſeu Canonici Regulares S. Auguſtini, à quo primum Louanij inſtituti. Inter eos floruit Martinus Lipſius, Iuſti patruus maior. C.785,a
ad Ægid. Martinium, Syndicum Bruxellenſem, Epiſtola Lipſij. B 206,a
Franciſc. Martinius comes ſtudiorum Lipſio ſub Cornelio Valerio. B.160,b. *eius mors, & laus.* A.96,a.112,b
Martinus Bidane, puer Cantipratanus bimulus, diu amiſſus, & in voragine mortuus repertus, ad preces a patre D. Virgini Hallenſi profuſas coram Abbate Cantipratano vitam recuperat. C.705,b.706,a
Martinus Lipſius. Vide, *Lipſius.*
Martinus Polonus citatus. C.422,a
Martiobarbulum (quibuſdam Græcis μαρζοβάρβουλον) ſecuris bellica ſpecies. C. 344,a
ad Ioſeph. Martinum Epiſtola Lipſij. B.409,a
Martius Campus. Vide, *Campus M.*
Martius Macer, Præfectus Gladiatorum ſub Othone. E.357,d
Martius Philippus ædem Herculis Muſarum ſtruxit Romæ. E.102,d
Martius menſis Numæ tempore menſium primus: hinc primus eius dies, etiam primus anni habitus; & multa in eo auſpicata, aut renouata. C.610,a,b
Martyres ſæpe beſtijs obiecti in amphitheatris perſecutione tyrannica. C.587,a
Martyrum verba vltrò citroque in Actis iudicialibus dicta à Notarijs excipiebantur. B.382,a
Martyrologium citatum. C.647,b.649,a,b.655,b.660,b. 662,b.663,a,b.670,a,b.680,a
Maſaniſſa varia aliquoties fortunâ iactatus, regnum tandem pacificè poſſidet. D.186,b.187,a *eius ſtatus horrorũ.* D.396,b. *à numeroſâ ſua prole celebris.* B.172. *ſalutem ſuam cuſtodiâ canum vallauit.* B.391,b. *eius & Xenophontis commentariorum idea vix Iul. Cæſ. Scaligerum vnum exprimat.* B.88,b
ad Engelb. Maſium Epiſtola Lipſij. B.518,b
ad Philip. Maſium Epiſtola Lipſij. B.376,a 408,a
Maſſada, caſtellum in Iudæâ altiſſimum, aggeribus & turre altius a Romanis exſtructis, captum: & res ibi conſecutæ. C.294,b.296.
Maſſagetis equus victima Solis. E.158,b
Maſſilia ciuitas otioſa. G 200,c
Maſſilienſes mores, prouerbium in Molles. A.130,a. E. 544
Maſſilienſium Sexcenti, id eſt, Senatus. D.527,a
Maſſilienſis à Lucano calumnia vindicata. C.297,a
Maſſo, cognomen gentis Papiriæ. A.165,a

Maſſa-

Maſſurius Sabinus. A.244,b.276,b
Maſtigia, maſtige dignus. C.678,a
Maſtigophori in Arenâ, qui, & quorſum. C.516,a,b
Maſtrucæ, veſtis Germanica ex pellibus; item Sardorum. E.442,c
Mater impia in filium. A.320,a
Mater deûm. Vide, *Cybele, &c, Cybeleïa ſacra,* item, *Lauatio.*
Matri cuique ſua proles eximia. G.110,d
Mater Regis pueri, dum ille minorennis, gubernaculis rerum adhibenda. D.218,b
Materiam creauit Deus. Gſ.682,d
Materia Prima, alterum Principium ſeu fundus corporum rerúmve naturalium, deſcripta: æternam eſſe, non augeri, non minui, &c. D.568.569.Gſ.679,d. *originem rerũ, & principium patiens, ac corpus eſſe Stoicis.* D.538,b.572,b. G.141,c,d. *Eam inobſequentem, ideo prauam nonnunquam, Philoſophorum multi, quidam & Chriſtiani ſtatuere viſi.* D.552,b.553,a. *eaque inobedientia cauſſa prauæ operationis naturæ.* Gſ.683,c. *Materia Ratione, Igne, Fato, ſeu Deo, per ipſam, tanquam in fœtu ſemen, diſcurrente animatur.* D.577,b
Maternus, cuius mentio in Dialogo de cauſſis corruptæ eloquentiæ, prænomen videri, Curiatium. E.471,d
Mathematica, quæ, & quotuplex. D.464,a
Mathematicorum nomen vſurpatũ pro Aſtrologis, damnis, &c. D.195,a,b
Mathematici & Magi ſæpè Urbe & Italiâ exacti. E.53,c.504,b
Mathematici formas ſuas radio in puluere deſignare ſoliti. G.520,d
Matho, cauſſidicus ſub Domitiano. Gſ.832,c
Matiſconenſe Concilium citatum. G.246,d
C. Matius Eques Romanus amicus Iulij Cæſaris, an alius à Cn. Matio amico Auguſti. E.207,c
Matricula pro Catalogo militum. C.235,a
Matrimonium vnde dictum: & quæ eius præcipua cauſſa. E.179,c.180,b. *eius contrahendi triplex mos.* E.113,c. *ad legitimum eius actum Tabulæ & Signatores adhibiti.* E.180,b. *Matrimonia in Acta publica relata.* E.526,b. Vide etiam, *Coniugium.*
à Matrimonio non arcendi liberi, ſeu filij filiave. E.514,c
Matrimonio ſecundo vbi in Germaniâ nullus locus. E.443,d
Matrimonia ſæpiùs iterata, ſunt velut legitima adulteria. A.345,a
Matrimonium ambiunt liberi, damnant capti. B.27,a
Matrimonium ſæpe ad maiora nitentis decus ac robur fuit. B.183,b
de Matrimonio ſeu Libri, ſeu Epiſtola, Senecæ meminit Hieronymus. G.xxv.
Matrimonium, pro, Patrimonium. G.264,d
Matrimonium, pro, Matrona. E.209,d
Matronæ Romanæ lanificio ſe exercebant. A.264,b. *nubentes capiebant crines.* A.100,a. *ſedebant in lecto aduerſo.* A.264,b
Matronæ puellæque Venerem Kalendis Aprilibus ſolenniter colebant. B.244,a
Matronæ in carpentis vectæ. E.199,d,c
Matronæ olim crinibus & poſitu comarum diſtinctæ ab innuptis. E.523,a. *nigra coma apud Rom. magis matronam decebat; meretrices magis amabant flauam: tandem & matronæ capillos ſuos rutilare cœperunt; adeoque capillitium à Germanis emtum pro ſuo ſupponere.* E.436,b
S. Matthæus Euang. citatus. C.393,a.657,b.662,a.664,b. Gſ.802,d.831,c
Matthæus Croiſecius Huyenſis, puer duodecennis, elephantiacus factus & herniosus, ab vtroque malo adiutrice D.V. Aſpricollis ſanatus. C.733,b
de Matthæo Pariſienſi, quem Angli Matth. Paris vocare malunt, Anglicæ Hiſtoriæ ſcriptore iudicium. B.256,b. *eius inſignis querimonia de contemtu artium bonarum, huic æuo etiam conueniens.* B.257,a. *Idem citatus.* B.340,a.501,a.C.770,a
Matthias Coruinus Hungariæ Rex Doctrinæ ſtudium adiunxit militari. D.205,b
Matthias Hunniades Hungariæ Rex militia Romanæ diſciplinam, imo & machinas, præferebat hodiernis. B.379,b
Matthiæ Auſtrio Archiduce (poſt Imper.) inſcriptus à Lipſio Liber Electorum. A.229.
Matthias Houius Archiepiſcopus Mechlinienſis ſacellum D. Virginis in Aſpera Colle è lapide ſectâ ſtruxit & dedicauit. C.727,b.728,a. *Syntagma de Veſtâ & Veſtalibus ei à Lipſio inſcriptum.* C.599.600. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* B.226,b
Matthias Pakgenius, ex agro Iuliacenſi, ope D. Virginis Aſpricollis à frequenti & inueteratâ epilepſiâ curatus. C.733,a
Mattiaci, vnde. E.29,d. *non Zelandi, ſed potiùs qui hodie Northollandi.* E.446,c. *Mattiaci à ſolo & cælo ſuo acriùs animati.* G.27,d
Mattium, vel Mattiacum, quod Germaniæ oppidum. E.29,b
Matuta eſt modus, monitio prouerbialis Varronis. A.106,b
Matura medicari, præceptum Hippocratis. G.71,d
Maturus vel Grauis quando homo. G.367,b
Matutina ſpectacula, beſtiariorum. C.502,b.528,b
Maura & Timotheus Martyres in cruce nouem dies vixere. C.662,b
Mauricius quidam apud Romanos deſitum caſtra muniendi morem reuocare conatus. C.160,b
Iun. Mauricus à Domitiano in exſilium pulſus. E.467,c
Mauritaniæ duæ, primò Regna, inde Prouinciæ factæ, à quo. E.310,d
Maurorum duo millia à vix triginta Gallis equitibus pulſa. C.458,a
Mauſoléum ſibi ſuiſque in Campo Martio exſtruxit Auguſtus. E.9,d.G.108,d
Mauſolus Rexne an Præfectus Cariæ. A.275,b
Maxillares dentes, qui. G.311,d
Maximilianus I. Imper. ab omni virtutum genere laudatus; maximè à Pietate: quam teſtatus donis D. Virgini Hallenſi datis; quibus. C.715,b.716,a. *eius erga bonas Literas affectus.* B.260,b.261,a. *capulum is funebrem aliquot ante mortem annis circumferre ſecum iuſſit; & pluribus ante obitum diebus nil niſi Maximilianum ſe nominari permiſit.* D.258,b. *eiuſdem quaſi virgineus pudor.* D.267,a
Maximiliano II. Imper. inſcripta à Lipſio editio Taciti. E.vj. *iſque Imp. veris laudibus prædicatus.* E.viij.
Maximinus Imp. quantus edo & potator. B.142,b. *frequenter ſolis venationibus legiones exercebat.* D.357,b
Maximinus Imp. indecori geſtus in irâ. G.15,d
Maximus Cæſonius. Vide, *Cæſonius.*
Maximus familiaris Auguſti, non Fuluius, ſed Fabius. E.5,c. *amicus Ouidij, eiuſque vxoris propinquus.* E.5,d
Maximus, Sanquinius. Vide, *Sanquinius M.*
Maximus Imp. nuncius quartâ die, mutatis animalibus, ab Aquileiâ Romam venit. B.303,a
Maximi Taurinenſis locus de Kalendis Ianuarijs. E.135,b. *idem citatus in aſſertionem dextri loci dignioris.* B.316,b. *Idem correctus.* C.651,a. *Citatus.* A.465,b.C.650,b. D.363,b.E.19,d.145,b,c
Maximus Tyrius Platonicus. D.552,b. *citatus.* D.554,b.557,a.E.307,c.338,d.439,c.G.177,d
Mazaces Afri. E.348,d
Mazagarum vrbs ad quam vulneratus Alexander Magnus. G.437,d
Mazyæ, vel Mazyaci, ſiue Macæ vel Maciaci, Africæ populi. C.510,a.E.174,c
Mechanici aliquot ſcriptores Græci alicubi in Bibliothecis etiamnum latentes. C.363.
Medde, pro, Melle. A.126,b
Medea Tragœdia videtur eſſe Senecæ Philoſophi. A.358,a. B.78,a. G.viij. *quando ab eo ſcripta.* G.n viij.90,c
Medecum, pro, Mecum. A.82,a.121,b
Medi Imperium ducentis ſexaginta annis tenuerunt. D.209,a. *vſum ergaſtulorum habuerunt Medi.* A.317,b

Medi & Perſæ, nomine ſæpe confuſi. G.292,c
Medica veſtis, quæ. E.506,a
Medicaa ſtirps fataliter quaſi nata ad inſtauranda vel fovenda ſtudia. B.329 a
Medicati fluuij, aut fontes, quid. G.310,d
Medicatum, quicquid mixtum eſt, & non purum. G.132,c
Medicina ab Ægyptiis in varias gentes tranſlata. D.433,b
Medicina vel ſaluberrima immaturè, vel non opportunè, exhibita ſæpe abit in perniciem. D.47,b.406,a
Medicina valetudinis ars, ſic Prudentia viuendi. D.22,b
Medica cœna, ſobria, & ad ſanitatem facta. G.417,d
Medici domeſtici diuitibus Romanis: ijque ferè è ſeruis aut libertis. G.171,c.301,c
Medici ciuitate donati à Iul. Cæſare. G 301,c
Medici quale officium in ordine curandi, tale rectoris ciuitatis in curandis ingenijs delinquentium. G.5,d,c
Medicus imperare dicitur ægris: etiam ipſo ægrum quodammodo pro imperatore habet. G.351,d,c
Medicus malè habet, ſi nemo male habet. G.362,c
Medici ſiue ſinguli Ludis ſeu ſcholis gladiatorijs, Romæ, vt athletis apud Græcos. C.503,a
Medicorum quæ merces annua Romæ. C.469,b
Medicorum quorumdam diuitiæ, apud Plinium. C.416,b
Medici a Varrone irriſi. A.41,b
Medicus qui Baiazitem veneno ſuſtulerat, à filio Selymo, cuius tamen iuſſu ſcelus peregerat, ipſe ſublatus. D.228,b
Mediciſſes, aut, Mediciſſes, pro Medicis. A.334.b
Franciſci Medicis coniectura in Tacito. E. 208, d. 463,d
Medimnus Atticus ſex Modiorum. C.202,b. *quot Siculus* C.468,a
Medina Sidonia vnde putetur quibuſdam dicta. G. 76, d. Vide &, *Methymna.*
in Mediocritate Virtus. D.122,b
Mediolanum, grande, diffuſum. B 22.b
Meditatio aſſidua quidius reddit facillimum. D.90,b
Meditatio campeſtris, (exercitium militare) quæ, & vnde dicta. C.194,a. D.311,a
Medius locus honeſtiſſimus in ambulando, ſedendo, accumbendo: etiam medius lectus. A.102,a. G.179,d
Media, ſeu Neutra, quæ Stoicis; & eorum diſcrimen: eaque neque bona, neque mala. D. 486, b. & ſeqq. G.543,d.660,d
Media ſequi inter ancipitia, deterrimum. D.138, b. *Mediam velle inire viam dum vicini Principes potentes pugnant, cuiuis Principi parum tutum.* D.57,a. *medijque in diſcordijs ciuilibus non ferendi, lege Solonis.* D.114, b
Media, id eſt, mediocria, ſequenda in actionibus. G.45,c
Medium ſcelus, pro mediocri. A.360,a
Medix, pro, Medixtutibus, apud Ennium. A.152,b
Medixtuticus, non, Mediaſtuticus, ſummus magiſtratus apud Campanos. A.152,a,b
Medullas mons quot millium fosſâ ab Auguſto cinctus. C.191,b
Megalenſia quando celebrata. E.78,d
Megara bis capta, a quibus. G.175.d
Megarenſium oppidum quot milites ſuppeditauit ad bellum Perſicum. D.413,b
Megarica ſecta, à quo. D.439.440,a
Megiſtanes, qui. G.423,c
Megullia, vnde Dotata cognomen inuenerit. G.83,d
Mehe, Meheeum, Medecum; pro, Me, Mecum. A.451,b
Adolfi Mekerchi opinio de ſono AI, diphthongi. A.456,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.160,a. B.62,a
Mel in arundinum folijs, Seneca, idem quod hodie ſaccharum vocatur. G.349,d.550,c
Mel venenatum Calumnia. B.268,a
L. Ann. Mela, vel Mella, frater minor Senecæ Philoſophi, Lucani pater. A. 232,b. G.xiiij.70,b.88,c
Pomp. Mela citatus. C.378,a. D.593,b. E.201,d. 435,d. 436,d.441,d. G.74,c. 77,b
Melancholia hypochondriaca morbus non morbus. B.481,a. *non ad mortem preceps.* B.66, a. *interualla ſua habet, vt in Æstu ignis* B. 55,a. *leniri poteſt, non tolli.* B 108,a. *commendantur in eam acidula.* B. 55,a. 74,b. 481, b. *ei malo obnoxius Lipſius.* B.53,b. 34,b. & paſſim.
Melancholici, ſicci ſimul & frigidi: ijque tardius iraſcuntur. G.29,d
Melanchrana, & Melancranis, Sparti ſpecies. C.335,a
Phil. Melanchthonis conatus bene Latinè loquendi. B.486,b
Melancolium dicta, quæ poſt Samothrace. E.63,d
Meleagallina, pro, Medica. A.78,a
Meliſſa, iatella. A.175,a.
Paulus Meliſſus Poeta. A.199,a. *ad eum Epiſtola Lipſij* B.56,a. 82,b
Meliſſus Grammaticus Præfectus Bibliothecæ Octauiæ ab Auguſto. C.631,a
Melitene Suſianæ pars. E.271,c
Sp. Melius: eius damnati etiam ædes dirutæ. G.15,d
μιλαſολεῖν, quid Græcis. A.111,a
Melones Lipſio in delicijs. A.109,a
Membranarum ſcriptioni aptarum conficiendarum ratio quâ occaſione Pergami reperta. C.629,a
Memento, μνημόνευε, verbum anteſtantium tactâ imâ auriculâ anteſtatis. A.207,a
C. Memmius Regulus Conſul. E.269,d
Erricus Memmius laudatus. E.M. 22. *eius coniectura in Tacito.* E. 118, d. 238, c. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.57,b
Memnon deæ filius: eiuſque patruus Priamus. A.376,a
Memnonis miranda effigies in Ægypto. E.66,c
Memnon dux militi caueba, ſe eum pugnare conduxiſſe, non conuiciari. D.91,b
Memoradum, apud Plautum. A.91,a
à Memoriâ liberti, vel, ad Memoriam. A.255,b
Memoriæ magiſtri, forte ijdem qui A memoriâ, Ad memoriam. A.255,b
Memoria ſui bona potiùs relinquenda, quàm magna. B.14,a
Memoriæ quod quis mandare vult, veſpertinis horis legendum. B.539,a
Memoriæ ſoli in lectione Hiſtoricorum non credendum: enotanda inſignia pleraque, & ſcripto commendanda: eiuſque rei ordo. B.148,a
Memoria mater prudentiæ: eius facultas, crebritas: vitiaque in Hiſtorijs. D.23,a
Memoriæ quæ à gaudio & voluptate imprimuntur, non facilè ei excidunt. Gſ.819,d. 820,d
Mena Sex. Pompeij libertis dimiſſa. Gſ. 698, b. *eius Sex. Pompeij claſſi præfecti audax & grande facinus cogitatum, ſi ſaluâ fide perſici potuiſſet.* D.253,b
Ar. Menander I.C. citatus. C.12,b. 23,b.217,b. E.495,d
Menander Hiſtoricus citatus. C.129,a
Menander Comicus ex Stobæo, Clemente Alex. & alijs citatus. A.82,b. D.22,b. 560,b. E.179,c. 241,d.&c.
Menandru, Latinè idem quod Græcum μανάνδρου. A.455,a
Menapij, ſiue Menapiſci, populi qui. C.758,a
Menaulium, quod poſteriori ætate teligerunt. C.341,b
Menda vel exigua in vett. ſcriptis delere, permagni intereſt. A.53.b.57,a
Mendacium Calumniæ pater. B.267 a
Mendacium omne illicitum, etiam pro Dei laude. D.74,b
Mendacium etſi pueris familiare, tamen inter prima probra obijciunt. D.251,b
Mendacium aliquando pro ſimpliciter Falſo. Gſ.795,d
Mendax gratuito vix vllus. E.421,d
Mendax ſemel repertus, ab omni deinceps magiſtratu aut honore arcebatur apud Indos. B.352,a
Mendici in pontibus, & vbi creber commeatus populi. G.248,c
ad Nunnum Mendozam, Cubicularium Principis, Epiſtola Lipſij. B.184,b. 313,b
Menedemi Eretrienſis ſententia, Vnam eſſe virtutem. D.495,b
Menedemus dictum aureum. B.166,b
Menenius Agrippa ære collato funeratus. G.83,d

Mene-

Menſius Arzella Præfectus canis operâ vſus ad nuncium Tingin deferendum. B.504,a
Menippus dictus viam ad inferos noſſe. A.425,a
Mens, aut Mens Animi, Anima, quid propriè. A.90,b. D.380,a.621,a. ignis Varroni,& alijs. G.257,c. Vide etiam, Anima,& Animus.
Mens hominis in capite conſtituta, tanquam in Cælo Deus. D.566,a
Mens nulla ſine Deo bona. D.515,a.mentiumque rex, Deus eſt: iiſque nemo præter eum imperat. D.48,a.167,a
Mens mundi,Deus. D.566,a
Mens in igne ſphærico, Democrito; in igne à ſubſtantiâ Platoni aliiſque,Deus. D.541,b
Mens & Aqua,Thaleti, qua Deus & Materia, principia rerum,Stoicis. D.439,a
Mens ſapientis cogitequit. B.10,b
Mens robuſta perrumpit laqueos fortunæ, vt animalia fortiora caſſes aranearum. B.145,a
Mens ſolida quo diutius diſcit,in re plura, in opinione pauciora nouit. B.166,b
Mens quæ auocatur,nihil attendit; vt nihil intentè videt oculus variè ſe inflectens. C.233.
Mens vna ſapiens plurimum vincit mimm. D.37,b.154,a
Mente opus, vbi manus non ſufficit. D 72,a
Mentem ſcriptori ex ſuâ mente affingere,deteſtabile. D.1a.
Mentis ſerenitas integ ngnata virtutis.G.245,d
Mentem perdere aut amittere qui dicantur. G.650,c
Mens ſpectanda in peccatis,non corpus peccantis. G.358,d
Mens adflata. A.317,a
Menſa duplex antiquis, ſecundùm Seruium, vna epularum, altera poculorum. A.109,a
Menſa ſecunda,tertia pars cœnæ; quæ & Menſa pomorum dicta. A.102,b. 108,b
Menſarum apud Romanos forma,materies: qualeſque lautiorum, quales tenuiorum. A.101. citrea maximè in pretio. G.82,d. 573,c,d. quid in iis præcipuè ſpectaretur. G.62,c,d. eburneis fulcris aut pedibus ſuſtinebantur. G.146,b,c. Menſis accumbere ſoliti: aſſidere autem,ſeruorum tantùm & vilium hominum erat: etiam apud Græcos: niſi antiquis heroum temporibus: & quot vni menſa accumbebant. A.101,a,b in magnis conuiuiis ſingula ſingulis appoſita. G.xix.
Menſarum reliquiæ ſeruis dimiſa. G.528,d
Menſa ſine ſalino profana. C.484 a
Menſa an in caſtris Romanis: ceſpitee potiùs earum loco. C.205,b
Menſa quibuſdam Veſta vocata,quare. C.602,a
Menſarum ſymphonia. G.62,d
Menſa communis, Principum aliquot Germanorum exemplo,in Academiis conſtituenda ſubſidio paupertina iuuentutis: quâ formâ. B.59,a
Menſtruorum purgationes ſeruant ſuos circuitus. Gſ.729,d
Menſtruum militis quantum. A.249,a. quantum ſeruorum. A.245,b
Mentiens Ciceronis,quid. G.458,d
Mentis,pro,Mens,Ennio & antiquis. D.614,b.G.257,d
Meraclum,pro, Meraculo. A.125,a
Meracum vinum. A 105,b.125,a
Mercatura ad vitia ducit, animumque & corpus effœminat: atque ideò ſeruis relicta a Romulo. A.15,a
Mercatura apud quaſdam gentes dignitas. D.158,a
Mercatores non apti ad conſilia: cur: interdum tamen admittendi: & quis eorum vſus Principi. D 158,a. à republica gubernaculis apud Thebanos reiecti quatenus. D.40,b
Mercatorum frumenti immunitas apud Rom. E.235,d
Mercenarii duûm generum,liberi & ſerui. G.299,d
Mercenarii auxiliares qui primi Romanis. C 28,b
Ioſias Mercerus laudatus. B.344,a. 345,a. 388,b. E.37,c. paucas ſed bonas in Tacitum Notas ſuppeditauit. E.xy. variæ eius in Tacito correctiones, ingenioſæ omnes, pleraque felices. E.22,d.117,c.125,c 150,c. 207,d.215 d. 252.d. 257,b,c.342,d 365,c. 597;d. 417,c. 427,d. 466,d.ad I.Mercerum Epiſtola Lipſii.B.27,a.83,a
Merces exotica,& quales, portorium ſoluere debebant vel in ipsâ Italiâ; quæ alioqui a portoriis libera. C.591,b
Hieronym. Mercurialis laudatus. B.85,b.85,a. ei Romæ primum innotuit Lipſius. B.161,a.295,b ad eum Lipſii Epiſtola. B.89,a.277,a.279,b.293,a.308,a. Idem allegatus,& quandoque ad eum remiſſus Lector. C. 440, a. 610,b. G.412,d. 474,d.504 c
Mercurinus Caſtri Dominus a Turcis captus, ſed dimiſſus. D.255,b
Mercurius Germanis VVoda,vel potiùs VVonda,aut VVodan: hinc dies Mercurii etiam hodie,VVonſtdag. E.439,c
Mercurius Ægyptiis literas tradidiſſe creditus. E.171,b. quarum præterea rerum præſes & inuentor G.312,c,d. cur eum Gratiis aſſiſtentem faciant Poetæ.G.264,c.cur ei Græci & Romani canem adſtitum dederint. B.390,a
Mercurius & Venus in eodem templo dedicati cur. B.492,a
Mercurius in quadratum lapidem effictus in triuiis locatus, indicium viæ; vnde Hermæ Græcis. B.221,a
Mercurius Claudii Imp. ingenio delectatus cur fingatur à Senecâ. Gſ.817,d,c
Mercurius communis, prouerbium quod. G.661,c,d
Mercurius Triſmegiſtus. Vide,Triſmegiſtus.
Meretrix quomodo ſingulis amatoribus peculiari quapiam re complacere ſtudeat,ex Ennio. G.271,c
Meretrices flauam comam amabant, ſed nigra matronas decere olim viſa. E.456,d. quo habitu apud Romanos; quo apud Athenienſes. E.509,c. lecticis iis vti à Domitiano vetitum. E.509,c quantum earum Romæ numerum veriſimile ſit. C 426,a
Meretrices cur ſtatuas Veneris, Marſyæ, Triphalli, Hermo,&c.coronarint. A.110,a. Meretrices ſubmoueri ſolita a lictoribus. A.279,a
Meretrix in veracitate mari comparata. A.155,b
Meretrix quaſtuaria. A 110,a. Vide etiam,Scorta.
Meretrix vnde Perſio Nonaria. 255,b
Meretricium, pro Meretricum. A.125,a
Meretricia Cella. C.505,b
Meretricum vectigal a quibus Imperatoribus inſtitutum: ad quos vſus conuerſum ab Imp. Alexandro Seuero. C.398,a
Meridiani,nominter veros legitimoſque gladiatores; ſed qui: ſine armis, ſine arte, ſeminudi. C.528,a,b.529.
Meridies Sol, ſeu,Sol meridies. A. 502,a. Meridies noctis, media nox,Varroni. A.417,a
Meridionalis Sinus,Lacus vt,an Mare, Friſiis Batauiſque dictum, è multis interſtinctis lacubus in vnum coiuit. E.173,c
Meritorii pueris tunica cum manicis. A.118,a
Meritorium oppoſitum Gratuito. G.226,c.
ad Thom Mermannum D.M.Epiſtola Lipſii. B.546,a. 555,a
Μέροπες, Homero frequens epitheton Hominum, vnde. B.494,a
Georg. Merula integrum ſe habere Velleium vanè iactaſſe videtur. F.5.
Corn.Merula Flamen Dialis quando interfectus. E.96,d
Μεζέγκυλα Græcorum,quid. C.345,a
Meſaraicarum venarum obſtructionibus vtiles acidula. B.481,b
Meſembria in Ponto vrbs originis Græca. G.75,d
Meſochoruſ quis in Recitationibus publicis. B.449,a,b
Meſopotamia ab Oriente Imperio Romano adiecta à Traiano: ſed eam ſuâ ſponte reddidit Hadrianus. C.378,a
Meſſalla Coruinus Orator diſertiſſimus in Bruti partibus, ſed ab Auguſto ſeruatus. G.196,c. Librum integrum de literâ S,ſcripſit. A.446,b eam non literam, ſed ſibilum vocat. A.464,a,b.morbus ei etiam proprii nominis memoriam abſtulit. Gſ.827,b
Meſſalla Coruinus,Præfectus Vrbis quando. E.149,c
Voleſi Meſſalla crudelitas in Aſiâ factum. D.415,b.E.100,d. G.21,d
Vipſ. Meſſalla vir inſignis, ſed nequam hominis frater E.369,c.407,d

Val.

Val. Barbatus Meſſalla, pater Meſſallinæ, quomodo Claudij Imperatoris conſobrinus. E.183,d.546.
Meſſallæ cuiuſdam effrenis prodigalitas in Ludos ſcænicos. C. 408,a
Val. Meſſallina quæ parentes, qui liberi. E.183,c,d.546.547. *quomodo ei maior auunculus Auguſtus.* Gſ.829,d. *lepidum eius commentum.* E.183,c.d. *impudiciſſimum ſcortum falſo crimine exſilium Senecæ fabricata.* G.xvij.67,b 99,d. *ſæuitia, auaritia, impudicitia, impudentia, omniumq; flagitiorũ cloaca: eiuſque tandem infelix exitus.* A.110,a. D.211,a,b. 455,a
Meta, quid Feſto. C. 190,b. *Metam in Circo olim Calcem, poſt Cretam vulgò vocauere.* A.129,a
Meta ſudans Romæ vbi: an & Baijs. G.478,d
Metabus, Metaponti conditor, Stephano. F.9,d
Μετακόσμιον, *Intermundium Ciceroni, quid Epicuro.* G.317,d
Metallorum, auri, argenti, tum aliarum rerum, fodinæ plurimæ Romanis in diuerſis prouincijs: ſed aurariæ ſolius Principis. Tum quatenus è metallis reditus iuſti aut iniuſti exiſtimandi: ad ea ſæpè damnati noxij: quod Ægyptiorum inuentum. C.396,b 397,a
Metallum, pro Metalli fodinâ. Gſ.763,d
Metapontum quis condiderit. F.9,c,d
Metare, & Metari quid propriè. C.189,b. *ad varia tranſlata vox.* A.371,b C.190,a,b
Metata, &, Metacula, pro, Hoſpitijs. C.190,a
Metatores caſtrorum qui olim: qui æuo poſteriore. C. 189,b. 190,a
Metatorium, in Hiſt. Eccl. domus aduentoribus parata. C.190,a
Metatura, Nouatiano quid. C. 190,a
Metatura in caſtris ad vexilla, ſeu pannulos diuerſi colores, item ad baſtulas, facta. C.190,b
Metella, ia hoſtes è muris, ſi tacta, ſaxa effundentes, quomodo confecta. C.352,a
Metelli Proconſulis in Hiſpaniâ luxus à Salluſtio deſcriptus. C.462,b
L. Metellus vno tempore xlij. elephantos Punico bello cepit, & in Vrbem miſit, atque in triumpho duxit. B. 34,b. G.225,c
L. Metellus Pontifex, Palladium è templo Veſtæ incendio flagrante rapiens, cæcus factus. C.611,a. G.140,c
Q. Metellus Numidicus ab exſilio precibus filij reuocatus. G 428, c
Metellum Macedonicum primum Romæ ædem è marmore molitum, quomodo intelligendum. F.18,c
Q. Cæcil. Metellus Creticus Silanus, quis. E.58,c
Metellorum cognomen Celer. C.66,a
μετεμψύχωσις *Pythagoreorum Tertulliano eſt Recidiuatus animarum: poſſit & verti, Tranſanimatio.* D.617,a
Meteorologicorum cognitio Principi vtilis. D.128,b
Methymna Sidonia Ducum origo à quo. D.201,a. Vide &, *Medina.*
Metia porta Plauti, eadem quæ Eſquilina. E 505,a
Metilius, filius Marciæ, quando ad honores euectus, &c. G.105,b
Metius Suffetius quadrigis in diuerſum actis diſcerptus. G.409,d
Metreta Attica quot congiorum. C.468,a
Metrodori diſcipuli Epicuri duo, & qui. G.394,c. 444,d. 470,d. *eorum alterius præceptum quomodo quis ſe in ciuitate gerere debeat.* G.410,d. *item Metrodori argumentum, Mundos eſſe infinitos.* D. 595,a.b
Metronactis Philoſophi mors: & vbi. G.588,d
Metus, quid, & vnde. D. 381,b. *in ſtulto Metus, in ſapiente Cautio.* D.496,b. 497,a 498,a. *Metus ſpe temperandus, & contra.* G.408,d. *ſed Metu & Spe carere, verum regnum.* A.371,b
Metus infidelis eſt recti magiſter, aut malus diuturnitatis cuſtos. D.61,b.331,b. *Metus tamen plurimùm confert ad diligentiam cuſtodiendi.* B.433,a
Metus omnia in maius auget. Gſ.790,d
Metu pœnarum ſæpè excitãtur ſeditiones. D.110,a. *ita Metus plurium communis, tandem tyrannis exitio fit.* G.51,c
Metus mutuus inter æquè potentes pro termino & repagulo. E.434,d
Metus apud hoſtes, amor apud populares, quærenda Principi. D.32,a
Metus ex aliquo, duce, &c. E.20.c
Ioan. Meurſius laudatus. G.278,d
Mexicana ora ſub initia ab Hiſpanis deſolata. D.424,a
Mexici ab antiquo Schola publica, inſtar Collegiorum quæ hodie in Academijs. C.792,a
Mexicani innumeros deos colebant; idque ſuperſtitioſis ritibus. D.184,b. *picturis & notis proditam ſeruant memoriam Diluuij.* D.597,a
Mexicanorum quorundam ad Ferdinandum Corteſium legatio notabilis. D.184,b
Mexicanorum Regum nouorum ridiculum iuramentum. D.130,b
Mexicanorum Regis crudelis mors. D.132,b
Mica, pro loco cœnationis minuta: vt, Mica aurea Domitiani, &c. G.469,d
Mica ſemea, Atomi Epicuri. G.317,d
Micare oculis iratorum bene dicuntur. G.2,c
Nicol. Micaultius commendatus. B.300,b 309,a. *ad eum Epiſtolæ Lipſij.* B 300,b 314 b.456,b. *Ode ad eum Euchariſtica.* B.304,a. *eius mors.* B.192,b.223,a.225,b
D. Michaelis ædes Parochialis quando & vbi Louanij ſtructa: turris collapſa. C.783,b
Michaël Duca F. Imperator nimium literis deditus. D.128,a
Michael Emanuelis Luſitaniæ Regis Filius, ſi ſuperuixiſſet, totius Hiſpaniæ futurus Rex. D.188,a
Michaela vxor Philippi Boni, Burgundiæ Ducis. D.270,b
Michaela Blyleuia, Virgo Religioſa Louanij, D. Virgini Aſpricollis deuota, a languore vario mixtoque curata. C.740,a
ad Ioan. Michaëlium Procuratorem S. Marci Epiſtola Lipſij. B.283,b
ad Guil. Michaelſium Epiſtola Lipſij. B 127,b
Migrationes gentium à varijs, præſertim Romanis, quo conſilio inſtitutæ. C.388,a,b
Mihi, pro, Mi, vel Mij. A.451,b
Mihi & Muſis, ſolamen Criticorum. A.175,b
Miletus quot vrbium paſſim genitrix. G.76,c,d
Militaris virtus quanti in quouis publico ſtatu facienda. C.455,a. *germana in Milite virtutis nota.* D.87,b
Militari fides continenda ſaluberrimum, non miſceri viribus. C.45,a
Militares Salutationes, Vacationes. Vide, *Salutationes, Vacationes.*
Militariter loqui. E.359,d
Milites & Pecunia Principatum parant, ſeruant, & augent: Milites autem quo Principi perpetuum habendi. D.51,b
Milites Ordinarij qui, quot, & in quem vſum legendi; tum quomodo habendi. Item Subſidiarij. D.86.87,a. *domeſtici prælati externis: ex agris potiùs quam ex vrbibus.* B.13,a. D.85. *boni habendi magis, quàm multi.* D 83,b. *quomodo boni parentur & formentur.* D.84. *quare Militi parando delectus ſeriò adhibendus: in quo quam hodie peccetur: & quæ in eo ratio obſeruanda.* D.84.& ſeqq.
Milites modeſtiâ inſignes fortiſſimi. D.91,b. *nihil Militi metuendum niſi turpis fama.* D.88,b
Milites qui ſuperſtitioſi melius vatibus quàm ducibus ſuis parent. D.122,b
Milites ob egeſtatem in licentiam prolabuntur. E.364,c
Milites ad opera hodie in ducs debiant ſuaſu, imperio, exemplo: exercitijs militaribus inſtruendi: legibus compeſcendi: omnia ad morem Romanum. C.228.
Milites, Auguſtino Iuniores; alijs Iuuenes. A.141,b 142 a
Milites antiquitus apud Romanos in genere aut Ciues, aut Socij. C. 65. *Militem legere, ſcribere, vnde dictum.* C.235,a
Milites primò apud Romanos ſolenni delectu tantùm in Vrbe lecti, & quomodo: ſorte etiam in quibuſdam admixtá: in re verò ſubitâ raptim capti, ſine ſolenni delectu, qui inde

Sabi-

Subitarij dicti: & quomodo id factum: anxiè autem lecti ab ætate, genere, moribus; alimque à cenſu: at quinquagenarij. ſi nollent, ſcribi non poterant. B. 232,b. C.20,b. 21.b.31,b. G.456,d

Milites poſtmodo, auctâ re Romanâ, ex regionibus ſcripti, miſſis vndique conquiſitoribus, aut triumviris ad id creatis: quandoque etiam Senatoribus, & legionum Legatis: inducti inſuper nonnunquam tirones præcumſque opibus: atque ideò olim ex ſolis ingenuis: poſt & ex libertis: tandem ex ſeruis ergaſtulis,&c. C.31,b.32,a. *quin & Imperatorum nomine quandoque inſcripti, aut in cute puncti, aliove ſtigmate.* C.31,b. 236,b. *cæterum ſiue delecti, ſiue ſorte lecti, antiquo more nominatim citati: atque in eo obſeruatum vt primus bonis ominis nomine citaretur, vt, Valerius, Saluius,&c.* C.21.

Milites ante bellum bello præparandi exercitijs militaribus: qualia illa apud Romanos. C.193,b.& ſeqq. *inter cætera rudibus certabant.* C.505,a

Milites ſinguli certum ſuum locum in acie aut agmine, ex more ſeu præſcripta Centurionis norant: quem reliquiſſe, ſæpè capitale. C.105. *in ſingulis manipulis quot in latum, quot in longum, aut profundum, conſtiterint.* C.117. *item quanti in quanta loco in acie conſiſtere poſſint.* C.118,a,b

Milites Romani laboribus mire ſueti, & ſupra alias gentes facti. C.181,a 191,a. *opera omnia & machinas militaris celerrimi ij ipſi conficiebant, ad deſtinationem fabrorum, qui in eum finem in exercitu.* C.302,b. 331,b. *quæ in agmine, quantique ponderis, eis gerenda, & ratio gerendi: eaque è Columnâ Traianâ repræſentata.* C.181. 182. 183. *ipſi foſſam, vallum, atque id accincti, ſtruebant; excubias ſtationesque obibant.* C.156,a.158,b. *& qui ad talia opera obligati Munifices; qui ijs omnibus vacarent, Immunes, Principales, Beneficiarij, Promoti,&c. dicebantur.* C.158,b.159,b. *etiam autem in pace ſtruendis operibus exerciti milites: eiuſque Exempla.* C.192,b.G.417,d

Milites Romani nullo publico ære militarunt annis ab V. C. plus trecentis: quæ poſtea ſtipendij ratio. C.200,a.& ſeqq. Vide etiam, *Stipendium. Frumenti ijs quantum dimenſum menſtruum.* A 249,a. C.202,b. *quando primum veſtis gratuita militi data.* A 233,b. *quid opſoniorum aut cibariorum datum in ſtipendium.* C.203,b. *ipſi ſibi panem piſebant.* C.204,b. *bis in die cibum ſumſere, & quomodo.* C.204,a. *præter ſtipendium pecuniarium emolumenta ijs annona; & quæ.* C.201,a

Milites Rom. quot annos militare tenebantur. C.222,a. & ſeqq. E.15 c.16,b.249,d

Militum ditiorum armatura plenior quam inferiorum claſſium. C.84,a. *ferreis ſolùm anulis vſi: quem morem ſuſtulit Seuerus.* A.310,b. *honeſtiores in itineribus equo aut vehiculo vſi.* E.17,d

Milites premati ex donis: etiam ex cenſu. E.17,d. *quæ militaria dona.* C.210,c. E.26,c,d. *coronis aut alijs inſignibus ob virtutem honorati, ijſdem conſpicui in ludis, triumphis, alibi, ſpectare, aut ſpectandos ſe præbere poterant.* C.212,b

Milites cum aliquâ religione militiam ordiebantur. E.25,d. *ſub Impp. ante omnia iurabant in Principis ſalutem: & iuramenti formula.* E.287,d. *communiter autem iurabant per Signa.* E.48,d,e

Milites Romani vxores habere non poterant; ſed contubernio ijs vti permiſſum. E.249,b. *ſed ius maritarum & nuptiarum qui ijs conceſſerint.* E.249,d

Milites puniendi quibus ius. E.23,c. *ſub Principibus d gaiores capite puniri non poterant à ducibus exercitus.* C.215,a *quomodo militem delinquentis, & vbi, pro qualitate delicti puniti.* C.213.& ſeqq. E.20,d. *inter pœnas militares Extra vallum tendere,&c.* E.227,d,c. *At Romæ in Milites graſſatorum animaduerſio ſpectabat ad Præfectum Prætorio.* G.208,d

Militum peditum quot genera in ſingulis legionibus. C.34,a

Milites cum pilis & ſignis circumſtabant tribunal in allocutione imperatoriâ. C.124,a

Militibus ſaucijs fomenta ab Impp. aliquando ſuppeditata. E.34,d

Milites Prætorianos in Italiâ totâ togatos eſſe voluit M. Antoninus. E.319,d

Milites extra ordinem in Vrbe, agere ſoliti in porticibus aut templis. E.317,d

Milites diſſimulata habitu exploratores per Vrbem ſparſi: ijque Frumentarij. E 334,d

Milites ſepulti ad tubam. C.127,a

Milites Romani nuſquam violenti aut feroces niſi in hoſtem. C.229,a

Militum terrâ marique tutando Imperio perpetuò diſpoſitorum quot millia Romanæ. C.384,b

Milites per bella ciuilia Romanorum ſeminarium Senatoriarum & diuitum familiarum. C.411,b

Militum cum ſuis calonibus, ſeruis, quantus numerus Romæ. C.426, a

Milites quali pilleorum quandoque genere vſi. C. 579,a

Miles Gregarius, Caligatus, Manipularis, idem. E.24,d

Miles, ſæpe ſimpliciter, pro pediti tantum. F.29,c

Milites cuiuſdam Romani clade Cannenſi mira ad extremum fortitudo. C.458,b

Militia ſtudia liberis omnibus data à Romulo. B.13,a

Militia vetus Romana hodiernæ prælata, quin etiam ferè quoad machinas. B.379,b. *Militia Romana ratio in genere laudata.* C.7.11,b. *quando, & quomodo deprauata; ac in mollitiem prolapſa.* C.12,a.160,a. *eius cognitio cui rei vtilis ſit, aut eſſe poſſit.* C 8.11,a,b

Militia definitio, & diuiſio. C.12,b. *eius apud Romanos à quo ætatis anno initium; quæ meta: item apud Græcos.* B.232,b. C.14,b. 15,a. *olim non continua; ſed quomodo interpellata.* C.14,b. E.249,d

Militia apud Romanos non adſcripti tenuioris conditionis homines bonâ & compoſitâ republicâ: & cur: tenuiores militiam anuali, qualibet vilior, adſcripti. C.15,b.16 17,a. G.456,d. *corruptâ autem republicâ, aut in neceſſitate, aliter.* C.235 b

Militiam detrectantes quomodo apud Rom. puniti. C.22,a,b. *detrectandi cauſſas cognoſcebant Conſules: interdum & Tribuni plebis: & quæ iuſta detrectandi cauſſa.* C.23,a

Militia certus annorum numerus definitus apud Rom. quis equitis, quis peditis. ante eos finitos ſi quis ſe ſubduxiſſet, mors aut ſeruitus pœna. C.222,a

Militiam mutare, inter ignominias militares Romanorum: & quid. C.221,a,b

Militia Romana quæ commoda, ſiue emerita, ſiue aliter. C.223.385,b

Militia veterum & noua temperanda, vt perfecta fiat. C.227,a

Militia Romana modi quaſi breuis Compendium. C.456,b. 457.

de Militiâ Romanâ Lipſij ſcriptum, ſpecimen Hiſtoriæ Factæ, in quot partes diuiſum: & quæ ſingula. C.9. *eius modus & ordo.* C.12,a. *Philippo* III. *Hiſpaniarum Princeps (poſt Regi) inſcriptum.* C. 5.6.7.8.

Militia Iuriſconſultis vſit. inter cauſſas ſoluendi matrimonij habita. E.249,d

Militia clarus, phraſis. E.189,d

Milium & faba quomodo eodem tempore ſerantur. A.263,a. G.558,d

Millenaria nota ∞ Priſciano X circumſcriptum nominatur: eius ignoratio, & cum denariâ notâ confuſio ſæpe erroribus cauſſam dedit in vetuſtis codicibus. A.314,a C.474,a,b. 499,b

Milliare, quo Romani itinera menſi, mille erat paſſuum: atque ex octo ferè ſtadijs, ſiue ſeptem cum dimidio, conſtabat. B. 301,a. E.173,d

Milliaria hodierna, ſeu Italica, tria conficiunt Leucam: ſed Romana vetera, quæ ab hodiernis vincuntur, quatuor. B.301,a

Milliaribus diſtinguendis Lapides poſiti à Rom. quales etiam hodie exſtant: hinc Lapidis vox pro Milliari. B.301,a C.443,b

Milliaria columna aurea, (ſiue Milliarium aureum) in Foro Romano cur ſint ab Auguſto ſtatuta. C.421,b. E.316,d

Milliaria porticus. G.78,d

Milliaria, in balneis, thermopolijs, &c. *quid.* G. 557,c. Gſ.733,c,d. 754,d
Milliaria olea, quæ Plinio. C. 533,b
Milliarij Apri, mille librarum, ſaginati, grandes. C. 335,a. G.135,b. 641,d.
Milo tria patrimonia in ludos & ſimilia effudit. C. 408,a
Milonis iocus in Ciceronem. G. 200,c
Miloniana inter Ciceronis orationes eximia. A. 32,b. *ſed non habita qualis edita.* B. 382,b
Miltiades an Vineis & Teſtudinibus in militiâ vſus. C. 363,a
Mimas, mons eximius. A. 369 b
Mimi & comici excalceati, tragici cothurnati. G. 398,c
Mimicorum inſtar omnia humana negotia. G. 163,d
Mimicum naufragium, incendium, &c. *quale in ſcenâ repræſentatur.* G. 19,d
Mina Attica drachmarum centum. C. 546,a
Mina, ſeu Minima ætas. A. 83,a
Mina magna in irâ. G. 2,d
Mindyrides. Vide, *Smindyrides.*
Minerua canibus viſa, non Telemacho, apud Homerum. D. 563,b
Minerua Muſica Athenis. E. 491. Vide etiam, *Pallas.*
Minerua templum in Metaponto, in quo ferramenta quibus Equus Troianus fabrefactus. F. 9,c,d
Minerua eximie Domitiano culta. C. 239,a
Minerua templũ Romæ in Foro, & Neruæ, an circa. C 439,a
Minerua Vrbica ſimulachrum Troiâ à Nautio quodam elatum, an idem cum Palladio. C. 612,a,b
Minerua inuitâ ne quid agatur. G. 153,c
Minerua Promontorium, vbi. G. 317,d
Mineruium, ſiue Athenæum, ad publicas Recitationes Romæ. B. 449,a
Minio area ſtrata loco arenæ, in luxu. C. 559,b
Minio quidam Antiochum Regem temere ad Romanum bellum impulit. D. 138,a
Miniſtra Animæ partes, quæ. D. 622,a,b
Miniſtri boni, ſaui Principũ: prauis periculoſi. D. 143,a. 144 a *feliciũ felices: ſed quicquid ipſi fortunate faciunt, ad Principem referre debent.* D. 145,b. 146,b
Miniſtri Magiſtratuum apud Rom. è libertis. E. 224,c
Miniſtrorum paritas affectata diuitibus. G. 662,d
Miniſteria libertorum Equitibus Rom. impoſita à quibus. E. 274,d
Miniſtrantium in veterũ conuiuijs quanta turba. G. 62,c,d *eorumque adiuſſa promtitudo.* G. 601, d
Miniſtrare velis. E. 450,d
Minores Dij. A 92,a
Minores, pro Poſteris. A. 206,a
Minoribus, ſeu Minorennibus, &c. *ſtipulari vetitum Lege Lætoriâ.* E. 170,c
Minos, Cretæ olim Rex, Iudex apud inferos, in Fabulis. G. 122,c. Gſ. 833,b
Minotaurus etiam inter Signa militaria Romanis, cur. C. 106,b
Minturnenſis Amphitheatri reliquiæ hodie ſpectantur non longè à Liri Campaniæ fluuio. C. 387,b
Minuens famã, pro diminuiâ. A. 301,b
Minutatim ſubduci, quod Alexidi Comico Otioſè mori. G. 440,d
Minutia, ſiue Minutia, locus vbi frumentum plebi diſtribuebatur: duplex, Vetus, & Frumentaria. A. 248,b. 249,a
Minutiloquium in Ariſtotele ab Irenæo & Tertulliano culpatum. D. 431,a
Minutius Felix correctus. E. 97,c. *Citatus.* A. 133,a. 213,a. 303,b. C. 112,a. 360,a. 643,b. 650,b. D. 167,a. 185,b. 342,a & aliquoties in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. E. 36, c. G. 135,c. 134,d
Minutius primus rei frumentariæ Præfectus plebi Romanæ frumentũ aſſibus in modios æſtimatũ dedit. A. 243,a. 249 a
Minutius Mag. Equit. Dictatori Fabio iure imperij æquatus non S.C. ſed plebiſcito. A. 347, b. *Fabij probitate victus et ſe ſubmittit.* D. 197,a
Miracula vera triplici notâ à falſis diſcernuntur: quibus, & quomodo. tum cur Miracula Dei hodie ſæpiùs in Sanctorum, & maximè Diuæ ſuæ Matris, quàm in ſuo ipſo nomine edat. C. 697,b 698,a,b
Miracula, introitus ad fidem. C. 691. *efficaciſſima frangenda & calcanda hæreſi.* B. 264, b. *breuis Miraculorum in genere aſſertio: & quis eorum fructus.* C. 725. 726.
Ioan. Miræus Epiſcopus Antuerpienſis Miracula D. Afri-collis fideliter explorauit & inquiſiuit. C. 724. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 160,b. 263,a
Aubert. Miræus, Canon. Antuerp. Lipſio ſuppeditauit Acta Miraculorum D. Virginis Hallenſis. C. 691 *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 215,b. 254,a. 306,b. 527,a *in ipſius Doctorum Belgij Elogia Scazon Lipſij.* B. 527,b
Mirari nihil, ſapientis. D. 506,b
Mirandulanus Codicis Notarum in Tacitum auctor adumbratus: eique quomodo à Lipſio reſponſum: ac de ipſo, ſi vllus, Codice iudicium. E M. 4. 5. 6. 8. 10. *Reſponſum Lipſianum Duci Croio & Arſcotano inſcriptum.* E M. 3.
Miſenenſis Claſſis & Rauennas, ab Auguſto inſtituta, cur Prætoria vocata: quot in ſingulis Cohortes millenariæ: ex cuius generis militie: in quarum prouinciarum ſingula tutelam. Miſenum autem quis portus: ad eum etiam in terrâ caſtra: item Phari, ſeu Turres, ad noctu prælucendum: tum quot nauium Claſſis Miſenenſis. C. 382,b. 383,a,b.
Miſenũ Promontorium infame naufragijs: Pallas ibi culta. E. 280,d
Miſer ex ſuo animo, ἐν τῷ δοκεῖν. A. 181,b
Miſerorum cauſſa ſemper fauorabilis. G. 90,c. 498,d
Miſerationis in calamitatibus publicis affectus ſapientiæ & conſtantia aduerſus. D. 385,b. *quid ſit, ac quomodo à Miſericordiâ differat: & vtriuſque effectus: nec longè à miſeriâ eſt quiſquis miſeratur.* D. 386,a
Miſeria Prudentiæ bona mater. D. 136,a
Miſeria Chriſtianis via ad aliam vitam B. 97,a *earum aliquod leuamentum eſt, non remiſ.* B 46,a.
Miſeriarum communio leuat cuiuſque miſeriam. D. 417,b
Miſericordia, quid: diſtincta à Miſeratione: vtriuſque effectus. D. 386,a. *Miſericordia circa Clementiam, Seneca, vt Crudelitas circa Seueritatem.* D. 518,b. *quid Miſericordia Stoicis: quid autem Chriſtianis.* D. 518,b. 519,a. G 211,c
Miſericordia ſola eſt, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recuſant. D. 32,b
Miſitheo Prætorio Præfecti ad Gordianum Imp. vtilis admonitio contra improbos adminiſtros. D. 143,a
Miſſa, Iſidoro, pro Epiſtolâ. B. 333,a
Miſſi, id eſt, iuri dicundo ab Imperatore delegati. D. 241,a
Miſſilia, & Iacula, eius vſus & bono in militiâ. C. 223,a,b
Miſſilia, dona, aut eorum indices teſſerula, in populum in ſpectaculis ſparſa, vnde ſic dicta, & quantarum nonnunquam rerum. C. 407,b. 408,a D. 323,a. G. 279,d. 518,d. *eorum in populum ſpargendorum loca Conſules poſteriori æuo quot pondo auri præſtare obligati in reparationem Aquæductuum.* C. 408,b
Miſſio militaris quotuplex: quæ ſingula: quid à Miſſione differat Exauctoratio: honeſta Miſſionis quæ commoda: cum alia eò facientia. C. 14,a. 23,b. 222,a, b. 223,a,b. E. 15,d. 16,c. 495,b,c. Gſ. 680,c,d
Miſſio in Gladiaturâ quid: quomodo differat à Rude: impetrãda victis gladiatoribus à populo, editore, vel, ſi præſens, Imperatore: aduerſarius dandi ius non habebat: hinc Mittere, Miſſionem dare. C. 538,b. 539,a. G. 282,d. Gſ. 835,d. *ſine Miſſione pugnare, quid: quæ phraſis à varijs ſcriptoribus decenter ad alia tranſlata.* C. 539, a,b. G. 17,c. 449,d
Miſſus in antiquorum cænis tres. A. 102,b
Mithras, Sol Perſis. E. 158,c
Mithridates Perſa à Mago eximendus ab Antigono Rege fugit, & Ponti regnum condit. D. 191,b.
Mithridates Ponti Rex magnus animo vt corpore. F. 30,d. *Tigranis ſue gener an ſocer.* F. 38 c. xxii. *ſuarum ditionum linguas callebat.* D. 128,b. 205,b. *vno die mille ſtadia mutatis equis confecit.* B. 303,a. *quot ciues Romanos vnâ epiſtolâ interemerit.* D. 415,b. *poſt matrem, fratrem, tres filios,*

filios, totidemque filias, ſublatos, ipſe à Pharnace filio occiditur. D 226,a,b
Mithridates Armenia Rex à Caligulâ vinctus, & in exſilium actus. E.168,c,d. G.162,c
Mitimaes, Peruanis, qui. C.388.b
Mitra Bacchi velut propria, & Mitrati eius cultus. A.363,b
Mitra tegmen capitis Hiſpanorum olim. G.77,c
Mittere principia, quid in re militari. C.139,a
Mittere in conſilium, in ſuffragium, Quæſitoris munus in iudiciis. G.313,d
Mitti, de curribus in Circenſibus. G.219,d
Mneſter pantomimus celebris. E.166,d. *diu in deliciis Meſſalinæ, atque inter eius mœchos, a Claudio interfectus.* D.211,a. E.179,c.183,c. Gſ.834,d
Moderamenta, id eſt, Accentus vel Tenores. A 466,b
Modeſtia Sapientiæ filia, reliquarum virtutum mater. B.360,b. *fulcrum earum, & vinclum, quo uti ac niti debent.* B.457,b. *ducit ad cognitionem noſtri; atque hæc ad virtutem & Deum.* B.55,b. *Deo, & diis terreſtribus, id eſt, Principibus, placita exteris eâ præditos gratioſos facit.* B.10,b.331,b. *omnem ætatem decet ac ducit: ſine eâ præcipitat iuuentus.* B.372,b.
Modeſtia ſummè Stoicis amata. D.451,b
Modeſtia in Principe Clementia maiór &, quid. D.34,a. *inſtillata Principi.* D.34,a,b. *vario adſpectu ei aſſumenda.* D.257,b. *Potentia coniuncta conſtituit bonum Principem.* D.6. *conuenit eidem eadem in cultu, non elegantia aut pompa: eoque facientia Exempla.* D.262,b.263,a,b. *Modeſtia omni laudanda aliquot magnorum Regum Dicta vel Exempla.* D.258. 259.
Modeſtia requiſita in Conſiliario. D.40,a
Modeſtia comes Fortitudinis. E.333,d. *eaque inſignis fortiſſimo militum.* D.91,b
Modeſtiam parit rerum naturalium contemplatio. D.536,b
Modeſtia, pro Moderatione. E.11,d
Modeſtia hiemis, quomodo intelligendum. E.200,d
Modeſtia, tenuitas virium, Mureto. EM.13.
Modeſtinus I.C. citatus. C.167,a.218,e. E.495,c
Modeſtus de Voc. Mil. citatus. C.239,b
Modi in voce quid. G.413,c
Modimperator in conuiuiis Rom. A.104,a
Modius quot libras Romanas pendat. C.405,b
Modii ſex in Medimno Attico: quatuor ergo dimenſum menſtruum militum: vt & fortè ſeruorum. C.202,b
Franc. Modius laudatus & allegatus. A.162,b.263,b. B.55,a.57,b. E.174,c. *de Vegetio benè meruit.* B.30,b. *ad eum Epiſtola Lipſii.* A.178,b.215,b. B.24,b.114 a. *eius acuta correctio in Tacito.* E.189,d.191,d.259,d. *alia in Dialogo de corrupt. Eloq.* E.480,d. *eius correctiones aliquot in Senecâ; quædam bona.* G.314,c.404,d. 411,c.469,c
Modus, ſal & anima virtutum. D.35,b. *Modum præſcribit inprimis Sapientia.* E.453,d. *in Modo eſt virtus, nec vltra aut citra ſtat.* G.210,d. *Modum excedentia omnia nocent.* G.134,c,d
Modus, pro Magnitudine, quantitate. Gſ.742,d,763,d
Mœnera, pro, Munera. A.126,a
Mœnire, pro, Munire. A.79,a
Mœri, pro, Muri. A.126,a
Mœſi inter robuſtiſſimos ſeruos. A.205,b
Mœtinum, vel Mutinum, ſubrectum. A.331,a
Moguntini templi vaſa, veſtes, & ornamenta, ſtupendi olim valoris. B.128,b
Molæ omnes Romæ in Tiberi ad radices Ianiculi. A.250,a. *ſed Romanis vt plurimùm Molæ non niſi manuariæ, à ſeruis voluendæ.* C 352,b. *in exercitu autem in iumentis lata.* C 182,b.204,b
Molares lapides integri è muris in hoſtes hoſtiléſve machinas proturbati: ii autem quales. C.351,b.352,a,b
Molares etiam lapides baliſtis in machinas hoſtiles, aduentantes excuſſi. C.358,b.364,a
Moleatenſes, ſocii P. R. fortè apud Agellium. A.75,b
Moleius Moluccus in prœlio contra Sebaſtianum Regem victor moritur. D.2 1,a
Moleſte fero, formula condolentis. A.99,b
Molitura ſæpè exercita in ergaſtulis. A.318,b
Molle amiculum, cœnatoria veſtis, e meliore lanâ. G.248,c,d
Molles, effeminati, eunuchi, &c. G.361,d
Molli articulo, Molli brachio, id eſt, remiſſo, non adacto. G.275,d
Mollities, quid Latinis. E.281,d
Molon Rhetor, primus linguâ ſua gentis auditus in Senatu Romano, quando. A.448,a
Monachis Græcis Crux aut Cruces in veſtibus; Abyſſinis etiam in manibus geſtata. C.679,b
Monocerna, qua Ioſ. Scaligero. G.417,d
Monangones Heronis quid: & an vera ea vox. C.318,b
Monarchia noua ſol ſurgens ab Occidente. D.389,b
Iac. Monauius laudatus. B 95,a. *ad eum Epiſtola Lipſii.* B 24,b.124,a.
ad Paulum Moneliam Patritium Genuenſem, Epiſtola Lipſii. B.282,a. 299,a.307,b
Monendo magis quam minando tolluntur errores in religione. D.48,a
Moneris, pro, Muneris. A.183,b
Monerula, pro, Monedula. A.130,b
Moneta, pro Numiſmate, vnde dicta: aliquando pro officinâ monetariâ. Gſ.681,b,c
Monſerratenſis Marchionis Conradi pietas in iuuandis in Syriâ Chriſtianis, & patre a Saracenis capto liberando. B.339,a
Monimes Mileſia, Mithridatis poſt vxoris, pudicitia, & inſignis conſtantia. D.199,a,b
Monita etſi breuia in bonâ mente facilè comprehendunt, vt in bono ſolo ſemen. D.10. *eorum repetitio illis innatat & penetrant.* D 417,b
Monita lecturis Politica Lipſii. D.10 11.12.
Monitus & Exempla ſalubrium rerum, pulcherrimus Hiſtoriæ fructus. E.119,d
Monobiblon fortaſſe titulus quarti Propertiani operis Libri. A.24,a
Monogamia olim in honore apud Romanos. E.74,c. *vetita (mortuâ vxore aut dimiſſâ priore) Lege Papiâ Poppeâ.* E.514,c
Monoſceli homines A.176,a
Monoſyllaba. Vide, *Vniſyllabe.*
Mons, Dacis ſacer, & Sacerdos in eodem. E.306,d. *Mons Cappadocibus pro deo.* E.307,b
Montium capita ſeu vertices, ſacri erant gentilibus. B.415,a
Montes etiam altiſſimi verrucula vix ſunt in rotunditate Orbis terrarum. Gſ.754,d
Monſtra, quæ, & vnde. D.550,b. *in materia inobedientiam reiecta.* Gſ.683,c
Ben. Ar. Montanus. Vide, *Arias Mont.*
Iul. Montanus, Poëta, & qualis. E.222,d. G.670,d
Mich. Montanus, auctor libri Gallici Les Eſſais, id eſt, Guſtus, eximie a Lipſio laudatus, & Thales Gallicus cognominatus. B.31,b.431,b. *eius iudiciū de Turnebo.* C.223,b. *eius opinio quædam refutata.* E.227,d. *ad eum Epiſtolæ Lipſii.* B.86,b.93,a.106,b. *eius mors.* B.377,b
Montanus (Votienus) Orator, idemque Poeta, Seneca Rhetori & Ouidio memoratus, vbi mortuus. E.124,c,d
ad Bern. Montgaillardum Theologum Epiſtola Lipſii. B 355,b
ad Franc. Montmorencium, Berſeii Toparcham, Epiſtolæ Lipſii. B.162,a.409,a 462,b
ad Nicol. Montmorencium, Toparcham Vendeſinum, Epiſtolæ Lipſii. B.181,a
Monumenta ſepulchralia antiquitus paſſim viarum margines prætexebant, magna viatorum oblectatione, ſæpe & monitione. C.444,b. G.583,d
Mopſuli & Mopſi, cauſam Lipſii, imagines, & ſubſcripti verſus heriles. B.395,b
Mora conſiliis apta, vt celeritas actioni. D.42,b

[illegible] ſæpè frangendus hoſtis. D.58,b
Mora fructus ponenda initio cœnæ. A.103,a
ad Paul. Moranum Epiſtola Lipſij. B 341,a. 345,b
Moralis Philoſophia quæ. D.464,a,b
Moralium Libri Senecæ, à Lactantio citati. G. xxv. 630,d
Morari, proceſſu Vocalis O, quomodo ſignificatu differat A 454,b. Gſ.811,b,c
Morbus & Ægrotatio an differant. G.522,d. *divini & occulti aliquid in quibuſdam morbis.* G.47,d. *cur morbi quandoque magno metu aut pavore ſolui itur.* G.348,d. *à multis ferculis multi morbi.* G.600,b. *Morbi melancholici leuiri poſſunt, non tolli.* B. 108,a. Vide etiam, *Melancholia.*
Morbi non inter verè mala cenſendi. D.381,b
Morbi, impedimenta animi; ut catena, corporis vincli. C 235
Morbus ſontices excuſat ne citatus ad nomen reſpondeat. G.348,d. *& Morbidi à militia excuſati.* G.23,a
Morbus ſermone Stoico, pro Vitia. G.228,c. *Morbus autem & Affectus eodem quomodo differant.* G.522,d
Morboſi, qui. G.41,c
Morbus abſconditus non ſanatur; ſic nec anima peccatrix ſibi blandiens. G.467,d
Morbus Sacer. Vide, *Comitialis.*
Fred. Morellus laudatus. B.388,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.99,b. 221,b 355,b
Mores puriores in agris, quàm in urbibus. B.12,b
Morum comitas nihil incommodi. B.22 b
Morum peſſimum ratio habenda iuvenibus peregrinantibus. B.21,a. *& quomodo iis mores utriuſque gentium noſcendi.* B 2?,a,b. *ſæpe tamen elegantia quædam & comitas morum apud exteros quærenda potius, quam probitas.* B.21,a,b
Morum antiquorum notitia neceſſaria Auctores veteres legere volenti. A.278,a
Mores externi, & geſtus graves, ac ad ſeveritatem flexi, non tamen ad minas, Principis auctoritatem addunt. D.58,a. *eorum diſſolutio Principem facit valdè contemtibilem.* D ?0,b
Morum collectio, quæ diſciplinæ militaris pars, quomodo, quamvis ægrè, inter milites obſeruanda. D.91,a,b
Morum correctio Cenſura incumbit, & quam ea reipublicæ neceſſaria. D.66,b. & ſeqq.
Moretum, poematium vetus, citatum. A.100,b
Iohn. Moretus, ſive Moerentorfius, Conſtantiâ Lipſij in ſermonem Belgicum feliciter vertit. B.51,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.51,a. 127,a. 131,a. 185,b. 504,b. 519,a
Balt. Moreti Carminis Libros Lipſij de Cruce. C. 644. *eius hortatu in Senecæ Natur. Quæſt.* &c. *commentatus Lib. Fromondus.* Gſ.677. *ad Balt. Moretum Epiſtola Lipſij.* B. 162,b. 185,b. 245,b. 255,b. 484,b. 486,a. 516,b. 517,b. EM. 35
Mori, per rationem non inſuave, ut per naturam ſuave vivere. B.231,a. *nec magis mirum nut nouum mori hominem, quam naſci.* B.49,b
Mori, quod faciendum ſemel, cogitandum ſæpè. D.567,b
Mori per decus melius, quam vivere per dedecus D 104,a,b
Mori otioſè, Alexidi Comico, minutatim ſubduci. G.440 d
Mori timore mortis, ſtultitia. G.431,d. 506,d
Morientium oculos claudebant proximi more Romano. A.115,a
Ant. Morillonus allegatus. C.682,a. 683,b. 684,a
Moriones, ludiones, & dicaculi in conviviis ditiorum. G.180,c,d
Moriturα aut peritura laudare, mos vulgi. A.377,a
Moriturus nemini parcit, ut ille nemo. G.53,d
μωρμολύκεια, Socratis quæ. D.411,b
Moroſi, δύσκολοι, qui: & cur id vitium Iracundiæ delicatum genus dictum Senecæ. G.4,b
Mors eſt, non eſſe. D.615,b. *falſum malum.* D.381,b. *Mors & Vita inter Indifferentia.* D. 522,a. *illa tamen Zenoni itaminter Indifferentia, ut tamen inter Reiecta.* D.5?? *eius meditatio utilis ad vitam & robur animi.* D.567,a,b. Gſ.791,b. *vera hæc Philoſophia; caput & finis Sapientiæ, Platonis, Pythagoræ, Socratis, aliis.* B.453,b. D.459,b. G.127,c,d. 218 d *mors autem quia neceſſaria, neceſſaria & eius inſtrumenta.* D.388,b. *eam vero minùs timet, qui minùs delicia rum nouit in vitâ.* D.88 a. *qui eam non timet, nihil habet quod timeat; nec unquam ſeruus eſt.* B.10,b. G.391.d. *at timet mortem, qui non ſperat poſt mortem vivere.* B.258,b
Mors tributum generis humani eſt, ſeu debitum naturæ; quod cùm nemo non ſoluere debeat, nemo conqueri debet. B.131,a. Gſ.791,b. *ea miſeræ vitæ finis eſt, & principium melioris, atque ad eam tranſitus.* B. 28,b. 164,b. *nam mors natiuitas novæ vitæ, Indorum ſapientibus.* G.612,d. *mors, pŏtius in veram vitam; vita mortalis, tantùm inſtar conceptus in utero.* B. 258,b *intermittit diem, non eripit.* B.258,a. *non niſi malis mala.* B.45,b. *aliis autem alia quoad tempus; quoad finem eadem.* B.258,a. *ad eam enim eundi via varia: una quies, enim perventum eſt.* B.45,a
Mors, in malis aſylum, in tempeſtate portus, in ægritudine ſanitas. C.452,a. *mors portus, vita mare.* G.505,d. *in eam minutatim procedimus.* G.141,d. 587,d. *carpit nos, non corripit.* G 665,d. *ſenilis ſubducit; alia auellit aut abripit.* G. 433,d. *ſua mors, oppoſita violenta.* G.505,d. *ubique eſt.* G.143,d. *nulli eripi poteſt.* G.407,d. 507,d
Mors aut nihil, aut nihili, Lucano & aliis. G.430,d. *hominem facit, Senecæ, qualis ante quam naſceretur.* G.122,d. *omnia tollit, eadem, quo ſenſu.* G.474,d
Mors arbitrij noſtri non eſt. D.527,a. *mille eius viæ, naſcendi unam dedit natura.* D.522,b. *ſpontaneam mortem abhorrent Peripatetici, & planè damnant.* D.525,a,b E.350,c,d. G.xxxiv. 507,c,d. *Stoici probant, præcipuè in neceſſitate, quà & quando.* B.79,a. D.522.523. 524. G.416,d. 434 c. 438,d 484,d 506,c. 507,c,d. (Vide etiam *αὐτοχειρία.*) *An autem ſibi mortem conſciſcere liceat, ſententia mortis à magiſtratu latâ.* D.526,b
Mortem vincere aut fugere, neutrum eſt viri fortis. A.361,b
Mortis contemtus decet militem. D.88,b
ad Mortem brevis paratus. E.285,c
Mortis memoria Epicuriis in primis horribilis. Gſ.790,d
Mors ita contemnenda, ut vitam tamen non oderimus. G.431,d
Mortis timore mori, ſtultum. G.431,d. 506,d. *tam fugitivi homines appetunt.* G.227,d. *ſines eum optant, ſed accedentem timent.* G.219,d,c
Mortes inſignium virorum non illorum ſed reip. cauſâ deflenda. A.151,a
in Morte propinquorum luctus deſinere, memoria manere debet. E.445,d. G.614,d
de Morte dominantium acerba ſpargi ſolent. E 110,d
Mors nulla infamis, cui vita non infamis. D.411,a
Mors quorſum vere a legiſlatoribus irrogata maleficis inſanabilibus. G.11,d. *ſed in eâ decernendâ nulla cunctatio longa eſt.* G.199,c. *ipſas autem lentas præcipere, tyrannicum eſt.* G.275,c,d. *hinc brevis mors pro miſericordiâ ſub Caligulâ.* Gſ.745,d
Mortis pœna in ſeductores & pſeudoprophetas à Moyſe decreta & exercita: rarò à Chriſtianis in hæreticas turbatores uſurpata: rarò etiam uſurpanda: & quomodo aut quatenus. D.165,a
Mors ex inediâ, lenior putata. G. 138, d. *venâ ſectâ Senecæ avo more crebra, adeoque ipſius Senecæ.* G.507,d
Mortis varia genera à levi cauſâ. Gſ.772,b,c,d
Mors quæſita, quid. F 6,b
Mors ſine arbitrio, quid. E.295,c
Morſus beſtiarum morientium, maximè morti D.105,b
Mortalis omnis mortalium felicitas. G.611,d

Mor-

Mortalitatis lex omnibus mortalibus dicta. G.53,c
ad Rumold. *Mortierium Epiſtola Lipſij.* B.343,b
Mortualis litera Θ. A.463,b
Mortuus in lectica portati. A.267,a. *in toro oſtenſi, ſi cadauera non nimis corrupta.* E.77,d. *togati apud Romanos, palliati apud Græcos.* A 242,b. *in honeſtiſſimâ veſte ſepulti pro cuiuſque conditione: quomodo, & à quibus collocati.* A.241,b.242,b. *cum quot veſtibus uſti.* A.146,b
Mortuis in quibuſdam Noui Orbis regionibus comites viui additi in ſepulchris conduntur, præcipuè uxorum cariſſima. D.184,a
Mortuos ſponte aut caſu, niſi Iudice permittente, tangere non licet. C.706,a
Mortuorum imagines apparent ſupra humanam formam. A.372,b
Mortui quandoque in crucem acti à veteribus, ad infamiam. C.672,a,b
Mortui non mordent, ex ſcito Aulæ veteri. D.75,a
Mortuo deſerto terram à tranſeunte inijci, moris olim & religionis. G.154,c
Mortuos, quos viuos amauimus, piâ memoriâ colendi. G.614,d,c. *mortuos eius lugere, honeſtum fœminis; viris, meminiſſe.* G.614,d. *non autem eos amiſimus, ſed præmiſimus.* G.121,d.122,c
Mortuum reuera eſſe præſtat, quàm viuere mortuum. G.154,c
Mortui, id eſt, Libri, optimi Conſiliarij; dictum Regis Alfonſi. D.7.23,b
ad Flamin. *Morum Epiſtola Lipſij.* B.284,a.287,b.290,a
Morus, Mora, id eſt, Stultus, Stulta. A.89,b
Mos, pro, Mone. A.58,a
Moſchopulus citatus. C.245,b. E.91,d
Moſchus citatus. A.80,b. G.114,d
Moſci patruum maioris fratris filio præferunt, ſed tantùm nepos impubes ſi ſit. D.220,b. *apud Moſcos de ſacris diſputare, capitale eſt.* D.166,a
Moſella & Araris coniunctio tentata. E.235,d
Moſtene, vrbs Lydiæ. E.60,c
Moſtu, pro, Monſtra. A.145,b
Motus vegetus, otium labefactat. G.139,d
Motu & velocitate omnia quaſi geſtari, dogma Stoïcum & Triſmegiſti. G.131,d. *quoad Motum vix eſt, aut leuiter, vt Stoici ab alijs diſcedant.* D.601,a
Mouendi vis inter partes miniſtras Animi, Senecæ: alijs à Principali eſt. G.645,d
Mouere ordine, ignominia nota Cenſoria Romanis. G.12,c
Motus, pro, Commotus, turbatus. E.58,d
Mouſſini Abbatia obitus. B.14,b
Moyſes omni doctrinâ Ægyptiorum inſtitutus. D.433,b. *eius librorum exordium mirabile.* D.477,a. *Deo imaginem Ignis tribuit.* D.541,b. *finis hominis ei præcipuum, Deum ſequi.* G.241,d. *Apatheiam eum approbaſſe putat Philo Iudæus.* D.505,b. *vir mitiſſimus ſupra omnes homines in Scripturis vocatus, quanta manſuetudine in refractarios Iudæos, imo & fratrem ac ſororem recalcitrantes, vſus.* D.246,a. *Moyſes repertor machinarum.* C.265,a.
Moyſes Ægyptius de fide cuiuſque magis oculis quàm auribus credit. D.192.125,a
Muchemetes, veriùs ſcribatur, quàm Mahumetes. D.255,b
Mucia Veſtalis inceſti damnata, & viua defoſſa. C.617,b
Licinius Mucianus (non Mutianus) doctus, amans ingenij; ſed mollis, & ambitioſus. E.210,a.338,d.597,c. *eius callidum conſilium de moderandâ victoria bello ciuili.* D.115,b
Mulcare, propriè quid. E 21,d
Mulcta, quid: in quos in religione turbantes vſurpanda. D.164,b
Mulctam, vel Multam, dicere. A.121,a. *facere.* 20,b
Muli Mulæque in vehiculis iam inde à temporibus Homericis. G.560,c
Muli Mariani, quid: atque inde Prouerbium. C.185,a
ad *Mulos imperatores ſeu duces militaris pœnima è publico data apud Romanos.* C.139,b
Mulæ vngula ſola ab aquâ Stygis non perroditur. Gſ.734,c
Mulier quæ vltra mulierem ſapit, non ſapit. B.486,a
Mulierum imperia viro ſemper vitanda, ſed non ſemper conſilia. D.153,b
Mulieres Romanæ lanificio & textrina vacabant. A.264,b
Muliercularum foras ad amicos euntium comamenta vias. A.35,b
Mulierum Præfectus apud Græcos. A.15,b
Mulieres duæ, quæ fame adactæ ſeptemdecim viros occiderant, à decimo octauo caſæ. D.414,b
Muliebris luxus in inauribus. G.242,c. Vide plura in, *Fœmina.*
Mulleι, calcei patritiorum. G 161,d
Mullus, quis piſcis: quanti aliquando Romæ venierit. C.463,a *eius exſpirantis verſicolor facies: inque eorum ventandorum modis varij & petulantes diuitum Romanorum luxus.* Gſ.730,b,c,d
Mullus rari ponderis & magni precij Tiberio donatus. G.603,c
Mulſum & alica, promulſis ſiue guſtus ſub ipſam cœnam. G.671,d
Mulſo primam ſitim ſedabant veteres: Mulſum videlicet aut confectum appoſitum, aut mel & vinum ſeorſim, vt quiſque pro arbitrio ſibi ipſe mulſum conficere poſſet. A.103,a
Multa lenitate, Græcanicum, id eſt, Multo lenitates. A.119,b
Multa non multis ſcribere, Stoicorum proprium. D.442,b
Multipes Latinis piſcis, qui Græcis Polypus. D.622,b
Multiplicare ordines in acie, quid. C.117,b.118,a
Multiſortio, ſiue Comica vocis compoſitio. A.85,b
Munatia Plancina. Vide, *Plancina.*
Munatij Planci duo, pater, & filius. E.25,d
Mundus, optimum maximumq́; corpus: varia vocis ſignificatio: vnde dictus. A.370,a.374,b. D.573,b. G.314,c. 617,d. Gſ 794,b.805,b. *vulgo pro vniuerſo. ab vniuerſo tamen quomodo differat.* D.575,b. G.257,d. Gſ.794,b. *quibuſdam æternus. deque eius immortalitate varia variorum Philoſophorum opiniones.* D.576,a. G.256,c. Gſ.701.733. *quibuſdam factus a naturâ: alijs à Forte aut Caſu: Stoicis a Deo: atque id deorum hominumque cauſſâ: & breuiter quomodo ſit factus: item eius definitio: Magnam patriam, Magnam vrbem aut ciuitatem, itemque templum dici: eaque imagines explicata.* D.536,a. 575.376.577.578,a. G 52,d.55,d.120,c.554,c.589,d. *Eiuſdem diuiſio Stoica ex Varrone.* D.557,d. *duæ eius magnæ partes, Cælum, & Terra.* D.581,a. *eum in æqua librari. Vere natam videri. & quare forma eius circulat.* D.278,a,b.279,a. *totus ad centrum, quod intra ipſum eſt, ſpectat & vergit.* Gſ.801,d. *pars eius ſiniſtra Aſtrologis, Oriens; dextra, Occidens.* Gſ.805,c,d
Mundus, Dei corpus. D.542,b. *rerum Natura, ipſe etiam Deus Stoicis, vel ſecundarius Deus: ſed propriè tamen Deus Mundi Anima.* D.537,b.539,b.542,b.543.544,a. G.xxxj.587,d.645,d. Gſ.682,c.823,b. *Varroni quidem & Chryſippo Deus, ſed in parte ſuâ nobiliori, Animâ ſeu Deo.* D.543,b
Mundus animal quod Ratione regitur, ſpiritu vegetatur, Mambo, Platoni, alijs: ipſamque Animã, Deum. D.542,b. 579.580.581,a. *adeoque Mundus, magnus Homo, & Homo, paruus mundus.* D.604,a
Mundus, vnus, an plures: idem an æternus: eſſe, & non eſſe. D.595,a,b.596,a. *mundos infinitos in infinito quinam ſtatuerint.* D.593,a. G.255,c.517,d
Mundus non æternus, Stoicis. G.320,c. *ſed vt grande animal in ſe habet ſemina conflagrationa ſua, aut inundationis, &c.* Gſ.740,c.788,d. *primùm de Aquâ ſiue Cataclyſmo.* D.596,b.597,a. *poſt de interitu ab Igne.* [illegible] *eum, ſeu igne, periturus, Stoicis; quando, quomodo, quâ gratiâ: tum & Chriſtianis.* D.597,b.598.399.600,a. G.92,d.129,d.510,d.312,c. Gſ.739,d.740,c. *Chriſtianos autem unius quidem ſententiæ, ſed diuiſa eſſe: item*

Epicurēos, & Heraclitum ante omnes: neque omnes interea Stoicos. D 600. 601,a. cum enim poſt conflagrationem, ab humore futuram redintegrationem credunt; ac ſic mundi alius poſt alium ab iis conſtituuntur. D.540,b. Gſ 727,c
Mundus alienus, quis fortè Ammiano Marcellino. D.594,b
Mundus vniuerſus exercet hiſtrioniam. D. 382,b
Mundus muliebris cur ſic vocatur. D. 573,b
Munia militaria quæ dicantur. C 163,a
Munifices milites, qui. C.158,b. 159,b. D 314,b
Municeps, quis propriè. Gſ.821,c
Municipia in Colonias, & contra, mutata. E.249,c. tum voces ſæpe confuſa. Gſ.821,c. in Municipiis Ludi ſeu Scholæ Gladiatoria. C.503,b
Municipales minus honorati quàm vrbani. E.107,d
Munimenta conſeruando imperio quæ præſtent. D.52,a
Munimentum tutiſſimū, munimento nō egere. D.32,a. E.vij
Munitionum militarium varia genera deſcripta. C.287. & ſeqq.
Munitio pleraque poſteriori æuo deſita apud Romanos; interdum tamen renouata. C.160,b
Munitionum bellicarum veterum quæ hodie etiam vtiles eſſe poſſint. C.361.362.
Munus, propriè Officium, & Munis, Officioſus. C.492,b
Muneribus publicis (ſeu dignitatibus) homines dandi, non hominibus munera. B.253,a. C.345,a
Munerum priuatio, pœna hæreticorum antiqua. D.164,b
Munerum (ſiue donorum) pretium non à ſe æſtimandum, ſed ab animo dantis. B.10,a. munerum enim animus optimus B.42,a. D.266,b. Munera hamata, item viſcata, quæ. G.317,d. 397,d
Munus, pro Spectaculo Gladiatorio, creberrimum; vnde. C.492,b
Munera Funebria in penulâ pullâ ſpectare moris; alia in togâ. C.502,a
Munus pronunciare, oſtendere, proponere, id eſt, diem eius futuri nominaque & paria gladiatorum, libellis publicè propoſitis alliciendæ plebi prædicere: nec id ſolum libellis factum; ſæpè etiam tabulis pictis: & quis rei auctor. C.532.533,a
Munerarius, qui munus gladiatorium præbebat: cuius vicis primus auctor Auguſtus. C.492,b
Munerarius in vita aut cæde gladiatoris victi plerumque ſe conformabat ad voluntatem populi. C.541, a
Munerario arma gladiatorum inſpicienda exhibita ante ludos. C.533,b. Gſ.743,b. Vide plura in, Editor, vel, Gladiatores.
Munerarii Libelli, qui. C.532,b
Munerator, pro Munerario. C.493,a
Murena, vt anguilla, in ſpeciem colubrini generis. G.65,d. 201,d
Murat, Oſman, & Vrchan, Turcici Imperii præcipui fundatores, quantam in ſuâ lege ſanctimoniæ. D.179,b
Lic. Varro Murena in Auguſtum conſpirauit. E.10,c
M. Ant. Muretus aliquoties laudatus aut memoratus. A.29,a. 45,b 111,a 445. & ſeqq. B.16,b. 20 b 54,b. C.538,a. Romæ ei innotuit Lipſius. B.161,a. effigiem Socratis in anulo geſtabat. A.447,a. quanti ſemper a Lipſio æſtimatus. E.M.10. perſonam ei tribuit Lipſius in Libro de Pronunciatione Linguæ Latinæ. A. 445. & ſeqq. eiuſdem in Lipſium æmulatiuncula. B.41,a. amica cum eo velitatio. A.337,b. ad eum Epiſtola Lipſii. A.145,b. 179,b. 197,a. 216,b. eius mors. B.63,b. eius in Propertio emendādo opera. A.16,a. egregia eius coniectura. A.127,b eius opinio de cauſsâ Sanguinis miſſionis in furti pœnâ militari reiecta. C.216,b. hallucinatio eiuſdem ſuper patre Suetonii Trāquilli E.346,d. eius aliquot acutæ & inſignes in Tacito correctiones. E.5,c. 7,c. 128,d. 154,d. 191,d. 215,d. 244,d. 343,d. 462,d. cur in Senecâ quæ tentauit, perficere nequiuerit. G.3. editio eius Senecæ qualis. B.78,a. 63,b. C.63,a. eius correctiones, explicationeſque in Senecâ paſſim in Commentariis ad Senecam Lipſii, &c. memoratæ; pleræque bellæ & acutæ, ſed interdum nimis.
Murices ſparſi impediendo hoſti vtiles; & quidā. C.350,b. iis etiam Perſæ vſi. C.3·4,b
Murices ferrei ignis faciendo incendio. C.353,b
Murmur etiā minimum a ſeruis in cubiculo domini, vel fortuitum, a delicatioribus virgâ punitum. G.31,c
Murus aream aut Arenam amphitheatralem ambiens cuius altitudinis. C 567,b
Muri diuidendæ & tutandæ Britanniæ à quibus ducti. E 306,d b
Muralis Corona, & illi affinis Caſtrenſis, quæ, quales, & quibus de cauſſis data. C.210,b
Muri veterum quanta firmitatis, altitudinis, magnitudiniſque ex Vegetio, Vitruuio, & aliis, demonſtratum: & quorumdam Figura. quomodo ferro, ære, plumbo, lapides in iis conniexi, &c. C.326,a. 327,a. & ſeqq.
in Muris obliquos flexus & ſinus introrſus ducendi artificium ab antiquis: cui ſin. C.327,b
Muri lunatâ formâ introrſus ducti, ſi ab hoſte deiecta pars prioris. C.358,b
Murorum Gallicorum veterum deſcriptio è Cæſare: eaque fuſius explicata. C.328,b. 329,a,b. Figura. C.330.
Murorum ſtupendi operis exempla duo, Carthaginis, & Hieroſolymorum. C.327,b. 328.329.
Muri altius educti remedium contra turres hoſtiles. C.356,b
Muri valdè alti cur hodie contemnantur. C.327,a,b
Muros antiquos Vrbis Romæ qui contraxerint. hodierni ſunt ab Hadriano I. Pont. C.423,a
Murus, Latinis poſterioribus pro Legione. C.237,a
Mus Africanus, pro Pantherâ. A 304,a
Mures Opici, vnde Iuuenali. A.205,b. 218,b
Mures Scythici, Martes hodie & Hermelinæ. G.576,d
Ant. Muſa Medicus ſub Auguſto celebris. G.3·1,c
Muſæ oblectandis, non cruciandis, animis repertæ. A 185,b
Muſarum poetica fores non ſine furore pulſandæ, Platoni. G.169,b,c
Muſa Polyclis. A.42,b
Muſca, vt Græcis μυῖα, qui alienis conuiuiis non vocatus ſuperuenit: & apud Ægyptios Muſca Hieroglyphicon impudentiæ. A.98,a
Muſcam excitare non poſſe, de homine nimis miti. Gſ.827,c
Muſcam cur ſe pro ſcuti inſigni habere Spartanus quidam dixerit. C.243,b
Muſcarium abigendis a cibo muſcis. G.31,d
Muſcerda, quomodo V longâ. A.471,b. 472,a
Muſculus piſciculus, cuius quaſi magiſterio vtitur balena. G.121,d
Muſculus inter machinas militares, quid: vnde nomen: cui vſui: a vineis & pluteis quomodo differens: ſub Teſtudinum generali nomine comprehenſus à Græcis & Vegetio: eiuſque deſcriptiones, alia Vegetiā, alia Cæſaris: tum Icones Muſculi Cæſariani, item vulgò putati. C.280. 281.282. auxilium contra Muſculos, ſaxa & ignes. C.353,a
Muſeum Alexandrinum deſcriptū: pro illorum ætatis viri doctis ibi habiti & aliti, in publicum bonum: Reges aut Imperatores ei curabant: a Claudio Imperatore auctum. A.635.636.794,b. B.259,b
Muſica, quæ. D.464,a
Muſicâ & citharâ ſe exercere ſoliti veteres quotcumque cultiſſimi: hinc, Muſicam ignorat, prouerbium in hominem incultum. Gſ.829,b,c
Muſica, Poeſis, & molliores aliæ artes, in Principe non exiguntur: ſatis autem honoris tribuet Muſis, ſi aliquando non dedignetur audire. D.129,b
Muſiuum opus, quid. G.556,c
C. Muſonius Rufus Philoſophus in Gyaron inſulam à Nerone relegatus. E.260,d. 289,d. ſententia eius ſimilis ſententiæ in Libris de Irâ. G. 25, c,d. quam cauſſam Muſonius adſignat conſciſcendi ſibi ipſi mortem. D.523,a
Muſquettorum hodiernorum vis & impetus. C.224,b
Muſtafa Mahometis II. filius, ob ſtupratam vxorem Baſſa Achmetis, a patre iuſſus ſtrangulari. D.236,a

Muſta-

Muſtafa Solimanni filium etiam à patre ſtrangulari iuſſus. A. 184, b. quidam ſe eum dicens punitus. D. 224, b. 225, a, b

Muſtafam Baiazetis I. filium quidam ſe fingens laqueo ſuſpenſus. D. 224, b

Mutare, & Mutans, pro, Mutari, Mutatus. A. 219, b. E. 195, c

Mutatio animi ad ſingula, ſtultorum; vt corporis, Protei. D. 476, a

Mutationem coloris aut aliam effugere ſapiens non poteſt, ſed poteſt perturbationem. G. 480, d

Mutationes crebræ Status, nunquam vtiles. D. 114, a

Mutationum rerumpublicarum cauſſa potiſſima è luxu. E. 514, d

Mutuare, & Mutitatio, priſcis, cùm conuiuia & domuitia inter ſe alternarent. C. 509, b

Mutili & debiles curiâ arcebantur apud Rom. A. 420, b

Mutim, pro, Mutem A. 76, b

Mutinum, vel Mutinum, ſignum, quid. A. 551, a

Mutius Scæuola. Vide, Scæuola.

Mycaleſſi in Bœotiâ celebris olim Ludus literarius. C. 792, a

ad Abr. Mylium Epiſtola Lipſij. B. 81, a

Myrchialis morbus Arabum, Melancholia hypochondriaca. B. 54, b

Myriades XXV. *drachmarum, quid Latinis. A. 526, a*

Myrmillones gladiatores vnde dicti: è Galliâ petiti; & Gallice Crupellarij fortè vocati: eorum pugnandi ratio. quæ arma: & cum quibus compoſiti. C. 521, b. 522, a, b. E. 91, c non eſſe eoſdem cum Secutoribus. C. 518, b

Myrmillo queſtus de raritate munerum. C. 137, d

Myſtagogus Genium cuique hominis, Menandro, qui Senecæ Pædagogus. D. 560, b

Myſteriorum duplex religio; in menſâ, & in thoro. A. 108, a

Mythica hiſtoria ad myſticos ſenſus velata à Stoicis: multumque ij Mythologijs vſi. D. 545, a. G. 512, c

Mythen, quæ Perſis dea. A. 220, b.

N.

N *Literam rectè omnes proferunt: niſi quòd Græci ſæpiùs culè, & Latini ipſi, interdum negligunt. A. 484, a. vt in, Frons, pons, mons, & huiuſcemodi. A. 58, a*

ad N. N. Epiſtola Lipſij. B. 476, b. alia eiuſdem ad alium N. N. B. 488, b.

Nabalia, an vlli bi in Germaniâ locus. E 432, d, c

Thom. Nadaſtius ò fide laudatus à Solimanno. D. 255, b

Nanius Ennio ſenior. A. 71, b. correctiones & citationes eius, quærantur apud Auctores qui eum citarunt.

Namurcum opidum ad Moſam, vnde dictum: vulgò malè Namurcum. B. 156, b. C. 731, b

Nani in Arenâ quandoque inter ſe apud Romanos commiſſi. C. 514, b

Pet. Nannius Alcmarianus humaniorum literarum Profeſſor olim in Collegio Buſlidiano Louanij: atque is laudatus: etiam allegatus. B. 160, b. C. 790, a. Gſ. 714, d. Verrinas, inter cætera, ibi docuit.

Franc. Nanſius allegatus. A. 260, b. C. 682, a. ad eum Epiſtola Lipſij. A. 18, b. A. 161, b. B. 85, a

Nanus, adiectiuum, id eſt, Paruus. A. 93, b

Naphthe oleum aquâ acrius excitatur. C. 364, b

Narciſſus libertus Claudij prædiues. C 416, a. Gſ. 698, b, petulantis homo nequitia. E. 192, b. in Britanniam à Claudio componenda ſeditionis militaris miſſus quomodo à militibus exploſus. Gſ. 824, a. fidem Lucilij immo, vt videtur, fruſtra tentauit. ipſe poſt iuſſu Agrippinæ ad mortem adactus: quomodo. Gſ. 745, c, d. 833, b. c

Nare ſine cortice, adagium Horatianum. Gſ. 707, d

Nariſci, Germaniæ populi, Ptolemæo Variſti. E. 450, d

Narſes Vrbis Romæ muros contraxit. C. 423, a

Naſci ipſum, partus in mortem eſt. B. 265, a. Naſcentes morimur. G. 141, d

Naſci ac perire, nil niſi formæ alius inductio eſt. D. 568, b

Naſica cuiuſdam ridiculus iocus. A. 15, a, b

Scip. Naſica. Vide, Scipio Naſ.

Naſſouia gentis in Belgicam traducta vnde origo. C. 778, a, b

Natales ciuium in Acta publica ex profeſſione parentum aut propinquorum relati. E. 526, a

Natalis Principum feſtus, atque ipſis munera data, &c. E 143, b, c. annuis Circenſibus celebrati Natales Principum. D. 363, a, b

Natalis Imperij dies. E. 559, c

Natalis Lipſij verus. B. 80, a 160. a. 205, a

Natalis, impurus homo, Senecæ memoratus, quis. G. 361, d

Ant. Natalis, de quo Tacitus, non idem videtur cum Natali impuro homine de quo Seneca. E. 281, d

Natare in quibuſdam aquis nefas apud vett. E. 248, c, d

Natatio crebra Romanis & Græcis. A. 326, b. ſumma cura Romanis in exercitijs militaribus: imo & vniuerſim totius iuuentutis. C. 195, a, b

Nationes ſecundum climata differunt iudicijs & ingenijs. A. 214, b

Nationes exteræ in certis ferè Vrbis Romæ partibus vnaquæque domicilia ſua ſumebant. C. 425, a

Natio, vel minima, nulla ab hoſtibus deleri poteſt, niſi proprijs ſe ipſa ſimultatibus conſumſerit. D. 98, a

per Nationes diuidenda acies: & cur. D. 100, a

Natorum poſtremiſſimus, id eſt, hominum. A. 502, b

Natrix, ſerpentis genus. G. 36, d

Pinarius Natta, quis. G. 570, d

Natta, familia Romæ nota. A 60, b

Natura, quid, & quomodo agat: & hoc quod Naturam impij appellant, Deus eſt. B. 456, a

Natura duplici intellectu Stoicis. D. 539, b. communis Natura, vel Naturæ lex, Deus. D. 476, b. 480, a. 539, b. 574, a. Definitio eius: Ignem eſſe & dici Stoicis, atque etiam nonnullis alijs. D. 540. 541. Natura autem Dei propria ipſis Chriſtianis non placet, & quatenus, cogitata. D. 344, b. præter Naturam vſitatam multa, præter Communem & ſempiternam, nihil fit. D. 550, b

Natura rerum, modo pro Mundo, modò pro Deo, & vulgo pro Vniuerſo, ſemper eòdem recidens. G. 73, c. 77, c. 78, c. 137, d. 226, d. 310, d. 311, d. 554, d. cur natura Stoicis Artifex. G. 141, d. Natura rerum & ignis artifex, iſdem Deus. Gſ. 790, d, c

Natura brutum quod omnia gignens & conſeruans quibuſdam Philoſophis. D. 340, a

Natura in nobis propria, Chryſippo & Ciceroni, Recta Ratio. D. 477, b. 478, a. Naturam ſequi, id eſt, Deum; &. Naturæ congruenter, conuenienterve; ſeu, Secundum Naturam Vniuerſi, & ſuam, viuere; capitale dogma, & verum ſinis vitæ, Stoicis. D. 474. 475. 484, b. 485, a. G. 234, c, d. 319, d. 392, d. 319, d. 578, c. 579, d. 607, d 652, d. ſenſus dicti clarius explicatus. G. 499 d

Naturæ ſeu Eſſentia, idem quod, Principia rerum. D. 539, a

Natura ſuæ normam in vitâ quilibet ſequi debet. G. 255, d

Natura ſemina quæ in homine ſunt, induſtriâ perficienda. F. 64, d

Naturæ leges communes ſunt, non priuilegia. G. 111, d

Natura ἐντελέχεια, quid Ariſtoteli. D. 550, b

Naturam ſine ratione omnia producere, quorundam error. Gſ. 682, d

Natura rerum nihil deperit. G. 448, d

Naturæ deficiunt ab inobedientiâ materiæ Gſ. 683, c

Naturalis Philoſophia, quæ. D. 464, a. Vide poſtrò, *Phyſica.*

Naturalis ſenatus commendatio. Gſ. 773, d. 774, c, d

Naturalium Quæſtionum Libros quando, & quàm pulchrè ac doctè ſcripſerit Seneca. G. 678. Gſ. 721, d. 802, d

Nauale ſtagnum Auguſti. E. 243, d

Naualia, opidum ſiue flumen, an & vbi in Germaniâ. E. 432, d

Navalis corona, quæ, qualis, quo merito data: diſtincta à Roſtratâ. C.211,b
Navalis militia Romanis ſemper vilis: eique adſcripti tenuiores, libertini, & alij viliores. C.16,b. 383,a. ijque in viginti quinque annorum militiam obligati. C.222,a
Naves etiam quarum in maris uſus ipſi milites conficiebant: nedum rudes ſtruendis in flumine pontibus: proinde numquam in ſuum uſum Romanis Navium copia deeſſe poterat vel in fluvio bellis. C.302,b. 303,a
Navis Prætoriæ ſignum deponebatur obvio in mari maiore aliquo magiſtratu. A.282,a. in navis Prætoriæ prorâ ſtabant lictores. A.282,a
Naves longæ, triremes; breves, quales hodie maris noſtri: item naves duplici gubernaculo. E.44,c,d
Naves tectæ, quæ. E 203,c. cubiculatæ, conſtratæ, luſoriæ; quæ ſingula. C.384,b. G.379,c,d. tabellariæ, quæ. A.250,b. G.527,d
Naves ſolutiles inventa, quæ in ipsâ Arenâ ſubitò luxatæ emiſiſſent omne genus ferarum: luxûne Romano, an exemplo à ſacrâ Arcâ Noachi? C.563,a
Navibus ab inſigni, ſeu tutelâ (animalium nominibus ut plurimum) nomen. G.379,c. 525,d
Navis ſecundo vento acta quot milliaria unâ horâ emetiri poſſit. Gſ.682,d. 786,d
Naves etiam onuſtæ cur in aquâ natent. Gſ.703,c
Navis rarò alliſa, quæ modico velo legit litus. B.84,b
Navis, conſentiens vento. G.515,d
Navis, obſcæno intellectu: & quid ſignarit Julia Auguſti. A.210,a
Navigare in quibuſdam aquis vetitum. E.248,c,d
Naumachia Auguſti. E.205,c. Naumachiam bis dedit Nero. G.508,d
Nautica ſcala, quæ. C.271,a
Nautici milites in XXVI. annos militiâ obligati. C.222,a
Nauportus, municipium, ubi. E.17,d,c
Nauſiphanes Pyrrhonis diſcipulus, Epicuri præceptor: eiuſque opinio D 462,b. 463,a
Nautius quidam è comitibus Æneæ, Minervæ Urbicæ ſimulacrum quod Troiâ extuliſſe fertur, an idem cum Palladio. C.612,a,b
Nazaræ ab Aſſyriis, nonnullis Ezechiel Propheta putatus. D.435,a
Nazarius, Panegyricus ſcriptor, correctus. 207,b. E.95,d citatus. C.412,a. 248,a. 428,a. D.353,a. E.91,d
Nazianzenus. Vide, Gregorius, Naz.
Ns, pro, Na. A.65,a
Ne quid nimis, edictum, unà cum altero, Noſce te ipſum; inſcripta in aditu templi Delphici. D.605,a
Neapolis, urbs Italiæ, culta, amœna. B.22,b. ubi ea nunc, non unde olim longe Palæpolis. F.12,c
Neapolitana crypta ævo Senecæ unde obſcurior quam antè aut hodie. G.480,c,d
Nearchus tyrannus. G.30,d
Ant. Nebriſſenſis allegatus. C.364,b
Nec ſpe, nec metu; ſeitum in quemvis virum conſtantem conveniens. D.381,a
NEC TANTI HUMANA, inſcriptio epitaphia, quam ſibi poni voluit Lipſius. B.201,b
Neceſſitas Providentiæ divinæ cognata, imò ex eâ nata: inſita rebus & innata: exemplisque id ſuperis & inferis latè oſtenſum. D.388. 389. Fatalem etiam aliquam, ſeu ſororem & gemellam Fati, Neceſſitatem eſſe, probatum. D.390. & ſeqq. 549,a,b. eius effugium, velle quod ipſa cogit. D.394,b. cum Neceſſitate qui pugnat, unum hoc vincit, ut pluribus plagis contuſus vincatur. B.45,b. à Neceſſitate publicis malis agnatâ ſolatium quærendum: eaque, magnum imbecillitatis humanæ patrocinium, omnem legem frangit. D.76,b
Neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello. D.99,b. ſæpè quoque ignaviam acuit. D.102,b
Neceſſitas, pro Morte, inprimis autem indictâ. E.M. 26.
Neceſſitates, vario ſignificatu. E.12,d,b
Neceſſitudo, neceſſitas. A. 344,a. Neceſſitudo reipubl. E. 9, d
Neceſſitudinis (ſanguinis, amicitiæ, &c.) gradus quo Feſto, quo Corn. Frontoni. G.29,d
Negotia omnia hominum, ut minutia. G 16,d
in Negotio fortitudine & tolerantiâ, in Otio Philoſophiâ opus; dictum Ariſtotelis. D.535,a
in Negotio proprio quiſque plerumque hebetior, quàm alieno. D.140,a
Negotiorum alterius malè geſtorum actio. G.320,d
Neleus quidam, ad quem Bibliotheca Ariſtotelis hæreditate pervenerat, quid eâ fecerit. C.629,a,b
Nemauſi Amphitheatrum antiquum. C.583,a. id olim non inter maxima: eius forma repræſentata: Gothis aliquando loco arcis habitum, nomine Præſidij Arenarum. C.592. foramina in eo minora illigandis velis. C.576,b
Nemeſianus poeta citatus. A.215,b. G.198,c,d
Nemeſius, Epiſcopus & Philoſophus, correctus. D.622,a. citatus. D.621,b. G.414,c,d
Neminem unam partem, pro Nullam, phraſis Bembi. B.94,b
Nemo ſibi contigit, aut continget, dictum Senecæ, quid. G.443,d
Nemora ſuſpendere, quid Senecæ. G.670,d
Nepos ex filiâ, an Nepos, Iulio Cæſari. A.325,a
Corn. Nepos. Vide, Cornelius N.
Nepos cognomine quidam, nomine Allius, Alius, vel Ælius, ſub Tiberio, ignotum quis. G.275,c
Nepotari, profundere, dilapidare. G.271,d
Nepotatus, nepotandi actio. G.271,d
Nepotes, luxurioſæ vitæ homines, unde ſic dicti. G.273,d
Neptunum piſces ſignabat. A.98,b. Neptuni etymon verum quod. C.485,a. cur Neptunus Iovi apud Homerum optimus & antiquiſſimus. Gſ.727,c. cur terræ quaſſator aut motor dicatur. Gſ.784,d
Nero, Germanici & Agrippinæ filius: quæ ei uxor. E.546. iſne Pontifex: an potius Flamen Auguſt. E.85,b. 86,c
Nero Imp. cuius filius. E.546. magnus initio princeps, magnum poſtea monſtrum. D.232,b. eius dictum initio Imperij, magnæ lenitatis. D.249,a,b. G.209,c. principia laudabilia. A.311,a. D.455,a. ſcelere & ſanguine Imperium adeptus. D.227,a. Quinquennium tamen eius primum necem exemplar boni Principis. G.189,d. 396,c. initia eius etiam Seneca laudata: indoles eius nihilominus ſuſpecta: quam & Seneca in melius dirigere conatus. Gſ.776,d. 777,b,c. de clementiâ ſuâ ſæpe Nero gloriatus. G.197,c. ſub eo toto fore Orbe Romano pax. G.188,c. an ei blanditus Seneca. Gſ.804,d. ab annis ei Auguſtus. G.195,c. milites miſit ad inveſtigandum caput Nili; ſeu exploratum, ut Æthiopicum bellum cogitans. Gſ.777,c
Nero capillo ſufflavo, & vultu pulchro magis quam venuſto: circa cultum pudendus: animo autem imbellis. Gſ.819,c,d. in artibus Principe indignis ſe exercuit. D.129,a. eius non inſcitus, ſed impius, iocus. A.454,b. cauſſas theatralibus factionibus dare amabat. A.141,a. Apolo haberi voluit. D.426,b. à divinitate vocis ſe iactabat. D.302,b. eius nummi in quibus repræſentatur habitu citharœdico. E.242,c. Poemata eius Tacito & nonnullis qualia, qualia autem Suetonio & alijs. E.244,d. Gſ.689,d. 690,c. eius verſus de flumine Tigri non invenuſti. Gſ.736,d
Nero Imp. bis Naumachiam dedit. G 508,d. aurigam ipſe egit. E.279,c. petulanter graſſatus. E.222,c. Pythagoræ cuidam nubit. E.275,d. ſummum opum precium exiſtimabat, eas effundere. C.413,b. Romam quoad ordinem & decorem ædificiorum valde ornare ſtuduit, poſt incendium à ſe eo fine, ut putant, excitatum. C.428,a. (vide &, Incendium Neronianum.) bis ei Romæ domus ædificata. E.276,d. in eius domo nonâ arua & ſtagna. E.277,d. aditum eius incredibilis magnificentia deſcripta à Suetonio. C.450,b. amphitheatrum, etſi tantùm ligneum, magnificum ſtruxit. C.361,a. E.223,c. Theatrum totum auro illevit; & omnia ad id ſpectantia inſtrumenta fecit aurea, &c. C.407,a. quibus velis ſpectacula contra æſtum obtexerit. C.577,a,b. Equitibus certa ſedilia in Circo dedit. E.273,c. quanta prodigalitate miſſilia per ludos in populum ſparſerit. C.407,b

Nero

Nero Imp. Parthis gratus. E.307,c. *oſtentum ei puero factum.* E.170,b. *eius oratio in argentum inciſa.* E.213,d. *cui ſint donatiuum & congiaria dederit.* D.320,a *quot ſtatuas è Græciâ abſtulerit.* E.279,d

Nero Imp. ſatis diu graſſatus in tyrannide. D.406,a *primus ſæuijt in Chriſtianos.* E.279,d. *quot Senatores & quot Equites ad ferrum exhibuerit.* C.513,b *morituris damnatis tantum horarium ſpatium concedebat.* E.285,c *grauiter puniit quos cantantem ſegnius audirent.* E.293,c,d. 298,d,c. *coniurationes in eum quæ.* E.283,d. *morientis eius verba.* D.407,b

M. Cocceius Nerua ſub Auguſto, quis. G.195,c

Cocceius Nerua, continuus Tiberij, celeber Iuris auctor, Tacito. E.154,c

Nerua Imper. proprio cognomento Tranquillus vocatus. D.305,b. *impendia publica quantum poterat contraxit.* D.346,a. *aliqua ſpectaculorũ genera ſuſtulit; non gladiatores.* C.500,b. *Forũ eius idem cum Tranſitorio.* C.436,b. 438,b. *quomodo Traianum adoptauerit.* D.307,a. *eius factum liberale & memorabile.* D.330,a

Neruij à Germanis orti, Strabone & Tacito. B.157,a *qua eorum ſedes Cæſaris & Strabonis tempore.* B.156,b

Neruorum vſus maximè requiſitus ad tormenta bellica, vt baliſtas, &c. *& quorum nunc alienum.* C.321,a,b. *è Neruis textæ ſcutalæ eorum & galea Hiſpanis etiā hodie.* C.241,b

Neſeu, E, longâ quomodo. A.471,b

Neſis, inſula Campaniæ. G.472,d

Neſtoris poculum, prouerbiale ex Homero. A.106,b

Neſtorius relegatus à Theodoſio minore. D.165,a

Guil. Neubrigenſis citatus. B.304,a. D.104,b.164,b. *eius error.* B.340,a

Neutra, ſeu Adiaphora, Stoicis quæ: quæque in iis Producta & Reiecta, &c. D.486,b. & ſeqq.

Nexus, Nodi, Ligaturæ, vocabula palæſtræ. G.367,d

Nicæna Synodus citata. C.236,a

Nicanor Grammaticus de Interpunctione libros ſex edidit: vnde ſtigmatias vocatur. B.134,a

Nicanor, Seleucus. Vide, *Seleucus.*

Nicephorus Calliſtus citatus. C.406,a. 470,b.501,a. *eius errores.* C.475,a,b

Nicephorus Gregoras è Romanæ Hiſtoriæ Nouæ ſcriptoribus. B.147,a. *cur potiſſimum politicis legendus: atque eo porrò inuitatum.* D.126,a. *exemplo eſurientium Græcorũ egregiè depingit diſſidia hodierna in religione.* D.165,b. *Idem citatus.* C.197,a. 579,a,b 679,b.685,b D.123,a,b. & aliquoties in libris Politicis. *E.* 399,d.

Nicepora dea. A.162,a

Nicetas Choniates è Romanæ Hiſtoriæ Nouæ ſcriptoribus. B.147,a. *inſignis Hiſtoricus, viro Politico commendatus.* D.125,b. *eius locus de inſigni potore Catamero Logotheta.* B.142,b. *eius narratio mira de canibus Theſſalonicẽſibus.* B.392,b. *eiuſdem error.* B.339,a. *Idem citatus.* C.71,b. 87,a.197,b.282,a.301,b.353,b.356,b.471,a. D.130,a & alibi in libris Politicis. G.420,d.548,d

Nicetes Sacerdos, Declamator nobilis. A.78,b. E.477,d

Nicias Athenienſium dux nimiâ vanâque ſuperſtitione ſe & totam in Siciliâ rem Athenienſem perdidit. G.229,c. Gſ.793,c,d

Nicocreon Cypriorum rex. D.580,a

Nicolas V. Pontificis inſignis in literatos fauor. D.219. 120 *eius Diploma Indulgentiarum Capellæ D. Virginis Hallenſis indultarum.* C.718.

Nicolaus Biatta, Epirotarum alæ Præfectus, à lethali vulnere & viginti plagis, inuocatâ D. Virgine Hallenſi, ſanatus. C.713,b

Nicolai Langij vxor, votis à marito D. Virgini Hallenſi factis, intra paucas horas à grauiſſimo morbo plenè reualuit. C.714,a

Nicolaus puer Leodienſis, luminibus captus, & toto corpore æger aut impotens, ab vtraque labe ope D. Virginis Hallenſis ſanatus. C 703,b

Nicomedes Bithyniam à Mithridate recipit. A.332,b

Nicopolis ab Auguſto condita, monumento victoriæ Actiacæ. E.62,d

Nicoſtratus palæſtrita celebris. E.475,d

Nidi librorum, qui Martiali. C 634,a

Niger fluuius Africæ in Atlanticum mare ſe exonerans, Nili ramus nonnullis putatus. Gſ.750,d

Niger Orator in Galatiâ tenuis piſcis ſpinâ ſuffocatus. Gſ.772,b

Nigræ Sorores, ſuâ ipſæ induſtriâ Louanij ſurrexerunt: & quando templum ſtruxerint. C.785,b

Nigrorum occurſus, præſertim in tenebris, mali & mortalis ominis. Gſ.834,b

P. Nigidius Figulus viſus voluiſſe reuocare ſectam Pythagoricam. D.437,a. *is correctus apud Nonium.* A.131,a. *explicatus.* A.457,b.458,a,&c.

Nihil ex nihilo gigni, nihil in nihilum reuerti; Democriti effatum, ab omnibus Philoſophis receptum. D.568,b

Nil admirari, ſapientis. D.506,b

Nil niſi Cecropides, prouerbij inſtar. A.175,b

Nilus fluuius mundo notus. Gſ.733,d *eius originis, & cauſſarum incrementi eius noſcendarum curioſi multi Principes, ad caput eius inueſtigandum exploratores miſere: & qui illi potiſſimùm: atque id caput vbi quærendum.* Gſ.777,c,d. *vltra Tropicum Capricorni turgeſcere incipit.* Gſ.749,d. *eius Cataractes apud Catadupos Æthiopiæ populos.* Gſ.747,d

Nilus ſtatis incrementis inſignis. G 310,d. *eius incrementi quæ cauſſa Thaleti.* Gſ.735,d. *quo aliis? & quando id, ac quàm diu.* Gſ.747,c.749,d. *ab eius incrementi altitudine quomodo fertilitas aut ſterilitas futura præſciatur.* Gſ.747,d. *eo deriuando canales in agris manufacti pro libitu poſſeſſorum.* Gſ.748,d. *aqua Nilotica genitalis & fœtifera credita.* Gſ.735,d

Nili cataractæ, deſerta Africæ, & mõtis Atlas, termini Imperij Romani à Meridie ſub Auguſto. C.377,b

Nidi in ædificijs. Vide, *Europe.*

Nimium omnia nimium negotij exhibent. G.138,d

Nimrodus Noæ pronepos, &

Ninus Aſſyriorum Rex, idem. D.107,b

Niſi hic ſe iactaſſet, muſcæ te comediſſent, iocus prouerbialis. A.421,b

Nithardi, nepotis Caroli Magni, Hiſtoria à Pythæo edita. B 494,a

Niuella, ſeu, vt olim vocata, Niuigella, Brabantiæ Comitatus titulo inſigne oppidum. C.765,a

Nix vnde. Gſ.752,c. *è longinquiori cadit quàm grando, pleriſque: etſi multi aliter cenſeant.* Gſ 755,d. *vbi Niues ferè numquam tabeſcant.* Gſ.737,d. *Niuem vino, & vinum Niue diluere, vtrumque vſitatum.* G.137,c. 532,d

Nixij dij, quaſi nixibus parientium auxiliarij. A.121,b

Noache, ſiue Noa, diluuium quaſi à Senecâ deſcriptum. Gſ.741,d. *ab eo eiuſque ſtirpe Sapientia diffuſa per Orbem terrarum.* D.433,a

Nobiles Romanis, qui: patricij, aut plebeij: & ex vtriſque Noui: cum videlicet apud Rom. omnis Nobilitas ex imaginibus. A.289,a. *et vt Nobilitas & Antiquitas familiarum diuerſimode conſiderata fuerint apud Rom.* F.40,d

Nobiles quando primùm ab Epiſtolis aut Libellis Principibus Rom. E.274,d,b,c

Nobiles egeſtate adacti ad Arenæ operas auctorare ſe paſſi lucri cauſſâ. G.613,d. Gſ.802,c. Vide etiam, *Gladiatores.*

Nobiles antehabendi, quoties paritas eſt aut concurſus. D.144,a. *præſumuntur optimi miniſtri Principum.* D.143,a,b

Nobilium magiſtratuúmve factiones aut contentiones legibus comprimendæ, in ipſis potiſſimùm initijs. D.109,b. 110,a

Nobiles plerumque hodie ſpernunt bonas literas. A.169,a

Nobilibus mortuis ſicut in ſtatuâ nihil additamenti præter nomen. A.19,b.175,a

Nobilem verè facit animus. G.457,d

Nobilis quidam vir Antuerpiæ à D. Virgine Hallenſi præſeruatus à malo. C.713,b

Nobilis Bauarus ope diua Virginis Hallenſis ſanatus. C.709.b
Nobilitatis Europaa hodie inſigne Torques aureus, unde. C.209,b
Nocentes, unde & cur felices in externis. D.555,a,b
Nocumenta, documenta. D.59,a
Noctua inſigne Atheníenſium. A.150,b
Nodum nuſquam quàm in apice habebant Flamines. A.275,b
Nodus in crinibus Germanorum E.448,d.G.57,d
Nodi in citro, ſeu partes nodoſa maculas referentes. G.373,b
Nodi, Nexus, Ligatura, Vocabula palæſtra. G.367,d
Nodus, pro Amento. C.345,a
Noræ, quæ. D.460,b
Nola a quibus & quando condita. F.14,d
Nomen Epiſtolam ſcribentis antiquitus ſemper præmiſſum nomini eius ad quem ſcripta, etſi dignioris. B.534,a
Nomina duo gentilitia uni homini, non Romanus. E.133,b
Nomina fauſta. E.22,c,d. *eorum omina aut auſpicia quæ: & contra.* E.411,c. *Nomen fauſti & boni ominis captatum in primo milite ad militiam citando.* C.21,a
Nomen gravi crimine damnati ſublatum, eraſum, oblitúmve: & quomodo. E.527,b
Nomina partium a plebe per faſtidium crebrò immutantur. E.323,d
Nomina frumentantium in tabulis inciſa. D.319,a
Nomina Principum ſignis militaribus inſcripta. C.110,a
Nomina propria conciſe a librariis ſcripta multorum mendorum occaſio. A 66,a
ad Nomen citari, ad Nomen reſpondere, dictiones formulares in cenſu aut dilectu. C.21,b.G.74,d
Nominum finis, ut res intelligantur. D.489,a
Nomina nota rebus ignotis ſæpè abſurde dabant Romani. A.304,a
Nomina, titulis debitorum: hinc, Nomina facere, &c. quid. G.261,b.296,d
Nomenclator, munus ordinarium, ſiue officium, miniſteriúmve, atque id inter neceſſaria, apud claros olim & potentiores viros. D.317,a. G.265,c,d. *Nomenclatores unde vulgo Fartores dicti.* G.226,d. *q nomina clientium & amicorum domini, ordine in libros digerebant.* G.360,c. *interdum ediſcebant.* G.215,d. *inde nomen cuiuſque ſalutantium domino indicabant.* G.163,c,d. *e turbà etiam ſalutantium ſuggerebant domino qui ad cœnam vocandi, ſeu ab officio, ſeu ex ordine.* G.421,d
Nomenclatores ut ſui proceribus, ſic etiam additi diis. A 329,b
Nomentanus, gulo ſub Auguſto notiſſimus. G.238,c
Nomentum quam longe ab Urbe Româ. E.285,d. *Nomentana Villa Senecæ.* E.285,d. G. xix. xxiij. xxvij. 625,c,d
NON *moneri, ſenium innocentia Lipſio.* B.110,a
Non liquet, formula in re ambiguâ. G.494,d
Non putaui, dictum imperatori turpiſſimum eſſe, quis dixerit. G.35,d
Non-ſcientia, Eretricis, Pyrrhoniis, & aliis aſſerta. G.570,d
Nona, legitima olim hora cibi: hinc Belgarum Noen. A.101,b. B.503,b
Nonis, aut circa Nonas menſium, frumenti largitiones fieri ſolitæ a Romanis. A.248,b.249,a.C.405,a
Nonaria, meretrix Perſio unde dicta. A.235,b
Nonni genus. E.28,d
ad Lud. Nonnium D.M. Epiſtola Lipſii. B.241,b
ad Aluarum Nonnium D.M. Epiſtola Lipſii. B.476,a
Nonius Marcellus Grammaticus, homo ridiculus ſæpè nugator. A.19,a.84,b.209,a.214,b. 319,b. & fortè alibi. *Idem correctus.* A.17,b.19,b.27,b.34,b.35,b.41,b. 42,b.45,b 47,b 52,a.58,b.59,b 60,a.62,a.71,b.72,a. 76,a.79,a,b. 82,b. 84,b. 85,a. 92,a. 100,b. 116,a,b. 117,a.118,b.121 b 122,a.123,b.126,b.129,a.130,a,b. 131,a. 134,a,b.147,b. 149,b. 151,b. 152,a,b. 158,b. 159,b. 168,a. 173,a. 179,b. 180,a,b. 183,a. 184,a. 192,a,b. 199,a,b. 200,a.203,a,b 207,a.209,b.211 a. 214,b.215,a 216,a. 218,b.221,b. 263,b. 275 a.278,a. 319,b. C.62,b.509,b. 522,b.666,b. 668,b.G.224,c,d. *Idem citatus.* A.63,a.78,a.79,b.119,a.133,b. 183,b. 257,b. 269,a. 302,b. 336,a. 460,b B.31,b. C.22,b. 26,b. 51,a. 69,a. 319,b. 326,b. 342,b. 353,a. 645,a. 666,b. 668,a,b. 683,b. D.621,a. E.91,d. F.78,a. G.xiij. 16,c.175,b,c.267,c.397,d.502,d.561,d.652,d. Gſ.753,c.777,d.813,b
Nonnus poeta mirificus. B. 85,a. *Ie citatus.* C. 652,b. 656,a.657,b.659,b.660,a,b.662,a.682,a. E.444,d
Nono die parentalia concluſa in funere; ut ſeptimo inſtauratio voti in nuptiis. E.145,d
S. Norbertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis inſtitutor Ordinis Præmonſtratenſis. C.795,b
Norici cuiuſdam ſtrenui potoris mirum exemplum nuperum. B.141,a
Normanni (vel Noremanni) qui populi: potiſſimas Europæ regiones depopulati; aliquibus etiam aut vi aut pacto occupatis: à variis inſuper regibus & dynaſtis carpti aut repreſſi potiùs, quam vere victi: tandem in Louaníenſi agro ab Arnulpho Imperatore maximam cladem paſſi. C.757.758 759.
Northollandi qui hodie, fortè veteribus Mattiaci. E.446,c
Nortia, vel Nurſcia potiùs, Vulſinienſium dea. E.106,d
Nortmanni & Dani quas & quot hoſtias diis quotannis immolare ſoliti. E.439,d
Noſce te ipſum, cuius dictum ſit, variant auctores: & ſuper eo dicto Sermones Porphyrii laudati. G.113,d,c. *unde dictum; idque explicatum, & quomodo uſu applicandum.* D.466,b.605,a,b.606,a
Noſſe multa malle, quam a multis noſci, verè docti eſt. C.557,a
Noſter eſto, Noſter eris, familiaris locutio. A.123,b
Notæ, ſcripturæ compendia, quibus veteres in celerem ſcriptionem uſi, quid: qui earum inuentores primi: quis uſus, & modus: quales, & quot: Signa etiam vocata, Puncta, & Singulæ. B.381,b.382.383,a.G.578 d
Notarum vitioſa interpretatio, cauſſa multarum mendorum. A.165,a
Notarum Libri Senecæ, qui perierunt, Rhetoris potiùs fuerint quam Philoſophi. G.xxv.
Notam facere, pro, Iniuriam facere. A.20,b
Notare, quid. A.326,b
Notaria ars, quæ. B.381,b.381,a
Notarius, veteribus quid: Notariorumque in ſcribendo celeritas. B.383,a.Gſ.825,d 826,a
Notiones, ſeu Notitiæ, ἔννοιαι, aliis προλήψεις, anticipationes, quæ ad doctrinam faciunt, quid, & quotuplices, accuratè dictum. D.470,471.
Notitia Imperii Liber citatus. C.87,b.112,b.243,a.244,a. 316,a b. 344,a. 388,a. 422,b. 429,a,b. 435,a.446,a. 448,b.E.539,a.G.478,d
Notor, qui Ciceroni Cognitor, Xenophonti γνωστήρ, quis. G.450,d.Gſ.823,a
Notulæ marginales in Lipſii ſcriptis ad intellectum plurimum iuuant; præcipue in Politicis. D.11.
Noua Roma, Byzantium, ſiue Conſtantinopolis. C. 399, a
Nouatianorum error de æqualitate peccatorum, qui & Stoicorum. D.521,b
Nouatianus De cibis Iudaicis correctus. G.669,d. *idem citatus.* C.190,a
Nouatores in republicâ omniquæ ſtatu periculoſi. D.55,a. 160,a. *in religione, coercendi.* D.159,b
M. Ann. Nouatus, frater Senecæ Philoſophi ipſo maior, poſt à Iunio Gallione adoptatus in eiuſdẽ nomen tranſiit. A.231,b, &c. Vide, Gallio.
Nouatilla, Nouati ſeu Gallionis, Senecæ fratris, filia. A.233,a. G.88,c
Nouellæ Iuſtiniani correctæ. C. 584,b. *citata.* C.88,a.235,a. 685,b. E.145,d
Nouellius Torquatus Mediolanenſis uno impetu tres vini congios hauſit ſpectante Tiberio. B.141,b

Nouem-

Novemdial, Novemdialia, Novemdiale ſacrū, poſt lapidum imbrem, a quo inſtitutum. E.145,a
Noni, aut Nani homines, Romanis qui. A.289,a. G.321,d
Nonius apud Nonium Marcellum correctus. A.131,a 152,a.199,b
Novus Orbis (ſive America) an veteribus cognitus. D.593,b. 594,a,b. *in eum unde poſt Diluvium homines & animalia pervenerint.* D.595,a. *ſuperſtitionibus plenus: & varij variique ibi ſacrorum funerumq; ritus.* D.183,b. 184,a. *quomodo factus cultior.* D.404,b. *ab Hiſpanis victus victorum ſuorum robur divitijs fregit.* B.199,a. *colonijs ab Hiſpanis prudenti conſilio impletus.* C.386,a. *eius incolarum mira ſimplicitatis erronea credulitas.* C.297,a. *eorum quidam exhilarandi ſui gratiâ è mortuis cranio bibere ſoliti.* C.509,a. *Virgines perpetuas multas Soli religiotè ſacrare ſoliti.* C.619,b. *maiorum res geſtas carminibus aut cantilenis, ceu hiſtoriis, edidere ſoliti.* E.434,d. *quædam in Novo Orbe fluenta aurifera.* G.110,d
Novum Ver, Nova Æſtas, &c. E.49,d
Nox, regnum Lunæ potius. Gſ.816,d
Nox Romanis in quatuor vigilias diviſa: in tres partes Græcis. C.175,a
Noctis meridies, Varroni, pro, Media nox. A.417,a
Nox, pro, Noctu. A.86,a
Noxij & eorum cuſtodes, eidem catena alligati, dextrâ illi, hi ſiniſtrâ. G.359,d
Noxia forte contingit latêre, ſed non latendi fides, Epicuro. G 609,d
Noxios beſtijs obijci, Roma vulgare G.225,d
Noxioſiſſimus, vel Noxiſſimus. G.206,c
Nubere, &, Nuptias facere, inter obſcœna ſæpè. A.87,b
Nuptæ verba, quæ. A.87,b
Nubere, pro, Velare. A.240,a
Nubentium ad maritum venientium tres aſſes ferendi ritus explicatus. A.134,a
Nupſiſſe quis dici poſſit. G.xxxiij.
Nubes non in ſtillicidia diviſa, ſed continua. Gſ.688,d. *Nubes quæ rariores, leniores, &c. an quæ in infimo, an quæ in altiore aere.* Gſ.754,c 759,d,e
Nuces legere, quid Ciceroni. A.112,b
Nudati ſupplicio afficiendi cur a veteribus plerique. C.658.b
Nulli fidere, nervus ſapientiæ, Epicharmo. B.22,a
Nullus, Nulla, declinata ut cætera adiectiva primæ & ſecundæ declinationis. A.73,b. 175,b
Nullus pro, Non, apud Comicos. A.134,b
Numa Capitolium, Vetus dictum, Romæ condidit. C.429,b. *quam multa templa ſtruxerit* C.430,a. 431,a. *Veſtam Albâ Romam tranſtulit.* C.603,b. *templum ei ibi, & quidquid ad certum & ſolennem eius cultum, inſtituit.* C.604.a *quatuor tantùm, & quas, Veſtales cepit.* C.607,a. *cuius partis Iuris Leges tulerit.* D.279. *aliquot earum verba, & aliquot ſenſa* A.148,a. D.280,a. *Flaminem Dialem cur crearerit.* D.155,b. *libri eius combuſti, qui, & cur.* D.166,a
Numantia quamdiu a Scipione obſeſſa; & quomodo periit. G.9,d. *eius circumvallata deſcriptio ex Arriano.* C.284. *item Iconiſmus.* C.286.
Numenius Platonem Moyſem Atticiſſantem vocat. D.431,b. *Liber eius contra Stoïcos, Quod non ſit corpus quidquid eſt.* D.173,a. *eius ſententia de ἐκπυρώσει, apud Euſebium.* D.597,b. 599,a. 600,a *citatus.* D.616,a
Numerius Atticus, vir Prætorius, in cælos aſcendentem Auguſtum ſe vidiſſe iuravit, quo præmio. Gſ.816,d
Numeri, palæſtra verbum in motu flexuque membrorum: item, ad Numeros corpus movere. G.167,d. 367,b.c
Numerò, ſtatim, illicò, ſine morâ. G.323,d
Numerus, pro Modo, concinnitate. G.44,d
in Numerum relinquere, ſine magno uſu habere. G.192,c
Numerus, &, Numeri, manus militaris, ſive pro Cohortibus, ſive pro Legionibus. C.41,b. 237,a. 294,a. 295,a. E.308,c. 335,c. 462,d
Numericorum Liber citatus. C.652,b
in Numeris ſæpè peccatum ab exſcriptoribus veterum Codicum. C.474,a,b. 499,b. Gſ.709,c
Numidæ equites duûm generum: ſuiè ij, eorumque equi, deſcripti. C.94,b. 95,a,b. *eorum pavor contra veteranos Romanos.* C.458,a. *equos ſine fræno regebant Numidæ.* B.510,a
Numidæ equites divitibus Romanis ſuſtinere præcurſores. E.348,c. G.561,d. 672,d
Numidæ pro communi iure patruum maioris fratris filio in ſucceſſionibus præferebant. D.220 b
Numidici Vrſi, qui. A.303,b
Numidicum marmor in cruſtas ſciſſum in varios uſus. G.556,d
Numidius, gentile cognomen Quadratorum. E.201,c. 215,d
Numina læva, Vatenes. D.561,b
Numiſma cenſus, in Evangelio; aut, Cenſus, Heſychio, quid. C.393,a,b
Numatio, res uſuraria. A.349,a
Nummi bigati, &, ſerrati. E.437,c,d
Numorum aliquot veterum inſcriptiones citatæ & explicatæ: quorundam etiam imagines repræſentatæ. A.164,a. 167,a. 251,b. 280,b. 281,b. 303,b. C.26,b. 107,a. 562,a. 602,b. 605. 607,b. 632. 614. 652,b. 674. 675. 676. 682,b. D.302,b. 319,b. 322 b 324,b. 328,b. E.xiiij. 3,d. 13,d. 28,c. 60,c. 68,c. 91,c. 122,d. 139,d. 146,d. 169,d. 178,d. 181,c. 189,d. 282,d. 308,d. 315,d. 502,a. 536,d. G.xij.
Numorum antiquorum ſtudium non inelegans. B.118,a
Nunc, ſive Tempus præſens, inſtar puncti eſt inter præteritum & futurum. D.602,a
Nunciandi res novas mos veterum Gallorum: item Perſarum. B.302,a
Nuncupationis votorum pro incolumitate Principis. E.298,d. 540,d
Nundinis adſimilis vita hominum, Pythagoræ & Menandro, quomodo. G.165,d
Alvar. Nunnius Ferrerius ſingularis in patronum gratitudinis. D.257,a,b
Nuptiales varij ritus explicati. E.179,b,c,d. *in Nuptijs ſolennis aqua aſperſio.* E.523,b *faces præferebantur, & plerumque a pueris.* A.373,a. *poſtes lanis cingebantur.* A.158,a
Nuptialia verba. A.170,a
in Nuptijs ſeptimo die inſtaurata vote, ut nono Parentalia concluſa in Funere. E.145,d
inter Nuptias veteres & novas quid intervalli permiſſum Lege Papiâ Poppæâ. E.514,c
Nuptiarum ſumtus quâ ſumma ab Auguſto definita. E.92,d
Nuptiæ cum hæreticis interdictæ in Eccleſiâ veteri. D.164 b
Nuptias facere, quo aliquando intellectu. A.87,b
Nurſcia (potius quàm Nortia) peculiaris Vulſiniēſium dea. E.106,d
Nuſquam eſt qui ubique eſt. G.388,d
Nutricium, pro Nutricatu. G.89,b
Nympha, &, Lympha, veteribus ἀδιαφόρως dictum. A.105 b
Nymphidius quantum donativum militibus nomine Galbæ promiſerit. C.413,b. 414,a
Νυμφίε φίλε, *Proverbium.* C.545,b
Nyſſenus. Vide, *Gregorius Nyſ.*

O.

O. *Vocalis, quod ad tempus & ſonum duplex. longa, ut aliæ Vocales longæ, apice dignoſcitur; aut vero geminatur: & effertur ut Ω Græcorum; Foy, Voix, Gallorum, & Brood Belgarum.* A.454,b. *Brevis, ſcripta & elata ut ὀμικρὸν Græcorum.* A.455,a *Eadem brevis interdum ſcripta pro V brevi.* A.36,a. 456,a. *Longa autem antiquitus aliquando cum AV, diphthongo alternabat.* Gſ.765,d

Obarati

Obærati proni in ſeditiones. D.120,b
Obedientia, ſumma virtus eſt inſtituti ſancti Franciſci. B.521,a
Obedientiæ militaris Romanorum inſigne exemplum. C.457,b
Obeliſcorum frequentia in Ægypto. E.66,d. *ſculpta ſæpe in iis multa genera volucrum ferarumque alieni mundi.* D.594,b
Obeliſci integri etiam nuper Romam tranſlati. C.435,b
Obeſi parum apti militiæ. D.88,b
Obiicere, quomodo O, breuem habere dicatur. A.471,b
Obiurgatione qui non corrigitur, & is ad plagas obdurabitur. G.201,c
Oblatio, inter Tributi genera; ſeu Tributum voluntarium. C.403,a. D.310,b
Obliqua acies, quæ. C.114,a
Oblonga forma caſtrorum Vegetio, quæ quadra, aut quadrangula, ſed non æquilatera. C.154,a
Obnoxius, diuerſa ſignificatio. G.145,d.316,d.664,d
Obnoxior, in Comparatiuo. G.206,c
Obolus, quid. A.233,b
Obruſſa, Obryza, &, Aurum obryzum, quid: & quod quibuſdam vocis etymon. G.407,d. Gſ.752,d,c
Obſcœna an aliqua pars Ludi in Amphitheatro dicta. C.508,a. Gſ.812,b
Obſcœnum, pro, Perniciosum, noxium: & vocis etymon. Gſ.695,d.812,c.
Obſcuritas ſenſus ſequitur ſermonis breuitatem. D.11.
Iul. Obſequens correctus. E.10,b. *citatus.* C.64,a. E.102,d.145,a.265,d.502,b. Gſ.683,d
Obſequentes, velanda ignominia cauſſâ à M. Antonino Philoſopho vocati milites ex gladiatoribus lecti. D.530,b
Obſequium adminiſtros Principum decet. D.43,b
Obſeruationes Lipſii conferendæ ad Libros Auctorum, antequam de iis ſane iudicari queat. A.138.
Obſides in Germaniâ puellæ; vt olim & Rom. E.438,c,d
Obſides, Obſtare, & ſimilia, ſæpe à veteribus per P, ſcripta, Opſides, Opſtare, &c. F.73,d
Obſidionalis corona, quæ, qualis, & ob quam cauſſam donata: cum Murali confuſa ab Ammiano. C.210,b
Obſoleta verba, quæ. B.540,a
Obſtinatio, magnis ſæpe agnata, Principi vitanda. D.140,a
Obſtrigillare, obſtare, opponere ſe. G.651,d
Obſtructionibus venarum meſaraicarum medentur acidulæ. B.481,b
Obii quorum nomina ignorabantur, Domini vocati. E.510,a
Obultronius Sabinus, quis. E.319,c
Occanere. E.71,d
Occaſio in bellis non negligenda. D.97,a.99,b
Occhoris, an potius Bocchoris, Ægypti rex. E.425,d
Occidere quem ſeruandi nullus modus, interdum miſerationis ſpecies, Stoicis; imò & Romanis. G.12,d
Occidere præter leges quenquam, aliquando Principi licitum videri. D.76,a
Occidere, pro, Contra cedere. A.275,b
Occidentales populi ſermonem Latinum olim vulgo auidè arripuere. A.448,a,b
Occupare loca, in ſpectaculis, quid. C.574,b
Occupatorum omnium miſera conditio: miſerrima nec ſuis occupationibus laborantium. D.603,a. *inter Occupationes tamen quoque philoſophandum.* D.603,b.604,a
ex Occurſu omnia captabat ſuperſtitio veterum. G.109,c
Oceanus Orbis circumfluus. A.330,b. *totius Orbis vinculum, terrarumque cuſtodia.* G.120,d. *finis rerum & naturæ veteribus.* E.451,d. G.369,d. *ſuum diſtinctum globum facere putatur multis: tum quâ portâ de eo ſentiant multi, & imprimis Stoici.* D.588,b.589,a,b. *principium omnium rerum & alter, Homero.* D.577,a. *genitor & altor deorum atque aſtrorum; & inde ſub Zonâ torridâ locatus à Macrobio.* D.586,a. *duplicem enim eſſe, & triplici ſinu Terram in quatuor partes, ſingulas chlamydem referentes, partiri; ſenſu in omnibus haud prorſus vano.* D.590.591. G.121,b,c
Oceanus mutationi obnoxius. D.589,a. *vnde Homero ἀψόρροος.* D.591,b. *ſidere æquinoctii maximè intumeſcit.* E.35,d. *ſemper etiam ſub grandinem.* E.49,d. *eius æſtus cauſſa inquiſita.* D.590,b. E.35,d
Oceanus penè totus nauigationibus Hiſpanorum, Britannorum, & Batauorum, peragratus. D.589,a
Oceanus aduerſus, obuerſus, diuerſus, aut auerſus, quomodo intelligendum. E.434,d
Oceanum litus, vt, Acumen Sterſinium, &c. A.204,b
Oceanus Orientalis, id eſt, Mare Indicum, ſeu, vt veteribus, Mare Rubrum. C.378,a
Oceanus ab Occidente terminus Imperii Romani ſub Auguſto. C.377,b
Ocellus Lucanus Pythagoreus, Platoni, Philoni, & Luciano laudatus aut nominatus. D.436,a
Ocreæ quales peditibus Romanis: ſingulis an duæ, an vna: vna, in vtro crure. C.89.240. *in vno tantùm crure exempla: diuerſa tamen quoad crus, dextrum aut ſiniſtrum.* C.141.245.248,a
Ocriculi in Vmbriâ reliquiæ hodie Amphitheatri. C.587,b
Octauâ diei horâ lauabantur Romani. A.101,b
Octaua bonorum damnati, præmium ſeruo pro accuſatione domini in crimine maieſtatis. E.114,d
Octauarii in Codice Iuſtinianeo qui. C.591,b
Octauia maior, ſoror Auguſti: qui eius mariti, qui liberi. E.546. *quando ea obierit.* G.108,c
Octauia minor, ſoror Auguſti. coniugium & ſtirps eius ignota. E.546.
Octauia Claudii Imper. filia diſponſa L. Silano, poſt uxor Neronis Imper. E.547. *relegata, quò.* E.261,d
Octauia Bibliotheca Romæ, vbi, quando, à quo, & quâ occaſione erecta. C.631,a
Octauia Tragœdia ignoti ſcriptoris, puerilis. A.358,a
C. Octauius, C. F. Auguſti pater: quæ ei uxores: qui liberi. E.546.
C. Octauius C. F. C. N. idem qui poſt adoptionem Cæſaris vocatus, C. Iulius Cæſar Octauianus Auguſtus. Vide, *Auguſtus.*
P. Octauius quidam quanti mullum piſcem emerit. C.463,b
ad Octauium Epiſcopum Tricaricenſem Epiſtola Lipſii. B.291,a.400,b. Vide etiam, *Frangipanus.*
Octobrem menſem Domitianum vocari à ſe voluit Domitianus. D.339,b
Octophorum, geſtamen octo baiulorum, quales lecticæ diuitum. A.270,b. G.181,c
Oculi, pro, Oculos. A.134,b
Oculi, feneſtræ, per quas multis vitiis aditus in animum datur. Gſ.768,b. *claudendi illi, & Aures muniendæ contra Venereos aſpectus & ſermones.* B.22,b. *Oculi recti, confidentiæ nota.* G.175,a
Oculi quibuſdam tam flagrantes, vt vel in tenebris legere poſſint. Gſ.710,d. *iratorum Oculi cur micent.* G.2,c. *tument oculi, ac quaſi exſiliunt, tumente animo.* G.61,b. *Oculis tumentibus & plenis intueri, quid.* G.592,d. *Oculus inconniuus rariſſime.* C.499,b. G.20,d. *Oculi rubere ſuffuſi in peſte.* A.372,b
Oculus cauſſarius, pro Morbido oculo. C.23,b
Oculi quomodo oblectandi in peregrinatione. B.21,a
Oculus variè ſe inflectens, nihil intente videt; ſic mens quæ auocatur. C.233.
Oculus animæ Prudentia. D.22,a
Oculi Vniuerſi Stella, aut Sol. D.580,a
Oculi linguam præcidérant, quæ phraſis. A.77,b
Oculos oſculandi mos Romanis. A.308,a
Oculos tangendi mos in obteſtatione. item rogandi, imò iurandi, per eos. A.266,a
Oculos morientium propinqui claudebant apud Roman. A.115,a
Oculi obligati ſuſpendendis proauorum auo. C.701,b
Oculiſtria, vel Ocliſtria (alii Ocliſera, & Oculiſera) quæ aptè dici queant. A.263,b. G.444,d
Odenatus Zenobiæ maritus Mæonii conſobrini ſui inſidiis ſublatus. D.213,a

Odium quid & cui ſim. C 440,b
Od rint dum metuant ex trabibus verſus, cuius. G.16,d. 497,d
Odium eſt Ira inueterata: quid autem Stoicis. G.4,b
Odia propinquorum ac obſtinata. E.418,d.G.35,c
Odium pub... rer ſtr animo generoſo. G.207,d
Odia ſæpè multitudine beneficiorum procreantur. E.114,c
Odium ſubditorum in Principem, quid? unde naſcatur: quàm periculoſum: quibus rebus foueantur: quibus ea obuiandum: aut in inſeliciores miniſtros deriuandum, &c. D.61 & ſeqq.
Odorato umbris, quid Seneca patri & Apuleio. C.575,b
Odorum ſparſiones in comœdys. G.239,c.Gſ.703,d
Odos, pro, Odor; & ſimilia plura. A.465,a
Odryſa, Thraces, quam inhumaniter efferi. C.520,b
Odyſſea Homeri, tota Virtutis, Conſtantiæ, & Fidei ſchola. D 452,b
OE, diphthongus olim ſcripta Latinis vt Græcorum OI. quæ ſcriptio emanuit. Sonat olim ferè vt Y Græcorum, ſed mitius: qualis Gallorum Coeur, aut Belgarum Oen ſonat. hinc apud priſcos ſæpe in V, aut E, commutata. A 457,a,b.E.233,c
Oeconomi hodie Principum ad ſingulos ciborum miſſus fores baculo feriunt. A.281,a
Oeconomica Philoſophia, quæ D.464,a
Oecuſi, populi in Africa. E.410,d
Oenuphis Heliopolita. D.435,a
Oenus flumen vnde oriatur. C.120,c
in Oebazum nobilem ſineam immanis ſæuitia regis Dary. G.51,d
Oeſus, vel, Oeſſus, pro. Vſus. A.84,a
Offa mortifera. G.24,d
Offendendi non ſunt qui poſſunt offendere. B.97,b
Offendere, incidere in aliquid, diuerſum a Defendere. A. 212, b
Officia, καθήκοντα, quid. D.473,b. G.33,d.132,d
Officia ciuilia, qualia. G.489,d
Officia clientium aut obnoxiorum G.283,d
Officia in codicillis à Principe data. E.120,d
Officialibus ſuis à Principe nunquam indulgenda nimia poteſtas, & cur. D.144,b
Officioſi, ſalutatores matutini; vt res ipſa Officium. G. 668, d
M. Oſity Hilari mors repentina. A.237,a
A. Ofilius ſcripſit de legibus Vicēſima. E.534,b
Ofilius, pro quouis ignoto, vt Seius, aut Titius. A.314,b
Ogiua Lucenburgica, Flandriæ Comitiſſa, quinquagenaria, in tabernaculo in Foro Atrebatenſi ad id ſtructo, præſentibus multis matronis parit. D.218,b.219 a
ad Anton. Oiſelium Epiſtola Lipſij. A.153,a
Olbia, Pracanica vrbs in Ponto. G.75,d
Olea milliaria, quæ Plinio C.333,b
Oleagina corona in Olympicis. G.137,d
Oleagina corona, inter præmia militaria cuius dignitatis apud Rom. C.211,b
Olearioium taberna in Velabro Romæ. E.276,c
Olera legere, quid apud Catullum. A.112,b
Olere nardum, vnguentum, &c. A.36,a
Oleum ciuibus datum apud Romam. idque ſtatâ largitione, ex inſtituto Seueri. A. 251,b. C.406,b.407,a. E.256,c,d
Oleum feruens aſcendentibus muros ſuperfuſum. C.349,a
Olei modicum Veſtali ob inceſtum defoſſæ appoſitum, cur. C.617,b.618,a
ad Seraphinum Oliuarium, Sacri Palaty Auditorem, Epiſtola Lipſij. B. 234, a. ad eundem Cardinalem. B. 24...
Oliuerius Leefdalius, vir nobilis, in Syriam Bruxellâ miſſus liberando Godefrido Barbaro captiuo, feliciter re confectâ, Principem reduxit. C.766,b
Oliuerius Tempelum Hallas aggreſſus repellitur. C.900,a,b
Olla inter inſtrumenta militum Romanorum. C.204,a,b
T. Ollius Poppææ pater, Quæſtor. E.231,c
Ollorum, id eſt, illorum. A.90,b
Olympicorum certamen quando & à quo inſtitutum, aut reſtauratum. F.15,d,b
Olympij cognomen merito Pericli datum. D.246,b
Olympiodori Excerpta e Bibliothecâ Photij notata. C.406, a,b.408,b.416,b.422,a.439,b.449,a
Omiſſum, pro, Otioſum, rem ſuam, inutile. Gſ.791,b
Omne quod iit, corpus eſt Stoicis. D.572,a.575,a
Omnia in omnibus eſſe, quomodo intelligendum. D. 582,a. Gſ.726,d
Omnes, Omnes, acclamandi in communi aſſenſu formula. A.291,b.422,a
Omnia aliquem alicui eſſe, prouerbialis phraſis de gratioſis, &c. A.174,a.F.67,d
Omoſis Ægypti rex Clemente Alexandrino. E.425,d
Ongenta, pro, Vnguenta, antiquè. A.215,c
Onobelus, magnâ prominentiâ homo, quaſi aſinino telo inſignis. B.124 b
Onomarchus quidam Phocenſium dux à Philippo Macedone victus. D.174,b
Onomaſticon vetus correctum. C.523,b
Onufrius Panuinius laudatus & commendatus. B.147,a. E.169,d.177,c.F.20,d. allegatus. C.444,a.683,a. D.305,b 344,b. a Pomponio I.C. deceptus. E 150,d. Eiuſdem aliquot errores demonſtrati. A.287,a.E.90,c. 91,c 212,c.269,d.F 63,d
Opalia in eundem diem incidebant, in quem Saturnalia. C 487,a.b
Opera quam admiranda Romani ſtruxerint, ſiue Temporaria, ſiue Diuturna, oſtenſum toto Libro tertio Magnitudinis Romanæ Lipſij. C.418. & ſeqq.
Opera militaria quam vtilia, quam laudabilia, Romanorū; & quam immanda. C.228,a,b. Operibus enim & oneribus exercendi milites non minùs quam armis. D 90,b. omnia Opera ſtructura melioris ſtupenda a militibus Romanis quomodo paſſim facta. C.192,b
Operum nomina more Romano non ab eo qui ſtruxit indita, ſed ab eo qui dedicauit. C.562,a
Operis ſpecies, ἰχνογραφία. A.276,a
Opera, pro, Operary. E.511,d
Opera a ſcena, Clodiana, theatrales, &c. A. 141, b. E.15,c
Operarum ingens numerus in exſiccatione lacus Fucini. E. 205,c
Operas edere. G.140,c. indicere. G.42,c
Opera pretium facere quid. G.300,c
Opera, pro, Auxilium. G 637,d
Operandi verbum, ad ſacra. E.47 d
Operam alicui rei, operam ei dare & intendere. G.376,d
Operis offenſarum, &c. E.386,c
Operto capite ambulare, delicatorum putatum antiquis. A.185,a. Vide plura in, Caput.
Opes, inter falſa Bona. D.381,b. Opes veræ, internæ, & quibus rectè viuitur. B.30 a. Opes enim, corporumque cultus, præ animi bonis non magni faciendi. D. 21, b. ea & vires humanæ puerilibus crepundijs conſentanea. D. 34. b. quo autem Philoſophum Opes deceant. D.455,b
Opum modus, qui minimi G 81,d
Opes immanes olim Romanorum. E. 81,d. quanta illa, ſeu publica, ſeu priuata, oſtenſum toto Libro ſecundo Magnitudinis Romanæ Lipſij C. 389. & ſeqq.
Opes opus ſunt, & ſine iis nihil fieri quod opus. D.45,b
Opes magnæ non tam multa capiendo, quam haud multa perdendo acquiruntur. D.65,b
Opes immanes ſubditorum minimè re Principis & Regni, utique adeò ipſorum ſubditorum eſt. D.67,a
Opici mores Iuuenali. A.205,b. 211,b
Opicus, inter conuicia ſparca. A.199,b. Opicum, ſpurcum, infanda libidine, ſignificator: vnde. A.211,b
Opidorum ornamentum, quæ. A.263,b
Opima hoſtia quæ. G.266,d
Opimia, vt Oppia, Veſtalis inceſti damnata, & viua defoſſa. C.67,b
Opimiana vina, quæ. Gſ.755, d

Opinio quid : contraria rectæ Rationi & Scientiæ : unde ei origo. errorum vitiorumque mater: eius vituperium, vires, & effectus. D.379,b. 380,b. 504,b. tanquam arx tyrannidis in homine. D.380,b. magna ea facit, quæ Ratio leuia. B.18,b.D 411,a
Opinione blandiente grandi nihil ferimus paruum, tumidi tantùm vires. B.195,b
Opinionum vinculo adſtringimur ut ſtulti quidam ſe ſtramineo nodo alligari patiuntur. D.383,a
Opinionibus iactati, ſemper cupidine fluctuant, ut chamæleon ore ſemper hiat : eorumque ſtatus & mores deſcripti. B.15,b
Opinionum fæcibus eiiciundis tempus dandum, ſicut muſto ut deſpumet. D.166,b
Oportet. quamdiu Oportet, id eſt, quamdiu oportunum eſt. G.625,d
Oportunum, quid. G.309,c
Oppianus poeta liberaliſſimè à Caracallâ remuneratus. D. 276, a. eius verſus de elephantorum ſermocinatione. B.35,b.40,a. Idem citatus. C.269,b. G.198,c
Oppius an auctor Continuationis Commentariorum Cæſaris. A.336,b.C. 457,b. Sed citati hoc Indice ij Libri ſub nomine Hirtij.
Opponere pignori, &, Res pignori oppoſita. G.576,d
Opprobrium maiorum, phraſis Salluſtiana. E.100,c
Oppugnatio bellica opidorum, &c. Romanis alia Subita, alia Diuturna: illa qualis. C.266,b. qualis iſta. C.283,a
Oppugnatio opidi tutior, id eſt, Opidum contra oppugnationem tutius, Hirtio. C.293,a
Opra, pro, Opera, vulgo, non in carmine, ſolum. G.637,b
Ops dea, eadem quæ Rhea, uxor Saturni. C. 487, a. 601,a. 322,b
Ὀψώνιον, & ὀψωνιασμὸς, pro Pecuniâ Stipendij, unde. C.200,a
Opſoniorum quid in ſtipendium è publico militibus apud Rom. datum. C.203,b
Ioan. Opſopœi correctiones ſæpenumerò memoratæ in Commentarijs Lib. Fromondi. Gſ.689,c. & ſeqq.
Optanda ſub conditione, quæ Ariſtoteli. G.501,d
Optandum imprimis quid. G.402,d
Optatus Milenitanus citatus. C.190,b. D.155,b.157,b
Ὀπτίκια, quæ Gratiis. C.574,b
Optimatum Status præ Principatu aut Regno ſpretus. D 25,b. 26,a
Optimâ lege Dictator, Conſul, &c. formula. A.105,a
Optimarum rerum non eſt laudatio, ſecundùm Ariſtotelem. F.43,d
Optimus quiſque inter nos non diurnat. B.31,a
Optimum in malis, prouerbij inſtar. A.37,b
Optimos, vel Bonos, acclamari candidatus ſolitum. D.352,a
Optimi cognomen Traiano peculiariter & quando datum. D.302, b.361.
Optimum quiſque, nobiliſſimum. D.43,a
Optionatus, munus Optionis, a quibus ſumtum aut datum. C.60,a
Optiones velut vicarij in centurijs Centurionum, & in turmis Decurionum : ab ipſis lecti ; atque inde ſic dicti. C.51,a. E.258,d. an ijdem qui Polybio Vragi, & Liuio Succenturiones. C.51,a. in legione Romanâ quot. C 65. à tergo centuriarum ſuarum. C.104,a. aliquando etiam Centuriones vocati. C.236,b
Optiones veteri militiâ Romanâ qui vices digniorū obibant: poſteriori ætate arbitri & inſpectores quidam. E.515, d. 316,c
Opulens taſſim. E.306,b
Opus nonus, res unius numi. A.214,b. 215,a
Opus quodcunque cum Deo aggrediendum. D. 501, a. Opera, Opera, Operis, &c Vide ſuprà, Opera, &c.
ab Oraculo Delphico laureâ coronatus domum redeundum erat. A.202,a
Pet. Oranus laudatus, & allegatus. B.90,b. C.685,a. ei à Lipſio in Poliorceticis perſona tributa. C 262. & ſeqq. ad eum Epiſtola Lipſij. B.118,a. 126,a. 158,b. 232,b. 375,a. 417,a. 426,b. 454, b. 480,a. 482, b. 489,a. 521, a
ad Ioan. Oranum S. I. Epiſtola Lipſij. B 157, b. 459,a
ad Franciſc. Oranum m. XII virum litibus iudicandis in Sacro Tribunali Epiſtola Lipſij. B.291,b
ad Franc. Oranum Petri F. Epiſtola Lipſij. B.159,a. 398,a. 399,a. 460,b. ad eundem I.C. titulum adeptum Gratulatio. B.398,a
Oraria ad ſudorem, quid. A 313,a,b. alio ſignificatu pro velamenta Epiſcopali. A. 313,b
Serg. Orata, inuentor balnearum penſilium quando. G. 578,c,d
Oratio qualis, talis vita, dictum Platonis. G.646 d
Orationem diſponere & figurare, plus eſt quam inuenire præclarè aut enunciare magnificè. D. 300.
Orationes Principum Rom. in æs inciſa, imò in argentum: & Kalendis Ianuarijs recitata. E.213,d
Orationes & habuit & edidit multas Seneca. G.xxv.
Oratio Lipſij de Calumniâ. B.266,a
Orationis ſub Lipſij nomine Tiguri editæ falſitas demonſtrata. B.350.551.
Orationes nullas edidit Lipſius ; non minùs tamen in Oratoriâ palæſtrâ ſe exercuit. B. 81,b
Orator quis. D.516, b. verus Orator Ciceronis, aut Quintilianeus nec fuit, nec erit. D.467,b
Orator Ciceronis ad Brutum laudatur. A.32 b
Oratorum mos in rebus populo gratis ; contra in inuidioſis. A.18,b
Orator odioſus, quis. E.479,d. Orator teneri diceus, quis. E 483,d
Oratorum aſſiſtentes, ſeu fautores. E.479,d
Oratores poſterioribus temporibus cauſſas agebant in proaulis. A.259,a
Orbatio, Senecæ ; quæ aliis, Priuatio. D.569,b
Orbela, incognitum gladiatorum genus. C.525,a
Orbis terrarum totus, eſt punctus: quot tamen leucas in ambitu contineat. Gſ.682,c. rotunditatem eius non magis ſcabram reddunt montes, quàm in luſoriâ pilâ commiſſura. Gſ.754,d. illa eius ſuperficies quæ aquis libera, totius globi dimidiata cenſetur. Gſ.681,d.776,d
Orbis Nouus. Vide, Nouus Orb.
Orbis Lacedæmoniis, inter obſcœna verba. A.204,b
Orbes marmorei, ſegmenta in orbem figurata. G.556,d
Orbitas Romanis quandoque captata. E.84,d
Orbi dentes mirâ obſequiorum diuerſitate culti. G.175,d
Orborum pœna a Lege Papiâ Poppæâ. E.516,c,d
Orca, vas vinarium B.142,b
Orcheſtra, quis & quorum in Spectaculis locus. C. 575, a. E.234,d
Orcheſtra in Auditorijs publicis, quid. B.448,a,b
Ordiendi verbum proprium texentibus. A.269,b
Ordium, pro, Exordium. A.77,a
Ordo Eccleſiaſticus laudatus præ coniugio. B.489,a
Ordo, vita & anima mundi. Eius ſemper obſeruantiſſimus Lipſius ; & ſignanter in omnibus ſcriptis. B 231,b. 378, a. C. 756, a. ſed in Epiſtolarum ſcribendarum ratione optimus Ordo, neglectus, aut nullus. B.536,a
Ordines Populi Romani tres diſcreta loca in Spectaculis habebant : in Amphitheatro autem quæ ſinguli. C.573,a
Ordinis vſus in exercitu, eius finis, & quomodo inſtituendus. D.90,b.91,a
Ordo in re militari Romanorum quàm laudabilis: in multis ille etiam hodie imitabilis & imitandus. C.224,a
Ordo militaris generaliter conſideratus ; & in genera ac partes tributus. C.54,a
Ordinum in legionibus nomina, ut, Haſtatorum, Principum, &c. poſt Sullam in re Romanâ quidem manſerunt: ſed non ipſi ampliùs accurate ſecundum genera in aciebus diſtincti. C.122,b
Ordo, pro Manipuli parte dimidiatâ ; Centuria alio nomine : aliquando & pro toto Manipulo. C. 37,a 39,a. Ordini cuique ſuus Centurio, an & ſuus Vexillarius, an uno videlicet Manipulo duo Vexilla. C.40,a.52 b 52.

Ordinum

Ordinum Ductores, id eſt, Centuriones. C.36 b. qui Ordines primi, qui inferiores, in militià: &, Primi Ordines, Ordinumve Principes, aliquando dictum, pro, Primi Centuriones. C.34,a,b. E.26,d an autem Ordines, ſine Centuria, etiam Socij, vt Romanis. C.47,b. tum Ordinis in militibus ducibusque Tabella, vel Synopſis. C.65.

Ordo in pugna aut acie Romanis perpetuò fere vnus; & quis. C.97,b. & ſeqq.

Ordines in acie, pro lineis virorum ſingulis in latitudinem aut in altitudinem, ſive profundum. C.118,a. 123,a. Ordines multiplicare in acie, quid. C.117,b. 118,a. Ordine excedere in acie vel agmine miles apud Rom. ſapè capitale. C.105,b. 217,b. 218,a

Ordines, pro Legionibus, vt Græcis τάγματα. C.237,a

Ordines militares, ſiue promotiones, fauore Principum conferri vbi cepere, infractum paulatim omne robur militia Romana. C.50,a

Ordo & diſtinctio locorum in Amphitheatro quales: quando ad diſcrimen ſedendi factum. C.573,a

in Ordinem cogere, quid. G.207,a. 263,d.c

Ordinibus Brabantia Libri de Cruce à Lipſio inſcripti. C.639.

Ordinarij Gladiatores, item Pugiles, qui legitimo tempore, loco, & apparatu inducti: diuerſi à Poſtulatitijs, &c. C.330,a

Ordinarij milites, Principi perpetuò habendi, qui. D.51,b

Ordinarij Conſules, qui; qui Suffecti. D.342,b

Ordinarij officij ſerui. G.303,d

Ordinatio Comitiorum, quid. D.352 b

Ordinatio Peditum poſt Delectum quomodo & vbi facta. C.35,a

Oreſtes abſolutus parricidij. A.43,a. Oreſtis filij Peloponneſo expulſi vbi ſedem fixerint. F.11,d

Orfitus. Vide, Paſtum.

Organa hydraulica preſſurà maiorem ſonitum edunt. Gſ.702,d,c

ὄργανα, vaſee faciles, qui Ariſtoteli. G.4,b,c

ad Orientem verſi precature Romani, aliique. E.373,d

ab Oriente res & vigor, pleraque adeo artium, in Occidentem tendunt. C.313,a 379,a

Orientales populi plerique etiam hodie accumbunt, non aſſident menſæ cœnantes. A.101,a

Orientales populi ſermonem Latinum vulgò non aſſumſerunt, vt Occidentales. 448,a,b

Orientalis Hiſtoria. Vide, Hiſtoria.

Orientales quidã populi ad menſam bibere non ſoliti. C.516,b

Orientales in externo cultu magis curioſi & affectate, quam Europæi. D.264,a

Origenes nimis Stoicus quoad renouationem mundi poſt ἐκπύρωσιν. D.601,a. Solis, Lunæ, & Stellarum animas agnouit. D.587,a. tum error de migratione animarũ. D.617,b. Origenes citatus. D.20,b

Ornamenta, pro armis quibus vel infligitur vel propulſatur ictus: hinc, Ornamenta gladiatorum, &, Per ornamenta ferire. C.331,b. 332,a. G.411,d. Gſ.743,b,c

Ornare, pro, Inſtruere, armare; quod Galli hodie Equiper. Gſ.743,b,c

Ornatus armis, ornatus ad prælium. E.385,d

Ornatus feſtus, quid. E.78,c

Orodes Parthorum rex cum xxix. filijs à Phraate filio ſublatus. E.42,d

Oroetes Darij ſatrapa Polycratem Samiorum regem in cruce ſuſpendit. D.188,b

Oromaſdes, id eſt, Iupiter, bonum principium rerum, Magis Chaldæorum. D.333,b

Paulus Oroſius ſcripſit Compendium Hiſtoriæ Romanæ. B.147,a. inter Hiſtoriæ legitimæ dehoneſtamẽta. E.110,d. 140,d. error eius in anno terræmotus xii. Aſiæ vrbium. E.60.b. Gſ.791,d. Taciti apud eum Elogiũ. E.xvj. Idem correctus. F.28,d. citatus. A.274,a. B 337,b. C.19,b. 53,a. 192,a. 310,a. 383,a. 422,b. 631,a. 655,b. D.308,a. 309,b. 413,b. 414,a. E 9,c. 100,c 374,c. 381, d. 425,c,d. 427,d 429,d. 496,c. 320,d. F.13,b. 29,c. 33,d 78,a. 80,a. G.51,c. 54,c. 116,c. 225,c. 345,d

Orpheus Thrax. D.440,b

Orpheus citatus. D.591,b

Orſua in Hiſpaniâ regni cauſâ duello à fratre occiſus. D.227,a

Ortalus. Hortenſiæ gentis cognomen: & quis eo nomine ad quem Catullus E.55,c,d

Abr. Ortelius laudatus, item allegatus. B.83,a,b. C.471,a. E 63,d. lethali hydrope laborans. B 340,b. inſcriptus ei à Lipſio Libellus de Amphitheatris quæ extra Romam. C.585 ad eundẽ Epiſtola Lipſij A.190,a. B.41,b. 83,a. 93,a. 110,b. 120,b. 479,b 480,b 493,a

Orthopnœa & Aſthma quomodo differant. G.474,d

Ortygia lucus, in quo Latona Apollinem & Dianam pepererit, Epheſijs. E.97,d

Orus Apollo citatus A.98,a

Os ſublectare alieni. A.130,a

Os non habere, ambigui ſenſus; id eſt, ore carere; & impudentem eſſe. G.64, d

Os præcidi, quid. Gſ.752,d

Ore aperto in aquam deſilire, prouerbium. Gſ.746,c

in Ore alicuius quid facere, id eſt, in coram, eo ſpectante. G.378, d

in Ore vulgi, aut hominum, aut famæ, agere, quid: phraſis Salluſtiano Tacito vſitata. D.350,b. E.378,d. 488,d

Os libidini non exceptum, quid Senecæ. G.13,c

Oſca in Hiſpania ludus litterarius inſtitutus à Sertorio. C.794,a

Oſcedo veterum, morbus creditur qui hodie Scorbutus. C.733,a

Oſci, Campaniæ populus. A.132,b. Oſcus, inter conuicia ſpurca. A.199,b

Oſca compellationes, cauilli obſcæni. A.302,a. Oſcum ludicrum Oſcâ linguâ celebratum Romæ, idem cum ludis Atellanis. E.112,b,c

Oſcinus, pro, Oſcen. A.148,b

Oſcitatio, Oſcedo, G.212,d

Oſcitatio viſo oſcitante per ſympathiam ſæpè fit. G 20,d

Oſcula adhibita in cultu deorum. ora ſimulachrorum eorum, manus, pedéſve oſculando: aut eminus manum porrigendo, eamque oſculando. A. 305,b. ianuis etiam & poſtibus templorum dando. A.306,b

Oſcula in hominum cultu vſurpata in omni ferè corporis parte. A.307,a. 308,a, ea cottidiana, & officioſa. A. 307, b in gratulatione & fauſtâ precatione. D.351,b in ſalutationibus. G.31, c

Oſculo dignitiores excipère ſoliti boni Principes: dedignati alij. D.316,b

Oſiris. A.328,b

ad Ioan. Oſtenium de Lennenhaim Epiſtola Lipſij. B.334,b

Oſman, Vrcban, & Murat. Vide, Murat.

Hier. Oſorius de Rebus Emanuelis Regis allegatus. B.304,a C.377,a

Oſſa defunctorum in ſinu è rogo lecta in vrnam reponi ſolita. G.37,d. 72,d

Oſſa Uniuerſi, Terra. D.380,a

Oſſa quorundam animalium mortifera. G.24,d

Oſtendere munus (Gladiatorium) quid. C.532,a

Oſtendere ſibi ſe, quo phraſis. G.188,c

Oſtentum Neroni puero factum. E.170,b

Oſtia cohors vna perpetuam ſtationem habebat. E.331,d. ſacrificium ſolenne ibidem a Claudio inſtitutum. E. 278, d. an ibidem Romanis Claſſis perpetua. C.384,a

M. Oſtorius à Nerone interfectus, quis. E.296,d

Oſtorius Sabinus accuſator Bareæ Sorani. E.299,d

Oſtraciſmus Græcus, quid. D.197,a

Oſtrea è Britannico mari aduecta Romam. G.80,d

Oſtrearum cerniees in delicijs. A.274,a

Oſymanduas Ægypti Rex primus Bibliothecam ſacram ſtruxit, & ψυχῆς ἰατρεῖον inſcripſit. C.617,a

M. Sal. Otho corruptione ad imperium peruenit. D.216,b. familiariter aliquando Seneca vſus. G.xxviij. pane madido barbam quomodo creſcere inhibuerit. Gſ.696,d. ſpecu-

lum etiam in bello circumgeſtans. G. 98,c *duo millia gladiatorum contra Vitellium armauit.* C.499,b. *quod motis necdum conditis ancilibus expeditionem ſuſceperit, quomodo intelligendum.* A. 132,a. *Brixelli ſe occidit.* E. 347,d. *quo die.* E.355,d

Otho Roſcius. Vide, *Roſcius.*

Iun. Otho declamator celebris. E 100,b

Otho Friſingenſis benedictà non tam Philoſophum quàm Chriſtianum vocandum cenſet. G. xx. *Bombycinam veſtem cum Sericà confundit.* E.505,c. *eius locus de ignominiosà geſtatione canis pro pœnà nobilibus impoſità.* B. 505,b. *Otho Friſingenſis, item alter eius continuator, correcti.* C.319,a. *Idem citatus.* C.197,a.277,b.763,a.E.425,d. EM 30. G.556,b

Otho III. Imp. iniuſtè in ſe damnati Comitis quam ſibi ipſe pœnam irrogauerit. D.238,b

Otho Imp. Leſeminter patruum & maioris fratris filium duello finiri voluit, quo vicit nepos. D.220,b

Otho Lotharingia Dux, Caroli filius, vbi ſepultus. C.765,a

Otho Comes Louanienſis, Henrici F. Lamberti I. nepos, puer obijt. C.765,b

Otho Venius pictor. Vide, *Venius.*

Otioſe mori, Alexidi Comico, minutatim ſubduci. G.440,d

Otium, optimum rerum Socrati. G.216,c

Otium industria in recreationem ſubnectendum. G.167,d

Otium pleraque Philoſophorum amplectuntur. D.451,a

Otium Philoſophiam, Negotium Fortitudinem, & Tolerantiam exigunt, Ariſtoteli. D.535,a

Otium viro modeſto ſectandū, non ignauia. D.147,b. *Otium iners labefactat, motus roborat.* G.139,d. *Otium otioſum, hominis viui ſepultura rectè Seneca.* B.140,b. *Otium tale ſenes calumnia.* B.266,b

ad Matthiam Oudandum Epiſtola Lipſij. B.297,b

Ouans Vrbem ingrediens id cum imperio ſu illum diem facit, & triumphans. E.82,d

Nicol. Oudartus laudatus. B.380,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.107,a.144,a.191,b.112,a.233 b,256,a.380,b.389,a 438,b.445,a.446,a.454,a.455,b.462,a 468,b.480,a. 505,a.518,b. 525,a

Ouidius Poetarum ingenioſiſſimus. Gſ.738,d. *filia eius in Africà cum ipſe relegaretur.* G.184,c. *exſulauit in regno Cotyos.* E. 68,c. *eius vxor propinqua Fabij Maximi, vel Martia eius vxoris.* E. 5,c,d. *natalis eius dies ſecundus Quinquatrium: eiuſque de Quinquatribus verſus.* E. 238, d. *celebrat [illegible] Auguſti.* E. 11, d. *non fuit ignobilis declamator: inque eius perſonà Oratio a Lipſio ficta contra Correctores.* A. 420, a, b. *eius verſus de immortalitate materiæ.* D.568, b. *de conflagratione mundi.* D.597,b. *de Tempore.* D.602,a. *eius diuiſio Elementorum.* D. 581, a. *deque eorum tranſmutatione locus correctus.* D. 582,a. *de ortu hominis, explicatus.* D.607,b. *verſus eius quos ſugillat Seneca, & quidam ij culpet.* Gſ. 738,d. 759,c. *verſus ei a Senecà tributus, qui Tibulli eſt.* Gſ.747, d

Ouidius a Victore Giſelino editus emendatior. A.422,a. *Idem correctus.* A.80,b. 190,a. 289,b.306,b. C.26,a.36,b. 647,a. D.582,a. *Idem explicatus, aut ſaltem citatus.* A.77,a. 240,a. 257,a. 270,b. 279,a. 298,a. 300, a,b. 306,b. 317,a.321,a. B.244,a. 449,b.534 b. C.26,a. 44,b.52,b.55,b.56,a.62,a.68, a 108,a. 126,a. 127,b. 190,a.213,a.224,b.243,a.287,b.320,b.360,b.438,a. 489,a.498,a.554,a.535,b.538,b.543,a,b.559,a 563,a. 573,b.576,a.579,a,b.601,a,b.605,a.&c iij. ſeqq 609,a 610,a,b.612,b.613,b. 615,a.617,a,b. 618,a. 631,a,b. 646,b.668,b. D.18,a.& crebrò in Libris Politicis Item 515,b.350,b. 542,b.355,a.555,a. E.1,c.5,c,d.7,d.14,b 36,c.79,d.84,d. 121,b. 124,c. 125,d. 135, d.159,d. 165 b.171,c.193,c. 225,b.261,d.177 d.281,d 282,d. 336,d.412,d.436,d.446 d.492,c. F.58,d.76,d. G.59,d 65,d.71,d,c. 76,d.79,d. 86,c 100,d. 102,c,d. 109,c. 155,c.143,d,b.145,c.195,b.207,b 222,b.245,c.206,c 268,b.295,d 297,d.352,d.345,d. 552,d.420,d.428,d. 478 d. 513,d. 565,d. 577,c. 600,d. 614,d. 690,d. C.689,d. 718.d.727,d. 736,d. 759,c. 785,c. 786,c. 802,d.804,d.816,c.850,d

Ouis, fera, pro Cameloparduli. A.304,a

ad Henr. d'Oultremanuum Epiſtola Lipſij. B 180,a.182,a 186,b. 208,a. 466, b. *eius deſcriptionem in imaginem Lipſij Lippo placuiſſe.* B.208,b

ὠὸν ἀπ᾽ ὠοῦ vnde Græcis, & quid. D.582,b

Ouum quàm ouo ſimile, prouerbium. Gſ.830,d

Oua initium cœnæ apud antiquos: & cui Guſtulum, Apuleio: hinc

ab Ouo vſque ad Mala, quid. A.100,b

Oua, tralatitia in cœnis feralibus. E.145,b

Oua & Vteros ante animalia fuiſſe imaginantur Epicurei. D.607,a

Oxonienſis Collegij in Angliâ magnificentia & opes. C.790,a

Oxus amnis quomodo ab Alexandro traiectus. C 304,a

P.

P, *Litera in pronunciatione aſſidet litera B; & in ſcribendo ſæpè confunduntur.* A.458,b. 459,b

Pa. pro Parte, in Carmine Saliari. A.152,b

Pacatus Drepanius. Vide, *Latinus Pacatus.*

Pachymerius. Vide, *Georgius.*

Duarte Pacecus poſt magna merita in paupertate ſeneſcit. D.145,b

Sex. Paconianus, homo odioſus. E.144,d. *ob carmina in Tiberium in carcere factitata, illic ſtrangulatus.* E.159 d

M. Paconius à Tiberio interfectus. E.100,c

Paconius Agrippinus Stoicus laudatus: filius M. Paconij à Tiberio ſublati. E.300,c,d

Pacta aliemina, id eſt, ſponſa. F.78,a

Pactiones publica ſeruata in Templis, præcipuè Veſtæ. E.7,d

Pactius Orfitus, primipilus, an primipilaris. E.266,d

Pactolus, fluuius aurifer. G.120,d. 310,d

Pactus, inictus. A.359,a

Pacuuius, qui Syriæ diu præfuerit, Seneca memoratus, quis. G.406,c

Pacuuius apud Nonium, aut alios Grammaticos, &c. correctus, citatus. Quæratur ſub nominibus Nonij, &c.

Padana ſilua. A.184,a

Pæan Græcorum duplex: quid, & quis: tum quis Chriſtianis Pæan victorialis. C.132,a

Pædagogia veterum, ſeu Pædagogiani pueri, quid. E.288,d. *pares formâ & ætate: ad delicias plerumque; molliculis; pretioſo amictu: quales ferè hodie Pagij Principum.* E 539,a,b,c. G.146,c.242,c. *habitu plerumque muliebri, capillitio fluente & longo.* G.663,d

Pædagogia Academiæ Louanienſis, quid, quot, & quæ. C.790,a

Pædagogus quomodo differat à Præceptore. G.30,c

Pædagogus, Senecæ, vt Myſtagogus Menandro, Genius cuiuſque hominis peculiaris. D. 560,b

Pædidus, obſoletus. A.180,a

Paniſſime, Plautina dictio. A.179,a

Pænula. Vide, *Penula.*

Pæti, in Senatu æuo Tiberij. E.53,c

Pætus Caſennius, item, Cæcina. Vide, *Caſennius, Cæcina.*

Pagodes, templa Malabarum. D.183,a

Pagus, pro Tractu, Ditione, vel Regione. C.769,a

Pagyda flumen, aliàs Balus. E.81,d

Παιδαγωγεῖν & παιδεύειν differentia. D.459,a 468,a

Pagij hodie Principum, inſtar Pædagogiorum, aut Pædagogianorum puerorum veterum. E.539,c. G.146,c

Gabr. Palæoti Cardinalis laus. B.250,b. 288,a. *ad eum Lipſij Epiſtola, & laus Libri eius De bono Senectutis.* B.294,a,b

Palæpolis non procul inde vbi nunc Neapolis. F.12,c

Palæſtra effeminat corpora. D.321,a

Palaſtrita apri, qui. C.333,b
Palam facere, quæ phraſis G 166,d
Palamedes Troianis temporibus tres quatuórve literas ſedenis antè inuentis addidit. E.171,d *inuentor idem teſſerarum: ſed incertum luſoriarum, an militarium.* C.168,b. 169,a. *ſpecularis ſignificationis perignes aut faces inuentor pleriſque.* C. 178,a. *tridentis ei inſigne in ſcuto.* C.243, a
Palaria, inter exercitia militaria, præcipuè tironum, quid fuerint; eorumque modus. A. 291,a,b. C.19[illegible],b. G.418,d
Palati, pro, Palantes. B.485,b
Palatina domus Principum, ſeu Palatij, incredibilis magnificentia. C.450,b. *templis vndique cincta.* G 10[illegible],d,c. *fores Palatinæ ſemper lauru & quercu ornata.* [illegible],d
Palatina Bibliotheca Romæ, quo loco, quando, & à quo ſtructa: à quo eadem combuſta. C.631,b
Palatinum templum Auguſto quis ſtruxerit. E.11 c
Palatini, ſiue Aulæ Principum aſſeclæ, quanto olim numero Romæ. C.426,a
Palatini adminiſtri, qui propriè. D.42,b
Ioan. Paliani Dux, ante Montorij Comes, à Pio IV. Pont. capite truncatus. D.189,a
Παλιγγενεσία *alia Stoicorum à Pythagoreiorum.* D.600,a. G.494,d
Palla, id eſt, aulæum, velum, &c. G 55,d
Palladia Græcis minuta imagines Palladis: Palladium illud decantatum è cælo delapſum, & in Ilio ſeruatum, an idem ſit quod Romæ pro pignore Imperij in æde Veſtæ ſeruabatur: ſic vulgo pleriſque creditum: ſeruatum videlicet ab Ænea: cùm non niſi falſum & aſſimilatum [illegible] ab[illegible]liſſent: hoc autem quomodo in Penu, & an in dolio incluſum, cuſtoditum à Veſtalibus. C [illegible]11.612.
Palladius citatur. [illegible].577,d. Gſ.680,c.73[illegible],d
Palladius quidam ſub Theodoſio tridui ſpatio Conſtantinopoli ad fines Perſarum eques peruenit. B.3[illegible],a
Pallas dea cur veteribus armata picta. A 1[illegible],b
Palladis templum in Miſeno promontorio. F 28[illegible] c
Pallas Euandri F. cur Æneæ affixus lateri ſiniſtro. A.298,a,b
Pallas libertus inter vanales ſeruos trans mare aduectus, cui ſeruierit. E. 204, c. *quanto poſt in [illegible] Roma,* E.203, d. 204,c. *à rationibus Claudio Imp.* E 21[illegible]. *odioſa eius ſuperbia.* D.264,b. *immanes opes.* C.416,a. Gſ.698, c
Palliondare mortuis apud Græcos. A.242,b
Pallium malacum, quid Plauto. C.486,b
Palliolum, valetudinariorum aut delicatiorũ veſtis. C.501,b. Gſ.756,d.757,a. *eorundem palliolo ſiue pallio caput tegere.* C. 380,b
Palliolatus, quid. C.580,b
Pallor deus. A 328,a
Palma gladiatorum, ſignum victoriæ. C. 542,b
Palmerij (Iani Melleri) Spicilegia: deq[illegible] iudicium. B.17 a. *eius temeraria correctio in Iuſtino.* E.32[illegible],c. *aliæ eiuſdem in Tacito coniectura meliores.* E.279,d. 268,d. 330,c. 364,c. 369, d.
Palmopes, quæ menſura. C.568,a
Palmus maior, ſpithama Græcis. C.[illegible]02. *Palmus maior, item minor, quot digitorum ſinguli.* C.338,a. 568,a
Palpelius Hiſter. E.19[illegible],d
Paludamentum, quid, vnde dictum: ornatus militaris, & inſigne; & potiſſimùm cuius[illegible] imperatoris ducisſve, quale, & cuius coloris. C.62, b. 63. 489,b. D. 341,a. G.602,d
Paludatus, qui. C.62,b. 63,a
Paludes, loci venimus paluſtria, non aſſignata militibus emeritis. E.15,d
Palumbus, gladiatoris famoſi nomen. C. [illegible]29,b
Palus, nomen proprium gladiatoris cuiuſdam; quod aſſumtum à Commodo. C.51[illegible],a
Palus ipſo ſuam vineam deſtituit, Prouerbium. D 8[illegible],b
Palo infigere, familiare hodie Aſiaticis ſupplicium. G. 409, d
ad [illegible]alum exe[illegible]tium Vide *Palario.*
Iac. Pamelij dua in Tertulliano correctiones n[illegible] pl[illegible] receptæ. D.611,b. *in [illegible] eodem loco allucinatio.* G[illegible],d *ad eum Epiſtola Lipſij* A 212 b
Pampinea corona in ſomnio mali ominis, cur. E 167,c
Pan deus, Vniuerſum, id eſt, Mundus, Stoicorum deus viſibilis. D.453,a
Pan vnde cornutus dictus. C.113,a. *auctor primus pugnam cum clamore incipiendi. & inde dicti*
Panici terrores G [illegible],b
Panætius Stoicus, Antipatri Sidonij diſcipulus, Poſidonij doctor, Rhodius [illegible] Cicerone [illegible] laudatus. Scipioni Africano [illegible] acceptiſſimus [illegible] ad vltimum [illegible]. D 134,b.44[illegible].81[illegible],d [illegible] de [illegible] antiquitate animi.[illegible]149,d *Deum ipſum dixit eſſe Fatum.* [illegible]b. *interire animas arbitratur apud Ciceronem.* D [illegible],a *æternitatem Mundi probabilem cenſuit conflagratione.* D.6[illegible],b
Panathenæa Athenienſium reſpondebant Quinquatriis Romanæ. E.270,c
Pancratij certamen quod & an Romanis vetitum. G.327,c,d
Pandectæ citantur, explicantur, & non ſemel corriguntur. A.[illegible]41,a.[illegible]0,a.182,a.218,b. 236,a. 271,a,b.[illegible]a,b. B.581,a.[illegible]a. E.36,d
Pandecta Florentina, liber manuſcriptus antiquiſſimus. A.45[illegible]a *nullas exhibet di[illegible] inſtianum notas.* B.[illegible]33,b
Pane[illegible]yricorum quæ aut vnde origo. D 303,a
Panegyricorum inferiori [illegible] ſcriptores à Cuſpiniana correctius editi quam à B Rhenano. A.133,b. E[illegible]21,a
Pane[illegible]ricus Plinij. Vide, *Plinius iun.*
Pan[illegible]rici veteres incogniti correcti. A.[illegible]54,a,b. 185,b. 2[illegible] *item non addito auctoris nomine citati.* C[illegible]b[illegible]4,a. 97,a.1[illegible] 11[illegible],a.327,a.[illegible]92,b.454,a.470,a,b. D.3[illegible],a 560, a.5[illegible],b 586,a. 5[illegible],a E 121,d. 1[illegible]5,b.456,d. 4[illegible],d.498,[illegible]. 12,c. G.75,c.8[illegible] 4,c,d. 197,d c
Pane[illegible]enium ab Hadriano Imp. [illegible] ſtructum, & in eo Bibliotheca. C.629,a
Panis frumenti loco in plebem è publico dari quando cœperit: vbi daretur: vnde & Gradilis, item Palatinus, [illegible] ſ[illegible] caelis dictus. cuius ponderis. an & inc[illegible] citadinus. A.249,b. 25[illegible],a. C 4[illegible],b
Panis & Aqua, ſola ad vitam ſufficiunt: G.432,d
Panis b[illegible]coctus, Buc[illegible]ellatum dictus [illegible] ſæculis poſterioribus Paxamas, vel Paxamadium. C.182,a
Panis ſubitanei coquendi militaris ratio: panem autem coctum vendere in caſtris vetitum [illegible] ſtor ſibi quilibet miles. C.204,a,b
Panis hordeaceus non laudabilis nutrimenti. C 503,b
Panis modicum appoſitum Veſtalis ob inceſtum defoſſæ, cur. C.617,[illegible] 618,a
Pane madido pilos euelli [illegible] quomodo intelligendum. G[illegible] 696, b
Panni[illegible] gloria eadem olim Louanij quæ nunc in Anglia. C.773,b.[illegible]81 b
Pannones Diom[illegible] à Pannis, id eſt, Pand-rok, veteri eorum & Germanorum veſte. E.442,b. *calceicorum ferè ſimiles vett. Romanorum.* E.5[illegible]6,c. *Latinus ſermo ijs olim familiaris* A.448,b *in vigilijs bráin mutuò ſibi accinunt; & quid.* C.177,a. *equites Pannonij ſcutis hodie vtuntur.* C.226, a
Pannoniam quot legiones tenuerint E 108,c
Iani Pannonij Poemata laudata. B.[illegible]4,b
Pannus, tunica Pannonum & Germanorum, affinis Belgicæ Pand-rok. E.442,b
Veb. Panopionis. Vide, *Vrbinij Pan*
Panoplia Romanorum laudata. C.226,a
Ant. Panormita. A.169,a
Πάντα ἐν μὶ, *prouerb.* A.174,a
Pantænus Alexandrinus, è Stoica ſecta Philoſopho Chriſtianus in Indiam prædicando Euangelio miſſus. D 453,b
Oct. Pantagathus valde laudatus. E [illegible] a
Pantheam, formoſiſ[illegible] mulierum, ipſam cur Cyrus ad ſe adduci noluerit. D.[illegible],b

Panthea, & Pantheus, id eſt, omnino dea, vel deus: hinc Panthea Veneris nomine conſecrata Druſilla a fratre Caligulâ. C.434,a. E.159,d
Pantheum templum Romæ à M. Agrippâ quando ſtructum, quãdo dedicatum: unde ſic dictum: plures in eo dij; ſed præcipuus & præſes Iupiter Vltor. C.433,b. *iudicio Serlij unicum conſummatæ architecturæ exemplar habendum: arſit ſub Tito, refecit Domitianus ſub Traiano fulmine ictum conflagrauit; reſtitutum ab Hadriano: tandem a Bonifacio IV. Pont. Beatæ Virgini dedicatum: alia etiam eo nomine templa: tecti tegula ærea deaurata inde ablata à Conſtantio Heraclij filio, tandem in Saracenorum manus delapſa.* C.434,a,b
Pantheram, Murem Africanum vocarunt veteres Romani. A.304,a
ad *Guil. Pantinum, D. M. Epiſtola Lipſij.* A.163,a
ad *Petr. Pantinum Epiſtola Lipſij.* B.149,b. 150,a. 178,a. 182,a. 204,b. 246,a. 251,b. 309,b. 376,a. 379,b. 384,b. 388,a. 4[illegible]5,a. *in eius verſionem Syntagmatis SS. Patrum Phalenci.* B.15[illegible],a
Pantomimus, quis. D.331,a. *Pantomimus, & Hiſtrio, voces in Hiſtorijs ſæpè confuſæ.* E.29,d
Pantomimi geſtibus ſolis hiſtorias fabulasque ſcitè exprimebant. G.666,d
Pantomimos quis Romæ primus inuexerit. E.29,d. *quanto ibi aliquando in honore.* E.38,d
Pantomimæ quibuſdam domi peculiares, ſerua, aut liberta. G.83,c
Pantomimicæ ſaltationis qui primi auctores. E.29,d
Papia Poppæa Lex. D.329,a. *alia a Lege Iuliâ, & tempore poſterior: quando lata: a quibus, & unde nomen: multa eius Capita relata: de quibus ea ſuper Excurſus.* E.512. & ſeqq. *Inter cetera præmiis in magiſtratu & ſorte prouinciarum improlibus eos quibus proles.* E.62,d. *ea Lex a Seuero, item a Theodoſio, in multis imminuta.* E.517,d
Papiappa, titulus vitioſus Satyræ Varronianæ. A.52,a
Papilio, pro Tentorio. [illegible]55,a
Papillæ virgines, nondum compreſſæ. A.238,a
Papinianus exemplum ſecuritatis pro iuſtitiâ moriendi. D.402,b. *Papinianus I.C. citatus.* A.160,a. C.55,b. E.509,a. G.159,d. 218,d
Sex. Papinius, quis. G.52,d
Papirius, vel Papirianus, falſus Grammaticus antiquus. A.58,b. 463,a
L. Papirius Curſor inter eximios duces Romanos: vel Alexãdro Magno opponendus, Liuio. C.458,b. *eius de Samnitibus triumphi quanta manubiæ.* C.399,b
Papyrius Fabianus. Vide, *Fabianus.*
Andr. Papius dum in fluuio Moſâ natat ſubmerſus. B.33,a. *eius laus.* B.47,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.210,b
Papula, tuberculũ: unde & Papilla. G.251,c
Παραδειγματίζειν *idem quod Latinis Traducere.* G.323,d
Paradoxa Stoicorum, Ciceroni Mirabilia, vel Admirabilia, dicta, Senecæ Inopinata. D.491,b. *à multis exploſa.* D.491,b. *pro ijs in genere aliquid dictum.* D.492,a. *multa non ἄδοξα.* D.386,a. *paradoxa quidem videri, ſed pauciſſima παράδοξα: præter opinionem, non præter verum, Epicteto.* D.492,b. G.559,d. *etſi magnificè dicta, non abeunt à naturâ vel bono more.* G.173,d. *Singula porrò ſingulatim explicata.* D.492,b. & paginis aliquot ſequentibus.
Parænetica Philoſophiæ pars, ſeu Præceptiua, quæ. D.471,b. 472,b. G.590,d
Paralipomenon Libri citati. C.265,a
Parameridium, παραμήριον, & παραμηρίδιος μάχαιρα, *idem quod Pugio, Sica.* C.75,a. 145,a
Παραμυθία *Græcis, Conſolatio, vt Latinis Allocutio, vel Alloquium.* E.11[illegible],d. G.71,c. 10[illegible],d
Paraſegmata, quid Vitruuio. C.582,b
Parapetia hodiernis, veteribus Lorica dicti. C.289,a
Paratius, quis, & unde dictus. G.[illegible]83,d. 296,c
Paraſiti Muſcæ vocati. A.98. *eorum deus Hercules:* [illegible] *quo ad epulum Herculis vocari ſoliti.* A.81,a
Παραξιφίδιον, *Pugio.* C.245,b
Παραζώνιον, *Parazonium*, & Παραζώνιος μάχαιρα, *Pugio, Sica.* C.75,a. 145,a
Παραζώνιον, *Gladiolus, Pugio.* C.245,a
Paren[illegible] *Scriba fata dictantis Iouis, Martiano Capellæ.* D.12[illegible],a. G.141,d. *earum fabula exploſa.* D.395,a
Parcenſe Cœnobium Louanio vicinum, Ordinis Præmonſtratenſis, a quo inſtitutum, & unde vocati monachi. C.766,b. 795,a,b
Παρέκβασις *Naturæ, quid Ariſtoteli.* D.550,b
Parelius, tempeſtatis ſignũ Arato, pluuiæ Ariſtoteli. Gſ.693,d
Parentalia in funere concluſa nono die. ibique in ijs feſtè ſolennes qui: ea antiquo gentium vetita Chriſtianis ab Ambroſio. E.145,c,d
Parentare luxuria, aut ſibi, de epulis profuſis. G.239,d
Parentes, qui. D.384,b
Parentes plerumque liberi amittunt antè quàm ætatem & iudicium adepti beneficia eorum recognoſcendi. G.[illegible]30,d. 331,d
Parentibus apud Romanos ius datum in liberos ingratos: etiam ius vitæ & necis. G.292,d. 295,c,d
Parentum lumen, liberi. A.284,a. *liberos ſibi fieri ſuperſtites, votum Parentum.* G.106,c,d
Paret, formula, non gemino RR, ſcribi, ſed A, productâ pronunciari debet. quomodo. A.472,a
Paria facere, Pariare, & Pares rationes habere, quid. A.216,b. D.3[illegible],a. E.217,c. G.286,d. 399,d. 618,d. Gſ.745,c
Parientia, & [illegible] *Parientiam accommodare, quid.* A.243,b
Parietes cruſtis marmoreis velut pingere, & opere muſiuo circumlinere, Neroniano æuo inuentum. G.[illegible]56,c
Paris, pantomimus ſub Domitiano impubes. [illegible].218,d
Paris hiſtrio cauſſa pellendi in exſilium Iuuenalis. A.200,b
Paris, vel Pariſienſis, Matthæus. Vide, *Matthæus.*
Pariſienſis Schola, mater cæterarum Europæ. C.794,b
Parma, leuioris clipei genus, inter arma velitaria. A.345,b. *quid quæ* [illegible] *parma, quæ mater*[illegible]*, quanta, & unde dicta.* C.68,b. 69,a. 242,a. *dicitur propria Thracum.* C.521,a. *equeſtris, formâ rotunda: eaque ſi ex corio mero (vt olim tam Romanis quam Afris & Numidis) facilè pluuiâ reſoluebatur.* C.93,b. 94,a
Parmulari qui in Spectaculis fautores Threcibus gladiatoribus, unde. [illegible].543,b. 544,a
Parmenides quibuſdam primus Cælum appellaſſe Mundum putatur. D.5[illegible]3,b. *Ignem rerum principiũ dixit.* D.541,a. *Unum eſt Vniuerſum.* D.462,b. 463,a
Parochia vulgò, idem quod Curia. C.[illegible]35,b
Parochia, ſiue Parœcia, Louanij quæ, a quibus, & quando inſtituta. C.783,b. 784,a
Parricidarum pœna quæ, & qualis. G.204,d
Parſimonia in fundo, vetus verbum Romanum. G.388,d
Partes Animæ, quæ Stoicis & Platonicis. D.620,b. 621,a
Partes, in factionibus vox uſitata. A.347,b. 351,b
in Partibus, vtrique grata ſcribere, vix fieri poteſt. B.107,a
Partes, in ciuilibus bellis, id eſt, hoſtes. F.47,d. *ijs varia nomina induuntur à plebe, aut, per faſtidium, immutantur.* E.323,d
Parthenias, Samius Ionica, a fluuio Parthenio. E.63,c
Parthis Græcus ſermo familiaris. A.44[illegible],b. *Parthos Reges nemo ſalutare poterat ſine munere.* [illegible]416,d. *eorum Regum inſigne Arcus.* G.181,c. *cur ſe aliquando Romanis ſubmiſerint.* E.42,b,c. *Regum Parthorum, qui in exercitu Romanis ſerui.* E.5[illegible],a
Parthi venationibus addicti. E.43,c. *omnes ſemper de more cincti; idque vel inter epulas.* E.[illegible]73,d. *eorum mo*[illegible] *in victimis & ſacris.* E.27[illegible],a,b. *militia eorum tota equeſtris. ijdem equites ſagittarij.* E.41[illegible],b,c. *toto corpore, ipſi* [illegible] *equi, laminis ferreis inter* [illegible] *nexis contecti.* C.85,a. *eorum equitatus quomodo Romanos conficiebat.* C.226,b. *quomodo etiam à Romanis* [illegible] *teſtudine* [illegible] *repreſſi.* C.269,a. [illegible] *luxuriabant in balteis* [illegible] *cingulis.* [illegible]246,a. *capita ſerarum galeis quomodo aptabant.* C.247,b. *quæ* [illegible] C.347,a. *an aliquando machinas militaribus* [illegible] C.[illegible],a. *capite ſecto* [illegible] *& pi*[illegible] *tatis, præter morem mul*[illegible] *gentium.* C.[illegible],b

Par-

Parthorum in Ciliciam inuaſio duce Labieno. E.98,d

Parthi & Perſæ Claudiani aeuo confuſi. E.156,d

Parthi quò plus biberint,plus ſitiunt, Prouerbium. C.566,a

Paris, pro, Parte,apud Ennium. A.94.b

Partiendi verbum inter obſcœna. A.216,b

Partim,vox ſæpè ſolitaria ſine geminatione poſita. E.325,d

Partus humani ratio reſpondet ad menſes Lunares.G.318,d

Parum cui non ſufficit, nihil ſufficit, dictum Epicuri. G.641,c

Paryſatis Regina Cyrum minorem filium Arſacæ in ſucceſſione Regni præferre conatur fruſtra. D.219,b

Paryſatidis,matris Regis Perſarum,in eunuchum quendam crudelitas. C 670,a.672,a

Paſithea vna Charitum, Homero, vnde ſic dicta; & Somni vxor. G.264,d

Paſſer marinus,& ſimpliciter, Paſſer,id eſt, Struthiocamelus. A.193,a. 304,a

Paſſienus. Vide,Criſpus.

Paſſiua quædam pro Actiuis à veteribus vſurpata. E.5,d

Paſſiua Decreta Philoſophica,quæ paſſim recepta,non Paradoxa. D.491,b

Paſſus pedes quinos continet. B.301,a

Paſſuum quot millia gradu militari facta ſingulis horis. C.183,b

Paſtéa vox Gallica hodie, pro ferinâ pane clausâ, vnde dicta. C.333,a

Paſti apri, ſeu altiles, qui. C.333,a

Paſtilli,quid,& eius vſus. G.558,c

Paſtinaca piſcis oſſa mortifera. G.24,d

Paſtinium, ciuis Angienſis, ab inundatione,inuocatâ D.Virgine Hallenſi ſeruatus. C.702,a,b

Paſtores inter equites adſcripti apud Romanos quando. C.235,b

Paſtores, familia Romana, fortè in Hiſpaniâ. G.37,d

Paſtoritia fiſtula. A.312,a

Patalis bos, Plauto, cuius cornua latè patent. A.117,b

Patauium Muſis amicum. B 22,b

Patellarij dij, vnde Plauto. E.272,d

Pater non niſi magnâ de cauſâ ſæuit in filium.G.199,c,d. de filio cogniturus, cognatos, affines, & interiores amicos aduocabat. G.200,d

Patres à liberis Domini vocati. E.509,d

Patrum priuilegia multa iam ab antiquo: ſed L. Iuliâ & Papiâ Poppæâ immenſum aucta. E.515,b,c,d.G.505,d

Patribus ius liberos relegare reos in pœnam. E.223,c

Pater Patriæ,primus Cicero vocatus: & à quo ſic appellatus. A.58,b.eius exemplo Auguſtus: quẽ ſequuti omnes Impp. G.199,d. ſed raro ab ijs initio Imperij id nomen aſſumtum. D.315,b

Patris Senatus titulo qui Impp. vſi. E.178,d

Pater Cæſar, de D.Iulio. A.239,a

Patres,id eſt, Senatores,vnde. C.453,b

Pater ancillariorum,phraſis, vt, Pater elegantiarũ. A.291,a

Patres Chriſtiani priſci modeſtum Philoſophiæ ſtudium non ferunt in Chriſtiano ſolũ, ſed inculcant & ſuadent.D 368. parum inquiſite ſæpè aliquid adſtruunt,& ſectarum Philoſophicarum decreta permiſcent. D.565,b

Patres Societatis Ieſu quando primùm Louanij venerint. Collegium eorum ibidem liberalitate Leu. Torrentij Epiſcopi Antuerpienſis mirificè auctum. C.785,a

Patera eius vſus antiquus,& vnde dicta. A.106,a.dextrorſum in conuiuijs circumlata. A.108,b.an Romanis inter præmia militaria. C.208,b.209,a

Παιδιμάτα, μαιδήματα. D.136,a

Patibulum, ſiue Patibulus, Furca. C.666,a,b. aliquando pro homine patibulo affixo. A.265,b. pro Cruce etiam vſurpata vox. C.648,b. quamuis propriè Patibulum tranſuerſa patenſque pars crucis; & Crux ipſa, ſtipes. C. 666, b. 683,b.E.252,d.G.123,d. vt autem Patibulum veteribus vel Furca,vel Crux; ita hodie pro Furcâ illâ è quâ ſuſpenduntur noxij. C.669,a,b

Patibulo cruci affigi, phraſis vnde. C.666, b

Patibulo ſuſpendendis oculi videntur obligati proauorum æuo. C.701,b

Patiendum libenter,quod patiendum neceſſariò. B.46,a

Patientia, quid: vnde nata: diſcreta à Torpore. D.379,b. præcipuus fructus notitia Fati. D.20,b. vnicum robur pugnæ in aduerſis. B.32,a. inſigne eius documentum. E.410,c

Patientia vltimus contra calumniam clypeus. B.270,a

Patientia & Cautela neceſſaria in Aulâ perennare volenti. D.44,a

Patientiam contumeliarum in Principe magni animi ſignum. D.271.b

Patientia,& Patiens, notione obſcœnâ. G.240,d

Patina vulgò olim celebris, quæ Senecæ: item, Patina Æſopi, quid. G.601,c

Patria vulgò proximè à dijs grata eſt. D.61,a eius particularis laus: & à Naturâ cum eâ vinculum: etiam in alijs animalibus. D.384,a. Patriâ carere maximum multis malum. G.74,b

Patriæ amor, affectus Conſtãtiæ aduerſus: malè vulgò Pietatis nomine velatur. nec Parentis nomine digẽ ãdus: Caritas tantum dicendus: à more non à naturâ natus. D.384 temperandus igitur moderandusque. D.382,a. 384,b. eius quæ origo, probatum rationibus: quid autem verè & propriè ſit Patria; & ſapientum de eâ decretum. D.385 a,b. attamen patriæ auxiliari quatenus, quatenus non oporteat. D.395,a,b. Patriæ ſalus, ſuprema lex eſto; nota vox. B.90,a

Patria vera latiùs patet quam cenſet vulgus: & optima ſola eſt, quæ eam arctat. D.383,a. Patria bona mẽtis totus mundus. G.78,d. Patria vera, cælum, Anaxagoræ. C.483,a

Patritij, qui. A.289,a. Patritij vox diſtinguenda à Senatoriis & qui maiorum, qui minorum gentium dicti. E.177,c

Patritio cum plebeiâ nullum Decemuirali lege ius: quæ poſt abrogata. E.513,c

Patritij,& Petermanni, Louanij qui, à quo & quâ occaſione inſtituti. C.772,a,b

A. Patritij lectio in Cicerone reiecta. A.63,a

Franc. Patritij in Polybium de Militiâ Romanâ ſcriptum allegatum. C.9.

Patroclus nouem canes menſarios habebat. B.99,a

Patronis ſtatuas à libertis & clientibus poni, olim frequens. G.332,d. munera ijs à clientibus data in Natali, pereno[...]nio,&c. G.227.c. cum libertabus connubia ijs permiſſa L. Iuliâ & Pap. Pop. E.513,d

Patronus (ſeu cauſidicis) quod olim honorarium conceſſum. E.168,d,c

Patruinus, nomen Romanum. E 408,d

Patruis fratrum filias ducere permiſſum. E.187,d

Paucorum arbitrio ſe ſemper regi non pati debet Princeps: ſed audiendi plures; cur. D.139,b

Pauimenta adium, balnearum,&c. marmore, argento, auro, etiam gemmis mixtis ſtrata, in luxu veti. G. 146,d. 557,c,d

Paula, ſeu veriùs Buſa. Vide, Buſa.

Paulina, Senecæ vxor, fœmina nobiliſſima, & viri amans, quando ei nupſerit. E.285,d. G.xviij.

Paulinus, Præfectus aut Curator annonæ, ſub Claudio. A.248,b

Paulinus, ad quem de Breuitate vitæ Liber Senecæ, quis. G.214.c. 229,d. 230,c

Paulinus Nolanus correctus. A 329,b. E.145,c. citatus. A.465,b. C.517,b 643,b. 646,a. 649,b. E.145,c

Paulus Apoſtolus citatus. C.652,a. 678,a. D.106,b. & alibi in libris Politicis. Gſ.753,d. 800,c. eius nomine præferuntes ad Senecam Epiſtolæ, & ad ipſum iſtius, falſæ. A. 328,a. G.xxv.

L. Æmil. Paulus, Perſe Rege victo, primus librorum copiam Romam aduexit. C.630,b. eius de eo Rege triumphus quomodo omnes antecaſtos amplitudine vicerit. C.400,b. vnde ei triumphus infelix, etſi glorioſus. G.115,c,d. quoties præterea & de quibus triumphauerit. F.16,c,d. eo contra Perſen bellante Lunæ deliquium à tribuno militibus prædictũ: & an vlla ſpecies aerij ignis apparuerit. Gſ.683,d. eiuſdem, an Senatus Romani, immanis in Epirotas crudelitas. C.461,b

L. Æmilij Pauli conſilium quando ſignis collatis decertandũ. D 98,2. qua is etiam milite requirebat. D.92 b

Pauli Baſilica, à quibus Æmiliæ Pauli exſtructa. E.102,c,d

L. Paulus Conſul deſignatus quâ pecunia ſummâ a Cæſare corruptus. C.409,b

L. Æmil. Paulus Cenſoris filius, maritus Iuliæ neptis Auguſti: quique eius liberi. E 546.

L. Æmil. Paulus qui ſub Auguſto Conſul, quis. G.195,c

Paulus Fabius Perſicus, quis. G.283,c

Paulus I.C. citatus. A.236,a.248,b.249.b 522,b. C.633,a 653,b. 654,a,b 656,a. D.349,b. E.58,c.34,d. 114,c. 194,c. 203,c. 225,d. 254,c. 386,c. 511,d. 515,a,b. 516,b. 534 b

Paulo V. Pont. inſcripta editio operũ Senecæ à Lipſio G.*.ix. *eius laudes.* G *.ix.x. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.264,a

Paulus Diaconus ob doctrinam acceptiſſimus Carolo Magno & alijs. D 204,b. *libros Feſti corrupit.* A.63,b. *Idem citatus.* B.501,a. C.237,a.249,a.250.b.310.b. 318,b. 319.b 341,a.685,b. E.27,d. 181,d. 414,d. 439,c. 44 d 441,d

Paulus Æmilius, Hiſtoricorum recentiorum Latinorum princeps, quibus virtutibus inſignis: quæ etiam in eo labecula. D.126,b. 127,a. *eius mira & ſagax vaticinatio.* D.162,b. *idem allegatus.* C.364,a,b

Paulus Iouius ſtilo bonus grauiſque, & planè ad hiſtoriam: iudicio ac fide ambiguus. Cur tamẽ non plane reijciendus. D.127,a. *eius aſſertio de reliquijs Pontis Traiani in Danubio hodie adhuc extantibus, an omnino certa.* C.448,a. *alia eius opinio de loco Liuij reiecta.* B.413,b. 414,a. *Idem allegatus.* C 320,a.351,b 415,b. D.140,b

Paulus Leukenius lanius, Louanij ſeditionis fax, in Zelandiam profugus, ibi agnitus capite luit. C.781,b 782,a

Pauonina penna in cristis galeatorum virorum principum. C.81 b

Pauor & Pallor, dij. A.328,a

Pauperes non niſi in neceſſitate in militiam ſcripti apud Romanos olim. C.16,a

Pauperi melius mori quàm mendicare, ex Plauti & Menandri ſententiâ. A.82,b

Pauperis Cella, cubiculum in diuitum ædibus quod. G.616,c

Paupertas minus eſt quam Egeſtas. G.481,d

Paupertas vnde pulla dicta. A.259,a

Paupertas non inter verè mala ponenda. B.18,b. *non habenda dura: expeditos facit.* D.411,a. *extremum malorum habetur pleriſque.* G.268,c

Paupertatem diſſimulans ſibi eam obijcit. G 184,d

Paupertas valde laborat ſub honore & luce nobilitatis. G.284,d

Pauſanias Spartanorum Rex cum Perſis ad Plateas certare non vult; niſi ſacris prius peractis. D.177,b

Pauſanias Spartanorum Rex quomodo Ephoris ab Argilio quodam proditus. E.135,b

Pauſanias Philippi Macedonis percuſſor à Philippo ſatellite confectus. D.260,b

Pauſaniæ ſcriptoris nugæ de Balſamo. E.427,c. *Idem citatus.* A.276,a. B.34,b. C.83,b.84,a.85.b.87,a. 169,a. 246,b. 433,b. 438,a,b. 524,b. 602,b. 604, b. 619,b. 629,a. D.441,b.442,b.445,a. E.38,c.66,d.98,c.124,d. 125,c.158,c.199,d.279,d.388,d.475,d.532,c. F.10,c 11,c,d.12,d. 14,b.15,c. G 20,c. 55,c. 205,d. 210,d. *Eiuſdem Interpretis error.* E.274,d

Pauſarius, qui remigibus pergendi & pauſandi modos dat. G.478,c

ad Petr. Pawium Epiſtola Lipſij. B.95,b

Pax finis bellorum. D.80,b. 104,a. *ea laudata: & tam victoribus quàm victis commendata: (nomen eius non niſi beluæ aſpernantur.* G.*.x.) *ſed qualis: quomodo,* &c. D.104.& ſeqq. *eius artes ardua magis quã belli.* D.148,b. *eam qui deſiderat, præparat bellum.* D.83,a. *Pax omnis cum ciuibus, bello ciuili vtilior.* D.115.b. *ſed Pacis longa mala, Luxus, Cupido, & alia virilium animorum peſtes.* B.199,a

Pax animi, tranquillitas. G.65,d

Pacis templum Romæ à quo & quando ſtructum maximum & pulcherrimum omnium in Vrbe operum: vaſa templi Iudæorũ aurea in eo poſita: denique quæcumque clariſſima ex toto Orbe violentia Neronis traxerat: id fortuito incendio ſub Commodo, cum omnibus ornamentis, magnaque pecunia ibidem depoſita vi, ſummo & diuino, & peſſimo omnes, abſumtum. C.435,b.436,a. E.8,b. *Pacis templo Bibliotheca forte adiuncta a Veſpaſiano.* C.632,a

Pax Romana, id eſt, quocumque patet imperium Romanum omnia pacifica & tranquilla. G.188,d

Pax, interiectio comprimentis, compeſcentiſve. A 168,a

Paxamas, vel, Paxamadium, Græculis Byzantinis Panis bis coctus. C.182,a

Peccandi verecundiã facit ipſa regentis clementia. D.246,a

Peccantium multitudo pœnam impedit aut minuit. D.166,b G.13,d. *& ex impunitate oritur peccandi conſuetudo.* G.297,b

Peccare iubet, qui non vetat. D.144,a

Peccare in bello bis non licet. D.93,a

Peccare ipſum quibus peccandi cauſſa eſt, homines perditiſſimi. G.12,c

Peccata noſtra cauſſa cladium: nec niſi finotis ijs, finientur hæ. B.73,a

Peccata vnde: Stoicos ea ã Deo & Fato remouere: & quomodo. D.551,b.552.553,a. *non fieri ex præſcientiâ Dei, ſed ſcientiâ: & quomodo.* D.557,a,b. *nec temere dicendum ea Dei præfinitione euenire: eorum enim fons a ſolâ malâ voluntate.* B.43,b

Peccatum, &, Peccantes, quid Stoicis. G.11,c. *Peccata æqualia eſſe, Paradoxum Stoicum explicatũ.* D.520,a.521,a,b

Peccatum non poteſt dici aliquid quod eſt: priuatio potius ſeu deliquium Boni. D.554,b. *non a ſapientiâ diuinâ eſt, quia nec eſt.* D.549,a

Peccatorum diſcrimen a patrante & à ſubiecto in quo patratur. D.511,a,b

ad Petr. Peckium Epiſtola Lipſij. B 185,a. 261,a

Pectorale militum vulgarium, quid, quale: alijſque Semilorica dictum: & èquâ materiâ. C.83,a,b

Pectus tundendi mos. A.378,a

Peculium, quid. G.370,d. *Peculio ſuo ſe ſerui liberabant.* E.254,c

Pecunia, anima & ſanguis hominibus vulgò D.63,a. G.246,d *neruus Imperij: animorum locorumque domina.* D.56,a. *ſpiritus vitalis belli, & neruus ſine quo arma non valida.* D 82,b. *illa enim & Milites Imperium parant & confirmant.* D.51,b. *Pecunia palam gentilibus dea, teſte Auguſtino.* G 140,d. *quis autem Pecuniarum modus, Platoni.* G.157,d

Pecunia quot malorum cauſſa. G.60,d. *ei vſus & decus demendum recte rempublicam inſtituere volenti.* D.67,a. *gloria opinionem ei detrahere ſuadet Salluſtius.* A. 196,a

Pecunijs acerbè conquirendis plus ſibi Principes inuidiæ quàm virium addunt. D.63,a

Pecunia in templis deûm deponi ſolita. E.8,b. *militum ad ſigna.* E.23,b

Pecunia largâ ſignificatione. E.54,c

Pedanes ſubijces. Vide, *Subijces.*

Pedanius Coſta cccc. ſeruos ſuos ſub tecto ſuo & domi habebat, eiũ ab eorum vno interfectus. C.424,a

Pedatura in dimenſionibus, quid. C.140,a

Pedaturæ Manipulorum aut Turmarum diuerſa, pro numero hominum in ſingulis: ſed differentia plerumque in latitudinem. C.147,b.148,a

Pedatura, ſeu Podiſmus ſingularum arearum metaturarum particularium in caſtris Romanis, in Tabulâ repræſentati. C.149. *fuſius explicati.* C.152,b. 153,a

Pedelli. Vide, *Bedelli.*

Pedem ſiniſtrum Senatori cuidam oſculandum dedit Caligula A.253,b. 308,a

Pedes & Manus trãſfixi in Crucifixione. Vide, *Crucifigere.*

Pedes lecticæ. A.268,b

Pedes viam ſpectabant in collocatione cadauerum. A.242,a

Pedes deorum oſculabantur Romani. A.305,b. *etiam hominum.* A.508,a

Pedem

Peduum argutatio. A.257,b
Pedas Vniuerſi, Terra quibuſdam. D.580,a
Pedibus incedere, quomodo intelligendum. E.506,b
Pedibus in ſententiam ire, quid, & vnde. G.233, c.655,d. Gſ.831,c
Pedites vnius legionis quatuor generum: & quæ ea. C 34. & ſeqq. 65. *eorum dilectus.* C.12. & ſeqq. 33. Vide etiam, *Milites.*
Pedites ad quot annua ſtipendia obligati apud Romanos. C.14,a
Peditem equo vehi, ſumma ignauia. C.184,a
Peditum an Equitum maior in bello vſus, quæſitum, & diſtinctum. D.83,a
Pedites ſæpe ἐξοχῇ quadã veniunt in nomen Militum. F.129,c
Pedo Albinouanus, quis. E.31,d. G.671,c. *eius querela de vita humana breuitate.* G.214, d. *Idem correctus.* A.174, a,b. E.72,c. G.101, c, d. 108, c, d. *citatus.* D.313,b. 588,b. E.76,b. 77,d. 416,c. 451,d. G.101,c,d. 108,c,d. 117,d. 193.d. 369,d
Pedo Pompeius, quis. E.31,d
Peducæa Lex. A.261,a
Pege Arganthi apud Propertium, pro, Fonte Arg. A.73,a
Pegmares gladiatores vulgo & doctiorum quibuſdam putari, quis: nullos tales fuiſſe, oſtenſum imo ipſam vocem ineptam. C.527,b. 528,a
Pegmata atriorum, quæ Auſonio. A.289,b
Pegmata, Ioſepho, Fercula per triumphos portari ſolita. C.582,b. D.314,a
Pegmata, quæ machina. C.435,a
Pegmata in Theatris aut Arenis, machina lignea quales: vox è Græco tracta: Latinis Confixa; Confixilis machina Apuleio: ea ornata argento, picturis: in iis mira & ſtupenda repræſentata. C.581,a,b 581,a
Pegmata, pro loculamentis pluteiſque librariis. C.581,a.b. 634,a
in Pegmate captiui, aut inſignis ſceleris damnati oſtendi ſoliti. C.528,a
Peichi Turcarum quanta velocitatis in currendo. B.301,a
Peierare per genium Imperatoris, grauius crimen ſub Principibus, quam per Iouem, aut omnes deos. E.36,d
Pelagia virgo flumine ſe vltro merſit, ne à milite pollueretur. D.526,a
S. Pelagii à Mauro rege Abdcramino ſolicitati inuicta pudicitia. D.268,a
Pelagius primus Chriſtianorum poſt inuaſiones Maurorum regnare cœpit Anno Chriſti ſeptingenteſimo decimoſeptimo. D.209,a
Pelamydes piſces vnde veniant, & vbi capiantur. E. 208, c, d, b
Pelaſgorum, præter Athenas, ſedes incerta. F.11,c
Guil. Peliſſerii reſtitutio in Senecâ probata. G.441,d
Pellacia, a pelliciendo. E.186,d
Pelles ferinæ in ſtrata equorum Romanis. C.92,b. *tegendis lecticis.* A.269,a
Pelles tegendis tentoriis è publico ducibus aliquando datæ apud Romanos: tentoria enim militum pellibus tecta Romanis & Græcis: hinc locutiones, Sub pellibus eſſe, Sub pellibus militem continere, &c. C.137,a
Pellibus ferarũ veſtiti olim Germani, Scythæ & aliæ gentes: item & heroes. E.442,c. G.376,d
Pellio comœdus, Plauto. E.480,d
Pellucidæ veſtes, intelliguntur Ceæ Coæve, Bombycina, Serica, &c. E.506,a. G.374,c. 650,c. *eæ fœminarum plerumque, aut certè mollium.* G.185,c
Peloponneſiacum bellum quot annos durauerit. G.628,d
Pelops, quibuſdam Phryx; alii Lydus. E.129,d
Pelta, eadem quibuſdam cum Cetrâ: pleriſque Parma. Alia Græca; cuius inuentor Iphicrates, reiectis Clypeis grandioribus; vt Philopœmen iſtos reduxit, reiectâ illâ: Alia Thracia; qualibus gladiatores Threces vſi, quæque maxime Parma dicta: Alia rurſus Amazonia. Singularum forma deſcripta; quarundam & depicta e monumentis. C. 241,a,b. *Pelta antè loris e collo dependebant.* C.243,a
Peltaſtæ Græcorum fere quales Velites Romanorum. C.70,b
Penatium templum vbi Romæ: an idem Penates Populi Romani cum Sacris Samothracum. C.621,a
ad Petr. Pecadaſium Epiſtola Lipſii. B.289,b
Penetrales dii, id eſt, Penates. E.46,a
Penninæ Alpes, non, Pœninæ; & vnde. E.525,d
Penei fluminis pectora infuſcat. Gſ.734,d
Penna & Pluma quomodo differant. G.455,d
Pennâ fluere, pro, Volare, poetice. A.75,a
Penna argentea D. Virgini Hallenſi a Lipſio ſuſpenſa, cum quibus verſibus. C.717,b
Penſiles balneæ, quid. G.578,c,d
Penſio, ſolutio ſtatis temporibus diuiſa. G.283,d
Pentapolis, Cyrenaica, Plinio. A.200,b
Pentelica columna Athenis aduecta in Capitolio a Domitiano reſtaurato poſita. C.433,a
Penthelus Arcadiæ rex filius Oreſtis. E.124,d
Penula, φαινόλης Græcis, quod genus veſtis. A.449,b. *veſtis ſeruorum. item militum.* A.258,a,b. *vulgo penula pulla: cuius coloris lautioribus, aut militibus.* A.258,b. G.303,d 342,d *paulatim iuis vſus irrepſit latius: etiam Auguſti tempore.* A.258,a,b. *contra imbres etiam in vſu, & in itinere; eaque gauſapina* G.248,d. 342,d. Gſ.753,c. *quæ autem gauſapina, quæ ſcortea.* Gſ.753,d
Penula militaris, quæ thoracomachus, quid & qualis. C.87,b 88,a
Penula propria olim Grammaticorum; & poſterioribus temporibus Oratorum & Aduocatorum: inque iis cauſſas agebant. A.259,a. 449,b. Gſ.753,d
Penulati magiſtri, pro Grammaticis, Auguſtino. A.449,a. Gſ.753,d
Penus anulo ſignabatur à Romanis. E.42,d. 501.
Penus, quis locus in æde Veſtæ. C.621,b
Pephaſmenus faber Tyrius, Arietis bellici quomodo inuentor. C.509,b
Pepe, pro Fatuo. Gſ.815,a
Pera Philoſophorum, præcipuè Cynicorum, ab Vlyſſe. G.172,d
Pera vnicuique Æſopica dua. G.34,c
Peragratus eſt, pro, Peragrauit, Velleio. E.5,d
Percolari, de tractu ciborum per varias corporis partes. Gſ.680, c
Percutere foſſam, phraſi militari, quid. C.156,a
Perditiſſimi eſt ipsâ infamiâ gaudere. G 671,d
Peregrinantium curioſa cura circa externa. D.379 a
Peregrinari iuuenes vetabat, ſenes iubebat Plato. B.139,a. Vide etiam, *Plato.*
Peregrinatio Principibus vtilis. D.203,a
Peregrinationes quales laudabiles, quales contrà. C. 585. 586.
Peregrinationis ſtudium generoſi animi eſt. B. 20,a. *eius encomium.* B.162,b. *inſtituenda ea non cum voluptate ſolum, ſed cum fructu.* B.10,a. *fructus ſeu ſcopus potiſſimum ſcientia & prudentia, ac iudicii formatio.* B.20 a. 152,b. *item morum vitæque formatio.* B.187,b. 188,b. *tum non exiguus, vidiſſe doctrinâ illuſtres qui paſſim viros.* B.83,b. *Eius cum fructu inſtituenda ratio.* B.20. 21. 22.
Peregrinationem non facere ad internos morbos: indiciumque eam eſſe, non medicinam. D.577,b. *niſi forte in leuiquodam & primo affectuum motu.* D.378,a,b
Perenottus. Vide, *Granuellanus.*
Alf. Perezii Guſmani, cognomento Boni, admiranda conſtantia. D.201,a,b
Lud. Perezius laudatus. B.514,b. 529,b. *ad eum Epiſtola Lipſii* B.297,a. *eius mors.* B.529,b
ad M. Ant. Perezium Epiſtola Lipſii. B.193,a
Perfecto nihil poteſt accedere. D.495,a,b
Perfidia nullo prætextu Principi licita: vix extremâ neceſſitate. D.75.76
Perfuſorium, non penetrans, ſed leuiter aſpergens: hinc,
Perfuſoriè dicere, obiter, ſine cura. G.427,d
Pergami & Aſiæ Minoris partis Regum commune nomen, Attalus; vnde. F. 39,c. G. 181,d. *Pergami templum Romæ & Auguſto.* E.122,d

Pergamena Bibliotheca. Vide, *Bibliotheca.*

Pergamum, aut Περγαμίαν*, a victo Pergamo in Creta condidit Agamemnon.* F.9,d

Pergo depreſſum, vt, Eo depreſſum. A.359,b

Περὶ αἱρέσεων*, Satyra Varronis.* A. 27, b. *antè malè alijs* περὶ ἀλέξεως *dicta.* A.59,b

Περὶ ἐξαγωγῆς*, Varronis Satyra.* A.47,b.118,b

Περὶ μέτρων*, Varronis ſcriptum.* A.116,a

Pericles quam honeſta gloria ſtudioſus. D.275,a. *quid ex conſuetudine Anaxagoræ profecerit.* D.128,b. *iuſtitiam eius ſimul rempublicam attigit.* D.133,b. *eius grauitas & maieſtas.* D.264,b. *continentia, & ſuper eâ pulchra ad Sophoclem vox.* D. 266,a. *benignus ille conuiciorum contemtor.* D. 273,a. *ſummum ſuarum laudum ducebat, quod nunquam acerbitatē aut vindictam exercuiſſet; iure Olympij cognomen meritus.* D.246,b. *auctor machinarum bellicarum Græcis.* C.265,b. *quot annis Ser. Tullio Rege poſterior.* C.266,a

Pericula nec timenda, nec prouocanda. B.86,b 97,b. *occulta vix vitari poſſunt.* B.268,a

Periculorum contemtus in Romanis inſigne exemplum. C.457,b

Pericula periculorum remedia arbitrantes facilè ſeditiones excitant. D.110,b

Periurare meliùs dicitur quàm Peierare. A.126,a

Periguenx hodie in Petrocorijs, Veſunna Ptolemæi putata: ibi adhuc Amphitheatri reliquiæ. C.588,a

Periodus, diſtinctio ſermonis, cum deponit. B.135,b. *Punctum etiam dicta: & eius nota.* B.134,b

Peripatetici ab Ariſtotele. D.439. *ſoli ab octingentis amplius annis in Scholis regnant.* D. 431, b. *corporis & fortunæ bona facere aiunt ad ſummam beatitudinem, ſiue Summum Bonum.* D.483,a. G.335,d. *iram temperandam, & temperari poſſe cenſent.* G.6,c,d.7,d. *abhorrent mortem ſpontaneam.* G.xxxiij.

Περιρραντήρια *vaſa in templis, quæ.* E.411,d

Periſtromata conchyliata purpureáue in triclinijs diuitum G.248,d

Perit, pro, Deperit, apud Propertium. A.51,a

Peritis in quaque re audiendi. D.139,a

Peritura laudari ſolent. A.377,a

Periuris Deus hominéſque infeſti. D.34,a. *quomodo ij apud Ægyptios puniti.* D.252,a

Perlucentes veſtes. Vide, *Pellucida.*

Permittere, quaſi iubere eſt. D.144,a

Permittere, non vulgari ſignificatu G.173,c

Perpeſſitius, πολυτλήμων. G.473,c. 628,d

Perpetuarius, quis. Gſ. 821,d

Perpetuum ius. quid. A.36,a

Perrogare, vox curiæ, quid. G.621,d

Perſæ aliquando & Medi vocantur. G.292,c *potentiſſimi in Oriente.* G.249,c. *eorum Imperij, modò ſub ſuo, modò ſub Parthorum nomine, mira diuturnitas.* D. 209,a. *Solem pro deo primo habent: eique equum immolant.* E.158,c,d. *virgines perpetuas Soli ſacrare; Ignem item perpetuum, vt Veſtam Romani, ſeruare & colere ſoliti.* C. 619. b. *Reges etiam ſuos inter deos cur coluerint.* D.416,a. E.122,c. *valdè cætera Regibus ſuis obnoxij.* G 277,d. *Regi prælatus ignis.* E.491,d. *optimates eorum mirâ taciturnitate Regum ſecreta celabant.* D.137,b. *in vigilijs ſoli Regis ſui laudes cantitare.* C. 177,a. *Magi eorum Philoſophi.* D. 434,a. *principes eorum quomodo diadema geſtare ſoliti.* E.159,c

Perſæ ſemper vel inter epulas cincti. E.273,b. *primi vero primaſſe creduntur quibuſdam.* E.156,d. *de viro illuſtri ſupplicium ſumturi quid agant.* D.403,a. *frequens apud eos ſupplicium crucis.* C. 652,b. *ingratos punire ſoliti.* G.292,c. *vt elephantos celeriter conficiāt.* G.143,c. *eorum in omni ratione vitæ, imo & linguâ, cum Germanis conuenientia.* E.444,d,c

Perſæ etſi veſte ſolutâ & laxâ, acres tamen bellatores. G.444,d. *nudis capitibus pugnam inire ſoliti.* E.49,c. *eorum ſcuta quæ & qualia.* C.72,a. *ſtragulatis multa in equis.* C.92,b. *Dracones in ſignis militaribus.* C.110,b. *primi inuentores Sagittariæ, quibuſdam.* C.346,b. *inter primos olim machinis militaribus vſi. an & Parthi.* C.363,a. *mortiribus vſi.* C.364,c

Perſæ & Parthi Claudiani æuo confundebantur. E.156,d

Perſarum Rex, Bembo Armeniæ Rex. B.94,a

Perſica ſeruitus, inſtar prouerbij. G.277,d

Perſica multa voces conuenientiam magnam cum Germanicis habentes. B.501,b.502,a

Perſæus Citticus, Zenonis diſcipulus, & tantumnon famulus. D.441,a.445,a. G.83,c. *poſt ab Antigono Rege Acrocorintho præfectus, ab Arato Sicyonio inde eiectus; aut, vt alij, inibi interfectus.* D 441,a. 445,a

Perſannius Philargyrus libertus & primus Notarum ταχυγραφίας *inuentoribus Iſidoro.* B.382,a

Perſes Rex ab Achille ſe ortum iactabat. F.14.d. *fœdifragus.* D.251,b. *eius crudelitas.* D 141,a. *primus ludos gladiatorios tranſtulit in Græciam.* C.497,b. *crebraque more Romano gladiatorum pugnas exhibuit.* C. 520,a. *templo Samothracum, quo confugerat, eductus.* A.332 b. *triumphatus cum duobus filijs in carcere inſomniâ à Romanis occiſus: eorumque tertius fabrili arte vitam tolerauit.* A 195,b. B.97,a. D.260,a

Paul. Fab, Perſicus, quis. [illegible].283,c

ad Ant. Perſium Epiſtola Lipſij. B.255.b

Perſius Poeta quando mortuus. E. 256,d. *ei cognata Arria minor Thraſeæ vxor.* E 3 2, b. *eius iudicium de poematis Neronis Imper.* Gſ 690,c. *Idem correctus.* D.513,b. *explicatus ſæpe, aut ſaltem citatus.* A. 235,a. 242,a. 247,a. 256,b. 257,a. B.448.a. C.25.a.73,b. 127,a. 486,b. 494,b. 615 b. D.71,a. 519,b. E.27 ,c. 523,b. G.167,d.181,c. 398,c. 402,c. 403,c. 604,c. 662,d. Gſ. 03,d. 778,c. 825,d. 828,b

Perſij Scholiaſtes aut Comentator vetus laudatus. E 302,b. *correctus.* E.272,c. *citatus.* A.235,a,b. 247,a. C.25,a. 235,a. 406,b. 539,b. D.444,b 446 b. G 192,d. 224,b. 520,d. *eius error.* D.513,b

Perſij Poetæ Vita vetuſta citata E.256,d. 289,d

Perſona deformis, μορμολυκεῖον. G.24,d

Perſona, ſiue larua, quid, qualis, & vnde dicta. Gſ.813, a,b,c

Perſpicuitas neceſſaria ſcribenti Epiſtolam. B.537,a

Perſuaſio arrogans, φρονεῖν ὑγιῶς *eleganter Bion.* G.148,d

Pertinacia, ſeu Peruicacia, quid à Conſtantiâ differat, eiuſque origo. D.379,b

Pertinax Imper. e gente Heluiâ. G.71,c. *eius modeſtia.* D.317,a. *ei mortuo tres ſellæ in theatro poſitæ.* E 72,b

Pertinentia bona, τελικά, *quæ.* D.485,a

Pertinere, pro, Pertingere. Gſ.716,d

Pertinet ſcire, quæri, phraſis in Legum libris frequens. G.210,d

Perturbatio hominis duplex; à cælo, & à terrâ: quæ vtraque. G.368,c,d

Perturbationes Animi, id eſt, Affectus. D.500,a. *quid eæ, Stoicis, alijſque Philoſophis.* D. 502,b 519,b. G.19,c. *omnium earum fons ab intemperantia.* D.502,b

Peruâna ora ab Hiſpanis ſub initia deſolata. D.414,a. *Peruânum regnum vnam linguam communem habet, multas nihilominus in ſingulis vallibus peculiares.* B. 494 a

Peruani olim Reges victos populos in interiora loca traducebant, eorum loco alios fides ſupponentes. C.388,b

Peruani quid tradant de Diluuio. D.597.a. *Solem pro ſupremo Deo colunt, eique magnifica paſſim templa erigunt: alijque eorum perniciosi ritus.* D.183.b 184,a. 584,b

Peruerſa veſtis, &, Peruerſa prætextam a Prætore ſententiam laturo, quid. G.12,c

Peruicaciam in virtute quidam ponunt, & à Pertinaciâ diſtinguunt: pleriquе alij aliter. D.379,b

Peruigilia varijs dijs: Fortunæ: Cereri. tres noctes Veneri. A.239,a

Peruigilium Veneris, Carmen poetæ veteris Trochaicum, ſcitum & elegans. A.237,b. B.24,a. *quis eius ſcriptore videri ſcriptum poſt Virgilium: argumentum eius & occaſio.* A.239,a. *Id variè explicatum, & correctum.*

*ctum. A.*237. & ſeqq. *Idem citatum. D* 578,b
Peruſia quantis munitionibus ab Auguſto obſeſſa. C.192,b. *circumuallatæ eius deſcriptio ex Appiano* C.284,b.285,a
Peruſini quam multi e deditijs ad aras ab Auguſto mactati. G.196,d
Pes in dimenſionibus duplex; Magnus, & Simplex. Magnus, Planus aut Conſtratus, vel vulgo Quadratus aut Superficialis. C.152,b. *in dimenſionibus autem continet quatuor palmos.* C.568,a
Pes Græcanicus Romano ſemuncia maior. B.301,a
Pes, pro Pedaturâ aut Podiſmo. C.140,a.G.159,c
Pes velis dexter aut ſiniſter,quid G.288,c
Pedes,Pedibus,&c. Vide ſuprà alibi.
Peſcennius Niger decem commanipulones ob vnius gallinacei direptionem ſecuri perenti iuſſit. C.198 a
Peſſimum publicum, pro Malo publico. E.102,c
Peſtis immanis inſignia maximè Exempla priſca. Sub Nerone vno Autumno quot millia ea abſumta Romæ. B.318,a. C.426,b. *quot ibidem in ſingulos dies ſub Veſpaſiano aut Tito.* C. 426. b. *ſub Gallo & Voluſiano Impp. ſpatio temporum & terrarum Peſtis maxima in Græcia imperio Michaelis Ducæ in Africa euersâ Carthagine B anij ſub Iuſtiniano Imp. vno die interdum v. etiam millia funerum dans incredibilis in Italiâ æuo Petrarchæ.* D.414,b
Peſtis manu facta, maleficis aut fraude arceſſita. G.23,d
Peſtis Catilina, pro ipſo Catilinâ .I.26,a
Petaſi aut Pilei vulgo nullius vſus Romanis, A 279,d. *Petaſo tamen vſi in Spectaculis contra Solem, ſi ventus expanſionem velorum impediret.* C.577,b. 578,b. *eiuſdem vſus in peregrinationibus a Pileo autem quomodo differat.* C.579,a
Petaurum, & Petauriſta, quid. G.611,c,d
Petendum montes, pacem, & A.173,a
Petere, & Petitiones, in Gladiatura quid. C.557,b
Petermanni & Patritij Louanij qui; & a quo, quaque occaſione inſtituti. C.772,a,b
Petl, Redl, diſſyllaba, pro, Petij, Redi: A 359,b
Petilius Cerealis. Vide, *Cerealis.*
Æl. Petina, ſecunda vxor Claudij Imp. ex quâ Antoniam habuit. E.547
Franc. Petrarcha Roberto Regi Neapolitano acceptiſſimus. D.205,a. *primus videtur interpolaſſe Liuium* A.153,b. *eius Elogia de Senecâ.* G. xxvij. xxviij. *eius æuo quam incredibilis peſtis in Italiâ.* D. 414, b. *eidem citatus.* E.45,d
Petrariæ quales machinæ bellicæ. C.319,b. *variarum Petrariarum Figuræ e veteribus Codicibus,* &c. C. 322. 323 324 325.
Petreium & Iuba ante Catonem periere, Senecæ; verius alijs, poſt. G.135,c
Petrina Ala, vnde. E.166,c
Petronella Riddería, oculis grauiter affecta, in Sacello D. Virginis Aſpricollis ſtatim ſanata. C.728,b. 729,a
Petronius Turpilianus, quis. E.308,d
Petronius Procurator Norici ſub Othone Imp. E.529,d
Petronius à Nerone damnatus, an idem quem Arbitrum vocant: & quod illi prænomen. E.297,c
Petronius Arbiter dictus correctus. A. 74,b 75,a 111,a. 173,b. 174,a. 219,a. 283,a. C.486,b. C 37 ,d. *Idem citatus, & vt plurimum explicatus.* A.15,b.103,a,b. 111,a. 12 ,b. 266,a. 322,a. C.377,a. 416,a,b. 454,a. 462,b. 486,b. 5 4,a. 509,a. 511,a b. 516,a. 518,a. 537,a. 539,b. 573,b. 580,b 581,b. 653,a. 654,a. 8,a. 664,a. D 2,b. E.136,d. 279,d. 487,d. G. a,d. 6 ,d. 65,d. 79 b. 1 5 c. 139,c. 182,c. 223,d. 248,d 52,b. 267,d. 318,c. 363 b,c. 373,c,d. 402,d. 416,c. 472,d. 477 d,b 640,d. G .811,c. 822,d
D. Petrus inuerſo capite crucifixus. .670,a. *Eius Epiſt. citata.* D. ,a
D. Petri ædes Louanij eiuſque Canonici, Præpoſitus &c. *à quibus ſtructa, reparata, inſtituti, dotati eius inſuper Turris qualis quando; quando lapſa & alia huc facientia.* C.783,
Petrus Caſtellæ Rex ab [illegible] *D* 280,b
Petrus [illegible] *Louanienſis cui ab ipſo nomen* [illegible]
Petrus Horſber [illegible] *pe D. Virginis* [illegible] *collis a paralyſi corporis languore ſanatus* 719,a b
Pexati, qui in candida & pexa [illegible] *A.*25
Ϝ, *litera fortè tertia earum quas Claudius Imper. Latinis addere voluit.* E.172 d
Phæcaſia, vel Phæcaſſia calceamenti Græcanici genus A.286,b. .379,c. *Phæcaſia & Pallium, Græcorum; vt Calcei & Toga, Romanorum hinc Phæcaſiatus, id eſt, Græcus.* 643,d
Phædra, titulus etiam Tragœdiæ quæ inter Tragœdias Senecæ dictas Hippolyti titulum præfert. A.374,a
in Phædri [illegible] *amoris* [illegible] *Socrates.* 252,b
Phædrus, Tiberij libertus Fabulas Æſopias Latinis verſibus reddit. G ,d
Phaethontis fabulæ origo.
Corn. Phagita emiſſario [illegible] *grauiter affectus, parcit* [illegible] *D* 2 b
Phago quidā, ſub Aureliano mira vo [illegible] *tatis edo* B.142,b
φαινόλην, *Penula, ſiue Penul* . A.449,b
Phalanges olim Romanis, apud Liuium quo ſenſu: quo apud Albinum, [illegible] *phalanges in ederi.* .38,a,b
Phalaris tyrannus Agrigenti. ,d
Phaleræ inter dona militaria, præcipue equitum eaque diuerſa a torquibus. C
Phale inſignia [illegible] *exercitus* .64,a
Phalerides aues [illegible] *Parth* [illegible] *G.*80,d
φαν[illegible] *alea quid & quomodo* [illegible] *quamuis crebro commendantur* 81,a
Phantaſia quid, & quotuplex. 4 ,b.471,a
φαν[illegible] *crum.* d
Phant [illegible] *mina* [illegible] *Iliada & Odyſſeam, quæ Homeri nomine* [illegible] *compoſuit fictis quibuſdā.* C. 27,a
Pharetra, theca [illegible] *Cocura, vel Cocurra, Leon* [illegible] C.247,b
Pharnaces quo ſtratagemate à Cæſare deceptus. C.16 ,a
Phariſæorum ſe [illegible] *D.* 433, a. *ad Stoicam olim proxime acce* .424.
Phari, turres, quis earumque vſus. 3 ,b
Ph [illegible] *Caprius* E 134,
Pharſalia olim quanta ab Ægypti continente diſtantia, Homero & quibuſdam G.7 6,c
Phaſiana aues vnde petita. .8 ,d
φαιλόνη *aut* φαινόλη, *veſtis inter ſacras Eccleſiæ Græcanicæ, an recte Penula Latine verti poſſit.* G.753,d,c
Pherecydes Syrus, Pythagoræ doctor, primus ſolutâ oratione Philoſophica tractauit. D 437,b
Phi, vel Phu, in abhorrendo a pleriſque gentibus vſurpatum. A.460,b
Phiala an inter præmia militaria Romanis. C 8,b.209,a
Phidias pictor. A.32. *ſ r Atticus Statis a* A.316,b
Philippus (non Philippus) phyræ conditor. F.9,c
Philadelphus Rex. Vide, *Ptolemæus.*
Philautia ſibi dulciter blandiens amariore caſtigat eiuum pharmaco corrigenda. E 1 2.
Phila Antipatri filia, Demetrij vxor virtutibus inſignis fœmina D. 212, b *marito victo, & regno exuto, morte ſpontanea obit.* D. 212,b. 241,a
Franc Philelphus inuentor vocabuli Stupeda. C.91,b
Philemonis Comici verſus explicati. A. 119,a. D. 549,b. G.92,c
Philetas ex Stobæo citatus. D.122 a
Philetes Græcus Latro, & vnde. G.47 ,d
Philippi Theſſaliæ & Macedoniæ ſæpe poetis confunduntur. F.53,d
Philippides quidam bidue confecit leucas noſtrates quadraginta. B.3 1,a
Philippopolis Thraciæ, etiam Trimontium Poneropolis, Calybe, & Doulopolis, dicta. E.89,
S. Philippus Apoſtolus è cruce capite in terram conuerſo funibus ſuſpenſus C.6 *an in ipſâ cruce lapidibus obrutus.* C.6 b

Philippus Macedo Epaminondâ magiſtro [illegible] *ad diſcendum, capiendum, faciendum.* D. 203,b. *an* [illegible] *potentia cepit à pio in Phocenſes bello.* D.17[illegible],a,b. *quã gloriæ cupidus.* D.145,b. *de* [illegible] *omnium tunc mor* [illegible] *crebro ſibi dixit.* D.241,a. *quam obnoxium ſe iuſtitiæ præbuerit in condemnatione Machetæ.* D.234 a. *remitquã Harpalo amico petenti negat.* D.234,b. *a famulo ſui officij admonitum.* D.292. *eius æquanimitate convicia ſerentis quædam exempla.* D.272,a,b. *animoſum eius de maledico in exſilium non mittendo dictum* D 133,b. *ſacredi* [illegible] *lis clementia, imò patientia, erga Peloponneſios & Athenienſes; & ſpeciatim in Demochareem legatum.* D.246,b.247,a *idem in amicè monentem gratus.* E M.34. *quo conſilio gentes variè tranſtulerit.* C.388 b. *Alexandrum filium ſcitè canentem irridet.* D. 129,b. *eius modeſta vox: item inſolentius ſ. efferentem cuius Archidamus Spartæ Rex monuerit.* D.258,a. *dum magna animo volvit, à Pauſaniâ inopinatò interficitur.* D.260,a,b

Philippus Macedonum rex poſtremus ab Achille ſe ortum iactitabat. F.14,c. *ex optimo Principe in omnia mala deſijt, pravus, iniuſtus, infelix.* D.231,a,b. *nimia dicacitas ei maieſtatem minuit.* D. 262,b. *cur alienus ab Antiocho Syriæ rege factus.* F.32,c. *eius cum Annibale fœdus quomodo Romanis detectum.* D 190,a

Philippas, nobilis in Alexandri Magni cohorte iuvenis, per quingenta ſtadia Regem vectum pedes & armatus comitatus eſt. D.301,b

Mart. Philippus. Vide, *Martius Ph.*

Philippus Gallorum rex auxilia ducit ad obſidendam Ptolemaida. B.319 b

Philippus Gallorum rex, Templariorum opibus ad ſe tranſlatis, haud diu poſt moritur. D.245,a

Philippus Audax, Burgundiæ Dux, Hallis Hannoniæ mortuus, quando. C.696,b

Philippus Bonus, Burgundiæ Dux, quàm addictus D. Virgini Hallenſi: quæ eidem & quanta donaria ipſe uxórque obtulerint. C.715,b. *eiuſdem in Michaelam uxorem caritas.* D.270,b

Philippus II Hiſpaniarum rex quo fato ad Luſitaniæ Regnum pervenerit. D.18[illegible],b.188,a. *eius cautio pia & mira in eo occupando cunctatio.* D.217,b. 218 a. *laudatus à lenitate & conſtantiâ.* B. 305,a. C.6. D.202,a. *eius mors.* B 303,a

Philippus III. quadrageſimus octavus in Hiſpaniâ rex à Pelagio primo. D.209,a. *ei Principi tantum inſcripti Militiæ Romanæ Libri à Lipſio.* C.5.

Philippus Clivius Raveſteinius Hallas expugnare bis conatus, bis cum damno & dedecore repulſus. C. 699, a, b. 700,a, *eius de re militari libellus allegatus.* C.295,b

Philippus, vir nobilis, illegitimis natalibus è gente Clivia, Vancoloriæ in altiſſimâ turre captivus, e carcere, manifeſto D. Virginis Hallenſis auxilio liberatus, & Hallas porrò ductus. C.711,b 712,a

Philippus Mel. compendijs ſuis ducit ad Ariſtotelem, non enim excludit. B.60,a

Philippus Numaanus Miracula Divæ Virginis Aſpricollis linguâ Belgico-Teutonicâ divulgavit. C.724.

Philo & Charmidas quartam Academiam invexerunt. D.439.461,a

Philo Iudæus pro Stoico haberi poſſit, etſi Platoniſſare dicatur. D.493,a. *Ariſtotelem deprimit.* D. 431, b. *planè Vacuum ſeu Abyſſum adſtruit.* D. 278,b. *eius frater quis.* E.310,c. *mira eius narratio de more potandi Alexandrinorum.* B.141,a. *de potu calido ſenioribus Eſſæorum uſitato.* B.136,a. *Idem citatus.* A.236 b. 247,a. 307,b. C [illegible]54,b.656,b.664,b.792,a. D.18,b. & alibi in Libris Politicis. Item 428,a,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E. 32,b,c. 121,c. 135,c. 426,c. 508,c. G.74,c.89,c,d.100,c. 131,d. 241,c,d. 367,d. 37[illegible] b.388,c.533 d.567,d. 621,d. Gſ.824,c

Philedus, amans canitas. G [illegible]50,c.

Philolaus Pythagoricus Terram in orbem moveri putavit. D.5[illegible],a

Philologia damnata, ſi ſola, & niſi Philoſophiæ adminiculatur. D.399,a *cenſeat autem ad Philoſophiã* [illegible] *tiam.* D.465,b *ex eâ Philoſophiam primas* [illegible] *ſas ani fecit Lipſius* B.2[illegible]7,a

Philonides quidam quantum iter brevi temporis ſpatio pedes confecerit. B.3[illegible]1,a,b

Philopœmen verè ultimus Græcorum dictus. D. 203, b. E.120,c. *doctrinam ad facta debere tendere, non otij aut inutilis loquacitatis cauſâ uſurpari, ſemper in ore habebat.* D.203,b. *adeo cultus omnino exteros neglegeat, ut ab amico qui invitaverat uxore tanquam nætecum* [illegible] *quidam iuſſus ſit ligna cædere.* D.263,a. *peltas ab Iphicrate inductas clypeis grandioribus mutavit.* [illegible].142

Philoſophia ab Adamo primum, inde per Noachum in varias gentes tranſlata. D.432. 433.434. *a quo tractu potiſſimum in alias oras diffuſa.* D 4[illegible],a

Philoſophiæ à Sapientia diſcrimen, D. 46[illegible],b. *eius aliquot definitiones Stoica, una etiam Platonis atque ea breviter explicata.* D.459.460,a. *à Stoicis Animali comparata, quomodo; item Ovo, Agro, Urbi.* [illegible].464,[illegible].465,a

Philoſophia Græcanica veius in tres ſectas in genere diviſa. D.437,b

Philoſophia Ionica quæ, à quo, & in quot ſectas diviſa. D.438.43[illegible].

Philoſophia Eliaca; item Megarica, Cyrenaica, &c. Vide ſuis locis.

Philoſophiæ diviſio primaria & maximè generalis in Dogmaticam, Academicam & Scepticam. D.460,a. *Dogmaticæ diviſio alia in Contemplativam & Activam: utramque ſinguli ita diviſæ, ut Familiaris, ſeu Oeconomica,* &c. D.463,b. 464,a,b. & *Philoſophia Prima, quæ.* D.463 b. [illegible]7,a,b

Philoſophia preſſius diviſa partes tres, & quæ ſeu membra tria, Logica, Phyſica, Ethica: à quo membro in eâ docendâ ordiendum. D 451,b. 464,a. 535 b

Philoſophiæ Ethicæ ſeu Moralis diviſio Senecæ tenuis aut ſterilis, præ eâ quam plerique Stoici tradunt. [illegible]. 572,d. *pars eius alia Præceptiva, alia Decretoria. & ea illa neceſſaria.* [illegible].59[illegible],d

Philoſophia propriè meretur nomen Liberalium Studiorum. G.87,d. *inventrix omnium artium, etiam mechanicarum, Stoici.* D 516, b. *quis eius finis Zenoni.* G. 422, c. *non a ſummis laben, ſed animis ſenſu & factis tractanda; idque ſine oſtentatione.* G 402, d. 503, d. *in rebus eſt, non in verbis.* [illegible].414,d. *facere docet, non dicere.* G 421,d. *animo inducenda eſt; non diſcenda, ut aves loqui docta nihil ultra voces ſciunt.* D.490,b

Philoſophia, meditatio mortis, Platoni, alijs. D.525,a.567,a G.127, c,d.218,d. *propriè animi morborum & affectionum medicina; aut, ut Ciceroni, Sanitas animæ.* D.465,a. *verum* [illegible] *Homericum.* C.751 *ſananda anima, ut Medicina corpori.* D.490,a. *omni ætati apta & utilis.* D.427,a. *ſerviendum ei ut contingat vera libertas.* D.510,a. *in eâ nihil parvum, præcipuè in cæleſtibus.* D.586,b. *exitus rerum cum cauſſis conſiderat & confert.* Gſ.718,d. *a puerilitate in viros ea transſcribis.* D.458,b. *primo Sindoſes, inde Doctos efficiens.* D.459,a

Philoſophiam à multis Patrum, Lactantio & alijs; adeoque Tertulliano & Hieronymo (quibus Philoſophus Animal gloriæ, & Patriarcha hæreticorum) non damnari, ſed nimium ſtudium & honorem, aut Sophiſticam culpari. imò non alienam, ſed utilem Chriſtianis haberi. atque id quomodo, quatenus. quin ex eorum ſcriptis præcepta in uſum noſtrum, tanquam poſſe ſſoribus iniuſtis erepta, vindicare ſuadet S. Auguſtinus. D.36[illegible].429 43[illegible]

Philoſophia Regina artium omnino, in Academijs colenda. B. 59,a. & *cur eius ſtudia à Principibus promovenda.* B.259,a. *Philoſophia ipſis etiam Principibus commendata, præcipuè Ethica & Phyſica. cum modo tamen habenda.* D.129,a. 20[illegible] b. *in quo potiſſimum utilis et quæ ſe reipublicæ applicat.* E.3[illegible]5.d

Philoſophiæ ſtudia in ita dominum Verbum adminiculo ſunt firmandis ad [illegible] *mores greſſibus.* B. [illegible]5,a. *Philoſophia autem curis domeſticis non renuntiat, ſed temperat.* B.253,a. *caſte eâ interea & cautè utendum* B. [illegible],a.

sa

ea enim & humana literæ diuini[illegible]ſeruire debent; non contra. B.44,b. vt quæ folia tantùm ſunt, non fructus. B.64.a. proinde in noſtrâ contra aſſi[illegible] militiâ Philoſophiæ vt ſuis literibus vtendum, Verbo Sacro vt grauiore armatura. B.65,b
Philoſophia & Philologia iuncta, doctis; vt Gemini nantis. B.[illegible]7,b. at apud multos ipſa Philoſophia Philologia facta, imo Philodoxia. D.465,b
Philoſophiam e Philologiâ primus & ſolus ſui æui fecit Lipſius. B.207.a
Philoſophi nomen a Pythagorâ, reiecta Sophi, primùm ſumtum. D.435.a
Philoſophantium quoſdam auibus, quoſdam canibus comparat Plutarchus. D.451 b
Philoſopho non captandæ laudes. G. 471,c. d. eius munus, prodeſſe, non, placere: vitia inſequi, virtutes inducere: eiuſque ſchola officina medici eſt. D.381,a. 383,b. G.viij. præceptis verò inſtruens, in primatio publicum negotium agit. D.148,b. quatenus autem iactor Philoſophos æqua libertas eſſe debeat. Gſ.751,d
Philoſophi omnes conueniunt in capite via quæ ducit ad Fatum. D.390,b
Philoſophorum antiquiſſimi circa argutias aut controuerſias non verſabantur. D.434,a
Philoſophi reliqui vt fœminæ; Stoici vt mariti, Seneca. G.171,c.
Philoſophum, ſed Chriſtianum, non autem Theologum agere vult in Conſtantiâ ſuâ Lipſius: a pueris videlicet valdè Philoſophicis ſtudijs addictus. D.367.368
Philoſophi plerique Græci hortos pro ſeceſſu habuere. D.396, b. 398,a
Philoſophis non interdictum opibus: nec etiam Aulâ. D.455 a,b
Philoſophaſtrorum quorundam impudens in aſſerendo audacia experientiâ & ratione destituta ſubſidit. Gſ.751,c,d
Philoſophi literales, aut literarij, qui. G.310,c,d
Philoſophis Libyes Auguſtus, qui. D.433,b
Philoſophorum affectata negligentia in habitu & cultu. G.392,d
Philoſophorum quis primus barbam aluerit. E.537,a
Philoſophos ſuos domi habebāt Romani illuſtriores. G.185,c
Philoſophis quis primus ſalaria è publico Romæ ſtatuerit. C.793,a
Philoſophi quando Româ aut Italiâ exacti: quando Athenis. D.333, a. G.81,c
Philoſophi ethnici non nimis apud iuuentutem lubricam laudandi. B.64,a
Philoſtratus Vitæ Apollonij auctor, totus nugator, & mendax. E.241,c. 388,d. eius narratio de cantillatione carminum Neronis. E.193,c. eiuſdem error E.505,c. eius laus elephantorum B.35,a 36,a. Idem citatus; aliquando ex Vitâ Apoll. aliquando ex Vitis Sophiſt. &c. A.205 a. C.250,b. 498,a 635,b. D.434,a. E.66,d. 169,c. 247,d. 260 d. 295,d. 298,c. 301,d. 477,d. 519,c. G.301,d. 329,c
Philotæ dictum apud Curtium. G.53 d
Philoxenus rei maritimæ præfectus ſub Alexandro Magno. D.266,a
Philtrum efficaciſſimum, amare. G.399,d
Phintiæa fons in Siciliâ, in quo nihil mergitur. Gſ.734,c
Phlegethon, flumen igne flagrans in Inferis. G.122,c
Phlegon Hiſtoricus allegatus. C.387,b. E.235,c
Phocas Grammaticus citatus. A 65,a
Phocenſes in Corſicam coloniam duxere. G.76,d
Phocenſes profanata religionis pœnas dedere. D.178,b
Phocionis Atheniensis in omnibus ſuis actionibus conſtantia: & quædam ipſius animosè & arguté dicta. D.198,b. eius factum & dictum, quod Ariſtidi tribuit Seneca. G.84,c
Phocylides citatus. G 161,d. 348,d. 524,d
Phœbus libertus admiſſionum Neronis. E.293,d,c
Phœnices primi literas aut docuiſſe aut didiciſſe putati. E.171,b
Phœnices inuentores fundæ; & ab ijs Baleares quomodo; quibuſdam. C.334,b. 335 a
Phœnicopterorum lingua eximij ſaporis habita. G.641,d
Phœnix auis quo anno venerit ſub Tiberio: deque eo contra Tacitum plerique ſcriptores. E.154,a
Phonaſcorum modi. G.413,d
Φορεῖον tam de Lecticâ quam de Cellâ, Græcis. A.270, a. C.614,b
Φορμηδὸν, implexim alterno textu; ſtillatim, quibuſdam. C.293,b
Phornutus citatus. C 601,b. 602,a, b. G.264,b,c. 265,c. 266,d
Φὼς vnde Græcis Homo. D.605,a
Photij Bibliotheca ab Andr. Schotto verſa editio commendata. B.260,a
Φραγέλλιον Græcis inferioribus, In furcam agere. C.684,a
Phraates Orode patre & xxx. fratribus occiſis Parthorum regnum aliquot annos poſſidet. D. 226. a. quos filios & nepotes Romam obſides miſerit: & cur. E. 42, d, c. tandem ipſe à Phraatace filio ſublatus. D. 226.a
Phraates, cuius colloquium cum Caio Cæſare Auguſti nepote, iunctus eſſe non potuit. [illegible].6[illegible],d
Phraſis in ſermone, quid. B.37,b
Phrycti Græcorum, quid. C.178,a
Phryno quomodo à Pittaco in duello occiſus. C.518,b
Phryxæ oraculum vbi. E.157,d
Phryxiana veſtes quæ, & vnde: & hinc hodie Friſo Gallis & Belgis. G.264,c,d
Phu. Vide, Phi.
Phurnutus. Vide, Phornutus.
Phyſeteres, belua marina, vnde ſic dicta. G.121,d
Φύσις, Natura, vnde Stoicis dicta. D 610,a
Phyſica, ſeu Naturalis Philoſophia partitio: & à Principijs ordiendum videri: primumque a Deo & diuinis. D.53[illegible],a,b. 538,a. Phyſica laudata: naturam communem & noſtram eò ducere: fructum etiam innitare. D.536,a,b. Principibus etiam eius ſtudium non ſpernendum. D.128,b
Phyſiologia, quæ. D.464,a. Phyſiologia Stoica Libri tres Lipſij facienti Senecæ alijſque illuſtrandis. D. 529. & ſeqq. Petro Enriquez, Comiti Fontano inſcripti. D.531. Præfatio ad Lectorem. D.532
Piaculare, quid veteribus. D.324,b. E.383,d
Piacularia Sacra Tulli Regis, quæ. E.188,c
Piaculum, &
Piamentum, Græcorum κάθαρμα vel περίψημα, ſeu Piacularis victima. D.357,b. G.88,c
Piator, & Piatrix, quid. D.435,a
Picas obſeruant hodie amentia in auſpicijs. Gſ.711,d
Picentes ſerui publici. A.277,a
Curt. Pichena multum in Tacito præſtitit B.316,b. 517,a. E.xij. E.M.8. ad eum Epiſtola Lipſij. B.207,b. 234,b. Aliquot eius correctiones in Tacito, pleroque probæ. E.78,d. 85,c. 99,c. 106,c. 168,c. 186,c. 196,d. 239,c. 251,d. 313 c. 321,d. 338,d. 339,d. 337,d. 384, d. 390,d. 400,d. 454,d
Pictura veterum in cerâ. G.666,d
Pictura lumen ſuum accipit idoneo loco poſita: ſic Obſeruationes Lipſianæ collatæ cum ipſis Auctoribus. A.138
Picus Mirandulanus Chaldæorum vanitates refutat. Gſ.809,c. quomodo Fatum definiat. D.392,a
ad Iermiam Pierſonaum Epiſtola Lipſij. B.200,a
Pietas caput extremum, imò omnis virtus. B.181,a
Pietas, prima Virtutis pars, quid. D.17,b. 384,a,b. 516,b eiuſque duo membra. D.17,b. 121 a. factis ea exercenda potius quam verbis. D.368. ea ſine internâ probitate, vt poma in Iudæâ quæ contacta in fumum abeunt. D.21,b. eſt etiam externus fructus. D. 156, b. ſacerrima eius, Conſcientia. D.20,b
Pietas in virtutibus Principis caput eſt: eaſque è ſuis fontibus, Libris Sacris, petenda. D. 229. b. eâ & Iuſtitiâ Principes inſtar Deorum. D.31,a. 57,b
Pietas, & Pius, bonis etiam ſcriptoribus pro Miſericordiâ, clementiâ, ſeque Mitis & miſerans. D.319,a. G.206,c

Piacula, & patrij ritus in religionis obſeruantia Romanorum ſingularis. C.458,b. 459,a

Piacula ritus crudeliter turpes. A.328,a. 329,b

ad Philip. Pigafettam Epiſtola Lipſij. B.317,b

Albert. Pighius Campenſis ſine inſigni noxâ antris ſulphureis Puteolanis inambulauit. Gſ.733,c

Steph. Pighius, eiuſque labor in Val. Maximo laudati. A.313,b *et Viennæ inuenit Lipſium.* B.161,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.147,b. 184,b. 190,b. 219,b. 343. B.11,a.337,a. *perſona ei datam Saturnalibus Sermonibus a Lipſio.* C.483 & ſeqq. *Is Mæmanas Scholas Eumenij Rhetoris in Auguſtodunenſium oppidocum Rhenano ſtatuit: eaque aſſertio fusè refutata.* E.520,d. 521. 522. *Idem laudatus, eiuſque coniectura probata.* A.90,b E.55,d. *eiuſdem duæ in Tacito correctiones.* E.249,d. 446,d

Pignoris capiendi ius Conſuli in abſentiâ cuiuſlibet Senatoris. A.85,b

Pignori opponere, & Res oppoſita pignori. G.376,d

Pignus Imperij in æde Veſtæ ſeruatum Romæ, quid. C.611.612

Pila, vel globus in ſummo ſignorum militarium antiquitus Romanus. C.108,b

Pila fornacaria, quid. G.477,b

Pila, quæ tauris irritandis obijciuntur, quid. G.59,d

Pila ſparſiua, quid Petronio. G.477,d

in Pila luſu, ſine caſu ictus numerate. G.477,c

Pila vitrea luſitarunt Romani. G.477,c

Pila, columella ſaxea, quales in aquis; vt ſublica è ligno. E.240,d

Pilare, & Compilare, vnde, Feſto. G.470,d

Pilatrix, a Compilando. A.199, b

Pont. Pilatus Procurator Iudææ cum poteſtate Præſidis, non totius Syriæ. E.279,c. 531,c

Pilentum, ſiue Carpentum, & Thenſa, non valde diuerſa. C.614.b. 615,a

Pileus, vel Pilleus. quale tegmen capitis; & quando eius vſus Romanis. A.179,b. C.577,b. 578,b. 579,a,b. G.417,d. *quâ ſini aut victoribus interdum dati in Spectaculis.* C.578,a

ad Pileum vocare, id eſt, ad libertatem. G.463,d

Pileo donati nonnunquam gladiatores inſigniores; ſed qui, & quando. C.543,a

Pili (crines, vel capilli) diuerſis modis euulſi, raſi, &c. Romanis mulieribus, quo ſemper læues eſſent. G.461,c. Gſ.696,d

Pilare, pro, Depilare. A.150,b

Pilicrepus, quid. G.477,d

Pilia, Pomponij Attici vxor. A.260,a

Pilum, vox communis tam ſtatario telo, quàm miſſili. C.341,a. *vnde dictum.* C.77,b *telum propriè Romanum, & hinc Populus Romanus Pilumnus.* C.77,b. *telum autem miſſile, graue tamen & efficax: legionarijs commune: eóque accurate deſcriptum, quam longum, craſſum, &c. & duo plerumque militi Romano.* C.68,a. 77,b. 78. 79. 80,a. 226,b. *pilis emiſſis ſtatim ſubſidere aſſueti milites, quo ſequentes ſua emittere poſſent, & ſic deinceps.* C.117,b. *quantâ vi ea emiſerint Romani milites.* G.139,d

Pili Romani veri & veteris vſus poſteriori æuo deſijt; & vox pro ſpiculo aut haſtâ vſurpata: Belgarum hodie vulgò pro Sagittâ. C.247,a

Pilani milites, propriè qui. C.35,a,b. 68,a

Pilare, Ammiano quid; quid Seruio. C.341,a

Pilarij, qui Quintiliano. C.534,a

Pilumnus, pro Populo Romano. C.77,b

Pin, vel Pen, linguâ Belgicâ omnia in acutum faſtigiata. E.325,d

Pinaria Veſtalis prima viua defoſſa, quòd polluta eſſet. C.616.b

Pinarius Natta, quis. G.570,d

ad Renat. Pincaum Epiſtola Lipſij. B.56,b. 342,a

Pincerna cuique ſuus adſtabat in Principum conuiuijs. G.601,c

Pincerna puerorum ſine cœna vini reliquias dari ſolita apud Rom. C.545,b

Ferd. Pincianum, germanæ Criticæ exemplum, maxima pars ſanitatis Senecæ. G.5,a *aliquoties laudatus; eiuſque correctiones bonæ; non tamen omnes receptæ.* A.161,b. 177,b. 253,b. 263,a. 309,a. C.679,a. D.591,b. E.11,c. 178,c. 208,b. In Commentarijs autem ad Senecam paſſim creberrimè.

Pindarus Sigma literam adulterinam immeritò vocat. A.464,a,b. *Idem citatus.* C.509,b D.58,a. & alibi in Libris Politicis Item, 304,b. 383,b. 463,a. F.15,b. G.466,d. *Scholiaſtæ Pindari opinio de Solymis Homeri.* E.415,c

Πίθεον ἐς κύκλον, *Gratiis, à ſummo ad imum.* A.105,b

Ioan. Vinc. Pinellus laudatus. B.80,b. 89,b. 306,a. 312,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.307,b. 311,b

Pinna in galeis, quid. C.523,b

Pinnirapi Iuuenalis, qui. C.523,b

Pinta Pariſienſis, quæ menſura Budæo. Gſ.730,d

Pionius Martyr quomodo cruci affixus. C.659,a. *in eâ combuſtus.* C.671,a

Piræei Athenis muri quantæ altitudinis & latitudinis. C.327,a

Piſani & Veneti Ptolemaida à mari obſident. B.339,a

Piſces quidam profectus boum tractis. A.163,a

Piſces ex animalibus primi hominibus in opſonium verſi. G.581,d

Piſcium ſolorum vſus parum alimoniæ ſufficit; & prauos melancholicoſque humores commouet. B.226,b

Piſces in Paphlagoniâ e terrâ effodiuntur, Theophraſto. Gſ.729,d

Piſcina publica natationi iuuentutis olim deſtinata Romæ. C.195,b

Piſcina in ſummis ædium tectis, inter cætera luxus Rom. G.670,d

Piſcinæ in cœnationes deriuatæ. Gſ.681,d. Vide etiam, Europ.

Piſcina Vedij Pollionis, vbi: eaque Auguſto legata. G.64,d

Piſanactea Porticus. Vide, Porticus.

Piſiſtratus, etſi vulgò tyrannus vocatus, laudatus: eius beneficium Homerus correctus & digeſtus: tum ille primus Bibliothecæ ſtruendæ apud Græcos auctor. C.629,a. G.47,d. *quàm patiens iniuriarum.* D.272,a. *quibus artibus Athenarum tyrannus factus.* D.221,a,b

L. Piſo, in quem inuectus Cicero. A.252,b

L. Piſo Cenſorinus, quis. E.148,d

Cn. Calp. Piſo Conſul cum Auguſto: cuius filius. E.58,c. *Conſul etiam cum Tiberio.* E.81,d. *Germanici hoſtis, homo ingenio violentus Tacito, prauus & rigidus Senecæ.* G.14,d

M. Piſo Cn. F. cum honeſto viatico relegatus. E.81,d

L. Piſo Præfectus Vrbis ſub Tiberio, quando: qui ei ſucceſſerint: eamque Præfecturam compotatione a Tiberio meruit. A.352,b. E.148,c,d. 149,d. G.547,d

L. Piſonis, Præf. Vrb. apud Tacitum, prudentia. D.40,a. & *apud Velleium Paterculum.* D.43,b

L. Piſo Licinianus à Galbâ adoptatus. D.307,a. *quis ei pater.* E.312,c

Piſtores nulli in caſtris Romanis. C.204,b

Piſtrinenſes ſerui ſtigmate inſcripti aut compuncti. A.322,a

Pithanlee, quis. G.523,d

Pithya in aere, quid, & vnde dicta. Gſ.694,d

Pittacium, pro Catalogo militari. C.235,a

Pittacus reticulo Phrynonem obuolutum occidit. C.518,b

P. Pituanius Mathematicus ſaxo Tarpeio deiectus. G.13,c

Pius Aurelius, quis tempore Tiberij. E.57,d

Pius IV. Pont. antè Ioannes Angelus Medicæus, à columbâ quaſi futurus Pontifex indicatus. D.193,a

Pius, Fidelis, formula laudandi priſca. C.239,a

Pix, ſulphur, & bitumen, in fictilibus aliiſve vaſis mixta, ardentia è muris in hoſtes aſcendentes coniecta, aut fundis immiſſa. C.349. 350,a

Placentiæ egregium ante Othonis Imp. amphitheatrum. G.589,a

Placentini in Aulis aut Laudenſis multi, pauci Veronenſes. D.136,b

Placere vnicuique in magnis, difficile. D.11.
Placita, Axiomata, aut Scita, aliq; Stoicis Dogmata. D.471,b
Plagarum exſuctor ad medicinam faciens. E.438,c
Plago, & Plagula lectuaria, quid. A.269,a
Planaſia inſula vicina Corſicæ. E.4,c
Plancina (Munatia) cuius filia. E.58,c. *indecorè decurſibus cohortium præſedit.* E.87,d
L. Munat. Plancus coloniam Lugdunenſem deduxit. Gſ.821,c
Plancus Fuluiæ Antonij familiaris, adulatione famoſus. E.157,d. Gſ.743 b
Planci (Munatij) pater & filius. E.23,d
Planetæ proprio ſuo motu feruntur contra primum motum cæli. G.120,d. *etſi errent, non errant.* G 78,c. *eorum cali ix tenuis & ſubtilis materia.* Gſ.699,d. *eorum ſtatus tum & retrogradatio etiam Seneca æuo cognita: & quando primum cognita Romanis.* Gſ.682,d,c.807,d. *quando ſtare dicantur. & quas ſtationis cauſſas imaginatus Plinius & Seneca.* Gſ.807,c
Planetæ quinque diuerſi à Luminaribus, id eſt, Sole & Lunâ. Gſ.797,c. *eorumque obſeruatio obſcurior & poſterior quam Solis & Lunæ.* Gſ.712,c
Planta ſæpius tranſlata non coaleſcit. D.54,b
Chriſt. Plantinus a conſtantiâ laudatur. B.185,b. 505,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.151,a. B.82,a. 101,a. *ad eundem Epiſtola Lipſij excuſantis ſe a calumnia in Satyram ſuam Menippæam ſparſis.* C.481. *Plantini mors, & laus.* B.101,a. D.124,a. *a Plantiniana ſolo cur ſua excudi amet Lipſius.* D.4.
Planus Pes, in dimenſionibus, quis Varroni. C.152,b
Platæenſium a Peloponneſiis obſeſſorum circumuallatio deſcripta ex Thucydide. & eiuſdem Iconiſmus. C.283,b. 286.
Platanon, quid. G.476,d
Plato Ariſtocles primis nominatus, vnde poſt Plato dictus: natali ſuo mortuus, quâ ætate. G.484,d. *vtrimque nobilis.* G.456,c. *in Siciliâ a Dionyſio & Dione pecuniam petit.* G.251,c. *Dionyſij iuſſu venditus, ab Anniceri quodam redimitur: quanti.* G.xxxij.462,c. *quot ei ſerui.* G.83,c. *eius ſtatua Athenis à Mithridate rege dedicata.* E.99,d. *de Republicâ ſcripſit; ſed non præſſe de principatu.* D.9. *legendus tamen liber ille, vt & de Legibus, Principi.* D 128,b. *Plato, Plutarchus, Seneca, Epictetus, & alij auctores, in Ethicis & Phyſicis Ariſtoteli iungendi in Academijs.* B.59,b
Plato Philoſophorum Homerus. D.400,b. *vnde hauſerit dogmatum ſuorum ſanctitatem.* D.481,a. *Moyſes Atticiſſans vocatus Numenio.* D.431,b. *a Cicerone & alijs Ariſtoteli plerumque prælatus: maximè autem a Patribus, & præcipue Auguſtino.* D 431,b. *in multis Pythagoriſſat.* D 436,b. *plurimum non alienus a dogmatibus Stoicorum.* D.455,a. *ſolum ei Honeſtum bonum viſum putant quidam.* D 482,b. *eius lex Deum & Vniuerſum inquiri vetat.* D.166,b. *eiuſdem lex de Poematis non vulgandis niſi antè à Superioribus viſitatis.* D.166,a. *vnde Timæum ſuum hauſiſſe putatus.* D.435,b. *inclinare videtur in Fatum Mathematicum.* D.,90,b
Plato in communi Philoſophica tractauit. A.108,a. *Sigma littera ei vidquatridus.* A.464,b *a ſuâ Republicâ ciues diu abeſſe vetat, & niſi certa ætate.* B.159 a. 401,b. *cur fuit ipſe peregrinatus.* B 21,a. *eius dictum de multitudine legum.* B.155,a. *eius ſcitum dictum ad Diogenem Cynicũ.* G.179,d. *ſcitum eius de annis militiæ vtilibus.* C.15,b. *cur is improbet militiam nauale.* C.16,b. *eius iudicium de Homero.* F.12,c
Plato Mundum immortalem conſtituit. D.596,a. *eique Mundi quinque.* D.593,b. *Terram moueri exiſtimaſſe putatur: & an dixerit Terram inſtrumentum Temporis: quique ei Tempus.* D.593,a. 601,b. Gſ.794,c. *Noui Orbis pars ei intellecta nomine Inſulæ Atlantidis.* D.593,b. *eadem ei principia, ſeu natura rerum, quæ Stoicis.* D.539,a.540,a
Plato Philoſophiã dicit eſſe Meditationẽ mortis. G.127,c,d. *libellum eius ſub perſonâ Socratis dilemma de contemnendâ morte.* G.96,d. *eius opinio, animas hominum corpori deditorum tarde in cæleſtem locum venire.* G.127,c *mortem ſibi accerſere, ille & ſectatores eius vetant.* D.525,a. *vbi animas mortuorum ſtatuerint.* D.619,a
Plato pueris ante annũ ætatis XVIII. vſum vini interdicit: cuiſque ratio. G.28,d.29,c,d. *quatenus tamen adoleſcentibus aliquam vini copiam permittat.* A.244 a. *credens cibos diuerſis itineribus in interanea delabi, irriſus ab Eraſiſtrato Ariſtotelis nepote.* Gſ.772,d. *cuſtodem patriæ corpore robuſtum, animo iracundum cupit.* G.6,c
Platonis locus de irâ moderandâ, totum ſuper ea re Academiæ ſenſum reuelans. G 11,d,c. *eius locus de furore poetico.* G.169,b,c. *egregius eius locus in atheos adoleſcẽtes.* B.456,b *de poteribus locus.* B.140,b. *dictum ei a Senecâ tributum, quod in eo non reperitur.* G.456,d. *loca eius duo de ſuppliciis improborum, ad quæ reſpexit Seneca.* G.16 c,d
Plato correctus. F.15,c. *citatus & aliquando explicatus.* A.35,a. 241,b. 321,b. C 196,a. 250,b. 266,b. 579,a. 601,a,b 648,b. D.18,a. & ſæpè in Libris Politicis. Paſſim etiam in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E.375,d. 395,d. F.33,d. G.10,c. 36,c. 45,d 107,c,d. 136,d. 148,d. 154,c. 167,c. 483,d. 311,d. 525,c,d. Gſ 682,d
Platonica luna. A.103,b
Platonicorum amor in animo pulchros. G.495,d
Plaudendi & explodendi ritus in theatris. A.141,a. 512,a. *in plaudendo ars quædam, & quaſi modulatio.* E.292,c,d
Plautia Vrgulanilla, prima Claudij Imp. vxor: quis ei liberi. E.547.
Plautianum ſub Antonino exemplũ incertũ in Aula. D.147,a
A. Plautius, quis. E.260 c
T. Plautius Siluanus. E.116,c
Plautius Lateranus famoſus in Meſſallinâ adulter. E.180,d. *virilis eius mors ab Arriano deſcripta.* E 285,c. *caput ei inciſum.* E.287,d. 288,c
Plautus, ſeruus domini b. neſcio lucris exculcus. G 299,d. *is tamquam exemplar puri ſermonis.* A.222,b. *poſtendo ſermoni vtiliſſime adhibendus.* B.538,b. *eius enim & Ciceronis quadam mixtura apta perficiendo ſtilo.* B.55,a. *Plauti cum Terentio collatio.* A.165.166,a. *loci eius quales.* A.83,a. 85,b. 126,a. 165,b. *errantes Præneſtinos ſermonem Latinum vitioſe pronunciantes.* A.448,b *eius ſub perſona Arcturi de Genijs inſpectoribus locus.* D.561,a. *in Plauto multa illuſtrando Seneca Philoſopho.* A.99,b. *locus eius ſimilis Senecæ.* G.254,d,b. *verſus eius e Græcis auctoribus expreſſi.* A 118,b. 119,a. 181,a,b. *Plautina Comœdia falſus titulus.* A.152,a *Cur in recenſione Comicorum omiſſus a Velleio Plautus.* F 22,d
Plautus auctus. A.72,a. 86,a. 101,b. 115,b. *Emendatus: Amphitruone.* A.71,a 109 a. 200,a. *Aſinariâ.* A.74,a,b. 86,a,b. 150,b. E.412,d. *Aululariâ.* A.179,a. 216,a,b. *Bacchidibus.* A.86,b. 90,b. *Captiuis* A.122,a. *Caſinâ.* A.88,b. 125,a. 129,b. 318,b. C.535,b. *Curculione.* A.80,b. 104,b. *Epidico* A.90,b. *Menæchmis.* A 80,b. 89,a,b. 106,a. 191,a. 276,b. *Milite.* A.76,a,b. 77,a b. 79,b. 83,b. 102,a. 120,b. 123,a. 124,a,b. 127,a. 131,b. 179,a. 200,a. C.205,a. *Perſa.* A.75,a,b. 94,a. 122,a. 158,b. 162,b. 237,a. *Pœnulo.* A.85,b. 91,b. 92,a,b. 94,a. 122,a. 132,b. 133,a. *Pſeudolo.* A.78,b. 85,a. 88,b. 116,a,b. 118,a. 128,a,b. 149,b. 151,b. 171,b. 460,b. *Rudente.* A.84,a. 143,a. *Sticho.* A.102,a. 103,b. 106,b. 132,a. *Trinummo.* A.73,b. 183,a. E.53,c. *Truculento.* A.72,a,b. 78,a. 101,b. 115,b. 117,a,b. 120,a. 121,a,b. 126,a,b. 127 b 133,b. 154,a. 194,b. *In Fragmentis.* A.82,b. 121,b 151,b. 265,b. 302,a. & fortè alibi in toto volumine Antiquarum. Item G.45,d. 123,c,d
Plautus illuſtratus, explicatus, & aliquando ſolummodò citatus. A.55,b. 74,b. 80,b. 81,a. 85,a 90,b. 91,b. 92,b. 93,a. 95,b. 98,a. 99,b. 101,a,b. 104,a,b. 105,a 106,a,b. 107,a,b. 109,a. 110,a. 112,a. 115,b. 118,a. 119,b. 124,b. 126,b. 130,a. 149,b. 167,b. 168,a,b. 169,b. 175,b. 185,a. 193,a,b. 199,b. 202,b. 210,a. 215,a. 216,a,b. 235,b.

244,b. 236,a. 237,a. 239,a. 254,b. 256,a,b. 257,b. 259,b.263,b.266,a.275,b.277,a.282,a.284,b.301,b. 318,b. 319,b. 321,a. 322,a. 335,a,b. 347,a.45[illegible],b. 451,a. B.11,a. 533,a. 535,a. C.100,b. 128,b. 185,b. 187,b. 198,a. 204,b. 205,a. 221,a. 235,a. 240,a,b. 246,a.276,a 324,a. 342,a. 343,a. 364,a.459,b.486,b. 532,a. 535,b. 537,a.564,a. 574,b.575,a. 579,a. 580,b. 645,a. 653,b. 657,b. 658,b. 659,a,b. 660,b. 661,a. 663,b. 666,a,b. 667,a. D.18,a. & crebrò in Libris Politicis. Item 347,b. 364,b. 482,b. E.118,d. 126,d.145,d.167,c.170,c.193,c. 218,c 224,d.232,d. 254,c.268,d.272,d.276,c.369,d. 380,d.402,d 411,c. 50[illegible],a.504,d.505,a.510,a. 523,a.524,a. 534,d.535,a. F.28,d.G.46,d.52,b 96,d. 113,c.131,c.138,d.139,c. 156,d. 182,b,c. 183,d. 184,c. 215,d. 219,c. 239,c. 240,c,d. 248,d. 259,c. 261,c. 269,d. 316,d 324,d. 413,d.439,d.500,c.502,d.537,c.560,c.604,d. [illegible]24,c. 647,d. Gſ.73[illegible],b. 764,c.788,c. 811,c. 813,d.816,b. 826,b 831,d.834,d

Planiinæ Quaſtiones Iani Gulielmij. B.29,b 51,b

Plebs, & Populus, diſtinguenda. E.8,b

Plebs aut ſeruit humiliter, aut ſuperbè dominatur. D.5[illegible],a. ferocior ad rebellandum, quam ad bellandum. D.111,a. non eſt iudicium, non veritas. D.49,a. pecorum ritu, vniuerſa ductorem ſequitur antecedentem. G.233,d nulla ei Reipublicæ cura præter annona. E.406,d. in multitudine ſuâ iuncta audax. E.18,d. iniquis dominantibus. E.5,b. ſed Plebis maxima gloria, obſequium. B.103,b. Vide etiam, Vulgus.

Plebs Romana triplici diſcrimine, ex Ingenuis, Libertinis, & Libertis conſtabat: & in militiâ ab hoc genere diſcrimen, itemque à cenſu: vt etiam in aliis quibuſdam muneribus. Vita præterea olim Cenſuræ ſubiecta, vt Senatorum & Equitum: ſed hoc à Principibus neglectum. C.455,a

Plebs Romana quibus notis ab aliis Ordinibus diſcreta. C.455,a. quis ei locus in Spectaculis. C.571,a. anulos plebeijs ferreos aut argenteos. A.310,a. plebeij pullati. A.259,a. Plebs in agris hereditariis ſuis: ſed expulſa vi potentiorum. A.333,a

Plebs egena aut tenuis perpetuâ frumentatione è publico nutrita: magnique ea res ſumtus impenſi. C.404,b. hinc Ciceroni Plebs egena dicta Hirudo ærarij. A.287,b

Plebeij Nobiles quando Romæ cœperint: quomodo à Patricijs diſtincti: quomodo ipſi, vt & Patricij, diſtincti in Veteres, & Nouos. A.289,a

Plebes, pro, Plebis. A.203,b. Plebei ſcitum, pro, Plebis ſcitum. A 348,a

Plebiſcita nulla ſub Imperatoribus. E.172,c

Q. Pleminij infanda contumelia in Locrenſes. C.462,a. ob quas & ipſe punitus. C.466,b

Plerumque non indiligens, &c. phraſis. E.186,d

Plerus, plera, plerum, ſine copulâ. A.189,a

Plethon. Vide, Gemiſthus.

Plethrum Græcorū paulò minus Iugere Romano. C.140,a

Plicatiles Scalæ, quæ. C.271,a.273.

Plinius ſenior fuit Præfectus Claſſis Miſenenſis. C.383,b. Hiſtoriam ſui temporis XXXI. Libris ſcripſit. E.221,d. eruptione Veſuuij montis extinctus. E.307,d. eius proſocer quis. E.294,d. diligentia eius à iuniore prædicata. B.9,a. familiariter Imperatorem ſalutans, Suum vocat. B.534,b. turpiter Domitianum laudat. E.423,d. pro ſingulari beneficio ducit ſermonis Latini per varias gentes commercium. A 448,b. aſſertio eius quòd Africa Vrſos non gignat aſſerta. A.303,a,b. 304,a. meminit quot millia verſuum Zoroaſter condiderit. B.135,a. nullum anulorum vſum Iliacis temporibus fuiſſe, vnde colligat. E.501,d. eius opinio de Solymis Homeri. E.425,c. iuſta indignatio ob honores nimios ſeruis tributos. E.203,d. eius elogium Homeri. F.12. Tacitè apud eum mentio. E.XV. eiuſdem à Velleio, vt videtur, diſſenſus conciliatus. F.17,d. eius errores. F.17,d. G.505,d. Gſ.688,d. de Senecâ teſtimonia aut elogia. G.VIIJ. XXVIIJ. citationes ex Libris Senecæ qui periere. G.XXX. à Senecâ diſſenſus. Gſ.709,c

Plinius ſenior in capitalibus dogmatis bonâ fide Stoicus non, quod quibuſdam viſum, Epicureus. 45[illegible] 584,b. 596,b. 615,b. in pleriſque Stoicus germanus degenerat in Prouidentiâ damnanda, imo à ſe ipſo abit D.547,b. quid ei Deus. D.541,a. eius opinio de Aeternitate, ex Poſidonio. D.588,a. quid de morte ſenſerit F.61[illegible],b. ἀυτοχειρίαν aſſerit. D.524,a. Ariſtotelē laudat. D 41[illegible], eius opinio de ælernitate ictus fulminis in bonum ſenſum interpretatione deducta. Gſ.720,b

Plinij ſenioris de Elephantorum Romæ frequentiâ, deque eorum naturâ locus, exemplis & teſtimoniis, ſæpè à quādo ipſiuſmet, confirmatus & illuſtratus. B.34 b.35. & ſeqq. Teſtimonium eius de Caniculis & Equis, Equorumque in dominos mortuos fide. B.393,b.511,b. Eius locus de inſigni potore Nouellio Torquato. B 141 b. de ſagittis. B.175,b. locus eius de admirando opere Theatri temporarij M. Scauri: ißque breuiter ex ipſo Plinio explicatus. C.418,b. alter de duobus verſatilibus Theatris Curionis, quæ repentino circumactu in vnum Amphitheatrum ſtupendi operis coibant. C.419,a. locus eiuſdem de ambitu Vrbis Romæ: ißque examinatus & emendatus. C.421,b. locus de ornamentis Templi Pacis C.436,a. locus de magnitudine & vtilitate operis Cloacarum Romæ. ißque ei examinatus. C.446,b. 447,a. eius locus de ſuſtentatione ſeu fulcro Tecti. D.592,b. de Terra & Maris coniunctione. deque origine fontiū. D.589,a,b. de exuſtione rerum. D.596,a. eiuſdem de Pompeij Triumpho de Aſiâ & Mithridate locus examinatus, & correctus. C.473,b

Plinius ſenior ab Hermolao Barbaro correctus. A.420,b. etiam à Ferdinando Pinciano. A.309,a. Mureti in ea correctiones. Gſ.799,c.804,c. ſæpe in eo culpâ Librariorum peccatum in numeris. Gſ.709,c locus eius à Fromondo aſſignatus, quem Lipſius aliter citauit quam in vulgatis habetur. Gſ.743,b. Plinius ſenior porro emendatus, aut aliquando vetus eius lectio aſſerta. A.109,b. 147,a.148,a.158,a.163,a. 106,a.207,b.237,a.245,a. 284,b. 309,b. 312,b. C 198,b. 24,a. 55,b 155,b. 332,a,b. 342,a. 400,a,b. 402,a. 407,b 414,b.419,a. 421,b.463,b. 464,a,b. 473,b.499,a,b. 533,a. 634,b. E.15,c. 92,d. 138,d. 147,d. 208,d,b 212,a. 222,d. 228,d. 279,c. 436,c. 502,c. 511,d. 539,b. G.[illegible]5,c. Gſ 709,c

Plinius ſenior citatus, & ſæpiuſcule dilucidatus. A.90,a. 104,a. 108,b. 109,b. 129,a. 13[illegible],a. 190,a. 200,b, 202,a 203,a. 205,a,b. 237,a,b. 239,b. 243 b. 245,a. 247,a. 257,b. 260,a. 263,a. 265,b. 269,a. 279,a. 281,a. 285,a. 289,a,b. 290,a. 300,b. 3[illegible]4,a. 3[illegible]5,a,b. 306,b. 307,b. 309,b. 310,a. 312,a,b 316,a. 321,b. 325,b. 331,a. B.301,a,b. 303,a,b. 391,a,b. 413,b. 469,b. 470,a. 510,a. C 50,a. 63,a. 68,a. 72,a. 83,a. 86,b. 87,a,b. 92,b. 106,a. 108,b. 122,a. 129,b, 156,b. 168,b. 178,a. 196,b. 201,b. 204,b. 206,a. 209,a,b. & iiij. ſeqq. 219,b. 235,a. 242,b. 246,a. 265,a. 309,a. 315,a. 334,b. 335,a. 340,b. 341,a. 342,a. 346,a. 383,b. 384,a. 392,a. 394,b. 396,a. 397,a. 401,a 403,b. 404,b. 407,b. 415,a. 418,b. 419,a. 420,b. 423,b. 425,a. 427,a. & vij. ſeqq. 436,a. 437,b. 440,a,b. 441,b. 443,a,b. 449,b. 452,b. 455,a. 459,b. 465,b. 467,b. 472,a. 473,b. 487,a. 489,b. 507,a. 515,b. 517,a. 520,b. 521,a. 530,a. 532,b. 534,b. 542,a. 559,a,b. 56[illegible],b. 561,b. 565,a. 567,b. 568,a. 576,a,b. 577,a. 606,b. 611,b. 615,b. 629,a. 630,b. 631,b 633,b. 634,a,b. 648,b. 660,a. 666,b. 669,a. 680,a. 682,b. D.18,b. & alibi in Libris Politicis. Item 303,a. 321,b. 328,a. 336,b. 342,b. 408,a. 434,b. & crebrò in Libris Philoſophiæ Stoicæ. E.3,d,a. 4,b. 5,d. 7,d. 8,d 11,c. 12,d. 14,d. 24,c. 25,c. 28,c. 37,d. 38,d. 47,c. 53,b. 62,c. 63,d. 66,c. 70,d. 76,d. 90,c. 94,c 106,c. 107,c. 110,d. 113,c. 126,c. 129,c. 131,d. 134,d. 135,d. 149,d. 152,d. 154,d. 158,d. 161,d. 166,d. 169,d. 170,b. 171,c. 180,d. 181,c. 187,c. 195,c. 200,c. 205,b. 209,d. 212,a. 217,c. 221,c. 222,d. 234,c. 235,d. 239,d 243,d. 244,b,c. 247,c,d. 256,d. 260,c. 267,c. 27[illegible],c. 278,c. 279,d. 293,c. 297,c. 305,d. 310,c. 31[illegible]6,d. 330,d.

530,d. 33[illegible] 338,d. 340,d. 346,d. 348,d. 36[illegible] d. 365,d. 36[illegible],d. 383,d. 384,d. 389,d. 411,c. 417,d. 427,c. 436,d. 43[illegible],d. 442,d 452,d. 495,a. 496,c. 498,d. 501,a. 505 d. 508,b,c 510,d. 535,a. 539,b. F.17,d. 18,c. 43,d. 46,c. G.14,d. 20,d. 21,d. 25,c,d. 3[illegible],d 36,b. 46,d. [illegible]1,c. 64,c. 65,c. 74,d,c. 75,d. 76,[illegible],d. 77,d,b. 81,d. 82,d. 93,d. 114,d. 116,c. 117 [illegible].11[illegible],d. 120,d. 121,d. 122,c. 126,d. 127,c. 131,c,d. 132,c. 136,d. 140,c. 145,c. 146,d,b. 155,c. 158,d. 161,c. 167,d. 173,d. 180,c. 184,d. 201,d. 202,c. 203,d. 206,c. 218,d. 220,d. 222,c. 224,c. 215,d. 231,c. 142 d. 143,c. 263,d. 266,d. 271,d. 277,c. 185,c,d. 28[illegible],d. 293,c. 301,c. 302,c. 305,c. 307,c. 311,d. 321,c. 359,b. 371,c. 372,b,d. 373,c,d. 374,c. 410,d. 41[illegible],c. 421,d. 442,c. 453,d. 486,d. 488,d,c. 491,d. 529,d. 534,d. 545,d. 552,d. 555,d. 556,c. 537,c. 558,d. 560,d. 571,d. 575,d. 578,c,d. 600,b. 601,d. 623,c. 670,d. 671,d, Gſ.681,c. & tam crebrò paginis ſequentibus, vt facilius futurum ſit Lectori in loco inuenire, quàm ex indicinà quærere.

Plinius iunior Præfecturâ Ærarij a Neruâ donatus: & Proconſulatus eius in quem annum inciderit. D. 299. *Panegyricus ab eo dictus Traiano, continet quidquid ad munus vel decus veri Principis requiritur: & velut exemplum Principis proponit.* D.286. 300. *Elogia ſuper eo.* D.300. *Panegyricus ille perpetuo Commentario a Lipſio illuſtratus, & paſſim emendatus.* D. 195. vſque ad 364. *quem in eo explicando modū obſeruauerit Lipſius.* D. 297. *argumentum, cauſa, & tempus eius ſcripti.* D.298. 299.

Plinij iunioris Epiſtola inuentuti commendata. B. 538, b. *eius ſcripta ſua limandi mos: & narratiuncula de Paſſieno recitante.* B.450,a. *is, vt & ſenior, Imperatorem ſalutans, Suum appellat.* B. 534,a. *locus eius de conſtantiâ & magnanimitate Arriæ Pæti.* B.523,b. *eiuſdem laudes Taciti.* E. xv. xvj. *elogium de Senecâ.* G.xxvij.

Plinius iunior, extra Commentarium peculiarem in eius Panegyricum, in alijs Lipſij ſcriptis paſſim correctus. A.144,b. 216,b. 217,a,b. 284,b. 311,b. C. 544,a. 609,a. E.40,b. 83,d. 352,d. 378,d. 480,d. 503,d. 527,d. 539,c. *Item explicatus aut citatus.* A. 78,b. 144,b. 182,a. 247,a. 250,b. 251,b. 259,a. 269,a. 271,b. 277,b. 279,a,b. 302,b. 307,a. 308,a. 312,b. 316,a. B.121,b. 122,a. 382,b. 383,a. 410,b. 429,b. 447,b. 448,a,b. 449,a,b. C.58,a,b. 124,a. 139,b. 194,a. 215,a. 396,a,b. 441,a,b. 474,a. 497,a. 507,b. 527,b. 529,a. 341,a. 535,a. 544,a,b. 567,a. 589,a. 617,a,b. 618,a. 633,a. 634,b. D.21. & ſæpè in Libris Politicis. Item 298. 300. 349,b. 496,a. 618,b. E.7,b. 14,d. 16,c. 40,b. 62,c. 80,c. 86,c. 115,c. 121,c. 147,c. 131,d. 153,d. 166,c. 167,d. 168,d. 170,d. 174,c. 186,c. 203,d. 214,b,c. 224,c. 244,c. 250,d,c. 260,d. 271,d. 273,c. 279,c. 292,d. 293,c. 303. 307,c. 308,c. 322,c,d. 357,d. 363,d. 382,c. 391,d. 395,c. 407,d. 409,d. 410,d. 462,d. 467,c,d. 468,b. 477,c,d. 483,d. 503,c. 515,c,d. 518,a,c. 527,d. 333,c. 534,b. 535,b. 540,d. F.58,c. G.17,d. 34,d. 65,d. 76,d. 83,c. 85,c. 133,c. 151,d. 188,c. 196,d. 199,c. 203,c,d. 204,d,c. 206,d. 216,c. 218,d. 230,d. 263,d. 266,d. 274,d. 281,c. 317,d. 320,d. 324,d. 326,d. 342,d. 371,c. 383,c. 389,c. 397,d. 398,d. 404,c. 412,c. 413,d. 431,c. 439,d. 458,c. 488,c. 514,d. 557,d. 577,d. Gſ.698,c. 706,d. 729,c. 788,c. 804,c. 823,b. 824,d

Plinius iunior, ſiue quicumque Auctor de Viris illuſtribus, correctus; & cum Dionyſio Halicarn. conciliatus. C.25,b. *eiuſdem error.* C.443,b.

Plotina vxor Traiani laudata: templum ei ab Hadriano Imp. Nemauſi poſitum. D.359,a

Plotinus Platonicus refutat Stoicorum dogma, Animam corpus eſſe. D. 617, b. *eius opinio de prædictionibus aſtrorum.* D. 587, b. *Romam is Campaniæ delicijs mutare, mox etiam vitam morte mutauit.* B. 189, b. 190, a

C. Plotius tiro à tribuno ad ſtuprum ſollicitatus, ipſum gladio tranſadigit, atque a Mario ipſo tribuni auunculo laudatus & coronâ donatus D.137,b. 238,a

Plotius Firmus Præfectus Prætorio ſub Othone. E.35[illegible],d

ad Maximil. Plouuierium Epiſtola Lipſij. B.207,a

Pluma & Penna quomodo differant. G 455,d

Plumæ, pro Squamis loricarum. & hinc, Lorica plumata. C.85,a.

Plumatiles veſtes olim in vſu: etiam hodie in Nouo Orbe. G. 576,d

Plumbatura. [illegible]; hinc, Plumbo committere, ferruminare. A.105,a

Plumbea, ſimpliciter pro Glandibus plumbeis fundâ iaculandis. C.336,a

Plumbum liquefactum è muris in aſcendentes ſuperfuſum. C.349,a. 350,a

Plumbum, plumbeæ e maſſa, quomodo in arietes hoſtiles è muris demiſſa. C.358,a,b

Plumbum cur hydrargyro innatet. Gſ.734,d

Pluriſyllabæ voces quomodo accentibus notandæ. A. 469, a,b

Plutarchus dignus Principe ſcriptor, formando iudicio faciens, & ad Virtutem ac Prudentiam ducens. D.125,b. 129,b. *Præceptor fuit Traiani.* D.333,a. *Ariſtotelem laudat.* D.431,a. *quoſdā Philoſophantium aſinis, quoſdam canibus comparat, quare* D.451,b. *eius elegiū de Stoicis.* D. 452, a, b. *quamuis alias Stoicis deſtinato hoſtis.* D.310,b. *rides eos vt unâ manu ignem, alterâ aquam ferentes.* G.173,d,c. *eius de eſu carnium pro Pythagoreis ſenſu Diſſertationes argutæ.* G. 635,c,d. *ſpernit omne Vacuum.* D.278,b. *iratum febrienti comparat.* G.10 c,d. *iram temperari poſſe exiſtimat.* G.6x,d. *quomodo ea coercenda.* G.11,c. *ſalutare eius præceptum, iracundis non habenda exquiſita cælaturæ pocula, & ſimilia.* G.65,c. *locus eius de irâ, quem palam mutuatus Ammianus.* G.28,d. *Criſolæ in eo mendacium.* B.54,b. *Plutarchus in Ethicis & Phyſicis nonnunquam in Scholis Ariſtotelis etiam ingeniosus.* B.59,b

Plutarchus, præter quod res Græcas & Romanas tractat, quædam etiam ad Hiſtoriam Orientalem veterē ſuggerit. B.146,b. 147,a. *[illegible] inuentionem Ciceronis adſcribit; quæ potiùs Tironis liberti Ciceronis fuit.* B 382, a,b. *de Elephantis multa ex eo petita.* B.36. & ſeqq. *item de ingenio, vigilantia* &c. *Canum.* B.392,a. 393,a. *eius de quadratâ iuſtâ acie a Craſſo ſtructâ locus fuse explicatus.* C.116,a,b. *ab errore quomodo excuſatus.* C.42,a. *locus eius de præmijs & priuilegijs Viſtalium: itqùe illuſtratus.* C.614,a,b. 615,a. *multa e Tacito verbatim conuertit.* E.348,d. 359,d. *eius locus planè diuerſus à Liuij, Taciti, & Dionyſij Halicarn. aſſertionibus.* E.175,c. *eius alij diſſenſus à Tacito.* E. 209,c. 310,d. 348,c. *à Comment. Cæſaris.* C. 121,b. *a Suetonio.* E.351,d. *a Liuio.* G.125,c,d. *loca eius de Senecâ aſſignata.* G. xxvj. xxvij. xxviij. *locus eiuſdem a Lipſio verſus: itqùe eo Plutarchi error notatus.* E. 5,d,b,c. *alij eius errores aut allucinationes.* A. 58,b. 246,b. 283,b. 286,b. 287,a. *& fortè.* A.274,b, E.538,c,d. *item, ut locus corrigendus.* E.130,c

Plutarchi locus de Apollodoro quodam tyranno: atque is ſpreto correctus. G.10,c,d. *Plutarchus item alibi correctus.* A. 162, a. C. 16, b. 401, a. 404, b. D. 501, b. 575, b. 599, a. E.162, d. 221, c. 308, d. 311, c. 312, d. 322, c. 350, d. 359, d. F. 13, c. *Idem explicatus aut citatus.* A. 53, b, 81, a. 92, b. 204, b. 126, b. 128, a. 132, a. 146, b. 157, a. 158, b. 162, a. 190, a. 195, a, b. 213, b. 233, b. 237, b. 242, b. 245, b. 246, a. 252, a. 278, b. 279, b. 280, a. 281, b. 283, a. 286, b. 288, a. 299, b. 302, b. 305, a. 307, b. 309, b. 312, b. 315, b. 318, a. 321, b. 326, a. 332, b. 344 b. 347, b. 350, a. 447, b. 448, a. 458, b. 460, b. B.301, a. 302, b. 317, b. 319, a. 337, b. 429, b. 469, b. 510, a. 519, a. 520, b. 533, b. 535, a. C.11, b. 14, a, b. 20, a. 23, a. 26, b. 30, b. 38, b. 57, b. 63, a. 64, a. 68, b. 71, a, b. 73, a. 74, a. 76, b. 79, b. 80, b. 81, a. 82, a. 84, b. 86, b. 88, a. 105, a. 122, b. 131, b. 132, a, b. 133, a. 136, b. 147, a. 177, a. 181, a. 182, b. 192, a. 194, a. 195, b.

203,a, b. 205,a. 206,b.210,a. 213,b 218,a. 219,a,b. 221,a,b,225,b.237,a.242,a,b.243,a,b. 244,b.247,a. 248,a. 249,a. 250,b. 269,a. 270,b. 271,a. 272,a,b. 298,b. 309,b. 311,b. 315,a. 326,a. 331,b. 333,a,b. 337,b. 343,b. 347,b. 350,b. 361,a. 390,b. 391,a. 404,b.409,a,b. 414,a,b.421,a,b. 430,a.433,a.440,b. 443,b. 450,b. 452,b. 460,a. 465,a. 469,a. 470,a. 472,b. 473,b. 474,a. 489,a. 496,b. 499,a. 509,a. 521,b. 527,b. 573,a. 576,a. 577,a. 580,a,b. 602,a. 603,b.606,b. & v. ſeqq. 613,a. 617,b.618,a.619,b. 628,a.629,b.630,b.631,a. 653,a.657,a.658,a.664,a. 665,a.667,a 670,a.683,b. 792,b.794,a. *D.*23,b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 301,a.311,a.312,b. 313,b. 332,a. 339,b. 352,b. 356,b. 413,a. 443,b. & ſæpiſſimè in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. *E.* 10,d. 26,d.23,c,d. 25,d. 32,d. 34,d. 38,c.53,d.57,d.86,d. 97,d.117,d.119,d.122,c. 124,c.135,c.145,b 163,d. 164,d. 175,c. 218,c,d. 219,d. 223,c. 231,d. 265,d. 266,d. 271,c. 272,c. 283,c.d. 285,c. 292,c. 297,d. 298,d. 299,c. 305,d. 307,d. 308,d. 309,d. 316,d. 322,d. 329,d. 332,d. 342,d. 344,d. 350,c. 352,d. 374,d.417,c.421,d. 425,d.437,b. 438,b,c,d.444,d. 467,d. 506,c. 507,c. 516,d,b. 519,a. 540,d. *F.*9,d. 12,d. 16,d. 18,d. 24,d. 27,c. 32,d. 40,d. 44,d.45,d. 47,d. 58,c,d. 59,d. *G.*23,c. 25,d. 30,d. 31,c. 46,d. 48,d.49,d.51,d.55,d,c.& ini.ſeqq.84,c,d.87,d.102,c. 109,d. 117,c. 136,c. 139,c. 149,d. 153,c,d. 163,d. 168,c.171,d.179,d.180,c.186,c.190,d.192,c.197,c,d. 202,d. 210,d. 221,d. 231,c. 233,d. 245,c. 254,d. 258,d. 264,c. 270,d. 276,d. 280,d. 281,d. 285,d. 288,d. 291,d. 301,c. 319,d. 321,c. 330,c,d. 337,d. 354,c.359,b.379,c.383,d.389,d.390,d.400,c.403,c. 404,c. 408,d. 421,c. 424,c. 430,d. 478,d. 482,d. 484,d. 486,d. 493,d. 506,c,d. 529,d. 557,d. 558,d. 560,c.565,c.582,d.588,d.597,d.600,b.614,d.617,d. 620,d.628,d.648,d.669,c. *Gſ.*700 b. 703,d. 751,d. 772,d.784,c.786,d 790,d.791,b.792,d.800,d

Plutarchi Interpretis parum cauta verſio; ut ipſe Plutarchus corrigendus. C. 16,b. *alij Interpretis lapſus.* C.580,a.*E.*307,d

Pluteales ſigilla, quæ Ciceroni. C.635,a

Plutei in Bibliothecis, quid. C.634,a

Plutei, in re bellica quid: a Ctesibus, item a Vineis, diſtincti olim: poſt e Cratibus facti: qualis machina: eius uſus: eiuſque forma. C. 276. 277. 278. *contra eos è muris ſaxa a defenſoribus uſurpata, & ignes.* C. 353,a

Pluma quot pedes terram peneeret. Gſ. 725,d

Po, in Carmine Saliari poſitum, pro, Populi. A.152,b

Poblicola, pro, Poplicola: & ſimilia. A.458,b

Poclum vulgo olim, pro, Poculum, non in carmine ſolum. G.637,d

Pocula e ligno militibus Romanis. C.206,a

Pocula coronari ſolita in menſis ſecundis. A.109,a

Pocula exquiſita. A.309,b

Pocula in dextrum circumferri ſolita in conuiuijs. A.108,b

Poculorum in bibendo numerus. A.106,a,b

Poculum Neſtoris, proverbiale ex Homero. A.106,b

Podagrici diu malum diſſimulare conantur. G.473,d

Podiſmus, ſeu Pedatura, in dimenſionibus quid. C.140,a

Podiſmus ſeu Pedatura ſingularum arearum metatoriarum particularium in Caſtris Romanis Figurà repræſentata. C.149. *& recitata.* C.152,b.153,a

Podium quid: unde nomen: amphitheatralis Podij quæ forma: ad eum dignissimum orcheſtra in Spectaculis locus: Senatui & magiſtratibus attributus: ad curules ſellas aptus: Principis ibi ſuggeſtus; Tribunal Prætoris; & Veſtalium ſedes. C.566.567,a. *quod ad Podium tuendum a feris: retia ſolere prætendi, bene nexa, bene firma; & plurimum inaurata: verſatilia etiam quædam ligna: cancellos ferreos; & euripos.* C. 567,b. 568,a

Podium cum ſuis columellis. C.572.

Poemata Lipſiana varia. Vide, Verſus Lipſij.

Pœna & Præmium vinculum & conglutinum Rerumpubl. C 207,a.208,a. D.68,b. *Pœna more aut legibus patriis adhibendæ; & æquabiles eſſe debent.* D.62,b *earum gradus faciendi.* D. 164,a. *& ſingillatim quatuor; qui* D 164,b. *Pœna ad paucos, metus ad omnes pertineat.* D. 54,b. *alioqui Pœnarum inſtantium metus, cauſa maturandæ ſeditionis.* D.120,a. *Pœnas alijs delegare debet Princeps, præmia ipſe largiri.* D.62,b

Pœnæ & Præmia quanti in militià fructus. D.93,a. *earum metu comprimendæ inſidiæ, & maxime Proditio.* D.59,b. 60,b. *Proditoris autem Pœna nullo modo differenda. eaque grauis eſſe debet.* D.60,b

Pœnarum militarium genera diuerſa explicata: ob quæ delicta; & quibus eas irrogandi ius. C.214. & ſeqq. *earum in Caſtris iniuſta in Principijs exactio.* C 215,b. 216,a. *pleraque alioqui extra vallum: ut urbanæ extra portam.* G.14,d. *militares autem Pœnæ leniores, & ob leniora delicta, ſi ter illa repetita, in capitales mutata.* C.217,a

Pœna damnatorum in decimum diem dilata a Tiberio: in trigeſimum a Theodoſio. E.93,c

Pœna in libertos, ab Auguſto. E.229,c

Pœna ſeruilis, quæ. E.93,c

Pœnas debere. G. 57,b

Pœnæ diuinæ plures; Interna, Poſtuma, & externa. quæ & quales ſingulæ. D.406,b. 407.408. *Pœnas a Deo nullas immeritis infligi.* D.408,b. *primo Pœna diuinitus immiſſa ferenda; aut ne ferenda, emendanda vita.* B. 43,a. *Pœnæ autem a Deo in alios non iniuſte transferuntur; etſi nobis videatur.* D.409,a

Pœni liberos Saturno olim immolabant. A. 380,b. *Pœnorum luxus.* A.284,a. *Hiſpaniam olim incoluere Pœni.* G.76,d

Pœnitentes bis boni. D.48,a

Pœnitentia maximum ſupplicium. G. 57,c,d. *nunquam ſubit ſapientem.* D.506,a

Pœnitentiâ ſæpius quam pœnâ contentus eſſe debet Princeps. D.33,a

Pœnitentia, phorus ſalutis Tertulliano. G.436,d

Poeſis, Muſica, artesque molliores in Principe non requiruntur. D.129,b

Poeta, quis. D.316,a. *nemo præſtans Poeta ſine parte uberiore diuinæ auræ.* A.326,b. *aut verius ſine aliquâ ſpecie furoris.* G. 169,b.c

Poeta, credula natio Senecæ, cur. Gſ.786,d. *vino in verſum inuitantur.* G.169,a,b,c. *figmenta eorum de adulterijs & ſceleribus deorum, periculoſa ob exemplum.* G.230,d. *ab ijs ſpecioſè potius quam vere dicta exiguntur.* G.142,c

Poeta in deſcriptionibus ortus vel occaſus Solis, vel meridiei, ſæpe ridicule luxuriantur. Gſ.817,b

Poeta Latini veteres literam S, ſæpe aut omiſerunt, aut eliſerunt; ſed a verſuum lege, non a contemtu. A.464, a,b. *ſæpe res aliarum gentium trahunt ad ritus Romanos.* C.107,b. *aut ſui æui ritus ad priſcos aptant.* C.249,a

Poetarum quem maximum vocet Seneca. G.214,c,d

Poetarum quale certamen & quæ præmia apud Mauritanos. C.791,b

Poetæ apud Rom. ipſo Liberalium die annua conuiuia agitabant. B.447,b

Poetæ Laureati titulū conferunt nunc Imperatores. A.418,a. *ſed Poetæ Laureati, minime plerumque poetæ.* B.25,a

Poetarum Collegium & Schola olim Romæ. B.447,a. *Lipſio ipſi in Batauis cum alijs tale quid.* E. 7,b.447,b

Poeta vetus apud Ciceronem emendatus. A.211,a

Poeta veteris locus de Brachbantis. B 504,a

Poeta Italo à Matth. Toſcano conuiuiciis editis, ſed non bono delectu. B.74,b

Poetica Philoſophia Græcorum, quæ: quique eius auctores. D. 437,b

Poetica Phraſes. A.232,b

Poeticus Sulpiciorum cognomen. E.233,b,c

Pogonia, cometa qualis. Gſ.796,d

Pola, colonia Romana in Iſtria, Pietas Julia olim dicta: in eâ veſtigia etiam hodie multa antiquorum operum:

inſignia

inprimis Theatri & Amphitheatri: hoc aliâ quadam formâ & facie ſuit quam quæ alibi: eaque deſcripta & depicta ex mente & manu Seb. Serlij. C.588,a.591,b.592.

ad Franc. Polam I.C. Epiſtola Lipſij. B 208,a

Ioan. Polde Albenatis Antiquitates Nimanſenſes citata. C.592 b

Polemo Zenonis Rhetoris filius factus rex Ponti. E.64,d

Polentam & aquam habens cum Ioue certet, Epicuri vox. G.642,c

Polimen, & , Polita, pro Eleganti mundiciâ. A.168,a

Poliorcet cõn Lipſij ſubiectum, ſcopus & ſcripti ratio. C.260. 363. Erneſto Electori Colonienſi inſcripta. C.255.

Ang. Politianus laudatus ab Epiſtolis. B.538,b. a bona verſione in Herodiano. A 255,b. eius correctio in Iuuenale. A.204,b. eius ſcitum dictum in frigidos imitatores. B.167,b. idem allegatus. C 343,b. ad eum remiſſus Lector. E.193,b 282 b. G 565,d

Pollicem vertere, populi erat cum gladiatorem victum interfice vellet: inde contrarium Prouerbium natum, Pollicem premendi, in fauere. C.541,a

Politicâ virtute nulla præſtantior. D.8

Politica Philoſophia, quæ. D 464.a

Politica præcepta in genere ſcribenda: ſingillatim vix tradi poſſunt. D.148,a

Politicorum ſcriptorum lectio vtilis ad prudentiam Principi: & qui in Politicis legendi. D.128,b

Politicorum noſtri ſcriptores plerique inutiles. D 9.

Politica in artem redacta à Lipſio. D. 0.

Politica cur ſuum de Principatu ſcriptũ vocauerit Lipſius. D.121,a. eorum Librorum Conſilium, ſeu inſtitutum, forma, & ſtilus, &c. D 9.10.121,a.130,a.163,b. Ordo, & Capitum Index. D 13.14 15. ſcopus, & materies. D.17. eorum contextus, vis contextus, quam arduus operis res. D.10 Benignè & modeſtè in ijs interpretanda multa; & non præcipitanter iudicandum. D.11.12 eorum obſcuritatis diſcutienda quæ faciant. D.11. Cautiones ſeu Monita ea lecturis. D.10.11.12. Eorum autẽ potiſſimam partem non capiet qui tantum leuiter ſermonis Latini peritus: nec de ijs iudicare debent imperiti eorum ciuiliũ. D.12. Omnis denique Politica doctrinæ inepti auditores, & ineptiores arbitri, adoleſcentes. D.72,a. Politica vero Lipſij, Principibus & viris eminentioribus ſcriptum opus, non vulgo. B 103,b.107,b. Idea autem ſunt & exemplar ordinis ac methodi in ſubligendis Electis ex auctoribus. B.148,b

Aſin. Pollio inſignis & eximius Orator, etiam Hiſtoricus. E.120,d.489 b. G.167,d. prædam ſe in bello eiuſ victoris futurum profeſſus. D 114,b. aliquando tamen in partibus Antonij. C.196,c. procax eius libertas. C.56,d. dictum eius de inconſtantiâ Ciceronis. G.217 d. primus Rom. conuocatis ad id pluribus auditoribus, ſcripta ſua recitauit. B.447,b. incitante Auguſto, Atrium libertatis exſtruxit, atque in eo Bibliothecam publicauit. C.6 ,0.b.631,a. cuiuſque Romæ inuentum imagines Doctorum in Bibliothecis ponere. G.158 d. mẽſa eius curtea celebrata. G.146,c

Annius Pollio, quis. E 148,c

Pollio Procurator Claudij in Ægypto, Aſinius, an Trarius. G 90,c

Iul. Pollio tribunus ſub Nerone, ſub Othone Præfectus Prætorio. E.218 c. 350,d

Vetraſius Pollio, Præfectus Ægypti, auunculus Senecæ. G.89,c,d

Vedius Pollio, homo vilis ab Auguſto nimium cultus. E.11,c. E M.13. eius crudelis luxus: piſcina eius vbi: eaque Auguſto legata. G.64,6. 201,d

Treb. Pollio correctus. A.291,a,b.292,a. & ſ. B. 520,a. C.165,a.441,b.533,a. Citatus. A.291,b.313,b. B.153,b C.154,b. 155,a. 246,a. 475,a. 532,b. 533,a. 672,b. D.212,b. E.508,b. G. 84,c.201,d

Euerardus Pollio Doctoris titulum ſub Cuiacio adeptus. B.73,b. Mercuriali a Lipſio commendatus. B.89,a. ad eum Epiſtola Lipſij. B.17,a.33,a.53,b 75,b.86,a.130,b. Eius mors. B.223 a.225,b

Pollutia pago, quid Turnebo. A 84,a

Pollutia, vxor Rubelij Plauti. E.547.

Pollux & Caſtor, ſideranauticæ apparentia, quid. G.84,d

Iul. Pollux citatus. B.391,a. C.245,b.334 b.516,b.525,a. E.217,c.388,d.512,a. .151,d.191,d

Polonia, Regnum electiuum ſiue comitiale. D.214,b. in eâ diuerſa religiones permittuntur. D.158,b

Polubeum, quid. A.17,b

Polus hiſtrio quomodo in ſcenâ verum dolorem repræſentauerit. D.382,b

Polyænus Lampſacenus Epicureus, ſed ante Epicurum mortuus. G.394,c

Polyæni Stratagematum ſcriptoris lectio quoad iſta commendata. D.102,b. Idẽ correctus. C.205,a,b. Citatus. C 83,b 113,a.128 b.131,b.133 a,b.135,a.176,b.183,b.204,a 206,a.217,a.229,a. 350,a.351 a.356,a.358,a.360,a

Polyarchia vitium in conſultando. D.41,b

Polybius Hiſtoricus res Græcas & Romanas tractat; quadam & ad Orientalem Hiſtoriam ſuggerit. B.146,a 147,b. peritus in bellicis & ciuilibus rebus ſcriptor, viro Principi & lectu vtiliſſimus, & intellectu facilis D.125,b Scipioni Æmiliano ſiue Africano minori, acceptiſſimus & comes. C.155,b. D.134,b 27(,b. præfert ſtratagemata inſtitutis prælijs. D 101,b. locus eius quē imitatus Liuius. A.156,b diſſenſus eius à Vegetio. C.118,b. eiuſdem de Sambucâ, atque ineâ ſcalis, locus ex meliore verſione. C.272,b. eius elogium de fide Romanorum. C.459,a. locus eius de Achæo crudeliter necato contra aliorum opinionem explicatus. C 647,a 678,b

Polybius ſolus ſupereſt ex antiquis qui de verâ veteri Romanâ militia ſcripſerit. C 12,a quale eius de eâ ſcriptum: & quod eius eum inſtitutum. C.10. quatuor legionibus, aut duobus exercitibus Conſularibus, aptatum. C.13,a.192,a Tractatus Græcè exhibitus, cum verſione Lipſij, & enarratione vberiori, ſub titulo Librorum de Militiâ Romanâ: inque ijs Libris tum ipſe Polybij tractatus ille, tum alij eius Libri variè explicantur & aliquando corriguntur. C.12. & ſeqq.

Polybius extra Libros de Militiâ Romanâ à Lipſio in alijs ſuis ſcriptis citatus. A.149,a 156,b.163,b.202,a.211,b. 233,b.242,b.256,b.277, .190,a 307 a.345,b. B.242,b 414,a. C.270,b.271 a.2 8 b 283,b 314,a.315 a.321,b. 326,a.3 7.b.338,a.34 .b,342.b. 397 a 4 2,b.460 a. 462,a.468,a.502 a.505 a.647 a.663,b. D.23,b & alibi in Libris Politicis. Item 312 b. E.32,c. 48,d 65,c. 11 ,d 115,d. 127,d 227,c. 271,c,d. 348.d. 463,d. 532.c. 538,d. F.14.d. G.55.d. 224,c. 270,d. 323,d. 388 d 416,d.546 c

Polybius, ad quem Seneca de Conſolatione Liber eſt, libertus Claudij Imp. eiq; A Studijs, quomodo. A.255,b. G.91,b,c 94,d. eius arrogantia. G.93,d Homerum & Virgilium pedeſtri ſermone vertit, illum Latinè, hunc Græcè. G.93,d. 95,d. 98,d. Scriptum illud Senecæ de Conſolatione Seneca indignum: quæ materia eius. &c. G.xviij.91,b,c.101,d. 104,d. id autem ἀδέσποτον; non tamen deſectum, quantum hactenus putatum. G.91,c

Polycarpi Martyris conſtantia. C.671,a

Polycles ſtatuarius. A.42,b. 43,a

Polycrates Samiorũ rex fortunatiſſimus diu, tãdem à Perſis cruci affixus: eiuſque in cruce mortus & corrupti hiſtoria. C.664 a.672,b. D.188,a,b.260,b

Polygnotus pictor Porticum Piſianactiam varijs picturis ornauit. D.446,b

Polyidus Theſſalus, eiuſque diſcipuli Diades & Charcas, inuentores complurium machinarum bellicarum. C.297,b

Πολυπαιδίας præmia è Lege Papiâ Poppæâ. E.515,b,c,d

Polypus piſcis. Multipes Latinè. D.622,d

Poma legere, & Pomi verbum, obſcœno intellectu. A.111,b 112,a

in Pomis cœna deſinunt. A.100,b

Pomærium Vrbis qui auxerint. E.143,c,d

Pomærium caſtrorum quid dici poſſit. C.154,b

Pompa, quid. A.91,b

Pompa gladiatoria, quid. C.533,a

Pompa nimia & adfectata ſpernenda Principi. D.133,a

Πομπεῖα Diuus Fercula, quæ. D.314,a

Pompeia, Cn. Pompeij Magni filia, cuius uxor. G. 101,c

Pompeia Sex. Filia deſpo[illegible] *ſa non adducta Marcello Augusti è ſorore nepoti.* E 546. G. 101.c

Pompeij, Campaniæ oppidũ. A. 86,a. *terræmotu deſedit, quando.* E. 269,d *eiectione Veſuuij montis obrutum.* E 307,c

Cn. Pompeius Magnus oris potius probi, quàm animi. G. 404,d. *formæ dignæ & grauis.* F. [illegible]5,d *in geſtibus ut mollis culpatus.* G 471,d. *quanta eius Romæ potentia.* G. 337,d. *eius Villa in Baiano.* E 241,d. *lauream et coronam (non, auream) in Ludis publicis geſtare permiſſum.* F. 40,d. *aliarum omnium rerum ſpretor, gloriæ ſummè cupidus,* D. 274,a. *ſcriptorem rerum ſuarum Theophanem Mitylenæum ciuitate donauit.* D. 275,b. *Rhodi Profeſſorum omnium ædes circumiuit, & inuiſit: & quanto inibi honore Poſidonium Philoſophum affecerit.* D. 294. 444,a. *quantaque cum modeſtiâ viſitauerit.* A. 282,a. *eum tamen deſcendere ſibi equo Tigranem iuſſiſſe per lictorem.* A 280,a

Pompeij Magni dexteritas in exercitio equeſtri. C. 92,a. *eius exercitia militaria* C. 194,a. *primus Romanorũ Euphratem tranſiuit, quo genere pontis.* C. 303,b. *dictus vitem auream Iudæorum vidiſſe, unde.* A. 304,b. *XVIII. aut XX. elephantorum pugnam in Circo dedit.* G. 225,d. *primus elephantos curru iunxit.* B. 36,a. *primus Theatrum perpetuum ſtruxit.* E. 245,c. *Theatro ſuo ædem Veneris impoſuit.* A. 255,a. *Præfecturam annonæ in quinquennium cepit; & quomodo eâ uſus?* D. 320,b. *ſuarum ipſe legum ſubuerſor.* E. 85,b. *publica pecunia abſtinentiſſimus, Velleio; minùs Catoni apud Lucanum.* F. 38,d. *Neapoli à graui morbo conualuit, peiore morte pòſt periturus.* G. 123,c,d. *domus eius vnde Roſtrata cognominata: eaque ad Antonium Triumuirum & eius poſteros deuoluta.* C. 213,a,b

Pompeius Magnus quod bellum in Galliâ geſſerit, & alibi. G. 597,c,d *quod in Africâ.* G. 596 d *eius in Africâ exercitus in quærendis theſauris ſtultitia.* E. 292,c. *piratas collegiſſe quomodo dictus Seneca.* G. 596,d. *titulus ab eo in triumpho prælatus de à ſe auctis vectigalibus, quomodo in Plutarcho intelligendus.* C. 390,b. *quas prouincias Populi Romani imperio adiecerit.* C. 391,b. *quantas manubias triumpho ſuo de Mithridate & Oriente in ærarium intulit, præter ea quæ templis & Capitolio.* C. 401,a. 402,b. F. 40,c. *quot hominum millia à ſe fuſa, occiſa, aut capta iactauerit.* D. 413,b

Pompeius dux partium contra Cæſarem creatus à Senatu. F. 45,c,d. *bello ciuili medios, & neutrius partis, pro hoſtibus habuit.* D. 115,a. *quantis operibus a Cæſare ad Dyrrhachiũ circumuallatus.* C. 191,b. *acies eius contra Cæſarem inſtructio explicata.* C. 121 122,a. *eius ex vrbe fuga, & annis aliquot pòſt filiorum eius ad Mundam clades, in Liberalium diem utraque inciderunt.* B. 337,b. *ab olim milite ſuo Septimio occiſus.* G. 166,d. *in Ægypto ſepultus.* G. 126,d. *in mortuum quantâ modeſtiâ vſus Cæſar.* D. 248,b. *Pompeius autem & Cæſar de imperio re vera certauerunt, ſed vterque alio quiſque prætextu.* G. 282,d

Sex. Pompeij, Cn. F. cætera parum laudati, in Octauianum Cæſarem & Antonium laudata fides: & eiuſdem facetum ad Antonium reſponſum. D. 253,a,b. *ab Auguſto victus, in Aſiam fugit, ibique occiſus.* E. 2,c. Gf. 746,d

Sex. Pompeius ſub Auguſto Conſul quis. G. 321,d

Sex. Pompeius vir Conſularis, Ouidij & Valerij Maximi amicus, vtrique valdè laudatus. E. 79,d,c

Pompeius Pennus ſub Caligulâ, quis, ignotum. G. 277,c

Pompeius quidam diues, Caligulæ cognatus, media morte ab eo coactus: & pòſt ab eodem publico funere elatus. G. 161,d

Pompeius, Pedo, quis. E. 31,d

Pompeius Magnus, qui gener Claudij, ab eodem interfectus. E. 547.

Pompeius Siluanus Dalmatiæ Proconſul, non Sullanus. E. 361,d

Pompeij multi ad honores prouecti, ſed omnes potiſſimùm ob nomen primi Cn. Pompeij Magni. G. 322,c

M. Pompeius Theophanes, Aſiæ Procurator, Tiberio ex intimis amicis. E. 151,d

Pompeij, an Poppæi, cuiuſdam Seneca Philoſopho nominatæ quanta agrorum poſſeſſiones. C. 415,a

Pomponia Attici filia, uxor M. Agrippæ [illegible] *Tiberij.* E. 547.

Pomponia Græcina, quæ. E. 226,c

M. Pomponius Prætor canum operâ hoſtes in Sardiniâ è latebris eductos vicit. B. 391,b

Pomponius proſcriptus audaci ſuo aſtu, & ſeruorum fideli opera quomodo ſeruatus. D. 257,a

Pomponius Flaccus, de quo Ouidius, Syriæ proprætor fieri a Tiberio compotatione promeruit. E. 68, c,d 154,d. G 406, c

Q. Pomponius, quis. E. 147,d

Pomponius, ſcriptor antiquus apud Nonium & alios correctus. A 60,a. 85,a. 134,a. 151,b. 152,a. 200,a. 216,a. 348,a

Pomponius Secundus Tragicus cum Seneca Philoſopho. A. 35[illegible]b. *incertum quod ei prænomen: diuerſus a Pomponio Atellanarum ſcriptore, qui Bononienſis* [illegible]*: vitam Pomp. Secundi ſcripſit Plinius Iunior.* E. 1[illegible],b

Pomponius I.C. citatus. A. 248,a. E. 154,c. *eius errores.* E. 150,d. 493,b

Pomponius Mela. Vide, *Mela.*

Pomponius Sabinus, ignobilis & nullius rei Grammaticus. E. 47

Pondo libra, aut, libra, geminatis vocibus dicebant veteres cautionis gratiâ. A. 276,b

Pondus, ſiue grauitas, non materiæ cæleſtis, ſed elementaris denſitatem ſequitur, Ariſtoteli. Gf. 801,c

Poneropolis, quæ. E. 89,d

Pons Danubio a Traiano impoſitus, & alter Tago, inſignis magnificentiæ. D. 336,b. *in Danubio ſtructus operum omnium arte & difficultate maximum, ſi non ſummum. Eius ex Dione deſcriptio, eaque illuſtrata.* C. 447,b 448,a. *ſuperiora eius cur ab Hadriano deſtructa.* C. 447,b.

Pons in Rheno Cæſaris a quibus deſcriptus: eiuſdemque de[illegible]ſcriptio Lipſiana. C. 304, & ſeqq.

Pontes nõ propriè machinis militaribus accenſendi C. 301,b. *in re militari tamen frequens eorum vſus; potiſſimum è nauibus: eorum deſcriptiones.* G. 302. & *forma.* C. 307

Pontium naualium rara apud antiquiores Romanos mentio; crebra poſteà. C. 364,a

Pons naualis a Puteolis ad Baulos à Caligulâ tam à celeritate quàm à vanitate ſtructus. C. 419,b

Pontes nauales Darij & Xerxis, memorabiles. C. 364 a

Pontes in turribus oppugnatorijs, quomodo. C. 299,a

in Pontibus quibuſdam vectigal pendendum. G. 182,d

PONTIA, PETRONII *a Nerone damnati filia, & ipſa damnata.* E. 297,d

Iac. Pontanus S. I. laudatus. B. 130,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 131,b

Ponticus poeta, ad quem Propertius. A. 31,a,b

Pontifices, Sacerdotes, & Flamines, differentia. A. 83,b

Pontifex Maximus in domo publica Romæ habitare tenebatur. C. 605,b 606,a. D. 333,a. *quatenus ei extra vrbem exire non licitum: non licitum ei adtrectare feralia: ne cadauer quidem ſtudio ſpectare ei apud Rom. permiſſum: uſque apud Iudæos. quin & quò defunctum pro Roſtris laudaret, velo interpoſito, ne cadauer adſpiceret, fiebat.* E. 31,d,b. 110,d. 111,c. G. 116,d. [illegible]17,c. *Pontificatus autem Maximus ab Auguſto & Principibus ſequentibus Imperio iunctus, & titulus aſſumtus.* D. 156,a

Pontificis Maximi apud Rom. erat legere Virgines Veſtales, & deinde capere; quomodo. C. 607,b. *eo præſidente & conuocante Collegium Pontificum de delictis Veſtalium iudicabat: inferiori ano cognoſcebat quidem ille de culpâ Veſtalium; ſed pœnam exigebat Præfectus vrbis.* C. [illegible]7,a,b. *qui autem propriè Pontifices Veſtæ dicerentur, non niſi in Prouincijs ij; & qui.* C [illegible]17,a,b

Pontifex Maximus Iudæorum preces grateſque conceptas ſolitus pro toto mundo, ut patriâ. D. [illegible]5,b

Pontifices Maximi Chriſtiani quidam muros Vrbis Romæ contraxerunt. C. 423,a

Pontifex Maximus Chriſtianus Bembo dicitur Vicem deorum immortalium in terris gerere. B. 94,a

Pon-

Pomi ficta carne, Prouerbium. A.100,a.101,b.C.468,b
Pontius Pilatus. Vide, Pilatus.
Pontius Teleſinus. Vide, Teleſinus.
in Ponto Claſſis Romana ordinaria XL roſtratarum: quo præſidio militari. incertum quâ ſtatione: Theodoſiæ in Boſphoro ortè, an Cyzici in Propontide. C.473,a.484,a
in Ponticis littoribus multæ urbes origine Græcanicæ. G.75,d
Ponticum Mare ſub Conſtantino Copronymo congelatum item ſub Carolo Magno. B.466,a
Popana, placentæ genus. C.93,b
Poplite contento, quomodo capiendum in Horatio, contra memoriâ vulgò interpretum. C. 33,a
Poplus, pro, Populus, vulgò olim, non in carmine ſolùm. G.6 7,d
Poppæa pulcherrima ſuæ ætatis fœminarum, mater Poppææ Neronis. E.166 d
Poppææ Neronis rogo quanta aromatũ vis inſumta. E.293,c
Poppæa Lex. Vide, Papia.
Poppæo, ſiue Pompeio, cuidam Seneca Philoſopho nominato quanta poſſeſſiones agrorum. C.415,a
ad Poppelium Baronem Adamum Gallum Epiſtola Lipſij. B.362,b
Popularia, conſeſſus plebis in theatris aut amphitheatralis; id eſt, Cauea media, & Summa; ab Equeſtribus & Orcheſtrâ diſtincta: itorùm diuiſa ipſa Popularia pro variâ conditione cuiuſque è plebe. A.182,a.C.574,a
Popularis ſtatus, pro Regno aut Principatu, ſpretus. D.25,b. 26,a
Populares, eiuſdem populi, factionis, ſecta. G.239,d
Populonia dea. A.329,a
Populus, quot ciuium liberorum. A.317,b
Populi Romani Ordo triplex; & quiſque in ſuâ parte oſtenſus laudabilis. C.453. 454.
Populus Rom. in omnibus Comitijs Centuriatis diuiſus per Tribus, quomodo, & quot. A.255,b. C.20,a,b
Populo Romano vniuerſo ſingularis abſtinentia in proſcriptione Mariana & Cinnaniana. C.459,b
Populus Romanus iubere propriè dictus, Senatus decernere. G.336,d
Populus Roma moderator & arbiter ludorum gladiatoriorũ: intercedebat apud editorem, ſi ſaluari, pollicem vertebat, ſi victum gladiatorem occidi vellet. C.541,a. proinde ille victo exorandus erat impetranda miſſi ni. C.538,b. Populi eidem ſtudia quaſi per factiones diſtrahebantur in varia genera aut perſonas gladiatorum: item crebra de alterutrius victoriâ ſponſiones. C.543,a,b. in quos autem gladiatores fauor populi, in quos odium plerumque inclinare ſolebant. C.541,a,b
Populi ſalus, ſuprema lex eſto. D.28,a
Populus, & Plebs, diſtinguenda E.8,b. Populus tamen, &, Populares, vulgò ſæpè pro Plebe vſurpantur, ac confunduntur. C.574,a.D.318,b.319,a
Populo ſe dare, quid. A.18,b
Populus quomodo dulcedine otij & delicijs in ſeruitutem ſuauiter ducendus. Gſ.813,d
Populus, omnis rei honeſtæ malus index, Pythagora: placere ei velle & virtutem amare, contraria. G.73,d.438,d,c
Populus, pro quouis cœtu aut turbâ. G.360,c
Populis (id eſt, nationibus, gentibus) ſingulis ſuæ laudes, ſuæ labes. B.21,b
Populi Galliæ quot. A.167,b
Populorum integrorum mutationes in moribus & potentiâ. D.389,b
Populorum ſingulorum diuerſi mores, vt ſingulorum hominum. D.48,b
Porcia Catonis filia, Bruti vxoris, dignus patre & marito animus: igne hauſto ſe extinxit. D.200,b.201,a.G.143,d
Porciæ Leges Senatorem eximebant virgis & ſecuribus lictorum. A.419,b
Porcianus ſeruus publici. A.277,a
Porcus Feſto, Aper Plinio, etiam inter ſigna militaria olim Romanis. C.106,a,b
Porcina caro plebi publicè apud Rom. data. C.406,b
Porcinum caput, in acie militari quid. C.115,a
Porphyrio auriga. A.143,b
Porphyrius citatus. D.605,a. 611,b. eius locus de dye variè fictus. A.153,a. de partibus ſeu facultatibus animæ D.621,a. eius Sermones ſuper dicto, Noſce te ipſum, laudati. G.113,c
Porſina rex in Ianiculo caſtra habuit. G.338,c. munera ei à Senatu miſſa. E.117,c
Porta cornea. A.417,a
Porta itineris longiſſimum; Prouerbium. C.377,a
Portæ in Caſtris Rom. quot, quibus locis, quomodo appellatæ. C.157,b.G.355,d. porta Quæſtoria, quæ Liuio. C 142,b. præter iiij. maiores, aliquando etiam Portulæ minores. C.158,a. maiores autem grandes & lata: in ſtatiuis fores etiam & ianuæ ijs impoſitæ. etiam turres. C.158,a
Portarum Caſtrenſium vigiliæ, ſeu cuſtodes; quales, tam extra eas, quam in ijs. C.171,b.E.19,c
Portæ in Amphitheatris duæ maiores. C.563,b. ſed in imo muro aream aut Arenam circumambiente portulæ quædam, cui fini. C 363,b 564,a.572. quæ in Amphitheatro Porta Libitinenſis. C.542,a
Portarium vectigal a Portorio diuerſum apud Romanos: & quæ ſingula. C.389,b
Porticus Salomonis quaſi oppoſita à quibuſdam Stoæ Zenonis. D.449 b cum tamen Stoici adducant ad Porticum Salomonis, non abrâ abducant. D.453,b
Porticus Piſianactea, in quâ docuit Zeno: vnde poſt Varia dicta: ab eâ nomen inuenere Stoici. D.446,b
Porticus Agrippæ. G.52,c,d. Capitolina. E.388,d. Liuia. E.11,c. milliaria. G.78,d. ſubterranea G. 9,c
Porticus geſtationibus inſeruientes, quales. B.121,b.122,a
Porticus communis ſtructurâ iuncta in templis olim, ſeà circa. C.432,a
Porticus maxima iacens in priſtinum modum ab artifice reſtituta, ſub Tiberio. C.435,b
Porticus in altum duplex aliquando columnatione: in latum verò, non duplex ſolum, ſed quandoque & triplex, quadruplex, quincuplex. C.436,b
Porticus Fero Auguſti quibus ſtatuis vtrimque inſignes. C.438,a
Porticus ſuperiores in Amphitheatris, quid: διάζωμα vocat Dio: ex ijs ſpectabant iuniores: an Cauea Tertulliano dicta. C.571,b
Porticus in oppugnatione murorum, quid. C.276,a
Portionem ferre creditores dicti, cùm debitoris bona non ſufficerent in ſolutionem totius. G.326,d
Portiſculus, Græcis κελευστής, quis. G.478,c
Portitores qui æra ſeu mulctam pecuniariam exigebant. A.126,a
Portitor, qui traijcit & tranſportat. G.352,d
Portorium & Portarium, vectigalia Romana quæ. C 389,b. Portorium, propriè vectigal, & non ſolum C.390,a. Portoria autem pro locis, aut mercibus, ſed & temporibus variarunt: quantum ea Resp. Romana annuatim intuliſſe veriſimile. C.391,b
Portulaca manducata ſitim tollit. A.134,a
Porus Rex. eius elephas decantatus. B.30,b
Pos, pro, Post, aliquoties ſcripinus. A.58,a
Poſca, vel Puſca, potus militum Romanorum, item ſeruorum: & qualis ille. C.205,a
Poſidonius Alexandrinus, Stoïcus, Zenonis ipſius auditor. D.443,b
Poſidonius Apamenſis Syrus, eximius Philoſophus Stoicus, Rhodi vixit: podagricus: ſummopere a Pompeio Magno honoratus. A.282,a.D.444,a. Gſ.708,d. omnes artes quotidianas a Philoſophiâ nolit inuentas. D.516,b. in quo a Stoicis deſciuerit, Galeno. D.444,a.469,b. eius opinio de ſitu aëris, apud Plinium. D.588,a. ſententia ſuper etymo Dæmonis. D.559,b. eius diſputatio de æſtu Oceani, apud Strabonem. E.35,d
Poſitura in ſcribendo quæ veteribus, etiam Diſtinctiones dicta. B.134,a,b
Poſſeſſorum vijs publicis finitimorum eſt eas collatitiâ pecuniâ tueri. E.87,c
ad Ant. Poſſeuinum S.I. Epiſtola Lipſij. B.305,b

Poſſitur, apud Siſennam & alios. A.23,a
Poſtero, aduerbialiter. E.226,c,d
Poſtes lanâ cincti in nuptijs. A.158,a
Poſtes templorum oſculati Romani. A. 306,b
Poſtibus adium ſpolia adfixa. Vide, *Spolia.*
Ioan. Poſthius à poeſi laudatus. B.25,a
Poſtidea, id eſt, Poſtea. A.82,a. 121,b
Poſtilla, verbum antiquum, idem quod, Poſtea. A.53,a
Poſtinde, Poſt deinde, Contecum, pro, Inde, deinde. G.287,d
Poſtremiſſimus maiorum, id eſt hominum. A.302,b
Poſtriduanam dies atri Romanis habiti. E.538,b,c
Poſtſignani in acie Romanâ, qui. C.103,a
Poſtularia fulmina Feſto, qua Seneca Poſtulatoria. Gſ.716,d
Poſtulatitij gladiatores, qui. C.529.b.531. G.395,d
Poſtumia lex criminalis Numa. A.104,a
Poſtumia Veſtalis inceſti accuſata, quatenus abſoluta. C.617,a
Sp. Poſtumius Decemuir legg. ſcribb. D.280,b
Iul. Poſtumus, quis. E.111,c
Poſt-vſus. E.466,d
Potamo Alexandrinus, Electiua Philoſophia auctor, quando vixerit. D.432,b
Potandi mores miri apud Gracos & Alexandrinos, ex D. Baſilio & Philone Iudao. B.140,b.141,a
Potandi in balneis poſt inſolationem & vnctionem mos. G 669,d
Pote, veteribus, pro, Poteſt. A.203,a
Potentes qui nimis ſe fugere praſert, tacitè eos damnare videtur. G.410,c
Potentia diuina. D.18,a
Potentia imperij conſtat in his quatuor, Finibus, Copijs, Opibus, & Operibus. C.377,a. *Potentia non inter verè bona.* D.381,b
Potentia certiſſima Principi ad auctoritatem via. D.55,b. *quì capa-anda.* D.55,b.& ſeqq. *ea cum Prudentiâ mixta efficaciſſima: alias inermis & caca inefficaces manus habet, & pracipitat.* B.221,b.D.37,a. *mediocriter exercita ſtabilit omnia quaſita.* D.52,b. *ei iuncta Modeſtia mirè decet bonum Principem.* D.6.
Potentia eximia, ſapius Fortuna quam Virtutis beneficium. D.57,a
Potentia non ſuâ vi nixa, fluxa, & inſtabilis. D.44,b
Potentia nimia poſtremò in ſeipſam ruit. G.519,d
Potentia gignit impotentiam. D.231,a
Potentia, δύναμις, facultas. Gſ.806,d
Poteſtas primatis data, ſi nimia, deducenda, non detrahenda: nec vnquam longa danda. D.55,b
Poteſtur, apud Ennium, Pacuuium, Lucretium. A.23,a
Pothinus eunuchus Regis Ægyptij. G.391,d
Potidaa vrbs, qua poſt Caſſandréa. G.10,d
à Potione Principi, quis. E.210,c
Potionem circumferre, quid. A.106,a
Potitiorum Accuſatio. E.169,d
Potiſſim, verbum antiquum, & in Infinitiuo, Potiſſe, vel potiùs, Poteſſe. A.22,b.23,a
Potitus, Valeria gentis cognomen. E.175,d
Potiuncula ſerijs aut triſtibus interponenda interdum, non ex Seneca conſilio tantum, ſed & pracepto. B.447,a
Potores quadraginta & vnus ex nimio potu vini ſub Alexandro Magno de victoriâ certantes interiere. B.141,b
Potorum inſignium aliquot exempla. B.141.142.
Potus quis militibus Romanis. C.205,a
Pracadit, pro, Pracidit. A.189,a
Praceps in occaſum dies. E.392,d
Praceps Ver, Æſtas, &c. E.49,d
Pracepta communia cognita, trahenda ad res ſingulas. D.10. *valdè illuſtrantur exemplis.* D.175,a. *vniuerſalis Pracepti fructus.* D.148,a. *talia Pracepta finita eſſe debent & certa.* D.45,a
Pracepta Philoſophia ex Decretis pendent. D.472,a. *& quo differant.* D.472,b
Pracepta imperandi ſalubria Principibus dare vtile. D.56.
Pracepta veterum praferenda nouitiorum. D.288.
Praceptiua, pars Ethices, qua. & an neceſſaria. G.590,d
Praceptor quomodo differat a Padagogo. G 30,c
Praceptoris boni nota. G.352,d. *Praceptores magis venerandi quàm parentes, Ariſtoteli.* G.574,d
Pracho, aliquando pronunciatum, pro, Praco. C.51,b
Pracidere, pro, Caſtrare, labefactare. G.140,c. Gſ 827,c
Pracinctiones, interualla graduum circa Amphitheatri, ſeu diuiſiones in orbem latiores. Baltei etiam vocata: eaque quales. C.568,b.569,a. 572.
Pracipere, antè capere, praſumere. G.396,c. Gſ 700,d
Pracifi, qui. G.140,c
Pracipua Stoicorum. Vide, *Producta.*
Pracones, inter miniſteria magiſtratuum. A.278,b
Praconis voce producebantur ſcorta in ſcenam. A.254, b
Pracones in militiâ Graca: ſed nullos in caſtris Romanis: eius loco aut Accenſus aut Apparitor. C.138,b. 188,b
Pracone victoriam alicuius in certaminibus renunciaturo pracinebat conciliando ſilentio tubicen. G.531,d
L. Praconinus Grammaticus ſeruus quanti emtus. C.396,a
Pracoquum, id eſt, Pracox. G.125,c
Prada agenda quo numero & ordine miſſi milites à ducibus Romanis: nec niſi eorum permiſſu vel ex hoſtico prada capta: & ſic quoque tota ad duces relata: eaque a Quaſtore publice diuendità, pecunia inter milites aqualiter diuiſa: & quomodo: totius autem Prada dimidium debebatur Socijs. C.198,a,b. 199,a. 459,b
in Pradictionibus clariſſimè elucere fata, exemplis demonſtratum. D.191. & ſeqq. *nil autem valent contra fata.* D.19,b. 20,a
Praducere foſſam, in re militari quid. C.156,a
Prafectus Ægypti. Vide, *Ægypt.*
Prafectus Ærarij. Vide, *Ærarium.*
Prafecti Annona initium ſub Auguſto: qui antè fuere, ad breue tempus & extra ordinem fuere. A 248,a. *ſeruabat is tabulas in quibus nomina frumentantium.* A.247,a,b. *arduum munus: & qua praterea eius officij: eiuſque initio dignitas, poſt vilitas.* A 248,b.C.405,a. G.129,d
Prafectus ergaſtuli. A.319,b
Prafectus Fabrûm in exercitu: eiuſque munus. C.331,a
Prafectus familia virgam dextrâ geſtabat. A.282,a
Prafectus mulierum, apud Gracos. A.15, b
Prafectus Pratorio. Vide, *Pratorium.*
Prafectus Vigilum. Vide, *Vigiles.*
Prafectus Vrbis quando primùm creatus. quis: caput cohortium Vrbanarum: eius munus, & lata poteſtas, qua. A.325,b.C 382,a,b. E.149,c.223,d.254,d. G.208,d. 300,c. *inferiore auo eius etiam munus panas Veſtalium condemnatarum exigere.* C 617,b
Prafectus Vrbis Latinarum diebus aliquis è iuuentute creatus extra ordinem. E.121 c
Prafecti titulus in militiâ Socijs & Auxiliaribus potiùs vſitatus, quam Romanis: ij inter illos, vt inter Romanos Tribuni. C 45,a.50,b.60. *conſtituti autem a Conſulibus: quot: quo munere: illi porro minores duces, vt Centuriones & Prafectos Turmarum deſignabant.* C.60,b. *vbi locati in caſtris.* C.149. *centurialis & aquati Tribunis: eorumque metationis pedatura.* C.150,a,b
Prafecti quot in vnâ Alâ Sociali. C.65. *Alarum Prafecti quàm antiqua inſtitutionis* C.60,b *quale videatur fuiſſe ijs ſtipendium.* C.201,b. *quadruplum ijs datum eius quod militi in donationibus.* C.4 0,a.
Prafectus Caſtrorum, quis: id munus quando inſtitutum: cuique legioni ſuus peculiaris. E 496,a
Prafecti cohortium, qui, & quando inſtituti. C.60,b
Praſidentes Conſiliarij, qui ſpem magis ipſam quàm ſpei cauſſam intuentur, noxij. D.138,a
Pragnantium malacia. A 112,a
Pragustator Principis, quis. item viris illuſtribus: is mos à Perſis. E.250,c
Praitio lictorum ante magiſtratum quales. A.280,a
Praiudicium tollit omne iudicium. B.167,a
Prala premendis veſtibus. G.146,b

Pra-

Præliares dies,qui. E.336,c
Prælium ingredi. A.344,b
Prælia cum cantu aggreſſa multa gentes. E.435,b
Præliorum delicta emẽdationem non recipiunt. D.93,a. Prælio itaque non certandum niſi aut vrgeat ſumma neceſſitas, aut occaſio ſuadeat. D.98,a,b
Præluſio gladiatoria, & dies præluſionis, quid, & qualis. C.533,b. 334,a,b
Præmia & Pœna vinculum & coagulũ Rerumpublicarum. C.207,a.208,a. D.68,b. illa Princeps ipſe largiri debet, hæc alijs delegare. D.62,b. Præmiorum autem in bonos diuiſio, ſignum Imperij bene conſtituti. D.68,b
Præmia & Pœna valdè poſſunt ad robur & virtutem militum excitanda. D.92,b. ſed quomodo in ijs diſtinguendum. D.93,a
Præmia militaria apud Rom. ob virtutem data, duûm generum: maiora, minora: quæ ſingula. & ob quas potiſſimùm res geſtas: quâ pompâ & quibus carimonijs, atque à quibus data. C.208,a. & ſeqq. eorum omnium quaſi ſylloge ex Zonarâ. C.212,a
Præmij militaris falsò petiti pœna capitalis. C.217,b
Præmium pecuniarium in miſſione militari, quantum, quale, & a quibus definitum. E.495,b,c,d
Præmia maritis patribuſque, ſeu τεκνοπαιδίας, ex Lege Papiâ Poppeâ data. E.514,d.515
Præmia accuſatorum. Vide, Accuſatorib.
Præmium occiſi ciuis à Sulla & alijs ſtatutũ, quod. G.337,c
Præmonſtratenſis Ordo à quo inſtitutus: eius fideles opera aduerſus Tancolinum hæreticum. C.795,b
Prænestinos à vitioſâ pronunciatione ſermonis Latini vidit Plautus. A.448,b
Prænomen vnũ non duplex apud Romanos. E.368,d
Præpilare, Ammiano pro, Præoculari. C.341,a
Præpilata miſſilia, ſine ferro, obtuſo pila inſtar acuminæ. C.340,b. 341,a
Præpoſita Siciorum. Vide, Producta.
Præpoſitus ſupplicio, Senecæ; Exactor eius, Tacito. G.15,c
Præpoſitus S. Petri Louanij, a Principe Imperij auſpicia ibi ſuſcipiente iuramentum ſolenniter exigit & capit. C.783,b
Prærogare quid. G.596 c
Præruptus, rigidâ effrænatque audaciâ homo. E.293,d
Præſcientia Dei eadem cum Scientiâ. D.557,a
Præſcriptum, id eſt, exemplar. G.591,d
Præſens tempus aut nullum, aut inſtar puncti inter præteritum & futurum. D 602,a
Præſentia inuidiâ, præterita veneratione proſequimur. G.171,c. 227,d
Præſidere ſacris, de virginibus Veſtalibus. C.609,a
Præſidere litora, Pannoniam, &c. E.193 c
Præſides, Proconſules, & Legati proprie quomodo differant. E.499,a,b
Præſidum e Prouincijs redeuntium filijs munera ab Impp. data. E.78,d
Præſidiales Prouinciæ. E.499,a
Præſidiale imperium Proconſulari lenius. E.2,d.38,c
Præſidia militaria quæ Romanus ſparſim circa limites Imperij, itemque in ipsâ Vrbe. C.379. & ſeqq.
Præſidium deſerere, capitale in militiâ Romanâ. C.217,b. 218,a
Præſilium, pro, [illegible]. A.78,a
Præſipia, quid. A 244,a
ad Præſtationem ſcribere, quid. G.223,d
Præſtigiatorum acetabula, quid. G.458,d
Præſumere animo, antè capere, habere pro hypotheſi & confeſſo. G.700,c. 773.c
Præter oculos, id eſt, ante oculos. G.22,d
Præter quod, pro, Præterquam quod. D.343,b
Præter hac, id eſt, Poſthac. Antehac. C.668,b
Præterire, de Senatoribus non lectis; item in repulſâ verbum. G.284,c
Præterita reuocari non poſſe, communis ſententia. G.345,d. in Præterita nullum cuiquam ius, præter obliuionis. G 220, d
Præterita veneratione, præſentia plerumque inuidiâ proſequimur. C.171,c.227,d
Prætexta, habitus puerorum; item magiſtratuum: hinc
Prætextatus, tam pro eo qui in magiſtratu, tam pro adoleſcente. G.248,c 305,d. 390,d
Prætextâ vti permiſſum Editoribus Ludorum. C.501,b
Prætextâ vſi ſacerdotes omnes cùm dijs facerent. E.47,d
Prætexta poſita in luctu. G.11,d
Prætextam a Prætore ſententiam damnatoriam laturo ponerti, quid. G.12,c
Prætextatus Rhotomagenſium Epiſcopus Fredegundis Reginæ mandato occiſus. D.212,a
Prætextus, &, Prætextum idem; quod videlicet alicui actioni aut rei prætexitur. G.284 d. 510,d
Prætor vnde dictus: nomen Conſulum ante creatos peculiares Prætores. A.207,a. & quomodo collega Conſulis dictus. D.356,a
Prætorum origo: progreſſus. munia: diſtinctio: numerus: & in hoc magna varietas. E 493.a,b,c. quot ei lictores. A.283.b. 418,a. B.11,a
Prætor in Conſulum abſentiâ ad Senatum refert. A.213,b
Prætor Vrbanus, & Prætor peregrinus ius dicens, qui. G.131,d
Prætori Vrbano commiſſa aliquando tabula in quibus nomina frumentantium. A.247,a.b
Prætores Romani gladiatorios Ludos voluptatis cauſâ edere ſoliti: proprijs id plerumque, ijſque grandibus, ſumtibus: aliquando aliquatenus è publico: inque eo ſub diuerſis Imperatoribus variatum. C.408,b 496,b
Prætores Circenſibus quos edebant curru vecti, habitu triumphali. D.363,b. E.14,c,d. mappâ in curulibus miſſionis ſignum dabant. G.22,d
Prætoribus ſors aut Ludos aut Iuriſdictionem dabat. G.218,c
Prætor qui de falſo cognoſceret, peculiaris. E.254,c,d
Prætor miſſus ad illuſtres perſonas interrogaturus teſtimonium, aut audaturus iuramentum. E.54 d
Prætoribus, aut Prætura functis, Ærarij cura commiſſa ab Auguſto. E.533,a
Prætura extra ordinem, quid. E.33 b
Prætor, Proprætor, Legatus crebrò Tacito mixta munere eodem. E.61, c
Prætor, &, Conſul, pro ſummo militiæ duce, ſæpè confuſi. C.144,a
Prætor inter Socios, in militiâ, quis. C.29,a,b
Prætores, ſτρατηγοὶ, Græcorum, ferè quales hodie Colonelli. C.201 a
Prætoria nauis inſigne. A.282,a
Prætoria porta caſtrorum quo ſpectare ſolita: vnde Extraordinaria dicta. C.157,b
Prætorium in Caſtris, quid: vnde ſic vocatum. C.138,a b. eius locus primus electus in caſtrametatione Polybianâ: eius area qualis: quàm ampla, & cur. ſitus eius in editiore aut conſpicuo loco. C.138. 139,a. 149. qualis eius forma: templo comparatum. C.139 b. ante Principia poſitũ C.132,b. adſpectus in Caſtris quo verſus. C.141,a
Prætorium, pro Conuentu hominum ad Prætorium: & hinc, Prætorium dimittere: eaque miſſio quando fieri ſolita. C.138,b. cùm dimitteretur, omnia ſigna canere ſoleta. C.175.b
Prætoria caſtra, in ipſis caſtris, quæ. C.144, a. quæ Romæ; C.381,a. E.107,c
Prætoria Cohors, quæ: à quo Scipione, priore an poſteriore Africano, inſtituta. C.41,b. qualibus armis inſignis. C.42,a. ducibus olim ſingula: poſt vnus plures: vbi tales Cohortes Prætoriæ in caſtris. C.152 a
Prætoriani milites cuſtodes Principum, exemplo Prætoriæ cohortis, quæ circa ipſum ducem in exercitu: comitabantur vſquequaque Principem: in nouem hæ Cohortes diuiſi ab Auguſto: ſequentes quidam Principes numerum auxerunt: ſingula millenaria hæ Cohortes: ſelecti omnes milites, & robore, & gente, vt ex ſolis ferè Italiâ capti. A.327,a. C.380,b. 381,a. duplum ijs quod cæteris militibus ſtipendium datum: tum in quot annorum militiam obligati. C.222,a. E.16,b,c,d

Prætoriæ Cohortes Principum antè per Vrbem & opida vicina diſperſa, in vna Roma Caſtra deducta à quo. E. 106,d. *atque vbi ea Caſtra, quæ ab iis Prætoria cognominata.* C. 381,a. E 107,c

Prætorio (ſeu Prætorianis Principum) Præfectus, Eques Romanus, vſque ad Veſpaſianum. E. 206,d. *non tamen ſemper Eques.* E. 123,d. *in quos is ius; & quam late extra Vrbem cognoſcebat.* E. 223,d. G. 208,d

Prætorium, Villa elegantior. E. 131,d

Præuerti, cum Præpoſitione, aut ſine, quid. E. 64,d

Praxaſpes, ex amicis Cambyſæ. G. 49,d

Prandii ſua certa horam caſtris militi. C. 206,a. *prandium autem apud Romanos in militiâ ſtatarium, & tenuioris quam cœna cibi.* C. 204,a. 205,b

Prandium, pro primâ parte cœnæ A. 103,a

Pranſus, paratus, vulgata loquendi formula. A. 34,b. *talis fuit titulus Satyræ Varronianæ.* A. 34,b

Praſina factio Aurigarum. A. 144,a

Praſus, pro, Pranſus, ſæpe antiquitus ſcriptum. A. 58,b

Prauus, propriè, Non rectus, diſtortus. G. 14,d

Precarium, quid. G. 160,c,d. 175,c. 494,d

à Precatione orationes ordiri mos vetus Romanis. D 301,a

Precatio ſolennis & vetus quam vſurpabat is qui comitiis præerat, & ea moderabatur. D. 352,b

Precaturi ad Orientem ſe vertebant Romani. E. 375,d

Precibus flecti Deum, aut immutari, quomodo intelligendum. D. 556,b

Pretium, Stoicorum Senecæ, quod Ciceroni Æſtimatio. D. 485,a

à Precando natum Prehendo. A. 451,b

Prenſare. A. 219,b

Preſſiones, in re Architectonicâ quid C. 301,b

Preſſo articulo, manu fortis & adacti. G. 275,d

Preſſoria, præla premendis veſtibus. G. 146,b

Preſter, [illegible], quid. Gſ. 762,d

Priamus, Memnonis patruus. A. 376,a

Priapeia emendata. A. 74, b. 112, a. *explicata.* A. 77,a. 110,b. 111,b. 112,a,b

Primas ferire, agere; ſubaudi, partes. G. 286,d

Primipilus, Primopilus, Primi pili Centurio, idem; id eſt, Primus Pilanorum centurio: magna eius dignitas: verè princeps erat præfectus legionis, & caput ac ductor omnium centurionum. C. 50,b. 54, b. *duo in qualibet legione Primopili: ſed dignior dexter: is Aquilam cuſtodiebat, ſeu regebat.* C. 55,a. E. 374,c. *in acie ad Aquilam ſuam ſtabat.* C. 104,a. 134. *hinc aliquando pro ipſo Primopilatu, Aquila vox vſurpata.* C. 55,b

Primopilatum iterare vel ſæpius licitum, ſed non poſt Tribunatum mil. C. 56,a.

Primopilatus, præter dignitatem, magna inſuper præmia, & emolumenta; vt, exactâ militiâ Equites Romanos fieri; & plura alia. C. 55,b. E. 143,c. G. 504,c

Primopilares, qui primipili honore perfuncti; vt Conſulares, &c. C. 56,a

Primopilo aliud munus poſteriori anno, quàm antiquitus; nec magnæ dignitatis: & quod. C. 56,a

Primani, & Primanus, Tribunus in legione, qui. C. 235,b

Primi in acie emiſſis pilis, ſubſidere ſtatim ſoliti apud Romanos, quo ſequentes ſua poſſent emittere; & ſic deinceps. C. 117,b

Princeps, quis: non tam odioſum id nomen, quàm Imperatoris, aut Regis. E. 2,b,d. *quo Princeps differat à Domino.* D. 331,b. *Principes inter homines propriè pro viris primariis, proceribus, primoribus populi, &c.* G. 81,c. 83,c. 100,c. 102,d. 277,d

Princeps Senatus, quis olim: poſt ipſo Imperator. A. 297,a. C. 454,a. E. 2,b

Princeps Iuuenum, vel Iuuentutis, quis olim: deinde ab Auguſto titulus eius qui deſtinabatur ſucceſſor Imperatori; qui quoque Cæſar dictus. A. 297, a. C. 454,a. E. 3,d

Principum Romanorum, ſiue Imperatorum, ſores laureatæ, in ſignum victoriæ ſuper quas Corona Ciuica tanquam ob ciues ſeruatos. G. 2[illegible],b. *per humanitatem* [illegible] *omnes digniores oſculo excipere.* [illegible] *mos* [illegible] *ſedere minſæ,* [illegible] *eminentior* B. 48 a. [illegible] *minſa propria* [illegible] *aſſidebant, non accumbe*[illegible] E [illegible] *Principatus inſignia ſub Tibe*[illegible] 2[illegible] 5 d. 216,c. 491 G. 2[illegible] b. *eorum orationes* [illegible] *tabat* [illegible] E. 199,d. [illegible] *deinde* [illegible] *&* Kal. Ian. *recitata.* E [illegible] 13 d. *Princip*[illegible] *manu populum adorabant.* E. 2[illegible] c. *cuſtodia eorum* [illegible] *Prætoriani, Euocati Batani quo numer*[illegible] b. C. 38 ,b. *Princi*[illegible] *R*[illegible] *ſolides ſpectabant* [illegible] *primum* [illegible] C [illegible] 6,b. *eorum fauor* [illegible]*, non minùs quam* [illegible]*, in hos vel illos gladiatores* C [illegible] 43 [illegible] 544,a. *imagines eorum olim in ſignis,* [illegible] *ab exteris inſtar numinis.* D. 341 b. *natales eorum annuis Circenſibus* [illegible]*ebrati.* [illegible] a. b. [illegible] *non niſi mortui, Diui vocati.* E. 29 ,d. Vide plura in *Imperatoris.*

Princeps [illegible] *anima corporis reipublicæ* G [illegible] 90,c,d. *Principis legitimi officium.* D. 6. 1[illegible],a. *reſpublica* [illegible]*, non illa Principi.* D. 28,b. 1[illegible]1,a. *eius* [illegible] *ſalute ſubditorum excubare.* G. 190 c,d *eius in* [illegible] *compendium in pulchro dicto Tiberii Imp.* [illegible] 23 [illegible] b *qua eum bonum conſtituant, ſubditiſque* [illegible]*.* D [illegible] 92. *religioſum eſſe decet* [illegible] *ob exemplum &* [illegible]*.* D. 156,a. *Pietate & Iuſtitiâ Principes dii ſunt.* D. [illegible] 1,a. *nam* [illegible] *primum* [illegible]*,* [illegible] *reddere & quomodo.* D. 31,a. *imo quandoque Princeps ipſe ius dicere ac reddere debet.* D. 131,b. 239, b. 240, a 35[illegible],a. [illegible] Exempla. D. 241,a,b

Principes ſolus Pudor aut Fides coërcet; cùm [illegible] *ex aut pœna.* D. 156,a. *quin Legibus Princeps illigandus; contra malitioſa quorundam dogmata.* D. [illegible],b. *Virtus ei ſuâ cauſâ neceſſaria.* D. 28,b. 29,a. *vel in exemplum ſubditis.* D. 29,b 30,a. *optimus eum eſſe debet, vt Regulam rectam eſſe oportet* [illegible] *ad quam cætera dirigantur.* D. 233,a. *neque actiones eius magis quam ſol latere poſſunt.* D. 358,a. G. 193,d. *atque ideo eius vita perpetua eſt Cenſura, plus efficiens exemplo quam imperio.* D. 68, a. 331,b. *quam exemplum eius efficax formandis aut publicè republica, aut priuatim moribus ſubditorum.* D. 30,a. 131,a,b. E. 95 d. *nam conditiones Principis ſequuntur ſubditi, vt mentis conſtitutionem membra corporis.* D 6. *Princeps autem gloriæ cauſâ bonis præeſſe amat; tyrannus vilibus, ſecuritatis.* D. 346,a. *attamen ſi quando vtilitas publica aliter exigat, ſolam Virtutem non rigidè ſequitur.* D. 71,a,b

Principi Prudentia neceſſaria. D. 37. *ſecunda ei natura aut ingenium Regum communicatur.* D. 50,b. *& diſtinctè ſin, tinſque qualitas.* D. 51,a. *ex Leone & Vulpe conflatus.* D. 72,a *nec priuati nimium ab eo extollendi.* D. 55,b

Principem Maieſtas decet: qui & quatenus ea paranda. D. 35. *ſed cum Modeſtiâ. quæ amplectenda in Senſu & in Actione.* D. 34,b. 35,a. *non minus hominem ſe, quam hominibus præeſſe, ei cogitandum.* D. 34,b. *hoc ipſo Princeps diuinus cum diuinos honores non affectat.* A. 217,a. *quæ eum præterea virtutes minores maxime deceant.* D. 35,b. 36.

Principes à ſe ipſis rarò ſatis ſapiunt [illegible] *ſcientiâ cuncta complecti poſſunt. tum de ſuâ* [illegible] *ſententiâ omnia gerere, ſuperbi magis, quàm ſapientis.* D. 38, a, b. *quare adiutores iis capiendum. quos, & quomodo.* D. 38,b. *in odioſis præcipuè rebus vel iis agendum ſine conſilio.* Gſ. 715, d. *Dogmata qui ſe in audiendis Conſiliis gerant.* D. 41,b. 42. 158,b. & ſeqq. *Interea ſi Princeps ſolus arbiter rerum maneat, etſi adhibitis conſiliis, multum acquirit auctoritatis.* D. 55 [illegible] *gratia autem & beneficiorum ſemper potentem* [illegible] *oportet.* E. 55,d

Principes in eligendis adminiſtris reipublicæ quo iudicio vti debeant. D. 42,b. 43. *nam ipſe Princeps peccat, quicquid ipſius adminiſtri.* D. 43,a. *& Principi non magis indicium*

tium magis liberis, ſeu viles atque infames adminiſtri, D.43,a. & velut in auctione nundinatur, cùm ſe ab improbis miniſtris regi patitur. D.143,a. Fato tamen aut ſorte Principes in hos inclinant, illis offenduntur, potiùs quàm iudicio. D. 43, b. Iis autem adſcribenda omnis gloria bene ab adminiſtris geſtorum. D. 145,b. 146, b. Malunt ij miniſtros ſibi ob beneficia obſtrictos, quam ſe ob merita miniſtris. D.146, a. tum Principi odio eos quibus ſe putat debere. D. 344.b. nihilominus de Principe qui benè meretur, bene de republicâ meretur. D. 6.
Principes prudentiâ & fortitudine militari inſtructi eſſe debent. D. 78, a,b. eos enim, aut ſupremo magiſtratui, ſolis ius armorum. D.79,b. bella iis nec prouocanda, nec timenda. D.82,a. ipſi tamen ad quaeuis bella non eundum E.92,c. Principibus verò omnia mala bellorum imputantur. D.81,b
Principibus praecipua rerum ad famam dirigenda. D.36,b. magni tamen Principes in conuicia popularia fortes. D.133,b
Principis fidiſſima cuſtodia, ipſius innocentia. G.203,c
Principem lachryma & luctus minùs decent. E 77,c,d
Principes non poenâ ſemper, ſed ſapius poenitentiâ contenti eſſe debent. D.33,a. ſaeuitia eos plus addit timoris quam potentiae. D.32,b
Principes ſua pecunia parci, publica auari eſſe debent. D.65,b. eorum parcimoniam plebs aemulatur. E.95,d
Principum aliorum exempla faciunt ad virtutes aut vitia Principum. eiuſque Exempla. D.233,a,b
Principes orbi valde pacati contemnit. D.70,b
Principibus de coniuratione compertâ vix creditur niſi occiſis. D.59,b
Principum interfectores puniendi vel ab hoſte ſucceſſore in ſuum munimentum. E.321,c
Principum hiſtoria veriſſimè ſcribuntur cùm obierunt. E.2,b
Princeps ad manum capiendus. D.130,a
Principi ſubeſſe ſub quo nihil vlli liceat, malum: ſed peius, ſub quo omnia omnibus. D.70 a
Principum iniuria hilari vultu, non tantùm patienter ſunt ferenda. D. 146,b. non adulandum tamen Principibus; nec tamen irritandi. B.1_,b 28,a
Principes perſonis ſ antiis comparati, quomodo. D.258,a
Principes natura ſaepe boni & mites, calumniâ ſuggerente in tyrannos mutantur. B.269,a
Principes Ariſtoteli haud purè boni; Democrito, etiam iniurij. D.76,a. deteriores ſaepè fieri: & qua eius rei cauſſa: etiam aliquot Exempla. D. 230, b. 231. Omnes bonos Principes in vno anulo perſcribi poſſe, diaſyrticum veteris. D.416,a. ſtolidos Principes quomodo deſcribat, & quibus ſimiles faciat Plutarchus. D.133,a. Princeps ferè numquam vllus Eraſmo, qui non aliquo eximiè ſtulto facto inſignis. Gſ.815,c.830,c
Principes minores periculoſo ſe ſemper mouent: non de obtinendo laborandum iis, ſed tenendo. D.56,b
Principum nomina a doctis praeſcribuntur ſuis ſcriptis, contra calumniam & liuorem; vt eorum inſignia appenduntur praetorijs contra vim & proteruiam. D.171. eos autem cum verò literati laudant, non adulantur; ſed per ambages ducunt, quò eos ire reipublica expediat. B.187,a
Princeps, porrò, &, Principes, vide etiam in Rex, &, Reges.
Principes Africae, peculiariter Carthaginienſes. A.266,b
in Principe Duce ve cooptando, ipſum in ſcuto attollendi mos varijs gentibus. E.399.c,d
Principes Europae ſuis diſſidijs atteruntur, publico à Turcis diſcrimine ſecuri. B.150,b
Principatus id eſt, imperium E 2,c. quid Principatus: virorum id munus potius quam feminarum: nec illae tamen omnino excluſae: & cur vtrumque. D.26,b.27,a.209 & ſeqq. Principatum videri alijs imperijs praeferendum: antiquiſſimum & communiſſimum eſſe: in eo iuſtitiam magis exerceri: tranquillitatem & concordiam coli: modum regendi meliorem tutioremque eſſe: maxime bene imperij formam diurnare. D.26,a. 207.208.209,a. dignitas illa videtur quadam numinis, praecipue ex vſu publico adminiſtretur D.5. 23_,a. ardua tamen res & onus potius quam munus. quae que ei incumbant. D.5.6. 28,b
Principatus boni finis, Publicum bonum, aut, Populi ſalus. D.5 6.28,a. 232,a. Exempla huc facientia. D.232.
Principatus communis cuſtodia, neminem vnum magnum facere. D.55,b
in Principatu vt beatiſſimum, non cogi; ita miſerrimum, non ſuaderi. D.7.
Principatus vter praeferendus, ſucceſſione natus, an electione delatus. D. 27. extra ſucceſſionem aut electionem acquiſitus, raro bonus aut diuturnus. D 27,b
Principatus affectatio cunctis affectibus flagrantior. D.27,a
Principatuum initia plerumque laudabilia. D 27,b. ſed laudabilius, ſi perſeuerent. D.27,b,28,a
Principatuum bonum ab externis bonis plerumque metitur populus. D.130,b
Principes Ordinum apud Rom centuriones cuiuſque ordinis primi. C.54,b
Principes, pro genere militiae apud Romanos, qui: è quibus lecti: vnde dicti. C 35,b. in vna legione quot: eorumque quot manipuli, quot centuria. C.36,a.65. poſt Haſtates in acie collocati, Haſtates, ſi pellerentur, inter interualla ſua recipiebant, & pugnam renouabant: ſi ne ſic quidem reſiſtere poſſent; & ipſi cum Haſtatis a Triarijs in interualla ipſorum recipiebantur. C.98,b.134. vbi Principibus locus in caſtris. C.149. 151, a, b. Principes, vt & Haſtati, Tribunis mil. miniſteria & excubias debebant in caſtris: item cura Principiorum ijs incumbebat: quomodo C.164.165.
Princeps, Haſtatus, &c. quandoque pro ipſo ordine. C. 52,b
Principales caſtrorum portae duae: quae, & vnde ſic dictae. C.157,b
Principales, inter milites, qui. C.159,b
Principale anima, ſiue ἡγεμονικὸν aut Regimen in homine, quid Stoicis. D.621,b.622.623. G. 3,d 237,d 584,d.621,c. in athere ſedem habet, quibuſdam: alijs in caelo: alijs in ſole. D.544.a
Principaliter, quid. D 332,b
Principia rerum Stoicis quae, & quot: Agens, id eſt, Deus; & Patiens, id eſt, Materia: Naturas vocari: ſed eminenter, Deum: itemque Mundum in hoc nomen venire. D 539 540. G.141,c,d. 572,c. an non plura. D. 569,b. 57_. quomodo differant ab Elementis. D.538,b
Principia res quae ſemel firmiter hauſit, facile ad alia transferet. D.10.
Principia, in acie quae. C.103,b.G.240,d
Principia mittere, in re militari, quid. C.138,b.139,a
Principia, celeberrimus & ſacerrimus caſtrorum locus, quae, & vnde nomen: in ijs pleraque ſolennes militia actus: vt, iuramentum praeſtare, ius dicere, edicere, alloqui, caſtigare, &c. ea verſa & terſa a quibus. C.164,a. E.267, d. ſacra fuere, quare: atque in ſtatiuorum caſtrorum Principijs Ara. C.143,b.147,a,b 164,a. E.322,d. in iiſdem exacta multa poena militaris. C.215,b 216,a
Principium, pro, Principatus. E.2 c.d
Principium actus ſcaenici, quid Suetonio. E.292,d
Prior, pro, Propior. E.209,c
Priſcianus Regula de Vt, initiali dictionis ſyllabâ fallax: alius eius error, aut praepropera affirmatio A. 453,b. eius parum cautus ſcriptio. A.455,b. Diſtinguit is Elementa a literis. A.450,a. Iſidoro oppoſitus. A.462,a. citatio eius ex Seneca libro qui non exſtat. G.xxxvij. Priſcianus correctus. A. 53,a. D.591,b. Idem notatus, & aliquando explicatus. A.31,a. 32,a,b. 59,b 65,a. 76,a. 78,a. 79,b. 148,b.168,b. 212,a. 302,a. 322,b. 461,b. 470 a. 471,a. C. 337,a. E. 90,d. 171,d. F. 4. G. 257, c,d
C. Lutorius Priſcus, quis. E 92,d
Priſtes, bellua marina. G.121,d
Priuatio Ariſtoteli, Orbatio Senecae. D.569,b

Priuatio,

Priuatus, ſub Principe quilibet qui non Princeps: etiam Senator, Conſularis, &c. D.306,a 342,b.344,b

Priuati arma,quæ. E.2,c

Priuatis pacem bellumve facere,capital. D 79,b

Priuato illicitum ſcribere ad Senatum. E.353,d. priuato non tutum nimis familiariter agere cum conſtituto in magiſtratu. E.273,c

Priuati à Principibus non nimium extollendi. D.55,b

Priuatus pœnitenter ciuilibus bellis non ſe immiſcebit. D.215,a

Priuatum facere,redigere in ordinem. G.659,d

Priuilegia ſubditorum flectere aut frangere, videri aliquando Principi licitum. D.76,a

Priuus,proprius,peculiaris,ſingulus. A.147,b. 354,a

Priua verba,ſingula,& articulata. A.344,b

Pro,id eſt, Ante. C.137,b

Pro ſano, Pro homine, quid loqui, facere, id eſt, Dignum ſano,homine,&c. A.89,b. G.160,d

Probatio Equitum, an eadem quæ Tranſuectio. C.25,b. 262. E.73,c

Probitas,quid: vera pietatis comes. D.21,b. eam Principi neceſſariam, Exemplis declaratum. D.196,b. 197. 198,a

Probitatem laborioſè, vitia nullo negotio imitamur: vt pictores ſatilius nanos in facie pingunt, quam ipſam. B.21,b

Probitas,id eſt, animi merumque integritas & candor, Romanorum,vel prouerbio nota. C.459,a. contra eum dicta & obducta quædam. C.461,a. eaeimque obiter excuſati. C.466.

Probrus,pro, Probroſus, fortè vett. A.175,b

Probus eſſe quam videri verè probus maluit. D.124,b

Aur. Probus ab omnino nomine Imperator a militibus electus. D.216,a. an, & quantum Vrbis Romæ muros ampliauerit. C.422,b

Probus, Æmil vel Valer. Vide, Æmilius. Valerius.

Procare petere, elates. B.49,a

Procella, ξάλη, quid. Gſ.762,d

Procestria, quæ ſunt ante Caſtra, quaſi Suburbia. C.137,a,b E.401,d

Ioan. Andr. Prochnicio Epiſcopo Centuria quarta Epiſtolarum Miſcellanearum Lipſij, poſt auctoris mortem, extremo tamen ipſius mandato inſcripta à Ioan. VVouerio. B 171,b. 258,b. ad Prochnicium ipſius Lipſij Epiſtolæ. B.211,a. 247,a. 257,a

Proci qui relicta Penelope ad ancillas ſe conuerterant, quid denotent. D.399,a

in Procinctu habere, promtum paratumque. G.188,c

Proclinum, pronum, inclinatum, deuexum. G.249,d

Proconſulare imperium inter titulos Principatus. E.13,d. idque initium ſuſtigg Cæſaribus. E.199,c

Proconſules, & Legati, item Præſides, quomodo differant. E.499,a

Proconſulum imperium durius quàm Præſidum. E 38,c

Proconſulibus militaria dona tribuere. E.82,d

en Proconſulum prouincijs etiam Procuratores. E.206,d

Proconſulibus è publico Vaſarium, pecunia ad Vaſa, id eſt, ornatum & inſtructum, data: item certa pecunia ad mulos & tabernacula è publico conſtituta. C. 404,a. etiam domum reuerſis ſalarium ſiue præmium operæ datum: quod: atque id a Principibus conceſſum ijs ipſis quos in Vrbe poſt datum titulum tamen detinuerant. C. 474,a. Proconſul autem vniuſquiſque è prouincia rediens ſimul Vrbem intraret, imperium amittebat. E.82,c,d

Proconſules non continuò poſt exactum Conſulatum ſub Impp fiebant. D.299. pro nono munere Imperatoris in Curia gratias agebant: quod a Claudio Imp. vetitum. D.303,a

Proconſulis vox ad alias dignitates, aut Officia, tranſlata. C.404,a

Procopius è Scriptoribus Hiſtoriæ Romanæ Nouæ. B.147,a eius locus de forma Baliſtræ; item Lupi muralis. C.364,a,b. eiuſdem locus de Via Appia; & is examinatus. C. 443,a, b. 444,a. Procopius porrò citatus. A.250,a. 313,a. C.51,a. 155,a. 181,b. 225,b. 298,a. 311,a. 343,b. 347,b. 403,a. 433,a. 44[illegible] a. 619,b. D.414,a. 433,b. E.161,d. 436,a. 439,d 443,d. [illegible]c6,a

Πρόκριτος, Princeps. E.2,c. 3,d

Procruſtes, a Theſeo occiſus. G.210,d

Procul vrbem, pro, Vrbe E.390,d

C. Proculeius, quis. E.123,d

Æl. Proculo iuſsu Imperium tradidit. D. 216,b. duo is ſeruorum ſuorum millia armauit cum ſumſit Imperium. C.416,b

Largius Proculus diē mortis Domitiani prædixit D.194,a

Procurare, proprium in expiatione fulminis verbum. Gſ.713,d

Procuratores omnes Cæſ. primo rei familiari ſiue fiſco præfecti: ij in Vrbe aliquod etiam ius extra res fiſci. E.206,d. 207,d

Procuratores negotiorum Principis, erant Equites Romani, aut liberti. E.296,d

Procuratores rei familiaris Principis in Prouincijs, quæ: quod eorum munus. ijdemque etiam Rationales vocati. E.531,c,d. 532,a

Procuratores vice Præſidis minorum Prouinciarum, Equites aut libertini, paulatim ius dicere auſi: & plura de ijs ſunt. E.531. 5[illegible]2,a

Procuratores, ſeu Rationales, bonorum caducorum. E.60,d

Procuratores Ludorum, aut Munerum: qui, quantaque dignitatis C.5[illegible]2,b. E.222,c

Prodicus ἄδικος cognominatus. E.434,b

Prodigalitas, cauſa mutationum & nouitatum in republica. D.67,b

Prodigi ficubus in præcipitijs naſcentibus ſimiles, ex quibus præter coruos & miluos, id eſt, ſcorta & adulatores, nemo fructum accipit D [illegible]5,b

Prodigi plerumque cur rapaces. [illegible].268,c

Prodigia inefficacia in fatum. D. 2[illegible], a. ij tamen futura ſæpe portendunt. D.191. & ſeqq. eorum rationem aliquam habere admittit Lipſius D [illegible],a

Proditio, quid quanta ea Principi noxa, vt quæ vix vitari poſſit: qui animadvertenda, punienda: ne bona quidem ipſis ijs quibus data. D. 58,b. 60,b. 61,a. Proditores ſe non amare dicebant Philippus Rex & Auguſtus Imp. ſed Proditurus. D.61,a

Producere, prouehere, attollere. G.276,d

Producere gladiatores quid. C.533,b

Producta, προηγμένα, Promota, Præpoſita, ſiue Præcipua, inter Neutra aut Adiaphora, Zenoni & Stoicis quæ. D.449,a. 450,a. 487. 488. G.245,d. 246,d. 276,d

Profectus, Peripateticis medium inter Virtutem & Malitiam. D.519,b. 520,a

Proferre, differre. A.218,a

Profeſſio ſtupri, apud Ædiles, cur. E 509,a

Profeſſores artium Liberalium primò priuatim, inde publicè ſtipendijs annuis honorati Romæ. C.469,b. quantum id aliquando: & quando detracta. C 793,a,b

Profeſſorum, è cathedrâ docere. G.220,d

Profeſſoria lingua, Seneca obiecta. D.261,b

Proficiens, Stoicis, qui in via ad Sapientiam eſt. G.368,d

Proficientes ipſi, quamdiu nondum Sapientes, Stoicis adhuc ſtulti. G.320,d

Proficientium claſſes tres. ſeu diſcrimina G.522,d

Profligare (contra Agellium) efficere, & aliquo vſque perducere, etſi non plene ad finem. E.3[illegible],d,c. G 233,c,d

Profligatum, affectum, & iam pæne confectum. G. 254, d. 375,d

Progredientes, & Progreſſi, Stoicis qui. G.73,c

Progymnaſta, Præexercitores, vel Exercitores. G.413, d. priuatim ij doctoribus Romanis. G.545,d

Prolata res, quid. G.218,d

Proletarij, qui. C.16,a. 17,a. ijque in militiam non niſi neceſſitate, aut corruptis moribus, adlecti; & ad quæ tantum munia. C.16,a

Prolubium, lubido. A 121,b

Proludere. verbum gladiatorium. Gſ.739,d

Proluſio gladiatoria, quid; & qualis. C.533,b. 534,a,b

Pro-

Promachus in certamine potandi præmium victoriæ ab Alexandro obtinuit; ſed triduo poſt mortuus. B.141,b
Promagiſter viceſimæ. E.134,b
Prometheus Theſſalus a vomicâ ſanatus ab eo qui eum occidere volebat, Plutarcho: quod alij Iaſoni Pheræo tribuunt. G.281,d
Promontorium Mineruæ, vbi. G.527,d
Promota Stoicorum. Vide, Producta.
Promotio, & Promouere ad ordines, militiæ verbum: ob quas cauſas illa facta. C.49,b. Promotiones illa tamen tardæ. G.618,d. quam illa per virtutem Promotiones militares a Romanis factæ laudabiles; & quam hodie inſtauranda. C.229,b
Promoti milites, qui. C.159,b
Promotor Academiæ Louanienſis, quis: vnde vox ducta. C.789,a
Promulſidaria. A.173,b
Promulſis, guſtus ante ipſam cœnam; ſeu prima cœnæ pars. A.103,a. G.671,d
Promulſidis vox metaphoricè ad alia translata. A.103,a. G.671,d
Promurale in re militari quid. C.327,b
Pronunciare munus, quid. C.532,a
Pronunciatio Linguæ Latinæ veteribus longè alia quàm recentioribus. A.58,a,b. priſca illa Pronunciatio difficilis enquiſitionis. A.446,a recta, quæ itaque ad vſum, non ad rationem exigenda. A.449,b. Eſt verò duplex, Elementaris & Accentualis. A.450,a. de illâ agitur Libro de Pronunciatione LL. à 450. ad 466. vſque: de hac porrò vſque ad finem Libri.
Pronunciationis Linguæ Latinæ variantis cauſa prima. A.448,b. corrupta potiſſimè. A.449,a. priſca & vera reducenda annitì debeant doctores iuuentutis, ad dignitatem Linguæ, & ad etyma variarum vocum. A.472,b
Pronunciandi Literas ratio ex Martiano Capellâ, Terentiano Mauro, & Victorino Afro. A.475.476.477.
de Pronũciatione Linguæ Latinæ Tractatus peculiaris Lipſij, Philippo Sidneio V.N. Anglo ab eo inſcriptus. A.443.
Proopidum, Prodominus, &c. Bembo; quæ Latinè Suburbium, aut Venetis Vicedominus, &c. B.94,b
Prope eſſe ab aliquo, phraſis Ciceroniana, & Senecæ. G.127,c
Propertius tres tantum Amorum Libros ſcripſiſſe: & qui nunc quartus Elegiarum præfertur, ſingularem titulum habuiſſe videtur. A.23,b.24,a. male Propertium a Criticis neglectum. A.43,a. de cognomine eius quæſitum. A.60,b. de patre & patriâ. A.60,b.61.129,a. ſæpe vtitur verbis ſimplicibus pro compoſitis. A.50,b.31,a. Græcos imitatus. A.72,b.73,a.80,a,b. verſus eius de malo pecuniæ. G.60,d
Propertius emendatus. A.16,a,b.20,b.31,b.33,b.34,a. 36,a.39,b.40,a.43,b.47,a.53,b.56,b.57,a.72,b.73,a. 80,a,b.87,b.88,a.93,b.94,a.115,a,b.119,a,b.120,a. 128,b.129,a.133,a,b.269,a. C.126,a.342,b. E.112,d 133,c,d.521,b. F.14,c. Idem explicatus, aut citatus. A.23,b.29,b.41,b.42,a.50,b.51,a,b.86,b.109,b. 111,b.112,a.133,b.258,a.264,b.266,a.290,a.374,b. C.69,b.85,b.95,b.125,b.127,a,b.157,a.175,a,b. 177,b.208,b.213,a.216,b.243,b.265,b.311,a.340,a. 347,a.377,a.450,a.465,b.303,a.507,a.574,a.576,a,b 603,b.611,b.613,b.670,b. D.26,b. & alibi in Libris Politicis. Item 313,b.314,a.459,a. E.3,c.66,d.182,d. 240,d.370,d.512,b.536,a. E.M.20. G.35,d.62,d. 71,d.154,d.182,c.242,c.268,d.329,c.372,d,b. 402,d.405,c.501,d.661,d. Gſ.714,d.828,b.831,d
Προφυλακή, quaſi Procuſtodia; Excubiæ aut Stationes ante portas caſtrorum. C.166,b
Propinantibus quomodo ſolitum reſponderi. A.110,b
Propemata, quid. G.669,c,d
Proponere Munus, quid. C.532,d
Proprætor, Prætor, Legatus, crebrò Tacito mixta, munere eodem. E.65,c.449,a
Propria nomina concisè ſcribendi librariorum conſuetudinem multis mendis occaſionem dediſſe. A.66,a
Propugnaculum terreum, Bembo Turris terrea. B.94,b
in Proris nauium Prætoriarum ſtabant lictores. A.282,a
Prorupta audacia, effrænis. E.293,d
Proſcenium ſæpe ſcortis obſeſſum. A.255,a
Proſcriptionum Sullæ & Triumuirorum immanitas. D.415,a
Proſcriptorum liberos ab honoribus arcebat Sulla. G.38,d
Προσηλοῦν, cruci figere, affigere; clauis videlicet. C.646,b
Προσήλωσις, crucifixio, quaſi Claui-fixio. C.659,b
Proſerpina & Veneris ob Adonidem lis. C.678,b
Proſignans, qui Frontino. C.103,b
in Proſopopœiis inconuenientia perſonarum & temporum excuſanda. G.251,d
Proſper Aquitanicus citatus. D.48,b. E.223,d
Proſperi fluxus rerum externarum, non ſunt ſemper teſſera beneuolentiæ diuinæ. D.228,b
Proſtibulum, vnde. G.271,d
Proſtibula per ludos publicos aliquando in ſcenam introducebantur. A.154,b
Proſtituta, nudis corporibus. E.275,c
Protagoras quis, eiuſque opiniones. D.462,b. ob nouitatem in religione damnatus. D.159,b. & libri publicè in foro combuſti. D.166,a
Proteus Homero, quod alij Deus ſeu principium agens, aut Cauſa, vel Ratio. D.539,a
Proteus Macedo Alexandrum Regem potando ſuperauit. B.141,b
Prothyra Latinis, quæ Græcis Diathyra. A.160,a
Protinus, id eſt, ſtatim, iam nunc. G.220,d
Prouerbia Salomonis etiam externâ ſapientiâ plena. B.34,a ea citata D.60,a. & alibi in Libris Politicis.
Prouerbia Græcorum citata. D.20,a. & alibi in Libris Politicis.
Prouidentia omnino neceſſaria duci exercitus. D.95,a. in agendis rebus vero laboret: eam quoque Fortuna ſequetur: & inde Auctoritas. D.58,a
Prouidentia Diuina ſtabilita, & deſcripta: nihil hic niſi eam intingere: ab eâ clades & mala immitti: cæteris omnibus ei parentibus, vnd gentum & ſtultum in eam hominem inſurgere: ideoque ſponte parendum. D.387,a,b. 388,a. Platonicis & Plutarcho triplex; ſed ſupervacaneá anxietate. D.392,b. Lipſio Fati vocabulo intellecta. D.19,a & paſſim. Tamen cum Fato proſſe non confundenda. hac in Deo, illud in rebus. D.392,a,b. Hæc creatrix & curatrix omnium & ſingulorum. prudentiſſimaque eius rerum omnium diſpoſitio. C.227,a. D.546,b. 547.548,a. gubernaculum ea rerum humanarum. & ad eam voluntas noſtra aptanda. B.236,b. ſed de eâ in vulgus diſſerere, periculi inuidiæque plenum. B.43,b. Vide etiam, Fatum.
Prouidentiam Dei quidam cælo Lunæ terminant: Stoici vniuerſis & ſingulis interuenire aſſerunt. G.131,c,d. Epicurei Prouidentiam Dei prorſus negant. Gſ.682,d. eam Anum fatidicam Stoicorum pleriquè aduerſariorum per calumniam vocant. D.546,b. eorumque obiectiones refutata. D.550. & ſeqq.
de Prouidentiâ tractatus Senecæ, non Epiſtola eſt, ſed Liber. G.134,d quando ſcriptus, & de quo agat. G.130,b,c
Prouinciæ viribus parantur, iure retinentur. D.56,b
Prouinciæ Romanis duplici viâ munita, Copijs & Colonijs; & quomodo. C.379,b
Prouincia bellicoſa non niſi Auxilia & milites; ditiores & diffuſiores vtrumque, Pecuniam & Milites, ſuppeditare Romanis tenebantur. C.235,b.236,a. re vrgente quandoque etiã ad munitiones excitis prouinciales. C.260,b
Prouinciarum rectoribus, Præſidibus, &c. ad mulos, ad tabernacula, &c. è publico certa pecunia conſtituta. C.404,a 474,a
Prouinciarum Proconſules, Præſides, aliive Rectores, quantæ nonnunquam furtis, nundinationibus, rapinis, & libidinibus prouinciales expilabant. C.461,b. prouincialium tamen melior conditio ſub Principibus, quam liberâ republicâ, vnde. C.466,b. tum & Præſidiale imperium lenius proconſulatu. E.38,c. rapinæ eorum eorum qui prouincijs præficiuntur, in populari

imperio facilius diſſimulantur. E. 2,d
Prouinciarum diuiſio quando & à quo facta. E 9,c.499,a
Prouincia Publica, ſiue Populi, qua. E.213,c
Prouincia Caſaris, ſeu Præſidiales, qua. E.499,a. *ea à Prætore, Proprætore, aut Legato, recta.* E.64,d
Prouincia minores a ſolis Procuratoribus recta. E.206, d. 531,a
in Prouinciarum ſorte prælati patres improlibus Lege Papiâ Poppæâ. E.62,d
Prouinciarum nominibus Villa diuitum diſtincta. G.17,c
Prouinciarum ſolitudo ob ergaſtula. A 323,a
Prouinciales tributis ſoluendis, pecuniâ fœnori ab ipſis Romanis ſumtâ grauati & exhauſti. E.90,d
Prouinciales miſſi emeritis in colonias deductis. E.176,d
Prouocatio à duce ſuo nulla militi longius mille paſſibus ab Vrbe. C.214,b
Prouocatores, an Proballeres, è gladiatorio genere, incertum qui: cum Samnite (quis & Hoplomachus) compoſiti. C 523,b
Proxeneta, quid. G.661,d
Proximis planū facere, id eſt, per proximos docere. A.40,b
Prudentia, oculus animæ, Virtutem ipſam ducit: & cur: quid ea: eiuſque ſagacitas, diſcretio, munia, & vis: tum quotuplex: & vnde oriatur. D.22. 48,b. & ſeqq. 202. & ſeqq. *materies eius, omnes & ſingula res humanæ: incerta proinde, inſtabilis, & obſcura. eiuſque præcepta ad plenum tradi nequeunt.* D.45,a,b
Prudentia in gubernando vſus & vis ſupra vim: Potentia autem mixta efficaciſſima. D.37,a,b. *Prudentia vero & Virtus bina fulcra reipublicæ.* D.121,a. *at ſine Virtute Prudentia tantùm Calliditas ſit.* D.17,a
Prudentia Principi neceſſaria diuiſa in Togatam & Militarem: illa rurſus in Humanam & Diuinam. D.46,a.b 148,a,b. *Diuina quatenus Principi conueniat.* D.46,a,b. *Humana è quibus fontibus haurienda: quis ille: & varia ex iis præcepta.* D.48,b.& ſeqq.
Prudentia Militaris Principi commendata: quæ & in quibus conſiſtat. D.78. & ſeqq.
Prudentia in Principe an iemiculis fraudibus mixta admittatur. D.71.72,a
Prudentia in ſenibus, vires in iuuenibus. D.135,b
Prudentia Cunctationem aut Tarditatem gignit; Fiduciam aut Celeritatem Inſcitia. D.138,a
Prudentia bona mater Miſeria. D.136,a
Prudentia ſæpè peregrinatione acquiritur: eamque factam potius cognoſcimus, quam fieri videmus. B.20,a,b
Prudentia omnibus ferè, excepto mari, moderatur aut imperat. G.473,c
Prudentis eſt, quicquid fieri poteſt, pro futuro habere. G 160,d
Prudentiſſimus quiſque Scribentium, aſtrictiſſimus. D.11
Prudentius Poeta citatus, & ſæpe illuſtratus. A 91 b. 235,b. 250,a. 257,a. B.154 a. 383,b. 503 b. C.32,b. 111,b. 434,b. 435,a. 489,b. 501,a,b. 502,b. 504, a. 518,b. 519,b. 537.b. 538,a,b. 541,a,b. 559,a. 567,a. 581,b. 603,a. 606, b. 608, b. 613,a. 614, b. 615,a,b. 646,b. 657,b. 659,a. 662, b. 674,a. 675,a. E.130,c. 135,d. 139,d. 199,d. 376,c. 442,c. G.233,c. 397,d. 604, d. *Prudentium Andeiantius edere conſtituit.* B.154,a
Pruina vnde. Gſ.752,c
ad Corn. Prunium Epiſtola Lipſii. B.44,a.122,b
Pruſia Regis ridicula in Romanos adulatio. C.434,b
Pruſias Bithyniæ Rex à Nicomede filio, quem tollere volebat, ipſe ſublatus. D 226,b
Prytanes, Athenienſium magiſtratus. G.192,d. *item Rhodiorum.* G.153,c
Prytanium Athenis, in quo benè meritis victus de publico datus. A.120,a
Pſalmi citati. D 482,b. 563,a. G.533,d
Pſalterium Dauidis Latinum, cum interlineari verſione Teutonicâ veteri, valde antiquum, in Bibliothecâ Arn. VVachtendonkii, Decani D. Martini Leodici. B.494,b C.263,a. *ex eo vocabula multa electa, quæ ab hodiernâ linguâ abire videbantur.* B.494 & ſeqq.
Michael Pſellus nimio ſtudio literarum Michaelem Ducam Imperatorem corrupit. D.128,a. *mira de operibus Geniorum tradit.* D.565,a. *Idem citatus.* D.570,a
Pſeudomenon Cicero Mentientem vertit: de eo quot Libri a Chryſippo & aliis ſcripti. G.458,d
Pſeudopropheta Ægyptius turbas ciens, & Hieroſolyma petens, à Floro Præſide caſus. D.160,a
Pſeudo-Velleiana à Lazio data improbata. B.329,b
Pſilothron, vnguentum depilatorium, ex quibus conſtans. Gſ.696,c. Vide etiam, *Pila.*
Pſychrolutes, lauator in frigidâ. G.472,d. 501,c,d. *talem ſe iactat Seneca.* G.546,d
Ptolemæus, ſolenne Ægypti Regibus nomen. E. 189,d. G.181, d. *quantamque ii Reges Bibliothecam inſtruxerint.* G.158,c
Ptolemæus ex Alexādri ſucceſſoribus, quibus periuriis ſororem Arſinoen ſefellerit, filioſque eius occiderit: ipſe tandem à Gallis capite truncatus. D.226,b 227,a
Ptolemæus Soter captis Megaris Stilponem fruſtrà in Ægyptum abducere conatus. G.175,d
Ptolemæus Lagi filius fratre maiori in Regno prælatus, ab eo occiſus. D.219,b. *tam oportere Regem dicteria ferre aiebat, quàm dicere.* D.273,a
Ptolemæus Philadelphus Ægypti Rex Stratonis philoſophi diſcipulus. Gſ.779,d *exploratores miſit ad inueſtigandum caput Nili.* Gſ. 777, d. *qualem quantamque Bibliothecam Alexandriæ ſtruxerit: unde conquiſitis Libris: Bibliis etiam Sacris additis: iiſque, vt & aliis Orientalium Linguarum pluribus Libris, in Græcum eius curâ verſis.* C.627,b. 628,a
Ptolemæus Epiphanes, Ptolemæorum quintus, quando regnauerit. C.630,a
Ptolemæus Phyſcon minorem filium maiori antehabuit: ſed mortuo patre, populus maiori Regnum dat. D.219,b
Ptolemæus Iubæ filius à conſobrino ſuo Caligulâ interfectus. E.116,c. G.161,c.162,d
Cl. Ptolemæus Geographus quando vixerit. Gſ. 807, d. *is citatus.* E. 35, d. 45,c 71,d. 196, c.271,c. 340,d. 434,c. F.66,c. G.74,c. 442,c. Gſ.780,c. 795,d
Ptolemais, oppidum Syrophœnices, a Ptolemæo Ægypti Rege nomen habens, etiam Acon vel Ace dicta: male à quibuſdam cum Ioppe confunditur. B.338,b. *à Godefredo Bullionæo Chriſtianis aſſerta, xc. poſt annis a Saladino iis erepta, denuo ab iiſdem biennali obſidione recuperata.* B.339, a,b
Pubertas quando incipiat. C.14, b
Publica arma, quæ. E.2,c
Publica perſona meliori parte in bellis ciuilibus ſe adiungat. D.115,a
Publicani, vnde dicti. G.182,d
Publicanorū intoleranda extorſiones in prouinciis. E.459,d *in attondendis populis ſtipendiariis valde iniqui: iique plerumque in iis prouinciis quæ Populi propriè docebantur: à Iulio Cæſare in Aſiâ quomodo ſuppreſſi.* C.391,a,b
Publicani vectigal vigeſimæ hæreditatium exigebant & colligebant. D.327,a
Publicata fœmina, iuuges quæ ſe vulgabant. E.443,d
Publicatio bonorum in quibus olim criminibus. E.155,c
Publicum Egregium, Peſſimum, pro Bono, Malo, publico. E.102,c
Publicum, δημόσιον, τελώνια, vectigalia. E.232,d
Publicum, &, Publicum exercere, quid. G.182,d.661,d
Publius Syrus mimographus laudatus. G.112,c. 161,c. 214,c. *eius verſus Seneca valde placitus.* A.253,a. *Syrus porrò citatus.* D.41, a. & alibi in Libris Politicis. G.30,d. 263,d.269,d.273,d. 277,c. 390,c
Pudens, Procurator Lepidæ Æmiliæ. E.83,d
Pudentilla Apuleii, citat. E. 410,b
Pudere, in vitio; verecundare, in laude; etſi confundantur. G.403,d
Pudor ornamentum iuuentutis, ſeges vera gloriæ & doctrina. B.281,a

Puellas obſides dare, aut accipere, varijs gentibus vſitatum. E 438,d
Puellacus oculum ex ictu ſanitati, inuocatâ à patre D.Virgine Hallenſi, ſtatim ſaneſcit. C 709,b
Puella Madriti in Hiſpaniâ e feneſtrâ x l. pedes altâ lapſa, D.Virginis Hallenſis auxilio, ab omni noxâ immunis ſurgit. C.713,a,b
Puer in lacunam lapſus, & limo ſuffocatus, ope D.Virginis Hallenſis in vitam reuocatus. C.702,b
Puer Huyenſis xiiii. annorum in Moſâ iam mergendus, auxiliatrice D.Virgine Hallenſi illæſus molliter in prato deponitur. C.703,b
Puer ruſticanus ſexennis, Li'ia cuiuſdam filius, in puteo iam merſus, voto D.Virgini Hallenſi concepto, vitæ redditus. C.704,a
Puer non baptizatus mortuus, poſt decimumquintum à d foſſione diem, implorato a matre D. Virginis auxilio, reſuſcitatus, aut ſub terris ſeruatus, donec baptizaretur; non ſine alijs ſtupendis. C.706,a,b 707,a
Pueri apud Rom. ad fulcra lectorum ſedentes veſcebantur: etiam Principum & nobilium liberi ſub primis Imperatoribus. E.218,c
Pueri apud Rom. non combuſti, ſed conditi: idque noctu: atque ad cereos olim elati, adulti ad faces & candelas. E.510 d. G.231,c,b,c. 670,c
Pueri expoſititij olim a lanijs plerumque aut lenonibus ſublati & alij. C.504,a
Pueri ante pubertatem a balneis & lauationibus publicis arcebantur. A.124 b
Pueri literas & notas edocti. A.326,b
Pueri meritorijs, & cauponibus, quales tunica. A 118,a
Puer veteribus, qui hodie, Miniſter aut famulus. B.426,a. C.416,b
Pueri a poculis, & ſimiles, plerumque habitu muliebri, longo & fluente capillitio. G.663,d
Pueri abigendis muſcario à cibis muſcis. G.31,d
Pueri quos hodie Pagios vocant, orti a Pædagogijs vett. E 539,c. G.146,c
Puer octennis xlv. millia paſſuum à meridie ad veſperam cucurrit. B.301,b
Pueri laudatione excitantur. G.29,c
Puerorum aliquot ſupra ætatem eruditorum Exempla. G.218,c,d
Pueri vere, aut Pueris ſimillimi, qui Philoſophiâ non imbuti. D.458,a. & Pueri manuſculi vocandi. D.458,b
Puertia, pro, Pueritia. A.176,a
Puerilis tota inſtitutio a Senecâ aliud agente formata. G.30,c
Pueriles ludos omnes ludimus etiam in ijs quæ putamus ſeria. G.180,d
Puerilitas in multis etiam diu poſt pueritiam manet. D.458 b. G.180,d. 390,d
Pueritia hominis quoto ætatis anno finiatur. G.124,d. 367 b
Pugilatus Lacedæmonijs vetitus. G.329,c
Pugilum cruenta certamina, Ammiano, pro Ludis gladiatorijs. C.501,a
Pugillares olim è buxo. B.503,b
Pugio, minor gladius, è medio cingulo dependens; non, vt maior, ab humero: ad ſiniſtrum femur, an ad dextrum: quomodo præterea Latinè & Græcè nominatus: à quibus eius Romanis vſus. C.75,a. 245,a,b. Pugionem in Vrbe geſtare, Romanis illicitum. E 283,c
Pugna ſecunda ratio, & quæ eò ſpectant. D.99,a,b
Pugnæ eadem ferè perpetuo Romanis forma. C. 97, b. & ſeqq. quæ ijs Pugnæ ſigna, ſeu vocalia, ſeu alia: quæ eiſdem Græcis & Perſis. C.132.133.
Pugnæ hodiernæ pleraque leues, & quaſi velitares; raræ ſtatariæ. C 225,b. 226,a
Pugna gladiatoria apud Rom. deſcriptio; ſeu, quis eius modus. C.537. 538 539. Icon. C.540
Pugnare ſine miſſione, quid: vetitum ab Auguſto. C.538,b. 539,a. G.17,c
Pugnare de genu, quid. G.133,c
Pugnantibus duobus; inclinatio humana in hunc aut illum trahi ſolita. D.323 a
Pugnatoria arma, vel tela, oppoſita luſorijs. C.534 a,b
Pulcheria, Theodoſij iunioris ſoror, in perpetua virginitate, etiam Marciano in ſpeciem nupta, vixit; magnis præterea alijs virtutibus decora. D. 192, b. 213,a,b
Pullus color olim tantùm funebris. A 258,a. paulatim Romæ vulgo inualuit. A.258,a
Pulla veſtis, plebeia, ac præſertim tenuiorum. Hinc
Pullati, infimæ ſortis homines è plebe, qui Ludos e ſuperiore Caueâ tantùm ſpectabant. A. 259,a. C.570,b. 574,a
ad Theodorum Pulmannum Epiſtola Lipſij. A.160 b
Pulmonis potu irrigari, creditum vulgo; etiam Alcæo poetæ. G ſ 772,d
Pulpitum, quis locus. G ſ.813,b,c
Pulſus qui exploratur a Medicis, arteriarum eſt, non venarum. G ſ.757,b. 779,b
Pulte è frumento milites Romani ſæpè vſi loco panis. Hinc
Pultiphagi à Plauto vocati Romani C.204 b
Horatij Puluilli conſtantia in morte filij. G.215,c
Puluilli in gradibus Theatrorum Senatui inſtrati, aſſiſtentare Caligulâ: pòſt etiam Equiti. C.568,b
Puluinar, ferè eſt deorum; puluinus, vulgarior, id eſt, lectus. G.63,c,d. nam Puluinaria propriè dearum, vt Lecti premiatorum. G.102,d
Puluinus in lecticâ. A.268,b
Puluis eruditus quid Ciceroni. G.520,d
Puluis fœminino genere. A 80,a
Pumili Romæ quandoque inter ſe commiſſi in editionibus gladiatorijs. C.514,b
Puncta, ſeu Poſitura, in ſcribendo, idem quod Diſtinctiones. Punctum autem è diſtinctionibus hodie quibuſdam idem quod Periodus. B. 134, b. Puncta etiam vocata Notæ ταχυγραφίας. B.383,a,b
Punctim cur præſtet ferire, quàm cæſim. C.76,a
Punica crudelitas, prouerbio nota. G.219,a
Punicum bellum ſecundum quot hominum millia in Italiâ, Hiſpaniâ, & Siciliâ annis xvii. conſumpſerit. D.413,b
Punicum malum in prægnantium malaciâ vtile. A.112,a
Puniendi tria genera, Seneca: tria ferè eadem Agellio. G.204 d
Punitio crebra vileſcit: imò irritat peccata, & rebelliones excitat. D.32,b
Punitio, detectis inſidijs, quæ, qualis, & quomodo adhibenda, differenda, aut aliquando ferè omittenda. D.59,b
Punitio iuſta, bona punitis. D.163,b
Punitio diuina, non vltio, ſed potiùs cohibitio. quæ autem per clades publicas fit, ad malos propriè ſpectat: eaque bona & ſalubris, Dei reſpectu, hominum, & etiam qui puniuntur. D.403,b. puniendi imparitas, vt nobis viſa, impiè in Deo culpata. D.405. & ſeqq.
Punitio paucorum emendat ſæpe omnes. D.410,a
Pupulus, paruus pupus. A.242,a
Purgamenta frugum, palea, ſtipula, &c. G.517,d
Purimè, pro, Puriſſime. A 183,b
Purpura dibapha, quæ: quis eâ primus Romæ vſus: quando: & quàm ea impendioſa. G ſ 688,c,d
Purpura Tyria fulgorem ſuum plenè, niſi altiùs eleuata, non oſtendit. in quam rem iocus Auguſti. G ſ.690,d
Purpura, inter inſignia Principatus. E.491,d
Purpura eadem homines delectat, tauros offendit: ſic eadem Veritas aut Virtus probos capit, improbos lædit. B.58,a
Purpurati, qui. G 181 b
Purpureo, nomen celebris aurigæ. A.144 a
Purum, cui nihil adtextum, mixtum, aut additum: vt, Haſta, veſtis, pura; Aurum, argentum, purum, &c. C.208,b. 210,a
Puſca. Vide, Poſca.
Puſula, quid. G.66,d

Claud. Puteanus laudatus. B.52,a. Lipſij ad eum Epiſtola. A.151.b. Cl. Puteani correctiones in Velleio. F.42,d. 81.& al quoties ſeqq. Eiuſdem correctiones in Senecâ. G.321,c.524,d

Erycius Puteanus commendatus. B.404,b. Eidem ſcriptum a Lipſio Teſtimonium. B.300,a. ad eum Lipſij Epiſtola. B.149,a. 167,b. 195,a. 220,b. 225,a. 248,b. 299,b. 311,b. 412,a. 457,b

Puteoli, Colonia, an Municipium; & quando. E.249,b. portus ibi nauigijs Alexandrinarum aduehendo frumento. E.280,c,d. hodie adhuc Puteolis reliquiæ Amphitheatri lateritij. C.587,b

Puteolana moles. E.240,d

Puticuli, locus, ubi, & qui. E.505,b

Πύγισμα, quid. A.204,b

Pylades & Bathyllus primi auctores ſaltationis pantomimicæ. E.29,d

Pylades in comœdiâ excellens pantomimus ſub Auguſto: cur Româ ab eo pulſus; & cur ab eodem reuocatus. Gſ.813,a,b

Pyrathea, ſacella in quibus ignis inextinctus à Magis ſeruatus apud Cappadocas. C.619,b

Pyrauſta ex igne nata, inco cinnus, Ariſtoteli, Plinio, alijs. Gſ.760,c,d

Πυρεῖον, focus, ſiue Vas ignarium. C.619,b

Pyrenæum montem Germanos attingere, quomodo intelligendum. D.312,a

Pyropus lapis, vulgo hodie Rubinus. C.715,b

Pyrrhica ſaltatio a quo. G.26,d. ea ab Athenæo deſcripta. E.181,c,d

Pyrrho Eliensis Scepticæ Philoſophiæ dux & auctor. D.461,a,b. Gſ.812 b. eius ἀπάθεια eadem quæ ab alijs Stilponi attribuitur. D.503,a. quæ ei ἀδιαφορία. D.486,b

Pyrrhus Rex primus elephantos in Italiam tranſtulit. B.34,b. indicio canis heri illius percuſſores deprehenſos punit. B.394,a. an primus exercitum ſub eodem vallo continuerit. C.136,a,b. eius elogium de militari fortitudine Romanorum C.457,a Hydræ Lernææ comparat potentiam Romanam. C.20,a. galea eius apex, Cornua hirci. C.81,a. hoſti fugienti omnium inſtare diſſuadebat. D.101,a. grandi ſtaturâ milites volebat. D.88,b. quam placidè conuiciatoribus duobus pepercerit. D.272,a. eius Spartam obſidentis ſomnium. G.192,c. à fœminâ occiſus. D.260,b

Pyrrhus certaminis gymnici præceptor, Senecæ quis. G.26,d

Pythagoras, caput Italicæ Philoſophiæ, quis, cuias, quando vixerit, ubi peregrinatus, à quibus didicerit: primus Philoſophi nomen ſumpſit, cùm ante Sophi dicerentur: valde a multis, & meritò, laudatus: quibuſdam etiam circumciſus creditus. D 434,b.& ſeqq eius fuit peregrinatus. B 21,a. Magnam Græciam inſedit, & initiantes artibus quæ exornauit. D 435,a,b tacitus inuicem habuit inſtar ſcholarum. C.791,b. aliquot literarum reperitor. E 171,b multi eius diſcipuli recenſiti. D 435,b. an ipſe quid ſcripſerit; & quæ. D 436,a. Carmina eius Aurea, χρυσᾶ παραγγέλματα Hieronymo. D.436 a. Vitæ Pythagoræ ſcriptor Hermippus nominatus a Ioſepho D.436,b

Pythagoras unde dogmatum ſuorum diuinitatem hauſerit. D.481,a. eius Philoſophiam inſeruire dicebat. D.490,a. præceptum eius, Deum ſequi. G.241,d. omne bonum conſtituebat in harmoniâ. G.46,d. clarâ voce Deum precari iubebat. G.403,d. amicitiam æqualitatē dixit. D.514,a. vetat iniuſſu Imperatoris, id eſt, Dei, de ſtatione vitæ diſcedere. D 525,a. dogma eius de Dæmonibus & Heroibus. D.559,b. de Genijs eorumque miniſterijs. D.562,a. unde quinquennalis ſilentij decretum traxerit, Hieronymo. G.471,c,d. quæ potiſſimum verior cauſſa eum mouerit ad animalium in eſu abſtinentiam. G.635,d. eius monitum, Per viam publicam non ire, quid innuat. G.438,d

Pythagoras primus Cœlū κόσμον, id eſt, Mundum appellauit. D.573,b. Gſ.793,b.794,b. extra Mundum ponit Vacuum. D 574,b. Terram pro animali habet apud Ouidium. D 592,b. quid ei Tēpus. D.601,b. falſa ei de Dei loco opinio tributa a Theophilo Antiocheno: & quæ vera. D.585,a,b

Pythagorei in Theologicis & Ethicis, imò & Phyſicis, multa præclara & rara dixerunt. D.432,a. communis eorum opinio Terram moueri. D.593,a,b. animæ de corpore in corpus migrationem, ſiue μετεμψύχωσιν, aſtruunt. D.617,a. G.379,d

Pythagoreum examen ſui in profectu virtutis. D.528,a

Pythagorica ſecta aut ſchola valde laudata. D. 437,a. quanta eius ſchola olim excellentia; quamque poſt tota euanuerit. Gſ.812,b,c

Pythagoréa cœna. A.103,b

Pythagora cuidam nebuloni nubit Nero. E.275,b

Pythias ancilla Octauiæ filiæ Claudij, uxoris Neronis. E.260,d

Pythocles Epicuro ſummopere amatus. G.424,c

Pythodoris, Polemonis Ponti Regis uxor, laudata. E.64,d

ad Franciſ. Pythæum Epiſtola Lipſij. A.194,b. B.361,b

Petrus Pythæus laudatus & commendatus: eiuſque variæ correctiones relatæ, pleraque probæ: complures præcipuè in Dialogo de cauſſis corruptæ eloquentiæ. A.150,a. 175,a. 177,a. 186,a. 257,b. & ſeqq. C.93,b. E.93,d. 302,b. 399,c. 469,c. 471. & ſeqq. G.568,d. Gſ.825,d. 830,d. Ad eum Epiſtola Lipſij. A.150,a. 153,b. 173,b. 219,a. B.11,a. 334,a. P. Pythæi mors: iſque eximie laudatus. C.452,a

Pyxis, impropriè Latinis dicta, potiùs ſit Buxis. G.335,d

Q.

Q. Litera ſuperare videtur: & quomodo formata. A.462,a

Quadrageſima vectigal, portorium fuit, modò abolitum, modò repoſitum. alia etiam à Caio inſtituta, & ſtatim abolita. E.233,b

Quadrans, mercedula in balneo meritorijs publicis Rom. C.440,b

Quadrata unde antiquitus legiones dictæ. C.43,a. 117,a

Quadrata iuſta acies exemplum ex Plutarcho: atque explicatum. C.116,a,b

Quadrata gemina acies exemplum ex Liuio: idque explicatum. C.117,a

Quadratum agmen, quod. C.189,a

Quadratus pes, qui vulgo in dimenſionibus. C.152,b

Quadriga alba. A.74,b

Quadrigis abire, pro, Celeriter abire, fugere. A.74,b

Quadrigis in diuerſum actis homines diſtrahere, genus ſupplicij. G.409,d

Quadrigarius correctus. A.85,a. 147,b. 188,b. 189,a. 193,a. 244,a

Quadruplator, quis; & unde dictus. E.114,d. G.380,d

Quæſitor, vt, Epiſtola quæſitores. A.302,b

Quæſo tecum, priſca phraſis A.276,a

Quæſtiones Plautinæ Iani Gulielmij. B 29,b. 51,b

Quæſtiones perpetuæ quando Romæ inſtitutæ. E.493,a

Quæſtor, adminiſter Conſulis. E.301,c. imo quaſi Conſulis filius. F.27,d. ei nec lictores nec viatores erant. A.283 b

Quæſtores deſignati ex ſuâ pecuniâ Ludos gladiatorios edere quorundam inſtituto obligati aliquando, aliquando & vetiti. C.497,a. E.175,d. 214,c,d

Quæſtores ante Sullam, quot, & quibus muneribus. E.117,c,d. à Cæſare Dictatore XL. creati. E.175,c. eorum prouinciæ. E.117,d

Quæſtores olim ærario præpoſiti. E.533,a,b

Quæſtor Principis eius orationes recitabat. E.199,d

Quæſtor, & Quæſitor, qui rerum criminalium quæſtionibus præeſt: cuius munus inter cætera in conſilium, aut in ſuffragium mittere: item, Quærere, cognoſcere de cauſſis capitalibus. G.192,d 313,d. Gſ 834,d 835,b

Quæſtor in militia ſupra Legatos. C.150,a. ad eum deducta beſtilee legati, obſides, &c. C.142,b. ubi ei in caſtris locus; qui ab eo Quæſtorium dictus. C.142 a,b. 143,a,b. 149. nulli autem, aut rari, Quæſtores in exercitibus ante inferiores. C.143,a,b

Quæſtor copiarum Socialium, tribunus ærarius, iuridicus. C.29,b. iſque ijs proprius e ſuis. C.236,a

Qua-

Quæſtoria porta caſtrorum olim eadem quæ Decumana. C.142,b.158,a
Quæſtorium in caſtris, vbi, quo ſitũ; quamque amplũ. C.142. 143. *ad latus Prætorij dextrum ant ſiniſtrum, diuerſâ conſideratione.* C.149.150,a
Quæſturæ obtinendæ ætas definita: quæ. E. 85, c. 517, d. 518,a
Quæſtura an magiſtratus, an ad Senatum & magiſtratum tantùm aditus. E.231,c.518,a
Quæſtus omnis indecorus viris generoſis. D.138,a
Quæſtuaria meretrix. A.110,a. G.359,c
Quahutimoci Mexicanorum regis crudelis mors. D.132, b
Quali pice & bitumine obliti ardentes è muris in hoſtes hoſtileſque machinas proiecti. C. 349,b
Qualitates quibuſdam pro corporibus habita. D.571,a,b
Qualitates principes, id eſt, Elementa. D.581,b
Quam, dictio, ſine præeunte Comparatione, aut, Potiùs, vel Magis, Tacito & nonnullis alijs frequẽs. A.121,a.221,a 343,b. E.178,c. 369,c,d. EM. 20.
Quamde, pro, quam. A.183,b. 218,b
Quanti, pro, Quam multi. G.60,c
Quantitas ſyllabarum non ſemper adſtringit in tenorem. A.470.b.471,a. Vide etiam, *Tempus.*
Quarta, præmium vulgare accuſatorum, in crimine maieſtatis, &c. E.114,d
Quaſillo preſſum ſcortum. A.26,b
Quatinus, id eſt, Quoniam. E.81,d
Quatuordecim, ſimpliciter, pro, Quatuordecim in imâ Caueâ Amphitheatri gradus ſepoſiti Ordini Equeſtri: hinc &, Quatuordecim, pro ipsâ dignitate Equeſtri. C. 573,b. E.143.c. G.294,c.456,d
Quatuor viri Viarum, propriè Viarum Vrbis. E.518,b,c
Quercu ſemper & lauru ornatæ fores Palatinæ. G.102,d
Quercu ruente, ligna quiuis colligit; Prouerbium. D.70,b
Quercus olim & nunc frequens in Iudeâ: & Crux Saluatoris è quercu. C 672,b
Quercus cuius in Aſpero Colle affixa olim iconcula D. Virginis, exciſa, parteſque Sichemum tranſlata, in morbis medelâ efficaces repertæ. C.728,a
Querela de calamitate patriæ. A.96,a,b
Queri nemo poteſt in eâ ſe eſſe conditione, in quâ nemo non eſt. B.201,a
Querula mens hominum meliorem ſortem leuiter tranſuolat, aſperam non dimittit; vt muſcæ leuibus non diu inſidens, ſcabris adhæreſcunt. D.412,a
ad *Franciſ. Queuedum Epiſtola Lipſij.* B.143,b
Quianam. A.126,a
Quies ſumma, parêre Deo. B.111,a. *Quies non niſi in ſuperis locis inuenienda.* B.109,a
Quies animi vera à Deo primùm, deinde à ſapientiâ & literis. A.146,a
Quies, optima rerum vt Socrati, ita & Lipſio. D. 360,b
Quies ſecura, res optabilis & amabilis. G. 147,d
Quies neceſſaria inter labores. G.167,d,c
Quies ſupè morbos ſanat & dies. D.47,b
Quietem mortuis precari, inter vota ſolennia. G.109,c
Quies iuuenta, quid. A.144,b.284,b
Quies, pro Nocte. E.297 d
Quieſcere pugnæ. A.193,b
Quieſco, E, breuem habet elementari ſono, non tempore aut tenore. A.471,a,b
Quina vicenaria Lex Plauto quæ. E.170,c
Fab. Quinctilianus paucis verbis omnem Accentuum legem complexus. A.469,a,b.470,a. *eius ſententia de ſono literarum.* A.457,a. *in literam F, iniquus.* A.460,a. *eius de literâ K opinio.* A.461,b. *literam Q, duritiei damnat.* A.462,b. *iudicium eius literam S aſperam & rixantem criminantis, tum Græcos paſſim ſupra Latinos extollentis, eluſum* A.464,a,b. 465,a. *quid de literis Z & Y cenſeat.* A.465,b. *an ille auctor Dialogi de cauſſis corruptæ eloquentiæ.* A.449,b. E.470 475,d. *eius iudicium de diſtinctione in ſermone.* B.133,b. *bonum eius iudicium de differendi & docendi ratione Stoicorum.* D.450,a,b. *Germanis ignotam venerem auerſam fatetur.* E.544. *eius teſtimoniũ de Homero.* F.12,c *fortaſſe & de Tacito.* E.xvj. *eiuſdem adulatoria laus Domitiani.* E.423,d. *eiuſdem de eloquentiæ genere Senecæ iudicium.* G.vj.vij. *idque, vt Senecæ iniquioris, examinatum, explicatum, & fuſè refutatum.* G.vij.viij.ix.x. *eiuſdem iudicium de Copiâ Senecæ, vt ei peculiari virtute.* G.xj. *eius Elogium de Senecâ.* G.xxvij. *eiuſdem citationes è Senecarum Libris qui non extant.* G.xxx.
Fab. Quinctilianus correctus. A 90,a 468,b. C. 181,a. E.115,d.291,d.423,d. F. 30,d. G.367,b,c. *Idem citatus* A.16,a.63,a,b.76,a. 84,a. 111,b. 130,b. 259,a.273,b. 284,a. 329,b. 357,b. 358,b.449,b.450,b.452,b.458,b. 460,b. B. 382,b. C.15,a. 51,b. 125,b. 138,b. 147,a. 159,a.197,a.210,a.335,b. 340,b. 391,b 443,b. 474,a. 484,b.492,b. 493,a. 501,b. 503,a,b. 504,a,b. 505,a. 515,a,b.516,a.519,b.533,a.534,a.535,a.537,b.538,a 539,a. 541,b. 542,a,b. 578,b. 662,a. 672,b. D.24,a. & alibi in Libris Politicis. Item 331,b. 339,a.437,b. 467,b.469,a.523,a. E.46,d.128,d.170,d.171,c 187,c. 226,d 233,b.241,d.255,d.377,d.412,c.475,d.479,d 489,d.518,a.546. F.38,d.58,c.64,d. G.xiiij.xxv.15,d. 29,c.33,d. 60,d.148,c. 179,d. 201,c. 212,d. 223,c. 273,d. 275,d. 317,d 338,d. 413, c. 439,d. 445, d. 537,d Gſ.753,d. 756,d.765,c.778,d.810,a. Fortaſſe tamen huc irrepſerint quædam citationes ex Quinctiliano Declamatore Pythœano; præcipuè Tomo tertio.
Quinctilianus Declamator cum Calpurnio à Pythœo primùm editus, eiuis aui ſcriptor. E.93,d. *Is correctus.* E.179,b *Idem citatus.* B.410,a. D.468,b.514,a.525,b E.3,c. 47,d. 93,d. 321,c. 322,d. 351,d.376,d. 440,c. 451,d. 476,d. 517,b. 535,d. G.22,c. 177,d. 191,d. 192,d. 204,d. 255,c. 340,d. 396,b. Sed meliùs ſit citationes vtriuſque Quinctiliani, ſi diuerſi, mixtim inueſtigare. Confuſio enim fortè hic orta.
Quinctilij Vari. Vide, *Vari Q.*
T. Quinctij duo, Flamininus, & Cincinnatus. D.304,b
T. Quinctius, poſt Philippum & Macedonas deuictos, quibus verſibus alios Poeta Graculus ſe iniurios verſus facete vltus. C.679,a
Quindecimuiri fatalium librorum. A.252,b. *diuinis cognominati.* A.419,b
Quindecimvirûm collegio cura Ludorum ſæcularium, aliorumque Ludorum. E.169,d
Quingenta iugera tantùm poſſidere vni ſoli Lex Stolonis permiſit. A.318,a
Quinquagenaria vetula quæ ſexagenario minor nubere Lege Papiâ Poppæa prohibebantur. E.514,a.
Quinquageſima vectigal, portorium: alia etiam Quinquageſima venalium. E.233,c.534,a
Quinquageſimus ætatis annus plenè à militiâ liberabat apud Rom. ſiue factis, ſiue non factis ſtipendijs. C.15,a. G.215,d. 231,b. *poſt eum annum ſcribi non poterant, niſi ipſi vellent milites.* B.232,b
Quinquatria, titulus Satyræ Varronianæ. A.41,a
Quinquatrus, aut Quinquatrium ſolennia, dies Mineruæ ſacri, lati pueris vtriſque Romæ. E.238, c. *per eos Ludi gladiatorij exhibiti, & quomodo.* C. 498, b. 499, a. *Quinquatrus reſpondebant Panathenæis Atticis.* E. 270, c. *eorum dies ſecundus natalis Ouidij.* E. 238,d
Quinquennale certamen, quid, vbi, quando. E. 245, d,b,c. *idem quod Luſtrale: ſuo tempore celebratum Tacito poſitum, contra viri doctiſſimi opinionem.* E.292,c
Quinquennales Ludi apud Actium inſtituti ab Auguſto, quales. E.270,d
Quinquennalia feſta celebrata in honorem Impp. A. 164, a
Quinta fructuum ex arboretis & plantarijs vectigal quid Romanis. C.389,a, b
Quintana in caſtris, quid: vnde dicta: eaque duplex. C.143,a. 144,b. 148,a,b. 149.

S. Quintini ædes Parochialis Louanij quando ſitu hic, eaque laudata. C.784,a
Quintus Calaber citatus. C.178,a. eius opinio de Solymis Homeri. E.415,c
Quinzai ſedecies centena millia familiarum habere fertur. C.415,b
Quirinalis Flamen. Vide, Flamen.
Pub. Sulp. Quirinius (non, Quirinus) Luca Apoſtolo memoratus, quis, quid egerit. E.52,d. 92,d,c. quæ ei uxor. E.546.
Quis, pro, Quid. A.65,a
Quo celerius fieri poteſt, idiotiſmus Bembi. B.94,b
Quod, Ens ſuperius Stoicis. G.482,d
Quod æquius, melius, ſolenne verbum in arbitratu. G.109,d
Quodammodo ſe habens, Stoicorum phraſis tangentium potius rem aliquam, quam definientium. G.643,d
Quoniam, de futuro tempore. A.30,a
Quotiens, an bene ſcriptum. A.450,b
Quouſque eadem? luxurioſorum & vulgi vox. G.431,d

R.

R. Literam omnes rectè pronunciant: niſi quos ligauit aut vetuit natura. A.464,a. pro D, ſæpe poſita. A.130,b. 207,a. cum S, etiam vitio ſcriptorum ſæpe alternat. A.84 b. ſonus aſperi literæ, & in barritu vſurpati. C.130,b et lenienda nulla noua litera a Claudio Imperatore inuenta; etſi quidam putent. E.172,c
Rabere, in rabiem ferri, furere. G.438,c
Rabirius à poëtis Ouidio, Velleio, & Seneca laudatus; ſed minus Quintiliano. F.38,d. G.345,d
Racematio, quid. Gf.816,d
Rada I. C. regno electus a Iacobo Arragonum Rege, cur. D.244,a
ad Matthæum Raderum Epiſtola Lipſij. B.130,a
Radinicus hiſtoricus citatus. C.217,a. 299,b. 300,a. 319,a. 351,a. 354,a
Radij ſignis deorum adfixi. E.11,d. hinc Radiati capitis inſignia Principibus conſecratis appoſita, vt dijs. D.337,b
Radius, inſtrumentum lanificij. A.129,a,b
ad Florimund. Ramundum Epiſtola Lipſij. B.334,b. 353,a
Iac. Ranardus allegatus. A.146,b. 207,a. E.141,d. 503,b. 517,a. eius explicationes quædam locorum Senecæ non receptæ. G.296,d,c
Ragiſus Beneuenti Dux per Paulum Diaconum Carolo Magno conciliatus. D.204,b
Raguſia Reſpublica legibus & moribus polita. B.234,a
Rabi Benxamuin & Hota Maurorum coniugum caritas. D.269,b. 270.
Bern. Rainſus à Campania Gallicâ oriundus, pro Balduino VIII. Flandriæ Comite ſe gerens in ligno ſuſpenſus. D.223,a,b. 224,a
ad Ioan. Ramirezium ab Arellano Epiſtola Lipſij. B.298,a
Ramirus Rex maledicos diu irritatus rigidè caſtigat. D.133,b
Rami felices, ex felice arbore, qui. E.411,d
Ramus quomiſerdum ſignificatu. A.152,a
Petrus Ramus cui magnus eſt, numquam is erit magnus. B.60,a
ad Ioan. Ramum I.C. Epiſtola Lipſij. A.218,b
ad Henr. Ranzouium Epiſtola Lipſij. B.58,a. 327,a
Rapa an mali ſucci. Gf.732,c
Raphael Angelus Tobiam deducens via comitem canem ſumit. B.390,b
Franc. Raphelengius allegatus. C.678. ad eum Epiſtola Lipſij. A.189,b. 210,b. B.28,a. 527,a. 532. ad Franciſcum F.F. Epiſtola eiuſdem. A.357. B.52,b. 55,b. 73,a. 84,a. 91,b. 97,b. 100,a. 101,a. 105,a. 189,a
Raptare regionem, agros; id eſt, Vaſtare, prædari. E.116,c
Raptus quæ olim pœna apud Louanienſes. C.775,a
Raritas multa commendat etiam quæ per ſe non magni precij. G.269,d
Raſtrum, quid. G.31,c
Raſum, pro Æquabili, terſo. C.559,a,b
ad Georg. Raſallerum Epiſtola Lipſij. B.25,b. Raſallerus ſubito deliquio animi in Curiâ Vltraiecti moritur. B.25,b
Ratio artifex omnia formans, Deus. D.540 b. Ratio an Spiritus de eo dicatur, leuiter aut non intereſt. D.542,a. Ratio in materiam agens, cauſſa omnium Stoicis. G.493,d. eam per Materiam decurrere, Stoicorum ſcitum conſonum τῷ Moyſis, Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas D.578,a
Ratio, id eſt, Fatum, Stoicis frequens. D.549,a. Ratio cum Fato & Prouidentiâ mixta Stoicorum, pæne Christianorum λόγος, vel Dei Verbum. G.77,c,d
Ratio, vnum & proprium hominis bonum, vnde originem habeat: laus eius & dignitas; tum vires & effectus. D.380,a. 605,b
Ratio recta & pura nulla niſi à Deo directa, & à fide illuſtrata. D.368. diuini Spiritus pars, in nobis merſa, Stoicis. D.470,a. ea perfecta, ipſa Virtus eſt. D.479,a. vbi ea non eſt, bonum eſſe non poteſt. D.485,a. quid Ratio recta: contraria Opinioni. D.379,b. 380,a. leuia facit, quæ Opinio exaggerat. B.18,b. D.411,a
Rationis & Affectus in animo ſedes, in homine aut malum, pro alterius dominatu. G.7,d. Ratio dux & domina eſſe debet totius vitæ. G.280,d. ea hominis propria; vt alijs animalibus ſingulis ſuæ dotes. G.514,d. Ratione & Conſtantiâ firmandus animus in Opinionum ſalo. B.15,b
Rationalis animæ pars, quæ. D.623,a
Rationalis Philoſophia, quæ. D.464,a,b
Rationes dictorum dare debet, qui docere vult. D.10.
Rationes conferre, quid. G.346,c. quid, Rationes ſignare, &c.
Ratio par. D.563,d. hinc Rationes conſtare dicuntur, cum pares ſunt: & Rationes pares habere. E.6,d. 7,b,c. 217,c
Rationes publicas adminiſtranti difficile vitare odium, nedum mereri gratiam. B.115.
Rationes Imperij publicari ſolita: hinc.
Rationarium Imperij. C.395,b. quale ab Auguſto ſcriptum. E.12,b,c
Rationales, qui. E.532,a
Rationales bonorum caducorum. E.60,d
ad Ratiſbonenſem Epiſcopum, Philippum Bauariæ Principum, Epiſtola Lipſij. B.328,a
ad Alex. Ratlonem Epiſtola Lipſij. B.15,a. 17,a
Rauenna, oppidum nobile: ſedes poſteriori æuo Gothorum: Claſſis in eius portu ab Auguſto olim inſtituta: ea, vt & Miſenenſis, Prætoria, cognominata: quot eam naues: quibus prouincijs tutandis deſtinata: qualis ipſe portus. & ad eum in certa Caſtra, item Phari: ſeu Turres, ad noctu prælucendum: quot cohortes in Claſſi, eaque millenaria: ex quo genere militum. C.382,b. 383,b
Rauenna olim Ludus Gladiatorius, ſiue Schola. C.503,b
Phil. Rauſtegnius. Vide, Philippus Cluuerus.
Razias Iudæus ſe ipſum gladio percutiens an benè fecerit. D.526,a,b
Re, pro, Res. A.116,b
Rebellatus, pro, Rebellatis. B.485,b
Rebilus varij: ſed ille de quo Seneca, ignotum quis fuerit. G.285,d
Rhebius. Vide, Annius.
Recaredo Regi ob pietatem Catholici agnomen in Concilio Toletano datum. D.179,a
Recedendi, & ſe in ſequentium interualla recipiendi ratio in acie Romana. C.99,b
Recenſus populi, quid propriè Suetonio: non eſt Cenſus: ſed eo recenſiti qui frumentum è publico accipiebant: itque factus aliquoties. A.246,b. G.310,d
Recidiuatus animarum, Tertulliano quid. D.617,a
Recipe, &c, Recipe ferrum, ſolennis in Arenâ vox victoris gladiatoris ad victum cum occidendus. A.361,a. C.541,b
Recipere olienti quidpiam, cum fidem interponimus rem ita ſe habere. Gf.821,c
Recipiem, pro, Recipiam. A.130,b
Reciperatores, qui. E.37,d
Recitatio ſcriptorum ſuorum veteribus Romanis Græciſque in vſu: primumque & potiſſimum Poetarum: & quibus menſibus. B.447,a. 449,b. a Poëtis ad Declamatores & alios

alios decantata. B.447,b. duplex, Priuata coram ſolis amicis, & Publica. illam vt vtilem in vſum reuocari ſuadet Lipſius. B.447,b. C.10. Recitationibus publicis Auditoria publica Romæ erant. B.447,b. facta etiam in templo Apollinis, Athenæo, &c. B.449,a. ad eas aduocabantur aut conuocabantur amici auditum. B.447,b. etiam codicillis & nonnumquam libellis publicè affixis quidem. B.447. eas quandoque ipſi Imperatores frequentabant. B.449.b. D.294.

Recognitio Equit. Rom. Vide, Probatio, Cenſio, Tranſuectio.

Rectores Principibus iuuenibus dati etiam olim. E.92,d

Rector Academiæ Louanienſis quâ auctoritate & dignitate: à quibus creatus: olim trimeſtris; nunc ſemeſtris C.788,b. 789,a,b

Recto vel rectius, ſit Bono vel melius D.495,a

Reddere, eſt rem pro re narrare; ſed explicatiue, non etymologice. G.346,c

Redemtores, qui. A.36,b. Redemtores viarum muniendarum, qui. E.87,d

Redreſpice, pro, Reſpice. A.121,b

Thomæ Redigeri laus. eique Antiquas ſuas Lectiones inſcripſit Lipſius: & eius in Lipſium munificentia. A.98.166,a. 200,a. E.10,a

ad Nicol. Redigerum Epiſtola Lipſij. B 340,b

Redintegratio Mundi. D.598,a

Reditus duplices in quibuſdam prouinciis. E.532,a

Refigere ſe crucibus, reſoluere, liberare ſe à crucibus. G.243,d

Refractaria ingenia deſcripta. D.163,b

Refragari, obſiſtere. E.240,c

Refragium, ἐναντίωμα, obſtaculum. E.240,d

Refragium militare poſt allocutionem imperatoriam quibus indiciis cognitum. C.124,a.125,a

Refrigerari, peculiari notione. F.58,c

ad Pet. Regemorterum Epiſtola Lipſij. B.79,a. 90,a

Regere qui vult alios, à ratione rege ſi patiatur D.8

Regere populum, præcipua ars Principis eſſe debet, & ad hanc alia artium dirigere D.129,a

Regia, Reges, Regnum, &c. Vide pòſt, Rex.

Regillianus à minimis omnis Imperator factus. D.216,b

Regiſice inſtructum. A.43,a

Regino hiſtoricus citatus. A.3 2,b. B.157,a. C.416,b. 756,b.758,a.759,a 760,a

Regio vna meliores in ſe terra ſuppeditat, quàm alia. D.85,b. 87,b

Regiones pro diuerſitate ſoli minus magiſve terræmotus obnoxia. Gſ.770,d

Regiones Italiæ. E.395,c,d

Regiones ſingulæ olim vt dea habita pictæque. D.322,b

Regionum Imperio Romano ſub maxime florenti ſubditarum Index. C.378,b

in Regionibus Vrbis ſæpè gladiatoria ſpectacula exhibita. C.507,a

Regiſtra publica, alia ab Actis publicis. E.526,d

in Regula extremâ ſtare, quid, & vnde. G.405,d

C. Att. Regulo ſerenti delatus Conſulatus, vnde Serranus dictus: quamuis alij aliunde Sarranum cognominent. D.342,b

Regulus, exemplum fidei. D.401,b. in armario aut arcâ clauis præfixâ cruciatus, quæ ideo Crux Seneca dicta. C 679,a. G.53,c 136,d.166,d. 502,d. vigilando etiam vexatus: poſt varia tormenta a Pœnis tandem in crucem actus. G. 136,c,d. 611,d

C. Mem. Regulus, Conſul. E.269,d

Aquil. Regulus. Vide, Aquilius R.

ad Euer. Reidanum Epiſtola Lipſij. B.107,b

Reiecta, Reiectanea, ſiue Remota, ἀποπροηγμένα inter Neutra aut Adiaphora, Zenoni & Stoicis quæ. D.449,a.450,a. 487. 488.

Reiculus, ſpretus, abiectus, verbum Varronianum. G.218,c. 461,b

Reinerus VVilegemius Aldenarda, mali genij hoſpes, ab eo ope D. Virginis Hallenſis liberatus. C.702,b

Relatio, Conſulum; aut iis abſentibus Prætorum; vt cenſio Senatorum: nec ſine relatione vllum S.C. fieri poterat. E.143,d.267,d. poſterioribus Principibus datum Relationis ius. E.269,d

Relationis formula. A 419,a. E.269,d

Relatio noua poſt decimam incipi non poterat. A.422,a

Relegatio quid ab Exſilio differat. E.84,d. ea inter maieſtatis læſa pœnas. E.124,d. ad certum oppidum, frequens ſub Impp. E.232,d. Relegatis autem præſinitus dies intra quem excedere deberent. Gſ.831,c

Relegatio ſeruorum: in ergaſtula. in campos, &c. A.323,b

Relegatio vt leſſima pœna in hæreticos turbatores. D.165,a

Religio deos colit, ſuperſtitio violat. G.210,d. 674,d

Religio, quid. eâ vita conſtat: vnicuique habenda, ſed citra ſuperſtitionem: & non in ſubtilitate, ſed in vnâ & factis. D.18,b.19,a.123,a. origo ea conſcientia. D.20,b. in eâ curioſi, mali. D.166 b

Religio baſis, fundamentum & vinculum reipublicæ & omnis ſocietatis, quam neceſſaria vel in totâ Societate, vel ſeorſim in Rege & ſubditis. D.156 a,b.176,a

Religio vna in vno regno optima non varia & miſcella: eaque tenenda ex ritu veteri. D.46,b.153,b. non antiqua optima: in quâ corrigere fas magis, quam mutare. D.161,a. pro ea vindicandâ, & omni vi defendenda. D.47,a. neglecta aut prolapſa traxit ſemper rempublicam ſecum & trahet. D.122,a. Religio itaque vna vnionem dat, & amorem: turbata politiam turbat. D.158,a. Religionis diſciplina vetuſtiſſima etiam olim Romanis cura. E.172,d

Religio modeſta Principe conuenit. D.123,a. & quatenus & cur Religio, quæ caput in Republicâ, ei curanda. D.46,a,b. Religionis diſſidium an ab eo tolerandum: inque hoc alia ratio turbonum, alia ſimpliciter ſibi errantium & quomodo cum vtriſque agendum. D.47.48.

in Religione coactio quædam eatenus licita: nec id aſſerere libertatem animi. D.159,a. compulſionem tamen magis & exſimulationem, quam coactionem probandam. D.159,b. at de Religione nullos Libros nouos edendi ſine Superiorum approbatione. D 166,a

Religionem euertit, quiſquis libertatem Religionum inducit. D.153,b. & Religionum diſſoluenda eſt omnis in Religione varietas. D.159,b. cum ſua cuique videatur optima. D.18,b. Eius prætextu nouas res molientium aliquot Exempla. D.160.

Religio priſca in Lipſio, quæ vera & vna. B.281,a,b

Religionis noſtra arx miraculis eſt ſuperſtructa. B.245,b

de Religione vnâ aduerſus Dialogiſtam Liber Lipſij, Ordinibus inſcriptus, eſt inſtar Notarum in tria Capita Libri quarti Politicorum. D.148,b.149.151. & ſeqq.

Religioſus, ſupra modum religioni addictus, vt, vinoſus, &c. D.113,a

Reliquæ menſa ſeruis dimiſſa. G.528,d

ad Remaclum Roberti Epiſtola Lipſij. B.150,b. 192,b. 219,b.402,b.431,b.521,a

Remeditari, vt, Reminiſci. G.513,d

Remedia tardiora quam mala. G.582,d

Remedia periculis peiora non amanda. B.256,a

Remetiri vinum vomitu. G.137,d

Remiſſiones, præparamenta ſunt ad labores. G.167,d

in Remiſſionibus medendum, non in acceſſionibus. G.64,d

Remiſſiones tributorum. Vide, Tributorum.

Remittere, pro, Permittere. E.9,c

Remota templi. A.344,a

Remota Stoicorum. Vide, Reiecta.

Remus. Remi ſpecies in aquâ fracta & refracta, vnde. Gſ.687,d. Remos detergere, nautica phraſis. A.331,b

Renaſcentia, ſiue Παλιγγενεσία, Stoicorum alia à Pythagoræ; & quæ. G.448,d.449,c

ad Renes, poſterioris æui ſcriptoribus, id eſt, Ad latera, ad dorſum. E.22,d

Renunciare, pro, Dicere, narrare. G.179,d

Renunciari alicui, pro, Significare ſe mouere eum vltrà non vti. G.243,d

Renunciare Conſulem, Prætorem, &c. verum comitiorum verbum. E.493,d

Renunciationis militaris mandate factæ formula. E.6,c

Repens, priſca vox, pro, Subitus, repentinus. E.18,d
Repete, Arena verbum; & Repetere, quid. C.537,b. D.11. G.354,d. Gſ.771,d
Repetendi res per fetiales; &, ſi negarentur, bellum indicendi, mos. G.292,d
Repetundarum quæ apud Romanos pœna. E.37,d.250,c,d
Repigrari. A.334,b
Replumbari, quid. Gſ 749, c
Reponere, vicem reddere. G.364,d
Repræſentare, &, Debere in diem, aduerſa ſunt. A.286,b
Repudiatus quis Iuriſconſultis. G.320,d
Repudium dicere, id eſt, repudiare, aut, vt vulgo, mittere repudium. E.83,d
Res omnes à Stoicis diuiſæ in Bona, Mala, & Indifferentia: quæque iis ſingula. D.484,b. G.246,c
Res commoda, Stoicâ phraſi, externa; quæ vulgò Bona aut Commoda. G.603,d
Res omnes neceſſario ad mutationem & interitum ſpectant, vt flumina omnia ad mare labuntur perpeti & prono curſu. D.388,b. *prouido rebus ſecundis non inſoleſcendum.* D.103,a.106,a. *Res ſecundæ acrioribus ſtimulis animum explorant, quàm aduerſæ.* E.312,d.313,d
Res plerumque ipſas non timeri, ſed circumiecta rebus. D.411,a, b
Res in conſilio potius ſpectandæ, quàm dantis perſona. D.139.a
Res eadē diuerſo reſpectu, laudabilis aut culpabilis. G.603,c
Res intricata explicanda, non abrumpenda. G.383,d
Res Romana. Vide, *Romana.*
Res mota, &, Rebus motis, phraſes Taciti. E.30,c
Res tuas tibi habe, repudij formula ſolennis. E.492,b
Rem gerere. A.199,b
Res ſua, Rerum nouarum eſſe aliquem, &c. *phraſis in Liuio crebra.* G.131,d
Rerum Natura. Vide, *Natura rerum.*
Res ſimpliciter, pro, Lites. G.339,d
Res prolata, cum a litibus forum ferias habet. G.218,d. 339,d
in Rem præſentem venturum ſe promittere, phraſis Iuriſconſultorum. G.324,d
Stan.ſl. Reſciꝫlaus: & ad eum Epiſtola Lipſij. B.281,b
Reſina vſus in euellendis pilis. Gſ.696,d
Reſperſum vinum, id quod rogis aut ſepulchris inſpergebatur. A.104 2. G.51,c
Reſpicere, benigne, cum fauore; item pro, Opem ferre. A.92,b. G.156,d.215
Reſpiciens fortuna. A.91.b
Reſpondendi formula in compotationibus. A 110,b
Reſpondere quiatem, gratias, &c. E.258,d
Reſpondere ad diem, quid. Gſ.716,d
Reſpondere ad nomen in dilectu militare, quid. C.21,b
Reſponſa I. C. ab ipſis ſubſignata, ex decreto Auguſti. G.377, d
Reſpublica, quid. D.385,a. *nulla niſi ſapientum, Stoïcis.* D. 516,a. *Reſpublica Magna, quæ Stoicis.* G.253,d
Reſpublica omnibus numeris perfecta nec eſt, nec erit. G.239,b. *baſis Reipublicæ & fundamentum Religio.* D.156,a. *infirmuſque eius ſtatus ſine virtute, & contrà.* D.29,b. *eius optabilis ſtatus, quis Polybio.* D.29,b.131,a. *Reſpublica autem quæcumque nullâ re magis florebit aut floruit, quam rigida & immotâ Iuſtitiâ.* D.236,a. *videndum interea in eius adminiſtratione ne quid nimis tendatur: vt prudentis nautæ eſt curare, vt intò potius quæ inſtituit perueniat, quàm vt citò.* B.90,a. *Reſpublica corpus, Princeps anima.* G.190,d. *de Republicâ itaque benè meretur, qui de Principe.* D.6.
Reipublicæ qui ſe addixit, non ſuus. B.74,b. *ad eam admonendos iniuſtos, non falſa Imperatoris vox.* D.304,a. *ad Rempublicam accedere ſapientem quando & quomodo velint tum Stoici, tum Epicurei, & alij.* G.233,c.259,b
Reſpublicæ populares aut ariſtocratica lentæ in conſultationibus, imo tardæ ſæpè. D. 139,a. *in Republicâ populari minùs exercetur Iuſtitia; tranquillitas & concordia minùs colitur, quàm in Principatu; tum magis corruptelis obnexia.* D.207.208.
Reipublicæ Romanæ partes tres quæ Tiberio. E.12,c,d
à Republicâ ſubmouere, quid. G.38,d
ad Iac. Reſtam Epiſtola Lipſij. B.178,b
Reſtibus quomodo Sarmatæ & vicinæ gentes in bellis vſæ. C.246,b.247,a
Antiſtius Reſtio proſcriptus ingenioſo fideliq́ue ſerui ſui aſtu ſeruatus. D.257,a
Reſtrigare, quid Ioſ. Scaligero. G.442,c
Retibus piſcatorijs deſuper e muris inuolutis aſcendentes ſcalis detruſi. C.330,b
Retiarius gladiator, quis: vnde id genus: pugna & armorum deſcriptio: cum quo commiſſus. C.518,b.519,a,b.522,b
Reticulata ſcala, quæ. C.271,a
Retractiones in gradibus, quid Vitruuio. C.430,b
Reuerentia Principi non terrore captanda. D.52,b
Reuerentia rara in ſtatu populari. D.208,a
Reuocandi dictio de iis quæ identidem ſpectare voluptati eſt. G.134, c
Reus ſententijs paribus abſoluitur. G.541,d
Rei ſordidati, eorumq́ue proprius habitus. A.256,b.257,b. 258,a
Rei qui & quâ cauſâ ait ſuum & alienum profeſſi. G.333, d
Rex quo a Tyranno differat. D.111,a *iuſtitia tuendæ cauſâ primitus inſtituitur.* D.31,a.239.b. *vnde diogenibus Homero Reges.* D.233,b. *quid apud Latinos Regis nomen denotet & inferat.* D.232,a. *ad eius exemplum componuntur ſubditi.* D.30,a. 203,b
Reges & Regna à Deo dari. D.186,a. *aut tolli.* D.188,a. & *cauſſas quaſdam medias, ſed inopinatas, his interuenire.* D.189,b. *Regna item & Reges a Deo temperari. Horumq́ue ſingulorum Exempla.* D. 188.189.190.191.
Regis Regniq́ue præſtantia laudata. D. 26,a. 78,b.130,a. *ſed ſine virtute Regnum omne inſtabile.* D.29,a. & *Regna ſine iuſtitiâ nil niſi magna latrocinia.* D.30,b. *quæ porrò Regno firmando faciant.* D.31,b. &ſeqq. *quæ contrà euertendo.* D.58,b. &ſeqq.
Rex cùm in tyrannum abit, ſæpe reſpublica ad optimates aut populum deuoluitur: ſed ab his plerumque iterùm ad tyrannum & Regem. D.207.b
Rex & Regnum, quis & quod verè; aut contrà. A. 371,b. D.510,b.511,a
Reges generoſi introrſum à plebe differre debent, extrorſum vix excellere D.132,b. & *regium magis eſt, animum præferre cultum, quam corporis veſtem.* D.34,b
Regum clementia non in ipſis ſolùm, ſed & in ſubditorum ingenijs ſita. D.113,a. *plerumque cùm fidem habent ſuis, & inueniunt,* D.86,a
Regis ſapientiæ argumentū boni ſapienteſq; miniſtri. B.440,a
Reges leniter & arte quadam regendi a Conſiliarijs: nec iis fruſtra obnitendum. D.137,a
Reges tutores Eccleſiæ; & quatenus in eam ius habeant. D.133,b. *puniendi iis hæretici turbatores.* D.163,a
Regi tuenda maximè eſt Regum ſalus. E.321,c
Regibus timendi ſemper quos offenderunt. A.373,b
Regium eſt audire male, cum facias bene; dictum Alexandri Magni. D.68,b
Regum mores plerumque odioſi; & qui potiſſimùm. D.50,b. 51,a. *gloriæ ij auidi.* D 145,b. *ad ſuperbiā proni.* D.132,a *mutabiles.* D.44.b *eorum familiaritas periculoſa: eiuſque rei aliquot Exempla.* D.147. *Regna ſocium ferre nec tæda ſciunt.* D.51,a. *Reges inſtar fulminis, dura frangunt, mollibus plerumque illæſis.* B.10,b. *Regem aut fatuum naſci oportere, prouerbium.* Gſ.813,c. *Regum denique ſors varia & miſeranda.* D. 132,b. *plures à ſuis quam ab hoſtibus interemti.* D.58,b
Regno imminent qui deteſtari videntur, & modeſtiam ſimulant. A.373.b
Regnis obtinendis fraudes per ambitionem aliquando interuenire, & quales, Exemplis oſtenſum. D.221. & ſeqq. *eorum etiam vi per ambitionem occupatorum Exempla.* D.223. & ſeqq.
Regnum ſchola fraudium. D. 75,b. *ſæpè bonos deprauat.* D.150, b

Regna-

Regnorum ortus & occaſus. D.389,b. *Regnum enim omne fluctuans, infirmum, inſtabile, & vt fortuna ſubiectum, ita & odijs.* D.50,b
Regna comitialia nulla diuturna. D.215,b
Rex; Regnum. Vide etiam, *Princeps; Principatus.*
Reges & Principes quidam Agricultura ſe oblectarunt. B.142
Reges Romani quatuor manifeſtè Fato ducente ad ſceptrum peruenere. D.186,b
Reges Romani tres ferro periere, vnus fulmine. G.282,d
Reges exteri à Romanis capti in triumphos victi ducti. D.313,b
Regibus auxiliaribus, re benè geſtâ, à Senatu miſſa munera. E.117,c
Reges plerique, ni omnes, qui ſub Imperio Romano pro Antonio contra Octauianum ſteterunt. F.58,c
Regibus Romanis quot olim lictores. A.283,a
Rex, de quocumque qui ab alio colitur. G.215,d
Regum Libri Bibl. citati. A.306,a. C 683,a. D.207,b
Regia, qua domus Romæ, & vbi. C.606,a
Regium, ἡγεμονικὸν, animi. Vide, *Principale,*
Regna conuiuiorum talo ſortita. E.217,b. *&, Regna vini, quid Horatio.* A.104,b
Ῥῆ Sophocle, pro, ῥᾳδίως. A.152,b
Rhadamanthi tribunal in inferis. G.122,c
Rhamſes Ægyptiorum Rex. E.66,d
Rhætia communiter origo Rheni & Danubij poſita quibuſdam. G.120,c
Rhæti ſecuribus in bellis vſi. C.343,b
Rhæticorum vinorum nomen Virgilio ignoratum, non benè allegat Seneca. Gſ.692,d.693,c,d
Rhea dea, ſiue Ope, vxor Saturni. C.487,a.601,a. D.322,b
Beatus Rhenanus laudatus. E.380,d. *primus Apocolocyntoſin Claudianam Senecæ publicaſſe dicitur, ſed alio titulo.* Gſ.814,c. *Panegyricos ſcriptores Latinos veteres non tam emendate aut plenè edidit, vt Cuſpinianus.* E.521,a. *temeraria eius in ijs corruptio.* E.520. *Eius complures in Tacito correctiones: quarum quædam vt vera & ingenioſa receptæ; aliæ reiectæ.* E.21,d.50,d.62,d.90,d.102,c.127,d.150,d.166,d.176,c.184,b.215,c.222,c.287,d.300,d.313,d.319,d.322,d.323,d.334,c.352,d.370,d.380,d.383,d.386,c.399,d.407,c.414,d 427,d.473,d 474,d. *Idem primus Velleium quem habemus edidit è Bibliothecâ Murbacenſi.* F.5. *eius in illo correctiones lectioneſue crebrò memoratæ.* F.78.& ſeqq. *Eiuſdem errores & oſcitantia.* A 91,a.121.151,a.153,b.170,a.176,b.177,a.214,a
Rhenus, quaſi Reyn, id eſt, purus, nonnullis, quòd in eo Germani liberos ſuos recenter natos explorauerint: hinc & ἀκοσχελής Nonno. E.444 c,d. *ſiniſtra eius ripæ accolæ populi olim omnes Galliæ accenſi.* C.379,a. *pontes in eo quibus locis.* E.34,d. *in eius ripâ caſtella amplius quinquaginta à Druſo directa, origo nobilium in eo tractu oppidorum.* E.107,c. *Pontis a Cæſare in eo structi deſcriptio explicata.* C.304,b & ſeqq *Icon.* C.308. *Idem ponte nauali ſtratus à Seuero.* C.303,b. *in Rheno, aut per totum Rhenum ſparſa à Romanis Claſſis perpetua, communi nomine Germanica dicta: eiuſque pars ad oſtium Rheni vbi Pharus, Britannica vocata.* C.384,a. *Rhenus à feſto S. Martini ad Kal. April. congelatus quando.* B.466,a,b. D.310,a,b
Rhenus in Occaſum, Danubius in Orientem diuerſi feruntur, ex quibus montibus orti. G.120,c. *quatenus ij & quando Romani Imperij a Septemtrione termini.* C.377,b. Gſ.681,d.775,c.776,d
Rheni fons non longe à Rhodani. G.120,c
Rhetores quando primum in honore Romæ: quis primus eis ſtipendia ibidem è publica conſtituerit. C.793,a
ad Rhetoras Collegij Aquicinctini Epiſtola Lipſij. B.397,a
Rheſcuporis Thracum Rex. valdè in eo nomine variatum. E.67,d
Rhinocolura vrbs à quo condita, diſſenſus Senecæ & Diodori Siculi: vbi ea condita: cur: & vnde ſic dicta. G.54,c
Rhodani fons non longè a Rheni. G.120,c
Rhodi nullus dies tam nubilus, vt non aliquâ horâ Sol cernatur. G.119,c
Rhodijs libertas a Claudio adempta, reddita. E.106,d
Rhodiorum peculiare dicendi genus. B.81,b
Rhodomannus laudatus. B.332,b
Rhomphæa, quid. E.437,d
Ῥύμη, quid. C.148,a
ad Ioan. Richardotum Præſidem Epiſtola Lipſij. B.249,b.263,a.424,b.430,b.439,b,441,a.442,b.444,b.445,a.446,b.450,b.455,a.463,b.467,a
ad Ant. Richardotum I.F. Epiſtola Lipſij. B.164,a.191,a.402,a.406,a.452,a.453,a.455,b.457,b.458,b.464,b. *eidem ab eodem Teſtimonium.* B.455,b
ad Guil. Richardotũ I.F. Epiſtola Lipſij. B.176,b.187,a.223 a.228,a.236,a.452,a.453,a,b.457,a.459,b.468,a. *ad eundem, & ad I. Bapt. Baronium ac Phil. Rubenium Phalenco.* B.228,a
Richardus de S. Victore citatus. C.726,a
Richardus Angliæ Rex ad obſidendam cum alijs Ptolemaida profectus, in itinere Cyprum Græcis eripit: nauemque magnam Saracenorum deprimit. B.339,b. *ſuum vnius decus Ptolemaidis capta volens, vexilla a Germanis defixa detrahi iubet: quo nomine per Germaniam iter in reditu faciens à Leopoldo Auſtriæ Duce captus, non niſi grandi pecuniâ ſolutâ & promiſſâ dimiſſus.* B.340,a
Ricinia, quid. A.146,b
Ricobaldus Hiſtoricus citatus. C.406,b
Ridica, &, Ridicula, pedamenta vinearum. Gſ.686,d
Rienſis Marchia, ſeu Marchionatus, qui & Antuerpienſis: quis ille: quando Comitibus Louanienſibus acceſſerit. C.767.
ad Nicol. Rigaltium Epiſtola Lipſij. B 361,b
Rigodulum, hodie Rigol. E.419,d
Lud. Rykius Patritius Louanienſis primus fundator Collegij Theologorum Louanienſis. C.790,a
Ioan. Riſſelmannus miles, ſtatuam D. Virginis Hallenſis ſe crematurum comminatus, quomodo diuinitus punitus. C.700,b
Rineburgu inter Friſiæ vrbes ſcriptoribus quibuſdam memorata. C.757,b
ad Ripas fluminum in terminis Imperij caſtella & caſtra. G.369,c
Ritualia ſacrorum notatu digna. A.373,a
Rituum antiquorum mores ab vſu potiùs ſpectanda, quàm à ratione. A.301,a
Rituum notitia neceſſaria ad ſeriam intelligentiam veterum Scriptorum. B.148,a. *Ritibus tamen explicandis non diu inſiſtendum in Commentario ad aliquem auctorem.* D.297.
Ritus patrij bonæ religionis obſeruandi. D.19,a
Riualitas increſcere facit affectum. G.268,c
ad Gaugericum Riuium Epiſtola, eidemque Teſtimonium Lipſij. B.246,a
ad Franc. Realdum I.C. Epiſtola Lipſij. A.148,a
Franc. Robertellus laus. B.283,a. *is allegatus.* C.117,b
Robertus Galliæ Rex demiſſa & rara ſanctimonia vir. D.179,b
Robertus Rex Neapolis, ſummus Petrarchæ & Boccatij fautor, cariores ſibi regno eſſe literas profeſſus. D.205,a. *in Regno cur fratris eius maioris filio à Pontifice prælatus.* D.220,a,b. *ipſe tamen in lite ſuper Comitatu S. Seuerini pro nepote ſententiam tulit.* D.220,b
Robertus à Lacu præcipuus auctor Collegij D. Iuonis, ſiue Iuris, Louanij. C.790,b
Robertus de Monte Hiſtoricus citatus. B.504,a. *eiuſdem narratiuncula de intenſo frigore Anni 1125. in Brabantiâ.* B 466,b
ad Balt. Robianum Epiſtola Lipſij. B.154,a.219,b.485,b.518,b.527,b
Robus, pro, Robor: & plura talia. A.465,a
Robur, vel Robus, quid in carcere aut ſupplicio. E.118,d
Rodericus Siculus primus è Græciâ opifices Sericorum, ſeu

ſeu veriùs Bombycinorum, pannorum Panormum deduxit. E.505,c

Rodericus vltimus Gothorum in Hiſpaniâ rex à Iuliano Comite occiſus. D.193,a. 209, a. quæ ſigna exitium eius portenderint. D.192,a

Rodericus Daualus Mag. Equit. Al. Nonnij Ferrerij ſummam fidelitatem expertus. D.257,a,b

Rodericus Sanctius Palentinus citatus. D.133,b

Rodericus Toletanus quot gentes vnâ, id eſt, Germanicâ Linguâ vſos tradat. B.500,b. de eo Hiſtorico iudicium. D.126,b. Idem allegatus. C.592,b.769,a

ad Car. Phil. Rodoanum, Epiſcopum Brugenſem, Epiſtola Lipſij. B.250,a

Gabr. Roelandus laudatus. B.32,b. ad eum Epiſtola Lipſij. B.33,b

Rogo, infimis Græcis ſtipendium militare; aut donatiuum Principis. C.20 ,a 250,b

Dan. Rogerſius. B.10,a

Rogi honorarij, manes. G.108,d. alibi defunctis ſtructi. E.76,c,d

Rogum vino reſpergi, ſolenne. A.104 a. G.52,c

ad Nicol. Rokoxium Epiſtola Lipſij. B.509,a 516,a.

ad Sebaſt. Rolliardum Epiſtola Lipſij. B.207,a.343,a.349,a 354 a.360,a.361,a

Roma nominis duplex interpretatio quæ Hieronymo: tertia è Belgico ſermone, quaſi Roem, id eſt, gloria. C.377,a

Roma quādo condita: quot annis ab excidio Troiæ: quâ Olympiade. F.13,d.15,d.16,c. G.709,d. eius ſitus & forma: tum de magnitudine eius indagatum. eius ambitus aliquando idem vt Syracuſarum aut Athenarum. A.318,a. C.420 & ſeqq. G.226,c. olim non ad normam, vnde. E.276 c. ſuburbiorum eius magnitudo & hominū in totâ Româ multitudo. C.423,b.& ſeqq. G.21,d. quantus eò vndique ob varias cauſſas concurſus. A.252,a. G.74,c,d. cuius commodo & alimento omnibus terris arabatur, & ex omnibus Orbis partibus merces & alimonia adportabantur. C.426,a G.192,d

Romæ ornanda primus auctor Auguſtus. quem Nero eximiè ſequutus: tum quidam alij. C.418,a. de ædificijs eius communiter: eorumque amplitudine, decore, & ſplendore. B.318,a. C.427.& ſeqq.

Romæ encomia inſignia Plinij, Caſſiodori, & Ammiani, &c. C.428,b.419,a. G.74,c. commune totius terræ opidū, Ariſtidis Rhetoris: compendium Orbis, (epitome ...) alijs. B.379,a. C.424,b. vertex & culmen rerum. B.344,a. communis patria verè vocata. C.387,a. G.74,d,b. tota & vniuerſa, miraculum. C.428,b. eius magnificentia explicandæ Fama, quæ reliqua exaggerare ſolita, exoleſcit, elogio Conſtantij. C.451,b. in eius ruinis ipſis tacita quædam maieſtas. C.557,b

Romæ vt deæ templa paſſim in prouincijs poſita, in Græciâ, Aſiâ, &c. vbi & quando id primitus: imo in ipsâ Vrbe templum eiuſdem & Veneri ab Hadriano Imp. ſtructum, & quo loco. C.434,b F.130,c. F.18,c. primum ei marmoream ædem a Metello Macedonico ſtructam, quomodo in Velleio intelligendum. F.18,c

Roma falsò æterna dicta D 389,b. paucos ſuprà quadringētos annos libertatem tenuit, D.208,b. quot in eâ hominum millia vno autumno peſte ſublata. B.318,a. quādo quotieſque incenſa. E.276.277. muri eius hodierni ſubitum, rude, & nouitium opus: & quis eorum ambitus. C.421,b. quàm parum ipſa habitatu. C.425,b peregrinātibus nobilem nunc magnæ voluptati & vtilitati. B.402,a. genium peculiarem habet ingenia poliendi, & iudicia firmādi B.286,b. vel antiquitatis cauſſâ præcipuè adeunda; ſed non longum habitāda. B 22,b. Eam Anno ſæculari ſacro inuiſere conſtituerat Lipſius: ſed ob cauſſas iter præpeditum. B.136,b. & ſeqq. Vide etiam, Lipſius.

Roma Noua, Byzantij ſiue Conſtantinopolis nomen. C.399,a

Romana Lingua, Hiſtoria, Militia. Vide, Lingua, Hiſtoria, Militia.

Romana res, id eſt, Reſpublica Imperiúmve Romanum. E.119,d

Romana res Virtute & Fortunâ ad ſummum faſtigiū quomodo euecta. C.452,b. Romanâ Magnitudine ſtrictura nunquam vlla maior. C.370. Romanum Imperium omnibus ſuis partibus primas ferè inter omnia alia Imperia mundi: nec aliud illi aut magnitudine aut diuturnitate comparandum: eiuſque encomia plura veterum. B.147 a. C.375. 376.377.452,b.470,a. olim id velut anchora fluctuanti mundo. C.374.472,b. E.420,d. in culmine ſuo fuit ab Auguſto ad Traianum quis eius ſub vtroque fines aut termini: quæ regiones ſub eo comprehenſa: quibus vndique copijs munitum. C.377,b.378.379,a

Romana res virtute maiorum diu ſtetit. G.81,c. magnitudine ſuâ laborans. G.240,d. luxu & opibus ſublapſa, diu non niſi mole ſuâ & fato ſubſtitit. G.9,c. quid etiam inter Imperij lapſi cauſſas a quibuſdam habeatur. A.318,a. à Claudio vero ſtatim in peſſima plerumque capita electione venit; imò ſæpè emtione. D.215,b

Romana Reſpublica tres partes, quæ Tiberio. E.128,d

Romana reſpublica in Cæſarem, Pompeium, & Craſſum diuiſa. G.172,c

Romana opera, ſeu ſtructura, ſuperarunt diſſaita mundi miracula. G.92,d

Romana ditionis quot hominum millia reperta ſerò cenſu Auguſti. C 473 b

Romanâ ciuitate quibus occaſionibus exteri donati: tandem & ex conſtitutione Antonini Imp. quicunque eſſent in Orbe Romano, præter ſeruos. C.387,a

Romana ſimplicitas, fides; Romanus ingenij homo; Prouerbia vnde nata. C.459 a

Romanæ fæminæ lanificio & textrinæ vacabant. A.264, b. idque plerumque in atrio ædium. A.265,a. Vide plura in, Fæmina, Mulieres.

Romanum Forum, etiam Vetus, & Magnū, cognominatum, à Romulo inſtitutū, vbi, & quale: id a Tarquinio Priſco tabernis & porticibus cinctum: tum quantopere à varijs pòſt exornatum: & quæ circa illud ædificia alia publica. C.436,b.437,a

Romanum Imperium. Vide, Romana res.

Romani ; Populus Orbis, Athenæo. C. 474, b. Romanorum origo quomodo poſſit duci a Samothrace. E.63,c,d

Romanorum Virtus in genere prædicata. B.147 a. C.452,b. Romani exemplis valent, Græci præceptis. B. 147, a. D.331,b. omnes gentes pietate & religione potiùs ſuperauere, quàm calliditate aut robore, Ciceroni. D.46,b. valde ſeueri in profanatores aut nouos inductores religionis. D. 159, b. legibus diuinationes magicas prohibuere. D.194,b. ab animi viribus primos ſuos Reges elegerunt. D.215,b

Romani quam ſæpe fidei promiſſa obſeruantiſſimi. D.252,b. Iuſtitia eorum in bellis: & quâ catenâ iuſtarum cauſſarum fato datarum potiſſimas prouincias ſubegerint. C.455,b 456,a, b

Romanorum Pietas, Probitas, Abſtinentia, Continentia, & Conſtantia, laudata. C.458,b.459.460. ijdemque à nonnullis quæ ijs vitio verſa, excuſati. C.460. & ſeqq.

Romanorum liberalitas in conferendis ſtipibus ad opera ſacra facienda. C.431,b

Romani diſciplinâ militari feliciſſimè vſi: quibus ea antiquior, quàm caritas liberorum: eaque ipſa velut exemplar veræ diſciplinæ habenda. D.89,b.93,a.b. ne vnam quidem noctem ſine caſtris in militiâ. C.136,a. tam bello aſſueſa ti & edocti, vt pugna ijs inſtar exercitij fuerit. C.193,a. mira eorum abſtinentia a furtis & rapinis in militiâ. C.199,b. reſtrictio olim eorum & frugalitas. C.100,b

Romani a quo tempore, & vnde, machinarum bellicarum vſum acceperint. C.265,b.266,a. mira eorum diligentia in operibus maximis breuiſſimo tempore extruendis. C.291,b.295,a. ſcuta ijs aliquando ... C.72,b. gladios dextros an ſiniſtros geſtarent: videri, ... variatum. C 75,b. cur plerumque vicerint nationes quæ totum ferre ſolitæ. C.76,a fortiſſimi eorum milites, imo duces, ex agris. B.13,a. nam omnis priſcorum Romanorum vita aut in agris aut in armis. E.168, c

Roma-

Romanorum peditum in mare inſilientium felix contra Pœnos audacia. C.457,b

Romani nunquam victi niſi imperitiâ aut temeritate ſuorum ducum. C.457,a. quaſcumque clades bello Punico accepiſſent, nihilominus conſtantes & animoſi. C.460,a

Romanorum à Pyrrho caſorum mira fortitudo militaris. C.458,b. animoſum eorum reſponſum Pyrrho Regi datum. C.459,b.460,a

Romanorum fortitudo militaris vniuerſim & quaſi per recollectionem demonſtrata & laudata. C. 456, b. 457. 458.

Romanorum mos in capiendis ciuitatibus, obuia quaque, vſque ad canes ipſos, trucidandi. C.462,a

Romani ciues quibus rationibus tantopere numero aucti: & quantopere. C.386,b.387.

Romanorum opes publicæ quàm admirādæ. C.389. & ſeqq. & quàm admirandæ priuatæ. C.414 & ſeqq.

Romanis non antè peccare libuit, quam impunè licuit. A.309,b

Romani elephantis vſi ad ſpectacula & venationes amphitheatrales. B.34,b. in procando ad Orientem vertere ſe ſoliti Romani. E.375,d. Veſtam ex Albâ Longâ Romani transtulere, relicto nihilominus illic ſacro: atque id quando. C.603,a,b. quàm antiquum iis ſupplicium Crucis, & quam frequens: ſed vile apud eos, & plurimum ſeruorum: & ob quæ delicta. C.653,a,b. literâ K. frontem Calumniatoribus aliquando inurebant. B. 269,b. initio paucas leges habuere; paulatim, maximè ſub Imperatoribus, damno reipub. valde auctas. D.242,b. Iudices quotannis cauſſis cognoſcendis ſorte legebant. D. 242, a. Iubi cœpere Romani, eùm audire Græcos & exteros. D.135,a

Romani ex cõſuetudine capite intecto; ſine petaſo, aut pileo. A.279, b. C.578, b. quando barbam alere deſierint, quando denuo inceperint: quomodo eam radere ſoliti, &c. Gſ. 697, c, d. accumbebant ad menſam, non aſſidebant. A.101,a. multa ad morem potius, quam ad normam pronunciarũt in ſermone. A.470,b. qui inter eos nobiles, noui, &c. A.289,a. rebus ignotis dabant nomina nota, etſi inepta. A.304,a. albatos eos in die feſto, quomodo intelligendum. A.257,a. Plura autem quæ Romanorũ mores, ritus, leges, & talia, attingunt, vt de Ludis, Magiſtratibus, Sacris, Veſtibus, & innumera alia; quærenda potiùs ſingula ſub titulis rerum.

Romani viri illuſtres, qui Stoicæ ſectæ addicti. D.453,a

Romanorum olim immenſæ ex bello clades: tum cædes ingentes ab ipſis editæ, cladeſque aliis illatæ. D.413,b

Romanus ciuis quidam ob occiſum felem ab Ægyptiis diſcerptus. D.182,a

Romanus omnis adulatione corrumpitur, aut corrumpit; dictum vetus vnde. G.357,d

Romani Ciuis titulus nimis hodie vulgaris. B.167,b

Romanenſis vulgo vocata lingua, Italica, Gallica, & Hiſpanica, notha proles Linguæ Romanæ. A.449,a

Romanus Hiſpo. Vide, Hiſpo.

T. Romulius Decemuir legg. ſcrib. D.280,b

Romulus ſcelere & ſanguine Regnum obtinuit. D. 227,a. liberis ciuibus militiæ exercitium, & agriculturam dedit: ſeruis mercaturam & artes mechanicas. B. 12, b. cuius partis Iuris potiſſimùm Leges tulerit: earumque aut verba ipſa, aut ſententia. D.279. quid in expoſitione liberorum obſeruari voluerit. B.409,b Veſtam an ille Albâ Romam tranſtulerit, an Numa. C. 603, b. quis Romulo annus. F.16,d. aſylum eius Romæ. E.519,a. caſa eius Romæ duplex, vt videtur: vbi vtraque: & quanto in honori. G.79,b,c,d

Romulus & Remus in adoleſcentiâ liberalibus ſtudiis operati. D. 203, b. C. 469, a. Romulus vt Romanorum ducum primus, ita inter eximios. C.458,b. primus Tribunos mil. inſtituit, & quot. C. 57, a. ſcutorum vſum Romanis iniecit; vnde ſumto exemplo. C. 74, a, b. primus auctor Romanis deducendarum Coloniarum. C. 385, a. quâ ratione numerum ciuium ſuæ vrbis magnum auxerit. C.386,b. E.519,a. Romam ſuam quadratam ſtruxit. C. 421, a. inſtitutor Feri Veteris, ſiue Romani. C.436,b

Romulus Amaſam interpres Pauſaniæ: eiuſque error. E. 274, d

Rorarii in leui armaturâ qui olim. C.67,a. eorum pugnandi ratio: diuerſi ab Accenſis: etiam à Velitibus. C.240,a,b. ante ortos Velites vbi iis in acie Romanâ locus. C.101,b. quomodo in pugnâ inter Antepilanos procurrerint. C.248,b. natis Velitibus in Romanâ militiâ defecerunt. C.35,a. poſtea in Funditoribus & Sagittariis quaſi reſurrexerunt. C.240,b

Roris aquâ eniti cur ſcarificet. Gſ 735,d

Roſa tincta cruore Adonis. A.240,a

Roſaria aſperſio in conuiuiis Gſ 703,d

Roſcia Lex ſingulis Ordinibus ſua loca ſtatuit in Theatris: non in Circo & Amphitheatris. hinc & Lex theatralis dicta. A.261,a. C.573,a. E.273,d. F.36,d. eam tulit

Otho Roſcius. E.273,d. F.36,d

Æmil. Roſindalius laudatus. B.91,a. ad eum Epiſtola Lipſii. B.78,a

Roſtra, quid Romæ: vnde dicta: quis eorum ornatus: in iis populus ſalutatus, aut gratiæ ei actæ à magiſtratum inientibus aut ponentibus: Suggeſtus dicta Ammiano. C.441,a. D 348,a

Roſtra nauium in poſtibus fixa ab iis qui nauálem victoriam obtinuiſſent. C.213,a

Roſtrata corona, alia à Nauali, maioriſque dignationis. C. 211,b

Roſtrati vectis, quid. C.282 b

Roſtrum, ἔμβολον, in acie militari quid. C.115,a

Roſtrum, Arietis bellici, quid & quale. C.310,a

Roſwintha virgo Saxonum citata. C 322,b

Herib. Roſuueidus laudatus & allegatus. C.619,a 620,a. ad eum Epiſtola Lipſii. B.191,a.442,a

Rota fortunæ. A.39,a

Rota figuli quis inuentor. G.579,c

Rotæ e muris in ſubeuntes hoſtes in præceps actæ. C.352,a. Rotarum contra catapultica tela qualis vſus. C.360,a

ad Ioan. Rotarium Epiſtola Lipſii. B.65,a

Rotunda forma ad perpetuitatem apta, & cur. D.579,a

ad Hieron. Romelaekum Epiſtola Lipſii. B.482,a

Rubellius Blandus quando Conſul. E.154,d. quæ ei vxor, qui liberi. E.547.

Rubellius Plautus, Rubellii Blandi filius; alius ab A. Plancio, Plautio, vel Plautio, Suetonii. E.220,d. 260, d,c. quæ ei vxor. E.547. tantopere ille Stoicus, vt ei crimini datum ſit quod Stoicorum ſectam & arrogantiam aſſumſiſſet. D.449,a. 453,a

Phil. Rubenius laudatus aliquoties & cõmendatus. B.159,a. 234,b. 240,a. 247,b. 248,a. 250,b. 400,a. ad eum Epiſtola Lipſii. B.177,a. 189,a. 222,a. 233, a. 239,a. 387,b. 399,a. 468,a. 526,a. ad eundem & Guil. Richardotum ac Ioan. Bapt. Baronium Phaleuci. B.228,a

Rubigo, Horatio Ærugo. G.396,c

Rubinus vulgi, Pyropus veterum. C.715,b

Rubor a pudore color virtutis, præcipuè in adoleſcente. C. 130, a. G.403,c. ſed Rubor quorundam mali ſigni. E.468,b,c

Rubrum Mare. Vide, Mare Rubr.

Rudem, Rudinum, Rudium. A.126,a

Rude, &, Factum, oppoſita. G.160,d

Rudus in auditiones, phraſis vetus A.176,a

Rudis, &, Rudibus batuere, pugnare, dimicare, præludere, quid. C.505,a,b. 534,a. E.486,d. Rudis quomodo differat a Miſſione, in re Arenæ. C.538,b. 539,a. Rudis indulta veteranis gladiatoribus, aut in aliquo inſigni facto iunis: eaque è ferulâ, quaſi magiſterii ſignum: ii quibus, impetrante populo, data: eius effectus liberari ab Arenâ. ſed quo diſcrimine, & quatenus. C.542,b. 543,a

Rudiarius, Rude donatus. C.543,a

Rudolfi Habeſpurgenſis in myſticam hoſtiam inſignis pietas: vnde ei Imperium prædictum. D. 179, a, b. Imperator creatus quantâ pompâ Aquiſgrani exceptus. B.128,a. tam Imperator aditum ad ſe vel tenuiſſimis perſonis permiſit.

miſit. D.232, b.292. eius elogium virtutis Germanicæ. B.128,a. eius pulchrum factum & dictum de ſopiendis litibus B 154 b.155,a ſolert eius factū in indagandâ fraudatione depoſiti.D.239,a,b. eius vulgarem militem ſe ſimulantis lepidum factum. D. 263, a. eiuſdem Bohemiæ Regem homagium facientem excipientis neglectior cultus, cum faceto dicto ſuiloquis. D.263,a,b

Ruffi Germanorum crines. G.57,d

Corn. Ruffinus Senatu motus quod decem pondo argentea vaſa haberet. G.245,c

Ruffinus Grammaticus citatus. A.44,b. 54,b

Ruffinus Presbyter citatus. C.235,a.628,b.649,b.D.19,a. 565,a. eiuſdem incogitantia.C.652,a,b

Rufuli Tribuni, in militiâ qui. C.57,b

Sex. Rufus Feſtus correctus. A.90, b. E. 245, b. citatus. A.249,a. C.378,a. 423,a. 562,a. E. 122,d. 277,d. F.66,d

Aterij Rufi cuiuſdam funeſtum ſomnium.C.519,b

Rufus, Cadius, quis. E.192,c

Rufus, & Rufinus.Criſpini,qui. E.231,d

Muſon.Rufus. Vide, Muſonius R.

Saluid. Rufus, Vide, Saluidienus R.

Tarius Rufus. Vide, Tarius R.

Trebell. Rufus. Vide, Trebellienus R.

Ruinâ, aut, Ruinæ modo, incidere, deſcendere. G.41,d

Ægid. Ruſcius Hiſtoriarum mediq aut nouelli temporis perſtudioſus allegatus. C.319,a

P. Seruil. Rullus. Vide, Seruilius R.

Rumes, Indiæ Orientalibus Milites boni & fortes; an à memoriâ Romanorum? C.377,a

Rumex, teli genus. A.242,b

Rumificare. A.176,a

Rumilia dea nomen vitioſum apud Plutarchum. A.92,b

Rumina diua. A.92,a,b. 329,a

Ruminalis ficus. E. 236,a

Rumores velle coercere, præcipuum famæ alimentum. D. 49,b

P. Rupilij Lex. A.52,b

Ruplus, quid. C.567,b

Ruſſata, Aurigarum factio. A.144,a

Ruſtica vita vrbanæ prælata. B.12,a. eius verum præconium ex Hippolyto Senecæ. B.13,a. ea conſanguinea ſapientiæ dicta Columellæ. B.12,b

Ruſtici, ſe Antigonum refodere, ſcitum dictum. B.11,a

Ruſtica Romani iunicati. A.284,a

Ruſticus Arulenus. Vide, Arulenus.

Iun. Ruſticus. E.467,c

Ianus Rutgerſius allegatus. Gſ.827,d

Rutili Tribuni mil. qui. C.57,b

P. Rutilius Rufus, vir probus, conſpiratione publicanorum in exſilium miſſus, generosè, vel petente Sullâ, redire ſpreuit. A.38,a. E.125,b. G 135, b,c. 166,d. 338,c. 362,d.428,d. ſcripſit De vitâ ſuâ. E.452,d

Rutilij Numatiani verſus de quatuor mali fati Lepidis ex eius Itinerario citati: iisque data lux. E.238,c,d. Idem Itinerarium citatum. C.387,a.420, b. 427,a. 433,b. 443,b.445,a. 450,b. 452, b. 456,b. D.56,d. 192,c. G.xxxvj.

Rutilum colorem in capillitio amabant Germani; etiam fœminæ apud Romanos, præcipue ſcorta. E.436,b

Rutupinum litus; vnde oſtrea è Britannico mari petebant Romani. G. 80, d

S.

S, Litera veteris ſonor. A. 465, a. pro ſibilo tantùm à multis habita, & ſpreta, imo reiecta: non benè. A.464, a, b. contrà ab alijs affectatè pæne inſerta ex ſupernacuo: quibuſdam & pro R, vſurpata. A.465,a. adeoque ſæpè vetus ſcriptorum cum R, alternat. A.84,b. De S, Liber Meſſalæ Oratoris. A. 446, b. Geminatam eam Latini vſurpant ſæpè pro Z, vt, Patriſſo, &c. A.465, b. S, pingue per Ch, vel Ç, exprimunt hodie Hiſpani. C.264, b.

Sabbathi diei paulatim ritu Iudaico culti Romanis. G.604, c

Sabbathis accendi ſolita lucerna. A.23,a

Sabelli, Samnites. C.342,a

Sabellicus allegatus. Gſ.756,d. eius mira narratio de cambiis opidi S. Petri in Caria. B.192,b

Sabini quod volunt ſomniant, prouerbium. A.209,a

à Sabinis an vſus ſcutorum ad Romanos. C 74,a

Iul. Sabinus à Iul. Cæſare genus ſe trahere iactitans: E.416, d. à Veſpaſiano victus nouem annos in ſpeluncâ latuit. D. 268, b. eius vxoris eximia fides; & quæ. E.417,d

Maſſurius Sabinus. A.244.b.276,b

Oſtor. Sabinus. Vide, Oſtorius.

Caluiſ. Sabinus. Vide, Caluiſius.

Obultron. Sabinus, quis. E.319,c

P. Sabinus à Vitellio præfectus Prætorio, alius à Sabino Præfecto Vrbis, fratre Veſpaſiani. E.363,c

Pomp. Sabinus. Vide, Pomponius S.

T. Sabinus. E.134,d

Sabrina, vel Sabriana, Britanniæ flumen. E.195,d

Sabutanus quidam Præfectus Prætorio ſub Traiano, ab eodem ipſi nec petitis munere ſolutus D.360,a

Saccharum veteres Mel in arundinum folijs vocarunt: eiuſque coquendi modus iis non incognitus. G. 549, d. 550, c

Ioan. Bapt. Sacci laus. B.300, a. ad eum Epiſtola Lipſij. B. 226,a. 282,a. 296,b. 300,b. 307,a. 308,b. 309,a. 407, b

Sacer, quid: Sacer Cereri, Ioui, &c. eſto; ſanctio ſolemnis. A.207,a

Sacri vox ambigui intellectus. A.79,b

Sacerdos Nicetes, rhetor aut declamator nobilis. A.78,b. E.477,d

Sacerdos verus quis. D.516,b

Sacerdotes an in Conſilijs aſſumendi: vtiliter interdum videri; & quatenus: nam ſæpè ſupra prudentes ſapere. D.136,b

Sacerdotes Salij. A.252,b.291,b

Sacerdotes Claudiani. E.251,c

Sacerdotes antiquitus apud Rom. etiam ex adoleſcentibus lecti. G. 128, c. quatenus à militiâ apud eos excuſati. C. 23, a. eorum quibuſdam noctem vnam extra Vrbem manere nefas. G.159,c. dum faciebāt, coronati. E.493,a. G.315,c. non licitum Sacerdoti adſpectare feralia. E.32, d,b.110,d. eorum concipere vota pro ſalute Principum. E.298,d.540,d. ſæpe ij Ludos gladiatorios dabant apud Rom. C.497,a

Sacerdotibus Imperatorum in prouinciis multi in ſacra & victimas faciendi ſumtus. E.251,c

Sacerdotum Collegia, quæ. E.99,c

Sacerdotum Magiſtri. E.149,d

Sacerdotium, quaſi cumulus & clauſula honorum: eaque plurium collegiorum ſæpè in vnum collata. G.60,d

Sacerdotium & Regnum plerique veterum coniuncta habuerunt: quidam diuiſerunt; & quare. D.155,b

Sacra pleraque ab Oriente in reliquum Orbem defluxere. C.265,a

Sacrorum ritualia notatu digna. A.373,a

Sacrorum varij variique olim in Nouo Orbe ritus. D.183,b

Sacra nec in periculis deſerenda aut negligenda: eorum tuitio famam & potentiam Principis domus: variique Exempla. D.177.178,a

Sacra priuata ſua olim familiis. D.326,b

Sacrorum antiſtites aut adminiſtros honorandos, & audiendos eſſe: eiuſque Exempla. D.179,b.180,a

Sacra nocturna Triuiæ. A.374,b

Sacra externa repreſſa: Ægyptia & Iudaica quando Vrbe pulſa. E.73,c,d.540,d. G.xiiij.

Sacra conficienda ſunt, prouerbiale. G.433,d

Sacra, pro Diis ipſis. A.91,b

Sacram coronam facere, Polybio, cùm duo certantes, neutri victores deſiſtunt. G.546,c,d

Sacramentum militare Tribuni mil. vice Conſulum à ſuis legio-

legionibus exigebant: id vnus à Tribuno electus praibat; quem reli,ua multitudo ſequuta, id ſaltem enunciantes, Iurare ſe idem: & qua militaris Sacramenti formula, quaſitum. C.27.28,a
Sacramentum militare ſub Principibus. E.287,d,c
Sacramentum generale hominis, ferre qua conditione Vniuerſi tenentur. G.241,d
Sacrarium Gentis Iuliæ apud Bouillas. E.57,d
Sacrarium mundi Cælum, Philoni Iudæo. D.576,a
Sacrata Lege. D.280, b
Sacrificandi mos antè quam haberetur Senatus. A.418,a
Sacrificantes, coronati. E.493,a.G.115,c. velato etiam capite. C.578,b. E.47,d
Sacrificium ſolenne Oſtia inſtitutum à Claudio. E.178,d
in Sacrificijs quomodo caput velare ſoliti Romani. C.578,b. 579,a. 580,a. E.47,d
Sadducæorum ſecta Iudaica. D.433,a
Sæculares Ludi. A.345,b. diuerſis rationibus ab Auguſto & Claudio celebrati. E.169,c
Sæcularium Ludorum cura penes Collegium Quindecimvirûm. E.169,d
Sæculum Saturnium, aureum. G.209, d
Sæculum noſtrum, ſi quod aliud, religionum ferax, pietatis ſterile. D.368.
Sæculum id eſt, mores, aut peruulgata iudicia. D.332,a
Sæua Lex, a quo. E.177,d.178,c
Sæuitia non niſi in viles & barbaros homines cadit. D 245,b. plus timoris quàm potentiæ Principibus addit. D.32,b
Sagari, vel, Sagarij, qui: videntur minime aliquod theatrale functi: &, Sagariam facere; quid Apuleio. A.144,a
Sagarij Perſarum, qui. C 247,a
Σαγηνεύειν Græcis, quod Latinis, Coronâ cingere. C.266,b
Sagina vox apta quoties de helluone ſermo. E.364,c
Sagina gladiatoria, quid. C.503,a
Saginans eloquentia. E 476,d
Sagitta, & Sagittandi ars, quorum inuentum. C.346,a. pleraque Sagitta hamata: quædam etiam triplici, imo & quadruplici hamo: quales autem Parthis. C 347,a. Sagitta quartâ curſus parte vincit oculum miſſile. C.225,b Sagittarum vis: & an prudenter hodie in bello planè omiſſa. C.225 b. Sagitta etiam Virga dicta. C.346,b. grandiores Indis & Arabibus. C.347,a. earum rarus ipſis Romanis vſus: ſed inter Auxiliares crebrò habuere. C.346,a
Sagittarij in leui armaturâ. C.67,a,b. in exercitu Romano circa Auguſti tempora tam inter equites quam pedites Auxiliarium; Iuſtiniani æuo inter equites grauis armaturæ. C.347,a. in turribus oppugnatorijs impoſiti. C.299,a
Sagittarij, Arquites olim dicti, ab arcu. C.346,b
ad Franc. Mariam Sagri Illyricum Epiſtola Lipſij. B.234,a
Sagum, veſtis militaris: item in tumultu: & quæ eius figura. C.63,a.G.417,d
Sais & Heliopolis velut Academia in Ægypto. C.791,a
ad Hadr. Saiſſenallium Epiſtola, item Teſtimonium, Lipſij. B.187,b 188,a
Sal, Saleſque, vnde dicti dici queant. C.696,b
Sal in ſtipendium militibus è publico datum apud Rom. C.203,b
Salis conficiendi apud quoſdam Germaniæ Galliæque populos ratio. E.235,d
Sala flumen in Saxoniâ. E.235,c,d
Salacio, libidinoſus, à, Salax; vt à Senex Senecio. A.325,b
Saladinus, eximius Saracenorū Princeps, Ptolemaida Chriſtianis eripit: & ad eam tutandam ſatagit. B.339. præclarum eius factum. D.132,a
Salamandra ex igne gigni, & in eo degere, vulgò credita. Gſ.760 c,d
Salaminiorum Senatus tam inhumaniter à Scaptio quodam obſeſſus, vt ex eo quinque fame interierint. C.462,a
Salarium Proconſuli datum, quid. C.474,a
Salarium, pecunia ad ſalem. G.157,c
Salaria annua, quæ. G.219,d
ad Ioan. Bapt. Salaſarium Epiſtola Lipſij. B.244,a
Salientes, id eſt, Fontes ſiue aqua ex aquæductibus ſalientes, quot Romæ. C 445,b. 446,a
Salij Sacerdotes. A.252 b. 291,b. Saliorum Magiſter quotannis ancilia proſeribat. A.131,a
Saliaris ſaltus, quid. G.413,d
Saliare carmine cantata nomina deorum. E.72,c
Saliaris cœna; prouerbium. C 468,b
ad Ferd. de Salinas Epiſtola Lipſij. B. 202, a. 456, a. 461, b
ad Iul. Salinerium Epiſtola Lipſij. B.166,a
Salinum ſacram menſam facit: ipſum etiam inter vaſa ſacra: & quid. C.484,a.
Salitio inter exercitia militaria ad equites ſpectabat; & quid. C.197,a
Salinam mouere, quid. G.534,d
Salix aptiſſima conficiendis ſcalis. C.72,a
Salluſtius Criſpus, perfectus Hiſtoricus. E.vij. Hiſtoricorum princeps, in potiſſima eius peruſtem: Thucydidi ſimillimus. D.126,a. frumentarias largitiones publicas valdè improbat. A.252,a. Pecuniarum gloriam minuendā cenſet. A.196,a. nulla illi cum Cicerone inimicitia: adeoque Oratiuncula illa aduerſaria eorū nominibus quæ circumferuntur, fictitiæ. A.419,a,b. Hiſtoriarum eius iactura. A.195,a. Eius ſtilo conformata oratio in Correctores. A.419,b. eius dictum de occultis hoſtibus. B.268,a. locus eius de Metelli proconſulis in Hiſpaniâ luxu. C.462,b. Loci eius quos Tacitus ſublegit, aut imitatus eſt E.123,d. 253,d 402,d.420,d. 464,d. phraſes aut verba Salluſtiana Tacito familiaria. E 71,d.82,d.91,d.158,c. eius iudicium, Falſo de naturâ ſuâ queri genus humanum, pala in ſequitur Seneca. G.214,c. verba eiuſdem quæ idem imitatus dici poſſit. G.268, c. item phraſie. G.464, d
Salluſtius Hiſtoricus correctus. A 19,a.84,b.85,a.175,a. 195,b 196,a,b.245,b.299,b.C.166,a.683,b.E.126,d F.30,d. Idem citatus, aut verba eius & ſententia intertexta. A.31,a.32,b.102,a.146,a 193,b.249,a.279,b. 281,a.299,b. B.415 b 535,a.C.15,a.16 a.30,a 42,a. 57,b.61 a.62,b.67,b.68,a.72,b.74,b.85 a 93,b.95,a. 102,a.104,a,b.105,a.113,b.174,a.175,a 184,a 189,a. 194,a.195,a.198,a.202,b. 204,a.210,a. 214,b.240,a. 275,b.282,b.296,a 336,a.340,a.343,a.349,a. 352,b. 353,a.455,a.500,a.580,a.D.17,a.& paſſim in Libris Politicis. Item 313,a.331,a.350,b.357,a.484,a 625,b. E.15,d. 20,d.59,c. 64,c. 85,b. 97,d. 121,d. 143,d. 201,d.207,d.208,d.298,d.308,c.378,d 389 d.402,d. 403,d.416,d.G.52,b.87,d.110,d.141,d.145,d.149,c. 193,d. 224 d. 234,c. 239,d. 266,d. 372, d. 404,d. 409,d. 418,d
Salluſtius Criſpus, Hiſtorici nepos, vir verè ad aulam. D.44,a. in ſummâ apud Auguſtum & Tiberium gratiâ. E.6,d.G.195,c.359,d
Salluſtius quidam Ludimagiſter Literam K, vſum Latinis innexit, ſi Iſidoro fidei. A 462,a. E.171,b
Salomonis Regis ſcripta, vt planè diuina, & ſapientia plena, Principi valde commendata. D.135,a 433,a. eius celebrata ſubtilitate factum in indagandâ veritate veræ matris mortui infantis. D.239,a. eius Porticus à quibuſdam quaſi oppoſita Stoa Zenonis. D.449,b. eum tamen Stoici ad Porticum Salomonis adducant potiùs, quàm vt ab eâ abducant. D.453,b. Eius Prouerbia etiam externâ ſapientiâ plena. B. 34, a. ea citata. D 60,a,&c.
Saltare & canere, indigna Principe. D.129,b
Saltationes armatæ, inter agones ſeu ludos Gymnicos. C.196,a
Saltationis Pantomimicæ qui primi auctores. E.29,d
Saltus, inter exercitia militaria, quomodo. C.195,a
Saltus fullonius, quid. A.257,b. G.413,d
Saltus ſaliaris, quid. G.413,d
Saltus, obſcænâ ſignificatione. A.112,b

Salvianus Maſſilienſis citatus. A.522,b. C.489,a.502,b. 558,b. E.408,d. 497,d. 503,c. 520,c. 524,d. 534,d. *Eiuſdem locus quo Tacitum videtur imitatus.* E.462,d

Salvidienus Rufus Conſul creatus nondum Senator. F.55,d *eius infelix ſtructura navium in mari Siculo.* C.304,a

Salvius Cocceianus, quis. E.351,d

Salus & beatitas populi, præcipuum Principis finis. D.28,a

Salus Publica, formula in laudem bonorum Principum. D.329,b

Salutis augurium primum è tenebris ernit Politianus. E.192,d. 193,b

Salutigeri, internuncij. A.168,a

Salutationes matutinæ deorum, item Principum ſolennes, apud Romanos. A.350,a. D.354,a. G.604,c,d. *non ita ſolennes Græcis.* G.478,c

Salutationes matutinæ Centurionum & Decurionum à militibus & equitibus factæ; item Tribunorum mil. facta à Centurionibus & Decurionibus; rurſus à Tribunis cum Centurionibus Decurionibusque Ducis primarij, quo ordine ea & cui fini à Rom. facta. C.179,b. 180,a

Salutatio militaris, complectis armis. E.318,d

Salutatores cum primâ luce, ſæpè antè, exire & diſcurrere ſoliti; & inde Officiaſi dicti; & ree ipſa, Officium. G.668,d

Salutatoribus Principis appoſiti à Claudio ſcrutatores, cur. E.174,d

Samana, navis genus. A.321,b

Sambuca muſici inſtrumenti, quæ forma: ad eius ſimilitudinem dicta machina bellica conſcendendis muris: qualis hæc: eius uſus in aquis maximè: Vegetius etiam, ſed ſolus, in terrâ adhibet. C.271,b. 272. 273. 274. *in terrâ adhibitæ exemplum.* C.363,b

Ioan. Sambucus. A.152,b. 171,a. *humanus is magis quam eruditus.* B.9,b. *is Viennæ innotuit Lipſio.* B.161,a. *dedicata ei à Lipſio editio trium poſteriorum libellorum Taciti, aut Tacito inſcriptorum.* E.455. *ad Sambucum Epiſtola Lipſij.* A.188,b. B.28,b

Sami inſulæ tres. E.63,d

Samnites unde dicti, quibuſdam. C.542,a. *Oſco ſermone olim uſi.* E.112,c.a *Samnitibus arma & tela militaria multa ſumſere Romani: an & uſum ſcutorum: at Samniticū ſcuti forma differens à Romano.* C.74,b

Samnites, pro Gladiatorum ſpecie. Vide, *Hoplomachus.*

Ioan. Samoſcij, Poloniæ Cancellarij, laus. B.215. 244,b. 257,b *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.219,a

Thomæ Samoſcio I.F. Centuria quinta Epiſtolarum Miſcellanearum Lipſij inſcripta à Curatoribus Teſtamenti ipſius Lipſij. B.215.

Samothrace, aut Samothracia, inſula, olim Melane dicta: item Dardania: eadque alias ab Imbraſiâ. E.65,c,d. *in eâ aſylum quo ob ſanctitatem loci confugere ſolitis nocentes.* E.63,c

Samothraces quos principia rerum ſtatuant, Varroni. D.570,b

Samothracum Sacra, an idem quod, Penates Populi Romani: & anea pignus illud Imperij quod in æde Veſtæ religioſè apud Rom. ſervabatur. C.74,b

Samſon inſtinctu divino peculiari ſe ruinâ domus cum alijs oppreſſit. D.526,a

Sanare vitioſas partes præſtat, quàm exſecare. D.62,a

Sancia Hiſpana maritum Ferdinandum Comitem bis carcere liberat. D.269,a

Franc. Sanctius Brocenſis laudatus. B.316,a

Sandapilâ tenuiores elati ab hominibus tantùm quatuor. A.267,b

ad Gerard. Sandelinum Epiſtola Lipſij. B.483,a. 489,b. *in eius tumulum I.C. Phalenci.* B.485,b

ad Sandomirienſem Palatinum, Georgium de Magna Concice Minſchez, Epiſtola Lipſij. B.230,a

Sanguis, priſcis Latinis Aſſir. E.201,d

Sanguis, pars noſtri Theologica, cur, & quomodo: uſitant antem Medici. Gf.701,d

Sanguines dies qui. B.155,b

Sanguinem humanum bibere, in aliquibus morbis ſalutare creditum. G.542,a

Sanguinis miſſio, inter pœnas militares quæ, & ob qualia delicta. C.216,a,b

Sanguinem, etiam humanum, libare mos in aliquibus ſacris. E.201,d

in Sanguine mittendo modus ſervandus ut Medico ſic Principi. G.191,d

Sanguinari, quid. E.476,d

Saniem educere, quid Medicis. G.600,d

Sanies precioſa, Martiali garum. Gf.730,c

Σαυὶς, quandoque Græcis pro Cruce. C.678,a,b

Sanitas, non inter vere bona. D.381,b

pro Sano loqui, facere. A.89,b

Petrus San-Iulianus Burgundiæ deſcriptionem Gallicè vulgavit. E.522,b

Sanmonis cuiuſdam Batavi Reſectiuncula Lipſiana. C.745.746.

Sanquinius Maximus, Præfectus Urbis ſub [illegible] E.144,c

Saperda nobis videmur omnes, cum ſimus coprea; proverbiale. D.154,a

Sapere, aperta res eſt & ſimplex. D.424.

Saphyro catello Lipſiani imagini ſubſcripti verſus heroici. B.395,a. *eiuſdem mors, tumuli inſcriptio, & epicedium.* B.526,b

Sapiens Stoicorum verus, ſeu conſummatus, ab ijs deſcriptus: nec id ſine cauſâ aut fructu; etſi inrepertus. A.24,a.25,a. D.467,a,b. *is, ut phœnix, rara avis, aut nulla.* G.176,d. 454,d

Sapiens proficiens, ſeu procedens, quis: & eius diſcrimino: Sapiens videlicet conſummatus, & Inchoatus, quantum differant Stoicis. D.467,b. G.514,d. *Sapientem vero ante mortem reperiri poſſe abnuunt Chriſtiani.* D.467,b

Sapiens in quo comparatus Iovi. D.507,a. *nulla fortuna dona abnuet; opeſque in domum, non in animum admittet: divitias habere poteſt, dummodò ab ijs non habeatur.* C.415,b. 416,a. D.455,b. *naturâ ſocialis & actuoſus.* D.507,a. G.190,c. *in commune bonus* G.235,d. *ubicumque eſt, peregrinatur, ſtultus ſemper exſulat.* D.411,a. *non ſemper it uno gradu, ſed unâ viâ.* D.402,a. *publicis ut privatis fruitur; privatis, ut publicis.* D.509,a

Sapienti an fas ſit ſibi mortem conſciſcere. B.79,a. *mortem eum aliquando ſumere poſſe, decere, debere, Stoicum Decretum.* D.522. 523. 524. *ſed hoc reiectum; & oſtenſum, non licere, non decere, mixtis rationibus teſtibuſque.* D.525. 526.

Sapienti videri convenire magis cælibatum, quàm coniugium. B.26,b. *uxorem ei ducendam quidam prorſus negant.* A.174,a

de Sapiente vero, ſeu conſummato, Paradoxa Stoicorum ſequentia explicata: atque eorum quædam paraloga oſtenſa.

Sapientes omnes pares & æquales eſſe. D.492. 493. 494. G.498. 534,d. *Soliſque ſapientes inter ſe amici: ſolus enim ſapiens ſcit amare.* G.375,d. 539,d. *Sapientem ſibi parem, & in gaudio ſemper eſſe: eumque animus, ut mundi pars ſuperior, ſemper ſerenus.* D.496,b. 497. 498,a. G.21,c. 44,c. 485,d. 514,d. *Vel in tormentis beatum eſſe; contra Pythagoreos, Academicos, & Peripateticos.* D.498,b. 499,a G.468,d. *Sapientem apathem & imperturbabilem eſſe (attamen ſapiene mediocres affectus, ſed nullos ne a habere debet.* C.135,b) *atque in ea dem plus cula de Affectibus.* D.499,b. & ſeqq. *Sapientem non opinari: itemque non ignorare: non fallere, non mentiri.* D.504. 505. G.324,d. *Sententia eius immutabilis.* Gf.713,d. *Nihil ei præter opinionem evenire & ut in bello ſemper excubia, ſic Sapiens ſemper vigilat contra omnem improviſum inſultum.* B.23,b D.505. 506. *Sapientē ſibi ſufficere, vel, Se ſolo contentum ſuique ſecurum eſſe. Solum divitem cenſendum nullâ re egere, & Eius omnia eſſe.* D.506,b.

D.50[illegible],b.507.508.509,a.G.177,d 288,d.369,c.399,d. 457,d. *Solum liberum; (adeoq; vel ſub tyrãnis. B.10,b.) cæteros omnes ſeruos cenſeri.* D.509,b.510,a.G. 173,d. 5:6,d *Solum Regẽ eſſe.* D.510,a.511.G.634,d. *Sapientem Deo parem; aut ſaliſẽ vicinum.* D.512.513,a.G.73,c. 442,d,c.Gſ.790,d. *Omnia rectè facere, etiam digitum exſerendo: Sine peccatis eſſe: A bono nunquam deſciſcere.* D.513,a,b.G.525,d *Solum pulchrum, nobilem (clarum, ſed non glorioſum.* G.611,d) *ciuem, magiſtratum, prætorẽ, iudicem, oratorem, poëtam, doctum, vatem, ſacerdotem (etiam bonum artificem manuarium.* G.577,d) *vno verbo Omnia eſſe.* D.515,b.516,a,b. *Non iniuriâ affici, non inſaniâ, non ebrietate.* D.516,b.517,a,b.G.548,c. 549,d. *Non ignoſcere, Non miſereri.* D.518.519 a

Sapientem ſuum nullum Stoici repræſentare poſſunt inconcuſſum & apathe: poſſunt Chriſtiani. Gſ 719,d. *fatentur enim illi motibus primo primus eum non planè poſſe reſiſtere: ac concuti, at non vinci.* Gſ 719,d.790,c. *ne ita quidem animo immotus Zenonis, quin vulnere affectuum ſanato, cicatricem aliquam retineat.* G.13,d

Sapiens ſe demittit, ſtultus extollit; vt ſpicarum grauida inclinant, vacua attolluntur. E.M.33.

Sapiens quatenus ad rempubl. acceſſurus Stoïcis, item Epicureis. G.255,c.603,d

Sapiens quos antecedat cogitare debet, non quos ſequatur, in bonis temporalibus. G.414 c,d

Sapientem vel cæcum in vitâ manſurum, dogma Epicuri. G.619,c

Sapienti rarò interuenit fortuna, dictum Epicuri. G.183,d

De Sapientis Conſtantiâ, &, Quòd in Sapientem non cadat Iniuria, idem Liber Senecæ: magni animi ſcriptum: quando conſcriptum; quà ſerie: & quæ eius materies. G.170.

De Sapientis otio, aut ſeceſſu, Tractatus Senecæ quando ſcriptus, & Epiſtoláne an Liber, incertum: malè hactenus individuum cum De Vitâ Beatâ ſubiunctus: ſcripti ordo & materies: atque id ἀκέφαλον, ſed paruo defectu. G.253,d. *quomodo iam à Lipſio diuiſus.* G.254,b,c

Sapientia Stoicis dicta Eruditio. G.460,c. *ſola eo virès facit; vt eius rudes, pueri.* G.73,d. *perfecta, optanda magis quam aſſequenda.* A.209,b.G 414.c

Sapientia duplex: propria; minutatia. D.38,a. *Sapientiâ à Philoſophiâ; item a Prudentiâ, diſcrimina.* D.465,b. G.571,d. *Sapiẽtia Stoicis Virtus eſt; & contra.* D.459,b. 485,a. *cur pleriſque ſcientia vel ars ſit.* D 466,a. *eam doceri & diſci: non a naturâ tantùm eſſe: omnibusque offerri.* D.468,a.469,a,b. *eius vnum & animo profuturum ſtudium.* D.459,a. *procul ea inuenis ſeuera apparens; propius accedenti lenis & clemens.* D.386,a. *eam non voucndo, ſed conando acquiri: & ad eius ſtudium adhortatio.* D.399,b. *eius autem ſtudium ad quid in capeſſendâ republicâ vtile.* E.395,d

Sapientia ſumma, velle quod vult Deus. B.111,a. *ea adfectus regit & dirigit, vt familiam hera aut domina.* B.152,a *non ſubiacet arbitrio humano, aut calumniæ.* B.270,a. *vitta eſt quam Vlyſſi ſub pectore ponendam dedit Leucothea.* B.328,a. *eius ſtudium, ſolum ut penthes in eriſtatiâ temporum.* B. 320. *nunquam ea ſera venit, etſi tarda.* B.225 b. *Sapientiæ pars eſt leniter deſipere.* B.73,b. *nimium autem ſapere, non ſapere eſt.* B.189,b. *è potiſſimis enim eius præceptis, Tenere modum.* E.453,d. *ad Sapientiam autem multi peruenire potuerant, niſi iam ſe peruenisſe putaſſent.* B.372,b. *ſine eius gubernaculo vita humana nauis ſimilis iactata ſine clauo.* B.74.a

Sapientia alta & educata in hortis. D.398,a,b. *rure aptius colitur, quàm in opidis.* B.12,a

Sapientia, & ſimilia, Stoicis corporea. G.656,d

Sapientia, pro Theologiâ Naturali, aut Philoſophiâ Primâ. D. 537,a

Sapientiolus animæ pars, Tertulliano quæ. D.623,a

Sapientiales Libri Bibliorum commendati. B.387,a. *citati.* D.482,b.498,a.499,a. 509,a.Gſ.741,d

Sappho, pullaria, quo intellectu. G.569,c

Sapo rutilandis crinibus. E.436,d

Sapor Perſarum Rex equum aſcenſurus Valeriani Imperatoris dorſo innixus. D.188,b

Ioan. Saracenus Abbas Vedaſtinus inſcripta Notæ ad Libros Politicorum Lipſij: eiuſque benignitas & munificẽtia prædicata. D.119. *eius aliæ eminentes virtutes.* D.120. *ad eundem Archiepiſcopum Cameracenſem deſignatum Epiſtola Lipſij.* B.380.a

Sarapis Ægyptiorum Deus maximus, & Mundus. Eius ad Nicocreontem Regem reſponſum apud Macrobium. D.580,a. Vide etiam, *Serapis.*

Auguſtin. Sarattus allegatus. B.301,b

ad Hadr. Saramam Epiſtola Lipſij. B.78,b.100,a

Sarayna. Vide, *Torellius.*

Sardanapali, quamuis luxurioſi, modeſtiæ ſingularis ſymbolum, quod ſepulchro ſuo incidi voluit. D.258,a

Sardis Lydiæ ciuitas celebris. G.329,b

Sardiani valde terræmotu adflicti: & in id Epigramma Bianoris. E.60.b

Sardinia, prouincia populi; eaque in Sicilia prima prouinciarum. A.53,a.E.274,d. 275,c. *quâ occaſione cum Siciliâ ea Romanis acceſſerit.* C.456,a

Sardorum veſtis Maſtruca. E.442,c

Ioã. Sariſberienſis laudatus & allegatus. A.157,b.C.631,b D.45[illegible],b.E.207,d.G.148,c. 500,c,d. *eius locus totidem verbis e Stratagem. Frontini.* E.417,c,d. *eiuſdem Elogium de Senecâ.* G.xxviij.

Sariſſa, vox communis ſtatario telo, & miſſili. C.341,a. *pro ſtatario telo Hiſpanis hodie cognominatur Regina armorum: Gallis varius eorum vſus nec tam inſignes ijs Heluetis, vt ſoliti.* C.226,a

Sariſſa Macedonica, alia ab Haſtis Triariorum Romanorum. C.88,b. *vtile teli genus, præcipuè contra equitatum: cur tamen a Romanis in ſuâ militiâ non recepta.* C.226,a,b

Sarmana, ex Indorum Philoſophis, Clementi Alexandrino. D.433,b 434,a

Sarmatæ olim incertis ſedibus vagi. G.139,c,d. *ſpecus inhabitabant ob ſæuitiam hiemis.* E. 441,d. *braccæ ijs laxiores.* E.442,d. *a diuerſis partibus militare ſoliti.* E.157,d. *contis in bello vſi: item teſtibus, & quomodo.* C.246,b. *quomodo eorum præcipui cataphracti.* C.85,b. *Sarmatæ, hodie Poloni & Ruſſi.* G.139,c,d

Sarmentitij vnde per conuicium dicti à gentilibus Chriſtiani. C.471,b

ad Eman. Sarmiento de Mendoza Epiſtola Lipſij. B.315,b

Sarpedon Catonis minoris in pueritiâ pædagogus. D 199,b

Sarranus, ſecundùm quoſdam, cognomen Att. Reguli, vnde. D.342,b

Franc. Saſſenas commendatus. B.307,b

Satagius, πολυπράγμων, à ſatagendo, Senecæ. A.302,b. G.162,d

Satibarzanes ſatrapa. D.234,a

Satine, exordium Comicis familiare. A.209,b

Satis agere, quid propriè. A.276,b

Satis eſſe, quâ ſignificatione dicatur. A.22,b

Satis nihil ee eſſe, cui quod ſatis eſt, ſatis non eſt. G.389, d

in Satisfactione ſolennia verba quæ. G.301,b

Satrapa, qui. G.423,d

Satrius Secundus, quis. E.120,c. 147,d. *alijs Atrius.* G.125,d

per Saturam exquirere ſententiam, aut, per ſingulos, diuerſa. A.419,b

Saturnalia, ſeu Saturni feſtum antiquiſſimum apud Romanos: quando inſtitutum: quo eius menſis die celebratum: per id vſuraria quædam libertas ſeruis: ex quâ id orig.n.: ſorum aleatorum ijs ſine probro calefactam item ſumma inter omnes hilaritas & lætitia: pilleo ſumti: Io Saturnalia! Saturnalia! &, Bona Saturnalia! paſſim acclamatũ: ſunt plura quæ per id feſtum obſeruata. A.169,b.180,b. C.484,b. 485. & ſeqq. 579,a. G. 417,c,d. 462,d. Gſ.824,a,b. *totum Imperij Claudiani tempus Saturnalia fuiſſe, vnde vocatus Senecæ.* Gſ 831,c

Saturnalia ante Cæſarem XIV. Kal. Ianuar. ab illo XVI. celebrata, duoq; dies acceſſere: quartum quis addiderit, ignotum: quintum addidit Caligula: qui poſt abolitus a Claudio; iterumque ab eodem reſtitutus. C.487,b.488,a
in Saturnalium Sermonum Libris quòd in multis cum Fabro aut alijs eadem dixerit Lipſius, veris rationibus excuſatum. C.677.
Saturnale ludicrum in creando rege. E 217,c,d
Saturnalitia munera, quæ inter amicos vltro citroq; per Saturnalitia feſta miſſitata. C.506,a
Saturnus, inter veterrimos Italiæ deos, à ſatione initio Saturnus dictus, crebra eius & veteris terminatione in nominibus deorum. C.485,a. *vnde Pollucis filius quibuſdam dictus.* C.485,b.486,a. *cum falce pictus.* A.85,a. *quid ea falx denotat.* D.404,a. *in eius tutelâ ærarium, apud Rom.* D.325,b. *per totum annum vinctus fictus, quod menſe Decembri quaſi releuaretur, Saturnales dies inde orti.* A.180,b
Saturnus Romanis & Græcis inter inferos deos, non inter ſuperos: hinc Saturnius dies infauſtus habitus: & κρόνιον ὄμμα Græcis: ſacerdoteſq; eius inde coccinati. C.489,a,b. *hoſtia etiam humana ei immolata.* A.380,b. *eique Carthagine ſtato die quotannis pueri viui comburebantur: & magno numero extra ordinem rebus triſtibus.* D.182,a,b
Saturnus inter præſides gladiatorum. C. 489, a. *eique ex parte Ludi amphitheatrales ſacri.* C.560,b
Saturni ædes. E.316,d
Saturnus, qualis planeta, & quomodo fulminare dicatur. Gſ.795,d. *eius periodus quot annorum.* Gſ.682,d
Saturnium ſeculum, aureum. G.209,d
Saturnius mons Romæ, Capitolinus. C.429,b
Vol. Saturninus. Vide, *Voluſius S.*
Satyra Menippæa Lipſij, Ioſ. Scaligero inſcripta. A.415. *quale id ſcriptum.* A.416.& ſeqq. *Germanorum quibuſdam parum grata.* B.19,a.23,a. *miré a varijs calumnijs petita: & earundem reiectio.* C.482.
Satyrarum ſcriptioni ſua quædam peculiaris dictio. A.334,b
Satyri picti virilibus ſurrectis. A.331,a
Satyrica ſigna contra faſcinum valere credita. A.331,a
Saturnius Trogus. E.183,c
Sauilij Angli duæ bonæ in Tacito correctiones. E.329,d. 454,d
Σαυνίον, Verutum, iaculi genus. C. 342,a
Saurion, ſigni militaris genus, quale ignotum. C.109,b
Sauroter, σαυρωτὴρ, quid in haſtâ. C.93,b
Saxa & faces, populi ſeditioſi tela. A.365,b
Saxa grandia in teſtudines machinaſque hoſtiles è muris proiecta. C.348,b.353,a
Saxis occidi, inter pœnas militares, apud Macedonas, & Romanos. C.215,b
Saxo deijcere, id eſt, Tarpeio: quod ſupplicium in magnis ſceleribus Romæ. E.53,c. G.13,c. 371,d
Saxa obliqua ad Chalcidonem. E 208,d
Saxones, vnde dicti VVindichindo. E.437,a
Saxonis quam rigidi in adulteras. E.443,c
Saxones a Carolo Magno in Belgicam traducti. C. 388,b
Se, quomodo efferendum. A.461,b
Scabillum, pro, Scapillum, & ſimilia. A.458,b. *Scabillum, quid.* G.478,c
Scacoculis quidam ſpecie religionis rem Turcicam in diſcrimen adducit: tandem à Perſarum rege cum ſuis caſus. D 160,b
Caſſij Scæuæ, Centurionis Cæſariani, incredibilis virtus militaris, & diſciplinæ obſeruantia. C.218,a.458,a
Mut. Scæuola dexteram igni intrepidus immiſit. G.190,c
Scala Gemoniæ. G.41,d
Scala in oppugnationibus cuius inuentum quæ in earum fabricâ, atque etiam collocatione, obſeruanda. C. 270,b. *earum varia genera: potiſſima enumerata, deſcripta, & depicta.* C.271.273. *rotis ſurrepentium, pontemque ſupra ferentium genus: alia in turribus oppugnatorijs in muros erigenda.* C 299,a
in Scalis muris adpoſitas furca à Romanis vſurpata, quomodo. C.348,b
Scalaria in gradibus amphitheatralibus, quæ, & qualia. C.569.
Iul. Scaliger laudatus. A.452,b. B.87,b.99,b. *Eius ad Ferrerium Epiſtola, in qua natales ſuos, ſuaque gentis originem & gloriam recenſet; item indolem ſuam, facta, ſtudia, memoriam, & alia deſcribit.* B.88.89,a. *Eius Poemata æmula quibuſuis ex antiquis, ſi maior cura & lima acceſſiſſet.* B.74. *Poemata eius pia.* B 333,b. *Carmen de Deo planè diuinũ.* D.576,b. *Ariſtoteles ei quaſi deus.* F.62,c. *quod Iuuenalem in Satyrâ Horatio præferat, benè iudicat.* A.160,b. *non tam commodè de Catullo.* A.160 b. *de Martiale iudicium eius probum.* A.143,b. *de Tragœdijs quæ Senecæ nomen præferunt, haud rigide verũ.* A 358 b *literam R difficulter is pronunciabat.* A.464,a. *ſententia eius de literâ F infirmata.* A.490,a. *argutia de Accentibus, vera non vera.* A.469,a. 470,a. *narratiuncula ipſius de mira induſtria & docilitate equi.* B.310,a. *alia de mirâ canis in dominum fide.* B.394,b. *Idem allegatus.* C.131,d. Gſ.760,d.788,c. *eiuſdem error.* Gſ.818,b
Ioſephus Iul. F. Scaliger aliquoties eximiè laudatus. A.100,a 148,a,b.178,a.180,b,183,b.199,a.327,a.330,a.454,a,b *is Aquila in nubibus, Lipſio: qui Plautum ab eo correctum optat.* B.10,a. *de eius ad Catullum, Tibullum, Propertium Notis iudicium.* B.16,a. *correctio eius in Catullo laudata.* E. 272,c. *alia in eodem minùs probata.* E.179,b. *laudabilis eius opera in Varrone.* A.421,b. *eiuſdem in Auſonium Nota memorata.* B.19,b. *ipſius ad Frãciſcum Vertunianum Epiſtola.* B.88,a. *eiuſdem allucinatio in die cladis Alienſis, &c.* E.277,c.538. *ad eum remiſſus Lector de Ficu Ruminali & Nauiâ.* E 238,a. *Idem allegatus.* C.73,b.341,a. *eius conuiciatores perſtricti.* B.32,a *Lipſij ad eum Epiſtola.* A.142,a.147,a.153,b.175,b.193,a. B 11,a.79,a.332,b.335,a 336,a.338,a.347,b. 359,a. *Satyra Menippæa eidem a Lipſio inſcripta.* A.415. *correctio eius in Plutarcho.* C.16,b. *in Tertulliano.* C.610,a. *Eius correctiones quædam in Senecâ memoratæ, nonnullæ cum laude: ad eum etiã ſemel remiſſum.* G.417,d.442,c. 611,d.647,c.651,d. Gſ.706,d.800,d.825,b 832,c. *Miſcellanea quædam eiuſdem correctiones & opiniones, maximam partim acutæ & probæ.* A. 76,b. 77,b. 162,a. 170,a.180,a.241,b.378,b.463,b
Scamnum interdum idem quod Sella aut Cathedra geſtatoria. B.121,a
Scaphia ex ære, Vitruuij, quæ. C.610,b
Scapij cuiuſdam effera barbaries in Senatum Salaminiorum. C.462,a
ad Guil. Scarbergerum Epiſtola Lipſij. B.140,a. 320,b. 401,a
Scaurus Princeps Senatus, quis. G.322,d
M. Scauri Theatrum temporarium, opus omnium quæ vnquam humanâ manu facta ſuêre maximum, Plinio. C.418,b
M. Scaurus de Vitâ ſuâ ſcripſit ad L. Fuſidium. E.452,d
Mamercus Scaurus, probroſiſſimæ vitæ homo ſub Tiberio: inque eo Scaurorum familia extincta. E.155,d. G.322,d
Scaurus Grammaticus. Vide, *Terentius Sc.*
Iac. Sceglius laudatus. F.22,b. *eius correctiones in Velleio.* F.41,d.78. & paſſim pagg. ſeqq.
Sceleratus Campus quis, & vnde ſic dictus. C.617,b
Scelesti etſi tuti aliquando, nunquam ſecuri. D.124,b
Scelus ad quod præcipite impetu inconſideratè curritur, perpetratum mox veris precijs æſtimatur. E.241,d
Scelus felix, callidus virtus vocatur; id eſt, cùm opprimi nequit. D.76,a. G.609,d
Scelerum memoria de nocte inquietat. A.734,a
Scelera ſceleribus tuenda quidam volunt. G.198,d
Scelera vel aſſenſu, nedum conatu committuntur. & quando vel cogitata punienda. G.177,c,d
Scelus Polymneſtoris pro ipſo Polymneſtore. A.25,b
Scematicum, falſus titulus Comœdiæ Plautinæ. A.152,a
Scenam ſæpè ſcorta obſidebant. A.255,a
Scenæ artifices, qui. B.452,b

Scena tota argentea, etiam in municipijs, quo exemplo. C.407,a
Scena ſcholaſticorum. E.487,d
Scena temporaria. E.246,c
Scenici Ludi antiquiores muneralibus. C.588,b
Scepſis a Philoſophia Pyrrho dux & auctor: ea quæ. D.460,a 461,a,b. *quem vſum, quem abuſum ea habeat.* D.462,a,b
Lamb. Schafnaburgenſis qualis Hiſtoricus. D.126,b. *in rebus Anni* 1076. *Antuerpiæ meminit.* B.224,a. *eius locus de congelatione Rheni à feſto S. Martini ad Kal. Aprilis.* B.466,b. *Idem citatus.* C.767,b. D.244,b
Schema, id eſt, geſtus. A.121,b
Schemaſin pro, Schemaſis, ſcripſit Varro, & alia ſimilia. A.73,a
Schenkius Medicus allegatus. Gſ.788,d
ad Gaſp. Schetum Epiſtola Lipſij. A.162,a
ad Ioan. Scheyſium Epiſtola Lipſij. A.201,b
Schola veterum ab Academijs hodiernis quomodo differant. C.794 b
Scholiaſtes Iuuenalis, Perſij &c. Vide, *Iuuenalis, Perſij*, &c.
ad Ægid. Schondonchum Epiſtola Lipſij. B.157,a.226,b. 505,b.513,b.511,b
ad Andr. Schenanum Epiſtola Lipſij. B.177,b
ad Gaſp. Schoppium Epiſtola Lipſij. B.314,a
ad Henr. Schottium I.C Epiſtola Lipſij. B.493,b
Andr. Schottus è primis & interioribus amicis Lipſij, eſque laudatus. A.333,b. B.130,b.160,b. *eius verſio Bibliothecæ Photij commendata.* B.260,a. *eius opera laudata in Senecam Rhetorem.* B.380,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.165,a.202,b. 212,a. B.32,b.176,b. 262,b. 290,b. 490,b. 507,a. 508,b. 513,b 517,a. 514,b
ad Franciſcum Schottum Epiſtola Lipſij. B.130,a
ad Gaſp. Schnermannum Epiſtola Lipſij. B.32,a
ad Henr. Schulteium Epiſtola Lipſij. B.167,a
Sciathus inſula, quæ. G.74,c
Scientia, vnicum bonum Socrati; vt Inſcitia, vnicum malum. D.459,a. G.442,c,d
Scientia bonorum & malorum immutabilis efficit virtutem & verum Bonum, Stoicis. D.494,a,b.493,b. *bono magiſtratui bonoque ciui neceſſaria.* D.516,a
Scientia inuariabilis: nec ſine conſiſis. D.45,a b. *contraria Opinioni.* D.504,b. *redundans inutilis.* D.127,b. *Principi aſſumenda tantum vtilis: inque eâ tenendus modus.* D.128,a
Scientia & prudentia omnis inutilis, imò noxia, ſine probitate morum. B.21,a
Scientia nihil ſine Sapientiâ. A.210,b
Scientia Dei eadem cum Præſcientiâ. D.557,a
Scientia vna in diuinis rebus, Nihil ſcire. D.405,b
Scientiæ vulgares aut Doctrinæ, Stoicis non vere Scientiæ; ſed ſuo verbo ἐπιτηδεύματα, *Studia.* D.505 a
Scientia Iuriſconſulto ruminanda, augenda, & excolenda. B.443,b
Scientia quomodo peregrinationibus augeri queat. B.20,b
Scimpodium, quid. A.270,a
Scinis homines arboribus diſcerpentis crudelitas. G.409,d. Vide etiam, *Sinis.*
Scintilla parua neglecta magnum ſæpè excitat incendium. D.110,a
Cn. Scipionis, patrui Scip. Afric. (non ipſius Africani) filia quâ dote à Senatu Romano dotata. G.83,c,d
Scipio in prælio ad Ticinum patrem ſeruauit. G.305, d
Scipio (poſt Africanus maior) in Siciliâ crepidatus opinionem luxuriæ affilians, cur. E.506,b. G.9,d. *eius in iuuentute exercitia militaria.* C.193, b. *Carthagine Nouâ expugnatâ prudens conſilio Lælij ſactum in lite duorum competitorum corona muralis.* C.217,b. *in pugnâ Africanâ cur manipulos in quincuncem non diſpoſuerit, more Romanis vſitato.* C.99,a,b. *quantam auri argentique vim ex Hiſpaniâ, item victis Carthaginenſibus, præ ſe in ærarium tulerit.* C.400,a. *Iouis in Capitolio conſulere exiſtimatus.* D.122,b. *in corporis habitu & cultu verè virilis.* D.264 b. *maluit fidem ſuam decipi, quam accuſari.* D.252,b. *nec ſæpius iniurijs laceſſitus, de fide vnquam decedere voluit.* D.293,a. *quanopere Ennium pœtam viuum mortuumque amauerit.* D.275 b. *eius ſponſa ſponſam intactam, etſi captam, reſtituentis ſine redemtione, laudabilis de libidine & auaritiâ victoria.* D.266,b 267,a. *factum eius fratrem liberantis pinno magis quam ciuile.* G.100,d. *quomodo honores recuſans adeptus maximos.* G.228,d. *cur Româ ſeceſſerit.* G.556,b,c. *in voluntario exilio Literni obijt.* G.100,c.229,c. *incertum vbi ſepultus.* G.555,d. *eius imago in Capitolio.* E.72,c,d
Scipionis Africani maioris diuina in bellis felicitas: poſterioris diuina in iiſdem virtus. C 458,b
Scipio Æmilianus, ſiue Africanus minor, ſeuerus veteris diſciplinæ militaris exactor. C.156. *in ſtramento cubuit.* C.155,b. *eius in obſidendis Carthagine & Numantiâ opera magna cum magnis molimini.* C. 283, b. 284,a,b G.9,d 176,d. *cur ex vrbibus dirutis non multum prædæ obtinuerit.* C 400,a.b *quanti Polybium, item Panætium Stoicum, aliosque viros doctos fecerit.* D.275,b. 443,b. *eius in Sulp. Gallum verba ex Agellio enata.* A.118,a. E.165,c
Scipionis Africani verba contra Tib. Aſellum apud Agellium correcta. A.46,b
Scipio Naſica theatrum quod L. Caſſius Longinus moliebatur, emol vt prohibet. F.20,d. *porticus quando ipſe in Capitolio ſtruxerit.* F.23,d. *dux tumultuarius Patrum in ſeditione Gracchanâ.* G.41,c. *a ſapientiâ Corculum vocatus.* A.143,b. Gſ 823,c
Scipio, Pompeij Magni ſocer, centurionem captiuum, quòd à Cæſare deſciſcere nollet, parum generosè iubet interfici. D.254,b
Scipio eburnus Regibus benè meritis miſſus à Romanis. E.117,c,d
Scire plus velle quā ſatis eſt intemperātiæ genus eſt. D.24,b
Scire multa mauc, quam ſciri, verè dictū eſt. C.557,a
Scire nihil, quorum Philoſophorum opinio. A.166 b
Sciron peculiaris Athenienſibus ventus. Gſ.766,d
Sciſſores in conuiuijs, qui. C.511,b
Scita, Stoicis dogmata. D.471,b
Scitum, generale nomen cuiuſcumque decreti aut iuſſi. E.172,c
Sclopetorum machina quando primùm in Belgicâ viſa. C.773,a
Scombri piſces ad quid ſolummodo vtiles. G.601,d
Scorbutus morbus, quis: an, & quo nomine veteribus cognitus. C.735,a
Scordalus, quis: & vnde vox. G.477,b,c. 547 d
Scorpiones, quod, aut qualc inſtrumentis bellici genus: Manuballiſta poſt dicti. C.326,a. *minora ſpicula eijciunt, balliſtæ maiora.* Gſ.706,d
Scorpius Agitator. A.145,a
Scorta quomodo a matronis diſcreta olim. E.509,c. *proſtabāt corporibus nudis.* E.275,c. *ea in ſcenam introducendi mos Romæ vetus.* A.254,b. *ad Marſyæ ſtatuam proſtabant.* A.110,a. *ſub veſperam proſtabāt ad lucernas.* A.235,b. Vide etiam, *Meretrices.*
Scorta communi ſignificatu, in Romanorum caſtris nulla, nec in Macedonum: ſi quando e Romanorum caſtris exacta leguntur, quomodo intelligendum. C.217,a
Scortis caſtra comitari volentibus naſi reſecti apud Germanos ante pauca ſecula. C.217,a
Scortum quaſillo preſſum. A.26,b
Scorteum, Feſto pro Pharetrâ. C.347, b
Scorteum quod veſtimenti genus. Gſ.753,c
Scotici canes in Circenſi pugnâ Romæ exhibiti. B.391,a
Scriba, inter miniſtros magiſtratuum. A.278,b
Scribarum ordo non inhoneſtus Romæ: in decurias tribunitij precio patebat libertis. E.224,c
Scriba copiarum Socialium, quis. C.29,b
Scribendi alia longè ratio veteribus quàm recentioribus. A.58,a,b. *à ſcribendi veteri conſuetudine non temerè recedendum.* A.64,b
Scribere militem, vnde dictum. C.235,a
Scriblitarius & ſcriblita, quid. A.85,a

Scribonia prior Auguſti uxor, mater Iuliæ. E.546. G.506,d. eius vox ad morituruum nepotem Libonem Druſum. G.50?,c

Fur. Camil. Scribonianus contra Claudium Imp. bellum movens, legionibus quas in partes traxerat deficientibus, præ deſperatione ſe interficit. B.523,a

Scribonianus Craſſus Piſonis a Galbâ adoptati frater. E.312,d

Scriboniorum fratrum mira concordia. F.407, c,d

Scribonius Libo Druſus, quis. E.51,c,d

Scriboniorum Libonum, Auguſtis & paulo poſt ante, Stemma. E.503.a,b

Scribonius Largus Medicus correctus. A.321,b. E.210,c. citatus. E.18?,

Scripto etiam præſentes amicos compellare, inventum Iulij Cæſaris. E.122,d

Scripto militi plerumque damnati alicuius cædes mandata. F.6,c

Scriptores veteres tam multos interiiſſe, damnum. A.195,a

Scr: ? in aliam rem vtilis. A.219 b

Scriptores velut candidati famæ. G.63,d. qui eorum prudentiſſimi, plerumque ij aſtrictiſſimi. D.21.

Scriptura, vectigal: & quid, Ager Scripturarius. C.389,b

Scripturarij æra ſua mulctam pecuniarum exigentes. A.126,a

Pet. Scriverius laudatus. G.608,d. ad eum Epiſtola Lipſij. B.467,b

Scrobium inventio in ſupplicijs, vnde. E.31,d

Scrutatores ſalutatoribus Principis exemplo tyrannorum Græcorum à Claudio appoſiti, cur: at ijdem a Veſpaſiano ſublati. E.174,d. 175,b,c

Sculptores poſteriores aui, qui. E.315,c

Scutale funda, quid Livio. C.337,a

Scutum, optimum armorum. C.226,a. vnde dictum: è quâ materiâ: quomodo differat a Clypeo: quæ forma: duplex, ovatum & imbricatum: vtrumque oblongum: ſingulorum deſcriptio & imago. C.71. E.49,d. eorum apud Romanos origo iam à Romulo: ſed ita vt & Clypeis vteretur: donec, ijs reiectis, ſolis Scutis vſi. & quando: atque à quibus exemplum. C.38,a. 74,a,b

Scuti ligna è quâ arbore: quomodo compacta aut iuncta, linteoque & corio ſubducta & inducta. C.72,a. 73,a. Romanis ferreo, quibuſdam poſt & argenteo, margine quâ parte & cur munitum. C.73,a. grandiori plerumque duæ anſæ: eæ quid, & quorum inventum. C.243,a

Scuta ſua Romani & Græci curioſe cuſtodientis & involucris cuſtodiebant, donec tempus pugnæ eſſet: an & in armamentario aut repoſitorio publico aſſervata. C.244,b. in decurſione militari digniores, ſi vellent, armigero ferenda dabant. C.195,b. reliquiſſe autem ſcutum in conflictu, magnum flagitium apud eos; vt & apud Germanos, & Græcos. C.218,a

Scuta e viminibus texta quibus olim gentibus in vſu: Romano talia equeſtria, & rotunda, cur: Scuta tamen viminea improba habita. C.72,a,b

Scuta Germanorum, Gallorum, & quorumdam Hiſpanorum qualia. C.241,b. 243,a. E.49,d

Scuti Liguſtini forma; tum & Samnitici; deſcendentes à Romani. C.74,b. 523,a

Scuta Romanorum, aliarumque gentium, variè picta, etiam ab heroicis temporibus: diverſa in ijs repræſentata; vt, Animalia, Fulmen, Imagines deorum hominumque, ſigna & inſignia, & alia talia: cuius rei inventores Cares. C.239,a. 243,a,b. Gſ.832,b,c. nomina etiam Impp. & alia ſæpe inſcripta: etiam liberâ republicâ ducum. C.244,a. E.376,d

Scutorum multiplicatâ ſerie caſtra loco valli à Romanis cincta, quando. C.160,b

Scuta à militibus inverſa in luctu: etiam in transfugio. E.76,c

Scutum apud Homerum formâ orbis. E.508,b

in Scuto novos Principes elevandi mos apud quas gentes. E.399,c,d

ad Scutum inclinare, pro, Ad ſiniſtram deflectere. C.188,b

Scutum (tolerantiæ) ſumere potius quam gladium oportet contra tyrannum. D.113,a

Scylla. ſaxa aut ſcopuli naufragijs olim infames, vbi. G.410,d. 533,c

Scylla, ſaxa & brevia marina, ſæpe pro ipſo Mari. A.359,b 371.b

Scythæ, incertis ſedibus vagi. G.41,d. 139,c,d. tur magnam totius Aſiæ partem cingere dicti. G.5 ,d. Scythæ, potores Platoni. B.140,b. incrantio mortui libere quandoque ſoliti. C.509,a. eorum amicitiæ ſanciendæ ritus E.2 ,c,d

Scythæ primi Sagittariæ inventores, quibuſdam adeo iuxta Sagittando, quod Belgis Schieten, dicti Becano. tum quæ Scythici arcus forma. C.346,b

Scythæ quomodo veſtibus vſi in bellis. C.24 b.24 a transeundi flumina quis eis mos. C.304,a. ſecuribus etiam in bellis vſi. C.343,b

Scythis ſui Philoſophi, Iuſtino & Curtio. D.434,a

Scytharum ad Alexandrum egregia vox de ſanctitate in fide colendâ. D.132,a

Scythicæ mulieris in maritum Thracem caritas, cum ſingulari æquanimitate coniuncta. D.269,b. 270,a

Se ſugere magna virtus. A.24 b.25,a

Se, id eſt, Senatus, in veteribus libris. A.30,b

Sebaſtiani Luſitaniæ Regis infelix cum ipſius interitu in Mauros expeditio. D.261,a

Secedere in Senatu, quid. G.653,d

Seceſſus per ſe bonus; præcipue ſi a vulgo & pravis ad bonos iunr. G.254,d.

Seceſſus à turbis, pabulum & deliciæ animi. D.507,a. Principibus tamen & Regibus non nimis conducit. nimia enim abductio ſeu ſeceſſus tollit munus & officium Regis. D.264 b

Secius, Adverbium. A.82,a

Secretum, anima conſilij. D.42,a. 140,a exteris ſignis indicijſque ne prodatur, cavendum. D.140,a b

Secta Philoſophorum vniverſe tres, quæ: aliàs infinitæ. ſed nulli vni diſtrictè adhærendum D.432,b

Sectari, pro, Inſectari, apud Propertium. A.50.b

Sectiones, quid. E.Aſ. 27.

Sector Atticus, Phidias vnde Statio dictus. A.316,b

Secundas ſortiri, facere, aut agere, quid. A.131,a. G.286,d

Secundas in ſermone agere, proverbiale: & quid G.45,d

Secunda, quibus involutus infans, vnde dicta. G.588,c

Secundum, favens, propitium, vt, Secunda fama. G.318,d

Secundarij Gladiatores. C.527,b

Secundus, Satrius vel Atrius, quis E.120,c. G.125,d

Secundus Carinas, quis. E.280,d

Pomp. Secundus. Vide, Pomponius S.

Secures prælatæ magiſtratibus extra Vrbem: ſoli Dictatori in ipſâ Vrbe: quando & vbi ademta faſcibus lictorum. A.281,a. eas deponendi mos obvio extra Vrbem terrâ mariue maiore magiſtratu. A.281,b

Securis quomodo differat à dolabrâ. C.382,b

Securis, in re bellicâ, ſoli genus, & mi ? e & quo cominus pugnabatur: varijs gentibus variè vſurpata. C.343, a, b. 344,a

Securi percuti, inter pœnas militaris Romanis. C.216,a

Securitas nimia, in bellis mala. D.97,b

Secus, pro Sexu. A.24?,b

Secutor, propriè Adiecta, comes: qui in militia Secutores, C.517, b

Secutor, cognomen Martis, quando. C.517,b

Secutor, inter gladiatores, quis, & vnde ſic dictus. C.517,b. quæ eius arma, & ratio pugnandi; & an idem cum Myrmillone. C.518,a,b

Secutorij, vel Secutoriani, iure gladiatoriâ, qui. C.543 b

Secutuleia mulier, quæ Petronio. C.518,a

Sedare, pro, Sedari. E.120,a

Sedentaria Senatus aſſenſio, quæ. D.355,a

Sedere in cruce, quid. C.648,b. ?.619,d,e

Sedes curules in theatris honoris cauſâ etiam mortuis poſitæ, ſuperque eas corona, &c. E.72, c,d. Vide etiam, Sella.

Sedes Conſulum in Curiâ altiores. E 109,c,d

Sedes, & in qs effigies Imperatoris, in caſtris apud ſigna. F. 271,d 318,d
Sedis, aliquando pro Caſtris. C. 137,a. D. 310,a
Seditio popularis definitio. eius origo, progreſſus, ac remedia, diſtincte explicata. D. 110,a,b. 111,a,b
in Seditione difficillimum inchoare. E. 325,d
Seditionis auctores, pro qualitate perſonarum, aut in crucem ſublati, aut beſtijs obiecti à Romanis. C. 654,b
Seditioſi milites plerumque decimatione aut vicesimatione puniti. C. 219,a
Sedochezi, Sedotheza, vel Sedoto ſi, populi incogniti. E. 381,d
Sedulius poeta Christianus etatis. C. 652,a
ad Henr. Sedulium, Ordinis S. Franciſci Epiſtola Lipſij. B. 383,b
Segeſta a Duilio obſidione liberata. A. 90,b
Segeſta mortis a Troianis. E. 125,b
ad Thom. Segetum Epiſtola Lipſij, & Teſtimonium. B. 306,a,b
Sigimundus Romanis, qui Sigiſmundus hodie. E. 30,d
Segimundus Segeſtis filius ſacerdos Auguſti. E. 30,d
Segmentata lorica, quid. C. 86,b
Segutia maris quando. E. 379,d
Signis laborum. E. 252,b
T. Æl. Seianus, quis, & cuias. E. 106,b,c. *ſtatua ei decreta in theatro Pompeij.* E. 102,d. *deſponſat ei Liuia vel Liuilla, vidua Druſi filij Tiberij.* E. 547. *ipſius filia deſponſa Druſo filio Claudij poſt Imp.* E. 86,c,d. 109, c, d. 547. *ei & Tiberio abſentibus in theatro ſedes aurea illata.* E. 71,b. *homo perfidus.* G. 126,c. *inſigne in inſtabilitatis potentia aulica exemplum.* D. 147,a. *eius a nimia potentia impotentia egregie a Dione depicta.* D. 145,a. *ſubitus eius & inexſpectatus lapſus.* G. 162, d. *eius amor & odium æque nocentia, quomodo.* G. 475,d
Seianum equum domi habere, prouerbium. D. 95,b
Seipſos in comprecatione includere, frequens. D. 352,b
Selecti Iudices, qui. G. 293,a,d
Seleucia in ipſa Syria plures: quarum, quæ Pieria cognominata, ad mare. E. 69,c
Seleucus Nicanor Athenis Bibliothecam, quam inde auexerat Xerxes, reddidit. C. 629,a
Selimus, Baiazetis II. filius per quæ ſcelera ad Imperium peruenerit. D. 217. 228.
Sella geſtatoria differt a Lectica. A. 269,b. 271,b. *Græci* δίφρον *vertunt.* A. 270,a. *in vſum venit duce Claudio Imp.* A. 270 a. E. 182,d. *ante vix eius mentio.* A. 272,b. *poſtquam recepta, dignior lectica.* A. 272, b. *eius forma & differentia.* A. 272,b. E. 182,d. *in ea non lectus, ſed ceruical.* A. 273,a. *Meaaus minuta, pro cuiuſque conditione.* A. 272,a. G. 181, d. *Græcis Aſiaticiſque populis olim ignota.* A. 273,a. *Scamnum etiam vocata.* B. 121,a
in Sellis ſedibuſve ſedere, non tam vulgare olim, vt nunc. ſed ſemirecti in lectulis iacebant. G. 513,d
Sella an ſpectandis Ludis in Theatra, &c. illata. C. 571,a. *in curulibus ſellis qui Ludos ſpectauerint: vbi in orcheſtra eis locus: etiam honoris cauſa abſentibus aut mortuis poſita* C. 566,a E. 72,c,d. Videetiam, *Sedes.*
Sella in balneis quid: & in Thermis Diocletiani quot. C. 439,b. 440,a. 474,b
Sellas in equis grandiores e ligno & ferro compaginata veteribus non in vſu. C. 92,a. *quando nata.* C. 93,a. *fulcra tamen ſellarum equeſtrium qualia hodie, non prorſus noua.* C. 248,a
Sellarij, a ſedulitate loci dicti. A 271,b. E. 143,d
Semaxij vnde Chriſtiani per conuitium vocati. C. 671,b
Σημειογραφίας *inuentionem Plutarchus Ciceroni adſcribit, quæ potius Tironis liberti ipſius fuit.* B. 382,a,b
Semen vnde dictum. D. 609, a. *Semen humanum quid.* D. 609,b. *e toto corpore procedere: muliebre autem infecundum.* D. 609,b. 610, a,b. *corpus modo producere, & Animæ receptaculum formare, Stoicis.* D. 610, a, b. 611,a
Semen mundi, quid Stoicis. D. 577,b
Seminum voce pro Ideis vſi Stoici, & alij. D. 540,b
Semenus Rada I. C. ex Arragonia à Rege Iacobo electus. D. 244,a
Semicolon, Subdiſtinctio alijs, quid, & quomodo notetur. B. 134,b
Semideis, Platonis, Heſiodo, & alijs, qui. D. 558, b. 559,a
Seminarium hilaritatis Vinum. A. 103,b
Semiramis quibuſdam credita prima viros caſtraſſe. E. 156,d
Semiramidis horti penſiles. D. 396,b
Semiraſij qui in opus damnati: ergaſtuli etiam, & omnes ſerui viliores. A. 322,b
Semiſſ a tibia, pugio C. 245,a
Semnones Sueuorum populus. E. 449,[illegible]
Semo, quaſi Semihomo, id eſt, ſemihomo, [illegible] qui Semones. Semonibus dijs lacte fiebat tantum, non vino. A. 92,a
Semproniæ Leges Senatorem eximebant virgis & ſecuribus lictorum. A. 419,b
Sempronij Denſi centurionis in protegendo Piſone fortitudo. E. 320,d
Sempronius Gracchus. Vide, *Gracchus.*
Sena in Italia, locorum & hominum ingenio, adeoque linguæ elegantia, amabilis vrbs. B. 22,b. 343,b
Senatores ijdem & Patres: vtrumque nomen vnde: quot lecti à Romulo: quantum aucti a Liuio Denſo, Cæſare, Auguſto, alijs: quanta eorum dignitas. A. 417,b. C. 453,b. *ex Prouincialibus etiam lecti ſub Principibus.* C. 454,a. *lato clauo ab alijs Ordinibus dignoſcebantur.* C. 455,a. *Senatoria veſtis, quid.* A. 258,b. *in publico cur ſyntheſinati.* C. 486,a. *quis eis locus in Spectaculis.* C. 573,a. *aureos annulos ijs geſtandi ius.* A. 310, a. *Senatores non omnes Patricij.* E. 177,c. *Senatorem conuicio aſpergere, nedum pulſare, graue crimen.* E. 408,d
Senatorum filiis inſtituta Auguſti protinus virili toga latus clauus inductus. E. 223,b
Senatorum cenſio, vt Conſulum relatio. E. 143,d. *ſed interdum Senatori licitum in medium proferre quod reipublicæ conducere exiſtimaret, etiam de quo relatum non erat.* E. 269, c,d
Senatoribus abſentibus multam dicebat Conſul. A. 85,b
Senatoribus libera republica extra Italiam peregrinari priuata de cauſa ſemper licitum, ſed ab Impp. non permiſſum ſine ipſorum commeatu, niſi in Siciliam; & poſt in Galliam Narbonenſem. E. 192,c,d,b,c
Senator quidam graphijs in Curia diſcerptus iuſſu Caligulæ. A. 418,b
Senatorum humeris elatus Auguſtus: quod Sullæ contigerat primo. E. 9,b,c
Senatores Romani inuenti qui in Arenam deſcenderent: quod tamen vetitum poſtea. C. 513,a
Senatoria ætas, quæ. E. 271,d. 518,a
Senatorium Album ab Auguſto primum inſtitutum: cui fini. E. 124,b
Senatorius cenſus legitimus, quis; potiſſimum ſub Auguſto. A. 325,b. C. 414,b. E. 55,d. G. 373,d
Senatorius Ordo ſub Principibus latius patuit quam Senatus, & quomodo: quique Senatorij, & quandoque etiam Senatores dicti, etſi non ijs ius ſententiæ. C. 454,b
Senatus Romanus conſtabat è ciuibus genere, cenſu, & virtute eximijs: qui à Cenſoribus lecti, & relecti, quomodo. C. 453,a. *quanta Senatus Romani ſapientia, grauitas & maieſtas: Regum is conſeſſus Cyneæ dictus.* C 453,a. *quo adſpectus is etiam à Principibus ſeruatus.* C. 453,b. *in eo tamen, ex inſtituto Auguſti, multi honoribus non functi.* E. 143,b,c. *Senatu autem mouere, ſola præteritione à Cenſoribus in recitando Senatu factum.* C. 453,a. *quotannis Kal. Ian. iuramentum Principi præſtabat Senatus.* D. 348,a
Senatus Princeps, etiam libera republica, quis. A. 297,a. E. 2, b. *Senatui intereſſe nulli niſi Senatori licitum.* A. 418,a
Senatus iuratus, quid. A. 212,a. E. 115,b,c
Senatus decernere, populus iubere, apud Rom. antiquitus dicti. G. 336,d

Senatus prouinciales magiſtratus literis de republica monebat A.213,b

ad Senatum Conſuléſue nemo publicè ſcribebat ſub Principibus, niſi ipſe Princeps. E.353,d. *EM.*29.

à Senatu ſæpè ad Principem appellatum. E. 250, b. *ipſe Senatus ſæpè conſulta ad Principem eſcrebat.* E.223,d

Senatus Acta, ſeu Commentarij. E.139,c.

Senatus Academicus Louanienſis ex quibus conſtet: quæ eius munia. C. 789,b

Senatusconſultum nullum ſine præuiâ relatione. E.269,d

Senatusconſultum poſt occaſum ſolem factum, non erat ratum. G.168,d

Senatusconſulta tum demum rata cùm in ærarium relata: ceterà tantum auctoritas nominabantur. E.93,d

Senatusconſulti formula: item Senatus conuocandi, aut cogendi, habendi, dimittendi, varij præſcriptus calls & ad viuum repræſentati Satyrâ Menippeâ. A.417. & ſeqq.

Senatusconſultum Piſonianum, aut Neronianum, vel Silanianum, quid. E.223,d

Seneca vtriuſque, patris & filij, illius Rhetoris, huius Philoſophi, ætas. A.231. 232. *vaniſſimum mendacium de Philoſophi longo æuo.* A. 230, *Vtriuſque vitæ ratio: ſtili diſcrepantia.* A.232,a. *& Senecarum Stemma.* A.232,b

Seneca pater, Rhetoris aut Declamatoris agnomine à filio fere diſtinctus. G.xiij. *auctor controuerſiarum & Suaſoriarum: quæ laudata: Controuerſiarum tamen Liber valdè corruptus.* A. 232, a. B. 32, b. *filios, præter cognominem Philoſophum, habuit Nouatum & Melam.* A.232,a. *in eorum quæ eius exſtant editione multum præſtitit Andr. Schottus; ſed ſæpè eum præuenit Nic. Faber.* B.380,a. *Philoſophiæ hic Seneca alienus, ſed non, vt putatur, oſor.* G.530,d. 633,d. *eius a Dione diſſenſio.* E.492,a. *narratiuncula eius faceta: in eáque correctio.* B.230,a

Seneca pater, ſeu Rhetor, emendatus. A. 199, a. 233,a. 283,b. 322,b. B.230,a. C.580,b. E.3, b. 87,c,d. 632,d. 416,d. 492,a. F.51,d. 39,d. *Idem corrigendus; vt ipſe errauerit.* E.4,d. *Idem explicatus, aut citatus.* A.78.b. 231,a. 232,a. 245,b. 263,a. 279, b. 290,a. B. 410, b. 447, b. C. 50,a. 432, b. 449, b. 465,b. 503, b. 305,b. 307,b. 308,b. 512,b. 522, a. 334, b. 575, b. 600, b. 614, a. 617, a. 618, b. 678, a. D. 603,a. 588, b. 389, a. 618, a. E.6,d. 26, d. 29,c. 33.c. 600, c. 163, b. 121, b. 124, c. 235,c. 222,d. 477,d. F.66,d. G.32,d. 33,d. 70, a. 71,d. 79,b,d. 106,c. 109,c. 112,c. 120,d. 147,d. 667,d. 231,c. 270,d. 293,d. 297,d. 322,d. 338,d. 369, d. 374,c. 439, c. 452,d. 478,d. 486,d. 490,c. 383,d. 613,d. 615,d. 616,d. 632,c. 633,d. 670,d

Seneca Philoſophi patria & parentes. A. 232, b. G.xij. xiij 71,b. 89,b. *natalis eius eodem anno quo natus Chriſtus.* Gſ.774,d. *quando Romam delatus: qui eius fratres: quis auunculus.* G.xiij. xiiij. 72, c. 89, b, c, d. *adoleſcentia eius, præceptores & ſtudia.* G.xiiij. *honores, & ciuilis vita.* A. 232. E.236, d, c. G. xv. xvj. 89,c. *auctor parricidij Neroniani, Dioni: Tacito non affirmante.* E.240,d. *quorum tamen ille Seneca hoſtis quaſi ex profeſſo; hic ei vbique fauens & volens.* E.219,d. 230,d. *eius interea & Burrhi ſactum, parricidium Neronis non diſſuadentium, excuſatum.* B.239,b. *Neronis oratio quâ ad Senatum matris cædem excuſat, à Senecâ illi ſcripta.* E.241, d. *& id parricidium non in magno ſcelere poſuiſſe videtur.* Gſ.804,d *Vita Senecæ priuata, vxores, libri, exſilium: tum vita eius priuata obiter excuſata.* D. 455. 456, a. E. 188,d. 189,c,d. 229, d. 285, d. G. xvj. xvij. 67,b. 89,c. 90,c. 232,b. 625,d. 643,d. Gſ.721, d. 723,d. *Opes, agri, fœnus.* E.230,c. 258,d. G.xviij. xix.85,d. 242, c, d. Gſ.722, c, d. *mores: & primùm abſtinentia, veritas, ſanctitas pietaſque.* C.415,b. 416,a. D.328,b. E.280,c. 283,d. 286,d. G.xv. 209,c. 247,c,d 546, d. *mors eius fortis, conſtans.* E. 286, d. 28 c. G.xxj. xxij. xxiij. Gſ. 721,d. *Corpus, morbi, forma.* G.xxiij. xxiiij. 89,c. 330,d. *Libri eius qui non exſtant.* A.328. 329 330. D.454,a. 456,b. G.xxv.

Seneca Philoſophus ſupra omnes Scriptores eximiè laudatus: in primis eius ſcripta. A. 685, b. B.199,a. 204, b. 252, b 253, b. 362, b. 377, b. 389,a,b. 462,b. 463,a. 469,a. C.193,b. 413,b. 416,a. D.454-456,b. *veritatem ille non vidit; magis tamen oculos aperuit, quam ceterum gentilium vulgus.* B.642. *ſtudio virtutis penè Chriſtianus.* G.*,x. Gſ.677. *etſi aliquando aberrat.* Gſ.733, d. *& in animæ immortalitate ſæpe vacillet.* G. 122, d. *Paulum Apoſtolum ei familiarem fuiſſe ſuadent credere multi Sancti Patres.* G.*,xj. *quæ tamen vtriuſque nomine circumferuntur Epiſtolæ, neutro dignæ.* A.328,a. G. xxv. xxvj. *propoſitum eius animos & mores formare: quam id fortiter & calidè agat.* G. xj. *nec diſſerit de virtute, ſed inculcat.* B. 64, a. *etſi autem ſapiens, ſatis tamen γεραιὸς.* Gſ. 759, d. *nuſquam in Alexandrum Magnum prenus.* G. 279, d. *in Philoſophiâ Naturali Lipſio viſus vel Ariſtoteli fere comparandus.* G.x. *& illi in Academiæ non malè iungendus in Ethicis & Phyſicis.* B.59,b

Seneca Philoſophus in ſtilo illaboratus, copioſus; plurimus & indefeſſus ſtudij in bonum potiſſimùm poſterorum; πολυμαθὴς; vitiorum inſectator ſenſu & verbis; ſententijs abundans, etſi aliquando frigidis & inanibus; minimè antiquarius; in dicendo cultus; in aliquibus ad Demoſthenem accedens. G. vij. & ſeqq. *Orationes, edicta, & epiſtolas Neroni ſcribebat, quas ille pro ſuis recitabat aut edebat.* E. 241, d. G. xxv. *in ſententijs crebro alludit ad Senatum & Curiam.* G. 254, d. 255, c. *nonnunquam tamen Sophiſta.* G. 290, d. *ſæpe etiam parum compoſitus aut digeſtus, Stoico quodam more.* G. ij. *& crebrum ei in ſermone hyperbaton, & perfrequens dictionum metatheſis & hyſterologia.* G. 156,c. 244,c. 270, d. 544, d. *Profeſſoria ei lingua exprobrata.* D.161,b

in Senecam Philoſophum Introductio Lectoris. G. j. *ad eundem Inuitatio.* G.*,xvj. *quid Seneca, Eraſmo, Pinciano, Mureto, & Grutero debeat: quid in eo Lipſius præſtiterit: & eiuſdem in illum Notæ quales, & quis earum modus.* G. j. ij. & ſeqq. *Illuſtrando illi inprimis a Lipſio ſcripti Manuductionis in Philoſophiam Stoicam, item Phyſiologiæ Stoicæ Libri.* D. 424. *Senecæ editio Mureti memorata.* B. 78, a. *item Nicolai Fabri, quamuis eius nomen non prælatum.* B.376,b. *à multis aliisque Criticorum diu non benè Seneca neglectus.* A.310,b

Senecam lecturus quid præſtare debeat: & quæ ex eius ſcriptis emineant: tum de eius ſcriptis ſingulis iudicium generale. G. vij. *Eius quoſdam Libros à Principe legi conducibile.* D. 629, b. *vt, de Clementiâ.* D. 246, a. *ex his locus apud Albertum & Iſabellam Principes explicatus.* D.290. & ſeqq. G.190,c. *Iudicium de Senecâ preſſius, & eiuſdem defenſio contra culpatores, & potiſſimum quos.* A.253,a. G. vj. *de eo veterum Auctorum Loci, item Elogia.* G.xxvj. xxvij. xxviij. xxix. *Fragmenta ex Libris qui interciderunt.* A.328. 329. 330. G.xxx. & ſeqq. *Medea, quæ inter Tragœdias Latinas exſtat, ipſius ſcriptum.* A. 337,b. D.594,a. *ipſius de gloriâ ſua verum vaticinium.* G.423,d

Seneca Philoſophus, etſi Stoicus, valdè tamen in ſectam Pythagoricam inclinauit. D. 437, a. *Deum Fato non ſubijcit, ſed Deum Deo: imo Deum ipſum dicit Fatum.* D. 391, b. *dictum eius de æternitate Philoſophiæ.* B. 200, b. *literarum ſtudijs nimium deditos operosè nihil agere cenſuit: & alias ſæpè increpat.* D. 427, b. *excuſatus in ſententiâ de cauſâ finali mundi conditi.* D. 576, b. *eius vaticinia de detegendo Nouo Orbe.* D. 394, a, b. *Eius locus de figurâ Crucis.* A. 465, b. *in eo multa illuſtrando Plauto.* A. 99, b. *elogium eius de Publij Mimi verſu.* A. 233, a. *quid per ſolennia in ſcribendo interpuncta intelligat.* B.134,b. *locus eius de Vilia Vatia.* E. 98.d.

Loca

Loca ineo aliquot obſcura, ſuper quibus conſultus Caſaubonus. B.151,b

Seneca Philoſophus Ariſtoteli tribuit querimoniam de vita hominis breuitate, quam Cicero Theophraſto. G.214,c. *non rectè Virgilium de tempore ſationis mihi reprehendit.* A.263,a. G.558,d. *declamatorio potius more in Cæſarem & Antonium inuectus, quàm ex vero.* G.338,c,d. *narratiuncula eius de matre Gracchorum parum fida vel apta.* G.86, d. *eius a Liuio & Agellio diſſenſus, ſuper morte Scipionis, Aſiatici an Africani.* G.100,c. *eiuſdem error in Scipionibus, Africano eiuſque patruo.* G.83,c. *error de tempore mortis Tulliæ Ciceronis; ni locus interpolatus.* G.123, d. 124, c. *eius diſſenſus a Tacito.* E.155,c. 269,d. Gſ.769,d. *diſſenſus a Plinio.* Gſ.709,c. *a Dione.* G.194,d. *error eiuſdem Ariſtidi tribuentis quod Phocioni debuerat.* G.84,c. *error, Ariſtotelem commiſiſſe Socrati.* G.394,d *error in nomine patris Philippi Macedonis.* G. 55,d. *memoria lapſus in citatione verſus Virgiliani; ni error librarij.* Gſ. 694, d. *memorialis, vt videtur, error Speuſippo tribuentis quod alij omnes Xenocrati.* G.48,d

Seneca Philoſophus peculiari Commentario à Lipſio emendatus & illuſtratus: cumque Commentarium quòd ille morte præoccupatus abſoluere nequiuerit, continuauit Lib. Fromondus. *Extra autem eos Commentarios in alijs Lipſij Operibus paſſim Seneca correctus: vt:* A. 99, b. 117,b. 124,a. 127,b. 149,a,b. 158,a. 161,b. 166, b. 169,b. 170, a,b. 177,a,b. 185,a,b 198, a,b. 211,a. 242,a. 251,a. 253, a, b. 254,a 259,b. 262,a,b. 263,a,b. 271,a. 272,a. 279,a. 282,b. 285. 286,a,b. 297,b. 310,b. 311,a,b. 320,b. 325, b 328. 329. 330. C.62, b. 415,a. 468, b. 484, b. 511,b. 516,a. 520,b. 524,a. 528,b. 531,b. 532,a. 535,a. 618,a. 659,b. 679,a. *D.*462,b 463,a. 468,a. 598,b. 612,b. 622,a *E.*3,a. 6,d. 10,b,c. 11,b,c. 94,c,d. 120,c. 131,d. 148,c. 165,c. 183,c. 187,d. 222,c. 232,d. 28 ,c,d. 301,d. 502,c. 511, b. *Idem citatus, & plerumque explicatus.* A.102,b. 110, a. 118,a. 128,a. 129,a. 131, a. 162,a. 182,a. 211, b. 231 a, b. 232,b. 255, a,b. 236,a. 242, a. 243,b. 245,b. 247,a. 248,b. 250,b 251,a. 253,a,b. 254,a. 256,b. 257,b. 258,b. 259 b. 263,a. 265,b. 268,b. 270,b. 271,a,b. 279,b. 284,b. 285 a,b. 289,b. 302,b. 307,b. 312,a. 314,a. 318,b. 320,a 321,a. 322, a. 323,a. 330,a. 361,b. *B.*17,b. 36,b. 121,a,b. 222, a. 318,a. 382,b. 383,a 410,a. 519,b. 533,b. 534. a *C.*15, a. 23,b. 27,b. 58,a. 76,b. 92, a, b. 104, a, b. 112,a. 114,a. 140,a. 168,b. 171, b. 176,a,b. 180, b. 189,a 193,b. 195,a,b. 196,a 213, a. 224,b. 294, a. 296,b. 326,a. 327,a. 332,b 333,a,b. 386,a,b. 389,b. 395,a. 396,a. 405,a 415,a. 416,a,b. 424,a,b. 425,a 426,a. 418,a 436,b. 440,a. 414,b. 449,a,b. 450,b. 463,a,b. 464,a. 465,a,b 468,b. 486,a. 494, b. 501,b. & inj. ſeqq. 5 7,b. 508,a. 513,a. 515, b. 516,a. 528,b. & ej ſeqq. 537,a,b. 538,b. 539,a. 541,a,b. 544,a. 564,a, b. 565,b. 573, a, b. 574. a. 575,b. 580,a,b. 581,b. 608,b. 613,a 633,a,b. 634,b. 635,a. 645,b. 646, b. 648, a, b. 654, a. 662,a, b. 663,b. 666,b. 670,a,b. 679, a. 684, a. *D.* 17, a. & ſæpè in Politicis Libris. Item 303. a. & ſæpiſſimè in Comment. ad Paneg. Plinij. Item 400,b. 405,a 415,a,b. vbique autem & perpetuè omnibus Libris Philoſophiæ Stoïcæ à 427. vſque ad 614. *E.* 4, d. 7,d. 10, d. 11,d. 12,d. 20,d. 25,c. 28,c. 36,c. 37,d. 38,d. 51,d. 53, b. 71, b. 73, c. 74, d. 76, c. 77, c. 81, d. 84,d. 93,c. 95, d. 100,d. 102,d. 106,c. 107,d. 110, d. 114,c. 116, c. 121, c. 147, d. 155, d. 157, c. 158,d. 168,d. 169, d. 178, c. 186, c. 199, d. 200, d. 214, c, d. 217,c. 218, d. 221, c. 224,d. 240, d. 241,d. 244,c,d. 248,c,d. 251,d. 254,b. 27 ,d. 283,d. 286,d. 288,c,d. 297,d. 300,c. 322, c,d. 348, c. 395,b. 420,d. 436,c. 439,d. 442,c. 445,d. 466,d. 468,b. 497,a. 499,c. 5 5,d 507,a. 509,a,d. 510,a,d. 511,b. 519,b. 522,d. 525,c. 526,b. 535,d. 539,a,b. 546. *F.*25,d. 38,d. 55,d. 58,d

Seneca Tragicus vulgò. Senecæ cuiuſdam titulo edita Tragœdiæ Latinæ non omnes eiuſdem auctoris; ſed quorum. A.157. 358. *mediæ ſunt bonitatis.* A. 358, b. *de ſingulis iudicium.* A.357. 358. & ſeqq *B.*78,a. 83,a. 99,b. *Seneca qui aliquot earum auctor, vixiſſe videtur circa tempora Traiani.* A.357, a, b *Eadem Tragœdiæ correctæ.* A.77, b. 78,a. & peculiari libello à 359. ad 380. *B.*92, a. *E.*261, d. 517, d. *Eadem explicata & citata.* A 111,a. & interdum à 359. ad 380. *C.*107,b. 110,a. 125,b. 126,a. 242,b. 320,b. 345,b. 378,a. 538, b. *D.* 20, a. & alibi in Libris Politicis. Item 455, b. 522, b. 599, a. *E.* 188, b. 231, d. 259, d. 350,d. 376,d. 505,d. *G. xvij.* 34, c. 50,c. 71,d. 90, c. 143, c. 148, c. 182, c. 197, d. 198, c, d. 243,d. 245,b. 249,d. 391,d. 393,d. 407,d. 430,d. 498,d. 507,d. 609,d

Seneca, hominis nomen, & Annææ gentis, atque etiam Acciæ, cognomen. G xlij.

Senecio Neronis familiaris, quis. E.181,d

Her. Senecio. Vide, *Herennius S.*

Senex fieri quando homo dicendus. G. 367, b. *nullus adeò ſenex, vt non annum ſe, ſiue, vt alij, diem, viuere poſſe putet.* G.406,d. *Seni libenter moriendum, quod quaſi è ruinoſa domuncula proſiliat.* G.485,d. *mors Senibus plerumque non violenta, vt poma matura ſponte cadunt, cruda auelluntur.* G. 441, d. *Senes plerumque iracundiores.* G.10,d. *Senes a militiâ immunes apud Romanos.* C. 23, a. *permiſſum ijs vti pileo; ſed raro factitatum.* C.579,a,b

Senum conſilia, iuniorum haſtæ. D.39,a

Senex mittatur in ſcholam, prouerbium G.523,d

Senectutem in aula conſequi, rariſſimum. D. 44,a

Senica, vt Senecio. G.xiij.

Senica, pro Sene fœminâ. A.79,b

Senicem, pro, Senem. A.79,b. 185,b

Seniores, de cuius ætatis hominibus dicatur. C.14,b

Seniores Tribuni, qui & vnde dicti. C.20,a

Sententiæ argutæ in oratione pondera rerum non frangunt, ſed augent & intendunt. G.x. *earum tamen affectatio improbata* A.358,b

Sententia mirifica, quâ Libros Exhortationum clauſit Seneca, & Lipſius Phyſiologiam Stoicam de diuinis. G.xxxiij.

Sententiam in Senatu dicturi apud Rom. ſurgebant: aſſentiebantur ſedentes. Gſ.827,d. *eam auſpicari ſoliti a ratione qua ad talem ees mouiſſet.* Gſ.83 ,c

in Sententiam pedibus ire, quid, & vnde. G.233,c. 655,d Gſ.831,c

Sententiam diuidere, quid. G.234,d,c

Sententia in Senatu dicendæ formula. A.419, b. 420,b. 412, a

Sententiæ vnius ſe ſemper addicere, non Curiæ, ſed factionis eſt. G.254,d

Sententia conſulentium non tam numeranda quàm appendenda. D.139,a

Sententiam ſuam, ſiue quam ex auditis maximè probat Princeps, celare debet. D. 140, a. *ſententias ſine ordine ſæpè exquirere debet: & cur: eas etiam ſcripto exigere, & clauſis (ſic mos antiquus, ex tabellâ recitare ſententiam.* Gſ. 830, b, c.) *tabellis, ſæpè ipſi expediat.* D. 140,b. G.200,d

Sentina nauis, quid. Gſ.775,b

Sentinellæ hodierna vnde dictæ. C.166,a. *non hinc hodie ij prorſus ſolitarij.* C.172,a

Seorſum Diali, id eſt, ſeparatim. A.275,b

Septa, quis locus Romæ: in ijs omniſariæ rariores merces expoſita. G.22,d

in Septis Agrippæ Ludi gladiatorij aliquando dati. C.507,a

ad Lud. Septalium D. M. Epiſtola Lipſij. B.195,b. 401,a. 404,b

Septem.

Septembrem Germanicum à ſe transnominant Domitianus. D.339.b
Septentrionales populi auidè ſermonem Latinum arripuere. A.448,b
Septies in Circo currere, & metam ambire, moris. G.440,d
Septimius percuſſor Pompeij, antè ipſius velut ſatelles. G. 123,d
Septimus dies in nuptijs inſtaurationem voti habet, vt nonus in funere. E 145,d
Septimus quiſque annus ætatis hominis quomodo ſignum imprimat. G.367,d,b
Septuaginta Interpretum verſio Bibliorum quo auctore facta. C.627,b
Sepulchra Ægyptij veteres domos, & domos noſtras hoſpitia vocabant. B.186,a
Sepulchrales epulæ. E.145,b,c,d
Sepulchralia monumenta ad margines viarum publicarum pleramque à Romanis poſita. C.444,b. G.583,d
Sepultura luctuque affinium prohibiti olim non niſi parricidij aut perduellionis damnati, & ſuſpendioſi: ſub tyrannis ferè sanabuit in quocumque crimine. E.155,b,c
Sequana congelatus. B.466,a
Sequens, pro, Sequior: vt, Panis ſiquens, ſecundarius. G.159, d
Sequeſter, quæ duo denotet. G.83,c,d
Sequi iter ſtellis. A.332,b
Sequius, id eſt, deterius, ſiniſterius. G.364,d,c
Sera, lignum tranſuerſum oſtiis oppoſitum, in poſtem vtrimque immiſſum. C.668,b
Serapis, Ægyptiorum deus. D.181,b. eius celebre templum in Canopo. G.468,d
Serapéum Alexandriæ, in quo celebratiſſima Bibliotheca, immenſæ molis & ſtupendi artificij templum, quando, & à quibus dirutum. C.628, b. inter eius ruinas ſculptura Hieroglyphica Crucis reperta, & quid denotantes. C.650,a
Serapio philoſophaſter ante Senecam. G.451,d
ad Nic. Serarium Epiſtola Lipſij. B.118,a
Serenum. Principis Leodicenſis Prætorium ſuburbanum. C.262,a.263,b
Serenitas mentis agnata virtuti. G.245,d
Ann. Serenus, ad quem Senecæ de Tranquillitate animi Liber, Præfectus Vigilum ſub Nerone: cum toto conuiuio fungorum eſu mortuus. E.216,d.217,c. G.145,c.491,d
Serenus Sammonicus citatus. G.46,d. Bibliothecam habuit in quâ ſexaginta duo millia librorum. C.633,a
Sergius Fidenas, quis. G.225,c
Sergius Orata. Vide, Orata.
Sericum, & Serica veſtes, quid propriè: quàm pellucida: parum propriè nominata inferiori æuo: & quando Romæ in vſum venerint. E.94,c.505,c,d.506,a. G.374,c
Serinus citatus. D.26,a
Seriphus inſula, quæ. G.74,c
Seb. Serlij iudicium de Pantheo Romano: & Lector ad eum remiſſus quoad membra & dimenſionem illius. C.434,a. eius de Architecturâ Libri etiam ad rem antiquariam vtiles. C.585.591,a,b
Sermo, imago operum, Solonis dictum. G.646,d
Sermo veritatis ſimplex. G.466,d
Sermo optimus qui in paucis verbis multum habet ſenſus; vt moneta optima quæ plurimum pretij in minima mole. D.132,b
Sermonis in Epiſtolis ſcribendis quæ ratio ſeruanda. B.536. & ſeqq.
in Sermone antiquarium eſſe velle, κακοζήλους vocabat Auguſtus. B.328,a
in Sermone ſummum vitium, non ſolùm non capi, ſed etiam ægrè capi. B.537,a
Sermo. Vide etiam, Stilus.
Sermonem bibere, frequens Plauto phraſis. A.123,b
Serpens ingens in Africâ molaribus baliſtâ miſſis peremtus à Romanis. G.205,d.545,d
Serpentem ſenes, nutrix; prouerbialia, vnde. G.56,d
Serpentibus in ſuperâ parte dentes duo. G.14,d
Serra quis reperitor. G.575,d
Serrâ ligneâ caput abſcindi, pœna olim ſtupri vel raptus apud Lenanneaſes. C.775,a
Serra, in acie; aut, Serrâ præliari, quid. C.115,b
Serrati nummi cuiuſmodi. E.437,c,d
Serranus vnde dictus Attilius Regulus. D.342,b
Serta, Sertos, & Sertas, veteribus dictum: Sertos tamen pro floribus, Sertas pro coronis. A.109,b
Q. Sertorius Carthagine Novâ in Mauritaniam traijcit. A.195,b. literas Græcas & Latinas primus in Luſitaniam ſatuit. B.319,a. & Oſca ludum literarium inſtituit, ſtipendijs è publico datis. C.794,a. ceruam, vt diuinam, circumducebat. D.122,b. quot annos in Hiſpaniâ bellauerit. F.61,d
Seruandum omnia monumenta, &c. vetus phraſis. A.346,a
Seruilia Leges plures. E.207,c
Seruilij Vatiæ villa. A.262,b. Vide etiam, Vatia.
P. Seruilius Rullus integrum aprum in epulis primus Romanorum appoſuit. C.332,b
M. Seruilius Geminus, Conſul ſub Auguſto. G.195,d
Seruilius Lacus Romæ vbi. G.135,d
Seruius Tullius, Rex eruditus artibus quibus ingenia ad magna fortunæ cultum excitantur. D.128,a. cuius partis Iuris leges tulerit. D.279. quot annis præfuerit Periclem Atheniensem. C.266,a. quam ætatem militarem definierit: eiuſdemque diſtinctio Claſſium in Iuniores & Seniores, &c. C.14,b.15,b. quas cauſſas ſeu prætenderit, ſeu veras habuerit, libertos ciuitate donandi. C.387,a. Viminali & Eſquilino collibus additis Romam auxit. C.421,a. duas Veſtales quatuor à Numâ captis illene addiderit, an Tarquinius Priſcus. C.607,a. eius quale inſtitutum noſcendo numero naſcentium, in viros tranſeuntium, & morientium. E.526,a. G.383,d
Seruius Grammaticus ſæpè delirat. A.298,b. loca quæ ix Libris Senecæ qui non exſtant citat. G.xxxvj. Ipſe correctus. C.14,a. citatus. A.80,a.102,a.109,a,b.304,a.306,b.453,b. C.18,b.30,a.156,b.176,b.189,a.208,b.341,a.344,b.345,a.402,b.438,b.493,b.537,b.601,a,b.602,a.603,a.604,a. D.301,a.581,b.616,b. E.49,d.56,d.63,d.82,d.103,c.113,d,c.163,c.165,b.181,c.436,b.510,a.526,c. G.158,c.175,c.231,b.397,d.533,c,d
Seruus nec voluntatem, nec perſonam aut caput habet, phraſi Iuriſconſultorum. G.299,d. pretia ſerui dominis addicti & adſcripti: & quia cenſus dominorum æſtimatione accedebant, nec videri pro ſeruis Capitationem ſoluiſſe. C.392,b. G.263,d. pretia eorum quæ in communi definiant Iuriſconſulti: quanti tamen quandoque venditi. C.396,a. Serui autem, mercenarij perpetui, Chryſippo. G.299,d
Serui venales cum titulo ad pectus, qui qualéſue eſſent, per decurias collocati, vt viliſſimi primi venderentur. G.461,b,c. tantus ſeruorum Romanis ditioribus (item Atheniensibus. E.94,c,d.) numerus, vt Plinius teſtetur, ævo ſuo non iam cohortes, ſed quaſi legiones ſeruorum iis eſſe. C 416.424,a. G.12,b,c.82,d.156,c.242,d.374,d.488,d. diuiſi per nationes & colores. A.320,b. etiam per gradus ætatum. G.222,b
Serui à plebeijs veſtitu vix diſtincti. G.205,d. quæ alias ſeruorum veſtes. A.258,b.284,b.285. Imperatorum ſerui ab aliorum eâ veſte diſcreti, vt albati, etiam aurati eſſent. A.285,a. ad pompam ſæpè habitu militari. G.641,d
Seruorum conditio varia, & varius vſus. A.317,a. natus ſeruus facto vilior. A.347,a. recentiores plerumque in vili pretio. E.462,d
Serui omnes viliores ſemiraſi, vt buſtuarij: ſed propriè qui ad ergaſtula damnati, aut ad opus publicum. A.322,b. in ergaſtulis duûm generum; mali, in pœnam; innocentes, ob robur. A.320,a. ij vocati Ergaſtuli, & quæ eorum conditio. A.317. & ſeqq. ſed qui interdum ad tempus in agros relegati, non pro ergaſtulis habendi. A.323,b

Serui

Serui publici, & Seruitus publica, quid. A.277,a. diſsimiles iis à prouinciis, aut a perſonis: à prouinciis, vnde aduecti: a perſonis, à quibus voliti aut additi; ſiue a magiſtratibus. A.277,a. F.504,a
Serui quidam officij Ordinarij, quorum alij quandoque Vicarij: & qui ſinguli. G.303,d
Serui ferendis lecticis, aut ſellis geſtatoriis, &c A.105,b. 270,b
Seruis tantùm permiſſum anulis ferreis uti; idque ad vſum, non ad ornatum: eorum tamen fraus & occulta ſuperbia in anulis. A.510,a
Seruis vſurariа quadam libertas Romæ per feſtum Saturnalium; imò quaſi ſupra dominos ius; quomodo. A.169,b. C.484,b. G.462,d
Serui pacto cum domino de libertate: quam peculio aut aliunde redimebat. E.254,b,c. G.536,c. feſtucâ autem impoſitâ fiebant liberti. A.124,a
Serui a dominis manumiſſi, ex conſtitutione Ser. Tullij Regis in ciues recepti: ſed quatenus: eaque res initio vtilis, paulatim ſentinam vitiorum Romæ intulit. C.587, a, b
Serui ad fulcra lecti ſtabant cœnantibus dominis: ipſi cœnantes non accumbebant, ſed in ſubſellio ad imum lectum adſidebant. E.129,d. 218,a,c. G.185,c,d. 302,d. ſeruuli dominis in cœnâ miniſtrantes coniuli & calamiſtrati. G.460,d. cœnante domino vel flagris ad ſilentium coerciti apud Romanos & Perſas. G.460,c flagella enim ſeruorum, ut Verga liberorum. G.52,d
Serui excubabant ad limina cubiculorum potentiorum dominorum. E.255,d
Serui omnes animaduerſi quotquot ſub eodem tecto, cùm eiſdem fortè occiſus dominus. E.254,d. G.528,d
Seruorum crimina & cauſſas, cognoſcebat Præfectus Urbis. E.254,d
Seruorum ſuorum operâ rarò vſi Romani ad munitiones militares. C.160,a. nec militia adſcripti, niſi vrgente neceſſitate, aut labente diſciplinâ. C.235,b
Serui gladiatores rude donati, ab Arenâ tantùm immunes fiebant; non liberi, niſi pilearentur. C.543,a
Seruorum dimenſum frumenti menſtruum, & cibarium, quantum. C.202,b
Seruos inter ſe aliquando iuriſdictio permiſſa à dominis. G.462,d
pro Seruis quoties vanirent quod vectigal ſolutum Romæ. E.534,a
Serui antiquitus in dominos torqueri non poterant: quàm tamen conſuetudinem ſeu legem quomodo eluſerint & infregerint Auguſtus aut Tiberius. E.52,c,d. ſine Seruorum delationibus vſus Domitianus. E.307,c. quin proſcriptione triumuirali præmiis inuitati ad prodendos aut interimendos dominos. G.501,d
Serui ad ſtatuas Principum confugientes à vi tuti erant. G.201,c
Serui ſi quid quodcumque contra dominorum ſalutem machinati; item, ſi ſæpius fugiſſent, cruce affixi. C.653,b. ſex ſeruorum fugitiuorum millia ab Auguſto in Siciliâ in crucem acta. C.655,b
Serui fugitiui capite velato expreſſi in mimis & comœdiis. A.185,a
Serui quot, totidem hoſtes; adagium. G.460,d
Seruos ſuos Germani impetu ſeu irâ impunè occidebant E.444,d
Serui pro domino ſe occidi patientis notabile exemplum. G. 301, d. tum plura ſeruilis in dominos fidei mira Exempla. D.256,b. 257,a
Seruile ſupplicium, pro Cruce. C.653,b
Seruiles cellæ. C.503,b
Seruiles literæ, oppoſitæ Liberalibus, & quæ Senecæ. G.158,d
Seruire dedidicit, qui mori didicit. D.522,a
Seruitia, pro ipſis Seruis. C.493,a. E.209,d. G.235,d
Seruitutis Iterationis quæ in Nouellis. E.224,c
in Seruitutem redigendi mos abolitus inter Chriſtianos. D.414,a
Seruitutis ſub tyrannis priſcæ è Tacito teſtimonium. D.416,b
Seſithacus Sigimeri filius, Cheruſcus. E.35,d
Seſoſtris Ægypti rex quatuor regibus inſtar equorum iunctis, vnius eorum monitu illos a iugo, ſe a faſtu liberauit. D.259,a. miſit in exploratores caput Nili. Gſ.777,d
Seſqui-Vlyſſes, Satyra Varronis. A.79,a
Seſtertia dena, & decem millia Seſtertiû n. idem; quantumque pecuniæ hodierna efficiant. E.168, d. quantumque, Seſtertium milies. Gſ.695,d
Seſtertio deciens, centies, &c. vſitata Scriptoribus vett. loquutio G.325,d
Seſtertio nummo æſtimandum; formula vulgaris in imaginario precio aut nullo G 605,d
Seſtertium, vel Seſtertius, locus ſeruilibus pœnis; item abiiciendis cadaueribus: is extra Urbem: & quæ nominis cauſſa. E.285,c. 505,b
ad Max. Seſtichium Canonicum Epiſtola Lipſij. B.462,b
Sethus primogenitus Adami columnas duas extruxit; cui fini. D.433,a
Senectus, pro, Sorſum vectus, an Latinum. A.53,b
Seneriſſimus, forte Centurionis nomen tumultu militari ſub Othone cæſi. E.352,d
Seueritas ſalutaris in regendo vincit inanem ſpeciem clementiæ. D.54,a. Seueritate moderatâ acquiritur Principi auctoritas. D.54,a,b
Seuerus Imp. ſolos peritos rei de quâ conſultabatur adhibebat conſilio. D.139,a. eius callidum, ſed improbum, monitum ſeruando Imperio. D.51, b. militibus aureos anulos uti indulſit. A.310,b. C.59,a. primus ſtatam olei largitionem plebi inſtituit. A 251,b. Vallum & foſſam ſtupendi operis in Britanniâ duxit. C.192,b. E.506,a,b. quo ludo puer maximè delectatus. G.180,c. Lege Papiam Poppæam imminuit. E.517,d. pontem nauale̅m ſuper Rhenum ſtruxit. C.305,b. eius prouidentia in re frumentariâ in plures annos procurandâ. C 406, a. quantum donatiuum decennio Imperij ſui Prætorianis & Plebi frumentanti dederit. C 414,a. eiuſdem morituri ſua fortis conſideratio. D.258,a,b
Seuerus quidam Præfectus Ægypti. G.89,d
Corn. Seuerus Poematij de Ætnâ, quod hodie exſtat, auctor putatus. G.534,d
Sulp. Seuero loci e Tacito tranſſcripti. E.275,d. 277, d. 278,d. is Legem Papiam Poppæam imminuit. E.517,d
Seuiri Iuniores. A.142,a
Seuiri Vsarum. E.518,b
ad Ioan. Seuerinum Epiſtola Lipſij. B.152,b. 197,a. 201,b. 210,b
Sexagenarij à Comitijs aut Senatu nec arcebantur, nec ad ea adigebantur B.232,b
Sexagenarius minorem quinquagenariâ ducere Lege Papiâ Poppæâ prohibebatur: ſed laxauit Claudius. E.514,a,b
Sexageſimus, an Sexageſimus quintus, annus vacationis à munere Senatorio fuerit. G.215,d. 231,c
Sextans, duo cyathi. A.106,b
P. Sextius Decemuir Legg. ſcribb. D.280,b
Q. Sextius, pater & filius, [patri aliquando prænomen Pub dat] vterque Philoſophiæ ſtudiis ſcriptiſque notis: quando vixerint: eius ſecta vel aſſeclæ vel auctores: pater magni in ſcribendo animi & vigoris: dignitatem is Senatoriam a Cæſare oblatam recuſauit. eiuſdemque examen ſui in exercitio virtutis. D 437,a. 455,a. 528,a,b G.486,c,d. 491,d. 611,d. Gſ.812,c,d
Sextus Empiricus, Plutarchi, vt putatur, cognatus. eius diſſertatio de ingenio canis. B. 395, b. Idem citatur. C.25,b. D.439. 453. 460,a. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. G.483,d. 656,d
Sfortia Magnus quâ arte ſæpe intimos ſenſus aliquorum explorabat. D.140, b
Franc. Sfortiæ Mediolani Ducis continentia. D.267,b
ad Franc. Sfortiam Cardinalem Epiſtola Lipſij. B. 298, a. 306,b
Se, Coniunctio eleganter aliquando omiſſa. A.80,b

Si

Si valet, bene eſt: item, S.V.B.E.E.V. aut, S.V.G.E.V. veteres ordiendi Epiſtolas formula. B.534,b.G.412,c,d
Sibaca, an Sybina, venabulum vel iaculum venatorium. C.78,b
Sibylla longæua, vel ad prouerbium. G.124,d. *multa & magna prædixerunt.* D.191,a
Sica, pro Pugione, Parazonio, aut Parazonio. C.245,a. *Romanis qualis Sica: eadem quæ Thracum Harpe, Curtio Copis: & unde dicta, Iſidoro.* C.521,a,b
Sicare, pro, Secare. A.266,b
Sicarij, à Sicâ dicti, Ioſepho. C.521,a
Sicariatus crucis ſupplicio punitus. C.654,a
Sicca & inania terrarum quomodo humorem attrahant. Gſ.728,d
Siccitatum magnarum aliquot exempla rara. B.465,b. 466,a
Sicconi. Vide, *L. Sicinius.*
Sichemium opidum Brabantiæ, quale: quorum: unde ei nomen. C.726,b
Sichemienſis Diua Virgo. Vide, *Aſpricollis.*
Sicilia ab Italiâ terræmotu auulſa putata: & unde dicta. Gſ.785,d. *quâ occaſione Romanorum facta.* C.456,a. *ea an Sardinia prima Prouinciarum.* A.53,a. E.117,d.274,d. *quamuis ex eâ vectigalium annuus reditus aut Ciceronis putandus.* C.390,b. *belli ea cauſſa inter Romanos & Carthaginienſis: & quomodo Auguſtum aliquamdiu fatigauerit.* Gſ.746,c,d
Sicilia & Gallia Narbonenſis adiri poterant à Senatoribus ſine commeatu Principis. E.192,b,c
Siciliæ nomine vulgo duo Regna comprehenſa; Sicilia videlicet propriè dicta, & Neapolitanum: hinc, Rex vtriuſque Siciliæ. C.695,b
Siculi olim quo genere Scutorum vulgò vſi. C.72,a
Siculus, &, Sicilienſis, vt differant. F.46,d
Sicilio, id eſt, Reſeco, antiquum. Gſ.788,d
Siculus Flaccus citatus. E.15,d
L. Sicinius (alijs Siccius) Dentatus, fortitudine verus Hercules Romanus: omnia is dona militaria adeptus quæ virtus mereri potuit: eorumque enumeratio. C.209,a,b. 211,b.212,b.458,a
Sicorim fluuium in Hiſpaniâ quo nauium genere tranſmiſerit Cæſar. C.303,b
Sidere quando dicantur ædificia. G.172,c
Phil. Sidneus laus: eiúſque Liber De Pronunciatione Linguæ Latinæ inſcriptus. A.443
Sido Sueuorum Rex. E.195,c
Sidonis vrbis pars terræmotu collapſa. Gſ.785,d
Sidonius Apollinaris Platonem ait explicare, Ariſtotelem implicare. D.431,a. *quæ idem Elogia det Tacito.* E.xvj. *quod Seneca.* G. xxix. *eiuſdem error.* E.93,d. *verſus eius quidam examinati & fortè correcti.* D.438,a,b. *Idem correctus.* B.48,a.D.300.E.28,d. *Idem explicatus & refutatus.* D.444,b. *Explicatus porrò aut citatus.* A.200,b. 357,b. B.383,a. 448,a. 449,a. 319,b. C.75,b.80,b. 84,a. 93,a. 111,a. 157,a. 169,b. 190,a. 221,a. 245,b. 299,a. 309,b. 314,b. 319,b. 342,a. 343,a,b.440,a. 474,b. 482,487,a. 521,a,b. 634,a,b. 667,b. D.147,b. 308,a. 448,b. 514,a. E.1,d. 131,d. 143,d. 220,d. 243,b. 272,b. 298,c. 348,d. 364,d. 365,d. 432,d. 442,d 467,d. 307,a. G.74,c. 192,c. 220,d. 225,c. 270,d. 360,c. 389,d. 404,c. 430,d. 481,d. 503,d. 535,d. 556,c. 596,d 621,d
Sidus nouum Anno M.D.LXXII. *ſupra omnem elementarem regionem exortum.* D.389,a
Sidera animas aut animata eſſe, Socraticum & Stoicum dogma. G.558,b. *ea omnia dij, vel dij minorum gentium, Stoicis: & vnde.* G.193,d. 256,d. 319,d.384,b. Gſ.810,d. *ea ijſdem & Academicis ignea, non Peripateticis.* Gſ.805,d. *quibuſdam flamma contracta, id eſt, flamma rara nodus quidam.* Gſ.793,d. *in contrarium ipſi mundo, feruntur Stoicis.* G.75,c. Vide etiam, *Stella.*
Siderum incerta ſcientia, doctus error. A.314,b
Sidera fixa in ſummâ mundi abſide, Senecæ: qui ea nobis etiam dominari vult. Gſ.712,c,d
Sidera, cometæ, &c. quando labi dicantur. Gſ.797,d. *Siderum alimenta è mari & aquis, Stoicis.* G.637,d. *è terra vaporibus, quibuſdam.* C.601,b. Gſ.701,d. *eorum emanationes in nubes delatas in fulmina conuerti, quorundam opinio.* Gſ.705,c. *eorundem velocioris aut tardioris curſus cauſſa.* G.78,c
Sigebertus, vir doctus, qui Gemblaci ante annos ſexcentos claruit. A.31,a. *is citatus.* C.262,b. 757,b. 760,a,b. 765,b.768,a
Sigebertus Mediomatricum Rex ab immiſſis à Fredegunde Reginâ percuſſoribus occiſus; ipſique poſt percuſſores. D.212,a
Sigilla plutealia, quæ Ciceroni. C.635,a
Sigillaria, quæ qualiſque feſtiuitas: ſubſequuta quintum diem Saturnalium. C.488,b.G.405,d.417,c,d
Sigillaricius ancilus. E.42,d
Sigimerus è Cheruſcorum ducibus. E.35,d
Sigiſmundus, idem qui Romanis olim Segimundus. E.30,d
Sigma Græcanica duplex forma: lunaris C, & flexa Σ. quando hæc vel illa in vſu. A.101,a 467,a,b. *Sigma literam Pindarus adulterinam. Dionyſius Rhetor ſerpentum inſtar ſibilantem appellant: Attici reijciunt, ſubſtituentes T. & omnibus reſponſum.* A.464,a,b. *Quid porrò Sigma lunare, ſiue ſemilunare, lunatum, ſupinū, deuexum, Scythico arcus ſimile; item quod inaſatū, &c.* A.101,a. 467,a,b. B.47,b.48,a. C.346,b. E.171,d
Signum & Vexillum antiquis ſcriptoribus ſæpè confuſa. C.109,b
Signa militaria ex quâ materiâ. C.108,b. *haſta Signi cuſpide inferior acuta, & in terram defigi ſolita,* C.107,b. *aut potiùs loculo ferreo terra priùs infixo, ne maculareniur, indita illa haſta.* C.248,b
Signa ſingulis Centurijs aut Ordinibus ſingula, id eſt, bina in vno Manipulo; an verò vni Manipulo tantum vnicum. C.51,b.52,a.102,b. *Sociorum itidem an in Manipulos, an in Cohortes.* C.109,a,b
Signa Manipulorum qualia: imagines ex ijs dependebant, deorum, Imperatorum, &c. aurea illa ſæpe, aut argentea. A.213,a. C.108,a. D.308,b. *horū etiā nomina ijs inſcripta; aut, libera republicâ, ducū.* C.110,a. D.308,b. E.376,d
Signa in acie vbi. C.103,a,b. 134. *ea ex acie non referre, ignominioſū & ſæpe capitale, maximè Signifero.* C.111,b. 218,a. *à ducibus nonnunquam in hoſtem ea proiecta, cui fini.* C 111,b
Signa militaria præcipua vbi in caſtris. C.147,a,b. E 267,d. *ante Prætorium potius quam in ipſo.* C.107,b. *nullus ijs in caſtris definitus locus aut, vt videtur, Polybij.* C.138,a
Signa militaria dicta & habita ſacra; & quaſi bellorum dij: deorumque ijs cultus exhibitus: aſylum, &c. iuratum per ea: eorumque ornatus ſiue cultus incluſiuſve, quis, qualis, & quando. C.27,b. 111,b. 112,a,b. E.23,b. 48,c,d.271,d.496,c,d. *Romæ in templis poſita: in caſtris etiam fortè in ſacello aliquo, & quomodo.* C.107,a,b. *in luctu autem incomta; quæ alias ornata.* E.48,c,d. *inuerſa etiam, aut ſupina, in dolore; aut cùm ſe victos faterentur.* E.415,d.416,c
Signa inuare, in tempeſtate quid. E 20,c
Signiferi Romani leoninam plerunque induti. C.69,b. *ſignum ab eo per metum amitti, capitale.* C.112,b.218,a
Signum ad pugnam, vigilias, expeditionem, &c. verbum verbave pro libitu ſummi Ducis, aut in Vrbe ipſius Imperatoris inſcripta teſſera: ab eo Tribunis mil. data; & ab his per exercitum quomodo diuiſa: tum ſuper eâ re plura. C.133,b. 169,b. 180,a. E.213,c.532,b,c,d. G.309,d. Vide etiam, *Teſſera.*
Signa etiam ad pugnam, vigilias, expeditionem, alia, ſeu vocalia, ſeu muta; vt, Claſſicum, tunica ruſſa in faſtigio Prætorij in haſtâ extenſa, &c. C.132,a,b.133,b.187,b. 188,a,b
Signum futuræ pugnæ quale Græcis. C.133,a
Signum receptui; vt, Veſtis indutus, &c. phraſis. G.7,d
Signa ſua mittere, quid. G.152,d
Signa quæ deorum ſtatuis adponi ſolita. E.11,d

Signis

Signis futura ſæpè indicantur. D.192.193,a
Signa quædam ferina, aut effigies, in lucis Germanorum. E.401,d
Signa Satyrica contra faſcinum valere credita. A.331,a
Signa, Notæ verborum quibus vſi veti, in ταχυγραφίᾳ. B.383,a
Signis quibus in obſignatione Epiſtolarū vſi veti. B.535,a
Signatorius annulus. E.42,d
Signa cæleſtia cur & vbi tardiùs aut celeriùs emergant. Gſ.808,c. ſena per diem, ſena per noctem produci, quomodo intellexerit Seneca. G.256,c
Signa Auſtralia iuxta Polum nobis occulta. G.256,a
Car. Sigonius laudatus. B.20,b. 283,a. F.20,d. eius de Regno Italiæ ſcriptum commendatum. B.147,b. in peregrinatione ſuâ Italicâ eum in viâ ſalutanit Lipſius. B.261,a. fabricator is creditus falſæ Conſolationis Ciceronis. B.48,b. 52,a. eius Faſti allegati. Gſ 688,d. eius error de tempore ſtructi Amphitheatri Veronenſis. C.589,a. Eiuſdem allucinationes aliæ. C.13,b. 15,a. 57,a. E.159,c. F.16,c. 63,d. eiuſdem aliquot correctiones explicationeſve in Liuio: ſed pleraque non recepta. A.81,b. 121,a. 146,a. 160,b. 176,b. 182,b. 190,a. 197,b. 215,b. 287,a. B.414,b. C.98,a. 117,b. Eiuſdem correctiones in Velleio. F.79,a. & ſeqq. Ad eundem Epiſtola Lipſij. A.142,b. 161,a. 174,b. 209,a. Eius mors. B.54,a. 64,b
Sila, pro Galea vnde. C.80,b
Silana gentis illuſtriores quique qui ſub Impp. vixere, recenſiti. E.212,a,b,c. item varij memorati. E.201,c. 186,c 212,a,b,c,d. 293,c. 546. 547.
Silani, Iunij, innexi genti Manliæ. E.104,d
Silanianum Senatuſconſultum, ſiue Neronianum, quod. E.255,d
Ap. Silanus quomodo ſocer & conſocer Claudij Imper. Gſ.830,c
L. Iun. Silanus, deſponſus Octauiæ Claudij, inceſti cum ſorore reus, ſenatu motus, & mori coactus: & quomodo Auguſti abnepos. A.170,a. 379,b. Gſ.824,c,d. 829,d
Silanus, Q. Cæc. Metellus Creticus, quis. E.58,c
Silanus (non Silius) Nerua Conſul ſub Nerone. E.280,d
Fred. Silburgij lectiones in Velleio. F.78. & ſeqq.
Silentiarij apud Principes, qui. G.460 d
Silentium, magna in hominibus doctrina. B.177,b
Silentium arcanorum neceſſarium Conſiliario. D.40,a. eius mira apud Perſas fides; item in Senatu Romano. D.137,b
Silentium in conuiuiis indictum. A.108,a
Silenus ſenior Satyrus. G.55,c
Silicernium, quid. E.145,b,c
Silices ſternendis vijs vſurpati, quid. C.443 a. 444,a
C. Silius iuuentutis Romanæ pulcherrimus, Meſſalinæ diu mœchus, eandem viuente Claudio marito eam ducit, & procurante Narciſſo cum illâ occiſus. D.211,b. Gſ.834,b,c
Silius, legatus olim in Germaniâ Inferiori, damnatus à Tiberio. E.182,d
Silius Italicus Poeta virorum doctorum imagines non habebat ſolùm, ſed & venerabatur; maximè Virgilij. C.634,b amicus Aſconia Pediano: & eius in illius gratiâ verſus. A.265,a. locus eius de Duilio. B.176,a. ter Cōſul, in ſeceſſu in Campaniâ obijt. D.342,b. Silius emendatus. A.81,b. C.342,b. E.149,c. 209,c. Idem citatus & explicatus. A.203,b. 281,a. 290,b. 373,a. B.415,b. 414,b. C.14,b. 62,b. 63,a,b. 69,b. 73,a, 77,b. 78,b. 79,a. 80,b. 82,a,b 83 b. 84,a,b. 86,a,b. 89,a. 91,a. & iiij. ſeqq. 107,a. 156,a. 269,b. 274,a. 175,a,b. 183,a. 193,b. 195,a. 196,a. 209,a 210,b 213,a. 241,a,b. 243,b. & iiij. ſeqq. 249,a. 266,b. 275,b. 289,a. 290,b. 293,b. 294,a. 298,b. 314,b. 340,a,b. 342,a,b. 343,a. 344,a. 345,a. 354,b. 360,b. 432,a. 490,a. 609,b. 619,b. 646,b. 672,b. 673,a. D.18,b. & alibi in Libris Politicis. Item 602,b. E.158,d. 170,d. 294,c. 201,d. 255,d. 259,d. 272,c. 359,d. 415,d. 435,b. 535,b. F.14,c. 35,d. G.xij. 525,d. 611,d. Gſ.764,d
Silua Caſia quæ. E.27,d
Siluæ penſiles: item, tonſiles: quid. G.670,d. Gſ.681,c
Silua in ædibus, imò ſupra ædes diuitum Romanorum. C 450,b
Siluanus, rei ruſticæ præſes deus. A.179,b
Siluanus, T. Plautius. E.116,c
Pomp. Siluanus. Vide, Pompeius Sil.
ad Ioan. Bapt. Siluaticum Epiſtola Lipſij. B.255,a
Silueſtrus Papa Acta citata. C 613,b
Silures Britanniæ populi. E.250,d.
Silurus piſcis Mæni aut Danubij, iugo aut protelis boum extrahitur. A.163,a
Sima frons. A.127,b
Simbruina aqua medicata Celſo. E.170,d
Simeon Metaphraſtes citatus. C.475,a. 460,b
Simeon Theſſalonicenſis citatus. Gſ 753,d
Simia ſudior facies quàm Leonis, Politiani in Imitatores dictum. B.167,b
Similis quidam a Præfecturâ Prætorij dimiſſus, cùm ſeptem annos ruri vixiſſet, illos vixiſſe, reliquos ſe tantùm fuiſſe, ſepulchro inſculpi mandauit. G.219,c
Simon Cyrinæus Chriſti crucem allenaueritne duntaxat, an totam tulerit. C.680,b
Simonides aliquot literarum inuentor. E.171,b
ad Simonem Simonidem Epiſtola Lipſij. B.244,b
Simpinium, Simpulum, Simpuuium, promiſcuè ſcripta. A.116,a
Simplicitas in Epiſtolis requiritur, vt in Dialogis aut quotidiano ſermone; eaque non ſtili tantum, ſed & mentis. B.537,a
Simplicij ſententia de Epicteti in refricandis vitijs acrimoniâ. G.viij. Simplicius citatus. C.609,b. D.442,a. G.132,d. 134,d. 409,d. 536,d. 537,b
Simul, pro, Simul ac, Simulatque. Gſ.782,d
Simul filio, billemſimus. A.215,b
Simulare proba non probus vix poteſt. G.viij.
Simulatio ad excogitandum ingenioſior veritate. G 458,c
Simulatio doloris in malis publicis aduerſa Conſtantia, ambitioſa ſæpe: eaque retecta. D.382,b. 383,a,b
Simulatio & Diſſimulatio, modicè vſurpata, Principi neceſſaria. D.73,b
Simulatiunculis vtendum inter ſimulatos. B.22,a
Simulatores ſæpe proditores. & nonnunquam ipsâ ſimulatione nimiâ deteguntur. D.60,b
Simulatum nihil diuturnum. G.189,c
Simultates tacere. E.95,b
Sindi Scytharum populi, qui & Indi, draconibus vſi pro Signis militaribus. C.110,b
Sinenſes, vel Sinæ, Solem inprimis colunt: tum alios plures deos, & quā ſtulte. D.183,b. 584,b. lege arcēt omnes alias religiones. D.159,b. characteribus vtuntur ad tota verba pingenda. B.383,b. Reges continuâ ſerie habuere ducentos quadraginta tres. D.209,a quanti Regi Sinarum hodie annui reditus è tributis. C.473,b
Singula, vocata nota ταχυγραφίας. B.383,b
Singularius, ſingularis. A.176,a
Sinis famoſus in Iſthmo latro, curuator pinorum vnde dictus. G.210,d. Vide etiam, Scinis.
Siniſter locus honoratior apud Turcas hodie. A.300,b
Siniſtra auguria bona. A.298,b. vnde id. A.299,a
Siniſtri eſt pati & moueri: contra Dextri. A.301,a. multa porrò de loco honoratiore, ſiniſtro, an dextro. A.298, & ſeqq. Gſ.813,c,d
Sinon bello Troiano inuentor Specularis ſignificationis, Plinio. C.178,a
Sinuata acies, quæ. C.114,a
Sinueſſana aquæ ſalubres. E.209,d. 330,d
Sinum excutere, in ſcrutinijs, quid. G.194,d
Sinum alicui replere, quid, & vnde. G.364,c
Sinus explicare, quid. G.35,d
Siparium, quid. G.161,c
Siphon, item σιφωνίζειν, quid. Gſ.706,d
Straci, populus ad Caucaſum. E.190,d

Siremps, pro ſimili vel eodem. A.71,a. *Siremps lex eſto, formula, id eſt, ſimile ius ſit.* G.583,d
Sirleti Cardinalis laus. B.201,b. *Lipſius aditum dedit ad Bibliothecam Vaticanam.* b.161,a
ad Iac. Sirmondum S. I. Epiſtola Lipſij. B.278,a
Sirpicius unde Centurio quidam cognominatus. E.18,d
Siſibutus, vel Siſenandus, in Hiſpania Rex, Iudaeos ad fidem cogit. D.259,b
Siſcana emendatus & explicatus. A.42,a.199,a
Siſinnij probum conſilium Theodoſio Imperatori datum de non diſputando cum haereticis. D.166,a
Siſinnius quidam Epiſcopus bis in die lautus: atque id culpantes quo loco eluſerit. C.440,b
Siſtentare, pro Oſtentare. A.117,a.E.268,d
Siſtrum, quid. G.250,c
ne Sis tibi adire, flere, &c. id eſt, ne adieris, fleveris, &c. A.73,a
Σκελοτύρβη veterum, Scorbutus credita. C.735,a
Σκεῦος Graecis, quod Latinis Vaſa. G.261,c
Σκιμπόδιον, quid. A.270,a
Σκόλοψ, quid proprie: pro Cruce vox vſurpata; vt pro Crucifixione σκολοπίζειν, σκολοπίζειν & ἀνασκολοπίζειν. C.646,a,b. *ſed ad quam Crucifixionis ſpeciem plerumque referenda.* C.648,b
Sluſa opidum Flandriae, Sigeberto, vt videtur, Clauſula dictum. C.766,a
Smaragdus gemma pro numine culta in Manta Novi Orbis provincia. D.184,a
Mart. Smetij Inſcriptiones Antiquae Leidae excuſa. B.80,a
Smindyrides (Mindyrides Senecae) Sybarita mire delicatus & luxurioſus. G.31,d,b
Smyrna a quibus feratur condita. E.129,d.130,c
Smyrnaei primi templum Vrbi Romae vt deae ſtatuere, quando. C.434,b.E.130,c
Soamus (an Sohamus) Arabum Ituraeorum Rex. E.192,d. *forte & idem Sophenes Rex.* E.215,d
ad Lupum Scarezium, Epiſcopum Portalegrenſem, Epiſtola Lipſij. B.278,b
Sobrinas ducere, quando Romae permiſſum, quando vetitum. E.187,c,d
Sobrinus, & Conſobrinus, ſaepe confuſa. E.187,c.F.79,b
Soccus mulierum. G.278,d
Sociali bello quot millia hominum conſumta. F.29,d
Societas humana in Commercio eſt, & Imperio. D.25,a. *nulla eſſe poteſt ſine Iuſtitia.* D.236,a. *neque vlla ſtare poſſit ſi malis lubeant quae lubent.* D.403,b
Societas cum potentiore minus potenti periculoſa. D.57,a. *imo ſervitus.* E.397,d
Societas, aut Corpora Collegiave, Deo vnum. D.409,b
Sociorum garum, quid. G.601,d.Gſ.730,d
Socij Romanorum qui dicti: eorum conditio: copia ad Romanorum citationem legionarijs iuncta: quomodo ab Auxiliarijs differes: quando nomen Sociorum in militia Romana deſierit. C.28,b.236,a. *ratio ijs indicendi, aut imperandi; eorumque cenſus: iuramentum: ſuis ſumtibus militabant: quis eis Praefectus aut ſuperesset.* C.29,a,b
Sociorum copia in exercitu Romano, Ala, vel Cornu, vocata; vt Romanorum Legiones: quot illa copia peditum, quot equitum: & qui ſingulorum Extraordinarij, qui Alares: tum cur maiorem equitatum Socij bello ſuppeditare ſoliti, quam ipſi Romani. C.46,a,b.65.F.29,d
Sociorum in acie Romana poſitura plerumque in Cornibus, & ad latera Legionum. C.102,b
Sociorum locatio in caſtris, per manipulos an per cohortes: atque vbi. C.148,b.149.152,a. *quae caſtrorum latera munire iis incumbebat.* C.155,b. *excubiarum eorum ratio, & Miniſteria quae Praefectis ſuis debebant, atque his ſimilia, incerta.* C.166,a
Sociorum peditibus par frumenti modus datus qui Romanis; ſed equitibus minor; & cur. C.203,a. *muneri id nutem ijs a Romanis datum.* C.206,a. *praeda vero in omnis diviſione dimidium ex pacto habebant Socij.* C.199,a
Sociorum legati Romae plerumque circa Kalendas novi Anni. C.28,b
Socrates (praeſtantiſſimus ſapientia, Tacito. E.146,c.) *primus ſectae Ionicae, quae hactenus in Phyſicis tantum diuta, Ethica introduxit: nihil ſcripſit: diſcipulis eius in varias ſectas diviſi.* D.438,b. *quarum ceu ſtemma quoddam exhibitum.* D.439. *Ille autem quorum criminum praetextu damnatus.* D.159,b. G.628,d. *ex carcere effugere, cum occaſio offerretur, noluit.* G.428,d. *poſt mortis ſententiam latam triginta dies cur ſervatus.* G.506,d
Socrates, fons & caput ſapientum, totus videtur Stoicus. D.453,a. *poſt Dogmaticam Philoſophiam primus Logicam adhibuit.* D.460,a. *liberalibus artibus egregie inſtructus, Euripidem in ſcribendis tragoedijs iuviſſe creditus.* D.418,b. *nunquam viſus ebrius.* D.517,b. *cuias eſſet quoties rogatus, Mundanum ſe ferebat.* D.383,a. G.78,d. *eius Daemonium quomodo quidam interpretate, quomodo plerique.* D.561,b. *eius ſcitum reſponſum de peregrinatione quae nil profuerat.* D.378,b. *quae ei μαιευτικὴ.* D.411,b. *modeſtia eius benignitas in iudicando de auctorum ſcriptis imitanda.* D.11.
Socrates ſemper eodem vultu. G.21,d. *litigare nolebat, ne ſpectatoribus riſum praeberet.* G.34,c. *quomodo naſcentem ira impetum compeſcebat.* G.49,d. *eius velut proprium diſputare, vt ſemper inquiſitoris.* G.226,c. *virum divinum cenſebat qui commode & opportune diviſione vteretur.* B.146,b. *vt ſe ſub* XXX. *tyrannis geſſerit: & quod eos in ordinem redigeret, quomodo intelligendum.* G.84,c,d. 153,d. *conuictus eius quam vnicuique vtiles & proficuus.* G.394,b,c. *etiam obſeuntis memoria iuuabat ad virtutem.* G.404,c
Socrates ab Archelao rege & alijs invitatus, eos aſpernatus eſt. G.331,d. *male propter ea diutius audijt: eique Alcibiades, Phaedrus, & alij amores obiecti.* A.447,a. G.252,b. *in arundine equitare non erubuit.* G.167,c. *menſa eius bina quoad coniugium.* B.27,a. *argutum eius in Antiſthenis vanitatem dictum.* G.503,d
Socrati quod dictum tribuit Seneca, alij Archytae Tarentino tribuunt. G.12,c. *quod eum ano ſuo inconvenientia dicentem introducat Seneca, quibus exemplis excuſandum.* G.251,d
Socratis effigie ſignabat Muretus. A.447,a
Socrates Hiſtoriae Eccleſiaſticae ſcriptor citatus. A.249,a. 320,b.B.303,a.C.406,a.628,b.685,a.D.264,b
Sodales Auguſtales, Flamij, Hadrianales, &c. E.28,d
Sodales Titij, non, Tatij, ſcribendum: & cui fini inſtituti. E.28,d
Sodalitas B. Virginis Hallis inſtituta & a Pontif. confirmata: tum Principum aliquot ei inſcriptorum nomina. C.714,b
Sofonius Tigellinus. Vide, Tigellinus.
Sohemus a Nerone Sophenes Rex conſtitutus, an idem cum Soamo Arabum Ituraeorumque Rege. E.215,d
Sol, Latinis vnde. quid Stoicis, & alijs. D.583,b. *quibuſdam vt oculus Vniverſi; nonnullis vt cor.* D.580,a.584,b. *Soli principale naturae regimen tribuit Plinius ſenior, & Cleanthes.* D.544,a. *ſeu ἡγεμονικὸν animae mundanae Stoicis.* D.584,b. *aetheris praeſtantiſſimus, & ſiderum rex: tum quantus.* D.584,a,b. E.384,b. *ſaxum igneum Peloponneſo maius, Anaxagorae.* G.383,d. *pedalis magnitudinis ſtatuunt Epicurei.* Gſ.687,c,d. *an habitatus, dubitatum quibuſdam.* D.585,a
Sol & Aſtra, Pythagorae & Stoicis dij: Sol deorum maximus Triſmegiſto. G.384,d. *Sol, Perſis Mithras, atque vnus deus; cuique ſolennis apud eos victima, Equus.* E.158,d. *ab iiſdem ei virgines perpetua ſacrata: vt & olim ab incolis Novi Orbis.* C.619,b. *qui videlicet, ſicuti etiam Sinenſes & alij, Solem pro ſupremo Deo habebant, & varijs ritibus eum colebant.* D.183,b.184,a. 584,b. *eum autem orientem adorare aut ſalutare, pleriſque populis commune religione receptum olim.* E.162,d. 375,c
Sol & Luna, a Siderum quaſi numero ſegregati, Luminaria multis nominantur. Gſ.794,c.797,d. *in eclipſi Solem non laborare vt Lunam, dicebant veteres: niſi furto Lucinius.* Gſ.792,d.793.

Sol quanto vicinior terra, quam Sidera fixa: iis quo terra & aquarum vaporibus ſe ſuſtentat, Stoicis: vt & flumina etiam exhauriat. Gſ.735,d.760,d.780,c,d

Sol quare in vno Signo ardentior videatur, quàm in alio. Gſ.808,d. an totidē gradus quot dies habeat. Gſ.793,d,c. an aliquid afferat ad terræmotum. Gſ.769,d. cur in ortu & occaſu, velut hebetato lumine rubens oculis incidat. Gſ.697,d

Solem in Oceanum cadentem ſtridorem vt candentis ferri edere, perſuaſio olim vulgi. E.450,d

Solis ædes apud Circum Romæ. E.290,d

Sol ardidus. A.302,a

Solis deſignando quâ Hieroglyphicâ notâ vſi Ægyptij. C.679,b

Sol Medea avus. A.359,a

Solem nec orientem nec occidentem videri, de quibus dixerit Cato an Cicero. G.669,c,d

Sol meridies, Sol occaſus. priſca phraſes. A.402,a

Solaria ædium Iudaicarum plerumque plana. C.288,a

Solatij veri nuſquam ſpes, quàm in ſe cuique. B.28,a

Solea Romanis domo dumtaxat in vſu: eas ante diſcubitum ponebant: &, Soleas poſcere, ſurgentiū è cœnâ. A.101,b. G.52,d. 278,d

Solemannus coæuus Carolo V. & Franciſco I. D.194,a. eius in liberos ſuos crudelitas. A.184,b. D.225,a. ſingularis eius obſeruantia fidei. D.255,b

Solemnia, ſimpliciter pro Votis. E.298,d. 541,b

Soli Ciliciæ vrbe, poſtea Pompeiopolis dicta. D.442,a

Solia in balneis, quid. G.439,b. 474,b. quot in Thermis Diocletiani. C.440,a. G.528,d

ad Demetr. Soliconium, Archiepiſcopum Leopolitanum, Epiſtola Lipſij. B.229,b. 342,b. 357,a

Solidum capere. E.516,d

Solinus ex Plinio aſſerens elephantos ſemel tantùm parere, nec plures ſingulis, refutatus. B.39,b. Idem emendatur. A.184,a. 303,a. C.522,b. E.61,d. F.14,d. Citatus. E.131,d 435,d. F.11,d. 14,b. 20,b. G.306,d. 397,d

Soliſtimia quæ dici poſſint. E.278,d

Solitaurile ſacrificium proprium omnium luſtrationum. A.347,b. Vide etiam, Suouetaurilia.

Solitaria vita damnata Epicuro. G.420,d

Solitudo laudatur; ſapientia ſi non inditium, at initium. B.156,a,b. ſtudijs amica. B.12,b. alijs atra bilis fomentum habitu. B.156,a b

Solitudo nulla virtutibus ſtipata. D.507,a. G.79,d

Solium, pro Throno regio. G.161,c. pro Vaſe balneario. Vide, Solia.

Sollicitare, vel Solicitare, pro, Mouere, loco mouere. Gſ.771,c.781,d

Solon, à Naturâ, Vſu, & Doctrinâ prudens, ad mortem vſque diſcendi auidus. D.203,a. G.504,d. ſapiens eius monitum, Neminem ante mortem dici beatum poſſe. D.259,b. lege ſubmonebat qui in diſcordiâ ciuili medij aut quieti eſſe volebant. D.114,b. cur ſcin parricidam pœnam non ſtatuiſſe dixerit. G.204,d. Leges eius imitati Decemuiri in ll. XII. tabb. A.146,a,b. cur Cydonia mala guſtato nouas nuptas ſponſo accūbere præcepit. B.492,a. Principatum laudat. D.209,b. omnino è republicâ arcenti innenes. D.135,b. Athenis à Piſiſtrato occupatis quid egerit. D.395,d. eius ad ipſum Piſiſtratum dictum. D.221,b

ad Solranum Comitē, Phil. Croiium, Epiſtola Lipſij. B.411,a

Solſtitium ſimpliciter dictum, propriè intelligitur de æſtiuo. G.270,d. Gſ.768,d.793,c

Solum deterens, quid: item ſupenum. D.321,d

Solo continere, vel cohærere, quæ dicantur Iuriſc. Gſ.700,b.

Solutilis ſcala, quæ. C.271,a.273.

in Solutum accipere, quid. G.284,d

Solymi quis Homero, varia variorum opiniones. E.425,c

Somnijs futura ſæpè docentur, nec ex iis prædictiones omninò ſpernenda. D.99,a 192,a

Somnia quædam ſuſpecta & punita. E.167,c

Somnus nimius inutilis. G.168,c

Somni cornu, quid. Gſ 816,c

Somni vxor Paſithea vnde, Homero. G.164,d

Somona fluuius, Somna quibuſdam, alijs Sonus. C.758,a

Sonchedis Archipropheta Memphiticus. D.455,a

Sonor, pro, Sonus, clamor. E.251,d

Sonus, aliquando ad Tenorem aut Accentum refertur: ſed potiſſimum ad enunciationē ſiue Pronunciationem elemētarem. A.450,a. & ſeqq. Vide, Pronūciatio. Vocalis. &c.

Sophi antiquitùs dicti, qui poſt, præeunte Pythagorâ, Philoſophi. D.435,a

Sophia D. Eliſabethæ filia, Henrici II. Brabantiæ Ducis vxor, mater Henrici Brabantini, Haſſiæ poſt Landgrauij: ſtatuas D. Virginis plures in Brabantiam attulit quarum vnam Vilnordiæ dedicauit, quæ diu Diuæ Conſolatricis nomine claruit: iris Machtildi, mariti ſui ſorori, Florentini Hollandiæ Comitis vxori, dono dedit: earumque vna ea quæ Hallis adſeruatur. C.695,a,b. 696 a

Sophiſta Dialecticæ præſtigiatoribus calcularijs comparati G.458,d

Sophocles, Stoicis accēſendus, grauis aſſertor Fati. D 453,a. 548,b. G.212,d. à Pericle ob libidinoſum aſpectum reprehenſus. D.266,a. Is citatus. C.169,a. 178,a. 361,a. D.22,b. & alibi in Libris Politicis. Item 405,b. 524,a. E.321,d. G.ix. 30,d. 212,d. 319,d 332,d. 390,c,d. 441,d. 488,d. 563,d. 607,d. eiuſdem Scholiaſtes citatus. A.202,b. C.127,a

Sophocles quinam Plinio Iuniori. B.449,a

Sophoniſba Syphacis Lælio à Maſiniſſâ dedita. D.187,a

Sophronia Virgo, vt Maxentij libidinem vitaret, gladium in ſe admiſit. D.526,b

Sopites Rex miri roboris canes Indicos Alexandro Magno donauit. B.391,a

Sopor, pro medicamento ſoporifero. G.335,d. 549,d

Bar. Soranus. Vide, Barea.

Sordes, de reis & accuſatoribus, item pro ipſo reatu. E.128,b. G.2,d. 288,d. 313,d

Sordida verba, quæ. B.540,a

Sordidati, qui. A.257,b

Sorites, argumentationis genus à Chryſippo inuentum. D.444,b

Sororem vxorem ducere, apud Orientales gentes olim in mores & iura verterat. D.226,b. germanam Athenis, vterinam etiam in Ægypto licitum. Gſ.824,c. Sororum filias ducere, Romæ numquam licitum; etſi quandoque fratrum. E.187,d

Soror, quid præter vulgarem ſignificationem etiam ſignificauerit. A.29,a,b. 30,a. 110,b

Sors crebra in omni ſolenni militia apud Rom. C.164,b

Sortes, quid: earum vſus, priuatim, publicè: harum religio: in arcis habita cum vittis aut tænijs: quibus ſi ſponte euoluerentur, prodigium habebatur: inde Sortes Extenuatæ dictæ Liuio. A 315,a,b

Sortis humana commercium, Tacito quid. E.152,c

Soſibius, Britannici educator, quis. E.164,c

Soſipater. Vide, Chariſius.

Soſius, aut Soſſius, Agellis aus quis, & an plures. F.59,d

Sotion Pythagoricus, è præceptoribus Senecæ: & eo nomine Philoſophi plures D.446,b. G.xv. 24,d. 465,d. 635,c

Sozomeni inſignis locus de Theodoſio iuniore. B.186,b. Sozomenus correctus. E.308,d. Idem citatus. B. 146,b. C.245,a. 246,b. 434, b. 501,a. 614,a. 628,b. 649,a. 673,b. 675,a,b. 676,a. 683,a. D.165,a. E.48,c. 411,d. 516,c. 517,d

Spadana aqua laudata: eiuſque vis contra melancholiam hypochondriacam. B.55,a. C.334,a. Spada quid euenerit Lipſio. Vide, Lipſius.

Spadones apud Cleopatram Reginam potentes. G.338,d

Spadonēs in re militari, quid anno poſteriori: & vnde dicta vox. C.276.277,a

ad Ang. Spanochium I. C. Epiſtola Lipſij. B.287.b

Sparſiones odorata, vt crocea, roſata, &c. occultis fiſtulis in Spectaculis facta: ſcito etiam inuenta è ſtatuis inſtar ſudoris expreſſa. C.575,b. 576,a. Gſ.703,c,d

Sparſiones odorata in conuiuijs, vnguentorum, &c. imitatione theatralium. C.576,a. Gſ.703,c,d

Sparſiones munuſculorum per Theatra,&c. Vide, *Miſſilia*.
Spartacus quantis opibus eū Craſſo obſeſſus. C. 192,a. *Crixo e ducibus ſuis caſo ccc. Romanorum cade parentauit*. C 494,a
Spartana matris ad filium ex vulnere claudicantem generoſum dictum. B. 176,b
Spartana olim Ariſtocratia benè compoſita. B. 105,b. *vix quingentos tamen annos tenuit libertatem*. D. 208,b
Spartani Athenienſibus ingenij acrimoniâ inferiores, ſapientiâ tamen meliores. D. 136,a. *quibus diſciplinis ſe maximè & vnicè applicare ſoliti*. D. 134,b. *eorum diſciplina verè conueniens viris*. F. 13,d. *ſola eorum fortitudo Romana comparanda*. C. 457,b. *eorum lex in bello, Stantes in ordine vincere aut mori*. C. 305,b. *non quot hoſtes, ſed vbi eſſent, interrogare ſoliti*. D. 97,b. *pluris tamen faciebant in re bellica ſolertiam ac dolum, quam vim apertam ac robur*. D. 102,a. *tibiâ, non tubâ, in pralijs vſi*. B. 443,a. *quis ijs Stationum militarium modus*. C. 167,a. *eorum iuuentus nudia in excretione naturali in exercitu*. C. 164,b. *quæ apud eos ignominia militares incompertos in belloignauia*. C. 241,b
Spartanus quidam cur dixerit pro inſigni ſcuti eMuſcam ſe habere. C. 243,b. De Spartanis porrò vide etiam, *Lacedæmonij*.
Sparteoli milites, vigiles contra incendia conſtituti. E. 386,d. Gſ. 695,c,d
Spartianus, & adiuncti Cæſarij ſcriptores, neceſſarij ad notitiam Hiſtoria Romana Media. B. 147,a. *Spartiani loca de duobus ſtronuis peioribus*. B. 141,b. 142,a. *ſidem emendatus*. A. 75,a. 150,a. 220,a. 249,b. 259,a. 291,a,b. B. 124,b. 125,a. C. 195,b. E. 72,c. *Explicatus aut citatus*. A. 150,b. 247,b. 251,b. 258,a. 283,b. 323,a. C. 91,a. 160,a. 181,b. 194,b. 198,a. 203,b. 205,a,b. 206,a. 238,b. 336,a. 403,a. 406,a. 411,a. 413,a. 435,a,b. 486,a. 494,b. 497,a. 499,a. 503,b. 506,a. 512,b. 529,b. 544,b. 566,b. 574,b. 576,a. 635,b. D. 30,b. 131,a. 298. 306,a. 308,b. 309,a. 311,b. 312,b. 315,b. 319,b. 335,a. E. 7,c. 10,c. 39,d. 47,d. 73,d. 85,c. 205,c. 267,d. 274,d. 306,d. 359,c. 402,d. 416,c. 525,b,c. G. 8,d. 84,c. 180,c. 270,d. 300,c
Spartum in Hiſpaniâ copioſum. C. 335,a
Spatha & Haſta, arma Auxiliarium Romanorū. E. 197,c
Spatia in acie Romanâ. Vide, *Internalla*.
Species originales rerum, quid Macrobio. D. 570,a
Species operis Ichnographia. A. 876,a
Specie inanium validus, quis. E. 215,d
in Speciem laborare, quid. G. 145,c
Spectaculorū apud Romanos quatuor præcipua genera; Gladiatores, Venatio, Circenſes, Scena: quorum tria priora ferè ijs propria. C. 492,a. *per ea etiam alij luſus, raptus, & ſimilia, oblectando populo repræſentata*. C. 577,b. *varia Spectaculorum genera edita Saturnalibus*. C. 489,a
Spectaculum in Arena duplex; Matutinum, & Meridianū: quid vtrumque. C. 502,b. 528,b. G. 66,d. 395,c. 508,d
de Spectaculis ſcripſere Suetonius & Tertullianus, ſed diuerſo fine. C. 492,a
in Spectaculis magno honori publicus locus: qui quomodo etiam abſentibus aut mortuis datus. E. 72,d
Spectare Senatoribus & Equitibus promiſcuè in vulgi veſte non prohibitum. E. 273,c,d
Spectatores, ſcalarum genus quale. C. 271,b. 273
Spectatus eſt, pro, Spectauit, Varroni. E. 5,d
Spectra maiora ſemper viris appārere credita. E. 174,c
Spectra res futuras ſæpè manifeſtant. D. 193,a,b
Specularis ſignificatio per ignes aut faces, quid & qualis veteribus: icone è Columna Traianâ repræſentata: quis eius inuentor. C. 378,a
Speculatores Principibus habendi indagandis inſidijs illuſtrium ſubditorum. D. 59,a
Speculatores pro munere militari, nō, Speculatores: & qui illi, quaſue ijs arma. E. 315,c,d. G 15,c. *ij plerumq; feredis ad Imperatorē literis è caſtris deſtinati*. B. 175,b. E. 124,c. *in triſti nuncio torū lancea atrâ fortè pennâ inſignita*. B. 175,b
Speculatores etiā ad ſumēda ſupplicia deſtinati. E. 288,c
cum ū dextri traſcentis offerri probat Plutarchus. G. 9,c
Specula tenere, aut ad caliēm apponere dijs qua ſuperſtitio Romana. A. 328,b. 330,a. G. 604,c
Specula antiquitus ex quâ materia: rotunda plerumque: ſæpe magnitudine corporibus humanis paria. G. 697,d. *eadem & inter impedimenta militaria, & ſarcinas vtrilia aſſumta*. Gſ. 698,b,c
in Speculo non noſtra imago, ſed nos conſpicimur, quomodo. Gſ 688,d
Specula concaua augent, conuexa minuunt magnitudinem. G 690,c
Specularis Lapis quis; vnde aduectus; cui vſus. G 577,d. Gſ. 756,d
Specularia, quid, è quâ materiâ; & quando vſus repertus. B. 519,b. G 138,d 558,d 577,d. Gſ. 736,d
Specus ob ſæua hiems a quibuſdam gentibus inhabitata. E. 441,d
Specum ſubterraneam ingentem maximas regiones poſſe ſuſtinere. Gſ. 786,b
Specus ſubterranei ſub Amphitheatro; cui fine, quaſitum. C. 563,b. 564,a. 565,b
Spelunca opidulum hodie, vbi olim Spelunca Villa Tiberij. E. 131,d
Speluncas villis ſuis vicinas habere amabāt Romani. E. 131,d
Sperare ſemper, ſignum magna indolis. E. 350,d
Sperare, pro, Putare aſpirare. G. 271,c
Spes & Metus, fomites & fontes vitiorum: animuſque contra ea muniendus. D. 490,a,b. 491,a. *Spe & Metu carere, verum regnum*. A. 371,b. *Spes Metu temperanda, & contrà*. G. 408,d. *Spe vitam contineri, quibuſdam Philoſophis viſum*. D. 491,a. G. 408,d
Spes ades Roma, vbi. E. 61,c
in Spe tenui fortiſſima quaque conſilia tutiſſima. D. 98,b
Spes opeſque omnes in aliquo ſita, Salluſtiana Seneca vſitata phraſis. G. 464,d
Speuſippus diſcipulus Platonis. G. 48,d. *morbidus Diogenis aſpectu dolo motus ſibi mortem conciliat*. D. 523,a
Sphæra caleſtis, ſiue regiones, decem Seneca. Gſ. 832,c
Sphæromachia, pilaris luſus & certamen, a ſpherâ ſimpula: & hinc,
Sphæriſta, luſor. G. 535,d
Sphærulæ, pro Glandibus fundâ emittendis. C. 336,a
Sphærus Boſphoranus Cleanthis diſcipulus, Cleomenis Spartani præceptor, Stoicus. D. 441,a. 446,a
Sphondyli. Vide, *Spondyli*.
Sphynge vſus aliquando Auguſtus pro ſigno. B. 535,a
Sphyromachia, quid. G. 536,c
Spica plena ſe inclinant, inanes attolluntur; ſic ſapiens ſe demittit, ſtultus extollit. E M. 33.
Spicea corona in ſomnio, quando mali, quando non mali ominis. E. 167,c
ad Henr. Lau. Spiegeliū Epiſtola Lipſij. B. 181,b. D. 154,b
Spina & tapetes æquè ſtratum mortuo; prouerbiale Theognidis. G. 542,d
Frid. Spinula, Triremium Præfecti, mors. B. 231,a
ad Gaſtonem Spinulam, Gubernatorem Lemburgenſem, Epiſtola Lipſij. B. 294,b. 312,b. 316,b
Spira, σπεῖρα, Græcis vulgo pro Cohorte; Polybio pro Manipulo. C. 37,a 41,a
Spirare magnum, phraſis. A. 80,b
Spiritus igneus & intelligens (diuinus totum mundum permeans. G. 77,d.) *Poſidonio, Zenoni, & alijs Deus*. D. 541,b 542,a. G. 77,d
Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, conſonum Stoicorum ſcito, Rationem per materiam decurrere. D. 378,a.
Spiritus Sanctus Apoſtolis ſe oſtendit in linguis igneis. D. 541,d
Spiritus humanus è calo Stoicis. G. 627,d
Spiritu interno ſuſtinetur totum corpus humanum. Gſ. 782,b
Spiritus, Flatus, Anima, proxima ſunt; etſi diſtinguat Auguſtinus. D. 614,a
Spiritus in ſemine vis. D. 609,b. 610,a
Spiritus boni, maliquè. Vide, *Genij*.

Spi-

Spirituũ aqua mixtus, & ſcopulis eliſus, inſignem reddit fragorem. Gſ.729,b
Spiritus fulmineus igne ſubterraneo exhalatus, vnica ferè cauſſa terramotus. Gſ.782,d
Spiritum per terra corporumve cutem penetrare, verum; etſi neget Seneca. Gſ.784,d
Spiritus, pro Aere, paſſim in Senecâ. G.657,d
Spiritus (qui pars Accentus) duplex: & vtriuſque notula. A.466,a. olim à Græcis non adſcripta. A.468,a
Spithama Græcorum, Palmus maior vel Dodrans Latinorum. C.70,a
Splen, ſedes lætitia. D.500,b
Splendere, aliquando mediâ correptâ. Gſ.718,d
Splendidus, de Equite Romano honoratiore. E.166,c. ſic & Splendida, de fœminâ ex honoratioribus ordinis Equeſtris. E.352,d
Spolia hoſtilia, quid propriè: ſuſpenſa in poſtibus & foribus eorum qui ex hoſte tuliſſent. etiam in atrijs: eaque magno decori: nec fas cuiquam ea revellere; ne quidem venditis aut alienatis ædibus: fixa antè maximè a triumphalibus. C.212,b.213,a,b. G.551,d
Spoliarium in re gladiatoriâ quid, & vbi· vnde dictum: cur res & vſus: quid item in balneis. C.507,b.508,a.580,b. D.325,b. G.135,d. 590,d. Gſ.812,b
Spondyli, vel Sphondyli, piſcis genus. G.601,d
Spongia, pectoris tegmen; Balteus an Iuuenali. C.83,b. 87,b. 523,a
Spongia Retiariorum. C.519,a
Sponſa ad maritum veniens ex ritu tres aſſes ferebat. A.134,a
Sponſa in conuiuio in gremio mariti diſcumbebat. E.179,d
Sponſalia quatenus permiſſa Lege Papiâ Poppaâ. E.513,d. 514,a
Sponſio inter quatuor Dynaſtas Belgas de differentiâ magnitudinis Louanij, Gandaui, Lutetia, Coloniæ, & Leodici. C.762,a
Sponſiones amphitheatrales inter ſpectatores vni aut alteri gladiatorum parti fauentes. C.543,b. G.19,c
Sponſor, genere fœminino. E.446,c
Sportæ lapidibus refertæ in aſcendentes hoſtes à muris effuſa. C.352,a
Sportula, erogatio in conuiuio. E.315,c
Spurinæ adoleſcentis Etruſci anxia caſtimonia. D.267,b
Spurinna, Veſtricius, egregius dux. E.342,d
Spurius Carvilius. Vide, Carvilius.
Squalus, id eſt, Squaliditas. A.121,b
Squamea lorica, quæ: vnde ſic dicta. C.84,b.85
Squilla cocta aſparagis cincta in ferculis. G.135,d
Stabiæ, & Stabianum litus, in Campaniâ haud procul Baijs. E.3,c. Gſ.769,b
Stabile & firmum nihil, præter Deum. D.388,b
Stabulum, diuerſorium, &c.
Stabularius, diuerſitor, πανδοχεύς. G.271,c,d
Stacta. A.117,a
Stadia, per quæ locorum diſtantias Græci ferè computabant, ſexcentorum pedum Græcanicorum pleriſſimum cenſentur. octo, aut diſtinctiùs ſeptem cum dimidio, in Milliare vnum imputantur. B.301,a. E.173,d
Stadium Romæ etiam arenâ ſtratum, non tamen, vt Amphitheatrum, Arena vocatum. C.559,b
Stagna quædam ſacra, in quibus natare, imò in nonnullis nauigare, nefas. E.248,c,d
Stagnum Agrippæ. E.275,d
Stagnum nauale Auguſti. E.243,d
Stagnum, ſolium in balneo; &, Stagna, pro Balneis. A.371,b. E.287,c. G.xxxij.
C. Statius Ligur Ælium Pætum ſe adoptauit. A.175,a
Stantes prandere ſoliti milites Romani. C.204,a. 205,b
Stapeda, vox nouitia, quid. C.91,b
Stare voluptatibus, culigine, ſentibus, id eſt, refertum aut oppletum eſſe. A.209,b
ad Starrenbergerum Baronem Richardum Epiſtola Lipſij. B.531,a.417,a
Stata mater, an eadem cum Veſtâ. C.602,a
Statilia nobilis fœmina Romæ annos vixit nonaginta nouem. G.529,d
Statilius Taurus. Vide, Taurus.
Statio pro ſummo loco & principali. D.306,a
Statio, pro, Munere, officio, metaphorâ auctâ a re militari. G.478,d
Stationem quamcumque in militiâ deſerere, apud Romanos capitale. C.166,b. 167,a. 217,b. 218,a. 457,a. G.329,c
Stationes, ſeu Excubiæ ante portas, vel alibi, aliæ à Vigilijs: diurnæ etenim, & bina in diem, earumque modus. C.166,a,b. 167,a. Agraria cognominata, & compendio Agraria dicta. C.166,b. quam vtile id Excubiarum genus. C.228,a
Stationarij milites per totam Italiam: &, ſtatio militum ad Ludos. A.182,a
Statiua caſtra, quæ · dicta etiam Statiua, id eſt, ſedes. C.137,a
Statius Papinius in recenſu ſcriptorum Lucani non meminit Panegyrici ad Piſonem. E.243,c. eius locus de Arcadibus ex arboribus natis. D.608,a. verſus eiuſdem ad Terram magnifici. D.592,a. eius inflatu laudatio Vectij Bolani. E.458,d. Veleda nomen in primâ corripit, quod alij Velleda ſcribunt. E.438,c. Statius correctus. A.252,a,b. 254,b. 289,b. 306,b. 307,a. 316,b. 317,a. B.175,b. C.107,b. 246,b. 340,b. 514,a,b. 527,b. E.76,b. Idem citatus, & quandoque explicatus. A.189,a. 213,a. 220,b. 244,a. 251,a. 254,b 256,b. 310,a. 378,b. B.153,b. 287,a. 479,a. C.58,a. 64,a 69,a,b. 73,a. 81,a,b. 84,b. 85,a. 86,a. 92,b. 103,a. 123,b 126,a. 127,a. 169,a. 177,b. 189,a. 224,b. 225,b. 242,a. 247,a. 265,a. 320,b. 335,b. 336,a. 341,b. 345,a,b. 347,a. 439,a. 440,a. 441,b. 450,a. 484,a,b. 493,a. 535,a. 541,b. 564,a. 612,a. 617,a. 620,a. D.19,b. & alibi in Libris Politicis. Item 306,b. 313,b. 467,a. 511,b. 522,a. 566,a. 616,a. E.9,d. 16,c. 45,b. 52,c. 57,d. 76,b. 134,d. 145,d. 223,c. 265,c. 274,c. 278,d. 280,d. 281,d. 306,c. 307,d. 322,d. 351,d. 499,b. 502,b. 507,c. 518,c. G.[illegible] 110,d. 122,c. 146,b. 148,d. 155,c. 158,b. 161,d. 167,c. 180,d. 181,c. 191,d. 219,d. 222,c. 235,d. 245,c. 302,c. 405,d. 425,d. 472,d. 477,d. 479,d. 527,d. 535,d. 550,d. 556,c. 557,c. 614,d. G.681,d. 703,c. 711,c. 718,d. 816,c. 823,b
Statores. A.278,b
Statuarum origo vnde: earum incredibilis & admiranda Romæ multitudo, pretium, & ſpecies: ſingula ſuſiùs explicata: nimia earum frequentia a quibuſdam Principibus vetita. ijs autem, ne violarentur, cuſtodia appoſita; quales. C.441. 442,a. ſub ijs, in baſi, aut alicer, geſta ſeu acta viri breuiter inſculpta. A.260,b. C.438,a,b.
Statua aurata quando Romæ primum poſita. A.245,a. Domitianus ſibi non niſi aureas argenteáſve poni voluit: Auguſtus argenteas ſibi poſitas conflauit. C.441,b
Statuæ etiam fœminis poſitæ. A.260,a
Statuas Cæſaribus ponere teſtamento quandoque iuſſum. A.252,b
Statuæ virorum doctorum in Bibliothecis quomodo collocatæ. C.634,b. 635,a
Statuæ & inſcriptiones poſitæ editoribus Ludorum. C.498,a,b
Statuæ in ſummâ præcinctione Amphitheatrorum, partim ad ornatum, partim emittendis odoribus; & quomodo. C.576,a
Statuæ deorum plerumque ſeſſiles. E.271,d. quæ ſigna ijs adponebant adfingi ſoleta. E.11,d. feſtis diebus perfuſa vnguentis. E.496,d
Statuæ, quia ſacra, velabantur ſi in loco vicino ſupplicia fieri deberent, aut cædes. E.111,d. etiam velata quandoque in reuerentiam tantùm. A.329,b
Statuæ & Imagines cum iure aſyli, præcipue Impp. E.519,b,d
Statuæ triumphales. E.116,d

Statuarum capita quandoque permutata: quod familiare Caligula. E.37,d
Statuas alicuius certis dijs dicandi mos E.99,c
Statuarum turma à Metello è Macedoniâ Romam tranſlata, qua, à quo, & quâ de cauſsâ, facta. F.18,c
Statua damnatorum abolita, fracta, laqueis reſtibuſque ex alto detracta. A.379,b. E.80,d. 527,d
Statua quadam à meretricibus coronata. A. 110,a
ſicut in Statuâ, nihil additamenti præter nomen; prouerbiale in nobiles inertes. A.19,b. 175,a
Statura ratio non tam habenda in milite, quam virium. D.88,b
Status violentus non poteſt eſſe diuturnus. B.1*2,a
Stare, &, Inſtare ſtare, manere, conſiſtere, quod in gladiaturâ: & hinc crebrò metaphoricôs ad alia. C.537,a,b G.132,c
Status dies, condictus. G.160,d
Σταυρὸς, propriè Latinis Palus vel Vallus fit; id eſt, ſtipes ſingularis & erectus: unde facta vox: eius ſecesſa Luciani derivatio: pro Cruce uſurpata; ut σταυροῦν & ἀνασταυροῦν denotandæ crucifixioni. C.646,a,b
ad Godſchalcum Steevvechium Epiſtola Lipſij. B. 30, a. *idem allegatus.* C.109,a
Stella, diuinum corpus Poſidonio cur. D.586,b. *Stellæ ſicut oculi in Vniuerſo, quibuſdam.* D. 579, b. *eas animalia eſſe, nonnullis putatum.* D.587,a
Stellas fixas cryſtallo alligatas, tradidit Empedocles: earum etiam orbem ſoliditimum credunt Chriſtiani. Gſ.800,d. *non illa fixa, ſed in æthere pendula, Stoicis.* Gſ.809,d. *vaporibus paſcuntur, ijſdem; non Ariſtoteli & alijs.* C.601,b. Gſ.701,d
Stellas multas inconſpicuas eſſe, arundine Batauâ detectum. Gſ.800,c. 808,d
Stellarum circumactu æthera atteri credidit Seneca. Gſ 694,d
Stella decidua, tractus potiùs flammarum. G.78,d
Stella fixa quomodo planeta iunctà ſpectante videri poſſit. Gſ.799,c,d
Stella. Vide etiam, *Sidera.*
Stellis iter ſequi. A.332,b
Stellatum, decuſſatum, & tranſuerſum. C.293,b
Stemma Senecarum. A.232,b
Stemma Auguſtæ domus. E. 546. *eiuſque uxoris Liuiæ.* E.547.
Stemmatum deſignandorum, atque in atrijs diſponendorum apud Rom. ratio. G.301, c
Stephanus, de Vrbibus ſcriptor, emendatus. A.190,a. *citatus.* C.471,b. E.156,d. F.9,d. 66,c. *eius opinio de Sepulcro Homeri.* E.425,c
Stephanus Poloniæ Rex laudatus. B. 219, a. *quomodo Moſcorum munimenta lignea incenderit & ceperit.* C.354,a
Rob. Stephani lectio in Tacito vulgatâ melior. G.177,d
Henr. Stephanus allegatus: eiuſque quadam in Senecâ correctiones memoratæ. G.53,c. 180,d. 461,d. 607,d. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.210,a
Paulus Stephanus, filius Henrici. B.84,a
Stephanus Robinus admirico D. Virginis Hallenſis è naufragio ſaluatus. C.714,a
Sterilissimum acumen. A.204,b
Stigmata vultibus ſeruorum aut damnatorum inuſta: literarum plerumque: aliquando multorum verborum, imo verſuum: quomodo ea inuſtio facta: eiſque aliquando atramentum infuſum. A.322,a,b. G.326,d. *ea Stigmata, Columella Signa ſocerum dicta.* A.312,b
Stigmata frontibus hæreticorum in Angliâ inuſta. D.264,b
Stigmatia, damnati, item ergaſtularij, quo eſſent noſcibiles. A.321,a
Stillarium, pro Additamento vel auctario. G.608,d
Stillicidium de fiſtulâ; prouerbium. C.633,b
Stillicidij inſtar vita guttatim defluit. C.506,c
Æl. Stilo, nobilis ſcriptor. A 412,a
Stilpo Philoſophus inter Megaricos, ſumma in dicendo venere: cui inter diſcipulos Crates & Zeno. G. … b. 399,d. 402 c. *nimius prædicator … nd … ſus.* D.506,b. *hic capt. … Alex… is conſtantiæ documenta dedit.* G.175,d. *eius ἀπάθεια, a Stoicorum non … a; & an et quomodo Latinè dici poſſit.* D.503,a. G.132,d
Stilus certior animi character quam Sermo. B.3…1,b. *ſapientiæ fidus & nec… arius adminiſter* B.53,a. *eius ratio ſequitur fontes internos ingenij.* B. 81, b. *Stilus cuique proprius; … ut vultus humani non omnes uniformes ſic ſti… forteaſſe ſimiles, & id ægrè, reperiuntur; pares nulli.* B.81,b. G ix. *tota adeo nationes de optimo dicendi genere diſſident.* B.81,b. … *eo mixtio aliqua & regimen eſt inſtar elementorum, quæ diuerſitates pariter à … do mixtionis.* B 198,a. *In Latinis quis Stili modus tenendus.* B.17,a. *expreſſio & formatio eius per tria genera imitationum.* B.539,b. *ei perficiendo apta mixtura quadam Plauti & Ciceronis.* B.53,a. *Breuitas Stili non mala ſi ſimplex, non adfectata.* B.75,a *vbertas tamen in adoleſcentibus non improbanda, ſi plura, etſi non pluribus, ſcribantur* B.91,b. *ratio etiam Stili adoptanda materia.* A.180,b. 1…1,a. *Epiſtolis quis Stili modus potiſſimum a… tus.* B.536.& ſeqq. Vide etiam, *Sermo.*
Stilus Lipſi à quibus improbetur: deque eo diſceptatio. B.486,b. 487,a. *eius ſtilum multi ſimulè imitati.* B.75,a. *in Politicis noua Stili forma inopinata, centonis inſtar; ita ut omnia illius ſint, & tamen ferè nihil.* D.9.
Stimuli terræ defoſſi, in re militari Romanâ quid. C.291,a
Stipendium militare Romanis triplex, in Pecuniâ, Veſtitu, Frumento. C.200,a. *nullum militibus Stipendium annis ab V.C. plus trecentis: quando primum inſtitutum: an non ante frumentum: primi ſtipendij modus: quinam auxerint.* A.233.234. C.200.201,a. E.15.16. 494 c,d
Stipendium duplicatum quinam acceperint; & quale Centurionibus, Equitibus, Tribunis, & Alarum Præfectis. C 201,a,b. *de Stipendio autem quatenus aliqua pecunia detracta, pro frumento, veſtibus, & alijs e publico ijs datis.* C.206,a,b
Stipendia militaria Græcorum vix diuerſa à Romanorum: quæque apud Græcos Stipendij ratio. A.234,a. C.202,a. E.495,a
Stipendia apud Rom. non tota in militum manu, ſed dimidia pars apud Signa ſequeſtrata, magno ipſorum militum bono. C.229,a
Stipendiorum vox, pro Annis militiæ: hinc, Stipendia legitima confecta, id eſt, Anni militiæ quibus quis ei obligatus expleti, &c. Stipendijs autem non confectis ſi quis ſe ſubduxiſſet, mors aut ſeruitus pœna. C.212,a. E.15,c. 16,b
Stipendia non procedere, inter ignominias ſeu pœnas militares Romanis. C 210,b
Stipendia quanta olim e publico Romæ Profeſſoribus Philoſophicis alijſque data quando ea detracta. C.793,a, b
Stipendiarij homines ſeu viri, qui. C.390,a
Stipes infelix, infamis, pro Cruce. C 646,b
Stipes per obſcænam actum, ſupplicij genus. G.123,d. 409,d. 619,d,c
Stipes ad Ludos à populo collata, aut voluntaria, aut edicto: inmis dijs poſita: etiam ad capita fontium iacta. E.244,b,c. G.370,d. 651,d
Stipulatio conceptis verbis olim in emtionibus adhibita. G.296,c
Stlatum, Stlitem, Stlocum; pro, Latum, Litem, Locum. A.465,a
Stobæus correctus. C.449,b. D.487,b. 517,b 585, a. 586,a,b. *Idem citatus.* C.473,a. 602,b. D. 21, a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 435,b. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. G.6,d. 11, c,d. 24,d. 48,d. 83,c. 113,c. 128,d. 137,c. 163,d. 175,c. 209,c. 212,d. 222,d. 223,d. 256,d. 258,c. 263,c,d. 314,c. 387,d. 408,d. 414,c,d. 418 c. 424, c,d. 427, d. 438,c. 440,d. 458,c. 467 d. 484,d.

484,d. 485,d. 522,d. 528,d. 537 b,c,d. 540,d. 543. d. 552, d. 565,d. 603, c. 641, d. 653, c. Gſ. 790,d

Stoici Philoſophi à quo. D. 439. *vnde ſic dicti; cùm antè Zenonij vocarentur: cum Cynicis, à quibus orti, penè ijdem. modeſtiores tamen in deſtringendis vitijs quam Cynici.* D.446,b. G.viij. *Stoici mares, reliqui Philoſophi feminæ Seneca* G.171,c,d. *laudati porrò: eorumque ſucceſſio.* D.440,b. 441,a. *noſtro dogmati in pleriſque concordant, teſte Hieronymo.* D. 453,b. *cur tamen inualeſcentibus Chriſtianis inuiſi.* D. 453,b. *in Phyſicis quoad diuina excellunt: præcipuè autem in Ethicis.* D.432,a. 451,b. *videntur etiam in doctrinâ cinile.* D.452,a. *ſed cautè in quibuſdam legendi.* D.452,a. *eorum Decreta quatenus in animũ admittenda.* D.527,a,b *in ſcribendo breuitas illis familiaris.* D. 442, b. *eorumque dicendi genus ſubtile, vel potiùs ſpinoſum* D 449,a *pugiunculis in ſtilo non gladijs rem agunt.* G.x. *ſemper ijſque alti.* G.254,c. *in rem eunt, & merſare ſe amant ſimilibus vndis.* B.78,b. *quanta autem promittant.* G.172,d. *Stoici Philoſophi deſcriptio ex Varrone,* &c. A.24,b. 25,a.

Stoicorum finis iuxta naturam viuere, corruptam autem naturam vincere. G. 226,d. *nulla Bona præter animi agnoſcunt.* D.483,b. *ſupra omnes Philoſophos maieſtatem & prouidentiam Deo adſerunt.* D.392,a. *& e priſcis proximè quidem ad Chriſtianam pietatem accedunt.* B.27,b. 64,a. *in opinione tamen de Fato ſecta eorum non omnino Chriſtiana.* Gſ.713,d. *& in multis ea concors Chriſtianæ religioni, at non vndique: præſertim verò Phariſæa.* D.424. *in materiam primam æternam ſtatuentes à quibus è Chriſtianis Patribus refutati.* D.368,b

Stoici delectabantur applicatione mythologiarum ad myſtica. G.312,c. *nimia eorum aliquando μεγαληγορία & vaniloquentia.* G.142,d. 143,b. 474,d. *in argutijs dictionum nimis crebri.* G.346, c. *eorum diſſenſio ab alijs, in multis etiam* [illegible] G.212 d. *obijcitur ijs crebrò, quòd contumaces & refractarij in magiſtratus: & an talis.* G. 515,d

Stoicorum dogma de cæde ſpontaneâ in aduerſis à multis culpatum. E.550 d

Stoicorum multa Paradoxa non ἄδοξα. D.386,a. *pleraque ea explicata.* D.492. & ſeqq. *Quâ parte autem ab alijs Philoſophorum ſectis maximè impugnentur; & quo ijs obijci ſolita.* D.448,b. 449 a.481,b. *ea ordine reiecta.* D.449,b. 450. 451,a *adeoque ij laudati: & quid in partibus Philoſophiæ præſtiterint: atque ijs vel aduerſariorum Elogia.* D.451,b. 452,a,b. 464,a. *Exempla etiam virorum magnorum, interque eos etiam Chriſtianorum, qui in eâ ſectâ.* D 452,b. *ſed à mill. ampliùs annis Stoici nulli.* D.449,b

Stoica Philoſophia Libri tres Lipſio cogitati, Aſſtantium, Virtutum, Vitiorum. D.624. *abſoluere, aut edere, Fatum prohibuit.* Sed Dogmata Stoicorum quæ in eius Philoſophiæ quos iam edidit Libris continentur & explicantur, vt de Deo, Animo, Mundo, Fato, &c. quærenda in hoc Indice ſingula ſub ſuis titulis, *Deus, Animus,* &c.

Stoica grauitas; &

Stoicum ſupercilium; prouerbia. D.444,b

Στοιχεῖον, Elementum, Græcis vnde. D. 581,b

Stola, veſtis matronalis. A.100,a. G.240,c

Stolonis lege quot iugera poſſidere licitum Rom. A.318,a

Stomachoſi, ἀκρόχολοι, qui Ariſtoteli. G.4,d

Stomachum erigere, Seneca, quod Renouare famem, Petronio. G.135,c

Στομακάκη veterum, Scorbutus credita. C.735,a

Stoream è ſumbus implexarum prapendentium vſus contra tela hoſtilia. C.301,a

Strabo Geographus laudatus: Ægyptũ viſitauit. E.64,c,d. *quando vixerit.* C. 630, a. E.58,c. *quando viuere aut ſcribere deſierit.* E.121,d. *totus Stoicus.* D. 453,a. *eius loca de elephantis.* B.35,a. & ſeqq. *de conſenſu ac origine Tremorum ac Normorum* B.157,a. *eius locus de magnificentia Fori Romani.* C.437,a. *locus eius de diuiſione Terræ explicatus.* D. 590. *Terra quadrantem à nobis habitatum chlamydi comparat.* D. 591,a. *eius pulcherrima ſententia de multitudine legum.* D.243,a. *opinio eius de Solymis Homeri.* E.425,c. *inſignis eius locus de ſuperſtitionibus fœminarũ.* E.226,d. *calumnia eius in Germanos, ſi eos per Celtas intelligat.* F. 544. *eiuſdem lapſus.* E.138,c. *locus eius de efflatu Physeteris columnæ ſimili.* G.121,d,c. *eiuſdem de anno reditus Heraclidarum in Peloponneſum locus ei corrigendus.* F 10, c. *Strabonis editio Caſaubonis laudata.* B.104,a

Strabo correctus. A. 334, a. C. [illegible],b. E. 17,c. 34,d. 35,c. 42,b,c. 59,c. 381,d. F.9,c. [illegible] *Idem citatus.* A.152 b. [illegible]67,a 243. a. 277. a. [illegible]. a. 448 b. B.242,b. 317 b. 37[illegible],a. 391,a. 414 a. 51[illegible],a. C.61,a 72,a 75,b 82 b. 86,b. 93,a. 224,b. 241,a. 243, a,b. 321,b. [illegible]4, b. 335, a,b. 336, a. 341, a. 345 a. 380,a. 384,a. 39[illegible],a [illegible]94,a. 3[illegible], a. [illegible]97,a. 413, a. 42[illegible],b. 421 a. 427, b. 443, b. 444, a, b. 446,b. 451,a. 472,b. 473,a. 490,a. 5[illegible]3,b 51[illegible] b. 519,b. 428,a. 582,a. 619,b. 627,b. 62[illegible]. 635,a. 63[illegible], b. D. 148, b 439. 441, a. 44[illegible],a. 443. b. 446,a.482,b.51[illegible] a. 577,a. E 10,c. 30,d. 35,d 37,c. 45,d. 52,c. 57. d. 60,c. 63,d c,d. 64,d. 65,c. 67, d. 89,c. 91,c. 92,d. 97 [illegible]. 98,c,d. 99,d. 1[illegible]1,d. 112,b. 115,d. 124,c,d. 123,d. 129,c. 134,d. 151,d. 157,c. 1[illegible]8,c. 173,d. 206,b,c. 208,b,c. 224,c. 240,d. [illegible]41,b. 272,b. 275,c 278,c. 280,c. 306,d. 312,c. [illegible],d. [illegible]41,d 348,d. 368,d. 423,d. 427,c. 438, d. 444,d. 445 d. 430,d. 457,d. F 9,d. 11,c,d. 12,c. 13,c,b. [illegible]9 d. 78,a. 81,a. G.xij 74,c. 75,c 76,d. 119,c,d. 150,d. [illegible]06, d. 359,b. 442,c. 468,d. 535,d. 549,d. 553,d 579,c. 622,d. Gſ.681,d.708,d.732,c.736,c. 747,c. 784,c. 783,d. 786,d. *Eiuſdem Interpretis lapſus.* E 312,d. 313,d

Στριγγαλιστὴ μάστιξ quid. C.680,b

Stramentum, tomentum circenſe G.412 d,c

Strata equorum qualia veteribus Romanis. C. 92. 93,a

Strategemata, quid, quo fine; & qua cauſa nominis. victũ in ea, an contra. D.101,a,b. *eorumque laus.* D. 102,a,b. *præcipua ea ad victoriam. ſed circumſpectè ijs vtendum.* C.227,b

Στρατάρχαι, & στρατηγοί, Græcis veteribus Legio. C. 236,b

Στρατήγιον in caſtris, quaſi Imperatorium, idem quod Prætorium. C.138,b

Στρατηγοὶ Græcorum, ferè quales hodie Colonelli. C.202,a

Στρατηγὸς ὅπλων Græcis, qui Magiſter commilitij, Latinis. A.104,a

Stratoclis dictum poſtquam Athenienſibus falsò res proſperas nunciaſſet. B.204 a

Straton, Theophraſti in Lyceo ſucceſſor, à ſcientiâ rerum naturalium dictus Phyſicus. Gſ.779,d. *eius abſurda de Naturâ opinio.* D. 540, a. *Naturam rerum Deum ſtatuit, corpus ſine Animâ.* D.543,a. *mundus ei a Naturâ factus.* D.576,a

Stratonicea Cariæ vrbs, Chryſaoris olim dicta vnde: Romanis fidelis contra Parthos E.98,d,c

Strator, pro eo qui in equum ſubleuat. C.91,a,b

Stratum æquor, Strata charybdis, id eſt, placidum, placida. G.118,d

ad Henr. Stratium I. C. & Canonicum Epiſtola Lipſij. B.384,b.445,b

Striga, quid. C.148,a

Strigare, militare verbum de equis, quid G.441,d

Strigiles & lintea ad frictum dijs adhibita. A.350,a

Structores in conuiuijs, qui. A.102,b. C.311,b

Strumentum, pro, Inſtrumentum. G 488,d

Struthio, vel Struthiocamelus, priſcis Romanis Paſſer marinus vocatus. A.193,a. 304. *in ſpectaculis crebro ducti.* A.192,b

Struthiocamelus, de homine oblongo, cruribuſque & collo gracili. G.184,c,d

Struthionis inſtar curriculo volare, prouerbiale. B.386,a

Strymo fluuius Thraciæ. Gſ.681,c

Stuba hodierna, ſeu Caldaria cella Germanorum, vnde nomen habeant: emolliunt aſperam ſudore, ſed & minuunt virtutem. G 8,c.138,c. *vſus earum ſatis antiquus: etiam à Romanis ſimile quid commentum.* E.442,b,c

Ioan. Stucky Conuiualia laudata. B.47,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.81,a

Studere, Stoicâ linguâ, philoſophari. G.446,d. 514,d

Studia, Στουδαῖα, Stoicis quæ. D.505,a

Studioſus, Stoicis quis. D.468,a. G.22,c.73,c.247,d

Studium quo differat à Doctrinâ. D.459,a

Studium virtutis, Philoſophia. D.459,a

Studia amæniora ad ſerium animorum fructum aptanda; velut Floribus apes ad mellificium, medici ad ſomnum vtuntur. C.600

Studioſi auſpicabantur Vulcanalibus: vt alij Kal. Ian. E.121,c

Stulti ſoli & omnes inſaniunt, ſapientes minimè: &, Stultus omnis malus, Stoicis. G. 173,c. 288,d. 319,d. 591,d

Stultos omnes inſanire; &, Omnia vitia in omnibus; Paradoxum Stoicum explicatum. D.519.520

Stulti & Infans differunt tantum potentiâ & actu. D.519,b

Stultus ſemper exſulat, Sapiens vbicunque eſt, peregrinatur. D.411,a

Stultus ſe extollit, ſapiens ſe demittit; ille vt ſpica vacua, hic vt granida. E.M.33.

Stultus poſſeſſionem & proprietatem non diſcernit. D.509,a

Stuppea ſcala, quæ. C.271,a

Stupra matronarum primi aut ſecundi ordinis grauiter caſtigata. E.73,c

Stuprator Virginis Veſtalis quomodo punitus apud Rom. C.616,b.617,a.618,b

Stupri quæ pœna, & penes quos eius apud Rom. cognitio. E.509,a,b

Stupri profeſſio apud Ædiles, quid, & cur apud eos. E.509,a

Stupri violenti pœna quæ olim apud Louanienſes. C.775,a

ad Nicol. Sturionem Epiſtola Lipſij. A.221,a

Stygia aqua blanditur aſpectu: omnia vaſa perrodit: in ſola mulæ vngulâ contineri poteſt. Gſ.734,c,d

Stygius Iupiter. C.560,a

Suarij ſub Præfecto Annonæ, qui. A.252,a

Suaſio iubentis vim neceſſitatis adfert. D.63,b

Suaſoriarum Senecæ inſcriptarum quis auctor. A.231,a

Suauiorum Liber Lernutij laudatus. B.19,b

Subcaſtrenſium Religioſarum Abbatia Louanij qui primi conditores; & quando. C 785,b

Subciſiuum, oppoſitum Ordinario. G.473,d

Subcoacta Cæſari, quæ Lanæ coacta Plinio, hodie Feltra. C 87,b

Subditi ad Principem ſe formant. D.30,a. 205,b

Subditi boni faciunt aut ſeruant Principes bonos. D.231,a *ac contumaciâ eorum irritatur lenitas imperantis.* D.113,b. *quo autem bonum Principem remunerato teneantur ſubditi.* D.293.

Subditi religioſi magis obediunt. D.156,b. *eorum verò probitas regnanti magis expedit, quam vitia; contra quorundam opinionem.* D.29,b

Subditorum animos delicijs frangi, gratum Principibus creditum. C.469,a

Subditiuij gladiatores, qui. C.527,b

Subducendi verbum quid ſignificet. A.41.a,b

Subductus vultus, pro Graui. E.370,d

Subijces, vox, Y breuem habet, quomodo. A.471,b

Subijces pedanei vtrimque ex equis dependentes an cogniti veteribus C.91,b

Subire, in cærimonijs coniugialibus, quid. E.179,d

Subitarij milites, qui. C.21,b

Sublacus, Sublaceum, vel ſublaqueum, locus XL. millibus ab Vrbe, &

Sublacenſis Villa Neronis. E.247,c,d

Sublectarios, quid. A.130,a

Sublegere, id eſt, Surripere. A.143,a

Sublica pro ariete ponti ſubiecta, quid Cæſari. C.306,b

Submittere ſe, aut arma, victum ſe fatentis. G.110,d.134,d

Submittere faſces, prouerb. A 282,a

Submotio, vel, Summotio, &, Submouere, lictorum minus & verbum. eaque quando & quomodo facta: proprieque lictoris primi munus: nec ea res ſine inuidiâ. A.278,b. 279,280.a. G.136,b.596,d

Submouere à republicâ, quid G 38,d

Subrectus, vel, Surrectus, quid. A.330,b.331,a

Subſcribere, &, ſubſcriptores, in accuſationibus, quid. G.302,d

Subſellij ius vir. A.102,a

Subſellijs digniores non vſi in comitijs Romani. A.101,a

Subſellia in Auditorijs publicis, quid B 448,a

Subſerica veſtis. E.506,a

Subſeſſio triariorum in pugnâ, quid. C.10-,b

Subſidia ſemper habenda aciei decertaturo, ferè inſtar inſidiarum. D.100,a.

Subſidia, aut, Subſidiaria legiones vel cohortes, quæ in acie Romanâ. C 113,b

Subſidium, vnde dictum, Varroni. C.100,b

Subſignani, in acie Romanâ qui. C.103,a

Subſignanus miles, quis: quomodo oppoſitus velitibus aut auxilijs. C.57,a

Subſtantia eſt quicquid de Deo concipitur, nihil vt accidens. D.544,b.545,a.546,a

Subſtillum, quid. E.130,d

Suburbiorum Vrbis Romæ magnitudo. C.423,b

Subulâ leonem excipere, prouerbiale G.552,d

ad Liminum de Succâ Epiſtolâ Lipſij. B.330,a

Succenturiones, vicarij Centurionū, ijdē forte qui Optiones. C.51,a.65. *aliquando & Centuriones vocati.* C.236,b

Succeſſio electione in Imperio melior, pacatior, ſecurior, &c. D.27,a,b. *in bonis & laudabilibus ſemper prœualuit.* D.215,b. *præferendam itaque, etſi ſua etiam incommoda habeat; & præferendos certos liberos: ætate primos potiſſimùm. quamuis quandoque aliter: imo patruum, aut fratris maioris filium variè prælatum. Exemplis ſingula demonſtrata.* D.218 219 220

Succeſſorem ſuum nemo tollit. D.308,a

Succeſſum, id eſt, Succeſſus. A.119,b

Succido, pro, Succedo. A.275,b

Succinum vnde E.451,d. *Succinum lachrymas eſſe ſiluarum Padanarū, ſiue Populorū arborum, fabula.* A.184,a

Succollandi verbum vnde Suetonio A 272,b

Sudandi mos in balneis ſiccis. A.262,b

Sudatoria, Laconica dicta. G.469,c

Sudes, propriè Valli, & inde Vallum: quo Sudium vel Vallorum forma: ex quo potiſſimum ligno: etiam in monimentis ipſorum. C.156,b.157,a,b

Sudes plumbatæ, aut etiam non plumbatæ, in flumine defixæ impediendo hoſti. C 351,a

Sudes, vetus pleriſque gentibus vſitatum teli genus, quod. C.340,a

Sudicium, quid. C.157,a. 279,a,b. 280,b

Sudor terræ, quid Aquilegibus. Gſ.728,c

Sues, ano Caroli Magni inter machinas bellicas, quid. C. 319,b

Suetonius Paulinus, quis. & ſuper eo παρόραμα Mureti. E.346,d

Suetonius Tranquillus laudatus & commendatus. A.325,a *è præcipuis Rom. Hiſtoriæ Mediæ ſcriptoribus.* B.147,a. *cuius ille filius: inque eo hallucinatio Mureti.* E.346,d. *Locus Suetonij de elephantis.* B.37,a. *de equo Cæſaris.* B.512,b. *de admirandâ magnificentiâ ædium Neronis.* C. 450, b. *eius de Senecâ locus aſſignatus.* G. xxvj. *citatio eius ex Seneca Libro qui periere.* G.xxx. *eius aſſertio de natali ſolo Caligulæ refutata.* E.498,b,c,d *eius iudicium aliud de poeſi Neronis, quam Taciti* E.244,d. *Varij eiuſdē diſſenſus a Tacito.* A.86,b E.37,c. 130,c. 152,d 2 5,d. 209,c. 234,d. 351,d. 365,d 411,c.537,c. *eiuſdem a ſe ipſo diſſenſus.* A.256,a *a Dione; ſed conciliatus.* A. 526,a. *eiuſdem errores.* E. 9,d.

F.1 ,d. 275,d. 3 1,c. *Editio eius Caſaubonianæ laudata.* B. 35,a. *Liber Suetonij de Spectaculis interijt.* C 492,a.

Suetonij editionem conceperat Lipſius. B.47,b 82,a. *cur omiſerit.* B. 35 ,a. At verò toties in Operibus Lipſij paſſim emendatur, illuſtratur, explicatur, & citatur, vt ex locis hoc Indice aſſignatis tantumnon iuſtus in eum Commentarius concinnari poſſit. *Emendatus igitur.* A.82,a. 86,a,b. 132,b. 189,a. 234, a. 243,b. 246,b. 248, a. 255,a,b. 256,a. 272,b. 27 ,b. 274,a. 288,b. 323,b. 325,a,b.& ſeqq.446,b. B.318,a.452,a,b. C.31,a.58,b. 195,b.208,a.210,b.211,a.223,b 388,a.394,b.409,b. 413,b.426,b.437,b.450,b.464,b.499,b 500,a.505,a. 513,b.528,a.542,b.561,b.576,b.794,a. D.334,a,b. E.3,b.4,d 8,d.10,c 12 c.38,b.64,c 81,d.86,c. 121,d. 124,c. 130,c. 131,d. 152,c,d. 176,b. 179,d. 180,b. 188,d,b.192,b.193,d. 205,d.224,d.233,c.257,c.275,c 287,d.353,d.385,d.411,c. 428,d.462,d.493,d.494,d. 495,c,d.511,d.532,c.536,b.537,b. F.38,d G.349,c. 379,b,c. *ingenioſa & proba in eo correctiones Torrentij.* E.81,d.117,d.352,d.359,c.422,d. *non tam bona Sigonij.* E.159,c

Suetonius illuſtratus, explicatus, aut citatus. A.82,a.91 b. 106,b.132,a.141,a.145,b.146,b.150,a.182,a. 185,b. 233,b 234,a. 239,a. 241,b. 246,a. 247,a,b. 248,a. 249,a,b.251,b.252,a.254,b.255,a.257,b.258,a.259,a 264,b.265 a.268,a,b.269,a,b.270,a,b.271,b.272,a,b. 279,b.282,a.285,a,b.287,b.288,a.289,a.293,a.298,a 299,b.300,a.306,a.307,a.310,b.312,a,b.315,a.316,a. 318,b. 320,a. 323,b. 356,b. 352,a. 448,a. 454,b. B.121,a,b.153,b.302,b. 382,a. 447,b. 448,b. 449,b. 469,b.519,a,b.533,b.535,a. C.22,b.25,a,b.31,b.46,a. 51,a.55,b.57,b.58,a.73,b.86,a.87,a. 108,a,b. 109,b. 110,a.111,b.125,b.128,a.137,a 139,b.147,a. 166,b. 168,b. 169,a. 192,b. 194,a. 195,a,b. 198,a. 200,b. 202,b. 203,a.205,b 208.b.209,b.210,a.211,a.215,a. 220,b 221,a.223,a 304,a.332,a.379,b.381,a,b 382,b 384,a.386,a.391,b.395 a,b.396,a,b.397,b.398,a.403,b 404,a 405,a.4 7,a,b.408,b.409, a,b. 410,b. 412,a,b. 413,a,b. 423,b. 424,a. 425,a. 428,a. 431, b. 433,a. 4 8,a,b. 441,b. 454,b. 463,b. 464,a.468, b. 469,b. 473,b.486,b 494,b 497,a.498,b. 500,a,b.& vij pag. ſeqq. 512,a. 513,a,b. 514,a. 519,a,b. 521,a 522,a. 524,a. 528,b. 529,b. & v.ſeqq. 537,b. 539,a. 541,a. & iiij.ſeqq. 559 b. 561,a. & ferè continuis xx. pag. ſeqq.581,b.606,a.607,a.609,a.615,a.616,a.618,a,b. 630,b 631,a,b.632,b. 634.b 635,b. 659,a. 662,a. 663,b.665,b.672,a.673,a.682,b.792,b.793,a.794,a. D 57,a.& aliquoties in Libris Politicis. Item 304,a,b. & ſæpiſſimè in Cōment.ad Paneg. Plinij. Item 415,b. In Commentarijs verò Notiſque ad Tacitum tam frequens mentio Suetonij, vt eadem pro Commentarijs in Suetonium haberi poſſint. Proin hîc loca ſingula aſſignare, ſuperuacuum viſum. Porrò F.27,c. 39,d.42,d.49,d. 58,c. 65 c. 66,c,d. 69,d. 77,d. 82,a. G.4,b.15,d.37,c.46,c,d.52,b.53,c.63,d,c.66,c.70,b. 93,d.99,d.100,c. 102,d.103,d. 108 c. 109,d. 116,d. 146,c.155,c.162 d. 164,d.175,c. 179,d.180,c. 184,d. 185,b.c,d.196,d.199,d.200,c,d 202,b.205,d.206,d. 207,b,a.209,c.216,c,d.217,d. 219,d. 224 d. 229,d. 230,c.273,d.275,c,d.298,d.301,c.314,c.342,d.359,d 362,c. 372,c. 405.d. 406,c. 407,d 423,d. 417,d. 461, d, b.472,d. 478,c.486,c. 488,c. 502,d. 505,d. 509,d. 513, d. 528, d. 547,d 573, d. 589,d. 641, d. Gſ.688,d.689,d. 695,d.696,d. 703,d. 713,d. 714,d. 743, b, c. 745,d.756,c,d. 771, c,d. 771,c,d. 781,d. 791,b 801,c.813,b,a.815,c. & ſingulis ferè paginis ſeqq. aliquoties.

Sueui in alias ſedes tranſportati. G.188,d

Sueui & Sugambri in Galliam traducti ijdem qui poſteà Burgundiones dicti. F 51,c

Sueui trans Iſtrum, Sarmatis vicini, qui. E. 306,b

Sueui inter Germanos pinguetudin A, & pleriſque literis craſſis retinent. A.451,a

Sufes, vel Suffes, ſupremus magiſtratus, vel Dictator Punicus A.152,a.G.153,d

Suffecti Conſules, qui. D.342,d

Suffitus. Vide, *Afesius.*

Suſpicere, pro, Suſcipere. Gſ.690.d

Sufflamen, &, Sufflaminare, quid: vt, Sufflaminare rotam. E 132,d. Gſ.835,d

Suffragari, Suffragium, & Suffragatores, id eſt, Auxiliari, adiuuare, opem ferre, Auxilium, & Auxiliatores, adiuua. E.240,c.G.8,c

Suffragatores candidatorum, qui. D.452,a

Suffragium militare (aſſenſus) poſt allocutionem imperatoris exercitus multis modis indicatum. C.125,a

Sugambri in alias ſedes trāſlati; & a quo. A.74,a.G.188,d

Suggeſtum quod Romæ Ammiano: & vnde id nomen. C.441 a

Suggeſtus ſpectandis Ludis ad podium orcheſtra Principi locatus: qualis: & quis rei auctor. C.566,b.567,a. 572. D.336, b

Suggeſtus, & in eo effigies Imperatoris, in caſtris apud Signa. E.271, d

Suggeſtus imaginum, pro, Congeries imaginum. A.213,a

Sugambri & Sueui in Galliam traducti, ijdem qui poſteà Burgundiones dicti. E.51,c

Sugillare, &

Sugillatio, quid. G.341,d. 407.d

Suidas vnde Geryonem tricipitem dictum faciat. C.82,a. *locus apud eum ex Eunapio de ſimilitudine pontium nauaIium.* C.302,a. *locus eius corruptus de numerum Romano Imperio iudiciorum numero.* C.393,b.475,b. *iuiculum eius acumen.* A.249,a.C.127,b. *eius error in morte Maſſenij Rufi.* E 260,d. *de ſcriptis eius iudicium.* C.128,a

Suidas correctus. C 91,a.138,b.141,b.137,a 223,a.678,a 682,a. E.19,d. F.13,c. *Citatus.* A. 110,b. 149,a.200,b. 233,b.250,b.269,a. 276,a. 449,b. B.134,a. 301,a,b, 381,b.410,a. C.14,a.41,a.45,b.49,b.53,a 56,a.61,b. 62,a.68,b.69,a.73,a.75,a,b.76,a,b.78,b. 79,a. 80,b. 81,a.84,a.85,a.87,a 88,a.91,a.93.b.98,b.109,b.110,b 111,a 115,a.126.b.127,a.129,a.130,b.133,a. 155,a. 160,b. 161,a.166,b 182,a.190,a.200,a.20 ,b.209,b. 217,b.222,a.223,a.225,b.235,a.240,b.241,a. 242,a. 243,a.245.b.246.a.147 a,b.249,a. 268,a.272,b.276,b 288,b 290,b.292,b.293,a.310,a. 322,a.329,b.335,a. 336,a.337,a,b.343,a,b. 347,a. 348,b. 359,a. 3 8,a. 403,a.405,a.473,a.487,a.502,a,b. 516,b.604,b.613,a 615,b.632,b.633,a.650,a.667 a.675,b.676,a. 678,a. 679,b.680,b.685,a. D. 310,a. 349, b. 435.b. 441,a. 443,a,b.444,a.456,b. E.14.d.15,c,d.34,d.38,b 44,c,d 63,c.66,d:67,d 89,b. 106,d. 141,c, 145,a. 171,c,d. 178,d.192,c.204,d.213,a.279 b.287,d.315,d 364,d. 397 d.411,d.425,d.438,d.493,a.507,b. 509,c.537,a. F.14,b.16,d G.10 c.35,d.80,c. 329,d.359,b. 458,c. 484,d. Gſ.779,d.801,d 810,d.833,d

P.Suilius, Quaſtor Germanici, adulteria in Principes feminas Senecæ obiecit. E.119 d.229,d. G.252,b

Suilla militibus è publico in ſtipendium data in Romania. C.203, b

Sulci ſignificatio obſcœna. A.126,b

P. Sulla primus Dictaturam fecit diuturnam. E. 1, d. *Latinis Felix cognominatus, Græcis ἐπαφρόδιτος, id eſt, Venuſtus, vnde.* G.285,d. *quid felicitati ſuæ debuiſſe confeſſus ſit.* C.431,b. E. 389,d. *domus eius parum à carnificinâ abfuit.* D.199,b. *crudelis eius proſcriptio.* D.415,a. *pretium cædis proſcriptorum ſtatuit in ſingula capita.* G.136,c *Romam inuadens primus ædibus flammam ardente face ſubiecit.* G.23,c. *in publicum proceſſit cum ſatellitio militari ſubmouendo populo: eiuſque crudelitas in contemplandis cæſorum capitibus.* G.136,b. *ſeruos proſcriptorum publicauit, & a ſe Cornelianos cognominauit.* A.277,a. *totas legiones inermes contra datam fidem gladio cecidit, totoſque populos damnauit.* G.2,d,c. 197,d.c 337,c. *Tribunitiæ poteſtati conuundenda multa innouauit.* A.326,a

Sulla Frumentariam Legem abrogauit. A.245,b. *Pompeio, vt imperatori aſſurrexit, & caput aperuit.* A.279,b. *quomodo*

modo ſe ſubitò contra ampliſſimum Mithridatis equitatum tutatus ſit.C.228,b.Capitolium exuſtum reſtaurauit, ſed non dedicauit.C.431,b E.389,d.quot millia militum in ipſâ Italiâ in nouas colonias deduxerit.C.385,b 386 a. Aſia Minori quinque annorum vectigalia ſtatim danda imperauit. C.309,b.quibuſque eam exactionibus vexarit. C.461,b. eius triumpho quæ manubia illata.C.401,a lex eius cibaria qualis. C.467,a.è Græciâ magnam librorum vim, ipſamque adeò Bibliothecam Athenienſem, Romam tranſuexit. C.629,b.630,b. in prælijs præferre ſolitus & oſtentare ſigillum Apollinis.D.121,b

Sulla Quæſtiones publicas, & Prætorum numerum auxit. E 493,b. *Ilienſes liberos dimiſit.* E.206,c. *cur Metellam vxorem ægram in aliam domum transferri iuſſerit.* E 32,d,b. *eius de Samnitibus victoria quo die parta.* F.33,d. *quo dicto rem ad Orchomenum labantem ſuſtinuerit.* E.421,d. *cum in ipſa bellialemias, & poſt crudelitas.* F.33 c. *in adulterijs & eade voluntatem puniuit, ſi quis tentaſſit.* G.177,d. *primus leones ſolutos in ludis exhibuit; cum antè non niſi alligati darentur: & an vltimus Romanorum pomærium protulerit.* G.225,d. *vltrà ſe Dictaturâ abdicauit.* G.197,c. *eâ abdicatâ ad hortos ſeceſſit.* D.397,a. *primus humeris Senatorum elatus, & in Campo Martio ſepultus.* E.9,b,d. *primus è gente Corneliâ crematus, quare.* G.555,d

Corn. Fauſtus Sulla, Dictatoris filius, Pompeij gener. G.194,c

Sulla Dictatoris filius inter bella ciuilia mortuus, incognitum quis. G.114,d

Fauſtus Sulla, gener Claudij Imp. E.547.

Sulpicianus Imperium licitatus, a Didio Iuliano vt in auctione victus. D.216,b

Ser.Sulpicius Decemuir Legg. ſcribb. D.280,b

Sulpicius Longus criminationem Domitij Afri falsò eludit. A.16,a

Sulpicius Seuerus. Vide, *Seuerus.*

Sulpicius Camerinus primo abſolutus, poſt cum filio interfectus à Nerone. E.233,b,c

Sulpiciorum cognomen, Pæticus. E.233,b,c

Sulpicius Gallus bello Perſei trib. mil. primus Romanorum cauſſas defectus Solis & Lunæ in vulgus extulit. Gſ.806,d

Suo totius rerum mearum, nouarum, &c. *elegans dicendi genus.* A.104,a

Summa dies, id eſt, ſuprema. A.116,b

Summa equeſtris gradus, quæ. E.311,d

Summa rei, perfectio. E.140,d

Summiſſimus, Comico more, vt, Ipſiſſimus. G.277,d

Summam naturâ etſi homo aſſequi nequeat, eò tamen adnitendum. D.467,b

Summum, pro, Extrema pars, extraneum. G.15,d.20,c

à Summo ad imum bibere. A.105,a,b.106,a

Summus in decubitu is qui ad caput lecti decumbebat. A.102,a

Summus lictor, quis. A.281,a

Summotio. Vide, *Submotio.*

Συμποσίαρχος Græcis, qui Magiſter conuiuij Latinis. A.104,a

Sumtuum modum in republicâ à certis Cenſoribus circa ædificia, conuiuia, veſtes, & talia, ſtatui, vtile. D.67,a,b

Sumtuaria Leges Auguſti, aut Tiberij, aut vtriuſque. E.93,d

Sundolchus, vel Sundarolchus, Archiepiſcopus Moguntinus, à Normannis cæſus. C.758,b

N. Suo, vel ind N. Suum, aut Suos, additum in inſcriptionibus ſeu titulis Epiſtolarum vel ad liniter notos. B.534,a

Suouetaurilia, etiam Solitaurilia dicta: ſimilia Græcorum ſacro quod τριττὺν dicebant: quæ in ijs victimæ: adhibita in ſolemnibus luſtrationibus & piamentis. A.347,b. E.412,c

Supellex anulo ſignata apud Romanos. E.42,d.502.

Super, pro, Amplius, inſuper, præterea. C.296,a.Gſ.795,d

Supera, pro, Supra. A.261,a

Superbia & Ignauia duæ peſtes innocentiæ. B.397,b

Superbia cuiti ma non ad maieſtatem D.133,a

Superbia, mater Impietatis. D.185,a. *in eam remedium Cognitio ſui.* D.132,a

Superbos à tergo ſequitur vltor Deus. E.132,a

Supereſſe, pro, Adeſſe, id eſt, Aduocatum cuipiam eſſe. cui appoſitum Deeſſe. Gſ.822,c,d

Superficialis Pes quis vulgo in dimenſionibus. C.152,b

Superfieri, quid. A.212,b

Superſuſerimus, non improba vox, quid. G.427,d

Superior ædes, ſeu, Superiores ædes, quid Suetonio. A.255,a

Superſtites ſibi liberos fieri, votum parentum. G.106,c,d

Superſtitio, humanarum mentium ludibrium, Religioni affixa, in vanitatem, vilitatem, & timorem inclinat. D.180,a. *in triſtibus aut aduerſis ſæpe ſe inſinuat: in friuolis aut paruis ſe oſtendit.* D.180,b. *religioni aduerſa. (deos enim Superſtitio violat, quos Religio colit.* G.210,d. 674,d.) *efficax tamen regendæ plebi.* D.18,b. 121,b

Superſtitio an in populo non violis, & à Principe permittenda. non videri. abſurditatis & fœditatis eius Exempla. D.181. & ſeqq. *arcenda Principi. ad eam Barbari proni, tum fæmina, pueri, & imbecilles natura. plerique adeò homines naturâ ſuperſtitioſi aut impij.* D.121,b E.226,c. *Superſtitioſi autem homines oculos vitiaſes habentibus ſimiles, impij aut athei cæcis.* G.291,d

De Superſtitione Liber Senecæ laudatur ab Auguſtino. eiuſque meminit Tertullianus. G.xxv. *inſigne eius Libri fragmentum ex Auguſtino: idque correctum & explicatum.* A.328.329.330. G.xxxv.

ex Superuacuo, in vanum. G.162,d

Supinare ſe, ὑπτιάζειν, quid. G.278,d

Supinum ſolum, quid. D.321,b

Supparum, minuſculum velum in ſummo malo. G.527,d

Supplicare (verbo proprio) apud minores deos thure & vino ſolennis mos. G.527,d

Supplicatio decreta pro re proſperè geſtâ, prænia plerumque triumphi. F.16,d

Supplicatio ſolemnis quotannis primâ Dominicâ Septembris Hallis fit, quâ ſtatua D.Virginis circumfertur: cui aſſiſtunt delegati xii. vicinorum opidorum & municipiorum, chlamydem ſinguli offerentes. opidorum & municipiorum nomina. C.713,a

Supplicia, pro Supplicatione. A.146,a. *in ijs templa paſſis crinibus verrebant.* A.307,a

Supplicium ſummum, ſupremum, vel extremum, id eſt, Crucis. C.656,a. *idem etiam, Supplicium ſeruile.* C.653 b

in Supplicijs receptus olim mos Nudare noxios. C.658,b

Supplicijs plerumque certa loca deſtinata ab opidis aut vrbibus. C.672,b. *Romæ Supplicia & Animaduerſiones extra Vrbem; & quam portam.* E.53,d. 504,d 505,a. G.14,d. *nunquam facta die feſto: vt nec apud Græcos.* E.135,b,c

Supplicia militaria plerumque extra Decumanam caſtrorum portam ſumta. C.158,a. G.14,d *multa in ipſis Principijs.* C.215,b. 216,a

Supplicio præpoſitus, Senecæ, eius Exactor, Tacito. G.15,c

Supplicijs quâ prudentiâ Princeps vti debeat, vitando odio populi. D.62. Vide etiam, *Pœna: item, Princeps.*

Suppoſititij gladiatores, qui. C.527,b

Suprema teſtamenti. E.250,d

Lic. Sura. Vide, *Licinius S.*

Sura (Manilius, an Æmilius) quis. F.14,d,b

Suri, veteribus pro Palis. C.157,a

Surrigere, quid. C.100,b

Sus exoſa elephantis. G.25,d

Suſcitare, theatrali verbo quid. C.575,a

Iac. Suſij correctiones. A.205,a. 260,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.158,a. 173,a. 213,a

ad Dan. Suſium Epiſtola Lipſij. B.119,a

Suſpectio, ſuſpicio. A.180,b

Suſpectus, id eſt, Admiratio. G.110,d

Suſpectus, &, Suſpectum, idem. G.284,d

Suſpendere, in re ſupplicij apud vett. auctores ad Crucem ſemper referendum. C.646,b

Suſpen-

Suſpendioſi (cruciſixi) ad ſolem occaſum apud Iudaeos, ipſorum lege, de Cruce depoſiti. C.663,a,b
Suſpendioſi (qui ſe ipſos ſuſpenderant) quomodo clauis vſi. A.265, b
Suſpenſura balnearum, caldariorum, &c. quid. G.577, d. 578,c,d
Suſpicionum Liber Gruteri laudatus. B.329,a
Suſpirium, quis morbus Senecae. G.474, d
Suſtinere, id eſt, Siſtere, reprimere. A.88,a
Suta ferrea, aut aerea, qua Statio. C.86,a
ad Lud. Swartzmaierum Conſ. Caeſ. Epiſtola Lipſij. B 336, b
ad Franc. Sweertium Epiſtola Lipſij. B. 179, a. 200,b. 477 b.491,b. 518,a
Sybaris Thuriorum oppidum, à delicijs celebre. E.246,c
Sybaritae a luxu prouerbio locum fecere: quomodo a Crotoniatis victi. B.511,a
Sybina. Vide, Sibuna.
Sylla. Vide, Sulla.
Syllaba vocum quota tenore accentúve notanda, & quo. A. 469, a, b. pluriſyllabarum vocum vltimo nullo. A.469,a,b ſed peccari eâ iure vulgo, etiam ex quorumdam praecepto: & quatenus obſecundandum. A.469,b. 470, a
Symbolorum venus potiſſima, ſi quid in ijs ſit quod lector & inſpector quaerat, & inuento gaudeat. B.89,b
Symmachus primum in lucem editus a Martino Lipſio propatruo Iuſti. A.198,b. Plautinas & vetera ſuis inſpergere amat; qualiſque eius ſtilus. C.240,a. G.ix. quot centenorios auri in filij Praeturâ in Ludos impenderit. C.408,b. ſubtilis eius impietas. D 157,a. eius de Baulis villâ ſuâ] verſus. E. 239, d. Symmachus correctus. C.240,a. 613,b. E.480,d. Citatus. A. 198,b. 251. B.391,a. C.391,b.454,a.497,a.504,b. 505,a. 506,b. 533,b. 559,b 608,b.609,a.616,a.617,b 618,b.619,a. 793,b. D.133,b.325,a 363,b 555,a. E.131,d. 144.d. 199 c. 231,b,c. 238,c,d. 408,d. 532,a. 534,a. 537,a. G.74,c. 131,c 313 d. 403,c. 508,d
Symphonia menſarum. G.62,b
Symphonia Iſidoro, tympanum quodda noſtratia. C.129,b
Synephebi. Pomponij Comoedia, non Varronis Satyra eſt. A.60. a
Syneſius quomodo Homeri verſum explicet de Aiacis interitu. D.616,b. eius acuta gnome. E.177,c. Idem citatus. C 177,a. 203,b.403,a. 792,a. D.84,a. & alibi in Libris Politicis.
Synthesis, coenatoria veſtis hominum lautiorum: in publico ea conſpiciebantur Saturnalibus Senatores & Equites Rom. tanquam in continentibus comiſſationibus: cuiuſque ea veſtis coloris. C.486,a,b. 487,a
Syphax regno Maſiniſſam deturbat, ipſe poſteà deturbatus. D.186,b. 187,a
Syrachidis lectio Principi commendata. D.129,b 135 a
Syracuſa, vaſta magnitudinis vrbs; ambitu Athenis compar, vt & fere Romae. B 317,b.318,a. C.421,a. duo eius portus inſignes: nullusque vnquam ibi dies, quo Sol non ſaltem paulumper conſpiciatur. G.119,c
Syracuſij quo ſcutorum genere vſi. C.72,a
Syria dea, Iuno. A.335,a
Syriae regionis Regum nomen plerumque, Antiochus. G.181, d
Syris in more Solem orientem ſalutare. E.375,d. columbae ijs ſacrae. C.916,b. ſupplicium crucis in vſu. C.652,b. ſerui Syri robuſti. A.205,b
Syrtium quaeca nſa, Lucano. D.586,a
Σύζυγοι, Latinis, Compares. A.116,a

T.

T, Litera vt litera D, adſonat, ita pro illâ ſaepè ſcribitur; & contrà. Benè etiam plerumque effertur: niſi quod malè a nonnullis cùm vocalem I, antecit, & hac aliam, pronunciatur vt Z: & quis erroris iſtius auctor. A.463,a. Pro S, ſaepè ponitur. A.78,a. T, & L. ſaepè alternare ſolita. C.263,a. In recenſu plurium nominum, quibus T praepoſitum, viuentes denotaſſe, non veriſimile. A. 463,a. T, litera quam formam Crucis examuſſim referat. A.465,b. C.646,b. 649. b
Tabella damnatoria turpis vel triſtis dicta. A.115 a
Tabella in ſupremo Crucis ligno fixa, in quâ ſcriptum crimen cruciarij. C.682,b
Tabellam ferre, in iudicij, quid. G.293,c
Tabella ſuſpenſa rebus venalibus. G.314,c
Tabellis pictis propoſitis Ludorum futurorum pronunciatio, & quaſi adumbratio quaedam, quandoque facta apud Rom. C 532,b.533,a
Tabella, pro Epiſtola. B 533,a
Tabula. Vide inferiùs.
Tabellariae naues, quae. A.250,b. G.527,d
Tabere, id eſt, Languere, deficere. A.122 a
Taberna aleatorum in Velabro. E.2 6,c
Tabernacula militaria ex quâ materiâ & quomodo facta. C.154,b 155,a
ad Tabernacula imperatoris exercitus pecunia e publico data apud Rom. C.139,b
Tabernacula candidatorum, quid. G.659 d
Tabernaculum Neronis magni precij amiſſum naufragio, G.65, c
Tabula frumentaria. A.247,a
Tabula magnorum artificum Romae multa. C.441,b
Tabulae nuptiales. E.180 b, c
Tabularum obſignatio in teſtamento. E.254,b
Tabulae nouae, in re numariâ, quid. G.265, d. 541,d
Tabulae duodecim Legum a Decemuiris ſcriptarum aereae quum diu manſerint: eorum diuiſio incerta. Fragmentum earum a Lipſio collecta, cum Legum Regiarum. D.280. & ſeqq. Decemuiralium quaedam Fragmenta correcta. A.206, b
Tabulae Cenſuales, in quibus viritim ſingulorum ciuium Rom. nomina, aetates, opes, &c. notata: ex que ijs olim citati militiae adlegendi. C.21,a. G.372,d. 406 c
Tabulae Cenſuales, Iuriſconſultis quae. E.498.a
Tabula orationis Claudianae quae Lugduni. Vide, Claudius.
Tabula, pro Epiſtolâ. B.533,a.
Tabella. Vide ſuperiùs
Tabularia, an tormenti genus; & qualis. G.53,c
Tabularium, in quo ſeruata Acta publica. E.526,b
Tabularius, quis. G.17 ,d. 366,d
Tacita iudicia. A 182,b.
Tacitum funus, quid. E.112,c
Tacitum dare, ſecretum credere; inſolens phraſis. G 547,d
Taciturnitas, tutiſſimum rerum adminiſtrandarum vinculum. D.40,a
C. Corn. Taciti Vita, nomen, honores, & ſcripta: veterum ſcriptorum de eo teſtimonia, vel eiuſdem Fragmento. A.274,b. E.xiij.xv.xvj.1,d.305,d.306,b. Opera eius iuſſu Taciti Imperatoris in omnibus Bibliothecis collocata. E.ix. at multa eius egregia perîere: cauſſas etiam egit, & orationes ſcripſit, &c. E.140,c. G.ix. Librorum eius qui exſtant diuiſio in Annales & Hiſtorias. E.303.304. Annalium eius priores libri vbi inuenti: eorum vnicum exemplar hactenus in Europâ: id vbi adſeruetur. E. 45,d. E.M.8.9. eorundem libri V. & VI. arbitrario tantum iure à Lipſio diuiſi. E.143,b. quolis Taciti liber manuſcriptus in Bibliothecâ Viennenſi. B.28,b non videri Tacitum auctorem Dialogi de cauſſis corruptae eloquentiae. A.78 b, 449,b. E.469.
Tacitus Hiſtoriae Romanae Medius ſcriptor. B.147,a. non Hiſtoricus ſolùm, ſed velut hortus & ſeminarium praeceptorum: & quam is Conſiliarijs Principum lectu neceſſarius &c. D.126,a. imò velut proprius Principum auctor. E.M.3 plenus alti animi ſententijs. E.551,d. totus Stoicus. D.453,a. ſed aliquoties videtur δεισιδαίμων. E.242,d. 301,d.307,c,d. nullo modo adulator. A.177,a. imitator Thucydidis, & Salluſtij: & quae ex eo diſcenda. E.vij.47,d. 82,c.119,d. cur eum Tertullianus mendaciorum loquaciſſimum vocet. G.ſ.802,c

Taciti loca de confinio Betbaſiorum & Nerniorum; item de confinio & origine Nerniorum & Treuirorum, collata. B.157,2. *einſdem de viribus & præſidijs Imperij Romani ſub Tiberio locus citatus.* C.237,b.238,2. *inſignis eius locus de morbis tyrãnidis.* D.416,b. *res Germanica ei notiores quam Caſari.* E.439,c. *locus eius quem Plutarchus quaſi verbatim expreſſit.* E.348,d

Tacitus ſemper Senecam laudanis propior, quàm carpenti. A.231,b. B.378,2. E.219,d. *Elogia eius de Senecâ; & loci varij de eodem aſſignati.* G.xxvj. xxvij. *totus eius locus de morte Seneca relatus, & explicatus.* G.xxj.xxij. xxiij. *eius & Seneca diſſenſus de anno terramotus Campania.* E.269,d. Gſ.769,d. *eiuſdem locus de præmijs accuſatorum, ſi reus ante damnationem moreretur, cum Senecâ pugnant, conciliari difficilis.* G.126,c,d

Tacitus aliter de poeſi Neronis iudicanis, quàm Suetonius. E.244,d. *alij eiuſdem diſſenſus à Suetonio.* A.86,b. E.130,c.205,d.351,d.365,d. *a Suetonio & Plutarcho.* E.209,c. *a Suetonio & Xiphilino.* E.411,c. *à Dione & Plutarcho.* E.320,d. *aduerſantur ei plerique ſcriptores de aue Phœnice.* E.154,d. *Idem cum Velleio conciliatus in pœnis mœchorum Iulia Auguſti.* F.65,c. *Eiuſdem aliquot lapſus.* E 28,d.86,c 89,c.109,d.193,d.197,d. 212,b,c.437,c

Tacitus quantum Lipſio debeat. EM.8. *editionis eius Lipſiana qua ratio: Commentariorum in eum forma & ſcopus: eorumdem vtilitas: a quibus Tacitus potiſſimùm legendus; tum hi Commentarij: qui ad vtramque lectionem inepti,&c* E.x.xj.xij xiij. Singulas autem correctiones ex ijs Cõmentarijs aut Notis in Indice aſſignare omnino ſupervacuum. Ordine ſe illæ in ipſis illis offerant. Vt verò curioſo Lectori ſatisfiat; indicatæ hîc correctiones Taciti,& citationum potiſſimæ, quæ in alijs Lipſij ſcriptis occurrunt: quamuis veriſimile, eaſdem illum in Commentarijs aut repetiiſſe, aut retractaſſe. Tamen

Tacitus (extra Cõmentarium peculiarẽ) correctus. A.91,a,b 122,b.145,b.148,a.189,b.221,b.259,a. C.85,b.139,b 155,a.180,b.238,b.320,b.382,a.492,b.510. G.xxiij. 139,d. 277,d. *Idem illuſtratus, aut citatus.* A 78,a. 132,a.141,a,b.145,b.167,a,b.174,b.178,a. 182,a,b. 189,b.213,a.215,b.232,a,b.233,b.234,a.237,a.239,a 243,a. 247,a.248,b.250,b.251,b.259,a.267,a.269,a. 270,a. 272,a,b.273,a. 278,b.280,a. 282,b.290,a,b. 304,b. 306,a. 307,b. 313,a. 373,b. 448,b. B.411,a. 533,b.C 15,a 16,b.20,b.25,b.30,b.37,b.43,a,b.48,a 49,b. 50,a.54,a,b. 53,b.56,a.62,b.63,a,b. 67,a.69,b. 101,a. 103,a,b. 104,a.105,b. 107,b. 108,a,b. 109,a. 111,b.112,a,b. 115,a,b.120,a. 123,b. 124,a. 130,b. 132,b. 133,b. 137,b. 139,b. 147,a,b. 154, b. 155,a. 156,a.158,a.159,a.160,a.165,b.166,b.168,a. 174,a. 175, b. 176, a,b. 177,b. 184,a. 192,b. 200,b. 206,a. 209,b.211,a.215,b.216,b.218,a. 210,a.121,a. 223,a. 235,b.236,a.241,a.243,a.244 b.246,a.249,b.268,a,b. 277,a.282,b.288,a.294,a.295,a 301,b.305,a.327,b. 318,a.338,b. 343,b. 348,b.352,a.354,a.356,b.358,a. 363,a.377,b. & vij. pagg. ſeqq. 386,b.387,b.388,a. 391,b.395,b 396,a,b.405,a.413,b 415,b.416,a.424,a. 428,a. 430,a. 431,b. 434,a. 443,b. 453,b. 454, a,b. 455,b. 466,a,b. 469,a. 472,b. 497,b. 498 a. 499,b. 500,a,b. 502,b. 503,a. 512,b. 513,b 514,a. 521,b. 559,b 561,a. 566,b. 569,b. 589,a,b 604,b.608,a.609,a 611,a 614,b.616,a.653,a,b. 666,b. 672,b. 680,b. 794,a,b. D.17. & paſſim eius ſententiæ ac verba intexta Libris Politicis. *Citatus porrò* 302,a,b. & creberrimè in Comment, ad Paneg. Plinij. Item 410,a. 448,a. 455,b. 484,a. 616,a. F. 41,d. 43,c. 71,d. 72,d. 76,d. G.xiiij.xv.xvj.xvij.xviij.xx.xxiij.xxv. 5,c.8,d.14,d. 15,c. 21,d. 27, d. 36,d. 38,d. 47,c. 53,c. 54,c. 62,d. 64,d,c.73,d.74,d.99,d. 101,a 108,c,d. 117,c. 128,d. 139,d,145,c.146,d.162,c.185,c.190,d.195,c. 196,c. 197,c. 200,d.209,c.219,c.222,b.225,d.242,d,c.247,d 248,b,c.249,d.252,b. 254,c. 261,c,d. 275,c. 276,d. 278,d. 283, d. 284,c. 301,d.316,d. 322, c,d. 337,d. 340,d, 352,d. 357,d. 359, d. 361, d. 363, c. 369, d. 378,d. 383,d. 385,c.404,d 406,c.452,d.461,d 469,d. 475,d. 506,d. 507,c. 519,d. 515,d 546,c. 547,d. 559,d. 561,d. 576,d. 582,d. 583,d.614,d.635,d 670,d.671,d. Gſ.695,d.709,d.722,d.743,c.771,c 774,c. 802,d,b. 804,d.813,b.817,c.824,c,a.825,b.831,c.833,b.834,d

M. Claudius (non P. Annius) Tacitus Imperator, à Tacito Hiſtorico genus trahens parentem eum vocare ſolitus. A.292,a. E.xv. *eius opera ille in omnibus Bibliothecis collocari iuſſit.* E.xx.

Tanea in ſacris. A.315,a

τάγμα, τάξις, crebrum Gracis pro Legione. C.236,b

Tago, tagis, idem quod Tango, tangis, Plauto & veteribus. A.125,b. C.663,b

Tagus fluuius olim putatus aurifer. G.150,d.310,d

ad Gaſp. Taurum V. N. Epiſtola Lipſij. B.407,a

ad Iac. Taurum Epiſtola Lipſij. A.211,b

Talaria, partes circa talos. G.473,d

Talaria, in tormentis aut pœnis, quid. G.53,c

Talentum, in re ponderali, quot pondo. C.248,a. 319,b. 320,a

Talentum Ægyptiacum maius Attico. C.394,b

Talionis lex iuſta. Gſ.835,b

Taliſmani, Sacerdotes Turcarum. D.179,b

Talorum iactus varij. A.104,b. *Talorum luſus explicatus: ipſorumque Talorum partes prona, ſupina, chia, coa, &c. fusè deſcripta, & iconibus demonſtrata.* Gſ.827.828.

Talo ſortita regna conuiuiorum. E 217,c,d

Talpa an oculorum quid ſimile habeat, & an planè caca. Gſ.729,d,b,c

Talus Dadali ex ſorore nepos ſerra inuentor putatus quibuſdam. G.575,d

Tam, pro, Tamen. A.183,d

Tam maximè, phraſis vetus. A.276,a

Tamde, pro, Tam. A.183,b

Tameſa, vel, Tameſis, flumen in Britanniâ. E.251,d

Tamuſij Geminis hiſtoria aut annales cacata charta. G.589,d

Tamyris Scytharum regina Cyrum Perſarum regem cadit, & caput mortui reſecat. D.188,a

Tauguis priſcis Britannis. E.27,d

Tancelinus hareticus in Belgicâ quando. C.795,b

Tanfana, Germanorum quis deus queve dea. E.27,d

Tangendi oculos mos in obteſtatione. A.266,a

Tantali horti. D.396,b

Tantò maior! Tanto melior! &c. in laude, adhortatione, & comprobatione exclamandi aut applaudendi formula. D.352,a. G.441,d.512,d

Tapetes equis inſtrati ab honeſtioribus Rom. C.93,a

Taphe Menippi, Satyra Varronis. A.17,a

Tarditas in agendis rebus vitanda. D.139,a

Tarentum olim florentiſſimum oppidum: eiuſque portus laudatus. G.150,c,d

Tarentini equites duûm generum, & qui. C.96,a,b

Tarentinus triumphus quam pretioſa & delicioſa ſpolia Roma intulerit. C.400,a

Tarentinum fœdus Auguſti cum Antonio. E.10,c,d

Tariſſa vrbs Hiſpan. Carteia ſiue Tarteſſus vete. D.201,a

L. Tarius Rufus, Conſul ſub Auguſto. G.199,d

Tarpeia, è quatuor primis Veſtalibus. C.607,a

Tarpeius mons Roma, Capitolium. C 429,b

Tarpeium ſaxum. E.53,d. *Tarpeio deijcere, pœna frequentior republicâ liberâ quam ſub Principibus.* G.13,c

Tarquinius Priſcus centum nouos Senatores allegit. D.143,b *Capitolium ſtruere incepit, quod Superbus perfecit.* C.429,b. *Forum Romanum primus exornauit.* C.437,a. *inter multa alia opera vtilia qua Roma ſtruxit, etiam Cloacas.* C.446,a. *quatuor Veſtalibus à Numâ captis duas illéne addiderit, an Ser. Tullius.* C.607,a. *pollutarum earum pœnam ſaltem auxit.* C.616,b

Tarquinius Superbus ſcelere & ſanguine Regnum adeptus. D.227,a. *Capitolium a Priſco inceptum perfecit.* C.419,b. *in hortis molliter ambulans deſcriptus.* D.396,b.

D.396,b. eius de Sueſſâ Pometiâ triumphi quanta manubia. C.399,b

Tarquinij ager. G.165,c

Tarracone templum, & ante ara, Auguſto. E.39,b

Tarſus, vel potius Tarſis, (non Tharſus) Bithyniæ vrbs, patria Conſtantini Magni: eadem quoque Drepanum vocata, vnde. C.471,a

Tartarus, Platoni quid. Gſ.776,d

Tatari hodie diuerſis partibus militant. E.157,d

Tatianus quid Zenoni non bene obijciat. D.565,b. quid in ἀκυρώτῳ Stoicorum damnet. D.600,a. idem citatus. C.793,a. F.10,c

Tatius Cyrillus Hiſtoricus. A.291,a

T. Tatius Sabinus Rex. G.176,d. quomodo ſepultus. E.29,c

Fred. Taubmannus bonam editionem Plauti dedit. B.259,a ad eum Epiſtola Lipſij. B.258,b.418,a

Taunus, vel Taurus, mons in Germania ignotus. E.29,d

Taurina, vel Tauriana, ala. E.329,d. 369,d

Tauro Præfectus ab Apelle quodam ſuſpectus Philippo Regi laudando factus. D.147,a

Tauromenitanum litus. G.533,d

Statil. Taurus Præfectus Vrbis. E.7,d. primus lapideum Amphitheatrum ſuaſu Auguſti Romæ ſtruxit & dedicauit: quo loco: idque ſub Nerone exuſtum, poſteà reparatum. C.561,b

Taurus, ſiue Bos, coloniæ deductæ nota: ideoque ſæpè ſculpti Tauri in ædificijs coloniarum. C.588,b

Taurus fortè olim etiam inter ſigna militaria Romanis. C.106,b

Tauri felle æs tinctum auri ſpeciem refert. B.470,a

Tauri rubro colore irritantur; flammiſque & ferro ignito exſtimulantur. G.59,c,d. eorum ludicra in Spectaculis. G.35,c

Taxare litem, quid. G.212,d

Taxiles quidam quid apud Tigranem Regem de robore militiæ Romanæ prædicauerit. C.11,b.244,b

Technoloquides. A.162,b

Tecta ædium ſæpè olim plana & conſtrata. D.316,b

Tecta ædificiorum Rom. compluuiata pleraque, aut teſtudinata: non pectinata. C.427,b

Tectanaue, quæ. E.205,c

Sex. Tedius Afer. E.11,b

ad Theob. Teelingium Epiſtola Lipſij. B.25,b

Tegere ad, vel, aduerſum aliquem. E.135,b

Tegendi verbi occultus ſignificatus. A.375,a

Tegulâ extremâ ſtare, quid. G.405,d

τεῖχος aliquando pro Legione. C.237,a

Telemachum in concionem prodeuntem facit Homerus canes aſſeclas habentem. B.99,a.390,b. iiſq; Mineruam viſam, non eam vidente Telemacho. D.563,b

Telemachus monachus ſub Honorio, gladiatores diducere conatus, à populo lapidibus obruitur. C.501,b

Teles Philoſophus, gente Italus, Thebis exſul vixit, vir inſignis pro Pythagoreo habitus. D.436,a. G.528,d. Stilponis tamen aſſecla, non planè Pythagoreus. D.500,a. eius de non operosâ rerum ad vſum neceſſariarum comparatione verbo. G.80,d. ſimilis comparatio ab eo prolata ei quæ à Senecâ. G.118,d. locus eius alter ſimilis loco Senecæ. G.127,d. eiuſdem pulchra deſcriptio catenæ ambitionis. G.285,d

L. Pontius Teleſinus, vir inſignis, ſub Nerone exſul. E.295,d

Teleſphorus Rhodius miſerè in caueâ à Lyſimacho rege circumuectus. G.42,d. 51,d. 506,d

Τέλος Philoſophorum, Varronis, quid. A.27,b. 28,a

τέλος pro Legione vſurpatum Græcis. C.237,a

Telum, propriè quo hoſtem petimus. C.66,c

Tela Luſoria, vel Exercitoria, & Decretoria, quæ. C.534,a

Teli iactus quouſque pertingere poſſe dicatur. C.120,a

in Tela quæcumque lenioca quid remedij à propugnantibus obtendi vtile. C.359,a, b. 360,a

Tela leuia veſte repelluntur, prouerbium. G.474,d

Tela ignita in crebro vſu in militiâ Romanâ. C.154,b

Telorum multa antiquis genera, quorum vſus etiam hodiernâ militiâ renouari reuocarique poſſit & debeat. C.362,b

Temerarij ante pericula promti, in ipſis deficiunt. E.334,c

Temeritas omnis abeſſe debet à bello ſuſcipiendo. D.81,a. etiam in gerendo: præterquam enim quod ſtulta, etiam infelix eſt. D.95,a

Temirlanus in caueâ ferreâ Baiazitem circumducit. D.189,a

Temnus vrbs. E.60,c

circa Tempe aquaqua at & ferrum erodit, aſpectu terribilis: ad eam Siliqua ſilueſtris floret, Plinio; eum herbas necare dicatur, Seneca. Gſ.734,c,d

Temperint, pro, Temperent. A.126,a

Tempeſtiua communia, quæ; & quando: eaſue culpata. E.535,a,b,c. G.34,d

Tempeſtiue, non temere, pugnandum duci. D.98,a,b

Templariorum opibus ad ſe tranſlatis, Philippus Galliæ Rex bona diu poſt mortuus. D.245,a

Templum deorum, Mundus, Stoicis & alijs. D.576,a

Templum deorum commune, Athenis. C.433,b

Templa Romæ olim CCCCXIV. C.429,a. Templorum Romanorum altitudo C.427,a. eorum laquearia ſæpè inaurata; &, vt cælum imitarentur, gemmis, velut ſtellis, inſtincta. C.450,a

Templa exſtructa in Orientem ſpectantia. E.375,d. multa cuſtodita apud Rom. E.8,b. veſpere ac nocte clauſa. E.72,c criniibus paſſis ea in ſupplicationibus verrebant fœminæ; poſteſque eorum oſculabantur. A.306,b. 307,a

Templa abdita, & remota; id eſt, adyta. A.344,a

Templa Imperatorum cum iure aſyli erant. E.519,b

Templum Hieroſolymitanum ſub dio, & non tectum: eoque arcebantur alienigenæ. E.426,d,b,c. 427,d. eodem id eiuſdem menſis die à Tito incenſum, quo ante à Rege Babylonio. E.277,c

Templa & loca ſacra modeſto & compoſito geſtu adeunda. Gſ.810,c

Templum Auguſti, Capitolinum, Dianæ, Lunæ, Pacis, Veſtæ, &c. Vide, Auguſtus, Capitolium, Diana, &c.

Templum, locus qui aliter Fanum Ligurum. E.296,d

Temporaria amicitia, Temporaria ingenia, quid. D.514,a. G.400,d

Temporaria hominum ingenia fortunæ ſe accommodant. E.365,d

Tempus menſura motus quietiſque; vel, duratio motus: mutator initij & finis, Tertulliano: in eo mundus voluitur, reuoluitur. C.189,b. G.124,d. Gſ.794,c. nil eius præſens præter momentum. Gſ.791,a. præteritum certiſſimum. G.291,d. futuri exſpectatio moleſtiſſima. E.348,d

Tempus omnia reuelat. G.48,c. medetur doloribus. G.111,d eius maximum impendium; iactura ſumma & ſumtuoſiſſima: prolatione in craſtinum elabitur. B.42,b. G.147,d. 387,c,d

Tempus, inter incorporea Stoicis. D.573,a. fuſiùs quid Tempus: vnde vox ducta: quam breue aut nihil ſit. tenendum vtiliter, & offerendum: eius enim ſolius honeſta auaritia. D.601. 602.

Tempora etiam diſſita coniungit Deus. D.409,b

Tempus cetera nobis adimens, prudentiam auget. G.433,d

Temporum in republicâ, tum vbique, magna ſunt momenta. D.41,b. 406,a

Temporibus ſe accommodare, prudentia. G.153,d. 154,b

Tempori qui cedit, honeſtè cedit. D.166,b

Tempora Anni ſingula diuiſa in Nouum, adultum, præceps. E.49,d

Temporum, ſiue ſæculorum quoad Hiſtorias, diſcrimina ex mente Varronis. F.10,d

Tempus ab aliquo petere, orare; opera videlicet alicuius, auſcultationis, &c. G.219,d

Tempus, pro Accentu, duplex; & vtriuſque nota. A.466,a Tempus ſeu quantitas ſyllabæ non ſemper adſtringit in tenorem. A.470,b. 471,a

Tempus in Singulari pro parte capitis qua Græcis αχῆμα-ι⊕. Gſ.731,d,c
Temulenti proclines in arma & ferrum. E.352,d
Tenda, pro Tentorio. C.155,a
Tendere extra vallum, aut caſtra, iuberi, inter pœnas ignominioſas militiæ Rom. C.221,a. E.227,d
Tenedos inſula olim Leucophrys. E.98,c
Tenorè dicere. E.483,d
Tenor, inter Accentus generaliter vocatos præcipuus, variè olim dictus, ſed exoleuit quadā ſimpliciter Accētus. A.466,b quid, quotuplex: & quæ ſingulorum ſigna. A.467,a. quæ ſigna tamen, aut notula, nec Latinis olim, nec Græcis ſcriptitata. A.468,a. Quomodo Tenores Accentúſve efferendi. A.469,b. eius vetus mos indagatu obſcurus. A.470,b Leges tamen pauxula eorum a Grammaticis Latinis præſcripta. A.468,b & ſeqq. ſed mos ſæpè aduerſus leges aut Grammaticorum ſecta eſt. A.470,b. Tenor verò non perpetuo adſtrictus in Tempus aut Quantitatem, Sonúmve elementarem. A. 470,b. eiuſque rei exempla. A.471,a
Tentoria militum Rom. quæ & qualia, & quot in Manipulum. C.154,b.155,a
Tentoria in caſtris ceſpite ſtrata: in ſtatiuis fortè glareâ aut lapide: à Cæſare etiam ſectilibus & teſſellatis. C.139,b. 165,a
Tentyritæ, populus inſulæ Nili: eorum in crocodilos audacia. Gſ.749,c,d
Tenus, inſula inter Cycladas, Neptuni templo nobilis. E.98,d
Tepor in oratione. E.480,d
Tercio, vnde hodie Hiſpanis pro Legione. E.417,d
Terebra, τρύπανον, inter tormenta bellica, quid. non vſitatum Romanis. C.312,a
Terentia lex de Quinqueviris aut Decemviris legg. ſcribb. creandis. D.280,b
Terentia Mæcenatis, ſuſpectæ fidei. G.136,b,c
Terentianus Maurus aliquoties citatus, laudatus, explicatus, aut correctus. A.357,b.449,b.452,a.454,b.455,b. 460,a 461,b.462,a.464,b.465,a.467,a. Eiuſdem Ratio pronunciandi literas Latinas. A.475,a
M. Terentij apud Tacitum oratio ſimillima Amyntæ apud Curtium. E.146,d
C. Terentius Lucanus, Terētij poetæ patronus, primus muneri futuro pronunciando tabulam pictam poſuit. C.532,b
Terentius Poeta ſeruus domini beneficio literis excultus. G.299,d. Terentius vtiliſſimè adhibendus ad poliendum ſermonem B.538,b. eius cum Plauto comparatio. A.165,a locus eius de Alexide expreſſus. A. 52,a,b. Terentius emendatus. A.23,a.32,a,b. citatus. A.196,a.243,a. C.508,b. 538,a. 645,a. D.57,b. E. 480,c. F. 58,d. G.106,c.111,d.179,d.351,c.376,c. 501,d. Gſ.791,d
Terentius Scaurus Grammaticus, incertauerit, emendatus. A.450,b. correctus & explicatus. A.453,a.460,b. porrò citatus. A 454,a.458,b.462,b
Terentius Varro. Vide, Varro.
Teridates rex quantâ liberalitate exceptus à Nerone. C.413,b. cur ille Neroni a latere dextro. A.298,a,b
Termes, & Termiſum, opidum clarum, &
Termeſtini, populi in Hiſpaniâ. A.196,a.E.126,b
Termini ara in Capitolio vnde. C.431,a
Terra, quid. Matrem dici, & Animal: vnde ſuſtentetur firmeturque. D.592,a,b. diuiſa in Aquam & Humum. D. 581,a. punctum tantùm comparatione Vniuerſi. D.593, a. quibuſdam oſſa, alijs venter, alijs pedes Vniuerſi. D.580,a. eam infinitam non magnitudine, ſed figurâ, ſtatuit Homerus. D.579,a. cur Veſta appellata. D.389,a. Terra mater, dea. D.322,b
Terra, corpus; ignis, mens; Ennio. G.257,d
Terra an Cœlum vertatur, diuerſa tam veterum quàm recentiorum opiniones. D.593,a. Gſ.794,b,c. Copernicians grande quoddam animal eam faciunt, cum ſuis membris, venis, &c. Gſ.718,c. aquis eam innatare, cum Thalete cenſet Bodinus. Gſ.775,b,c
Terram habitatam quacumq; verſus inſulam eſſe. D.590,b. eius quadrans qui nobis habitatur, chlamydi comparatur à Strabone. D.591,a. ſub Æquatore habitari. D. ,b
Terrarum Orbis in quatuor partes ab Oceano ſecundum veterum plerorumque opinionem ſectus Iconiſmus ſeu imago. D.591.
Terra & Aqua, ſemper, niſi gelu indurata, per ſe aliquid exhalant. Gſ.761,d Terra vaporibus ſidera nutriri, opinio quorumdam veterum. C.601,b. ſed Terra quibuſdam locis vaporem peſtilentem exhalat. Gſ.787,d
Terræ ſudor, quid aquilegibus. Gſ.728,c
Terra, aurum, & argentum, vt noxia potiùs quam vtilia, nobis abſcondit. G.596,d
Terra me mortuo miſceatur igni; verſus Græcus à Nerone mutatus in, Me viuo, &c. G.209,d
Terreſtris cœna. A.1 ,a
Terræmotus diuerſa genera, & quæ. Gſ.772,b.785,c. cum cuniculorum militarium hodie ſaltu comparatus eiuſque cauſſa indagata. Gſ.774,d. quæ verior cauſſa. Gſ.782,d. 783,c. 785,c. eam qui ignibus aſſignant probabiliſſimè videntur. Gſ 778,c. quam latè ſe aliquando extendat. Gſ.785,d. plerumque in Autumnum incidere, contra Georg. Agricolā demonſtratum. Gſ.778,d. nonnunquam hieme. Gſ.769,d. eum & ſimilia non à Deo fieri, Epicureum. Gſ.773,d
Terræmotui vnius ſoli conſtitutio magis obnoxia quàm alterius. Gſ.770,d
Terræmotus cauſſâ inferias indicentes Romani, cur dei cuius ſeruari oporteret nomen reticebant. Gſ.784,d
Terræmotus qualis circa Heracleam Ponticam tempore Ariſtotelis. Gſ.781,d
Terræmotus vnâ nocte xii. vrbes Aſiæ ſub Tiberio proſtrauit: quoto is Tiberij anno factus: atque in eo quorundam error. D.389,a. E.60,b. Gſ.771,c,d.774,d,c. totidem in Campaniâ alius ſub Conſtantino. D.389,a
Terræmotus in Aſiâ famoſus imperante Traiano. A.201,a
de Terræmotu Liber peculiaris Senecæ ab ipſo memoratur. G.xxv. iuuenis edidit, & quâ occaſione. Gſ.774,d,c
Terſtus, pro, Terſiſtus. A 145,b
Terta, pro, Terſa. A.78,a
Tertia Legio diu præſidio Hiſpaniæ. E.417,d
Tertiarij milites, Triarij, qui tertij in acie diſpoſiti per interualla C.35,b.134
Tertiarij gladiatores. C.527,b
Tertiatio aratiouum in agriculturâ. G.577,d
Tertullianus magnū Eccleſiæ lumen, niſi defeciſſet E.553,b. quando vixerit. E.157,b. in omni artium genere tinctus, quatenus Philoſophos ſpernat. D.429,a.430,a. Platonem ſua a Triſmegiſto hauſiſſe ait. D.431,b. minutiloquium in Ariſtotele taxat. D.431,a. quanti Senecam fecerit: vt & Noſtrum appellet. D. 456,b. G.xx.xxix. eius citatio ex Libro Senecæ qui perijt. G.xxj. quo fine ſcripſerit de Spectaculis. C.492,a. eius locus de populi in Orbe ipſius æuo frequentia. C.393,b.394,a. quam Tacito Hiſtorico notam impingat. Gſ.802,c. Tertullianus a Pamelio edendus [poſt editus. A.212,b
Tertullianus, ingenio Stoicus. D.453,b animam, vt Stoici, corpus dixit. D.617,b. alibi calumnia eius in Stoicos. D.565,b. in quo etiam Zenoni calumniam ſtruxerit. D.544,a quid ei corpus, quid non. D.573,a. animā vult innatam. D.611,b. animam humanam creditur ſtatuere Dei partem, imo aliquatenus Deum ipſum. D.613,a,b. pertinax traductionis & propaginis animæ defenſor: eiuſq; de eâ re locus. D.610,b. 611,a. locus eiuſdem de animæ diuiſione explicatus. D.621,b eius locus de figurâ Crucis. A.465 b.C.649,b
Tertullianus emendatus. A.213,a.329,a.C.84,b. 108,a. 194,b. 559,a.b 560,a. 561,b.620,a.647,b.671,b.679 b E.39,c.129,d 536,b.541,b.F.10 b Idem citatus, & vt plurimum explicatus. A.147,a,b.186,a,b.235,a.254,b 255,a.256,b.258,b.266,b.271,a. 312,b 318,b.321,a. B.153,b 410,a.C.59,a.73,b.87,b.111,b.127,a.176,a. 189,a.190,a.195,a.196,b.209,a.246,a.269,b. 309,b. 313,b 316,a.341,b.345,b.390,a.402,a.431,a. 432,a. 485,b.489,a,b.492,b.493,a.494,b.496,a.504,b.506,a 507,b

507,b. 511,b. 512,a,b. 516,a. 519,a. 528,b 531,b. 534,a 535,b. 53 a. 543,a. 558,b. 559,a. 560,a. 569,a,b. 570,b. 571,b 574,b. 575,a. 595,a. 613,b. 619,b. 628,b 645,b. 647,b 649,a,b. 650,b. 656,a 638,a 660,a. 661,b 663,b. 654,a. 671,b. 673,a. 679,a,b 680,a. 681,b. 683,a,b D. 159,b & alibi in Libris Politicis. Item 323,b. 337,b 338,a. 346,b 449,b & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoïcæ. E. 2,c,d. 8,b, 11,c. 25,d. 36,d,b. 48,d. 73,d. 74,c. 83,c. 106,d 115,d. 125,b. 130,d. 140,d. 145,a,b. 155,d. 175,d. 177,c. 181,b. 198,c. 201,c. 203,c. 214,d. 231 d. 245,c,d. 249,c. 269,c. 279,b,c. 287,c. 290,d,c. 303. 375,d. 409 d. 411,d. 425,c. 436,c. 437,d. 448,d. 497,c. 506,c. 509,c 515,d. 516,d. 517,d. 522,d. 523,a. 525,c. 535,c. 539,a. 541,b. F. 10,b. 12,d. 40,d. G. xxv. 22,d. 49,d. 139,c,d. 140,d 161,c. 182,c. 184,c. 242,c. 255,c. 271,d 297,c. 311,c. 373,d. 410,c. 436,d. 456,c. 462,d 477,d. 491,d. 596,d. 604,c,d. 628,d. 649,d. 673,d Gſ. 695,c,d. 696,d. 698,b 723,d. 737,c. 753,d. 759,d. 791,b. 810,d. 811,c,d. 851,c

Vulcatius Terentianus. E. 294,d

Cornutus Tertulli collega Plinij iunioris in Præfecturâ Ærarij, item in Conſulatu. D. 262,a,b

Teſquor, Horatio quid. A. 258,a.

Teſſera militaris vnde ſic dicta. quid. duplex; in excubias aut vigilias, & in pugnam: quæ eius vtuntur: in vigilias à quibus Teſſera data, accepta, & quaſi per manus tradita: res quis modus: error non traditæ quomodo deprehenſus: quandoque ſignata data, nec niſi tempore & loco reſerande. C. 168. 169. 170. E. 213,c. 532,b,c. *earum dandarum ratio Romana melior hodiernâ.* C. 170,a

Teſſera in pugnam quomodo apud Rom. data: atque ea plerumque in vno verbo, eoque boni ominis, vt, Felicitas, &c. C. 133,b

Teſſera ad iter aut expeditionem. C. 169,b 237,a

Teſſera ad mandata exhibita: etiam inſtar epiſtolarum, aut pro epiſtolis, ad abſentes miſſa. C. 169,a,b

Teſſera ſigna per Ludos promiſſilibus in populum ſparſa, inſcripta eo quod quiſque ſuâ redditâ obtineret. C 407,b. 408,a

Teſſera frumentaria: vbi, & quando capi ſolita. A. 247,a. 248. 249,a

Teſſerarij, aut Teſſerarij cohortium, in militiâ qui. C. 168,a. E. 515,d

Teſtamenta illuſtrium virorum in templis aſſeruata. E. 7,d. 8,b

Teſtamenta rata eorum qui ſpontaneâ morte damnationem præuenerant. E. 155,d,c

Teſtamentis ſubditorum quantum Principibus Romanis acceſſerit. D. 330,a

Teſtamentis ſuprema. E. 250,d

Teſtamentorum licentia in probris in Principes, &c. *iaciendis.* E. 159,d. 157,c

Teſtamentales quidam ritus apud Clementem Alexandrinum. E. 3,c

Teſtari, pro, Deteſtari, apud Propertium. A. 51,a

Teſtata inimicitia, quaſi literarum teſtimonio ſignata. E. 507,a

Teſtes aſſumi ſoliti à circuitoribus vigiliarum apud Rom. C. 176,a

Teſtibus planum facere, id eſt per teſtes. A. 40,b

Teſtes claſſici, qui. G. 296,d

Teſtis, dictionibus negatiuis adiunctum. A. 80,a

Teſtimonium falſum, capitale Romanis, etiam in militiâ, & cur. C. 216,b

Teſtudo in ſuum tegmen collecta, tuta; quicquid nudat, infirmum eſt: ſic Reguli auiditate complectendi plura, exponunt ſe ad omnes ictus. D. 56,b

Teſtudinum, præcipuè Indicarum, putaminibus inſtar bractearum ſectis veteres in ornata lectorum, &c. *vſi.* G. 372,d 373,b,c

Teſtudines militares, id eſt, cùm ſe manipulatim aut centuriatim in Teſtudinem conglobabant Romani, quam antiquo omnenti res. C. 265,b

Teſtudo militaris, quid: triplex ea diſcrimine: Prima in oppugnando: quæ Romanis Galliſque vſitata: eiúſque deſcriptio pulchra e Liuio: ædium tectis comparata: & eius ſpecies in Circo exhibita. A. 195,a. C. 267. 268. *icon.* C. 270. *Secunda in pugnando: variis gentibus vſurpata: ſed rarò Romanis: & quomodo facta.* C. 168,b. *Tertia in repugnando: eiuſque accuratiſſima deſcriptio ex Dione.* C. 268,b. 269,a. *tum & Teſtudo iterata, quid.* C. 268,a. 269,a. *eaque imagine repræſentata.* C. 270. *præterea Teſtudine militari Romanâ etiam equi & currus ſuſtentati.* C. 169. 270. *Teſtudo militaris in muros ſcandens quomodo obruta aut diſſipata.* C. 348,b

Teſtudo, pro quauis machina bellicâ tegente, tam apud Græcos quam apud Latinos: præcipua earum genera tria. ea deſcripta, atque etiam depicta. C. 278. 279. *ea machina tam in diuturnâ oppugnatione vtiles, quam in ſubitâ.* C. 283,a. *Teſtudo Vinea, quid Heroni.* C. 275,a

Teſtudo Arietaria, vel, Teſtudo Aries, quid: eius deſcriptiones ex Vitruuio & Vegetio. C. 311,a,b. *ex Herone.* C. 312,b

Teunero, pro, Tenuero. A. 183,b

Teucri gens etiam Iſocratis tempore in Cypro. F 9,d

Teuteburgenſis ſaltus, qui hodie Teuteberg, vbi. E. 31,d

Teutones & Cimbri ſecuribus in bello vſi. C. 343,b

Teutonica Lingua. Vide, *Lingua Teut.*

Textorium, quid. G. 645,d

Textrina, & quicquid eò pertinet, muliebre aut matronale opus olim; idque in atrijs adimplerunt ius. A. 264,b. 265,a

Θ, mortalis litera dicta, prænotata nominibus mortuorum in inſcriptionibus, item in Catalogo militari, &c. A. 463,b C. 135,a

Thalamegi, quæ naues. G. 379,d

Thalamus, viri nomen. A. 144,a

Thales, & qui ei adiuncti Septem Sapientes, auctores Philoſophiæ Ionicæ. D. 438,a. *ipſe quis, cuias, quid docuerit.* D. 438,a. *qui eum ſequuti.* D. 438,a,b *verum eius dictum, Ne cogitatione quidem Deum falli poſſe.* D. 409,a. *quid ei fortiſſimum.* D. 388,a. *ei principium rerum Aqua.* D 577 a. Gſ 727,c,d. *quid ei Aſtra.* D. 585,b. *opinio eius de ſuſtentatione terræ: eamq; innatare aquæ.* D 592,b Gſ. 775,b,c. *quam cauſſam det inundantis Nili.* Gſ. 750,d. *ſiuem tyrannum ſe rarò vidiſſe aiebat.* D. 113,a. *quomodo vnius anni ſpatio vim grandem pecuniæ parauerit.* B. 13,b. D. 509,a

Thalia, Charis, an Muſa: & vnde dicta. G. 264,c. 265,d

Thallus agitator. A. 145,a

Thallus a manu, eius nominis libertus amanuenſis. A. 255,b

Thalmudiſta allegati. D. 617,b

Θάνατος vox vnde Themiſtio. G. 623,d,c

Theages Pythagoricus de affectibus quid ſenſerit. D. 499,b

Theatrum a Pompeio Magno primum perpetuū conditum, quando: antè Theatra tantùm ſubitaria, & Cenſorum iuſſu plerumque diſiecta. E. 245,c

Theatra Romæ tria quæ, æuo Senecæ. E. 102,d. G. 192,c

Theatrum Veneri ſacrum. A. 255,a

Theatra apud Rom. ſemi-ouali formâ in longum fuere, non iuſto hemicyclo. C. 563,a. *cur eâ ſemper imagine facta.* C. 594,b. *in ijs diſcrimina Ordinum Pop. Rom. facta Lege Roſciâ.* C. 573,a

Theatra intrantibus viris virtute conſpicuis & inſignibus quales honores exhibiti; & contra. A. 312,a

in Theatris ſellæ aut ſedes poſita etiam defunctis viris illuſtribus honoris cauſſâ. E. 72,c,d,b

Theatra duo miro artificio a Curione ſtructa, quæ verſatili opere repentè in vnum Amphitheatrum circumacta coibant. C. 419,a

Theatrum M. Scauri temporarium quanta molis opus. C. 418,b

Theatrum totum auro illitum, omniſque eius apparatus aureus factus a Nerone. C. 407,a

Theatri cortina, quid. E. 479,d

Theatralis olim impudentia. Gſ. 695,d

Theatrales opera, aut ſactiones. E.35,b. quæ ſæpe erumpebant in cruentas ſeditiones: ita vt theatra, quaſi vrbana caſtra. E.38,d
Theatrum Græcis pro Curiâ. E.360,d
Theatrum Orbis Terrarum Ortelij laudatum. A.190,a
Thebe, patria Bacchi. G.249,c
Thebarum Ægypti vix ſuperſtes fama. D.389,a
Thebais ignoti Poetæ (Senecæ Tragico inſcripta hactenus) tragœdia, valde laudata. A.358,a. B.83,a.99,b
Theleboa, pro Capreis vnde Auſonio. E.134,d
Θῆμα Græcis noncllis pro Legione; & Θεματικοὶ pro Legionarijs. C.236,d
Themin Iunoni poculum offerre, quid deſignet. B.515,a
Themis, in genitiuo Themis, ablatiuo Themi. A.25,b
Themiſon Medicus. A.266,b.267,a
Themiſtitan, Mexicani Regni metropolis. D.184,b
Themiſtij elogium Homeri. F.12,d. Epigramma Græcum de bono contemplationis cæleſtium. G.503,d
Themiſtocles quam gloriæ ſe cupidum ipſe profeſſus ſit. D.274,a,b. magnanime artes molliores ſpreuit. D.129,b. quâ ſimilitudine eum pater a repub. gerendâ abducere conatus. D.147,b eius ab Andrijs pecunias exigentis dictum. D.63,b. & eorum reſponſum. D.64,a. eius exemplum in libertate conſulendi in magno periculo imitandum. D.137,a
Thenſa, & Carpentum, ſiue Pilentum, non nimis diuerſa. C.614,b. 615,b
Theocritus liberior in obſcænis, quàm Virgilius. A.112,b. locus eius noniter verſus. C.72,a. Idem correctus, explicatus, aut citatus. A.107,b. B.155,b. C.678,b. G.46,d. 110,d.175.c. Idem, aut eius Scholiaſtes, citati. D.60,a. & alibi in Libris Politicis.
Theodahadus Gothorum rex iuſtitiâ neglectâ ſibi ſuiſq; multarum cladium auctor. D.237,a. eius modeſtia. D.167,a. eius, apud Caſſiodorum, præclarum dictum. D.144,b
Theodemicus, nomen vnde. C.263,a
Theoden, & Thiadon, pro Leuden, id eſt, Natione, populi, priſcis Germanis. C.263,a
Theodericus nomen vnde. C.263,a
Theoderici Regis, apud Caſſiodorum, iudicium rectum in lectione adminiſtrorum. D.143,a
Theodericus Gothorum rex ſpecimen aliquod veteris frumentationis Romæ reddidit. C.406,b
Theodo I. Boioarum Princeps, auxiliator Clodoneo Regi. C.256.
Theodo Magnus Boiorum Princeps ditiones ſuas latè propagauit. C.256.
Theodectes citatus. C.501,b. G.252,b
Theodoricus Loſſenſis Comes inſcriptus Codici Sodalitatis B. Virginis Hallis. C.714,b
Theodorus, Cyrenaica ſecta philoſophus, ἄθεος cognominatus, quid tyranno mortem & in cruce putrefactionem minanti reſponderit. B.434,b. C.664,a. G.164,c
Theodorus quidam Caſtamonita Iſaacium Imperatorem quaſi naſo trahens. D.139,b
Theodorus Styppiota per Camateri Logothetæ calumnias euerſus. D.146,b
ad Theodorum Bernardi Epiſtola Lipſij. B.87,a
Theodoſius Iunior de die munia Imperatoria obibat, noctu ſtudijs librisque præcipue hiſtoricis Græcis Latinisque, ſedabat. B.186,b. D.204,b. eius lex in conuictos hæreticos. D.164,b. Neſtorium hæreticum relegauit apud Oaſin. D.165,a
Theodoſius ante Iuſtinianum ius reformauit. D.243,b
Theodoſius Principibus imitandus, qui ſibi Imperatori non plus licere voluit, quam per leges licebat priuato. D.233, b
Theodoſij perfidũ & crudele Theſſalonicæ factum. D.415,b
Theodoſij ſepulchralis inſcriptio ΥΓΕΙΑ, quid denotauerit. C.451,a
Theodoſius quando Veſtales Romæ aboleuerit. C.618,b
Theodoſius vetuit matrimonium cum ſobrinâ. E.187,c,d. Legem Papiam Poppæam valde imminuit. E.517,d. damnatis poſt latam ſententiam quot dies vitæ indulſerit. E.93, d. omnes reditus prouinciarum populi in ſuum fiſcum retulit. B.532,a
Theodoualda primus Chriſtianus inter Principes Boiorum. C.256.
Theodulfus nomen vnde. C.263,a
Theognis citatus. D.57,b.331,a. G.542,d
Theologi, ſeu Patres, veteres ſæpe inuecti in Ludos gladiatorios. C.492,a
Theologia res eſt non verba, eiuſque verus finis vita: proinde quæſtionibus acutioribus non mergendus animus. B.44,b
Theologica à non Theologis tractari periculoſum. B.479,b
Theologia noſtri aui curioſitate profanatur. D.365,b
Theologia Ciuilis, quæ: quæ Naturalis: quæ Poetica, vel Fabularis. D.537,a,b. prima Philoſophia dicta, quæ. D.463,b
Theophanes Mitylenæus à Pompeio ciuitate donatus. D.275, b
M. Pompeius Theophanes, Aſiæ Procurator, Tiberio Imperatori ex intimis amicis. E.151,d
Theophilus Patriarcha Antiochenus, Stoïcis ſententiam adſcribit planè ipſorum dogmati contrariam. D.365,b. eundem error alius. D.583,a
Theophraſtus Ariſtotelis ſucceſſor, diuini eloquij vir Græcis habitus. Gſ.778,d. 779 d. Ciceroni laudatus. A 35,a. quid de Fato cenſuerit. D.391,a. falſa eius opinio de Balſamo. E 427,c. eius querimonia de breuitate vitæ hominis, à Senecâ Ariſtoteli tributa. G 214,c. opinio eius à Senecâ exploſa. Gſ.726,d. eum & Peripateticos vt a præceptis fortioribus auerſos incuſat Seneca. G.9,d. Theophraſtus citatus. C.610,b. Gſ.708,d
Theophylactus citatus. C.681,b
Theotiſca Lingua, eadem quæ Teutonica aut Germanica. B.501,a
Theraſiam inſulam ætate Senecæ enatam quomodo capiendum. Gſ.783,d
Thermarum admiranda magnitudo Romæ: tum ſtupendus earum ornatus: quæ in ijs Sella vel Solia, Cella, Piſcinæ, Porticus, Sphæriſteria, Xyſti, Nemora, & alia. C.439,b. 440, a
Thermæ in ipſa mari ſalſa in tractu Baiarum. G.670,d
Thermaus Sinus, quis. E.141,c
Thermopolia quæ fuerint: eaque vetita ab Imp. Claudio. A.236, b
Thermuſa, Phraatis Regis vxoris, artes & actus. E.42,d
Theſaurus Geographicus Ortelij laudatus. B.85,a,b
Θέσεις Græcis, Diſtinctiones ſeu Poſitura in ſcribendo. B.134,a
Theſeus pagatim habitantes Athenienſes in Vrbem conduxit. A.350,a. eius aſylum Athenis. E.519,a
Theta litera. Vide, Θ.
Thia inſula Plinij, quæ & Theraſia Senecæ, quando, & vbi, emerſerit. Gſ.709,c,d.783,d
Thieboldus, vel Thiebaudus, nomen vnde. C.163,b
D. Thomas Apoſtolus Euangelium in regionibus Orientalibus, Indiâ, &c. prædicauit. D.181,b
D. Thomas Aquinas allegatus. D.495,b. comes is fuit Alberto Magno altaria quædam in Dominicanorum templo Louanij ſacranti. idem familiaris fuit Ducibus Brabantiæ. C.784,b
D. Thomas Cantuarienſis iuſſu Henrici II. Regis, vt putatur, occiſus. D.180,a
Thomas Cantipratanus quis, quando vixerit: auctor veteris verſionis Ariſtotelis quibuſdam putatus. C.757,a
Thoracis loricæ conficiendi noua & vtilis fortè ratio. C.87. Vide etiam, *Lorica.*
Thoracomachus, quid. C.87,b.88,a
Thori graminei, pro ſedibus Germanis. E.444 d
Thraces mentem Thucydidi & Tacito liberi. E.126,d
Thraces populi ſuo genio proni ad pugnas & cædes. C.520,a,b. potores, Platoni. B.140,b
Thraces, ſeu Threces, inter gladiatores, qui: vnde dicti: Threciſes quibuſdā: vnde, & quando orti. arma eorum. & præſectum de Sicâ: cum quibus compoſiti: eorumque pugnandi ratio. C.520.521.522. Gſ.744,c,d

Thra-

Thraciae ventus, quis. Gſ.763,c
Thracium bellum. E.208,d
Thracius ruſticus, prouerbium vnde. A.421,b
Thraſea Paetus, imitator Catonis, totus Stoicus, a variis laudatus; immo ab ipſo Nerone: quodque ei nomen gentile. D 455,a. E.297,d. *Senatu exiit audita epiſtola Neronis de morte matris.* E.242,c
Thraſea, Dialogus de contemnenda morte, à Lipſio ſcriptus, ſed ab ipſo ſuppreſſus. B.47,a.49,b.79,b.82,a. 95,a.102,b. 117,a. 279,a D.411,b. F.3.
Thraſippus contumax Piſiſtrati. G.47,d
Thraſybulus pulſis xxx. tyrannis reipublicae Athenienſi decem praepoſuit. G 152,b
Thraſyllo Cynico drachmam aut talentum petenti quid reſponderit Rex Antigonus. G.279,d
Thraſylli mathematici verae praedictiones Tiberio Rhodi enunciatae. D.193,b.194,a. *Medicus is etiam fuiſſe videtur.* E.152,d
Threces gladiatores. Vide, *Thraces.*
Threcidica, pro Armis Threcum gladiatorum. C.521,b
ad Iac. Aug. Thuanum Praeſidem Epiſtola Lip, 3. B.71,b. 96,a.183,b.338,b.344,a.352,b. 361,a. *Ioni ab ipſo verſus.* B.96,a. 184,a
Thubuſcum oppidum Mauritaniae Caeſarienſis. E.116,d
Thucydides rerum Graecanicarum ſcriptor. B.147,a. *eximiè commendatus viro Politico: ſed Conſiliario aptior, quam ipſi Principi.* D. 123,b. *eius loca a Tacito, vt videtur, adumbrata.* E.47,d.82,c.119,d. *allonius verbis vt paſſiuis, & contrà viſus.* E.380,d. *Idem correctus.* E. 127,d. *Citatus.* A.234,a.372,b. C.7.132,a. 133,a,b. 177,a. 278,a.180,a.200,a.202,a.220,a.166,a.385,b. 292,b. 293,b.327,a.334,b.339,a. 55,a.356,a.357,b. 358,a. 359,a.458,b.516,b.652,b. 92,a.D. 20. & paſſim in Libris Politicis. E.89,c 94,c. 126,d. 205,c. 324,d. 434,d.440,c.G.376,d. 628,d
Thucydidis Vita ſcriptore Marcellino citata. C.678,a
Thucydidis Scholiaſtes citatus. C. 132,a. 135,a. 277,a. 178,a.142,a. 293,b
Thulis Aegypti rex. E.66,d
Thurarius Vicus Romae vbi. E 276,c
Thuricenſium in Germania olim ditio. B.228,b
Thurij populi, qui. E.246,c
Thyeſtes Aegiſthi pater & auus. A.377,a
Thymolcon. Vide, *Timoleon.*
Thyniaſin Graecâ terminatione apud Propertium. A.73,a
Thyrſus inter inſignia Bacchi. E.181,c
Thyrſigeri multi, pauci Bacchi; prouerb. B.110,a
Tiara, alias Cidaris, quid: eam apud Perſas geſtabant Reges rectam, duces inclinatam. G.359,b
Tiberis fluuius quâ circa Romam latitudine & profunditate. C.420,b. *eius inundationibus arcendis Curatores inſtituti.* E.39,d. *foſſa ducta.* E.40,b. *eius inundatio mali praeſagium habetur.* E.535,d. *ob gelidam incrementum innauigabilis, apud Liuium.* B 466,a
Tiberius Imp. quando natus. E.96,c. *cuius filius: quam vxor: qui liberi.* E.547. *prima eius tempora bona laudataque.* G.188,c. *Augusti exemplum ſibi vt normam & regulam imperandi proponebat.* E.122,d.457,d. *pulchra eius vox de officio boni & ſalutaris Principis.* D.232,a,b. *poſt tantam experientiam in dominationis commiſſus.* D.130,b. *è bono Principe per gradus in omne ſcelus, flagitium, & infamiam proruptis.* D.231,b. *induſtriam aliquando paſſus, poſt mutauit.* D.273,b. *cur ab Auguſto, vt quidam putauere, adoptatus.* D.361,b
Tiberius Imp. nocte partis vtrasque interdiu cernere dictus. B.267,b. *delineatio eius alia Tacito quam Suetonio.* E.130,c. *eius ingratus & arrogantia plenus habitus.* E.11,b *naturâ auarus.* E.114,c,d. *ſi quando beneficus, ſponte id eſſe volebat.* E.56,d. *beneficium conferens, promitus, alias compoſitus.* G 261,b. *eius in quoſdam Senatores odioſa liberalitas.* G.275,d. *inſignes eius praeter morem munificentia.* E.160,c. 161,d. *omnes amoenitates viſa abhorrens ſtipem ſtrenaſque Kalendis nouis auerſatus.* E.135,d. *quanta ei animi firmitas.* B.451,a. *qualis eius crudelitas* G .c. *crudelitas eius in reos ſuppl. . . . s renatae.* G 275,d *crudele reſponſum cuidam mortem; ecens* .G.164,c. *natalem ſuum celebrari noluit.* D.363 a *diuus . . . tyrannidem exercuit.* D 406,a. *eius animi cruciatibus dilaniatus verba.* D.4 7,b *quo anno aetatis obierit.* E . . . *ſummam pecuniae moriens in theſauris reliquerit.* C.413 a *Carmina in eum vulgata.* E 36,b
Tiberius Imp. animo ſemper ſui arbitrij, ſolique vno contentus. D.147,a. *Germanicum ob virtutes, Druſum ob vitia oderat.* A.288,b. *vel ad culpam vtriuſque linguae ſtudijs artibuſque ſe dedit.* D.204,a. *Rhodi dum eſt, circa ſcholas & auditoria Profeſſorum aſſiduus.* D.294. *curioſus Hiſtoriae fabularum* G.224,d,b. *contra fulmina . . . lauro ſe coronabat.* Gſ 773,d. *cur pro Roſtris interiecto velo filios mortuos laudauerit; & quâ conſtantiâ.* E. 32,d. G.116,d. 117,c
Tiberius Imp. in mandandis honoribus maximè ſpectabat nobilitatem generis aut aliam claritudinem perſonarum. D.143,b. *eius cautio cautio in eligendis adminiſtris.* D.43,a. *moris ei continuare imperia ac remouere quos prouincijs praeficiebat.* G.89,d. *Rem Romanam in tres partes diuidebat, quas.* E.126,d. *quae ſub eo forma Comitiorum.* E.494,b. *in numero Praetorum variauit.* E.493,c. *quas de Ambitu & Iudiciis leges tulit, ipſe non ſeruauit.* E.85,b. *illi & Seiano abſentibus ſedes aureae in theatrum illata.* E.72,b
Tiberius quomodo Thraſylli praedictionum veritatem explorauerit D.193,b.194,a. *equo non lectica in expeditionibus vectus.* D.312,a. *militem Graecè interrogatum aliter quam Latinè reſpondere vetuit.* A.448 a. *iter ab eo in morbo fratris confectum, ſummus in noctem & diem curſus exemplum, Plinio.* B.30,a. *Rhodo Romam rediit ante obitum priuignorum ſuorum L. & C. Caeſarum.* F.60,c d. *verſus Graecus ab eo ad Agrippinam dictus, quis.* E.128,d
Tiberius Imp. ſeuerus in viros nobiles qui ſe Arenâ polluerent. C.513,a,b *eius edicta ſeu leges coercenda frequentia oditionum.* C.500,a,b. *Sacerdotes Iſidis in crucem egit, cur.* C.65 ,b. *Praetorianum militem ob ſubreptum pauonem capite puniuit.* C.198 a. *eius continentia, an ſordes.* C.463,a,b. *accuſandi ſub eo innumeros ſoriabiles.* E 36,c. 89,c. *aſſiduus ipſe in iudicijs, reorum libertatem impediebat.* E.37,d. *Caſtra Praetoria Romae extruxit: an & Amphitheatrum Caſtrenſe?* C.561,b. *vbi Bibliothecam Romae poſuerit.* C.632,a
Tiberius Alexander ſenior, frater Philonis Iudaei, Procurator Iudaeae, ante Halabarches Alexandriae. E.271,d. 310,c. *eius cognominis filius item Procurator Iudaeae.* E.310,c
Tiberius gemellus, & gemellus alter ei frater, filij Druſi, nepotes Tiberij Imp. E.73,c.547.
Tibia, propria Gallorum Matris deûm. A.378,a. *ex quâ materiâ* Gſ.831,c
Tibicines in triumpho praeibant ad ſacra in Capitolio peragenda. B.176,a. *ſacrificantibus etiam aſſiſtere ſoliti.* G.115,c
Tibicines in funeribus antiquorum etiam Iudaeorum. Gſ.831, c
Tibicin Arabiae, . . . formula. A 468,a
Tibulli verſus de Nilo. . . . qui quadam Ouidio et Senecâ tributa. Gſ.747,d. *Idem correctus, aut vetus quandoque in collectio ſtabilita.* A 36,a. 109,a.290,a.C.113,b. 114,a. 249 a. E.169,d *Citatus, & explicatus.* A.26,b.29,a,b. 30,a.107,b.111,a.239,b. 306,b.C.78,b.113,b.114,a. 156,a.213,a.443,a.489,a.516,a.538,a.D 34,a.353,a. E 47,c.68,d 109,d.181,d.272,d. 310,c.506,a. 508,a. 519,a.541,a.G.54,c.72,d.183,d.219,c.250,d.302,d. 314,c.315,d.640,d. Gſ 815,d
Tiburtinus calix, fictilis. G.661,d
Sofonius Tigellinus, vilis domo: cur à Caligulâ in exſilium actus. E.257,d,c
Tigranes rex ccc. millia Cilicum & Cappadocum in Armeniam & Meſopotamiam traduxit. C.388 b
Tigranis regis in Pompeij exercitum munificentia. C.250,b
Tigranes Mithridatiſne gener an ſocer. F.38,c

Ægram... de vrbe quandoque genere fœminino, & numero ſingulari. E.157,d. eius vibus maximum altitudo. E.265.d
Tigris quando Italia primùm viſa. C 92.b. ea beſtia manſueſcit. le viſque ad ... alterum patientiam. G.55..d
Tigris fluuius ſub terra abſorbetur, & quanto poſt interuallo emergat. Gſ.736 d.776,d
Timæus auctor antiquus. A.35,a
Timagenes hiſtoricus, proterua lingua homo; inique Auguſtum Imp. iniurius: item alter cognominis Ægyptius: vterque apud Auguſtæ: & quis. D. 273,a,b. G.56,c,d. 583,c
in Timanthis pictoris operibus aliquid plus intelligebatur, quam pictum aſpiciebatur. B.16,a
Timere nihil, nihil tamen contemnere, boni eſt ducis. D.97,b
Timere, ſeruorum; vereri, liberorum. G 29,d. 30 c
Timeri, periculoſum. G.24,d
Timochares falſo luxum Epicuro obiecit. G.418,c
Timoleontis Corinthij modeſtia. D.132,a. in Siciliam itinero, & cum læte pugnaturo, qua ſigna victoriam quaſi promiſerint. D.192,a
Timon miſanthropos nec a ſocialis. D.506,b. quaſi furioſus. C.419,d. ab io,
Timonea cœna. prouerbiale. G 437,d
Timon Sillographus quid Platoni obiecerit. D.435,b. ii allegatus. A 141,b
Timor fugit, tantis ira ſequitur, petit. G. 20,d
Timor vehemens quantam ſæpè noxa pariat. Gſ.788,c,d
Timoris ſedes in corde. D.500,b. per oculos & aures Timoris potiſſimum in animum aditus. C.131,b
Timor ex aliquo, phraſis. E.20,c
Timopia & nouams quomodo differant. D.403,b
Timotheus & Maura Martyres nouem dies in cruce viui pependerunt. C.662,b
Tingere hominum vino, &c. A.132,a
Tinaeus arte in defectu Lunæ. E.19,d
ad Florent. Tinnium Epiſtola Lipſij. B.60,a
Tintinnabula Græcis, ſiue Campaania, in vigilijs ad excitandum. C.177,a,b
Tiro Tullius, Ciceronis libertus, è primis Notarum ταχυγραφίας inuentoribus. B 382,a. eius apud Agellium allucinatio. A.278,a
Tiro, & Veteranus, quaſi oppoſita in re militari. E.19.d
Tirones apud Romanos ab anno ætatis decimo ſeptimo ſcribebantur. D 237,b
Tirones ano poſteriori poſſeſſionibus inducti: & ijdem in cute ſignati, quomodo. C.32,a,b. 33.
Tirones ad labores & onera ferenda vſu aſſiduo facti à Romanis. C.184,a
Tirones bis die exercebantur, Veterani ſemel. C.193,b
Tirocinia equitum qualia. C.197,a
Tironem (in re ciuili) in forum deducere, quid: & tirocinij ſolennitas, quæ: & quomodo colebatur. E 86,d.298,d
Tiſſaphernes Satrapa Perſa in Ageſilaum Spartanum quàm infeliciter periurat. D.252,a
Titinnius ſe ratus exigua morà cauſam mortis Caſſij dediſſe, ſe ipſe interfecit. D.190.a
Titinnius poeta apud Nonium correctus. A.71,b. 117,a. 130,b. 134,b. 180,b. 199,b. ...m citatus. A.256,b. 257,b. D.111,b. E.112,c. 306,c
Titius Sabinus ſub Tiberio occiſus: canis eius mira fides. B.394,a
Rob. Titius bellè à Cuiacio aut Scaligero ſub perſonà Iuonis Villiomari exceptus. B.77,b. 83,a. eius infelices in Velleio correctiones. F.43,d.47,d.81,b
Titulus rerum venalium, quid. G. 314,c
Tituli librorum minio etiam antiquitus notati. E.171,c
Titulus crucis. Vide, Crucis.
Titulus ſub quaque imagine, ſiue Index. A.290,a
Titurius accuſator. E.220,c
Titus Imp. ante Principatum malo fauſtia & luxuriæ rumore, in ipſo in melius mutatus, amor ac deliciæ generis humani dici meruit; periturum ſe potius quam perditurum adiurans. D.249,b. creditus is ex eâdem potione bibiſſe ex quâ Britannicus perierat. E.218,c. ... ordine Senatorio Præfectus Prætorio. E.41... d... præcinum armatura Romana. C.84,a. eius ... patres ... vatio, ex de ... Ioſephi. C.189,b. pro... Gladiatores, Venationes, & Naumachias. C.4... 8,a.4..9.a quam multos ille Iudæos cruce affixerit. C.655 a. Amphitheatrum lapideum à patre cœptum perfecit ... dedicauit. C.562,a
ad Sim. Toelmannum I.C. Epiſtola Lip. ſ B.329,b
Toga, veſtis forenſis. A.284,b. propriaque Romana veſtis: adeo vt mortui in eà collocarentur, vt in pallio Græci. A.242,b. paulatim tamen eius vſus Romæ ſoluit: tandē apud ſoles Senatores & Equites manſit laxior autem hominum lautorum. A.258,a. G.205,d.667,d. raras eius vſus in municipijs aut ruri. A.144,b
Toga Romana laxe & fluxa, ac toque rugata: quæque garum forma; idem menſura iuſta. Gſ.810,d,b,c
Toga Romanorum alba: quomodo ea differat à candidâ, in quâ candidati; quorum quandoque crat ata. A.256,a,b
Toga magiſtratuum non è purpurâ, ſed purpuru prætexta: hinc, Toga prætexta; cui talis limbus prætextus eſſet dictoribus autem ſæpè lacerna tota purpurea. D. 343,a. G.180,d.181,b,c
Togam iuriſdictione aſſumta. D.341,b. veſtis pacis: adeoque ipſi milites cuſtodes Principum in vrbe togis veſtiti. D.317,a. E.319,d
Togas ante accubitū ad menſam mutabāt Romani. A.101,b
Toga picta Regibus benemeritis miſſa à Romanis. E.1...,c,d
in Togâ pullâ Prætores per ludos. E.14,c,d
Toga virilis ritu Romano non ante XIV. annum expletum dari ſolita. E.198,c. ea vnde Libera dicta. G.355,d. cum ſumentes munera ſportulaſque dabat populo. E.26,c
Toga ſe reddere, priuatum denuo fieri. G.197,c
Togata cohors, quaſi inermis: quales Prætorianorum in Vrbe. E.319,d
Togati, pro primoribus ciuitatis; vt, Tunicati, pro plebe: vt ſolitum ferè ſemper ſub Principibus. G.667,d
Tolleno, inſtrumentum quod. ... .703,c
Tolleno, machina bellica qualis. C.271,b 274. quomodo Tollenonibus ſaxa, trabes, & alia pondera in accedentis Arietes demiſſa. C.358,a
Tollenones, pro Baliſtis. C.364,a
Tomombeus Sultani miſerabilis exitus. D.132,b
Tomentum, quid; & vnde Circenſe cognominatū. G.248,d,b 422,d
Tomi, Græcorum colonia in Ponto. G.75,d
Ton, Britannus Ciuitas. E.195,d
Tondere pecus oportet, non deglubere. D 64,a
Tonderi in luctu, mos Græcis, contra Romanis. G.331,d
Tonores; id eſt, Tenores, Græcis, τόνοι. A.466,b
Tonus non ſemper ſequitur ſonum. A.471. 472
Torellius Sarayna allegatus. C.568,a,b 570,a. aſſertiones eius de antiquitate Amphitheatri Veronenſis refutata C.588,a,b
Tormentorum pœnalium aliquot genera memorata. G. 3,c,d
Tormenta bellica antiquorum in turribus oppugnatoriis impoſita, ſed non maiora. C.299,a. veterum tormenta bellica nihil ad hodierna: quando illa tamen vtilia eſſe poſſint. C.362,a,b
Tormenta bellica maiorum hodierna ſæpè inutilia; & maioris adiuncta incommoda. C.225,a. eorum tamen quanta vehementia, & ad quot paſſus permeat. C.261,b.320,a
Torna, pro, Verte, aut Redi; Italiciſmus hodiernus, non hodiernam. A.449.a
Torneamenta quæ vulgò vocantur equitum, quid fuerint olim. C.197,a
Tornacum, quod vulgò Tornacum, Regiones nominatum, Antonini Itinerario Turnacum. B.157,a
Toronæus Sinus, quis. E 141,c
Torquata Virgo Veſtalis. E.101,c
Manlij Torquati conſtantia in obitu filij. A.191,a
Torques diſtincte à Phaleris. C.209,a,b
Torques, geſtamen olim proprium & patrium Gallorum. C.209, b

Torques aureum centum pondo a Gallis Auguſto datus. C.474,a

Torques aurei unde hodie inter inſignia nobilitatis Europæa. C.209,b

Lau. Torrentius, poſt Epiſcopus Antuerpienſis, eiuſque Commentarius in Suetonium, laudatus & alligatus. A.326,b. B.330,a. C.122,a. G.756,c. *ingenioſa & bona eius correctiones in Suetonio.* E.81,d. 352,d. 359,c. 422,d. *aliæ eius correctiones non receptæ, etſi acutæ.* A.255,a. 273,b. E.117,d. *ad eum Epiſtolæ Lipſij, quædam ante Epiſcopatum, quædam ad iam Epiſcopum.* A.148,a. B.47,a. 63,b. 119,a. 476,a. 480,b. *teſtamento is opes ſuas Collegio Patrum S.I. Lovanienſi legavit.* C.785,a

Torus convivialis ſtratus ſplendide & in pompam ſolitus. G.31,d

Matthæus Toſcanus Poetas Italos coniunctim edidit, ſed ſine delectu. B.74,b

Totiens, an bene ſcriptum. A.450,b

Totila Rex militem qui puellam per vim compreſſerat, capitis damnat, & damnati bona vitiatæ donat. D.237,a

Totum, Stoicis quid: diſparatum ab Univerſo. D.574,a. 579,a. G.578,d

Trabea, quid: quando, & quorum, eius uſus. C.90,b. E.76,d

in Trabe ſuſpenſio Græcis Latinisque uſitata ad verberandum flagellandumque. C.678,b

Trabes turribus hoſtilibus, aut uſſeres, quomodo incuſſa. C.356,b. 364,a

Trabes & faces igneæ tam citra nubes formantur, quam ſupra. G.795,c,d

Tractatores, qui; & unde Cucurbitæ dicti. G.500,b,c

Traducere, ludibrio exponere. G.140,d

Traducere, oſtentui exponere, παραδειγματίζειν. G.323,c,d

Traductio gladiatorum, quid. C.533,a

Traductio noxiorum, quid. C.682,b. G.5,d,b,c

Tragici cur cothurnati. G.398,c

Tragœdia qualis eſſe debeat. A.165,a,b

Tragœdiarum quæ L. Annæo Senecæ eidem tribuuntur, quis verus auctor, &c. Vide, *Seneca Tragicus.*

Tragula, validum iaculi genus, Hiſpanis Gallisque uſitatum: unde videatur dicta: hamata fuiſſe putatur. C.225,b. 343,a

Traianus Imp. primus alienigena Romanum Imperium adeptus: de verâ tamen eius patria diſſenſum inter ſcriptores. D.286. 311,a,b. *Inferiori Germaniæ præpoſitus Coloniæ Agrippinæ erat cum a Nervâ adoptaretur Romæ.* D.308,a. *ea adoptio in quod tempus inciderit.* D.305,b. *quomodo facta.* D.306,a. 307,a. *eius laudes.* D.301 & paſſim ſeqq. *verum eius, & velut ipſi proprium, elogium Optimi Maximique ducis ac Principis: ita & optimi vox eius Præfectum ſummi Prætorij gladio ſuccingentis.* C.458,b. D.232,b. *quæ ipſa tamen omnia in Plinio in Panegyrico ſunt ſtructa.* D.349,b

Traianus Imp. ſummopere primum quinquennium Neronis prædicabat. A.311,a. D.231,b. *ſolicitudo eius de militibus ægris.* D.311,a. *ſub eo florentiſſima quoad militiam res Romana.* C.238,b. *multa ille, ut & Hadrianus, in militiâ Romanâ immutavit.* C.98,a. *exercitia eius militaria.* C.194,a. *quas regiones Imperio Romano ab Oriente & Septentrione adiecerit.* C.378,a. E.66,d. *Legatus Legionis Decimæ ſub Tito bello Iudaico.* D.308,a. *pueros is admiſit ad frumentationem publicam.* A.247,a. *quantis operis pontem in Danubio ſtruxerit.* C.447,b. 448,a. *ab eodem, & a Deo, culmen fuiſſe videtur pulchritudinis urbanæ.* C.428,a. *ubi Bibliothecam ab ipſo Ulpiam dictam Romæ ſtruxerit.* C.632,a. *eius incredibilis editio Spectaculorum.* C.499,a

Traianus Imp. unde Herba parietaria vulgò vocatus. D.275,a. 336,a. *nimis patiens & retinens miniſterij mali.* D.144,a. *vini cupidior.* D.335,a. *valde venationi deditus.* D.357,a. *circa puerorum amores lapſus putatus.* A.150,a. D.315,a

Tralaticium. Vide, *Tranſlaticium.*

Tranquillitas animi, ſeu εὐθυμία, & ἀταραξία (Democrito vocata) quæ. D.498,b. G.149,c.

Tranquillitatis internæ portus verè efficit beatos. B. ,b

De Tranquillitate animi Liber Senecæ quando, & cur ſcriptus. G.144.

De Tranquillitate animi variorum Philoſophorum tractatus recenſiti. G.149,d

Tranquillitas ſtatus maior in Principatu quàm in aliqua republica. D.208,a

Tranquillus, cognomen Nervæ Imperatori datum. D.305,b

Traſatto inter il cum pupillo, Iuſtiniano anno, linguâ Italicâ vulgari ſcripta, adſervata in Bibliothecâ Regiâ Lutetiæ. A.449,a

Tranſalpinorum qui civitate donati. E.175,d

Tranſanimatio, μετεμψύχωσις verisne ſit. .617,a

Transfigurare, in alium hominem habitumque ire. G.395,c,d

Transfugij nota, arma aut ſcutum invertere. E.76,c

Tranſitorium Forum Romæ, a Domitiano inchoatum, Nervâ abſolutum, a quo Nervæ Forum vocatum: ubi ita: cur Tranſitorium dictum: unde etiam Palladium nominatum: in arcellum: & quid in eo præterea admirandi. C.436,b. 438,b. 439,a

Tranſlaticium, aut Tralaticium, id eſt, Crebrum, receptum, frequens, vulgare. A.345,b

Tranſlationum gratiam quæ utilitas, ſi prudenter fiat: perniciem aliàs, ſi ſine iudicio & conſilio: & a quibus in eâ re peccatum, aut contrà. C.388,a,b

in Tranſſilvania diverſæ religiones feruntur. D.153,a

Tranſvectio Equit. Rom. quid ab rerum Recognitione, Cenſione aut Probatione differat: a quo inſtituta. quando, quâ pompâ, quibuſque ritibus, & cur ſit facta. C.25,a,b. 26,a. E.73,c. *eorum tantum erat qui equum publicum habebant.* C.454,a

Traſyllus. Vide, *Thraſyllus Mathem.*

Trebellienus Rufus, quis. E.159,d

Trebonius Pollio. Vide. *Pollio.*

Franc. Tregianus V.N. Britannus laudatus. E.304. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.203,a

Tremellij apud Columellam opinio de Terrâ ſeneſcente. D.608,b

Tremor amantes potiùs occupat, quàm timor. A.215,b

Trenchiz, vorillant, agger volubilis, inventum Gallorum, memoratum Philippo Clivio Raveſteinio, militari duci claro. C.295,b

Trephalio corolla donata à meretricibus. A.110,a

Tres liberos habere, privilegijs antiquitus muneratum. B.250,a

Treviros Germanis orti, Tacito & Straboni. B.157,a

Trevirorum urbs an & quando colonia. E.24,d

τετράδι τῇ ἐν ᾗ ἔφυ, proverbium Eraſmo male verſum. D.392,a

Triarij milites, qui; unde dicti: quæ ijs arma: quis modus pugnandi: etiam Tertiarij vocati, & antiquitus propriè Pilani: an & Aciaſes. C.35,b. 68,a. *unde ἰουδοὶ vocati.* C.100,b. *quot in unâ legione: quot eorum manipuli & ordines: & cur numerus eorum auctis legionibus non auctus, ut aliorum generis militum.* C.35,b,65.

Triarij ſcutis imbricatis longioribus uſi. C.71,b. *haſtis qualibus uſi, & cur.* C.88,b. *earum quem habebant uſum ſub Marij & Cæſaris annum omiſere.* C.216,a

Triarij in communi diſpoſitione aciei Romanæ poſtremi: ijque Haſtatos & Principes, ſi pellerentur, in intervalla ſua recipiebant, & iunctim cum ijs pugnam redintegrabant: hinc, Rem ad Triarios rediſſe, Proverbium natum. C.97,b. 98,b. G.153,d. *dum autem ante ſe Haſtati & Principes pugnarent, ipſi ſubſidebant, cur: càm eos inter ſua intervalla recipere iuberet neceſſitas, tum ſurgere ſe dicti.* C.100,b. *atquomodo cuſtodes plerumque caſtrorum, ſi in acie tertij?* C.101,a. *in navali etiam certamine ultimi locati Triarij.* C.148,b

Triarius verò locus in caſtris. C.149. 151,a. *excubias & miniſteria debebant Equitibus, quomodo.* C.165,b

Triarius Pollio. Vide, *Pollio.*

Tribacca, Petronio quid. G.375,c

Tribades feminæ, quæ. G.600,c,d

ad Lud. Tribaldum Toletum Epiſtola Lipſij. B.421,b

Tribonianus I.C. ἄθεος vulgo audit. A.410,b. is vbicunque in Legum libris inuenit vocem Crucis, ſubſtituit Furca, intelligens Patibulum hodiernum C.669,a,b

Tribucetæ, inter machinas militares poſteriorum aui quid, quæſitum C.319,a

Tribularia, an, & quale tormenti pœnalis genus. G.53,c

Tribules, eiuſdem tribus, contribules, φυλέται. A.255,b

Tribuli ſparſi in aduentum hoſtilem vtiles: & quod in hos remedium. C.551,a

Tribunal imperatorium in caſtris è ceſpite erectum plerumque: raro, & non niſi in hibernis, e lapide. C. 121, b. D. 341,b. E.16, c,d. id munitiſſimum ſtratocu extruere, capitale. E.17,c

Tribunal nummarium, id eſt, corruptum, nummis venale. G.268,d

Tribuni plebis olim tantùm è plebe lecti: poſteà tantùm è patribus. A.315,b. F.69,d. nec quidem ex Equitibus: & quando facta hæc innouatio. A.316,a. ijs viatores non lictores. A 285,b. vocationem non habebant: nec illis extra Vrbem ius E.224,d. loco honorato ſedebant in theatris, &c. E.295,d. præfecti Auguſtalibus. E.14,c. pœnas militiam detrectantium aliquando interceſſione impediebant. C.22,b

Tribunicia poteſtatis, titulo Imperatorij, quis primus auctor. E.96,c

Tribuniciæ turbæ, vnica labes in veteri republicâ Romanâ. C.459.b

Tribuni militum qui Romanis, non benè a Græcis χιλιάρχαι vertuntur. C 56 b. forte aliquomodo quales hodie Colonelli. C.202,a. vnde dicti. C.57,a. quot in quaque legione. C 56,b. 57,a. 65

Tribuni mil. è quibus & à quibus creati. C. 13, a, b. 57. 58,a. (Domitiani & circa æuo, adoleſcentes fiebant Tribuni mil. Hadrianus niſi plenâ barbâ fieri vetuit. D.312,b) pars a Populo, pars à Conſulibus deſignati: digniores qui a Populo: alij Equeſtres, qui & Iuniores dicti; alij plebeij, qui Seniores: alij ve Laticlauij, alij Anguſticlauij: qui & quot ſinguli: & quis inter eos ordo. C.13,a,b 19,a. 20,a. 57.b. 58,a. G.462,d

Tribunorũ mil. per Legiones mixtio quomodo facta C.20,a. quis in Legione Primus, vel Primanus, Tribunus. C.235,b. Semeſtres Tribuni mil. qui: & vnde id nomen. C.58,a. 179,b

Tribuni mil. primò Romæ tantùm creati: pòſt, mutatâ ratione delectus, in prouincijs, & à quibus. C. 57.b

Tribunorum mil. quæ inſignia. C. 59,a. annulo aureo vſi. A. 510,b. C.58,b. 59,a. apparitores eis ademit Alexander Seuerus: ſed poſt iterum irruperunt. C.165,a

Tribunus mil. vbi locus in acie: in ea illi ſæpe in equis. C.104,b.134.

Tribunorum mil. quæ in exercitu munia: idque per vices: quomodo. C.58,b.179,b. præſidentibus Conſulibus, delectum per partes adminiſtrabant. C.18,b. milites eligebãt. C.13,a. ſacramentum vice Conſulum à ſuis legionibus exigebant. C.26,b. 27,a. iuſſu & permiſſu eorundem Ordines aſſignabant. C.49,b

Tribuni mil. ex agmine præmiſſi caſtris metãdis. C.189,b. duo ijs ex ſorte menſtruâ vniuerſa caſtrorum munitioni intendebant. C.156,a. commeando, ſi cui fauebant, immunitatem aliquando ab operibus indulgebant. C. 159, a. tabernacula ipſorum vbi in caſtris; & quâ inter ſe diſtãtiâ. C.141, a. 149. ſuperiùs ei dubitatum, & ampliùs diſſertum. C. 150, a, b. tres in diem è Principibus & Haſtatis ſorte lecti Manipuli miniſteria militaria iis exhibebant, quæ, & quomodo. C. 164, b. 165, a, b

Tribuni mil. è conſilio militari. C.50,b. mane ſalutatum ibant ducem ſummum exercitus, quo comitatu, & cur ſini. C.179, b. 180,a. Vigiliarum ſignum teſſerámve ab eodem petebant, pugillares ei eadem exhibebant in quibus deſcriptus numerus copiarum præſentium, &c. C. 168, b. G. 136, d. teſſera quomodo porro in milites tradita. C 168,a,b. E 213,c. ipſi autem, ſi propius diſcrimen, vigiliis circumibant. C.174,a

Tribuni mil. vbi in caſtris ius dixerint. C. 147, a. ius caſtigandi milites quali habuerint. quatenus etiam capite puniendi. C 214 a,b 215,b. inter Prætorianos autem Tribuni ſupplicia patrant. C 1 , c. aliquando viros illuſtriores ipſi manu ſua puniebant, occidebant. F.287,d. G.391,c

Tribunus mil. quale videatur fuiſſe ſtipendium C. 2 ,b. in donationibus quadruplum accipiebant C 41 ,a

Tribunis mil quomodo poſt quina ſtipendia gradus & aditus ad dignitates, Ordinemque enatorium atque vbi iis locus in Spectaculis. C.17,a 18,a 573,b. 574,a. G 462,d. 504,c,d

Tribunus mil. bello Punico primo prudentiæ conſilij dator, & audaciæ facti actor. C.457.b

Tribunus caſtrorum, quid. C.58,b

Tribuni cohortium, quomodo capiendum. C.58,b

Tribuni ærarij peculiares ſeu proprij copijs Sotsalibus è ſuis. C.256,a

Tribunus, & Tribunatus, vox laxâ notione aut inferiore vſurpata pro quauis adminiſtratione; vt, Tribunus ſtabuli, fabricæ, voluptatum, &c. C.58,b. &, Tribunus voluptatum, qui. C.575,b

Tribuo, pro, Diſtribuo, Ciceroni. A.51,b

Tribus Romæ ſub Romulo tres initio tantùm. C.42,b. quot pòſt: diuiſa in centurias & claſſes. A. 255, b. C.20,a. in quibus tribubus Auguſtus. A.255,b. tribules, id eſt, qui eiuſdem tribus. A 255,b. ex omni tribuum numero, ſi non magno militum numero opus, forte lecta è quibus ij legerentur: quomodo? quando mos cœperit: quando deſierit. C 20,b. 21,a.

Tributum, vnde dictum. D.65,a. quid propriè: quot generum: quomodo differat à Vectigali: capita & mobiles opes ſpectat. in quos olim apud Rom. cautiùs vſurpatum: ſed Impp. valdè id dilatarunt. C. 390,a. 475,a. D.320,b. tributorum quæ remiſſio facta a Traiano; quæ ab Hadriano. D. 528, b. quæ aliquando Tributi loco data. E.136,d

Tributorum olim magnitudo. D 424,b vniuerſorum Reipubl. Romanæ quæ ferè fuerit ſumma. C. 395, a. 475,b. Ægyptiacorum & Gallicorum collatio. C.394. 395,a

Tributa hodierna tantundem inferunt quantum antiqua, ſeu Romana, ſeu aliorum: ſed quòd aliter contribuantur, ſumma vniuerſalis non apparet. C 399,a

Tributa quantâ moderatione & cautione Principis exigenda, imponenda, augenda, &c. D.65,a,b & ſeqq.

Tributorum miniſtri quales plerunque: quomodo a Principe coercendi & fraudulenti ſpongiæ interdum faciendi & exprimendi. D.64 b

Trichila, vmbroſa pergula. C.205,b

Triclinium vnde dictum. A 101,a

Triclinia ſeu Cubilia vett. Hiberna & Æſtiua, cuiuſque qualia. B 520.b

Triclinia verſatilia cui vſui. G.576,c,d

Tricliniaria quæ Plinio ſeniori: cuiuſ è dibaphâ Tyriâ, &c. G. 248,d

Trico, vel Tricho, Eques Romanus. G.199 c

Tricongius potor. A.106,b. 108,b

Tridentinum Concilium abſolutum promulgatumque à Pio IV. Pont. B.274.

Triſax, teli genus. A.243,a

Trigeſimum ætatis annum ad coniugium ſuadet Heſiodus. B.491,b

Triginta tyranni à Lyſandro Athenis impoſiti. G.628,d

Trigonum in acie militari quid. C 115,a

τεκάφλοcὸς, Satyra Varronis F.42,d

Trilices loricæ, quæ. C.86,a,b. 87,a

Trimontium, Philippopolis Thraciæ. E.89,d

Trimumpara Cochini rex regno ejici maluit, quàm paucos fidei ſuæ conſiſos Luſitanos Calecutienſi regi tradere. D.255,a,b

Fulc. Trio. Vide, Fulcinius.

Tripes menſa tenuiorum. A.101,a

in Trireme unâ Romanâ trecenti remiges, milites centum viginti. C.460,a

Man.

Mercur. Triſmegiſtus magnus aſſertor Fati mathematici. D.390,b. plenus myſterijs noſtræ legis. B.65,a. eius doctrina cum Moſaicâ in multis conſentit. D. 541,b. deus ei poſt conditorem maximus, Sol. D. 585, a. quid ei in Græcis Philoſophis carpat. D 429,a.430,a. eius locus de triplici in Terrâ naturâ explicatus. D.592,b. Citatus. C.17, a. D. 19, b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 541. & paſſim in Libris Philoſophiæ Stoicæ. G.131,d
Triſtia, etſi non noua, vnicuique tamen vt noua. B.45,b
Triſtitia, quid quandoque Nonio & Senecæ. G.16,c
Triſtitas, pro, Triſtitia. A.84,b
Triſyllaba. Vide, *Pluriſyllaba.*
Τεττὺς ſacrum Græcorum reſpondet Suouetaurilibus Latinorum. E.412,c
Triuia ſacra nocturna. A.374,b
Triuia, ſiue Hecates, in Laginis templum cum iure aſyli, Stratoniceæ in Cariâ. E.98,c
Triumphale ſunne an diſtinctum à Conſorio: Latinorum nemini memoratum E.112,d
Triumphales Statuæ. E.116,d
Triumphales aliquot ritus. D.513,b. 314,a
Triumphum plerumque præcedit Supplicatio. F. 16,d
Triumphaturis Senatus primùm datus in æde Bellonæ. G.336,d
Triumphantes, illo die cum imperio Urbem ingrediebantur. E.82, d. laurum quam manu tenebant, in gremio Iouis Capitolini deponebant. E.51,c. G.81,d. liberos ſuos minores in curru, grandiores in equis triumphalibus imponebant. E.57,d. G 115,c. benè in bello meritis currum comitantibus coronas, torques, & alia dona dare ſolet. F.71,d. triumphantibus a tergo identidem interclamabat ſeruus, Homo es. D.417,b. à triumpho ſolenne iis conuiuium in Capitolio. A.62,a. 352,a. cœnati a totâ multitudine domum deducebantur. A.62 b
Triumphatos a ſe duces in carcere plectere ſoliti Romani. E.191,d
Triumphi Romani à Romulo vſque ad extrema Auguſti circiter CCCXII. *immenſa ex iis pecunia in ærarium illata. aliquot eorum inſpecti æſtimatique. C. 399, b.* 400. 401.
Triumphus, ſcriptum Lipſij abſolutum, ſed nunquam vulgatum. A.416.C.9.
Triumphare, pro, Gaudere, exſultare. G.137,d
Triumuiralis Lex de litteribus. A.278,b
Triumuiri conquirendis militibus lecti, qui & quales. C.31,b
Triumuiri, ſeu Iudices capitales, iidem Romæ, qui Athenis undecimuiri. E. 140, d. quod eorum munus. E.141,c
Triumuiri Rep. Conſt. priùs iurarunt in acta D. Iulij: quæ origo ſolennis iuriſiurandi deinceps in acta omnium Principum. E.540 b. horum Triumuirorum immanis & infamis proſcriptio. D.415,a
ad Triumuiros Inſtauratores Academiæ Patauinæ Epiſtola Lipſij. B.283,a
Troia Hectore ſtante ſtetit. A.375,b
Troia ludicrum. A.141,b
Troianè Samothrace, quomodo. E.63,d
Troia, quod machina bellica genus Turpino, quæſitum. C.319,b
Troſſulus, propriè Eques Romanus: inter Troſſulos cooptari, quid: pro Iuuene etiam vſurpata vox. A.297,a G.513,d
Trullenſis Synodus citata. C.685,b
ad Gedeon. Tſerhendrixium Epiſtola Lipſij B.143,b
Tu tu, rectè pronunciatum refert gemitum noctuinum. A.455,a
Tuba vnde dicta: forma eius antiquis, quæ hodie: (bellica, recta. Gſ.804,d.) ex quâ materiâ: propria ea peditum, Lituus equitum, quibuſdam. C.126,a,b
Tuba priſcis Græcis ignota: poſt eam plures eis ſpecies: & quæ. C. 126, b. a Græcâ an diuerſa Romana: eadem putata quæ Tyrrhenica: adeoque eius originem eſſe à Tyrrhenis. C.126,b. vel à Tyrrheno Herculis filio. C.117,a
Tuba Romanis vſus multiplex: in militiâ; in ſacris; in funeribus. C.126.127,a. Gſ.831,c,d. in militiâ ipsâ triplex ſonus. C.128,a
Tubâ incinente profecti ad bellum duces aut imperatores. C.62,b
Tuba, an ad vigilias adhibita, apud Rom. C. 175,b. capto oppido tubâ militibus ſignum prædandi datum. G.382,c
Tuba & Lituus vbi in agmine, vbi in acie apud Rom. C.103,a
Tubâ ſignum datum inchoandis aut finiendis Ludis. C.535,a. G.550,d
Tuba ad conuiuia ducum, Principum; etiam priuatorum illuſtrium, apud Rom. & alias gentes: vt & hodie in Germaniâ, &c. C.126,b. E.272,d
Tuba terminalis, quid Apuleio. C.554,b
Tuba faciæ Cometes. Gſ.804,d
Tubicen, pro quouis cantatore. C.128,a
Tubicinum & Cornicinum Rom. imagines è vett. monumentis. C.129.
Q. Æl. Tubero I. C. & Stoicus. D. 453, a. E.298, d. 541,d. eius paupertas, & laudata frugalitas. G.607,d. 611,d
Tubi parietibus impreſſi, quibus circumfuſis cubicula quomodo calefacta apud Romanos. E.442,c. G.138,d
Tubi in amphitheatris occulti ad ſparſiones odoratorum quorundam liquorum. C.175,b
Tubi oblongi lignei per quos argillaceam glebam in aues emittunt aucupes, an veteribus cogniti. C.347,a
L. Tubulus homo prorſus improbus. A.76,a
Tufa, in ſignis militaribus, quid. C.109,a
Theod. Tuldelius Abbas Cœnobij Parcenſis prope Louanium vir pius & prudens. C.795,b
Tullia Ciceronis filia quando mortua. G 124,c
Tullus Hoſtilius Rex omnem diſciplinam artemque militarem Romanam condidit. C. 42,b. eiuſdam inde Legis ſenſus. D.180,a
Tullus, vir nobilis, ad quem Elegia Propertij. A.16,a
Tumere quæ metaphoricè eleganter dicantur. E.346,d
Tumentibus oculis intuerz, quid. G.392,d
Tumulto, & Tumulto, antiquis dicta. A.173,b
Tumultus tollebat omnes vacationum militiæ cauſſas. C.23,b
Tumultuari in dolore, fœminarum. G.72,c
Tumulus inanis, idem Virgilio, quod aliis,
Tumulus honorarius, κενοτάφιον. E.44 d,c
Tumulos, aut Cumulos, inſtar colliculorum in altitudinem ſupra ſepulchra aggerandi mos veterum. G. 103, d. 104,c
Tundi, ſacerdotes Sinenſium & Iaponenſium. D.183,b
Tungri, vetri olim & ſoli Germani. E.435,c
Tunica Romanorum alba, eaque hominum liberorum. A.256,a. 259,b. Tunica ſola, propria ſeruorum: item ruſticorum. A.284,b. tandem & plerumque plebeiorum. G.205,d. hinc
Tunicatus plebs; vt, Togati, pro ciuibus honeſtioribus. G.667,d
Tunica laticlauia, item Tunica laticlauia Balearium; quid. B.142,b
Tunica manicata, manuleata, cheirodota, aut, Tunica ad manus, mulierum, mollium, & puerorum meritoriorum. A.118,a. E.217,d. G. 444,c,d
Tunica ruſſa in haſtâ extenſa in faſtigio Prætorij caſtrorum, ſignum futuræ pugnæ apud Romanos. C.132,a
Tunica ruſſata quæ Iſidoro. E.23,c
Tunica moleſta, quâ pice & bitumine illitâ homines in ſupplicium uſtulabantur. G.409,d. 410,c
Tunica loricata, aut, Lorica tunicata, qualis Caracalla. C.87,b
Tunica loricata forma, è Notitiâ Imperij. C.248,a
Tunicata quies. A. 244,b. 284,b
ad Gerard. Tuningum Epiſtola Lipſij. B.101,b

Turan-

Taranius quidam quam Procuratorem habuerit ſub Caligulâ G.231,b
Turba audacius peccat.G.23,d. Turbâ ſuâ inſolens moles. E.18,d
Turbare, res nouas moliri. G.309,d
Turbarum vulgare remedium in fugâ: eaque opinio refutata. D.377,b
Turbas externas fruſtrà in peregrinatione fugis cui animus turbatus. D.379,a
Turbatores in religione duûm generum: & quomodo coercendi. D.163,b.165,a
Turbinis vox Senecæ vſurpata, pro vertice venti qui terras verrit,&c. Gſ.795,c
Turcæ è Scythis oriundi. D.389,b. ex ſolâ militari virtute miniſtros promouent. D.143,b. eorum vana ſuperſtitiones. D.182,b. 183,a. de ſacris diſputare, apud eos capitale. D.166,a. ſed alijs quibuſuis religionibus libertatem permittunt. D.158, b. ſæpè ſe lauare ijs mos eſt. D.135,b. in bellis etiamnum legem mancipiorum vſurpant. D 414,a. eorum in Portâ Imperiali ſilentium pænè ſolitudinum. D.333,a
Turcæ cur ſiniſtrum locum habeant honeſtiorem. A.300,b. vnde ijs ſemiluna in labaris. A.150,b. globum in ſummâ haſtâ, & ex eo pendulos pilos equinos, pro ſigno militari habent. C.108,b. excubias agentes aliâ voce acclamant ſibi mutuò & reſponſant. C.177,a. multa in agmine præter arma ferre aſſueti. C.184,a. in militiâ ſuâ vtuntur ſcutis. C.226 a. Fuſtium pœna etiam iis in militiâ cognita. C.210,b
Turcarum & Orientalium hodie gladij quales. C.76,b. eorum forma repræſentata è Columnâ Antonini. C.246,a b quales iis hodie galearum criſtæ. C.81. Polybianis ſimiles. C. 247, b. Turcarum hodie in caſtris munditiæ. C. 164, b. calcei eorum ferè ſimiles Romanis veteribus. E.506,c
Turcarum Imperator in ſolio ſedens, iuxta ſe arcum & ſagittam habens. G.181,a pueritiâ ille inſtituit curæ pacis aut belli futuros adminiſtros. D.134, b. eius mos in auſcultandis occultè Senatorum ſententiis. D. 140, b. filij eius certo loco clauſi; ex quo egredi niſi permiſſu aut iuſſu patris non licet. D.227,b
Turcarum Imperator, Bembo Rex Thracum. B.94,a
Turcicorum Legatorum magnificentia: tum multi eorum ritus à Scythis & Perſis. B.26,a
Turcicum hodie Imperium quàm non comparandum priſco Romano C.379,a idque adeò occaſum ſpectat, vaticinio Lipſij. C. 124,a
Turcæ quidam antris Charoneis Puteolanis immiſſi breuì exanimati. Gſ. 733,c
Turcici Annales citati. D.188,b.192,a. E.227,d
Turconij Dominus. Vide, Lanoum.
Turdus, prouerbialiter in hominem mollem & ignauum, vnde. A.263,a,b
Turma (propriè equitum. E.76,c.) vnde dicta: quot equitum: quomodo differat ab Alâ. C.43, b. quot equitum Turmæ in legione. C.59,b. vni Turmæ vnum vexillum, non Decurijs ſingulis. C.60,a. Turmarum præfecti non Præfecti, ſed Decuriones tantùm vocati. C.60,a
Turma, aliquando de peditibus. C.42,a
Turma Prætoria, quæ. C 42,a
Turma Statuarum à Metello è Macedoniâ Romam tranſlata, quæ, à quo, & quâ de cauſâ facta. F.18,c
Hadr. Turnebus aliquoties laudatum: eiuſque correctiones aliquot, aut opiniones, probatæ interdum, interdum non receptæ. A. 26,b. 57,b. 76,a. 80,b. 84,a. 91,b. 100,a. 106,a. 109,b. 118,a. 119,a. 120,a. 121,b. 127,a. 132,a. 145,b. 169,b. 170,a. 215,b. 217,b. 218,a. 236,b. 241,b. 249,b. 280,b. 291,b. 300,b. 331,a. 333,b. B.20,b. 71,a. C. 57,a. 86,a. 357,a. 490,b. 511,b. 575 b. E. 34,d. 58,c. 274,c. 279,d. 348,d. 377,d. quanti Turnebus factus a Mich. Montano, & quanti venerà faciendus. C.123,b. immeritò ab Hottomanno culpatus. C. 275,a, b. Iuuenis in rerum naturà aſſertor. Gſ.702, d. ad Turnebum ablegatur Lector. C.166, b. 236, b. 275,a. 330,b. E 14., d
Varia eius in Senecâ Philoſopho correctiones & explicationes; bonæ, non bonæ: & ad eum aliquando remiſſum &c. G.264,c. 309,c. 329 c 417,d. 420, d. 477,b. 666,b. Gſ.744,c, d. 800,d. 815,d. & pagg. ſequentibus aliquoties.
ad Hadr. H.F. Turnebum Epiſtola Lipſij. B.70,a 338,a
ad Steph. H. F. Turnebum, Hadriani iunioris fratrem, Epiſtola Lipſij. B.132,a
Turonenſe Concilium. Vide, Concilium.
Petron. Turpilianus, quis. E.308,d
Turpilij aliquot loci e Grammaticis emendati. A. 84, b. 152,a. 209,b. 210,a. 215,a. alius ex Hieronymo. B.533,b
Turpinus Hiſtoricus Caroli Magni citatus. C.319,a
Turranius Præfectus annonæ, quis. E.7, c. an ille primus rei frumentariæ Præfectus. A.248,b E.180,d. Turranij alij. E.7,c,d
Turres in portis caſtrorum ſtatiuorum Rom. etiam in toto ambitu: inque iis omne inſtrumentum miſſile. C. 158,a
Turres expugnandis muris quando & vbi primùm fabricatæ: qui earum inuentores: variorum genera diuerſa, diuerſarum magnitudinum: quomodo à Romanis ſtructæ, promotæ, locatæ: & cætera eo facientia: item nonnullarum figuræ. C.296. vſque ad 301. num hiſtoria illa Turres quam antiqui inuenis. C.363,b
Turrium bellicarum pleniſſimum exemplum in obſidione Hieroſolymorum duce Godofredo Bulionæo. C.363,b
Turres mobiles veteris militiæ quando in hodierna vſurpari poſſint. C.362,a
in Turres oppugnatorias quid remedij: ignis præcipuè: item ſaxa è balliſtis immiſſa: aſſeres aut trabes ijs frangendis incuſſa: muri altius elati. Turres aliæ ijs oppoſitæ. C.356,b. 364,c
Turres in munitionibus aut circumuallatione crebræ, & crebro à Romanis interpoſitæ: eæque quales: diuerſæ ab alijs mobilibus. C.289,b
Turris, in acies militaris inſtructione quid. C.115,b
Turris, ſeu Specula, Impenſa pertio vocata, in muribus Louanienſibus quando ſtructa: quam longum iis eâ propoſitum. C.786,b
Turturilla, quis locus. G.608,d
Tuſci vnde oriundi, quibuſdam. G.76,c
Tuſcum vicus vnde dictus. E.133,c
Tuſus, pro, Tunſus. A.58,b
Tutela nauis, quid. G.525,b
Tutulmadea. A.263,a
Tychonis Brahe error. Gſ.693,d. idem allegatus. Gſ.803,c
Tympana Romanis in bello contemta: & pro Gallorum Matris deûm ac effæminatorum habita: & hinc Tympanotriba vox. aliæ tamen gentes ijs in bellis vſi: quæ, & qualibus. C.128,b.129,a,b. G.240,d
Tympanum, quale nostratia, Symphonia dictum Iſidoro. C.129,b
Typographia rem Librariam in cōpendium miſit. C.627,a. quà inſtaurandis Literis nata eſſe debeat; vicemdem vt aliquando iis profligandis ſit. C.149,b. exitio earum ſutura, ni quid Correctores obſtent. A.421,b
Typographi ad Lectorem Epiſtola inſerta Lipſianis, cauſſam edita ad Menanium Epiſtola reddens, &c. B.108,b
Τυραννίδα & τυραννεῖον differentia. D.468,a
Tyrannis, quid ſit, & eius ingenium: mala ſubiecta oculis: tollendáne ea, an toleranda: toleranda potius, vt tolerantur intemperies aeris. D. 112. 113. 114,a. E.420,d. G.178,d. ſemper crebra tyrannides & oppreſſiones: origo quæ ijs: ſed & inter beſtias tyrannus: item vera tyrannidis morte. D.416,a,b
Tyrannus ſuum bonum quærit, non reipublicæ. D. 28, a, b. imagine inſtituta illudit hominibus. E. 396, d. vbi bis imperare vult ſecuritatis cauſſâ; Principis bonis, gloriæ. D.346,a. tyrannis imò exarmant ſuos. D. 86, a. tyrannorum etiam iſt, non Regum, plures falſaſque religiones inducere firmandi ſui cauſſâ. D. 157,a. ſub tyranno maximè periclitantur diuites. G.153, d. ſub ijs quà quiſque peſſimus facit, tam maximè tutus. E.121,d. formidabiles

biles imprimis ſiunt,tyranni exemplis, qua timere quemnu ſ... ant. C.518,d. ſed metus plurimum communis,ſæpè tandem ijs exitium parit G.51,c. quanta autem tyrannis interna animorum laniena, pulchre deſcriptum. D.40 a,b E.140,d
Tyrannicidis diuini honores tributi olim a Græcis. D.113 a
Tyrannorum ſtatuis capita amputata, & alia impoſita. E.37,d,c
Tyranni triginta Athenis,qui. G.84.c
Tyrannionis Grammatici, Sullæ temporibus, Bibliotheca quot librorum. C.612,b
Tyriorum coloniæ in Africâ qua.G.76.c
Tyrus a Chriſtianis obſeſſa quo ſtratagemate ad deditionem adacta. B.303,b
Gul. Tyrius legendus in bellis ſacris tranſmarinis.B.147,b
Tyrrhenia vnde dicta.G.76,c
Tyrrhenus Atyos F. fratri Lydo cedens in Italiam coloniam deduxit. E.129 d
Tzetzes citatus. C.535 a. eius opinio de Solymis Homeri. E.425,c
TZicurij,pro,Securis,Leonis Imp.C.344,a

V.

V. Vocalis longa effertur, vt u Græcorū. A.90,b.455,a,b 456,a. ſcribitur aut ſolitaria cum apice,aut geminata Vv,aut OV. Breuis autem effertur vt Y Græcum, & aliquando vt O: hinc & pro V interdum ſcribitur O, vnde etiam OV. ſed malè. A. 455,a, b. 456, a. Breue quoque V nonnunquam elatum vt I, & confuſe quoque atque alternatim ſcripta. A.64,b.122,a.133,b.455,b. 456,a. Præterea in multis ſæpe dictionibus eliditur; vt, Facla, Pocla, Poplus Spectacla,&c. A.73,b
V, conſonā inter literas habendam, & V a diconda præſcribit Varro. A 461,b.E.171,d. V conſonāt ſæpe cum B in ſcriptione & pronunciatione alternat. A.45,b.150,a.458,b. deque eis libris tractatum ſcripſit Adamātius Martyr. A.45,b.458,b. Efferēda autem V conſona quaſi VV. idq; validis argumentis probatū. A.459,a,b.460,b. Claudius Imp. Ⅎ figuram proptereà inuehere conatus. A. 460. b. E.171 c. Græci quomodo eam expreſſerint. A.459. b. 460,b. V litera conſonam ſignificans, vnvntinum nominibus in Inſcriptionibus,&c. prænotata. A.463,b
V, litera quomodo furca ſimilis. C.667.b quomodo figura ill. in acie militari quam Forcipem aut Forficem nominant.C.115,b. V tranſuerſum quid Victorino Afro. A 467,a
Vaala,pro,Vala. A.451.b
Vaarus,pro,Varus A.451,b
Vacatio,&,Sine Vacatione, quid. Gſ.831,d
Vacatio, inter cauſſas dirrcilandi militiam, quid, & quotuplex.C.23,a
Vacatio militia beneficio Senatus aut Pop.Rom.pro meritis quandoque data.C.23,a
Vacationes à muneri aut operibus militia à centurionibus ſæpè redimere ſoliti milites: poſt è publico centurionibus ea ſoluta, quomodo.C.159,a,b. F.321 c,d
Vacationes omnes ſolutæ per tumultum. C.23,b
Vacillatio aut leuis mutatio in conſilijs turpis. D.136,b
Ant. Vacquerius a per.ſ laudatus. B. 85, b. carmen eius encomiaſticum in Militiam Rom. Lipſij. C. 234. ad eum Epiſtola Lip. j. B.528,b
Vacuum an, & quid, aut quid non. D.574,b
Vacuum extra Mundum, Stoicis: atque in eius medio Mundum librare. D.578,a,b G.255,d. 257,d.640,d. ea opinio damnata Epicuro.D.578,b
Vacuum inter Incorporea Stoicis.D.373,a
Vacuum Philoſophis quod in Scripturis Abyſſus. D.578,b
Vada,pro,Mari.E.397,d
Venalitij,pro,Venalitiarij, Ciceroni vſurpatum. A.63,a
Vago,&,Vager,antiquis promiſcue .A.133,b
Vagare gaudeo. E.320,d
Vahalis fluuius.E.452,d
Vale,verbum omnes ferè Epiſtolas finiens. B.534,b
Fab. Valens Vitellium Imperatorem ſalutat. D.216,a
Vet. Valens. Vide, Vettius Valens.
Valentiame Belgicis an olim Vritalri.C.618,b
Valentiniani hæreticus. D.570,a
Valentinianus Imp. Valentem fratrem Comitis-Stabuli dignitate ornans. D.413 Valentiniani Imp. moderatio in diuerſitate religionum. D.166,b.
Valentinianus, Valens, & Gratianus Impp. primi videntur expoſitionem liberorum vetuiſſe. B.410,b
Valeria Meſſalina. Vide, Meſſalina.
Valeria gentis inter cognomina, Potitus. E.175,d
Valeria Leges. D.280,b
Valeria, oppidum in Corſicâ, quibuſdam: veriùs Aleria. G.77,b
Valerianus Imp. à Sapore Perſarum Rege captus quam indignè habitus. D.188,b
Valeriani Imp. villâ priuatâ quot millia armentorum, pecorum,&c. C.416,b
Valerius Aſiaticus. Vide, Val. Aſiaticus.
ad Aug. Valerium Cardinalem Epiſtola Lipſij. A.241,a
M. Valerius Barbatus. Vide, Meſſalla.
Valerius Coruinus ſexies Conſul. E.9,d
P. Valerij Conſulis exercitia militaria inter ipſos milites. C.193,b
Valerio Dictatore ſella curulis in Circo poſita. E.71,d
Valerius Frictus,quis.E.41 ,d
M. Valerius Maximus Meſſalla, quis, & vnde dictus Meſſalla G.125,c
Valerius Potitus,quis.E.175,a
Corn. Valerius Profeſſor humaniorum literarum Louanij, cuius auditores Lipſius, alij. B. 160, b. ad eum Epiſtola Lipſij. A.180,b.218,a.B.9,a
Valerius Flaccus citatus. B. 591, a .C.82, a. 85,b. 86,a. 94,a. 123,a. 239,a. 247,a 344,a,b. 346,b. D.20,a. & alibi in Libris Politicis. E.437,d.444,d
Valerij Maximi exemplar manuſcriptum ab Hadr. Vander-Burchio. B. 43, a. Valerij Maximi de Diphilo Tragœdo error. A.20, b. 21,a. Val. Max. a Cicerone diſſentire videtur. A.52,b. a Dionyſio Halicarn Plutarcho & D. Auguſtino diſſentit A.344.b Val. Maximi emendatus & illuſtratus peculiari libello. A. 343. vſque ad 354. Extra eum libellum emendatus. A.313,b. 314 a,b. B.484,b.485 C.70,a. 519 a,b. E.55,c.178,c. 523,a. Idem extra eundem libellum explicatus aut citatus. A. 146,a. 243,a. 278,b. 280, b. 289, b. 290,a. 299,b. 300,a. 307,b. 322,b. 448,a. B.176,a.303,a. 391 b. C.20,b.22,a.23,b.25,b. 26,a.31,a. 55,a.56,a. 63,b. 67,b. 69,a. 83,b. 133,b. 137,a. 158,b. 160,a. 209,a. 211,b. 212,b. 213,a. 218,a. 220,a,b.221,a,b. 235,b. 318,a. 342,a. 350,b. 361,a. 409,a. 429, b. 448,b. 484,a,b.493,b.504,b.519,a,b 576,b 607,a. 609 b.653,a,b.657.662,a.664,a.666,a.672,b. D.20,a & alibi in Libris Politicis. Item 415,a,b.527,a. E.38,d. 62,d. 68,d. 72,d. 73,c. 76,d. 77,c.79,d,c. 86,d. 96,d. 100,c. 104,b. 118,c. 120,d. 133,c. 149,d. 159,c. 165,b. 179,c 201, c. 223, c. 227,d. 245,d. 298,d. 299,c. 357,d. 382,d. 409,d. 430,b. 452,d. 501,d. 504,b. 507,a,c 512,a. 524,a,b. F.18,d.45,d. 54,d. 79,a G.4,b. 12,c. 13,c. 30,c,d. 41,d. 47, d. 48,d. 51,d. 52,c. 79,c. 83,d. 98,d. 106,d. 112,c. 116,c,d. 135,b.136,c.162,d.167,c,d.174,d.197,d,c. 200,d. 229,c. 245,c. 262,d. 266,d. 270,c 282,d. 301,d. 306,d. 306,d. 307,b. 338,b. 340,d. 348,d. 362,c. 371,d. 372,c. 376,d. 397,d. 543,d. 545,d. 555,d. 607,d. 609,c. Gſ.698,b
Valerius Probus ſolis Criticis deditus. A.5.421,b. Citatus. A 62,b. 261,b
Valeſij, pro, Valerij, & alia talia. A 465,a
Valetudinarium, quis locus. G.434,c. Gſ.680,d. an eum in caſtris habuerint Romanorum. C.137,a
Valgius Rufus Grammaticus. A.278,a
Laur. Valla nonnunquam de correctionibus coram Rege Alfonſo diſceptauit. A.169,a. eius correctiones. A.147,a. 159,a. 213,b. Idem allegatus. C.363,b
Vallandi ratio etiam Græcis vſitata. G.157,b

Vallaris corona, quæ. C.210,b
ad M. Aur. Vallenſem Epiſtola Lipſij. B.403,b
Valli Linea, quis regionis tractus in Britanniâ. E.410,d
Valli, propriè Sudes, & inde compoſitum Vallum. C.156,b. 157,a
Valli in agmine à militibus Rom. geſtati: quot à ſingulis. & eius vſus. C.183,a
Vallum unde dictum. C.156,b.157,a
Vallum caſtrenſe, quid, & quale: in eo Agger, & Sudes: qui vtrumque. C.156,b. *eius altitudo.* C.156,b. *ſæpè tot pedes latum quot altum.* C.287,a. *cur longiuſculè à tentorijs diſtaret.* C.154,b
Vallum cæcum, in re militari quid: quomodo ſtructum. C.190,b
Vallum conuellere, phraſis unde. G.355,d
extra Vallum tendere iuberi, inter ignominias militares Romanis. C.221,a. E.227,d
Vandali patruum fratris maioris filio in ſucceſſionibus præferebant. D.220,b
Vandalorum, &c. inuaſiones Latinam Linguam planè corruperunt. A.448,b. *eorum reliquiæ in plebe Italicâ.* B.22,a. Vide etiam, *VVandali.*
ad Corn. Van-Dalium Epiſtola Lipſij. B.196,a
Vander-Burchij fratres, Laurentius & Hadrianus, laudati. A.343. B.31,a
ad Lamb. Vander-Burchium Epiſtola Lipſij. B.72,b. 475,a
ad Hadr. Vander-Burchium Epiſtola Lipſij. B.43,a. 135,b. 145,b
ad Had. Vander-Burchium H.F. Epiſtola Lipſij. B.144,b. 150,a
ad Franc. Vander-Burchium Epiſtola Lipſij. B.379,a
ad Mich. Vander-Hagen Epiſtola Lipſij. B.526,b
ad Florent. Vander-Harium Canonicum Epiſtola Lipſij B.249.a
Vannij Regnum in Sueuis quod. E.194,d.195,c
Vapor, ἀναθυμίασις, pro quouis halitu, aqueo ſiue terreno. Gſ.705,c
Vapos, pro, Vapor; & plura talia. A.465,a
Variarum Lectionum Libri, primus Lipſio ad famam aditus. B.160,b. *Cardinali Granuellano inſcripti.* A.9. *iuuenile ſcriptum: deque eo ipſius Lipſij iudicium.* A.15. 445.
ad Iac. Varicinum I. C. Epiſtola Lipſij. B 428,b
Varietas delectationem parit, ut faſtidium parit. D.404,a
Varilia. Vide, *Apuleia.*
Variſti Germ. populi Ptolemæo, alijs Nariſci. E.450,d
Gem. Varius. Vide, *Geminius V.*
M. Varro, iuxta Agrippam ſolus, nauali coronâ donatus. G.305,d
Varro Conſul Cannenſi prælio fugiens fortior Paulo, qui occubuit, cur. D.395,b
Varro ab Antonio Triumuiro ſublatus, quis: non videri eundem cum Terentio Varrone. F.53,d.54,c,d
Varro, Cingonius, quis. E.308,d
Varro, Licin. Murena. Vide, *Murena.*
Varro, Viſellius, quis. E.90,d
M. Terentius Varro quando Libros de Linguâ Latinâ ſcripſerit. C.487,b. *magnum eius apud doctos nomen: eiuſque perſonâ & ſtilo Oratio pro Correctoribus à Lipſio in Satyrâ Menippæâ ſcripta.* A.421,a,b. 422,a. *curam ei comparandarum ac dirigendarum Bibliothecarũ demandauerat Dictator Cæſar: ſed morte Cæſaris res interturbata.* C.630,b. *querela eius de infrequentiâ & incultu Italiæ, eiuſque cauſſis.* C.426,b. E.200,c. *ſolius eius imago viuentis in Bibliothecâ publicâ poſita ab Aſinio Pollione.* C.634,b. *de Grammaticâ, vt & alij illuſtres viri, ſcripſit.* A.204,b. *ſermones literarios in conuiuiis haberi præcipit.* A.108,a. *quem conuiuarum numerum præſiniat.* A.98,a. *eius iudiciũ de ſermone Plautino.* A.165,b. *Satyrarum eius qualis ſtilus.* A.334,b. *quod diſcrimẽ inter EI & I, ſtatuat.* A.454,a. *quomodo ſonum V conſonæ expreſſit.* A.461,b. *digamma id Æolicum inter literas habendum, & Va nominandum cenſet.* E.171,d
Varro Græcanicam Philoſophiam valde laudat: ſectas tamen eius ferè trecentas recenſet. D.440,b. *eius Stoicus.* D.453,a. *quamuis ἀκαταληψίαν improbet.* D.525,b. *quid ipſi Philoſophorum τέλος.* A 27,b.28,a. *tria principia rerum apud Samothracas reperiſſe, vt rem magnam, aperit.* D.570,b. *quam faciat partitionem Theologiæ.* D.537,b. *quid ei Anima, vnde, &c.* D.614,a,b. *eius de diuiſione Animæ apud Auguſtinum locus explicatus.* D.620,b. 621,a. *eius locus de Animo Mundi apud Iſidorum & Auguſtinum: item diuiſio Mundi ſecũdùm mentem Stoicorum.* D.557,b. 580.b. 581,a. *quid ei Tempus, & vnde dictum.* D.601,a. *eius de parte Terræ habitabili apud Priſcianum mens explicata.* D.591,b
Varro à Triumuiris proſcriptus, ſed ſaluatus, poſt in lectulo mortuus. F.54,d. *eius verſus encomiaſtici Vini.* A.103,b *dictum eius de malâ vxore.* B.270,a. *eius apud Cenſorinum locus de diſcrimine temporum ſiu ſæculorum quoad Hiſtorias.* F.10,d. *diſſenſus eius a Liuio, ſed cum errore Liuij.* E.536,c. *eius in L.L. locus explicatus præter mentem viri docti.* E.504,a. *Varronis vitio ſæpè aliorum ſcripta in allegationibus veterum attributa.* A.59,b. 60,a. *Liber eius in conſpirationem Pompeij, Craſſi, & Cæſaris, cui titulum fecit Τρικάρανος.* F.42,d. *Varij ipſius Satyrarum, aliorumque quæ perierunt eius ſcriptorum tituli: deque nonnullis diſputatum.* A.17,a. 19,b. 20,a. 24,a,b. 27,b.30,a. 34,a,b. 41,a. 42,b. 43 a. 47,b. 52,a. 59,b. 60,a.79,a,b. 116,a. 118,b. C.524,a
Varro in Libris qui exſtant, item paſſim in Fragmẽtis emẽdatus. A.17,b.19,b.24 b.27,b.30,b. 34,a,b.41,a,b.43,a. 47,b. 51,b. 52,a.62,a,b.76,b 79,a,b. 92,a,b. 100,b. 116,a 118,b.126,a,b.129,a.131,a.134,a.143,a.147,a 159,b.162,a.194,a.203,a,b.207,a. C.24,b 35,a.62,b. 487,b.524,a.564,a. E.53,c.63,d. G.659,d. *Idem explicatus, citatus, &c.* A.30,a,b.34,a,b. 58,a.73,a.76,a. 78,a. 103,a.104,a.106,a. 119,b. 143,b. 146,b. 147,a. 150,a. 174,a. 250,b. 283,b. 345,b.455,a. B.470,b. C.22,b 26,b. 35,a,b. 41,a.42,a. 43,b.51,a.52,a.57,a. 59,b. 61,b. 62,b. 68,b. 69,a. 71,a. 72,a. 77,b. 83,a,b. 84,b.92,b. 100,b. 101,b. 116,b. 127,a.139,b. 140,a. 148,a. 181,a. 201,a. 205,b. 220,b. 240,a,b. 246,a. 287,b. 289,a. 333,a,b. 335,b. 341,b. 342,b. 429,b. 444,b. 505,b. 517,a. 521,b. 523,b. 543,b. 564,a, 579,a.603,b.619,a.645,a.667,b. D.19,a. & alibi in Libris Politicis. Item 389,a. 416,a. 458,b. 461,b. 573,b.582,b.607,a.608,b. E.5,d.63,d. 133,c.172,d. 181,b.193,c.195,c.224,d. 235,d. 244,c.272,d.277,c. 354,d.412,d,c.507,c.518,b. F.67,d. G.218,c.219,c. 224,d.227,d.257,c. 337,c.351,c.352,c.364,c.367,b. 370,d.371,d.372,b.397,d.419,d.438,c.478,d.565,c. 651,d. 666,d. Gſ. 683,d. 685,d. 686,d. 695,d. 753,c. 756,c
Quinct. Varus quot Iudæos in crucem egerit. C.655,a
Quinct. Varus, Vari in Germaniâ cæſi F. quomodo Germanici gener. E.133,d.546.
Quinctilij Vari, auus, filius, nepos, ſe ipſi interemere. F.73,d
Variana clades multos ſplendidiſſimè natos depreſſit. E.10, b,c. G.462,c
Vas vinarium ex vnâ gemmâ. G.136,d
Vaſa, inſtrumentum, ſupellex, & quicquid non eſt ſoli. G.261,c
Vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fieri prohibita. E.53,d
Vaſa aquâ luſtrali plena in templis. E.411,d
Vaſa clamari in exercitu, quid. C.188,b
Vaſa colligere, colligare, &c. militum caſtra mutantium. G.419,d
ad Vaſa in militiâ pecunia à Romanis è publico data, quæ dicta,
Vaſarium. C.139,b. G.157,c.261,c
Vaſis inanibus quomodo Romani & alij vſi conficiendis pontibus. C.304,b
Vaſa, &, Vaſculum inter obſcœna: & hinc, Benè vaſatus. A.74,b

Vaſcones B vt V conſonam pronunciant. A. 458,b
Vaſtum, id eſt, ſolus & deſertum. A.193,b
Seruil. Vatia cur ſolus viuere ſcire dictus. D. 330,d. eius Villa, vbi: eaque à Seneca deſcripta. A. 61,b. E.131,d. G 469,c
Vatibus lectus, corona, laurus, ignis, &c. prælata. A.235,b
Vaticinia ſæpè futura profeſſa. D.193,b.194,a
Vaticinari, lymphaticorum & melancholicorum. Gſ.788,d
Vaticanus aer Romæ parum purus. E.363,d
Vatinius, inter probra ſui æui, homo podagricus, Catoni tamen in petitione Præturæ prælatus. G. 137, d. 171, c. 184,c
Vatinius (ſub Nerone) ſutor, fœdiſſimus & formâ & vitâ homo E 274,c
Vbi, pro, Ibi. A.182,a
Vbiorum Colonia vnde Agrippina, aut Agrippinenſis, cognominata E. 446,c
Vbiorum Ara, vbi. E.30,d
Vdiſſes, pro, Vlyſſes. A.126 b
Vdones, è crinibus pilisve calcei. G.77,d
Vdum, &, Humidum, vt differant. Gſ.708,c
Vdus, pro B.bacculo. A.145,a
Vectes, Vectiarius, &, Vecticularia vita, Vectes Lingulati, &c. quod. C.282,a,b
Vectigal, quid propriè: vnde dictum: differens à Tributo. C. 390,a
Vectigalia olim Romanis triplicia: quæ. C.389,a
Vectigalia è frumentorum fructuumve Decumâ aut Quintâ, quæ. C.389,a,b
Vectigalia, Romanis è Paſtione quæ: Scriptura dicta. C.389,a,b
Vectigal è Portorio, quod Romanis. C.389,b
Vectigal, vt Tributum, Romanus amplum è ſeruis libertiſque E.223,c
Vectigalia elocata apud Rom. per Cenſores. A.36,b
Vectigalia Romanorum quantum in Aſiâ aucta victorijs Pompey C.390,b
Vectigalia quæ ante in Prouincijs Populi Romani fuerant, quæque Proconſules colligere ſoliti, in ſuum fiſcum recepit omnia Theodoſius. E.532,a
Vectigal quantum è ſolâ Vrbe Conſtantinopolitanâ ſingulis diebus ante annos CCCC. collectum. C.398,b
Vectigale, quod vectigali ſubiectum aut obnoxium eſt. D. 325,a
Vectius Valens, nobilis Medicus, famoſus in Meſſallinâ adulter. E.180,d. Gſ.834,d
Vectura, pro, Naulum. G.351,c
Vedius Pollio. Vide, Pollio.
e Veementi natum Vehementi. A 431,b
Vegere, vegetiorem reddere. G.168,c
Vegetius ſcriptor non malus potius, quàm bonus: valdè præterea depravatus. B.30,b. rerum antiquarum non valdè fidus teſtis. C.346,a. quando vixerit. C.160, b. ſui & antiqui æui inſtituta militiæ confundit. C.12,a aliter ac priſci ordinat aciem Romanam. C.98,a. querela eius iuſta de incurioſe delectu militum. C.32,a. querela non minus iuſta de promotione militum per gratiam, non per virtutem. C.50,a. vera eius cauſſa cur punctim ferire præſtet, quam cæſim. C. 76, a. diſſenſus eius a Polybio. C.118,b. locus de Centurionum in legione numero atque ordine: vsque fuſiùs explicatus. C.239,b. de Vineâ militari: & is explicatus C.275.276.277. recenſus eius variorum in Arietes hoſtiles remediorum: iſque explicatus. C.357.358.
Vegetius correctus. C.109,a. 115,a. 156,a. 157,a. 166,b. 195,a.280,b. 342,a.352,a,b. 505,a. E.496,a. Citatus. A. 291, b. C. 14, b. 37, b.41,b.43,b.51,b. & paſſim deinceps in Libris De Militiâ Romanâ & Poliorceticôn vltrò ſe offerent loca. Porrò, 383,a. 384,b.503,b. 579,a. D 42,a 82. & crebrò in materiâ militari in Libris Politicis. E.20,d.21,d.64,c.173,d.409,d
Vehemens, vox, nata è, Veemens. A.451,b.
Vehementiùs æquo bonóve. A.331,b
Vehicula publica per vias olim diſpoſita. D.315,b. ſed eorum perexiguus vſus in militiâ Romanâ. C.184,b. niſi quòd quandoque iis in itinere vſi milites honeſtiores. E. 17, d. Vehiculis autem etiam geſtari ſoliti veteres, vt in Lecticâ aut Sellâ. B.121 a
A Fabricius Veiento, quis. E.457,c
Veiones, Lanæ numina. D.561,b
Vela in cœnationibus arcendo frigori itemque ornatus cauſâ: hinc, Velo leuato, id eſt, palam omnibus admiſſis. E.214, c,d
Vela oppanſa inter cadauer & eum qui defunctum pro Roſtris laudabat, quando, & cur. E.32,d.110,d. G.116,d. 117,c
Vela oppanſa aris & ſtatuis, maioris reuerentiæ. A.329,b
Vela contra hoſtiles ignes & tela molliter prætenſa. C. 359, a, b
Vela in Theatris & Amphitheatris arcendo æſtui: quando eorum vſus cœperit: coloratа ea fuiſſe: aliquando ſerica, purpurea, auro diſtincta, &c. quomodo intenta: hinc, Vela ducere, &, reducere; pro ardore Solis videlicet. C.376,b. 377,a
Velis miniſtrare. E 450,d
Veli pes, dexter aut ſiniſter, quid. G.238,c
Vela lecticæ tecta. A.269,a
Velaria apud Iuuenalem, pro Velis: &
Velarij, qui. C.377,b
Velabrum, Romæ vbi. E. 276,c. Velabri vanum etymon. C.577,a
Velaſquij virtute Comitum Stabuli Caſtellæ titulum familia ſua aſſeruere. D.423
Io. Ferd. Velaſquio Comiti-Stabuli Caſtellæ inſcripta à Lipſio Manuductio ad Philoſophiam Stoicam. D.423. ad eundem Epiſtola Lipſij. B.296,a.305,b
Velenenſis tunica quæ Iſidoro. A.199,b
Velia amœnus & ſalubris ſeceſſus. A.254,a
Velij Fidi libellus citatur. A.36,a
Velij Longi inepta diſtinctio inter Actuarios & Actarios. E. 525, c. eiuſdem locus male a viro docto intellectus. E.172,c. Velius citatus. EM.92,b
ad Iul. Cæſ. Velium Epiſtola Lipſij. B.313,a
Velites vnde dicti. Polybio paſſim γροσφομάχοι. C.67,b.68,b. qui Velites inter pedites, quales, & è quibus lecti: quæ arma Velitaria, (vt Haſta velitares, &c) & indumenta militaria qualia. A. 53, b. 345, a, b. C. 35,a. 68. 69. 70, a. diſtincti Velites à Rorarijs & Accenſis. C.140,a
Velites propriè dicti quando primùm apud Romanos: Gallis & Germanis iam antè in vſu. C.67,a,b. quot in vnâ legione. non diuiſi in manipulos aut centurias; nec propria ſigna aut duces habuerunt: ſed quomodo ſubſignanis militibus attributi aut iuncti. C.36,a 37,a. 49,b. 65. 236,b plerumque in leuis & vili habiti. C.171,b
Velitum in acie Romanâ varia loca: ſparſi in manipulos trium aliorum generum, in lateribus, in fronte. C.102,a. 134. ſigno dato ante alios prodire, pugnamque ordiri, ſoliti. C.97,b. 101,a. inter equites quomodo etiam miſti Romanis: item Gallis, Germanis, & Numidis. C.67,a,b
Velites quem locum habuerint in agmine Rom. C. 188, b. 189,a
Velitum metatura in caſtris vbi, dubitatum & diſputatum: quæ locatio potior. C.151,b 152,a. cannis tantùm & ſtramine, ſine pellibus, tendebant C.221, a. vbi vigilias habuerint, ad vallum intra aut extra caſtra: quomodo per excubias diſpoſiti: & ante portas an ſoli. C. 171, b. quæ qualeſque iis ad vigiliam teſſera aut teſſerula; & a quo iis data. C. 172,a,b
Velites quando apud Romanos deſierint. C.67,b
Velites, pro Iaculatoribus. C.68,a
Velitari, &, Velitatio, quid aliquando ſignificent. A.55,b
Velitis, iubeatis, formula populum rogandi. A.81,b
Velle quod vult Deus, ſumma ſapientia & quies. E.111,a
Velle alicui ἀγαθά, bene velle, & fauere. D.348,a
Velle idem & nolle, vinculum amoris. G.62,c
Vellē quæ vellet, formula in conſolatione. A.99,b G.302,d

Velleda, Veleda, vates, diuina, & quaſi dea Germanorum, VVelda potiùs dicenda. E.438,c

Velleius Paterculus Hiſtoricus quis, & qualis: an Tacito memoratus. E.89,d. *exemplar ei pleniorus Chronologia.* B.147,a. *fœdus aliòqui Tiberij & Seiani adulator.* A.214,a. Gſ.681,d.745,d. *eius prænomen, nomen, genus, vita, ſcripta.* A.176,b. E.90,c,d. F.4,5. *Hiſtoriæ eius titulus, materies, & librorum numerus.* F.5. *vnde Hiſtoriam ſuam orſus.* F 10,b. *integrum Velleium ſe habere Georgius Merula vane iactaſſe videtur.* F.5. *De bello in Sueuos, eius ſcriptum habuiſſe putatus VVolfg. Lazius.* B.329,b. F.5. *opinio Velleij de Colonijs iudicium improbatam.* C.386,a

Velleius Paterculus emendatus. A.177,a.214,a. C.403,a,b E.213,d.245,d. F.12. & paſſim totis peculiaribus in eum auctorem Animaduerſionibus, Theodoro Leewio inſcriptis. *Idem Paterculus citatus & explicatus.* A.325.a,b.448,b. C.7.19,b.31,a.54.a,b.58,b.212,b. 285,a.394,a.400,b.409,b 438,a.515,b.603,a.645,b. D.20,a. & aliquoties in Libris Politicis. Item 274,a. 511,a.312,a. 395,a. E.3,c,b.4,c.5,d.10,d.17,d.18,d. 22,d.28,c.55.d.59,d.89,c.103,c.104,b 125,b,d. 129,d.148,d.181,c.187,c.249,b.380,d.392,c.398.d. 449.c.489,d.492,c.493,c.496,b.517,d.531,a. *continuâ ſerie in iiſdem peculiaribus Animaduerſionibus explicatas,* G.9,d.76,c.101,c.171,c.227,d. 322,c.538,c.545,d.357,d.596,d. Gſ.695,d. 743,b

Vellere aurem. Vide, *Aurem.*

Velocitas percepto exercitio ſtrenuum facit bellatorem, D.88,b

Velocitate & motu res ſtabiliri & quaſi geſtari, Triſmegiſti & Stoicorum opinio. G.131,b

Marcus Velſerus laudatus. B.190,b.211,b.356,b. G.477,c. *eius Hiſtoria Boica.* B.194,b. *bella eius interpretatio oci Seneca.* G.477,c. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.194,b.211,b.224,a.237,a.238,b.241,b.260,a. 327,a.329,a.331,b.332,a.333,a.335,b.338,a.341,a. 345,a.346,b.347,b.350,a.353,b.356,b.406,b. *ad eum Phalencs eiuſdem.* B.239,a

Venæ immobiles ſunt; pulſus qui à Medicis exploratur, arteriarum eſt. Gſ.757,b

Venæ labentes, ſiue cadentes, quid. G.46,d.294,d

Venas extrahere, quid. G.134,d

Venâ ſectâ mortem ſibi conſciſcere crebrum ante Seneca. G.507,d

Vena iuncta, & ſanguinis miſſio, pœna militaris, quæ, & ob quæ delicta. C.216,a,b

Venæ, loca vliginoſa in Hollandiâ & alibi nomen vnde habeant. C.756,b

Venatio vſum habet, ſi modum: & Plato, Xenophon, aliique laudarunt. D.357,a. *ea inter vnica ſtudia procerum.* E.42,c. *ei multum dedita gentes aeros & fera.* E.442,d. *ſed eius ſtudium non magni apud priſcos Romanos.* D.557,a

Venationis quæ laqueis & retibus fit, ſimilia Stratagemata. D.101,b

Venationis amphitheatralis origo incerta: poſterior tamen Ludis gladiatorij. C.560,b. *in Circo exhibita venationes iſta ante ſtructa Amphitheatra.* C.560,b.564,a. *valdè increuere ſub Auguſto.* C.561,a

Venatio, pro feris tam venatu captis, quàm venationi amphitheatrali aptis. G.270,d.

Venatores, ſeu Beſtiarij, quomodo & vbi edocti in feras pugnare, & id ſub metu flagrorum, &c. C.196,b.197,a

De Venatione amphitheatrali Libros duos adfectos habuit Lipſius; ſed ſuppreſſit. B.19,a.25,a.49,b. C.555,a

Vendere ius eſt quæ emeris: ſic de dignitatibus corruptione acquiſitis. D.144,a

Venena ſeimus inprimis noxia. G.277,c

Venena multi præparata habebant in omnes caſus morti ſibi inferendæ. D.524,a,b

Venerationis mos adulatorum hodie Aulicis vſitatus. A.306,b

Veneria, piſces qui. G.601,d

Veneta factio Aurigarum. 144,a

Venetæ, Mercurio amiciores quàm Mineruæ. B.22,b

Venetorum hodie Ariſtocratia benè compoſita. B.105,b. *annum ea millenarium iactat.* D.209,b.389,b. *eius regimen medium inter Principatum & Rempublicâ.* D.403,a *à militiâ ſuos ferè arcet, exceptâ nauali.* C.214,a

Veneti Florentinis ingenij acrimoniâ inferiores, conſtantiâ tamen ſuperiores. D.136,a *nobiliores Venetorum mercaturam exercent.* D.138,a.

Veneti & Piſani Ptolemaida à mari obſident. B.339,a

Venetorum Senatus, Bembo ſemper Patres conſcripti; Præfectus militiæ eorum, Imperator. B.94,a

Venia Principis aliquando plus vindicta proderit in inſidiis: ſed nunquam eâ in proditores vtendum. D 59,b 60.

Venire in rem præſentem, Iuriſconſultorum phraſis. G.324,d

Otho Venius pictor commendatus, & laudatus. B.45,a. C.273 b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.293,b

Venter caret auribus. G.424,d

Venter pinguis non gignit mentem tenuem aut ſubtilem. G.412,d

Venter Vniuerſi, Terra quibuſdam; aliis Mare. B.580,a

Ventilare arma, quid. G.657,d. *Ventilare, & Ventilatio, oppoſita vera pugnæ; eiuſque tantùm præludia.* C.534,b.

Ventilatores, qui Quinctiliano. C.534,a

Ventus an fluens aer, aut flamen aërium: & quid Seneca: quid Ariſtoteli, &c. Gſ.727,c.758,d.782,d

Ventorum ſpecies duæ: vnde gignantur: aquatici minùs pertinaces. G.14,d

Venti mediam regionem aëris non excedunt. Gſ.796,c

Venti vulgo priſcis tantum xij. nautis xxxij. hodie. Gſ.765,c

Venti collaterales, qui Gſ.764,d. *Eteſiæ, qui* E.365,d. Gſ.750,d. *ſyncheiai venti, qui & vnde dicti.* Gſ.760,d. *prouinciales, qui.* Gſ.766,c

Venti directè contrarij ſimul diu flare non poſſunt Gſ.778,d. 797,d

Venti cur altiora magis perflant, quam depreſſiora. Gſ 754,d

Ventus ferens, à puppe, Græcanicum. D.322,a,b. G.145,d

Vento eodem quando & quomodo naues ire cedere poteſt. Gſ.765,c

Venus nata è ſpumâ & ſanguine. A 239 b

Venus, an Afrorum Cæleſtis. A.220,b

Venus & Mercurius in eodem templo dedicati, cur. B 492,a

Veneri Aprilis menſis ſacer, cur. B 244,a

Veneris & Proſerpinæ ob Adonidem lis. C.678,b

Veneri Caluæ ob quam memoriam templum Romæ ſtructum. C.322,a

Veneris inuictæ & Romæ vt deæ templum. E.122,c

Veneris Paphiæ templum quis condiderit: quod eius ſimulachrum. E.538,d

Veneris Erycinæ templum Romæ, adinſtar eius quod in monte Eryce: & quis id inſtaurauerit. E.125,d

Veneris Pantheæ nomine Druſilla a fratre Caligulâ conſecrata. E.139,d

Venus Libitina, eiuſque templum. G.363,d

Venus planeta, manè Lucifer, veſpere Heſperus. Gſ.807,c. *Veſperugo, Plauto.* D.389,a

Venus, pro Gratiâ, illicio. G.285,d,c

Veneris ædem theatro ſuo ſuperpoſuit Pompeius. A.255,a

Venus in calorem iactu, ſeu

Venerius iactus, quid. A.81,a.104,b. Gſ.827.828.

inVeneris tutelâ horti apud Romanos: hinc,

Venus, pro Olere, vt, Ceres pro pane &c. A.98,a,b

Venus, cognomen meretricum. A.170,a

Veneres aſpectus ab oculis, ſermones ab auribus auertendi. B.22,b

Venuſtas, Græcis impoplidoi: & quid. G.285,d

Venuſtas in Epiſtolis tota ab Ingenio eſt, nec præceptis doceri poteſt. B.537,b

Ver, renatus orbis eſt; vel, annus renaſcens. A.239,b

Vere natum mundum videri. D.278,b.279,a

Vertnia

Verania, è quatuor primis Veſtalibus. C.607,a
Verania, vxor Piſonis a Galbâ adoptati, caput mariti ſepeliendum precibus obtinet. E.322.
ad Ioan. Veraſtegium, Præſidem Cenſorij Tribunalis, Epiſtola Lipſij. B.293,b
Verbero, verbere dignus. C.678,a
Verbum Deo Chriſtianorum, penè ſit Ratio Stoicorum. G.775,d
Verba omnia, vt & Vox, Stoicis corpora. G.645,d
Verba dare, fallere, tacere. G.203,d
Verba explicatis conſiliis facile eſt accommodare: ſuper iis non longandum: ſed nec multa ea vſurpanda. D.139,a
Verba noua aptanda nouitatibus rerum. D.430,a
Verba auctorum aliena ſuis inſerere, ſuoque ſenſus aliquando aptare, quatenus licitum. G.142,d
Verba quædam actiua occulta patiendi ſignificatione; vt, minuerunt, pro, minuta ſunt; & plura alia. A. 347, b. 330,b. E.380,d
Verba dicendo vtilia. A.302,a
Verba ſordida aut obſoleta quæ. B.540,a
Verborum furtu, quid Hieronymo. B.383,a
Verbûm ſat eſt, Plauto, pro, Verborum ſat eſt. A 95,b
Verboſus valde & vna ſapiens, raro conſpectus. D.132,b
Verecundia, bonæ indolis ſignum. G.403 c. *præcipuum ornamentum fœminæ.* D.359,a
Verecundia nunquam magis neceſſaria, quàm cùm de diis agendum, ſcitum Ariſtotelis. D.538,a
Verecundia quorundam parum idonea rebus ciuilibus. D.143,a
Veredi tabellariorum equi per ſtationes diſpoſiti. B.302,b
Vereri a ſuis melius, quam timeri. G.463,d. *Vereri, liberorum, timere, ſeruorum.* G.29,d.30,c
Verere alicuius. A.117,a
Vergens dominatio, vt, vergens ætas. E.139,c
ad Ioan. Vergerium Auranum Epiſtola Lipſij. B. 97, b. 209,b. *ad eundem Phaleuci, item Teſtimonium.* B.238,a
T. Verginius Rufus a Tacito pro Roſtris laudatus. E.xxiij.
L. Verginius Rufus Conſul. E.269,d
Verginius, quem Tacitus ait a Nerone in exſilium pulſum, an Rhetor & quis. E.289,d
Vergobretus, magiſtratus Gallorum. A.132,a
Veritas nulli cognita ſine Deo, nullis Deus ſine Chriſto. D.368.
Veritas plena eſt; creſcere nec minui poteſt. D. 493, a. Gſ.712,d
Veritas vnde Græcis ἀλήθεια. G.655,d. *Platoni veritas non ſummum Bonum, ſed ei adhærens.* G.511,d
Veritas in altiſſimo puteo merſa, Democrito. Gſ. 810, d. 813,c
Veritas intelligentes capit, improbos lædit: vt purpura homines delectat, tauros offendit. B.38,a
Veritatis indoles non eſt, placere multis. D 449,b *eius ſermo ſimplex.* G.466,d
Veritas, principium prudentiæ ſimul & ſapientiæ: pes & caput, primoque nota, imo oculus vera Hiſtoria. D.125,a. F. 3.
Veritatem dies aperit. G 30,d
Veritas ſæpè ex alternantium, imò & altercantium ſermonum conflictu elicitur. A.466,a
Verum ſemper bonum: non ſic Veriſimile. D 484,b
Vermina Syphacis filius. D.187,a
Verminari, quid. G.243,c
Verminatio, pro primis doloris, primâ morſicatione. G.331,d
Vernaculi, qui iij plerumque dicaces: nam dicacitas velut propria Vernarū: hinc, Vernulæ, Vernilitas, Verniliter, &c. G.132,d.277,d.349,d,c
Verona amphitheatrum etiam hodie exſtat pulcherrimum. C.587,b. Vide porrò, *Amphitheatrum Veron.*
Veronenſes pauci in Aulis, multi Placentini aut Laudenſes; ſententia prouerbialis. D.136,b
Verres, quid. A.38,b
C. Verres validis lateribus à Cicerone accuſatus. A.27,a
ad Godefr. Verreykium D.M. Epiſtola Lipſij. B.493,b
Verrinum ius, quod sit. A.38,b
Verrius Flaccus citatus. A.72,a.77,a.90,b.C.276,b
Verſatilia cœnationum laquearia. G.573,d
in Verſionibus auctorum in alias linguas quid requiratur. B.348,a
Verſis armis pugnare, de gladiatoribus; aut verſis pannis æquare, de aurigis in Circenſibus; non pro, Inuerſis, ſed pro, Mutatis. C.535,b
Verſuram facere, Donato quid. G 333,d
Verſus in ſcribendo a veteribus obſeruati, qui ſτίχοι Græcis, erant cola ſeu commata, in quæ totus Liber diuidebatur. B.235.
Verſus, in re Geometricâ quid. C.140,a
Verſiculi memoriæ interdum Epiſtolis immiſcendi. B.337,b
Verſus Græcus quem Agrippina dixerit Tiberius. E.128,d
Verſus heroicus legitimus in contextu Taciti. E.449,d
Verſus intercalaris, quis. Gſ.812,d
Verſus, ſeu Poëmatia varia Iuſti Lipſij paſſim Operibus eius inſerta quæ aut ad amicos, aut aliâ occaſione ſcripſit: præter innumeras verſiones citatorum variorum è Poetis Græcis; quorum in hoc Indice ratio habita non eſt, vt rei infinitæ.
Verſus conuiuales. A.113,b. *Leges Horti in perſonâ Vertumni.* A.98,b.99,a. *Epicedium Arn. Deinij.* A.124,b. *Epithalamium Victoris Giſelini.* A.170,b. *De inſtituto vita ſua & ſtudiis.* A.138.139. *de Satyrâ ſuâ Menippeâ ad Lectorem.* A.416. *Lans & Votum vita beata.* B.14,a. *Ad Stellam Venerem pro Horto.* B.24,b. *ad P. Orantum.* B.118,b. *in Pantini verſionem Syntag. Patrum.* B.130,a. *in Heuream, aut Heuerleam, Prætorium Ducis Areſcotani.* B 198, a,b. C.797,a. *ad Antuerpiam, & ibi amicos.* B.220,a. *ad Guil. Richardotū, J. Bapt. Baronium, & Phil. Rubenium.* B.228,a. *ad Ioan. Vergerium Auranum.* B.238,a. *ad Marcum Velſerum.* B.239,a. *ad Nicol. Micaultium.* B.3(42.a. *in ignes ſtructos in ingreſſu Alberti & Iſabella Principū.* B.312,a,b. *in ſuos canes.* B.395,a,b. *in d'Auſquij verſionem Baſilij Seleuc.* B.402 a. *in Pinum arborem tranſlatū.* B.406,a. *in Bernartij Boethium.* B.418,a. *Epithalamium Bernartij.* B.427,a. *Epicedium Busbequij.* B 461, b. *in Catullum, &c. Douſa Filij.* B.475,a. *in G. Sandelini titulum Doctoris.* B.483,b. *in Etymologicon Kiliani.* B. 487,b. *Epicedium Saphyri catelli.* B 326,b. *in Elogia Miræi.* B.527,b. *de miſeriâ humanâ.* C.509, a. b. *in laudem D. Virginis Hallenſis.* C.693,b. *de quibuſdam eius miraculis.* C 703,b.705,a,b. 712,a,b. *Penna à ſe eidem Diuæ Hallenſi ſuſpenſa ſubſcripti.* C.717,b. *in honorem Diuæ Virginis Sichemienſis ſiue Aſpricollis: deque miraculis eius beneficio factis pluribus.* C.723. & ſeqq. *in laudē Academia Louanienſis.* C.788,a. *item ſuper inclinatione Louanij.* C.797,a,b. *Preces in graui morbo ad Deum pro Conſtantiâ.* D.418. *Iambatio ad Senecam.* G. *, xvj.
Vertices in aere, quid. Gſ.797,c
Verticoſus, hac illac ſe vertens & contorquens. Gſ.797,d
M. Vertranius Maurus pauca in Tacito præſtitit. E. x. *eius error de anno Præturæ Taciti.* E.xiiij. *Eiuſdem aliquot correctiones, aut explicationes, in Tacito; quarum pars maxima ſpreta, pauciſſima probata.* E.1,d.2,d 4,d. 13,d. 39,b. 73,c. 103,c. 107, c. 112,c. 125, c. 135,d. 152,c.160,b. 164,d.168,d.174,c.178,c. 182,d.215,c. 222,c.223,d. 273,c.282,d.290,c.313,d.329,c. 386,c. 394,d.395,c.517,a
ad Franc. Vertunianum Ioſephi Scaligeri Epiſtola. B.88,a
Vertumnus cuſtos Horti; & ſub eius perſonâ Leges Horti. A.98,b.99,a
Veru, inter inſtrumenta militum apud Romanos. C. 204. a, b
Veruecea, Bembo Hirci genitalibus deſectis. B 94.b
Veruex, &, Veruecinum caput, conuicium in ſtupidos & fatuos. G.184,c
Verutum, quale iaculi genus, vnde dictum: Verumina etiam dictum, & Veru: item fœminino genere Veruta: quo primo eo vſi: inter haſtas velitares non male cenſeri poteſt. C.342,a,b

Veſalia, veterum Aliſo quibuſdam putata. E.45,c
Veſcularius Atticus, aut Flaccus Veſcularius. E.51,d
Veſica Vniuerſi, quibuſdam Mare. D.580,a
Veſpaſianus quædam tributa duplicauit: atque vrinæ vectigal commentus eſt: quâ id occaſione. C.397,b. *ſalutatione olim publicâ prohibitus à Nerone.* E.199,d. *ſorte elegit qui iudicia extra ordinem diiudicarent, redigerentque ad breuiſſimum numerum.* D.243,b. *ſordidus & auarus,* E.358,d. *Templum tamen Pacis admirandâ magnificentiâ ſtruxit.* C.435,b. *Bibliothecam ei adiunxiſſe videtur.* C.632,a. *Capitolium ſecundò exuſtum reſtaurauit & dedicauit.* C. 431,b. *Amphitheatrum lapideum ſtruere cœpit, quod perfecit filius Titus.* C.362,a. *etſi cætera parcus, ingenia arteſque fouit vel maximè.* D.276,a. *primus Rhetoribus Latinis Græciſque ſtipendia annua è publico dari iuſſit.* C.469,b. 793,a. *etiam extremè ager curam reipubl. non omiſit.* D.232,b. *eo Principe ſtatim luxus in multis ſponte exoleuit.* D.233,a,b. *quanta eius benignitas.* D.249,b. *quanta contra ſæuitia in Iul. Sabinum & Eponinam eius coniugem.* D.268,b
Veſpaſiani & Titi agminum ratio ex deſcriptione Ioſephi. C.189,b
Veſpaſianus vterque ſacram Vrbem exciderunt, neſcientes diuinæ vltionis ſatellites. D.491,b
Veſpaſianorum Imperium reipublicæ ipſiſque variâ ſorte felix & infelix. E.337,d
Veſperare, pro, Veſperaſcere. E.352,d
de Veſpere ſuo viuere, prouerbialis ſermo Plauto. E.534,d
Veſperugo Plauti, ſtella Veneris, ἕσπερος Homeri. D.389,a
Veſpillones in lecto mortuos efferunt. A.145,a
Veſpillones in quam domum veniunt, ſignum eſt funeris: ſic reſpublica labentis, ad quam fulciendam adhibentur peregrini. D.135,b
Veſta, quæ: vnde dicta: aliis Ignem; aliis Terram eſſe: deque eâ priſca fabula & allegoria. C.601.602. D.389,a. *quibuſdam etiam Venus dicta: ſed pro Igne, ſiue Foco, antiquitus & paſſim culta: a quo exemplo & Romæ: & quomodo eò tranſlata.* A. 33,b. C.602,b.603,a,b. D.541,b. *exhibita ei miniſteria & cultus qui.* C.606,b. & ſeqq. *in eius arâ ignis perpetuus ſeruabatur, quomodo: & quomodo renouari ſolitus, ſi extinctus; vel etiam primo die Martij, etſi nullâ interſtinctione prægreſſâ.* C.609,b.610,a.
Veſtæ templum Romæ vbi, à quo inſtitutum: quale, quâ formâ: viris in id intrare quidem licitum, non pernoctare aut penetrare: nullum in eo ſimulachrum: imago tamen eius in nummis aut ſtatuis expreſſa; & qualis. C.604,b. 605.
Veſtæ templum aliud ab Auguſto: vbi: item, Regia, & Atrium Veſtæ, quid, & vbi. C.605.606. G.102,c
Veſtales, miniſtræ ſeu Sacerdotes Veſtæ, virgines cur: cuius ætatis captæ: quot: in defectu vnius, viginti è toto Populo eligebantur a Pontifice Maximo; ſed quales: ex eo numero vnam ſorte ductam capiebat: vbi & quomodo id factum: ſi tamen aliqua apta offerretur, præferebatur ſortitioni oblatio: quæ tamen rara; pleriſque è proceribus id potiùs ſubterfugientibus: tum quæ Veſtalium Virginum habitatio. C.606,b.607.608,a
Veſtales Virgines ſtatim vbi captæ, deducta ad atrium Veſtæ: ibique ad ceremonias & ritus omnes inſtructæ: ipſæ poſtea doctores factæ aliæ doctura: indidem xxx. annos manere obligatæ, Romæ: (G.254,d.) Albæ olim plures: annis iis exactis vel nubere iis liberum: ſed infelices plerumque talium nuptiæ: omnes præſidere ſacris dictæ, atque Antiſtites ſiue Antiſtitæ vocabantur: quæ tamen ætate cæteras præcedebat, Virgo Veſtalis Maxima appellata. C.608,b.609,a. E.182,c. *Veſtalis Maxima habitus cultuſque è ſtatuâ quæ Romæ ſeruata apud Cardinalem Cæſium, imagine repræſentati, cum aliquâ interpretatione.* C.621.
Veſtalium Virginum munus, ignem in Arâ Veſtæ ſine intermiſſione alere & reparare: per vices ei rei excubabant: ſi extingui contingeret, ea cuius culpâ accidiſſet, flagris à Pontifice Maximo cæſa: pudore tamen virgineo ſaluo, quomodo: ignis autem quomodo renouandus. C.609,b.610,a. *Alterum earum munus, adſeruare arcanum Imperij pignus idque iis ſolis videre permiſſum: quod iſtud, inquiſitum.* C.610.611.612. *Tertium munus nolu dinque pacè perpetuum, ſacrificare: quo habitu. Aquæ etiam an ijs cura incubuerit alia, quam quòd Fonti Camænarum prærant, exque eo ſolo aquam ad ſacra petebant. An præterea iis cura draconis cuiuſdam.* C.613,a.b. *apud eas inſuper depoſita teſtamenta illuſtrium virorum.* E.7,d
Veſtalium Virginum præmia & priuilegia. ius teſtandi vel ſexennibus: eadem conceſſa quæ matribus trium liberorum: ſingulis vnum lictorem præcedere: occurſu ſolo, ſi fortuitum fuiſſe conſtaret, liberare noxios à morte. A.238,b. C.538,b. 614,a,b. G.65,d. *ad iuramentum inuitas cogi non potuiſſe: lecticâ, pilento, vel carpento vehi: qui ſurbaſſet, capite plexum: magiſtratus pleroſque iis loco ceſſiſſe.* C. 614,a,b. 615,a. E. 199,c
Veſtalium Virginum ornamenta aut inſignia; vt, Vitta, Purpura in veſte, & alia. ſtipendia earundem de publico: Agri, pecuniaque à Principibus priuatiſque data, legata. C. 615,a,b. 616,a. *locus honoratus in ſpectaculis.* C. 567,a. 616,a. E.113,d. *auctoritas denique ſumma in deprecando.* C.616,a. *in Foro ſepulta.* C.618,a
Veſtalium, ſi polluta, quæ pœna Albæ: quæ Romæ: quibus auctoribus. ſolennis maximè a Tarquinio Priſco, qualis: quibus arbitris. & plura hunc rei. C. 616,b. 617.618. E. 307,d. *quæ autem eam polluiſſet, quomodo punitus.* C. 616,b. 617,a. 618,b. 665,b
Veſtales quando Romæ deſierint. C.618,b. 619,a
Veſtalium imago etiam aliqua apud Græcos, & alias exteras gentes; & quas. C. 619,a,b
Veſtales nullæ in prouinciis Romanorum: quæ Coloniæ Agrippinenſi aut Valentianis fuiſſe perhibentur, quæ fuerint. C.618,b
Veſtalia quando celebrata. C.605,b
Veſtibulum quomodo differat ab Atrio. Gf.811,d
L. Veſtinus, quis. E.411,d
Veſtis Romanis alia Domeſtica, alia Forenſis: earumque diſtinctio. C.486,a,b. G.146,b,c. *Veſte etiam internoſcebatur diſcrimen perſonarum: vt Senatoria veſtes: plebeia: ſeruorum item olim propria.* A.257,b. 258,b. 259,a. 284,b. *cum ſerui fierent liberi, veſtem mutabant.* A. 256,b. *cur tamen vulgo diſcrimen Veſtium inter ſeruos & liberos non anxiè obſeruatum.* G.205,d,c
Veſtes omnes Romanorum albæ: in lætis & ſacris etiam aliarum gentium. A.256,a.257,b. *plebeia pereunte togâ, omnes tandem pullæ.* A.259,a. *Veſtis rufa, militum: etiam guerorum monſtrantium.* G.460,d
Veſtes etiam ad cœnam propriæ. A.101,b
Veſtes indicto iuſtitio mutatæ. E.71,d
Veſtis fœminarum in luctu apud Romanos, item Græcos, quæ: alba an nigra. E.507,b,c,d.508,a
Veſtis gratuita quando ſine vllâ ſtipendij detractione militi è publico data, aut non data. A. 233,b. E.16,b
Veſtes cum mortuo condendi aut vrendi ritus. A.146,b
in Veſtibus quantus luxus vel laſciuia Romanis tam viris quam fœminis. C.465,b
Veſtes pellucidæ aut perlucentes, quæ non magis nudant poſitæ, quam ſumtæ: quales Serica, Cea ſiue Coa, Bombycina, &c. fœminarum omnes aut virorum mollium. E 94,c.506,a. G.86,c.185,c.374,c.577,d.669,d. Gf.811,b
Veſtibus ſolutis, vt tunicis, togâ, &c. incedere, mollium. G.648,d
Veſtem peruerti à Prætore ſententiam laturo, quid. G.12,c
Veſtes plumatiles in vſu quibuſdam Noui Orbis incolis G.576,d

Veſtis

Veſtis domeſtica, id eſt, domi confecta, Suetonio. A.265,a
Veſtis oppanſa etiam grauia tela eludit; &, Veſte repelli tela leuia; prouerbialia. G.177,c. 474,d
Veſtium diſcrimina pro dignitate perſonarum obſeruanda in benè formatâ republicâ. D.67,b
Veſtis eius quem venerantur particulam ad os ſuum referre, adulatorius hodie aulicorum mos. A.306,b
Veſtitus Germanorum egregie à Tacito expreſſus, item à Sidonio. E.442,d
Veſtiarium, pecunia ad veſtem. G.157,c.299,d
Veſtimenta lecti. G.501,d.532,d
Veſtitores deorum. A.330,a
Veſtricius Spurinna egregius dux. E.342,d
ad Marcel. Veſtrium Barbianum, Pont. O.M. à ſecretis, Epiſtola Lipſij. B.413, a
Veſulus mons, hodie Monte Viſo. B.414,b
Veſuna Petrocoriorum Amphitheatrum antiquum adhuc exſtat, quale. C.588,a
Veſuuij montis eiectione Plinius ſenior extinctus: duoque oppida in Campaniâ obruta ſub Tito. E.307,c. G.55,c
Vetera, Hiſpaniæ locus. A.334,a
Veterana, vel Veteraria, reponenda vinis, quæ. G 650,c
Veteranus, &, Tiro, quaſi oppoſita in re militari. C. 142. E.19, d
Veterani ſimpliciter dicti, in exercitu, qui: quando ſic vocati. C.223,a. E 15,c,d,c. *poſt exacta ſtipendia ſub vexillo habiti, tam Prætoriani, quam legionarij.* E.15,c. 340,d. 341,c
Veterani ſemel die exercebantur, tirones bis. C.193,b
Veterum præcepta præferenda nouitiorum. D.288.
Veteres in theatris, quibus opponuntur Iuuenes. A.141,b
Vetraſius Pollio, quis. G.89,c,d
Vettius homo impurus à Cæſare in quid ſubornatus. A.48,b
Vettius Bolanus. Vide, *Bolanus.*
C. Vettius, ſocialis bello Marſorum dux, ſuo bono à ſeruo ſuo occiſus. G.300,d. 301,c
Vetulonia, urbs Etruriæ, vnde origo faſcium lictoriorum. A.281,a
Sp. Veturius Decemvir. legg. ſcribb. D.280,b
C. Veturio mors illata quòd Tribuno pleb. non deceſſiſſet. E.87, c
Vetus operis, militiæ, bellandi, &c. phraſes Tacito familiares. E.17,d. 400,d
Vexillum, &, Signum, antiquis Scriptoribus ſæpè confuſa. C.31,b. 109,b. *aeuo inferiore Vexilla propriè cohortium dicta: ſed antiquitus vere equitum; & qualia: Flammula etiam dicta* C.31,b. 109,b. 110,a. *vnicum autem Turmæ, non ſingulis Decurijs.* C.60,a. *nomina qi quandoque liberà republ. ducum inſcripta; poſt Principum.* C.110,a. E.376,d
Vexillum ex arce Romæ olim propoſitum, futuro delectu militari, vt in Comitijs centuriatis. C.18,b 19,a
Vexillum maius ſemper eternum in exercitu, quale: poſteriori æuo Labarum id dictum. C.110,a
Vexillum ruſſum, ſiue purpureum, in Prætorio caſtrorum propoſitum ſignum ad arma concurrendi, κατ' ἐξοχὴν vexillum dictum: idque à ſolo ſummo duce propoſitum: tale etiam quid in militiâ nauali vſurpatum. C. 132, b. E.23.b,c
Vexilla, inter dona militaria, & qualia. C.209,b.210,a
Vexillarij legionum, &, Vexillum veteranorum, quid. C.30,b 223,a. E.15,c. *hi cæterorum immunes, niſi propulſandi hoſtis.* C. 159, a. *vbi metaturam in caſtris habuerint.* C.152, a. bis, *Apud vexillum retinere militem exauctoratum.* E.15 b. *alterius etiam generis Vexilla, & Vexillarij, æuo Veſpaſiani.* E.366,b, c
Vexillatio, de equitibus aut totum alâ. C.209, b. *inter Vexillationes Palatinas etiam Batavi equites.* E.219,d
Vguccio Fagiolanus, tyrannus Italus, quantus edo. B.142,b
Vi, ſyllaba initium dictionis faciens quomodo Priſciano videatur pronuncianda. A 453,b
Viam vitæ rectam tarde inire pergimus, numquam ferè. B 107,a
Via hoſtibus quâ fugiant munienda. D.101,a
Viarum Romanarum magna opera, & inter verè Admiranda cenſenda: nominatim de Appiâ, & Flaminiâ: quæ illæ & quales, ſuſius explicatum. C. 442, b. & ſeqq. E.52,c. G. 816,c
Viæ omnes publicæ & militares ſtratæ olim, & faciles curribus. B.303,a. *eas ſternendi ratio Romanis duplex; Glareâ, vel Silice: eas marginari quid; & quomodo factum.* C.443,a. *ad earum margines ſepulchralia monumenta paſſim poſita.* C.444,b. G.583,d
Via Sacra, quæ: eademque Horatio Sacer cliuus. Gſ.831,b
Viarum cura olim Cenſoribus: deinde Quatuorviri inſtituti: inde & Semiri. E.518,b,c
Viarum Curatores extra ordinem, id eſt, ſingulis vijs deſtinati, viri plerumque illuſtres. E.518,b,d
Viarum Curatores, redemtores, & mancipes, qui. E.87, d
Via publica quadam collatitiâ pecuniâ finitimorum municipiorum. E.87,d
Viæ caſtrenſes quam plerumque latæ. C.147,b. *quot & quæ directæ, quot tranſuerſariæ.* C. 148, a. *ceſpitibus, ſi commoditas daretur, teſſellatim diſpoſitis ſtratæ.* C.165,a
Viæ in acie Romanâ. Vide, *Interualla.*
Viæ in gradibus Amphitheatralibus quæ: quomodo præterea dictæ: earum dimenſio: forma: & canaliculæ in ijs, quorſum. C 569,a,b, G.550,d
Viatores, inter mi- iſteria magiſtratuum. A.278,b. *pro Lictoribus erant Tribunis & Ædilibus.* A.283,b. *Viatores Tribunicij quo loco in theatro ſedebant.* E.295,d
Vibius Virius: eius ſua manu perituri voces. E.140,c
Vibius Auitus, quis. E.234, c
Vibius Criſpus, quis. E.5,c,b,c. G.70,b
Vica Pota, vel Vicepota, dea; eiúsque templum Romæ. A.162,a. Gſ.326,d
Vicarij officij ſerui, qui. G.156,d.303,d
Vicenſimus, an benè ſcriptum. A.450,b
Vices alternæ ſiue Viciſſitudo rerum humanarum. D.304,b. 305,a. E.55,d.
Viceſima hæreditatium vectigal in vſum Ærarij militaris ab Auguſto inſtitutum non valdè id onerosum aut odioſum: temperatum præterea à Neruâ & Traiano; item & Antonino Philoſopho. G 395,b. 396,a. D.326,b. 328,a,b. E.514,a,b. *de legibus Viceſima ſcripſit A. Oſilius* E.534,b
Viceſimaquinta mancipiorum venalium vectigal in vſum Ærarij militaris ab Auguſto inſtitutum. meminit etiam quinquageſimæ. C.396 a. E 534,a
Viceſima eorum qui manumitterentur vectigal quando inſtitutum. E.225,c
Viceſimalia feſta in honorem Impp. A.164, a
Viceſimatio in Romanâ militiâ aliquando vſurpata in multitudine delinquentium. C.219,a
Viceſimarium aurum, quid. E 225,d
Viceſimarius, quis. E 534,a
Vicetia melius dicitur de municipio Tranſpadano, quàm Vicentia. E.368,d
Vicia, pro, Victoria. A.162,a
Vicinalis via, &c. quid. G.342,c
Victis Crux; Pæan victorialis Chriſtianorum Græcorum. C.132, a
Victi ad pacem inclinare debent, ſed ad tutam & honeſtam. D.104,a. *Victos delicijs & voluptatibus frangere, ex vſu victoris.* E.416,c
Victum ſe fateri, inter leges pugilares. G. 330,c
Victimas in aduentu & auſpicijs noui Principis cadere, moris. D. 317, b
Victima ſæpè cornibus deauratis. G. 266,c,d
Claudij Victoris verſus de actionibus Dei. D. 577. a
Sex Aurel. Victor ſcripſit Compendium Hiſtoriæ Romanæ. B.147,a. *durus & ferrei ſtili ſcriptor.* C.562,a. *eius errores.* C.431,b. E.491,d. *diſſenſus a Dione.* D. 303,b. *Aur. Victor correctus.* C.405,b. 534,b. 562,a. D.311,b E.150,c. *Citatus.* A.250,a. 251,a. B.221,a,b. C.38,b. 378,b.

378,b.439,a.475,b.532,a.533,b.561,a.5 ,b.653,a. 664,a.665,b. 673,a,b.684,a. D.305,b. 311,a. 333,a. 336,b.349,b. E.2,d.178,c.245,d.257,d.295,d 278,d 306,b.371,d.498,d.520,a,c.525,c.G.34,d

Pub.Victor (*qui tamen nonnullis idem cum vulgi Sex. Aur. habetur*) *de Deſcriptione Vrbis citatus.* A.249,a.B.410 b. C.197,a. 422,b. 423,a. 427,b. 429,b. 431,a. 4 9,b. 440,b. 441,b.445,b. 448,b. 502,b. 561,a,b. 56 b. 606,a.632,b. D.3 4,b.355,a. E.102,d.276,c. 316,d. G.xix. 79,d.230,d.469,d.478,d

Victores gladiatores,qui. C.550,a,b

Victoria ara in Curia Romæ. E.301,c

Victoria vera,quæ Floro. 01,b

Victoria,non bona Conſcientia, proterue litigantis praemium. D.243 b

ex Victoria belli ciuilis plerumque exiſtit tyrannis. D.115,b

ad Victoria am tria præcepta. D 02,b

V. Ctorius Afer illuſtratus aut citatus. A.64,b.78,a.450,b 455 b.460,a.467,a.472,a. *Idem correctus.* A.454,a. *Eiuſdem ratio pronunciandi literas.* A.476,b.477.*notabilis eius locus.* A.457,a.*eiuſdem ineptia.* A.453,b

Victorinus Martyr capite deorſum ſuſpenſus, ita per triduum vixit. C.662,b

Petr. Victorium in peregrinatione ſuâ Italicâ ſalutauit Lipſius. B.161,a. *Idem allegatus.* A.43,a

Vicus. in Vicis quandoque gladiatores dati. C. 507,a. *Vicorum Magiſtri Romæ per certos dies bini lictores.* A.283,b

Videri, ſolemniter in ſententiys vſurpata vox. G. 293, c. Gſ.6 5, d

Vidiſſe fas ſit, ſolennis in deorum occurſu precatio. G.652, d

Vidrus amnis,hodie Vecht. E.35. d

Viduis mulierculis ſemper defunctorum maritorum gratior memoria. G.149, d

Viduis quam diu manere permiſſum Lege Papiâ Poppæâ, E. 514, c

Vienna Auſtriæ, vbi aliquamdiu vixerat, domum rediens paulo plus annum Ienæ ſubſtitit Lipſius. B. 61,a

Vienna Gallica inter Romanas colonias. 327,d

Vietus, pro.Exoletus. G.222,d. 223,c

Vigilum cohortes ſeptem Romæ ex libertinis collectæ ab Auguſto inſtitutæ contra incendia: quando, &c. C.382,b. E.108,c,d.224,c. G.491,d.Gſ.695,c. *vti vigiles vix pro legitimis militibus habiti, ita nec eorum Præfectus magna initio dignitatis.* E.108 d

Vigiles caſtrenſes armati: ſed an ſine ſcuto? C.176,a,b. *eorum diuiſio forte facta.* C.172,a. *Vigilum voces, quid: & quæ.* C.176,b. E. 3,d

Vigiliæ propriè nocturnæ. C.267,b.*tota earum ratio conſtat teſſeris.* C.168, a. *per manipulos diſpoſita quomodo.* C.171,a. *iis neglectis quæ pœna.* C.215,b. *ſed Vigilum velitum alia teſſerula ab aliorum.* C.172,b

Vigiliarum diuiſio: ſingulæ trihoriæ. C.172, a. 174, b. G.168,d. *quatuor virorum, quorum ſinguli tribus horis excubabant.*C 175,a. *ſingularum ſignum buccinâ datum.* C.175,a.*earum initia à centurionibus procurata.*C.174,a. *à Primopilo clepſydris diſcreta.* C.175,a

Vigiliarum obitus aut luſtratio, Circuitio dicta;eaque obire vel circuire,antiquè, Fraxare. C.173,b. *luſtrandi aut circumeundi ratio inquiſita.*C.174,a,b.*eas,ſi propius diſcrimen, interdum circumiuere Tribuni mil. aliquando etiam Legati; imo & ipſe exercitus imperator.*C 174 a

à Vigiliis immunes ii qui de die alicubi in expeditione fuiſſent. C.176,b. G.168,b

Vigiliarium,quid. G.480,c

Vigintiviratus,quid: & niſi illo adepto vllus ad honores aditus. E.85,d,c

*ad Maximil.Vignacurtium V.N.Epiſtola Lipſij.*B.187,a

Vile quid cuipiam eſſe. A.45,b

Viles homines ad calumniandi vitium proni. B.266,b

Viles perſona cur non promouendæ ad dignitates:cauſſa etiam cur aliq aliter cenſeant. D.143,b. *vilium hominum conſiliis non vtendum.* D.142, b

Vilitas fit ignauis ex tædio laboris. G.

Villa Romanorum quam magnifica. C.451,a,b.*eæque* *nomen huic regionum aut prouinciarum diſtinctæ.* G 7,c. *Baiana;Marij,Pompeij,Cæſaris.* E.241,d.G.469,d. *Nomentana Senecæ* E.285,d. G.xix.xxiii. xxvii. 62 , d. *Albana,& Baiana,eiuſdem.* G.xix.

Villa Luculli. E.163,d

Villæ xij. in Capreis à deorum nominibus cognominatæ. E. 34,d

Villa Seruilij Vatiæ vbi, & qualis. A.262,b. E. 151, d. G.469,c

Villa elegantiores ævo Suetonij Prætoria vocata. E.131,d

Villas natiuis ſpeluncis vicinas habere amabant Romani. E.131,d

Villator, pro. Cauillator. A.127,b

Dionyſ.Villerius, Cancellarius *& Canonicus Tornacenſis,a primâ pueritia condiſcipulus Lipſij.*B.160,a.*laudatus.* B.117,b. *allegatus.* C.682,b. *eius gazophylacium antiquitatum & elegantiarum prædicatum* B.408,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B. 156, a. 178, b. 227,a. 231,b. 254,a. 371,a. 404,b.409,b. 413,a.424,a.465,a.525,a

ad Franc. Villerium, Ord. S. Franciſci, Epiſtola Lipſij. B.513,a.521,a

ad Petr. Villerium Epiſtola Lipſij. B 74,b. *item ad Petr.* *ſium.* B 72,a

Iuonis Villiomari nomen præferentes in Rob.Titium Animaduerſiones laudatæ. B.77,b. *in iis correctio in Velleio non mala.* F.47,d

*Vilnordiæ Brabantiæ oppido D.Virgo Conſolatricis nomine miraculis diu clara.*C.696,a

Vinalia ruſtica honori Veneris inſtituta. A.98,a,b

Vincentius Belnacenſis correctus. C.277,b

Vincere facilius quadam quàm tenere. D. 56,b

Vincla in lecticâ. A.268,b

Vincti. vinctorumque greges. A. 20,b

*Vindemiale ſacrum quando primum Romæ celebratum, & quo menſe. qualo item quomodo Athenis.*E.181,b,c,d. *Magna corona dictum* E.181 ,b

Vindex, pro, Aſſertor. G.133,d

Vindicta in teſtamentis. E.3,c

*Vindicta diuinæ lentè & ordine progreditur.*D.406,a,b

Vineæ militares in oppugnationibus quid: vnde iis nomen:earumque deſcriptiones variæ; tum vſus. C.275.276.*nomes.*C.278.*earũ vſus quàm antiquus Romanis.*C.265,b. *tam ad diuturnam oppugnationem, quàm ad ſubitam adhibita.* C.283,a. *contra eas ſaxa valebant & ignes.* C.35 , a

Vinearia lex. A.247,b

Vinicianus,quis. E.148,c

M.Vinicius, gener Germanici,quis. E.150,c.548.

*P.Vinicius declamator.*G.452,d

T.Vinius proſcriptus,aſtu vxoris ſeruatus· eius nepos

T.Vinius (*non T. Iunius*) *collega Galbæ in Conſulatu.* E.305,d.322,d

*Vinum nouellum veteres dol condebant:paulùm deſæcatum in amphoras & cados defundebant: hinc,Defundere ,aut, diffundere Vina.*G.448,d.Gſ.7 ,d.*in apotheca à diotibus,cum indice Conſulum,aut anni defuſionis,d ſita; & in multos annos ſeruata atque inde, Vina Opimiana,&c.* G.242,d. Gſ. 55,d

Vinum,conuiui coagulum. lac Veneris. hilaritatis ſeminarium: & alia laudes Vini Latina Græca. A.1 3,b *vena eo fulciri dicuntur.* G. 600, d. *inſtar equi Poetis.* .163 b

Vino veteraſcenti primùm acritudo quædam, poſtremò amaritudo. .490,c,d.*cur Vina ge et fulmen.*Gſ. 1 *Vini caſtratio ſacco facta.* G.529,d

*Vino moderate vtendum:eoque per militiam abſtinuere Carthaginienſes.*C 205 a.*omnemque eius vſum in militiâ interdixit in Legibus ſuis Plato.* C.25 , b.*idem præterea, vt & Ariſtoteles, vino pueris & nutricibus interdicit.* G.19,c,d

Vinum in quo mulius ſuffocatus inſ cundos facere creditur. Gſ.730,c

Vinum

Vinum vine, & vinum vino diluere, vtrumque veteribus dictum & factum. G.137,c.532,d
Vinum plebi Romanæ è publico non datum; quamuis morem eum inducere conatus Aurelianus. C.4[illegible],a
Vinum à magiſtratibus dabatur in ſacrificijs publicis. A.116,a
Vinum reſperſum,id quod rogis & ſepulchris inſpergebatur. A.104,a.G.52, c
Vini reliquias cum ſonitu in terram elidere, Græcorum mos. A 108,b
Vini reliquum in fine conuiuij puero quem poculis dari ſolita apud Rom.C 545,b
Vini Regnum, quid Horatio. A.104,b
Vinum Lesbium mare ſapit. Gſ.733,c
Vinum Chium,in pretio. A.203,a
Vinum edentulum,vetus. A.93,a
Vinum in veſtes diffundendi mos apud Scythas & Thracas. B.140 b
Vino comparatus homo. A.97,a. In vino ſcriptum,prouerbiale. A.110,b
Vinoſi viri aliquot magni cum excuſatione iuſtiſſimâ. D.335,a
Viocuri Varroni,qui curant vias. E.518,b
Violentia arcenda à milite,ne prouinciales infeſtet,nec paſſim rapiat. D.92,b
Vipera admiſta theriacæ,ſalubri effectu:ſic pœnis ſuis humanas quaſdam noxas intemperat Deus,ſine noxâ caſtigatorum. D.401,b
Vipſania Agrippina primò Tiberij; pòſt ab eo dimiſſa vxor Aſinij Galli. E.103,d.547.
Vipſanij nomen vt ignobile ab Agrippâ reiectum. E.5,c
Vipſanius Meſſalla. Vide,Meſſalla.
Vipſtanus,quis. E 238,b
Vir dici quando quis incipiat. G.367,b
Viri cur feminis præferendi in Principatu. D.209,b
Virum muliebres munditias ſectari turpe. D.133,a
Viri etiam octogenarij aliquando gignere poſſunt;feminæ rarò ſupra annum quinquageſimum. E.514,b
Vir, impudico qui in alteram ſexum tranſit, oppoſitus. G.45.d
Viris templum Veſtæ ingredi permiſſum apud Romanos; ſed non penetrare aut perueſtigare. C[illegible]42,b
Viri tredecim è Batauiâ Antuerpiam ve[illegible] maximâ tempeſtate iactati, votis D.Virginis Hallenſi factis,à naufragio preſeruati. C.703,a,b
Viri fortis eſt, oneri obniti, non cedere; vt columna impoſito pondere magis firmatur. C. 640. Vir bonus cum rebus aduerſis compoſitus, pulchrum Deo ſpectaculum. G.133, c,d
Vir bonus ſecundæ notæ, id eſt,proficiens & nondum in ſummo. G.454. d
Vir aliquis bonus animo ſemper repræſentandus, vt tanquam illo teſte viuatur,ex præcepto Epicuri [illegible].404,d
Viri celebres & ſapientes, in domo Principis decori. D.134,a, b
Vir bonus an miſceat ſe bi[illegible]i ciuilibus? quæſtio vtrimque agitata: & cum di[illegible] crimini aliquo pe[illegible]onarum d[illegible]ſigitur. D.114,a,b. 115,a
Virga multa,pro, Multi Lictores. A.197,a
Virga aliud a Faſcib[illegible] in ig[illegible]torum, & eius [illegible]ſui. A.282,a. prælata a[illegible]ibus quinquennal[illegible]duum viris, ſeuiris [illegible]tiam mag[illegible]ſtratibus colonicis & mun[illegible]ipal[illegible]ibus. A.282,b.283,a
Virga hon[illegible] ſtores quàm Flagra; vtebantur ad [illegible]ita, ſicut iſta in ſeruos. C.656,b.657,a. [illegible]2,d. earum pœna in militia cum ignominiâ, & rarò vſurpata, ni[illegible] à ſecuri conſequuta. C.22[illegible],a
Virga, pro Sagittis,vt G[illegible] acis [illegible]. C.346,b
Virga Mercurij,caduceus. G[illegible].833,d
Virga in aere,quid. G[illegible] 692.d
Virgilium in ſummo [illegible]onore Romæ [illegible] adeò vt ei ab vniuerſo populo in theatri adſurgeretur. A.312,a. Homero tamen non [illegible]endus. B.412,a. F.[illegible]2,d. verecundior in laſciuis quam Theocritus. A.[illegible]12,b. diſertiſſimus vocatur à Seneca. G.254,c. ſed in quo tamen idem Seneca cauillatus. A.2[illegible]3,a G.558,d. in [illegible] communitatis auctor Peruigilij Veneris. A.239,b. quantis fa[illegible]us a S[illegible]io Italico. C 634,b
Virgilius Platoniſſans quoad ἀντοχθ[illegible]. D. 525 a eius verſus de telluris extra [illegible] cuſt, de Nouo Orbe videri intelli[illegible]endos. quomodo. D.594,b. Virgilius in orationem proſam Græcam tranſfuſus a P[illegible] liberto Imp. Claud[illegible]. G.93,d. 95,d 98,d, verſus eius de rege apum. G. 190.d. verſus eius inte[illegible]er Seneca [illegible]eſtiuntur Gſ.784,c. eiuſdem verſ[illegible]s inuerſus citatus à Senecâ. Gſ.803, d
Virgilius correctus. C.341,a. Citatus & aliquando explicatus. A.30,a.54,a. 8[illegible],b 92,a,b. 103 [illegible]4,a. 107,a. 109,a. 112,b. 123,b. 126,a,b. 129,a. 146 b. 19[illegible] b. 207,a b. 235,a. 242 a. 298,a,b. 3[illegible]. 304,a. 3[illegible]5,b. 371,b. B.[illegible]11,b C.1[illegible] b.3[illegible],a 43,b.[illegible]b.6[illegible] b. 71,a. 72,b.77,b.81,a,b.82,a.84,a,b.85,a.86,a. 90,b.91 b. 200,a,b. 156,b.158,a. 16[illegible],a,b. 169,a. 172,a. 181,a. 189,a.205, b.2[illegible]8,[illegible].21[illegible],a.224,b.241,a.242,b.24[illegible],a. 245,b.246,a.289,b.3[illegible]5,[illegible],b 340,a,b.342,a,b. 344,a 383,a.509,b.53[illegible].538,a 541 b,570,b.60[illegible].D.71,b. & aliquoties in Libris Politicis. Item 532,b. 534.a. 542,a 578,b.581 b.582,b.608,b. E.22,c.45,b.[illegible]6,c. 125,[illegible].134,d.14[illegible] d.1[illegible] d.172,c 240,d [illegible]54,c.261,d. 392,d.407 d.412,d 446 .45[illegible],d.[illegible] d 51[illegible],a. 526,c. F.53,d.78,a G.74,d,c.78,c. 109 c.116,c [illegible]48,d.157,d 158,c 161,c.1[illegible]8,d. 202,c.2[illegible] d.240 d 245,d.248.d. 266,[illegible].324,d.347,d.36[illegible],d 4[illegible]5,d.410,d.444,d 647,c. G[illegible]0,d.689,d.711,c.7[illegible]8 d. 7[illegible]a,d. 754,c.764,d 7[illegible]6,d.773,c 77[illegible],d.778,d. [illegible]82,d.[illegible],d.[illegible]2,d 794,d 81[illegible].812,[illegible].822,d.83[illegible] b.835.
Vi[illegible] a[illegible]ctoris citatio ex Se[illegible] Libro qui ignoratur. G.xxxv[illegible] e Virgilij Catale[illegible]is Poeta incertus citatus. C.342,a
Virginal,natura feminea [illegible]. A.[illegible]35,a
Virgines a balneis & lauationibus publicis arcebantur apud Rom. A.124 b
Virgines Spartanæ in palæſtr[illegible] ad [illegible] nudabantur, in[illegible]nto Lycurgo. A.[illegible],a
Virgines [illegible] quantis[illegible] earum in Re[illegible] nu[illegible]rus [illegible]
Virgines qua[illegible] tem con[illegible]ere, quomodo excuſet Auguſtinus. D[illegible],a
Virgines perpetua [illegible] ſacratæ [illegible] etiam olim a Noui Orbis gentib[illegible]. C.[illegible],b
Virginem triumuirali ſupplicio affi[illegible] quomodo apud Tacitum intelligendum. E [illegible]41,c
Virgines obſides dare & [illegible], apud Græcos, Romanos, & Germanos [illegible]. E.4[illegible],d
Virgo Aqua. Vide, Aqua Virgo.
Virgo nobilis [illegible] Hangerelia, in furorem data, ip[illegible] momento quo mater H[illegible] D.Vi[illegible] preces fundit [illegible] ad mentem redit: qua cauſſa imago æream ip[illegible] repræſentans & pondere æquans Ha[illegible] oblata. C.7[illegible]3,b
Virgines papilla,nondum compreſſa. A.23[illegible],a
Vir[illegible] alterum vſus ad a[illegible] es militares. C 293,a
Viriathus H[illegible] quot annos cum Romanis bellum geſſerit. F.61.d, in eius funere multi gladiatorum paria decertarunt. C.494,b
Viridaria Romanis peculiaria in quibus exercitij & oblectandi ſui gratia ſi [illegible] ſtare ſolebant. [illegible].121,b
Viridaria in te[illegible] adiumenta poſita luxu vtterum. [illegible].17,c
Viriliſtatus incerta. E.244,c,d
ad Andr.Viritium Epiſt[illegible] Lipſij. B.348,a
Viror in [illegible] & Bibliothecis oculos recreat. C.633, b
Virtus Meſopotam[illegible] munimentum mur[illegible] circumdatum. C 327 b
Virtus proprium hominis bonum, [illegible] immortalis, præeminens cæteris omnibus, familiar[illegible] & [illegible] poſita, & aſylum in turbis: & quot eius partes [illegible] 7,a,b
Virtus vna animi [illegible] ſed multæ eius ſpecies Seneca. G.255,d. virtutes omnes inter ſe nexæ. [illegible].6[illegible],d

unam qui habeat, omnes habere; paradoxum Stoicum. G.83,d

Virtus ſola bona. G.368,d. ei à ſe ipſa honos. D.331,a. ipſa ſibi precium G.188,c. bonos ei non preda ſit, ſed premium. A.175,b. fama virtutis ſi premas diffunditur; vt aromatum odor terendo. D.402,b

Virtus, Sapientia Stoicis, & contra. D.459,b. 485,a. ea an ars, aut docilis. G.255,d. ſcientia eſt, & per conſequens veritas. G.247,d. 511,c. doceri poteſt, Cynicis & Stoicis. D.468,b. & 467,d. qualibet ingenia, modò acria & viua, admittit. A.347,a. volenti facilis. C.229,a. nec ſenſum nec ſexum eligit. D.27,a

Virtutes Stoicis vt ſcientiæ; ita iis præditi, Eruditi; & eas appetentes, Studioſi, iiſdem: ſic contrà & in Vitiis. G.11,c

Virtus omnis in actione conſiſtit. D. 527,b. nec vlla Virtus ſine conſtantiâ. E.392,d. non dediſcitur, Senecæ. D.517,a. omnes dimpiones Boni permeat. D. 485,a. ei oppoſita nihil detrahunt, vt Soli nihil nebula. D.494,b. recta eſt, flexuram non recipit. D.495,a. in medio eſt; nec vltra aut citra ſtat. G. 210,d. nec creſcit nec minuitur, Stoicis. G 511, d,c. optandus eius habitus, què tamen non ſine vſu. G.237,d. ad virtutem via difficilis, Heſiodo. G.16,d. virtuti oppoſita Malitia. G.543,d. quædam virtutes vulgo ſunt odio. E.269,c. vulnere ea vireſcit. G.407,d. improbi etſi eam oderint, admirantur tamen. E.329,d

Virtus ſola beatum, non beatiſſimum, facere poteſt, Peripateticis. G.553,d. Stoicis contrà ſola ea ſufficit ad beatitatem: nec externa aut fortuita requirit. D.481,b 482,a,b. Virtutes ſpecie diſtinctas, excellentiâ etiam diſparant pleriqne Philoſophi, tum Theologi: contrà quàm Stoici. D.495,b. ii enim eas in ſeipſas, non in materie conſiderant: omneſque pares eſſe, itemque indiuiduas afferunt; ita & Vitia. atque id Paradoxum explicatum. D. 495. 496. G.364,d. 638,d. quid iiſdem è Virtute, vel, ſecundum Virtutem viuere. D.478,b. 479,a,b

Virtus finium finis. B.152 b. non ſubiacet arbitrio humano aut calumniis. B.270,a. in intimo pectore domicilium habet, non in vultu aut fronte. B.21,a. ei Litera ſeruire debent. B.17,b. ſine quibus parum inſtructa ad ſuum vel alienum vſum. B.238,b

Virtus bonam famam parit, fortuna magnam fortaſſe. C. 6.

Virtus & Vis firmant Regnum. D.51,b. Illa, in quâ præcipuum Principatus robur eſt, quæ, quotuplex: & quomodo paranda. D.52 & ſeqq. Virtus ante omnia Principem decet: ea eum cum Prudentiâ ſuis numeris abſolutum eum facit. Principi autem conuenit ex decoro, famâ, & vtili. D 29,a. Virtutes etiam minores ei, ſi non neceſſariæ, at vtiles. D.35,b

Virtus ſola ſpectanda Principi in lectione miniſtrorum: ſed vbi paritas vel concurſus Nobiles antehabendi: aliàs virtute dignitates emenda. D 144,a. ſed tyrannis virtus aliena formidoloſa. D.112,a

Virtus militaris quanti facienda in quouis Principatu vel Republicâ. C. 455, a. quæ potiſſimùm Virtutes in Duce militari requirantur. D. 94,a,b. in milite autem quæ germanæ Virtutis nota. D.87,b. Virtus verò militaris, quies & firmitas rerum. D.78,b

Virtus Romanorum in genere prædicata. C.452,b

Virtutis cauſâ, veluti è formulâ, ad ordines potiſſimùm promoti milites: idque inter firmamenta militiæ Romanæ. C.50,a. 53,b

Virtutes, Paulo Diacono, pro Robore & copiis militaribus. C.237, a

Virtus Catonis, vel, L. Craſſi; pro ipſo Catone, vel L. Craſſo. A.25,b. 26, a

Carol. Virulus. A.142,b

Vis & Virtus firmum & tranquillum Regnum faciunt: & in quo Vis illa conſtet. D.51,b. 52,a. contrà, Vis & Vetium faciunt euertendo Regno. D.51,b. & in quo ea Vis conſtet. D.58. 59 60.

Vis aperta honeſtior ſpecioſâ fraude. D.34,a

Vis illata iuſtè vi propulſare poteſt. D.80,a

Vis maior, quid. G.281,c

Vires vniciuſque ſuæ ante opus explorandæ aut examinandæ. G.44, d

Vis auri, &c. optima dictio. E.164, d

Viſcata beneficia, quæ. G.397,d

Viſceratio, ſeu publica, ſeu priuata, quid. G. 420, d. 516,d

Viſellius Varro, quis. E.90,d

Viſitare, videre. A.171,b

Viſor, ad videndum miſſus. E.291,b

Viſorium, pro Amphitheatro. C.563,a

Viſpellones extra Vrbem habitare Rom. ſoliti. E.505,a

Viſurgis Romanorum Germanorumque mutuis cladibus nobilis amnis. E.45,d

Viſus reflexio vnde fieri putata: & an ipſa viſio radiorum ex oculis emicatione fiat. G.ſ.687 c. 703,c

Vitis, vnde Latinis dicta. G.128,d

Vita & Mors inter indifferentia Stoicis. D.521,a

Vitam ille dominus tantum qui dedit. D.526,a

Vita humana, concepimus in vtero; mori, partus in veram vitam. B. 258, b. ludo aut mimo à quibuſdam, ab aliis carceri aut cuſtodiæ comparata, vtrumque benè. B.231,a. G.165,d. 526 d. 530, d. 537,b.c. adſimilis nundinis aut panegyri. G.165,d. 659,d. vino etiam comparata. G.484,d. ludibriorum ſcena, & miſeriarum mare. B.45,b. eius amor, quaſi cuſtos carceris noſtri. D.567,b. ſemper in eâ fluxus & refluxus; nunc malacia, nunc tempeſtates. incertique eius caſus: vt quæ tota maliția ſit. A. 323, b. B.40,b. 220,a,b. 231,a. G.73,d. 46 d. vt roſarium, flores ſpinis intermixti, illi carpendi, hæ vitanda: ſed flores rariores. B.97,a. 504,b. ei annexum ango & dolere inomnis ſorte. B. 9, a

Vita omnibus vſu tantùm datur, nulli mancipio. G. 97, d. non tantùm tranſitus vita noſtra, ſed fuga. G. 112, d. etiam longiſſima, vix punctiſtery nomen meretur, cum aut & cale volumine comparata. B.129, b. 130, b. auicula quæ pueri manu tenetur ſimilis. B. 373. b. non optima longiſſima, ſed honeſtiſſima & modeſtiſſima. G. 219, c. 506,c. 388,d. 589,d. nec apud Deum vita longa optima, ſed innocentiſſima. B. 13-, a

Vita hæc peritura dum viuit, vna æterna viuit; non manſio, ſed via aditusque & præparatio ad illum alteram. B.258,b. 379,a. non magni itaque facienda Christiano, quem manet vita melior. B.75, a. velut hoſpes habenda: manet, non eiicienda; abit non tenenda. B. 55, a

Vita omnis differendo intercidit. G.387,d. inſtar ſtillicidii per dies per horas diffluit. G 506, c. quicquid quotidie viuimus, morimur. G.430,d. pars eius tranſacta iam mortua eſt. G.387,d

Vitia multis parantur in quibus vita conſumitur. G.ſ.768 b

Vita ſociabile genus pleriſque placet; ſolitarium paucis & ſapientibus. B.31,b. ruſtica innocentior vrbanâ. B.12,b. eaque laudata. A.363, a

Vita literaria bona B.15,b

Vita Beata Laus & votum. Carmen Lipſii. B.14,a

Vita Ciuilis, quid. D.17,a. in ſocietate eſt. D.25,a

Vita bona vulgo, in voluptatibus viuere, etiam idiotiſmo Belgico. G.673, c

Vita miſera, vita non eſt. G.529, d

Vita mala parit malum de Deo ſenſum. B.437,a

Vita Breuis, Ars longa, dictum Hippocratis. G.214,c

Vita & Victoria, adclamatio popularis. A.312,b

Vita actiua, vt vulgo, Vitam agere G.250,c

Vitam qui ſuam contempſit, ſi vult, dominus alienæ. D 58,b

Vitam ſuam velle alteri dare, amatorum vox. G 19,c

De Vitâ Populi Romani, Varronis Libri. A.62 a,b

De Vitâ beatâ Senecæ Liber quando ſcriptus, quâ occaſione: eiuſque ordo & materies. G. 231,b,c

De

De Vita Beatitate Liber Seneca quando ſcriptus: eiuſque argumentum & ordo. G.213,b
Vitale, quod annum & vitam ferre poteſt. G.451, d
Vitam, primus Sinarum rex. D.209,a
L. Vitellius, pater Vitellij Imperatoris, exemplar adulatorij dedecoris. E 137,c. Gſ.431,d. *vnde ei impudicum os exprobratum.* E. 163, c
P. Vitellius, Imperatoris patruus, doctus, & ſcripta reliquit. E.140, d
A. Vitellius Imp. helluonum omnium altiſſimus gurges. C.464,a,b. *militari electione, praeunte Fabio Valente, Imperium adeptus.* D.216,a. *primus numerum Praetoriarum cohortium auxit.* C.381,a. *ſineri cauit ne Equites Rom. Ludis amphitheatralibus pollurentur.* C.513,b. *primus miniſteria libertorum in Equites Rom. diſpoſuit.* E. 274, d. *quantum in ſingulares epulas expenderet.* E.364,d. *eius Imperij primus dies non multum anteceſſit primum Othonis.* [illegible] 330,d
ad Vitellionem remiſſus Lector. Gſ.690,c 692,d
Vitigis Gothi error in promouendis turribus ſuis in Romanos. C.298,a
Vitis aurea, quam Hieroſolymis vidiſſe Pompeius dicitur, quid. A.305,a
Vitium propagines ſubire nefas Flamini. A.275,b
Vitis proprium geſtamen Centurionum & Euocatorum. A.186,a. C.31,a.53,a. *eâ verberat delinquentes milites.* C 219,b. 220,a
Vitium ſolum, malum. G. 368, d. *Vitium Stoicis Ignorantia eſt.* G. 247,d. *incipientibus vitijs via obſtruenda.* G. 7, c
Vitia omnia paria, vt & Virtutes, eſſe: & , Vitia omnia in omnibus; ſeu, Omnia habere, qui vnum; item Stultos omnes inſanire ; Paradoxa Stoica explicata. D. 519. 520. G.83,d 364, d
Vitia virtuti adſita cùm eius ſpecie & nouitate quâdam blandiuntur, vt venena vino mixta citò penetrant. B.21, b
Vitijs vitiiſque iraſcendum, dogma Peripateticorum, item Patrum Chriſtianorum. G.10,d
Vitia quarundam gentium, mores vocantur. B.21,b
Vitiorum omnium confluges & commixtio in vrbibus. B.12, b
Vitia adulta & praeualida omittere potius eſt, quam palam facere quibus flagitiis impares ſimus. D. 47, b
Vitia Principum, aut eorum opinio, odium illi ſubditorum pariunt: & quae potiſſimùm. D.61,b. 62,a
Vitium & Vis euertendo Regno faciunt. D.51,b. *Vitium in quo conſtet: id duplex: quomodo Principi euitandum.* D.61. & ſeqq.
Vitri formatura mira ratione. G.579,d
Vitrum loco marmoris parietibus ornandis quomodo bitumine intruſtatum. C.633,b. G.356,c,d
Vitreis oculorum auxilijs caruere veteres. B.188,b
Vitrioli acetum à Paracelſi diſcipulis praedicatum. B.35,a. 60, b
Vitruuius inconſpectè tempora Bibliothecarum Alexandrina & Attalica confundit. C. 630, a. *Vitruuius correctus.* C. 271, a. 311,a. *Idem citatus.* C.248,a. 271, b. 272,b. 273,a. 278,b. 279,b. 282,a. 287,b. 293,b. 297,a,b. 298,a. 303,b. 306,a. 309,a,b. 311,a.b. 312,a. 314,b. 316,b 319,b. 321,a,b. 326,a,b. 360,a. 427,b. 430,b. 431,a. 436. a,b. 449,a. 507,a. 543,b. 561,a. 566,a. & v.ſeqq. 573,a. 577,a. 582,b. 610.b. 650,a. E. 278,d,c. 494, d. G. 52,c. 79,b. 112, c. 183,d. 378,c. Gſ.706,d. 728,c. 732,c. 758,d. 759,d. 800, d
Vitta duplex, propria matronarum. A.100,a
Vittarum velamen adpoſitum omnibus ſacris. A.315,a
Vitta Leucothea, quid. B.318,a
Vitula dea: &
Vitulari, quid, & vnde. A.134,b
Vimarum, quid. G.201,d
Viuax, notiens duplici. G.129,d
Viuamus, moriendum eſt; & , Viuamus dum viuimus; ſolennes veterum ad hilaritatem inuitationes. C.308,b
Viuas, aut, Benè viuas, in compotationibus voces vſitata. A 110, b
Viuebo, pro, Viuam. A.200,a
Viuere, per naturam ſuaue eſt; per rationem non inſuauè mori. B.231, a
Viuendi rationes tres, quae. G.258,d
Ioan. Viuianus laudatus. B.34,a 42,a. C.248,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.34,a 371,b. 373,a 419,a
Lud. Viuis correctiones duae in Tacito, non receptae. E.177, d
Vix, vocula, Latinis quoque negat. D.167,a
ad Æn. Vizanium D. M. Epiſtola Lipſij. B.285,b
Viacida, qui Laonico Chalcondyla. B.302,a
Vladertingaiuuer Friſiae vrbes quibuſdam ſcriptoribus memorata. C.757,b
ad Ægid. Vlaegerium Epiſtola Lipſij. A 219,a
Vliſſinga Zelandiae, ab Vlyſſe quibuſdam. E.435,d
Vlpia Bibliotheca Romae, quae à Traiano erecta. C.632, a
Vlpium Forum, à conditore Traiano ſic vocatum, vbi Romae fuerit: à Caſſiodoro pro miraculo habitum: nec minoribus laudibus ab Ammiano exaltatum: quis eius architectus; ſtatuis à M. Antonino auctum. C.436,b. 439,a, b
Vlpianus I.C. à Tacito abiens. E. 115,b,c. *eius, in corrigendus, error.* E. 224, c, d. *Vlpianus correctus.* E.304, b,c. *Idem citatus.* A. 182,a. 248,b. 323,b. B.121,b. 382,b. 520,b. C.87,b. 392,b. 574,a 573,a. 656,a. 637,a. D.102,a. E.8,a. 60,d. 65,c. 82,d. 144,d. 206,d. 223,c,d. 234,d. 308,c. 402,d. 513,d 514,b,c. 516,d. 517,a,b. 519,b. 532,a. 539,b. G. xv. 32,d. 247,d. Gſ.686,d. 697,d. *eiuſdem Fragmentum a Petro Pythoeo vulgatum citatum.* C.543,a
Vlpianus enarrator Demoſthenis citatus. C. 15, a. 659, b
Vltimus, & , Supremus, quando differant. E. [illegible], c
Vltio ab hominibus relegenda. G.36, b, c, d. *exigui animi eſt.* G.37,d
Vltraiectino Senatui inſcripta Centuria prima Epiſtolarum Miſcellanea Lipſij: illiuſque in eum ſingularis comitas. B. 5.
Vltro, vocula, pro, Inſuper, amplius, etiam, &c. G.347,d
Vltrotributa, quid. G.309,c
Vltum ire, Salluſtij & Taciti phraſis. E.138,c
Vlulatus Gallorum in exordio pugnae. C.131, a
Vlyſſea, ſeu Vlyſippo, Luſitaniae ciuitas primaria, ab Vlyſſe ſic dicta, quibuſdam. E.435,d
Vlyſſes Homericus exemplar patientiae Stoicis. G.172,c. *eius prudentia quam cauſſam vbique tribuat Homerus.* B. 20, a. *quomodo eum Nauſicaam ad coniugium hortantem introducat.* B. 433, a. *Vlyſſi in ſcuto Delphin.* C. 243, a. *in Oceanum errore is delatus quibuſdam putatus.* E. 435, d. *cur vbique Neptunum infenſum habere fingatur.* G. 473, c. *quot ei remiges fuerint inquirendi vana curioſitas.* G.224, c
Vmbella, & Vmbracula, Candidatorum, quid. G.639,d
Vmbellarum, ſeu Vmbraculorum, vſus in Spectaculis, ſi per ventum vela expandi non poſſent: quid tales Vmbellae, & vnde dicta. C.578,a
Vmbellatum, quid. C.578,a
Vmbilicus Vrbis Romae vbi ſtat natus à P. Victore, & Notitiâ Imperij. C.422,b
Vmbo, aliquando pro Monte; etiam pro veſtis parte; (vt, vmbo in togâ. A.256,b.) *ſed plerumque pro mediâ protuberante parte ſcuti: is cui vſus: vt plurimum ferreus: etiam ex alio metallo: in luxu ex auro.* C.73,b. 74,a. *ſed & Vmbo quandoque pro Humero, brachiiue exſtante parte.* C. 64, a
Vmbra quem obſcurat, velut premit. Gſ.718, c

Vmbrâ

Vmbrâ ſera quadam territa. G.59
ex Vmbris virorum equorumque fraus & error in pugnâ. E.574,d
Vmbram tuam metire, dictum Archidami Spartæ Regis ad Regem Philippum Macedonem. D.258,a
Vmbra, pro, Manes. G.25,d
Vmbri, antiquiſſimus Italiæ populus. A.531,a
Vnaetviceſima Legio, item, Vnaetviceſimani. E.20,d
Vnci ferrei toti igniti concutiando incendia adfixi. C.555,b
Vnco corpora damnatorum in Gemonias tracta apud Rom. G.42,d
Vncti in omni ſolenni conuiuio accubare ſoliti Romani. A.99,b. E.179,b. G.37,c
Vnctores deorum. A.328,b
Vndare, in aquam verti. Gſ.740,d
Vnde domo, formula vulgaris. G.74,d
Vnde vnde, Latinis valet ὁπόθεν, vndecunque. E.350,c
Vngo, &, Vnctito, quomodo V breue & longum habere dicantur. A.471,b
Vnguenta exotica quando à Romanis vetita: poſtea tamen, maximè ſub Principibus, magna in eorum vſu luxuria. Gſ.756,c
Vnguentarij à Lacedæmonijs vrbe pulſi. Gſ.756,c
Vnguentarium donatiuum. E.382,d
Vngues rodere, diligentiæ & intentionis. D.444,b
hoc Vngue non decedam, abiero, &c. παροιμιώδης ſermo. A.75,b
Uniones quanti precij Romanis. G.573,d. vnus vnio quanti precij vnico hauſtu à Cleopatrâ abſorptus. C.464,a
Vni non omnia data. D.431,a
Vno & Bino Pythagoræ principia rerum, quæ Stoicis Deus & Materia. D.539,a
Vniſyllaba vocis omnes aut acuuntur aut flectuntur, & quo diſcrimine. A.469,a,b. 470,a,b
Vnitas, partium continuatio, ſeu immediatus contactus. Gſ.700,[illegible]-02,c
Vnitum, &, Continuum, quid. Gſ.700,d.b.701,c
Vniuerſi vox quid complectatur. Gſ.718,d
Vniuerſum Stoicis non-corpus. D.574,b. differens à Toto & Mundo. D.574,a. G.257,d. eius conſtitutione omnia inter ſe nexa, ex dogmate Stoico. G.241,d. eius cultus ſeu conſeruatio exigit nonnunquam clades publicas. D.403,b. quare & quomodo. D.404,a,b. in eo propriè nil interit, ſed mutat. D.404,b. Vniuerſi quid quidam Caput, Aures, Veſicam, Oſſa, &c. imaginentur. D.580,a
Vniuira in multis apud Romanos prælata. E.74,c
Vnum, &, Vnitum, quid Seneca. Gſ.701,c
Vnum hominem aut virum agere, quid Zenoni Stoico: quid in Sacris Iobo. G.665,d
Vnus, ſiuè Vnitas, Deus, Pythagoræ, Stoicis, alijs. D.544,b. 545,a
Vnus, Vna, declinata vt, Dominus, Domina. A.73,b
Voadica. Vide, Boodicia.
Vocabula rariora & priſca eloquentiam non faciunt, etſi ſpecimen aliquod doctrinæ præferre videantur: adſpergi interdum poſſunt vt ſal; ſed non vt ſuperfluant aut abundent. B.328,b
Vocabula multa veteris linguæ Germanicæ ab hodiernâ abeuntia, deſcripta e Pſalterio Latino mſ. vetuſtiſſimo cum verſione interlineari Germanicâ, e Biblioth. Arn. VVachtendonkij. B.494. & ſeqq.
Vocabula multa iam Belgica aut Germanica quæ aut tota aut leniter mutata à Latinis ducta. B.502,a,b. 505,a,b
Vocabula aliquot Latina antiqua & rariora, quæ in vulgaribus hodiernis linguis adhuc in vſu. B.503,b. 504,a
Vocales primos naturæ affectus exprimunt, & plurimum maſtos. A.451,a. Latinis omnes ancipites: plures ſingularum ſoni. A.450,a. earum quantitas enunciatu dignota: etiam ſcripturâ: & quomodo. A.450,a,b. longarum geminatio dudum aboleuit. A.450,b
Vocales in verſu aliquando non eliſæ, per hiatum. A.88,a
Vocalis eadem quomodo ſono longa, tenore breuis, & contrà, dici poſſit. A.471,a,b
Vociſicant, apud Varronem & Agellium. A.176,a
Voconia Lex. D.329,a
Vocolationes, id eſt, Accentus ſeu Tenores. A.4(6,b
Vogeſus mons non Vocetius, in finibus Heluetiorum. E.328,d
Voldemarum Marchionem Brandeburgenſem molitor quidam ſe dicens, poſt triennij luſum tandem combuſtus. D.223,a
Volens propitiuſque, propria de numine formula G.183,c
Volentia alicui, id eſt, grata, Salluſtianum Tacito vſitatum. E.382,d
Volerit, pro, Voluerit. A.183,b
Voleſus Meſſalla. Vide, Meſſalla V.
Volones, milites e ſeruis lecti, ſic honoris cauſâ agnominati à M. Antonino Philoſopho. C.530,b
Volſcûm, pro, Volſcorum, apud Propertium. A.93,b
Volſella, inſtrumentum euellendis pilis. Gſ.696,d
Volturius iactus, quis. A.81,a
Volubilitas rerum conſideranda in Fato. D.124,a
Voluntariò, Aduerbij inſtar. E.126,d
Voluntas Dei, Fatum Homero. D.548,b. Voluntas in Deo Græcis Theologis duplex; & quæ. D.557,a,b
Voluntas humana, eximia in agendis rebus. D.19,b. libera eſt; eaque inter cauſas ſecundas Fati: nec cogi poteſt vt velit quod non vult. D.593,b. à Fato immunis, ad mala niſi à ſe non impellitur. D.123,a. Voluntas mala, efficiens operis mali; Voluntatis malæ efficiens, Nihil. D.554,b
Voluntas in Sapiente, non Cupiditas, Stoicis. D.496,b. 497,a G.654,d
Voluntas peccantis legibus punitur, non euentus. A.421,b
Voluptas, quid: oppoſita Gaudio. D.497,a
Voluptatum genera tria, Nemeſio. G.424,c,d
Voluptâ, Summum Bonum, Epicureis. G.190,c
Voluptates externæ animum malè affectum ſolari videntur, ſed non verè: vt pictura oculos delectat, ſed non diu. D.378,b
Voluptatibus mediocribus populi ferocia domanda à Principibus. D.53,b. ſic Voluptates ſubditis iniectæ inter Principum Romanorum artes firmando Imperio. E.416,d
Voluptas certiſſima eſt, quæ fuit. B.185,b
Voluptas ſincera in agris potius quàm in oppidis. B.13,a,b
Voluſia gentis nobilitas. E.192,b. diuitiæ. E.225,d. 259,d
L. Voluſius Saturninus, valde ſenex & diues mortuus. E.225,c
Vomer, quid Lucretio. A.126,b
Vomitores ſerui, qui Senecæ. G.600,d
Vomitoria, pro foraminibus per quæ aditus in gradus amphitheatrorum. C.569,a. 572.
Vomitu remetiri vinum. G.137,d
Vonones Armeniæ rex remotus a Germanico. A.327,a
Vonones a patre Phrahate, Parthorum Rege, obſes Romam miſſus: quorum ei fratrum meminit Strabonis. E.42,d. quomodo occiſus. E.68,d
Vopiſcus non magni æſtimandus Hiſtoricus. E.140,d. locus eius de Phagone quodam edone & potatore admirabili. B.142,b. Taciti apud eum mentio. E.xv.xvj. Idem correctus. A.255,b. 260,a. 291,b. B.470,b. C.195,b. 564,b. Citatus, & interdum explicatus. A.150,b. 252,a. 255,b. 257,a. 259,b. 285,b. 290,a. 308,a. 312,b. 315,a. C.58,b. 137,a. 192,b. 201,b. 209,a. 210,a. 211,b. 239,a,b. 354,b. 406,b. 408,a. 416,b. 422,b. 512,b. 564,a,b. 578,a. 582,a. 632,a. 633,b. 634,a,b. 671,b. D.42,b. & alibi in Libris Politicis. Item 306,b. 313,b.

313,b. 322,a. 584,b. E.17,d. 42,d. 147,d. 303. 395,b. 526,d. G.90,c. 225,d. 556,d
Vortumnus, Etruria deus, Romæ in Vico Tuſco. E.133,c
ad Gaſp. Voſbergium Epiſtola Lipſij. B.105,b
Vota ſolennia pro ſalute Principis concepta a Sacerdotibus. E.298,d. *ea obſignata in tabulis: vbi ea nuncupata. eaque ſimpliciter ſapè Solennia dicta: quis nuncupationis dies: eorumque concipiendorum formula aliqua pars: ſoli olim Conſules nuncupabant pro S. P. Q. R. ſalute.* D. 349,b. E. 298, d. 540,d. 541, b, c
Vota & ſacra exeunte ad bellum imperatore exercitus. C.63, b
Votorum præcipuè locus eſt, cùm ſpei nullus. B.60,b
Votum è præcipuis quod. G.402,d
Vota infamia ſint neceſſe eſt, quæ palàm facere pudet. G.402,d. 403,c,d
Vota Alamum, vt quieti eſſent. A.254,a
Votanuncupare ſub cuſtodia, quid. G.203,d
Voti damnari, aut damnari, quid. G 653,d
Voti compotem, compotem facere, phraſis Plautina. A.335,b
Votienus Montanus. Vide, *Montanus.*
Vox cur etiam denſiſſima permeet. Gſ.703,d
Vox, & ſimilia, Stoicis & Epicureis corpora. D. 572, a. G.645, d
Vox, ſine dictio nulla, etiamſi monoſyllaba ſit, ſine acutâ eſt. A.470. b
Voces truncare, peculiare Belgarum. B.503, a
Vocum diſtinctiones Stoicis vſurpata, ad rem faciunt: non pro logomachijs aut periergijs habenda. D.489,a,b
Vragi Polybij, Optiones tam Decurionum inter equites, quàm inter pedites Centurionum. C.50,b. 51,a. 59,b
Vrania Dione, Afrorum dea, quæ Latinis cæleſtis. A.221, a
Vrbanæ copiæ Romanorum quæ, quantæ, & cui ſint. C.380,b 382,a
Vrbanæ cohortes, quæ: quot: quot militum ſingulæ. earum præcipuum officium: caput ijs Præfectus Vrbis. C.382,a,b
Vrbanitas morum vſurpanda, non oſtentanda. quærenda, non adſimulanda. B.21, b
Vrbem viri faciunt, non ædificia. E 334. c
Vrbes XII. Aſiæ terræmotu vnâ nocte proſtratæ ſub Tiberio. D.389,a. E.60,b. Gſ.771, c,d. 774,d
Vrbes magnæ, decora Imperij aut regni eius in quo ſita. G.511, c,d
Vrbem cum imperio liberâ republicâ nulli intrare licitum niſi triumphanti. G.336, d
Vrbes multæ Græcanicæ in litoribus Ponticis. G.75,d
Vrbium magnarum exitia aut excidia. D 389,a
Vrbium magnarum fatum commune, non æternare. C.413, a, b
de Vrbium quinque magnarum magnitudine ſponſio quatuor dynaſtarum Belgicæ C.762, a
in Vrbibus magnis confluges vitiorum; & periculum inquinari commercio vitioſorum. B. 11, b. *eoque turbarum plena, importuna exercitanda ſapientia.* B. 12,a. *in ijs viuentes, in mundo mundi ſunt exſules.* B.13, b
Vrbicolæ non tam boni militiæ, quàm agreſtes. D.87,b
Vrbinij Panopionis proſcripti ſeruus pro domino ſe cædi paſſus. D.156, b
Vrchan, Oſman, & Murat, Turcici Imperij præcipui fundatores, quanta in ſuâ lege ſanctimonia. D.179,b
Vrere, chirurgicum interdum ſalutis cauſâ remedium. G.112, d
Vre, Seca; impropriùs ſermo, & quomodo intelligendus. D.153,b. 154,b. 164,a
Vrere, Secare, inter medicinas corporis; ſic afflictiones, medicina animus. G.134,c
Vrgulanij in gente Plautiâ. E.116,d
Vrgulanilla. Vide, *Plautia.*
Vrgus, id eſt, Orcus. A.183,b
ab Vrinâ effusâ cur ſæpe ſequatur horror. Gſ.785,d
Vrinarium tributum quâ occaſione à Veſpaſiano inſtitutum: a ſequentibus Impp. id ſeruatum. & an idem cum hiſtorijs decantato Chryſargyro. C.397,b
Vrinatores. G.25,c
Max. de Vriendt Epigramma in Lipſij Libros de Cruce. C. 643. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* B. 175,a. 181,a. 202, b
Vrinarium in ædibus veterum. A.17, b
Vrſi frigidiora loca amant: inde Arctoi, Caledonij, Scythici, a locis frigidis cognominati. A. 303,b. *Africa eos vulgo non gignit: quæ autem Romanis veteribus Vrſa Africana, Libyca, aut Numidica.* A 303. 304,a
Ful. Vrſinus laudatus. A. 280, b. *ei Roma inuotuit Lipſius.* B.161, a. *is allegatus.* C. 237, a. *eius bona correctio.* A.279,a. *correctio alia in Cæſare ſpreta.* C.296,b. *alia in Velleio emendationes.* F.78,a. 84,a. *eius allucinatio.* E. 449, c. *ad eundem Epiſtola Lipſij.* A.159, a. 209,a. B.296, a
S. Vrſulæ Cœnobium Louanij priuatâ liberalitate Eliſabetha VVeſelia ceptum, quando. C.785,b
Vſia, ſeu Eſſentia, propriè Stoicis Deus & Materia. G.481, d
Vſitiandi in cruce fixos mos tyrannicus. C.671,a,b
Vſu matrimonium, quid. E.113, d
Vſucapere, quid. G.346,b
Vſura centeſima, quæ. G. 374, c. *Vſura,* Vide etiam, *Fœnus.*
Vſus prudentiæ parens: & quid. D.22,b. 23,a
Vſus, Plinio ille deus qui agricolis oracula dictat. A.158, b
Vſus regnum poſſidet apud omnes gentes in efferendo ſono & tono vocum. A.470, b
Vſus, χρεία; &, vtilitas, ὠφέλεια, vt Zenoni differant. D.488 b
ad Carol. Vtenhouium Epiſtola Lipſij. B.127, b
Vtenſilia neceſſaria ab ipſis militibus in agmine geſtata; & quæ. C.182, b
Vter, Vtrum, Vtris, Vtros; pro, Vterque, vtrumque, &c. A.189,a
Vterus vnicuique optimum ſolarium, paraſiti voto. A.302, a
Vteros ceu folliculos quoſdam in terrâ imaginantur Epicurei, ex quibus progenies animantes. D.607, b
Vti, & Frui, quomodo differant. G.238, d
Vti rogas, formula legis probatæ. A.105,b. 108,a
Vtica a quibus condita. F.11,c. G.76,c
Vtile dicendo. A.302,a
Vtile nihil quod non honeſtum. D.196,b
Vtile valde ſiquicquid eſt, idem honeſtum videtur vafris Principibus. D.73,b
Vtilia honeſtis miſcenda ſæpè Principi. D.71,b
Vtilia qui ſcit, non qui multa, vere eruditus Ariſtippo. G.224,d. 367, b
Vtilitas, & vſus, vt differant Zenoni. D.488, b
Vtribus inflatis quomodo Romani & alij vſi in tranſmittendis fluminibus; ijsque vnde aliquando confectis. C.304,a. 307.
Vtricularius, Aſcaules, quis. G.523, d
Vtrinſecus, Aduerbium. A.335,a
Vua unde dicta. Gſ.708,c
Vulcanalia quando. ijs ſtudioſi ſuas lucubrationes auſpicari ſoliti, vt Kalendis anni alij ſua munia. E.121,c
Vulcaniæ inſulæ medio mari ardentes. G.120,d
Bon. Vulcanij Epigramma ad Conſtantiam Lipſij. D.375. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.47, b
Vulcanus a Ioue cælo deiectus, fabula. Gſ. 829,c. *vnde ei ab Homero Charis nuptiis data.* G.164, c
Vulcatius Tertullinus, quis. E.294, d
Vulcatius Gallicanus emendatus. A. 220, b. B.124,a,b. 125, a. *Citatus.* C. 203, b. 653, b. D. 90, a. E.267,d

Vulgus omne inſtabile, pronum in affectus, ſine iudicio, timidum, ſuſpicax, turbidum, credulum, ſuperſtitioſum, metu aut ſpe minimum,&c. A.49,50,a. E.335,d. 343,d. virtutes odit. E. 269, c. de victu tantum ſolicitum. E.460,d. in turbâ ſuâ audax. E.18,d. ſequitur magis quam ducit. E.325,d metu id coercendum. D.54,a. imperanti noſcenda imprimis eius natura: ſui videlicet, vicini,& in genere omnis. D.48,b

in Vulgus gratum, formidoloſum,&c. E.38,d

Vulnus nullâ re magis exaſperatur, quam ferendi impatientiâ. G.50,d

Vulnera maritorum exſugere ſolita fœmina Germanorum. E.438,c

per Vulnus ſuum exire in hoſtem, ire ac petere. G.41.d

Vulpanſer, anſeris genus Britannis olim in cibis valdè amatum. Gſ.825,c

cum Vulpe vulpinandum. D.71,a

Vulpina pellis aſſuenda, vbi deficit Leonina. D 72,a

Vulpecula neſcit cum quo ludit; Prouerbium Hiſpanorum. D.133,b

Vulſmenſium peculiaris dea Nortia, vel potiùs Nurſcia. E.106, d

Vultur, commeium in hæredipetas, ù naturâ auis in cadauer inhiantis. G.603, d

Vulturis, pro, Vultur, Ennio. A.148 b

Vultus inſcriptio in ſeruis, piſtrinenſibus, ergaſtulis,&c. & qualis illa. A.321,b.322,a. *multorum ſæpè verborum: oris & verſuum. & aliquando vsu liberis perſonis exercita.* A.321,b

Vultus non bene tegit magna conſilia. E.283,d

Vultus legis, quid. G.13, c

ad Henr. Uwenum I.C. Epiſtola Lipſij. B.138.a. 183 b. 200,b.221,a.232,b.479,b. 486,b.506,a.513,a.524 a. 516, b. *ad Georgium eius filium.* B.195,b. *ad Iacobum eiuſdem fratrem.* B.451,b

Vxor coniux mariti, non mancipium. B.492,a. *dignitatis id nomen eſſe, non voluptatis; improba Imperatoris vox.* B.492,b. *non ex dote, ſed ex naturâ & ex ipſa legenda; & equum emere oportet, non ſellam aut ſtrata.* B.87,a

Vxoris erga maritum officium. B.492,a,b

Uxorem ſapienti non ducendam cenſent quidam. A.174,a. *iuueni ducenda nondum, ſeni nunquam, Diogenis dictum.* B.26,b

Vxoribus rarò communicanda cogitationes de republicâ. D.265,a. *quales tamen vxores Principibus aliquando, ſed raro, audienda.* D.265,b

Vxorum cariſſima maritos defunctos apud quaſdam gentes comitantur. D.184,a. *nec apud Erulos maritis ſuperuiuebant vxores.* E.443,d

Vxoria res cura ſumma Romanis cura. A. 15, b. E.512, a

Vxor lege Romuli quantum in manu viri fuerit. E. 61, d. *in eius poteſtate, vt proles in patris.* E.523.d. *ipſe cum propinquis de eâ in delicto ſtatuebat.* E.61,d. 443, d

Vxores apud Rom. à nomine mariti ſolo diſtincta, ſiue vocis vxor, aut aliâ additione; vt, Cornelia Druſi, &c. E.407,c. G.117,d

Vxores cubantibus viris, ſedere in conuiuio ſolita olim; poſtea etiam accumbere, & quomodo. E 165,b,d

Vxorem intra quinquennium non parientem repudiare olim licitum. E.517,b

Vxore nouâ nouus lectus Genialis. A.264,b

Vxores antiquitus maritos in militiâ aut in prouincias non comitabantur: poſt irrepſit. C. 216,b. E.87, d. *ſi tamen ipſa in prouinciis quid deliquiſſent, criminibus ſuis maritos etiam innocentes implicabant.* E.215,b,c

Vxorem amoliri. E.311, d

Vxorium æs, quid Feſto. E.512,a

W.

W. *Duplex, ſiue Digamma, per V conſonum expreſſum à Romanis.* A.459 a,b. 460,b. *literarum iſtam ſimo.* A 461,a. Gſ.765,c. *in G ſæpe mutatur.* A.460,b

ad Matthiam VVacherum, Sileſia Cancellarium, Epiſtola Lipſij. B.120,a

Arn. VVachtendonkius, Decanus D. Martini Leodici, laudatus. C.261,a. *eius Pſalterium Latinum cum interlineari verſione Teutonicâ veteri manuſcriptum valde antiquum memoratum* B 501,a. C.26 ,a

VVulterus Loduanus è textore Præfectus vrbis Louanienſis ſeditione populari dictus, Bruxella inſidiis, vt putatur, Patriciorum interfectus. C.781,a

Ioan VVameſij I.C. mors & laus. B.373 b. 374,a. *ad eum Epiſtola Lipſij.* A.206,b

VVandali vnde Procopio χυνοιδοῦς. E.436,c

VVandalica Leges gladio animaduerirunt in omnes adulteros ſtupratoreſque. E.524,d. Vide etiam, *Vandali.*

P. VVauerius, cognitus Lipſij. A.38,a

ad Nicol. de VVeerde I.C. cognatû Lipſij Epiſtola. B.152,a 158,a.399.b.463,a.465,b

VVelda, qua alijs Veleda, magni nominis fœmina, apud Germanos. E.438,c

VVenceſlaus Dux Brabantia, matris vtero caſo natus. C. 779, a. *quanta ei donaria Louanienſes dederint.* G.774, a

VVeſtphalorum cultus vita externus non valdè elegans. B.109,a

ad Lucam VVyngaerdum V.N. Epiſtola Lipſij. B.155,b. 461,a

VVilelmus. Vide, *Guilielmus.*

Henr. VVilium commendatus. B.89,a,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.42,a. 64 b. 71,b.92,b

ad Romnd. VVincelium Epiſtola Lipſij. B.54,a

VVindechindus Hiſtoricus citatus. C. 510,b. E. 22,c. 306,b. 437,c

VVirfeld hodie, campus in quo caſus Varus, vbi. E.31,b

ad Hieron. VVingium Cantuarium Epiſtola Lipſij. B.378,a. 412,a. 44 ,b

ad Ant. VVingium, Priorem in Abbatiâ Lætienſi, Epiſtola Lipſij. B 444,a

ad Philip. VVingium Epiſtola Lipſij. B. 374,a

Ioan. VVinkelius, etſi Medicina Doctor, Collegium Iuris, quod ab ipſo VVinkelianum cognominatum, Louanij fundauit. C.790,b

VVitingi vnde Louanienſes etiam nunc vernali ſcommate audiant. C 781, b

VVoda, vel potiùs VVonda, vel VVonſta, Germanis Mercurius: hinc dies Mercurij etiam hodie VVonſt-dag. E.439,c

ad Euſtath. VVolomezium Epiſtola Lipſij. B.211,b

Ianus VVouerenus Hamburgenſis laudatus. B.388,b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* E.327,b

Ioan. VVouerius Antuerpienſis laudatus. B. 192, b. *ad eum Epiſtola Lipſij.* B.137,b. 138.b. 159, b 192,a. 196,b. 205,b.206,a.212,a.256,b.258,a.318,a. 320,a. 388,a.396,b.400,a.415,b.486,a. *eidem Teſtimonium Lipſij.* B.139,a. *Eiuſdem vt Curatoris teſtamenti Lipſij Præfationes.* B.171.215.265.

X.

X. *Litera Crucis decuſſata formam refert: vt CS aut GS affertur; in quorum locum ſucceſſit.* A.465,a,b. *idque aëo Auguſti; ſed non neceſſaria, Varroni, Quintiliano, aliis.* A.465,b E.171,c.172,d

X Græcum, ſeu Chi, & P, ſeu Rho, Chriſti nomen deſignantes, in Nummis antiquis crebra: etiam X, ſeu Chi, ſolum. C.674.685,b

X nota, pro, Decima; & XX. pro, Viceſima, frequens in Lapidibus & Libris. E 441,d

Xaca communis olim religionis doctor Sinenſibus & Iaponenſibus. D.183,b
Xamolxis Getis opinionem migrationis animarum inſeruit. D.617,a
ad Ioan. Clem. Xandrianum I. C. & Canonicum Epiſtola Lipſij. B.467,b
Xanthippus rebus olim Carthaginienſium reſtitutis, prudenter paulo poſt in patriam rediit. D 146,a
Xanthus flumen ad Troiam. G.821,c
Xeniades emit dominum Diogenis Cynici. D.511,b
Xenocrates diſcipulus Platonis. G 48,d. *munerum ſpretor.* A.110,a. *in Academiâ leges conuiuiales ſcripſit.* A.105,b
Xenodochium Magnum quando & a quo Londinij inſtitutum. C.785,b
Xenophanes Colophonius caput Philoſophiæ Eleaticæ: quique eius ſectatores aut diſcipuli. D.440,b. *Xenophanes mundum immortalem cenſet.* G.256,c. *quod Terra radicem in infinitum ſtatuerit, ab Ariſtotele viriſus.* G.19,d
Xenophanes Philippi Regis ad Annibalem legatus, à Romanis captus eos eludit: fruſtra idem ſecundo conatus. D.190,a,b
Xenophantis cantus quo ad arma accenſus Alexander, à Diogene Cynico ſcite irriſus. G.19,d
Xenophon, ſuauis & circumſpectus ſcriptor: ſed ſententias raro miſcens, viro politico legendus. Is Thucydidem, quem ſupprimere potuiſſet, candidè vulgauit. D.125,b. *de Principatu ſcripſit, ſed non conuenienter ad hoc aeuum.* D.9. *Cyrus eius nihilominus etiam Principi legendus.* D.128,b. *primus notarum ταχυγραφίας auctor Diogene Laertio.* B.582,a. *de Philoſophicis egit in conuiuijs.* A.108,a. *minuta ei pocula placuere.* A.106,b. *locus eius ſimilis ei Taciti.* E.55,d. *conſtantia eius in morte filij.* G.98,d. 115,c. *Idem citatus.* A.500,b. 508,b. B.302,a. 433,a C.69,b.72,a.83,b.86,b.92,b. 106,b.155,b.154,a.155,a.164,b.167,a.188,b.190,b. 202,a. 220,a.225,a. 243,a. 304,a. 536,a,b. 339,a. 540,a.345,b. 563,a. D.28 & aliquoties in Libris Politicis. E.42,c.49,c.69,b.98,d.135,d.156,d.158,d. 159,c.174,d.210,c.288,d.312,d.441,d.444,c.491,d. 501,d. 502,a. 532,c. G.161,d. 285,d. 292,c. 359,b. 394,b,c.404,c. 428,d. 506,d
Xenophon Medicus Claudij, quis. E.207,c
Xerxes Darii patreiam regi natus, Artemeni fratri maiori, ſed nato patre adhuc priuato, in ſucceſſione regni prælatus. D.219,a. *quot milites, quot naues, in Græciam duxerit.* Gſ 767,d. *exercitus eius quomodo connumeratus.* G.208,d. *terram in mari, mare terrâ mutaſſe dictus.* G.358,d. *eius vanitas Neptuno compedes iniicientis, &c.* G.174,d. *Athenarum potitus Bibliothecam inde auexit.* C.629,a. *pons eius nauale ſuper Helleſpontum memorabilis.* C.364,a. *dictum eius, Animum hominis habitare in auribus.* G.62,d. *aliud eius dictum, ſed inſolens & ſtultum.* D.140,a
Xerxes togatus à quibus vocatus Lucullus. E.293,d. F.37,d
Xiphonus Polentinus de loco mortis Senecæ coniectura, tantùm coniectura. G.xxiij.
ad Eman. Ximenium Epiſtola Lipſij. B.586,b
Ximenius laudatus. B.45,a
Xiphiæ, quæ cometarum ſpecies Plinio. Gſ.798,d
Xiphilinus abbreuiator Dionis. A.192,b. *multas pulchras & utiles partes in Dione recidit.* C.447,b. *loci eius aliter quàm vulgo verſi.* C.26,a. E.72,b. *manifeſtus eius a Tacito diſſenſus.* E.412,c. *eius, vt videtur, allucinatio.* D.456,a. *eius ſecentum mira, & Interpretis eius error.* A.192,b. *alij Interpretis eius lapſus.* C.435,a. E.262,d. *eius Elogium de Senecâ.* G.xxvj.xxviij. *Idem correctus.* C.514,b. *Explicatus, aut citatus.* A.110,b.118,a.202,b.221,a.235,a.257,a. 280,a. 288,b. 306,a. C.92,b.393,a. 413,b. 414,a. 416,a.435,a.441,b.447,b.502,b.516,a.561,b.562,b. 577,b.672,a. D.302,b. 329,b. 537,a. 415,b. E.16,c. 245,b. 170,b. 205,b. 209,d. 226,d. 243,c,d. 274,c,d. 330,c. 564,d. 407,c. 536,a
Guil. Xylander. Vide, *Dionis Interpres.*
ξύλον δίδυμον, *Crux.* C.648,b.679,b
Xyſti paſſim in villis & hortis: & quid. B.122,b. G.52,b.

Y.

Y *& Z, dulciſſimè ſpirantes Græcorum literæ, Quinctiliano.* Gſ.765,c. Y, *& OI aut OE diphthongi in pronunciatione ſimilitudo.* E 235,c
Dictiones paucula Græca Y *literam initialem habentes, quærantur in literâ H. vt* ὑπερβολία, &c.

Z.

Z *Litera valet DS: & ſic efferenda: non, quod paſſim hodie, vt ſigma: ſæpe autem mutat in D, & contra: ſæpè & SS vſurpatur pro Z, vt Patriſſo, &c.* A.465,b
Z & Y literæ Græcorum dulciſſimè ſpirantes, Quinctiliano. Gſ.765,c
Zabe, & Zabarium, quid. C.88,a
Zaleucus Rex paucas & ſimplices leges dedit. A.35,a. D.243,a. *eas à Pythagorâ hauſit.* D 435,b. *rigidus legum ſuarum in ſe filioque adultero obſeruator.* D.255,b
Zancle inſula quomodo ab Italiâ auulſa. Gſ.785,c
Zaſſo præfectus ſacrorum Sinenſibus, item & Iaponenſibus. D.183,b
Zebellinarum pellium ridicula periphraſis apud Bembum. B.94,b
in Zeilam inſulâ elephanti venduntur ad menſuram. B.34,b
Zelandiæ pars quomodo à Flandriâ auulſa putetur quibuſdam. Gſ.785,c. *eius inſulæ duæ diluuio periere patrum memoriâ.* D 389,a
Zelebis, Calender, potatus velo tellus Anatoliam turbans, a Turcis cæſus. D.160,b
Zeno Polemonis filius Armeniæ rex in locum Vononis. A.327,a. E.64,d
Zeno Citticus Phœnicius, à quo Stoici, à vitâ, doctrinâ, & ſapientiâ laudatus. è mercatore Philoſophus: vbi vixerit: ferè centenarius ſine morbo ſibi mortem, quod etiam fas eſſe docuerat, ſibi intulit: vbi ſepultus: & quæ ſcripſerit. A 79,a,b. D.439.441,a. 524,b. G.627,d. *is inter auditores Stil, eius, quædam ab eo hauſit.* G.399,d. *ſummum eius præceptum, Deum ſequi.* G.141,d. *finis Philoſophiæ eidem, Conuenienter vita, id eſt, idem ſemper velle atque idem nolle; eaque ſententia explicata.* D.475,b.476,a. G.421,c. *dicta ſua ab auditoribus ſubnotari nolebat.* G.633,d. *quomodo Fatum definiuerit.* D.391,b. *inter Virtutem & Malitiam (inter quæ Profectum ſtatuunt Peripatetici) nullum medium admittit.* D.519,b. *Opinionē a Sapiente ſuo, quem in exemplar formauit, remouit.* D.504,b. *item omnes Affectus.* D.500,a,b. *ſententia eius quomodo Deus mundum creauerit.* D.576,b. *error eius de cauſâ Cometarum.* Gſ.803,c. *contra Senecam defenſus, quoad ebrietatem Sapientis.* D.517,b. *ipſe a poculis non abhorruit.* D.518,a. G.168,d. *liberalem doctrinā inutilem profeſſus.* D.427,b. *quæ ei olim obiecta.* D.448,b. *à calumnijs vindicatus.* D.449,b. *ille & Chryſippus quomodo toti humano generi leges tuliſſe dici poſſint.* G.257,d. *Zenone nullus ſeruus.* G.85. *omnia ſua naufragio cùm amiſiſſet, quid dixerit.* G.164,c. *Pictus fronte contractâ, quia ſeuerus & ſuperciliioſus.* D.444,b
Zeno Eleates Philoſophus. D.440,a. *tyrannicida.* G.50,c. *an dixerit, Nihil eſſe.* D.463,a,b
Zeno Sidonius, Chryſippi Stoici diſcipulus & ſucceſſor. D.441,a.443,a
Zenobia Palmyrenorum regina virtutes. ea ab Aureliano Imp. nōn tam victa quam fracta. D.212,b. 213,a. *maritus eius Odenatus Mæonij conſobrini ſui inſidijs ſublatus.* D.213,a

Zenodotus Stoicus, Diogenis Babylonij diſcipulus. D.441,a. 446.a
Zephyrus ventus quis: ventorum omnium in Italiâ & Græciâ blandiſsimus: etiam ipſo nomine, Cardano. Gſ.763,c.
Zhones, vſitatum in ſympoſijs Græcis, id eſt, Viuas, aut, Benè viuas. A.110,b
Zωτίμαστα in conuiuijs proponebant Romani. A.108,a
Zῶσι, vocabuli acuta applicatio. G.168,d
Zeuxis quomodo Helenam pinxerit. A.47,b. *Iunonem effigiaturus quid fecerit.* D.175,b
Zypeus laus; & mors. B.163,b
Zirletus Cardinalis. Vide, *Sirletus.*
Zmyrna, in Inſcript. & Nummis, quæ aliàs Smyrna. E.130,c
per Zodiacum errantium ſiderum poſitu formari inferiora cenſent Chaldæi. G.319,d. *Zona Zodiaci, Manilio Balteus.* C.568,b
ſub Zonis, torridâ & vtrâque frigidâ, ſolitudines terrarum inhabitata veteribus putata: de torridâ falsò. G.369,d. Gſ.681,d
Zonaras etſi res Græcas & Romanas tractet, ſuggerit tamen quædam ad Hiſtoriam Orientalem veterem. B.146,b. *eius hiſtoriola de diſcretione canis.* B.392,b. *eiuſdem narratio de mari Pontico congelato.* B.466,a. *rectè aſſerit Conſules antè Prætores vocatos.* A.207,a. *diſſenſus eius à Liuio tentata conciliatio.* C.28,b. *locus eius de pleriſque donis militaribus.* C.212,a. *eius errores.* C.300,b. E.107,c. 340,d. *eius ſcita, ſed parum vera, narratio de corpore Britannici gypſo oblito.* E.218,d. *Idem correctus.* E.109,d. 302,b. *Citatus.* A.234,b 304,b. 305,a 322,a. C.201,a. 208,b. 321,a. 333,b. 393,a. 398,b. 425,b. 475,b. 609,a. 616,b. 617,b. 629,b. 682,a. 684,a. D.128,a. & alibi in Libris Politicis. *Item* 349,b. 414,a,b. E.3,d. 39,c. 47,c. 141,c. 148,c,d. 187,d. 196,c. 399,c,d. 417,c. 419,d. 505,c. 538,d. F.65,c. 66.c,d. G.83,c. 161,c
ad Melch. Zoppium Epiſtola Lipſij. B.285,b.
Zoroaſter quot millia verſuum condiderit. B.133,a
Zoſimus è Romanæ Hiſtoriæ Nouæ ſcriptoribus. B.147,a. *vt hoſtis Conſtantini Magni ab Euagrio in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ culpatus.* C.397,b. *Idem citatus.* A.250,a. 251,a. 345,b C.177,a. 211,a. 294,a. 304,b. 422,b. 433,a. 618,b. D.414,b. E.29,d
ad Balt. de Zuniga, Legatum Regium, Epiſtola Lipſij. B.276,a. 313,b. 315,a. *eidem Centuria prima Epiſtolarum Lipſij ad Belgas inſcripta.* B.367
Ioan. Zwvyckius ſcurra miles naſi abſciſsionem ſtatuæ diuæ Virginis Hallenſis comminatus, glande plumbeâ ſuum ipſe amittit. C.700,b
Zygia Iuno. A.335,a.

PRIVILEGIVM CÆSAREVM.

FERDINANDVS SECVNDVS, diuinâ fauente clementiâ, electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus; Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Rex; Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, VVirtembergæ, &c. Comes Tirolis: Agnoſcimus & notum facimus, tenore præſentium, vniuerſis; quòd cùm demiſsè Nobis exponi curarit Noſter & Sacri Imperij fidelis dilectus Balthaſar Moretus ciuis & bibliopola Antuerpianus, Iuſtum quondam Lipſium ab Auguſtæ memoriæ Imperatore Diuo Rudolpho altero, Domino Patruele & prædeceſſore Noſtro colendiſſimo, ſuper Operibus ſuis edendis priuilegium Cæſareum obtinuiſſe, eiuſdemque vſumfructum Ioanni Moreto patri quondam ſuo transſcripſiſſe, eoque poſt patris ſui obitum ſe quoque fuiſſe gauiſum: nunc autem cùm dicti priuilegij tempus iampridem effluxerit, atque ipſe nouam eiuſdem Lipſij Operum editionem iam ferè abſoluerit, vereri ne occaſionem hanc, qui præcoci quæſtus cupidine accenſi, aliorum labores præproperè, & ſubinde vitioſè imitari conſueuêre, arripiant, & ſolitis artificiis, debito ipſum operæ atque impenſæ ſuæ fructu defraudent; ſubmiſsè proinde rogando, vti ſupradicti priuilegij Cæſarei præſidium ac munimen in longius proferre tempus dignaremur: Nos pro ſingulari noſtro cùm rei Litterariæ amplificandæ, tum honeſtos id genus conatus iuuandi ſtudio, æquis ipſius precibus ſuffragandum cenſuerimus. Quocirca vniuerſis ac ſingulis typographis, bibliopolis, atque aliis quibuſcumque negotiationem librariam exercentibus, ſeriò inhibemus & vetamus, ne quiſquam prædicta Lipſij Opera quocumque modo, charactere, aut formâ, ſiue integra, ſiue aliquam eorum partem, citra memorati Balthaſaris Moreti voluntatem & aſſenſum intra decennium proximè ſecuturum. à die dati huius Noſtri priuilegij computandum, recudere, aut aliò recudenda dare, ſiue alibi etiam impreſſa intra S. Romani Imperij, Regnorumque & Dominiorum noſtrorum hereditariorum fines importare, vendere vel diſtrahere auſit ac præſumat. Si quis autem Edictum hoc noſtrum tranſgredi, violare aut contemnere deprehendatur, is non ſolùm eiuſmodi libris perperàm recuſis & importatis, quos dictus Moretus eiúſve heredes, vbicumque inuenti fuerint, ſiue propriâ, ſiue Magiſtratus ibidem auctoritate atque auxilio ſibi vendicare poterunt, priuari, ſed & mulctam decem marcharum auri puri puti ex ſemiſſe prædicto Moreto, ex altero verò ſemiſſe Fiſco Noſtro Imperiali Aulico fraudis vindici pendendarum, totiens quotiens contrauentum fuerit, omni ſpe veniæ ac remiſſionis ſublatâ, dare damnas eſto: ita hoc Noſtro Cæſareo Diplomate expreſsè ſancimus ac decernimus; prædictoque Moreto inſuper iniungimus, vt quaterna minimùm dictorum Operum exemplaria ſuis ſumptibus quamprimùm ad Cancellariam noſtram Imperialem Aulicam tranſmittat. Mandamus autem vniuerſis Noſtris & Sacri Romani Imperij, Regnorumque ac Ditionum noſtrarum hereditariarum ſubditis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis aut dignitatis exiſtant, tam Eccleſiaſticis quàm ſæcularibus, præſertim verò iis qui in Magiſtratu conſtituti, vel proprio vel ſuperiorum nomine & loco

ius ac iuſtitiæ adminiſtrationem exercent, ne quemquam Priuilegium hoc noſtrum Cæſareum temerè & impunè tranſgredi aut violare patiantur; quin potiùs contumaces, ſi quos fortè compererint, præſcriptâ pœnâ mulctari, aliiſque idoneis modis coërceri curent, quatenus & ipſi eamdem mulctam euitare voluerint; harum teſtimonio Litterarum manu noſtrâ ſubſcriptarum, & ſigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Quæ dabantur in ciuitate noſtrâ Viennæ, ex ante diem propridie Kalendas Februarias, anno Domini ſupra mille ſexcentos ſexto & trigeſimo, Regnorum noſtrorum Romani ſeptimodecimo, Hungariæ duodeviceſimo, Bohemici verò vndeviceſimo.

FERDINANDVS.

Vt P. H. à Stralendorff.

Ad mandatum ſacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium,

Joan. VValderode.

SVMMA PRIVILEGII PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTVS & ISABELLA CLARA EVGENIA, Archiduces Auſtriæ, Duces Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimi Belgarum Principes, Diplomate ſuo ſanxerunt; nequis IVSTI LIPSI Hiſtoriarum in almâ Vniuerſitate Louanienſi olim Profeſſoris, itemque Hiſtoriographi & Conſiliarij ſui Libros quoſcumque, præter Balthaſaris Moreti voluntatem, vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalés ve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ XVII. Ianuarij, M. DC. XI.

Signat. *S. de Grimaldi.*

Et in Concilio Brabantiæ, *I. de Buſchere.*

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. XXXVII.

LABORE ET CONSTANTIA